هو
الربعان الأولان من ارباع
كتاب منتهى
الارب

في
لغة العرب

كتابة وتصحيحاً وانشاءاً
صحيحاً وانطبع انطباعاً منيفاً صريحاً و
لقد حان وآن ان ينطبع الربعان الاخران وهما
الربع الثالث والرابع وفقنا الله تعالى لاتمامه وسددنا
لاختتامه لينتفع به ارباب العلم والادب وطالبوا فهم كلام
العرب من طلاب العلوم الدينية والمعارف اليقينية وذوي
النهى من اصحاب التفسير والحديث واولوا العلى من اعلام ارباب الفقه
ذلك لعلم الاثبت فانه لاغنى لهؤلاء القوم في تلك الابواب عن
ذلك الكتاب مع ما الف في معناه كثيراً من الكتب لان سائر ما
الف في هذا المعنى لا يوازنه الا كما يوازن القليل والكثير
او البحر والغدير ولنعم ما قيل في مثله
كتاب لو ان الليل يرى مثله لقلت بدا عن حجر بدر كامل
والحمد لله اولاً وآخراً وباطناً وظاهراً والصلوة
على نبيه خاتم الرسل
وهادي
السبل
وعلى آله الغر
الميامين واولاده الامجاد
[illegible]
محمد [illegible]
١٣٦٧

الربع الثالث بسم الله الرحمن الرحيم من منتهى الارب

الحمد لله رب العالمين والصلوة على رسوله محمد واله واصحابه اجمعين اما بعد فهذا شروع الربع الثالث من كتاب منتهى الارب فى لغات العرب من الكتاب الخامس عشر فى الضاد باب الضاد فصل الهمزة

ض ء ض ء
ضأضأ كجعفر بانك وفرياد مردمان در جنگ ضوضاء بالمد ويقصر مثله
ضأضاة ناله وفرياد كردن در جنگ
ضئضئ كزبرج اصل كان يا بنياى نسل وافزونى ان ضئضئ كقنديل و ضؤضؤ كهدهد وضؤضؤ كسرسور مثله فى الكل ونيز ضوضو كهدهد مرغى است خرد دارد كنجشك راشكار كند يا همان شقراق است وعربان ان را شوم انكارند وبدان تفال بد كنند رجل مضوضئ مبينا للفاعل مرد با بانگ وفرياد

ض ء ب
ضئب بالكسر دابه است دريائى يا ان دانه مرواريد است
ضيأب بالفتح ان كه در امور عظام درايد ودران تصرف نمايد يا ان تصحيف ضيأن است
ضؤبان بالضم شتر فربه وسخت وتوانا

ض ء ب ل
ضئبل كزبرج نيز كزبرج قد تضم باؤهما سختى وبلا ولا ثالث لهما قلت خرع مثله لغة فى الكسر ذكره سيبويه

ض ء د
ضأد بالفتح كشتن
ضؤد بالضم زكام ضؤدة و ضؤدة بضم هردو مثله ضئدة كفرحة او كسفينة ابى است
ضؤاد زكام است وزنا ومعنى مضؤود كمركوم زكام زده
ف ضأده ضأدا بالفتح خصومت كرد او را وخشمد الرجل مجهولا ضؤادا كغراب زكام زده شد مرد اضأده مبتلاى زكام كردانيد كيراتو اضأده الله تعالى يعنى در زكام مبتلا كرداند او را خداى

ض ء ز
قسمة ضيزى بالقصر والتثليث قسمتى جابر وناقص ونا راست لغة فى ضيزى بالياء قال الله تعالى قسمة ضيزى اى جائرة وهى فعلى مثل طوبى وانما كسروا الفاء لتسلم فيه الياء لانه ليس فى الكلام فعلى بالكسر صفة وانما هو من بناء الاسماء كالشعرى والذفلى
ف ضازه ضأزا او ضأزا ستم كرد او را وزيادتى نمود وضأزه فلانا حقه كم كرد حق او را

ض ء ط
ضأط ككتف انكه در رفتن هر دو دوش وبازو را بجنباند
س ضئط ضأطا بالتحريك هر دو دوش وبازو را حركت داد در رفتن

ض ء ك
رجل مضؤك مرد زكام زده
س ضئك الرجل مجهولا زكام زده كرديد اضأكه الله متعدى است ازان

ض ء ل
ضؤلة كهمزة بيك لاغر ونزار وسست وضعيف
ضئيل كامير لاغر ونزار وحقير وخرد وباريك ضؤلاء جمع ضئال ككتاب مثله
ضئيلة كسفينة كام وما باريك
ضؤلان بالضم كران فا اخو الله هو عليه ضؤلان اى كل
ك ضؤل ضآلة نزار كرديد وخرد وباريك كرديد ونيز ضالة ضعيف شدن راى وعقل
ضاءل شخصه مضاءلة خرد وحقير نمود جثه خود را
مضطئل خرد وباريك ولاغر وحقير

متضائل باريك وخرد وحقير
تضاؤل نزار وحقير وخرد وباريك شدن وپوشيدن شخص خود را بنشستن وحقير وخرد نمودن خود را

ض ء ن
ضأن بالفتح ميش خلاف معز آضؤن وضئين وآضؤن جمع وجدا كردن ضان را از معز والفعل من فتح تقول ضان ضانك اى اعزلها من المعز
ضانة بالفتح حلقه يعنى شتر كه از پى باشد
ضائن كراكب سست فربه وهشته شكم ومرد نيكو تن كم خوار ونيز سپيد پهنا از ريك وميش نر خلاف ماعز ضان بالفتح والتحريك جمع كراكب وركب وحارس وحرس وخبير كثار وغزى مثله
ضائنة ميش ماده يا يك ميش ضوائن جمع
ضئنى بالكسر مشددة الياء خيابر زك او يك پوست كه دران دوغ زنند
اضأن الرجل صاحب بسيار ميش كرديد

ض ء ى
ف ضأى الجنة ضأيا لاغر ونزار كرديد شاو

باب الضاد فصل الباء

ض ب ء
ضباء كضاحة كسر وداء اشك درد يا ريخ دنبان مى ريزد وضابى بن حارث برجمى شاعر است
ضناء كتناد موضع است
ضبى كامير ومينة بن مضبا بالفتح نها غاى مضبوء به چفنا ينهشند
ف ضبأ ضبأ بالفتح و ضبوءا بالضم دو سپيد بن ز وغبا به الارض برچسپيد او را بزمين ونيز ضبث ضبوء پنهان شدن وپنهان شدن تا بغرسيد كبير او برامدن وبلند شدن بسوى چيزى وپناه بردن بان وشرم وشرمندن از كسى تقضا منه ادا استحيى مضبى عليه كمحسن خاموش بوده پنهان دارنده چيزى را در دل
آضبأ اضباء پنهان داشت ان را وپنهان كردان نداى اضبا على الغيظ خاموش شد بران چيز واضبأ على الداهية سكوت ورزيد بر بلا ونيز اضبا دردل پنهان داشتن كينه را وخاموش بودن بر ان
مضابئة بضم ميم وكسر باء جوال كلان وكران كه پنهان سازد بر دارنده را
اضطباء پنهان شدن

ض ب ب
ضب بالفتح سوسمار ودر الحديث ان النبى صلى الله عليه واله اتى بضب فلم ياكله ولم يحرمه وقال ابو حنيفة رح واصحابه اكله مكروه وقال الشافعى رح وهو قول الاكثر ليس بمكروه اضب وضباب بالكسر ضبان بالضم جمع مضبة مثله وفى المثل اعق من ضب وكذا آخدع من ضب وكويند لا افعله حتى يحن الضب فى اثر الابل الصادرة وكذا لا افعله حتى يرد الضب لانه لا يشرب ماء ونيز ضب بيمارى است دراى شتر وامار سينشران وكينه وبغض وخشم ومكر ونام مردى وكوهى است ودرين نكوه است مسجد خيف وبيمارى است در راكب خون رو دازوى ودجلة ضب مردكر بزپر كار
ضبة سوسمار ماده يا يك سوسمار ونام مردى ونيز ضبة شكوفه خرما كه كل نكرده باشد وپوست سوسمار كه براى روغن پر است باشند وآهنى پهنا كه بدان در را بندند
ضبب وضباب جمع ودو هجى است تهامة ونام ماده شتر احنف بن قيس عنبرى وضبة بن ادبن طابخة تيم بن مرة است
ارض ضببة كفرحة زمين سوسمار ناك وهذا احدما جاء على اصله
اضبت شتر بسيار سينه يا بسيار سيل ضباء مؤنث ضبب جمع
ضباب بالفتح ميغ نرم وان بيشتر باشد كه در زمستان در هوا پيدا كردد
ضباب ككتاب نام مردى وقلعة الضباب دكوفه است وضباب اللباب امر منمار درونيز ضباب قومى است از عرب از اولاد معاوية بن كلاب بن ربيعة ضبابى منسوب اسبوى
ضباب كغراب نام مردى
ضبوب كصبور ستوركه دو كير انداز دو كوسپند تنك سوراخ پستان واسب جمه بلا بمار شى
ضبيب كامير طرف تيز تيغ
ضبيبة كسفينة روكه كه اميز زمسكه سازند براى خوردن كودك
ضبيب كزبير نام اسپ حارث بن حنظلة واسب جعفرى بن عامر وابيست و وادى است
ضبضب بالكسر فربه ودلير بدزبان
ضباضب كعلابط دلير پليد زبان ورجل ضبضاب مرد توانا وقوى كوتاه بالا پليد زبان فربه يا مرد بسيار توانا
مضب بالفتح موضعيست
ارض مضبة بالفتح زمين سوسمار ناك مضاجع ومنه قضا فى مضاب منكرة اى فى موضع من الارض كثير الضباب
س اك ضببت الارض سوسمار ناك كرديد وكذا ضبت البلد بالفك والادغام
ض ضبت تضب ضبا وضبوبا جوز او بدلب و وكذا ضبت لثته دما اى سالت وضب بالارض دوسيده شد بزمين و تقول للرجل اذا اشتد حرصه على الشئ جاء فلان تضب لثاته يعنى با زمين عدد حرص تمام قال ابو عبيدة هو فلب تبض اى تبل فتقطر ونيز ضبت وان شد ناب يا روان شدن خون وابى من مر
ضبيب مثله وبيع اكثر دوشيدن شير را يا ابهام وابر سر پستان وانكشتان را بر ابهام كداشته دوشيدن يا جمع كردن دو سر پستان در دوشيدن وخاموش شدن وا ما سيدن سيد شتر ونيز اماسيدن سيد ان تو ضب البير تضب تحط بالفتح فيهما وخاموش شدن

برکینه وفراکرفتن چیزی را واکنده وپرکوشت شدن بغل
مُضِبّ نام مردی
اَضَبَّتِ الارض سوسمار ناك شد واَضَبَّ بانك کرد وایضا بخن در امد وامار کرفت وبرشك برد وپنهان کرد کینه را واَضَبَّ النَعَم پیش امدند شتران بتفاریق وپریشان واَضَبَّ الشَعر بسیار شد موی واَضَبَّتِ الارض بسیار شد کیاه ان واَضَبَّ فلانا ملازم شد اورا وپس جدا نکردید از وی واَضَبَّ علیه باز داشت وی را وخاموش کردانید واَضَبَّ علی المطلوب بغریب کرد بمطلوب رسد واَضَبَّ التقی ریخته شد اب اناز در دوی واَضَبَّ الیوم میغ زم ناك شد روز واَضَبَّ علی ما فی نفسه خاموش ماند بر چیزی که در دل داشت ونیز بان او وزد وظاهر کرد از لغات اضداد است و
اَضَبُّوا علیه فراهم امدند بر او وبسیار شدند واتفاق نمودند ونیز اَضباب فراکرفتن چیزی را وخاموش شدن وزدوان کردن
اب خون یقال اَضَبَّ یده اذا سال الدم منها
مُضَبِّب کمحدّث ان که در سوراخ سوسمار را برزد تا برون اید یا ان که بر سوراخ ان دست را بجنباند وحرکت دهد تا سوسمار بکمان مادم را براورد تا بزنهد ما درا ایران کس بکیرد دم او را وشکار کند
بابٌ مُضَبَّب کمعظم درکه بران ضباب اهن باشد

ضَبَّبَ الصبیّ ضبیبه خورانید کودك را ونیز تضبیب ضبیبه ساختن برای کودك وفراکرفتن چیزی را وضباب ساختن برای در
تضَبَّبَ الصبیّ نیك فربه کردید

ض ب ث

ضَبثه بالفتح داغی است شتران را
ضَبِث ککتف شیر بیشه
ضُبات کغراب پنجه شیر ونام پدر زید ومنجی وعطیه
ضَبائثه ذراع فراخ سطبر سخت
اَضبات قبضها ومنه الحدیث اوحی الله الی داود قل للنبی اسرائیل لا یدعونی والخطایا بین اَضباتهم ای قبضاتهم ای محتقبون للاوزار غیر مقلوعین عنها
ناقه ضَبوث کصبور شتر ماده که در فربهی ان شك باشد پس بدست بسوده شود ضبوث بمعنی مفعول ونیز ضَبوث شیر بیشه ضَبّاث کشداد مثله
مِضبَث کمنبر شیر بیشه
مَضابث الاسد ناخنهای شیر
جمل مَضبوث شتر بداغ ضبثه رسیده
ض ضَبَثَه ضَبثا بپنجه کرفت ان را وضَبَث فلانا از دا وزا وضَبَث لثغ وغیرها بود نافه وجز ان در فربهی ولاغری معلوم نماید
مُضطَبِث بکسر با شیر بیشه
اضطبات بپنجه کرفتن چیزی
اِضطَبَث به اذا قبضت علیه بکفك

ض ب ث م

ضَبْثَم کجعفر شیر بیشه ضبائم کعلابط مثله وضبثم بن ابی یعقوب تابعی است تیم زاده است و بنابر این بر علم

ض ب ج

ضَبْج بالفتح انداختن خود را بر زمین از اندوه یا مانند ان یا ضرب والم ومانند ان والفعل من نصر

ض ب ح

ضَبح بالفتح انجای از عرفات که مردمان اوائل از انجا افاضت کنند ورفتاری است اسپ را وان فوق تقریب است قاله ابوعبیده وواواز دم اسپ از جوف ان برابد وقت دویدن ضبحه اواز ومنه الحدیث لا یخرجن احدکم الی ضبحه بلیل ای صیحه یسمعها فلعله یصیبه مکروه ویروی صیحه
ضِبح بالکسر خاکستر وبیفتح
ضُباح کغراب اواز دم اسپ وان غیر صهیل وغیر حمحمه است وبانك بوم وبانك روباه وموضعیست ونام مردی
فرس ضابح اسپ با بانك ضوح جمع
ضُبَیح کامیر نام اسپ ربیب بن شریق واسپ شوبعر محمد بن حمران وحازوق حنفی خارجی واسعد جعفی وداود بن میثم
ضُبَیح کزبیر دو اسپاند حصین بن همام وخوات بن جبیر را
ضَبّاح بن اسمعیل کوفی کشد از وضَبّاح بن محمد بن علی محدثان اند
ضَبطاء بالمدکمان کرد ران اثر اتش باشد
مَضبوحه سنك اتش زنه
ف ضَبَح الخیل ضبحا بالفتح وضُباحا بالضم براوردند وشنوانیدند اسپان اواز

خود را در دویدن یا بوبیه دویدند وضَبَحَت النارُ الشیءَ اندك برکردانید اتش کونه انچیز را ودنوخت وضَبَح الثعلب بانك کرد روباه و
ضَبحه تخصومت کرد او را
مضابحه روباروی همدیکر زاد دشنام دادن وبد کفتن
انضباح اندك برکردیدن کونه چیزی از اتش یون ضبحت النار الشیء ای غیرته ولم تبالغ فانضبح

ض ب د

ضَبْد بالفتح امیختن خرما ء رسیده را با نا رسیده و
الفعل من نصر
ضَبَد محرکه خشم وخشم نهان
تضبید بیاد کسی چیزی را دادن که موجب غضب او باشد

ض ب ر

ضَبْر بالفتح جماعت غازیان وپوستیر ادکاه وچوب که مردم در پس ان شده نازیر قلعه روند برای جنك خشو جمع ودرخت جار مغز وانار دشتی یا انار کوهی وجوز بوا
ضَبَرَه یکی
ضِبر بالکسر بغل
ضَبِر ککتف درخت جار مغز
ضِبار بالکسر کتاب ها ضبار کغراب مثله واحد ندارد
ضُبارة بالضم بسته هیزم وکاغذ ومانند ان وبکسر
وعمرو بن ضُبارة دلاوری بود در ربیعه را
ضَبارَة بالفتح نام مردی واستواری خلقت تعالی
رجل ذو ضَبارة یعنی مرد کرد اندام استوار خلقت وکروه مردم ویکسر ضبائر جمع
اِضبارَة بالکسر والفتح

پشتواره کتاب وکاغذ وجز ان یقال جاء فلان باضبارة من کتب
اضابیر جمع
ضِباری بالکسر والقصر نام مردی از تمیم وبالفتح مردی است در رباب
ضَبّار کشداد سکی است
ضُبار کرمّان درختی است مانا بدرخت بلوط ضبارة یکی
ضَیبَر کحیدر کوهی است بحجاز
ضَبیر کامیر سخت وتوانا ونره
ضُبیرة کجهینه نام زنی است
ضَبور کصبور شیر بیشه
فرس ضِبِر کطمر اسپ جهنده وشیر بیشه
جمل مَضبور شتر استوار خلقت
ض ضَبَر الفرس ضَبرا بالفتح وضَبَرانا بالتحریك فراهم اورد اسپ پایها را تا برجهد و
ضَبَر المقید کذلك وضَبَر الکتب پشتاره کرد ویکجای نمود کتابها را وضَبَر الحجر چید سنکها را وبرهم نهاد
جمل مُضَبَّر کمعظم شتر استوار خلقت اکنده کوشت وشیر بیشه
ناقه مُضَبَّرة کمعظمه ناقه استوار هیکل
تضبیر فراهم اوردن وسختی استواری استخوان ها وپر کوشت وکرد اندامی

ض ب ر ز

ضَبارِز کعلابط مرد کرد اندام استوار خلقت

ض ب ر ك

ضِبرك کزبرج زن بزرك ران

ضُبارِك کعلابط شیر بیشه وشتر درفرك ومرد توانا استوار خلقت فربه بسیار اهل و عائد
ضِبراك بالکسر مثله ضبارك بالفتح جمع

ض ب ر م

ضُبارِم کعلابط شیر بیشه سخت خلقت ومرد دلاور وتوانای دشمن کش ضُبارمة بالتاء مثله فی الکل وقیل المیم زائدة

ض ب ز

ضَبْز بالفتح سختی نکاه وتنکی سخت
ذئب ضَبِز ککتف کرك سخت نظر افروخته چشم
ضَبیز کامیر کرك سخت حیله ونیز کرك افروخته چشم

ض ب س

ضَبْس بالفتح سخت کرفتن غریم را بتقاضا وستیهیدن بر او والفعل من نصر
هو ضَبِس شر بالکسر او صاحب بدی وشر است
ضَبِس ککتف پلید دشوار خوی وکربز بزکار وزیرك وبلا
ضَبیس کامیر پلید دشوار خوی ویقال هو ضبیس شر یعنی او صاحب شر وفساد است ونیز ضبیس کران تن کران جان بد دل کول سست بدن حریص کم عقل واسپ سرکش وبدخوی
س ضَبِسَت نفسه ضَبَسا بالتحریك پلید ودشخوی شد نفس او

ض ب ط

ضَبطة بالفتح بازی است مر غربان را
رجل ضابط مرد هشیار وتوانا سخت وشتر قوی سخت

ونیز ضابط شیر بیشه
اَضبَط ان که بهر دو دست کار برابر کند ضبطاء مؤنث ضبط بالفتح جمع تو ضَبِط الرجل کسمع فهو اضبط وفی المثل هو اضبط من ذرّة چرا که مور جیفه ضعفا خود را برمیدارد وباز ان را میکذارد وکذا اضبط من عائشة بن عثم دیرا که روزی اب میداد شتران را وفرزد اورده بود برادر خود را از چاه برکند دلو را در این اثنا از ازدحام شتران شتر جوانی در چاه افتاد وکرفت عایشه دم او را وفریاد کرد برادر خود که در چاه بود ای برادر الموت الی ذنب البکرة یعنی وابسته بدم شتر است یعنی اکر منقطع میشود می افتد پس ان شتر انچنان کشید دم ان را که بر اورد ان شتر را ونیز اَضبَط شیر بیشه و
اَضبط بن قریع شاعر است و
اضبط بن کلاب بطنی از بنی کلاب چنانکه بنوا الاضبط ودبیعه بن الاضبط سخت کیری بود بر اسیران
رجل ضِبَنطی کحبنطی مرد مرده قوی وینك توانا جمل ضبنطی کذلك الف ونون زاید است برای الحاق
ص ضَبَطَه ضَبطا وضَباطة بالفتح نکاه داشتن او را هو
ضُبِطَت الارض مجهولا باران باریده شد
تضبَطَه بقهر وبندی کرفت او را وتضبطت الضان بیابان کیاه رسیدند کوسپندان وشتابه کردند در چرا وخوی وتوانا کردیدند

ض ب ط ر

ضِبَطر کهزبر توانا وفربه ستبر

وکرد اندام وشیر قوی سخت
ضَبَیطر کسفرجل مثله

ض ب ع

ضَبع بالفتح بازو یا میانه بازو یا بغل یا ما بین بغل تا نیمه بازو وضباع جمع ونوعی از رفتار اسپ فوق تقریب وهر پشته زمین سیاه اندك دراز وکویند ذهب ضبعا البنا یعنی رایکان بردان را
ضَبُع بضم باء وسکون ان کفتار مونث است اَضبُع وضِباع وضُبُع بضمتین وضبعة ومضبعة جمع والضبع العرجا نیز از صفات کفتار است بدان جهت که لنکان لنکان راه رود من امثالهم احمق من الضبع ومن امثالهم معهم لم تنخ علیه الکلاب وجلدها ان شدّ علی بطن حامل لم یسقط وان جلّد به مکیال وکیل به البذر امن الزرع من افاته والاکتحال بمرارته یحدّ النظر وکویند سیل جاء الضبع یعنی بیرون کند کفتار را از خانه وی ودلجة الضبع نصف شب زیرا که کفتار در نصف شب میکردد وکرجل ویکن الباء سال فحط ومنه الحدیث اکلتنا الضبع یارسول الله ای السنة المجدبة وبدون الف ولام موضعیست یا پشته زمین ووادی است ازوادی عقیق وضبع مثلثه پناه جا وجانب وناحیه یقال نزلنا فی ضبع فلان ای فی کنفه وناحیته
ضَبعة کفتار ماده غراب عباد ضبع جمع یا ضبعة نکو
ضَبِعة کفرحة ناقه آرزومند کشن
ضِباع بالکسر ضباعی جمع

مثله
ناقهٔ ضابع ناقه بازو یا نید
دردو فتن و فرس ضابع اسپ
تیزرو عنا ریا بیا دو یا کرد
پیچان یکجانب دونده یا ضبع
نوعی از رفتار اسپ است
ضباعة کثمامة کوهیست
نیز نام دختر زنجبیر حارث
که اشاره کرد پدر را بر ها
کردن بند قطامی و سنت
نهادن بروی که اسیر بود
پس رها کرد او را و بخشید
بوی صد ناقه پس گفت قطامی
قفی قبل التفرق یا ضباعا
ولا یک موقف منک الوداعا
اراد یا ضباعة فرخم ای قفی
ودعینا ان عزمت علی فراقنا
فلا کان منک الوداع لنا فی
موقف و نام دختر عامر بن
قشیر و ان ضباعة کبری است
و از صحابیات ضباعة بنت زبیر
بن عبد المطلب بن هاشم و
ضباعة بنت عامر بن قرط و
ضباعة بنت عمران بن حصین
ضبیعة کسفینة دهیست
بیمامه
ضُبیعة کجهینة محله است بصره
وضبیعة بن ربیعة بن نزار
ضبعی منسوبست بوی و
ضبیعة بن اسد بن ربیعة و
ضبیعة بن قیس بن ثعلبة
وضبیعة بن عجل بن لجیم
بطنها اند از عرب
ضباع ککتاب شارهای
بسیار ند اسفل از بنات
النعش و بطن الضباع موضع
است
ضبوعة منزلی است نزدیک
بلیل
ضبعان مثنی موضعی است
ضبعانی منسوب بموضع

ضبعان
ضبعان بالکسر کهتا نر ضباع
جمع اضباع شد و ضبعان
آمد ر کفتار نر کلان شکم
آمد هر دو پهلو ذکره الجوهری
ههنا و قال فی القاموس
موضعه م د د
ضبعانه بالکسر کهتا و ماده
ضبعانات جمع ضباع شد
مضبعه بالفتح کوشت پاره
زیر بغل بجانب پیش
حمار مضبوع خر که او را کفتار
خورده باشد
ف ضبعه ضبعا بالفتح
دست وا داز کرد برای زدن
وضبع القوم للطریق تا را
راه تقسیم کردند برای ما و
ضبع فلان جو ر کرد و ظلم نمود
وضبع علی فلان دراز کرد
مرد و بازوی خود را بهر
دعای بد بروی وضبع یده
الیه بالسیف دراز کرد دست
را با شمشیر وضبعت الخیل
والابل ضبعا و ضبوعا و ضبعا
بالتحریک یا نید بند بازوها
را در رفتن وضبعت الخیل
شنوانیدند اسبان آواز
دم را از دهن خود وضبع
القوم للصلح میل نمودند
بسوی صلح وضبع الشیء بخز
بخش کرد آنچیز را
س ضبعت الناقة ضبعا
وضبعة محرکتین نیک آرزومند
نر شد ناقه وکاهی در زنان
هم استعمال کنند
اضباع آرزومند شدن
ناقه بفحل
ناقة مضبعة کمعظمة ناقه که
سینه آن پیش شده باشد
و هر دو بازوی آن باز کرده
باشد

ضبع تضبیعا بد دل شد و
ضبّع فلانا حایل گشت میان
وی و میان آنچیزیکه او قصد
وی کرده بود و نیز تضبیع
بازیدن ستون بازوها در
رفتن
اضطباع رد را از زیر بغل
راست بر کتف چپ انداختن
و دو پیش دوش راست
برهنه ماند و دوش چپ
پوشیده کرد دوا این نوع
ردا پوشی را اضطباع بدان
جهت گویند که یک بازو برهنه
میماند
استضبعت الناقة ارزومند
گشن شد ناقه
ض ب ع ط
ضبعطی کحبنطی غول و کلمه ایست
که بدان کودکان را ترسانند
بفارسی کخ است
ض ب غ ط
ضبغطی کسفرجل کخ که بدان
کودکان را ترسانند ضباغط
جمع
ض ب غ ط ر
ضبغطری مقصوره کقبعثری
مرد دراز بالا سخت توانا
و غول و کخ که بدان کودکان
را ترسانند و هر چیزیکه آن
را بر سر بر داری و هر دو دست
را بر آن گذاری تا بر نیفتد
و خوشه که در زراعت و
پالیزها نصب کنند تا مرغان
و ددان در آن در نیایند
و آن را متر س هم نامند و
گفتا و گفتا نامه ضبنطر
مثالی است بقال الداهیة
ضبغطری
ض ب ک
ضبوک الارض خطهای تیز
که از زمین باد پیدا کرد

وضبوک الغیث ماده که آن
اسب را زن را
اضبیکاک بر آمدن گیاه
یقال اضباکت الارض ای خرج
نبتها
ض ب ن
ضَبن بالفتح آب ندادن کسی
نباشد
ضِبن بالکسر بغل و بهر ماند
وعاجز ماندن قوم را از کسان
آن و کش و آن ما بین کشح و بغل
است و قالوا اول الجنب الابط
ثم الضبن ثم الحضن
ضَبن ککتاب آب ندادن و ملک
ضبن جای تنگ
ضبنة کفرحة عیال مرد و بهر
او و آنکه دوی کفایتش
فایده بود از رفیقان و هم
روان
ضبن محرکة نقصان و کمی
ضبنة مثلثة بمعنی ضبنة
است که بر سینه
بنو ضبان بن قبیله ایست
ضبینة کسفینة پید بطنی
اضبان علی الجمع جای باش
دزدان و گذرگاه
مضبون آب ندادن و مرد بیچاره
مانده
ن ضبن عنا الهدیة باز
داشت از ما هدیه را الفتح فی
الضاد
اضبنه بر جای مانده کرد او را
او را و سینه کرفت و اضبن
الشیء زیر کش کرفتن آن را
بنو مضاب بن قبیله است
اضطبن الشیء اضطبانا زیر
کش کرفتن چیز را
ض ب ن ط
ضبنط کحبنط سخت و توانا
ض ب و
ضابی نیاکتر سرما یا عام

مضباة بالفتح مغاله کوماج
پختن
ن ضبته النار ضبوا و
ضبیا بر کرد تا بیکونه آن را
اثر و بریان کرد وی را و اضبا
الیه پناه برد بسوی او و مضطر
شد
مضباة باضم نان کرد در خاکستر
گرم پخته باشند
اضباة اضباة باز داشت
پنهان را و بر داشت و بلند کرد
و نیز ریزه ریزه ساخت و اضبا
علیه بر آمد بروی تا بیکرد
او را و پیروز گردد و اضبا
بهم التغر خالف بر آمد بایشان
را سفر در چیز یکه امید داشتند
از سود و نفع و اضبی الا شد
باب الضاد فصل التاء
ض ث م
ضیثم کضیغم شیر بیشه و الغیر
را شاید که گرفتند
باب الضاد فصل الجیم
ض ج ج
ضجة بالفتح بانگ و فریاد
مردم
ضجاج ککتاب دندان فیل و
مهره است
ضجاج ککتاب صمغی است که
خورده شود و هر بادر خیج
کریدان طیور و سباع را سم
دهند
ضجوج کصبور ناقه فریاد تا ان
بوقت دوشیدن و بار
کردن
ض ضج ضجیجا نالید و
فریاد کرد از بیم یا عام است
وضجیجا بالفتح سنبر
کاری داشتن را و نیز
ضجیج ناخوش و مشت و بیم و
فی الحدیث عبر و اضاجین ای
نالیدن آضوا تهم بالتلبیة

اضج القوم اضجاجا بانگ و فریاد
کردند و غوغا نمودند فاذا فرغوا
من شیء و غلبوا قیل ضجوا ضجیجا
مضاجة همدیکر شور و غوغا
نمودن و فریاد کردن ضجاج
بالکسر شله فی الکل و بالفتح
اسم است مضاجه را
ضجج تضجیجا رفت و مایل کردید
و سم دادن پرنده یا درنده را
و نیز تضجیج بر بانگ و فریاد
انگیختن کسی را
ض ج ر
ضجر القربة ضجرة بالفتح پر کرد
مشک را
اضجر السقاء اضجارا پر
کردید مشک یا نیک پر کردید
ض ج ر
ضجر بالفتح جای تنگ
ضجرة بالضم اندوه و ملال
یقال فیه ضجرة ای طلال و تیز
مزاجی است
ضجر محرکة تنگی و بیقراری
از اندوه و حزان
ضجر ککتف بیقرار و ملول
نفته و طپان و رجل ضجر تیز
طپان با بانگ و مکان ضجر
جای تنگ
ناقة ضجور کصبور ناقه که در
وقت دوشیدن یا بار کردن
بانگ بیقراری نماید
س ضجر منه و به ضجرا محرکة
نالید و طپید و بیقراری نمود
ونفته کردید از اندوه و ملول
شد و ضجرت الناقة بانگ
کرد ناقه در وقت دوشیدن یا
بار کردن
متضجر کمحسن ملول و اندوه
ناک کننده مضاجر و مضاجیر
جمع یقال رجل متضجر و قوم
مضاجر و مضاجیر
اضجره اضجارا اندوه کین

کردم او را و ملول ساختم
تضجر نالیدن و بیقراری
کردن
تضاجر اندوهناک نمودن
خود را
ض ج ع
ضجع بالفتح غاسو کیست که
بدان جامه ها شویند ضجعة
بکی و کیا هیست مانا انجیا
و با دنک ریزه مکر که این
از خیار بزرگتر است و شاخها
چهار پهلو و ابش اگر بر دوغ
افشرده شود با زشیر خفته
و خوش میکرداند و باه را قوه
دهد
ضجعه بالفتح یکبار بر پهلو
خفتن
ضجع بالکسر میل و رغبت تو
ضجع فلان الی
ضجعة بالکسر هیئت و هیاة
بر پهلو خفتن یقال فلان حسن
الضجعة مثل الجلسة و الرکبة
وفی الحدیث کانت ضجعته
صلی الله علیه و سلم اذا اخوها
لیف یعنی فرش که بران میخفت
صلی الله علیه و سلم
ضجعة بالضم سستی عقل و رای
و بیخ و بیماری و شخصی که مرد
او را بسیار بر پهلو انداز ند
ورجل ضجعة مرد بسیار خسپنده
و کاهل لازم گیرنده خانه را
که بر نمی اید و بنجیز بهر بزرگی
یا عاجزی مقیم بجای رجل
ضجعة و ضجعی بکسرها و ضمها
مثله فی الکل
رجل مضجعة کهمزة مرد بسیار
خسپنده و کاهل
ضجع کعنب موضعی است
ضجعة محرکة بسیار خفتکی اسم
است
ضاجع کصاحب وادی است

باسفل حره بنی سلیم و جای خم
وادی ضواجع جمع و کول زمین
مایل بغروب مرد بر پهلو خوابیده
و کاهل بسیار خسپنده و ملازم
خانه و مقیم در آن بجهت عجز یا
بزرگی و نیز ضواجع جماعت
و پشتها و موضعی است
ضاجعة کصاحبة کوسپند آن
بسیار و جای پرش دود بار
و دلو بزرگ که از کرانه کرد و پر
بنشیب باشد
اضجع بالفتح مرد مخالف ان
خود و اضجع الثنایا مرد مایل
دندان پیشین
ضجعاء کحمراء کوسپندان
بسیار
ضجوع کصبور شانکران که
باعث کرانی مستوی را کرد ند
و رجبات مرغزار را و
دلو کشاده و ز مخالف جهة
شوهر و مرد سست عقل
و رای و بطن است از بنی
کلاب ابراهسته و وجهة
کرانه و کثرت است نا مذکور
و تا چه گرا کند و جاه فراخ
جوانب
ضجوع بالضم قبیله است از
بنی عامر
ضجیع کامیر همخوابه و کرم
مضجع کمقعد جای بر پهلو
خوابیدن و خوابگاه و کون
و قتلگاه در جنگ یا عام
است و شهر است و دران
شهر است پشتهای و بایبید
مرینه ابی بکر بن کلاب را
و انها را مضاجع گویند و
نیز مضاجع الغیث جای انبار
باران
متضجوع مرد ضعیف رای
دکول
ف ضجع ضجعا بالفتح

وضجوعا بالضم برپهلو خفتن یا برپهلو بر زمین نهاد وضجع النجم ضجعا مائل بغروب شد
اضجعه اضجاعا بر پهلو خوابانید او را بر زمین واضجعت الدلو خالی ساختم دلو را وی اکه پر بود ونیز اضجاع در نحو نزد شعرا مانند اکفا است یا مانند اقوا ودر حرکات مانند اماله وجر واضجعت الشیء فرود اوردم انرا
مضاجع همخوابه
ضاجع امر انرا همبستر کرد او را
ضجع بالامر تضجیعا کوتاهی نمود در کار وضجعت الشمس نزدیک بغروب شد افتاب
مضطجع جای برپهلو خفتن
اضطجاع برپهلو خفتن ونیز افتعل منه لغتان قلب التاء طاء کاضطجع والادغام کاطجع فیظهرون الاصلی ولا یقولون اطجع بادغام الضاد فی الطاء او یقولون وقال المازنی و بعضهم یکره الجمع بین حرفین مطبقین فیبدل مکان الضاد اقرب الحروف الیها وهی اللام فیقول الطجع ونیز اضطجاع در سجود فراهم امدن وچسبانیدن سینه و خود را برزمین
تضاجع همدیگر برپهلو بر زمین نهادند وبرپهلو خفتند
تضجع فرو ایستادن از کار واقامت نمودن بجای وسست بودن ابر در جایی
انضجاع برپهلو خوابیدن یقال اضجعته فانضجع

ضجعم

ضجعم کقنفذ وجعفر بطنیست از قضاعة ضجاعم

وضجاعمة جمع وایشان پادشاه شام بودند والهاء للنسبة

ضجم

ضجم محرکة کجی دهن ولب وزنخ وکردن ومیل کردن بینی بطرفی یکی از دو جانب وی وکژی یکی از دو دوش وکژ بینی وکژی جراحت والفعل من سمع
ضجمة بالضم جانوریست بد بوی
اضجم بالفتح کژ دهن یا کج زنخ وضبیعة اضجم قبیله است نیز اضجم لقب ضبیعة فهو کقولهم قیس قفة
متضاجم مرد کژ دهان و مخالف دامری
تضاجم اختلاف کردن قوم تضاجم الامر بینهم ای اختلف

ضجن

ضجن محرکة کوهیست
ضجنان کسکران کوهی است نزدیک مکه معظمه غیر منصرف ایدو کوهی است دیگر بباد یه

باب الضاد فصل الحاء

ضحح

ضح بالکسر افتاب وروشنی ان وفیتیکه منتشر شود وقال ابن الاعرابی الضح لون الشمس وصحرا و فضای فراخ و اینجا بر افتاب تابد ومنه جاء فلان بالضح والریح ولا تقل بالضیح وانه لیس شیء ای بما طلعت علیه الشمس وما جرت علیه الریح ای المال الکثیر و فی الحدیث لا یقعدن احدکم بین الضح والظل فانه مقعد الشیطان
ضحضح کجعفر وقنفذ روشن اب ضحضحة بالفتح مثله ونیز ضحضح کجعفر اب تنک

ضحضاح بالفتح یا یاب و اب اندک یا ابی کم تا شتالنگ رسد یا نصف ساق یا ابی کمتر ان غرق نشود ونیز اب بیابا بلغت هذیل
ضحضح السراب ضحضحة بجنبید سراب ودرخشید وضحضح الماء روان شد اب وضحضح الامر هویدا واشکار کردید کار
تضحضح السراب جنبید ودوید

ضحک

ضحک بالفتح برف وکفک شیر وانکبین وشهد وشکفت و دندان سپید وشکوفه ونیز را ه وشکوفه از غلاف بر امد
ضحکة بالفتح یکبار خنده
ضحکة بالضم انکه بروی خندند وهو ادم ضحکة کهمزة بسیار خند
ضاحک خندنده ومرد بسیار خند وابر با برق وسنک سپید نمایان در کوه وکوهی است بحت فرش وبرقه ضاحک جایی است یا دبنی تمیم ونیز ضاحک در ضمان است
ضاحکة دندانی که در وقت خنده پیدا کردد یا چهار دندان کمابین انیاب واضراس است
اضحوکة بالضم انچه ازوی خنده اید
ضویحک مصغر کوهیست اسفل فرش
ضحوک کصبور بسیار خند خط با الضم جمع وراه فراخ وپیدا وروشن
ضحاک کشداد بسیار خند وهو ذم ومیانه راه ومخفف وراه روشن واشکار ونام مردی که مالک شده زمین را وکانت امه جنیة فلقب بالجن وضحاک بن خلیفة بن ثعلبة وقیل ضحاک بن امینة بن ثعلبة

وابو سعید ضحاک بن سفین بن عوف صحابیانند وضحاک بن قیس بن خالد فهف سال پیش از وفات نبی صلی الله علیه وسلم متولد شد ولا یثبتون له سماعا عنه صلی الله علیه وسلم وضحاک بن شراجیل هذانی مشرقی وضحاک فیروز دیلمی وضحاک بن مزاحم تابعیانند وابو بحر ضحاک احنف بن قیس تمیمی انحضرت را دریافت اما بشرف رؤیت مشرف نشد وانحضرت در حقش فرمود اللهم اغفر الاحنف قال ابن عبد البر اسلم فی زمن النبی صلی الله علیه وسلم فهو من اجلة التابعین واکابرهم وکان سید قومه موسوما بالعلم والحلم والعقل والدهاء
ضحاکة کنشادة ابیسنه خ سبع را
مضحاک بالکسر بسیار خند یقی رجل مضحاک وامرأة مضحاک
س ضحک به ومنه ضحکا بالفتح وضحکا بالکسر وبکسرتین وککتف خندید وراضی شد وقبول کرد وضحکت الارنب حیض اورد خرکوش وقیل منه فضحکت فبشرناها وضحک الرجل شکفته امد ونیز هویدا کردید وضحک النحاب درخشید ابر وضحک القرد بانک کرد بوزنه
تضحک خندیدن
تضاحک خندید ویقال هم یتضاحکون یعنی با هم خند
اضحکه اضحاکا خندانید او را ونیز اضحاک شکفت اوردن تکیرا و پرکردن حوض را چندان که روان کردد وبرابر اوردن زمین کیاه را

استضحاک خندیدن وخندانیدن خواستن

ضحل

ضحل بالفتح اب اندک بی مغ اضحال وضحول وضحال جمع واتان الضحل صخرة یات ن و بالحرکة مکان الضحل لغة فی الجمع
مضحل کمقعد جای اب کم
ف ضحل الماء فرو رفت اب وتنک کردید وکیاب شد
ضحلت الغدر کشد اب ان

ضحن

ضحن محرکة شهریست کویند که از ابن سیده است وابن سیده بیتا بن مقبل را که جوهری از اد در ضحن اورده خوانده پس یکی از این دو تصحیف باشد

ضحو

ضحو بالفتح نیم چاشت ضحوة بالتاء مثله
ضحی بالضم چاشتگاه و بذکر ضحی بتشدید یاء و بیدون هاء مصغر انست کانهم فرقوا بذلک بینه وبین تصغیر ضحوة من انث قال انه جمع ضحوة ومن ذکر قال انه اسم علی فعل مثل صرد غیر متمکن مثل سحر تقول لقیته ضحی وضحی اذا اردت ضحی یومک ونیاتی افتاب وتمام نیم چاشت ومنه حدیث عمر اضحوا بالضحی ای صلوها لوقتها ولا تؤخروها الی ارتفاع الضحی وما الکلام ضحی نیست کلام او را بیچ تمام او النشر وضحیها ای ضوئها اذا اشرق
ضاحی کصاحب وادیست ودیکسست نیز ضاحی نیز ست ومکان ضاح جای ظاهر و بارز ضاحیة اشکاریقال الضد

ضاحیة ای علانیة وضاحیة کلشیء کرانه ظاهر هر چیزی ضواحی جمع ویقال هم ینزلون الضواحی وضاحیة المال الذی کر بوقت چاشت اب خورد و ضاحیة البصرة خلاف باطنها انست وبذکر است ببطن ضواحی بالفتح اسمها وضواحی انچه از تو پیدا باشد دار ابدان مانند شانه ودوش وضواحی الحوض کرانهای ان وضواحی الروم شهرهای ظاهر روم
اضحی بالفتح اسب سپید اشهب ورود قربان
لیلة اضحیة بالکسر شب روشن
ضحیاء کصحراء نام اسبی بالمد اشهب ولیلة ضحیاء شب روشن بی ابر ونیز ضحیاء زنی که موی نهادش رسیده ونام اسب عمرو بن عامر
ضحاء بالضم والمد و بفتح چاشت فراخ یا وقتیکه قریب نصف شدن رسد روز یقی اقمت بالمکان حتی اضحیت وطعام چاشت وقال الخلیل وقد انتمی الشمس الضحاء
اضحیة بالضم والکسر وتشدید الیاء کوسپندیکه در چاشت یا در روز اضحی ذبح نمایند اضاحی جمع
اضحاة بمعنی اضحیة است اضحی جمع وبها سمی یوم النحر الاضحی
ضحی کغنی موضعی است به یمن
ضحیة کغنیة کوسپند قربان ضحایا جمع ونیم چاشت
یوم ضحیان بالفتح روز روشن اضحیان بکسرتین کیامیست ولیلة اضحیانة بکسر الهمزة والحاء شب روشن وتضحان

قمر اضحیان بفتحتین ماه روشن ویوم اضحیان بدون ابر
ضحیان بالفتح موضعیست در راه حضرموت بطرف مکه وقلعه است مراخیضر او در جا ضحیان مردیکه در وقت چاشت خورد والمؤنث بالتاء ونام مردی ویوم ضحیان روز روشن وکذا سراج ضحیان ای نهر ونیز ضحیان لقب عامر بن سعد بدان جهت که در چاشت برای حکومت جلوس مینمود
قلة ضحیان بالفتح سر کوه ظاهر بر افتاب
ارض مضحاة بالفتح زمینی که بر ان هواره افتاب باشد
ن ضحا ضحوا بالفتح وضحوا وضحیا بالضم والتشدید بیرون امد در افتاب ومنه الحدیث رای محرما قد استظل فقال اضح یعنی بیرون شود افتاب وضحا الطریق ضحوا اشکار کردید راه وضحا ظل فلان بمرد وضحا الضحی کرد نما چاشت را
ف س ضحا ضحوا وضحیا رسید او را افتاب وضحی
ضحی نوی کرد وعرق اورد
اضحی اضحاة در ضحی در امد واضحی الشیء هویدا نمود انرا واضحی یفعل کذا در ضحی کرد ان کار را وفاعل ان شد
ضاحاه امد او را وقت چاشت
تضحیة تضحیة در وقت چاشت خورانیدم او را وضحیت بالشاة ذبح کردم کوسپند را وقت چاشت وضحیت الغنم چرانیدم کوسپند را در چاشت وضح رویدا یعنی شتاب مکن

منضحی در وقت چاشت در اینده وبوقت چاشت خورنده
تضحی خورد وقت چاشت وقربانی کرد وقربان چاشت کنار د وتضحت الابل در چاشت چریدن کرفتند
مضطحی در چاشت در اینده
مستضحی بمعنی مضطحی است

باب الضاد فصل الخاء

ضخخ

ضخ بالفتح اشک وامثال بول ویا شیدن اب و شاشیدن والفعل نصر
مضخة بالکسر وجز ان میانکاوا که در ان اب جو ومانند ان ندانند تا بکی اب پاشند وهندی بچکاری است

ضخز

ف ضخز عینه ضخزا بر کند چشم وی را

ضخم

ضخم بالفتح والتحریک سطبر وکلان از هر چیزی یا بزرک هیکل پر کوشت ضخام جمع ضخمة مؤنث ضخمات بالتحریک جمع زیرا که صفت است حرکت عین در اسم است ودبن ونیز ضخم راه کشاده وروشن واب بسیار وکران سنک وبنو عبد ضخم از عرب که بود ند کشتند
اضخم کاحمد وتمدیشد و اخوه فی الشعر سطبر بزرک تر از هر چیزی
ضخام کغراب کلان وعز هر چیز باشد

اَضخومته بالضم بالتحریک برین کرزغان بشدند تا کلان نماید
ضَخمة کهنه نزنین تن خوش نما ونرم وناز لتا اندام
مِنضم کسبر سخت کوفت برزد وکوب لی مهر بزرگ کلان جثه
ل ضخم ضخما کعنب وضخامة بالفتح کلان وفربه کردید

ض خ ی

ضاحیه کضاحیه بلا وسخی

باب الضاد فصل الدال

ض د ء

س ضدی ضدء اخشم کرفت

ض د د

ضد بالکسر همتا ومانند و همتا از لغات اضداد است ضد جمع وکاهی جمع هم آمد قال الله تعالی ویکونون علیهم ضدا ویقال لاضد له ولا ند له و لاضدید له وبنوضبة قبیله انند از عاد
ضدید کیکریم همتا فما همتا ضداست
ن ضده فی الخصومة ضدا بالفتح امد بروی وضده عنه برکرد اورا از وی و باز داشت لطف ورزی وضد القربة پر کرد مشك را
اضد اضداد اخشمناك کرد بد
هما متضادان مرد مخالف یکدیکر اند
ضاده خلاف کرد اورا

ض د ن

ضدن کسکری موضعی است
ض ضدنه اصلاح کرد و اسانکرد بایندان را

ض د و

ضدوان محرکة دو کوه است ضدیان ما لیامشاه

ض د ی

ضدی کرجی خشم ناک شد و ضدی یعنی صاحب غضب ضادی خشمنا لضد اجمع وضن نشستک بخشم ار دضوا ذی جمع وایچه تقل وهانکند بدان وجیم ضل مشغول شود بدا وی
س ضدی ضدا خشم کرفت
اضدی اضداء پر کرد اوند خود را پس خالی کرد
ضاداه ناشمنی کرد

باب الضاد فصل الراء

ض ر ء

ف ضرء ضرءا بالفتح پوشیده شد
انضرت الابل انضراء هلاك شدند ومردند شتران و انضرت النخل خشك کردید و کذا انضرت الشجر والبقل

ض ر ب

ضرب بالفتح مانند وهمتا و مرد نازك تیز خاطر سبك کوشت و پالاندکون ونوع و صنف از هر چیزی و باران سبك وشك از هرچیز وشهد سپید سطبر و بخز و الضرب الشهد مذکر ایعم مونث وجزولی از شعر
ضربه بالفتح زدن است و یکبار زدن
ضریب کشف بیا زننده ضارب کصاحب زننده و رونده وامین برقمار و نا قرم لکد زننده وقت دوشیدن وشب کتا یکی از همه اطراف پوشنده و ننده تیر قداح و شتر ماده که دم را بر تاشته برفرع خود ننان را رود ضاربه مثل ومرغ طلبکار رزق وجای پیش هموار ننده تاکو پاره از زمین در دشت دراز در زمین نرم وار باهم ووجیه مانند در وادی ضوء جمع وضاربت السلم موضعی است بیا مه
ضرابیه بالضم والتخفیف کغرابیه شهر سنانی است بمصر از حوف شهر
ضروب کضبور بیا زننده بقی رجل ضروب اشد ببلا الصبر وکثیره
ضریب کامیر زده شده ونوع وصنف از هر چیزی ویك زننده و سر و امین پر قمار و زننده تیر قداح ونام تیر سوم از تیرهای قمار و شیر یکه از چند ناقه دریك شیر دوشیده شود وبهره وشکم مردم وبرف وپشك وشل مانند وشیر سخت ترش یا شیر پاره پاره شده
ضریبه سرشت وخوی یقال فلان کریم الضریبه ولئیم الضریبه ومرد غلام یقال کم ضریبة عبد ای غلة ودخل سرای وزنتو ومانندان وزده شده بشمشیر هرچه باشد وانما دخلته الهاء وانکان بمعنی مفعول لانها صارت فی عداد الاسماء وضریبه بلیه دسته کرده از پشم ویافته کربرسند ضرائب جمع و شمشیر وجای بهرهان وپاره از زمین ومرد کشند بشمشیر و دوده و اشك میریزد در داشعر
ضریب بن نفیر بن شمیر بقاف ویقال بالام مصغرات صحابی است ومذکور است دردن ق ر
مضرب کمقعد استخوان با مغز ورفتن در زمین طلب رزق وشمشیر و تیزی آن وتیکیرا الراء وکذا مضرب السیف زخمکاه آن
مضرب بالکسر جای در تنق آتش التامر علی مضربها یعنی بوتنی سپید که کشن زاده شود ان را جعلوا الزمان کالمکان وکذا قالوا آتت الناقة علی مضربها بکسر الراء علی تفعال قاله ابو حیان و توسا الیلان عن مضرب عسکر یعنی شناختن نبود اصل وقوم ویدرو شرف وحسب نسب ال او
مضرب بفتح الراء وکذا ها شمشیر تیزی و زخم کاه آن
مضرب کنبر بسیار زننده والت زدن وحرکاه کلان
مضراب بالکسر چوب سخت زننده وزخمه رباب والت زدن
مضروب زده شده ونوع وصنف از هر چیزی
آرض مضروبه زمین تشك زده
ض ضربه ضربا زد او را وضرب له مثل اورد برای او وبیان نمود وضربت الطیر رفتن مرغان طلب رزق وضرب علی یدیه کرفتن ان را وباز داشت وی را وضرب علی یده عقد بیع نمود باوی وضرب فی الارض ضربا وضربانا بالتحریك برامد برای بازرکانی یا برای جنك باکشتی وغیر شتاب کرد ورفت وضرب علی اذنه خوابانید او را یا باز داشت او را از شنیدن وضرب بنفسه الارض اقامت نمود در جای از لغات اضداد است وضرب الفحل ضرابا بالکتاب برجهید کشن برماده وضربت

الناقة برداشت ماده شتر دم خود را برفرج ورفت ذران حال وضرب الخلاء قضای حاجت کرد ضربا لغا نطکلها
وضرب الشیء بالشیء امیخت او را در ان وضرب البحر فی جمازه برسید وضربه فی الماء شنا کرد در اب و ضربته الحیة کزید او را وضرب فلان جنبید ودرد کرد بد وروی کرنا یبعل شاکر و وضرب الجرح ضربا وضربانا بار شد جراحت از دیم وضرب العرق برجست رك وضرب الدهر بیننا احدا ثی از احداث زمانه نبیمانا وضرب بقیر الارض بیدل شده و تهیید وضرب الزمان کن شدید وضربت الارض بحمول لا پشك زده شد ونیز ضرب بالفتح زده بزرکی کطلبکرد نان یقال هو یضرب المجد ای یکسبه و یطلبه بزرکی ونمودن
ل ضربت یده چون شرو جینیا شد ضربت دست او
س ضرب فلان ضربا بالتحریك هلال شد ان سردی یا سرمه زده شد وضربت الارض پشك زده شد
ضیته مضربیکس مار سر فرامکنده بر یکجای که حرکت نکند
اضرب بنفسه الارض اقامت کرد و اضرب الدو افتاد برایشان پشك واضرب النمر المناة جنبکرد اید وخشك کرد باد کرماب را در زمین واضرب الخبز پخته شد نان ونیز اضراب معنی بودن بجای و سر فرو افکند وخاموش بودن وسر کشتن از
ارکبی یقال الضرب علی ای اغرض عنه وبرا فکند ذکشترا برماده ودر سبد سر ماکین را ضربه تضریبا زد او را وضربت پیش اسبرف زا و نوشید شیر دوشیده بسیار بستن وضرب عینه فرو دفت چشم او وبغاك ونیز تضریب امیختن چیزی وبر اغلانیدن وسخن چینی نمودن ونکه دوختن جامه را
ضاربه مضاربة بنرد کرد باوی دا در ضرب چیرغالب امد اورا در ان وضاربه بشمشیر زد یکدیکر را ونیز مضاربه بازرکانی کردن و کسی دیر مال و تن وجان نمودن را نما الغیر یقال المضارب لذا ای تحریمه له وا نفصل را قراض نامند
جاء مضطرب العنق امد شکسته خورده وتنها وفی الحدیث مضطرب السند یعنی طریق چند نیست و رنج مضطرب نیزه دراز راست و منه رجل مضطرب ای مستقیم القد
اضطرب اضطرابا جنبید و حرکت نمود ودراز شد باز ریچ وفرو هشتکی وددوله وثبا کردید وودنید و خواستکی بخش نمانید جهت او اضطرب القوم با یکدیکر جنك وخصومت نمودند واضطرب حبلهم مختلف وپراکنده شد سخن ایشان و اضطرب تمامه یعنی بپای ام آن به زر لیتو یصاغ
تضرب جنبش نمودن وحرکت کردن
تضارب باهم مصکور کردن و جنك نمودن
استضرب العسل شهد سپید سطبر کردید واستضرب الناقه از مند کشن کردید شتر ماده
واستضرب له فریب داد وی را

ض ر ج

ضارج کضاحب موضعیست عدد عضرج کامیر وید کخسخف ضرجی یابنت دم نامسره مضاربح جامهای کهنه عاری یا عام است و نطا و پره از جامه وجز آن مضرج بالکسر والعد انث
اضرج بالکسر نوعی از جادر تکها زرد رنك یا نوعی از جامهها زرد رنك وخوش سرخ واینکی رو و تیز زرد و رنك سرخ عین مضرج و جنته چشم فراخ شکاف
ن ضرجه ضرجا بالفتح شکافت ان را وضرجه بالدم الوداد را یجون ونیز ضرج افکندن چیز را
مضرج کمحدث شیر بیشه ضرج الجیب تضریجا فراخ وفرو هشته کرد کریبان را وضرج الابل تحذ وانید شتران را در غارت وضرج الکلام آراسته نمود وزینت داد وضرج الثوب رنك سرخ کرد جامه را یا ان مابین مشبع ومورد است وضرج الانف بالدم خون آلود کرد بینی را
تضرج خون آلود شدن یقال ضرجه بالدم فتضرج وآراستن وخوبش را وشکفتن شکوفه ومنشر درخشیدن برق وسرخ کرد بدن رخسار وجز آن
انضرج انضراجا شکافته وکشاده کردید وانضرج مابین القوم دوری وجدایی شد میان قوم وانضرج العقاب فرود امد عقاب برصید یا کرنتن صید زاد طرح ونیز انضراح شکافته شدن غلاف شکوفه یقال انضرجت الاکمام بالزهر از النفف ومنشر وپراکنده شدن برق از افق

ض ر ج ع

ضرجع کجعفر پلنك

ض ر ح

ضرح بالفتح پوست تنك یا عام است
ضرح محرکة مرد تیر کار و بیقه
ضرح هنك دو ود راز
ضراح کغراب نام بیت المعمور کرخانه است ساخته در اسمان چهارم مقابل خانه کعبه وز ابن عباس روضه
ضراح کقطام ای اضرح یعنی دور کن و بینداز
ضارح از اعلام است
ضروح کصبور اسب ونا زننده یا عام است و بیا لکد زن وقوس ضروح کماند ییک ور انداز نده تیر را
ضریح کامیر دور وکور با تشکاف میان کور یا در یکجانب آن یا بی شکاف وفی الحدیث الحد لنا والضرح لغیرنا وهو عن التضریح من عزلحد
ضریحه کسفینه موضعی است عرفه بن ضریح کزبیر صحابی است او هو یا لشین
ضراح کشداد از اعلام است
مضرح کمقعد جوغ دراز نا بهر زیر ك وسپید از هر چیزی ودراز و نام مردی
ف ضرحه ضرحا بالفتح دانداخت او را وکیونمود و دور کرد وضرح شهادة فلان عنهم باطل کرد کواهی او را ازنماو انداخت از اعتبار وضرح الدابة برجلها لکد زدن ستور وضرح للمیت کور کند برای مرده وضرحت القوس ضروحا بالضم کاسد کردید یا از اد

ن ضَرَحَ الفَرَسُ ضِراحاً ککبا
لکد زد و ضَرَحَ ضَرِیحاً لحد
کند در کور
آضرَحَ الشُوقُ اضراحاً کالا
و نار روا کرد اینیدم باز از را
و آضرَحَ الامرُ تباه نمود و
کاسد ساخت و دور کرد
مُضَرّح کمحدث از اعلام است
مُضارحة همدیگر را دشنام
دادن و بیرون انداختن و قریب
شدن
شئ مُضطَرَحٌ در کوشه و جابا
نکنده یقال اضطرح الشئ اذا
رمی به فی ناحیة
شئ مُنضَرِحٌ یعنی دور و در
کوشه افتاده

ض ر خ

ضِرزخ کزبرج کلان از هر چیز
نماز ضِرداخ کقرطاس خوبان
هنر و کزیده و نجیب

ض ر ر

ضَرّ بالفتح کزند و کزند رسانیدن
خلاف نفع و زن خواستن بر
زن پیشین یا بفتح مصدر است
و بضم اسم مصدر و الفعل
من یضر یقال اضرّه و به ضراً
یعنی کزند رسانید
ضَرّة بالفتح نیاز و حاجت اسم
است بمعنی حالی و اندوه
و پستان نیز ضَرّة شکری ای
ملائن من اللبن و سر پستان
ناقه و بیخ پستان و کوشت بن
زیر بن انکشت زیا کوشت شکم
کف دست و کوشت پاره کف
پا متصل بن انکشت کلان یا
کوشت پای مقدم کف پا
زیر بیخ انکشتها ضرائر جمع و
مال بسیار از زن غیر و کله
شتران و کوسپندان و پاره
از مال و بناخ و کمی در اموال
و نفوس
ضَرّتان سر بیخ باعتبار دو
طرف استخوان و دو وزن
یکم دو اهر یار زان ضره است
دیکری اضرار جمع و دو سنگ
اسیا
ضُرّ بالضم بد است و کزند و
لاغری و بد حالی
ضُرّة بالضم حاجت و بیچارکی
اسم است اضطرار را
ضِرّ بالکسر و بضم جمع میان
دو زن انباز است مضارة
دایقال تزوج علی ضر و ضُرّ
ای مضارة ای جمع بین امراتین
او ثلاث
رَجُلٌ ضَرّ آضرار مرد یکدانا
و نهایت رسا و زیرک و
ازموده
ضَرَر محرکه کزند و بد حالی
و تنک و لب غار و کمی و نقصان
در چیزی و تنکی و مضیه مکان
ذو ضرر یعنی جای تنک و لا
ضرر علیک تنکی نیست بر تو
ضریر کامیر نابینا اضراء جمع
و کرا الضاد جمع و بیمار نحیف
و هر چیز که نقصانی رسیده
باشد آن را و رشک و صبر
یقال انه لذو ضریر علی الشیء
اذا کان ذا صبر و مقاساة له
و کرانه وادی و نفس و بانه تن
و شور ساکن و شوی و سیدن
و جمع میان دو زن
ضریرة کسفینة زن بیار دکان
نابینا
ضَیر بالفتح اختیار و بیچارکی
ضَیور کصبور حاجتمندی
بچیزی
ضِرار بن ازور کگتاب و ضرار
بن الخطاب و ضرار بن القعقاع
و ضرار بن مقرن صحابیان اند
و ابو نعیم ضرار بن صرد و خالد
بن ضرار و محمد بن اسمعیل بن
ضرار و صُرد تابعان اند
باشاو ضرّاء سختی و بد حالی
نقصان در مال و جان و مونث
لا مذکر لها فاذا لها الفراء لو جمعا علی
ابؤس و اضر کایجمع النعماء بمعنی
النعمة علی انعم لجاز و نیز ضراء
بر جا ماندکی
ضرورة نیاز و حاجت
ضرارة کسحابة کمی در اموال
ذوات
ضارور نیاز و حاجت و تنکی
و تنک ضارورة بالتاء مثل
فی الکل
ضارورا کعاشورا اضطرار
یعنی و ضرور و بد حالی نقصان
در چیزی و نیاز و حاجت
مَضَرّة هر چه کزند و نقصان
باشد
مَضَرّة کزند خلاف منفعت
مِضرار بالکسر رمنده و سرکش
و نفور از اسب و شتر و زن
مُضِر بکسر الضاد کمقرّ نزدیک
شونده و زیان کار و انکه بروی
مال در آید شتر هر دو رو
مُضِر مرد با دو زن و امرأة
مُضِر و مُضِرّة زن با نباغ
آضرّه و اضرار کزند رسانید
او را و اضر السیل من الحائط
نزدیک شد و جبر بوار از او
اضر السحاب الی الارض قریب
زمین شد ابر و نیز اضرار کردن
اسپ لکام را یقال اضر الفرس
علی اللجام ای عضه و دوید
و بر سر زن دیکری خواستن
و شتابی کردن و بشتم کسی را
بر کاری داشتن
مُضارة کزند رسانیدن
یکدیکر را ضرار مثله و جمع
کردن میان دو یا سه زن و
نزاع و خلاف کردن و منه
لا تضارون فی رؤیته ای
لا تضامون تضاماً ای بذلو
بعضکم من بعض و من ضنا
ضراراً اذا خالفه و نیز ضرار
جزای ضرر و قوله اتخذوا ضراراً
ای مضارة لاهل مسجد قبا
تضرّة بکسر الضاد و ختم هانکی
و بد حالی و تنک و کمی
اضطرار بیچاره و حاجتمند
کردن کسی یقال اضطره
الیه فاضطر الیه بجهول لا
و احتیاج بچیزی و نیاز
تضرر کزند یافتن

ض ر ز

ضَرَزُ الارض بالفتح نیک
هموار از زمین و ثلث در شی
ان
ضِرزة کعلزة نیک تف و بخیل
و سنک سخت و شیر بیشه
امرأة ضرزة کعلزة زن لب
بالای ناکس
مُضرز کمقشعر نیک بخیل

ض ر ذ ل

ضِرذل کزبرج نیک با زمند
و بخیل

ض ر ذ م

ضَرذمة سخن کزیدن و دندان
فرو بردن
ضرذم کجعفر و زبرج ماده
شتر کلان سال یا آنکه دندان
وی بقیه از جوانی باشد یا
کلانسال اند لیشر آضخ ضرزة
کزبرج مار سخت کزنده

ض ر س

ضَرس بالفتح کزیدن سخت
و سختی نمانده و سخت شدن
روزکار بر کسی و سکوت تمام
روزنا شب و بریدن بینی شتر
بسنک سپش که داشت بران
دوال باده را تا دام شود
و زمین که نبای جای کیاه
دارد و بدندان ازمودن

چوب را بتری و سختی والفعل
من نصر
ضِرس بالکسر دندان مذکر
است ضروس و آضراس جمع
و پشته درشت و باران
اندک ضروس جمع و طول
قیام در نماز و بند نمودن
چشم بر قع و کیاه شیح و درخت
رمث که بیخ انها را خورده
باشند و سنک که بنا آن
کردا کرد چاه را برا ورند
ضروس جمع و ضرس العیر
لقب شیر علقمة بن ذی فیا
ذو ضروس لقب شمشیر کسی
کنعان حمیری که در ان نوشته
بود انا ذو ضروس قالت
عاداً و ثمود باست من کنت
معمر و لم ینتصر
ضَرِس ککتف انکه خشم کرده
از کرسنکی و مرد بد خو
نام اسپی که نبی صلی الله علیه
وسلم از فزاری خریده و نام
ان بسکب تغییر فرمود و ضرس
شریر مرد دشوار خو
رجل اضرس از انباع است
و غلام اضرس کودک کلان
دندان
ضِراس ککتاب بری است عاد
یمن
ضروس کصبور شتر ماده بد
خو که زند و شنده را وان
ماده شتر که در بوزادن بکزد
ضریس کامیر چاه که کردا کرد از
سنک برا ورده و مهر ها
پشت و سخت کرسنه ضرائس
جمع کجزین و حزانی و حزما
و عوده ان ناز کیلنا یحیر
یوا ضرسنا من ضریبک ای
التمر و البسر و الکعک
ضُریس کزبیر علم است و یحیی
ضریس محدث
بیر مضروسة چاه کرداکرد از
سنک برآورده و حرة مضرس
سنکستانی که در ان سنکها
مانند دندان سنک باشد
یا سنکریزه ناک
س ضرست اسنانه کنید
کردید دندان او از ترشی و ضرس
الزمان سخت شد زمانه بر
مردم
ض ضرس ضرساً بالفتح بر
آورد کرد کرد چاه را از سنگ
آضرسه اضراساً دندان او ترشی
و نیز ازانی افکند و یرا و اضرسه
بالکلام خاموش کردانید او را
بسخن و نیز اضراس کند نمودن
ترشی دندان را
مُضرّس کمحدث شتر که بجاید
شکار را و فرو برد و مضرس
بن سفیان صحابی است و
مضرس بن ربعی شاعری از
بنی اسد
مُضَرَّس کمعظم جامه که ان که
در ان نکار مانند دندان باشد
و رجل مضرس مرد مهذب
ازموده
حرة مُضرّسة کمعظمة حره سنک
ریزه ناک یا حره که در ان سنکها
مانند دندان سنک باشد
ضرسته الحروب تضریساً
تجربه ازموده نمود و محکم و
استوار ساخت و یرا لجنک
ضرسه التمر کذلک
مضارسة همدیکر جنک کردن
و دشمنی نمودن
تضارس ناهموار امدن بنا

ض ر س م

ضِرسام بالکسر بدی است
ضرسامة بالکسر زن بیرون
سست حقیر

ض ر ض م

ضرضم کجعفر شیر بیشه و در د

ض ر ط

ضَرطا محرکة سبکی ریش و بار
ابرو والفعل من سمع
آضرط مرد سبک ریش بار یک
ابرو
ضرطاء کحمراء زن باریک ابرو
ضراط الغراب تیزیا او از تیز
ضریط کتهیه مثله و فی الحدیث
اذا نادی المنادی بالصلوة ادبر الشیطان
وله ضراط و در گفتن ریحانها
و چیق
ضروط کصبور مرد کوز زن
ضروط کسنور مثله
ضراط کشداد تیز زن
ضروطاء بالفتح و تشدید الراء
انداریقال انه لضروط
تنخ ضرطة کجمزة ماده کوسپند
فربه
الاخذ سریط و القضا ضراط و بضط
یعنی وقت گرفتن در حلق فرو
بردن است و در وقت ادا و
دادن کوز زدن در حق شخص
کویند که در ادای وام سست
و بخیل باشد و مذکور است
در س ر ط

ض ر ن

ضرطا ضرطا
بالفتح و ضرطا ککتف و ضرطا
کا میر و ضراطا بالضم تیز داد
و فی المثل اجبن من المنزوف
ضرطا اصلش انست که چند
زنان عرب بودند که هیچکدام
شوهر باشنند تا انکه یکی
را از انها بنکاح مردی در آورند
که تا صبح میخوابید و هر کاه آن
زنان او را برای صبوحی بیدار
میکردند میکفت کاش وقت
حادثه دشمن بیدار ساختند
هر کاه زنان حال او را چنین
دیدند بعض انها کفتند کلا
شوهر بود کلا و داشت تا بیاید
تا بیا بیا تا بیم او را بر امدند
هم بیش وی بطریق که می امدند
و بر خیز انیدند او را و اوبعادت
مالوف کلمه معهود بر زبان راند
انکاه زنان با تفاق کفتند
اینک است با دشمن رسید
با استماع این خبر او هم کفتن کرفت
الخیل الخیل و کوز زدن تا
انکه بمرد یا بر امد ند دوکرد
در حضرا این ظاهر شد انها زا
شجره بکی انها کفت میبینم
قومی که انتظار ما میکشند
و راه بر ما بسته اند با او
کفتا انما هی عشرة یعنی عین
یعنی بجستجوی ان درخت عشر
است او داشت که میکوید
ان ده کس اند پس شروع کرد
که میکفت ما لقانا تشن
عن عشر و کوز میزد تا که جان
وی ان تن بر امد پس تا مثید
شد بنزوف ضرطا یا انکه
اشتر نمک خورد و از کریه
کلان هر کاه کسی بر وی بانک
میزد ها و ان بجبن و بد حالی
کوز میزند نیز مثل است
اردی العیر الاضرطا یعنی
هلا التشخ مکر کوز اوبانی
است در حق ذلیل و خوار
و ان که هیچ او رفته و بد تر
انها ناده باشد استعمال کند
اضرطته بهان حکایت
صوت ضراط کردن و بدان
فسوس نمودن بکسی و معیبه
بالباء و کوزانیدن کسی را
بهکاری کردن با او کدازان
نیز ده هد و نیز اضراط سبک
شمردن و خوار داشتن و منه
دخل بیت المال فاضرط به
ای استخف به وانکره و کذا سئل
عن شیء فاضرط بالسائل
ضرط بالضراط ضریطا
با بانک تیز او در دادن در دهن

ضریر که بوی د ضرطر گون کنایه از نعف

ضرطم

ضرطم کژبرج کلان شکم
ضراطمی کعلابطی بیاید
بالمسطبر آمده

ضرع

ضرع بالفتح پستان مو للظلف والخفا وللشاة والبقر ونحوها واما للناقة فخلف ضروع بالضم
جمع
ضرع بالکسر مثل مانند و تاه رس ضروع بالضم واضرع
جمع
ضرع بفتحتین سست و ناتوان
ضرع بعضو رست واحد جمع یقدیقال ضرع و قوم ضرع ایضا و مهر الاغ اسپ کوها
توان کرد و بدن نتواند بجهت سستی و ناتوانی و دیره و خورد از هر چیزی یا کم سن سست یا بدن ناتوان ناازموده کار
ضرعه بحرکه زام و متواضع و خوار حقیر
ضرع ککتف متواضع و زام و خوار و زار و سست ناتوان
ضارع مرد زن و خوار و زام و ضعیف و زار و لاغر جسم و دیره از هر چیزی یا خرد سال ناتوان
ضرعاء کحمراء دمیست والمراة
ضرعاء زن کلان پستان و کذا شاة ضرعاء
ضروع کصبور خوار و زار و زام و زبون
ضروع بالضم انکور سپید بزرگ زنبر
ضریع کامیر شیرق و خشک یا عام است یا گیاهیست که از آن شتر فربه نشود و خشک آن ضریع
کته جبن لمید که از شتر دان بخور
دخانه درخت خوشه و عوسج و یا نباتی است سبز که در آب ایستاده بر کرید و نبات بو ندیده بجهایش از زمین نرسد یا چیز همیشه در دوزخ
تلخ تر از صبر و بدبوتر از مردار و سوزان تر از آتش و گیاهی است کنده بوی که از تموج دریا با فراهم آید و همه درخت خاک و شر ابنکوری یا نشان
و اشامید نیست و نوبتی است نیز کوشت بر آخوان
و امراه ضریع زن کلان پستان شاة ضرعیکی
شاة ضرعیه کسفینه کونینه بزرگ پستان و امراة ضرعیه شله
ضراعة خواری و زاری
تضرع کتضرع و ضیعیت
ن ضرع الیه ضرعا بالتحریک
و ضراعة فروتنی نمود و خوار و حقیر کردید و زام شد و این معنی از سمع و کرم نیز آید یا از فرح و منع بمعنی فروتنی بر و زاری کردیدن آید
ل ضرع ضراعة سست ناتوان کردید و خوار و زار شد
ف ضرع بر قرینه نام کدا میت و ضرع السبع من الشیء ضروعا قریب کردید و ضرعت الشمس غروب کرد آفتاب یا نزدیک بغروب کردید
اضرع له ما لا اضراعا اداد له مالی و اضرع فلانا خوار و زار کردانید او را و اضرعت الشاة شیر فزود او دد کوسپند الشاة
پیش از زاد یج ای اضرعت اللتوم در حق شخصی کویند که ذلت و خواری برد اد و د دسال
ضرعت الشمس تضریعا غروب
کرد یا نزدیک بغروب سید آفتاب و ضرع الزتب حوا بیا پخته شیرو زا و ضرعت القدر و قت غرم دا وردن انسکه بد رسید یا نیز نضریع قریب بپوید و دیدن مضارعة همیکر ماننا و برابر کردیدن
تضرع بشی تعالی زاری نمود بسوی خدا و عجز خواهی کرد و حاجت خواست ازوی و تضرع الظل برا بدسایر کرد یا نیز تضرع قریب بپوید و دیدن
تضارع بضم الناء المثناة الفوقیة والراء کوهیست بنجد و فیه لغات تضارع بضم التاء و کسر الراء و تضارع بفتح التاء و ضم الراء کلها عن الجوهری منه الحدیث اذا سال تضارع فهو عام خصب
مستضرع خوار و حقیر و زار والحاح کننده

ضرعط

ضرعطه لقد غلو شرد و فرلد از جنرا شده و مردار ده مند مرجیزی

ضرغد

ضرغد کجعفر کوهیست یا سنکستانی است مرغطفان را یا مقبره ایست ضرغد فتح الیه ولا بو الثالث

ضرغط

ضرغاط بالکسر کال و لای
مضرغط کمطمئن مرد سطبر و سر بحیر
اضرغط برآسیار خشم ناد و نا کردید پوست و برکوشت ان یا بیاکوشت شد

ضرغم

ضرغم کجعفر شیر بیشه
ضرغامة بالکسر شیر بیشه
ضرغام مثله و مرد دلاور وکش قوی و توانا و مرد سخت و فی التحر و الوحل الشدید ضرغام کل دلاوی شدید
ضرغمت الابطال شیری کردند دلاوران و شیر شدند
تضرغمت الابطال بمعنی ضرغمت الابطال است زهرد و

ضرف

ضرف بالضم بیای یقال هو تبضیر ضرف خیر ای کثیر
ضرف ککتف درخت انجیر
ضرفه یکی یا درختی است کوهی در بزرکی و درکی مانا بدرخت تات یا ران سپید مدور بهمن مانند بین الحمام الصغار تلخ میشکنند آنرا بدندان نرم میبوند او را لقو و طیوو و بوی نها
ضرافة کثمامة موضعیست نزدیک ملح

ضرفط

ضرافط کعلابط بزنک جغر فربه کلان شکم
ضرفاط بالکسر مرد کلان شکم فربه بزرک هیکل
ضرفطی کبری شده ذالیا فربه کلان شکم
ضرنفطة سطبر و یاضت بازی است مر ایشان را
ضرفطة ضرفطة بتدیدا و محکم کردانید
تضرفط نشستن بر بیکسی و بر او کردن هر دو پای و دا از ذیر بغل او و نهادن آنها برکردنش

ضرک

ضرک کعر شیر بیشه و آنکه پیکاوی او در شت وسخت باشد
ضریک کامیر کرکس نر و مرد کول

و برجا مانده و نابینا و فقیر بد حال
ضرائک ضرکاء جمع
ضیراک بالکسر ماهی است
ضراکة نابینا و درویش بدحال شدن و کول کردیدن و برجا ماندن و درشت و سخت شدن پی و رگ حلق
الفعل من کرم

ضرم

ضرم بالکسر والضم درختیست خوشبو با زماند بلوط و شکوفه اش مانند شکوفه مختر شهد آن خوب هیزم باشد یا ان اسطوخودوس است بیونانی
ضرم ککتف گرسنه و چون عقاب و اسپ دیبا نیز و دو دو
ضرمز ضرمز ضرمز بکسر صاد مهمله جد اسنعر هاشم بن حرملد را
ضرمة محرکة بهم سوخته از شیم وار شاخ خرما و خدره انتر و آنش ضرم جمع و ما بها نافخ
ضرمه یعنی نیست زان کسی
ضرام ککتاب هیزم ریزه یا هیزم سست و نرم یا آن که خدرک نباشد او را یا هیزم افروخته
ضرامة مثله و نیز خیزم ام تر درخت حبیز الخضرا که نقا بن کویند
ضریم کمیته سوخته
ضریم کامیر سوخته
ضرمیرة کجهینه قلعة است بین
ضریم بالکسر که دیم ممخ در ختی است
س ضرم الرجل ضرما بالتحریک سخت گرسنه کردید و ضرم الشی سخت شد سوزش و حرارت آن و ضرم علیه افروخته شد بر وی از خشم و ضرم فی الطعام نیکو خورد و چیزی نکذاشت از آن و ضرمت النار افروخته شد آتش و شعله
اضرام فروزانیدن آتش
ضرم النار تضریما بر فروزانید آتش را
اضطرام افروخته شدن آتش و در د رسیدن پیری و موی سپید شدن یقال اضطرم الشیب اذا اشتعل
تضرم افروخته شدن آتش و بر افروخته شدن از خشم
استضرام افروختن آتش را

ضره ز

اضرهز از اهسته پنهان در فتن تو اضرهز لی کذا اذا بسر لک

ضرو

ضرو بالفتح بیرون جستن خون از رک ضرو بالضم شله و الفعل من ضر
ضرو بالکسر بجه د ونده ضروة مونثه و درخت کمکام یا صمغ ان و بن و یفتح اضرا جمع و لاید انخدام که خورده باشد
ضری سک بجه دونده
ضاری جون روان و سک بجه دوان سقاء ضار باللبن خیک نیکو کننده شیر و کلب ضار سک حریص بشکار و سک دو بی صید دونده ضاریة مونثه و عرق ضار رک که خون از منقطع نشود
ضراء بالفتح والمد درختان ابوه د رواد ی که دران پنهان تواند شد یقال هو یمشی الضراء اذا مشی مستخفیا فیما یواری من الشجر و نیز نشیب الارض درخت کمهای میکرد در ان دد ان و نیز ضراء نهان شدن
عرق ضری کغنی رک که خون وی منقطع نشود و نیز ضری ابعو سرخ و زرد که او زا بر باد درخت کاد ربند و
تبید سازند
ضریة زیه هی است زراه بصره
بسوی مکه
س ضری به ضری و ضراوة ضرا و ضراوة آرمند و حریص کردید و نیز ضراوة ذ ی صید دونده شدن سک و خو کر شد ن چیزی را منه قول عمر رضی الله عنه ایاکم و هذه المجازر فان لها ضراوة کضراوة الخمر
ض ضری الدم ضریا روان شد خون
اضراء به اضراء حریص و خو کر کردانید او را و براغالانید و اضری القرم خورد نبید ضری را
ضراء به تضریة براغالانید او را بان و حریص کرد و تضرت الغراة تا من کار دجوال یا کرو است
استضراء آبو بفریب شکار کردن
اضریراء آبرا همین شکم از طنا و امتلاء شدن

باب الضاد فصل الزاء

ضزز

رجل اضز مرد دشوار خو و خشمناک و مرد تنگ دهان که دندان بالا و دندان ذیرین او با هم قریب باشند بر وشی که نتیبن کلام ز انتواند یا انکه کام او بر هم چسپیده باشد و وقت حرف زدن نتواند که او را و اکرداند یا انکه مخرج کلام بروی تنک باشد و در تکلم ضاد استنشا کند ضزاء جمع و ذکب اضز باشد سخت و تنک
س ضز ضززا بالتحریک دشوار خو کردید و خشمناک شد و کام بر هم چسپید کردید
رجل مضز بر خشمکین
اضزاز تنکدل شدن تیق
اضز علی ای ضاق قلم بطی وخایید ناسپ لکام را

ضزن

ضیزن کحید رنکاح مبا امرأة و فرزندان مرد و عیال و انبا ان او و ابدی با لاک و بارو که شاعر انکاه دارد ناکران فروشد و سر چانیدن که میان سوراخ بکره باشد یا نیز بکره باشد و چوبی که بکره را بکیرد و نیز ضیزن چوبی که سوراخ بکره را تنک کند اکر فراخ کرد و ومنه من یزاحم اباه فی امراته یعنی فرزندی که زاحم پدر خود باشد در باره زن وی نال الاوس کلکم لابیه ضیزن سلف و نیز ضیزن نان کبر سر جهار نحت مد و ابو کند و نام بتی و ضیزن بن معاویة ملکی بود ان نضاعه کرسابق دوالاکتاف وی را کشت
ضیزان بالفتح اسپی بود که کامی ماده زا در زیر خود نکشید و هر کز بر ماده بر بجهید

ضزن

ضزن ضزنا کرفت چیزی را که در دستش بود نیز چیزی که میخواست
تضازنا فرا کرفتند با هم و هر یک غلبه جوید

باب الضاد فصل الطاء

ضطر

ضوطر بالفتح مرد کلان جثه یا فربه ناکس بزرک سرین و مرد شکرف بی خیر ضیطر و ضیطار بالفتح مثله فی الکل ضیاطر و ضیاطرة و ضیطارون جمع و نیز ضیطار باز رکانی که سفر نکند و از جای خود بجای دیکر برود برای فروختن
ضیطری بالفتح والقصر

فصل العين

ان کردد بازار بدون راس المال درآید و در کسب مطلوب حیلها کند و ضوطار بالفتح مثله
ضوطری مرد شکفت بیخبر و بنو ضوطری کرسنکی و قبیله است

ض ط ط

ضطط بفتحتین کل و لای سخت ضطیط کامیر مثله ضطط بضمتین بلا و سختیها

ض ط ن

ضیطن کصیقل مرد دوش و بدن جنانند با بسیاری کوشت در رفتار ضیطان کسکران مثله
ضیطن ضیطنة و ضیطانا محرکة برفتار آمد این جنبشید هر دو دوش و بدن را مع بسیاری کوشت

باب الضاد فصل العين

ض ع ز

ضعزه ضعزا بالفتح نیک کوفت و پایپره کردان را

ض ع ط

ف ضعطه ضعطا ذبح کردان را

ض ع ع

ضع بالفتح ریاضت دادن شتر و ماده شتر ریاضت نایافته را والفعل من نصر یا ان کلمه است که بدان شتران ادب اموزند
ضعضع کجعفر سست و نرم و ناتوان از هر چیزی و مرد کول و بی رای و هوش ضعضاع بالفتح مثله فی الکل
ضعاضع کعلابط کوهچه است بس خرد و نزدیک ان کوهی است بزرک و در ان اب کرد اید

ضعضع البناء ضعضعة و بست شکست بنا را تا زمین و خراب کرد
تضعضع فروتنی کردن و عاجز کردیدن و نیازمند شدن بسوی کسی و فی الحدیث ما تضعضع امرؤ لآخر یرید به عرض الدنیا الا ذهب ثلثا دینه و نیز فرو نشستن بنا و افتادن و جنبیدن ان

ض ع ف

ضعف بالضم و بالتحریک نیز سستی و ناتوانی خلاف قوت قال ابو عمرو الفتح لغة تمیم و الضم لغة اهل الحجاز و منه قال الله تعالی خلقکم من ضعف یعنی از اب مرد و زن
ضعف الشیء بالکسر مثل ان چیز و ضعفاه دو مثل ان یا ضعف مانند چیز بسبب هر قدر که زیاده باشد و منه یقال لک ضعفه و یریدون مثلیه او ثلثة امثاله لانه زیادة غیر محصورة و قوله تعالی یضاعف لها العذاب ضعفین یعنی سه عذاب
اضعاف الکتاب بالفتح ما بین السطور و حواشی ان بود و وقع فی اضعاف الکتاب یعنی توقیع نهاد میان سطور یا میان خط و حاشیه ان و اضعاف الجسد عضوهای بدن یا استخوانها است و احد ان ضعف است بالکسر
ضعف محرکة جامهای دو چند کرده
ضعیف کامیر سست و ناتوان و کول قاله الشعبی ضعاف کتاب و ضعفاء و ضعفة و ضعفی کسکری و ضعافی کسکاری جمع و مغلوب هوا و هوس

منه قوله تعالی و خلق الانسان ضعیفا ای یستمیله هواه و کور لغة حمیری است قیل منه انا لنریک فینا ضعیفا ای اعمی و فی الحدیث اتقوا الله فی الضعیفین ای المرأة و المملوک
ضعیفة کسفینة زن سست و ناتوان
ضعوف کصبور ضعیف و ناتوان للذکر و الانثی ضعاف و ضعفة جمع
ضعفان کسکران سست و ناتوان
مضعوف کور من اضعفه ضعافا والقیاس مضعف و فی لمحة و هم چنین دو چند کرده شده من اضعفت الشیء فهو مضعوف
ک ن ضعف ضعفا بالفتح و الضم و ضعافة بالفتح و ضعفا بالضم و تخفیفا لنا سست کردید یا ضعف بالفتح سستی و سبکی عقل و بالضم ناتوانی بدن و ضعفت الدابة ککرم سست و ناتوان کردید و سوار
ف ضعفهم ضعفا بالفتح زیاده کرد ایشان را بجهت ابن او و یاران او دو چند کردید بر ایشان
مضعف کمحسن صاحب ستور ناتوان و منه الحدیث فی خیبر من کان مضعفا فلیرجع و قول عمر بن الخطاب رضی الله عنه المضعف امیر علی اصحابه اراد انهم یسیرون بسیره و انکر بلیشر او شایع و کثیر باشد و در حل مضعف و بفتح انکه مستوجب ضعف باشد
اضعفه اضعافا کور کردانید و بر او سست ضعیف کرد و اضعف الشیء دو چندان کرد او را و اضعف فلان صاحب ستور سست و ناتوان کردید و اضعف

القوم مجهولا دو چند کرده شد جهت ایشان
ارض مضعفة کمعظمة زمین باران سست رسیده
ضعفه تضعیفا سست و ناتوان پنداشت و بر او ضعف الحدیث بستی و ضعف منسوب کرد او را و نیز تضعیف بچیز را دو چندان نمودن بار تا بکرد و ضعیف کردانیدن بو ضعفه المرض ای صیره ضعیفا و نیز تضعیف غش کهنا
درع مضاعفة زره دو کانه حلقه بافته
مضاعفة دو چندان باز زیاده کردن چیز بر او بطرف چیزی دو کونه ان چیز کردانیدن تا سه کونه کرد و زره را دو کون حلقه بافتن
تضعف ضعیف شمردن و سست پنداشتن و خوار و کم نا شدن و فی الحدیث اهل الجنة کل ضعیف متضعف بفتح العین ای من یستضعفه الناس و یتجبرونه و بکسرها ای خاضع متذلل
تضاعف دو چند شد انچه بود او را و دو چندان کرد
استضعاف سست پنداشتن و ناتوان شمردن کسی را و ناتوان یافتن و منهو سلختن

ض ع ل

ضعل محرکة باریکی بدن جهت زن بکی و تقارب نسب و این حسب کان عرب کرد را از زن قریب النسب فرزند باریک بدن و نحیف جثه اید و من کور است در ضوی
ضاعل کجاعل شتر ناتوانا

ض ع و

ضعو کعدو درختیست و الجمع

فصل الغين

عوض الوا و ضعوات جمع ضعوی منسوب بتبوی
ن ضعا ضعوا پوشیده شد و پنهان کردید

باب الضاد فصل الغين

ض غ ب

رجل ضغب بالفتح مرد خواهنده باد دنان یا حریص و شیفته سجستان ضغبة موضع
ضاغب ضغبی که جهت ترسانیدن کبود پنهان و اوازی مهیب مخوف بر اورند تا شوند خائف و بیمنا لک کرد
ضغاب کغراب اواز خرکوش و کرک
ضغیب کامیر اواز خرکوش و کرک و اواز خر کشته اسپ غلاف خود
ارض مضغبة بالفتح زمین بسیار تناک
ف ضغب ضغبا بالفتح بانک خرکوش و ضبیر و تا بیم کند کسی را و ضغب المرأة بجماع زن را و ضغبت الارنب تا لیدن خرکوش و تنیکه کرفتار شد

ض غ ب س

ضغبوس بالضم خیار و باد رنک بیره و شاخ بریز و خاری است که شتر خورد یا کیاهی است مانا هلیون ضغابیس جمع و نیز ضغبوس بچه روباه و مرد ضعیف و ناتوان و شتر بیمار و رسال الحیانة
ارض مضغبسة بالفتح زمین کیاه ضغبوس ناک

ض غ ت

ضغت بالفتح خاییدن بدندان والفعل من فتح

ض غ ث

ضغث بالفتح والکسر دسته کیا خشک و تر درامیخته و قبضه

شاخ از ریاحین اضغاث جمع و اضغاث احلام خوابهای شوریده و پریشان که تاویل ان از جهة اختلاطها دانسته نیاید
ضاغث کسی که پنهان شود در پوششی چون ان و بانک تا نصب ترسانیدن کودکان ماماند ان را یا ان بنا موحده است
ناقة ضغوث کصبور ماده شتر که درو فربهی ان شک باشد پر بدست ما لند تا فربهی از لاغری معلوم نماید
ف ضغث الحدیث ضغثا بالفتح درامیخت خبر او خلط کرد و ضغث السنام بسود کوهان را و ضغث الوول بانک کرد سفنقو یا جانوری دیکر که شاموسیمار است و ضغث الثوب شستش را و خوب پاک نکرد تضغیث نیمین و کیاه تر از بار را و ترکرفتن ان
اضطغاث فراهم اوردن ضغث را

ض غ د

ف ضغده ضغدا لخبه کرد او را یا بفشرد کلوی وی را

ض غ د ر

ضغادر ماکیان و لعدان ضغدرة بالضم است

ض غ ر س

ضغرس بجرمل مرد از منده و حوس باز

ض غ ز

ضغز بالکسر بیشه و سبد خوی نشست طبع ازدنان

ض غ ط

ضغطة بالضم سختی و فشار و تنکی و اکراه یقال اخذته ضغطة اذا اضطفت علیه لتکرهه و مطالنعریم درادای دین محیکه دارین تنکه الکرد

بر کمر از تنوخود راضی شود وان را عجا التکبیر
ضغاط کغراب موضعی است
ضاغط نکاهبان و امین بر چیزی و کشادکی بغل شتر و بیابای کوشت ان و سوسمار
ضغیط کامیر چاه کنده پر ان کل و لای بنیاد در پهلوی چاه شور اب و پاکیزه کامدام تباه و بوی ناک کرد اند و مرد سست عقل و تباه رای ضغطی کقتلی جمع
ضغیطة کیاه سست و نرم
مضغطة کمقعد زمین پست فراهم امدنکاه اب مضاغط جمع
ن ف ضغطه ضغطا فشرد از بار و انبوهی عود و کوفت او را و سخت فشرد بدیوار و جز ان و تنک کرد و منه ضغطة القبر یعنی عذاب تنک کرفتن کور و محنت فشار شر ان
مضاغطة با هم انبوهی کردن و فشاردن همدیکر را یقال ضاغطوا ای زاحموا
تضاغط فراهم امدن و انبوه کردن و فشردن همدیکر را

ض غ غ

ضغیغ کامیر فراخی حال و یقال اقمت عنده فی ضغیغ دهره ای مدت تمامه و کذا اقمنا عنده فی ضغیغ ای خصب
ضغیغة کسفینة مرغزار روتازه و خیر تنک و کروه مردم مختلط از هر صنف و نان برنج تنک و تند که خوش با فراخی و خصب
ضغضغ اللحم فی فیه خوب بخائید کوشت را و نیز ضغضغة خاییدن مردم بی دندان چیزی را یقال ضغضغت العجوز اذا اکلت شیئا بین حنکها و ذلک اذا ذهبت اسنانها و سخن ناپیدا

وامیخته کفتن و حکایت اواز خوردن کرک کوشت را او دنیا دریمین و کرزبن دزدان
اضغ القوم اضغاغا در امدند قوم در تنکنای بی فراخ و اضغت الارض سیراب و سبز شد کیاه ان
اضطغت الارض کیاه سبز و سیراب تا ناک شد زمین

ض غ ف

ضغیفة کسفینة نصابه تا زکی یقال الضغیفة بقل اذا کانت الروضة ناضرة مخیلة

ض غ ل

ضغیل کامیر اواز دهن حجام وقت مکیدن خون ناشلخ

ض غ م

ضیغم کصیقل که نهاده شیر بیشه
ضیغمی بیا نسبت شیر بیشه ضغامة کثمامة انچه بدندان کزیده بر اندازند
ف ضغمه ضغما کو او را بدندان یا اندک کزیدن یا پر کرد دهن را از چیزی که میخواست

ض غ ن

ضغن بالکسر کراهیت و ناخوشی بغل شتر و کینه و میل و منه انا هانی تق ضغنی لی فلان ای میل الیه و قنا مرداذ ضغن ای مایلة الی وطنها و نیز ضغن ابیست مر فرازه از نرم بیک تیزتر
قناة ضغنة کفرحة نیزه کج فرس ضاغن اسب نا زنده نیکو نرود
ضغینة کسفینة کینه
ضغینی بیا مشدد شیر بیشه
س ضغن ضغنا محرکة کینه

روزید و ضَغَن الی الدنیا میل کرد بسوی دنیا و نیز ضغن از امیدن
اضطغان در دل کینه گرفتن و نهان کردن کینه را و کینه گرفتن همدیگر و در زیر بغل گرفتن چیزی را و منه کانه مضطغن صبیا ای حامله فی حجره
تضاغن باهم کینه ورزیدن و پنهان داشتن کینه را

ض غ و

ضغاء بالضم والمد بانگ روباه و گربه و مانند آن ضغو بالفتح مثله
ن ضغا ضغوا است و گرفته گردید و ضغا المقامر نا راست کرد و خیانت نمود و ضغا السنور نحوه ضغوا و ضغاء گربه بانگ کرد
اضغاء اضغا بانگ اورد او را و بانگیخت او را بر بانک

باب الضاد وفصل الفاء

ض ف د

ضفادی بالفتح غوک‌ها و هو فی الاصل الضفادع ابدل العین بالیاء کالثعالی فی الثعالب
ض ضفدد ضفدا طپانچه زد او را
اضفاد اسفید ادبراسیل ارخشم

ض ف د ع

ضفدع کزبرج غوک و در آن لغات است ضفدع کجعفر و ضفدع کجندب و ضفدع کدرهم و هذا اقل و مردود قال الخلیل لیس فی الکلام فعلل الا اربعة احرف درهم و هجرع و هبلع و قلعم ضفادع و ضفادی جمع ضفدعة یکی یا مونث است و آن نهری است کوشت مطبوخ آن با روغن زیت و نمک

تریاق است مر زهر هوام را و مشی سپید ان عجیب الفعال است چه هر را و ردن دندان نکو شد که بر بیخ آن از سموم قتاله و مجموع آن مر سموم شر و زراو را مختلف و شرب قسام آن موجب استسقاء و کشنده مثل ورم منی و نفخ و ورم الحشا و درد دل دن نقت ضفادع بطنه یعنی کرسنه گردید و نیز ضفدع کزبرج استخوانی است در شکم سم اسب
ضفدع الماء ضفدعه غوک ناک کردید آب

ض ف ر

ضفر بالفتح رسن تافته که بدان شتر و پالان بندند ضفور بالضم و ضفر کعنق جمع و هر دسته موی بافته جدا کانه و ریک توده کلان فراهم آمده یا ریکی که بعض آن بر بعض نشسته باشد
ضفور بالضم جمع و مبالغه ریزه بر آورد مثاله لك و کل
ضفرة کفرحه ریک توده کلان یا ریک که بعض آن بر بعض نشسته
ضفر جمع و جانور کیپ که شتر را بنجاند
ضفار بالفتح رسن تافته که بدان شتر و پالان بندند
ضفیر کامیر هر دسته موی بافته جدا کانه و ضفیر البحر کرانه دریا و نیز ضفیر بمعنی کوهی است بشام
ضفیرة زمینی است بوادی عقیق و موی بافته ضفائر جمع و ریک توده و نیز ضفار الجن بر سیاه شان
ض ضفر ضفرا بالفتح بر جست و بجست و دویدن نمود و ضفر الشعر بافت موی او ضفر الحبل تافت رسن را و نیز

ضفر انداختن علف در دهان ستور و کردا و ردن موی شعر مضفر کمعظم موی بافته بر سنا
تضفیر موی بافتن شدید للمبالغه
مضافرة همدیکر را یاری کردن تضافروا علی الامر باهم مدد کردند و یاری نمودند بکار
انضفار باهم در پیچیدن دو کوه و فی بعض نسخ الصحاح بالحاء المهملة علی هذا از هم در دویدن

ض ف ر ط

جمل ضفرط کزبرج شتر کلان شکم
ضفرطة بالفتح کلان و سطبری شکم
ضفاربط الوسیشکنهای بان و زنان و بینی فربه مرد و بنان چشم ضفرط کعصفور ولسد انات است

ض ف ز

ضفز بالفتح فرو بردن شتر لقمه یا بکراهیت فرو بردن آن و دراندن و وطی کردن و دویدن و جهیدن و بر جستن و زدن بدست یا بپا و درآوردن لکام را در دهن اسب الفعل من نصر
ضفز محرکة کینه جو برای علف شتر و کینه کردهان
ضفیز کامیر سطبر و کینه جو
ضفیزة کسفینه لقمه بزرک
ضفائز جمع
ضفاز کشداد سخن چین و هو مشتق من الضفز محرکة الشعیر یجش لیعلف البعیر لانه یضفز الزور کما یضفز هذا الشعیر للعلف
اضطفزه فرو بردن آن را بلقمه

ض ف س

ض ضفس البعیر ضفسا بالفتح یکان علف را کرد او در دهان

اشتر را

ض ف ط

ضفطة بالفتح سستی عقل ضفطات جمع
ضافط کصاحب مسافر سمر دور و در از و شتر بار کش و آن که متاع را از شهری بشهری برد برای فروختن
ضافطة مردم فرومایه
ضفاطة بالفتح نادانی عقل و کلانی شکم و سستی و ضعیف عقل شدن و الفعل من کرم و منه حدیث عمر اللهم انی اعوذ بك من الضفاطة و نیز و باز کرانی دف
ضفیط کامیر انکه وقت جماع حدث کند و آن که پیش از انزال الانزال ایشان فرو نا دان و سستی رای ضفطی کحلقی جمع و شتر بدخو و شتر دشوار خوار لغات اضداد است و مرد تناور فربه و فرو هشته بدن
ضفنط کسمند مرد کلان جثه فرو هشته بدن
ضیفط کفلز مرد فربه پر کوشت کران بدن
ضفاط کرمان مردم فرومایه
ضفاط کشداد شتربان و آن که شتر را بکرایه دهد و بنده متاع از جانبی بجانبی و ربح بیند و فربه فرو هشته کوشت و کران بدن که با قوم همراهی نتواند
ضفاطة کجبانه شتر بارکش و کروه بزرک از همراهان
ن ضفط ضفطا بتثلیث ویرا و ضفط علیه سوار شد بروی و تکان داشت
تضافط اللحم پر کردید کوشت

ض ف ط ر

ضیفطار بالکسر سوسمار کلان سال بد سرشت بدخلقت

ض ف ع

ضفع بالفتح سرکین پیل
ضفعانة بالفتح بار سعدان که دار مانند فلکه دوک و لا نراها اذا هاج السعدان وانتثرت ثمره الا مسلقية قد نثرت عن شوكها وانضبحت لعدم من يطؤها
ف ضفع ضفعا سرکین انداخت و نیز داد

ض ف ف

تخلل ضفف الحال تنك و رقت حال و آن که آمد کم دارد و عیال بسیار
ضف بالفتح چیزی که بیشمار باشد کینه خیره و ناکسی ترسنك هرکاه میکرد بر پوستانیدن محاید ضفف کفر دته جمع
ضفة بالفتح کنار رابه و هی کردن براب و ضفة النهر و یکسر کرانه جوی و کذا ضفة البحر و الکسر اکثر و ضفتا الوادی فی الحجر و هو شی و یکسر دو طرف و دو بارکه رود و طرف سینه و ضفة البحر کنار دریا و ضفة من الماء یکبار ریختن آب و ضفة القوم جماعت قوم و ضفة التنب انک زشت بیشانی کشیده ناید
ضفف محرکه بسیاری عیال و تناول طعام با مردم بسیار دست بر طعام و منه ضف الطعام ما یکون علی ضفف فی الحدیث ما شبع رسول الله صلی الله علیه و سلم من طعام خبزو لحم الا علی ضفف ای علی کثرة الایدی علی الطعام او علی الضیق والشدة یا تنگی و سختی حال یا اینست یا حوزندکان با قلت طعام

و حاجت بیش از بسیاری کاری تو لقیته علی ضفف ای علی عجلة و نیز ضفف ضعف و سستی و کرانی پیمانه و کرانی مرکب و کناره آب و آب هر مردم بر آب
ناقه ضفوف کصبور نافه سیبا شیر که بغیر کف شد و شیره نشود
ضفافة کسحابه مرد کول بی عقل
هو من ضفیفنا ولفیفنا او از جمله کسان است که باخود آمیزیم و تیکایشان را امور خراب سازند
ماء مضفوف ایک بران از دحام مردم باشد و رجل مضفوف آن که از کثرت سائلان تهی دست شده باشد
ضفیفة من بقل زه سبز تازه
ضفضف القوم جماعت قوم
ن ضف الناقة ضفا دو شید نافه را به کف دست و ضفة ضفا کرد آوردن آن را و ضف المضطلی بید عمود انکشتان خود را نزدیک آتش
تضاف انبوهی کردن و کرد آمدن برابر آن و فشیك کردیدن حال الفقا

ض ف ق

ن ضفق ضفقا انداخت کرا یکمرتبه

ض ف ن

ضیفن کصیقل طفیلی و مند کر است در ضی ف
ضفن کهجف کوتاه بالای کول کلان جثه و درشت خلقت ضفن کطمر مثله
ض ضفن الیهم ضفنا بالفتح آمد بسوی ایشان که بنشیند با ایشان و ضفن بغایطه فکند غایط را و ضفن بحاجته بر زاختر

و براو در کار او را و ضفن المرأة کابیدن او را و ضفن البعیر بجلد در شتر دست یا پای خود را بر زمین و ضفن علی ناقته بر نافه خود سوار کردید و او را نیز بار کرد بر ان و ضفر فلانا زد بپای خود او را بر سرین و و ضفن به الارض بر زمین کوفت وی را ضفن ضرع الشاة جمع و شیبدن کرفت پستان کوسپند را
اضطفان از پای خود دنبال خود را زدن یق اضطفن ای ضرب بقدمه موخر نفسه
تضافنوا علیه تضافنا باهم مدد کردند بران

ض ف ن د

ضفندد محرکة مرد فربه سطبر کول
ضفنددة کسفنج نرم و سست کلان شکم

ض ف ن س

ضفنس کسفرجل نرم و بیابان و فرو هشته کوشت

ض ف و

ضفو بالفتح تمام و کامل کردیدن و زیاده شدن مال و در نا کردیدن نحوض و الفعل من نصر
ضفو العیش فراخی زندگانی
ضفا کعصا جانب کرانه و هما ضفوان
ثوب ضاف جامه کامل و تمام و رجل ضاف الرأس مرد انبوه موی سر

باب الضاد وفصل القاف

ض ق ق

ض ضق ضقا حکایت کردا و از سنک اکبر سنگ افکند

باب الضاد فصل الکاف

ض ك ز

ضکز بالفتح فشاوش سخت

ض ك ع

ضوکعة کجوهرة مرد بسیار کوشت کران سنك کول سست بیسستی رای و نیز کپیچ پیچان رود و سستی تمهل کند در رفتن
ضوکع فی مشیته ضوکعه مانند کردید
تضوکع من الحفا کرانی کرد از بی کفشی

ض ك ك

ن ضکه الامر ضکا دشوار کردید او را کار و تنك شد وضك الشی فشار دادن را و تنك کرفت
ضکضکة کدحرجة نوعی از رفتار در سرعت یا عام است و آن را سکسك هم کویند
ضکضاك بالفتح پستا لا فربه پر کوشت ضکضاکة مونث
ضکاضك کعلابط کوتاه بالای پر کوشت
ضکضکه ضکضکة دشوار دن آن را و تنك کرفت
تضکضك تضکضکا کشاده روی و شادمان کردید

ض ك ل

ضکل بالفتح آب اندك
اضکل بالفتح برهنه
ضیکل کهیکل کلان جثه فربه پر کوشت و برهنه از فقر یا عام است و نیازمند و محتاج ضیاکل و ضیاکلة جمع

باب الضاد فصل اللام

ض ل ج

ضولع کجو مریم وصواب آن ضولع است

ض ل ع

ضِلَع کعنب و یکی استخوان پهلو و بوتشا اضلع کافلس و ضلوع بالضم و اضلاع جمع و قولهم هم علی ضلع جائر یعنی ستمکار اند برمن و نیز ضلع کوه چه تنها کانه پاکوه پشتهٔ باریک نزم سهل کذا و منه الحدیث کانکم بالغداء بهذه الضلع الحمراء ای مقبلین مدللین و وضعیت نطایف چوب هرچه باشد یا چوب کج و نیز مانا باستخوان پهلوی حیوان و ضلع بنی الشیصبان و ضلع الشاء و ضلع بنی مالک و ضلع الرجام مواضع اند و ضلع الخلف ذاعی است پس استخوان پهلو و نیز پشت و ضلع من البطیخ یکقاش خربزه و یوم الشعانین یوم زیبت از روزهای عرب و ضلع عوجاء زن بدانجمتر که حوا از کوچک ضلع چپ آدم پیدا شده و از اینجا است که مردان از پهلوی چپ یکضلع کم دارند

ضِلَعة کعنبه ماهی است خرد سبز کوتاه استخوان

ضَلِع ککتف کژ ضَلِعَ فلان لک بکسر ضلعة فهو ضالع

رجل اضلع مرد توانا و درشت سطبر یا آن کو دندانش بزرگ و مانند استخوان پهلو باشد و کج و ماند اضلع کذلک ضُلع بالضم جمع

ضالع ستمکار و کژ که ناز کند باشد

ضُلوع بالضم زمین کج یا راه او سنگلاخ و نیز ضلیع کامیر مرد زورآور و سخت و کلان جثه بزرگ سینه فراخ پیشانی اضلاع و ضَلع کفلس جمع و تعز ضلیع اسپ تمام خلقت بزرگ و فراخ پیشانی درشت استخوان بسیار پی ستبر میرن و دهل ضلیع الفم مرد کلان دهن یا بزرگ دندان یا هم زدیک شده و العرب تحمد سعة الفم نذم صغره و نیز ضلیع کامی که چوبهای آن خم و کجی داشته باشد قنابدر مانند قبضه باشد یعنی همه تن آن برابر بود

ضَولع کجوهر مائل هوا و خواهش ضلوعة کانی که دو چوب آن تم باشد و داشت فتمام چوب آن مشاکل کمان که قبضه کامانش باشد ضلوعة مثله

ف ضُلِّعَ ضلعاً پر نهم کم شد میربی با سیر ابی تا انکه رسید اب اضلاع را یا عام است و ضلع فلان میل کرد و کژ کرد یدش از خلقت و ستم نمود و ضلع عن الحق برکرد یدباز آن و ضلع فلانا در پهلوی او زد و نیز ضلع میل خواهش نفس یقال ضلعک معه و منه المثل لا تنقش الشوکة بالشوکة فان ضلعها معها دو حق شخصی کو بنگه باد بکری پیکان نماید یقال الغیاس نحر بکر لانهم یقولون ضلع مع فلان کمنع ولکنهم خففوا فقولوا جعل بنی و بینک فلانا انی رجلا نهم هواه و یتهم علیه ضلع واحد یعنی مجتمع اند برعداوت او

س ضلع السیف ضلاعا که کژ کردید بشمشیر و ضلعه مَعَه اخصو کردبا آن و نیز ضلع تحرکه کوزی ما بلی و کژ شدن در خلقت و بسیار و منه لا تنقش ضلعک بالتحریک اضلع مر نیز زا به نیز آنه غراست مرهایم را و قوت و توانا و تحمل بار گران و گرانی وام تحدی کصاحب از و اسبی مائل کردد و انحراف ورزد

ضَلاعة کحاجة توت و معنی استخوانهای پهلو و بار زور و معنی اضلاع شدن و الفعل من کرم یقال ضلع الرجل ضلاعة یعنی توانا و معنی اضلاع کردید

حمل مُضلِع کمحسن بار گران و هو مضلع بهذا الامر یعنی ذو توانا است بآن کار و دابة مضلع آنکه در بر داشتن بار استخوان پهلو اش شکسته باشد

اضلاع میل دادن و کرانبار کردیدن و کرانبار کردن لازم است و متعدی

مُضلّع کمعظم پارچه که بعض آن با منه و بعض آن ترک داده و جامه مخطط بصورت دوال از ابریشم و جز آن

تضلیع الثوب نگار بر جامه زا بشکل اضلاع کردن

هو مضطلع بهذا الامر یعنی قوی و توانا است بآن کار و لا تقل مطلع بالادغام فانه من الاطلاع وقال ابو نصر احمد بن حاتم هو مضطلع بهذا الامر ومطلع له ای قوی به وما لک

تضلّع پر شکم شدن از نبیذ یا سیراب کردیدن تا آن که باضلاع رسد آب یا عام است

ض ل ف ع

ضَلفَع کجعفر موضعیست

زن فراخ کسر ضلفعة مثله

ضلفع راسه ضلفعة ستردموی سراو را

ض ل ل

ضَلّ بالفتح و بضم کراهی و ضلالت و الضم منه اکثر و قولهم هو ضِلّ بن ضِلّ بکسر فیهما و ضمهما یعنی او بیشاد ربی ضلالت عرق در آن و شیفته است یا آن که او را و پدرش را کس نشناسد یا بی خیر محض است

و هو ضِلّ اضلال بالکسر یعنی آن بلایی است و خیری در آن نیست و اذا قیل بالصاد المهملة فلیس فیه الا الکسر و در روفت ناسف و بحر گویند یا ضَلّ ما تجری به العصا ای یا فقده و یا تلفه

ضَلّة بالفتح سرابیهی و غیبة بجز باشد یا بشر کراهی

ضُلّة بالضم رهنمونی کامل

ضِلّة بالکسر کراهیت و ذهبت مضلّة زا یکان نقش خون او و هو ابن الضلة او فرزند زنا است زادهو تبع فتلة بالاضافة و بالفتح او بلایی است بخیر

ضَلَل محرکه کراهی و نیز ضلل آب جاری زیر سنگ کلان که آفتاب آن را نرسد یا آب جاری زیر درختان

ضالّ کراه و ضالّ بن ضال شتر است عربان را

ضالّة بالفتح شتر کمشده یا مال کم شده و جای هلاک باشد و کشته مذکر و مونث در وی یکسان است

ضَلول کصبور کراه

اُضلولة بالضم کراهی

ضلیل کامیر بسیار دربی کراهی رونده و الملک الضلیل امرؤ القیس بن حجر الکندی است و فیه الحدیث اشعر الناس الملک الضلیل

ضِلّیل کسکیت مرد سخت کراه و بسیار دربی ضلالت رونده و الملک الضلیل امرؤ القیس است

ضلضلة کدحرجة کراهی

ضُلضِل کعُلبِط و هدهد موضعیست

ضُلاضِلة کعُلابِطة زمین که راه کم کنند در آن و نیز ضُلضلة سنگ بزرگ چنانکه آن را توان برگرفت و ارض ضلضلة زمین درشت و در از لغات است اضل و ضلضلة بفتحتین فیهما و کسر الضاد و ضاضل کعلابط و ضلضلة کقنفذة و ضلضل کعلابط زا هنمای ماهر و ضاضلة کعلابطة مثله و ضلاضل الماء علی الحجر باقی مانده از آب

ارض مضلّة بالکسر زمین که راه کم شود در آن ارض مضلّة بالفتح مثله

ض س

ضلّ ضلالا بالفتح ضایع شد و بمرد و هلاک کردید و ضالک والشی ان شد و پنهان کشت و کشد از وی و ضل فلانا فراموش کردن را قیل و منه و انا من الضالین و ضلنی یعنی از من و ضل هو عنی کم شد و رفت از من و ضل البعیر و الفرس کم کرد و رفت از وی و ضللت بالفتح و الکسر کم کردم راه زا و کراه شدم و کذا ضللت المسجد و الدار و کل شیء مقیم لا یهتدی له و نیز ضلال کراهی ضلال مثله و نیز ضلال کم کردید و مغلوب شدن یقال ضل الماء فی اللبن ای غلب بحیث لا یظهر اثره فی اللبن و منه قوله تعالی حکایة عن اخوة یوسف ان ابانا لفی ضلال مبین ای هو مغلوب فی محبتها ای یوسف اخیه و عن موسی قال فعلتها اذا و انا من الضالین ای من المغلوبین فی عصبیة الدین و قولهم هو ضلال بن التلال یعنی او و پدرش هر دو ناشناخته شوند

اضلّ فلانا البعیر کم گردیده شتر داو و رفت از وی اضل فلان الفرس کذلک و اضله دفن کرد و غایب کردانید او را و نیز اضلال ضایع کردانیدن و هلاک کردن

مُضَلّل کمعظم آنکه و غابیح کند و مرد بسیار کراه و الملک المضلل لقب امرؤ القیس بن حجر و نیز مضلل نام مردی

تضلیل منسوب کردن کسی را بضلالت تضلال بالفتح مثله و نیز تضلال موضعی است یقال للباطل ضل بتضلال

تضلّل بضمتین و کسر اللام المشددة و تفتح الضاد باطل یقال وقع فی وادی تضلّل غیر منصرف کذا فی وادی تخیب و وادی تهلک

استضلال طلب ضلالت نمودن

ض ل ی

ضَلّی ضلیا هلاک کردید

تضلّی الادم کرفت کرا هان را و اختیار کرد صحبت ایشان را

باب الضاد فصل المیم

ض م ج

ضَمِج بالفتح نیک آلودن بدن را ببوی خوش و ترکردن آن و الفعل من ضرب و جانوری است کزنده ببوی

ضَمَج محرکه زن انگیخته و نیز شدن شهوت ابنه و الفعل من سمع و دوسیدن بزمین و نیز افتیک که برمردم رسد اضماج دومی زن بزمین

ض م ح ل

اضمحلال نیست شدن و رفتن و بتقدیم میم هم و بتقدیم میم و نون بر لام نیز و کشادن و پراگنده شدن ابر یقال انحل السحاب اذا انقشع

ض م خ

ضمخ بالفتح نیک آلودن بدن را ببوی خوش و الفعل من فتح

ضِمَخ بالکسر زن نا آماده شترفرو ماده هر که از وی چیزی چکد

تضمیخ آلودن بدن را ببوی خوش شدن للمبالغة

تضمّخ آلوده شدن ببوی خوش

انضمخ انضماخا آلوده کردید ببوی خوش

اضطمخ آلوده شد ببوی خوش

ض م خ ر

ضُمَّخر کشرمرد متکبر بطر فرد

ض م خ ز

ضُمَّخز بضم الضاد و کسر ها کلان و شدادار شترهم دم و غرید از کش

ض م د

ضَمد بالفتح تر از درخت و منشاء آن یقال شیعت الابل من ضمد الارض ای من رطبها و یابسها و نیز زن از کوسفندان و ورد ما لها و بز سه و لاعراض لغات اضداد است

ضِمد بالکسر دوست

ضِماد بالکسر بهیرچراغ بسند و عصابه ضمادة مثله و تقول انا علی ضمادة من الامر ای اشرفت علیه و نیز ضماد دار اعلام است و ضماد بن ثعلبة الازدی و یقال الضمام و الاول اکثر صحابی است کان صدیقا للنبی صلی الله علیه وسلم فی الجاهلیة

ض م ن

ضمد الجرح ضمدا بالفتح و ضمادا بالکسر بست ضماد را بر جراحت و منه ضمد عینیه بالصبر و هو مرمی ای جعله علیهما و ضمده بالعصا زد عصا را بر سروی و نیز ضمد مثاذ اسمودن و برابری کردن در چیزی و دو معشوق گرفتن زن قال ابوذؤیب تریدین کیما تضمدینی و خالدا و هل یجمع السیفان ویحک فی غمد جمع نمودن دو چیز را با هم یقال ضمد التوری ای جمعهما الکلاء لها

س ضمد خشک شده و شیخه کرد و کینه کرفت و ضمد علیه سخت خشم کرفت بر کسی و نیز ضمد محرکه کینه و خون بر از دیت یا دین یقال له عنده ضمد فلان ای الشار من الخ و من مستلز او دین و نیز ضمد موی جراحت بهن

اضمدتهم اضمادا فراهم آوردن ایشان را و اضمد العرفج خشم بدید بداو ذرعرفج

ضمّد ذات مصیبات سر را بجز عمامه و نیز تضمید بر جراحت ضماد بستن و الوذ چیزی را بچیزی

تضمد الجرح ضماد بسته شد جراحت

ض م ر

ضُمر بالفتح مرد لاغر شکم باریک و لطیف اندام و اسب باریک ابرو و تنک مو چو باشد و نهانی و کوهیست ببلاد بنی سعد

ضَمُر زن ناریک شکم لطیف بدن نازک اندام و کرم و لاغر از کاشته و بیو ضمره کرده

شداد بتخفیف و بکسر زن بکر ...

فصل المیم

معه سید بن ... حمیده

عرو بن امیة ضمری و ضمرة بن ربیعة رملی فلسطینی و ضمرة بن حبیب و عاصم بن ضمرة محدثان اند قال عبد الله احمد بن حنبل سألت ابی عن ضمرة بن ربیعة فقال هو رجل صالح من الثقات الثقات

ضمر بالضم لاغری و سبکی کو و دو سیدن شکم به پشت

جمل ضامر شتر باریک اندام لاغر نافة ضامرة و ضامر که اللاغر

و قضیب ضامر ای موی بجنبد

ضمار بالکسر مال پنهان و مال که امید رجوع ان نباشد و عذابی که در تاخیر باشد

نقیض عیان و وام بی مدت و عده و وام که از وی امید نتوان داشت و جای است و بیت که عباس بن مرداس و قوش پرستش ان کردند

ضمیر کامیر نکو و پرشیره ورز اندر پنهانی ضمائر جمع و شهریست از عمان

ضمیر کزبیر موضعی است نزدیک دمشق و کوهیست بشام

ضمیر کسکیت نهانی و دراز

ضمران کسکران و ادیی است بنجد و گیاهی است نهایت ناپاک

ضمران بالضم سکیت ما نادر سکی

ضومران بفتح الضاد و المیم و ضم دشتی یا فارسی است و بضم المیم ضیمران مثله بالکل

مضمار بالکسر جای ریاضت دادن اسپ و مدت ریاضت دادن و غایت اسپ دوانیدن

ن ک ضمر هو و انضمیر و ضمره بالضم لاغر کردیدن سبک کوشت شد

مضمر کمکرم نهان داشته شده جای نهان داشتن

اضمره اضمارا در دل نهان داشتن ان زا و اضمرت الارض الرجل پوشید مرد را زمین بسفر یا بموت و اضمر الفرس اند اعلف دادن اول بعد فربهی و لاغر کردن و نیز نهانی سیدن و ساکن کردانیدن تاء متفاعلن در بحر کامل و در دل نهان داشتن چیزی را

تضمیر اند اعلفه ان اسپ را بعد فربهی و لاغر کردن فربه را

لولو مضطمر مبنیا للفاعل مروارید میان باریک میانا

لولو مضطمر للذی فی وسطه بعض الانضمام ای الانضمار قلن نلالا لاث الثریا و اشتار تماما او لولو منیر اضطمار

اضطمار لاغر و سبک کوشت شدن

ضمیب منضمر که از لاکرده تضمر و تجمد و تضمر گفته و ترنجیده شد پوست و نیز از لاغری

ض م ر ز

ضمرز کجعفر شتر بیشتر و زمین سخت و درشت

ضمرزة بالفتح زمین درشت سنگلاخ سوخته که در شب رفتن نشود و زن درشت خو

ضمرز کزبرج ناقه کلان سال یا کلان سال اکثیر و قوی

ضمارز کعلابط ناقه کلان سال کثیر و تعاضار رزکش دو لا و نوانا

ضمرز علیه البلد ضمرزة در کردیدیر به بخ ... شد و کذا اضمرز علیه القرای غلط

ض م ر ط

ضمروط کعصفور پوشیده کاه و جای تنگ و پنهان

رجل مضمر الوجه مرد ترنجیده و درکشیده روی

ضمار بیط بالفتح شکستگیها که میان رخساره و بینی نزدیک هر دو دنباله چشم کانه جمع ضمروط

ض م ز

ضمزا بالفتح جای درشت و پشته دشوار کنار یا پشته پشته هر کوه خرد که اندکی در آن سنگ سرخ درشت سخت باشد و خاک و کل بود در آن ضمزة یکی

رجل ضامز مرد خاموش و باز ایستاده از چیزی و نیز بیبا غیبت کننده مردم و بعیر ضامز شتر کرده به از دهان بیرون نیارد

ضموز کصبور خاموش و هر کوه خرد که اندکی سنگهایش سرخ و سخت باشد و کل و خاک نبود در آن و شیر بیشه

ض ن

ضمن ضمنزا خاموش ماند و حرف نزد و ضمز اللقمة فرو برد لقمه را و نیز ضمز نگاه داشتن شتر بره را در دهان و نشخوار ناکردن ان و بجیفه بچیزی و لازم کرفتن ان را و قیام و ثبات ورزیدن و جرم وا زمندی نمودن بر چیزی

تضمیز خاموش کردانیدن کسی را

ض م ز ر

ضمزر کجعفر زمین سخت و درشت و شتر ماده است و شیر بیشه

ضمزر بالکسر شتر ماده تو انا و قوی

بعیر ضمازر کعلابط شتر توانا

ضمزر علی البلد ضمزرة سخت و درشت شد بر من زمین

ض م س

ضمس بالفتح امسته و نرم خائیدن والفعل من ضرب و نیز ضمس درشوار و سخت

ض م ط ر

ضماطیر بالفتح انجای منتهای سیل وادی

ض م ع ج

ضمعج کجعفر زن فربه تمام بدن پر کوشت و کذلک البعیر و التأنث زون درشت پیکر بالا

ض م ك

اضماك اللقاب اضمیکا کابا ماده باربدن کردید و اضماك النبت سیراب شد کیاه و سبز کردید و اضماکت الارض براورد کیاه را و سبز شد بان و اضماك الرجل بر آماسید از خشم

ض م ل

ضامل کصاحب خشک

ضمیل کامیر مثله

ضمیلة کسفینة زن برجا ماند یا زن لنگ و منه ان رجلا خطب الی معاویة بنتا عرجاء فقال انها ضمیلة فقال انی ابیدان اتشرف بمصاهرتك و لا ارید بها السباق فی الحلبة

ض م م

ضم بالفتح فراهم اوردن چیزی را بچیزی والفعل من نصر یقال ضمه فضمه الیه

ضمة بالفتح کروه اسبان بهمان و اسپان که بهم کرد جمع کنند

ضم بالکسر بلای سخت ضمام بالکسر مثله قال کانه تصحیف و الصواب بالصاد المهملة

ضمام بالکسر و الضم بچیزی بدان فراهم اورند چیزی را

اضمامة بالکسر کروه مردم از هر جنس و پشتواره از کتب و جزان اضامیم جمع یقال جاء فلان باضمامة من الکتب و سنکریزه و منه الحدیث من رمی من بیت فضرحوه بالاضامیم ای زجوه بالحجارة و جماعة یؤ هذا فرس قباء الاضامیم ای الجماعات

ضمام بالکسر انچه فراهم اوردن چیزی و ضمام بن ثعلبة و ضمام بن زید بن ثوابه صحابیان اند

ضمامة بالکسر پشتواره لغتی در اضمامة

ضموم کصبور مرد دو باری کمیان دو پشته بلند دراز جاری باشد

ضمضم کجعفر مرد خشمناک و مرد خشمگین و شیر خشم آلود و دلیر و مرد تند دامیزنده هر چیز را و ضمضم بن حارث و ضمضم بن قتاده صحابیان اند و ضمضم بن جوس و ضمضم بن زرعة و املوکی ابو المثنی محدثان اند

ضمضم کعلبط شیر خشم آلود و دلیر و شیر کامیزد هر چیز را

ضماضم کعلابط مثله

ضمضام بالفتح انکه فراهم اورد و احاطه کند هر چیز را

ضمضم ضمضمة شجاع کردید خود را و ضمضم علی المال کرد هر را و ضمضم الاسد بانک برزد

اضطم الشیء بسوی خود کشید و فراهم اورد و اضطم علیه در کرفت او را و مشتمل شد بروی

ضامة مضامة فراهم اورد ان را

تضام القوم تضاما فراهم شدند و تضام الیه کشیده شد بسوی ان و فراهم امد

لولو منضم مروارید میان باریک انضمام فراهم امدن یقع ضمه الله فانضم و باریک میانا کردیدن

ض م ن

ضمن الکتاب بالکسر طی انست یقع کان ذلك فی ضمن ای طیه

ضمنة بالضم بیماری و برجا ماندگی از مرض یقع به ضمنة ای بمانة و کانت ضمنة فلان اربعة اشهر

ضمن ککتف عاشق و برجای مانده مبتلا در اهت بدنی و فی الحدیث من اکتب ضمنا بعثه الله ضمنا ای من کتب نفسه فی دیوان الضمنی او الزمنی لیعقد عن الجهاد بعث کذلك

ضمن محرکة برجای ماندگی

ضمانة بالفتح حب و برجا ماندگی ضمان مثله

ضامن پذرفتار و کفیل و نام بار ذا رضوان جمع ضامنة خرما بن که در شهر یا در قریه یا داخل حصار شهر باشد و منه الحدیث انه صلی الله علیه و سلم کتب ان لنا الضاحیة من البعل و لکم الضامنة من النخل و الضاحیة هی الظاهرة التی فی البر من النخیل و البعل الذی یشرب بعروقه من غیر سقی

مضمان بالکسر ناقه باردار ضمین کامیر پذرفتار و کفیل

مضمون نام مردی و تحمل مضمون لیده مرد دست بریده و بیمار جامه کذاشته و نطفه که در پشت نران باشد مضامین جمع و منه نهی عن بیع المضامین و الملاقیح

ضمن الشیء و به ضمانا و ضمنا پذیرفت ان را و ضمن ضمنا برجا ماند و عاجز شد

مضمن کمعظم شعر با تضمین و بیتی که موقوف بر بیت دیگر باشد در معنی و او ازی که نا بکوی بدو نپیوندد بفهم نیاید

ضمنته الشیء تضمینا پذیرا و نا اوان دادم او را ان چیز و یقع ضمنته ایاه اذا جعلته فی وعاء و نیز تضمین در اوردن بیتی بیکران در شعر خویش و در پناه و مئای اوردن

تضمن الشیء پذیرفتن ان را و تضمنه عنی لازم کرفتن او را از من و تضمنه فراهم کرفت او را و مشتمل کردید و نیز تضمن فراهم کرفتن مکتوب لفظ و معنی را

ض م ی

ض ضمی ضمیا بالفتح ستم کرد

باب الضاد فصل النون

ض ن ء

ضن بالفتح بسیاری نسل و فرزند و مکیر و احد ندارد مانند نفر ضنوء بالضم جمع

ضن بالکسر و بفتح اصل جایکا یقع هو فی ضن صدق و کان ضانی زن بسیار فرزند شا بالتاء مثله

ضنأة کتامة ضرورت و حاجت ضناة بالضم مثله یقع هو ذا فلان مقعد ضناة ای ضرورة

س ف ضنئت المرأة ضنا و ضناة و ضنوء بالضم بسیار بچه شدن زن و کذلك غیرها و ضنأ المال انبیا شد شتران و ضنأ فی الارض رفت و پنهان شد

اضنأ نبیا فرزند شد زن یقال اضنأت المرأة ای کثر ولدها و صاحب بار مال کردیدن و صاحب بسیار مواشی کردیدن قوم

اضطناء شرم داشتن و شرمناك کردیدن و ترنجیده شدن و میتعدی باللام و بمن

ض ن ب

ض ضنب به الارض ضنوبا افزاد او را بر زمین و ضنب بالشیء کرفتن ان را

ض ن ب ر

ضنبر کجعفر نام مردی

ض ن ب س

ضنبس کزبرج سست بطش و زود شکسته شونده و سست و فرومایه و دو دیغ

ض ن د ل

ضندل لصندل است و زنا و معنی کرکلان سر باشد یا آن بصادست

ض ن ط

ضنط بالفتح تنگی و درد باد کرفتن زن و الفعل من نصر

ضنوط کصبور زن دو دوت کزنده

ضناط ککتاب بسیار انبوهی کردن بر پناه و مانند ان

ضنط امر اللحم اضنطاطا شرکره فربه پر کوشت شد و نیز ضنطشاد مانی و شادمان نمودن و سپیر و لافزدن و بیهوده شدن زن ازشوی

انضناط انبوهی نمودن بر چاه و مانند ان

ض ن ف س

ضنفس کزبرج سست کرفتن زود شکسته شونده سست و ناکس و دو دیغ

ض ن ك

ضناك بالفتح شكى در هر چيز للذكر والانثى و ضنك
ضناكه بالفتح زن پر گوشت و كيفر و زن درشت
ضناك كسكاب استوار خلقت و توانا و قوى يستوى فيه المذكر والمؤنث و زن كران سرين نامى ضناك كذلك قال الاصمعى و درخت بزرك
ضناك كغراب زكام مضنكه بالضم مثله
ضنيك كامير بنده كانيك و مرد سست تدبير و عقل و ضعيف بدن و جان و خادم كه بنان خدمت كند و بريد
ضناك كجندب سخت پى پاى كوشت ميخد ضناك كجندل مثله والمؤنث بالهاء و شتر ماده بزرك هيكل كشاده مثله
مضنوك زكام زده
ك ضنك ضنكا و ضناكة بالفتح و ضنوكة تنك شد و ضنك فلان ضناكة سست راى ضعيف عقل و سست بدن و سست جان كرديد و ضنك كضرب بمجهول بزكام كرفتار كشت

ض ن ن

ضنّ عزكرم مرد كلاو بخيل كما يقال هو ضنّى بالكسر اى خاص بى و فى الحديث ان لله تعالى ضنائن من خلقه يحييهم فى عافية و يميتهم فى عافية و ضنائن اشنا صان خلوص
ضنة بالكسر بخل و نيز بيلاست ضنة بن سعد بن قضاعه است و ضنة بن عبد الله در عذره و ضنة بن كاهل در سد و ضنة بن حزيمة و ضنة العاص در از دو ضنة بن عبد الله در نمير
ضنين كامير بخيل و ناكس هذا علق مضنة بفتح و كسر الضاد نفيس كه بدان بخل توان كرد
ضنان بن بار كشاده شد ضنان بن بار كشاده اشت
مضنون غاليه كه بهر فرد سر بما لند
مضنونة نام زمزم

ض ن س

ضنّ ضنانا زيك اللفظ و ضنانا بالكسر و منك كرد بيد و دفنى كرد
اضطنان زفنى كردن

ض ن و

ضنو و بكسر فرزند
ضنت كقعد بيمار يو كثر ضنى و ضنيا
ضنى بالقصر بيمارى و بيماى پوشيده كه هر كاه كمان بهى كنند نكس نمايد بيمار و مذكر و مؤنث و جمع و مفرد در وى يكسان است بدان جهت كه در اصل مصدر است و اكر نون دا كرد هند مثنى و مجموع آيد ابو ضنى سعيد بن ضنى كنيه محدثاست
ض ضنت ضنة و ضنا بالفتح بسيار بچه شد زن بلاو ضنى نصيبه بسيار شد و زياده كشت بهر او
س ضنى ضنى بيمار شد يا باز كرديد بيمارى و و ضنيت المرأة كسيا فرزند شد زن آضناه المرض كرانه و سست كردان او را بيمارى
مضاناة بسختى كشيدن و

باب الضاد و فصل الواو

ض و ء

ضوء بالفتح و بضم يعضا و ضوء بن سلمة و ضوء بن الحجاج شاعرانند
ضواء بالكسر و المد روشنى و ضيا بالكسر مثله
ن ضاء ضوءا و ضوءا آء و ضواء بالضم روشن كرديد
اضاءة روشن شدن و روشن كردن لازم متعد و اضاءه ببولها انشكسى نيز دا
ضوأه تضوية روشن كردان و ا و ضوا على الامر يها كردان ان و بر كرديد
تضوء باينباد دنادي كى تا ببيند در و و شنى آتش اهل او را
مستضيء بالله ابو محمد حسن بن يوسف خليفه سى و سوم است از خلفاى عباسيه
استضاءة روشن كردن و فى الحديث لا تستضيئوا بنار اهل الشرك منع من استشارتهم فى الامور

ض و ب

ضوبان بالضم و بالفتح شتر قوى توانا و پر كوشت و اسد و جمع برابر است و بالضم دو شتر و هما لغتان بالهمزة
ن ضاب ضوبا پنهان كرديد و بر باد دشمن را

ض و ت

ضوت بالفتح موضعى است

ض و ج

ضوج بالفتح خم رود بار جمع
ضوبان بالفتح انكه خشك و نيك لاغر باشد از ستور و مردم و نخل ضوجانه نيز خرمنا خشك و خشك شاخه ها العز فى الضاد
ن ضاج ضوجا ميل كرد و فراخ كرديد و ضاج السهم عن الهدف بر كرديد از نشانه
تضوج الوادى تضوجا بسيار كرديد خمهار و دبار
انضياج فراخ شدن

ض و د

ضاد حرفى است از حروف هجا خاص است مر عرب را
ضوادى بالفتح سخن كه بدان تغلل نمايند

ض و ر

ضور بالفتح كرسنكى سخت كردن تابيدن كسى را و الفعل من نصر و بنو ضور قبيلة است عرب و يحيى بن ضور صحابى است مثلاست در سختى و صلابت
ضور بالضم ابريشا
ضورة مرد حقير بى قدر
ضورى كسكرى ابى است
تضور اماده كرسنه شدن و فرياد كردن و در پيچيدن و غلطيدن بر پيشت و شكم از كرسنكى و اندوه و الم و جراحت و منه الحديث دخل على امرأة و هى تتضور من شدة الحمى
و كشادن چونه هر دو بار و پيش ماده تا خورش ده
استضارة كشن خواستن كاو ماده و مانند آن

ض و ز

ضوز بالفتح پاره خدا ..ا از منوال ضوازة بالضم مثله
ن ضازه حقه ضوزا كم نمود و نقصان كرد در حق او و ضاز التمر خايند خرما را ضاز السواك كذلك و ضاز عنبه جو و شتم كرد بروى در حكم

ض و س

ضوس بالفتح طعام خوردن و الفعل من نصر

ض و ض

ضوضا بالفتح و القصر لغة فى المهموز بمعنى شور و غوغا و رحال مضوضى مرد با آواز

ض و ط

ضوط محركة كژ شدن زنخ و كژ بان و الفعل من سمع
اضوط مرد كول و خرد زنخ و كژ زنخ
ضويطة كجهينة خمير سست كل و لاى تك حوض و ردغ با بپه كه لخته كرد رخيك خرد كرده باشند
تضريط اندوختن و فراهم آوردن چيزها

ض و ع

ضوع كبيت ضرب مرغ است از مرغان شب يا ان ثوات است يا بوم نر كه هم شب بانك كند و از اچو كاهم كويند يام ... است سبيا مانند زاغ پاكيزه كوشت اضواع و ضيعان بالكسر جمع
ضواع كغراب بانك چوكاه
ضواع كشادادر دباه
ضواع شتران لاغر اندام كم كوشت
ن ضاعه ضوعا جنبيد ازما و بر كند و بى ارام كرد و ترسانيد و شكافت و دو پاره كرد و ضاع الشعر الدابة لاغر كرد سفر ستور ويرا و ضاع الطائر فرخه خورش داد مرغ بچه را و ضاع المسك جنبيد و بر دميد بوى ان ضاع الشى المنتن كذلك و ضاعت الريح الغصن مائل كرد و ضاع الصبى اماده كريستن كرديد
تضوع جنبيدن تا فرو دميد بوى ان و آماده كريستن كرديدن كودك و
كشادن چونه مرد و باز و دا پيش ماده تا خورش دهد
انضاع الفرخ بانك كرد و فراز نمود چونه و كشاد هر دو باز و را پيش ماده تا خورش دهد
انضاع الصبى اماده كريستن كرديد و بانك كرد

ض و ف

مضوفة بالفتح شدت اندوه يقال انزلت بهم مضوفة من الامراى شدة قال ابو جندب الهذلى وكنت اذا جارى دعا لمضوفة اشمر حتى ينصف الساق مئزرى و نيز حاجت و نياز يقال ان اصله من الياء مضيفة ككرمة من ضاف الهم اى نزل فكنت الياء لاعلالها و نقل الضمة عليها و نقلت حركتها الى الضاد قبلها فولدت منها واو و نحو الياء

ض و ك

ضواكة كسحابة كروه از هر چيز ضويكة كسفينة مثله يقال رايت ضواكة و ضويكة اى جماعة
ن ضاك الفرس الحجر جهت اسب بر ماده
تضوك فى رجيعه الوده شد در پليدى خود
اضطوكوا عليه سخن خصومت كردند بر ان

ض و م

ن ضام حقه ضوما كم كرد حق او و داو ستم نمود

ض و ن

ضون بالفتح شكنبه بره و بز كه هنوز علف نخورده باشد
ضونه بالفتح اهو ماده ريزه و خود و نيز ضونة بسيار بچه شدن و الفعل من نصر
ضانه خانقه كه در بينى شتر اندازند
ضيون بالفتح كربه نر ضياون جمع
تضون بسيار بچه شدن

ض و ى

ضوى محركة باريكى استخوان و خوردى جسم در خلقت و لاغرى
ضواة مثانه مانند يك دانه فرج ناقه بر آيد پيش از ولادت و ورم اشكى در شتر عارض شود و غوغا و بانك و فرياد مردم ضوة بتشديد و او و مثله سمعت ضوة القوم اى جلبتهم
ضاوى مرد درآينده در شب و اپس است
ضوضاة شور و بانك و فرياد مردم
ضويضية بالضم و فتح الواو و تخفيف الياء كشن نر بهتو
ضواضى بالضم سطر درشت
ضواضية بالضم داهيه و بلا
ضاوى على فاعول والمؤنث بالهاء يقال غلام ضاوى و جارية ضاوية
س ضوى ضويا لاغر كرديد
ض ضوى ضيا و ضويا آرام امد و پناه برد و جاى كرفت بوى و دا امد در شب و ضوى الخبر بسيد خبر او را و فى الحديث لما هبط من ثنية الاراك اليوم حين ضوى اليه المسلمون اى مالوا
اضوى باريك شده سست كرديد و اضواه اليه مائل كردانيد او را بسوى آن و اضوت المرأة فرزند لاغر آورد زن و فى الحديث اغتربوا و لا تضووا اى تزوجوا الغرائب دون القرائب و ذلك ان العرب تزعم ان ولد الرجل من قرابته يجى ضاويا نحيفا غير انه يجى كريما على طبع قومه و اضوى حقه اى ناه كم كرد حق او را و اضوى الامر بانند و استوار نكرد كار را
تضوية مائل كردن چيزى را بچيزى انضواء مائل شدن بسوى چيزى

باب الضاد فصل الهاء

ض ه ء

ضهاء كغراب موضعى است دفن به ابن الساعدى بن حوية فقيل له ذو ضهاء
ضهيا كجعفر نباتيست كه بنبات سنبل ماند و نبى كه حيض نيايد و دو زنى كه شير و پستان ندارد
ضهيأ زنى كه شير و پستان نباشد او را و بيابانى بى آب و دو شعبه ازيد كه از كوه سرا مى ايند
ضهيا انه رسته كرو كاد را و استوار نتوانست كرد
مضاهاة نرمى كردن و مدا شدن مضاماة با لامر مثله و فرى بهما يضاهئون و يضاهون قول الذين كفروا

ض ه ب

ضهب القوم بالفتح صحن مردم بهم آميخته
ضيهب كضيقل هر جا فتاب يا فتاب كه كوشت بر ان بريان توانند ساخت
ضهبا كابه كه آتش دران كرده باشد
ف ضهبه بالنار تنهما بر كرد ناينبدان دا با آتش و بنير زاد و ضهب الرجل ضهوبا پير ماند و ضعيف و سست كرديد و مانا نبر ان نشد
ضهضب النار فرا هم آورد آتش را
نم مضهب كمعظم بريان نيم

پخته یا گوشت پاره پاره کردم
تضهیب بر سنگ تفسان
بریان کردن گوشت را یا نیم
پخته کردن او را و در آتش
داشتن کمان و نیزه و مانند
او را و قت راست کردن
مضاهبته همدیگر را دشنام
دادن و بد گفتن رو باروی
یا عام است

ض ه ت

ف ضهته ضهتا پایمال و
پاسپر کردن را

ض ه ج

اضهجت الناقه امکان شتر
ماده بچه را

ض ه د

ضُهْده بالضم تنگ مغلوب
و منه هو ضهده للکل ای
من شاء قهره
ضهید بفتح ضاد و یاء تنگ
مرد لا امیتاز نواه و موضع
است یا ان بصا داست
مضهود مقهور
ف ضهده چیره شد بروی
و مغلوب کردان را و ستم نمود
اضهد او با ستم کرد بروی
مضطهد شیر بیشه
مضطهد علی بناء المفعول
مقهور و مغلوب مضطر و
مظلوم
اضطهاد قهر کردن و چیره
شدن و ستم نمودن کسی را

ض ه ر

ضهر بالفتح کشف سر کوه و توی
از سنگ در کوه مخالف رنگ
ظاهر کوه و کوه میست پس
ظاهر و دنبار
صنام سر کوه

ض ه ز

ف ضهزه ضهزا اینک
کوفت و فو را و سخت پایمال
کرد و ضهز المراة کا یضهزان

وضهز نیز الدابه بیشتر دهان
گزید او را و شور

ض ه ز م

ضهزم گزنده خا کس و فروبه

ض ه س

درد عای بد گویند لا الهمه
الاضاهسا و لا سقاه الا
فارسا یعنی بخورانده اورا
اندکی از نبات که بمقدم دهان
خائیده شود و بنوشاند او را
الا خالص یعنی امیغ شیر یعنی
شیر هیتر نشود او را
ف ضهسه ضهسا بدندان
پیشین گزید آن را

ض ه ل

ضهل بالفتح شیر کرد اندیا
هر چیز که اندک اندک و یکی بعد
دیگری فراهم آمده باشد و اب
اندک
ضهله بالفتح عطای اندک
اعطاه ضهله من ماله ای عطیه
نزره
عین ضاهله چشمه که آب
ضهول ککبور شتر مرغ پیر
و نیز ضهول چاه کم آب کذلک
ضهول نافه ضهول ای قلیل
اللبن ضهل ککتب جمع
ف ضهل اللبن ضهولا
کم آمد شیر و ضهلت الناقه
کشیر کرد به ناقه ضهلت البئر
کذلک و ضهل الشیء ضهلا
و ضهولا اندک اندک فراهم
آمد آبخیر و ضهل الشراب
اندک و تنک کرد به نوشید
و یقال اهل ضهل الیکم الخیر
یعنی بر داشته و منسوب نمود
است بوی تماخیر را و نیز ضهل
بالفتح بازگشتن بسوی اصل
و نیز بسوی کسی منوجه مقاله
و مقابله یا عام است صلتم
بالی و کم کردن و باطل نمودن

حق کسیرا و اندک اندک دادن
اضهلت النخل رطب و زرد
خرمابن و رطب اندک کردید
اضهل البسر رطب شد اندکی از
غوره خرمابن
استضهال طلب نمودن چیزی را
حسب امکان

ض ه و

ضهوه بالفتح ایستادنگاه
اب کضهاء بالمد جمع
ضهواء بالمد خترکه پستان
ناکرده باشد

ض ه ه

ضههه تضهیها مشابه و مانند
کردیدان را لغة فی ضاهاها

ض ه ی

ضهیاء بالمد و یقصر زنی
که نه حیض آورد و نه بار داد
کردد یعنی ماننده مردان کردید
یا آنکه حیض آرد و بار دار
نگردد و ضهیاه بالتاء و
ضهیاء بالهاء مثله و زنی
که پستان نباشد او را و درخت
اشخاز دار
ضهی کغنی مانا و مانند بود
فهذا ضهیک ای شبهک
س ضهیت ضهی بی حیض
شدن و باز نگرفت یا
پستان نکرد و ضهیت الارض
بروییانید کیاه را
اضهاء درخت ضهیا را
چرانیدن و زن ضهیا را
بنکاح در آوردن
ضاهاه مضاهاة مانند
با او و مانند گشت و یهمز

باب الضاد فصل الیاء

ض ی ء

ضیاءت المراة تضیئا بسیار
بچه شدن و المعروف
بالنون و التخفیف

ض ی ب

ضیب بالفتح جانوری که اند
در یایی یا ذکر شمرده اید
لغة فی الهمز

ض ی ج

ضاج ضیوجا و ضیجانا
خمید و میل کرد

ض ی ح

ضیح بالفتح شهد و مقل نخیر
که هندی کوکل نامند و شیر
تنک اب امیخته
ضیح بالکسر افتاب و روشنی
ان و زمین هموار و هر چه
بر ان افتاب رسیده باشد
و از اتباع ریح است یقول آما
یتوجاءه فلان بالضیح و الریح
یعنی اورد تمام ان که بر ان
افتاب بتابد و باد می وزد
ضاحه بیناده یا چشم
ضیاح بالفتح شیر تنک اب
امیخته
ضیاح ککتان نام مردی
محمد بن ضیاح محدث است
ابو الضیاح انصاری نعمان
بن ثابت صحابه بدری
عیش مضیوح زیست غیر لطیف

ض ضیحت اللبن اب امیخته
شیر را و ضاحت البلاد غرت
و خالی کردید
ضیحت الرجل تضییحا نوشانید
او را شیر تنک اب امیخته
ضوحته تضویحا بالواو مثله
و ضیحت اللبن اب امیختم
شیر را شد دللمبالغه
منضیح انکه وارد حوض انکا
شود که اکثر اب ان را خورده
باشند و بقیه غیر خالص
گذاشته
تضیح اللبن تنک کردید شیر
و تضیح الرجل نوشید شیر
اب امیخته را

ض ی خ

ضاخ موضعیست ببادیه
ضاخه بمعنی و بلا

ض ی ر

لا ضیر علیکم ای لا ضرر فی
تاخیر الصلوة بالنوم
ض ضاره الامر ضیرا گزند
رسانید او را و کار و زیان
کرد ضاره یضوره ضورا
لغة فیه
تضیر بانک کردن کرک و
سک و شیر و بانگ کردن
روباه از گرسنگی و فریاد
کردن و در پیچیدن و در
طپیدن از گرسنگی و الم
و آواز زدن تضور مثله فی
الکل

ض ی ز

قسمة ضیزی بالکسر قسمت
نا راست لغة فی الهمز و قد
مرّت
ض ضاز حقه ضیزا بالفتح
کم کرد حق او را و ضاز فلانا
ستم کرد بروی

ض ی س

ضیس بالفتح کیاه پژمرده
در خشک شدن در آمد
ضائر کصاحب ضیس
ککیس مثله
ض ضاس النبت ضیسا
خشک شدن گرفت

ض ی ط

ضیاط کشداد مرد درشت
و سخت خمیده دروغ نا
ض ضاط فی مشیته ضیطا
و ضیطانا مرکه جنبانید
دوش و اندام را در رفتار
با بسیاری گوشت و غرور
مشتکی اندام ضیطان
بالفتح لغتاست ازان

ض ی ع

ضیعه بالفتح زمین و غله
ان و بیشتر اطلاق بر غلو و بر باغ
ضییعه تصغیر مصغرانت
تضویعة بواو ضیع کعنب و
ضیاع کرجال ضیعات
جمع و حرفه مرد و پیشه ان و
بازرگانی
ضیاع کسحاب زن خوردند
و مرکه در نفقه و مونت او بلا
و هر ضعیف و نیازمند کردید
امور خود محتاج او بود و هلاک
و نوع از بوی خوش و فلان مات
ضیاعا یعنی مرد و کسی پروه
او نکرد ضیعا کعنبا و ضیعا
و ضیعه بکسرهما مثله
ضایع هالک و نباه ضیاع بالکسر
جمع و یقال هو یاکل فی معی ضائع
ای جائع و عثمان بن بلج الضائع
محدث است و ابن الضائع
از نحویان مغرب
آضیع هیچکاره ترو سست هو
آضیع من قمر الشتاء
رجل مضیاع للمال بالکسر
هلاک کننده مال
مضیعه کمعیشه و مهلکه جای
هلاکت یقال انه بدار مضیعه
ای بدار ضیاع
ض ضاع ضیعا و بکسر و ضیعه
و ضیاعا بالفتح هلاک شد و
تلف کردید و ضاع الشیء به
بیمار و بیکاره کردید
رجل مضیع مرد بی ضیعه
اضاع اضاعه هو بد او اشکار
گشت و بسیار کردید ضیعه
وی و اضاع الشیء مهمل و
هیچکاره کرد و هلاک کرد آنرا
و بی نیاز گذاشت
مضیع ضائع و هلاک کننده
تضییع مهمل و هیچکاره
گردانیدن چیزی را و بی
تیمار گذاشتن و فی المثل الصیف

ضیعت اللبن بکسر التاء و لو
خوطب المذکر و الجمع لانه خوطبت
به امرأة کانت تحت موسر فکرهته
لکبره فطلقها فتزوجها مملق
فبعثت الی الاول تستمیحه فقال
لها الصیف ضیعت اللبن
و الصیف نصب علی الظرف
او طاق الاسود بن هرمز امراته الغوره
الشنباء رغبة عنها الی
جمیلة من قومه ثم جری بینهما
ما ادی الی المفارقة فتتبعت
نفسه العنود فراسلها فلما
نقولها ارکیتنی تخ اذا علقت
ابیض کالشطن انشأت تطلب
وصلنا فی الصیف ضیعت
اللبن و علی هذا التاء مفتوح
تضیع المسک تضیعا جنبید
نافه و دمید بوی ان و براکنده
گردید

ض ی ف

ضیف بالفتح مهمان للذکر و
الانثی و الواحد و الجمع و قد یجمع
علی اضیاف و ضیوف و ضیفان
بالکسر و ایسی است از نسل
حرون و نام مردی عنبر ضیف
نزدیک شدن افتاب بغروب
شدن و بیک سو رفتن تیر
از نشانه و فرود آمدن غم بر
کسی و مهمان شدن نزدیک بسی
ضیافه بالکسر مثله یقال
ضفته ضیفا و ضیافه و
الفعل من ضرب بمهمانی
شدن زن و خمیدن و میل
کردن
ضیفه زن مهمان و زن حائض
و بمهمانی
ضیف بالکسر پهلو و بازو
ضیفا الوادی دو کرانه و دو
بار
ضیفن طفیلی نون زاید است
و در نثر مثل بالفتح نزد فیل

محمد بن عبد الملک بن ضیفون
کحمدون مضاف فرطبه از ابن
الغرابی روایت میکند
مضیفه و بضم الیاء اندوه
و غم و کاری که از وی ترسید
شود مضوفه مثله و مضاف
الوادی کرانهای وادی
مضاف انکه او را در جنگ
کرد کرفته باشند و در زاده
در قومی و نخواهنده و خیک
و ان که خود را بسوی دشمنان
قائم و بر پای دارد و جای
پناه و نیز مضاف نانخوانده
بدیگری
اضفته اضافه مهمانیدم
او را و میل دادم بچیزی و
مهمان داشتم اضفته الیه
مضطر کردم او را بسوی او
و اضفته منه کریختم و پرهیز
کردم از وی و ترسیدم و
اضفت علیه ستم نمودم بر
وی و اکاه شدم و اضفته
فیه شتابی کردم در ان و
نیز اضافه نزدیک شدن و فریب
شدن بچیزی و نسبت کردن
اسمی با اسمی چون غلام زید
فالغلام مضاف و زید مضاف
الیه و الغرض بها التخصیص
او التعریف فلهذا لا یجوز
اضافة الشیء الی نفسه لانه
لا یعرف نفسه
تضییف مهمان داشتن
کسیرا و بغروب شدن نزدیک
گشتن افتاب و میل آمدن به سوی
زابچیزی
تضیفه مهمان کردیدن
نزد یا نکسی و بغروب نزدیک
شدن افتاب و خمیدن و
میل زدن
تضایف الوادی تنگ شدن
رود با روا زدو جانب

وادی‌ها مدن قوم رود بار
را واز دو جانب صیدها مدن
سکان شکار را
مُستضیف فریادکننده
و دادخواه و خواهنده
ضیافت

ض ی ق

ضَیق بالفتح تنگ و تنگی و
تنگ کرده دل کند رد و بکسر
و ایضا باعث تنگی سینه باشد
و دهیبت بیامد
ضَیقة تنگدستی و درویشی
ضیق بالفتح جمع و منزلی است
ماه را میان ثریا و دبران
ضیقه و یکسر مثله
ضیق بالکسر آنچه کاهی کشاده
باشد و وقتی تنگ مانند
سرای و جامه و تنگی
ضیقه بالکسر درویشی و
نیازمندی و تنگ و بد
حالت و بفتح ضیق بالکسر
و منزلی است مر ماه را و دوم
است میان ظلیف و جنین
و چشم اسب نزدیک عیدالمع
ضائق تنگ
اَضیَق تنگ‌تر و دشوارتر
ضِیقی کضیزی مونث اضیق
ضُوقی کطوبی مشدّد یقال
هم فی ضوقی من الامر و اصلها
من الیاء ضیقی فانقلبت
الیاء واوا لسکونها و انضمام
ما قبلها
ضیاق کتاب پاره از خرقه
خوشبو آلوده کرده تا بدان
کرد آن تن نمایند
ضیق کسید تنگ
مضیق مکان تنگ و کار سخت
و دهیبت لمجیف آمده
ض ضاق ضیقا بالکسر
و الفتح تنگ شد خلاف
اتسع و ضاق الرجل بخیل

مضاق الشیء عنه تکنجید
در آن و ضیقت بر در عائو
ضاق ذرعه به
آضاقه اضاقة تنگ کرد را
و اضاق الرجل بخت مال او
درویش کردید و نیازمند
شد
تضییق تنگ کردن و تنگ
کرفتن برکسی
مُضایقه باهم دشواری کردن
و تنگ گرفتن
تضیق تنگ گردیدن
تضایق تنگ گردیدن و بقال
تضایق القوم اذا لم یتسعوا
فی خلق او مکان
استضاقه تنگ کردن و تنگ
کردن خواستن

ض ی ک

ضائک نافه که ماده کران
سخت که پایش بر کشتند چو که
نواند آن خود را با پستان
خود جمع ساختن ضیک جم
و تشدید یا جمع
ضیکان نوعی از رفتار مرد
فربه را و ان حرکت دادن
دوش و کشاده داشتن هر
دو را نو در رفتن
ض ضاک التّام ضیکا
کشاده و متفرق انداخت پای
خود را از سختی که با پستان
نما بایکه فراهم آرد آن خود
بر پستان و ضاک علی غیظ
خشم گرفت بر من و خشم ناک
شد

ض ی ل

ضال کتاره کران ازان آب
خورد ضاله زیکی یا کناره
یاد رخت اشنه یکروز آن
الضال موضعی است
ضاله سلاح مر چه باشد
یا تیر خاصه

آضال المکان اضاله ترو کذا
آضیل اضیال الادویا بیعد ما
را

ض ی م

ضَیم بالفتح ظلم و ستم ضیوم
جمع و هو مضدر جمع
ضِیم بالکسر ناحیه کوه و کرانه
آن و موضعی است بسرات
یا رود بادی است یا کوهی
است
ضُینیم بن ملیح فهمی که برادر دکرا ن
عرب است
مَضیم بالفتح مظلوم و مرد رنج
ناتمام رسیده
ض ضام حقه ضیما بالفتح
کم کرد حق او را و ضیم الرجل
بجهولا ستم کرده شد و در
ان سه لغت است ضیم و ضیم
و ضُوم
مُستَضام مظلوم و آن که
از حق او کم کرده باشند
استضامه کم کردن حق
کسی را

ض ی ن

ضین بالکسر کوهی است
بزدیک صنعاء

الکتاب السادس عشر فی الطاء

باب الطاء فصل الهمزة

ط ء ط ء

طأطأ کسلسال جای پست که
بپوشد درآینده را و شتر
کوتاه بالا کوتاه کردن
طأطأ راسه طأطأة پست
نمود سر را و فرود افکند و
طأطأ یده بالعنان فروهشت
عنان را برای دوانیدن
و تاختن اسب و طأطأ فی مال
شتابی نمود در خرج مال
و مبالغه کرد در آن و طأطأ
فرسه در جستن را هر

دو ران و جنبانید تا ابدو
و تیز تر رود
تطأطؤ پست کردن سر را و
فرود افکندن و یقال تطأطأ
لهم تطأطؤ الدلاة ای خفض
لهم نفسی کما یخفضها المستقون
بالدلاء ای تواضعت لهم

ط ء ر

کوبشما بالدار طؤورا بالضم
و تشدید الیاء نیست رسا
کسی

ط ء و

طأة کطغاة کل ولای اصله
طأة کثیرة
ما بها طوئی کطوعی نیست
در خانه کسی طوئی بالضم و
طاوی و طوئی کجمعی مثله

باب الطاء فصل الباء

ط ب ء

طَبأة بالفتح سرشت و خوی
مردم هر چه باشد

ط ب ب

طَب بالفتح دانا و زیرک ماهر
در کار خود یقال فلان طب بکذا
ای عالم به و طبیب و طباب
یعنی دانا و ماهر طرف ضراب
را و نیز شتر نرهوشیار که پای
نهد تا جای نبیند و طب
مثلثه دارو و انداز پزشکی
و دارو و سحر و فی المثل قرینة
طب فی برقع طبا و الاصل
ان رجلا تزوج امرأة فهدیت
الیه فلما قعد منها مقعد
الرجال من النساء قال ابکر
انت ام ثیب فقالت انا
و قوله ان کنت ذا طب فطب
لعینیک مثلثة الطاء فیهما
یعنی دارو چشم کن و نیز طب
رفق و ملاطفت و منه من
احب طب مرکه دوست دارد
کاری را بایدکه استکی

نرمی نماید و شتاب در کی نکند
در تحریص بر تابی کوید و نیز
طب فسوس و جادو یی
طبة بالکسر تو دراز و زمین
دراز کیاه ناک و خانه و جامه
پیش کشاده دراز دامن
و پوست دراز و دوال دقیق
و خط شعاع آفتاب طبب
کعنب جمع و کونه یقال اثر
علی طبب کثیرة ای علی الوان
کثیرة
طب بضم موضعی است
طبة بالضم دوال که در دوتیما
مشک بود که نهد او السیر
الذی یکون فی اسفل القربة
بین الخرزتین
طبابه بالکسر تو دراز و دیک
و جامه پیش کشاده دراز دامن
و دراز از زمین و ابریم
و دوال که در درزهای مشک
بوی که نهاد او السیر الذی یکون
فی اسفل القربة بین الخرزتین
طباب جمع و پزشکی و طبابة
السماء و طبابها بالفتح طره
دراز آن که برافق نمایان باشد
طباطبا لقب اسمعیل بن
ابرهیم بن حسن بن حسن بن
علی بن ابیطالب علیه السلام
لقب لانه کان یبدل القاف
طاء او لانه اعطی قباء فقال
طباطبا و یرید قبا قبا لقبیله
منسوب بدو
طبیب کامیر زیرک و دانا
و بیک ماهر در کار خود و
پزشک اطبة و اطباء جمع
طبیبه کیفنه درازان
زمین و جامه و ابر و پوست
طباب بالکسر جمع
طبطبه بانک و آواز تلاطم
سیل و حکایت آن و آواز
پای وقت دویدن و آواز

تا نیا نه طبطبیة بیاد زره
طبطاب بالفتح مرغی است کلان
کوش و تخته کوی بازی طبطابا
یکی
مطبوب فسوس کرده شده
و سحر زده
ن ض طب طبا تثلث
دارو کرد و جادو فی نمود و تو
طبیب بالفتح و الکسر و ما کنت
طبیبا و طببت الشقاء طبا
در زمینک ابد دوال و خیم
و طب الرجل مجهولا جادو یی
کرده شد
طابطب طبطبه آواز کرد
تطبطب الماء بانک کرد آب
تطبیب مشکرا بچوب ساختن
او بختن و دوغ زدن و نیز
بر دیبا دوختن تا فراخ شود
و در زمیک را بدوال دوختن
شدد المبالغة
مطابّه دارو و درمان کردن
متطبب علی بناء الفاعل علم
طب خواننده و برکار دار
استطباب درمان پرسید
از طبیب یقال هو یستطب لوجعه
ای یستوصف الدواء ایها
یصلح لدائه

ط ب ج

طبج بالفتح محکم و استوار شدن
حماقت و زدن بر هر چیز میان
کاواک مانند سر و خوان
طبیجه کسکینه کون
س طبج طبجا کولکرد بید
انطبج فی الکلام تطبیجا سخن بکار
کوناکون و رنکارنک کفت

ط ب ج

مطبج کمعظم فربه کوشت

ط ب خ

طبخ بالفتح پختن استوار باشد
یا اقتدار او الفعل من نصر
و فتح و هذه خبزة جیدة الطبخ

وکذا التمر
طبخ بالفتح پخت کول
طباخ کشداد پختن استوار
و نیز طباخ نواناتی و فربهی
طابخ کصاحب تب کرم سخت
طبخ کعنب فرشتکان عذاب
ان طابخ است
طابخه کرمای نیم روز و لقب
عامر بن الیاس بن مضر
طباخه بالکسر پاد و یچی کری
طباخه بالضم سرجوش دیک
کفلان
امرأة طباخة کک امته نن
جوان پر کوشت یا زن دانای
ملیح طباخة کفرابه مثله
اطبخ کاحمد ر سخت احمق
کول
طبیخ کامیر نوعی از شراب
منصف که نیم جوشیده باشد
و کچ و خشت پخته منه الحدیث
اذا اراد الله بعبد سوءا جعل
ماله فی الطبیخین
طبیخ کسکین خربزه لغتی
البطیخ
طباخ الحر بادهای کرم
طباخ کشداد پزنده باورچی
مطبخ کمنبر آلت پختن یا دیک
مطبخ کمسکن جای پختن
مطابخ موضعیست بمکه
مطبخ کمحدث اول بچه سوسمار
یا اول آن حسل است بعد آن
غیذاق بعد آن مطبخ بعد
ان خضرم بعد از آن ضب
و نیز مطبخ جوان فربه را کنده
کوشت
هذا مطبخ القوم و مشتواهم
یعنی جای پختن و بریان ساختن
تطبیخ جنبیدن و بالیدن
کودک و پیر شدن یق طبخ الحر
ای کبر
اطباخ بتشدید الطاء پختن

کوبیدن یقال اطبخ فاطبخ
پختنی ساختن برای خود و بریان
کردن در دیک بر نهادن
انطباخ پخته شدن یقال الحب
فانطبخ

ط ب د ر

طبندر کسفرجل بدی و فنا
یقال لبینهم الطبندار شر

ط ب ر

طبر بالفتح بر جستن و پنهان
کردیدن و جهیدن اسب بو دمه
و الفعل من نصر
طبر بالکسر ستون قصر
طبری محرکة دو ثلث درهم
شامی است
طبریة محرکة قصبه ایست بارد
طبرانی منسوب است بان از
ان قصبه است حافظ ابو القاسم
طبرک مذکور است که دو
بنات طابار بفتح راء و کسر آن
بلادها و سخنیها
طبار که نهان درختی است از
بدرختا انجیر
طبرانک از دو مدینه
طوس است
طبران دهیست بسوی
قومس
طبرستان بلادی است فراخ
و وسیع طبری منسوب
بان قاله السیوطی

ط ب ج

طبرج کجعفر هو چه کنانی
التمس

ط ب خ

طبراخ بالکسر لقب ابی الحسن علی
بن ابی هاشم محدث یا آن
طبراخ بهم است

ط ب ر ز د

طبرزد شکر معرب تبرزد
کذا الطرفان کنده شده منه
تبر و یقول الاصمعی طبرزن

وطبرزل مثله وفي الصحاح
الطبرزذ نوع من السكر وقال
الاصمعي يقال سكر طبرزذ على
التصغير

طبرس

طبرس کجعفر بمعنی بیچ ینك
دروغ کوی

طبرك

طبرك محرکة نام شهرستبری و
قالملرنست با صبهان

طبرز

طبرز بالفتح پری هر چیزی
طبرز بالکسر سنك بزرك از
کوه یا کرانه فوی تران رشتر
دو کومانز
طبنرزد کند چیل کردن
ن طبرا المراة طبرا کاشید
ان زنا

طبس

طبس بالفتح شیا از هر چیزی
طبس بالکسر کرك
طبس محرکة شهرستانی است
خراسان اعجمی است طبسان
بالتحریك مثله
بحر طبیس کا مبر دریای بیپایان
اب
نطبیس کل الود کردن
طبش بالفتح مردم طمش هم
مثله ومنه ما فی الطبش مثله
وما ادری ای الطبش هو ای
ای الناس هو وکذا ای الطبش
هو

طباشر

طباشیر دوائی است که از جوف
نی متکبم رسد یا انچاکنر
بیخ نی است وفلوس طباشیر
کردی شکم نی میباشد مقدر
انست مانند درم وکوینه
چون نی از ستن با دیکی
دیکری هم میجود واز انجا اتش
براید در نیستان افتد

طباشیر بیدهای نی است که
از انجا کشر ایجا کنند و بهترین
ان سپید کرد با اندك تندی
وکرم یکی پاره و مغشوش ان که
از استخوان سر کوسپند می
سازند با اندك شوریت و بی
حدت میشا متوقی دل و
معده و جکر و قاطع فی صغرا
وابها ل العموی

طبع

طبع بالفتح سرشت که مردم
بران افریده شده وهو فی الاصل
مصدر و مثل و مانند و صنیع
وساخت و هیئت چیزی یقال
اضربه علی طبع هذا
طبع بالکسر نام جوی و جای
پشه خو و خوردن ابیری
کیل پر کشك و جوی و نهر
و زنك و رنا کو یمر الطباع
جمع یا بحر لیسمین یکی معنا ان
زنك و زشتی و عیبا ست
طبع بالتحریك کناه و عیب و هر
بتیجه که باشد و زنك و زنك
کرفتن شمشیر و جزان و ویقال
شدن مرد و کاهل و دون
همت کردیدن او والفعل
سمع و منه فلان طبع یعنی
او واد رمکارم امور نفتا
نیست بلکه در رذایل امور
منهمك و مستغرق است تا ند
شمشیر زنك الوده
هو طبع طبع کثفا و نشت
خوی نا کر طبیعت بینا لکه
شرم ندارد از زشتی و نا کیب
طباع بالکسر سرشت که مردم
را بران افریده اند یا لکاف
کر از مطعم و مشرب در ان
پند او مستحکم و ممتنع الزوال
کرد د
طباعة کتکانة شمشیر ساز
طابع کصاحب خلاقی که در گ

پیداو ترکیب یافته باشد
از مطعم و مشرب و غیر آن که دمش نا
ممکن بود و مهر زن
طابع بفتح الباء انکشتری
وابحرند ان بر عطایای مرسو
و مانند ان نشان و علامت
کنند و منه علیه طابع الشهد
ای علامتهم و کسر الباء لغة فی
الکل
طبیعه سرشت که مردم بران
افریده شده
هذا الطبعان الامیر بالضم کل
کدبدان مهر کرده شود
طباع کشداد مهر زن و سازنده
مهر باشد و سازنده تیغ
طبوع کتنو جانور کیست زهر
دار یا قسمی از بوزینه که کزیدن
زاد و درد سخت باشد
طبیع کسکیت میان شکوفه
خنبین خرما بن و لبان
ف طبع علی الکتاب و غیره
طبعا بالفتح مهر کرد برنامه و جز
ان و نقش نمود و طبع السیف
من الطین ساخت شمشیر را
از کل وکذا طبع الدنم من
الطین و طبع الجرة من الطین
و طبع الدلو پر کرد دلو را
و طبع قفاه از دست زد
پر کردن او را و طبع الله
علی قلبه پرده انداخت بروی
ومهر کرد طبع علی الشیء مهر و
سرشته شد بران و طبع
فلان عیبا الود نشکر دید
و فی حدیث الجمعة طبعت فیها
طینة ادم ای جعلت صلصالا
ای طینا
ناقة مطبعة کمعظمة شتر ماده
کرانبار
تطبیع پر کردن مثل دلو را
و نیز پلید کردانیدن چیزی
تطبع بطباع تطبعا خوی ی

کرفت و تطبع الاناء پر کردید
اوند تطبع النهر کند للسرو تطبع
امرا بتکلف و بخلاف طبع کرد
کاند او یقال الطبع یغلب
التطبع

طبق

طبق بالکسر کروه مردم و کروه
ملخ یا بیشیار از مردم باشد
یا الملخ و سر دیم که مرغان
با بدان شکار کنند و بیابار
در خی و هر چه بدان چیزی را
بپیچید چنانچه اند و دام
کمبوی شکار کنند طبقة یکی
و ساعات از روز و زمان دراز
ومنه اقمنا عنده طبقا ای
زمانا طویلا و هذا طبقه
یحرکه این موافق و برابر او ست
طبقة بالکسر ساعت از روز
و دام که بدان شکار کنند
طبق کعنب جمع
طبق محرکة نام هر چیزی و پوشش
ان الطباق و الطبقة جمع و مثاله
و مساوی هر چیز و طرفی که
می خورند بران و روی
زمین و یکقرن از زمان
یا بیست سال و کروه مردم و
ملخ یقال اتینا طبق من الناس
و طبق من الجراد ای جماعة یا
کثیر از مردم و ملخ و حال
مردم و منه قوله تعالی لترکبن
طبقا عن طبق ای حالا عن حال
یوم القیمة و استخوان تنك
کمیان دو پیوند استخوان
پشت باشد یا مهرهای پشت
طبقة یکی و باران عام و منه
و استسقاء النبی صلی الله
علیه وسلم اللهم اسقنا غیثا
مغیثا طبقا و پشت فرج
زن و پاره بزرک از شب و
روز یقال مضی طبق من اللیل
و طبق من النهار ای معظم

منها و نبات طبق بلا قاو
سنان پشتان و مادران
و بنت طبق سنك پشت ما
کر نود و نه بیضه نهد که همه
سنك پشت براید و یك
بیضه ده که مار براید
از ان و نیز پر یکی یکرزاده
از بره و بچه و ولد تها طبقا
و طبقة ای ولدت بعضها بعد
بعض
طبقة محرکة نفع بود و بزرك
دانا کر یکی دانا و هوشیار
موسوم بشن بنکاح در اورد
وی دا و منه المثل وافق شن
طبقة و قیل شن حی من عبد
القیس کانوا یکثرون الغارة
علی الناس فجعت الغارو اعلیه فقتل
و هی ایضا قبیلة فهزمتهم طبقة
فضرب بهم المثل و سئل الاکثر
عن هذا المثل فقال الشن
و عاء من ادم اتخذ له غطاء و
هو الطبق فوافقه والهاء علی
هذا عائد علی الشن و قیل
هما قبیلتان اتفقتا علی امر
فقیل لهما ذلك لان کلا منهما
وافق نظیره و قیل طبقة قبیلة
من ایاد کانت لا تطاق فاوقعت
بها شن فانتصفت منها و اصابت
منها و طبقات الناس اجیال
مختلفة از مردم طبقه یکی
از انها
یدطبقة کرنده دست بپهلو
چسپیده و کوتاه در کشیده
طابق کهاجر و صاحب خشت
پخته کلان و عضو هر چه باشد
و منه فی غلام ابی الاطعن منه
طابقا ان فهدت علیه ای
عضوا و دست و منه امر فی
السارق یقطع طابقه ای یده
وان خمدا ز برکه میر کنانه
سر کس را یا نصف ان و تابه

معرب تابه طوابق و طوابیق
جمع
عمه طابقیه نوعی از دستار
بستن و ان بر سر بستن باشد
بی زیر حنك
طباق بالکسر موافق و برابر
یقال هذا طباقها ای موافقه
والسموات طباق ای مطابقة
بعض ببعض تا یا این که بعض
ان بالای بعض است طباقا
الارض هر چه بالای وی است
وقولها زوجی عیایا طباقا
ای المطبق علیه حمقا و قیل
من یعجز عن الکلام فتنطبق شفتاه
طبق کا مبر ساعتی از شب طبقی
بالضم جمع و نام مردی از نوع
اقام عنده طبیقا ای زمانا
طویلا و موافق و برابر یقال
هذا طبیقه
طبیقه موافق
جمل طباقاء بالفتح شتر فرو
مانده از کشی و رجل طباقا
ان که بروی سخن بسته کردد
یا ان که پوشاند زن را به
سینه جهت فربهی و کرانی
خود یا مرد در مانده و عاجز
و ناتوان
طباق کزنار درختی است که
در کوهها مکه روید و تیر شود
و ضماد ان نافع است مرزهر
زاوجهند اد شرو و تیهای
کهنه و مغص و برقان نحو مثل
حکر شدید الانخار است
طاباق خشت پخته کلان
س طبق تفعیل نزدیك کرد
بکر دن کار و طبقت ید طبقه
و یحرك چسپید دست او به
پهلو و کشاده نشد
جنون مطبق کمکرم ابلد دیوانکی
پوشنده عقل
حمی مطبقة تب در کر نه که

اندام و تب که شب از و زخلل
نکرد د
حروف مطبق علی بناء المفعول
صاد و ضاد و طاء و ظاء است
اطبقة اطباقا پوشانید او را
واطبق القوم علی الامر اجتماع
کر دند بر کاری و فراز امدند
بران و اطبقت النجوم پیدا
شدند ستارها و ظاهر کردید
و اطبقت علیهم سبع ایحی
هفت دوزخ پیوسته بار بد
و نیز اطباق بر هم نهادن و
پوشیدن و برنو و برابر
کردن و ما اطبقه کدام چیز
دانا و زیرك کرد او را
مطبق کمحدث مرد رسا در
امور
مطابقة مطبقة کمدنة ابر که
باران او همه جا رسید
طبق الشیء تطبیقا در کرفت
تمام ان چیز را و شامل کشت
و طبق السحاب الجو پوشید
ابر هوا را و طبق الماء وجه
الارض فرو کرفت اب زمین را
و نیز تطبیق دستها میان دو زانو
نهادن در رکوع و رسیدن
شمشیر وقت زدن و جدا کردن
ویقال انه یطبق المفصل للرجل
اذا اصاب الحجة و هر دو دست
متابر داشتن است دویدن
و سم بر سم نهادن در رفتن
و دویدن و همه جا رسانیدن
ابر باران را و همه زمین فرو
کرفتن اب باران و برابر کردن و موافق
نمودن
طابق بین قمیصین مطابقة
یکی بالای دیکری پوشید و نیز
مطابقة موافقت و برابر کردن
و چنانکه نهادن در رفتن پاینده
بر پای سم پای بر جای سم دست
نهادن اسپ در رفتن و در

دویدن و غادت کردن بر
کاری
تطبق برابر شدن مطاوع است
مر طباق را و التطبقة فطبو
و نو بر نو پوشیدن چیزها
تطابق اتفاق کردن
انطباق موافق و برابر شدن

طبل

طبل بالفتح دهل کرد و چه باشد
یا دو رو یا یك رو و عربی کوز همیکه
هندیک کولك است اطبال
وطبول جمع و خلق و مردم و
جامه است یمانی که نکار طبل
دارد یا جامه مصری است
یا ج و منه هو تحت الطبلة
ای تحت حکم الخراج و یقال ما ادری
ای الطبل هو ای ای الناس
هو
طبالة ککتابه طبل نوازی
طوبالة بالضم میش طوبال
جمع ولا یقال للکبش طوبال
طبال کشداد طبل نواز
ن طبل طبلا دهل زد
تطبیل دهل نواختن

طبن

طبن بالفتح کروه بسیار از مردم
ویقال ما ادری ای الطبن هو
ای ای الناس هو
طبن بالضم طنبور یا رباب
طبنة بالضم و از طنبور یا رباب
و نیز طبنة باز یست کودکان را
کصرد جمع یا همان طبن است
طبنة بالکسر زیرك طبن کهن
جمع
طبن محرکة زیرك طبانة و
طبانیة و طبونة بالفتح فیهن
مثله
طبن کصرد میثلث نا بنی
است مر عربان را که بفارسی
سد ده نا منند خطوطها
که بر زمین کشند و مر آن

کمان را در نام کرکرودذان
انذان ندبرای مینند
طبن کمتف نی برك ودانا
طابن زیرك وفهیم
طابون جای آتش خوابانیدن
طوبانیه بالضم قلعه است
بفلسطین
س ض طبن له طبنا وطبانة وطبانیة وطبونة زیرك شد
ودانا کردید وغیر طبن بالفتح
ویحرك نرد پوشید آتش را تا
بمیرد
مطابنة موافق وبرابر شدن
وتوهم طابن هذه الحفیرة علی
صیغة الامر یعنی پست بکن کو
آتش خوابانیدن را
مطمئن یعنی پست ومطمئن
اطمأن اطمئنانا آرامید و
قرار کرفت

ط ب و

ن طباه الیه طبوا خواندش
را بسوی آن وطباه عن الامر
بر کردانید او را از آن کار
اطباه اطباء بالتشدید خوا
ندش او اطبی القوم ملازمت
کرفتن ایشان را وقبول کردند و
بر کزیدند برای خود

ط ب ج

طباهج کوشت کفانیده فرو
آن ظاهر کرده معرب تباهه
طباهج وعید کوشت روغن
سرخ کرده یا آن کباب شامی
است

ط ب ی

طبی بالکسر والضم سر پستان
ماده یان سباع وحوافر و
ناقه وجز آن اطباء جمع و
المثل جاوز الحزام الطبیین
ای اشتد الامر وتفاقم وذو
الطبیین لقب وثیل بن عمرو
خاف طبی کعتنی سر پستان
بچسبک هواره شیر آید
طبیة کفینة کار عظیم وسخن
طبو له بالفتح مثله
ض طبیته عنه باز کردا
اوزا از وی وطبیته الیه
خوانده وی را بسوی او وکشید
س طبیت الشاة طبیا
شدید شد بیك فرو هشته و
سست کردید سر پستان وی
اطباء بالتشدید خواندن
کسی را بسوی چیزی وبر کردانیدن
آن را برای ذات خود

باب الطاء فصل التاء

ط ت و

ن طتا طتوا بالنسم رفت

باب الطاء فصل الثاء

ط ث ء

ف طثا طثا بالفتح بار
کرده نقل کرد غول چون باشد
وانکند پلیدی را

ط ث ث

طث بالفتح نوعی از بازیچه
کودکان که می افکنند چوب
مدور را
مطثة بالکسر چوبی است که
کودکان بازی کنند بر
فارسی چکر

ط ث ر

طثر بالفتح طوی است زاند
لطثرة بالفتح سطبری شیر و
مانند آن وسر شیر از چربش
وکلای چیز که اب ازو بطر
دفره وفراخی زندکانی و
پشم کوسپند وروغن آنده
سرحرات
طثر تیز محرکة نام ماده برید
بن طثر به شاعر قشیری
لبن طاثر شیر غفشه
ضیثرة بالفتح نام مردی
طیثار بالفتح علی فیعال الشیر
بپشه وبیشه ورجل طیثار
مرد بیباك طیثار بتقدیم
ثاء مثلثه مثله فیهما
ن طثر اللبن طثرا وطثورا
سطبر کردید وکذلک السمن و
غیره
اطثروا بسها شدند

ط ث ج

طثج کجعفر مورچه

ط ث ن

طثن بالفتح سبکی نشاط و
شادی وشیم

ط ث و

طثی محرکة جوبهای خند
ن طثا طثوا بازی کرد بغوك

باب الطاء فصل الجیم

ط ج ن

طجن بالفتح بریان کردن کوشت
وجز آن
طاجن کهاجر ویکسر الهین تابه
که در آن بریان کنند طیجن
کحیدر مثله معرب لان الطاء
والجیم لا یجتمعان فی الکلام
مطجن کمعظم بریان کرده در

باب الطاء فصل الحاء

ط ح ب

طحاب ککتاب موضعیست و
مران موضع راست رعنی
عظیم

ط ح ث

ف طحثه طحثا بالفتح زاند
اندر آبیست دفع نمود

ط ح ح

طح بالفتح کشتر دن نهیاشنه
تو ابیدن ومالیدن وکوفتن
چیزی را والفعل من نصر
طح بضمتین خراشیده واچیز
بتان خراشند
مطحة کتبة نباشد کوسپند
یاچیزی که است برامده کرد در
پاشنه کسیدان خواشند زمین را
طحطح شکستن طحطاح بالکسر
مثله وجدا کردن وپریشان
نمودن جمعت هلاك یا تمام نمودن
بو تطحطح بهم ای فرقهم وخندید
یا دندان سپید کردن
ما علیه طحطحة بالکسر چیزی
وی یزی یا موی
طحلاح بالفتح شیر بیشه
اطحر را طحاحا افکند وی را
وانداخت
انطحاح کستردن وکشاده
شدن

ط ح ر

طحر بالفتح بیرون انداختن
چشم وچشمه خاشاك را وانیا
طحرة العین نداها وقذی
وکاویدن وازبن بریدن
حجام غلاف سر نره را در ختنه
والفعل من فتح ویاء ازاو
نبك ینقی ما فی السماء طحرة
ای قطعة طحرة وطحرة و
محرکتین وطحرور وطحرورة
بضمتین وطحیرة کمیز زنخله
ونیز طحرة ویسکن پشم نیال
ما لغنم علی الابل طحرة ای
وبر وما لباس ومنه ما علیه
طحرة ای لباس طحرة مثله فیها
طحور کصبور چشم وچشمه بیرون
انداز نده چیرك وخاشاك را
طحرة مثله وشتابنده و
کمان دور انداز
طحیر کامیر نوعی از پیچ الشکم
که در آن نفس سخت باشد
وزخیدن وسخت دم زدن
طحار بالضم شلته الکل
والفعل من ضرب
مطحر کمنبر کمان تیر دور
انداز ونیر که دور رود وبر
بیشه وجز آن طحر بیرون

کردو وکند ودفع ساز دیك
دیکر را
نضال مطحر ککرم پیکان در آن
اطحر الحجام از بن برید غلاف
سر نره را وقت ختنه

ط ح ر ب

طحربة کزبرج ابر واورد
طحربة بالفتح پر کره مشك را
ونیز طحربة کرحبة وبکسر الکاف
عن ابی عبیدة لته پاره وابر
پاره طحربة بکسر الطاء والراء
وضمها مثله وقیل خاص
بالجحد وما علیه طحربة ای
شئ من اللباس ومنه حدیث
القیمة تذر الشمس من رؤس
الناس وتیسر علی احدهم
یومئذ طحربة وما فی السماء
طحربة ای شئ من غیم ونیز ما لیال
چیزی را لازم شود وکشاده کردن
مشك پر کردن ونیز اب کرد
وجنبانیدن خور وجوان تا
بیاب شود وسخت دویدن و
تیز دادن

ط ح ر ف

طحرف کزبرج اشامید فی لت
ثنك جز بنا بر وشوبای تنك
ومسکه تنك وابر تنك طحرف
مثله فی الکل

ط ح ر م

ما علیه طحرمة کبیرة نیست
بروی چیزی
طحرم الشاة طحرمة پر کرده
مشك را وطحرم القوس زه
کرد کمان را

ط ح ز

طحز بالفتح کنایه از جماع است

ط ح س

ف طحس الجاریة بالفتح کا
ان را

ط ح ف

طحاف کسحاب ابر بالا رفته
لغة فی الخاء عن ابن عدیس

ط ح ك

طحك کقبر شتر بچه هنوز فرو
خوابیده زنیاموخته باشد

ط ح ل

طحلة بالضم سپیدی تیرکی مان
رنگ میان تیرکی وسپیدیا
اندك سپیدی
طحل ککتف خشمناك وپر و
ابی چیزلاوه براورده وبیا
ودجل طحل مرد کلان سپر زو
درد مند آن وشراب طحل
شراب تیره وبتر روشن غراب
طحل کذلك
طاحل کصاحب سپرز نك
ذئب اطحل کراند تیره نبید
وکذا رماد اطحل وشراب اطحل
شراب تیره تیره روشن وما
اطحل ان چیزلاوه براورده
وفرس طحل اسپ که سپر اوابد
مایل بزردی باشد ونیز
اطحل نام کوهی که کرد ثور بن
عبد مناة بن ابی مضاکنند
وکویند ثور اطحل
شاة طحلاء کوسپند تیره
وتیره روشن ونیز طحلاء دوده
اندهیص
طحال ککتاب سپرز طحل
ککتبع جمع کویند که اسب سپرز
ندارد وایتمثل است شتاب
دوی چنان که کویند شتر
زهره ندارد یعنی بددل است
ونیز طحال نام سکی وموضع
است شعر بعضی آن ومنه المثل
ضیعت البکار علی طحال
حق شخصی کویند که طلب کند
حاجتی را از شخصی که بسبب نشا
باشد واقول اصله ان سوید
بن ابی کاهل غزته یغز بقوله
من شره التیل بغیر مال
فالعیر بان علی طحال ثم ان
سوید فطلب الحی بنی عمران یعینوه
فی فکایة فقالوا ذلك
معقل بن خویلد بن مطحل کنبر
شاعر هذلی است یا آن ابو المطا
است
یوم مطاحل کساجد روزی
است که عزان در از کشته شده
یا آن نام موضع است
مطحول بر سپرز زده شده
وانا مطحول او نیر

ف طحله طحلا بالفتح وبحرك
بر سپرز وی زد وطحل پر کرد
آن را

س طحل طحلا بالتحریك درد مند
سپرز کردید ونیز کلان شد سپرز
او طحل تیره وکذلك طحل الماء
تیاه شد وبوی کرفت آن
لای طحل سپرز تنك کرد بید

ط ح ل ب

طحلب کقنفذ وبفتح اللام
چیز لاوه که بچسپد وماند که
بر آب پیدا شود وطحلب کزبرج
مثله وطحلب الصخر خزاز الصخر
است
طحلبة کزبرجه چیزی اندك و
حقیر وموی ومنه ما علیه
طحلبة ای شعرة
مطحلب علی بناء الفاعل ابی
چیز لاوه ناك وبفتح اللام
مثله
طحلب الماء طحلبة چیزلاوه
براورد آب طحلب العین
کذلك وطحلب الابل ریه
پشم شتران را وطحلب علانا
کشتا ورد او طحلبت الارض
سبز شد از نبات

ط ح ل ح

طحلحة کزبرجه ابر پاره پاره
وما فی السماء طحلحة ای غیم
او قطعة منه

ط ح م

طحمة الوادی بالفتح بهتر نیاد
از وادی ومعظم آن طحمة السیل
وطحمة اللیل کذلك وثلث ع
الکل وکروه مردم یوی انشا
طحمة من الناس ای جماعة و
طحمة الفتنة زد وادوش مرد
در وقت فتنه وطحمة البلید
افتادن واست وابو طحمة علی
بن حارثة از شرفا است ونیز
طحمة کا هیبت یا نوعی از کیاه
شوره
طحمة کهمزه شتر ربی باو
مرد سخت کار و زار کننده
طحوم بالفتح بسیار انده
طحاء بالفتح والمد کیاهیست
یا نوعی از شوره کیاه
مطحوم پر هر چیز باشد

ط ح م ر

طحمرة پر جستن وپر کردن مشك
وبزه کردن کمان را
طحمرة کزبرج پاره از ابر وموی
ومنه ما علی راسه طحمرة ای
شعرة
طحمیر کقندیل ابر پاره وما
فی السماء طحمیر ای لطخ من
السحاب طحمرة بالفتح مثله
طحمار کعلابط کلان شکم

ط ح ن

طحن بالکسر آرد وبه المثل اسمع
جعجعة ولا اری طحنا یعنی
او از آسیا میشنوم ونمی
بینم آرد را
طحن کصرد جانوریست
شر بیشه ومرد کوتاه بالا
طحانة بالکسر آسیا کری
طاحن کصاحب کاوی که در
مرکز خرمن بندند وقت
کوفتن خرمن
طحون کصبور مقدار صد
کوسپند ولشکر کران یا
لشکر وکار زار وشتر بیا

طحین کا مرد
طاحونه آسیا
طواحن دندانهای بزرگ
جمع طاحونه یا طاحنه
طحان کشنده آسیابان و
مو منصور نان لیحیله من
الطحن وفی المثل این الماء
من الطحان
طاحنه کتانه شتر بسیار
مطحن کرشته آسیا
مطحان بالکسر مار حلقه زده
گرد کرد نیده
ف طحن البر طحنا آرد
کرد گندم را و کذا طحنه
وطحنت الافعی گرد گردید
تطحین آرد کردن

طح و

طحو گسترده گسترده شدن
وبدر از کشیدن و بر پهلو
چیزی خفتن یا عام است و
یقال ما ادری این طحا
ای ذهب و بردن کسی را دل
او بسوی چیزی یقال طحا بکم
ای ذهب بکم فی کل شیء والفعل
من فتح ونصر طحی دور کردن
وهلاک شدن واندوه گین
گردیدن و بروی افکندن
مردم را والفعل من نصر و
الطحی بالیا لغة فیه
طحیة من السحاب بالفتح ابرپاره
کلها بالقصر زمین فراخ وکشاده
طحاد بالمد معرفه بسیار ده
...
طحاة دهیست
...
ده است امام ابو جعفر احمد
بن محمد بن سلامة ازدی طحاوی
طلحی که ده بزرگ و گسترده
شد الایر آمده وانچه که پر کند
مرچیز را و در از کشیده یقال
ضربه ضربة طحا منها ای
امتد

طاحیة بن شوبن جر بطنی است
از ازد طاحی منسوب بوی
ومطلة طاحیة سابیان بزرگ
ومطحیة ومطحوة شله
طواحی کرکسان بر هوا کرد
مردار کرد نده
بقلة مطحیة گیاه گسترده زرد
بر زمین

باب الطاء فصل الخاء

طخ خ

طخ بالفتح انداختن چیزی و
دور کردن وکشیدن والفعل
من نصر
طخوخ بالضم دشوار خوی
و بد صحبتی
طیخ طیخ حکایت آواز خنده
طخطخة برابر کردن چیزی را
وفراهم آوردن بعض آن
حکایت آواز یا حکایت ضحک
طخطاخ بالفتح مرد بد خلق و
آواز بود و ابر توبرتو و نام
مردی
طخاطخ کعلابط تاریکی
متطخطخ سیاه و ابر سیاه و
توبرتو و سست بهناء
مطخة بالکسر چوبی است که طفلان
بدان بازی کنند

طخ ر

طخر بالفتح ابر سیاه تنک
طاخر ابر سیاه
طخرور بالضم پاره ابر تنک
طخاریر جمع و مرد غریب آن
که نه چست باشد و نه سست
ویقال طخارير یعنی اندک
از مردم در آسمان از هر جنس
یا آمدند او را متفرق و پراکنده
مطخر کدخرج سست و ناتوان
اثار طخاریة خرما ده نجیب
اصیل
طخارستان بالضم شهریست

طخ ر ب

طخربة کحرجة لته پاره و ابر
پاره لغة فی الحاء المهملة وفید
مرو زاد و ایضا طخربیة بالضم
مشددة الیاء

طخ ر م

طخارم کعلابط خشمناک

طخ ز

طخز بالکسر دروغ

طخ س

طخس بالکسر وبفتح مرتبه
ویقال هو طخس شر ای نهایت فیه
او اصل و اعشی علیه

طخ ش

س طخش عینه طخشا
بالفتح والتحریک تاریک شد
چشم او

طخ ف

طخف بالفتح اندوه یا خم کردن
رافرا گیرد و شیر نوش زبان
کروه است بالارز نمه
طخفة بالکسر و الفتح کوهی است
سرخ دراز و در برابر آن
چاهها است و بجوری است
دره های ضریة یا طخفة نام ...
است از آن است یوم طخفة
مر بنی یربوع را یا ابو س ...
منذر بن ماء السماء و ابن
تحفة صحابی است که به طاء
طخاف بالفتح ابر پاره بالا رفته
طخاف کغراب تنک که از
خلال آن آسمان دیده شود یا
طخاف بالکسر جمع طخفة است
طخیف کسفینه نوعی از آش
و اینچنان باشد که پاره ها
گوشت در دیگ انداخته آب
بسیار دران ریخته برآتش
نهند چون پخته شود فرود
آرند
اثار طخفاء کحمراء خرما ده
سیاه بینی زیک بخت
ضرب الطخف کعرز ...

است
اطخاف طخیفه ساختن که آش
باشد

طخ م

طخمة بالفتح گله بزان
طخمة بالکسر نام والد حوشب
تابعی
طخمة بالضم سیاهی نوک بینی
اطخم کجعفر سیاه سر تیره اندام
واسپ که از گاو کاکل تا دم خط
سیاه باشد و نوک بینی مرد
وستور و گوشت خشک که
بسیاه بود زند
طخوم بالضم حد فاصل میان
دو زمین
طخیم کامیر گوشت خشک که
بسیاه بود زند
نخیم بن ابی الطخماء کوزیر شاعر
است
ف اطخم طحم بزرگ منشی
نمود و تکبر کرد
اطخمم اطخماما ما مائل بسیاهی
گردید گوشت خشک

طخ م ر ث

طخمورث ملکی بود از ملوک
فارس که مفسد نسل پادشا
کرد

طخ م ل

طخمیل کقندیل خروس

طخ و

طخوة بالفتح ابر تنک

طخ ی

طخیة بالفتح ابرپاره و مرد
کول طخیون جمع و تاریکی
دیشاث
ظلام طاخ تاریکی سخت
تاریک
طاخیة کصاحبة نام مور که
کراب سلیمان علیه السلام
در سخن در آمده
طخی کغنی خروس

طخاء کسماء ابر بالا بر آمده و
رفته ماقی السماء طخاء ای شیء
من سحاب و اندوه که دم باز
گیرد از وی وقال ابو عبید
وجدت علی قلبی طخاء ای شبه
الکرب
طخیاء بالفتح والمد شب
تاریک و سخن نا مفهوم یقال
تکلم بکلمة طخیاء ای اعجمیة

باب الطاء فصل الدال

ط د و

طادیة ثابت پرسیر یقال عاده
طادیة ای ثابتة قدیمة ونقلو
والطدة طاید جمع

باب الطاء فصل الراء

ط ر ء

طرء بالفتح طرفه بالضم زجاج
وشهری آمدن کسی یا ناکاه
برآمدن از جانبی بر کسی و
الفعل من فتح یقال طرءعلیهم
اذا اتاهم من مکان و خرج
علیهم منه فجاءة
طراة السیل دفعه از سیل
ومعظم آن
طاری آینده یا ناکاه در
آینده طراء کرمان وطرآء
کبرآء جمع
طارئة نامیست زنان و بمعنی
طری کامیر نو و تازه
طران کغفران کوهی است که
در آن کبوتر از بسیار شیبا
وداه و گیاه منکر و بد
امر طرانی بالضم کاری که
معلوم نشود از کجا رسید
حمام طرانی مثله
ک طرو البقل طراءة وطرا
نو و تازه گردید ته خلاف
ذوی
اطراء از حد در گذشتن در
مدح و نیک مبالغه کردن
دران

ط ر ب

طرب محرکه شادمانی و اندوه
از لغات اضداد است یا سبکی
نشاط یا اندوه مختص ثبات
نیست و جنبش و میل بسوی
چیزی و الفعل من سمع
طرب ککتف نام اسب آن
حضرت صلی الله علیه وسلم
اطرابخیا رو برگزیده رجال
طرابیة بالضم و التخفیف
شهرستانی است بمصر یا
از ضرابلس است
طروب کصبور مرد بسیار طرب
اطرابین الکسر شتران یا
یوطن
طیروب بالفتح نام مردی
طاراب دهی است ببخارا
مطرب بالفتح راه تنگ و
منفرق یا راه کوچک که بشارع
عام پیوسته مطربة بالشام
مثله و منه الحدیث لعن الله
من غیر المطربة مطارب جمع
و نیز مطارب و بشتانی است
بیمن
تحمل مطراب بالکسر مرد طرب
ناک مطرابة مثله
اطراب سرود گفتن و در طرب
آوردن کسی را
تطریب در طرب آوردن و سرود
گفتن و نیکو کردن آواز و
کشیدن بجانب چیزی و دراز
کردن آن نوع قرائت
تطرب سرود گفتن و در
طرب آوردن و شادمان
کردن
استطراب طرب خواستن
و بحرکت آوردن شتر را از
سرود

ط ر ب ل

طربال بالکسر مناره بلند
سنبی بر کوه مهر سنگ بزرگ

وبلند بر پاره از کوه و دیوار
بر آید و هو امیل الحبیث اذا
مر لیکم بطربال مائل فلیسرع
المشی و سنک بزرک در کوه
طربیل کقندیل بوزه کر نان
خوربا گویند
اطرابیل الشام بالفتح صوبه
شام
طربا بوله بالا انداختن کیز

ط ر ب ل س

اطرابلس بالفتح وضم الباء واللام
شهریست بشام و شهریست
بمغرب یا لغت شاملست
واصل آن اطرابلس بهمزه بالفتح
رومی است معنی آن سه شهر

ط ر ث

طرث بالفتح هر بنای تازه و نو
طرث بالکسر کرانه شدی لب
فرج
طرثوث کعصفور سبزه و گیاه
است باریک شاخ مائل بسرخی
شیرین بار خورده می شود
طراثیث جمع
طرثیث مستغراد هیئت
نیشابور
نطرث کندحرج کیاه طرثوث
چیدن یقال اخرجوا لیطرثون
ای یجتنون

ط ر ث خ

طرثخة بالفتح سبکی و چشی

ط ر ث م

طرثمة بالفتح سر فرو افکندن
و خاموش بودن از خشم یا تکبر

ط ر ج ه ر

طرجهارة بالفتح کاسه مانند
است که با مجوع بوی و بپنگان

ط ر ج ه ل

طرجهالة بالکسر پیاله مجمعه که
خورند

ط ر ح

طرح بالکسر جای دور

طرحة بالفتح چادر
طرح محرکه جای دور و بلند
طرح قصد دور بعید و
امکنه دور شده طرح بمعنی
مطروح
طراح کشداد جای دور
طروح کصبور جای دور
وقوس طروح کمان تیر دور
انداز و جوامان در از شاخ
و مرد که در هر جماع بار دار
سازد
طرح کتف مکان بعید
طریح کامیر جای دور و بیرون
طرح از اعلام است
طریح کزبیر نام مردی
سیر طراحی بالضم سیر دور و
دراز
سنام اطریح بالکسر کوهان
دراز
طرحان بالفتح موضعیست
نزدیک خیمره
طراح کشداد از اعلام است
طرف مطرح کمنبر چشم دور
بین و رمح مطرح و نخل
مطرح کشکر که موقع ثمر او
دور باشد از رحم ماده
طرمحة دران ساختن بنا را
میم زائد است
طرماح بن حکیم بکسر تین و
تشدید المیم شاعری است
طائی
مطروح جای دور افکنده
ونام مردی
ف طرحه و بر انداخت او را
و دور گردانید
س طرح طرحان شنک گردید
خوی او و نیک مرفه الحاله
فراخ عیش شد
مطرح کمعظم نام مردی
تطریح افکندن و دور کردن
شدن المبالغة و طویل بنا کردن

ساختن بنا را تو طرّح البنا اذا طوّله طرّح الجدار کذلک مطارحة الکلام با هم سخن در افکندن

اُطرحه کافعله افکند او را ودور کردانید

شیء مُطّرِح خوار برفتن مانند کان رعث

طرحم

طرخوم کعصفور دراز وابر کردیده نیلگون

طرخ

طرخنز بالفتح حوض بزرك مانندی نزدیك مخرج کاریز کلمه است غیر عربی که داخل لغت عرب کردیده

طرخاباذ بالفتح ده بیست بجرجان

طِرّیخ کسکین ماهی است خرد که آن را نمك زده کنارند

طرخون بالفتح کیاهیست معرب ترخ بیخ بیشهای آن عاقر قرحا است قاطع شهوت است

طرخان بالفتح اسم است مر شریف را و آن که پادشاهان قلم تکلیف از وی برداشته و هر کناه او را مؤاخذه نکنند لغت خراسانی است طراخنة جمع المهاء للعجمة ونیز طرخان و یکسر قاله سلیمان تیمی است ونیز لقب حمید بن ابی حمید طویل

طرخش

طرخشه بالفتح خفت و سبکی و چستی

طرخف

طِرخِف کزبرج مسکه تنك کرده و آن باشد یا هیچکاره و بدترین مسکها است تطرخف مثله

طرخم

مُطرَخِم کمقشعر بپهلو خوابیده و پر خشم و متکبر و شاب مطرخم جوان نیکو بدن تمام اندام

اطرخمّ الرجل اطرخماماً کند کردید بینائی وی و اطرخم اللیل سخت تاریك ... شب و نیز اطرخمام تکبر کردن و بزرك منشی نمودن

طرد

طَرد کتِیف باران بول ستوران امیخته از کثرت آمدن و شدن آنها

طِرَدة بالکسر اسم است مطارده ابطال را در یك مرتبه یعنی حمله آوردن حریف همدیگر را در یکبار

طِراد ککتاب نیزه کوتاه که بدان شکار کنند یا عام است

بنو طرود کصبور بطنی است از حرم بن ریّان بن ثعلبه

طَرید کامیر رانده و نفی و دور کرده شده و شاخ کج شده بی شاخ و برك مانده و زدن دراز و آن که بعد دیگری زاده باشد و اوّلهم طرید یا نام است و بنو طرید بطنی است

طریدة شکار رانده شده که در پی سگ که شکار کنند آن را و رانده و پاره که عرض آن کیاه و زمین و حر بزم دراز و کاروان شتر و چوب که بر آن تیرها هند سوراشند مثلا رنده و آن نی است که عامه ضبطه نامند فاذا وضعت ید اللاعب من اخر علی بدنه او و اسه او کتفه فهی المستوا اذا وقعت علی رجله فهی الاسن و حزمه تو که بدان تیر را پاك کنند

طرید از شب و روز

طراد کشتاد کشتی خورد شتاب

رعد جای فراخ و سطح هموار و سیع و آن که فراخ را بر مرد طارد زکند که گویا از طول فراخ مردمان را میراند و رعد را زونام جماعتی

طُرّاد کرمّان موضعی است

طُردین بالضم طعامی است آرد را

مِطرَد کمنبر نیزه خرد که بدان شکار کنند

مَطرَدة و مُکبر میانه راه و بالفتح سبب راندن و بالکسر نیزه پاره تر که بدان ستور را پاك کنند

مَطارد کوهها است بنام مرکا جمع مطرد

مَطرود رانده و دور کرده شده و بنو مطرود بطنی است

ن طَرَدتُ القوم طرداً اندر قوم را دور کنم از انها و تجاوز کردم و طَرَدته دور کرد او را از خود و نیز طرد بحرك راندن و دور کردن و فراهم آوردن شتران از اطراف و نواحی ینق طردت الابل طرداً اذا ضممتها من نواحیها و بحر برك رسیدن شکار

اطراد دور کردن و نمودن کسی را بعد و نفی کردن از شهر یا فراهم آوردن شتران را از اطراف و نواحی یق اطردت الابل اذا امرت بطردها و قال ابن السکیت اطردته اذا صیرته طریدا و طردته اذا نفیته عنك و قلت له اذهب عنا و نیز اطراد کرو کردن با کسی در سبقت و برازو من لا باس بالسباق ما لم تطرده و نطر دك و هو ان تقول ان سبقتنی فلك علی کذا و ان سبقتك فلی علیك

مطّرد کمعظم روز دراز

تطرید السوط دراز کشیدن تازیانه و دور کردن فرمودن کسی را

مُطاردة حمله آوردن بریك دیگر طراد مثله و هم فرسان الطراد و طراد الصید حیله آن است

جدول مُطّرِد جوی روان است روان

اطّراد پی یکدیگر شدن کار و راست و مستقیم کردیدن و روان کشتن آن و جاری و روان شدن جو منه فی حدیث الاسراء فاذا نهران یطردان قال الجوهری ولا یوی منه انفعل ولا افتعل الا فی لغة ردیئة

تطارد بر یکدیگر حمله آوردن

استطرده کرا از پیش دشمن هزیمت خود برای فریفتن او و هو نوع من المکیدة و نیز استطراد شمول و شمول خواستن

طردس

طردسه طرذسه استوار کردن و او محکم ساختن

طرر

طَرّ بالفتح بیکراندن و کردن آوردن شتران از اطراف و جوانب و ثف راندن و نیز کردن کارد و جز آن و کفانیدن و بریدن و منه کان یطر شاربه و بیکل اندودن حوض را و افتادن دست بزخم شمشیر و بلند ساختن بنا و دمیدن کیاه و بروت و روشن شدن یو طرت النجوم اذا اضاءت

طُرور بالضم مثله و دبودن و طپانچه زدن و افتادن نو الفعل من نصر و ضرب و نیز طر نیشم نو برامده و موی که بعد از بجش بر امده باشد

طرّة بالفتح هنگاه و بیکجای

ابستن کردن کشن ماده را و نیز طرة شهریست با فریقیه جاو اطرة با لغتم آمدند هم

طُرّة بالضم کرانه جامه که پرده ندارد و کرانه وادی و جوی و کرانه هر چیزی و طرفها ن و موی پیشانی و موی صف کرده بر پیشانی و نکار جامه و نوشتن آن و مقنع طرائف جمع و پاره ابر دراز که از افق نمودار کردد و بر چیزی که است در مقدم پیشانی دختر مانند نشان زیر تاج و کاهی آن را از رامك کنبوی خوش است میسازند طراد

جمع طُرَر کصُرَد مثله

طرّتان دو خط پشت خر و کا دشتی که بر دوشانه باشد

غلام طار کودك نوخط

طُرُور بالضم بوی که است در مقدم پیشانی دختر مانند زیر تاج و کاهی از رامك سازند

طَریر کامیر مرد با منظر نیکو و دیداری و سنان طریر سنان تیز غلام طریر کودك نوخط

طرّار کشتاد کیسه بر

طَرطَرا بالفتح موضعیست بشام غیر منصرفا است

طُرطور بضم مرد وطا باریك دراز و کلاه باریك دراز و ناکس ضعیف

طُرّی بالضم و تشدید الراء مقصوراً آخر ماده رانده و دور کرده شده

اطریرة بالفتح شهریست بمغرب

طِرّیان کصلّیان خوانها

طرطر بالضم امریست جبه همتا یکی بیت الله تعالی الحرام و همیشگی بر آن قال

بعندی ان اضطراب ابن یذکر فی طرد و لکن الازهری و غیره ذکروه فی المضاعف فتبعتهم و نبهنت

طرطرة کفتن و نا کردن و ببوی چون خواندن بز را برای دوشیدن و طرطرة الفظا او از فطا

مَطرور تیز از کارد و جز آن و سیف مطرور شمشیر زدوده

مُطِرّ کمقر اسب مخیل بن سخنر و غضب مطر خشم نا بجا یا خشم نابایست و جاء مطراً امد خرامان

مُطِرّة خوی و عادت

اَطرّه اِطراراً اذا اختلسوا و اطر شاربه بروت میبد بروت آن و اطره جدا کرد دست او را و اطر براغ الاینید و برید و خوار نمود و فی المثل اطرّی فانك ناعلة و یروی اطری فانك ناعلة بالظاء المعجمة ای خذی طرر الوادی او کُلی او اجمعی الابل فانك علیك نعلین یعنی درشت پای هرجا میتوانی برفت للذکر والانثی والواحد والجمع علی لفظ التانیث لان الاصل قاله رجل لراعیة له کانت ترعی فی السهولة و تترك الحزون زد وقت تحریص براد تکابر شد بیا استعمال کنند نظر بتوانائی مخاطب

اطرورى کاذلولی بر شد از خشم و از تکبر و چربی شکم

طرز

طَرز بالفتح هیئت و شکل چیزی

طِراز بالکسر نکار جامه معرب است و لیس هذا من طرازك یعنی از ادا و طبیعت تو نیست

ونیز طراز جای بافتن جامهای نیکو و جید کسری بی و جای است که برای سلطان بافند و محله است بمرو و باصفهان و شهریست نزدیك اسبیجاب و نیفنج

طرازندان غلاف میزان معرب است

س طَرز طرزاً صورت کرفت سپر نجابت و سطری و بنك خوی کردید سپر نشت خوی و طَرِز فی الملبس لباس پسندید و فاخر پوشید

مُطرَّز کمحدث علم کر و نکار ساز

مُطرَّز کمعظم جامه با علم و نکار

تطریز نکارین کردن جامه را

تطرّز نکارین شدن جامه

طرس

طِرس بالکسر نامه و کاغذ یا صحیفه که محو کرده باز بران نویسند

اطراس و طروس جمع

طَرسوس کحلزون شهریست مر مسلمانان را که بینا از دی و فراخ سالها دارد در دست ارامنه بود باز در دست مسلمانان افتاد و لا یخفف الا فی الشعر لان فعلولا بالفتح لیس من ابنیتهم

ض طَرسه طرساً محو کرد و نك ساخت

تطریس سیاه کردن ما بعد باز نوشتن بر نبشته

متطرّس مرد ریزه کار و پسندیده کار و عمخوار

تطرّس چیزی پاك و نفیس خوردن و پرهیز کردن و نیکو پرهیز کردن از چیزی و نیغتی یعنی

طرسع

طرسعه سخت دویدن از بیم و ترس

طرسم

طرسمه طرهسه ترفرو بردن و طرح عن تعبال و غیره بر کردیدن از جنگ و غیر آن

طرش

طَرَش بالضم گرانی گوش قوم

طُرّش بالضم جماعت کران

طَرَشة بالضم کری یق بطرشه

طَرَش محرکة کری یا اندك کری یا لغت مولد است

اُطروش بالضم کر

س طَرِش کرشد

تطرّش بهبشد از بیماری

تطریش بالبهائم اوردو بردن چارپایان را

تطارش خود را کر نمودن و بتکلف کر ساختن

طرشح

طَرشحة فروهشتکی یق عن حتی طرشحرای ارخاه

طرشم

طَرشَم اللیل تاریك شد شب

طرط

طَرَط محرکة کوبی و بی عقلی و سبکی موی پلك و ابرو الفعل من سمع

طَرِط ککتف مرد کم موی ابرو

و طرط الحاجبین مرد کم موی ابرو و لا ینبغی ذکر الحاجبین وقد یترك قلیلا

رجل اطرط الحاجبین مرد کم موی ابرو و یجوز رجل اطرط ای بدون ذکر الحاجبین

امراة طرطاء زن کم موی بلك

طارط کصاحب سبك موی

طرطب

طَرطَبة بالفتح آواز صفیر دو لب و شنده بر جنبش آب در شکم و خواندن گوسپندان را برای دوشیدن تا فراهم آیند قال ابن درید قال بعض اهل اللغة طرطب الرجل اذا فرّ

طرطب کقنفذ واسقف پستان کلان و مشته طرطب و احدان است در قول شخصی کشتی را مونث کوید بوزه و زن بزرک پستان نیز امرأة طرطبی
طرطبة کاسقفه درازی پستان افتاده بزوجران و در وقف مسوس کویند مُطرطبین و طرطبین
طرطبانیة بضم هر دو طاء و تشدید یاء بمعنی طرطبهٔ

طرطس

طرطبیس کزنجبیل آب بسیار و کنده پیر فرو هشته اندام و شتر ماده بسیار شیر و ام و نرم نزدیک دوشیدن

طرطش

طُرطوشة کعصفورة و بفتح شهریست باندلس
طرطوانز بفتح هر دو طاء و کسر نون شهریست از اعمال باجه

طرعب

طرعب کجعفر دراز بد دار زشت

طرغش

اطرغشه دهش و نیز اطرغشة ابیت مرینی عنبر با بیامنه
اطرغشاش نیکو شدن بیمار و جنبیدن و ایستادن و برخاستن و رسیدن باران قومی را بعد سختی یقال اطرغش القوم ای غیثوا و اخصبوا بعد الجهد و جنبش نمودن چوزه در آشیانه

طرغل

اطرغلات بضم همزه و راء و غین معجمه و تشدید لام فاخته و قمری و دبیسی است که در گردن طوق دارد

طرغم

اطرغام بوزن منشی کردن

طرف

طرف بالفتح چشم لایجمع لانه فی الاصل مصدر و منه قوله تعالی لایرتد الیهم طرفهم و قال تعالی قبل ان یرتد الیک طرفک و اسم جامع للبصر لایثنی و لایجمع و قیل جمعه اطراف و نیز طرف اسپ نجیب و کریم و شتران نیز است و زن مقلم جبهه عین الکاف نامند بدان جهة که مرد و چشم اسب است و پلک قال فان تسلم الهلباء من الطرف لم تزل بجزان منها قنبر و عروق الهلباء جنس من البرو منهی و پایان هر چیزی و بنو طرف قومی است در یمن
طرفه بالفتح بسنان ناسنت نقطهٔ سرخ از خون بسته در چشم که از ضربت و جز آن حادث گردد و داغی است ما نابجای که اطراف نداند و نیز یکبار جنبانیدن پلک چشم زائق هو اسرع من طرفة عین
طرف بالکسر مرد کریم الطرفین اطراف جمع و در صفت غیر مرد بر طروف جمع شود اکثر و اسپ گرامی نژاد نجیب الاطراف یا صفت مذکر است خاصة طروف و اطراف جمع و جوانمرد و کریم و گیاه بود میبه و مال نو و بخشم و آن که از جنه مال التستطیعه بر صحبتی احدی ثابت نماند شتر که از چراگاهی بچراگاهی نقل کند و رجل طرف فی نسبه یعنی مرد شریف جد نو پیدا که محقق من طرف ککتف مرد حریص چشم که هر چه بیند تمنا آن شود و خواهش کند که از آن باشد و امرأة طرف الحدیث زن خوش کلام که مر سامع را خوش آید
طرفة بالضم زخم رسید که چشم است مصدر او مال نو و شگفت و نادر از هر چیزی
طرافة مصدر است از آن و الفعل من کرم و نوی مال المسم طریف و طارف و مطرف ذاکه مال نواست و نیز طرفة دختر عبدالشماد در احمد است
طرف محرکه کرانه و ناحیه و پاره از هر چیزی و گروهی از آن و جوانمرد اطراف جمع و ابیت در راه عراق بر بیست و پنج کروهی از مدینه و در آنجا چاهها و حوضها است و طرفه من البدن مرد و دست و پای و سر و نیز انگشتان و مواضع وضو و منه الحدیث یتوضؤن علی اطرافهم ای یصبون الماء و طرفة من الارض اشراف و دانشمندان و طرفه من الرجل پدران و برادران و اعمام و هر قریب و محرم او الموالی جمع و نیز طرفه الارض کرانه و ناحیه و دوران قال النعمه شعر فمکان ذو القرنین قبلی مدانی طرفی البلاد من المکان الابعد و یقولا یدری ای طرفیه اطول یعنی دانسته نمیشود که کیروی دراز است یا از بان یا نسب پدری یا مادری وی و فی الحدیث ما رایت اقطع طرفا من عمرو بن العاص ای امضی لسانا منه و فلان لایملک طرفیه ای فمه واسته و معنی که دارو خورده یا مست شراب گردد و در فی وانهما لعاملانا باشد و کذا لاینعی ای طرفیه اشرف ای حلقه و دبره و فی الحدیث کان اذا اشتکی لمد من اهله لم تزل البرمة علی النار حتی یاتی علی احد طرفیه یعنی حتی نمایتو که هر دو نهایت مرض است و قول الله عز و جل اقم الصلوة طرفی النهار یعنی نماز دو طرف روز اول نماز صبح فا و دوم بر اختلاف قال الحسن صلوة العصر و قال مجاهد صلوة العصر و الظهر و قال ابن عباس صلوة المغرب
ذو الطرفین ماری که دو نیش دارد یکی در بینی و دیگر در دنب نیز نهد بهر دو کزیده اثر نیک نماند
اطراف العذاری نوعی از انگور
طرفات بالتحریک پسر از عدی بن حاتم که طریف و طرفه و مطرف بودند و در جنگ صفین کشته شدند
رجل طرف ککتف نکه بر یک زن و به یک صاحب و یار ثبات و قرار نگیرد و آن که مادر او و جد اکبر وی پدران بسیار باشند و مرد کریم الطرفین و نیز طرف موضعی است بر سه و شش میل از مدینه
ناقة طرفة کفرحة شتر ماده که بر یکجا چراگاه قرار نگیرد و ناقة کعفر و ریحنه باشد نوالنده از او نیز همه
طارف مال نو خلاف مالد حلة بطارفة عین او را ندانست بسیارا
طراف ککتاب خرگاه ادیم
طرف بالضم جمع و ایجاز الملا کشت و نواخ آن کیرند و نوع نوادر نوا الصید طرافا یعنی زیرک و شرافت را میراث یافتند
طرفاء کصحراء کز و آن بر چهار صنف است یکی از آن اثل

طرفة بالتاء یکی
طرفة بالتحریک یک درخت کز و احد طرفاء است و بها لقب طرفة بن العبد و اسمه عمرو و انما لقب بقوله لاتعجلا بالبکاء الیوم مطرفا و لا امیریکما بالدار اذ وقفا و طرفة خزیمی از بنی خزیمة بن نواخة و طرفة عامری از بنی عامر بن ربیعة است و طرفة بن الآء بن نضرة الفلتان بن منذر دو شاعر اند و طرفة بن عرفجه صحابی است اصیب انفه یوم الکلاب فاتخذ انفا من ورق فانتن فرخص له فی الذهب و بیعه طرفه در قرطبه است و تمیم بن طرفه و طرفة سلمی و طرفة حضرمی محدثان اند
طریف کامیر مال نو خلاف تلید طرف بالضم جمع و آن که او و آنا حد اکبر او بعید از نسب یا در نسب باشد خلاف قعدد و الفعل من کرم فیهما یقال الطرف الرجل و کذلک تعدد و نادر از هر چیز و ابو تمیمة طریف بن مجالد تابعی ثقه است یا صحابی و طریف بن تمیم عنبری شاعر و طریف بن شهاب ضعیف الرأی است و ابو طریف کنیت عدی بن حاتم
طریفة کسفینة گیاه نصی که سپید یا انبوه و تمام گوالیده گردیده باشد
طریف کزبیر موضعی است بنجرتی و نام مردی
طریفة کجهینة ابکی است در اسفل ارض و طریفة بن حاجز صحابی
طرف کحذیم موضعیست بیمن
طرایف بلادی است نزدیک اعلام ضبع و اینجا کوه است متساوی و متقابل یکدیگر
طراف کشداد داغ اعلام است
طوارف چشمها یقال الاتراه الطوارف و دو کناره بادبه شکاف که از آن خرگاه دامنها در رو او کرده همین نکر بیشتر ماوراء آن
مطراف بالکسر شتری که نخورد چراگاهی تا طرفه و ننوید زیرا که ندرک چراگاه قرار نگیرد و ناکه جا بجا چرا کند
مطروف نام مردی و مطروف العین آنکه چشم بر پلک کبی نه دارد
مطروفة زنیکه در مردان نکر جز شوی بقال امرأة مطروفة بالرجال اذا طمحت عینها الیهم او لا ننظر الا الیهم و چشم آب روان از رسید کی زخم و ارض مطروفه زمین طریفه ناک که گیاه نصی است
ص طرفة عنه طرفا بالفتح بر کردانید او را از آن نیز مجز یبصره فما طرف و نیز دو متمو ان را و طرف بصره یکبارگی پلکها را و طرف بعینیه جنبانید هر دو پلک را و طرف عینه چشم بر هر زد و نیز بر چشم او زد چیزی که آب روان شد از وی و رسید چشم او را چیزی که اشک ریخت و طرف الیه نگریست بسوی وی و طرفه طبانچه زد او را و منه الحدیث کان محمد عبد الرحمن اصلع فطرف له طرفه ای ضرب علی راسه واصل الطرف الضرب علی طرف العین ثم نقل الی غیرها و طرفت العین مجهولا رسیده شد پر اشک رنجت و ما بقیت منهم عین تطرف یعنی همه مردند و کشته شدند
س طرفت الناقة طرفا محرکة بجد کانه بر کرانه چراگاه ناقه
مطرف کمحسن مال نو
مطرف کنکرم ردای خز چهار گوشه نکارین مطرف کبیر المیم و فتحها مثله مطارف جمع و لقب عبدالله بن عمرو بن عثمان بجهة حسن وی و تعلة مطرف الایام ای مستأنفة الایام
اطرف البلد اطرافا بسیار شد طریفه آن که گیاه نصی است و اطرف الرجل بیکبار نهاد پلکها را و اطرف فلانا دادا او را چیزیکه قبل وی کسی نداده بود طرفة بالضم اسم است آن و نیز اطراف نو دو آوردن و اطلاع یافتن بر چیزی و بر آمدن بر آن
مطرف کمحدث آن که بر اطراف لشکر زند و نام مردی منه لانه کان یقاتل حول العسکر و مطرف بن عبدالله بن مطرف شیخ است مر بخاری را و مطرف بن عبدالله بن شخیر تابعی است و مطرف بن طریف و مطرف بن معقل و مطرف بن مازن محدثان اند
مطرفة کمعظم اغاز و اول هر چیزی یقال تعلة فی مطرف الایام ای مستأنفها و اینکه سر دو نبان سپید یا سیاه باشد مخالف سایر اعضای آن
مطرفة کمعظمة گوسپندی که طرف دنب یا هر دو دست و پای آن سیاه و سایر بدن سپید باشد
طرف تطریفا بر کرانه لشکر زد و بر کردانید خصم را در حرب طرف البعیر فی اداده شتر و مطرفه علی الابل باز کردانید اطراف شتران را بر من
و طرف الجمل بر کردانید بیضه و دوانکه نکلف است و طرفت المرأة بنانها خضاب کرد سر انگشتان را
تطاریف اطراف و جوانب انگشتان یقال الخضبت المرأة تطاریفها ای اطراف اصابعها جمع تطریف است و نیز تطریف نکار و نکار بر کردن زن سر انگشتان حنا و جز آن
اطراف کاجتناب نو خریدن چیزی را
تطرفت الناقة تطرفا در اطراف چراگاه چرید ناقه و نیامیخت با دیگران و فی حدیث عذاب القبر کان لا یتطرف من البول ای لایبعد
مستطرف انکه خانه زاد و ارث باشد صاحب خود نباشد
مستطرفة مونث و هر کیاه که هنوز در غلاف خود باشد
و مال نو مستطرف الایام اول نما نیز تقعلته فی مستطرف الایام
استطرف طرفه و نو شمرد آن را و استطرف الشیء نو پیدا کردن آن و نیز استطرف خوش کردن و شگفت داشتن چیزی

طرفس

طرفاس کقرطاس پاره از ریک یا ریک پاره که در پهلوی درخت باشد طرفسان بالکسر مثله فیهما و نیز طرفسا تاریکی
طرفسا بالکسر ممدود و بالفتح

شب تاریک و تاریکی مطرفشه پوشیده یقال السماء مطرفشه و مطنفشه ای متغیمة بالسحاب طرفش تار رفتة تیزه کردیدن یا نگریستن و بشکستن نگاه را و پوشیدن جاهای بینا وطرفش اللیل تاریک کردید شب طرفش الموز تیره کشت ابر و طرفش الماء آب تیره شدند بر آب خورانیدن کا

طرفش

طرافش کعلابط دشوار خوی ببمر شتر ازمردم و شتر طرفش الماء طرفشة بادهن یا رفت وطرفشت عینه تاریک شد و سست کردید چشم او وطرفش نیک نگریست و بشکست نگاه را

طرق

طرق بالفتح زدن بازدن بمطرقه و کوفتن و آب طاران و جزان که در روی شتران کیز انداخته باشند و منه قول لبرهیم الوضوء بالطرق احب الی من التیمم و نیز طرق فال سنگ زدن کاهن و بر کندن موی و بول اندا ختن ستوران در آب ایستاده و شب فرود آمدن غم کسی را و چشم و پشم زدن بچوب خبر واخیدن و برجستن کشن بر ماده و شب آمدن کسی را طرق بالضم مثله فیها ای الفعل من بضرو سست عقل شدن یقال طرق الرجل مجهولا و کشن نیم بالضد مر او را یا نعم و آب قیماندان طرقها ی تهذا کاتر شیقال الضربة هذه الجادیة لک کذا طرقا و نیز طرق ابعی و سستی عقل و امیخته

جادوکو پنبه را با پشم و نیز جادوئی و خرما بن لغت طائی است و یکبار یقال اخصنت المرأة طرقا او طرقین و بهذا ای مرة او مرتین و انیته طرقین او طرقتین کذلک یضمان و دام ...ان و یکسر و بدو ده است باصفهان طرقة بالفتح یکبار و مهره باده یقال انته الیوم طرقة او طرقتین یعنی امدم اورا امروز یکبار یا دوبار و هذا طرقة الرجل یعنی پیشه و صنعت او طرق بالکسر پیشه و توانائی و فربهی طرقة بالضم تاریکی و آب بند و کولی و کول و سنگ بر بر یکدیگر افتاده و خوی و عادت یقال ما زال ذلک طرقتک ای دأبک و راه در و راه بسوی چیزی نو بر نو بر هم یکر نهادن چیزی و ادا بر هم یکر نهاده و یکسر خطوطهای کمان طرقه کصر جمع و کاز سینبه تو هم ... طرقة رجل و احدا ی ضعیف رجل

طرقة محرکة نورد شدن د ... رو و نورد شکم الطرائق جمع و جای کر نامد آب و ابله است مر بنی و قیح را و دات طرقة یحتی و بی شتران یقال جاء ت الابل علی طرقة واحدة و علی خف واحد ای علی اثر واحد و بر هم نشستن رجل طرقة کهمزه مرد بشب در آینده اطرق بالفتح شتر سست زانو یا کتر بها و طرقاء مؤنث طارق کطالب ستاره صبح و آینده و فال سنکل

زننده و طارق بن شهاب بجلی و طارق بن عبد الله محاربی و طارق بن اشیم اشجعی صحابیا اند اما طارق بن شهاب راشهاب از انحضرت صلی الله علیه و سلم بسیار اکثر و طارق بن عبد الرحمن کوفی و طارق مولای عثمان بن عثمان و کان امیر اعلی المدینه و طارق بن مرفع تابعیان اند طارق نیز بر است خرد و قبیله مرد و اهل و عشیره ان و حادثه طوارق جمع و منه اعوذ من طوارق اللیل ای ما یتوب من النوائب باللیل طارقیه بتشدید یا کردن بندی است طراق ککتاب هر چه کرده سپس ان کرده ساخته خود و مانند ان است زند و طراق النعل پاره نعل که بر موزه ننند و هر پاره برابر یکدیگر باشد و هر پیشه که برابر چیزی باشد و پوست پاره که کرده کرده بر سپر چسپانند و دیش طراق بر بر هم نشسته و داغی است شتر اکوش کوسفند طرق بالضم جمع طرایق ترایق است ذاتی طرایق بکسر الطاء و تشدید الراء مثله طرقی راه ید کر و یونث اطرق کانلس و طرق ککتب و طرق کفعل و اطراء بالفتح و کسر الراء و اطرقه جمع طرقات جمع الجمع طریقه کسفینه خرما بن بلند طرق جمع یا خرما بن بلند سیت و ستون سایبان و کرده قوم و امثال انها و جمع دنری یکسان است و کا بهی طرائق جمع شود نیق

هذا طریقة قومهم و طرائق قومهم ایضا و منه قوله تعالی کانا طرائق قددا ای کانا فرقا مختلفة اهواءنا ثوب طرائق جامه کهنه و مرقع کاف نمین که بدرازا بر وخط هر چیزی و نالی دراز از پشم و جزان باشد یا کستره از موی و پشم باشد در عرض یکی ذراع و در طول بر ابر عا و در ملتقای شقاق از کتر تا کتر دو خته و روش مذهب و حالت که بران باشی یقال ما زال فلان علی طریقة واحدة ای حالة طریق کزبیر نخله است جابی الیرق کالجیر مثله طرائق ککتیت نیک خاموش وکر بان بر که چوب بنابت طرقة کسکینة سستی و فرو هشتکی و منه المثل تحت طریقتک لعنداوة بعنی در تحت سستی و افتادی تو مکرو هر بیاست و مندکور است در عن ده و زمین نرم ام طرق کفیط کفیار طراق کرمان فال بسنک کبرنده طوارق است مؤنث طروقة الفحل کصبونة ماده شتر و طروقة الرجل زن مرد و منه کان یصبح جنبا من غیر طروقة و نافة طروقة الفحل یعنی بسید نامه که تر داده شود ان را و کذلک المرأة مطرق کمنبر نام شتری حابو ابشر بن مطرف محدث است و چوبی که بدان پشم زنند مطرقة بالتاء مثله و مطرقة خانه یک اهنکران

مطراق النیل بی دو مانند و نظیر چیزی یقال هذا مطراق هذا ای نلوه و نظیره مطاریق جمع و نیز مطاریق کوپیاد کان و شتر دیث یکدیگر روند و نزدیک ایستاد جاءت الابل مطاریق یعنی در پی یکدیگر رجل مطروق مرد که در پی نرمی وستی و فرو هشتکی باشد و کلاء مطروق کیاه باران زده بعد خشکی و نیز مطروق اب بازان و جزان که در روی شتران کیز انداخته باشند انعجز مطروق فر کوسپند کرد میان کوش وی داغ باشد س طرق توشیدن بمکند را و نیز طرق سستی زانوی شتر با کجاست و ساقان و نو بر نوشدن پر مرغ مطرق کمحسن فاذبی است مرد فرو مایه و ان کرسست چشم باشد در خلقت و نام والد نضر کوفی محدث مجان مطرقة ترسب رو بر نو شده مانند نعل مطرقة کرتو بر تو دوخته باشند و یر کا المطرقة کمعظمة آطراق علی شیئه الامر شهر ست و منه المثل علی اطرقا بالیات الخیام آطرق الطراقا خاموش کردید و نگفت چیزی را و فرو دو کردن چشم را و خواباپید و فرو انکند سر را و منه فی وصف النبی صلی الله علیه و سلم اذا تکلم اطرق جلساءه کانما علی رؤوسهم الطیر ای یسکتون و یتفضون ابصارهم و لا یتحرکون و اطرق فلانا فحله کشن داد ابل او برای کشنی والمرأة الی اللهو میل کرد بدبازی و

اطرق اللیل علیه برامد بعض شب بعض و اطرق الابل رد بی یکدیگر شدند و لا اطرق الله علیه نکرداند خدا بروی چیزی کجرا بی شب کند او را فی الثر الطرق کرا اطرق کر ان النعا فی القری در حق شخصی کو نیکه خود نکاکند و یاطرق الجلد والعصب مجهولا ای البیت طرقت القطاة طرقیقا رسید وقت کفانیدن بیضه خود و هذا الفعل خاص لها و لا یقال لغیرها و طرقت الناقة بولدها دشوار کردید زاییدن بچه ناقه را و کذا المرأة امرأة مطرق نعت ان ان و طرق فلانا یحیی انکار کرد سپس اقرار نمود و طرق الابل بازداشت شتران از بر کیاه و جزان و طرق لها الطریق ساخت برای او را مطارقة نعل بر یکدیکر زدن بر موزه و جامه بر یکدیکر دوختن یقال الطارق الرجل بین نعلیه اذا خصف احدیهما علی الاخری وطارق بین ثوبین اذا طابق بینهما نعل مطارقة نعلست ازان اطراق کاجتناب ردپی دیکر رفتن شتران و پراکنده شدن براهها و کذاشتن بار را داشتن و بر هم نشستن بر هم و تواطرت جناح الطیر یعنی بر هم نشست تطارق در پی یکدیگر رفتن شتران استطراق بعاریت خواستن کشن از وفال سنکال خواستن از کاهن

طرکن

طرکونه بفتح طاء و تشدید

را و ضم کاف شهرست باندلس و موضعی است بمغرب

طرم

طرم بالکسر و بفتح انکبین یا موم و مسکه و انکبین که خانه زا پر کرده باشد طرم بالفتح جکر طرم بالضم کونه ازان و درخت است طرمة بالضم کونه انش طرمة مثلثة کوی لب بالا طارمة خانه از چوب معرب طارم طرامة کثمامه کبودی که بدندان و ابچه در میان دندان نما ید از طعام و جزان طرم کابر خشم بی ظار طرمة یعنی خشم کرفت طرمیم کحذیم انکبین و ابر طبر تو بر تو و رجل طرمم مرد دراز بالا س طرمت اسنانه طرمها بالتحریک کبود کردید دندان او و نیز طرم دوان و بچاری کردیدن انکبین از خانه و کردن پر شدن ان از ان اطرمه و اطرام متغیر شدید تو کردید دهن او از بسیار طعام و اطرمت اسنانه کبود کردید دندان او طرم الماء پلید شد آب بر کردید و جفر کاوه برامید بران و طرمه الشیء موافق آن چیز تطرم فی الطین الود بکل کردید تطرم فی کلامه خفی و پنهان کفت سخن را اطرام انتغال کبود کردید دندان

طرمث

طرموث بالضم سستی و ناتوان

و نان در خاکستر کرم پخته

طرمح

طرمح کجعفر مرد فراخ کام طرمحانیه بالفتح و تشدید الیاء خود نمائی و بزرک منشی طرموح کزنبور بلند بالا طرماح کسنمار مرد بزرک نسب و شهور و بلند نظر و پیش بین در امور و طرماح بن الجهم و طرماح بن الحکیم شاعر اند طرمح بنا ءه بلند دراز کرد بنای خود را

طرمذ

طرمذة بکسر الراء و المیزان کرکردار او موافق کفتار وی نباشد و کار درا دست نتواند کرد طرماذ بالکسر مرد لافی طرمذان بالکسر مثله مطرمذ مبنیا للفاعل لاف کسیکه بمکند معنا از مرد کار طرمذ علیه طرمذة کرد لاف زد و فخر نمود و ناز کرد و نیز طرمذة کفتن و نا کردن و لیس هذا من کلام اهل البادیة

طرمذر

طرمذار کدر الحفرار مرد لاف

طرمس

طرمسة ترنجیده و کرفته شدن و سپس ایکی بر کشتن و سپس ایکی بر کشتن و کریختن و منه و بالکردن نشستن و ترش روی کردیدن و از پی افکندن در میان دو ابر طرمساء بکسر طاء و میم ممدود تاریکی و از کرانه ابر تنک و کرد و غبار طرموس بالضم نان کند که کرم بجهز باشد کو ملیح

اطرمس اللیل اطرمساسا تاریک شد شب

طرمش

طرمشة تاریک کردیدن شب یقال اطرمش اللیل اذا اظلم

طرمق

طرموق کعصفور شب پره

طرن

طرن بالضم جامه ابریشم طارونی نوعی از جامه ابریشم طارون کصبور موضعی است بارمینیة طرین کدنم کل و لای نیلک وخشم یقال اتی بالطرین والغرم ای غضب طرنیانه بالکسر شهریست بمغرب اطرون بضم شهریست بفلسطین طوربن بالضم دهی است بخ طرین الشرب طرینة تا هم اینجمند از مستی شراب خوردن واختلاط کردند

طرهف

مطرهف کمشمعل مرد تمام خلقت نیکو اندام

طرهم

مطرهم کمشمعل شتر صعب سرکش که کاهی رعی سر نهد وجوان معتدل اطرهام باعتدال کوالیدن یقال اطرهم الشاب اذا اعتدل

طرو

طراء محرکه انچه از غیر خلقت زمین باشد یعنی طرا غیر زمینی است وچیزی که در احاطه علی در نیاید از فزونی یقال هم اکثر من الطراء والثری اطریه کهبریة ناهیچه که نوعی از طعام اهل شام است لا واحد له و بعضی همزه را کسره خوانند تا مواد ابوتنای مقرو باشد طری کغنی تازه وتر اطروان الشباب بالضم اول جوانی وشروع ان

ن طرا طروا او درود زامد

ک س طرو طراوة وطراءة طراءة تروتازه کردیده اطراء اطراءة نیکو ستودن را ونیز اطراء پرورودن دارو دن عسل وجوز ان عسلة مطراة دست شسته پرورده درخوش بوینها العود المطراة کذلک یعنی چوب پرورده در بوی خوشی که بدان بخور کنند طراة کظریة تروتازه نمود ان را ونیم کرد جامه را و طری الطیب بکشاد بوی خوش را وامیخت بچیزی دیکر تا معطر کردانند ان را طرى بالطعام کذلک وطری الغسل پرورد دست شستنی را ببوی خوش طری العود کذلک ای رباه بالطیب لیتجزبه اطروری ناکوار دشد اورا طعام واماس و نفخ کرد شکم او

طری

طریز دهیست بمن س طری طری پیش امد یا کذشت و رفت

باب الطاء فصل الزاء

طزج

طازج کهاجر تازه معرب است معرب تازه است نیکو وپاکیزه وخالص از هر چیزی

طزر

طزر بالفتح زدن بالکد والفعل من نصر طزر محرکه کیاهی است که در تابستان رویید معرب ترز

طزع

طزع ککتف مرد بی غیرت وبی بصر بی خبر طزیع کامیر بمعنی طزع ککتف است

س طزع طزعا بی بصر کردید وازمندی نمود وشوخ چشم شد لغة فی طمع

ف طزع المراة طزعا کایید ان را وطزع الجندی یعنی نماند لشکر و نفاعد وزیدان جلد

باب الطاء فصل السین

طسء

طسا بالفتح وبالتحریک ناکوار شدن ودل کرفتن از روغن وچربی والفعل من سمع و فتح وشرمنداشتن یقال طسا فلان اذا استحیی طابئی کرضی یعنی حایس یعنی دل من کرفته است طبئی کامیر مرد دل کرفته وتخمه زده از روغن اطساه الشبع ناکوار کرد اورا پری شکم

طسب

مطاسیب بالفتح وکسر السین ابهاء ریزان وجهنده

طست

طست تشت وهو طس ابدل احدی السینین تاء للاستثقال فاذا جمعت او صغرت رددت السین لانک فصلت بینهما بواو والف ویاء فقلت طسوس وطسیس وطسیس بالتکبیر طیس کعفر اب بسیار طیسل باللام مثله ویقال ماء طیسل ای کثیر

طسس

طس بالفتح تشت طسة بالفتح والکسر وتشدید السین مثله طسوس بضمتین وطساس بالکسر وطسیس کعبید تشتها جمع طغنة طاسه نیزه که در شکم در اید طسان کوذ بالا رفتن طیاسة تشت کری طاس کشداد تشت کر

ن طسه غالبه مناوره در خصومت ساکت وخاموش نمود اورا وطسه فی الماء فرو برد اورا در اب وغوطه داد وما ادری این طس هو یعنی ندانم کجا رفت و مطسیس کمحدث رونده در شهرها تطیس نقش دنجان یقال ما ادری این طس ای ذهب

طسع

طسع ککتف مرد شوخ چشم وبی غیرت وحریص وبی خیر طسیع کامیر مثله فی الکل طسیع کصیقل جای فراخ ومرد از منه مادء مطسع کمنبر دلیل مانم وزیرک

ف طسع المراة طسعا کایید زن را وطسع فی البلاد رفت درشهرها

س طسع طسعا شوخ چشم وبی غیرت کردید بی زبان وازمند شد

طسف

طسوف بفتح وبعا دن تغلط

طسق

طسوج کسفود کرانه وناحیه وچهار یک دانک که دو حبه باشد طسابیج جمع

طسر

بکیل معنوانند پیمانه است یا مقداری از خراج که بجبا سر جریب بر زمین زراعت وجز ان کیرند ومنه قول عمر رض حیث کتب الی عاملیه فی جلین اسلما ارفع الجزیة من رؤسهما وخذا الطسق من ارضهما یا مانند صریبه کرد رجزمر کرفته شود لنت مولد یا معرب

طسک

طسک طسواست ونام مرضع

طسل

طسل بالفتح اب روان بر روی زمین و درخشیدن سراب در حرکت درخشان والفعل من نصر طیسل کصیقل کیاد با سیاه غبار وشب تاریک وجماعت بسیار از هر چیزی یقال ماء طیسل ونعم طیسل ای کثیر ونشت سطل سفید بیرمثله طیسل طیسلة سفر نزدیک نمود پری زیاده کرد بد عشرا وی ونیز طیسلة بالفتح نام مردی

طسم

طسم بالفتح قبیله است از عاد که کذشت وان از اولاد لاوی بن سام بن نوح علیه السلام بود طسم محرکه تیرکی وتاریکی اول شب یا عام است طسام کغراب کثیر وبسیار یقال انیه فی طسام الغبار ای فی کثیره طسام کسحاب شداد مثله فی المثل اوردده میاه الطیسم کزبرج ونتوکمیی کویند که در کراهی وضلالت باشد وبضواب چیزی نرسد الطسم الشی همیان واشرف هر چیزی وهر کزیده وحیا ان طواسیم بعض از سور قران جمعت علی غیر القیاس والصواب ان یجمع هو والطوا والحوامیم بذوات ونضاف الی واحد فیقال ذوات طسم وذوات حم وغیرها فخ مم

ض طسم الشی طسوما ناپدید کردید وکذا طسم الطریق لغة فی طمس علی القلب و طسمته ناپدید کردم اورا لازم است متعدی

س طسم ناکوار کردید نفخ کرد شکم او

طسن

طسانیة بالفتح وتخفیف الیاء شهریست باشبیلیة طس سوری است از سور قران جمع ان ذوات طس است نه طواسین

طسی

س طسی طسا غالب شد چربی بردل او ونیز ناکوار کردید

باب الطاء فصل الشین

طشء

طشاة بالضم زکام و مرد زکام در مانده در سخن طشاة کهمزه مثله فیها

ف طشا المراة کایید زن را اطشاه زکام زده کردیدن

طشش

طش بالفتح باران ریزه ونرم ازوز اد طشیش کامیر مثله طشة بالکسر بیرجوزنه طشاش کسحاب بیکینها اشک وآب جوان طشاش کغراب بیماری است مانند زکام طشه بالضم مثله ارض مطشوشة زمین باران نرم وضعیف سیده

ض طش السماء طشا وطیشا باران ریزه بارید ابریطش الرجل بمعولا طشه نده کردید مرد وطشت الارض باران ضعیف رسید اندرا اطشاش باران ریزه بارید

باب الطاء فصل العین

طعب

طعب بالفتح مزه وبوی خوش یقال ماء به من الطعب شیء ای من اللذة والطیب

طعثن

طعثنة بالفتح وشامثلثة نن بدخوی وغم طعثنة کوه بیا

طعر

طعر محرکه جماع کردن والفعل من فتح واجبار قاضی کسیر ابو حکم

طعزب

طعزبة کدحرجة فسوس کردن وفسوس وسخریه

طعس

ف طعس المراة طعسا بالفتح کایید زن را

طعسب

طعسبة نعیدن وسعی نمودن دربی راهی ونفتف

طعسف

طعسفة بالفتح سخت پای زدن بر زمین ورفتار است ناهموار وفتر یقال مر یطعسف فی الارض اذا مر یخبطها لغة فی طعسر ولعو نامرغوب است

طعشب

طعشب کجعفر نام مردی

طعع

طع بالفتح لیسیدن بزبان والفعل من سمع وفتح نیز طلایم طعطع کفند فدن زمین هموار وپست طعطعة حکایت اوا زلیسیدن چیز خوشمزه را یعنی زبان را بکام وغار اعلی چسبانند لذت خوردنی خوشمزه را کیرد و روی خوشی که اوازی ازان بر اید

طعل

طعل بالفتح طعن کردن در انساب مردم والفعل من فتح طاعل کصاحب تیر ولنت

طعم

طعم بالفتح شیرینی و تلخی وانچه ما بین انها است وترشی وتنکینی وخورد نی وشید طعوم بالضم جمع ومزه وچشنا طعام یقال لیس له طعم وماهو بذی طعم وعقل ونون ونفعیم یقال ما لفلان طعم ای قوة طعم بالضم خوردنی یوانا یقول فلان قل طعمه ای اکله وطعام طعم چیزی که از خورد ن ان سیری اید منه الحدیث انها طعام طعم وشفاء سقم طعمة بالضم خورش یقال جعلت ضیعتی طعمة لک طعم کصرد جمع ومطعام خواندن کیبرا او و حبک کبیر یقال فلان عفیف الطعمة وخبیث الطعمة ای الکسب و طعمة بن اشرف صحابی است وطعمة بن عمرو کوفی محدث طعمة بالکسر روش خوردن

طعشن

تقول فلان حسن الطعمة ای حسن
السیرة فی الاکل وابو طعمة
بتائی وبکسر طا است و
همچنین عمارة بن عبدالله بن
طعمة
تجبل طعم ککتف مرد نیکو حال
در خورش
طاعم بمعنی قوله انا طاعم عن
طعامکم ای مستغن وخورنده
وچشنده ومرد نیکو حال
در مطعم وماکل
طعام بالفتح خوردنی وگندم
اطعمة جمع اطعمات جمع الجمع
وبعضی تمام حبوب ماکول را
طعام گویند وبعضی گندم
را خاصه بدلیل حدیث ابی
سعید کنا نخرج صدقة الفطر
فی عهد رسول الله صلی الله
علیه وسلم صاعا من الطعام
او صاعا من الشعیر ونیز طعام
آب باران مزه
طعوم کصبور شتر فربه که استخوان
وبایه یستوی فیه المذکر
المونث وجز وطعوم شتر
کشتنی که نه لاغر باشد ونه
فربه جو وطعیم کامیر مثله
طعومة گوسپند که جهت
خوردن نگاه دارند
طعیم کزبیر نام مردی
طعیمة بن عدی کافری بود
که بروز بدر بدست حمزة
بن عبد المطلب عم آنحضرت
صلی الله علیه وسلم کشته شد
ودر عوض خون او وحشی غلام
جبیر بن مطعم بن عدی بحکم جبیر
حمزه را بروز احد شهید کرد
مطعم کمنبر نیکو خورنده مطعمة
مونث
مطعام بالکسر بسیار خورنده
وبسیار طعام دهنده ومرد
بسیار مهمان وبسیار مهمانی

س طعم طعما بالفتح وطعاما
خورد آنرا وطعم الماء خورد آب
را وطعم الغصن وصل غصن
شاخ بشاخ درخت دیگر و
طعم طعما بالضم چشید آنرا
وطعم علیه قادر شد بروی
وتوانست وطعم العظم مغز
هر باشد استخوان وگوسپند را
یطعم اکل هذا کیمنع یعنی سیر
نمیشود خورنده آن
مطعم بن عدی کمحسن از اشراف
قریش است وجبیر بن مطعم بن
عدی از مولفات قلوب است که مسلم
شد بعد از شاه مسلمی الفتح
مطعم کمکرم مرد بخورد ومرزوق
مطعمة کمکرمة کمان تیر نه
کشیدن مثله بدان جهت که صیاد
خود را صید میخوراند ونیز
مطعمة کمحسنة سر حلقوم و
تندی آن ومطعمتان دو
انگشت پیشین مرغ
اطعام خوراندن و نکیراو
رسانیدن درخت میوه را
تقول اطعمت النخلة اذا ادرك
ثمرها وصارت ذات طعم ودمیدن
بار درخت یقال اطعمت الثمرة
یعنی چیزیست پیوند دادن
شاخی را بشاخ درخت دیگر
مطعم کمحدث شیریکه گرفته
باشد در مشك شیر بینی
خوشبو ئی را ونیز مطعم شتر
با مغز استخوان وبا پیه وناقه
مطعم کذلك
تطعیم شاخی را بشاخ درخت
دیگر پیوند دادن ونیز مغز
کردیدن استخوان
مطاعمة داخل کردن کبوتر نر
دهن خود را در دهن ماده
بعیر متطعم که نقل شتر با مغز
استخوان و پیه ناقه متطعم
مثله

اطعم البسر کاجتنب شیرین
گردید غوره خرما ومزه گرفت
ونیز اطعام طعام خوردن و
ادب پذیرفتن واصلاح کردن
یقال فلان لا یطعم ای لا یتادب
ویتبع فیه ما یصلحه
تطاعم داخل کردن کبوتر نر دهن
را در دهن کبوتر ماده یقال تطاعم
اذا ادخل فیه فی فم انثاه
تطعم چشیدن یقال تطعم تطعم
یعنی بچش تا اشتها پیدا شود
پس بخور
مستطعم الفرس بفتح العین
بینی اسب
استطعام طعام خواستن و
تلقین خواستن امام در قرائت
ومنه الحدیث اذا استطعمکم
الامام فاطعموه ای اذا استفتح
فافتحوا علیه وحدیث خواستن
یقال استطعمه الحدیث اذا اراد
ان یحدث به

طعن

طعین کامیر مجروح ودرخسته
بنیزه طعن بالضم جمع وطعون
نده
طعان کشداد بسیار نیزه زننده
وبسیار طعن کننده وعیب جوی
مردم را ومنه الحدیث لا یکون
المومن طعانا ای فی اعراض الناس
طاعون هر کام مرگی طواعین
جمع
مطعان بسیار نیزه زننده بر دشمن
یا عام است وطعن کننده مطاعین
ومطاعن جمع
مطعن کمنبر بمعنی مطعان است
در هر دو
مطعون درخسته ومجروح
بنیزه وطاعون زده ومنه
المطعون شهید ودر فی الشهدا
ف ن طعنه طعنا بالرمح طعنا
بالفتح زد او را بنیزه ودر

از آن وطعن فی السن کلان سال
گردید وطعن فی المفازة رفت
در بیابان وطعن اللیل همه
شب رفت وطعن فیه بالقول
طعنا وطعنانا رنجانید او را
بسخن وطعن کرد در وی در
حسب ودین وی وطعن بجهول
رسید او را طاعون ونیز
طعن کام زدن اسب ونیکو
رفتن آن چون عنان را بکشی
یقال طعن الفرس فی العنان
اطعان کاشتعال یکدیگر را
نیزه زدن وهم دیگر را طعن
کردن
تطاعنوا فی الحرب تطاعنا
وطعنانا وطعانا یکدیگر را
نیزه زدند

طعی

طاعیة کصاحبة زن بسیار حیکر

باب الطاء فصل الغین

طغب

طوغاب بالضم شهریست
بادرزن روم

طغر

طغر بالفتح در آمدن برکسی
والفعل من فتح یقال طغر علیهم
اذا دخل
طغر کصرد مرغی است طغران
بالکسر جمع

طغغ

طغ ویفتح کاوی طغیا مثله

طغف

طغفة بن قیس بالفتح صحابی
است غفاری یا آن طهفه
یا طغفه است

طغم

طغم بالتحریک ... واب دار
طغام کسحاب ناکس وخرمایه
از مردم وهیچکاره وفرومایه
از مرغان طغامة یکی للذکر
والانثی وکول ولند وجمع

یکسانست
طغومة بالضم کوبه وناکسی و
نادانی ودون همتی طغومیة
بتشدید الیاء مثله والکل
نظم خویشتن را نادان کردن

طغمس

طغموس کعصفور دیو سرکش
وخبیث از غول وجز آن

طغمش

طغمشة سستی بینایی
مطغمش سست وخفی وسست
نگرنده از سستی چشم

طغو

طغوة بالفتح جای بلند و
اندك از هر چیزی
طغوی بالفتح اسم است طغیان
را ومنه کذبت ثمود بطغویها
طاغوت لات وعزی وجادو
وجادوگر وکاهن ودیو وهر
باطل وبت وهر چه بدی را سر
شاید وهر چه جز خدا است
که او را پرستند وسرکش
از اهل کتاب واحد وجمع
در وی یکسان است وزرش
فعلوت از طغوت طواغیت
جمع طواغ مثله یا حیث
حیی بن اخطب است وطاغوت
کعب بن اشرف
ن ف طغا طغوی و
طغوانا بالضم در گذشت
از حد ونافرمانی نمود
اطغاء اطغاء نافرمان کرد
او را وبر ستم انگیخت

طغی

طغی کرمی آواز
طغیة بالفتح اندك از هر چیز
ومکان بلند وسر کوه وسخت
ترین جای آن وآواز بلعت
هذیل وسنگ سخت یا
طغیا بالفتح والضم مقصورا
کاد ریزه ونیز علم است

هر کار وچیزی را
طاغی از حد در گذرنده و
نافرمان وستمکار
طاغیة کصاحبة سخت ستم
کار واحمق متکبر وصاعقه
وپادشاه روم وملك ظالم
والماء للمبالغة وبت طواغی
جمع ومنه الحدیث لا تحلفوا
باباءکم ولا بالطواغی وروی
ولا بالطواغیت واواز سخت
در عذاب ومنه قول الله عز
وجل فاما ثمود فاهلکوا بالطاغیة
ای الصیحة المجاوزة فی العذاب
قاله قتادة وقال مجاهد
بالذنوب
س طغی طغیا بالفتح وطغیانا
بالضم والکسر در گذشت از
اندازه وپلید شد واز
حد در گذشت در کفر وزیادتی
نمود در معاصی وظلم وطغی
الماء موج زد وطغی الدم
جوشید خون وطغی البحر
بانگ کرد وطغی السیل برآمد
آب او ورد
اطغاء المال طاغی کرد او را
مال

باب الطاء فصل الفاء

طفء

س طفئت النار طفوءا فرو
مرد آتش
مطفئ الجمر کمحسن روز پنجم
یا چهارم از روزهای عجوز
ومطفئ الرضف بلای سخت
که فراموش کرداند بلای سابق
را
مطفئة الرضف پیه که چون
بر سنگ تفسان رسد گداخته
گردد سنگ را فرو نشاند وماری
است بسیار پلید که اگر بر سنگ
تفسان بگذرد زهر او حرارت
سنگ را فرو میراند ومذکور

است در ضرف
اطفاء فرو نشاندن آتش را
طفا النار فرو نشاند آتش را
انطفاء فرو مردن آتش

طفح

تکران طافح مست پر از شراب که
از خود خبر ندارد
طافحة خشك هر چه باشد و
منه رکبه طافحة للتی لا یقیدها
ان یقبضها
طفاح الارض بالکسر ری زمین
طفاحة کثمامة سر امده هر چیزی
مانند کفك دیگ وجز آن
اناء طفحان خورد لبریز وقصعة
طفحی مونث
ناقة طفاحة القوائم کجبانة شتاب
رو وسبك پای تیز قدم
مطفحة کمکنسة کفکیر
ف طفح الاناء طفحا وطفوحا
پر ولبالب گردید وطفح بر
کرد او را لازم است ومتعدی
وطفح السکران پر شد از شراب
وطفحت المرأة بالولد بتمامی او
بچه او زدن وطفحت الریح
القطنة بر داشت باد پنبه را
دبرد وقولهم اطفح عنی یعنی
برو از نزد من
اطفح اطفاحا پر ولبالب نمود
تطفیح لبریز کردانیدن
اطفاح بالتشدید کفك از
سر دیك گرفتن یقال اطفح القدر
اذا اخذت طفاحتها

طفن

طفن بالفتح کود وچراك
اطفان جمع
ض طفنه طفنا ادفن
نمود او را ودر کود کرد

طفر

طفرة بالفتح بر جستن یا بالا
بر جستن طفور مثله فیهما
والفعل من ضرب وسر شیر

طیفور بالفتح جانوریست
ونام بایزید بسطامی شیخ
صوفیه
طفر اللبن نطفیر اکفك بر
آورد شیر
اطفار داخل کردن ستور پای
خود را از بر بغل دست اسب
واین عیب است مر سوار را

طفرس

طفرس بالکسر نرم وسهل

طفرش

مطفرش مطمس است در زنا
ومعنی ای من ینظر الیك ضیا
لمساعینه

طفس

طفس ککتف پلید ونجس
از مردم وجز آن وچرك وریم
ناك
ض طفس الجاریة طفسا
کاهید وی را وطفس فلان
طفوسا بمرد
س طفس الثوب طفسا
محرکة وطفاسة بالفتح چرکین
ورمیناك شد جامه ونیز
طفس پلید مردم وپلید
کردن

طفسج

طفسونج شهریست بکنار
دجله

طفش

طفش بالفتح کاهیدن وپلید
کردن والفعل من نصر
طفاشا مرد لاغر
تطفش پلید کردن
طفنش کجعفر مرد ناتوان و
ضعیف طفنشی بای نسبت
مثله
طفنشة تیز نگریستن وبنور
نگاه کردن در چیزی یقال
طفنش عینه ای صغرها
طفنشاء سست بد دل

طفنش بالفتح وتشدید النون آنکه صندپای و فراخ پاشد طفنشا کشمند لیست نظر وسست و منهزم فی الهنر

طفشل

طفیشل کسمیدع نوعی از شوربا
طفنشل بنون مرد ضعیف وناتوان

طفف

طف المکوك والاناء بالفتح پری پیمانه تا سر آن یا اینجه بر سر پیمانه باشد بعد پری یا آن تمام پیمانه است یا نزدیک آن طفف محرکة طفاف بالفتح ویکسر مثلثة الکلام طفاف و طفافة بالضم اینجه زائد و سر پیمانه باشد و نیز طف موضعی است نزدیک کوفه و هر زمین عرب که مشرف بر زمین آبادان عراق است وجانب و کرانه و منه حدیث مقتل الحسین رضی الله عنه یقتل بالطف و هو موضع بکربلاء سمی به لانه طرف البر یلی الفرات وکانت تجری یومئذ قریبا منه و هر زمین بلند و قوس طف اسبک و نیز ره و فرس خفیف و مرد خفیف مثله
طفطفة محرکة اینجه زائد بر سر پیمانه باشد طفافة بالضم مثله یا طفافة اندک کمتر از پری طفاف کسحاب و یکسر پهنای شب
طافة ما بین کوه و دشت و طافة البستان نواح و کرانهاست
طفیف کامیر اندک و ناقص و ناتمام
اناء طفان کشکران پیمانه پر تا زلبها پر شده
طفطفة و یکسر هیکاه یا اطراف پهلو متصل اضلاع یا هر گوشت پاره مضطرب یا گوشت پاره نرم از زیر جای شکم طفاطف جمع
طفطاف کرانه جوی و جانب ان اطراف و کرانهای درخت قرس طفاف کشداد اسب تیزرو
ن طففه برجله او بیده بر داشت و را بپای یا بدست وطفف الشیء منه نزدیک شد وطفف الناقة بنت پایهای او را و توخذ ما طفف لک یعنی بگیر اینچه نزد یک تو رسید آسان شد
اطفف حینیه آگاه کرد بد و نزدیک شد و اطفف الکیل با طفا پر کرد پیمانه را و اطفف الناقة بچه را تمام زاد ناقه و اطفف الامر فهمید کار را و اطفف علیه بخیر فراکرفت ان را بتمام و اطفف له اراده فریب و کرد واطفف علیه فرو گرفت وی را و یوخذ ما اطفف لک ای خذ ما ارتفع لک وامکن
طفف الکیل تطفیفا کم پیمود پیمانه را و آن تا لب پیمانه نرساند یا طفافه پر و طفف الطائر کسترد مرغ هر دو بال خود را و طفف به الفرس بر جست اسب یا قریب شد آن را و منه الحدیث طففت بی الفرس مسجد بنی زریق حتی کاد یساوی المسجد یعنی وثب بی وقیل فارب لم یبلغ هناک
طفطف نرم و فرو تن کردید برد دشمن
کویند خذ ما استطف لک بگیر هر چه بلند شد تو نزدیک

طفق

س ض طفق یفعل کذا طفقا و طفوقا کردن کرفت و منه و طفقا یخصفان علیهما من ورق الجنة یعنی در گرفتند ا زبرک و هو خاص بالاثبات فلا یقال ما طفق و طفق برا ده رسیده خود را و طفق الموضع کسمع لازم کرفت جای را
اطفاق برادری رسانیدن کسیرا

طفل

طفل بالفتح نازک و نازپرورد از هر چیز اطفال بالکسر و طفول بالضم جمع طفلة مونث تقال بنان طفل و جاریة طفلة و انما جاز ان یوصف البنان وهو جمع بالطفل و هو واحد لان کل جمع لیس بینه و بین واحده الا الهاء فانه یذکر و یونث
طفل بالکسر نوزاده مرد و نیز نوزاد وحشی و جنده و دیزه هر چیزی و هو واحد و جمع مثل الجنب قوله تعالی او الطفل الذین لم یظهروا اطفال جمع و نیاز و شب و آفتاب فریب غروب لنکر کا از آتش زنه بر افتد خود و پاره از هر چیزی حیر باشد یا حدث و معنی
طفل العشی محرکة لرزون نزدیک غروب و طفل الغداة از صبح تا وقت غروب کردن آفتاب و نیز طفل تاریکی و ینکن و باران
طفا لکغراب کل و لای خشک طفال کسحاب مثله
طفیل کامیر ابر مکدر یا لفی مانده در حوض طفیلة یکی
و کو هی است بمکه و چشمه است و منه هل یبدون لی شامة و طفیل هما جبلان بنواحی مکة و قیل عینان
طفیل کزبیر شاعری است
طفیل بن زید الکوفی از اولاد عبدالله بن غطفان بن سعد استوان را الطفیل الاعراس یا الطفیل العرائس میخوانند بدان جهت که در طعام ولیمه نا خوانده میامد طفیلی نا خوانده بمهمانی اینده منسوب بوی نسبت لک الفعل لی اول من فعله و طفیل بن عمرو بن طریف دوسی و ابو الطفیل عامر بن واثله لیثی صحابیانند و طفیل بن ابی بن کعب انصاری تابعی
طفیل کحذیم نام مردی و نوزاده
طفلیل کقندیل آنکه نا خوانده بمهمانی آید
ل طفل طفالة و طفولة نرم و نازپرورده کردید و نیز طفالة و طفولة و طفولیة خورد و ریزه شد
ن طفل در شبانگاه در آمد و طفلت الشمس برآمد آفتاب و نیز سرخ کرفت میل از غروب از لغات اضداد است و طفلت الناقة بر وید بچه را و نیکو اصلاح وی کرد و طفلت الشمس بغروب قریب شد
س طفل النبت خالی الورق کشت و طفل ناخوانده بمهمانی آمد
مطفل کمحسن ماده بچه دار از مردم و وحش و ناقة مطفل ناقه با کره نوزاده ظبیة مطفل کذلک مطافل و مطافیل

جمع و لیلة مطفل شبی که از شرح طفلان را هلاک کرداند مطافل موضعی است
اطفال در شبانگاه در آمد و نیز سرخ کردید آفتاب در میل غروب
طفل الکلام تطفیلا اندیشه کرد و دریافت حقیقت آن را و طفل اللیل نزدیک شد شب بپیش آمد تاریکی آن و طفل النبت بحیوان ناک آلوده کرد بید کیاه و طفلت الناقة نیکو اصلاح و پرورش کرد بچه را و نیز تطفیل نا خوانده بمهمانی آمدن و بغروب میل کردن آفتاب و شتر را بچه را انتشر و نرم راندن تا بچه از مادر جدا بود و دو نشود
تطفل نا خوانده بمهمانی آمد کسیرا

طفن

طفن بالفتح مرد و بیمرد
طفانیة ... مرد و زن را
طفانیة ... در دو غ ... شکنده و ...
اطفان ... و آرام کرفت طفان ... یک شده خوی او

طفو

طفوة بالفتح کیاه باریک طفیة بالضم برک مقل طفی جمع و مار ... خبیث که بر پشت دو خط سپید دارد مانند دو برگ مقل و منه الحدیث اقتلوا ذو الطفیتین طافی نام ابی حرب بن ... اینده
طفاوة بالضم حرمن ماه در حزن آفتاب که ... و قبیله است از قیس عیلان
و هو منسوب بن اعصر بن سعد بن قیس عیلان و پاره از هر چیز ما اصبنا طفاوة من ربح ای شیئا منه
ن طفا فوق الماء طفوا بالفتح و طفوا بالشد بیدعلو بالا آمد بر آب و طفا الحوت فوق الشجر ظاهر شد ابر و در ... و طفی الثور علی الاکم بالا بود کرد بر ... و طفا الظبی ... دو بیا مو و طفا فلان بمرد و نیز دویدن بکاری در آمد

باب الطاء فصل القاف

طقف

طقفة بن قیس غفاری بالفتح صحابی است یا صواب طخفة بخاء معجمه یا طغفة بغین معجمه یا قیس بن طخفة یا یعیش بن طخفة یا عبد الله بن طخفة یا طهفة بن ابی ذر است

طقق

طق بالفتح حکایة آواز سنکریزه
طق بالکسر آواز جستن غوک در آب که ...
طقطقة بالفتح آواز رفتن ستور و آواز سم اسب جنباینده سخت

طقو

طقو بالفتح شتاب روی و شتابی ... الفعل منه

باب الطاء فصل اللام

طلع

طلاع الذئم کرمان جراش ... پوست که ...

طلب

طلب بالکسر زن خواهان زن و زن خواسته مرد یقال هو طلب نساء و هی طلبه اطلاب و طلبة کعنبة جمع
طلبة بالکسر زن جست انم است طلاب و زن خواسته و معشوقه مرد و ام طلبة عمانی
طلبة بالضم فرشتکان که اعمال عباد را نویسند و کاه داران که خلاف سفره فرید یکی کرام کاتبین اند
طلبة بکسر اللام خواسته و مطلوب
طلب محرکة باز جست اسم است مطالبه را
طلبة از اعلام است
طالب جوینده و خواهنده طلاب کرمان و طلب کرکع و طلبة و طلب محرکة جمع و منه طلبة العلم و صحبة الخیر فالله لکما ان رفعتما الطلب جمع طالب است
مصعد مقام جمع یا مصدر میمی یعنی طلب و کذا یعث الامیر الطلب یعنی طالب نام مردی و ابن ابی طالب کنیت عم نبی صلی الله علیه و سلم والد علی کرم الله وجهه نام او عبد مناف بن عبد المطلب هاشم بن عبد مناف القرشی الهاشمی
طلوب کصبور طالب و نیز یا خواهنده طلب ککتب جمع و نیز طلوب جاه بعید شیر دار ... نمیزا
طلوبة کوهی است
طلیب کامیر بسیار جوینده طلباء جمع
طلیب کزبیر از اعلام است
طلاب کشداد بسیار جوینده و خواهنده طلابون جمع و نام مردی
مطلوب موضعی است و خواسته و جسته
ن طلبه طلبا محرکة جست
ان را و طلب الی خواهش کرد بوی س طلب وی شعود رکرید
کلاء مطلب کمحسن کیاه دور و ماء مطلب دور از کیا و آن کمیاه در و مسافت وی کرده یا اینکه از دور و دور باشد و علی بن مطلب محدث است
اطلبه ایلابا آن را خواسته و جسته او و نیز محتاج طلب کرد ... از ... اضداد است و اطلب الماء دور شد آب پس آن را خواسته نشود اطلب الکلاء و غیره کذلک
طلبة تطلیبا بمهلت خواست آن را
طالبه مطالبة و طلابا خواست حق خود را از وی و باز جست کرد
عبد المطلب ... ناشر ... محضرت ... صلی الله علیه و سلم و نیز مطلب حاجی است منسوب بوی مطلب عبد الله بن حنطب ... و نیز ... از اعلام است
اطلاب جستن
تطلب بیا بستن ...

طلت

طالوت نام پادشاهی عجمی و حفقنال او و داود را و ارث ملکش فرمود

طلث

طلثة بالضم ... سست خردمنا توان
ن طلث الماء طلوثا بر ... کشت
طلث علی کذا تطلیثا ...

برآن

طلح

طلح بالفتح درختان بزرگ در ریگستان یا عام است طلحة یکی طلاح بالکسر جمع و نام مردی و شکوفه خنبیز خرما بن لغة في الطلع و مرد گرسنه و آب تیره باقی مانده در تک حوض و نیز طلح موضعی است میان مدینه و بدر و طلح الغباری موضع است مر بنی سنبس را و طلح منضود درخت موز است یا شکوفه خرما بن

ابو محمد طلحة بن عبید الله بن عثمان تیمی و ابو طلحة زید بن سهل انصاری و طلحة بن براء انصاری صحابیان اند و طلحة بن عبید الله بن خلف بن اسعد خزاعی اجود العرب و طلحة الطلحات است زیرا که مادرش صفیة بنت حارث بن طلحة بن ابی طلحة بن عبد مناف است و نامید آنحضرت صلی الله علیه و سلم روز احد طلحة بن عبید الله را طلحة الخیر و روز غزوه ذات العشیرة طلحة الفیاض و روز حنین طلحة الجود و طلحة بن الخراش و طلحة بن عبد الله بن عوف قرشی و ابو مطرف طلحة بن عبید الله کریز و طلحة بن عمر تیمی و ابو محمد یا ابو عبد الله طلحة بن مصرف و ابو سفیان طلحة بن نافع و ابو طلحة خولانی تابعیان اند

طلح بالکسر والفتح ستوه مانده شده یستوی فیه الذکر والانثی طلحة مؤنث اطلاح جمع و بالکسر کنه لا غیر یا عام است و شبان نماند کنند شتران دبر او و مقابل یق هو طلح [illegible] روزنان یق هو طلح نساء طلح بالتحریک نمث و ناذکی نان کی و موضعی است و زرد شکم شدن از خوردن طلح و ذو طلح موضعی است ناقة طلحة کفرحة ناقه مبتلا درد شکم از خوردن طلح و ارض طلحة زمین طلحناک طلاح ککتاب درختان بزرگ در ریگستان یا عام است طلاح بالفتح فساد و تباهی خلاف صلاح طالح شتر ماده مانده طلح کرکع جمع و نیز طالح خلاف صالح و فی الحدیث لولا السائلون لهلك الطالحون طلحیة بالفتح و تشدید یا ورقه کاغذ لغة مولد است ذو طلوح مرهی است از بنی ودیعة بن تیم الله و موضعی است

طلیح کامیر شتر مانده شده طلیحة مؤنث طلاح جمع و یق بعیر طلیح و ناقة طلیح ایضا و کنه و یق ناقة طلیح اسفار یعنی مانده کرده سفرها طلیحان سوار و شتر مانده بدین جهت که مرد و مانده می شوند طلیح کزبیر موضعی است بحجاز طلیحة نام مردی طلیحتان طلیحة بن خویلد اسدی و برادر او و ابو طلیحة قیس بن عاصم اسدی

ابل طلاحی بالکسر والضم شتران طلح خوار ابل طلاحی کسکاری شتران مبتلا شده بدرد شکم از خوردن درخت طلح مطلح کمسکن موضعی است مطلوح ده است مر بجیلة را

س ض طلح طلحا شکم کرد بیمار از خوردن طلح طلح مجهولا کذلك

ف طلح البعیر طلحا و طلاحا مانده کرد بشتر و منه حدیث اسلام عمر فما برح یقاتلهم حتی طلح ای اعیا و طلح زید بعیره مانده کردانید شتر را لازم است و متعدی

اطلاح مانده کردانیدن و هلاک کردن شتر را

طلح علیه تطلیحا سه هیدن(؟) و طلح البعیر مانده کردانید شتر را و هلاک کرد

طلحب

مطلحب علی صیغة الفاعل کقشعر بلند و دراز مرحبا یا شد(؟)

طلحث

طلحثة آلوده کردن کسی را بر چیزیکه ناخوش دارد آنرا

طلحف

ضرب طلحیف کزبطیر زدن سخت یق ضربه ضربا طلحیفا ای شدیدا و غیر لغات طلحف کمسند و سجل و طلحف کزحل و طلحفی کجرکی و طلحاف کقرطاس و نیز جوع طلحف کسجل گرسنگی سخت طلحیف مثله و اللام اصلیة لذکرهم الطلخف فی بابه فعلی بتشدید اللام مع جرک وبالخاء المعجمة لغة فیه

طلحم

طلحام بکسر موضعی است طلحوم بالضم آب گشته رنگ و مزه

طلخ

طلخ بالفتح لای سیل آورده کردان که در تک ماند بماند و بدان جهت که بر شراب بود بار فاسد نشود و آلودن بکل و لای سیاه کردن و الفعل من نصر و منه الحدیث کان فی جنازة فقال ایکم یاتی المدینة فلا یدع فیها وثنا الا کسره و لا صورة الا طلخها ای لطخها بالطین حتی طمسها و تباه ساختن کتاب و آلودن پلیدی قال الخلیل الطلخ اعم من الطلخ

طلخاء کحمقاء زن کول و موضع است بمصر بر نیل که بیرها شکود میاط(؟)

اطلخ اطلخاخا حد کردید و اطلخ دمع روان کردید اشک او

طلخث

طلخثة بامزا باینت بودن یا عام است

طلخف

ضرب طلخیف ضرب طلخف است در لغات و معنا

طلخم

طلخوم بالضم آب بر کردیده رنگ و مزه طلخام بالکسر مثل ماده و موضع است لغة فی الطلحام اطلخام کند شدن بینائی و تاریک شدن شب

طلس

طلس بالفتح چادر سیاه طلس بالکسر نامه یا نامه پاک کرده شده و جامه دیباه و پوست موی دفتر از آن شتر و کرک بیموی و کهنه اطلاس جمع

اطلس بالفتح جامه کهنه و یق رجل اطلس الثوب طلس بالضم جمع و گرگ تیره رنگ سیاه آمیخته و هر چیزیکه بران رنگ باشد و مرد که او را بزشتی متهم کرده باشند و سیاه مانند حبشی و مثل آن و

چرك و دیم و نام یکی و دزد و فی الحدیث انه قطع ید مولی للطلس سرق قیل اراد اسود و سخا و قیل الاطلس اللص

طیلس بالفتح چادر طلاسة کجبانه لتة پاک کردن لوح

طلیس کسکیت نابینا

طیلسان بالفتح و تثلیث اللام عن عیاض و غیره چادر معرب است اصله تالشان و تمنی فی الشتم یا ابن الطیلسان یعنی تو عجمی هستی طیالسة جمع والهاء للعجمة و العامة تقول بکسر اللام ملو رحمت هذا فی التعلیم بحر لانه لیس فی کلامهم فیعل بکسر العین الا معتلا کسید و میت و نیز طیلسان اقلیمی و سبعه در نواح دیلم

ض طلس الکتاب پاك کرد نوشته را و محو نمود و طلس بالشیء علی وجهه او دا بچیزی او طلس بصره کور کرد و طلس لها پیز داد و طلس به فی السجن مجهولا در زندان افکنده شد تطلیس محو کردن نوشته را شدد للمبالغة تطلس با لسو محو شدن نوشته انطلس اثره پوشیده شد نشان او و مشتبه کردید

اطلنشاء از جائی بجائی شدن و دوار شدن بیخبر هم اندام

طلش

طلش بالفتح کارد مقارب شلط است

طلط

اطلط مرهیتك زیرك و وسا

طلطین بضم طا کبر جهین و ذا

طلع

طلع بالفتح اندازه و مقدار یق الجیش طلع الف و طلع النخل آنچه از خرمابن بر آید مانند دو نعل بر هم نهاده و نیز اطراف و میان آن بار از نهاده و شکوفه بخشیدن خرما است و پوست آن را کفری و چیز درون آن را اغریض نامند بعجبة سپیدان و طلع الوادی لغة فی الطلع بالکسر

طلعة بالفتح دیدار یقال حیا الله طلعته ای اتفاد و بیته او و جهه

طلعة ذکر بالاضافة غلان انات

طلع بالکسر اسم اطلاع را و منه اطلع طلع عدوه و جا باشد کار از آن اطلاع یابند کرانه و بفتح فیهما و هر زمین پست هموار با پشته ناك و مار دراز و یق اطلعته طلع امری ای اظهرته سرّی

نفس طلعة کهمزة نفس سخت نکرنده به چیزی و تفحص کننده آن و مایل هوا امراة طلعة خباة زن بنسبیا خویشتن نما و پنهان شونده

طالع تیری که بر نشانه افتد و ماه نو و صبح کاذب طولع گوهرنج

طویلع بتصغیر نام مردی و نام آب است مر بنی تمیم را بناحیه عمان یا چاهی است کهنه در سلوی شواجن که آب نزدیك و شیرین دارد

طلاع الشیء ککتاب پر چیزی طلع بالضم جمع و منه حدیث عمر رض لو ان لی طلاع الارض ذهبا لافتدیت به و نیز طلاع هر چه بران آفتاب بر آید طلیعة الجیش طلایه لشکر و هو من یبعث لیطلع طلع العدو واحد و جمع درو یکسان است طلائع جمع رجل طلاع الثنایا و الانجد کشتاد مرد بلند آزماینده کارها و دراینده و شروع کننده در آن و پیکار مرد شناسا و مجرب کار و نیز فهم و برآیند آنکه بپوشد و مایل بسیار بالی امور باشد

طلعاء کغفساء قی

مطلع بکسر اللام و فتحها جای برآمدن آفتاب و جز آن و برآمدن نیز

ن طلع الکوکب طلوعا و مطلعا بکسر اللام و فتحها برآمد ستاره و کذلك طلعت الشمس و طلع علی الامر طلوعا آگاه شد بر آن

ف ن طلع فلان علینا آمد بر ما و متوجه کردید و طلع عنهم پنهان شد ضد است و طلع سن الصبی ظاهر شد تیزی دندان او و طلع ارضهم رسید در زمین ایشان و طلع النخل شکوفه آورد و طلع بلاد اهلنا آهنگ آن کرد و طلع الجبل برآمد بر کوه

س طلع الجبل طلعا برآمد بر کوه

نخلة مطلعة کمحسنة نخله دراز تر و بلند تر از دیگران

اطلع اطلاعا آگاه کرد و اطلع الیه معروفا نیکوئی کرد با او و منه اطلع الرامی از بالای هدف کذرانید تیر را و اطلع فلانا آشنا بانید او را و اطلع فلانا علی سره آگاهانید او را بر راز خویش و نیز اطلاع شکوفه برآوردن درخت و برآوردن چیزی را

تطلیع برآمدن غوره خرما و پر کردن پیمانه را

تطالع مطالعة و طلاعا آگاه کردید و طالع بالحال ظاهر کرد احوال را و نیز مطالعة چیزی بکسی نوشتن تا واقف کردد

مطلع بفتح اللام برآمد کاه و جای اطلاع یافتن از مکان بلند و قیامت و قول عمر رض لافتدیت به من هول المطلع تشبیه لما یشرف علیه من امر الآخرة بذلك و فی الحدیث ما نزل من القرآن آیة الا و لها ظهر و بطن و لکل حرف حد و لکل حد مطلع ای مصعد یصعد علیه من معرفة علمه و فی الحدیث لا تمنوا الموت فان هول المطلع شدید ای موقف القیامة او ما یشرف علیه بعد الموت

مطلع بکسر اللام توانا او بلند و هر چیز و دست

اطلع علی الخبر کافتعل واقف کردید و دیدن و در شدن بر آن و اطلع هذه الارض رسید آن را و اطلع علینا آمد بر ما و متوجه شد و اطلع عنهم پنهان کردید از لغات اضداد است و نیز اطلاع برآمدن آفتاب و جز آن و واقف کردیدن بر کاری و یتعدی بعلی و شکوفه برآوردن خرمابن و آگاه شدن خواستن و منه قوله تعالی هل انتم مطلعون فاطلع ای هل انتم تحبون ان تطلعوا فتعلموا این منزلکم من منازل الجهنمیین فاطلع المسلم فرآه فی سواء الجحیم و در قرائت بعض مطلعون فاطلع آمد تطلع تطلعا واقف آگاه شد و تطلع فی مشیه خرامید و تطلع المکیال

وقولهم عافا الشمس لم تطلع في فلك يعني سخن چيني نكردي تا ونيز تطلّع بيوستن در چيزي نكريستن وانتظار كردن توقّ تطلّعت الى ورودكتابك اِستطلعه بردار اورا ورسيد واستطلع راي فلان نكريست تدبير وي را وانچه اشكارا كرد از امر وي

ط ل غ

طَلَغان محركة آنكه مانده شود پس برنجيد كه كاركند والفعل من فتح تقوهو طليغ المهنة اي عجز

ط ل ف

طَلَفَ بحرك رايكان وباطل تو ذهب دمه طلفا اي هدرا وبالتحريك دهش وعطا وانچه وزياده از چيزي

طَليف كامير چيز كرفته و ناچيز وهدر

طَلَفان محركة مانده كه بعجز كار كند او الصواب بالغين وتر

اَطلاف بخشيدن ورايكان وناچيز كردانيدن وباطل شدن خون دشمن

طلّف عليه تطليفا افزود بران

ط ل ف

طَلَنفى كحبركي مرد بيناكوي ودبينا بحن طلنفاء بالهمز مثله جمل مُطلنفئ السنام شترجسيده كوهان اطلنفاء دوسيدن بزمين

ط ل ف ح

طَلافح بالفتح وكسر الفاء چيزهاي بهن وعريض كانترو جمع طلفح

طِلافح بالضم مغز تنك طافحه تنك وسبك كرد ان را وطَلِفح الجوز تنك وپير كردن ان را

طَلنفح كعصنفر كرسنه ونهي شكم وومانده وكوفته

ط ل ق

طَلق بالفتح اهو اطلاق جمع وسك شكاري وناقه برسر خود كذاشته ويوم طلق روز خوش هوا نه كرم ونه سرد ليلة طلق كذلك وطلق بن علي بن طلق وطلق بن خشاف وطلق بن يزيد صحابيان اند وطلق بن حبيب عزيري تابعي وطلق الوجه مثلثة خندان وكشاده روي و طلق اليدين بالفتح وبضمتين جوانمرد كشاده دست و طلق اللسان بالفتح والكسر تيز زبان ولسانٌ طلقٌ ذلق زبان تيز وفصيح وعرسٌ طلق اليد اليمني اسب كه در دست راست ان سپيدي نباشد خلاف محجل

طَلقة بالفتح نام اسپي وليلة طلقة شب نه كرم ونه سرد

طِلق بالكسر حلال ودو ايتي هو لك طلقا واعطيته من طلق مالي يعني خالص وجيد ونيز بري وبيرون توانستن طلق اي خارج وبري

طَلِق ككتف خندان وتازه روي ولسانٌ طِلقٌ زبان تيز لسان طُلُق كعنق زبان تيز وفصيح ولسان طُلَق كصرد مثله

طَلَق بالتحريك بند از پوست خام يا غام است ومنه الحديث الحياء والايمان مقرونان في طلق اي هما مجتمعان في حبل شديد القتل وجهد وسير براي وارد شدن بر اب وهوان يكون بين الابل وبين الماء ليلتان فالليلة الاولى الطلق لان الراعي يخليها الى الماء ويتركها مع ذلك ترعى في سيرها والابل تبعد التحويز طوال وفي الليلة الثانية قوارب ونيز طلق درد وغلاف زه اطلاق جمع وشرم وكياهي است كه در رنكها بكار ايد وان اسپ يقال عدا الفرس طلقا اوطلقين يعني دويد يك يا دو تك ويقي فلان حبس طلقا وبضمتان وقد يخفف يعني بندي بلا قيد كرد يدو دوايي است كه ضماد ان نافع سوختكي اتش است مشهور دران سكون لام يا ان غلط است معرب تلك وحكي ابو حاتم طلق كشلف وان سنكيست براق بهندي ابرك وچون ان را بكوبند تو بر تو جدا شود و كاهي ان را در دنابد انها پاي خام بجاي ابكينه بكار برند اجوده اليماني ثم الهندي ثم الاندلسي والحيلة في حلان يجعل في خرقة مع حصوات ويدلي في الماء الفاتر ثم يحرك برفق حتى يتحلل ويخرج من الخرقة في الماء ثم يصفى عنه الماء ويشمس ليجف

طَلقة كهمزة مرد بسيار طلاق دهنده طليق كسكيت مثله طالق زن رها شده از قيد نكاح طلق كركع جمع وناقة طالق ناقة بي مهار برسر خود كذاشته يا متوجه بطرف اب يا ناقه كه او را اعبد كشتابا روز دوشند وبيچه طالق ميش برسر خود كذاشته

طالقة زن وارسته از قيد نكاح طُوالق جمع وشتر ماده برسر خود كذاشته يا ناقه كه شبانه رهچ خود بكذارند و برابندود وشد وليلة طالقة شب نه كرم ونه سرد ليال طوالق

طالقان كجا ايران شهريست ميان بلخ ومرو روذ از ان شهر است ابو محمد محمود بن خداش طالقاني وشهريست يا شهرهاست ميان قزوين وابهر از انجاست صاحب اسمعيل بن عباد

طلاق كسحاب رها شدن زن از قيد نكاح

طليق كامير خنده وكشاده روي ورجل طليق اللسان مرد تيز زبان ولسان طليق زبان فصيح ونيز طليق اسير رسته ورها كرده وطليق الاله بادشاه

طُليق بن سفيان كزبير صحابي است

مِطلاق بالكسر مرد بسيار طلاق دهنده مطليق مثله وناقة مطلاق ناقه متوجه بطرف اب

ك طلق طلاقة كشاده ومعنى روي كرديد وطلق اليوم و الليلة طلوقة وطلاقة به اعتدال شد يعني نه كرم ونه سرد وطلقت المرأة من زوجها رها شد زن از قيد نكاح وطلقت في المخاض طلقا بالفتح بدرد زه مبتلا كرديد واين هر دو فعل مجهول ايد وطلقت الابل رها وبيچها كشتند شتران

ض طلق يده بخير طلقا بالفتح كشاده دست نيكي وطلقه الشيء داد او را ان چيز وبخشيد

س طلق طلقا دور كرديد ورفت

اطلق العدو زهر خورانيد

دشمن را واطلق بالنخلة كشيد زاد خرماين را واطلق القوم رسيد ندوبي مها وكرديد شتران ايشان ونيز اطلاق كشاد ن دست بنيكي ورها كردن بندي را از بند و طلاق دادن زن را

مُطلق كمحدث آن كه اراده سبقت دارد در اسب تاختن

طلّق النخلة تطليقا كشنيدن خرما بن را وطلّق السليم مجهولا باز كرديد روح ماركزيده در بدن او وسلامت يافت و اميد درد او وطلّق الرجل طلاق داد زن را

انطلاق منشرح شدن يقال ماتطلق نفسه لهذا الامر اي لا تنشرح ومصغر الاطلاق طليلق بقلب الطاء تاء لتحرك الطاء الاولى

تطلّق الظبي برجهت كذشت اهوكردي نكرد نابيد و تطلق الفرس شاشيد بعد رفتار وتطلقت في وجهه كشاده روي كرديدم در روي او

انطلق به انطلاقا مجهولا برده شد ونيز انطلاق رفتن وكشاده كرديدن روي وپيدا شدن شاشت و تصغير الانطلاق نطيلق و تصغير المنطلق مطيلق و مطيليق

استطلاق رفتن شكم و كرفتن زاغي واختيار كردن او ناقه را براي خود وتصغير الاستطلاق تطيليق

ط ل ل

طلّ بالفتح باران ريزه يا سبكترين وضعيف ترين باران يا نمي يا نوف ازنم وكم از باران

طلال بالكسر وطل كعنب جمع ونيز نيكو وخوش وخوش غنا ومعجب ازشب ومو واب وخرمان وشير ومرد سالخورده و مار وبكسر ونيز داشت نام وكي شير ناقه وبضم وسخن ناندن شتران راو رايكان شدن خون مقتول يا خون قصاص نا كرفتن يا قصاص ناكرفتن خون را

طلّة بالفتح مي خوشمزه وزن مرد وباد خوش ومرغزار بانم ريزه رسيده وزن سالخورده وبيهوده كوي وبدزبان و دشت سرد خوردني نوسيد

طِلاء بالكسر مثله في الكل

طُل بالضم كردن ويكوند از شير طلل كصرد جمع وشير ياخون وبيه ومنه ما بالناقة طل وقوله لتبد عضري الطلل اذا دضرب الطل فقك الله

ثم حركه وروي بكسر الطاء مقصورا من الطلال التي جمع الطل

طَلَل محركة اثر سراي وجاي خراب شده قال شعر رسم دار وقفت في طلله كدت اقضي الحيوة من جلله من اجله و كالبد هر چيزي اطلال وطلول بالضم جمع ومنه حيا الله طللك اي شخصك ودكان مانند ي از سراي كبه بران نشينند وطلل السفينة بادبان كشتي وروي ابان از مرچيزي وروي اب يقال بقيت على طلل الماء اي على ظهره

طلالة كسحابة خوشي و شادماني ونيكويي حالت وخوبي هيات وكالبد هر چيزي يقال حيا الله طلالتك اي شخصك واثر سراي وجاي خرابه شده

اطلال بالفتح ناقه يا اسپي است مزد كين شداخي را زعموا انها تكلمت لما قال فارسها يوم القادسية وقد انتهى الى النهر ثب اطلال فقالت وثبا وسورة البقرة

طلطل كامير خون رايكان رفته وشير وبو يا ازبرك درخت بوي جهود يا ان شاخ نخل يا از پوست آن يا قبله آجلة و طِلّة بالكسر وطلل كعنب

جمع ذو طلال ككتاب بحاشيا موضعي است هو بلاد بني مرة واليه سلمان بن ربيعه

طلاء كسلا خون رايكان رفته هم بمنقلبه عن ياء مبدلة من لام

طاطل كهدهد بيماري بوستة

طليطلة بضم الطاء شهري است بمغرب

طلاطل بالضم والفتح بيماري است در پشت خركه قطع كند ان را وكعلابط مرك وبيماري مهلك كه درمان پذيرد و بيماري سخت

طلاطلة كعلابطة بيماري سخت عاجز كرد الطباء والدواي رماه الله بالطلاطلة اي الداء العضال والداهية

طلطلة وطلطل بفتحهما مثله وكوشتپاره است دراز حلق يا در كرانه جاي فرو بردن لقمه و ان فرو امدن كام است كه جهت انطعام وشراب بتمام فرو برده نشود ونيز طلاطلة پدرما لك يكي از مشهوراد نبي صلي الله عليه وسلم و بيماري است در پشت خر كه قطع كند ان را وفرج مطلولحون را يكان رفته و ارض مطلولة زمين باران ريزه رسيده

ن طل الدم باطل ورايكان شد خون يا نكرفته شد قصاص ويستعمل فيه مجهولا كثيرا وطللته انا طلا وطلولا رايكان كردم خون او را و طل الارض الندي رسيد او را باران ريزه وطل حقه كم كرد حق او را يا چيز كرد او را وطل غريمه امروز وفردا كرد غريم خود را وطله اندوه دادن او را وطل فلانا باز داشت او را

س طل طلالة شكفته شد وطلت الارض مجهولا باران ريزه باريد بران

طلطله طلطلة جنبانيد ان را

امر مطل كار غير مستقيل مطل خون رايكان رفته

اطل اطلالا مجهولا رايكان رفت خون او واطل الله تا چيز كردانيد الله تعالي خون او را ورايكان كند مطل بغت ان واطل عليه برامد بران واطلت الارض مجهولا باران رسيد زمين را واطل عليه اكاه كرديد بر ان

تطالل كردن دراز كردن تا ببيند

استطلال اكاه كرديدن واز بالا بزير نكريستن

ط ل م

طُلم بالضم خوان نان نهادن طلمة بالضم نان كو ماج ومثل الطلم الضرب بيسط الكف وقيل الطلمة صفيحة من حجارة

كالطّابق يجبر عليها وفي الحديث انه عليه السّلام مرّ برجل بعابه طُلْمة لاصحابه في سفر فقدع فيها لا يصيبه حرّ جهنّم ابدًا
طُلْمُغ كه پوك دندان که از نا کردن منوال کرد آید
طالم نان پز ظَلَمة جمع
طُلّام كونا وشا هدانه
ن طَلْم الخبزة برابر و درست ساختن نان را
تطليم دست دن بزنان تا برابر وپهن كرده وقول حسّان رضی الله عنه **مصرع** يطلّمهنّ بالخُمر النّساء اى تمنع النّساء العرق عنهنّ بالخمر وروايت بطلّم ضعيف بازدود است

طلس

طلسته روی تر كردن و ظلم ناكار دانيدن
طيلسان كه زمين بی‌نشان ونشان وتاریکی وشب دیلم ليلة طيلسانة بكسرتين شب تاريك وارض طيلسان زمين بی‌آب

طلنس

اطلنسى العرق اطلنساء بر تمام بدن روان كرديدن خوی

طلنف

طلنفى كه بر كی مزد بپا كوی طلنفا بالمد مثله
جمل مطلنفى السّنام شتر سر چپیده كوهان وصاف شده
مطلنف في قبره شكاری دنبال ودر كار شود
اطلنفيت دو سپید بر زمين وكذلك في الهمز

طله

طلهة من المال اتباعی ماند از شتران
تلاه كص دار منزل يقوم في النّيام طُلّة اى مادة من المال

وادا الطّلّه وادی فی الارض الطّلح جمع
ف طلح في البلاد طلحها رفت ونيز امتنه وزمره رفت
تطلّح بحملة شدن
اطلّح بالارض امد اكاه شد

طلهس

طلهيس كغنبيل لشكر بسيار
طلهيس كسفرجل انبكی شب لشکر بسيار

طلو

طلو بالفتح بره هر جزى وبچه چهارپايان بشر والغنم بن ضربق طلوت الطّلاء اذا ربطته وحبسته
طلو بالضّم قابضن باريك اندام وكرك
طلوة بالكسر بخير بهايم
طلوة بالضّم سپيد صبح وكردن لغة في الطّليه
طلا بالفتح ار هر كه جهت بكار وجزان بسته باشد طلوان بالضّم وبهر المثله وبفطران اندوده وبچه اهو وقت زاييدن وبچه كاو وكوسفند ودر وبره حنود از هر جزی اطلاء وطلا بالكسر وطليان بالضّم وبكسر جمع
طلاوة بالضّم مثلثة خوبی وشادی وبيزاری لعيد ومنه سمعت كلاما عليه طلاوة وبادوتی وپوست تنك كه بر سر شير باسر خوز وطعام بافی مانده ودر دهن واب هر كه بحهت بيماری وجز ان بسته كردد
طلاوة بالفتح چشم داشتن و دنبال كردن
طلوة كعلوة چشم داشتن و دنبال كردن

طلى

طلية بالضّم كردن وبخران

طلاء بالضّم جمع ومنه قول بعضهم اللّحية حليته ما لم تطل عن الطّليه
طلى بالفتح والقصر كالبد لعطران ماليدن ومزد ينك بيمارا طلا جمع طليان شتاى ان وخواهش نفس يق قضى طلاه اى هواه
طلى بالكسر والقصر لذّت
طلاء بالضّم شتر ماده كه كبير ولنتر بارده كه بدان شتر را مالند طليا مثله
طلاء بالضّم پوست تنك بنبات كه از باد برجون فراهم ايد منهل طال چشمه جهر اوده براوزده وليل طال شب تاريك
طلاء ككسا قطران وهر چه ان دا بدان مالند بر جايی وميكر سيكی ومی پخج كويندان را مى پختن منصف وفي الحديث سيشرب ناس من امتى الخمر يسمونها بغير اسمها يريد انّهم يشربون النّبيذ المسكر المطبوخ ويسمونه طلاء
مدّ شنام ودسن كه بدان پاى بره بندند
طلّى كربي بيكو شيد نی از شير
طليا بالفتح كرون خی است مانند ادرفن ونام نزطلياء شتر ماده قطران ماليده وكركين
طلاء كبكاء خون
طلى كغنى بچكان بيره كوسپند
طليان بالضّم جمع وبچه پای بسته وچراد دندان تقال باستانه طلى اى قلح
مطلى كبكر الميم موضعى است
مطلاء بالكسر والمد عيقصر ومفتك يا زمين نرم كه عضا رويانند مطالى جمع وايضا ونيز مطالى جابها كه وحشيان بچه نمود زاده روى جراسند
ص طلى البعير الهناء وبه

قطران ماليد شتر را ونيز طلى پای بچه چهارپايان بشن يق طليت الطّلاء اذا ربطته وحبسته
س طلى ثوبه چركين كرديد بسيار وی
اطلى به قطران وجزان ماليد ان را ونيز اطلاء ميل كردن بسوی خواهش نفس ومنه ما اطلى نبي قطّ اى ما مال الى هواه وكر كرديدن كردن بمردن و نخوان
مطلى كهنى دائم المرض وابر كراميد دماييش باشد بچه پای بسته
تطلية قطران ماليدن شتر را وبيمار داری كردن وبيمار نمودن ودشنام دادن و سرود كفتن
تطلى لازم كرد بازی وشادمانی را ونيز تطلى قطران ماليده شد
اطلاء با لتشديد خويش را قطران وجزان ماليدن و بكى نهار را نوره بردن

باب الطّاء فصل الميم

طمث

طامث زن حائض والمذ بن طمثان بالحركة لغة نوم ايادى است
ض ن طمثها طمثا بالفتح برده خترى ان را وكاييده
طمثت المرأة حائض شدن واين معنى از نصر وسمع ايد نيز طمث نبودن هرجزكه باشد ومنه ما طمث في المرتع قبلنا احد وما طمث هذه النّاقة حبل قط اى ما مسّها عقال ودينا بكوفتا ورعنا كشدن

طمح

بنو الطّمح مركه مقبله است

طمحات الدّهر محركة وشكند سختيهای زمانه
طمح كعنب بخی اشتقال وهو بالظّاء والخاء المعجمتين وغلط ابن عبّاد
طامح زن كه بی جانب شوی در اهل خود ردود و زن نكرنده بسوی مردان وبلند از هر چيزی
طماح ككتاب سركشی يق فرس طماح وناقه طامح وناقرمانی زن از شوی
ابو الطّمحان قيني محركة ويكى شاعری است از قضاعة از بنی قين بن جسر
طماح كشدّاد از منذر وبصر ومرد ويست از بنی اسد بعثه الى قيصر فحل بامرء القيس حتّى سمّ
طماحية بالفتح وتخفيف الياء ابی است شرخ سميل
ف طمح بصره اليه بلند نكريست وبلند شد نظر او وطمحت المرأة برامد از خانه شوی و رفت نزد اهل خود بی اجازت شوی ونيز نكريد بسوی مردان جز شوی وطمح بر رفت و برد وطمح في الطّلب دور رفت
اطمح بصره برداشت وبلند كرد نكاه را
طمح الفرس تطميحا برداشت مرد ودست را وطمح بسوی بلند انداخت كير را وفي الحديث انّه نهى عن التّطميح بالبول

طمحر

طماحر كعلابط كلان شكم
طمحرير كزنجبيل كلان شكم
مطمحر كمقشعر خونريز
اطمحر كاقشعر نيك نوشيد

طمخ

طمخ بالفتح تكبر وبزرك منشى كردن يق طمخ بانفه اى تكبر والفعل من نصر

طمخر

طماخر كعلابط شتر
طمخرير كزنجبيل كلان شكم
اطمخر از بنيك نوشيدن

طمر

طمر بالفتح پوشيدن در زمين و پنهان كردن وبر جستن بسوی نشيب يا بسوی هوا طمار بالفتح طمور بالضّم مثله والفعل من ضرب ونيز طمور رفتن و در كذشتن
طمر بالكسر جامه كهنه وچادر كهنه غير پشمين اطمار جمع
طامر كصاحب كيك وطامر بن طامر انكه او را ويد و نشر را كبی ندانكه كيست
طمار كقطام وبفتح الرّاء معين منصرف جای بلند يق انصبّ عليه من طمار بالكسر عن الاصمعى وبالفتح عن الكسائى وفي الحديث فليرم نفسه من طمار اى الموضع المرتفع وقيل اسم جبل اى لا ينبغى ان يعرض نفسه للمهالك فانّه لا قد توكلت وبنات طمار كقطام سختی ودواهيه وابنا طمار دو كوه پشته است بلند
طمر كهزبر اسب نجيب بنيكو رو واسب جهنده وكرد اندام طمرة بالهاء مثله وليلنا طمرد و كوه است
طمركسكربنج وبن طمور كنسور مثله وغفلت ونادانی يق انت في طمرة الّذى كنت اى غرّتك وجهلك
طمرة الشّباب كسكرة اول جوانی
طمر كرهج اسب نيكو رو ودر

چيده وكرد اندام
طمرو قد چادر كهنه كه از پشم كوسپند نباشد وانكه چيزی ندارد ومرغيست مختلف الالوان كه اخيل مانند و اسب نجيب نيكو ويا اسب دراز پای سبك اندام يا اسب اماده دويدن وبر جستن
طمر با الكسر اسب نيكو رو و اسب اماده جستن
اطمر كاردن اسب نيكو رو و اسب اماده جستن
طومار نامه ودفتر طامور مثله طوامير جمع
مطمر كمنبر رشته دراز كه بدان اندازه كنند واقم المطمر يا محدث يعنى راست ودرست كن حديث را
مطمار بالكسر رشته بنايان كه بدان اندازه كنند ومرد كم لباس ونيز شبه ماننده يق هو على مطمار ابيه يعنى شبيه و مانند پدر است در خلق و خلق
مطامير نام اسب نعقاع بن شور
مطمورة نهان خانه زير زمين كه درو نهند طعام يا غلّه است
ن طمر المطمورة طمرا پر كرد از ان طعام وجزان وطمر الجرح اماسيد زخم
س طمرت يده اماسيد دست او وطمر في ضرسه محهو درد كرد دندان او
مطمرات الامور كمشكاتها ملاك كننده
اطمر الفرس غرموله في الحجر درا ورد اسب نره را در ماده ونيز اطمار بر جهانيدن نفلين اطمره قطره

اثار مطمرة كمعظمة چوماده دراز استوار خلقت
تطمر بوديدن وفروشتر پرده
اطمر على قرنه كانفعل از پس ان بر جست بر اسب

طمرخ

طمرخ بالكسر لقب ابی الدّعلی بن ابی هاشم او هو بالياء الموحّدة وقد مرّ

طمرس

طمرس كزبرج دروغ كوی وناكس وفرومايه
طمرسة ترنجيدن وپينا بيكی رفتن
طمروس كعصفور نان كوتاه وبره واسب كرم شتر ماهه ومرد دروغ كوی وناكس
طمرساء بالكسر غبار تنك كه هوای وغود را اشتر كرده

طمس

طامس دولو ناپديد شود طوامس جمع وناپديد كننده ودور
طامس القلب مرده دل مرد
طميس كامير شهر يست بطبرستان يا ان طمية كسفينة يا طميسة كجهينة است ونيز كور و نابينا
مطموس نابينا ومطموس العين دجال لعين انكه يك چشم را نشان ندارد
ن ض طمس طموسا نا پديد شد راه وجزان ومحو وپاك كرديد وطمست طمسا ناپديد كردم او را لازم و متعد وطمست الشّي ازيخ بر كندم ان را وناپديد كردم نشان وی را ومنه واذا النّجوم طمست وربّنا اطمس على اموالهم اى اهلكها واستبان وطمس بعينه دور نكريست

وطمس الرجل دور گردید وطمس الله النجوم برد روشنی انها را
وطمس علی بصره کور گردانید
وبرابر وبی نشان کرد
ض طمسه طماسة خرد کرد واندازه نمود ونگاه [illegible] ان را
تطمس پوشیده شدن ومحو وناپدید گردیدن خط وجز آن
انطمس انطماسا ناپدید گردید وپوشیده شد ومحو پاک کرد بخط

طمسل
طمسل کشفند دزد طماسله جمع
طملس [illegible] نقصان [illegible] الطملس ای الضراء
طملس عن المرأة طملسة عاجز [illegible]

طمش
طمش بالفتح مردم [illegible] ای الطمش هوای الناس [illegible] جمع [illegible]

طمع
طمع [illegible] آزمند وحریص وامیدوار [illegible] وطمعاء کعلماء وطماع جمع
طمع محرکه مرسوم لشکر اطماع جمع [illegible] الامیر اطماعهم [illegible] اوقات گرفتن مرسوم لشکر
ونیز طمع از وامید
طامع آزمند وحریص اطماع جمع وامیدوار
مطمع کمقعد چیزی که دران طمع کنند
مطمعة بالفتح سبب طمع
امرأة مطماع زنی که امیدوار کند و[illegible] نفس خود
س طمع فیه وبه طمعا محرکه وطماعا وطماعیة آزمند گردید
وحریص گشت وامید داشت
[illegible] طمع الرجل فلان [illegible]
[illegible] المرأة فلانة [illegible] کثیرة الخروج [illegible]
[illegible] وکذلک التعجب فی کل شیئ [illegible]
اطماع امیدوار کردن [illegible] کسیرا
تطمیع بمعنی اطماع است
تطمع آزمند وحریص شدن

طمغ
طمغ محرکه [illegible] چشم والفعل من سمع [illegible] طمغت عینه اذا کثر غمصها

طمل
طمل بالفتح افزایش
طمل بالکسر مرد پلید [illegible] شوخ چشم بیباک طمول بالضم جمع وآب تیره وجامه سبز رنگ [illegible]
[illegible]
طملة بالکسر زن ناتوان سست [illegible] لغة فی الطلمة
طملة بالضم والفتح وتحرک لای [illegible] حوض [illegible] وآب تیره [illegible] باشد وبالضم کار زشت وناملایم [illegible] فی طملة [illegible] بامر قبیح
طامل مرد پلید [illegible] بیباک
طمول کصبور مرد [illegible] باک
طمولة بالضم پلیدی وبیباکی اسم است مصدر را
طمیل کامیر [illegible]
[illegible]
طمیلة کسفینة [illegible]
طمل [illegible] پوشیده شخص
طملال بالکسر درویش [illegible]
[illegible]
طملیل بالکسر [illegible]
مطملة [illegible]
مطمول نان فراخ وتیر آلوده بخون
ن طمل الابل [illegible]
[illegible]
کردان را وطمل الدم السهم آلوده بخون تیر را [illegible]
[illegible] طمل کعنی وفرح [illegible] آلوده شد بدان
[illegible]
تطمل آلوده شدن
انطمال [illegible]
نمودن [illegible] اللصوص

طملخ
طمالخ بالفتح ابر تنک سپید وپراکنده

طملس
طملسة [illegible] تره کردن وپنهان شدن دزد چیزی وکینه داشتن
رغیف طملس کعلبس [illegible] خشک یا سیاه تنک

طمم
طم بالکسر آب یا انچه بران [illegible] آب [illegible] ودریا وعدد کثیر ومال الدنیا ومنه [illegible] فلان بالطم والرم ای بالمال الکثیر [illegible]
[illegible] مرغ نر [illegible]
طمة بالضم [illegible] خشک
طامة [illegible] باشد
طمیم کامیر اسب نیکو رو سریع وشتاب
رجل طمطم کزبرج مرد سخن ناسره گوی خلاف فصیح
رجل طمطمی بالیا مثله
طمطام بالفتح میانه دریا ومعظم ان ومعظم هر چیزی
رجل طمطمانی بالضم [illegible]
[illegible]
اطامیم بالفتح وکسر المیم [illegible] موی
ن طم الماء طما وطموما

بسیار کردید [illegible] پر کرد [illegible]
ن ض طم البئر [illegible] وبرابر کرد وطم الشیئ بسیار شد بحدی که [illegible] وغالب شد وطم راسه [illegible] ان را وطم شعره برید موی را [illegible]
[illegible] وطم الرجل طما وطمیما [illegible] یا نرم نرم رفت یا نرم نرم دوید کذا طمت الفرس
طمطم طمطمة [illegible] وسخن بزبان عجم گفت
اطم شعره وقت بریدن موی رسید
طمم الطائر طمیما فرود آمد مرغ بر شاخ درخت
استطمام وقت بریدن موی [illegible] رسیدن

طمن
طمن بالفتح امید طمون بالضم جمع
[illegible]
مطمئن [illegible]
[illegible]
اطمئنان [illegible] فی الحدیث عن النبی صلی الله علیه وسلم ثم ارکع حتی تطمئن راکعا ثم ارفع حتی تعتدل قائما ثم اسجد حتی تطمئن ساجدا

طمه
مطمه کمعظم دراز بالا

طمو
طمو [illegible] است بمصر
طمیة کغنیة کوهیست بادیه وموضعی است بر نیل مصر
ن طما البحر طموا پر شد وطما النبت [illegible] وطما الهم بلند گردید وطما الماء برآمد وبلند گردید

طمی
طمی بسیار شد آب [illegible] ودراز گردید گیاه وبلند گشت وقصد وهمت وپر شدن آب دریا وبرآمدن آب [illegible] کله فی الواو والفعل من ضرب

باب الطاء فصل النون

طنء
طنء بالکسر [illegible]
[illegible]
وجای خشک کردن خرما از سنگ ساختنه وهمت وقصد
طناة محرکه [illegible]
س طنئ البعیر [illegible]
[illegible]
ف طنأ [illegible]
[illegible]
[illegible] بوی [illegible]
[illegible]

طنب
طنب [illegible] طناب [illegible] خیمه بدان بسته شود [illegible]
[illegible]
اعلای سینه وموضعی است [illegible]
[illegible] ونیز الحدیث ما بین طنبی المدینة احوج منی الیها ای طرفیها
طنب محرکه کجی نیزه ودرازی [illegible] عیب است
[illegible]
مطنب [illegible]
جیش مطناب [illegible] لشکر گران
[illegible]
استوار کرده
طنبه تطنیبا کشیدن [illegible]
[illegible]

طنبذ
طنبذ کقنفذ دهی است بمصر [illegible]
[illegible] الملک بن مروان [illegible]
[illegible] درصعید [illegible]

طنبر
طنبور بالضم [illegible]
[illegible] شهریست باندلس

طنبل
طنبل [illegible] غافل
طنبول بالفتح [illegible] بمصر

طنثر
طنثرة [illegible] بسیار خوردن [illegible]

طنج
طنجه بالفتح شهریست [illegible] در دریای مغرب
طنوج [illegible] واحد ندارد

طنجر
طنجیر بالکسر [illegible]

دمن ملوا پزی معرب تبتا
یا تپله

طا ن ح

طناح کسحاب در قرآن است جمر
س طنحت الابل الطناح کرویده شدند و نیز فربه شدند

ط ن خ

طنخ بالکسر پاره از شب نقال مر
طنخ من اللیل ای طائفة منها
طنخة محرکة کول عقادان
س طنخة ناکوار کردید دل کرفته شد از چربی و غوزه پر کوشت
الطنخة الطنا خانا کوار دلی از زا
تطنیخ ناکوار شدن دل پیاز
طنخه اذا اتخمه

ط ن ز

طنز بالفتح فسوس کردن و الفعل من نصر و نیز طنز نوعی از
طنزة بالفتح مردی است
طناز فسوس کننده
طناز کشاد ادیبا فسوس کند
مطنزة کمقعدة بی خیر بقال انهم مطنزة ای جماعة لا خیر فیهم فینته انفسهم علیهم

ط ن س

طنس محرکة تاریکی سخت ظلمت

ط ن ف

طنف بالفتح والضم وبالتحریک و بضمتین شدی از کوه برون برامده و اینچه برآید از کوه و سر کوه الطناف و طنوف بالضم جمع و کرانهای دیوار بجنت فرو کرفته و هرچه بلند بیرون برامده باشد از بنا و پوشش در سرا و بالتحریک دوال یا پوست پاره سرخ کر بجامه اسما باشد و تهمت و الفعل من سمع طنف ککتف متهم و کم خوار

بدنیت طنفة مونث و بدل و تباه زای
س طنف الطنافة و طنوفة و طنفا محرکة با طن کردید مطنف کمحسن صاحب طنف و برابنده برکوه
ما اطنفه چه کم خوار و ناکوار وکما للسلو
رجل مطنف کمعظم مرد متهم
طنف نفسه الی کذا اطنفها با ارزو حرص فریب کرد نفس خود را و نیز طنیف متهم کردن و خار و خسک بر دیوار نهادن
تطنف کا کرد و انتظار کردن نوبه الطنف نفی الحق ای ما اشرف و پوشیدن
وامد کبیرا بو مو شطنهم ای بغشام

ط ن ف س

طنفس بالکسر هویکاره و ناخوش منظر و زشت روی
طنفسة مثلثة الطاء والفاء و بکسر الطاء و فتح الفاء و بالعکس کسترد نی است معروف بوریا مانند از شاخ خرما بر چین یا بکر طناطس جمع
طنفسة رشت خوی کردید بعد نیکوئی و پوشید زنجانه بسیار

ط ن ف ش

طنفش کجعفر مرد سست و ناتوان
طنفشی بالیا المثلثة مثله
طنفش عینه طنفشه چشم را کوچک کرده نکریست و چیزی و نیز نکریست

ط ن ن

طن بالکسر تنک از نی بنک شیرین
طن بالضم اندام اطنان و طنان بالکسر جمع و سر بار که بالای دو

عدل نهند و پشتواره نی و هیزم و مانند آن طنة یکی
طنی بالضم و تشدید یا آمرد شداد پر کوشت
طنطنة بانک آواز و دف و زخم و بزان را و حکایت آواز طنبور و مانند آن و آوازه
طنین کامیر آواز مکس و بانک دف و چنکال و بط و بزان
رجل و طنطان بالفتح مرد با فریاد و فضان
ن طن طنینا بانک آورد دف و بزان را و طنین الطشت بالید
امدنش لازم است و متعدی
و طن فلان طنیتا مرد
اطنان بریدن نقال اطن الضربة بالسیف فاطن ساقه ای قطعها
قال بعضهم یراد به الصوت القطع و بانک آورد دف و بزان را
تطنین بانک در آوردن

ط ن و

طنو بالفتح کنز بدن و عیا بالضم نافرمانی والفعل من سمع

ط ن ی

طنی بالفتح تهمت و خاک بر زرد و بیماری و چیز لاو و خزیدن درخت یا باران یا فرو خفتن بار درخت خاصه
طنو بالکسر نافرمانی اصل است طنی او ابی است
طن کتف برچسبیده سپرز به پهلو از تشنکی طنی مثله
طناة نفاکان جمع طنی است
س طنی الیه طنی زنا کرد و طنی به جوره در کشت ور از و تمادی کرد و طنو بنید در چسبید سپرز به پهلو چپ از تشنکی و نیز طنی به شدن از کزیدیک که ژم
اطنی فلانا اطناء دنجای

کشتنکاه رحم رسانید فلان را و اطنی بید خواهش کرد بطرف طنی و شک و میل نمود بطرف مرض
خوابیدیه جهت سستی و حیات لا تطنی یعنی باقی نمیماند کزیده ان
طنا اسم است از آن و نیز طنا در کذشتن از نام هائی شتبا و بر چسبید سپرز و شش بپهلو از تشنکی و مرض بدن و فرو خفتن
از لغات اضداد است
طناة تطنیة علاج طنی نمود
و طنی بعیر و داغ کرد در پهلوی وی

باب الطاء فصل الواو

ط و ء

طاءة کطاعة دور دور شدن در چراکاه یقر فرس بعید الطاءة و از آن است طی کبیس بید و بطی ازمن نطاء یطوء اذا ذهب و جاء والعبتر الیه طائی و القیاس طیئی کطیعی حذفوا الیاء الثانیة فبقی طی فقلبوا الیاء الساکنة الفاء کطائی و ای طاءة کعنده مثله
کوئید مابها طوئی بالضم یعنی در آن کسی
س طاء فی الارض رفت نامدید رفت
تطاءة الی ها کرانکردید بسوی

ط و ح

نیت طوح محرکة تشد دور دراز
طوائح شدائد و مهلکات
مطوح بالکسر چوب دستی
مطاوح جایهای انداختن و جایهای هلاک
ن طاح طوحا هلاک کردید یا قریب بهلاک شد و رفت و ساقط کردید در جهان و سر کشته شد طاح یطیح لغة فی الکل و هی افصح

اطاح شعره افکند موی را و اطاح الشیء نیست نمود و بربادان دا
طوحه و به تطویحا انداخت او را اندر هوا و هوس و طوح بر انکیخت وی را بر فتن در دیار و جایکاه و نیز تطویح سر کشتی و پریشان نمودن و آواره کردن در جهان و اینجا انجام بردن و هلاک ساختن و بتی طوحته الطوائح ای قذفته القواذف ولا یقال المطوحات و هو نادر و بعضا ذدن و فرستادن بجائی که از آن امدن نتواند
مطاوحه همدیکر را انداختن
تطوح فی البلاد سرکردان کردید در جهان و اینجا انجا انداخت خود را و امد و رفت
تطاوحت بهم النوی بود انداخت ایشان را نوی

ط و خ

طوخ بالضم جهار ده موضع است بمصر
ن طاخه طوخا تهمت کرد وی را بقول یا بفعل

ط و د

طود بالفتح کوه یا کوه بزرک اطواد و طودة بالکسر جمع و دلیل تودة بلند بر امده و نام مزدی و نام کوهی که از آنا عزم بطرف صنعاء میرود و شهری است بصعید و ابن الطود خرسنک که از کوه بر افتد
طادکران مرد پا باشد و شر خواهان ماده
مطادة دشت و رود دراز مطاود جایهای هلاک
ن طاد طودا پایند و قرار کرفت
مطود کمعظم دور و بعید

طود تطودا بلند کردن کردید و رفت و طود فی البلاد امد در کوهها
تطود کرد کردیدن و رفتن در جهان
بناء منطاد بنا بلند
انطیاد بجانب بالا رفتن در هوا

ط و ر

طور بالفتح یکبار اطوار جمع قال الله تعالی خلقکم اطوارا قال الاخفش ای طورا نطفة وطورا علقة و طورا مضغة و نیز طور مثال و مقابل چیزی و حد و قدر و نهایت آن یقال فلان عدا طوره ای حده و مقدار و حد فاصل میان دو چیز و نوع و صنف یقال الطوار ای اصناف مختلفون و نیز طور پیرامون چیزی کردند
طوران مثله و نزدیک شدن بچیزی و الفعل من نصر یقال الطا بها ای قرب منه
طور بالضم کوه و پیرامون سرا و صحن و نهایت چیزی و کوهی است نزدیک ایله منسوب بسوی سینا و سینین و کوهی است بشام منسوب بسینا یا بقول و کوهی است بقدس بطرف راست مسجد و کوهی است دیکر جانب قبله مسجد و در آنست قبر هارون علیه السلام و کوهیست براس العین و کوهی است بکر و شهر بطبریه و شهر ستانی است عصر انقلیم و شهریست بنواحی نصیبین
طورین بالضم دهی است بری
طوری بالضم وحشی از مردم و مرغ و کبوتر و ما بها طوری نیست در آن کسی
طوری کبینه قال ابن الفرج الطیر

اطور کاحمد حد و طرف چیزی
اطورین بفتح الواو و تکسیر در کرانه یقال لغ فی العلم اطوریه ای اوائله و اواخره و لزمته الاطورین کنایه از ویمغی تنکی و بلا و بیدار
طوار بالتشدید مثله یقال این چیزی و مثال آن و منطور الدار و یکسر فراخی و دراز این سرای
طوار کغراب چیزی معقود طواران بالضم جهی است بجرات ورده است بنواحی بلاد ابن تکش است پسند
طوران بالضم مرغ و کبوتر و وحشی و مردم و بتو ما بها طورانی ای احد
طوطر به طوطرة افکند مرا مرة بعد اخری

ط و ن

طوان کغثمان رزم و کلان انار از مردم و بزان

ط و س

طوس بالفتح یا خوبی و نادکی چهره بعد بیماری و خوبی کشدن والفعل من نصر و یا سپر کردن
طوس بالضم دوام و همیشکی چیزی و دوائیست که جهت حفظ خوش خورند و شهریست
طواس کخاب و شبی است ای شبی از شبهای محاق و نشکه بدان ایست خوند
طاوس پرنده است پرنکار بلاد عجم تصغیر ان طویس است بعد حذف زیادات اطواس و طواوین جمع و مرد خوب و نیز بلغت شام و سیم و زمین سبزه مرکونکا و ابو عبد الرحمن طاوس کیسان یمانی مولای بحیر و ینان خیر ارکبان تابعیان است
طواوین دهی است بنجارا
طوین کزیر مختی بود در مدینه کنیت و ابو عبد النعیم فنات طاوس مرکا مخنث شد

طویس نامیدند و هو اول من غنی فی الاسلام و منه المثل هو اشام من طویس و کان یقول ان امی تمشی بالنمائم بین نساء الانصار ثم ولدت فی لیلة مات فیها رسول الله صلی الله علیه و سلم و فطمت یوم مات ابو بکر و بلغت الحلم یوم مات عمر و تزوجت یوم قتل عثمان وولد لی یوم قتل علی فمن مثلی فی نعمته ابن عبد النعیم انا طاوس الجحیم انا اشام من یمشی علی ظهر الحطیم
مطوس کمعظم نیک خوب و یا از هر چیزی
تطوس بر من و منه ما ادری ای من طوس به ای این ذهب
تطوست المرأة آراسته شد زن و زینت کرد

ط و ش

طوش بالفتح سبکی عقل
طوش تطویشا امر و نو عزما کردید از خود را

ط و ط

طوط بالضم مار و پنبه و مرد بلند بالا و باشد و شتر مرو خورند و بزه و مرد سخت بیکار و خصوصا و دلیر و کشن و نیز سخت
اطواط جمع
طیط بالکسر مرد درازبالا و احمق و نادان و کشن و نیز شهوت
طاط مرد دراز و دلاور و کشن تیز شهوت و با بانک
طائط کشن تیز شهوت و با بانک و مرد سخت خصومت و دراز
طواط کغراب مرد شجاع
طیطان کیهان کسی تنای جمع طیطانة یکی
طیطوی بالکسر و فتح طا و کتیوی نوعی از مرغ سنکخوار

یا غیر آنست
طیوط بالضم مبخنی
ن س طاط الفحل طوطا و طیوطا و نیز باشتیه نیز شهوت کرد یا یکشن و بانگ کرد

طوع

هو طوع یدیک بالفتح یعنی او مطیع و منقاد بر تو است و فرس طوع العنان ایضا نرم و رام
طوعة بالفتح از اعلام زنان است لا ینصرف و ابن طوعة فزاری و ابن طوعة شیبانی شاعر اند
طائع فرمان بردار
طوعة کهمزة مرد فرمان بردار کسر
طاعة بند کی و از اسمان نان است و حمید بن طاعة شاعر
طائع فرمان بردار و خواهان و منه جاء فلان طائعا غیر مکره
تلیع کرکبن مثله طوع کرکع جمع
طواعیة کراهیة اطاعت بند کی یقال انه حسن الطواعیة کالثای حسن الطاعة
مطواع بالکسر فرمان بردار
ف ن طاع له طوعا و طاعة بالفتح فرمان برداری کرد و منقاد شد و طاع له المرتع فراخ علف چراگاه
المرتع المطاع آنکه حق او در منع حقوق مطیع و فرمان بر وی باشد
اطاع الشجر اطاعة رسانید درخت میوه او بر چیدن آماده کرد و نیز اطاعة فراخ علف شدن چراگاه و فرمان بردار کردن
تطویع آسان نمودن کاری بر کسی و توانا نمودن بر کاری و منه قوله تعالی فطوعت له نفسه قتل اخیه یعنی آسان کرد و توانا نمود پابی بسوی کشتن و فرمان
برداری نمودن یا دلیر کردن او را و اعانت کردن و بپذیرفتن حکم وی را
مطاوعة فرمان برداری کردن و سازواری نمودن با دیگری و نزد نحاة آمدن فعلی بر فعل دیگر حیثیت لا تلتبس بپذیرفتن مفعول اثر فاعل فعل کذا فاعل نابی لیست اثر فاعل فعل اول را
مطوعة آنها که بطوع جهاد کنند بی آنکه واجب کرده باشد بر ایشان و منه قوله تعالی الذین یلمزون المطوعین و اصله المتطوعین فادغم التاء فی الطاء
تطوع توانایی نمودن از خود و انچه نه فریضه باشد ادا کردن و منه صلاة التطوع ای النافلة و کل متنفل خیر متطوع
تطاوع نرم کردنی نمودن توانایی
تطاوع لهذا الامر حتی تستطیعه
استطاعة توانستن قال الله تعالی فما اسطاعوا ان یظهروه یحذفون التاء استثقالا لها مع الطاء و یکرهون ادغام التاء فیها فتحرک السین و هی لا تحرک ابدا و قرء حمزة فما اسطاعوا بالادغام فجمع بین الساکنین و بعض العرب یقول استاع یستیع بحذف الطاء استثقالا و بعضهم یقول اسطاع یسطیع بقطع الهمزة یرید اطاع یطیع و یجعل السین عوضا من ذهاب حرکة عین الفعل
انطیاع فرمان بردار شدن

طوف

طوف بالفتح شناوران مشکها دم کرده باهم بسته مانند سطح ساخته که بوی از آب گذرند و اسباب خود را بر همه بار کنند و منه الحدیث لا یصلین احدکم و هو یدافع الطوف و البول
رجل طاف مرد بسیار طواف
آخذه بطوف رقبته بالضم و بطاف رقبته و قد مر فی الصاد
طائف پاسبان شب و نام شهری است نیکو در زوادی که ابتدای آن از لیم و انتهای آن از ماه و هط که دو روز راه است سمیت لانها طافت علی الماء فی الطوفان او لان جبرئیل علیه السلام طاف بها علی البیت او لانها کانت بالشام فنقلها الله تعالی الی الحجاز بدعوة ابرهیم علیه السلام او لان رجلا من الصدف اصاب دما بحضرموت ففر الی وج و حالف مسعود بن معتب و کان له مال عظیم فقال هل لکم ان ابنی طوفا علیکم یکون لکم ردءا من العرب فقالوا نعم فبناه و هو الحائط المطیف به و خانه کعبه این کوشه از آنها است و انقطاع زدیک استخوان پست یا مانند آن استخوان است و کنار هر چیز طرف خر من باشد و سنگ از کوه بیرون جسته و خادم که بنرمی و عنایت خدمت کند
طائفة پاره و گروه از هر چیز قال الله تعالی و لیشهد عذابهما طائفة من المؤمنین و قال ابن عباس الواحد فما فوقه یا ان یک تا هزار یا کمتر از آن یا ظاهر دو مرد یا یک مرد پس بمعنی نفس باشد و ناحیه و جانب چیزی
طواف کشداد خادم که بنرمی و عنایت خدمت کند و ابن عباس و بنیاو ذو الطواف وائل حضرمی است
طوفان بالضم باران سخت و آب بسیار که همه را بپوشد و مرگ شتاب و سریع و فتل و سیل سیل یا آب کیار زمین بر آید و همه را غرق کند و منه فاخذهم الطوفان و قیل الغرق
و قیل کثرة الماء و قیل العذاب و هر چیز بسیار که احاطه کند تا جماعت را طوفان نیز یکی و شب یا شب بسیار تا بنیک
مطاف بالفتح جای طواف کردن
ن طاف حول الکعبة و بها طوفا و طوافا و طوفانا بالتحریک و تطوافا بالفتح گرد وی برآمدن کعبه گشت و طاف طوفا بجای کاه شد حیلیک آنکه اخت و طاف علی نسائه دور گرد بر انها و هو کنایة عن الجماع و طاف بی خیال در خواب آمد مرا شخصی و فی الحدیث لیس بینه و بین الطواف احد یرید بالطواف المطاف و نیز طوفنا مدن خیال در خواب
اطاف به فرو آمد بوی و نزدیک کردید و احاطه کرد
طوف الشیء تطویفا و تطوافا گرد چیزی گردید بشدت للمبالغة و نیز طواف و تکثیر فیه و التجنح خاشک بدان طواف کنند
تطوف گرد چیزی گردیدن
اطیاف بتشدید طاء پلیدی انداختن و بجاجتگاه شدن
استطافه پیرامون چیزی گشتن

طوق

طوق بالفتح گردن بند و هر گرد که بر چیز بر آطواق جمع و کشیکی و توانایی و رسنی که بدان بر بالای درخت خرما بر آیند و مالک بن طوق صاحب خبر فرات است که در زمان هارون الرشید بود و فی المثل کبر عمرو عن الطوق در حق شخصی گویند که ملازم چیزی کرده که کنز از مرتبه او باشد و هو عمرو بن عدی بن نصر ملک من ملوک حمیر و کان

خاله جذیمة الابرش جعل علما من ابناء الملوک یخدمونه منهم عدی و کان جمیلا فعشقته رقاش اخت جذیمة فقالت له اذا سقیت الملک فسکر فاخطبنی الیه ففعل عدی بجذیمة و الطف له فلما سکر قال له سلنی ما احببت قال زوجنی رقاش اختک قال قد ملکت فعلمت رقاش انه سیکر اذا افاق فقالت للغلام ادخل علی اهلک ففعل فاصبح فی ثیاب جدد و طیب فلما رآه جذیمة قال یا عدی ما هذا قال انکحتنی اختک البارحة قال ما فعلت و جعل یضرب وجهه و رأسه و اقبل علی رقاش و قال حدثینی و انت غیر کذوب ابحر زنیت ام بهجین ام بعبد و انت اهل لعبد ام بدون و انت اهل لدون قال بل انت زوجتنی کموا کریما من ابناء الملوک فاطرق جذیمة فلما علم عدی بذلک خاف فهرب و لحق بقومه و مات هنالک و علقت منه رقاش و اتت بابن سماه عمرا و تبناه و احبه حبا شدیدا و کان لا یولد له فلما ترعرع کان یخرج مع الخدم یجتنون للملک الکماة فکانوا اذا وجدوا کماة خیارا اکلوها و اتوا بالباقی الی الملک و کان عمرو لا یاکل منها و یاتی به کما هو و یقول هذا جنای و خیاره فیه اذ کل جان یده الی فیه ثم انه خرج یوما و علیه حلی و ثیاب فاستطیر و فقد زمانا فضرب فی الآفاق فلم یوجد و وجده مالک و عقیل ابنا فارج رجلان من بلقین کانا متوجهین الی جذیمة بهدایا فبینما هما نازلان فی السماوة انتهى الیهما عمرو بن عدی فسألاه من انت فقال ابن التنوخیة فقالا لجاریة

معها اطعمینا فاطعمتهما فاشار عمرو الیها ان اطعمینی فاطعمته ثم سقتهما فقال عمرو اسقینی فقالت الجاریة لا تطعم العبد الکراع فیطمع فی الذراع ثم انهما حملاه الی جذیمة فعرفه و ضمه و قبله و قال لهما حکمکما فسألاه منادمته فلم یزالا ندیمیه و بعث عمرا الی امه فادخلته الحمام و البسته و طوقته طوقا کان له من ذهب فلما رآه جذیمة قال کبر عمرو عن الطوق فذهبت مثلا
طوقة بالفتح زمینی است گرد نرم میان زمین سخت و درشت
طاق اینچه خمیده باشد از بنا معرب تاک طاقات و طیقان جمع و نوعی از جامه و چادر و پیره و شهری است بطخارستان و قلعه است بطبرستان و به سکن محمد بن نعمان شیطان الطاق و سنگ برزک بیرون آمده از کوه و کذلک فی البئر و ما بین هر دو چوب کشتی و یقال طاق نعل و طاقة نعل و خاتم ریحان
طاقة توانایی اسم است اطاقه را و یکتا از رسن و یک دسته موی
طاقی سنگ بیرون بر آمده از کوه و از چاه
طائقان مثنی دو جای است در بلخ
آطواق شیر ما رجیل و موی کردیدا شکرا معتدلا مما یبرز للریح فان برز افرط سکره و اذا دام من ارنبة انفه عطل فان بقی الی الغد کان اثقف غلام
ن طاقه طوقا و اطاقه و اطاق علیه اطاقة توانا بی و توانستن بر چیزی و طاقه و علیه
مطوقة کمعظمة کبوتری که در گردن او طوق باشد و قمری و مرزک که گردن طوق دار داشته باشد
طوقته تطویقا تکلیف داده توانانیدم او را بچیزی که فوق طاقت
اوست و طوقنی الله اداء حقه توانا کند مرا خدای بر ادای حق او یا توانا کرد و طوقته نفسه آسان ساخت و اجازت داد و اسان نمود و نیز تطویق والی کردانیدن باحتی و طوق در کلوی کسی انداختن و کردن بند پوشانیدن
تطوق کردن بند پوشیدن و قرئ علی الذین یطوقونه بتشدید الواو یعنی کردانیده شدهاند طوق در گردنهای ایشان و یطوقونه بتشدید الواو و اصله یتطوقونه را کره ادغام نمودند و یطیقونه اصله یطیوقونه بدل کردند و یطیقونه اصله یطیوقونه علی یفیعلونه و اوها را یا کردند

طول

طول بالفتح فزونی و توانایی و توانگری و دستگاه و فراخی
طول بالفتح و الضم عمر و مندکانی یا غیبت و درنگی طیل بالکسر مثله یقال طال طولک و طیلک ای مکثک او عمرک یا و غیبتک و یقال لا اتیک طول الدهر منتشر
طیلة بالکسر عمر و مندکانی تو طال طیلتک یعنی دراز شد عمر تو و کذا مکثک و غیبتک
طول کعنب و طیل بالیاء و قد نشده لامهما فی الشعر ای بند شتوبا رسن دراز که بدان ستور بلف بندند تو ارخی للفرس طوله یعنی دراز کن رسن آن را و طال طولک و طیلک یعنی دراز شد عمر تو یا درنگی یا غیبت تو
طول کصرد عمر آبی یه و منه تقطال الطولک و التبع الطول جمع طولی است و آن سوره بقره و آل عمران و نساء و مائده و انعام
و اعراف و هفتم سوره یونس یا انفال و براءة هر دو زیرا که هر دو یک سور شمرند بصاحب یکلا
طول محرکة درازی لیغ برین شتر یا عام است
طالة مادهٔ خر
طوال کسحاب غایت زمان یقال لا اتیک طوال الدهر و یضم و یقال طال طوالک و طیالک ایضا ای عمرک او مکثک او غیبتک و طوال الدهر دراز
طوال کغراب دراز و تمام که طوالة کثمامة موضعی است یا چاهی است و نیز اسپی است بنی ضبیعة بن غزاره و ابو طوالة عبد الله بن عبد الرحمن تابعی است
اطول دراز تر و فاضل تر و افزون تر اطاول جمع بیز اطول شتر که لب زیرین او دراز بود و بنو الاطول بطنی است
طولی کطوبی زن دراز از زنان آطول است و حالت و مرتبه بلند
طول کصرد جمع طائل فزونی و توانایی و توانگری و دستگاه و فراخی طائل مثله فی الکل و نائده و لا یستعمل فی هذا المعنی الا فی النفی یقال لا طائل فی هذا الامر و ما هو بطائل یعنی نیست فزونی در وی یا کاری است و لم یحل منه بطائل یعنی حاصل نشد از آن فائده و ضربه بسیف غیر طائل ای غیر ماض و لا قاطع و نیز طائلة کینه یقال بینهم طائلة ای عداوة و ترة
طویل کامیر دراز طویلة مؤنث طوال و طیال بکسر هما جمع و حمید الطویل مولی طلحة الطلحات تابعی است و نیز طویلة

لغم
سفیر سر که ... بیشتر ... و در هر ... اعراض ... فروکذارد ... که بیغ بدن لغم ...

نام بحری از بحور شعر است مرکب
از دو جزو مکرر فعولن مفاعیلن
فعولن مفاعیلن لغة مولد است
طوبلة کیفیته رسن که بدان
پای ستور را ببندند یا رسن دراز
که ستور را در علف ببندند و
زن دراز بالا وفی المثل ضربه
عن طوبلة یعنی بگزر ما از بخلت
در اختصار کلام استعمال کنند
ونیز طوبلة مرغزار است بعمان
یک کروه در عرض وسه کروه
در طول و در آن بکیرها است
مرابیان را
طول کنگر مرغی است دراز پای
طیلة الربع ککیته بادنجه
طول کدرهم رسن دراز که
ستور را بعلف بندند و در
کشیدن پای ستوران بندند
طوال کرمان نیک دراز
مطول کمنبر کبر و رسن مطاول
جمع ومطاول الخیل ارسانها
ل طال طولا بالضم دراز شد
یق طال الشیء وطلتنا اصله
طولت نقلت الضمة للطاء و
قطعت الواو لاجتماع الساکنین
ولا یجوز ان تقول منه طلته
لان طلت لا یتعدی فان اردت
تعدیته قلت طولته وطلته
واما قولک طاولنی فطلته فانما
یعنی بذلک کنت اطول منه من
الطول والطول جمیعا
ن طال علیه منت نهاد
بروی ونیز طول بالفتح فزونی کردن
برکسی وفخر نمودن وغالب آمدن
در درازی ومنه فی حدیث
استسقاء عمر فطال العباس
عمر ای غلبه فی طول القامة وکان
عمر طویلا وکان العباس اطول منه
واحسان کردن صلته بعای و
یقال طال ما انتظرتک در مدتی
که چشم میداشتم تو را ادخلوا
علیها لیصح ترکیب الفعلین
بلا واسطة والا لما صح ان تقول
طال ما انتظرتک فلما دخلت ما
صیرتا الفعل مصدرا ای طال
انتظاری ایاک
آطاله اطالة واطوال دراز
کرد او را واطوله علی الاصل
واطالت المرأة بچکان دراز بالا
آورد دن یا زائید یکی فرزند
بلند بالا وفی المثل ان
القصیر یطیل و هو [illegible]
کما فی الصحاح
طول لها تطویلا دراز فرو
هشته کرد رسن ستور را در
چراگاه وکذا طول فرسه وطول
له مهلت داد او را ونیز تطویل
دراز نمودن
مطاوله نبرد کردن بدرازی
وبفضل وتوانائی و [illegible]
ودرنگ کردن در کاری
تطاول کردن دراز کردن [illegible]
تکرشدن بچیزی و کردن کشیدن و
تکبر نمودن و بلند کردیدن
وافزون شدن وفخر نمودن در
درازی بنا و بلندکان
تطول علیهم منت نهاد برایشان
وفضل وفزونی نمود
مستطیل دراز وفراخ اقول
استطالوا علیهم کشتند بیشتر
از آنکه ایشان کشته بودند ونیز
استطالة دراز شدن و تکبر
کردن و بلند کردیدن

طوم

طومه بالضم مرگ و بلا و
سختی و سنگ پشت ماده

طون

طوانه کنانه موضعی است

طوی

طوی کج کرسنگی و خیل
طوی بالضم والکسر وادی بشام
بشام ینصرف ولا من صرف
جعله اسم وادی ومکان منکرو
من لم یصرف جعله بلدة وبقعة
معرفة وذو طوی مثلثة الطاء
وینون موضعی است نزدیک مکه
طیته بالکسر نورد دراز و[illegible]
نورد ومنه یقال انه لحسن الطیة
ونیت قصد وحاجتی که قصد
بدان دارد یق مضی لطیته
ای لنیته التی انتواها وبعدت
عنا طیته ای مقصده ومنزله
الذی انتواه
طایه بام وخشک کردنگاه
خرما وخرسنک در زمین [illegible]
وزمین کدر از سنگ [illegible]
طوی کغنی چاهی است در پی
کوه وچاه از سنگ [illegible]
وپشتواره از سلاح ومتاع
وساعتی از شب
طوئه راز وقصد [illegible]
از سنگ
آطواله بالفتح دهی است بیمامه
واطواء الناقة نوردهای پیه
کوهان ناقه
رجل طیان کدکان مرد کرسنه
طاو کرسنه طوشله وکرسنه
دارنده خود را طاوی مثله
بهیا ونیز طوی مرد لاغر شکم
قال فقام فادنی من وسادة
وسادة طوی البطن ممشوق
الذراعین شرجب
طیان کرسنه
مطاوی الحیة نوردهای مار
وکذا مطاوی الامعاء والشحم و
البطن والثوب مطوی [illegible]
است
ض طوی الصحیفة طیا
نوردید ودر نوشت نامه را
وطوی الحدیث پوشید سخن را
وطوی کشحه عنی روی کردانید
از من ومفارقت کزید وطوی
القوم نسبت [illegible] امدند
ایشان یا انجام نمود ایشان
وطوی کشحه علی امر نهان کرد
کار را وطوی البلاد طی کرد
را وطوی الله البعد لنا نزدیک
نمود وطوی الله عمره تمام وفنا
کرد عمر او را ونیز طی [illegible]
خود را وانکذاشتن ساکن چهارم
از مستفعلن ومفعولات
س طوی [illegible]
چیزی را
اطواء نخوردن چیزی و اکرسنه
داشتن خود را
اطوی بتشدید الطاء پیچیده
شد
تطوی الحیة حلقه زدن مار
انطواء نوردیده کشتن

باب الطاء فصل الهاء

طهب

طهب محرکة [illegible]
[illegible]

طهبل

طهبلة دختر دوشیزه

طهث

طهثة بالضم مرد سست
کوشت و فربه باشد

طهج

طهوج [illegible]

طهر

طهر بالضم پاکی از حیض و جز آن
اطهار جمع
طهرة بالضم پاکی و پاکیزگی اسم
است طهارت را
طهر ککتف پاک طهرون
جمع
طاهر پاک اطهار جمع ورجل
طاهر الثیاب مرد پاکیزه کار
ثیاب طهاری جمع بر غیر قیاس
کویا جمع طهران است وامرأة
طاهر بی هزن پاک از
حیض وامرأة طاهرة من الدنس
پاک از نجاست و از عیوب

منفعت ونیز اطهار ایام پاکی
زنان از حیض
طهور کصبور طهارت کردن
و آب صبی و آنچه بدان طهارت
کنند از آب و جز آن و پاک و پاک
کننده
طهیر کامیر پاک طهراء وطهار
جمع
احمد بن حسین طهیر موصلی
کبیر محدث است
طهران بالکسر دهی است باصفهان
ودهی است بری
مطهرة بالکسر والفتح ظرفی که
بدان طهارت کنند و آب
دان وغسل خانه مطاهر جمع
وبالفتح سبب طهارت ومنه
الحدیث السواک مطهرة للفم
مرضاة للرب یعنی مسواک سبب
پاکی دهن است و خوشنودی
خداوند جهان است
ن ک طهر طهرا بالضم و
طهارة بالفتح پاک کردید و
طهرت المرأة منقطع شد حیض
زن ونیز غسل آورد یا انقطاع
خون و جز آن
ف طهره طهرا دور کرد
آن را
تطهیر پاک کردن وشستن یق
طهره بالماء و پاک کردن از
معصیت
تطهر پاک شدن وغسل کردن
زن از خون و جز آن یق تطهر
بالماء وپرهیز کردن از کناه و
از هر زشتی
اطهر اطهرا در اصل تطهر
بود تا را بطا بدل نموده ادغام
نمودند وهمزه را در اول در
آوردند از جهت امکان نطق

طهرمس

طهرمس بضمتین وفتح المیم
[illegible]
[illegible]

طهس

ف طهس فی الارض در آمد
در آن یا [illegible] وما
ادری این طهس [illegible] که بکجا
رفت وکذا ما ادری این طهس به
بمجهولا

طهش

طهش بالفتح تباه کردن کار و
درهم کردن مرد کار شروع کرد
خود را در دست خود یا بدست
غیر والفعل فتح
طهوش کصبور نام مردی

طهف

طهف [illegible] گیاهی است نرم
[illegible] در زمین کارند ودانه
آن را [illegible]
[illegible]
[illegible]
طهفة بالفتح صلیان بلند
ودراز وسر آن و آن گیاهی
است از کیاهی است که در [illegible]
[illegible]
وطهفة بن ابی زهیر نهدی صحابی
است طهفة بن قیس [illegible]
[illegible]
[illegible]
طهفنا الکسر [illegible] از هر چیزی
طهاف کطاب ابر بلند بالا
طهافه کتانه پوست تنک
مانند سرشیر
الطهف [illegible]
کیاه صلیان والطهف [illegible]
[illegible]
والطهف فی کلامه سهل و آسان
کرد سخن را و واضح و پیدا کفت
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

طهفل

طهفل [illegible] نان ارزن را
[illegible]

طهق

طهق بالفتح شتافتن والفعل
من فتح

طهل

طهل بالفتح [illegible]
ومزه
طهلة بالضم [illegible]
نازک
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
طهیلة کسفینة مثله [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
طهیلة [illegible]
س ف طهل الماء طهلا
برکردید [illegible]
تطهل برکردیدن [illegible]

طهلب

طهلبة [illegible]

طهلس

طهلس [illegible] لشکر کران
طلهمس بتقدیم اللام مثله

طهم

ما ادری ای الطهم هو [illegible]
[illegible]
طهمة بالضم [illegible]
[illegible]
[illegible]
امرأة طهمة [illegible]
[illegible] کوشت باشد
طهمان [illegible] مولای
رسول الله صلی الله علیه وسلم
ومولی سعید العاص صحابیان
اند یا طهمان ذکوان وابرهیم
طهمان کهمدان از ائمه اسلام اند
بر اختلاف اقوال
فرس مطهم کمعظم اسب نیکو
ونیز [illegible] داشت
ورجل مطهم مرد تمام اندام ونیز
مطهم کامل و تمام از هر چیزی
ومرد نیکو روی صاحب جمال
ووجه مطهم روی کرد فراهم
آمده کوشت و بر آمده رخسار
تطهیم [illegible]
فراهم آمدن [illegible] وکلان و
پر کوشت کردیدن
تطهم ناخوش داشتن طعام
را واندوهگین کردیدن از
کسی وناخوش داشتن صحبت
کسی یقال فلان یتطهم عنا
ای یتنحی

طهمل

طهمل کجعفر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] طهملة
مؤنث طهامل جمع
طهملی بالفتح کوتاه [illegible]
قام
تطهمل [illegible]
وتطهمل [illegible]
[illegible]

طهنب

طهنبی بالفتح سخت و استوار
از هر چیزی

طهو

طه کهل امر است یعنی [illegible]
[illegible]
حبشیه ومن [illegible]
العضین [illegible]
الهجاء
طهطاه بالفتح اسپ خوش
منظر [illegible]
وجوان [illegible] کوشت
طهاطه الخیل [illegible]

اشیا

طه و

طهی کعلی کاه ریزه
طهی کهنه کرک و پخته هم باشد
طاهی گوشت پز و بریان ساز و نان پز و پزنده هر نوع خوردنی
طهاة جمع
طهلة بالمد ابر برامده یا ابر تنک برامده طهاءة الخص نوما فی لتما و طهاءة یعنی یک پاره ابر
طهیة کسمینة مثله است
طهوی بالضم والفتح وفد یفتح هاو هما منسوبست بوی
طهاوة بالضم سر شیر که مانند پوست تنک بالای ان جمع اید و سر جوش
ما ادری ای الطهیاء هو ای الناس
طهیان محرکه سر کوه و کوهی است و تراشه چوب

ف طها الطهیا وطهیانا و طهوا و طهیا بضم و تشدید الواو و الیاء گوشت پختن یا بریان کرد و نیز طهو بالفتح کاری و منه حدیث ابی هریرة رضی الله عنه حدیثا فقیل له اسمعته من رسول الله صلی الله علیه و سلم فقال فما طهوی ای ما عملی ان لم احکم ذلک و کار کردن و طهی بالفتح لغة فیه من فتح فی الکل و رفتن در زمین و سفر کردن اطهی الطهاة زیرک و رسا کردن در پیشه و کار

باب الطاء فصل الیاء

طی ب

طیب بالکسر بوی خوش و خلال اطیاب جمع و هم نام چیزی و شهریست میان واسط و تستر و تقول فعلت ذلک بطیب نفسی و کذا بطیبة نفسی یعنی کرد اینکار را بخوشی و بی اکراه دیگری
صوب بضم خشت پخته بلغت اهل مصر
طیبة بالکسر حلال و روا و ضحا و خالص از رد و هی است زرد و نام زمزم
طیبة بالفتح مدینة الرسول علیه السلام قیل انما سمیت بطیبة بنت فیذار بن اسمعیل علیه السلام کانت تسکنها و ابو طیبة کنیت حجام انحضرت صلی الله علیه و سلم
طاب بوی خوش و پالیزه همیشه بحرین و جوی بنفارس و عذق بن طاب خرما بیست در مدینه یا ابن طاب نوعی از خرمای تر یقال رطب ابن طاب و عذق ابن طاب
طابة شراب انگوری و نام مدینه منوره
طیبة کعنبة کاری در غاز فرجه یتقال سبی طیبة ای بلا غدر و نقض عهد
طابان دو هی است مخابوذ
اطیبان اکل و جماع یا دهن و فرج یا پیه و جوانی
طیب کسید پاک و حلال نه خبیث و نام پسر نبی صلی الله علیه و سلم
طیبة ککیسة نام مدینه رسول صلی الله علیه و سلم و دوده اند بمصر و پاک و پاکیزه
طیاب ککتاب خرمای است در بصره
طیاب کرمان بوی خوش و شی
طیاب بمعنی بسیار خوش و پاکیزه و پاک
طوبی پاک و پاکیزه فعلی است از طیب بالکسر قلبوا الیاء واوا لضمة ما قبلها یقال طوبی لک و طوباک اول اکثر است یا ثانی غلط است لا ینوطوبیک بالیاء و نام درختی است در بهشت و بهشت بلغت هند و مونث اطیب و جمع طیبة و خنی و نیکو و برگزیده
طیبی بالکسر بهشت بلغت هند
مطایب بالفتح بهتر و برگزیده هر چیزی واحد ندارد و اطایب مثله یا مطایب خرمای تر ماننده ان و اطایب مثله دشترها کشتنی و منه اطعمنا من اطایبه یا واحدان مطیب یا مطاب و مطایبه است
ایطبة لغة و تخفف خواهان زنا شدن مادة بز را
شراب مطیبة للنفس یعنی سبب خوشی نفس است

ض طاب طابا و طیبا و طیبة بکسرهما و تطیابا بالفتح خوشتر و پاک و پاکیزه گردید و حلال شد و طابت الارض گیاه ناک گردید و طبت به نفسا ای طابت به نفسی و طابه خوش کردن انرا و پاک و پاکیزه ساخت
ما اطیبه چه پاکیزه و خوش است ان و ما ایطبه مقلوب وی است
اطابة خوش کردن کسی را و خوش بوی ساختن و حلال و پاکیزه نمودن و خوشبو کردن طعام و پاک کردن بشستن و استنجا نمودن و آب یافتن چیزی و سخن شیرین و خوش گفتن و طعام لذیذ آوردن و پسر از نیک سیرت زادن و نکاح نمودن زن حلال را
مطیب کمعظم نام پسر نبی صلی الله علیه و سلم و حلف المطیبین بنو عبد مناف نموا به لانه لما ارادت بنو عبد مناف اخذ ما فی ایدی بنی عبد الدار من الحجابة والرفادة واللواء والسقایة و ابت بنو عبد الدار عقد کل قوم علی امرهم حلفا موکدا علی ان لا یتخاذلوا ثم خلطوا اطیابا و غمسوا ایدیهم فیها و تعاقدوا ثم مسحوا الکعبة بایدیهم توکیدا فسموا المطیبین و تعاقدت بنو عبد الدار و حلفاؤها حلفا اخر موکدا فسموا الاحلاف و کان النبی صلی الله علیه و سلم من المطیبین
مطیبة کمعظمة نام مدینه منوره صانها الله تعالی
طیبة تطییبا بالدیافت ان را و خوش کرد یا نیست پاک و پاکیزه ساخت
مطایبة خوش منشی کردن باهم
تطیبا بو دن خود را ببوی خوش
استطابة پاکی جستن و پاک یافتن و استنجا کردن بسنگ یا بمسح حجر و موی زهار ستردن یقال استطاب الغانة و اب شیرین خواستن استطیاب بالتصحیح مثله فی الکل

طی ح

طیح بالفتح چوب که در بن نمدان باشد
طیحة بالفتح امور دشوار که در میان قوم اندازد یقال الناس بینهم طیحة ای امور مفرقة بینهم
اطاحة هلاک و تباه نمودن مال را و اوی است یا یائی یا افصح از واو
مطیح کمعظم تباه و هیچکاره طیح بتو هر تطییحا انداخت جایی که ضایع و تباه شود و طیح فلانا حیران کردانید ورا و طیح الشی تباه و هلاک کردان را

طی خ

طیخ بالکسر حکایت خنده و قالوا طیخ طیخ مبنیه بر کسر یعنی قهقهه کردند و نیز طیخ تکبر و بزرگ منشی و قیل بالخاء
طیخة بالفتح کول بی خیر و فتنه و بلا

ض طاخ طیخا الوده گردید بکار زشت و طاخ فلانا الوده ابر زشتی و بزرگ منشی نمود و سیه نیمه دیکا نابا طل الوده و غرق شد دران
مطیخ کمعظم تباه و ورد چیزی فطرات مالیده
طیخه السمن تطییخا پر کرد او را فربهی پیه و گوشت و طیخ علیه العذاب پاشید و مداومت کرد بروی عذاب چندان که بکشت و هلاک کرد و نیز تطیخ بکار زشت الوده کبیرا
تطیخ بزشتی الوده شدن

طی ر

طیر بالکسر موضعی است
طیرة بکسر دهی است بدمشق
طیرة بالفتح سبکی تو فیه طیرة ای خفة و طیش طیرورة مثله
طیرة کعنبة و بالکسر فال بد طورة بالضم مثله
طائر پرنده و کذا طیر بالفتح جمع منه قوله تعالی الزمناه طائره فی عنقه ای عمله طیور و اطیار جمع الجمع و کاهی طیر واحد واقع شود منه قوله تعالی فیکون طیرا باذن الله و هو ساکن الطائر یعنی با تمکین است و نیز طائر دماغ و اینچه بدان فال گیرند نیک باشد یا بد و بهره و روزی و کار و عمل مرد که مقلد انست و نیز طائر خشم تو ق طار طائره و نام اسپ قتادة بن جریر سدوسی و فی الحدیث و کان علی رؤسهم الطیر ای ما کنون هیبته و اصله ان الغراب یقع علی راس البعیر فیلقط منه القراد فلا یحرک البعیر لئلا ینفر عنه الغراب
طیور کتنور تیز رو و چالاک شبا باز اینده یقال هو طیور فیور ای حدید سریع الفیئة
فرس طیار کتان اسپ تیز خاطر چیست و چالاک و اسپی است مر دیان خولانی را
طیارة بجبانة کشتی سریع و تیز رو
طیری کضیزی دهیست به اصبهان طیرانی منسوبست بوی
فرس مطار اسپ تیز خاطر چست و چالاک
مطارة بالضم و یفتح چاه کشاده دهن و میلی دو روتک و ارض مطارة زمین پرنده ناک و ذو المطارة کوهی است
مطیرة کمدینة شهریست نزدیک سر من رای

ض طار طیرا بالفتح و طیرانا بالتحریک و طیرورة پرید و طار الشیء کذا زکردید و فی المثل هم فی شیء لا یطیر غرابه در فراخ عیش و کثرة خیر استعمال کنند
اطارة پرانیدن و بخش بخش کردن مال را و شکافتن بلغة یمن
مطیر کمعظم چوب یا چوب تر و شانه و شکافته و شکسته مقلوب مطرح و نوعی از جامه
طیر الفحل الابل بار دار کرد کثر همه مادیان را و نیز تطیر انید
تطایرة و طیره بخش بخش کردن چیزی را
مطایرة پرانیدن
تطایر پراکنده شدن و در رازکردیدن و فی الحدیث خذ ما تطایر من شعرک و در کرفتن ابر همه اسمان را
تطیر به و منه فال بد گرفت انوی و قوله تعالی قالوا اطیرنا بک اصله تطیرنا فادغمت التاء فی الطاء فاجتلبت الالف لیصح الابتداء بها
مستطیر غبار برامده و پرنده و سک شتر ترشده بکشتی
فرس مستطار اسپ تیز رو و تیز رانده شده
استطار الفجر منتشر شد روشنی صبح و بر دمید و استطار زرع السوق فرق کردید رونق بازار و استطار الحائط شکافته شد دیوار و استطار السیف بسرعت بر کشید شمشیر را از نیام و استطارت الکلبة خواهش نمود سک ماده و استطیر بجهولا پرانیده شد و استطیر فلان ترسانیده شد و استطیر الفرس بسرعت رانده شد اسپ و نیز استطار پراکنده و متفرق کردیدن
انطیار شکافته شدن

طی س

طیس بالفتح عدد بسیار و هر چه بر زمین باشد از خاک و خس و خاشاک یا امر مخلوق کثیر النسل مانند مکس و مور و هوام یا خاک ریختها یا دریا
طیسل مثله فی الکل یا بسیار هر چیزی از ریگ و اب و جز آن
طیسانیة بالفتح شهریست باندلس

ض طاس طیسا بسیار کردید

طی ش

طیش بالفتح سبکی
طائش مرد سبک
اطیش مرغیست
طیاش کشداد مرد سبک و انکه اهنک مختلف دارد و بر یک اراده نبود

س طاش طیشا سبک کردید و نیز طیش رفتن عقل و خطا کردن تیر از نشانه
اطاشة بکسیو انداختن تیر را از نشانه و مائل کردانیدن از آن

طی ع

ض طاع طیعا فرمانبر داری کرد لغة فی طاع یطوع

طی ف

طیف بالفتح خشم و جنون و خیال و وسوسه و منه اذا مسهم طیف من الشیطان و امدن خیال در خواب و کرد چیزی کردیدن لغة فی الطوف
مطاف مثله فیهما و العسکر ضرب
طائف خیال در خواب اینده و وسوسه و خشم
ابن الطیفان کیران خالد بن علقمة شاعر فارس است و طیفان نام مادر او است
ابن الطیفانیة عمرو بن قمیئة یکی از بنی دارم است و طیفا نام مادر او
طیف خیال و وسوسه و قیل من الواو و اصله طیوف فادغم و در یکی فی قراءة سعید بن جبیر اذا مسهم طیف من الشیطان بالتشدید
طیف تطییفا بسیار طواف کرد طوف تطویفا مثله

طی م

ض طامه الله علی الخیر سرشت او را خدای بر نیکوئی و طام فلان نیکو کار کردید

طی ن

طین بالکسر کل طینة بالتا اخص است از ان و نیز طینة

مستهید
قیز حکم و مزمند شر
دفرجای کرد ن

شهریست نزدیک دمیاط
و سرشته خوی
مکان ظان جای کلنا کیو
ظان و انضر ظانة مثله
ظیانة کتابه کلکاری
کردن
مطین کسبیع سقف کل اندود
ملطین شهریست مذکور
است در نون لسط
ص ظان ظینا بنیك کرد
کار کل را و ظان کتابه بکل
مهر کرد کتاب را و ظان السطح
کل اندود بام را و ظانه الله
علی الخیر سرشتا و را خدای
نیکی
مطین کمحدث لقب محمد بن عبد
الله حافظ بدان جهت که آن
طفلی بکلکاری سخت حریص
بود
تطیین بکل اندودن بام و
جز آن را
تطین آلوده کردیدن بکل

الکتاب السابع عشر
باب الظاء فصل الهمزة
ظ ء ظ ء

ظاظا التیس ظاظاة و ظاظا
بانگ کرد تکه برای جفتی کردن
و نیز ظاظاة بمعنی کمش سخن که
لب بالایین او شکافته باشد
پیشین او بجنبد باشد و بدان
جهت سخن او مفهوم نشود
دراز غنه بود

ظ ء ب

ظاب بالفتح بانگ و فریاد و غوغا
و نیز و آواز تکه و شوی خواهر
مرد اظوب و ظوب جمع و نیز
ظاب بانگ کردن و ازدواج
پذیرفتن و الفعل من فتح
مظاءبة دو خواهر را دو کس
در نکاح در آوردن

ظ ء ت

ف ظاته ظاتا اجه کرد
آن را

ظ ء ر

عدو ظائر بالفتح دشمن که بهیچ
خود با خود دارد
ظئر بالکسر شیر ده بچه غیر را و
مهربان بر وی از مردم و جز آن
للذکر و الانثی و منه الحدیث
سیف القین ظئر ابراهیم بن
النبی صلی الله علیه و سلم و هو
زوج مرضعته اظؤر و اظآر
و ظؤور و ظؤورة و ظؤار و ظؤر
جمع و رکن کوشك ستون
پهلوی دیوار که بدان قوت
گیرد
ظؤار کغراب یك پاره
الظعن ظؤار القوم بالکسر
جهت که بروی صلح ماتل کند
کانیل الخفهم حتی یجبوك
ناقه ظؤور کصبور ناقه مهربان بر
بچه غیر و ظؤورة مثله
ظؤری بالضم و القصر کاو و ما
از منکش
ناقه مظؤورة ناقه دایه کرفته
شده
ف ظابه ظارا بالفتح و ظئارا
بالکسر ابر کرفت آن را و ظاره
هی دایه مهربان کردید آن را است
و منعتك و ظارته الناقه دایه
کرم شتر بچه را و مهربان سلخهم
ان را بر وی و ظاره علی الامر
خواستن کار را یا بستم داشت
مر او بر کاری یا مایل ساخت او را
سوی آن و نیز ظأر بمعنی ماترك شتر
بغمامه بشتر مهربان کرد
بر بچه غیر و بعمامه خرد پاشانت
همتا این کار آن بوی بچه غیر را
بداند
اظار المرأة دایه کرفت آن را
مظاءرة مهربکر را دایکی کردن
یقتبهم مظاءرة ای کل واحد
منهما ظئر صاحبه و دایه کرفتن
و کرفتن دایه بچه غیر را بجهت شیر
دادن
اضطار لولده ظئرا دایه کرفت
جهت بچه خود و نیز اظار بالتشدید
دایکی کردن و مهربان کردیدن
تظؤر دایکی کردن و مهربان
شدن
استظارت الکلبة از مند
نر کردید سك ماده

ظ ء ف

ظاف بالفتح راندن و دور کردن
تو جاء یظأفه کینعه و یظوفه
کیسوه ای بطرده

ظ ء م

ظأم سخن هر چه باشد و بانك و
غوغا و نیز شوی خواهر مرد
ف ظأم المرأة کا بشدن
را و نیز ظأم دو خواهر را دو کس
بنکاح در آوردن
مظاءمة دو خواهر را دو کس
خواستن و یتوظأمه فلانا اذا
تزوج اخت زوجته

باب الظاء فصل الباء
ظ ب ء

ظبأة بالفتح گفتار

ظ ب ب

ظبظاب بیماری هرچه باشد
و رنج و درد و عیب یقال ما به
ظبظاب ای شیء من وجع و البلاء
بیژه که در چشم و دهن ملاح
حادث شود و بانك و فریاد و
سخن رساننده بشر و بمعنی ظبا
جمع و یا پادشاهی بود در یمن
ظبظب الرجل مجهولا تب در
کرفت
تظبظب الشیء اندك اثر کردن
چیز

ظ ب و

ظبة کثبة دم شمشیر یا طرف
تیزی آن یا دم سنان و مانند آن
الجنب بالفتح و ظبات و ظبون بالضم
و الکسر و ظبی کهدی جمع و فی
النهایة و صنعت ظبة السیف
فی بطنه کذا رو و انما هو ظبة السیف
و هو طرفه

ظ ب ی

ظبی بالفتح آهو ظبی و ظباء
و ظبیاء بالکسر و ظبی علی فعول
بالضم جمع و وادی است و نشان
و داغی است مر بعض عرب را
و نام مردی و موضعیست و لیس
فرید
ظبیة آهو ماده و کوسپند
و کاو ماده و فرج زن و فرج
ناقه قال الاصمعی هی لکل ذات
حافر و قال الفراء هی للکلبة و
انبان یا انبان خرد و خریطه
و نیز وادی و نام چاه زمزم و
اسب و دواب دو موضع و دیه
عرق الظبیة بالضم موضعی است
بر سه میل از روحاء
ظباء بالضم نام جایی
مرج الظبیاء بالکسر نام موضعی
ظبی کربی بالضم و القصر موضعی
است
ظبی کتب نام جایی است

باب الظاء فصل الجیم
ظ ج ج

ن ظج ظجا بانک و فریاد
خواهی کرد در جنك مادر
غیر جنك نیز ضا معجم کوینده

باب الظاء فصل الراء
ظ ر ء

ظرء بالفتح آب منجمد و خاک
خشك برا الرویر کذا فی النسخ

ظ ر ب

ظرب ککتف سنك بر آمده
تیز اطراف یا کوه پستك نرده
یا کوه خرد و پشته ظراب
ککتاب جمع و نام مردی و نام
اسب آنحضرت علیه الصلوة
و السلام و برکه است میان فرود
و وادی القری ظرب ابن موضع
است
ظرب بضمتین و تشدید الباء
کعتل کوتاه بالا درشت پر
کوشت
ظربب کابر موضعیست
ظربة کجهینة نام جایی
ظربان کقطران جانوری که
مانند کربه کنده بوی است
مثل ظرابین و ظرابی بتشدید
یا جمع و ظربی بالکسر و القصر
و ظربا بالکسر و المد اسم جمع
و فی المثل فسا بینهم الظربان
یعنی همه یکدیگر بریدند و متفرق
شدند لانها اذا فست فی ثوب
لا یذهب نحو حتی یبلی و
یقال تسمیه شجر الضب و حیث
... فتاکلها
...
بر ... دندان ...
ان
س ظرب به ظربا محرکة
چسپید بوی و ملصق کردید
مظربة کمعظمة سم سخت
ظرب الحوافر ظربا مجهولا
سخت و درشت کردید سم

ظ ر ب ع

ظربغانة بالفتح و کسر الباء و دیه
النون بار

ظ ر ر

ظر و ظیم بی است
ظر بالکسر سنك یا سنك کرد
تیز اطراف ظرار بالکسر و تخفیف
الراء و تشدید ها جمع
اظرة بالضم بمعنی ظر بالکسر
است ظرور بالضم مثله
ظور کصرد سنك یا سنك
کرد تیز ظرة بالتاء مثله
ظران بالضم جمع
ظرر کامیر زمین سنکناك درشت
درشت و مناره که بدان راه
شناسند ظران بالضم و
اظرة بکسر القاف جمع
مظرة بالفتح سنکریزهای
تیز و ارض مظرة زمین سنك
ناك
مظرة بکسر سنك آتش زنه
مظر و بفتح المیم و سکون القاف
سنك یا سنك تیز کرده شیار

ن ظر ظره برید سنك آن تیز
زنه را و ظر الشاة ذبح کرد ناقه
را بسنك یا عام است
اظر اظرارا رفت بر سنك و
اظرنی فاتك ناعلا ...
مشهور راست و کذشت

ظ ر ط

ظرباط زمین بکسر شین
ارض علی ظرباط واحد ای
طینة واحدة

ظ ر ف

ظرف بالفتح خنور و آوند
چیز بر آمفته منه ظرف الزمان
و المکان ظروف جمع و ظریف که
و یقال هو فی ظرف خیر یعنی
ابر ...
باز و درایت ظرفهای ...
ظریف کامیر زیرك و دانا ظرفاء
و ظرف ککتب و ظراف ککتاب و
ظرفون و ظروف جمع کانهم جمعو
ابعد حذف الزائدة او هو کا
المذاکیر او انما هو فی اللسان
او حسن الوجه و الهیئة او یکو
فی الوجه و اللسان او البزاز و
ذکاء القلب و الحذق و لا یوصف
به الا الفتیان الازواج و الفتیات
الزوجات لا الشیوخ و لا النات
ظراف کغراب زیرك و دانا ظرفا
ککتاب جمع
ظراف کرمان زیرك ظرافون

جمع
ک ظرف ظرفا و ظرافة زیرك
و دانا کردید
اظراف بید و فرزندان زیرك شدن
و ظرفها اختن برای کسی
تظرف بتکلف زیرکی نمودن

ظ ر م ط

ارض مظرمطة زمین سخت
کلناك
اظرمط بالطین در کل و لای
افتاد و آلوده کردید در آن

ظ ر ن

ظران کسحاب موضعی است

ظ ر ی

ظاری کزنده
ص ظری ظریا جاری کردید
کرد ید و ظری بطنه نفخ شکم
او و بزم روان کردید
س ظری کزیرا کردید
ظرونی بفتحتین و القصر
و ماهر
اظری اظراء نفخ کردن شکم یا بطنه
و امتلاء زده شدن یا غالب
پیه بر دل

باب الظاء فصل الشین
ظ ش ش

ظش بالفتح جای سخت و
درشت

باب الظاء فصل العین
ظ ع م

ظعام ککتاب رسن هودج
یا رسن که با روی بندند

ظ ع ن

ظاعن نرم ...
است
ظعان ککتاب رسن که بار و
هودج بوی بندند
ظعون کصبور شتر بار کش
و بار بردار و شتر هودج کش
ظعینة کسفینة هودج و زن
مادام که در هودج باشد ظعن
بالضم و بضمتین و ظعائن و
اظعان جمع قال ابو زید و لا یقال
حمول و لا ظعن الا للابل التی
علیها الهوادج
ذو الظعینة کجهینة موضعی است
عثمان بن مظعون اول صحابی
است که به مدینه وفات یافت
ف ظعن ظعنا بالفتح
و بحرك رفت و کوچ کرد
اظعان راندن و بردن و کوچ
کنانیدن
ارتعان ... ظاء ...
کردیدن زن هودج را ...
... المرأة ای ...

باب الظاء فصل الغین
ظ غ ی

ظاغیة شیر ده ...
و بغ ...

باب الظاء فصل الفاء
ظ ف ر

ظفر بالفتح نام مردی
ظفر بالضم و بضمتین و بکسر
نیز شود ناخن اظفار و اظافیر
جمع و منه المثل ما لك حیلة
مثل ظفر و رجل کلیل الظفر
مرد مسکین و ذلیل و
رجل مقلم الظفر مثلهما و
ظفر النسر کیاهی است ظفر القط
کیاهی دیکر و نیز ظفر بالضم
ناخنه چشم و کمان سوابنکا
ده کمان یا کوشه نوك کمان
و قلعه است نزد صنعا بالدال و ظفر
ای احد و دانیه ظفر و ای
بنفسه و قوله تعالی کل ذی
ظفر ای کل ذی مخلب من ذوات الشم
من الابل و الانعام لانها کالا
ظفار لها
ظفرة بالضم کیاهی است که
بنان کرد بشیش خهشسبات الیل
زاناغ
ظفرة العجوز بار مغیلان

فصل العین فصل الراء فصل الشین فصل العین

ظفر محرکه زمین هموار پست کیاه ناک و بنو ظفر بطنی است از انصار و بطنی است از بنی سلیم و نیز ظفر موضعی است قریب حواب و دهی است بحجاز و ظفر الفتح از اعمال دهستان است و قراح ظفر محله است ببغداد
ظفرة محرکه ناخنه چشم
ظفریة بالتحریک و تشدید الیاء محله است ببغداد
ظفر کتف مردی که بمراد دست یابد دنیا بدان و قلعه است بیمن
ظفرة کفرحة چشم ناخنه دار و مرد پیروزمند مطلوب بیند
آظفر مرد ناخن دراز و پهن ناخن
اظفار نوعی از بوی خوش بشکل ناخن بر کنده لا واحد له و قیل اظفارة واحدة و لا یجوز فی القیاس اظافیر جمع فان اتی فالقیاس ان یقول ظفر و ظفار و کتاب بمعنی اظفار است که بوی خوشی است و کقطام شهری است بیمن نزدیک صنعا جزع منسوب بوی و منه الحدیث و علیها عقد من جزع اظفار کذا روی و ارید به العطر المذکور کان یثقب و یجعل فی العقد و القلادة و الصحیح بروایة ظفار کقطام و شهری است دیگر نزدیک مرباط که قسط را بوی منسوب کنند بدانجهت که از مقاول اتجار اند و قلعه است بیمن بصنعاء و قلعه دیگر شامی صنعاء
اظفور بالضم ناخن قال ما بین لقمتها الاولی اذا انحدرت و بین اخری تلیها قیس اظفور اظافیر جمع و دیرنامی که بر شاخ درخت انگور پیچیده کرد د

ظفران کعثمان قلعه است بیمن
ظفر کامیر مردی که بمراد دست یابد ظفر کسکیت مثله و قلعه است بیمن و نیز از اعلام است
آظفار رشتارهای مقدم نرو کنه و مانند آنها
مظفار بالکسر مرد فایز المرام و موجه و نام مردی
مظفور مرد که در چشم او ناخنه باشد
ض ظفرة ظفرا فرو برد ناخن را در رخسار او
س ظفرة العین ناخنه برآورد چشم و ظفر الرجل مجهولا ناخنه چشم کردید مرد و ظفر فی قبره و علیه مظفر محرکه پیروز شد و بمراد رسید و ما ظفرتک عینی منذ زمان ای ما رایتک
اظفار ناخن فرو بردن بچیزی و پیروزی دادن کسی را
مظفر که معظم مرد بمراد خود رسنده هر چه باشد و پیروزی و نصرت یافته و نیز از اعلام است
فرس مظفرة کمعظمة ان کانت از اطراف لن بریه باشد
ظفر به تو بر تظفیر اخو شبوی کرد جامه را ظفار و نیز تظفیر پیروزی دادن و پیروزمند ساختن و ناخن فرو بردن در چیزی و ظفرک الله کفتن و بعد ناخن برآمدن عرفج و برآوردن زمین کیاه را چندانکه بتوان کندن شود و ما بپوست تا اظفار ان تا بال کرد د
اظفر چنکال دد و درنده و ناخن خود را و اظفر الصقر الطایر سرکوفت چرغ مرغ را

و نیز اظفار بمراد رسیدن و پیروز شدن

ظ ف ف

ظف بالفتح نندکانی تلخ و ناخوش و پیوسته کرانی نرخ
ظفف محرکه بنای عالی یا تنکی زیست
مظفوف مرد تهی دست
ن ظف قوایم البعیر بستن چهار پای شتر را و فراهم آوردن
استظفاف ناداز هم پیروی نمودن ایشان را

باب الظاء فصل اللام

ظ ل ع

ظلع بالفتح لنگ شدن و خالت فی المثل لا یرتع علی ظلعک من لم یجزنه امرک یعنی باهتمام شان تو نرسد مگر غمخوار تو من دبع بغیه اثام و یتولد بنع علی ظلعک یعنی باذدار خود را ارکاری که طاقت آن نداری زیرا که ضعیف و ناتوان هستی و ارق علی ظلعک یعنی خمیدن کاری که تو را بنرمی و دفق کن با تن خود و قبل ارقا مهوزا ای اصلح امرک اولا او تتکلف ما تطیق لان الراقی بی سلم اذا کان ظالعا یرقی یخفف ای لا تجاوز حدک فی وعیدک و ابصر نقصک و عجزک عنه یعنی خاموش باش عیبی که داری و یقال ارق علی ظلعک من و قیت اذا کان بالرجل عیب و اردت زجره لئلا یذکر ذا المنیر یعنی نکاه دار و افشا مکن و تو ارق علی ظلعک بکسر القاف لمن امن الرقیة کانه قال لا ظلع بی انتم و اذا بیرو فی المثل ارق علی ظلعک ارتهلها
ظلع محرکه تنک مدخل چیه و زمین بجای مردم یقال ظلعت الارض با هلها بالکسر

ای ضاقت لغة فی ظلعت بالفتح
ظلع کصرد کوهی است مربنی سلیم را
ظالع شور خمیده و لنگ و مرد مایل و کنه کار و تهمت زده مذکر و مونث در وی یکسان است قال النابغة اتوعد عبدا لم یخنک امانة و تترک عبدا ظالما فهو ظالع یا ظالعة مونث و سک لنک و منه لا انام حتی ینام ظالع الکلاب ای لا انام الا اذا هدات الکلاب لان ظالعها لا یقدر ان یعاظل مع صحاحها فینتظر حتی اذا لم یبق غیره سفد حینئذ ثم نام یا ظالع سک ازمند ماده و ان میخواهد پران نر تحق شخصی کویند که از امور خود غافل نشود یا ظالع سک ماده ازمند نر که سکان در پی او افتاده تند که خواب کند
ظلاع کغراب بیماری است در پای ستور مز انجمند ریخ زاه
ف ظلع البعیر ظلعا بالفتح لنکید شتر در رفتن و خمید و ظلعت الارض با هلها تنکی کرد زمین بر اهل خود بجهت کثرت آنها و ظلعت الکلبة کشنی خواست سک ماده و ظلع عن الخوی میل کرد از حق و منه الحدیث اعطی قوما اخاف ظلعهم ای میلهم عن الحق و ضعف ایمانهم

ظ ل ف

ظلف بالفتح ناچیز و رواو تبکی ذذکانی و ذهب دمه ظلفا و بخرا یعنی رایکان رفت خون او
ظلف و بکسر الا و بها دشانی است

مرشتر را و ارض ظلفة بالفتح و بجزله زمین درشت که اثر نکیرد
ظلف بکسر سم شکافته چون سم کاو و کوسپند و مانند آن
ظلوف بالضم و اظلاف جمع و مخاجت دنیا و پی روی در رفتار و جزان و مراد و مقصد یقال وجدت ظلفه ای مراده و چراکاه موافق یقال وجدت الشاة ظلفها ای مرعی موافقا فلا ابرح منه و ظلف النفس ای نزهها
ظلف ککتف جای بلند از آب و کل و لای
ارض ظلفة کفرحة زمین درشت که اثر نکیرد و امراة ظلفة النفس ای عزیزة عند نفسها و نیز ظلفة یکی از چهار چوب کجاوه بالان بر هر دو پهلوی شتر بندند و اطراف فرو برین آن بزمین رسد و نیک برزبر هند ظلف کعنب و ظلفات جمع و در وسط دو چوب دو خرند و چوب که دو پای بر مرد و کوه بالان است
ظلف محرکه کامل و تمام توآمده مطلقه و مکان ظلف جای بلند از آب و کل و لای
ظلیف کامیر بد حال و تحوا و جای سخت و کار دشوار و بلا و شدید و سختی و دشنج و بن کردن ظلف بالضم و بضمتین جمع و ظلیف النفس ای نزهها و ذهب به ظلیفا یعنی مفت و بی بها بردن او و منه ذهب فلان بغلانی ظلیفا و بیند ظلیفة تمام و کامل یقال اخذه بظلیفه و ظلیفته ای کله
ظلیف کزبیر موضعی است
ظلوف ظلف کرکع سمها

درشت و سخت
ظلفاء کحمراء سنک سخت یا زمین برابر درازکسترده
اظلوفة بالضم زمین کند دکه سنکهای تیز باشد کویا شرشت کوه است ظالیف جمع
ظلفی مظلوف ناموبر سم زده شده
ض ظلف نفسه عنه باز داشت نفس را ازان که کند یا بیارد و لزا یا باز داشت از زدن و ظلف القوم یی دوی کرد آنها را و ظلف الشاة برسم زد کوسپند را
ضرع ظلف اثره پوشیده تابدید کرد اثر پای را تا پیروی نکند کسی او را یا در زمین درشت رفت تا اثر نکند
س ظلفت الارض درشت کردید و ظلف عنه باز ایستا ازان و نیز ظلف بالتراب سخنی نشد کابی
اظلف اظلافا در آمد بزمین اظلوفه
مظالف نیز زمین درشت مز نا اثر نکیرد و ناپدید کردن اثر پای را
ظلف علی کذا تظلیفا افزونی نمود

ظ ل ل

ظل بالکسر سایه نقیض ضح او هو الفیء او هو بالغداة و الفیء بالعشی ظلال و ظلول و اظلال جمع و جنت منه و کالظل لا الحرور و داخت و تمت و خیال کاذی بود چیز پیدا شود و اسب سلمة بن عبد الملک و ارجمندی و استواری و عزت و نیز جامه و شب الحرا و تث و کالبد شخص هر چیز

ان و اول جوانی و ظل القیظ سختی کرما و ظل السحاب انچه پوشیده افتاب از ابر یا سیاهی ان و ظل السیف کایر قهر بست چندانکه شمشیر برسر او باشد و ظل العرش و منه خدا یا بست یا سایه رحمت خدا یا سایه خوبی یا سایه عرش و ظل النهار و رنک روز است و بی که افتاب غالب باشد و ظل اللیل تاریکی شب و نیز ظل پناه یقال هو فی ظل فلان ای کنفه و ناحیته و قیل و منه الحدیث ان فی الجنة شجرة یسیر الراکب فی ظلها مائة عام ای فی ناحیتها و فی المثل الرکز من الظل ظل دو در تو سخنی کویند که بایا نفور و رمنده باشد لان الظل اذا نفر شیء لا یعود الیه ابدا و پوشش ابهام است اظلال را و ظل ظلیل سایه دایم یا سایه مبالغه است و ملاعب ظله بالاضافة مرغ است و هما ملاعبا ظلها و ملاعبات ظلهن فاذا انکرته اخرجت الظل علی العدة فقلت ملاعبات اظلالهن
ظلة بالفتح اقامت بجای بود و صحت
ظلة بالضم سایه پوش و بنا و بنک غیر فراخ و اول ابر که بسیار افکند و هر درختی که سایه افکند برو و قوله تعالی عذاب یوم الظلة قالوا غیم تحته سموم او سحابة اظلتهم فاجتمعوا تحتها مستجیرین بها مما نالهم من الحر الشدید فاطبقت علیهم و نیز صفه مانندی است که در کرمی و سردی بدان پناه کیرند ظلل کصرد و ظلال بالکسر جمع و زامت ظلة القتل ای ما یتظلل به
ظلة بالکسر سایه بان

ظلل محرکه اب بر دو نشان که بر آن افتاب نرسد
اظل بالفتح شکم انکشت و شکم سپل شتر ظل بالضم جمع شده و عجاج در قول خود تشکو الوجی من اظلل و اظلل بفک ادغام خوانده جهة ضرورت
ظلال بالکسر سایبان و ابو ظلال هلال التابعی مالک نام است و بهشت و بستان و نیز ابر و ظلال البحر موجهای دریا
ظلالة بالفتح ابرکه تنها نماید یا ابرکه سایه ان دا بر زمین بینی و دامنه ظلالة الطائف ما یستظل به
ظلال کحاب هر انچه که سایه افکند بر تو
ظلالة کسحابة کالبد
ظلا کشداد موضعی است
ظلظل بالضم کشتیها
ظلیل کامیر سایه دار دفه مکان ظلیل جای با سایه و پیوسته سایه و قیل ابدو مسرد
ظلیلة کسفینة انبانکاه اب در اسفل سیل و در تایر و مرغزار بسیار درخت ظلائل جمع
ظلیلاء بالفتح موضعی است
مظلة بکسر و فتح خیمه بزرک و سایبان
س ظل نهاره یفعل کذا یعنی تمام روز می کند چنین و کذا ظل لیله یفعل کذا جمع ذو الشعر ظلا و ظلولا و ظللت و ظلت کلست و ظلت کلست اصله ظللت
اظلال نایبا کرد بر تو نزدیک شد و اظل یومنا اذا کان ذا ظل و سایه افکندن درخت و جز آن و نزدیک آمدن کسی یعنی سایه افکندن و منه اظلک

شهر کذا ای نامناک وروی اوردن بسوی کسی
ظَلَّل بالسوط ای سایه‌دار شد
تظلّل سایه کرفتن
استظلّ بالظلّ استظلالاً خواهش سایه کردن و پناه بردن
باز نشستن زان و استظلّ من الشیء به سایه کرفتن از آن
واستظلّ الکرم درهم پیچید شاخهای خوشه‌دار انکور
استظلّت العین فرو شد چشم بمغاک و استظلّ الدم رفت خون از شکم

ظ ل م

ظَلْم بالفتح جوهر و نام شمشیر مثیل قبلی و آب داری دندان و صفا و درخشیدگی آن
یعنی از شدت سپیدی آن استخوان دندان سیاه مانند
نمایان کردد همچو جوهر شمشیر ظلوم جمع
ظُلم بالضم نابجا نهادن چیزی را و ستم کردن و ستم در حقیقت مَنع است و این
اسم است نه مصدر ظلام جمع و تاریکی ظلم بضمتین مثل ظلم
و مکان عن خدای کنف الظلم بالضم مردی است معروف
ظُلمة بالضم تاریکی و بضم اللام لغة فیه و عذاب و شدت ظُلَم
کصُرَد ظُلُمات بضمتین جمع ظُلْمات بفتح اللام و سکونها
مثل ان یقال من الصینی ای انها المظ...
در الحدیث فان الظلم ظلمات علی صاحبه یوم القیامة ...
الفیه ... نور المؤمنین بین ایدیهم
ظَلِمة بالکسر و الضم فاجره لفت ازقوم هذیل است و فنیه
فاشترت نبا و کانت تقول ارنابی لیقبیها فقیل اقود من

ظُلَمة
ظَلَم محرکة کالید کوه ظلوم جمع و موضعی است و تولیت به ادنی
ظَلم او ادنی ظُلم ای اول کل شیء
اوجبر اختلط الظلام او ادنی ظلم القریب من القریب
ظَلم کعنب و درباریت عجیلینه و کیاهی است شاخ ترو نرم دراز
دارد
ظُلم کزفر شب منفصل بعد شبهای درع یعنی نوزدهم و بیستم
و بیست یکم و القیاس ظُلم بالسکون و احدتها ظلماء
لیلة ظلمة کفرحة علی طرح الزائد شب تاریک
ظالم استسکار و نوعی از کیاه که شاخ ترو نرم و تازه دراز دارد
و نام مردی و ابو الاسود ظالم بن عمرو بن سفیان دئلی از کبار تابعین
است در جنگ صفین با علی کرم الله وجهه بود در نسب و اقوال
است و هو اول من تکلم فی التحو بعد علی کرم الله وجهه و قعا و ندنا
فی غیر الاخیار
اظلم کاحمد کوهی است بزمین بنی سلیم و کوهی بحبشه که کان زرین
دارد و موضعی است از بطن الرمة و کوهی است سیاه از ذات حبیر
و قولهم لعن الله اظلمی و اظلمک ای الاظلم منا
ظلماء کحمراء تاریکی و لیلة ظلماء شب نیک تاریک و لیلة ظلماء شاذ
ظلام کسحاب تاریکی اول شب یا تاریکی
ظلام بالکسر نوعی از کیاه نرم شاخ ترو دراز و اسان و اندلان
هر چیزی و منه نظر الی ظلاما ای شرا
ظلامة کثمامة داد و داد خواهی ظلوم کصبور سخت ستمکار

ظلیم کامیر شتر مرغ نر ظلمان بالکسر و الضم جمع و خالد زمین مظلومه
دوشنا ره اند و ظلیم مولای عبد الله بن سعد تابعی است و ادنی
بنجد و اسپ بیت عبد الله بن عمر بن خطاب و اسپ فضالة بن هند و شیر که بهم
از جفرات شدن جوشیده شود لو تشنّفا ناظلیم طیبة
ظلیم کزبیر موضعی است بیمن و ظلیم بن خطیط محدث است
و ظلیم بن حنظلة بن مالک مشهور و ذو ظلیم حوشب بن طخمة تابعی است
ظلام کشداد بسیار ستمکار و کیاهی نرم شاخ تر و تازه و دراز
ظلیم کهبیو بسیار ستم
مَظلِمَة بکسر اللام دادخواهی و داد
مظلام کظرکاری که راه در آن دران معلوم نشود
مظلوم ستم رسیده و شیر که پیش از جفرات شدن خورده شود
مظلومة کشتزاری است نیامده و ارض مظلومة زمین که کاهی
پیش از برکندن نشده باشد
ص ظَلَم ظلماً بالفتح ستم کرد و بنا جایگاه نهاد چیز را و منه
المثل من استرعی الذئب فقد ظلم و ظلم حقه کم کرد حق او را
و قوله تعالی و لم تظلم منه شیئاً ای لم تنقص و من اشبه اباه فما
ظلم ای ما وضع الشبه فی غیر موضعه و ظلم الارض کند نهر
را در غیر جای کندن و ظلم البعیر کشت شتر را بی علت بیماری
و ظلم الوادی از حد خود زیاده شد ابی بعد بار و ظلم الوطب شیر
از جفرات شدن خوردن شیر را و ظلم الحمار الاتان بر ماده
بار داد جهید جو و ظلم القوم خوراند قوم را شیر پیش از خبر

شدن و ما ظلمک ان تفعل یعنی کدام چیز باز داشت تو را
از کردن آن کار ظلم الطریق میل کرد از راه
س ظَلِمَ ظلماً تاریک کردید یوم مظلم که خیری دو نبیاشد
و لیل مظلم شب تاریک و امر مظلم کار مشتبه که راه در آن
در آن معلوم نشود و شعر مظلم موی سخت سیاه و نبت
مظلم کیاه تازه و سبز که بسیاه زند و نبز مظلم پوشش راهی
است نزدیک مداین
اظلام تاریک کردیدن شب و در تاریکی در آمدن و
درخشیدن دندان و نیمه رسیدن در تاریکی بجانی رفتن
مظلم کمعظم کرکس و زاغ و کیاه دروز میبی و شبیه که پیش از آن
باران نرسیده آن را
تظلیم نظلم نسبت کردن کسی را
ظلام بالکسر ستم کردن ظالم مثله
اظلام کاجتناب ستم کشیدن و احتمال کردن و فیه ثلاث لغات قلب التاء ظاء و اظهار الظاء و
الظاء جمیعاً و ادغام الظاء فی الطاء نحو اطلم و هو اکثر اللغات
و ادغام الزائد فی الاصلی نحو اظلم
تظلّم فلاناً احتمل ظلمه کرم
خوان را و تظلّم حوالد کرد ظلم را بر خود و تظلّم منه شکایت
نمود از ظلم او
تظالم همدیگر را ستم کردن
انظلام ستم کشیدن و احتمال کردن

ظ ل ی

تظلّی لازم کرفتن ساییدن اسپ را

باب الظاء فصل المیم

ظ م ء

ظِمْء بالکسر ازو منت و شدت میان دو نوبت آب خوردن شتر و مدت میان دو بار ادرار
شتران برآبخور اظماء جمع و تشنکی و ظمء الحیوة از وقت
ولادت تا وقت موت و قولهم ما بقی من عمره الاّ قدر ظمء الحمار
ای لم یبق الاّ الیسیر لان لیس من الدواب اقصر ظمأ
من الحمار او اقل صبراً عن الماء
ظمء کثف تشنه
ظمآن کسکران تشنه ظماء بالکسر جمع ظمء بالضم مثله نادر عن
اللحیانی و قیل الظماء بالکسر جمع الاظماء من الناس و قیل
للفرس ان فصوصه لظماء لیست بر هلة بجمیعه ای سبیله
از نشست فرو هشته پر کوشت نیست
ظمأی کسکری مونث ظمآن
ظمائة مثله و دیح ظمأی باد نشنده ننشنکی خلاف لینه
ظماءة الرجل کسحابه سیرت بد طبیعت نشت و کمی انصاف
و نسبت هم صحبتان خود
مظماء کسمار مرد سخت تشنه
مظما کمقعد جای تشنکی را
مظامی بفتح و یای نسبت کشت دشتی که از باران آب
خورد خلاف مسقوی
س ظمی ظمأ محرکة و ظماء و ظماءة تشنه کردید یا سخت
تشنه شد و ظمی الیه در دمند وی کردید
اظماء تشنه کردن و لاغر نمودن اسب فربه را
تظمئة تشنه کردن و لاغر نمودن اسب فربه را

ظ م خ

ظمخ کبیست درختی است که بدرد چنار ماند و درخشا نجیر ماند
طمخ طمخة یکی با سکون بهیمه مانند کسرة و کسر و کیاهی ...
جمع و اهم ساکن کشت مثل ... و تین

ظ م ی

ظمی محرکة کمی خون بن دندان و قیل سواد الشفتین و العفة ...
ظمع
اظمی مرد کم خون بن دندان یا صاحب لب کندکون و قال ابو
عمرو الاظمی الاسود و منه اظمی نیزه با باریک سیاه
ظمیاء بالفتح نام سیاه لب پژمرده کندم کون و چشم کم
کوشت با باریک مژه و ساق کم کوشت و بن دندان اندک خون
و یقال امرأة ظمیاء اللثات و کذا ظمیاء الشفة و العین و الساق
مظمی کرمی کشت که از باران آبخورد خلاف مسقی

باب الظاء فصل النون

ظ ن ب

ظنب بالکسر بیخ و بن درخت
ظنبة بالضم پی که بر اطراف پر ها کنزد دلیک سوفار استه پیچیند
ظنبوب کعصفور کرانه پیش ساق یا استخوان ساق و
یا طرف استخوان ساق و پیخی در کعب سنان که سر نیزه در آن
رود ظنابیب جمع و قولهم قرع ظنابیب الامر یعنی خود
کرابید آن را و لازم کرد یا اماده جنگ کردید و دو دامه
در امور شداد

ظ ن م

ظنمة محرکة کشت از شیر که مستکدار آن نکرفته باشند

ظ ن ن

ظن بالفتح کمان یعنی طرف راجح از دو طرف اعتقاد غیر جازم تو
و اظانین جمع و دانستن زلغات اضداد است کمان بردن و
دانستن و الفعل من نصر تقول ظننتک زیداً و قوله تعالی و
ظن داود ای علم و ایقن
ظِنة بالکسر تهمت ظنن کعنب جمع
ظنون کصبور مرد سست کم حیله و زن از شرف که بهتان نکاح
کند و مرد بد کمان و چاه که در وجود آب هست یا نه معلوم
نباشد و چاه که ای دام که کذارده شده یا نه معلوم نباشد
ظنین کامیر متهم کرده شده
مظنة الشیء بکسر الظاء جایکمان بردن چیز را که در آنجای است
مظان جمع
اظنته بپیش اوردم او را برا تهمت و تهمت کردم
اظّنه و اطّنه بالظاء و الطاء علی افتعله تهمت کرد او را و منه
قول ابن سیرین لم یکن علی یظن فی قتل عثمان قال الشاعر و لا
کل من یظننی انا معتب و لا کل ما یروی علی اقول

ظ ن ی

تظنی کمان بردن اصله تظنن فابدل من احدی النونات یاءً

باب الظاء فصل الواو

ظ و ء

ظوءة بالفتح مرد کول

ظ و ب

ظاب سخن و غوغا و آواز بز کوهی و فنه جستن بر ماده

ظ و ف

اخذه بظوف رقبته بالضم و بظاف رقبته کرفت آن را همه یعنی
پوست کردن وی و نرکشت
بظوفها و بظافها کذا استم آن را تنها
جاء بظوفه و بظافه کیسو فرو نیمنه امد بجا که وی کردن آن

ظ و م

ظام آواز و غوغا لغة فی الظاب والتاب الجود

ظ و ی

اظوی اظوا کول کردید

باب الظاء فصل الهاء

ظ ه ر

ظهر بالفتح پشت ضد بطن مذکر است اظهر کافلس و ظهور
و ظهران بضمتهما جمع و ستور بر نشستنی و منه لضر علی الظهر
یعنی در آمده نشتر انند و رزید و دبابه کهنه و موضعی است
مال البیا فخر بحریه و بنات کوتاه موی پر مرغ ظهران
جمع و منه ریش ظهار ... و لا ترشیر بطنان و راه و
و زمین بلند درشت و نفن قرآن خلاف بطن که تاویل آن
است و حدیث بجزو انجام از بو غائب باشد و پشت بید
چیزی و الفعل من ضرب و یقال ظاعن ظهر یعنی
بی مکافات دادن وحقیقة الظهر کهنیا و تقیل الظهر
بیاعیال ... و امادة سفر است و اقرآن
الظهر از پس پشت انداخت
در حرب و یقال لا تجعل حاجتی بظهر یعنی فراموش مکن و
سال و ادیهم ظهراً یعنی وارث شد و بعد باران ایشان
زباران زمین ایشان نیلا سال الوادی ظهراً ایعنی داد
شد از آب زمین دیکران و اصبت منک مظهراً یعنی

فصل الهاء
فصل النون
فصل الواو

دسید از نوخیز دنیا روهو
یأکل علی ظهر یدیه یعنی نه نشه
او من میدهم وهو بین ظهریهم
یعنی او میان وی درمیان ایشان
است کذا بین ظهرانیهم ولا
تکسر النون وبین اظهرهم ونزل
بین ظهریهم وظهرانیهم فرود آمد
پس پشت ایشان ولقیته بین
الظهرین وبین الظهرانین یعنی
ملاقات کردم او را بعد دو روز
یا سه روز وجاء فلان بین ظهریه
ای یومه
ظهر بالضم پس از زوال آفتاب
وصلوة الظهر نماز پیشین
ظهرة بالضم سنک پشت و
... رو قبیله مردم ومنه
جاء نافی ظهرته یعنی در قوم
خود آمد

[illegible]

[illegible]

بکثرت مشددة الدال لغة وعبد کمقصود اعبد بضمتین وعبد کندس و معبود اجمع آعابد جمع الجمع و گیاهی است خوش بوی و پیکان کوتاه پهن و کوهی است من بنی اسد را و نوعی است دیگر و موضعی است به بلاد طی و طرفة بن العبد شاعریست و عبد ذو الاذعار ملکی از ملوک حمیر عبدی منسوبست بعبد القیس و بنو عبقسی ایضا و کذلک العبدری و العبشمی منسوبان الی عبد الدار و عبد الشمس

عبدان مثنی عبد الله بن قشیر لعور پسر لبینی و عبد الله بن سلمة بن قشیر و ان سلمة الخیر و کهصان دهی است بمرو از آن ده است عبد الحمید بن عبد الرحمن ابو القاسم خواهرزاده و نام مردی که شهر بصره از حصه او است

عبدیة بالفتح مشددة الیا بندگی و درام عبدیة نوعی از درام جید و ارج

عبدة بن الطبیب بالفتح مردی است و نیز عبدة نام زنی

عبد بالتحریک خشم و گرمی و عار و پشیمانی و ملامت نفس و ازوا با و انکار و العقل من سمع فی الکل

عبدة محرکة توانایی و فربهی و نیکانی و سنگ خوش بوی سار و ننگ و عار و مغضوب علیه و ابو علقمة عبدة بن عبدة شاعریست

عبدة بالضم نام مردی

عبد کمقصد بندگی است یا ضرورت قاله الفراء

عبد کتف مرد با ننگ و عار عابد کوهی است و مرد با ننگ و عار مثل و منه قوله تعالی ان کان للرحمن ولد فانا اول العابدین ای اول الانفین من عبادة ربی له ولد و عابد بن عمر مخزومی از اولاد او است عبد الله بن سائب عابدی صحابی و عبد بن منیب عابدی محدث

آعبد کاحمد نام مردی

عباد بالفتح و بکسر قبیلهای پراکنده از عرب که در حیره بر نصرانیت مجتمع شدند عبادی منسوب بوی و بالکسر لغت عربیه است و قوله تعالی فادخلوا فی عبادی ای فی جزبی و نام مردی

عبادة بالکسر پرستش و بندگی عبودة و عبودیة مثله و المصدر من نصر و قوله عبدت به اوذیه یعنی ورغلانیده شد برا ذیتاو

عباد کغراب نام مردی

عبادة بن الصامت بالضم و التخفیف صحابی است

عبید کامیر نام مردی و عبید الابرص شاعریست از بنی اسد

ام عبید کسفینه دهی است نزدیک واسط و در آن ده است قبر سید احمد رفاعی و نیز عبید نام زنی

عبیدتان عبید بن معاویة بن قشیر و عبید بن عمرو بن معاویه

عبید کزبیر ابنی است مر عباس بن مرداس را و نام مردی و عبید الله بن عمر الخطاب در جنگ صفین با معاویه کشته شد و لیس له روایة و لا سماع عنه صلی الله علیه و سلم و عبید الله بن معیة در صحبت او اختلاف است و هو العبد بطنی عبدی کهندلی منسوب وی وام عبید دشت خالی و ویران یا بیابان که مار آن نرسید باشندان را

عبیدان مشهور نام بادی است

عبیدة کجهینة مرد خانه شکسته و ابو عبیدة بن الجراح صحابی از عشرة مبشره و نامش عامر بن عبد الله بن الجراح منسوب بوی جد

عبود کتنور مردی است بسیار خواب که هفت سال در جای هیزم کنی خود در خواب بود و فی حدیث معضل ان اول الناس دخولا الجنة عبد اسود یقال له عبود وذلک ان الله تعالی بعث نبیا الی اهل قریة فلم یؤمن به احد الا ذلک الاسود و ان قومه احتفروا له بئرا فصیروه فیها واطبقوا علیه صخرة عظیمة و کان ذلک الاسود یخرج فیحتطب فیبیع الحطب و یشتری به طعاما وشرابا ثم یاتی تلک الحفرة فیعینه الله عز وجل علی تلک الصخرة فیرفعها و یدلی الیه ذلک الطعام والشراب و ان الاسود احتطب یوما ثم جلس لیستریح فضرب بنفسه علی شقه الایسر فنام سبع سنین ثم هب من نومته و هو لا یری الا انه نام ساعة من نهار فاحتمل حزمته فاتی القریة فباع حطبه ثم اتی الی الحفرة فلم یجد النبی فیها و قد کان بدا للقوم فیه فاخرجوه فکان یسئل عن الاسود فیقولون ما ندری این هو فیضرب به المثل لمن نام طویلا و نیز عبود موضعی است و کوهی و ابن عبود محدث است

غابود کطاوس شهریست نزدیک قدس

عباد کشداد نام مردی و نیز عباد بن بشر و عباد بن شرحبیل وعباد بن المطلب صحابیانند

عبادة بالفتح و تشدید الباء دختر زینب مخنثی و نیز از اسمای مردان است

عبادیة بتشدید الیاء و الباء دهی است بمرخ

عبادان بتشدید الباء جزیره است محاط بدو شعبه دجله که در بحر فارس میریزند

عبدان بالضم و التخفیف وادی است

ذو عبدان بالفتح قبیله ایست از ملوک یمن از اعبود بن سکسک

عبدان محرکة نام شهریست

عبابید کعصافیر بلا واحد لفظها گروههای مردم و گروه در گذشته و پریشان و متفرق شده و دونده بهر سوی یقال صار القوم عبابید و عبادید ای متفرقین و یشتها و ذاهبا دور عبادید مثله فی الکل و النسبة الیه عبابیدی قال سیبویه لانه لا واحد له و واحده فی القیاس علی فعلول او فعیل او فعلال و نیز عبادید موضعی است و گویند مرکبا عبادید یعنی بطور خود رفت

عبید بالکسر نام مردی

عبادلة ابن عباس و ابن عمر و زبیر و ابن عمرو بن العاص اند و نه ابن مسعود

معبد بالفتح نام مردی عبد بعثم الثاء مثلثه

معبد کمنبر بیل و کلند

اعبد بنی بنده گرفت مرا و اعبد بنی فلان فلانا بندی گردانید مرا و اعبدوا القوم بالرجل زدند او را و اعبدوا فراهم آمدند و مجتمع شدند و اعبد به مجهولا فرسا ... مانده گردیدن راحله یا هلاک

معبد کمعظم زمین خوار و گرامی داشته شده از لغات اضداد است و بیخ زده شده و نیز شتر از گشتن و شهر بکشاند و علم ذاب ندارد و شتر قطران مالیده و شتر رام و مطریب معبد راه کوفته و پا سپر کرده

معبدة کمعظمة کشتی قیر اندود

عبد تعبیدا رسید و گرخت و ما عبد ان فعل دیر نکرد درنگ او نیز تعبید بنده گرفتن و رام کردن و خوار داشتن و گرامی داشتن از لغات اضداد است

اعتباد بنده کردن و بندگی کردن

تعبد تعبدا پرستش کردن خدا را و تعبد البعیر سرکشی نمود شتر و تعبد البعیر راند شتر را چندا که عاجز و مانده گردید و تعبد فلانا بنده خود ساخت او را و تعبد فلان ای تکلف فی العبادة

استعباد بندگی گرفتن و مانند بنده گردانیدن

ع ب د ر

عبدری بالفتح و تشدید الیاء منسوب بنی عبد الدار و صحیح عبقسی و عبشمی منسوب بعبد القیس و عبد الشمس

ع ب د س

عبدس کعصفور و بفتح از اعلام است و یقال اللیث زائدة

ع ب د ك

عبدك از اعلام است

ع ب د ل

عبدل بالفتح نام حضرموت سنه و معاول خلاف و قیل اللام زائدة و عبدل بن حنظلة بهاس شریف قوم است و مرثیه محاربی حکم کوفه پسر از عبدل شاعر از آنند

عبادلة جمع از اصحاب نبی صلی الله علیه و سلم دو صد و بینا و صو گرانند و از مطلق عبادله گر مراد باشند عبد الله بن عباس و عبد الله بن عمر و عبد الله بن زبیر و عبد الله بن عمرو بن العاص و بعضی عبد الله بن مسعود را هم از عبادله شمارند

ع ب ر

عبر بالفتح موضعی است میان حضرموت و مارب

عبرة بالفتح بیان و نیز اسم است تعبیر را و سرشک چشم یا درد گریه در سینه یا اندوه بی گریه عبرات بالتحریک و عبر کعنب جمع و نیز عبرة اشکبار یعنی الفعل من سمع یقال عبرت العین عبرة اشکبار شد چشم و اندوهگین شد

عبر بالضم قبیله است و زنی فرزند و زن فرزند مرده و ابر سخت و ان و عقاب و گریه چشم و نبیای از هر چیز و عبر النهر و یفتح کرانه جوی و آنکه عبر تحیا یکسال گرفته باز کرده

عبرة الوادی بالضم و یفتح کرانه وادی و ناحیه آن و کذلک عبر النهر و بالضم گریه چشم و بخارات و نبیا از هر چیز و گروه و زن

عبرة بالضم مهره است که ملبسا ربیعة بن جریش ملقب بذی العبرة

عبر بالکسر نغمه و فرات نابرته عرب و قبیله است و عبر الوادی کناره رود بار و بنات عبر دروغ و باطل و مجلس عبر عابر البیا اهل

عبرة بالکسر شگفت عبید عبر جمع و منه صحف موسی کانت عبرا و قال الله تعالی ان فی ذلک لعبرة لاولی الالباب

عبر محرکة اعتبار و منه قوله اللهم اجعلنا ممن یعبر الدنیا و لا یعبرها یعنی بگذرد از آن و اعتبار گیرد نهادن را و نیز عبر گریه چشم و ابو العبر بیهوده گوی فسوس کننده ابو عبرة محرکة مثله و یوم العبرات روزی است مر عرب را

ناقة عبر اسفار مثلثة ناقه قوی که قطع کند بهر زمین که بگذرد و نام یوشع در سفر ثبوت یبد للذکر و المؤنث و الواحد الجمع و جمل عبر اسفار کذلک و جمل عبر کتف مرد با اشک و امرأة عبرة زن با اشک

عبری بالضم و تشدید الیاء کنار یا ساق که بر لب جوی روید و نزد بعضی کنار بی ساق است

عبری بالکسر منسوب بلغة جهود عبرانی مثله

رجل عبران کسکران مرد با اشک و نیز عبران موضعی است

امرأة عبری زن با اشک عبار جمع عین عبری چشم پر اشک

عابر کصاحب با اشک یقد جلا عابر و امرأة عابر ایضا و عابر سبیل راه گذرنده و مسافر لغة عابرة لغت جاریه روان

عابر کهاجر ابن شالخ بن ارفخشد بن سام بن نوح علیه السلام و قال بعض عابر از اجداد معد بن عدنان است

عوبر کجوهر کفچلیک

عبور کصبور بره گوسپند عبابر جمع و ختنه ناکرده عبر جمع و الشعری العبور نام ستاره که بعد جوزا بر آید

قوم عبیر کامیر گروه بینا اهل و زعفران یا بوی خوش از زعفران آمیخته و منه عبیر نیشابور بیر اشتر و نیز نیشاپور

عبرنی بالفتح و القصر دهی است نزدیک نهروان

عبیرآء گیاهی است

جمل عبار کشداد شتر نر توانا که از هر زمین که بگذرد و همیشه سفر کند

معبر بالفتح جای گذار از کرانه دریا و جوی آن و شهریست بکنار دریای هند

معبر بالکسر کشتی و پل و اینچه بدان از دریا و جوی آن گذرند

معابر چوبها کشتی که بدان لنگر کشتی بندند

ن عبر الرؤیا عبرا و عبارة بیان کرد خواب را و خبر داد از مال کار و عبر الکلام عبارة تفسیر کرد سخن را و عبر النهر عبرا و عبورا در گذشت از نهر و جوی و عبر القوم مردند و در گذشتند و عبر الکتب شکافت ناه را و عبر عبرا الحجار گردید با اشک و اندوهگین شد و عبر الکبش فربه نا کرده گذاشت پشم او را و عبر به الناودان در گذشت از آب و عبر المتاع و الدراهم تامل نمود در کیفیت و ماهیت آن و عبر الکتاب با اندیشه خواند تا مسائل او از

ن ض عبر الطیر زجر کرد مرغ را

جمل معبر کمکرم شتر نیشابور و لا تفسد العبرة و منه معبر نیز نیشابور و بایر استر و غلام معبر کوید نیز اهو ختنه نا کرده و شتر ماده که بسیار سال تزید و ابن ایام سخت که باشد بروی و شاة معبرة

کوسپیند فربه ناکرده و
قولهم یا ابن المعبرة دشنام است
مر عربان را زیرا که معبرة زنی
که از کس او ابات ماند دیم خارج
باشد
اعباب السال فربه ناکرده ماندن گوسپند
را تا شاه معبرة مغنث منه
معبر کمعظم کوهی است بدهنا
قوس معبر کمان تمام و خوب
عبر الرؤیا تعبیرا بیان کردن خواب
را و آگاه کردن از انجام کار و عبر
بالماء در گذشت از آب و در
گذرانید و عبر عما فی نفسه بیان
نمود آنچه در دل بود و عبر عنه غیره
استفسار نمود غیری پس بیان
کرد آن را و عبر به نمود او را که
چشم و عبر به الامر دشوار شد کار
بر وی و عبر الکتاب باندیشه
خواند نامه را بی آواز و عبر
به هلاک کرد و اینه هم او را و بهتر
تعبیر سخن از کسی را از دل خود
گفتن یقال عبر عنه و بیکبار
سنجیدن درم بعد از آن که
بشمارند سنجیده باشد و بهم
کنم و مانند آن
اعتبر شگفت نمود و پند گرفت
و نیز بکیرا ابیکر بیقیاس کرد
یقال اعتبر الصلب ما الصاحب
منه حدیث ابن سیرین انی اعتبر
الحدیث یعنی تعبیر الرؤیا علی الحدیث
و تعبیره کما یعتبرها بالقرآن
تاویلها مثل ان یعتبر الغراب
بالفاسق والضلع بالمراة
امراة مستعبرة بغی ابتامن
که بهره خود را از شوی نگیرد
استعبار … جاری کردن اشک
و اندوهناک شدن و خواب
گذاردن برکسی جهت تعبیر کردن
وی

ع ب ب
عبر بالفتح نام گیاهی است زرد …

ترش است که در طعام اندازند
عربو بکسر ثلثه مقوی اشتها
و قابض و دافع صفرا
قد دعبر بتیز دیک که در آن تمر
انداخته باشند قد عبر مثله
مثله

ع ب د
جاریة عبرد که تنفد نخیز سپید
رنگ نازنه بدن نازک و لرزان
اندام
جاریة عربد کعلبط و علبطة
و علابطة مثله و عشب عبرد
گیاه بارک و هموار
غصن عبرد کعصفور شعر
شاخ نرم و نازک غصن عبرد
بالضم مثله و شحم عبرد سپید
جنبان و لرزان

ع ب س
عبس بالفتح گیاهی است بفارسی
شاپا پلک یا سیسنبر و بمصر
یربوف نامند و کوهی است
ابی است بنجد بدیار بنی اسد
و محله ایست بکوفه و عبس بن
بغیض بن ریث پدر قبیله ایست
از قیس عیلان و نیز قبیله ایست
بیمن از قضاعه از اولاد عبس
خولان
عبس محرکه سرگین و بول که بر ران
خشک شده بر ذنب شتر
و خشک شدن آن والفعل من
سمع و علقمة بن عبس احد النفر
الذین ولوا عثمان رضی و بهتر
عبس خشک شدن بیم بر پوست
و اندام والفعل سمع
عمرو بن عبسة صحابی است
عابس ترش روی و شمشیر عبد
الرحمن بن سلیم کلبی و شیر بیشه
و نیز عابس مولای حویطب
عبد العزی و عابس سیف
و عابس عبس ابن عبس
عابس اشجع صحابیان اند

عوبس کجوهر نام … بیابان
عبوس بالفتح کجول جاعف بیابان
عبوس کصبور شیر بیشه و روز
عبوس روز بد که از آن رخ ترش
شود
عبیس بن بهیش کزبیر و عبیس بن
میمون محدثان اند و عبیس بن
قشا شیخ است شیعه را
عباس کشداد شیر بیشه و ابو
الفضل العباس بن عبد المطلب
عم آنحضرت صلی الله علیه وسلم
و عباس بن مرداس از صحابیان
و عباس بن سهل بن سعد از
تابعیان
عباسیة بتشدید الیاء و الیاء
دهی است بنهر الملک و شهرکیست
بمصر سمیت بعباسة بنت
احمد بن طولون و دهی است
قرب طفیف
عبوس کتنور موضعی است
ض عبس وجهه عبسا عبوسا
ترش کرد روی را
اعبا عبس ناک شدن شتر
تعبیس ترش روی کردن شتر در
للمبالغه تعبس ناخوش و ترش روی
گردیدن

ع ب س د
عبسرد بالفتح و ضم الباء شتر
ماده قوی و تیز رو عبسود
کعصفور مثله

ع ب ش
عبش بالفتح نیکو رای و بصلاح
الختان عبش الصبی ای ختله
فا عبش و کوبی و کند فهمی و
بخراب
عبشر بالفتح والغرابه … شبیه
و عفلنبق به عبشة ای عفلة
اعباش ختنه کردن کودک را
و اصلاح نمودن

ع ب ش م
تعبشم عبشمی شدن

ع ب ط
مات فلان عبطة جوان و
صحیح و تندرست مرد قال
امیة بن الصلت من لم یمت
عبطة یمت هرما للموت کاس
والمرء ذائقها
عبطة بالضم نازکی و تری
عوبطة بالفتح داهیه و بلا و
لجه دریا
عبیط کامیر شتر فربه جوان که
بی علت بیماری کشته باشند
آن را عبیطة مونث عبط
ککتب عباط بالکسر جمع و لحم
عبیط گوشت تازه و دم عبیط
و زعفران عبیط کذلک و
ثوب عبیط جامه نو دیبه
ثوب معبوط ثوب عبیط مثله
ض عبط الذبیحة عبطا بالفتح
بی علت کشت ذبیحه را گوشت
و جوان را و عبط فلان بهتان
و غائب کرد به و عبط الارض
و حفر الارض ندید باد و دوی
زمین را و عبط الارض کبد
جای کنده را و عبط علی الکذب
دروغ بر بست بر من بی سبب
بهانه و عبط نفسه فی الحرب بی
سبب بی باکانه انداخت خود را
در جنگ و عبط التراب بر
انگیخت خاک را و عبط الفرس
تاخت اسپ را چندان که عرق
آورد و عبط الضرع خون
آلود کرد پستان را و عبط
الثوب الجدید دریده جامه نو
و درست را و عبط هو دریده
شد لازم متعد و عبط الدواهی
الرجل بی موجب رسید او را بلا
و عبطته المنیة بی علت جوان
کشته او را
اعبطه الموت رسید او را
مرگ در جوانی و صحت
اعتباط کشتن ذبیحه گوشت
و جوان را و پنهان شدن و

خراشیدن باد زمین را و کند
جای کنده را و دروغ گفتن
بی سبب بهانه و درست
شد و بی مردن جوان و …
و کشته شد بی پوست

ع ب ق
عبق بالتحریک بمعنی و نام تدلیه
اسحق اسمعیل بن عبق محدث
عبقة محرکه بوی خوش و …
یقال فی الیمن عبقة ای شیء
سمن
… عبق کتف … بوی
خوش …
است … عبقة بالماء مثله
عباقیة مرد مکار و …
زیرک و …
یعنی اثر زخم …
باقی است و زخمی است …
و …
… عباقیة …
لعباقیة یعنی آن را اثر است
باقی …
…
… مرصد
خوی
…
عقاب عبنقاه و عبنقاة …
تیز چنگل عقاب عقبناة
بتقدیم قاف بر نون مثله
رجل عباقاه مردی که …
با تو
س عبق به الطیب عبقا
محرکة و عباقة و عباقیة …
والتخفیف چسبید بوی …
خوش خوشبوی شد و
عبق بالمکان اقامت نمود در
آنجای و عبق به … ماند
و حریص وی گردید
تعبیق … ذبح کرد
اعتبق الرجل …
و … گردید

ع ب ق ر
عبقر کجعفر موضعی است …
پری در وی است …
خوب …
نیکو را از مردم و جامه …
و جز آن بوی نسبت کنند یقال
ثوب عبقری و ثیاب عبقریة
و نیز عبقر نام زنی
عبقری بمعنی سید مهتر قوی
و … و عبقری القوم
یعنی مهتر و سرور قوی کامل
تر از هر چیز …
نیکوئی فائق تر باشد …
جامع … نوعی از گستردنی دیبا
نگارین و منه الحدیث کان
… علی عبقری و ظلم
عبقری ستم شدید و سخت
عبقرة … زن نیز گوشت
نازک حسینه و نیز عبقرة
درخشیدن سراب
عبوقرة بالفتح موضعی است
یا کوهی است
عبیقر بفتح قاف موضعی است
عباقر …
عباقری نوعی از گستردنی و
قری متکئین علی رفرف خضر
و عباقری حسان
… عبقر مذکور است در
ح ب …

ع ب ق س
عبقس کجعفر و عبقوس کعصفور
جانوری است
عبقسی منسوب بعبد القیس
عباقیس بقیه مانده از بقیه
و … چیزها عقابیل مثله
عنبقس مرد بدخوی …
دراز … که …
از جانب … عجمی باشند
…

ع ب ق ص
عبقص کجعفر و عبقوص کعصفور
جانوری کیست

ع ب ق ل
عباقیل با بی مانده بیماری
محنت

ع ب ك
عبکة محرکه … لوله کرده
پاره و شکسته از هر چیزی …
و …
عبکة …
و درمانده و …
ن عبک الشیء بالشیء …
…

ع ب ل
عبل بالفتح کلان و سطبر از
هر چیزی تمام اندام یقال الحبل
عبل و امراة عبلة یعنی سطبر
تمام اندام یقال رجل عبل و امراة
عبلة یعنی سطبر و تمام اندام عبال
عبلات جمع و کذا رجل عبل
الذراعین یعنی سطبر بازو و
فرس عبل الشوی سطبر …
بند پای …
کان عبل … ای ضخما
عبلة بالفتح تمام اندام و
امراة عبلة الخلخال سطبر …
خلخال و نیز عبلة نام جاریه
قریش … مادر … امیه صغری
است و ایشان را عبلات نامند
گویند عبلی بالسکون …
یکی منسوب بسوی عبلة که
نام مادر ایشان است و
عبلة … موضعی است …
عبلة بن انمار بالضم بطنی است
از تمیم
عبل محرکه هر برگ نازک …
پهن یا برگ مانند …
… یا برگ آن
که سخت … گردد …
دباغت کرده شود یا برگ …
دراز باشد یا کوتاه یا برگ …
درخت فرو ریخته یا برگ …
آمده از لغات اضداد است

عبلة یکی …
عبل کتف درشت و سطبر و
سپید از سنگ و جز آن
اعبل کوه سپید سنگ یا
سنگ سپید یا سنگ …
سخت و سطبر که سرخ و سپید
می باشد و سنگ … مانند
و سطبر
صخرة عبلاء بالفتح سنگ
سپید و اکمة عبلاء پشته
درشت و شجرة عبلاء …
سپید سطبر و نیز عبلاء …
موضع است …
ببلاد قیس
عبول کصبور مرگ
عویبل کزبیر نام مردی
عبال کسحاب نوعی از درخت
ورد کوهی بزرگ که از او عصا
سازند و قیل منه کان عصا
موسی علیه السلام
ذو العابل بن رجب پادشاه
است ملوک حمیر
بنو عبیل بن عوص بن ارم بن
سام …
عرب گذشت
عبیلة کسفینة … درشت
و سطبر و عبیلة بن …
یاد کرده است
… بالفتح و تشدید اللام
و تخفیف …
… علیه …
عنبل کقنفذ …
عنبلة بالتاء مثله
عنابل کعلابط درشت و سطبر
عنبلی بضم عین و باء موحده
…
…
عبنبل کغضنفر …
و سخت
…
…

ل ن عبل عبالة بالفتح سطبر و تمام اندام کردید و عبلت الفرس درشت و سطبر یا کردید و ن عبلته عنه ای رددته عبول شدید زا مرك و عبل الحبل عبلا تافت رسن را
س عبل عبالة گرد درشت شد و سپید کردید
ض عبل الشجر فروریخت برکهای آن را و عبل السهم پیکان پهن نهاد تیر را و عبل الشی رد کردن آن را و باز داشت و برید آن را و عبل بهر فرزندان را و عبل علیه اندا خت بروی ثقل را و عبلت الشجر برك وبخت و بر آورد و زد و رخصه اعبال درشت شد و سپید کردیدن و فرو افتادن برك درخت و بر آمدن و سخت کردن آن از الفاظ اضداد است معبل کعمدث پیکان پهن و دراز دار تعبیل فرو افکندن برك درخت را

ع ب م
عبام کغراب گول و ماندی کران جسم نام عبام کغراب بینا عبم کهجف بلند بالا الاشداد عبانان بالفتح کول ل عبعب آمنه کول کردید

ع ب ن
عبن بالفتح سطبر و بزرگ شدن و الفعل من نصر عبنة بالضم ظاهر شتر و نام عبن بفتحتین مرد سطبر و کوشت تمام اندام عبن بالتحریك مشدد ذالنون سطبر و کوشت دار کرد و شتر عبنة مونث عبنی بالمد و الف و القصر فربه و سطبر از کرکس و شتر عبناة مونث عبنیاة جمع اعبناش شتر بزرگ جثه و اکرد والنیات کردن

ع ب ن ك
عبنك کمکس درشت

ع ب ه ر
عبهر بالفتح پر کوشت و بزرگ از مردم یقال رجل عبهر و امرأة عبهرة ج عبهرات نرکس عبهر کالجمع اکنده قیمه و فرس عبهرة اکنده کوشت و نیز عبهر دراز و نازك و خوش تن از هر چیزی و نرکس و یاسمین و بستان افروز عبهرة زن نیك پوست سخت سپید اکنده کوشت نیکو روی خوشتن خوشخوی عباهر بالفتح دراز نیکو و خوش تن

ع ب ه ل
عبهل کعبیکار و هر چه بکار نیاید و هر چه خود کذاشته ستور را و ختم کینی نمودن عبهال بالکسر مثله ابل عباهل شتران بی سرخود کذاشته عباهلة ملوك جمع کردند اسلا هر بزملك خود کذاشته شدند ابل معبهلة بمعنی العاهل شتران بیکار و بی سر خود کذاشته متعبهل باز ایستاده از چیزی یا آن که باز داشته شود از چیزی که خواهد و اراده کند

ع ب و
عباتیر زنی کوزی و چینه ز عباء عنو او درشت کردید روی هی و نیز عبوا آماده کردن رخت و از اشتران

ع ب ی
عباة نوع از کلیم و اسپ لند و منه حایکه کرامه خمسم والقصر فیه خیم و عبایة بن رفاعة تابعی است عباة بالفتح نوعی از کلیم عباء جمع عبی کغنی عضو و جزو تن عیثك تن الجزرد ای ضیبهاك عبینة کسمیة از یابست و نام زنی تعبیة آراستن و آماده کردن لشکر و سامان آن را و تعبی مثله فیهما تعابی میل کردن یکی بجانب قومی و دیکری بجانب قوم دیکر و انبر و قیتی باشد که مرد قوم برای هر یکی زان مرد و طعام طیار کرده باشند

باب العین فصل الثاء

ع ت ب
عتب خشم کردن و خشم عتب بالفتح و معتبة بفتح التاء و کسرها مثله فیهما و ملامت و ملامت کردن و لنکی و برهنه پا رفتن نو دیك پای بر پا سنه جستن مردم والفعل من ضرب و نصر فی الکل و پاسپر کردن استان و نوعی است قولهم ما عتبت بابه یعنی پا سپر نکردم آستانه در او و آن کاه بدرش نرفتم عتب بالکسر مرد بسیار خشم عتبة بالضم نام مردی عتبه التحریك کار کردن ناخوش و سختی یقال ما فی هذا الامر رتبة و لا عتبة ای شدة و مینا الکتب شتابه و سطحی ما بین سطحی و بنصر و بنا هی و چوبهای پیش که بر عود نهند تا تارهای عود بدان باز کشند و درشتی زمین عتبة محرکه آستان در یا بالا از هر و سختی و کار ناملایم دنا خوش یقال حمل فلان علی عتبة ای امر کریه من البلاء عتب و عتبات جمع و زن مرد و منه قول ابراهیم لامرأة اسمعیل علیهما السلام قولی لاسمعیل یحول عتبة بیته و یکیا ایذرد بان عتوب کصبور آن که در روی عتاب اثر نکند عتیب کامیر قبیله است اغار علیهم ملك فسبی الرجال و کانوا یقولون اذا کبر صبیانا لم یترکونا حتی یفکونا فلم یزالوا عنده حتی هلکوا فقیل المثل اودی عتیب و حفرة عتیب محلست بصره فترة عتیبة کفتیبه ده که خیز عتیبة بجهینة از اعلام است مرعز بان را عتبان بالفتح خشم کردن و ملامت کردن و بالتحریك لنك پای بر داشته جستن مردم و رفتن شتر و برهنه پای عتبان بالکسر نام مردی وام عتبان کفشتا عتبی بالضم والقصر خوشنودی و رضا یقال لك العتبی اعتوبة بضم الالف و الثاء الجید بازعتاب کنند یقال بینهم اعتوبة یتعاتبون بها عتیبی کتیلی ملامت و ملامت کردن تعتاب بالفتح یکبای برداشته جهان جهان رفتن مردم ام عتاب کشداد کفتار عتایبر کتکتا نزد اعلام زنان است معتب کمکرم بانکشته اعتاب رضا دادن و باز کشتن بسوی مسرت کپی از ساعت و خوشنود کردن یقال اعتبنی فلان ای عاد الی مسرتی راجعا عن الاساءة معتب کمحدث نام مردی تعتیب بیفزاز از هر چیزه و ابس ازیش و استانه در

سا ختن عتاب بالکسر خشم کردن و ملامت کردن یا خشم کردن همدیکر را معاتبة مثله فی الکل و نیز ناز کردن و خشمکینی پیدا نمودن و یاد کردن خشم او منه قوله بیده در القائل اذا ما ابتغی منه اجتناب اذا ذهب العتاب فلیس ود و یبقی الود ما بقی العتاب اعتتاب اعتنا بابر کردید یا از کاری بسوی غیر آن و اهنك نمود کاری را و اعتتب من الجبل ای رکبه و لم ینب عنه و اعتتب الطریق ای راه را انکه اشتر راه و شتو دفت و نیز اعتتاب به لسبی خوشنودی باز کردیدن تعتب با هم خشم کردن و عتاب خطاب کردن و عیب کردن یقال تعتب لشیء ای لایاب تعاتب بایکدیکر خشم کردن و ناز نمودن و هم دیکر خشمکینی نمودن یقال تعاتبوا اصلح ما بینهم العتاب استعتبه بخشید او طرضا و خواست او وی رضا از او را غان اضداد است یقال استعتبته فاعتبنی ای استرضیته فارضانی و نیز استعتاب ارو نمودن چیزی و منه قوله تعالی وان یستعتبوا فما هم من المعتبین ای ان یستقیلوا ربهم لم یقلهم ای لم یردهم الی الدنیا و باز کردیدن اندی

ع ت ت
عتت محرکه دو شیء در سخن عتت لغتیست در عتی عتعت کبلبال بر غتمت و نیز نوعی توانا و مرد دراز بالا تمام اندام یا دراز مضطرب خلقت عتعته دیوانکی و خواندن و بزغاله را بکلمه عتعت

ن عته عتا
ن عته عتا با باز کرد یا بروی سخن را و عته بالمسالة ستیهید بروی در سوال و عتة بالکلام سرزنش کرد او را ابن الاعرابی عتة الحبیة کرنید اورا مار عاتة معاتة و عتاتا بیکار کرد با وی یقال ما زلت اعات فلانا نعتت فی کلامه استقرار نکرد بر سخن خود و رهنبر ان

ع ث د
فرس عتد محرکة اسپ آماده و تیز یا توانا تمام اندام و فرس عتد کنیف مثله عتید کجعفر موضعی است نام مردی و تکبر عتیبة عتود کهدیم و بفتح و ادی است نظیره خروع و ذر و قد و عتود و جدول لغته فی جدول لاغیر عتود کصبور رخت کاری درخت بزرك و یکساله بر غاله یکسا له عتیدة و عتدان بالکسر جمع و اصل العتدان عتدان فادغمت و بنو عتود بطنی است طی عتاید بالضم موضعی است عتاد بالفتح ساختی و سامان و آماده کی و انجه بست سفر و جوان آماده ساز ند عتدة کعتبة مثله فی الکل و عتد جمع و کاشه کلان عتید کامیر حاضر و آماده و منه قوله تعالی هذا ما لدی عتید و عتید بن ضرار شاعری است عتیدة کسفینه طبله یا حقه که در آن خوشبوی نهند عتید کزبیر موضعی است عتوادة بکسر العین مرد کوتاه بالا فالواو زاید عتوادة بالضم نام مردی عتوادة بن عامر لیث بن بکر بن عبد مناف بن کنانة

ك عتد عتادة و عتادا آماده کردید معتد کمکرم آماده کرده و بر حد اعتاد آماده کردن و منه قوله تعالی و اعتدت لهن متکا تعتید آماده کردن تعتد بصنعته و غیره کاری نمودن در کار خود

ع ت ر
عتر بالفتح استوار کردیدن نیزه و جزان و لرزیدن و جنبیدن نیزه عتران بالتحریك مثله بر خیز اینیدن نیزه و بر داشتن عتود مثله و قربان کردن عتیره را والفعل من ضرب فی الکل و نیز عتر کیر مکیر عتر بالکسر اصل و فی المثل عادت بعتر ما ادنحو یعنی کونیدکه لنکوخلق قدیم خود باز کردید و کیا هی است که بر اکنده روید و فی الحدیث لاباس بالحرمان یتداوی بالسناء والعتر یا از درختان خرد است و بنت نرو و نیز بیخ و کوسپند که در جاهلیت در ماه رجب بهر الطیر خود میکشتند و نسل او اولادو عتر بن جشم از ان قبیله است عبد الرحمن بن عدی صحابی و عتر مغا بطنی است نهوازن و سنان بن مظاهر و محمد بن عیسی و کناب بن شداد و مالك بن حمزه تا بعی و ابان و قاسم مرد و پسران ادقم عتر آن محدثان اند و عترة بیل و جزان یا چوب بهن که بر بیل اهر وزند و پای برویه نهند وقت بهر کندن و سلیم عتر بجیبی و بفتح قاضی مصر است و فضیل بن مروان نو لای بنی عتر و نیز عتر بیهوده کفتن عترة بالکسر کردن بنلدکه عتبلد و عبر و مانند آن معون کردن یا خشند و فرزندان و اقرب از مرد یا اهل بیت و فریب با خویشان اولاد و اقارب باشند یا از آن اهل و منه حدیث الصدیق نحن عترة رسول الله و نیز بیخ دندان و بالا مصقادا و از تاری ان خیار کبر و مرد خوش و آب صرخو و نیاز آن از مثل خالص و نام پسر عتر خاشع پسر عادیه عتر بالتحریك مجنی و توانا و عتر نمار مرجبا ست مرا بیح موشی اشقر را عترس حبیب کرفزطی است از هوازن عتره بالضم پسر عامر کبا عانز کصاحب نام نبی و نیز فرج و روا کرده از شهوت عترکبب جمع عتا بالفتح نره عنو رکصبو فرج کشاده از نیز نهاد شهوت عتر طمیمتین جمع عتیرة کسفینه کوسپند قربانی جاهلیت که در ماه رجب بنام بتان میکشتند و محمد عتیرة محدث است عتیر کربیر صحابی است جانی اوبنا الثانیة و الثالثة و فلة عماد بن عتیر قاسه بفارس عتوارة بکسر از مثلث مرد کوتاه بالا و معروفه بیلة و بضم عتار کتان کلا و تاو نوانا و جای درشت و خالی عتور کبتنهم وادی است تعتور و مانا ن بانبود کردید بایشان

ع ت ر ب
عترب کنفند نیز کرد نوعی از

بار درختی ترش است و در طعام اندازند و تصحیف غبر و عبرب نیست بلکه هر واحد لغتی است جدا کاند ربدین معنی

ع ت ر س

عترس بجنبر و عند و مرد استوار خلقت گردانندام شد او سطبر بند های اعضا و سطبر و نیز زاغ سینه اندر شتو و شیر بیشه و خروس

عترسه سخت گرفتن و ستم و در شتی نمودن و گرفتن سخت و درشت

عِتریف بالکسر سخت سرکش خشم ناک و عول و نیز و بلا و سخنی عتریف مثله و التون زائدة و نیز عتریف نام استوار خلقت بسیار گوشت

عُترسان بالضم خروس

ع ت ر ف

عترفه سختی

عتریف کرنبیل یا بید بد کار بهبانه دلاور و کار کنان و ه شخ ستم کار در دو شتی سخت شتر استوار اندام عترفوف مصفود مثله بنا الکل و نیز عتریف ستی مرغ شتر زاد در بطان

عترفیه کرنبیله شتر ماده استوار و توانا و کشیر و کراهی ذات لی باک

عُترفان بالضم خروس و گیاهی است چون تا یستان

تعترف بزرگ منشی کردن و خلاف تعترب

ع ت س

عتاس کتان نام جد ابی سلیم بن حسن علی محدث

ع ت ش

ض عتش عتشا شام زا و دو نا کردا و را

ع ت ص

عتص بالفتح قبل از رسیدن امانقول ایشان بمعنی اعتصا است کرد شوار شده باشد

ع ت ف

عتف بالفتح برکندن موی الفیل من غمر

عتیف بالکسر رانه از شب تیغ مضی عتف من اللیل ای قطعة منه

ع ت ق

نمر عتق بالضم می کهنه و نیکو عتق بالکسر جوانمردی و مردمی و جمال و شرف و نیز زر کی و آزادگی و آزاد مردی

عُتُق بضمتین یکی از دختی انشا کاز ان کمان سازند

عاتق بکسر جای ردا از دوش کهنه و می که مهر از ان برداشته باشند و خیک فراخ و دختر نو جوان یا دختر بوالغ یا زنی که نکاح یا زن جوان در خانه نرید مانده و دوش جای چادر پوشیدن از دوش یا ما بین کتف و بن گردن و تذکیر و تانیث عتق بالضم جمع و کاه

کهنه سرخ رنگ و چوزه مرغ که فوت کرفتن و پریدن سپیده باشد و چوزه سنگخوار و بچه کبوتر که هنوز قوت پرید گرفته باشد عواتق جمع دزهه

عاتقه کمان کهنه سرخ رنگ

عُتق ع اکثر آب کهنه و نیکو

عتاق الطیر کتاب مرغان شکاری و عتاق الخیل اسبان برگزیده و گرامی

مولی عتاقه بالفتح غلام آزاد کرده

عتیق کامیر آزاد عتق بالضم جمع عتقا مثله و عتیقة عتیق و امة عتیق و عتیقة ایضا عتائق جمع و یقی هو مولی عتیق و البیت العتیق کعبه مبارکه

انه اول بیت وضع فی الارض او لعتقه من الغرق او من الجبابرة او من انه لا یقدر ملکه احد و نیز عتیق خرمای تر که خشک او بار نرسیده باشند و آب و خرما علم است آن را و پیر می و می سپید و شیر و بهترین از هر چیزی و گرامی و آزاده و گرما و ملقب صدیق رضی الله عنه لجماله او لقوله صلی الله علیه وسلم من اراد ان ینظر الی عتیق من النار فلینظر الی ابی بکر او بقدمه فی الخیر و عتیق و یعقوب و عتیق بن مسلمه و عتیق بن هشام و عتیق بن عبدالله و عتیق بن محمد بن هارون و عتیق بن عبدالرحمن و عتیق بن موسی و عتیق بن محمد بن ابی در پسر محمد و ان اند ابو عتیق محمد بن عبدالرحمن بن ابی بکر و ابو عتیق عبدالرحمن بن جابر بن عبد الله انا بینا و داخ عتیق شراب کهنه و مر عتیق نیکو خوش منظر و نیجیب و ابن ابی عتیق مردی است شاعر بخیل و مرویس و نیز عتیق مرد نیکو و نامه حمایت خشونت و درشتی

امة عتیقة دا آزاد کرده عتائق جمع و هی مولاة عتیقة و داج عتیقه می کهنه و یقی قطرة عتیقة و قطرة بهید و بالتاء و بلا تاء یعنی یک کهنه و نو لان العتیقة بمعنی الفاعلة الجدید بمعنی المفعول

عتیق بن محمد شیخ زبیر و عتیق تمدبن حامد و عتیق بن عامر بن منجع و بکر بن عتیق و نصر عتیق و عطبور بن عتیق و علی بن عتیق و احمد و محمد مر دو پسر عتیق محدثانند

عتیقون کرزی منسوب اند بوی عتقا بعنی عبدالله بن بشر صحابی و حارث سعید محدث

و عبدالرحمن بن فضل قاضی مصر و عبدالرحمن بن فضل قاسم بن مالک مراد است مسجد عتقا بمصر و فی الحدیث الطلقاء من قریش و العتقاء من ثقیف بعضهم اولیاء بعض فی الدنیا و الاخرة و نیز عتقاء گروهی است از مهم امد از حجر و سعد العشیرة و از بنی کنانه مضر و از عیران

عتاق بالفتح دهی است بمصر عیتی دهی است شرفی حلة المزیدیة

ض عتق العبد عتقا بالکسر و بفتح او بالفتح المصدر و بالکسر الاسم و یفتح و عتاقا و عتاقة بفتحهما آزاد کردید و عتقت الجاریة جوان کردید دختر و عتق الرجل گرامی شد

ضرک عتق بعد استعمال نیک و تازه کردید ستبر و بعد درشتی و عتقت الیمین علیه واجب شد سوگند بروی و عتقت الخمر کهنه کردید و نیکو شد و عتق الفرس دیگر شد اسپ از دیگران و عتق الشیء کرد بدیع و نیکو گشت و در دین هر دو معنی از نصر هم آمده او العتق بالکسر و بضم للموات و الحیوان جمیعا

ن عتقه بغیبه عتقا کرد ان را و عتق المال نیکو کرد آن را و عتق المال نیکو کرد به مال لا انه متعتد

عبد معتق کمکرم بنده آزاد

اعتقه اعتاقا آزاد نمود ان را و اعتق فرسه ذرکند اپنید اسپ را در رواییدن و اعتق قلیبة کنده چاه سر کردن تا کرد زاو برا عدوان را و اعتق المال نیکو کرد اپنید و اصلاح ان کرد

و اعتق موضعه کرد کرفت جا را پس مالک او شد

معتقة کمعظمة عطر دیند و شراب کهنه

تعتیق کهنه و دیرینه کردن و گرامی دان

ع ث ک

عثک بالتحریک فی ما نه و کره است

عثاک کیکتاب موضعی است عانک جوانمرد و نیابتغ از رنگها پستیهند و انه الی بخالی کردند و کمان کهنه سرخ و نبید صاف و پاکیزه

عاتکه خر ما بن که کشش ب نیرزد و زن آلوده بخوش بوی و نام زنی قال النبی صلی الله علیه وسلم انا ابن عواتک من سلیم یعنی جدانه و هن تسع ثلث من سلیم عاتکه بنت هلال ام جد هاشم و عاتکه بنت مرة بن هلال ام هاشم و عاتکه بنت اوقص بن مرة بن هلال ام وهب بن عبد مناف بن زهرة جد النبی صلی الله علیه وسلم و البواقی من امهات النبی صلی الله علیه وسلم من غیر بنی سلیم و عاتکه بنت اسید و عاتکه بنت خالد و عاتکه بنت نعیم بن عمرو و عاتکه بنت عبدالله و عاتکه بنت عوف و عاتکه بنت نعیم و عاتکه بنت الولید صحابیات اند و نیز عاتکه کمان دیرینه سرخ

عتیک کامیر و زن سخت و بطنی است از ازد و عتکی محرکه منسوب است بان

ض عتک عتکا حمله نمود در جنگ و عتک الفرس اهنک کرفتن کرانست و عتک فی الارض عتوکا نهان رفت و سفر کرد و عتک علی یمین فاجرة اقدام نمود بر سوگند دروغ و عتک علیه بخیر او شر یعنی پیش امد او را به خیر یا شر و عتکت علی زوجها ناساز واری نمود و نافرمانی کرد با شوی و عتکت القوس عتکا و عتوکا سرخ شد از کهنگی و عتک اللبن تنبیت ترش کردید و کذا عتک النبید و عتک البول علی فخذ الفصال خشک کردید یکمیز بر ران ناقه و عتک به الطیب چفسپید بوی خوش و عتک البلد سیاست و حفاظت ان کرد و عتک الی موضع کذا خواهش نمود و میل ان کرد و عتکت المرأة دونا داشت دستار بر سینه و عتکت المرأة بزرگ و مهتر کردید زن و عتک فلان بیتیمه با سید و شتافت و زنبیر دلیل خود و استوار و داشت گرد مقصد و مراد خود را و عتک علیه بضرب چیزی باند اشتاد ازان

ع ث ل

عثیل کتف مرد شانبند بیدی

عثکه محرکه کلوخ کلان که از زمین بر کنده باشد و اهن آن مانند سر تیر و چوب سیه زنک مانند یاد امن سر هن که بکنا دیوار بشکند و بر ماهی دز و کران و تیشه چوب کار و شتر ماده که هر گز آبستن نشود و چوب سطبر درشت و کان فارسی عثل بحذف تا جمع و نیز عتله ابن عبد سلمی معروف مردی بیک نبی صلی الله علیه وسلم نامش عتبه تغیر داد

عُتُل بضمتین و تشدید اللام بیباکو و سرکش درشت خوی سخت کوی سخت آزار قال الله تعالی عتل بعد ذلک زنیم و نیز درشت سطبر

عتیل کامیر مزدور و خادم عتلا آء جمع و کذا عتیل آزار سخت

عتول کیدنه قمران که او را از زنان غنا نباشد و اهو

عتل کقنفذ و جندب تلاق

عتائل بالفتح اهو که جست کار دذان پاره پاره نموده بجای نصب آرند

معتل کمنبر توانا بر سختی کشیدن و سخت کشنده

ضرن عتل العتل عتلا سخت کشید تلاق او بر داشت و کذا اعتل الشیء یعنی سخت کشید ان را و عتل الناقة کشید ناقه را

س عتل الی الشر شتافت بسوی بدی

عتله عتلة پاره پاره کرد وی را

انعتال سخت کشیده شدن تلاق و کذا شتن و یقی لا انعتل معک ای لا ابرح مکانی

ع ت ل ب

معتلب کمعصفر زمن و شت

ع ت م

عتم بالضم نام مردی و اپیه است و بالضم و بضمتین زیتون دشتی

عتمه محرکه تستریک فلانتب بعد از غیبت شفق و وقت نماز خفتن و بقیه شیر که نبلند دوشیدن فرود آید و بیشتر تا شیر که وقت عتمه فراهم آید و نا ابی شب بازگشتن شتران از چراگاه و وقت شام و یقال قراه اربع و عتمه نعی ای خوند ما بجنب فی عشا نه

ضیف عاتم مهمان شبانگاه اینده و یقی جاءنا ضیف عاتم ای بطی من قری عاتم مهمان بدیر

النجوم العاتمات که بر اشام اد و نا ستار کان که از تیره کی هوا تاریک و پوشیده کردد

عتوم کصبور شتر ماده که جز وقت شبانگاه شیر نهد و دوشیده نشود

عیتوم بالفتح شتر استند و سست و مرد سطبر و فراخ

ض عتم عتمه عتما بازایستاد از ان بعد که دز ان و با زماند از کردن کاری که اراده ان داشت و عتم قراه دیر نمود در مهمانی او و عتم اللیل گذشت پاره از شب و عتم الشجر برکنده شد او عتمت الابل دوشیده شد نه وقت عشاء و در این معنی از نصر نیز آید

اعتما با زداشتن از کاری که در ان را مع باشد در ان و گذشتن پاره از شب و درنگ نمودن در مهمانی که بی و در شبانگاه دوشیده شدن شتر ماده و درنگ کردن در کاری و در روشنا در خفتن شدن بجای واندن در از وقت یا بازگشتن در وقت عتمه

عتم الطائر تعتیما جنبانید مرغ بال را بر سر مردم و در زمین و نیز تعتیم با زایستادن از انکار و با زداشتن از ان و درنگ کردن در مهمانی و در وقت عتمه رفتن اما اند یا بازگشتن در ان وقت یا رفتن و کرختن بی حمل علیه فما عتم ان فعل کذا ای ما لبث

استغنا در شبانگاه دوشیده شدن ناقه و تاخیر کردن در دوشیدن نوق استتمنوا انعمکم حتی تغیق ای اغزوا احلبها حتی یجمع لبنها

ع ث ن

عِثان بالکسر دود است مقابل غبار عُثون کصبور توانا عثان کحنا مثله عُثُن ککتب جمع
ض عَثَنَ ای النجر دخنه اندا بوی دخان اعثن علی عرضه نقص آن کرد بر ترس او دود نارد بر او

ع ث ه

عَثه بالفتح والضم دلشده که وبیعقل و یقال به عته عاثه نشاننده و حکایت کننده سخن که نبهان جمع عتامه دلشده که وبی عقل اسم است که در گمراهی و مرد گمراه و کول عتاهیة کراهیة کعقلی و گمراهی مردم گمراه و بی عقل و احمق و مختصر و نام مردی و ابو العتاهیة ککراهیة لقب مرابی اسحق اسمعیل بن ابی القاسم بن سوید رانه کنیتا او عُتُه بالضم مرد سخت مبالغه کوشش کننده در کار مُعتُوه بالضم مستو بار نره کوکننده در کار معتوه دلشده و بی عقل و سبک خرد
ض عَتِه عُتها و عَتها و عُتاها معتها مجهولا سبک عقل کردید یا گرشت عقل او یا مدهوش گشت و رفت خرد او و عتّه فی العلم از منه علم گریه بعد حرص شد بران و عتّه فی فلان حرص کرد مشد بر ادنیتان و جرح گا کردن کلام او

معتّه کمعظم دانا و زیرک مثل خلقت دیوانه مضطرب خلقت از لغات اضداد است تعتّه خویشتن را نادان نمودن و سستی کردن و پاک شدن و خود را دیوانه نمودن واحمق و سست کردیدن و بد دلشدن و زیادتی کردن در طعام و لباس و نیز نعته دلشده و بی عقل

ع ث و

عات ستمکر مود تکذرنده از حد عُتی بالضم جمع عُتی لغتیست در عتی عَتی کغنی ستمکر و دکنند از حد
ن عتا عُتیا بالضم والکسر و تشدید الیاء و عُتوا کعلو بزرگ منشی نمود و سرکشی کرد و از حد درگذشت و عتا الشیخ عُتیّا بالضم و بفتح کلانسال گشت و پشت و تا کردید

ع ت ی

عتی عُتی صوا بره ق و همایه بنا کا دسرکش اعتاء جمع عتی بن ضمرة کسمی تابعی است
ض عتی عتیا بزرگ منشی کرد و درگذشت از حد لغت ردی است والافصح عتی تعتی بزرگ منشی کردن و درگذشتن از حد

باب العين فصل الثاء

ع ث ث

یوهو عث مال بالضم یعنی او تباه کننده شتران است کا یقال ان انما لعث المال عثه بالضم مشه پشم خورده تا جمع و کنده پیر و زن پلید زبان و کول عُسار که مار را خورد دار کرستکی درختکسارا عِثاث بالکسر جمع

عُثیثه منه خرد و ضعیف مصغر عثة و منه المثل عثیثة تقرم جلدا املسا یعنی کرمک ضعیف پوست نابان را خورد منخواهد در حق شخص کویند که در چیزی فوق طاقت خود کوشش کند و نتواند که برسد بران قادر شود عثاء بالفتح مار عَثعَث کجعفر نباهی و نشا و کوهی است بمدینه و نام سرود کوی و نرم از سیرن دار زمین و پشته بیکیاه و سخت عثاعث جمع عثعثة جنبانیدن و افتادن کردن و نادر و توانا شدن و میل کردن و ارمیدن
ن عَثّ الصوف عثا خورد سته پشم او در افتاد دران و عثت الحبل سهید و عثنه الحیة گزید او را و لمانه لغة فی الثاء او تصحیف تعثیث خوش کردن آواز در سرود و خوش سرائیدن معاثه نیکو کردن آواز در سرود کفتن عثاث بالکسر مثله تعاثثه سخت اندر آمد اغتثاث از بیخ کندن و راه یافتن بسوی چیزی و منه اعتثر عرفه سوء ای تعقلها ان یثلب الخیر

ع ث ج

عثج و بیجرک کروه مسافران و نقفو تبع و گروه مردم عثجة بالضم مثله و پاره از شب عثجج کجعفر کروه بسیار عثوثج بفتحتین در شتر تیز رو عَثنَج و عثوثج مثله
ض عثج عثجا میشکی نوشید اندک اندک نوشیدن چیزی

اعثوجج اعثیجاجا شتافت

ع ث ج ل

عثجل کجعفر بزرگ شکم و فراخ وسط از مشک و خود عثجلیة بالفتح و تشدید الیا زمینی است ابی است بوادی سلیح از یمامه عثاجل بالضم بزرگ شکم عثجل عثجلة گران شد بر و بر خاستن از نماینه پری یا مرض

ع ث ر

عثر بالفتح گشته دشتی که باران اکخورد و بالفتح شهریست بیمن و موضعی است بتهامه عثرة بالسکون خوشه عثری محرکة کشتی که از باران اب خورد و مرد لا ابالی که بدنیا و آخرت نرود و قد تشدد الثاء فی الکل المثلثة و انطوا تخفیفها عثر بالضم عقاب سند د و غ کوی و بیجرات عثرة کفرحة نام زنی است چنان که در حدیث آمده و مذکور است در رجع ضرب عثار جای هلاک و بکم عثر بفتح بیشه است شیر دار یا موضعی است عیثر کحیدر نام پیرو اسم محدث و عیثر الشیء ازاحره و کالنشان و نیز عیثر نشان خفی و کلای لاتیک یوما رأیت لهم اثرا ولا عیثرا الا عثیر عثیر کاپیر نام مردی عثیر کزبیر صحابی بدری است او هو بالنون و قد فمره او اعلا است عثیر کحذیم خالد و کرد و کلد و لای که با اطراف یا نهایا بر

بالاکره باشی و نشان خفی و مانام مردی عُثاری بالضم کنکاری و ود باری است عثران بالکسر از اعلام است عاثور جای هلاک و سختی و بلا و منه المثل وقع فی عاثور شر و عافور شر بالفاء ایضا لغة او لثغة و نیز عاثور گوی که جهة شکار شیر و جز ان کنند و چاه
ض ن س ک عثر عثرا و عثارا و عثیرا اشکوخید و بر روی در افتاد و عثر جده بر روی در افتاد و خوار کردید
ن عثر عثرا دروغ گفت و عثر العرق جهید رگ و نیز عثر بالفتح عثورا بالضم آگاه و دیده ور شدن بر چیزی یقال عثر علیه عیثر الطیر عیثرة روان دیدن مرغ را پس زجر کردن انرا تعثیر بر در او ردن و خوار و هلاک کردانیدن اعثره عند السلطان شکایت او کرد نزد پادشاه و نیز انتما بر در او ردن و خوار و هلاک کردن و آگاه کردن و اطلاع دادن کسی بر او سنه و کذا اعثرنا علیهم تعثر شکوخیدن و در امدن و نیز شکوخیدن زبان در سخن

ع ث ر ب

عثرب کقنفد درختی است مانند درخت انار مثر بار نرم و سرخ دارد همچو ریسمان مفتر کرده میخورند عثربة یکی و بجوار اطنا بناسل است

ع ث ق

عثق محرکة درختی است عثقه یکی و شارع عام و نیز عثقة فراخی سال و ارزانی نوا و امت الارض عثقة ای مخصبة اعثاق فراخ و ارزان کردیدن سال سحاب متعثق ابر فراهم امده بهم امیخته سحاب متعثق یعنی سحاب متعثق است

ع ث ك

عثك محرکة ریشهای درخت خرما خاصه عثك کعنق و صرد و کتف مثله عثكة محرکة اب گل تنک و گل ارسخت اعثك اعثراث و زنا معنی

ع ث ك ل

عثکل کران و سست ازدو بدن عُثکول کعصفور خوشه خرما و شاخ خرد و سر شاخ یا شاخ بزرگ و منه الحدیث اتی النبی صلی الله علیه وسلم برجل مریض قد زنی فامر النبی صلی الله علیه وسلم بعثکول فیه مائة شمراخ تضرب به ضربة واحدة و خرما بن با بار و غوره انکور عثکولة و عثکال کقرطاس مثله فی الکل عثاکل و عثاکیل جمع و نیز عثکولة پشم و جز ان که جهة زینت هودج و مانند ان اویزند و از باد بجنبد عثاکل جمع ذو عثکلان کروهی از پادشاهان حمیر عثکل الهودج زینت داد هودج را از عثکولة هودج متعثکل زینت ساخته از ان تعثکل العذق بسیار خوشه کردید عذق متعثکل و تنخ الکاف و نخلة متعثکلة نعت است از ان

ع ث ل

عثل بالکسر پادانند شتران و مصلحان عثل ککتف و بحرك بسیار از هر چیزی و درشت و پرگوشت والفعل من سمع فیهما عثل محرکة چادر پیه بالای زوده و شکنبه گوسپند عثول کصبور کول عثل ککتب جمع و خرما بن سطبر تند درشت لحیة عثولة کجعفریة زبر تر انبوه عثال ککتاب درشته است درشت یا روبار بر زمین جذام عثلول کعصفور پی کردن اسپ یا بران یال بعید عثیل کحذیم گفتار و انکه و تمام گفتار ایش نماید و ام عثیل کفتار ساده عثوثل کسفرجل مرد کنکار و فرو هشته گوشت عثول کمرشب مرد کنکار سست و فرو هشته گوشت و مرد بسیار موی سر و بدن

ع ث ل ب

عثلب کجعفر ابی است امر معثلب بکسر اللام کار نا استوار نوی معثلب بفتح اللام کو کرد اکرد خرگاه که کناران خرد و ریخته باشد و شیخ معثلب پیر پشت دو تا کرده از پیری عثلب نوع گرفت چوب اثر زند را از درخت ناشناخته یعنی بینا ندکه انش میدهد یا نه و عثلب الطعام در دهان کرد بزبان کرد گندم را یا بصره کبید نمودان را و عثلب الماء سخت فرو برد آب را و نیز عثلبة شوراییدن و برکندن خلل و تفتیش نمودن تعثلب درشت شدن حالد

لا عرو نزاد کردید بن از پیری یا عام است

ع ث ل ث

عثلیث بالکسر ظلمه است بیولیل شام مشهور بحصن

ع ث ل ط

لبن عثالط کعلبط شیر سطبر و دو فراست عثالط کملابط مثله

ع ث ل م

عثلمة موضعی است

ع ث م

عثم بالفتح کژ بسته شدن استخوان شکسته یا خاص است بجبر کرده و کژ بستن لازم است و متعدی و نشست و ختن نو شد ان را و سطبر کردید بدن و پوست فراهم او ردن زخم و الفعل من سمع و نیز عثم استخوان کژ بسته و عثم بن دبیثه صحابی است عثمة الجهنی بالفتح صحابی است و سوید بن عثمة تابعی مسجد عثیم بالفتح کحیدر در مصر است نزدیک مسجد جامع عمرو عثامة بن قیس بالضم صحابی است عثمثم شیر بیشه و شتر سخت اندام دراز عثمثمة مونث عیثوم بالفتح کفتار و پیل نر باشد یا ماده یا بچه پیل و جمل عیثوم شتر بزرگ یا بزرگ سیل و نا فرسنده رو سخت و توانا از هر چیزی عثمان بالضم جوزه شوار و بچه اژدها و مار یا بچه مار و نام هفت صحابه کبار و یازده تابعی و ابو عثمان بیست صحابی اند و عثمان بن عفان ابی العاص

سوم خليفه ويكى از عشره مبشره وختن انحضرت صلى الله عليه وسلم وصاحب هجرتين وابو لحافه عثمان بن عامر والد صديق
عُثَيم بن كثير بن كليب كزبير تابعى وعُثَيم بن قطاس محدّثان اند
عَيْثام بالفتح درختيست طغايى كه از سلخ سازند
عَيْثَى بالفتح كورخر
عَثّام بن طاق كشدّاد شيخ بخارى وعثّام بن على محدثانه اند
العثام ستوار نادوختن توشه دان را
اعتثم به اعتثاما ماي عثوا انروى وسود كرفت از ان و اعتثم بيد بدان نمود دست زاو في المثل الا اكن صنعا فانى لعتثم اى ان لم اكن حاذقا فانى اتمل على قدر معرفتى وتبر لعثام سستى وختن توشه دان را

ع ث م ر

عُثمر كقنفذ نيكيست ياسان نيكو كياه اسان كندا و هواد در بلاد طى
عُثمرة بالثاء انكور شيركينه كه بجز پوست باقى نمانده باشد

ع ث ن

عِثن بالكسر نوعى از برك خرما كه در بستان داشتر خورد و نيكو كند شتران وحافظان عثم
عثن بالتحريك بس خزد العثان جمع ودود
عثن ككتف طعام بوى كرفته ونباه زدود
عُثان كغراب غبار وموضع است و دود عواثن جمع

عثانه كثمامه ايى است مر جديمه مرا
عُثون كعصفور و ريش يا اينچه زاند باشد از ان بر موى مرد و نجنا يا اينچه بر زنخ وزيران روئيد يا ان درازى ريش است و موى دراز بر زنخ شتر و اول باد و باران يا پا زان عام يا ابر رشده ميان اسمان و زمين عثانين جمع عُواثن بالضم شتر نبيساپشم
معثون طعام بوى كرفته و تباه زدود
ن عَثَنَت النار عثانا و عثونا بضمها دود اوردانش وعثن فى الجبل امد بركوه
س عثن الثوب بوى دود كرفت جامه
معثن كمعظم مرد سطبر ريش و ابنوه ان
تعثين دود براوردن الثوب اهمش و برانكيختن تباهى و بوى دود دادن جامه را

ع ث و

عثوة بالفتح نلف دراز زنخ كرفتى جمع وتوشاب عثى الاكتاف بعبى پژمرده وخشك شد كياه
غاثى تباه كن عُثاة جمع
عُثى بالضم والكسر على فعول مثله
اعثى رنك بيسبابل بسياهى وان كه رنكش مايل بسياهى بود و مرد كول كراثجان ومرد بسيارموى وكفتار
عثواء بالفتح كفتار و كنده پير
عثيان بالكسر كفتار نر
ن عثا فى الارض عثوا

تباه كرد و فتنا انكيخت عثى كرمى و رضى وسعى عثيا بالضم والكسر مشدده الياء وعثيانا مثله

باب العين فصل الجيم

ع ج ب

عجب بالفتح بن دنب يقال انه اول ما يخلق و اخر ما يبلى و پايان ريك عجوب جمع وسپس هر چيزى وقبيله ايست
عجب بالضم خويشتن بينى و نازو كردن كبر و بزرك منشى و ان كه نشستن با زنان و محادثه با ايشان خوش دارد يا زنان خوش ايند او را يقال الغلام عجب فلانه ويثلث و ناشناختن چيزى كه پيش ايد اعجاب جمع يا جمع ندارد
عجب محركه ناشناختن چيزيكه وارد شود و كار شكفت يستوى فيه المذكر والمونث يقال الامر عجب وقصه عجب اى عجيبه قال عمرو بن زيد الخولانى كانت لنا جاريه وقصه عجب لما التقينا و خادى الموت يجليها و شكف وقولهم عجب عاجب وعجب عجاب مبالغه است اى العجيب جدا كقولهم ليل لائل ولا يجمع عجب لانه فى الاصل مصدر وعجب من الله خوشنودى خدا وابن عجب احمد بن سعيد نكراست وسعيد بن عجب محدث وعنية بن عجب شهريست بمغرب
بيبر اعجب شتر بشكفت ارند واعجب ما ملا القب مردى
عجباء زن بشكفت ارنده از حسن و زشتى خود از لغات اضداد است وشتر ماده كه از لاغرى دنبار يكى حلقه

دبر او بلند بر امده باشد وشتر ماده دنزل دوشت
عُجاب بالضم كار بنيك شكفت
عجب كامير خوش اينده از هر چيزى و كار شكفت و نا شناخته عجائب جمع يا آن ندارد
عجيبه كسفينه نام بردى
اعجوبه بالضم كار شكفت شكفت عجيبه كسفينه مثله مثلهما
عُجّاب بالضم وتشديد الجيم كار بنيك شكفت و در كذرنده از حد در شكفت
اعاجيب شكفتها كاشرح اعجوبه كاحدوثه واحاديث ورجل تعجابه بالكسر مرد تشكف ارنده
ما اعجبه برايه شاذ است يعنى چه خود پسند است او
تعاجيب شكفتها لا واحد لها من لفظها
س عجبت منه عجبا بشكفت امدم ازوى
اعجبه بشكفت اورد ان را واعجب به عجبو لا بشكفت امد و شاد شد اعجبه كذلك واعجب بنفسه فضيلت نهاد خود را
تعجيب بشكفت اوردن كسى را
تعجبت منه بشكفت امدم ازوى وتعجبنى ونهاد مرا و در فتنه انداخت
استعجاب بشكفت امدن از چيزى

ع ج ج

عُجّة بالضم خاكينه لغت مولدة است
طريق عاجّ راه پر از دود و كرد
عجاج كسحاب كول و كرد و دود

ومردم نو ديده و فرو مايه
عجاجه بالفتح كلمه بزرك ازشتر ولف عجاجته عليهم تا ان اوفد برايها ولبد عجاجته با زداشت خود را از چيزى كه دران بود ونيز عجاجه كرد و دود اخص از عجاج است
عاج عاج بكسر الجيم كلمه ايست كه بدان شتر ماده را زجر كنند
عجاج كشداد با بانك و فرياد از هر چيز كه باشد يقال الخز عجاج وفحل عجاج وعجاج بن رويه شاعراست وان هر دو را عجاجان نامند ويوم عجاج روز كرد ناك و دود كرد انكيز
معجاج بالفتح با بانك و فرياد از هر چيزى واسب كرانى تراسا لخورده
دياح معاجيج بادهاى تند كرد انكيز

ض س ن عج عجا و عجيجا بر داشت اواز را و بانك كرد ومنه الحديث افضل الحج العج والثج يعنى بر داشتن اواز بتلبيه و قربان كردن هدى را وعج الناقه زجر كردن ناقه را بلفظ عاج عاج وعج القوم بيكبار مرشدند در فغون كرو وعجت الريح سخت وزيد با و بر انكيخت كرد و غبار را و عج الرعد غريد شديد
عجيج البعير بانك بر داشت وفرياد كرد اواز دن يا از كرانبارى يا دكران تعجيج الناقه زجر كردن ناقه را بكلمه عاج ونيز تعجيج با نابا وبر داشتن اواز را وفرياد و بانك كردن وتيار اجيم كردن بلغه قضاعه تقول هذا راعج خرج معج اى راعى خرج معى يوم معج مبنيا للفاعل

كرد ناك
اعجاج بنيك وزيدن باد و كرد كرفتن ان
تعجيج از دود پر كردن خانه وجزان تعجج البيت دخانا ومن الدخان و برانكيختن باد غبار را
تعجج از دود پر كرديدن خانه مطاوع تعجيج است تعجج البيت فتعجج

ع ج د

عجد بالفتح دانه مويز يا مويز ردى و هيچكاره
عجد بالضم مويز ودانه انكور ويفتح يا ميوه است كه بمويز ماند
عجدة بالتحريك زاغ عجد عجاد جمع
عنجد كقنفذ نوعى از مويز يا هيچكاره از ان
منجد نيز وسخت خشمناك

ع ج ر

عجر بالفتح كردن نافتن ودرون كشتن از بيم و مانند ان عجرا مثله و دنب بر داشتن اسب در دويدن و دشتاب قنز ان وبشمشير اهنك كردن بر كسى و بر جستن خر و باز داشتن فاحشه كسيرا از كارى وشنيدن و سر باز كردانيدن شتر بسوى ديكر بعد از نشستن والفعل من ضرب فى الكل و نام مردى عجرة بالفتح نام مرى
عجرة بالضم پدر قبيله است ونام اسب نافع غنوى ووالد كعب صحابى و جاى سطبر و درشتى هر چيزى وكره رك و پى و كره چوب و جز ان و عيب و منقصت هر انچه كه دران پيش نمايند و پنهان كنند و كارهاى مشكل و دشوار

عُجر كصرد جمع ومنه اشكو اليه عجرى وبجرى ونيز عجرة از اعلام است
عجرة بالكسر هيئت بستن دستار يقال فلان حسن العجرة
عجر محركه منعقد شدن و بيرون امدن كى هر چيز
وظيف عجر ككتف ومنعم بند ساق و عذراع استوار ودرشت
رجل اعجر مرد كلان شكم وهميان اعجر كيسه پر وفحل اعجر كشن درشت ونيز اعجر نام مردى
عجراء كحمراء چوب دستى با كرهها بيرون بر امده
عاجر نام مردى
عجرى كسكرى دروغكوى و بلا و سختى
عوجر كجوهر از اعلام است
عجير كامير نام مرد از مردم و اسب
عُجير كزبير موضعى است وشاعر سلولى و از اعلام است
عجار كشداد ان كه كلوله خمير را خورد و كشتى كير كه بكپهلوى ويرا كى بر زمين تواند كرد و كشتى كير كه پاى خود را بپاى حريف پيچيده بر زمين افكند او را
عجاجير بالفتح كلوله خمير وان كه بخورد ان را
عجارى بالفتح بلاها و سرهاى استخوان ويخفف ياو في الشعر
عجرود كعصفور خطى كه بر دو بيك از باد پيدا كرد و عجاجير جمع
عنجور كعصفور غلاف شيشه
عجير بالتحريك مرد سطبر
عجيزة بالفتح زن كرد اندام سطبر روح
معجر كمنبر زهر افكندن زنان و پارچه است بمعنى واينچه از پوست خرما بشكل جوال بافند رجل معجور عليه انكه همه مال او را انجواست سوال از او

كرفته باشند
س عجر عجرا بالتحريك درشت كرديد و بر كوشت كشته و نيز شكم شد وعجر الفرس درشت وفربه كرديد
عجز عجزة دراز كردن مرد لى زاو در پيچيد و ابن خاص لى بلبس چنانكه عجزه بزدن انكشت
معاجرة زود در كذشتن از ترس و مانند ان
تعجر بزود كرفتن شكم از فربهى
اعتجار معجر افكندن بر سر و دستار بى زير حنك بستن وبيچ اورون زن بند برف وبيكنبا اللباء

ع ج ر د

عجرد كجعفر سبك سير و درشت وسخت و دميشه بد ماد و نام مردى و نره
عجارد كعلابط نره
عجرد كعلمس كاو و و برهنه وعبد الكريم بن عجرد بنيج است و خوارج واصحاب اوا عجاردة كويند
عجرد زن جيره بر شوى يا زن پليد زبان يا بدخوى مجرد بكسر الراء و فتحها برهنه

ع ج ر ز

عجروز كعصفور خطى كه از باد بر ريك پيدا كرد د عجاجيز جمع

ع ج ر ف

عجرفة بالفتح درشتى و سختى وشكستكى و نا انديشه كار وشتابزدكى و بيباكى و چون يكون الجمل عجرفة المشى يعنى سريع شتابنده وفيه عجرفة وعجرفية اى سرعة وقلة مبالاة لسرعته
عجروف كزنبور ناقچست

سهك جانوركيست يا موشي دراز پا تيز رو وكند پير
عجوز فه بالتاء مثله
عجاريف الدهر سختيهاي زمانه وشدت باران عجاريف مثله
تعجرف بزرك منشي كردن وباكراه بركاري داشتن كسيرا وبيباكي وشتاب در كار يقال فيه تعجرف اي قلة مبالاة لسرعته

ع ج ر و ب

عجرب كعقرب جانوري شبيه بمليخ

ع ج ر م

عجرم كجعفر درخت سخت استوار اندام وفراهم امدن كاه كره ها ميان ران وبن درخت سنوت
عجرم كزبرج جانور كيست بنيك سخت اندام كبرهرخت ميباشد مكوتاه بالاي سخت واستوار وسطبر پركوشت ودقيق
عجرم كقنفذ شتر سخت اندام
عجرمة مونث ومرد درشت خلقت وذات العجرم موضعي است
عجرمة مثلثة صد شتر يا دو صد يا ما بين پنجاه تا صد
نيز عجرمة بالفتح شتافتن
عجرمة بالضم درختي است بكسر عجرم كقنفذ درخت جمع ونام مردي
عجارم كعلابط مرد استوار اندام وكرسخت
معجم بفتح الراء شاخ بنيادكره وكوتاه شتر وكره دار از مرجري

ع ج ز

عجز بالفتح قبضة شمشير وبيكان است دبيرينه سنوت وبنات العجز تيرها دبيرينه است
عجز مثلثة نيز وبن هر چيز مذكر ومونث هي للرجل والمرأة جميعا اعجاز جمع ومنه اعجاز نخل يعني بنهاي درخت خرما پنان ومذكر في الطلب اعجاز الابل يعني مرتكب جو ايني سخت كرديد ومصر عجود بر تكليف ومشقت وبر مرحومي از حق خود وتقدم ديكري بروي وكوشش كردن در طلب چيزي
عجز بالكسر قبضه كمان لغة فيه العجس
عجزة بالكسر فرزند پسين مرد ومنه تقي فلان عجزة ولد ابويه يستوي فيه المذكر والمونث والجمع
عجز كتف سرين وبن هر چيز مذكر ومونث ايد وعجز هوازن بنو نصر بن معاوية وجشم بن بكر
ابن عجزة بالضم مرد يست از محدثان هذيل
عجز كتف سرين وبن هر چيز مونث ولا
عاجز سست وناتوان عواجز جمع عجز محركة مثله
عجاز ككتاب چيزي كه بدان قبضه شمشير بندند
عجانة بالتشديد كردنان بوبيرين بندند تا فربه نمايد وانكشت پنجم مرغ
اعجازة بالكسر بالتشديد كردنان بوبيرين بندند تا فربه نمايد
عجيزة كاميرا مرد كه برون قادر نشود ومبرين
عجيزة سرين زن خاصة وكاهي باستعاره براي مرد ايد ومنه دفع عجيزته في السجود
عجوز كصبور زن كنده پير كلانسال وپير عجز كتب جمع ومنه الحديث ان الجنة لا يدخلها العجز وايّاكم والعجز العقر والعجز جمع عافر لا تلد ولا تعقد
عجوزة بالتاء لغة فيه وهي مدينة وايام العجوز هفت روز است كه سپر دنهير بايد هن معتبر وقوع امرومو ترمنيل ومطئي الحزبا مكو الطعن ونيز عجوز سوزن وزمين وخركوش وشيربيشه ومهر او از هر چيز وچاه ودد ودشت ومرد دلير وكاه ماده وناجو وسپر وتوبه وكاونر وكهنه وتير دان وكاشه كلان ودوزخ وجنك واكاززن ونيزه وانب ومي وخيمه وخزينه وافتاب بلا وسختي وقميص زن ودنيا وكرك وكرك ماده وزايت وكركي وعتبه وانبار وكشتي واسمان وروغن وبادكرم وسال وافتاب وتابوت وشبنم وسنك ترازو وصومعه وكفتار وراه وماجز وماده كوزخر وكرثم واسپ سيم وقبله وهديك وحيك وكمان وادو چيزي ونرخ ان ولشكر وكعبه وسنك وزن جوان باشد يا پير ومسافر ومشك ومالك وديك يا معو انثري شتر ماده وخون ابن ودم شمشير وولايت ودشت وزاتي نيز عجوز برهيزكاري ازكاه ونوعي ازخوشبوي كه بنكي خلافت وعافيت ومعيكشاني است سرخي طعامي است كه از ذره ذرات ساز مد وهي است تيغه شمشير
عجراء كحمراء زن كلان سرين مونث اعجز وبيكشابي است بلند وعقاب كوتاه دنبه عقابي كه در دم او سپيد باشد ودر ننك كفت سفيد درشت باشد

معجزة بكسر الجيم وفتحها جاييكه دراز ان كسي عاجز باشند منه الحديث لا تلتوا بدار معجزة اي لا تقيموا في موضع تعجزون فيه عن الكسب
تعجز كتقنفذ از علمهاي زنان است
معجزة كسطفة كربند بدان بحيثكه متصل كرصاحب خود باشد
مجاز بالكسر راه
معجوز كسيكه الحاح كرده شده باشد بروي در سوال
ض س عجز عجزا وعجزا ومعجزة بالفتح وفتح الوسط وكسر وعجزانا محركة وعجوزا ناتوان كرديد وترك داد چيز را كه كردن ان واجب بود وكاهلي كرد
ك ن عجزت المرأة عجوزا بالضم عجوزا زن كنده پير كرديد
ن عجزها العبد وعجز معاجزة
س عجزت المرأة عجزا محركة وعجزا بالضم كلان وبزرك سرين كرديد
معجزة النبي عليه السلام انچه عاجز كند بدان خصم را في غلبه حسن المبالغة لغوي والتاء للمبالغة معجزات جمع
اعجزه الشيء در كذشت ان چيز از وي وفوت كرد واعجز فلانا عاجز يافت او را وناتوان كرد انيد
تعجيز باز داشتن از چيزي وبر ننك داشتن ومنسوب بعجز كردن كسيرا وكلان سرين كرديدن زن
تعجوز
معاجز عاجز كننده يا كينه داننده ومنه قوله تعالى والذين سعوا في اياتنا معاجزين اي فائتين الانبياء واولياء

اشفاي يقال يلومونهم ويعاجزونهم ليثبطوهم الى العجز عن امر الله تعالى ومعاجزين مسابقين او ظانين انهم يعجزوننا
معاجزة مبادرت كردن ورفتن كسي چنانكه نتوان بوي رسيدن وهمديكر را نيز كردن در سبقت وپيشي وميل كردن بسوي چيزي يقال العاجز الى ثقة اي مال
تعجز البعير برنشستن بر عجز وي

ع ج س

عجس بالفتح ميانه چيزي قال بعضهم عجس القوم اخرهم
عجس بتثليث عين قبضه كمان وپايه از نبيانه شب يا اخر شب يا پاره از شب
عجسة بالضم ساعتي از شب وبكاه
عجس كتندس شتر بزرگ اجماس جمع
اعجس سخت ميان
عجوس كصبور ابر كران ونابار ان ريزان وبيهم
عجيس كامير كشش كند واندك شي كردن ونخل عجيس خرما كه كشش نميبرد ويقول لا اتيك سجيس عجيس يعني سپاي هم بود
هر كز ومذكور است در س ج س
عجيساء بالفتح ممدود او يقصر نوعي از رفتار اهسته ونخل عجيساء كش كه كشتي نتواند
عجيسي كخليفي نوعي از رفتار اهسته
عجاسا بالمتكلم بزرگان از شتران ويقصر ونيز پاره از شب وتاريكي واحد وجمع دروي يكسان است وامور موانع وديگ تابه است بزرك
عجوس بالضم نوعي از رفتار اهسته
عجوس كعلوص بيبال شبانان ودر نسخه قاموس عجول تا كسيكه بر ان شتر سوغرا بدكرده
متجس كهلس فيضه كمان
ض عجسه عن حاجته عجسا بالفتح باز داشت او را از حاجت او وعجسته الناقة بر كردانيد او را از راه جهت نشاط
عجس الشيء بسيار كرفت انچيز را
متعجس بكسر الجيم متكبر
تعجس دربي كاري شدن وبي روي نمودن كسي را بر كاري وبهم پيوستن باران ودر اخر شب بر امدن ورفتن وبند كردن وباز داشتن وبعدي بالباء ودر نسخه سكر وباز ايستادن وسرزنش نمودن كسي را وتكبر كردن وسپس انداختن كاري را وتعجسه عرق سوء اي قصر به عن المكارم

ع ج س م

عجسم سپكي وشتابي وسبك كرديدن وشتافتن

ع ج ف

عجف محركة لاغري ولاغر شدن والفعل من سمع وكرم
اعجف لاغر عجفاء مونث عجاف بالكسر جمع شذوذا لانه ليس في كلام العرب افعل وفعلاء يجمع على فعال الا كلمتين بنو على سمان لانهم قد يبنون الشيء على ضده كقولهم عدوة بالهاء لمكان صديقة وفعول بمعني فاعل لا يدخله الهاء قال ابوبكر وقد جاء ابطح وبطاح واجرب وجراب وسيكان بابيك يتصل العجف وضيال العجاف اي دقيق
عجفى بالفتح والقصر لاغران يقال قوم عجفى ونسوة عجفى
عجفاء مونث اعجف زمين بي خير وابو عجفاء هرم بن نسيب تابعي وعبد الله بن سلمة تابعي وشفتان عجفاوان دو لب باريك
عجاف كغراب نوعي از خرما
عجاف ككتاب خنظل وخرما
عاجف موضعي است در دمشق بني تميم
بنو العجيف كزبير قبيله است
عجف كجندل خشك از لاغري وپست بالا در امده خلقت عجوف كصبور شله نهاده يا بوصف به العجوز سيف معجوف شمشير زنك كرفته بي صيقل مانده وبعير معجوف شتر لاغر
ض عجف نفسه عن الطعام عجفا وعجوفا باز داشت خود را از خوردن با وجود كرسنكي تا ديكري بان بخورد اندا پسر خود را طعام خورد وعجف نفسه على المريض صابر داشت نفس خود را بر بيمار بيمار وعجف نفسه على فلان بر داشت نمود از وي ومواخذه نكرد ونيز عجوف كذاشتن طعام را با وجود اشتها ايثارا باشد يا مانند
ن ض عجفت الدابة لاغر كرد ستور را وعجف عن فلان جدا شد از وي ودور ماند وعجف نفسه برد بار كردانيد ان را
اعجاف صابر داشتن نفس خود بر تيمار بيمار يقال اعجف بنفسه على المريض ولاغر كردانيدن ستور را وصاحب ستور لاغر شدن
تعجيف باز داشتن خود را از طعام با وجود اشتها تا ديكري خورد يا پسر خود را انده طعام

ونيز كمتر از سير خوردن بعير منجعف شتر لاغر وخشك

ع ج ل

عجل بالكسر كوساله وبنو عجل قبيلة است از ربيعه از اولاد عجل بن لجيم برادر حنيفه بن لجيم بن صعب بن علي بن بكر بن وائل وعبيد العجل علي الغت لقب حسين بن محمد محدث وابو الفتوح اسعد عجلي وسعد علي عجليان محدثان اند
عجلة بكسر كوساله ماده ومشك روغن ودو لاب وتو شردان
عجل كعنب وعجال كجبال جمع وموضعيست نزديك انبار ومني بعجلة المرأة ونوعي از كياه
عجل بالضم ماحضر وشير كه داعي در مرعي پيش اندوشيدن شتران دوشيده باشد يعني شير ناشتاشكن عجلة بالضم مثله فيهما
عجل بالتحريك شتافتن عجلة مثله والفعل من سمع وكل ولاي وفد فسر عليه قوله تعالى خلق الانسان من عجل اي من طين يالاي سياه بو
عجلة بالتحريك كردون كه بران بار كشند عجال محركة واجال عجال كاكتاب وكردو لاب وچوب بهناي سرچاه كه دلو بدان اويخته شود وكل سنيا وهي احض من العجل وپايه خرما بن او اويختان باشد كه تنه ان را جاي بجاي كاوند تا بدان بران برايند ودو جا است يمن ودار العجلة ملتو بمسجد الحرام است وعثمان بن شراب عجلي بالتحريك است
عجل ككتف شتاب سريع
عجل بضم الجيم مثله

عاجل بمهلت و اینجا نعت خاله مثله فیها نعیض لجل فلجلة و شتاب و سریع
عُجالة بالضم ما حضر و مهیّا سر دست میسّر آید و زود تر مهیّا و حاضر کرده شود من التمر
عُجالة الراکب شیر ناشتا لکن که شبان پیش آرد و شیدن شتران بیک حلبه در چراگاه دوشیده باشد
عِجالة کَکِتابة کیا می است
العُجالة بالکسر شیر ناشتا شکن که شبان بیک حلبه در چراگاه نافه پیش آرد و شیدن شتران دوشیده باشد
عَجول کصبور زن فرزند مرده و نافه بچه کم کرده قال الجن الیک حنین العجول اذا ما الحمامة ناحت هدیلا و نیک شتابنده قال الله تعالی و کان الانسان عجولا قیل ان آدم حین نفخت فیه الروح حتی بلغت سرته اراد ان ینهض عجلا و ذا له و سر کشته از زن و شتر ماده بدان جهت که از غایت جزع در حرکات خود شتابی میکنند عجل ککتب عجایل جمع
و مراد و ناشتا شکن و چاهی است بکه از حفر عبد الشمس یا قصی بن کلاب
عَجلی کسکری نام نافه دبی الرمه و اسب ثعلبة بن ام حزنة و اسب یزید بن مرداس سلمی و اسب دبید بن معمر جشمی قوبر
عَجلی کان نیز زود کذا رواه
عجال زن شتاب عجالی جمع
آعجل کم مدت و منه الحدیث حتی یموت الاعجل ای لا افارقه حتی یموت احدنا و هو الاقرب اجلا
عجلاء بالفتح موضعی است

عجلانیة شهر بیت مرح بیّا
عجیل شتابنده عجالی بالضم
عجال الکتاب جمع
عُجیل کزبیر ناشتا شکن با ما حضر بکه جهت قوم سازند
عُجیلة بالتصغیر سیر شتاب
عُجیلی مقصورا مثله
عجول کستور مشتی از خیس و خرما و پیست با خرما امیخته و کوسالة عجول لتمونث
عجاجیل جمع
عجلان بالفتح تیز رو و سیر ع
عجالی جمع عجال بالکسر و شلد و نام ماه شعبان بدان جهت که شتاب میکند و معرفتا مردی و بطنیست از انصار از اولاد عجلان بن زید بن غنم
عجلانی منسوبست بوی امر
عجلان مرغی است
عُجال کرمان مشتی از طعام حیر و خرما که مشتاب خورده شود یا خرما با سویق شوا بنید مشت از خرما یقال اتینا بعجال و عجول ای بجبة من التمر
عُجاجیل چیزی است زبیت که بمقدار در کف دست راز کنند
نافة معجال کمفتاح بمعنی نافة فی
معجل انت فی الکل
معاجیل امها کو نافه زن که زود بمنزل رسیده شود
معجل کمحسن نافه که قبل از تمام سال بچه آرد و آن بچه زنده باشد و نافه که وقت سوار شدن بجهد مُعجلة مثله و خرما بن که در اول حمل بار آرد و نقره معجل ماده گاو با گوساله
مُعجل کمکرم شتر بچه نا تمام دوم که زنده باشد
اعجال پیشی کرفتن و در کذشتن از کسی و انداختن بچه نا تمام را

زاو و وام دادن بمهلت کرفتن و بر انگیختن کسی را بر سرعت و شتاب و منه الحدیث لعلنا اعجلناک ای عن فراغ حاجتک
معجل کمحدث نافه که قبل از تمام شدن سال بچه آرد که زنده ماند و نافه که چون یاد در کار هند بجهد و خرما بن که در حمل نخستین بار آرد و شبان که شیر ناشتا شکن دوشد واین کثیر العجالة با هل آن آرد
عجل اقطه تعجیلا تقدار دهن کف دست زاز کرده بینود ا
و عجلت له من التمر یش کرده
او را و نیز تعجیل شتافتن و پیشی نمودن و بر انگیختن و شتاب فرمودن و طباز ود تر دادن و کوشت شتاب بختن و زود ترکرفتن کسیرا
معاجلة وام دادن بمهلت کرفتن تیق عاجله بذنبه اذا اخذه و لم یمهله و عاجله بالعقوبة زود ترکرفت او را و شتاب کرد در عقوبت او
متعجل اعجالة آوانده
تعجل بر انگیختن و شتافتن فرمودن و بینود اعیاط کف دست دراز کردن و بهار سرت زادن و شتافتن و شتابی نمودن و زود کرفتن تیق تعجل منه کذا اذا اخذه عاجلا
تعاجل هم دیکر شتافتن
مستعجلة الطریق راه نزدیک و راه سهل تیق اخذت مستعجلا من الطریق و هذه مستعجلا الطریق
استعجاله بر شتاب انگیختن او را و شتابی کردن فرمودن و در کذشتن از وی و پیشی کرفتن و تیق مستعجل ای

طالبا ذلک من نفسه متکلفا ایاه

ع ج ل

عجلد کعلبط شیر خفته یا شیر دو غ زده و جغرات شده
عُجالد کعُلابط مثله
تعجلد بزودی کردیدن کار سخت و دشوار کردیدن آن

ع ج ل ز

عِجلزة کزبرجه و دحرجة استوار در شت اندام و لا یق المذکر عجلز کزبرج نیز تیق عجلز و نافه عجلزة و دیلیست دره است دیار دیه برابر حضرابی موسی عجالز جمع
عُجالز کعلابط شیر خفته

ع ج ل ط

عُجالِط کعُلَبط شیر خفته سطبر
عُجالط کعلابط مثله

ع ج ل ف

عیجلوف کحیز بون نام مردیست که ذکر شد در تیل العنده

ع ج ل م

عَجالم بالفتح کروهی است از اهل یمن عجلی منسوبست بوی

ع ج م

عجم بالفتح و بحرکه و یفتح شتر ریزه للذکر و الانثی عجوم بالضم جمع و دانا صاحب بیتز و ذات العجم اسب حنظلة بن اوس سعد
عجم بالضم غیر عرب
عجمة بالضم و بکسر ریک نیسته و نسبیای ریک و اخر ریک بوده و بیق فی لسانه عجمة بالضم یعنی عجمیست
عجم محرکة غیر عرب یا نعرف ثم تیق هولاء العجم و خشنترونا تکه انکور و مانند ان عجمة یکی و شتران ریزه از نبات نخاضر و بنات لبون تا جذع

عجمة بالتحریک و یفتح خرما برکه از خسته روید و سنگ خوشه کلان که ناقه را بوی تشبیه دهند عجمات جمع
عجمی محرکه انکه و فصیح کفتن نتواند کو از عرب باشد اعجمی یکی و کنک تیق رجل اعجم و قوم اعجم و خلاف عرب و لسان اعجم و کتاب اعجم ای اعجمی و اعجم زیاد شاعر است و موج کردم زند او از آن شنوده نشود اعجمان مثنی اعجمون اعاجیم جمع و بنو الاعجم دو بطن اند از عرب و قوله تعالی و لو جعلناه قرآنا اعجمیا ای منسوبا الی البهیم بلکنا عجماء چهار پایه و منه الحدیث جرح العجماء جبار و یکینیان بید رخت زود با دیست بیمامه و زن که سخن پیدا و فصیح کفتن نتواند و کنک مونث
اعجم و نماز روز بدان جهت که دران جهر نیست و ابو العجماء شیبانی تابعی است
عجام کغراب خستة ذا نه هر چیزی
عجومة بالفتح نافه توانا برعز ابل عجم کنتل شتران که بجوزدن خار از شوره خود شوند
عجام کشداد شپره سطبر و فراستوک
عواجم دندانها کالقاح عاجم
عجمة شتر ماده استوار و توانا بر سفر
رجل معجم کمقعد مرد نادر از کو عزیز النفس رجل صلب المعجم کذلک
ناقة ذات معجمة شتر ماده توانا و فربه و باقی مانده بر سیر
منجوم نام شمشیر جار و د ق

شمشیر بشر بن معلی
ن عجمة عجما و عجوما دندان فرو برد از را تا بیند جهت خوردن یا دانستن سختی و سستی ان و عجمت عوده ازمودم و امتحان کردم او را و منه التور یعجم فرنه اذا ضرب به الشجرة یبلوه و عجم السیف جنبانید شمشیر را جهت ازمودن و عجم الکتاب نقطه نهاد حروف زاو بی الحدیث نهانا ان نعجم النوی ای اذا طبخ التمر للدبر یطبخ عفوا بحیث لا یبلغ الطبخ النوی فیفسد طعم الحلاوة و لا نرفوت للدواجن و لا ینضج لشاید هب طعمه و ما عجمتک عینی منذ کذا یعنی نکرد تو را و نیافت از چندی و جعلت عینی تعجمه کویا که چشم من میشناسد آن را
حروف المعجم کمکرم بمعنی حروف الخط المعجم است مانند مسجد الجامع ای یوم الجامع او حروف الاعجام ای من شان ان یعجم تعلی ذلک مصدر کمدخل و باب معجم در بسته
اعجام سخن کفتن بزبان عجم و نقطه نهادن بر نوشته
تعجیم سخن کفتن بزبان عجم و نقطه نهادن نوشته را
مستعجم ان که سخن پیدا کفتن نتواند و کنک
استعجم عن جواب السائل خاموش کشت و استعجم القراءة فلان نشد بر قرائت بجهة غلبة خواب و استعجم علیه الکلام بسته کردید بروی سخن و بفصیح کفتن نتوانست

ع ج م ض

عجمض کجعفر نوعی از خرمای ریزه

ع ج ن

عجن کتف شتر فربه پر کوشت
عجنة کفرحة نافه اماسیده فرج و نافه فربه بسیار کوشت
ناقة عاجن نافه که چند بار کش فرا نکیرد و آن که در رفتن دست را بر زمین زند و پیری که از ضعف تکیه بر زمین کرده برخیزد
عاجنة المکان شیای
عجان ککتاب کردن و بر بن و زیر بن نخ و قضیب ممتد از خصیه تا دبر و ما بین خصیه و دبر العجنة و عجن جمع
عجین کامیر خمیر و سرشته و مخنث عجن ککتب جمع او هم اهل الرخاوة من الرجال و النساء
عجینة کسفینه مخنث یا زن و سست از مرد و زن و کول کرده مرهم یا کروه بیناوم
عجینة کرکس و ابو عجینه و ابن ابی عجینه محدثانند
عجان کشداد کول
عجناء کحمراء نافه کثیر و سیلی فربه و نافه که زنخ اتش فرو هشته تا سر پستان رسیده و سر پستان ذرا مده باشد و نافه اماسیده فرج
معجون خمیر و سرشته
ض عجنه عجنا و عجینا بر سرشتان را و خمیر کرد و نیز بر عجان ان و عجنت الناقة دست در شتر نهاده بر زمین در رفتن و عجن فلان تکیه بر زمین نموده بر خاست از جهت پیری و ضعف
س عجن البعیر عجنا بالتحریک فربه کردید شتر و عجنت الناقة اماسیده میان فرج و در آن اعجان بر نافه فربه شواشد ند اماسیدن عجان نافه
اعتجان خمیر کردن ان را و خمیر کرده و ساخت
متعجن شتر فربه پر کوشت
متعجنة جماعت و شتر ماده بسیار فربه
تعجن فربه شدن شتر

ع ج ن س

عجنس کعملس شتر سطبر نیک استوار
عجانس بالفتح کو کردان

ع ج ه

عُجهی بالضم مرد کول کالیوه و نادان و متکبر
عجهیة کولی و نادانی و بیباکی منشی و بزرکی عجهنا بینه و یحقف مثله
عجة بینهما یعجها عیب کرد هر یوا این وزن فرزی دیسان فرزند نعجه خود را نادان نمودن و دیر کر بین کار

ع ج ه ر

عجهرة بالفتح ستم و درشتی خلق
عجیهور کحیزبون نام زنی

ع ج ه م

عجهوم کعصفور مرغی است ابی

ع ج ه ن

عجاهن بالضم خار پشت و انکه نسبت وی صریح نباشد و دوست نوشاه تا که بان زن خود خلوت نکرده باشد و وکیل نکاح و دسول میان عروس و اهل او دو کدخدای و خادم و طباخ و خوان آلاسناد
عجاهنة بالفتح جمع
عجاهنة کعلابطة زن پیش بایه کدخدایی میان عروس و اهل وی مونث عجاهن و دون مطاطا
تعجهن لازم کرفت زن ملجیه که بخانه خود آورد و دو فارغ

وخوانا الارشد وسفير و
رسول که خدا بی کردید

ع ج و

عجوة بالفتح بد بر دادن مادر شیر بچه را والفعل من نصر
وخرمای پرورده رون چنیست بحجاز و خرمائی است نیکو بمدینه
عجوة بالضم شیر بکه طفل یتیم را خورانند
عجاوة بالفتح بمعنی عجوة بالفتح است عجایة بالیاء مثله
عجاوة بالضم والکسر شیری که بچه یتیم را بدان پرورند
عجی کغنی بچه که کرده مادرا مردم و شتر که بشیر بیگانه غذا یافته
عجی بضم و تشدید یاء بچه شیر مهر یافته و کودک که بشیر بیگانه پرورش یافته باشد و عجیة بالتاء مونث
عجایا بالفتح والضم جمع ومنه قوله یصف ولاد الجراد اذا ارتحلت من منزل تسلقت بها عجایا تحامی بالتراب دفینها
ن عجا البعیر عجواً بانگ کرد وبدخوی کردید وعجا فاه مکتید دهن او عجاوجه در چین کج ساخت وی را
انجاه بی بر شیر مادر نادری بچه را یا شیر دادن ان
تعجیة در چیدن و کج کردن روی را
معاجاة باز داشتن ودر نان نمودن مادر شیر را از بچه یا غذای دیگر با شیر در یکدی

ع ج ی

عجایة بالضم پی که در ان سر استخوانهای بند دست ستور ترتیب یافته یا پی دست یا پای یا پی باطن سم اسب کاو یا پی صهر باشد عجاوة بالواو

مثله عجی کهندی و عجی کسلمی وعجایا جمع
عجیة بالضم پوست خشک شده کمان را پزند و خورند عجی کهندی جمع ولغتیست در عجایا
وکتبت

باب العین فصل الدال

ع د و

عندوه کمنغلوه دشواری و پیچیدگی و فریب و شم و نیك شجاع عندة و مثله و مکرو بد زبان بلاها و توبخ نظیره لعندة وقای تحت الطرائف وسکون الکره

ع د ب

عذاب کسحاب ریك تنك کسترده برابر با طرف تنك از بلیك که بزمین درشت و هموار رسیده باشد واحد و جمع در وی یکسان است وهی جمع است
عدانة کسحابه زهدان و زهدان یا پی ان
عدانه بالضم مردی از اوس
عدبی بالتحریک ستوربانیك خوی یا ان که در وی عیبی نباشد
عدوب کصبور ریك دنیا

ع د ب س

عدبس کعملس توانا و استوار محکم اندام از شتر و جز ان عدابس جمع وبدخوی و سطبر درشت ونام مردی کنانی دابو عدبس منیح بن سلیمان تابعی است

ع د ب ل

عندبیل مرغی است کوچکتر از زندیا لغتی است در عندلیب

ع د ث

عدث بالفتح زمی خوی
عدثان بالضم نام مردی

ع د د

عد بالفتح شمردن والفعل من نصر
عدة بالکسر چیزی که ماده اش منقطع نشود چون اب چشمه عداد جمع وذبیای هر چیزی و چیا فیهم و همتا و حریف
عدة بالکسر گروه وعدة کتب جماعة کتاب وعدة المرأة ایام حیض با طهر زن و مدت سوک زن بمرگ شوی
عد بالضم ابله ریزه که بر رخسار ملاح بر اید
عدة بالضم ساز و ساختگی کوی عدة یعنی بر اماد کی باشید و ابله ریزه که بر رخسار ملیحان بر اید
عدد محرکة شمار اسم است و شمار کردن و سالهای عمر کسی که شمار کنند
عدکعنب برانگیخته شدن درد مار گزیده بعد از مدت او فهو متضور عن العداد
عداد بالکسر همتا و حریف و جشن و اثری از دیوانگی و هنگام موت و بانك کمان
عدیکامیر شمار اسم است و منهم عدید بالحصی و بنو فلان بی العدید الاکثر و هم ذو عدید و هم ذو شجاعة و فلان عدید القوم یعنی او از ایشان است و عدید الشیء مثل ان درعدد یقال الدنانیر فلان عدید دنانیرك و بانك کمان و نیز عدید ابیات مر عیر را
عدیدة کسفینه بهره
عدان الشیء بالفتح والکسر نماچیز و عهد ان بوی کان ذلك عدان نادان یا اول هر چیزی یقال هو فی عدان شبابه
عدعة بالفتح کلمه است که بدان استر را زجر کنند
عدعدة شتابی و شتاب کردن در رفتار و آواز سنگخوار
معد بن عدنان بالفتح پدر عرب

اوالیم اصلیة لقولهم تمعدد و ذو معد بن مرید پادشاه است در زمیر
معدان محرکه جای دو قتم مرد از هر دو پهلو
معید بتصغیر معدی لیس خففت الدال استثقالا لتشدیدین مع یاء التصغیر وقولهم تسمع بالمعیدی خیر من ان تراه اولا ان تراه در حق شخصی گویند که بزرگی و خوش نامی شهرت یافته و ظاهر شو حقیر گردانند او را تا ویله امر اسمع به ولا تراه یعنی بشنو صفاتش و مبین ظاهرش و الاصل ان شقة بن ضمرة دخل علی المنذر بن ماء السماء وکان یسمع منه بصفة فیعجبه فلما وقف بین یدیه قال المثل فکانه ازدری هیاته فقال شقه انما المرء باصغریه القلب واللسان لیس معیدیه جابه خشن و درشت
ایام معد نوبهای سوره تشریق است که سپس یوم النحر اید
تمعدد ای بزبان پری سعدید نفسهم وتتسبب الیهم او تغیر علی عیشهم و هو الخدیث تمعد واخشو شنوا رواه ابن ابی حدرد الصحابی و تمعد د الغلام جوان و درشت گردید کودك
اعده اعداداً اماده کرد انید او را و ذخیره ساخت
عدده تعدیداً شمار نمودان را و نیز تعدید باستقصای چیزی شمردن و مال الجمیع کردن
معاداة تعد بکسال ار انگیخته

شدن درد مار گزیده عدا مثله و تعادته اللسعة ای اتته لعداد و منه الحدیث ما زالت اکلة خیبر تعادنی یعنی همیشه عود میکند اثر زهر الوده بود و ذلك ان کان من لدیغ اذا تمت له سنة اهتاج الالم و مهیکرا هنك بمودن درد کارزار و یوم العید ارفد جمع یا عید الفطر و الاضحی و عداده فی بنی فلان ای یعد منهم فی الدیوان و لقیته عداد الثریا یعنی در زهر ماه یکبار هم یتعدون علی الف یعنی زیاد از هزار اند
القوم یتعادون علی الف یعنی انها از اید از هزار
اعتداد بشمار امدن و معتد گردیدن و اعتنا کردن بچیزی و بس و کاف شمردن و بشمار ائیسة و یعتد بالبناء یتوا عتد به و عتد داشتن
استعد له اماده گشت و نیز استعداد اماده کردن

ع د ر

عدر بالفتح دلیری و باران سخت و بیباو بیم
عادر نیك درو غکوی
عدار کغراب ابه است در زمین که مردم را میگاید و نطفه ان همه تخم است و منه الوطی من عدار و نیز اعلام است
عدار کشداد ملاح
عدار کرمان نام مردی
س عدر المکان بسیار اب کردید جای
عدر المطر سخت بارید باران و مطر معتدر سخت شتاب ان
اعتدر اسپك باریدن باران و بیا شدن اب و تر و سیر آب

کردیدن جای از ان

ع د ر ج

عدرج کعملس تیز رو و سبك و نام مردی و یتقمعاجها من عدرج یعنی نیست زان کیسه

ع د س

عدس محرکة نوسك و نام مردی یا قومی در عهد سلیمان علیه السلام که بر استران سخت کیری میکردند یا ان بجاء مهمله است و کذشت و نیز عدس بکو سین کلمه است که بدان استر را زجر کنند و نام اسپری
عدسه بالتحریک یکدانه نرسك و سرخکان که بر اندام بر اید یا نوعی از جدری که میکشد و را ابله و ما یی است و بنو عدسه بطنیست در طی و بطنی است در کلب
عدس کزفر او کعنق نام مردی یا عدس بن زید بن عبد الله بن دارم بضمتین است و کرفر سوا او عبد الله و عبد الرحمن پسران عدس کز بیر صحابیان اند
عداس ککتان نام مردی
عدوس کصبور زن دلیر و رجل عدوس السری مرد نیك توانا و قوی بر شب روی و رفتار و کذا ضبع عدوس السری یعنی سخت دو تنار امره عدوس السری کذلك
معدوس مرد زن نده
ض عدس عدسا خدمت کرد وعدس فی الارض عدسا وعدسانا وعداساً بالکسر وعدوسا بالضم رفت در زمین وعدس المال عدسا چرانید شتران را وعدس مهمولا عدسه زده کردید مرد و عدس البغل زجر کرد استر را

بلفظ عدس و عدست به المنیة برد او را مرگ ونیز عدس لغتی است در حدس و سخت پاسپر کردن و سپر دن و کوشیدن

ع د س ش

عیدسشون بالفتح جانوری که است لغة مصنوعة

ع د ش ق

عیدسوق کخیزبون جانوری که

ع د ف

عدف بالفتح نوال اندك وخوشنور اندك واندك از هر چیزی یقال ما ذقت عدفا ای شیئاً وخوردن والفعل من ضرب
عدفة بالفتح بن و نژاد هر چیزی
عدفة بالکسر پاره از شتر کروه مردم و اصل هر چیزی واز ده تا پنجاه مرد
عدفة بالکسر از ده تا پنجاه از رد اعاده است و فراهم امدکی مردم و پاره از هر چیزی و تنیاب وطره جامه یعنی ملك کرباس وجزان مانند صنفة و بیخ درختی در زمین و بجز اعدف کعنب فرجمع
عدف بالتحریک خاشاك و اندك از علف و جزان ومنه ما ذقنا عدفا ای شیئا
عدف کعنب از ده تا پنجاه مرد
عداف کغراب اندك و ماذقنا عدافا ای شیئا
عیدف بالفتح پاره از هر چیزی تو اعطاه عیدفا من المال ای قطعة
عدوف کصبور نیك چشنده
عدف بالضم جمع و ما ذقت عدوفا ولا عدوفة ای شیئا و خورش ستور یقال باتت ذاته بلا عدوف ای علف و بایز لغته ضر است
عدفاه بالفتح والمد موضعی

تعدف اندك چشیدن چیزی لیقال ما تعدفت ای ما ذقت قلیلا فضلا عن کثیر

ع د ق

عدق محرکه بغالب ای خود کردن کاری را با مدتیقن و در جوانب حوض دست انداختن برهنگالجوئیده چیزی بالفعل من سمع
عدقة محرکه معنی عودقه است
عدق کجنف تا جمع
عودق بالفتح اهنیست با شاخهای سرکج که بدان دلو و جز ان را از چاه بر ارند عودقة و عدوقة مثله عدق ککتب جمع ونیز عودقة کونه پاره است که از اهن بیض کنند برای صید کرکتنا و قت او با بیعن در کلوش لوزینه رجل عادق الرای مرد کم بدر صائب ناید
ض عدقه عدقا فراهم اورد ان را و کرد کرد و عدق بظنه کاری بغالب رای خود کرد که یقین ان نداشت و عدق یده اندخت دست خود را در چاه حوض مانند طالب چیزی و بگمان کاری کرد که یقین ان نداشت و عودق الرجل با او رد بعو نه انچه در چاه بود
اعداق باندازه کردن کاری را و دست انداختن در حوض مانند طالب چیزی
عدق به تعدیقا ترجیح داد رای خود را اندازه و تخمین کاری که یقین ان نداشته
عدق العدوقة انداخت عدوق را در چاه تا بر اورد ان چیز را

ع د ك

عدك بالفتح بشم زدن بمیزد

والفعل من ضرب
مِعْدَكَه كمكنسه چوبك
نداف

ع د ل

عَدْل بالفتح داد ضد جور
وشاينده گواهی كه در دلها
راست نمايد وداد دهنده
مذكر ومؤنث وواحد وجمع
در وی يكسانست واصله
مصدر او هو اسم للجمع وقد
يؤنث يقال رجل عدل وامرأة
عدل وعدلة ومساوی و
همتا ومانند ومثل چيزی هم
جنس يا غير جنس يا عام است
اعدال وعدول جمع وپيمانه و
پاداش وفديه وفديه ومنه
الحديث لا يقبل منه صرف
ولا عدل فالصرف التوبة و
العدل الفدية وقوله تعالى
ان تعدل كل عدل اي تفد كل
فداء ونيز عدل نخوار نجاة
خروج كلمه است صيغه اصلی
خود بنوی صيغه دیگر والتثنية
العدلان كه از كبائر پرهيزد
وبر صغائر اصرار ننمايد و
از افعال دنيه مانند خوردن
در طريق وبول در ان مجتنب
بر حذر باشد ومعرفه نام
مردی وان عدل بن جزء بن سعد
عشيره است شحنه ملك تبع
موكل بقتل مجرمان ومنه المثل
وضع فلان على يدي عدل در
حق شخصی گويند كه اميد حيات
منقطع باشد
عَدْلة بالفتح زن داد دهنده
عِدْل بالكسر مانند ومثل
چيزی در وزن وقدر وتنگ
اعدال وعدول جمع قال الفراء
عَدْل بالفتح ما عادل الشیء
من غير جنسه وبالكسر من جنسه
ومثله يقال عندك عدل غلام

اذا اردت غلاما فاذا اردت
قيمته من غير جنسه فتحت العين
وربما كسرها بعضهم وكانه
منهم غلط
عَدَّل بالتحريك برابر كردن ميان
دو تنگبار
عَدَلَة محركة شايستگان گواهی
عُدَلَة كهمزة مثله بالتحريك جمع
وكهمزة واحد
عادل داد دهنده عُدول
جمع ومشرك والامام العادل
والی تابع حكم خدای
فريضة عادلة ای العدل في
القسمة
عَدالة ببند گواهی شدن
والفعل من كرم
عَدَوْل بالتحريك نام مردی كه
كشتی بسيار نيكو ميساخت
عَدِيل مانند وهمسنگ عُدَلاء
جمع وهمسنگ وهم سر
عُدَيْل بن فرخ كوه نيز شاعرست
عَدَوْلی بالفتح دهی است ببحرين
ودرخت كهنه بلند
عَدَوْلِيّة كشتی منسوب بعدولی
يا بعدول يا بسوی مكری
كه وارد هجر بودند عدولی
بحذف ها جمع ونيز عدولی
كشتيبان
مَعْدِل بالفتح جای بازگشت
يقال ما له معدل الي صرف
ومعدل بن احمد محدث است
مَعْدِلة بكسر الدال وفتحها دام
توسطوا الی معدلة وفلان
من اهل المعدلة ای العدل
مَعْدُول جای بازگشت
ص عَدَلَه عدلا وعدولا
ومعدلة بكسر الدال وفتحها
داد داد وعدله عدلا هم
وزن كرد اينها را وراست
كرد وبرابر نمود وبرابر امد
او را وعدله في المحمل سوار

كرد بهمراه او در كجاوه وعدله
به برابر وهمتا كرد اينها او را
وعدل عنه عدلا وعدولا
ميل كرد از ان وبرگشت وعدل
اليه عدولا باز گرديد بسوی
او وعدل له مثل وهمتا كرد اينها
برای او وبرابر ساخت وعدل
الطريق ميل كرد راه وكج گرديد
عدل الفحل از كشتی باز ايستاد
كشن وعدل الجمال الفحل باز
گردانيد سازبان كشن را وعدل
فلانا بفلان برابر كرد ميان انها
وعدل بربه شرك كرد با پروردگار
خود وعدل بين الامرين تردد
شد در اختيار يكی از ان هر دو
معتدلات كمعظمات گوشهای
خانه
تعديل راست كردن وتعديل
الحكم وشاينده گواهی كردن
وبرابر كردن ترازو ودواوين
حتى عدل يعني تو سيد حيدا
كه شكش مانند تنگبار كرديد
وبد دستی نمودن كاری را
معادله سر وهمتا
معادلة خميدن ونماز كرديد
از كسی واندازه كردن ميان
دو چيز وتوقف نمودن وهم
وزن كردن وبرابر كردانيدن
چيزی را بچيزی ونا كه سواد
شدن در كجاوه وبا چيزی
برابر امدن عدال بالكسر
مثله ونيز عدال تردد بودن
در اختيار يكی از دو امر كه
پيش امده او را ويقال دو لی
هذا الامر يعني شوريده كرديد
در امر وتمام وروان نكرد
ان را
مُعْتَدِل راست وبرابر وميانه
حال ومناسب هر چه باشد
وايام معتدلات روزهای
خوش وطيب

اعتدال ميانه حال شدن
در كميت وكيفيت ومناسب
شدن وراست گرديدن
ومنه الحديث في تعليم الصلوة
ثم اركع حتى تطمئن راكعا ثم
ارفع حتى تعتدل قائما قال
الشافعي وابو يوسف الاعتدال
في الصلوة واجب وقال ابو
حنيفة ومحمد هو مستحب
تعدل عنه بر كرد باز دی

ع د م

عَدَم محركة وقد يضمان نيستی
وكم كردن واكثر بر فقدان مال
مستعمل شود يقال ما يعدمني
هذا الامر يعني نميگذارد مرا
وتجاوز نمی كند ودر روايتی
اذا ضممت اوله خففت
واذا فتحت ثقلت نحو جحد
وجحد ورشد ورشد والفعل
من سمع
عديم ككتف درويش ونيازمند
عدماء جمع
عدامة بالفتح ابی است مری
جشم را
عديم كامير كول وديوانه و
نيازمند ودرويش
عدوم كصبور درويش و
محتاج
عدام نوعی از خرما درمدينه
كه در ان حرص بازارند
ارض عدماء كبيضاء زمين
ويران وشاة عدماء ای
سپيد سر مخالف تن
ساير اندام
معدوم ان كه موجود نبود
وهو شیء عند الاكثر وقال
بعضهم لا يسمى شيئا لان
الشیء عندهم الموجود وجسم
معدوم لحن او هو عند
البعض ولا اكثر ان الجسم
لا يقع عليه ويقع عليه الجوهر

والعرض وبعضی وقوع هيچ
يك را از اين اشيا بر معدوم
جايز ندانند وفو يكسب المعدوم
يعني او بخت وراست كه ميرسد
چيزی را كه دیگران محروم اند
از ان ونيز معدوم درويش
نيازمند ومنه الحديث
انك تكسب المعدوم ای تعطي
الفقير مالا وقيل تعطي الناس
ما يعدمونه او انك تكسب ما
يحرمه غيره
ك عدم عدامة وعدما كول
گرديد
معدم كمحسن درويش ونيازمند
مند
اعدمه الله اعداما نيست
گردانيد او را خدای واعدم
الشیء نايابست شد بر من ونايافت
ان را واعدم اعداما وعدما
بالضم درويش گرديد ونيازمند
مند شد واعدم فلانا
باز داشت ان را قول متكلمان
وجد فانعدم غلط است

ع د م س

عذامس كعلابط گياه خشك
دیرينه فراهم امده بجائی يقال
كلاء عذامس

ع د م ل

عدمل كقنفذ ديرينه سال
خورده از چيزی وسطبر و
كهنه از درخت وسوسمار
عدامل كعلابط وعدملی و
عداملی مثلثة الكل وكرسی
عدمول كزنبور عوك وديرينه

ع د ن

عَدْن بالفتح اقامت كردن و
هميشه بودن بجائی ومنه
جنات عدن عدون مثله
وهميشگی كردن شتر بر علف
وگياه شور وكوانيدن و
لازم گرفتن ان را والفعل

من ضرب ونصر ودرازنان
خرما بن يقال عدنت النخلة
اذا اصابت عيدانة
عُدْنة بالضم پشته است نزديك
ملل
عَدَن ابين محركة جزيره است
بيمن كه در ان ابين اقامت
ورزيده يا شهری وعدن
لاعة دهی است نزديك ان
جزيره
عَدَنة محركة موضعی است بنی سليم
ربذة ونام شخصی
عدان كسحاب موضعی است و
ساحل دريا وكرانه نهر ورود
وهر هفت سال از زمان يقال
مكثوا عدانا واز اعلام زنان
است
عدانة كروه مردم عدانات
جمع وپوستپاره بن دلو و
موضعی است
غادن نافه بر يك جا باشند
از علف ونيم در چراگاه وشتر
پيوسته شوره گياه چرنده
عدنية كسفينة چرم پاره بن
دلو عدائن جمع وموضعی است
ودر ان است قبور صالحان
ومقبره ذی اشرف
عُدَيْنة كجهينة سفينه تعز
اليمن ونام زنی
عدنان بالفتح پدر معد
عيدان خرما بنان دراز و
قد مر في الدال
عدودنی شتر شتابرو سخن
يا منسوب بسوی كشتی بازمينی
معدن كمجلس كان جواهر
سيم وزر وجز ان بدان جهت
كه جواهر اهل ان در ان قيام
مينمايند يا ان كه حق تعالی
جواهر را در ان ثابت نهاده
وجای باش نابستان وقد مر
واصل ومركز هر چيزی

مِعْدَن كمنبر تبر بزرگ وكلند
ض عدن الارض بهره داد زمين
را بر كنن وعدن الشجر سياه كرد
درخت ابنبر وماننده ان و
عدن الحجر بر كند ان را
معدن كمحدث كان كن كه زر
وسيم وجز ان را از كان بر ارد
غرب معدن كمعظم دلو عدينه
دوخته
عدن به الارض تعدينا
شكافت زمين را بكلند وعدن
الشارب پر شد شكم او ونيز
تعدين بر هداد زكشت وبن
زا بيركين وكه

ع د ه

عَيْدَه بالفتح بدخوی وكبر عيدة
وعيدهية مثله وبدخوی از
شتر وجز ان عيداه مثله ومرد
گرامی قدر درشت

ع د ه ر

عيدهور بالفتح وفتح الدال
شتر ماده شتاب رو

ع د و

عِدْو الشیء بالكسر درازی و
پهنای چيزی وحد ونهايت ان
عدوة ويضم مثله وسنگ
شانه كه بدان چيزی را بپوشند
عِداء بالكسر جمع
عدوة بالضم والكسر جای بلند
عدا بالكسر والمد عدوات
عدوات بالضم جمع
عدوة بالفتح موضعی است
عدوة مثلثة كرانه وادی و
بالضم مكان دور
عدی كالی كرانه ويفتح اعداء
جمع وكرانه رود بار وهر چوب
كه ميان دو چوب باشد وسنگ
تنك كه بدان چيزی را بپوشند
ودور شوندگان ومسافران
قال ابن السكيت لم يات فعل في
النعوت الا حرف واحد يقال قوم

قوم عدی ای غرباء وبنو عدی بطني
است عداء منسوب بان ونيز
عدی بالضم والكسر دشمنان اسم
جمع است يقال قوم عدی
ای اعداء
عداء ككساء ويفتح يكتك دوادری
پس پی چيزی وحد ونهايت ان
وكماء ودوی هنگام يكه باز
گرداندن او را از چيزی وباز داد
وبنو عداء قبيله است
اعداء بالفتح دور شوندگان
ومسافران
عادی ستمكار ودزد ودشمن
عدی كسوی بالضم والكسر جمع
وان ادخلت الهاء قلت عداة
بالضم وعاديا اللوح هر دو
كرانه ان ونيز عادی شير بيشه
عادية گروهی از قوم كه جهت
كارزار بدوند يا ان كه پيشتر
حمله كنند از پيادگان وشتر
چرنده شوره گياه را عواد جمع
وشتران ماننده در طاقت شان
كه بشوره گياه ميل نكنند و
شتران سخت دونده عاديات
مثله فيهما ونيز عادية سم
يقال دفعت عنك عادية فلان
ای ظلمه وشره ودوری و
كار يكه باز دارد ترا از چيزی
وعادية ام اهبان متكلم گرگ
است
عوادی باز دارندگان و
عوادی الكرم يجا نشاندن
از بنهای درختان كلان
عدوی بالفتح والقصر بيماری
كه از يكی بديگری نقل كند
مانند خارش وگر وجز ان
وسرايت بيماری وتجاوز ان
از صاحب خود بديگری و
منه الحديث لا عدوی و
لا طيرة ويا ری كردن اسم است
اعداء را

عُدوی بالضم والقصر نیز ها
وفتا
عداوة دشمنی اسم است
عَدُوّ بالفتح دشمن بر خلاف صدیق
واحد وجمع ومذکر ومؤنث
در وی یکسان است وتثنیه
ویجمع ویؤنث اعداء جمع اعادی
جمع الجمع عدوة مؤنث وهو
وصف لکنه ضارع الاسم
قال ابن السکیت فعول اذا کان
بتاویل فاعل کان مؤنثه بغیر
هاء نحو رجل صبور وامرأة صبور
الا عدوة وهی نادرة وقال
الفراء انما ادخلوا فیها الهاء
تشبیها لصدیقة لان الشئ
قد یبنی علی ضده
عدی کغنی قبیله است علی
یا عدی کغنی منسوبان و
قبیله از قریش گروه عمر خطاب
عدوی منسوب بوی وگروهی
از مردم که دنبال زائید وند
یا آنکه پیشتر حمله کنند از
پیاده کان یا آن برای خواران
است
عدویه بالتحریک کیاهی انکه
در تابستان بعد مروه بهار
روئید و گوسپند بدو چهار
شیلر وزه او وهی بالغین وهی
است قریب مصر و قومی از
تمیم و از حنظله
عدنیه کسمیه زنی است وقبیله
و بیشه
عدّاء بالفتح وتشدید الدال
سنخی وبیدکی وعدّاء بن خالد
صحابی است
عدواء کعلواء زمین درشت
خشک وجایی که نشیننده آن
جنبان وبی آرام باشد و بری
آرام نتوان یافت ویتوجه
علی مرکب غیر واوای لین
بطمئن معدواء الشغل مع

ان ودوری جای
معدیکرب بفتح داله نام مردی
مشهور
تعدون عادیا بالنام مردی
که در ایفای عهد بوی مثل
زنند
عدوان بالفتح قبیله است
بالضم ستم اشکار
ذئبٌ عدوان بالتحریک گرگ
که بر مردم دود وجمله از دو
منه السلطان ذو عدوان
وذو بدوان ونیز عدوان
سخت ویدکی
معدو ستمدیده معک نبیذ
الیاء مثله یقال هو معدو
علیه ومعدیّ
ن عدا الفرس عدوا وعُدُوّا
وعدوانا بالتحریک وتعداء
او عکرد بدا سب وپیاده خواند
وعدا علیه عدوا وعدوا و
عداء بالفتح وعدوانا بالضم
الکسر وعدوی بالضم والقصر
ستم کرد بروی ودر گذشت از
حد وعدی اللص علی الفارس
عدا وعدوانا بالضم والتحریک
دزد بدان را وعداه عن الامر
عدوا وعدوانا باز کرد اینکه
مشغول کرد آنکار وعدا علیه
بر جست بروی وعدا الامر و
عنه تجاوز کرد و در گذشت
از ان و ترک داد ونیز عدا فصل
استعمال شنا نصب کند ما
سبب خود را یقال جاء القوم
عدا زیدا وتدخل ما نحو جاء نی
ما عدا زیدا
س عدیت له دشمن داشتم
او را
ما لی عنه معدی که کرم ای
تجاوز ولا الی غیره
اعدی زیدا علیه اعداء یاری
داد ومدد کرد ووی را کر ایند

بران واعدی الامر درگذشت
غیری را بوی آن ونیز اعدا امرچیز
دو اینیدن اسب را وستم کردن
کروچوان راز صاحب خود بدیگر
ودلیری کردن در سخن وکذشتن
چیزی از کسی به بیگری
تعدیه باز کردانیدن از کاری
ودور داشتن و نافذ کردانیدن
ویتو عدعنه ای اصرف بصرک
عنه
عادی بین الصیدین معاداة
وعداء پی یکدیگر بزد وانداخت
دوشکار را در یکبک وعادا
معاداة دشمنی نمود وعادی
شعره کرفت از شعر اوبیا منسوب
کردان را ونیز معاداة برد کردن
دردو ویدن
اعتداء ستم کردن
تعدی علیه ستم کرد بروی
وتعدی الامر درگذشت از آن
وترک داد وتعدی مهر ولا
کرفت آن را ونیز تعدی تیر
بیننیا زشدن وبینیاز کردا
نیدن چراگاه از آن چراگاه دیگر
کردن برکسی
مکان متعاد جای متفاوت
ناهموار وارض متعادیه زمین
مختلف با سنگ و کلوخ
تتادی دور شد وتعادی
ما بینهم اختلاف کرد میان
ایشان وتعادی القوم همه
دیگر دشمنی کردند وتعادی
القوم من العدوی یعنی مردند
یکی بعد دیگری ونیز تعادی
با هم دویدن ونیز درکردن در
دویدن ونیز تعادی مکان جای
ناهموار وبرابر شدن جای
و نیاهی وچه ودوری وفنا
استعداء یاری خواستن
بران تو استعدیت الامر علی
فلان فاعدانی

بابُ العین فصل الذال
ع ذ ب
عذب بالفتح خوش گوار ودو
پاکیزه از آب وخورش وناخوردن
از تشنه تشنگی وباز داشتن
وباز ایستادن وگذاشتن
چیزی را والفصل من ضرب فی
الکل ودرختی است
عذبه بالفتح درختی است که شتر
بجوید دنش پرده دناء وچیزی
وذات العذبه موضعی است
عذب بالتحریک خاشاک و
منه ماء ذو عذب ای کثیر
القذی وانچه از بیجیدن بر
اید تعذب از ولا دنت و در شتی
است وحزفه زن نوا گر دو
وقت نوحه بر میان بندد
ورسن که بدان ناز ودبران
وکرانه هر چیزی وسر تو شتر
وچرم یا آنکه سپس پالان
او بزند عذبه یکی دزهم
عذبه بالتحریک چغرلاوه
وشاله دستار وشاخ درخت
ونیز بیخ زبان وخانق تازیانه
وسر شراک عذب بحذف
تا جمع
عذبات محرکه نام اسب یزید
بن سبیع ویوم العذبات
از روزهای عربان است
ماء عذب ککتاب چغزلاوه
بر او رده
عذبه کفرحه ابخراکه نم بر
اید ودو کرده شود و خو
خاشاک وخانق تازیانه و
چغزلاوه
عذیب بالتحریک مرد کریم
الخلق کذا فی الشمس
عذاب شکنجه وهرچه بفنر
رسد از الم اعذبه جمع و تو لهم
اصابه عذاب عذب من کلبم
یعنی رسید او را عذابی کران

ان رهانیدن نیست
عذابه عذابه است ذنا و
معنی
اعذبان اکل ونکاح یا ب وهی
دی
عاذب آنکه میان او وآسمان
چیزی حایل نباشد ونا زمانی
از خوردن از تشنگی نشنگی
وستور ایستاده که آب
علف بخورد ونام جایی است
عذوب کصبور کسیکه آن
تشنکی بخورد وان که میان
او ومیان آسمان چیزی حایل
نباشد وستور ایستاده
که آب علف نخورد
عذیب کزبیر آبی است مر بنی
تمیم را
عذیبه کجهینه نام دوا
است
عیذاب کمیذان نام شهری
است
عذاب کشداد نام اسب تمام
بن قیس
معذب کمجلس حرفه که زنان
بوقت نوحه بر میان بندند
معاذب جمع
ک عذب الماء عذوبة
پاکیزه کردید آب
اعذب الماء اعذابا دور
نمود چغزلاوه را واعذب
القوم شیرین و پاکیزه کردید
آب ایشان ونیز اعذاب
باز داشتن وگذاشتن چیزی
نا
تعذیب در شکنجه کشیدن
وباز داشتن
استعذاب آب شیرین
وپاکیزه خواستن وکذا
شتن ونا پاکیزه شمردن و
پاکیزه وشیرین یافتن
اعتذاب عزم کذاشتن

دوشیله پر دستار
ع ذ ج
عذج بالفتح نوشیدن و
الفعل من نصر وعذج عاذج
مبالغه است
معذج کمنبر مرد غیر عیند بد
خوی بسیار نکوهش
ع ذ ر
عذر بالضم بهانه اعذار جمع
وپیروزی بچیزی وعذر شیر که
ومنه ما انت بذی عذر هذا
الکلام یعنی نه بکار نشیر نگ
این سخن بیستی وابو عذر دو
پرنده
عذره بالضم نوله موی پیش الخیل
من الشعر وموی پیشانی اسب
موی یکسو اوفتاده دن
ببسنه کرد عذر کصرد جمع
وخلاف سرنزه کودک کبیر بند
ان زا موی کوش اسب و مشد
میان فرج دن وختنه ودوشیزگی
ودیجشناره است درپر کهکشان
ودوشیزگی بردن دختر را و
ستاره است که چون برآید
حرارت کرما شدت گیرد و
نشان و بیاریست که کلو
یا درد کلو از غلبه خون و
جای ان از کلو ونیز عذره شی
قبیله است در یمن و عذرا غیت
در جای فنا وابو عذره مرد
دوشیزه کی دبا
عذره بالکسر عذر خواهی نیم
مصدر است
عذر بن وائل کحسن جد لنت
مرابی موسی اشعری را
عذره کفرحه پلیسه بیرون
سرای وجای نشستن قوم و
درگاه وودری وهیچکاره
کار کندم بر اید
عذر بن سعد کرفر از هملا
است

عذار ککتاب رخسار وعذر
بالضم جمع وخط ریش ونشان
فتا برو وی ستور وطعام
بنا وطعام ختنه وطعامی که
در پی فراهم جدید بطرنشادی
ترتیب دهند براد ران نوا
بران خوانند ودرشتگی زمین
در فضای فراخ وزمین عرب
مشرف برمین عراق و عذار
در قول مهی الرمة دو کوهاند
دراز از ریگ یا دو راه و
جیاد واغی است ذجای فنا
وهو خلیع العذار او مسالکه
یعنی بر سر خود است و عذار
من النصل مرد و کرانه پیکاد
وو خشتاران بدان مهار را
ختم کنند بوی سر شتر
عذیر کامیر طعام بنا و مهمانی
ختنه وطعامی که بعد فراهم
جدید بطر توشادمانی ترتیب
دهند با زبان خوانند عذیره
مثله فیهما و مرد عذر خواه
ومنه من عذیری من فلان یعنی
کیست عذر خواه من از فلان
وچهانه از نوط الکه چنه
عذر خواهی از نهد برا ینکه
دارند عذر ککتب جمع وباری
ده وبقی عذیر لی من فلان بالنصب
یعنی بیا بکسیکه تورا معذور
دارد واو را ملامت نکند
عذیره کسفینه نشان ختنکو
و مهمانی ختنه
عاذر ولد خون استحاضه ونشان
ختنکی و پلیدی عاذره مانند
مثله و مرد عذر خواه
اعذار طعام که بعد فراهم جدید
بطر نشادی بیشاند و برادران
را بران خوانند وطعام ختنه
وطعام بنا
عذور کمبر خوی حش فرخ
شکم و مرد بد خوی سنکدل

ویا پادشاه ستمگر درشت
عذراء کحمراء دوشیزه عذاری
بفتح الراء وکسرها وعذارات
جمع وچیزی نا زمن کبد ان
کسی را نتوانسته رسیدن
رسانند جهت فراهم آمدن
بخوان ودیگی است که یا
سپرنشده ومروارید نا سفته
وبرج سنبله یا جوزا ونیز
الرسول صلی الله علیه وآله
ونیز عذراء معرفه موضعی است
بریک منزلی از دمشق ودران
موضع کشته شد معاویه
بن حجر وبجی است
عاذور ببدی وفنا ومنه
لقیته منه عاذورا ای شرا
ودروش وخطی اندر شتر
داغ سوله سته عوانر جمع
عاذور داکنا شو اه بیا نید
است دکلو
معذره مثلثة الذال عذر
خواهی اسم است
معذار بالکسر پرده و حجت
و برهان معاذیر جمع ومنه
قوله تعالی ولو القی معاذیره
ای ولو جادل عنها
معذور در دزده کلو و
ختنه کرده
ن ض عذره عذرا بالفتح
بیپ لغیب و کناه کرد یعنی فعلها
القرس با العذار رشا بغالب
دا
ض عذره عذره بالضم
و بضمتین ومعذره بالفتح
الفتح ومعذرة مکسر الذال
وضمها بهانه نمود ومعذرة
داشت او را وعذر الغلام
ختنه کرد کودک را وعذر
الدم غالب شد او را خون و
عذر تجهولا عذر و نده مشد
اغذار بهانه کردن و عذر الکا

نمودن و پیدا کردن عذر را وثابت کردن آن و نیز پنهان وستی کردن در کار و منها التعذر یا کار مشکل شد و منها التعذر نمودن در کار و کاهلی کردن و بیا کار و بیا عیب کردن و منه لن یهلک الناس حتی یعذروا من انفسهم ولگام دادن اسب را یا فتن ساختن برای اسب و فسان نهادن و ختنه کردن کودک را و مهمانی ختنه ساختن و داد دادن و داغ کردن و صباح عذر شدن زن و بالجراحت کردن و بهلاک نزدیک کردن یقال ضربت زید فاعذر بجهود ای اشرف به علی الهلاک و بر پشت زدن که بر آنجا آن که اثر پیدا کند و پلید نا کردن جای

قوله تعالی و جاء المعذرون من الاعراب بتشدید الذال المکسورة ای المعتذرون الذین لهم عذر و قد یکون المعذر غیر محق فالمعنی المقصرون بغیر عذر و قرء ابن عباس رض بالتخفیف من اعذر و کان یقول والله هکذا انزلت و کان یقول لعن الله المعذرین و کان المعذر عنده انما هو غیر المحق و بالتخفیف من له عذر

معذر کمعظم مرد و کرانه پیکان و ذخنا

عذر تعذیر اثابت نشد مر او را عذری و عذر الغلام دمید سبزه رخسار او و عذر الیتیم الوذان را پلید ی و عذر الدار نا پدید کرد نشان سرا را و نیز تعذیر مهمانی ختنه ساختن و مهمانی نخواندن و تقصیر کردن در کار و دور شدن و کردن چشم شتر یقال عذر عیش بعیره ای سمه بعذر لیعرف

معاذرة عذر ثابت نا شدن بجهت کسی

تعذر الامر تعذرا دشوار نکردید امر و تعذر الرسم کهنه و محو شد نشان سرای و نیز تعذر سپس ماندن و درنگ کردن و تعذر آلوده شدن و دشوار شدن کار و عذر و جمع او ودن و کریختن

اعتذر شکایت نمود و اعتذر العمامة دوشمله کذاشت و اعتذر المیاه منقطع شد آب و نیز اعتذار عذر خواستن و با عذر شدن و ناپدید کردن نشان عمارت ویران و بکار زایل کردن و نیز اعتذار کهنه

ع ذ ط

عذط بالفتح اسم است عذیطه را و لا یشتق منه فعل لانه خلقة عذیوط کبر دون کسی که وقت جماع حدث کند یا قبل از دخول انزال ایش عذیوطه بالثاء و عذیوط کعصفور و عذوط کجردون و عذوط کعتور مثله عذیوطون و عذاویط و عذاییط جمع قالت امرأة تهجو زوجها انی بلیت بعذیوط به بجر یکاد یقتل من ناجاه ان کشرا

عذیط عذیطة حدث کرد وقت جماع و پلید ی انداخت یا انزال نمود پیش از دخول

ع ذ ف

سم عذاف کغراب نمر قاتل عذوف کصبور سیکون نده و ذاته کیرنده و علق نیق باشتا التاء علی عیر عذوف لغة فی الذال المهملة فی لغاته وهی لغة ربیعة و بالمهملة انما

العرب ما ذلت عاذفا ما منذ الیوم بعنی بخشیدم چیزی را

ض عذفه عذفا خورد آن را و ما ذقت عذفا و عذوفا و عذفا کتاب ای شیئا

ع ذ ف ر

عذافر کعلابط شیر بیشه و نام دیگر و شتر بزرگ شکوف استوار جثه عذفور بالتحریک مثله عذافرة مونث

تعذفر خشم کرفتن

ع ذ ف ط

عذفوط کعصفور کرمکیست سپید نازک که بدان انکشتان دختران ملیح را تشبیه دهند

ع ذ ق

عذق بالفتح درخت خرما بن با بار اعذاق کافلس و عذق بالکسر جمع و منه قول الحباب بن المنذر انا عذیقها المرجب و نوعی از خرما در مدینه عذقه و یکسان پشم که جهت علامت و نشان بر گوسپند بندند بخلاف نشان و هر چیزی از همه جز آنکه علامت و نشان باشد عذق بالکسر خوشه خرما و خوشه انکور یا خوشه انکور که باران خورده باشند اعذاق و عذوق جمع و قلعه است مبینه مر بنی امیة بن زید را و هر شاخ که بر آن شاخهای نیزه باشد و نیز عذق ارجمندی عذق کفف مرد زیرک موشیار چرب زبان و طیب عذق خوشبوی تیز و تند بوی خبراء العذق کعنب و محرکة موضعی است بنا حیة شمان که درخت کنار و آب بسیار دارد

عذق نانیز بالفتح زن زبان دراز

ض عذق الفحل عن الابل

دور کرد کشتر آن ماده شتر از وغرامم او ورد وغرا کرفت آنها را و عذق الشاة بست بر آن پشم را بخلاف رنگ آن جهت نشان و عذق فلانا بشر او قبیح دشنام داد او را و تهمت کرد و عذق الی کذا نسبت نمود او را بان و عذق البعیر ریح زد و عذق الاذخر بار آورد و نیز عذق بالفتح برید ن شاخهای خرما اعذاق بخلاف رنگ کوسپند پشمی بر آن بستن جهت علامة و نشان و بار آوردن کرم و جوان

تعذیق برید ن شاخهای خرما

اعتذق دو شمله از پس کذاشت مر دستار را و اعتذق فلان بکذا خاص نمود او را بچیزی و اعتذق تکرم من ابله نشان کرد بر وی تا که بکیرد آن را

ع ذ ل

عذل بالفتح نکوهید ن والفعل من نصر عذل محرکة نکوهش و فی المثل سبق السیف العذل قاله من تکلم بذلک ضبة بن ادّ حین قتل رجلا فی الشهر الحرام فعذله الناس فقال المثل

ایام عذل جمعتین روزهای نیکو کرم

عذلة کهمزة بسیار نکوهنده عاذل نکوهش کننده عذلة محرکة و عذال و عذل و بتشدید الذال فیهما جمع و نیز عاذل رک خون استحاضه و منه سئل ابن عباس عن دم استحاضة فقال ذلک العاذل یغذو فلتستثفر و لتغتسل قوله یعذو ای یسیل و نیز موضعی است یا ابی و نام ماه شعبان یا

شوال در جاهلیت عواذل جمع

عذال کشداد بسیار نکوهش کننده

عذالة بالفتح و تشدید الذال سپرین

معذل کمعظم آن که بر بسیار جود و دهش او ملامت کنند او را و نام مردی

تعذیل نکوهیدن

تعذل نکوهش پذیرفتن ایام معتذلات مبنیا للفاعل روزهای سخت کرم

اعتذل اعتذالا ابر جاده راه رفت و میانه روی کرد و اعتذل الرامی یکبار راه تیر انداخت و نیز اعتذال نکوهش پذیرفتن

ع ذ ل ج

عذلوج کعصفور بچه خوش پرورش نیکو یافته عیش عذلاج بالکسر زندگانی خوش سقاء معذلج مثل پر معذلج پر کوشت نازک اندام نیکوی معذلجة مونث عذلج السقاء پر کرد مشک را و عذلج ولده نیکو نمود خورش و غذای وی را

ع ذ ل ط

لبن عذلط کعلبط شیر دوغ مطبر

ع ذ ل ق

عذلوق کعصفور کودک سبک روح چست تیز نیم لغة فی زعلوق تعذلق فی مشیة جنبید در رفتار نمود

ع ذ م

عذم محرکة رعد بادی است بیمن و کیا هی است و نیز عذم دشنام دادن زن شوی را

مرکاما و ازاده و ظلی اندیرو کند والفعل من سمع

فرس عذم کتف اسب کزنده و بعضی خورنده

عذامة کسحابة نام مردی

عذیمة کسفینة نکوهش و کزیدکی و خایید کی عذائم جمع و نیز عذیمة خرما بن که باز ان خستند داشته باشد

عذام کشداد کیل عذم کتب جمع

عذام کزنار نوعی از درختان شوره کیاه عذامة یکی

عذنم کسفرجل پهای بن خیجه و مرد بدخو نیا

ض عذم الفرس عذما با دندان کزید بعضی خورد و عذم عن نفسه دور نمود و نیز عذم نکوهید ن

ع ذ م ر

بلد عذمهر کسفرجل شهر کشاده و وسیع

ع ذ ن

عذانه کسحابة بز کون

ع ذ و

عذاة محرکة زمین خوشخاک دور از آب و از شوریت و نا کوار عذیه کفرحه مثله عذوات جمع و نیز عذیة خاشاک بود درونها و مامیه عذیة ای لقذی قال اللحیانی

ن عذا البلد خوش باد کرد شهر

ک عذوت الارض خوش باد کردید عذیت کسمی مثله و عذی المکان بد و ناسازگار شد مکان عاذیة اند آن

ع ذ ی

عذی بالکسر و بعضی کشت که تنها از آب خورد و نام جایی است در هر شهر کشوره

نداد ابل عواذ شتران باشنده چرا کاه مثبر بن کیاه که شوره نداشته ابل عاذیة ما بل عذوة بالتحریک مثله لا استعذیت المکان خوش و موافق یافتم جای را

باب العین فصل الراء

ع ر ب

عرب بالفتح و تحرک شاد بنا عرب بالکسر کیاه بهی خشک عرب بالضم مردم تازی شهر باش یا عام است خلاف عجم

یونث عرب محرکة مردم تازی شهر باش یا عام است مونث اند عربی یکی و عرب عاربة تازی خالص عرب عرباء و عربة و عرب متعربة کذلک و فنا متعدد و اب صابینا و تکسر او و فناحیة است بمدینه و نشابانجی ما ند نه بعد انه شدن جراحت

عربی منسوب بعرب عرب عربی ای بین العروبة والعروبیة و نیز عربی جو سپید و خوش ان و فی الحدیث لا تنقشوا فی خواتیمکم عربیا یعنی در نکین خود لفظ محمد رسول الله کنده نکنید کلمة قال النبیا عربیا یعنی نقشه النفیسة علیه السلام و ابن العربی قاضی ابو بکر مالکی است و ابن عربی معروف محمد بن عبد الله حاتمی طائی است

عربة محرکة نهر کیا بش سخت تیز رود و نفس و ناحیة است نزدیک مدینه اقامت عرش نیز تهر منسوب العرب الیها و ان باحه عرب و منظر آنجا باحه دار ابی الفصاحة اسمعیل علیه السلام

واضطر الشاعر الی تسکین رائها فقال عربة ارض ما یحل حرامها من الناس الا اللوذعی الحلاحل یعنی النبی صلی الله علیه و سلم

عربة بالتحریک لغة فی عرب کتف زن نیک سخت معده عربة کفرحة خالص از عرب یق عرب عربة ای خالص عربات مثله و زن بسیار خنده و زن حریص بر بازی و لهو و معده تباه شده و جمع آن عربات

عراب کسحاب بار درختی است که از پوست آن رسن سازند

اعربة بالفتح غلاف پستان کوسپند عرابات جمع عرابة بن اوس بن قیظی جوانمردی است که ذکر بن بداود و نام مردی از انصار

عرابی بالفتح لقب محمد بن حسین بن مبارک الرازی

عراب بالکسر اسبان کرامی تازی ابل عراب کذلک

عرابة بن قیس و بد کونی اسم است غرابا

بشر بن عرابة عراب کمزاب صحابی است

عرابی بن معاویة من غرابه باه وباه البنابی یتبع تابعی

عریب کامیر نام مردی و اسپی است یقال ما بالدار عریب ای احد و عریب نهیر ملکی از ملوک حمیر

عارب هر زبان ابی عاربة ما لعرب السائبة تا نیات خالص

عروب کصبور زن ضاحکه شوی دوست یا زن نافرمان یا عاشق شوی یا پنهان دارنده شهوت را آشکار کنند

ای زن نیا خنده عربة

مثلاه عروب ککتب جمع ومنه قوله تعالی عربا اترابا وبنی عروبة باللام وبدون اند هو الافصح روز جمعه وعروبة بلا لام است وترک ان غلط یا قلیل الاستعمال
عروباء بالفتح وضم الراء والمد اسمان هفتم
عروبة تازی زبان شدن
عروبیة مثله والفعل من کرم
اعربها کافلس سنبان تازی مرد نجیب
عراب کشداد سازنده علاقه پستان کوسپند
عربان بالضم وقد یبدل الیه همزه بیعانه
عربان محرکة شهریست بخابور
عربون بالضم وبالتحریک ایضا وبیدل العین همزة بیعانه
الفی علیه عربونة محرکة ای ذا بطنه
اعراب علی الجمع تازیان بیابان باش خاصة ولا واحد له اعرابی مثله وقیل هو جمع اعراب النسبة الیهم اعرابی هو واحدهم ولیس الاعراب جمع عرب کالنبط اسم جنس
عربات بالتحریک ذا هی است در کوه براه مصر وکشتیهای بسته در دجله که بجای پل باشد
تعرب بخطان کنیضرب یمنا یمن کویند اول کسیست که بزبان عرب سخن کفته
عربیب کقنفذ ابطالی بیابانی وناحیه است بمدینه ونام نشان جراحت
ض عربة عربا خورد
س عربة عربا شادمان کردید یا ماسید و عیناک

کنت وعرب الجرح بالکسر ما ندت زخم بعد به شدن وعربت معدته تباه کردید وعرب النهر بسیار اب کردید چشمه کذا عربت البئر
معرب کمحسن مردم یوتم اسپها معربا ای احد وخدا وند اسپان تازی کرامی نژاد ولیکن اسبهای او سیز باشد معربة مؤنث
اعراب شکار کردن واصلاح کردن وهویدا کفتن سخن را وتازی اسب تیز کردن ودانستن او از نشکلتن اسب از عربی وهجین وبها ندادن وصاحب اسپان تازی شدن ودرست کردن کلام را و عربی نیک گفتن مردرا یستعمل مجهولا ونشت کفتن وباز داشتن از زشت کفتن را از اضداد است ونکاح یا تعریض بنکاح نمودن ونکاح کردن با زن
عربت سخن عجمی را عربی کردانیدن
تعریب پاک کردن زبان از غلط کوئی وسخن پیدا کفتن وبریدن شاخ خرما وتشتر کردن ازاشاع سنور را اسپ ان داغ کردن ونشت نمودن قول یا فعل کسی را وباز کردانیدن بران عار قوم سخن کفتن ودحجت اوردن برای ایشان ونیک نوشیدن اب صاف را وازمند کشتن کردانیدن کاو نو ماده را وبانکار باز کردانیدن یقوعربوا علیه ای ردوا علیه بالانکار وسخن عجمی را عربی کردن وکمان عربی ساختن وتباه کردنیدن ذراب معده وفحش کفتن وسخن زشت بر زبان راندن وبیعانه دادن
تعرب بعد زبان در اینده ومانا با ایشان شونده ونادان عربی اند وعربی کردانیدن وخوا ایشان عادت کردن وعرب تعربوا باعراب اینده بادیه جای کرفتن وبابل شدن وخویشتن را عرب عاشقانه کردن
وی تعرب بعد هجرته ای صار اعرابیا
مستعربة عربی عرب نه عرب اند وما نا با عرب شونده ونادان غیر خالص وبیابانی شونده
استعربت البقرة اشتهاء گشن کاو ماده وبیز استعرب افحش کفتن وسخن زشت کفتن کفتن

ع ر ب ج

عربج کقنفذ سلسله طبر

ع ر ب د

عربد بالکسر شبکه حلیه دزدانه وبفتح نیز
عربدة کعربة تکرار است در ماده ورشت از هر چیز وخوی وغادر ونیز مانا ری انکه در وقت مستی کرد یا مار بیت خبیث سرخ ومانند ریون یا کبیت عربدی یعنی که دیشم بجبهه جری میل نکردم
معربد مبنیا للفاعل مستی ازاد رسانی بنی وبدخوی جنکجوی
عربدة کمرحلة بدخوی چاک جو بی

ع ر ب ب

عربرب کسفرجل ثمر عرب رعربرب وعربة بعنی فدرة و عربیة وکرد شت

ع ر ب س

عربس کزبرج پشته بلند بهلوی از زمین سهل ونرم وجمه فرج امده از شب عربسین بفتح العین وقد تکسر انه فوهو هم مثله

ع ر ب ض

عربض کندم شیرکران جسم تند اد
عرابض کعلابط درشت استوار
عرباض کمرطاس درشت استوار توانا از مردم وشتر وشیر کران وبزرک جثه پهن سینه عربض کمیطر مثله والکل کلیلین کراز پهن درچسبانند حرباض شانه وعراض کیچی صحاب اند ونیز عربض کمیطر پهن از هر چه باشد

ع ر ب ن

عربون کحلزون وزنون عربون کحلزون وعربان کقربان شله متذکور است در عرب وسبعه نهی عن بیع العربان هو ان یشتری السلعة ویعطی شیئا علی انه ان امضی البیع حسب من الثمن والا کان للبایع
عربنة ربون دادن

ع ر ت

عرات کشداد درخشنده لرزنده وجنبنده از نیزه و برق

ن ض س عرتا ارمح عرا جنبانید نیزه وجنبید ولرزید ودرخشید وعرت البرق کذلک وعرت انفه مالیدبینی وی را

ع ر ت ب

عرتبة کقنفذ خیرجبه بینی یا نوک بینی یا کولب بالابین یا نشیب بینی

ع ر ت م

عرتم نوک بینی وما بین بینی ولب یا کولب بالابین عرتمة مثله الکل یقتله علی عرتمته ای علی رغم انفه

ع ر ت ن

عرتن کجعفر وبالتحریک وضم التاء کیاهی است که بدان دباغت کنند اصله عرتن کقنفذ وکحیندل ونیلک تاوحذف

منه النون وترک علی حاله
عرتون کزرجون مثله
عرتنات بالضم موضعی است
ادیم معرتن پوست پیرانسته به کیاه عرتن

ع ر ث

عرث بالفتح برکندن وما لیدن وبرکنده شدن والفعل من نصر

ع ر ج

عرج بالفتح شهریست بیمن و وادی است بحجاز که خانستان نبیا ازد وموضعی است در بلاد هذیل وعرجی است در راه مکه از انجاست عبدالله بن عمرو بن عثمان العرجی شاعر و کله شتر از هفتاد یا هشتاد عدد یا از هشتاد تا نود یا کله صد و پنجاه شتر و اندک بالای ان یا از پانصد تا یکهزار و یکسر اعراج وعروج جمع
عرج بالضم معرفة ممنوعة کفتا جعلوها بمنزلة القبیلة وناما جماعتی از مخدثان
عرجة بالضم توقف وسیل نهایا الی علیه عرجة ای توقف
عرج محرکة عرجت شدن افتاب یا میل کردن ان سوی مغرب وما اشد عرجه چه لنکست ولا یقوما اعرجه فی التعجب لان ما کان لونا او خلقة فی الجسد لا یقال منه ما افعله الا مع اشد
عرج ککتف شتر که کمیز کج اندازد
امر عرج کاپیر کار نا استوار
عریجة کسفینة جلب شیر بدنیم
عراج کغراب معرفة ممنوعة کفتا جعلوها بمنزلة القبیلة
عراجة کثمامة نام مردی
عارج پوشیده وغایب
اعرج سخت لنک عرج وعرجان بضمتها جمع وفدع والحارث الاعرج ملکیست از ملوک غسان ونیز اعرج لقب عبدالرحمن بن هرمز تابعی صاحب ابو هریره وحمید اعرج بن قیس مولی ال زبیر وقاری اهل مکه است وبنو الاعرج قبیله اند
عرجاء کحمراء کفتار و ذو عرجا پشته است بزمین مزینه و بنو العرجاء حیی است از بنی تمیم
عرجاء بالضم وفتح الراء ممدودا نیم روز وبراب امدن شتران روزی در نیم روز وروزی در پکاه ونیز نیم روز نیک بانخوردن ومعرفة موضعی است
عرجان بالتحریک لنکان نفتکی
عرنج بالتحریک نام حمیری سبا
اعیرج مصغر ماریست خبیث که رقیه نپذیرد ومانند افعی برجهد فاک اللیث لا یونث
اعیرجات جمع
معراج نردبان ومصعد معرج کمکنسة المیم وفتحها مثله ومیله لیلة المعراج معارج ومعاریج جمع راه معرج بالفتح مثله

ن عرج عروجا ومعرجا بالفتح بلند کردید وبرامد ورسید در بلندی لنکید واکر لنکی خلقی باشد از سمع اید ومصدرش عرج بالتحریک یا در غیر خلقی به هر سه حرکت عین کلمه کویند
اعرج فلانا اعراجا ادادوزا کله شتران ونیز اعراج ماله شتران لنکان کردیدن و بوقت غروب در امدن ولنک کردانیدن ومنه اعرجه الله دعای بد است
ثوب معرج کمعظم جامه مخطط دار دربیچیدکی
تعریج خمانیدن وبرپای دار شتر وسند کردن مطیه را در خانه وجزان یعنی بعلی وبوقت غروب در امدن ومیل کردن وتوقف نمودن
تعرج بند نمودن بچهار پاییه را در خانه مو بران وکج شدن بنا
تعارج لنکان رفتن
منعرج مبنیا للمفعول خمیده وخم وادی بر زانست وچپ انعراج خمیدن افتاب بجوی مغرب ومیل کردن یقو همت الشمس بعرج ای بمغیب
اعرنجج کوشش نمودن در کار

ع ر ج د

عرجدة نام مردی
عرجد کزبرج شاخ کج نخل عرجد کعلاطب مثله
عرجود کزنبور شاخ کج نخل و اول بچه از انکور براید مانند ارخ

ع ر ج ف

عرجوف کعصفور شتر ماده درشت تنداد

ع ر ج ل

عرجلة بالفتح کله اسبان وکله بزوکروه پیادکان دوان
عرجول کبرذون کروه

ع ر ج م

عرجوم کعصفور شتر ماده درشت استوار اندام
اعرنجام تباه کردیدن

ع ر ج ن

عرجون کزنبور خوشه خرما یا خوشه خرما که خشک وکج کردد یا بن ان یا چوب خوشه خرما وکیاهیست شبیه بکما سپید یا نوعی از سماروغ
عراجین جمع ودرخت کرشده وشاخهای بریده ازوی ومنه قوله تعالی حتی عاد کالعرجون القدیم
عرجن الثوب نکار کرد جامه را بنکار عرجون وعرجن فلانا زدا ورا بعرجون والود وطلا نمود او را بعرجون یا بزعفران یا خضاب کرد

ع ر د

عرد بالفتح سخت ورشت وایستاده وبرپا شونده وخو وکبرا یستادن وبن وبیخ کردن
عردة بالفتح موضعی است
عردات محرکة وادی است مر بجیله را
عرد ککتف سخت غردکتسل مثله
عردة کهمزة ابی است مر بنی صخر را یا پشته است در زیران ابی
عرید کامیر دور وجوی
عراد کسحاب کیاه سطبر درشت وکیاهی است
عرادة کسحابة ملخ ماده وحال یتوقوب عرادة نجیر واسبان اند مر ابی دواد یا دی وربیع بن زیاد کلبی را وکحلبه عرده را ونام مردی که جریر هجو او کرده ونام اسپی
عاند برایند وبرکنار ویکسو شونده ومنه قول الجبل مولی بنی فزارة تری شئون راسه العوارد ای منتبذة بعضها من بعض والمراد الغلیظة
عراد کشداد است ما عربن خالد وحد والد احمد بن موسی محدث
عرادة کحمامة لقب جبلا نمرود زاز منجنیق و دمیست قریب ضیبین
عراد بالکسر پیل ودلاور در سخت وچوب است بزرک که بدان اسب وشتر را بند ند
عرند بالضم درشت ودرشت یقو وتر عرند لا نظیر له فی الکلام الا ترنج
عرند کسفرجل سخت ورشت

عرند بضمتين وتشديد ياء
فلفلان است
ن عرد النبت عرودا روئيد
گياه و بلند گرديد وكذا عرد
الناب غيره وعرد الحجر دور
انداختن آن را
س عرد عردا گريخت
عرد السهم في الرمية تعريدا
در گذشت تير از شكار و
عرد فلان گذاشت راه را
وعرد النجم بلند شد ستاره
ونيز نزديك بغروب رسيد بعد
برآمدن در ميانه آسمان
ونيز بتير بد گريختن

ع ر د س

عراديس على الجمع محل اجتماع
دو استخوان مردم وجز آن
جمل عرندس كسفرجل شتر
سخت وتوانا وناقة عرندس و
عرندسة ايضا مثله ونوعی
بيابان وشير بيشه
عرندس عردسة مرزبين انقدر
ادنا

ع ر د ل

عردل كجعفر سخت درشت
دراز قامت عرندل كسمندل
مثله
عردلة كدحرجة سستی ونرمی
وسستگی در رفتار

ع ر د م

عردم كجعفر سطبر تمام اندام
ودرشت كر گوشت وسخت
از هر چيزی وكردن
عردمة سختی ودرشتی
عردام بالكسر شاخی كه در آن
خوشها باشد وشاخ بزرك
كه از شاخهای درخت باشد
عردمان بضم العين والدال
درشت سخت اندام بغوی
يا سطبر كردن

ع ر ر

عر بالفتح كر وعرة بضمهما مثله
وبالفتح الجرب وبالضم قروح
في اعناق الابل والفصلان
قال نابغه حملتني ذنب
امرء وتركته كذا العر يكوى
غيره وهو راتع ويروى المعر
وبيماری است كه از آن پشم
گوسپند وشتر برافتد و
طفل كه نفود از شير باز داشته
يا عام است
عرة بالفتح سختی جنگ وكارزار
وخوی زشت ودختر كه نزود
او را از شير باز دارند
عر بالضم نام كوه عدن وكوه
وپخال مرغ
عرة بالضم پشك وسرگين گوسپند
وپليك شتر مرغ وپرنده وپليدی
مردم وپيه كوهان وكاه و
آن كسبب عيب وزشتی تو
باشد ويقال فلان عرة اي عيب
ودختر خرد سال
عرعر محركة خوردی كوهان يا
كمی يا تنگی آن والفعل من
سمع ونيز عرعر گر وخارش
عرار كسحاب هر چيز كه بوی
چيزی باز كرده ووزان كه
مواره پرزاينده ...
است خوشبوی يا آن بهار
دشتی است زرد رنگ عرارة
يكی وسختی وبلندی وبهتری
واصل چيزی وزشتی خوی و
قصاص وقود ونيز عرار بدل
باری است بچه كرد وشير
نزلك كند عرارة مونث وعرار
كقطام نام ماده گاوی ومنه
المثل باءت عرار بكحل ای ساءة
هذه بهذه وهما بقرتان انتطحا
فماتتا جميعا ... وحريف
برابر وهم مثل گويند
عرارة بالفتح بدخوئی وسختی
وبهتری واصل ... عرار

خيره ونام پسری آن عراره مبدا
است
عرار كتاب نام مردی وملقب
روح بن زنباع وسختی جرب
عرير كامير سافر وبيگانه
قوم
اعر خميده كوهان يا بی كوهان
عرا مونث ومنه اعراء
بعيرات ونيز عراء دختر دوشيزه
ورجل اعر بخارش ناك و
حمار اعر خر بزرك سينه و
سطبر كردن وجمل اعر شتر
كر كين
عرى كعرى زن عيبناك
عرعر كجعفر درخت سرو وقيل
سبز فارسی است وحب العرعر
النبل است هو حار يابس في
الثانية ونيز عرعر موضعی
است
عرعرة سر بند شيشه ونيز
وپوست سرو بازيچه است كو
را
عرعر بالضم ما بين دو نواخ
بينی وبنادر بن آن وپوزك
عرعرة بينی نشست كرد بهجوی
او
عرعرة بضم العينين سر هر چيز
ومعظم آن كذا عرعرة الجبل
السنام
عارورة كفاروره مرد بد
فال ومشترين كوهان ويقال
فلان عارورة ای نحس
عرعار مبنية على الكسر نام
است مر كودكان را وهو معدول
من عرعرة مثل قرقار من قرقرة
ونيز بدين لفظ كودكان او
كنند تا ديگران بيرون آيند
عراعر بالضم بزرك قدر وبزرگ
عراعر بالفتح جمع ومهتر وشتر
فربه وموضعی است كه از آنجا
نمك آيد ونيز عراعر بالفتح كرانه

كوهان
معر بالفتح يا ندو فربه است
بشام
معرة بالفتح گناه وبدی و
رنج وتاوان وخونبها ودعا
وستاره است سوای كهكشان
وكافزار لشكر بحكم امير
وتغيير رنگ خشم از خشم
وشهريست ميان حماة وحلب
منسوب بنوی نعمان ومنه كه
است در نزد عرب وازانجا است
ابو العلاء احمد بن سليمان
معرى شاعر ومعرة عليا
محله است در آن وشهريست
است نزديك ازحلب و
چاهی است نزديك كمر طاب
ودهی است قريب افاميه
معر بن بدايت ياوبون
شهريست بنواحی خيبر
ودهی است بشيراز ودهی
بجاة وبكوه آن شهريست
نيارنگاه مردمان وبه
تمامی عران
نخلة معرار بالكسر نخله كر كين
ونر ماده نر بياه باز اند
مغرور سرها زده واكه او
را چيز غره شد ملت سر و
معرور نيز سويد محدثات
معرورة زنی كه بر شهری
چشم زخم رسد وشتر كشتن بالع
وكركين
ن عرة عرا بالفتح سياه
نمود او دانيا العر الاجرب
ای انزلنا فدا دا ولا بخول
ومعرة عرا وعرة رسانيد
رانكر وهي وعرعرة بالضم
سر كين انداخت ونيز عرار
بچه بر كندن نحو باز افكندن
زمين را وحاجت مند شد
ن ض عرته الابل عرا
بالفتح وعرورا كر كين شتر ان

معرده كرديد نه وعرت
عرا بالضم گشت تا كر ديده
كذا عرت بجمود فيهما وعره
اندوهگين كرد او را وعره بشر
بچه انداخت ووقادا الود بآب
س عرت الشاه عرا الخود
كوهان شد ناقه
ض عر الظليم عرا بالكسر
يفضم بانگ كرد شتر مرغ
عرعرته عرعرة بر كند چشم
او را وعرعر بهام القارورة
برآورد آن را وعر عرعبالة
افدا
اعر الدار پليد الود كرديد
خانه ونيز اعر خود كوهان
كرداينده شتر را وكر كين ساخت
تعر بها را فكند زمين را
عار الظليم معارة وعرارا بالكسر
بود وعاد رت در بانك بود
تعاديد ا ماندن وپهلو به
پهلو كرديدن بر بستر در شب
با بانك وا واذ
استعر الابل ظاهر شد در
گرفت كر شتران را
معتر پيامند ومحتاج كه
پيش ايد بجهت معروف چيزی
از كسی نخواهد وسوال نكند
اعترة وبه نيامد كرديد
بی سوال ببخشيد
تعرعر بها الابل كشتنا شد
شتر

ع ر ز

عرز محركه نوعی از درخت تيز
خيز وبا بيكران ضكذا ذكر
وهو تصحيف والصواب بالنون
المعجمة
عرار كر شار غيب كنندگان
مردم را
ن عرزه عرزا گرفت نعر بجمع
كرد يد
ض عرزه عرزا اسعد كشيد

ان را وعرز فلانا نكوهيد
او را وعرز تنگ نمود وعرز الشيء
درشت وسطبر گرديد وعرز
لغلان در كف گرفت چيزی را
وپنهان نمود انگشتان را بر
ان با آنكه ميبنايد از ان برخی
ونمايد تمام ان را تا كوشتا
ديگر كرد
س عرز درشت وسخت كرديد
اعرز اعزازا ناشاه كرداينده
تعرز پوشيدن ونماستعرز
كرهيدن مشو ودرخطبت
وكرفته وترنجيده شدن
معاندة هذه بكر ستيهيدن
ودور دور وسيجاب بودن و
خلاف كردن وباهم خشم كرفتن
وكرفته وترنجيده كرديدن
تعرز عليه سخت ودشوار كرديد
بر ان
تعارز تا منقبض وترنجيده شدن
استعراز دشوار كرديدن
درشت شدن وسخت كشتن
وكرفته وترنجيده كرديدن

ع ر ز ب

عرزب كجعفر يا ندب درشت
وسخت وتوانا ودرست وخطاب
بن عبد الرحمن بن عرزب كجعفر
تابعی است

ع ر ز ل

عرزال كقرطاس خوابگاه شير
وجای خواب پالیز بان در
پالیز بر سر درخت وجز آن از
ترس درندگان وكرداوند
شير نجای باش خوبش جهت
بچگان مانند آشيانه مرغ
وباقی مانده گوشت وچيزی
مانند جوال وخانه خرد تا
كه وقت كارزار ودر جنگ
جهت پادشاه سازند وخانه
مرسما روغ چين زاد وسوارخ
مار وسخت ناند شاخ

درخت ودكان وكروه مردم
وكران وحقير وخوار ودهن
توشه دان وابر كه باران نبرد
را اختيار نمايند وخاص كنند
وكرا وفده صياد دكان
از صيد قديد وجز آن
قوم عرازيل كروه منفرق وهم
مشربه دزد ددی

ع ر ز م

عرزم كجعفر چيزی كرد سخت علم
است ومنه جبانة عرزم
منزلی در كوفه كذا ذكره
از عبد الملك بن ميسرة عرزمی
وشير بيشه
عرزم كغنفر نام ماديرينه
عرزم كقرشب شير بيشه عرازم
بالفتح وعرازم بالكسر مثله
اعرزام كرد آمد وترنجيده
شدن

ع ر س

عرس بالفتح ستونی است در ميان
خيمه ودرس وشتر بچه خرد
سال العيقتر ودبوار كه مابين
دو ديوار خانه سر بالا بهند
ونهايند تا سنده مستقف
سازند تا انخانه كرم تر شود و
بفارسی بچه كويند اعراس جمع
عرس بالكسر زن يا شوی ومرد
با زن وشير ماده يا نر اعراس
جمع ودعا ليتي الذكر والانثى
عرسين وابن عرس راسو كه خرد
كوش وبركرد بده پلك باشد
كويا كه كوش از بيخ بريده است
بنات عرس جمع هكذا يجمع الذكر
والانثى وحكی الاخفش بنو عرس
عرسی بالكسر منسوب بكی است
عرس بالضم وبضمتين مهمانی
عروسی مونث است اعراس و
عرسات جمع
عرس ككتف سركشته وشير
ولازم كيرنده چيزی وترسنده

عراس ككتاب بفتح كبيدان كر كه
شتر از ابر نا نهدی نند
عروس بالفتح مرد وزن نو خواسته
يكنكر را ومنه المثل كاد
العروس ان يكون اميرا عرس
ككتب وعرائس جمع وقد هم عرس
وفی عرائس ونظمها استحيي
وقولهم لا عطر بعد عروس
اصله ان اسماء بنت عبد الله
العذرية اسم ذوجها عروس
ومات عنها وتزوجها نحبل
اعسر وابخر بخيل ذميم فلما
اراد ان يظعن بها قالت لو
اذنت لی رثيت ابن عمی ففعل
فقالت ابكيك يا عروس
الاعراس يا ثعلبا في اهله
واسدا عند الناس مع
اشياء ليس يعلمها الناس
قال وما تلك الاشياء قالت
كان عن الهمة غير نعاس
ويعمل السيف صبيحات البأس
ثم قالت يا عروس الاغر الازهر
الطيب الخيم الكريم المخبر
مع اشياء له لا تذكر قال
وما تلك الاشياء قالت
كان عيوفا للخنا والمنكر
طيب النكهة غير ابخر ايسر
غير اعسر فعرف الزوج انها
تعرض به فلما رحل بها قال ضمي
اليك عطرك وقد نظر الی
قشوة عطرها مطروحة فقالت
لا عطر بعد عروس او تزوج
رجل امرأة فهديت اليه فوجدها
تفلة فقال اين الطيب فقالت
خبأته فقال لا مرحبا بمخبأ
لعطر بعد عروس واميتا درين
شخص گويند كه اخبار كرده
نيكو ازوی دريغ دارند
عروس بين تلمسان ومر ...
وادی العروس موضعی است
نزديك مدينه وذات العراس

موضعی است
عرساء که بمد آمده موضعی است
عراس کشداد شتر جنبنده فرو شر
عرایس کسکینت خوابگاه شیر
عریسه مثله
معرس که منبر شتر بان ما هم
در شتر بانی که براند وقت
نشاط و فرود آید وقت
سستی
ن عرس البعیر عرسا بستن
گردن شتر را با بازوی وی
و عرس عنی برگشت از من
و عرس عرسا بالضم و بفتحتین
کاهید و نیز عرس بالفتح [illegible]
و بودن در شادمانی
س عرس عرسا محرکة متحیر و
سرگشته گردید و عرس علی
ما عنده باز داشت زان
و نیز عرس تکبر نمودن و
تیر بدین و بیخود شدن و دهشت
داشتن و ملازم چیزی بودن
یقال عرس به
معرس که کرم فرو نامدن گاه
در آخر شب
اعرس اعراسا مهمانی عروسی
نمودن سود کرد و اعرس باهله
او وندر زاد در خانه خود
و خلوت نمود و اعرس القوم
فرود آمدند در آخر شب
[illegible] استراحت و نیز اعراس
جماع نمودن و لازم گرفتن
چیزی را
معرس که بیت فروشنده
عرس که شتر بیچه باشد
معرس کمعظم فرود آمدن
گاه در آخر شب و بیت معرس
خانه با بیچه
تعریس در آخر شب فرود آمدن
هذا اکثر بخلاف اعراس و
لیلة التعریس شبی که آنحضرت
صلی الله علیه و سلم درا

[illegible]
تعریس کار زانه دوستی کردن با
زن و فریفته گشتن بروی
اعتراس پراکنده شدن و
[illegible]

ع ر ش

عرش بالفتح تخت و سریر پادشاه
و تخت رب العالمین که تفسیر
کرده نشود یا یاقوت سرخ
است که از نور خدای تعالی
میدرخشد و جاه و قوام
امر و منه ثل عرشه ای هلکه
ذهب عزه و رکن چیزی و
سقف خانه و خیمه و سایه
بان و هر پوشش که بنا افکنند
و خانه مکه و منه ان ابن
عمر کان یقطع التلبیة اذا
نظر الی عروش مکة عروش
بالضم و عرش ککتب و اعراش
و عرشة کعنبة جمع و رئیس
و معتبر قوم و کوشک و عرش
السماک چهار ستاره منحوس
یا بین عوا و عجز اسد و جنابه
و منه اهتز العرش لموت
سعد و اهتزازه فرحه بذلك
و چوبی که بدان سر چاه را [illegible]
بعد برآوردن سنگ باندازه
قدم تمام و پیش پای و سایه
بان از نی ساخته و چوبی
که بر آن آب کش ایستاده
شود و آشیانه مرغ
عرش بالضم گوشت پاره در
دو نیك سوی گردن یا دو
بن گردن یا جای شیشه حجامت
یا استخوان نزدیك حلق که
زبان را برپا دارد و هما عرشان
و موی یا بین یال اسب و گوش و
شتر ماده سطبر نزدیك سینه
گویا بالای سینه اش تخت
انداخته شده و مکه معظمه
یا سراهای پیشین آن و بفتح

او بالفتح مکة و بالضم بیوتها و
ما بین شدن دو شیب پای و [illegible]
پای و بفتح عرشة کعنبة جمع و اعراش
عریش کامیر کرابه و وادیج و
روح خانه از چوب و نیز ساختن
و کاره عرش ککتب جمع و منه
مثل البیوت مکة العرش لانها
عیدان تنصب و یظلل علیها
و بحدیث سعد تمتعنا مع
رسول الله علیه السلام و
فلان کافر بالعرش ای معاویة
مقیم بمکة و شهر بیت از اعمال
مصر که ویران شده و بودن
چهارپایی در درخت خرما از یک
بیخ و هر پوشش که سایه افکند
و سایه بان
معروش سایه گیرا از درخت
و خوان و بعیر معروش الجنبتین
بزرگ پهلو
ض ن عرش عرشا ساختن
بنا از چوب و عرش الکلب
صید رسید و نتوانست [illegible]
از خو گردن و عرش الرجل سر
گشته گردید و متحیر شد و
عرش البیت بنا کرد خانه را
و عرش الکرم عرشا و عروشا
تا بیج بست رز را و عرش الیه
[illegible]
زیر پای سنگ [illegible]
از چوب و عرش فلانا از وی [illegible]
بعرش گردن و عرش بالمکان
اقامت نمود و عرش [illegible]
افروخته مانند آتش و هیزم
س عرش الرجل عرشا بالفتح
والتحریك سرگشته گشت و متحیر
گردید و عرش بغریمه سخت گرفت
وی را و عرش عنی برگشت از من
و عرش علی ما عنده فلان توی
گردید بر چیزی که در نزد او بود
عرش الدابة عرشة سوار
گردید بر پشتش

لغراش عریش ساختن
عرش الحمار براسه تعریشا حمله
کرد خر پس برداشت سر را گشا
دهن را و عرش البیت تعریشا
سقف خانه را و عرش الامر تعریشا
نمود در کار و نیز تعریش بنا
ساختن از چوب و وادیج بستن
رز را و پیوسته افروخته
ماندن هیزم
تعرش بالبلد بایستاد و ثبات
ورزید و تعرش بالامر ملازم
کار گشت
اعترش العنب بر شد تاك
بر وادیج و اعترش فلان حمارا
ساخت و اعترش الدابة سوار
شد بر آن
تعروش متعلق کاری شدن
و بر شتر سوار گردیدن
اعرورشت الدابة اعروراشا سوار
گردید

ع ر ص

عرص بالفتح برق [illegible] پراکنده و
مضطرب و درخشنده معرص
ککتف مثله و نیز که [illegible]
کوچك انداخته خانه [illegible]
سقف نمایند و قیل البیت
عرصه کشاده که میان سراها که
دراز پیما باشد و قیل عرصة
الدار وسطها و زمین [illegible]
و جنگ گاه عراص بالکسر
عرصات و اعراص جمع و عرصة
الکبری و عرصة الصغری دو
فضای است بعقیق مدینه
عروص کصبور ناقه که از عرق
بوی خوش دارد
عراص کشداد ابر با رعد و برق
و ابر نیك درخشنده پراکنده
و مضطرب و نیزه لرزان و
شمشیر لرزان
معراص بالکسر [illegible]
ض عرصت السماء عرصا

بالفتح پیوسته باد رخش و رعد
مانند هوا عرص البعیر مضطرب
کرد پیش او نیز عرص بستن گردن
شتر را بر بازوی آن و المحدثون
یلحنون فیجوزون الضاد
س عرص البرق عرصا محرکة
پراکنده درخشید برق و نیز
عرص نشاط و شادمانی نمودن
و بوی [illegible] گرفتن خانه و گیاه
اعراص پراکنده و مضطرب
گردیدن شتران
لحم معرص کمعظم گوشت که در
صحن سرای را افکنده جهت
خشك شدن یا گوشت پاره
پاره کرده یا گوشت بر [illegible]
انداخته یا خاکستر آلوده نیك
ناپخته و بعیر معرص شتر که
پشت [illegible]
[illegible]
داشته
تعریص بر خانه نهادن تا
سقف سازند
تعرص [illegible] بجانب
اعراص [illegible]
و بریدن پوسته و جستن آن

ع ر ص ف

عرصف کجعفر گیاهی است [illegible]
مانند [illegible]
آب [illegible]
[illegible]
[illegible]
عرصوفان بالضم دو چوب که
در دو چوب [illegible] داخل
نمایند
عرصاف الاکاف بالکسر چوبی که
کمیان دو چوب مقدم بسته
شود عرصوف و عصفور [illegible]
مثله و نیز عرصافان [illegible]
پی که در آن [illegible]
و بسته و میخ رحل که بر سر چوب
پالان زنند و آن چهار تا با

بر سر هر چوب دو تا عراصیف
جمع یا دو چوب که میان واسط
و آخر محل پیچ را بسته شود
و عرصاف من سنام البعیر [illegible]
مهره پشت شتر و عرصاف
الخرطوم استخوانهای خرطوم
اندرون بینی
عرصفة عرصفة کشید و
بر دار دو پاره کرد آن را

ع ر ض م

عرضم کجعفر زنبیل خورنده و
حزم و شادمان
عرضم [illegible]
و توانا درشت گوشت از
اضداد است و شیر بیشه عراضم
بالکسر و عراضیم [illegible] مثله
عرضوم کعصفور درخت [illegible]

ع ر ض

عرض بالفتح بها خلاف طول
متاع و رخت و یحرك [illegible]
و هر چیز جز نقد و سیم عروض جمع
و کوه یا نوعی کوه یا کرانه یا
جانبی که از آن بر کوه بر آیند و
ملخ زنبیل یا کوهی است بفارس
و فراخ و وادی و لشکر اعراض
جمع و منه ما هو الا عرض من
الاعراض [illegible]
و ابر یا ابری که کرانه آسمان را
فرا گیرد [illegible]
و بالفتح [illegible] اعراض جمع و
منه اعراض الحجاز ای ساتیها
و اعراض الشجر شاخهای درخت
عرض بالضم [illegible]
و بن کوه و دو [illegible] و کرانه و طرف
و میانه جوی و دریا و میانه
هر چیز و حدیث [illegible] و بزرگ
و مردم بزرگ [illegible]
[illegible] و هر دو جانب
گردن و نوعی از رفتار که اسب
[illegible]
و یقال هو من عرض الناس یعنی

او از عامه مردم [illegible] عرض
[illegible] شتر ماده توانا بر سیر
و عرضه هذا البعیر السفر والحجر یعنی
[illegible] کل الجبن عرضا
و بفتح یعنی پیش او و بجواز [illegible]
[illegible]
[illegible] و نظر الیه عن عرض
یعنی نگریست آن گوشه چشم و یقوم
یضربون الناس عن عرض یعنی
میزنند بباك و اندیشه ندارند
که کرا زدند و چگونه زدند و لیس
[illegible]
[illegible] منهم و جانب عراض
بالکسر جمع
عرضة بالضم [illegible]
[illegible] یقال عرضه
تصرع بها الناس و هو عرضة له
ای قرن له و فلانة عرضة للزوج
یعنی قوی و توانا است بر وی و
ناقة عرضة للحجارة [illegible]
عرضة [illegible]
[illegible] مقرن له قوی علیه و هو
عرضة للناس یعنی پیوسته [illegible]
[illegible] و جعلته عرضة
لکذا یعنی آماده و برپا کردم آن
برای کاری و لا تجعلوا الله
عرضة لایمانکم ای مانعا
معترضا بینکم و بین ما تقربکم
الی الله ان تبروا و تتقوا او العرضة
الاعتراض بین الخیر و الشر ای لا
تعترضوا بالیمین فی کل ساعة ان
لا تبروا و لا تتقوا او لا تکثروا الحلف
فی الحق الباطل
عرض بالکسر اندام و هر عضو که
از آن خوی آید و منه الحدیث
فی ذکر اهل الجنة لا یبولون و
لا یتغوطون انما هو عرق یجری
من اعراضهم مثل المسك و بوی
اندام خوش یا ناخوش و نفس و
ذات چیزی و ناموس و آبروی مرد
[illegible] نگاه دارد

[illegible] خواه در نفس مرد [illegible]
یا در آبا و اجداد یا در تبعه و
لحمه [illegible] مدح و ذم از وی
یا آنچه بدان فخر کنند از حسب
شرف و گاهی از آن آبا و اجداد
مراد گیرند [illegible]
[illegible]
[illegible]
نخلستانها [illegible]
یمامه و مزارع است [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
شهر و نواح [illegible]
[illegible] باطل
ناچیز [illegible] عرضه
بالتاء مونث
عرض محرکة [illegible]
مردم را از بیماری [illegible]
کنند و مال دنیا یقال الدنیا
عرض حاضر یاکل منها البر
الفاجر و مال اندك باشد
یا بسیار و غنیمت لشکر [illegible]
و چیزی که پیوسته نباشد [illegible]
[illegible] و هر چه قائم بچیزی
دیگر باصطلاح منطقیان
و نیز عرض [illegible]
[illegible] بهوا و عشق
کسی در آویخته شدن یقال
علقتها عرضا ای اعترضت لی
فهویتها و اصابة سهم عرض
علی الاضافة و کذا سهم عرض
یعنی تیر [illegible]
انداخته باشند و بروی
آید
عرض بضمتین گوشه چشم
نظر الیه من عرض ای من جانب
و کرانه و ناحیه
عرضی بالضم [illegible] که
بر زین نشستن [illegible]
[illegible]

ماذان جمع کرد یا منتشر کامل
نشده و یقال بعیر عرضی و ناقة عرضیة
ای صعبة و قیل ناقة عرضیة
یعنی بهجا و سخنی و سرکشی
عارض کصاحب شتر ماده بیمار
یا شکسته از افت رسیده و ضخم
رخسار مردم و یقال فلان خفیف
العارضین یعنی سبک موی
و رکوده دندان و یقال الراقنیة
العارض یا دندان که در عرض
دهن است و هی ما بعد الثنایا
و ابر و میغ که از اسمان فرو
و منه عارض الیمامة و هر چه
پیش نماید تو را از بره و جز آن
و ستم کردن و هر دو طرف روی
و مرد هر جانب مر و کاخ بینا
و عطاء عارض الجند سالار
لشکر
عارضه صفحه رخسار و طلخ
و ماده شتر و نام مرثیا و افت رسیده
کرمکشند و منه بنو فلان لا
یاکلون الا العوارض یعنونهم
بذلک بعیمان یا دندان که
در عرض دهن است عوارض
جمع و چیزیکه پیش اید تو را از
چوب بالای در که در بزان
کردد و کرانه و پشتیبان در
و ابلا و عارضة من الوحی
اینه عارض اشکار کرده وقت
خفته از روی و نیز عارضه
زبان او ... و نیز نهانی و چیزی
چابکی و دلیری و ... امور
قوم و ... سخن و جز آن
عراض ککتاب ... خطی است
... از شتر ...
بر ... و ...
ذو عراض ... الشجر ...
... مواضی ... ها
... تا ...
شود ... العریض ...
مستظم و مستبران

عراض کغراب بهنا و روا و مکان
و اجخر یا اقل ... و اجخمونا
بارکن ... پیش کنند تا در خلود
بار او رغبت نمایند
عراضة بالضم راه اورد از
طعام و جز آن بخوار یا دو عرض
عراضات ... ها و د
عرضی بالفتح و العنفز وعی ازنجا
و سجن ... و خانه ... لعنتی
عراق ... است
عروض کصبور مکه و مدینه و ما
الله تعالی و ... و هر دو ...
ماده ... یا صنف ... و ...
شتر لا ... یظهر به المنزل من النکر
او لانها ... من العلو ... لانها
صعبة او لان الشعر یعرض
علیه او لانه الهمها الخلیل
بمکه و یونث و جزو ... مصراع
اول از شعر ... اسالم
باشد یا مقبر و مونث اید
... جمع و هو جمع علی غیر
قیاس کانه جمع اعریض اعاریض
کذلک و کرانه و گوشه و راه کو
کوه و مضمون کلام یقال عرفت
فی عروض کلامه ای فی معناه
و نحوه و محابی که پیش اید کسی را
وقت سخن و بسیار از چیزی
و ابر و طعام و گوسپند و شتر
کنار خورد از بی علفی یا عام
است ... است ... و ...
یقال هو ... لا عروض ای یلا ...
لا جمه عرضت له
عریض کامیر بهنا و ... بزغاله
یک ساله که ... ...
... امده ...
... بعرضان ...
والضم جمع و ... عریض ...
مرد توانگر و نیز عریض خصی
گوسپند ... عریض ... علم
بینا
عریض کزبیر ... ...

وددان شتران اهل مدینه
باشند
عریض کسکیت کسیکه شر
نهاد پیش اید مردم را وانکه
کار بیفایده کند و بدنبال
رود
غوارض بالضم کوهی است ...
طی و در انجاست ... طای
نام عرضنة کسجله شتر ماده
یکرو یر رونده بنشاط و یقال
هو یمشی العرضنة یعنی با نشاط
سرکشی میکند در رفتار و نظر
الیه عرضنة ای بموخر عینیه
عرضنی بالکسر و فتح الزاء مقصورا
سرکشی و یقال هو یمشی العرضنی
یعنی در رفتار از سرکشی
اعتراض است از نشاط و یقال
نظر الیه عرضنی یعنی نکرید
به دنبال چشم و ... فی تصغیر العرضی
عرینض ... النون لانها
ملحقة و ... الیاء لانها
غیر ملحقة
عرضی کرنکی شاد مانی
معرض کمنبر جامه که برده و کنیزی
فروختنی را بدان عرضه کنند
معراض کمحراب تیر بی پر که میان
... ...
... ...
ان مضمون کلام
ض عرض له کتا پیدا ...
کردید او را و عرض الشیء له ...
... ...
و عرضنا جهنم ... للکافرین
عرضا و عرض علیه نمود او را
و پیش کرد و عرضت له الغول
نمایان کردید او را غول ...
امد و عرضت الناقة رسید او
را شکستی و امثی و عرضت له
الحاجة عرضا و عرضا پیش امد
او را حاجت و عرض ذ ...
عروض ذا و عرض ...

جامه زا داد او را بعوض تو او
و عرض الفرس بیک پهلو کشت
و عرض الشیء سپید کرد
ان چیز و عرض بها لعنه مبادله
نمود از متاع خود و عرض
القوم علی السیف کشت قوم
را و عرض علی السوط بتازیانه
زد و عرض الحوض و القربة پر
کرد ان را و عرضت الشاة به
بیماری مرد گوسپند و عرض
البعیر از اطراف و اعالی درخت
خورد و عرض عرضه اراده
کرد بسوی ان و عرض الجند
عرض عین پیش کرد لشکر را بر
وی و نکریست حال ان را و نیز
عرض پیش داشتن نامه و نبشته
را و عرضه داشتن سخن و جز آن
و پیش امدن ناخوش و نشان
کردن بر تیر شتر و سر و کردن
کج نموده رفتن اسب در دویدن
و مغبون شدن در خرید و فروخت
یقال عارضته فعرضته و ...
یقال عرض بجهول ولی ...
مردم و پیدا شدن ... بالک
و عرضه کردن چیزی را بر کسی
بفروختن و فی المثل عرض سابری
و هو ثوب جید یشتری باول
عرض و لا یبالغ فیه
ض عرض العود علی الاناء
برپهنای نهاد چوب را بر خنور
و کذا عرض السیف علی الفخذ
عرض الرمح کذلک
ک عرض عرضا کعنب و فتح
بالفتح پهن کردید
س عرض الشاة ...
کوشت شد ...
و عرض له کتا پیدا و اشکار
کردید او را و عرضت له الغول
نمایان کردید او را پیش امد
و عرضت الناقة رسید شتر
ماده را شکستی و افت ...

خنوقی ...

جیدنان
معرض کمحسن انکه پیش اید
هر که را که قرض دهد یا روی
کرد اندازوی که منع کند از
قرض کرفتن یا کسیکه بی باکی
از هر کس و از هر جانب وام کیرد
و از آنکه منه قول عمر رضی
الاسیفع فاداین معرضا و قد تری
فی سرع و یقال معرضا ساخته
شنت یعنی ... مرحبا که
بخواهی با کی ... تو را ...
امکانی وقد ... زاوی
ارض معرضة زمین که یاه ناک
یقال ارض معرضة استعرضها
المال ای فیها نبات ترعاه ...
اذا تمرها
اعراض ... که ... نادر
چیزی و ... ده ... او ...
پهنا ... و کردن ... کردن
بر فاله ... بجز ... اوردن
... عرضت المراة بولدها
اذا ولدته عراضا و پیدا ان
چیزی یقال عرضت الشیء فاعرض
ای اظهرته فظهر مثل کبته فاکب
و هو من النوادر و ...
دادن نیکوی و جز ان ...
ایستادن ...
شکاری را و عریض و وسیع
اوردن
معترض کمحتسب خشم کنند
کودکان و معترض بن علاط
و معترض بن معیقیب صحابیان
اند یا صواب معتب بن معرض
است
معترض کمعظم ستور نعل ...
... سنور و کوشت
نیم پخته
تعریض ... سخن ... خلاف
تصریح متعدی بالباء و باللام
و منه المعاریض فی الکلام و
هی التوریة بالشیء عن الشیء و منه

المثل ان فی المعاریض لمندوحة
عن الکذب ای سعة و پهن نمودن
چیزی را و فروختن رخت را
بعوض و بغیر جنس ان و خوراندن
زاد اورد و دادن زاد او زاد
و پیوسته خوردن بز کیلنا
را و صاحب عارضه کلام کردن
و تعمیه نمودن کاتب نبشته
را و بیان نا کردن و چیزی عرض
چیزی ساختن و تمام نا پختن
کوشت را و نیم جوشانیدن
ان را و نشان پهن بر چهار پای
نمودن و پیش اوردن کسی را
بر کاری و قول شهره من عرض
عرضنا له و من مشی علی الکلا
فذفناه یعنی هر که دشنام صریح
دهد پیش ایم او را بضرب خفیف
و هر که دشنام صریح دهد حد
قذف جاری میکنیم بر او و انتقل
المشی علی عرضاء السفینة البصری
و التعریض فی الحنی
معارض شتر ماده که بچه زایدی
کند و شیر ندهد
ابن المعارضة تیر بی نصیب
از تیرهای قمار
معارضة دور شدن از کسی
و یکسو کردیدن و برکشتن و
سیر کردن برابر ان و پیشانیستن
امدن کسی را در راه و مقابله
کردن کتاب با کتاب و مقدار
کردن و یکسو نها راه رفتن و
در راه همراه جنازه کشتن
و مکافات کردن بدانچه دیگری
کند و منه المعارضة کان عرض
فعله کعرض فعله و پیش اوردن
ناقه را بفحل جهت کشنی یقال
ضرب الفحل الناقة عراضا
ای عرض علیها لیضربها ان
اشتهاها و اعراض مثله فی الکل
و نیز بعیر عراض شتر که بدهن
... درخت را خار معارضه کند

فیتوجه نسق المراة بولد عن عراض
و معارضة یعنی فرزند حرام
اورد و هو ان یعارض الرجل
المراة فیاتیها حراما
مدالین معترض شاعری است
اعرض عن امراته لغرامنا فی
رسید زن او را ازجن یا از
بیماری که مانع از وطی کردید
و اعترض له بسهم پیش امد او را
بتیری پس انداخت بر وی و کشت
و نیز اعتراض سوار شدن بر وقت
عرض و بر پهنا ایستادن چیزی
را مانند چوب بر پهنای جوی
و حایل شدن پیش چیزی و بر
کسی در امدن در چیزی و سر
کشی نمودن اسب بوقت کشیدن
و بر شتر توسن سوار کردیدن
و از میانه اغاز کردن کار
را و غیبت و عیب کردن کسی را
و یکیک پیش شدن لشکر تو
عرض العارض الجند فاعترضوا
و فی الحدیث لا جلب و لا جنب
و لا اعتراض و هو ان یعترض ...
بفرسه فی بعض الغایة فیدخل
مع الخیل و باز داشتن و الاصل
فیه ان الخیل ... الطریق اذا اعترض
فیه بنا او غیره منع السابلة
عن سلوکه و چیدن شتر نهیز
کیاهها را و تکلف نمودن
در چیزی
تعرض له تعرضا پیش امد او را
و در پی شد و منه تعرضوا لنفحات
رحمة الله و تعرض الجمل فی الجبل
چپ و راست رفت شتر بر کوه از
دشواری راه و نیز تعرض کرد
کردیدن و کرانه و ناحیه ...
نمودن
تعارض خلاف یکدیگر امدن
خبر و جز ان
استعرضت الناقة باللحم ...
فربه کردید و استعرضتهم کشت

انها را بی در یا مثال الکبری و
یقال استعرض العرب ای سل
من شئت منهم عن کذا و کذا
و نیز استعراض عرضه کردن
خواستن و چریدن ستور در
با کیاه را و متهم شدن

ع رط

عرنط کصبور نام که بخور
درختی ندان ... باشد
غرط ککتب جمع
عرنط کحذیم کرثم ... عریط و ام
العریط مثله
ن عرطت الناقة الشجر خورد
درخت را چندان که بچسبند
شده نمان او و عرط عرضه
معیوب کرد آبروی او را از
عیبت
اعتراط معیوب کردن آبروی
کسی را غیبت

ع رطب

عرطبة رود یا طنبور یا طبل
حبشی و بضم

ع رطث

عرطنیثا بالفتح کندز بیبا
بیخ درخت بخور میرم

ع رطج

عرطوج کزنبور نام پادشاهی

ع رطز

عرطز عرطزة یکسو کردیدن
کناره کرفتن از قوم لغة فی عرطز

ع رطس

عرطسة یکسو شدن و کنار
کرفتن از قوم و ذلیل ... مردم
کردیدن از خشم ... زمین
ایشان و منه قعدنا ثانی ان
عبدا طرنا یوعد به ولو
رای عرطسا

ع رطل

عرطل بالفتح دفزان و نیک ...
عرطلیل کزنجبیل مثله
عرطول بالفتح ... ...

باشیر ...

دغرا ...

قد

عرف

عرف بالفتح بوی خوش و ناخوش
و اکثر استعمال فی الطیبة تقول
ما اطیب عرفه و فی المثل لا
یعرف ... سد السوء عن عرفه و العرف
در حق ناکسی گویند که از فعل
شنیع خود باز نایستد ...
... للدباغ و نیز عرف
گاهی است یا برین یا گیاهی
است که از جنس ... و عضا
نیست
عرف بالفتح باد و اسم است
اعتراف بمعنی سؤال ... و یکم
و در ترکیف ... دشت
عرف بالکسر بدنک شناختن
و در بوی شناختگی ...
ما عرف ... الا باخره الاما
عرفنی الا اخیراً و شکیبائی
عرف بالکسر شناخت و شناختن
عرف بالضم شناخته و نیکوئی
و جوانمردی و سخاوت و دهش
و نام ... بدان ... کرده

[illegible]

عرفز

[illegible]

عرفس

[illegible]

عرفص

[illegible]

عرفط

[illegible]

عرق

[illegible]

عرفج

[illegible]

وهما البئر والمعدن وعبد الرحمن بن عرفه وپسرش محمد تابعیان اند وابراهیم بن محمد بن عرفه حنفی محدث است واحمد بن یعقوب مصری بغدادی معروفست بابن اخی العرفی

عرفه بالکسر درخت یا اصل مال یا بیخ درخت که ازان بیخهای دیگر براید وشهریست بشام ازان شهراست عروه بن مروان مسند وواثلة بن حسن عرقیان

عرق محرکه خوی جوان وکاهی در غیر حیوان هم باستعاره اید ونم که بر آورده ان وخاک یا اندک خاک ونم ترشیر بدان جهت که نشیند در عرق دوان کرده سپس ان در پستان فرود اید ورسته خرمابنان ورسته خشت خام ورسته خشت دیوار ورسته بنا یقال فیه اثنا عشر عرقا وعرقین ای صفا وصفین وزاه کوه ونیز ان واثار پیروی شتران هریک دیکرا وموبزا وانجیر وصف اسبان ومرغان وهرچه صف زده باشد وبوریا از برک خرما بافته که هنوز زنبیل نساخته باشند یا زنبیل از برک خرما ونیکو ونیک اسبی جری الفرس عرقا او عرقین ای طلقا او طلقین وعرق التمر دوشاب خرما وعرق القربة کنایه از سختی ورنج وکوشش ومشقتست لان القربة اذا عرقت بحثت ونحوها اولان القربة تحمیها نخما لا اوعرق القربة منقعة کانه تجشم حتی احتاج الی عرق القربة وهو ما یعنی السفر الیها او عرق القربة فیقتنه یحملها حامل القربة علی صدره او معناه تکلف مشقة کمشقة حامل القربة یعرق تحتها من ثقلها وعرق الخلال انچه بنظر درسته دهند از عطیه وما اکثر عرق ابله ای سانحها عرق الجبین شدة سکرات موت یا مشقت طلب حلال

عرقه محرکه چوب میان دو ساق دیوار در چین نهاده ویک رسته از خشت وبنا یقال بنی عرقه وعرقتین ویک رسته از اسب ومرغ وتنانان وزنبیل از برک خرما بافته ودرع که بدان میرسند وطره ونوار کرد اکرد خیمه ونوار که بدان اسیران را بندند عرق وعرقات جمع ونیاه کوه وبینی کوه در هوا برامده لبن عرق کلکتف شیر مزه بر کردیده از خوی شتر که بران بار است وهذا اذا لحمل علی البعیر لیس بینه وبین جنب البعیر وقایة فاذا اصابه عرق البعیر افسد طعمه وتغیرت رائحته ومکان عرق جای برابر حبان بن عرقه کفرحه ونفع راوی شخصی است که در روز خندق بر سعد بن معاذ رضی الله عنه تیر انداخته وعرقه لقب مادر او است که قلابه نام داشت قیل به لطیب ریحها رجل عرق کضرد مرد نیار خوی

عرقه کهمزه مرد بسیار خوی وسباره منظر دیکر فعل تاء للضحکة

عارق لقب قیس بن جروه طائی لقوله فان لم تغیر بعض ما قد صنعتم ولا نتحین العظم ذونا عارقه

عرقا بالفتح بصاد فی وبن طور مال یا بیخ درخت که ازان بیخهای دیگر براید وکیره وقولهم استاصل الله عرقاتهم ای اصلهم ان فتحت اوله فتحت اخره وقولا الاکثر وان کسرته کسرته علی انه جمع عرقه بالکسر عراق ککتاب کرانه مرزیا بدان از عرق ککتب جمع ودنعله مرغ وچینداب است نبی دا وکرانه اب وکرد وناخن در زیر نوشته ذاب ومتن وپوستپاره که بر حلقی دو چرم در اسفل نوشته زان دو زنه ودوال که بدان دوننهای مشک را فراکیرند وکرانه کوه وحدان وبانچه مانند ان کیا ترش وخای درخت ناک وکرد اکرد ناخن وکفا فکوش وپیرامون سرای وعراق السفر در زیر بیطان وکرانه نهر وانچه در شکم است بالای ناف برهنای شکم اعرقه وعروق جمع دزهما ونیز عراق معرفه بلادی است مشهور از عبادا تاموصل بطول واز قادسیه تاحلوان در عرض وپدید کرده بها النواشح عراق النخل والشجر بهیا اوسمی لعراقا المزادة لجلدة تجعل علی ملتقی طرفی الجلد اذا خرز فی اسفلها لان العراق بین الریف والبراذ لانه علی عراق دجلة والفرات ای شاطئهما او معربه ایران شهر ومعناه کثیرة النخل والشجر وعراقان کوفه وبصره ابل عراقیه شتران که کیا بانچه مانند ان را خورند عراق کغراب استخوان با کوشت

واب صافی وباران بسیار وعراق الغیث کیاهی که از پس باران روید عراقه بالضم اب صافی وباران بسیار

عرقین کامیر مرد صاحب عرق واصل در کرم ودر لوم عرقوه کریزه موضعی است میان بصره وبحرین

عرقیه کجهینه جائی است مران را روئی است

آغراق موضعی است

عرقات بامحرکیه چوب نخستین دلو

عرقان بالکسر جای اب است ابن عرقان مردی

عرقوب بالضم ریک توده های سرخ سنک اند نزدیک سخا وعروق الصفر ریشه چوبه یا هرد یا مامیران یا کرکم خورد است وعروق البیض کیاهی است کندمان را فربه کند وتحله نیز نامند ش وعروق الحمر دوبن وعروق الکافور ندیا دعروق الشجر عالت

عرقوة الدلو بالفتح ولا یقتم چوب چنبر دلو وعرقوتان دو چوب بهنای دلو نهاد مثنا صلیب ودو چوب نام منغم دزمانین واسط دخل ونوحور ان عراقی جمع ونیز نان العراق بلا ومنجی ونیز عرقوه مرتبه زمین است کذا مانند سنک توده کوه

عوارق علی الجمع اضراس ودندان لانها تعرق الاسنان

معرق شراب که دار دارد ورجل معروق العظام مرد کم کوشت

ن عرق العظم عرقا بالفتح ومعرقا کمقعد باز کرد وخو کوشت را کبرا استخوان بود وعرق فی الارض رفت وعرق المزادة عراق ساخت مزنوشه ذان را وعروقه عرقا بجهوه لا کم کوشت کرید

س عرق عرقا ستکر دید ونیز عرق بالطریق سوکردن ونچه کردن از شتران محکی کردن

عرقیت الدلو عرقا چوب چنبر دلو بستم بران

شراب معرق کمکرم یعنی شراب ممزوق است

نخل معرق کمحسن کشن اصیل نجیب

معرقه کمحسنه راهی است بسوی شام که قریش از ان راه میرفتند معرقه کمحدثه شتر ثعلبه

اعرق الدلو اعراقا زنکر دلو راو کذا اعرق القربة

اعراق بعراق رفتن وعروق کشتن در لوم وکرم وبیخ زها کردن درخت وسخکر دید بیخ وذلک اذا کرد هین شراب را با نه اخفن اب ندک فذلک معرق کمعظم شراب بلک ازاب ورجل معرق الحدین مرد کم کوشت نخساو مرد کم کوشت

رجل معرق العظام مثله

تعریف تمرخ مزه وخ کردانیدن شراب الملاء معرق نعت امتلا زان دپرنا کردن دلو مشک را ازاب ودلو ذار کردن شراب از اب

معترق مرد کم کوشت

اعتراق بازکردن کوشت را از استخوان

تعرق بر زمین افکندن یقال الصارعه فتعرقه ای اخذ رانه تحت ابطه صرعه وکوشت را از استخوان باز کردن وبحورودن ومنقع شدن بچیزی

استعراق پیش امدن عراق ومرحت زالبحت خوی کردن وورها کردن درخت بیخ را در زمین

ع ر ق ب

عرقوب کعصفور پی سطبر پاشنه مردم وعرقوب الدابة پی پای ستور وقیل کل ذی اربع عرقوباه فی رجلیه ورکبتاه فی یدیه وخم رود ودر وعرقوب القطا ساق ان ودانه در کوه وحیله وشناخت حجت ودانسی است وعرقوب بن صخر یا عرقوب بن معبد اسدی است از عمالقه که کاذب ترین زمان خود بود ودر اخلاف وعده بدان مثل زنند سال لناخ له شیئا فقال اذا اطلع نخلی فلما اطلع قال اذا ابلح فلما ابلح قال اذا ازهی فلما ازهی قال اذا ارطب فلما ارطب قال اذا اتمر فلما اتمر جذه لیلا ولم یعطه شیئا قال الجبهیا الاشجعی وعدت وکان الخلف منک سجیة مواعید عرقوب اخاه بیثرب علی میل وبی المثل ثم ما الجاءک الی مخه عرقوب در حق شخصی کویند که از لئیم چیزی خواهند

عراقیب بالفتح بینیهای کوه وراهای تنک ودشوار کذا در پشت کوه وعراقیب الامور کارهای سترک ودشوار وکارهای دهم ومشتبه ونظیر العراقیب الخیل است ونیز عراقیب پی اسپ نزدیک سم ضربه

عرقبه پی پاشنه پی بن تا بیفند وبر داشتن مرد پاشنه را تا ایستاده کرده یقال العرقوبة الدابة اذا قطعت عرقوبها وعرقبت بعرقوبها لیقوم ضند وحیلت نمودن تعرقب براه پشت رفتن از کوه وباز کردیدن از کاری

ع ر ق د

عرقد سخت نافتن

ع ر ق ص

عرقصه پویه دویدن ودویدن ونوعی از رفتار مار عرقصاء بالضم والمد ذرقی یا نرمطوه وان کیاهی است که ساق مانند سافی دراز باشد ودشنه کلان وعظیم النفع درجمیع اقسام وباو درد دندان وکوش وسپرز ودرد سر کهنه ونزله وجرب ودران لغات است عرنقصا بالتصغیر مقصور ومد وعرنقصان بالضم وکسر القاف وعرنقصان بالضم وفتح الراء والنون بعدها وعرقصان محرکه

ع ر ق ط

عرقیطة مصغر اکدعیمیه جانوری است عریض وجنبنده مانان بکوه کرنهان عرنقیطا کزعیقران مثله

ع ر ق ل

عرقل بن حطیم مردی است

عراقیل سختیها وکارهای دشوار وسخت ودشوارها

عرقال بالکسر مرد کج رو کره مستقیم نیاید وشتابت نور زرد

عرقلی کجوزلی خرامش ورفتار تکبر

عرقیل بالکسر زرده بیضه

عرقل عرقله میل کرد از توسط وعرقل کلامه راست نکفت سخن را وعرقل علی کلامه کج نمود بروی کار ود سخن را ودایر نمود بروی کلام غیر مستقیم

را

ع ر ک

عرک بالفتح پلیدی دکاند ذو العرکین نباته هندکان بنی شیبان است

عرکه بالفتح یکبار عرکات جمع توله شبه عرکه او عرکاء ای مره او مرات

عرک محرکه اسم مصدر است عرک را وان

عرکی محرکه ماهی کیر وکشتیبان عرک محرکه وعرک بالضم جمع عرکیه بالتحریک زن نفا کار وزن سطبر ذرشت عرکانیه مثله

عرک کتف مرد نیک اندازنده از انهه خود را در حرب وجزان ومردان زموده وسخت نوانا در کار زار دعرکون جمع وقط عرک ریل در سکیه کرد زامد واو از میانه ذنیا ومعظم ان قاله ابو بکر

عرکه کهمزه مرد خبیث وپلیدیق هو عرکه یعرکها الاذی بجنبه ای یحمله

رجل عرک کامیر مرد درلد خلقت

عرکیه کسفینه کوهان یا بانچه مانند ان عرائک جمع ونفس وطبیعت وخو ومنه یقال رجل لین العریکة ای سلس الخلق ویقال لانت عریکته اذا انکسرت نخوته

عارک شتر کرا خراش در پا ندیش پیه باشد وزن حایض عوارک جمع

عراک کغراب شتر که پیش فیمه نخستین دو شند

عراک بن مالک کتاب تابعی غفاری جلیل القدر

ناقه عرکه بالفتح ناقه که

نالیدن کوهان فربهی ان دریافته نشود ونافه کرده پیه کوهانش شك باشد
عُرُكٌ جمع
عَرَكرَكٌ کشفرجل فرج سطبر وشترنر قوی درشت ومرد درشت ومرد ستاره وتکیه وشترکه ازخراش ارنج باتو بریده باشد
عَرَكرَكَۀ زن نسیاکوشت ران فربه
مَعرَك بالفتح حرب جای
مَعرَكۀ وبضم الراء مثله وفی حدیث ثم السوق فانها معرکۀ الشیطان ای موطنه ومحله الذی یاوی الیه
مَعرَك کمنبر از اعلام است
مَعرَاك مثله
مَعرَكۀ کمکنسته خوه ولنه ماء مَعرُوك آب کروان ازدحام وانبوه باشد
ارض مَعرُوکۀ زمین ازدحام وانبوه رسیده وزمین ریدن وپاسپر کرده ستوران چندانکه بی نبات وتباه کرده
ن عَرَك الابل فی الحمض عَرکا بالفتح کذاشت شتر را در کیاه ترش تا بچرد ازان بقدر حاجت وخواهش وعَرَکَت المرأۀ عَرکا وعِراکا بالفتح وعُروکا حایض کردید وعَرَکَت الحرب القوم سخت شد برایشان ونیز عَرك مالیدن پوست جزان وخراشیدن چیزی را چندانکه محو وناچیز کرد وبرانگیختن بدی وزمانه کسیرا وبریدن بازوی شتر را ارنج او چندانکه بکوشت رسد ولشنواختن کرانیدن کسیرا زمانه وچریدن ستور کیاه را وکوشمالی دادن وتیق عَرَکَت السنا مَاذا
المستۀ ننظر ابه طرفا م لا
ن عَرَك عَرکا تیك انداختن ستیزان کردید یا سخت افکنده شد درحرب
مُعرَوك ریك ذرامده دریکدیکر ومرد متداخل کرد اندام
مُعرِك کمحسن زن حایض
اِعراك حایض شدن زن
مُعارِك مبنیا للفاعل مرد افکنده سخت علاج ونیك اندازنده درحرب
معارکۀ کارزار کردن وعِراك بالکسر مثله یقال اورَدَ ابله العراك یعنی بیکبار همه شتران را برآب ورد الاصل فراکا نصب نصب المصادر ثم ادخل علیه الکاف قیل ورد نهم الجماء الغفیر ولم تعتزل المضر عن حاله.
مُعتَرَك جنك کاه
اعترکوا فی المعرکۀ اعتراکا انبوه کردند درجنك کاه واعترکت الابل فی الورد کذلك واعترکت المرأۀ بمعرکۀ زن لته زار دخود کرد

ع ر ك س

عَرکَسۀ بریکدیکر نهادن چیزی را وکرد اوردن
اعرنکاس کرد امدن وبرهم نشستن چیزی وسخت سیاه کردیدن موی

ع ر ك ل

عَرکَل کجعفر دف وطبل ونام مردی

ع ر م

عَرَم بالفتح کوی که فراهم امد کاب باشد عُرمان بالضم جمع وجوی وبانی مانند در ریك وعَرمنا والله بعنی لنا والله عَرمۀ فراهم امد نکاه ریك

عُرمۀ الرجل قبیله وکروه مرد
عُرمۀ بالضم بمعنی عَرَم محرکۀ است درهمه
عَرَم محرکۀ سیاهی سپیدی امیخته درهرچه باشد یا نجك زدن ازسیاهی وسپیدی وسپیدی است برلب کوسپند وکوشت پخته وبیضه سنکخوار
عَرَمۀ محرکۀ بوی طبیخ وخرمن کوفته کرد کرده از باد صاف وپاك نانموده وریك توده وزمینی است سخت درشت برجهد دهنا ومقابل عارض یمامه
عَرِم ککتف سخت ودرشت ازهرچیزی وهرچه حاجز باشد میان دوچیز
عَرِمۀ کفرحۀ بند اب حاجز میان دوچیز عَرِم ککتف جمع او هو جمع بلا واحد وقیل واحد عَرِمۀ وکلاکوش زهبازان سخت وواد یست وبکل فسر قوله تعالی سیل العرم
عارِم سخت وشدید ویوم عارم روز سخت سرد ورجل عارم مرد پلید ونام مردی واسب منذر بن اعلم وسجن عارم زندانی است که کوفه حبس فیه عبدالله بن الزبیر محمد بن الحنفیۀ وخرج المختار وشوح ویق صبی عارم کودك شاداب وکبوتری است
عارمۀ زمینی است
عوارم پشته وابی است
عَیرَم کامیر بلا وسختی
عُرَیمۀ کجهینه ریك توده است مربنی فزاره را وموضع است وپدر قبیله از قضاعه
العَرِم بزنکه برلبش سپیدی باشد وان کهدروی سپید
وسیاهی باشد ومنه الحدیث ضحی معاذ بکبش اعرم ای الذی فیه سواد وبیاض عُرم بالضم جمع وتطبیع اعرم که لعه بزرکوسپند امیخته ومرد متلون وچیزی وبهخشته ناکرده عُرمان بالضم جمع عَرامین بالفتح جمع الجمع وفراهم نکاه آب وبیضه مرغ سنکخوار عُرمان بالضم جمع
عَرماء مؤنث اعرم ومار که نجکهای سیاه وسپید داشته باشد
عَرمان بالفتح پدر قبیله است
عُرام کغراب استخوان کوشت ازوی باز کرده وودرخت پوست رفته ودرخت خائیده وانچه برافتد ازپوست درخت وعوسج وشوخی وبدخوی وبخرد وادبیت ونشاط وشادمانی عُرام الجیش بسیار ونیز بی وبسیاری لشکر وازاعلام است وکبوتری است
عَرَمرَم کسفرجل سخت هرچه باشد ولشکر بسیار

ن ك س عَرَم عَرما وعَرامۀ وعُراما کغراب شدید وسخت کرید وشوخ شد وعَرَم الصبی علینا نافرمانی کرد وخزامید وشادکردید وفربه یا سرکشته شد وتباه کشت وعَرَم من الطعام خورد چیزی ازان ونیز عَرم کوشت از استخوان باز کردن ودرخت خائیدن وچریدن ستور وشیر مادر خوردن پسر وبچه وادبیت رسانیدن کسیرا

س عَرَم العظم عرم وشت کرفید

تعرّم امتحن

اعرِزام سخت شدن
تعرّم کوشت از استخوان باز کردن

ع ر م س

عِرمِس کزبرج سنك بزرك وناقۀ استوار
عَرَمَّس کعملس مرد درکذرنده ورساد رامور ودانا
عَرمَس عَرمسۀ استوار کردید اندام اوسپس زمی وفرو مشتکی

ع ر م ض

عَرمَض کجعفر درخت باخار
عِرمِض کزبرج مثله ودرخت خرد کناروپیلو وهردرخت که کاهی کلان نکردد وچیزی
عِرماض بالکسر مثله عَرمَض نیکی
ماء مُعرَمِض مبنیا للفاعل اب باچغز لاوه
عرمضت الماء عرمضۀ وعرماضا چغز لاوه براورد اب

ع ر ن

عِرن بالکسر بوی طبیخ
عِرنۀ بالکسر رکهای سیخ یا چوب درخت طبیخ وبیخ درخت که بوی جوش دهند پوست را ومرد پلید وافتاده از بی طاقتی
عَرَن محرکۀ اب بینا وبوی طبیخ ودود ودرختیست که بدان پوست پیرایند وکوشت پخته ونیز بهای دبی لت کردن یا پشت پای ستور برابد وموی برافکند یا کفتکی درپای ستور یا درشتی است که در حنرده کاه دست وپای اسب پیدا کردد عُرنۀ بالضم مثله فی الکل ودیزه کردن ستور والفعل من سمع فی الکل

عَرَنکفة مرکه لازم کیرد جزار بامنت کننده را چندانکه بخوراند کوشت شتر را واسب علی بن امیۀ حنیبی یا اسب عمیر بن جبل بجلی
عُرَنۀ کهمزۀ ستور کفیده پا وموزه پا واسب عُرَنی زده بطن عُرنۀ کهمزۀ جایی است درعرفات وان موقف نیست
عُرانیۀ بن جشم بالفتح دربلقین است
خیفان بن عرانۀ کثمامۀ تقدم علی النبی صلی الله علیه وسلم
عِران ککتاب بیماریست که موی پایین پای ستور برافکند یا کفتکی پای ان یا درشتی است که درخنده کاه دست وپای اسب برایدو چوب بینی شتر وعرانا لبکر چوب ان ودیار عران دیار دود ودودی وکلۀ کفتار وشاخ جوان ومیخ
عُرانیۀ بالضم وتخفیف الیاء اب خرو میانه دریا وانچه موج ازنما اب براند ودریا اب
عَرِین کامیر بیشه ودرختان که جای شیر وکفتار وکرك ومار باشد عَرینۀ بالتاء مثله
عُرُن ککتب جمع ونشلی وبیشه درخت عضاه ودرختان بیناو کوشت وبعلنیست ان تیم واواز فاخته ویپرامون سرای وشهر وخار وکانیت وشکار یا شکار کردن تکته وسوراخ سوسمار ونیز عَرین ارجمندی وموضعی است
عُرَین کزبیر ازنامهای عرب
عُرَینۀ کجهینه بطنیست از بجیلۀ منهم العرنیون المرتدون یعنی کروهی که انشاد اورندند
درعهد رسول الله صلی الله علیه وسلم
عَرَهَن کصبور ستور کفیده وموی سخت دستش یا واسب عرون نده
عارِن شیر بیشه
دیار عارِنۀ دیار دود
عِرّان بالکسر کوهیست
عِرنِین کغسلین بینی یا استخوان درشت ان یا ان بینی نزدیك ابرو واول وسبر یهر چیزی وسردار وشریف قوم عَرانین جمع
عُرَان کسحان نام مردی سِفاء مُعرَوّن خیك بیرانده ازعرنۀ وازاعلام است
ن عَرَنَ اللحم عُرانا بالکسر دور کردید وعَرَن سخت ودرشت کشت وعَرِن التمر بی پیچیده بهر ونیز عِران کشتر کردن وکارزار نمودن ونزم شدن
ض ن عَرَن البعیر عرنا بالفتح عران نهاد بربینی شتر وعُرِن مجهولا بد دامه بینی او ازعران
آعرَن لغرانا بوستکی کرد بر خوردن کوشت ونیز کفیده شد ساقهای شتر بچکان اب وخارش افتاد درشتر ازاو رُمح مُعرَن کمعظم نیزه سنان میخ دوز کرده برعران وی یعنی چوب ان

ع ر ن س

عِرناس کقرطاس مرغی است مانند کبوتر لاتشعر بحتی یطیر من تحت قدمك وبینی کوه وجای باغنده پنبه زنان

ع ر ن ش

عَرَنش بن سعد بن خولان که ازوی خولانی است

ع ر ه ن

عُرهون کزبنور کیاهیست ما انشمار وغ سپید است عَراهین جمع
جمل عُراهِن کعلابط دفراك شکرف

ع ر ه ل

عُرهُل کاردب شتر استوار
عُراهِل کعلابط اسب تمام اندام
عَراهیل بالفتح کروه بهر جود کذاشته وبهکار ده بالزاء لغۀ فی الکل

ع ر ه م

عُرهُوم کعصفور باران ودرخت کزخشکیده ونازك ونرم ازهرچیزی وقد نخت انکو ونیکه ظاهر شده باشد سران
عُراهم بالضم نرم ونازك از هرچیزی وشتر سطبر عُراهمۀ مؤنث وکلاهما للمؤنث والمذکر وشیر بیشه
عَرهَم کجعفر شیر بیشه عِرهِم کزبرج مثله

ع ر و

عِروا بالکسر کرانی وان که تمام اموی نکند اعراء جمع وکنارۀ وبیچی یقال انا منه عروای خالۀ وفلان عری من الامر ای لیس علیه ذنب
عَرِی بالقصر وبکسر تکهملۀ عُروۀ بالضم کوشه وجای کرفتن دلو وکوزه وعُروۀ الثوب تکمه جامه که لخت زره است وکوشت تمایان زیر شدی میان نکر که باد برکرده بحیب وراست چیند وکره مرد وودرختان بزرك ودرختان ناجا بسیار وکیاه شوره کشتر

درفنك سال خوند شير بيشه ودرختان ابوه ودر هم پيچيده كه در زمستان شتر در ان جاى كيرد وخوردن از ان ودرخت كه بركش در زمستان نيفتد وهر كيا كه در زمستان باقى باشد وهبر بن مالك امتدا شه جواب وكرد اكرد شهر وابو عروة مرد است بمكه كان يصيح بالاسد فيموت فيشق بطنه فيوجد قلبه قد زال عن موضعه قال النابغة الجعدى زجر ابي عروة السباع اذا اشفقن ان يختلطن بالغنم

عرى كامير ابسر عرية بالتاء مثله

عروى كسكرى جايى است ونام مردى وپشه

عرولة كقلنوة مردى تيبو منزه ان دراقل لروزه وحر شير بيشه ومابين زرد شدن افتاب تا شب هركاه باد برد ورد

عروان بالفتح موضعى است وهم نام مردى وابن عروان كو

عروان بالضم كياهى است يا انچه بركش در زمستان نيفتد معروف كه عو فنره اول تب رسيده

ن عراه عروا فروكوفته زاو امد طالب كه نيكوئى مى خواست وعرى بجهولا سرد زده كرديد از تب ونيز عرو فرو امدن چيزى بكسى وفرو كرفتن مهمان ميزبان را واندوهكين شدن پس فروختن چيزى يق عرى الى الشئ مجهولا اى باعه ثم استوحش اليه وعراه ضد كرانوا

اعراه كذاشتن يق اعروا لنا جبهم اى تركوه وعرب دادن ودور شدن از كسى وعرو ساختن كوزه وجز ان را

وفح معرى مبنيا للمفعول كرسى كوشتانه يا بن تلاف يا بيكيشده بكنارش حنيد باشد

عربه المزادة تعرية عروة ساختن توشه دان را

اعتراه فرو كرفتن احسان كيرنده وفرو كرفتن مهمان ميزبان را وفرو كرفتن كار كسى را وازا چيزى كردن وپيش امدن

ع ر ى

فرس عرى بالضم اسپ بى زين اعراء جمع ونيز عرى برهنه كه خلاف لبس

جارية حسنة العرية بالضم والكسر نيكو جاى برهنكه از روى ودست وپا

عرى بالفتح والقصر كرانه وناحيه وديكاه وساحت سراى عراة مثله وسيحى سرما عراو بالفتح والمد جاى وسيدا كرد دران چيزى پوشيده نشود وكشاده بى حجاب اعرية واعراء جمع ومنه قوله تعالى فنبذناه بالعراء وهو سقيم وجاى خالى در روى زمين

عرى كغنى باد سرد

عرية كغنية خرمابن بى بار وخرمابن كه باران خورده باشند ودرخت كه ميوان را بمحتاجى دهند عرايا جمع وفى الحديث انه رخص فى العرايا بعد نهيه عن المزابنة وانچه بعدا زاند ازدن مساوقت فروختن خرمابن وكيل وباد سرد يق اتيتنا

هذه العرية

عارى برهنه عراة جمع عارية مونث ونيز عارية چيزى مستعار وتشدد الياء وهو الاكثر وفى صفته صلى الله عليه وسلم كان عارى الثديين اى لم يكن عليهما شعر او لحم ولا

عريان بالضم برهنه عريانة مونث وما كان على عريان بالضم فمونثه بالهاء وعريانو جمع ودر يكتنا كه هيچ زره واسب ذاذبا وقلعه است بمدينه ودر يك توده وبند العريان مردى است از خثعم وبنو العريان طيبست از حمير از اولاد عريان بن مرة بن حضرموت بن سبا وعريان النجى بن ونيز مردى كه زاد نتواند پوشيد

معرى بفتح الميم والراء انچه برهنه باشد نشان زادن دست وپا وروى ورخسار معارى جمع معراة مونث يقال جارية حسنة المعرى والمعراة وما احسن معارى هذه المراة وجايكه برهنه باشد چيزها ونيز معارى فرشها وكستردنيها

ض عريه پوشيده ان را وامد اورا

س عرى عريا وعرية بضمهما برهنه كرديد

اعراه الثوب ومنه اعراه جهد كردو بار كرد ازو جامه را واعراه النخلة اعراه داد اورا بار يكسال ونيز اعراء در كشاده بى حجاب ميدان تباكرمن وسير كردن

معرى كمعظم اسميكه عامل ان داخل نشده باشد مثل مبتدا وبيتكه از زحيل

واذا له واسباغ سالم باشد

تعرية برهنه نمودن

معاراة برابر اسب زين نوا شدن يق تعرى تعارى

تركب الخيل اعراء

تعرى برهنه شدن وخالى كرديدن از چيزى

استعراء خرماى تر خوردن

اعرورى تنها رفتن وبراسب برهنه سوار شدن وبرامر نشسته تكبب كرده اند

اعروريت منه امرا قبيحا اى ركبت هذه نادرة لان الافعيعال لم يات متعديا الا فيها

باب العين فصل الزاء

ع ز ب

عزبة بالضم بى زن وبى شوى عزوبة بالضم مثله والفعل من نصر

عزب محركه مرد بى زن وبى زن عزاب لانفراده لغزاب عزاب كرنار جمع وزن بى شوى عزبة بالتاء زن بى شوى عن الكسائى عزاب كرنار جمع

عزيبة بالفتح زمين دور چراكاه ودراز زاه بكوكياه

عزيب كامير مرد بى زن ومرد كرا از اهل ومال خود دور شود وشتر وكوسپند كه از صاحب خود دور رود در چراكاه

غائب بى كياه دور دست وكوهى است وشتران كه شب در چرا نيايند عزب جمع كغاز وعزب وشاة عازب كوسپندان دور در چرا كاه

عازبة زن مرد وشتر وكان لرجل ابل ارعاها واشترفنا

لئلا اعزب عزب عنه فتما انما اشتريت الغنم حذار العازبة فذهبت مثلا عوازب الاطهار دنان با شوى

اعزب مرد بى زن هو قليل او لا نقل اعزب للرجل الذى لا اهل له ويق رجل عزب امراة عزباء

مراوة الاعراب بالفتح اسپى است كانت موقوفة على الاعراب يغزون عليها ويستعيدون المال التيزو

عوزب بالفتح كنده پير

معزبة كنكسته راه ودر مرد

معزاب انكه مواشى خود را دور چراند

معزابة بالكسر مرد بى زن و دور برنده ستور خود را از مردم ونيز بسيار غائب شدن وزنى كه بيشوى او دراز كشيده باشد وكذلك للاكر

ن عزب ظهر المراة يعنى عاب شد شوى زن در ظهر وبتر عزب خالى وويران كرديدن زمين يق عزبت الارض اذا لم يكن فيها احد مخصبة كانت او مجدبة

ض عزب عنه عزوبا پنهان كرديد ودور رفت قال الله تعالى وما يعزب عن ربك من مثقال ذرة فى الارض ولا فى السماء ولا اصغر من ذلك ولا اكبر وعزب عنى فلان دور شد وعزبت الابل اى بعدت فى المرعى ولا تروح ومنه الحديث من قرا القران فى اربعين ليلة فقد عزب اى بعد عهده بما ابتداه منه وابطا فى تلاوته ويروى بالتشديد

ويقال اعزب عن فلان حلمه اذا لم يحلم

معزب كمحسن طالب كياه ممتاز زان كه بكياه غائب رسيده باشد

اعزاب دور شدن ودور كردن يق اعزبه الله اى ادهبه لازم متعدى وخداوند شتران دور رفته شدن وبكياه دور رسيدن يقال اعزب القوم اذا اصابوا الكلاء العازب

معزبة كمحدثة زن مرد

معزب كمعظم انكه او را زخانه دور كرده باشند

تعزيب دور شدن وبدور چراكاه دور رفتن

تعزب ترك نمودن نكاح را يق تعزب فلان زمانا ثم تاهل

ع ز ج

عزج بالفتح دور كردن وكاشيدن وببيل بركردانيدن زمين را والفعل من نصر

ع ز د

ف عزد جاريته كاييد

ع ز ر

عزر بالفتح بهاى كياه هركاه درنوعه علف زار فروخته شود ونيز عزر نكوهيدن والفعل من ضرب وبازى نمودن وبازداشتن وكاشيدن و استم بركارى داشتن وكاه كردانيدن بر باب بين وفرا واحكام

عزرة بالفتح نام علام است وعزرة بن ثابت تابعى است كه از نامى روايت ميكند

عزير كامير بهاى كياه درود كه علفت ازو فروخته شود

عزائز على الجمع مثله

عزير كزبير نام پيغمبرى مضر

ايدجست نفقش

عازر كهاجر مردى كه عيسى عليه السلم زنده كرد او را بعد مرك

عزور كجعفر بد خلق وبى غيرت زن خود وپشت جحفه كه بر ان راه است

عزورة بالتاء پشته است ومعرفة موضعى مرتبه مكه معظه يا پشته مدينيان بسوى بطحاء مكه

عورز كجعفر كياه نضره كوه

عيزار بالفتح سخت واستوار از هر چيزى وكودك چست وسبك روح وبوعى از كاشه كبينه عيزارية بتشديد الياء مثله ودرختى است ونام پدر الياس نبى عليه السلام وهو عيزار بن هرون بن عمران وابو العيزار كنيت مرغى دراز كردن كه پيوسته در اب باشد يا ان كركى است ونيز كنيت شيطان ونيز عيزار از اعلام است

قيس بن عيزارة شاعرى و عيزارة نام مادر اوست واز اعلام است

عزار بالفتح نام مردى

عيار بالفتح كياه كه درون از عضاة وبوفازد فى تالله ويوبها وبانجى مانده درخت ولحد شن بنا مده

تعزير نكوهيدن وادب دادن وبزرك داشتن وبزرك كردن ضد ويارى دادن وتوانا كردن ومدد نمودن وكرا بار كردن ستور واو بنز تعزير حزبى است كتر از حد يا تخم بين ضرب

ع ز ز

عزة بالفتح امو برة ماده ونام زنى وعزة بنت ابى سفيان خواهر معاويه است

عز بالكسر ارجمند شدن ضد ذل وباران سخت وقلعه است بر وكياه بزدعه

عزة بالكسر ارجمندى وعزيز خلاف ذل وچيزى كه انم بعد است قوت وشدت

عاذ كوه طويل دراز

عزيز كامير ارجمند وكياب وناموجود وصفت از صفتها بارى تعالى وكرامى عزاز وعزا بكسرها واعزة واعزاء جمع ونيز بن عزيز سجستانى مولف غريب قران است والقادة يقولون بالراء وهو تصحيف وبعضهم صنف فيه وجمع كلام الناس وقد ضرب بحديد واحد بارد مشهور است چيره وپادشا لغلبته على اهل مملكته ونيز عزيز لقب انكه پادشاه مصر يا اسكندريه كردد واز اعلام است عزيزة بمعنى عقاب ونقو

عزوز كعصفور ناقه كه سوراخ پستانش تنك باشد وكذلك الشاة ومنه حديث عمرو بن ميمون لو ان رجلا اخذ شاة عزوزا فحلبها ما فرغ من حلبها حتى يصلى الصلوات الخمس عزز ككتب جمع

عزاز بالفتح زمين درشت وموضعى است بيمن وشهرى نزديك حلب خاكش چون بر كرم باشد بهمزه

عزازة ارجمندى وكثرت قوت ومعرفة نام مردى

اعز كرامى وارجمندى كم ياب وطويل واستوار واعز بن عمرو بن محمد شهركى واعز بن على الظهيرى واعز بن عليق

وابوالاعز قرانکین محدثان اند وازاعلام است
حمزه عزی بالفتح والقصر نام جیم است بموصل
عزّی بالضم والقصر نام درختی وکمیاب زرد وسنگی است وموئث اعز وبتی بود درخت طلح که قوم غطفان میپرستیدند اول من اتخذها ظالم بن اسعد وفوق ذات عرق الی البستان بتسعة امیال بنی علیها بیتا وسماه بسّا وکانوا یسمعون فیها الصوت فبعث الیها رسول الله صلی الله علیه وسلم خالد بن الولید فهدم البیت واحرق الشجرة
عزاء کعنزاء سال سخت
عزان بالفتح قلعه‌ایست بر فرات وعزان خبت وعزان ذخر از قلعهای یمن است
عزان بالکسر از اعلام است
عزون نام مردی
عزوزی بالفتح وفتح الزاء مقصورا موضعیست میان حرمین شریفین
عزیزی بالضم وفتح الزاء مقصورا وممدود سرین اسپ طرفان وتثنیه المقصور عزیزیان والممدود عزیزاوان
عزعز بالسکون زجر استر بزرا
تعزز کتنزل تمکنا ودار السلطنه یمن
معزة بالفتح وکسر العین اسب ضمام بن جملة
رجل معزاز المرض بالکسر مرد سخت شدید المرض
معزوزة سخت ودرشت وزمین بازان رسیده وزمین درشت
ن عزت الناقه عزوزا وعزازا

بالکسر تنگ پستان شد ناقه ودرین معنی از کرم نیز اید وعزه عزا بالفتح غالب امد بر وی در معازة وعزه فی الخطاب باهم چیرگی کردند در خطاب وتقول اذا عز اخوک فهن یعنی هرگاه برادرت چیره گردد ودرپا داشتن توانی بر وی ملاطفت کن ومنه المثل من عز بز یعنی هر که غالب میبرد ونیز عز وز قوی گردیدن
ض عز عزا وعزة بکسرهما وعزازة بالفتح ارجمند گردید وقوی شد بعد خواری وعز الشیء کمیاب شد وعز الماء روان گردید وعزت القرحة روان شد انچه در زخم بود وعز علی ان تفعل کذا ثابت ودرشت شد ولازم گردید ودشوار شد بر من چنین کردن تو وکذا اعز علی ان اراک کذا ودرین معنی از سمع نیز اید وعززت علیه گرامی شدم ویقولون تحبنی فیقولون لعزما یعنی بیک دوست میدارم ترا ویقحم به عزا بزا یعنی بیثبک
عزعز بالعنز عزعزة سر زنش کرد گوسپند را وزجر نمود ونیز عزعزة چیره شدن بر کسی در معازة
اعزاز ارجمند کردن وقوی کردانیدن وتنک پستان گردیدن ناقه وبرزمین درشت رسیدن ودوست داشتن کسیرا ونمایان شدن حمل گوسپند وگران کردیدن پستان ان ودشوار بر دانستن کاری را وگرامی داشتن وبزرگ امدن غم بر کسی وتقول اعزز علی بما اصبت به واعززت بما اصابک مجهولا ای عظم
علی
تعزیز ارجمند کردانیدن وتوانا کردن ومنه قوله تعالی فعززنا بثالث ای برهنشاندن باران زمین را ویعدی بنفسه وبمن ودشوار کردن
معازة همدیگر چیره جستن در خطاب ونبرد کردن در ان
تعزز ارجمند کردیدن وکمیاب کشتن وتنک شدن سوراخ پستان شتر ماده وسخت ودرشت کردیدن گوشت
استعز علیه المرض سخت کردید بیماری بروی وچیره شد بر عقل وی وکذا استعز بالعلیل واستعز الله به بمیرانید خدا اورا واستعز الرمل برهانید خود اینبار وسخت کردید ونیز استعزاز غلبه کردن بکسی وفی الحدیث لما قدم المدینة نزل علی کلثوم وهو شاک ثم استعز بکلثوم فانتقل الی سعد بن خیثمة
اعتزاز عزیز شدن وگرامی عزیز شمردن ویعدی بالبا یقال اعتز بفلان ای عد نفسه عزیزا به
تعزعز نکیو شدن وزجر پذیرفتن بز

ع ز ط

عزط بالفتح نکاح وگاییدن والفعل من نصر

ع ز ف

عزف بالفتح اوازیست وهو جرس یسمع باللیل فی المفاوز وبازی ولعب وعزف الریاح اوازهای باد
عزف بالضم کبوتر طوراپی
عزیف کامیر اوازیست وان اواز جنی است که شب در بیابان شنیده شود ومثل

انه صوت الریاح فی الجو فتوهم اهل البادیة صوت الجن
عزوف کصبور دلشکسته وبرتافته روی از چیزی
عازف چنانکه نوعی از رود جامها است ومرد معازف باز وسرود کوی وموضعی است سمی لانه تعزف فیه الجن
عزاف کشداد ابرها اوازدار وریک بوده است مر بنی سعد را کوهی بدهشنا بر دوازده کروه از مدینه سمی به لانه کان یسمع به عزیف الجن وناقه دیکی در بنی اسد وابرق العزاف ابیت من بنی اسد ایجازمن حومانه الدراج الیه ومنه الی بطن نخل ثم الطرف ثم المدینه ونیز نام موضعی است
معازف بالکسر النهای لهو وبازی مانند رود وچغانه وطنبور واحده عزف بالفتح او معزف کمنبر او معزفة کمکنسة او معزف کمجلس ونیز معزف بالکسر چغانه
نص عزفت نفسی عنه عزوفا ناخواهانی نمود وبرکشتازان وملول شد وعزفت نفسی عن الدنیا باز داشتم اورا ازان
ض عزف عزفا بازایستاد بر اکل وشرب وعزف البعیر جهید نای کلوی وی فوت مرک وعزفت الجن عزیفا اواز کردجن
اعزاف شنیدن اواز رکاب حرماد ندیس بافتن

ع ز ق

عزق بالفتح زمین شکافتن والفعل من ضرب وفرقها بالارض ولا یقال لغیرها ارض معزوقة نعتاست ازان

چنانکه بیرون اید از مقعدی که عود مانند

عزق کمنق بیاد صاف کننده گندم وبدخوی از مردم وشتر
عزق ککتف دشوار خوی ودون ممتاکس
عزیق کامیر زمین نرم وهموار وپست
عزوق کجرول بادر خت پسته در حال بی مغز پیش وان در دباغت بکار اید یا بار درختی بدمزه زبان گز
عزاقه کجبانه سرین وخلفه دبر
معزق کمنبر الت زمین کاوندن مانند تیشه وکلند وجز ان یا کلانتر ازان والتی که بدان گندم را بباد صاف نمایند
معزقة کمکنسة مثله فیهما معازق جمع
ن عزق شتابی نمود در دویدن وعزق الخیر عنی باز داشت نیکویی را از من وعزقته ضربا مبالغه کردم در زدن
س عزق به چسبید بوی ولازم گرفت
منعزق بکسر الزاء دشوار خوی

ع ز ل

عزل بالفتح انچه پیشکی در تنه المال در اید بی وزن وبی انتقاد تا وقت ادا وموضعی است
عزل کعنق مرد بی سلاح اعزال جمع
عزلة بالضم دوری وکوشه نشینی ومنه الحدیث العزلة عبادة ودور شدن ودهی است بیمن از اعمال بحرانه
عزلاء التربیع بالضم بیکار وبینایی وبی سلاحی اسم مصدر است وبالتحریک موخر ریقال افرع عزل الحمار
عزالة بالتاء استخوان سر سرین که بزمین رسد
عزال الکتاب سست
عزالة کجهینة موضعیست
اعزل ریک بوده جدا کانه وستور کج دنب عادة نه خلقة وان عیب است وابری باران وهر غایب از کوشت ویکی از دو سماک کرد وستاره است بدان جهت که سلاح ندارد چنانکه رامح میباشد یا انکه در ایام طلوع ان باد وسردی نباشد وانکه یکی از استخوان سر نیز ناقص باشد ومرد بی سلاح
عزل بالضم واعزال وعزل کرکع وعزلان بالضم ومعازیل جمع
عزلاء بالفتح والمد بیرون کون وده‌ان مجای بیرون اب از مشک ومانند ان ودهان بزیر مشک وان عزالی بالفتح وکسر اللام وفتحها جمع وابی است مر بنی جعفر بن کلاب را
اعزلة بالفتح نام موضعی
اعازل بالفتح موضعی است
عزلان بالفتح دو پر کلان در طرف دنب عقاب
معزل بالفتح وکسر العین یکسو وکناره ومنه انا بمعزل عن هذا
معزال بالکسر شبان تنها وکه ستوران بکوشه برد بچرا وبناحیه فرود اید از سفر ومرد بی نیزه معازیل جمع وهر که از قمار باز ان که بر کنار باشد جهت خساست مرد سست وکول
ض عزله عزلا بالفتح یکسو نمود وجدا کرد وبیکار ساخت وعزل عنها باز داشت اب منی

را از ان ونخواست که فرزند ارد وفی الحدیث نهی النبی صلی الله علیه وسلم عن العزل عن الحرة الا باذنها
تعزیل یکسو ساختن وجدا نمودن
تعزل بیکسو شدن وکناره گزیدن ومنه قول الاحوص یا بیت عاتکة الذی اتعزل حذر العدی وبه الفؤاد موکل
تعازل از همدیگر کوشه کرفتن ویکسو ودور شدن
معتزلة مبنیا للفاعل فرقه از قدریه زعموا انهم اعتزلوا فئتی الضلالة عندهم اهل السنة والخوارج او سماهم به الحسن لما اعتزله واصل بن عطاء واصحابه الی اسطوانة من اسطوانات المسجد وشرع یقرر القول بالمنزلة بین المنزلتین وان صاحب الکبیرة لا مؤمن مطلقا بل هو بین المنزلتین لجماعة من اصحاب الحسن فقال الحسن اعتزل عنا واما
اعتزال یکسو جدا شدن وکناره گزیدن ونهان داشتن اب منی را از کنیزک وزن وزادن نخواستن وکوشه وکناره
انعزال کوشه گزیدن ودور شدن

ع ز ل ب

عزلبه نکاح وگاییدن

ع ز م

عزم بالفتح قصد واهنگ واولو العزم از پیغمبران انان که بر امور عهد نموده خود سپرده خدای تعالی اهنگ وکوشش کردند یا انها نوح وابرهیم وموسی ومحمد علیهم الصلوة والسلام ونزد زمخشری اولو العزم صاحبان کوشش وثبات وصبر اند یا نوح وابرهیم واسحق ویعقوب ویوسف وایوب وموسی وداود وعیسی علیهم الصلوة والسلام ونیز عزم کیخان موهر عزم ککتب جمع
عزمة بالفتح واجب وثابت عزمة من عزمات الله ای حق من حقوقه او واجب مما اوجبه
عزمی بالفتح منسوبا بکچاره فروش عمرد که ایفای عهد نماید
ام العزم بالکسر کون عزمة وام عزمة بکسرهما مثله
عزمة بالضم نزدیکان وقبیله مرد عزم کصرد جمع
عزم محرکة مردم استوار در دوستی وصحیح وثابت در ان
عزیم کامیر دشمن سخت قوی وجمع عزیمه
عزائم افسونها یا ان ایات قرانی است که بر افات میخوانند بامید به شدن وعزائم الله فریضته التی اوجبها جمع عزیمه ومنه لیست سجدة ص من عزائم السجود ای مما امر بها لکن کان صلی الله علیه وسلم یسجد موافقه لداود وعزائم المغفرة لخصال که بدان مغفرت موکد کردد
عزوم کصبور کننده پیر وشتر ماده مسن که در ان اندکی قوت باشد
عزام کشداد شیر بیشه
عوزم کجوهر شتر ماده سال خورده که دران بقیه قوت مانده باشد وزن پیرکلانسال وزن کوتاه بالا
ض عزم الامر وعلیه عزما وعزما بالضم وعزمانا بالضم وعزیما وعزیمة بالفتح اهنگ نمود بر

ان ودل نهاد وکوشش کرد وعزم
الامر تمنّته اهتمام نمود مشد
بران وعزم على الرجل سوکند
داد اورا وعزم الراقی عزائم و
افسون خواند ونیز عزم سخت
دویدن وواجب کردانیدن
مُعزِم کمُحسِن افسونگر
تعزّم اهتمام کردن بر کاری
ودل نهادن وکوشش نمودن
مُعتزِم بکسر الزاء شیر بیشه
اعتزام قصد کردن ویعدّی
بنفسه وبعلی ودل نهادن بر
چیزی وکوشش نمودن ودر
راه رفتن میانه روی کردن
درنگ رفتار وجزان وبا
نوبنو وسرکشی کدشتن اسب
تحمل وشکیبائی نمودن بر بلا
ومصیبت

ع ز ن

اعزان شریک نمودن کسی را در
مقاسمت یعنی کرفتن هر یک بهره
خود را بعد تقسیم

ع ز ه

تجل عِزَه بالکسر وککتف مردی که
طرب وجماع را دوست ندارد
وباز کرده ازان یا ناکس
یا انکه بنوشد کینه صاحب
خود را عِزهی مثنوی وعِزِهها
دعِزهاة وعِزهی مثنوی دعِزهو
وعزهوة بکسرهن وعُزهان
بضم العين والزاء مثله عزاه
وعزهون بکسرها مثله جمع
ونیز عزهاة کسعلاة زنی بر که
دلش بطفلی راغب ومایل باشد
وتقی نیز عزهوة ای کبر

ع ز ه ل

عزهل کزبرج وجعفر مرد دو
دله ومضطرب ونیز نر یا
چوزه ان وکزبرج دو کذرند
وبیشی کرده شتاب ودو جعفر
نام مردی وموضعی است

عزهول کعصفور دو کذرند
وبیشی کرنده شتاب وشتر
نر بر سر خود کذاشته وشتر
بچه را هاکرد عزاهیل جمع و
تیز رو وجست وسبک روح
عزهل کاندب مادغ از
مرچیزی
عزاهیل کعلابط موضعیست
مُعزَهل مبنیا للمفعول نیک
خورش
ابل معزهلة شتران بر سر خود
کذاشته

ع ز و

عِزَة کعِدَة کروهی جمع ازمردم
عزون وعِزی بالکسر فیهما جمع
والهاء عوض من الواو فلا یقال
عزاة کما قالوا شاة فی جمع شیة
ومنه قوله تعالى عن اليمين و
عن الشمال عزين
عِزوة بالکسر نسبت ودعوی عزاه
بالیاء مثله یقال انه لحسن
العزوة والعزية
عزوی بالفتح والقصر کلمه است
جهت عطوفت مهربانی خواستن
نعزی مثله
بنو عزوان بالفتح قومی است
ازجن
عزويت بالکسر موضعی است
ن عزاهو الیه وکلعزاه
بالمثنیة یعنی نسبت داد او و
منسوب کرد بوی او ونیز
عزاه بالمثنیة مثله یا بکری
را بکسی یا بچیزی باز خواندن
ونسبت کردن توعزاه الی
ابیه ای نسبه الیه ونسبت
ودعوی
تعزّی باز بستن ونسبت پذیرفتن
راست باشد یا دروغ ومنه
الحدیث من تعزّی بعزاء الجاهلیه
فاعضوه بهن ابیه ولا تکنوا
ای من انتسب انتساب الجاهلیة

سنه اهلها واتباع سبیلهم
فی الشتم واللعن اوافتخارها بالاباء
وشکیبائی نمودن
اعتزی عزاء باز بسته و
منتسب کردید بعام است از
راست ودروغ

ع ز ی

عزاء بالفتح والمد شکیبائی
یا خوبی شکیبائی
عزٍ شکیبا وصابر
تعزّی شکیبائی یا خوبی ان
س عزی عزاء شکیبا
نمود
ض عزاه الی ابیه نسبت
کرد او را بسوی پدرش ونیز عزاه
کسی را بکسی یا بچیزی باز خواندن
ویقی بعزی ما کان کذا کقولک
لعزی لقد کان کذا
تعزیة صبر فرمودن مصیبت
زده را
تعازی همدیکر را بصبر فرمودن
اعتزاء نسبت نام خود کفتن
در جنگ وعلامت و نشانه
دران وشنیدن پذیرفتن بکسی
یا بچیزی وباز بستن خود را

باب العين فصل السين

ع س ب

عَسب بالفتح آب پشت نر ال
وفرزند ونیز عسب جهت نر
کشی بر ماده وکرایه دادن
کشی جهت کشی وکرایه نر دادن
دادن والفعل من ضرب یقال
عسب فحله اذا اکراه ونهی النبی
صلّى الله عليه وسلّم عن عسب
الفحل
عَسبة بالفتح کفشکی است در
کوه وموضعی است ویروی
بالشین المعجمة ایضا
وازن عسب ککتف سر از زیر
شانه بر کرده
عِساب ککتاب موضعی است

نزدیک مکه
عَسِیب کامیر استخوان دنب
بن ان عسیبة بالتاء شکل
یاروئید نگاه موی آن و
پشت پای وپشتی پدید آمده
وشاخ خرما برهنه دور کرده
کراست یا پاینده باشد یا
شاخ خرما که برهنه نیاورده
باشد وهو مونث الکرب ما
نبت عليه الخوص فهو سعف
عسیبة یکی عسبان جمع و
کفشکی است در کوه وکوهی است
ببلاد روم ودر برابر انقره
امرؤ القيس است وکوهی است
نزدیک مدینه ونام مرغی
عسوب کصبور سردار نکا
یعسوب کیعقوب پادشاه
زنبوران عسل و زنبور نر و
شپیر بزرک ونوعی از ملخ
وپرنده است بزرک تر از ملخ
یا خرد تر از ان وسپیدی است
در روی اسپ دائره است
در مرکض اسپ ونام اسپ
صلّى الله عليه وسلّم ولب
زبیر بن عوام رضی ونیز اسپ
دیکر را وکوهیست و لیاء
زائدة لانه لیس فی کلامهم
فعلول غیر صعفوق
اعساب ویدن کرک وکرک
ان
استعسب ناپسند داشت
ان را واستعسب الفرس
کشن خواه شد اسب ماده

ع س ب ر

عُسبر کقنفذ پلنک عسبرة
مونث ونیز عسبرة شتر ماده
دو کرامی نژاد
عسبور کعصفور بچه پلنک
از کفتار ماده عسبورة بالتاء
مثله ونیز عسبورة ناقه شتاب
رو کرنده

فصل السين

عِسبا بالکسر کفتار بچار
کرد وبچه کرک عسبارة بالتاء
مثله

ع س ب ق

عسبق کزبرج درختی است
تلخ کرد دنده او دوی جراحت بکار
اید

ع س ب ل

عسبلة همزه یکرا میدود شد
مرد مان وترجع تا ایشان

ع س ج

عسج بالفتح کردن دراز کردن
در رفتار والفعل من نصر
عوسجة کدحرجة موضعیست
بیمن وکائی است مر نقره را
وخار بنی است عوسج جمع و
نیز عوسج نام مردی واسپ
طفیل بن شعیب
عواسج قبیله است
بعیر معساج شتر که در رفتن
کردن دراز کند
س عسج المال ليهار کزیند
شتران از چریدن خار عوسج
اعساج خمیدن در رفتار
یقال اعسج الشیخ ای مضی
منوج کرا

ع س ج د

عسجد کجعفر زر وجوهر هر
قسم که باشد ماننده مروارید
ویاقوت وشتر درشت اندام
وهو احد ما جاء من الرباعی
بغیر حرف ذولقی
عسجدیة بالفتح وتشدید
الیاء اسپی است از اولاد
دینار بی وموضعی وشتر
بچکان بزرک وشتری نیکو که
نشستنی ملوک مان شتران
انکه بجهت نعمان بن منذر
بیازاستندی

ع س ج ر

عسجر کجعفر نمک وموضعی است

عجرة بدی ویلیدی ونیز
عجرة نیک سکر رستن وپیوسته
در سیر وسفر بودن شتر و
نمک ندن کوشت را
عسجور بالفتح شتر ماده تند
توانا وتیز رو وغول

ع س ج ل

عسجل کجعفر موضعی است
بجره بنی سلیم

ع س ج م

عسجم کدحرجة سبکی وشتابی

ع س د

عسود کفرشته کرنه نر ومار
درشت وتوانا واستوار از
مردم وجزان
عسودة بالتاء کرمکی سپید
سپید که کنیت آن بنت النقا
است وبدان انکشتان
دوشیزکان مهلیج راتشبیه
دهند عساود وعسودات
جمع
ض عسد عسدا اسیر کرد
ورفت وعسد الجمل نحف
نافت درس داو عسد جاریته
کابیدان را

ع س ر

عِسر بالکسر قبیله از جن یا زمینی
است که در ان جن می باشد
قد یفتح
عُسر بالضم وبضمتین دشواری
خلاف یسر
عُسرة بالضم تنکی ودشواری
وجیش العسرة لشکر تبوک
لانهم ندبوا الیها فی حمارة
القیظ فعسر عليهم
عسر بالتحریک دشواری ضد
خوبی ودنقی
عسرة محرکة زبر سفید دوال
عسر کتف کار دشوار
دشوار ویوم عسر دوزخ
یا روز بد قال الله تعالى هذا

یوم عسر وحاجة عسر یا دشوار
وعسرى العسر محرکه نیک بد
خوی وتبعیر عسر شتر که پیش از
رام شدن سوار شوند او را و
شتر ماده که در وقت دوشیدن
دنبه بر دارد
عُسرى بالضم تنکی ودشواری
خلاف یسری وعذاب یا امر
دشوار
عسیر کامیر دشوار ویوم عسیر
روز دشوار وسخت یا روز
بد قال الله تعالى یوم عسیر
عسیر وحاجة عسیر یا دشوار
وناقة عسیر ناقه که درا قل دیاضت
سوار شده باشند او را وشتر ماده
کر با لجمع تا ربکیر وعسیرة
مثله وشتر ماده دم بر داشته
دونده ونیز عسیرة نام چاهی بود
فتماها النبي صلّى الله عليه و
سلّم الیسیرة
عاسر شتر ماده دم برداشته
دونده
عزوة ذی العسیرة بالشین اعرف
اعسر چپ دست دشوار زرد بود
اعسر روز سخت یا روز بد وعسر
تیر ارکه به دو دست بر کار
کند فان عمل بالشمال فهو اعسر
والمؤنث عسراء عسر ایضا ونیز
ولا یقال اعسر ایسر وحمام اعسر
کبوتر که در بال چپ او سپیکی
باشد ونیز عسر آمعقاب که
پرهای بوک بال ان سپید باشد
وعقاب که پرهای جانب چپ او
بیشتر باشد نسبت براست
وپر سپید بوک یا لعمر عسرا
نام مادر علی بن محمد بن عیسى
خیاط که ضعیف الروایه است
عسرکسکری نیز است
عسران بالفتح وضم الثاء
کیاهی است
جاو اعساری بالضم والقصر

برین کیسه کرامند وکذا اقبا
عسارات
عیسران بالفتح وفتح السین
شتر که درا ول ریاضت سوار
شوند ان را جهت رام کردن
عوسرانی وعیسرانی معنوا یا
مثله عیسرانة مونث عوسرانی
مثله یا ناقه عوسرانة عیسرانة
ونیز عیسرانة عیسرانه تو
ناقة عوسرانیة بالفتح منسوب
شتر ماده که وقت دوشیدن دم
برداشتن عادت باشد او را
وشتر ماده که پیش از رام شدن
بر نشینند او را
ذهبوا عساریر بالضم نفند
پراکنده وپریشان
معسرة بالفتح وفتح الراء وضمها
دشواری
رجل معسر کمحسن مرد تنک کیه
عزیم را
معسور دشواری ضد میسور
وابن هردو مصدر است یقال
دعة الى میسوره والى معسوره
ونزد یاد سیبویه صفت است
میکویند که مصدر بر وزن مفعول
نیامده وقولهم دعه الى میسوره
والى معسوره مؤول است
ای الى امر یوسر فیه والى امر
یعسر فیه
ض ن عسر الغریم عسرا
بالفتح وام خواست غریم وقت
تنک دستی او وعسر فلان
از سوی چپ من امد وعسرت
المرأة بد شواری زاد بچه را
وعسر الوالد من مال الولد
بفهو ناپسندی کرفت مال
او را ازوی
ض عسرت الناقة عسرا و
عسرانا محرکه دم برداشت شتر
ماده در دویدن ونیز اسکی
حب امد

منداد
بفتح ز درکون عین نوکر
جشه وزنا در کوبید

س عسر علیه الامر عسرا بالتحریک دشوار شد بروی کار و عسره الیه برابر نمود کار و امر دو دشت

ل عسر عسرا بالضم و بضمتین و عسارة بالفتح دشوار کردید و عسرت المرئة دشوار شد زادن بچه را و عسر الزمان تنک و سخت کردید و عسر ما فی البطن بیرون نیامد بچه در شکم بود و عسر علیه خلاف کرد او را

معسر کمحسن درویش تنکدست

اعسار نیامند شدن و تنک دست کردیدن و خواستن وام از غریم بوقت دستتنکی او و بچه زادن دشوار کردیدن برون وفا ناکردن شتر ماده در سال نخست

تعسیر خلاف کردن و از سوی چپ امدن و دنب بر داشتن شتر در وقت دویدن و دشوار کردن نقیض تیسیر و منه اللهم یسر و لا تعسر

معاسرة درشتخویی کردن و باهم دشواری نمودن

حاجة متعسرة حاجت دشوار

تعسر علی الامر دشوار و سخت کردید بر من کار و ملتوی کشت و تعسر علیه القول لم یتبین مشتبه کردید بروی سخن

تعاسر سخت و استوار کردیدن و دشوار شدن و ملتوی کشتن و باهم دشواری کردن

استعسار سخت و استوار کردن و دشوار کردیدن کار و ملتوی و بیکار نشستن و دشواری خواستن

اعتسار شتر رام ناشده بر نشستن یقال اعتسر الناقة اذا اخذها ریضا فخطمها و رکبها و بیخبری و ناپسندی کرفتن مال فرزند او بیشتری بی و شتم کردن و قهر نمودن

ع س ر ب

عسرب کجعفر شیر بیشه

ع س س

جی بالمال من عساک و بسّک ای من جدک و جهدک یعنی از درحسبک و کدشت

عس بالضم کاسه بزرک عساس کتاب جمع و کرد نیز بنو عساس بطنی از عرب

عسا سا یعنی باکراه و ستم شیر داد

عاس شبکرد نده کرد شهر و بیابان

عسس و عسیس جمع کحاج و حجیج و خادم و خدم

عساس کشداد کرک

عسوس کصبور شتر ماده تنها چرنده و کرک و ناقه کم شیر یا شتر ماده که تا از مردمان دور نشود شیر نه دهد یا ناقه که هر کاه برانکیخته شود بکر دد سپس شیر دهد و ناقه بدخوی در دوشیدن و التی تحتلب الغنم و تر تها او نیز ناقه که با زمیان او را شیر دارد نه وزنی باک از مردان و مرد که خیر و مرد بشب جوینده شکار و کشت کننده

عسعس کجعفر کرک و خارپشت بیابانی که شب کرد به بسیار شد

عساعس جمع و جایی است در بادیه و کوهیست در دیار بنی تمیم و عسعس بن سلامه صحابی است

و ذات عسعس جایی است بحجاز معرب همی ضریه و نیز عسعس نام مردی

عنعس کقنفذ بانک زنان ازمند و حریص و اوندهای کلان

عسعاس بالفتح کرک و سراب

معس بالفتح جای طلب و در رکردن

ن عس عسا و عسسا بالتحریک بشب کردیدن بپاسبانی او عس خبر برای خبر او و عس القوم چیز اندک خوردا پیش قوم را و عس الناقة شبها چرید ناقه و نیز عس شیر نادادن ناقه پیش کسی

عسعسة تاریکی در اوردن شب و منه قوله تعالی و اللیل اذا عسعس و سپری شدن آن از لغات اضداد است و قد فسر علی الوجهین و بشب کشتن کرک و بزمین نزدیک کردن ابر یقال عسعست السحابة اذا دنت من الارض لیلا و نیز ظلال و برق و مشتبه و امیخته کردن کار را و جنبانیدن چیزی را

اعتساس بشب کشتن بپاسبانی و فی المثل کلب اعتس خیر من کلب ربض یعنی سک پاسبان بهتر از سک نشسته و خفته و ورزیدن و جستن و در شتر اندر خلشدن و مالیدن پستان ناقه را تا شیر دهد

تعسعس بوییدن بوی و بشب شکار جستن کرک و جز آن

ع س ط

عیطسان کطیلسان جایی است بنجد

ع س ط س

عسطوس محرکة کحلزون درختی است مانند درخت خیزران که در جزیره می روید و مهتر نصاری در لغت روم

ع س ط ل

عسطلة سخن نا اراسته کلام معسطل کلام غیر ذی نظام

ع س ف

عسف بالفتح دم زدن و قدح بزرک و ناقه بها عسفات شتر ماده طاعون زده قریب بمرک رسیده

عسیف کامیر مزدور و بنده مستنعان بمی پیرفانی عسفا جمع و فعیل بمعنی فاعل من عسف له او مفعول من عسفه اذا استخدمه

ناقة عاسف شتر ماده طاعون زده و ناقه که نزدیک امده باشد بمردن و دم سخت می زند

عسوف کصبور سخت ستمکار و بیراه

عساف کغراب ناقه طاعون زده

عسفان کعثمان موضعی بر دو منزل از مکه

معسف کمنبر مرد ستمکار و بیراه

ص عسف عن الطریق عسفا بالفتح میل نمود و بی راه رفت یا دست و پا زد بر زمین و سیر کرد بی راه و بی فکر و بی هدایت و عسف السلطان ستم کرد و عسف فلانا اخذه خدمت خواست ازوی و عسف ضیعتهم تکاهدیها نمود ضیعت ایشان را و کافی و پسند شد ایشان را امران و عسف علیه و له کار کرد بهتا و عسف البعیر عسوفة و عسافا بالضم قریب بمرک رسید شتر از غده و طاعون پس لرزنید کرفت کلوی او و دم سخت بر اورد بشتاب و نیز عسف شب کشتن طلب مطلوب

اعساف دم مرک کرفتن شتر کسی را و صاحب شتر قریب بمرک شدن و بنده را بکار سخت داشتن و در شب سیر نمودن بی دلیل و بی راه و در قدح بزرک نوشیدن لازم کرفتن

عسفه تعسیفا مانده کرد آن را

تعسف بیراه رفتن و خمیدن از راه و ستم کردن و بر فوت چیزی ملول شدن

اعتساف بیراه رفتن و میل کردن از راه و خدمت خواستن از کسی

انعساف خم کرفتن و دوتا شدن و در پیچیدن

ع س ق

عسق بالتحریک در پیچیدکی و دشوارخویی و تنکخویی و تاریکی اول شب و شاخ کوشک هیچکاره

عسق بضمتین سخت کرزنده کان خرما بن و شتر و جز آن

رجل عسق ککتف مرد دشوار خوی

عسیقة کسفینة شراب هیچکاره بینا اب

س عسق به از مند کردید و چسبید بوی و لازم کردید و ستیهید در طلب چیزی و عسقت الناقة علی الفحل نزدیک کشن امد

تعسق ازمند شدن و چسبیدن و لازم کرفتن و ستیهیدن در طلب چیزی

ع س ق ب

عسقبة بی اشک کریه و بسته و سخت شدن چشم وقت کریه

عسقبة بالکسر خوشه خورد انکور منفرد پیوسته در بن خوشه کلان عسقب کزبرج بحذف تاء و عساقب جمع

ع س ق د

عسقد کقنفذ دراز کول برکوشت پرشت اندام

ع س ق ن

متعسقن کمتفرج مرد شتاب کار شکیبا

ع س ق ف

عسقفة بتنکی و سختکی چشم خلاف کریه و بی اشک شدن آن یا اراده کریه کردن و نتوانستن و نیز عسقفة اهنک نمودن بر خیر و نکردن آن را و یعدی بفی

ع س ق ل

عسقلة کدحرجه جایی که در آن سختکی و سنکهای سپید باشد و نیز عسقلة درخشیدن سراب

عسقلان بالفتح شهریست بساحل شام و از اعروس الشام هم کویند و ترسایان حج آن کردندی و امده شد داشتندی در آن و نیز اسم بلخ یا محله ایست بازان محله است عیسی بن الحمد بن وردان عسقلانی و عسقلان الراس اعلای سر

عساقیل نوعی از سماروغ سپید بزرک یقال لها شحم الارض ایضا عسقل کجعفر و عسقول بالضم یکی و سراب و یا شکاها قال ولقد جنیتک اکموا و عساقلا ولقد نهیتک عن بنات الاوبر

ع س ک

س عسک عسکا چسبید و لازم شد

ع س ل ب

عسلبة بالکسر خوشه خورد انکور بخوشه بزرک پیوسته قیل و یکون منه عشر حبات

ع س ک ر

عسکر کجعفر لشکر و کرده و بینا از هر چیزی فارسی و تاریکی شب و عسکر اثه غرفه دمنی و نیز عسکر محله ایست بنیشابور و محله ایست بمصر از آن محله است محمد بن علی عسکری و حسن بن رشیق عسکری و محله ایست برمله و محله ایست در بصره و شهریست بخوزستان منه الحسین بن عبد الله و حسن بن عبد الله الادبیان و موضعی است بنابلس و قلعه ایست بثغر زبید و نیز دهی است بمصر و نام سر من رای که شهریست و بدان منسوب اند ابو الحسن علی بن محمد بن علی بن موسی بن جعفر عسکری و پسرش حسن عسکری رضوان الله علیهم اجمعین و مدفون اند در آن و عسکر مهدی و عسکر منصور ببغداد است و نیز از اعلام است

عساکر نام مردی

معسکر للمفعول لشکرگاه

عسکر اللیل عسکرة درهم نشست تاریکی شب و عسکر القوم کرد امدند یا در سختی افتادند و عسکر فلان لشکرکاه کردید و معسکر الشاکر ما کرد لشکر را و نیز عسکر سختی و خشکسالی

ع س ل

عسل بالکسر قبایل است از جن و بنو عسل قبیله از بنی عمرو بن یربوع و مادر ایشان عول است در زعم عرب و هو عسل مال یعنی او مقابل و برابر نهم مال است و قصر عسل کوشکی است در بصره قریب خطة بنی قتیبة منسوب بسوی عسل بن ضبع و ذو عسل موضعی است

ابو عسلة بالکسر کرک

عسل محرکة عوض اب دوان و خطاون وانکبین یا شبنم و ترنجبین اندک که بر شکوفه و جز آن کرد اید و زنبور عسل بر کیرد و آن بخاریست که بر اید و در جو اسمان پخته کردد و مستحیل و در شب مقطر کردد و غلیظ شده فرود افتد و کاهی در حقیقت انکبین کردد و افتد و مردم برکیرند و خوردن اند و از انکبین و شیر خشک کوفته مونث اید و مذکر و اعسال جمع و عسل بالضم و بضمتین و عسول جمع و عسلان بضمهما جمع و ذکر جمیل و طیب ثناء و شتر ماده نیز رو و دوشاب خرمای تر و صمغ عرفط و عسل اللبنی خوشبویی است که عوام آن را حصی لبان و میعه سائله نامند و از درختی بر اید و از آن بخار مانند و عسل الرمث چیزی است مانند شکر و ابیض و تیره و قبیله است و عسل بن ذکوان مردی است و نیز هو عبی و فی الحدیث کذب علیک العسل ای علیک بسرعة المشی و هو من العسلان و منکور است در لذت

عسلة محرکة پاره از شهد و هی اخص من العسل و یعنی بها و فی ما لقی العرف له ضرب عسلة ای اعراقه و ما له فلان یضرب فی عسلة ای من النبت و ابن عسلة شاعری است

عسلی منسوب با علامت و نشان جهودان

عسل کف سخت شنده و سبک رفت

عسلة کهر جندبی است بیرون از اعمال بعدانیة

عسیل کامیر مرد منقش و سبک دست و شاهبند عطار

ونیز پیاله بزرگ شتر و پره ازان
عالیه نیز دارند عُسل ککتب جمع
عُسیلة کجهینة نطفه و آب مرد
یا حلاوت است در جماع که مانند
انگبین تشبیه کرده‌اند و صغرت
بالهاء لان الغالب علی العسل
التانیث و قیل ارید به العسل
وهی القطعة منه کما قیل للقطعة
من الذهب ذهبه ونیز عُسیلة
ای است شرح شمیز آن
عَسُول کصبور نیزه جنبان و مرد
نیک صالح عُسل بضمتین جمع
عاسل انگبین گیرنده ونیزه سخت
لرزان و مرد نیک صالح عُسل
کسر جمع و کرک عُسّل کرکع و
عواسل کنوادر جمع و مرد هشوی
کرد از عنکبوت که بیان شیاطین
و ذکر او و فا بیاز آیند و مانند
انگبین شیرین کرد انند
خلیة عاسلة کندوی پر از انگبین
عَسّال کشداد انگبین گیرنده
ونیزه سخت جنبان و صفوان
بن عسال صحابی است
عسالة کجبانه کندوی انگبین و
شوره و جای انگبین و زنبور
عسل
اَعسال بالفتح اطوار و روش
یقال هو علی اعسال من ابیه
ای بر سیره و روش پدر خود است
عَسَل کجعفر نام شیر زنو
معسلة کمرحلة شوره کندوی و
خلیه آن
ن عَسَل فلانا خوش شود
ان را عَسَل من طعامه عَسَلا
محرکه چشید عَسَل الله فلانا
دوست نمود او را پیش مردم
ونیز عَسَل هلاکه یقال عسلا
له ای نعساله
ض عَسَل الطعام عسلا آخوردن
ساختن بانگبین و عَسَلته العسل
نوشد ادم او را بانگبین

ض عَسَل المرأة کاشیدان را
وعَسَل الرمح عسلا و عسولا
و عسلانا سخت جنبید و عسل
الذئب عسلا و عسلانا پریشان
دوید و سرجنبانید ونیز پویه
دوید و کذا الفرس والناس
و عسل الماء عسلا و عسلانا
محرکة مضطرب کردید آب در
جنبانیدن باد و عسل اللیل
بالمفازة شتابی نمود
معجون معسل کمعظم معجون با
انگبین سرشته زنجبیل معسل
کذلک
تعسیل طعام ساختن با انگبین
و نوشدادن انگبین و او انگبین
فراهم آوردن زنبوران در خانه
استعسال شهد بخشیدن
خواستن و انگبین جستن

ع س ل ج

عُسلج کقنفذ شاخ نرم و تنید
ونیز و ماهی نخستین بر آید عسلوج
و عُسلوج بالضم مثله فیهما
وقوام عُسلج ناز ک و نرم
عَسلج کمکس طعام پاکیزه یا اندک
ازان و درهیشه بمجری
جاریة عسلوجة الشباب اللقم
دوشیزه نرم و نازک اندام
عسلجت الشجرة عسلجة شاخ
نرم و سبز بر آورد

ع س ل ط

عَسلطة سخن نا راسته و نا
درستی کلام
کلام مُعسلط سخن نا معنی و نا سره

ع س ل ق

عَسلق کجعفر سراب و گرک و شیر
بیشه و شتر مرغ نرو هر درنده
شکاری و مبیسر شه و نشت
و جنست کیال و دراز گردن
و روباه عسلق کزبرج جاهر
و عسالق کعلابط مثله فی الکل
و المؤنث بالتاء عسالق جمع

ع س م

عَسم بالفتح بکوز دندی هر چیزی
یقال ما ذاق عسما ای لکلو
یا پاره نان خشک عسم جمع عسو
مثله
عَسمی بالفتح مسوانیکو کننده
امور خود و کج و خراب کننده
ان را از لغات اضداد است
و فریبنده
عَسم محرکه خشکی است در بند
دست پا کرا زان دست پا کژ
کردد و خشک شدن دست و
قدم و کج کردیدن و الفعل من
سمع
عسمه محرکه ریزه نان خشک
عاسم ریخ و سختی رساننده عسا
و موضعی است یا بیابانی نوده
بنا لج و مرتفع
عسوم کصبور ریخ و سختی رساننده
برعیال عسم ککتب جمع و شتر
ماده بیبایجه
عُسوم بالضم ریزه نان خشک
اعسم بالفتح مرد کج دست یا پا
خشکی عسماء مؤنث
عسمان بالتحریک خبب شوکه
کرنوعی از دویدن است
بنو عشار بالفتح قبیله است
عشانه کتانه نام مردی
تعیر حسن الاعسام شتر نیکو
اندام
ذو عسیم بن اعرب بالفتح بادشاه
است از بادشاهان حمیر
معسم کمجلس جای اندیشا اباتی
فدعك معسم ای مطمع
ض عسم عسما طمع کرد و ار
داشت منه هذه الامر یعسم
ای لا بطمع فی مغالبته وغیرهم
وعسم عسما و عسوما و بذید
وعسمت عینه اشک نکند و فرو
خوابید چشم با بر هم نشست
پلک وعسم فی الامر کوشش کرد

ذر کار وعسم وسط القوم ببرد
باکاه نیزدر آمد در قوم و ایمخ
نا آنها عام است جنگ و غیران
ونیز عسو و ملت و کجی
اعسا خشک کردانید دست
و پای او را خشک و بجنس و چشم فرو
خوابیدن و دادن ایجز مطلوع
نا باشد
انعسامتل مونه کهنه خزیده
پوشیدن و بچه آوردن کوسپند
و انداختن زاعی بچه هر ناپختن
مزیک

ع س م ط

عسمطة ابخش چیز را ایجزیر

ع س ن

عَسن بالفتح درازی نا خوبی
و حسن سپیدی و موضعی
عِسن بالکسر هتا و مانند پیر
و ثلث اعسان جمع
عُسن بالضم و بضمتین فربهی
پیهو پرینه
عُسُن بضمتین و با التحریک
کو ابیده آب و علف در خو
آن در دستور بقدر عسن هنا
الکلاء و تمنت الفعل من
سمع
عسن ککتف ستور باندک علف
بسند کننده و اندک پذیر
مکان عاسن جای تنگ
اعسان العسان و اتار و جای
چیزی و الواحد شتر و عسان
الاانضر هیز مبا نی مانرو و بیخ
و ثبه بیخ شاخ و کنده درخت
عوسن کجوهر بلند الاناالله
کوژ نشتی
عیسان بالفتح مردان فیقال
ما فو من عیسان بنای عیساله
اعسا الندانار کیاه رویانیدن
زمین
تعسین سیلکردانیدن تنکه
سال ایشه شتران ذرا

استعنان کهونر دو شتر
تعنین با به پیدا خود مانند
و تعنس الشی جسته شان و
مکان آن را و تعنیت الارض
نو یا نیده اندازکیاه

ع س ن ج

عسنج کعلس شتر مرغ نر

ع س ن ق

عسنق کشقند تمام اندام نیکو
و خوب روی

ع س و

عسو بالفتح شمع
ابو العساء نام مردی
ن عسا الشیخ عسوا و عسوا
و عسیا بالضم و تشدید الواو
و الیاء و عساء بالمد کلان سال
کردید و عسا النبات عسا
و عسوا درشت و خشک کردید
و سطبر شد و عسا اللیل تیره
تاریک کشت و نیز عسو درشت
شد زدست از کار
س عسی عسی سخت کلان
سال کردید

ع س ی

عسی بالفتح مقصورا اصله انه
مطلق از افعال مقاربه غیر
باشد که و از انواع ماضی
ابد لفظ تقول عسی زید ان یخرج
و عسیت هندان تخرج زید فاعل
عسی است ان یخرج مفعول
بمعنی خروج و خبر ش کاهی اسم
بیاید پر عسی زید منطلقا کفتن
درست نباشد یا جزئی انه
مطلق و نیز بیاید جهت ترجی
در مطلوب و اشفاق در مکروه
در مکروه و قد اجتمعا فی قوله
تعالی فعسی ان تکرهوا شیئا
الایة و بیاید جهت شك
و یقین و کاهی شابه بکاد
باشد پر عسی ان
مستعمل کردد بی عسی زید

یخرج و بیعسیت ان یفعل
ذلك و عسیت ان تفعل ذلك
بفتح السین و کسرها و لا یاتی منه
فاعل و لا یفعل و عسی من الله
سبحانه تواجبة فی جمیع القرآن الا
قوله تعالی عسی ربه ان طلقکن و
قال ابو عبیدة عسی من الله ایجاب
ایجاب فجاءت علی احدی لغتی العرب
لان عسی رجاء و یقین توضیح
کسوا ای ظنی هم یقین و عسی الرکا
است و مثل عسی الغویر ابوسا
ونیز عسی شاخ خرما
عساء بالفتح والمد مدح بزلد
و منه نعد و یعساء و تروح
بعساء
عسی کغنی سزاوار و هو عسی به
ای خلیق و بالعسی ان یفعل کذا
ای بالحری عسی مثله
عاسی خرما بن و شاخ خرما
معساة بالفتح سزاوار ولایق انه
لمعساة بکذا ای مخافة
معسا کمکتال دو شیزه قریب
البلوغ
ض عسی النبات عسا خشک
و درشت کردید کیاه و قوله
تعالی هل عسیتم ای هل
انتم قریب من الفرار
مغسینه کغنیمه شتر ماده که
در وی شك باشد شیر دار
است یا نه
اعسی به چه لا بو سزاوارت
ان

باب العین فصل الشین

ع ش ب

عُشب بالضم کیاه تر
عیال عشب محرکه عیال بزرك
که صغیر نباشد
عشبه محرکه شتر ماده کلان سال
و مرد کوتاه بالا و زن پیر فانی
رشت و پیر پشت دوتا
پیری و مرد پیر فانی و کنده پیر

وکذلك الشجر
ارض عشبة کفرحة زمین بسیار
کیاه
عشیب کامیر مرد کوتاه بالا
و مکان عشیب جای کیاه ناك
ارض عشبة بالتاء زمین که
کیاه در نمایان و بسیار باشد
بلد عاشب شهر کیاه ناك ارض
عاشبة مثله و بعیر عاشب شتر
کیاه خورنده
عشابة بالفتح کیاه ناکی
ارض تعاشیب یارهای منفرق
کیاهناك و قیل الارض فیها
تعاشیب ای عشب لا واحد
ارض معشاب بالکسر زمین
کیاه ناك معاشیب جمع
س عشب خشك کردید
ارض معشبة کمحسنة زمین
بنز العشابه
اعشاب کیاه تر رویانیدن
زمین و کیاه ناك شدن و بکیا
تر رسیدن قوم و کیاه تر چریدن
شتر و فربه شدن آن و شتر
کلان سال دادن یقال سلنه
فاعشبنی ای اعطانی ناقة مسنة
تعشیب کیاه تر رویانیدن
زمین
تعشب کیاه تر چریدن و فربه
کردیدن شتر
اعشوشبت الارض بسیار کیاه تر
رویانید و هو للمبالغة
اعشوشب القوم بکیاه تر
رسیدند

ع ش ج ب

عشجب کجعفر مرد فرو هشته
اندام

ع ش ج ذ

عشجذة سست بابیدن باد
یقال عشجذت السماء ای
ضعف مطرها

ع ش د

عشد بالفتح کرد آوردن چیزی
را و الفعل من ضرب

ع ش ر

عشر بالفتح ده زن عشره ده
مرد فاذا جاوزت العشرة حذف
الهاء و اثبتها فی المؤنث
فقلت احد عشر و بکسر الشین
و سکونها الی تسع عشرة فالکسر
لاهل الحجاز و الکسر لاهل نجد
و احدعشر بالفتح لاغیر
عشر بالکسر ما بین دو نوبت
آب شتر که هشت روز باشد
مدار جهت که روز اول و
دهم آب هند و نیز باید
شتر ده روز یا روز دهم بر
لمانبغ العشر اسم و هذا المعنی
عشرین و قالوا عشرین جعله
ثمانیة عشر یوما عشرین و
التاسعة عشر و العشرین ظما
بین الوردا الثالث فقالوا عشرین
جمعوه بذلك و نیز عشر ده یك
یا پاره چیز شکسته
عشرة بالکسر امیختگی و آمیزش
و خویش و یار
عشرون بالکسر بیست
عُشر بالضم ده یك عشور و
اعشار جمع و ناقة کسیر اعشار
فرود ایش بی فراهم آمده
عشرة محرکه ده و هو اول
العقود
عشر کصرد درختی است که
اثر بود در کیرد و مردم
ازان بهترین بجمان اثر کیرند
و ازان مانند مال شتر بیرون
شکری شهورکه انشکونه
مشاخ ان برآید و در ان
یك کونه تلخی باشد و شیر
از هرباره که بسیار نشیم ایم
عشرة کصرحة درختیا منع
درخت عشر عشار جمع
عشار ککتاب موضعی است

عشیر کا میر ده یك عشر او بالفتح وکسر الشین وعشور و لعشار جمع وخو یش پیوند و عشیر آکامرا جمع وشوی زن ومنه الحدیث انکن تکثرن اللعن وتکفرن العشیر ای الزوج لانه تعاشرها وتعاشره وقال الله تعالی ولبئس المولی ولبئس العشیر ومعاشر ونده یك حصیر فغیر در حباغانه زمین فاوان کفتار

عشیره کسفینه برادران و قبیله و تبار و نزدیکان از جانب پدر عشایر جمع و عشد العشیره بید مثله ای عن عشیره کجهینه دهی است ببما وذو العشیره موضعی است بعمان ودران قلعه است بلند بر آمده وموضعی است بنواد ینبع وغزوه ان مشهور است

عاشره یك کیرنده ودهم عاشره اینی هم ازده ایت قران عواشر جمع ونصیب قمار وجز و پر بولك بالمرغ اعشار جمع الکل ونیز عاشره کفتار علم ازاعاشران جمع

آعشر بالفتح کول

عشراء کنفساء شتر ماده بار دار که ده یا هشت ماه بر حمل ان کذشته باشد ونام تمام ذایل شده یا نافه که مانند نفساء باشد بعد بچه اوردن عشراوان مثنی وعشراوات و عشار بالکسر جمع یبدلون من همزة التانیث واوا یا عشار شتر ماده کان که بعض بچه اورده باشد وبعض منتظران وبنو العشراء قومی از فزاره ودثار بن شیبان بن عشراء شاعری است ونیز عشراء سر کوه وابو العشراء

انامندارمی تابعی است

عشار بالضم ده کان وانمعدول است از عشره یقال جاوا عشار عشار یعنی ده کان ده کان

عشاره بالضم ده یك پاره هر چیز شکسته

ثوب عشاری بالضم منسوبا باید ده دستی

قلب اعشار دل پاره پاره وشکسته وقدر اعشار دیك که ده پاره شده باشد اعاشیر جمع یا دیك بزرك که بکر از ده کس بر داشته نشود واعشار الجزور حصها بشتر

عواشر بالفتح شتران که در روز دهم بر آب نیند وشتران که یك عشر خورده باشند وعواشر القران ایاتی که بدان عشر تمام کردد

عشار کشداد ده یك کیرنده

عاشوراء بالمد دهم محرم یا نهم ان ودران لغات است عشوراء بالمد وعاشوری وعشوری مقصورتین وعاشور ونیز عشورا موضعی است قال ابو بکر وقال بعضهم عاشوراء معرفة علیها لا یدخل علیها الالف واللام ولا یوصف بها الیوم ولکن یضاف الیها

ذهبوا اعشاریات یعنی رفتند پریشان ومتفرق

تعشار بالکسر موضعی است

عونیراء بالتصغیر سر کوه

معشر کمقعد کروه مردم معاشر جمع وزن وفرزند واهل مرد ومردم وجن ونیز معشر ده کان معدول من عشرة تقول جاوا معشر معشر ای عشرة عشرة

معشار بالکسر ده یك وناو معشار شتر ماده که شیر ش کم شده باشد

ن عشره بیت کردانیدم اورا وابن نادر است وعشرت الناقة عشراء کردید

ض عشر عشرا یکی از ده کرفت یا یك بر نه زیاده نمود وعشر القوم دهم ایشان کردید وعشرهم عشرا بالضم وعشورا ده یك کرفت از اموال ایشان ودرا بمعنی از نصر نیز اید ونیز عشر بالفتح دهم شدن

اعشار عشراء شدن ناقه وصاحب شتران خورده یك عشر کردیدن وده تن کشتن قوم

معشر کمحدث انکه شتران ش بجا مرده باشند وصاحب شتران عشار شدن

تعشیر ده یك از اموال القوم کرفتن وبده زبان بانك کردن خر وزاغ نیکه وده ماه بر امدن بر ابستنی اشترو ده ایه کردن مصحف را

معاشره امیختن وباهم امیزش کردن

تعاشر القوم امیختند همه باهم

عشرمجعفر مثلث درشت

عشرم کسفینج بزرد کزنده و شیر بیشه عشارم بالضم مثله ونام مردی

ع ش ر ق

عشرق بالفتح درشت اندام پر کوشت که لاغر نیامده

عشوز کجعفر زمین سخت و درشت یا درشت وقوی از شتران وسخت و درشت از راه زمین وکوشت نسیاد

عشوز کعدو ز مثله

عشوزن بالفتح وبزیاده النون شتر سطبر اندام

ض عشز عشزا نا عرکه بر رفتار بر یده یا رفت وعشز علی عصاه بر چوب دستی تکیه نمود

ع ش ز ب

عشزب شیر بیشه درشت اندام عشزب کبما لع مثله

ع ش ز ر

عشزر کغضنفر سخت و درشت اندام ونیز یك از هر چیزی عشزره مونث

ع ش ز ن

عشزنه خلاف کردن

عشوزن کسفرجل دشوار بیچید از هر چیزی و درشت خلقت

عشزن بالفتح وتشدید الزاء مثله ومرد سخت و درشت اندام

عشوزنه مونث عشازن وعشاوز جمع

ع ش ز ب

عشزب کجعفر بزرد کزنده وشیر بیشه وسخت روان هر چه باشد

عشزب کبما لع مثله فی الکل

عشارب بالضم شیر بیشه

ع ش ر ق

عشرق کزبرج کیاهی است از قسم اغلاث دانه ان نافع بواسیر ونیز شیر زیاده پیدا کنند موی را سیاه کرداند عشرقة یکی

عشارق بالضم نام مردی یا موضعی است

عشرق النبت سبز و تر کردید کیاه وکذا عشرقت الارض

ع ش ر م

عشقة بالفتح درخت کم شاخ

باریك شاخ درجای خراب شود ونن درازقد کم کوشت یا زن باریك استخوان سست پا وزمین درشت وخشك

عش بالضم وبفتح اشیانه مرغ از هیمه که بر شاخ درخت باشد ووکن ووکر خانه مرغ کرد در دیوار یا در کوه باشد وافحوص ادحی خانه مرغ که در زمین باشد عششة و عشاش بالکسر واعشاش جمع ویقال لمن یتشلك نادرجی یعنی بیشت بو زاجو در ان پس بکند از ان وعش بن لبید بن عداء شاعری است وذو العش موضعی است ببلاد بنی مرة ونیز لعشاش موضعی است ببلاد بنی سعد نزدیك طمیه ویقال تلمس اعشاشك یعنی بجو سبب کنا در اهل خود

عشعش بالضم وبفتح اشیانه مرغ زیر یکدیکر

معش بالفتح خواسته ومطلب

معششة بالناء زمین درشت

ن عش الشجر عشا کم شاخ وباریك شد کردید درخت وعش بدنه عشاشة وعشوشة وعشیشا لاغر وباریك کردید اندامش ونیز عش جستن و کرد کردن وزدن ودر پی نهادن پیراهن او کم کردن دهش را یقال عش الرجل معروفه ای اقل و لازم کرفتن پرنده اشیانه را ودوزنیدن وعن منزل دیکر فرود امدن تا جای بر ایشان تنك کردد واز انجا کوچ نمایند و جاء به من عشه وبشه یعنی اورد ان را بتمام کوشش لغة فی الیبن

اعش لغشا شاندن زمین خشك رسید ولغش زلانا

عن حاجته باز داشت از ان ونیز کرنایند ونیز اعشاش بر خیزانیدن وبی ارام ساختن اموراو عن منزل دیکران فرود امدن تا جای بر ایشان تنك کردد واز انجا کوچ نمایند ونزار کردانیدن بدن رایق اعش الله بدنه

معشش الطیور خانه جای مرغان

تعشیش کم شاخ وباریك تنه کردیدن درخت واشیانه ساختن مرغ وخشك شدن کیاه وزمین وکره بستن نان وخشك کردیدن ان وفی الحدیث ولا تملأ بیتنا تعشیشا ای دغلی وخیانت در طعام منکنید که پنهان نمایید در هر کوشه خانه چیزی وخانه مانند اشیانه کردد

اعتشاش خانه ساختن مرغ وخوار بار اندك اوردن

انعشاش در پی بند رفتن بر ایمن

ع ش ط

عشنط کعشنق نیك دراز مشتق من العشط یا مرد بزرگوار نازك ونیکو اندام ونیز اعشنط وعشانط جمع

ض عشطه عشطا سخت کشید از ان ورا

تعشنطت المرأة زوجها با شوی در اویخت وخصومت نمود

ع ش ف

عشوف بالضم درخت خشك

معشف کمحسن انکه پیش او ورده شود او را چیزی که مطبوع و مرغوب نباشد ونخورد ان را یا شتر که نخستین ازبیا بان اورده باشند واشتر خشمه خرما وجو نخورد

اعشاف بیمار شدن ناکوار

کردیدن تو اکلته فاعشفت عنه ای مرضت والهمنا الی ویق انا اعشف منه یعنی یا بیدم اورا ومکروه میدانم وما یعشف الی المرضع یعنی شناخته نبود کار زشت وقد کنا نرماکان یعشف لك یعنی مرتکب شدی کاری که جهت تو شناخته نمیکردد

ع ش ق

عشق بالکسر شکستنی وست بجش محبوب یا درکنشتن از حد در دوستی یا ان عام است که در پارسائی باشد یا در فسق یا کوری حس از دریافت عیوب محبوب یا مرضی است وسواسی که میکشد مردم را بسوی خود بجهة خلط وتسلیط فکر بر نیك پندا شتن بعض صورتها معشوق کنفقد مثله

عشقه محرکه درختی است که سبز کردد پس ان باریك وزرد کردد وعشق بجنبه تا جمع

عشق بضمتین نیکو و برابر کشدن در نشاندن ونجهای دیا مینی را

عاشق عشق ارنده مذکر ومونث در وی یکسان است ونیز عاشقة مونث

یقال فلان عشیق فلانة وهی عشیقته کامیر وامیراذ اعشق بعضها بعضا

عشیق کسکیب نیك عاشق ونیز معشوق وتوشکی است بر ترنزای موضعی است میان مصر و دو منه داشته معشوق مونث

س عشقه عشقا بالکسر والتحریك عشق اورد وچیز کردید دوستی بروی وعشق بچسبیدن بان

تعشق عاشقی نمودن

تعاشق همه باکر عشق نمودن

ع ش م

عشم بالفتح جابی نست

عشم محرکه امید وازمندی و نان خشك و تباه وتو صیف به فیقال الخبز عشم ای یابس او فاسد وجابی اشتمین یا حرص

عشمه محرکه ازمندی و خشك نان یا غربی ویرکان سال از مرد وزن و پشت دوتای کام نزدیك هنده و پاره نان خشك ونیز عشمه پیری وحرف

عشم بضمتین درختی است

عاشم وعشم کسف یکی و نیز عاشم زیك بوده است بعالج

اعشم بالفتح هر دو نان که با هم امیخته باشد وشبکور هجبت پر پی ودرخت خشك شده از کرد وغبار

عشماء کصحراء زمین که در خشکی بیش ونرکم باشد

عیشم بالفتح نان خشك

عیشومه بالفتح درختی است که با درخت سطبر ماند واو زاد روفت وزیبدن باد اوازی باشد که بدان اواز شتر را تشبیه دهند قال ذو الرمه کانتاوح یوم الریح عیشوم وکیاه خشك وشور کیاه خشك شده

عیشوم جمع

س عشم تعبرك فرسه شدن کرفت شتر تو وعشم عشما وعشوما خشك کردید و ازمند و حریص شد

تعشم خشك شدن

ع ش ن

عشانة کثمامة انچه افتاده باشد از خرما بی قیمت و رایکان و نشر درخت عشان

کرتان شلهٔ ونیز ابو عشتان کنیت مردی از کنیتهای عربان است

ن عشن عشنا بخواست خود کفت وتخمین نمود

تعشّن بخواست خود کفتن و اندازه کردن

تعشّن النخلة پیروی و تلاش نمود اصل شاخ خرما بن را

اعتشان بکمان سخن کفتن و بخواست خود حرف زدن و تلاک و تفحّص کردن بن شاخهای خرما بن را و برچیدن بر کیسه بناحق

ع ش ن ج

عشنج کملس برش روی و زشت خوی

ع ش ن ط

عشنط مد کور است در ع ش ط

ع ش ن ق

عشنق کملس دراز قد ساده و کم کوشت عشنقة مونث عشانقة جمع

عشانق کعلابط دراز بالا کم کوشت

ع ش و

عشوة بالفتح تاریکی یا از اول شب تا ربع آن یقال مضی من اللیل عشوة

عشو بالکسر کاشه شیر که شبانگاه و وقت بازکشتن کوسپندان یا بعد از آن نوشند

عشوة بالضم والکسر آتش که در شب از دور دیده شود و شعلهٔ آتش ونیز عشوة کار ناپیدا نمودن و کردن و ثلاث ویقال اوطانی عشوة ای امرا ملتبسا

عشا بالفتح مقصور شب کوری یا عام است عشاوة مثله یا نابینائی والفعل من سمع ونصر

عشی کعنی شبکور و آنکه شب روز و نمی بیند والصّرا باشد او را یا نابینا

عشی بالکسر مقصورا طعام شبانگاهی

عشاء بالمد والکسر اول تاریکی شبانگاه که مابین مغرب و عتمه باشد یا از زوال آفتاب تا طلوع فجر و صلوتا العشاء نماز مغرب و نماز عتمه

عشی کغنی آخر روز و ابره عشیة بالتاء مثلة فیهما عشایا بالفتح و عشیات جمع عشیان و عشیشان و عشیشیان و عشیشیة مصغران عشیانات و عشیشات و عشیشانات جمع یقال لقیته عشیشیة وکذا الکل من المصغرات

وبعض عشی نزد شبانکاه جدید عشیّه مونث و صلوتا العشی نماز ظهر و عصر

رجل عاش مرد شبانگاه خورنده و آهنگ کننده

عاشیة شتر در شبانگاه چرنده و فی المثل العاشیة تهیّج الآبیة ای اذا رأت التی تابی العشاء التی تعشی تعشت معها

عشاء کسماء طعام شبانگاه اعشیة جمع

اعشی کاحمد شب کور و آن که شب روز نه بیند یا نابینا و المذّکرنا پر اعشوی و اعشی باهله لقب عامر بن و اعشی بنی نهشل اسود بن جعفر و اعشی همدان عبد الرحمن و اعشی بنی ابی ربیعه و اعشی بنی طرود و اعشی بنی الحرمازی و اعشی بنی نسد و اعشی بنی عکل کهمس و اعشی بن معروف خیثم و اعشی بنی عقیل و اعشی بنی مالک و اعشی بنی عوف ضابی و اعشی بنی صورت عبد الله و اعشی بنی خلاد سلمه و اعشی بنی قیس ابو بصیر و اعشی تغلب شاعران اند و غیر ایشان از عرب بالضم کرد بویات

عشواء کصحراء مونث اعشی و شتر ماده که پیش خود نه بیند و خبط خبط عشواء یعنی کرد کاری را از غیر بصیرت و یقال رکب عشواء اذا خبط امره علی غیر بصیرة و فلان خابط خبط عشواء کذلک فی الاصل

ونوعی از خرما است یا خرما بنی عشوان بالضم نوعی از خرما است یا خرما بنی

عشیان بالفتح طعام شبانگاهی خورنده

عواشی شتران و بزان شب چرا کننده

ن عشی الیها و الیها عشوا و عشوّا ونشبیدا تو آورد در شب از دور دید آتش را و آهنگ وی شبان نمود و عشو طعام شبانگاهی خوردم و عشاه عشوا و عشیا طعام شبانگاهی خورانید او را عشو در شب قصد کردم هذا هو الاصل ثم صار کل قاصد عاشیا و عشو عنه ای صددت عنه الی غیره و منه قوله تعالی و من یعش عن ذکر الرحمن عشوت الیه را مثله بسوی آن

ض عشی الابل شب چرانید شتران را و عشی فلان مانند نابینا کرد کاری را

س عشی علیه عشی شکرد برهی و عشیت الابل شبانگاه چریدند

اعشاء عشاء خورانیدن و بخشیدن

عشی الطیر تعشیة آتش افروخت زیر آشیانه تا مرغان کور کردند و شکار کرده شوند و عشاه طعام شبانگاهی خورانید آن را و عشی الابل شب چرانید شتران را و عشی عنه نرمی و ملاطفت نمود بر وی و یقال عش ولا تغتر

تعشی طعام شبانگاهی خوردن

متعشی تغابی است آن و شکو شدن و منه ازا قیل لک تعش قلت مابی تعش ولا تقال ما بی عشاء

تعاشی شبکوری نمود نادانی

اعتشی النار و بها بشب از دور دید آتش را و قصد و شبی آن نمود و نیز اعتشاء شبانگاه سیر کردن

استعشاء سرکشته یافتن او را

و استعشی نارا ای اراد و شبی آتش را

باب العین فصل الصاد

ع ص ب

عصب بالفتح درخت پیچید و پیچیدن و نوعی از برد واحد و جمع در وی یکسان است و نوعی از ابر سرخ کرد درخشان سال حادث کرد و کرد بیه قومه عصب القوم و بو و درخت پیچید ونیز عصب بالفتح پیچیدن و تافتن و پوشش و ضم نمودن و فراهم آوردن شاخ شتر و درخت ابعد تا برگهای آن ریخته شود و بستن خصیه نکو و کبتر چندان که تنک کشیده بیفتد و مرغ کیه این آنی و بستن مرد و ران ناقه جهت دوشیدن و چرکها که بر بیخ دندانها از غبار و مانند آن و عصابه سر بستن و کرفتن پیچیدن چیزی را و خشک شدن آب بر دندان از تشنگی و جوان و اظهار کردن

کردن تو عصب القوم بفلان ای استکفوا حوله و لازم کرفتن چیزی او قدرت یافتن بر چیزی و ساکن کردن لام مفاعلتن در عروض بحر وافر زد کردن چو جزو را بدان جهت بسوی مفاعیلن و الفعل من ضرب فی الکل

عصبة بالضم از ده تا چهل عدد از مرد و اسپ و مرغ و چیزی که آنرا کبر درخت باخار پیچید شود و با پیچاده کرده نشود و منزلی است غربی مسجد قبا و محراب منبر که معظم نیز تا مندان را

عصبة بالکسر هیئت عمامه بستن

عصب محرکه پی مفاصل در پیچک چیر کر پیدکان قوم عصبة یکی اعصاب جمع

عصبة محرکه پسران و خویشان نرینه از جانب پدر و سمی وارثة الرجل لابیه و بنیه عصبة لانهم عصبوا به ای خلطوا به فالاب طرف والابن بطرف والعم جانب والاخ جانب و قوم مرد که جهت او تعصّب کنند و آنانکه وارث شوند بی تخصیص از خویشان بسبب النسب از غیر پدری و پسری و اما ذوی الفرائض آنان که حصّه ایشان مقرر نباشد و آنچه باقی ماند بعد حصّه فریضه بگیرند عصبات جمع فی الکل

عاصب سخن کرسنه که از سنگ از سنگ بر کرسنه باشد و افق عاصب افق سرخ غبار ناک

عصاب ککتاب نام کوهی و نیز عصاب پنجه کرفتن چیزی را و آنچه بدان ببندند بسته شود چون سر و نیز سر بند و رسن که زانهای ناقه را ببندند برای دوشیدن

عصابة بالکسر نوعی از ابر سرخ که در درخشان سال حادث کردد ونیز عصابه آنچه بدان ببندند شود و سر بند و دستار و آن ده تا چهل عدد از مرد و اسپ و مرغ عصائب جمع

عصیب کامیر شکم با روده‌ها در پیچیده و بریان کرده اعصبة و عصب جمع و یوم عصیب روز سخت کرم یا روز سخت

عصیب کزبیر جای است بلاد مزینه

عصوب بالفتح چرک ناکی دندان از غبار و بجوان و ناقه که نمی پایستد و دوشیده نشود و زن نشت صورت یا زن سبک سرین

عصبا کشداد ریشه برود و نیز عصبا و حسن بن عبد الله بن عصبا محدث است

یوم عصبصب کسفر جل روز سخت کرم یا روز سخت

معصوب سخت کرسنه و شمشیر لطیف و سخت کوشت و رجل معصوب الخلق مرد نیک خلقت استوار و کبش معصوب فحیقا خایه برآورده ونیز معصوب جزوی از اجزای شعر که خامس متحرک آن را ساکن کنند پس مفاعلتن بسوی مفاعیلن رد شود کقول عمرو بن معدیکرب

اذا لم تستطع شیئا فدعه و جاوزه الی ما تستطیع

جارتیه معصوبة سخت پیکر و لاغر

ض س عصب القوم بوا هم امدند و عصبت الابل بالماء کرد کرد بیدند و فراهم امدند بر آب

س عصب اللحم پی ناک شد کوشت

اعصاب کوشش نمودن در چیزی معصب کمحدث آنکه کرسنه باشد از کرسنگی و مرد بینا مند و مردی که شتران او ان خشکسال از ره باشد

تعصیب عصابه بر سر بستن و کرسنه داشتن و هلاک کردن و مهتر کردانیدن و میراث عصبه کردانیدن بر کبی

تعصّب عصابه بر سر بستن و عصبیت کردن و دعوی عصبیت نمودن و قناعت نمودن بچیزی و راضی شدن بان و میان بستن از کرسنگی

اعتصاب بالشی اعتصابا صبر کردن و خوشنود شدن بچیزی و اعتصب القوم عصبه عصبه شدند قوم و اعتصب التاج بثت نخد تا مرا نابود شد و اعتصب بالتاج کلاه را بر نهاد و اعتصب بالعمامة کذلک

اعصوصبت الابل کوشش نمودند در سیر و اعصوصب القوم فراهم امدند و عصابه و جماعت شدند و اعصوصب الشر سخت کردید و کذا العصبوصب الیوم

انعصاب سخت شدن

ع ص ج

عصابج کعلابط والتاء مثلثة سخن و درشت و سطر فربه

ع ص ج

آعصج مرد بیموی سبلت و سنان زد و ده

ع ص د

عصد بالفتح آب مرد

عصد بالکسر و بحرکه کوهی است در رامجیر

عاصد شتر که وقت مردن کردن پیچد بسوی سر و وی

عصید کفیفیق بنای که حلوا است ونیز عصیدة لقب کرم است

عصیدة کبیر شهم شیر وانبه نده و لقب حذیفة بن بدر یا لقب حصن بن حذیفة

یوم عصود کشتر ول روز دراز

عصود کفر شب دراز یا بلیل اندام و زرکب عصوده بر سر خود رفت

رجل عصواد بالکسر مرد سخت دشوار خوی و کذا امرأة عصواد و صاحب بدی و شر و فالعصنم العصواد القلیلة اللحم من النساء و وقعوا فی عصواد بالکسر کرد مده مانده و هلاک کننده شتران و وقعوا فی عصواد یعنی در بزرگ و سخت افتادند عصاود جمع

عصودة مرا باد کردن و کشتی نمودن

عصابیه بالفتح شکان و ابر سطبر در هم پیوسته و سر در هم افتاده یقال لجأت الابل والخیل عصابیه اذا رکب بعضها بعضا و تار یکی نیز و پر نور و عصابیه الکلام ایضا پیچیده باشد از کلام و قوم عصابیه ان عصابیة للوی کروه در هم پیوسته هم اتران خود را

ض عصد عصدا بالفتح پیچیدن او را و عصد المرأة کاع ان را و عصد فلانا ثم کی نیز ازا بر کار دی

س ن عصدت الابل عصودا بمردند شتران

آعصید بی چیزی رسیل الامر عاء ب مراد خود چنانک کشتی بدیم

اعصاء بیچیدن

تعصود اوا از کردن و کارها نمودن

ع ص ر

عصر بالفتح روزنه شب و روز

نامرخ شدن آفتاب بسرخی و بامداد و شبانگاه و نماز پیشین و فی الحدیث صلوة العصر حین صار ظل کل شیء مثله وقال ابو یوسف و محمد آخر وقت الظهر ان یصیر ظل کل شیء مثله ولا یکون ذلک وقتا للعصر حتی یزید الظل اقل زیاده و نبذلن و کره و قبیله و باران ریزان و عطیه و کریم العصر بزرک نسب

عصران شب و روز و بامداد و شبانگاه و نماز پیشین عصر

عصرة بالفتح درختی است بزرگ

عضر بالکسر کوهی است میان مدینه و وادی فرع

عصر بالضم جای پناه و رهائی و روزگار و یقال لجاء لکن لم یجی لعصر ای لم یجی حین المجی و ما نام لعصر ای لم یکد ینام

عصرة بالضم پناه و رهائی جای و یقال هؤلاء موالینا عصرة یعنی نزدیکان ما

عصر مثلثه و بضمتین روزگار عصور بالضم و اعصار و اعصر بالفتح و ضم الصاد و عصر کصبور جمع و نماز دیگر

عصر محرکه پناه جای و جای رهائی و کرد و منه الحدیث مرت امرأة متطیبة لذیلها عصر و بنو عصر قبیله است از عبد القیس ازان است مرحوم عصری

عصرة محرکه غبار نیز

عصیر کامیر شیره انگور نفشاردن بر آورده باشد از آب مایع و نخوان

عصا بالکسر غبار نیز و کند و روشنائی است در یمن و یروی جلبة علی عصیا من الدهر یعنی فی قحط

عصا بالضم آنچه نفشاردن بر آید مانند آب و مایع و جز آن

اعمار بالتاء مثلثه و تیز عصاره انچه مانده از ثفل و جز آن کریم العصار مرد سخی و مقبول

اعصار بالکسر گرد باد و باد که برانگیزد ابر و رعد و برق را یا باد انتشار دار و فی المثل ان کنت ریحا فقد لاقیت اعصارا در حق شخصی گویند که با قوی خود ملاقی شود و باد سخت کرد ابر و غبار جمع

عصار کشداد شیر بلغم انکور و جز آن

عواصر بالفتح سه سنک که بدان انکور فشانده شود

عوصر کجوهر جائی است

عوصرة کجوهره نام مردی

عیصر کقیصر نام جائی

عنصر بالفتح نام موضعی است

عنصر کقنفذ و بفتح الضاد بیخ و اصل و حسب عناصر جمع

عصنصر کمزنفل کوهی است

تعصر یا اعصر کعضر پدر قبیله از آن قبیله است باهله

رجل کریم المعتصر کمقعد مرد کریم و فیه سوال از وی

معصرة کمقعدة فشاردن جای

معصر کمنبر آنچه در آن شیره انکور فشارند بفارسی چرخشت کویند معصرة مثله

معصار آنچه در آن چیزی فشارند تا فشارده شود

معصور فشورده

ض عصر الطینة عصر لعطا دادن را و عصر العنب و نحوه فشاردن را یا عصر بدست خود فشوردن چیزی را و نیز عصر باز داشتن و پناه گرفتن و منه قوله تعالی فیه یغاث الناس و فیه یعصرون ای ینجون و هو من العصرة للنجاة

و قیل یستغلون و هو من عصر العنب و غیره و یعصرون ای مطرون و رسن و دوشیدن شتر و جز آن

معصر کمحسن دختر بکه برسیده و حیض نزدیک باشد معاصر و معاصیر بفتحهما جمع

معصرات کمحسنات ابرها یا ابر باران یا ابر بسیار باران یا بادها انگیز

اعصر القوم اعصارا بمجهولا باران رسیده شدند و نیز اعصر درآمدن در عصر و بجوانی رسیدن دختر و رسیدن حیض درآمدن و نزدیک بیستسالگی رسیدن یا بچه آوردن یا حبس کرده شدن دختر و قت حیض و غلام و خوشه براوردن کشت

تعصر فشرده شدن و پناه گرفتن کسی

معتصر مبنیا للفاعل قضا حاجت کننده و انکه او را بول و غایط تنک کرفته باشد

معتصر پیری و عمر و بقا و پناه جای و رجل کریم المعتصر مرد سخی و قت سؤال

اعتصار فشاردن انکور و جز آن بذات خود یا فشارده شدن برای او و عطاء نیکو دیجستن و قضای حاجت کردن و شیره ساختن و برسر طعام کردن کالوماند اندک اندک خوردن تا کوار اندو فرو برد طعام را و بیرون آوردن مال از دست کسی بجهت تاوان یا غیر ان و فسخ کردن و باز داشتن از نکاح و جز آن و باز داشتن مال از کسی منه الحدیث یعتصر الوالد علی ولده فی ماله ای یمنعه ایاه و یحبسه عنه و پناه گرفتن

و فی الحدیث امر بلالا ان یؤذن قبل الفجر لیعتصر معتصرهم اراده قضای حاجت کرد پس اذان کنایه نمود

انعصار فشارده شدن تو عصرت العنب فانعصر

ع ص د

عصد بالکسر مرد دشوار خوی و امر بزرگ و دشوار لغتی فی عصر

ع ص ص

عص بالفتح بن هر چیزی و بیخ و نژاد آن

عصعص کقنفذ کوشت آلیت و گوسپند یا بن دم و استخوان دمغزه و دران لغات است عصعص کعلبط و حبحب و عصصر کادرد و زبرج

عصعوص کعصفور و مرد کم خیر و دشوار خوی و کرد اندام استوار خلقت

عصعصة کدحرجة دوری و ددن تا کی بن دم

عصنصی محرکه متصور است و نرم

ض عض عصا سخت کردید و درشت شد

تعضیص سیتهیدن بر غریم

ع ص ف

عصف بالفتح سبزه و برك كشت و گاه و منه قوله تعالی کعصف ماکول ای کزرع قد اکل حبه و بقی تبنه او کورق اخذ ما کان فیه و بقی هو لا حب فیه او کورق اکلته البهائم او کحطام النبات لتکسره

عصفة المز بالفتح بوی شراب

عصیفه کسفینه برك فراهم مجتمع شده که در میان وی خوشه باشد

عاصف مایل و خمیده سرچه باشد منهم عاصف تیرکج

و مایل از نشانه و بیخ عاصف باد سخت و یوم عاصف روز با باد تند و هو فاعل بمعنی مفعول کقولهم لیل نائم

عصوف کصبور باد تند و ناقه

عصوف شتر ماده شتاب رو و کذا ناقة عصوف شبهت بالریح و تیر کجرو می

عصافة کثمامه آنچه بر افتد از خوشه از برك و کاه

ن ض عصفه عصفا بالفتح تا رسیده درود کشت

ض عصفت الریح عصفا و عصوفا سخت و تیز باد و عصف علی اکسب کرد بجهت اهلها و عصف الحرب بهم برد و هلاک کرد ایشان را و عصف الشیء خمید و عصف بالشیء بشتافت و سرعت نمود

معصف کمحسن باد تند معصف بالتاء مثله و مکان معصف جای بسیار کشت و کاه نال

اعصاف ابر آوردن کشت و سخت زبیدن باد و هلاک کردن و هلاک شدن یقال اعصف الرجل ای هلک و بشتاب رفتن اسب کرد انگیزا کرد چاه کندن شتران بحیتر جر ضراب

اعتصاف کسب کردن

ع ص ف ر

عصفر کقنفذ گیاهی است که کوشت درشت از زردوزم سازد و تخم آن را قرطم نامند و دانه مرغ

عصفری بالضم منسوب بالشیخ محمد بن یوسف برادر حجاج از نسل حرون است

عصیفرة مصغرا گل خیر و زرد شکوفه

عصفور بضم العین و الفاء

کنجشک عصفورة شونث کوشتان بتخصیص ماغ را ذ فوه مجامعت و فتح فالج و القوه بجهیل و کباب زنبیک شتا و دماغ از باعسل نهار زختن بواسیر را نافع و ملح زوج جوانت دارهوده که از طراف چوبها بالا که جمع شود یا چوبهای بالا انکه سرهای اخشا بدان بندند و چوبی که بسرها الانها با زبسته کرد دو اصل رویید نکا موی پیشانی و استخوان برآید در پیشانی اسب و پایه ان مغز سرکه در میانش پوستی است که از فم جدا دارد آن را و سفید با بیک خرد یخته از غرة اسب عصفور الافتا چوب است که در بنیاد شاکنه بندند و کتاب و بیخ کشتی و باد شاه و مهتر و عصفوران دو استخوان از دو طرف دو اسب

عصفوری منسوب اشتریست دو کوهان

عصافیر بالفتح درختی است منتهی بجز آن مثل و مرار را دو رنگی است مانند عصیا و در یاری بسیار مینشود و یوقت عصافیر بطنه یعنی کرسنه کردید و عصافیر القتب میخهای بالا شتم و عصافیر المنذر شتران نیکو و نجیبی که پادشاه نعمان بن منذر را بود

ثوب معصفر جامه نیکین عصفر ثوبه رنک کرد جامه را بعصفر

تعصفر الثوب رنک کرفت بعصفر و تعصفرت العنق کج شد کردن و مایل کردید

ع ص ف ق

عصافیة بالفتح و تخفیف الیاء

شور و غوغا و خروش عصفیا بالمد مثله

ع ص ف ل

عصفول کعصفور مرغی

عصافیل کرد باد ها

ع ص ل

عصل محرکه سخت و کج کردیدن و عصل بالکسر عصال

جمع و کیاه دبلی الواحدة بهاء و زرده است در بن دم اسب تا کوشت بالای آن رسیده باشد و کجی با صلابت و سختی و الفعل من سمع و درختی است که بخورد ان شتر را شکم روان شود و کرفتن دندان و ساق

عصل ککتف کج با سختی و صلابت و کج دم

شجرة عصلاء درخت کج

غاصل تیر درشت

عصال ککتاب کج و تیر کج و موضعی است

اعصل کج با صلابت و سختی

عصال بالکسر جمع و کج ساق و دندان کج و ملازم چیزی و مایل و خمیده بر چیزی عصل بالضم جمع و نیز سهام عصل تیرهای کج

امرأة عصلاء که عضو آن زن بی کوشت

عصل کقنفذ موضعی و زمین است کدان نیامه بصره میرود و یقال الینی عصل لحذف طریق العنصلین و بسیار دشنی غضنفر کجندب و عصلاء بالضم و ضم الصاد و فتحها مثله و مشهور باسقال و بفصل الفارست

عناصل جمع نافع است بجهت داء الثعلب فالج و شرکان جهت سر فرکهنه و ناسور و خنخر معیدو مفوی اندام سست

معصل کمنبر سخت کیر بر غریم

معصال بالکسر عصا سر کج

بابان شاخهای درخت را کیرند و چوکان معصیل کقندیل مثله

ن عصل خمید و عصل العود کژ کرد انید چوب را و اکج کیژ سرشی باشد فعلش از سمع اید

معصل کمحدث مرد تیر اندازی که آن را کژ کرد و تیر که پیچان رود در هوا

تعصیل درنگ کردن و درشتی چیزی کج نمودن

اعصیلال عصا بسنک کرنیز

ع ص ل ب

عصلب کقنفذ تو انا درشت اندام بزرک جثه عصلبی منسوب و عصلوب کعصفور مثله و کقنفذ دراز بالا مضطرب خلقت

عصلبة سخت خشم

ع ص ل ج

عصلج کعملس مرد کج ساق

ع ص ل د

عصلد کجعفر درشت سخت عصلود کزنبور مثله

ع ص م

عصمة بالکسر کردن بند و پیل و نیز عصم کعنب جمع اعصم کافلس و عصمة بالتحریک جمع الجمع اعصام جمع جمع الجمع

عصم بالضم باز بنی مانده اثر حنا و نظر ان خضاب و نشانه ان در دست یا و نیضمان

الاصمعی سمعت اعرابیة تقول لجارتها اعطینی عصم حنائک ای ما سلت منه و بیسیک بازو امو مانندان اعصام جمع و ملغات انست بهین مرسی نبیدا و کوهی است مرهذیل را و از ان تالا است

عصمة بالضم سپید بازوی

امو ماننده‌ان و سپید شدکی
دنت و پای امو و نیز کوهی است مض
است و حیل و سلقه که در کردن
سک باشد اعضا جمع
عضا کتاب حلقه که در کردن
سک باشد اعضا جمع
عصا کتاب بند مشک و
دوال که بوی بر دارند مشک را
و سره و جای بازیک طرف
دنبا اعصمه جمع و نام ابن
شهنبر و نام حاجب نعمان بن
منذر و منه قولهم ما وراءک
یا عصام و فی المثل کن عصامیا
ولا تکن عظامیا یعنون به
قوله نفس عصام سودت عصاما
وعلمته الکر والاقداما و رسن
محکم بر تشبیه و مشک شتر بند
تا سپس زده و رسن دلو و مشک
و آب بستن آن که بدان بسته
و دسته او ند که بدان او بر زند
اعصمه و عصم کتف و عصما
علی لفظ واحد جمع
عصیم کامیر خوی و چرک و کمیز که بر ران
شتر خشک کرده و موی شبانه
کرنیز پشم بعد ریخته شدنش
بر آید و بقیه هر چیزی دباغت
مانند اثر حنا و قطران و خضاب
و جزان بر دست
عصیم کزبیر نام مردی
عصیمة کجهینة از اعلام است
عصوم کصبور بسیار خورنده
عیصوم بالفتح مثله
عاصم موضعی است ببلاد هذیل
و اعراب از بنی عبد الاشهل
و اطراب دیگر و نیز نام دو
وادی است از وادیهای غیقو
و عاصم بن ثابت حمی الدبر و عاصم
بن سفیان و عاصم بن عدی صحابیان
اند و عاصم بن عمر خطاب خواهر زاده
عاصم بن ثابت و عاصم بن مبله
عاصم بن حمید و عاصم بن بهدله

و عاصم بن ضمره و عاصم بن عبد
الله و عاصم بن عمر و نابعیان و
عاصم بن کلیب و عاصم بن محمد از
محدثان و ابو عاصم پنت
سکباج که نان خورش است
و قوله تعالی لا عاصم الیوم من
امر الله یجوز ان یراد لا معصوم
و لا ذا عصمة
عاصمه نام مدینه
عاصمیه دهی است نزد راس
عین
اعصم بالفتح اهو و بز کوهی که یک
دست یا هر دو دستش سپید باشد
و تمام اندام سیاه یا سرخ باشد
عصماء مونث و نام مردی
و غراب اعصم زاغ سرخ یا دو سرخ
منقار یا زاغ که در بال او پر
سپید یا زاغ که پر یک هر دو
بال او سپید باشد
عواصم علی الجمع بلادی است و
قصبه آن انطاکیه
معصم کمنبر جای یاره از دست
نام مردی و کلمه است که بدان بزرا
در وقت دوشیدن خوانند
و گویند معصم معصم مسکنه
الاخر
معصوم از نامهای عربان است
ض عصم عصما بالفتح و رزیل
و عصم عصمه بالکسر باز داشت
و نگاه داشت از گناه و جزان
و عصم الیه چنگ در زد بوی
عصم القربه عصام ساخت مشک
را و عصمه الطعام باز داشت
او را از گرسنگی و نیز عصمه باز
داشتن از گناه و خوف کبرا
س عصم الظبی سپید کردید
دست وی
اعصم بهلالا عصاما گرفت
دامن وی را و اعصم بالفرس کرم
یال اسب را و اعصم بالبعیر برجز
شتر دست زد و اسوار گرفت

و نیز اعصام عصام ساختن جهت
مشک و قرار و ثبات نکرفتن بر
اسب و بعصام بستن مشک را و
بر دخل یا زین چیزی ساختن که
راکب دست بروی زند تا نیفتد
و دست در آن زدن از خوف
افتادن و ملازم یا رود ریق
خود بودن
مستعصم از اعلام است و
مستعصم بالله لقب ابو احمد
منصور بن مستنصر سی و هفتم
خلیفه عباسیه
اعتصم بالله باز ماند از گناه بامید
لطف پروردگار الهی
استعصام دست زدن سوار
از خوف بر اسپ جهت گرفتن ساز
و باز داشتن
معتصم نام مردی و معتصم بالله
لقب ابو اسحق بن هرون الرشید
هشتم از خلفای عباسیه
اعتصم بالله باز ماند از گناه
بامید لطف پروردگار و
نیز اعتصام چنگ در زدن و
قوله تعالی و اعتصموا بحبل الله
جمیعا ای تمسکوا و دست زدن
سوار بر چیزی که بر دخل و زین
جهت گرفتن سازند
انعصا باز ایستادن از
گناه و مخافت
ع ص م ر
عصمور کعصفور چرخ چاه
یا دلو آن
ع ص ن
اعصن الامر اعصانا کج کرد
و دشوار گشت کار
ع ص و
عصا بالفتح چوب و چوب دستی
مونث است و منه قوله تعالی هی
عصای اتوکؤ علیها عصوان
تثنیه اعصی بالفتح و اعصا
بالمد و عصی بالضم و بالکسر

و تشدید الیاء جمع و دنبال دو
استخوان ساق و مغز و سر بند
زنان و گروه مسلمانان و شق
العصا خلاف و ز زیدن جماعت
از اسلام و منه توفی الخوارج
شقوا عصا المسلمین ای اجتماعهم
و ائتلافهم و فی الحدیث ایاک و
قتیل العصا ای ایاک ان تکون
قاتلا او مقتولا فی شق عصا
المسلمین و انشقت العصا
ای وقع الخلاف و القی عصاه
رسید بجای خود و اقامت
کرد یا میخ در زمین فرو کوفت
و خیمه زد و انه لضعیف العصا
یعنی نیکو چراننده شتران است
و هو لین العصا یعنی او مهربان
و نیکو سیاست کننده شتر
است یا سست سیاست کننده
رننده شتران در او لا ترفع
عصاک عن اهلک یراد به الادب
ای لا تدع تادیبهم و هو لا یضع
عصاه عن عاتقه یعنی همواره
اهل خود را ادب دهد یا بسیار
در سفر میباشد و نیز عصا
نام اسپان است و اسب جذیمه
الابرش و منه المثل رکب العصا
قصیر و هم عبید العصا ای
یضربون بها
عصیة کسمیة مادر اسب جذیمه
و منه المثل العصا من العصیة
ای بعض الامر من بعض
عاصی رودی است که نزد انیتید
و شتر کره یا بچه یا از مادر رونما
مرده و هرجات که نامش میبا
و آن معلوم است لقب صلعبا
فانه کان لا یسقی الا بالنواعیر
عضوة کقنفذة و یفرع عنها
مکتول نوی عصیته بالکسر
مثله و ذکر فی ع ن ص
ن عصاه زد وی را بچوب
دستی و عصا بسیفه عصا

مقصوا شمشیر زد او را بضرب
چوب دستی و در این معنی از
سمع نیز آید یا در ضرب شمشیر
عصوت بالسیف و در ضرب
عصا عصیت بالعصا گو شد
یا عکس آن یا هر دو لغت هر دو
معنی مستعمل است و عصو
چیره شدم بروی در نبرد عصا
و عصوت الجرح بستم آن را و
عصوت القوم فراهم آوردم
قوم را بر نیک باشد یا بد
س عصی بالعصا ساخت
عصا را و عصی بسیفه عصا
بالقصر مانند چوب دستی
کرفت شمشیر را
اعصی الکرم اعصاء بر آمد
چوب انگور و بار نیاورد
اعتصی الشجرة عصا بر یدان
ان یعتصی بالسیف عصا
ساخت شمشیر را و نیز اعتصا
تکیه کردن بر عصا
معاصاة نبرد کردن بعصا بقیاس
عاصیت فعصوته ای ضاربته
بها فغلبته
تعصیه عصا دادن کسی را
ع ص ی
عصیان بالکسر نافرمانی خلاف
طاعت و بیفرمانی کردن
عصی بکسر تین استخوانهای
بال
عاص نافرمان
ابن ابی عاصیة حباجتیانی
است
عصی کغنی نافرمان
عصیة کسمیة بطنی است از
سلیم و فی الحدیث عصیة
عصت الله و رسوله
ض عصی عصیا بالفتح
و معصیة کمجلسة نافرمانی
نمود و منه الحدیث من لم
یجب الدعوة فقد عصی ای

دعوة العرس فان الاجابة ولجته
لا علان النکاح قال البغوی
التشدید فی الحضور و اما الاکل
فغیر واجب بل یستحب ان لم
یکن صائما
معاصاة نافرمانی کردن
تعصی الامر دشوار و در پیچان
شد کار
اعتصت النواة سخت کردید
استعصی علیه گناه جست
باب العین فصل الضاد
ع ض ب
عضب بالفتح شمشیر یا شمشیر
بران و مرد تیز سخن چرب زبان
و کودک حنزد سر و کوساله
شاخ بر او زده و نیز عضب
بریدن و دشنام دادن و
گرفتن و زدن و طعن کردن
و ضعیف کردن و باز گشتن
و کهنه کردید و ناقه و گوسپند
را عضبا کردانیدن و الفعل
من ضرب
اعضب کاحمد مردی یاری گر
و کوتاه دست و برادر مرده و
مرد بی برادر و تنها که هیچکس
نداشته باشد و نیز اعضب
نوعی از ضربات عروض در
مفاعلتن که آن را خرم کنند
و آن اسقاط میم است پس فاعلتن
شود و نقل کنند بسوی مفتعلن
و کبش اعضب نکه گوش شکافته
عضباء شتر ماده گوش شکافته
و گوش اسب که بریدگیش از ربع
گذشته باشد و گوسپند
مغز شاخ شکسته و لقب ناقه
رسول صلی الله علیه و سلم
یا آن که شکافته گوش بود
رجل عضاب کشداد مرد بیلد
دشنام دهنده
معضوب سست و بر جای مانده

س عضب عضبا اشکسته
شکسته گردید شاخ آن و
شکافته گوش شد
ک عضب الرجل عضوبا و
عضوبة بضمتهما چرب زبان
گردید و عضب السیف تیز
گشت
اعضب شاخ شکستن گوسپند
را و گوش شکافتن ناقه را
مونیا ضیتی یعنی رد میکند
ع ض ب ل
عضبل کجعفر سخت و رست
ع ض د
عضد بازو که میان مرفق و
کتف باشد و در این شش لغت
است بالفتح و بالضم و بالکسر
ککتف و ندس و عنق و فتحتین
عضد یعنی شکست هر اهی
اعوان او را و جدا کرد ایشان را از او
ایشان و نیز عضد بالفتح
ناحیه و کرانه و یاری کرده و مدد
کار و ناصر اعضاد جمع و نیز
اعضاد الحوض سنگها و بنا
که گرد اگرد چهار اطراف بر آید
و کذا اعضاد الطریق و غیره و
نیز عضد ایجاد درخت بریده
شود
عضد محرکه درخت بریده
و بیماری است در بازوی شتر
و درد بازوی ستور
عضدیة محرکه مشدده الیاء
ابل است شتر فیه
عضد ککتف آن که نزدیک
دو بازوی حوض باشد و درد
مند بازو و خرکه ماده کان را
از اطراف و جوانب فراهم آورده
باشد
ید عضدة کفرحة دست که
بازویش کوتاه باشد
عضدان بالضم قلعه است
بیمن

عضیده کامیر رسته خرما بن
عضدان کغربان جمع و خرما
کرد دست بوی رسد
عضیدة الظهری کجهینه
محدثات است
عاضد بجانب ستور دوند
و شتر که بازوی ناقه کیرد و خواند
و خر که مادیان را از اطراف و
جوانب فراهم آرد و عاضدان
دو رسته خرما بنان بر دو لب
جوی
عضاد کسحاب کوتاه بالا از
مرد و زن و سطر بازو
عضاد کتاب بازو بند و
آهنی سر کج مانند داس که بدان
بدان شاخ درخت و ابرشم
فرو کشند و داغ بازوی شتر
عضادة الشئ بالکسر جانب
آن چیز و عضادتا الباب دو
بازوی در
غلام عضاد کغراب کوتاه تا
میانه خلقت و امراة عضاد
علی النعت و الاضافه زنیکه فربه
و درشت بازو و امراة عضاد
مثله
رجل عضادی مثلثه منسوبا
مرد بزرگ و سطبر بازو
آعضد با بیک بازو و آن که
یک بازوی او کوتاه باشد
یعضید کیبرین تره است
که آن را طرخشقوق نامند
معضد کمنبر داس درخت
و بازو بند و سیفی که نیز
داشته شود بد درخت بریدن
معضدة کمکنسه همیان
ددم
معضاد بالکسر بازو بند که
است که قصابان بدان استخوان
برند و آهن بر بازو بستند تا آن
دوال و مانند آن و سیف
که خوار داشته شود بد درخت

بریدن

ن عَضَدَه یاری داد ویرا و مدد کرد و نیز بر بازوی وی زد و عُضِدَ بجهول دردناک کردید بازوی او و نیز عضد خسته کردن پالان بازوی شتر را و امدن دکانیبا از جانب اعضا انها و کرد کردن ان را دیر بازو بستن چیزیرا و سخت قوی بازو شدن و بازو کرفتن نشاندن کشن ماده را

ض عَضُدَ الشجرُ بریدن درخت را مَعضُود نعت ست ازان

س عَضِدَ الابلُ دردمند بازو کردیدند شتران

اِعضاد بجیب و راست فتن تیر یقال رمی فاعضد

مُعضِد کمحدِث عون خرما که از یکجانب برسید نزدیک شده باشد مِعضَدة بالتاء مثله

مِعضَد کمنظم جامه که علم بر بازو دارد

اِبلٌ مُعضَّدة بالتاء شتران بازو داغ کرده

تعضید بجپ و راست رفتن تیر

مُعاضَدة باهم یاری نمودن

تَعاضَدَ القوم یاری نموده دیکر را

اِستعضاد درخت بریدن و میوه چیدن

مُعتضَد داد خواه و مُعتضد بالله لقب ابو العباس احمد بن موفق شانزدهم خلیفه عباسیه

اِعتَضَدتُه اعتضاداً ای یاری داشتم او را و اعتضدتُ به یاری خواستم ازوی

ع ض ر

عَضر بالفتح بطنی است از یمن

عَضرة بالتاء خبر تو سمعت عضرة ای خبرا

عاضِر بازدارنده

ن عَضَرَ بکلمة اشکار کردن آن را و بر زبان آورد

ع ض ر س

عَضرَس کجعفر کورخر و نیز مار و یخچه و فی المثل ابرد من عضرس و آب سرد و شیرین و برف و برای که صبح بران تری باشد و برک چسپیده بر سنکریزه در زیر آب و کیاهی است سبزی ان به سپیدی زند و سخت بر دارد ترکرا و یکیر عُضارس بالضم مثله ج الکل و جمع عضارس عَضاس بالفتح است کالجوالق و الجوالق

عضرس کزبرج درختی خطی و آب بینباده

ع ض ر ط

عضرط کزبرج و جعفر میان دو خصیه و در خلفه در بر و سرین یا استخوان برامد بالا در و خط کزاکیر تا در است و فلان اَهلَب العضرط ای کثیر الشعر بها

عُضروط کعصفور نوکر که فقط بالطعام شکم خدمت کند و مزدور عضارط کعلابط مثله عضاط و عضاریط و عضاریط بالفتح جمع و ناکس و خادم و بندنبال کوه ونده عضاریط جمع و نیز عضاریط بالفتح رکهای میان کوشت پاره بغل

عُضروط کعصفور کلو و آن سر هنده است چسپیده بحلقوم دراز سرخ سپید شکم و مزدور و خادم و بندنبال کسی دونده

عِضارِط بالضم و تشدید الیاء کرسنه و بزم کون

ع ض ر ف ط

عَضرَفوط بالفتح و ضم الفاء کرمکی است سپید نازک که بنان انکشتان نازدانشبیه دهند یا کرتنه نرکه از دو آب دیوانست عضافد بالفتح و عضرفوطات جمع عُضیرف و عُضیریف مصغران بحذف خاس

ع ض ز

ض عَضِزَ عضزا بازداشت و خایید اولا یعرفها البصریون و هو بنا مستنکر

ع ض ض

عضّ الزمان بالفتح سختی روزکار وکذا عضّ الحرب و هما بالظاء و عضّ الاسنان بالضا

عُضّ بالضم خمیر کشتر رانان خورش دهند و سپسته جو و کنجد بی امیغ و خسته شکسته و سپسته درخت سطبر باقی مانده در زمین یا خسته شکسته و خمیر و جو و هیزم خشک کلان فراهم اورده و کیاه خشک و نوعی از علف ستور چون خرما کونه و کنجاره و جزان

عِضّ بالکسر بدخوی و فصیح سخنور و زشت و حریف و نوانا بر چیزی یقال فلان عِضُّ سفر و عضّ مال یعنی سخت ورزنده و توانا بر سفر و نیکو دارنده مال و نیز زن و مرد سخت و زیرک و رسا عُضوض بالضم جمع و منه الروانیه الا ثم یکون ملوک عضوض و درخت خاردار دیا درخت طلح و عوسج و سلم و سیال و سرخ و عرفط و سمر و شهبان و کنهبل و بضم و کلیکه و کفاده شود

اعضاض جمع

عِضاض بالکسر نبید بن خات برق و دعضل بن حنظله غالبان غریند در رکیها و روزنها ایشان

بِئرٌ عَضوض شتر کشان خورد

اِبلٌ عاضّة مثله عواض جمع

عضیض کامیر قرین و همتا و مرد و کزیدنی

عَضوض کصبور چیزی که کزیده شود و خورده شود و منه ما عندنا عضوض و فرس عضوض اسب کزنده و منه حدیث ابی بکر و ستردون بعدی ملکا عضوضا ای یشق علیکم و یجهد کروکان که زهش بغیض چسپیده باشد و زن تنک کرد بالا و زیرک و زمانه سخت و کزنده و ملک ظالم و ستم رسید و چاه دور تنک سر یا چاه نیپا آب

عُضض کصرد و عِضاض بالکسر جمع

عضاض کسحاب ایچه کزیده و خورده شود در خورد نیع منه ما عندنا عضاض ای مایوکل و درخت کنده و ما ذقت عضاضا ای شیئا

تعضوض بالفتح خرمای است سیاه شیرین تعضوضة یکی و خرمای شیرین که بهجر منسوب است

تعضوضته بالفتح زن تنک فرج و داهیه

عَضّاکغراب بیبی و زید ابو عضاض کرمان مثله

عُضاضی بالضم منسوب به مرد نازک و نرم و شتر علف خوره فربه

مِعَضّ بالفتح ایچه بدان بچسبد زن بند و منه ما له لی هذا الا معضّ ای مستمسک

س و ف عَضِضتُه و علیه به عضّا و عضیضا بالفتح کزیدم آن را با زبان کرفتم و عضضت بصاحبی عضیضا

لازم کرفتم ان را و کذا اعتضضتُ علیه یا عضیض سخت کزیدن و نیز عض نیزک و داهی شدن بو فلان معضوض خدا و نداد شتران عض خوارند

اِعضاض کزانیدن و بشمشیر زدن و خداوند شتران خار و عض خوار کردیدن و دو ناک و بیبا اب کشتن جاه و نا ناک و کثیر العض شدن دبیر و منه الحدیث من تعزی بعزاء الجاهلیة فاعضوه بهن ابیه و لا تکنوا ای قولوا له اعضض ایر ابیک و لا تکنوا عنه بالهن تنکیلا له و تادیبا

مُعضض کمعظم خرکه دیکر خران کزیده باشند او را

تعضیض خار خورانیدن شتر زا و از جاه عضوض ابخورا ان را و با دختر فسوس کردن و دیبا کزیدن لب از خشم و نیک کزیدن

معاضة بهم دیکر را کزیدن

عِضاض بالکسر مثله و نیز عضاض کزیدن اسب کر یکدیکر یقال برسنا لیس من عضاض هذه الدابة و یقال عاض القوم العیش منذ العام ناشتد عضاضهم ای عیشهم و فلان عیش یعنی نیک شکیبا بر سختی زندکانی است

تعاض یکدیکر را کزیدن

ع ض ط

عِضیوط بالکسر کهلیوتن که وقت جماع حدث کند و که انداند

ض عَضَطَ عضطا حدث کرد وقت جماع و تکاشیدن

ع ض ف ج

عضافج کعلابط سخت سطبر پر کوشت

ع ض ف ط

عضفوط کعصفور بمعنی عضرفوط است عیضفوط کحزنبون مثله

ع ض ل ک

عضلک کملس سطبر درشت و کس بزرک پر کوشت و نزن لفا که بفرج و بزرکی وی ملتف شده زاز ... باشد و زن کلان فرج بزرک سرین عضلکة بالتا مثله و نیز عضلکة زن سطبر خلقت ستبر

ع ض ل

عِضل بالکسر مرد زیرک و سخت درشت

عُضَلة بالضم بلا و سختی عضل کصرد و عُضل بالضم جمع یقال انه لعضلة من العضل ای داهیة من الدواهی

عضل محرکة جانی است در بادیه نیستان نا لا و هو بالفتح و کلا عضلان بالضم و الکسر جمع و عضل بن الهون بن خزیمه پدر قبیله است

عضلة محرکة پی یا کوشت درشت و کوشت بازو و ساق و هر کوشت که پر و مجتمع باشد در پی عضل بحذف ها جمع عضلات محرکة مثله

عضل ککتف کنده سر عضلة ناک

عُضَل کصرد موضعیست

عضیلة کسفینة پی یا مرکوشت درشت

بنو عضیلة کجهینة بطنی اند

ذات العُضال کغراب بیماری سخت و عاجز کننده اطبا غالب بر ایشان و حلقة عضال حلقه سخت و استوار و امر عضال کار دشوار

عِضیل کحرش تا کروشوش خوی

ن عَضَلَ علیه تنک نمود و عضل به الامر دشوار کردید بروی کار

س عَضِلَ عضلا عضلة کردید یا سطبر شد بی ساق وی و عضل المرأة عضلا بالفتح و عضلا و عضلا نا بکسرهما ستم باز داشتن ان را از شوی کردن و در ین معنی بتثلیث عین مضارع اید

مُعضِل کمحسن زن که بچاور دن براو دشوار باشد و مرد زیرک و سخت و شبید القبح و امر معضل کار بی بیرون شوا زان و مرد قوی و استوار خلقت و منه فی صفته صلی الله علیه و سلم انه کان معضلا ای موثق الخلق

معضلات کمحسنات سختیها و مسائل مشکل و دشوار و منه حدیث عمر اعوذ بالله من کل معضلة لیس لها ابو حسن یرید علیا

اعضل الامر به سخت کردید بر وی کار و اعضلت المرأة دشوار شد زادن بچه زن او و نیز اعضال درمانده کردن و ماند و عاجز نمودن بیماری طبیب را و نا خوشنود شدن از کسی و نا خوشنود داشتن و تنک امدن و منه حدیث عمر اعضل بی اهل الکوفة ای ضاقت علی الحیل فی امرهم فانهم لا یرضون بامیر و لا یرضیهم امیر

مُعضَل کمحدث بلا و دشوار زاینده مُعضِلة مثله معاضیل جمع و منه غنم معاضیل و معضل خانه تنک

تعضیل ستم باز داشتن زن را از نکاح و تنک امدن جای و سخت کردن زمین بر اهل خود از ابو هم قال اوس بن حجر ترى الارض منا بالفضاء مریضة

معضلة منا بجمع عزم و دشوار برامدن کودک و بره و بیضه از رحم زن و کوسپند و ماکیان و جزان و کار بر کسی تنک کرفتن سلسلة بعلی

تعضل جیره کردیدن بیماری بر طبیب

اعضال الشجرة اعضالا انبوه و انبیاه درهم پیچیده شاخ و برکه کردیدن درخت و منه عضون معضلة

ع ض م

عَضم بالفتح مَنش کان عضام بالکسر جمع و سر اماج و بیل کندبا کز که بصورت انکشتها سازند و دمغزه شتر و اسب اعضمة بالفتح و کسر الضاد جمع عضم بالضم جمع و نیز کوهی رو تنه فدان که بر سر شن اهن باشد و خطی در کوه که رنک ش مخالف رنک کوه باشد

عِضام بالکسر دنباله شتر عضوم کصبور شتر ماده درد اندام

عضوم بالفتح بسیار خورنده نیک کزنده

ع ض م ج

عضمجة کجعفرة ریاه ماده

ع ض م ر

عضمر کملس بخیل تنک دل بدخوی

عضمور کعصفور چرخ چاه و لیس بتصحیف العصفور

ع ض م ز

عضمز کملس شیر بیشه و نند انهر چیزی و زفت

عضمزة بالتاء زن زفت کننده پیر سطبر و درشت کنج دهن و زن نیک زیرک زشت بخشاورزن ناکس کوتاه بالا

عیضموز کنده پیر و شتر ماده

درشت وفربه که کثرت پیران مانع ابن باشد وناقه درازا بزرگ جثه یا درشت گوشت کرده اندام یا ناقه درشت وزه هم اندام که بنظر بر خشم نماید وسنك بزرك دراز

ع ض ه

آرض عضهة کفرحة زمین بسیار ناك

عضة کعدة دروغ وبهتان وافسون وسخن چینی عضون بحذف ها جمع کعزة وعزین ومنه قوله تعالى الذين جعلوا القرآن عضين يقال نقصانها الواو وهو من عضوته ای فرقته لان المشرکین فرقوا اقاویلهم فیه فجعلوه کذبا وسحرا وکهانة وشعرا ویق نقصانه الهاء واصله عضهة

عضة کعنب درخت خاردار بزرك ودراز عضهة کعنبة وعضة بحذف الهاء الاصلية مثله وبعیر عضه شتر عضا خوار

عضاهة بالکسر بزرگترین از درخت یا ان خط است یا هر درخت خاردار یا درخت خاردار بزرك وتنا مانند مغیلان عضاة بحذف التاء وعضون وعضوات بکسرها جمع وبعضهم یقول نقصانها الواو ولانها تجمع علی عضوات وفی المثل فلان ینبت عیر عضاهه یعنی موی دیگران بر خود میبندد بعیر عضاهی وعضهی منسوبا شتر عضاه خوار ابل عضاهية وبعیر عضوی وابل عضوية علی غیر القیاس مثله

عضیهة کسفینة دروغ و بهتان وارض عضیهة زمین عضاه ناك ویق یا للعضیهة بکسر اللام وهی استغاثة عاضه شتر عضاه خوار مذکر ومونث در وی یکسان است عواضه جمع عاضهة مونث شتر عاضه وناقة عاضهة و عاضه وجمال عواضه وحیته عاضه وعاضهة مار که کزیده اثر در زمان بمیرد ونیز عاضه جادوگر عاضهة مونث

ن عضه عضها عضیهة بریدن ان را

ف عضهه عضها وبحرك وعضیهة بالفتح وعضهة بالکسر دروغ کفت وسخن چینی نمود وافسون کرد وعضه البعیر عضاها خورد عضاه را

س عضهت الابل بسیار کردند شتران از خوردن عضاه یا چریدن ان را وعضه دروغ کفت وبهتان نمود وعضه فلانا دروغ بربست بروی وکفت دروی انچه نبود وعضه العضاه بریدن ان را

ارض معضهة کمحسنة زمین بسیار عضاه

اعضاه درخت عضا رویانیدن زمین وعضا شتران عضاه خوار کردیدن قوم ودروغ بر بافتن وبهتان اوردن

تعضیه بریدن عضا را

استعضاه افسون خواستن از کسی ومنه الحدیث لعن الله العاضهة والمستعضهة ای الساحرة وطالبته

ع ض ه ل

عضهل القارورة عضهلة بستن سر قاروره را

ع ض و

عضو بالفتح اندام اندام کردن وجدا ساختن والفعل من نصر

عضة کعدة کروه وپاره ودروغ عضون جمع ونیز عضون جمع عضة بالهاء بمعنی درخت مذکور شد

عضو بالضم اندام وهر کوشت فراهم امده در استخوان اعضاء جمع

عضو کسمو بالباس ونیکوحال وخوش روزگار بودن

رجل عاض مرد نیك مرفه الحال وخوش عیش وخوش روزگار

تعضیة اندام اندام کردن وجدا نمودن ومنه الحديث لا تعضية في الميراث الا فيما حمل القسم ای لا تجزئة فی شیء کالحبة من الجوهر ولکنه یباع ویقسم ثمنه

باب العين فصل الطاء

ع ط ب

عطب بالفتح نرمی ونازکی و پنبه ونرم ونازك شدن ان عطوب بالضم مثله والفعل من نصر

عطب بالضم وبضمتین پنبه

عطبة بالضم لته که از ان اتش برگیرند وپاره از پنبه یق اجد ریح عطبة ای قطنة محترقة

عوطب کجوهر سختی ولجه دریا یا اب ساکن میان دو موج ودریای سخت است

معطب کمقعد جای هلاك معاطب جمع

س عطب عطبا مخرکة هلاك کردید وعطب البعیر شکسته شد وعاجز وماندہ کردید از رفتن وکذا عطب الفرس

معطب کمحسن مرد تنك کیر برعیال

اعطبه اعطابا هلاك کرد ان را واعطبه غیره وعلیه سخت خشم کرفت بروی

تعطیب علاج کردن ومرسیدن شراب انابوی خوش کیرد و پیدا کردیدن برامدنگاه خوشه انکور

اعتطاب بعطبة اتش بر کرفتن

ع ط ب ل

عطبل کقنفذ زن جوان خوب صورت تمام خلقت نیکو اندام پر کوشت دراز کردن عطبول وعطبولة بضمهما وعیطبول کحیزبون مثله عطابل بالفتح وعطابیل جمع وفی صفته صلى الله عليه وسلم لم يكن بعطبول ولا بقصير ای الممتد القامة الطويل العنق وقيل الطويل الصلب

عنطبول بالفتح وزیادة النون زن دراز قامت

ع ط د

عطود کعملس درشت ودشوار از هر چیزی وسیر شتاب با مشقت وراه روشن که در ان هر جا که خواهند روند ومرد نجیب ونیکو ودراز از کوه وروزها ونیزه تیر وسال تمام وکامل عطیدة مثله وزناوه معنی ویق ذهب یوما عطودا ای اجمع وهو ملحق بالخماسی

ع ط ر

عطر بالکسر بوی خوش عطور بالضم جمع

عطرة بن کعب ملکی از ملوك کنده در جاهلیت قال الشاعر ذاك المتوج عطرة خضعت له غلب الرقاب

عطران بالکسر از اعلام است

عطر محرکة خوش بوی شدن والفعل من سمع

عطر ککتف مرد خوش بوی مالیده عطرة مونث عطرات جمع ونیز عطرة انکه در بازار رواج داشته باشد بلعطرة کرهه

عطیر کزبیر از اعلام است

عاطر خوشبوی دوست عطر کعنق جمع

اعطر خوشبوی تر ومنه الحديث وعندی اعطر العرب ای اطیبها عطرا

عطارة بالکسر عطر سازی عطاری

عطار کشداد خوشبوی فروش وصاحب عطر ونام اسب سالم بن دابصة

عطارة کشدادة انکه در بازار رواج داشته باشد

معطار بالکسر خوشبوی مبالغه ونسبتا عطر مذکر ومونث در وی یکسان است معطارة مونث وناقة معطار شتر ماده درشت وخوب صورت ونافه عبر کزیده

معطیر بالکسر شتر ماده که خوش بوی خوش دارند وزن ومرد نسبتا عطر سوزنده وخوش بوی ناك

ناقة معطر کمحسن نافه درشت وخوب صورت

معطرة کمحسنة شتر ماده صهباء وبرکزیده

ابل معطار شتران روشن موی ونیکو وفربه

معطر کمعظم خوشبوی ناك معطرة مونث

قول اعرابی بطنی عطری سرفی سراد

معطرة مبنیا للفاعل در خوشبوی مانند

تعطر خوشبو شدن وعطر الودن خود را وامتنع ناکردن ززن بخانه ما ندن وپدر خود و نکاح ناکردن ان ومنه الحديث كان صلى الله عليه وسلم يكره تعطر النساء وتشبههن بالرجال ای تعطلهن من الحلی والخضاب ابدل الراء باللام او اراد تعطرا يظهر ريحه كما يظهر عطر الرجال

استعطار عطر الودن وعطر الودن خواستن

ع ط ر د

عطرد نکاه داشتن وشنا وبزرك کردانیدن چیزی او امثال نمودن یقال اعطرده لنا واجعله لنا عطرودا بالضم ای صیره لنا عندك کالعدة او کالعدة والعتاد

عطرود بالضم شناور یا نوید شناور

عطرد کعملس درشت دشوار وسیر شتاب وراه روشن ومرد کزیده وسن دراز وایام دراز ونیزه تیر وسال تمام

عطارد کعلابط ستاره است از ستارها ای خنس دراسمان دوم یصرف ویمنع ومردی است از تمیم رهط رجاء بن عمران بن ملحان وعطارد بن حاجب زرارة بن عدس تمیمی صاحب الحلة السیراء التی راها عمر رضی الله عنه يباع في السوق فقال للنبي صلى الله عليه وسلم اشترها تلبسها يوم الجمعة فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم انما هذه لباس من لا خلاق له اسلم عطارد مع قومه سنة تسع وكان سيدا في قومه رضي الله عنه

ع ط ر س

عطروس کعصفور فی شعر الخنساء فی قولها اذا یجالف مطهر البیض عطروس فلم یفسره ابن عباد ولم نجده فی دیوان شعرها

ع ط ر ق

عطرف کجعفر نام مردی

ع ط س

عطسة بالفتح مغز وناشك وهیدخ چهینك نامند ویق فلان عطسة فلان یعنی شبیه مانا ان واست در خلق وخلق عاطس صبح وامونی که از پیش تو را اید عطسه دهنده

عطاس کغراب عطسه وصبح ومنه الحديث كان يحب العطاس ويكره التثاوب لانه يدل على النشاط وخفة البدن وفرح بما اخسوفی دماغه من الابخرة ولذا امر بالحمد

النجم العطوس کصبور مرك

عاطوس اپچه بدان عطسه دهند وجانوری است که بدان فال بد کیرند

معطس کمجلس ومقعد بینی بدان جهت که عطاس از ان بر اید معاطس جمع

ن عطست به اللجم برد

ن ض عطس عطسا وعطاسا بالضم عطسه داد وعطس الصبح دمید صبح وعطس فلان بمرد

معطس کمعظم مرد بخانه الوده وکمحدث نخیرا از شدن بوی خود عطسه انکیزد

تعطیس عطسه برانکیختن کسیرا

تعاطس بتکلف عطسه دادن

ع ط ش

عطش محرکة تشنکی

عطش ککتف تشنه عطش کندر مثله ومکان عطش جای کراب

عطشة کفرحة زن تشنه عطشات جمع

عاطش انکه تشنه بود

عطاش کغراب علت تشنکی که صاحبش سیر اب نشود وتشنه تشنکی

عطشان بالفتح تشنه عطشى وعطشانة مونث عطاش بالکسر وعطشى وعطاشى بفتحهما مقصورا وعطشانان جمع عطاش مثل وار مند چیزی وشمشیر عبد المطلب بن هاشم وعطشان نعشان از اتباع است واصل عطشان عطشاء کصحراء والنون بدل من الف التانیث لانه یجمع علی عطاشی کصحاری

معطش کمقعد وقت اظمای شتران معاطش جمع ونیز معاطش زمینهای بی اب

معطاش بالکسر صاحب شتران تشنه مذکر ومونث در وی یکسان است

معطوش از اعلام است سمو به مع ان عطش لازم کانهم توهموا فیه الحرف المعدی وهو الی ای معطوش الیه او علی تقدیر عاطشته فعطشته فهو معطوش

ن عطشه چیره کردیدم بروی در معاطشت

س عطش تشنه کردید

اعطاش تشنه یافتن مردم را وصاحب شتر تشنه شدن وتشنه نمودن کسیرا وافزودن بر اظمای شتران وبند کردن از ورود

معطش کمشم بند کرده

تعطیش افزودن در اظمای شتران وبند نمودن از اب شدید للمبالغة

معاطشة نبرد کردن در تشنکی

تعطش تشنه بودن بتکلف

ع ط ط

عطط بضمتین جامه های شکافته ومقطوع

اعط مرد دراز

عطاط کغراب مرد دلاور وشدا ودشیر بیشه

عُطعُط کهُدهُد بچهٔ بکلتا گوسپند یا بزغاله نر یا خر کره
عیطعیط بالکسر و سکون الاخر آوازیست که بزنان وقت بازی با هم کنند و بیباکان وقت چیره که بدان خروشند
معطوطا مناوبی زکر داره گفتار او العنت فی القول والفعل
ن عَطّ الثوبَ عطّاً بدرازا شکافتن جامه را بیجد اکردن یا عام است قیل و منه فلما رای قمیصه عطّ من دبر و عطّفلانا الی الارض بر زمین افکندن او را و چیره شد بروی
عطعطة بپیاپی آواز کردن در حرب و جزآن یا با هم آمیختن قوم در آن یا حکایت آواز بچگان چون بر قومی چیره شوند و گویند عیطعیط و آواز کردن
تعطیط بدرازا دریدن جامه را بی جدا کردن
تعطّط بدرازا شکافته شدن جامه
ثوب منعطّ جامه دریده
انعطاط بدرازا دریده شدن جامه و دو تا شدن چوب بی شکستگی ظاهر

ع ط ف

عطفة مهره است افسون که بدان زنان مردان را بند کنند از زنان دیگر و درختی است که بر شاخ انگور او بچسپانند و یکسر فیها و بالکسر شاخهای انگور که بران درخت و بچسپد باشد و درخت عشبه
عِطف بالکسر کرانه و جانب و عطفا الرجل جانباه و کذا عطفا کل شیء و بجل و عطف القوس گوشه کمان و تعرج آفریدن عطفه ای ثنی یمینه و نیزه و عطف الطریق و یفتح بر سکو را یقال تنح عن عطف الطریق ای قارعته و هو سبطر فی عطفیه و هذا اشارة الی اعجابه یعنی او در شکفتنا است بنفس یا بلباس خویش و جاء ثانی عطفه یعنی بیامد با فراخی حال یا کرد بیجان یا متکبر از اعراض کنان و ثنی عنی عطفه یعنی روی کردانید و بازگشت
عَطَف محرکة درازی پلک
عَطَفة بالتحریک گیاهی است بیشاخ و برک که بر درخت پی پیچد و گاوان میخورند آن را یوخذ بعض عرق و یلوی و یرخی و یطرح علی الفار فیجب و جها
امراة عطیفة کامیر زن نرم خوی فرمانبر بی کبر و نخوت
عُطیف کزبیر از اعلام است
عِطاف ککتاب شمشیر و نامیکی و چادر عُطف بالضم جمع
عطوف کصبور شتر ماده که پوست بچه پر از کاه مهربانی کند و بران شیر دوشند مصیده که چوب کج داشته باشد عاطوف مثله و نیز قمار که مایل باشد بر همه تیرها و غایت المرام بر آید و تیر بی فائده و بی نقصان یا تیر که قمار باز باز رد کنند یا مرة بعد اخری انداز ددو بیار
عطف بالضم جمع
عاطف چادر عطف بالضم جمع و است شم رمان ظبیة عاطف اهو که گردن کج کند وقت نشستن و مهربانی کننده و کرداننده
عاطفة مهر خویشی و قرابت
عطاف کشداد مصید یا چوب کج و تیر قمار که بر تیرها مایل باشد و فائز المرام بر آید یا تیر بی فائده و بی نقصان یا تیر که خمانیده شود بر ماخذ تیرها و جدا باشد و اسپ عمرو بن معدکرب و عطاف بن خالد محدث است
معطف کمنبر چادر و شمشیر
معطوفة کایی است عربیرکه بهمن نشانها سازند کوشها خمانیده باشد
ض عطف عطفاً میل کرد و عطف علیه مهربانی کرد بروی و عطف الوسادة دو تا کرد بالش را و عطفت علیه حمله نمودم بران و باز کشتم و نیز عطف خم دادن چوب و پیچیدن جامه و سخن را اشخر بازگردانیدن الاول معطوف علیه و الثانی معطوف
قنی معطفة کان کج کرده لیما
معطفة شتر ماده کان بر بچه مهر کرده شد للکثرة و ما اعطفو عدة دُ و علی فصیل واحد و اختلفوا الیا اهن علی ذلک لیدرّون
عطفته توبی تعطیفا اجامه خود چادروی کردانیدم و نیز تعطیف دوتا کردن بالش و مهربان نمودن
مُعاطفة با هم مهربانی نمودن
تعطف تعطفا ردا برافکند بر خود تعطفه کذلک و تعطف علیه مهربانی نمود بروی تعاطف فی مشیته سر جنبانیدن در رفتار و نرم رفت و خرامید و تعاطفوا بر همدیگر مهربانی نمودند
لغطاف چادر پوشیدن یعدی بالباء و بنفسه یقال اعتطف به و اعتطفه
استعطاف مهربان کشتن خواستن
منعطف الوادی خم رود بار
انعطاف دوتا شدن و باز کرده و خم گرفتن

ع ط ل

عُطلة بالضم بیکاری اسم است
تعطّل نا و بی پیرایگی زن
عَطَل محرکة کالبیدی مالحسن عطلة ای شطاطه و قامته و تمامه و خوشترها اعطال جمع و کردن و خالی
عُطل بضمتین زن بی پیرایه و بی زیور و اسب و شتر بی کردن بند و بی رسن و بی داغ و نشان و مرد بی نیا و سلاح اعطال جمع فی الکل و خالی از مال و بی ادب نیم و قوس عطل کمان بی زه
عطلة کفرحة شتر نیکو اندام و شتر ماده کریم یقال ناقة عطلة و نوق عطلات و گوسپند بسیار شیر و ولود و ال بریده گوش شکسته
عطیل کامیر خوش طلع حرما بن
عطالة کسحابة کوهی است مر بنی تمیم را و نام مردی
عاطل زن بی گردن بند و بی پیرایه عواطل و عُطّل کُرکّع جمع
عَیطل کحیدر دراز گردن نیکو اندام از زن و اسب و شتر و هر چیز دراز و کردن دراز و خوش طلع حرما بن
ن مِعطال بالکسر زن بی پیرایه و زن که بی زیوری عادت وی باشد
معاطل المراة جایهای پیرایهٔ زنان
س عَطِلت المراة عطلا محرکة و عطولا بی پیرایه ماند زن و عطل الرجل فرید کردید و عطل من المال خالی شد از مال و کذا عطل من الادب فیه یستعمل العطل فی الخلو من الشیء و ان کان اصله فی الحلی
اعطال خالی کردن وا گذاشتن چیزی را
معطل کمحدث آنکه صانع عزّ و جل را انکار کند و شرایع را باطل انکار دمعطلون جمع
مُعطّل کمعظم شاعر است هذلی و زمین مزده هیچکاره ابل معطلة بالتاء شتران بی شبان و بئر معطلة ای خالیة عن اهلها لهلاکهم و فرق مخففة من اعطله بمعنی عطله
تعطیل خالی کردن و ضایع مهمل گذاشتن چیزی را و منه و اذا العشار عطلت و زیور بر کشیدن از کسی و منه حدیث عایشة رضی الله عنها فی امراة توفیت فقالت عطلوها ای انزعوا حلیتها و اجعلوها عاطلة
تعطل بی پیرایه ماندن زن و بیکار بودن مرد و جز آن

ع ط ل س

عطلس کعملس دراز بالا

ع ط م

عُظم بالضم بتم نیکین نده و موضعی است
عطم بضمتین هلاک شدگان و احدهم عطیم کامیر و عاطم

ع ط م ن

عیطموز کخیزبون دراز و کلان و بزرک از شتر ماده کان و سنک او بدل من عیطموس

ع ط م س

عیطموس کخیزبون زن تمام اندام و شتر قوی هیکل تمام خلقت و نیز زن نیکوصورت یا زن خوب شکل دراز تا ابرکوشت نا زاینده عیطموس مثله و شتر ماده کلان سال عطامیس جمع عطامیر مثله نادرة

ع ط ن

عطن محرکة خوابگاه شتران بر حوض و اغل گوسپندان نزدیک آب اعطان جمع و لا یکون الا عطان الا علی الماء و رجل رحب العطن مرد بسیار شتر و فراخ دست تو انگر و یقال ضربوا بعطن یعنی بیراب کردید جای کرفتند براب
عطنة محرکة اسم مصدر است اعطان را بمعنی کذاشتن شتران در عطن و قوم عطنة کروهی کشتران را در عطن او ورده باشند
عطون کصبور شتر خوابید در عطن و یقال بعیر عطون و ناقة عطون ایضا
عطین کامیر پوست که از جهت دباغت در دباغ گذاشته شده باشد و پوست بوی ناک کرفته و رجل عطین مرد که اندامش بوی بد دارد رجل عطینة بالتاء مثله
عطان ککتاب سر کین یا نمک که بر پوست پاشند تا بد بوی و تباه نکردد
ابل عاطنة شتران سیر اب فرو خفته در عطن عاطن مثله عواطن و عطون جمع و نیز عاطنة لنکر گاهی است در بحرین
قوم عطان کرمان قوم که شتران را بر عطن فرود آورده ند و قوم عطون مثله
معطن کمجلس خوابگاه شتران و اغل گوسپندان نزدیک آب معاطن جمع
معطون پوست در دباغ نهاده و نرم نموده جهت دباغت و بوی کنده و تباه
ن ض عطن الابل عطونا بیراب کردید و فرو خفتند شتران در عطن و عطن الجلد عطنا در دباغ نهاد پوست را جهت دباغت یا نرم کرده دفن نمود تا موی او وی بریزد و نیز عطون بعطن باز کشتن شتر ماده بعد خوردن آب باز ابا و ورد آن را
س عطن الجلد عطنا محرکة انداختن شد پوست در دباغ تا گنده و بدبوی کردید و تباه شد یا آب پاشیده دفن کرده شد تا پشم نرم کردد و بر کنده شود و نیز عطن کنده شدن پوست در پیراستن
اعطان بند کردن شتران نزدیک آب فرو خوابانیدن بعد و رود یا باز کردانیدن شتران بسوی خوابگاه که نکه ابچوزده باشند و انتظار آن کردن و گذاشتن شتران در عطن و خداوند شتران عاطنه کردیدن
تعطین خوابگاه شتران و اغل گوسپندان ساختن نزدیک آب و سیراب فرو خفتن شتران در عطن و پوست را در دباغ نهادن بجهت دباغت تا موی بریزد
تعطن سیراب کردید و فرو خفتن شتران
انعطان در دباغ نهاده شدن پوست و آب پاشیده شدن بران تا بدبوی و نرم کردد و پشم کنده شود

ع ط و

عطو بالفتح کرفتن بدست یقال عطوت الشیء اذا تناولته بالید و سر دست بر داشتن بچیره شدن در تناطی و الفعل من نصر
ظبی عطو مثلثة آهو که ببوی در درخت کردن دراز کند تا ببرگ و ظبی عطو کعد و مثله
عطاء بالفتح والمد بخشش و دهش و آنچه بخشیده شود لغطیة جمع اعطیات جمع الجمع اصله عطاو بالواو لانه من عطوت الا ان العرب تهمز الواو و الیاء اذا جاءتا بعد الالف لان الهمزة احمل للحرکات منهما و اذا الحقوها هاء فمنهم من یهمزها بناء علی الواحد فیقول عطاءة و منهم من یردها الی الاصل فیقول عطاوة و کذا فی التثنیة عطاءان و عطاوان و المصغر عطی بحذف اللام و عطاء بن ابی رباح و عطاء بن السائب و عطاء بن یسار و عطاء بن ابی مروان تابعیان اند و عطاء بن عبد الله شیخ است مر امام مالک بن انس را
عطیة کسفینة دهش و بخشیده شده عطایا جمع و فی الحدیث لا یحل للرجل ان یعطی العطیة فیرجع فیها الا الوالد فیما اعطی ولده قال الشافعی یجوز ان یرجع صغیرا کان الولد او کبیرا و عطیة بن بسر و عطیة بن قیس سکی و عطیة قرظی صحابیان اند
عطیة کسمیة از اعلام است
عاطی کبر نده و فی المثل عاط بغیر انواط ای یتناول ما لا یمکن یعنی کاری میکند که نتواند
ما اعطاه للمال یعنی چه نیکو دهش است کما یقال ما اولاه للمعروف فی التعجب و هذا شاذ
قوس عطوی کسکری کمان نرم
معطاء بالکسر بسیار دهش بخشنده یستوی فیه المذکر و المونث

معاطو ومعاطی بتشدید الیا
جمع
اعطاء بهدیه کردن و دادن
و عطا نمودن و کردن نهادن
یقال اعطی البعیر ای انقاد و
لم یستصعب قبول کردن دعا
را و قیل فی السؤال عمن اراد
ان یعطیک هل انت معطیه
بتشدید الیاء المفتوحه یعنی
هستی تو دهنده مر آن را
و هل انتم معطیه ایضا للجمع
لان النون سقطت من معطون
للاضافة و قلبت الواو یاء و
ادغمت و فتحت یاء لک لان
قبلها ساکنا و هل انتما معطیانی
بفتح الیاء و قس علی ذلک
تعطیه خدمت نمودن تو فلان
یعطینی ای یصفنی و یخدمنی و
شتابانیدن
عاطی الصبی اهله معاطاة
ورزید جهت ایشان و داد لیکن
خواستند و یقال هو یعاطیهم
یعنی خدمت میکند و نگاه
میدارد ایشان را حق من است و نیز
معاطاة هدیه کردن و عطا
نمودن عطا مثله
تعاطی عطا خواستن و مرتکب کاری
گردیدن یا آغاز نمودن کار
زشت و ذلت را و شتافتن
تعاطی بدست گرفتن و بنا
حق گرفتن چیزی را و خوض کردن
در چیزی و دلیری کردن بر آن
و هدیه کردن و ذکر کردن
یقال تعاطینا فعطوته و برپا
انگشتان پای ایستاده دست
سوی چیزی دراز کردن منه
قوله تعالی فتعاطی فعقر ای
قام علی اطراف اصابع رجلیه
ثم رفع یدیه فضربها و مرتکب
کاری شدن یا کار نیکو و کردن
کردن

استعطاء عطا خواستن
باب العین فصل الظاء
ع ظ ب
عظب کنکف در جای خشک
فروداینده
عاظب یعنی عظبا است
عُنظب کقنفذ ملخ نر زرد
رنگ یا ملخ درشت سطبر و د
از لغات است عنظب کجندب
و عنظاب کقنطار و بالضم گفته‌اند
و عنظوب کزنبور و عنظبان
بالضم و النون و عنظباء بالضم
و المد عنظوبة مؤنث عناظب
جمع
عُنظبة کقنفذة موضعی است
عظیب الخلق کمرتب مرد درشت
جثه و عظیب الخلق مرد بدخوی
ض عظب الطائر عظبا
بسرعت جنبانید پرنده دم خود
را و عظب علیه عظبا و عظوبا
لازم گرفت آن را و شکیب کرد
و عظب علی ماله قیام نمود بر آن
و عظب جلده خشک گردید
و عظبت یده درشت گردید
دست او از کار کردن
س عظب علیه عظبا لازم
گرفت و صبر کرد بر آن و عظب
فربه گشت
تعظیب دیر و تاخیر انداختن کار
را
ع ظ ر
عظر محرکة باز ایستادن و عرق
العظر رگ که بستان شتر
مادگان بار دار نشوند
عظرة کفرحة شتر ماده که آبستن
شود و شتر ماده که آبستن نشود
از اضداد است و قد یکون ان یکون
عرق العظر و قطع فتلقح
عظور کصبور پر شکم از نبیذ
که باشد عظر کتبجر
عِظارة ککتابة پر بیماری و امتلا

از شراب
عِظاری بالفتح ملخهای نر
عِظیر کفرشب و یخفف کوتاه
بالاو توانا درشت اندام و
تند و زنجیده و بدخوی
س عظر الشیء عظرا محرکة نا
پسند داشت آن را و عظر
الشقاء پر کرد
اعظار زحمت دادن از امتلاء
شراب کبیر او گران شدن شکم
از آن
ع ظ ر ب
عِظرب کزبرج مار خرد
ع ظ ر م
عِظرم کزبرج سرگین شتر بیشه
ع ظ ط
عضیوط کبرذون آن که وقت
جماع حدث کند یا اینکه قبل
از دخول انزال بیش
عضیوطه بالتاء کالکوثر
ماده
ع ظ ظ
عظة بالفتح سختی جنگ و شدت
آن
ن عظته الحرب یعنی رسید
آن را حرب و عظ فلانا بالارض
بر زمین چسبانید آن را
عظعظ السهم عظعظة و
عظعاظا بالکسر لرزید تیر و
چاو چاو آن رفت و پیچید
در رفتن سهم معظعظ لغت
است از آن و عظعظ الجبان
سپاهی سست بددل از صف
معرکه برگشت و عظعظ فی
الجبل برآمد بر کوه و عظعظ
الدابة دم جنبانید و رفت
با بیکی نفس خود و قولهم لا
تعظنی و تعظعظی بفتح تاء ثانی
یعنی اندرز مکن مرا و نفس خود
را نیک و اول الصواب اضم اول التاء
ای لا یکن منک امر بالصلاح و

ان تفسدی انت فی نفسک
اعظه الله صاحب عظاظ کرد
او را خدای
معاظة باهم سختی کردن و در هم شدن
اشکار او شدت مشقت و
سختی جنگ عظاظ بالکسر مثله
فی الکل و هدیه کردن اکبیدن
ع ظ ل
عَظَل کجمنین ابنه دادن گان
و ملیمان بشر
جراد عاظل ملخ دو سه بر هم
نشسته جراد عظلی کسکری
مثله
یوم العظالی کحباری روزی
است مر عرب را و سمی بذلک لان
الناس رکب بعضهم بعضا
او لانه رکب الاثنان و الثلاث
دابة
ن س عظلت الکلاب
بر یکدیگر سوار گردیدند سگان
یکبشی
معظل کمحسن جای درخت ناک
تعظیل بهم شدن بر چیزی
عاظل فی القافیة معاظلة و
عظالا بالکسر تضمین کرد و قیل
العظال فی القوافی هو التکریر
و نیز عظال کشتی در پی ماده
بر زبر یکدیگر رفتن سگان و ملخها
و جز آن معاظلة مثله
تعظلوا علیه گرد آمدند بر
وی
متعاظلة ملخ بر هم نشسته و بر هم
گردنده یکدیگر را
تعاظل در پی ماده بر زبر یکدیگر
رفتن سگان و ملخ و جز آن
یکبشی
اعظال یعنی تعاظل است
معظئل کشمعل جای درخت
ناک
ع ظ ل م
عظلم کدرجه نا دیکی

عِظلام بالکسر کرده و نیلار
عظلم کزبرج شب تاریک و شیره
درختی یا گیاهی است که بدان
رنگ کنند یا آن وسمه است و نیز
تعظلم تاریک شدن شب و سخت
تاریک شدن آن
ع ظ م
عظم بالفتح استخوان اعظم کافلس
و عظام و عظامة بکسرها جمع و الثانی
للتانیث الجمع و سبعة اعظم ای
اعضاء و نیز عظم موضعی است
و عظم وضاح بازیی است مر عرب
را و هو عظم وضاح کزبیر و
عظم الرحل چوب پالان بی دو
واذات و عظم القدان تخته
پهن هدان و ذو العظم کعب بن نعمان
شیبانی است و دو عظم تاجیر
است در خیبر و دو آن چشمها
جاری است
عُظم بالضم بزرگی و کلانی و شیء
اسم مصدر است و جماعت کثیر
و عظم الامر و یفتح معظم آن کار
و عظم الشیء اکثره و قولهم فی
التعجب عظم البطن بطنک بمعنی
عظم انما هو مخفف منقول و انما
یکون ذلک فیما اذا کان مدحا
و ذما و کل ما حسن ان یکون علی
مذهب نعم و بئس صح تخفیفه
و نقل حرکة اوسطه الی اوله و ما
لا یحسن لم ینقل و ان جاز تخفیفه
تقول حسن الوجه و حسن الوجه و لا
تقل حسن الوجه و جمل الثوب و لا
یجوز ان تقول حسن و جمل
لانه لا یصلح فیه نعم و یجوز ان
تخففه فتقول غد حسن و جمل
نفس علیه
عُظمة بالضم بالتحریک کدر نان بر
پیر بندند تا کلان نماید
عظم الطریق محرکة میانه راه
و کشاده و فراخ آن
عظمة محرکة بزرگی و ناز و کردن

کشی و کبر و نخوت اما عظمة الله
فلا توصف بهذا و فی و معه
عبد بالعظمة فهو ذم قال ابو حنیفه
اذا قال لعظمة الله فهو یمین و قال
الشافعی ان نوی به الیمین فهو
یمین و عظمة اللسان اینجا طرف
از زبان و عظمة الساعد اینجا
متصل از رخ و عضلة تا آنجا
و الساعد نصفان فما بین الرفق
و فیه العضلة عظمة و ما یلی الکف
اسلة و عظمة الذراع سطبری
بازو و عظمات القوم سرداران
و مهتران قوم
عِظمة کهرمة ززان مندره بزرگ
اعظم بزرگ یا بزرگتر و کوهی است
و یضم الظاء
عظیم کامیر بزرگ و کلان و فر
وا امیر و خیا که و صفتی از صفات
باری تعالی و هو الذی جاوز
قدره حدود العقول حتی لا
یتصور کنهه و حقیقته
عظیمة یعنی و بلای سخت
عظام کغطام موضعی است و شاه
عِظامة بالکسر بالتحریک کدر نان
بر پیر بندند تا کلان نماید
اعظامة بالکسر مثله
عُظام کغراب بزرگ و کلان
عظمی کسکری کبوتر کرنگش
مایل به سپیدی باشد
عظموت کجبروت بزرگی و نخوت
نمایه و ناز و گردن کشی و بزرگ
منشی و نخوت
عُظام کرمان بزرگ کلان
عُظامة کرمانة بزرگی و بزرگ
منشی و نخوت و ناز و گردن
کشی و بالتحریک زنان که بر پیر
بندند جهت کلان نمودن
معظوم شتر کره که استخوان دو
زبانش شکسته باشد تا شیر
نمکد
معظومة زن نومید کبر کرد

ن عظم الکلاب عظما استخوان
خورانید سگ را و عظم الرجل
لعظمة زد استخوان را
ک عظم عظما کعنب و عظامة
بالفتح بزرگ و کلان شد و نیز
عظم بزرگی و کلانی خلاف صغر
معظمة کمکرمة سختی سخت
اعظام بزرگ گردانیدن و بزرگ
داشتن و بزرگی صفت نمودن
و بزرگ دیدن کسی را و استخوان
خورانیدن سگ را
تعظیم بزرگ کردن و بزرگ داشتن
و بزرگی صفت نمودن و بزرگ
شمردن و استخوان استخوان بر پالان
گوسپند را و در امر بزرگ در
آمدن
تعظم بزرگی نمودن و بزرگ نقش
کردن
تعاظم بزرگ شد بروی و یقول
امر لا یتعاظمه شیء یعنی کاری
که چیزی نسبت بآن بزرگ نیست
استعظام بزرگ دیدن کسی را
و بزرگ شمردن و بزرگ منشی
نمودن و معظم چیزی کردن
ع ظ و
ن عظاه زشت کردن آن را یا
هلاک نمود بر مر خورانید تو
لقاه الله ما عظاه ای ما ساءه
و باز گردانید از نیکی و غیبت کرد
یا بزبان گرفتن آن را و بد کفند
و یقال لقی فلان ما عظاه و ما عظاه
ای شده
ع ظ ی
عِظایة بالکسر و الفتح دابه‌ایست
مانند کربه و کرده عظاءة
بالفتح و المد مثله عظاء بالفتح
و الکسر جمع
عظیان بالفتح شتر ماسیده تکیم
از گیاه عنظوان
س عظی الجمل عظا الماسید
شکست از خوردن گیاه عنظوان

عظاه شتاب زان
باب العین فصل الفاء
ع ف ت
عِفتة کسفینة شتابه که نوعی
از خلو است
اعفت بالفتح کول و مرد پیچیده
زبان که سخن بدشواری تواند
گفت
رجل عفتان کصفنان مرد
توانا فربه یا پر کوشت کرده اند
یا درشت خلقت و تو مند
و یقولا ان زعفنی
ض عفته عفتا بر تافت
آن را و عفت العظم شکست
آن را پس متفرق و جدا اشکست
و نیز عفت دست بر تافتن کسی
را و شکستن گفتن سخن را از
لکنت زبان و تکلف نمودن
در عربیت
ع ف ث
اعفثان که اکثر برهنه باشد
او الذی اذا جلس انکشف عورته
و منه الحدیث کان الزبیر اعفث
و در کار ندیبرش کشاده
النیا و نیز اعفث مرد بیهوده
گوی
ع ف ج
عِفج بالکسر و التحریک و ککتف
روده مردم و اسب و سباع
که طعام از معده بدان نقل
کند و هو مثل المصارین لذات
الخف و الظلف اعفاج جمع
عفجة کفرحة حوض خرد در
جنب حوضهای بزرگ که ضم کرا
آب حوض یابند کرد و براید
از آن آب حوض بند و گیرند
اعفج فراخ و بزرگ روده
عفنجج کغضنفر کول سطبر و نیز
شتاب دو
مغفج کمنبر کول که ضبط کار
و عمل نتواند و سخن نا سزا گوید

وکار هیچ کاره کند و چوب دستی والیزدن معقجة و معفاج مثله و نیز معفاج چوکه بدان کازر جامه را زند وشت شتر ومرد بدفعل
ض عفج عفجا زد و کذا عفجه بالعصا و عفج جاریته کابیدان را و عفج القصار الثوب زد جامه را بمعفاج و نیز عفج فعل قوم لوط کردن
س عفج الرجل عفجا محرکه بزرگ و فربه شد فده او تعفج البعیر فی مشیته کج رفت انفجاج شتاب رفتن
ع ف ج ل
عفنجل کسمندل ثقیل گران جان و بدخوی که صحبت وی را ناخوش دارند و مرد بسیار گوی و فضول
ع ف د
عفد بالفتح کبوتر یا مرغیست شبیه کبوتر
ض عفد عفدا و عفدانا محرکه هر دو پای فراهم اورده جست
اعتفاد در بربستن بر خود و نخواستن چیزی را از کسی چندان که بمیرد از گرسنگی و این در خشکسال میکنند لقی رجل جاریة تبکی فقال ما لک فالت نریدان نعتفد و کرهیدن و بقین کردن
ع ف ر
عفر بالفتح شهریست نزدیک بیسان و از اعلام است
عفر بالکسر مرد زیرک خبیث کرن عفری ببا نست مثله و اسد عفر شیر درشت و خوک نر یا عام است یا بچه خوک
عفرة بالکسر زن پلید مونث عفر و موی گردن شیر و خروس

عفرات بالکسر مرد پلید کریز و موی میان سر
عفریة بالکسر و تخفیف الیا مرد پلید کریز و مبالغه کننده در هر چیز و ستمکار و فی الحدیث لان الله یبغض العفریة النفریة ای الذی لا یرزء فی اهل و مال و اسد عفریة شیر درشت خلقت و نیکو کرده شیر و خروس و موی قفای مردم و پشم پیشانی ستور و موی میانه سر یقال جاء فلان ناقشا عفریته ای جاء غضبان و شیطان عفریة دیو ستیزنده
عفر بالضم شب هفتم و هشتم و نهم ماه و یقال القیت فلانا عن عفر ای بعد شهر او نحوه عفر یوما حتی صار اللیالی العفر ای البیض و مرد دلیر چست شاطر و سطبر درشت اندام و توانا اعفار و عفار بالکسر جمع و در یکجا است در بادیه بلاد تیم و باز از کاسد
عفرة بالضم سرخی پشت آهو مایل بسپیدی و عفر البرد اول سرما و موی قفای شیر و خروس و سپیدی عفر خالص و بفتح و منه الحدیث اذا سجد جافی عضدیه حتی نری من خلفه عفرة ابطیه
عفر محرکه خاک و روی خاک و بیکن اعفار جمع و اول رکیک کشت را دهند و تیرها کنند الشیطان آن را و سختی و اشکال یقی کلام لا عفر فیه ای لا عویص فیه و لا اشکال
عفر بضمتین دور و کار و هفته و ماه
عفر کطمر مرد پلید
عفرة بضمتین و تشدید الرا نخستین سرما و اخلاط مردم و عفرة الحر سختی گرما و یقال

جاء فی عفرة الحر ای فی اوله
عفیر کامیر گوشت با افتاب خشک کرده برویک نقصان و پشت شورانیده بی شیر و جزان یا پیشت نا شورانیده و نان بینا خورش و زنیکه بهمسایه چیزی نه دهد
عفیرة کسفینة کوی کوه کوکر و زنی که بکسی هدیه نفرستد
عفیر کزبیر مردی واسب مرحبیش را
عفیرة کجهینة نام زنی بود از حکما جاهلیت
عفار کسحاب درختیکه از وی آتش گیرند و المثل فی کل شجر نار و استمجد المرخ والعفار و ذکر فی م رخ و م ج د عفارة یکی آن بینا نخورش و موضعی است میان مکه و طائف و نیز عفار کشن دادن و پیراستن خرما بنان را و پشت شورانیده بی شیر و از اعلام است
عفارة کسحابة نام زنی و جنیتی پلیدی
آعفر سپیدی که سرخی باز زند و آهو که بر سپیدی او سرخی غالب باشد یا آهو که پشتش سرخ و پهلو و هیتگاه او اندک سپید باشد
عفرا مونث و نیز سپید کرده شده و ریک سرخ و شب سپید عفر بالضم جمع
عفرآء زن سپید و شب سیزدهم از ماه و زمین بی نشان و یران پا سپرده شده و نام زنی است و قلعه بفلسطین و نام زنی و قصر عفرا جای است و ذباب قریب نوا و شاة عفرا آهو بیند کبر و سپید پشم آن سرخ غالب باشد و کذلک الظبیة عفر بالضم جمع و ابنا عفرا معوذ و معاذ صحابیان اند و ان هر دو

پسر حارث بن رفاعة و عفراء نام مادر ایشان است و هی بنت عبید بن ثعلبة
عفرة بالفتح موی گردن خروس و موی قفای مردم و پشم پیشانی ستور و موی های میانه سر
عفریت بالکسر نهایت رسنده در هر چیز و مرد دکنن رسنده در امور و رسا و مبالغه کننده در آن و زیرک و دلیر داوه مع کسر الفاء عفریتة مونث و فلان عفریت نفریت اتباع است و دیو ستیزنده و مرد سخت خبیث کرنز و بفتح و فرح بها و یقال العفریت واحد مثل عفاریة واحد و قال الخلیل شیطان عفریت و عفریة و الشیاطین العفاریت و العفاریة فاذا سکنت الیا صیرت الهاء تاء و اذا حرکتها فالتاء هاء بها الوقف و اسد عفریت شیر توانا درشت خلقت عفرین بکسرتین مع تشدید الراء شیر ماده درشت خلقت و لیث عفرین شیر بیشه و بیشه شیر و جانوریکه است کرد رخاک رم یدیوار و شیا یا جانوریکیست مانند کرب و بر سوار پیش آید و بنیم نند و مرد تمام اندام و ضابط توانا و زیرک و رسا و نهایت رساننده هر چیزی و نام شهری
عفارية بالضم و تخفیف الیا مرد سخت پلید و اسد عفاریة شیر درشت خلقت توانا وقع فی عافور شر و عاقور یعنی در بدی و سختی و هلاک و سختی افتاد
اسد عفرنی بالتحریک شیر درشت اندام و هو ملحق بسفرجل لک الشدة و النون و الالف للالحاق

ولبوة عفرنی ماده شیر استوار خلقت
لبوة عفرناة شیر ماده سخت و درشت و ناقة عفرناة شتر ماده سخت و درشت و توانا و عول
عفاهیات بالضم بندهای ابست و سواد عفیفی
عفار کغراب کشتی و هنود خرما بنان
عفر فرة کسفرجلة پلید شیر بیشه عفرن کهرز مثله
اسود بن یعفر بالضم نام شاعر انا قلته بفتح الیاء لم نضمنه علی وزن الفعل و بالضم صرفته لانه قد زال شبه الفعل
یعفور کیعقوب آهو خاکستری گون یا عام است و بضم الیاء آهو بره و کودن بچه وادر و جنبش و پاره ابست و معرفه نام خر آنحضرت صلی الله علیه وسلم او هو عفیر کزبیر
یعافیر بالفتح ومشتکه از آهو معافر بالفتح شهری است یا موضعی است بیمن و پیدو قبیله از همدان لا ینصرف معرفة و نکرة ثیاب معافریة منسوب است بیکی از آن هر سه
معفور باز ارکاسد
معفورة زمینی که علف آن را خورانیده باشند و باز از کاسد
ن عفره فی التراب عفرا در خاک غلطانیدن او را و خاک الوده کردن یا برخاک دفن نمود و نیز کرد و بر زمین زدن او را
س عفر عفرا سپید سرخ مایل گردید آهو یا سرخ پشت و سپید شکم گشت
عفر تعفیرا امیخت گوسپند را با گوسپندان سرخ

ما نام و نیز تعفیر خاک الود کردن و در خاک غلطانیدن و در خاک دفن کردن و بر زمین زدن کبیر او با نداشتن گاه گاه و نیز ماده شیر را از بچه باز داده و نظام و پستان بگل الوده کردن زن با بچه بجهت نطام و خشک کردن گوشت با افتاب بریک و نقصان و سپید کردن و فی الحدیث ان امراة شکت الیه ان مالها الا یزکو فقال ما الوانها فقالت سود فقال عفری ای استبدلی اغناما بیضا فان البرکة فیها
معافر سبیا للفاعل مرد نرم رفتار و انکه باکاروانیان رود و فضله ایشان خورد
تعفر خاک الود کردیدن و در خاک غلطیدن و بر زمین زده شدن و فربه گردیدن وحشی
تعافر سپید گردانیدن بزید اعتفار بر زمین زدن کسی را و سر کسی کرفتن و جستن حمله کردن بر کسی و خاک الود کردن و خاک الوده شدن و شکار بر ارجاء افکندن شیر
انعفار خاک الوده شدن و بر خاک غلطیدن و بر زمین زده شدن
تقعفرت در کشتن در امور
معافرة هم بازی نمودن بانیز بخاطر و دیو بودن و دیو شدن
ع ف ج ع
عفنجع کسفرجل مرد بدخوی زشت صورت
ع ف ز
عفزران بالتحریک نشید بها الزا المفتوحة شهریست در بصره
ع ف س
عفرس کزبرج شیر بیشه و نیز توانا عفرنس کقفندل عفرنس کفرطاس و عفرفس کعصفور

مثله و ابن العفرنس کتب لها ابو سهل احمد بن محمد زوزنی شافعی صاحب جمع الجوامع کان از از کتب شافعیه ملخص و مختصر نموده
عفرس کسفرجل شیر سخت و توانا و شتر درشت و سطبر کردن
عفرسه عفر بسته بر زمین افکند ان را و چیره شد بروی عفرس الاسد دبیه او ناشیر
ع ف ز
عفز بالفتح چهار مغز که خورده شود و نیز بازی کردن مرد با اهل خود و خوابیدن شتر را و الفعل من نصر
عفاز کسحاب چهار مغز ها کول
عفازة کسحابة پشته زمین عفازة بالضم بادینه
معافزة هم دیگر بازی کردن زن و شوی
ع ف ز ر
عفزر کجعفر بابی شنا دو مرد بسیار شور و غوغا در بالا و نیز عفزر بمعرفة مردی است از اهل حیره و با دختری که مغنیه بوده امری القیس تشبیب کرده و نیز اسپ ابن عامر
ع ف س
عفس بالفتح باز داشتن و خوار و حقیر ساختن و سخت راندن و پوست مالیدن و زدن بپا بر سر کسی و کشیدن بسوی زمین و انشار مین و الفعل من ضرب
عفاس کتاب فساد و نام ماده شتری یا شاعر را
عیفس کحیفس کوتاه بالا معفس کمجلس بند استخوان معفوس مرد بندی و زندانی و خوار و حقیر و مبتذل هر چه باشد
معافسة هم دیگر را سیدن پا

بر سر کسی زدن
اعتفاس کشتی گرفتن و مضطرب شدن
تعافس کشتی گرفتن یقال تعافسوا اذا تعالجوا فی الصراع
انعفس فی التراب الوده کردید با آن
ع ف ش
اعفش مرد ضعیف البصر که چشم او بعلتی پوسته آب راند
عفاش کغراب مرد وافر و انبوه ریش
عفاشة بالضم مردم بی خیر یقال هولاء عفاشة من الناس ای هم من لا خیر فیهم
عفنش کعملس پیر کلان سال یقال انه لعفنش اللحیة یعنی وافر و انبوه ریش است و رجل عفنش العینین مرد سطبر ابرو
ض عفشه عفشا کرد اورد ان را
عفنششت لحیته عفنششة سطبر و انبوه شد ریش او و عفنشة نقله بزنبور مثله
ع ف ش ج
عفشج بالفتح دراز سطبر
ع ف ش ل
عفنشل کجعفر مرد کران جان ثقیل عفنشل بزیادت نون مثله
رجل عفشال بالکسر مرد شوخ کنباک
عفنشلیل مرد ثقیل و کران و درشت خوی و کندپیر فرود هشته کوشت و کلیم بسیار پشم و کفشها یا کفتار
ع ف ص
عفص بالفتح ما زو که از آن رنگ سازند و مولد است یا عربی یا درختی است انبلوط که سال بالبلوط بار دهد و یکسال ما زو قابض است مجفف مواد بجیز

شده واعضای بزم وسست را
سخت وقوی کرداند ونفوع ان
در سرکه موراسیا کند وسحق
ان باب درناشتا زدشکم را
دفع کند واسهال بخروج امعا
را نفع بخشد
عفص ککتف تندمزه وبوی
طعام عفص ای فیه قبض
عفص محرکة پیچیدگی بینی و
کرنگی ان
عفاص بالکسر پوست پاره که
سرخوردان بندند وخور
وجزان از چرم باشد یا از غران
که دران نفقه نهند وعلاق
قاروره وفی حدیث اللقطة
فاحفظ عفاصها
عفوصة بالضم تلخی وتندی مزه
عفص بکسر زنی که زن شد و پلید
زبان بی شرم و زنانه است
معفاص بالکسر زن بنهایت
بدخلق
ض عفصه عفصا بالفتح
برکندان را وعفص فلانا غالب
امد او را در کشتی وسست
کردانید وعفص یده پیچ داد
دست او را وعفص جاریته
جماع کرد با وی وعفص القاروره
عفاص بست بر سر شیشه
وسربند ساخت شیشه را و
عفص الشیء دوتا کرد او را و با
مال کردانید
اعفاص سربند ساختن خود
را و سربند بران بستن
ثوب معفص کمعظم جامه نیکو
نمارو
اعتفص منه حقه کرفت از وی
حق او را
ع ف ض ج
عفضج وعفضاج وعفضاجة
کجعفر وعلغام وعلابطة فربه
سست کوشت ونیز عفضج

کجعفر سخن درشت کوشت
ضد
یقال هو معصوب ما عفضج مهبول
یعنی فربه نیست
ع ف ط
عفط بالفتح نخامه بینی میش
عفطی بالکسر مشددة الیاء
درمانده بسخن
رجل عفط ککتف مرد تیز دهن
رجل عافط مرد کونزن
عافطة میش ماده بخلاف نافطة
که بز ماده است ومنه ما له عافطة
ولا نافطة یعنی نه میش ماده ونه
بز ماده یا عافطة ذاه شبانی
کننده ونافطة کوسپند
عفیط کامیر نخامه میش
عفاطی بالکسر منسوب بدرماندگی
بسخن
عفاط کشداد درمانده بسخن
عفاطة کجبانه کنیزک شبانی
کننده
ض عفطت العنز عفطا بالفتح
وعفیطا وعفطانا محرکة تیز داد
بز وعفط فی کلامه عفطا بالفتح
درماند بسخن ونیز عفط تیز داد
بهر دو لب وخواند کوسپند
را وبینی فشاندن ان وراندن
شبان کوسپندان بهمان دو لب
که عفطش کنند
ع ف ط ل
عفطلة امیختن چیزی با چیزی
وخلط کردن
ع ف ف
عف بالفتح پارسا عفة مونث
عففة محرکة جمع
عففة بالضم باقی شیر در پستان
وکند پیر وماهی است بی پشیز
کوچک سپید رنگ وطوخ
ان بذا لعفة مربح ماند
عفعف بالفتح بار درخت
موز

عفاف ککتاب دارو
عفافة بالضم شیر فراهم امده و
باقیمانده شیر در پستان
عفیف کامیر پارسا عفیفة
مونث اعفاء وعفائف و
عفیفان جمع ونیز عفیف نام
برادر عفیف بن بجید
عطیة بن غازب بن عفیف
کزبیر او کامیر صحابی است و
ابن العفیف تابعی از صدیق
رض روایت دارد
عفیف بن معد یکرب مصغرا
مشددا صحابی است وعفیف
بن بجید محدث
عفان الشیء بالکسر وقتان
چیزی یقال جاء علی عفانه ای حینه
واوانه
عفان کشداد ویصرف نام پدر
عثمان رض وهو عفان بن ابی
العاص وعفان بن بجیر صحابی
است وعفان زادی غیر منسوب
وعفان بن سینا وعفان بن
جبیر وابو عثمان عفان بن مسلم
بصری محدثانند وابو عفان
غالب القطان وعثمان بن عفان
روایت حدیث کرده اند
ض عف عفا وعفافا
وعفافة بفتحین وعفة بالکسر
باز ایستاد از حرام و پارسا
بود وعفت اللبن فراهم امد
شیر در پستان یا باقی ماند
دران
عسعف عفعفة خورد بار
موز را
اعفت الشاة باقی ماند شیر
در پستان کوسپند بعد
مکیدن بچگان ونیز اعفاف
پارسا کردانیدن وباز داشتن
کسی را از حرام
عففه تعفیفا خورانید
او را بقیه شیر که در پستان

ماند
تو تعاف تا مریض یعنی در و کن
ونیز تعافف دوشیدن ناقه
را بعد اول یقال تعاف ناقته
یعنی بدوش ناقه خود را بعد
دوشیدن اول
تعفف باز ایستادن از
حرام واز سوال از مردم وتکلف
پارسائی نمودن وباقی شیر
که در پستان مانده دوشیدن
وخوردن
اعتفاف کوفتن شتر کیاه خشک
بزبان از بالای خاک وپاک
کردن ان از ان
استعفاف یعنی اعتفاف
است ونیز استعفاف پارسائی
کردن وباز ایستادن از حرام
وباز ایستادن خواستن
ع ف ق
عفقة بالفتح غیبت و باز
است که روزان خالی آورند
عفق محرکة امد وشد شتران
بر ابخور
عفق بضمتین مکس
عفیقان بالفتح وکسر القاف
کیاهی است مانند عرفج
زرع بن عفیق کزبیر تابعی است
عفاق بن مری ککتاب شخصی
است که احدب بن عمرو باهلی
در خشکسالی ان را کرفته
بریان کرد و بخورد
عافق هر فارد و صاد در وزن
مختلف و هر طرف امد وشد
نماینده و بسیار امد وشد
کننده
عفاقة کجبانه کون ومنه
للضارط کذبت عفاقتک
معفق کمنبر نام مردی
رجل معفاق الزیارة بالکسر
مرد بسیار زیارت که پیوسته
امد ورفت دارد

ض عفق عفقا بالفتح
غائب کردید بر سر خود پس
ان باز امد ومنه هو یعفق
العفقة ای یغیب الغیبة ثم
یرجع وعفقة بالتوطیبا
زد او را بتازیانه وعفق عن
الامر بید نمود از ان کار و باز
داشت ان را از اراده وی
وعفقت الابل عفقا وعفوقا
پریشان ومتفرق شدند شتران
در چراگاه بعد که اشتر دران
و بر سر خود رفتند ونیز عفق
اندک خوابید بیدار شدن
ونیز زدن ناستوار ناکردن
کار زا وبسیار کشتی کردن جز
واکثرامد رفت کردن اشتر
بر آب وبسیار رجوع کردن یقال
انه لعفوق ای تکثر الرجوع
وفراهم اوردن چیزی را وزدن
پراکنده کردن باد چیزی را
وبسیار دوشیدن ناقه و
شتاب رفتن
عفاق بالکسر مثله فیهما
اعفاق بی حاجت اکثر امد
وشد نمودن
عفق الغنم بعضها علی بعض
تعفیقا بر همدیگر باز کردانید
کوسپندان را از جانب انها
معافقه مرسیدن وفرا
زادن وغنا ونیاهی اکثر کرده
کران در کوسپندان نا امد و
رفت
تعفق بفلان پناه اورد بوی
وتعفق بشیء پنهان کردید در
پس ان
اعتفاق مایل کردیدن شتر
برشکار و شمشیر زدن قوم
یکدیگر را ویعک بالیاء
منعفق مبنیا للفاعل باز
وباز کردنده از اب
منعفق بفتح فا منصرف از اب

انعفاق کذاشتن در امور و
شتابی کردن یقال انعفقوا
بحاجتهم ای مضوا فیها واسرعوا
ع ف ق س
ما عفقسه چه بدخلق است او
بعد ان که نیکوخوی بود
عفقس کسمندل دشوارخوی
وناکس خلق عفنقس خوی دشوار
اعفنقاس دشوارخوی کردیدن
ع ف ق ل
عفقل کجعفر مردکان روی
ع ف ك
ابو عفک محرکة مرد است
یهودی که سالم بن عمر در لشکری
که انحضرت صلی الله علیه و
سلم فرستاده بود بقتل رسانید
او را
عفک ککتف کول
عفیک کامیر بنیک کول و
عنفک کجندل مثله
اعفک سخت کول ومرد چپ
دست وناد رست کار وان
که بر یکنهج نپاید وهر کاری را
که شروع نماید نا تمام کذارد
وددد بکری دراید
عفکاء کحمراء شتر ماده که در
ان اندک سرکشی باشد
ض عفک الکلام عفکا
استوار نکرد سخن را وسخن ناسره
کفت ونیز عفک باز داشتن
از حاجت و مماطلت کردن نحو
کبیرا
س عفک عفکا بالفتح و
بالتحریک سخت کول کردید
ع ف ك ل
عفکل کجعفر کول
ع ف ل
عفل محرکة فتح ماده واچیزی
است که از کس زن وشتر ماده
برامد مانند ادره که در خایه
مردان باشد عفلة بالتاء

مثله وبسیار پیه در میان
پای بکه وکاوز واکثر استعمالا
در خصی میکنند وخطمیان
دبر وکیر وپیه هر دو خایه فحیان
وکرداکرد ان وجای دست دن
در فحقار وکوسپند جهت دانستن
فربهی وکرانی وسبکی وی وبیخ
بنو عفیل کزبیر بنو مالک بن
سعد بند قوم عجاج
غافل لنکه جامه کوتاه بر جامه
دراز پوشد
عفلاء کصحراء زن وشتر ماده
که از کس وی فتح براید
عفال کقطام دشنام است
زنان را
عفلان کسکران کوهی است
مر بنی ابی بکر بن کلاب را
عفلانة بالتاء ابی سن دیرینه
نزدیک کو معفلان
عفلاء بالفتح لب وفت خنده
بز کرزد
س عفلت المراة عفلة زنده
کردید
تعفیل اصلاح فتح کردن و
نبت نمودن کسیز ابکوان
ع ف ل ط
عفلط کزبرج کول عفلط
کعملس وعفلیط کزنبیل مثله
عفلطه عفلطة امیختن انرا
ع ف ل ق
عفلق کجعفر وعملس کس فراخ
وسست وبر کوشت وننکول
بدنبان بد کردار عفلقة
کعملسه مثله
عفلوق کربود کول وکر خرد
ع ف ن
عفن کتف کوشت بر کردیده
بی مزه وپوسیده هر چیز
پوسیده ودس بوسیده
وتباه شده از اب که ریزه ریزه
جدا کردد

عفان کشداد نام مردی و
یصرف چشمه است در سند
معفون کوشت بر کردیده بو
ومزه
ن عفن فی الجبل برامد بر
کوه وعفن اللحم بر کردانیده مزه
ورنک کوشت را
س عفن الحبل عفنا محرکة
وعفونة بوسیده شد رسن از
اب وتباه کردید بیچندان که
ریزه ریزه براید وقت کرفتن
ونیز عفونة دلکیری هوا
اعفان خدا وند جرم سوراخ
دار کردیدن
تعفین بر کردانیدن بو ومزه
کوشت را
تعفن سخت پوسیدن وتباه
کردیدن رسن
ع ف ن ج ش
عفنجش کسمندل مرد درشت
وبدخوی
ع ف ن ش
عفنش کعملس پیر بزرک ابلا
ویقال انه لعفنش اللحیة یعنی
سطبر وبسیار موی ریش
است وعفانش اللحیة بالضم
مثله وعفنش العینین سطبر
ابرو
عفنشت لحیته بسیار موی
کردید ریش او وعفنشت
بتقدیم النون علی الفاء لغة
فیه
ع ف ن ط
عفنط کعملس ناکس زشت
خوی ودابة الارض که حیوانی
است
ع ف ه
عفوه بالضم برابر وموافق
نمودن وتمام چیزی کرفتن
والفعل من فتح یقال اعفهوا
ای طبقوا

عُفامِیَة بالضم سطبر دفزاک

ع ف م

عُفام کغلام بالطشتر ماده توانا چست و تیز رو و فراخی عیش و دوید کے سخت

ع ف ن

عُفامن کعلابط شتر ماده زور مند چست و چالاک

ع ف و

عفو بالفتح پاک بزین مال و منه ان و بر کزیده و الجود هر چیزی و زیادتی مال از نفقه و چراگاه نیکو و نیکوئی و احسان و باقی مانده آب بعد نوشیدن و شهر یکیدن از علامت ملک احد نباشد و جائیکه پاسپر کسی نشد و خرکره و مثلث عفوة و عِفاء بالکسر و المد جمع و آسان و سهل از هر چیزی و اعطیته عفوا یعنی بیشوال بیخواست دادم
عَفوة بالفتح دیث و خوبها
عِفوة بالکسر کزیده هر چیزی یقوله هبت عِفوة هذا البیت ای لبّه و خیره و اکلت عِفوة الطعام ای خیاره و من الشراب کف و خرکره ماده و چراگاه نیکو
عَفوة بالتاء مثلثة کف بالا سر دیک خوردی از روغن و مانند آن
عَفا بالفتح مقصورا خرکره و زمین و شهر عفلک که در وی بے کسی نباشد که باشد
عفاء کسحاب خالد و منه و التراب علیه العفاء و سپیدی بهیئت چشم و باران و خرکره و مکیر و پوشید کے و نا پدید کے
عِفاء بالکسر و المد ابو هی شتم شتر و پر شتر مرغ و جز آن توانا ذات عفاء و ابو العفاء خر غائی زائد خواهنده رزق

از مردم و ستور و مرغ و جز آن و بخشنده مهمان و خواهنده فضل با رزق و وارد و فرود اینده و طالب معروف و احسان و در از موی عفاة بالضم جمع و قولهم هو کثیر العفاء یعنی او بسیار مهمان است شود بآن در دیگ غارتی باز انداخته و بازیچه طعام در دیگ و نا پاید و نیست کننده عُفی بالضم و تشدید الیاء جمع
عافیة کصاحبه دور کردن خدای از بنده مکروه را و سلامت از بیماری و بلا و مکروهات در بدن و باطن در دین و دنیا و اخرت اسم مصدر است و ناقه عافیة اللحم ناقه بسیار گوشت عافیات جمع و عافیة الماء آب اینده و هو کثیر العافیة بسیار مهمان و نیز عافیة خواهنده رزق از طیور و سباع و جز آن عوافی جمع
رجل عفو کعدو مرد بسیار عفو کننده و درگذرنده از گناه و صفتی از صفات باری تعالی معناه کثیر العفو
عُفاوة مثلثة کف سر دیک خورد که از روغن و مانند آن و قیل اول المرق و اجوده و بالضم بازیچه مانده خوردی در بن دیک و طعامی که طفلان هدیه فرستند
ن عفت الابل المرعی نزدیک کرفتن شتر چراگاه را و عفا شتر البعیر بسیار شد پشم شتر و در گردید چندان که بپوشید نیز وی اعفا العلف و غیره کذلک و عفوته ابوه کرداینیدم او را لازم متعد و عفت الدار نا پدید کردید و عفت الریح الدار پوشید باد آن را بخاک و عفا اثره عفاء نمرد و رفت اثر وی

و عفا الشئ و نیست و نا پدید کردید و عفا الماء صاف و روشن ماند آب و عفا علیه فی العلم زیاد کرد بر وی در علم و عفا الارض پوشید گیاه زمین را و عفا الصوت بر باد آن را و عفوت له من المرق بر کرفتم بهتر بن شوربا را و عفوت القدر کذاشتم چیزی در بن دیک و نیز عفو ناکرفتن زکوة را و نا پدید کردن بار داشتن مرتبه چیزی را عفاء و عفو مثل عفو درگذشتن از گناه و عفو بنا کردن مستحق عذاب یقال عفا عنه ذنبه و عفا له ذنبه و عن ذنبه و عفو الله امرزش خدای تعالی و با ل کردن نبشته را و محو شدن و معروف و احسان خواستن یقال عفاه اذا اتاه یطلب معروفه و نیکو شدن حال کسی و فربه کردن اعفاه عن الامر اعفاء بال کرد بیداوفرا از کار و مبرا ساخت و اعفیت شعر البعیر انبوه کردم بیدم آن را و منه الحدیث امر ان تحفی الشوارب و تعفی اللحی و اعفنی من الخروج معک ای دعنی منه و نیز اعفاء کزیده مال نفقه دادن و نکاه داشتن خدا از کسی را بلاو عافیت بخشیدن
معفی کمحدث یار و همنشین کمتعرض احسانا باشد
عفی علیهم الخبال تعفیة مرد و ند و نیز تعفیة نا پدید کردن و نیکو گردانیدن بعد فساد شد للمبالغه
عافاه الله من المکروه معافاة و عافیة نکاه داشت آن را از رنج و بیماری و عافیت داد و نیز معافاة عافیت دادن خدا مردم را از اذیت تو و تو را از اذیت مردم و بے پروا کردن تو را از ایشان و ایشان را از تو

تعفی نا پدید شدن و نیست کردیدن
معتفی خواهنده خیر و روزی
اعتفاء طلب کردن و قصد کردن شتر گیاه خشک را احسان خواستن امدن کسی را
استعفاء معاف کردن تکلیف خواستن و طلب کرفتن قصد کردن شتر گیاه خشک را

باب العين فصل القاف

ع ق ب

عقب بالفتح روش و تک ستور که بعد از تک نخستین از دی قرس ذو عقب حسن و چهره پر چهره باشند در لغت نیم و جهتیق للرجل القادم من این عقبک ای من این اقبلت
عقبة بالفتح و بکسر نوعی از جامهای نکارین هو دیج و بالفتح برک سبز کوچکی بر لخشک بر اید
عِقبة بالکسر و بالکسر نوبت کاری را یقال ما تفعل ذلک الاعقبة القمر اذ کان یفعله فی کل شهر مرة
عُقب بالضم و بضمتین پایان کار و منه قوله تعالی هو خیر ثوابا و خیر عقبا قرا عاصم و حمزة بالسکون و الباقون بضمهما و یجیئ فی عقب الشهر ای بعد ما یمضی کله
عُقبة بالضم نوبت یقال هذه عقبتک عبدل عوض اسیر یقال آخذت عقبة ای بدل آنچه وزون بانجه که همه بکر نعبتا میکنند و اپخرا خور دنی که در دیک عاریتی بخدا و ند دیک فرستند و باقی مانده هر چیزی و نشانه یقال علیه عقبة الجمال فیشر و یکسر فیهما و عقبة الطائر مسافة ارتفاع و انحطاط آن و عقبة

الشیطان نوعی از نشستن که به نشست سک ماند و روی عقب بفتح العین و کسر القاف
عقبة محرکة جای دشوار بر امدن بر کوه عقاب بالکسر جمع و بیعة که از ان زه سادند و دو پیمان نامند عقب محرکة جمع و نیز و کتل عقبات جمع و نیز منی و منه بیعة العقبة الاولی که دو از ده کس بیعت کردند در سال دوم هفتاد کس فراهم امدند و از هر قرقه نقیبی فرستادند و بیعت کردند و این بیعة عقبة ثانیه و منه و لقد شهدت لیلة العقبة و ما احب بذلک بدرا لان هذه البیعة کانت اول الاسلام
عقب ککتف پیرو پیرو باشند و هی مؤنثة اعقاب جمع و فی الحدیث و لا تردهم علی اعقابهم ای الی حالتهم الاولی و موضعی است و جاء فی عقب الشهر یعنی امد در اندک باقی مانده از ماه
عقیب کامیر در پی کننده و پس دیگری اینده
عقیب کزبیر صحابی است
عُقاب کغراب مرغی است و عقاب و عقبناة و عبنقاة و عبقناة ایضا عقبان زحیکال الجمع قلتها اعقب کافلس لانها مؤنثة و اصل بنا یختص به جمع الاناث مثل عناق و اعنق و جمع الکثرة عقبان بالضم و الکسر و سنک میان چاه که دلو زاد ان دو سنک برزد و برون جسته از کوه مانند پایه نردبان و شبیه لونکه در پای ستور برایند و در شتر خور کرد در سوراخ حلقه کوشواره باشد و از اه سوی

حوض و سنک در زدند چاه که بر ان آب کشان ایستد و اسپان اسپ عرب او علم بزرک و نیز نام رایت آنحضرت صلی الله علیه و سلم و پشته و هر بلندی که زمین کرد بیناد در از نباشد و بلاد سکی است و نام زنی و ثنیة العقاب پشته ایست بدمشق و بنو العقاب موضعی بجحفة و ابو عقاب تابعی است و ابن عقاب لقب جعفر بن عبد الله شاعر و عقاب نام مادر او است
عاقب نائب مهتر و قائم مقام از بعد از وی و نائب و خلیفه پیشینیان در امر نیکو و منه قول النبی صلی الله علیه و سلم و انا العاقب ای اخر الانبیا و کل شئ خلف بعد شئ فهو عاقبة و شتر ماده که بقیه عکیا خورد و نیز بار عاب خورده در خوابکاه اید و باز بر اب روی یقال ناقة عاقب و عاقبة و الجمع عواقب
عاقبة پایان هر چیزی و فرزند یقال لیس له عاقبة ای ولد نام ماد در امر کار و قولهم عقبت فلان مکان ابیه عاقبة ای خلفه فهو اسم جاء بمعنی المصدر کقوله تعالی لیس لوقعتها کاذبة
عقبان پایان کار و منه الجد ما من جرعة احمد عقبانا من جرعة غیظ مکظوم و اخر هر چیز یتوجا فی عقبان الشهر ای بجا بعد ما یمضی
عقوب کصبوران کنا پس بیشتر خود باشد در امور خیر
عُقبی کحبلی پاداش کار و حق و بدل چیزی
عقیب کقبیط امر غی است و موضعی
عبد الملک عقاب ککتان

محدث است
یعقوب بالفتح و ضم الواو بیغمبر و نامش اسرائیل است علی نبینا و علیه الصلوة و السلام ولد مع عیصو فی بطن واحد و کان متعلقا بعقبه فسمی بذلک هو غیر منصرف للعجمة و التعریف و کبک نر و هو منصرف یعقبات جمع و اسپ یعقوب بن سعید و عبد الرحمن بن محمد بن علی و محمد بن عبد الرحمن بن محمد بن یعقوب و محمد بن اسمعیل بن سعد یعقوبیان محدثان اند و نیز یعقوبیان کرو هی است از محدثان
یِعقاب بالکسر نام مردی و کفر یعقاب جائیست
تعقوبا بفتح الباء الموحدة مقصورا دیهی است به بغداد
معقب کمحدث نان و کو کو و شتر باز ماهر و شتر بانی و انکه خلیفه کرده باشند او را بعد امام
معقاب بالکسر زن اپچه کرد وی مویز و طعام و جز آن نهند و زن که بعد از هر دختر پسر زادن عادت او باشد قال الخلیل معقاب فی معنی الاناث لا ندخلها الهاء یقال امراة مذکار و مئناث و معقاب بدون الهاء
ن عقب الفرس پے سپید بر کمان و عقبه بر باشنه وی زد و عقبه خلیفه او شد و عقب فلان علی فلانة نکاح کرد بعد مردن یا طلاق ان و عقب الشجر برک سبز بر آورد بعد برک خشک و کل شئ جا بعد شئ فقد عقبه عقبا و عقوبا و یقال عقبت الرجل ذا ابلیه اذا ابغیته بشر و خلفته

معقب کمحسن شتاه که پس شتاره بر اید
اعقاب بنوبت سوار شدن یکدیگر و بنوبت بر نشستن با کسی و پاداش دادن و مرد خلیفه کذاشتن پسر او دیه عاریتی را با عقبه باز دادن و خو خود و بدل چیزی از کسی کرفتن و جز بدر سانیدن و نیایش کسی بودن بعد وی و العرب تعقب و تعاقب بین الفاء و الثاء مثل جدف و جدث و باز کردیدن بدبوا بکی یقال اعقبة العاقف اذا کان الجوز یعاوده فی اوقات و یقال اکل اکلة اعقبته سقما ای اورثه و سوده هب فلان فاعقبه ابنه اذا خلفه و بر امدن شماره بدعوی شماره و عقاب اختر در نوز دها
معقب کمحدث نام مردی و پس اینده از هر چیزی معقبات للفاعل فرشتکان شب و روز که یک کروه بعد از کروه دیگر اید و انما انث لکثرة ذلک منهم ای المتعاقبة و نیز و شایه و علامه و نیز که پس یکدیگر برایند شتران سپس یکدیگر ایستاده بر حوض تا نوبت آب خورند پس چون یکی باز کرد و دیگری بجای اش در اید عام استان نر و ماده
معقب کمعظم مرد که از میخانه بر اید سپس در امدن آن که از وی بزرگ باشد
تعقیب بے رو شدن و اپو پیوستن و از پس کسی در امدن و در پے کردن و دوباره در جنک کفار رفتن در یکسال و درد

زا مدعو شده بودن کوشش در طلب چیزی بود و زیاده کردن کاری را تعقیب الصلوة نشستن بعد نماز جهت دعا و انتظار و دیگر و التفات کردن در آن و منه الحدیث من عقب فی صلوة فهو فی الصلوة و نماز بعد تراویح و قوله تعالی ولی مدبرا و لم یعقب یا موسی ای لم یعقب و لم ینتظر و یقال تصدق فلان بصدقة لیس فیها تعقیب ای استثناء و بدل چیزی کردن

معاقب در پی کننده

ابل معاقبة شتر که گاهی گیاه شور و گاهی گیاه شیرین چرد عاقبة بتنبیه عقابا شکنجه کردن را و قوله تعالی فعاقبتم ای غنمتم و نیز عقاب در پی کردن معاقبة مثله و نیز معاقبة از پس کسی آمدن و همدیگر بنوبت سوار شدن بر راحله و نوعی از تصرفات عروض و هو معاقبة بین الیاء و النون من مفاعیلن اذا سقط احدهما ثبت الاخر و لا یجوز ان یسقطا جمیعا

تعقبة مواخذه نمودن کسی را بر کاری که داشت و تعقب عن الخبر و بازه پرسیدن خبر را جهت شک و نیز تعقب پایان رای خود را بوی نکی یا متن دعوت و شکوخه خواستن

تعاقب پیروی کردن

اعتقاب باز داشتن و بند کردن مبیع را چندانکه مشتری قیمتش ادا نماید معقب نعت است از آن و منه الحدیث المعقب ضامن

ذا ملف عنده و بزندان کردن کسی را و نیز امتبرداشتن از کاری یقال فعلت کذا و اعتقب منه ندامة

استعقاب عوض کرفتن و عوده و شکوخه خواستن از کسی

ع ق ب ل

عقبلة کعلبطة پی رو و پیر آینده یقال هو عقبلة فلان یعنی او پیر آینده او است عقبول کعصفور بازی مانده بیماری و تبخاله که بعد از تب بر لب بر آید و بقیه دشمنی و پس مانده عشق و بمعنی عقبولة بالها مثله فی الکل عقابیل جمع و فلان ذو عقابیل ای شریر خبیث تعقبلة تعقبلا پس او آمده پیروی او نمود

ع ق د

عقد بالفتح پیمان و ستاری و پیمان و کرو گره و شتر قوی پشت و مرد بسته زبان و طاق بنا آعقاد جمع و قولهم هو اهل الحل و العقد یعنی معتمد علیه مردمان است

عقد بالکسر گردن بند و حمیل و رشته مروارید عقود بالضم جمع

عقدة بالضم حکومت و دست یابی بر شهر و کره عقد کصرد جمع و آب و زمین و مانند آن که صاحبش اعتقاد ملکیت آن دارد و کره بستنگاه و عهد و پیمان بسته میان قوم و جای درختناک و نخلستان و کیا بند کننده شتر و آنچه بسنده کافی باشد مرد را و نیز سلک زمینی است و هر زمین که در آن فراخی و آب و زنا باشد و منه المثل هو الف من غراب عقدة یعنی مالوف تر از زاغ زمین ذی

مالک است لانه لا یطیر غرابها الکثرة شجرها و تصرف عقدة لانها اسم کل ارض مخصبة و یمنع لانها علم ارض بعینها و وجوب و لزوم نکاح و بیع و هر چیزی و کوشه چراگاه و شتر مضطرب بسوی دخت و کج بستگی دست شکسته تو جبرت الید علی عقدة ای علی عثم و نیز عقدة نام مردی و شهری است نزدیک یزد و نام دختر معز بن بولان و بوی منسوب اند عقدیون و از آن است طرماح عقدة الجوف و عقدة الانصار دو موضع است و تخالت عقدة یعنی فرونشست خشم وی

عقد محرکه ریگ توده نشسته و بر هم نشسته عقدة یکی و قبیله از بجیله یا ازیمن و از آن قبیله بشیر بن معاذ و ابو عامر عبد الملک بن عمرو و کره زبان

عقدة بالتحریک بن نبان

عقد ککتف بسته زبان در سخن و ریگ توده بر هم نشسته عقدة یکی و شتر کوتاه بالا نیک شکیبا بر کار و درست پشت و در زنخ است که زخم را بر کوشت نماید و موضعیست میان بصره و بیرمه یا از عقد کصرد است

عقید کامیر پیمان نماینده و یقال هو عقید الکرم و اللوم و معا دفراک و سطبر و عسل عقید بسته شهد عقیدة الرجل دین و مذهب مرد که اعتقاد آن دارند

بنو عقیدة کجهینة قبیله است عاقد کرد اگرد چاه و آهو کردن کج کرده یا کردن بر سینه نهاده و ناقه که کره کند دم خود را و آن علامت آبستنی است از وی

آعقد انکه بانش کره بندد و سخن و سلک و کرک پیچیده دنب جعلوا اسمه لها معرفة لا نعقافی

ذنبها و کبش اعقد قچقار که تا آن کره کرده باشد و لئیم اعقد سخت ناکس

عقداء کصحراء کنیزک و کوسپند که دنب او کوژ کره بسته است

عقدان بالضم لقب فرزدق بدان جهت که کوتاه قامت بود

عقدان محرکه خرمائی است عنقود کزنبور خوشه انکور و بیلو و بطم و مانند آن عنقاد بالکسر مثله عناقید جمع

یعقید بالفتح و بالیاء بعد القاف المکسورة انگبین که با آتش بسته کنند و طعامی است که با انگبین بسته کرده اند

معقد کمجلس بستنگاه کره و نوعی از چادر معاقد جمع و یقال هو منی معقد الازار ای قریب المنزلة

معقاد بالکسر رشته با مهره ها که بر کردن طفلان اندازند

بناء معقود خانه که در آن کرههای خیمه باشد مانند دو و جوان و ماله معقود رای عقد رای

ناقة معقودة القرا ناقه استوار پشت

ص

عقد عقده الیه عقدا پناه برد بوی و نیز عقد بالفتح بستن یقال عقد الحبل و البیع ای شده و اماده بدی شدن یقال عقدنا صیته اذا تهیئا للشر و شمار کردن و سطبر شدن مانع تو عقد الرب ای غلظ و سطبر کردن لازم است و کره کردن ناقه دنب را جهت لقاح و سوکند بعوض آشتن و لغو کردن و پیمان نمودن و پیش او و منه الحدیث من عقد لحیته فان محمدا بریء منه و قیل کانوا یعقدونها فی الحروب

تکبرا و عجبا فامروا بارسالها

س

عقد عقدا محرکة کره کرفتن زبان و نیز عقد کرفتن فرج باده سک بر نر را اعقاد جوشانیده درشت و سطبر نمودن چیزی را و ال الثنا یقال للقطران و الرب و نحوه اعقدته حتی تعقد

معقد کمحدث جادوکر و فریبنده

معقد کمعظم سخن پوشیده و دور و خلاف واضح و خیوط معقدة رشته کره بسته شد للکثرة و یمین معقدة سوکند که بر فعل مستقبل کرده باشند و بر حانث آن کفاره است فافهم

تعقید جوشانیدن و سطبر کردن و کره دار ساختن بنا را و سوکند کردن بی لغو و استثناء

معاقد للفاعل عهد و پیمان نماینده

معاقدة باهم عهد و پیمان نمودن

تعقد الدبس فرلک کردید دوشاب سطبر شد و تعقد قوس قزح مانند عقده بنا کشت قوس قزح و نیز تعقد بر آمدن نورد زیرین چاه و در آمدن زیر پیش دهانه و کشادگی چاه و سطبر شدن و کره بستن ریگ و رشته و جز آن

تعاقد همدیگر عهد و پیمان نمودن و در زه یکدیگر نزد سکان در بی ماده

استعقاد خواهش کشن نمودن ماده خوک

اعتقاد کرویدن و یقین کردن و ذخیره ساختن و کسب کردن زمین و آب و مال و جز آن را و سخت درشت کردیدن و ثابت شدن یقال اعتقد الاخاء بینهما ای ثبت

انعقاد بسته شدن

ع ق ر

عقر بالفتح نشانی است مانند شکاف در پای اسب و شتر و بنا و اصل هر چیزی و عقر الدار فرود آمد نگاه قوم و میان شکاف مابین دو چیز و کشادگی مابین پاهای برهنه و منزل شکوه و غیم یا کوشک ویران و ابر پاره سپید یا ابر که از پیش آفتاب پیدا شود و بپوشاند چشمه آفتاب و کرد اگرد آنرا یا ابر که از کرانه آسمان خیزد و از دور تابان شد و آن شنیده شود و نمایان نکردد و بنای بلند و سپید هرچه باشد و موضعی است نزدیک کوفه و دهی است بدجیل و دهی است بکراز ناحیه دسکره و از آن است ابو الدر لولو بن ابی الکرم بن لولو و دهیست ما بین کوه حمرین و زمینی ببلاد قیس و موضعی است ببلاد بجیله و موضعی است ببابل و قلعه است بموصل از آن قلعه است محمد بن فضلون عدوی فقیه مناظر

عقرة بالفتح و الضم نازاینده که زن و جز آن

عقر بالضم کابین که بشبهه وطی یا بوطی غصب واجب شود و کابین زن و فرود گاه قوم و بفتح و دنباله حوض یا جای آبخوردن ستور از آن اعقار جمع و مثنا و معظم آتش و فرود آمد نگاه آن

عقر بضمتین مثله و میان سرای و اصل آن و بفتح

و خورش عقرة بالتا مثله و بر کرنده و بهترین گیاه و شکان میان دو چیز و نیکوترین ابیات قصیده و مرد که فرزند نشده باشد از او بچه فرزند و بیضة العقر بیضه که بدان نوشیر زایی ایا ماکیان ماید وقت و شوکی بردن و اول تخم ماکیان یا تخم پسین آن یا تخم خروس که در سالی یک مرتبه نهد و نیز این لفظ را در هر چه که نادر بود و عطیه و تحفه که یکبار اتفاق افتد از جائی که امید نداشته باشد استعمال کنند و یقال لقیت الناس عن عقر یعنی پس از نازاینده که ابتر شد

عقر ککتف مرغ که پرش را فته کرد سیده روید

عقرة کفرحة شتر ماده نر سا و ناقه که از عقر آب خورد

سرج عقر کصرد زین پشت ریش کن ستور و رجل عقر مرد خشک کن شتران بمانده کردن

عقرة کهمزة شبه که زنان با خود دارند تا آبستن نشوند منه قولهم عقرة العلم النسیان و سرج عقرة زین که پشت ریش کرداند شتر را و رجل عقرة مرد که خسته و مانده کرداند شتران را و نیز عقرة کرنده یا کزنده غیر ذی روح و امراة عقرة زن که در رحمش بیماری باشد

عقیر کامیر مرد که او را فرزند نشود و خسته و مجروح و ستور پی زده عقری جمع و نیز عقیر آن کاز ترس باکهانی طاقت جنبش نباشد او را با سرکشته و متحیر

عقیرة کسفینة پی زده از نساق و شکار و جز آن و آواز کریه و آواز بلند یقال رفع فلان عقیرته ای صوته کان عقر احد رجلیه

فصیح و آواز مرد کویند و نیز و تقول ما رایت کالیوم عقیرة الکن الشریف یقتل و نیز عقیرة خرمای سر بریده خشک

عقیر کزبیر شهر بیست بهجر بر کرانه دریا و خرمائیست در یمامه مر بنی ذهل را و نخلی است در آن مر بنی عامر را

عقار کسحاب زمین و آب و بنا آن و منه ماله دار و لا عقار ای شیء و گیاه که مواشی را خشم کرداند و بهترین گیاه و منزل و درختان خرما و بنک سرو رخت و اسباب خانه یقال بیت کثیر العقار ای کثیر المتاع و برگزیده رخت و اسباب که جز در عید استعمال نکنند و قد نضم و هر چیز خشک و بکیاست قریب هنشا و زمینی مر بنی ضبه را و زمینی مر باهله را و قلعه است بیمن و موضعی بدیار بنی قشیر و غب العقار جائی است نزدیک بلاد مهره

عقار بالضم می یا انجهت که پیوسته در خنور باشد یا بدان جهت که باندارود نوشنده را از رفتار و نوعی از جامه رنگین

سرج عاقور کقابوس زین ریش کن پشت ستور و حمار عاقور خر کزنده

کلب عقور کصبور سک کزنده عقر ککتب جمع یا عقور کزنده ذی روح است و بس

عقور بالضم موضعی است

عاقر زن نازاینده و ریگ توده بلند عقر کسکر جمع و مرد که او را فرزند نشود و ریگ که هیچ نروید و نیز توده است و زن بی نظیر و بی عدیل

عُقرُبی بالضم والقصر زمین
وابی مانندان
جمل اعقر شتر دندان ریخته
عقربی کنکری بی است و قوله
المراة عقری حلقی وبیونانه
عقر الله جسدها واصابها
بوجع فی حلقها او تعقر قومها
بحلقهم ای تستاصلهم لشومها
او العقری الحائض قال ابو عبید
هما مصدران عقر وحلق کالشکوی
فالصواب التنوین وقال الزمخشری
هما صفتان المراة المشومة والالف
للتانیث کالسکری
عقرآء کعصرآء ریک توده بلند
وشهری است
اعقار بالفتح درختی است
عقران بالضم از اعلام است
عقار ککتان گیاه که بدان تداوی
نمایند یا اصل ان وهاو درخت
عقیر کسکیت مثله وعقاقیر جمع
ونام مردی از همدان قیل انه
عقری حرب ملثین نوسا وسبع
است حدیثه جید العقاقیر
امر اصل وبیکو
عقار کرمان گیاهی است
کلا معقار گیاه کهنه کر
ستور را
خیل عقاری بالفتح اسبان بی
نده
عقارآء بالضم والمد معرفة
باللام موضعی است
عوافر علی الجمع موضعی است
معقر کمسکن ربعه باریست
بیمن از ان است احمد بن محمد
جعفر استاد مسلم
سرج معقر کمعظم زین که ستور
پشت ریش کند معقار بالکسر
مثله وتعجل معقر مرد کرده
کراند شتر را از ماندم کردن
معقور خسته پی زده
ن عقر بالصید عقرا دی
شکار افتاد وعقر الکلاء
خوز دان را
ض عقرت المراة عقرا بالفتح
والضم وعقارا کسحاب نازاینده
شد زن وکذا عقرت المراة عقارا
بالضم والفتح مجهولا ونیز عقر
بالفتح خسته کردن ومنه فی
الشتم جدعا له وعقرا پی زدن
ستور وبرکو کشتن شتر را
منه الحدیث لا عقر فی الاسلام
وسر درخت خرما بریدن وپی
ریش کردن ستور را وبریدن
درخت میرحبا شتر باز دارد
از رفتن بی عقرت بی ای اطلقت
حبسی کانک عقرت بعیری فلا
انفذ علی السیر وعقر بالضم
امتحان کردن زن را بزای جماع
که دوشیزه است یا غیر ان وبرکندن
پوست خرما بن وبرکرفتن بسه
ان را
س عقر عقرا ناگهان ترسان
کشت پس ندنت حرکت نماند
یا متحیر وسرکشته کردید ولرزید
پایش ومنه قول عمر رضی الله عنه
فعقرت حتی خررت علی الارض
ل عقر الامر عقرا بالضم سود
مند نشد لحرکاره وعقرت
المراة نازاینده شدن
معقر کمحسن زین وپالان که
پشت ریش کند ستور را ومرد
بیابان وزمین وبیابان
اعقار بیمار رحم کردانیدن
منه اعقر الله رحمها وعقر
خوز اینده نبا اب وزمین شد
کسی ونرسانیدن کسی را
معقر البارقی الازدی که
شاعر است
تعقیر نیک خسته کردن
معاقره فخر کردن در پی کردن
شتر وهم بکرومیدن ودوکس
کره پیوسته بودن شراب
در خور ودشنام دادن وهجا
کردن یکدیگر را وپیوسته ماندن
شراب ودر هر چیزی وکاری
تعاقر با هم پی زدن ستور ولهذا
از مایش پی زنی ومبارزان کشتن
شتر را یقال تعاقر الی عقرا
ابلهما لیری ایهما اعقر لها ومنه
الحدیث لا تاکلوا من تعاقر الاعراب
فانی لا امن ان یکون مما اهل
به لغیر الله
استعقر الذئب بجوش لحن بلند
کرد کرک ناواز را
اعتقار پشت ریش شدن ستور
وزجر ناکردن پرنده را
انعقار پشت ریش شدن ستور
از پالان وزین
تعقر پیوسته با دیدن باران
ومکنتر شدن پیه شتر ماده
در همه اندام ودراز کردیدن
گیاه

ع ق ر ب

عقرب کجعفر کژدم عقارب جمع
ویونث عقربة مونثه وعقربا
مصغره ودوالی است بغداد
ودوالکه بدان پا در دم ستور را
زیر بندند وبرجی است در اسمان
والیب عتبه بن تحضه ونیز عقرب
کنیزک نیکو خدمت دانشمند
واهنی است مانند کلاب که در زین
او بربندند ونیز عقارب سخن چینیها
وسختیها وعقارب الشتاء
سختی سرما وقولهم وانه لتدب
عقاربه یعنی او میدود ناموس
مردم را وسخن چینیها مینماید
واذیتها میرساند ویقال الفاش(?)
عقاربک
عقربان بالضم وتشدید الباء
وتخفیفها کرمکی است که در کوش
در اید وکژدم یا کژدم نر
عقرباء بالفتح والمد موضعی
وز … نی است
عقیربا مصغرا مالی است دوشنان
بنی حارثه
ارض معقربة بکسر الراء زمین
کژدم ناک مکان معقرب مثله
ارض معقرة زمین بسیار کژدم
کانه رد العقرب الی ثلاثة احرف
ثم بنی علیه
معقرب مبنیا للمفعول کج و
خمیده منه صدغ معقرب یعنی
موی پیچه وانه لمعقرب الخلق یعنی
او درشت وکرد اندام وتوانا است
وصدکار قوی وان را در عقرب نیز
هم کویند

ع ق ر س

عقرس کجعفر وزبرج بیتی است
بیمن

ع ق ر ط ل

عقرطل کسفرجل وقد یکسر العین
والقاف والطا پیل ماده

ع ق ر م

عقرم کعقربی موضعی است
بیمن وفی نسخة عقرما کعقربا

ع ق ز ر

عقزر بالفتح همه بکر زدیاب دفر
سوزچیه ومانندان وبا هم زدی
ان در دعقار والفعل من
نصر
عنقز کجعفر … مرزنکوش
که نوعی از ریحان است وابو
عنقز نام مردی … شهها
عند بعض القضاة لکنیته
وعمرو بن محمد العنقزی ودر شرح
حسین محدثان اند ودارة
العنقز منزلی است بیابان بکر بن
وائل
عنقزة بالتاء رایت وبالو سخی
وزهر

ع ق ش

عقش بالفتح ترم است وسرشتها
انکور وبار پیلو
ن عقش العود عقشا خم داد
ان را وعقش الله فراهم اورد
شتران را

ع ق ص

عقصه بالکسر موی بافته وتاب
داده عقص کعنب جمع
عقصة القرن بالضم کره شاخ
حیوان
عقص محرکه انکه دندانهایم
مغا علش بعد ساکن بودن
لا شرد یعجرو فرو بینه لولا
ملک ذو … جهم تدارکنی
برحمته هلکت ونیز عقص
بخوی شدن وپیچان کردانیدن
شاخ کوسپند والفعل من
سمع
عقص کعنق شکسته ومرد [illegible]
عقص کجید وعقیص کامیر
مثله
عقوص … توده است
برهم نشسته سخت کذا …
ومرد بخیل ودرشت خوی
عقیصه کسفینة موی بافته
وتاب داده معقاص بالکسر و
عقایص جمع ویقوی التی تحتن
المراة من شعرها مثل الرمانة
وکل خصلة منه عقیصة
ذوالعقیصتین ضمام بن ثعلبة
صحابی است
عقاص کغراب بیماری است
کوسپندان را
عقاص ککتاب رشته که بدان
کیسو بندند
اعقص تکه که شاخ واز پس
کرد کوش در آمده ویقال کبش
اعقص وقرن اعقص ایضا
وان که انگشتانش بریکدیکر
پیچیده وان که مرد ودندان
پیشین وی بدهن در آمده
باشد عقصاء مونث فی الکل
ونیز اعقص لقب مقاعل زنی
بحرداء که بوی معقول …
کردد
عقیصی بالفتح مقصورا لقب
ابی سعید تمیمی تابعی
عقیضاء بالضم ممدودا شکنبه
خرد متصل شکنبه کلان
عقنقص کعکنکعه وخجسته
جانوری است
معقص کمنبر تیر کج یا تیر پیکان
شکسته کمد نبالش دران
مانده باشد پس ان را بر اورده
درستی نموده باز بجای خود
نصب کنند
معقاص بالکسر مرد بی نحو
بدخلق وکوسپند کج شاخ
ص عقص شعره عقصا
بافت موی را وتاب داد ومنه
الخیر معقوص بنواصی الخیل ای
معقود بنواصی الخیل مصفود
معاقصة با هم چیره جستن

ع ق ص ر

عقیصر مصغرا دابه است
صحرایی

ع ق ط

عقط بالفتح سخت بستن دستار
را وسخت بستگی ان والفعل
من فتح

ع ق ف

عقف بالفتح روباه
اعقف بالفتح فقیر محتاج و
نازی درشت وبدخوی تو
لغراب واعقف ای جاف وکج
ومنحنی از هر چیزی
عقفاء بالفتح والمد اهن
کج خمیده اطراف وکیاهی است
که بر ان بنات بانند کوینند
زامیکشد وبثر ضرکی نماید
واز اعقیفاء هم کویند
شاة عاقف کوسپند عقفا
زنده
عقاف کغراب علتی است در
قوائم کوسپندان که بدان پای شان
خمیده کردد
عقوف کصبور پستان ماده
کاو که شیر از وی شد وشیرین
زاست بزود
عقاف کرمان چوبی است سر کج
که بدان چیزی را میکشند چوکان
عقفان کعثمان قبیله است از
خزاعه وموضعی است بحجاز
وجد مورچهای سرخ اما حب
مورچهای سیاه فارد است
عقیفان بضم عین وفتح قاف
مورچهای دراز پا که در مغاک
وخرابه باشد
شیخ معقوف پیر پشته دوتا
از پیری
شاة معقوفة الرجل کوسپند
خمیده پای بعلت عقاف
ض عقفه عقفا خم داد
ان را
تعقیف کژ کردانیدن چیزی
را
تعقف خمیدن وکج کردیدن
انعقاف کج کردیدن وخم کرفتن

ع ق ف ر

عقفیر کزنجبیل بلا وسختی
وزن پلیدزبان وکژدم و
شر کلان اشکال که از کلان یکی
پشت ان بر بانو افتاده
عقفرته الدواهی وکذا اعقفرت
علیه برخاک افکند واز بلا
هلاک کرد عقنفرت بتوسط
نون مثله
تعقفر هلاک شدن یقال
عقفرته الدواهی فتعقفر

ع ق ف س

ما عقفسه کدام چیز است که
بد کرد خوی او را …
خوی
رجل عقنفس مرد دشوار خوی
خلق عقنفس ایضا یعنی خوی
دشوار
اعقنفاس دشوار خوی شدن

ع ق ق

عق بالفتح نافرمان پدر ومادر
وازار ده انها وشکافتن
عقة بالفتح بطنی است از نمر
بن قاسط وبرقی دراز در اسمان
وکود ومغاک در زمین
ماء عقق بالضم اب تلخ
عقة بالضم چیزیست که بدان
طفلان بازی کنند
عق بالکسر کود ومغاک در
زمین عقه بالهاء مثله
عقق کعنق نافرمان وعقاق
بالکسر جمع
عقق کصرد برق کمیا ابر شده
وازار دهنده پدر ومادر
را ونافرمان ودر حدیث ابا
سفیان حین مر یوم احد بحمزه
قتیلا رضی الله عنه قال له ذق
عقق وهو معدول عن عاق
ای ذق یا عاق قومه بالقتل
منهم یوم بدر
عققه محرکة ازار ده پدر ومادر
وبار شکم ونام زمان ونیز کفیده
وکفته شدن
عقعق کجعفر مرغیست ابلق
از نوع غراب اوازش عین وقاف
است بفارسی عکه نامند وش
حرام است د صحیح مانند غراب
واکر دماغ ان را بر پیشه
طلا کنند وبر زخم تیر نهند
پیکان تیر باسانی بیرون اید
عاق ناخوش دارنده وازار
دهنده پدر ومادر ونافرمان
عققة محرکة جمع
عواق …
عقاق کقطام نافرمانی و
ازار پدر ومادر اسم است
عقوق را وکسحاب وبکسر
شکم ناقه
ماء عقاق کغراب اب تلخ …

عقوق کصبور اسب مادهٔ باردار و نیز اسب مادهٔ ناباردار از لغات اضداد است یا باردار بعربی نفاول است عقق بضمتین جمع عقاق ککتاب جمع الجمع و فی المثل طلب الابلق العقوق یعنی طلب کرد محال را و مذکور است در ب ل ق و نوی العقوق خستهٔ خرمای نرم که علف شتران است و فرس عقوق اسب مادهٔ باردار و هی من اعقت و هذا نادر او لغة ردیة عقق ککتب جمع

عقیق کامیر مهرهٔ است سرخ رنگ که در یمن یافته شود و جنسی است زان کرده سواحل دریای روم خیزد تیره رنگ مانند آب کار گوشت نمکزده رود و در آن خطوط سپید خفی میباشد قال من تختم به سکنت روعته عند الخصام وانقطع عنه الدم من ای موضع کان و نحاتة جمیع اصنافه تذهب حفر الاسنان و محروقها یثبت متحرکها عقیقة یکی عقاق جمع و نیز عقیق وادی است نزدیک مدینه اعقة جمع و هر جوی که بکافد آن زمین و موضعی است بعبیه و بیمامه بطائف و تهامه و بنجد و شش موضع دیگر و موی مزاد کودک و پشم شتر بچه و موی شکم هر چهار ستور بچکان باشد عقة بالکسر مثله و العقة فی الحمر و الناس خاصة عقق کعنب جمع

عقیقه کسفینه موی شکم بچهٔ مردم و بهائم و موی بزغاله و گوسپند و جز آن که در هفتم تخستین ولود قربان کنند جهت آن مولود و منه الحدیث الغلام مرتهن بعقیقته ای یحرم ابوه شفاعته اذا لم یعق عنه و هو سنه و قیل واجبة و قیل یذبح عن الغلام شاتان و عن الجاریة شاة و قال مالک شاة شاة عنهما و برقی که در میان ابر درخشد و بدان شعاعهارا تشبیه دهند و تیغ را و جوی آب و عصا و تیری که از هوا بیفکنند و جدا کنند و غلام سر برهنه کودک و هر تیری که بسوی آسمان پرتاب کنند و العرب یفعلونه فی الجاهلیة فان رجع السهم ملطخا بالدم لم یرضوا الا بالقود و ان رجع نقیا مسحوا لحاهم و صالحوا علی الدیة و کان مسح اللحی علامة للصلح قال ابن الاعرابی لم یرجع ذلک السهم الا نقیا و نیز عقیقه خستهٔ خرمای نرم عقان النخیل بالکسر انچه از بن خرما بن بر زند و بر آید عقان الکرم کذلک

ن عق الثوب و نحوه عقا شکافت آن را و عق عن المولود قربان کرد در هفتم تخستین مولود و عق بالسهم تیر بسوی آسمان انداخت و عق والده عقوقا و معقة نافرمانی کرد از زد پدر را

ض عقت الناقة عقاقا بالفتح و عقوقا و عققا محرکة باردار گردید شتر ماده اعقت الناقة باردار گردید و اعقت النخیل عقان بر آورد و اعق فلان اذا جاء بالعقوق و نیز اعقاق تلخ گردانیدن و باردار شدن اسب ماده اعتق السیف بر کشید شمشیر را و اعتق السحاب شکافته شد ابر و وا کردید

انعقاق بالابر اهمدن غبار و ابتسم و محکم شدن گره و وا شدن و باز ماندن ابر و گفتیکه بر هم باشد و کفته و شکافته شدن

ع ق ل

عقل بالفتح خرد و دانش و درد یافت یا در یافت صفات اشیاء از حسن و قبح و کمال و نقصان و خیر و شر یا علم بمطلق امور بسبب قوتی که تمیز و قبح از حسن است یا بسبب مطلق علوم بجمعه و دوزهن که بدان اغراض و مصالح انجام پذیرد یا بجهت هیئات نیکو در حرکات و کلام که حاصل است انسان را یا عقل جوهری است لطیف نوری است و خانه که بدان نفس درک میکند علوم ضروری و نظریه را و ابتداء وجود آن نور نزدیک اختنان کودک است سپس آن نور پوشیده تزاید میپذیرد تا آنکه بکمال میرسد وقت بلوغ کودک عقول جمع و نیز عقل یعنی ثیات و پناه و ثالمه دل و نام کوهی است و جای پناه و جامهٔ سرخ که بر هودج اندازند یا نوعی از نگار جامه مثل قوما کان نقشه طولا عقلة بالضم شکلی است از اشکال رمل صورته و بندی است از بندها کشتی گیران عقال عقلا یعتقل بها الناس اذا صرعوا و به عقلة من السحر

عقل محرکه بر زانو نکی پای شتر و بر هم یکر خوردن زانوی آن والفعل من سمع

عاقل دانا و خردمند عقلاء و عقال کرمان جمع و انهو عقله مزد کرد است و شوند کالاب الجدوان علا و ابن الابن و ان سفل و نیز عاقل کوهی است و هفت موضع است و نام پسر بکر بن عبد یا لیل که تغییر داد آن را نبی صلی الله علیه و سلم عاقلة زن مشاطه و عاقلة الرجل خویشان و نزدیکان مرد کشنده که دیت بر ایشان قسمت کنند و فی حدیث الشعبی لا تعقل العاقلة عمدا و لا عبدا و لا صلحا و لا اعترافا ای کل جنایة عمد فانها فی مال الجانی و لا تلزم العاقلة و کذا ما اصطلحوا علیه من الجنایات و کذا اذا اعترف الجانی بالجنایة من غیر بینة تقوم علیه تکون فی ماله و اما العبد فهو ان یجنی العبد علی حر فلیس علی عاقلة مولاه شیء من جنایته بل جنایته فی رقبته و هذا ما ذهب الیه ابو حنیفة و قال ابن ابی لیلی معناه ان یجنی الحر علی عبد فلیس علی عاقلة الجانی شیء بل فی ماله خاصته و هذا موافق اللغة اذ علی الاول حق الکلام لا تعقل العاقلة عن عبد قال الاصمعی کلمت فی ذلک ابا یوسف القاضی بحضرة الرشید فلم یفرق بین عقلته و عقلت عنه حتی فهمته

بعیر اعقل شتری پای بر زانو نا قد عقلاء شتر مادهٔ بر زانو زننده پای

عقال ککتاب زکوة یکساله از شتران و گوسپندان یقال علی بنی فلان عقالان ای صدقة سنتین و منه قول ابی بکر رضی الله عنه لو منعونی عقالا و نام مردی و شتر مادهٔ نو جوان و رسن که بدان زانو و وظیف شتر را هم بندند عقل ککتب جمع و عقال المئین مرد شریف که هر گاه اسیر و بندی شود فدیه او چند شتر باشد

عقول کصبور خردمند و فهم کننده چیز را و دارویی که بند کند

عقیل ابن ابی طالب برادر علی بن ابی طالب کرم الله وجهه النسب قریش و اعلم انها بایام عرب و عقیل بن مقرن صحابیان اند

عقیلة کسفینه زن کریمه مخدره گرامی و نبیله و بهتر قوم و شتر گرامی و گرامی از هر چیز و یقال الدرة عقیلة البحر

عقیل کزبیر موضعی است بجوران و نام مردی و پید قبیله است از هوازن و عقیل بن خالد و یحیی بن عقیل محدثان اند

عنقل کجعفر رود و سوساد و دوال الذین عوفلة کجوهره صحابی است

عقیلی کیمنی عودی خرما

عاقول کطاوس معظم دریا یا موج آن و رود بار که بر هم چوی کردد و پیک بوده و کار پوشیده و دره و هم عواقیل جمع و زمین بی علم و نشان و گیاهی است و دیر عاقول شهری است بنهروان از آن شهر است عبد الکریم بن هیثم و شهری است بمغرب از آن شهر است ابو الحسن علی ابن ابراهیم و دهی است بموصل عاقولا بالفتح نام کوفه در توریة

ابو شیط عقال بن شبة کشداد محدث است

عقال کرمان نام اسب حوط ابی جابر یا آن ذو عقال است و علتی است در پای ستور هر گاه بر فتار آید ساعتی لنگ کند بعد از آن کشاده گردد یا خاص است باسب و قد تخفف

عقنقل کسفرجل رود با بادیه فراخ و دیک تو ده بر هم نشسته و روده سوسمار و کاسهٔ بزرگ و شمشیر عقاقل جمع

معقل کمنزل پناه جای و معقل بن یسار و معقل بن سنان و معقل بن مقرن و معقل بن ابی الهیثم و هو ابو معقل و معقل بن معقل ابن ابی معقل صحابیان اند

معقلة بضم القاف دیت یقال لنا عند فلان ضمد من معقلة ای بقیة من دیة کانت علیه و تاوان یقال لهم معقلة غرامة ای غرم و منهم علی معاقلهم الاولی ای الدیات التی کانت فی الجاهلیة و علی ما کانوا علیه آبائهم و نیز ما الاثم و نهیب است نشیب بستان را در دهنا یا موضعی است

معقول لهمید و لقب کنی از ارکان شتر که خاص شتران افتاده باشد

ضرب عقل الدواء بطنه عقل البند کرد شکم او را

ض عقل عقلا بالفتح و معقولا ایضا خلافا لسیبویه در یافت و دانست خیر جهل و عقل الشیء و عنه فهمید آن را و عقل البعیر بست ظیف بساق شتر را هم و عقل القتیل ادی دیته داد کشنده را و عقل عنه دیته تاوان پیروفت بر خیانت او پس اداکرد و عقل له دم فلان ما نوترک داد قصاص از برهم دیت و عقل الظبی عقولا بقو له پناه جست بوی و عقل البعیر خورد گیاه عاقول را و عقل فلانا بست شیر به بر زمین افکند او را در کشتی و عقلت المراة شعرها شانه کرد موی را و نیز عقل نوعی از نقره فات شعر فان افکندن پای نفاعیل باشد و دیت را بر هم یکر فتن عموز دن

اعقاله خرد مند یا فتن او را و اعقل اجیستد برو عقلا و قولهم ما اعقله عنک شیئا یعنی بگذار و دفع کن از خود شد و اهذ الطیبین الیه کم و الصبوة ما العقله بالعین و القاف و نیز اعقال البابیه شدن مردم در نیم روز

معقل کمحدث لقب ابن ربیعة بن کعب

عقل البعیر تعقیلا بست وظیف و ساق شتر را هم شدد للکثرة و عقله عاقل گردانید او را و منسوب کرد او را بسوی عقل و عقل الکرم برآورد عوده را

معاقلة بجوهم بر کردن یقال عاقلته فعقلته ای کان اعقل منه و مساواة کردن و منه الحدیث المراة تعاقل الرجل الی ثلث دیتها ای تساویه یعنی زخم موضحهٔ مرد و موضحهٔ زن در حکم از ثلث برابر است پس هر گاه دیت جنایت زن بر ثلث دیه زائد شود دیت از نصف دیت مرد کرد و هذا هو الاکثر و عند البعض دیة المراة و جراحتها علی النصف من دیة الرجل و جراحته کانهم لم یعرفوا هذا الحدیث و روی ان رجلا سال سعید بن المسیب عن ثلث اصابع تقطعت المراة فقال لها ثلثون من الابل فقال ارایت ان قطع لها ابهر فال لها خمس و عشرون فقال الرجل ما بالها لما عظمت مصیبتها و اشتد الها انقص ارشها فقال سعید انت اخوه فکذا السنة

تعاقل خرد مندی نمود بی خرد و دیت را میان هم قسمت نمودن

تعقل کتهنیه تعقلا در یافتن دیگر او زد انگشتان هر دو دست را تا بر شتر ایستاده سوار شود و نیز تعقل پای داد و تا کرده بر زان یا پیش مقدم زین نهادن و هوش خود آوردن

اعتقل بحمه نیزه را میان ساق و پای نهاد و اعتقل الشاة پای گوسپند را میان هر دو ساق و ران خود گرفت تا دوشیدن و اعتقل الرجل پا را دو تا کرده بر بر زان نهاد یا دو تا کرده پیش مقدم زین گذاشت در وقت سواری و اعتقله بست بند عقله بر زمین افکند او را و بند کرد و بان داشت آن را یا اعتقل الرجل مجهولا ای حبس و کذا اعتقل لسانه بسته شد سخن بروی نادر نشد بر آن و نیز اعتقال بستن وظیف و ساق شتر با هم و دیت کرفتن

ع ق م

عقم بالفتح کلیم سرخ یا هر جامه سرخ و نوعی از رنگ و نگار و یکسر فیهما عقمة بالتاء و یکسر فیهما و نیز عقم حاجز میان دو چیز

عقم بالضم نازاینده گی و شکنجی است در رهدان که بسبب آن البس نشود و بفتح

عقمی بالضم منسوب امر بزرگ قدیم شرف نازائی خود امر و سخن غریب و مشتبه و مثلث

عقمة بالکسر رنگ و نگار و بفتح عقمة محرکة معرفه رود باریست و عقمة الفرس نام اندل ماه

عقیم کامیر مرد که فرزند نشود او را عقماء کامر آه و عقام بالکسر و عقمی بالفتح مفتوح و جمع و نیز نازاینده عقائم و عقم بالضم و بضمتین جمع یقال رجل عقیم و امراة عقیم و رحم عقیم زهد

[illegible] ... عقال ... و عقال ... بیان ...

موضع ... شتر ...

کبقول ابستن نکند رحم عقیمه
بالتاء مثله یوتی الملك عقیم
ای لا ینفع معه نسب لانه یقتل
فی طلبه الاب والاخ والعم والولد
وریح عقیم باد که نه ابر آورد
ونه باز دار کند درخت را
وحرب عقیم جنگ سخت وعقل
عقیم خرد که صاحب خود را نفع
نبخشد ونیز عقیم روز قیامت
بدان جهت که بعد ازان روزی
نیست وایجهان که صاحب خود را
بیکی نرساند
عقیم بن زیاد کوبیر تابعی است
عقام کسحاب مرد که فرزند
نشود او را وزن نازاینده
عقماء کامرأة جمع وحرب عقام
جنگ سخت وتجل عقام مرد
نشخو وداء عقام والضم
قیاسا لکن لم یسمع وبیماری
دشوار که به نشود وناقه عقام
ناقه دندان نیش برآورده اشتر
اندام ونیز عقام ماهی است
ماری که در بحر میباشد یابی لا
من البر فیصفر على الشط فیخرج
الیه العقام فیلتوی ثم
یفترقان فینهش کل الی منزله
عقامه کسحابه نام مردی و
عبد الله بن محمد بن علی بن ابی
عقامه فقیه شافعی است
حرب عقام کغراب جنگ بسیار
ویوم عقام روز سخت وترك
عقام مرد بحوی
معاقم مهرهای پشت از بند
کردن تا بن دنب وپیوندها
معتقم کمجلس یکی ونیز معتقم
کره گاه
رحم معقومه رحم بسته که
قبول ابستن نکند
ن عقمت مفاصله مجهولا
خشك گردید پیوندهایش
ومنه الحدیث تعقم اصلاب
المشرکین
س عقم عقما خاموش گردید
س ض ن ل عقمت المرأة
عقما بالفتح وبالتحریك وبالضم
نازاینده شد زن وقبول
نکرد رحمش آب مرد را وکذا اعقمت
مجهولا
اعقام نازاینده کردن یقال
اعقم الله رحمها فعقمت
تعقیم نازاینده گردانیدن
یقال عقمها الله وخاموش کردن
معاقمه پیکار کردن وخصومت
نمودن ودشنام دادن کما
سد الوثایه بینهما
تعقام پیروی نمودن
تعتقم امد وشد کردن نوکر
فی نعتقم فی جوانبه لسباع
اعتقام چاه کندن وچون
نزدیك باب رسد کوی کنند
تا مزه آب معلوم نمایند پس
اگر شیرین باید چاه را تمام سازند
والا ترك دهند

ع ق ن

عقنة بالفتح قلعه است بازان
عقیون کبرذون دریایی است
از باد زیر عرش وفیه ملائکة
من ریح معهم رماح من ریح
ناظرین الی العرش بسجهم
سبحانه ربنا الاعلى
عقیان بالکسر زر خالص وگوی
است در حرق وی

ع ق و

عقوة بالفتح پیرامون وکرانه ای
سرا یقال اذهب فلا اری بك
بعقوتی وما یلو بعقوته
احد ومنزل دو فرود امدنگاه
عقاة بالفتح مثله فیهما او در
است عقاء بالکسر وبالمد جمع
ن عقا عقوا بالفتح کندیا
را پیرار جانب پایین پیسید با
از جیب راست کند چاه را
بجهت آب عقا العلم بلند
شد در رفتن وعقا الامر تا
پسند کرد مکروه داشت
ونیز عقو باز داشتن تو عقوا
قلب عاقة
معفی کمحتی شتر غاز بلند
ودو درد رهوا کرد چیزی کردن
مانند عقاب
اعتقاء از جانب چاه باب رسیدن
چاه کن وازجیب راست کندن
چاه را برای آب وباز ایستادن
ودرین معنی مقلوب اعتیاق
است وپیش وسپس فراز کردن
سخن

ع ق ی

عقی بالکسر انچه بحستین از
کودك نوزاده برآید وکبیر
وپلید اعقاء جمع وفی المثل
هو احرص من کلب على عقی صبی
وهو الزدج فی النخلة والمهر
عقیان بالکسر زر خالص گیاه
در زمین پیدا کرده واطی آمد
نزدیك مدینه مرتبی یاقوتی را
ض عقی الامر پسند داشت
وعقی عقیا بالفتح خوراندن
بچه را چیزی که عقی را از ازان
ویقو من این عقیت مجهولة
یعنی ازکجا آمد ونیز عقی حدث
کردن کودك
اعقا سخن تلخ کردن بر چیزی
واندا ختن اندر هر چیزی ب
تلخی ان بو اعقیت الشی اذا
ازلته عنك ویل کما تقول اشکیته
اذا ازلت شکایته وفی المثل
لا تکن حلوا فتسترط ولا مرا فتعقی
تعقیه خوراندن بچه را چیزی
که بول وغایط او در دان زاو
اندا ختن تیر در هوا ونیك با
لباء لغة فی عقه وذکو بلند
پریدن مرغ
اعتقاء امدن بقال زاین
اعتقیت مجهولا ای نیت

باب العین فصل الکاف

ع ك ب

عکب بالفتح کرد وجست وشد
دوح شادمان ونیز عکب سخت
رفتن والفعل من نصر
عکب محرکه سطری لب وزنخ
وسطبر دندان ویکدیگر نزدیك
وچپ بیده بودن انگشتها یا
ولب یا شاد دود والفعل منه
سمع
عکوب بالفتح غبار وگرد غاکو
مثله
عکوب فراهم امدن شتران
بر حوض یا عام است وانتشار
وبانك وفریاد کردن وجوشیدن
دیك والفعل من نصر
عکاب کغراب دود وگرد غبار
عکابة بن صعب که پدر
قبیلة است از بکر
عاکب جمع انبوه عکوب بالضم
جمع
اعکب مرد سطبر لب ودندان
عکباء زن استوار اندام در
خلقت وسطبر لب وسطبر دندان
عکب کبهم کوتاه بالای
سطبر وزبر وسرکش از مردم
وجن وانکه مادرش دوی کنیز
باشد ونام ندان بان نعمان
بن منذر
عکوب بالفتح وتشدید بالکاف
کرده انبوه
اعکاب بسیار دود وگرد شدن
آتش
تعکیب دود برآوردن آتش
تعکب پیش امدن انبوه بر
کسی
اعتکاب برانگیختن گرد بر
خواستن ان لازم متعد

ع ك ب ر

عبد الله بن عکبر کجعفر محدث تمیمی

عکبر کزبرج چیزیست که زنبور
عسل بر ران وبازوی خود آرد
از زاند شهد بجای انگبین اندازد
عکبرة کقنفذة زن درشت
اندام
عکابر بالفتح کلاکوشهای بز
عکبراء بالضم وفتح الباء ممدود
دهی است ونسبت بدان عکبراوی
وعکبری آید

ع ك ب ن

عکبن کقنفذ مهره تا
جای خسته

ع ك ب س

عکبس کعلبط شتر بسیار یا
شتران که نزدیك هزار رسیده
باشند عکابس کعلابط مثله
تعکبس الشی برهم نشست

ع ك ب ش

عکبشه بندش استوار ومحکم
عکباش کمرطاس اهو که نخستین
شاخ برآورده باشد
تعکبش فی الغصن در آویختن
شاخ با خار درخت

ع ك ث

عکث بالفتح گرد امدن وموا
شدن دو چیز فعلش کاهی نیاید
عکبث کامیر کبر بیل
عنکث کجعفر گیاهی است ونام
مردی هیثم ابوه برهم نشسته
تعنکث الشی فراهم امد

ع ك د

عکد الشی بالضم میان چیزی
عکدة بالضم استخوان دمغزه
وتوانائی وسوراخ سوسمار
عکده محرکه بن زبان وبن فلی
بری است که بدان نان را داغ
داغ سازند
عکید ککتف شتر وسوسمار فربه
عکدة بالتاء مثله ودرخت
خشك برهم نهاده
عکاد کسحاب کوهی است نزدیك
زبید زبان باشنده آن بر
لغت فصیح باقی است
معکد کمجلس پناه بجای
ناقه معکاد بالکسر ناقه درشت
استوار خلقت
معکود بمقیم لازم که بر بیچیزی
جائی ودشت هنده وفرزد
برندان کرده طعام پیوسته
وآماده
ض عکد فی الامر فاد کرد را
مراو عکد الیه پناه گرفت بوی
س عکد الضب فربه گردید
وعکد البعیر کذلك وعکد به
چسبید بان
اعکاد پناه گرفتن بکسی
استعکاد فربه گردیدن شتر
وسوسمار وبچیزی در امدن
وچسبیدن شکار بجو وصیاد
اعتکاد لازم گرفتن چیزی را

ع ك ر

عکرة بالفتح حمله
عکر بالکسر نژاد هر چیزی بو
رجع فلان الى عکره ای الى اصله
وباع عکره ای اصل ارضه ومنه
الحدیث لما نزل قوله تعالى
اقترب للناس حسابهم تناهى
اهل الضلالة قلیلا ثم عادوا
الى عکرهم ای الى اصل مذهبهم
الردی
عکر محرکه گله شتر زیاد از پانصد
یا گله شتر از پنجاه تا
صد یا هفتاد ونام مردی وزنك
شمشیر ونیز عکر درد هر چیز
ودرد نبید وشراب وتیره کی آب
در تك حوض مانند
عکرة بالتاء پاره از گله شتر
یا شتر گله از پنجاه تا صد وقال
الاصمعی الخمسون الى الستین
والسبعین وبن زبان عکر بحر
تا جمع
عکر ککتف آب تیره ودردی ناك
از شراب وروغن وجز آن
عکیر کزبیر نام مردی
عاکر از اعلام است
عکار کشداد مرد بسیار
حمله وبسیار بازگردنده وبا
کردنده در حرب حمله کننده
ومنه الحدیث قلنا یا رسول
الله نحن الفرارون فقال لا
انتم العکارون وانا فئة المسلمین
دید رجبیلهٔ است
عکر کرشیر در فراز
تعکر کمنع قلعه است بیمن و
کوهی از کوههای عدن
معکر کمنبر نام مردی
ض عکر على الشی عکرا وعکورا
حمله کرد وباز گشت ونیز عکر
میل نمودن بجائی وباز گشتن
بحرب وباز گردانیدن حزخدا
را بسوی اهل ووطن خود
س عکر الماء دردی ناك
کردید آب عکر النبید والز
کذلك
اعکار سخت سیاه شدن شب
وبهم نشستن سیاهیش وتیره کردن
آب اودردی ناك نمودن نبیذ
ودوشاب وروغن ومانند
آن را وپیه ناك شدن کوهان
وخداوند گله شتر گردیدن
تعکیر درآمیختن دردی شراب
وروغن وشیره ومانند آن
وتیره گردانیدن آب را
تعاکر بریکدیگر حمله نمودن قوم
درپیکار وباهم درآمیختن ونیز
تعاکر القوم اذا اختلطوا
اعتکار باز گردیدن بر چیزی
وباهم امیختن قوم در حرب وبر
همدیگر باز گردیدن لشکرها
چندان که شمار آن ممکن نباشد
وبیك تاریك شدن شب
برهم نشستن سیاهی ان وامیختن
تا دیگی کانه کر بعضه على بعضه
بن بطوا بجا ده وسخت بار بدن
باران وگرد آوردن باد و
پیوسته پیر بودن جوانی و
پایندان وپیه ناك کردن
کوهان

ع ك ر د

غلام عکرد کجعفر کودك فربه
تند یا نزدیك باوج رسیده
عکرد کبرقع وعلبط وعکرد و
کعصفور مثله
عکرد فلان عکردة فربه شد
وتوانا گردید وعکردت تنا
برگرداینده را تا قریب بخود اوقع
خود با آن پسندیده اشتم
آن را

ع ك ر ش

عکرش کزبرج گیاهی است ترش
وهو انفع للنخل ینبت فی اصله
فیهلکه یا آن یثل است یا نوعی
از گیاه کنگر یا از عشبه مقرنش
یا هلسکی با گیاهی است که شهره
بر زمین کشکوفه باریك
ونیم مانند ارزن وطعم
مانند تره دارد
عکرشة کزبرجة خرگوش ماده
پر گوشت درشت ونیز است
ورجی عکرداد بیامه دهی
مجلة من بیتنی وکنده پیر که
از خود پیر نماید ونیز عکرشه
دختر عدوان مادر زمالك
ونخله که پسران نعیر سکنتر
اند
ابو الصهباء عکراش بن ذویب
بن حرقوص بالفتح ویکسر صحابی
است سر امدار تیر اندازان
نمانه خوی

ع ك ر م

عکرم اللیل کزبرج سیاهی شب
عکرمة کزبرجة معرفة وبالالف
واللام کبوتر ماده یا قمری ماده
وعکرمة بن خصفة بن قیس علان

پدر قبیله است و عِکرِمَة بن ابی جهل صحابی است و عِکرمة بن خالد بن العاص و ابو عبد الله عکرمة مولی عبد الله بن عباس تابعیان اند عُکادِم کعُلابط قبیله است از بلی

ع ك ز

عَکز بالفتح کژمژی و کوژ پیچه و تر نجیدن و العَکِس سَمِع عِکز بالکسر مرد بدخو و تنگ بَغَال عُکیز کزبیر نام مردی عاکز از اعلام است عُکازة کرمّانة عصا با سنان عکاکیز جمع و آهن پای بن نیزه و مانند آن عکوز کجرول چوب بنی آهن دار و چیه مانند آهن که بجای خود را ابرآن گذارد ن عکز علی عکازته تکیه نمود بر عکازه خود و عکز الرمح در زمین زد نیزه را و مانند آن و عکز بالشیء راه یافت و شناخت تعکیر عکازه در بن نیزه کردن تعکز بر چوب بنی آهن دار تکیه کردن

ع ك ذ ل

عکاذیل بالفتح مجیر شیر

ع ك س

عکس بالفتح باشکونه کردن و گردانیدن لفظ و سخن و جز آن و آخر چیزی را در اول آن آوردن و بجای یکدیگر گردانیدن اجزای چیزی را و باز داشتن ستور و کشیدن عنان اسب را بسوی خود تا بر گردد و مهار شتر بر دست او بستن تا رام کرده و شیر ریختن در خوردنی و العمل من خمر و ...

عکبس کابیر شیرکه بر شوربا و خورد نی ریزند و نوعی از طعام کران شیر بار دوشانند و شاخ رزکه آن را زیر زمین خوابانند تا روید و شیرزاده که بر آن سیاه کداخته بخته نوشند عکیبة کسفینة شبکه تاریک و شتران بسیار عِکاس ککتاب رسن که بدان دست شتر را با مهار بسته تا رام کرده و منه المثل دون هذا الامر عکاس و مکاس بالکسر یعنی سوای این کار دوی پیشانی بیکدیگر گرفتن است یا آن از اتباع است تعکس بر مشیئه بر فتار ما در رفت اعتکاس بر گردیده شدن و بجای یکدیگر شدن اجزای چیزی انعکاس بر گردیده شدن و عکس پذیر رفتن

ع ك ش

عکش ککتف موی ژولیده و مرد کج از روی نیکو دنیا یه و فراهم آورنده چیزی شجرة عکشة بالتاء درخت بسیار شاخ در هم پیچیده غکیش کزبیر نام مردی عکاش ککتان نام مردی عُکاش کرمان شنه و یا تننه زن یا خانه آن عکاشة بالتاء مثله فی الکل و کوهی است مقابل طیبة و من خرافاتهم عکاش زوج طیبة و علم که بر درخت پیچد و منتشر شود و ابی است نیز عکاشة و بحفیف عکاشة عنوی است و عکاشة بن ثور و عکاشة بن محصن اسدی صحابیان اند عوکشة کحوقلة الماشة کشتکار که بدان خرمن را باد دهند و صاف نمایند منکوش فراهم آورده ص عکش علیهم حمله کرد بر ایشان و عکشت العنکبوت تافت تنند خانه را و عکش الشیء گرد کرد آن را و فراهم آورد و عکشت الکلاب بالثور گرد کرفتند سگان گاو نر را و عکش فلانا سخت بست آن را س عکش الشعر پیچیده شد موی و بر هم نشست و عکش النبت بسیار و انبوه گردید و در خود پیچید تعکیش کره بر آوردن نان تعکش دشوار گردیدن و فراهم آوردن تنند پاهای خود جمع یافتن تارها و با هم در آمده و در کشیده شدن چیزی و پیچیده گردیدن موی و بر هم نشستن آن

ع ك ص

عکص بالفتح بدخوئی و بر هم دیگر شدن اندام عکص ککتف بدخوی رملة عکصة کفرحة دیگ ریگ توده دشوار گذار ض عکصه عکصا بر گردانید از او و رد کرد س عکصت الدابة توسنی نمود و باز ایستاد از رفتن تعکص بر علی فقرنی نمود بان بزم و نداد

ع ك ظ

عکاظ کغراب بازاری بود در دشت بموضع عکاظ میان نخله و طائف کانت تقوم هلال ذی القعدة و تستمر عشرین یوما تجتمع قبائل العرب فیتعاظمون و یتناشدون ادیم عکاظی منسوب بآن عکیظ کامیر کوتاه قد ض عکظه بند کرد آن را و حبا نمود و بیکار ساخت و مغلوب نمود و رد کرد بر بزرگیش را عکظ عن حاجته تکیظا گردانیده بیدعیا باز داشت از آن و عکظه حاجته باز داشت حاجت او را او بند نمود و تکاظ فی الایضا زیادتی کرد در اندازه معاکظة دیر داشتن و ام و در کشیدن تعکظ پیچیده و دشوار شدن کار و سخن گردیدن آن و دشوار گردیدن سفر بر کسی و دور شدن و خود را در بند داشتن قوم تا فکر و تأمل در کاری نماید تعاکظ با هم بیکار کردن و حجت آوردن و با هم تازیدن و فخر کردن

ع ك ع

عکوکع کسفرجل کوتاه بالا عکنکع کسمند اغول نر کعنکع لغة فیه

ع ك ف

عکف ککتف موی مرغول عکیف کزبیر نام مردی عاکف گوشه نشین و باز دارنده خود را عکوف جمع و فی الحدیث و الناس عکوف ای منتظرون لخروجه صلی الله علیه و سلم عکاف ککتان عاکف است منکوف بند کرده و باز داشته و منه قوله تعالی الهدی معکوفا و شعر معکوف موی شانه کرده و بافته ض عکفه عکفا بند کرد و از آن باز داشت عکف علیه عکوفا پیوسته پیش آمد بر وی و روی او نه دو مقیم ماند و منه قوله تعالی یعکفون علی اصنام لهم و یقال فلان عکف علی فرج حرام و عکف فی المسجد گوشه گرفت در آن و بنا داشت خود را و اندلاع نمود و دیری و رزید و نیز عکف کرد چیزی که رفتن پیر آموز گشته پرید پز و نیز غان و در رشته کرد بدن مرواریدها و جز آن و باز داشتن قوما عکفته عن هذا ای ما منعک و در بین معنی از نصر نیز آید تعکیف کوهر بر رشته در کشیدن و موی بافتن ینتعل مجهولا تنکف خود را بند کردن و باز داشتن معتکف خلوتخانه و منه الحدیث صلی الصبح ثم دخل فی معتکفه ای موضع کان یخلو فیه بنفسه من المسجد مستترا عن اعین الناس اعتکاف خود را باز داشتن و گوشه نشین شدن و کذا الاعتکاف فی المسجد یعنی باز داشتن خود را در مسجد و نیز انتظار چیزی کردن

ع ك ك

یوم عک بالفتح روز گرم و تند علی بر دردشت سطیر و لقب حارث بن عدنان بن عدنان است نو قبلی و عک بر خیران حابلی است و عک بر عفتا بن عبد الله بن ازد و بر آن الشرع ملازار زده و عک لندارزده عکی کحنی یعنی مرهشت هر دو طرف شلوار را و فراهم آورد تمام آن را ازمن عکة بالفتح شنا و افضا نمین گرم و لیلة عکة شب گرم که در گرم نیاید و بادی نوزد در آن و نیز عکة نام شهری است و فی الحدیث طوبی من رأی عکة عکة بالضم خنور مسکه و مشک و عکک بر عکة عکوک با برگنه است

نوعی خورد عکاک کغراب و عکاک بالکسر جمع و فترو سرکه تب دیگ توده گرم از تاب آفتاب و یفتح فیهما و بنگی است که بر نافه باز داند نقاری کرد تا کلف کبر و ناز ظاهر آید عکک محرکة تیزیب و سختی گرما بیت عکة شلثة مثله عکاک بالکسر جمع عکیک کامیر شدت و تیزی گرما بی وزش باد عکاک بالکسر جمع یوم عکیک روز گرم عکاک ککتاب تیزی و سختی گرما بی وزش باد عکی کرتی پستی قل عکاة بالفتح مد و گاه شهری است عکوک کحرفوق مرد کوتاه بالا کرد اندام استوار خلقت و نیز درشت و بجای درشت یا درم و ناتان و معرفة نام مردی رجل معک کمیکم مرد سخت خصومت و خرش معک ابی نا زیانه خواه که کاه رود و ناتا ایستند تا تازیانه خوردن ابل معکوکه شتر بند کرده ن عکه بالحجر چیزه شد بر وی در حجت و عکه بالامر بر وی برهنة کار را چندان که از بر آن را و عکه بالسوط بنا زیانه زد و عکه علیه میل کرد و حمله آورد و نیز عک و باز گفتن سخن را و دیر نمودن در ادای حق کسی و باز با سعی کردن بکسی و بند کردن و باز داشتن از حاجت کسی را و بیان کردن کلام را و گرم دائم شدن و گرم کردن بد نشستن ض عک یومنا عکا گرم شد اعکال دیگی بر دیگی بد کرد نقال العکت الشافة ای تغیر لونها معاکة خمانیدن و ما بان کردن

ع ك ل

عکل بالکسر و الضم ناکس عکال جمع عکالیة بالضم منسوبا بکی است مرد بن بکر بن دارینا عکل بالضم شهری است و لقب عوف بن عبد مناة بدر قبیله بهم غباوة حضنته امة تدعی عکل فلقب به عکال ککتاب رسن که بدان دست شتر را با زو بند بند و از اعلام است عاکل کوتاه بالا زفت بد فعال عکل ککتب جمع و نام مردی عکیل کزبیر از اعلام است عکول بالفتح و تشدید الواو مرد کوتاه بالا و فربه و نام شاعری از کنده عکال کشداد نام مردی عوکل کجوهر زشت تونه و دیگ و دیگ توده بزرگ ازعقنقل عوکلة مثله یا دیگ بر هم نشسته و نوعی از تا خورش مرغ عوکلیة منسوب بآن و خرگوش کرنده و مرد کوتاه فامک پشتهای پای زدیک نهد پا نشسته در وزن کول مقلاند عوکل بعو عوکلان شخی دو نشاد است و موضعی و بیدیقیلة معکل کمنبر سوزن و الد و بر گشنان نان با خود دارند ض عکل فی الامر باید گفت و عکل علیه الامر مشتبه و دشوار کرد بیه بکار و عکل بر انهد در یافت یکار گفتن و نیز عکل بالفتح فراهم آوردن و راندن یا سخت راندن شتر زانو بستن زانوی شتر و بنا با زو بستن هر دو ستور را و باز داشتن و بند نمودن و باز کردانیدن و بر زمین زدن و درخت بر هم نهادن و مردن و کوشش کردن در کار س عکل الخبر دیک تاریک شد چراغ دان اعکال مشتبه و دشوار گشتن کار و سخن بر کسی نقال اعکل علی الخبر ای اشکل و بستن زانوی شتر اغتکل کوشه کرفت و اعتکل الثوران همدیگر سرو بن زدند و نیز اعتکال المیت و ملتبر کردیدن کار ینقال العکل علی الخبر ای اشکل

ع ك ل ك

لبن عکلک کمند ما شیر ستبر و خفته عکالک کعلابط مثله و قیل الاسم منه

ع ك ل ط

لبن عکالط کعلبط شیر ستبر و سطبر

ع ك م

عکم بالفتح اندودن پهلو عکم بالکسر بار بند و جامه عکمان دو تنگ بار اعکام جمع و بنامه دان و پشتواره جامه عکوم بالضم جمع و چیغ جاه و کایینک که زنان در آن ذخیره خود نهند عکمة المطر محرکة کوشه آن عکام ککتاب بار بند عکم کتب جمع عکوم کصبور بر کردن و آن بار کشت و زن که از بس هر ...

پرنباید
عکنم کوبیر نام مردی
مغکم کسبرا کنده گوشت نندار

ض عکم المتاع عکما بالفتح جامه بست بعنی او بار کرد وعکم عنه مجهولا برگردانیده شد از زیارت وی وعکم فلانا انتظار کرد وعکم علیه باز کرد بعد روی و عکم الارض کنا فصد کرد ان وعکم عن شتمه باز ماند از دشنام ان وعکمت الابل فربه شد شتر و نو بر نوشت پیه ان ونیز عکم شکبار بستن و برای کسی شکبا بستن
اعکام باری دادن در بار کردن
تعکیم فربه شدن شتر چندانکه تو بر تو شود پیه وی
اعتکام بر ابر بودن میان شکمها جهت بار کردن و برهم بر کنشتن چیزی

ع ک م ن

عکمزن کشفند دان کردان ادام بر گوشت نازک و کبر بر گوشت عکمزة بالثاء وعکموز و عکمز بالضم مثله منهما

ع ک م س

ابل عکمس کملبط شتران زیبا یا کلان شتران قریب بهزار عکمس کعلابط مثله ونیز لیل عکمس شب تاریک
عکموس کعصفور نخ
عکمس اللیل عکمسة تاریک شد شب

ع ک م ص

عکمص کملبط بلاد نیز له و برحد و ترسان از هر چیزی و ابو العکمص مرد که است بنیجه

ع ک ن

عکنة بالضم نورد شکم از فربهی عکن کصرد واعکان جمع عکاز که کتاب کردن
کتاب عکاء صحراء آشر زیاده سطبر سرپستان وجاریة عکنا دختر گشکش نورد و شکر دار باشد
عکنان بالفتح بسیار شتران بسیار شتر مرغ کثیر
جاریة معکنة کمعظمه بمعنی جاریه عکناء است
تعکن نورد نالک کردیدن شکم و نو بر نو شدن چیزی

ع ک و

عکوة بالفتح شاعری است تمیمی
عکوة بالضم ویفتح نوبت و میثاو راستار هر چیزی و بن زبان و بن دنب ستون وی است که شکافته دو تا باشد مانند نوطه و بیضه در شتی در شتار هر چیزی و معظم آن عکی بالضم وعکا بالکسر المدجمع
عکی کفتی شیر بی امیغ ومشد شیر و شیر گوسپند بر یک دیگر دوشیده در نرک شده
اعکی کاحمد آن که بن دمش درشت باشد و درشته سطبر هر دو پهلو
شاة عکواء بالفتح والمد گوسپند سفید بنه سیاه جمله اندام خاص بالانثی
ابل معکاء بالکسر شتر فربه یا شتران بسیار که سر بعض نزدیک دنب بعض باشد

ن عکا بازاره عکوا بالفتح بزرك ساخت سفره ازار را ودرشت نمود وعکا بخره بیرون زانید بعض آن بیمه و تابع ماند بعض آن وعکا بالله نومیه میل کرد وعکا فلانا فی الحدید بند کرد و بست آن را وعکة المرء شعرها وعکة اننت موی را ونیز عکوکردن دهم نو و خم دادن و درشت و فربه کردیدن شتر و بلند برشدن دو دو بار آن و بودن کشن ساده را
تعکیه بر شمشیر و نیزه پی ترد را دبستن

ع ک ی

عاکه مرده وعکوه فروش واینه ان
عکوة بالضم پشت مقل عکی مقصور واجمع

ض عکی بازاره عکیا درشت کرد بشکاهان را وعکی نبیذ مرد
اعکاء مردن واستوار بستن
تعکی مردن

باب العین فصل اللام

ع ل ب

علب بالفتح نشان علوب با لفتح جمع وجای درشت یک هر چیز سخت درشت ونیز علب بریدن و خراشیدن و نشان کردن بتو علبه اذا وسمه او خدشه و اثر فیه و مقبض شمشیر و مانند آن را از پی کردن شتر استوار بستن و الفعل من ضرب ونصر
علب بالکسر بزی که بچه دار دراز لحیه طمع کردن نتواند و زمین که اگر باران بر آن نشد نار دنام هیچ بر وباید و بفتح و درو وپید نگاه و درخت کن
علوب بالضم جمع وضب علب سوسمار سالخورده وکذا تیس علب لغة فی علب وحملیة الکرشه جانی است منتهای یمامه سطرف بصره
علبة بالکسر کره درشت از درخت کدار کیده پای یبد و بجز ساند و شیر دوشند از جرم
علبه بالضم خرما بر دبا بزو شیر دوشه بر بن یا چوبین
علاب بالکسر وعلب کصرد جمع وعلبة بن زید محمد بن علبة صحابیان اند
علب کرکه بسیار کردن پی گردن شتر عارض کرده و نیز علب سختی و درشتی و کرفتگی و سفید شدن و بر کرده بن بوی گوشت بعد سختی والفعل من سمع و نصر و خمیده شدن دندهٔ شمشیر
علب ککتف هر چیز سخت ودرشت و بز کوهی که از تسال مسوسمار سالخورده ویقتم
علبیه بالکسر و تخفیف الیاء کهریه ناقه کهن
علاب ککتاب جائی است دوور از کردن
علباء بالکسر والمد یا بفتح پی گردن و هما علبان بینهما منبت العرف علباوان نیز علابی جمع وتشنج علبا الرجل اذا اسن ونام مردی و نیز علا نوعی از دزیر
تحلبی بنا القوم بالضم یا کره بز و مهتر قوم
علبیب کقنفذ جائی است
علیب بالضم و فتح الیاء و دادی است ولیس فعیل غیره او هو علیب کحذیم
معلوب شمشیر حارث بن ظالم وراه فراخ و پا سپرده و سیف معلوب شمشیر که قبضه آن از پی کردن شتر پیچیده باشد
علبی علبی علباه سوراخ کرد در پی کردن برده یا بریان زارو علب الرجل عایان کردید

پی کردن و از کلانسال ناقه معلبة کمحسنة شتر ماده چرکن معلبة کمعظمة مثله معلب کمحدث مرد علبه را
تعلیب بریدن و خراشیدن و نشان نمودن و قبضه شمشیر و مانند آن را پی کردن شتر بستن
استعلاب بر کردیدن بوی گوشت سپس سخت کردیدن و ناخوش داشتن ستور خورد نره را و کران و درشت شمردن آن را و سخت و ناخوش یافتن چیز را
اعلنبی الدیک اعلنباء التام بدی و جنگ کشت خروس و بر افراشت موی را واعلنبی الکلب اماده بدی کردید سک ومنه اعلنبا الرجل وهو ان یثور الرجل ویتهیر نفسه کما یفعل عند الخنق والشتم وهو ملحق باحرنلال بیاء

ع ل ب ط

علبط وعلابط بضم عینهما و فتح لامهما و کسر بائهما سطبر و کله گوسپند از پنجاه تا صد که باشد علبطة بالتاء مثلهما فیهما و شیر خفته در لک شده و هر چیز درشت و کران یقال بت یوم القی علیه علبط و علابطه ای ثقل شخصه

ع ل ث

علث بالفتح دهی است شرقی دجله که برقوم علویه وقف است
علاثة بالضم قوت دون کزاد
علث محرکة سختی کارزار و همیشه بودن بر حرب
علث ککتف آن که بتو غیر پختوده منسوب باشد لازم گیرند کسی را جهت حق خود
علیث کامیر نان جو وکندم امیخته
اعلاث الزاد بالفتح انچه عزیز اخیتا و عادت خورده شود واعلاث الشجر پارهای امیخته از چوب اشتر زنه و کیاه خشک
علاثه کنمامه روغن و پینو بهم امیخته و دو چیز بهم امیخته هر چه باشد وآن که از اینجا انجا فراهم آرد و مردی است از بنی اخوص

ض علث الزند علثا بالفتح اتش نداد اتش زنه ونیز علث امیختن یقال علث البر بالشعیر وعلث الحدیث ای اخلط و کرد کردن و بر اشتر مشک بار طی
تعلث مکر نمودن و او یختن و استوار نا کردن کار را
معتلث مبنیا للفاعل آن کر بوی غیر پدرش نسبت کنند او را
اعتلاث کرفتن آتش زنه از درخت ناشناخته که آتش دهد یا نه یقال فلان یعتلث الزناد اذا لم یتخیر منکحه

ع ل ث م

علثم کجعفر و الثاء مثلثة نام مردی
تعلثم درنگی در سخن

ع ل ج

علج بالکسر خر وحشی فربه توانا و نان کرده درشت کرانه و کبر عجمی که هیچ دین ندارد علوج بالضم واعلاج و معلوجا بالفتح ولسنة معلوجی مقصورا وعلجة کعنبة و مرکة جمع و مرد درشت و یقال هو علج مال یعنی او قیم شتر ان و نیکو دارنده آن است
علج محرکة خرما بنان دیرینه رجل علج ککتف مرد سخت و درشت وامکننده ونیکو و درشت کننده کارها و سخت مرو سنده دراز علج کصرد وعلج کسکر مثله و بزالکر علوج کصبور نیغام یا بیغام بن یتوهن اعلوج صدق واعلاج صدق
بنو العلیج کزبیر بطنی است
عالج شتر علجان خوار و جائی است ببادیه وودر آن ریگانست و نیز ریک تو بر تو عوالج جمع
بنو العلاج ککتاب بطنی است
علجان بالضم درختان خار دار
علجان بالتحریک پیشانی شتر ماده و موضعی است یا مهر و درختی که بدان مسواک سازند علجانة بالتاء مثالک کنبا دارد بن درخت کداز دو موضعی است

ن علجه چیره شدن بر وی در نبرد معالجت
معالجة و سیمدن بسیاو جزان ومزاولت چیزی نمودن و دردن کسی را بشمشیر و بر زد کردن بعلاج یقال عالجة فعلجه
علاج بالکسر مثل الکد و بز علاج کا روعمل ومنه و هو من کسبه و غالبه ای علا و شد بی بیند از کسبی و منه نعالج من التنزیل شده
تعلج سنیغام بر دن یقال لما تعلج بعلاج و در فراهم امد بیک
مستعلج الخلق بر درشت پوست
استعلاج درشت کردیدن پوست
اعتلجوا کشی کرفتن و کار نا نمودن اغاز کردند واعتلجت الارض در از شد کیاه آن و بالید واعتلجت الامواج چپیا زدند و بحرکت امد

ع ل ج م

علجم کجعفر دراز بالا
علجوم بالضم باغ بسیار درخت وغوک نر و آب بسیار و تاریکی شب و موج دریا و کنه واهو و کندم زنان و شتر مرغ نره که و بز کوهی کاه نر کلان سال و بط نر و مرغیست سپید و شتر سخت و نو انا یا شتر ان کبر نه علاجیم جمع
رمل معلنجم ریک تو بر تو بر هم نشسته

ع ل ج ن

علجن کجعفر ناقه پر گوشت و لا یوصف به البعیر و بن شوخ و بیباک وقیل النون زائدة
ناقه علجون بالضم شتر ماده سخت و توانا

ع ل د

علد بالفتح پی کردن و سخت و شدید از هر چیز و سختی وعلد الشیء والفعل من سمع
علداة بالفتح موضعی است
علود کقرشب دراز و بزرک و مهتر استوار و باوقار وتجلد علود العنق مرد دراز کردن
علودة بالتاء اسپ سر کش که کشیده نشود مکران کراولیش نا نشدن را و شتر که بنسنبسا
علند محرکة مقصود هر چیزیه و پی و درختی است خار دار علندا علداء بکذا لجمع
علندی نخنهبن شتر قوی اکنده گوشت علادی کعرابی مثله

علوّد لازم گرفت جای را چندان که جنبش دادن نتوانستند
اعلوّد الرجل درشت و سخت شد وگرانمایه و باسنگ گردید
معلنکد دیاده وکوبریقال مالی‌حمه معلنکد ذای‌نقد
اعلندی الجمل سطبر و پر گوشت گردید و سخت و استوار شد

ع ل د س

علندس کسمندل سخت شدید
علندسه مؤنث و شیر سخت و توانا

ع ل ذ م

علذمی بذال المعجمه حریص و بنده شکم که هرچه یابد بخورد

ع ل ز

علز محرکة سبکی و تنگی و بی ارامی و حروش که بمردم مریض و اسیر و حریص و محتضر رسد والفعل من سمع
علز کتف دردناک بی ارام که خواب نکند یقال بات فلان علزا
عالز کصاحب موضعی است
علوز کتنور درد شکم و دیوانگی و مویز و دو تلاوة درشت
اعلزه اعلازا عاجز گردانید اوراو یقال اعلزه الوجع علزا یعنی تف‌نه و بی ارام کرد او را دردمند بی ارام شد

ع ل س

علس بالفتح اشامیدن والفعل من ضرب و خوردن و نوشیدن
علس محرکة کنه ریزک و نوعی از گندم دوکانه در یک غلاف و از گندم صنعا است و گندم مکه نیز و عدس و نوعی از مورچه و منسوب است علس شاعری است
علیّه بناء مشدد استوار خلق و سخت از مردم و شتر و کبیا

است که شکوفه آن سبوسن ماند
علاس کغراب طعام یقال ما اکلت علاسا
علوس کصبور نوعی از طعام یقال ما علسنا علوسا ای ما ذقنا شیئا
علیس کامیر بریانی یا پوست پخته
علیس کزبیر نام مردی
علوس کتنور قلعه است مر اکراد
معلس محرب است و زنا یعنی ناقه معلسه کمعظمه شتر ماده با نان دشوار
تعلیس خورانیدن تو ما
علسوه ای ما اطعمه و سخت شدن بیماری و حروش و توان کردن مرد

ع ل س ط

کلام معلسط سخن بی نظام

ع ل ش

علوش کسنور شغال و گرگ و تبار است کوچک و نوعی از ددان و مرد سهل حریص و از مند تو است از علش و نیست در کلام عرب شین بعد از لام غیر علش و لش و لشلشه و لشلاش قال الخلیل هذه الکلمة مخالفة لکلام العرب لانه لیس فی کلامهم الشین بعد اللام وقال غیر الخلیل ابن سکر

ع ل ش ط

علشط الکلس بنو و درصحت این کلمه کلام است

ع ل ص

علوص کسنور ناگوار و درد شکم
علیص کقبیط گیاهی است که نان خورش کنند و از ان شورباساز و علیص بن ضمضم ابو حارثه و جبله است
علصت التخمة تعلیصا درد شکم

اورد تخمه
علاص بالکسر مال کسی را دن بمثار کت بی ج
اعتلاص علصنه کرفتن یعنی حریم مائل یقلت یقال اعتلص منه شیئا ای اخذه علصنه بالفنم وهی الحیلة و ما هی

ع ل ض

علوض کحلوز شغال بلغة حمیر
ض علضه علضنا بالفتح جنبانیدن را تا بر کند

ع ل ط

علط بالفتح سیاهی است که بدان زنان بر رخسار خط کشند جهت زیب
بعیر علط کصرد شتر بی مهار
علطة بالضم کردن بند و سیاهی است که زنان از ان بر روی خطوط کشند جهت زینت
ناقه علط بضمتین ناقه بی نشان یا بی مهار و بی گردن بند
اعلاط جمع و شترمادگان دراز قامت و خران کوتاه بالا و نیز اعلاط الکواکب ستاره‌های روشن که نام ندارند
علاط الکتاب صفحه کردن و هما علاطان و طوق سیاه در صفحه گردن کبوتر و خطوط شعاع آفتاب و علاط الابره رشته سوزن و نیز علاط رسن گردن شتر و نشانی است بر پهنای گردن شتر اعلطه بالفتح و علط الکتب جمع و نیز خصومت و بدی
عالط شاعر بدان جهت که سخنان را آراسته کرداند
ما اعلطه چه زشت است
علیط کحذیم دزمی است و نام مردی
اغلیط کازمیل شاخ برگ ریخته و غلاف بار شتر که بر توی

بانعل مانده یا برابر آن نشان پای کردن شتر
معاط کمقعد جای داغ بر گردن شتر
معلوط لقب شاعری سعدی است
ض علط الناقة علطا داغ کرد بر گردن شتر و علط فلانا ببدی یاد کرد او را و علطه بسهم بتیره زد او را
تعلیط کشادن علاط از گردن شتر و بیداغ کردن بر پهنای گردن شتر و ببدی یاد کردن کسی را
اعتلطه و به بیکان نمود با او و فتنه انگیخت
معلوّط بفتح اللام والواو المشددة داغ گردنگاه بر گردن شتر
اعلواط از گردن شتر بر نشتن بر پشت وی با بیمهار یا بر پشت برهنه سوار شدن شتر را و نیز اعلوّط البعیر ای تعلق بعنقه و علاه و بر چسپیدن بکسی و بند کردن و گرفتن و لازم گردیدن کسی را و بکار خود کاری کردن و بی اندیشه و تامل در آمدن در امری و بر جستن کشن بر ناقه جهت کشنی
تعلوطه او بخشم و بجود چسپید او را

ع ل ط ب س

علطبیس کزنجبیل وشن و لغزان

ع ل ط س

علطسه دویدن کی در پی دیگری
علطوس کفردوس شتر ماده بزرگ پیه هوشیار و مرد بلند بالا

ع ل ط م س

علطمیس کزنجبیل ناقه درشت

انام

اندام بلند قامت و سر سطبر بی موی و دختر پر گوشت نازک اندام نیکو قامت و مرد نبسیار خوار سخت و بارنده

ع ل ع

علع بالفتح بلا تنوین کلمه است که بدان گوسپند و شتر را زجر کنند علعل بزیادة اللام مثله

ع ل ف

علف بالفتح تبسیار نوشیدن و خورش دادن ستور را و الفعل من ضرب
علف بالکسر نیکوی بنده و درختی است بیابانی و بر کش که مانند انکور است خشک ساخته بعوض سرکه از ان گوشت پزند
علف محرکة خورش ستور و جمع ان علوفه بالضم و اعلاف و علاف بالکسر جمع
علیف کامیر گوسپند فربه
علوفه بالفتح هرچه ستور بخورد و ان را علف بالعنم و بضمتین جمع و ناقه و گوسپند که علوفه بخورد دهی ان را و بچرانکه و شتر طلح خوار علیفه کسفینه مثله فیهما
علاف ککتاب ابن طوار یا ابن حلوان بن عمر و است ازقضاعه و بدان منسوب است رحلهای علافیه لانه اول من عملها و صغر حمید بن ثور رضی الله عنه و تصغیر ترخیم. فقال فحمل الهم کنازا جلعفا تری العلیفی علیه موکفا وهو اعظم الرحال اخره و واسطا و وادی است بیمن از ناحیه صعده و یفتح فیهما و قیل الفتح اصح و بالفتح لقب جرم بن ریان علاف کشداد علف فروش و عبد الملک بن علاف محدث است

علف کقنبر بار طلح مانند باقلی تازه که ان را شتر خورد و علفه بکی و علفه پدر عقیل محدث است که بهرباب صحبت عمر رسیده گشته و علفه خارجی پدر مستورد و علقه ذیبانی پسر حارث بن معاویه و علقه تیمی و الد هلال و هلال قاتل رستم روز جنگ قادسیه
علفوف کعصفور مرد درشت اندام بدخوی کلان سال یا پیر اکنده گوشت بسیار موی و کنده پیر و اسب نیز استوار اندام سطبر و ناقه علفوف السنام ناقه پیچیده کوهان کوی بجا در نبسته
شیخ علوف کسنور پیر کلان سال
معلف کمقعد جای علف و علفدان ستور از چوب و جز ان
معلف کمنبر مثله او هو الصحیح و سفارکان خوند کرد نده
شاة معلوفه گوسپند فربه
اعلاف خورش دادن ستور را و علفه برآوردن درخت طلح
شاة معلفة گوسپند فربه
علف الطلح تعلیفا علفه برآورد طلح و هذه نادرة لانه انما یجی لهذا المعنی افعل و نیز تعلیف گره بستن و پاشیده شدن شکوفه طلح
استعلاف علف خواستن ستوربا و از جمهر
مستعلفة مبنیا للفاعل دایه که در پارسی ان را امام ناف خوانند کلمه مستعاده
اعتلاف علف خوردن ستور

ع ل ف ث

علفوث کجردحل مرد کول احمق بی پروا سخن گوید خیال جو

ونخطا نکند علفوث کزنبور و علفثانی بالفتح منسوب بآن مثله

ع ل ف ص

علفصه درشتی نمودن در زاری و کار و بستم داشتن بر کاری و پیچیدن کبوتر در کشتی با آن که عاجز باشی از وی

ع ل ف ط

علفطه علفطة ابستن از زا

ع ل ق

علاق بالفتح موضعی است و درختی که بدان پوست پیرایند و دشنام و تواصاب توبه علق و بعرل یعنی رسید جانه او ز لزله از هر چیزی که دراو بجنبان و ببجز مین هر چیز بی و انبان و خنور
علقة بالفتح کشیده که جامه
علاق بالکسر گرانمایه از هر چیزی یقوهد اعلاق مضنة ای ما یضن به و صادق علقا من المال
اعلاق و علوق جمع و انبان یا خور و بفتح فیهما و می انکوری یا کهنه آن و جامه جید یا سپر یا شمشیر و فلان علق علم یعنی او دوست و پی رو علم و هنر است فلان علق شر کذلک
علقة بالکسر جامه طفل بوزاد و پیراهنی است بی استین یا جامه است مرد خزان را تا نیفه شلوار که هرد و کرانه اش تا دوخته باشد یا جامه هنرین و نفیس و بوتما تابیه علقه ای ثوب و درختی است که بدان پوست پیرایند و معرفة نام مردی و محمد بن علقه تیمی ادیب است
علقه بالضم ایر تر و اندر از درخت علف که خوردن بیکروز شتر باشد و فوق روز کار او و درخت که در زشنا

باقی باشد و شتر او وقت لهیا ازا بخورد و کوشت پاره کمتر فی النسخة الموثوق بها و فی نسخة واللحة بتقدیم المیم و یقال لیس عنده علقه ای شیء و گرانمایه از هر چیزی تولی منه المال علقه
علق محرکة خون یا خون بسیار سرخ یا خون بسته یا خون سطبر و غلیظ علقة بالتاء یا نه از ان و هر چیز او یخته و انقد از کل که بدبخت چسبان باشد و خصومت لازم و عشق و محبت لازم و محبت و دوستی و کرمک سیاه بی که خون مکد تفسا زلو است علقه یکی و انقد از درخت و علف که روزگار باشد ستور را و چوب که بدان چرخ چاه او بزند و چرخ چاه و رسن دلو و دلو بزرگ و مجموع جمیعا یا رسن بچرخ او بچسبه و کوشه که بکره چاه را بسی در او بندند و یقال امر فی علقد ای دای نگرله و منها زاه و معظم ان و علق القربة کنایه است از سختی و نجالت و کوشش لعنی است در عرف القربة توجشمت الیان علی القربة ای عرقا لقربة و اصاب بی ثوبه علق ای خرق من شی یعلقه فجذبه و ذو علق کوهی است مر بنی اسد را و ایشان را در ان روزی است عظیم بر ربیعة بن مالک
علقة محرکة ازیرش و علقة بن عیفر بن انمار از قبیله بجیله است و بدان منسوب است جند بن عبد الله علقی صحابی و علقة بن عبید از قبیله ازد و علقة بن قیس بید بطنی علقات گروه نیز بهمه

است از هواداری تو استاصل
عَلَقَاتُهُم ای عرقاتهم
عُلوق کصرد ممنوع با دو بمعنی
توحا آه بعلوق علوق ای بالداهیة
وکرم بزرک و مزکها و کارها
علبوق کامیر علف ستور وجو
وسپست
عَلِیقَه کسفینه شتر که همراه
قوم فرستی تا خوار بار آورند
برای همه قوم و علقت معه فلان
علیقه ای ارسلت معه علیقة
وکاوین زن علائق جمع
حبان بن علیق کزبیر صحابی است
علاق کحاب پنجه بدان دون
کر آنند از علف و قوت و منه
قولهم ما لنا من علاق ای شیء
من متاع و راه و چوب که از آن
چرخ چاه آویزند و چرخ چاه
و رسن دلو و دلو بند و نیز چرخ
دلو با رسن آویخته و بکره و
خواستن و دوستی و کوششیار
و نیز علاق کقطام اسم است از
علق یعنی در آویز و چسپیدن
...
علاقه بالفتح علف و خورش
و روز کار و زاه و آنچه بر آن
چرخ چاه آویزند و چرخ چاه و
رسن دلو و دلو بزرک و نیز چرخ
دلو با رسن آویخته و بکره و خواستن
و هنر و پیشه و مال که همت خاطر
با او باشد و قوم فرستند و خصومت
و دوستی و دوستی لازم قلبی
از لغات اضداد است و بکسر
بالفتح فی المحبة و نحوها و بالکسر
فی السوط و نحوه و آنچه لازم کیرند
آن را امرد از پیشه و جز آن و آنچه
همت نهند که آن کافی و بسنده
باشد و مهر و کابین که بر ذمه
ناکح لازم نمایند علائق جمع
و هر آنچه آویزند و آنچه بدان نیز
کرا نهند و نیز علاقة ... الدنیا

تابعی است
علاقیه بالفتح و تخفیف الیا
لقب یاز نامه علائق کسکاک
جمع و رجل علاقیة اندکیک
بر وند بچیز بکیر دست وی باز
ندارد
علاقة کتابه علاقه کار و بار
و مانند آن بدان جهت که بمرد
آویخته باشد و آنچه بدان آویز
چیزی یا علاقه مصاحف و
علائق کسکار جمع و علاقة
الصید شکار که در پای او رسن
باشد
علوق کصبور مرکب و غول و بلا
و بمعنی آنچه شتر بچه دان را و
در چشم که شتر ماده بار ذات نیز
آن را و آنچه بخورد و نیز و
ناقه که بر بچه غیر مهربان شود
و بو کند و شیر نهد و نیز
که بر غیر شوهر مهربان باشد
و ناقه که بر کشتن خوی کرد کرد
و هم بر بچه مهربانی نکند و د
شیر ده و منه المثل عاملنا
معاملة العلوق در حق شخصی
کویند که بکوید و نکند و قیل
ما بالناقة علوق ای شیء من
اللبن
علوق بالضم کر انمایه تر از مال
عال و قرش علقی خوار و شتر
عضاه خوار عوالق جمع
علقی کسکری گیاهی است خشک
بار یک سخت باشد و از آن
جاروب سازند و طبیخ آن
شرابی است شفا نافع و آن
و جمع در وی یکسان است
و الفش جب نابت است بین
شوین داده شود
علاق بن ابی مسلم کشداد و عمه
بن حسین بن ابی عبید بن علاق
محدثان اند و علاق بن شهاب
بن سعید بن زید منافق است

علاقة کجبانة موضعی بلاد تمیم
علاق کزنار گیاهی است
عولق کجوهر غول سک ماده
حریص و کرک و کرسنگی و ذنب
و منه هذا الکلام طویل العولق
ای طویل الذنب
عوالق بالفتح کوهی است در
بوادی حنک
علقة بن حارث کقبرة دو مثل
قیس است و عقیل بن علقة
شاعر و هلال بن علقة
کشنده رستم در جنک قادسیه
علیق کقبیط گیاهی است که بر درخت
بیچد علیقی کعبتی مثله و آن
نوعی از لبلاب است خاشیه و
بر درندان را سخت کرد اند و
قلاغ را نفع دهد و ضماد
بیچش و بواسیر و سپیدی و برامدکی
چشم را دفع کند و بشکند حصاة
کرده را و علیق الحبل گیاهی
است و علیق الکلب گیاهی
علاقی کر بانی قلعه است بطرف
جنوب مصر
معلوق کمقعد سوسمار خرد
معالیق جمع
رجل ذو معلقة کمرحلة مرد
آویزنده در هر چه که پیش اید
معلاق بالکسر هر چه از وی
چیزی را ویزند و زبان و
معلاقان دو دوال دلو و
مانند آن که بدان آویزند
و رجل معلاق و رد سخن خصومت
کرد حجت آویزد رجل ذو معلاق
کذلک
معالیق بالفتح نوعی از خرما
معلوق آن که در حلق و لو
چسبیده باشد
معاوق بالضم آن که از وی
چیزی آویزند
ن علقه و علسانه سقط
کفت و از و دا وزبان

ن س عَلِقَت الابل العضا
علقا خوردند سرها آن را و
عِلق فلان مجهولا حسبته
در حلق وی و در الحدیث اروا
الشهداء تعلق تو اصل طیر خضر
تعلق من ثمار الجنة ای تاکل
س علقه و به علقا بالکسر
و بالتحریک و علوقا و علاقة
بالفتح دوست داشت خواهی
آن بود و بی علق فلان دم فلان
یعنی کشت او را و علق بخصوم
کرد با وی و علق یفعل کذا ای
طفق و علق اثره در یافت آن
را و فی المثل علقت معالقها
و صر الجندب یعنی آمد موسم
کرما و فاد نکرد اید مراقتر
یالان بر نهاده و علقت المرأة
بار نگرفت و علقت الدابة
چسبید زلو در دهان او
و فتاد جو دن و علق الظبی
در او بحبالة افتاد در دام
اعلاق زلو افکندن بر او
تا مکد خون زاده العلیق
یافتن و بلا و بمعنی آویختن نیز
اعلقت فلانا ای جنبت له علق
علاق و فراکرفتن و شنزاد برین
دلو با الاعلاق بالغرب بمرس
ای قرنها طرف شاته و علاقه
ساختن برای تا زیانه و کمان
و جز آن و در دام افکندن شکار
زایدا ل للصائد اعلقت
قادرک ای علق الصید بحبالک
و چنکال در زدن بچیزی و منه
الحدیث اللدود احب الیه
من الاعلاق و بر داشتن زن
بچه را از حاجت کاه
معلق کمعظم راه و چوب که بدان
چرخ چاه آویزند و چرخ چاه
و رسن دلو و دلو بزرک و نیز چرخ
دلو با رسن آویخته و بکره
و خواست و دوستی.

معلقة زن شوی کشته و
منه قوله تعالی فتذروها کالمعلقة
تعلق در او یختن بچیزی بچیزی
و متعلق کرد ایند نی تو علقه
متعلق مند کرد زدی و او دی
نمودن بی علق فلان امرأة مجهولا
و هرا و مثناة شتر فرستاد جهة
میر و نیز مثلیق نوعی از خطکاب
رفاع و نوفیع بر اسه
متعلق مبنیا للفاعل علاقه
داننده قولهم لیس المتعلق کا
لمتأنق یعنی نیست شکیبا بچیز
اندک مانند آن که بجوید هر چه
خواهد
متعلق للمفعول هر نوع منه
شتران
تعالق در او یختن بچیزی و دو
داشتن بی تعالقتها و بها و بلد
چیز قناعت کردن
اعتلاق فلان امرأة عاشق
کردید

ع ل ق م

علقم کجعفر حنظل و هر چه تلخ
باشد و درخت تلخ مزه و کیا
تلخ و آب سخت تلخ
علقمة الخصی و علقمة بن عبدة
الفحل و علقمة بن علاثة شاعران
اند و نیز ابن علاثة از مؤلفة
القلوب و علقمة بن مجزز و علقمة
بن وقاص لیثی صحابیان اند
و علقمة بن عبد الله و علقمة
بن ابی علقمة و علقمة بن قیس از
تابعیان و نیز علقمة تلخی و
شهرت بیت ممزوج تلخ شدن
و چیز تلخ در طعام انداختن
علاقیة بالفتح شهری است
نزدیک بلبیس
علقاة بالفتح موضعی است

ع ل ك

علك بالکسر صمغ صنوبر و
ارزه و دبنه و سرو و بلوط

و بطم و هو اجود ها مخلاء بر اح
و او را ... واسعار و سخن و
مد رو با هی است علوک جمع
عمالک محرکة در ختی است حجازی
که شیر سطبر دارد کویند که از زا
در ذهر امیزند
علکة بالتاء شتر ماده فربه
نیکو اندام
طعام علك ککتف خورند
که در خاشیدن سخت باشد و
شیء عالك ای لزج
علکة کفرحنه مه ماندی که
شتر وقت مستی از دهان بر
ارد و زمین نزدیک باب
علکات ندانهای درشت
و سخت
علالک کغراب چیزی اند که
خاشیده شود و درختی است
حجازی علاک کسحاب مثله
فیهما یقال ما ذاق علاکا ای شیئا
طعام عالك طعام سخت در
خاشیدن
علاك کشداد صمغ فروش
عوالك کجوهر کرد اینده است
وقت کلام و دك دهم عوالك
جمع و دك تار ایک و پنهان در
کوشت فرج اسپ و کوسپند
و نحو
ن ض علکه علکا خایید
آن را و علکت الفرس اللجام
کذلك و علك ثابته و دندا
سایید بر هم چندان که بانک
بر او رد و نیز علك علکا
علك الفرس تعلیکا بالیک
مشك ذا و علك ماله نیکو
سنت کرد شتران را و علا
بدیه علی ... از مال دست
بست جهت بخل و مضرت کرد
اعلنکك الشعر دبیبا کردید
موی و فراهم امد

ع ل ك د

علکد کجعفر درشت سطبر
علکد کقنفذ مثله
علیکد کزبرج کند پیر بیاك
زیرك و زن کوتاه بالای اکند
کوشت خوار که خیر و مرد درشت
و درشت اندام و سطبر
علکد کعلبط شیر در فراهم شده
و سطبر علاکد کعلابط مثله
علکد کزبرجب پیه
علنکد کغضنفر درشت درشت
و سخت

ع ل ك ن

علکو کزبرج و جعفر مرد درشت
اندام سطبر و سخت و پر کوشت
بزرك جثه علنکر کغضنفر مثله

ع ل ك س

علکس کجعفر مردی است
یمنی
معلنکس للفاعل گیاه خشك
نبینا و فراهم امده و دبیك
بر هم نشسته و موی کنده انبوه
سخت سیاه و مترد د معلنکس
بالنون مثله فی الکل و نیز
معلنکس موی انبوه
اعلنکاس سخت سیاه شدن
موی و مضطرب و مترد د کردید

ع ل ك م

علکم کجعفر درشت خلقت
از شتر و جز آن و نام مردی
علکمة کحرجبة بزرك کوهان
علکوم کعصفور استوار اندام
از شتر و جز آن مذکر و مؤنث
در وی یکسان است علاکم
کعلابط مثله و جمع علاکم و علا
بالفتح است
معلکم مبنیا للمفعول استوار
اندام از شتر و جز آن

ع ل ل

عل بالفتح کنه لاغر و هر دیز
اندام و مرد که صحبت زنان و
محادثت با انها دوست دارد

و مرد کلان سال و حقیر و نزار
و دیز اندام از هر چیزی و
کنه و نیز از لغات اضداد است
و تک ... بزرك جثه و آن که بر پوست
از بیماری تجید باشد
و بمعنی لعل بزیادة اللام
در اول مثله یقال لعلك تفعل
و علی ... لعلی افعل و ربما
قالوا علنی و لعلنی اصله بغیر
اللام الاولی و انما زیدت
توکیدا و معناه التوقع لمرجو
او مخوف فیه طمع و اشفاق
و هو من مثل ان الا انها
تعمل الفعل لشبهها به فتنصب
الاسم و ترفع الخبر و بعضهم
یخفض ما بعدها فیقول
لعل زید قائم و عل زید قائم
و فیه لغات تذکر فی لعل
ان شاء الله تعالی
علة بالفتح هنبان و حاجت
سخن خالی
بنو العلات فرزندان مرد
از مادران جدا کانه بدان
جهت که چون مردی زن بر
زن دیکر خواست کوئیه
سیراب بود دو باره اب
خورد
علة بالکسر آنچه بدان مشغول
کنند و بیماری و کاری
که صاحب خود را از اراده
او باز دارد و منه لا تعدم
خرقاء علة در حق شخصی کویند
که با وجود قدرت بکاری
عذر اورد و یقال هذه
علته ای سببه و علة بن غنم
در عبیله قضاعه است
علیلة کسفینه زن دو باو
خوشبوی مالیده
علیل کزبیر نام مردی
علی بکسرتین و تشدید اللام
والیاء بروزن علیة بالتا

وعِلّيّة بضم العين مثله عِلّيّون جمع او هو جمع بلا واحد ومنه قوله تعالى وان كتاب الابرار لفي عليين وسيعاد في المعتل عِلّيّة بكسرتين وتشديد الياء وبضم العين بالا خانه وبرج عَلاليّ بالفتح جمع ودر صفت كسى كويند هو من عِلّيّة قومه يعنى او بهترين وبزرگترين قوم خود است وكذا هو من عِلْيَتهم بالتاء وبتخفيف الياء وعِلّيهم بتشديد اللام وسكون الياء وبضم العين عُلال كغُراب اسم است مثنا از قولهم على عُلالة اى كل حال عُلالة بالضم ابچه بوى بهانه كنند وعذر آرند وشتر كه بعد شير دوشيدن دوشند و بقيه شير در پستان وبا قى هر چيزى ودوشيدن شتر در ميانه روز وبقيه قوت و رجل عالّ آنكه شتران او دو باره اب خورده باشند ومنه المثل عرض عليّ سوم عالّة اى لم يبالغ لان العالّة لا يعرض عليها الشرب مبالغة كالعرض على الناهلة عالّ كسكران نادان عالانة مؤنث عَلَلان محركة ابا است بحبى عَلْعَل بسكون مرد ولام كلمه است كه بدان بز را زجر كنند عَلْعَل كهدهد وغند غند وزهره زم واستخوان كه مانند زبان بر شكم بر آيد وچكاوك وعَلْعال مثله ونيز عَلْعال كوهى است بشام عَلْعَلان بالفتح درختى است كلان عَلْغول كعصفور بدى وپيوستگى و دود لعبتبا مشدن وكارزار

كزدن يَعلول بالفتح پاره ابر سپيد صد دارا است روان وشبنم وعوزها ابر سپيد يا آن پاره سپيد وباران درپى يكديگر يعاليل جمع وجا ه دو باره سنگ كرده وشتر وكوهان تعِلّة بفتح التاء وكسر العين ابچه بدان بهانه كنند نام مردى

ن عَلّ الضارب المضروب پيهم زد او را

نصر عَلّ عَلّاً بالفتح وعَلَلاً بالتحريك دو باره خورد آب يا پى هم خوردن را وعَلّه دو باره خورانيد آب ازم منقد وعَلّ من الطعام بجهر لا خورده شد چيزى از آن وعَلّ الشىء فهو معلول معلّ كمكرم بيمار اعلال خداوند شتران دو باره آب خورده شدن ودو باره آب خوردن وبيمار كردانيدن بوى اعلّه الله وبيمار ناشده باز كردانيدن شتر را وهى بالغين معتّل كحدث آنكه بيهانه باج گيرد دفع كند وهر كرم بعد اخرى آب نوشد وبار بار ميوه چيند ودو روز است از ايام عجوز تعليل مشغول كردن كبيرا بطعام وجز آن يتعلّل به ويتعلّل نفسه بتعلّة وبير آب كرمه بعد بير اول بار ميوه چيدن معالّة دوبار دو ودو شدن شتر را ماده تعلّل الامر مشغول داشت دركار يابند كردن بان و تعلّلت بالمرأة بازى كردن با زن وتعلّلت المرأة من نفاسها برون آمد از ايام نفاس

تعالّت المرأة پاك گرديدن از نفاس وتعالّلت الناقة باقى ماند دفتار او را اندم نافه را اعتلال مشغول داشتن بكارى دبار داشتن كسيرا از كارى وبيمار كرديدن وعارض وچيزى پيش آمد كمى را وكناه وبهانه جستن بركسى تعلعل بوده شدن ونرم وفرو هشتن كرديد

علم

عَلَم بالفتح افرنيش نابيچه در آسمان است عِلْم بالكسر دانست علوم جمع و اصله المصدر عدّدانسته ومنه ولا يحيطون بشىء من علمه اى معلومه وقولهم العلم حجاب وقيل الاكبر حث على العلم وترغيب اليه ولا يعرفونه كثير من الجهل آه المتغير عُلْمة بالضم شكافي است در لب زبرين يا در يكى از دو جانب آن عَلَم محركة شكافي است در لب زبرين يا ظاهر از آن عَلَمه بالتاء مثله وحد فاصل ميان دو زمين و نشانى است كه در راه براى شناختن بر پا سازند ونشان ومنه وانه لعلم للساعة يعنى ظهور عيسى عليه السلام ودرفش وكوه دراز يا عام است اعلام وعِلام بالكسر جمع ونشان جامه ونكار و دو كاه آن وپرچم ومهتر قوم ونام كه مرد وى معروف باشد اعلام جمع وعَلَم السعد كوهى نزديك وى ومنه عَلِيم كامير دانا علماء جمع وان كه علمش محيط بر جميع اشيا باشد عُلّام كغراب چرغ وباشه اعلم كفيده لب دانا تر وازو اعلام است عَلماء كصحراء زن كفيده لب

شفه علماء كذلك زن و عَلَم العلماء زمينى است بشام وقولهم علماء بنو فلان يريدون على الماء تخفيفا وابن العلماء صاحب رايت كه با حضرت صلى الله عليه وسلم هديه فرستاد عُليم كزبير نام مردى عالم دانا علام كجهال جمع و شكافنده لب عالَم كهاجر آفرينش تا اينچه آسمان محيط او باشد عالمون وعوالم جمع ولا يجمع بالواو والنون غيره وغير ياسم علامة بالفتح نشان علام بالفتح جمع وحد فاصل ميان دو زمين و نشانه كه در راه جهة راه نمودن بر پا سازند اُعلومة بالضم نشان وعُلامى بالضم مشددا سبك ونيز فهم علّام كشداد نيك دانا دانان كه از نسب مردم آگاه باشد ونام مردى علّامة ككتانة نيك دانا و عارف بنسب مردم عُلّام كزنار چرغ وباشه و حنا ونيك دانا وعارف عُلامه الشىء كرمانة كمان برد كه چيز وابچه بدان برآن راه يابند عَيلَم كحيدل دريا وچاه بسيار اب يا اب شور واب كه بر آن زمين باشد وعزيز نازك اندام وعوك وكفتار زن عيلام مثله ونام مردى نَعْلَمَة كزبرجه نيك دانا وزيرك يا نعلامة بالكسر مثله منها مَعْلَم كمقعد نشان كه بدان راه شند وزمينى برابر كه در آن عزير علامت نا امچيزى نباشد معلم

الشىء انبارى كه از آن چيزى دانسته شود معالم جمع وبا بصرهم الارض نمايند بدان الايام المعلومات دهه روزه ذى الحجه

ن عَلَمه چيره شد بروى در نبرد معالمه

ن ض عَلَمه نشان كرد بران

ض عَلَم الشفة شكافت آن را

س عَلِمه عِلماً بالكسر دانست از او يقين نمود وعلم به در يافت آن را وعَلِم الامر سنوار كرد كار را وعَلَم عَلَماً بالتحريك كفيده لب كرديد وعَلِم الله لا فعلن كذا قسم است كانه قال والله العالم وقيل اليمين هين اعلام آگاه كردانيدن وكليم رنگين بر اسب نمكيد در جنگ ونشان لشكريان بر خود بستن بنا الاعلم الفارس ونشان كردن كازر جامه را تعليم آموزانيدن وآگاه كردن علام كتاب مثله ونشان لشكريان بر خود بستن معالمة نبرد كردن در علم تعلّم آموختن ودانستن والتوكردن كار را وتعلّم بلفظ الامر بمعنى اعلم واذا قيل لك اعلم ان زيدا خارج قلت علمت واذا قيل تعلّم لا تقل تعلّمت وهى من النواسخ قال تعلّم شفاء النفس قهر عدوها فبالغ بلطف التحيّل والمكر تعالم نيهم بدانستن وقيل التعالم الجميع اى علوه استعلام پرسيدن از چيزى اعتلام دانستن آن را اعتلم الماء آشكارا شد

علمد

عِلْماد كقرطاس كره هشت نيا

عِلماد بالتاء مثله علادن وعلامد جمع

علمص

عَلْمَص كعلبط چيز شكست كه بدان تعجب كنند قرنبع عِلّيص بالكسر زن لحت كمانده كه مسافر را قرب عِليمص شقيه برابيم مثله

علمض

رجل عَلامض كعلابط مردى كه حجت او ناخوش دارند و كران

علن

عُلْنة كهمزة آنكه راز نا بود عِلان ككتاب علم است رنگى صنعاء علانية بالفتح وتخفيف اليا آشكار بخلاف سر ورجل عِلّاني مرد معروف ومشهور كه عِلا جمع عَلانة كجبانة قلعه است بر سر تار عُلوان الكتاب بالقمم سر نامه

ن ض ك س علن الامر عَلناً بالتحريك علوناً و علانية بالفتح اشكار كرديد وعَلِنَه پيدا كردانيدم آن را لازم متعد اعلان آشكار كردن نعته سبب ويا بالتاء ونام مويدا نمودن علان بالكسر مثله و بكسى اظهار ساختن اعتلان آشكار شدن علونة علونة سر نامه نوشتم كتاب را

عله

غاله زن سبك جون كلفد مختلف نمايد بعر بايت ازود وشترم رغ عَلهان كسكران اسب كه در لكام شادمانى نمايد ومرد

كرسنه علهى مؤنث علاه بالكسر وعلاهى كسكارى جمع وشتر مرغ نر عَلْهان محركة نام اسب جملبك عبد الله بن حارث عَلهاء كصحراء دو جامه كه در زان يتيم شتر بندند وزير وزره پوشند ونام اسپى علة محركة سرگشتگى ودر ملامت افتادن وانغار رحمت نا فيز وكرسنه شدن وسيه سيد ومركشته ومتحير كرديدن ودوشت جون دن فاسد شده بودن از زن وبلبيد نفس كرديدن ونيز شادمانى اسب ولكام وبجز از كوشش وبلبيد نفس

علهب

عَلْهَب بالفتح تكه نو دار شاخ وكاو وحشى ومرد بلند بالا علهبة مؤنث

علهج

عُلْهج كجعفر درختى است عَلْهَجة بافش پوست نرم كردن جيه خايدن وبجاو بربودن مُعْلَهج كمغفر كول ناكس وعرو مايه وقيل الماء زائدة

علهد

علهد خورش نيكو نمودن ايدن كودك را

علهز

عِلْهز بالكسر كنه كلان ونوعى از خوردنى كه از خون و پشم در تنگسالى سازند ومادة شتر كلان سال كه در آن اندكى قوت باشد وگياهى است كه ببلاد بنى سليم رويد مُعَلْهَز بفتح الهاء گوشت نيم پخته معلهزة بالتاء گوسپند لاغر

علهس

عَلْهَس كجعفر علهسة سخت مرو سيدن را

علهص

عِلْهاص كقرطاس سر بند شيشه مُعَلْهَص مبنيا للمفعول گوشت نيم پخته علهص منه علهصة چيزى يا ازوى وعلهص القوم بستم بركارى داشت قوم را ودر رنج نمود ونيز علهصه سيخ كردن شيشه را تا سر بند آن را بر آرد وان سر چشم كسى را بر آوردن خواستن وسخت مر سيد يا كسى

علهض

علهضة بدست سر بند شيشه بر آوردن كردن وچشم كسى بر آوردن خواستن وسخت كردن ومروسيدن وازكسى يافتن چيزى را

علهم

عِلْهِمة كهزبته شتر درشت بزرك جثه علهم كجردحل و علاهم كعلابط مثله

علو

آخذه علوا اسم يدرشتى كرفتش را وانيته من علو يعنى آمدم او را از جاى بلند علو الشىء مثلثة بر برين چيزى بلند تر آن ونيز علو بلند كى علو الدار بالضم والكسر بالا خانه خلاف سفل وبفال آتيته من علو بتثليث الواو اى من عال علا كعصا بلند قوت اتين علا اى عال علاة بالفتح سندان علا جعدة ناجيح وسنكه كه بدان پنير وبنو خشك كنند وشير و شه مانند است از جم كه كرها كردان سر كين كرد است عدد ان شير

دوشندوشترماده ملبند بالای استوار اندام ونام اسپی است وکوهی وکورة العلایتر شهرستانی است درحمص
علاء بالفتح والمد بلندی در قدر و منزلت وعلاء بن زیاد وعلاء بن عبد الرحمن وعلاء بن الفضل از تابعیان وابو عمرو بن العلاء نحوی لغوی لیث ونیز علاء موضعیست بمهینه وسکة العلاء کوچه است در بخارا
انیثه بن سهل بالفتح وکسر اللام وضمها بر مرتبها لتسعین ان بالا امدم اورا
علاوة الشیء بالفتح بهترین و بلندترین چیزی و بلندی
علاوة بالکسر تارک وسر مرد مادام که برکردن باشد یا علاوه کردن وسر یا وی علاوی جمع وانچه زیاده باشد بر هر چیز وانیی است
علاوة الدار بالضم جانب بالای خانه واعالی ان وکذا علاوة الریح بخلاف سفالتها
علوی بالفتح والقصر نام اسپی
علواء بالفتح والمد فقه نیز دل ومعرفة نام زنی است ونام دد اسب
علی کغنی بلند و بلند برامده و در شد توانا وکلان و بزرک و بلند قدر و شریف
علیة بالکسر جمع ومنه هو من علیة الناس ای شریف رفیع القدر وعلی بن طلق صحابی است وعلی بن عبد الله بارقی وعلی ابن الحسین بن علی بن ابی طالب تعرف بزین العابدین وعلی بن ربیعة وعلی بن زید وعلی بن سهل وعلی بن عبد الله بن العباس وعلی بن عبد الرحمن تابعیان اند وعلی بن بذیمه و علی بن الجعد وعلی بن حجر وعلی بن خشرم وعلی بن عبد الله و علی بن نصر وعلی بن علی وعلی بن عمر الدارقطنی وعلی بن عمر بن علی بن ابی طالب علی بن مسهر وعلی بن المنذر وابو الحسن علی بن موسی بن جعفر بن محمد علی بن الحسین بن علی بن ابی طالب وعلی بن احمد یزدی وعلی بن احمد تستری وعلی بن احمد مقری از محدثان
علی بن رباح کسمی محدث است ابرهیم بن علیه کسمیه محدث است
اعلی بلند و بالای هر چیزی
علیا بالضم مونث وعلیا علیا بزرکتر بزرکان
عالی بلند ومنه اتیته من عال وتجل عالی الکعب مرد شریف
عالیة نوک نیزه یا سران یا نصف کرمتصل سنان است و زمین ما فوق نجد تا متصل تهامه وتا سر حد مکه معظمه وان حجاز است ودهها است بر سواد مدینه کران را عالیه خوانند نسبت بوی عالی
وعلوی بالضم نیز نادر وعالیة الشیء بلندترین از چیزی
علو بالضم وشد الواو وبلندی وبزرکی قدر
علوان بالضم سرنامه نوشته علیه بالضم والکسر والتشدید بر وزن علی وعلالی جمع وهو فعیلة واصلها علیوة فابدلت الواو یاء وادغمت وعلیا هی علیة بکسرتین علی فعلیة وهو من المضاعف لانه لیس فی الکلام فعیلة بالضم علیون جمع علی بکسرتین وتشدید اللام والیا منزلی است در اسمان هفتم کردان ارواح مومنان باشد
یعلی بن امیة کتمیم صحابی است یعلی بکسر التاء التحیة رنجان است وعبید بن یعلی تابعی
یعیلی بالضم مصغرا نام مردی
معلاة بالفتح بزرکی و بلندی قدر و ورزیدن ونیز معلاة بلندی در قدر و منزلت معالی جمع وکوریستا است در نکرنجون ودهی بیا موضع قریب بدان
ن علا علوا بالضم وتشدید الواو بلند کردید بجای و بر ان و بر بلند برامد وعلا النهار بلند کردید روز وعلا الدابة سوار کردید بر ان و علا فی المکارم عالی بلند قدر کردید وعلا به بلند کردانید ان را وعلوت الرجل بربود بر او وزدم اورا وعلوته بالسیف زدم اورا وعلا فی الارض بزرک منشی نمود وعلا بالامر ای اطلقه واستقل
س ف علی برامد وعلی فی المکارم علاء بزرک قدر کردید علون الکتاب علوته وعلوانا بالضم سرنامه نوشت کتاب را اعلا عنه اعلاء فرود امد از ان ویقال اعل عنی یعنی کنارکش از من اعل عن الوسادة کذا ونیز اعلاء برامدن بر بلندی وبلند کردانیدن و بعوالی در امدن
معلی کمحدث ان کمجانب راست ناقه دوشیدن ان مدوشیدن اید وانیی است معلی کمعظم هفتم از تیرهای قمار ونام اسب اشعر ومعلی بن ابی اسد صحابی است
تعلیة برامدن بر چیزی و بعیدی بعیدیه وبالباء بلند و بزرک ساختن وفرود اوردن بار از ستور وبعیدی یعنی وسرنامه نوشتن کتاب اوبعید علیت الحبل ای وعیدت الی موضع من البکرة
انیته من معالی بضم المیم یعنی از بالای او
غالاة وبه برامد بران ونیز معالاة بلند برامدن ومباشر دزاسدن و بلند کردانیدن وجبر سرکی بمیل شکار کردن و بتو غالی علی یعنی یار کن بر من و غالی عنی یعنی کناره کن ازمن ودکیسوشو
تعلی بالاتفاق یا هستکی و تعلت المراة من نفاسها بلند ماندان نفاس وکذا تعلت عن مرض ونیز تعلی برامدن بر چیزی
تعالی بر بلند شدن و بر امدن واذا امرت منه قلت له تعال بفتح اللام یعنی بیا ولما تعالی بالیاء وتعالیا اتما وتعالوا انتم وتعالین انتن ولا یجوز ان یومنه تعالیت ولا ینهی عنه وتقول تعالیت والی ای شی تتعالی
تعلیلاء بلند برامدن بلند قدر شدن
مغتلی للعفو شیر بیشه
اعتلاء بلند برامدن رود و بر بلندی برکردن و بلند شدن لازم متعد
حروف مستعلیه هفت خوف صضطظخغ قاست
استعلاء برامدن بر چیزی و بلند کردیدن رود و بر بلندی برکردن لازم متعد
اعلولاء برامدان را

ع ل ی

علی بالفتح هر جای بلند علی کهندی بزرکی و بلندی قدر و منزلت و شهرتیست بسواد وادی الفرع وموضعی است بدیار غطفان وچند چاه است بدیار کلاب
علی حرفیست بمعنی بر و جر به کند اسم را ومیاید بچند معنی بمعنی مع چون اتی المال علی حبه وبرای مجاوزت نحو اذا رضیت علی بنو قشیر و تعلیل بمعنی لام نحو لتکبروا الله علی ما هداکم وظرفیة نحو دخل المدینة علی حین غفلة من اهلها وبمعنی من نحو اذا اکتالوا علی الناس یستوفون وبمعنی با نحو علی ان لا اقول وبمعنی استدراک نحو فلان جهنمی علی انه لا ییاس من رحمة الله وکاهی زائدا میاید بعوض چیزی نحو ان الکریم وابیک یعتمل ان لم یجد یوما علی من یتکل ای من یتکل علیه فحذف علیه وزاد علی قبل الموصول عوضا وکاهی اسم بمعنی فوق شمارند ان را یقال اتیته من علی ای فوق الدار وحرف جر ان را خلشود نحو غدت من علیه بعد ما تم ظموها ای غدت من فوقه وقال سیبویه اسم للاستعلاء نحو علیکما وعلی الفلک تحملون ویقال علیک زیدا ای خذه والزمه ولما کثر استعمالها صار بمنزلة هلم وان کان منقلبة من الالف فتقلب یقال علی زید وعلی زیدا ای بنی به واعطی زیدا والفها منقلبة عن واو الا انها تنقلب مع المضمر یاء تقول علیک وبعض العرب یترکها علی حالها کقوله الخ
علاهن وطر علاها ای علیها وهی لغة حارث بن کعب
علیة بالفتح وتخفیف الیاء جابی است در هر جای بلند
علیاء بالفتح اسمان و سر کوه وجای بلند وانچه بلند بر ابد از چیزی وکار بزرک شرف
رجل علیان بالفتح مرد دراز واو وکذا امراة علیان ونیز بچه است
علیان بالکسر بزرک هیکل و دراز قامت وشتر ماده بلند وانداد بلند علیان بکسرتین وتشدید اللام مثله فیهما
کفتار علیان بالضم وشد الیاء محدث است
ض علی السطح علیا بالفتح والکسر بالای سقف برامد

باب العین فصل المیم

ع م ت

عمیته کسکینه بافته تو الا ز پشم وصوف حلقه کرد لعمیته بالفتح وعمت کعنق وعمیت کامیر جمع
عمیت کسکیت نکاهبان یا پاسبان زیرک ومشب تا دانر و انکه او وارا نباشد بجانبی راه نیابد
ض عمت عمتا بالفتح باغنا ساخت پشم و صوف بجهت رشتن وعمت فلانا چیره شد وی را وبازداشت وی با کانه رد او بجوریشتی
تعمیت باغنه ساختن پشم وصوف والمبریشتن

ع م ث ل

عمیثل کسمرجل افسر دار هر چیزی بجهت کلانی وفروشکی کوشت واسب نیکو جواد ودامن کشنده وخرامان بنازو مرد چست شادمان از نشاط اضداد است عمیثلة شوشه و دراز جامه و کوتاه بالای فرو هشته کوشت و دراز دندان از اهو و بزکوهی وبجران ودرخت سطبر هین وشیر بیشه وموهمر کم ونیز عمیثلة ناقه تن اور وشکوه
عمیثلیة بالضم منسوبا رو تا است یعنی دامرکشان میر بجر امده پشت در امده رفتن بنا

ع م ج

عمج محرکة مار عمج کسکر وعومج کجوهر مثله
سهم عموج کصبور تیر که پیچ پیچان رود
ض عمج عمجا بالفتح شتاب رفت و پیچ پیچان رفت وعمج فی الماء شناور کرد و بمرد و الاحی هو فعل
معج تعمج پیچ پیچان رفتن نوتعمجت الحیة ای تلوت فی مرها

ع م د

عمد بالفتح ونیز تن وینیر عمدی تعلمه عمدا علی عمد وعمدا بعمن ای بجد ویقین ووادی عمد رود باری است در حضرموت
عمدة بالضم ابچه تکیه نماید بدان وان کرده تکیه کنند کاسپ ماند و سپاه لشکر
عمد ککتف خاک زر ونم و هو عمد الثری یعنی ودیست اسپکی کند ودیبا احسان است وبعیر عمد شتر کرد دوده کوهان تو نشکسته باشد
عمید کامیر سردار قوم وشکسته دل از عشق و بیمار و نقشنه از بیماری و جزان
عماد ککتاب سپل لشکر وان کرد ز جنک تو افقت اوکنند وخانه و بنا ها بلند عمادة یکی مونث وبوق هو طویل العماد یعنی خانه و بناهای بلند علم دارد و مرد ماثر ان را داهل العماد باشد کان بچه بلند عام است ارم ذات العماد ای ذات البنا الرفیع او القدور الطوال او الرفعة والثبات وغور العماد موضعی است ز سلیم را وعماد الشیا موضعی است مضر
عمادیة بالکسر منسوبا قلعه است شمال موصل
عمود کصبور ستون خانه عمد مثاله اعمدة بالفتح وعمد محرکه وعمد ککتب جمع ومنه بولدته فی عمد مددة ومهر وخط پشت شمشیر و پیغام کنان اکر وان که دردسر بلند یا وقت تو کنند در کبد بدیع شکم از استخوان دامن صد بیند تافر یا ناو دکیست که بجکر ابیع ومعظم وقوم کویش و مردسخت غمناک و هر دو پای در زرع وچوب ایستاده که برانج چاه کذارند وعمود السنان انچه میان دولب سنان باشد از غران وعمود البطن پشت ومنه المثل الی یة علی عمود بطنه ای ظهره او علی وشیه وعمود السحر ولی بقال الشفاق علی عمود ازان بمعنی ثابت شدند بر رای وطوی که تکیه داشتند بران وعمود عرنیه کوهی است در زمین نجد وعمود الحدث ابی است شعر عادت ان وعمود سوادمتنه کوهی است بر سب تبلد بر دار وعمید المیز موضعی است وعمود لبنان وعمود الصغیر دو کوه است از انکه بالای بجر بینه دیکر بنز نواند وعمود الکدید موضعی

جعفر را وعمود الصبح روشنی
صبح نو ساطع عمود الصبح
عُمد کعتل جوان پر آب جوانی عمدّی
بضمتین وشدّ الدال والیا
مثله وللمؤنث بالهاء
عُمدان بالضم ستون وبیناء پرشکوه
عُمدان کجلبان بلند بالا
معمود شکسته دل از عشق
معمودیه منسوب بالذات اسم
نصاری را ایمون فیه ...
معتقدین انه تطهیر له کالختان
لغیرهم
ن عَمَد عَمَد استون نهادن چیزی
را وایستاده کردن ونیز
عمد آهنگ کردن خلاف خطا
یقال عَمَدتُ له وعَمدتُه و
منه الحدیث فی العمد قود الا
ان یعفو ولی المقتول و عُمد
کرانی کردن بیماری کسی را و درد
ناک نمودن و گرانبار کردن ریش
کسی را و انکندن و بیمود زدن
و بر عمود شکم زدن و اندوه
گین ساختن
س عَمِدَ عَمَداً عرکه خشم گرفت
وعمد به چسپید بوی وعمد
البعیر درون کوهان او ریش
وشکسته گردید بجهت سواری
وعمد الرجل سخت زدن ناک
گردید و عمدا الثری تر گردید
از باران چنانکه بسته
گردید بکرفتن و عمد الثری
شد لازم متعد و عمدت
الیتامن من الرکوب ماسید
سر پشت از سواری و کشید
و یقال انا اعمد منه یعنی در
شگفتم از وی و یقال اعمد من
کیل محق ای هل زاد علی هذا
ومنه قول ابی جهل حین قتل
اعمد من رجل قتله قومه ای هل
زاد علی رجل قتله قومه هل
کان الا هذا ای لیس علیه عار

وقیل العجب من رجل وقیل معناه
اتوجع واشتکی وقیل اغضب
ونیز عمد بمعنی تن و زخم ان
مُعمد کمکرم دراز قامت
اعماد ستون نهادن چیزی را
وستون کردن کردانیدن کسی را
مُعمد کمعظم آنکه از عشق بیخود
وشکسته دل باشد و خباء
معمد خیمه بستون راست کرده
وشیء معمد نوعی از نگار
تعمید بخاک و خزان باز داشتن
تو خیره را چندانکه بیکجا گرد
آید
تعمد آهنگ کردن یقال تعمده
وتعمد له
اعتماد لیلته شب سیر کردن
کرفت واعتمدت علیه تکیه
نمودم بروی واعتمدت علیه
فی کذا پیروم وکذا اشتم بروی
واعتماد کردم
انعماد بر ستون ایستاده شد
ع م د ر
عمیدر کشمیدر کود لغاری
اندام بینا مال
ع م ر
عمر بفتح وبضم وبضمتین زندگی
اعمار جمع وبالضم مسجد و عباده
کاه ترسایان و بالفتح دین و ملت
میان مینه العمری و نیز لهو کوشت
میان دو دندان یا گوشت
بن دندان و بضم عمور جمع و
گوشواره بالا ابن عمر و دراز
میان دو سینه که دانه سیر یابد
و درخت دراز و نخل السکر و
الفتح اعلاقان حزما بی اشد
نیک نیکو چید و نیز عمر و
بالفتح پدر قبیله و نام مردی
وان را با واو نویسند فرقا
بین عمر و عمر و حالتی الرفع والجر
لا فی النصب منونا لان الفارق
ثابت بینهما و هو عدم الالف

فی عمر و ثبوته فی عمرو اعمر و عمور جمع
وعمرو بن معدیکرب و عمرو بن تغلب
وعمرو بن الحارث و عمرو بن الحریث
وعمرو بن حزم و عمرو بن سعید و
عمرو بن سلمة و عمرو بن العاص و
عمرو بن عبسه و عمرو بن عوف و
عمرو بن القفواء و عمرو بن معدیکرب
وعمرو بن مرة و عمرو بن ام مکتوم
وعمرو بن میمون صحابیان اند
ونیز نام جماعتی از تابعیان و
غیرهم ونیز عمرو نام شیطان
فرزدق و ام عمرو کفتار
عمران عمرو بن جابر و قید بن عمرو
نیز زه و گوشت پاره بالای
لهات و بخته
عمرة بالفتح پیچه بر سر بستن از عمامه
وکلاه و جز آن و مهره که بدان
میان ساک مروارید فصل
کنند و نام زنی و ابو عمره اند
و کربنگی مردی بود شوم در
هر قوم که فرود میامد افت
بلا از جنگ و جدل بدان قوم
نازل میشد
عمران زعفران بالضم موضعی است
بجزیره و عمر ضرب من زای
عمرة بالضم بکی زوار کان حج
واصلها من الزیارة و زوار
زن هم در خانه زن و اهل درج
عمر کصرد جمع
عمر کصرد نام مردی و هو معدل
عن عامر فی حال التسمیة فلا ینصرف
وعمر بن ابی سلمه ربیب آنحضرت
صلی الله علیه و سلم و عمر بن سعد
وعمر بن الاحوص و عمر بن اخطب و
عمر بن قیس و قیل عمر بن سعد بن
وقش و عمر بن خویلد صحابیان
اند و عمر بن الخطاب بن نفیل بن
نوفل بن عبد العزی بن قرط بن
رباح است و عمران ابو بکر صدیق
وعمر بن الخطاب یا عمر بن الخطاب
وعمر بن عبد العزیز و الاول اصح

لانه قیل سیرة العمرین یراد عمر بن
عبد العزیز و هو عمر بن عبد العزیز
بن مروان بن الحکم و از هشتم خلیفه
بنی امیه و از خلفای راشدین
و خیار تابعین و اول کسی است
که سب علی کرم الله وجهه را
موقوف کرد از خطبه و نیز عمر بن
انس بن مالک و عمر بن الحکم بن
ثوبان و عمر بن عبد الله از تابعیان
ونیز نام جماعتی از محدثین
عمریة منسوب با محله است بغداد
عمری بالفتح منسوب با نوعی از نان
عمریة بتائی است بنجد
عمران دو طرف مرد و استیر
وجز آن او هو الصواب ومنه الحدیث
لا بأس ان یصلی الرجل علی عمریه
ای طرفی الکمین و موضعی است
بیمن
عمری الشجر بالضم درخت دیرینه
یا درخت کنار که بر نهر رسته
باشد شجر عمریه مثله فیهما
عمر محرکة دستار کردن ترضید
سر را پوشد یا آنکه چون او را
نه خمار باشد و نه سربند من
در استین در آرد و گویند است
کاب بادر سبیل مکه بیزد
عامر نام مردی و پدر قبیله و
آباد بمعنی معمور کذا فی یعنی
معوق و زیارت کننده
عمار جمع و بچه کفتار وام
عامر کفتار و یقال و من یصنع
المعروف فی غیر اهله یلاقی الذی
لاقی مجیر ام عامر اصله ان رجلا
من العرب اجار ضبع صغیرة
من القتل ثم رباها باللحم وکان
یثیب معه و مع اولاده فلما
کبرت فرسته او لاده وقتلها
ابن عامر نجله است نزدیک مکه
وان را نبشتان ابن معمر نبیا
کفت ونیز عامر بار عامرة مثله
عوامر جمع سمیت به لطول عمرها

وعامران عامر بن مالک بن جعفر
بن کلاب و عامر بن طفیل بن
جعفر بن کلاب
عمار بالفتح هدیه و ریحان که بدان
مجلس شراب را زینت دهند
عمارة بالفتح هر چه بر سر گذارند
از دستار و کلاه و تاج و غیر آن
ان عمار جمع قال الاعشی یصف
بعض الملوک فلما اتانا بعید
الکری سجدنا له و رفعنا
العمارا و کم از قبیله و بکیر
یا قبیله بزرگ عمائر جمع و
جامه پاره که زیر سایه بان
دوزند برای زینت و زینت
ان و هدیه
عمارة بالکسر آنچه بدان جای
را آباد کنند و آبادانی
و آبادانی قبیله و قبیله
عمارة بالضم مرد آباد کردن
وعمارة بن رویبه و عمارة
بن زعکره و عمارة بن شبیب
وعمارة بن معاذ صحابیان
اند و ابو عمارة کنیت براء
وعمارة بن حزم و عمارة بن
عمیر و عمارة بن غراب تابعیان
و قلعه ابن عمارة در بلاد فارس
عماری بفتح و تشدید یا نام
شمشیر ابرهة بن صباح
عومرة آمیختن و شور و غوغا
یقال ترکت القوم فی عومرة
ای فی جلبة و صیاح و فراهم
آوردن و بند کردن در جا
عُمری بالضم والقصر چیزی که
تو را تا عمر تو یا تا عمر او باشد
بان تو هذا لک طول عمرک او
عمرنا
عمیر کامیر جای معمور و ثوب
عمیر جامه سخت بافت و کثیر
بحیر عمیر از اتباع است
عمیرة کسفینه پدر قبیله
و نیز انگبین با موم

عمیر کزبیر موضعی است نزدیک
مکه و نیز عمیر چاهی است از آن
بنی عوال و عمیر مولی ابی اللحم
عمیر نام و عمیر بن عبد عمرو
صحابیان اند و عمیر بن یزید
محدث و نیز عمیر نام اسب حنظلة
بن شبار است وابو عمیر کنیت
جلد عمیرة کنایت از جلق است
یعنی بدست بر آوردن منی را
عمر کسکر موضعی است نزدیک
واسط
عمور نیز بتشدید میم شهری است
بروم
عمار کشداد بیان غازی و مرد
وقوی ایمان ثابت در استوار در
امر خود و نیکو ثنا و طیب و فراخ
ملازم نماز بجماعت و مهربان
بر سلطان صاحب حلم و وقار
در کرد او گفتار و نیز مردی
که اهل و عیال و اصحاب و
تبعه خود را بر اذاب حضرت
رسول صلی الله علیه وسلم برد
و بر آن فراهم آرد انها را و فلیمان
لاتم برام و نهی باشد و منه
عمار بن یاسر صحابی و عمار بن ابی
عمار تابعی است و نیز نام مردی
عمارة ابکی است جاهلی و جاهلی
مبنی
عماریه بتشدید میم و تخفیف
یاد هی است بیامه
عمار البیت کرمان باشندگان
خانه
عمرویه بالفتح نام شخصی کسیویه
معرفه مرکب من کلمتین مبنی
علی الکسر لان الجزء الاعجمی مشابه
للاصوات و ینون فی النکرة
یعمر کیفع نام مردی
یعمریه بیاء نسبت بابی است
یعامیر بن غالب کان یعمر بالغ
بکی و نیز یعامیر موضعی است و
در جنی است بروایت نظر ...

یعموره مثله ز بن کلمه منسوب
بخطا است
تعویم بتصغیر نام مردی
عمران بن تیم بالکسر پدر موسی
علیه السلام و عمران حصین
از فضلاء صحابه است و عمران بن
تیم از مخضرم و عمران بن حطان
سدوسی خارجی است
عمرانیه منسوب با قلعی است قرب
موصل
عمران بالضم آبادانی
عمران محرکه موضعی است
عمیران بتصغیر دو استخوان اند
کوچک در بن زبان و آن را
شعبه است و مرد و گردن سر حلقوم
گرفته و بر کرفته اند از باطن و
دراز لهات است عمرزان و
عمیزان و عمیرزان
معمر کمسکن منزل بیابان و کیا
و نام مردی
معمور آبادان و البیت المعمور
خانه ایست در آسمان محاذی خانه کعبه
شرفها الله تعالی
س ن ض عمر عمراً بالفتح و
الضم و عمارة بالفتح دیر ماند و
زیست و عمر الله دیر دارد او
را خدای و العمر بالفتح والضم مستعمل
علی غیر القیاس و غیاس مفتد
سمع التراب و در قسم مفتوح
آید و عمر که لام ابتدا بروی در
آید مرفوع باشد تقول لعمر الله
واللام لتاکید الابتدا و الخبر
محذوف تقدیره لعمر الله قسمی
ولعمر الله ما اقسم به فان لم تات
باللام نصبته نصب المصادر
وقلت عمر الله ما فعلت کذا و عمرک
الله ما فعلت کذا و معنی لعمر الله
وعمر الله احلف ببقاء الله تعالی
ودوامه واذا قلت عمرک الله
فکانک قلت بتعمیرک الله ای
باقرارک له بالبقاء او اذکرک

الله تذکیرا و قد یجیء للدعا کسر الله
عمرک ای سألت الله ان یطیل
عمرک و جاء فی الحدیث النهی عن
قول لعمر الله
ن عمر الله بک منزلک عمارة آبا
کرد ان خدا منزل تو را وعمر الرجل
ماله عمارة و عمورا لازم گرفت
مال را اعمر الرجل بیته کذلک
وعمر ربه پرستید پروردگار
خود را و روزه داشت و عمر
رکعتین صلاهما و بعضی گویند
که در معنی صوم و صلوة مستقبل
آید و یقال هو یعمر ربه ای
یصلی و یصوم و عمر البیت
زیارت کرد خانه را و عمرا را
وانکره الزمخشری
ز ل س عمر المال عمارة
آبادان کردید و نیکو شد و عمر
الله بک منزلک آبادان کرداد
خدای خانه تو را بتو و آباد کند
آعمر المکان باشنده انجاه
کردانید و اعمر الارض آباد
یافت زمین را و اعمر علیه
بینیا و غنی ساخت او را و
نیز اعمار بعمری دادن چیزی که
را چون سرای و زمین و جز آن
و چنان باشد که گوید این
سرای یا زمین تو را باشد تا
من زنده ام یا تو زنده و بر او
عمره یاری کردن و زفاف کردن
مرد در خانه اهل زن
عمر الله تعمیرا اباد بر دارد او را
خدای و عمر الله بک منزلک
هو آن معمور دارد خدا بجای
تو را بتو و عمر نفسه اندازه
کرد برای نفس خود حد را و
عمره ایاها بعمری داد مرد او را
آنچیز و عمرنا لله کذا اسند الیه
الله تعمیرا و نیز تعمیر گویا
نیکو رسیدن و سوگند دادن
کسی او مکانی دراز دادن

وبیغای درا نو موصوف کردن
وبقای دراز خواستن وتقول
اعمرک الله ان تفعل تحلیفه
بالله ونسئل الله بطول عمره
وتعمیر المسجد ذکر کردن خدا
ودرس دادن علم زادران
وبازداشتن خود را از کلا
دنیا ومرمت کردن شکسته
وپاک داشتن وروشن کردن
بچراغ
معتمر زیارت کننده وآزاده
کننده چیزی وقاصدان و
نام مردی
اعتمار عمامه وجزان بر سر نهند
وعمره او کردن وزیارت کردن
واهنگ کردن
استعمره المکان باشنده ان
جای کردانیدن او را

ع م ر د

عمرد کعملس دراز از هر چیزی
یق غرس عمرد وشاة عمرد و
شادمان ومرد درشت خوی
توانا وکرک خبیث نباد
فریب پیرک وشر بحیب توانا
بر هیر ونام اسب وعلة بن شرحبیل
عمردة بالتاء نام خواهر شریح
ویحوس وجمد واضعه کهر
چادر العنت کرد نبی صلی
الله علیه وسلم
عمرود کعصفور دراز از
هر چیزی

ع م ر س

عمرس کعملس مرد قوی سخت
توانا وشتاب وسریع نوبت
اب وسیر سخت وزور شدید
ومرد دشوار خوی قوی
عمروس کعصفور بره عمارس
جمع عمارس بالقصر مثله نادرا
وکودک سبکروح کرد اندام
وشیر کره فربه ومحمد بن عبد
الله بن احمد بن عمروس مالکی
محدث است وفقهان لمن

ع م ر ط

عمرط کزبرج وبرقع دزد
عمرط کعملس جوان سبک ودلیر
سخت ودزد زو دلاو وبنو العمرط
بطونی انداز لخم
عمروط کعصفور دزد عماریط
وعماریط جمع وان که چیزی نداشته
باشد وخبیث یا دزد وپیش ...
کش
عماطی بالضم کس بزرک
لیتر معمرط دزد که هر چه یابد
بدزدد لیتر شمرط مثله

ع م س

عمس بالفتح حرب سخت وکار
دشوار بی سر وپای
عمیس کامیر کار دشوار بی سر و
پای عمیس الحمام وادی است در
راه بدر که آن حضرت صلی الله
علیه وسلم در آن فرود آمده بود
عمیسه بمعنی ناحق عمیسة بد
الیاء وبضم مثله یقال الحلف
علی العمیسة والعمیسیاء ای علی
یمین غیر حق
عمیس بن معد کربن والداسماء
صحابی است وابو العمیس
کنیت عتبة بن عبد الله و
اسماء بنت عمیس صحابیه است
عماس کسحاب جنگ سخت وبلا
وکار دشوار بی سر وپای وروز
تاریک وشب تیک تاریک
عمس بالضم وبضمتین جمع و
شیر بیشه در شتاندام وسخت
وبلا
عموس کصبور کار بی سر وپای و
دشوار که اصلاح آن ممکن نباشد
وشیر بیشه درشت اندام وان
که در کاری نادان وار بی کمان
در آید بی راه رود
طاعون عمواس بالفتح کشمیر
طاعونی که در اسلام نخستین بیدا
شد

ن عمس الکتاب عمسا محو نما
بدید شد وعمس الشیء سا
بدید وبی نشان کردن او
پنهان نمود ونیز عمس خویشتن
را در کاری نادان ساختن و
ناشناسا نمودن با وجود معرفت
در آن

لس عمس الیوم عماسة بالفتح
وعموسا وعمسا بالفتح والتحریک
سخت گردید وسیاه شد وتاریک
گشت
اعماس ناپدید کردن وپوشیدن
چیزی را
جاء نا باموره معمسات کمعظمات
ونکسر یعنی اورد نزد ما کارهای
دشوار وبی سر وپای را
امراة معاسمة مبنیا للفاعل
زن که در ایام جوانی خود را یق
دارد وهتک عزت نکند
معامسة پوشیده چیزی را و
مغالطة نمودن واشکارا
کردن از دشمنی وپاکیزه دار کفتن
تعامس عنه بقصد غافل نمود
خود را وتعامس علی مشتبه
کذاشتن ما کار خود را وما
دانسته او را

ع م ش

عمش بالفتح نیکوی وصلاح
بدن ودر هر چیزی یق الختان
عمش للصبی وهذا الطعام عمش لك
ومیز موافق وبرابر ونیز عمش بی
اهنك دادن
عمش محرکه سستی بینایی مع
جریان اشك اکثر اوقات یا
همواره
اعمش سست بینایی که چشمش
بعلتی آب راند عمشا مؤنث
ونام مردی ولقب سلیمان بن
مهران قاری تابعی مولای بنی
کاهل از بنی اسد

عموش بالضم خوشه که بعضی
میوه ازان خورده باشند
س عمش فیه الکلام سخن در
وی اثر کرد وعمش جسم المریض
فربه کشت وعمش الرجل سست
بینایی کردید
تعمیش فربه کردانیدن وبحال
نمودن جسم بیمار را یقال اعمشه
الله وبقصد در کاری غفلت
نمودن واصلاح ودور کردن
عمش را
تعامش تغافل ودر نیدن در
چیزی
استعماش کوا لشمردن کسیرا

ع م ص

عمص بالضم نوعی از خوردنی
عمص ککتف نا مندتر شی
یوم عماص کسحاب ونبیك
تاریك
عامص خامیز که نوعی از طعام
باشد که از کوشت وپوست
زنبیب هند یا شوربای
که سرد نموده روغن در ...
عاموص شهریست نزدیك
بیت لحم

ع م ض ج

عمضج کجعفر درشت وسخت
از اسب وشتر عماضج کعلابط
مثله

ع م ط

ن عمط عرضه عیب کرد
ناموس او را وخرد انداخت دندان
وعمط نعمة الله سپاس نکرد
نعمت خدا را وامد داین حجباز
سمع نیز آمده لغتی است در غین
معجمه
اعتماط در ابروی کسی سخن
کردن وعیب ناک نمودن

ع م ط ر

عمیطر کسفرجل مردی است
سفیانی که در زمان محمد امین

در دمشق خروج کرده

ع م ق

عمق بالفتح مغ چاه ووادی و
کوه وجزان عمق بالضم وبغیتمن
مثله وکرانه دشت دوران
وبیداو وبضم اعماق جمع وعوره
جو نادر آفتاب نهاده حبة
خشک شدن ونیز عمق بود
باری است در طائف وموضع
یا ابدیه بلاد مزینه ویخزله و
شهرستانی است در سواد
حلب وچشمه در وادی فرع
وقلعه ویران بر فرات از آن انا
موید خلیل بن ابراهیم
عمق محرکه حق بق له یعنی عمق
یعنی مرا او را احقی است در ان
عمقه محرکه پریش وچرک در عرق
دو خیلک
عمق کعفر دو بفتحتین فرود
کاهی است در میان ذات عرق
ومعدن بنی سلیم یا بفتحتین
خطا است
عمیق کامیر دور وتنک یا دراز
منه فج عمیق
بئر عمیقة بالتاء چاه دور وتنک
عموق بضمتین وکعیب وعمایق
وعماق بالکسر جمع
عماق ککتاب موضعی است
بغیر عامق شتر که کیاه عمقی
خورد
ما ابعد اعمق هذا الشیء ونادر آن
انما ابعد عماقها کذانای
عمقی کذکری کیاهی است و
نوعی از درخت در زمین حجاز
وتهامه عماقیة کثمانیة بیز ما منسوب
وضیمی است که دران صحابیه
الجد وب کشته شد یا بضمه
روایت است در بیت مال
وادی است
اعماق بالفتح رود باری است
اعماق بالضم موضعی است
اعماق بالفتح شهری است ما بین
حلب وانطاکیة جای برش اب
نبیا که بجز موسم کرما خشك
نشود وهو جمع باعتبار الجزابه

لس عمق عماقة وعمقا
بالضم دور وتنك ودراز کردید
ل عمق عماقة دور شد
اعماق مغاک کردن
تعمیق مغاک کردن ودور
اندیشیدن در کار
تعمق دور اندیشیدن در سخن
ومبالغه سخن رسیدن یقال تعمق
فی الکلام ای تنطع وکذا تعمق فی
لباسه اذا تشوق واستقصی
اعتماق بمعنی اعماق است

ع م ك س

عمکوس کعصفور خرکتنوم و
کنعوم وان مقلوب عکموس
است مثله

ع م ل

عملة بالفتح دغلی وناراستی یا
دزدی والفعل من نصر
عملة بالکسر کرده شده هر چه
باشد وهیئت کار کردن و
بدی وفساد دلی ومرد کار
عملة بالضم مزد کار کن عماله
مثلثة مثله
عمل محرکه کار وخدمت اعمال
جمع وبنو العمل پیادگان وبنی
عمل قبیله است در یمن ونیز
عمل نام مردی
رجل عمل ککتف مرد کار کن
یا مرد که بر کار سرشته شده
وتیز وپیوسته درخشنده
عملة کفرحة کار وکرده شده هر چه
باشد وناقة عملة شتر ماده تیز
العمالة هوشیار
عمول کصبور مرد کار کن یا ان
که بر کار افریده شده
بنو عمیلة کجهینة قبیله است
عامل کلمه که بدان اعراب کلمه دیگر
مختلف کردد عوامل جمع ونیز
عوامل پایها وکاوان کشت
کاری وخرمن کوبی ومانند آن
وعامل الرمح ایچه نزدیک سنان
است ومرد بدست کار کنند
وکار کن ومنه الحدیث ما ترکت
بعد نفقة عیالی ومؤنة عاملی
فهو صدقة عاملون وعمال جمع
عملة مثله
عامله سینه نیزه که نزدیک
سنان باشد وبنو عاملة
بن سبا قبیله است بیمن از بنی
قاسط از ان قبیله است عدی
عاملی بن رقاع شاعر
عملة محرکه مشدده جای است
عملی کجمزی موضعی است
یعمل بالفتح شتر بکر بزه استوار
مطبوع بر کار یعملة مؤنث یعملات
جمع یقال لناقة یعملة ونوق
یعملات ونیز یوم الیعملة روزی
است مر عرب را
معمل کمقعد پادشاهی است
مر بنی هاشم را بوادی بیشه
معمول اب شیر وشهد که بر وی
امیخته ومنه الی شراب معمول

س عمل عملا محرکه کار کرد
وعمل به العملین بکسر تین وتشدید
اللام او کغسلین او کبر جین
مبالغه نمود در رنج وآزار
او وعملت الناقة تیز کار کن
وهوشیار کردید وعمل البرق
پیوسته درخشید برق و
عملت الناقة باذنیها شتافت
ونیز عمل پیدا کردن کلمه اعراب را
بر کلمه دیگر وحدیث اعلموا ما
شئتم لیس هو علی الاستقبال
والافعال ساغفر ومعناه کل عمل
لکم قد غفر
طریق معمل کمکرم راه سپرده
ومسلوک
اعمل رایه آلته الاکر بر او دانش
خود ودر کار آورد وکذا اعمل
آلته ونیز اعمال کار فرمودن
یقال اعمله غیره
تعمیل مزد کار کن دادن و
امارت دادن کسیرا وستور
کردانیدن بر قومی یقال اعمل
فلان علیهم عمولا
معاملة با یکدیگر دادن کسیرا
بکاری
تعمل من اجله بجوکشید حسنه
او وتعمل فلان لکذا کاری
کرفتار خود
مستعمل بکار داشته وسخن
مستعمل نقیض مهمل
استعمال بکار داشتن وکار
کردن وعمل خواستن و
بکار آوردن دانش وجزان را
اعتمال بکار داشتن خود را
واضطراب کردن در عمل و
پیوسته بودن بر کاری و
بکار آوردن وآباد کردن
زمین را ومنه دفع الیهم ارضهم
علی ان یعتملوها من اموالهم
یقومون بما یحتاج الیه من عمارة
وزراعة

ع م ل س

عملسه شتافتن وشتاب
نمودن
عملس بفتح العین والمیم واللام
المشددة توانا بر سیر وشتاب
رو وچلد وکرک پلید وسک
شکاری ونام مردی که مادر
خود را بر پشت بار کرده حج
ورد وبوی نیکی نمود وان مثل
شده در بر والدین یقال
هذا ابر من العملس
عملوسة بالضم کمان سخت تود
تیز کنار

ع م ل ص

قرب عملیص بالکسر دراز سخت
وماننده کن

منه پاسره منه پیه مصنا زیر پالیز

ع م ل ط

عَمَلَّط کعملس و نُمَلِق سخت و توانا بر سفر

ع م ل ق

عَمْلَقَة کنخرجة کینه و سرکین و کینه و سرکین انداختن و بمعنی سخن رسیدن

عِمْلِیقُ بن لاوذ بن ارم بن سام بن نوح علیه السلام او کعرناس پدر قبیله است که ایشان را عمالقه و عمالیق خوانند در بلادها پراکنده و متفرق شدند و از عمالقه اول اند و از ایشان اند فراعنه مصر و اما عمالقه ثانیه از ملوک حمیر از اولاد عَمْلُوق بن سمیدع بن صوار بن عبد شمس اند و از ایشان است ملکه زباء کشنده جذیمة الابرش و نیز عِمْلاق کقرطاس آن که نظر افت غریبه مردم را با تمام است و الاول اشبه

ع م م

عَمّ بالفتح برادر پدر اعمام و عُمُومَة بالضم و اَعُمّ بالفتح و کسر العین و اَعُمّ بالفتح و ضم العین جمع اَعْمُون جمع الجمع و یقال یا ابن عمی و یا ابن عم بلا یاء و یا ابن عم ثلث لغات و یا ابن عماه بالهاء للندبة و بحذف الهاء ایضا فیقال یا ابن عما کقوله یا بنت عما لا تلومی و اهجعی و تقول هما ابنا عم و لا تقل هما ابنا خال و تقول هما ابنا خالة و لا تقل هما ابنا عمة و نیز عم گروه بسیار و گروه متفرق و پراکنده عَمَاعِم جمع بتکریر العین للفرق بین الجمعین و گروهی از مردم و گیاه تر و موضعی است و دهی میان حلب و انطاکیه آن ده است عکاشه عمّی و عمّ بیان دراز و شیم و لقب مالک بن حنظلة پدر قبیله و هم العمیون او النسبة الی عم عمّیون کانه نسبة الی العم و قوله تعالی عم یتساءلون اصله عن ما بادغام النون و حذف الالف و هو للاستفهام و نیز عمی لقب یزید بن الحواری لانه کان کلما سئل عن شیء قال حتی اسال عمی

عَمَّة خواهر پدر

رَجُل عُمِّیّ کقمی مرد از مردم عالم خلاف قصری

عِمّ بالکسر دهی است نزدیک حلب منه حسن العمی بالکسر یعنی در ترتیب عمامة خوب است

عُمِّیَّة بالضم و الکسر و کسر المیم و تشدید الیاء بزرگ منشی مثل عُبِّیَّة

عَمَم محرکة کلان شدن و مردم و جزان و نیز بیای فراهم شدگی اسم مصدر و اشتقاق عمم خیر بعینی ای عطا و احسان او عام است و جسم عمم ای تام استوی عما عمم بفتحتین یعنی برابر شد بتمام جسم و طال قامت خود

عَمِیم کامیر تمام و هر چه فراهم آید و نبیا کردن عُمُم کتب جمع و موضعی است گیاه بسی و ختک گشته و مرغزار صرقوم یقال المؤمن عمیمهم ای صمیمهم جاریة عَمیمة دختر دراز قامت نخلة عمیمة کذلک عُمّ بالفتح و المد مثله عُمّ بالضم جمع

عِمَامَة بالکسر دستار که بر قلنسوه پوشند و خود و دستار سر عمائم و عِمَام بالکسر جمع و چو بها بهم بسته که بدان اندازه بار از غرق غوص نمایند و تراخی عمائم یعنی مامون و مرفه الحال کردند عمامة چو بهای بهم بسته که بدان از دریا و جوی گذرند و العمامة تعمم کنند رفیقه و کنیزه عمامه قیامت بالعمامة اکرادر و بحید عثمان انه تَعَمَّمَ بالعمامة با لاتشدید ای امام جماعة و نیز عمامة خلاف تعمم عامّی منسوب است بعوام و عام اسم جمع و نیز عام تمام و همه باشد اعم گروه بسیار و دوشت و سطبر از هر چیزی و دراز بالا عمی کحبی قبیله است عام کقبان شهر است بشام نبت یَعْمُوم کیعفور گیاه دراز هو مِعَمّ مخبر بالکسر یعنی بلی و عطا و عطای خویش فراگرفته همه را

ن عُمّ زانه مجهولاً عمامه بسته کردید و عمّ الشیء عموما فراگرفت همه را و یقال عمهم بالعطیة بخشش فراگرفت همه را و تعمم عمو عم کردید یقال ما کنت عما و لقد عمّمت عمومة و بهو کمن بین فلان عمومة

عَمَّمَ الرجل ای بلا تشکر کرد به بندگی وی

مُعَمّ بفتح العین و کسرها آن که برادران پدرش کثیر باشند یا نزد کریم الاعمام

اعمام خداوند به بیان اعمام شدن و عم کرد بدین یعنی عم الرجل اذا صاعا

مُعَمَّم کمعظم اسب سپید سر سوای کردن یا اسب سپید پیشانیش تا موی پیشانی فرود آید و اسب که گوش و موی پیشانی و کردن او تا سپید شده باشد و کذلک الشاة مُعَمَّمَة بالتاء

تعمیم مهتر کردانیدن و عمامه پوشانیدن یقال عُمِّمَ الرجل مجهولا ای سود لان العمائم تیجان العرب کما قیل فی العجم توج و کذا عمم راسه ای لفت علیه عمامة و همه را فرا رسیدن و کمف برادر دن شیر تشبیها بالعمامة تعمم عم خواندن یقال تعممه النساء ای دعونه عما و عمامه بر سر بستن

استعمام بعمی کردن و عمامه بر سر بستن

مُعْتَمّ نام مردی و وَعْنَة مُعْتَمَة مرغزار دراز گیاه

اعتمام عمامه بستن و کف برآوردن شیر و بتمام رسیدن گیاه و بالا کشیدن گوی دیپه و بالابرامدن موج

ع م ن

عَمْن کمنق مقیمان

عُمَیْنة کجهینة زمین نرم و سهل

عُمان کغراب نام مردی و شهر است بیمن و غیر وف

عُمَانیة بالضم خرما بنی است جز کپوسته بران غوره نوخوشه پخته و خوشه تر باشد

عَمّان کشداد شهر است بشام و قد ترا النصا

ض س

عمن بالمکان اقام کرفت

اعمان بعمان روی آوردن یا ذلت شدن در آن و ثابت شدن بجائی

تعمین بمعنی اعمان است

ع م ن س

عُمَیانس بالضم و الیاء التحتیة بعدها الف نون و سین اسم خولان را که حصته چهارپایان و کشت خود ها می دادند نان را

ع م ه

عَمَه محرکة سرگشتگی و دودلگی و تردد در کمراهی یا سرگشتگی در منازعت یا راه و حجت نا شناختن

عمه کتف سرگشته و متحیر عُمُه جمع عامه سرگشته در کمراهی و متردد دزداه و منازعت عُمَّه کرکع جمع

ارض عَمْهاء زمین که در وی نشان و علم نباشد

ذهبت ابله العُمَّهی بالضم و تشدید المیم المفتوحة مقصورا اذا نشد نمیشوند که کجا رفتند و کذا العمهی بزیادة الیاء بعد المیم

ف س عمه عمها و عموها و عموهة و عمهانا سرگشته گردید و دودله شد و منه قوله تعالی فی طغیانهم یعمهون

س عمهت الارض بیشتا گردید

عمهت فی طلبه تعمیها یا غنی ستم کردی برگوه دشمن و سیخنی نمودی

تعامه سرگشته و متردد نمودن در کمراهی و منازعت و جزان

ع م ه ج

عُمَاهِج کعلابط شیر فراخ و مرد فربه و متکبر و سنبره و دراز و بر از گوشت و پیه عُمْهُوج بالضم مثله و گیاه سبز در هم پیچیده عماهج جمع

ع م و

عَمْو بالفتح گمراهی و خواری و فروتنی نمودن و مدام شدن و میل کردن بچیزی و الفعل من ضر و منه الحدیث مثل المنافق مثل شاة بین ربیضین تعمو الی هذه مرة و الی هذه مرة

ع م ی

عَمْیَة بالفتح بزرگ پهنه کی امتن است اغمایه را

عَمَی محرکة نابینا شدن و دل کور و نابینا که و لغینة کنکز عمی به یعم اور او ادیه نبیر و سخت کرم

عماء بالفتح و المد کراهی و سیتهید که و ابر بلند یا ابر تنک یا ابر تنک یا ابر سیاه یا سپید یا ابر آبدار فرو بخیز یا ابر که تشنه بیاشد بود و بی قیصر عمی کفف کور عمیة مؤنث و رجل عم القلب ای جاهل و امرأة عمیة من الصواب و عمیة القلب و هم عمون عموی منسوب است بعمی عمیة کغنیة و بضم گمراهی و ستیهیدگی یقال لغیهم عمیتهم ای جهلهم

عِمِّیَّة بالکسر و الضم مشدد المیم و الیاء بزرگ منشی و کراهی مثل جنگ متعصب اهواء

عمایة کسحابة گمراهی و ستیهیدگی و بقیه تاریکی شب کوهی است و شاعری او را نشیده و ند عامیة زن سخن کرده و را ستکند

عماو الله بمعنی اما و الله است اعمی نابینا عمیاء مؤنث عمی بالضم جمع مرد کور مونث شد او و ناذان اعماء بالفتح و المد جمع مثل و منه لرجل یعمی اعمی اعمی عن حجی فقد کنت بصیرا ای غالبا بها و نیز اعماء مرد بهشیار و براز بی عمارت و بی مردم و مردم دراز بالا و لغاء عماء مثل العرنت و لیشبه اعمی اوج اشد المهاجر

اعموی منسوب است باعمی اعمیان آتو جب سوخته یا آتش یا شب و شیر نرسید و کشتی قتیل عمیا بالکسر یا القصر کرمیا کشته که کشنده آن معلوم نشود و هو مصدر من العمی کالرمیا من الرمی لقیته صکة عمی یعنی ملاقات کردم او را در نیم روز و شدت گرم و عمی نام کردیست

یا نام مردی کان یغزو فی الحج فجاء فی رکب فنزلوا منزلا فی یوم حار فقال من جاءت علیه هذه الساعة من غد و هو حرام بقی حراما الی قابل فوثبوا اختی و افوا البیت من مسیرة لیلتین فجاء او اسم رجل اغار علی قوم ظهرا فاجتاحهم فنسب الوقت الیه او هو تصغیر اعمی مرخما ای جبیر کالاعمی

ترکناهم عمی کرتب یعنی کذاشتم ایشان را شر و بر شرا

معامی بالفتح زمینهای بی راه بی عمارت و بی مردم جمع معمی موضع العمی

ص

عمی عمیا نابینا گردید و عمی الموج کنر الذا خت و عمی البعیر بلعامه با تانکرد شر و کذلک اذا اخت بر سر و جزان

س

عمی عمی محرکة کور گردید و نیز عمی یعنی بیکا دل هم باشد و الفعل الصفة مثله بغیر اضاف و تقول ما اعماه فی هذه دون الاولی لان عمی البصر لا یزید و یوشید بکار بر کتبی و منه قوله تعالی فعمیت علیهم الانباء

اعماء کور یا فتن کسی را و نابینا کردانیدن و منه الحدیث حبک الشیء یعمی و یصم و فی هذا المعنی قوله و عین الرضا عن کل عیب کلیلة و لکن عین السخط تبدی المساویا و الحدیث و الوجهین

معمی کمعظم سخن پوشیده در شعر

عمی معنی البیت تعمیة پوشیده ان ذا و نیز تعمیة کور ساختن

تعمی کور کردیدن تعامی کوری نمودن

اعمان اعمیاه نابینا کردید و فقد تشدد الیاء فیقال اعمای کاحمر

مُعْتَمی للفاعل شیر بیشه

اعتماء برگزیدن و اختیار کردن و اهنگ نمودن

باب العین فصل النون

ع ن ب

عِنَبَة بالکسر و فتح النون دانه انگور عِنَبَات جمع عنوا و عنب بحذف التاء و عنباء بالمد و اعناب مثله و هو بناء نادر و ما وجد علیه الا الیقا لان الاغلب علیه الجمع کقردة و فیلة و نیز عنبة ابله دیره که بر اندام انسان برآید و علی است و برآید عنبة جاهی است بمدینه و ابو عنبة خولانی صحابی بهره و عنبه نماز گذ و گویند در زمان آنحضرت صلی الله علیه و سلم بایمان مشرف شدند اما شرف دیدار و دولت صحبت نیافته و نیز عنب می انگور و نام گروه خوان و از آن است یوم العنب مرقریش و بنی غلمرا و حصن عنب قلعه است بفلسطین

عانب خداوند انگور

عُنَّاب کغراب بمرد کلان بینی و کوه میت بر راه مکه و دود باری است و فح بالدق و کوه حنزد سیاه و کوه بزرگ کرد از امنداد است و بشکی و بیتی عناب نام اسپ السلابنی یربوع

عنابه بالتاء موضعی است و انبی

اعنب کلان بینی

عنابان محرکة تکو کوهشانیم

سبک و کران جسم از لغات اضداد است یا اهوی کلان سال
عُتاب کرمانی سخت جیلا
عُتابه یکی سبارسپاو
عَتاب کشتدا دانکور فرش وقام والدحرث بهانه
عُتیبہ کجندب موضعی است یا وادی بیمن و مقدم سیل
مُعَتّب کمحدث مویز اندع
مُعنت کمعظم قطران سطبر و مرد دراز نالا
تَعَتیب خوشه بر اوردن انکور

ع ن ب ج

عَنبج کقنفد کول و نرم و فرو هشته کوشت کران جسم عُنبج کعصفور شله مهنا
عُناج کعلابط مرد شلخوی درشت

ع ن ب ر

عَنبر کجعفر نوعی از بوی خوش وان سرکین ستور بحری است یا چشمه استان زاد را دریا چه است که در قعر دریا خیزد و جواناتان بخورده میرد و میبیرد و بشکم ماهی یابد شود و کوئند که نوعی از موم است که بر او را یام روان کردد و بدریا افتد و موج دریا برکنار اندازد کرم و خشک است در دوم مقوی دماغ و حواس و اعضای بدن و روشن و بد بهیل است ای بنی تمیم عنبر فرزندان او و یقی بنو العنبر بحذف نون چنانکه بلحارث و عنبری السلیل شلاغ المیل لان بنی العنبر اهدی قوم و زعفران و ماهی است دریایی و سپر از پوست ماهی و اسپر که کیا هی است

عنبرة ذهبی است بیمن و بعج سر نام و مردم خالص الغنان قوم و عنبرة القدرتیا
عُنیبرة مصغرا نام مردی

ع ن ب س

عَنبس کجعفر شیر بیشه عُنابس کعلابط شیر اوا احض منه با سم فلت عنبسته غیر منصرف کما قول الشاد و عنبسن بثلثه و پسر خالد صحابیان اند
نیز عنبسه بن مبیعه جهنی صحابی یا تابعی است عنبسة بن سعید بن العاص امو نابو و عنبسه بن ابی سفیان برادر معاویه دیدیافت ایحضرت صلی الله علیه و سلم اما ادراک صحبت و دیدار او را صحت ندید
عَنابس شش کس اند از فرزندان اولاد امیه بن عبد شمس حرب و ابو حرب و سفیان و ابو سفیان و عمرو و ابو عمرو و دیگران شش را اعیاص خوانند

ع ن ب ط

عُنبط کقنفد کوتاه کوشت ناله عُنبطة بالتاء مثله

ع ن ب ل

عُنبل کقنفذ کنجد فلاق
عَنبل بعجعفر التاء مثله فیه الشاعنبل و عُنبلة ابحد کدا ختنه ناکرده از ان و زن دراز ناد و پچوب که بدان دنجوار کندم کوبند منو یا
عُنبلی بالضم ریکی برشت اند
عُنابل کعلابطه درشت طبر و مرد تمام اندام و سطبر

ع ن ت

عَنِت کفکف استخوان پیوند پذیرفته باز شکسته
عانت خرکه برهانده باشد دنخانه بیشوی
عَنُوت کعصفور کیاهیست خلنع

و کوهی است ناریک دودشت و بخشیس مرحزی و پیشه دشوار کذار عنوت کصبوشله

س عنت العظم عنتا عرکف کردید استخوان پیوند پذیر فته و نیز عنت تباهی و کناه و نیست شدن و سختی و رنج رسیدن بمردم و بزه مند شدن و منه قوله تعالی عزیز علیه ما عنتم و در کاری دشوار افتادن و باز حرام جمع آمدن و نافرمانی کردن و تباهی بودن بینه قوله تعالی ذلک لمن خشی العنت منکم ای الفجور والزنا و ضعیف شدن وانکشتا و کناه و رز بدن
مُعنت کمکرم استخوان پیوند پذیرفته باز شکسته
عَنّت عنه عَنتنةً روی کردانید از وی و باز کشت و عنتت قرنه العنود بایشلکر برغالة بکنال له
اعنات رنجانیدن و در کاری دشوار افکندن و پیوند کرده را باز شکستن و لعنت الجبر فضا معنتا
تعنیت کران نمودن و در کردن کبی کردن کاری دشوار که دایش نتواند خواری
متعنت طلبکار کبی یقال جاء متعنتا ای طالبا زلته

ع ن ت ر

عَنتر کجعفر و جند بهرهو لغه مکس ازرق مکس
عَنترة ظبی مکس و عنترة بن معاویه عبسی است و عنترة بن عمرو عبسی از فرسان عرب و شعرایش انها است و عنترة در سختیها و شدایدا قدام دفتن و دلاوری نمودن در جنک و نیزه زدن تها العنترة بالرمح ای طعنه

ع ن ت ل

عُنتل کقنفد سخت و درشت و فلان عنه فی العنتل
ضباع عناتل کعناکر پاره پاره کنند شکار خود را
عَنتل الشی پاره پاره کرد ان را

ع ن ث

عنثوة بالفتح والعتم و ضم الشاه کیاه نرم خشک خصوصا چون کهنه کرد و عُنثة مثلثه مثله عناکر ابی جمع و نیز عنثوة مانم موی زنخ
باعیناثه بفتح العین ده ی است بغداد

ع ن ث ج

عنثج کجعفر و علابط بر کوهی وزیده و درشت اندام

ع ن ث ل

امعنثل کجندل کمنابر لغه فی ام عثیل

ع ن ج

عَنج بالفتح و بحرک نام جد محمد بن عبد الرحمن که از کبار تبع تابعین است و عنج بالفتح نوعی از زیاد شتر وان کشیدن سوار مهار شتر را تا اسپ بایکی باز کردد و منه عنجت البعیر و عناج دستن دلو را او العقل من نصر
عنج محرکة اسم است عنج زاویه کلان سال لغة فی عنجا العجمة
عَجنة الهودج محرکة بار بوی موده
عناج ککتاب رسنی است که زیر دلو بزرگ بسته بعرا قی میبندند و رسنی باریک که بدلو کوچک لو باشد و تا چوب چیزی ش بندند و ددر مهها بعینی مکار و ملانه و نظام آن و قولهم قول لاعناج لعینی کالا کرد زان تامل و فکری رفته

عنج کجعفر بزرک و کلان
عنج کقنفد ریحان شتی
عنجوج کعصفور اسب جواد و شتر نیکو و اولجوالبدعناجج جمع
مَعنج کمنبر پیشانیه در کار
اَعنج اعناجا استوار نمود کاری را و در دیکر پشت شدو نیز کشید سوار مهار شتر را تا اسپ بایکی باز کردد

ع ن ج د

عَنجد کجعفر و قنفد و جندب مویز یا نوعی از ان و یا مویز سیاه یا میچکاه بترین ان و کجعفر نام مردی
عَنجدة بالتاء نام اغلام است
مُعنجد بفتح الجیم تیز خشم غضبناک
عَنجد العنب مویز عنجد کشت انکور

ع ن ج ر

عَنجرة بالفتح زن دلیر بیباک
عُنجورة لقب مردی بالجمله که چون او را عنجر یا عنجورة کفتند خشم کرفتی و غلان شیشر و مدکور است در ع ج ر

ع ن ج ش

عُنجش کقنفد پیر فانی یا ترنجید پوست

ع ن ج ف

عُنجف کقنفد و زنبور خشک از لاغری و کوتاه قامت و زن اندام و تنها و صفت بالجوع و قیل النون زائدة

ع ن ج ل

عُنجل کقنفد پیر کرانکی و برهنکی کوشت استخوانش بر آمده باشد
عَنجول کعصفور جانور کی است

ع ن د

عَندة بالفتح نام مادر علقمة بن حلمة از قبیله مهره
طعن عَند بالکسر نیزه چپ و راست زده شده
عَند محرکة جانب و طرف یقی وسطا الاعندا
عِند مثلثه نزد و ظرف المکان والزمان تقول عند الحائط و عند اللیل الا انها غیر متمکن فلا یقال عُندک واسع بالرفع و یدخله من حروف الجر من و قال الله تعالی الا رحمة من عندنا و فی الحدیث توضأ وا من عند الخره یعنی از اول تا آخر وضو کردند و کهی معنی فی ننا ان ابناعنت لا یقال مضی الی عندک و نقال عندی کذا فیقال لملک عند استعمل غیر ظرف میزانه اللقب و المعقول و قد یغری بها فیقال عندک زیدا ای خذه و کرانه
عَنید کامیر کردیده و داننه از حق بر کرد و بباطل ستیهنده و ردکننده حق را و سرکش عند ککتب جمع
عَنود کصبور کردنده از راه و سحابة عنود ابر دیبا باران و فیح عنود تیر که فایر نباید غیر جهت سایر تیرها و ناقة عنود شتر ماده که بکوشه رود عُند بضمتین جمع
عاند شتر از راه بر کردنده و میل کننده عَند کرکع جمع و بباطل ستیهنده و ردکننده حق را و سرکش و طعن عاند نیزه که بیچ و داشت شود و عرق عاند خوی روان
عناد کسحاب از اعلام است و عندانة بالتاء مثله
عَنداوة دشواری و فریب و ستم و مذکور است در ع د و

عَندد کجندب و قنفذ حیله و در نیه هر چه باشد یقال مالی عنه عندد ینیبی نیست مرا از وی چاره
عُوَینید کدر نیم مصغر ادهم است عرب بخنج را وا بی مرینج عمر و بن کلاب او ابی دیکرین بنی نمیر را
نس ک عند عرق الطیر غی
عُنود ابر کردید از راه و میل کرد و نیز عنود روان کردیدن خون چندان که خشک نکردد و نقه چویدن ناقه و دیده و دانسته باز کردیدن از حق و برخلاف حق کاری کردن و ردکردن حق را و بباطل ستیهیدن
اَعند فی قیئه پی در پی قی نمود و نیز اعناد جاری کردیدن خون چندان که خشک نشود و معارضه کردن با کسی بوفاق یا بخلاف از لغات اضداد است
مُعانده خهیکر خدا کردیدن و کرانه کردیدن و مکافات کردن بخلاف عناد بالکسر مثله و نیکو بودن با کسی و ستیهیدن و معارضه کردن
اِستعند الذکر تا کردد تو واستعندغلا مالهنک ایبر و نیز استعناد غالب کردیدن که و چیره شدن شتر زانت مهار و رسن و بعضا زدن مردم را و سر شکرا بیرون نو انجوردن
مُعلندة بکسر اللام الضمیر یا ابی کیاه و یقال مالی عنه معلندد و بفتح یعنی مرا بیارد نیست از وی و تا الی الیهم ملکه ای سبیل

ع ن د ب

مُعندب بکسر الدال کمندرج خشمناک

ع ن د ف

عُندفة کقنفدة زیرین تکم از نیابان کو بمعنا السبتة

ع ن د ل

عَندل کجعفر شتر کلان سرنکو مونث نه دوی یکسان است و لبند بالعندلة مونث و موضعی است بحنبر موث و منه قوله کانه لم انعم بعون مرنم و لم اشهد الغارات یوما بعندل
امرأة عندلة ننن بزرتپتان
عناد لان هرد و خصیه
عَندلیب کر بحبیل نوعی از کنجشک
عندل البعیر عندلة درشت کرد بیهای او و عندل الهزار نالید کو بلبل

ع ن د ل ب

عَندلیب کر بحبیل هزار دستان کباو ار نهای رنکارنک ناید کند و تو انجما عنادیل تقیل الیا علی الکام عناد لجمع لان ما جاوز الا ابنه علم یکن حرف مندی لین یرد الی الرباعی و یبنی منه الجمع

ع ن د م

عَندم کجعفر خون سیاوشان یا چوب بقم

ع ن ذ

غانذة کصاحبه بن زنخ و بن کوش
امرأة عنذیان بالکسر زن بدخوی
عنذیه براغالا سیذان را و برانکیخت

ع ن ز

عنز بالفتح ماده بز و اهو یا و خران اعنز کافلس و عُنوز بالضم و عناز بالکسر جمع و منه المثل هما کر کبتی العنز در حق دو حریف هم دنشره

کننده وا کرینیا بمعنی جنبش کم عزوز وا نوشیدن بیکبار در زاید بر زمین و تشت خوابیدن و پشت نشینا و ماده عقاب و ماهی است کلان که مانع است بر داشتن نتوانند یقال العنز الماء و سنکیست در آب برا ابسابی و اشوان ماده و کرکس ماده و اسب سنان بن شریط یا شمشیر شریح و پشته خرد و قبیله از هوازن و نام زنی از بنی هصم سبیت فحملوها فی هودج والطعوها بالقول والفعل فقالت هذا شر یومی ای حین صرت اکرم للسناء و نصبت علی نصنی نکبت فی شر یومیها و منه المثل هی تنوم العنز و در حق شخصی گویند که در مظلمه مثلا افتاده باشد و عنز بن وائل بن قاسط پدر قبیله است عنزی منسوب بوی عنزه محرکه نوعی از نیز چیاست میان نیزه و عصا که در بن آهن دارد و جانور کیست که در کوزه شتر کیرد یا آن که مانند راسو است که در کنار آب خفته دم ایدعبیان کرده در آن بسر ناخه در نما آمیر و بدم بتر و نیز عنزه بن اسد بن ربیعه یا عنزه بن عمرو بن عوف پدر قبیله است عنیز کامیر افت رسیده عنیزه کجهینه پشته اسیاه بیطن فلج و موضعی است و نام دختری و عنیزان مثنی موضعی است در بکر بنو العنز بالکسر قبیله است معنوز نیحو کشیده
ن عنز عنزا و عنزاو کرد از وی و معنز فلانا انسانکوئی ردان دا اعتزه اعتناز ائا ایل کردانید ورا معتز کمعظم خرد سر و معتز الوجه که کوشت روی معتز اللحیه آن که ریش او بر تنک مانده اعتناز بایک سو شدن و کنار کرفتن و دور شدن از جماعت بجانبی استعنا زبیک سو شدن و کنار کرفتن

ع ن ز ب

عنزب کقنفد نیم و کیس سیحیط عنزبی لا عنزب

ع ن س

عنس بالفتح شتر ماده درشت اندام و نیک دم دراز و عقاب و نیز عنس لقب ایرین مالک بن ادد که پدر قبیله است از یمن و مخلاف عنس در تسبا است بیمن منسوب بوی آن و نیز عنس خم دادن چوب و بر کردانیدن آن را و الفعل من نصر عنس محرکه پیوسته و مرعنت در ایینه نکریستن عنس الکتاب بعینه عانس دختر که بی شوی نادیر در خانه مانده باشد عوانس و عنس بالضم و عنس کرکع جمع عوانس بالضم جمع و نیز مرد نادر بر نکاح ناکرده قال ابو قیس بن رفاعه منا الذی هو ما ان طر شاربه والعانسون و منا المرد والشیب و قال الکمیت العانس فوق المعنس و نیکو و تکریز تمام اندام عانس مونث اعنس بن سلمان شاعر است عنیس کتصغیر مردی است

ع ن س ن

عنستابی عنوسا و عناسا بالکسر دیر ماند دختر در خانه بی شوی چندان که از شمار ابکار برآید و نیز عنوس متغیر کردانیدن کلان سال چهره مردم را اعناس بر ماندن دختر در خانه بی شوی و بر کردانیدن متغیر ساختن کلان سال چهره مردم را تعنیس دیر ماندن دختر در خانه بی شوی یقال عنست الجاریه بر کذا عنست مجهولا ای طال مکثها فی اهلها بعد ادراکها حتی خرجت من عداد الابکار ولم تزوج و نیز بدهمه و نا دادن نکاح دختر یا دیر داشتن در خانه بعد مدرک آن اعتناس دیبا کردن موی دنب شتر ماده و دراز شدن آن

ع ن ش

عنش بالفتح خم دادن چیزی را و از جای برکندن و بی آرام ساختن و جدا کردانیدن و راندن و دور نمودن والفعل من نصر ابو عنش اسم کنیت مردی عناش کتاب با دشمن پیکار و کارزار کننده آعنش آن که او را اشکاف باشد عنواش بالکسر شتر ماده دراز یا عنشنش کسفرجل دراز بالا و چست و چالاک از مردم و اسب شتاب عنشنشه مونث عنشوش کعصفور باقی مانده شتران و بقیه مال العرب للنا عنشوش لیثی عنق معنوشه کردن دراز معانشه کردن بیکدیگر کردن در حرب یا عام است اعتناش بستد نکردن بایک دیگری انداختن در حرب ستم

کر چون بر کسی و بیشهر هیتاطین کرفتن او کسی

ع ن ش ط

عنشط کعنفر مرد دراز بالا و بدخوی و امراه عنشط و عنشطه ایضا زن دراز فاحش عنشط کعملس مرد دراز بالا درشت خوی عنشط الرجل عنشطه خشمکین شد

ع ن ص

عنصوه بالتثلیث و ضم الصاد کیاه اندک جای جای برآمده و موی پراکنده و اندک و پراکنده از هر چیزی و پاره از شتران و کوسپندان و مال اندک تا یا بقیه مال ان نصف تا ثلث و یا فراز هر چیزی عنصیه بالکسر و تخفیف الیاء و عنصاه بالکسر مثله و الکل عناص جمع یقال مابقی من ماله الا عناص یعنی منظر ان رفت و اندک مانده و کذا مابقی من النبت الا عناص و بعیب فی رابیه عناص قربی عنصنص کسفرجل قرب سخن چینی مرکه صیغ آن بر آب رسند اعنص الرجل الیه نامو اندک وی آن کنده مانده بر سراو

ع ن ص ر

عنصر بالفتح موضعی است عنصر کقنفد و یفتح الصاد اصل و بر هر حسب و داهیه و بلا و همت و قصد حاجت و مذکور است در ع ص ر

ع ن ص ل

عنصل بالضم پیاز موش و آن پیاز دشتی و پیاز کبر نیز کویند و مذکور است در س ق ل در ع ص ل و عناصل جمع و صنیع است ...

طریق العنصلین و طرق العنصل راهی است بصره و یمامه

ع ن ط

عنط محرکه دراز کردن و خوبی آن یا درازی هر چه باشد عنطنط کسفرجل مرد دراز و المونث بالهاء و ابنست دان عنطیان بالکسر و الیاء اول جوانی اعناط طفر شدن دانا و ادرن یقال اعنط الرجل اذا جاء بولد عنطنط

ع ن ظ

عنظوان کعنفوان مرد بدزبان فاحش و دیا کار و ساحر و فوری انکیزنده و نوعی از شوره کیا که در دشکم ارد شتر دا یا هتر من اشتان و لقب عوف کانه لانهم تعشوه بیضه فحلر فی ظل عنظوانه فقال لا ابرح هذه العنظوانه و نیز عنظوان ابی است مرعی تمیم را عنظوانه آخص من العنظوان و ملخ ماده عنظیان بالکسر مرد بدکار فحاش و فضول کلانی و بدزبان در شتر خوی اول جوانی عنظی به شنوانید او را سخن بد یحدا الدین و حق الترکیب آن یذکر فی المعتل التصریح سیبویه بزیاده النون فی عنظو

ع ن ظ ل

عنظل لجندل خانه عنکبوت عنظله نوعی از دویدن

ع ن ف

عنف مثلثه درشتی ضد رفق و درشت شدن و درشتی نمودن با کسی والفعل من کرم صلته بعلو و بالثانی یقال عنف علیه و به و بالفتح اول هر چیزی عنفه محرکه آن که او را ابتدا پر بکر باشد اسیار او یا نخمالا پر و خط کشت است عنفنه بالضم و بضمتین کراهت یقال کان ذلک منا عنفة عنفو بالضم و ضم الفاء و تشدید الواو اول و خوبی هر چیزی عنفوان بالضم و ضم الفاء آغاز هر چیزی و خوبی و حسن آن و یقال انه فی عنفوان شبابه ای اوله و فاوله عنیف کامیر درشت و ناکار سخت و سخن درشت و نیز سخت اعناف درشت کردن و به درشتی کرفتن کاری را تعنیف درشت کردن و سرزنش و ملامت نمودن بدرشتی طریق معتنف راه غیر مستقیم بل معتنفه شتران ناموافق بهوا و زمین اعتناف کراهت و کراهت داشتن چیزی را و به درشتی فرا کرفتن کار و شروع نمودن و نادانسته کاری یا نادانسته آمدن آن را و ناخوش داشتن طعام و جای را و ناموافق آمدن زمین و از جائی بجائی بر کردیدن و کیاه ستور را سید برانیدن

ع ن ف ج

عنفج بالفتح شتر ماده که ستبر اندام باشد یا کشند و پای او در وی باشد یا نافه تیز یا استثنا یا نافه کلان انسال او فرا بسطر

ع ن ف س

عنفس کزبرج ناکس کوتاه بالا

ع ن ف ش

عنفش اللحیه بالفتح مرد ابنوه و دراز ریش عناقش اللحیه بالضم و عنفشیش بهامثله

ع ن ف ص

عنفص بالکسر زن پلید بدزبان کم حیا الاعزیب سیل حرکت زن پلید نباه کار و زن کوتاه قد و زنیب خوش آینده و پیچیده دو بیاه ماده و بد خلق و سرشت خوی عنفیص زن بیباکی و بد بوی تعنفص لا و فی بیسبکی و برخاستن و منش کردن کشی

ع ن ف ط

عنفط بالضم مابین هر دو برق تا بینی و مرد ناکس دشوار خوی و سیاه کوش عنفطه مونث عناظ جمع

ع ن ف ق

عنفقه بالفتح سبکی چیزی و اندک است عنفقه یعنی ریش بجای کوچک و مابین لب زیرین و زنخ

ع ن ف ک

عنفک کجندل کول از مرد و زن و مرد ثقیل ناکوار

ع ن ق

عنق بالضم و بضمتین کردن و یونث اعناق جمع و جماعت مردم و مهتران و پاره از خیر و فی الحدیث المؤذنون اطول الناس اعناقا ای اکثرهم اعمالا او ورد لانهم یوسفون بطول العنق و روی بکسر الهمزه ای اسراعا الی الجنه و پاره تکبیر شتور و کاز ذلک علی عنق الدهر یعنی در زمان قدیم و منه عنق الملک یعنی منظر اند بوی نوکه حیه شود و امانند و امانه الذی فی عنقک ای فی ذمتک و ذو العنق اسب مقداد بن اسود و لقب یزید بن عمرو بن عامر ساحر و شاعر است حذامی و لقب خویلد هلالی علی جهته سلیک کردنش و پسر حجاج بن ذی العنق جاهلی است و ریاست کرده و نیز اعناق الربع بالفتح غبار بلند رفته عنق محرکه نوعی از رفتن شتاب ستور و دراز کردن عنیق کامیر کردن و دست در کردن یکدیگر انداختن ذو العنیق کزبیر موضعی است و ذات العنیق ابی است در دیار خاجر عناق کسحاب بزغاله ماده اعنق و عنوق جمع و منه المثل العنوق بعد النوق در شتی حالی بعد فراخی ارید یعنی راعی بزغالکان پس شتر ماده کان و نیز عناق بلا و سختی و کار سخت و نوبه بکیستی از باب العناق و مثنا بنات بعض و بد کرد فی و ذکوه دو سال در میل مندر ابی بکر رضی الله عنه لو منعونی عناقا و یروی عقالا و هو کلام عام و عناق الارض جانوری است ذوا کبسیاکوش مثال و نیز عناق اسب مسلم بن عمرو باهلی و موضعی است و منار است قدیم در دهناء فاند ولیز و در وه دیاری در تیمن علی عناقان مثنی موضعی است عناقه التاء و نیکو واپسی است مرغی یا موضعی است نزدیک حضرتیه و یوم عانق کصاحب روزی است مر عرب ان را آعنق کا حمد دراز کردن و اسپ است که بوی منسوب کنند اسبان را و سلسپید کرده و ابراهیم بن اعنق مغنی است و بنات اعنق دختران کنتکاه توانکر و اسبان منسوب بوی عنق و یا الوجیهین و قتر لول ابن احمر تظل بنات اعنق مسرجات عنقاء کصحرا آسیبی و بلا و لقب

دقولی بعض فرزند کرن ...

تغلبة بن عمرو بن عامر بن ذبی بن جشم که پدر زکر زن بود و موت آغنو و پیشه است و کوهی بلند و پادشاهی بود از نسل عم و نام شاعری معروف لانه عمرو الجبیم و منه حلفت بعنقاء مغرب و طارت به العنقاء یعنی هلاک کرد و مفقود ساخت قال اذا ما ابن عبد الله خلی مکانه فقد حلقت بالجود عنقاء مغرب و ابن عنقاء شاعری است عنزی کنیز زمین است یا بعد باد میست طائفة بکسر النون والمد سورا خ کلاکوش تعنوق تعنیم لثا الفوقیة ... موضعی است معنقة ... باشد ... [illegible]

ع ن ق د

ع ن ق س

ع ن ق ش

ع ن ك

ع ن و د

ع ن و ر

ع ن ق ز

ع ز ك

ع ز ب

ع ز د

ع ز ر

ع ز س

ع ز ش

[illegible]

ع ن ظ ل

ع ن ل

ع ن م

ع ن ن

[illegible]

در آن چیز برابر و مساوی
بودن مرد و شریک در ابتدای
بنا بجهت که مرد و دوال الکار
ستور برابر باشد و نیز عنان
پیش آمدگی اسم مصدر است
عنوان الکتاب عنونه دیباچه
کتاب نوشت
اعتن ما عندهم لعتنا نا
مطلع شد بچیزهای ایشان
و نیز اعتنان پیش کردن و پیش
آمدن چیزی را

ع ن ج

عناج کمال ابطه در از مت

ع ن و

عنوة بالفتح برا و روش اسم مصدر
است قهر و چیرگی و منه دخل
مکة عنوة و دو بمعنی ضد
عنوا بالکسر گرایه امیمان و عنو
الناس کرده مردمان از بیایل
مختلف عناة جمع
عانا اسیر و بندی یقی رجل
عان و قوم عناة و نسوة عوانی
و نیز عانه بمعنی روان
عنیته تعنیة گیمن و سرکین شتر
امیخته در آفتاب نهاده که بیم
ایام بدان شتر گرکین طلا نماید
و منه المثل الکبیرة تشفی الجرب
در حق مردی نیکو رای گویند
که بفکر خود امور را نیک انجام
دهد
عنوان الکتاب بالضم و یکسر علامت
و نشان نامه و سرنامه
عنوانه بالفتح نشان نیز آن جمع
که چون شوی برایشان ظلم کند
کسیه شفیع او نیا نهند
معنی الکتاب بالفتح علامت
نشان آن
ن عنوته بهم عنوا بالضم
و تشدید الواو و عناء بالفتح
والمد بندی کرد بیم و عنوذ
لنفرین نیبخ و خواری بود و منه

قوله تعالی وعنت الوجوه للحی
القیوم و عنوت الشئ شکار را
کردم آن را و عنوت بالشئ ببر
آوردم آن را و عنت الارض
بالنبات رویانید گیاه را و
عنا الکلب الشئ شمید آن را
و عنا النبات بدا مدگیا
و عنت القربة بماء کثیر ضبط
ابکیثر نتوانست مشک بر کی
امداب و عنت به امور فرو و
آمد برو کارها و عنا الامر
علیه دشوار کرد بیم عناء
الامر عنایة اندوهگین بود
و بی آرام ساخت
س عنی فیهم عنی اسیر کرد بید
لغز یعنا و عنی عنا و رنج دید
عنونا الکتاب نشان نمود
کتاب را و سرنامه نوشتم
اعنا خوار کردانیدن و در و
واشکار ساختن نمین گیاه را
تعنیه بندی کردن و باز داشتن
و طلا نمودن شتر گرکین را بکیم
سرکین امیخته و رنجانیدن

ع ن ی

عنیة بالفتح رنج
عرنکه کیف رنج دیده
عناء بالفتح والمد رنج و عنا
عان و عناء معنی که حدث منابه
است
عنیان بالضم بمعنی عنوان است
معنی الکلام بالفتح و تخفیف
الیاء مراد کلام و کل ما یقصد
من الشئ فهو معناه و غیر لغة
مینی کرمی و معناة کرماة و
سعنیه بتخفیف الیاء
معنی که رنج دید و بسیار
و مقصود
ض عنانی الامر عنایة بالفتح
والکسر مشغول کرد او را کار و
بی آرام ساخت و اندوهگین
نمود و فی الحدیث بسم الله اربک

من کل داء یعنیک ای یقصدک
و یشغلک و عنی عناء رنج کشید
و عنی عنایة بالکسر نجهو کار رنج
دید بجهة کسی تو عنیت بحاجتک
و در این معنی از سمع نیز آید قلیلا
و عنی الامر فرو کرفت حادث
کرد بید و عنت الارض بالنبات
رویانید گیاه را و عنی القول
کذا قصد کرد چنان عنی فلانا
کذلک و فی الحدیث من حسن اسلام
المرء ترکه ما لا یعنیه ای لا یهمه
و عنی بشی نگاه داشت آن را
ض س عنی فیه لا کل کوال
س عنی عنه در او پخته شد
در بند
اعناء رنجانیدن و سرنامه
نوشتن و نشان کردن کتاب را
و در بند ماندن بندی را
معنی که معظم اسیر است همین و
شتر گوهان شکافته و بندی
دیر مانده
تعنیه رنجانیدن و سرنامه
نوشتن و نشان کردن کتاب را
و عنیه لودن شتر گرکین را
عاناه معاناة مانا زعت کرد
با وی و ملابسه نمود و رنج کشید
و رنجانید و یقال یعانون مالهم
یعنی نیکو تیمار مال میکنند
تعنی رنج کشیدن و رنجانیدن
لازم متعد و منا نعت عونا
با کسی و رنج دیدن بجهة دیگری
و بعنیه لوده شدن شتر
گرکین و منه حدیث الشعبی
لن الغنی بعنیه احب الی من ان
اقول فی مسئلة برأیی
اعتنی به اعتناء رنج دید بجهة
وی و تیمار داشت و اعتنت
به امور فرو آمد برو کارها

باب العین فصل الواو

ع و ث

معاث بالفتح راه دگذرگاه

مجای فراخ
ن عاث فلانا عن الامر برگردانید
او را چندانکه متحیر گردید
عوث فلانا تعویثا باز داشت
و بر او خبر بود از دلت آن را
و عوث عن الامر برگردانید او را
از کار چندانکه سرگشته گردید
تعوث سرگشته گردیدن

ع و ج

عوج بن عوق بالضم نام مردی
است الذی ولد فی زمن آدم و عاش الی
زمن موسی و ذکر من عظم خلقته
شناعة و جبل العوج کوهی است
بیمن
عوج محرکة کژی یا کجی در بالای
چیزی ایستاده چون دیوار و
درخت و چوب و نیز و شتا
ان
عاج استخوان پیل و آبرد ریای
است یا از ناخنه اسکاف آن
دست برنجن و شانه ساخته
منه الحدیث کان له مشط من
عاج و قوله علیه السلام لثوبان
اشتر لفاطمة سوارین من عاج و
نام مرزم و مدلم و استخوان پیل
عاجه یکی آن بمعنی است نزد بعضی
و ظاهر نزد ابو حنیفه در وش حوم
انزان تحرک الزرع والشجر لیبقی
ذوو و شادینها کل یوم دهین
نما و عیل النحو مضت تعبد
ستعذ ایام جیلت عام طاح
زادند این قیل گویند و نیز عاج
مبنیا علی الکسر زجری است مر ناقه
را و ذو عاج وادیی است
عوج کتبة کژی یا کجی در معنیست
و رای دین و زمین و مشا
ان
عویج کامیر نام اسبی و رنه بنی
دارم عوجی گویند سرای است
عاج ایستاده
اعوج کاحمد بمعنی و کجی و نیز

که در مرد و دستان کجی باشد
عوج بالضم جمع و معرفة اسپی
سابق مرنی هلال ادر جاهلیت
اعوجیات منسوب بدو و
لیس فی العرب فحل اشهر و لا اکثر
نسلا منه کان لکندة فاخذه
سلیم ثم صار الی بنی هلال او
منا الیهم من بنی اکل المرار و
اسپی است مر غنی بن اعصر را
عوجاء کحمراء شتر لاغر و باریک
و کمان و چشم است مقابل اهل
دو کوه طی و نام اسپ عامر بن جوین
طائی و نام چند جایها است
عوجان محرکة جوی است
عواج کشداد عاج فروش و آن
که با خود عاج داشته باشد
ن عاج بالمکان عوجا و معاجا
بفتحهما اقامت کرد و نیز عوج
مقیم کردن کسی را لازم شد
و ایستادن و عجت بالمکان
اذا وقفت فیه و عجته انا ایضا
و بازگشتن یقال فلان ما یعوج
عن شئ کما لا ابن الاعرابی و خم
دادن و پیچیدن کردن شتر را
بکشیدن مهار و سپاس
کشیدن مهار شتر
س عوج عوجا محرکة کژ گردید
تعویج کژ کردانیدن و بعلاج
ترکیب دادن چیزی را و مرصع
ساختن آن
تعوج کژ گردیدن
عصا متعوجة عصا کج
اعوجاج کژ شدن
انعاج علیه میل کرد بروی

ع و د

عود بالفتح دوم در مهتری و
کلان سال از شتر و گوسپند
و منه المثل ان جرجر العود فزده
و قرا عودة مونث عیدة و
عودة کعنبة جمع و منه المثل
زاحم بعود او دع یعنی در جنگ

از پیران با مهر و آزموده کار یاری
خواه و راه دیرینه و مهتری
قدیم قال هل المجد الا السود
العود والندی و نام ابیجب
خلف السیب بن ربیعة بن ذهل و
یقال رجع عودا علی بدء و عوده
علی بدئه یعنی بازگشت همان
راه که آمده بود و ای رفتن هنوز
منقطع نشده که باز گردید
کذا رجع عوده و بدئه او بدء عوده
و جوال العود شاعری است
عید بالکسر خوی کرفته و هر
باز آید از اندوه و بیماری و غم
و اندیشه و مانند آن و روز
فراهم آمدن قوم و روز جشن
اهل اسلام اعیاد جمع جمع با یاء
و اصله الواو للزومها فی الواحد
و یقال للفرق بینه و بین اعواد
الخشب درختی است کوهی
کشتی است و عید بن الابرص
مرکب بود
نجایب عیدیة شتران نجیب
منسوب بعید نام فحل یا منسوب
بنی عید بن ندغی بن مهره
بن حیدان یا منسوب بعاد بن
عاد یا عادی بن عاد یا منسوب
بنو عید بن امری
عود بالضم چوب عیدان بالکسر
و اعواد جمع و فی حدیث شریح
انما القضاء جمر فادفع الجمر عنک
بعودین یعنی بشاهدین و نیز
عود رود و چامه و رباب و چوبی
است که دخان آن بوی خوش
دارد و قسط در آید و استخوان
بن زبان و ام العود هز ارها
شکنبه
عاد مردم بود نام ادنی بای
عاد هوائی ای الناس و قبیلة
هود علیه السلام و منع وهم
من ولد عاد بن عوص بن ارم بن
سام بن نوح

عادت هر چیز دیرینه
عادة خوی عاد و عید و عادات
جمع
عیاد بالکسر دوم در مهتری
عائد باز کردنده و زیارت
کننده بیمار را عود بالفتح و
عواد کطلاب و عود کرکع جمع
عائدة نیکی و عطا و بخشش و
مهربانی یقال فلان ذو صلح
و عائدة ای ذو عفو و تعطف
سود و باز کردنده
اعود سود مندتر یقال هذا
اعود علیک ای انفع
عواد مثلثة چیز خواسته تو عید
فاز الک عندنا عواد احسنا
ای لک ما تحب و عواد کقطام
امر است مثل نزال العز یعنی عود
کن
عوادة بالضم طعام یکبار خورد
باز آورده یا طعام که برای شخص
خاص باز داده بعد فراغ قوم
عوذان بالضم منبر نبی صلعم
او صلی الله علیه و سلم
عیدان بالفتح خرما بنان دراز
عیدانة یکی و از آن است که منبر
آنحضرت صلی الله علیه و سلم
در آن بول میکرد و عیدان
ممنوع غدیر است و علی هذا
اذا کان فعلان و اذا کان فیعالا
فهو من باب النون
عیدان السقاء بالکسر لقب ابی الله
احمد بن حسین متنبی
عواد کشداد رباب نواز
ذوالعواد بالفتح عوی بن سلا
اسیدی است یا ربیعة بن مخاشن
یا سلامة بن عوی و کان له
خرج علی مضر بود و هر الیه کل
عام فشاخ حتی کان یحمل علی سریر
و یطاف به فیها العرب یجبیها
یا آن حبا کثر بن صیف است
و کان من اعز اهل زمانه ولم یکن

یأتی سریره خائف الا امن و
ذلیل الا عز و جائع الا اشبع
عادیاء بالمد حبة سمول بن عادیا
و هو من باب المعتل یذکر هنا
ایضا
معاد بالفتح بازگشت و ایجها
و حج و مکه و جنت و بکلیهما آخر
کراد الذی الی معاد و جای بازگشت
معود بالنقض و التمام بیمار
عیادت کرده
ن عاد کذا چیز بازگشت و
عاد عودا بالفتح و عودة بالتاء
و معادا بر گردیدیم بازگشت
و رد کرد و باز کردانید یقی
عاد الیه بعد ما کان اعرض عنه
و نیز عود بیمار پرسی عود زیارتا
و عیادة بکسرها و عوادة بالضم
مثله و پی آمدن چیزی بعد
عادت چیزی کردن و یقال
لک العود یعنی باید که عود کنی
کذلک العودة بالتاء و العواد
بالضم و فی المثل العود احمد
معید نوا نو او مادر و کشتی
کنا بار ها کشتی کرده باشد و
شیر بیشه و دانای عام مرد
امور ورزیده
[illegible]
کرده و اد بداده و تجل مبدئ
معید مرد با رها با کفار جنگ
کرده و آزموده کار
اعاده الی مکانه بجای خود تر
باز گردانید آن را و نیز عیادت
خوی کردن بچیزی و دو بار گفتن
سخن را
معود الحکماء کمیرث لقب معاویة
بن مالک لقب به لقوله العود
مثلها الحکماء تعدی اذا
ما الحق فی الاشیاع نابا و
معود الفتیان لقب ناجیر
جرمی لقب لانه ضرب بصد
بجدة الخارجی فخرق تاجیه

ضربه بالسیف فقتله وقال
اعودنها الفتیان بعدی لیفعلوا
کفعلی اذا ما جار فی الحکم تابع
عیّد ذا لعیبه افراهم امدند
بروز عید ونیز توییط ما
عواده موزدن وعادت کنا
نیدن بچیزی یقال تعوّد کلبه
الصّید فتعوّده وکلا انسا
کردیدن شر
مُعاود مبنیّا للفاعل انکه
پیوسته بر کاری باشد خوی
کرده بچیزی ودلاور
مُعاودة خوی کردن بچیزی
عواد بالکسر مشاله وبازگشتن
باوّل کار ومرّة بعد اخری
خواستن چیزی را وباز کردیدن
اعتیاده عادت کرد او را و
نیز اعتیاد بیا بی امدن چیزی
مُتعیّد سخت ستمکار وخشمناک
وبرگاه ناکرده نسبت کنند
وسبک ترساننده
تعیّد العاین بالمعیون چشم زخم
رسانیدن وسخت مبالغه نمود
در چشم زخم رسانیدن ونیز
تعوّد عادت کردن چیزی را و
خشمناکی نمودن ومنه تعیّدت
المرأة اذا انددات بلسانها علی
ضرائها وحرکت یدیها
تعاودوا فی الحرب ونحوه بر یک
دیگر بر گردیدند هر فریقی در
جنگ وجز آن ومیل نمودند
استعادة خوی کردن بچیزی
وباز گشتن خواستن بکاری
یقال استعدته الشیء فاعاده
ای سألته ان یفعله ثانیا وخوی
کردن خواستن

ع و ذ

عوذ بالفتح اندخسیدن وپناه
بردن یقال عذت به والفعل
من نصر ویقال العوذ بالله بلفظ
ای اعوذ بالله ونیز عوذ از لکاره
است
بنو عوذة بالفتح بطنی است
عُوذة بالضم افسون وتعویذ
عود محرّکه پناه جای وبرگ فرود
ریخته از درخت وناکس فرومایه
ویقال اطلقت منه عوذا یعنی رسیدی
ونزد وی ونیز عوذ ناپسند شتر
عواذ بالفتح مثله ومنه ما ترکت
فلانا الا عوذا منه وعواذا
ای کراهته
عاذ موضعی است در سرف
عاذة جایی ببلاد هذیل یا
دزکانه
عیاذ بالکسر پناه جای ومرغ
پناه کرفته در کوه وجز آن و
نام مردی ونیز عیاذ اندخسیدن
وبجا آوردن اهو ماده وجز آن
وچفسیدن بچیزی ولازم
شدن والفعل من نصر ویقال
هی فی عیاذ ها ای بحدثان نتاجها
عُوَیذة کجهینة نام زنی
عائذ نوزاینده از اهو واپس
شتر وگوسپند وجز آن عوذ
وعوذان بضمّهما جمع ویقال هی عائذ
بیّنة العوود وذلک اذا ولدت
عشرة ایام اوخمسة عشر یوما
ثم هی مُطفل بعد وعائذ الله
کروهی است والصواب عبد الله
کسید ونیز عائذ الله ابو ادریس
خولانی است ونیز عائذ پدر حی
بطنی از بنی حنیفة
بنو عائذة بطنی است ونیز عائذة
از اعلام
عبید کسید لقب جودی
عوائذ چهار ستاره است بربیع
مختلف در دوسطان ستاره
است شخص ربیع
عیذ نون بالفتح نام جدابی علی
تابعی
بنو عوذی بالفتح مقصورا بطنی
است

عوذ کسکر کیاه در بن خار رسته
یا در زمین درشت دشوار که
شتربان نرسد وگوشت که بر
استخوان چفسیده باشد ومنه
اطیب اللحم عوذه ومرغ است
کیپوستد در کوه وجز آن پناه
کرفته ماند
معاذ بالفتح جای پناه وپناه بردن
والفعل من نصر ویقال معاذ الله
ای اعوذ بالله معاذا تجعله بدلا
من اللفظ بالفعل لانه مصدر
وان کان غیر مستعمل مثل سبحان
الله وکذا معاذ وجه الله
معاذة بالتاء افسون وتعویذ
وپناه بردن ویقال معاذة الله ای
اعوذ بالله معاذة وکذا معاذ
وجه الله
معید کمقیم ماده نوزاینده
معوذ علی الاصل مثله
معاذ بن جبل بالضم ومعاذ بن
عفراء ومعاذ بن عمرو بن الجموح
صحابیان اند ومعاذ بن عبد الله
جهنی ومعاذ بن هشام دستوائی
از محدثان وسکة معاذ در نیشاپور
است
معاذة لی است مرینی امیشر
واو نیز از اعلام است
اعاذة نوزاینده اهو وجز آن
یقال اعاذه فاعوذت وملجی
کردانیدن وباز داشت خواستن
کسیرا
معوّذ کمحدث نام مردی
معوّذتان بالتاء هر دو سوره
اخیر از قرآن
معوّذ کمعظم جای کردن رسند
از اسب وجز آن وقالوا برنو
بیکجا ماند ودانجای زده وجز آن
کاه شتر دیر اهو نیز اهسا
ودائرة المعوذ نشخب وکیاه
در بن خار یا در زمین درشت
وسخت رسته که شتربان نرسد

تکرر الواو
تعوید ابجاز عزائم وآیات قرآنی
وجز آن نوشته بجهة حفظ ومقصد
ودفع بلاها با خود داشتن وباز
داشت خواستن کسیرا وملجی
کردانیدن
تعوّذ اندخسیدن
تعاوذ بهم بکر پناه بردن
قوم
استعاذة پناه کرفتن

ع و ر

عورة بالفتح اندام شرم مردم
وهو ما بین السّرة الی الرّکبة
وهر جای نمودن وبیدن ان
شرم اید عورات بالسکون
جمع وانما غیر التاء فی هذه
فی جمع الاسماء اذا لم یکن یاءً او
واوا وقرأ بعضهم عورات
النسآء بالتحریک علی لغة هذیل
ورخنه در سرحد ملک ودر
صف لشکر ودر حصار که
از ان بیم باشد وساعتی که در
ان کشف عورت سزاوار است
وهی ثلاث عورات ای ثلاث
اوقات قبل صلوة الفجر وعند
نصف النهار وبعد العشاء
الاخیرة وشکاف کوه وشعبه
ان وعورة الشمس جای برآمدن
وفرو شدن ان ونیز عورة
یک چشم
غار عیب ونک وضیعه ومنه
الحدیث ایاکم والغلول فانها
عار
عارة چیز عاریتی قال الخلیفة
والخلیفة انما المال عارة
عور کتیف بد باطن زشت
سرشت
عورة کفرحة صاحب عورت
وخلل ومنه قرأ ابن عباس و
جماعة ان بیوتنا عورة ای
ذات عورة

عواره شاشه عیب وجد بید کو
کفتنکی جامه
عوریه کبیره دو موضع است ونام
مردی وشغال نکو هید و
زاغ
عائر در چشم وهر چه بچشم
درد رساند وخاشاک چشم
وابله دیزه بر مالک زیر بن و
تیر وسنک که وسد وانداز نده
را ندانند
عائرة نبیّ اکسنظرنکبند و
چشم خیره شود ویقال علیه من المال
عائرة عینین وعیرة عینین
ای کثیرة تملأ البصر
عاریة بتشدید الیاء وقد
یخفف هر چیز عاریتی کانها
منسوبة الی العارلان طلبها
عار وعیب عواری شدّه
ونخففة جمع
اعور مرد یک چشم عور بالضم
وعوران وعیران بالضم والکسر
جمع وزاغ وهیچکاره از هر
چیز وسست وبد دل وکند
ناظر وافسرده دل بی خیر که
راه راست نزود وتوفیق نیابد
ودی نیابد ومنه ای بیا
زاهی وکتاب نخوشه معمول
بی تازیانه ومرد بی برادر
ویکچشم وبر کردانیده ان خیانت
باز داشته شده ونخواسته
نرسیده عوران بالضم جمع
وفی المثل بدلا اعور درحق
ان نکو هیده سیرت گویند
که خلیفه ونجای نیکو سیرت
نباشد ودیا قالوا اخلف الحول
وان که در سر شخم چشم چیز
نباشد اعاور جمع وراه بی
علم ونشان
عوار بالفتح ممدودا سخن
زشت تا کار رشت هذن
بانچشم یا ان که بکرد او تونی
وودشت بجاب
عوذنا بالفتح مقصورا شهری
قریب نابرج بیابانه سبید
بنیا بنیهم عزیر ویوشع علیهما
السلام
نکبنه عوران بالضم پیاه شکسته
ریخته مذکر ومونث وواحد و
جمع دروی یکسان است
وعوران نیز بنکی شاعری
یتیم بن ابی ومقاعی وشماخ وابن
احمر وحمید بن ثور
عوار کتار خاشاک وخاکستر
چشم وفرشتوک وکوشت پاره
که از چشم بر اورند بعد ذدی
انداخته وزان وان که راه نیز
بیند وسست وبد دل عواویر
جمع والذین خاطبهم فی ادبار
عواری بالضم وتشدید الواو
مقصورا درختی است که از آن
کردن بند سا سانند دره
عواره بالفتح کروه ملخ از هر
کونه عیزان بالفتح مثله
ن عارة ملخ چشم کردانید
اورا
ن ض عارة کرفتن را
وبردن ما هلاک کردان ذاومنه
ما ادری ای الجراد عاره ای
ای الناس ذهب به
س عور عور امر کرنفت
بنیه یک چشم وی ویک چشم
کردید وکذا عار یعار بالالف
وانما صحت الواو منه لصحتها فی
اصله هو اعوری کونا
قبله ثم حذفت الزوائد
معور کمحسن جای نا برس از
دزد وقطاع
معار اسب که خر کرد سعدیه
یا اسپی بر کنده موی دیم
عزبه
اعوّر اعورار یک چشم کردید
اندا ونیز اعوار اشکار کرد

وغاد ره عوانا نمودن یقال
اعور لک الصید ای امکنک
واعور الفارس اذا بدا فیه موضع
خلل للضرب وعاریت دادن
کسیرا چیزی وعاریت کرفتن
یقال اعاره واعار منه وبا
ترس شدن
تعویر یک چشم کردن واندازه
کردن پیمانه را وپیش کش اورد
کوسپند را صحبت زمندی
ان نزد او در وغ کفتن وباز
کشتن از ان وباز داشتن و
بر کردانیدن یقال اعوّره عن
فلان ای کذب عنه وعوّره
عن الامر ای صرفه واکندن
چشم وماندان یقال عوّرت
الرکیة یعنی اکندم چشمهای
ان را چندان که خشک شد
ابر
عاورة اتیاه معاورة عاریة
داد او واو نیز معاورة همدیگر
بنوبت کرفتن چیزی را واندازه
کردن پیمانه را هم چه بدیکری
کند با او همان کردن وکذا
عایر المکاییل معایرة یعنی
اندازه نمود پیمانه را وعایر
بینهما معایرة وعیارا ای کیل
اندازه کرد هر دو را دیگر
وبیشی انها را
اعتوار هیچ کرنوبت کرفتن
چیزی را دست بدست کردا
نیدن
تعور طارت کرفتن بنوبت
کرفتن چیزی را
تعاور دست بدست کردانیدن
چیزی را بنوبت کرفتن
مستعیر الحسن مرغ است
مستعار عاریت خواسته
دست بدست کرده
استعارة بعاریت خواستن
چیزی را وتنها شدن یقال
استعور اذا انفرد ودست
بدست کردانیدن چیزی را
اعور اریکچشم شدن اعوار
مثله

ع و ز

عوز بالفتح دانه انکور عوزة
یکی
عوز بالضم نام مردی
عوز محرکه نیاز ودر ویشی
انه لعوز لوز کمکتف از اتباع
است
معوز بالکسر جامه کهنه
وفی نیاز جهت که لباس
درویشان است معوزة
بالتاء مثله معاوز جمع
س عازه الشیء نایافت
کردید او ان چیز ونیافتم از ان
وعوز عوزا نایاب کشت
ونیز عوز نیازمند کردید
ودر ویش شدن ودرشت
ودشوار کردیدن کار
معوز کمحسن درویش ونیازمند
شد
اعوز الرجل اعوازا درویش
کردید واعوزه الشیء محتاج
شد بوی آن ودشوار کشت
اورا ان چیز واعوزه الدهر
نیازمند کردانید ویقال
ما یعوز لفلان شیء الا ذهب
بلا ما ایثرب

ع و ز م

عوزم بالفتح ناقه کلان سال
که دراز نقیه باشد وزن
پیر شده و

ع و س

عوس بالضم نوعی از کوسپند
کبش عوسی منسوب بان
عوس محرکه در امدن کنج ده
وشکستن دهن والفعل
من سمع
عائس نیکو سیاست کننده

شتر لبریز موعلیس مال
آغوس کاسماء انکه وقت خنده
وجزآن کج دهنش براید عوسا
مونث عنداینقه تنک
جلد مند شمشیر وکارد و
مرجوی
عواسه بالفتح بکسر مثناة
شیر وجزآن
عواسا بالفتح والتذکیر کار
خزیدول باردانیا خزیدولد
باجه

ن غاس علی یمبا عوسا
بالفتح کوشید ودوزید و
رنج کشید جنانها وغاس
عیاله قوت داد ایشان را ونیز
عوس بالفتح شیر کشتن کرد
چیزی عوسان محرکه مثله
وکرد بدن کرلد در بی خوردن
ونکاه داشتن ونیکو سیاست کردن
مال ععیاسته مثله یقال عاس
ماله عوسا وعیاسته یعنی نیکو
پرورش ونیکو سیاست ونکاه
با نجشار آن کرد

ع و ش

معوشه زندکانی لغة فی
المعیشة ازدیه

ع و ص

عوص بالفتح نشان ونام مردی
وبضم
عوص بن ارم بن سام بن نوح
بالضم پدر عاد است
عاص رود باری است در زمیان
حرمین
عویص کامیر بیت سخت دشوار
معنی وکلمه غریب وبلای سخت
وکار دشوار وخاک
سخت وجای درشت وبلند
سنگریزه ناک ونفس ونوانا
وجنبش وزامهای مدمنه
دوماه عوامص بالفتح مثله
عویص کردن بود باری است

ما بن حرمین
غائص کوسپند کسالها بار
دار نشود عوص بالضم جمع و
جایی است نزدیک مدینه
ووادی است بدیار باهله
ویقال الاعوصین
عوصا آکصراء کلمه غریب و
دشوار ویسخن وسخن دشوار
از هر چیزی یقال فلان برکب
العوصاء ای برکب الصعب
الامور عوص بالضم جمع
تعوص کصبور کوسپند که
شیر ندهد هر چند کوشش
کنند

س عوص الکلام عوصا محرکه
دشوار کردید سخن وکذا عاص
عیاصا بالکسر وعیصا بالفتح
وعوص الشیء سخت کشت و
عوص بالضم عاصا وعوصا
محرکه در پیچان کرد کار بر دشمن
اعوص علیه اعواصا دراز
بروی حجتهای دشوار ونیز
اعواص در پیچان کردن کار بر
خصم تعیک بالبا سخن دشوار
معنی آوردن
عوص تعویصا سخن بیت
دشوار معنی آورد بروی
معاوصه همدیکر کشتی کرفتن
وبر زمین زدن
اعتیاص الامر علیه اعتیاصا
دشوار کردید بروی کار ودر
پیچان شد ونیز اعتیاص بار دادن
کرفتن بیش از موج آن

ع و ض

عوض بالفتح مثلثة الاخر
مبنیة ظرف لاستغراق المستقبل
فقط ونقیضه کما ان قط للماضی
من الزمان یقال لا افارقک عوض
ای ابدا والماضی ایضا یقال
ما رایته قط شد عوض عنتر
بالتنوین وعریب ابن حنیفه کلاه

اضلاه عوض الفاشیین وعوض
منشا البدا والدهر سمی لانه
کلما مضی جزء عوضه جزء او
قسم او اسم صنم لبکر بن وائل ویقال
افعل ذا لعین ذی عوض کانه قال
من ذی انف یعنی از سر نو بکن این
کار را وجمهور عوض داد ومکان
وقط زاد در مستقبل استعمال
نکنند
عوض کعنب چیزی بجای چیزی کی
وبدل اعواض جمع وهی اسم مصدر
عائض عوض داده شده فاعل
بمعنی مفعول کعیشة راضیة
قاله ابو محمد فقستی
معوضة چیزی عوض اسم مصدر
است عوض مثله

ن عاضنی الله منه عوضا
کعنب وعوضا بالفتح وعیاضا
بالکسر اصله عواض عوض اوداد
خدای مرا
اعاضه عوض دادن
تعویض عوض دادن تو عوضی
منه
معاوضه عوض دادن
تعوض عوض کرفتن
اعتیاض بعوض خواستن اهل
وعوض کرفتن
استعاضه عوض جستن و
عوض خواستن

ع و ع

عوعاء عوعاء نغور وخروش

ع و ف

عوف بالفتح حال وشان یقال
نعم عوفک ای بالک وکار و
مهمان وبخت وروزی وطره
وشیر بیشه بدان جهة که شب
کرد است بشکار کند
حرص وکرد نیکو خدمتی
شتر ووعنده وکوشش
کنند جهت روزی فرزندی
کیاهی است خوشبوی مرغی

بی وکوهی است ونام مردی
است وبزه قال ابو عبید مکان
تبعض الناس سیاولا العوف
الفرج فذکرته لابی عمرو فانکره
وعوفان نام دو مرد از بنی
سعد عوف بن سعد وعوف
بن کعب بن سعد وفی المثل
لاحر بوادی عوف هو او ۲
فی عوف یعنی عوف چیره ولیکن
است بر باشند کان وادی
خویش ولهذا مانند بنده اند
در الملاعق وهو عوف بن محلم
بن ذهل بن شیبان لان عمرو بن
هند طلب منه مروان القرظ وکان
قد اجاره فمنعه عوف ولذا ان
یلیه فقال عمرو ذلک وقیل
ذلک لانه کان یقتل الاسارى
او هو عوف بن کعب طلبت
المنذر بن ماء السماء زهیر بن
امیة التغلبی فمنعه فقال ذلک
وابو عبد عوف بن اثاثه بن حوى
بمنطح وابو عبد الرحمن عوف بن
مالک الاشجعی صحابیان اند وقد
جلد النبی صلی الله علیه وسلم
مسطحا فاما قال فی عایشه ام المومنین
رضی الله عنها وابو الاحوص عوف
بن مالک الجشمی وعوف بن حارث
ازدی وعوف بن مالک بن طفیل
تابعیان وعوف اعرابی غیر منسوب
وعطیه عونی محدثان وابو عوف
ملح بزوام عوف ملح ناده
غاف سهل عوم
عونیف القوافی بن عقبه بن عتو
کزبیر با معاویه بن عقبه شاعر
است وعویف الاضبط مردی
است که نبی صلی الله علیه وسلم
در نمابعمره قضا اورا دید
خلیفه فرمود
عواف کتمام شکار که شیر بت
شکار کند درود واجمصال
شده باشد کبیرا عوافه بالتا

مثله منها ونیز عوافه بطنی
است از قبیله بنی اسد یا از بنی
سعد بن بنی منانه راذان آن
زمیان ابو المرقال عطیه بن اسید
راجز ونیز عوافه نسب کرد

ن عافت الطیر کرد بد مرغ
بر آب موچیزی یا آب یا مرده
یا کرد بید تردد دانه باراده فرود
آمدن بر آن وعاف بپسید
بر آن ولازم شد
تعوف شبست بی شکار کردیدن
در دو شکار کردن دزان

ع و ق

عوق بالفتح مرد بخیر وبضم عوقه
جمع وآن که از خیر باز دارد مردم
را ویقال فی عوق ای عائق
عوق نیز بالتاء مثله ونمانه
نقال لا یکون ذلک لحر عوقی
ای اخر به وجهم وادی وموضع
است در حجاز او هو بالضم او
غلط من قتمه او تصرد فقط
عوق بالفتح مرد سخت مانع از
نیاز ودر درنکی نماینده
عوق بالضم پدر عوج ومن
قال عوج بن عنق فقد اخطا
ومانع خیر وباز دارنده و
موضعی است
عوقه محرکه کرسنکی ونیز عوقه
بطنی است از عبد قیس از آن
بطن است مسند بن مالک و
محمد بن سنان عوقیان
عاق عاق بالسکون حکایت
آواز زاغ
عوق کیکف باز دارنده ودرحل
عوق لوق مرد کول شرمکین
رجل عوق کصرد مرد باز دارنده
از نیکی وحاجت ودرنکی کنند
وبرد نک دارنده عوق کعنب
مثله لو مانع وباز دارنده از
هر چیزی وبدل آن که بیوسته
امور او از نیاز او باز دارد

وهر که بهره را که اهنک نمایه کند
او را ویشتد فیهما
عوقه که همزه مرد باز دارنده
از حاجت ودرنکی کننده وده هی
است بیمامه
عواق کغراب آوازی است که از
شکم ستور بر آید وقت رفتار
عائق کصاحب که مردم را از نیکو
باز دارد ونیز تا خیر کند وتلجیر
نماید عوق کعنب جمع وباز دارنده
از هر چیزی
عوائق الدهر بالفتح سختیها او
بلاهای زمانه
عوق کسکر باز دارنده مردم را
از حاجت یا بدل
رجل عیوق کبیس مرد نیک با
دارنده از حاجت ودرنکی نماینده
عیوق بعنی عوق از انباع است
عیوق کتنور ستاره ایست
سرخ روشن سرخ رنک بطرف
کهکشان که پیروی ثریا باشد
اصله فیعول فلما التقی الیاء
الساکنة والواو صارتا یاء
مشددة
یعوق کیقول بتی است مر قوم نوح
علیه السلام را ویا مردی بود از
صالحان زمان خود در آن
قوم فلما مات جزعوا علیه فاتاهم
الشیطان فی صورة انسان فقال
امثله لکم فی محرابکم حتی تروه
کلما صلیتم ففعلوا ذلک
وبسبعة من بعده من صالحیهم
ثم تمادی بهم الامر الی ان اتخذوا
تلک الامثلة اصناما یعبدونها

ن ما عاقنی امراه عند رجعه
عوقا بالفتح ولا لاقت یعنی بی
شوهر بخسپید ونیز عوق سبه
کردن وباز داشتن ونیز کردانیدن
بیدن ونیز تاخیر ودرنک آمدن
معوق کحسن مر خوابناک
سرجنبان وکرسنه

اعوق فی الدابه والزاد اعاقه
سیری شد
معوق کمحدث درنک کننده
تعویق بر درنک داشتن وباز
داشتن ومشغول کردن
تعوق باز ایستادن ازنیت
وحاجت ومشغول شدن
اعتیاق دیر بهم بودن وباز
داشتن

ع و ک

عوک بالفتح چیزی یقال لا عوک
ولا برک ای اول شی ومابه عوک
ای حرکة
عویکه کسفینه جنک وکشش قیل
ترکتهم فی عویکة ای قتال وکذا
ترکتهم فی معوکة بالفتح وفتح الواو
معاک بالفتح روش وراه وجا
پناه

ن عاک علیه عوکا مائل کردید
بروی وباز کردید وبیش آمد
وحمله کرد وعاک المراة بحانه
کشت وحوزدا چه بود در آن
منه المثل عوکی بیتک اذا کانت
بیت جارتک وعاک معاشه
عوکا ومعاکا بالفتح وروید
معاش خود را وعاک به پناه
برد بوی وعاک علی ماله ایستاد
ساخت بر مال خود ونیز معاک
دبر وپشت برداشتن چیزی از او
بر کردن خود کرفتن
تعاول باهم کارزار کردن وکشتی
نمودن
اعتوال انبوهی نمودن

ع و ل

عول بالفتح بلند آوازی در کریه
وفریاد عوله بالتاء مثله و
پیچه بر توچیره باشد وهر بدنه
مدد خواسته شود ومعنی
خورش عیال الغیر وله وای کلمه
اشتمال است ننیب وقیل قیال
عولک عوال زید

عالنشر مرغ وباز آن کریز
عول کتب مدد جوی واعتماد
اسم است تعویل را
عویل کامیر بلند آوازی در کریه
وفریاد
عیال الرجل کتاب زن وفرزند
وهر که در نفقه وی است مرد را
عیل کلیس مثله عالة وعیال
جمع یقال هم عالة ومن عیاله
زاوی است یا نی
عائل ترازوی عائل وعال الیه
هر چیزی
عاله سیر دشوار
عوال الکنز بطحای است در پیش
عبد الله بن غطفان بود و
موضع است
سبره بن عوال الکتد ادوجمار
بن عوال نام دو شخص است که
در روز فتح مصر با عبد الله
عمرو حاضر آمدند
معول کمنبر آهنی که بدان کوه
کنند ومیتین معاول جمع و
چیزی است به بنی زنده هما حیان
معاول بالفتح قبایل ازد
معاوله بالتاء مثله
معول مغلوب الصبر

ن عال عولا بالفتح میل کرد
از راستی وکژی نمود وعال الشیء
فلانا چیره شد بروی وکران
کردید بروی از ام ساختن او
وعال فلان عولا وعیاله
بالکسر بسیار عیال کردید ومنه
ما له عال ولا مال ای عاه علیه
ای کثر عیاله وحاجته بحکمه
عال الحال یعنی پیش اوی چیز
وعال عیاله عولا وعوولا
وعیاله کانی وبسند کردید
عیال خود را نفقه وحورش
داد وعیال داری کرد وعاله
اثر کرد او را ماند او وعاله
جمع مغلوب کردید وعاله

الشیء ای غلبنی وعال فی الحکم ستم
کرد بروی در حکم ویتق لایعالوا
عالک عالیاً کقولهم لعالک
عالیاً وعیل عوله مجهولاً کم
کرد او را مادر وو عیل صبره
مغلوب کرده شد صبر وی ومنه المثل
عیل ما هو عائله مغلوب شد
غالب او در حق شخصی گویند
که او نام خود و جزان در شکنه
باشد وهو علی مذهب الدعا
ونیز عول کم کردن ترازو
میل کردن از حق وزیاده
شدن ودو یمینی از ضرب
نیز آید ومنه قوله تعالی ذلک
ادنی ان لا تعولوا قال مجاهد
ان لا تمیلوا ولا تجوروا وسخت
کشتن کار وبزرگ گردیدن آن
افزودن وبرآوردن سهام
فرایض وبهره ان را وافزون
شدن آن لازم متعدی عالت
الفریضة اذا ارتفعت وزادت
سهامها علی اصل حسابها الموجب
من عدد وارثها وعلتها انا ولا
برداشتن در کریه وعویل عوله
مثله وزاری خواستن
معول گرم آنکه بروی گریه و
زاری نمایند ومنه الحدیث المعول
علیه یعذب بحیل از اد به من
یوصی به او کافر او شخصاً با او
حاله
اعول فلان اعوالا ای بیاناً
گردید کذا اعیل بالیاء واعول
فلان بلند کرد آواز زار در
گریه ونالان کردن واعوا فلانا
زاد کرد بیاد بروی نهاد و
اعول فلان حریص گشت کذا اعال
والعیل والغولت القوس بانک
کرد واغاز نهیا از مند ودرویش
گردید ونیز اعاله افزودن در
حساب فرایض وبرامدن
سهام فرایض را ونفقه وقوت

دادن وعیال داری کردن
وکافی گشتن انها را
معول کمعظم مستعان ومحتمل
ومعتمد ثقی لیس علیه معول ای
مستعان
عول علیه عتوبلا یاری خواست
ازوی کذا اعول به وعوله وتق
عول علی ما شئت ای استعن به
کانه یقول احمل علی ما شئت
وتعول علیه معولا اعتماد کرد
تکیه نمود بران ونیز تعویل
با واز بلند گریستن واواز
زدن ونالیدن وبرکسی بار
نهادن وباران گریستن و
نیز عیال تعیلا عیالداری
ونفقه داد وعیلهم عیال
کرد ایشان را یا فرو کذا اشت
اعتول اعوال ابکر بیشت

ع و م

عوم بالفتح شنا کردن در آب
ورفتن شتر کشتی واندن آن
والفعل من نصر
عام سال العوام جمع وودرو
عام سنة بالاضافة سال قحط
عامه سر سبوا که در دشتستان
دون یا یکرد یا سبراد ستا
کرد دران اقل عوما کردو
بیچ دستا وشناخ که ازان بر
آب کذرند وشناخ که برشکه
بندند واز آب کذرند ولی
بندکند یا علف در وده
عام جمع
نبت عامی گیاه خشک یکساله
عومه بالضم کرمکی سیاه که
برابریشه اکند ونوعی از نصف
عوم کصرد جمع
سنون عوم گرکم ناکها لنننه
عوام کغراب موضعی است
عویم بن ساعدة هذ بی کریسه
وعویم بن شقرین عوف انصاری
صحابیان اند

ولقیت منه ای القوم ای لقیته
بین الاعوام
غایم شی است
عوام کشداد شیناور واسب
دهوار وعوام پدر زبیر صحابی
است
تعویم دستند نهار کشت
درود را وسال بر شدن خرما
معاومة سال بر شدن خرما
بن وجز ان وسالیانه کردن
ومعاومة المنهی عنها ان تبیع
زرع عامل لنا وهوان ترفع
الدین شیا او نوعز
مستعام کتبی با شناخ

ع و ن

عون بالفتح پشتیبان ویاری
کر واحد وجمع ومذکر ومونث
درو یکسان است اعوان
جمع عون کامیر اسم جمع ویاری
کری اسم است عانه را وتقیا
ما عندك لعون ولا معانة ولا
معونة وعون بن عبد الله تابعی
است
عانه خر ماده وگله خر وگله
گور خر عون بالضم جمع وموی
زهار ورو بهی است برفرات
حمر عانیة منسوبة بان و
رنا فالوا عانات وهی من شطها
وچند ستاره روشن است در
پای بن سعود
ابو عون بالضم خر نا وغل
عون کزبیر نام مردی
عوان کسحاب جنگ که دران
یکرتبه قتال کشته شود با ند
کانهم جعلوا الاول بکرا وشنا
کاو وماده اسب که شکم
نخستین بچه آورده ورز باشد
ومیانه سال از هر چیز ومنه
قوله تعالی انها بقرة لا فارض
ولا بکر عوان بین ذلك عون
بالضم جمع وشهری است از نجا

بحرین وزمین باران رسیده
وفی المثل لا تعلم العوان الخمرة
عوانة بالتاء خرمابن دراز و
جانورکیست چون درازنا
پشت و کرو است در رنگ جانب
است یبرة ونام مردی
عوانة بالضم از اعلام است
عواین کوهی است
معونة کمقعدة یاریگری
معانة بالفتح مثله اسم مصدر
است ویاری دادن
معوان بالکسر نکو یاریکر یا
بسیار مددکار مردم
معونة کمقولة یاریگری معون
جمع ویر معونة چاهی است بر راه
مدینه
معین بالفتح والضم از اعلام است
ن عانت المرأة عونا بالفتح میانه
سال کردید
اعانة یاری دادن رب
اعنی ولا تعن علی
تعوین یاری نمودن ومیانه سال
شدن یقال عونت المرأة ای صارت
عوانا وباربار جستن خر نرجا
حرو دیگر دیگری درامدن
معاونة همدیگر یاری دادن
ویاری کردن ز بان با کسی
متعانة مبنیا للفاعل
کلانسال شدن
تعاون یکدیگر را یاری کردن
اعتوان یکدیگر را یاری دادن
استعانة به یاری خواستم
ازوی ونیز استعانة موی
زهار ستردن بحلق باشد یا
بنتف یا بنوره ومنه اثر
صلی الله علیه وسلم یتور علی
عانته بیده

ع و ه

عاه عاه کلمه است که بدان شتر
را زجر کنند تا باز ایستد عیه
عیه کذلك

غاثته آفت
عوه عوه مبنیا بالکسر کلمه
که بدان خر کره را خوانند
عاهه کساحه فرمای خرو
ارض معیوه قد بزمین پرآفت
ض عاه المال عیها بالفتح آفت
رسیده شد مال عیه الزرع
مجهولا
اعاه القوم خداوند ستور
کشت آفت رسیده گردید ند
اعوهوا بالفتح کذلك
تعویه خداوند شتر گشتن
آفت رسیده شدن وبا حرم
فرود آمدن وبجای بند
گردیدن وخر کره را بلفظ عوه
عوه خواندن

ع و ق

عوهق کجوهر مذکور است در
ع ه ق

ع و ی

عاکلمه است که بدان بزرا زجر
نمایند عو بالضم وعای مثله
عوة بالضم والفتح وتشدید
الواو کون وبن وبالفتح آواز
وهزاییدن عمت عوة القوم
ای اصواتهم ونام مردی
عرزی کتمی جایی است
اعوی کاحمد موضعی است
عواء بالضم والمد بانک کردن
سك وجز ان
عواء کشداد ونیز سك یا
بانك وکون بن مردم ومنزلی
است منازل قمر بنج یا پنجا
ستاره است بشکل الف که
برج سنبله وشتر کلان را
معویة بن امرء القیس تغلبی
بفتح است
ض عوی الکلب عیا بالفتح
وعواء بالضم وعوة بالفتح و
عوته کنینة ذهن پیچیده بانك
کرد یا آواز دراز کشید دراز

اورد وعوی الشیء خم داد آن را
وکذا عوی البرة والقوس وعوی
الرجل پی سالکی رسید وتو
دست کرد به عمر پیر سخن پیچید
پیچیده کران را وعوی یده پیچید
دست وی را وعوی عن الرجل دفع
داشت سخن وی را وبر کرداند
وعوی الی الفتنة بسوی فتنه
خواند ونیز عیا نافتن موی وریسمان
وکر کردن سر تا فتن را
عوعو عوعاة زجر کردن گوسپند
بکلمه عا ویخوان کذا عیعی عیعاتا
وعیعاء
تعویة خم دادن وپیچیدن خلقه
بینی شتر وکار را ورسن تافتن
ودروغ داشتن سخن کسی را و
رد کردن
معاویة للفاعل سک ماده از
کش وبچه روباه ومعرفه معاویة
بن ابی سفیان ومعاویة بن جاهمة
ومعاویة بن الحکم ومعاویة بن
حیج ومعاویة بن ابی عیاش
صحابیان اند وکان معاویة بن ابی
سفیان هو وابوه من مسلمة
الفتح من المؤلفة قلوبهم وابو معیة
یوزمعیوة ومعیة ومعینه
مصغران
معاغاة زجر کردن گوسپند را
بکلمه عا وجز ان وبیکدیگر زا بانك
برزدن ویقال هو بیاوی
الکلاب ای یناجیها
تعاووا علیه کرد امدند بروی
تعاوت الکلاب کذلك
استعواهم قرا یاری خواست ازانها
وخواند انها را بسوی فتنه ونیز
استعوا ورسن تافتن خواستن
اعتوا آمده هر کر شود بانك
کردن سك یا آواز زشت وی
بلند برآوردن آن وخم دادن
چیزی را
انعوا خمیدن وپیچیده شدن

کلن وعانته بینی شتر

باب العین فصل الهاء

ع ه ب

عیهب عید بمرد سست و
ضعیف از طلب کینه وثار و
کران ناکوار وکلیم بسیار پشم
عیهبی الشباب بکر نکی وتمیه
اول جوانی وعیهبی الملك نمایه
وعنگوان
عیهاب بالکسر انکه او دانیت
دست کنند
س عهبه نادانسته انرا
عوهبه عوهبه بکرا هونت
کرداورا

ع ه ت

رجل متعهت مرد دل شده
وبی عقل

ع ه ج

عوهج کجوهر دراز کردن از شتر
مرغ وآهو وشتر ماده ونافه جو
وشتر مرغ دراز پا واهو ماده
که بر هر دو هیکاه وی خطی باشد
باشد وماده شتر نیز است مر
مهو را
عواهج بالفتح نوعی است از عرب

ع ه خ ع

عهعخ کشفد درختی است که
ازان وا در کتش را روسانند
وسئل الغزالی عن امثب فقال
ترکها ربح عی العهخع وقیل انما
هو الخمخم والماو ماوقع فی بعض
کتب الطبانه عی العهخع بتقدیم
العین فغلط

ع ه د

عهد بالفتح اندرز وپیان
سوگند قال ابو حنیفة ومالك
ومن وافقهما قول الحالف علی
عهد الله نحلف کذا یمین
وقال الشافعی لیس بیمین الا ان
نیوی نیز عهد شفقت برکسی
چیزی وعهدنامه که میان

دو فعا که وو الجبین شود و
نگاه داشت حق وحرمت وامان
ونیهار وملاقات وشناخت
منه عهدی بموضع کذا وعهد
بر قریبای از علی ومعرفه برد
منزل که در وی پیوسته بار کردد
از هر جا که رفته باشد وباران
نخستین بهار وباران بیرو
باران دیگر کدی ان تا نخ
اول رسد عهاد بالکسر و
عهود بالضم جمع ودوزکار
ووفا ویدرفتاری حمد
الله امر ومعیشت خدای
عهدة بالکسر والفتح باران
نخستین بهار
عهدة بالضم نبشته سوکند
وپیان ونبشته خرید فروخت
وتاوان یقال فی الامر عهدة
وسستی عقل وسستی خط و
بی عقل عهدة ای ضعف
وباز کشت یقال لا عهدة
ای الرجعة وابطال الملک
لا عهدة ای تملس وشغلت
فلا ترجع الی ویقال عهدة
علی فلان ای ما ادرك فیه من
درك فاصلاحه علیه
عهید ککریم آنکه بسیار دانه
امور ولا یاینکند
قهید کامیر هم پیمان وهم
زیر کار وکرید کوه قدیم و
دیرینه یقال فیزنه عهیدة
ای التی علیها عهد طویل
عهاد بالکسر باران نخستین
بهار
تو عهادة بالضم تطوافی
عهدان کمر از ضمان وبند
غهیدی کمهیمی مثله
متهد کنقشد منزل که هیشه
بوی باز کردند از هر جا که رفته
باشد
متهود جای باران نخستین رسید

وبیده وشناخته
ن عهید بالیکان نجهولا نازاز نخستین بهار رسیده شد ونیز عهد بالفتح مدارا کردن وشناختن وتوحید خدای تعالی ومنه الامر العهد عند الرحمن عهد وپیش کسی در امدن بجیزی ونگاه داشتن مودت ومنه الحدیث ان حسن العهد من الایمان ای رعایة المودة واندرز کردن
س عهد الیه پیمان نمود باوی واندرز فرمود وعهد بمکان کذا ای لقیه
آنا اعهدک من ابا ذراعها اذا لا ازاوان مترا عما مون بیمان والغرض المنه بن الامر ای فنا ان میشوم
ارض معهدة زمین که باران بجا باران رسیده باشد
معاهد کتب المهاء کو مهکر یعنی ذمی
معاهدة پیمان نمودن با کسی وسوکند خوردن وتیمار داشتن
تعهد تیمار داشتن وتازه کردن پیمان یقال تعهدت فلانا وتعهدت ضیعتی وهو افصح من قولک تعاهدته لان التفاعل انما یکون بین اثنین وفلان یتعهده صرع ای یعتریه
تعاهد تیمار داشتن ونکاه داشتن امور نمودن وعهد نوشتن
استعهد من صاحبه پیمان نمودن ازوی وسوکند نامه یا بیع نامه نوشتن استعهد فلانا من نفسه اذا ان داد او را از خود نفس نمود
اعتهاد تیمار داشتن ونکاه داشتن از سپرده یا نمودن
ع ه ن
عهن بالکسر زنا

عاهر زناکار ومنه الحدیث الولد للفراش وللعاهر الحجر ای لصاحب الفراش الولد وعهر وجها او نحوها والزانیة الحجر ولا یثبت له ولد وقیل الرجم وضعف بانه لیس کل زان یرجم ولا انه لا یلزم من رجمه نفی الولد
عیهران بالفتح غول وعیبها جمع
عیهرة بالفتح زن سبک بیباک زانیه وغول وشتر استوار اندک
ف عهر المراة عهرا بالفتح ویکسر ویحرک وعهارة بالفتح وعهورا وعهورة بفجور نزد زن امد وزنا کرد وعهر ترکیب بکار شد درزدید
عیهرت المراة شبک وبیکار کردید وزنا نمود
معاهرة مبنیا للفاعل زن را بکار معاهرة بالتاء مثل نمود
معاهر پادشاهان زجیر
عاهر المراة عهارا با زن عشرت وفجور نمود زنا کرد وعاهر برو بدی شد ودزدید
تعیهر سبک وبیکار کردیدن زن وزنا نمودن
ع ه خ
عهخ کشنده درختی است که از شتر ورکش نداوی نمایند یا ان خمخ است کذشت
ع ه ق
عوهق لجوهر یانند با انمذکور مونث درو بکسان است ولتشتی زنک شتران کرند ویحیی ز بوی لشتیک هند ویکون سیاه ورنکه ورنک وزاغ سیاو لاجورد و نکت نهیور نیک اسمان نامان رنجها وشترسیاه شکرف وشتر مرغ خاکستر کون نقال لحوهری خلق لاغرابی من بنی سلیم ما العوهق

قال الطویل من الرباب وانشد کانی نعتت هیفلا عوهقا افتاد رحلی او کند اخرتنا وهیزرین درخشتج وتمام مرغ زاغ است
عوهقة در کرانه انداختن کسی را یقال ما ذا عوهقک ای یعنی چه چیز در کرانه انداختن بود
عوهقان دو ستاره است برون فرقدین متصل قطب
عیهق کیندر شاد مانه
عیهقة بالتاء مرغی است
عیهاق بالفتح کرامی
ع ه ک
عهکة لاحق کاذ زار کردن وعوه کنفشله وبر زمین زدن ویر فریاد کردن ورحزو شیدن
ع ه ل
عاهل پادشاه بزرک ونکی شوی ندارد
عیهل نجیب شتر ماده تیزرو ونیا ناقه برکزیده استوار اندام تواناو بقال لو عیهل بتاء الای تیزرفتو الشعر عیهلة بالتاء وعیهول وعیهلها الضم مثله شتر تیز رو برکزیده وقال ابو حاتم لا یقال جمل عیهل وزن سبک پشتک بیجا قرار نکیرد امراة عیهل وعیهلة ایضا کذلک وبادتند وزن مانند بالاویر عیهلة کنده پیر
ع ه م
عیهم بالفتح علی است
عیهم کیندر استوار ان قبیر بوی وشتر ماده تیزرو وعیهامة بالفتح وعیاهمة بالضم مثله بیل بزم موضع است
عیهمان بالنجر ان که باول شب راه برود ودر سراه خسید یا عام است هر دو
عیهمة شتا منن وشتابی

نمودن
عیهمی بالفتح منسوب باسطرد ثا قد
عهموم بالفتح بیخ درختی است ومیل هو الادیم الاحمر والالم وجایی است
ع ه ن
عهن بالکسر پشم کوسپند یا پشم رنکین عهون بالضم جمع رنکو سیاست کننده شتران نیوم عهن مال الی حسن القیام علیه
عهنة بالکسر درختی است که کاش برخ باشد ویاز مار پشم وکینه لغة فی اللحنة
عهنة بالضم دو تا شدن شاخ درخت یا شکستن شدن یعنی ابن که حیا کردن ذو الفضل من ضرب
بنو عهینة کجهینه قبیله بود وکذشت
عهان کتاب بن خوشه من عاهن نیازمند ودرد نربر شرخانه زاد یقال اعطاه ملا من عاهن ای ماله واهنری من ثلة وحاضر ومعهم ثابت ومن هذه اندام سست وشاخ خرما بر که نزدیک شتر باشد وبک ده ذان شتر ماده وعضو وعوهن مردم عواهن جمع ویقولون کلاما علی عواهنه یعنی برای مثوبت وخطا نکرده بنفر کفتن
عاهان بن کعب شاعرانست
عیهون بالفتح کیا هی است خوش بوی
تعهن شش الاول مکسورة الماء موضعی است بحجاز
ن عمن عهنا جای کرفت وانا است کوزه بیرون امد وسفر کرده وکوشید در کار وعهد ویبان نمود ثمن

امرزد معطلة بیشتاب برودند دعوتی السعف خشک کردید
ع ه ه
عهه بالفتح کمشرم خود پسند سبز زند
عه عه کلمه است که بدان شتر را زجر کنند تا باز ایستد
عهعه بالابل عهعهة زجر نمود شتر را بعه عه
ع ه و
عهو بالکسر خرکره وشتر استوار وتوانا شکرف شانه زنانه اندام پشت
اعهی اعهاء خداوند شتران افزون سپید کردید
باب العین فصل الیاء
ع ی ب
عیب بالفتح اهو خلاف قرهند عاب مثله عیوب بالضم جمع
عیبة بالتاء کیسه از چرم وبادندان وجامه دان واهو خلاف فرهنک ودار کار مرد بنو فلان عیبة فلان اذا کان موضع سره وقال النبی صلی الله علیه وسلم الانصار کرشی وعیبتی عیب کعنب
عیاب بالکسر وعیاب جمع
رجل عیبة کهمزة مرد بسیار اهو کننده مردم را
عائب شیر خشک ودفزک
عیوب کصبور بسیار عیب کننده
عیاب ککتاب سینها ودلها کنایه است وکان نداف
رجل عیاب کشداد مرد بسیار عیب کننده مردم را
عیابة بالتاء مثله
اعیب کجند بن موضعی است بیمن وهو فعل او افعل
معاب بالفتح عیب معابة بالتاء ومعیب مثله معایب

جمع وجاء عیب لانه المعتل من المعتل العین ان زید بالاسم مکسور والمصدر مفتوح ولو فتحها او کسرهما فیهما جمیعا لجاز فتو سیار ومسیر ومعاش ومعیش ومعاب ومعیب عیب کمنبج عیاب معیب علی الاصل مثله
ن عاب المتاع عیبا عیبناک کردید وعیبته انا عیبناک کرد ایندم ان لازم متعدی وعاب السقاء دفزک کردانید مثل شیر را
تعییب عیبناک ساختن وتعیب نیز عیب نمودن کسی را
ع ی ث
عیث بالفتح تباه کردن وزیان ونباهی وستانیدن کردی در مه والفعل من ضرب
عیثم بالتاء زمین نرم شهری است شریف بالجزیره
عائث شیر بیشه
عیوث کصبور شیر بیشه
عیاث کشداد مثله
عیثی بالفتح مفضو شکفته وعجب
عیثی جعار مذکور است در دج ع ر
عیث فلان نجیثا بدست جستن چیز برادر تاریکی وعیثطره امیحنه کردید بدین وی
وعیث بفعل کذا ای طفق
تعیث کردیدن آب خوردن شتر النهر النطان ندامر
ع ی ج
ض ما اعیج بیرا ای ما ندانم ویروانکم وما عجب بخوشنود نشدم بوی وما عجت بالماء سیر نشدم از اب وما عجت بالدواء سود مند نشدم ازان ولا

یستعمل الا منفیا قال ابو علاج انی لهذا الدواء
ع ی د
عیدانة بالفتح خرمابن بلند عیدان جمع واونیز باشد وذکر فی ع و د
ع ی ذ
عیذان بالفتح مرد بدخلق
ع ی ر
عیر بالفتح خر اهلی باشد یا وحشی واکثر بکور خر استعمال نمایند عیرة مونث ومنه للموضع الذی الاخر فیه هو کجوز عیر یعنی دید هیچ چیزی نیست لانه لاشیء فیه ینتفع بها اعیار وعیار بالکسر وعیور وعیورة بضمهما ومعیوراء بفتح المیم الزائدة والمدعج اسم جمع الجمع واستخوان میان برامده وشکی هر چیز همواره وشکم پیکان وشکی پشت پای وشکی اندرون کوش مردم وکنج چشم با پلک باردمک یا نکاه بکوشه چشم یو فعلنه ذلک قبل عیر ای قبل لحظ العین وکوه وموج وبادشاه ونهل وشدی ولاپشت وهماعیران یعنی ازدوجانب ان ومیخ وتیر سر کتف وخط سپید مبارک وورود بار نیست وجای است کان مخصبا تغیره الدهر فاقفر وکوهی به مدینه وفی الحدیث انه حرم ما بین عیر الی ثور وبزر عیر لقب حمار بن مویلع کافر که انکر کان لر وادفا رسل الله نقسم نار افاحرقته وجوبی است در مقدم هودج ومرغ اسب بیمون کبونو وازواج التراة بیز کوسند وبوی ما ادری ای من ضرب العیر هو یعنی ندانم که کیست وتولهم عیر بعیر زیاده عشرة

کان لخلیفة من بنی امیة اذا مات وقام اخو زاده فی اوزادهم عشرة دراهم
عیر بالکسر کروه از سفر باز کردیده مونث به با کاروان شتر که غله کشانند واحد ان از لفظش نیامده یا هر شو خار بار کش از شتر وخر واستر عیرات کعنبات وبکن جمع وبرقة العیرات موضعی است
عار ننک ودشنام وعیب وهر چیزی که ان عیب لازم باشد هو عیر وحده کزبیر یعنی او خود بین است ومنکر بانها خورنده وان تثنیه کرده اوله ولا یقال عویر بالواو
عیران الجراد کروه ملخ ومرتبه ع و د
عیرانة بالتاء شتر تیز رو ودر شادمانی کر بکور خر ماند در س ع ت
عیار ککتاب فنکی وکریز اسم مصدر است
عیارة اشکار که وشهر زاد اسم است
عائرة عینین چیز بسیار ومذکور است در ع و د
عیار کشداد بسیار امد وشد کننده وکریزنده ومرد بیز خاطر وبسیار کشت هر سو رونده ودزد که وشیر بیشه ونیز عیار اسب خالد بن ولید وعلمی است
العیهاد بالفتح چند ستاره است روشن در که رکاه هر دوفلک سهیل
نعار بالکسر کوهی است ببلاد قیس
انیة معیر کمنبر بلاد ستیخی ومعیر ابو محذورة اوس یا ضمرة بن معیر صحابیست

معار بالكسر اسب باشوار كرنده از راه و چپ و راست رونده ومنه قول بشر بن ابي خازم وبعد ثابي كتاب بني تميم لنو الخيل بالركض المعار وابو عبيدة والناس يروونه المعار بالضم من الغارة وهو خطأ
معيار بالكسر ترازو و پيمانه و چاشني كردن زر و سيم
معاير عيار
ص عار الفرس عيرا كذا غار الكلب و عار في الارض اي ذهب كانه منفلت وعار الرجل في القوم يضربهم ونيز عير بالحيلة كوشيدن و برشدن ناقه بطلب فحل و به هر سو رفتن اسب بجرا كردن
معار المفعول اسب بچرا كذاشته و بعلف نداشته
اعارة بردن و بعلف نداشتن اسب را به چرا كذاشتن و تشديد نمودن مرد و از ماده خود بر كرديدن شتر نر و بناقه ديكر ميل كردن شتر در شهور و نيز اكنده مشهور شدن مفيد و پيكان را
عيره الامر تعيير العيب نا كرد كار او را ولا تقل عيره بالامر و نيز تعيير سر زنش كردن چند بار سنجيدن هر يك دوم را و چيز را وه بر او وردن اب
معايرة راست كردن ترازو و پيمانه
تعاير يكديكر را عيب كردن
استعير مبنيا للفاعل اي خير بخالف شبيه بكوشتن باشند

ع ي ز

عيز عيزا بالكسر مبنيا بالفتح ويفتحان كلمه است كه بدان بز را زجر كنند

ع ي س

عيس بالفتح بر كشن
عيس بالكسر شتران سپيد سرخ سوي اعيس و عيساء واحد مرد و مونث و نيز عيسا ملح ماده و نام زني است
ابو الاعيس عبد الرحمن بن سليمان حمصي است
عيسى بن مريم بالكسر يتصورا ن پيغامبر عليه السلام تعني عبراني است يا سرياني واسمه المسيح عيسون و عيسين بفتح السين جمع هذا عند البصرة واجاز الكوفيون بضم السين قبل الواو وكسرها قبل الياء نحو عيسون و عيسين والكسائي يفتح ما قبل الواو في الالف ويضم في غير الاملية مثل عيسون ونسبت بوي ان عيسوي نسبت باياء بواو و عيسى عبد نياء و عيسى بن طلحة و عيسى بن عبد الله تابعيان اند و عيسى بن ايوب و عيسى بن جبرا و عيسى بن حمزة و عيسى بن نميلة و عيسى بن سهل و عيسى بن محمد شيخ ابو داود محدثان و عيسى بن هند ابي از اهل كوفه است
ض عاس الناقة كشنى كردن ناقه را
اعاسة خشك كرديدن كشت
تعيس سپيد سيا مايل شدن شتر

ع ي ش

عيش بالفتح زندكاني و خوردني و اچه بان زندكي نمايند و نان
عيش بن حرام بالكسر و عيش بن اسيد ربتيبه محدثان اند
عيش بن ثعلبة در بني الحارث بن سعد و عيش بن عبد بن ثور در مزينه و عيش بن خلاوة در غطفان
رجل عايش مرد نيكو حال و عبد الرحمن بن عائش حضرمي و ابن زيد بن عايش مرد صحابيان اند و عائش بن انس عطار و ابن حبيب لاند و بنو عايش بن مالك بن تيم الله كروهي اند از عرب و از ان است صعق بن حزن عائشي و ياي ديكر منسوب بوي
عائشة كصاحبة علم است هر مرد و زنان را از ان است عائشة بن نمير بن واقف و اوداست بر عائشة نزديك مدينه و عائشة بن عثم ومنه المثل انبه من عائشة و من في ضرطه اوهو بالسين من العبوس
عيشان بالفتح دهي است بخارا
ابو عياش بن ابي ربيعه كشنده و عياش بن ابي ثور صحابيان اند و عياش بن مسلم و عياش بن عبد الله و عياش بن مونس و عياش بن ابي سنان و عياش بن عبد الله يشكري و عياش بن عبد الله بن ابي معلى و عياش بن عقبه و عياش بن عياش قتباني و عياش بن الوليد و عياش بن الفضل و عياش بن عمرو و ابو بكر بن عياش و حسن بن عياش و عمر بن عياش و اسمعيل بن عياش و محمد بن علي بن عياش بن تمام و ابرهيم بن سعد بن عياش محدثان اند

معاش بالفتح زندكاني
معيشة بالفتح خوردني و نوشيدني و مانندان كه بدان زندكي نمايند و ماية حيات و هر چه بان يادران زنند و زندكاني باشد
معايش بالياء جمع تقديرها مفعلة فالياء اصلية متحركة فلا تنقلب في الجمع همزة ومنهم من يجمعها على الفرع ويهمزها وتشبه مفعلة بفعيلة كما همزت مصايب ان

الياء اكثر و في التنزيل من بري المرة الحنا و زندكاني والمعيشة الضنك عذاب القبر
ض عاش عيشا بالفتح ومعاشا و معيشا و معيشة بفتح هر سه و عيشة بالكسر و عيشوشة بالفتح زيست و يعشر اي الضيم زيستني بيند بيده
اعاشة زنده كردانيدن
تعيش زنده كردن
متعيش للفاعل اي كرا و را اندك كفاف باشد
تعيش بتكلف اسباب معيشة ساختن و طلب كردن ان را
تعايش با هم ديكر زيست كردن

ع ي ص

عيص بالكسر درختان انبوه بهم پيچيده
عيصا بالكسر و اعياص جمع و بيخ و بن هر خشان خادار مجتمع و در هم يا خرسانان ابو و رويشه نكاه در خت يكو ابي است بيا در بني سليم و كوهي است كوههاي مدينه و نيز اعياص از قريش پيران امية بن عبد شمس اكبر و عيناء ابن حبان كر اند عاص و ابو العاص و عيص بالكسر و ابو العيص
عيصو بالكسر پسر اسحق بن ابراهيم عليهما السلام
عيصان بالكسر كاي انكاهها عرب
معيص بالفتح روييد نكاه
معياص هر كه سختي كند بر تو در ابچه بخواهي ازوي

ع ي ض

عياض بن ربيعة اشعري و عياض بن هلال الانصاري تابعيان اند و اسن بن عياض و عروة بن عياض و عياض بن حمار از محدثان و فضيل بن عياض از عرفاي مشاهير است اخرج

على اللفظ واصله بالواو

ع ي ط

عيط بالكسر شتر بركنه بيرو جوانان و عيط بالكسر مبنية اوان جوانان چال لب و سنبل چون همه بكر را اواز كنند بالكسر كه وقت مستي و بازي و چيزي كه بدان بانك كنند مر و شند
عيط محركة دراز كردن كردن من سمع
عائط شتر و زن كه بعد سالها باردار نكردد عوطا بالضم و عيط كسيل و عيط كركع و عوط كفوز و هو كا وقد يضم العاط و عيطات بالفتح جمع و بقي عائط عيط و عوطة بضمها مبالغة و نيز عائط شتر ماده كه كشني كرده شود و بار نكيرد
اعيط كاحمد دراز كردن
عيطاء مونث و دراز كردن و سرهنگ و مرد كاده و سرباز نسنده و خود دار و قصر اعيط كوشك بلند و عز اعيط ارجمند بيرل و بلند و ربما قالوا قارة عيطاء اذا انطالت في السماء يعني پشته بلند
معيط كمقعد رود باري است و ان را رو ز يبت
ن ص عاطت المرأة دراز كردن كرديد و عاطت الناقة عيطا بالفتح و عياطا بالكسر باردار نكرديد سالها بي تا زاينده و كذا عاطت المرأة
عطعطة عيط عيط كفتن تكرار
تعيط عيط كفتن بكير تبه
تعيط دراز كردن شدن و سالها باردار نكرديدن شتر ماده بي ان كه زاينده باشد نشوط مشك بعيتها يا چرب شدن ساك رجوع و ابراشدني بامدن

از ان و سطبر كرديدن يا روان شدن ان و فربا ذكر هن و خرو شيدن متكبر و روان شدن
اعتياط در بار دار نكرديدن شتر ماده و در زن حقر و بار دار نا شدن نا فربا ان كه كشن داده شود ان را معتاط نعت است از ان

ع ي ع

عيع القوم تعييعا عاجز كشتند از كاري كه قصد ان داشتند و في كتب النضر بن شميل عاعيت عيعاة و لم يفسره و نا اكاله لا نظير لها سوي حاحيت حيحاة

ع ي ف

عيفة بالفتح كرد كشتي مرغ كرد اب و خوان و زن كه شير زن عيوف را اسكه سميت به لانها تعاف و نفذه ومنه قول المغيرة لا تحرم العيفة
عيفه بالكسر شتران بر كزيده
عيافة و طريقة كستاب هر پروان بان بهاي عربان است يا عيافه باز ني است كه زنان بدان فال ميكنند قاله ابن النشوان
عيوف كصبور شتر تشنه كه اب را بوي كند و ننوشد و زني كه شير شير نكرد بعد از زاييدن و بكه زني بكرنا سوراخ پستان وي كشاده كردد و نام زني و مرد نيست با كراهت
عائف فالكوي بمرغان و بخوان و نا پسند دارنده طعام و شراب و جزان را و بنك دارنده و مرغ كرد اب و مرغ را كردنده بارادة فرود امدن
عيفان كبيهان تشكي و ان كه كراهت داشتن از هر چيزي كه بي باشد
عيف عيفا كعيافة بالكسر

نا اكره فتم از ان ر ده وان شتر بانتهاها وساقطها و انثيها فنتقعد و نتشام و سافت الطير
عيفا بالفتح كرد اب بر ادر كرد مرغ و فرود امدن انش تعوف عوف اشكله
س ض عاف عيفا و عيفانا محركة و عيافا و عيافة بالكسرها نكد است و عاف الطعام نا پسنديد و نا خوش داشت ان و عوز دعاف الشرب بغيره كذلك اوكيناب مصدر و كيافة لم اغانه خدا و اند شتران عيوف شد
اعتياف توشه كرفتن بجهه سفر

ع ي ق

عيق بالفتح مرد بيچيز و باندوا ان از خاحبه تهي است و عوق و بهره از اب
عيقة بالفتح والكسر كنار دريا و ناحيه ان و كوشه و احيه خانه
عيق بالكسر مبنيا على الفتح كلمه است كه بدان زجر نمايند
عيوق نام ستاره زاوي است و يابي و كدنيست
تعييق بانك بردن

ع ي ك

عيكة بالفتح درختان بهم پيچيده و انبوه از هر درخت و كنار دريا
عيكتان نام دو كوه و انهار را عيكان بدون تا نيز كويند
ض عاك عيكا محركة دور جنبا رفت

ع ي ل

عيلة بالفتح درويشي و ناتمر اسم است عالة و عيول مثله والفعل من ضرب و طالب على انك يعني درويش شد احتياج من بنو وصخر بن عيلة بسيح است يا لكسر يشرب ويونس البعلة

عيل محركة پيش اندن حيث و كلام را بر انكه شنيدن خواهد و سخن شنيدن انشان و نبت كانه لم يهتد لمن يريد فعرضه على من لا يريده
عائل درويش و نياز مند عالة و عيل كركع و عيلى كسكري جمع ومنه ان خفتم عيلة در اولادة يتامى و عيلى
عيالة البرذون بالكسر علف ستور
عيل كيس زن و فرزند مرد و هر كه بدو نفقه و مونث قباء عيال الكثار جمع عيائل جمع الجمع مثل جيد و جياد و جيايد ذكر في ع و ل ومنه قولهم جهد البلاء كثرة العيال و قلة المال
عيلة كتيبة نام زني
فرس عيال الكثار اسب خرامند و رجل عيال مرد خرامان بشاي امرأة عيالة كعامة زن خرامند و متال و نازنده بدرفتار
عيلان بالفتح كفتار نر و معرب عيلان بو قيس وليس قيس عيلان مضافا ولكنه سمي و هو في الاصل اسم فرس
معالة البرذون بالفتح علف ستور
ض عال عيلا و عيلة بفتحها و عيولا و معيلا بالفتح درويش و مند و در روش كرديد و عال الشيء تكار حبت با نند و عالني الشيء عيلا و معيلا احاجت مند كردانيد مرا و در مانده نمود و متعيل صبر و عال في مشيته خرامان و خيد و نازان رفت و عال في الارض عيلا و عيولا بالضم والفتح رفت و يقال عليك الضالة از الم تدر اين تبغيها عال بمعنى اشت ان

مُعیل کمُقیم شیر بچه‌دار و کرک بلند جهنده که بپوستش شکار جویند و مرد بسیار عیال معیلة مؤنث اعاله بسیار عیال شدن و حریص شدن تا عوال مثله
تعیّل بد خوارگی و کذاشتن اسب را در بیابان و کم کردن ضاله بنهجی که جایش معلوم نشود
تعیّل خرامیدن و خمیدن و نازیدن در رفتار

ع ی م

عَیْمَة بالفتح آرزوی شیر آمدن کسی را و تشنگی عَیْم مثله والفعل من ضرب و سمع
عِیمة بالکسر شتران برگزیده
عَیام کسحاب روز
عَیمان بالفتح مرد آرزومند شیر و تشنه عیمی مؤنث و رجل عیمان أیمان مرد که زنش و شترانش کذشته و مرده باشند
عام معیم کمُقیم سال دراز
إعامه بی شیر کردانیدن و بی شیر شدن لازم متعدی بود
آعامه اللّٰه ای ترکه بغیر لبن فاعام هو و کم شیر کردیدن قوم
اعیام بر کردیدن و بهتر بن مال کرفتن

ع ی ن

عَین بالفتح چشم مؤنث است بدو بود نعم اللّٰه بک عینًا یعنی چشم بخشد خدای بتو اعیان و اعین کافلس و عیون بالضم و بکسر جمع اعینات جمع الجمع عُیَیْنَة تصغیر آن منه قیل ذو العُیَیْنَتَین للجاسوس و چشمه اعین و عیون جمع و چشم زانو و چشمه آفتاب و چشمه زر از و و باشندگان شهر و بحرک و مقیما سرای و مردم بود بلد قلیل العین و یقال ما بها عین ای احد و دیدبان و جاسوس بود کبعثنا عینًا یعنی فرستاد

جاسوس را تا خبر آرد و پوست کرد زان کلوله کمان او فتد و کره و مجرای و فوت خالص تباه جوهر و از هر چیزی چیزی نیک و بد و بهترین و کرینه هر چیزی
در دست مال پیدا و شخص و نفس هر چیز بود هو هو عینًا و هو هو بعینه و ربا و مهر و ابرار کرانه قبله با راز ناحیه قبله عراق یا از جانب راست قبله و نوکشتا السحاب من قبل العین ای عن یمین قبلة العراق و آفتاب یا شعاع آن و مهتاب و موجو از شتر و انکور و بزرگتر من قوم و مال و جاه و ریزش ابکاه و زیاران چند روز کرنا ایستد جای پریشان شدن ابجاه و نظرگاه و منظر و مردمه قول الحجاج لعینک اکبر من مدرک یعنی منظر تو اکبر من دست و میل ترازو بود فی المیزان عین اذا لم یکن مستویا و کرانه و نیمدانگ از هفت دینار کذا فی المنتخب و نکاه برادر رفاد بیک که شتر یا کراهی قوم اعیان جمع و نیز عین شهرستی مرهذیل او حرف تیست از حروف هجا حلقیة مجهورة و ینبغی ان تنعم ابا سنر و لا بیالغ فیه فیؤل الی الاستکراه و چند دایره‌ست است که ستر بود بود بالجلد عین ای دائره رقیقة و ذلک عیب فیه و مرهنیت و صوضع در بلاد هذیل و ده بشام پایین کوه لکام و دهی بمین روستای سخان و راس عین یا راس العین شهریست میان حران و نصیبین و نسبت بسوی آن رسعنی آید و عین شمس هی است عصر و عین صید و عین عزوعین التی مواضع است و اسود العین کوهی و بی هو صد بود عین یعنی یوسف نظر

کاه لست فی نعلته عمد عین و عمد عینین یعنی بیقین و کوشش و اراده کردم او را و کذا فعلته عمدا علی عین و صنعت ذلک علی عین و عینین و لقیته اول عین یعنی بیشتر هر چیزی و فی المثل الجواد عینه فراره و بن لا اطلب آثرا بعد عین یعنی پس دیدن و نظر الی البلاد بعین او بعینین روئیدکاه ان و بنوایت علی عینی یعنی بر چشم من این کلمه در وقت تعظیم و حفظ مراتب گویند منه قوله و لتصنع علی عینی و هو عین عن ای قریب کذا هو منی عین عنز و هو عبد عین یعنی بنده نظر مثل بنده است ذو العین لقب قتادة بن نعمان بدان جهت که چشم او را کره بروکار او قتاده بود ان حضرت صلی اللّٰه علیه و سلم بجایش رد کرد و شفا فت اصح عینیه
عینین مثنی و هی است بحرین ازان ده است خلید عینینی و ذو العینین جاسوس و ذو العینین معویة بن مالک الشاعر و فارس و عین ابرهیم بن هشام و عین ابو زیاد و عین ابو نیزر بن نجاشی و عین ابرق و عین مخنش و عین حدید و عین خیف و عین الشهداء و عین غوراء و عین فاطمة و عین قسری و عین مروان و عین النبی و عین حسین بن زید چشمها است
عِین بالکسر گاو وحشی
عِیبن بکسر عین مثنی کوهی است باحد قام علیه ابلیس لعنه اللّٰه فنادی ان محمدا صلی اللّٰه علیه وسلم قد قتل
عینة بالکسر وام کرد ان وام دهنده را نفع بیاشد و بهای بیشترین و بهترین و برگزیده شتران

و ماده جنگ و کرباکرها چشم کو سبند و ثور عینة مصانه جامه نیک روکاه
عین محرکه اهل سرای و جماعه یو نجماء فلان فی عین ای فی جماعه
عُیَیْنَة مصغر نام مردی و عیینة بن حصین فزاری از مؤلفه قلوب و سفیان بن عیینة و عبد الرحمن بن عیینة از محدثین
عائن اب روان بود شربه من عائن ای من ماء سائل و چشم کننده و ما بها عائن ای احد
عاینة اموال و نکاهبانان قوم هذه عاینة بنی فلان ای اموالهم و رعیانهم و لفیته اول عاینة یعنی پیشتر هر چیزی لقیته اول عاینة کذلک
رجل معیون کمصبور مرد بید چشم زخم رسانده عین بالکسر و کتب جمع
عیون بالضم شهریست باندلس و دهی است بحرین و عیون البقر نوعی از انکور کرد سیاه رنگ و الوی سیاه
عیان بالکسر یقین دیدن بدان بالعینه عیانا ای معاینة لم تشک فی رؤیته اباه و ابنا عیان دو مرغ است و خطکه قد بر زمین کشند و گوید ابنا عیان اسرعا البیان و یو نجری ابنا عیان اذا علمان القامر یفوز و نخصه و نیز عیان آهنی است در متاع ندان اعینة و عین کعنق جمع و آهن آماج عین بالکسر جمع
عیانة بالتاء موضعی و بعثنا عیانة یعنی فرستادیم جاسوس را تا خبر آرد
اعین کاحمد فراخ چشم عین بالکسر جمع اصله فعل بالضم و از کریه چشم وی کلان و بزرگ باشد و گاو وحشی و لا نقل نور اعین

و قلعه است بیمن و عبد اللّٰه بن اعین محدث است
ما اعینه چه بر چشم زخم رساننده است آن
عیناء بالفتح سبز و مثله اما ان پاره شدن و قافیه نافذ و شیئا است و گاو ماده وحشی و زن فراخ چشم مؤنث اعین عین بالکسر جمع
عینی بالفتح مقصورا با الالی کو شیر و الصواب بالمعجمة
عین آء عین کبکیر و تفتح بای مثله ابزیر و مثله نو
عینان کعثمان شهری است
عینان بالفتح جایه است تا بو عیناء نحرحتی بهاء بن تو شعبه
عینانه کثمامة قلعه است بیمن
عیون کصعفوق دهی است ازین اعیون الی القصر تا اسد
معان بالفتح فرودکاه و منزل است مر حاجیان شام را
معین بالکسر آب که جوینده قوم را و قیل مغیانا مرد سخت چشم زخم رساننده
معین کبیع چشم کرده معیون مثله و ما معین آب روان در کذا و النساء معیون علی القسل مثله و ابن معین مذکور است در مع ن
معینة بالفتح موضعی است
ص عینه اذا رجل عینا چشم کرد مرد را و نیز عین بالفتح چشم زخم رسانیدن و بر چشم زدن و دوان کردیدن آب و اشک
عینان محرکه مثله و بچشم رسیدن بکند نجامه جراد
یقال اخذ نخو بقای بابت السیون و مایل شدن ترازو و دیده بان شدن قوم را
س عین عینا و عینة الکثر فراخ سیاه چشم کردید

اغانه نزدیک شتر آمدن تا بآنه و بچشم رسانیدن آب را
معیّن کمعظم خانه منقش بچشمها خانهای خود و چون چشم گاو و گاو و نیز سیاهی ابرو و پیشانی و کثر گاو و که بیشتر که بو ناشکتر و کشتی است از گاو
تعیین وام بی نفع کردن و دادن وام بی نفع و سبز شدن درخت و شکوفه بر آوردن و بیعتا هیا فروغش درخت با بر خزیدن ان الکم میت چشم و دلیر کردانیدن
سند جنگ عیان قوم و دیزه از سوراخ کردن مشک و روی کمی بیهها بی وی ارکا کش ما بریدن مشک نو بچشم تا چشمهای بند کرد و عین نوشتن و مخصوص کردن چیزی را از جمله و فاضح کردن
معاینة برابر دیدن عین بدیده بچشم عیان بالکسر مثله
سقاء تعین منهما الفاعل مشک که از آن آب چکید باشد نو
تعیّن علیه الشیء لازم شد بر وی بعینه و نیز تعین نا شناسا نمودن خود را و درنگ کردن جمیع رسیدن بچیزی و بعضی دیدن کسی را و ترها رسیدن
جمیع اعانه و بچشم را کردیده چشم و بچشم کردن مال را و مخصوص شدن چیزی
اعتیان نزدیک شتر رسیدن با اعانه و دیدبان و جاسوس کردیده
یقال تعیشنا عیانا اعتنانا و نه فلان ای مقابلتنیه خریدن چیزی را و کزیدن و کرفتن و تواقع و اقرا لنا امره ای ادنه

ع ی ی

عی بالفتح در ماندن در کار و در سخن و عی من معدنان برادر

عی کقفی در مانده در کار و سخن اعیاء و اعیاء جمع
داء عیاء بالفتح و المد بیماری که به نشود و فحل عیاء کشنی نهد از کشتی باز ان که طرح کشتی نداند و گاهی کشتی نکرده باشد و کذا رجل عیاء عیهما
اعیی بالفتح پدر بطنی است از جره
اعیی منسوب بوی و فی المثل اعیا من باقل
عیایاء بالفتح و المد در مانده در کار و در سخن و فحل عیایاء نیز در کشتی یا آنکه کاهی کشتی نکرده و رجل عیایاء کذلک اعیاء علی حذف الزوائد جمع
اعییة بالضم والکسر و تشدید کاف و کار دشوار در مانده کن
عیانة بالفتح جای است
عیناینة بالفتح بطنی است عدوان
عیاناک کحبار در مانده در کار و سخن
ابل معایا بالفتح شتران مانده ابل معایا کذلک
س عی بالامر عیا بالکسر درماند در کار نیابد خود راه نیامت و استوار نشد نتوانست چه بهده ادغام شاه و کذلک عیی فی الکلام و عیی فی منطقه یعنی بسته شد وی سخن و بیان کردن نتوانست و کذلک الجمع تقول عیوا و محقفا و عیوا شدا و عییت بسلامتم ان

افعال
ابل معییة که به شتر در مانده
اعیی الماشی اعیاء مانده شد و اعیی الشیء البصیر مانده کرانید سیر شتر را الازم متعدی و اعیا الداء مانده کرد او را و بیماری و عاجز و بعضی شد و نیز اعیا دشوار شدن کار بر کسی یقال اعیا علیه الامر
معیی بیغظم موضعی است

معیی بمعنی دشوار بودن
معایاة بحو چیزان دشوار آوردن
تعیی در ماندن در کار و راه
تیاغین بدران و استوار و نیکو کردن نتوانستن و دشوار شدن کار
تعایا بالامر در ماندن در کار و عاجز کشتن و نیکو و استوار نتوانست کرد و تعایا علیه الامر دشوار شد بروی کار
استعیاء در ماندن در کار و عاجز شدن و نیکو کردن نتوانستن

الکتاب التاسع عشر فی الغین
باب الغین فصل الهمزة
غ ا غ ا

غاغاء آلصلصال وار خروش مرنستوک کوهی یا زاغ سیاه کوهی

باب الغین فصل الباء
غ ب ء

ف غباه له و الیه اهتمامه نمود بوی او

غ ب ب

غب بالکسر پایان هر چیزی و درد نمیان باب الصدر شتر و تپه نیه دنغبا از ده کرنا و قال الحسن الغب فی الزیارة ان تکون کل اسبوع
غبا بالضم روند اندیشیا چندانکه در وهت شد و دانند و نهبن پیش ابنشانسکاب
آغباب غب جمع
غبة بالضم اندک از معیشت و چون عقاب معروف چوب عقاب کمین بی شکر پر در دوبوند
غبب محرکه طوق زیر گلوی گاو و گاو و مردم
غبیب کزبیر موضعی است نجد و ناحیه یمامه
غبیة کجهینة شر صبح کرد شد

فصل الهمزة
فصل الباء

شیر شب رشند ودوغ شاند
ابو غباب کسحاب کنیت عامر بن حارث شاعری هزی ولقبش جران العود است
غباب کغراب لقب تغلب بن حارث
لحم غاب گوشت یکشبه وکذا لحم غاب
ابل غاب شتران که یکشب آب خورند غواب جمع
غبغب گوشت پاره فرو هشته زیر حنک مردم وطوق زیر گلوی گاو وخروس ونام بتی و کوهی است بمنی
تغبیة گواهی دروغ
یا لغباب لبهای دود
مغبّة بالفتح پایان هر چیزی
ض غبت الحی غبا بالکسر روز میان آمد ایشان وغبت الابل
غبا بالفتح وغبوبا روز میان بر آب آمدند شتران وغب فلان عن القوم میان روز آمد بر ایشان یقال فلان لا یغبنا عطاؤه یعنی مرد بی فاصله میدهد
وغب اللحم بدبوی شد وغبت عنك الشئ کذاشت نزدیك نامد ومنه قولهم لا تغبه الشر
یغب وغبت الامور بلو رسید کارها
مغبت کمقعد شیر بیشه
اغببته الحمی وعلیه اغبابا بنوبت آمد تب واغب القوم روز میان آمد قوم را ونیز
اغباب بوی کرفتن گوشت شب گذاشتن نزدیك کسی و روز میان باب وردن شتران
را ودو روز میان بجای رفتن و منه الحدیث اغبوا فی عیادة المریض ای لا تعودوا فی کل یوم ولکن دع یوما او دع یومین وعد

الیوم الثالث
تغبّبه کمنظم گوسپند کرونی میان دو قشندان را
تغبیب ترك دادن مبالغه در امری وکرفتن کردن کلوی گوسپند را ودو وکردن از قوم امری را

ع ب ث

غبث بالفتح مسکه و پنیر لم امیغ والفعل من نصر
غبیثة کسفینة اسم است ان را وهی کالعبیثة فی معانیها
اغبث کاحمد شیر بیشه که خاکستر رنك وهو قلب اعبث
اغبثاث خاکستر گون شدن

ع ب ج

غبجة بالضم یك دشام از آب شراب
س غبج الماء فرو خورد آب را

ع ب ر

غبر بالکسر کینه
غبر بالضم بقیه شیر در پستان وبقیه هر چیزی اغبار جمع
عبرة بالتاء گرد و بركی
غبر بن شرحبیل وعمرو بن نبهان وقطن بن بشر وغبار بن ولید وسوار بن مخشر وغبار بن قبیصه
غبریون بالضم محدثان اند
غبر محرکة خاك وبیماری است که در شکم سم شتر عارض شود
موضعی بتلی مرطی را و ثنیة الغبر بالای برنك سینه ذی شوار
که راه خلاص زنان را ذیال انکه بعد سیزه با نور لمع نبوك تو باشد ونیز غبر به شدن جراحت
بر فساد که سپس ایام بازد وا کرد دو تباه شود والفعل من سمع ونیز غبر نام مردی
غبرة بالتاء گرد ومنه علیها غبرة وزمین درخت ناك ودو از اعلام است
غبر کصرد نوعی از ماهی وغبرت

غنم بن حبیب بن کیشکر بن بکر بن وائل است برادر غبری منسوب بوی تزوج غنم رقاش بنت عامر فقیل له کبرت فقال لعلی اغبر منها ولدا فلما ولد له سمی به و قطن بن بشر ومحمد بن عبید محدث از اولاد اوئند منسوب بوی
ونیز غبر جوی بزرك درسنك باجوی بای دیگر سنکریزه ناك پیوسته
غبیر کتنف تخم تباه وعزو غبیرة ولکن سپس بسته شدن روان کرد
غبیرا کامیر نوعی از خرمای البحرانی مرکب از بنا
داره غبیر کزبیر سرای است مر بنی اضبطرا
غبار کغراب گرد واز اعلام است
غبارة بالتاء آبی است مر بنی عبس را
غبارات علی الجمع جای بیمامه
غابر باقی وپاینده و در گذرنده
غبر کرکع جمع ونام مردی
غابرة باقی مانده
اغبر کراك وعز اغبر اجمندی در گذرنده وعام اغبر سال قحط
غبراء کصحراء زمین وکیل ناذه وزمین درخت ناك ودهی ست بیمامه واسب حمل بن بدر واسب قیس بن زهیر واسب قدامة بن مصاد وگیاهی است یکی یا بار گیاه و قطاة غبراء یا سپیدی تو نیا کهنه یا با سپیدی با پدید غد و بنو الغبراء درویشان یا غرباء نا آشنا که جهت آب فراهم آیند وسنة غبراء سال قحط وبقال ترکه علی غبراء الظهر اذا رجع خائبا
غبیراء مصغرا بالمد آبی ذرت که مست کند ونوعی از گیاه ریتنای

یا با زان وغبراء درخت وی یا بعکس است یقال ترکه علی غبراء الظهر اذا رجع خائبا
غبران کعثمان دو فرماد ریك
غلان غبان بالفتح جمع
غبر کسکر بقیه چیزی وغابرن بقیه خون حیض اید وبقیه پن مانده از بیماری وشب و از هر چیزی
غبرون کحفدون مرغی است و نوعی از کنجشك خرد
غو کجوهر نوعی از ماهی
مغبار بالکسر شتر ماده که بباید شیر کرد سپس بافتهای دیگر کما او بچها و دوند وخوان
غبار بر نشسته
مغبور بالضم نوعی از صمغ که از درخت عرفط وزمث یا ثمام بر آید
ن غبر غبورا مدتی کرد و باقی ماند وغبر غبرا بالفتح رفت و در گذشت از لغات اضداد است وعلی الوجهین تفسیر قوله تعالی الا عجوزا فی الغابرین وغبر الشئ تیره کرد یا
اغبر فی طلبه کوشش نمود فیه
اغبار تیره رنك کشتن وکرد بر انگیختن وسخت افتادن باران بر زمین
مغبرة کمحدثة گروهی اند تسمیهم یغبرون بذکر الله تعالی وترو الصوت بالقرأة وبغیرها سموا بها لانهم یغبرون الناس فی الغابر ای الباقیة
تغبیر غبار الود بچیزی برکرد انگیختن ولا اله الا الله کفتن بار بار وعبرانکیختن بر کار
تغبر عن المراة ولدا فرزند حاصل کرد از آن ونیز تغبر بقیه شیر دوشیدن وباقی مانده چیزی را کرفتن
اغبرار تیره شدن غبار ناك شد

روز وتیره رنك شدن

ع ب ر ق

امراة غبرقة العینین کقنفذة تنك فراخ وسیاه چشم

ع ب س

غبس محرکة تاریکی وخاکستر گونی وتاریك وخاکستر گون شدن والفعل من سمع ونیز
غبس نام شتر ماده حرملة بن منذر طائی
غبسة بالضم تاریکی وخاکستر گونی
ذئب اغبس گرك خاکستر گون وورد اغبس اسب سمند غبس بالضم جمع وابن اغبس احمد بن بشر تجیبی است محدث
یقال لا اتیك ما غبا غبیر کزبیر یعنی نیایم تو را هر کز وهذا حرف من الزمان لا یعرف ما اصله وقیل اصله الذئب غبیس تصغیر اغبس مرخما وغبا اصله غبت فابدل من احدی التائین الالف مثل تقضی فی تقضض ومعناه لا اتیك ما دام الذئب یاتی الغنم غبا
اغباس تاریك شدن وتیره رنك گردیدن
اغبساس تاریك گشتن وتیره گون شدن اغبیباس مثله فیهما

غ ب ش

غبش محرکه بقیه شب یا تاریکی آخر شب غبشة بالضم اغباش جمع
لیل غبش ککتف شب تاریك
غابش خائن وفریبنده ودست بینائی
لیل اغبش شب تاریك
ابو غبشان بالفتح ویضم خزاعی است کان یلی سدانة الکعبة

قبل قریش فاجتمع مع قصی فی شرب بالطائف فاسکره قصی ثم اشتری المفاتیح منه بزق خمر و اشهد علیه ودفعها لابنه عبد الدار وطیرها الی مکة فافاق ابو غبشان اندم من الکسیر فضربت به الامثال فی الحمق والندم و خسارة الصفقة
غبشان بالضم نام مردی
س غبش غبشا محرکة تاریك آخر رسید شب
اغباش آخر تاریکی رسیدن شب یا تاریك مانند تاریکی آن
تغبش ستم کردن ودعوای باطل بر کسی نمودن

ع ب ش ر

غباشیر بالفتح بمعنی ما بین شب و روز

غ ب ص

غبص محرکه روان گردیدن خیم چشم وتیره گشتن چشم و الفعل من سمع یقال غبصت عینه ای کثر رمصها وغارت مغابنیها از فرو کردن

غ ب ض

تغبیض شان دادن چشم هنگام کریستن خواستن مردم

غ ب ط

غبط بالفتح دسته کشته درو ونیکی غبوط بالضم جمع و غبطة بالکسر نیکی حال یا شادمانی ورشك
غبط بالضم دوالی است که اطراف چرم نوشته دان بدان استوار دوزند
غبیط کامیر نشستنی هودج یا پالان مخشر کبری هودج بندند یا پالان خرد که قتب واخایش کنج باشد غبط
کلکتب جمع وآبی وی از زمین بلند و وادی بلش وزمین جی

یا زمین فراخ هموار بلند الطراف وزمینی است مر بنی یربوع را و غبیط المدرة موضعی است وا و روزی است وغبیطان مثنی دیگر وان زاده زود یا هر دو نیك موضعی است ووادی است
ناقة غبوط کصبور ناقه که نادم بر پشتش ترند وبر آید از لاغری معلوم شود
غابط ار زومند مجالی کسی زوال آن از وی و رشك برنده
غبط ککتف جمع
سنام غبط کجبل کوهان از بر پوشیده بالاو نده
ارض مغبطة کمقعدة زمین پوشیده از انبوهی گیاه
ض س غبطه غبطا بالفتح وغبطة بالکسر والفتح رشك نمود و آرزو برد بحال وی بی آن که زوال آن خواهد از وی ومنه الدعاء اللهم غبطا لا هبطا ای نسألك الغبطة ونعوذ بك ان نهبط عن حالنا او منزلتنا وغبط علیهما ونیز غبط بالفتح دست بر دنبه هیکل کوسپند نهادن تا بداند که فربه است یا لاغر ونیز بر پشت بر دن که پیه دارد یا نی
اغتباط همیشه بالای پشت شتر داشتن وپوشش بار بدن با زان وهموار بودن نبی پوشانیدن گیاه زمین را و انبوه وباهم نزدیك شدن تا چندان که کوئی بیك داند رشد
تغبیط ارزو مند کردانیدن کسی را ومنه الحدیث انه جاء و هم یصلون فجعل یغبطهم ای یحملهم علی الغبط ویجعل هذا الفعل عما یغبط علیه فکذا ذکر وان نوعی التخفیف فکون قد غبطهم لسبقهم الی الصلوة

اغتباط بار وادمان بنیك حال
غبطه فاغتبط وبیکو حالی شد وشادمان کرد بر حال نیکو

ع ب ق

غبقة محرکه رسن که بر سر چوب برنهای کوهان کاوبندند
کلب بنی ابی کثیر جزان
غبوق کصبور شراب شبانگاه
غبقان غبوق خوار غبقی مونث
ن غبقه غبقا وغبوقا شبانگاهی خورد وخورانید یقال غبقت القوم غبقا فغبقوا غبوقا
تغبق شبانگاه دوشیدن
مغتبق خوردن گاه غبوق وخوردن نان
اغتباق شراب شبانگاهی خوردن

ع ب ن

غبن محرکه سستی وفراموشی
غبین کامیر سست خرد و کول
غبینة کسفینة مضاف در خرید وفروخت وغبن بخوری وز نیرد وغبن اسم است مصدر را
غابن سست کار
مالك بن اغبن کاحمد جمعی است
مغبن کمجلس بغل وبن ران مغابن جمع
مغبون سست عقل وفریب خورده در خرید وفروخت وزیان رسیده
ض غبنه فی البیع غبنا بالفتح ویحرك زیان اوزد برکی در بیع وغلط انداخت در فریب ادنیا بتکیه در بیع
اشت وبهرلیك درزدای وغبن شیئا فریب خورد وغبن الثوب دیوشتن جامه زاوده گم تا کوتاه شود وغبنت الطعام

پنهان داشتم آن را برای حاجت
س عَبَن الشیء فیه غَبْناً بالفتح وبالتحریک فراموش شد و درگذاشت یا غلط کرد در آن و غَبَن رأیه غَبانةً وغَبَناً محرکة بالنصب سست خرد کرد پدید وغَبِنَ ابنُ فلا نداشت خود را وعدد را یعنی از نصر نیز آید ونیز غَبانة یعنی وبعضا فی حدیثی فیه غَبانة ای ضعف
تَبیین بر غبن انداختن کسی را
تَغابُن در زیان افکندن بعضی مر بعض را یوم التغابن روز قیامت است بدانجهت که اهل جنت اهل دوزخ را در زیان وغبن اندازند
اغتبان در بغل پنهان کردن چیزی را

غ ب و

غَبْوَة بالفتح کولی وغفلت غَبَوّ وغُبُوّ بالضم وتشدید الواو والیاء مثله یقال فیه غَبْوة ای غفلة
غَباء بالفتح والمدّ نیز دوشتی غبی کندی کولی وکم فهم
س ن غَبِیَ الشیء عنه غَباً وغَباوة بفتحهما کولی کرد یا ازان ونیز در یافت وغَبِیَ الشیء منه نهان شد از وی ودانسته نشد وکذا اغبی علی الشیء ونیز غَباوة کولی انتها غفلت ودرنیدن

غ ب ی

غبا التراب بالفتح مقصوراً کرد بلند برآمده
غَبْیة بالفتح باران اندک یا دفعه از باران وتعاقبه بها الجری الذی یجی بعد الجری الاول قال ابوعبیدة الغبیة لو شئت الیر صدید تر بیا از آب تازیانه وغَبْیة التراب کرد بلند دفعته یقال جاء علی غَبْیة الشمس

ای غَبَّتها
غُمَسْن لقیمی کالعشای جهم پیچید
شَجَرة غَبْیاء کذلک
مُغْبِیَة کهنه ابرانکه بارنده
لغباء اندک باریدن
تَغْبِیة پوشیدن وکوتاه کردانیدن موی وازبیخ برکندن او را

باب الغین فصل الثاء

غ ث ث

ن غَثّ الجرح غَثّاً بالفتح ریم گرفت زاد درکار وغَثّت فی الماء داد او داد را به غَثّ الکلام سرزنش زود او والحیمی وغَثّ غَثّة اندانداخته خود را بر چید کریشکاش هم وانده مند کردن وخیمه زدن وماند
کردانید او را وغَثّاً ما کشوطاً او شوطین ای غثیها فی تکفها ودربیکه بکر اوزدن چیزی را وشنه نهان داشتن

غ ث ر ف

غَثْرَف کَعَجَر بزرگ منشی وتکبر کردن
تَغَثْرُف بزرگ منشی نمودن

غ ث ل

غَثَل کتف جای در نشناکرده
نخل غَثِل خرما بنان درهم پیچیده
س غَثِل المکان بسیار درختن کردید جای

غ ث م

غَثَم بالفتح سیخی کرما دم کبرو کرمای دم گیر سخت
غُثْمَة بالضم غبیة اسم مصدر است غثم را
رجل غُثْمی بالضم منسوب است مرد که کلام پیدا کنند نتواند ومنه لین غثمة ای غمین لاصوت الصحیح جیاش غُثّم کزبر که اسپ از مزاج
اغثم انکه سخن پیدا نتواند کفت
غُثْم بالضم جمع
اغثم الزبان زبان سخت ثابتو

جنان اندکه در سماند ولوک برد
واغتثم مجزوزه کردید

غ ث ی

غماء بزن کول ابجزد

باب الغین فصل الثاء

غ ث ث

غثّ بالفتح لاغر کوشت غثّة مونث وجمع آن غِثاث کوشت لاغر و حدیث غثّ سخن تباه
غُثاثة بالضم سوئت وتکدار
غثیث کهیث شیر بیشه غثا کملا بطثلة
دوغشث کرد ابه است از
ذالکوبی بجای ضربه
غثیث کامیر لاغر کوشت وکوشت لاغر وزدابر جراحت
غثیثة کهیثه ریم وخون جراحت وکوشت مرده ان یقال فیه غثیثة ای فساد ومدة وکول لحیهم وبیرون غثیثة مونثا اغفل وحزماین کحز مایش زود سیبه کرد دو شیر بریشود

ف ض غثّ اللحم وغیره غثاثة بالفتح وغثّ الحدیث ردی وتباه شد وغثّ الجرح غثّاً وغثیثاً روان شد غثیثة ان ویقال ما یغثّ علیه احد یعنی ازهرکس سوال میکند چیزی میخواهد ولا یغثّ علیه شیء ای لایقول فی الشیء انه ردی فیترکه
غثغثة جنک سست ساو سلاح ... کرفتن جانی ونورد ببین جامه از خواباندن وشستن
اغثّ الرجل اللحم اغثاثاً کوشت لاغر خرید ونیز اغثاث لاغر نزار شدن وتباه وفاسد کردیدن کلام وجاری کشتن ریم ورودابه جراحت وسخن تباه اوردن یقال اغثّ الرجل فی کلامه ای تکلم بکلام غثّ

تغثیث اندک فربه کردیدن شتر
اغثاث الخیل بکیاه بهار رسید
استغثاث برآوردن ریم وجراحت از زخم وعلاج وغذا کردن آن

غ ث ر

غَثَر بالفتح ارذل وفرخ دها
غُثْرة بالضم سیاه سرخی امیخته وتیرکی که بسبزی باز زند ورنگ مردم
غَثَرة محرکة برنج جامه وریشه آن
غَثَرة محرکة مردم فرومایه منه الحدیث علی غثرة هکذا ابرای ونری اصله غیثرة حذفت منه الیاء
غَثْریة محرکة منسوب با کشته شبنم کداز باران انجو
غاثر کهاجر ابن ادم بن سام بن نوح پدر ثمود است
غثاء بالضم معرفة علم النشب یا
اغثر ماداننعیر ومایه زعم
غثراء مونث اغثر بالضم جمع ویرا که بسبزی زند وکیاه بسیار بیشم وچیز الوده وبسیار از هر چیز ومرغی است لحی را از کردن وتیر بیشه
غثراء کنشاورد کرده امیخته از هر نوع مردم وتیرو وکیاه بسیار بیشم
غثیر کجعفر کول سیم او له
غیثرة بالفتح مردم وما به وکروه امیخته از مردم هر جنس ونیزغیثرة وعده عذاب شیم و قولهم کانت بین القوم غیثرة شدیدة قال ابن الاعرابی هی مداوسة القوم بعضهم بعضاً فی القتال
غثوثر کسفرجل شیر بیشه

مغثور بالضم سلها مانند نیت شیرین مانند انکبین که نده بوی کهازدو است غرط زوردت وعثیر یعنی ابید میخوند نذان را مغثر کمنبر مثله مغاثیر جمع
ن غثرت الارض بالنبات موج زنانکرید بد زمین بسبزی کیاه
وحد الماء مثیر علیه منبتاً للفاعل یعنی لیر یافتاب ان آرض مغثرة زمین کیاه سبز ناک
غثرة کمخرج بما النون بی نشکی ابجودن ونیز غثرة ابو دیلیای کوسه ومکلر ترف نام
اغثر الرمث منعو دروا از ان
اغتبار دبیا پر نخدش جامه
نغثر بمعنی غثره است تمغثر کعیکی معنو چیدن

غ ث م

غثم بالضم ریزه نان که خورده شود
غثمة بالثاء سیاهی مایل بسرخی یا بکدم بکر مانند آن
غثمة کهمزة ازخانه شکسته
غثیمة کسفینة طعامی است که از ملخ سازند
اغثم موی که سپیدی آن بر سیاهی غالب باشد یقال شعر اغثم وراس اغثم ایغثم مغثوم امیخته مرخ باشد
ض غثم له غثماً بالفتح یلید یار مال بکو وجید داد آن را غثیمة کار دراکردن دعا هم خصومت نمودن

غ ث ر

متغثر مبنیاً للفاعل غیر

تلفتمکار

مغثر المغول لطینه شاه بغثر وردشت که نه نم ناصاد ونا بخته
غثمر ماله تباه کردانید او را

غ ث و

غُثاء کغراب اورد وکفک وتباه وپوسیده از برک درختان کفک سیل الوده وخراب شده
غثاء کرنار مثل الکرغثاء جمع
ن غثا الوادی غثوا غثاء اوردسیل در شورانید چراگاه را

غ ث ی

لاغثی کامیشه بیشه

ض غثی الوادی غثیاً بالفتح غثاه اندسیل وغثی السیل المرتع درشورانید کیاه چراگاه را وبرعزه ساخت وغثی الکلام درشورانید خلط کرد وکذا تخفی الناس وغثیت النفس غثیاً وغثیاناً محرکه شوریده دل غثیة السماء بالسحاب ابر بهم درنه نابید
ض س غثی الکلام درد لیعنف سخن را
س غثیت الارض بالنبات نیبیاکیاه کردید
اغثاء برهم کردنیدن سیل کیاه چراگاه را وتبرعزه ساختن ودر شورانیدن آن را

باب الغین فصل الجیم

غ ج م

غجوم بالضم مقلوب غموج جمع غجم یعنی تیرجیدن در شده خطی بر ... است

باب الغین فصل الدال

غ د ب

غُدْبة بالضم کوشتیان سطبر درشت جز نشدی خزر بر کو مردم
غُدْبکسل مردد درشت کوتاه

ردیالی
غُدْبة بالفتح والتحریک غوجیبی
غُدْبکمقعدة کوشت پاره کرد کرد حلقوم وند کولست دنع دیب

غ د د

غُدّ کحرکه مرکامی که شتر
غُدّة بالضم کره کوشت کره انداپیه الوهر کوشت یا که درمیان میانی ومغز خون دیرنیا کوشا ویوست غُدُدة کمهرة مثله فی الکرانه جمع او الامکون الغدة الاالبطن وطاعون شتران
غدا ککتاب جمع واز کرد جدور براندام پدید آید وانچه مابین پیه وکوهان باشد وکلامشترا
غداد بالکسر مثله جمع ونیز غداد وغداید حصها
غاد شتر طاعون زده
غداود بالفتح وفتح الواو وعفو محل است بهمن
معداد بالکسر بیا لحشم از مرد ونای یوسته خشم
مغدود شتر طاعون زده او لا یقال مغدود
ن غدا البعیر طاعون زده کرد بد
مُغدّ کمغیر شتر طاعون زده وخشمناک
اغدّ علیه اغداداً خشم کرفت ونیزاغداد طاعون زده کردید شتران یقال اغدت الابل وغدّت ومجهولا وخدا ونه شتران طاعون زده شدن
غدّ البعیر بفتحها مجهولا طاعون زده کردید ونیز غداد ضیبیب شود دزاکرمن عقیلا غدد فلان یعنی غدر شود کردن

غ د ر

غدر بالفتح بیوفائی ونیز غدر درمی است بنیا

غُدْرة بالضم والکسر پیلیر کذارندان را اغدارات جمع
غدر بالتحریک جای سرسنکلاخ دیرناک ودین بود اتهما کذاره بر بنا در کستور دران نتوانند بیفتنیخ سنک بزرگ ورجل ثبت الغدر مرد ثابت قدم بهای درکار زاروکه جمیع امور که پیش کرد و دران
ویقال ما اثبت غدره ای اثبته فی الغدر یقال ذلک للفرس وللرجل اذا کان لسانه یثبت فی موضع الزلل
المحصو مثل ایجه بسپر کذارند را اغدرة بالتاء مثله
غدیر کبرجة شب تاریک
غدر کصرد یعنی بوفا اکثرما یستعمل فی الندا فی الشتم یقال یا غدر ممنوعة ومنه الحدیث یا غدر الست اسعی فی غدرتک
ویجمع الجمع یا الغدر فالکیر وابی توجیه سپر کذارد ونیز رفتنابی است بمعن
غدیر کامیرآبکیر وآرکبسیل سپر کذارند فلذکضرو غُدران کمران جمع وشمشیر ونام مردی دروزا دبست ادبیار مصر
غدیرة بالتاء بالمی ازکیاه
غدران بالضم جمع وکیسوی بافته غدارة بالکسر مثله غدائر جمع وشتر وکوسپند لیس مانده وتوعی از آش که نیشیرز اره زرنیب بی مشدعنا فذکر شبان پیرکذاشته باشد وی را
یا غدار کغطام یعنی ای بی وفا دشنام استان بر را غدارة فرابه انچه پیر کذارند ان را
غدغد کصود بی ومثلکر

ومؤنث در وی یکسان است
غدورة بالتاء شتر ماده پس مانده
غادر مرد بیوفا غدیر کسیکه عهد او شکسته شد
غدار کشداد بی وفا مذکر و مؤنث در وی یکسان است
غدارة بالتاء مؤنث
غدراء کصحراء تاریکی
ال غدران بالضم بطنی است
عنندد کجعفر رود باری
عنددة بالتاء مبدی
غدار بالفتح مرد بیکمان که بکمان صواب رسد
مغدر کشتعمد مجلس بیوفا واکثر در دشنام گویند نحو یا مغدر و یا بن مغدر
ن ص س
غدر وغدره و به غدرا و غدرا نامرد که بیوفائی کرد
ص غدر الکبیر خورد
س غدر غدرا مرکه آب باران بخورد و غدرت اللیل تاریک کردید شب و غدرت الناقة عن الابل پس ماند کما غدرت الشاة عن الغنم کذلک و غدرت الارض سنکریزه ناک کردید زمین وغدرت الغنم فی المرتع سیر شدند کوسپندان در چراگاه باول کیاه
مغدیة کمحسنة شب تاریک
اغدار تاریک کردید شب وسپس کذاشتن شتر و کوسپند را و ترک دادن وماندن چیزی را
مغادرة ماندن وکذاشتن
غداد بالکسر شتر ناسپاس که غدرا یسجد کذلک
استغدر المکان ابکیر ناک کردید جای
اغتدار غدیر ساختن که

نوعی از ترکیب است
ع د س
ابو الغیداس بالفتح کنیت مرد
ع د ف
غدف محرکه از زنانی و فراخی و نعمت یقال هو فی غدف
غداف کغراب زاغ سیاه و کرکس پر ناک غدفان کغربان جمع و موی سیاه دراز و بالعین بالام است و نام مردی
غادف کشتیبان
غدف کمجد شیر بیشه
غادوف بیابان کشتی
مغدف کمنبر بیل کشتی
ن غدف له فی العطاء بسیار بخشید
اغداف فرو هشتن زن پرده را بر روی خویش و فرو هشتن شب تاریکی را و شکاری دام بر شکار و منه الحدیث ان قلب المؤمن اشد ارتکاضا من الذنب یصیبه من العصفور حین یغدف به و ازین بردن حجام غلاف سر نره را و کلاه یعنی بالباء
اغتداف اکثر چیزی کرفتن و یعنی ن و بعیدن جامه را
ع د ف ل
غدفل کجعفل مرد بلند بالا و شتر بزرگ جثه تمام اندام و نیک ناک و فراخ و جامه کهنه
غدافل بالفتح جمع و منه لشاعر فی بردا لشمس غدافلی فالذی سئل بخیلا ان یکسوه ثوبا فالذی خلقانه فلم یکسه
رخمة غدفلة بالتاء بسیار ازین کثیر و ملاة غدفلا کیادر فراخ
اکثم غدافل کعدوبط قیسا کر یشم بیشتر بیسیار باشد بعید غدافل کذلک

غدفل غدفله دراز زانی و نیکو خانه دراز اید
ع د ف ن
غدفن کسجل تمام اندام لغة فی الدفل
ع د ق
غدق محرکه آب بسیار و حسن بن بشر بن اسمعیل بن غدق استاد عبد الغنی و بئر غدق مضافة چاهی است بمدینه
شاب غیدق کحیدر جوان نازک و نیکو وکذا شباب غیدق ای ناعم
غیداق بالفتح جوان نازک و ناعم و نیکو بیکر و سطبرین جوانی و مرد جوان مرد و اسب دراز قامت و بچه سوسمار ابو زید والحسل ثم غیداق ثم مطبخ ثم یکون ضبا مدرکا
غیدقان بالفتح جوان نازک نیکو منکا غ بکنوی و جوانی نیکو و ناعم
غیادیق بادان
س غدقت العین بیناب شد چشمه
غیدق و غیدقة خدعه تاک کردید
اغداق نسبیا قطره کرد بدین باران
اغدیدق یعنی اغداق است
ع د ل
غیدل کحیدر ندکانی فراخ و خوش
ع د ن
بنو غدن بالضم حیی است
غدنة بالضم سستی در رجب و فرو هشتکی
غدن محرکه دست و بن و نیکو زنت و تاب و سستی و خواب و سستی زنان دو پیمبر و بعض شدن و فرو هشتن و

نرم کردیدن و الفعل من سمع
غدان ککتاب شاخ که بران جامه او برند
غدانة کمرابه بطنی است از بنی یربوع
غدانی بالضم منسوب با جوان نازک و نرم اندام و شباب غدانی بجوانی نیکو و ناعم
غدنة کحرفة کوشت پاره در رشته در زیر نره کوش و زیر و فرو هشتکی
غدودنی بالفتح منسوب با تر و
تغدن جمیدن و میل نمودن
مغدودن مبنیا للمفعول درخت نرم دو تا شونده و جوان نازک
اغدیدان تمام رسیدن دراز کردیدن موی و کیاه
ع د و
غد بالفتح فردا اصله غدو حذفت الواو بلا عوض و غدو جاء علی الاصل و نسبت بسوی آن غدی و غدوی محرکة و نیز غدوی با رشکم و جنین با با شکم کوسپند خاصة و حیوان یباع البعیر و غیره بما یضرب الفحل او ان یباع الشاة بنتاج ما نزا با الکبش
غدوة بالضم پکاه یا میان نماز فجر و طلوع شمس غداة و دو ثابت بفتحها مثله یقال انیته غدوة بلا تنوین لانها معرفة مثل سحر الا انها من الظروف المتمکنة تقول سر علی فرسك غدوة و غدوة و غدوة و غدوة فما نون فهو نکرة و ما لم ینون فهو معرفة غدی جمع و یقال اتیتك غداة غد غدوات و غدایا و غدو بالضم و شد الواو جمع و لا یقال الغدایا الا

مع العشایا یقال انی آتیته الغدایا و العشایا لازدواج الکلام و منه قوله تعالی بالغدو والاصال ای بالغدوات و اصله المصدر فعبر به عن الوقت کما یقال اتیتك طلوع الشمس
غادی شیر بیشه
غادیه ابر بامدادی یا باران بامدادی و ابو الغادیه یسار بن سبع صحابی است
غداء بالفتح و المد طعام چاشت خلاف عشاء اغدیة جمع و لا تقل ملا غداء و عشاء فی جواب من قال انی متغد لانه طعام بعینه
غدیان بالفتح چاشت خوار غدیا و غدیی کقتلی مؤنث
غداء بن کعب کشداد است
ما نزل من ابیه غدوا و مراحا بالفتح یعنی نکذاشت از پدر چیزی متناهی وکذا ما نزل منه سنداً و لا مراحه
ن غدا علیه غدوا بالفتح و تمدد و بضمتین و غدوة بالضم امد افذا بامداد
س غدی چاشت خورد
تغدیه چاشت خورانیدن
مغاداة بامداد کردن نزد کسی
تغدی چاشت خوردن و اذا قیل لك ادن فتغد تقل انی لا اتغدی و لا تقل انی لا اتغدی بعد سنتاران
اغتداء بامداد کردن و بکاه شدن بجائی
باب الغین فصل الذال
ع ذ ذ
غذیذه کسفینه ریم و زرد آب و خون زخم و کوشت مرده آن
غاذ ناسور هر جا که باشد و منه یقال للبعیر غاذ اذا کانت

بیدبیرة فرازو ریم چشم که پیوسته روان باشد و حس
غاذة جای از سر کوزه که منجمد
غاذیه کساریه مثله
ن غذه کردان را
ن ض غذ الجرح روان کردید ریم از وی یا اماسید و ورم کرد و یتوترکت جراحت بغذ
غذ غلاصه کم کردن ازان
مغاذ بالضم شتر که از آب کراهت دارد
اغذ السیر و فیه اغذاذ شتاب در رفتار و نیز اغذ اذ روان شدن ریم از زخم
تغذغذ جستن
ع ذ ر
غذیرة کسفینه ازدکه بران شیر ریخته بر سنکریزه تفسان کرم سازند غیذر کحیدر مثله
غیذار بالفتح غیاذیر جمع
غیذرة کخرجه بدی و بیباکی سخن و امیزش و خلط کردن سخن را
اغتذار غدیره ساختن
ع ذ ر م
غذارم کعلابط آب بسیار و کیل غذارم پیمانه تخمینی
غذرمه بکراف فروختن چیزی را و امیختن کلام
تغذرم یمیناء سوکند خورد و نزد و اندیشه نکرد دران
ع ذ م
غذم بالفتح سخن یقال بغمم غذمة ای کلمة و یقال وقعوا فی غذمة من الارض یعنی در رخاده سخت افتادند
غذمة بالضم سخت بیرکی و باره از شتران و شیر بسیار و بچه غذم کصرد و جبل جمع
غذم محرکة کیاهی است
ذو غذم بضمتین موضعی است

یا کوهی
غذم کزفر نوعی از کیاه ترش
غذیمة کسفینه زمینی که کیاه نکو یابد و نیز غذیمه چاکشتان و یقال انا فی غذیمة ماشئت ای رحب باغه و صدره و وقع فی غذیمة من الارض ای فی واقعة منکرة
غذامة کرماتة نوعی از شوره کیاه غذام بالضم جمع
غذائم هر چیز تو برتو و بر هم نشسته
ن غذم له من ماله غذمة بیکبار مال نیکو داد وی را و غذموا لها غذمة و غذیمة رسیدند و اضعفا حادثه ... را
س ن غذمه بنجنی و دشواری خوردن اندا یا بحرص تمام خورد غذمته همه شیر پستان را خوردن
اغذم الفصیل ما فی ضرع امه همه شیر پستان را خورد
اغتذام بنجنی و دشواری یا بحرص تمام خوردن چیزی را و همه شیر پستان را خوردن
متغذم بسیار خورنده که هر چه یابد خورد
تغذم چشیدن و دنبیدن خوردن و بریدن
ع ذ م ر
غذمرة خشم و فریاد و صبر او از وقت خصومت یقال سمعت لفلان غذمرة ای صخبا و امیزش سخن و بانك غذامر جمع و نیز غذمرة نهان داشتن سخن بار فخر یا از تهدید و غضب و پی در پی اوردن ان را و جدا کردن چیزی او امیختن بعض چیزی بعض و بانك کردن و بکزاف کار کردن

وبکزاف فروختن چیزی را
غذمرة کعلبطة کیاه امیخته
غذامر کعلابط آب بسیار
متغذمر مبنیا للفاعل مهتر و مرتکب رامور که از یکی بکیرد و بدیکری دادهند و بکذارد برای کسی از حقوق یا انکه حقوق را برای اهل آن هبه نماید یا آنکه حکم کند برای اهل خود هر چه خواهد از ظلم و عدل و حکمش رد نشود
تغذمر بانك و فریاد کردن و درامیختن کلام را
ع ذ م س
غذامس کعلابط نیزه شهری است بمغرب مایل ببلاد نکیا جلو و نعل غذامسی منسوب است بوی
ع ذ و
غذی بالفتح مقصورا کیز شتر
غذاء بالکسر و المد خورش و پرورش که بدان بالیدکی و از استکی جسم است
غذی کغنی غدوی است در همه ای کل ما فی بطون الحوامل او خاص بالشاة او ان یباع البعیر او غیره بما یضرب الفحل او ان یباع الشاة بنتاج ما نزا ابا الکبش غذوی مثله فی الکل و بزغاله غذاء ککساء جمع و غذی المال بچکان و خوردان شتر غذویة مثله
غذوان محرکة اسب شادمان شتاب رو و مرد دشت و زبان دراز و نافرمان و تیز رو و غذوانه مؤنث و آن است میان بصره و مدینه هو غاذی مال او نکهبان و نیکو کننده شتران است
غاذیه رک بینت و تو بنی که غذا

زا غلیل کند و جزو بدن شدن
ن غذاه غذواً بالفتح خورش دادن او را و غذا البول منقطع گردید و غذاه و بیرید شتر کبیر را و غذا الماء روان گردید و نیز غذو شتافتن و شتاب نمودن و روان شدن خون رگ و پرورش کردن یقال غذوت الصبی باللبن ای ربیته تغذیه خورش دادن و پرورش و بریدن شتر کبیر را و بجای کردن خون از رگ
اغتذاء خوردن و پرورش یافتن
تغتذی خوردن
استغذاء آو سخت بر زمین زدن

غ ذ ی

ض غذیته پرورش نمودن او را

باب الغین فصل الراء

غ ر ب

غرب بالفتح جای فرو شدن آفتاب و اول هر چیزی و حدّت و تیزی تیغ و تیزی زبان و تیزی هر چیزی و تیزی رفتار اسب و اول رفتار و اسب تیزرو و مثلث باب یا شور اکثر دلو بزرگ و رگ آب چشم که همیشه روان باشد چون ناسور و مجرای اشک و جای بیرون شدن آن و تیزی دندان و آب آن غروب جمع و اشک که از چشم برآید و غرب هم آمده کاب دهن و رفوو شی و پیشگاه چشم و موخر آن و نیز غرب بلدی دیرة است در چشم و ناسور و دنباله آن و درختی است حجازی سطبر خار دار یقال منه لا تزال اهل الغرب ظاهرین علی الحق و تولی ابن تیمیه غرب مضافه و تغاوی اخرلت
یعنی پسید تیره که اندازنده اش معلوم نیست و نیز غرب ولدنی می باشد که بینایی آب دهن و تری آن و دوری
غربة بالفتح دوری و نوی غربة دوری و دور و غربة النوی دوری آن
غربی بالفتح منسوب با شراب غوری تمام و درختی که وقت غروب کردن آفتاب بر او رسد و نوعی از خرما و رنگیست سرخ
غرب بالضم دوری از جای و دیار خود
غرب بالتحریک ایده در خشید و جی و سیم یا جام از سیم و کاسه بجای آن است مرکوسپند را و در دلو کلان دلو در حوض و پناه چکده متغیر شود بوی آن و بوی گل ولای و کبودی چشم اسب
غرب کعنق مسافر ناد روفتی غرب جایی است
غربات موضعی است
غریب کامیر هر چیز نادر و نو و مسافر دور شونده غرباء جمع و نیز بیگانگان
غریبة کسفینه اسپ است نبی هلال چنانکه همسایگان بهم بغارت میگیرند
غراب بالضم زاغ اغرب اکافلس و اغربة و غربان بالکسر و غرب بالضم جمع غرابین جمع الجمع و فی المثل فلان اشد من الغراب و منه الحدیث انه صلی الله علیه وسلم بقتل الغراب و سماه فاسقا و نام مردی غیره النبی صلی الله علیه وسلم و جعل اسمه مسلما او مسلم القرشی و نیز غراب حد ... و بخیه و تکرار و بر ... سر و خوشه گشتن از برو پیلو شدن یا پایین سر متصل است بر ران یا استخوان باریک بالای سر
استخوان نیک و هما غرابان غربان جمع و نیز غراب نام اسب غنی و لقب احمد بن محمد اصفهانی و کوهی است و جایی است بدمشق و کوهی شامی مدینه و جاهی است یک روزه از مدینه و وادی است از اودیه عقیق و رجل الغراب نوعی از بند شدن پستان شتر ماده که شیر که شیر مکیدن نتواند و گیاهی است زرد شکوفه که بلغت بربری اطریلال نامند و رشته و بیخ وا بنو هی بکیاه شیث ماند کرده شکوفه که آن سپید دارد و دانه ماننده دانه سپید و نش در دهم من بزنه مسحوقا مخلوطا بالعسل مجرب فی استیقنا البهق والبرص شربا و قد یضاف الیه ربع درهم عاقر قرحا و یقعد فی شمس حارة مکشوف المواضع البرصة و نیفا بصر علیه رجل الغراب یعنی نیک و دشوار کرد بر وی کار و فی الحرب سود از غربة اند واغربة الجاهلیة عنترة و خفاف بن ندبة و ابو عمیر بن حباب و سلیک بن سلکه و هشام و عقبة بن ابی معیط اسکر او محرم اسلام را هم درک کرده و اغربة الاسلامیین عبدالله بن خازم و عمیر بن ابی عمیر و همام بن مطرف و منتشر بن وهب و مطر این او دو تابط شرا و شنفری و ماجر غیر منسوب اند
غرابة بالتاء و اول هر چیزی و تیزی آن
غرابی منسوبا نوعی از خرما و موضعی است در راه یمن و شام دیگر
غرابات بالضم موضعی است
غادی و غربی شتافتن کوتاه و کردن شتر غوارب جمع و یقال حبلک علی غاربک یعنی بر رو
جا که خواهی و نیز غوارب آب سرهای موج است شبهت بغوارب الابل
محمد بن موسی غرابی کشد اشنانی است ابو علی غضا یا است
غرنب کشکر نام کوهی بشام
غربة بالتاء چشمه ای نزدیک کوهی و تدیخفف
غربیب کقنفد جایی است
غربیب کقندیل نوعی از بهترین انگور و مرکیبی خضاب موی را سیاه از د اسود غربیب سخت سیاه و اغربیب بود فاکونه بدل لان توکید الالوان لا تتقدم
مغرب بالفتح جای فرو شدن آفتاب مغربان مثله مغیربان مصغران مغیربانات جمع یقال لقیته مغرب الشمس و مغیربا و مغیربانها و مغیربانیات ای عند غروبها
ن غرب غربا بالفتح پنهان گردید و غایب شد و دور شد و نیز غرب منه بیکسو شد و شادی بجا نمودن و تمادی در بکیکردن و دو بیخته کردیدن اشک و غرب غربا فرو شد آفتاب و جز آن
س غرب غربا سخت سیاه گردید و غرب بالتاء غریب گردید
ک غرب باریک گشت و نما گردید و نیز غربة بالضم دور شد از جای خود و دور شد یقال غربی عنی ای تباعد و اغرب عنی ای تباعد
مغرب کمحسن چیز غریب آرنده و العنقاء المغرب و عنقاء مغرب و مغربة بالوصف و عنقاء مغرب مضافه نام مرغی است معروف الاسم مجهول الجسم یا از الفاظ بی معانی است یا مرغی است بزرگ

دور پرواز نمیتیشت به آنکه کان فی عنقها بیاض تکون عند غروب الشمس تخطف الفیل کما تخطف الحداة الفار و کان فی قدیم الزمان بین الناس الی ان سلبت یوما عروسا بحلیها فدعا علیها حنظلة النبی فذهب الله بها الی بعض جزائر البحر المحیط تعیش الفی سنة طادجة انسان ذی لحیة و فیها شبه من کل الحیوان الطیور و علی راسه خایر و فی ربیع الابرار ان الله تعالی خلق فی زمن موسی علیه السلام طائرا اسمه العنقاء وله اربعة اجنحة و وجهه کوجه انسان و اوحی الیه انی خلقت طائرین و جعلت رزقهما من الوحوش التی حول بیت المقدس فتناسلا و کثر نسلهما فلما توفی موسی علیه السلام انتقلت بنجد والحجاز فلم تزل تاکل الوحوش و تخطف الصبیان فدعا علیها خالد بن سنان العبسی من بنی عبس قبل النبی صلی الله علیه وسلم فانقطع نسلها وانقرض و سخن و یدی که بعد دود و جز آن نباید و مرتبه نیابشه است بلند و مذکور است در

ع ن ق

مغرب کمکرم سپید از دم و سپید یا هر چیز سپیدی باشد و آن بعد سپید است یا سپید کرانها و لبها از هر چیزی
اغرب الرجل اغرابا سخت کرد خنده او و اغرب علیه کار و زشت کرده شد با وی و اغرب الفرس سپید لب یا سپید کرانه چشم گردید یستعمل مجهولا فی هذه الثلاثة و نیز اغراب بعجز بی د امدن و چیزی نو و غریب آوردن و بعیب گردید و نیز کردن مثل سوزان زاویه تا کریه
ابر خوب نیکو شد ز حال و زیاده کردن اسپ مغرد را فی الراکب الفرس حتی یموت صبیا خندیدن و مبالغه نمودن در آن و سفر دور و دراز کردن و هو یا کرد بعد سیکی پیشانی اسب و نیز اغراب سپیکی بن رانی
مغرب کمحدث سوی مغرب شونده و شام مغربا نفع ای بعید و مغربون در حدیث انکسانند که در ایشان جز شریک باشند تو ایه کاهر دخل فیهم عرق غریب ای و لجینهم مرتب بعید
مغربة بالتاء خبر شهر یقال هل جاء که مغربة خبر یعنی الخبر الذی یطرا علیهم من بلد سوی بلدهم
تغرب در دور شدن و پنهان و غایب گشتن و بیچه پیدا و ردن از اضداد است و برف و نیک بهم آمیخته خوردن و از شهر بیرون کردن و نفی کردن و دور نمودن و بجانب مغرب شدن
اغتراب بدیار خویش دور کردیدن و در بیگانگان نکاح کردن
تغرب از سوی غرب آمدن و دوری گزیدن و دور رفتن و جدا شدن
است غرب مبالغه نمود در خنده
استغرب مجهول کذلک

غ ر ب ل

غربل بیختن و بریدن و کشتن و سابیدن قوم را
غربال کقرطاس پرویزن غرابیل بالکسر شد و دف و مرد سخن چین
مغربل بفتح الباء فرومایه و نا کرد و کشته بر الماسیده و ملک روند

غ ر ث

غورث بن حارث کو دو مشرک الذی سل سیف النبی صلی الله علیه وسلم لیفتک به فرماه الله بزلخة بین کتفیه
غرثان کسکران گرسنه غرثی و غرثی کسکاری و غراث بالکسر جمع غرثی مونث غراثت بالکسر جمع و نیز غرثی الوشاح زن باریک میان
س غرث غرثا محرکه گرسنه گردید
تغریث گرسنه کردانیدن یقال غرثت کلاب ای جوعها

غ ر د

غرد بالفتح خانه لبن و خانه مسقف بچوب و خانه ایست مدور از ای مر متوکل با و نوعی از سماروغ غرقة بالتاء مثله
غرد بالکسر مرغ بلند و خوش آواز
غرد ککتف و غرید کسکیت مثله صوت غرد کذلک نوعی از سماروغ غردة بالتاء مثله غردة کقردة جمع غرد با لکسر مثله
غرد محرکه نوعی از سماروغ
غراد کغراب صنعتی از سماروغ غرادة بالتاء مثله
مغرود بالضم نوعی از سماروغ مغارید جمع
ارض مغرودة بالفتح و لمندید سمارو غناک
س غرد الطائر غردا محرکه بلند کرد آواز را و طرب انگیز نمود و در حلق بگردانید
اغراد بلند بر داشتن آواز و بجز انگیز ساختن و در گلو گردانیدن آواز را
تغرید بمعنی اغراد است مغرد کمحدث نعت از آن و نیز مغرد بعیبه و یفتح
تغرد بلند و طرب انگیز ساختن مرغ آواز را و در گلو گردانیدن
استغراد الروض الذباب بلند و خوش آوازی او در مرغ آواز کرد
اغرنداه بر دو ز دشنام و قهر او کردن و چیره گردیدن یقال اغرنداه و علیه علاه بالشتم و القهر و غلبه مغرندی نعت است از آن

غ ر د ق

غرد مه پوشیدن کردن مردم را و پوشیدن شب هر چیز را و پرده و جز آن فرو هشتن

غ ر ر

غر بالفتح شکن جامه و نورد تن و غرور بالضم جمع و تطوی الثوب علی غره ای علی کسره الاول
غر بالکسر انکه فریب خورد و چون مرد هندوی و او جوان نا آزموده کار مذکر و مونث در وی یکسان است غرة مونث اغرار جمع و نیز غرة نا آزموده کی کار و غفلت و بیخبری یقال کان ذلک فی غرتی غرارة بالفتح کذلک
غر بالضم بخر مرغ بچون خوردن دهد و شکاف نیز و چشمه بار یک و تنک و شکر جامه و نورد پوست و دم شمشیر و جوی آب بیابان ...
غرة بالضم سپیدی پیشانی اسب بزرگتر از درمی و نیز غرة برده و کنیزک و فی الحدیث قضی رسول الله صلی الله علیه وسلم فی الجنین بغرة عبدا و امة عن الجنین کله بالغرة و ملد و پیکر ماه و ماه نو و سپیدی سندا و اول و آن و بیکرانه هر چیزی شریف و مهتر قوم و شب اول ماه غرر کصرد جمع و غرر الشهر سه شب اول ماه و دیگر دو کلما بدا لک من ضوء او صبح فقد بدت غرته و نیز غرة قناة است در مدینه منوره عمر بن عوف او مکان مسجد قبا است و ذو الغرة براء بن عازب و یمیش ... صحابی

اند ونیز غره سرشت بالیدگی انگور
غرر محرکه هلاکت اسم است تغریر
را وخطر ونهی النبی صلی الله علیه
وسلم عن بیع الغرر وهو مثل
بیع السمک فی الماء والطیر فی
الهواء
غره کاهیر فریفته وبباطل
امیدوار نموده شده وتجدید
کننده وترساننده بچیزی ومنه
انا غریر لک منه یعنی میترسانم ترا
از وی وخبری نیکو یقال للرجل
اذا شاخ ادبر غریره واقبل هریره
ای ما خلقه وبدر فتاره یقال
انا غریر لک من فلان ای لن یاتیک
منه ما تکرهه [illegible]
فراغ خاطر غران بالضم جمع [illegible]
نا ازموده کار غریره مؤنث
[illegible] جمع
غرو کونبرا از اعلام است
غرار بالکسر دم تیر ونیزه وشمشیر
واندک از خواب وجوان وکالبد
که بران پیکان درو زند تا درست
کرده [illegible]
انهم علی غرار واحد ای علی طریق
واحد وشتاب یقال اتاه علی
غرار ای علی عجلة ومقدار یقال
فنا الیوم غرار شهر ای طول شهر
غرار بالتاء لا بالفتح جوال غرار
جمع کانه معرب
غرار کغراب کوهی است بتهامه
غرور کصبور دنیا وانچه بدان
فریفته شود از دیو وجز ان
ومو مثل العروق وسعوط وغیر ان
ومنه قوله تعالی ولا یغرنکم
بالله الغرور یا شیطان است
[illegible]
غمارت ناچیز وباطل عزه بالضم
جمع وغافل وجاه کن
غارة ماهی است دراز
اغر مرد نیکو ونمایان کرد [illegible]
وان که بر پیشانی وی اندک ازرو

گذشته باشد وشریف قوم غر
تر بد وغران بالضم جمع واسب
دارو سپید از هر چیزی وروز
سخت گرم [illegible]
[illegible]
نام یکی است [illegible]
زاونیز اغر نام دوکس از تابعی
نام جماعتی از محدثان ونیز اغر
نام [illegible]
بن ابی ربیعه وشداد بن [illegible]
عبسی ومعاویه بن ثور [illegible]
بن ناسی [illegible]
واشعر جعفی واغران دو کوه است
در راه مکه [illegible]
زاهان
غراء اسب غره دار وسخت کرم
یقال هاجرة غراء وظهیرة غراء
وودیعة غراء ونیز غراء مدینه
منوره وگیاهی است خوشبوی
[illegible]
بدیار بنی اسد ونام اسب [illegible]
بن عبد الملک [illegible]
[illegible]
است غرا بالضم جمع وذو الغرا
جایی است نزدیک عقیق [illegible]
غران [illegible] موضعی است
غران بالضم [illegible]
غرون بالفتح نام مردی
غری [illegible]
غریرا [illegible] جایی است [illegible]
غرغر [illegible] گیاهی است وماکیان
حبشی ماکیان دشتی [illegible]
غرغره [illegible]
[illegible]
غرغرات [illegible]
غرغری بالضم والتاء والقصر
کلمه است که بدان گوسپند را بر
دوشیدن خوانند
مغرور فریفته
ن غرة غرا وغرورا وغرة [illegible]
[illegible]

نمودی تو ما غرک ای کیف اجترأت
علیه وما غرک منه [illegible]
عشوة فیه [illegible]
وغر الماء فرو شد بزمین وغر
الرجل غر نمود وغر الطائر
فرخه غرا وغرارا بالکسر خورش
داد مرغ بچه را
س [illegible]
بالضم [illegible] بالفتح غره دار کرد
وسپید گشت وغر الشاب
غرارة نا ازموده کار کرد [illegible]
[illegible]
[illegible]
یقال کان ذلک فی غرارتی ای فی
حداثتی
غرغر بالتشدید [illegible]
در حلق [illegible] اواز بر اورد
[illegible] بریان کردن ونیز [illegible]
در کلو گردانیدن وشکستن
استخوان [illegible] سر شیشه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
چیزی دارد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کود [illegible]
ای [illegible]
مغار [illegible]
جمع [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ای نفرت [illegible]
المثل [illegible]

خورش دادن فرخ ماده خود
[illegible]
الصلوة [illegible]
[illegible] منه الحدیث لا
غرار فی الصلوة وغرار التسلیم
سلام علیکم گفتن یا علیک
جواب دادن وبس
اغترار فریفته گردیدن یقال
اغتر به وغافل بچیزی شد
بغفلت افتادن یقال اغتر
یا رجل [illegible]
یقال [illegible]
استغرار بغفلت افتادن
[illegible]
تغرغر [illegible]

غ ر ز

غرز بالفتح رکاب چرمین که بر
پالان نهند وشاخ که بر [illegible]
دیگر نشانند تا پیوند گیرد [illegible]
بالضم جمع ویقال الزم غرزه
ای امره [illegible]
[illegible]
[illegible]
غرزة بالتاء موضعی است [illegible]
مکه [illegible] بن ابی غرزة
[illegible]
غرز محرکه نوعی از گیاه [illegible]
[illegible]
[illegible]
غرزة [illegible]
غرز [illegible]
[illegible]
غراز [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] جاهل
ن غرزت الناقة غرزا وغرازا
بالکسر کشیر [illegible]
ض [illegible]

ان را بدوزن وغرز رجله فی الغرز
پا در رکاب کرد
س غرز [illegible] بود
بند نا فرمانبر
[illegible]
اغراز [illegible]
[illegible] زمین
جرادة مغرزة [illegible]
بر زمین [illegible]
نهادن
غرزت الناقة تغرز [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
میان دو نوبت [illegible]
[illegible]
[illegible]
از [illegible]
اغراز [illegible]
[illegible]

غ ز ح ل

غزحل [illegible] بالکسر وفتح الزاء المعجمه
چوب [illegible]

غ ر س

غرس بالفتح درخت نشانده
اغراس وغراس بالکسر جمع [illegible]
[illegible]
الحدیث غرس من عیون الجنة
وغسل صلی الله علیه وسلم
[illegible]
است نزدیک [illegible]
غرس بالکسر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
جمع [illegible]
غرس [illegible]
[illegible]
[illegible]
غریسة [illegible]

[illegible] نشانده تا کجای کرد و
غرسیه معرفه علم است [illegible]
را
غراس کسحاب [illegible]
براید
غراس [illegible]
[illegible]
مغروسه [illegible]
مغروسه [illegible]
ض غرس الشجر درخت نشانید
[illegible]
ازان
اغراس درخت نشانیدن

غ ر ش

غرش بالفتح [illegible]

غ ر ش م

[illegible]
[illegible]

غ ر ض

غرض بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
بالضم والکسر جمع [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
غرضة بالضم [illegible]
[illegible] بالضم جمع
غرض محرکه نشانه تیر اغراض جمع
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
یقال غرضت الیه ای اشتقت
الیه والفعل من سمع [illegible]
[illegible]

غریض [illegible]
[illegible]
باران وسپید [illegible]
وشکوفه [illegible]
غارض [illegible]
[illegible]
ای باکرا
اغریض بالکسر [illegible] وسپید از
هر چیزی وشکوفه [illegible]
مغرض [illegible]
[illegible]
جمع
مغروض [illegible] باران
ن غرض [illegible] بالفتح
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ض غرض [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ک غرض [illegible]
کردید
اغرض [illegible]
[illegible]
[illegible]
را
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مغارضة [illegible]
[illegible]
تغرض [illegible]
[illegible]

غ ر ض ف

غرضوف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
غضروف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

غ ر ط م

[illegible]
[illegible]

غ ر ف

غرف [illegible]
پوست [illegible]
غرفة بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
غرفة بالکسر [illegible]
[illegible]
غرفة بالضم [illegible]
بالضم [illegible]
وهو اسم المفعول [illegible]
[illegible]
غرفات [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
غرف [illegible]
هر درخت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
غرفة [illegible]
است

غریف نوعی گیاه دوخ و غیف و آب زمین نست نیستان و ده نیز درخت انبوه و درهم از هر جنسی که باشد یا درختان انبوه از بردی و حلفاء و گاهی درختستان ضال و سلم درهم پیچیده را غرف خوانند و نیز غریف شمشیر زید بن حارثه رضی الله عنه و نام عابد یمانی غیر منسوب است عریف بن عیاش دیلمی تابعی و غرب غریف دلو بزرگ نیز یا اکبر
غریفه بالتاء درختان نیز یا درهم پیچیده از هر جنسی و نعل یا نعل کهنه و دوال پاره کرده از پشت شمشیر او بران باشد نعلک جه مزیب بزد و کوهر
غریفه بجهینه موضعی است
غراف بالکسر پیمانه است بزرگ
غرفت کعنبور چاه که دست یابش رسد غرب غروف دلو بسیار بزرگ یا دلو بسیار آب بردار ناشغار نیست ماده نیز غرف
جمع و نهی النبی صلی الله علیه و سلم عن الغارفه و هی اما فاعلة بمعنی مفعولة و هی التی تقطعها المراة و تتوبها مطرزة علی وسط جبینها و اما مصدر بمعنی الغرف کاللاغیه
غراف کشداد جوی است میان واسط و بصره و بران شهرستانی است بزرگ و نهر بسیار آب و اسب فراخ گام کشاده رو دوتا است از ابن قیس
غریف کحذیم درختی است نرم و سست یا ان بردی است و کوه است مرینی نمیر را
غریفه بالتاء و البیست نر غریف و عود غریفه درختی است مرغنی بن اعصر را
غارش نغرف کمنبر هوار مثال

رو
مغرفه کمکنسه کفلیز
خیل مغارف اسبان نیز رو و کاشه نغرف الجری
ن غرف غرفا برید درخت غرف را یا عام است و غرف ناصیته فرو بکرد موی پیشانی را
ض ن غرف الماء غرفا به مشت برگرفت آب و نیز غرف پوست تغرف پیراهن
س غرفت الابل غرفا مرکه دنجود کرد به بیشتر از غرف خوردن
اغتراف آب به مشت برگرفتن
تغرف همه را فرا گرفتن یقال تغرفه ای اخذ کل شیء معه
انغراف برید شدن یقال غرفه فانغرف

غ ر ق

غرق بالفتح دهی است به مرو و آن تصحیف غرق بزای معجمه محرکه نیست از آن ده است جرموز بن عبد الله محدث
غرقة بالضم یک شربت از شیر و مانند آن غرق کصرد جمع
غرق ککتف غرقه شده و یقال انه لغرق الصوت یعنی او بسته و بریده آواز و بیم آن است
غرقة کفرحة زمین سیاه بی آب
غرق کزفر شهریست یمن مرهمدان را
غریق کامیر غرقه شده غرقی بالفتح مقصورا جمع
غرنیق کزبیر رود باری است مر بنی سلیم را
غارق در آب غرقه شونده و غرقه شده
غرناق کجرنال مرغی است
غاروق مسجد کوفه لان الغرق کان منه و فی داویته فار التنور
غاریقون بیخ گیاهی است یا چیزی است که بدرخت صنوبر ده پیدا

کرد دیا انا غاریقون است نرباب است فر دنهر را منفعت ده سهل خلط کند و غرق بخش نیکو کن غرق التنا و در بنفاصل هر که با خود دارد کرم دم نکزدان را
س غرقت من اللبن غرقا محرکه با اندازه یک بوشیدنی کرفتم از شیر و غرق فی الماء غرقه شد و آب از سر او گذشت و غرق فلان نقد سیراب خوند و غرق زید بی نیاز کردید و نیز غرق بمعنی اغراق مستعمل کردد منه قوله تعالی والنازعات غرقا
لجام مغرق بالفتح ککرم بمعنی لجام مغرق است
اغراق غرقه کردن یقال اغرقه فی الماء تغرق و بر کرد نیدن کار را و سخت کشیدن کمان را یقال اغرق النازع فی القوس و مبالغه کردن در مدح و ذم و جز آن
مغرق کمعظم غرق کرده و لجام مغرق بالفتح لگام بسیم آراسته
تغریق غرقه کردن و سخت کشیدن کمان را و کشتن اصله ان القابلة کانت تغرق المولود فی ماء السلی عام القحط لیموت ثم جعل کل قتل تغریقا
اغرورق البعیر التصبیر اغرورقا سطبر شکم فراگرفت پیش بند را چندان که تنگ کردید نیز
اغتراق در آمیختن اسپان دیگر سپس آن در کشتن و یکی از انها و سخت فرو بردن دم در زفیر و مشغول داشتن خوبی زن نظر را یقال فلانة تغترق نظرهم ای تشغلهم بالنظر الیها عن النظر الی غیرها لحسنها
استغراق همه را فرا گرفتن و بلند خندیدن یقال استغرق فی الضحک و فرا گرفتن سطبری شکم شتر پیش بند را چندان که تنگ کردد

اغرورق چشم پر آب شدن گوئی در آب غرقه شده

غ ر ق ء

غرقیء کزبرج پوست تنک چسبیده به بیضه خایه مرغ یا سپیدی آن که بخورند از را
غرقاة بی پوست تنک بر آمدن خایه و بی پوست تنک نهادن ماکیان خایه را یقال اغرقأت الدجاجة بیضها ای باضتها و لیس فیها قشر یابس و الهمزة زائدة لانه من الغرق

غ ر ق د

غرقد کجعفر نوعی از درخت بزرگ یا آن عوسج است چون بزرگ کردد غرقدة یکی و سپیدی بیضه که برونده باشد و بقیع الغرقد گورستانی است در مدینه بدان جهت که درخت غرقد روئیدی و حالا درخت رفت و نام باقی است و نیز عرقدة از اعلام است

غ ر ق ل

غرقلة بیکبار آب بر سر ریختن و پلغده کردیدن تخم مرغ و خربزه

غ ر ق م

غرقم کجعفر مهره مزه نا خشنه خای

غ ر ل

غرلة بالضم غلاف سر نره غلا
غرل ککتف نیزه دراز و مرد و زن هشته و نرم اندام
اغرل ختنه نا کرده و سال ارزان و روز کار بی فراخ
غرنیل کحذیم کرد و کل و لای تنک و کف و لای سیل او در که بر روی زمین و معنا کمانا مانند خشک باشد یا ترو آب یعنی هر چه آزیا سم دارو یا رکین که دران کفچلیز باشد و ابش خوردن نتوانند و درد تنک شیشه و آب که درتنک

خور و خوردن مانده باشد

غ ر م

غرم بالضم هر چه ادایش لازم باشد و وام و تاوان
غریم کامیر وام دار و وام خواهنده و فی المثل خذ من غریم السوء ما سنح
غرام کسحاب شیفتگی وار منده و بلا پیوسته و هلاک و عذاب منه قوله تعالی ان عذابها کان غراما ای هلاکا و لزاما لهم
غرامة بالتاء وام و تاوان و انچه ادایش لازم باشد
غرمی کسکری بن کران جمع غرما معروف بمعنی اماکه است حجة موکند یعنی غرمی و جدک کانها اما و جدک و موضعی است
س غرم الدیة لازم شد بروی تاوان
مغرم کمکرم شیفته و شوق کرفتار دین و تاوان دارنده و چیزی و انچه ادای آن لازم باشد و تاوان
اغرام تاوان زده و وام دار کردن و شیفته کردن یقال اغرم بالشیء مجهولا ای اولع
تغریم وام دار و تاوان زده کردانیدن

غ ر م ل

غرمل کقنفذ نام دار الدعفوق محدث
غرمول کعصفور نره یا نره سطبر نرم و فرو هشته خشنه نا کرده
غرامیل بالفتح چند پشته است سرخ رنگ

غ ر ن

غرن محرکة مرغی است یا عقاب یا مرغی است شبیه عقاب اغران جمع و خرچنگ
غرن ککتف سست
غران کغراب جائی است و ادیی نزدیک مدینه
س غرن الجفن علی العین غرنا کرد بغیر پوستین
غرین کزبرج نم لای سیل او در زیا شد یا خشک لغة فی الغرل و نیز غرین کولی غرین کامیر مثله فی الکل

غ ر ن ط

غرناطة بالفتح شهریست باندلس او هی لحن و الصواب اغرناطة و معناها الرمانة بالاندلسیة

غ ر ن ف

غرنیف کزبرج یا سمین و لیس بتصحیف غرنیق کحذیم و هو البردی و بالزاء دکیب خاتم

غ ر ن ق

غرنفة کبرجنزه شنها مانندی است در چشم
غرنوق کمنبر دو بار است مر بنی سلیم را
غرنوق کعصفور مرغیست آبی پسیا کردن و گویند سپید
غرنوق کفردوس و غرنیق بالضم بفتح النون مثله یا کلنک یا مرغی است شبیه بکلنک غرنیق بالضم مثله و جوان سپید خوب صورت غرنیق بالضم و فتح النون و کقندیل و غرنوق کسموءل و فردوس و غرناق کقرطاس و غرانق کعلابط مثله غرانیق و غرانقة و غرانق جمع و نوک موی نامنه و درختی است غرانق جمع یا کیا نرم کند نیخ عوسج روید غرانق مثله یا هر گیاه نازک پنهان و نیز شاب غرانق کعلابط جوان تمام خلقت نازک اندام و امراة غرانقة و غرانقة ایضا زن جوان پر گوشت
لمة غرانقة بالفتح موی بچه که باد بجنباند مثله غرانیق مثله

غ ر و

غرو بالفتح شکفت غروی کسکری مثله یقال لا غرو و لا غروی ای لا عجب
غرا بالفتح سریشم یا هر چه بدان بیالایند چیزی را یا سریشم ماهی غراء کسماء مثله اذا فتحت الغین قصرت و اذا کسرت مددت و کاو ماده و هر و فرزاده و لا غراة بالتاء مثله غراو جمع و خوبی نخل غری ککتف مرد نیکو منظر
غریة کعنبه موضعی است
غری کغنی نیکو و خوب صورت از مردم و جز آن و بنای نیکو از است غریان دو بنا در کوفه یا دو صخره بیاد دو خویشته و هما قبر مالک و عقیل ندیمی جذیمة الابرش و سمیا غریین لان النعمان بن المنذر کان یغریهما بدم من یقتله اذا خرج فی یوم بؤسه
غراء بالفتح و المد مندی رجال غراء کعنبا مرد پر نور
غروی بالفتح مقصورا بر انگیختگی و مجرمهن بمعنی اسم است اغراء اغراه مثله
غرای کغاسی سنگ بزرگ یا سر شیر غراوی بالفتح جمع
غری کحبی بی است نزدیک اجا
غرته ابی است مر غنی را
مغری کمعطی غو تیر بانیزه و منه المثل ادرکنی باحد المغروین ای باحد السهمین او بسهم او برمح
قوس مغروة کمان بسریشم چسبانیده قوس مغرو مثله
ن غرا السمر غلبه بر جفسید پیه فربهی دل وی او بوشید و غرا الجلد بسریشم چسبانید و غرا فلان ای تمادی فی غضبه و نیز غرو شکفت داشتن
س غری به غری و غراء بالکسر ازمند کردید و غری العین شدا به چشم

اغراء از مند کردانیدن یقال اغری به مجهولا یعنی ازمند کردانیده و اغراء به ازمند ان کردانید و بر انگیختن سک را بر شکار و بر اغلا انیدن و دشمنی افکندن میان دو کس
تغری ازمند بودن یقال اغری به مجهولا و ولا کردن
مغاراة پیاپی کردن یقال غادی بینهما غراء ای والی و سوبحد بینهما تا یکسی در پیکار

غ ر ی ن

غرین کحذیم و صرم کف کل سیل او رد و مذکور است در غ ر ن

باب الغين فصل الزاء

غ ز د

غزید کحذیم سخت او از پان تصحیف غزید کسکیت است و گیاه نرم و نازک او هو بالراء المهملة

غ ز ر

غزر بالفتح اوندیست که از کیام دوخ و برای خراسان دو بیا غزر بالضم جمع
غزیر کامیر بسیار از هر چیزی غزیرة کسفینة بسیار شیر از ناقه و جز آن غزار بالکسر جمع و بسیار آب از چاه و چشمه و چشم بسیار اشک
غزران بالضم موضعی است
ارض مغزورة زمین بسیار آب باران رسیده
ک غزرت الناقة غزارة و غزرا بفتحهما و غزرا بالضم بسیار شیر گردید و غزرت العین بسیار اشک شد و غزر الشیء افزون گشت و نیز غزارة بسیار از هر چیزی
مغزرة کمحسنة بچه شیر افزاید و گیاهی است بر کش پرک سبیدا

ماننده شیر اغزار خوش اینکه کاوشت
قوم مغزر کمکر مصلحت شیران
نبیان شیر و بنیان شیران
اغزار افزودن دو شیر کی و لبشان
و بُدان شتر از بسیار شیر شدن
تغزیر بزید و نوبت یکبار دوشیدن
شیر را افتکام کثیری نافه
مُغازر الفاعل انکه بمهد بیمی
ذاتا افزودن بران و ایس کرد
مُستغزر بمعنی مُغاز راست

غ ز ن

غزنة بالفتح شهریست بغانستین
ودران متولد شد امام شافعی
رحمة الله علیه و فوت کرد هاشم
بن عبد مناف جد نبی صلی الله
علیه وسلم و ان را مطرود بن کعب
جمع اورده و گفت وهاشم
فی ضریح عند بلقعة تسفی الریاح
علیه وسط غزات وبیک نود
است ببلاد بنی سعد و شهری
بافریقیه و منزلی است مر بنی
حطامه را
غزنا بالضم کنج دهن از طرف درون
و کرد هی از زکان
غزین کزبیر ابی است مر بنی نمیر را
کبیل بن اغزنو بوری است
غزار کرمان احسان و نیکی کنندگان
باخویش و فرزند و همسایه
غزغز کقنفذ کنج دهان از جانب
باطن
ن غزنا فلان بفلان غزنا ای حرکه
کرید ان را از دیگران و خاص کرد
و غزنا الابل او یحبت بران پشم زکنز
جهد دمع چشم زخم غزنا العینه کذلک
مُغزن کمقعد کاو ماده که بار بر وی
دشوار باشد
اغزنت الشجرة بسیار درشت
کردید خار او و اغزنت البقرة
دشوار شد باران
مُنازة شتابی کردن یقال
غازن تراء ای بادرنه

اغازرز ناه خصومت و پیکار
نمودیم باوی
لمغزاز خاص کردن یقال غزناه
اخص من بین اصحابه

غ ز ق

غزق محرکه نهی است بهو لیر
بتصحیف غرق بالفتح

غ ز ل

غزل بالفتح رشتن
غزل بالتحریک سخن گویی با زنان
و عشقبازی
غزل ککتف انکه با زنان سخن
گوید و عشقبازی نماید و شست
و نرم از هر چیزی
غزال کسحاب اهو بره که در حرکت
و رفتار امده باشد یا اهو بره
نوزاده تا کیل و نده کرده
غزلة و غزلان بکسرها جمع و نیز غزال
پشته است تواد کذا رود ادی
است از ان خواهد و از اعلام است
و غزال الشعبان جانوریست
و دم الغزال کیاهی است مانند
ترخون شد زبان کرکه دختران
بدان سخنرا سرخ نکارین کنند
غزالة التاء افتاب بدان جهت
که چون شعاع نوددر از کشد
کوئی میر بیند و منه قول یصف
البرد ام الغزالة من طول المدی
خرفت فما تفرق بین الجدی والحمل
یا افتاب وقتی که طلوع شود یا بلند
کردد یا چشمه افتاب و اهو بره ماده
و نام زنی معروف و کیاهی است
شیرین که میجوبند واسع بحکم ابن
ارقم و غزالة الضحی اول ان یا
بعد منبسط و روشن شدن
افتاب یا از اول چاشت تا اخر
روز و از اعلام است
غازل الذرن دیسند مغزل کرکه
و غوازل جمع
اغزل شب بنوبت معین اید
و مرد غزلخوان تو سنة المثل

اغزل من امری القیس
غزیل کزبیح جد عمیر بن عبد
یغوث و ذات غزیل شرابی است
مر بلحارث بن کعب را
مغزل کمقعد با زنان سخن گوی
مغزل مثلثة المیم دوک و فی
المثل هو اغزل من المغزل
الفراء و اصله الضم و انما هو من
اغزل ای ادیر و فتل
مغازل بالفتح کندها ی خرمن
کوبی
ض غزلت المرأة القطن غزلا
عر که در رشت مغزول نعت است
ازان
س غزل غزلا عرکه سخن گفت
با زنان و عشقبازی نمود و غزل
الکلب سپی او دسک و ایجنان
باشد که چون بکرمن نزدیک
کرد اهو از ترس ابک کند
پس سک باز کردد
ظبیة مغزل کمحسن اهو ماده
با غزال
اغزل کرد ایندت دوک داد او با
غزال شد ان اهو ماده
مغازلة سخن گفتن با زنان و
عشقبازی کردن و بجهل زریک
کرید یقال المغازل الاربعین
تغزل بتکلف مغازلت نمودن
و عشق کردن
تغازل با هم بغزل سخن گفتن و عشق
ورزیدن
مغزل اسمی است بایک
اغزل الوشتن

غ ز م

غوزم بالضم دهیست بهرات

غ ز ن

غزنة بالفتح جای کشاده نرمی
و پاکیزه زمین از بلادها
غزنیان بالفتح دهیست نزدیک
و ولد التهر

غ ز و

غزو بالفتح اهنک کردن یقال
غزی کذا ای قصدی و اغزوی
محدث
غزاة بالفتح کشش و جنک بادشمن
دین اسلام است
غزوی بالفتح منسوب بدوی
غزو
غزینة کفینة از اعلام است غزی
و غزینة کنی و سمیة مشتر و قبیله
است
غازی مرد پیکار و بادشمن دین
کار زار کننده غزی کرکع و غزی
کدلی و غزاء بالضم و غزا بالضم
والمد و التشدید جمع غزی کغنی
اسم جمع و منه قوله تعالی او کانوا
غزی لو کانوا عندنا و نیز نسبت
بن الغازی تابعی است
غازیه از اعلام است
غزوان بالفتح محله است بهراة
و کوهی بطائف و مردی است
مغزی الکلام کمقعد مراد
سخن یقال عرفت مغزاه ای مرامه
و مقصده
مغازی مناقب و بیان اوصاف
غازیان
ن غزا مغزوا بالفتح خواست
ان را و جست و اهنک وی کرد
و غزا العدو غزوا و غزوانا
و غزاوة جنک کرد با دشمن
در بیجنک و غارت نهبا
کردید
امرأة مغزیة کمحسنة زن که
شوی او با دشمن جنک کرده
باشد و ناقة مغزیة شتر ماده
که مدة حمل او که یکسال است
در کذشته باشد و ان ان
مغزیات ای متاخرة النتاج
اغزت المرأة الغزاة کارزار کرد
شوی او و نیز اغزی ابر انکیختن
بر غزات و اماده کردن سامان
جنک کسی او بجنک فرستادن

یقال اغزیت فلانا اذا جهزته للغزو
و مهلت دادن بر وام و دیر کردن
و در دیکی یافتن دین خود را
و دشوار شدن ابستن بر ناقه
تغزیة بر انکیختن بر کار زار شیر
اغتزا خواهش چیزی کردن و برتر
و اهنک ان نمودن و کزیده و مخصوص
کردیدن از میان یاران
تغازی با هم دیکر جنک کردند

باب الغین فصل السین

غ س د

غسد محرکة ایجر باد دربار کین
انداز
غسر ککتف کار درهم امیخته و
مشتبه
ن غسر الفحل الناقة غسرا
بالفتح بر جست کش بی خواهش
ناقه و نیز غسر سخت کردن بر غرم
تغسر مشتبه و امیخته کردیدن
کار و پیچیده و درهم کردیدن
رشته و چوب در باد کین افتادن
یقال تغسر الغدیر اذا وقع فیه
العیدان

غ س س

غس بالضم مرد سست ناکس و ا
و جمع در وی یکسان است
غسیس کامیر خرمای ترشیاه
شده
غساس کعزاب بهاریست مر
شتران را
غسوس کصبور خوردنی مرچه
باشد یقال هذا الطعام غسوس
صدق ای طعام صدق
غسان ککتان پدر قبیله انست
بیمن از ان قبیله است ملوک
غسان و ابی است میان مع و
زبید من نزل من الازد فشرب
منه سمی غسان و من لم یشرب
فلا و لا یدری اصلا ان نام نعال
سبئ ام نوتی و ابو غسان محمد
بن مطرف است

مغسوس خرمای ترشیاه شده
و بعیر مغسوس شتر عسانی زده
مغسوسة خرما بر که خرما بش
رطب کردد و شیرین نشود و
کرم
ن غس فی البلاد غساد ایله
درامد در زمین و غس الخطبة عیب
کرد و غس فلانا فی الماء غوطه داد
او را در ان و نیز غس زجر کردن
کرد را بکلمه غس و انا الغس و الغی
مجهول لا یعیب طعام و شراب بجوردنش
شدم
غنغتة مبالغه نمودن در
زاند ان کره و غس غس کفتن
ان را
مغتس کمحدث خرمای ترشیاه
شده
انغساس غوطه خوردن

غ س ف

غسف محرکه تاریکی
اغساف تاریکی درامدن
یقال اغسف القوم ای اظلموا

غ س ق

غسق محرکه تاریکی اول شب
نوعی از کندم مانند دوان و
نخوان
غساق کسحاب سرد و کنده بهر
باشد غساق کشداد مثله
و منه قوله تعالی الا حمیما و غساقا
فرقی بقرائتین جمیعا
غاسق ماه یا وقت غروب شفق
یا تاریکی بعد از غروب شفق
و منه قوله تعالی و من شر غاسق
اذا وقب یعنی انبری شب که
درایند یا تاریک کردد یا از
بدی ثریا چون فرود افتد بدان
جهت که وقت سقوط ان طاعون
و امراض زیاده شود ابن عباس
و جماعة من شر الذکر اذا قام
ض غسقت العینه غسقا
بالفتح و غسقانا باران نرم بارید

و غسق اللبن ریزان کردید از
پستان و غسق اللیل غسقا
و یحرک و غسقانا تاریک تاریک
شد شب و نیز غسقان برید
اب و مانند ان

ض س

غسیت عینه
غسوقا و غسقانا بحرکه خیره کردید
چشم تار یک شد یا اشک انی
و غسق الجرح غسقانا و ازکردید
زرد اب جراحت
اغساق تاریک شدن شب
در تاریکی در امدن و بعد نیکو
بانک نماز کفتن وقت مغرب
یقال اغسق المؤذن اذا اخر الی
غسق اللیل و فی الحدیث کان
الربیع بن خثیم یقول للمؤذن یوم
الغیم اغسق اغسق

غ س ك

غسك محرکه تاریکی اول شب

غ س ل

غسل بالکسر اب غسل شستنی
چون خطمی و کل و جز ان وکش که
کشنی بیا کند و بار دار نشان
غسل کصرد مثله فیهما و مرد
جنبی و موضعی است بدیار
بنی اسد و ذات الغسل موضعی
دیکر
غسلة اب غسل و خوشبوی
و ایجه زنان در سر اندازند وقت
شانه کردن از برای درخت مورد
و جز ان و ابو غسیلة کرک و سر
شستنی چون خطمی و کل و مانند
ان
غسل بالضم اب غسل و خطمی و
شستنی غسل بضمتین مثله
و فی حدیث علی کرم الله وجهه
غسل الجنابة واجب و من غسل
المیت سنة و موضعی است بحجاز
و راست میراه
غسلة بالضم ابی است در موضع
غسل

غسل محرکة کوهی است میان اینها
و هر دو کوه طی
غسلة کهمزة کشن و مرد که
بسیار کشتی کند و بار دار
نسازد
غسال کشداد جامه شوی
غسیل کامیر شسته مذکر و
مونث در وی یکسان است
غسیلة مونث غسیل کرو
و غسلاء و غسالی جمع یقال
هم غسلی و غسلاء و هن غسالی
و کش که کشتی نیاکند و بار
دار نسازد و کذا الرجل غسیل
کسکیت مثله فیهما و غسیل
الملائکة لقب حنظلة بن ابی عامر
بدانجهة که در روز جنک احد
شهید کردید و فرشتکان
غسل داده بودند او را
غسول کصبور اب غسل و خطمی
و هر چه بدان دست و جز آن
شویند
غسول کتنور مثله فیهما
غسالة بالضم اب شسته و ریزه
شسته یا عام است چکیده
و مستعمل بشستن چیزی و ایچه
شسته شود از جامه و مانند
ان و ایچه از شستن چیزی بر
اید
غسلین بالکسر ایچه شسته
شود از جامه و مانند ان و
ایجه از پوست و گوشت و زیما
روان کردد و نیک کرم و
درختی است در دوزخ
غسولة بالکسر و تشدید اللام
دهی است نزدیک حمص
غسویل بالفتح کیاهی است در
سباخ
مغتسل کمقعد و مجلس جای
مرده شستن مغاسل جمع و
نیز مغاسل چند وادی کنز
یمامه

مغسل کسی که مرده بدان جهت شویند و کشتی گاه جهنده که بکشتی او با در نکردد نام و کذا الرجل
مغسلة کسی که از نشستن پستی است بمیت که در آنجا مرده شویند
مغسول شسته
ض غسله غسلا بالفتح و بضم شستن بفتح مصدر است و بضم اسم و غسل الفرس معهولا خوی آورد و نیز غسل دادن پیر دردی نا کرد ایندن و بمعنا کاییدن و بمعنا بر جستن کشتی بر ناقه
غسول الماء غسولة بر انگیخت آن را
اغسال الدیباکشتی نمودن تغسیل بسیار کاییدن و مبالغه نمودن در شستن اندام
مغتسل شستنگاه مرده و از غسل و جای غسل منه قوله تعالی مغتسل بارد و شراب
اغتسل بالماء غسل آوردن اغتسل بالطیب خوشبوی آلود و نیز اغتسال خوی کردن اسب
تغسل غسل آوردن
انغسال روان کردیدن

غ س ل ب

غسلبة چیزی بستم و غصب کرفتن از کسی

غ س م

غسم بالتحریک سیاهی و آمیزش تاریکی و کرد و تیرگی و تاریکی شب تاریک کردیدن آن و الفعل من سمع
غسم کصرد ابر پاره اغسام مثله یقال فی السماء غسم من سحاب ای قطع من السحاب
اغساتاریک شدن شب

غ س ن

غسن بالفتح خاییدن الفعل من نصر
غسن بالضم سست و نرم و فرو هشته
غسنة بالتاء دسته موی و نوک موی پیشانی و دم اسب و کیسوو مانند آن غسنات مثله فی الکل غسن کصرد جمع قال عدی بن زید و احور العین مربوب له غسن مقلد من خیار الذهب قفقاغا
غسان الکتاب پوشیدن که کودکان پوشند و کمراه فصحی القلب
اغسان الغلام مردم و جامه ها کهنه
غسان اکشنه ادنیز بجوانی و یوما انت من غسانه ای من ابجا و ابی است نزل علیه قوم من الازد فنسبوا الیه منهم بنو جفنة رهط الملوک یا غسان نام قبیله است و مذکور است درغ س س
غسانی منسوب بدین و نیکو روی و خوبصورت
غسیان اکلیمان نیز بجوانی وقت ما انت من غیسانه یعنی از مردان نیستی
غیسان بالتاء دن نوم و ناز خوش عیش

غ س ن ب

غسنب الماء غسنبة بر انگیخت آن را

غ س و

غسوة بالفتح کنار شیخ غاس پیر فانی
غسا محرکة غوره خرمای نارسیده و برغسی و غسیات جمع
ن غسا اللیل غسوا بضمتین وشد الواو تاریک کردید و غسا الشیخ نیک پیر شد
اغسا تاریک شدن شب

غ س ی

س غسی اللیل تاریک شد
اغسا اللیل پوشانید او را شب تاریکی نمود

باب الغین فصل الشین

غ ش ب

غشب بالفتح ستم لغتی است در غشم و موضعی است
غشبی منسوب از اعلام است کانه منسوب الی غشب الموضع

غ ش ر ب

غشرب کسلسل شیر بیشه
غشاربی کعلابط مرد دلاور دلاور دلاوری دراز

غ ش ش

رجل غش بالفتح مرد بد نهاد
غش بالکسر بغض و کینه و اظهار خلاف نهان اسم است تغشیش را
غش بالضم سست نا کس فریبنده و خائن غشون بالضم جمع و خلخ است
غشش محرکة تیره آمیخته
غاش خائن و کینه ور و خادع
غشاش بالکسر اول تاریکی پیش آن و شرب غشاش خوردن بی اندک یا شتاب یا شرب نا کوار و لقیته غشاشا بالکسر والفتح بر شتاب ملاقات نمودم او را یا نزد غروب آفتاب یا وقت شب
مغشوش ناسره غیر خالص
ن غشه غشا بالکسر ضد نصح نمود و پند خالص نداد یا ظاهر کرد خلاف آنچه در دل داشت و خیانت نمود
جاؤا مغاشین للصبح بالضم یعنی آمدند سبقت کنان
اغتشه عن حاجته شتابانید او را از حاجت وباز داشت
تغشیش اشکار کردن بر خلاف آنچه در دل است و پند خالص
نا دادن
اغتشاش خیانت پذیرفتن یا کمان غش و خیانت نمودن چیزی
استغشاش خائن شمردن کسی را و کمان غش کردن و خیانت خواستن و خیانت کردن

غ ش ف ل

غشفل کجعفر روباه

غ ش ق

غشق بالفتح زخم را کوفتن و الفعل من نصر

غ ش م

غشم بالفتح رو کردباری است
غشم محرکة فرو نکداشتن چیزی را از اطراف و تمام آن بر اندام صحیح و سقیم ریختن و الوادن والفعل من ضرب بی فکر و تامل در شب هیزم کش هر چه دست یاب کرد از تر و خشک
غشوم کصبور ستمکار منه المرء غشوم و فی الحدیث سلطان غشوم خیر من فتنة تدوم
غشیم کریم نام مردی
غشمشم مه دلیری و بی پرواز کار غشمشیة مثله یقال فلان ذو غشمشمة و غشمشیة ای ذو جرأة و مضاء
غشمشم کسفرجل مرد خود رای دلیر
مغشم کمنبر خود رای دلیر که هر چه خواهد کند
تغشم ستم کردن

غ ش م ر

غشمرة بالفتح ستم و او از غشا جمع
غشمیرة منسوب باشم
غشمیر کقندیل بمعنی یقال الغضب بالغشیمیر ای بالشدة
غشمر السیل غشمرة پیش آمد

توجیه غشمر اللیل کذلک غشمرة که جنبا استواری و کراه کار کردن و ستم نمودن و خود رای کردن در خود نا و بیباکانه در آمدن در کار متغشم خشم ناک یقال تغشمر لی ای غضبان
تغشمر بقهر کرفتن چیزی را و خشم کرفتن

غ ش ن

غشن بالفتح بچوب سنبی و شمشیر زدن والفعل من نصر
غشانة کثمامة شیخ درخت کرد آمده بعد بریدن
تغشن الماء بر سراب بکهر و نشاند ان امد بشکل

غ ش و

غشو بالفتح کنار
غشوة و غشاوة شلشین پرده و پوشش و منه علی بصره و قلبه غشوة و غشاوة ای غطاء
ن غشاه غشوا امد نزدیک وی

غ ش ی

غشیة بالفتح بیهوشی
غشیة بالضم پوشش و پرده غشاوة بالفتح والکسر مثله یقال علی بصره و قلبه غشیة و غشاوة ای غطاء
غواش بالفتح بیهوشی و من فوقهم غواش ای اغماء
غاشیة قیامت و منه قوله تعالی هل اتیک حدیث الغاشیة و آلتر پوشش و پوشش دل و پوشش زین و چرمی که بدان نیام شمشیر را از زیر قبضه تا بن شمشیر در گیرند یا پوشینه پاره که بدان قبضه شمشیر را پوشند و درد و بیماری شکم یقال رماه الله بالغاشیة و خواهندگان که نزد تو آیند و زیارت کنندگان و دوستان نوبت آینده کان و امر ناکوه
یا الان و قرین
غشاء بالکسر والمد پوشش دل و پوشش زین و شمشیر و جزآن
فرس اغشی اسب سپید سر و رو
غشواء بالفتح ممدود ماده اسب کسپید روی وی است پوشیده و اسپی اغشی و اسب ماده سپید سر مونث اغشی
غشی کمنی موضعی است
مغشی علیه کرمی بیهوش
س غشی علیه غشیا بالفتح و غشیانا بالتحریک مجهولا بی هوش کردید و غشیه الامر فرو کرفت او را کار و غشیه بالسوط نشانه یا نه زد او را و غشی فلانا امد نزد وی یا از وی امد او را و غشی فلانة غشیانا بالکسر کاین او را و فرو کرفت او را بجامعت
اغشاء فرو پوشانیدن منه قوله تعالی فاغشیناهم فهم لا یبصرون و کور ساختن و بر او فرو افکندن کار بر کسی غشی الله علی بصره تغشیة پرده انداز خدا بر چشم او و کور ساخت
و غشیته فرو کرفتن او را و پوشیده و غشی بالسوط فرو کرفت تازیانه
تغشی پوشیدن و فرو کرفتن کار کسی را
استغشاء بطوری پوشیدن جامه را که چیزی نشنوی و نبینی یقال استغشی ثوبه و تغطاه کیلا یری و لا یسمع

باب الغین فصل الصاد

غ ص ب

غصب بالفتح بستم ستاندن شود مغصوب مثله
ض غصبه غصبا بالفتح بستم کرفت او را اغتصبه منه و علیه کذلک مغصوب شد است از آن غصب فلانا علی الشیء چیزی کرد بر وی و غصبه
الجلد خراشید و بر کند موی وی را بی باغت
اغتصاب بستم کرفتن چیزی را

غ ص ص

غصة بالضم اندوه و کلو کیر غصص کصرد جمع و آنچه در پهنای کلو در ماند و ذو الغصة لقب حصین بن یزید بن مرثد صحابی است مدا بجهت که در کلوی وی کرفتکی بود و بجهت آن کلام را اشکال و درست کفتن نتوانستی و صد سال زندگانی کرد و ذو الغصة نیز لقب عامر بن اصلع فارس بدان جهت که در کلوی وی کرفتگی بود
غاص انکه بکلوش چیزی در ماند و منزل غاص بالقوم جای پر از قوم
غصان اکتکان انکه در کلوی وی چیزی در ماند
غصغص کجعفر کیاهی است
س ف غصصت غصصا محرکة در ماند در کلوی تو طعام و جز آن
اغصاص اندوه کین کردانیدن و تنک کردانیدن زمین بر کسی یقال اغص علینا الارض ای ضیقها و اغصصته بالطعام فغص به
اغتصاص اندوه کین شدن

غ ص ل ب

غصلب کقنفذ بلند بالا مضطرب خلقت

غ ص ل ج

غصلج کدرجه بمعنی مدبیک افزاینا اندا اختن در کوشت و خوب یا پختن آن را

غ ص ل ق

غصلقة بمعنی غصلجة است

غ ص ن

غصن بالضم شاخ درخت کبر شاخ دیگر بر آید یا عام است
غصنة بالتاء خرد از غصون بالضم و اغصان جمع غصنة کونبة کذلک نام مردی و ذو الغصن رود باری است که بنی سلیم و ابو الغصن دجین بن ثابت است یا کنیت او یا کنیت جحی
غصین کزبیر نام مردی
ثور اغصن کاو که دم زدن او سپیدی باشد
ن غصن فلانا عن حاجته غصنا بالفتح باز داشت او را و بند نمود از نیاز او و نیز غصن شاخ را بسوی خود کشیدن و بریدن ان را یا عام است و کرفتن چیز را و بسیار نشدن خوشه
اغصن العنقود بسیار دانه کردید خوشه

باب الغین فصل الضاد

غ ض ب

غضب بالفتح کاو نر وحشی سرخ و اخر غضبی
غلیظ و سنگلاخی است
غضبة بالتاء پوست بز کوهی کلان اسال بسیر مانندی سپر از پوست شتر و کوشت پاره که بر شود در چشم خانه یا پلک بالائین روید و پوست پاره ماهی و پوست پاره سپر و پوست پاره میان نهر دو شاخ کاو و سنگلاخ در زمین
غضب محرکة خشم کینی خلاف خوشنودی
غضب ککتف خشم ناک
غاضب خشمکین
غضب بالضم والکسر خانه چشم و بیماری است و چیره و بالکسر موضعی است بحجاز
غضابی کفرابی تیره و مکدر

درمعاشرت مخالفت
عضوب کصبور شیر بیشه و
خشمناک مذکر و مؤنث در
وی یکسانست و مار خبیث
و ترش روی از نام و زن و نم
نیز
اغضب با بن زه ناران
عضبان کسکران خشمناک
عضبی و غضبانه مؤنث و
الثانیة قلیلة و غضب بالکسر
و غضبی کسکری و غضاب
کسکاری بیقتم جمع و کوهی از
دیشام و نیز عضبی کلمه صد
شر و هی معرفة لا تدخلها ال
التنوین و هی غضبی بالمشتقه
التحتیة و نام اسپی بری بن
غضب بضمتین و تشدید الباء
سخت خشم و و دو خشم غضبة
بالتاء و غضبة بالتحریک و
بفتح الغین و ضم العین مشدد
البا مثله
س غضب علیه و له غضبا
و مغضبة کمقعدة خشم کرفت
واین و فی کویند که مغضوب
علیه بنده باشد و اکر مرده
باشد غضب به کویند غضب
غضابا بالکسر چیچک زده
کردید غضب مجهولا کذلک
اغضب بخشم اوردن
مغاضبة با هم خشم کرفتن مغا
نیست اتان منه قوله تعالی
وذا النون اذ ذهب مغاضبا
ای مراغما لقومه و هم دیکر را خشم
ناک کردن
اغضاب بخشم شدن یقال
اغضبت له اغضب
تغضب بخشم شدن

غ ض ب ر

غضبر کعلبط سخت درشت
غضابر کعلابط مثله

غ ض ر

غضرة بالفتح کیاهی است
عیش غضر مضر کتف زندکانی
خوش و خرم و رجل غضر الناصیة
مرد نیکبخت مبارک فال
ذات غضرة الناصیة بالتاء
ستور فرخنده فال
غضیر کامیر نرم و نازک و سبز
از هر چیزی
غضیرة کسفینة زمین پاکیزه
نیکو خاک
غضیر کزبیر از اعلام است
غضارا بالفتح کل پاکیزه خوشبوی
بر چفسان سبز و سفال پاره که
بجهت دفع چشم زخم با خود دارند
و سفال سبز
غضارة بالتاء کل خوشبوی
سبز بر چفسان نیکو و نعمت و فراخی
و ارزانی و خوشی زندکانی و
کشادکی و مرغ سنکخوار
غضار کغراب کوهی است
غاضر شتابنده در حاجت
خود و صلح کننده در ان و نیکو
نیکو پیراسته
غاضرة قبیلة است از بنی اسد
جنی است از صعصعة و بطنی
از بنی ثقیف و عبد الله بن
غاضر صحابی است
غضرا کصحرا خوش زیست
یقال ابادالله غضراءهم یعنی
اهلک الله طیب عیشهم و
زمین پاکیزه سبز رنک نزدیک
اب و زمینی که کل نیکو ازو در
کرنا نکند در دخت خرما نیکو نیاید
و کل سبز نیز یقال انبطنا الماء فی
ذی غضراء
غضران کسکران نام مردی
غضور کعملس شیر بیشه و جای
است
غضور کجهور کل بر چفسند
و درختی است فی مرطا
مغضور مرد مبارک یا فراخ
زندکانی خوش عیش یقال انه
فلان مغضور و ناهم فی خصب
و خیر
ن غضره الله غضرا بالفتح
توانکر و فراخ حال ساخت از لذت
سبز و تری و شتابی
ض غضر عنه غضرا بالفتح
برکشت از ان و غضر فلانا بالخیر
داشت او را و بند نمود و غضر
الشیء بریدان را و غضر علیه
میل کرد بوی و غضر له من
ماله جدا نمود جهت وی چیزی
از مال خود
س غضر بالمال فراخ حال کردید
سپری نکی
غضور غضورة خشم کرفت
مغضر کمحسن خوش عیش کشاده
روزی و مرد مبارک فال
اغضر اغضرا مجهولا جوان
سالم مرد
تغضر بازکردیدن از چیزی و تو
تغضر عنه اذا انصرف و عدل

غ ض ر ب

مکان غضرب کجعفر جای نبات
اب و کیاه مکان غضارب کعلابط
مثله

غ ض ر ف

غضروف کعصفور کرکرانک

غ ض ر م

غضرم کجعفر و زبرج جای دیبا
خاک نرم بر چفسان غلیظ سطبر
و پاره خشک کفته از کل سرخ
نیکو یا جای که سبک نرم و کچ
ماند

غ ض ر س

غضرس محرکة کیاهی است ان
کرویا است لغة یمنیة

غ ض ض

غض بالفتح تازه و شکوفه تاک
و کوسالة نوزاده غضاض کغناب
جمع و تازه روی و ختار از جوانی
غضة بالضم خواری و کمی
غضیض کامیر تازه و شکوفه
نرم و چشم سست نکاه و ناظر
و خوار اغضة جمع
غضیضة کسفینة خواری
و کمی
غضاض کسحاب بالضم بینی
و انچه بدان پیوسته باشد از
روی یا ما بین بینی و بن موی
پیشانی یا پیش سر و انچه بدان
ان است از روی یا کرانه سر
بینی یا ما بین اسفل و اعلای
سر بینی و نیز غضاض کسحاب
لب اشتر یکرون زاه از اجیاد
غضاضة بالتاء خواری و
کمی یقال لیس علیک فی هذا
الامر غضاضة ای ذلة و منقصة
غضا بالضم مقصور الداهیة
مزینعامر بیعذ اسوای اب
بنی البکاء
مغضة بالفتح کمی
ض غض طرفه غضاضا
بالکسر و غضا و غضاضا
و غضاضة بفتحهما فرو خوابانید
چشم را و برداشت کرد مکروه
را و غض منه کم کردید مرتبة
او و بر افتاد از پایه خود و
غض من الصوت فرو داشت
اواز را و منه قوله تعالی
اغضض من صوتک و غض
الغصن شکسته کردید شاخ
و حنظل انکشت و غضه کم کرد
ان را
فس غض فلان
غضاضة بالفتح و غضوضة
بالضم تازه روی کردید
تغضغض کم کردن چیزی را
و کم کردن اب او کم شدن ان
لازم متعد
تغضیض چیز تازه خوردن
و با ناز و نعمت کردیدن و

و خواری رسیدن کسی را
انغضاض فراز شدن چشم
تغضغض کم کردیدن

غ ض ف

غضف محرکة فروهشتکی کوش
و نوعی از درخت هند است
شبیه بخرمابن سبز بی شاخ
مکران که خستنش مقشر است
بی پوست
غضفة بالتاء پشه است و
مرغ سنکخوار غضف بالضم
جمع و نیز مرغی است
غضیف بن حارث بن غضیف
کزبیر تابعی یا سکونی صحابی
است و الصواب بالظاء
غاضف کوچان و ذیب نام
خوش و سک که کوش وی سوی
پیش فروهشته باشد
اغضف سک دراز و فروهشته
کوش غضف بالضم جمع و سک
که کوشش سوی پس خمیده باشد
و نیز درشت اکنده بی خلاف
اضمع و شب تاریک و ذیب
نام و خوش و شیر دونا کوش
یا فروهشته کوش یا شیر فرو
هشته پلک بالای بین از خشم
یا از کبر
غضنف کجعفر نام مردی
ض غضف العود غضفا
بالفتح شکست چوب او و تغضف
الکلاب فروهشته کوش را و
سست نداخت و غضفة
الاتان بر وفتا امد و نیز غضف
نیز دادر نماده خو
س غضف غضفا
فروهشته و سست کرد کوش
را مسست کوش کردید و
غضف اللیل تاریک کردید
مغضف کمحسن شب تاریک
و فروهشته از هر چیزی
نخلة مغضفة خرما بن انبار
کدستور نیصلاح تر سیده
اغضاف تاریک کردیدن شب
و سیاه شدن ان و افروختن
شاخ در درخت خرما و تباکردیدن
باران یا کران بار شدن وی
از بار قبل از اصلاح و اماده
بار دیدن نکردیدن اسمان و دیدار
ستور کردیدن اعان نزدیک
باب
تغضیف در بودن عشوجرد
را
تغضف علینا اللیل تیره شد
مرا شب و تغضفت علینا
الدنیا پدید امد و خیر شا فرون
کردید بر من و نیز تغضف
ازانک روی کردیدن و خمیدن
و دوتا و کر شدن و شکستن
و فرو دریدن چاه و حلقه شدن
مار
انغضفوا فی الغبار در امدند
در کرد و انغضفت البئر شکسته
شد و ویران کردید چاه

غ ض ف ر

غضفر کجعفر مرد درشت
اندام درشتخوی
غضفرة کران کردیدن
غضنفر بالتحریک و سکون
النون قبل الفاء المفتوحة
شیر بیشه و مرد درشت اندام
درشت خوی
غضافر کعلابط شیر بیشه

غ ض ل

اغضال الشجرة اغضیلالا
دبیتا شاخ و برک کردید درخت

غ ض ن

غضن بالفتح و بحرک هر نورد
جامه و ازان پوست شکن
زره و منه یق للجلود زاد البر
الحدید اصبح جلده غضنة
و لحدة غضون بالضم جمع و نیز
غضون الاذن شکوش یعنی
شکنهای وی و غضن العین
پوست بیرون چشم
غضنا کتاب بچه ناتمام افکنی
شتر ماده
اغضن انکه در پوست چشم
او شکن از سرشت باشد یا از
خشم و تهدید یا از بزرکی شی
و کبر
ض غضن غضنا بالفتح
باز داشت از او و نیز غضنک
عنا ای ما ثافان حسبا و غضنت
الناقة بولدها بچه ناتمام افکند
شتر ماده
اغضان پیوسته باریدن باران
تغضین بچه ناتمام افکندن شتر
ماده و ازانک روی کرداندن
مغاضنة چشم فرو خوابانیدن
و شکنهای چشم بزدن
تغضن از ان روی شدن و
زنجیده پوست کردیدن

غ ض ی

غضی محرکة مقصور ابیشه و
جنکلی و زمینی است مرهیه کاه
راو وادیی است بنجد و اهل
الغضا باشند کان بنجد و با
الغضا ابو کعب بن مالک بن
حنظلة
غضاة بالفتح درختی است
معروف بجان غضا یعذف
تاجم و منه ذئب غضا و بعیر
غضوی منسوبست بوی
بعیر عض کغنی شتر زد شکم
رسیده از خوردن غضا غنیة
مؤنث غضا یا جمع یقال ابل
غضیة و غضایا
شیء غاض چیز نیکو فراهم امده
و انبوه و رجل غاض مرد نیکو
حال و بسنده عیال خویش را
و بعیر غاض شتر غضا خوار غاضیة
مؤنث غواض جمع بعیر غاض
و ابل غاضیة و غواض و لیلة
غاضن شب تاریک شب و شر
از لغات اضداد است
لیلة غاضیة شب تاریک و
نار غاضیة آتش فروزان ضد
غضی کسکری کلمه صد شتر
یا تصحیف غضبی است بنو منده
غضیاء بالفتح والمد فراهم امدن
کاه درختان غضا و یقصر
وارض غضیاء زمین غضا
ناک
غضیان کسکران موضعی است
غضاینة کلاد نشتران برکزیده
ض غضی نیکو حال کردید
و بسنده شد عیال را
ن غضا غضوا تاریک
کردید شب یا پوشید همه را
و نیز خاموش کشت و درد دل
داشت
س غضی کرضی غضی محرکة
درد ناک شکم کردید از خوردن
غضا
لیل مغض شب تاریک لغة
قلیلة
اغضی علی الشیء اغضاء فراهم
شد و تاریک کرد و اغضی عینه
طرفه بسته باز کرد اینه از
و نیز اغضا چشم فرو خوابانید
و نزدیک کردن پلکها را و
تاریک کردیدن شب یا پوشانیدن
شب همه را
تغاضی عنه بچیزی نمود ان را
و تغافل کرد

باب الغين فصل الطاء

غ ط ر

غطر بالفتح خرامید و نیز غطر
دست جنبانیدن در رفتار
یقال مرّ یغطر بیدیه ای یخطر و
الفعل من ضرب
غطیر کاردیب و یضم کونه یا
درشت اندام یا نمایان و بر کنه
نیاقه

غطرب

غطرب کجعفر بهم ما دعن کراع وعند غیره تصحیف انما هو بالعین المهملة والظاء المعجمة

غطرس

وقد مر غطرس کزبرج ستمکار متکبر غطریس کقندیل مثله غطارس وغطاریس بفتحهما جمع غطرسة ضیلت نهادن بر خود ودستی درازی نمودن بر اقران وبزرگ منشی کردن وخشمناک ساختن کسی را تغطرس در مشیته خرامید در راه رفت ونیز تغطرس خشمناک شدن وستم نمودن ورد نعمت کردن وبزرگ منشی کردن

غطرش

غطرش اللیل بصره تاریک ساخت شب چشم وی را وغطرش بصره تاریک شد چشم او لازم ونیز غطرشة بزرگ منشی نمودن تغطرش کور نمودن از چیزی

غطرف

غطرفة بزرگ منشی وبازی نمودن غطریف کقندیل مهتر بزرگ وجوانمرد وسخی جوان غطراف کقرطاس مثله غطارفة جمع ومکر وبچهٔ باز وبیکوصوت غطروف کعصفور وفرهود جوان ذیرک نود انا تغطرف بزرگ منشی نمودن ونزامیدن وبیا رفتن

غطس

غطوس کسبوس بیشرو واقدام کننده در جنگها مغنطیس بالفتح وفتح النون سنگ اهن ربای مغنطیس ومغناطیس مثله معرب است

ض غطس فی الماء فرو برد در اب فرو رفت لازم متعد وغطس بالکسر برد او را مرك و غطس فی الاناء به بدهان خورد از اب

تغاطس غفلت ورزیدن وهمدیگر را در اب فرو بردن

غطش

غطش محرکة سستی بینائی مع سیلان اشك اکثر او فانا یا هو او ره والفعل من سمع اغطش نعت مذکر است وبان دغطشا نعت مونث فلاة غطشا دشتی راه در وی ضیقص

ض غطش اللیل غطشا بالفتح تاریک شد شب تغطش فلان غطشا وغطشانا اهسته رفت از بیماری یا ازپیری اغطاش در اب کردن شب را وتاریک شدن متعدی لازم یقال اغطش الله اللیل واغطش هو غطش لی شیئا تغلیشا از ازمن نشان ده وبنمای اندیشیده مرا تغطش کوری نمودن وتاریک شدن چشم متغاطش خویشتن را کور ساختن تغاطش غفلت ورزیدن وخویشتن را کور ساختن

غطط

غطاط کغراب مرغ سنگخوار یا نوعی است ازان که پشت وشکمش تیره رنگ شکم بازو ولیش سیاه باشد غطاطة یکی غطاط کغراب وقل بکام یا پس مانده سیاهی شب تاریکی سحر وبفتح اغطط انکوه فراخ خال غطغط کهدهد ماده یعنی غط وبا الفتح جمع

ض غط البعیر غطا وغطیطا بالفتح غرهبشتر وبانک کرد وغط النائم خرخر نمود در خواب وغط المذبوح والمخنوق کذلك

ن غطه فی الماء غطا بالفتح فرو برد او را در اب

غطمطة دیك جوشان غطغط البحر جوشید موج او غطغطت القدر جوشید وسخت جوش زد دیك وغطغط النوم علیه چیره کرد بیرو خواب ونیز غطغطة حکایت کردن آوازی که قریب ببانگ سنگخوار باشد تغطغط جوشیدن موج دریا وپراکنده کردیدن چیزی مغاطه همدیگر را فرو بردن در اب غطاط بالکسر مثله اغطاط فرو خوابانیدن شتر نافه را وپیشی کردن در دویدن با کسی

غطف

غطف محرکة فراخی بنیت ودرازی پلك ودو تا شدن آن وافروختن موی ابرو والفعل من سمع غطیف بن حارث کزبیر صحابی است وعمر بن غرضوف ورح بن غطیف محدث ضعیف الروایة وابو غطیف هذلی تابعی وام غطیف هذلیة صحابیة وبنو غطیف قبیلة است از عرب از اولاد غطیف بن عبدالله بن ناجیة بن مراد واز ان است ابو عمیر فروة بن مسیك عطیفی مرادی صحابی وهو القائل اذا ما حن جزبی فی غطیف فلا آخشی وعید للوعید یا یا کروهم بشام عیش اغطف فراخ وخوش ورجل اغطف مرد دراز پلك غطفان محرکة قبیلة است از قیس

وابو غطفان بن طریف از ابو هریره واز ابن عباس روایت می کند وهو سعد بن طریف المری وقیل اسمه یزید

غطیفی بالضم وفتح الطاء مقصورا نام اسپی کان لهم فی الاسلام

غطل

غیطل کصیقل کریه وغیطل الضحی از چاشتگاه ای حیث تکون الشمس من مشرقها کهیئتها من مغربها وقت الظهر غیطلة بالفتح جوش وغوغا وتاریکی ومال نافرمان کن مرد را ونعمت دنیا ودرختان انبوه ودرهم غیطل جمع وجماعت درختان کژ وگروه مردم وشیر دار از ماده گاو وفا هو مادة غیاطل جمع ونیز غیطلة خوردن ونوشیدن وشادمانی بر امن وبیم فی وچیر که خواب ورذن هم شده وانبوهی وبرامده که تاریکی شب غیطول بالفتح اواز ها وانبوه با هم وغوغا وتاریکی بر هم نشسته وتاریکی غوطالة بالضم مرغزار

ن غطلت السماء آنو هو بر نشست تاریکی ابر

س غطلت اللیل بر هم نشست تاریکی شب ومخلوط کردید اغطال تو بر تو کردیدن تاریکی ابر غطیل غطیلة کثر بهیا فرفن وفراخ کردید مال وحشم او وتجارت کاو کردن کرفت وغطیل القوم فی الحدیث درامدند در سخن وبلند کردید خروش ایشان اغطیلال بر هم نشستن وتیکی بعد دیگری درامدن نها اغطال اذا ارکب بعضه بعضا

غطلس

غطلس کزبرج وابو الغطلس تهرنا منهم انذا

غطم

غطم کجعفر دریای بزرگ دنیا اب غطیم کامیر وغطمطم کسفرجل مثله ومرد فراخ خوی کریم الاخلاق وکوه بیبا غیلم بالفتح وتشدید الیم شیر خفتن وزن

غطمش

غطمش کجمرش سست بینائی وسخت ستمکار درشت خوی وشیر بیشه بدان جهت که چشم ودست دراز کند وهر چه رسد بشکند او را وابو الغطمش شاعر بیت است غطمشة غطمشة بستم کرفتن ان را

غطمط

غطمطة اضطراب موج دریا وجوشش دیك وخروش موج دریا ورود بار غطماط کقرطاس موج پی در پی اینده غطامط کعلابط اواز غطیط کسلسبیل مثله واواز جوش دیك ودریا وبحر غطماط دریای بزرگ موج دنیا اب بحر غطومط کسفرجل وبحر غطیطط کسلسبیل مثله تغطمط جوشیدن دیك وخروش ان وخروش موج صغر ان ونیز تغطمط اواز کردن ان کرفتکی باشد وبانگ شنا مانی

غطو

غطاء ککتاب پوشش غطایة ککتابة ایضا دامان زیر جامه پوشند تا لند شا ماکیه وجزان غالیة درخت مز بدان جهت که میپوشاند دیگری را انتالة وغطوان محرکة او صفات نعت وصاحب نبازی مال الشی

ن غطا اللیل غطوا بالفتح غطو بالضمتین تاریک شد وغطا الماء وغیره بلند کردید وافزون شد وغطا الشی پوشید ان را وفرو کرفت اغطی الکرم اغطاء روان کردید اب در درخت رز

غطی

ض غطی الشاب غطیا بالفتح ارتجوانی نوزید وغطیت الناقة رفت نشرهاده وغطی اللیل تاریك شد وغطی الشی علیه فرو کرفت ان را وپوشید وغطت الشجرة بالید ودراز کسترده شاخ شد وغطی اللیل فلانا پوشانید او را تاریکی خود اغطاء دراز وکسترده شاخ شدن درخت وفرو پوشیدن چیز او برامدن بروی وافزون شدن تغطیة فرو کرفتن شب کسی را تاریکی وعز وپوشانیدن چیز را تغطی پوشیدن وبعتو بالبا اغتطاء پوشیدن

باب الغین فصل الظاء

غ ظ ظ

مغظغظة وتکسر الغین الثانی دیك جوشان

غ ظ ف

غظیف کزبیر اسب عبدالعزیز بن حاتم از نسل حرون است

باب الغین فصل الفاء

غ ف ر

غفر بالفتح شکم ویرز بماند بچرک وبر غاله کوهی انتها غفار وغفر کهنتیة وغفور بالضم جمع ومنزل لینتیة مر ماه واز ان است بیست شاه است خرد درمیان نو چیزی است نشد چو الموی زرد ساق وپیشانی بدن غفر بالکسر کوسالة وچانور کی است غفر بالضم بزغاله کوهی هذا الکر من الفتح وقلته است بیمن غفرة بالضم پوشش چیزی و غفرة الامر هو اوزان کار غفر محرکة کیاه ریزه وموی کردن ودبر کردن وموی نزد ساق وپیشانی زن وموی خشا غفر القفا کسکف مرد با موی کردن غفرة مونث غفیر کامیر موی کردن ودبر کردن وموی خشا والجما الغفیر جموع کهیم مر از کردید ویقال جاؤا جما غفیرا یعنی امدند همه چیزی وچیزی وکسی خلاف بوزن این وهو عند سیبویه اسم موضوع موضع المصدر وینصب نصب المصدر ای مررتهم جموما غفیرا واجعل غیر مصدرا و اجاز ابن الانباری فیه الرفع علی تقدیرهم وقال الکسائی العرب تنصب الجما الغفیر فی التمام وترفعه فی النقصان وفیه لغات جما غفیرا وجم الغفیر وجماء الغفیر والجماء الغفیر وجماء الغفیر مقصورا وجم الغفیرة وجماء الغفیرة والجماء الغفیرة وجما غفیرة مبنیا والجم الغفیر وجماء الغفیر والغفیرة ونیز غفیر پوشش ویقال ما فیه غفیرة یعنی بخشید گناه کبیرا وغفیرة الشی سر اهاران چیزی حسن بن غفیر عطار کزبیر محدث است غفیرة کجهینة نام زنی

غفار ککتاب بد قبیله است از کنانه وهو غفار بن ملیل بن ضمرة بن بکر بن عبد مناة بن کنانه ازان قبیله است ابو ذر جندب بن جنادة غفاری یکی از اصحاب نبی صلی الله علیه وسلم غفارة ککتابة زره خود که زیر قلنسو پوشند یا انده پاره که مرد با سلاح وقت جنگ بر روی افکند وسر اغوج که زیر مقنعه افکند تا مقنعه ریم وچرك وروغن نگیرد ویارچه که بدان کوشه کمان بپیچد تا زه بر ان جاری گردد وابر پاره برابر پاره دیگر بر نشسته وسر کوه ونام کوهی است غفار بالضم موی کردن ودبر کردن وموی خشا وموی نزد ساق وپیشانی عفور کصبور امر زنگار غفر بالضم جمع ویکی از صفات باری تعالی است یعنی امرزنده گناه بندکان خود بنو غافر بطنی است اغفر بذانده ریم وچرك ومنه اصبغ ثوبك فانه اغفر للوسخ ای احمل له غفار کشداد بسیار امرزنده واز صفات خدای تعالی است غفارتیة منسوب الغفار بنو دهی است بمصر عوفز کجوهر جزیرة خرد یعنی تا نوعی از ان مغفر کمنبر بر سر که زیر کلاه پوشند مغفرة بالتا مثله ودر ره یا نه که مرد با سلاح بر روی در افکند در جنگ ونوعی از ریشه

دفراك بمعنی بزرگه وبیستر

توحله بمعنی بیستر

فصل الزاء

فصل الفاء

شاماکیه

سلم وطلح وجزان باشد مانند
انست شیرین همچو انگبین که از
کیاه بروعشر و رمث براید
مغفر بضم المیم والفاء ومغعور
بالضم ومغفار ومغفیر بکسرهما
مثله مغافر ومغافیر جمع و فی
المثل هذا الجنا لا ان یکد
المغفر یضرب فی تفضیل الشیء
یقال ذلک لمن ینال الخیر الکثیر
مغفورا بالفتح ممدودا
زمین مغافر ناک

ض غفر الامر یغفره وغفره
بخیر سزاوار و بایست پاراست
کار را و اصلاح کرد وغفره
غفرا بالفتح پوشیدن را و
غفر المتاع فی الوعاء درآوردن
در آن رخت را و پوشید وغفر
الشیب بالخضاب فروکوفت
موی سپید را بخضاب وغفر
الله له ذنبه غفرا وغفرة
حسنة بالکسر ومغفرة بجملتی
وغفورا وغفرانا بضمهما وغفرا
وغفیرة کامرزید و پوشید
گناه او را وغفر المریض باز کردید
بیماری او
غفر المریض مجهولا کذلک غفر
العاشق باز کشت اندوه وملال
وی وغفر الجرح تازه شد زخم و
تباه کردید وغفر الجلب السوق
ارزان کرد آمدن غله و جزان
بازار را

س غفر الثوب غفرا محرکة بر زده
بر آورد جامه وغفر المریض باز کرد
شد بیماری وی لغته فی ضرب
وکذا غفر الجرح تازه شد زخم
مغفرة کمحسنة کوهی ماده با
بچه مغفر مثله مغفرات جمع
اغفر النخل الغفار ابوست مانند
بر غوره خرما بر آمد هنوز اغفار
رخت او را و نهند را او ردن
و پوشیدن ندران و مغفری

او ردن و رمث بچه زودن بر
کوهی
تنفر مغفر چیدن
اغتفار امرزیدن
استغفار امرزش خواستن
یقال استغفر من ذنبه و
استغفره ایاه واستغفر الله
لذنبه
اغفیرار برزه بر آوردن جای
یقال اغفار ثوبک
تمغفر مغفار چیدن

غ ف ش

غفش بحرکة کم چشم

غ ف ص

غافصة کمصالحة سختیهای
زمانه
مغافصة ناکاه کرفتن و غفلت
کسی امدن

غ ف ف

عف بالفتح برک خشکشده
غفة بالضم توشه ندکه دار و
افکند از علوفه و جز آن که بدان
زیست توان کرد و موش بدان
جهت که موش خورد کار کر بها
و انچه از کیاه و جز آن که شتر غبار
در دهان کیرد
غفیفة من بقل تره سبز و
تازه
غفان الشیء بالکسر وقت انجیز
یقال اتیته علی غفانه ای حینه
و اتیانه والصواب بالمهملة وقد
مر
اغتفاف سیر شدن ستور علف
دور کنار را بهاران و اندک
فربه کردیدن ستور و جز اندک
دادن کسی را

غ ف ق

غفق بالفتح باران کمند سخت
باشد
غفقة بالتاء یکبار خفتن
یقال غفقت غفقة من اللیل

ای غفلتا نومة
غافق کصاحب قلعه است بانابر
و بطن از ازد و هو غافق بن الشاهد
بن عمرو بن مازن بن ازد و قبیل هو
غافق بن الشاهد بن ازد عک
عدنان غافقی منسوب بوی
مغفق کمجلس جای باز کشت

ض غفق غفقا بالفتح بر آمد
باد از وی و غفق فلانا بالسوط
بسیار زد او را زدوی را او نیز
غفق هر ساعت ایدن شتر
و بار بار بوماده آمدن خوبیل
خوابیدن قوم یقال اغفق القوم
غفقة ای ناموا نومة و انبوهی
نمودن بر چیزی و ناکاه از غیبت
باز کشتن
تغفیق خفتن بشکر خوابی که در
ان سخن مردم شنیده شود و
علاج مار کزیده کردن و بیدار
داشتن او را از نوعی از خواب و
غفلت که در بیهوشی طاری کردد
تغفق همه روز شراب خوردن
یقال الخل یتغفق الشراب ذاتی
یومه اجمع
اغتفاق بکردن کرفتن او را
منغفق جای باز کشتن آن
بمهملة است

غ ف ل

غفلة بالفتح بی خبری و فرو کذاشتن
اسم است مصدر را
غفل بالضم انکه از خیر و شر او
امید و بیم نباشد و بی علامت
و نشان از زمین ریگ و مانند آن و جز آن
و زمین مانده که در از نشان
عمارت نباشد وقال الکسائی
هی التی لم تعمر وستور بی داغ
و شتر نیز بی بهره و بی ناودان
و مرد که او را بعد نسب نداند و
شعر که قائلش معلوم نکردد و
شاعر که نام و نشان شعر خلیل
غفل مرد نا ازموده کار و

نافه غفل شتر ماده بی نشان
اغفال جمع ومنه حدیث طهفة
النهدی لنا نعم اغفال ای
ما تبض ببلال ای انقطر ضرعها
بلبن
عبدالرحمن بن غفلة بالتاء
محدث است
عفل محرکه افزون و بلند ریگ
فراخی زیست و بی خبری و فرو
کذاشت
ابو سوید بن غفلة بالتاء تابعی
است
غفول کصبور شتر ماده که
متانت و رد است از چیزی
زهد
کامل بن عفیل برونند بر نوید
است
غفیلة کجهینة بطنی است
وغفیلة بن عوف در سکون
است وغفیلة بن قاسط
در بنی ربیعه و نیز غفیلة
دختر عامر بن عبدالله بن
عبید بن عوبج
غافل نام جد عبدالله بن
مسعود است وغافل نیز
برادر بنی مریم بن صاهلة و
موضعی است
غفلان بالضم غفلت و در
و بی خبری
مغفلة کمرحلة موی باره که بر
لب زیرین با هرد و کرانه اش
ن غفل عنه غفولا و
غفلة که ناشتن او را و فرا
موش کرد یا غفل بمعنی بی
خبر کشت وغفل عنه بیا
داشتن مانند او را ونیز غفلة
بی داغ کردن ستور را
هبیب بن مغفل کمحسن صحابی
است
اغفال که داشتن چیزی او
فراموش نمودن و فراموش

کذاشتن و غافل بانتن کسی را
و غافل خواندن و عیب دار داشتن
مانند چیز یقال اغفلت
الشیء اذا ترکته علی ذکر منک
مغفل کمعظم نادان و کند ذهن
و عبدالله بن مغفل صحابی است
و بنو مغفل بطنی است
تغفیل بی خبر خواندن و غافل
شمردن و کول کردانیدن و
کاهی بودن ستوران بعضی بودی
غفلت فرو پوشیدن
تغفل غفلت در نیات
بیفعند
تغافل بقصد غافل شدن از
چیزی و چشم پوشی نمودن

غ ف ل ق

غفلقة بفشا زفتن و تشدید که
زن بد زبان بد کردار و بالمهملة
افصح

غ ف و

غفو بالفتح پشته بلند که آب
باران برود غفوة بالتاء مثله
ن عفا غفوا بالفتح وغفوا
کعلو بخواب شد غنفنوت و
غفا فلان بر آمد بر آب
اغفاء بخواب شدن و خفتن

غ ف ی

غفی بالفتح مقصورا آنچه در بالا
ور دور کرده شود از کندم مانند
دانه تلخ و کاه و جز آن و نیز غفی
کاه کندم و آب و دود و ایضا
است خرما بر آکه مانند غبار
بر غوره نشیند پس خرما نیش
رسیده نشود بکاه اندو و
انچه از کندم از نثر آن دور دهی
از هر چیزی
غفیة بالفتح پشته بلند که
ابر باران بزود
غفاة بالضم سپید که بر
سیاهی چشم بر اید
ض غفی الطعام غفیا

دور نمود دانه تلخ را از کندم
و پاکیزه کرد آن را از کاه و جز آن

س غفی غفیا خوابید
اغفاء غفا از کندم دور کردن
و نیز بخواب کردیدن کندم
و نیز غفا نفتن که کاه کندم باشد
یا غام است
انغفاء شکسته شدن

باب الغین فصل القاف

غ ق ق

غق الماء بالفتح آواز آب چون از
جای کشاده در تنک جای آید
و غق غق بالکسر و بسکون القاف
حکایت بانک جوشش منه الحدیث
ان الشمس لتقرب من الناس یوم
القیمة حتی ان بطونهم تقول غق
غق
غقغقة بحرکة مرغ کوهی
غقبق کاهیر بانک آب و فی که در
تنک جای در آید
امراة غقوق کصبور زن که در
کرو بی آواز بر آید و فتح جماع
امراة عقاق کشداد مثله

ض غق الفار غقا و غقیقا
بالفتح جوشید فرو آواز بر آورد
و غق الصقر بانک کرد چرغ و بز
غق حکایت آواز زاغ چون کرا
کرد آواز آن
اغقغقة بانک کردن چرغ مر

باب الغین فصل اللام

غ ل ب

غلیب کزبیر نام مردی
غلاب کقطام نام زنی
غالب ابجر در صحبت او اختلاف
است و غالب بن عیلان از قطان
تابعی و موضعی است
اغلب کاحمد شیر بیشه و شاعر
اندازدی که علی عجلی و دخیل
اغلب مرد چیره و سطبر کردن
د لاور و غلب بالضم جمع و نام
مردی

غلباء مرغزار بسیار درهم
درخت غلب بالضم جمع و پشته
بزرک و بلند عزة غلباء که از
و نیز غلباء قبیله کرامی بزرک
و پیدا قبیله است
غلبة بضمتین مشددة الباء
چیرکی اسم است و رجل غلبته
مرد زود خشم
غلاب کشداد بسیار چیره دست
و نام مردی
غلبون بالفتح از اعلام است
بیلب بن کلیب مشاة تحتیه
است کیضرب
تغلب و از این قاسط کتضرب
پدر قبیله است و نام شعبی
و فوق تم تغلب بنت و ابل ذهبا
الی المعنی القبیلة کقولهم تمیم
بنت مر و نسب بوی تغلبی
بفتح اللام ابوجهت استیحاش از
دو کسره بابای نسبت و کاهی بکسر
هم آید
حدیقة مغلولبة بالضم باغ بهم
نزدیک و درهم پیچیده درخت

ض غلب غلبا بالفتح بحرکة
و غلبة بحرکة و مغلبا و مغلبة
کمقعد و غلبی بضمتین و شد
الباء مقصورا و غلبی کرمکی
و غلبة بالنحریک و بضمتین
مشددة الباء و غلابیة با
لفتح و تخفیف الیاء چیره شد
و قوله تعالی و هم من بعد غلبهم
سیغلبون و هو من المصادر
المفتوحة العین مثل الطلب قال
الفراء هذا یحتمل ان یکون غلبة
محذوف الهاء عند الاضافة
در غلب سطبر کردن کردید
مغلب کمعظم مغلوب شده
للکثرة و نیز غلب شاعر مجید
که حکم چیره کی بر او فرازدی داده
از لغات اضداد است و شاعر
است عجلی

تغلیب چیره کردانیدن
مغالبة با کسی چیره جستن
و غلبه کردن بر کسی غالب با کسی
مثله
تغلب بیچیز که نام دست نا منیز
بر چیزی تغلب علیه ای استولی
علیه قهرا
مغلنبی کعرنیج للفاعل چیره و
غالب بر شو و فروکیرنده
اغلولب لعشب بالیدن و درهم
پیچیدن کیاه

غ ل ت

غلت بالفتح بر انداختن سیج و
الفعل من ضرب
غلتة بالتاء اوت شب
غلتة بالضم غلط اسم مصدر
است
غلت محرکه غلط کردن با غلط
در حساب است و غلط در قول
والفعل من سمع
تغلت بر غلت کرفتن کسی را
اغلات بر غفلت کرفتن نیز
اغتلته اذا اخذته علی غرة
اغلتنی علیه اغلتا آمدیشا
و قهر و بیچیره فرو کرفتن
ان را

غ ل ث

غلث بالفتح آمیختن باده در نیز
دنمو امیختن یقال الغلث البر
بالشعیر و غلث الحدیث ای
خلطه و کرد کردن و پیر است
مثل آباد طی و الفعل من
ضرب
غلث کتف مرد سخت بیکار
و دیوانه ان که او را از طعام
و شراب نشای و ار غلث خواه
تمایلی و سستی باشد
غلیث کامیر نیز زهر آمیخته
شکار کر کر کسر ندو کنند
جوامیخته یقال هو یاکل الغلیث
غلا کشکا نه د رخنی است

مغلوث کشتم جو آمیخته باکنده خالد هر چیزی آمیخته و شفا مغلوث مثلث پر اسنج هاما یا نفوره خرما

س غلث الزند غلثا محرکه آتش ندادن زند و غلث الذئب بغنم فلان لازم گرفت گرگ وی را و فلان غلث بفلان چسپید بوی و ملازم او گردید و نیز غلث سخی کارزار مغالث للفاعل نیک جنگ جوی سخت پیکار اغلاث گرفتن آتش زنه از درنا شناخته و آتش ناداده آتش زنه

اغلتنام بدشنام و ضرب فرو گرفتن و بیغذی بعلی

غ ل ج

غلج بضمتین جوانی نیکو اغلوج بالضم شاخ درخت تازه و نرم مغلج کمنبر اسپ هموار و یکسان رونده و نیز سخن رانده مانند خود را

ض غلج الفرس غلجا بالفتح هموار و یکسان رفت انغلاج ستم کردن و بی فرمانی نمودن و اپنجو زدن حرو زبان در دهن گردانیدن آن

غ ل د

تم متغلد مبنیا للفاعل ستم کشنده در مال

غ ل د ف

مغلندف مبنیا للفاعل سخت تاریک

غ ل د ن

غلیند کامیر سطبر و درشت

غ ل س

غلس محرکه تاریکی آخر شب غلیس کامیر از اعلام حران و تغر فی وادی تغلس کتخیب

ممنوع عنه مضافه یعنی در بلاد سخن نیشتافت و فتاد والاصل فیه ان الغاران کانت تنفخ بکره تغلس

اغلاس بتاریکی آخر شب در آمدن جباره بن مغلس کمحسن شخصی کوفی است

تغلیس در تاریکی آخر شب رفتن و در آن تاریکی بر آب وارد گردیدن و تغلسنا المآء ای وردنا بغلس و غلسنا الصلوة اذا تغلسنا الصلوة بغلس

غ ل ص

غلص بالفتح سر حلقوم بریدن والفعل من نصر

غ ل ص م

غلصمة بالفتح کدحرجة گوشت پاره میان سر و گردن و شندی سر گلو و گلو سرخ یا سر خشکنای گلو مع بیخ زبان و ذکها ای انیاب زبان و مهتران و گروه و ذو الغلصمة حرملة بن عبد الله عجلی شاعر فارس بدان جهت که سر گلو کلان داشت و نیز غلصمة غلصمة بریدن و حلقوم کرفتن و یقال هو فی غلصمة من قومه یعنی او مهتر و بزرگ قوم است من مغلصمات یعنی ببسته کردن اند

غ ل ط

غلط محرکه غلط کردن در حساب و جز آن و در ماندن در چیزی و وجه صوابش نشناختن یا غلط کردن در قول مخاصة و غلت بالتاء در حساب والفعل من سمع

غلوطة کصبورة سخن غلط و کلام کسیکه از کسیرا بغلط اندازد اغلوطة کاعجوبة مثله فیهما و منه نهی رسول الله صلی الله علیه و سلم عن الاغلوطات و یقال حدثته حدیثا لیس بالاغالیط مغلطة کمقعدة یعنی غلوطة است

مغلاط بالکسر نیک غلط کوی و غلط کن اغلاط بغلط افکندن کسیرا تغلیط بغلط منسوب کردن کسیرا مغالطة بغلط انداختن یک دیگر را اغلاط دادن غلاط بالکسر مثله فیهما تغلط بغلط افکندن و بغلط افتادن

غ ل ظ

غلظ بالفتح زمین درشت غلظة بالتاء مثلثة کنده و سطبری و درشتی خلاف رقت غلاظة ککتابة و غلظ کعنب مثله والفعل من کرم و ضرب غلظة بالکسر کینه و دشمنی یقال بینهما غلظة ای عداوة غلیظ کامیر کنده و سطبر و درشت غلاظ کغراب سطبر و درشت

ک غلظت السنبلة زدانه بر آورد خوشه و غلظ غاظا کعنب سطبر گردید و درشت شد

اغلظ له فی القول اغلاظا سخن درشت گفت و نیز اغلاظ بر خر درشت یافتن و سطبر و درشت یافتن جامه را یا جامه درشت کنده خریدن دیة مغلظة کمعظمة ثلاثون حقة و ثلاثون جذعة و اربعون ما بین الثنیة الی بازل عامها کلها خلفة و یمین مغلظة سوگند استوار و موکد تغلیظ درشت کردن بر کسی چیزیرا

مغالظة هم دیگر دشمنی داشتن و کینه و دشمنی یقال بینهما مغالظة ای عداوة استغلاظ دانه بر آوردن خوشه و تا خوب یافتن جامه را بسبب درشتی و کندگی و غلیظ شدن و سطبر شمردن چیزیرا

غ ل ظ ف

مغلنظف مکسر الظاء سخت تاریک

غ ل ف

غلف بالفتح درختی است مانند عرف

غلفة بالضم غلاف سر ذکر موضعی است

غلف محرکه بختنه ماندن مرد والفعل من سمع غلاف ککتاب پوشش شیشه و شمشیر و جز آن غلف بالضم و بضمتین و کرکع جمع و فرع بر ابن محیص

اغلف کاحمد هر چیز در غلاف باشد و قلب اغلف دلیکه حفظ چیزی نکند گوئی که بغلاف فرو پوشیده است غلوب غلف بالضم جمع و منه قوله تعالی قالوا قلوبنا غلف و رجل اغلف مرد بی ختنه و عیش اغلف زندگانی فراخ سیف اغلف شمشیر غلاف کرده

غلفاء کصحراء زمین چرا نا کرده که در آن گیاه دیرینه و کلان باشد و اوس بن غلفاء شاعریست و نیز غلفاء لقب سلمة بن امرء القیس بن حجر و لقب معد یکرب بن الحارث بدانجهة که او بختین عنبر موی را غالیه کرده و سنة غلفاء سال اردن فراخ

غلفان بالفتح موضعی است و بنو غلفان بطنی است از عرب

ن غلف القارورة غلفا بالفتح در غلاف کرد شیشه را و نیز غلف غالیه کردن موی و ریش را اغلاف پوشش ساختن و در غلاف کردن چیزی را تغلیف در غلاف کردن شیشه را

تغلف غلاف یافتن و غالیه کردن موی و ریش را اغتلاف غلاف یافتن و غالیه کردن موی را

غ ل ف ق

غلفق کجعفر خیر لاوه یا گیاهی است بهن برگ که بر آب گسترده باشد و نبت فراخ و کمان نرم و فرو هشته و پوست درخت بن و برگ درخت آدم که بر درخت باشد و زن کول بدزبان زشت کردار

غلفاق بالکسر زن درازنا و امرأة غلفاق المشی زن تیز رو

غلافقة کعلابطة بدون لام ذهبی است بساحل زبید

غلفق غلفقة دور و پیش شد و شکست کردید و غلفق الکلام سخن بد گفت واللام فی هذه الحروف زائدة

غ ل ق

رجل غلق بالفتح مرد کلان نیک لاغر سرخ فام وکذا جمل غلق و نیز غلق بستگی در اسم است اغلاق را

غلقة بالفتح و بکسر نوعی از درخت خرد تلخ در حجاز و تهامه که بوی پوست پیرایند وان نهایت است در دباغت و حبشیان بدان سلاح را زهردار سازند که مجروح از آن جانبر نشود غلقی کسکری مثله

غلق محرکه کلید دانه باب غلق کمنق در بسته و هو فعل بمعنی مفعول کلام غلق ککتف سخن دشوار و مشکل

عین غلاق کقطام موضعی است غلاق کشداد مردی است از بنی تمیم و شاعری است و خالد بن غلاق محدث یا ان بمهملتا غولقان بالفتح دهی است بمرو مغلق کمنبر تیری از تیرهای قمار یا تیر هفتم در مضعف قمار مغالیق و مغالق جمع یا مغالق تیرهای قمار صفت است نه علم مغلاق بالکسر کلیدان مغلوق بالضم کلیدانه مغالیق جمع

مغلاق در بسته و اهاب مغلوق پوست پیراسته بغلقه

ض غلق الباب غلقا و اغلقه در را بست اولغة ردیة فی اغلق و غلق فی الارض فرو رفت

س غلق الرهن غلقا محرکه حق رهن کرد پید و این و فتی باشد که راهن بشرط طفل دهن زا بر وقت آن نتواند و فی الحدیث لا یغلق الرهن ای لا یهلك و غلقت النخلة منقطع کردید بار آن از کرم افتادن در بیخ شاخ و غلق ظهر البعیر بشد ریش پشت شتر و مجروح ماند و غلق فلان ای نشب فی حدته و نیز هلاک کرد باب مغلق کمکرم در بسته

اغلاق در بستن خلاف فتح و ستم داشتن بر کاری و پشت ریش کشتن پشت شتر از بار گران غلقت الابواب تغلیقا ستم در هارا اشد للکثرة و ربما قالوا اغلقت الابواب معالقة و بستن ناختن

استغلاق بسته شدن سخن یقال استغلق علیه الکلام و خیار و انداختن در خرید و فروخت و بی خیار و امر کردیدن بیع بیاللاز استغلقنی فی بیعته و استغلق علی بیعته

غ ل ل

غلة بالفتح در آمد هر چیزی از حبوب و نقود و جز آن و آمد کرایه مکان و مزد غلام و ما حصل زمین غلات جمع

غل بالکسر کینه

غل بالضم تشنگی یا سختی و سوزش تشنگی و سوزش شکم و کردن بند و هر چه کرد کیرد چیزیرا اغلال جمع و یقال ماله ال و غل ای شیء من الابل و یقید غاء علیه و قیل للمرأة السیئة الخلق غل قمل

غلة بالتاء تشنگی و سوزش یا سختی آن و سوزش شکم و شا یا پیرهن که زیر زره پوشند

غلل محرکه سوزش و سختی تشنگی یا تشنگی و سوزش شکم و بیماری است مر گوسپندان را و آب روان در میان درختان آغلال جمع و آب بر روی زمین گاه پیدا و گاه ناپیدا شود و یا لونه

غلیل کامیر تشنگی یا سوزش و سوزش شکم و تشنه و سوختن تشنگی و کینه و دشمنی و خشم خرما یا سپست کوفته بجهت ستور و سوزش دوستی و گرمی اندوه و جای پوشیدن طلح و سلم یا وادی است پست غلال بالضم جمع

غلیلة کسفینة زره یا میخ که حلقهای زره را فراهم گیرد و بطینة که زیر زره پوشند غلائل بالفتح جمع

غلالة کسحابة پیراهن است مر گوسپندان را

غلالة الکتابة بالتحتیة که زنان بر سر بندند تا کلان نماید و میخ که هر دو سر حلقه را فراهم آرد و شامانچه که زیر جامه و زره پوشند

غلول کعصبو طعام نرم یقال نعم غلول الشیخ هذا ای طعام الذی یدخل جوفه و خانو فی الحدیث الغلول من جمر جهنم

غال زمین پست درختناک و روئیدنگاه سلم و طلح یا رود باریست و کیاهی غلال بالضم جمع فی الکل و نیز غال شتر تشنه و نیز غال الخانة تا پای تغیر غلال کغان شتر بسیار تشنه غلائل بالضم شهریست از شهرهای خزاعه

غلغلة کدحرجة معرفه چند شعبه است کاز کوه زیان ریزد و موضعی است

غلغل کهدهد گوهی است در سواد بحرین

مغلول تشنه و غل نهاده

ن غل الرجل غللا محرکه مجهولا تشنه گردید و غللت الابل سیر نخوردند شتران و غل غلولا خیانت کرد و نارا شی نمود در غنیمت قوله تعالی و ما کان للنبی ان یغل قرئ معروفا و مجهولا فالاول ان یخون و الثانی یحتمل ان یکون بمعنی یخان ای یوخذ من غنیمته و بمعنی ان یخون ای ینسب الی الغلول قال ابو عبیدة الغلول من المغنم خاصة یقال اغل من المغنم ای خان و غل فی الشیء غلا بالفتح در اورده شد در آن و در آمد و غل فلان المفاوز کذلك لازم و متعد و یقال الغل الکثیر

من غيران يرتفع الآلية وغل الغلال اى پوشيدن ذا وغل الدهن فى الرأس در بن موى در سانيد دهن را وغل بصره از راستى ميل كرد نكاه او و غل الساقين بين الاشجار غلولا ميان درختان روان كرد آب روان كرد ياب غل المرأة اى حشاها وغل فلانا طوق در دست و پاى و كردن وى نهاد و كذا غل يده الى عنقه اذا شده بالغل وغلت القيعة غله كرد آب و زمين وغل الشئ بالشئ ابهمت خستند را با سپيت

س غل البعير تشنه كرديد وغل صدره غلا بالكسر كينه داشت دل او بر كينه كرديد از ضرب نيز آيد
مغلغلة للمغمول پيغام و كتاب كه از شهرى بشهرى برند
غلغله در آوردن و شتاب رفتن
رجل مغل مرد خائن
اغل فى الجلد اغلالا كشيد پوست را با اندك كوشت و پيه و نيز اغلال خيانت كردن و فى الحديث لا اغلال ولا اسلال اى لا خيانة ولا سرقة و تشنه داشتن و آب سير نخورانيدن شتر را ايقال اغل البعير اذا لم ترو و خداوند كوسپندان سير ناشده كرديدن و كياه غلان دو يانيدن زمين و غله توم فراسيدن و نيز نكريستن يقال اغل النظر اذا شدد النظر وغله كردن آب و زمين و خيانت منسوب كردن كسى را و خوار باركشانيدن
غلله بالغالية تغليلا غاليه ماليدبر موى وى و نيز تغليل منسوب بخيانت كردن كسى را
تغلل برآمدن و خود را خوشبوى ماليدن يقال تغلل بالغالية
منتغل تشنه و شير نخست تشنه دانا متغل اليه يعنى شوقا و دارم
اغتلال تشنه كرديدن و سير نخوردن كوسپند آب او شراب خوردن و جامه پوشيدن زير جامه ديكر و غاليه كرديد كوسپند و غاليه ماليدن خود را
استغلال غله او ردن خواستن و مزد و ديكر فتن يقال استغل المستغلات اى اخذ غلتها او بر كشانيدن غله داشتن
انغلال در آمدن
تغلغل در آمدن و شتابيدن نمودن و خود را غاليه ماليدن و در فتن اريسمان در ختان

غ ل م

غلمة بالضم نيز شهوت جماع و خواهانى آن
غلم ككتف مرد تيز شهوت غلمة مونث
غلام بالضم كودك و مرد ميانسال الاز الثابت اضدا داست يا از هنكام ولادت تا آمد خواى اغلمة و غلمة و غلمان كبير هاجى غلامة بالتاء مونث غليم بالضم و تشديد الياء المكسورة مصغر ان
غليم بن سام بن نوح كه نيز است
غلومة بالضم كودكى غلوميتة و غلاميتة مثله
غلم ككتيف نيز شهوت مذكر و مونث در وى يكسان است غليمة مونث
غيلم كحيدر پرى زن آمد نكا ابر نجاه و دختر نيكو روى بشهوت سپيد و سنكپشت نو جوان تهيتا نارسر ربيبا موى غيلى منسوبا مثله اما المشط والمنبد كغيلم بالفناء وحضو و جايى است و ما بالدار غيلم اى احد
تغلم كتمنع بالتاء الفوقيه نزدي است
تغلمان شنى موضعى است
مغيلم كشنيل مرد نيز شهوت مغيلمة مونث

س غلم الرجل غلما بالفتح وغلمة بالضم نيز شهوت كرديد غلم البعير غلمة كذلك
اغلام نيز شهوت كردانيدن
مغتلم نيز شهوت
اغتلام نيز شدن شهوت جماع ولواطت كردن مولد است

غ ل ن

غلوان الشباب بالضم اول جوانى و سرعت آن كذا غلوان الامر
غلن الشباب غلنا از حد در كذشت جوانى و سرعت كرد

غ ل و

غلوة بالفتح يك تير پرتاب مسافت و نشانه غلوات و غلاء بالكسر المدجج منه المثل جرى المذكى غلاء
غلا بى نرخ كران نقيض الغنة بالتاء اى بالغلاء و كوشت فربهى نبات نوت دوراند از زه تير را و تير بلعبت يونانى
غالبوز كبا هى است كه شير را در حال منجمد كرداند يا از عمل است
غلى كابير نرخ كران و منه بغته بالغلى اى الغلاء
غلاء كسماء نوعى از ماهى و جمع اغلية كاغلة جمع و رجل غلا مرد سخت دور انداز نده تير را
غلوى كسكرى بوى خوشى است سيا كه موى ابدان خضاب كنند
غلواء بالضم و فتح اللام و بكر سركشى و از حد در كذشتن و كذشتن جوانى و اول جوانى و سرعت آن غلوان بالضم مثله
مغلاء بالكسر تير دور انداز كه بدان دور اندازى و بلند اندكى افزون ند
مغلاة بالكسر تير سبك و نا فتح
مغلاة شتر ماده شتاب

ن غلا غلاء بالفتح ممدودا كران كرديد نرخ و غلا فى الامر غلوا بالضم و تشديد الواو در كذشت از حد آن و غلا بالسهم غلوا بالفتح و غلوا كذا بنهايت بلند نمود دست زاد را انداختن تير را بنهايت قدرت دور انداختن تير را و غلا السهم بلند كرديد در رفتن و در كذشت حد را و غلا النبت بالبدكيا و در هم پيچيده و انبوه شد
اغلاه كران كردن نرخ را و كران خريدن چيزى را و بالمد و در هم پيچيده شدن كياه و سبك كردانيدن ان را از برك يقال اغل النبت اذا خففت من ورقه
غالاه و به مغالاة بها كردن دور كذشت از حد دران و كران خريد و غالى السهم بها مغالاة و غلاء بالكسر بغايت دست دراندازى تير با بنهايت قوت دور انداخت و فى الحديث لا تغالوا فى صدقات النساء فانها لو كانت مكرمة فى الدنيا او تقوى عند الله لكان اولاكم بها رسول الله صلى الله عليه

وسلم
تغالى كوا ليدن كياه و بلند و در هم پيچيدن آن و انبوه شدن وى و رفتن كوشت فرزار كرديدن تاقه و جز آن يقال تغالى لحم الناقة اى ذهب و كران شدن نرخ و با هم نيزه كردن در دور اندازى تير
اغتلاء شتافتن و شتاب كردن
اغلولى النبت اغليلاء عدد هم پيچيد و بلند كرديد

غ ل ى

غاليه بوى خوشى است مركب از مشك و عنبر و جز آن سيا بنك كه موى را بوى خضاب كنند سماها بذلك سليمان بن عبد الملك و كويند از مخترعات جالينوس است
غلانية بالفتح كران و بجوشش و النون زائدة

ض غلت القدر تغلى غليا بالفتح وغليانا جوشيد ديك
اغلاه جوشانيد ديك را
تغلية جوشانيد ديك را و از دو درسلام كفتن و اشتاب كردن
تغالى تغاليا خضاب كرد بغاليه و الورد ان دا

باب الغين فصل الميم

غ م ت

ض غمته الطعام غمتا بالفتح كران آمد طعام بر دل او و مانند مست كردانيد او را و غمت فى الماء فرو برد در آب و غمت الشئ فرو كرفت آن را و غمت تنفسا سر بر او رد و فتا بخوردن

س غمت فلان همچو مست و مدهوش كرديد از كرانى طعام

غ م ج

غمج ريغيج يك آشام از آب و شراب و پر خوردن
غمج كتف شتر بچه كه شير مكد ميان دان مادر و اب كه شيرين نباشد

ض س غمج الماء غمجا بالفتح فرو خورد آب را
مغمج كمعظم آب كه شيرين نشاد
تغامج نوشيدن و مكيدن

غ م ج ر

غمجرة سير تشم چسبانيدن بر كمان و بر كردن بار ان مرغزار او پى در ريختى فرو خوردن آب را
غمجار كقرطاس سريشم كه بر كمان چسپانند جهت كشتكى آن

غ م د

غمد بالكسر نيام شمشير و كارد اغماد غمود بالضم جمع
برك الغماد مثلثة و الفتح عن الفراء موضعى است و هو اقصى معمور الارض عن ابن غليم فى الباهر
غامدة پچاه انباشته و كشتى خ از بار غامد بدو زها مثله و معرفة لقب عمرو بن عبد الله كه پدر قبيله است از يمن بدان جهت كه اصلاح مهمى كرد ميان قوم خود يا ان غامد است و بنا غامديون منسوب اند بوى
غمدان بضمتين و شد الدال نيام شمشير
غمدان كعثمان كوشكى است بصنعاء يمن بناه ليشرح باربعة وجوه احمر و ابيض و اصفر و اخضر و بنا داخله قصرا بسبعة سقوف بين كل سقفين اربعون ذراعا

ن غمد الغرط غمودا افرون كرديد شتر نهاى ركش چند كه فرو پوشيد خار را و غمدت الركية خشك كرديد

ض ن غمد السيف غمدا بالفتح در نيام كشيد شمشير را سيفه مغمود لغت است از آن

س غمد بالكسر افزون شد آب تا كر ديد باز لغات اضداد است
مغمد كمكرم شمشير در نيام كذا لغة ضعيفة
اغماد در نيام كردن شمشير و از ديكر در آوردن چيز برا
غمد فلان تغميدا پوشيد و پنهان داشت ايضا از روى اشكار كرد بارانك و عيب
تغمد فرو پوشيدن و پنهان داشتن و منه تغمده الله برحمته اى غمره بها و تغمد فلان اى ستر ما كان منه و بر كردن الجام را
اغتماد فلان الليل بشب در آمد كانه صار كغمد له كايقال ادرع الليل

غ م ذ ر

غمذر كسفرجل در هم آميزنده سخن و كار خود را و بيخود كه هيچ نفهمد و مرد نازك ناوره منيم و نيز از جوانى
غمذرة غذرة زيادة بيمودن پيمايش

غ م ر

غمر بالفتح آب بسيار و خواهر و فراخ خوى غمار بالكسر و غمور بالضم جمع و در پاى بسيار آب و ميناو معظم در يا و اسب نيكو و جامه در از فراخ و كروه مردم پراكنده از هر جاى و مرد نالان كار ودشك و يخرك و شمشير جابن يزيد بن معوية و اسب حجاف بن حكيم و چاهى است در پر بستر بمكه و جانى ميان مكه و بوستان و آبادى به بيابان موضعى و مرطي نا و مرد نيكى است از ضرب و غمر الخلق مرد نيكو احسان سخى بين الغمورة غمر الرداء كذلك غمار و غمور جمع
غمرة بالفتح سختى و فراهم آمدن چيزى غمرات مركة و غمار بالكسر و غمر كصرد جمع و نيز غمرة ابوى است در راه مكه حد فاصل ميان تهامه و نجد و نيز غمرة انبوهى مردم و كروه مردم پراكنده از هر جاى و بنياى آب غمار بالكسر جمع
غمرة بالفتح مشنو بالى است مرعبر را
غمر بالكسر تشنكى و كينه
غمر بالضم زعفران و كول غمر بفتحتين مثله اغمار جمع
غمرة بالضم زن كول و نوعى از طلا كه زنان بر روى مالند و زعفران
غمرة محركة كروه مردم پراكنده از هر جاى و كروه مردم و بوى كوشت كه بست رسانند كينه غمور بالفتح جمع
غمرة كفرحة دستبوى از بوى و جامه است بيان نك كه فلاه و ذاهان بوشند
غمر كصرد قدح خورد با خود و در وغ غمر جابى است
غمير كامير دانه بهى يا كياهى است يا كياه اندك سبز يا كياه سبز كه زير كياه خشك بر آمده باشد يا كياه در بن كياه ديكر الغمراء بالفتح و المدجمع و آب بسياد
غمير كزبير موضعى است نزديك ذات عرق و موضعى بديار بنى كلاب و ابى بامجاه
غمار كتاب و ود بارى است بنجد و ذو الغمار موضعى
غمار الناس بالضم و يفتح كروه مردم پراكنده از هر جاى و كروه مردم و نيقال ادخلني

غمار الناس ای جمعهم و کثرتهم
غامر زمین ویران و زمین که زیر آب مانده باشد خلاف عامر و هو فاعل بمعنی مفعول مثل سر کاتم وماء دافق وانما بنی علی فاعل لیقابل به العامر
غامرة خرابی که محتاج آب باشد
غمران کسکران موضعی است ببلاد بنی اسد
هضب الغمار موضعی است
مغمور مرد کم نام و بی قدر
ن غمرة الماء غمرا فرو گرفت آب آن را از بسیاری و غمره القوم اذا علوه شرفا
س غمر صدره غمرا محرکة و بفتح کینه گرفت و غمر الماء غمارة بالفتح و غمورة بسیار گردید و نیز غمورة فراخ خوی و جوانمردی یقال ما اشد غمورة هذا النهر و هذا رجل غمر بین الغمورة و نیز غمر بالتحریک بوی و مزه بر گردیدن گوشت و چربش گرفتن دست و منه منديل الغمر یعنی دستمال
ك غمر غمارة بالفتح کول گردید
اغمر فی الحرد لیر کشتم بر سیحی کرما و راه رفتم سپس سپوی او زدن ان
مغمر کمحمّد تشبیهی و از دحام انداخته خود را و کول
غمرته تغمیرا دور گردان را یاد و را انداخت و غمرت المرأة وجهها غمره مالید بر روی جهت صفا زنان و غمر فرسه بکاسه ریزد آب اسپ ازای تنگی آب
مغامر للفاعل در جنگ و از دحام انداخته خود را ببلا و بیم
مغامرة بیکدیگر درآویختن بیابان و بیم
تغمر رنگ کردن بزعفران و بکاسه خرد آب خوردن تنگی
تغمر البعیر ای لم یرو و گیاه غمیر چریدن شتر و غمرة بزردی مالیدن زن جهت صفای رنگ
رجل مغتمر للفاعل مردمست و مدهوش و نخل مغتمر خرماستان سیراب جوشنده و طعام مغتمر گندم با پوست
اغتمار رنگ کردن بزعفران یقال اغتمرت المرأة به و فرو گرفتن آب چیزی را با نبوهی و بسیاری یقال اغتمر الماء ای غطاه و باب عرد رفتن
انغمار در آب فرو رفتن

غ م ر د

غماريد بالفتح نوعی از سماروغ

غ م ز

غمز محرکة مرد سست و مال هیچکاره و زبون و ستوران لاغر عمیز الجوع کامیر دیالی فوذة است بطرف دمان
عمیزة کسفینة عیب و سستی عقل و یقال فیه غمیزة یعنی در آن جای طعن و جای طمع است
غمازة گنجانیدن دختر نیکو سیکر نیکو اعضاد و هنگام غمز و اشاره
غموز کصبور ماقه که تا بر کوهان وی دست نمالند فربهی از لاغری آن ندانند
غمازة بالضم چشمه است مر بنی تمیم را یا چاهی است میان بصره و بحرین
مغمز کمقعد جای طعن و عیب و نیز یقال فیه مغمز ای مطعن و مطمع
مغمون تهمت کرده
ض غمزه بیده غمزا بالفتح در دست بیفشرد و غمز العین و الحاجب و غمز بالرجل بسوی وی اشارت کرد به چشم و ابرو بسوی چیزی و اشارت کرد به چشم و غمز الدابة خیمید و لنگ کرد و غمز الکبش دست بر دست و پهلوی نکهها تا فربهی و لاغری معلوم نماید و نیز غمز نشاندن بزمین
اغمز فی فلان عیب کرد در آن و کم حرمتی نمود و نیز اغماز زدن مال را کرفتن و درشکستن کردن و دلیر کردیدن کسی بر آن و در آن نبدستی و در شکستگی وی
تغمز فی المرأة فرو داخرات علیه و سرزنش فیه و سپه ناک کردن کوهان ناقه
تغامز بیکدیگر را بچشم اشارة کردن و منه قوله تعالی و اذا مروا بهم یتغامزون
اغتماز طعن کردن بر کسی و عیب نمودن یقال ما فعلت شیئا فاغتمز فلان علی ای طعن

غ م س

عمیس کامیر گیاه که در زیر گیاه خشك بر آمده باشد و شب تار یك و چیز عمیس الوجوه که مردمان نا حال آن را ندانند و مثل آن را نشناخته باشند و منه قصیدة عمیس و بیشه و درختان انبوه و در هم پیچیده و هر چیز در هم و انبوه که در آن فرو رفتن و پوشیده شدن توانند و آب و اهم خرد میان نره زار
عمیس کزبیر بکه است بر سر کره از تغلبیه و نزدیکش کوشکی است و بزان و از آن روزی از روزهای عربان و وادی الغمیس بالتاء رود بار است
عمامة کتمامة مرغیست از مرغان ابی عماس بالضم جمع
عموس کصبور کارشت بد شوار در هر شیتی غوره برنده و ناقه که حملش نمایان نکردد تا وقت زادن و ناقه که در حمل خود ابتراستش باشد که بناهی و کذا اختراست یا بخته و محکم و شتر ماده بار دار که دنبه ندارد تا بار آن پیدا کردد و زخم کناره و الیمین الغموس سوکند دروغ که صاحب خود را در کناه فرو برد سپس آن در دوزخ یا سوکند دروغ که صاحبش دیده و دانسته کذب کند و سوکند خوردن تا مال غیر را تلف نماید
ز عمیس اغتسال انغضاب کرده دستان بی نکار
ض عمسه فی الماء غمسا بالفتح فرو برد او را در آب و غمس النجم غروب شد
معمس کمعظم و کمحدث شجاع است بر راه طایف و در آن آنجا فرا ابی رغال دلیل ابرهه که بر آن سنك میاندازند
تغمیس کم نوشیدن
مغامسة یکدیگر را با بفرو بردن و در میان حرب افکندن خود را
اغتمست المرأة غمسا برابر زنگین کرد دهن را و اغتمس فی الماء فرو رفت باب
انغماس باب فرو رفتن

غ م ش

س عمش عمشا محرکة تاریك شد نظر وی از گرسنگی یا از تنگی و نیاسودگی و البصر ضعیف است بمعنی غارمعنی که میرود

غ م ص

غمص بالتحریك خم چشم که روان باشد
هو غموص الحنجرة کصبور یعنی بخندی دروغ کوی است و بمیز غموص سوکند دروغ یکباره فرو برنده یا سوکند دروغ که بدان دیده و دانسته خود کسی را تلف نماید
اغمص آنکه خم از چشم او روان باشد
غمیصاء یکی از دو ستاره شعری و آن را غموص نیز نامند و من احادیثهم ان الشعری العبور قطعت المجرة فسمیت عبورا و بکت الاخری علی اثرها حتی غمصت فسمیت غمیصا
و نیز غمیصاء موضعی است که در آن خالد بن ولید با بنی جذیمة جنگ کرده و نام مادر انس بن مالك
مغموص علیه آن که مطعون باشد بدین و ملت
ض س غمص النعمة غمصا بالفتح شکر نکرد نعمت او و نیز غمص خرد و خوار شمردن و هیچ نا داشتن چیزی را و عیب کردن و عیب کردن بر کسی سخن را اصلا و باطلا و بستن و رد دیدن بحق کسی و رد کفتن یقال لا تغمص علی یعنی دروغ مباف بر من
س غمصت العین غمصا کرد روان کردید خم چشم
اغتماص خرد و خوار شمردن و هیچ نا داشتن چیزی را

غ م ض

غمض بالفتح زمین پست و نرم و دره مغالك غموض بالضم و اغماض جمع ما اکتحلت غمضا بالضم و بفتح یعنی نخفتم
ما اکتحلت غماضا و یکسر یعنی چشم برهم ننهادم یعنی نخفتم
غمیضة کسفینة عیب که نهان باشد و اموا شی توما فی الامر غمیضة ای عیب و کنایی و خواری
غامض زمین پست نرم و زمین مغالك غوامض جمع و مرد سست حمله و سخن پوشیده و دور و خلاف واضح و مرد کم نام و بی قدر و خوار و کوهر مرد و حسب وی که مشهور نباشد و پا بر جی پر کننده ساق را و بزرگ و فربه از ساق لنگ
دار غامضة سرا که بر راه نافذ نباشد
ما اکتحلت تغماضا ای ما نمت
مغمض کمقعد سخت مغالك مغامض جمع
ن غمض المکان غموضا بالضم پست و مغالك شد جای و غمض فی الارض رفت
ك ن غمض الکلام غموضة و غموضا دور معنی و باریك گردید سخن
ض غمض عنه فی البیع غموضا آسان داشت از وی در خرید و فروخت و غمض فی الارض رفت و غمض السیف فی اللحم در خلید و پوشیده شد در گوشت
ك غمض الکلام غموضة و غماضة پست و مغالك گردید جای
اغمضت العین فلانا اغماضا حقیر و خوار شمردن را چشم و اغمض فلان فلانا پیشی گرفت آن وی سپس پیشی گرفتن وی در برابر دیدن و نیز اغماض محابا کردن در خرید و فروخت و منه قوله تعالی لا تیمموا الخبیث منه تنفقون و لستم باخذیه الا ان تغمضوا فیه ای لا تستنقوا فی فرض ربك خبیثا فانك لو اردت شراءه لم تاخذه حتی تحط فی ثمنه و آسان داشتن از کسی در خرید و فروخت و چشم فرو خوابانیدن یقال اغمض لی فیما بعتنی کانك ترید الزیادة منه لرداءته و الحط من ثمنه و باب تفعیل کردن دم شمشیر را و یقال ما اکتحلت اغماضا یعنی در مغموضات کحدثات نکتهای که مرد دیده و دانسته مرتکب آن شود
تغمیض دور و باریك معنی کردن سخن را و آسان داشتن از کسی بیع و شرا اصلا یعنی و چشم فرو خوابانیدن و چشم فرو خوابانیده حمله کردن شتر رانده شده از انجو بر رانده و باز رسیدن آن بر آب حقیقت کار ندانسته در کذشتن در آن و غمض لی فیما بعتنی کو یا اراده میکنی که مبیعه را قیمت کم کند و یقال ما اکتحلت تغمیضا ای ما نمت
اغماض غنودن یقال ما اغتمضت عینای ای ما نمت و آسان شدن و یقال انی ذلك علی اغتماض ای عفوا بلا تکلف و مشقه
انغماض فراز شدن چشم

غ م ط

غمط بالفتح زمین پست و نرم سماء و غمطی محرکة مقصورا ابر پیوسته بارنده
ض س غمط الناس غمطا بالفتح خرد و خوار شمرد مردم را و منه الحدیث انما ذلك من سفه الحق و غمط الناس یعنی از برای الحق سفها و جهلا و یحتقر الناس و غمط العافیة شکران نمود و غمط النعمة خوار داشت نعمت را و ناسپاسی نمود و غمط الماء بیکجی فرو خورد آب را و نیز غمط کشتن ذبیحه را و فربه دین
اغماط پیوسته بودن و برجسپیدن و پیوسته بودن تب
تغمط علیه التراب ای زخاك فرو پوشیدن آن را
اغتمط اغتماطا پیشی کرفت بعد پیشی کرفتن او و دردویدن و اغتمط فلانا بالکلام فرو کرد او را بسخن و چیره کردید بر وی و اغتمط الشی بیرون رفت پس نشانش ناپیدا کردید

غ م ق

غمق محرکة نم بر آمدن از زمین و الفعل من سمع و ضرب و کرم
غمقة محرکة بیماری است که بو پشت پیدا میکردد
نبات غمق ککتف گیاه کنده و تباه از فزونی نزی
ارض غمقة کفرحة زمین نمناك و کران یا زمین نزدیك آب لیلة غمقة کذلك
مغموق عوزة برسیدکی و بستکی نزدیك رسید و بعیر مغموق شتر غمقة زده

غ م ل

غمل بالفتح موضعی است
عمیل کامیر پوست نر خورتر داده در تلی چیزی نهاده تا پشم بریزد و کیاه بعضی در هم روییده
غملی کجمزی جایی است
غملول بالضم رود بار دراز تاك یا رود بار دراز کم پهن در هم پیچیده گیاه و هر چیز انبوه و فراهم آمده از درخت و ابر و تاریکی تا آن که آن را و برهم غلول نامند و نیز پشته بلند و نزه است که زاییده بیخوردن آن را
معمول آن که بر وی چیزی در پوشند تا خوی کند و گیاه برهم نشسته و یکدیگر را

فرو پوشیده و رجل مغمول مرد کمنام بی قدر و ادیم مغمول پوست نر نهاده تا پشم بریزد

ن غمل النبات غملاً در هم و همه بر روئیده گیاه و نیز غمل بالفتح پوست خورش داده پیمبن بجای نهادن تا نرم یا فاسد کردن یا دنبك بار کردن یا زیر و بیك نهادن تا نرم کردد و بوی کند و پشم بریزد و میوه نیم رس یا نا رسیده را خوابانیدن تا تمام رسد و فرو پوشیدن کسیرا تا خوی آرد و نیکو اصلاح کردن چیزیرا و هم نهادن انکور را

س غمل الجرح غملاً محرکةً نهد و تباه کردید زخم از عصابه تغمل فراخ نشستن در مجلس و فراخی

انغمال نرم و تنبوی و پشم ریخته کردیدن پوست

غ م ل ج

غملج کجعفر آنکه بر یك روش و حال نپاید کاهی قاری و کاهی شاطر و وقتی سخی و وقتی بخیل و نابار شجاع و باری جبان باشد غملج کعلس و غملج کقنبیل و غملوج کزنبور و غملاج کسرداب و غماليج کعلابط شلة غملج کجعفر و غلس غلیجة بالکسر و غملوجة بالضم مؤنث

غ م ل س

غملس کعلس پلید دلیر بی باك و یوصف الذئب یقال ذئب غملس ای خبیث جری شفشقة غملاس کقرطاس شقشقة سطبر وان دیر نشسته است که شتر وقت مستی از دهن بر آرد

غ م ل ط

غملط کعلس دراز کردن هر چیز باشد

غ م م

غم بالفتح اندوه غموم بالضم جمع و یوم غم روز دم کیر و تیره از کرما و روز اندوه لیلة غم کذلك لیلة غمة بالفتح شب سخت کرم غمة بالضم اندوه و تنك مشك روغن و تنك تیریا و جوان و امر غمة کار مشتبه و پوشیده که موجب اندوه باشد و منه قوله تعالی ثم لا یکن امرکم علیکم غمة و یقال صمنا للغمة یعنی بجهت اشتباه روزه داشتیم

غنم محرکةً فرو کرفتن موی پیشانی و قفا او الفعل من سمع غمیم کامیر شیر جوشانده سطبر شده و ماست و کیاه سبز زیر کیاه خشك رسته و علف تر پیش مانده و کراع الغمیم وادی است میان حرمین بردو منزل از مکه و موضعی است نزدیك مکه غمیم کزبیر رودباری است بدیار حنظلة

غمام بالفتح نام شمشیر جعفر طیار رضی الله عنه

غمامة بالفتح ابر یا ابر سفید غمام بالفتح و غمائم جمع و اسپی مر ابی داود یادی تا یا یاری از پادشاهان لخمیین بد غمامة ککتابة سیفور بند شتر و جز آن از خرطه مانندی است که چون بر سیفور بستود نتواند خورد غمائم جمع و نیز غمامة خرقه که بدان چشم و بینی ناقه را ابندند و غلاف سر نره کودك و بضم غمام کغراب زکام

غموم بالضم ستارکان جرز پوشیده

یوم غام روز تیره و دم کیر از کرما و روز سخت کرم و روز اندوه لیلة غمة بالفتح شب سخت کرم و شب اندوه و شب غبار ناك که هلال دیده نشود نیقال صمنا للغمی و یمدّ و یضم الاولی یعنی روزه داشتیم بجهت ابهام اسمان و نیز غمی تیره که و تاریکی و سخنی که قوم را در جنك واندوه ناك کرداند

غمی کربی بلا و سختی و کار دشوار بی راه روی و یفتح و دهی است

غماء بالفتح اندوه و بلا و سختی غمیم بالضم و بالیاء المشددة ابراست مرینی سعد را

غمغمة کدحرجة بانك کاوان وقت بیم و بانك وخروش دلیران در کارزار و سخن نا پیدا

مغموم زکام زده و هلال مغموم هلال در ابر فرو رفته یا هلال که ابر تنك کرد اکرد ان هاله زند

ن غمه غما بالفتح اندوهکین کرد او را و غم الهلال و غیره پوشید ان را و غمامة نبت و غم الشیء فرو پوشیدن او را و غم یومنا سخت کرم کردید چندان که دم کیر شد شدت کرمی آن و غم الهلال مجهولا فرو شد هلال در ابر تیره و تنك و دیده نشد و غم علیه الخبر مجهولا مشتبه شد بر وی خبر و غم السماء ابرناك شد هوا

یوم مغم کمقر روز سخت کرم کردم را فرو کیرد و روز اندوه ارض مغمة بالثاء زمین بسیار کیاه

اغمام سخت کرم کردیدن روز چندان که دم را فرو کیرد و ابر ناك شدن هوا و مشتبه کردیدن خبر یقال اغمی علیه الخبر مجهولا اذا استعجم و اندوهکین کردانیدن یقال ما اغمك لی و الی و علی بعنی چه چیز غمناك ساخت ترا از من

بحر مغتمم که سخت دریای بسیار اب غیم مغتمم کذلك

تغمیم پوشانیدن مغامة یکدیکر را اندوهکین کردانیدن

اغتمام اندوهکین شدن و در انکشتن کیاه و افزون کردیدن ان

انغمام اندوهکین کردیدن و فرو پوشیده شدن چیزی

تغمغم سخن ناپیدا کفتن و نیز کلام ناپیدا و بانك کاوان دلاوران در کارزار

غ م ن

غمنة بالضم سپیده و غالیه و دوئی شوی که زنان بر روی مالند عمین کامیر غوره نا رسیده خوابانیده و پوست تر زیر چیزی نهاده تا پشم بریزد بنو الغمینی بالضم مقصورا کروهی است در حرم

ن غمن الجلد غمنا پوست را نرم کرد و خورش داده زیر چیزی نهاد تا پشم بریزد یا تباه کردانید تا پشم بریزد و غمن البسر غوره خرمای نا رسیده را خوابانید تا برسد و غمن فلانا تا جامه بر افکند بر وی تا خوی کند و غمن فی الارض مجهولا دور و ورده شد در زمین

انغمان در خزیدن در زمین و در امدن در ان

غ م و

ن غما البیت غموا فرو کرفت خانه را بکل و چوب

غ م ه ج

غماهج کعلابط درشت فربه

غ م ی

غمی محرکةً بیهوش مذکر و مؤنث و تثنیه و جمع در وی یکسان است سبات جهته که مصدر است یقال ترکت فلانا غمی ای مغشیا علیه و ترکتهما و ترکتهم و ترکتها غمی کذلك و ان شئت قلت غمیان و هم اغماء و نیز غمی اسمان خانه یا انچه بالای اسمان خانه باشد از چوب و خاك و جز ان غان کسرت مددت غمیان و غموا مثنی و اغمیة و اغماء جمع و ابر تنك و یفتح یقال فی السماء غمی و غمی اذا غم علیهم الهلال و لیس من غم و غمی و الله عمی اما و الله

غماء کسحاب پوشش که بدان بام را پوشند تا خوی آرد غامیا سوراخ کلاکموش

مغمی علیه کمرمی بیهوش

ض غمی علی المریض غمیا مجهولا بیهوش کردید بیهوش امد یا بیهوش کردید و بن و غمیت البیت سقف ساختم خانه را یا چوب و خاك بر اسمان خانه کردانیدم

مغمی علیه کمکرم بیهوش

اغماء بیهوش و بی هوش کردانیدن و پیوسته ابر کردیدن روز و پوشیدن ابر هلال را و پوشیده و مشتبه شدن خبر یستعمل مجهولا فی الکل یقال اغمیت لیلتنا ای غم هلالها و اغمی علیه الخبر ای استعجم و فی الحدیث قال عبد الله بن رواحة و هو مریض للنبی صلی الله علیه و سلم اغمی علی ثلاثا کیف اصنع بالصلوة فقال صل صلوة یومك الذی افقت فانه یجزیك

تغمیة اسمان خانه ساختن

باب الغين وفصل النون

غ ن ب

غنب بالفتح غنیمت بسیار غنبة بالضم دائره میان کنج دهن کودك ملیح و نازنین غنب کصرد جمع

غ ن ب ل

غنبول کزنبور مرغی است

غ ن ت ل

غنتل بالتاء الفوقیة کتنام بی قدر و ام غنتل کفتار

غ ن ث م

غنثم بن ثوابه طائی کقنفذ محدث است

غ ن ث

غنث بن نافیان بن منبه بالفتح از بنی مالك است غناث کرمان نیکو دانی در همنشینی

س غنث غنثا محرکة دم زدن و نوشیدن آبرا و غنثت نفسه شوریده دل او

تغنث بر چسبیدن و لازم شدن و کران کردیدن

غ ن ث ر

غنثر کجعفر نادان یا کول بار آن که مجنث و بر آن نا خوش دارند یا فرومایه یا تاکس غنثر کقنفذ و جندب مثله و این دشنام است عرب را یقال یا غنثر معرفة غنثرة کدحرجة صفا سر و افزونی موی

تغنثر بالماء بی خواهش خوردن آب را

غ ن ج

غنج بالضم و بضمتین کرشمه ناز و بالضم دخان بیل غنج محرکة پیر کلان سال در لغت هذیل یقولون غنج القوم ای شیخهم و محمد بن عبد الرحمن بن غنج محدث است

غنجة کمرحلة زن با کرشمه غناج کغراب و ککتاب کرشمه و ککتاب بخان بیل مغناج بالکسر زن با کرشمه و ناز

س غنجت الجاریة غنجا با غنج کرشمه کرد دختر

تغنج ناز و کرشمه نمودن

غ ن ج د

غنجد کقنفذ نام مادر داود بن حارث صحابی و ان را غنجرة و غنجرة نیز نامند

غ ن ج ر

غنجار بالضم لقب عیسی بن موسی تیمی بخاری صاحب تاریخ بخارا

غ ن ج ل

غنجل کقنفذ سیاه کوش غناجل جمع

غنجول کزنبور جانوری است مجهول الحقیقة

غ ن د ب

غندبة کقنفذة کوشتپاره است درشت پیرامون نای کلو غندوب کعصفور مثله و غندبتان مثنی دو کره است در بن زبان یا دو کوشت پاره کرد کرد کام یا دو کوشت پاره شبیه کره در درد و استخوان بلند زیر نرمی کوش غنادب جمع

غ ن د ج

غندجان بالفتح شهریست بفارس در دشت معطشة

غ ن د ر

غندر کجندب و قنفذ جوان فربه سطبر تازه روند خوش عیش و بوق المبرم الملح یا غندر و نیز لقب محمد بن جعفر بصری لقب به لانه اکثر من السوال فی مجلس ابن جریج فقال اسکت یا غندر یغلو منه

غ ن د ل

غندل لابی بالضم مرد کلان

غ ن ذ

غانذ نای کلو و مخرج اواز غنذی یغنذی غنذاة براغالانید او را و بر انکیخت

غ ن ش

ابو غنیش کزبیر شاعری است از بنی مبذول بن لوی غنشوش کعصفور بانی ماند از مال یقال ما بقی من ابله غنشوش ای بقیة و ماله غنشوش ای شیء یا ان معین مهمله است

غ ن ص

غنص محرکةً تنکدلی و ضیق صدر و الفعل من سمع یقال غنص صدره ای ضاق

غ ن ض ف

غنضف کجعفر بالضاد المعجمة نام مردی

غ ن ظ

غنظ بالفتح اندوه سخت و لازم و بحران و اندوه که بمرك و هلاك نزدیك کرداند سپس از ان نجات شود و ذکر عمر بن عبد العزیز الموت فقال غنظ لیس کالغنظ و کنظ لیس کالکنظ غنیظ کامیر غوره خرما که در وده در خوشه بماند تا پخته و رسیده کردد رجل غنظیان بالکسر مرد فحاش پلید زبان

فعل ذلك غناظیك و یکسر یعنی اکثر کردان کار را تا دشوار کردد بر تو و در مشقت انداخت مغنوظ سخت اندوهکین

ض غنظه الامر غنظا اندوه رسانید او را و دشوار کردید

وسخت اندوهگین کرد اینید
غنظه به غنظظة بالفتح رنجانید
فحش شنوانید او را وسخن زشت
قلبش. حکی الفراء عن القا
اغنظاظ در سخت مشقت و
اندوه افگندن

غ ن ظ ف
غنظف کجعفر نام مردی

غ ن ف
غنیف کصیقل جای جوشش
آب چشمه وچاه ویجرد وغیف
دریای باغنیف

غ ن ف ر
غنافر کعلابط مرد بسیار کند
ذهن وکفتار زرد بسیار موی

غ ن م
غنم بن تغلب بن وائل بالفتح
پدر بطنی است
غنم بالضم غنیمت و پیروزی
بچیزی بی دست رنج یا غنم در
حصول چیزی بی دست رنج
آید و برد در غنیمت غیران
غنم محرکة گوسپند لا واحد لها
من لفظها الواحدة شاة وهو
اسم مؤنث للجنس یقع علی الذکور
والاناث وعلیهما جمیعا و در
اراده دو گله غنمان گویند
و در گلها اغنام وغنوم بالضم
واغانم ویتحقق من الغنم ذکور
فتؤنث العدد اذا قلب من
الغنم وان عنیت الکباش
غنیمة بالتاء مصغران
غنم بن تغلب بن تیم الله صحابی
است
غانم نام مردی
غنیم کامیر مال غنیمت و نیل
چیزی بی دست رنج
غنیمة کسفینة مالی که از حرب
کفار دست یاب کرده و
پیروزی بچیزی بی دست رنج
یا مال حرب کفار و بس
غنیم بن قیس کزبیر تابعی است
غنیمات بالضم علی الجمع موضعی است
هذا اغنم مالا ان تفعل کذا ای
ای فضالک وغایتک
ابو غنیم عثام کشداد و غنام
بن اوس بیاضی صحابیان اند
ونام شنزی است
غنامة بالتاء نام زنی
یغنم کیمنع نام پسر سالم بن قنبر
مغنم کمقعد مالی که از حرب کفار
حاصل شود وحصول چیزی
بی دست رنج و عبد الله بن مغنم
در صحبت او با حضرت رسول
صلی الله علیه وسلم اختلاف
است
ص غنم غنما بالضم والفتح و
بالتحریک وغنیمة کسفینة وغنما
بالضم غنیمت گرفت وبغنیمت
رسید
غنم مغنمة کمکرمة ومعظمة
گوسپندان بسیار
غنمه کذا تغنیما غنیمت داد او را
تغنم غنیمت شمردن
اغتنام غنیمت شمردن

غ ن ن
غنة بالضم آواز در بینی
اغن از بینی سخن گوی که اظهر
اغن وظبی اغن قال الجوهری
و وادی اغن وادی بسیار علف
که در وی مگس آواز دهنده
باشد ونام یکی از اصحاب طلیحة
ونیز لقب یزید بن اغور
قریة غناء ده بسیار مردم و
بسیار بنا و روضة غناء مرغزار
بسیار درخت و بسیار گیاه یا
مرغزاری که از انبوهی درختان
وکثرت علفها او آواز دهد
غنه مانند دران
ص غن فلان غنة بالضم وانما
کرده درکلام و نیز غن از کزن
سنک و بسیار درخت کردید آن
رود بار و رسیدن بار خرما
بن یقال اغن النخل اذا ادرک
مغن کمحسن رود بار بسیار علف
اغن النخل اغنانا رسید خرما
ونیز اغنان بسیار درخت و
علف شدن وادی و با مک کردن
مکر غنان کغراب اسم است
راه سبز کردانیدن شاخ درخت
راه پر شدن مشک
تغنین اغن کردانیدن کسی را

غ ن و
غنوة بالضم بی نیازی یقال له
غنة غنوة

غ ن ی
غنیة بالضم توانگری وبی نیازی
اسم مصدر است و یقال
ماله عنه غنیة
غنی بالفتح والقصر چاره یقال
ما له عنه غنی ای بد ویقال لم
مکان کذا غنی من فلان ای منزل
وبالکسر توانگری خلاف فقر و
مرد را زن دادن و زن را
شوی غناء بالفتح ممدود
مثله ونیز غناء کسماء فائده
وسود و کفایت ویقال اغنی
عنه غناء فلان ای ناب کافی
او شد و بی نیاز کرد از ان و
یقال ما فیه غناء ذلک ای اقامة
والاضطلاع به و دیاب بوده
است
غناء ککساء آواز خوش که طرب
انگیزد و سرود
غنی بالفتح وتشدید الیاء توانگر
و مالدار ونیز غنی حی است
از غطفان
غانی توانگر و مالدار
غانیة زنی که بی نیاز باشد
بخوبی خود از پیرایه یا بشوی
خود از شوهر یا زنی که مقیم
باشد در خانه پدر و مادر
و بسیار بوی اقع نشده باشد
یا زن جوان پاک دامن با شوی
باشد یا نه یا زن بی نیاز که
خواهش او دارند و او نخواهد
غوانی جمع
غنی و غنیة کسمی و سمیة
از اعلام است
غنیان کعثمان بی نیازی و
دستگاه و چاره یقال ما لی
عنه غنیان ای بد
اغنیة کاثفیة و یخفف و
یکسر ان نوعی از سرود یقال
بینهما اغنیة اغانی جمع
اغناء و ختنهای عروسان
مغنی کمقعد جای و منزل که
بدان اهل ان بی نیاز و غنی
گردیدند سپس ان کوچ کرده
یا عام است جای با اهل و
باشند کان مغانی جمع و نیز
مغنی چاره یقال ما له عنه
مغنی ای بد و کفایت و بسندگی
یقال اغنی عنه مغنی فلان و
مغناته و یفتحان ای ناب عنه
واجزا مجزاه و یقال لمکان کذا
مغنی من فلان ای مانة
ص غنیت المرأة غنیا محرکة
غانیه گردید و غنی بالمکان جا
گرفت ای اقامت کرد و غنی فلان
ننکا نمود و دیدار کرده
غنیت لی التعنی بالمودة یعنی
باقی ماندم و غنیت دارنا
نهاما یعنی بود در نهاما مرد
غنیت المرأة بزوجها غنیانا
بشوی خود بی نیاز گشت
اغناء بی نیاز کردن و یقال
ما یغنی عنک هذا ای ما یجدی
عنا وما ینفعک و قوله تعالی
وما یغنی عنه ماله اذا تردی
و نائب بسند شدن یقال
اغنی عنه غناء فلان و مغنا
ومغناته و یفتحان اذا ناب عنه
واجزا مجزاه

غنا الشعر به تغنیة سرود
کفت و تغنی بالمرأة عشقبازی
نمود با زن و غنی بزنده شود
با نکوهید او را و غنی الحمام
بانک کرد
تغنی سرایدن و سرود گفتن
وبا زن عشقبازی کردن و
ستودن با نکوهیدن کسی را
و بی نیاز کردیدن
تغانی از همدیگر بی نیاز کردیدن
استغناء بی نیاز شدن

باب الغین وفصل الواو

غ و ث
غوث بالفتح فریاد اسم است
فریاد رس و نیز غوث قبیلة
از یمن وابو الغوث بن نمار و
وائل بن غوث و عمرو بن غوث
محدثان اند
غویث کامیر شنت عدو
وانچه بدان بفریاد مضطر رسند
از طعام و دلیری
غیاث بالکسر فریاد رسی و
فریاد خواهی صارت الواو یاء
لکسرة ما قبلها وابو عبد الرحمن
غیاث بن ابرهیم نخعی محدث
است ضعیف
یغوث کیقول بتی است مر مذحج
را
غواث بالضم والفتح فریاد و
نالش و فریاد رس والفتح شاذ
لانه لم یات فی الاصوات شیء
بالفتح غیره وانما یاتی بالضم
مثل بکاء ودعاء وبالکسر
نداء وصیاح قال الفراء اجاب
الله غواثه
مغوثة بالفتح فریاد رسی یقال
استغاثنی فاغثته مغوثة
مغاوث بالفتح اسم ها
مغیث کمقیم نام مردی
مغیثة بالتاء ده و موضعی است
مغیثة … (?)
ببغداد
اغاثة فریاد رسیدن یقال
استغاثنی فاغثته
تغویث واغوثاه گفتن
استغاثة فریاد خواستن

غ و ج
غوج بالفتح اسب فراخ پوست
سینه تق فرس غوج اللبان
ای واسع جلد الصدر
ن غاج غوجا بالفتح دو تا
شد و خمید
تغوج دو تا گردیدن و خمیدن

غ و ر
غور بالفتح مغ هر چیزی و … (?)
پست و مابین ذات عرق تا دریا
یمن و زمین نشیب جانب عرب
از تهامه و آب فرو خورده یقال
ماء غور ای غائر وصف بالمصدر
کذرهم ضرب وماء سکب
و سیع و جایی است پست زمین
میان قدس و حوران مسافت
سه روزه در عرض و فرسنگ
و موضعی است بدیار بنی سلیم
وابی است مر بنی عدویة را
غورة بالتاء افتاب و میان
روز و موضعی است
غار سمج کرد در کوه باشد یا
جای نشیب در ان یا هر زمین
پست هموار یا سوراخ زمین
و کور بزرگ که در ان جانور در تنگی
جای گیرد اغوار و غیران بالکسر
جمع و گروه بسیار از مردم و
لشکر یقال التقی الغاران ای
الجیشان و غله که از جائی بجائی
برند و دو شک مکر و برک درخت
رزد و ایچه در استخوان شک
دهن باشد یا شکاف ما بین هر دو
زنخ یا اندرون دهن و درختی
است بزرگ و غوغا ومنه
دهر الغار و غار بن جبلة محدث
است یا از بیرا است پیمانه … (?)
ببند صدقی مرا هل نفدا (?)
وغاران دهن و فرج یا شکم و
فرج و هر دو استخوان که چشم
خانه است
غارة ناف واسپ تاخت و تاراج
کننده وغارت کردن اسم است اغارة
را وحبل شدید الغارة رسن
بیک تابنده
غور بالضم تاجیست بعجم و
پیمانه ایست مقدار ده واند ده
… اهل خوارزم را
غورة بالتاء ده است نزدیک
هرات غورجی منسوب بان بر
غیر قیاس
غور کعنب خوبیها
غویر کزبیر آبی است مر بنی کلب
ومنه المثل عسی الغویر ابؤسا
یعنی غویر بلای جانکاه گشت
در خود چیزی گویند که از ان بدی
وسختی متصور گردد وهو قول
الزباء لما تنکبت قصیر بالاجمال
الطریق المنهج واخذ طریق الغویر
او هو تصغیر غار لان ناسا کانوا
فی غار فانهار علیهم او اتاهم فیه
عدو فقتلهم
غوارة کسحابة جائی نزدیک طهران
غائرة نیم روز و میان روز
دو غار در کوهای بزرگی از قبیله
بنی مالک
غوری کسکری تلخ هر چیزی
غوری بالضم زمینی است
غوریان بالضم دهی است بمرو
مغار بالفتح ویضم غار مغارة
بالتاء مثله مغارة و مرکز و تیا
سموا مکانس الظباء مغارا
رجل مغوار بالکسر سخت غارتگر
ن غارهم الله بخیر فراخ
سالی وبارانی داد … نشا
الله تعالی انهار را در اینجا یعنی
ازین سیر آید و غار النهار
سخت گرم گردید … وغارهم
وکلهم غیارا بالکسر غیر بخاد
ایشان را و توارا او و دو یقال
فی الدعاء اللهم غیرنا بغیث یعنی
فریاد رس ما را یا بباران
فی الدعاء … غارة
الثمر … بالکسر غور او و شد
امتاب و نیز غور بالفتح فرو خود
ار باو فرو شدن چشم بمغاک
و مغور رسیدن و امدن ان
راه و آمدن در چیزی غور
کدخول مثل فی الکل وغیار
بالکسر الاخیر وغور در حق ابر
در زمین و سود رسانیدن
حیث مغیر کمقیم لشکر غارت
کننده مغیرة بالتاء
کذلك
مغیرة بن عمرو بن اخنس کقنیمه
تکسیر المیم ومغیرة بن الحارث و
مغیرة بن سلیمان ومغیرة بن
شعبة ومغیرة بن نوفل ومغیرة
بن هشام صحابیان اند و نیز
مغیرة نام جماعتی کثیر از محدثان
مغار رسن تافته
اغار علی القوم غارة واغارة
ومغارا تاخت و تاراج کرد
واغار بنی فلان امدا نهارا
تا یاری می نمایند و قد بعید
بالی واغار فلان … (?)
علیها یعنی … (?)
ونیز اغارة سخت دوید … (?)
و جز ان منه قولهم اغار اغارة
الثعلب اذا اسرع وسخت تافتن
رسن او در جمان … (?)
کردن وشتابی نمودن در رفتار
منه المثل اشرق ثبیر کیما نغیر
ای نسرع الی النحر وبغور شدن
وامدن ان راه وناس یقولون
اغاروا انجدوا اذا افردوا قالوا
غار بغیر الف کما قالوا امنا نی
الطعام ومرانی فاذا افردوا
قالوا امرانی

تغویر بغور شدن و دور شدن
فرو نشستن آب فرو شدن
آفتاب و در نیم روز در آمدن
در غار و فرود آمدن یقال
غوروا ای انزلوا للقائلة شود
تغویر فرود آمدن و خفتن وقت
تغور و شکست خوردن و
در گذشتن
مغاورة تاراج کردن غوار
بالکسر مثله مغاور بکسر الواو
نعت است ازان
تغور بغور آمدن
تغاور برهم دیگر غارت آوردن
اغتیار سود یافتن
استغارة تاراج نمودن و تا
و غیرت خواستن از خدای تعالی
استغفر الله تعالی اذا سأله
الغیرة و برآماسیدن زخم و
تمور فرود آمدن و آهنگ
کردن و پیه گرفتن و فربه
شدن یقال استغار الشحم
فیه ای استطار و سمن

غ و ز

لغوز مهربان و نیکی کننده
بر خویشاوند و بینا خبر بر
ایشان و حذیفة بن اسید
غالد بن اغوز صحابی است و
انرا اغوس نیز خوانند
ن نماز غوزا بالفتح آهنگ
کرد او را

غ و س

یوم غواس کسحاب روز که در آن
شکست و هزیمت و خون واقع
شود
آشاء مغوس کمعظم خرما بن خورد
خاد و در کرده

غ و ص

غوص بالفتح در آب فرو شدن
غیاص و غیاصة بکسرها و مغاص
بالفتح مثله و دانستن یقال
غاص علی الامر اذا علمه و ناگاه بر
چیزی آمدن و الفعل من نصر
و نیز غیاصة غواصی کردن
غائص ناگاه بر چیزی آینده
غائصة زنی که بحرص جماع شوی
را از حیض آگاه نکند تا او پرهیز
نماید
مغوصة زن که بحیض بهانه کند
بر شوی و منه الحدیث لعن الله
الغائصة و المغوصة
غواص کسی که در دریا فرو شود
بطلب مروارید
مغاص بالفتح جای فرو شدن
در آب و فرو کردن دندان
و نیز مغاص بالامساق

غ و ط

غوط بالفتح تریید و زمین پست
فراخ و نیز غوط کندن و درون
آمدن چیزی در چیزی غیط
بالفتح مثله و فرو شدن در
چیزی و الفعل من نصر و ضرب
غوطة بالثاء زمین پست هموار
و زمینی است نزد سپیده
بزای بکر که سوار بدو زود
طی کردن نتواند و شهری در
زمین طی و آبی است شور در
غابر بیجوین را
غاط کروه و زمین پست فراخ
غوطة بالضم شهر دمشق یا شهر
است از ان
غائط زمین مغاک پست فراخ
غیطان و غیاط بکسرهما و اغواط
و غوط بالضم جمع و نیز غائط کنایه
از پلیدی مردم است ازان جهت که
وقت قضاء حاجت طرف زمین
پست روند
غطغط بالضم و سکون الآخر
کلمه است که بدان وقت فتنه
و شورش کبیر را با جماعت بودن
فرمایند
تغویط فرو خوردن لقمه را
و لقمه کلان گرفتن بود و تنگ
ساختن چاه را
تغوط در تنگی رفتن و قضاء
حاجت او غائط کردن
تغاوط هم دیگر در آب فرو
بردن
انغاط الغود انغیاطا دوتاه گشت
چوب

غ و غ

غاغ پودینه
غوغاء بالفتح و المد ملخ چون
پر بر آرد یا وقتی که رنگش مایل
بسرخی گردد و کرمکی است شبیه
بپشه که جهت ضعف کرپدن نتواند
و مگس ریزه و به سمی الغوغاء من
الناس

غ و ك

غاکة کصاحبة نکول بجوزی

غ و ل

غول بالفتح سستی و دند سر و
دوری بیابان و کشیدگی و
منه قوله تعالی لا فیها غول ای
لیس فیها غائلة الصداع و سختی
و دشواری و غول غائلة منه الغول
است یقال انی غولا غائلة
امرا اذا هیأ منکرا و زمین نشیب
و پاره از درختان طلح و تنا
بیابان و معرفة جایی است و
نام کوهی و غول الرخام جایی
است در بکر
غیلة بالکسر کشتن و هلاک ریختن
کهانی اسم است اغتیال را و
الاصل الواو
غول بالضم هلاک و بلا و سختی
و دیو بیابانی که از راه فرو برد
و هرچه بناگاه فرو گیرد و هلاک
کند اغوال و غیلان بالکسر
جمع و ما را اغوا الجمع و سلزة جمع
و فسونگر و فریبنده و مرک و
دیوی است مردم خوار یا جانوری
است که آن را اعراب بدیدند و
شناختند و تابط شرا وی را
کشت و آن که هرساعت برنگی
نمود ارکرد و آن افسونگران و
دیوان یا هر چیز که عقل را زائل
کند و یفنی و موضعی است و غول
الحلم غضب بدان جهت که بناگاه
هلاک کند تدبر دانا را
غویل کزبیر موضعی است
غائلة الحوض انچه از حوض در بیده
باشد
غوائل مخیبها و بلاها جمع غائلة
عیش اغول نمکانی با ناز و
نعم
غولان کسکران گیاهی است در شور
شبیه باشنان و موضعی است
عیش غول کسکر زیست خوش
مغول کمنبر سنیج کارد که در میان
عصا و تازیانه مر آن را نهند
کیبی است یا شمشیری است شبه
مشمل مگر ازان نه باریک ترو در آن
تروپیکانی دراز یا شمشیری است
باریک کردن و در آزو نام مرکب
و مرس ذات مغول است بیضی کرده
ن غاله غولا و اغتاله اهلاک
کرد او را و غالته غول کشت او را
هلاک کرد و بلا را در جای ناگاه
او افتاد و نیز غول بناگاه گرفتن
و هلاک کردن و ربودن بناگاه
اغتیال هلاک کردن و بناگاه
کشتن و یقال الارض تغتال المشی
ای لا تستبین المشی فیها من بعدها
و سعتها
تغول گونا گون شدن یقال تغولت
المرأة ای تلونت و هلاک کردن

غ و ن

تغون پیش در آمدن و شجاعت
نمودن در جنگ

غ و ی

غی بالفتح و شد الیاء وادی است
در دوزخ یا جوبی است از ان
اعاذنا الله من ذلک
و لد غیة بالفتح و الکسر یعنی زنا

غوی بالفتح مقصورا و گمراه شدن و بیراه
ناشده یقال بت غوی ای مخلیا
غوی کتفی گمراه و نومید و شتر
بچه ناگوار کرده تخمه زده
غوی کغنی گمراه و یقال بت غویا
ای مخلیا و از اعلام است غوینة
بالثاء مثله
غاوی ملخ و گمراه و نومید و دیو
و منه یتبعهم الغاوون ای الشیاطین
او من ضل من الناس او الذین
یحبون الشاعر اذا هجا قوما او یجیؤ
لمدحه ایاهم بما لیس فیهم و در
غاو سر کوچک
غاویة توشه دان و مشک که
در آن آب باشد
غاوة کوهی است
غیان کعثمان گمراه و بنو غیان
حی است و آنحضرت صلی الله علیه و
سلم ایشان را بنی رشدان
نامیدند
غوغاء بالفتح و المد ملخ یا ملخ
انبوه و مردم بسیار در هم آمیخته
و نیز غوغاء با انبوهی در افتادن
در جنگ
غاغة مردم انبوه در آمیخته و ملخ
نو بال بر آورده و مگس ریزه و
گیاهی است
غوینة کسمیة از اعلام است
اغوینة کاثفیة سختی و بلا و کو
که برای شکار در دکنند
مغوینة کمجلسة لقب اجرم بن ناهش
مغواة بالکسر جایی که راه گشوده
دران
مغوی کرمی نهی شکم یقال بت
مغویا ای مخلیا
ض غوی غیا و غوایة بفتحها
گمراه گشت و نومید گردید و
غواة گمراه کردن را لازم متعد
س ض غوی الفصیل غوی
محرکة ناگوار کرد شیر شتر بچه
تا هلاک شد ازان یا سیر نشد
از شیر مادر یا لاغر گردید و فربه
هلاک گشت
ابو معویة کحسنة عبد العزی
را آنحضرت صلی الله علیه و سلم
نامش عبد الرحمن کذاشتند
مغواة بالضم و تشدید الواو
جای گمراه که کنند دران و مغاک
و کنده مغویات جمع و فی المثل
من حفر مغواة وقع فیها
تغویة گمراه کردن و دو فراموش
گردانیدن شیر را
تغاوی بر یکدیگر بی راهی کرد آمدن
و یار منک نمودن بران یقال تغاووا
علی عثمان فقتلوه یا از اینجا و انجا
گرد آمدن و کشتن و حرب نکنند
انغوی انغیاء فرو افتاد و منه

باب الغین فصل الهاء

غ ه ب

غیهب کحیدر تاریکی غیاهب
بالفتح جمع و سخت سیاه از اسب و
شب و مرد غافل و مرد گران که
صحبتش را ناخوش دارند و کند
خاطر افسرده دل و کلیم بسیار
پشم
غیهبة کحرخة شور و فریاد
در جنگ
غیهبان بالفتح تاریکی و شکم
غیهبی الشباب کرنکی و میمید
اول جوانی لغتی است در مهمله
س غهب عنه غهبا محرکة بیخبر
شد و فراموش کرد آن را و نیز
غهب آگاهی و منه الحدیث سئل
عطاء عن رجل اصاب صیدا غهبا
قال علیه الجزاء ای غفلة من غیر
تعمد
اغتهاب تاریکی رفتن و سیر کردن

غ ه ق

غیهق کحیدر شتر دراز
غوهق کجوهر دیوانکی و زاغ
سیاه الغة فی المهملة
غیهق کحیدر شتر دراز بالا او
شاد بحاد و دیوانکی و یوصف به
العظم و التزانه
غیهق الظلام غیهقة غیهقة
سست کردن و تاریکی چشم او را
تغیهق سست کردیدن چشم
از تاریکی

باب الغین فصل الیاء

غ ی ب

غیب بالفتح تار و پنهانی و غیاب
بالکسر و غیوب بالضم جمع و هرچه
نابدید باشد از تو و زمین پست
غیبة مثنیة یقال وقعنا فی غیبة
ای هبطة من الارض و نیز غیب
پیه
غیبة بالکسر بدگویی در پس
کسی انرا اغتیاب آن کان صدقا
و ان کان کذبا سمی بهتانا
غابة زمین پست هموار و کروه
مرد مان و نیزه دراز یا نیزه لرزان
و بیشه و درختان انبوه در هم
پیچیده یقال لیث غابة غاب جمع
و موضعی است در حجاز
غیابة الجب تک چاه غیابة
الوادی کذلک یقال وقعنا فی
غیابة ای فی هبطة من الارض و
غیابة کل شیء ما یستر لک منه
غائب نابدید غیب کرکع و غیاب
کرمان و غیب محرکة جمع غائب
یا غیب لانه شبه بصید و
هو مصدر لصید لانه یجوزان
ینوی به المصدر و ان کان جمعا
و چیزی که نهان شود اسم است
از ان مانند کامل
غیبان الشجر کشبان و قد تشدد
الیاء ریشهای درخت
س ض غاب عنه غیبا
و غیبة بفتحهما و غیابا بالکسر
و غیوبة کقیلولة و غیوبا و غیوب
بضمهما و مغابا و مغیبا بفتحهما
ناپدید شد و غابت الشمس فرو
شد آفتاب و غاب الشیء فی الشیء
غیابة بالکسر و غیوبة بالضم
و غیابا بالفتح و غیابا و غیبة
بکسرهما در آمد چیزی در آن چیز
و غاب فلان فلانا در پس او
بد او را گفت و غیبت کرد
امرأة مغیبة کمقیمة یا المشهد
که شوی از غائب باشد امرأة
مغیب کمقیم و مغیب کمحسن
ایضا کذلک و بالهاء اعلی
اغابت المرأة اغابة غائب کردید
شوی وی
تغییب پنهان کردانیدن و
ناپدید کردن یقال غیبه غیابة
ای دفن فی قبره
مغایبة سخن در پس کسی گفتن
خلاف مخاطبة
تغیب عنی ناپدید گشت از من
و کذا تغیبنی فی ضرورة الشعر
تغایب غایب بودن یقال
بنو فلان یشهدون احیانا
و یتغایبون احیانا
اغتیاب زغیبت افتادن
و در بد گفتن کسی شدن پس
وی

غ ی ث

غیث بالفتح باران یا باران که
نادوا زده کروه بارد و گیاه
که از آب باران روید و غیث
بن مرط از بنی عبس است و
غیث بن عامر از بنی تمیم
فرس دو غیث کلیس اسب که
در افزاید و رفتار را سپس
رفتار و نیز ذات غیث چاه
که پیوسته در افزایش باشد
و ماده اش منقطع نگردد و
نیز غیث نام پسر عمرو بن عوف
است
ارض مغیثة کمبیعة زمین باران
رسیده ارض مغیوثة علی
الاصل مثله و نیز مغیثة مدرخ
و یضم جای است در راه دسینه

ودر بعضی در بیهوی ومن خمة ذکر

در غوث

ض غاث الله البلاد غیثاً بالفتح باران بارانید یا باران داد در بلاد وغاث الغیث الارض رسید باران زمین را و بارید وغاث النور روشن کردید وغیثت الارض بمجهول باران رسیده شد زمین مُغیث کمقیم شوی پر بره حیه است ومُغیث ماوان چاه است

تغیث فریه وفربه شدن

غ ی د

غادة زن نازک نرم که زیبه نزاکت ونمایان باشد درخت تازه ونازک ونرم وموضعی است

اغید کیاه نازک وتازگی شده از زیبه وجای نیها یکاکا وخواب آلوده کردن کرکرده غیداء کصحرا زن دوتازه نرمی ونازکی

غیدان کسکران اول جوانی وموضعی است بیمن

غید غید بالکسر وسکون الاخر شتاب کلمه است که بدان بر شتابی فرمایند

س غید غیدا امرکه تمهید کردن او وکثر کردید ومائل شد اعطاف ونیز غید نازکی

تغاید وتاوکثر کردید نازکی ونزاکت

غ ی ذ

غیذان کسکران انکه بکار نرسد بصواب

مغتاذ بر خشم

غ ی ر

غیر بالفتح جز ونیز بیاید بمعنی لا نحو فمن اضطر غیر باغ ولا عاد

ای جائعاً لا باغیاً ای جائعاً لا باغیاً بنصب علی الحال ومعنی الا وهو اسم ملازم للاضافة فی المعنی ویقطع عنها لفظاً ان فهم معناه وتقدمت علیها لیس وقیل وقولهم لاغیر لحن وهو غیر جید وکان لاغیر مسموع فی قول الشاعر
جواباً به تنجو اعتمد فورتبا لعن عمل اسلفت لاغیر تسئل
وقد احتج به ابن مالک فی باب القسم من شرح التسهیل وکان قولهم لحن ماخوذ من قول السیرافی الحذف انما یستعمل اذا کانت الا وغیر بعد لیس ولو کان مکان لیس غیرها من الفاظ الجحد لم یجز الحذف ولا یتجاوز بذلک مورد السماع انتهی کلامه وقد سمع وتقبلنا قبضت عشرة لیس غیرها بالرفع وبالنصب ولیس غیرا بالفتح علی حذف المضاف واضمار الاسم لیس غیر بالضم ویحتمل کونه ضمة بناء واعراب ولیس غیرا بالرفع ولیس غیرا بالنصب ولا یتعرف غیر بالاضافة لشدة ابهامها واذا وقعت بین ضدین کثیر المغضوب علیهم ضعف ابهامها او زال وهی کلمة یوصف بها ویستثنی فان وصفت بها اتبعتها اعراب ما قبلها واذا استثنیت بها اعربتها بالاعراب الاسم الذی بعد الا فی ذلک الکلام فتنصب فی جاء القوم غیر زید وتجیز الرفع والنصب فی ما جاء احد غیر زید واذا اضیفت لمبنی جاز بناؤها علی الفتح کقوله لم یمنع الشرب منها غیر ان نطقت حمامة فی غصون ذات اوقال وهی فی الاصل للصفة والاستثناء عارض قال الفراء بعض بنی اسد وقضاعة ینصبونها اذا کانت فی معنی الا تم الکلام قبلها اولم

تم یقولون ما جاء فی غیرک وما جاء احد غیرک وغیر دیگر کوئی دور کردانید که اسم است تغییر وا وبنا غیر دروغ
غیرة بالفتح اسم جارث بن یزید غیره بالکسر بار شکر خوار بار و دیت هلاکه اسم مصدر واست غیر کعنب جمع وقیل انه واحد جمع اغیار وفی الحدیث هی اول غیر شرعت فی الاسلام
غیر الدهر کعنب حوادث وزکار که دیگرگون کرداند
غیرة کعینة نام مردی
غیا ککتاب نشانی است مرکوز را مانند نثار ونخوان
غیور کصبور بار رشک ومیک غیر عنند مذکر ومؤنث در رکی یکسان است غیر کعنق جمع
غیران کسکران مرد با رشک غیاری بالضم والفتح جمع غیری کسکری مؤنث غیاری بالفتح جمع مغیار مرد سخت رشک برنده مغایر جمع
ارض غیرة کبیعة زمین ابر باران ارض معیورة علی الاصل کذلک
ض غارة غیرا ادیت اداره ونیز هلاک کردوی او غار علی امراته غیرا وغیرة بفتحها وغار وغیارا بالکسر رشک خورد برون خود وکذا غارت المراة علی زوجها تغار وغارهم الله تعالی بمطر باران رسانید بر ایشان وغارنی بخیر نیکوی بخشید انها را وغار فلانا سود رسانید وی وغار اهله غیاراً بالکسر بار آورد جهت ایشان وغار الغیث الارض ای سقاها
اغار اهله اغارة زن دیگر گرفتن برون یعنی رشک آورد زن را
تغییر از حالی بحالی بر گردانیدن

وگردانیدن ودیگر گون کردن
مغایرة معاوضه کردن در خرید وفروخت ومبادله نمودن در آن غیارا بالکسر مثله
تغیر عن حاله برگردید از حال خود
اغتیار غله از شهری بشهری کشیدن وخاربار آوردن

غ ی ز

غیزان بالکسر دهی است بهرات از آن ده است محمد بن احمد بن موسی غیزانی محدث

غ ی س

لمة غیس بالکسر زلف انبوه دیبا درهم پیچیده خوش
غیسان بالفتح جوانی وغیسان الشباب نیز بے جوانی واول وتازگی آن غیسات الشباب بالتاء الفوقیة کذلک ویقال لهم من غیسانه یعنی از جنس وصف ان نیست
غلیانی بالفتح مد نوانا خوب روی خوش قامت کوئی سرو سهی است در حسن قامت

غ ی ض

غیض بالفتح بچه ناتمام افتاده ویقال الغطاء غیضا من فیض یعنی بخشید اندکی از بسیار
غیضة بالفتح بیشه وجنگل ودرختان انبوه در جای که آب ایستاده نگاه آب یا خاص بدرخت پده غیاض بالکسر واغیاض جمع وناحیه است نزدیک موصل
عیض بالکسر بحرا از خرما بن ایما انند دو فعل بر هیه نیز اطراف ومیان ان بار زهان یا شکوفه نخستین خرمانا یا بجم کدا زلیف خرما بن برآید وجوان را

ض غاض الماء غیضا ومغاضا بفتحهما کم کردید آب وبزمین فرو خورد وغاض ثمن السلعة کشد بهای متاع وغیضت الماء کم کرد آب را وبزمین فرو خوابید غیض ثمن السلعة کذلک لازم متعد وقوله تعالی وغیض الماء وقوله تعالی وما تغیض الارحام ای ما تنقص من تسعة الاشهر ویقال غاض الکرام وفاض اللئام ای هم قلوا وهؤلاء کثروا وقد اخذ اللفظ هذا المعنی فقال غاض الوفا وفاض الغدر وانفرجت مسافة الخلف بین القول والعمل
اغاضة کم کردن آب را وبدید چیزی را وبزمین فرو خوابانیدن آب را
تغییض کم کردن وباید ذلک تعز اشکر او در جنگل جای کرفتن شیر
انغیاض کم کردیدن آب وبزمین فرو فرو رفتن آن

غ ی ط

غاط میر غیطا فرو شد در آن ودر آمد وپوشیده وناپدید کردید
مغایطة سخن پراکنده وبر کنند کفتن یقال بینهما مغایطة ای کلام مختلف

غ ی ظ

غیظ بالفتح خشم یا سخت ترین خشم یا تیزی خشم واول آن یا خشم پنهان از عجز ونام مردی واز غیظ بن مرة بن عوف بن سعد بن ذبیان است
غیاظ بن صعب کشداد از بیخ ضبة است
تعالی الله غیاظک وغیاظک بکسرهما ای غیاظک
ض غاظه غیظا بخشم آوردن او را مغیظ بغیظ است سلطان

تغیظ بخشم آوردن
غایظه بخشم آوردن او را
تغیظ بخشم شدن یقال تغیظت فتغیظ سخت کرم کردیدن نیم روز
اغتیاظ بخشم کردیدن

غ ی ف

غیف بالفتح کروه مرغان
غاف نوعی از درخت که میوه اش نیلک شیرین باشد یا آن ینبوت است
غیفة بالفتح معرفة دهی است نزدیک بلبیس
اغیف نرم ونازک اغضا کردن کج کردن از نزاکت وعیش اغیف زندگی فراخ با ناز ونعمت
غیفان کریحان ونشدد الیاء درختی چوب آن ترد نرم
غیفان کشداد مرد دراز ویزولید ریش
ض غافت الشجرة غیفانا حرکت نمایید درختان چپ وراست
اغافة خسانید شاخ غاف جوان را
تغیف کرهیدن ویدل کردن واز راه کشتن ویقال الحمل فلان فی الحرب فتغیف ای کذب وجبن
تغیف نام اسپ حیدر بن جرمل سدوسی
تغیف بچپ وراست نامیدن شاخ درخت میل کردن اسپ بجانبی از چپ وراست دنوفتن

غ ی ق

غاق مرغی است یا غاقة مثله و زاغ وغاق بنیة اطباق الکتب حکایت بانگ زاغ وچون نکره کنند منون کردانند
غیقة بالفتح معرفة دهی است قریب تنیس از آن ده است

حسین وعمر پسران ادریس وعبد الکریم بن حسین غیقیان محدثان وموضعی است بین حرم وطرف بنی ثعلبة بن سعد را
تغیق ما کفعیق گمان کرد از او وغیق بصره خیره کرد بینائی او را وغیق فی رایه خلط رای کردید ونابت نامد بر چیزی
تغیق تاریک شدن چشم

غ ی ل

غیل بالفتح شیر کردن جماع کرده بچه زاده بچه یا شیر زن باردار است وآن بغایت مضر است وغیر جماع کردن مرد زن شیر ده را والفعل من ضرب بابا زوی سطبر پر کوشت وکودک فربه کلان جثة وآب روان که در کستنهار ودر الحدیث ما سقی بالغیل ففیه العشر وما سقی بالدلو ففیه نصف العشر وخط که بر چیزی کشند وکار جامه جامه فراخ وآبی است در بن کوه ابی قبیس که از آن در انجامه شویند وهر رود که از چشمهای روان باشد وهر چه دور باشد ونزدیک نماید وجای است فرب البلیم وموضعی نزدیک یمامه وورود باری است مر بنی جعده را وموضعی است دیگر وهر موضع با آب
غیلة بالتاء زن فربه
غیل بالکسر درختان انبوه ودر هم دیپیچ ودرختان ہے وحلقا وبیشه شیر یا بحلها الماء وجنگل وهر رود بار با آب اغیال وغیول جمع وجای است
غیلة بالتاء نغصا وشیر دهی بالجماع یا جماع یحمل یا شیر بلهم مصدر است ومنه الحدیث لقد هممت ان انهی عن الغیلة ویقال افتری الغیلة بولد فلانا

اذا اتیت امه وهی ترضعه ودر مانند بی کشتن وقت غفلت ازدهی برارد وبمکر وقتل وکشتن نا گهان ویقال قتله غیلة بفریب بجای برد وکشت او را وموضعی است
ابل غیل بفتحتین شتران بیسیار یا شتران فربه سقر غیل کذلک غالته کینه پوشیده وبدی غوائل بلاها ومحنتها
غیلان کریحان نام ذی الرمة بن عقبة شاعر ونام مردی که بینه وبین قوم دخول فخلف ان لا یسالهم حتی یدخل عینیه التراب ای صوت فرهقوه بتراب علی غرة فاینفر الشر فجعل بدن التراب علی عینیه ویقول انحلا غیلان ای یا غیلان یمینی انه ایضا الجهم وانه قد تحلل من یمینه فلم یقبلوا فقتلوه وام غیلان درخت طلح یا یاران
اغیال رود باری است بیمامه یا آن نام اغیال الشر
غیال کشداد شیر بیشه
مغالة بالفتح بدی وشر
مغیال بالکسر درخت در هم پیچیده شاخ برک دار سایه افکن
مغیل کمقیم زن که بچه را شیر حوزان مغیل کمحسن مثله
مغال بالضم بچه غیل خواره مکرم مثله
اغالت المراة ولدها اشیر غیل خورانید بچه را الغیلة بالتاء مثله واغال فلان ولده کرد آمد باز بر موضع ولغیل الشجر اغیالا درهم پیچیده شاخ برکه کردید درخت واغیل بزی النعم بسیار الدو بار بچه او زدن کوسپندان
مغیل کمعظم مرد نابت ذکر

ادر جنگل پاینده و در ایند درآن
متغیّل الفاعل مرد در ایند در بیشه و پاینده در آن و ثابت در غیل
تغیّل در هم پیچید شاخ و نبات انکه شدن درخت و دیگرها مایل گردیدن قوم بسیار و در کشتن ایشان
مُغتال المانوی پر گوشت از اندام و کوه ادر فربه کلان جثه
اغتال الغلام فربه گشته سطبر گردید
استغیلت المرأة غیل خوابید زن و جماع خواست بر شیرو
استغیل الشجر یعنی اغیل الشجر است

غ ی م

غیم بالفتح ابر و تشنگی و گرمی درون و خشم نهادن و بیماری است شتران را مانند تلازم مکر فایده مهلک باشد
غیمان کسکر از تشنه و نفسان درون غیماه و نیفصر مونث و غیمان بن جبیل جد است مرا مالک را و ذو غیمان از حمیر است
مغیوم شتر غیم زده
ض غام غیماً تشنه گردید و تفسید درون او و غامت السماء ابر ناک گردید هوا
مغامة بالضم شهری است با ندلس
اغامت السماء و اغیمت بالفتح والتمام ابر ناک گردید هوا و اغیم فلان بجای گرمی و اقامت نمود و اغیم القوم ابر دیدند ابرها را
تغییم ابر اوردن اسمان و همچو ابر امدن شب یقال الغیم اللیل اذا جاء کالغیم
تغیم ابر بر هانیدن هوا

غ ی ن

غین بالفتح تشنگی و شیر کوه و ابر و نیز غین حرفی است از حروف هجا حلقی مجهوره مستعلیه و بیدیه ان لایغرغرها فیفرط و لا یهمل بحقیقو مخرجها فیخفی بل یخیم بیانها و نخلص و لا تراد و لا تبدل
غینة بالتاء درختستان بی اب و نیز نیست است و موضعی بشام و موضعی بیمامه
غین بالکسر درداب و بیم و جرای کاد مرد را بالای غینه بالتاء مثله و موضعی است بنبات و منه المثل هو انس من حی الغین
غانه حلقه سرزده و معرفه شهری است بمغرب و محو غانه شهری از بلاد عجم
اغین در از جیب باشد مین عینی بالفتح و القصر قلا کوه شتر از اثیره مفکانه
غینا کعیرا درختستان سبز بسیار درهم پیچیده است
ذو اغانه رود باری است بیمن
ض غنت غیناً تشنه گردید و غانت نفسه شوریده دل من و غانت الابل غین زده گردید شتران و غین علی قلبه مجهوله پراکنده دل گردید او دوام و فرو گرفت شهوت دل شتر او و پوشیده بیهوش کرد و منه الحدیث و انه لیغان علی قلبی حتی استغفر الله
اغان الغیم السماء فرو گرفت ابر هوا اسمان را و پوشید و نیز اغیان فرو گرفتن شهوت دل اورا و پراکنده خاطر کرد زن او سر بی او

غ ی ه م

غیهم کجیذر تاریکی

غ ی ی

غایة پایان هر چیزی از زمان و مکان و علم و ذا ابت خمار غای جمع مثل ایه و ای
غیایة بفتح سایه بان و هر چیز بالای سر سایه کند مانند ابر و غبار و تاریکی و جوان و منه الحدیث تجی البقرة و ال عمران تو کانهما غمامتان و غیایتان و روشنایی شعاع افتاب و تنک چاو جانی است بیمامه
ض غییت غایة بر پا ساختم علم را
اغییت الغایة اغایة بر پا ساختم در دفتر و رایت را و اغی السحاب بر جا ایستاد ابر
غایا القوم فوق رأس فلان غیابا بشمشیر سایه کنند بر سر او

الکتاب العشرون فی الفاء
باب الفاء فصل الهمزة

ف ء ء

فأفأ کفدفد بلبا سخن فا نا اکثر و اکثار کننده فارا
فأفاء کدرجة سخن فا نا اکفتن و فانا کبیقوقی فأفاة

ف ء ت

افتات علیه الباطل افتیات ابر بست بوزن الجلوی افتات برایه کار کرد بخود رایی و افتیت فلان مجهولا بناگاه مرد

ف ء د

فئید کامیر اتش و بریانی و مثل فؤاد کغراب دل مذکر اینها بجز کلم شرح او نجنه باشد از جگر و شش و دل افئدة جمع و الفواد بالفؤو لوار غریب
افؤد کعصفور نان بر خاکستر گرم پخته و کوماج و تباکوماج در خاکستر گرم
موقد کمنبر ابن و انشده و مفاد کصب و مفادة کمکنه مثله سفافد جمع
مفؤود کوشت بریان کرده و فأد بر خاکستر گرم پخته و بدید دل و بزدل رسیده
ف فاد الخبز فأداً خاکستر گرم نهاد نان را و کوماج کرد و فاد الخبزة بجای گرم کوماج را در خاکستر و فاد اللحم فی النار بریانی نمود گوشت او فادنی با بر دل اوزد و رسید دل او را و فاد الحوف مالا تابید لکرج این لبالی ترس و مئد مجهولا بیمار دلکرید یادرد ناک دل گشت
س فئد فأداً بیمار دلکرید یا دلش بدرد امد
تفود سوخته شدن و افروخته کردیدن
مفتاد بفتح الهمزه کوماج و تبا کوماج در خاکستر گرم
افتیاد گوشت را بریان ساختن و اتش افروختن

ف ء ر

فار بالفتح موش زیاج فارة شتران و فئرة کعینة و فئرة کصرد جمع و مشک و سیمید فارسته برید بن هرمون و شهری است بارمینیه
فارة بالتاء موش مذکر و مونث در وی یکسانست و بادی که در خود گاه دست و پای شتر گرد اید و وقت مالیدن نبد پراکنده شود و باز فراهم کردد و ستور دانیان کنند فوی تا بلم مثله و نافه مشک ادا الصواب ایراد فارة المسک فی ف و ر لعوران ذاتحها او یجوز همزها لانها علی هیئة الفارة و قیل لا غیر ابل ائمه من الفارة فقال الطوخ ثمرها او بوی خوش که از شتر ایچو نکل خوشبوی چریده باشد یقال الها فارة الابل بوید بخی است
فئرة بالکسر گیاه و نوعی از طعام زنچه کاردانه شنبلید و خرما پزند فئرة کعینة و فرانسه همزها او فوارة کتمامة مثله
لبن فئر ککتف شیر موش افتاده در وی و مکان فئر جای موش ناک
فئرة کفرة نوعی از طعام زنچه کرد ازدانه شنبلید و خرما یا از دیگر دانها پزند و بر جیئو خوردن دهند
وارض فئرة زمین موشناک ارض مفارة کمقنعة زمین بسیار موش
ف فار فأراً کند زمین را و نهان کرد در نهان و پوشید

ف ء س

فاس بالفتح تبر مونث اید افؤس کافلس و فؤوس بالضم جمع و فاس اللجام کام لکام و فاس الراس طرف تنکی سر و شهری است بزرک بمغرب تر لیهمزها الکثرة الاستعمال و نیز فاس شکافتن و زدن بتبر و بر تندی پس سر زدن کسیرا و طعام خوردن و الفعل من فتح

ف ء ق

فؤاق کغراب کردوان بادی که از معده برآید تحت فیث و فواق بواو
ف فاق فؤاقاً مکرر شده از

ف ء ل

فال بالفتح شکون ضد طیره کان یسمع رجل یا سالم او طالب یا ولید و منه الحدیث انه کان یحب الفال و یکره الطیرة با دو نیک بد بهر دو استعمال نمایند فؤول بالضم و افؤل کافلس جمع و یقال لافال علیک یعنی که زیک نیست بر تو
رجل فئیل اللحم ککتف مرد بسیار گوشت
فیال ککتاب نوعی از بازی کودکان که چیزی در خاک پنهان کنند و خاک را تقسیم نموده هم پرسند که در کدام حصه است انچیز
تفییل فال گرفتن
مفاءل الفاسخ خاک فیال
مفاءلة بازی فیال با است
تفال به فال گرفت بدان تفاءل مثله
لا متثال شکون گرفتن

ف ء م

فئام کمرد به اکبر پاره پاره بریدن نان را
فئام ککتاب گروه مردم واحد لفظش نیامد و العامة تقول فیام بلا همزه و کلیم کبر هودج در کشند فؤم ککتب جمع
مفأم کمنبر شتر سینه ناک سرشتا مفأم کمکرام مثله
ف فأم من الماء فأماً سیراب گردید و فأم البعیر از گیاه شتر پرشده شکمش
س فئم فأماً خارکنا البعیر سینه ناک گردید سرکف شتر
افئب مفأم کمکرم پالان فراخ کرده افزوده شده
افآم فراخ پر کردن اینده دنک و پالان را از انچه کرد بود
تفئیم پر کردن دهن شتران گیاه تازه و فراخ ترساختن و افزودن پالان را از انچه کم بود فئب مفأم کمعظم پالان فراخ کرده نشسته از آن
تفاؤم پر کشتن دهان ستور از گیاه سبز

ف ء و

فاو بالفتح شکاف فرجه میان دو کوه و زمین پست میان دو زمین سنکلاخ سوخته و شب و جای فرو شدن افتاب و تنک جای و ادی که بنوی جای فراخ رود و ریک توده که در و جای تابان و لغزان و زمین میان نیکو خالی میان کوها و دهی بصعید و موضعی است مثلثه
دانج و نیز فاو دن و شکافتن و شکافتن سر بزخم شمشیر فای بالیاء مثله فایکه الفاوت راسه و فانیت راسه اذا صدعته
فئة کعدة گروه فئات و فؤون بکسرها جمع والهاء عوض من الیا
فائیة جای بند کش زده
فاوی کسکری سرزده
افای افاءة در زمین نابان و لغزان در امد و افای راسه شکافت سر او بزخم شمشیر
انفیاء کشاده شدن و شکافته گردیدن

باب الفاء فصل الباء

ف ب ء

فباءة بالفتح باران کساعتی بارد و باز ایستد

ف ب ب

فبّ بالضم موضعی است بکوفه بقول یاقوت یا بطنی است از همدان و از ان بطن است سعد ان فبی یا سعید او هو بالقاف

باب الفاء فصل التاء

ف ت ء

ف س ک ما فتأ یذکره پیوسته ذکر میکند لا نیکلم به الا بالجحد و قوله تعالی تالله تفتؤ تذکر یوسف ای ما تفتؤ
س فتیء عنه فراموش کرد از او باز ایستاد از ان
ف فتأ شکست ان را او فرو نشانید عن ابن مالک فی کتاب جمع اللغات المشکلة و عزاه للفراء وهو صحیح ما افتأ یفعل کذا یعنی پیوسته میکند ان را

ف ت ت

فتّ شکسته ریزه کننده ریزه یقال الفتا بیت فتات منثرون
فتة بالفتح و بتم اشکل خشاش ریزه باسوخته ریزه کرده چنانچه هندوانا اتش بوی دیگر زند و لیه لختاز خرما
فتیت کوفته و ریزه ریزه کرده و نان ریزه
فتات کغراب ریزه و شکسته از هر چیزی
مفتوت کمصبور کوفته و ریزه ریزه نموده
مفتت بالفتح زان نها یقال بینهم مفتات ای بر الکلا انفع و لا ینفهم
ن فت فتا ساعه سنکرد ان را و کذا فت عضدی وفی ذکری و نیز فت بالفتح کوفتن و ریزه ریزه نمودن و بانکشت شکستن و شکافتن سنک را
مفتوت نعت است از ان
مفتنة سبیر با خوردن شتر اب را
تفتیت شکسته و ریزه شدن
انفتات ریزه شدن

ف ت ج

فوتنج معرب پونک که ترهٔ است عان نهری و لبنانی و بری و کوهی باشد گرم و خشک است در سوم همگر و خفقان و یرقان و غشیان و جذام را نافع و در الراج اغلاط غلیظ لزجه از سینه قوی تر

ف ت ح

فتح بالفتح بدفان از چشمه جاری و از باران نهاده جای جریان بن تیرها ترا شیده کذا افتر و خرمان میان دوکم و نیاد درخت نبح که شبیه بن است
فتح بالضم شکفتن یکنارش

مزد و بحریزی که دارد از ملک
وادت و از نبار رمز و عبدان نید
طو له نماید
فتح بضمتین در فراخ کشاده
و شیشه فراخ شیشه
بی سرپند و بی غلاف و هو
فعال بمعنی مفعول
فتوح کصبور بخشین باران
بهار و ناقه فراخ سوراخ پستان
فتاحة کحاجة پیروزی و نصرت
فتاحة بالکسر و الضم حکم میان
دو خصم
فتاحیة بالضم و تخفیف الیاء
مرغی است
فاتحة الشیء آغاز و اول آن چیز
فواتح القرآن اوائل سورهای
قرآن
فتح کسکری باد
فتاح کشداد داور و نوعی
از مرغان فتاتیح جمع
مفتح کمقعد گنج و گنجینه و خزینه
مفتاح بالکسر کلید هر چه
بدان چیزی کشایند مفتح کمنبر
مثله مفاتح و مفاتیح جمع و
ناقه مفاتیح ناقه فربه و اینهم
جمع و نشان است که در زان و
کردن شتر نهند مفاتح و مفاتیح
جمع

ف ت ح فتحا بالفتح کشادن
ضد الاغلاق کشاده سوراخ
پستان کردن شتر ماده و نیز
فتح فرمان دادن میان دو خصم
یقال الفتح بینهما ای احکم و غیره
و کشایش کم هستان و کشایش
افتاح کشاده سوراخ پستان
کردیدن شتر ماده
تفتیح کشادن شد للمبالغة
مفاتحة کابتدن و تقاضا
نمودن
تفتح کشاده کردیدن
تفاتح بهم سخن پوشیده کفتن
و تفاتحا کلاما بینهما ای تخافتا
دون الناس
افتتاح کشادن و آغاز کردن
استفتاح پیروزی جستن و
کشودن خواستن و آغاز
کردن
حروف منفتحة سوای حروف
مطبقه است
انفتاح کشاده شدن

ف ت خ

فتخة بالفتح و یحرک انگشتری
کلان که در دست و پا کنند یا
انگشتری بزرگ بی نگینه فاذا کان
فیه فص فهو خاتم فتخ و فتوخ
بالضم و فتخات جمع
فتخ محرکة پهنای استخوان
شتران و نکاه [illegible]
و نیز فتخ سست شدن [illegible]
اندام و نرم و فرو هشته کردیدن
آن یا دراز و پهن [illegible]
و پا و پهن و فرو هشته کردانیدن
انگشتان لازم و متعدی است
کردن انگشتان پای [illegible]
والفعل من فتخ
فتیخ کامیر موضعی است
فتوخ بالضم بندهای [illegible]
فتاخ ککتاب موضعی است
استفتاخ [illegible] فرو هشته [illegible]
و پهنا کف دست و پا کردانیدن
افتخ مدجل افتخ الطرف فرو [illegible]
نکاه
فتخاء بالفتح و المد عقاب فرو
هشته بال و عقاب [illegible]
بال [illegible]
[illegible]
فتخاء الاخلاف ناقه که اخلاف
پستانش [illegible] باشد
[illegible]
الاخلاف [illegible]

افانیح الفتوح چیزهاست [illegible]
کران را [illegible] بر چینند
و چون بر آید بشناسند
افتاخ مانده کردیدن و تاسه
دم بر افتادن کسی را
تفتیخ پهنا ساختن و نرم کردانیدن
انگشتان را

ف ت ر

فتر بالفتح معروف نام زنی
فترة بالتاء سستی و زمان میان
دو پیغمبر و ماهی است [illegible]
اخذته فترة فی الرجلین حتی
[illegible] کذلک
فتر بالکسر آنچه میان انگشت سبابه
و ابهام و نام زنی [illegible]
فتر بالضم [illegible]
ان [illegible]
فتر محرکة [illegible]
[illegible]
ستبی
[illegible] آغاز سستی
فاتر [illegible]
[illegible]
نکاه
فاتور [illegible]
تفتر [illegible]
[illegible]
ض فتر فتورا و فتارا [illegible]
[illegible]
ان و فتر الشیء [illegible]
دو انگشت [illegible]
[illegible]
کردید
المفتر [illegible]
[illegible]
شد نکاه [illegible]
و افتر الشراب [illegible]
خوار
تفتیر سست کردانیدن

دیرا کنده و پریشان کردیدن
[illegible]
بنا بهن
استفتر [illegible]

ف ت ر ص

فترصة [illegible]

ف ت ش

فتش بالفتح کاویدن والفعل
من ضرب
تفتیش جستن و کاویدن

ف ت غ

فتغة فتغا بالفتح [illegible]
چندان که شکسته کردیدن
تفتغ شکسته کردیدن یقال
تفتغ [illegible]

ف ت ق

فتق بالفتح [illegible]
باران [illegible]
[illegible]
کشاده و فراخ [illegible]
[illegible]

و چوب خوشه [illegible]
و کجنده [illegible]
[illegible]
[illegible]
و نیز [illegible] شکافتکی [illegible]
آفتاب
فتیق کامیر [illegible] و شکافته
[illegible]
[illegible]
پیکان [illegible]
[illegible]
متفتاء [illegible]
فتوق بالضم باران [illegible]
[illegible]
[illegible]
و بیماری [illegible]
ای الافات
افتق [illegible]
و پادشاه و دربان
[illegible]
بمرو
مفتق القمیص [illegible]
جای [illegible]
ن فتق فتقا بالفتح [illegible]
[illegible]
فتق شکافتن و کشادن [illegible]
[illegible]
[illegible]
قوم و مفارقت کردن جماعت
[illegible]
[illegible] باران [illegible]
[illegible]
و خداوند [illegible]
[illegible]
و کشاده شدن [illegible]
افتق القوم اذا انفتق عنهم الغیم
[illegible]
[illegible]
یقال افتق القمر اذا انفتق
عنه السحاب فبدا
تفتیق شکافتن و کشادن

تفتق شکافته و کشاده کردیدن
انفتق [illegible]
[illegible]
[illegible]
و شکافته شدن و کشاده کر
کردیدن [illegible]
[illegible]

ف ت ک

فاتک [illegible]
ن ض فتک [illegible]
بالفتح [illegible]
[illegible]
ان [illegible]
و نیز [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
یا عام است [illegible]
الحدیث [illegible] الایمان [illegible]
[illegible]
[illegible]
آمدن
تفتیک [illegible]
مفاتکة [illegible]
جنک نمودن [illegible]
افتادن در چیزی [illegible]
[illegible]
افتادن و پیوسته [illegible]
برکاری [illegible]
فاتک [illegible]
[illegible]
[illegible]
تفتک [illegible]
و مشاورت نمودن [illegible]

ف ت ک ر

فتکر [illegible]
[illegible]
بتثلیث الفاء و فتح التاء و
بکسر الفاء و سکون التاء و فتح
الکاف [illegible]
[illegible]

از روی [illegible]

ف ت ک ل

[illegible]

ف ت ل

فتل بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
فتلة بالفتح [illegible]
ما اغنی عنک فتلة ای شیئا
[illegible]
[illegible]
و محرک
فتل محرکة [illegible]
[illegible]
آن
فتیل کامیر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
یقال ما اغنی عنک فتیلا ای
شیئا
فتیلة پلیته [illegible] میان دو
انگشتان تافته
[illegible]
[illegible]
الایدی ای بین الفتل
[illegible]
[illegible]
فتال [illegible]
[illegible]
ض فتله فتلا بالفتح تافت
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و داء [illegible]

افتتال [illegible]
و طلح
[illegible]
تافته شده للکثرة
تفتیل تافته شده للکثرة
تفتل تافته کردیدن
انفتال تافته شدن

ف ت ن

فتن [illegible]
فتان [illegible]
[illegible]
فتنة بالکسر [illegible]
و فرزند و نیز فتنة [illegible]
و محنت و شکفتن [illegible]
و کناه و دزدی [illegible]
[illegible]
و خلاف و [illegible]
[illegible]
و اختلاف کردن مردم [illegible]
[illegible]
من نصر
فتان بالضم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
فتان ککتاب غلاف [illegible]
[illegible]
فاتن [illegible]
الفراء اهل الحجاز یقولون ما
انتم علیه بفاتنین [illegible]
بمفتنین [illegible]
[illegible]
فاتحها
فتان [illegible]
[illegible]
[illegible]
فتین [illegible]
فاتون [illegible]
که موسی علیه السلام [illegible]

مفتون ازمایش ومنه قوله تعالی بأيكم المفتون والباء بمعنى في او زائدة وهو مصدر كالمعقول ودر فتنه افتاده وديوانه وعقل ومال رفته ودينار مفتون بآتش در آورده

ض فَتَنَه فتناً بالفتح وفتوناً ازمودن او را وشكفتن او را او را وفتنة در فتنه افكند او را وفتن فلان در فتنه افتاد لازم متعد وفتن الى المرأة فتوناً بالضم خواهش زنا كرد با وی وكذا فتن الى المرأة مجهولاً بی عقل ومال كرديد وفتنته المرأة ربود زن دلش را وفتنه عذاب كرد او را ونيز فتن در آتش سوختن منه قوله تعالی يوم هم على النار يفتنون

مفتن كمكرم در فتنه انداخته

افتان بشكفت آوردن چيزی كسی را ودر فتنه انداختن وربودن زن دل را

مفتن كمعظم صفت مفتون

تفتين در فتنه افكندن

افتتان در فتنه افتادن ودر فتنه انداختن كسی را ومال وعقل بعض از كسی

ف ت ی

فتى كمدية سه وفتون بالكسر جمع

فتى الاحمر كه جوان وجوانمرد شكو خوی فتيان وفتوان مثنى وفتيان وفتية وفتوة بكسرهما وفتو وفتي بالضم وتشديد الواو والياء جمع فتاة مؤنث فتيات جمع

فتيان مثنى شب وروز يقال لا افعله ما اختلف الفتيان

فتيان بالكسر قبيلة است از بجيلة ازان است ربيعة بن

فتى كغنى جوانه سال از هر چيز

فتية مؤنث فتاء بالكسر والمد جمع ويقال قد ولد له في فتاء سنه اولاد وشو جوانه سال

افتاء بالفتح جمع

فتاء كسماء جوانی وجوان شدن وجوانمردی نمودن

فتوى بالضم مقصوراً ويفتح فرمان فقيه ومعنى فتيا بالضم والقصر ويفتح مثله

فتوة بالضم وشد الواو جوانمردی ومردمی

فتى كغنى كاسه مرتيان شوخ وبيباك

ن فتوتهم چيره شدم بر ايشان در جوانمردی

س فتى فتاء بالفتح والمد جوان كرديد وجوانمردی نمود

فتى كغنى پيمانه هشام بن هبيرة وفتوی دهنده

افتاه في الامر افتاء اشكارا كرد وجدا كردانيد حجت او كار را ونيز افتاء جواب دادن بر فتوی

تفتية باز داشتن دختر را از بازی با كودكان ودر پرده كردن يقال فتيت الجارية مجهولاً اى خدرت ومنعت من اللعب مع الصبيان

تفتی باز ايستادن دختر از لهو وبازی با كودكان يقال تفتت البنت تفتت وجوانمردی نمودن ويقال الفتيان بنت تفتت اى تشبهت بالفتيات

تفاتی جوانمردی نمودن وبفتوی نزديك مفتی شدن يقال تفاتوا الى الفقيه اى ارتفعوا اليه في الفتوى

استفتاء جواب فتوی خواستن

باب الفاء فصل الثاء

ف ث ء

ف فثأ القدر تفثأ وفثوأ بالضم باب باز ايستانيد ديگ را از جوش ونيز فثأ شكستن خشم ابجز وبكرم كردن خشم ونشاندن سردی چيزی را باز داشتن چيزی را از كسی وجوشيدن شير پس بالا برآمدن كف وپاره پاره شدن ان وفرو نشاندن خشم كسی را ومن امثالهم ان الرثيئة تفثأ الغضب واصله ان رجلاً كان غضب على قوم وكان مع غضبه جائعاً فسقوه رثيئة فسكن غضبه وكف عنهم

افثاء سستی آوردن وماند شدن وآرميدن وجای گرم ودمه برافتادن وشكستن گرما وسنگ را گرم نموده با شيب بيمار را بران خواباند سيدن ناخوی كند يقال افثأ للمريض

ف ث ث

فث بالفتح گياهی است كه در خشك سال نان دانه ان خورند يا ازا بپزند وبخورند ودرخت حنظل وترفث خرمای پراكنده

مفثة بالفتح بسيار وافزونی وكثير مفثة بسيار مهمانی

ن فثه فثاً پراكنده كرد پشكل جوز را

انفثاث قهر كردن يقال انما انفثوا مجهولاً اى ما قهروا

انفثات شكسته كرديدن

ف ث ج

فاثج شتر ماده جوانه آبستن وباردار وناقه فربه كه يكسال يا سالها باردار نكردد يا آبستن نشود بكشن يافتن آن اضداد است وناقه بزرگ كوهان فربه

ن فثج فثجاً بالفتح كم كرديد وكراهن كرد وفثج الماء الحار بالماء فرو نشاند گرمی او را از آب سرد

افثاج كناشتن وماند شدن ودمه وناسه برافتادن

[illegible] مجهولاً وبئر لا يفثج مجهولاً اى لا ينزح

تفثيج كراهن كردانيدن

ف ث ح

فثح ككتف هزار خانه شكنبه افثاح جمع وما زبی است كراهن كلانكه بانبان ماند

ف ث د

فثاثيد بالفتح ابرهای سپيد برهم نشسته واسترهای جامه

تفثيد استر ساختن زره را

ف ث ر

فاثور تشت يا تشتخوان يا خوان از سنگ رخام يا سيم يا زر يقال هم على فاثور واحد اى على بساط واحدة او منزلة واحدة وكرده افتاب وكاسه بزرگ وپاتيله واين هر دو از ظروف شراب است وكروه در سرحد ملك كه فنا كه در پی طلب دشمن روند وجاسوس ومنزلت وشادمانی وكاسه يا چاه كوچك وپوست شتر باز كرده وسينه مردم وموضعی است

ف ث غ

ف فثغ رأسه فثغاً شكستن سر او را

ف ث ف

فثافيد بالفتح ابرهای سپيد برهم نشسته واسترهای جامه

ف ث ی

افثاء مانده كرديدن

باب الفاء فصل الجيم

ف ج ء

فجاءة كثمامة ناگاه ونام پدر قطری شاعر وفجاءة المازنی مردی است

ف فجأه كايبدا

س ف فجأه فجأة بالفتح وفجاءة كثمامة ناگاه كرفت آن را وناگاه در آمد بر وی

س فجئ الشيء بزرگ شكم كرديد ناقه

مفاجئ شير بيشه

مفاجأة ناگاه در آمدن بر كسی وكذلك ان را افجاء بالكسر مثله

افجاء ناگاه برآمدن بر كسی

ف ج ج

فج بالفتح راه كشاده ميان دو كوه فجاج بالكسر جمع وفج روحاء بر سی ميل است از مدينة

فج بالكسر ميوه خام وخربزه شامی كه هندوانه نامندش

فجة بالضم شكاف

فجح بضمتين كسانی كه صحبت ايشان را ناخوش دارند

فجاجة بالفتح ميوه خام

فجاج بالضم راه فراخ ميان دو كوه

رجل افج مرد سخت كشاده مكند يا زانو بر شتی انجامد

قوس فجاء كشاده كمان كه زه آن منضلش دور وجدا باشد

تفجفج كقنفذ مرد نيستا سخن خويشتن را ای بر باد داد از خود نازنده بدان تفجفج كهنه

فجفاج كخلخال مثله

افجيج كزنبيل رود باری يا وادی فراخ ووادی تنگ دو تنگ از اضداد است

ن فجج القوس بلند كردم زه آن را وفجج ما بين رجليه كشاده نمودم هر دو پای خود

حافر مفج كمعظم سم پهن دارد وهو محمود

افج الارض بالفدان سخت شكافت زمين را به فدان ونيز افجاج براه فج رفتن وميان هر دو پا كشاده كردانيدن شتافتن وسركين انداختن شتر مرغ

مفاج پادواننده وكشاده پا رونده يقال هو يمشي مفاجاً

تفاج كشاده داشتن ميان هر دو پا در رفتن

قوس منفجة بفتح فا كمان كه زه از قبضه وی دور باشد

ف ج ح

فجح بالضم قبيلة است ونام پدر قبيلة فجوح كصبور است

ف ج ر

فجر بالفتح سپيده صبح وروشنی پگاه كه سرخی افتاب است در سياهی شب

فجرة الوادی فراخ جای رود يا كه آب وانكردد بسوی ان موضعی است

فجرة بالضم جای آب ميدن

فجر محركة بخشش وجوانمردی ومردمی واحسان ومال بسيار ان ودو فجر موضعی است

ركب فجره محركة ممنوعة دروغ گفت

فجار ككتاب فعلها وايام الفجار چهار روزند در ماههای حرام كه بين قريش ومن معها من كنانة وبين قيس عيلان وكانت الدبرة على قيس فلما قاتلوا قالوا فجرنا حضرها النبي صلى الله عليه وسلم وهو ابن عشرين ومنه الحديث كنت انبل على عمومتي يوم الفجار ورميت فيه باسهم وما احب انی لم اكن فعلت

فجار كقطام زنا كاری اسم است فجور را وهو مبني على الكسرة وبافجار معدول است از فاجرة

فجور كصبور مرتكب گناه وزنا كار فاجر مثله فجر بضمتين جمع

فاجر تباه كار وزنا فرمان وزنا كار فجار كرمان وفجرة محركة جمع ومال دار وجاه وكرز بينده

فجيرة كجهينة جائی است

مفجرة كمقعدة موضع ابن هيدن مفجر مثله وزمين هموار كه در ان رود بارها روان كردد مفاجر جمع

ن فجر فجراً بالفتح وفجوراً بالضم وفجرة بالفتح برانگيخته كرديد بر گناه وزنا كرد وفجر عن الحق بر كردانيد ازان وفجر فلان المال فجراً بالفتح روان ساخت ابرا وفجر من ارض شد از بيماری ونيز فجر زنش بگناه وزنا ونيز فجور دروغ گفتن ودروغ داشتن وبی فرمانی كردن وخلاف ورزيدن وتباهی نمودن وميل كردن وميل نمودن سوار از زين وتباه كرديدن تو كند كرديدن بينائی

مفجر كمقعد وقت فجر زاينده ويقال انت مفجر الى طلوع الشمس

افجار در پگاه در آمدن وفاجر يافتن كسی را ودروغ بر بافتن وزنا كردن وغنا كرديدن وميل كردن از حق ومال بسيار اوردن ونيز وا زدن آب چشمه را يقال افجر الينبوع اى انبط

تفجير آب اندن شدد للكثرة

منفجر بكسر الجيم نام اسب حارث بن وعلة

تفجر روشن شدن صبح وروان كشتن آب وجوانمردی نمودن وبيكی يا لباء

مفجر الرمل راه ريگستان

افتجار از خود گفتن سخن را وبر بافتن آن بی شنيدن وآموختن از كسی

منفجر جای روان شدن آب

منفجر الرمل راه ريگ

انفجر عليه الليل انفجاراً سپيد كرديد بلوش وانفجرت [illegible] رسيد بلاها از هر سو

انفجار روشن كرديدن بامداد وروان شدن آب وجوانمردی نمودن

ف ج ز

فجز بالفتح بزرگ منشی نمودن لغة في الفجس والفعل من نصر

ف ج س

فجس بالفتح بزرگ منشی نمودن وبزرگی كردن وچيره شدن وبيرون آوردن كاری را كه زشت باشد والفعل من نصر

انفجاس بيا چيزی وباطل فخر كردن

تفجس بزرگی نمودن

ف ج ش

فجش بالفتح سر شكستن وفراخ ساختن چيزی را والفعل من نصر

ف ج ع

فجاع كغراب نام جد علقمة

فجيعة كسفينة سختی واندوه دردناك فجائع جمع

موت فجوع كصبور موت وحالاكی كه دردمند سازد مردم را از سختی

فاجع زاغ دشتی وموت فاجع موت دردناك كه مردم را از سختی وبلا وامرأة فاجع زن مصيبت ديده

فاجعة سختی واندوه ويقال نزلت به فاجعة

ف فجعه فجعاً بالفتح دردمند كرد وی را ومصيبت زده ساخت يا فجع دردمند شدن مردم بگم كرديدن چيز گرامی وعزيز وفجع مجهولاً

تفجيع دردمند نمودن ومصيبت زده ساختن

تفجع دردمند شدن از سختی وبلا وانده صلته باللام

ف ج ل

فُجل بالضم وبضمتین تُرب فُجلة یکی ازان است بهندی مولی گویند دندان را بر ان سایند تا سفید شود و گریه کم کند سیر بوی عقرب جز بر ان زند و بدن را تر سازد و بوی بد دهان ببرد و طعام را هاضم و ملیّن و گوارنده طعام است و پیش از طعام سر کند حرارت اشتها و بعد از ان دافع آن نفخ است چنین پوست بعد برد بعد مغز على المراتب و خوردن بهتر از برگ وحبّ الفُجل دارو دیگر ازان است دهن فجل فجل نام مرد و نام سوار رفتار الفجل انکه میان هر دو پا برد دوری باشد

فَجَل کجعفر بمعنی افجل است

فَجْلة بالفتح رفتاری است با زمی و فرو هشتگی فَجْلی بالفتح مقصور امثله و رفتار بر ان

س ن فَجِلَ فَجَلا بالفتح و بحرکة نرم و فرو هشته کردید و سطبر شد

تَفْجیل بن سلمن چیزی را و بیش اوردن

انفجال بهینا کردن کاری را

ف ج م

اَفْجَم انکه در کنج دهنش صبری باشد

ف ج ن

اَفْجَن انکه کیاه سداب پیوسته خورد

فَیجَن کیسد کیاه سداب

ف ج و

فَجْوة بالفتح شکاف میان دو کوه و جز ان منه قوله تعالى وهم فی فجوة منه و زمین فراخ و کشاده که میان سرای و ما بین حوالی الحوافر فجوات و فجاء بالکسر و المد جمع و اَفْجَی انکه میان هر دو ران یا زانو یا ساق دوری باشد و شتر که میان دو پاشنه وی دوری باشد نجوی مونث

فَجْواء بالفتح و المد زمین فراخ و کشاده و قوس فجواء کمان که زه از وی دور باشد

ن فَجَا القوس دور نمود زه را از قبضه کمان و فَجَا الباب کشاد در را

س فَجِیَ القوس بأعز کرد کشاده سینه کردید کمان از زه و نیز نجاء دوری میان دو زانو یا ران یا ساق یا میان دو پاشنه شتر و از ضرب بیرون اید یا کلان شکمشدن ناقه

اِفْجاء کشاده و فراخ ساختن نفقه بر عیال

تَفْجیة کشاده و برهنه کردن و یکسو کردانیدن

تَفاجَی الشیء شکاف دار کردید

اِنْفِجاء کشاده کردیدن در و

باب الفاء فصل الحاء

ف ح ث

فِحْث ککتف هزار خانه شکنبه لغتی است در حفث

ف فَحَثَ عنه فَحْثا بازکاوید ازان

اِفْتِحاث بازکاویدن از چیزی

ف ح ج

فَحَج محرکة نرفتار که بدان پیش پایها نزدیک کنارند و پاشنها دور

اَفْحَج انکه پیش پایها نزدیک کذارد و پاشنها دور در رفتار

ف فَحَجَ فَحْجا بالفتح نزدیک بهم پیش پا نهادن و دور در کشیدن

فُحَیج بالضم تصغیر نرفتار فحج است

اَفْحَج افحل التاء ابر باشد از بیم و کرز و افحج عنه باذکر دید و افحج هر دو پای حلوه و اکشاده دادن در رفتار

اِنْفِحاج پیش پایها نزدیک نهادن و پاشنها دور در رفتن

ف ح ج ل

فَحْجَل کجعفر قال ذکره الفارابی و قرره بالا فحج و عندی انه وهم وانما الافحج هو الفحجل لکنهم ذکروه او رد نز انتهی قلت ولا تعد فی ان یکون الفحجل بمعنى الفحجل و هو الافحج

ف ح ح

فَحّ بالفتح آواز مار که از دهن وی اید

فُحّة بالضم کرمی و سوزش فلفل

فُحیح بضمتین آواز دهان جوش فحیح الافعی کابیر آواز مار که از دهانش اید

فَحْفاح بالفتح انکه در آوازش کرفتگی باشد و نام جوی است در بهشت

تَفَحْفُح الافعی بفتح التاء الفوقیة بمعنی فحیح الافعی است

ن ض فَحَّت الافعی فَحّا برد مید مار از دهن و فحّ فی نومه دمید در خواب و کل ماکان من المضاعف لا زما فالمستقبل یجیء على یفعِل بالکسر الا سبعة لحروف جاءت بالضم و الکسر معا و هی شحّ یشحّ و نمّ و صدّ و یصدّ و جدّ و فحّ و ثلة و یثرّ و یبرّ و بجّ و یطّ و فیفیه و

فَحّ الثوب کذلک

فَحْفَحة دوستی کردن دوشیء را و بی امیخ کردانیدن و خالص شدن کرفتکی در کلو در آواز و دمیدن در خواب

ف ح د

اِفْتِحاد از خود کردن کاری را و از خود او زدن سخن و رای را و پیروی ناکردن در ان کسی را

ف ح س

فَحْس بالفتح بدهن و زبان کرفتن از دست آب و جز آن را و مثبت مالیدن چرا جنانکه خاک و جز ان از وی دور کردد و الفعل من منع

تَفَحُّس فی مشیته تَفَیحُسه خوابید

ف ح ش

فاحش نیک زشت و هر بدی کار از حد در گذرنده و هر که خدا عز و جل ازان نهی فرموده فحشاء کصحراء زنا و فقه در اذای زکات

فَحّاش کشداد مرد فحش کوی

ك فَحُش فُحْشا بالضم زشت در گذشت بدی و نیز فحش در گذشتن از حد در جواب و ستم کردن در ان و منه الحدیث لا تکونی فاحشة لعایشة رضی الله عنها و نیک زشت شدن

اِفحاش فحش کفتن بر کسی و نیک بعلی یقال افحش علیه فی المنطق

تَفَحُّش بیهوده کفتن

تَفاحُش فحش کفتن و اشکار کردن و از حد در گذشتن بدی

ف ح ص

فَحْص بالفتح هر جای که جای باش مردم نباشد و چند موضع است در غرب فحص البلیطة و فحص اکشونیة و فحص اشبیلیة و فحص البلوط و فحص الاجم و فحص سور بجین

فَحْصة بالفتح جا امک وزنخ فَحیص کامیر کاونده از چیزی یقال هو فحیصی یعنی جوینده عیب از من است

اُفْحوص کعصفور خانه سنک خوار افاحیص جمع

مَفْحَص کمقعد خانه مرغ سنک خوار

ف فَحَصَ عنه فَحْصا بازکاوید ازان و تفتیش کرد و فحص المطر التراب برکردانید باران خاک را و فحص فلان بشتافت و فحص الصبی جنبید دندان پیشین وی و فحص القطا التراب شیانه ساخت سنکخوار دران و منه الحدیث فحصوا عن رؤسهم کانهم حلقوا وسطها و ترکوها مثل افاحیص القطا

مُفاحَصة عیب از ذهن یکدیگر کاویدن مفاحص کبیر الجامع استاد ازان

تَفَحُّص بازکاویدن از چیزی

اِفْتِحاص بازکاویدن از چیزی و بعد کبعن

ف ح ض

فَحْض بالفتح شکستن هر چیزی و اکثر استعمال ان در چیز تر اید مانند خیار و ادرنک و جز ان و الفعل من منع

ف ح ق

ارض مُفْحَوق کیهید زمین فراخ فیحق بن حلیه فیحقة فراخ کردن میان هر دو پای را

مُنْفَحِق بکسر الحاء برد هن از کلام انفحق فراخ و کشاده کردید

ف ح ل

فَحْل بالفتح کشن از هر حیوان فحول و فحولة بضمهما و افحل کافلس و فحالة و فحالة بکسرهما جمع و ستاره سهیل بدانجهت که او تنها ستاره دیگر بر کنار باشد همچو کشن که وقت جستن بر ماده از شتران کنار کزیند و حصیر کنار خرما بن ماده از دن اسب او از وی و بار کوبند شعر و نعم و نیلد انا نعول انصهم ج و بوریا که از برک خرما بن کرده باشند

و منه الحدیث انه علیه السلام دخل على رجل من الانصار و فی ناحیة البیت فحل من تلك الفحول فامر بناحیة منه فرش ثم صلی علیه و هو جمع است بنام کرده شد جنکها و افحل شد و فحل است یکر و در حشم نیز نام ابن حسان که بازید بن مهلب کارزار نموده و بعضی شعرای قدیم دیگر اکشنند و منه فحل العبد نامکه بدان جمهت که جون امرء القیس با جندب بن عالب مدعی در شعر طلاق داده در حباله نکاح خود در اورده و فحول الشعراء چیره دستان در مهاجاة و اذا نان کجون با شاعری معاشه کنند چیره شوند

امراة فحلة بالتاء زن زبان دراز

فِحْل بالکسر موضع است

فَحِل ککتف جایی است

فَحیل کامیر مرد نیک زبان یا بحیب و مرد سخن کشی کننده و فحل الفحل کشن نجیب الاصل بنکو در کشنی و کشن فحیل کشیبه شتر بود در کشنی نجابت و زیرکی

فِحال بالکسر جایی است و احد فِلْحان بالکسر موضعی است

فَحّال بالفتح ممدودا موضعی است

فُحّال کرمان خرما بن ز خلیل جمع و هذه خاصة للنخل و فرقی فیها فحل و فحول ایضا

ف فَحَلَ ابله فحلا کرینا کرید بهت کشنی شتران خود کشن بر کزید او فحل الابل کشن کذاشتن در شتران و نحل فحلا زر نخل النکبر ها و فحولة بالضم کشنی کرد

اِفْحال کشن بیاریت دادن منحلب را خش کزید از بار سیاه

تَفَحُّل با کشن ما نستن و بتکلف نمودن فحولیت در اللباس اخلی و در شت کردانیدن ان مرد او

افحال کشن ابیل کر باید محمد کشنی شتران

استفحال بزرک شدن کار و تحل نیکو نوا ناجستن تا بچکان خوب تو انا اورد کما یفعله اغاج کالمل اذا ارادوا دنبا اجنبیا من العرب خوا بینه و بین نسائهم لیولد فیهم مثله و نر کر دیدن خرما بن

ف ح م

فَحْم بالفتح انکشت و بحرکة فحمة بالتاء یکی انکشت و فحمة اللیل اول شب و تاریکی ان یا شب سخت سیاه یا از مغرب تا هنکام خفتن مردم خاص است بوسیم کرما فحام بالکسر و فحوم بالضم جمع و فحمة السحر هنکام بامداد و فحمة ان جمیع ان شب

فَحِم ککتف تکه با بانك

فَحیم کامیر انکشت و سخت سیاه فاحم نیک سیاه تکه و شان

واب استاده و موی سیاه

فُحومة بالضم سیاه کوی و سیاه نك شدن و الفعل من فتح

ن فَحَمَ الغلیب فحوما از آب جاه و ایستاد اب و فحم الرجل در ماند در جواب

ن س فَحَمَ الصبی فحما بالفتح و فحاما و فحوما بضمهما بکریست کو چندان که بی بر شد او از وی و فحم الکبش بانك کرد فحم الصبی مجهولا کذلك فیهما و یقال انشا الکبش حتی فحم اذا صاح بی صوت بوجه و نیز فحم وقت فحما ابخوردن

ك فَحُمَ فحوما سیاه انك کردید مفحم تنکرم در ماند و ان کو بر شعر کویی قادر نباشد

اَفْحَم اِفْحاما ارشعر کوی بازماند اورا اندوه و افحم الصبی مجهولا کریست چندان که او از بی شیر شد و افحم الکبش بانك کرد و نیز افحام خاموش کردانیدن بحجت و خصومت و قطع کردن سخن کسی را و سیر ناکردن در رشد نار یکی و مفحم یا مفحم کبیر انیقال ما جاءه فاحمة بمعنی هجو کرد او را پس فرو ماند یا نتوانست زاد در جواب

تَفْحیم سیر ناکردن در نار یکی اول شب یقال فحموا فی فحمة العشا و سیاه کردانیدن چیزی را یقال فحم وجهه ای سوده

اِفْحام شراب شبانگاهی خوردن

ف ح و

فَحا بالفتح مقصورا و بکسر دیك افزار و الفتح اکثر فحواء بالفتح کصحراء مثله یا دیك افزار خشك اَفْحاء بالفتح ممدودا جمع و فی الحدیث من اکل فحا ارض لم یضره ماؤها یعنی البصل

فَحْوة بالفتح انکبین با دیك افزار

فِحیّة بالکسر کجزیئة و غنیة آشی است تنك یا عام است

فَحْوی الکلام بالفتح معنی سخن و مضمون و درون آن فحواه و فحاواه و فحواؤه کعلواء مثله یقال عرفت ذلك فی فحوی کلامه

تَفْحیة نیك دیك افزار اندا ختن در دیك منه فحی قدرك ای کثر ابازیره و کلام را بسوی مضمونی بردن یقال انه لیفحی بکلامه الی کذا وکذا

باب الفاء فصل الخاء

ف خ ث

فَخْث بالفتح ما سبّابی و لغایه کردند و نام شکار سور اسما کرد در اسمان خانه

فاخِتة کصاحبة مرغی است معروف فواخت جمع و ام هانی فاختة بنت ابی طالب خواهر علی بن ابی طالب کرم الله وجهه و فاختة بنت عزوان فاخته بنت ولید صحابیات اند

ف فَخَثَ فَخْثا بالفتح بها

ازاو فخت الاناء واکشاد از او فخت اسمها الیعفن دشیر زا دشمشیر و بیرید و فخت الفاختة بانگ کرد و نیز فخت براوردن بلوری گوشت پاره از دیگ نفخت برفتار فاخرو منش و شکفت داشتن از چیزی لانفخات سوراخ دار کردیدن اسمان خانه

فخج

فخج محرکه سختی و دوری میان سامرد و پای و هو اسوء من الفحج تباینا

ف فخج تفحجا بالفتح بزرك منش نمود

فخخ

فخ بالفتح دام شکاری فخاخ بالکسر و فخوخ بالضم جمع و موضعی است بمکه و دران است قبر ابن عمر و نیز فخ فره وشتکی هردو پای فخ محرکه مثلة

فخخة بالتاء فره وشتکی هردو پای و خواب که بعد جماع اید و زن چرکین بدن صبر و خواب بریشتو خواب بامدادی و کمان نرم

فخیخ الاعمی اواز مارکه از دهن وی اید و فی حدیث ابن عباس نام النبی صلی الله علیه و سلم حتی سمعت فخیخه ثم صلی و لم یتوضا قال الاوزاعی لا وضوء من النوم و قال ابو موسی لا وضوء من النوم الا ان یتیقن خروج خارج

ص فخ النائم فخا بالفتح و فخیخا کامیر خرخر کرد در خواب و فخت الرائحة دمیده بوی

تفخخة بنا چیزی فخر کردن و نادیده افخاخ خرخر کردن در خواب

فخذ

فخذ ککتف ران و نشاید فخذ بالفتح و بکسر مثلة و کروه برادران و تبار مرد که کم از بطن باشد تقول هذا فخذ

ملان فخاذ جمع و قیل الترتیب الشعب ثم القبیلة ثم الفصیلة ثم العمارة ثم البطن ثم الفخذ

فخذ او کحصر اوزن کم مرد و امیان ران خود کبر و و بند نماید

ض ف فخذه فخذا بالفتح بر ران او زد یا شکستن ران او را و فخذ کفهو لا بر ران رسید شد

تفخیذ درکردن و پراکندن دند هم زانو شدن و خواندن خویش را الا قرب فالاقرب منه الحدیث بات یفخذ عشیرته ای یدعوهم فخذا فخذا او نسبت کردن هر فخذ بسوی قبیله و دوران کردن چیزی

مفاخذة هم زانو شدن

تفخذ دنگ نمودن و سپس ماندن

استفخاذ سست کوشی کردن یا ارام شدن

فخر

فخیر کامیر انکه بانوان دو فخر کند و مرد مغلوب در فخر

فخور کصبور ناقه و نافر زرک پستان کشیر و پستان سطبر درشت تنگ سوراخ کشیر و خرما بن بزرگ شده کشتاه و اسب بزرگ مذراو نرم

فاخر ناقه و بهترین هرچیز و کرانمایه و عوده خرمای بزرک بی دانه

فخار کشداد سبو سفالینه

فخارة یکی مرد بسیار فخر

فخر کسکیت بسیار نازنده

فخیر کسید اسب بزرک در اره فیا رخ جمع

فاخور ریحان الشیوخ کرنوع از کل است

مفخرة کمقعدة و نعم الخاء انچه بدان نازند و مایه نازو بزرگی

ن فخر فخرا چیره شد بروی در فخر

دو مفاخرت

ف فخر فخرا بالفتح و فخرا ذوفخار ة و فخارة بفتحهما و فخورا و فخیری کخلیفی و بیمد نازید یا نازید بخوی نیکو و از تصریح نیاید فخر علینه از فزونی داشت او از بری دو فخر

س فخر فخرا کرنک داشت

افخار افزونی داشتن یکی از دیگری در فخر یقال فخر علیه و فخر نند نیکو اورد ن یقال افخرت المرأة اذا ولدت ولدا فاخرا

تفخیر افزونی داشتن یکی از دیگری در فخر

مفاخرة نبرد کردن و برابری نمودن در فخر فخار بالکسر مثلة

تفخر بزرگی نمودن متفخر است ازان

تفاخر بر همدیگر نازیدن

افتخار نازیدن و ما ثر کهن را شمار کردن

استفخار چیز فاخر خواستن و فاخر دیدن

فخز

ضرع فخوز کصبور پستان سطبر تنگ سوراخ

فاخز خرمای درانار و هو الراء و هو الصحیح

فخیز کیند در نوه سنوی اسب سطبر و بزرگ تر از مردم و اسب

ن فخزه فخزا چیره شد بروی در نبرد در فخر دروغ

س ف فخز فخزا بالفتح بزرگ منشی کرد و بزرگی نمود و فخراو نیز فخر افزون شدن و نیکوئی کردن

مفاخزة برابری کردن در فخر

تفخز بزرگی و بزرگی نمودن و بزرگ منشی کردن متفخز است ازان

فخش

فخش الامر تفخیشا بالفتح هیچکاره کردانید ان را و بی شمار گذاشت

فخل

تفخل اشکار اکردن نامستکم و بردباری و اواماده شدن و جامه نیکو و نهترین پوشیدن

فخم

فخم بالفتح مرد بزرگ قدر و کران و منطق فخم سخن درست استوار خلاف رکیک

فخمه کجهینه بزرگی و بلند کی فخام کغراب بزرگ و معظم قوم کنداموره و ممهم تکیه بر او و تدبیر وی کنند و شک نیفتد کار براو و منقطع کرد

ک فخم فخامة بالفتح سطبر کردید و بزرگ شد

تفخیم بزرک داشتن و حرف را بی اماله خواندن و التفخیم ضد الاماله

باب الفاء فصل الدال

فدء

فندأة بالکسر شیرزه و مرد کول است و زن و فندأ بزرگ منش فنادید بالفتح جمع بر غیر قیاس

فدج

فودج کجوهر هوده لغة فی الهودج و مرکب عروس و بن زانو ناقه و نافه عفرا و بن ران عن الخلیل فودجات بالفتح موضعی است شاة مفودجة گوسپند که سر دو شاخ از رانست متصل اطراف اشد

فدح

فادح کار کران و دشوار فادحة یعنی نوادح الدهر کارهای بزرگ زمانه

ف فدحه الدین فدحا بالفتح کران بار کرد و ام وی

مفدوح نعت است ازان منه حدیث ابن جریج ان رسول الله صلی الله علیه و سلم قال و علی المسلمین ان لا یترکوا مفدحا فی فداء او عقل

افداح کران و دشوار یافتن کار را

استفداح کران و سخت یافتن کار را

فدخ

فدخ بالفتح بسنگ سر شکستن والفعل من فتح و لا یکون الا للشیء الرطب

فدد

فدید کامیر بانگ و اواز سخت و شدة ان یا اواز دویدن گوسپندان یا اواز دویدن گوسپندان امیخته با اواز سیّما و راندن گان یا اواز یست شبیه اواز مار که او پوست برایدو موضعی است بحوران و ان موضع است سعید بن خالد عثمانیه که دو نان مامون عباسی دعوای خلافت نموده و شترانی و هو را ست یقال الفدادین فدیدین فریضه بل الی کثیر

فداد کشداد مرد بلند اواز در بهای شتر و درشت اواز و سخت یا پیر گشته و خداوندان کلاه و بسدا شتر از شتر و شدید او شتران بسیار و مرد متکبر فدادون جمع و نیز فدادون شتربانان و چوپانان و گاو بندکان و خربندکان و کشاورزان و کسانیکه پیوسته در شتران باشند و اتان که اواز بلند و درشت نمایند و کشتهاو ستوران خود و منه الحدیث ان الجفا و القسوة فی الفدادین ای الذین تعلو اصواتهم فی حروثهم و مواشیهم و یقال الفدادین بالتخفیف

یعنی اهل الفدادین فحذف المضاف لاداة الثور فی الحرث

فدادة بالتاء غوک و مرد بد دل و بخستف

فدفد بفتح الفائین دشت و جای سخت و درشت و بلند و زمین برابر و هموار و نام مرد

فدفدة بالتاء اواز شبیه باواز مار که از پوست برآید

فدفد کهدهد مابند و درشت اواز

فدید کعلبط مابند و سخت اواز و شیر خفته و جغرا شده

ض فد یفد فدا و فدیدا بالفتح بانگ کرد یا سخت بانگ کرد یا باواز ماننا باواز مار که از پوست برآید و فد ندید اوید و فیما رهو مفد لی بالضم و معنی یعنی او بیشتر ندار مرا بو عناد بد

فدفد فدفدة دویکر بر اثرا دو منده یا از دشمن

تفدید منکرانه رفتن و فخر ید در رفتار و بانک و فریاد کردن در فروختن چیزی

فدر

فدرة بالکسر پاره از گوشت و از شب و از کوه

فدر محرکه بعضی نه و است کبیر فدور بالضم و مفدرة کمقعدة و نیضم الدال جمع

فدر ککتف کوک چوب و شکر رجل فدرة کهمزة مرد تنها رونده

فدور کصبور بز کوهی کلان تا یا تمام است خدور کتب و بضم جمع

فادر کشن بست و باز ایستادن از کشتی فدر بالضم جمع و بز کوهی پیر یا تمام است پیر و جوان تو او و فدره بالضم جمع و نامر شنا از شتران

فادرة سنک بزرگ در شت

در سر کوه

فدرکشتل سیم و کوناه فرز پیر یا بلوغ رسیده

فندبیر کشتبل پاره از کوه جز فندرة و سنگ بزرگ بیرون جسته از سر کوه فندیرة بالتاء مثله فیهما

طعام مفدرة کمقعدة قطعا کشهوت جماع را ببرد و سپید قطع باه کرد و مکان مفدرة جای پر از بز کوهی

ن فدر اللحم فدرا سرد کردید گوشت بخته و فدر الفحل فدرا بالفتح و فدورا سست کشت کشتن از کشتی و باز ایستاد و دور ایمیعنی از ضراب باز اید طعام مفدر کمحسن طعام قاطع باه

افدار سست کردیدن و باز ایستادن کشن از کشتی

تفدیر سست کردیدن و باز ایستادن کشن از کشتی و شکستن سنگ جزان یتوخجارة تفدیرا اذا تکسر صغارا و کبارا

فدس

فدس بالضم عنکبوت منه سنتکفرزه جمع

فدیس محرکه عنکبوت یا هر دو ناشناخته نسبت یقال فلان فدیسی ای لا یعرف الی ما ذا ینسب

فیدس کحیدر نسبو کلان کم در سفر دریای شور همراه کیرند لغة مصریة

افداس عنکبوت افتاده در خانه اونده خود

فدش

رجل فدش کخنف مرد کول و نادان در کار

ن فدش راسه فدشا شکست سر او را

فدع

فدع محرکه کژی خرد کاه دست و پای چنانکه کف دست و پا چپ و بیکرد دیا فندا بر پشت دستها یا خمیده و مرتفع کردیدن پشت پر کف یا چندان که اکر پیش کی بر بر پای نهد افدع در زیادراری بان رسد یا انکجی است که بند کوید از جای خود زایل شده و ان اکثر در زانه ساغ شتر و خلاف باشد یا خمیده کاست میان کف پا و استخوان ساق منه حدیث ابن عمر ان یهود خیبر فدعوه من بیتی فدعة بقدامه و کرسی مابین ران و سم ستور و زامد که پیشکاه سپل شتر و الفعل من سمع فی الکل

فدعة محرکه جای کجی از دست و پای

افدع مرد کف دست و پای در وی رو بیرون رفته و پایی که برکف پا که بز مین نرسد و جمل افدع شتر سپل برامده که مابین زان و قدم فدعاء مونث بهاو بو صف بر الظلیم لان فی مفاصله انحرافا

تفدیع افدع کردانیدن

انفداع کج کردیدن خرد کاه دست و پای ستور

فدغ

فدغ بالفتح شکستن یا شکستن میکنانیدن چیزی کادرا و روغن زا بروی طعام کردن والفعل من فتح

فدغ محرکه نجیبه کاست در کف پا

انفداغ ابی اشتخوان ابنیه د کر قطن

مفدغ کمنبر افزار شکستن

انفداغ از خشکی نرم و فرود هشته شدن

فدغم

فدغم کجعفر مرد نیکو صورت

بزرك هيكل و درى خوب بر كوشت
و تره ابنا ك
فدغم الرجل فدغمة بمعنى لا بر كوشت
روى كردن

ف دك

فدك محركة دهى است بخيبر و هو
الذى فيه قضيه ابو بكر قال اكثر الائمة
كان فدك فيه حقا قدا بعض
الشيعة كان ما حلا و از ان دلائت
ابن اعمد فدك پدر ريشا مادر
عمرو بن الاشم و نيز فدك نام پدر
حام بن نوح عليه السلام و قبيلة
و باسمه سمى فدك خيبر
فديك كزبير موضعى است و ابو
فديك نام مردى خارجى فدنكا
بود او
تفديك پنبه زدن

ف د ك س

فدوكس كسفرجل شير بيشه و مرد
درشت اندام و شير بيشه توانا
بزرك هيكل و معرفة نام اخطل
غياث بن غوث تغلبى

ف د ك ل

فداكل بالفتح كالنهابز دلدق
شرابى

ف د م

فدم بالفتح كنكاج و در زمانه
در سخن كران شكم فهم و مرد توى
درشت بد خوى فدمه مونث
فدام بالكسر جمع و شرخ سير رنك
فدام ككتاب همان بند ابريق و ترياك
و عجمياكه وقت آب خوردن بدان
دهان را بندند و سر پوش ابريق
و پالونه فدام كسحاب شداد شل
بهما و دستار و پيچه و بند كاف
سباس
تفدم كنو دهان بسته بجينى
و پالونه
ض فدم قاه و عمايه بالفدام
دهان بسته باد بر دهن فدم الثوب
كذلك

ك فدم فدامه بالفتح و فدومه
كنكلاج كرديد در ماند در سخن
و كوى بود و شت خوى شد
مفدم كمكرم جامه نيك سرخ
ونك يا جامه سرخ كه غايت سرخ
باشد و ابريق مفدم ابريق سر پوش
نهاده بروى
افدام جامه را نيك سرخ بسيار كردن
ابريق مفدم كمعظم ابريق سيناد
سر پوش نهاده
تو مفدمه كادان با پنبه زند
و فى الحديث انكم مدعون يوم
القيمة مفدمة افواهكم يعنى انهم
ممنوعون من الكلام حتى تكلم
ايديهم و ارجلهم
تفديم پر پوش ساختن خود و جزان
را و سر پوش نهادن بر ابريق و دهان
بند بر دهان

ف د ن

فدن محركة كوشك استوار و شيد
انده و فدان جمع و نبكى اسپ سرخ
فدان كسحاب كاو زياده و كاو قلبه را
مفروض هيكرد و بكسيرا فدان كونيد
و ساختن آلاچ كشاورز و فدان
كتكان مشلة الكل فد ين الحيف
جمع و الفداد و ذكره فى الدال الفد
هم اصحاب الفدادين كانقال البحال
لاصحاب الجمال كامر
فدين كزبير دهى است بسواد خابور
تفدين بر قبر كرانيدن شتر زاو
در ازو ساختن بنا را

ف د ى

فدية بالكسر سر بها و فدية الفطر
نيم صاع از نان كندم و يك صاع
از حبوب ديكر و يقال فدى على امته تلك
و فد ينك يعنى بكيرم طور و بى داكر
بر ان بودى
فدى بالفتح و الكسر مقصور و ابتدا
فداء ككتاب مثلة يقال فد لك
ابى يعنى سر بهاى تو باد پدر من
و كذا فداك بكسر الهمزة منونا

عند البعض اذ جاوره لام الجرحا
لانه نكرة بر يادن به معنى الدعا
فداء كسماء جمع چيزى و انبار غله
يا انبار ها از جو و كندم و خرما
و جزان
ض فداه فدى بالكسر مقصورا
و بفتح و فداء ممدودا سر بها داد
دست و فداه بنفسه سر بها داد
او خود را
افداه و فصانيدن پسر خود را
ولشب بالسا ختن براى خرما و فرو ختن
خرما او برزك جسم كرديدن و
پذيرفتن سر بهاى بندى يقال افداه
الاسير اذا قبل منه فديته
مفندى كمعظم نام مردى
تعديه سر بهاى تو باد كفتن كسى را
يقال فداه اذا قال له جعلت فداك
مفاداة سر جنبيد و سر بها دادن
كسيرا
تمادى منه خويشتن را از وى
نكاه داشتن پرهيز نمودن و بكسو شدن
و دمنا جستن و تفادو اسر بهاى
هكديكر دادند و او حزينند
افتدى به سر جنبيد و سر بها داد

باب الفاء فصل الذال

ف ذ ج

فوذنج بالضم كيا هى معرب
است

ف ذ خ

تفذخ كشاده نمودن نافه را يا بها
و اجحنه كبرانداختن
انفذاح بمعنى تفذخ است

ف ذ ذ

فذ بالفتح تنها و يكانه افذاذ و
فذوذ بالضم جمع و اول تيرقمار
و هو عشرة و اولها الفذ ثم التوأم
ثم الرقيب ثم الحلس ثم النافس ثم
المسبل ثم المعلى و ثلثة لا نصيب
لها و هى السفيح و المنيح و الوغد
و تمر فذ خرماى پراكنده و نيز فذ
سخت اندن ود و كردن و الفذ

من نصر
اكلتا فذاذا بالضم يعنى خورديم
يكان يكان اكلنا فذاذى بالضم
و الفتح مقصورا و فذ اذا كرمان
كذلك
افذ تيرقمار جى بر
مفذاذ بالكسر كوسپند كه يك
بچه زادن خوى او باشد
فذفذ فذفذة پست و كوتاه شد
ناشر پست نا كاه برجيد
شاة مفذ كمفر كوسپند يك
بچه زاده و لا يقال ناقة مفذ
لانها لا تلد الا واحدا
افذاذ يك بچه آوردن كوسپند
تفذذ سه تيهيد و بجود خود
بكار پرداختن
استفذاذ سيهيد و خود
را ئى بودن يقال استفذ به
اى استبد

ف ذ ل ك

فذلك حسابه فذلكة يعنى بيا يان رسانيد
حساب او پرداخته و فارغ شد
ازان مخترع من قوله اذا اجمل
حسابه فذلك كذا و كذا

باب الفاء فصل الراء

ف ر ء

فراء محركة كوره خر يا كوره خر جوان
يا كوره خر كوه فراء كسحاب مثلها
افراء و فراء بالكسر جمع و فى المثل
كل الصيد فى جوف الفراء يعنى هه
شكارها از شكار كوره خر است
با بدال الهمزة الفا لانه مثل
الامثال موضوع على الوقف
و كذا النكته الفرا قسرى و نيز
فراء جزيره است بيمن
افرء فرى كاهى كار شكفت صنعت
پيدا

ف ر ب

فراب كسحاب دهى است نزديك
سمرقند
فراب كرمان دهى است باصفهان

فراب بكر ها شهرى است بلخ يا
ان فيراب كيمياء است يا فاراب
كقاصعاء است و نيز فراب
كيميا شهرى است بخراسان و
فاراب كساباط ناحيه است پس
جوى سيحون او هى بلد اتراز
تفريب بدواسنك نمودن زن
كره را

ف ر ب ج

افرنباج بر بالا نشدن پوست
بره و خشك كرديدن بالاى آن
يقال افرنبج جلد الحمل اذا شوى
فيبس اعاليه

ف ر ب ت

فربر كسجل دهى است بخارا

ف ر ت

فرت بالكسر زيان دو انكشت
سنابه و ابهام
فرات كغراب آب خوش نيك
شيرين يقال الماء فرات و مياه
فرات و دريا و جوى كوفه و فرات
بن حيان عجلى صحابى است
فراتان فرات و دجله
يقال فرتان كسكران لهاى شيرين
و خوش
فرتنى بالفتح مقصورا دندانا
كانا فرتان
ن فرت فرتا شاه كرديد
تنا كرده
س فرت فرتا محركة نشست
خود كشت سپس دانشمند
ك فرت الماء فروتة شيرين
كرديد

ف ر ت ج

فرتاج بالكسر شاخى است
شتر آنرا و موضعى است ببلاد
طى

ف ر ت ك

فرتك كجعفر شاخ كوهى است
بكر استدنيا و هند متصل
يا ان دامن الفرتك است

فرتكه فرتكه و بزره كردن را
و فرتاك كالم زهيك كذا شته
و فرتاك عمله شباء كرد آيند كار را

ف ر ث ن

فرثن كجعفر نام زنى
فرثنه سخن با بنيكو و روشن بروت
او و ون و بالوان نرم كفتن و
كام زهيك كذا شته و رفتن
فرتنى بالفتح مقصورا بجيه كفتا
وندن ننا كاروه ونام زنى و
كوشكى در مرو و و دو كنيزكى
و بيدين معنى بدون لام آيد

ف ر ث

فرث بالفتح سر كين در شكنبه و فروث
جمع و كشتى خرد لغت فى الفتا
مكان فرث ككتف جاى كسر كوه
انت و خربات
فراثن كغراب انچه در جكر و شكنبه
باشد
ن فرث كبده و زجكر او را
انكاه و ويده است و نيز كرده و نيز فرث
شوريدن دل زن باردار
ض فرث الجلة فرثا خود
بر الحرها شكانه بيرون و پراكنده
كرد انچه دران بود فرث الكرش
كذلك
س فرث فرثا محركة سير كرديد
و فرث القوم پراكنده شدند و شكسته
افراث جكر و شكنبه شكافتن و بدا
انچه دران باشد و سخن چينى نمودن
و بذبلا انداختن يا پيش او و در
كبى تا نامت ملامت ستوده كردن
تفرث بر جكر جوان فزند زدن
تفرث شوريدن دل زن باردا
انفراث بمعنى تفرث است تفرث
نعتاست از ان

ف ر ث د

فرثد بجهه فرثدة بيبيا و پر كوشت
كرديد برى او

ف ر ث ط

فرثط نرفهشتر و فرمان دادن

در زمين

ف ر ج

فرج بالفتح اندام شرمكاه و جاى
ترس از دشمن حد ملك كفار و ما
بين هر دو پاى اسب و شهرى است
است بوصل و ذواهى است نزديك
اضاخ
فرجان بالفتح و تحريك خراسان و
سجستان يا سند و خراسان است
فرجة مثلثة رهائى از غم و اندوه
و بهره از الدلى از شكى و دشواري
فرج بالضم و بضمتين آنكه راز را
نپوشد و بهكمان دوده و
زن بى جامه و نيز فرج بالضم
شهرى است بفارس از آن شهر است
على بن حسن بن على محدث
فرجه بالضم رخنه و شكاف ميان
فرجة الحائط بينهما فرجه اى شرح
فرج عرنكر پيوسته و امانده كه شير
جاى بهم ناپيوستن مرد و سير برز
جهش غمناست و بروچى كه و الفيصل
من هم و كشايش دو دو كردن
اندوه و ايقال الفرج اشعنك
غلق و الغيصل من ضرب
محمد بن يعقوب فرجى محركة متعلق
بد اهكاست
فرج ككتف پيوسته كشاده عورت
فريح كامير كمان دوديده و مرد
و نافه كمختين بار آورد
فروج كصبور كمان كشاده كوشه
فارج شتر ماده كه سپيد زاد
دشمن و منكر و دار دكش را
كار دو فرج و در كنند اندوه
افرج انكه مرد و پر سوى جهت
بروكه نام پيوندد از ان كه شر
جاى او پيوسته منكشف نبايد
فرجاء كصحراء مونث و دجل
افرج الثنايا مرد كشاده دندان
پيشين
فروج كتنور پيراهن اطفال و
قبا از پس شكافته و چون كاو

و بفتم فروجه مونث فرابيج جمع
فراوجان بالفتح دهى است بري
تفرج ترك رخنه شكاف فيا و شكا
را بيان و شكاف كشتان
تفاريج جمع و رجل تفرجه مرد بد
دل سست و بالنون لغة فيها
نجل افراجه تكسر الثاء الفوقيه
مرد بار يك سست رحل تفرجام
بالمد مثله و بالنون لغة فيها
مفرج كمحسن ما كيان ما يعوده
و پير اندازنيكو كرد و كاه
بهانت او متغير كرده و بهورد
فنيله است
مفرج كمكرم كشته كه در شد
دور از ده يا فته شود و لنكه لا
او رده و يا كى بوالاين كرده
و منه الحديث لا يترك فى الاسلام
مفرج اى اذا وجد قتيل بارض
بيت المال لا يرثه الا عاقلته و يروى
بالجيم و الحاء
افراج كذاشتن و يكسو شدن
يقال افرجوا عن الطريق و القتيل
اى انكشفوا و افرجوا عن المكان اى
تركوه
مفرج كمعظم شانه وان كار يخ
او از نفلش دو بار باشد
تفريج كشادن و بردن و دور
كردن اندوه و بيرشدن
انفراج رخنه و شكافت و شكاف
شدن

ف ر ج ذ

فرجاد بالفتح بركانه معرب

ف ر ج ل

فرجول كبزمون پشت خار سو
فرجان را از يكديكر دو نهاده
شنا ختن

ف ر ج م

افرنجام ابريشمين سوختن كردن
كوشت بريان شدن ان

ف ر ج ن

فرجون كبرذون پشت خار سو

ف رح

ف رج

ف رخ

فرخ بالفتح

ف رد

افراز

ف دع

ف رد

ف دخ

ف دس

وی را دوید و فرفر البعیر افشاند اندام را و بشتافت و کام زد و بلند نهاد و سبک کشت و چند کردید
و فرفر الفرس بلجام لکام دندان زد و سر جنبانید و نیز فرفره فرفر ساختن و بد خستن فرفار
اتش افروختن و دویدن خیل و جوانان را و شادمانی نمودن
اتام مفرزات بالضم و کسر الفا رد که اشکارا اکر داند اخبار را
افراد کروانیدن و دندان شیر افکندن شور و برآوردن جنان و باکسی چیزی کردن که ازان بگروید و بشمشیر شکافتن سر را و یتعدی بالباء
تفرتری خنده بیرون تفاید انم دیگر کوچیدن و کوه افزار و بزم خندیدن و لب شیرین کردن از خنده و درخشیدن شدن و بوکردن چیزی را

ف ر ن

فرن بالفتح زمین هموار پست و نیز فرن جدا نمودن چیزی را از چیزی والفعل من ضرب
فرنة بالتاء راه بر پشته
فرنة بالکسر پاره جدا کرده از چیزی
فرنة بالضم یکبار و نوبت و فرصة کاری و راه در پشته و کوهی است بیمامه
فارن جنبور چکان شبا و عقبه جنور چکان سرخ و لسان فارن زبان دروش و کلام فارن سخن با دروش
فارنة زاده که بجانب بلند هوا برود
فرزن تمثل بنده صحیح یا آزاد ... کوشت نازک اندام ... لشکران دهی است
فرزان ... فرزین شطرنج معرب است

فرزین بالکسر موضعی است قیر موزد بلی بالفتح و ضم الرا اصحابی است و پسر اوش ضحاک و سعید و عبدالله از وی روایت حدیث کنند
و فیروز هو ابی والد عی نعمان بن ابی ملیکه و اسلام را دریافته و کاهی از صحابه شمارند ان را و فیروزآباد دو یکی شهری است بفارس از ان شهر است مجد الدین ابو الطاهر محمد بن یعقوب بن محمد بن ابرهیم بن عمر بن ابی بکر بن فضل الله بن امام ابو اسحق ابرهیم فیروزآبادی شیرازی فرهیختی صاحب قاموس و دهی است دران نزدیک مرو شت و قلعه است استوار و محکم باذربیجان و دهی است بجواد هرات و دهی نزدیک مکران و شهری بهند و قیر فیروز قبا شهر بیت قریب باب الابواب و ناحیت است در بغداد و قیر فیروز کوه قلعه ایست استوار میان هرات و غزنین و قلعه دیگر نزدیک کوه دنباوند
افریز الحائط بالکسر کرانهای دیوار بخشش فرو کرفته معرب باشد نیز افریز سرای از خشت و کچ بر آورد و در زد و دنده
ثوب مفرز جامه حاشیه دار و جامه دوخته
مفروز فرهنه نبرد و هلاک کرده
افرزه الصید افراز دست داد شکار را باندختن و قادر کردانید بجهت نزدیکی وی و افرزه جدا کردن را و تمییز داد
تفرز جدا نمودن و قطع کردن کاری بر کسی تفرز مثله فیها
مفارزه جدا کردیدن دو شریک از یکدیگر
لا فرز از بن و قطع کردن حکم جزاها خود یقال الفرز امره دون اهله بیته ای قطعه

ف ر ز د ق

فرزدق کسر جل کرده نان که در تنور افتد فرزدقه یکی و ریزه نان یا فرزدقه نزد المعرب پراز ده یا عربی است مصنوع از فرزدق بنا بجهت که پاره است کرازد فو جدا کرده اند فرازق جمع والتصغیر فرازد و نیز فرزدق لقب همام بن غالب بن صعصعه

ف ر ز ع

فرزع کقنفذ پنبه دانه
فرزعة بالتاء پاره از کیاه فرازع جمع و معرفه نام یکی از مشتکرکس لقمان
تفرزع قطعه قطعه کردیدن کیاه

ف ر ز ل

فرزل کزبرج مید و کان و منفر امکران
رجل فرزل کقنفذ مرد درشت تندار
فرزلة فرزله بندی کردان را

ف ر ز م

فرزوم کعصفور کنده موزه دوزان و کالبد کفشکران که بدان کفش را اندازه نماید او هی بالقاف

ف ر ز ن

فرزان بالکسر فرزین شطرنج معرب است فرازین جمع و قد مر

ف ر س

فرس بالفتح موضعی است مرهیل را یا شهری از شهرهای ایشان
فرسة بالفتح باد که در پشت پیدا شود یا ریشی است که در کردن بر آید
فرس بالکسر کیاهی یا ان نوع خاصی است یا برگ یا درخت دفلی
فرس محرکة اسب نر و ماده فرسة مونث افراس و فروس بالضم جمع فریس مصغر ان و اذا اردت تخصیصا قلت للانثی رمکة و حجرة و للذکر حصان و فی المثل هما کفرسی رهان در خواند و شخص هم پیشی که برابر کویند که تا غایت برابر باشند و هذا التشبیه فی الابتداء لان النهایة لا تخلو عن السابق لا محالة و ربیعة الفرس بالاضافة مر فی ح م ر و فرس کامیر کشته فرسی کقتلی جمع و جنیبر و فرس بن ثعلبة تابعی است
فرس کسفینة شکار
فراس کسحاب نوعی از خرمای سیاه جز شهرزر
فرهس کصبور شیر بیشه
فراس بن یحیی کتاب همدانی کوفی کاتب و محدث و ابو فراس کنیت شیر بیشه و کنیت فرزدق و ربیعة بن کعب صحابی و کنیت حارث بن سعید همدانی شاعر
فراسة بالکسر دانایی بنشان و نظر اسم است تفرس را و منه الحدیث اتقوا فراسة المؤمن
فارس سوار یعنی صاحب اسب مثل لابن صاحب لبن فرسان بالضم و فوارس جمع و هو شاذ لان فواعل جمع فاعلة او فاعل اذا کان صفة للمؤنث نحو حائض و حوائض او ما کان لغیر الادمیین مثل جمل بازل و جمال بوازل و حائط و حوائط فاما مذکر ما یعقل فلم یجمع علیه الا فوارس و نواکس و هوالک و اذا کان الواحد علی ذی حافر برذونا کان او فرسا او بغلا او حمارا قلت مر بنا فارس علی بغل و فارس علی حمار و شیر بیشه و دلاور و نیز فارس معرفه یا نسیا و تاء الله انها فارسی منسوب بوی و رجل فارس النظر مرد که بنظر و نشان بداند و نیز فوارس چند کوه ریک است در دهنا
فرسان محرکه جزیره است بنزدیکی بحر یمن و لقب قبیله ایست و اغلاط من تغلب اصطلحوا علیها الاسم و ازانجماعت است عبید فرسانی
فرناس کشداد شیر بیشه
فرنسا الزاء حویی لیبی ابن دراید خانکی
افرنس کعلابط شیر سطبر کردن
فرناس بالکسر بیس و مهتر دو روستا یان فرانسه جمع و شیر سطبر کردن و سخت دهیز و نیز فرناس نام مردی از بنی سلیط
فرنسن سپل شتر مونث اید والنون زائده
فرنسن صغری و فرنسن کبری بالفتح دو ده است بمصر
ض فرس فریسة و فرس بالمحرکة ... فرو کوفت و شکستن استخوان کردن شکار را و نیز فرس شکار افکند شیر و کشتن بهر طور که باشد و منه نهی الفرس فی الذبح و هو کسر عظم الرقبة قبل ان یبرد
س فرس فرسا پیوسته خوردن خرمای فراس را و فرس الفرس چرانید فرسه را
ل فرس فراسة و فروسة بالفتح و فروسیة بضمهما زیرک و بینا نام کردید در سواری و شناختن اسب سواری کرد و نیز فرس و فروسیة سواری و اسبشنایی
افرس عن بقیة مال الفراسة افرسه کرفت مال را و چیزی کذاشت ازان و نیز افراس غفلت کردن شبان تا کرک کوسپندی از رمه وی ببرد و پیش کذاشتن ستور را تا شیر شکار او کند و اوردها یقال افرس الرجل الاسد حماره اذا ترکه له لیفترسه و یتجوه
تفرس دانستن بعلامت و نشان و ثبات و رزیدن و نمودن بر ... کار سوار و ماهر بسواری است
مفترس مبنیا للفاعل شیر بیشه
افتراس شکار افکندن و شکستن و کوفتن استخوان کردن شکار را و قیل لا یقال الافتراس الا فی الاسد ... اکل الذئب الشاة

ف ر س ح

فرسح کعصفور ... زمین پهن فراخ

ف ر س خ

فرسخ کجعفر آرامش و آسایش و غنا و فرسنگ که سه میل است لغتی است یا مسافت دوازده هزار گز یا ده هزار گز فراسخ جمع و رخنه و شکاف چیزی و رخنه کار و صندوق و مدت دراز و ان میان که آن و سکون و چیزی دراز که منقطع و سپری نگردد
سراویل مفرسخة بفتح السین ازار فراخ
فرسخة فرو نشستن سردی
تفرسخ فرو نشستن سردی و تب و زائل شدن غم و اندوه
افرنساخ بمعنی تفرسخ است

ف ر س ق

فرسق کزبرج شفتالو یا نوعی ان لغة فی الفرسک

ف ر س ک

فرسک کزبرج شفتالو یا نوعی از ان تنک پوست یا سرخ رنگ یا شفتالو که از هسته خود شکافته کردد

ف ر س ل د

فارسکور بفتح الراء دهی است بزرک بمصر

ف ر س ن

فرسن کزبرج سپل شتر و سم کوید والنون زائدة و قد ذکر
فراسن کعلابط شیر بیشه
فراسیون بالفتح و کسر السین کیاهی است منقی للاخلاط الغلیظة مدر و مفتح السدد نافع لعضة الکلب
مفترس او مبنیا للمفعول بیا کشته شوی

ف ر ش

فرش بالفتح بساط افکنده و کسترانیده و دشت فراخ و بیابان کیاه ناک و شتران دیره و ریزه قوله تعالی و من الانعام حمولة و فرشا و خرد و باریک از درخت و هیزم قال الفراء لم یسمع له بجمع و یحتمل ان یکون مصدرا سمی به من قولهم فرشها فرشا ای ثبتها بثاتا و حال و اندوه سخت و کاو و کوسپند و ستور کشتنی و خوردنی و اذلک کشاد که در پای شتر و ان محمود است و دروغ و نیز فرش رود بار است میان عمیس الحمائم و صخیرات الثمام که آنحضرت صلی الله علیه و سلم دران فرود امده و فرش الجبی موضعی است
فرشة بالکسر هیئت فرش نیان موحش الفرشة
فریش کامیر اسب ماده هفت روز بچه زاده و کذا کل ذات حافر یعد نتاجها بسبعة ایام و هو خیر اوقات الحمل علیها و اسب ماده نو زاده و منه لکم العارض و الفریش فراش جم و هموز و طی کرده و ورد ذان بن مجالد بن علقمة بن فریش انکه ازسر کرد در خون امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه با ابن ملجم شریک بود
فراش کسحاب کل و لای خشک شده بر روی زمین و غورهای شراب و دو شاب و قطرهای خوی و ورد رک سبز زنان است زیر زبان و دو آهن پاره کسبان غیشا ستور را بکام لکام ببندند
فراشة کسحابة پروانه و خراغ فراش جمع منه المثل اطیش من فراشة و پره غضاه و استخوان تنک داب انک و مرد سبک خشنه ... است بنان بغداد و محله و موضع در بادیه و علی ابن محمد بن فراشه محله است بغداد
فراش بالکسر کستردنی فرش کتب جمع و بنده و رهی و بستر و زن شوی و غم ناشیان مرغ و جای بلد ازنک دمشق
فراش کشداد دهی است غربه طائف
فرشی کمکینه شهری است نزدیک قرطبه
فراشاء بالفتح ممدودا موضعی است
مفرش کمنبر چیزی است که انند شاذکونه
مفرشه کمکنسه شاذکونه مانند است خردتر از مفرش که بر وی جل کستر و بر ان نشیند
معارش بالفتح کستردنیها الواحد مفرش
مفرش بالفتح و یقال مفرشة ... اذا تزوج کرائم النساء
ن فرشه فرشا بالفتح و فراشا بالکسر کسترد انرا و فرشه امر او ساخت کار را بحقیقت و فرش فلانا دروغ کفت با او و فرشه فرشخ فرش کسترد برای او و نیز فرش فروش شدن سپل شتر با ندانه و هو در ندم و پراکندن
افراش باز ایستادن از چیزی و یقال ما افرش عنه ای ما اقلع و بد کفتن و غیبت کردن و شتر خرد بسال دادن کسی را و باریک کردانیدن شمشیر را و تیز کردن ان را و فرش کستردن جهت کسی و فرش الکرم پهن جای و محل کردن دد را
مفترش کمحدث کستراننده
مقترشة بالتاء شکسته کنه که استخوان کشته باشد و ... کرده

جمل مفرش که مخنثم شتر بی کوهان
فرش الطائر علی الشیء تفرش شدن
بال گستردو وجنبانید جهت فرود
آمدن بر چیزی و نیز تفرش فرش
گستردن جهت یکی و سنگ
گستردن در صحن خانه و برگ
گسترانید زکشت
تفرش بال باز کردن مرغ و
گستردن آن بخواهش فرود آمدن
بر چیزی
آکمه مفترشة الظهر پشته گسترده
هموار پشت
افترش تره افتراشا در پی وی
رفت و افترش لسانه گفت بطور
که خواست و نیز افتراش وطی کردن
و سپردن زیر پای مرد و بار
بر زمین گستردن و چهره شدن
و بر زمین افکندن تکبیر او و
داشتن ننگ و عیب بلی در نام
کسی و گسترده شدن و ستم کردن
چیزی را و غصب کردن

ف ش ح

فرشاح که فرطاس نیمین بهن و فراخ
و ننشت روی کلان سالان
زن و ناقه و سم گسترده مغالک
و ابر بی باران
فرشیح کقندیل نیزه
فرشحة زرجستن و بافر و هشتکی
و زیر نشستن و ران را بر وی
چسبانیدن یا فراخ کردن
بین هر دو پای را فرشحی مقصور
مثله فی الکل قال الکتابی فرشح
الرجل فی صلوته و هو ان یفحج بین
رجلیه جدا و هو قائم
تفرشح پاها را فراخ و کشاده
نهادن شتر ماده وقت دوشیدن

ف ر ش خ

فرشخ کجعفر آسایش و آرام قال
ابو زیاد اذا احتبس المطر اشتد
البرد فاذا مطر الناس کان للبرد
فرشخ ای سکون

فرشحة فراخی کشاده شدن

ف ر ش د

فرشدة همدیگر کردن و نهادن پای را

ف ر ش ط

فرشط ازیر پای کشاده نشیند
فرشاط کفرطاس مثله
فرشوط کبردون دهی است بصعید
مصر
فرشطة پای از پای کشاده دور نهادن
نشستن یا بر زمین چسبانیدن سرین
را و تکیه ساختن مرد و ستار ایا
سکجانبه کاشتن مرد و پای خاد
سواری و بهر و هشتکی و زیر فرو
بعض شتر و کشانیدن و پاره
کردن نکوشت او و دراز کشیدن
چیزی را و کشاده داشتن شتر ما
مرد و پای را و فیکبر انداختن

ف ر ص

فرص بالفتح خسته مقل
فرصة بالتا خسته مقل و هی
اخص من الفرص و باد که کونی داد
در پشت
فرصة بالکسر لته یا پنبه پاره و جز
آن که زن حائض اندام خود را بدان
پاک سازد فراص کتاب جمع
فرصة بالضم نوای بار یقال
وجد فرصته ای نهزة و بهره و نوبت
آب یقال جاءت فرصتک من
الورد
فریص کامیر شریان آب
فریصة کسفینة گوشت پاره شانه
ستون یا عام است که پیوسته از دل
باشد و در وقت کردن نکبر بر کلو باشد
فریص و فرائص جمع و منه الحدیث
ان النبی صلی الله علیه و سلم قال
انی لاکره ان اری الرجل ثائرا فریص
رقبته قائما علی مریته یضربها
قال کانه اراد عصب الرقبة و
عروقها لانها هی التی تثور عند
الغضب و کون
فراص کتابی رشته سخت

و فرصه

سرخ رنگ یقال ثوب احمر فراصی
ثوب نام جد عمرو بن احمد شاعر
فرصنة کعفر آوی نام که بکوشید تا بن
انتظار فرصت نماید هرگاه آب جو
وا خالی یابد آب خورد
فراص کشداد دلیر و بطلی است ابن ملک
مفرص کمنبر کار کنیدان آهن و سیم
و در زرا شده مفراص بالکسر مثله
ن ض فرصه فرصا بالفتح
برید کلوی وی را و نیز فرص
بریدن و دریدن و شکافتن یقال
فرصت النعل اذا خرقت اذنیها
للشراک
افراص دست دادن فرصت
تفریص بوته آهن نقش کردن نعل
کفش را
مفارصة همدیگر نوبت کردن آب
را
تفارص نوبت داشتن آب را با یکدیگر
تفارصوا امرهم اذا تناوبوها
افتراص غنیمت شمردن فرصت را

ف ر ص د

فرصید کزبرج خسته مویز و نگک
انگور فرصید و فرصاد بکسر هما
مثله و نیز فرصاد توت یا باران
یا توت سرخ و رنگی است سرخ

ف ر ص م

فرصم فرصمة شکسته و بریده و هو
فی شعر رؤبة

ف ر ض

فرض بالفتح دهنه کمان که سو فار در
جله ان است و آتش زنه و دهانه
جوی فراض بالکسر جمع و فرض و
واجب کرده خدای عز و جل بر
بندگان و فرائت و نشته و
نوعی از خرما و لشکر مرسوم که بر و
سپر و چوب اشتر چوبهای خانه
و جامه و عطای مرسوم و آنچه بر
خود لازم گردانیده و هبه و زیادتی
با بخشیدن بی قصد ثواب و جا
زدن آتش زنه پارجه که آتش را

و نیز فراخ و پهن یکی از هر چیزی
فرض بالکسر آن در دهنه بنجوی
تا و فیقی که سر ریگ باشد
فرضة بالضم دهانه جوی و خنه
که از آن آب کشند و جای در آن
کشتی از لب دریا و دهان دوال
و سوراخ پاشنه درود و هی است
بجزیره غامر او و جای بکجا
فرات
فرضی محرکه منسوب با دانای علم
فرائض
فریض کامیر بهیم و دانای علم فرائض
و سهم فریض تیر سوفار کرده و
قوس فریض کذلک
فریضة کسفینة فرموده خدا
اندر کوة مال مستور و انداز
و دوره فرائض جمع و نیز کل
سال بهیره فرض کرده و نیز علم
قسمت میراث
فریضتان مثنی گوسپند دو
ساله و شتر چهار ساله
فراض کتاب طعمه و پوشش یقال
ما علیه فراض ای شیء من لباس
و دهانه جوی و موضعی است
میان بصره و یمامه و دامها
فارض سطبر از مردم و از هر چیز
یقال شقشقة فارض و لهاة
فارض و لحیة فارض و فارضة
فرض کرکع جمع و قدیم و دانای
علم فرائض و پیر منه قوله تعالی لا
فارض و لا بکر
فوارض الفتح درشت شغونها
و نادرشت شغونها از اضداد
است
افرض مرد تر دانا علم فرائض
منه الحدیث افرضکم زید
فرایض کبر بالفراغ و معرفة
موضعی است
مفرض کمنبر آهنی که بدان رخنه
کنند و دو دهند
مفروض واجب و فریضه کرده

و فرض

و فرموده خدا و سوفار کرده و رخنه
کرده شده از هر چیزی و بریده
کرده منه قوله تعالی لاتخذن من
عبادک نصیبا مفروضا ای
مقتطعا محدودا
ن فرضه رسول الله فرضا
کردانید آنحضرت علیه الصلوة
والسلام و فرض له فرضا بالفتح
فرضیه کردانید بخصوص معین
و فرض وقت پیدا کردن منه
قوله تعالی فمن فرض فیهن الحج
رخنه کردن و بریدن نمودن و قطع
کردانیدن منه قوله تعالی سورة
انزلناها و فرضناها ای جعلنا
فرائض کردانیدیم در وی مرسوم
کردن و عطا دادن یقال فرضت
له فی الدیوان
ک ض فرضت البقرة فروضا
و فرضة بالفتح کلاهما کلان کر و بیر
کار و کذا فرض بهره
ک فرض فراضة دانای فرائض
گردید
افرضه افراضا عطا داد و دوا
و افرض له فریضة کردانید جهت
وی و افرضت الماشیة عدد بنما
رسید مستور دهند
تفریض رخنه نمودن و اندک
اندک و اجب کردانیدن چیزی
را و جدا کردن و بریده
کردن چیزی را و اشکار نمودن
و منه و فرضناها ای جعلنا
فیها فریضة تعدد فریضة و فصلنا
و واجب شدن زکوة در شتران
افتراض فریضه کردن و واجب
کردانیدن و بیت ابو شدن
قوم در مرسوم کردن لشکر

ف ر ض خ

فرضخ بالکسر کر تازم
رجل فرضاخ کفرطاس سطبر
پهن جثه یا دراز یا لا فرضختا
بالتاء موثث و نیز فرضاخ زن

بزرک پستان زن یا جثه شده
مفرضخ که سر بهم دو پست و
نانوان

ف ر ض م

فرضم کزبرج گوسپند کلان سال
ناشکسته سرینها و گوسپند بی
دندان و پیر و بطنی است از تمیم
بن جیدان الفرضوم و بالقاف
تصحیف و نیز فرضم نام پدر زهیر
صحابی
فرضمی منسوب شتر بدان شهید
الوطی

ف ر ط

فرط بالفتح نام است افراط او
چیزی که و کوه خرد یا سر پشته و
نشان و علامت راه افراط کافلوق
افرط جمع و هنگام یقال لقیته فی
الفرط بعد الفرط ای الحین بعد
الحین و آتیته فرط یوم او یومین
و ابو عبیده گوید که فرط زیاده
پانزده روز و کمتر از سه و نباشد
و واجب است یا جای تمامه
فرطة بالفتح یکبار بر آمدن از منزل
در کشتن آن
فرطة بالضم پیش بر آمدن که آنم
خروج و نقدم را منه قول ام سلمة
لعائشة رضی الله تعالی عنهما
ان رسول الله صلی الله علیه و سلم
نهاک عن الفرطة فی البلاد
فرط محرکة آن که پیش پیش قوم رود
تا اسباب آبخور و آب درست کند
و هو مصدر بمعنی فاعل کتبع بمعنی تابع
واحد و جمع درو یکسان است یقال
رجل فرط و قوم فرط منه الحدیث
انا فرطکم علی الحوض ای متقدمکم الی
و هر چه پیش فرستاده شود از اجر
و عمل و فرزند نارسیده و منه
یقال فی الصلوة علی الطفل المیت
اللهم اجعله لنا فرطا ای اجرا یتقدمنا
حتی نرد علیه و آب پیش اینده از
ابهای بکر

چیز فرطی که برخ و جمعی شتر سخت
سرکش یقال فرط کذلک
فرط بعثمین آب پیش کنند و از
اسبان و اشتاب و پیشه و تابند
افراط جمع یقال الیوم نوح علی الافراط
و افراط کار بکار درود و لعلکم
پیده باشند و کار کذاشته و ندار
و منه قوله تعالی کان امره فرطا
و نیز افراط الصباح اعلی الجمع اوایل
صبح و نیز فرط شم و از حد کذ
نماء نرا آبی که مراد پیش ابهان را
و رابو و از فیها
فراط ککتابه بمعنی فراط بالکسر
فارط آنکه پیش رود تا اسباب
آبخور از دلو و رسن یا لکردن
فراط است مانند فرط کردن جمع
و نیز فراط القطا پیش رو ولکان
سنکخوار که سوی آب خارج فارطان
مشوند و شماره است پیش بنات
النعش
ن فرط فروطا بالفتح پیش رود
پیش در آمد و فرط الیه الامر شتر
کرد و فوت نمود و بیمار کذاشت
و در کذشت در کاری و منه ایاک
و الفرط و فرط علیه فی القول پیش
دستی کرد و از حد در کذشت در
کفت و فرط و لدا فرط فرطنا
یعنی فرزند نارسیده مرد او را
و فرط علیه شتاب کرد منه قوله
تعالی انا نخاف ان یفرط علینا او
ان یطغی و فرط الیه رسوله پیش
کرد و فرستاده پیغام بر خود را
و فرط القلة کشتی داده نشد خو
بر چیدن که خشک حد درشت
کردید طغیان
ض فرط القوم فرطا و فراطة
پیش از قوم رفت برای درست
کند اسباب آبخور از دلو و چاه
و درسن و جز آن
مفرط اکرم فراموش کرده و علق
و از پیش کذاشته شده منه قوله

تعالی و انهم مفرطون ای متروکون
متروکون فی النار و مقدمون
معجلون الیها و فرد کبیر النهای
تجاوزون لما حد لهم و غایبین
مفرط حوض پر
افرط علیه افراطا فرمود آن را
کار مالایطاق و افرط بیده الی
سیفه سبقت و مبادرت
نمود در بر آوردن شمشیر
از نیام و نیز افراط پر کردن و
لبریز کردانیدن خوشه دان
و حوض از آب در پیش فرستاد
و فراموش نمودن کار بر او بیر
تاخیر داشتن و از حد درگذ
و شتاب نمودن در کاری
و شتاب نا دیدن و عجلت
نمودن ابرهار و شتابانید
و فرستادن رسول را خاصر
برای حوائج خویش
فرط الشیء وعیبه تفریطا ضایع کرده
کردانید آن را و فرط الیه
رسولا فرستاد پیش وی رسول
را و نیز تفریط عجز پیش اوردن
در کاری و تقصیر کردن در وی
آن و در گذشتن از کسی و کذا
از او بیک افزودن در بیشا
و در و بکر من نا بایست از کسی
یقال فرطا سه عن فلان ما
یکرهه ای نحاه مثل فعلا یعنمد
الا فی الشر و فراموش کردن
مفاتطه یا شیر چیزی را و صید
بان و پیش پیش نمودن فراط
بالکسر مثله و یقال ان کلم فلان
فراطا یعنی هجو بیست لسان
بر آمد از وی
تفارطته الهموم رسید او را
اندوه در افراط یا سبقت نمود
اندوه بسوی او و نیز تفارط
پیش بودن مجتشاتن و در
کردن چیزی از وقت خود چنانچه
که بخواهند نهند

ستودن
بعفر شاعر است

افراط

افراط نون کرد بدن چیزی بو هؤلاء بفرط احسانی لا یخاف بونه و مفرط فرستادن یعنی فرستاده شده مرد کسیرا

فرطاح

راس فرطاح کشاده سر پهن و راس مفرطح کسر هم سر پهناور

فرطحه پهنا کردن و پهن چیزی را

فرطاس

فرطاس کج بعضی در هواست بنجد ... انکه ده است احمد بن ابو الفضل مغربی

فرطسه بالتاء دهن است عبر و بیز فرطاس کشیک خوک فرطیس خوک را و دراز کردن آن

فرطوسه کعصفوره خوک یا بینی خوک

فرطیسه بالکسر بینی خوک یا زن و بوک بینی و صبغ الفرطیسه منبع الجوزه

فرطاس کفرطاس پهن هر چیز باشد فراطیس بالفتح سر زمینهای سطبر و درشت

فرطم

فرطوم کعصفور بینی موزه خفاف مفرطمه موزه های بینی دار فرطم الحف دوخت بینی آن را و در پیچ کرد و هو بالقاف

فرع

فرع کل شی بالفتح بر شوی و فرع القوم شریف و سران و نیز فرع مال صنعت اهاده بحراه او هو لحن قال الشوبعر فرع اشبغی ولم یعتصر من فرعه مالا و لم یکسر و شاخ درخت کمان که از طرف شاخ درخت سازند که از شاخ نا کفتا باشد فرع از هر چیز کانها و موی زن و موی تمام فروع بالضم جمع و یکی ده لوکرم بند آب بسوی شعب کوه فراع که مانند جمع در بسیو کوش

قوس فرعه بالتاء کمان از شاخ نا شکافته یا کمان بهتر از کمانها جای بلند فراع بالکسر جمع فرع بالضم جای است سبیع فراغ بر چهار منزل از مدینه مشتمل بر فرعها دارد اعلا و اضخم اعراض مدینه و در انجای مسجد چند است منسوب با نحضرت صلی الله علیه و سلم و نیز فرعی بضمتین و وادی کران کبک بسوی عرفات بود و بفتح بحرک وابیت فرع محرک مخستین بچه ناقه یا گوسپند که از نظر سبزک برای الهه خود ذبح کنند منه الحدیث لا فرع ولا عتیره او کانوا اذا تمت ابل واحد ماة قدم بکرا فنحره لصنمه و کان المسلمون یفعلونه فی صدر الاسلام ثم نسخ فرع بضمتین جمع و کوفه موضعی میان بصره و کوفه و بیشتر و دیکر فرعه یکی و دیکر بیشتر پاره کر برمثل برافرا بند چون فراخ نباشد

یعتبر بن فرع کعنب نام تابعی است فریع کزبیر لقب ثعلبه بن معویه ولغی زن دی فرعون یا ان ضرورت شعر است هو قول امیة بن الصلت حتی داود و ابن عاد و موسی و فریع بنیانه بالاشقال فریعه بنت ابی امامه کجهینه و فریعه بنت رافع و فریعه بنت عبد و فریعه بنت قیس و فریعه بنت مالک بن دخشم و فریعه بنت مسعود صحابیا نند و حسان بن ثابت مشهور یا ابن فریعه است و فریعه نام مادر او

افرعه بالفتح دکوی که نام در وی پاک کنند

فروع الجوزا بالضم کرمهای سخت و ثوابت نجم الفرع ایضا

فارع بلند و مرد نیکو منظر و بر شونده و فرود اینده از اضداد

و مد کار و پای کر بادشاه فرعه محرکه جمع و قلعه است عدن در وادی است بوادی سراه در میان شایر و جمله ان است طایف

فارعه بنت ابی سفیان و فارعه بنت ابی الصلت ثقفیه و فارعه بنت مالک بن سنان با ان فریعه کجهینه است صحابیانند و نیز فارعه برکوه و مدنی رود یا رود

از التفاره عن الوادی بخلاف اسفل

فوارع بالفتح ابهای بلند یا تلاع نوارع یعنی تپهای بلند ابهای ورد موضعی است

افرع مرد تمام موی فرعا مونث فرع و فرعان بضمتین جمع و کان ابو بکر افرع و عمر اصلع رضی الله عنهما و نیز افرع و سود انداز و منه الحدیث لا یوم منکم الافرع ای الموسوس

فرعان بن اعرف بالضم یکی از نزال است قال الفنشدر و هو بجورها اخرجی لکاع و فرعان بن اعرف یکی از بنی مره شاعر بود و ردوعبد الله بن لهیعه بن فرعان قاضی مصر و محدث

فروع کجرول موضعی است

فیفرع بفتح الفایین و الیا بینهما درخنی است

مفرع کمنبر ابکر بار دادن و دوم زا از شورش و اصلاح کنند مان ایشان مفارع جمع

و فرع فرعا بر کوه شد و فرود امد از لغات اضداد است و فرع البکر دوشیزکی وی برد و فرع راسه بالعصا بچوب دست زد بر سر وی و فرع القوم فرعا و فرعا بر تو کرد بیا از قوم خوبیز کی یا بجمال و فرع الفرس باللجام بلکام زد اسب را تا عنان باز ایستد و فرع بینهم باز داشت میانهانها و اصلاح نمود

افرع فلان فرعا حمر کرد تمام موی شد

مفرع کمحسن فرود اینده از کوه بر لغت ذالنا فرعا مفرعا احدنا مصعد و الاخر منحدر و رجل مفرع الکتف کمکرم مرد پهن کتف

افرعت المراه اول خون دید یا خون دیدن در بدن بالخون حکم حیض و افرع بستبد بنی فلان مجهولا کرفته مهتر خود را و نیز افراع از بالای کوه فرود امدن یقال افرعنا الجبل اذا انحدرنا و بکسر بجای فرود امدن بعکس بالا و ذبح کردن فرع که بچه نخستین شتر و گوسپند است و فرع او و ردن شتر ها که ان خداوند شتران فرع او رسد و بطلب علف من بیشتر از قوم و شما و کفالت اهل خود کردن و کرد کردن بدین بحر چاه و داستن خبر ان یقال افرع الارض اذا تولها فرعها فرخیرها و خونالود کردن لکام دهل اسب را و اغاز کردن کاری و سخنی را بوی بشما افرعته ای ابتدات بهم در دوشیزکی بردن عروس را بوی افرع فلان العروس اذا فرع من غشیانها و بنا بهی ابن احضر گفت در کوسپندان و خون الود کرد ایند آنرا

تفریع از بالای کوه فرود امدن و بر امدن بر کوه از لغات اضداد است یو تفرع فی الجبل و فرع الجبل و کشش فرع را و بر اوردن مسئلها از اصل یقال فرع من هذا الاصل مسائل ای جعلها فروعه

تفرع بر چیزی شدن و شاخ بر ددن و سیده فو میر انداز خواستن و پیدا شاخ شدن درخت و بر زهدن بر قوم و در امدن در انها و بیرون امدن

از چیزی یقال افرع من هذا الاصل سائل فتفرعت

افتراع دوشیزکی ربودن

استفراع اغاز کردن کاری و سخنی را و کشتن بچه نخستین شتر و کوسپند را

فرعل

فرعل کقنفذ بچه کفتار فرعلی نیز فراعل بالفتح فراعله جمع و بچه آن موا غزال من فرعل ما لاغزال الفرعل للعاشقین

فرعلان بالضم کفتار

فرعن

فرعنه کدحرجه مکر کردن یقال هو دوفرعنه ای دها و مکر فرعون کبرذون نهنک و معرفه لقب ولید بن مصعب صاحب موسی علیه السلام و نام پدر خضر یا پدر ان کامیکاه النقاش و تاج القراء فی تفسیرهما و لقب هر پادشاه مصر و لقب هر سرکش ستمکار تیا کاو فراعنه جمع

فرعون کزنبور و بفتح عینه نیز سم کار سرکش تباه کار

تفرعن بشبه شدن و ستم کار کردیدن

فرغ

فرغ بالفتح جای بر امدن اب دلو از میان دسته آن و جفوز باد و شاب و فرغ الدلو المقدم و فرغ الدلو المؤخر دو منزل از منزلهای ماه است از برج حوت و هر فلقه آن دو ستاره است یک با مرد و ستاره بعد دیکر بیز ما بین آن سنبر ناپایده و فرغ القبه و فرغ الحفیر دو شهر است میم را

فرغ بالکسر بز راحت آسمانت و یقال ذهب دمه فرغا و یفتح یعنی رایکان رفت خون وی

فرغ کنعف پر زاننده از کار فرغ کامیر و تمیم هموار که بزه مانند ولیه کشاده کام فریغه کسفینه بزرک فراز یا بالیا بر دار و فرتغه ضربه فراغ و وسیع

فراغه کسحابه ناشکیبایی و بی ارامی

فراغه بالضم آب پشت مرد فراغ کسحاب زامندیکاه ابدار دلوزمیان دسته و اب کو کار رفتار و شکار و خوض چون بن بزرک و فراغ و نحو و شتر ماده بزیبا و شیر فراخ علاف پستان کمان کمر نیم پیکان فراخ باشد یا کمان تیر دورانداز و کاسه بزرک که برداشته تشود فرغه کاغلمه جمع و پیکانهای پهن

فروغ کصبور ستاره معزرا

فارغ پرداخته از کاری

افراغ علی الجمع چند مواضع است در حوالی مکه

افراغه بالتاء شهری است بابلس

افرغ بالفتح پرداننده و فارغ طعنه فرغا کمنبر وطعن فراخ

فرغان کسکران دهی است نزد شهر بمن و نیز نام پدر پدر ابی الحسن موصلی محدث

فس فرغ منه فروغا و فراغا بالفتح پرداخت از ان و فرغ لذلك اهتنک کرد بسوی او و فرغ و فرغا بمرد

س فرغ الماء فراغا بریخته شد

اب فرغت الضربه فراغ شد یعنی فرغت الطعنه کذلك حلقه مفرغه کمکرمه حلقه که پیوند وی پیدا نباشد

افراغ ریختن و ریزش خون ان ابن یزید بن ربیعه بن مفرغ کمحدث شاعر جده را امین علی ابن ابو عثمان ابن مفرغ شیر ا

تفریغ ریختن آب و جز آن و خالی کردن خورد از ابخد زوی باشد

افتراغ بر خود اب ریختن و افترغ لنفسه ای صبه

تفرغ پرداختن از کاری و فراغت کردن حوض یا چهره کاری یقال تفرغت کذا

استفراغ نمام بیت است ی شیر و اسب تیز دو و کشاندن معده و حوض یا چه تکذاشتن باشد

استفراغ فی کردن و قی جویدن معده از فوضیات و توانایی خود را بذل کردن در کاری

فرغن

فرغانه بالفتح شهری است بغرب یا نکن ... و النون

ففب

فراقب بالفتح دهی است که از الا ماران بالا رسانند

فرفح

فرفح کجعفر زمین پهن نابان

فرفخ

فرفخ کجعفر حرفه معرب پهن و کفته کنند

فرفص

فرافص بالفتح نام مردی فرافص کعلابط شیر سخت فرافصه بالتاء مثله و فرافصه نام مردی کرفته فرافصه بن عبد نابعی است از طبقه اولی و بالفتح عند اهل الحدیث قال ابن حبیب کل اسم فی العرب فرافصه فهو مضموم الفاء الاولی الا الفرافصه بن الاحوص الکلبی فانه بالفتح

فرفل

فرافل کعلابط بیبوغ

فرفن

فرفون بفتح الفایین دارویی بدل سلطانی نام و جنس مانند ورد الکلی و فولنج و کرنج... و سلدی بواسیر و سعفطین

وسهل البول و نزع فارنا آورده دهی است بابسیبنا ... انان آنده است کر و هی انصنا

فرق

فرق بالفتح بان ... میان موی سر و کتان و یا ناپات اهل مدینه مراب کند و نشان است وطن یا به صاع یا چهار ارباع و جز آن و هو اقعی فرقان که بلفنا جمع و مرغی است

فرق بالکسر کله بزرک از کوسفند و کاو و اهویا از کوسپند هر یا کوسپند ان کوسفند یا کله کران صد کوسفند و کو بزرک هر چیزی و کروه کوه کان دیکر از خشته جز شکسته کنتر خوردن دهند پیاز ازهر چیزی مترقه نعالی فکان کل فرق کالطود العظیم و کوه و پشته موجودیا وقات

فرقین شتی و بفتح پشته است میان بصره و کوفه در بلاد یمم یا ان ذات فرق است و بفتح

فرق بالتاء حیلت یا به که تا مرد بی از ان فارغ نکنند دوغ زدن نتوانند و کری مردم فرق کعنب جمع و در شیر برای ایفا فرق جمع کرده افراق جمع الجمع و منه فی الحدیث ... العرب

فرق بالضم فرقان و اینه فرق کنند بوی میان حق و باطل قال الله تعالی و شرکی کاهر الفرق

فرق بالضم جبل فی اسم است منار فرقا

فرق محرکه سپیده دم یا سپیدی اول یا مداد افراق جمع و فی المثل هو ابین من الفرق

فرق کلکتف و ندس مرد ترسند یا مرد فرق کندس انکه ترسند کی

جلی باشد و نکف انکه برسد از چیزی و نیز فرزد کلف کیاه درو که زمین را بپوشد ارض فرقه کفرجه زمین پراکنده کیاه
فریو کامیر کوسپندان کشته و کروه مردم بیشتر از فرد فرق بالفتح والمد والفرفر و فرق ککتف و فروق بالضم جمع و شتی است
فراخ نوذ یك البحرین
فریقه کسفینه نوعی از طعام زچه که از دانه شنبلید با خرما یا بادیکر دانها پزند پاره از کوسپند منفرد و پریشان شد بشب از کله خود
فریو کزبیر موضعی است بتهامه
فریقان کجهینان جایست بعقیق مدینه
فراق کسحاب جدائی منه فرق هذا فراق بینی و بینك
فروق کصبور مرد ترسنده و یشتد الراء و عصیر است زنبار هجر والف فسطینه و جاد بکر دیوم الفروق مثنی و زنیب معرب
فروقه کصبوره پیر کرده و دل بند کاغذ و بند هیزم و علف سخت ترسنده و یشتد الراء مذکر و مؤنث دروی یکسان است ومنه المثل رب عجلة تهب ريثا ورب فروقة يدعى ليثا
فروق بالضم موضعی است بدیار بنی سعد
فارق فاده شتر و خرد منده و جهنده اندر زه ان فارقه وامراة فارق كذلك فوارق و فرق ککتب و کرکع جمع وابر پاره جداشده از ابرها
فارقین مذکور است در رومی فارقات فرشتکان که جهت فرق و جدا کردن حق از باطل فرود ابند منه قوله تعالی فالفارقات فرقا ای الملائکة تنزل بالفرق بین الحق والباطل
فرقان بالضم قران و انچه بدان فرق کنند میان حق و باطل و نوریت و شکافتکی دریا منه اتینا موسی الکتاب والفرقان و نیز مدی و حجت و بهان واضح و صبح و سپیده دم و کودکان و یوم الفرقان روز جنك بدر
فرس افرق اسپی که یکی از اواز دیکری بلند برامده باشد و دیك افرق خروس که تاج وی شاخ شاخ شده باشد و رجل افرق مردی که موی پیشانی بار ایش او از هم جدا و منفرق باشد و نیز افرق خروس سپید و نکه که میان دو خایه وی دوری باشد فرق ککتب جمع واسب بابك خایه و مرد کفته لب
فرقاء کصحراء کوسپندی که ما بین سرهای شاخش دوری باشد
فاروق مرد بنیك ترسناك واسم بالفتح و لقب عمر رضی الله عنه لقب بر لانه فرق بین الحق والباطل او اظهر الاسلام بمکة ففرق بین الایمان والکفر و دهی است بشیراز
ونریاق فاروق بهترین تریاکها وشکوترین مرکبات بدان جهت که جدا کرداند بیماری و تن درستی را
فاروقه سخت ترسنده یستوی فیه المذکر والمؤنث یقال رجل فاروقة وامراة فاروقة
افراق بالفتح موضعی است از اموال مدینه
افریقیه بکسر الهمزه والراء وتشدید الیاء بلادیست وسیع مقابل اندلس
مفرق کمقعد و مجلس تارک سر که فرقجای موی سر است و سر دو راهه مفرق مثله مفارق جمع کانهم ضعلوا کل موضع منه مفرقا فجمعوه علی ذلك ومنه و فضة علی مفارق الحبشی ای وجوهه
مفروق پراکنده از هر چیزی و ابو عبد الشیخ دکوهیست
فرق بینهما فرقا و فرقانا بالضم جدا کرد و فرق فیه حکم نمود و منه قوله تعالی فیها یفرق کل امر حکیم ای یقضی وقوله تعالی قرانا فرقناه ای فصلناه واحکمناه ومن شدده قال انزلناه مفرقا فی ایام واذ فرقنا بکم البحر یعنی شکافتیم دریا را و فرق له الطریق فروقا پیش امد او را دو راهه و فرق الناقة و الاتان فروقا رمید و برجست اندر زه و فرق فلان خلا و ندخسته پاره کرد یا و فرق الطائر سرکین انداخت و فرق المراة فریقة خورانید ان را
فرق فرقا محرکة ترسید و منه فرقت منك و لا افرقنك و فرق فلان در امد در موج دریا و فرق شد در اب و نوشید اب را بی پیمانه و نیز فرق دوی کمهان دو دیشه دمیان دو سبل شتر و بر امد که یکی بر سوی را ز اسب فروتر از دیکر وابر اهکر فره دارند و شاخ شاخ جدا شدن تاج خروس و پراکنده بود ارض فی نبتها فرق اذا کان منفرقا افراق جمع فی الکل
مفرق کمحسن مرد که کوشت نافه او را اضل داشت
وناقة مفرق ناقه بچه مرده
افرق من مرضه ای بصحت اورد وافاقه یافت یا بر شد از بیماری یا افراق در بر شدن ان بیماری کویند که بجز یکمرتبه نرسد همچو چیچك قیل لاعرابی ما امارة افراق المورود فقال الرخصاء یقول ما علامة برء المحموم فقال العرق و نیز افراق سرکین کاسدن و فریقه خورانیدن زن را و باز فرود امدن بعض از شیر ناقه و بچرا کاه کذاشتن قوم شتران بی بار و بچه را
مفرق التم کمحدث طربانی که جای نوری است کنده مانند که بدان جهت که چون بیزد هد شتران بکریزند
فرق الشیء تفریقا و تفرقة پراکنده و جدا جدا کردان را و نیز تفریق ترسانیدن و بتفاریق کرفتن حق خود را و فی قول غنیة الاعرابیة لابنها انك خیر من تفاریق العصا لانه کان نعاه کثیر الاساءة مع ضعف بدنه فواثب یوما فتی فقطع الفتی انفه فاخذت ناقة من دیته فحسنت حالها بعد فقر مدقع ثم واثب اخر فقطع اذنه ثم اخر فقطع شفته فلما رات حسن حالها مدحته والعصا تقطع ساجورا ثم اوتادا ثم شظاظا فاذا جعل الراس اشظاظا کالفلکة صار عرانا للبخاتی ثم یوخذ منها بوادن بصرها الاخلاف و اذا کان لعصا شابکل شق قوس بندق فان فرقت الشقة صارت منها ام ثم خطاء ثم مغازل ثم یشعب بها الشعاب اقداح علی انه لا یجد لها اصلح منها
مفارقة جدائی کردن وازهم جدا شدن فراق بالکسر مثله
متفرق بفتح الراء جای پراکنده و پراکنده شده
تفرق تفرقا و تفراقا پراکنده کردید و پریشان شد و جدا کردید
افتراق پراکنده و جدا کردیدن
انفراق جدا کشتن

ف ق ب

فرقب کقنفذ موضعی است ثیاب فرقبیه منسوب بوی و ان جامه کتان سپید باشد و نهر بن میمون فرقبی همدانی قاری و نحوی یا ان نقاش است

ف ق د

فرقد کجعفر کاو و ستاره یا کاو سالة دشتی و ستاره نزدیك قطب که بدان راه شناسند فرقدان تثنیه منه و هما فرقدان و جاء بی الشر شتی و موحدا و فرقد عیز منسوب و عتبة بن فرقد صحابی است اند و نیز فرقد ممنوعة موضعی است در بخارا
فراقد کعلابط شبنه است که بوادی صفرا و بوند

ف ر ق ع

فرقعة کقنفذ کون
فرقعة شکستن و پیچیدن کردن کسی را و در هم نمایند انکشتان تا بانك بر اورد داز وی و نیز دادن فرقاع که بانك امد از انکشتان
تفرقع بانك امد از انکشتان نمایند
افرنقاع بانك بر امدن از انکشتان و دو ویدن و پراکنده شدن و دور شدن از چیزی و یکسو کردیدن از ان صلته بعن یقال افرنقعوا متعملین ای تفرقوا اسرعین

ف ر ق م

فرقم کجعفر مهره ناخنه تجا مفرقم کمسرهد در بر شونده و بدخواروبد غدا

ف ر ك

فرك بالکسر و یفتح دشمنی سخت عام است فروك بالضم و فرکان بضمتین مشددة الکاف مثله یا دشمنی زن و شوی خاصة و دهی است نهب کاو اذی
فرك محرکة دهی است باصبهان
فرك کلتف مالیده و پوست دور کرده
فرکه کغرفه کوش سست بن فرك کعنب جائی است
فریك کامیر دانه مالیده و طعامی است که کندم نا رسیده را مالیده بروغن و چیزان تر دهند
فرکیان بالتاء ذو استخوانست در دبن زبان
فروك کصبور زن دشمن شوی فارك زن دشمن دارنده شوی را افرك از اعلام است
فرکاء کحمراء کوش سست بن
فرکان کعثمان و جلبان بالضم موضعی است یا ان دو موضع است
مفرك مالیده و شوکا منه وبره دوش کفته در دروقت لب بالایین و سیر رنك هرچه باشد
ن فرك الثوب فرکا بالفتح بمالید جامه را و کذا فرك السنبل و فرك الفلفلة
س فرکت المراة زوجها فرکا بالکسر و یفتح وفروکا دشمن داشت زن شوی را و کذا فرکها او تفرر زاید شد و او نیز فرك محرکة سستی بن کوش فروهشتکی ان
افرك وقت مالیدن رسیدن خوشه را و یقال للسنبل اول ما یطلع ثم فرخ و قصب ثم اعصب ثم سنبل ثم اجز الثم اسفی ثم افرك ثم احصد
رجل مفرك کمعظم مرد دشمن داشته زنان
امراة مفركة زن دشمن داشته مردان
مفارکة بایکدیکر دشمن داشتن
تفرك شکستکی پیدا کردیدن در کلام و دروغ یقال تفرك فلان اذا تکسر فی کلامه
استفرك فی السنبلة فریک سخت کردید دانه در خوشه
منفرك مالیده پوست رفته
انفراك مالیده شدن و سست کردیدن دوش از ایك کشتن ان از جای

ف ر ك ح

فرکحة کدحرجه دوری ما بین هر دو سرین
فرکاح کقرطاس انکه مردو جانب سرین او مرتفع و در برامده باشد
مفرکح کمسرهد مثله فرکاح است

ف ر م

فرم بالفتح دوای است که زنان کرد ابوی تنك کنند فرمته بالتا مثله
فرام ککتاب داروی است که زنان تنك سازد و لته است که زنان حول ساعتهان را یاد دا ایام حیض فرج را بدان اکنند
فرامه ککتابه لته که زنان در کرد ذاند یا للتحیض
افرم کاحمد مرد شکسته دندان و ثنام مردی و او اسپید بن عاصم
فرماء کصحراء زن تنك کرید وا
فرماء محرکة بممدوده موضعی است اوهی القاف
افرام پر کردن حوض و خورد را لغة فی اللیه
افرنام مرله داد در کس داشتن مستفرمة بکسر الراء زن تنك کرده کس بدارو و کتب عبد الملك الی الحجاج یا ابن المستفرمة بحجم الزبیب
استفرام تنك کردن فرج را بدارو

ف ر ن

محمد بن فرن بالفتح محدث است فرن بالضم تابه سفالین که در ان نان پزند
محمد بن ابرهیم بن فرنة بالنشا محدث است
فرنی بالضم منسوب بنان در فرن پخته و نان کرده سطبر یا نان که کرانهای ان دمیان فراهم اوند و بریان کرده بروغن و شیر و شکر ریسانند و مرد در شت اندام وسلط بروفزید
فران کسحاب دی است میضلیها
فرین کامیر نا برکلین که در وی نان پزند
فرین کزبیر دهی است بشام فاینة زن نان پز
افرن کاحمد قبیله است از بربریان مغرب یا ان بفرن کمنبع است
فرازکتان بلادی است وسیع بمغرب و فران بن بلی بن عمافی است
فرین کسکین موضعی است
افران بالفتح دهی است بنسف
فرناة فرکونتن و شکستن و پاره کردن
فاران چند کوه است در توریت مذکور است وازان است بکر بن قاسم
فریانان بالکسر دهی است بمرو

ف ر ن ب

فرنب کزبرج موش یا بچه موش از کلاکموش

ف ر ن ج

افرنجة بکسر الهمزة وفتح الراء کردی است از مردم معرب افرنك و الفنیس اکسر الراء والجالة مزة الانبسط عطاه فتح فانها الفنة والکسر اعلی وافصح
فرنجمشك فرنجمشك نیست نازش معرب برنجشك مفرح شده دماغ و مقوی جکر و دل و معده سرد و هاضم غذای غلیظ

ف ر ن خ

فرنخة کدحرجه سنکی است از امثل بعد دمید که

ف ر ن د

خور[3] بمعنی ظرف ... اشت دکر زده جم ... ل

کلاکموش[4] بمعنی موش دشتی ... چیا ... که کلاك بمعنی ... ست ... درشت

فرند بکسر الفاء والراء جوهر شمشیر و شمشیر جوهردار و نگار شمشیر
افرند بکسر الهمزه والراء مثله و گل سرخ و جامه است معرب پرند و دانهٔ انار
فرندگر برنج دیگ افراز فراند بالفتح جمع
فرنداب بکسر نیز سنگ خوار
فرنداد بکسر نیز کجنبار کوهی است بدهنا و در برابر آن کوه کوهی است دیگر و هر دو را فرندادان خوانند

ف ن ع

فرنع کزبرج و قنفذ سپس میانه

ف ن ق

فرنوق کقنفذ ردی و هیچکاره
فرانق کعلابط شیر بیشه و پروانک که جانوری است مانند کتان پیش پیش شیر رود و بمعنی پیش رو لشکر معرب است و دلیل برید
تفرنق تباه کردیدن و بلند شدن

ف ر ه

فره ککتف خرامنده و فرهنده منه فرهین قوله تعالی وتنحتون من الجبال بیوتا فرهین ومن قرء فارهین فهو من فره بالضم
فراهة کسحابة دهی است بسجستان
فرهد بالضم زیرک
فاره زیرک فره ککتب و رکع و فرهة کسکرة و فره بالضم جمع وهو نادر و یقال للبرذون والبغل والحمار فارة بین الفروهة والفراهة والفراهیة و براذین فرهة ولا یقال للفرس فاره ولکن رائع و جواد
فارهة دختر ملیحه و کنیزک سرود کوی و زن سخت خوار
ابن فره بکسر الفاء وضم الراء المشددة ابو القاسم شاطبی رحمه الله و معنیش حدید است در لغت عجمیه
ل فره فراهة بالفتح و فراهیة

زیرک گردید
س فره کفرح محرکة خرامید و فرهید
مفره کمحسن ناقهٔ بچه زیرک آور
مفرهة بالثاء مثله
افراه بچه زیرک آوردن شتر ماده یقال افرهت الناقة اذا کانت تنتج الفره وبنده زیرک بدست آوردن
ناقة مفرهة کمحسنة ناقه بچه نیکو زیرک آور
تفرهة بچه زیرک آوردن ناقه
استفراه اسب گرامی بدست آوردن و گرد کردن یقال هو یستفره الافراس اذا استکرمها

ف ه د

فرهد کقنفذ مرد کران اندام شاداب و مرد نازک پر گوشت و بچه شیر و کودک پر گوشت خوب صورت و بفتح فرهود کعصفور مثله فی الکل و نیز فرهود بره بزکوهی و پدر بطنی است از ازد که از فراهید نامند فرهودی و فراهیدی منسوبان و از آن بطن است خلیل بن احمد عروضی فرهودی و فراهیدی و نیز فراهید بالفتح گوسپندان ریزه
فرهاد بالکسر نام مردی عجمی است و فرهادجرد دهی است بمرو و معرب فرهادکرد بمعنی نعل

ف ه ذ

فرهذ کقنفذ مرد گران اندام سطبر و مرد نازک پر گوشت فرهود کعصفور و فراهید مثله لغة فی فرهد او الصواب فی الکل بالدال المهملة
فراهید گوسپندان ریزه

ف ر و

فرو بالفتح پوستین فراء بالکسر والمد جمع
ساق الفرو بن مثنی کوهی است بنجد

فروة بالفتح پوستین و هی اخص من الفرو و پوست سر و زمین و بیابان بیکیاه و پاره از کیاه خشک فراهم آمده و جبه و چیده اسپین و نیم کلیم که از پشم شتر ساخته باشد و کیسه و انبان گدا خواهنده و زن صدف و نهد و کلاه و معجر زنان و نام مردی و ذوالفروة سائل و خواهنده و نیز فروة توانگری و ثروت و فی المثل هو مبدل من ثروة
ذوالفروتین مثنی کوهی است بشام
فراوة بالفتح شهری است بخراسان
ذوالفریة کسمیة دلاور پیست و شاعر
فروان کسکران نام مردی فاریانان دهی است و از آن ده است محمد بن تمیم و احمد بن حکیم
جبة مفراة جبه که بر وی پوستین دوزند
افراء پوستین پوشیدن

ف ر ی

فری بالفتح بکار شیر دوشیدن
فریة بالکسر دروغ اسم است
فری کغنی دروغ بر بافته منه قوله تعالی لقد جئت شیئا فریا ای مصنوعا و مختلقا و قیل عظیما و دلو بزرگ فراخ
فریة بالتاء مثله و شیر نانه و کار شگفت یقال هو یفری الفری ای یاتی بالعجب فی عمله
فریرن باطل کسمیة تابعی است
ض فراء فریا بالفتح شکافتن از ابقا باشد یا بصلاح و نیز فری دروغ بر بافتن و بریدن موزه و توشه دان و مانند آن از جهة اصلاح و ساختن آن و مسافت بریدن و رفتن در زمین
س فری فری محرکة سرگشته گردید و مدهوش گشت و نیز فری شگفتی آمدن بکار خود
افراء اصلاح چیزی کردن یا اصلاح کردن فرمودن کسیرا

وشکافتن چیزی و نکوهیدن و بریدن یقال افریت الاوداج و کافیدن کردن شکم گوسپند را و بریدن پوست را
تفریة کفاییدن چیزی را
تفری شکافته شدن یقال تفری الليل من صبحه و برآمدن و روان کردیدن چشمه
افتراء دروغ بر بافتن
انفراء ترکیدن و باز شدن

باب الفاء فصل الزاء

ف ز د

فی المثل لم یحرم من فزد له یعنی محروم نیست آنکه خون شتر برای او زده شود برای او والزاء بدل من الصاد وسیاتی

ف ز ر

فزر بن اوس بن فزر بالفتح مقری مصر است و خالد بن فزر تابعی
فزر بالکسر اصل و گوشت پارهٔ درشت مانند غدهٔ فرجه نزدیک قضیب مویها که بر اندام مردم و بز بر آید و رمهٔ گوسپندان از ده تا چهل یا از سه تا ده و گوسپند از دو تا هر چه افزون گردد و نیز فزر لقب سعد بن زید مناة لقب لانه وافی الموسم بمعزی فانهبها و قال من اخذ منها واحدة فهی له ولا یوخذ منها فزر و هو الاثنان فاکثر و منه لا ابیك معزی الفزر ای حتی یجتمع تلك و هی لا تجتمع ابدا و نیز فزارة بن البیر و بنته الفزرة وام الفزارة بالفتح
فزرة بالضم کره بزرگ که بر اندام برآید و ذاه فراخ
فزرکغنب شکافتها
فزیر کزبیر نشابی است و نام مردی
فزارة کسحابه ماده پلنگ و معرفه بدنه قبیله است از غطفان فزاری منسوب بوی و با نصر کنه لقب جد از بنی تمیم کما فی الغریبین

فازر نوعی از مور چیننا سبز ابیض وراه فراخ
فازرة بالثاء راهی که بسوی بالا بوده بلند هموار رود
آفزر مردی که قوز بر پشت یا سینه وی باشد و بنو آفزر بطنی است
فزراء تمند و دادن پر گوشت و پیه تا لیاز نو خیل رسیده رسیده
مفزور کوزپشت یا کوزسینه
ن فزر الثوب فزرا بالفتح شکافتن جامه را و فزر فلانا بالعصا بچوب بشی زد بر پشت وی و نیز فزر پوشیدن جامه کوزپشت یا کوزسینه کردیدن و سر او را در یعنی از شیع نیز آید
افزار پوسیدن و کهنه کردانیدن حله را و پاره کردن
تفزر پاره و شکافته شدن جامه جزان
انفزار پاره کردیدن جامه

ف ز ز

فز بالفتح مرد سبك چست و گاو سالنه دشتی افزاز جمع
فز بالضم محله است در نیشاپور
فزان ککتان نام پسر حام و بوی نامیده شد ولایتی فراخ در کرمان میوه و طرابلس غرب است
ن فزه عنی فزا بالفتح بار کشت و دوری کرد اینبار از من و جدا شد و فزالنبی ترسید
ض فزالجیل فززة بالفتح و فزوز بالضم خشم کرفت وی را از وحشت کرد پیه و فزفلانا عن موضعه فز با الفتح بر کند او را از جای وی و بی آرام ساخت و فزالجرح فز بزدا وان کرد بید خون و ریم شد
فزفزة راندن و دور کردن مردم و جزان را
افزاز ترسانیدن و رمانیدن

دل از کسی
تفاز بیرون آمدن دو جریف از قوم برای جنگ
تفزز عنی جیره شد بر من
افزاز چیره کردیدن
استفزاز سبك شمردن و خوار داشتن و از جای برکندن و از خانه بیرون کردن و ترسانیدن و سبك کردانیدن نزرکسیرا و منه قوله تعالی استفزز من استطعت منهم بصوتك

ف ز ع

فزع بن بحر بالکسر مردی است از قبیله عادات
فزعة بالضم هر که از وی ترسند
فزع محرکة ترس و بیم افزاع جمع با آنکه مصدر است و نیز فزع بن عبدالله بن ربیعة بن جندل است و مردی در زمن کلب و مردی در بنی خزاعه و ابن الفزع و بکیر مردی است که با ابرهیم بن عبدالله بن حسن رضی الله عنه خروج کرده و منصور او را بر دار کشید و فزع بن عبق تابعی است و فزع مردی دیگر که از منقع روایت حدیث دارد و فزع بن شهران در بنی خثعم است
فزع ککتف ترسان و خائف
فزعة کهمزة مرد بیناترسنده از مردم
فزیع کزبیر از اعلام است
فزاع کشداد نام مردی
فزاعة ککتانة مرد بیناترساننده مردم را
مفزع کمقعد پناه جای مفزع کرحلة مثله مذکر و مؤنث واحد و تثنیه و جمع در هر دو یکسان است یا مفزعة کرحلة آنچه که از وی یا از جهة او ترسیده شود
س ف فزع فزعا بالتحریك

ویکسر و بیفتح ترسید و فزع منه والیه فریاد رسید و فریاد خواست لغات اضداد است و نکو نیند فزعه یا فزع الیهم کفرح فریاد خواست فزعهم کمنع و فزع یاد داد و مدد کرد و فریاد رسید قال رسول الله صلی الله علیه وسلم للانصار انکم لتکثرون عند الفزع و تقلون عند الطمع یا فزع کفرح ذادستید فزع الیه پناه جست و فزع من نوم بیدار شد
افزاع یاری کردن و فریاد رسیدن و ترسانیدن و آکاه کردانیدن و بی بیم کردن یقال افزع عنه
مفزع کمعظم دلیر و بد دل ضد
تفزیع ترسانیدن و بی بیم کردانیدن و هو من الاضداد ومنه بمعنی منه قوله تعالی حتی اذا فزع عن قلوبهم ای کشف عنها الفزع
مفازع ترسان و بیمناك

ف ز ل

فیزلة کصیقلة زمین که زود سیل آرد

باب الفاء فصل السین

ف س ء

آفسا کاخمد بر آمده سینه در آمده پشت یا از دبیر ون آمده سینه و ناف یا آنکه کونه سرین او بدر داشت و فت رعنار یا آنکه چون نشیند بی کوشت نمایان برخاستن نتواند یا آنکه استخوان پشت او در بر سوی دان در آمده باشد
مفسوء آنکه کو با سر پیش میدرد است و فت دینار
ف فسا الثوب تخشاد دریده جامه را و فسا فلانا بچوب بچه زد بر پشت وی و فسا عنه باز داشت ازان

فسا الثوب تفسئة دراییده را او کشید
تفسؤ کهنه شدن و پاره و دریده کردیدن جامه و بچوب بی مثنی زدن بر پشت کسی و پراکنده شدن بیماری در قوم نیا ان تفساء نقیم المرض ای انتشر
س فسی فسأ محرکة افسا کردید

ف س ت

فستان بالضم خیمه و خرکاه بزرك و تکسر الفاء

ف س ت ق

فستق کقنفذ و جند بسته معرب است مفتح سته جگرو مفرح و مقوی دل و تمخه و مزادحون صالح و مشهی و مقوی بدن و خوشبوی مانند نکهت را و جهت دی دجکر وی و غثیان و بعض وسریم فزمن نافع
فستقة کقنفذة لقب محمد بن است
فستقان بضم الفاء والثا دهی است بمرو

ف س ج

فاسج شتر ماده جوان بهار ندار و شتر ماده فربه که بار بگیرد از اضداد است و ناقه که بگشن پیش از ایام کشنی برجهد و ناقه جوان تیز رو
آفسج عنی افسجا کذا شتم او و کرانه کرد باز من
تفسیج هر دو پای را و اکشادن برای کیر انداختن

ف س ح

فسح بالفتح جای فراخ و کرم از سلطان بکیرند
رجل فسح بالضم مرد کشاده سینه
فسحة بالضم فراخی
فسح کغنق جای فراخ
مکان فساح کغراب جای کشاده

وفراخ
فسیح کامیر فراخ
فسح له فسحًا بالفتح فراخ کرد برای
جهرا وجای را وفسح لہ الامیر درو
الشعر جلك نوشت برای او دو
فسح دور و فراخ کذاشتن کام را
فسیح مثله
ك فسح المکان فسحًا فراخ کردید
جای افساح فراخ شدن جای
تفسح له فی المجالس تفسحًا ای وسع
تفسیح کشاده کشتن مکان و کشاده
ساختن جهت کسی مکان را و
فراخ نشستن در مجلس
تفاسح فراخ نشستن در مجلس
یق تفاسحوا فی المجلس
مراح منفسح بکسر السین مراح
نیا سنو
انفساح فراخ کردیدن سینه
وکشاده کردیدن جای

ف س ح م
فسحم کقنفذ مرد فراخ سینه و مرد
و مکان فسحم جای فراخ و فسحم
بنا اوس بن خولی مرد صحابی
و زید بن حارث بن فسحم صحابی
و فسحم نام مادر او والمیم زائدة

ف س خ
فسخ بالفتح سست خرد و سست
اندام فسخ ما التأنا مثله وانکه
بحاجت خود نرسد و برای حاجت
بیرون نکردد و اصلاح امر
نتواند
فسیخ کامیر انکه بحاجت خود نرسد
و صلاح کار ندانسته باشد
ف فسخ یده فسخًا بالفتح زائل
کردانید دست او را از جایش
و فسخ ثوبه عنه انداختم او را
و نیز فسخ سست کردیدن و
شکستن و پاره شدن جامه و جزآن
و نادانستن و تباه کردانیدن
رای را و شکستن و جدا کردن
و بر انداختن بیع و اهنک و مانند

انراو و بران ساختن
س فسخ فسخًا بنا کردید
افساخ فراموش کردن فرا را
تفسخ الشعر عن الجلد بر افتاد موی
از پوست و بهم پیده و پراکنده
شد خاص بالمیت
و تفسخ الربع تحت الحمل سست
کردید و در مانده شد شتر
چهارساله زیر بار
و تفسخت الفارة فی الماء بزه ریزه
کردید
انفساخ بر انداخته شدن اهنک
و بیع و نکاح و جز آن

ف س د
فسید کامیر تباه
فسا کسحاب تباهی و خلل شال
فاسد تباه فسد کفسلی جمع
کساقط و سقطی
مفسدة کمقعدة بدی و تباهی
خلاف مصلحت
ن ض ك فسد فسادًا
بالفتح و فسودا تباه شد خلاف
صلح و نیز فساد ستم کرفتن مال
کسی را بستم انفسد
افساد تباه کردن
تفسید تباه کردانیدن
تفاسد بریدن ارحام را بقتال
تفاسدوا ای قطعوا الارحام
استفساد تباهی شدن خواستن

ف س ر
فسر بالفتح جدا کردن و پیدا
اشکار ساختن پوشیده و باکردن
معنی سخن را و الفعل من ضرب
و نصر و نکریستن طبیب بول را
بجهت پی بردن بمرض او و هی لغة مولدة
فسار بالضم دهی است باصبهان
تفسر تفسرة بول کردن طبیب جهت
پی بردن بمرض او و هی مولدة و نیز
تفسیر پیدا و اشکار کردن و
بیان نمود معنی سخن قیل التفسیر
والتاویل واحد و هو کشف

المراد عن المشکل والتاویل رد احد
المحتملین الی ما یطابق الظاهر
استفسار بیان کردن خواستن

ف س س
فسیس کامیر سست خرد و سست
اندام فسس ککتب جمع
فیفسة کریمة سپستر
فسفاس بالفتح سخت کول و شمشیر
کند و کیاهی است بد بوی
فسفس بالفتح مضعوف بازی است
مرعوب را
فسیفسا مصغرا ممدودا ایضا
رنگ است از خزف ساخته که بدان
دیوار خانه را انکار کنند یا آن
لغت رومی است

ف س ط
فسیط کامیر پشیره سرخرما و
دمچه خرما و چیده ناخن
فسطاط بالضم و یکسر شهریست
و مصر عتیق که عمرو بن عاص بنا
کرده و مجمع اهل شهر مناره
وکروه انبوه و خیمه و خرکاه بزرك
فساط و فستاط بتشدید السین
مثله فیهما

ف س ق
فسق بالکسر کذاشتن حکم خدا
تعالی و بیرون آمدن از راه راستی
و نافرمانی و زناکاری فسوق بالضم
مثله و جور و ستم کردن و بیرون
آمدن رطب از پوست و بنده
از فرمان و یعکس یعنی منه قوله
تعالی ففسق عن امر ربه ای خرج مثله
و منه الفاسق لانسلاخه عن
الخیر والفعل من نصر و ضرب و کرم
فسیفسة و بفتح حوض و جای دست
و دو روی شستن از خانه
فسوق کصبور بیرون آینده از
راستی و انه لفسوق ای خروج
عن الحق
رجل فسوق کصبر مرد پیوسته
تباه کار بی فرمان نارا است

کردار و یا فسق یعنی ای فاسق
هو معرفة یدل علی ذلك انهم
یقولون یا فسق الخبیث فینعتونه
بالالف واللام
یا فساق کقطام یعنی ای زن تباه
کار نافرمان دشنام است آنرا
فاسق زناکار نافرمان کردار
ولیس فی کلام جاهلی ولا شعرهم
فاسق علی انه عربی
فاسقینة نوعی است از عمامه
فوسیقة بالضم وفتح الواو موش
بحکم آنکه از سوراخ خود بر کم
خروج کند
فسیق کسکیت دائم الفسق
تفسیق نار است کردانیدن
ضد تعدیل
انفساق بیرون آمدن رطب از
پوست و یعکس یعنی

ف س ك ل
فسکل کقنفذ و زبرج اسب که
در میدان سپس همه اسبان آید
ایهمکول که نه بود و بر زدن مثل
و مرد پس مانده و پیر و نیز رجل
فسکل کزبرج مرد کمینه کاهل
و فرومایه
فسکل و فسکلة دنبك کرد و اپس
د پیر کردید و فسکل فلان پیر او
کرها بیند اوزافلان لازم متعدی

ف س ك ن
فسکن کزبرج دهی است در بلد
اسعرد

ف س ل
فسل بالفتح شاخ انکور نشاندنی
و مرد فرومایه ناکس بیمروت
افسل کافلس و فسال بالکسر
و فسل بالضم و فسول و فسولة بضمها
و فسلاء بالضم ممدودًا جمع
فسل بالکسر کول و نادان
فسیلة کسفینة خرما بن ریزه
فسائل و فسیل بحذف تا جمع
و فسلان کبطنان جمع

فسالة الحدید کغراب سونش آهن
وکذا فسالة غیره
مفسول فرومایه بیمروت
ن فسل الصبی ان شیر باز کرد
کودك را
ك س فسل فسالة بالفتح و
فسولة بالضم ناکس و فرومایه
کردید فسل مجهول مثله
افسل علیه افسالا ضیکاره ساخت
رخت او و نیز افسال بچه خرما بن را
از مادر او جدا کرده بجائی دیکر
نشاندن و ناسره و ناروا کردانیدن
درهم را
مفسلة کمحلة زنی که بهانه حیض
شوی را از خود باز دارد وقت
نشاط و کردن کشتی کند و حیله
انکیزد

ف س و
فسو بالفتح لقب قبیلة از عبد قیس
نادی فیه بن سلامه منهم علی عکاظ
بهذا اللقب فی سوق عکاظ ببرد حبرة
حبرة فاشتراه عبد الله بن بیدرة
بن مهر و لبس البرد بن فسوی
منسوب بوی
ابن فسوة بالتاء شاعر سپ
فسا محرکة شهریست بفارس از آن
شهر است عامر فسا شاعر مبرز و ابو علی
نحوی فسوی و فسا الغز فی الهر
فسوة الضباع نوعی از سماروغ
فساء بالمد و الضم کند
فسو کصبور بسیار کوز کند
فاسیة خبزدوك منه المثل
اخش من فاسیة
فساء کشداد بسیار کوز
فاسیا کفاصیا خبزدوك
مفساکون منه المثل لها اقرب
محتاج مفساة ای قریة من فاسیة
ن فسا فسوا بالفتح و فساء
بالضم والمد باد بی بانك
وکند کرد
تفاسا الحنفساء کون بر اورد

خبزدوك تا کند کند

باب الفاء وفصل الشين
ف ش ء
ف فشا فشاءً بالفتح ناز بلند
افشاء بزرك منشی کردن و
کردن کشتی نمودن
تفشا بالقوم المرض پراکنده کردید
و فاش شد و تفشا به دنوس
کردید او

ف ش ج
ض فشج فشجًا بالفتح پایها از
هم دور نهاد در وقت بول
کبیر انداختن
تفشیج پا از هم دور نهادن
جهت شاشیدن
تفشج پایها از هم دور نهادن
نشستن و رفتن

ف ش ح
فشاح کقطام کفتار
فشح ازهم دور نهاد پایها را
و فشح عنه باز کردید از وی
تفشیح پایها از هم دور نهادن
و بیان کردید ناز کسی و دور
کردانیدن
تفشح کشاده داشتن میان هر دو
پای در رفتن و کبیر انداختن
و کابیدن دختر را
انفشاح هم بکردو و کذاشتن
پایها را در رفتن و بافی ماندن
ناقه کشاده یا جهت دوشیدن

ف ش خ
ف فشخ فشخًا بالفتح طپانچه
زد بر سر او با سیلی زد و ستم کرد
بر وی و فشخ فی اللعب دروغ
کفت
تفشیخ نرم و سست کردانیدن
بندهای اندام را

ف ش ر
فاشری دوائیست که بدید آید
مانند هوام را نافع
فشار کغراب بیهوده کوئی

هذا ما یستعمله العامة ولیس
من کلام العرب

ف ش ش
فش بالفتح باد در خت بیرون شدن
و غیره و سخن چینی و مرد کول و نوعی
از درخت خار دار که خر نوبا منك
و فراهم آمدن کاه آب کلیم درشت
با ریك تار
یوسف بن فش بالضم محدث بخاری
است و ابن فش زاهد بغدادی
فشوش کصبور خوب و کلیم درشت
باریك تار فشاش بالفتح مثله
و ناقه که شیر پستانش پراکنده
افتد وقت دوشیدن و مشك
آب بران و زن فربهه و زن
که فرج او وقت جماع آواز دهد
با باد بر آرد و مرد باطل نازان
فشاش کقطام زن تباه کار نافرمان
و منه فشاش فشیه من استه الی فیه
ای فعلی بر ما شئت فما بر انتصار
فاشة زن تباه کار
فش الوطب فشا بالفتح بیرون کرد
باد را از مشك و نیز فش ادرغ
دادن و بشتاب دوشیدن
ناقه را و در پی دزدی افتادن
و جهر رفتن
فشفش فشفشة سست کردید عقل
او و زحد در کشیدن بر دروغ
و فشفش بوله پاشید کمیز را
انفشاش بیرون آمدن باد از خیك
و سست و کاهل شدن از کاری منعی
بعو فرو نشستن آماس

ف ش ط
انفشاط شکسته شدن بقال
انفشط العود ای انفضح و لم
یکون الا رطبا

ف ش ع
فشعت الذرة خشا بشد
اطراف اندن

ف ش غ
فشغ بالفتح کیاه پیچك پنبه

اندروینه و انچه از شکم کاو
موصلاب بر دو پراکنده کرید
فشاغ کغراب چرم پاره که از آن
مشك را در پی کنند و کیاهی است
که بر درخت پیچد و فرو کیرد
از او تباه کرداند
ناصیة فاشغة موی پیشانی
پراکنده و پریشان
افشغ نکة که سرو نش بخت و یا
رفته باشد و رجل افشغ الثنیة
مرد دراز و برآمده دندان پیشین
و افشغ الاسنان مرد پراکنده
دندان
ناصیة فشغاء کصحراء موی پیشانی
پراکنده و فرو کرفته ابرو را
مفشغ کمنبر انکه صاحب خود را
بمکروه مواجهه نماید و انکه غنا
ندا سب و بهر کند برو
ف فشغه فشغًا بالفتح بر آمد
از بالای او چندانکه پوشید و
فرو کرفت و نیز فشغ بر یر
نازیا نه آوردن کسی را
مفشغ کمحسن مرد کوخیر
افشاغ کوه خیر کردید و بیاز دادن
زدن کسی را
تفشیغ فرو کرفتن کسی او را پوشیدن
و چیز شد خواب
تفاشغ بچه ناقه را کشید کشیدن
و بچه دیکر انداختن مهربان
کردانید از آنرا بی پوفا شغ
بینهما وکذا توشغ بها جمولا
فشاغ بالکسر همدیکر عقد
شغار ببستن و هو ان یتزوج
الرجل امراة علی ان یزوج حریمته
بغیر مهر و کاهلی کردن
تفشغ جامه نیکو پوشیدن
با پیری و سپید موئی و افزون
و پراکنده کشتن موی سپید
سر و غالب و پریشان کردیدن
خود در مدی نعتی فیهما
دعبا مرد با دخر نهاد مدن

ودو شیر کرده بردن وبدرآمدن دیگر او پوشیده شدن و نیز چیزی فرو پوشیدن و فرو کردن کبیرا و کامها کردن انفشاغ آشکار کردیدن و افزون شدن

فشق

فشق بالفتح نوعی از خوردن تنگ و شکستن و بازی و لعب ن خطا نان قوم بسبب بسیاری مال و اسباب دنیا یقال فشقوا الدنیا اذا کثرت علیهم فلعبوا بها و الفعل من ضرب
فشق بر کشاده ماندن و از همدیگر و خوش دلی و دوری میان دو سرون و میان دو سر پستان پیشین نا مقدم و بیدن و کریختن و الفعل من سمع
فاشوق ده‌ای است بخارا
مفاشقة بیاکاه کردن کسیرا
تفشق بجایی و بار انکند رجای را

فشل

فشل بالفتح مرد بیدل و هر سبک و سست بیدل و فشل فشل بالضم و افشال جمع
فشل بالکسر پرده‌ای هودج و آنچه در هودج کسترند و ننان بران نشیند فشول بالفتح جمع
فشل کسکه کاهل و سست شود وجا و فشل فشل
فشال کجات ده‌ای است قریب نسید
فیشلة کسفینة کلاه سر و سرع کلان فیاشل جمع و نیز فیاشل درختی است بی و چند بشنه سرخ رنک
افشول بضم الهمزه و تخفیف الیاء و هیئت سرو اسط
فشل کتیرده هودج و آنکه درغیر هودج نکاح کنند...

لاغر نیا رد
فشل فشلاً مرد کاهل کرد و سست کردید و در نکی بود و بد دل شد
تفشیل فشیل ساختن پرده پر فشل نشستن و نیز تفشیل شیر کرده در پستان باقی مانده
تفشل بر فشل نشستن زن و زن خواستن و روان شدن آب
انفشال بر فشیل نشستن زن

فشن

فشن بالفتح ده‌ای است بمصر
فشنه بالتاء ده‌ای در بخارا
فاشان ده‌ای بمرو
فیشون بالفتح جوی است
افشین بالکسر نامی است عجمی

فشو

فشا کسماء لبیهای شتران و گوسفندان
فشیا کسکران ناسا
فواشی ستوران پراکنده در چرا کاه و فی الحدیث ضموا فواشیکم حتی تذهب فحمة العشاء
فشا خبره فشوا بالفتح و فشوا و فشیا بالضم و تشدید الواو و الیاء آشکار او پراکنده کردید خبر او وفشا عرفه و فشلة کذلک
افشی بیه افشاء افزون شد شتران پراکنده او و نیز افشاء پراکنده کردانیدن و فاش کردن خبر و جز آن
تفشام المرض بهم زیاد کشت بیماری در ایشان و تفشا القرحة فراخ کشت ریش

باب الفاء فصل الصاد

فصح

فصح بالفتح عید ترسایان و فصح اکبار جمع
فصح بالکسر عید ترسایان نوفه
فصح نوعی از نبی ابر بی سر با
فصیح کامیر زبان آور و سخن گزار

سخن و انجا کخواهد فصحا و فصح بضمتین و فصاح ککتاب جمع و فصیحة مونث فصاح بالکسر و فصائح جمع و یقال کل ناطق فصیح و ما لا ینطق فهو اعجم یا لفظ فصیح لفظ کر حسن خوبی آن تمیز در یافته شود و لسان فصیح زبان تیز و لبن فصیح شیر کف بر کرفته
ن صحک بالضم روشن کردید تو و اصبح و چیره شد و شب او برفو
ل فصح فصحا بالفتح و فصاحة کشاده سخن بود و درست مخارج کردید و زبان او و شد و فصح الاعجمی بزبان عربی سخن کفت و معنیش در یافت شد یا عربی بود و زبان او نیکو کردید
یوم مفصح کمحسن روز بی ابر و بی سرما و کل واضح مفصح
افصح الرجل عن کذا افصاحا باز نمود آن را و نیز افصاح بفصاحت سخن کفتن و بی کفک کردیدن شیر یا منقطع شدن آن و شیر آنها شیر دار کشتن کوسفند و پا لود و شدن کیره و رسیدن فصح نصاری و روشن کردیدن بامداد و بنکویی با زدن مرد سخن را و پیدا و آشکار شدن چیزی
تفصیح بی کفک کردیدن شیر
تفصح بزبان عرب سخن کفتن اعجم یا زبان او شدن مرد عربی و بتکلف فصاحت نمودن تفاصح مثله

فصخ

رجل فصیخ کامیر مرد کرزد و سنا تباشد او را تجل فصیحة بالتاء مثله
رجل فاصخة کصابحة مرد کم عقل و سانا باشد او و افواصح جمع
ف فصخ عنه فصخا غفلت ورزید و نفصخ فصحه ارجای...

خود را از کرد و بند دشنام و فصخ تجهولاً فهو بخود ذر نزید فرو خشت

فصد

فصدة بالضم خرمای از خشتان یا خون آمیخته
فصید کامیر لانه و خون که در روده برای کرده خورد... و هم جهت همان داشتند در ایام جاهلیت
فصیدة کسفینة خرمای خیر کرده با خون آمیخته
مفصد کمنبر نشتر
ض فصد فصدا بالفتح و فصادا بالکسر رک زده مقصود رک است از آن و منه المثل لم یحرم من فصد له البعیر کیل اتیا تخفیفا یعنی محروم نیست از چیزی انکه رک زده شود شتر برای او بلکه نصیب از خون خواهد رسید یعنی کو شید که بعض مطالب رسیده باشد و الاصل فیه ان رجلان عند اعرابی فالتقیا اصابنا فسأل احدهما صاحبه عن القری فقال ما قریت و انما فصد له فقال لم یحرم من فصد له البعیر و یروی فزد له بالزاء و هو بدل من الصاد و کل صاد و قعت قبل الدال فانه یجوز ان تشمها الزاء اذا کانت ساکنة و ان تقلبها زاء محضا اذا سکنت و یروی فصید له بالقاف ای اعطی قلیلا و کلام العرب بالفاء و فصد له عطا قطع نمود جهت و عطای داد او ... و روان کرد
افصاد زکیدن برای مداخله ... برکند رخت یقال افصد الشجر اذا انشقت عیون ثمره
تفصید با ماندک سیراب شدن و نیز تفصید کفتکوی...

انجو خند کی بوی فی الارض تفصید ای تشقق و تحدد
تفصد روان شدن چیزی
متفصد تعاسات از آن
انفصاد رک زدن
انفصاد کند نجشم بر آید در
منفصد بکسر الصاد روان و جهان

فصر

فیصور کمیصور خرمای تمار

فصص

فص مثلثة نکینه و پیوند استخوان و پیوند کاه فصوص بالضم جمع و سیاهی چشم و دانه سپر
فصیص کامیر خستة خرما صاف و پاکیزه کویی روغن مالیده و نام چشمه‌ای است
محمد بن احمد فصاص کشداد محدث است
فصفصة کزبرجة اسپست
فصافص بالفتح جمع
فصافص کعلابط سخت چسپ و چابک
فصافصة بالتاء شیر بیشه
ض فص الجرح فصیصا بالفتح ترشید زخم و روان کردید و فص کذا من کذا بیرون کشید و جدا کرد آن را از آن و فص الجندب بانک کرد ملخ و فص الصبی نرم کریست کودک و بیوما فص فی یدی شیء یعنی بدست چیزی نیامد و قرار نکیرد
تفصفص کدحرجة شتاب کردن در کلام و خبر راست او زدن
انفصص الیه شیئا من حقه چیزی از حق او جدا کردم و بیرون کردم
تفصیص کشادن چشم و نیک نکریستن مردم
تفصفصوا عنه پراکنده شدند از آن

افصاص جدا کردن و بیرون کشیدن چیزی از چیزی
استفصاص بیرون آوردن چیزی با تو ما استفصص منه شیئا ای ما استخرج
انفص منه انفصاصا جدا شد از آن

فصط

فصط در چهر خرما و چرکن ناخن

فصع

فصعة بالضم غلاف سرکودک و چنانکه حشفه برآید
غلام افصع کودک سرکوه بیرون آمده از غلاف
فصعاء کصحراء موش
فصعان کسکران انکه پوست بر حشفه سرباشد از کر هی و شورش
ف فصع الرطبة فصعا بالفتح فشار داد خرمای تر را تا از پوست برآید یا برآورد آن را از پوست و فی الحدیث نهی عن فصع الرطبة و فصع الشیء بانکشت مالید تا نرم کرد و برآید از چیزی در آنست و فصع لی بکذا بخشید مرا چیزی و فصع الصبی بر کرد انید کودک غلاف سر نره و فصعت الدابة بارها سیاه باری افکان کرد ستور فرج خود و فصع عمامته از سر فرو کشید آن را و فصع له بمال داد او را مال
تفصیع دادن و نیز دادن ناقه کند کردن و بیرون آوردن کودک سرنره را از غلاف
انفصاع غلاف سرنره بر کردانیدن کودک و بعضی کر فتن همه حق خود را از کسی یعنی بمن
انفصاع برهنه شدن سر نره از غلاف

فصعل

فصول کزبرج و فصفد کزدم یا کودم ریزه و مردم نا کس

فصل

فصل بالفتح مانع و حاجز میان دو چیز و هر جای پیوستکی دو استخوان هر بند اندام و مفصل بین کل فصلین وصل و سخن حق و راست و ضمیر نوع منفصل میان مبتدا و خبر و مانند آن نحو زید هو المنطلق و ابن زید بلی بصریان است اما اکثر کوفیان از آن عماد کویند و بعض آنها دعامه و یک بهره از چهار بهر سال فصول جمع و حکم کرحق از باطل جدا کند و نام مردی ابو الفضل هرانی شاعر ادیب و فصل الخطاب کلمة اما بعد او البینة علی المدعی و الیمین علی المدعی علیه او هو ان تفصل بین الحق و الباطل و نیز فصل در تو آنی هر تغیر که مختص بعروض باشد و مثل آن در حشو بیت روا نبود و این تغیر باسقاط یک حرف متحرک باشد یا زاید فاذا کان کذلک سمی فصلا
فصلة بالفتح نهال خرما که از جا بر کنده بجای دیکر بزنند
فصل کزفر نام مردی الصواب انه بالقاف رویناه عن اسمعیل بن ابی خالد قال اتانا عمیر بن جندب من جهینة قبیل الاسلام فحضره الموت فجهازه از کشف القناع عن راسه فقال ابن الفصل و الفصل الحدیث بعمر فقالوا سبحان الله مر انفا فاجابه الیه فقال اتیت فقیل لامك الهبل الا تری الی حفرتك تنشد وقد کادت امك تشکل ارابت ان حولنا الی حفرتك ثم غیبت فی حفرتك الفصل الذی مشی فاجزال ثم ملانا ها من الجندل

القبید نبات و فصل و نزل سبیل من اشر لداخل فقلت نعم قال فاق و نکح النساء و ولد له اولاد و لیث الفصل ثلاثا ثم مات و دفن فی قبر عمیر
حکم فاصل حکم نافذ و روان
فاصله شبه کره میان هر دو مروارید و جز آن در رشته کشند و تمام آیت قرآن و آن بمنزله قافیه است در شعر فواصل جمع و نیز فاصله یکی از اوزان عروض و آن دو فاصله است صغری سه متحرک پیش از ساکن مانند ضربت و کبری چهار متحرک چون ضربتا و الفاصلة التی جاء فی الحدیث انها بعمائة ضعف هی التی تفصل بین ایمان و کفره
فصال کتاب شیر باز کردن کودک اسم است فصل را
فصیل کامیر دیوار کوچک درون حصار یا درون باره بلد و شتر بچه از مادر جدا شده فصلان بالضم و الکسر جمع و فصال بالکسر مثله و نام مردی و حکم بن فصیل و عدی بن الفصیل و محمد بن الفصیل محدثانند
فصیلة کسفینة شتر بچه ماده مؤنث فصیل و کروه و خویشان و نزدیکان مرد و بیوتها یفصلها ای با جمعهم و پاره از کوشت ران و پاره از اعضای بدن
فیصل بالفتح حاکم و فیصل مبنوا مثله و حکم کرحق و باطل جدا کند و حکم فیصل حکم نافذ و روان و حکو فیصل کذلک و طعنة فیصل زخم که فیصل و جدا کند میان دو حریف
فصال کشداد مداح مرد ما با معه صله و لفظ دخیل است یا بر معنی

انجوخ چیزی که دربر پیدا شود
دیجه بمعنی کرده... هر چیزی...

ناسا برون آنها بعزانده و علامت شده

مفصل كشيده زبان
مفصل كجلس بند اندام وهر جا
پيوستگى دو استخوان مفاصل
جمع ونيز مفاصل سنگ ريزها
سخت فراهم امده وريگستان
سنگريزه ناك ميان دو كوه و
ابزار صاف سرد ميباشد
الواحد مفصل وقال الاصمعى
هى منفصل الجبل والرملة يكون
بينهما رضراض وحصى صغار يصفو
مائه ويرق
ض فصل من البلد فصولا
برامد از شهر وفصل الكرم دانه
بستن كرفت انكور وفصل الاكم
فصلا ابر بيان دا ونيز فصل از
شير باز كردن كودك را وباز دا
وبريدن وپاره كردن وجدا نمودن
وجدا شدن لازم متعد وميان
هر دو هر وارپيشه در رشته
دركشيدن
مفصل القران كمعظم از حجرات تا
اخر قران بقول اصح يا از سوره شاه
يا از قتال يا از سورة ق عن النووى
يا از صافات يا از صف يا از
تبارك عن ابن ابى الصيف يا از
انا فتحنا عن الدزمارى يا از سبح
اسم ربك الاعلى عن الفركاح يا
از ضحى عن الخطابى سمى لكثرة الفصل
بين سورة او لقلة المنسوخ و
عقد مفصل رشته مرواريد
كه ميان هر دو مروى شبه در
كشيده باشند
تفصيل پيدا وبيا كردن وجدا
نمودن وفصل فصل ساختن
كتاب وسخن را وانداما اندام كردن
قصاب كوسپند را
فاصله اشتركيه مفاصلة وفصالا
هم ديگر جدائى كردند ومباينت
نمودند
افتصال از شير باز كردن كودك
را ونها العزما ارجائى بجاى

ديگر بردن
انفصال جدا شدن

فصم

انفصال الفصم پاى بر نجن شكسته
پيدا
قاصم فصيم كامير تر سطبر
ض فصمه فصما بالفتح شكست
از ابى جداى وفصم البيت
بهو لا يريشته خانه
افصم المطر افصاما باز ايستاد
باران افصمت الحمى كذلك اى
اقلعت
تفصم شكسته كرديد و ميان جد
انفصام شكسته شدن يقال
فصمته فانفصم وبريده شدن

فصى

فصيته بالفتح رهائى است
يوم فصيته وليلة فصية ونصا
يعنى نرم وبركرم وفصيته نابين
الحر والبرداى سكينه
فصى كرحى دانه موى فصاة يكى
افضى بالفتح نام جاعتى
فصيته كعنيته رهائى وخلاص
بنو فصية كسميته بطنى است
ض فصى الشىء من الشىء فصيت
وفصيته بالفتح جدا كردن دانه
وى ورهائى داد وفصى اللحم من
العظم اى خلص
افصى افصاء رهائى يافت وخلا
شد وافصى عنا الخريف ازما
كما افصى عنا الشتاء كذلك
وقيل لا يقال افصى عنا البرد
وافصى المطر باز ايستاد باران
وافصى القناة دراو بخته شد
شكار ودام صياد
فصيته تفصيته رهائى بداده
اورا
تفصى رهائى يافتن تواز هرچه
باشد وقيل تفصى الانسان
اذا تخلص من الضيق والبلية و
كذا تفصيت من الديون يعنى فا

يا فتن از وام
انفصاء ارستن ورهائى يافتن از
چيزى تو فصيته فانفصى اى
فاصته فى فاص

باب الفاء وفصل الضاد

فضء

افضاء خورانيدن طعام كسيرا
يقال افضاته اذا اطعمته و
الصواب بالقاف

فضج

فضيج كامير خوى
مفضاج بالكسر فربه سطبر نرم
اندام
تفضيج خوى كردن تن موى تفضج
كرد وان نكرد ودينك بهم رسيد
اندام پيه زا نچنان كه غروق لحم
در مداخل شحم كمنه كرد وفضح بدن
وكوشت اندام نام وكشاده و
فراخ شدن هر چيزى
انفضاج خوى كردن تن موى
يقال انفضج عرقا اذا عرق شعر
شعره ولم يدل كشاده شدن
جراحت وپيدا كرديدن ابو وفراخ
كرديدن ناف وروان شدن آنچه
در دلو است وسستى ن كار و
بيك فربه شدن

فضح

فضحة بالضم سپيدى بغايت
فضح محركه هر چيزان سرخى باشد
وقيل غبرة فيه طلمة
افضح بالفتح سپيد بغايت
وشيريشه وبداكه لون باشد
فاضح كنهاجه موضعى است
نزديك مكه ووادى است شريف
در نجد
فاضحة نام جائى
فضيح كامير رسوا وقولهم هو فضيح
بالمال يعنى انفد بيا تشلمة
شتر انرا
فضيحة كسفينة رسوائى افضوح
وفضوحة بالضم وفضاح بالكسر

وفضاحة بالفتح مثله
فضوح كصبور رسوا واو افضوح
شتر است مرعرب را بدا
ف فضحه تفضحها رسوا كردار
وفضح الصبح بديدار شد صبح و
فضحها الصبح غالب شد نور
روشنى صبح وبيان ما يا نكرد بين
س فضح فضحا بالفرات انداك
سپيد كرديد
افضح الصبح ظاهر ونمايان شد
صبح وافضح النخل سرخ كرفت غوره
خرما يا زرد شد
تفضيح نيك رسوا كردن ومولد
مفتضح رسوا ونمايان
افتضاح رسوا شدن وظاهر و
هويدا كرديدن

فضخ

فضخ كصبور كى كه خونه فضوخ دا
بشكند وسست كرداند
فضيخ كامير دوشاب انكور وعصير
انكه از عصاره غوره خام ساختند
وشيريشه اب انجيته
مفضخة كمكنسه سنگيكه بدان
غوره خرما بشكند ودلو ان
مفاضخ ظروف ونهادكه در ان اندر
انكور وجز آن نهند
بسر مفضوخ غوره خرما شكسته
ف فضخه فضخا شكست انرا
ولا يكون الا في شي اجوف وفضخ
راسه سر شكستن او وفضخ
عينه كور كرد چشم او دا ونيز
فضخ الماء دفقه يعنى بهاره
ريختن ان
افضخ المنقود افضاخا وقت
فشاردن رسيد عنقود
افتضاخ شكستن وسر شكستن
انفضاخ كشاده وفراخ شدن
جراحت وجز آن وسخت كريستن
وريختن دلو وشكسته شدن
كوهان شتر

فضض

فض بالفتح شكستن چيزى چنانكه
انهم حل انشود ومنه لا يفضض الله
فاك وشكستن مهر نامه والفعل
من نصر وكرده منفرق وپراكنده
فضض بالكسر سيم وفوله تعالى
قوارير من فضة اى تكون مع
صفا قوارير ها امنه من الكسر
قابلة للجبر وفضض سنكلاخ سو
بلند وبفتح فضض كعنب جمع
فضض حجر كر ديزه وشكسته
قطاره اكبره قسطهارت پرد
ومنتشر شود وهر منتشر و
پريشان ومنه قول عائشة
رضى الله عنها المروان فانت فضض
من لعنة الله ويروى فضض
كعنق وفضاض كغراب يعنى دينه
وپاره از لعنت خدا
فاضة سيخى وبلا فواضى جمع
فضاض كغراب بشكسته وريزه
كه از شكستن چيزى برايد بكسر
وموضعى است
فضاض الجبال بالكسر سنكهاى
پراكنده برهم ديگر فراهم امده
فضفضة فراخى جامه وزنده
وفراخى زندكانى
فضيض كامير ريزه چيزى وانچه
منتشر وپراكنده شود واز اب
در وقت طهارت كردن ونيز
فضيض اب خوش وروان شكوفه
اول ابر امده وهر متفرق وپريشان
فضاض كشداد لقب عوانه بن
خام بن مالك
فضفاض بالفتح واسع وفراخ
بوثوب فضفاض جامه فراخ
عيش فضفاض كذلك
درع فضفاضة وفضفاض
زده فراخ وجارية فضفاضة
دختر فربه دراز بالا
مفضة بالكسر كلوخ كوب
مفضاض كمحراب منضاخ
تفضيض سيم كوب ساختن

كردن
افضاض فرو شمرده بودن و
انداك انداك ريختن اب وا و با
بوان رسيدن اب واغروا خريج
اب سبدن دبر امدن زن از عده
بالودن بوى خوش وجز آن يا
عمايه با انداما برخى با تا
نا ابن فعل بسبب خروج از عده
باشد وكان من عادتهم ان تمسح قبلها
بطائر وتنبذه فلا يكاد يعيش
انفضض پراكنده شدن
انفضاض شكسته وريزه شدن
ومنتشر وپراكنده كرديدن

فضع

ف فضع فضعا پليدى انداخت
با بنز بد

فضغ

مفضغ كمنبر آنكه سخن فصاحت
نمايد وغلط كند كانه يفضغ
الكلام اى يهشمه
ف فضغ العود فضغا بالفتح
بشكست چوب را

فضل

فضل بالفتح فزونى ضد نقص
فضول جمع وبعيه از هر چيزى
كوهى است بصدرنا لد وفضل
عباس صحابى است ونيز نام جماعتى
از محدثان
فضلة بالفتح بقيه وانداكه مانده
هر چيزى وجامه روزه كرد وروقت
كار وخواب بوشند وى فضلات
وفضائل جمع
فضلة بالكسر هيئت فضلة
پوشيدن توانه لحسن الفضلة
فضل كعنق جامه باد روزه كه
زنان وقت عمل كار پوشند
وجامه باد روزنه پوشنده مكن
ومؤنث دروى يكسان است
يقال رجل فضل وامراة فضل
اى متفضل بالمتفضل زن
ثوب واحد

فاضلة بلند قدر درفضيلت
واحسان ونيز فاضلة فاضلة كرم است
فضال كتاب
فضالة كسحابة ونيز بضم نام جماعتى
ومضاله بن ابى فضاله وفضاله
فضل بن فضالة محدثانند
وفضالة بن عبيد وفضالة بن
هلال وفضالة بن هلال وفضالة
بن عبد الله صحابيانند ونيز
فضالة نام ديگر غير منسوب اين موالى
انحضرت صلى الله عليه وسلم
وبالضم باقى وزايد مانده از چيزى
ونام موضعى است
فضالى كسمانى تفضل كننده كان
فضيل بن العياض كزبير شيخ الحرم
زاهد كاملست معروف وفضيل بن
عياض تابعى ضعيف وفضيل بن
عياض صحابى نقراته ونيز جماعتى است
فضيلة كسفينة فزونى ضد نقيصه
وپايه بلند در فضل
فضيلة الجهينة نام زنى
فضال بن جبر كشداد تابعى است
ورجل فضال مرد بسيار فضل
وفزونى
فواضل نعمتهاى بزرك وشرف
يا نيكو وخوبى ونيز فواضل المال
كرابه ودبكر فوائد معز انوعال
واز اينجا است كه چون شتران دود
رونده كونيد قلت فواضلهم
فضولى بالضم منسوب باكار
بى فايده كند ودر پى ما لا يعنيه
رود ودرزى
حلف الفضول ان سوكنده است
كه هاشم وزهره وتيم نزد عبد
الله بن جدعان امده بهر ديگر بر
دفع ظلم ظالم ولحد حق از وى
سوكند خوردند وضى بذالك
لانهم تحالفوا ان لا يتركوا عند
احد فضلا لا يظلم احدا الا
اخذوه له منه
افضلان كسكران نام مردى

رجل مفضل كمنبر مرد بسيار فضل
وجامه باد روزه زن يا عام است
مفضلة كمكنسه جامه باد روزه
يا اسپين كه زنان وقت كار و
خدمت پوشند
رجل مفضال بالكسر مرد بسيار
فضل وجود معطا كر مونث
بوى رجل مفضال وامراة مفضالة
اذا كان ذات فضل سمحة
ن س فضل فضلا افزون
كرديد وقولهم فضل بالكسر
يفضل بالضم من تداخل اللغتين
وفضل فضلا وفضلة باقى
وزائد ماند
افضل منه الشىء باقى كذاشت
از ان چيزى را ونيز افضال
افزونى امدن وافزونى نمودن
وفزونى امدن در حسب وبعد كه
بعلى وبعود بنيكوئى كردن صلته
بعلى وافزون اوردن از چيزى
وبيك كمن
رجل مفضل كمعظم مرد بسيار فضل
تفضل تفضيلا افزونى نهاد
او را وحكم كرد بر فضل او و
فاضل وافزون كردانيد وبر
كزيد او را بر ديگرى
فضال ككتاب هم ديگر افزون
امدن وفزونى جستن ونيز
كردن در افزونى مفاضلة
مثله يعنى فاضلنى ففضلته
يعنى افزون برامدم از وى
در فضيلت
متفضل نيكوئى كننده وافزونى
جوينده بر اقران خود
تفضل افزون شدن بر كسى
وافزونى نمودن يقال تفضل
عليه اى تمرى وبنيكوئى كردن
ودعواى فضل نمودن بر
اقران خويش وجامه باد
روزنه پوشيدن براى كار
يا اين جامه پوشيدن

وامراة لك بر خلاف برد وشن انداختن
تفاضل همه بیکر افزون آمدن وافزونی جستن
استفضلت منه الشیء باقی کذاشتم از ان چیز را ونیز استفضال افزونا وردن وفزونی خواستن ونیکوئی جستن

ف ض و

فضا بالفتح والقصر چیزی آمیخته ویو امرهم فضا بینهم ای لا امیر علیهم وسهم فضا سهام واحد وبقیت فضا مانده تنها ومجرد وخالد هر دو پیر فضا معتر است
فضاء بالفتح والمد کشاده کوی از زمین فراخ وموضعی است بمدینه وسیع وفراخ که سیل وادی بطحان انجا میبرد
فضاء کشاده آب روان بر روی زمین
ن فضا المکان فضاء وفضوا فراخ شد جای وفضا الدراهم درکیسه کرد درمها را
امراة مفضاة زن که پیش وپراو یکی کرده باشد
افضی المراة افضاء هر دو راه زن که پیش وپیراست یکی کردانید وافضی الی المراة جماع کرد با او یا خلوت نمود وافضی الی الارض دبود زمین را بهر دو کف دست خود در سجده ونیز افضا بسوی فضا بر آمدن ورازرا با کسی در میان نهادن

باب الفاء فصل الطاء

فطء

فطا مرکه نزد اهل لغت برامدن سینه فطاة بالضم مثله والفعل من سمع ونیز پهن بینی شدن
افطاء بر امد سینه در امدن پشت فطا مونث فطو بالضم جمع ومرد پهن بینی
فطاة فطانا بالفتح بر پشت کسی زد وفطاه المراة جماع کرد زن را وفطا به الارض میفکند او را بر زمین وفطا بها ابرزاد وفطا بسلحه یعنی زد وفطات الفید زبد ها کهنک او زد دیک فطا ظهر بعیر یعنی هموار کرد یعنی پشت شتر او از کرانی بار ودراند ویقال فطی البعیر بالکسر اذا تطامن ظهره خلقة
انفطاء طعام خورانیدن وبسیار جماع کردن ودشوار خوی کردیدن بعد نیکوئی وفراخ حال شدن
تفاطا در اندیشه عبرامد چه کردید یا خویشتن را کشید از کاری وسرکشی نمود یا تفاطو بمعنی تراز تقاعس است در هر دو معنی وباز پس کرد هد وتفاطا عنهم منکر شد وبازکردید

ف ط ح

افطح بالفتح کاو بان جهنک نوک بینی پهن دارد ومرد پهن بینی وکج بند دست وآفتاب پرست
فطوح کسبو ناقه فراخ شکم
ف فطحه فطحا بالفتح پهنا کرد انرا وفطح بالعصا بچوب بینی زد او را وفطح المراة بولد ها انداخت زن بچه را وفطح العو وغیره اشیاء را ورا وپهن کردانید
س فطح النحل فطحا بالتحریک کشتی پذیرفت خرما بن ونیز فطح پهن شدن سر ونوک بینی
راس مفطح کمعظم سر پهن
نفطیح پهنا کردانیدن شاخ رانیز نفطیح پهن شدن وواکشوده کردیدن

ف ط ح ل

فطحل کجعفر نام مردی فطحل کقنفذ مثله
فطحل کسبحل نمانه که در ان مردم هنوز خلوق نشده بودند یا زمان نوح علیه السلام او زمن

کانت الحجارة فیه رطبا ونیز فطحل توشبه مرد فربه با کوشت وبزرک وشتر فربه درفراخ

ف ط ر

فطذ بالفتح باز داشتن از چیزی ونهی کردن نحو الفیل من ضر

ف ط ر

فطر بالفتح شکافتن فطور جمع ونیز فطوهذی ومنه قول عمر وقد سئل عن المذی هو الفطر ویروا القطر بالضم شبل شبه بی فلنه بما یحتلب بالفطر او شبه طلوعه من الاحلیل بطلوع الناب وباصله یظهر من اللبن علی الخلیل الضرع
فطر بالکسر انکور وفی کسر فطام کردو بیستم وروزه کشاینده واحد جمع در وی یکسان است وهو مصدر فی الاصل ونیز فطر کشایش روزه ومنه اسم است فطره را
فطرة بالتاء صدقه فطر وشتر کبچه بران افزبید در رحم وامدین
فطر بالضم نوعی از سمار روغ کشت است فطره یکی وکمک شیر تازه وفقه وشیدن فطر بضمتین مثله فیهما وما لتثران دانسم است فطر را ویقال فطرت المراة العجین ای استبان منها الفطر
فطیر کامیر خلاف خمیر یعنی نا خوش یقال عندک خبر خمیر وحبس فطیر ای طری بمرحبه نزودی وشتاب کرده شوذ ازو فتاذ را کان منه ایاک والرای الفطیر وینان بی خمیر مایه
فطیرة کسفینة کوسپند که بروز عید کشتند یقال ذبحنا فطیرة ای شاة یوم الفطر
فطیر کزبیر نام تابعی است والیه که قیس ضرار بغاد بن منذر را داده

سیف فطار که اسب شمشیر که دران کفتکی باشد ونیز چیزی را
فطاری بالضم منسوب است بمرد بی نیرو وبی شر
فطور کصبور یا مجیدان افطار نمایند وروزه کشاید فطوری منسوب مثله
ذبحنا فطورة بالتاء ای شاة یوم الفطر
فطر نیز کسکری نان ناخواسته یقال الحم فطری ای نظیرا
افطور کعصفور کفتکی است در بینه ودوی جوان فاطیر جمع
نفطور بضم النون والطاء کیاه پراکنده یا کیاه نفاطیر جمع نخستین بهار
ن ض فطره فطرا شکافت ان را وفطر الناب فطرا وفطورا یا از طرف انکشتان دوشید ناقه را وفطر ناب البعیر فطرا وفطورا برامد دندان نیش شتر بعیر فاطر نعت است از ان ونیز فطر خمیر کردن عجین را ونان فطیر پخش ونیکو نا پیراستن پوست را وافرینش خدای تعالی آفرینش را واغاز کردن کاری ومنه فاطر السموات والارض وروزه کشادن وروزه کشا یانیدن کسی را
مفطر کمحسن افطار کننده وروزه کشاینده مفاطیر جمع
انفطار خوب نا پیراستن پوست را وروزه کشادن وروزه کشا یانیدن کسی را وسیدن وقت روزه کشادن یقال افطر الصائم ای حان له ان یفطر ودرامدن دران وقت
نفطیر روزه کشا یانیدن کسی را
تفطر شکافته کردیدن
انفطار شکافته شدن

ف ط ر س

فطرس نفقد نام مردی منم عن فطرس وبوی نهر است فطرس قرب الرملة مخرجه من جبل قرب نابلس

ف ط ر س ل

فطراسالیون بالضم والسین المهملة والشاة التحتیة شکوفه کرفس کوهی لغت یونانی است افسر انی از ابراس کرفس کوهی داند ونفیس کرفس صحرائی وار غیر کرفس کوهی نیست مد دیول درادر را حیض قوی الاثر است ومخرج جنین ومحلل نفخ ومقاوم سموم بارده ویهتی

ف ط ز

ض فطز فطزا برید بالفتح مث درقفص

ف ط س

فطس بالفتح دانه آس فطسه بالتاء یکی ونیز فطسه پوست جانور مرتی ومهرة که بدان زنان مردان را بند کنند بقلن لحذنه بالفطسة بالثوباء والعطسة
فطسة محرکه پهنائی بینی وبسکی ویراکند کی استخوان ان
افطس پهن بینی ویست استخوان بینی فطساء مونث
فطیس کسکیت پتک بزرک یا لغتی رومیست یا سریانی
فطیسة بالتاء بینی خوک
فنطیسة بزیادة النون مثله یا بینی خوک وکرازکردان ولب مردم ولفچ هر جانور ذی خف وخرطوم دندان
ض فطسه با لکلمة فطسا برد کی او کفت وفطس الحدید پهن کرد ان را وفطس فطوسا بمرد
س فطس الرجل فطسا محرکه پهن بینی کردید وپست وپشت استخوان بینی شد
نفطیس سخن را بر روی سخن کفتن

ف ط ش

انفطاش شکسته شدن چوب لا یکون الا رطبا

ف ط ط

افط کاحمد پهن بینی
فطائط بالفتح اواز شای وفی سرزنش وزجر وزدیک کاپید
فطوطی کچیچی محرکه منسوب است مردکور دیشت
فطفطة سرکین کردن یا سخنی کفتن که مفهوم نکردد

ف ط م

فطیم کامیر کودک از شیر باز شده فطم ککتب جمع
فطیمة بالتاء شتر بچه از شیر باز شده
فطیمة کجهینة موضعی است ونام زنی اعرابیه که از لحدیثی است
فطام ککتاب از شیر باز کردن کجی فاطم شتر بچه از شیر باز شده وناقة فاطم ناقه که سر یکسال بچه را از وی باز کنند وناقه که بچه اش بوقت فطام رسیده
فاطمة شتر بچه ماده از شیر باز شده ونیز فاطمه بنت شش است از زنان صحابیه والفواطم التی فی الحدیث سیدة النساء فاطمة الزهراء وبنت اسد ام علی بن ابی طالب وبنت حمزة عم النبی صلی الله علیه وسلم والثالثة بنت عتبة بن ربیعة والفواطم التی ولدن النبی صلی الله علیه وسلم قرشیة وقیسیتان ویمانیتان واز دیة وخزاعیة
ض فطم الحبل فطما بالفتح برید ان را وفطم الصبی فطما ما الکبیر از شیر باز کرد کودک را مفطوم ومفطوم نعت است ازان وفطمت الرجل باد داشتم او را از عادت وی
فطام رسیدن بچه وقت باز

رسیدن بچه وقت باز شدن از شیر
تفاطم القوم شیفته از شیر کردید بچکان شتران ایشان بعد باز کردن ازان
انفطم عنه انفطاما باز ایستاد وبعادت رسید

ف ط ن

فطن بالفتح دانا وزیرک ونیز تهانی فطن ککتف وعندس مثله فطن بالضم جمع
فطنة بالکسر دانائی وزیرکی ونیز خاطر
فطنة کفرحة زن زیرک ونیز خاطر وماهر در امور
فطین کامیر دانا وزیرک وماهر در کارها ونیز خاطر فطون کصبور مثله
ن فطنه فطنة بالکسر دانست ان را
س ل فطن به والیه وله فطنا مثلثة وبالتحریک وبضمتین وفطونة وفطانة وفطانیة مفتوحتین دانا وزیرک کردید فاطن نعت است ازان
تفطن فهمانیدن
مفاطنة باهم زیرکی نمودن وباز کرد انیدن سخن بر کسی بوی فاطنه فی الکلام ای راجعه

ف ط ه

فطه محرکه کشادکی پشت والفعل من سمع

ف ط و

فطو بالفتح سخت راندن والفعل من نصر

باب الفاء فصل الظاء

ف ظ ظ

فظ بالفتح مرد درشت بدخوی سنکدل بدزبان بد رحل فظ بین الفظاظة واب شکنبه که در بیابان از شکم شتر کشاید سرکین افشارده بخورند وفظ بظ اتباع است
فظیظ کامیر یکی یا آب منی زن

فظاظة بالضم پاره از آب نزدیک هر چیزی منه قول عائشة لمروان ولکن الله لعن اباک وانت فی صلبه فانت فظاظة من لعنة الله ویروی فضض وقد تقدم
ن فظ الفظ فظا بفشارد اب شکنبه را
ام فظ فظاظة کتکرامة ونظانا کذلک فظاظا محرکه درشت خوی کردید
افظاظ فشاردن اب شکنبه را واب دادن شتر او وهان او بستن با نشخوار نتوند تا اکر حدانه شتر تشنه شود شکم او را کفانند سرکین بفشارد واب را بخورد

ف ظ ع

فظیع کامیر کار سخت وزشت از حد درکذشته در زشتی وابشیر بن واب بی لال
س فظع الامر فظاعا محرکه بزرک شمرد کار را وبرطاقت خود اجاز ان اعتماد نکرد وفظع الاینام بزرشد وفظع بالامر بتنک کردید ودر ماند در سرانجام ان
ک فظع الامر فظاعة برسوائی انجامید کار وازحد درکذشت در زشتی
امر مفظع کار سخت زشت وازحد درکذشته در زشتی
افظاع برسوائی انجامیدن کار وازحد درکذشتن در زشتی
درشت یافتن کار را وبزشتی نمایندن یقال فظع بهو لا ای رایه امرا عظیما
نفظیع زشت یافتن کار را
استفظاع فظیع یافتن کار را

ف ظ ی

فظی کرغی ذه زار
افظاء زشت خوی شدن

باب الفاء فصل العين

ف ع ر

فَعْر بالفتح ... گیاهی است ... نیز مانند ... معنا باید

ف ع س

فاعوس مار و سر ... که از آن ... آب خورند ... مرهب را
فاعوس بالتاکسر ... که گشاده کرده
انفعاس گشاده شدن

ف ع ع

ضفع کمند ... سبک ... تفعفع بالفتح ... بالفتح مثله وشبان و قصاب
... وشبان و قصاب

[illegible]

ف ع ل

[illegible]

ف ع م

[illegible]

ف ع ی

[illegible]

ف ع ن

[illegible]

باب الفاء فصل الغین

ف غ ر

[illegible]

ف غ غ

[illegible]

ف غ م

[illegible]

ف غ و

[illegible]

باب الفاء فصل الفاء

ف ف ل

[illegible]

ف ق ع

[illegible]

ف ق ح

[illegible]

ف ق ح ل

[illegible]

ف ق خ

[illegible]

ف ق د

[illegible]

ف ق ر

[illegible]

ندارد یا مسکین آن کہ حال او
بهتر باشد از فقیر یا هر دو یکی
اند و نیاز مند یا مسکین آن
کہ او را فقر و حزن خیره کرده باشد
کما قال الشافعی فقراء بر جا ماندگان
بی پیشه و پیشه وران کہ پیشه
ایشان بحاجت کار آمد نباشد
و مساکین خواهندگان از پیشه
وران کہ پیشه ایشان بسنده
نباشد از خواست فقراء کامراء
جمع فقیر مؤنث فقیرات جمع و نیز
فقیر شکسته استخوان پشت و
شتر بینی بریده جهت رام شدن
و رکوی کہ از انه خرما نشانند در آن
و فُقُر بضمتین جمع و جوی کرداگرد
نخل خرما یا چاهها که بیکدیگر
دیگری روان باشد و نیمین هر
کدام چاهها برابر و مقابل کنند
و دهانه کاریز و آب اهه کاریز
و چاهی است
فُقَیر کزبیر موضعی است
فقار کسحاب کوهی است و ذو
الفقار شمشیر عاص بن منبه
قتل یوم بدر کافراً فصار الی النبی
صلی الله علیه وسلم ثم صار
الی علی کرم الله وجهه ولقب شمشیر
بن عمرو هذا نیز
فقارة بالتاء استخوان پشت فقار
جمع
فاقرة بلا و سختی یقال الفقرة
الفاقرة ای کسرت فقار ظهره
ما افقره چه درویش و شکسته
است او و هو شاذ کما اغناه
لانه لا یقال فی فعلهما الا افتقر
و استغنی فلا یصح التعجب منه
فقیر کصغیر اسم است فقار
را
فقرت کجعفر شهر ابی الجبر
عمرو کندی
اُقیر کسید نام و سختی
مفقور شکسته استخوان پشت

وشتر بینی بریده
سد الله مفاقره بمد که باند
ذلک اخلیلج او را توانگر گرداند
ک فقر فلان فقرا درویش گردید
مفقر کمحسن توانا و استر
بواری سینه و یقال انه لمفقر لهذا
الامر یعنی او ضابط و بجای آرنده
آن کار است
افقار درویش ساختن و عاریت
دادن و مباح کردن پشت ستور
را جهت نشستن و بارکشی و فقره
کصغیر اسم است آن را و پشت
و پهلو داشتن شکار بسوی شکاری
تفاقر کردانیدن برانداختن
سیف مفقر کمعظم شمشیر که بر
پشتان خراشهای نشیبی هموار
باشد و شمشیر درشت و رجل
مفقر مرد بسنده در هر کاری
که فرمایی او را
تفقیر کندن جوی نهال کندن
و سوراخ کردن مهره و جزان
ارض متفقر بکسر الفاف زمین
نبینا چاه و بینا کو
افتقار نیازمند گردیدن و
درویش گشتن

ف ق ز

فقز بالفتح مردن والفعل من
ضرب لغته فی الفقس

ف ق س

فقاس کغراب بیماری است در
بندهای اندام
فقیس کزبیر علی است
فقوس کتنور خربزه شامی که آن را
جبجب نامند
فاقوس کقابوس شهری است بمصر
مفقاس بالکسر چوب سرکج کرد
دام شکاری که بر مرغ برکردد
ض فقس فقوسا مرد و نیز فقوس
نم شکستن مرغ و بچه بر وین آرد
آن و اتباه کردن بیضه و از کشتن
جانور و او باز داشتن از کاری

یعنی بین و بوی کرفته بر زبر
کشیدن یا صواد در هر سه خبر
تقدیم فاء است
تفافس مرهکیکه بر زبر کشیدن
یقال هما یتفافسان
انقفش علی الطیر العود بر کرد به
چوب بر مرغ

ف ق ش

فقش بالفتح شکستن بیضه را
یا شکستن بدست والفعل من نصر

ف ق ص

فقصته بالفتح بیضه شکستن و
سر کفانیده
فقیص کامیر آهن پاره در افزار
کشاورزی شبیه بعلقه
تفقیصه کسفینه بیضه شکسته
و کفانیده
فقوص کتنور خربزه نا پخته
مصریه
مفقاص بالکسر [illegible] است
بر سر کز آهنی شبیه بانار که
بدان میشکنند هر چیزی را
ض فقص البیضة فقصا
بالفتح شکست بیضه را و شکا
سران را مفقوصة سنن است
ازان و نیز فقص شکستن هر
چیزی

ف ق ع

فقع بالفتح و یکسر نوعی از نمار
سپید پرم فقعة کعنبة جمع و
منه قولهم للذلیل هو اذل من
فقع بقرقرة لانه لا یمتنع علی من
اجتناه او لانه یوطأ بالارجل
فقیع کامیر سرخ و سپید نیک
لفقیع ای خبیث و مرد سرخ نام
فقاع کغراب سرخ نام و یفقع
اصفر فقاعی بالضم منسوبا
مبالغت است
فاقع سخت زرد و اصفر فاقع
او احمر ناصع مبالغت یا فاقع
مرتا خالص بی امیغ سپید

باشد یا غیر آن و قوله تعالی صفراء
فاقع لونها علی التقدیم و التأخیر
ای لونها فاقع
فاقعة بمعنی فواقع جمع
انقع سخت سپید فقعاء بالضم
جمع
فقاع کشداد سخت پلید
فقاع کرمان شراب خام که از
جو و از مویز و جزان سازند
سمی به لما یرتفع فی راسه من
الزبد و کیاهی است که مرکامه خشک
کرد و سخت و شبیه سر [illegible]
تفاقیع عورهای آب شراب
فقیع کسکیت کبوتر سپید و آ
فقیع سخت سپید
ف ن فقع فقعا بالفتح و
فقوعا سخت زرد گردید یا زرد
بی آمیغ شد و فقع الفواصع
فرسوا او را شکنهای وذکار
و شکست و فقع الغلام بالید
کوزک و خنبید و فقع فلان
از کرمی مرد
ف فقع فقعا بالفتح درید
و نیز زاد
س فقع فقعا سخت سرخ گردید
فقر مفقع کمعین نیازی بسته دم
بزمین
افقاع رشت و بد کردیدن حال
مفقعة کمحدثه مرغی است بیا
سپید پر دم
مفقع کمعظم مونه نوک دار
تفقیع بشکلف صدا ختن کردن
واز انگشتان بالب بر آوردن
بجنبانیدن و با انگشت زدن برک
کل تا پاره کرید و او ازدهد
و سرخ کردن چرم را
نبات متفقع کیاه که چون خشک
شود سخت گردد
تفقع شکافته و پاره شدن
تفاقع سپید کردیدن چشم
انفقاع شکافته شدن

ف ق ع س

فقعس بن طریف بجعفر بدر قبیله
است از اسد علم مرتجل قیاسی

ف ق ق

فقفقة تحرکه زن ابله
رجل فقاق کسحاب مرد کول بیهوده
کوی
فقاقة کسحابة نوعی از مرغان [illegible]
جمع و رجل فقاقة مرد کول
فقفاق بالفتح سخن هیچکاره و
مرد کول بیهوده کوی فقفاقة
بالتاء مثله
فقفوق کصعفوق حرد و ماشتر
و ذهن و ذکاء
ف فقفقه فقا کشادم
آن را
فقفقة کدحرجة آواز آب که
وقت روان شدن و قطره زدن
شنیده شود و نیز فقفقة سخت
درویش و خوار شدن و بانگ
کردن سک باز بر و سنک
سخن رسیدن یقال تفقفق فی
کلامه ای تفقر
انفقاق کشاده شدن چیزی

ف ق ل

فقل بالفتح فرفرینی و بادی تو
ارض کثیرة الفقل یعنی زمین بسیار
فرفربی و بسیار غله است و نیز
فقل بر باد کردن کندم را و بر
داشتن غله کوفته را بسکو و
الفعل من نصر
فقل بالضم ماهی است مرد دار
دراز باندازه یک انگشت و
خورده نشود
مفقلة کمکنسه سکو
انفقال بیع تاک کردیدن بیع
و بینا غله دادن

ف ق م

فقم بالضم و یفتح زنخ یا یکی از
دو جانب زنخ [illegible] الحدیث
من حفظ ما بین فقمیه و [illegible]

بینی سک
فقم بضمتین دهان
رجل فقم ککتف مرد [illegible]
خصم غالب باشد
فقیم کزبیر حیی است از کنانه فقیمی
کمزنی منسوب بوی و هم [illegible]
فی الجاهلیة و حیی است از دارم
و نسبت بوی فقیمی آید
افقم مرد پیش برآمده دندان
پیشین بالایین یا بر خلاف آن
فقماء مونث و کار کج ناراست
و نام مردی
ن فقم فقما بالفتح بسیر خورد
کردیدن و فقم المراة کابید
س فقم فقما بالفتح و بالتحریک
پیش برآمد دندان پیشین بالایین
او چندان که بر زبرین برابر نشیند
یا بر عکس آن و فقم فلان نیز بدو
تکبر نمود و خرامید و فقم ماله
کشته مال او وافزون کردید
از لغات اضداد است و فقم
الامر فقما و فقوما دشوار شد
کار و سترک کشت و یقال الکلا
حتی فقم یعنی خوب چندان که
ناگوار کردید و نیز فقم ترکی [illegible]
شدن
ک فقم الامر فقامة بزرگ کردید
کار و دشوار کشت
مفاقمه جماع کردن
تفقم [illegible] کبی کرفتن
تفاقم بزرگ کردیدن کار

ف ق ه

فقه بالکسر دانش و دریافت
چیزی و اکثر علم دین استعما
نمایند بسبب شرف و بزرگی
آن و نیز کی
فقه کتف [illegible]
علم دین
فقهه [illegible] دانا [illegible]
و دانای علم دین
فقیه کامیر دانا مذریا بنده

و دانای علم دین فقهاء جمع
فقیهه مونث فقهاء و فقائه
جمع و فحل فقیه کشن ماهر و زیرک
در کشتی کردن
ن فقهه بچیره شد بروی در
علم فقه
س فقهه فقها فهمید او را
و دانست و یقال فلان لا
یفقه و لا ینقه
ک فقه فقاهة فقیه کردید
و فقه بالشیء دانستن او
دریافت و یقال للشاهد کیف
فقاهتک لما اشهدناک و لا
یقال فی غیره او یقال فی ما ذکره
الزمخشری
افقاه آموزانیدن و آگاه کردن
تفقیه آموزانیدن و آگاه
کردانیدن تفقهه الله
مفاقهه با یک دیگر بحث کردن
در علم فقه
تفقه فهمیدن و فقیه شدن
مستفقهة بکسر القاف زن
همراه زن نوحه کر که جواب دهد

ف ق و

فقو بالفتح موضعی است
فقوة السهم بالثاء سوفار تیر
ففی کهدی جمع
فقا کعصا اینا است
ن فقوت اثره فقوا بالفتح
در پی او رفتم

ف ق ی

فقی کرچی رود باری است در
یمامه
فقیکمی مجاز است [illegible]
استعمال بمعنی عسر [illegible]

باب الفاء فصل الکاف

ف ک ر

فکر بالکسر و یفتح اندیشه فکرة
بالتاء و الکسر مثله افکار جمع
و حاجت یقال مالی فیه فکر ای
حاجه و الفتح افصح

فکری بالکسر مقصورا اندیشه
فکیر کسکیت بسیار اندیشه
فیکر کصیقل مثله
ن فکر فیه فکرا بالفتح اندیشه
افکار اندیشه کردن
تفکیر اندیشه نمودن
تفکر اندیشیدن

ف ک ع

ف فکع فکعا بامداد کرد
یقال ذهب ما یدری این فکع
ای این غدا
س فکع فکعا بالفتح و فکوعا
خاموش کردید و سر فرو افکند
از اندوه یا از خشم

ف ک ک

فک بالفتح یکی از دو زنخ یقال
مقتل الرجل بین فکیه و نیز
اندر شکستگی دست
فکه بالتاء [illegible]
سپس [illegible] الصبیان
فکت المساکین و کول [illegible]
فکک محرکة فراخی قدم و شکیب
یکی از دو زنخ و کشاده پیوند
دوش از فرو هشتگی و سستی
والفعل من سمع فقال الاصمعی
انما هو الفک من قولک فکه
یفکه فکا فاظهر التضعیف
ضرورة
فکاک الزمن کسحاب و کسر انیه
کردن از [illegible] ارند
فالت پیر کلان سال از مردم
و شتر و سخت کول نکککه محرکة
و فکاک ککتاب جمع و یقال
هو فالت ای احمق
افک مرد کشاده پیوند کف
از ضعف و سستی [illegible]
سر [illegible] فرا هم آمدن کاه مرد
زنخ
ن فکه فکا بالفتح جدا کرد
آن را و کل مشتبکین فصلتهما
فقد فککتهما [illegible]

ونکوگار ساختن و بهره‌ور ساختن و کردن او را نقل الامیر فکاکاً
دیگر رها کردن بنگذاشت و نیز فک
پیرخرف گردیدن و آزاد کردن
بنده را و گشادن دست را
از آنچه در آن باشد و دار و
درد هان گردیدن کودک را

س ك فك فلان فكة بالفتح
کول گردید و سست شد
انفكاك کش خواه شدن ماده
و فربه یا دن رسید شتر ماده
تفکیک رها نیدن و خلاص
کردن
منفکة المفاصل است ماده
کش خواه
تفککت الناقة نزد یک زادن
رسید پس فربه شتر و سست
گردید یا کرد فرج وی و
بزرگ گشت پستان وی و
بوی فلان یتفکك ذا الم یکن
از الم یکن بر تماسك من حمق
و نیز تفکك بیک ارزومند
گردید زادن ماده شتر
انفکاك از کرو بیرون آوردن
کروی را
انفکت قدمه انفکاکا زایل
گردید کعب پای وی از جای خود
و نیز انفکاك گشاده شدن میان
انگشتان و از هم جدا گردیدن
و آزاد گشتن بوی انفکت رقبة
فلان من الرق و بو یا انفك
فلان قائما ای ما زال

ف ك ل

افکل کاحمد لرزه ولا یبنی منه
فعل و بوی اخذه افکل از ارتعد
من برد او خوف بوی اخذت بی
نا فتی افکلا من السیر یعنی ناقه
لرزه گرفت از سیر و گروه بوی
فدخلا انما فکلهم و اخیل کرم
مرعیت و نام اسید الابن عمرو
مرادی و لقب افوه اودی و پدر

بطنی که از اهل افاکل خوانند و
توطم افاکیل من کذا ای انواج
منه
مفکول لرزنده
افتکل فی فعله مبالغه کرد در آن
و بیک قیام و رزید

ف ك ن

فکنة بالضم پشیمانی بر کذشته
ز فکن فی الکذب فکنا سپنهید
در دروغ و در گذشته در
ان و بار نمایستاد
تفکن تشکفت نمودن و اندوه شدن
و پشیمان شدن و دریغ خوردن
و اندوه گین شدن بر گذشته بیکار
حلوان منه قراءة قوله تعم
فظلتم تفکنون

ف ك ه

فکهة بالفتح نام زنی و بضم
نکره کنف میوه خوار و مرد خوش
طبع و لبسا خنده و خنده زنان
سخن گوی با یاران و فربه و نازنده
و منه قوله تعم و نعمة کانوا فیها
فکهین ای اشرین و فاکهین ای ناعمین
و مرد غیبت دوست مردم یوفهو
فکه باعراض الناس ای یتلذذ
باغتیابهم
فکیهة کسفینة خوش منش و
خوش طبعی
فکیهة کجهینة زن بیست و ابو
فکیهة صحابی است
فکاهة کغرابة خوش منشی و لاغ
فاکه خداوند میوه و مرد خوش
طبع خوش ذات و فاکه بن المغیرة
مرد یست
فاکهة کصاحبة میوه هر چه باشد
نه خرما و انکور و انار فقط و نیز
خرما بن بشکفت آرنده و حلوا
است و خوش طبع و پاک نفس و
بسیار خنده و خنده زنان سخن
گوی با یاران
فواکه اجناس میوها

فاکهانی منسوب با میوه فروش
انکوهة کاعجوبة کامشکفت
و شکفت
س فکه فکها و فکاهة کرامة
خوش طبع و خوش منش گردید
و فکه منه تشکفت آمد از آن
ناقة مفکهة کمحسن شتر ماده که
شیر وی نزدیک و سطبر باشد
ناقة مفکهة بالتاء مثله
افکهت الناقة افکاها نزدیک
و سطبر گردید شیر او از خوردن
گیاه بهاری قبل زاییدن
فکههم بملح الکلام تفکیها خوش
منشی نمود با ایشان بسخن شیرین
و لطیف و نیز تفکیه میوه
آوردن بجهة قوم
مفاکهة با کسی لاغ و خوش منشی
نمودن بوی لا تفاکهن امة و لا
تبل علی اکمة
تفکه تشکفت آمدن از چیزی
و پشیمان شدن و قوله تعم فظلتم
تفکهون ای تندمون تعجبون
تجعلون فاکهتکم قولکم انا لمغرمون
او تفکه هنا بمعنی القی الفاکهة
عن نفسه قال ابن عطیة و میوه
خوردن و پرهیز کردن از آن
از اضداد است و برخورداری
یافتن تمتع با لباء
تفاکه همدیگر لاغ کردن

باب الفاء فصل اللام

ف ل ا

فلاءة بناه کرداییدن (؟)

ف ل ت

فلتة بالفتح کار ناکام بی اندیشه
بوی کان الامر فلتة ای بلا تدبر
و تفکر و آخرین شب از هر ماه و آخرین
روز که سپس از وی ماه حرام باشد
فلتة بالتحریك هاتی بوی مالك
منه فلت ای لا انفلات منه
و فلتات المجلس لغزشها و خطاهای
المجلس

فلس فلك کصرد و قبر است بتر
رو
فلان کتاب ناگهان کرفتکی
فلیت کسفینة از اعلام است
فلیت کزبیر از اعلام است
کساء فلوت کصبور گلیم خرد
که هر دو جانبش کرد آینده
نشود بر لابس
افلت نام مردی
فلتان محرکة شادمان و دزد
و دلیر و نام صحابی است و مرغی
که کبک را شکار کند فرس فلتان
و یکی اسب شادمان تیز خاطر
و اسب تیز دو
افلات فوت شدن چیزی بوی
افلتنی الشیء و گذاشتن و فوت
کردن لازم متعدی
تفلت الشیء مینی در گذشت از
من و تفلت الیه بیکار نمود با
او و تفلت علیه بر جست بر و
افلت الکلام افتلاتا بی تدبیر
گفت و افتلت فلان جهود آ
ناگاه بمرد و افتلت نفسه و
افتلت الامر کذلک
انفلات در گذشتن و فوت
شدن

ف ل ج

فلج بالفتح گزنده و نیمه و هما فلجان
فلوج بالضم جمع و جوی خرد
یا آن نهر یکیست و نیز موضعی است
میان بصره و ضربه و نیز فلج
پیروزی و رستکاری یافتن
بوی فلج علی خصمه و فی المثل
من یاتی الحکم وحده یفلج و
قسمت کردن و دو نیم ساختن
بوی فلجه فلجین و زمین شکافتن
بجهة زراعت و کلما شققته
فقد فلجته و خراج بر بده و
واجب کردن و الفعل من نصر
و ضرب
فلجة بالتاء موضعی است میان

مکه و بصره
فلج بالکسر نیمه و نصف فلوج بالضم
جمع و پیمانه است
فلج بالضم پیروزی و رستکاری
فلجة بالتاء مثله
فلج محرکة جوی خرد افلاج جمع
و گشادگی میان هر دو پا و میان
دندانهای پیش یا عام است
فلیجة کسفینة میل تخته از دامنهای
خیمه و خانه مشتقة من الفالج
للداء
فالج شتر سطبر دو کوهانه که از
سند جهة کشتی برند و نیز فالج
و علتی بر جا ماندگی و آن سستی
و فرو هشتگی اندکی از نیمه بدن
حادث کردد از جهت برش خلط
بلغمی و انسداد مسالك روح
و نام مردی و ان فالج بن خلاوة
اشجعی است و منه قولهم انا من
هذا الامر فالج یعنی من از این
بری و برکنارم و ذلك انه قیل
لفالج الرقم لما قتل انیس الاسری
انتصر ابنیسا فقال انی منه
بری ای یعجز لمنه
افلج انکه میان هر دو دست یا است
وی دوری باشد یا دور تباعد
هر دو پستانها و رجل افلج
الاسنان مرد گشاده میان دندانها
و امرأة فلجاء الاسنان کذلك
و لابد من ذکر الاسنان
فلوج کتنور نو یسنده و
موضعی است
فلوجة بالتاء ده که سواد
باشد و زمین صالح زراعت
فلالیج جمع و منه سمی موضع فی
الفرات فلوجة و جایست در عراق
ایلیج کازمیل بالکسر جایست
مفلوج فالج زده
س فلج مجهولا فالج زده
کردید
افلاج پیروزی و رستکاری

با فتن و آشکار اکردن و راست
و استوار ساختن حجت و هویدا
نمودن آن را و رهائی دادن بوی
افلجه الله عنه
امر مفلج کمعظم کار نا استوار و رخنه ناک
مفلج مرد گشاده دندان پیشین
تفلیج قسمت کردن
تفلج تفتح کردیدن پای

ف ل ح

فلح بالفتح شکافتن بوی الحدید
بالحدید یفلح ای یشق و یقطع و
شکافتن زمین را بجهة کشت
کاری و فریفتن و بذسکالیدن
و دغلی نمودن و کاسنی جو در
خرید و فروخت و الفعل من فتح
فلح محرکة فلاح در هم معانی
و کفتگی لب زیرین
فلحة بالتاء زمین صالح زراعت
و کفتکی لب بالا
فلیحة کسفینة برك درختانی
زمین چون شکافته کردد
فلیح کزبیر از اعلام است
فلاح کسحاب طعام سحری بوی
خفنا ان یفوتنا الفلاح یعنی
السحور و رستکاری و منه حی
علی الفلاح ای اقبل علی النجاة
و پیروزی و بقا و ماندگی در خیر
و نیکوئی و زیستن بوی لیس فی
الدنیا فلاح ای بقاء و نیز از
اعلام است
فلاحة کسحابة کشاورزی و بکسر
در زبان اوری بر ربیع و فربی
دهی دران
فلوح بالضم شکافها بوی فی
رجله فلوح ای شقوق
افلح کفته لب زیرین و نام مردی
فلحاء کصحراء لقب مردی بفلحة کانت
به و انما ذهبوا به الی تانیث الشفة
فلاح کشداد کشاورز و کشتیبان
دکر ایبر دهنده سود را
مفلح کمحسن از اعلام است

افلح بالشیء افلاحا زیست نمود
بآن و پیروزی یافت و رست
تفلیح فسوس و لاغ کردن و فریفتن
استفلاح رستکاری یافتن
و منه قول الرجل لامرأته استفلحی
بامرك ای فوزی به و هو من الفاظ
الطلاق

ف ل ح س

فلحس کجعفر مرد از مند و سک
و خرس کلان سال و آنکه جویا
وقت خوردن مردم باشد
و نام زنی از شیبان منه
المثل اسأل من فلحس یعنی از وی
خواهنده تر است اصله کان
فلحس اذا اعطی سهمه من الجبیة
سئل سهما لامرأته ثم لناقته فقال
المثل
فلحسة بالتاء زن زشت لاغر
سرین
فلحاس کقرطاس مرد زشت بدخوی
تفلحس نا خوانده بمهمانی آمدن
کبیرا

ف ل خ

فلخ کصیقل سنگ آسیا یا
یکی از دو سنگ آسیای آب
و دست زیرین از آن هر دو
ف فلخه فلخا بالفتح شکست
سر او را و پیدا و آشکارا کرد
تفلیخ زدن

ف ل د

غلام افلود کعصفور کودک
برسیده که سینه تمام اندام
نیکو قامت خوش تن فربه

ف ل د ح

فلندح کغضنفر مرد سطبر
درشت و نام پدر حضرمی
شیخ شاعر

ف ل ذ

فلذ بالفتح بخشش بی درنگ و
بی وعده یا عطای بسیار بخشش
یکباره

فلذ بالکسر جگر شتر افلاذ جمع
فلذة بالتاء پاره از جگر و گوشت
و مال و زر و سیم و زر افلاذ و فلذ
کعنب جمع و نیز افلاذ الارض
گنجها و دفاین آن
فالوذ پولاذ یا لوده که حلوای
است که از آرد و شیر و عسل
دهند فالوذق مثله و هما
معربان فالعجوف لا تقول الفالوذق
فولاذ بالضم پولاد معرب است
سیف مفلوذ شمشیر پولاد
فلذت له من مالی فلذا
جدا کردم برای او پاره از آن
تفلیذ پاره پاره کردن
مفالذة سخن زیرکید بکر انکند
بوی هو دو مطارحة و مفالذة
ای بقالذ النساء
افتلاذ پاره از مال گرفتن
بوی افتلذته المال ای اخذت
من ماله فلذة

ف ل ر

فلاورة بالفتح و کسر الواو
صبا دله معربست

ف ل ز

فلز بکسر الفاء واللام و شد
الزای مس سپید که از آن دیگها
ریخته سازند یا پیم آهن یا
سنگریزه یا گوهر کانی هر چه
باشد یا هر چه که از دهد
از آن یا هر چه آن را کیمیا دور
سازد وقت گداختن و مرد
سطبر درشت و ضخیم که بر او
شمشیر اثر نماید و مرد زفت
فلز کهجف و عتل مثله فی
الکل

ف ل س

فلس بالفتح پشیز افلس و فلوس
بالضم جمع و نیز فلس خاتم
جز نیکه در حلقه باشد
فلس بالکسر بتی است مر بنی
طی را

فلس محرکة عدم رسائی بمثابه
اسم است افلاس را
فلاس کشداد پنیر فروش
مفالیس شهری است بیمن
افلاس بی چیز شدن کوی درم‌ها
او پشیز گشته یا بجائی رسید
که گویند فلسی ندارد و یقال افلس
الرجل کما یقال اقهر الرجل و اذل
ای صار الی حال یقهر علیها و یذل
فیها
شیء مفلس اللون کمعظم چیزیکه نقط
و نشانهای شبیه پشیز باشد
تفلیس با کسی منسوب کردن
و حکم نمودن قاضی بر افلاس کسی
و نیز تفلیس و فند بکسر شهریست
که در زمان خلافت عثمان بن
عفان رض مفتوح گشته

ف ل س ط

فلسطون و فلسطین بکسر الفاء
و فتح اللام و قد یفتح فاوهما شهریست بشام
است بشام و شهریست بعراق
تقول بجمال الرفع بالواو و فی النصب
والجر بالیاء فی کل حال و النسبة
فلسطی

ف ل س ن

فلسن کجعفر دهی است باصبهان
از آن ده است کروهی از محدثان

ف ل ص

انفلاص رها یافتن
تفلص بمعنی انفلاص است انفلاص
کذلک
تفلیص رهانیدن
افلنصه مرنی ای ازدستی
کرفت آن را

ف ل ط

فلط محرکة ناکاه یقال الفتنة فلطا
فلاط ککتاب ناکاه یا ناکاه کرفتن
یقال لقیته فلاطا و تکلم فلان
فلاطا فلحسن اذا فاجأ بالکلام
الحسن
ن فلط عن سیفه فلطا سر کشته
کردید و سنجر شد از آن
افلاط ناکاه کرفتن و فوت شدن
چیزی و رهانیدن یقال افلطنی
الرجل ای افلتنی
اذا فلطت بالامر افلاطا مجهولا
ناکاه شدم در کاری

ف ل ط ح

فلطاح کقرطاس جانب است و راز
فلطح سر پهنا ور
راس مفلطح کمسرهد سر پهن
فلطحة کسر زده و پهن کردانیدن
کردن نان و خوان را

ف ل ط س

فلطاس کقرطاس سر زده سطبر
درشت یا سر پهنا فلطوس
کجرد حل و فناطیس کهنت بیل شلغ
فلطینة کزنبیله سر پینی خوک
تفلطس فراخ کردیدن بینی
مردم

ف ل ع

فلع بالفتح و بکسر کفتکی و ترکیدگی
پای و جز آن فلوع بالضم جمع
فلعة بالکسر پاره از کوهان و لعن
الله فلعتها دشنام است مرد را
فالیته ملاو بمعنی فواتح جمع
سیف فلوع کصبور شمشیر
بران فلع بالضم جمع
ف فلعة فلعا بالفتح شکافت
آن را و برید
مزادة مفلعة کمعظمه نوشته دان
از چند پاره میزه دوخته
تفلیع شکافتن چیزی را و نیک
بریدن
تفلع شکافته و بریده شدن و
ترکیدن پای
انفلاع ترکیدن و بریده شدن

ف ل غ

فلغ بالفتح سر شکستن و الفعل
من فتح

ف ل ف

فولف کجوهر اوند از بلسم و ما
و نوعی از خورش او پوشش هرچیزی
و فلاف ان یا انجامه دان یا پوشش
که جامه در ابدان پوشند

ف ل ق

فلق بالفتح شکافتن یقال
کلمنی من فلق فیه ای شقه و بلا
و سنجی و فلق المفرق بیانا نادر سر
فلقة بالتاء داغ که زیر کوش
شتر نمایند صورتها (شکل)
فلق بالکسر بلاو سنجی و کار شکفت
شکافته من و چوب و شاخ که
از از ان و نیم نمایند بجنگ کمان پس هر
نیمه اش فلق باشد و کمانی که از نیمه
شاخ و چوب سازند و همی است
بتمامه
فلقة بالتاء یک پاره هرچیزی و یکنیمه
کاسه یقال اعطنی فلقة الجفنة
ای نصفها و سنجی و بلا
فلق محرکة سپید دم و هرچه شکافته
شود از روشنی یا مد ایا سپیده
از شب که سرخی افتاب است یا تمامه
از بنش و منه قوله تعالی قل
اعوذ برب الفلق و دوزخ یا
چاهی است در آن و زمین پست میان
دو پشته
فلقان کبطنان جمع و جای فراخ و
فضای میان دو پشته ریگ و کنده
زندان که بر پای زندانی نهند
و شیر که در آن نمخ باقی ماند
منه یقال الیاء من شراب الفلق
شیر ترش و پاره پاره کردیده و شکسته
کوه و شکاف هرچیزی فلوق
بالضم جمع یقال فی رجله فلوق
ای شقوق و عرزت منحزه فیها
فلوق و دهی است بیمن نغشی
که شهری است در آن
فلق کعنب دهی است در نیشابور
فلق کزفر بلاو سنجی یقال الحباء
بعا و فلق و سینوتان ای بالداهیة
فلیق کامیر کار شکفت و بلاو
سنجی و دهی است بطائف که
که بر کردن بلند بر اید و یکی هر
باز و و مغاکی پیش حلقوم شتر
فلیقة کسفینة موی اند و
بلاو سنجی و العرب تقول یا للفلیقة
ای یا عجبا لهذه الفلیقة
فلاق بالکسر دفرک شدن شیر
و ترش کردیدن آن چندانکه
پاره پاره کردد
لبن فلاق کغراب شیر خفته و ترش
شده و یقال صار البیض فلاقا
یعنی ریزه ریزه کردید تخم مرغ
فلاقة کثمامه پاره چیزی و فلاق
لبن پاره خشت فلاق ککتاب جمع
منه صار البیض فلاقا
لبن فلوق کصبور شیر خفته و
دفرک شده
فالق شکاف کوه و خرمابن کهنه
بشکوفه اوردن و زمین پست
میان دو پشته خالفه ما البنا
مثله و یقال کان ذلک بفالق
کذا ای بقلق کذا و فالق مکان
المنحدر بین الربوتین و موضع
است مرینه کلاب او در آن ابکه
است و فالق الحب اعرینند
آن یا بیرون اورند برکش شکافته
فلقی کسکری بلا و سنجی
شاة فلقاء الضرة کصحراء کو سپند
فراخ پستان
فلقان کعثمان دروغ اشکار
و صریح
فیلق کصیقل بلا و سنجی و لشکر
فیالق جمع و مرد بزرک جثه
فلیق کقبیط شفتالو دانکه
صار البیض افلاقا بالفتح
ای منفلقا
منفلقة کقعدة بلا و سنجی و
نضیم
رجل مفلاق بالکسر مرد کم مایه
کمینه ناکس
مفلوق شتر داغ فلقه کرده شده
ض فلقه فلقا بالفتح شکافت

آن را و نیز فالق بر کند شیر از
پوست چنین کند و دلیو کردد
افلق الشاعر افلاقا سخن شکفت
عجیب اورد شاعر و فلق نفت است
از آن و افلق الرجل و افلق من علو
فلان ای بمعنی بلا اورد
مفلق کمعظم شفتالو خشک
کرده دانه بر آورده
تفلیق شکافتن شدید للمبالغة
متفلق شیر ترش و پاره پاره شده
بیض متفلق تخم پاره پاره شده
تفلق شکافته کردیدن و سخت
کوشیدن در دویدن و شکافته
شدن و پاره پاره کردیدن
افتلاق سخن شکفت اوردن
و سخت کوشیدن در دویدن
چندانکه از تیز سیر عرق شکفت
اورد مردم را یقال افتلق فلان
فی عدوه ای اتی بالعجب من شدته
انفلاق شکافته شدن و پاره پاره
کردیدن
تفیلق سطبر شدن و فربه کردیدن
و کوشیدن در دویدن چندان
که از شدت سرعت شکفت
اورد

ف ل ق ح

فلقح مایی الاناء فلقحه نوشید با
خورد هرانچه در آن بود
رجل فلقحی بالفتح مرد که در دزی
مردمان شده بود
تفلقح مرده زادن یقال تفلقح
ای بیت شرالیه

ف ل ق س

فلقس کجعفر زفت ناکس
فلنقس کسمندل انکه پدرش
مولی و مادرش عربیه باشد
یا مادر و پدرش عربی و مرد
جده اش دا یا مادرش عربیه
و پدرش نا مرد و مولی باشد
و مرد زفت ناکس هیچکاره

ف ل ق ط

فلقطه الکلام تشنا به کرده در
سخن فلقط فی المشی کذلک

ف ل ق م

فلقم کجعفر وسیع و فراخ

ف ل ک

فلک بالفتح چرخ دبیهان و یکی
و پاره زمین کرد بلند و پاره
توده کرد بلند که در حوالی آن
فضا باشد فلک محرکة و فلاک
بالکسر جمع و پیوند میان هر دو
مهره پشت شتر و کوشت پاره
برآمده بر سر بیخ زبان و طرف
ملتقای استخوان سینه
ککرکی استر از آن نو پشته کرداز
بلند سنگ هدها و سینه شتر بچه
و آن چیزیست کرد از موی در
اسب که بر دهان شتر بچه بندد
تا شیر نمکد و هرچیز کرد از تخم
و جز آن
فلک بالضم کشتی مذکر و مونث
و واحد و جمع دروی یکسان
است یا جمع بصورت واحد است
و لیست کجنب الذی هو واحد و جمع
لان فعلا بالضم و فعلا بالتحریک
یشترکان فی الشیء الواحد کالعرب
و العرب و العجم و العجم و لما جاز ان
یجمع فعل بالتحریک علی فعل الضم
کفلک و فلک
فلک محرکة چرخ و کرد زن پستان
افلاک و فلک بضمتین جمع و فلک
کل شیء مستداره و معظمه و
دریا جنبان و مضطرب آب که
کنارهای آن جنبانیده باشد
نیز فلک دهی است بجرش
فلک کثف مرد کرد استخوان
در شت پیوند و مرد و دیکر
فلکة ذانو مرد کرد سرین
فالک پستان کرد پستان
فلکة ... ای پاره ای سر کرد
کرد ...
... بالفتح پاره پرورده ...
افلیکان بالکسر دو کوشت پاره
است در کردن لهات
ن فلک تدییها فلکا بالفتح کرد
شد پستان دختر و فلکت الجاریة
کرد پستان شد دختر
افلاک کرد شدن پستان دختر
مفلک کعظم دختر کرد پستان
تفلیک کرد شدن پستان دختر
و کرد پستان شدن دختر
در کار و کشتو اشد نهاده
سلک خون اور دن و نهادن
ساختن از موی پشم شتر بچه را
تا شیر نخورد
منفلک کرد
تفلک پستان دختر کرد شد

ف ل ک ن

فیلکون بالفتح بردی که یکی
است تیر با آن که بر کشتیها و
انند آن ما لند و بیت مذکور
است در ل ند هی فیلکون

ف ل ل

فل بالفتح رخنه در شمشیر و لو
جمع قال یقول ابن عادیا الغسانی
و لا عیب فیهم غیر ان سیوفهم
بهن فلول من قراع الدارعین فلول
و مرد منهزم یا فته و احد و جمع
در وی یکسان است یقال رجل
فل و قوم فل ای منهزمون فلول
افلال جمع فلال بالکسر شیله فی
المثل من فل ذل و من امر فل
نیز فل کروه مردم و جز آن
فل بالضم انچه بر افتد از چیزی و
زمین خشک بی نبات که کبیر
یا آن که باران بر آن نشود و کیاه رویا
یا زمینی که چند سال باران
نرسیده آن را یا زمین باران
نا رسیده میان دو زمین باران
رسیده یا زمین بی آب و کیاه افلال
جمع قال بلفظ واحد مثله
فل بالکسر زمین بی کیاه و موکند
و نزیه
فلیه بالکسر زمینیکه باران در سال
نرسیده چندانکه باران بخا
آنجا رسید و ری را افلال جمع
افل نام شمشیر عبد بن حلم و سیف
افل تیغ رخنه دار
فلی کربی لشکر هزیمت یافته
ملال کرمان مثله
فلیل کامیر دندان نشتر شکن
کشکسته و رخنه شده باشد
و کروه مردم و موی انبوه و لیف
خرما و سیف فلیل شمشیر با رخنه
فلیلة کسفینة موی انبوه
فلفل کهدهد دنبه رج
و سیب از نباج تروکفافه
لقلع البلغم اللزج مضغا بالز
و تنیر العصب العضلات
تنمی الاورام من عیونه و الخبز
و النفخ و کذا استعمال
للسعال و وجاع الصدر
فلیل متیفل کثیر و بطانی
یخفف بیدره و یبدل و تعبد
الجماع و یفسد الزرع بقوة و
دار فلفل فلیل پر دانه که
درخت فلفل است و کویند
بار درختی است مثل هر درخت
نوت هر اشباه ما انسم طعام
مزیل منعص مد بول و طلاه
ان بر دهن کربید که فرب بد
ریشه او دیکر هوا مانع و
نیز فلفل کهدهد خادم زیرک
و لیف خرما و نام مردی
فلیلان بالکسر دهی است
باصبهان
سیف مفلول شمشیر با رخنه
ن فله فلا رخنه کرد در آن
و شکست یقال فله فانفل
ای کسره فانکسر و فل القوم
هزیمت کرد نوم را و فل عنه
عقله و فصار و فرع الرائو
و بار آمد
توب مفافة بالفتح ...

بشکل فلفل وشراب مُفلفل تیز زبان کن وشعر مُفلفل موی خفته مرغول مانند مُفلفل پوست نیك پیراسته ولحم مُفلفل گوشت بانوابل
تَلفلُه خواهیدن بناودندان مالیدن بنوالد
افلال زمین خشك تنک نبات رسیدن و بی ستوروبمال ماندن
نَصْل مُفلّل بیکان شکسته دندانه دار
تَفلیل رخنه کردن
انفلال رخنه شدن وهزیمت خوردن لشکر
تَفلّل رخنه شدن وخفتن روی تیغ وکارد ومانندآن وشکستن خوردن لشکر
سیفٌ مُنفلّ شمشیر رخنه دار
انفلال رخنه شدن وشکسته کردیدن وهزیمت یافتن لشکر
استفلال اندك وبسیار کرفتن
تَفلفل نزدیك کام نهادن کام رفتار وخوامیدن ودندان لیک بنواك وسردو پستان پیش سیاه شدن یقال تَفلفل قادمتا الضرع اذا اسودّت حلمتاه

ف ل م

فیلم کجعفر مرد بزرك تن وبدل ومرد بسیار موی سر وبزرك آن وبزرك وکلان از هرچیزی وفیلم فراخ وشانه وپوست پاره که زیر دستار خوان طعام اندا نند ولشکر بسیار
افتلم آنفه سر بینی آن را
تفیلم الغلام فربه وسطبر کردید

ف ل ن

فلان وفلانة مرد وزن که کنایه است از نامهای مردم وبالغه ولا غیر مردم را وکاهی کمیته واحد را یا فل واثنان را یا فلان وجمع را یا فلون ومؤنث واحد را یا فلة واثنان را یا فلتان وجمع را یا فلات وهو نداء محذوف منه یا فلان لا علی سبیل الترخیم ولو کان ترخیما لقالوا یا فلا ومنع سیبویه ان یقال یا فل ویراد یا فلان الا فی الشعر وکاهی مؤنث واحد یا فلات ویا فل کویند باراده یا فلة

ف ل و

فلو بالکسر خر کره واسپ کره یك ساله یا از شیر باز کرده وفلوة مؤنث منها افلاء جمع
فلا العصا بهی استطوس فلاه دُشت بی آب وکیاه یا بیابان بی آب وافلها للابل ربع وللحمیر والنعم غبّ یا صحرای وسیع فراخ فلا وفلوات وفلو بضمتین وفِلی بضمّ فاء وکسر آن جمع افلا جمع الجمع فلوکعدوّ وسمو خر کره واسپ کره یك ساله یا از شیر باز کرده فلوة مؤنث فلاوی جمع اذا خففت الفاء فی الواحد شددت الواو اذا کسرت خففت وقلت فلو کجرو
ن فلا الصبی فلوا بالفتح وفلاء باز کرد کودك را از شیر یا جدا نمودن او را وکودك داشتن فلاه المهر کذلك وفلاه بالسیف ذ اوزد اورا شمشیر بر سر اوزد شمشیر اورا وفلا ازبید سفر کرد وعاقل کردید بعد نادانی
فرسٌ مُفْلٍ ومُفلیة ایضا اسب با بچه از شیر باز کرده
افلاء از شیر باز کردن وسیستنا شدن ودرامدن در دشت ومنکام فطام رسیدن کره یقال افلت الفرس اذا بلغ ولدها ان یفطم
افتلاء از شیر باز کردن وپرورش

نکاه داشتن

ف ل ه د

فلهد کجعفر کودك کرد اندام خوب وفربه نزدیك به رسیدن که رسیده فلهد کهند هد ونملود کعصفور ومفلهد کسر هد مثله

ف ل ه م

فلهم کجعفر فرج زن وچاه فراخ

ف ل ی

فلاية بالکسر سپش جستن ودر سر اسم است فلی را
فالیة الافاعی دابة بشره بیك وکوکان خجك دارد وهی تألف العقارب والحیات ظ اذا خرجت من جحر ادنت بها
فلی الحی کوهی است
ض فلاه بالسیف فلیا بالفتح زد بر سر او ابشمشیر وفلا رأسه جستن سپش نا در سر او وفلی الشعر نیکو فکر کرد در شعر ومعانی غریب بر اورد وفلا فلانا فی عقله ازمود اورا دخود
س فلی فلی بریده ومنقطع کردید
تفلیة سپش جستن در سر
تفالی سپش جستن خواستن
استفلاء سپش جستن درسر خواستن

باب الفاء فصل المیم

ف م م

فم مثلثة مخففة دهان فموان مثنی افواه جمع فوية مصغران وفمی وفموی منسوب بوی اصله فوه نقصت منه الهاء ولم یحتمل الواو الاعراب لسکونها وعوض منها المیم فاذا صغرت او جمعت ردد ته الی الاصل ولت فویه وافواه ونقول هذا فم مخففا ورایت فما ومررت بفم ومنهم من یتبع الفاء علی کل حال ومنهم من یکسرها ومنهم من یعربها علی وزن افزها وقد تشدد المیم مثلثة

وفم من الدباغ بکمر تبه یزامشز پوست
فم بالضم وشدّ المیم سپس حرف عطف است لغتی است در ثمّ

ف م ی

فامیة بتخفیف الیاء شهر دیست بشام ودهی بواسطیا ان فامیة است بفتح الهمزة

باب الفاء فصل النون

ف ن ء

فنا بالفتح کروه یقال الجاء فنا منهم
فناء محرکة بسیاری وفراخی

ف ن ء ل

فنئل کزبرج زن کوتاه قامت وکردن سیل

ف ن ت ق

فنتق کقنفذ نهمان سرای

ف ن ج

فنج محرکة معرب فنك
فنج بضمتین کسانی که صحبت انها را ناخوش دارند
فنج کبقّم نابی است کی وهب بن منبه از او روایت حدیث داده کرده ومحدثی
فونج معرب بودنه که کیاهی است در اب کوهی وهری مهیا باشد در اندازه دو کز وکلش اسمان کون ویتخذ النصاری بالقدر اکالیل علی روسهم یوم عیدهم ویجعلونه ایضا فی الماء الذی یصبونه علی رؤسهم نافع من النافض والبرد اذا طبخ بالزیت ودهن به الید تریاق من دوات السموم کلها قاتل الدیدان المقعد نافع للجذام والیرقان وامراض کثیرة

ف ن ج ش

فنجش کجعفر فراخ هرچه باشد

ف ن ج ل

فنجل کجعفر انکه درد رفتار

پیش پای از نزدیك نهد وپاشنها دور
فنجلة کدحرجه دور کردن میان امرد وساق وهر دو پا ودر رفتار است
فنجلی متنو بار فتار سب بضعف وسستی
فنجل کقنفد سیاه کوش

ف ن ج ل س

فنجلیس کجند بیس سرخ بزرك وکاهی صفت واقع شود بنفناکره فنجلیس

ف ن ح

فنح فنح الفرس من الماء فنحا بالفتح کم از سیری خورد اب را

ف ن خ

فنخ بالفتح پیرکی وچیره شدن وخوار کردن وکوفتن وشکستن استخوان بی جدایی وبیجون الوکدی والفعل من نصر
فنیخ کامیر نرم وسست
مفنخ کمنبر ان کسی با شکند سر دشمن را وذلیل خوار ساند
تفنیخ چیره شدن وخوار کرد اینیدن

ف ن خ ر

فنخرة سوراخ بینی کشاده را پر باد کر دانیدن
فنخر کزبرج سخت ودرشت کرد سر بزن دن بانی باشد
فنخر کقنفد بزرك جثه فنخرة مؤنث
فنخیر بالکسر مرد بسیار نازنده وفخر کننده وسنك مانند است نرم وبزرك بر بالای کوه برامده وحیدا باشد
فناخر کعلابط بزرك جثه فناخرة مؤنث وانکه اتباد پر کرداند سوراخ بینی را

ف ن د

فند بالکسر کوه بزرك یا پاره از ان مدار از وبفتح ولقب شهل زمانی شاعر وشاخ درخت وکو که الحصن از جنس است وقوم فراهم امده ونزمین بار ان نا رسیده ونیز فند کوهی است میان حرمین شریفین ونام ابو زید مولای عایشه بنت سعد بن ابی وقاص رضی الله عنه منه قولهم هو ابطاء من فند وذلك انها ارسلته یاتیها بنار فوجد قوما یخرجون الی مصر فتبعهم واقام بها سنة ثم قدم فاخذ نار او جاء یعدو فعثر و تبدد الجمر فقال تعست العجلة فقیل ابطا من فند
افناد الليل کنهای شب وصتی الناس علی النبی صلی الله علیه وسلم افنادا یعنی یکان یکان بی امام وکفت اند کروه کروه وجرنوا ثلاثین القا دمن الملك سیتین الفا الانوع کل رجل ملکین وقوله صلی الله علیه وسلم تتبعونی افنادا افنادا یهلك بعضکم بعضا ای تتبعونی ذوی فند ای ذوی عجز وکفر للنعمة
فند محرکة دروغ ودرماندکی وناسپاسی نعمت فلان ذو فند ای ذو عجز وکفر للنعمة وسستی وتباهی عقل وراي از پیری وبیماری ونیز فند تباه خرد شدن از کلان سالی وخطا کردن در قول ورأی ودروغ کفتن
فندوم فند او نیسته نیز وفندا نیز ومزح ونی ء
مفند کمحسن تباه خرد ورأی از پیری وکویند عجوز مفندة بدان جهت که او خود اصل عقل ندارد
افناد دروغ کفتن وبخطای رأی منسوب کردن وخرف شدن
فند فلان علی الامر تفنیدا خواستن که از ان کار زا ازوی مفند فی التبال

پیوسته خورد شراب وفند فلان پیر شد نوم تشنه ونیز تفنید نسبت کردن کسی را بدروغ وبضعف خطای رای ودانش وعجز وبانك علفی اذن است یا بعد فرهی ولاغر کردانیدن نکوهیدن
مفانده کاری خواستن از کسی
تفند کاری خواستن از کسی وشتاب شدن

ف ن د ر

فندیر کقنفذ پاره وتوده بزرك از خرما وسنك بزرك بیرون جسته از سر یا از بن کوه فندرة بالتاء مثله فیهما

ف ن د س

فندس الرجل فندسة دوید

ف ن د ش

غلام فندش کجعفر کودك قوی وتوانا سخن وفندش بن حبان همدانی شخصی است که اعشی همدان مرثیه او کفته
فندشة چیره شدن وغلبه کردن

ف ن د ق

فندق کقنفذ بادرنجی است فارسی است فان را چلغوزه نیز خوانند ومهمانسرای وجایی نزدیك حمص ولقب محدثی وفندق الحسین موضعی
فندقة مصغرا موضعی بحلب
فنداق بالضم نامه حساب

ف ن د ل

فندلة کدحرجة پیدو وزیر کاتب ابی بکر بن ابی محمد

ف ن د ن

فندین بالضم وکسر الدال دهی است بمرو از ان ده است شیخه محمد بن سلیمان فندینی

ف ن ذ

فانیذ معرب پانیذ که قند

سپید باشد

ف ن ز ج

فنزج بالفتح معرب پنجه وان در فارسی پنج است وان رقص عجم را کرد چون دست یکدیکر را کرفته رقصند

ف ن ز ر

فنزر کجعفر خانه که بر بالای چوب سازند که بدان دیده بان نزدیك شدن کسی باشد جهت طلایه ودیده بانی

ف ن س

فنس محرکة نیاز وحاجت که نجات چسباند وخوار وهلاك سازد
فانوس بضم النون سخن چین قاله المازری وکان فانوس الشمع منه

ف ن ش

فنش فی الامر تفنیشا سست شد در کار وفروهشت

ف ن ش ع

جاء مفنشعا لحیته یعنی باکا نه یا نهد بیکان امد

ف ن ش خ

فنشخ کجعفر علمی است
مفنشخ بکسر الشین امناده دز تحنیز
فنشخة مانده کردیدن ودرنك کردن وسپس ماندن در کاری وپای از هم جدا داشتن وقت تشیدن وپیر وکلان سال کردیدن مرد
تفنشخت المرأة فی الجماع کشاده کردن پایها را

ف ن ش ل

مفنشل بکسر الشین بر اکنده وپریشان کنند وعرد مبدل یقال انا نا مفنشلا لحیته ای مفنشا

ف ن ط ح

فنطح کجعفر نام مردی

ف ن ط س

فنطیس کفنبیل بوه ومرد ناکر از جانب و لادن و مرد پهن بینی و بینی فراخ سوراخ کشتر دمس فناطیس جمع
فنطیسه بالتاء کرل و بینی خوك ویقال هو منیع الفنطیسه یعنی استوار رای و دانش و صاحب تنك و عار است
فنطاس کقرطاس حوض کشتی که در ان نشانه آب کرد اید و اوبی ساخته از چوب کشتی کرد و اب خوردن نهند و کاسه که بدان اب شیرین بخش نمایند

فنطلس

فنطلیس کخندریس سر ذکر بزرك

ف ن ع

فنع ککتف مرد بسیار مال
فنیع کامیر خداوند شتران بسیار
مفنع کمنبر مرد نیکو اوازه
س فنع فنعا محرکة فرزند بسیار کردید مال او و بالید
و نیز فنع نیکوئی و جوانمردی و مردمی و فخر و نیکو اوازه و نیز بوی مشك و مسك فنع مشك تیز بوی

ف ن ق

جاریة فنق کعنق دختر نازپرورد نازك اندام و ناقة فنق شتر ماده جوان فربه
فنیق کامیر کشن نیکو و نجیب که بجهت نجابت و کرامت نرنجانند از او سوار نشوند بران فنق کتب جمع افناق جمع الجمع و قیل هو اسم من اسماء الفحول و موضعی است قریب مدینه
آسنه فانق نازك خوش عیش
فنیقة کسفینة جوال و غراره فنائق جمع
جاریة فنق بالکسر دختر نازپرورد نازك اندام
افناق باناز و نعمت شدن صبی

سنجی و رنج کشیده
تفنیق بناز و نعمت پروردن
عیش مفانق بالفتح و کسر النون زیست خوش بانار و نعمت
تفنق بانار و نعمت زیستن

ف ن ق ر

فنقور کعصفور سوراخ کون
فنقورة بالتاء مثله

ف ن ق ع

فنقع کجعفر زاك
فنفع کسفند موش و قد تقدم القاف
فنفعة بالتاء سیز باد بر و نیفج

ف ن ك

فنك بالفتح دروغ مردم
فناك بکسر دروپاره از شب
یضم
فنك محرکة دلقه جانوری است پوستین وی بهتر و کرانمایه ترین پوستینها ست موافق جمیع مزاج معتدل و معرفة دهی است بسمرقند و قلعة است فراکراد در ازد دیك جزیره ابن عمر و
فنیك کامیر کرانه زنخ یا سر عنفقه یا فراهم امدنکاه مرد و زنخ منه الحدیث ذا توضأت فلا تنس الفنیکین یعنی جانبی العنفقه عن یمین و شمال و هما المغفلتان و استخوان کله که منتهای سترده موی سر است و دمغزه مرغ
افنیك کازمیل دمغزه مرغ
احمد بن محمد فناکی کشند دیگی یکی از فقها است
ن فنك بالمکان فنوکا جای کرفت و اقامت کرد و فنك علیه همیشکی بود بران و دروغ بر یافت و فنك بیستهید و فنکت الجاریة بی باك دید و فنك فی الطعام بیوسته خورد طعام و باز نه اند و فنك تندی شد و در یدیم بتنها وستم نیز اید و فنك

فی الامر درامند دران و نیز فنك بالفتح بشکفت امدن و تحیر و ستم کردن و ستیهیدن و چیره شدن و دروغ کفتن
افناك پیوسته بردن نزدیك کسی و دروغ گفتن و ستیهیدن مفانکه پیوسته خوردن طعام راو تنك نداشتن و نمایستادن ازان
منفنکة بکسر النون زن کول

ف ن ن

فن بالفتح حال و گونه افنان و فنون بالضم جمع و سرود و آواز طرب بکیر و نیز فن راندن و فریب کردن و مغبون شدن و دیر دادن وام و دراز داشتن چیزی را و الفعل من نصر
فنة بالتاء ستاره اند که ازو کاری ساخته شود
سنت فینة بالفتح و الیاء و قبل النون مثله
هو فن علم بالکسر و نیکو باینده و قیام ورنده است در علم
فنة بالضم کیاه نبیدنیا
فنن محرکة شاخ افنان جمع افانین جمع الجمع و احمد بن ابی فنن شاعر است و نیز افانین روشهای سخن
فنین کامیر ما بی است د بغداد و در ذی متعبر فنین شتر درد و فنین زده و وادیی است بنجد ودهی بمرو
شجرة فناء کشاده کصحرا و درخت بسیار شاخ شجرة فنواء بتخفیف النون و الواو بعدها مثله علی غیر قیاس
فنان کشداد کور خر که زنیدنان کونا گون دارد
رجل فینان بالفتح مرد دراز و نیکو موی فینانة مونث و شعر فینان موی دراز و نیکو
ابو عثمان فنینی کسکینی محدث است

فنون کعصفور مار ووزن کند پیر و زن مشته اندام و زن کلان سال و شاخ درخت درهم پیچیده و سخن مجمل و پوشیده و تلك امیخته از رنك اسب و ناقه و سخن و بلا و اول جوانی و بخش ابر و نیز افنون لقب ضریم بن معشر تغلبی شاعر و گونه و بیخ
رجل مفن مرد که شگفتها ارد
مفنة بالتاء مونث
رجل متفنن مرد در فنون
مفنون شتر فنین بسبب تفننه از سستی پراکنده کردن شتران را
مفننة کمعظمة پیرزن بدخوی و شتر ماده که بخشیدن عشرلع معلوم شود پیر زن
تفنین در امیختن و گونه گونه ساختن مردم را و کهنه شدن جامه بی دریدن کی و یا فن جامه را جای نازك و جایی سطبر و نیز تفنین الثوب خطوط جامه و یقال ثوب فیه تفنین یعنی جامه که دران خطها از غیر جنس او است
افتنان سخن گوناگون اوردن
استفنان بر فنون چیزی بر داشتن کسیرا

ف ن و

فنا کعصا گوهی است بنجد
فنا بالفتح کاو اکاو کشت فنوة محرکة جمع وسل انگور یا بادنجی است سخت سرخ که از ان قلاده سازند فناة جمع قال الزهیر
کان فتات العهن فی کل منزل نزلن به حب الفنا لم یحطم و نیز قناة ابی است مر جدنیه را
شعر افنی کاحمد موی دراز و نیکو
امراة فنواء کصحراء زن بسیار موی و شجرة فنواء درخت بسیار شاخ فراخ سایه هو علی

غیر القیاس و القیاس فناء

ف ن ی

فناء بالکسر و المد کرد اکرد منه فناء الدار یعنی پیشگاه فراخ سرای افنیة و فنی بالضم و تشدید الیاء جمع
فانی پیر سالخورده
فلان من افناء الناس بالفتح و المد یعنی او ناشناخته نسب است
آفانیة کثمانیة گیاهی است
آفانی بفتح الهمزة و تشدید الیاء جمع وسل انگور
ارض مفناة بالفتح زمین مولد فق جهت فرود ایند کان
س فنی فناء بالفتح و المد نیست شد و فنی فلان نکلان سالشد
افناء سپری و نیست کردانیدن
مفاناة همیکر بوی کردن و اشتی نمودن و آرام دادن
تفانی بیکدیکر نانیست و سپری کردانیدن در جنك و جز ان

باب الفاء فصل الواو

ف و ت

فوت بالفتح شکاف میان دو انگشت افوات جمع و هو فوت یده یعنی دیده شود و نرسد بوی و هو منی فوت الرمح ای حیث تبلغه فوت یده و فوت فمه کذلك و یقال فی الشتم جعل الله رزقه فوت فمه ای حیث یراه و لا یصل الیه
موت الفوات مرك ناکهانی یقال مات فلان موتا لفوات
فویت کزبیر یکانه در رای و دانش جوینده کرم و فوتت مر وی مکسان لست
ن فات الامر فوتا بالفتح و فوات کسحاب فوت شد کار و کذا فاته الامر

افاته در کذاشتن و فوت کردا نیدن
تفویت فانت کردن
تفوت علیه فی ماله بی او کذشت در مال او
تفاوت الشیئان تفاوتا مثلثة الواو از هم جدا و دور شدند هو علی غیر القیاس لان المصدر من تفاعل مضموم العین الا ما روی فی هذا الحرف و نیز تفاوت بالضم عیب منه ما تری فی خلق الرحمن من تفاوت ای عیب بحیث یقول الناظر لو کان کذا لکان احسن
افتات علیه فرمود او رای فلان لا یفتات علیه بهوا یعنی بی حکم او کاری کرده نشود و منه الحدیث امثلی یفتات علیه فی امر بناته و نیز افتیات در گذشتن و تو بیرون اوردن کلام رای در ان زده کردن کاری تعال افتات علیه بامر کذا ای فاته به

ف و ج

فوج بالفتح جمع گروه فووج بالضم و افواج جمع افاوج و افاویج جمع الجمع
فیج بالفتح پیك معرب است و کروه مردم و احمد بن حسن فیج و هبة الله فیج و ابو رشید فیج و احمد بن محمد اصبهانی ابو فیج محدثان اند و اسلمه فیج ککتب
فوج بالضم انها که در زنان اید و رفت و اینده پاسبان کنند فائجة فراخ میان هر دو بلند از زمین درشت و ریك بوده و کروه
ن فاج المسك فوجا بالفتح دمید بوی او و فاج النهار سر کرد بعد ون
افاجه دویدن و شتاب کردن و خوی خوش فرستادن بشتر

داربرای حوض
تفویج سرد و خنك کردانیدن یقال للشیء اذا برح اوفج ای ابرد عن نفسه
استفیح فلان بجهوة لا سبك شمرد و خوار داشته شد

ف و ح

فیاح کقطام غارت اسم است باشد و منه فیحی فیاح یعنی فراخ شوای غارت
بحر افیح دریای فراخ
فیحاء کصحراء سرای فراخ و اشام با نوابل
بحر فیاح کشداد دریای فراخ
ن ض فاح المسك فوحا و فوحانا بفتحهما و فووحا بالضم و فوحانا و فیحانا محرکة دمید بوی او فاح الطیب کذلك و لا یقال فی الکریهة او عام و فاحت الشاة جوشید دیك و فاحت الشجة خون بر اورد نعم و فاحت الغارة فراخ شد تاراج
افاحه بجوش اوردن دیك را و خون ریختن

ف و خ

فوخ بیرون بر امدن باد از مردم و شنوی با بانك یا بی بانك یقال فاخت الریح و فاخ الرجل ای خرجت منه الریح و میدب بوی فوحان محرکة مثله فی الکل و قیل فاخت الریح بالمعجمة اذا کان لها صوت و فاحت بالمهملة بلا صوت و الفعل من نصر و فی الحدیث کل بائل متفوخ
افاخه بیرداد و رکن کردن و یقال افخ عنا من الظهیرة یعنی باش و مر دیکر کرما را

ف و د

فود بالفتح بزرکتر و معظم موی سر متصل کوش و یقال له فودان لانه کان لمستقبلان و کرانه سر و مانو دان یقال بدا الشیب فی فودیه و ناحیه و شکیبا یقال قعد بین

الفودین ای بین العدلین و جوالد گروه و نیز فود امیختن و مردن و رفتن مال و پایندن ثابت بودن ان و الفعل من نصر
فائدة آنچه داده یا گرفته شود از دانش و مال و جز ان
تواد کسحاب دل
رجل متلاف مفواد بالکسر مرد تلف کننده و فائده دهنده
افادة فائده کرفتن و فائده دادن و هلاك کردن کسی او و میراث دیدن
تفود بر امدن بالای کوه
تفاود هم دیکر فایده دادن از علم و هنر و الصواب تفاید
استفادة فائده کرفتن و فائده دادن

ف و ر

فور بالفتح جوشش و شتابی و روز و حین یقال اتوا من فورهم ای من وجههم او قبل ان یسکنوا و موضعی است در یمامه و بضم و شهری بساحل دریای هند معرب پوره
فورة الجبل بالفتح روی کوه و دشت ان و ابو فورة جدیر سلی است و فورة الموسیقی گرما و جوشش ان و فورة العشاء بعد از نماز خفتن
فار بی مردم
فارة الابل بوی شتر که از پوست بوی برجمد و فارة المسك نافه مشك مذکور است در فءر
فیرة بالکسر چوزی که زنی که آن دانه شنبلیه معجون با یا دیکر دانهها بزند و معرفت جدید ابراهیم بن محمد بن حسین اصبهانی محدث
فور بالضم نام مردی و هو من کلاب لا واحد لها من لفظها او فورة
فورة بالضم علتیست که در جو کاه نشت و پای ستور حادث کرده و وقت ما لیبدن پر اکنده

وباز فراهم کرد دستور را اللہ کند وقد تهزّر
فوار کغراب سرجوش دیگ
فوارة بالتاء مثله
فائز پراکنده پی از ستور و حیوان واهو فور بالضم جمع وکهنه
فوّارة کشاده چشمه آب و مغاک چیز بر سوراخ است ثانیه شکم کر استخوان نپوشدان را
فواران دو دسته است میان واستخوان کرد کرد دو برنا کرانه سرین ونیز فواره دهی است در سواد طهران
فوُرَک کهنبل نام ابو القاسم بن فیره شاطبی
نوران کعثمان دهی است در سهل ونام مردی
فیاران بالکسر دو شاخه زبانه نرازو
فور کتنور دم زدن ونیز چشمه وجانب
فوفارة بالضم دهی ببعد
ن فوراً و فؤوراً کدخول وفوراناً محرکة جوشید دیگ وچشمه وجزآن وفُرتُه آنا بجوش آوردم وفار العرق فَوَراناً جوشید رگ و بر جست وفار المسک فواراً بالضم وفوراناً دمید بوی وفُرتُ له الفیار بین ستخم جزان فبار وفار فائرة جوشید کینه وخشم او ولغة فی ثار ثائره ای رمیجوش آمدن دیگ وجز ان را
تفویر مهزه ساختن نخچیر را

ف و ز

فوز بالفتح دهی است بحمص ونیز فوز رستن بمعنی دریافتن نیکی و خیر و هلاک کردن ومردن از لغات اضداد است والفعل من نصر یقال فاز ای مات
وفاز برای ظفر وفاز منه ای نجا
وبرهیز چیزی یقال فاز منه ای ذهب به
فازة سایبانی است که بر دو ستون باشد وموضعی است در راه هوازن از کرانه دنبای یمن
فائز شمشیر سعید بن زید بن عمرو بن نفیل رضی الله عنه
مفازة بالفتح رهائی و پناه جای و جای هلاک و مرکت ضد و قوله تعالی فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب ای بمنجاة منه و دشت بی آب مفاوز جمع
افازة فیروزمند کردانیدن یقال افازه الله بکذا
تفویز مردن و بیدا و آشکار کردیدن راه و در ذکر شتن و بیابان برگذشتن یقال فوّز الرجل بابله اذا رکب بها المفازة

ف و س

فاس شهری است و ذکر فی فءس

ف و ص

افاضة سخن گفتن بمعنی بیدن تنها سخن وجز آن و بانفی استعمال کنند بیشتر یقال ما افاص بکلمة ای ما تکلم وما ابان و یقال قبضت علی ذنب الضب فافاص من یدی ای خلص ذنبه
مفاوصة بیان کردن سخن
تفاوص از یکدیگر جدا شدن

ف و ض

قوم فوضی کسکری اگروه برابر که میان ایشان رئیس و بزرگتر باشد یا قوم پراکنده یا گروه همدیگر در آمیخته ونعام فوضی شتر مرغ باهم در آمیخته وامرهم فوضی بینهم بمعنی وفوضی است امرهم فوضاء بینهم بالفتح ممدودا ونقصر یعنی کار مشترک میان ایشان کار کردن قوم مختلف باشد و یکی بجوی دیگر
تصرف کند فیضوضی بالقصر والمد مثله
فوض الیه الامر تفویضا باز کذاشت کار بروی وفوض المرأة زن دادن بی دست پیمان
شرکة مفاوضة انبازی برابر در هر چیزی ونیز مفاوضة باهم برابری کردن در کار و سخن وجز آن
تفاوض فی الامر بایکدیگر ابانباز شدن در کار و شرکت تفاوض انبازی برابر

ف و ط

فوطة بالضم جامه کر از سند آرند یا چادر نکارین فوط کصرد جمع یا چادرهای خط دار و هی لغة سندیة

ف و ظ

فوظ بالفتح مرگ یو نحان فوزه ای موته
فاظ فوظا وفواظا بالضم بمرد

ف و ع

فوعة بالفتح بوی خوش وجز آن ونیز نهر واول بعد و شب

ف و غ

فوغة بالفتح دمیدن بوی خوش
فوغ محرکة سطری دهن دو میل بوی والفعل من سمع
فاغ دهی است در سمرقند
فاغیة بوی خوش در بینی رسیدن
ستن کنده
افوغ مرد سطر دهن

ف و ف

فوف بالفتح مثانه کا و ونیز نوع خواستن چیزی بو هو فوف بر فوف ای بستد فبول ظفر الهامر علی ظفر سبابته وفوهم ما فاف عنی چیزی ولا تجز یعنی نخواست چیزی را الفعل من نصر
فوف بالضم سپید کر بر ناخن نوجوانان پیدا کرد و بفتح در بالضم کر فوفة بکی و بالضم سبید معرفانه خرما و پوست سرخ دانه خرما و پوست نازک دل پوش هر چیز کر باشد فوفة بالتاء مثله
و بار رها نیز و نوعی از چادر ها یمن و شکوفه و هو فی قول ابن الاحمر شبه بالفوف من الثیاب و حین
انذک بو ما ذاق فوفا و ما اغنی عنی فلان فوفا ای شیئا
برد افواف بالاضافة جامه تنک جمع فوفات
فافان موضعی است بر دجله در پایین میا فارقین
برد مفوف کمعظم چادر تنک کرد روی خطهای سپید با با عام است
تفویف نکارین کردن جامه را

ف و ق

فوق بالفتح برخلاف تحت یکون اسما و ظرفا مبنی فاذا اعرب و قوله تعالی ان الله لا یستحیی ان یضرب مثلا ما بعوضة فما فوقها ای فما دونها فی الصغر وقال الفراء اعظم منها یعنی الذباب والعنکبوت
فوق بالکسر بلند قامت مضطرب خلقت
فیقة بالکسر شیر کم میان دو دوشیدن کرد آید و نیز تا صارت الواو یاء لکسرة ما قبلها فیقات و فیق بحذف التاء و فیق کعنب و افواق جمع افاویق جمع الجمع ونیز افاو بیق آب کر در ابر فراهم آید ساعت تا عت تا برد و افاویق اللیل اکثر ریشة فیقة الضحی بلند بر آمدن کان
فوق بالضم زبره و دان خستنر و مرید دراز بالامضطرب خلقت و سوفار تیر افواق و فوق کصرد و فقی مقلوبه جمع فوقان هر دو
کرانه سوفار و نیز فوق کو نار سخن و کسر نزد کرانه سرنیان با مخرج زبان و کشادگی ان و مر عیب و پادشاه سرد بعدوم و دنا بغر فوقة بالتاء ایضا و فوقی بالکسر
فوقة بوی والصواب بالقاف
و بوتما ارتقی علی فوقه یعنی کذشت زبان بنا مد ذا الفوق شمشیر مفروق بی عبد المسیح و قولهم رمینا فوقا ای شفا
فوقة بالتاء سوفار تیر و بلندی بر هم و مضطرب خلقت
فاق کاسه پر از طعام و روغن زیتون تخم و دشت هموار مرد دراز بالا بر هم و مضطرب اندام و زمینی است کر عیب آبی دراز کردن
فاقة بالتاء درویشی و نیاز
فوق محرکة کجی و شکستگی در سوفار تیر و هو بالفتح من قولهم فاق السهم یفاق فاقا و فوقا ثم حرکت الواو و اخرج مخرج الحذر لان هذا الفعل من سمع
فوقة محرکة ادبیان زرخصبیا افوق کامیر هر است بحمص و شهر است میان دمشق و طبریه و لعقبة ذکر فی اخبار الملاحم
ر فوق کر عوام میکویند غلط است
فواق کغراب عرد بلند قامت مضطرب بر هم اندام
فواق بالبا التحتیة مثله و مکمر کر و فتحان کندن عارض کردد و ه کر و مبادو دوشیدن شیر کر ساعتی مکانند تجیر را تا شیر فرود آرد و باز بدوشند و بفتح بامیان کذاشتن و باز بدست کرفتن پستان را افوق کاعلمة وانفقة کصاحب جمع بوق ما الا عند الانواق و منه الحدیث العیادة قدر فواق ناقة و قوله تعالی ما لها من فواق قری بالفتح و الضم ای ما لها من نظرة و قراحة
و اذا فیق
فائق برکزیده و بهتر از هر چیزی و پیوند سر با کردن
افوق تیر شکسته سوفار و فی المثل رجع فلان بافوق ناصل ای بسهم منکسر لا نصل فیه بعنی بیهره نا تمام باز کردید
فوقاء کصحراء زن و نیز و بار یک و مجالر فوقاء چرخ کلان کر هر دو سر دو سوفار باشد کر دو آرسن رو
ن فاق اصحابه فوقا و فواقا بمعنیهما دفوقا نا محرکة بر تر شد از یاران خود دو بر تر شد فاق فواقا بالضم هکر شد او را و فاق بنفسه فووقا و فواقا نزدیک مردن رسید یا بمرد و جان داد و فاق الیافخ فراهم آمد بفخر در پستان او و فعت السهم شکست سوفار تیر را
مفیق کمفیم شیر ماده کرد آورنده شیر را میا دو دو شبیه مفیقة بالتاء مثله مفاویق جمع شاع مفوق شاعر سخن عجب آورد
افقت السهم افاقة در زده تها سوفار تیر را تا سرکم اوفقته بتقدیم الواو علی الفاء مثله کلاو بوافوقته و هو من النوادر
افاق النافة فیفتر فراهم آورد و افاق من مرضه و کسب آورد یا صحت روی نمود بیمار را افاق من سکره کذلک و افاق الزمان از از کشت بعد کرانی و خشک سالی و نیز افاق فراموش و اسایش میان دو دوشید
مفوق کمعظم خوردنی و نوشیدنی کر اندک اندک بکیرند
تفوق سوفار ساختن تیر را و فوق فواق خوردن اندک شیر بچه را
تفوق فراخی نمودن در عیش و فواق فواق کیکبک بچه شیر را
وفواق فواق توشیک و منه حدیث ابی موسی انه ذکر هو و معاذ قراءة القرآن قال ابو موسی اما انا فاتفوقه تفوق اللقوح ای لا اقرأ جزء مثابرة ولکن اقرأ منه شیئا بعد شیء فی اناء اللیل والنهار
افاق الرجل بنا زمند بعد درویشی کردید و مرد بسبب بای هکمر رجل مستفیق مرد بسیار خواب استفاقة بیز شدن کر فتن بیمار و صحت روی نمودن او و افواق فواق و شیک نا فر او یقال استفق الناقة یعنی مکدوش پیش وقت از دیار ایشان از شراب بو ما یستفیقون من الشراب ای ما یکفه و هو شان منه و جزان
انفیاق لا غر کردیدن شتر و مردن از شکسته شدن سوفار تیر تو یقت السهم فانفاق

ف و ل

فول بالضم باقلی و نخود یا دانه است دیکر شبیه از مراهل شام را یا خاص است بحنشک فولة بالتاء یکی و نیز فولة شهری بفلسطین

ف و م

فوم بالضم سیر و کندم و نخود و نان و هر دانه کر از ان نان پزند و هر کره سیر و پیاز و هر عقدة لقمه بزرگ
فومة بالتاء خوشه و انچ بدید انکشت را نشر شود قطعة فوم کصرد پاره پاره بریدن را
فامی منسوبا شیر فروش اصل ان فومی است بالضم
فامیة دهی است بعراق
افامیة شهری است بشام
فیوم کقیوم شهری است بمصر بازمینی از ان
فامیه دهی است بحارا
تقویم نان پختن یقولو موالنا ای اخبزوا

ف و ن

فاو امنها بالباء والالف المقصورة بیخ کیاهی است که از زمین و بیخ زنکیده و بعد شکری بسطر ع انکشتی و چون بشکنند در خط صلیبی نمودار کردد لاجرم عود صلیب خوانند ش خار است ملطف و محلل و مدر حیض و قاطع نزف الدم و نافع تراست در نقرس و صرع راخیر کر تعلیق انهم
تفوّن افزایش و افزون شدن و حسن نما و کوالید کر نیکو

ف و ه

فوه بالضم دهان فاه فیه فوهة بالفتح والتاء فم سواء افواه و افهاه جمع لا واحد لها لان فا اصله فوه محرکة حذف الهاء استثقالا لاجتماع الهائین فی قولک هذا فوهه و بقیت الواو طرفا متحرکة فوجب ابدالها الفا لانفتاح ما قبلها فبقی فا ولا یکون الاسم علی حرفین احدهما التنوین فابدل مکانها حرف یشاکلها و هو المیم لانهما شفهیتان و فی المیم هوی فی الفم یضارع امتداد الواو یقال فی تثنیته فمان و فوان و فمان والاجران نادران لان العوض والمعوض عنه لا یجتمعان ابدا و فالواو فوه و فو زید فا زید و فی زید فی الاعراب الثلثة و هکذا فی الاضافة الی نفسک هذا فی و یستوی فیه الاعراب الثلثة و یقال وما لعنه الله لوجهه و لو دعیت البه فاکرش لها ان شربوی دیکو کلمة فاه

الی بنی با او رویا روی سخن کفتم نصب فوه علی الحال و یقال فاها لفیك ای جعل الله بفیك الاثلب والتراب کما یقال بفیك الحجر وبفیك الاثلب فی جعل الله فم الداهیة لفیك ویقال معنی ابله علی افواهها یعنی بر سر خود کذاشت شتران را ویقال دخلوا فی افواه البلد خرجوا من ارجلها یعنی از اوائل شهر در امدند و از اواخر ان بیرون رفتند ونیز فوه دندان یقال لا فض فوه یعنی شکسته نشود دندان او و دیك افزار و بوی افزار که از ان خوشبوئی انکیز نمایند و رنك شکوفه و کونه ان و صنف هر چیز و کونه ان افواه جمع افاوبه جمع الجمع

نوهة بالضم دهانه کوی و دهانه راه و دهانه رود بار و دهانه جوی و شورش و غوغا لغة فی الفوهة کغبرة فوه محرکة فراخی دهن و فراخ دهن شدن و برامدن دندان یا ثنیة علیا و دراز کردیدن ان والفعل من سمع فوه کسکر روناس که بیخهای سرخی است باریك دراز سرخ که بدان رنك کنند نام است جهة جکر و سپرز و درد عرق النساء و درد سپرز و درد تهیگاه و سخت مدر بول و حیض و جز ان که بر نمایند برص را نوهة کغبرة شورش و غوغاء مردم مثل المثل ان رد الفوهة ای القالة والازم برید که مسلمانان بشنیدن سخن بد شر بر انگیزند کوچه و دهانه راه و دهانه رودبار و اول هر چیز یه نوهات و فواه جمع فیه کلکیس مرد بسیار کوی ضخم یا ارمند و بسیار خوار یقال رجل

فیه ای اکول افوه مرد فراخ دهن و برامده دندان و دراز دندان فوهاء کصحراء مونث واقوه اودی شاعر است بر فوهاء پرا کشاده دهانه و بحانه فوهاء چرخ دراز دندانه و طنز فوهاء کذلك

ن فاه بالکلام سخن کفت و یقال ما فهت بکلمة ای ما فتحت فیها مفوه کمعظم نیك کوی و منطیق مفوه مبالغه است و سخن ارند بسیار خوار و شراب مفوه شراب خوشبوی اسپنده و منطق مفوه سخن روشن و کشاده و ثوب مفوه جامه بفوه رنك کرده ثوب مفوی مثله تفوه فراخ دهان و دراز دندان کردیدن یقال فوهه الله فاهاه مفاهاة هم سخن شد باو و نازید و فخر کرد فاوهه کذلك تفوه سخن کفتن و بدهانه جائی درامدن انرا تفاوه باهم سخن کفتن رجل مستفیه مرد بسیار خوار استفاه استفاهاً واستفهاً بسیار خوار و سخت نوش کردید بعد کم خوارکی یا از مید فرو تشنکی او از اب خوردن

ف و ق

فوق بضم الفاء و سکون الواو دوائی است نبات سی بیخ سنبله مدر و درد پهلو و داء الثعلب را نافع فاوه هی است صبیبه مقابله فاو بالقاف فاوه روستائی است بطائف فوة کقوة بیخ رنجی است که رو ناس و رو دین خوانندش و بدان رنك کنند و ذارو مسلط جبین و مقعد مغنی و روش و صافی کنند پوست او مرکونه ذاغ ملتنع بیبی ابیض

وادرن ثوب مفوی کمعظم جامه بروناس رنك کرده ارض مفوهاة زمین روناس ناك ابر مفواة معرفة شهر بست بمصر

باب الفاء فصل الهاء

ف ه ت

مفهوت کمضروب برده ماند و سرکشته

ف ه ج

فیهج کحیدر می و پیمانه ان و بالونه

ف ه د

فهد بالفتح یوز فهدة مونث فهود بالضم وافهد کافلس جمع ومن فهد اسط پالان وابن الفهد لذکر فی الغزل من کتاب النکاح فی الموطا و قیل بالقاف فهدة بالتاء کون نام اسب عبید بن مالك الهشلی و استخوان بلند بر امده در پس کوش شتر و کوشت پاره بر رسته در پس سینه اسب وهما فهدتان فیهما فهد ککتف مرد خفته و بیجز و شبیه یوز در خواب و فهد ذل فهد کابل مثله فهاد کشداد یوز بنده کشکار اموزانندان توهد کجوهر کودك فربه تمام خلقت مرامق توهدة مونث افهود کعصفور کودك فربه تمام اندام اثاهید بالفتح موضعی است در راه بیته

ف فهد له فهدا بالفتح نیکو ساخت کار و رادر غیبت او

س فهد فهد الرکز خوابید و غفلت ورزید از انچه کرا لائق و ضرور بود و همچو یوز کشت در خواب و فهدان و منه الحدیث

ان دخل فهد وان خرج اسد

ف ه د ر

فهدر کقنفذ نوجوان پر کوشت و پر جوانی مقلوب فرهد

ف ه ر

فهر بالفتح جماع کردن نبی زا بی انزال او با دیکری انزال کردن والفعل من فتح فهر بالکسر سنك که بدان چیزها مغز بشکنند یا سنك کف و یؤنث افهار و فهور بالضم جمع و پدر قبیله از قریش و هو فهر بن مالك بن نضر بن کنانه فهری منسوب بوی فهر بالضم مدرسه جهودان که بر وز عید در ان فراهم ایند یا روزی است که در ان جشن نمایند و طعام لطیف و شراب لذیذ خورند فهرة کسفینة نوعی از شراب طعام که شیر خالص را بسنك ریزه تفسانکرم سازند و جوش اید و در ان ریخته دهند عامر بن فهیرة کجهینه مولای ابی بکر است رضی الله عنه نافر فهر کصیقل شتر ماده درشت توانا و بزرك جثه نافة فهیرة کذلك مفاهر بالفتح کوشت سینه مردم فهیرة تاسه زده کردیدن اسب و درماندن در رفتار از سستی افهار جماع کردن بی انزال و با دیکری انزال کردن و جماع کردن با حایضه و شنوانیدن او انرا کاتش بخن دیکر را و این نوع جماع نا بحن خوانند و ان نهی عنه است و تبعید خاص اهل جهودان یا مدرس

ایشان درامدن و فراهم امدن کوشت و بخت کردیدن و موافق التمن و فرو ماندن دزد راه و هلاك و مانده شدن شتر و خسته کردن دخترا تو افهرت الجاریة جهولا ای خنث تفهیر تاسه بر افتادن اسب و درماندن و مانده شدن ان از ضعف و سستی تفهر فی المال فراخ حال کردید تفیهر فراخ حال شدن یقال تفیهر فی المال ای اتسع فیه و تاسه کرفتن اسب را و مانده کردیدن ان

ف ه ر ج

فهرج کجعفر شهری است بسیر شتاشن ابضیکار دشت معرب فهره

ف ه ر س

فهرس کزبرج فهرست معرب ست فهرس کتابه فهرست کتاب نوشت

ف ه ض

فهض بالفتح سر شکستن والفعل من فتح

ف ه ف

فهفة بالفتح استخوان پر کردن که اول ختنه داشتیا استخوان قریب پیوند سر و کردن تشرف بر کام فائفة زخم تیر و هر جراحت که خون از وی روان باشد یا دا فهفة فیهق کصیقل فراخ از هر چیزی و شتر ماده بسیار شیر بئر فیهمانی بالکسر چاه بسیار آب

س فهق الاناء فهقا بالفتح پر اب پر شد خور چندانکه آن سر بیرون نشود

ف تفهقه فهقا بر فهقه افتد انفهاق پر کرد ایستد خورد و مانند آن تنداغ کردید بن صفه

وفراخ شدن برق و جراحت انفهق فراخ و کشاده کردیدن برق و جراحت و روان کردیدن خون و مانند ان انفهاق فراخ کردیدن برق و جراحت منفهق نغلست زان تفیهق فی الکلام فراخی کرد در سخن و پر کرد بایستد منه انبض

ف ه ك

فهك کحیدر کنده زن کوله خرد

ف ه ل

افهل کجعفر بهوعا باطل اسم است انزامنه قولهم الضلال بن فهلل

ف ه م

فهم بالفتح پدر قبیله است و بیز فهم نام پسر عمرو بن قیس غیلان فهم ککتف خردمند و فهم و دانا

س فهمه فهما بالفتح و بحرکه دانست و فهامة کرامة فهامیة ککراهیة دانست و بدل دریافت افهام فهمانیدن تفهیم فهمانیدن تفهم اندك اندك دریافتن استفهام فهمیدن خواستن یقال استفهمنی فاهمته و فهمته

ف ه ن س

فهنس کعلبس نام مردی

ف ه ه

فه بالفتح درمانده بسخن فهة مونث فهة درمانده کی بسخن فهامه و فهفهه و فههه محرکة مثله والفعل من سمع و فراموش کردن چیزی را و فی الحدیث ما سمعت منك فهة فی الاسلام قبلها ای السقطة والجهلة و نحوها فهه ککتف درمانده بسخن فهفه مثله فهیه کامیر عاجز و درمانده بسخن و سفیه فهیة علج و نادان فهفاه بالفتح مرد سیکو سبك

شتران یقال هو فهفاه علی المال ای حسن القیام افهاه درمانده کردانیدن بسخن و فراموش کنانیدن یقال افهه الله یعنی درمانده بسخن کرداند او را خدای و خرجت لحاجة فافهنی عنها فلان حتی فههت ای انسانیها حتی نسیت تفهیه درمانده کردانیدن بسخن

ف ه و

ن فهوت عنه سهو کردم از ان افهی الرجل خطا کرد و رای او بر کردید

باب الفاء فصل الیاء

ف ی ء

فیء بالفتح سایه زوال که بعد از کشتن افتاب باشد ابو عبیدة کل ما کان علیه الشمس فزال عنه فهو فیء و ظل وما لم یکن علیه الشمس فهو ظل افیاء و فیوء جمع و غنیمت و خراج و پاره از مرغان و بازکشت فیئة بالفتح و فیئة بالکسر مثله و بازکشتن والفعل من ضرب یقال هو سریع الفیء من غضبه و هو حسن الفیئة ای حسن الرجوع و یقال لمیئة فلان عن امرها ای کف عن یمینه و رجع الیها و غنیمت کرفتن و یا فیء کلمة تعجب یا تاسف است فئة مثال دعة کروه اصلها فیء والهاء عوض من الیاء التی نقصت عن وسطه فئون و فئات جمع فیئة بالفتح بازکشت و مرغ است مانند عقاب و شکار و یکبر دخل علی تفیئة فلان ای اثره مفیاة و بضم فا و خا بجای که افتاب برسد قولهم لا یوم مرهفاء علی مفیئی ای مولی علی عربی افاءة بازکشتن و باز کردانیدن و غنیمت دادن یقال افاء الله

علی المسلمین مال الکافرین و منه قوله تعالی ما افاء الله علی رسوله من اهل القری تفیئا سایه اندختن یقال تفیئت الشجرة تفیؤ سایه کرفتن و بر کردیدن سایه استفاءة رجوع کردن و غنیمت کرفتن یقال استفئت هذا المال ای اخذته

ف ی ج

فیج بالفتح کویست نزدیك تك از زمین

ف ی ح

فیح بالفتح فیوح بالضم بسیار نبات و فراخ و ارزانی ساله فراخ و ارزان شدن دیکرانه والفعل من ضرب و سمع فیحة بالفتح موضعی است در دیار مزنیه افیح کاحمد فراخ ارض فیحاء بالفتح زمین فراخ و نیز فیحاء اشام با نوابل فیحونة بالفتح نام زنی نافة فیاحة ککتانة ماده شتر بزرك پستان بسیار شیر فیحان بالفتح موضعی است در دیار بنی سعد افاحة شکستن کرای بهم یقال لا تفح عنك الظهر ای ابرد

ف ی خ

فیخة بالفتح طرفی است کوچك که در ان نان خورشها و چیزها اندك از جوار شات مانند ان نهند و کشاده که مرج بود و شتر کردها و کیاه ابوه و در هم پیچیده

ض فاخت الریح بلند شد بادیا بانك کرد تیز نفح منتشر و پراکنده شدن

آفاخ الرجل پشیمان شد وآفاخ
من فلان باز داشت زان بود
کرد ونیز افاخته نیز با پلیدی
مع خروج ریح

ف ی ح

فیح بالفتح زعفران شود مع
موی دراز که بر پشت فرو آویخته
آید وفاعه است که در زاه مکه
مینیفیه بن فلان حفید القرنی
موضعی است
خرم فیحة بالفتح موضعی است
فانک صاحب کومی است
فائح اپخه داد یا گرفته شود
از دانش ومال وجز آن فوائد

جمع
فیّاد کشاده بوم و بوم مرد جوامرد
وآن که بچه بهر آنچه بر آن فاد
شود ببخورد والهاء للمبالغة
ض فاد فیدا بالفتح خرامید
وفاد بمرد وهلاک کردید
وفاد المال له ثابت شد مال
برای او یا برفت وفاد الزعفران
بسود زعفران را وفادة
پرهیز کرد از نشی نیکو شدان
اندیر دید وفادت له الفائدة
حاصل شد برای او فائده وفاد
الملة سبیة عن الخبز صافی
یا کیزه کردن نان را از خاکستر بلند
خود
افادة پاکیزه کردن نان را از خاکستر
وفائده دادن وفائده گرفتن از
لغات اضداد است
تفیید فال بد کردن از آواز بوم
ویقال تفیّد فلان اذا تطیّر من
صوت الفیاد
تفید خرامیدن
تفایم دیگر را فائده دادن
توفیل استفادیان المال ای نفعه
کل صاحبه
استفادة فائده گرفتن وفائده
خواستن وفائده دادن

ف ی ر

فیر کهتی آن که گوشت ساق وی
او سخت باشد
انفیر ناتمام شدن

ف ی ش

فیش بالفتح سر نره فیشة بالتا
مثله
فائش کاجی است وفیّاش کا
بجیش وفائش سلامة بن یزید
الیحصبی ملک من ملوک حمیر وکان
یظهر لقومه فی العام مرة مبرقعا
فیّاش کشاده مرده بکردار و
مهتر بیپاد افضل وفر بدان
لغات اضداد است
فیشوشة سستی وفروهشتکی
فیشان بالفتح وهی است با مه
فیشون بالفتح نهری است
فاشان دهی است بمرو
فاشون موضعی است بخارا
ض فاش الحمار الاتان برجهید
جو بر ماده وبر آمد بر آن کانه
من الفیشة وفاش الرجل افتخار
کرد وبر خلاف منش بود وپنداشت
در خود چیزی که ندارد
مفایشة بر هم بکبر فخر نمودن
فیاش بالکسر مثله وبنیسلفیاش
وعیب ترساد روغ نمودن در
جنگ ولاف زدن
تفیش لاف زدن وبر کردیدن
از چیزی

ف ی ص

مفیص جای گریز وجای باز کشت
یقال ماعنه محیص ولا مفیص
ای محید
ض فاص فی الارض فیصا
بالفتح رفت ودور شد وما
فصتت بعنی از جای نجنبید وما
یفیص به لسانه یعنی سخن نگفت
وپیچ ظاهر وبیان نکرد
افاصة بیان کردن ولذلک
گیرا ایقال فاص بوله ای

به دود اماند انکشتان از گرفتن
چیزی یقال افاصت الید اذا
نفرجت اصابعها عن قبض الشئ

ف ی ض

فیض بالفتح مرد ودعدنیل و
قال الاصمعی نهر البصرة واسب
نیز روانی اسم بن خبیثه
بن نزار را و دیگری من عتبه
بن ابی سفیان را ولقب مطلب
عبد مناف برادر هاشم بدان
جهت که بسیار جود بود وقولهم
اعطاه غیضا من فیض ای قلیلا
من کثیر
فیضة الدمع روانی اشک فیضة
الحجر کذلک
فیاض کشاده جوان مرد بسیار
بخشنده ونام اسپ جعده شاعر
بن فیاض محدث است ونهری من
بحیره نیز فیاض لقب طلحة بن
عبید الله لانه اشتری بئرا فتصدق
بها وتحر جزورا فاطعمها فقال له
النبی صلی الله علیه وسلم انت الفیاض
فلقب به
امرهم فیضیضی بینهم وفهو ضا
وبینهم وفیوضی بالفتح یعنی
مختلف اند در آن وتصرف
میکنند هر واحد چیزی که مرد بگر
داشت
ارض ذات فیوض بسیار که در آن
ابهای بسیار روان باشد
ض فاض الماء فیضا وفیوضا
بالضم والکسر وفیضوضة و
فیضانا بالتحریک بسیار شد
ابچنانکه روان گردید
فاض الوادی لبالب شد و
فاض صدره بالسر آشکار
گردانید وفاض الرجل فیضا
وفیوضا بمرد وفاضت نفسه
بر آمد جان او وفاض الخبر فاش
گردید خبر وفاض الشئ فیضا
شد فاش السلام کذلک و

فاض الدمع روان شد اشک
مفاض مستوی وبرابر چنانکه وصف
صلی الله علیه وسلم وکان مفاض
البطن ای مستوی البطن مع الصدر
وحدیث مفاض فیه سخن در
پیوسته
درع مفاضة زره فراخ و
امراة مفاضة زن کلان فرج کلان
شکم
افاضة آب بجود ریختن و
ولیک باد روان شدن مردم
از عرفات بسوی منی ومنه
قوله تعالی فاذا افضتم من
عرفات ومتفرق شدن وشتابی
نمودن وبر آمدن از آن بجای
جای دیگر وهر دفعه افاضه
است در آمدن در حدیث
ودفعتن در آن وبیان کردن
خوردی یقال افاض الاناء
ملا حتی فاض وافاض سرا
رایها ل افاض القدح وآن
بالقداح اذا ضرب بها وبر
او دعدن شتر علف را از
شکنبه بجهت نشخوار وریختن
اشک
مستفیض روان کردن
خواهنده وحدیث مستفیض
سخن فاش حدیث مستفاض
فیه قلیلا او لغته ردیه ولا
نقل مستفاض
محمد بن جعفر بن مستفاض
محدث است
استفاضة آب روان کردن
خواستن وفراخ وبسیار درخت
شدن وادی وفاش شدن
خبر وسخن

ف ی ظ

فیظ بالفتح مرد یقال حان فیظه
ای موته وتوفیظها الواو وکذلک
ض فاظ فیظا وفیوظا
وفیظانا بالتحریکة وفیوظة بالضم

بمرد وکذا فاظت نفسه ای خرجت
وفاظ فوظا وفوظا ای فاظ او
نیکو ولا قال الاصمعی سمعت ابا
عمرو العلاء یقول لا یقال فاظت
نفسه ولا فاظت ولکن فاظ
نفسه او فاضت نفسه بالضاد
اذا مات
اقاظه الله بمیرانید او را خدای
اقاظ الله نفسه کذلک ویقال
ضربته حتی افاظت نفسه
تفیظ جان دادن یقال تفیظوا
انفسهم ای تقیئوها

ف ی ع

فیع الامر وفیعته بالفتح اول کار
واغاز آن

ف ی ف

فیف بالفتح جای برابر وهموار
یا بیابان بی اب افیاف وفیوف
وفیاف جمع وزمین مختلف
الریاح ومنزلی است مر زینب را
فیوف الریح بالضم موضعی است
بدهناء وآن را روزی است
که در آن چشم عامر بن طفیل
کور شد یا آن فیف الریح است
فیفاء بیابان بی اب
فیفاء بالمد بیفصر بیابان
فراخ بی اب فیافی جمع وفیفاء
رشاد بالفتح موضعی است نزد
عقیق مدینه وفیفاء الغزال
قریبه مکه که از آنجا بانطع فرود
ایند

ف ی ق

فیق بالفتح واز ما کیان
فیق بالکسر کوه محیط دنیا و
مرد دراز بالا و بیدون لام
موضعی است
ابوق کامیر دیه است میان
دمشق وطبریه ووادی است
یلبیه
ض فاق فیقا بالفتح
بمرد دجان داد

افیق الشاعر جید کمت صعفا
خوب وغریب شکرف آورد

ف ی ل

فیل بالکسر پیل فیال افیول
وفیلة کعنبة جمع فیلة بالتا
مونث ومرد فره ومایه گران
وثقیل ورجل فیل الرای وفیغ
مرد سست عقل جال افیال
الرای جمع وجاء فی الزنا الکثر
وفوله بالضم وابو الغیل صحابی
است
رجل فال الراء وقال ایضا غریب
اضافة مرد سست رای ضعیف
عقل ونیز قال هی لثت نیک
معرب پارس پیای پاد پیا زان
ده است قطب غالی قطب الدین
فالی مؤلف تقریب غیرو واسمعیل
بن ابراهیم که مرد وقاضی شیراز بود
وجماعتی وشهر بیست بخوزستان
از آن شهر است ابو الحسن علی بن
احمد ادیب یا آن فال آستر با دوم
ها
فائل گوشت سبدی ورک یا آن
رگ ران است ورجل فائل
الرای مرد ضعیف عقل
فائلتان دو رک است در بطن
هر دو ران محاذی هم دیگر او
مضغتان من لحم اسفل ماعلی
الصلوین من لدن آخر الجنبین
مکتنفا العصعص مضدتان
فی جانبی الفخذین وهما من الفرس
کذلک وقال الغنفه
رجل فیل الرای کیس مرد سست
عقل ورجل فیل اللحم مرد پیاپی
گوشت
فیال کشاد صاحب فیل و
پیلبان
مفیول لا بیپل بر کنان
فیلاهی بالکسر موضعی است
نزدیک باب الابواب وقیل
اسم خوارزم او لاثم قیل له

المنصور قیرکاع وفیلان بن
عرادة محدث است نیز نام مولی
زیاد بن ابی سفیان یا آن فیل
است
ض فال رایه فیلة وفیلولة
خطا کرد وضعیف وسست کردید
وقال رایه خطا کرد رای او ورد
بازی فیال وقال الرجل سست
رای شد مرد
فیل رایه تفییلا سست گردانید
او را ومنسوب کرد بخطا رای
رای وسست رای گفت
مفایلة بازی است مر فتیان
عرب را فیال بالکسر ویفتح نیز
ومذکور است در ف ا ل
تفیل النبات بنهایت رسید
گیاه وتفیل الشباب زیاده
افزونی شد جوانی وتفیل فلان
فربه گردید وتفیل رایه ضعیف
شد وخطا کرد رای او
استفیل الجمل همچو پیل شد
شتر در جثه وتوانائی

ف ی م

فیم ککیس مرد سخت وتوانا فیوم
جمع
فیمان بالفتح عهد وپیمان معرب
است

ف ی ن

فینة بالفتح ساعت یقال لقیته
فینة ای الساعة فینات جمع
وید خله الالف اللام کثیرا فیقال
الفینه الفینه بعد الفینة
ای الحین بعد الحین
فینان بالفتح نام اسپی مر بنی
ضبه را ومرد نیکو و دراز
موی فینانة مونث ومذکور
است در ف ن ن
عثمان بن ابان بن معتبر علی
بالفتح است
انیون کرد ونیز خشخاش
مصر بیت است یا آن که هو

الجون ناظر للادوام الحاء معاء
فی العین محمد فلیله ناظر تو
کثیر مستم وهو ماخوذ من الامن
وهو ان لا یبقی الحالب من اللبن
فی الضرع شیئا
ض فان فینا بالفتح امد

ف ی ی

فی حرف جر است ثنائی معنی
آن در ومی آید برای ظرفیت مکان
وظرفیت زمان نحو انتم عاکفون
فی المساجد فی ایام معدودات
وبرای مصاحبت بمعنی مع نحو
ادخلوا فی امم ای معهم وتعلیل
نحو امرأة دخلت النار فی هرة
حبستها ای لاجل هرة واستعلا
نحو لاصلبنکم فی جذوع النخل
ومرادف باء نحو یذرؤکم
فی الروع یعنی فیه بما اوارش یبصرون
فی طعن الاباهر والکلی والی
نحو فردوا ایدیهم فی افواههم
ای الی افواههم ومن نحو اعم
صباحا ایها الطلل البالی و
هل یعمن من کان فی العصر الخالی
وبرای مقایسه وآن داخل
میشود میان مفضول سابق
فاصل لاحق نحو فما متاع الحیوة
الدنیا فی الاخرة الا قلیل
برای توکید نحو ارکبوا فیها و
برای تعویض وآن زائد است در
عوض فی دیگر محذوف نحو
ضربت فیمن رغبت یعنی ضربت
من رغبت فیه وامیما تعجب
فایاشهر وشانها استعمیلا
جای است امر بن عبد الله

الکتاب الحادی والعشرون
فی القاف
باب القاف فصل الهمزة

ق ء ء

قیقیء کریر سپید شدن مرغ و
پوست تنک چسبیده بپیه
ان

قاقاة كلسنال اواز ماغان عراج

ق ع ب

قوب كصبور مرد بسيار اب خوار
اناء قوب اوند بسيار اب كير
اناء قوابي منسوب بامثله
مقاب كمنبر مرد بسيار اب خوار

ف قاب الطعام قابا بالفتح خورد طعام را يا خورد تمامه ان را وكذا قاب الماء فيهما

س قبت الرجل من الماء قابا محركة وقابا كسحاب بسيار نوشيد اب او پر شد وقئب الماء نوشيد اب را

ق ع ش

قاش بالفتح رسن كشتي لغة في قنه

ق ع ي

ف قاى قايا بالفتح بكفت برخود ثابت كرديد خصم را

باب القاف فصل الباء

ق ب ع

قباة بالفتح كياهي است كه بعلف ستور ايد قباة كسحابة مثله

ف قبا الطعام قبا خورد ان را وقبا الرجل من الشراب پر شكم شد از اب يعني بسيار خورد ان را

ق ب ب

قب بالفتح مرد وكش با اصل نيكو ونجيب وناهر در ضراب وپاره چوب پيراهن وسوراخ چرخ كه در ان چوب چرخ باشد يا شكاف ميان چرخ وچوبي كه در ميان چرخ دلو باشد ومهتر قوم وپادشاه وخليفه وما بين برسو هر دو ران يا ما بين سرين وسخن تونيز بزدكترين از لكام ويقال عليك بالقب الاكبراى بالرأس الاكبر

قب بسكون الباء حكايت اواز شمشير چون بر ضربه افتد

قب بالكسر استخوان برون امده ميان دو سرين يقال الزق قبك بالارض وپيره بزرك قوم

قبة الشاة بالكسر وقد تخفف هزار خانه شكنبه كوسپند

قبة بالضم بناي كرد بر اورده وكنبد قبب كصرد وقباب بالكسر جمع ونيز قبة موضعي ست

وقبة حجا لبنوس در مصر است وقبة الرحمة در اسكندريه وقبة الاسلام بصره وقبة الحمار در بغداد مسمى بدان لانه كان يصعد اليها على حمار لطيف

قبة الفراء موضعي است بكلوا وذو القبة لقب خطل بن ثعلبة بدان جهت كه در دشت وي قابي كنبد بزرگ ساخته

ابو جعفر قبة وعمران بن سليم قبة بالضم منسوب اند بسوي قبة كه موضعي است بكوفه ونيز قبة ان كه بجد دو دونه دارد چندان كه براز ولاغر ميان شود از ان منه الحديث خير الناس القبيون يا توب بحيي

قبي بالفتح است

قبيب كامير اط خشك وتر درد اميخته

قباب ككتاب نوعي از ماهي وموضع بيمر قند ومحله در نيشابور وجاي به نجد در راه حاجيان بصره وده در پاير مصر وده در ديلب بعقوبا

قباب كغراب نيك برنده از شير وجز ان وجوي بزرگ وسطبر وفلعه است در مدينه

قابب سال اينده

قابته شد يا اواز ان يقال ما اصابتنا العام قطرة ولا قاببة اى قطرة يا اواز

اقب اديك ولا عزينا

قبا وممدود اموثت اقب

قب بالضم جمع يقال الخيل قب اى ضوامر

قباب كشداد شير بيشه وجايي است بادر بيجان

حمار قبان كلكان نوعي از ملخ كياهي غير قبان كذلك وهو فعلان من قبب ومن ثم لا انصرف العرب لانها معرفة عندهم

قبين بالضم جايي است بعراق

قبيبات مصغرا جايي است قرب مغيثة وابي است مرينج تغلب وجايي است بر پشت دمشق ومحله است در بغداد وابي مر بني نمير را وموضعي در حجاز

تقبب كفند غدر شكم

تقبيته كد توجيه با نك دندان كشن فاوار شكم است شير ونر

تقبقبة غريدن وخروشيدن وبانك كردن شتر وكول كره دندن

تقبقب كرنج صند درباب

قبقاب كسلسال بنك بوى كوى شتر غريدن وخروشان وخروشان وكرين يا كسر فراخ بسيار ابى نعل چوبين ومهره كه بدان جامه را جلاء دهند ومرد بسيار سخن يا بيهوده كوي واواز دندان لكش

قباقب كعلابط مرد بسيار سخن وسال اينده يقال اتيتك العام ولا قابل ولا قاقب ولا قباقب يعني نوكاه نياسي وابنيهما تامهاى سال است يكي بعد ديكرى ومرد بدخوى درشت وجايي است

هز ري در ثغور ابي مريم بجع تغلب ادرد ديار جزيره

شرة مقبوبة ناف لاغر

ض قبت القوم قبوبا بالضم بانك وغريوا نمودند در خصومت وقبت الاسد قبا وقبيبا كاشنيد شد اواز دندان شير از بهر درزدن قبت النخل كذلك وقبت ناب الفحل بانك كرد دندان او كبر هم ندو ونيز قبوب پژمرده كرديدن كوشت پوست خرما وخشك شدن ريش وجراحت وبي ان كشتن ان

ض قب التمر قبا بالفتح خشك كشت ونيز رفت بريدن

س قب بطنه قبا محركة باريك كرديد شكم او وكذا قب بطنه بالفك ونيز قبب باريكي ولاغرى ميان كاه وشكم

مقبقب كسر هد شير بيشه ومكبر القاف سال اينده

بيت مقبب كمعظم خانه قبه دار

سرة مقببة كمعظمة ناف باريك لاغر

تقبيب خشك شدن يقال قببنا الرطبة اذا جففت وقبه ساختن

تقبب بقيه در امد

اقتباب بريدن

ق ب ث ر

قبثر كقنفذ كوتاه بالا قباثر كعلابط مثله

قبثور كعصفور جزيره است بمغرب وانجاي است خطيب ابن سعيد بن محمد الانصاري

ق ب ث

قباث بن رزين لحمي كه صاحب محدث است وقباث بن اشيم صحابي

ض قبثه قبثا بالفتح بيخ كرفت ان را

ق ب ث ر

قبثر كجعفر فرومايه كرنام قباثر كعلابط مثله

ق ب ج

قبج بالفتح كبك فارسي معرب لان القاف والجيم لا يجتمعان

في كلمة من كلام العرب فيجبه يكي تقع على الذكر والانثى كالحمامة ويتوقع يختص بالذكر منه كالقلب من النعامة ومثله كثير

ق ب ج ر

قبنجر كغضنفر مرد كلان شكم

ق ب ح

قبح بالضم زشتي ضد حسن ويفتح

قبحا الله وقبحا له بالفتح والضم اى ابعاد است مر او يبلك

قبحه الله يعني نيستا دبرا او را از خير

تري في شرح

قبيح كامير زشت وقباح ككتاب وقباحى كسكارى وقبحى كسكرى جمع ونيز قبيح كامير كرانه استخوان بازو كه نزديك ارنج است ويبوند جاي ساق وران

مقبح كسفينة زشتي ناخ ونقباح كتاب جمع ونامه قبيحة النخف شتر ماده فراخ سوراخ پستان

قباح كسحاب پيوند جاي ساق وران

قبحان كسكران محله است ببصره

قباح كرمان خرس

مقبوح نيكو كرد كرده شده وبركشته از خير ودور از ان

ك قبح قبحا بالضم والفتح وقبوحة بالضم وقباحا كغراب وقباحة كسحابة زشت كرديد

اقباح زشت اوردن وزشت يافتن

قبح عليه فعله تقبيحا اشكار كرد وبيان نمود زشتي كار او ونيز تقبيح نيكو كردن ودور كردانيدن از نيكي وخير يقال قبحه الله اى نحاه عن الخير وابلد شكستن كوتش برادر تن براليد وشكستن تخم مرغ وقبحها الذكر

كبيرا

مقابحة بلعم وشتام دادن

استقباح زشت شمردن

ق ب ذ

قباذ كغراب پدر كسرى

خنطة قبلاذية بالضم منسوبا كندم كهنه روتي

قباذيان بالضم موضعي سلح

ق ب ر

قبر بالفتح كور وقبور بالضم جمع وجيعة ذي قبر موضعي است قريب عسفان

قبرة بالفتح شهر سنا بواست باندلس ازان است عبدالله بن يونس وعثمان بن احمد

قبر بالكسر جاي كرم خورده از چوب اكر

قبرين بالكسر مشي عتمه است بهتامه

قبركصرد نوعي از انكور دراز سپيد جيد ونيكو ونوعي از مرغان كه چكاوك نامند ش قبرة يكي

قبار كغراب شهر شعبان بن عروجيري

قبور كصبور زمين پست نرم وخرما بن زود بار اور دويا خرما كه بارش در شاخ او بوده باشد

ابو القاسم منصور قباري كتند زاهدي است واسكندريه

قبار كرمان كروه فراهم امده جهت براوردن وكشيدن شكار از دام وچرغ شكاري درشت موضعي است بمكه

قبركسكر چكاوك قبرة بالتا يكي قبرا بالضم ممدود امثله قنابر جمع قنبرة كقنفذة لغتي است ران

قنبر كقنفذ نام مردي

ابو بشر عمرو بن عثمان بن قنبر كقنفذ ملقب بسيبويه امام النحاة است

قبرتي كرنكي بيني وسرو ان بيني قبراة بالناسرين قبيرة محدة زاده مصغران

قبرهان بالضم دهي است اقلية مقبرة مثلثة الباء كورستان وجاء في الحديث مقبرة لا صنّا مقابر جمع لكل اناس مقبر يقنا فهم ينقصون والقبور تزيد ومقبري منسوبا كوريان مقبري جمع ونيز مقبري كوهي ان بينشان دابو سعيد كيسان مقبري تابعي است وتمام قيل له المقبري لانه كان يكون عند مقبرة فنسب اليها

مقبرة كمكنسة كورستان

مقبور دركور كرده شده وپيزي پيچيده ومنه قول ابن عباس ذو الدجال ولد مقبورا اى انه وضعته به جلدة مصمتة لا شق فيها ولا نقب فقالت قابلته هذه سلعة ليس فيها ولد فقالت هو مقبور فيها فشقوا عنه فاستهل

ن ض قبره قبرا بالفتح ومقبرا كفنه در كور كردان را

اقبار كور ساختن كسى را وكفتن دا بقوم اوزادن نا دفن كنند وبكور كردن فرمودن ولا الهل دفن كرد انيدن منه قوله تعالى ثم امانه فاقبره اى جعله ممن يقبر ولم يجعله مما يلقى للكلاب وكان القبر مما اكرم به بنو ادم

ق ب ر س

قبرس كقنفذ نهري وجيد بزيني مرد ونيز قبرس مصر في جزيره است بزرك در دوم ودر ان جزيره فوت كرد ام حرام دختر ملحان

ق ب ر ن

قبرن بالكسر مرد كوتاه بالا ايد نعت

ق ب س

قبس بالكسر اصل ونژاد چيزي

قبس محركة شعله پاره اتش

قبس ككتف كش شتاب بار دار كننده

قبيس كامير حسناب كشني كننده كه زود بار دار نمايد منه الجمل لفوة صادقة جيكيا لفوة ام لفوة وابي قبيس وابي شمل دوده وشخص هم دم هم قدم هم شرب كويند ولفوة نام زن وضباركير

يزيد بن حبيس كزبير شاعر وابو قبيس كوهي بمكه سمي بر من منج حداد لانه اول بنيه وكان يسمى الامين لان الركن كان مستودعا فيه وقلعه است از اعمال حلب

قيس كريم لبابالكسر وعبد الله بن قيس صحابي

قابس كصاحب شهري است بمغرب ميان طرابلس وصفاقس

اقبس بالكسر مرد اويل ان حتنه بيرون بر امده باشد

قابوس مرد نيكوروي خوش رنك وبوقابوس لقب نعمان بن منذر پادشاه عرب وحذ ضرورت ابو قبيس اوزده ونيز قابوس معوضه للعجم والمعرفة معرب كاوس كه نام يكي از پادشاهان كيان است

قنبس كجعفر نام مردي

مقباس بالكسر پاره اهرم شعله

ض قبس منه قبسا بالفتح اتش كرفت از ان ونيز قبس فائده كرفتن وداد دن يقال قبس العلم اى استفاده

س ك قبس قبسا محركه وقباسة ككرامة سركشني شد ان اقباس نير ك وذاكرد انيدن

قبع

قبع بالفتح بانگ خوک و انقباض و بانگ خر و بانگ خرگوش و مانند آن
قبع بالضم کرنای و بوق
قبع کسر دستار پشت جانور که است بانی
امراة قبعة و مطلقه که تمامه تن بکه کاه پنهان کند و که گاهی پیدا و نیز قبعه مرغی است خرد تر از گنجشک که پیوسته در دیلم سوراخ موش باشد و چون آدمی بیند در سوی دود قیاس قبعه یعنی ابر کوله خشت است بحق
قبلع کنز آب بینی ابر ل تخ و خار پشت و مرد کول پیمانه است بزرگ و لقب حارث بن عبد الله بن ابی ربیعه است بجهت آنکه ذلک المکیال لم او لانهم ابوه بمکیال الهم حین قالهم ما لان مکیال الهم الا القباع و لقب ابن ضبه حاملی بنان پیخ که کوله پیما است و نشان خود بوده قباعی کثر ابه مرد بزرگ سر قابع ناسزده

قبعر

قبعل

قبل

قبعث

قبعثی

قبشر

قبص

قبض

قبط

قبطر

قبل کعنب جائی است و نیز آنچه
تُبلاً ای عیاناً ومقابلة
قبیل کابیر ام ناف و بند قنادر
و کار کنار و پاکار دار ای نیز قوم
و شوی زن و جماعت مردم از سه
کروه تا مرجه از زن کردار
اگر وهها پراکنده چون روم
و زنج و عرب یا کروهها بند
اصل و حسب یا کروهها یک
پدری قبل کعنق جمع منه قوله
تعالی و حشرنا علیهم کل شیء قبلا
ای قبیلا قبیلا و قبل عیانا و نیز
قبل ظاهر و اشکارا و قبال والیه
قبیلا بیبی و بادوی و اشکار
دیدم او را و نیز قبیل آنچه پیش
روبه فرو دار در بینه او را
و دبیر آنچه سپس و دبیر اوار د
و قت رشتن و نیز قبیل طاعت
عزان و دبیر نافرمانی ایشان
و قبیل طلبت سپید که دران و قبیل
و دبیر نا سپید که در ان قبیل
سوی زانکشت بودن پیچیده
سر کشته و دبیر سوی خنصر پیچ
ان و قبیل رشته که سوی سینه
پیش اند و قت تافتن و دبیر
رشته که پس برند در تافتن
یا قبیل باطن فتل و دبیر ظاهر
ان یا قبیل اندرون پیچیده
در دو لک و دبیر بالای ان
یا قبیل اول تا فتکی رشته و
دبیر اخر تافتکی ان یا قبیل پیش
و دبیر کنار یا قبیل پایین کوش
و دبیر بالای ان و یقال ما یعرف
قبیلا من دبیر یعنی نمی‌شناسد
کوسپند مقابله از کوسپند
مدابره یا نمی‌شناسد مقبل
را از مدبر یا نمی‌شناسد نسب
مادر را از نسب پدر خود و نیز
قبیل نام مردی
قبیلة کروه از فرزندان یک پدر
و پاره از کله سر و ایرا ...

پاره دیگر قبائل جمع و قوال الکاف
و سنک بزرک سر چاه و نام
اسب خصین بن مرداس
قبول کصبور نام ناف و باد صبا
بدان جهت که ضد دبور است
یا ان که مقابل در کعبه شرفها
الله می وزد یا ان که مقبول طباع
و نفوس است و نیز قبول کردن و تضیم
خوب و جمال و هیئت و لکنا
منه قوال ندیم المامون فی الحیز
رضی الله عنهما امها البتول و
ابوها القبول و نیز قبول پذیرفتن
عفو و جزان اسم است مصدر
را و فعلش معدوم و از اعلام
است
قبالة کسحابه پذیرفتاری عمل
اسم است تقبل را و منه القبالة
للصک لأنه و یقال نحن فیه
قبالة ای نحو ازاء و یکسر
قبال النعل ککتاب دوال میان
کفش که میان انکشتان باشد
و مهتر قبال مادی است خیث
و ما یعرف قبال الامر دباره یعنی
ما یعرف قبیلا من دبیره است
قبالة بالکسر نام نابی
قبالة بالضم روبروی نیز قبال
جلست قبالته تجاهه
قابل کصاحب سال اینده و مسجد
بود برد ستچپ مسجد خیف
و از اعلام است قابل بن سنبه و قابل
قوابل الامر اوائله و قیل القدر
الامر قوابله
اقبل کاحمد که چشم چندان
کژ کوئی سوی بینی خود نکاه می
کند
قبلاء کحمراء کوسپند که سر
بر کشیده باشد
قبلی کحبلی موضعی است میان
اعرب و بیان
مقبول حامد برزی کرده
ن قبلت القابلة الولد

تقبولا بالضم و یفتح و نبیذ باد
صبا و نیز قبول پیش امدن و یقو
قبح الله ما قبل و ما دبر یعنی تر
کرد انخدا سال اینده و کذشته
را و بعضهم لا یقول فیه فعل
ن س ض مثله قبالة
کتمانه پذیرفتار کردید
ن س قبلت العین مثله و کرکر
که شد چشم او و بر بینی امد سیاه
چشم و نیز قبل خویده و سبب که شد
ما نان در زاد و دن بچه و در
امد که پیش هر دو پای مرا امد که
پاشنه و پیش امد که سیاهی چشم
بر بینی یا قبل مانند حول است که
کج چشم باشد یا ان بهتر از حول
است یا برامد که سیاهی چشم
بکی بر دیگری و بودن سیاهه
چشم بر بینی یا بر کوشه چشم
یا برابرو یا برامدن نگاه چشمی
بر نگاه چشمی دیگر و بر سر ترو
شد ناب و قتابی و ردن و بر
روی خمیدن شاخ کوسپند
و بی اندیشه واستحضار سخن
کفتن یقال تکلم فلان قبلا فاجاد
و تجربة قبلا اذا انشده
لذلک عددته و پیش از برد
ماه نو را دیدن یقال رایتا
الهلال قبلا اذا لم یکن رئی قبل
ذلک یا نشیبین و بند هر چیزی را
ف قبل النعل دوال ساخت
نعل را یا قبال ابرنست برنعل
س قبلت اللیلة پیش امد
شب و قبلت المرأة قبالة
مام نافی کرد و ان نضرنیز زاید
و قبلة قبولا بالفتح شد وذا و
ند بضم پذیرفت و کرفت یا برد
و قبل علی الشیء پیش بنا امد
لازم کرفت و اغاز نمود و نیز
قبول بالفتح دلو را از سانیه
کرفتن
غنقبل کحسن سال اینده از

اعلام است
مقبلة کمحسنة شب اینده
اقبال اقبال ساختن نعل را و پیش
امدن ضد و کج کرد بدن چشم و
امثل کردانیدن کسی را او پیش
در کاوردن بر چیزی نقیض
ادبار یقال اقبل مقبلا کدخل
مدخلا صدق و حرد بند
و دانا شدن سپس نادانی و کلی
و چسبیدن بچیزی ملازم شدن
از اغاز کردن کاری یا چیزی
پیش کسی داشتن یقال اقبلته الشیء
اذا جعلته یلی قبالته و اقبلنا
الرماح نحو القوم
مقبل که شناخه امد برای کرده
قبالة العامل العمل نقبیله ایه ...
الموسه نادر اضامن کرفته ...
انکار و کن مینز تقبیل بوسه دادن
تجمل مقابلة تفتح الباء مرکوای
از بنو اسد و سپید
شاة مقابلة بفتح الباء کوسپند
پاره کوش و پیچ از پیش ای کان
کرد اشتن حند مثالنا رکه بس
او نکار کرد اشته باشد
مقابلة دو ال ساختن نعل را و
دونا کردن کیسو کفش دانا که
ان فرو یاد وی شدن و دو
کتاب را باهم راست کردن
تقبل العامل العمل تقبیل کبیر
نادر اضامن داد عامل
تقابل با هم دو روی کردیدن
تجمل مقتبل الشباب بفتح الباء
زد کرد و نوی نشان پیری پیدا
نکرد و جوان نو تازه
اقتبال انسر نو کردن کاری را
و بیه کفتن سخن را یقال
اقتبل الخطبة ای ارتجلها
استقبال پیش امدن ضد
استدبار
قبیلا اقبل کردیدن
ق ب ل ش

قملش کعلس سر ریزه اسم اندا
ق ب ن
قبنة بالضم شتاسن دند احتب
و نیاز
قبین کامیر شتابی کننده در
امور خود و نیز رو
قبان کشداد کپانکه ترازوی
یک پله باشد و امین حق فلان
قبان علی فلان و شهری است
بادربیجان و نام جد عبد الله
بن احمد محدث و حمار قبان
و هو فعال و الوجه ان یکون
فعلان دویبة و قد ذکر فی الباء
قبتن بالضم و شد الموحدة دهی
است بعراق
قابون دهی است در دمشق
ض قبن قبونا بالضم رفت
در زمین
اقبان شکسته شدن زدن
و شتابی کردن در رفتن بی
بیم و ترس
مقبئن کطمئن کرفته و رنجیده
و غایب و سپس مانده
اقبئنان رنجیدن
ق ب و
قبا کعصا کیاهی است و نیز قبا
برکنده چیزی را باز کردن
قبوة بالفتح سوسنکی میان دو لب
وضم کردن حروف و منه بزة
مقبوة ای مضمومة
قبة الشاة مرانخانه کوسپندان
خففت فمن هذا الباب و ان
شددت فمن قبب فعند من و الثاء
عوض من الواو
قبی قوسین بالفتح قاب قوسین
است قباء قوسین کقتاب مثله
قبا بالفتح والمد خلاف است
معروف آقبیة کاغلمة جمع و
هی مشتقة من القبوة
قباء بالضم والمد و یقصر موضعی
است بحجاز نزدیک مدینه که

ویونث و جائی میان مکه و بصرو
و بالقصر شهری است بفرغانة
قبابة کسحابة نشت هموار
امراة قابیة زن که کیاه عصفر
چیند و کرد اورد دان را
قابیاء کعاشیاء ناکس و بنو قلبا
کرد اینده کان بمنکه
قبقی کرمی مرد بیلیبه
ن قباه قبوا بالفتح بانکشتان
فراهم اوردن را و قبا البناء
بلند بر اوردن را و قبا الزعفران
چیدن زن را
تقبیة قبا ساختن او را و ادم
کردن سامان وی یا او قبی بها سه
اکنن ... قبا ساخت
[illegible]
تقبی قبا پوشیدن و از پس امد
کبیر او مانند قبا شدن چیزی
اقتباء ارا ستن ز ماده کردن
و قبا پوشیدن
انقباء نهان پوشیده کردیدن
باب القاف فصل التاء
ق ت ب
قتب بالفتح روده یا از طعام
دادن کسی را و العقر من صرو
قتب بر پشت ستور نهادن
قتب بالکسر روده و ساز و سامان
اکبش و میم کرد باشد از شکم
و خویکه زیر پالان بر پشت
ستور نهند یا خوی کرخرد
بقدر کوهان شتر و پالان را
پالان خرد و بالتحریک اکثر
اقتاب جمع
قتبة بالکسر روده
قتب ککتف مرد تنکدل زود
خشم
ذو قتاب کسحاب و کتاب لقب
حقل بن مالک ملکی از ملوک
حمیر
قتیبة مصغر نام مردی فنجو
کجهنی منسوب بوی ابو رجاء

قتیبة بن سعید از مالک بن
انس روایت میکند و ابو قتیبة
سلم بن قتیبة از شعبة و یونس
قتوبة کحلوبة شتر با قتب
قتبان بالکسر موضعی است
بعدن
اقتاب بر پشت شتر قتب نهادن
و سوکند غلیظ و درشت خوردن
ق ت ت
قت بالفتح اسپست یا اسپست
خشک شتر زکی
قتة نام مادر سلیمان تابعی
قتاتا کغراب موضعی است ...
قت قتا کشتاد مردی سخن
چین نام مرد سخن درر ... نمامی کند
یا آنکه در الحدیث لا یدخل الجنة
قتات ای نمام
رجل قتوت کصبور مرد سخن چین
یا دروغ سخن نمام باشد یا نه
قتیتی که تسبیفی سخن چینی و رجل
قتیتی مرد سخن چین یا عزدزد
قتیون نماعی از محدثان
تقتقة سخن چینی نمودن
ن قته قتا برهان را و کم کرد
و اماده و نمه یا ساخت و اندک
اندک فراهم اورد و قت اثره در
پی او رفت و نیز قت بالفتح سخن
چینی کردن و در وغ کفتن و شبان
در پی کسی رفتن یا اراده او معلوم
نماید و بوئید بن شبان بوی
همانده را و روغن در کل
پروردن
اقتتات ابیخ بر کندن چیزی را
تقتیت مقتت کمعظم روغن در
کل پرورده یا روغنهای خوش
بوی دیکر امیخته و فی الحدیث
انه ادهن بزیت غیر مقتت و هو
محرم
تقتیت سخن چینی کردن و فراهم
اوردن دیک افزار و پختن ان
و در کل پروردن روغن را

ق ت د
قتد محرکة چوب پالان اقتاد
و قتود جمع
ابل قتدة کفرحة و قتادی کنکار
شتران درد کین شکم بر خوردن
قتاد
قتاد کسحاب درختی است سخت
خاردار اقتاد و اقتد کاکلب
و قتود جمع و فی المثل و من دونه
خرط القتاد و ذات القتاد
موضعی است بیر فلج و نیز قتادی
کسحاب و غراب موضعی است مر
سلیم را
قتادة یکی از قتاد و قتادة
بن النعمان بدری و قتادة بن ملحان
صحابیان اند و قتادة بن دعامة
تابعی و ابو قتادة حارث بن ربعی
انصاری صحابی و نیز قتادة نام
اسب بکر بن وائل و ان مادیان
است
قتادی بتا مشدد ابی بعد
مرخ زنج و اوایس منسوب الی القتاد
ابل قتادیة شتران قتاد خوار
تقود بالضم کوهی است
قتائدة بالضم بشته است یا
سر بالای کوهی یا مرتبشته که با
تفتند کنصر دهی است بحجاز یا
چاهی است
قتندة بضمتین شهری است
باندلس
س قتدت الابل قتدا با بلی
درد کین شکم شد شتران
از خوردن قتاد
تقتید قتادة را بریده سوخته
بخورش شتران دادن
ق ت ر
قتر بالفتح قدر و تحرک
قترة بالفتح کرد
قتر بالضم و بضمتین کرانه و
جانب لغة فی قطر اقتار جمع
قترة بالضم کان صیاد و توده

پیشانی و تودهٔ سنگریزها
قتر بالکسر نوعی از پیکان تیر خرد یعنی کوچک که آن را بر هدف انداز ند
ابن قترة بالکسر مار زهر است بد و ابو قترة کنیت ابلیس لعنة الله علیه یا علم است مر شیطان را
قترة محرکه گرد و قترهٔ محرکه گرد فتره بهاء جمع قوله تعالی ترهقها قترة
قتر ککتف مرد متکبر
اقتر مرد تنگ کنندهٔ نفقه بر عیال
قاتر تنگ کنندهٔ نفقه بر عیال و نیز قاتر پالان و زین نیکو و نیکو نشستن پشت ستور را از ریش نگاه دارد و جوب قاتر سپر نیکو اندازه
قتار بالضم بوی عود و بوی دیگ افزوده دیگ و بوی کرباب و بوی استخوان سوخته
قتور کصبور نفقه تنگ کنندهٔ بر عیال و مرد ناکس سخت نفقه
قتیر کامیر سر پیکان اول پیری و سرهای میخ زره
قتیرة کجهینة نام مردی که پدر قبیله است از تجیب از آن قبیله است محمد بن روح قتیری و حسن بن علاء قتیری که محدثان اند
ن قتر الشی تقتیرا بهم پیکان دادن و قتر الدرع بهم دوختن حلقه زره را و قتر الشی لازم گرفتن آن چیز را
ن ض قتر و قترا و قتورا تنگ کردن نفقه را بر عیال و نیز قتر و قتور دیگ بریان و گوشت و دود کنانیدن دادن
س ن ض قترة و قترا و بحرک بخور کردن و قتر باللحم بلند کردن و منتشر شدن بوی دیگ اخراوان قتر آتش را و قتر اللحم کذلک
رجل مقتر کمحسن یعنی بخیل قاتر تنگ کنندهٔ نفقه بر عیال تنگ

کردن بود در کاره در آمدن صیاد و لازم گرفتن چیزی را و تنگ شدن بر وی بجوز کردن زن تقتیر تنگ کردن بر عیال تنگ کردن و قوت دادن و گوشت را برای قدیر در زینه نهادن تا بوی از وی بیاید و بلند شدن بوی بریانی و جز آن و بیشتر و صوفی شیر دور کردن تا شکار بوی شکار دادن نیابد و بر خاک و غبار مانند آن بر افکندن که بر او برانگیختن بوی و قترین هیچ بکر کرد ایندن یقال الق قترتیه ماله
تقارب
تقتر خشم گرفتن و دم بر زدن و آماده شدن کارزار را و برهم زدن کسی با وی نیکو شدن از کسی و کناره گرفتن
تقاتر همدیگر را فریفتن
ق ت ر د
قترد کجعفر مرد بینوا گوسپند و بز قتارد کعلابط و مقترد مکبر الراء المهملة مثله قال هکذا ذکروه والکل تصحیف والصواب بالثاء المثلثة کما صح به ابو عمرو و ابن الاعرابی و غیرهما علیه قترة مال بالکسر یعنی مال بسیار است
قترد الرجل بسیار شد شیر و فرزند او را
ق ت ع
قتع بالکسر خانه زنبور عسل در غار و قریب به آن
قتع محرکه کرمک سرخ چوب خوار قتعة بکی از آن دیو چه است
قتعة محرکه خوار و حقیر
آقتع خوار تر یقال هو اقتع منه
ف قتع قتوعا خوار و حقیر کردیدن
مقاتعة همدیگر را کارزار کردن
ق ت ل

قتلة بالفتح از اعلام است
قتال بالکسر دشمن جنگ نمودن و مقاتله و جانبی کر برزدن بر انجام مردن هلاک کردن و اقتتال الجمع و دوست ازلغات اضداد است و همچنین است مانند یتوهما قتلان ای مثلان و بیرعم و دلیر و دانای بدیع و غیره یقال انه لقتل شر ای عالم به
قتلة بالکسر هیئت کشتن
قتل کرضی نام مردی
قتیل کامیر کشته مذکر و مونث در وی یکسان است قتلی بالفتح مقصور جمع فان لم تذکر المراة قلت هذه قتیلة فلان و مرت بقتیلة لانک تسلک به طریقة الاسم و از اعلام است
قتیلة کجهینة از اعلام است
قتال کسحاب جان و تن و بقیهٔ جسم و توانایی و ناقة ذات قتال ناقه استوار تناور
قتال ککتاب نام مردی قتال کشداد مثله
قتول کصبور بسیار کشنده و بسیار قتل و کشتن قتل بالضم و بضمتین جمع وامراة قتول کشنده
قتول بالکسر و فتح الواو و اللام مشددة بر پای مانده سست فرو هشته اندام
مقتل کمقعد جای که بر زدن بر انجام مردم کشته شود مقاتل جمع و یوم مقتل الرجل بین فکیه
ن قتله قتلا بالفتح و تقتالا و قتلة بالکسر کشت او را قتل یکذلک عن ثعلب و قتل الرجل مجهولا فهو مقتول فان کان قتله العشق او الجن قیل اقتتل ولا یقال فی هذین الا کذا و قتل الرجل بر شن وی خرد کا نو راسه و فاده و قتل الشی بر نیکو دانست آن چیز را و منه قوله

و ما قتلوه یقینا ای لم یحیطوا به علما او قتل الشراب آمیخت شراب را با آب و قتلة قتل اسوء بد کشتن کشت او را و قتل الانسان ما اکفره مجهولا لعنت کرده شد
اقتال بکشتن دادن و بقتل گاه بردن
مقتل کمعظم مرد آزموده کار و قلب مقتل دل خوار و ذلیل کشتهٔ عشق
تقتیل بسیار کشتن و بسیار سیدن منه شیلو تقتیلا بدله للکثرة
مقاتل بن حیان از اسامی بکسر الزاء و مقاتل بن دوال الدوذ او هما واحد و مقاتل بن سلیمان مفسر ضعیف و مقاتل بن فضل و مقاتل قیس و مقاتل تا شیم دیگر تابعی غیر مشهور است تابعان اند
مقاتلة بکسر التاء کشتن و کارزار کنند کان
قاتله مقاتلة و قتالا بالکسر و قیتالا لا بزیادة التحتیة کشتن و کارزار کرد با او و قاتلهم الله از نیکی دور کردانید ایشان را خدای و ملعون کردانید
تقتل لحاجته برای حاجت و تقتلت المراة فی مشیتها خمید و در پیچید در رفتار و برکشت
تقاتل کارزار کردن و بهم کشتن نمودن
اقتتل الرجل اقتتالا مجهولا کشتهٔ عشق و جن کردید و نیز اقتتال کارزار کردن و لیدغم لان التاء غیر لازمة و یقال ایضا قتالوا و یقتلون بنقل حرکة التاء الی القاف و بحذف الالف لانها مجتلبة للسکون کما فی قراءة الحسن الا من خطف الخطفة و منهم من یکسر القاف فیهما لالتقاء الساکنین و الفاعل من الاول

مقتل کمحدث من الثانی مقتل بکسر القاف و التاء المشددة ذ اهل مکة یقولون مقتل بضم القاف و کسر التاء و یتبعون الضمة الضمة
استقتال کشتن خواستن و باک نداشتن موت را بجهت دلاوری
ق ت م
قتمة بالضم نوعی از رنگ است خاکستری که یا هی بسبزه و بد بوی
قتمة محرکه بوی بد
قتام کسحاب گرد
اقتمه ای ده حیاض و تنم کو بر بعضی بهر لهو و هالک
قاتم سیاه گون و اسود قاتم و قاتن اللون هم و قاتم الاعماق ای مغبر النواحی
اقتم سیاه فام یا خاکستر گون و باز اقتم الریش باز خاکستری پر
ن قتم الغبار قتوما بلند کردید
اقتمام سیاه رنگ شدن و قتمه گون کردیدن
ق ت ن
قتن محرکه ماهی است پهن با دنبهٔ پیچه
قتین کامیر ابریشم جوش داده سپید و زن یا زن خوب صورت نیکو و مرد یا مرد بخوار و ذلیل از لغات اضداد است و بر دو معنی و مرد کم طعام یا بی طعام و نیزه و سنان باریک و کهنه
قتان کسحاب و غراب کرد و غبار
قاتن سیاه گون
ن قتن المسک قتونا بالضم خشک شد و رنگ تیره زایان
ك قتن الرجل قتانة بالفتح اندک طعام کردید و کم خوار شد
اقتان اندک طعام یا بی طعام شدن و کشتن کند را و لاغر شدن جسم

مقتین کحمرین است و پنها مقتن بشد النون مثله
ق ت و
قتوة بالفتح سخن چینی
مقتوی بالفتح و شد الیاء خادم مقتوون مقاتوة و مقاتیة جمع مقتوین بالفتح و کسر الواو و فتحها و مقتی غیر مصرح و فی خادم که بنان خدمت کند و بفارسی نان جامه نامند و هی للواحد والجمع والمذکر والمونث سوا یقال رجل مقتوین و هما مقتوین و هم مقتوین و هی مقتوین قال سیبویه سالوا الخلیل عن المقتوی والمقتوین فقال هو بمنزلة الاشعری و الاشعرین انتهی اوالیم فیه اضافیة ی عفت ای خدم
ن قتوت قتوا بالفتح و قتا مثلثه مقصورا و مقتی کمقعد خدمت کردم یا خدمت نمودم پادشاه را
اقتواء چاکر داشتن خواست او را و خدمت خواستن وی و هو شاذ لان الافعلال لازم
باب القاف فصل الثاء
ق ث ء
قثاء بالکسر و بضم و تشدید الثاء المثلثة ممدودا خیار و نوعی خیار دراز باشد و خیار
مقثاة بکی
قثاء کشداد خداوند خیار
مقثاة کمقعد خیار زار مقثوة بضم الثاء مثله
اقثاء خیار ناک شدن جای و بسیار خیار کردیدن قوم
ق ث ب
مقاثب کساحب بخششها و عطایا
ق ث ث
قث بالفتح کیاهی است بر نیز و نیز قث کشیدن یقال فلان یقث مالا ای بحر زیاده و بر کنده

و الفعل من نصر
قثیثة کفیته کروه و گله کجماعة مثله
قثاث ککتاب خام جند نمین فرخم که پیش رسول صلی الله علیه وسلم برسولی آمد و صحابی است بفتح خوانند
قثاث کغراب خش
قثاث کشداد سخن چین
قثیثی کدلیلی گرد کردن مال
مقثة بالفتح افزونی و بسیاری و چوبی است پهن که کودکان بدان بازی کنند
ققثت تمام و کامل نمودن پیمانه و جنبانیدن مهر را جهت برکندن
اقتثاث بر کندن
ق ث د
قثد محرکه خیار بالنك و طلا دان و خیار بادرنك نیز نامند یا خیار قثدة یکی
قثد بالفتح قثد خوردن و الفعل من نصر
اقثثاد خیار بادرنك خوردن و بر بیدن
ق ث ر
قثرة محرکه رخت خانه قثر مصغر آن
تقثر دور شدن و ترسیدن و بیمناك کردیدن
اقثرت الشی اقثرارا خانه ساختم آن چیز را
ق ث ر د
قثرد کجعفر رخت خانه قثرد کبرقع و زبرج و قثارد کعلابط مثله و مرد بینوا گوسپند و بینوا بره و بز غاله و مرد بینوا رخت خانه قثرد کعلبط و قثارد کعلابط مثله و پاره پیتم و وجبنی که دنك و چر بر دندان ماند آن را نیز قثرد گویند

سیل از وزن خشك شده در بن انگور و انبوه مردم
قثا بکنفا برج بالفتح دامنهای پیراهن و مانند آن
مقترد بکسر الراء مرد بینوا گوسپند و بره و بز غاله و مرد بینوا رخت خانه
ق ث ع
قثع بالضم گرزنای و بوق و نفیر بتصحیف قثع بالموحدة و لا قثع بالنون
ق ث ع ل
مقثعل کمقشعر پتر که نخشر نیك به نشود
ق ث ل
قثول بالکسر و تشدید اللام مرد فرو مانده سست فرو مانده مشتد کوشت و کنکلاج و نحو سطبر خوابن و یا نه بزرك از کوشت یا استخوان
ق ث م
قثم بالفتح الابتر پلید یکی خشك شده بر سرین و الاثیر بیچه با مرغ
قثمة بالضم خاکستر گونی و پلید و نجال الود کی
قثم کزفر مرد بسیار بخشش و دهش و بسیار الخیر و فراهم آورد نیکی و کرد آورد زن و فرزند را و جمع کننده نیکی و شر و ضد و کفتار نام است آن را و قثم بن عباس بن عبد المطلب صحابی است و هو معدول عن قاثم
قثوم کصبور فراهم آورد و نیکی و کرد آورد و عیال را و مرد بسیار خیر
قثام کقطام نام کفتار ماده و ماده و غنیمت بسیار
ض قثم له من المال قثما بالفتح بیکبار مال نیکو و جید داد او را و قثمه فراهم آورد

کنکلاج بضم اقل فرخ شیری شنصر را کویند که دیای ارد و لی قسم در اشترن

مال الدنیا را

ل قثم قثما بالفتح فشامة کرا انبنا کتر کون شد

س لث قثم قثمة بالضم وقثما حرکة پلیدی الوده شد

اقتثام از بیخ بر کندن ومال بسیار کرفتن وقثامه ان را برین وفراهم اوردن

ق ث و

قثو بالفتح کشیدن وبیز قثو کرد کردن مال وجزان وخیار بادرنک خوردن وذالفعل من نصر

قثا بالفتح مقصورا خوردن چیزی کرم فتخاشیدن اوار باشد ان را

تقثی کسکری فراهم امد که اقتثا مال وجزان فراهم اوردن

ق ث ی

قثی بالفتح کرد کردن مال وجزان واو خیار خوردن والفعل ضرب

باب القاف فصل الجیم

ق ج ج

قجقجة بازی است که از اعظم وغضاء نیز نامند

باب القاف فصل الحاء

ق ح ب

قحب بالفتح مرد کلان سال سرفه زده

قحبة بالتاء کنده پیر وسرفه زده وتباه شکم از درد وزنا کار تباه کردار بدا مجنة که بهانه سرفه وتنحنح اشاره کند حریف خود را یا ان لغت مولد است ویقال به قحبة ای سعال

قحاب کغراب سرفه اسب وشتر ومردم

سعال قاحب سرفه سخت

ن قحب الرجل قحبا بالفتح وقحابا کغراب سرفه زده کردید مرد

قحبة سخن کفتنها او

تقحیب سرفه زده کردیدن

ق ح ث

ف قحث الشیء قحثا بالفتح افغان نمودن از لزانیدن

ق ح ث ر

قحثرة من بد قحثرة پراکنده نمود ازو او پریشان کرد

ق ح ح

قح بالضم بی امیغ از زفتی وسیوان مرکب ساده وبی امیغ از هر چیزی یقال لئیم قح وعربی قح وعربیة قحة واعراب اقحاح وعبد قح ای محض خالص ودرشت وبدخوی از مردم وجزان وخربزه به مغز نارسیده

رجل قحاح کغراب مرد ساده بی امیغ قحاح الامر اصل کار وخالص وبی امیغ ان

قحیح کامیر نوعی از اب جوند که وهو فوق العتب والجرع

قحقحة کدحرجة کردیدن اواز در کلو وخنده که

قحقح کهدهد استخوان کردا کرد دبر وموضعی است

قرب قحقاح بالفتح قرب سخت

ن قح قحوحة بالضم وقحاحة بلغ ساده وبی امیغ کردید وقرب رو پرمغز شد

قرب مقحقح بکسر القاف قرب سخت

ق ح د

ن قحدت الناقة قحدة بالفتح ناقة بزرک کوهان والاصل بکسر الحاء فسکنت تخفیف مثل عشرة وعشرة

قحدة محرکة بن کوهان یا کوهان یا میان آنکاه ان قحاد بالکسر واقحد کافلس جمع

واحد تا حداز اتباع است

هو قحادة کثمامة قبیلة است از قبیلة استاد در یمن بنی قحادة که یکی از فارسان بنی یربوع است قحاد کشداد مرد تنها بی برادر وبی پسر

قحدودة سپس سر قماحد جمع قماحد است وقمایید

مقحدة کمقعدة بن کوهان

ناقة مقحاد بالکسر شتر ماده بزرک کوهان مقاحید جمع

ف اقحد الجمل قحدا بالفتح بر امد کوهان وی وبزرک شد

اقحاد کوهان کردن وکوهان بر اوردن

ق ح ذ م

قحذم بالذال المعجمة کجعفر نام مردی

ق ح ر

قحر بالفتح پیر فرتوت شتر کلان سال که در ان اندکی بقیة توانا باشد اقحر واقحر وقحور بالضم جمع ومونث با تاء وشارف اید

سقحرم بالتاء یا ان لغت دری است

قحارة کسحابة کلاه السالجی وفرتوت شد که اسم جسد داشت

قحارية بالضم وتخفیف التحتیة شتر کلان سال با بقیة طاقت ومرد کلان جثة خشم ناک تن نوش کوتاه قامت قحوة بالضم مثله

انقحر کجر بحمل شتر کلان سال

ق ح ز

قحاز کغراب بیماری است که در او سر زده شتر

قاحزات سختیهای زمانه

قحزی کجمزی کمان بر جهنده

قحازة کرمانة زدابی است که بدان مرغان را شکار کنند

ف قحز قحزا بالفتح بر جست بی ارامی کرد وقحزه بالعصا زد او را بچوب بی شی وقحز بالرجل بر زمین انکند وقحز الرجل قحوزا مرده وار بر افتاد وقحز السهم انداخت تیر را بیش روی وی افتاد وقحز الکلب بوله

قحزا بالفتح تحوزا وقحزانا محرکة کبیر انداختن وقحز بجهورة بازکردانیده شد

تقحزن دندو بر جلیبده خندد شد کفتن کلام را

تقحز سخن درشت ونشتر زبان زاندن

ق ح ز ل

قحزلة کدحرجة چوب دستی ونیز قحزلة بر انکندن وزدن

ق ح ز م

قحزم کجعفر نام مردی

قحزمة بازکردانیدن

تقحزم ای امره درو او بخند ان

ق ح ز ن

قحزنة بالنون چوب دستی با چوب دستی کنده قحازن جمع ونیز قحزنة انکندن بردن یقال ضربة فقحزنة ای صرعه

قحزات شمشیر هوای زدن ماء الاناء

تقحزن افتادن از بیناب زد وکوب یقال ضربه حتی تقحزن ای سقط ووقع

ق ح ش

اقحاش بانکا وبین یقال له ما نظرت سخ هوام لا وهذا الحد ما جاء علی الافعال متعدیا وهو نادر

ف قحش برجله قحشا الکذ زد ونیز قحش شتاب کرد تیز وخانه روفتن ودویدن تیز سبقنی قحشا ای عدوا

انقحاص دور کردانیدن از جری کبیرا

تقحیص دور کردن

ق ح ط

قحط بالفتح خشک سال وعبر سخت

قحطی بالفتح منسوب بان یا خور العنز عراقیة

قحط الشر کیاهو است

عام قحیط کیف سال سخت

قحط کذلک

عام قحیط کامیر سال نیک شد وسبعت وضربت قحیط در سخت زمن قاحط روزکار سخت ...

قحطان بن عابر سالح کنکوان پدر قبیلة است قحطانی نسبة است بان اقحاطی بفتح الهمزة غیر قیاس کذلک

مقحط کمنبر اسب نافاکر بفرزند ناید نکرده

من س قحط العام قحطا بالفتح وبالتحریک وقحوطا خشک کردید سال العباد ازاینستاد باران وقحط ازهوا وکذا قحط مجهولا

س قحط الناس قحط زده کردیدند وکذا قحطوا مجهولا واقحلا اقحاط قحط زده کردیدن قوم یقال اقحط الناس وکذا اقحطوا مجهولا قلیلا او کاییدن بی انزال وبخشکسالی رسیدن قوم وقحط رسانیدن در زمین وقحطناک کردانیدن یقال اقحط الله الارض

تقحیط اکشن باران خمابن را

ق ح ط ب

قحطبة کدحرجة نام مردی وحمید بن قحطبة حلبی محدث است وبر زمین انکندن وزدن یقال قحطبة بالسیف ای علاه

ق ح ط ر

قحطرة کرد کردن کمان را وکاییدن زن

ق ح ف

قحف بالفتح کاسه سر و بدن یا شکستن یا از دن بران یا رسید بر کاسه سر کسی وخوردن ایچه در کاسه باشد وبیرون اوردن ایچه در او ندا است یا کتیبه

اشکسه وجزان را وکنانه وا بر باد کردن وبردن هرچیز والقیل من فتح

قحف بالکسر کاسه سر یا هچه شکسته وحیلا کرد دار کاسه سر وان را تحف نخوانند تا شکسته یا ابدا نکردد دار ان چیزی اقحاف وقحوف وقحفة بالثاء جمع وقدح با پیم کاسه بزرک چون شکسته دو ختم داد کرد دو کاسه سر چوبین شبیه کاسه سر کونه یه سیه فدح است ویقال الا اقحفة ولا قحف فیقحفن اونه کاسه جین دارد ونه چوبین اینی او چیز ندارد وکذا نیز وبی المثل هو افلس من بناد وقحفه اسنه یعنی او مسکین وبیرجای مانده است بی اشبار سامیانه

واسه وبنی کونید که خاموش کند اکبیر را اوندن یاد ویخی برویک یا ان که او از اوتوی نباه کرده یا از اهنک حاجت وی یاد ندانه باشد ونیز فرسنیک بوشیدن قحیف بن عمیر سلیم کریبدی شاعر

قحوف بالضم کفایدها

قحاف کجلب کاسنه وبی المثل الیوم قحاف وغدا نقاف ای الشرب بالقحاف یعنی امروز شراب بوشید است وفردا سر شکستگی ونیز قحاف سخت نوشیدن

سیل قحاف کغراب تو جبه او که هه را برد

قحافة بالثاء هرچه کمیری انرا وبنو قحافة بطنی است خثعم وابو قحافة عثمان بن عامر صحابی والد صدیق رضی الله عنه

قاحف خورنده وبیرون اورنده قحافة ایچه در کاسه باشد بخفف بالضم وباران سخت وباران کناکاه ایند وهمه چیز را برد

عجاجة قحفاء کصحرا کرد باد

سخت که هه چیز را برد

مقحفة کیکتنه کسکه که بان کنند وذا نهایه باد دهند دشتاب باکیره کنند

رجل مقحوف مرد کاسه سرید

اقحاف سنکریزه در خانه فراهم اورده بران رخت خانه داشتن

انقحاف خوردن تمام ایچه در کاسه باشد در بن

ق ح ف ز

قحفزلة الکلام قحفزة نحو درشت وسخت کفت او را وقحفز فالحاشة شتاب نیت وقحفز الحقیبة ...کوه نرم ... کرد ماده را

ق ح ف ل

قحفلیزی ... ...

ق ح ل

قحل بالفتح پیر خشک اندام وبدن پوست بر استخوان خشک شده

قحل کتف شله

قحال کغراب بیماری کوسپندان را

انقحل کجردحل پیر خشک اندام بدان پیر سال خورده

ف قحل قحولا بر استخوان خشک کردید پوست او وکذا قحل قحولا مجهولا

س قحل قحلا بالفتح وبحرک خشک کردید پوست بر استخوان وی وخشک اندام شد وقحل الشیخ کذلک

اقحال پوست بر استخوان خشک کردانیدن نیز او خشک اندا ساختن

مقاحلة بر جهیدن ولازم کرفتن چیزی را

متقحل مرد خشک اندام بدحال

تقحل پوست بر استخوان خشک کردیدن وخشک اندام کشتن

ق ح ل ز

قحلزة ... مرد کوتاه بالا

ونیز قحلزة درشت وودن وجزا او درشتی کردن ... سخن

تقحلز بر زمین افتادن از بیناب یقال ضربه فتقحلز ای انجدل

ق ح م

قحم بالفتح پیر بسیار فرتوت قحمة بالتاء مونث ونام مردی ونیز قحمة شهری است بیمن

قحمة بالضم هلاکت جای مهلک سال سخت وخشکسال وجزان

قحمة ناکهان بی اندیشه در ابدا در کاری

قحم الطریق دشوارهای راه وقحم الشهر سه شب پسین ماه

قحامة کسحابة کلان سال فرتوت بالضم مثله ونام مردی واسم مصنف است بدون ضل

قحوم کصبور پیر فرتوت وقمار

قحوم چرخ زود روان

اسود قاحم سخت سیاه

اقحم سر مای سخت

مقحام بالکسر کش که بی ناقه رود بی انکه رها کنند او را

ن قحم الامر قحوما خویشتن را بناکاه در کاری افکند بی اندیشه

ف قحم الفرس فارسه بر ان نو وبید وقحم الیه نزدیک او رسید

مقحم کمکرم شتر بالعین الهی بر بع و ثنی بی سنه واحدة فیقحم سنا علی سن ونیز مقحم اعرابی که در دشت نشو ونما یافته

اقحم اهل البادیة اقحاما مجهولا خشک زده کردید دو زمین یا کشت وعلف دامند ونیز اقحام ناکاه کسی را در کاری افکندن بی اندیشه وداکندن بیخبر یقال اقحم فرسه النهر

تجهّم بالندیشه در او دیدن کسی را اندکایی و چیزی را دیدن چیزی و بدی امنا خشن است خوانده
تهجمت الشی بمعنی نکون امکند است خود
اقحام بی اندیشه در کاری در آمدن و بیخبر در افتادن و منه قوله تعالی فلا اقتحم العقبة ای فما تحمله و خویشتن در خوار شمردن کبیرا و مزه شدن نشانه و برهانه حسن کش بی آن که کنند و ندا یقال اقتحم الفحل الشول اذا هجم علیها من غیر ارسال نهادنی کاه در آمدن بجای اقتحام بی اندیشه در کاری در آمدن و بیخبر در افتادن

ق ح و

اقحوان بضم الهمزه و الحاء بابونه قحوان بالضم مثله اقاحی بحذف الالف و النون و اقاح جمع اقحی مستعار و نیز اقاحی الامر اول کار
الاقحوانة بالتاء موضعی است نزدیک مکه و جای بشام و جایی میان بصره و منباج
قحاة بالفتح سبل
درد آمدن و کهنه شدن از دیر بودن الهمبه شی کرده مثله
ن قحا المال قحوا کرفت اندرا انداخته اکرفتن

باب القاف فصل الخاء

ق خ ر

قخر بالفتح زدن چیزی خشک و ابر خشک و الفعل من فتح

ق خ ز

قخز بالفتح چیزی خشک یا چیزی خشک زدن و الفعل من فتح

ق خ م

قخم کسیده مرتفع قخمانکه غیر از نزدیک معظم قوم کرده را وی تکیه کنند

ق خ ی

تقخیة آن سیمی بر شتی نیز اندختن یقال انحی تقخیة ای فتح تحفا

باب القاف فصل الدال

ق د ء

قندأو بالکسر علی فنعلو یلعفذ و دشوار خوی و درشت کو نا باک و نیز یک سرعقیر حیثة لا عوجی بالدکو نا کردن سخت سر صلب وصف قندأ و مثله فی الکل و اکثر ما یوصف به الجمل و الموئث بالهاء یقال جمل قندأو و ناقة قندأة ای سریع و مقدم و قندأ تیزتیز

ق د ح

قدح بالفتح بکجا چشمان بدو نیز اثر بنه و منه لو شاء الله لجعل للناس قدحة ظلمة کما جعل لهم قدحة نور
قدح بالکسر تیر تمام نا تراشیده بی پر و پیکان نا نهاده و نیز تیر قمار قدح بالکسر و اقدح و اقادیح جمع و اجمع اسم زمینی نا
قدحة بالکسر آتش یا آنچه که از آتش زنه و اندیشید که کار نیست افتداح زاد و هر دو
قدحة بالضم لیک کفیلی از شوربا دیزان بیقال اعطانی قدحة من المرق ای غرفة منه
قدح تحرکه کاسه کده و کسر نا بیر کرد آنچه را اعلام است اقداح جمع آقدح مکس
مقدح کصبور مکس و نکین قدوح چاه کسی است انبوی برگرفته شود
مقدحة بالکسر کاسه کری
قادح کصاحب کود کی خورد کی دندان و درخت و شکاف در چوب
قادیقه کرم دندان و چوب بخوار قیدح کلیمر شوربا یا اند که دیر بیل اما نند از خود نیز برد اند کفیلیز شوار کرد
قداح کشداد کاسه کر و آهن چخماق و سنگ یا چوب آتش زنه و نیز قداح اطراف کیاه تازه و نو بار بها ئی تازه از کیاه اسبت و موضعی است در دیار بنی تمیم
قداحة بحیانه سنگ یا چوب آتش زنه
ذو مقید خان ملکی است از ملوک یمن
مقدح کسر آهن چخماق مقدح شله و کفلیز
مقداح کمحراب آهن چخماق
ف قدح فیه قدحا بالفتح طعن کرد در نسبت وی یا عالم است و قدح بی القدح شکاف کرد در تیر بی پیکان و قدح بالزند آتش بر آورد از آتش زنه چخماق زد بر آتش زنه تا آتش دهد و قدح المرق بکفلیز بر داشت شوربا و نیز قدح فرو رفتن چشم در مغاک و خوردن کرم دندان و چوب را تا آب باشد از چشم بیرون کردن و فرو خوردن آب چشم و چشم
تقدیح لا غر کردانید اسب را و فرو رفتن چشم در مغاک
اقتداح شوربا بکفلیز بر کرفتن و اندیشیدن کاری را و چخماق زدن آتش زنه تا آتش دهد

ق د ح ر

تقیدحور کجیزبون مرد بدخوی تقدحر کردن بحل پیش آینده و تعرض کننده مر مان را یقال انه لقیدحور و یقال بالکسر وحشیا الدال المفتوحة منوعة و کذا اقدحرکوا بسکون النون تخفیف الدال بعینه الی فن
کذا النظر کسی را کسی و کسی را کسی بر انها فاوز شود
اقدحر اقدحرارا اماده بدی شد و دشنام دادن شد

ق د ح س

قداحس کعلابط مرد دلاور بد خوی و شیر بیشه

ق د د

قد بالفتح در از از هر چیزی و پوست بزغاله و فی المثل ما یجعل قدک الی ادیمک ای ای شیء یحملک علی ان تحمل امرا الصغیر عظیما در خوی شمی کوسفند که او طور خود نهاده و دوا نکه چون خبر را بچیزی بی خیار قیاس کنند تا را منه الحدیث لقاب قوس احدکم و موضع قده فی الجنة خیر من الدنیا و ما فیها و قد دو اندازه و بالا و قامت مرد و تقطیع وی و اقد ان اقد و قداد و اقدة و قدود جمع یقال اقد فلان قدا ای قطعه و نیز قد بیدانا ازین پیدی و مدیدانا شکافتن چیزی را در قدفت الشیء و غیره و بدین سافت میانان ذا و بر بیک مجزا و الفعل من نصر و در کین شکم شدن یقال قد الرجل مجهولا ای اصابه القداد و قد بالتخفیف بدین بی هی خرفیة و اسمیة فالاسمیة علی وجهین اسم فعل مرادف لیکفی تقول قدنی درهم و قد زیدا درهم ای یکفی و اسم مرادف لحسب تستعمل مبنیة علی السکون غالبا تقول قد زید درهم و معربة کقد زید درهم ای حسبه و الحرفیة مختصة بالفعل المتصرف الخبری المثبت المجرد من جازم و ناصب و حرف تنفیس و لها ستة معان التوقع کقولک قد یقدم الغائب لمن ینتظر قدومه

و تقریب الماضی من الحال نحو قد قام زید و التحقیق نحو قد افلح من زکیها و النفی نحو قد کنت فی خیر فتعرفه بنصب تعرفه و التقلیل نحو قد یصدق الکذوب و التکثیر نحو قد نری تقلب وجهک فی السماء و اذا سمیت بها قلت قد بالتخفیف کید و دم و نحوهما
قد بالکسر ظرفی است چرمین و ماله قد و لا قحف ای اناء من جلد و اناء من خشب و نا نیا نه و قد و او از پوست نا بیراسته اقد جمع
قدة بالتاء دوال و جمع قدة گروه و روش و راه و ای است مرکا ذب او بخفیف گروهی از مردم که هر یکی بر راهی و روشی و غرضی باشد و منه قوله تعالی کنا طرائق قددا ای فرقا مختلفة اهواؤها
قد بالضم ماهی است بر ایجی قداد کغراب خار پشت و کلاکو قداد کغراب درد شکم و قداد ثعلبة بن معاویة از مبیله بجیلة است
قدید کامیر گوشت کنانیده پاره کرده یا گوشت بدرازا بریده خشک کرده و جامه کهنه قدید کزبیر کلیم کوچک خطدار و نام مردی و وادی است و موضعی است و نام اسب خنیس غاضری و ابی است بحجاز
قدیدیون و لا تضم بی روان لشکر از اهل حرفه مانند پاره دوز و بیطار و کاسه کرو آهنگر و درزی و مانند آن
قدقد کزبرج کوهی است که سنگ خوبی دارد و از آن دیگ ها سازند
قدقداة بالضم و بیقی موضعی است
قیدود بالفتح ماده شتر دراز پشت قیاقید جمع
مقد بالفتح راه و میان آن هموار و جای مستوی برابر و دیه ست باردن که می نا بوی نسبت کنند مقد بالکسر و فتح ... آهن که بدان پوست تراشند
مقداد بن عمرو بن اسود بالکسر صحابی است بدری و هو ابو سعید مقداد بن عمرو بن ثعلبة بن مالک بن ربیعة و مقداد حلیف عبد یغوث زهری بود بدان جهت او را زهری هم گویند پدرش عمرو حلیف کنده بود لهذا کندی هم نامند ش و انما سمی ابن الاسود لانه کان حلیفه او لانه کان فی حجره و قیل بل کان عبداله فتبناه قال عبد البر و الاول الاصح و قال فی الصحیح انه من بهر بن عمرو بن الحاف بن قضاعة
مقید بدرازا شکافتن و ارزیدن بریدن
تقدد شکافته شدن و بریده کردیدن و مختلف و متفرق شدن قوم و خشک شدن هر چیزی پاره شدن جامه و بهر از اندر آمدن نا قری یا لاغری و خیره شدن کرفت
انقداد از بن بریدن و بدرازا شکافتن و نیکو اندیشیدن کار و جدا و جدا کردن آن
انقداد بریده شدن و شکافته کردیدن
استقداد پوسته بودن بر کاری و سیرایت و شیره بودن شتران و جزا ... ایار شدن چیزی

ق د ر

قدر بالفتح اندازه چیزی و توانائی ها آلان و میانه ترین و سر شانه و توانائی و توانگری و نیز حج قدر بالکسر دیک و نه شاست و مقدر و قدر و قدر بالضم توانائی و نیز فقیر مقتدر بالقدر و قدره بالتحریک در مقتدر ذلک خلاف قیاس
قدرة بالضم توانائی و قدة و قدرة توانگر
قدر بحرکة فرمان حکم و اندازه کرده خدای بر بنده از حکم و اندازه چیزی حینئذ و توانائی اقدار جمع و کوتاهی کردن
قدرة بحرکة تیشه خورد که قدرة خلک یعنی چه مقدار حرف ابنان است و قدرت علی القدرة و هی ان تحرس علی حد معلوم بین کل اثنین
قدرة مثنویا منکران قدر خدای تعالی
قدیر کامیر توانا و پخته در دیک
قدار کسحاب موضعی است
قدار کغراب پر میانه و یا و ریز و شتر کش و دیلبر و خوانسالار و قدار بن سالف کی کمانه صالح علیه السلام و قدار بن عمرو بن ضبیعه نهز و بیس بن ربیعة و مار بزرگ
قادر توانا و در یک پخته بقی لیلة قادرة یعنی نرم و آسان سیر و کذا بین ارضک و ارض فلان لیلة قادرة
اقدر کاحمد کوتاه کردن بپشت قدو اسب که پایش بجای شد افکند در ... یا اسبی که بجای سر او بپنداد پاره یا پاپها ... افکند
قدر اکصحرا کوش میانه و نیز بنو قدرا چیز های آسان و سهل
قیدار بالفتح نام مردی مقتدرة مثلثة الدال توانائی و دزه مقدرة توانگر و المصدر بمعنی التقدیر و القدر مصدر لیس الا بتخفیف الدال
مقدار بالکسر اندازه چیزی و توانائی
ض قدر الله ذلک علیه قدرا انداخته اندازه کرد خدا و فرمان داد و قدرت الثوب اندازه نمودم ان را و فی الحدیث اذا غم علیکم الهلال فاقدروا له ای اتموا ثلثین یوما و قدر اللحم پختن کوشت او نیز قدر تنگ نمودن و بر نان تنگ کرفتن و بر وی صعب کردن منه قوله تعالی و ما قدروا الله حق قدره و اندازه کردن چیزی را بر چیزی
ض س ن تقدر قدرا بالفتح و قدرة بالضم و مقدرة بالفتح مثلثة الدال و مقدار بالکسر و قدارا کسحاب و بکسر قدارة بالتاء و قدورا و قدرانا بضمتها و قدرانا بالکسر توانائی و منه قوله المقدرة تذهب الحفیظة و قدر علیه نادر شد بر آن
ض قدر الامر قدرا بالفتح پایان کار نکریست و قدرته قدارة کسحابة اماده ساختم و دو فتش معین کردم
س قدر قدرا تحرکه ... کردن کرد بید
اقدار توانا کردانیدن قوله الله علیه
تقدیر علیه و له تقدیرا اندازه نمودن چیزی از بر وی و فرمان داد و قدر الرزق بخش کردن آن را و نیز تقدیر تنگ نمودن و اندیشیدن و فکر نمودن در برابر کردن کاری و تقدیره کذا اسیدن کیرا
دار تقادر بفتح الدال تحرا تنگ
مقادرة اندازه کردن چیزی

بر چیزی وکرفتن کاری استعدادِ کار دیگری
تقدر آماده شدن
مُقتَدِر بکسر الدال بروی مینا از هر چیزی ولقب جعفر بن معتضد
اقتدار توانستن بر دریک پختن چیزیرا
استقدار توانایی خواستن و تقدیر کردن خواستن یقال استقدر الله خیرا
انقدار موافق شدن باندازه یقال انقدرت الثوب فانقدر

ق د س

قُدُس بالضم وبضمتین پاکی نام است بیت المقدس وکوهی است بزرک بنجد یا او حضر است ولفظ نام جبرئیل علیه السلام روح القدس مثله وحظیرة القدس بهشت و قدس الاسود و قدس الابیض دو کوه است ونیز قُدس پاک شدن والفعل من نصر
قَدَس محرکة پیکان باد سنر و شهری است نزدیک حمص وبحیرة قدس منسوب بوی قدس کصرد
قُدَیس کامیر شهر زنانه یا عامرات مدینه کجهینه دختر ربیع ما در عبد الرحمن بن ابرهیم بن ذهیر بن سهیل بن عبد الرحمن بن عوف است
قَدَاس کغراب استوار وسطر ان شرف ونیز قداس عوزه نقره شبیه مروارید وسنک که بجای بر شراب در حوض بر پا سازند و غلط فیح مشدد یا سنک که در حوض شراندازند واب بدان اندازه نموده بحش نمایند وحسین بر قدا معتمد است
قَدُّوس کصبور پیش اینده مثل موقد ومن باستیفای قدوم
قادِس کشتی بزرک و جزیره است در مغرب و قیشه در هرات
قادِسیّه منسوب باوهی است نزدیک کوفه مر بها ابرهیم علیه السلام توجه عجوز فغسلت راسه فقال قدست من ارض فسمیت القادسیه ودعا لها ان تکون محلة الحاج
قُدُّوس بالضم وتشدید الدال المضموم پاک ومبارک ونامی از نامهای باری تعالی است وبفتح وکل فعول مضموم غیر قدوس وسبوح وذروح وفروج فبالضم ویفتح
قیداس بالفتح از اعلام است
بَیتُ المَقدِس کمجلس بمعنی بیت المقدس کمعظم
مِقداس بالکسر از اعلام است
مُقَدِّس کمحدث راهب
بَیتُ المُقَدَّس کمعظم نام مسجد شام مُقَدَّسی منسوب بوی
تَقدِیس پاکیزه کردن وبیا که منسوب بودن ارض مقدسه نعت است از آن
تَقَدُّس پاک شدن

ق د ع

قِدِعَة بالکسر شاماچه دفرس کی
قَدَع ککتف اسب بد خشم رستاک وماء قدع آب شوره نوشیده نشود ورجل قدع مرد بیباک نه وزاری وامرأة قدعة کفرحة زن کم سخن شرمکین
قَدُوع کصبور باز ایستاده از بانک وفریاد واسب حاجت اید اورا بعنان زدن تا باز ایستد ودبزان بر چیزی وعرد خوار دادا وبزک داده
مِقدَعَة کمکنسة چوب دستی
ف قَدَعَه قَدعًا بالفتح باز داشتن او را ونیز قدع لکام باز کشیدن اسب وعنان زدن انرا وکذا اشتن وبنیز دو در خشن یعنی کشتن او این را تا اکثر عز کرم برو دا دا ننده ومنه فحل لا
یقدع ای لا یضرب انفه وهو کریم وانداند انداک نوشیدن تو اقدع من هذا الشراب ای اشرب قطعا قطعا
س قَدِعَت عینه قدعا محرکة سست کردید بدچشم وبینایی او ونیز قدع نزدیک شدن سال
ی تَقَدَّعَت الحسون ای دستنه کم سخن وشرمکین کردید بدن زن وبدچشم شدن اسب
اقداع باز داشتن
شیء مُقَنَّع کمعظم چیز شکر دار
تَقَدَّع له بالشر اماده مابین کشت
تَقَادُع در پی یکدیکر شتافتن در چیزی وجوق جوق افتادن در ان کوئی هر یکی پیشی میجوید بر صاحب خود ومیکرو باز دا وسپاه مردن قوم ونیزه زدن یک دیکر و در الحدیث یحمل الناس علی الصراط یوم القیمة فیتقادع بهم جنبتا الصراط تقادع الفراش فی النار
انقداع باز ایستادن

ق د ف

قَدَف بالفتح بن شاخ خرما بن که اطراف بریده باشند ونیز قدف بشتر کف در بحر به بمشت کرفتن اب از حوض یا بمشت کرفتن چیزی وزان
قذاف کغراب کاسه بزرک وسبو سفالینه

ق د ل

قَنَعبل کرنجبیل بزرک سر

ق د م

قَدم بالفتح جامه سرخ
قِدم بالکسر پیری یقال قِدما کان کذا او مواسم من القدم جعل اسما من اسماء الزمان
قُدُم بالضم وبضمتین دلیر
قُدمَة بالضم پیشی و نکار ذوان کالوز امر یسیا باشد در خیر و نیکو
قدمة موحّنة پیش پای وند ایذا قدام جمع ویه واثر نیعال لفلان قدم صدق ای اثرة ویحلیه یقال لسیئل قدم وامراة قدم وو یجابی قدم دز آاو نیم وهم ذو والقدم ایضا وفی الحدیث حتی یضع رب العزة فیها قدمه یعنی درا و دد خدای تعالی بدان دادر دو زخ والاشرار قدم الله للنار کما ان الاخیار قدمه الی الجنة واوصح القدم مثال الروع والقمع ای بانهما امر کبهما عن طلب المرید و نیز قدم قبیله است وموضعی و نیز دو اقدام کوهی
قدمیّة محرکة منسوب بانوعی از پوست سرخ
قُدُم بضمتین پیش پیش رفتکی مُدیّنه منسوبه مثله یقال فلان یمشی القدم والقدمیة ومضی قدما ای تقدم ولم ینثن
قَدِم ککتف نیک مبارز دود لادر بیبا پیش دراینده در حرب وجزان وستکنتان نیک درشت قدمه بالتاء مثله
قدم کعنب پیشی درکار ود در نیکی صند حدوث
قدم کزفر قبیله است بیمن و وی است ثوب قدمی منسوب بوی ان
قدیم کامیر دیرینه قدماء وقدامی بالضم مقصورا وقدائم جمع
قدام کغطام اسب عروة بن سنان عبکی واسب عبد الله بن عجلان نهدی ونام سکی
قُدام کغراب دیرینه
قدامة بن حنظلة کثمامة وقدامة بن عبد الله وقدامة بن مالک قدامة بن مظعون وقدامة بن ملحان صحابیان اند
قدوم کصبور نیک مبارز دلیر وبیبا پیش دراینده وپیشرو

وپوست قدام وقدم ککتب جمع ودهی است بحلب نجانب نعمان وکوهی بمدینه وپیشه شیرازه وموضعی است که دران ابرهیم علیه السلام ختنه کرده وتشدید داله وپیشه است در کوهی ببلاد دوس وقلعه بیمن قدومه بالتاء پیشه است
قادم از سفر باز اینده قدم کغز وقدام کرتار جمع وقادم الاذن سر مردم قوادم جمع وقادم الرحل مقدم پالان واز اعلام است وقرنی ونیز قادمان دو پستان پیش بازان
قادمة ابی است محبی صبر را ومقدم پالان ونیز دراز بال مرغ قوادم وقدامی کحباری جمع وهی اربع او عشر ریشات فی کل جناح وقادمتان دو پستان پیشین ماده کان وقادمة الجیش بز لشکر
اقدم شیر بیشه
قدام کرتار پیش خلاف وراء وقد یذکر قدیدیمة وقدیدیم وقدیدمة مصغران شد وذا وشتر کش سرامد مردم در شرف وپادشاه ومهتر قوم قدام کشداد مثله فی الثلث
قدیم کسکیت پادشاه وسردار وسرامد مردم در شرف
قدامی الجیش کحبابای بز لشکر
قدوی بالفتح مقصورا اجابی است در جزیره یا در زبابل
قیدوم الشیء بالفتح روی چیز وصدر آن قیدام الشیء کذلک وقیدوم الجبل یعنی کوه پیش بر آمده ونیز قیدوم وقیدام پیش
تقدمه بالضم پیش رفتکی در حرب وهو یمضی التقدمه تقدمیة بضم التاء والدال ومشددة الیاء پیش پیش رفتکی اسم است تقدم وا یقدمیته بالتحیة مثله یقال مضی القوم التقدمیة والیقدمیة ای امام امام یقدم کیکرم بالتحیة نام مردی
مقدام بالکسر نیک مبارز و بیبا پیش دراینده ودلاور مقدامة بالتاء مثله فی الکل وحرمانی است ومقدام بن معدی کرب صحابی است ونام مردی
ن قدم القوم قدما بالفتح والضم وقدوما پیش درامد قوم را منه قوله تعالی یقدم قومه یوم القیمة
ن ص قدم فلان قدامة بیبا پیشی نمود
ک قدم قداقة کسحابة وقدما کعنب دیرینه کشت
س قدم من سفره قدوما وقدمانا بالکسر ومقدما کمقعد از سفر باز امد وبیق وودث مقدم الحاج یجعله ظرفا وهو مصدر ای وقت مقدم الحاج
مقدم العین کمحسن کنج چشم و موخرها دنباله ان ومقدم الوجه انچه پیش باشد از روی مقادیم جمع ومقدم الرحل چوب پیش پالان
مقدمة بالتاء مثله ونیز مقدمة نوعی از نشانه یقال مشطتها المقدمة
مقدم کمکرم وقت اقدام یقال هو جری المقدم ای جری عند الاقدام
اقدام پیش در امد یقال اقدم وهو زجر للفرس ایضا ودلیری نمودن یقال اقدم علی الامر ودلیر کردانیدن کسیرا وپیش فرستادن وسوکند خورانیدن وبیبا پیشی کردن
مقدمه کمحدثة ضد موخرة ومقدمة الجیش کمعظمة عن ثعلب مثله ونیز مقدمه شتر کها اول بار
اورد وانی کرد دواول هر چیزی وپیشانی وموی پیشانی ونیز مقدمه نوعی از نشانه کردن
مقدم العین کمعظم کنج چشم و مقدم الوجه انچه پیش وبیرون امده باشد از روی مقادیم جمع یقال ضرب عرکب مقادیمه ای وقع علی وجهه ومقدم الرحل چوب پیش پالان مقدمه بالتاء مثله واز اعلام است
تقدیم پیش در امدن منه قوله تعالی لا تقدموا بین یدی الله ورسوله وپیش فرستادن کسی وسوکند خوردن یقال قدم یمینا ودلیر کردانیدن
تقدم الیه فی کذا فرمود یا وصیت کرد او را دران ونیز تقدم پیش امدن وبیبا پیشی نمودن و داستان در نهادن
تقادم دیرینه شدن
استقدام پیش در امدن وبیبا پیشی ودلیری کردن وپیش شدن خواستن

ق د م س

قدموس کعصفور دیرینه وپادشاه بزرک وشتر بزرک قدامیس جمع قدموسة بالتاء سنک بزرک وزن کلان جثه

ق د ن

قدن بالفتح بند امدن چیزی وبند
قدونین موضعی است ببلاد روم

ق د و

قدوة مثلثة پیشوا قدة کعدة مثله یقال فلان قدوة یقتدی به وراه سلوک
قدو بالکسر اصل که از ان شاخها بر اید
قداة بالفتح بوی خوش دیک یوی
تشمت قداة القدد طعام قد ککتف یعنی طعام قدی است قدر قدیة دیک خوش بوی ناک طعام قدی کامیر طعام خوش مزه ما اقداه چه خوش بوی وخوش مزه است این یوم ما اقدی طعام فلان
تقدوی کسکری استقامت پایداری
ن قدا قدوا بالفتح خوشبوی وخوش مزه شد طعام ونیز قدو نزدیک شدن واز سفر امدن
س قدی اللحم قدی محرکة وقداوة ککرامة خوشبوی وخوشمزه کردید کوشت
اقداء خوشبوی وخوشمزه کردن طعام را واز سفر امدن
تقدی لازم کرفتن راه ودوش تو تقدت به ذابته ای لزمت سنن الطریق وتقدی هو علیها امد آهی بردن بکسی

ق د ی

قدیة بالکسر روش یقال خذ فی هدیتک وقدیتک ای فیما کنت فیه
قدة محرکة نوعی از مار قدا جمع
قدی بکسر القاف اندازه یقال هذا قدی رمح ای قدره
قدیة کغنیة هدیه
قادیة کرده اندک قواد جمع یقال اتتنا قادیة من الناس
قندا وقمو قدره
ض قدت قادیة قدیا بالفتح امدند قومی که طلاع نده از بیابان وقدت الفرس قدیانا محرکة شتافت وقدی اللحم خوشبوی وبامزه شد
مقاداة برابر کردن ومعارضه نمودن یقال لا یقادیه احد ای لا یباریه
منفکیسر پیشه وخوامند با

باب القاف فصل الذال

ق ذ ح

قذاح كشتام دشنام دادن يكديكر را

تقذّح له بشرٍّ بدى برانكيخت بروى

ق ذ ح ر

تقذحور فيه حوريه مهمله است در جميع لغات و معانى

مقذحرّ كمشمعرّ مرد آماده دشنام و بدى ويهذا كه پوستين پر باد باشد

ق ذ ح م

مقذحمة كمطرة پوشيدكى و پرده و فى المثل صرّحت بجدّاى وضح الفضيحة بعد الكتمان

وتقذّم فجّ در

ق ذ ذ

قذّ بالفتح پر بر تير چسبانيدن و كنارهاى پر بريدن و كرد و هموار ساختن آنرا و سنك و كلوخ و مانند آن انداختن و بر پرده كوش زدن و الفعل من نصر

قذّة بالضم پر تير قذذ كصرد جمع و كيك قذذ كصرد مثله قذان بالكسر جمع و كرانهء فرج زن و ناف قذان و كوش مرد و كوش اسب و كلمه است كه كودكان در لعب كويند يقولون لعبنا شعاريرقذّة قذّة و قذان قذان ممنوعات

مذاذة كثمامة تراشه ريحيم و بزان

قذاذات بجراز پر و بزان افكند از پر مرغ و بزان

قولهم ما يمنع شاذّة و لا فاذّة بيننا و لا و دان است ميكشد كه زامى بيند

أقذّ تير بى پر هموار تراشيده بى خم قذ بالضم قذاذ جمع الجمع و چيز كه ملك يا ما له قذّ و لا مرر

و مرد بى

قذان بالضم سپيده و كرنه سر از موى ان از پيرى يا سپيد و الى غير متموغة كلمه كه كودكان .... بازى كويند

مقذ بفتح الميم و القاف پس در كوش و منتهاى رويد نكاه موى پس سر و موضعى است

مقذّ بالكسر افزار و بريدن كاه پر تراش با تمام است

مقذّذ از استه

مقذوذة كوش كرد كانها برى بريا

اقذّ پر در تير چسبانيدن

مقذّذ كمعظّم آراسته و پيراسته و پر به موى مرد بسبك پيكر و چيز هموار و لطيف

مقذّذة بالتاء كوش كرد دامره

مقذّذة و مرآة اى لين بطيء

نقذ قذ فى الجبال برامد بر كوه

و تقذقذ فى الركية در افتاد در چاه و غير دو تقذقذ الرجل خود را كشت

ق ذ ر

قذر بالفتح پليد شدن كقذر كفرح رجل و جمل مثله

قذر محركة پليدى خلاف نظافت

قذرة كهمزة پاك و دور از ملامت و لوم

قذور كصبور زن كناره كش از مردان و پاكيزه و دور از پليديها و مرد كناره كزين چنان كه با مردم نيامبزد از بدخويى خود رجل قاذور مثله و شتر ماده كه در كوشه خسبد از شتران ديكر و تمام زن

قاذورة مرد بدخوى و خيزه و مرد كه مكر كه و ناخوش دارد چيزها پس نخورد آن نزد ما مردم تا امتزده بمردم از بدخويى رجل ذو قاذورة و كذلك من ناشر كه دركراهيه فروخوابد از شتران

قيذار بن اسمعيل عليه السلام بالفتح پيدر عرب است

رجل مقذر كمقعد مرد پليد آن كه دور باشند از وى مردم و پليد دانند او را

س ن ك قذر قذرا كفرح كفا قذاره كراهه پليد كرديد

س ن قذره قذرا بالفتح و التحريك پليد شمرد او را و كراهت داشت از وى

اقذار پليد كشتن يوتا بن ام قذر

اقذر فتا اى كثرت الكلام

تقذير پليدى الوده

رجل مقذر كمعظم ال ذال مرد پليد

تقذّر پليد شمرد و كسى را و كراهت داشتن

استقذار پليد شمردن و كراهت داشتن پو استقذر الشى اذا كرهت له

ق ذ ر ف

قذروف كزنبور عيب فقاريه جمع منه قول ابى حرام ... عن القذاريف يور لا يد اجبن ان اصون المقنوسا اى نوافره لا يصاف ان اجبن الاذنيا

ق ذ ع

قذع محركة فحش و پليدى زبان و پليدى

ف قذعه قذعا بالفتح دشنام داد او را و سقط كفت و قذعه بالعصا بچوب بسنون زد او را

اقذاع دشنام دادن و بد كفتن

مقذع كمحسن نعت است از آن منه الحديث من قال فى الاسلام شعرا مقذعا فلسانه هدر

تقذيع پليدى الودن خامه را

مقاذعة با يكديكر فحش كفتن و دشنام دادن

تقذع كتبالشر ابها مه شديد زاى راه او

ق ذ ع ر

مقذعرّ كمقشعرّ مرد آماده دشنام و بكو آكه هميشه بين پر باد و خشم كين باشد

اقذعرّ بحوهم اقذعرار اذا ترن ازادشنام بيند شنايى

ق ذ ع ل

قذعل كقنفذ نا كس فرو مايه و خوار و بيقدر و قذعل كسجل مثله

قذعل كجرد حل مرد كول

مقذعل كمقشعر تيز رو

اقذعلال شتوار شدن

ق ذ ع م ل

قذعمل بالضم و فتح الذال شتر سطبر و شكرف اندام

قذعملة بالتاء زن كستاخ و نوع ما به قذعم مصغرات و شتر فربه شكرف اندام و چيزانداشن كيفا ماعندك قذعملة اى شى و شبه يقال ما فى حبّه قذعملة اى ضعف

قذعميل بزركهن سال

ق ذ ف

قذف بالفتح و بحرك كرانه جوى و كرانه رود بار و هما قذفان قذف بضمتين و قذاف ككتاب جمع قذف بالضم كرانه و جانب

قذفة بالتاء كنكره و آنچه بر برآيد بسته باشد از سر كوه و كرانه و جانب

قذاف ككتاب و قذف كصرد و قذفات بضمتين جمع و منه كان ابن عمر لا يصلى فى مسجد فيه قذاف

قذف محركة و بضمتين دور و دور انداخته مردم را يقال نوى قذف و نيه قذف و منزل قذف و فلاة قذف اى بعيدة

قذيفة محركة نفظ و جابه كه در آن بايز بند و كرانه ناقه قذف بضمتين شتر ماده

قاذف

قذيف كامير آنكه پيش چشم نمايان و پيدا كرد و منزل قذيف منزل دور

قذيفة كسفينة انداخته هر چه بدان جسته شود

مقذف كنبر قذاف ككتاب پنجه پيچيد كه بر زند باندازه پرى كه كف پس اندازد آنرا با آنچه بست بر داشتن توانى و بيند ازى آن را و تير رفتار و ناقة قذاف يعنى ناقه قاذف است و روض المقذاف موضعى است

ناقة قذوف كصبور دشت نيك دور دست و دور انداز مردم را و نوى قذوف بعيدة قذوف كذلك و بلد قذوف شهر يكبه جنك و روى خود دور انداز مردم را

قاذف سنك انداز يقال هم بين حاذف و قاذف الحاذف بالعصا و القاذف بالحجارة و ناقة قاذف شتر ماده كه از تيز روى خود را پيش شتران ديكر انداز و پيش پيش رود

قذاف كشداد تير انداز بر نشيب و فلاخن و آنچه بدان چيزى را دور اندازند

قذافة بالتاء بكو قربت قذاف قربت باكوشش و قرب شبكيرى است كه صبح آن باب رسد

قذف ننى كه لبلى سنك اندازى و دشنام دهى يقال بينهم قذيفى اى سباب و رمى بالحجارة

مقذف كمنبر سيل كشتى مقذاف كراب مثله

ض قذف بالحجارة قذفا بالفتح سنك انداخت و قذف المحصنة بزنا باز خوانده و متهم كرد زن محصنه را و بفحش دشنام داد و قذف فلان قى كرد

مقذنف كمعظم دور كرده و دانده و مرد بسيار كوشت

قرس متقاذف اسب تيز شتابنده

تقاذف همديكر را انداختن و شتابى كردن در رفتن و دشنام دادن

ق ذ ل

قذل محركة آهو و عيب

قذال كسحاب پس سر و بستنكاه دستار پس پيشانى و هما قذالان قذل كتب و اقذلة كاغلمة جمع

ن قذله قذلا بالفتح در پس سر او زد و قذل فلانا بر كرديد بدو جور كرد و قذل فلانا ذنبى او رفت يا عيب كرد و تقذل فى الامر كوشش نمود در كار

ق ذ م

قذم بضمتين چاهاى بسيار رفته

قذم كرفع مهتر بسيار بخشنده و بسيار مال الجيد دهنده

قذم كمخيف نيك تيز رو و سخت و توانا و مهتر بسيار دهش و بسيار بخشنده

ن قذم له من المال اى بكبارما نيكو داد او را

س قذم قذمة بالضم فرو خورد آب را

انقذام شتافتن

ق ذ م ر

قذمور كعصفور خوار سيير

ق ذ م ل

قذامل كعلابط فراخ

ق ذ ن

لاقذان نيك عيب ناك كرديدن يقال اقذن الرجل اذا كبر عيوب كثيره

ق ذ ى

قذى محركة خاشاك و خاشاك چشم و خاشاك كه در شراب افتد و ريم و خون كه از رحم ان ناقه

و بر آن بعد پيش و پس زادن ويقال هو يغضى على القذى يعنى از خاموش ميشايد بعد خواند ستم

قذى كالى خاك بار ما ... قذا و قذى بالضم مشددة الحنثيه جمع

رجل قذى العين مرد كه در چشم او خاشاك افتاده باشد عين قذية كفرحة چشم خاشاك افتاده قذية كغنية مثله

قاذية كرده

مقذية كمرمية چشم خاشاك افتاده

ض قذت العين قذيا بالفتح و قذيانا محركة و قذيا بالضم مشددة الياء و قذى يرعى انداخت چشم خاشاك خشم را و قذت قاذية پيش انداز آكر وهى از مردم و قذت الشاة سپيدى افكند از زهدان هنكام خواهانى كشن و كل ذكر يمذى و كل انثى تقذى

س قذيت عينه قذى محركة و قذيا محركة افتاد خاشاك در چشم او

اقذاء خاشاك انداختن در چشم يا بر او ردن آن از لغات اضداد است

تقذية خاشاك انداختن در چشم يا برآوردن ضد

مقاذاة با داش دادن يقال قاذيته اى جازيته

اقتذاء نكريستن و چشم پوشيدن

باب القاف فصل الراء

ق ر ء

قرء بالفتح و بضم حيض و پاكى از آن و هو من الاضداد و ميان دو حيض و سپرى شدن حيض و وقت حيض و وقت پاكى زن و وقت و قافية اقراء و قروء و اقرؤ كافلس جمع او جمع الطهر قروء و جمع الحيض اقراء و منه الحديث دعى الصلوة ايام اقرائك و نيز اقراء الشعر انواع و اقسام آن

قرئة بالكسر كامر كه يقال لاهل الحجاز يقولون قرئة البلاد ليلاهم و معناه انه اذا مرض بها بعد ذلك فليس من وباء البلد

قارئ خواننده قراء محركة و قراء كرنار و قارئون جمع و مرد نا و پارسا و وقت باد قال الهذلى

ع اذا هبت لقارئها الرياح اى لوقتها

قرآن كغفران نبى بضم نون شتق من القراءة و قال ابو عبيدة سمى به القرآن لانه يجمع السور و يضمها و قوله تعالى ان علينا جمعه و قرآنه فاذا قرأناه فاتبع قرآنه قال ابن عباس فاذا بيناه فاعمل بما بيناه لك

قرّاء كشداد خوش خوانندهء قرآن را قرّاون و لا يكسر جمع

قرّاء كرمان مرد پارسا و عبادت كننده قراون و قرائى جمع

صحيفة مقروءة نامه خوانده

صحيفة مقروّة و مقريّة بتشديد الواو و الياء مثله

ف قرء القرآن و به قرأ بالفتح و قراءة ككتابة و قرآنا كغفران خواندن آن را و قرأ عليه السلام رسانيد بروى سلام را و قرأت الناقة ابستن شد و قرأ الشى قرأ بالضم فراهم آورد و كرد كرد چيزى را بچيزى و قرأت الحامل بچه زاد حامل

مقرء كمكرم شهرى است بيمن و در آنجا است كان عقيق

مقرئى منسوب بوى و منه المقرئيون من المحدثين و ابن الكلبى ميم را فتحه ميخواند

اقراء خوانانیدن مُقری گفت
استاذان و سلام رسانیدن
بر کسی و لایقال اقراء الا اذا
کان السلام مکتوبا و حیض آوردن
و پاک شدن از آن قال الاخفش
اقرأت المرأة ای صارت صاحبة
حیض فاذا حاضت قلت قرئت
بلاهمزه و قرار کرفتن منی در رحم
ناقه و بوقت و زیدن باد و باز
کشتن و نزدیک آمدن حاجت
و سپس ماندن یقال اقرأت النجوم
اذا تأخر مطرها و سپس کذاشتن
و نهان کردن و برکردن بیت
و پرهیزیدن و بند کردن زن
را بجهت استبراء
مُقتَرأ کمعظمة زن که انقضاء
اقراء وی انتظار کنند
قُرِیَتِ المرأة تقرئةً با مجهول ابند
کرده شد بجهت استبراء و بیرون
آمد از حیض
مقاراة و قراء مبین کفتن و در
کتاب کردن با هم مذاکره کردن
مُتَقَرِّئ بکسر الراء مرد عابد و
پارسا
تقرئ نمسیدن و پرهیزیدن و
نهیب شدن
اقراء خواندن قرآن را
استقراء ماندن کشتن تا فردا
ببینند که آبستن شده است یا
نه

ق ر ب

قِرْب بالکسر مشک شیر یا مشک
آب که آن را دو خنه قربی کعنب و
قِرابات بالکسر کعترب و کعنب
جمع و کذلک کل ما کان علی فعلة
کقربة و سدرة و ابو قربة کنیت
اسب عیینة بن نصر و ابن ابی
قربة احمد بن علی بن حسین عجلی
محدث و حکم بن سنان قربی
بالکسر منسوبا و احمد بن داود
قربی و عبد الله بن ایوب قربی

محدثان اند
قُرب بالضم نزدیکی و خویشی و
نهیکاه و نیز قرب موضعی است
و ذات قرب موضعی است در آن
روزی است
قربة بالضم خویشی و نزدیکی قربة
بضمتین مثله و ممنوع بود و با
است
قرب محرکة شب و روز جستن آب
آمدن با مداد آن و ان لا یکون
بینک و بین الماء الا لیلة و اذا
کانت بینکما یوما و لیلة فاول یوم
تطلبیه الماء القرب و الثانی
الطلق و یقال قرب بصباص
و ذلک ان القوم یسیمون الابل
و هم فی ذلک یسیرون نحو الماء
فاذا بقیت بینهم و بین الماء عشیة
عجلوا نحوه فتلک اللیلة لیلة
القرب هو اسم للتراب ککتابة
و چاه نزدیک آب و جستجوی
آب در شب
قَرَبة محرکة آب و جز آنکه پیش رسانند
او را
قُرُب بالضم و بضمتین تهیگاه
یا از زیر تهیگاه تا تنگ و زهار
جای شکم اقراب جمع
قریب کامیر نزدیک واحد و جمع
در وی یکسان است و قوله تعالی
ان رحمت الله قریب و لم یقل قریبة
لانه اراد بالرحمة الاحسان و
لان ما لا یکون تأنیثه حقیقیا
جائز تذکیره قال الفراء اذا کان
القریب بمعنی المسافة یذکر و یؤنث
و اذا کان فی معنی النسب یؤنث
بلا اختلاف تقول هذه المرأة قریبتی
ای ذات قرابتی و خویشان نزدیک
ترتیب از جانب پدر اقرباء جمع
یقال هو قریبی و هم اقربائی و بنو
قریب ماهی مکرده که هنوز نمک
یافته باشد و قریب بن ظفر کوفی
کوفیان بسوی عمر بن الخطاب رضی

و قریب عبسی محدث است
قریبة بنت زید کسفینة و قریبة
بنت حارث هرد و صحابیه اند
و قریبة دختر عبد الله بن وهب
و قریبة زنی دیگر غیر منسوب
تابعیه اند
قُرَیب کزبیر لقب پدر اصمعی و
نام رئیسی از خوارج و قریب بن
یعقوب کاتبی است
قُرَیبة بنت حارث کجهینة و
قُرَیبة بنت ابی قحافة و قریبة
بنت ابی امیة خواهر ام سلمة
زوج النبی صلی الله علیه و سلم و
بروی بفتح القاف و کسر الراء صحابیه اند
قُراب کغراب نزدیک یقال افعل
ذلک بقراب ای بقرب
قرابة کسحابة نزدیکی و خویشی نسبی
بود و قرابة و لا تقل قرابتی و هو
قول العامة قرابات جمع
قِراب ککتاب نیام شمشیر یا غلاف
که شمشیر با نیام در وی باشد و
قراب الشیء هر چه قریب بمرتبه آن
باشد
قرابة ککتابة آنکه از آب و نمک
آن که قدح و خورد او کردانند و
رفتن بشب جهة آب آمدن
بامدادان
قُراب المؤمن کغراب فراست وی و
وی قراب الشیء هر چه قریب مرتبه
آن باشد و نیز قراب کوهی است
بیمن
قرابة کثمامة مانند و شبیه و
خویشی و نزدیک یقال لا نفراتر
منک ای بقریب از تا بی و دون آن
منه و قرابة المؤمن قرابة الشیء
ما قارب قدره
قارب در شب جوینده آب او کشتی
خرد که در جنب کشتی بزرک
و شتر در شب قرب سیر کننده
قوارب جمع و منه اشتران
قوارب قاربون جمع و لا یقال

مقربون قال ابو عبید هذا الحرف
شاذ
آقرَب کاحمد نزدیک تر اقربون و
اقارب جمع و نیز اقارب الناس
و اقربوهم خویشان و برادران
و تبار ایشان نزدیک تر بنسب از
جانب آباء یقال هم اقاربک و
اقربوک ای عشیرتک الادنون
قربی کبشری نزدیکی و خویشی یقال
بینی و بینه قربی و نیز قربی ابی
است نزدیک نبا له و لقب بعض
از فقهاء
قربان کسکران هر او نیز نزدیک
بوی رسیده قربی کسکری مؤنث
یقال انا قربان و مخففه قربی
قرب ککتاب جمع
قربان بالضم آنچه بدان تقرب
بخدا جویند و هم نشین و ندیم
خاص پادشاه یقال فلان من قربان
الملک و من بعدائه قرابین جمع
و نیز قرابین بعد پادری است
بنجد
قُراب کشداد لقب ابی علی محمد بن
محمد هروی غزنوی و لقب کروهی
از محدثان
جاء و اقربی کعرادی یعنی آمد
نزدیک نزدیک
تَورَب کجوهر ابی حبیبا و افزون
از اندازه
مَقرَب کمقعد راه کوتاه مقارب
بالثاء مثله
مَقربة بالفتح مثلثة الراء خویشی
و نزدیکی
ن قربت الابل قرابة ککتابة
بشب بر کرد شتران جهة آب
آمدن بامدادان و کذا قربت
اذا سرت الی الماء و بینک و
بینه لیلة و قرب قرابة کرم
نزدیک کردید و نیز قرب بفتح
شمشیر در نیام کردن یا قراب
ساختن شمشیر را و کوشش قراب

خویشاوندی مهمان را
س قربه قربا بالضم و قربانا بالضم
و الکسر نزدیک کردید و نیز قربانا
بالکسر کاه با زن جماع است و قرب
فلان ندو در کمین هیچکاه کردید
ک قربه بعنه قربا بالضم و قربا
بالضم و الکسر نزدیک شد
مُقرب کمحسن تن نزدیک تر امدن
رسیده مقاریب جمع و کذلک
الفرس و الشاة و لا یقال الناقة
مقرب کمکرم اسپی که پیوسته
نزدیک خود دارند جهت عزت
بر کرییکه مقربة مؤنث او یفعل
ذلک بالاناث لئلا یقرعها فحل
لئیم و شتر شک بسته برای کوچ
اقراب شمشیر در نیام کردن و
شب راندن شتر را برای آمدن
بر آب صبح و نزدیک زائیدن
رسیدن ناقه و نزدیک اشتا
رسیدن اسب کره و شتر بچه
و نزدیک پیری رسانیدن
او ندر او صاحب شتران قوارب
شدن قوم
تقریب نزدیک هیچکاه کردیدن
و نزدیک کردانیدن یقال قربه
ای ادنیته و حیاک الله و قرب
دار ک کفتن و نیز تقریب نوعی
از دویدن اسب که از حضر
و آن بهم برداشتن هر دو دست
و بهم نهادن آن را
مُقارِب بکسر الراء هر چیز میانه
در جنبه هیچکار میقال شیء
مقارب و دین مقارب ای
متوسط
متاع مقارب بفتح الراء و نه
جید نه ردی
مقاربة کام نزدیک کذاشتن
و پای برداشتن جهة کابیدن
قراب بالکسر مثله و با کسی تقریب
سخن نرم و شیرین کفتن و اهنگ
نمودن بسوی چیزی یعنی قارب شر

فی البیع و میانه رفتن یقال قارب
فی الامر ای ترک الغلو و قصد
السداد
تقرب تقربا و تقربا بالکسر تقریب
و شد الراء نزدیکی جستن بدان
و کذا تقرب الی الله تعالی بشیء
یعنی نزدیکی جستن بخدای بوسیله
چیزی و نیز تقرب نشتن کشتن
نهار زود شتافتن یعنی تقرب
یا رجل ای اعجل
متقارب بکسر الراء آن بحری از
بحور عروض در آن بیت فعولن
بیت تمام شود و مفعولن فعولن
فعل بکون دو بار سمی به لقرب
اوتاده من اسبابه
تقارب بکسر نزدیک کردیدن
و کم کوی بین شتران و کمه شتران
و سیک سپید کشتن و منه اذا
تقارب الزمان لم تکد رؤیا
المؤمن تکذب مراد از آن آخر
کار است و نزدیکی قیامت لان
الشیء اذا قل تقاصرت اطرافه
او المراد استواء اللیل و النهار
و یزعم العابرون ان اصدق
الازمان لوقوع العبارة وقت
انفتاق الانوار و وقت ادراک
الثمار و حین یستوی اللیل و النهار
او المراد زمن خروج المهدی علیه
و علی آبائه الکرام اکرم التحیة و
افضل السلام حین تکون السنة
کالشهر و الشهر کالجمعة و الجمعة
کالیوم و الیوم کالساعة یستقصر
لاستلذاذه
اقتراب هم دیکر نزدیک شدن

ق ر ب ت

قربوت السرج کحلزون کوهه
زین

ق ر ب ج

قربج کجندب کان می فروشی

ق ر ب ز

قربز کقنفذ فریبنده و حیله

معرب کربز

ق ر ب س

قربوس کحلزون کوهه زین و لا
یسکن الا فی الشعر و هما
قربوسان قرابیس جمع

ق ر ب ش

قربشوش کعضرفوط دختخانه

ق ر ب ض

قرنبضة بالضم و فتح اللام و الباء
بینهما النون زن کوتاه بالا

ق ر ب ع

تجمل قرنباع کسر الطاء کبیر
ترنجبین نفت
اقرنباع در ترنجبیدن از سرما

ق ر ب و

قربوق کجندب دکان نره فروش یا
دکان میفروش و نام بصره و قول
لخفاف العبرچ ع ماشر نعل
طوی الفربوق

ق ر ت

قرت محرکة تیرگی آب منجمد
قریت کامیر آب فسرده
قرات کغراب و بدباری است بین
تهامة و شام
قارت انکه هر چه پیدا بدبکیرد و
مشک سکو تیره بوی سنبک
سنک
قرنان محرکة موضعی است
قاروت قلعه است
قرنیا محرکة مقصورا شهری است
بفلسطین
ن س قرت الله قرنا برلدید
دیکر خشک کردید یا سر شد دم
پوست از اسب ضرب فرو مرد
خون در زخم و از ضرب بیز اید
س قرت قرتا محرکة بر کردید
رنک و از اندوه یا خشم
مقترت بکسر الراء انکه هر چه یا
بکیرد

ق ر ت ب

قرتب کقنفذ دمی است برید

مقرتب کشر هدهد بد غذا

ق ر ت ح

قرتح بالفتح کوته کوچک
قرتحة کفینة نوعی از ماهی اند
فی الحرب

ق ر ث

نخل قریثاء بالمد و یقصر نوعی
از خرمای شیرین خوشتر و هم ز
بسر قریثاء کذلک و یقصر
و تمر و بسر قرانا مثله
س قرث قرثا رنج دیدن
کار و دربدید و قرثة الامر
دشوار شد بروی کار و در رشفت
انداخت

ق ر ث ع

قرثع کجعفر زنی که بالک شرم
کول و شتر زرد و شیر بیشه و
جانوری است دیبا یی غلاف
و مرد نا کس و زن دزد لک چشم
سرمه کشیده و پیراهن یا چادر
یا شکوفه پوشیده و پشم زیر
ستور و معرف مردی بود دان
ثعلب سپید اندازو سرکان
من اشد الناس سوء الانفیل
هو اسأل من قرثع و نیز قرثع
تابعی است جعنی و ام قرثع صحابیه
است
قرثعة بالفتح پشم زیر ستور ان
و یقال هو قرثعة مال ای
نیکو سیاست کننده شتران
او هو قریع کزبرجد
تقرثع القوم و غیره فراهم آمدند
و تقرثعت الضائنة بوافر شدن
شدن موی او

ق ر ث ل

قرثل کجعفر مرد میانه تن کوتاه
بالا قرثلة مؤنث خیک کوچک

ق ر ح

قرح و بضم و بضمتین زخم یکی
قروح جمع یا بفتح اثر که زید که
سلاح است و بضم الم آن و نیز
قرح بالفتح ابله و بیره که برانداند

برآید هرگاه وکفش نا کشند
خارش پیدا کند شتر دیزکان
را بکشند و هلاک سازد و
ذو القرح لقب کعب بن خفاجا
که بر بدن اثر زخم کاری داشت
وذو القروح لقب امرؤ القیس
لان قیصر البسه قمیصا مسموما
فتقرح جسده فمات
قرح بالضم اول آب که برآید از چاه
واول هر چیزی و آغاز آن و شبه
از قرحاه و نام وادی و قرح
الربیع اول بهار قرحة الشتاء
بالتاء مثله ونیز قرحه سپیدی
در روی اسب کمی از غره
قرح ککتف آبله رسیده
اقرح بضم راء موضعی است
قارح کصاحب ستور تمام دندان
وهو من ذی الحافر بمنزلة البازل
من الابل یقال اجمل نابح و فاتح
فاریح و غار رخور ایضا قوارح و
قرح کرکع جمع مقاریح مثله
شد و ذا و نیز قارح دندان
تمام سالگی ستور و شیر بیشه
وکمان دور از زه و ناقه که حمل
ان پیدا و نمایان شده باشد
قراح کسحاب آب صاف پاکیزه
بی آمیختگی چیزی و آر شیر بیه
سرد و خالص و بی آمیغ از هر
چیزی و زمین بی آب و گیاه اقرحه
جمع یا زمینی که خاص برای زراعت
و غرس اشجار باشد و بر وبین
قراح چهار طال است بی نعلی
قراح کفرات با حاجت بنای قطیفه
است و دمی است
قریح کامیر خسته و مبتلی کرده
قرحی کقلعی جمع و مثله الصروبی
امیغ از هر چیزی و نیز قریح اول
ابری که پیدا و نمایان گردد و
قریح الخطاب ابن ابو عقریح
المتحمل درسا شمر بن لوی است
قریح کفتیه اول ذکر انحیا

برآید و اول هر چیزی و طبیعت
مردم
قرحاء نام ذو اسب مالدة و ذو ضبه
قرحاء مرغزار با شکوفهای سپید
قرحاء مصغرا ممدود دانه ای
است در بطن که به مردم ماند
و نیز قرحاء شتر که دو وقت بلا
ریز هم بر دارد
قرحیاء بالفتح ممدودا موضعی
است
قرحیاء بالکسر ممدود دانه زمین
که خاص برای زراعت و نشاندن
درختها باشد
قرواح بالکسر ماده شتر دراز پای
و زمین بلند بالای نمایان هوا
قراویح جمع قال الاصمعی قلت
لاعرابی ما القرواح قال التی کانها
تمشی علی ارماح و شتری که چون با
شتران کلانسال باشد آب بخورد
و با شتران ریزه آب نخورد و زمین
کشاده آفتاب رو و بیرون زمینی که
خاص برای زراعت و نشاندن
اشجار باشد قریاح بالیاء مثله
قراحی بالضم مشدد الیاء آن
که بود و باش قریه لازم گرفته باشد
وگاهی بسوی بادیه نرود و یقال
است قراحی من الامر یعنی نو خارج
و بیرون شتابنده و نیز قرحی
انکه گاهی با مبارزان در کارزار
حاضر نشده
ذو القراحی بالفتح مقصورا
موضعی است بوادی قری
قرحان بالضم نوعی از سماروغ
قرحانه یکی یا اقرح واحد است
و قرحان جمع و نیز قرحان شتر
آبله ریزه نا رسیده و خارش نا
دیده و کودکی که او را هنوز آبله
بر نیامده باشد واحد و تثنیه
و جمع در وی یکسان است و
مرد آبله ریزه رسیده از لغات
اضداد است و قد یونث و فی

حدیث عمر رضی الله عنه قرحان
نیز لغتی یعنی جمع قرحان لغت
ردی است و فی الحدیث انه صحب
النبی صلی الله علیه وسلم فقدموا
المدینة وهم قرحان ای لم یکن اصابهم
قبل ذلک داء الجدری قرحان من
الامراء خارج و آنکه گاهی کارزار
نکرده و با دلاوران در رزمگاه
حاضر نشده
قرحان کسکران شیر بیشه
قراحینان بالضم هر دو طیبات
مقرح ریش را معه آبله رسیده
و نیز مقرح راه نیک پا سپرده
ف تقرح قرحها بالفتح خسته
کردن و ریش نمودن و قرح بئر را دیدن
بی آب چاه کند و نیز قرح بجوی
پیش آمدن یقال قرحه بالخوارزمی
استقبله به
س قرح جلده قرحا بالکسر
ریش بر آمد پوستش و او نیز قرح
سالم شد از جرب و ریش
ف س قرح الفرس قروحا
وقرحا مر که تمام دندان شد اسب
وانما ینتهی اسنانه فی خمس سنین
لانه فی السنة الاولی حولی ثم
جذع ثم ثنی ثم رباع ثم قارح او
القروح انتها سنه او وقوع
السن التی تلی الرباعیة
ف ن قرحت الناقة قروحا بان
حملها و نمایان شد او را بار
اقرح القوم خداوند شتران
آبله رسیده شدند واقرحه الله
آبله رسیده کرد او را خدای
مقرح کمعظم بخستین بار
شدن خرما و شتر کردن او آبله
ریزه بر او رسیده باشد و یا آن
جهت ایشان را او رسته دارد
قرحه بالحق بقرحها پیش آمد او را
بحق
قارحه مقارحة و قراحا روی
بار روی او شد و مقابله نمود

ان را ولغت مقارحة ای
مواجهة
اقتراح در وقت و بی اندیشه
گفتن و از خود برآوردن و نو
پیدا کردن چیزی بی آنکه آن
را از کسی شنیده باشد و بر
گزیدن چیزی را و اختیار کردن
و بتحکم از کسی چیزی را خواستن
و بیتکلف بعلی و سوار شدن شتری
را که هنوز بر وی سوار نشده
باشند و در جای بی آب چاه
کندن و تمام دندان شدن
ستور
تقرح له آماده شد برای او
ق ر د
قرد بالفتح گردن معرب است
کوتاه بالا
قرد بالکسر کپی اقراد و قرود
بالضم و قرده و قرده کعنبه و
کعنبه و قردة کقرحة جمع
قردة مونث قرد کعنب جمع و
قرد بن معویة هذلی است منه
المثل اذنی من قرد یعنی زانی
تر از قرد او لان القرد انزی الحیوان
وزعموا ان القرد فی الجاهلیة
فرجم القرود
قرد بالضم کنه
قرد محرکة پشم بر هم چسپیده و
بمد شده بر ستور یا بهترین
پشم گوسپند و شتر و شاخ خرما
بار دور کرده و چیز بسته چسپیده
بر گیاه طرثوث شبیه تو زد
ریزه و ابر پاره مانند ریزه
توده های ابر و کرد آمیده که است
در زبان و قرد موضعی است
نزدیک مدینه اغار و ابر علی
لقاح رسول الله صلی الله علیه
وسلم فغزاهم
قردة بالتاء یک شاخ خرما پر از
دور کرده و پاره از پشم و منه
المثل عثرت علی الغزل بالقردة

نام شتر ابن بنت فردۀ در شتی
گویند که به اندما جت او شد
امکان و چون فوت شود طلب
کند احسنا ان تترک المراة الغزل
وهی تجد ما تغزل حتی اذا فاتها
تتبعت القرد فی القمامات
قردد محرکة مشدد الیاء ایل
است میان تاجر و معدن نقره
قردد ککتف ابر در هم آمده و بر هم
نشسته و فرس قرد الخصیل
اسب استوار پی و گوشت دار
و باز و بعیر قرد شتر بسیار
کنه
قردی کفرحا پی است
قرود کصبور شتر که از کنه
دور کردن نرمد و آرام گیرد
قراد کغراب سر پستان و سر
سوراخ نره اسب و کنه قردان
بالکسر جمع و فراد بن صالح و
قراد بن قردان و پسرانش محمد
و عبد الله محدثانند و نیز
ام قردان جایی میان زانو و سم
ستور
قرددی کسکوی دهی است بجزیره
قراد کشداد نگاه دارنده کپی
قردد کجعفر زمین درشت بلند
قرادد و قراد بد جمع و اعلاه
پشت و سخت و تیز سر ها و در
و کوهی است و انما اظهر لانه ملحق
والملحق لایدغم
قردودة کعصفورة زمین
درشت بلند قرود بدون
التاء مثله و موضعی است و
قردودة الظهر یعنی پشت و بلند
آن
قردیة بالکسر و الیاء بین الدال
در شتی سخن و خط میان پشت
و آنچه در کرانهای حلمه باشد
از خرما و سر مرد و سر کوه
ض قرد الرجل قردا بالفتح
فراهم آورد و ورد نیک و قرد

فی السقاء گرد کرد در مشک
روغن یا شیر را
س قرد الشعر قردا بحرکة بیچان
گردید موی و قرد الادیم بیمار
کنه گردید پوست و قرد الرجل در
مانده بسخن شد و قرد اسنانه خورد
کشته دندانش و قرد العلک بعد
گردید و نیز قرد بر هم چسپیدن
پشم
اقراد در ماندن در سخن و خاموش
بودن و ادیم دندان خوار کردن
و خود را پارسا و ار نمودن و
مرده کردانیدن خویشتن را
نفر بیخاموش کردیدن جهته
عجز و کشندن و کردن اصله ان
الرجل اذا اراد ان یاخذ البعیر
الصعب قرده اولا ضبه بلین
ثم اخذه و خوار و را کردیدن
شتر و خوار کردانیدن و فرو
تنی کردن و دریغیدن
متقرد بکسر الراء اباره خرد
و دیزه که زیر ابر حبلی باشد
تقرد بیچاپان کردید بیموی و بر هم
نشستن و بمد شدن پشم
ق ر د ح
قردح بالضم نوعی از بادر و
یعنی و کپی فربه و بزرگ
قرد خنه مهمه کلو ما نا بچون کرده
کلوی کودک مراهق برآید
مقردح بفتح ذال اسپی که بعد
اسب هم آید در میدان رهان
قرد حنه بکشف بر خود تا بیکرد
چیز را یقال قردح الرجل اذا
قر بها یطابمنه و رام و خوار
شدن
قردوح کعصفور کپی در از
بزرگ
قردوحه بالتاء مهره کلو که
در گلوی کودکان مراهق بر
آید
مقردح مرد آماده شر و فساد

اقرنداح کتاه جستن بر کسی بدی
اقرندح له اذا تجمع علیه
ق ر د ح م
قردحمة کجردحلة متفرق و پریشان
یقال ذهبوا بقردحمة و کذا ذهبوا
القردحمة و ذهبوا شعا لیلا بقردحمة
ای تفرقوا و یقال احمرت بقردحمة
یعنی و انیج و اشکار کرد ببعضه
بعد التباس
ق ر د س
قردسة درشتی و سختی و استوار
کردانیدن و خواندن سک
بجانورا
فردوس بن حارث بن مالک
فهم بن غنم بن فردوس کعصفور
پدر قبیلة است از ازد یا آن
قیس از آن قبیلة است هشام
بن حسان فردوسی محدث که
از برکزیدة زین نغمة تابعیت یا او
مولای ایشان است و سعد
فردوسی قاتل قتیبة بن مسلم
درب الفراد بر سر کوچه است
بصره
ق ر د ع
قردعة کدحرجة خواری
قردع کزبرج سیش شتر و میان
قردع کدرهم مثله
قردعة کزبرجة کردن یتو اخذ
بقردعة فلان
قردوع کعصفور موده
قردوعة بالتاء کوشه شکاف
کوه
ق ر د م
قردم کجعفر در مانده
قردمانی بالضم منسوبا قبا
از زره بجید اکند ه بجهه جنک
معرب کبرباسادی است که
اکاسره در خزائن ذخیره نهادندی
و در زه سطبر شبیه جامه کرده
یا زره حود یا خود با زره
قردمانی بالفتح مقصورا

شبیه بابونه منفرق شاخ که بر آن
که گرد باز انندش یا کرویا است
است معرب قردامون لغت یونانی
است یا رومی
ق ر ذ ح
مقرذح مرد آماده شر و فساد
اقرنذح لی اقرنذاحا بازخواند
مرا بکاهی که نکردم
ق ر ذ ح م
صرخت بقرذحمة بالفتح و بکسر
مثل للشی یضرب فی الشی و ضح
بعد التباسه لغة فی قردحمة
ق ر ذ ع
قرذع کجعفر زن نادان کول
ق ر ر
قر بالفتح بر نشستنی است مردی
را و هودج و چون شما یا آن و
موضعی است و یوم قر بالفتح
روز سرد و یوم القر روز
یازدهم ذی الحجة که حاجیان
در آن روز بمنی آرام و قرار
گیرند و قرا الثوب شکن جامه
لیله قرة بالتاء شب خنک
قرتان بالفتح مثنی بامداد و
شبانگاه
قرة بالکسر سرما و خنکی سرما
و یقال للشدة العطش قرة
علی قرة و یقال ذهبت قرتها
ای الوقت الذی یاتی فیه المرض
الماء للعلة
قر بالضم سرما یا سرما خارستان
خاصة و آرام بجای و یقال لقیت
المصیبة الشدیدة و قفت
بفرط صارت فی قرارها
قرة بالضم آنچه در بن دیک
چسپیده باشد از شوربا و
توابل بریزها و جز آن قرة العین
و کهمزة مثله و عوف و ثلث
و دهی است نزدیک قادسیه
نیک دوم یقال ذهب سنا اثنا
سوله افرة یعنی یک دم کبیر

اندا خت و قرة العین نزه بزرك
ابی و نیز قرة العین ابچه باغبان
خنك چشم دست و هدو نام مردی
و تیه کمر بیچیند ان مرغان و
لعب جملة دختر چشم مادر
ایوب بن یزید فصیح و نام مردی
قرة محرکه ابی کند زد یك درین
پس طعام نادیك شوزند
قر بکسر داشام
عین قر بره کسنینه چشم خنك
کرده و دخل قربه العین مرده خند
چشم
قر بر کو بیز از اعلام است
قرار کسحاب آرام کاه و زمین
پست هموار و کوسپند یا میش
و کوسبند بچه خاصة قرارة
مثلثة الکل معرفه قبیلة
در یمن و جائی بروم و از اعلام
است و نیز قرارة مرد پست قامت
و زمین پست و هموار کرده
قراری بالفتح و شد الیاء مردی
دنای و ن و مر بشهر باش کان
کسی اخبار نخواهند یا هر پیشه
ور
قرار ککتاب نامهای عرب
است
قراد کغراب موضعی است
قرادة بالضم شوربا یا دیزها
دیك فراز و مانند آن که در
ته دیك بماند یا بچسبد
قرادة مثلثة آبی که در دیك
در بند بعد از طعام تا دیك
نسوزد
قر بکسر داشام
قرزر کعصفور آب خنك
قرهدة بالتاء مرد و خوار
قرودی منسوب بسر از جنس
دزدان دست پای و موضع
میان حاجر و نقره
قردة بالضم اینهر در تا دیك
چسپید باشد از طعام و نیز ...

دیزه و چرا آن و آب سرد که در
دیك بریزند
توم قارورة و نخنان لیلة قرة
وعین قارة بالتاء کذلك
قرینه بالضم مقصورا سختی که
پرهیز کردن از آن واجب شود
و موضعی است یا رودباری
قران کعثمان ممنوعة نام مردی
و وادی است میان مکه و
مدینه و دهی است در یمامه و
جائی نزدیك مکه بر الظهران
و قصبه است با ذربیجان
قارورة سیاهه چشم و ابخره
دران بو مانند آن باشد
عموما یا شیشه خصوصا
قواریر جمع و قوله تعالی قواریر
من فضة ای من زجاج بیاض
الفضة وصفاء الزجاج
قرقرآه کحلولاء ممدودا
موضعی است
قرقر کجعفر پشت و زمین هموار
پست تا بان لغزان و پوشش
زنان و ناحیهای سواد شهر
قرقرة کدحرجة نوعی از خنده
و بانك کردن کبوتر و شتر و
شکم و زمین پست نرم و لقب
هاذل نعمان بن منذر و نطا
روی و ابخه هویدا شود از آن
باشد از نخاس او و بچنین
قران دردیك
قرقره هدهد نام مردی
قرقور کعصفور کشتی دراز
یا بزرك
قراقر کسفارج دهای سواد
مدینه
قراقر کعلابط آب خوش آینده
قراقری منسوبا مثله و انسب
عامر بن قیس و سیف بن عامر
بن یزید کنانی و لسب اشجع بن ریث
بن غطفان و موضعی است
کوفه و واسط و موضعی بنهار

و زمین فراخ است بهندیه
قراقرة بالتاء زن بسیار سخن و
دیر ماندی که شتر و قت شخبه
از دهن بر آرد و آبی است بنجد
قراقر بضم القافین مشددة
الیاء حادی خوش آواز و موضعی
است
قرقار بالفتح بانك شتر و کبوتر
اسم است قرقرة را و نوعی از لباس
و قرقار لقب بر شتر و شتر از
و نیز قرقار مبنیة علی الکسر یعنی
آواز بکن و هی معدولة عن قرقر
ای صوت ولا یجی من الرباعی مثله
غیر هذین اللفظین و هما قرقار
و عرعار
قرقارة بالتاء دیه مانند که
شر و قت مستی از دهن بر آرد
قرقری بالفتح مقصورا نام جائی
قرقر کزنجبیل آواز کبوتر
قرقری بالکسر و تشدید الراء
الثانیة و تخفیف الیاء پشت
مقرمحرکه موضعی است و مقر
الرحم پیش نهدان و قرار کاه
حمل
مقرة بالتاء حوض خرد و تر
خرد لغة یمانیة
مقرحرب حنك سرد با مسیده
و نیز توم مقر خرد و سرد
ن قر الرجل بجنو لا سرها
نده کردید مرد و قر القدر
ابصرد یخت و سر دیك تا مسی
ان خرد تشیند یا دیك نوزد
ض قرت الابل قرا بالفتح
نخست با بخورد و سیر نشد
و قرت الحیة قریرا کا مبر بانك
کرد مار و قرت الدجاجة قرا
بالفتح باز ایستاد از بانك
قطع کرد آواز را و قر الکلام
فی اذنه قرا سخن را در گوش وی
ریخت یا آواز را او وی رسانید
نهاد و قر علیه الماء ابصرد

ریخت بروی و یقال المرأة
تقر لما یصنع بها یعنی با زنی
کردانند و سرد هنده و نواز
دیگر دارند او را
ض س قر بالمکان قرارا
کسحاب و قرورا بالضم و قرا بالفتح
و تقرة بفتح المثناة و کسر القاف
ثبات خود و را و نزید دران
اومید و قرت عینه قرة و
بضم و قرورا بالضم خنك کردید
و کذا قر الیوم و در بین معنی از
نصر بنی ابید هسپ ی شنکرید
او یاد بدیدار دوی آن رسید
و قر قرا بالفتح و قرورا آن
و قوله تعالی و قرن فی بیوتکن
بفتح القاف من القرار کانه ترید
اقررن فحذف الراء الاولی
للتخفیف و بقی فتحها علی القاف
فیستغنی عن الالف لحرکة ما
بعدها و بکسر القاف من الوقار
من وقر یقر و یحتمل ان یکون
بالکسر ایضا من القرار من قر
یقر افررن کاقررن فظلتم تفکهون
بالفتح والکسر و هو من شواذ
التخفیف
نافة مقر بالضم و کسر القاف
شتر ماده که آب کشن در زهدان
دارد
اقره فیه و علیه ثابت کردانید
دران و اقر الله عینه و بعینه
خنك کردانید خدا چشم او را
یعنی اشك او را و اشك خنك
دلیل شادی است و اشك
کرم دلیل غم و یقال اقر الله
عینه ای اعطاه حتی تقر فلا
تطمح الی من هو فوقه و نیز
اقرار سردی رسانیدن و
خنك کردانیدن یقال اقره
الله فهو مقرور کانه بنی علی
قر و لا تقل قره و سرد دادن
اندن و بکسب برجود ثابت

کردن چیزی را ارام و قرار کرفتن
و برپای داشتن و بقرار اوردن
کار و یقال اقررت هذا الامر
بقراره و تقرته و ثابت شدن حمل
ناقه
تقریر با قرار اوردن یقال قرر عملیه
و بقرار بودن یقال قرر عنده
الخبر حتی استقر و قرار بر ثبات
دادن
مقارة بالهم ارام کرفتن منه
قول ابن مسعود قاروا الصلوة
و هو من القرار لا من الوقار
تقرر برپای خود کمبر انداختن
شتر و مسطر کردیدن کبیر از
خوردن علف خشك
تقار قرار و ثبات و رنیدن
و ارمیدن
اقرار بجای کرفتن ابکش بچه
نهدان ماده شتر و ارام کرفتن
و جستن ناقة مانند علف در
بطن وادی و بسیر شدن و فربه
کردیدن ستور با غام است
و بنهایت رسیدن فربهی و نیك
خوش ساختن بقراره و کر قرز
قراره از بن دیك و با بخلة
غسل اوردن
استقرار ارمیدن و قرار و
ثبات ورزیدن بجای وجا
کرفتن

ق ر ز

قرز بالفتح پیشه و نیز در شتر
سطر و نیز قرز با طراف انکشتان
خالی بر کرفتن و شکنجیدن
با انکشتان
قرز با الضم روغن دان و شیشه
روغن حجام
قرزدة بالتاء یکشت انهر جری

ق ر ز ح

قرزح کفنفذ د رختی است و
ابیی است پوششی مرزنان را
قرزحة بالتاء زن پست قد

و خرد و خوار و زشت و
نوعی از درخت خرد و ریزه

ق ر ز ح ل

قرزحلة کجر دحلة چوب است
باندازه یك کز شبیه چوب تیر
و زن پست بالا و خرد نرم از
الصبیان والضرایر

ق ر ز ل

قرزل کقنفذ تاکسر فرومایه
و موی سر که زنان بطرز فرشه
کرد آکرد سر ریسمان اندو
فندو مرد درشت و لطیف
کرد اندام و اسپ حذیفة بن بدر
و اسپ طفیل بن مالك
قرزلت المرأة قرزلة نولك شتا
زن موی بالای سر

ق ر ز م

قرزوم کعصفور کنده موزه
دوزان و کالبد کفشکران یا
تخته ای آنها که بران کفش اندازند
نمایند
قرزام کقرطاس شاعر خسیس
طبیعت
مقرزم کسرهد خوار و خرد
فرومایه
قرزمة شعر هیچکاره کفتن یقال
هو یقرزم ای یجی به ردیا

ق ر س

قرس بالفتح سرما سخت و سرد و
سرد و پیکی سطبر
قرس بالکسر دیشه خرد و ریزه
قرس محرکه تبسنده و فسرد ه از آب
و جز آن
قریس کامیر سرماسخت و فسرده
دیو بینه از هر چیزی فارسی مثله
بدل الکل و سمان قریس با ماهی بخنه
صباغ دزان کرده مکدارند
پینداز که فسرده و بسته شود
القراس کسحاب کوههای خنك
و سرد یا چند چشمه است در
اطراف سرات و مانند قرارس

ذوکو ماست یمن
قراس کسحاب نام پسرها لغو شاعر
شاعر
قراسیة بالضم و تخفیف الیاء
شتر شکرف استوار اندام
قورس بالضم و کسر الرا اشهر کبا
است ویران شهر و دحلب
قرقیس کزنجبیل پشه ریزه
قرقوس بالضم بیابان فراخ
ض س قرس الماء قرسا
بالفتح فسرد آب قرس البرد تخت
کردید سرما
قرسته مسك انکوشت مته
بالبناء اقرامرخنك کردانید و قرسیر
تقریس خنك کردانیدن فراهم

ق ر ش

قرش بالفتح ماهی است بوماهیان
چیره باشد نجورد
قریش کامیر شتر استوار توانا
قریش قبیله است پدر و قبیله عضر
بن کنانة هو نضر آورده القبیلة
لم یضرهو و من اولاد به الحی نصرهم
و انما سمیت قریش قریشا لتجمعهم
الی الحرم او لانهم کانوا یتقرشون
البیاعات فیشترونها او لان
النضر بن کنانة اجتمع فی ثوب یوما
فقالوا تقرش او لانه جاء الی قومه
فقالوا کانه جمل قریش او لان
قصیا کان یقال له القرشی او لانهم
کانوا یفتشون الحاج فیسدون
خلتها او سمیت بمصغر القرش
هو حوت یاکل الحیتان ولا یوکل
و یعلو ولا یعلی علیه کما قال
الشاعر و قریش هی التی تسکن البحر
بها سمیت قریش قریشا سلطت
بالعلو فی لجة البحر علی سائر الجیوش
جیوشا تاکل الغث والسمین
ولا تترك فیها لذی الجناحین
ریشا هکذا فی الکتاب حی
قریش یاکلون البلاد اکلا
کشیشا و لهم اخر الزمان نبی

یکثر القتل فیهم والخموشا یملا
الارض خیلة و رجالا یحشرون
المطی حشرا کمیشا او سمیت بقریش
بن مخلد بن غالب بن فهر و کان صاحب
عیرهم فکانوا یقولون قدمت عیر قریش
قریش و النسبة قرشی و قریشی
بالیاء و بغیر الیاء و کل من کان
من ولد النضر فهو قرشی دون
ولد کنانة و من فوقه و بنو قریش
جوی است بواسط و ابو قریش
دهی دران
قرشیة بالضم منسوبا دهی است
بجزیره ابن عمر که دران نه سیب
نیکو و خوش میشود
قارشة شکستکی سر شبیه
با ضغه
قروش کجرول آنچه از اینجا و آن
انجا فراهم اورند
قرواش کقرطاس نام اخواندهیمها
آینده و بزرك سر و قرواش
خوطیه و شریح بن قرواش
عبسی شاعران اند
رماح قوارش نیزهای هم خورد
آمده در حرب
ن ض قرشه قرشا بالفتح
برید آن را و کرد کرد از اینجا و آنجا
و فراهم اورد و بعض آن را لا بعض
بعضی و قرشوا بالرماح بنیزه
جنك کردند
اقراش غیبت کردن و سخن چینی
نمودن بو اقرش ای سعی بقا
و قع فیه و شکافتن زخم استخوان
از اینجا و آنجا کردن
مقرشة کمحدثة شتر خشك سال
بدان جهة که مردم دران فراهم
آیند
تقرش فراغ الایبدن و بر
انکیختن و از منید کردانیدن
و ورزیدن
مقارش بکسر الراء نام مردی
تقرش فراهم امدن یا کسب شد

از امید نا بایست و کرش چیز را
او لا فاو لا و ود نیدن

نقارش نام پیوستن نیزه‌ها در
معرکه یقال تقارشت الرماح
اذا اذا خلت فی الحرب
لا قراش نام نیزه کار زار نمودن

قرشب

قرشب بالکسر و تشدید الموحدة
سالخورده بدحال الدیبا خوار
و شکرف اندام فربه دراز و شیر
بیشه و زشت خوی و فربه شکم

قراشیب جمع

قرشح

قرشحه چم قریب جستن یقال
قرشح فلان اذا وثب و تباعد

قرشع

قرشع کز بیخ کرده که در سینه
و گلو بخوس کرد دو چیزی غلط
مانندی است سپید که از
اندام مردم بر آید
مقرنشع کمر نیم ایستاده شادن
و ستیز و مرد ناماده بدی
اقرنشاع خورسند گردیدن
و سر بر داشتن و سر جنبانیدن
و شادمانی نمودن

قرشم

قرشم کقرشب زشت سخت و
توانا و سومار سالخورده
قرشام کقرطاس کنه کلان جثه
قراشیم کسفارج مثله قرشوم کعصفور
کنه بزرگ و نوعی از درختی در آن
قراشیم کقراطیس نوعی از گیاه
رشت سبزیار و بهبود دیدن
بوم نهاده و در آن تخت بین
کرنگی سپید پیدا کرده و سپس
کنه شود قراشمه بالضم و بفتح
یکی
قرشام بالضم والمد گیاهی است

قرصب

قرصبه بریدن مرچیز باشد

قرصح

قرصد کجعفر کفه و انجوشته که
وقت کوفتن باقی ماند

قرصع

قرصع کجعفر نیشی بود در بیرون
و منه المثل الام من قرصع او
من ابن القرصع و هو ایضا الاکار
القصیر المجتمع
قرصعة المرأة فی بیتها قرصعة
نشست و بر ماند در خانه
قرصعة زنجیدن و در هم شدن
و هفنه کردیدن و بستن خوردن
و نهانی خوردن بناکسی و بنشن
کتاب او و رفتار بد سختن زدن
دزدانه
اقرنصاع در پیچیده شدن بجام

قرصعن

قرصعنة بالفتح گیاهی است خاردار
که شوبکر ابراهیم نیز نامند از وا
و هی انواع منها نوع طوال بسیط لونه
کالتوس البری یعلو علیه الزوفی
لمنع الذباب و نوع ابیض کثیر الورق
حاد الشوک کانه حرشفة طوبله
کثیر بالبیاء مجرب لوجع الظهر

قرصف

قرصوف کنبور قاطع و برنده
قرصافه بالکسر باد فرکه باز بیخ
اشکوه کان را از جوم مدور
و جزان که گرد کرده و وزن دانه
گرد اندام چنانکه کوئی گوی چه
است و ابو قرصافه جندة بن
خیشنه صحابی است و نام زنی
مجهوله النسب که از عایشه رضی الله
عنها روایت کند و قاصته
قرصافه بازی است عرب را
مقرنصف کمحرنجم شتابی کنند
و شیر بیشه

قرص

قرص بالفتح شکنجیدن بدو کشت
و کزیدن کیک و زنبور کندن
ز نان خمیر و بیرانگشت کرفتن
و بریدن خمیر برکشیدن و نغل

قرصم

بن نضر
قرص بالضم کلیچه کرده آفتاب
قرص والناس مثله منها قرصة
کعینه و اقراص و قرص کصرد جمع
و دریک بوده است در زمین غسان
و نیز قرص نام خواهر زاده حارث
بن ابی شمر غسانی
قرص کامیر نوعی از نان خورش
قراص ککتاب بی است مرتبه عمرو
بن کلاب را
قارص شیر زبان کز با شیر و ترش
که برانشیرها دیکر دو شند
چندان که ترشی آن زایل کردد
منه المثل عدا القارص فرزاء
جاوز الی ان حمض یجاب که گویند
که کار از حد بگذرد و کرم گی
است شبیه بپشه
قارصة سخن ناکار و آزارنده
و ناخوش کن قوارص جمع
قراص کرمان بابونه فراصنة
یکی و گیاهی است بهاری و
اسپرک و لم قرص سخت سرخ
قریص کقبیط لنگر کشتی
قرصنة تعذون القرص کمعتد
و نظرته
مقراص بالکسر کارد سرکج
س قرص قرصا مرکب پیوستن
دادری کرد در حسب و هیچکی
بمود بر غیبت
اقراص بسر انگشت کرفتن و شتن
چیز را منه الحدیث ان امرأة سألت
عن دم الحیض فقال قرصیه
بماء ای اغسلیه باطراف اصابع
و بروی قرصیه بالتشدید
ای قطعیه
حلی مقرص کمعظم پیرایه کرد هچی
کلیچه
تقریص پاره پاره کردن خمیر را
و دانه انگین کندن از آن و
بریدن

قرصم

قرصمه شکستن و بریدن

قرض

قرض بالفتح و قد یکسر وام و هر چه
پیش فرستاده شود از نیکی و
بدی و هذا علی وجه التشبیه
قریض کامیر آنچه از کلو برآید از
جهت نشخوار و شعر و منه حال
الجریض دون القریض
قراضة کثمامة ریزهای زر و
سیم و جزان که وقت تراشیدن
برافتد
ابن مقرض کمنبر دله معروف است
الحام
مقراض بالکسر کارد و دو کارد
و هما مقراضان مقاریض جمع
مقارض بالفتح کشتان دلك
و خابیهای که در آن انگبین بود
کلابه رنجاه فرو شود و خرما
می بجوهای نونك
مقرض نشخوار شترکان کلو
بر آورد
ص قرضه قرضا بریدن
و قرض بالمقبره یا نزدیك
بمردن رسید و قرض بی
شیرو بیچ راست پیچان و
خان درفت و نیز قرض با دیگر
دادن و وام دادن و بکسر
الثانی لغة و شعر کفتن و مردن و
نزدیک بمرک رسیدن و درگی
کردانیدن از جانبی و کرانه
کزیدن از آن و جاء منه قوله
تعالی و اذا غربت تقرضهم
ذات الشمال ای تخلفهم شمالا
و تقطعهم و تترکهم علی شمالها
و یقول الرجل لصاحبه هل مررت
بمکان کذا و کذا فیقول المسئول
قرضته ذات الیمین لیلا ای
جزته
س قرض فلان بمرد و از چیزی
پیچید و برگردید
اقراض وام دادن و دستیاری

کسی بنا کردن پاره از زمین و جزان
و پیش فرستادن نیکی و بدی و منه
اقرضوا الله قرضا حسنا
تقریض شعر کفتن کسی را بمدح یا
ذم ضد است
مقارضة پاداش دادن و شرکت
تجارت کردن با مال غیری
قراض بالکسر مثله کانه عقد
علی الضرب فی الارض والسعی فیها
و قطعها بالسیر و صورتها ان
یدفع الیه مالا لیتجر فیه والربح
بینهما علی ما یشترطان والوضیعة
علی المال
تقارض هر یکی شعر خواندن نه
بیکدیگر و بنا الجنیم نکریستن
و یکدیگر نیکی یا بدی پیش
فرستادن
اقتراض منه اقرضه وام کرفت
از وی و اقترض عرضه غیبت
وی کرد
استقراض وام خواستن و بعید
بمن
انقراض رفتن و در گذشتن
یقال انقرض القوم اذا درجوا و لم
یبق منهم احد

قرضع

قرضع کزبرج درختی است از نوا
اشجار در شکوفه اش زردی
از کل اسپر است قرضنه که

قرضب

قرضب کزبرج آنچه در بروبرین
بماند و بینداز ندان را
قرضاب کقرطاس آنکه چیز خشك
خورد و شیر بیشه و دزد و
دزد محتاج قراضبة بالفتح
جمع و تیغ بران که استخوان برد
و شمشیر مالك بن نویره و چیز
اندك و حقیر یقال ما رزأته
قرضابا یعنی نقصانی نکردم چیزی
را و آنکه هر چه بیابد بخورد
چیزی نگذارد قرضابة مثله

تقرضب کمقل المطشله
قرضوب کعصفور شمشیر بران
و دزد و درویش قراضبة
بالفتح جمع و نهاشموا الفقراء قرضب
و هر که هر چه بیابد بخورد
قرضبة کمقطبة موضعی است
مقرضب بکسر الضاد آنکه هر چه
بیابد بخورد
قرضب الخم فی البرمة قرضبة کرد
کردان را اندر دیگ نیز قرضبه
پاره کند و بریدن کردن چیزی
را از لغات اضداد است و برید
و تمام کوشت را خوردن و نیز
چیز خشك خوردن

قرضف

قرضوف کعصفور عصا شبان
و مرد نبیذ خوار

قرضم

قرضم کزبرج پید فنبلة است
تمره بن جیدان یا ان بفا است
قراضم بالفتح موضعی است
قرضمة بریدن و کرفتن یقال
هو یقرضم کلشیئ ای یاخذه

قرط

قرط بالکسر نوعی از گندنا که کرات
اسانه نامند
قرط بالضم شغلة آتش قرطاب
مثله نوعی از گوشواره و
گوشواره اعلای گوش است گوشواره
بنا گوش اقراط و قرطا بالکسر و
قروطا بالضم و قرطة کقردة جمع
و شبیه که ماهی است مانا
باسپست مکر بزرگ از آن و
شمشیر عبد الله بن الحجاج و دو
القرط ابو الوشاح شمشیر خالد بن
ولید و لقب سکن بن معاویة بن
امیه و نام مردی
قرطیه بالفتح مشدده الیا
و بضم نوعی از شتران
قرطة کعنبة اوبر که در وش
کوش تکه قرطة کهمزة مثله

قرطاکتاب چراغ پایه جان
قرط کزبرج اسپی است مرکنده را
قرط بالضم چند بطن اند از بنی
کلاب و هم اخوة قرط و قریط و قریط
کقنفد و ابو قرطبه
آقرط نکه او را در بنه دروش
قراط بالکسر بند است و زنش
بحیت بلاد مختلف است که جا
یلاد رشوت پیشانست و
بعراق نصف دانگ است قیراط
بالکسر و تشدید الراء مثله و اصله
القیراط لان جمعه قراریط یا
بر اجداهن و تضعیفه یا کاف
دینار در ستار
قرطان کعثمان نوعی است کبیر
زین یا جل شتر کریالان بر زنبیر
ان مشد قرطاط بالقسم والکسر
مثله الکل قرطاط جمع
قاربط دانه تمر هندی
قرابط دانه تمر هندی
قرطیط کزنبیل چیز اندك قرطیطة
بالتاء مثله یقال ما جاد فلان
بقرطیطة و بلاو بخن
تمر و طی بالفتح و تشدید الیاء الثانی
مرهیت و گویند که آن را از
دو غن کل سرخ و کل الملك
و زعفران و کانور و موم سازند
لغة یونانیه مستعملة للعرب
ن قرط الکرات قرطا پاره پاره
نمود که بند تا را در دیك
س قرط البیر قرطاء مرکز برا
در روش کرد بیالنکه
جاریة مقرطة کمعظمة دختر با
گوشوار
تقریط دو دیك پاره پاره کرده
کند تا را و گوشوار نهادن
بر گوش و لکام داد را سب یا لعنان
بر سرتا انگشت دیدن چراغ یا
کردن یعنی و خسکی اینه دادو
کردن در انگیختن اسب بر سخت
ترین حضر و چیز اندك دادن

یقال فرط علیه ای عطاء قلیلا
تقرط با گوشواره شدن

قرطب

قرطبة بر زمین بکردن افکندن
کبیر ایر زمین افتادن و الشموع
شتر کشنه بر بید رسیدن و بیدن
و کرسی ختشم کرفتن
قرطبة کقنفذ شهری است
نزد دریا بمغرب
قراطب کعلابط بیابار زنده
قرطبی بالضم مقصورا شمشیر
و شمشیر خالد بن ولید و نیز
بن صامت از بنی جشم
قرطبی بالکسر و تشدید الموحدة
مقصورا نوعی از بازی و نوع
از بند کشتی
قرطبان کزعفران مرد بیغیرت
و بی رشك و آنکه در خودش
خو غیر زنی را ترا بد نواد

قرطس

قرطاس بالکسر نشانه از هر چیز
که باشد و شتر گندم گونه
دختر سپید کشیده قامت
و نامه مرچه باشد و شتر ماده
جوان و چادر مصری و نیز
قرطاس مثلثة القاف کاغذ
قرطس کجعفر و در هم مثله
و نیز قرطس کجعفر دهی است
بمصر
قرطاسیه منسوبا سپید
ابیغ یقال الدابة قرطاسیة
قرطسه بنشانه رسیدن و
رسانیدن یقال رمی فقرطس
تقرطس مرکس و هلاك شدن

قرطش

اقرنطش بالفتح و کسر الراء و الطاء
و الیاء بینهما تحتیه اسم شهر
روم در دو رهائشما و چون
میلادو شهرست و عشر
یوما
آقرطنش بلاد آن شهری است

منه الجبن والعسل الی نصر

قرطع

قرطع کزبرج ودرهم سپش شتر

قرطعب

ما عنده قرطعبة یعنی نزد او چیزی نیست یا اندک ونه افزون قرطعبة کعنبنة و درحوشة مثله وما فی السماء قرطعبة ای سحاب نیز جانوری است فالثعلب

قرطعن

قرطعن کجردحل کول ویقال ما علیه قرطعنة بالنون یعنی نیست بروی چیزی

قرطف

قرطف کجعفر چیزی دریچیده وخامه مخمل که آن را قطیفه گویند ونیز است یا بار درخت

قرطق

قرطق کجندب کرته معرب است قرطقه کرته پوشانیدن کسی را تقرطق کرته پوشیدن یقال قرطقته فتقرطق

قرطل

قرطلة کمرشبة تنکبار خر قرطال بالکسر مثله قراطیل جمع هما

قرطم

قرطم کزبرج وعصفر تخم عصفر برای سهل بلغم لزج وقولنج قوی الاثر و بعض ابکرم از دابی شیر تازه در حال منجمد کرداند وشستن بدن وسر بهتر از سپش بالکشدن وناستدن را نیکو و جلد را نرم کند و مغز از بهی است واحتقان بدان نافع است بلغم را

قرطمة بالفتح بریدن

قرطمة بالکسر شهر پیست باندلس قرطمتا الحمام در نقطه در اصل منقار کبوتر

قرطان بالضم قرطان است یا جلبان که بهرد ودانه معروف است

خفاف مقرطمة موزه سخت اطراف وخنک سنك دراشکم

قرظ

قرظ محرکه برکی درختی سلم کبدن پوست پیرایند یا بار درخت سنط که از عصاره آن اقاقیا برآید وسعد القرظ صحابی است بخرینه قرع تکرمة خاصیف الیه وان موذن آنحضرت صلی الله علیه وسلم که در مسجد قبا بود ودر عهد عمر رضی الله عنه بمدینه آمد وتا امروز نائبین مسجد مدینه مدر فرزندان او است عمر وابن القرظ لقب خلیفه چهارم است از خلفای بنی امیه مذابحه کبعض بلاد یمن برده است او مفتوح کشت واز درختیکه قرظ است ود وقرظ موضعی است بیمن از آن دو قرظ است کبیر

کبش قرظی کعربی وجهنی منسوب بیمن بدان جهت کمنبت قرظ است

قرظة بن کعب محرکه صحابی است

قرظان بالتحریك قلعة است بر زبید

قارظ چیننده برگ سلم

قارظان بنکر بن عنزة وعامر بن رهم است کلاهما من عنزة خرجا فی طلب القرظ ولا احدهما فلم یرجع فقالوا لا آتیك او یؤوب القارظ العنزی

قرنظة کجهینة قبیلة است از جهودان خیبر

قرّاظ کشداد قرظ فروش

ادیم مقروظ پوست بسلم پیراسته بار بنك کرده یا آن

س قرظ تقریظا مهر وا زعبد کردیدن بعد مالست غمخواری وقرظت ذات الشمال بالفتح لغة فی الضاد

تقریظ ستودن زنده را بحق یا بباطل

تقارظ هدیکر را ستودن و مدح کردن یقال هما یتقارظان المدح ای یمدح کل صاحبه

قرع

قرع بالفتح کدو و قرعة یکی و آن شتر قرع از فضیل بن عیاض روایت میکند

قرعة بالفتح داغی است که بر ساق شتر کنند

قرع بالضم چند وادی است در بلاد شام

قرعة بالضم داغی است که بر وسط پیشه شتر کنند و کریتان بانچه بفال زنند وعمرو بن محمد بن قرعة مؤدب است محدث

قرع بالتحریك بیشه و رهچه که بسوی وی پیش کرده شود و ابلهٔ ریه سپید است که شتر بچکان را بر آید و دوای آن نمك است وکفك شیر و سپیر و البان کوچك یا البان فراخ شکم کرد در اطعام مینهند ومراح قرع خوابگاه شتر از خالی از شتران

قرعة محرکة موشد کی و نیز خانه بی موی از سر

قرع کرفر قلعه است بیمن

قرع ککتف مرد مشورت پذیر

قرع انکه بجواب بر زود و ناخن تباه شده

الف اقرع مرد کامل و تمام و مکان اقرع جای سخت و درشت

ترس اقرع کذلك اقرع ککرع جمع

وعود اقرع چوب باز کرده و مدح اقرع کاسه سوده بسنك

دیزه نا آن کظاهر شد طرائق و نکاران

ونیز اقرع شمشیر نیکو آهن ونوع از مار نیکه بجهند و مرد کل که موی سراو بعلت افتاده باشد قرعاء مؤنث قرع بالضم جمع قرعان بالضم مثله

اقرعان اقرع بن حابس صحابی و برادر او مرثد

روضة قرعاء مرغزار بی کیاه

قرع بالضم ونیز قرعاء ابجوی است براه مکه میان قادسیه وعقبه ومرغزار که کیاه ان را ستوران چریده باشند و سخنی و بلاد و صحن خانه و بر سوی راه وانکشت تباه

قارعة قیامت و سریه است نبی را صلی الله علیه وسلم و منه تصیبهم بما صنعوا قارعة او معناه داهیة تفجؤهم و نیز قارعة سختی و روزکار قوارع جمع وقارعة الدار ساحت سرا وقارعة الطریق بر سوی راه

قوارع القرآن آیتها است که خواننده از آن شر دیو و پری محفوظ باشد کویا شیطان را دفع میکند و نعوذ بالله من قوارع فلان ای من قوارص لسانه

قرّوع کصبور چاه کر آب یا چاه کدر اعلای کوه تا پایین او کنده شود

قریع کامیر شتر نجیب باشد کزیده ابله دیزه برآمده قرعی کقتلی جمع و فی المثل استنت الفصال حتی القرعی و کشتی که از آن را بر کشتی جر کزیده باشند بهتر وحریف

قریعة کسفینة مال کزیده و ناقه که کشن بر وی کرداب بسیار جهند و بار کیرد و آسمان خانه و قریعة البیت بهترین جای در خانه

قرینه کزبیر نام مردی و پدر ربطی است ابن تمیم کره و بنا نفا الناقة وجدا است مر ابی الکنود تغلبه حراوی صحابی

قریع کسکیت بهتر

قرّاع کشداد مرغی است که بوسخت را بمنقار خود کند یا کیرد و روی قرّاعا عرج و نام اسب غزال سکونی و صاحب سخنان مرجزی

قرّاعة کجبانة کون و انبان انکاه

قرعوس محمد نند دهی است میان بعلبك و دمشق

مقرع کمنبر اندیبت کرد و بمرحوم فراهم آورده شود

مقرعة کمکنسة تازیانه و کوبه

مقراع کمصباح شتر ماده کدرا قل قرع کشن بار دهد وبر صد قرینه ومیثین که بدان سنان شکنند

مقارع غالب مغلوب و شمشیر عمیرة بن هاجر و مهتر ولقب محدثی است که از عکرمه روایت میکند

مقروع شتر کزیده بجهت کشنی و مهتر قوم و لقب عبد شمس بن سعد و شتر داغ قرع یا قرعه کرده شده

ن قرعه بجیره شد انهار ا در قرعه زدن

ف قرع الباب قرعا بالفتح کوفت در را و فی المثل من قرع بابا ولج ولج وقرع راسه بالعصا زد سر او را بچوب تبه وقرع الشارب جبهته بالاناء نوشید تمامه انچه در آوند بود چنان که لب ظرف بر پیشانی بنشد وقرع الفحل الناقة قرعا بالفتح وقراعا بالکسر بجهید کشن بر شتر ماده قرع الثور البقرة کذلك وقرع فلان سنه پشیمان کردید و بهم سایید دندان را از ندامت وقرع فرعه فال زد بقرعه و فی المثل ان العصا قرعت لذی الحلم ای ان الحلیم اذا انبه تنبه و اول من قرعت له العصا عامر بن ظرب او قیس بن خالد او عمرو بن حممة او عمرو بن مالك لما طعن عامر فی السن او بلغ ثلثمائة سنة انکر من عقله شیئا فقال لبنیه اذا رأیتمونی خرجت من کلامی واخذت فی غیره فاقرعوا لی المجن بالعصا

س قرع قرعا محرکه بعلت شد در ترا زند ختن و بی موی سر شد یعنی وقرع فلان بی بهره شد کسی که را و بار اینه نداد انچه کرفر دند وقرع الفناء قرعا و بخر اخلاء شد در که از مردم و خدم ومنه نعوذ بالله من قرع الفناء وصفر الاناء وقرع الحج کشته تا آنکه حج از مردم

مقرع کمکرم انکه کوفته شد بیش بر داشت سر او را

اقرع فلانا با ذ داشت او را از کاری واقرع بینهم قرعه انداخت میان ایشان واقرع المسافر قریب بمنزل رسید بعد سافر واقرع اعاد الکلام در سخن و را تا باز ایستد واقرع دار خانه فرش کرد سنك را بحشیش بجنبه واقرع الشر کرانم کردید با یش شر و بد واقرع الغائص بر زمین رسید غوطه زن اقرع الماتح کذلك واقرع الحمیر یکبیر کر و الکه ذند ناقه ونیز اقراع کرمی آل ادنکی بی دادن یا اکثر نجیب با اجمع لتفنن ابکیونا دادن وبریوی حق باز کردید بدین بر حق و تبدیل خوار تنك وارجند ومتیر کرد بدین از لغات ضد است باز ایستادن از کاری و توانا بودن و ناپدید رفتن شدن را

مقرعة کمحدثة سخنی خو انا

قرع للقوم تقریعا از خاد بر کند قوم را و بضطر بعبد از ان شتا وقرع الحان رأس فصیلها ترک و بر ریدنی سر پستان بکرد و ذلك اذا کانت کثیرة اللبن فاظ رضع الفصیل خلف نظر اللبن من الخلف ولا خرف فرع زانسه و بنین تقریع سرزنش کردن و مانعت نمودن و علاج کردن شتر بچه قرع را و بر بهانه بکشن را بر داد مقارعة هدیکر قرعه انداختن و کرفتن تانه سرکش و خوا با بنیده را بر او کشی تاکشی کنند و آو نزد دلیران بعضی بر بعضی را

افتراع بر کزیدن و نوشی اقرع و قرعه زدن

تقارع میان هدیکر قرعه زدن

تقرع بر کشتن را از پهلو یعنی نبا تقرع ای تقلب لا انام

انقراع پهلو بپهلو کشتن و بی قرار کردن و ارجند شدن و باز ایستادن از کاری

استقراع کشن بمار بنه خواستن از کسی و کشن خواستن شتر ماده یا ماده کاو و بجفت شدن شتر و دو زن حمل شکستن

قرعب

مقرعب کمقشعر فرو دان بجشم

اقرعب کاقشعر فرهمیده شد اندر دی غیرت

قرعبل

قرعبلانه بالکسر جانوری است در پاهای بینا بر ست شکم اصلب قرعبلینه یزینه و ثلثة احرف تصغیر قرعبل

قرعث

قرعثه بالفتح فراهم آمدن که آسم است تقرعث کدکمعنی جمع است

قرعج

مقرنجح کنشر هد بلند بالا

قرعز

قرغز بالکسر نام مردی ترك و مروزه بدو منسوب است بعزم

قرعس

قرعوس کفرد وس شتر دو کوهان قرعوس کعصفور مثله

قرعش

قرعوش کعصفور و مرد وس شتر دو کوهانه و بچه شیر بیشه

قرعف

تقرعف در هم پیچیدن و کرد شدن

اقرعفاف در هم پیچیدن

قرعم

قرعانه بالکسر بطنی از ام خلف از خزمان بن جزان

قرف

قرف بالفتح سخت سرخ ولایق ومنزل او دور و درختی است که بدان پوست پیرایند یا آن غرف و غلف است و خور پوست شتر وکمانکمان را پوست نار پیرایند و دو زوی قلیه بانو بچند بجز نفت

قرفة بالفتح تهمت و آن که لذکو بدو زند

قرف بالکسر پوست هر چیزی یا پوست مقل و پوست نار بفرخان یا بر که بره و بیخ درخت بر که شود و پوست درخت ابجی خشك دربیوه و پی انجیر نان یو خنیر تو زرد

قرفة بالکسر پاره پوست بر بود پاره های نار بر و ف بیخ خلد دربینی و عرق منهم بچیزی و نوعی از دارچینی مر دو فیلبا

چین بدانچه که دارد چیزی در دقیقه
بوشت جدنت است جسم اشر و
سخن و آیین ... العروف
بالفرقة علی الحقیقة ...
الی الحلو ... مرد خشن ...
... المعروف
بفرقة الفرقد ...
الی السواد ...
...
اشت خواسته ...
... فرقه
یعنی بدین نام خود را از ایشان
...
المثل ...
...
...
سیف الحسین ...
...
یا فرقة بن مالک تابعی است و
بن فرقه ... شاعر است

ض

س

ق رف ش

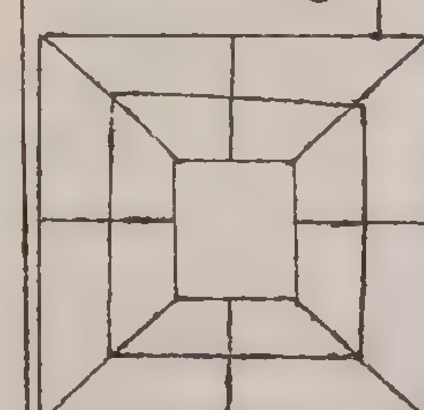
ق رف ص

ق رف ط

ق رف ع

ق رف ل

ق رف

س

ق رف ب

ق رف س

ق رق ص

ق رف ف

ق رق ل

ق رف م

ق ر ل

ق ر م

ض

ن

إقرام مهتر كردانيدن وقرم ساختن شتر را
تقرّم خوردن آموزانيدن
تقرُّم سخت بخوردن آمدن ستور بچه
استقرام قرم كرديدن شتر بچه

ق ر م د

قرمد كجعفر آجر يعني آنچه بدان طلا نمايند مانند زعفران وگچ ونوعي از سنگها وسنگريزه است كه بجتر ازان بناسازند وبفتح رخشت پخته وموضعي است
قرمود كعصفور بار درخت غضا وتكه كوهي يا بچه كوه
قرهيد كزنبيل خشت پخته يا پاركين بخشت براورده وبزكوهي ماده او هي نعجه
ثوب مقرمد كسر هد جامه زعفراني رنگ وبناء مقرمد بناي بخشت پخته وسنگ براورده يا بناي بلند بزرگ
قرمد الكتاب قرمدة باريك نوشت كتاب او قرمد في المشي كام نزديك نهاده رفت

ق ر م ز

قرمز كزبرج رنگي است كه از آب افشرده نوعي از كرم كه در بيشه باشد سازند
قرماز كقرطاس زنان پشمين وگرد يا گردوهي ساخته جهت بچگان
قرمز بالكسر سست ضعيف

ق ر م س

قرمس كجعفر شهري است باندلس
قرميسين بالكسر معرب كرمان شاهان كه شهري است قريب دينور

ق ر م ش

قرمش كجعفر مردم آميخته از هر جنس قرمش كزبرج وقرميش مثله
كقنديل مثله يقال في الدار قرمش من الناس اي اخلاط
قرمشة كدحرجة تباه كردانيدن وكردآوردن چيز را
قرشش كعملس آنكه بخورد هر چيز را ومردم بي خير

ق ر م ص

قرمص كزبرج خانه زمين كنده كوفراخ درون تنگ دهانه كه مردم سرمانده دروي گرم شود وسرما دفع كند وجاي كوفتگا نهادن وجاي تخم نهادن كبوتر
قرماص بالكسر وقرموص كعصفور مثله في الكل قراميص جمع ونيز
قرماص كوتاهي رخسا يقال في وجهه قرماص اي قصر الخدين
قرامص كعلابط شير زبان كرز
قرمصة نفرماص درآمدن

ق ر م ط

قرمطة تنگ و باريك نبشتن خط ونزديك نهادن كام
قرمطنان بالكسر مشي هر دو در خ بيني مرغ همچو هر دو نخره ستوران
قرمطيط كزنجبيل مرد خط باريك نويس وكام نزديك گذار
قرموط كعصفور كويك كوه گردان وبار درخت غضا سرخ همچو انار كه بدان پستان دختر را تشبيه دهند
قرامطة كسفا جند گروهي از مردم
قرمطي بالفتح منسوبا بكي ازان
اقرنماط خشم گرفتن ودر نهجيدن پوست

ق ر م ل

قرمل كجعفر درختي است سست ونرم بيجا بشكند چون زير پا افتد قرملة يكي منه المثل ذليل عاذ بقرملة يعني خود خوار است وپناه برد بمثل خود ديگر ونيز
قرمل اسب عرفة بن وزد وقرمل برخيم وبضم پادشاهي است كه دو را وسپس نمان مرثدي جلد بود
قرمل كزبرج شتر كوه بختي وشتر دو كوهانه قراميل بالفتح جمع وموي بندند نان وشتر ريزه بهنها پشم قرملية بتشديد الياء مثله
قرمول كعصفور نوعي از بار عضا كه در خشي است خار داد
قرملاء كربلاء موضعي است

ق ر ن

قرن بالفتح شاخ وسر وز بالكسر مردم كه بالاي سر وز شاخ حيوان است وميل سوي سر وز بر سر قرون جمع وكيسو يا كيسوي زنان وموي بافته بي لا قرنان اي ضفيرتان وزلفه موي وسر كوه قران كلكتاب جمع وشاخ ملخ وخوان كه دوتا دراز باشد بر سرش وپوشش هوده ويك سو هودج واندر شنيد كه نخست پيش ايد و كرانه كرده آفتاب يا اعلاي آن يا آنچه نخست پيدا شود از شعاع آفتاب و مهتر وسردار قوم وهنرب كيفا يا الحرب يا سركياه كه اسپرشده ويك دهان باران ويك تك اسب تو حلبنا القرن فرنا اي قرنين وحلبه من عرق ونيز قرن همسال اهم سر هم يقال فلان على قرن اي على سني دعمر و اهل يك روزگار از مردم وگروهي بعد گروهي يقال مضي قرن بعد قرن وهيمل سال يا ده يا بيست يا سي يا پنجاه يا شصت يا هفتاد يا هشتاد يا صد يا صد بيست واول اند ومعنا اخير اصح است لقوله صلى الله عليه وسلم عش قرنا فعاش صد سال ماسنه وهر كروه كه فوت شده واحدي ازان باقي نمانده وپاره از روزگار ودرز از پوست رخت نامنو توك با فندازشم ويا پاين دبيك نوده وفتح حدذن كار كسوي برابند ههچو ع خوان عيبا است بزاه صيما الخصم الي التبرع في جاريتها فرن قال الفقهاء فان اصاب الارض فهو عيب وان لم يصب فليس بعيب وكوه خرد يا پاره جدا شده از كوه قرون وقران بالكسر جمع ودم شمشير يا تير يا پيكان ونشاه سرچاه بخشت يا ابسنگ برا ورده كه چوب چرخ بران گذارند و هنا قرنان وميل چوبين داد غاه نامند ويك ميل از سر وي تنها ويكانه وسنگ تا بانده د ميخشان وقرن التمام بزرين شبيه با قلاونيز قرن كوهي است مشرف بر عرفات وموضعي است نزديك طائف يا نام وادي ان كه ميقات اهل نجد است بجهة لو امرج او هو بالنحويك ودوست اره است مقابل ان ودهي است تهامه وده هي يا قطرتل وسرنهزار است خالد بن زيد ودهي است بصر وكوهي بافريقيه وقرن باعر وقرن عشار وقرن الناعي وقرن بقل مر جمار قلعه است بيمن وقرن البوباء رود باري است كه ازان جانب سر انيچ ايد وقرن غزال يشته است وقرن الذباب موضعي وقرن الشيطان وكذا قرناه كرود او ويرور ولايه او يا بو اماني وانتشار وبر اكندك ويچيرك وغلبه او وذو القرنين لقب اسكندر رومي سمي لانه لما دعاهم الى الله عز وجل ضربوا على قرنه فمات فاحياه الله تعالى ثم دعاهم فضربوا على قرنه الاخر فمات ثم احياه الله تعالى او لانه بلغ قطرى الارض يا بضفيره له ولقب منذر بن ماء السماء بدان جهت كه او را دو زلف بود ولقب علي بن ابي طالب كرم الله وجهه لقوله صلى الله عليه وسلم ان لك في الجنة بيتا ويروى كنزا وانك لذو قرنيها اي ذو طرفي الجنة وملكها الاعظم تسلك ملك جميع الجنة كما سلك ذو القرنين جميع الارض او ذو قرني الامة فاضمر وان لم يتقدم ذكرها او ذو جبليها الحسن والحسين رضوان الله عليهما او ذو شجتين في قرني راسه احديهما من عمرو بن ود والثانية من ابن ملجم لعنه الله وهذا اصح وذو القرنين موضعي است قريب مدينه ميان دو كوه
قرنتان بالفتح مثنى كوهي است بساحل درياي هند بطرف يمن
قرن بالكسر همدست وحريف در شجاعت وكشتي وجز آن
قرنه بالضم دم شمشير ونيز با پيكان وكرانه بلند وكنج بروز امده از هر چيز وهمه سر زهدان يا گوشه ان يا شعبه ان يا انچه از زهدان بلند برامده
قرن محركة كيش از چرم وتركش شمشير وتير يا تير با پيكان ومرد با شمشير و با تير ورسن كه از دو شتر را بهم بندند وشتري بهم بسته با ديگري رنج استاده يوست درخت سلب كه بر كرد زهدان بسته شده وقرن بن رومان بن ناجية بن مراد پدر بطني است قرني منسوب بان ازان است اويس قرني ونيز كه بهر هستر وهمسال مرد ويار وشتر كه با ديگري با هم بسته شد ونيز نام يك كوه كه با هم در نشيب وديگري كه هم شيد يا مردم باشد كه هي جدا شوي ويز بجز ان يقال السمن في

ذلك نفسه ونيز قرن شمشير زيد خيل وقرن بن سهل بن محمد وابو محمد ثابت اند وعلي بن قرين ضعيف است در روايت حديث وقرينان ابو بكر وطلحه رضي الله عنهما لان عثمان بن عبد الله اخا طلحة اخذهما فقرنهما في حبل فاحدها فلذلك سميا القرينين
قرنين كامير دو كوه است دريرامون يمامه ودهي بيلاد شام ودهي در مرو شاه جهان وازان ده است ابو مظفر محمد حسين قرينني
قرينة كسفينه نفس يقال اسمحت قرينته اي ذلك نفسه وتابعته على الامر وزن شوي وقوله فاتجادت قرينته بهرها اي اذا قرنته الشديدة اطاقها وغلبها
ومواضع است در مرغزار عضاد وذو القرنين بيج اندرون زان ذات القرائن جمع ونيز در قرائن سرايهاي هم روبروي واقعه
قرنيه كزبير دهي است در طائف وقرنين بن عمر وقرنين بن ابراهيم وقرن بن عامر بن سعد بن ابي وقاص وموسي بن جعفر بن قرين محدثان اند
قران ككتاب سبنيك كه بر گردن كاو قلبه بندند ودو بيني كه دو ستور بوي بسته باشند با هم وبك جفت تير بر بسته از كدار عمل يكسر باشد
قرون كصبور ستور كه عرق كننده وسم پاي بر جاي دست نهنده وشتر كه هر دو زانوهم نهند وشتر كه حق وناقه كه دو پستان پيش و دو پستان سپس با هم نزديك دارد و شتر ماده كه شيه كردارد در پستان ميان دو دو شيدن نزد هر ماده را با هم جمع كنند ويا دو لقمه فراهم كننده در خوردن ونفس يقال اذ لتت فرونته اي نفسه
فرونة بالثاء مثله
فرون بقر بالفتح جائي است بديار بني عامر
قارون فرين كه گياهي است خوشبوي و در تنداوي بكار ايد ومعرفة نام توانگري بخيل كه در زمان موسي عليه السلام بزمين فرو شد و مثل شده بتوانگري غير منصرف
آقرن مرد پيوسته ابرو
قرنان كسكران مرد ديوث كه ديگري را درون خود شريك كرده باشد
قرناء كصحراء سوره كه در هر ركعت خوانده شود
قرانكتان داشيه ولكينه قران كرثان ده هي بيمامه ونام مردي
قرانة كجاي نزديك
قيروان بالفتح وضم الراء كروه اسبان وكليد انه ومعظم لشكر وشهري است بمغرب
قرانيا بالفتح مقصورا درختي است كوهي برش همچو زيتون قابض است ومجفف ومدمل جهت ريشهاي بزرگ وبر كوكننده زخمهاي تريه
قرنباء كحيراء ممد ودا
قرنوة بالفتح وضم النون بار درخت عود كه كوچك نر ازانار باشد يا گياهي است ديگر كه دريك وبيد وبدان پوست پيرايند ولا يطرله سواهم فوه وعرقوه وعيضوة ونزقوة وقندوة ومادي است برشبيه دو گوشه ره برامده بر سر باشد واگر در قافيه يا سفاء قرني مثل نقرعا پيراسته
اقرن كانصر موضعي است برتر
مقرن كمقعد جوب كه بر گردن دو كار قلبه بي بندند
مقرون از اسباب شعر انچه سه متحرك بي فاصله باشد بعد ان ساكن چون متفا از متفا علن وعلتن در مفاعلتن يس در متفا وتخوانده وسبب متصل ايد
ن قرن بالحج والعمرة قرانا ككتاب باهم اوردجج وعمره را وقرنت النبتر قرانا اورد ميان ادبنا وازطاب ونيز قران باهم امدن دو ستاره در برجي ودو خرما را باهم خوردن ونيز قرن بالفتح چيزي را بچيزي بستن وپيوستن چيزي بوي چيزي ورد شود زاد وريد رسن باهم بستن دم پاي اسب بر جاي دست افتادن در رفتن
س قرن فلان قرنا فهو اقرن كه پيوسته ابرو كرديد
سقاء مقرن كمرهد مثاله بقرنوع پيراسته
مقرن كحسن توانايي وقوت دهنده وياري كرمنه قوله تعالى وما كنا له مقرنين اي مطيقين وان كه او را ياري كرنباشد در ستور دلندن وكشاورزي
اقرن للامر اقرانا توانست كرد او او توانا كرديد بران واقرن عز الامر سست شد و توانست از لغات اضداد است و
اقرن عن الطريق بر كرديد و
اقرن الدم في العرق افزون شد خون در رگ ونيز اقران جمع ومعنز بهم اوردن لعنه ردي است ودو تير با هم انداختن وبر ناقه دو شير

سوار شدن و ناقه قرون درشتی که وقت پاشیدن بیع کردن زاد طلوع امدن آفتاب و زمین حود و توانا شدن بر چند و فراهم اوردن میان دو چیزی که سرپستان است درد و شیدن و برداشتن سر نیزه تا بکسی زنند و فرو تیر دان و در سر او دو کس بندی با بیك رسن بستن و هر شب یکبیل سرمه کشیدن بچشم و پیوسته باریدن باران و بلند کردیدن پستان و نزدیك امدن آن که دمل سر کند و توانائی و قوت دادن

مقرن کمحدث نام مردی و از اولاد وی است عبد الله و عبد الرحمن و عقیل و معقل و نعمان و سوید و سنان صحابه

مقرن کمعظم بیك بسته شده در رسن منه قوله تعالی مقرنین فی الاصفاد

مقرنة کمعظمة کوهها خرد با هم پیوسته

تقرن چیزی بچیزی پیوستن

تقترن الاسافی فی الجبال شدد للکثرة

مقارنة همدیگر یار بودن و جمع کردن دو خرما در خوردن

قران ککتاب مثله و یار کردن دو چیز را با هم

اقتران یار شدن بعضی

استقران توانستن کاری را و توانا کردیدن و افزون کردن خون در رك

ق ر ن ب

قرنب کجعفر کلاکوش یا موش یا بچه موش از کلاکوش

قرنب کقنفذ هتیکاه

ق ر ن د

کثیر بن قارعندا انسخ نابعیر

ق ر ن س

قرنسه چشم باز نو شکار دراز در کریز نشاندی و قرنس الباز وکذا قرنس بهوله اذا کرز و خیط عیناه و کریختن و از جنك بر کردیدن خروس

قرناس بالضم والکسر بینی کوه و شتر ماده بلند بر آمده اطراف

قرنس کزبرج مثله و جای باغنت بینیه زنان

قرانیس اوایل نوجبه یا اوایل نوجبه مع سیل اورد

سیف مقرنس شمشیر بر هینا مزد باز ساخته و باز مقرنس باز در کریز نشانده

ق ر ن ص

قرنصه کرنختن و از جنك زادن نحو وص و الصواب بالتاء و در کریز نشاندن باز را و در کریز نشستن وی لازم متعد

قرنوص کعصفور در وزین موزه یا مقدم و نوك موزه

قرانیص جمع

ق ر ه

قره محرکه چرکینی اندام مانند قلع و زردی بر دندان

اقره کاحمد زرد دندان

قرهاء مونث

س قره نادان قرهاء محرکه زردی و چرکینی اندام کردید و نیز قره داغ داغ شدن پوست از بیماری ادرفن و سیاه شدن اندام یا برکنده شدن اندام از

منقره مکسر الراء زرد و بیمار اندام

ق ر ه ب

قرهب کجعفر کاو کلان سال یا کاو کلان سطبر و شکرف اندام و بزر بیا یتم و مهتر قوم و بزرک کلان سال

ق ر ه د

قرهد کقنفذ نازك برکوشت شکرف اندام و نازپرورده خوش عیش

قراهید بالفتح کوسپندان ریزه

ق ر و

قرو بالفتح حوض و جوی بزرك و دراز که در ان ستوران اب خورند و زمین که قطع نشود قرو بالضم و شد الواو جمع و لب با هفت انکوردان و شکافان و بن درخت خرما و جزانکه ان را کاواك کنند و در روی نبید بر بندهان از نغاره بزرك سازند و پنکان و قدح چوبین یا اوند خنزدازان و کاسه سلك و مثلثة قراء ممدودا و اقر و اقروة و قری بالضم و تشدید الیاء جمع فی الکل یقال ترکت الارض قروا واحدا اذا تبقها المطر و یقد ایتهم علی قرو واحد یعنی بر یك روش و شیوه و نیز قرو بالفتح اهنك کردن و جستن بلاد و پیرهی نمودن و نیزه زدن و فراخ و کلان کردیدن پوست خایه از باد یا از اب یا از فرود امدن روده ها در وی قروة بالتاء مثله و الفعل من نصر و نیز قروة الراس سوی سر

قری محرکه پشت قروان بالفتح و بحرك مثله و کدو که میجوزند ان را

رجل قروانی بالفتح و شد الیاء مرد بزرك پوست خایه

قرّی بالضم و تشدید الراء آب الی امت بنایه

قرواء کحمراء شتر و کاو دراز کون و ناقه قرواء ناقه دراز کوهان درشت پشت و لاغر جمل اقری

قروی مجوجی موضعی است در راه کوفه

قیروان بالفتح و ضم الراء کاروان معرب است منه الحدیث ان الشیطان یقیروانه ای المسوق و لشکر و شهری است مغرب

مقری کمقعد همی است

مقراة کمکنسة قلعة است

مقاری بالفتح سرهای نیزه

شاة مقروة کوسپند که سر وی را در چوبی کشند تا شیر خود نمکد

مقروی بفتح المیم منسوب بدان نیز

مقری کنکرم شهری است بنوبه

اقری الجل علی الفرس اقراء لازم کردانید جل را بر اسب و نیز اقراء در دکین پشت کردیدن و مهمانی جستن و لازم کرفتن ده را

اقتراء پیروی کردن کسی را

استقری التتبع یعنی پیموده فراهم اوردن و نیز استقراء پیموت کردن و جستن

ق ر ی

قریه بالفتح ده و قری بالضم جمع علی غیر قیاس لان ما کان علی فعلة من المعتل جمع علی فعال کظبیة و ظباء و قیل قریة بالکسر لغة یمانیة جمعت علی ذلك کلحیة و لحی و قریی و قرّی محرکه منسوب بوی و بعد هی ازین نزدیك مناج میان مکه و بصره و بدی و موضعی در یمامه و قریة النمل جای فراهم امدن خاك مور و قریة

الانصار مدینه منوره و قریتین مثنی مکه و طائف و اکثر ما یلفظ به بالیاء منه قوله تعالی علی رجل من القریتین عظیم

قری کغنی اب رود و زمین با اب راهه از بالا سوی نشیب یا از پشته بسوی مرغزار و باغ اقریة و اقراء و قریان بالفتح جمع و شیر دوشیدن و جفته که زده نشده و قری الخیل روی باران است

قریة کغنیة چوب نشیب و چوبها سوراخ دار که دران سر چوب خانه کذارند و چوب بادبان کشتی که در نیمه بالای ان باشد یا چوب اعلای هودج و فراهم امدنکاه خاك مور

قاری باشنده ده و فرود اینده در ده یقال جاءنی علی قارو باد

قاریة بن نیزه یا سران یا نیزه و نوك نیزه و دم شمشیر و جزان و مرغی است که عرب بدان یمن کنند و دیدن او را بشارت باران دانند کویا مژده اور باران است یا پیشرو ابر و جوانمرد و جواد را بدان تشبیه دهند و نشیند قواری جمع و یقال الناس قواری الله فی الارض ای شهداء الله و نیز قاریة شهر خلاف بادیه قاراة مثله

قریة کسمیة موضع است در بغداد و جایی مصر

قری بالکسر اب کرد امده در حوض و مهمانی

قریان کسکران موضعی است

مقری کمقعد کرد امدنکاه اب یا اب باران مقراة بالتاء مثله و نیز مقراة موضعی است

مقری کمنبر مهمانی کننده و بینا ر مهمانی تو هو مقری للضیف مقراء بالکسر و المد مثله مقراة و مقراء ممدودا مونث و کاسه بزرك مقراة یکی مقاری بالفتح دیکها

حض قری الماء فی الحوض قریا بالفتح و قری محرکه کرد اورد اب را در حوض و قری البعیر کرد کرد علفه نشخوار را در کنج دهن و کذا الحش و قری الضیف قری و قراء مهمانی کردم و نیکو نمودم او را اذا کسرت القاف قصرت و اذا فتحت مددت و قرت الناقة اماسید کنج دهن وی از درد دندان و قری البلاد در پی بلاد شهری بشهری رفت و قرأت الصحیفة خواندم نامه را اقرأتها لغة است ازان لغة فی قرأتها

اقراء لازم کرفتن ده را و مهمانی جستن و مهمانی خواستن

تقری المیاه در پی اب شدن و جستن ان را

افتراء مهمانی کردن و نیکو نمودن با مهمان و در پی بلاد رفتن و طلب کردن برفتن از شهری بشهری و مهمانی خواستن

استقراء بازکاویدن و در پی رفتن و جستن شهرها را از جائی بجائی رفتن و مهمانی خواستن

باب القاف فصل الزاء

ق ز ب

قزب بالفتح نیا کاسبیدن والفعل من نصر

قزب بالکسر پاره نامه

قزب محرکه درشتی و سختی و سخت کردیدن و الفعل من سمع

قارب بازرکان نیك ازمند و حریص که کاهی براه خشکی و کاهی براه دریا تجارت کند

ق ز ب ر

قزبر کقنفذ نیزه سطبر دراز

قزبری مشددة الیاء مثله

قزبرة کاسیدن و قزبر المراة اذا جامعها

ق ز ح

قزح بالفتح کبیر سك

قزح بالکسر دیك افزار و تخم پیاز و کبیر و سرکه و مانند آن

قزحه بالضم رنك رنك از طرق و خطوط و جز ان

قوس قزح کرفز ممنوعة ادبیده یعنی انچه پیدا شود بر هوا سرخ و سبز بشکل کمان و ان را کمان رستم نیز خوانند سمیت لتلونها من القزحة او لارتفاعها من قزح بمعنی ارتفع یا قزح نام فرشته موکل بر ابر یا نام پادشاهی از پادشاهان عجم و قوس منسوب است بوی ابن هر و و نیز قزح کوهی است بمزدلفه یا ازیشم الله بنجر بان است

ملح قزیح از اتباع است

مزاح کمزاب بیازی است مر کوسپندان را

قازح بلند و بر امده از هر چیزی و منه شعر قازح ای عال سطر بخت

قوازح الماء غوزهای اب

قزاح کشداد بیاز و دیکر دیك افزار فروش

تقازیح دیك افزارها

مقزحة کمکنسة دیك افزاردان

ف قزح القدر تقزیحا بالفتح توابل ریخت در دیك و قزح اصل الشجر کبیر اند اخت در بن درخت و قزح الشئ بلند کرد

فس قزح الکلب ببوله قزحا بالفتح و قزوحا بیکدفعه شاشید و قزحت القدر قزحا و قزحانا محرکه حکانید کفک بلند برامده را

مقزح کمعظم نوعی از درخت شبیه درخت انجیر

تقزیح توابل در دیك ریختن و تقزیح الحدیث ارایش سخن را و نیز تقزیح چیز بشبیه بنا خوشك که بر سر کیاه یا درخت برآید

تقزح نبیدا شاخ کردیدن کیاه و پراکنده افتادن ان

ق ز ح ل

قزحلة کدحرجة کمان

ق ز د

قزد بالفتح اهنك و اهنك کردن لغة فی القصد

ق ز ز

قز بالفتح ابریشم یا مار و پیله معرب است و نیز قزر جستن و نرجیدن و دور شدن و فراهم امدن بهنکام جستن و الفعل من ضرب و نصر و سمع باز زدن از چیزی

قز بالضم پاك بودن و دور ماندن از ذم و الایش

قز مثلثة مرد نیك پاك از الایش قزة بالتاء مونث

قزز محرکه زیرك و خوش طبع متوقی و برحذر از عیوب و پاك و بر کنار از معاصی و معایب

قزاز کسحاب اثردهای بزرك یا ماران کوتاه

قاز دیو

قزاز کشداد ابریشم فروش

قزاز کرمان مرد بر کنار از الایش عیب و معصیت

قزقز کجعفر موضعی است

ابن قزقز کقنفذ لقب احمد بن محمد محدث

قازوزة بالتاء و بدونها کوزه اب یا کاسه یا شیشه خرد و نشت فاقوزة و فاقزة بضم الفاء و کسرها مشددة الزاء

فصل الزاي

مثله
قزاقز من الشی بالفتح اندکی از
چیزی
قازان بضم القاف و یشدد
سرحلیی است بغزنین
تقزز نیك پالیدن از آلایش
طعام و جز آن

ق ز ع

قزع محرکة پارهای ابر تنك
قزعة بالتاء یکی منه کانهم علی
قزع الخریف وشتران برزه و
پشم سنور جای جای فرو ریخته
در بهاران و سیل او ریخته
شده در وادی و کفل دمن
شتر و سر بینی وی چفیده و
نیز قزع جای جای سترده سر
کودك و ایخای جای ناسترده
ماندن مانند ابر پارهای متفرق
وقد نهی عنه
قزعة فرزند ناو معروف نام مرد
ویکی ویقال ما علیه قزعة
یعنی نیست بر ذاو لش پاره
قزعة کسفینة تو لموی کرد آکرد
سرکودك شبیه مذو آنکه از سر
پاموی پاره که در وسط سر کودك
گذارند خاصة قزعة کقبرة
مثله
قزیع کزبیر پسر نیسان است در
بن قزیع تابعی
قزاع ککتاب لته پاره یقال ما
علیه قزاع ای قطعة خرقة
اقزع ستور جای جای پشم ریخته
در بهاران گشن اقزع کذلك
تقزیع کجوم کرد بن بند لازم
کروسته باشد یق غلام مقزع
ملاید قوازع ای طوقتم الحواما
لا انفاد تعکم ابدا
قنزعة موی گرد آکرد سر مانند
ذوابة یا تو لموی که در میشا
سرکودك گذارند قنازع جمع
مقرع نام مردی

ف قرع الظبی فرع عاب شتا
وسبك جست و چابك کردید
در کریختن و آهسته رفتن و در کریختن
نمود از لغات اضداد است
قوزع الدیك تو نیته و صلوب شد
و کریخت
اقزع له فی المنطق اقزعا شتم
کرد بروی سرزنش او از حدود
گذشت
مقزع کمعظم شتاب رو و سبك
و نوید ساکه جهت شتابی محرد
و از اشغال دیگر فارغ کرده باشد
او را و اسب بر کنده وتنك موی
موی پیشانی و مرد تنك موی سبك
از سر شتر مرد تنك موی و سبك
رفتار و اسب آماده بدوانیدن
تقزیع ستردن موی جای جای
ناسترده ماندن و آماده کردن
اسب بدوانیدن و مختصر کردن
اسب و فارغ داشتن کسی را از
امری معین یق قزعه اذا لبوده
لشی و ما اشتغله لغیره
تقرع آماده دویدن شدن
اسب

ق ز ع ل

مقزعل کمقشعر تیز رو و سبری
از هر چیزی و آنکه بر شرف و
بلند کمطمئن نباشد

ق ز ل

قزل محرکة لنگی شتیا باریکی
ساق از لاغری یا لنگی و باریکی
ساق معا اقزل لغت است از
آنکه لایکون قزل الابهما و قزل
برفتار بر پای خوابیدن و
الفعل من سمع
قزل کرلب و لنك و باریك شدن
و نوعی از زمار قزلان دو پرنیا
دم عقاب قزل لعج
ض قزل قزلا نامر کدر رخت
و لنکان رفت

ق ز م

قزم محرکة مردم فرومایه واحد
جمع و مذکر و مونث در ویکسان
است کما یی مثنی و مجموع و مونث
هم آید یق رجال قزم و رجلان قزمان
و امرأة قزمة و رجال اقزام و قزامی
کسکاری و قزم ککتب و بیز قزم
محرکة زبونی و خوار شدن و فرو
مایکی یا خردی جسم شتر و کم خوی
و بدخلقی مردم و الفعل من سمع
رجل قزمة محرکة مرد کوتاه بالا
امرأة قزمة کذلك و الاسم القزم
محرکة
قزم ککتف مرد فرومایه و شتر
هیچکاره و قزم کعنق و جمل شله
فیهما قزمة بالتاء مونث جمع
امدام ماکن بخیر و قزم محرکة مثل
قزم ککتب قزام کاصحاب جمع
قزام ککتاب فرومایکان و ناکسان
کنان
قزام کغراب مرد چیره دست و
مرد شتاب
قزمان بن حارث کشمان عبس
منافق است که در حق او رسول
الخضر صلی الله علیه و سلم
ان الله لیؤید هذا الدین بالرجل
الفاجر
ن قزمه قزما عیب کرد او را

ق ز م ل

قزمل کجعفر کوتاه ناتمام خود
ودنشت
قزمیلة بالفتح بزه

ق ز ن

قزوین بالفتح وکسر الواو و هی
است ابدا بجبل پس ابهری قلم
قزوینا بزیادة الکاف و هی
است نیو
اقزان شکستن ساق حزان
یقال اقزن مسافرای کسرها

ق ز و

قزو بالفتح دور بودن از آلایش
و پالیدن از آن کناه و بعضا

بر زمین نکشتا کردن و قزا
بعضا اذا نکبها و قزما اذ
والفعل من نصر
قزة کثبة ماری یا نوعی از آن
دم بریده کم نفتا قزا جمع
و نبات است
اقزاء عیب کرد وینب
را سبب یقال اقزبه اذا تلطخ
بعیب بعد استواء

ق ز ی

قزی بالکسر لقب پادشاه
تقزز بر زمین افکندن و
کشتن

باب القاف فصل السین

ق س ب

قسب بالفتح سخت و درشت از
هر چیز و خرمای خشك که در
دهان ریزه کردد
تاسب نره سست
قسیب کامیر رود آب که با
آواز باشد
قسابة بالضم خرمای هیچکاره
قسیب بالفتح درختی است از
شوره گیاه و نیز نام مردی
قهستة نام مردی
قسیب کاندت سخت و
دراز
قسوب مخففة موزه و مشد
موزها لا واحد لها کذا فی
النسخ
ذکر قسیبان بالفتح نره سخت
و درشت سطبر
ك قسب قسوبة و قسوبا
بالضم سخت کردید و درشت
شد
ض قسب الماء قسیبا روان
شد آب و قسبت الشمس غروب
شد کوفت آفتاب

ق س ب د

قسبند بالضم علی فعلل نار
ذکر و مذوالابنیة ولم یفسر

وعنقا کانه معرب کسنبد المائدة
فی الوسط او گوسپند الشاة
قسنبید کغضنفر سخت زار با الجلی
کردن قسنبیلة تونش

ق س ب ر

قسبری بالضم نره دراز
قسبار بالکسر نره دراز
قسابر شو کیر الباء معنی
قسبرة المرأة کاتب بیهن وا

ق س ح

قسح محرکة خشکی یا تیزی انشا
نره
قاسح کصلح جامد درشت
قساح کغراب خشك سخت
یق تایر لقساح
مقسوح خشك کرده
ف قسح قساحة و قسوحا
سخت گردید و قسح الرجل با
شد انتشار نره او و قسح
الجبل نامن سر یا
اقسح الرجل نیک باشد انتشا
نره او و دیر ماند
مقاسحة خشك کردن

ق س ح ب

قسحب بضم اول و ثالث و
تشدید با سطبر و ضخم

ق س ح م

قسحم کقنفذ نام پسر جذام بن
صدف ات ولین تحیف

ق س د

قسود کغزب مرد درشت
سطبر کردن تو انا

ق س ر

قسر بالفتح بطنی است از بجیله
و کوه سراة و نام مردی
قسور بالفتح شیر بیشه
قسورة بالفتح غالب از هند
و شیر بیشه و نیز شب اول
شب یا معظم آن شب و کیاهی
است نیکو یا نی قسور یحاز

قاجمع قسکار یا نیز آنداز قلم
از قسور است بدون تا نادر او
حرف او از مردم مرد مان و کودک
توانا جوان و نام مردی
قیسری بالفتح سند دة الیام
مرد برزک و کلان سال از موزج
از کوه کداز و شتر کلان و سال
خورده قیاسر و قیاسرة جمع
قوسرة بالفتح و تشدید الراء و قد
تخفف زنبیل خرما
قیسایة بالفتح و الیاء مخففة
شهری است بفلسطین و شهری
بروم
امیسر خفیف مصغر از بنی
قضاعه است
ن قسره علی الامر قسرا کان
داشت او را و غلبه کرد
مقیسرة بکسر السین شتران کلان
سال یقال ابن مقیسر ای
فلان ابن ساله
قسور النبت قسورة بیشد او
انبوه شد گیاه و قسور الرجل کلان
سال کردید
اقتسار بستم کاری داشتن کسی را

ق س س

قس بالفتح خندا و تتبع نران که
پیوسته ملازم آنها باشد و
مهتر ترسایان و دانشمند ایشان
قسوس جمع و بفتح والذ عبد
الرحمن بن عبد الله مکی عابد
تابعی که منا طر شتر ابوی سلمة
مفتیه میل بود و شهری است
و موضع میان عریش و فرمشا
از بلاد مصر منها الثیاب القسیة
وقد یکسر ای هی القزنة فابدلت
الزاء و سا جل البحر لا رهند
و دیر القس بنا شو است
قسقة بالفتح ده خند
درهم قسی و قد یخفف سینه
درم ناسره
قس بن ساعدة الایادی بالضم

ابو بلیغ در عرب بفصاحت او
ضد کانی عوذ و منه الحدیث
یرحم الله قسا انی لا رجو یوم
القیمة ان یبعث امة وحده و قد
الناطف موضعی است نزدیك کوفه
قسوس کصبور ناقة که نها جرکند
و ناقه دشوار خوی و ناقه که شیر
انکه شدن کوفت
قسیس کزبیر موضعی است و نام
جد عبد الله بن یعقوب محدث
قسامر بن ابی معدیکرب کیسان
شاعر است
قساس کغراب کانی است در ارمنیه
منه السیوف القساسیة و کو
است با دیار بنی نمیر
قسس بضمتین دانشمندان و
نیکویان کان شتران
قسیس بالکسر مهتر ترسایان و
دانشمند ایشان قسیسون جمع
قساوسة کمهالبة مثلکترت
السینات فابدلوا من احدهن
واوا
قسقس بالفتح شیر بیشه
قسقاس بالفتح سریع و شتاب
رو و رهبر و رهنما و شدید
و سخی کرسنگی و سخی سرما و رسم
نیکو و جید و تیغ کند و شب
تاریك و آن که شب شفن در کی
سخت و دشوار باشد و کیاهی
است ما نا بکرفس و شیر بیشه
قسقاسة بالفتح چوب دستی
سیر قسیقیس بالکسر سیر نیوسته
ن قسم قسا ارنخ داد و او را
کرد ایشان را بسخن نشته و قد
ما علی الغط خورده هر چیز را
بود و مغزان و قسا الناقة
تنها چرا کرد شتر ماده و نیز قد
نیکو چرانید شتران و نیکو
راندن آن را و نیز قسقسه
در پیچیده شدن و جستن
ان را بسخن چینی نمودن

قسوسة بفتح السین مهتر ترسا
شدن قسیسة نمیا مثله و
الفعل من ضرب
قسقس شبانه کرد و قسقس
بالکلب خواند سك را بکلمه
قوس قوس و قسقس الشی جنبانید
آن را و نیز قسقسة همه شب
رفتن و خوردن با چیزی شتران
با شتاب کوشت مغز و خوردن
شب و شتر را و جنبانیدن
عصا را
تقسقس الصوت شنو آواز
را
تقسیس نیکو چرانیدن
شتران
تقسس شنودن آواز یقال
تقسسناه ای تسمعنا اذا استمعنا
و در پی چیزی شدن

ق س ط

قسط بالکسر عدل و داد از
مصادر موصوفها است مثل عدل
واحد و جمع در وی یکسان است
والفعل من ضرب و نصر و بهره
و پیمانه که نیم صاع باشد
قسطیك فرق و آن ششن قسط
باشد و کاهی بدان وضو کنند
ومنه الحدیث ان النساء
من اسفه السفهاء الا صاحبة
القسط و السراج کانها ارادت التی
تخدم بعلها و توضیه و تزدهم
بمیضاته و تقوم علی راسه
بالسراج و بهره از چیزی و مقدار
و ورق و ترازو و کوزه و نیز
قسط بالفتح و قسوط بالضم
جور و بیداد کردن و داد
حق باز کردیدن و منه قوله
تعالی و اما القاسطون فکانوا
لجهنم حطبا و پریشان و پر کنده
نمودن چیز را
قسط بالضم عود هندی و عربی
مدر نافع للکبد جدا و المغص

والدعود وحمى الربع شهرا والزكام والزمان والوباء بجوزا والبهق والكلف طلاء واسم جبل بقسطنطينية معروف بقسط منبع است و مكى

قسطر که خشکی است در کردن ودانه استخوانهای پهلو و انعیبستن القعس بن سمیع یو قسطت عظامه قسطا و قسوطا یعنی الشید استخوان شور رجل قسط الرجل مرد است استخوان پای

فرس اقسط اسب دست استخوان ساق و بعیر اقسط شتر که پی او از خشک باشد در خلقت خو قسطاء که در خشکی بیند جمع و رجل قسطاء پای کج درکبه قسطاء زانوی خشک در نشستن چندانکه از خشکی منقبض نشود قسط بالضم جمع و ناقه قسطاء شتر ماده کمپی او از خشک باشد در خلقت قاسط جابر و ستمکار و قاسط منبع در قبیله است رجل قسیط مرد است استخوان پای

قسطان بالضم قوس الله قسطانی وقسطانیه بالضم مثله و علمه از رایوس فزح گویند و قد نهی ان یو و نیز قسطان غبار قسطانه بالضم دهی است بیار بکر وسا و قلعه است باندلس قسطون بالضم قلعه است از اعمال حلب

قسطنطینیه مشدده الیاء قلعه است بعید و دار مزبعیه قسطنطینیه یا قسطنطینیه بزیادت یاء مشدده و قد یضم الطاء الاولی شهر است از ملک الروم و فتحها اشراطها الساعة و اندرون ورومی او نطیا گویند از...

سوره احد و عشر و زین غا و کنیسة ما قسطنطینیة و بجانبها عمود عال في دور اربعة ابواع تقریبا و فی راسه فرس من نحاس و علیه فارس وفي احدی یدیه کرة من ذهب وقد فتح اصابع یده الاخری مشیرا بها وهو صورة قسطنطین بانیها

مقسط کسی عادل و دادگر اقساط عدل و داد کردن تقسیط کم کردن نفقه را از عیال و بخل نمودن

اقتساط قسمت کردن و بهره گرفتن

تقسط درخود برابر قسمت کردن چیزها و بخش کردن بی تقسطوا الشی بینهم اذا اقتسموه بالسویه

قسطب

قسطبة سرنیزه یا نیزه لغه فی القسطبینة

قسطبن

قسطبینه بالفتح سرنیزه

قسطر

قسطر کجعفر نقاد دانا قسطری بالفتح مشدده الیاء نیز دارو مرد نقاد دانا و جهبذ سرو بهره داقساطرة جمع قسطره نقد کردن دراهم و دینار را

قسطار بالکسر مرد دانا و دقیق بین

قسطس

قسطاس بالضم و الکسر کیان ترازو یا راست ترین ترازو یا ترازوی عدل مر را ز و که باشد شطاط مثله یا لغت رومی است

قسطل

قسطل بالفتح غبار و داز لغات است قسطال و قسطلان بالفتح نیز مثله قسطول کرنبو و دام قسطل بلد و سخن

قسطلة الجمل او آزتر که از کلو بر آرد و قسطلة النهر او از زم جوی و نیز قسطله شهری است باندلس قسطیلیة بالفتح و تخفیف یا شهری و تعر قسطال الجوع الکرب باو از

قسطانیة بالفتح و تشدید یا نور قزح و سرخ شفق و جامه سرخ مبو بسوی عامل کی یا بسوی قسطله که شهر است

قسطن

قسطناس بالضم و فتح الطاء سنگ طیسان و در نجی است و الاصل قسطنس فهد

قسطنط

قسطنطینیه مذکور است در قسط

قسقب

قسقب ضجیع است در وصمعنی

قسقس

قسقاس بالفتح شتاب رونده و رهنما و مذکور است همه لغات و مجادر قسس

قسم

قسم بالفتح دهش و عطا ولا یجمع و رای و شک و مردد در کاری و نیت و قدر و اندازه چیزی و موضعی است و خوی و عادت و یکی هفتها و فو شکرفتن جانب معلوم سپس مر چیت ان بخیش حقیقت کردد و بخشا القسم سنگر بوما است که دوزخ روزی کذا انند و آب بران باشد تمکن کسپوشدان را و ذلک اذا کان فی سفر و لا ماء لا یسر امیقیمو هکذا

قسم بالکسر بهره و نصیب اقسام جمع قسیم کاسیر مثله اقسام جمع الجمع اقاسیم جمع جمع الجمع قسمة بالکسر اسم است تقسیم را و نیز قسمة مطبله عطار قسم محرکه سوگند

قسمة کعرفه و نیز نیکی حسن و جمال و روی یا انچه مقابل است از ان یا انچه بران موی بر آید یا بینی و هر دو جانب ان یا وسط بینی یا فوق ابرو یا ظاهر دو رخسار یا مابین هر دو چشم یا اعلای دو یا اعلای رخساره یا مجرای اشک یا ما بین دو رخسار و بینی و نیز قسمة طبله عطار

قاسم کصاحب نام حجابی است قسام کسحاب شدت گرما یا اول وقت تیز روزنا و قت و بلند شدن افتاب در این وقت نیکوتر از روی منفرج شود و نیز قسام کقطام نام سوید بن سداد عبشمی

قساما بالفتح هضاب محبتها دشمنان و مسلمانان خصها جمع و جماعتی که سوگند خورند بر چیزی و میگیرند ان را و گواهی دهند و قسامة بن زهیر تابعی است

قسامی بالفتح مشدده الیا انکه جامه را اول در نوردد و اسپی کارنجا به از فرج و انجا بداع باشد وهم چنین هر چه میان دو چیز باشد و نیز اسپی است

قسامه کثمامه صدقه و انچه قسام برای ذات خود بجدا نماید قسیم کامیر بخش کننده اقسام و قسماء جمع و نیمه چیزی و مرد صاحب جمال قسم بالضم جمع قسیمه مونث قسیم و قسیم الوجه ای جمیله و نیز قسیم نام مردی و اسپی است مر بنی جعده را و نیز قسیمه طبلة عطار باز را

خسیم کزبیر نام مردی اقسومة بالضم بهره اقاسیم و نیز اقاسیم بهره و حصها مقسو مبان بینیه کذا

قسومیات بالفتح و تشدید الیا موضعی است

مقسم کمنبر بهره و نیز مقسم نام پدر برزه صحابی است مدعو بعث مقسم کمقعد بهره و نصیب است چیزی و کمنزل جای قسمت

ص قسمه قسما بالفتح بخش کردان را و قسم الدهر القوم پریشان و متفرق کرد قوم را وهذا منقسم منهن بالفتح اذا ارید المصدر وبالکسر اذا ارید النصیب او الجزء من الشی المقسوم و قسم امره اندازه کردان را و قسم بین الناس نوبت ایشان دانگاه داشت

ك قسم قساما خوب روی و صاحب جمال کردید و نیز قسام حسن و جمال و خشاشله

مقسم کمکرم سوگند و جای سوگند اقسام سوگند خوردن تقول له من القسامه هی الایمان تقسم علی الاولیاء فی الدم

مقسم کمعظم مرد اندهگین و صاحب جمال و الحزین یا نما یقال هو مقسم الوجه ای جمیله و شی مقسم ای محسن

تقسیم بخش بخش کردن و پریشان نمودن زمانه قوم را

مقاسم بخش بخش کننده مقاسمة بهره و بخش خود از کر یقال قاسمه الشی اذا اخذ کل قسمه و سوگند کردن برای کسی قال قاسمهما انی لکما من الناصحین ای حلف لهما و چیزی را با کسی بخش کردن و کسی را سوگند دادن

تقاسم با هم و ابخشیدن و هم سوگند خوردن و میان خود بخش کردن مال را

تقسم پراکنده شدن و پراکنده کردن یقال تقسمهم الدهر فتقسموا ای فرقهم فتفرقوا ای لازم متعد

اقتسام بخش کردن و بهم سوگند خوردن انقسام بخش بخش شدن یقال قسمت الشی فانقسم

استقسام سوگند خوردن خواستن و نیز استقسامه و به و بخش کردن خواستن از تیرهای قمار و بهره و نصیب خود خواستن

قسمل

قسملة کمرحبه لقب عاتبة بن عمرو برادر جذیمة الابرش لقب حماله قسمیل کزبرج بچه شیر و بطنی است از ازد

قسمیل کقندیل پدر قبیله است قساملة کمفاربة قبیلهای عرب اند قسامل کقنادیل مثله

قسن

قوسینیا بالضم و فتح السین و کسر النون مشدده الیا مقصورا شهر است بابل است یا مصر و اسکندریه

اقسان درشت کردیدن و سخت و شوخ بسختی کار گشتن واکسی اقسأن العود فسأنینة کعبارة درشت کردید و خشک شد چوب و اقسأن الرجل اقسئنانا کلان سال و پشت دوتا گشت و اقسأن فی العمل دیر کند شد در ان و اقسأن اللیل نیک تاریک گشت

قسو

قسا بالفتح مقصور اجانی است بمصر و پشته است مر بنی تمیم را و بمید

قساء کسحاء موضعی است قساء کغراب کوهی

درهم قسی کغنی درم ناسره قسیان کصبیان جمع و دراهم قسیه و قسیات بالتاء کذلک عام قسی سال سخت بسبب سرما یا گرما یا خشک سالی و جز ان بی

قسی و قرب حتی کذلک و لیله قسیه بالیاء شب سخت سرد و نیز قسی بن منبه برادر ثقیف است و ذو قسی را هیست سوی بص

قسیاء کامراء کوهی است حجر قاس سنگ سخت

قسیان کعثمان موضعی است بعقیق

قسیان بالضم و شد الیاء رود باری است یا دشتی

اقسیان بزعفران گیاهی است علی

مقسا بالفتح سبب درشتی و سختی یقال الذنب مقساة للقلب

ن قساقلبه قسوا و قسوة و قساوة بفتحهن و قساء بالفتح و المد و ادا سخت شد و درشت کردید وقسا الدرهم ناسره کشت اقسا الذنب القلب سخت کردانید گناه دل را و اقسا القسائی کونت و زندیدن کوه قسا

مقاساة رنج چیزی کشیدن

باب القاف فصل الشین

قشب

قشب بالکسر زهر و زهر و جراحت اقشاب جمع و زنک و مرد بیخیر یقال رجل قشب خشب ای لاخیر فیه و گیاهی است شبیه بادنجان یا خیار و نام پدر عبدالله بن بحینه قشبه بالتاء مرد فرومایه و بچه کپی

قشیب کامیر نو و کهنه از اضداد است و سپید و پاکیزه و کوشکی است بیمن و سیف قشیب شمشیر نو زنک زدوده و شمشیر زنک ناک از اضداد است و تشر قشیب کرکس پیاز کوشت مرده الوده طعمه اش ساختن تا جیفه پران

قشاب کغراب موضعی است ناشب درست و سست نفس

قشبانیه بالضم و شد الیاء جامه کهنه منسوب النبی صلی الله علیه و سلم و علیه قشبانیتان ای بردتان خلقان

ض قشبنی قشبا بالفتح رنجانید مرا بوی ان و نیز قشب الیجین و زهر دادن یقال قشبه ای سقاه سما و قشب طعامه اذا سمه و بیکو و رنج رسانیدن و در بر یافتن و نیکنامی با بد نامی خود ورنیدن یقال قشب الرجل اذا اکتسب حمدا او ذما

وشباه کردانیدن و الودن بچیزی و بیکی یاد کردن یقال قشبه و بقبیح ای لطخه به و سر زنش کردن و رذائل کنانیدن عقل او و زدودن شمشیر را

ك قشب قشابة کرامه پاکیزه کردید

رجل مقشب الحسب کمعظم مرد که حسب ان خالص نباشد حسب مقشب کذلک

تقشیب الودن بچیزی و بیکی یاد کردن و رنج رسانیدن یقال اقشبنی بیمها ای اذانی کانه قال سمنی بیمه

اقتشاب نیکنامی یا بد نامی خود را ورنیدن

قشبر

قشبر کزبرج بد تر بند پشم و لیفه از پشم نفت پاکیزه کردن بر ان اندودو رسانند

قشبر کقنفذ دهی است در پیرامون طلیطله

قشبار کقرطاس چوب دستی بزرگ درشت و رجل قشبار اللحیه و بضم مرد دراز ریش قشبر کار دست درشت مد سطبر

قشابر کعلابط کرانکنده شتر

ودرجمل قشار اللحیة مرد دراز ریش

ق ش ح

قشاح کقطام کفتار
قشلح کمزاب خشک
ثوب قاشح جامهٔ درشت

ق ش د

قشدة بالکسر دردی که تو نیزان چون با نبت و خرما پخته شوند قشادة کثمامة مثله و شترماده پیر بیباشیر و سر شیر نیک

ن تشده قشدا بالفتح برهنه کرد او را و نمود

ق ش ذ

قشذه قشذة است رنجاد و فنون الازهر

ق ش ر

قشر بالفتح کوهی است
قشر بالکسر پوست و پوشش هر چیزی و پرده که از عرض باشد یا خلقی و پوشش و لباس هر چه باشد قشور جمع
قشرة بالکسر پوست درخت و جز آن و گوسپند خرد کردن اندام کوچک کوی چوگان است
قشر بالضم و الکسر ماهی است شعاندار بکنالث
قشرة بالضم باران که روی زمین دارند
تمر قشر ککتف خرمای سبز با پوست
قشرة کهمزة باران که روی زمین دارند و بدفال و نامبارک
قشیر بن کعب بن ربیعة کزبیر پدر قبیلهٔ است از هوازن
قشار کمزاب موضعی است
قشارة کثمامة پوست از درخت باز کرده و آنچه از پوست بازکردن نعمت بدین از برانند قشور کصبور داروی که بدان روی را روشن نمایند

قاشر هبه که دندانان از پیش هملید یا اسپان و هدیعند اسبان و نام کشتی که او را قشیری مثل دندی بود ناشام پر فلتر قاشرة تخمین شکستی که بکنا پوست او زن که بجر اشد روی را نارو شن و صاف کردند و مطر قاشرة باران سخت که زمند روی زمین را
اقشر کاحمد سرکنده پوست هر چه باشد و مرد پوست فقر بینی او کرما و سخت سرخ و اقشر بن العشران که پوست روی سرخ باشد
حیة قشراء کصحرا مار پوست بر افکنده و شجرة قشراء درخت پوست افتاده کان بعضها اقشر
قشران کعثمان با الملح
قشور کصرو لدن که حیض نیارد
قاشور خشک سال که زیان رساند و تندو پوست بر هر چیز را قاشورة بالتاء مثله
و بدفال نامبارک و بدخلقی و اسپی که دندان از پس همه اسپان بود یا اسپ که پس اسبان رهان دونک آن چیزی بانوی باشد
اقیشر مصغر اقشر لقب مغیرة شاعر و جد بود اسامة بن عیسی صحابی است
مقشر کمنبر سینهٔ که درشت
مقشورة زن که روی خود را تلخ
تاروشن کردو زن برکنده پوست بوی جمه صفانک و در حدیث بر قاشرة و مقشورة مرد و لعنت وارد شده
ن قشرهم بدشکونی او ورد انها را معبد شکون شد و دبدفالی رسانید
نصر قشرة قشرا بالفتح

باز کردن پوست او را
قشور بیوب دشنی زدن
تقشیر باز کردن پوست درخت و جز آن را
تقشر باز شدن پوست یقال قشرة فتقشر
انقشار باز کردیدن پوست درخت و جز آن یقال قشرته فانقشر
مقشر بکسر الشین برهنه

ق ش ز

قشیزة کقفیزة گیاهی است برکش بزرشیبه بر نکاسنی خوردم مردم بیجو نه دندان را و گوسپند نیک دوست دارد ملین است

ق ش س

قشاش بالضم شهری است بیمن یا میان روم و شام ملح قشاشی منسوب بوی آن

ق ش ش

قش بالفتح خرما بن هیچکاره و نیز دقل و جز آن و طوع بزرک
قشة بالکسر بچهٔ ماده یا بچهٔ ماده و منه المثل اکیس من قشة و کودک و خرد بیزه اندام و کرکی است شبیه خربزه و چیزی پاره مانند قطران سیاه و انداخته
قشیش کامیر افتاده و تراشهٔ چیزی
قشاش کغراب شتر و بانک آواز پوست مار چون با هم ساید و نام تبی به علی بن محمد بن مالکی
ن قش القوم قشوشا نیکو و فربه کردند بعد لاغری و قش الرجل خورد از اینجا و از انجا و بپیچید هر چه یافت و بر کرفت از خوان هر آنچه که بر آن قادر شد و فراهم آورد و نیز قشوش شتابیدن و شتابیدن

زاویه سخن اسپید به دو کی چیز را چندان که فرو ریخته گرد و بر قشار لاغر آن رفتن و خوردن آنچه مردم دور کرده جای جز آن انداند یا پاره یا صید نشخود و خشک کرده کیاه و رو آن شدن و در گذشتن قوم
اقش من المجدری قشاشة ازان و اقش البلاد فروشد خشکی آن و نیز انقشاش رفتن و شتابیدن کروه مقش که بعد نماشید آنان
تقشیش پیدا نمای جای بودن
مقشقشتان مثنی سورة قل یا ایها الکافرون و سورة اخلاص بدانجهت که از شرک و نفاق دور دارند مردم را و برکبا الصارف چنان که قطران بنماید بیری سازد از خارش و کر
تقشقش بشدن از چیک و خشک کردیدن کو و در آن السکیت تقشقش الفرح و الجدری اذا یبس و تفرق و الجرب فی الابل اذا فعل فقد توشقش جلده و تقشر و تقشقش جلده
انقشاش روان شدن و در کذشتن قوم

ق ش ط

قشط بالفتح برهنه و کشاده کردن و منه قوله تعالی اذا السماء قشطت و چیزی بشنیدن و القیظ من نضی
قشاط ککتاب نیکی پرده و پوشش و برهنگی از آن
قیشاط بالفتح شهری است بمغرب از آن شهر است محمد بن ولید ادیب
تقشط به ابر کردیدن هوا و بر اکند شدن و وا شدن از آن
و در اینجا نیز جای آن است

ق ش ع

قشع بالفتح پوستین کهنه و نطاق و خیمهٔ حمام و تیلث و کول بان جهد که عقل از وی و اشده و دو ویر پراکنده گردیدن و بر شتر مرغ و ابریچیز افکنده شده و خانهٔ پوستین قشوع بالضم جمع فان کان من ادم فهو الطراف و گستردن ازادیم یا پاره از ادیم کهنه و مشک خشک و مرد پراکنده پوست گوشت از پیری و کربه و آفتاب پشت و ابر پراکنده رونده و کشاده و وا شونده از هوا و کبر و کیبه و انبان و کفتار و آب شک بسته و فترده هر چیزی و کل خشک پاره پاره کردیده و شکافته و آنچه از زمین بدشت برآید و عبینداری و چرم خشک قشع که بیت جمع بر غیر قیاس و فی حدیث ابی هریرة لواخذ کم بما اعلم لرمیتمونی بالقشع یعنی پوست خشک الودن بید برمن
قشعة بالفتح پاره پوستین و گیاه کثرتا و کنده پیر و زن پراکنده در گوشت از پیری و ابر پاره باقی مانده بعد کشت شدن ابر و پاره از چرم خشک
قشاع ککتاب جمع و پاره از پوستین کهنه و مرد پاره کل خشک کبیده
قشعة بالکسر یعنی انداخته شده قشاعة کثمامة مثله و نیز قشعة بالکسر پاره ابر که بعد از کشادن ماند و پاره از چرم خشک قیشم کبیت جمع
قشع ککتف خشک مرد که بر بلندی رش نیاید
شاة قشعة کفرحة گوسپند لاغر کم گوشت

تقشیع کامیر پراکنده منه گذاه قشیع
قشاع ککتاب پاره یقال ما علیه قشاع ای قزاع
قشاع کغراب و ارکشا ماده
اقشع بزرک و کراه حدیث یقال هو اقشع منه ای اشرف
ف قشع القوم قشعا بالفتح پراکنده کرد قوم را و قشعت الریح السحاب ای ودکره باد ابر را و پراکنده نمود و قشع الثامر زد و شیدنها را
س قشع سبک کردید
اقشاع پراکنده شدن و کشاده شدن و دل از غم یقال اقشع القوم فاقشعوا این نادر است و کشاده و پراکنده نمودن باد ابر را و پریشان و کشاده کردیدن ابر لازم متعد و باز کردیدن از آن یقال اقشعوا عن الماء ای اقلعوا
تقشع پراکنده شدن قوم و کشاده و واکردیدن ابر از هوا و دل از غم
انقشاع پراکنده و کشاده کردیدن ابر از هوا و دل از غم

ق ش ع ر

قشعر کهنفذ خیار
قشاعر کعلابط درشت ناخورده
قشعریرة بالضم و فتح الشین و لرزه و منه یقال اخذته القشعریرة فراهم کرفت او را
مقشعر فراهم کرفته و قشاعر جمع
تخعد الجلد ای انها ارانده
اقشعرار برو فراهیدن و خشک و تنک کردیدن زمین

ق ش ع م

قشعم کجعفر کلان سال از مرد و کرکس و سطبر در شتی شیر بیشه و نیز قشعم ربیعة بن نزار و هو لقشعم کاندب و ام قشعم جنک

و کار زار و مرک و بلا و سختی و کفتار و شتنه و فراهم آمدن کامخال شود
قشعوم کعصفور ریزه اندام و کنه
قشعام کقرطاس کرکس بزرک
قشعامة بالتاء کدام شکاری
قشعمان بالضم کرکس بزرک جثه

ق ش ف

قشف محرکة پلیکی پوست و کهنگی هیئت و تنکسالی و تنکی زیست یا آنکه بغسل او زدن و شستن و نفس خود را پاک و صفا کرده باشد و الفعل من سمع و کرم یقال قشف قشفا و قشافة
قشف بالفتح و بکرکست است ازان و سوختن بوی از آمدن و برکردیدن تنک بوی آن در روستی و الفعل من سمع
رجل قشف مرد سوخته روی از تاب آفتاب
قشیف کامیر مرد شکیبا بر قوت روز کذار و بر خرقهٔ کهنه چرکن
عام اقشف سال سخت تنک زیانکار هر چیز
قشاف کرمان سنک قشافة بالتاء یکی
متقشف بکسر الشین مرد شکیبا بقوت بود کذار و بجامه درهم در پی نهاده و مرد تنک زندگی و آنکه از آلایش پلیدی و جز آن باک ندارد

ق ش ل ب

قشلب کقنفذ نوعی نرخ که بعضی است

ق ش م

قشم بالفتح داه ابر زمین برخورده قشم خوردن از آنچه یابنا خوردن و بلا و پیچیده از طعام چیزی

دور کردن عیبکو و برکریدن آن از نوردن و کشانیدن و کشتن برای خرمای نو و جز آن و لحیت بافتن و الفعل من ضرب
قشم بالکسر پشت که مردم بر آن افزود و ارباب امشنک رسید و یاد در زمین آن بارامه قشوم بالضم جمع و تن و پیکر و کوشت یقال ما ایته قد ذهب قشمه ای ما علاو کوشت پخته سرخ شده و سپید و بن نو از چیزی
قشم بالتحریک چیکن عوض بیبد و داویه و جز آن که شیر پخته شود و پیش از و سپید شدن نخو و بلا آن مرد کبریند
قشیم کامیر و قل خشک قشم با لم جمع
قشام کحمام پوستین پشمینه
قشام کغراب نیمه مانده بر خوان و جز آن قشامة بالتاء مثله
قشومة جمع و نام مرد و عبار انشا خوما ابن و قیل ابر رشیدی کوره ان یقال اصاب القوم القشام اذا انقض ما علیه قبرا
مقشم کمقعد چراکاه یقال ما اصابت الابل مقشما ای مرعی و مراتعا لکراع
ض قشم قشما برز مردی است انکر

ق ش م ر

قشمذ بن بالفتح اسمار لغیة یمانیه

ق ش ن

قشن بالکسر دهی است نسل ریا بیمر
قشون بالضم مرد کم کوشت
قشوینة بالضم و شد الیاء شتر نسا بپوشت تنک دهن
قاشان شهری است نزدیک قم و حکی صاحب اللباب قمالی

السین لغة فیه

قشو

قشا کعصا اب دهن
قشوة بالفتح ظرفی است از برای
خرما شبیه کدو خشک که
در ان زنان خوش بوی و پنبه
نهند قشوات محرکه و قشا کعصا
جمع
در زمه قشی قشی هم نامیست
قشاوة کثمامة بند او در زار
بر زمین پا کی است بنجد
قاشی تیز هیچکاره
قشوان که کران با پیلشوان نیز
بالتاء مونث
مقشو که خوب پوست باز کرده و
عدس مقشو ای مقشو و مقشی
کرمی مثله
ن قشا الحیة قشوا بالفتح
پوست باز کردن مار و نیز قشو
بر کندن پوست از درخت و
جز ان و دست فرسما لیدن
بر ان تا بر کش فرو ریزد و سیاه
ومنع کردن روی با
اقشاء درویش گردیدن بعد
توانگری
تقشیة پوست مار و جز ان
باز کردن و از حاجت برگردانیدن
کبیر انقیال قشاه عن حاجته

باب القاف فصل الصاد

قصب

قصب بالضم پشت روده که
فرو بجز قصب اقصاب جمع
قصب محرکه کلک و نی قصبة و
قصباء یکی و ماشوره و هر چیز که
مانند نی باشد میان کاواک
چون استخوان و استخوان انگشت
و نای و رگهای کلو و رگهای
شش بر اما نکاه دم و انجماز
نقره و برنج باشد و غیر ان و
که چه دم ان زوایب اقهای اند
و اب دیده چشم و اب ماهه از چشمه
و چشمها و کتان تنک نرم قصبی
منسوب بیکی و مروارید تر آبدار
و تازه و زبرجد باب دار و مرصع
بیاقوت منه الحدیث بشر خدیجة
ببیت فی الجنة من قصب و قصب
البطحاء میاه تجری الی عیون الرکایا
تقول اقامته من قصب ای رکایا
و ماء عذب یجری من قصب قصب
تکون اخر کلمه است که بدان میش
ماده را خوانند
قصبة بالتاء نیچه او کنده و کوی
یا درون و نوک موی پیچیده
و هر استخوان با مغز و شهری یا
معظم شهرها و اصل و بزرک
ان و ده و دهی است بعراق
و قصبة الانف استخوان بینی
و قصبة القریة میانه ده و
قصبة السواد شهر ان سواد
قصباء محرکه شهریست بمغرب و
دهی است بیمامه
ارض قصبة کفرحة زمین نیستان
نی و نیستان کلک
قصیب کامیر شتر باز ایستاده
از شیر و قبل از سیری مذکر و مونث
در وی یکسان است
قصیبة کسفینة دسته موی
پیچیده قصائب جمع و میان دو
پیوندی
قصیبة کجهینة جائی است
بیمامه مر تمیم و عدی و ثور
منازل و بها ینابیع و خیبر
و موضعی ببحرین
قصب بالکسر بند تهاب و پشتها
که در پای دیوار سازند تا اب
جمع شود و اطراف دیوار نیفتد
و ویران نگردد و مر الها محرکه
محرکه یکی و قصاب اسپی است
مر مالک بن نویرة را
قصباء بالکسر نای زنی
قصوب کصبور گوسپند که پشم
وی برند
قاصب شتر باز ایستاده از آب
قبل سیری للمذکر و للمونث یقال
بعیر قاصب و ناقة قاصب ایضا
اذا امتنع من الماء قبل ان یروی و نیز
نواز و نای زن و شتر کش و تند
با بانک
قصباء کحمراء جمع قصب است
و قال سیبویه قصباء واحد و جمع
و کذلک الحلفاء و الطرفاء و شد
کاه نی و کلک
قصاب کشداد نی نواز و نای زن
و شتر کش و بنده کوشت و روده
و مانند ان
قصابة بالتاء میان دو پیوند
و کلک و مانند ان و نای و عیب
بوی مردم
قصابة کثمامة تولک موی پیچیده
و نای و بیخ نی قصاب بحذف تا
جمع
تقصیبة بالفتح و کسر الصاد تولک
موی پیچیده تقصیبة بزیادة
الیاء مثله
ارض مقصبة کمقعدة زمین نیستان
کلک و نیستان
ض قصبه قصبا بالفتح برید
قصب اورا و قصب الشاة جدا نمود
هر استخوان گوسپند را و اندام
اندام کرد و قصب البعیر قصبا
و قصوبا از آب باز داشته
ایستاد و سیر نداشتن ان پیش
از سیری و نیز قصب پیش از سیری
از اب باز داشتن کسیر انقیل
قصبت البعیر اذا قطعت علیه
شربه قبل ان یروی و عیب کردن
و دشنام دادن
اقصاب نی ناک شدن زمین
و خداوند شتران سکر وه دار شد
از شدن شتران یقال اقصب الراعی
اذا عاف ابله الماء و منه المثل
فاقصب یضرب للراعی لانه اذا
لم تشرب عنها لم تشرب
مقصب که حدث پا سر دارنده
و لز از کننده قصبها اسپ باز او
شیر که بران کمک و سر شیر بطن
شده باشد
شعر مقصب کمعظم موی مرغول
و پیچان
تقصیب دشنام دادن و تولک
ساختن موی را و مرغول پیچیدن
کردانیدن موی و مرد دست را
بکردن بستن و ساقی بر او وزدن
کشتی قصب الزرع و ذلک
بعد التفریخ
انقصاب کال قطع بریده شدن

قصبل

قصبل الطعام قصبله خورد
همه طعام را

قصد

قصد بالفتح میانه روی و نیز
اعتماد کردن و آهنگ نمودن
والفعل من ضرب یقال قصده و قصد له
علیه و قصد نحوه و قصدت له
و قصدت الیه و تقصدت
و قصدة ای نحوت نحوه و بیق
و ما اهل الله و اقصد اشعار
و بیان واضح کردن و نیز قصد
شکستن چوب و جز ان بهر نوع
که باشد یا شکستن چیزی که
بنصفین شود و راست و درست
و نیکو و نیکی کردن و اقتصد
مشیک و کذا اقصد بذنب
ای اربع علی نفسک و نیز قصد
مرد میانه نه فربه نه لاغر
قصد محرکه عوسج کردن درختی
خاندار گویند عصا موسی
از ان بوده و قصد الفریح و
نحو سه ماه بوده و هر ان ما
سر شاخ درخت و نیز قصد
کرسنگی و برک درخت عضا
که در ایام خریف برآورد
قصدة محرکه برک و شاخ که

تحصین بر اید از درخت خار
دار
قصدة بالکسر پاره از چیزی شکسته
قصد کعنب جمع
رمح قصد ککتف نیزه شکسته
قاصد کصاحب نزدیک قاصدة
یقال بیننا و بین الماء
لیلة قاصدة یعنی نرم و آسان
بی رنج و مشقت
رمح قصید کامیر نیزه شکسته
و نیز قصید پاره از شعر که
ابیات ان بر قافیه ملتزم باشد
نه ضعف بکردانند بیت
کم باشد و نزد بعضی از شانزده
نوزده و بالای ان هر چند که
باشد قصید مثله و قصائد جمع
و گوشت خشک و مغز فربه
امثله فربه و استخوان با مغز
گوشت خشک شتر ماده
فربه پر مغز و چوب عصا و کره
و پیه و گوشت و شعر پاکیزه
کرده شده و جید
قصیدة چوب نیزه شتر ماده
فربه
شتر کشته پر مغز فربه
رمح اقصاد نیزه شکسته قال الشاعر
هذا الحل طحالوا هل علی شاء
الجمع و الجمع
مقصید که نیزه کلان پشم
تمام خلقت بجبه خود آید
نزد مائل بکوتاهی
ک قصد بقصادة بالفتح فربه
شد
مقتصد کمکرم ان که بیمار شود
و زود بمیرد
اقصاد السهم رسید تیر
و بر جای کشت و اقصد فلانا
نیزه زد او را خطا نکرد و
اقصدت الحیة گزید او را مار
بر جا هلاک کرد و بکشت
مقصد کمعظم مرد میانه جسم
نه فربه و لاغری
مقصدة کمعظمه داغی است مر
کوشتهای شتر را
تقصید شکستن چوب و جز ان
مقتصد بکسر الصاد مرد متوسط
در بدن نه فربه نه لاغر و میانه
رو در نفقه و عیال یعنی نه مسرف
و نه بخیل
اقتصاد میانه روی و مواصلة
الشاعر عمل القصائد
تقصد شکسته شدن یقال تقصدت
الرماح ای تکسرت و مرد یقال
تقصد الکلب و غیره ای مات
انقصاد شکسته شدن
استقصاد قصیده خواستن

قصدل

قصدار بالفتح موضعی است
که از انجا شیر خیزد

قصر

قصر بالفتح تنگی جز منشک ذیبا
یا عام است و خانه با مر خانها از
سنگ بر او نهند قصور جمع و علم
است مر نخاهایی موضع را
تعیض از میان به است بعض
ان ده و بعض از قلعه و قصبه
و امها قصر بهرام کور است
یاک سنک نزد او نزد یک
همدان و قصر ان دو ناحیه است
بری و مصر و ... و قاهره
و نیز قصر اینست و قصر ان
لفضل است یعنی پایان کار و پس
است که چیزی کی و نیز قصر کوتاهی
خلاف طول و فرو گذاشت و کوتاهی
شبی ... جتا القصر و قصر البای
ان یقصر و قصر الظلام ابر شد
تاریکی و روشنای شبانگاه و
یوقاتیته قصرا ای عشیا
فلان بن عمی قصرة بالفتح و یضم
یعنی نزدیک است بنسب
قصری بالکسر مقصو باز ایستد کرد
خوشه و کفته اند بعد کوفتن
قصرة بالضم فرو گذاشت و کوتاهی
بوقلحت القصرة ای ان یقصر
قصر محرکه اینجد ریو زن نهاد
بعد پختن و اسپست که باقل
کوفتن بر اید و پوست بالای
دانه قصرة بالتاء مثله فی الکل
و بیخ ما بن و بیخ درخت و باقی
مانده از بیخ و کردن مردم و کردن
شتر و خشکی است در کردن و نیز
قصر سبتی
قصرة محرکه بیلک انگور و پاره
از چوب و مغزه مرغ و بیخ کردن
آقصاد و قصر جمع و منه قرا ابن
عباس انها ترمی بشرر کالقصر
و قصرة القضل یعنی الاعناق
و دزد بن کردن
تقصیر کمنف خشک کردن
قصر کعنب کوتاهی و کوتاه شدن
قصارة بالفتح مثله و الفضل
من کرم
قصیر کامیر کوتاه قصراء و قصار
بالکسر جمع و سیل قصیر نوجهه
که بوادی صحی نام در نرسد و
قصیر النسب ان که پدر او مشهور
باشد و ذکر پدر بود اکتفا
کند از ذکر اجداد و المونث
بالهاء و قصیر بن سعد همنشین
جذیمة الابرش و منه المثل لا
یطاع لقصیر امر و قصیر قصیر
که پیش خود بسته دارند و چرا
نگذارند از عزیزی
قصیرة کوتاه و زنی که وقت را
بخانه باز داشته باشند و نگذ
رند که بیرون اید قصار بالکسر
جمع قصار بالتاء مثله یا قصارة
معنی قصیرة است نادر او نیز
المثل قصیرة من طویلة یعنی خرما
ادخر ما بن است در وقت لخص
کلام ارند یق غلان بن عمی قصرة
ای دانی النسب
قصیر کزبیر شهری است مکینا
در یای چین از دشت مضروب
دهی بدمشق و دهی بظاهر حبد
و جزیره است کوچک نزدیک
جزیره هنکام و در ان است مقام
ابدال
قصار کسحاب سستی و پایان و
قصاراک ان تفعل کذا و بضم
یعنی غایت کار تو ان است که
چنان کنی
قصار بالکسر بریدگی و کوتاهی
موی و کاندی و داغی است در
بن کردن
قصار بالضم سر اضر دانه دار
که جز صلیب از اهل نشود و ایضا
در زیر بین باقی ماند سپس
پختن و انچه بر اید از سپست
باقل کوفتن یا پوست بالای نیز
دانه و قصارة الارض
پاره از زمین نیکو خوش
از دیگی کیاه و علف او نباید
بنجا کرد از یاده از ان و نیز
قصار دانه که در کفته باشد بعد
کوفتن
قصورة کصبورة خانه را بسته
برای عروس و امرأة مقصورة یعنی
امرأة قصیرة است
قاصر اسپ در اب دوره است
از کیاه و اب که شتران در کرد
ان جرا کنند
امرأة قاصرة الطرف زن که نظر
از شوی خود در نگذارد و منه
قوله تعالی قاصرات الطرف
قاصرون موضعی است
اقصر کوتاه اقاصر جمع و قرد
خشک کردن قصراء مدده
مونث
قصری بالکسر و القصر اینجد ماند
بماند در غربال بعد پختن و
اسپست که بجنسین کوفتن بر
اید و پوست بالای دانه قصر
کعنب مثله و الکلام و بیز

تنری کبشه نوعی از اژدر و
سونا الدنا القصر بحر سونا لعلا
وکوتاه ترین استخوان پهلو یا استخوان
پهلو نزدیک تهیگاه یا نزدیک
چنبر گردن وهما قصریان
قصاری کحباری غایت یقال قصاراک
ان تفعل کذا ای غایتک
قصری کسکری نوعی از اژدر
قصار کشته امکاند
قیصر کحیدر لقب پادشاه روم
قصیری مصغر استخوان پهلو
تهیگاه یا نزدیک چنبر گردن وهما
قصیریان یا قصیری زبرین
پهلو ویقال قصیرا ان تفعل
کذا ای جهدک وغایتک
قصاره بالضم کوهی است
اقیصر کاحیمر بالضم بتی است
ابن اقیصر مردی که در اسب شناسی
نیک ماهر بود
قوصره بالفتح وتشدید الواو ویخفف
زنبیل خرما وکنایه است از زن
تقوصره کوتاهی ظاهر کردن
تقصار بکسر الفوقیه گردن بند
تقصاره بالتاء مثله تقاصیر
جمع
مقصر کمقعد منزل شبانگاه
وامیزش تاریکی و روشنائی
شبانگاه مقصره کمقعده
مثله مقاصر ومقاصیر جمع و
نیز مقاصیر الطبق کرانهای آن
ویقال رضی فلان بمقصر مما
کان یطلب یعنی بدون آنچه
طلب کرد
مقصره کمکنسه خجسته کازر
مقصوره سرای فراخ استوار
بنا یا خانه که اندر کوشک باشد
و در آن جز خداوند او در نیاید
وخانه آراسته جهت عروس و
مرأة مقصوره زنی که بخانه باز
داشته باشند وی را و بیرون
نیاید هوابن عمی مقصوره

یعنی نزدیک مسجد مقصوره
المسجد جای امام از آن
ن قصره علی الامر قصرا بر کردانید
او را بر کار وقصر عن الامر قصورا
باز ایستاد از کار وفرو ماند
وعاجز گردید وکذا تقصر السهم
عن الهدف وقصر عنی الوجع قصورا
فرو نشست وقصر عنی الغضب کذلک
وقصر الطعام قصورا بالبلد
گندم وگران گردید وکم شد
وا زان کشت از اصله
وقصرنا بشبانگاه در آمدیم
ویقال قصرنا اللقمة علی فرسه
اذا جعلت دره له ونیز قصر باز
داشتن ومنه مقصوره الجامع
وشبانگاه کردن وبهم شدن
تاریکی وقصرنا ای امسینا
و پرده فرو هشتن وقصر کردن
نماز را و باز ایستادن بر جانبی
کار وبی درنگ کردن وجامه را
گازری کردن
حس قصره تقصیرا بالفتح کوتاه
کردن آن را وقصر الشعر بیدی
و باز ایستادن از رسالت
س قصر قصرا کتخشک
کردن که دید ونیز دروکین
کردن کشت
مقصر کمحسن که هنوز الامیش
ونیز وماله مقصر یعنی آنچه حاصل
است
اقصار باز ایستادن از کاری
ودر آمدن بشبانگاه وبچه کوتاه
بالا زادن ومنه ان الطویلة
قد تقصر وان القصیره قد تطیل
وسال خورده گردیدن میش و
گوسپند وسوده شدن دندان
میش وماده بز از کلانسالی
باز داشتن وبیرون کشیدن
از چیزی بالحیا فان عجزت
عنه قلت قصرت بلا الف وکوتاه
کردن نماز را

مقصر کمحدث کازر
تقصر عنه تقصیرا کاستن از آن
چون کم توانست ونیز تقصیر سستی
کردن در کار و باز ایستادن از
کاری وا رمیدن وفرو نشستن درد
وخشم وداغ کردن در بن گردن
مداغ قصا ولا یقال الابل مقصره
کمعظمه وهی کاره کردانیدن
زا وکوتاه کردن ومنه التقصیر فی
الصلوة والشعر وتقصیر الثوب
کوتاه کردن جامه ونیز تقصیر
مرسوم را
فلان مقامی بکسر الصاد یعنی کو
وی دونیا روی کوشک مرا است
تقصر مشغول داشتن بکاری
بسنده کردن به تقصرت الصبح
بای نغللت
تقاصر انها بار کوتاه بودن
ایستادن از امری
اقتصار بسنده کردن و نکدشتن
از چیزی یقال اقتصر علیه اذا لم یجاوزه
استقصار مقصر شمردن وکوتاه
نسبت کردن
تقوصر در آمدن بعض بر بعض

قصص

قص بالفتح سینه یا سر سینه یا
میانه سینه یا استخوان سینه
قصاص ککتاب جمع وپشم بریده
گوسپند قصص محرکه بمثله فی
الکل ونیز قصص قصه وضع موی
المسد حتی ما اغار علیه
قصة بالفتح گچ ویکی منه الحدیث
الحائض لا تغتسل حتی تری القصة
البیضاء ای حتی تخرج الخرقة التی
تحتشی بها کانها قصة لا یخالطها
صفرة ولا ترینة قصاص ککتاب
جمع وذوا القصة جایی است
میان زباله وشقوق وابی ودلها
مر بیطر یقدر
قصة بالکسر حال خبر وکار وسخن
وانچه که نوشته شود قصص کعنب

جمع منه قوله تعالی نقص علیه
القصص
قصة بالضم موی پیشانی قصص
کصرد وقصاص ککتاب جمع و
شجاع بن مفرج بن قصة محدث
قصیص کامیر رو بنده که موی
سینه وا از آن رویند داده جا
قصیصه کسفینه شتر که او تو
اثر رکات اس بند وقصه وشتر
کبر وی صام ونو شد ان تند
خانه بار کنند وگروه فراهم
آمده بجائی ونیز قصیصه گیاهی
است که باسماروغ روید قصیص
جمع
قصاص مثلثه منتهای رستن
گاه موی سر از پس وپیش وموی
پیشانی وپیوند گاه مرد و پس
والضم اعلی
قصاص کحاب نوعی از درخت
که مگس انگبین میل بسیار بدان
ودوست دارد واز اینجاست
که انگبین زا از آن منسوب نمایند
یقال عسل قصاص
قصاص کغراب منتهای پهلو
فرنجای از میانه سر دستها
رویند نکاه موی وکوچک است
قصاصة بالثاء موضعی
ملص وقصه کوئی ودوا کنند
احوال
قصقص کجعفر زیر بیندنگاه
موی سینه واواز
رجل قصقص کشنبد مرد شکرد
درشت اندام یا کوتاه بالا بند
قصقصه بالثاء مثله ونیز
قصقصة شیر
رجل قصاقص کعلابط مرد سیند
یا درشت اندام واستقصاص
شیر که دندان برهم ساید بخشم
چنان که او از آن بر آید قصاص
بالفتح مثله فیهما قصاقص مانع
جمع مکسر قصاقصات جمع سالم

وحیة قصاص مار خبیث و
تباه کار وجمل قصاص شتر
بزرک زود اور
قصاقصه کعلابطه موضعی
مقص بکسر المیم کاز وهما مقصان
قص اثره قصا بالفتح وقصصا
محرکه بر پی او رفت منه قوله تعالی
فارتدا علی اثارهما قصصا ای
رجعا من الطریق الذی سلکاه
یقتصان الاثر وقص الخبر کاهعا
او را ومنه قوله تعالی نحن نقص
علیک احسن القصص ای نبین
لک احسن البیان وقص الشعر
بکاز بریدن موی را وکذا قص
الظفر والریش طائر مقصوص
الجناح یعنی لسانی ان وقصت
الشاة والفرس پیدا شد آنان
کرد بچه بار وابستنی آن یا ارقبه
کشتی کرد بچه او را یا باردار
کرد بچه وقصه الموت قریب
بمرک رسید ویقال ضربه حتی قصه
علی الموت یعنی بمردن نزدیک
رسانید
قصقصه بچه سگ توانده
اقص البعیر هزالا افصاصا بر
خاستن نتوانست از لاغری
واقص الامیر فلانا من فلان بدر
پی قصاص او شد وقریب کرد با
او را بوی وقادر نمود تا زخم
کرد مانند زخم او یا باز کشت
او را در عوض کشته واقص
الرجل من نفسه از خود توانا
کرد به قصاص کردن از قاتل
ونیز اقصاص خواهش کشن فحل
ماده را وباردار شدن آن
وپیدا کرد بدن آبستنی گوسپند
شاة مقص نعت است از آن
مقاص بفتح المیم جمع وقصص
روئید نزد زمین ومردن
نزدیک آمدن مردن نزدیک
او ودن بعدی

تقصیص گچ اندود کردن بنا
را
قصاصا بالفتح والکسر مهدر
قصاص
مقاصه وقصاصا کشتن ...
کشتن وجراحت کردن عوض
جراحت او وچیزی به بدل چیزی
فرا گرفتن
تقصص یاد گرفتن سخن را ودر پی
رفتن
تقاص قصاص از یکدیگر گرفتن
یقال تقاص القوم اذا قاص کل
واحد منهم صاحبه فی حساب او
غیره
اقتصاص در پی کسی رفتن وقصص
دادن خواستن ودر پی قصاص
شدن وقصاص کردن وقصه
کردن سخن را بر روش آن
استقصاص قصاص کردن
خواستن از کسی

قصطب

قصطبر کزنجبیل زنه

قصطس

قصطاس بالضم وبالکسر ولغة
اندر قسطاس بسین

قصع

قصعة بالفتح کاسه قصعات
محرکه وقصع کعنب وقصاع کجبال
جمع ومنه فضل بن محمد قصاعی
محدث
قصعة بالضم غلاف سر کودک از فرج
چندانکه حشفه او بیرون بر
آید قصع کصرد جمع وسوراخ
کلاکموش که بدان اندرون در
آید
غلام قصیع ککتف کودک ریزه و
خرد قصعة مونث
قصعة کهمزه سوراخ کلاکموش
که بدان درون خانه در آید قصعا
کثیراء وقصیعا کحمیرا وقصاعا
کثمامه وقاصعا کناقا مثله

تواصع جمع شبهوا فاعلا بفاعلة
غلام قصیع کامیر کودک ریزه خرد
قصیعة کجهینة مصغر قصعة
دمامه بیکی شرفیه ودیگری
بسموده
تقنصع کمنعه کوتاه بالا
درهم اندام
غلام متقصوع کودک ریزه خرد
مقصوعة مونث
ف قصع فلان قصاعا ورد
فلان جرعه آب ویقصعت المنا
بجرعها فرو برد تا قد تشواز خورد
یا خاموشید آن دایا بو وردشقوان
زا ازشکم وهنوز نخاشیده بازکرد
دهن را از آن یا سیکو ونرم نشانید
وفی الحدیث تخطبهم علی راحلته
وانها لتقصع بجرتها وقصع البیت
لازم کرفت خانه را وقصع الماء
عطشه تسکین داد تشنگی او را
وفرو نشانید وقصع الجرح بالدم
پر شد جراحت از خون ودرخشید
ونمایان کردید وقصع القملة میان
دو ناخن کشت شپش را وقصع
فلانا حقیر وخوار داشت او را
وقصع الله شبابه دعای بد است
یعنی جوان نکرداند او را یعنی خرد
وریزه دارد یا کوالبیده نشود و
جوانی او دادر درنکی انداخت
وقصع الغلام او هامته بار بر سر
زد بکف ضیل والذی یفعل ذلک
بلا یشب
ل س تقصع تقصاعا وقصعا
بالفتح خرد وریزه بر آمد کودک
وکلان نشد
سیف مقصع کمعظم شمشیر برا
قصع الماء عطشه تقصیعا فرو
نشانید تشنکی او را وتسکین
داد وقصع البیت لازم کرفت
خانه را وقصع الزرع بر آمد از
زمین وشکافت خاک را وتقصع
القوم من تعب الجبل نمایان شد

ونیز بر آمد دندانش کاه وتقصع
بدو نیز خود بهیپخاند او
نیز تقصیع بر آوردن کلاکموش
خاک را از قاصعا
تقصع الدمل بالصدید پر شد
بر اختلاف ریم وابتد

قصعل

قصعل کقنفذ مرد فرومایه
ناکس وکژدم یا بچه کژدم وکیر
یا کژدم ریزه وگرک بچه
اقصعلت الشمس نیم آسمان
رسید آفتاب

قصف

قصفه بالفتح پایه نردبان
وقصفة القوم انبوهی وبکدیگر
را سپوختن ونیز قصفه پاره
ریک توده فرو دیده تصف
قصفان کثمر ونمران جمع اوفی
بمعنی علی زنة عتبة ونیز قصفه
دمت ارطی وشنگی آن
قصف ککتف سست وبیم شکسته
ورجل قصف مرد زود شکن
وقصیف البطن آنکه بوقت
گرسنگی سست وفرو هشته
گوعش کرد دو ناب باید رکج
را
قصفه محرکه بدیر شتر وبید
بیم شکسته ورجل قصیف
البطن بمعنی قصف البطن است
اقصف دندان پیش بیم شکسته
رعد قاصف تند سخت آواز
وریح قاصف وفی الحدیث انا و
النبیون فراط القاصفین
ای مزدحمون کان بعضهم یقصف
بعضا بفرط الازدحام بدارا
الی الجنة ای نحن متقدمون
با الشفاعة لقوم کثیر من فدا
فیهم
قصیف کامیر آنچه بهر بز دان
درخت هیبر شتر وبید و
بیم شکسته ورجل قصیف

البطن بنو قصیفا البطن اند
نیست فی الکتاب نام مردی و اسپی
است مر بنی قشیر را و زن سطبر
پر کوشت و بنو قعفا بطنی اند
قوصف بالفتح چادر خط دار
مرزم
ابو القاصف بضم نام شتا
نوقیة مردی است از خناعة ظلم
کرد بر قومی بر عجوزه پس بد دعا
کرد بر وی مستجاب شد
ن قصفه قصفا بالفتح
شکست او را و کذا قصفت
الریح السفینة یعنی شکست باد
کشتی را و قصف الرعد و غیره
قصیفا بانگ زد و سخت شد
جز و قصف فلان قصفا
باری کرد و قیل القصف من
اللهو غیر عربی و نیز قصوف
کردن در اکل و شرب
س قصف العود نرم و زود شکن
شد چوب و قصف التمر بالبد
چندان که کج کردید از جهت
درازی و قصف الرمح کفته
کرده نیزه بد را او قصف نابه
یعنی دندان او شکسته شد و
قصفت الشجرة پوسیده و زود
شکن شد درخت و قصفت
القناة شکسته کردید بیجا
شدن
افتفاف شاخ باریک کردیدن
ارطی
تقصف شکسته شدن و
فراهم امدن و لهو و لعب کردن
بو طعام
تقاصف فراهم امدن
انقصاف منع شدن و نا
کسیر ایقال انقصف القوم
عن فلان ای ترکوه و مروا

فصل ل

تقصقل الطعام خورده هکر
[illegible]

فصل

قصل بالفتح شکوفه درخت
سلم
شجره قصل با بالفتح درخت رد
دود شکن و القصلة الطائفة
المنفصلة من الزرع و نیز قصله
کاه شتران از بیست ناسی و
اکثر و کرو مواشی
قصیل بالکسر فر نمایه سست
کول بی خیر یا انکه اندک دانی و
حماقت ضبط حال خود نتواند
قصیله مونث و نیز قصیل شدن
کول و جماعت شتران از ده تا
چهل
قصل محرکة اینچه از کندم دور
کنند وقت پاکیزه کردن قصل
بالفتح و یکسر مثله
قصل کر نفر نام مردی از جهینه
له ذکر فی کتاب من عاش بعد الموت
و مذکور است در فصل ل
قصیل کا میر آنچه سبز بریده شود
از کشت و جا غنم و کرم
قصالة کثمامة دانه بدکه ان
کندم دور کنند ان را وقت
پاکیزه کردن
سیف قاصل شمشیر بران
و قصال کشداد شیر بیشه و سیف
قصال شمشیر بران
قصیلة بکسر و فتح مشدد تحتیة
و لام مشدد کوتاه بالا پهن و یا
از مردم و شتر و مرد را امده تا
پر کوشت
سیف مقصل کمنبر تیغ بران
و لسان مقصل زبان تیز کو یا
ض قصله قصلا بریدان را
و قصل البر یا کوبید کردن
کندم را و قصل عنقه زد کردن
او را و قصل الدابة و کذا
علف الدابة بقیل یا علف داد
انقصال بریده شدن بر او کرد
انقصل البر بریده شدن

اقصال ابه کاشتمل کرفتاند
دانه و یا بکان قامت غود د
انجای

فصل ب

قصلیب کقنفذ قوی سخت توانا

فصل م

قصم بالفتح پاره شکسته وجدا
شده و قصمة مثلثة مثله الغنم و
الکسر عن الصحاح و الفتح عن اللباب
و فی الحدیث استغنوا و لو عن قضمة
سواک و نیز قصم اصل چراکاه و
موی الکسر اقضما جمع
قصمة بالفتح پایه نردبان
قصم محرکة شکستگی دندان پیش
یقال فلان اقصم بین القصم و نحم
ملح
رجل قصم ککتف مرد زود شکن
قصم کزفر انکه بشکند و پار کند
هر چیزی را که بیند
قصیم کامیر بیشه دیر رینه یا درخت
کهنه ان و موضعی است میان یابد
و بصره و موضعی است بکنار
کریطن فلج رود
قصیمة کسفینة ریک توده که
عضا رویاند یا جماعت درختان
عضا فرب یکیکر و قصیم جمع
قصائم جمع الجمع و موضعی است
اقصم نیه دندان پیش شکسته
یقال رجل اقصم الثنیة ای
منکسرها من النصف
قصماء کصحراء بز شکسته سرین
قصم بالضم جمع
قیصوم کعیسوم گیاهی اند و
هو صنفان انثی و ذکر النافع
منه اطرافه و زهره مرخدا و ملین
البدن به للناهض فلا یشعر
الا یسیرا و دخانه یطرد الهوام
و شربه سحیقه نافع لعسر
النفس و البول و الطمث لعرق
النسا و ینبت الشعر و یقتل
الدود

ض قصمه قصما شکستن او را
وجدا کردن یا شکستن ان را بی
جدا کردن یقال قصمه فانقصم
و تقصم و قصم فلان باز کردید
بجائی که امده بود از انجا
تقصم شکسته شدن
انقصام شکسته شدن

فصل ل

قصملة کدحرجة زمل دندان
خوار و یا آنچه مانده آب مانند
آن و نیز قصملة سخت کزیدن
و سخت خوردن و کام نزدیک
نهاده رفتن و بر زمین افکندن
کسیر او بر زمین چیزی هکر
طعام را خوردن و ریشه اصل
کردیدن شتر بچه
قصمل کزبرج شیر بیشه و مرد
درشت قصمل کجعفر و علبط
مثله
قصمل کقنفذ بیماری است
که در شتر بچکان پیدا کردد
و بکشد انها را
قصملی کجحنبلی سخت نوبر کز
لقمه را یقال النقفة القصملی
ای النقاما شدیدا
مقصمل بکسر المیم شیر بیشه و
شبان درشت عصا

فصل و

قصوة بالفتح ناحی است بزر
کوش
قصاء کعصا پیشکاه فراخ سرای
و یک ناحیت دور و بعید
کرانه و ناحیه و دوری و
یوحطی القصا ای تباعد
منه و بریدکی اندک در کوش
شتر و کوسپند
قصی کهدی پشته است
قصی کغنی دور شونده اقصا
جمع
قصیة کغنیة دور و شتر
ماده اسوده نیکو و بر کزیده

نجیب که بر وی بار نکنند و نندوزند
او را جهت ذخیره میدارند
و شتر ماده فرومایه از لغات
اضداد است قصایا جمع
قاصی دور شونده اقصاء جمع
قاصیة کرانه و ناحیه یقال کنت
منه قاصیة و بعثه قاصیة
کوسپند کلانه ال و الرض قاصیة
زمین دور
جمل اقصی شتر که از انه کوش بریده
ناقة قصوا کحمراء مونث و کذا
شاة قصوا و قیل لا یقال جمل
اقصی و انما یقال مقصو و مقصی
ترکوا القیاس و فیه مثل المراة
حسنا و لا یقال رجل اخسن و کان
رسول الله صلی الله علیه و سلم
ناقة تسمی قصوا و لم تکن مقصوة
الاذن و مکان اقصی جای دور
قصوی و قصیا بالضم مقصورا
غایت دوری و کرانه و ادی فی نا
قصوی و حصیا ناحیه دور و بعید
قصی کسمی پسر کلاب است و نام
نهید با مجمع قصوی منسوب بوی
اقصوان بالضم موضعی است
جمل مقصو شتر بریده کوش مقصوة
مونث
ن قصا عنه قصوا بالفتح و
قصوا بالضم مشددة الواو دور
شد از وی و قصوت نیز دور شد
بروی دیر نیز مقاصات و
قصوت الناقة قصوا امدا
کران کوش وی بریدم
س قصی قصا بالفتح مقصورا
و قصاء بمد دور شد و کرانه دید
و کرانه کزید و تقصی عن جوارنا
و انقصینه انا و لا تقصی
کرمی الامن لغیة
جمل مقصی که کرم شتر بریده کو
مقصاة مونث و دور کرده
اقصاء دور کرد انیدن و بر
کزیدن و ذخیره داشتن شتر

قصیة را و نکاهداشتن الحرار
لشکر را و یقال زلنا مکانا لا یقصیه
البصر ای لا یبلغ اقصاه
تقصیة ناخن تراشیدن و
اندکی از کوش شتر بریدن
مقاصات از کسی دور شدن و
نیز دور کردن بد و کذا یقال قاصانی
فقاصوته و یقال هلم افاصلیه
اینا ابعد من الشر
تقصی بنهایت رسیدن
استقصا کوشش تمام کردن
و بنهایت چیزی رسیدن یقال
استقصی فی المسئلة ای بلغ الغایة

باب القاف فصل الضاد

فصل ع

ثوب قضع ککتف جامه بوی
کرفته از نمی فرزنه قضئة بالثا
کذلک
قضاة بالفتح و بضم عیب و تباهی
یقال فی ضئه قضاة و فی عاری
فی حسبه قضاة
س قضی السقاء قضئا بالفتح
تباه شد و بوی کرفت از نمی
و پاره پاره شد و قضئت العین
سرخ کردید چشم و فرو هشته
کشت کوشهای ان و تباه شد
و قضی الحبل کهنه کشت و سر
و پاره پاره کردید یا پوسید
بسبب دیر ماندن که در زمین
و قضی حسبه قضا بالفتح و
قضاة کراهه تباه شد و
قضی قض خورد
اقضا خوانیدن
تقضو فرومایه و خسیس شمردن
حسب یقال تقضا و امتنع
ان یزوجه ای استخس حسبه

فصل ب

قضب بالفتح هر درخت دراز
کسترده شاخ و هر شاخ که بر
تیر و کمان بریده باشند یا
ترو درخی است که بدان کمان

سازند
قضبة بالثلاثة اسپست و شاخ
درخت و نیز تراشیده از شاخ
درخت منع قضبات محرکة جمع
و کیاه کشر و تازه خورده شود
قضب محرکة جمع
قضبة بالکسر کله از شتران و
کوسپندان و سبک دبار
اندام از مردان و شتر ماده کان
قضیب کامیر شاخ درخت
قضبان کشتان و یکسر جمع و نرم
دبره خر فنار یاند فنافه رام نا
شده و کمان از شاخ تنها یا کمان
شاخ نا شکافته و شمشیر لطیف
و تیغ بران و نیز قضیب و دبا
است بیمن یا تهامه و مردی از
بنی ضبه و منه قولهم اشیر من
قضیب و نام حرما فروشی زجری
و منه قولهم الهف من قضیب
اصله ان قضیبا اشتری فوصرة
حشف و کان فیها بدرة فلحقه بائعها
فاسترد ها و کان معه سکین لیغیر
به نفسه ان لم یجد البدرة فاخذ
قضیب السکین فقتل به نفسه
تلهفا علی البدرة
قضابة کثمامة اینچه بریده جدا کرد
شود از چیزی و هر چه از بالای
چوب بیفتد وقت بریدن و
شاخ ریزهای بریده افتاده
سیف قاضب تیغ بران قواضب
جمع قضب بالضم کذلک
قضابة کجبانة بیک قطع کننده
امور و تواناتر از وی شمشیر بران
قضب ابعد نامثله
مقضبة کمقعدة اسپست زار
درویدنکاه درختان که از
ان کمان سازند
مقضب کمنبر داس مقضاب بالکسر
مثله و سیف مقضب سیف
بران و ارض مقضابة کبها
زمین نیات عاف

ض قضبه قضبا بریدن او را
و تقضب فانقضب یا مزد او
و قضب الناقة سوار شد ناقه را پیش
ازرام شدن وی
اقضاب کیاه خورد بی رویانیدن
زمین و سبزه ناک شدن آن
تقضیب بریدن و دراز کشتن
آفتاب شعاع را و شاخ بریدن
از درخت در بهار
تقضب بریده کردیدن و
دراز کشیدن آفتاب شعاع
را
مقتضب بفتح الضاد نام بحری
در عروض و قال ابن درید کلا
من کلمة عملا قبل ان یحنه
فهو مقتضب فیه
اقتضاب بریدن و سوار کردیدن
شتر ماده را پیش از رام شدن
و اقتضاب الکلام بیدیهه کفتن
سخن را
انقضاب بریده شدن و از جای
بر افتادن ستاره یقال
انقضب الکوکب من مکانه

فصل ض

مکان قضض بالفتح جای سنکریزه
ناک و نیز قضض سنکریزه خرد
منه قولهم جاؤا قضهم بفتح
القاف و کسرها و بفتح
الضاد و بضمها و بقضیضهم
ای جمیعهم ای جاؤا بالکبیر و
الصغیر و القض بمعنی القضض
و القضیض بمعنی المقضوض
قضة بالفتح آنچه شکسته و ریزه
کردد از سنکریزه و بقیه
هر چیز و کرو مخ و درشتی
و پشت خرد
قض بالکسر و تخفیف الضاد
حکایت آواز چاه
قضة بالکسر دوشیزکی و زن
دوشیزه یا نام اسم است
اقضاض درد و درمین سنا

فصل الضاد

بیزتا ازیاد بر نیست که خاکتر
همه پلید باشد و دندانی یا
کردی اگر درش زمین درشت باشد
دکوه هر چیزی و سنکریزه خرد
و یقال فی الکل و موضعی که در
انجا سنکریزه بسیار باشد خاک واقع
شده
قضه بالضم عیب و بتخفیف
قضض محرکه سنکریزه که شکسته
و ریزه کرده و خاک که بر فرش
نشیند و سنکریزه خرد و
یقال جاوا قضهم و قضیضهم
ای جمیعهم و طعام قضض
طعام سنکریزه ناک
مکان قضض کعکف جای بسیار
سنکریزه طعام قضض مثله
قضیض کامیر آواز شکستن
و سنکریزه بزرک و یقال جاوا
بقضیضهم ای باجمعهم
قضاض کغراب سنکهای کبیر
یکدیگر باشد قضه بالکسر نکین
قضا بالفتح ممدود آنکه
میخ دو وزره درشت و کلمه
شتر از سی تا چهل و مرد کلان
سال که پیر نیست و دندان
ظاهر باشد
قضقضه کدحرجه افرا شکستن
استخوان
قضقاض بالفتح اشنان شامی
یا نوعی از شوره کیاه و شیر بیشه
و بضم و لیس غلان بالضم مثله
قضاض کعلابط مثله و است
قضقاض و قضاقض شیر کننده
صیدا و زمین هموار و کسر
ن قض اللؤلؤة قضا بالفتح
سفته مروارید او قض الشیء
کوفتا او قض الوتد برید او
و نیز قض فرود آمد اسب
کیپ صلنم بعلی و دو شیزکی
ربودن
ض قض الشیء تقضیضا
بالفتح آواز کردن شتر کوپه
کستن کرفت و قض السویق
اندا خت در وی چیزی خشک از
قند و شکر و مانند آن
س قض الطعام قضضا بالفتح
سنکریزه ناک شد و قضضته
من الطعام سنکریزه یا خاک در
کام آکین دندانم ماند وقت خوردن
طعام و قض المکان قضضا
محرکه سنکریزه ناک کردید و
قضت البضعه بالتراب خاک
آلود کردید کوشت پاره
انقضاض در نیست انبجمن چیزی
خشکرا از قند و شکر و مانند
آن و سنکریزه ناک شدن جا
و خاک آلود شدن کوشت پاره
و در پی کارهای باریک و دقیق
شدن و درشت و خاک آلود
کردیدن خوابکاه و درشت و
خاک آلود کردانیدن و لازم
متعدی یقال اقض علیه المضجع ای
خشن و اقضه الله کذا اشتن
چیزی را خاک و سنکریزه آلوده
تقضی الطائر فرود آمد مرغ
از هوا و فرود آمدن خواست
استثقلوا ثلاث ضاداتّ فابدلوا
من احدیهن یاء کما قالوا التظنی من
الظن و تقضض الطائر علی الاصل
کذلک و قیل و لم یستعملوا القضاء
الامبدلا
اقتضاض دوشیزکی بردن
دختر را
استقضاض سنکریزه ناک
کردیدن جای و درشت یافتن
خوابکاه را
انقضاض افتادن دیوار و
فرود آمدن مرغ و ستاره از
هوا و پراکنده شدن اسب
و مردم یقال انقضت الخیل علیهم
ای انتشرت
تقضقض پراکنده شدن

قضع

قضع بالفتح درد دلی و الی و بوید که
و کوید که است در شکم مردم
قضاع کغراب کرد باریک و غبار
دیتی و خاک باریک بر دیوار
و درد دلی و بوید که است در شکم
مردم
قضاعه کثمامه سلک ابی کرد و
غبار دقیق و باریک و شنک از هر
چیزی و خاک که از بن دیوار ریزد
و یوز و نیز قضاعه لقب عمرو بن
مالک بن حمیر که پدر قبیله است
از یمن لقب بالقضاعه لانه هد
او لانقضاعه عن قومه او من
قضعه ای قهره و از آن قبیله
است قاضی ابو عبد الله محمد بن
سلامه
تقضیع کتصریف بمعنی قضع
است
ف قضعه قضعا شکم کرد
بروی و مغلوب ساخت
تقضع پاره پاره شدن و پراکنده
کردیدن
انقضع عنه انقضاعا دور شد
از وی و بعید کردید

قضعم

قضعم کجعفر مرد پیر کهنسال
قضیم کزبرج شتر ماده کهنسال

قضف

قضف محرکه سنکهای تنک
و تنکی و باریکی و لاغری قضف
کعنب و قضافه ککرامه مثله در
الفعل من کرم
قضفه محرکه پاره از زمین درشت
خمیده اندک دراز یا پشته
است که از یک سنک نماید
قضف بالفتح قضاف کغراب
قضفان بالضم و الکسر جمع
یا آن چند پشته خرد است
که آب نیابانش در پیش جای
روان کردد یا نیمهای بلند

استان سنک و کل و نیز قضفه
سنکهوار یا مرغ است بکو
قضفه کعنبه پاره ریک توده
از جای خود جدا افتاده
قضیف کامیر باریک و تنک
و نحیف قضفان کعثمان و قضاف
ککتاب جمع
انقضاف جدا شدن

قضلم

قضلام کمزخام سنیک کرده از
شتر و جزان که بکزد هر چیزی را
و بشکند

قضم

قضمه بالضم آنچه بکرانه دندان
کزند و خورند یقال ما ذقت قضمه
ای ما یقضم علیه ای شیئا
قضم محرکه شمشیر و کهنکی است
در دندان یا شکستکی کرانها
آن یا کم و ریزه شد که دندان
یا شیاکشتکی آن و الفعل من
تمع و یقال فی مضاربه قضم
ای تکسر
قضم ککتف تیغ کند و دندان که
باشد دو کوفر و ریخته
قضیم کامیر چرم سپید که بر آن
نویسند قضم بالضم جمع و
مرد قضم سپیده دندان و
شمشیر کهنه و ریخته
و کبیب چوبین و جامه دان چرمی
یا ادیم هرچه باشد و کسر دنبه
از ادیم قضیمه بالثاء مثله و
نامه سپید و علف و جو شتر و
سیم و بوریا که بجای رشته اثر
نشه باشد و یقال ما ذقت قضیما
ای شیئا یقضم علیه و ما ذقت
قضاما کسحاب کذلک
اقضم مرد قضم سپیده دندان
قضماء کحمراء مؤنث
قضام کرمان نوعی از شوره کیاه
یا آن طحما است و حما بن دراز
که بارش خشک کردد قضامیم

بالفتح جمع
ما ذقت مقضما کمقعد ای شیئا
یقضم علیه و قدم اعرابی علی ابن
عم له بمکة فقال له ان هذه بلاد مقضم
و لیست بلاد مخضم و الخضم اکل
بجمیع الفم و القضم دون ذلک
س قضم قضما بالفتح خائید
و خورد چیزی خرد و ریزه را
که بکرانه دندان کفانیده شود
یا خورد چیزی خشک را و نیز
قضم خوردن سترعا منه ذا
و فی المثل یبلغ الخضم بالقضم یعنی
بخوردن باطراف دندان بسیری
رسد یعنی بنرمی و اهستکی در
امور دشوار و نهایت درسد
اقضام روزانیدن و خیانیدن
شتر یعنی خود را مدد بخشک
اندک از طعام اوردن قوم را
شهری یقال اضم القوم ای اصابوا
شیئا قلیلا فی القحط و فیهم
خورانیدن ستور را
مقاضمه چیزی اندک کرفتن بعد
چیزی و هو فی البیع و الشراء ان
تشتری بما رنما دون ت
الاجمال
استقضم القوم بمعنی اقضم
القوم است

قضی

قضی محرکه عنجد که نوعی از مویز
باشد
قضه کعده کیاهی است و موضع
قضی کعنب و قضات و قضیز
جمع
قضاء بالفتح والمد و یقصر
فرمان و حکم و اندازه چیزی
منه القضاء و القدر و اقضیه
جمع و از اعلام است
قضاءة بالضم پوست پاره که است
تنک که بروی بچه کشیده
باشد و خف و لادت
قضی کغنی مرک و نبات قنبی
مرد و مبار دهنده وام و چند
و جای که در حکومت داوری
قضیه کعنیه فرمان نامه است
قضایا جمع و خداوند ضالی و لسله
فعائل
سم قاض و هر کشنده
قاضیه مرک و شتر آنکه بدان
دیت و خون بها و صدقه جایز
باشد
قضاء کشداد زره استوار
ض قضی علیه قضیا بالفتح
و قضاء بالمد و قضیة کغنیة
فرمان داد و حکم کرد بر وی و منه
قضی ربک ای حکم و امر ربک و
قضی فلان نحبه یعنی بمرد و قضی
علیه کشت او را کانه فرغ منه
قوله تعالی فوکزه موسی فقضی
علیه و قضی و طره رسانید حاجت
او را و تمام کرد و روا کردانید
و قضی علیه عهدا پند داد او را
و روان کردانید و قضی الیه
باز داشت و نهی کرد و قضی غریمه
دینه کذارد وام را و نیز قضا
و اجنکردن و زبان او و بی و بنا
کردن و ساختن چیزی تا کرم
فقضیهن سبع سموات فی یومین
و پرداختن یقال قضیت حاجتی
و کاهانیدن و کذشتن و مردن
یقال قضی فلان ای مات و مضی
تقضیه بجاجتی کس رسیدن
روا کردن قضاء کتاب مثله
و قاضی کردانیدن سلطان کسی
را و یقال اقضوا بینهم منایا
ای انفذوها و قضی البازی
ای قضاها
تقضی نیست و نابود شدن
و سپری کردیدن و فرود آمدن
باز از هوا یقال تقضی البازی
اذا انقض و هو فی الاصل تقضض
فقلب
تقاضی وام باز خواستن و وام
باز کردن یقال تقاضاء الدین
ای قبضه
اقتضاء وام باز خواستن
استقضاء وام باز دادن
خواستن و قاضی کردن یقال
استقضی مجهولا
انقضاء سپری شدن و نا
بود کردیدن

باب القاف فصل الطاء

قطب

قطب بالضم ستاره است ساکن
نزد فرقدین که بدان جهات را معین
کنند و مهتر و سردار قوم که مدار
کار بر وی باشد و سپهسالار و
یقال قطب رحی الحرب و شیخ کاند
و قوام چیزی و مدار آن و اقطاب
قطوب بالضم و قطبه کعنبه
جمع و موضعی است بعقیق او هو
ذو القطب
قطبه بالضم ستونه که نشانه بر
وی نهند و نصل هدف و نوعی
از کیاه قطب کصرد جمع و هرم
بن قطبه فزاری شخصی است
که عامر بن طفیل و علقمه بن علاثه
نزد او کریختند و ستونه اهنی
که بروی اسیا کردد
قطب مثلثه ستونه اهنی اسیا
و چرخ قطب کعنق مثله
قطبیه کعربیه ابی است و منه
قول عبید فالقطبیات فالذنوب
جمعها ما حولها یا قطبیات بالضم
و شد الطاء و التحتیه کوهی است
شراب قطیب کامیر شراب امیخته
و نیز قطیب نام اسب حمزه بن
حمزه یربوعی
قطیبه کسفینه شیر کوسفند
و شیر شتر یا شیر بز و شیر میش
بهم امیخته و کره یقال جاوا
بقطیبتهم ای بجماعتهم
قطیب کزبیر نام اسب ابو تور
صرد

قطاب ککتاب مزاج و امیختکی و
مجمع کریبان و موضعی است
قطابه کثمامه پاره از کوشت و
دمی است مختصر
قطوب کصبور بسیار چین ابرو
ترش روی و شیر بیشه
قاطب مرد ترش روی چین
ابرو و شیر بیشه
قاطبه هم یقال جاوا قاطبة
ای جمیعا لا یستعمل الا حالا
و هو اسم یدل علی العموم
قطبان کعثمان کیاهی است
قطبی کرمکی کیاهی که از آن رنک
سازند و درس آن از درس
پوست نارجیل هندی باشد
ض قطب قطبا بالفتح
و قطوبا اثر نک افکند میان
دو ابرو و ترش کرد روی را
و قطب الشیء قطبا بالضم برید
آن را و فراهم آورد و قطب
الشراب در امیخت یعنی شراب
مقطوب یعنی است اخران
و قطب فلانا بخشم اورد او را
و قطب الاناء پر کردانید و
قطب الجوالق دهنا نکند کو
جوال را و دو تاه ساخت و کرد
کرد و قطب القوم فراهم آمد
و مجتمع شد نذکره و العقد
المنهی عنه ان تاخذ الشیء ثم
تاخذ ما بقی حسب ذلک جزافا
بغیر وزن و بغیر قیمه بالاول
انقطاب در امیختن شراب و کرد
امدن قوم
تقطیب اثر نک افکندن میان دو
ابرو و ترش نمودن روی را و
امیختن می را

قطرب

قطاب که لابطا موضعی است
بیمن

قطج

قطج بالفتح استوار افتادن

قطلج زا و ابریشم بزن پناه بان دهد و الفیل من نصر
قطاج کسحاب و کتاب رسن کشتی

قطر

قَطر بالفتح باران و انچه بچکد
قَطرة بالتاء یکی قطار کتاب جمع و موضعی میان واسط و بصره و شهری است میان شیراز و کرمان
قَطریّة بالفتح منسوبا باناحیه است دریامه
قِطر بالکسر مس و مس گداخته یا نوعی از مس و نوعی از چادر و جامه که از اقطریه خوانند و مال یق بدَّ رن قطر ای یعنی خوردم مال پدر خود را
قُطر بالضم کرانه اقطار جمع و گویند کرانه و یحوز سانند
قُطرة بالضم اندک و هیچکاره یقال اعطنی قطرة منه ای النافه الیسیر الخسیس
قَطَر محرکة سپید کردن پکجامه یا بلک تنکبار و او یا نجیباً بر نجیب نا سپید و بکذاف کرفتن و شهری است میان خطیف و عمان
قِطریّة بالکسر منسوب بوی عزیز قیاس و نجائب قطریات محرکة بر قیاس
مری بن قطری محرکة منسوبا نا است و قطری بن الفجاءة المازنی شاعری است و زعم بعضهم ان الصواب الاسم ماخوذ من قطری النعال
قطیرة کجهینة چیزی اندک و
قطار کتاب یک رشته شتر قطر ککتب و قطرات بضمتین جمع یقال جاءت الابل قطارا ای مقطورة
قُطار کغراب باران بزرگ قطره
قُطارة کثمامه چکیده از نوحر و چکیده هر چیزی و اب اندک
حیته قُطاریة بالضم منسوبا بما سیئا یا ماکه در بنه درخت جای کیرد یا مار که زهر وی از دهنش بچکد جمعت فرونی قطار یه بالیا کذلک
سحاب قطور کصبور ابر بسیار قطره
قاطر کصاحب خون سیاه و شتر یکه بول و چکان باشد نه شام چکان
قطرا کصحرا موضعی است
تقار کشداد ابی است
قطران کظربان شیره درخت ابهل و شیره ارز و مانندان
قطران بالفتح والکسر مثله و شاعری است و اسپی است هم مر عمرو بن عباد عدوی را و اسپی دیگر مر عباد بن زیاد بن ابیه را
قطوراء بالضم والمدگیاهی است
قطرونیته بالفتح و ضم الراء و تخفیف الیاء تثنیه شهری است بروم
مقطر کمنبر بوی سوز مقطرة بالثاء مثله و نیز مقطره کند که بر پای بنی نهند
سحاب مقطار بالکسر ابر بسیار باران
مقطور شتر و جزان قطر از مال اللاتی ارض مقطورة زمین باران رسیده و ابل مقطورة شتران قطار کرده شده
ن تقطر انا تقطر انا بالفتح و تقطر و تقطر انا محرکة چکیدن و کذا قطر الدمع و قطرة الله چکانیدان را کما الازم متعد و قطرت ناسته اب اندک چکانید و قطر الابل
قطرا بالفتح پس یکدیگر کردن شتران را و یک رشته نمودن و قطر قطورا رفت و بشتافت و قطر فلانا انا نیک بر زمین افکند او را و قطر الثوب و خنجا مه را و قطرت البعیر قطرانا بالیدم ان را و نیز قطر کرفتن قبا ناز داشتن
یقال لما ادری من قطره و من قطر به ای اخذه و نیز قطور رفتن ماه و جزان
مقطرن کمنزه هند شتر قطران مالیده ردوه بالنون الی الاصل هو القطران
اقطار اب چکانیدن و ضخام چکیدن رسیدن چیزی را و بر قطر چیزی افکندن یقال اقطره ای القاه علی قطره و قطار کردن شتر و جزان را
تقطیر چکانیدن و قطره قطره چکانیدن نه بجوا اگر کردن جامه و بر پهلو افکندن و انداختن یکو یقال طعنه فقطره ای القاه علی احد قطریه و تقطره علی فرسه ای القاه علی قطره و قطار کردن شتر و او منه المثل النفاض یقطر الجلب یعنی اذا انفض القوم ای فنی زادهم قطروا الابل فجلبوها للبیع قطارا قطارا و نیز تقطیر پیوسته دو انکی بول یق به تقطیر ای لم یتماسک بوله
مقاطرة یک تنک با یک وند خرما سپید بانیذ ابران تخمین کردن و ناسپیده کرفتن و یقال اکراه مقاطرة یعنی کرایه امده رفت را داد و را
تقطرته بر کرانه وی بجست انجیر را و تقطر عنه خلاف و درنید و بی ماند و نیز تقطر خوش بوی العود شدن بجوز یقال تقطرت المراة و اماده شدن کارزار را و از با لا انداختن خود را و فرو افتادن شنه درخت و ساقط شدن و بر پهلو افتادن و ملکه
تقاطر کروه کروه امدن قوم و یا روی شدن کرانها و پیاپی کردیدن چیزی
استقطار باریدن خواستن
مقطر کمطمئن خشمناک
اقطرار اماده شدن گیاه خشک کردیدن را و پیچیدن و ادبیر کشتن تا فرو دوش به سبز بودن اشتر ان یق افطرت الناقة اذا لقحت فشالت بذنبها و شمخت براسها
مقطرة نعت اشتر ازان
اقطیرار خشک شدن کرفتن گیاه و در پیچیدن و خمیدن و خشم کرفتن و کریختن شتر ماده

قطرب

قُطرب کقنفذ دزد و موش و کرک بی بوی و غول و قطروب کعصفور مثله و بچه دنادان بددل و فرومایه و صرع زده و نوعی از مالیخولیا و سنکریزه و دیوان و نر از خرد دب بد و چشته مرغی است جانوری که همه روز دو تکاپوی باشد و ساعی نیاز امده بلقب محمد بن المستنیر النحوی لانه کان یبکر الی سیبویه فکلما فتح بابه وجده فقال له ما انت الا قطرب لیل
قطربة شتابی کردن و بر زمین افکندن کسی را
تقطرب سر جنبانیدن و بقصر ماندن

قطربس

قطربوس بفتح القاف والراء و قد یکسر القاف کژدم سخت نیش زن و ناقه شتاب رو یا استوار و توانا

قطربل

قطربل بالضم وتشدید الموحدة و بتخفیفها مشددة اللام دو موضع است یکی از ان بعراق که می با بدان منسوب کنند

قطرس

قطرس کجندب سپر موش و شتر ماده توانا استوار شکر اندام فربه

قطط

قط بالفتح فرخ کران و هر گز یقال ما رأیته قط ندیم او را هرگز و ان اصله قططفلما سکن الحرف الاول للادغام جعل الآخر متحرکا الی اعرابه و بضم القاف للمبالغ و قد تثنیة مدود و تخفف الطاء فی اللغتین و قط مشددة مجرورة و هی بمعنی الدهر مخصوص بالماضی ای فیما مضی من الزمان ای فیما انقطع من عمری و اذا کان بمعنی حسب و هی مفتوحة ساکنة الطاء کن کما رأیته الا مرة واحدة فقط و نون مجرورا و تزاد الیاء نحو قطی و اذا کان اسم فعل بمعنی یکفی فیزاد نون الوقایة یقال قطنی و یق قطك ای کفاک و قطی بتشدید الطاء کقاضی ایضا و منهم من یقول قط عبد الله درهم و ینصبون بها و قد تدخل التنوین فیها و ینصبون بها فیقول قط عبد الله درهم و بنی المواعث قط عبد الله درهم یترکون النون موقوفة و یجرون بها و قال اهل البصرة و هو الصواب علی معنی حسب ید در هم و کفی ید عذرهم او اذا اردت بقط الزمان فمرتفع ابدا غیر منون تقول ما رأیت مثله قط فان قلت بقط قلیل بها یقال ما عندك الا هذا فقط فان لقیته الف وصل کسرت و نقول ما علمت هذا الا هذا فقط الیوم و یقال ما علمت هذا فقط لا فقط او یقال قط یا هذا لتثنیة الطاء مشددة و مضمومة الطاء مخففة و مرفوعة اللام مخففة و تخفیف النفی ماضیا و قول العامة لا افعله قط لحن و فی مواضع من البخاری جاء بعد المثبت منها فی الکسوف
الطول صلوة صلیتها قط و فی سنن ابی داود توضا ثلاثا ثلاثا قط و اثبته ابن مالک فی الشواهد لغة قال و هی مما خفی علی کثیر من النحاة و یق ماله الا عشرة قط یا هذی مخففة مجرورا ما شغلا مخفوضا و نیز قط با ملك سنکوار و یخفف و رجل قط الشعر بالفتح مرد سخت مرغول و بر پیچان موی قطون و قطاط و قطاط بالکسر جمع و شعر قطط موی سخت مرغول و نیز قط بریدن هر چیزی باشد یا بریدنا بریدن سر قلم و فی الحدیث کان علی رضی الله تعالی عنه اذا اعتلی قد و اذا اعترض قط یا چیزی را درشت استوار بریدن همچو حقه و جزان و الفعل من نصر
قط بالکسر بهره و نوشته قول الله تعالی عجل لنا قطنا و چك و نامه و دفتر حساب قطوط بالضم جمع و کربه نر قطة بالتاء مؤنث قطاط کتاب قطط کقردة جمع و ساعتی از شب
رجل قطط الشعر محرکة مرد مرغول و بر پیچان موی قططون جمع و شعر قطط موی کوتاه سخت مرغول یا عام است
قطیطة کسفینة کرانه زیرین غار کوه
قطاط کغطام نیر ایشتر را فطاط ککتاب مثال که بران قطع کنند و ماد رسم ستور و سخت بر پیچیده که و مرغول موی کرانه بالایین غار کوه و کرانه کوه یا کرانه اشت و سنك کو بو برپاسنان قطة جمع
قاط نرخ کران یق و قد القاط قاطا ای غالیا سعر ها و سعر فاط مثله
قطاط کشداد خراط حقه ساز است
قطا نطه هی بینی یق جاءت الخیل قطائط یعنی گله گله اینده اسپان یا گروههای پراکنده و متفرق
قطوط کعملس سبك شتاب رو قطوطی محرکة مقصود او مرد کام نزدیك گذار
قطیط کزنح رنج ریزه ریز باران یا باران پیوسته بزرك قطره پیاپی بارنده یا نکرانیا تکرك ریزه
قطیقط مصغر اموضعی است
قطاقط بالفتح و قطقط کقنفذ و قطقطانة بالضم مواضع اند اخیر بکوفه است که زندان نعمان بن منذر بود و نیز دارقطقط کقنفذ ریح موضعی است دیکر
دیج قطقاط بالفتح شب روی شتاب
مقط کمنبر منتهای سر استخوان پهلوی اسب
مقطنة کنبة قطن یعنی استخوان و جز انکه بر ان قلم را برند
ص قط الشعر قطا و قطوطا کردن بریدن قط الشعر مجهولا کذلك سعر مقطوط نشت ارزان
س قططشعره قططا محرکة و قططة کرانه بالانفکاك الرغول و بیچان کردید موی او و کذا قطط بالادغام
مقطقط الرائد کسو هند حرد سر
قطقطة باریدن ابر و تنها بابل کردن سنکوار
تقطیط در به ساختن و تراشیدن ان را
انقطاط بریدن یا بر پهنا بریدن یا بریدن چیزی در سخت
تقطقط بر سر خود رفتن و جزو افتادن دلو و کام نزدیك نهادن و شتافتن و جزان رفتن یقال تقطقط فی البلاد

قطع

قطع بالفتح جدا کردن و ثوب قطع جامه بریده
قطع بالکسر پاره بریده از درخت و پیکان خرد و پهنا و نکه در تیر نشاند قطع کاملس و قطاع بالکسر جمع و تایکی از شب یا پاره ان تا یکی از ان یا از اول شب تا سیاه حصه از منه قوله تعالی فاسر باهلك بقطع من اللیل و نیز هیچکاره و کلیم خرد که بر پشت شتر اندازند چون بر نشینند بر وی و ان بمنزله زین پوش است مر اسپ را و قطاع یزن بن مطوع بالضم قطاع جمع و نیز ثوب قطاع جامه بریده
قطعه بالکسر پاره از هر چیز و بلا لام معرفة سنکوار ماده
قطع بالضم دمه و تاسه از فر هیچ و جزان و ومزنان و خشك شد که چاه یقال اصابهم قطع و تکسر اذا انقطع ماء بئرهم فی القیظ
قطعه بالضم پاره مانده دست بریده قطع بالضم جمع و پاره چیزی و پاره زمین جدا کرده شده بحز و هره و کندم سپید و سرخ ان قطع کصرد جمع و لغتی است در زبان بنی طی اند عنعنه بنی تمیم و هوان یقولوا یا ابا الحکا و بریدون یا ابا الحکم و بنو قطعه حی است طی و یکون منسوبا بوی و نیز قطعه خشك شدن چاه یقال اصابت الناس قطعة اذا انقطع ماء بئرهم فی القیظ

ونیز قطعه جای برش وجای بریده
شدن ونحو آن
قِطع ککتف بریده او از قطع کعنب
قُطع کصرد مرد برنده خویشی و
آزارنده خویشان قُطَعَه کهمزه
مثله
قُطَعات الشجر کهمزات و بالتحریک
وبضمتین کرانهای کره درخت
که بعد بریدن ازان بیرون اید
قطیع کامیر کله کوسپندان و
ستوران ومنه کانوا اقطاع
وقطعان کعثمان وقلاع بالکسر
جمع آنها الجمع مثله
نافیانه یا نانیانه ظرف شکسته
ومانند ومنه یقال هو قطیعه
ای شبیهه فی خلقه وقده
قُطعان بالضم واقطعه کاعلمه
وقطاع ککتاب واقطع کافلس و
اقاطیع وقطع ککتب و بالضم جمع
وانچه از درخت بریده شود
قطیع القیام انکه برنتواند خواست
از پیری وضعف یا از فربهی و
امراه قطیع الکلام زن کم سخن
خلاف سلیطه
قطیعه کسفینه جدایی و محال
است ببغداد که منسوبان بعثمان
بخشیده اند
وقطیعه ام جعفر
بنت جعفر بن المنصور وازان
قطیعی است اسحاق بن محمد بن
اسحق محدث
این قطیعه منسوب کردد وقطیعه
دقیق وازان است احمد بن جعفر
بن حمدان محدث ودو قطیعه
ربیع بن یونس که یکی قطیعه
خارجه ودیکری قطیعه

نامند وازان است اسمعیل بن ابرهیم
بن تمیم محدث وقطیعه
وقطیعه زهیر وقطیعه العجم که
میان باب الحلبه وباب الازج واقع
است وازان است احمد بن عمرو
پسر محمد که مردی حافظ اند
وقطیعه علی وقطیعه عیسی بن علی
عم منصور وازان است ابرهیم بن
محمد بن هیثم وقطیعه الفقها
که بکرخ است وازان است ابرهیم
منصور محدث وابو النجم وقطیعه
نصاری
قُطیعه بن عبس بن بغیض که بطنیست
پدر قبیله است ونیز قُطیعه
لقب عمرو بن عبیده بن الحارث
بن سامه بن لوی
قطاع ککتاب کاردی که بدان
جامه چرم وماننده آن برند
ولبن قاطع شیر ترش وزبان کزنده
ودرم وهنگام رسیدن خرما
وانکور وجز آن وهنگام درودن
آن ویقع یقال هذا زمن القطاع
ای الصرام
قُطاعه کثمامه پاره جدا کرده
از چیزی وانچه از بریدن افتد
وپاره جدا شده
لقمه
ناقه قطوع کصبور ناقه که شیرش
زود سپری کردد
قاطع کارد که بدان جامه
چرم وجز آن برند ولبن قاطع شیر
ترش زبان کز
قواطع مرغان که از بلاد سردسیر
بکرمسیر روند یا برعکس آن
قطاع الطریق راه زنان
اقطع مرد دست بریده و دزد
وده زن قطعان وقطع بضمتین
جمع وکره کبوتر سپید شکم
یعنی
یمن

رحم قطعاء کحمراء خویشی بریده
یقال بینهما رحم قطعاء اذا لم توصل
قطیعاء کحمیراء نوعی از خرما یا
ان شهریز است
یعنی از انقطاع یکبار یکبار برچند
باشید
اقطوعه کاعجوبه نشان بریدکی
اوشی تبعثه الجاریه الی الخ
انها صرمتها
مَقطع کمقعد جای برش وبریده
شدن هر چیزی مقاطع جمع ومنه
مقطع الرمل ای حیث لا رمل
خلفه ومقاطع الاودیه
ان ومقطع الانهار کذلک
جوی ومقطع القران جای وقف
قراء ومقطع الحق جای انفصال
حکم دوان ونیز انچه باطل بدان
قطع کردد
الصوم مقطعه للنکاح یعنی
بعده مانع جماع است وسبب
قطع ان
مِقطع کمنبر افزار بریدن چون کارد
ومانند ان
مِقطاع
دوسو بر نیاید وچاه که اب
زود فرو رود
مقطوع انکه بسببی از اسباب
در ماند از قافله
دمه وناشن که جامه بریده و
مو مقطوع القیام
الخیل مقطوعات
الجبال مقطوعات ای مراعا
بعضها فی اثر بعض
ف قَطَعَه قطعا بالفتح و
مقطعا کمقعد وتقطاعا بکسر
مشدده التاء برید ان را وجدا

کرد وقطع النهر قطعا وقطوعا
کذشت از جوی وقطع فلانا
بالقطیع بتازیانه زد او را
وقطعه بالحجه چیره شد بروی
بحجت وقطع لسانه بنیکوئی
واحسان زبانش برید وخاموش
ساخت وقطع ماء الرکیه قطوعا
وقطاعا بالفتح والکسر بریده
وسپری شد اب چاه وقطع الطیر
قطوعا وقطاعا بالفتح و بکسر
از سردسیر بکرمسیر رفتند
مرغان یا برعکس ان وقطع رحمه
قطعا وقطیعه کسفینه برید
خویشی را وکسست پیوند برادر
را وقطع فلان الحبل خبه شد
از کسی ومنه قوله تعالی ثم لیقطع
ای لیختنق لان المختنق یمد السبب
الی السقف ثم یقطع نفسه من
الارض حتی یختنق وقطع الحوض
قطع عنق دابته فروختن
را وقطعنی الثوب بسنده شد
مرا وقطع بفلان بمجهولا فرو
ماند در راه از قافله بسببی و
قطع فلان بمجهولا
کردید
س لـ قطع فلان قطاعه
ککرامه سخن نتوانست کفت و
قطع لسانه
وی در وقت
س قطعت الید قطعا و
قطعه بضمهما وقطعا بالضم
بریده شد دست او از بیماری
ل قطعت المراه کم سخن کردید
زن
مُقطِع کمحسن فرو مانده از
وجواب وساکت وخاموش
مُقطَع کمکرم کشتی باز مانده
از کشتی ومردی که خواهش زنان
ندارد
بریده ومردی که

از او شتر باز ایستاده از
لاغری وشیر از اهل دور شد
وجای نهر کندن وانکه باران
ازو
نا او را
اقطاع سرزنش نمودن وغلبه
کردن بحجت بر کسی وسپری کردیدن
اب چاه وبسنده شدن جامه
یقال هذا الثوب یقطعک
قمیصا وبخشیدن کسی را پاره
از زمین خراج یقال اقطعه
قطیعه وبریدن دادن شاخهای
درخت را یقال اقطعه قضبانا
ای اذن له فی قطعه وباز ایستادن
ماکیان از بیضه نهادن و
هنگام درودن خرما رسیدن
وسپری شدن وباز ایستادن
باران از قوم وجوی کذرانیدن
بسوی کسی یقال اقطع فلانا اذا
جاوزبه نهرا وسپری وبریده
کردیدن حجت جواب از کسی
وساکت وملزم شدن او
مُقطَّع کمعظم مرد کوتاه قامت
یقال فلان مقطع مجدد و
مقطع الاسحار خرکوش
مقطع
مقطعه کمعظمه پارهای
جامه نیکو وجامهای کوتاه
مقطعات کذلک لا واحد لها
ولا واحد من لفظها یا چادرها
نکارین ومقطعات الشعر
شعرهای سبک وزن واشعار
مجزو ومقطعه الاسحار خرکوش
وقد ذکر فی سحر و
قطع الله علیه العذاب تقطیعا
کوناکون عذاب کند او را
خدای وقطع الخمر بالماء اب را
امیخت در شراب ونیز تقطیع
بسنده شدن جامه یقال
قطعنی الثوب ای کفانی وپاره
پاره کردن

اسباب اسب بارکی وتقطیع الحبل
قدبالا ای مزد وتقطیع الشعر
سنجیدن شعر را باجزای عروض
ونیز تقطیع کسستکی
مر روده شکم را
مقاطعه با کسی را بریدن و نبرد
کردن وبریدن چیزی باهم
نمودن شمشیر که کدام ازان
بران تر است
تقطع امیخته شدن شراب باب
وپاره پاره وبخش بخش کردیدن
منه قوله تعالی لقد تقطع بینکم
فیمن قرا بالرفع وپاره پاره و
بخش بخش کردیدن عنه قوله تعالی
وتقطعوا امرهم بینهم ای تقسموا
لازم متعد
تقاطع بریدن دو کروه از همدیکر
اقتطاع پاره از چیزی جدا کردن
وپاره از مال کسی کرفتن یقال
اقتطعت قطیعا من غنم فلان
منقطِع بکسر الطاء بیمانند یقال
هو منقطع القرین ای عدیم النظیر
فی سخاء او غیره وانکه از سفر
بماند بسببی والمنقطعه من الغرر
اسپان که سپیدی پیشانی انها
از سر بینی تا غره چشم رسیده باشد
منقطَع الشی بفتح الطاء پایان
ان چیز وحد ان منه منقطع الوادی
والرمل والطریق ای منتهاها
انقطع به انقطاعا بمجهولا فرو
ماند در راه از قافله ونیز انقطاع
سپری شدن اب چاه وبریده کشتن
وکسستن رسن

قطعب

اقطعاب سپری کردیدن دم
از ماده دمه

قطعن

اقطعنان سپری شدن دم از ماده
دمه

قطف

قطف بالفتح خراش قطوف بالضم

جمع نوی بفلان قطوف
قِطف بالکسر خوشه انکور قطوف
بالضم جمع منه قوله تعالی قطوفها
دانیه ومیوه چیده اسم است
قطف را
قِطفه بالتاء مره است خار دار
شبیه خسک که در از شود و
ریوا افتد وبرکش خاکستر کون
واندرونش سرخ باشد
قَطَف محرکه اثر ونشان وکیا
شرنک وبفتح نوعی از درخت
کوهی که باندازه درازی او باشد
وچون سخن وازان حلقهای
رسن بار بند شتر سازند وقطفه
بالتاء مثله فی الکل
قطیف کامیر شهری است بحرین
قطیفه کسفینه جامه پرزه دار
خوابناک وچادر در زیچیده
قطائف وقطف بضمتین جمع کا
جمع قطیف ودهی است نزدیک
پشته عقاب بطرف بریه
حمص وابو قطیفه شاعری
قطاف بالکسر وکسحاب هنکام
انکور درودن وقطاف کقطام
ذاه وکنیزک
قِطاف ککتاب کام شک اسم است
قُطافه کثمامه غرم افتاده از
خوشه بدرودن
دابه قطوف کصبور ستور تند
کام اهسته رو ونیز قطوف
اسب حارث بن مالک
اقطف نیک برنده منه المثل
فان اقطف من ذره وکذا اقطف
من جمله ومن ارنب
قطائف نان کونه ولوزینه
سمیت بها لانها لا تعرفها العرب
اولما علیها من نحو خمل القطائف
الملبونه ونوعی از خرما که سرخ
سپید امیز باشد
ن ض قطفت الدابه
قطافا ککتاب وقطوفا

نه ستور وکندرو کردید
وقطف فلانا خراشید او را
ص قطف العنب قطفا بالفتح
بریدن خوشه انکور را وچید
اقطاف هنکام ستور قطوف
کردیدن وبوقت درو رسیدن
انکور یقال اقطف الکرم واقطف
القوم ای حان وقت قطاف
کرومهم
مقطف کمعظم مرد کوتاه بالا
تقطیف بریدن خوشه انکور
وچیدن انرا وخراشیدن

قطل

جذع قطل کعنق تنه بریده
قطیل کامیر بریده ونخله قطیل
خرما بن بریده از بن جذع قطیل
کذلک ونیز قطیل لقب
هذلی
قطیله پاره از کلیم وجز ان که
بدان اب از چیزی بر چینند
خود را بوی خشک کنند
قاطول کطاووس موضعی است
بر دجله
مقطله کمکنسه اهنی است که
بدان برند
مقطول بریده
ض ن قطله قطلا بریدن او را
وقطل عنقه زد کردن او را
مقطل کمعظم
قطله تقطیلا بریدن او را و
قطله بریدن او را انداختن او را
بازمین افکند
تقطل بریده شدن

قطم

قطم ککتف خواهنده
باشد وخواهنده کوشت و
جماع
قطام کسحاب کوشت ابن ام
قطام ملکی بود از ملوک کنده
ونیز قطام نام زنی
نزد اهل حجاز ومعرب غیر منصرف

شرنک حنظل را گویند

غرم بمعنی دانه انگور باشد

نزد اهل مجد
قطامه کنایه نام مردی و نام
زنی هم
قطامی بالضم و بفتح چرغ باکوشت
ان و نیز نظر و برانده سر شکاری
شکار و بنبد شدو تیز و لقب
شاعری کلبی اسم حصین بن جمال
ابوالشرقی و شاعری بکر تغلبی
اسم عمیر بن شییم
قطمه کبفتتر شیر بر کردید
مزه و پاره شکستن از چیزی و
کاسه از طعام
قطم کاردب کشتن ابار حمله
کننده
مقطم کمنبر چنگال مرغ
ض قطم قطماً کزیدن را
باکرانه و را باطراف دندان و
چشید و قطم الشیء بریدن را
س قطم الفحل قطماً محرکه
خواهان کشتی کردید و کش و تیز
شهوت شد و قطم الصقر الی
اللحم طالب و خواهان کوشت شد
چرغ و نیز قطم خواهان چیزی
هرچه باشد
مقطم کمعظم کوهی است بمصر مشرف
بر قرافه

قطمر

قطمیر بالکسر شکاف هسته خرما
و پوست انی و پوستک دانه خرما
که میان دانه و خرما باشد یا نکته
سپید بر پشت دانه کرخرما ازو
روید قطمار بالکسر مثله فی
الکل و نام سگ اصحاب کهف و
نزد بعضی کثیران قطمور است کعصفور

قطن

قطن بالضم پنبه قطن بضمتین
و کعتل مثله اند رخنهای قطنا
است و کاهی کلان شود و نابیب
سالها باشد ضماد برلذان
مطبوخ درد مفاصل را
و نارد دانافع و بار ورغن کلا
جمع قطن سیبل و مغز پنبه
دانه ملین مبحی و بالسکین دو محرور
و بادار جیبی و مبهوه بن بقایا
مبقی درو غن تخزان را فع سرفه
و مغص
قطنه پنبه پاره و هی اخص من
القطن و قاینه قطنه بالاضافه
ابوالعلاء بن کعب عتکی است
لانه اصیب عینه یوم سمرقند
فکان یحشوها بقطنه و الاسماء
المعارف یضاف الی القابها و
یکون الالقاب معارف و یتعرف
بها الاسماء کاهیل قیس قفه
و زید بطر و سعید کرز
قطنیه بالضم و الکسر مشدده
الیاء کیاه و دانه هرچه باشد یا
جز کندم و جو و انگور و خرما یا
دانه که بپختن در آبد و نزد شافعی
عدس و ماش و باقلا و کاردس و
نخود است قطانی جمع با رطلف
و سبزه تابستانیست
قطنه بالکسر اپچه یا شکنبه باشد
و آن دارای الاطباق نامند و
نزد عامه رمانه است قطنه
کفرحه مثله
قطن محرکه میان دو ران و نیز
دم مفرد مرغ و کوهیست مرنبی
اسد را و کنیه و قطن بن نهیر و قطن بن
ابرهیم و قطن بن قبیصه و قطن بن
کعب و قطن بن وهب محدثانند
قاطن خادم و باشنده قطان
کرمان و قاطنه و قطین جمع
ظهر اقطن پشت خم و منحنی
قیطان بالکسر چوب قد زنک و
شکنبه موی وحش قطن بضمتین جمع
قطانه کسحابه دیه و شهریست
بجزیره صقلیه
قطین کامیر داهان و خدم و حشم
ازار و اهل خانه واحد و جمع در وی
یکسانست قطن کبکت جمع
قیطنه که شبیه باشند کاران خانه
و اهل بیت لخانه اولیقطنهم
یقطین بالفتح کیاه بی ساق مثل
درخت کدو و مانند آن
یقطینه کدو تروتازه
قطین کوبیر دهی است بمصر و شهرستانی
است بسجستان
قیطون بالفتح کنجینه و خانه خرد
درخانه کلان بلغت مصر
اقطانتان موضعی است
مقطنه بالفتح پنبه زار
ن قطن قطونا اقامت نمود و
جای گرفت و قطن فلانا خدمت
کرد او را
تقطین شکوفه برآوردن بقال
قطن الکرم اذا بدت مغانیر

قطو

قطاه سرین و ما بین هر دو ران
و جای نشستن رد یف است و
دم مرغیست که سنگخوار نامند قطا
و قطوات جمع و قطیات بیامثله
و فی المثل لیس القطا کالقطی ایام
لیس الاکابر کالاصاغر و دو قطاه
موضعیست و نیز قطا بیمار یست
است کوسپندان را
شاة قطیه بالتخفیف کوسپند
قطازده
قطیه کسمیه نام زن مروان بن
الحکم
قطوان بالفتح و بحرکه کام نزدیک
کذاشتن در رفتار و بالتحریک
موضعیست بکوفه کساء قطوانی
منسوب بوی
قطوطی کجوجی کام نزدیک نهنده
در رفتار و برد رازای نزدیک
کام و موضعیست
ن قطا قطوا کران رفتار شد
و قطا القطا و آواز کرد مرغ
سنگخوار بنهان قطا قطا و قطا
الماشی کام نزدیک نهاده رفت
از نشاط
تقطی در رفتن و ناخیر بود و تقطی
الاصحاب قریب داد نهار او تقطی
بوجعفر برکرد بد و تقطی الفرس
بر نشست جای بر نشست
اقطوطی کام نزدیک نهاد در
رفتار

قطی

قطی بالفتح بیماریست که در
سرین عارض شود
قطیه کسمیه دهی است بطرف
مصر معروف بقطیا مخففه
قطیات کسمیات دوادی است
قطیا مصغرا رسن از پوست
نارجیل چینی
قطیات قطوات است
تقطت الدلو اندلاندک بر آمد
دلو از چاه بجهت بسیاری آب

باب القاف فصل العین

قعب

قعب بالفتح کاسه مهذا یبزرک
درشت یا مایل بکوچکی یا کاسه
کر بلک کس را سیر کند اقعب و
قعاب و قعبه کعنبه جمع و نیک
سخن و غوران
قعبه بالفتح دبه مانند حبه
مرزنان را کرد و روی طیب بوی
خوش نهند یا ظرفی است ما بهر
پوش که در آن پیست و مانند آن
نهند و قعبه العلم زمینی است
قبلی مبسطه
قعبه بالضم کوه و شکاف کوه
قاعب کصاحب کرک یا بانک
قعیب کامیر دهد بسیار
عقاب قعنباه عقاب تیز
چنکال
سره مقعبه کمعظمه یا فطانند
قعب
تقعیب قعبه دار شدن سم اسب
ما ما بقعب فی سنک رسلمه بذل
سخن را و مع سخن رسید

قعبر

قعبری کجعفری مرد سخت درشت

و ناکر به خوی یا مرد سخت بر او
خود یا بر نادر خود یا بر قوم خود
علی بن عمر کهقنفذ تابعی است
و نیز یقنبر ضعیف است

قعبل

قعبل کجعفر و زبرج کتاره و کوشته
چیزیست و نوعی از سماروغ و کیاهی
است بیکر سپید مانند کاسه
کدد ازان تشبیه کنند نام مرد یست
و مرد درشت خوی جبر کنده
شده و درشت
قعبله قعبل است نزد و معنی
قعبول کعصفور کیاهی است
سپید مانند یا نوعی از سماروغ
و کاشتیر
رجل مقعبل القدمین مبنیا
للمفعول مرد سخت و دکتاز نده
پیش پای را از عیب کرد در رفتار

قعث

قعاث کغراب بیماریست که در
بینی کوسپند عارض شود
تقعیث اندک از هر چیزی و ممن زم
و است او تو جبه بر زدن و باران
بسیار و عطای بسیار
ف قعث له قعثه کند از او
را
اقعث الرجل انعاما اسراف کرد
و اقعث له العطیه بسیار داد او را
بخشش
تقعثه تقعیثا از بیخ بر کند او را
انقعث الحایر بسیار خالی برابر
چاه کنار بیاه
انقعاث از بیخ بر کنده شدن
یو قعثه فانقعث و انقعاث
نقول ضربته فانقعث ای سقط
و از بیخ و بن افتادن دیوار

قعثب

قعثب کجعفر بسیار
قعثبان بالفتح بسیار
قعثبان بالضم بانوریکه است
مانند خنفسا

قعثر

قعثره بالفتح از بیخ بر کندن
چیزی را

قعثل

تقعثل قیر یا پایا زود بیک کدا شتن
و پا شتها دود و در رفتار
تقعثل کر ابتیار رفتن بهنه و فلان
یتقعثل ای کان تمینیا لمعی من حمل
مقعثل کشتر زبر کبیکو
و جبد نزاشیده باشند آن را
یا آن مقعثل است نفنیم شاد
کنشت

قعد

قعد له اشد بالفتح و بکسر عیشه
سؤال میکنم بخدا و قیل کانه قاعد
معک یحفظ علیک او معتشا
یصاحبک الذی هو صاحب کل نجوی
قعده بالفتح یکبار نشستن و نیز
القعده و بکسر نام یکی از ماهها
حرام ذوات القعده جمع
قعید له الله بالکسر کله استعطاف
است سوکند بخدا به بجواز یاد وم
و هو مصدر واقع موقع الفعل
بمنزله عمرک الله ای عمرت الله ای
سئلت الله تعمیرک و کذا لک قعدک
الله تقدیره تعمدتک الله ای
سئلت الله حفظک من قوله
تعالی عن الیمین و عن الشمال قعید
ای حافظ و قولهم قعیدک لا
ابیک حلفت الله لا ابیک
یمین لهم و القعید صاحبک الذی
هو صاحب کل نجوی
قعده بالکسر نوعی از نشست
قعده از جای که قاعد کرفته
باشد آن را و بفتح و قعد نیز
الذکر و الانثی و الجمع
قعده بالضم شتری که بدایع
حاجات خود کرفته باشد و نیز
قعدان بالضم جمع و دین و
پالان
قعید و قعدیه نشستن مردو
بکسر و به مرد بسیار نشست
و نبیه خواب قعده کهمزه
مثله و کذا رجل قعدی و عامی
در ماند
قعاده بالضم پالیچ هود یا مرکبی
دیگر مرزنان را و کسر زدن
معتکر که منسوب است آن کرده او
رای خوارج باشد
قاعدهم الخرما کهنه کرفته
باشد یا خرما بن کمد شبوی
رسد و جوال برازدناموز بکد
از حیض و زه و بچه و شوهر بازن
ایستاده باشد قواعد جمع نا
الله تعالی و القواعد من النساء
اللاتی لا یرجون نکاحا و کرده
از خوارج تعد مرکه جمع مثل خادم
و خدم و جماعتی که دیوان سیاست
ایشان داو کروهی که بجنک زدن
و پایکه دو ستی و کرایه است در
پیوند است بای ستون قواعد
البیت بنیادهای خانه و قواعد
الهودج چهار چوب بر هینای هودج
قاعده الملک بجای تخت کاه
قعاد بالضم بیماری ستوره کدد
از انها فی بیدا بود در پای
اسب یا بیماری است که صلابت دد
زا فرو نشاند
قعود کصبور شتری که شبان بر آن
حاجات خود بنگاه دارد قعوده
با لتا مثله اقعده و قعدان کثیر
و قعدان بالکسر و قعائد جمع و
نیز قعود شتر جوانه که نخست بر آن
بر نشسته آمده باشد تا آنکه
بشش سالکی در آید و شتر بچه
از ماد رجدا شده
قعید مصغر قعود بعیدا المثل
یقال اتخذوه قعید الحاجات
اذا امتهنوا الرجل فی حوائجهم
قعید کامیر ملخ که هنوز پر نشد
نکرده باشد عبید و منه قعید
لا شغلن ای بابیک و نیز قعید
الله کلمه استعطاف است شتر
قعید لک الله بالکسر و قعید لک
الله یعنی ثوابیک یعنی بحفا
و قیل کانه معک یحفظه علیک
ای یصاحبک الذی هو صاحب کل
نجوی و نیز قعید پدر زن پدر و
قعید النسب ای قریب الاباء
الی الجد قعدد و کعصفور
اقعد بالفتح مثله
قعیده الرجل زن مرد قعیدات
جمع و نیز قعیدات الاتهاد و زیتها
رجل قعدد کقنفذ و جحدب
مرد قریب پدر ان بجانب جد
اکبر و نیز پدران بجانب الی
انقاب قعدد است و نیز قعدد
مرد بددل نا کس از اینستاده
از مکارم اخلاق خوار و حقیر
کم نام و کان یوقی لعبد الصمد
علی بن عبدالله بن عباس قعدد
بنی هاشم یمدح به من وجه لان
الولاء للکبر و یذم لانه من اولاد
الهرم و ینسب الی الضعف
اقعاد بالفتح بیماریست که
در زان شتر عارض شود و
جا ماند کردانه اقعاد بالکسر
مثله
مقعد بالفتح نشستن کاه
مقعده مثله و یقال هو منی
مقعد القابله ای القرب
مقاعد جایهای نشستن مردم
ن قعدت المراه قعودا بالضم
باز ایستاد از حیض و زه و نکاح
و ابنه لقعید کنایه از ذات است
اینه قوعی مثله و نیز قعود بالضم
و مقعد بالفتح نشستن یا نشو
از قیام است جلوس از ضجعه
و حیا نیز قعود نیز خاستن
از لغات اضداد است و نیز
بر زمین نهادن مرغ جو خود را
و لازم کرفتن جای را و بستان
میان نیاز او و دست زمان از

عرینه وهم نسبت خود توان شمرد
وآماده کردن برای کار زلو
[illegible] اولنه کوفتن
[illegible] ماننده
ذن و ثوبك لا یقعد [illegible]
[illegible] لا تقیس [illegible]
مُقعَد کنکرم مریب از شعر
که دران زحاف [illegible] شود یا
آنچه در عروض آن نقصانی
باشد و مردی بر سار [illegible]
[illegible] و کرکس شکار کرده [illegible]
آن [illegible] باشند و [illegible]
الانف [illegible]
[illegible] باشد [illegible]
ویشان [illegible]
[illegible] و مرجای مانده
مُقعَدَة با التاء [illegible]
[illegible]
که داشته باشند آن را [illegible]
جمع و نیز مقعدات [illegible]
و چون [illegible] مرغ [illegible]
آنکه برخیزد
اَقعَدَهُ اِقعادًا [illegible]
[illegible] کرد [illegible]
و نیز اقعاد نشانیدن [illegible]
شدن و برجای مانده [illegible]
و کندن [illegible]
و نشستن جای [illegible]
مانند [illegible] داشتن آن را
[illegible]
و کفایت کرد [illegible]
او را
مَقاعد [illegible]
الجمع والمذکر والمؤنث [illegible]
و [illegible] پس پشت [illegible]
مقاعد [illegible]
[illegible]
[illegible] که در [illegible] گوشت [illegible]
[illegible]
[illegible] کرد و کوه [illegible]
بر زمین

تفتّ [illegible] باز [illegible]
از [illegible] و [illegible]
[illegible] و [illegible] از آن
و نیز [illegible] از آن [illegible]
لقاعدة [illegible]
من حقه
مُقعَد [illegible] کرکس شکار
کرده [illegible]
اقعد [illegible] المکان [illegible]
در آنجای
اقعاد [illegible] ساختن [illegible]

ق ع ر

قعر بالفتح [illegible] و پایان [illegible]
[illegible] بالضم جمع [illegible]
و کوی [illegible] در زمین [illegible]
[illegible] هذا القعر [illegible]
ای فی هذا البلد
قعرة بالفتح [illegible] کاسه
مانند [illegible] باشد [illegible] و کوی
شکافته در زمین [illegible]
[illegible] بالضم [illegible]
[illegible] و دانش
[illegible]
و چیزی [illegible] پوشش [illegible]
باشد [illegible]
و امرأة [illegible]
یا آنکه [illegible]
باشد یا آنکه [illegible]
در جماع
قعیر کاسه [illegible]
امرأة [illegible]
[illegible]
کاسه [illegible]
[illegible] نام مردی
[illegible] کوهی است
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] موضعی است
[illegible]

[illegible]

[illegible]

ق ع س

[illegible]

ق ع ش

[illegible]

ق ع ص

[illegible]

ق ع ض

[illegible]

ق ع ط

[illegible]

ق ع ط ب

[illegible]

ق ع ط ر

[illegible]

ق ع ط ل

[illegible]

ق ع ظ

[illegible]

ق ع ع

[illegible]

قعقعانیدن چیزی برا به‌ی
اواز شنیدو مانندان یوالو
سیر و مانندان و حکایت کردن
اواز با عام است قعقاع با لکسر
مثله و بمعنی دوش در زمین
و جنبانیدن چیز خشک و درشت
یا با نک کاو راندن بلفظ قع
قع و کرد اینیدن شتر و رفتن
با اخش و رفتن در زمین و جنبیدن
یقال قعقعت عمدهم یعنی کوچ
کردند و فی المثل ما یقعقع له
بالشنان بمعنی لا درحق شیخ
کویند که بصیحهای وی نکارد
خوار و ذلیل نکردد و نترسد
و بالتندا و دیدن چیزهای بجیفیه
صفع کم ید مد عکه بالمر عی لش
بیکریتیه در ازنول عیزاز
پای
حماری قعقعانی بالضم خر سخت
اواز
قعقاع بالفتح ان کمان بندها
پا پش اواز برابد سخت دفتن
قعقعانی منسوبا مثله و خرما
خشک و حیل لرزه و راه دشوار
منه قیل قرب قعقاع لانهم
یجهدون فی السیر و راهی است
ان یمامه تا بکوفه و قعقاع بن
ابی حدرد و قعقاع بن معبد
بن زراره صحابیان اند و قعقاع
بن شور تابعی که در حسن مجاورت
بدو مثل شدند و موضعی است
بشریف بلاد قیس
قعاقع بالفتح بانک شدید باد
و مواضع اند ببلاد قیس
قیقعان کزعفران مصغرا
کوهی است باهواز نرم سنگ
که از سنگش ستونهای جامع
بصره ساختند و ذهبی است
دوانا پی است و کشتند
بردواز ده کروه از مکه در
راه جرف نبوی عین و کوهی که

که دری بوی کوه ابی قبیس
دارد شنی بر لا تجرم کانت بحبا
فیلا یلحنها مقعقع فیه او لام
لما انحازوا و ظوزاء قعقعوا
بالسلاح فی ذلک المکان
ن قعتر و تقعادیر کردید برگ
بدسخن
مقعقع بکسر القاف الثانیه
انکه فلاح زا میکراند در
میرت
اقعاع با بشلغ دفزار سبیدن
قوم در کندن چاه و عز بدان
قوم بدان آب
طرفونه مقعقع بکسر القاف الثانیه
راه دور رود را زانکه روندها
زا کوشش تمام لازم اید
تقعقع مضطرب شدن و
جنبیدن یقال تقعقعت عمدهم
یعنی کوچ کردند و فی المثل
من یجتمع یتقعقع عمده یعنیهم
اجتماعی پایان کند که است یا
ان که چون مردم فراهم ایند
و با هم نزدیک شوند شر و
فنای پیدا کرد و کمر بر
کشند یا معیشت انکه هر کجا
بنای مردم و ترتیب امور بکو
پوشک ایند و دانش و دی
منقرض زوال و انتشار افتد

ق ع ف

قعف محرکه بیخ برافکندن یا
ازپای برافکندن دیوار و
کوه خرد بر هیبکر خاصته
والفعل من منع
قعاف کغراب سیل سخت که
همه را برد
قاعف باران درشت
ف قعف النخلة قعفا بالقلع
از بیخ برکندن او را قعف
فی الاناء لمحو زد انچه در ان
بود و تقعف فلان برکند
خاک از پای خود از سخت یا

سیر دکی و قعف المطر کا دید
باران وی زمین را ببرد
سنکریزه را از ان
تقعف بمعنای انقعاف است
انقعاف بمعنای انقعاف
اید و بجواهش کرفتن چیزی را
انقعاف مرد بیخ شدن
دوی کوه وان بن دراقتادن
دیوار و از جای رفتن چیزی

ق ع ف ز

قعفز با لفتح مقصور او ما
از نشستن که در ان زانو و دان
با هم چسپانند و خویشتن
در چیند یقال فلان جلس
القعفزی
قعفوز کعصفور کیاهی است
شجرة مقعفزة بکسر الفاء شجر
بر روی درافتاده
تقعفز له الکلام تقعفزا بمعنی
دفع او کرد از نفس خود و تقعفز
فی المشی بکام تنک و کوتاه رفت
وتقعفز الرجل هرد و زانو و دان
چسپانید و دستها کرد زانو
حلقه کرده نشست همچو نشستن
کاری را
تقعفز فرو خفتن شتر
اقعنفاز خویشتن در چیدن
نشستن یا بر سرپای در زانو
نشستن

ق ع ق ب

تعقبة کنحجرة نجم زخم و زخم
کردن

ق ع ل

قعل بالفتح چوبی که بر شاخ
سبز و خندد و پشنک دفتن
ناقرجام
قعیبل کا میر خو کوشه
فغال کغراب شکوفه انکور
و مانندان مثله متشکل یا
انچه از کلش بیفتد و پشم
دبر ان از شتر

فاعلة کصاحبة کوه دراز بلند
قواعل جمع
قوعلة کجوهرة موضعی است
کوه خرد و پشته خرد و
عقاب و قوعلة علی الصفة و
الاضافة عقاب کوه باش یا
عقاب برابند مرکوه
قیعلة کحیدرة زن درشت
بزرک جثه و عقاب که بر سر کوه
جای کیرد و قوعلة و قیعلة علی
الصفة و الاضافة
قنولة کدحرجة نوعی از رفتار
وان پیش در امدن پای است
بر پای دیکر در رفتار و بر سر
کوه یا پشته نشستن و قوعل
فلان قوعلة اذا تقدم و علا
الجبل و الاکمة
اقعال کل کردن درخت انکور
الکرم اذا انشقت عنه اقتال
مقعقل مبنیا للمفعول ابتر
نیکو ناتراشیده
افتعال دور کردن کل درخت
و تراشیدن ان را
اقعال الکرم کاشتعل کل کرد
انکور
صخرة مقعاله سنک بزرک
جدا ایستاده از زمین
اقعیلال راست شدن در
سواری

ق ع م

قعم بالفتح بانک کرده
فعمة الماء بالضم کریه
هیبزن از شتران
قعم محرکة کجی و بلندی در اکجه
است و بیر و کوتهی بینی
قیعم کحیدر کربه و شتر سطبر
سال خورده
س تقیم قعا بیمار کردید
اقعم اقعاما بجهولا بیمار کردید
و نیز اقعام بلند برامدن
اقتاب کرسید مار و هلاک

کردنان

ق ع م ص

قعمصة کیدار پلیدی انداختن
یقال القعمص فلان ای وضع قعموصه
بعد
قعموس کعصفور سماروغ پلیک
نرم و چرکن

ق ع م ط

قعموط کعصفور پارچه دراز
که بر تجبه پیچید
تقعموطة بالتاء کوبلک کردن

ق ع ن

قعن بالفتح کاسه بزرک که دران
خیر شاندند و معرفة نام حجاج
بن علاج کاز اشراف کوفه است
قعن محرکه سختی کوتاهی بینی و بر
امده کی سربینی از اضداد است
و کشاده کی بینی او پای و دفت
رفتن
قعین کزبیر بطنی است از بنی اسد
قعان کسحاب کوتاهی بینی و بر امده کی
سران
قیعون باسنخ کیاهی است

ق ع ن ب

قعنب کجعفر درشت سخت
شیر بیشه و عقاب کملا لبطا شله
فیهما و دو بای دو ضام جد
محمد بن سلمه
قعنبه کدحرجة زن کوتاه بالا
و کجی تیر و فلان تعنبه
قنب کقنفذ بیخ کرد
عقاب قنباه کقنفاه عقاب
تیز چنکال

ق ع و

قعو بالفتح چرخ چاه چوبین باشد
یا اهنین مانند ان معوزا هنی
و دو چوب که دلو که بر چرخ
بران باشد یا اهنی است که بر و
بکو کردد دلو ای قعی که لا تجمع
فی الکل و رجل قعو الجبرتین
مرد لاغر سرین یا درشت سطبر
سرین یا انکور بیش بر امده وفا
کنده باشد
اقعی کا حمد انکوری بینی و بلند
دو استخوان چسپان باشد
قعواء کحمراء مونث اقعی و زن
باریک ران و زن بار یک بانک
ن قعا الفحل الناقة و علیها
قعوا بالفتح و قعوا بالضم و شد
الواو بر جست بر ناقه کشنی کنند
یا نیز قعا الطائر بر جست نر مرغ
بر ماده
س قعی کرضی قعا القصا
بلند کردید سر بینی و بر نشست
بر استخوان
مقعی کعنی بر کون نشسته و فی
الحدیث انه علیه السلام اکل
مقعیا
اقعی بجلوسه اقعاء کنکیه زده
در چیزی که پر پشت وی بود و نیز
اقعاء سپی کتی بر کون نشیند
است و بر کون نشستن سلو
و نهی عن الاقعاء فی الصلوة
و هو ان تیضع الیتیه علی عقبیه
بین السجدتین علی تفسیر الفقها
و فی اللغة هو ان یلصق الیتیه
بالارض و ینصب ساقیه و ینتنا
الی الظهر و نیز ابلند بر استخوان
چسپان کرد بینی سر بینی
اقعاء بر جستن کشن بر ماده
کشنی کند یا نر

باب القاف و فصل الفاء

ق ف ء

س قفئت الارض قفا بالفتح
بر کردید عنبا کشتنی کیاه از
باریدن باران یا خاک الود کرد
توجیه یا باران کیاه زا پس
شتو بچریدا لغنم فی قفاء
و قد ذکر
اقفاء باران دوش فو شد
و پیشرو را میدا دو پیشرو ان
دراوردن

ق ف ث ل

قفشلة بشتاب بردن چیزی را
وازبیخ بر کندن

ق ف ح

قفحة کشغبنة سنک کرد ان
شیر کو سپند دوشند
عجالة قفحاء کحمراء کرد و قفعا
کرشاخ غشاخ بیطر ابد
ف قفحه قفحا بالفتح ناپسند
انداوا خوش داشت و قفح عن
الطعام باز ایستاد از ان و
قفح الشی شکوف ساختن ان را

ق ف خ

قفخ بالفتح بر سر هر چیز میان
کاو دندن قفاخ بالکسر مثله
ولا یکون الا علی الراس و شی
اجوف و الفعل من منع
قفخة بالفتح کاو ماده کشنخواه
قفیخة کسفینة طعامی است که
از خرما و به نهب هند
اندام پر کوشت
قفاخ کغراب نکر و اندام نیکو
خلقت متناسب اعضا
اقفخت البقرة اقفاخا کشنخواه
شد کاو ماده و کذا اقفخت
الذئبة ای ارادت السفاد

ق ف خ ر

قفاخر کعلابط بزرک اندام
قفاخری منسوبا مثله و نیز
قفاخری فانوی هیز از نوع
جود و نازک اندام پر کوشت
قفاخرة بالتاء زن نیکو خلقت
قفاخریة بالضم و شد الیاء
زن شکوه بزرک جثه
قنفخر کجحمرش بزرک اندام و پیخ
کیاه بر دی

ق ف د

اقفد فرو هشته کردن باطن
کردن یا تر که بر انکشتان پا
زا مدو نه و پا شنه از بر زمین
نرسد و مرد فربه دست فربه
پای کوتاه انکشتان و ستور که
بر سم پیچیده باشد در قفد
یقال قفد تقفد و هو عیبیه
قفدا انز محرکه خلاف سر مقدم
و کیشمو پیر که در ان خوشبوی
و جزان نهند قفدان بعد
الناه مثله فارسی است و
معرب
ض قفده قفدا بالفتح بر
کردن وی زد و قفد فلان نکاح
کرد
س قفد قفدا بالفتح با فرجی
دست و پای کوتاه انکشتان
کرد بید و نیز قفد خمیدن
سپل شتر بجانب چپ قال
ابو عبید القفد لا یکون الا
فی الرجل و قال الاصمعی القفد
ان یمیل خف البعیر من الید او
الرجل الی الجانب الانسی فان مال
الی الوحشی فهو اصدف و استاد
شدن بهر دست ستور
بشمله بشن قفدا بالفتح
المدکنا تقیال القم القفد
اذا ارتبدل

ق ف د ر

قفدر بالفتح کجعفر درشت
پیکر نا خوش بدر قفندر
کسمندر مثله و نیز قفندر
نرکس بهمر و حر درستر و
سطبر پا و کوتاه بالا اکر اندام
سپید

ق ف ر

قفر بالفتح بیابان بی اب کیاه
و زمین خالی قفرة بالتاء مثله
قفار بالکسر و قفور جمع و فی
نزلنا ببنی فلان فبتنا القفر
ای لم یقرونا یعنی مهمان نداشتند
ما را و موی و خبر قفر مانند
نان خورش و نیز قفر کاو نرکه
همچنان کاشتند ما دندا
کنند او را و قفر الیهود

درد وم کرم وخشك
قفز کقفیز کم موی و کرانبها بابی
قفیز کامیر سرکین خشك یا
کیسه وطعام بینا نخورش و
خوربوزلذا است دربیر
عذره براه شام وزنجبیل
قفیزه کجهینه نام مادر مرزدق
سوی تقار کجاب بیت تا
شورانیده وخبز قفار نان بی
نانخورش ونیز قفار لقب خالد
بن عامر بدان جهت که در مهمانی
ولیمه نان وشیر خورانیده
بود وچیزی ذبح نکرده
نقور کتنور غلاف شکوفه خرما
قافور مثله وکوهی است غلاف
خرمای بود سپید
مقفار بالکسر بیابان بی آب و
گیاه
ن قفر الاثر قفرا بدنبالش رفت
وپیروی کرد
س قفر ما المعقر کمسته لا
تقفر جستن کذلك وقفر الطعام
بی نانخورش کشت طعام
اقفار خالی شدن جای وبی آب
گیاه کردیدن ان واز امل دو
امتاده مرد بصحرا وبی طعام
شدن وبی نانخورش کردیدن
منه الحدیث ما اقفر بیت فیه
خل وکرسنه کشتن وخالی و
بی آب وگیاه یافتن جای را یقال
اقفرنا البلاد ای جدنا قفرا
تقفیر فراهم اوردن خاك و
جزان
تقفر دربی رفتن وپیروی
نمودن
اقتفار دربی رفتن وبی رکی
کردن تحکوشت از استخوان
بازکردن تحخوردن
ق ف رج ل
قفرجل کسفرجل علم است
ق ف ز

قفیز کامیر پیمانه ایست بقدر هشت
ملول ویکصد وچهل وچهار گز
از زمین اقفزة کاعلمه وقفزان
کعثمان جمع
قفیز کزبیر غلامی بود مر انحضرت
را صلی الله علیه وسلم
خیل قافزة اسبان تیز رو که مست
دویدن برجهند خیل قوافز
کذلك ونیز قوافز بالفتح عوکان
اقفز اسپ که سنش تا ارنج سپید
باشد
قفزی محرکة مقنو یا جستنکی
اسم مصدر است ونوعی از
رفتار است وشریفا الجابت الخیل
تعدو القفزی
قفاز کرمان نوعی از غلاف دست
از پنبه که زنان در سرما پوشند
وهما قفازان یا نوعی از زیور
دست وپای وامثی است شبکه دار
که بران بار نشینند وسپیدی
موی کرفتن نیم اسب
قفیزی کسمیهی بازیی است مر
کودکان را که چوبی بر پای نمایند
واز بالای ان برجهند
ض تقفز قفزا بالفتح وقفزانا
محرکة وقفازا بالفتح وقفوزا
برجست وتقفز فلان بمرد
فرس مقفز کمعظم اسب اقفز
تقفز بحنا نکابین کردن زن
دست وپای را وقفاز پوشیدن
تقافز برجستن با هم
ق ف ز ع
قفزعة کمندله زن سیاه
پستالا
ق ف س
قفس بالضم کرهی مردم بکرمان
مانند اکراد
اقفس انکه پدرش غیر عربی و
مادرش عربی باشد وهرچیز
اکبیا الله خمیده کردد
قفساء کصحراء مع وشکم فرو

قرومایه ناکس
قفاس کقطام نرن فرومایه ناکو
ن تقفس قفسا بالفتح وقفوسا
بمرد وقفس الظبی دست وپایش بست
وقفس فلانا بموی وی کرفت و
قفس الشیء بخشم وکشیدن تحبخ
کرفتن ان را
س قفس قفسا بزود کشتن
سر بخیلاو
تقفس جستن
تقافس با هم جستن تو تمایفتان
بشعورها ای نوایتان
ق ف ش
قفش بالفتح کفش معرب است ونیز
قفش نوعی از سخت خوردن وبیز
کاییدن شتاب وشیدن و
کرفتن چیزی وفراهم اوردن و
شادمانی کردن وبشمشیر وبچوب
دستی زدن
قفش محرکة دزدان نیم دهندکان
انقفاش بسوراخ درامدن تتند
وجزان وفراهم اوردن ان دست
وپا واعضای دیکر را
ق ف ش ل
قفشلیل کفخیلیز معرب کفچه کیر
است
ق ف ص
قفصة بالفتح معرفة شهریست
بجانب افریقیة از ان است الملك
بن عیسی وابرهیم بن محمد محدثان
وموضعی بدیار عرب ونیز
قفص بالضم کوهی بکرمان ودهی
میان بغداد وعکبرا واز ان است
احمد بن حسن بن احمد محدث
صالح وکوهی از محدثان ودر
الحدیث فی قفص من الملائکة او
قفص من النور ویحرك وهو الجبل
المتداخل بعضه فی بعض
قفص محرکة بچزه وابنی است کار
کشت را که کندم بدان کرد
بجز من انند ونیز قفص سیکی

چنبه وشادمانی وپراکرفنکی
از سردی ونیز کرمی کاو ونیزه
معده از نوشیدن آب بر گرسنکی
والفصل من شبع فالکل
فرس قفص ککتف اسب دست برجهد
ومنقض کرمان خود را نیارد
وتراد قفص ملخ در کرفته و
بسته بال انسردی
قفیجر کامیر امی که در شاع
فتان باشد وحلقه ران
تقاصر کغراب بزکوهی وبیماری
است که پای ستور را خشك
کرداند
تقوصر کصنبور شهریست
بیضه از ان است لبنی تفوص
که باد خوش دارد
تلمع قوافص بودهای یابند
ن نفص الظبی بست دست و
پای او را وکرد کرد ونیز قفص
بیکدیکر زد یا بکردن چیزیرا
ودر بچزه در کردن بمرغ را ود
خلیه بستن وبند کردن
نبسو وانابیر ورشتا بید در
کردن وبرامدن وبلند
کردیدن
اقفاص شدن وند بچزه باز
شدن کمعظم
ثوب مقفص جامه نکار بن
بنکار بچزه
تقفص فراهم امدن
تقافص بکدیکر دراامدن
چیزی وو در امیخته کردیدن
ومشبك شدن
ق ف ص ل
قفصل کقنفد شیر بیشه
ق ف ط
قفط بالفتح فراهم اوردن یا
دو کراهه کس وبرجستن نر بر
ماده مرغ باشد والقفط
من نصر وضرب وخاص بذوات
الظلف یا باپش دادن نق

نقطنا مضرابی کا فانا
نفطا بالکسر معرفة شهری است
بصعید مصر که از زمان امیر
المومنین علی بن ابیطالب رضی
الله عنه علویان جمعا است
تجل قفطی کجرزی مرد بسیار
کاینده
قیفط کحیدر مرد بسیار جماع
متنفط مستعد وسیله امادم
بر کار
تقافط با هم بار مندی نمودن نر
وماده بکشتی کردن
اقتفاط چسبانیدن تکه اندام
خود را با فرج ماده یقال الثیر
یقتفطها والبها
لاتعیط اطفرج دادن بز وکو
نر را
ق ف ط ل
قفطلة من بین یدی قفطلة
او پیشم ربودن ان را
ق ف ع
قفع بالفتح سپر بیست چوبین
که مردم در وقت جنگ بر سر
ان بقلعه درایند
قفعه بالفتح زنبیل خرد
بی کوشه از برک خرما یا خوص
خرما یا اوندی است کرد که
دران خرمای مرد جزان بچیند
وداوه که روغن کشان دد
ان کنجد ذکرده بیکدیکر
هند چنانکه روغن دوا
کرد دقفاع بالکسر جمع
قفع محرکة تنکی وعیج
اقفع مرد که انگشتان پای او
بر کردیده باشد ومرد هموار
سر نکون قفع بالضم جمع
قفعاء کصحراء کیاهی است ست
ودرم چوب یا دریختی است کرد
ان حلقهای مانند انکشتری
اید بسیونه چون خشك کردد
بیفتد وکوش در هم کشیده

از بالا یا پائین بخت دره شده
کوتاه نیم بالش سوخته کردیده
وپای که انکشتانش بسوی کف
برکردیده
قفاع کغراب بیماری است که پای
کوسپندرا کج کرداند قفاع
کرمان مثله والاوله الغیار
کنار الادواد ونیز کرمان کیاه
است در هم کشیده وبیشکی شبیه
سرون وخشك ان را کف الکلب
نامند
قفاعی بالضم مرد سرخ کار شده منسوب
سرخی پوست بینی وی برکشته
باشد واحمر قفاعی سخت سرخ
لغیة فی قفاعی مقدمة القفا
قفاع کشداد انکه مال را اخرج
نکند یو ولد قفاع علما الیه ای
لاینفعه
قفاعة کرمانة ویخفف دامی
است که از شاخ خرما سازند و
بدان مرغان را شکار کنند
مقفقفه ککنسه چوب که بدان
انکشتان زنند
ف تقفع الاصابع بالمقفقفة
زد انکشتان را بانکشتها نر
وتقفع عنه باز داشت اورا
ازان
س قفعت الاذن قفعا
بالفتح قفعاء کردید کوش ونیز
قفع درکشید شد دست
وپای وجزان
مقفع کمحدث مرد که هموار
سر نکون باشد
رجل مقفع الیدین کمعظم مرد
تو نجیده وبراکرفته دست و
مروان بن مقفع تابعی است
وابو محمد عبدالله بن مقفع با
اوری است کمثل الزاسلام ماشد
روزبه یا دادبه بن داد جشنس
بود وکنیت او ابو عمرو ولقب
ابو ما المقفع لان الحجاج ضربه

تقفعت یده
تقفیع نکاه داشتن یقی قفع منه
ای اوعیه
تقفع درهم خیدن
انقفاع باز ایستادن
ق ف ع د
قفعدد کسفرجل پیشانی امد
ق ف ع ل
اقفعلال براکرفتن دست ودو
هم کشیده شدن
ق ف ف
قف بالفتح تره وسبزی خشك
قفة بالکسر کودك بچه نوزاده
قف بالضم زمین بلند وچیزی
است که بشتر ماند وکوتاه بالا
وپیشه چیزی حلقه نیز وجزان
او باش ومردم با هم امیختگان
هر چیز وابر سیاه شبیه کوه
وجانه غاض بعضها ببعض لا
یخالطها سهولة وهو جبل عن
انزلیس بطویل فی السماء فیه
اشراف علی ما حوله وفیه جبال
منقلعة عظام کالابل البروك
واعظم ودب قف حجار غذا
دیرامثال البیوت وقد یکون
فیه رابض وفیمان قفاف
بالکسر واقفاف جمع ونیز قف
وعد باری است عمینه
اضاف الیه شیئا الزمنشا
فقال کم لک ان امن علم فی
زمن لاال السماء فالقف
فالوکن
قفة بالضم کدوی خشك میان
تهی کرده که در وی ثنان بهیر
هند ویقال الکبر فلان حتی
کانه قفة ومانند
شبیه کدوکه از برک خرما
وموش وزمین بلند ومنو
ریزه اندام یا پیشکند سست
ویقیح خرکوش وچیزی است
که بشتر ماند ودر خشیو بیلا

خشك ونیز قفة ممنوعة لقبی
است
نفة مشاشة نسر ولرزه تنه و
زانکه ان
قفیف کامیر کامشك ونیز
وسبزی نیکو خشك یقال البلاد
فیما شاء من قفیف وخفیف
قفان ککتان نشانه وپی بوی
انیته علی قفان ذلك وقفانه
ای اثره ومنکام یقال هذا
قفانه وامانت دار یقال
موقفان ای امین وقفان
کل شی جماعتر واستقصا
معرفته
قفاف کشداد بیم دزدی
انکشتان
قفقف ترنج شتر وهما قفقفان
ن قف قفا بالفتح فراهم
امد بعض چیزی با بعض ودر
هم شد چندان که شبیه کرد
کردید
ض قف العشب قفوفا
خشك کردید وقف الثوب
خشك شد جامه شسته
وقف شعره در واشد موی
بوتن وبر خاست از ترس و
جزان وقف العیر فی سم ربید
میان انکشتان
قفقفه لرزیدن از سرما
وجزان وجنبیدن دام دمن
ودندان با هم در حرکت زدن و
خشك شدن کیاه
اقفاف از ایستادن نمیان
ان بیضه وفراهم اوردن نجها
ودرش اشك از چشم وبلند
برامدن سیاهی چشم
استقفاف در هم خیدن
مخشك شدن از پیری
تقفقف خشك شدن کیاه
دبرهم خوردن دندان
ق ف ل

قفل القفول چوب خشک گردید از درخت و پشته است و نیز ـ قرنا لمنازل
قفلة بالفتح پس کردن و یکبار بخشیدن چیزی و دم از درخت خشک و ستیر
قفل بالضم در و قفل و نشان و کلید انا قفال المقفل و طار
قفول جمع و درختی است بحجاز و قلعه است بیمن
قفلة کهمزة آن که هر چه بشنود یاد دارد
قافل باز گردنده از سفر و قفال کرمان جمع قفل محرکة اسم جمع و پوست خشک و مرد خشک پوست و ستنجی است و نام مردی
قافلة گروه از سفر باز گردیده و نیز گروه در سفر رونده از روی تفاول به رجوع
خیل قوافل اسبان لاغر و لاغر شده
قفیل کامیر پوست خشک و ایضا خشک شود از درخت و تازیانه و کلاب و راه کوه بند کرده و بیدن را شاید گویا گویند در بند است موضعی است و گیاهی
قفال کشداد قفل کر و نام مردی از علمای شافعیه
قیفال بالکسر رگ سر و روی معرب است
توفل بفتح القاف پوپل و هو ثمر و فیل دبجی است
قافلة کفا صفا جایی است
ن ض قفل قفولا باز گشت از سفر و قفل التی اندام کردان تا که چندان است
ض قفل النخل قفولا یبس اندیشه شد خشک کردن و قفل الطعام نگاه داشتن که
زانا بکرا بی فروشد هر انهم آورد
ن س قفل الجلد قفولا خشک گردید
ض س قفل الشجر خشک گشت
مقفل الیدین ممسک بخیل
اقفلهم اقفالا در شتر انبار نگاه دار و اقفلهم علی الامر فراهم آورد بر کاری و نیز اقفال قافله گردانیدن و قفل کردن در و اقفل الخفل الباب و علیه
تخشک کردن و باز داشتن لشکر را از رفتن
تقفیل خشک شدن پوست و قفل نمودن در و ما نند آن
چیزی فراهم آوردن گندم و مانند آن را
رجل متقفل الیدین مرد زفت تاکر که نخواهد که نیکی بکس از دستش براید
اقفال بکلید انبسته شدن دو
استقفال الجبل شدن
رجل مستقفل الیدین للفاعل مرد زفت ناکس
انقفال ابسته شدن در
ق ف ل ط
قفلطین بهمه قفلطه انداختن نقود ان را
ق ف ن
قفن بالفتح تازیانه
قفن محرکة و تشدید نون پس کردن واسله قفا مزادینه نون مشدده
قفینة کسفینة گوسپند از قفا ذبح کرده و هو منهی عنه و به حدیث ابراهیم النخعی فیمن ذبح فابان الراس فقال تلک القفینة لا باس بها قیل النون زائدة لانها القفینة
قفن کحنب مرد درشت اندام بد زبان گول
قفان کشداد کرانه از هر چیزی و پایان و نهایت کاری و امین و کپان معرب و به قول عمر رضی الله تعالی عنه انی لا استعمل الرجل الفاجر لا یعنی نفوذه ثم اکون علی قفانه یعنی علی قفاه ای علی تتبع امره و النون زائدة
ض قفن قفنا بمرد و نیز قفن بالفتح بجهت بمودن و کارزار نمودن و بر کردن کسی نسب و از قفا ذبح کردن گوسپند و جز آن و قوی عشه و از سر یا خوردن یا از غور ابخوردن نان
اقفان از پس کردن کشتن گوسپند را
تقفین مرنیدن
اتقفان جدا کردن سر گوسپند را
نشت کلو بریدن
ق ف ن د
قفند کعملس سخت سر یا کلان سر
قفندد کغضنفر مرد بزرگ الراس
قفانید و قفندد ون جمع
ق ف و
قفو بالفتح موضعی است سوراخ است که وقت باران برانگیخته شود
قفوة بالکسر گناه و بیکاری و تهمت یا نسبت بکسی چیز بد زاکفر دزدی باشد یا نباشد و انرا دشنام است قفوا و یرمی کریه بکهمان و بدکاری اسم است اقفاه را بقال فلان قفوتی ای خیرتی ممن اوثره و قال قفوتی ای تهمتی کانه من الاضداد یقال تعضهم قرفتی
قفیة بالضم مثابه حبه شکار بدان
قفا کعصا پس و پس گردن بذکر و یونث و قد یمد اقف بالفتح و القفیة کاغلمة و اقفا و قفی بالضم و الکسر و تشدد الیاء و قفین بکسر نین جمع و دراز چیزی یقع لا افعله قفا الدهر ای طول الدهر کوئی ایستیا از قفا ادم است و ردد قفا او علی قفاه یعنی پس رشد
قفاوة مهربانی و نوازش اسم است تقفی را و انچه بدان مهمان را اگرامی کنند
قفی کغنی آن که مقام و بکری باشد یقال هو قفیهم ای الخلف منهم و دانای علم و مهربان قوی انا قفی به ای حفی مهمان گرامی کرده و انچه بدان مهمان را اکرام کنند از طعام و جز آن و نیز برگزیده از برادر النیا منهم ای خاصته برادران از لغات اضداد است و تهمت و دشنام اسم است قفوا را
قفیة کغنیة آنچه مهمان را بدان کرام کنند و نائب یقال هو قفیتهم ای الخلف عنهم و فرقه که بکبر ابر دیگری باشد و شاة قفیة گوسپند از قفا ذبح کرده غرلی بذی بده و قال غیره شاة قفینه بالنون و قد مر
قافیة کصاحبة پس گردن و کلمه اخیر از بیت کما عاده از تواخر باشد با الحرف اخیر و ساکن نزدیک مع حرکة ما قبل ساکن یا حرف کسنای قصیده بدان باشد و فی الحدیث یعقد الشیطان علی قافیة راس احدهم ثلاث عقد
عویف القوافی شاعری است و هو ابن معاویة بن عقبة لقوله سا کذب من قد کان یزعم انتی اذا قلت قولا لا اجید القوافیا
شاة مقفیة کرمیة گوسپند از پس کردن ذبح کرده
ن قفوه قفوا بالفتح و قفوا بالضم و شد الواو پیروی

کردم و در پی او شدم و بو کار زشت اندا ختم او را و بر پس کردن وی زدم و بدنای صریح باز خواندم او را و متهم کردم او را و دشنام زاده بغش و بدی صریح و منه الحدیث لا احد الا فی القفو البین و قفا فلانا با مر برگزید او را بان کار و قفا الله اثره نابود کرد اثر خدای نشان وی او نیز قفو نوازش و بخش نهادن بجهت مهمان
ض قفی فلانا قفیا بالفتح بر پس گردن وی زد و نیز قفی از قفا بریدن کلوی گوسپند
اقفاه علیه اقفاء برو فی نهاد او را بروی و اقفاه به خاص کرد او را بدان چیز و نیز اقفاء برگزیدن کسی را به کاری و قفی خوردن نواله و بخش نهادن بجهت مهمان و برگزیدن بدان بوی افقیه برای او شمر
تقفیة در پی فرستادن نهاد تقفیت علی اثره بفلان و قفیت زید باو برای اتبعته ایاه و قوله تعالی ثم قفینا علی آثارهم برسلنا و منه الکلام المقفی و سمیت قوافی الشعر لان بعضها یتبع اثر بعض
تقفی مبالغه کردن در مهربانی و نوازش وی و بسیار پرسیدن از حال وی و نیز تقفی پیروی نمودن و در پی کسی رفتن و چوب دستی زدن تقفاه بالعصا
تقافی دروغ بر بافتن
اقتفی برگزیده خاص کردن او را بچیزی و بخش نهاد مهمان را
مقتفی برگزیده است از آن ای مؤثر و مکرم و اقتفی الشیء برگزیدن آن را و اقتفی اثره در پی آن رفت
استقفاه بچوب بستی زدن کسی را

باب القاف و فصل القاف
ق ق ب
قبقب کجیدن زین چوب گران وی بن سازند قبقبان بالفتح مثله قبهما ابن درید کذا فی کرانرا از اده زخت خوانند ودوالیبث که هر دو کوه‌ها زین را بدان بندند واهر یاره کرد زمیان ان قهر لکام باشد قبقاب بالفتح مهره جلاداد جامه
ق ق ر
قاقز کوزه های بزرگ قاقزه یکی و مر کوزه است ـ و ققز
ق ق س
قاقیس بن صعصعة بن ابی الحریف محدث است
مقوقس بالضم و کسر القاف الثانیة مرغیست طوق دار که طوقش سیاه و سبز باشد و لقب جریج بن مینی قبطی که پادشاه مصر و اسکندریه است و در صحابه معدود گشته و لقب هر پادشاه مصر و اسکندریه و لقب پادشاه هند مروی است از ابن عباس و غالب که غلط باشد
ق ن ق
قفنق کشقنق آواز کودک یا آواز که بدان طفلان را ترسانند یا آنچه بدان زادند فها را قفنق محرکه زاغ ده باشه پلنک کودک قفنق مشددة و بکسر مثله و به و قع فی قفنق یعنی در بند بد افتاد
ق ق ل
قوقل بالضم کبک نر و سنگخوار و نام مردی و هو ابو بطن من الانصار خنی لانه کان اذا اتاه انسان مستجیر او بیت ثرب قال له قوقل فی هذا الجبل و قد امنت
وارتقی قوافله فرزندان او
قاقلة بضم القاف الثانیة و شد اللام و بخفف بار دز حیی است هندی خوشبو که هیل الاچی نامند شرم مقوی للمعدة و الکبد نافع للغثیان و الاعلال البارد خابر و القاقلة الکبیرة اشد قبضا من الصغیرة و افل حرافة
قاقلی بضم القاف الثانیة مقصورا کیاهیست بعد شان شور مزه که شتر بچرد آنرا مدبول و شیر است و از و هر روز آن آب زرد روان کرد

باب القاف و فصل اللام
ق ل ب
قلب بالفتح دل یا خالص از ان و خود و دانش و قوله تعالی ان فی ذلک لذکری لمن کان له قلب ای عقل و بی آمیخ از هر چیزی و هو عربی قلب ای خالص نسب یستوی فیه المذکر و المونث و الجمع و ان شئت ثلثت امرأة عربیة قلبة و ثنیت و جمعت ایضا و میانه لشکر و آبیست بجره بنی سلیم در جلد قلب عقرب خالص نسب و قلب العقرب منزلی از منازل قمر و ذو القلبین لقب جمیل بن معمر و هو نزلت ما جعل الله لرجل من قلبین فی جوفه
قلب بالضم دست‌بانه و دست برنجن زنان و مار سپید و خرما بن یا هر برنجان و مثلث اقلاب و قلوب و قلبة کفرد
قلبه باسار سرخی و نه خالص است
قلبین بالضم و فتح الباء دهی است بدمشق و قد یکسر الباء
قلب محرکة بر گشتگی لب
قلبة محرکة بیماری و مانند که بوی ما به قلبة
قلب بضمتین چند آب است
قلیب کامیر چاه یا چاه سر کرده ناکرفته یا چاه کهنه بذکر و یونث اقلبة کاغلمة و قلب بالضم و قلب ککتب جمع
قلیب کزبیر آبیست در نجد مر بنی ربیعه را و کوهی مر بنی عامر را و فند بفتح و بید ربطنی از عنبر و مهره است که زنان بدان مردان را بند نمایند و بنو القلیب بطنی از تمیم
ابو قلابة ککتابة تابعیست
قلاب کغراب کوهیست بدیار بنی اسد و بیماری مر دل را و بیماریست که شتر از بروی بکشد
قلوب کصبور بسیار بر گردنده و کرک
قالب کصاحب غوره خرمای سرخ و کالبد و بفتح لامه و هو اکثر و شاة قالب گوسپند که رنگش غیر رنگ مادر وی باشد
رجل اقلب کاحمر مرد گشته لب
شفة قلباء کصحراء لب بر گشته
قلیب کسکیت گرک قلوب کتنور و سنور و قلاب ککتاب مثله
حول قلب کسکر فیها ملح سان نام مرد در نعیسان هر سو
قلب حولی قلو مثله
مقلب بالکسر آهن اماج
مقلوبة گوش
ن ض قلب فلانا قلبا برد او در قلب الشیء گشت از بجانب کم کردانید و قلب الله فلانا الیه برابید از خدای
ض قلبه قلبا بالفتح بر کرانید

ان دا و نیز قلب باشکونه کردانیدن جامه و غیر آن یقال قلبت الثوب کما یقال صرفت الصبیان و قلب بمعنی برکشیدن و سرخ شدن عورة خرما و قلاب بالفتح و شد کردیدن شتر یقال قلب البعیر بمجهولا مقلوب و مقلوبه نعتی است از آن

انقلاب خشک شدن پوست و بیرون آن کوردرسیده شکم برکردانیدن نان و نیز ابدیدن خدای کسی را و خداوند شدن قلاب دمه شدن و برکردانیدن تقلیب برکردانیدن و پشت چیزی بسوی شکم کردن تقلّب فی الامور دسنا نداختن در آن بخواست خود و نیز تقلب برکشتن یقال تقلب الشی ظهرا لبطن ناحیة تقلب علی الرمضاء منقلب برکردیدن و جای بر کردیدن

انقلاب برکشتن

ق ل ب ع

قلوبع کسی که خبر بار یک است

ق ل ت

قلت بالفتح مغاک در کوه که آب درو کرد آید قلات جمع و قلت العین و قلت الابهام مغاک که درو زیر انگشت است قلت الصدغ و قلت الثریدة و قبته و نیز قلت مرد کم کوشت قلت بالضم دهی است بمصر قلیت کتف مرد کم کوشت شاة قلیتة کم پیه کوسپند که شیر او بسیار نباشد قلت محرکة هلاک یقال هلاک الشی و المفلت من یمنع و منشوف لیهم ان المسافر و متاعه لعلی قلت الا ما وقاه الله تعالی قلتین کجرین دهی است بیمامه و مفازة القلتین موضعی است

مقلتة بالفتح جای هلاک و هلاک مقلات بالکسر شتر ماده که یک بار زاید سپس آن بار بکیرد و زن که فرزند او زنده نماند

اقلات فرزند مردن عادت شدن زن را و هلاک یا در جای هلاک انداختن

ق ل ج

قولنج و کاهی لام او را کسره دهند یا آن مکسور اللام است فاء مفتوح ایده هم مفتوح بیماری است و در زاد و دنالکه بان خروج ثفل و ریح دشوار باشد صاحب آن

ق ل ح

قلح بالفتح سال خورده قلح بالکسر خاسر چرکین قلح محرکة زردی دندان و خورد شدن دندان و انفعل من سمع

اقلح بالفتح کوه کرد آن و مرد زرد دندان و اقلح بن بسام بخاری محدث است عاصم بن ثابت اقلح صحابی است

تقلیح کفر از زردی دندان قلیح کفر نیشه مذکور است در قلح م

تقلیح بالکسر زردی زدودن و مانند آن و فی المثل عود یقلح ای یعنی اسنانه و یعالج من القلح من باب فرحت البعیر و موضعه الرجل یعنی بیماندایما دواره کردم و کفر شترپاک کردم تقلیح البلاد و دنبید دنیا رشناخط

ق ل ح ز

قلحزة بالفتح زشت کوتاه بالا قلحز نجز خل بر و قلیز بد منکر که کفتار او اکثر او کرزار او شبیه

ق ل ح س

قلحاس بالکسر مرد زشت و نیز نشکل

ق ل ح م

قلحم کجعفر نام مردی شیخ قلحاة بالکسر پیر فانی قلحوم کبیور بزرک جثه کلان خلقت

قلحم کفر شتر مرد نانده بجود و کلان سال مبهم انداست ملحق بجرد حل

اقلحم کاقشعر کلان سال کردید

ق ل خ

قلخ بالفتح سال خورده و کشن تیز شهوت و نی مینا کاواک قلخ قلخ کلمة است که وقت کستن کو کانه حث علی الضراب

قلاخ کغراب موضعی است بیمن قلاخ عنبر شاعر است قلاخ بن یزید شاعر بکر و قلاخ بن حزن سعد شاعر بکری

ف قلخ الفحل قلخا بالفتح و قلیخا بانک کرد کشن قال الفراء اکثر الاصوات علی فعیل مثل هدر هدیرا و صهل صهیلا و قلخ قلیخا و قلخه برد چیزی خشک ابر جرید و قلخ الشجرة برکندن او قلخ بالسوط قلخا سخت بزدن بانام وداور و اقلخ التبن سخت شد کیاه و قوی کردید

ق ل خ م

قلخم کجر خل شتر سطبر بزرک کوهان

ق ل د

سوار قلد بالفتح دستبرنجن تابیداده

قلد بالکسر نوبت آب چهار روزیکی و قافله مکه بسوی حج و روز آمدن تب ربع و کرم و جماعة سوره از آن هم مفتشیر قی سقتنا السما و قلد الحمی فی کل اسبوع بوقت وقت و غیر آن کما قسمناه بینی قلة اعطیته قلد ام بیبعه سبز سیر دروی امود خود را قلدة بالکسر زردی که بکه بکذا

دروغ مینشیند خرما و پشت قلید کابین رسن از بلیغ خرما تافته

قلاد بالکسر از دو بین که بر حلقه کوشواره و حلقه بیچ شتر پیچند قلادة بالکسر کردن بند قلائد جمع و ذو القلادة لقب حارث بن ضبیعه و قلائد الشعر ابی ماند ازشعر بر زمانه اقلید بالکسر حلقه بینی شتر ماده و کلید و رسن از بر که حرما کسر خورد البلاد بنیاد و رشته مانندی ماراز رکی کبر حلقه بینی شتر و حلقه کوشواره پیچید و کردنافه اقالید جمع

ناقه قلد او ماده شتر در دان کردن

قلید کسیکیت کیکیجینه مقلد کنبر کلید مقالید جمع و نیز مقلد نوبت تر و پیمانه و چوب سیسیر سرکج و کلیک است بر شکل داس

مقلاد کطراب کلید کنجینه مقالید جمع و ضافت علیه مقالیده شد برویی امور وی ضاقت علیه مقالیده مثله

مقلود رسن تافته و سوار مقلود دستبرنجن تابیداده

ض قلد الماء فی الحوض قلدا هم او رد آب در حوض قلد اللبن فی السقاء و الشراب فی البطن کذلک و قلد الشی علی الشی پیچیدن تا برروی و قلد الحبل تابیدن رسن را و قلدته الحمی فلانا نوبت کرفت او را و قلد الزرع آب دادکشت زار و قلد الحدیدة تنک کرد آهن و پیچیدن تابرچیزی

تقلد الیمین علیهم و قلد و لقیهم تقوی کرد را ان را بکاه اغلو علیهم

مقلد کمعظم جای کردن بند از کردن و اسب تابوده کند زنده از اسبان که علامت سباق بر کردن وی بسته باشند و جای حمائل شمشیر از هر دو مرد و مقلدالذهب است ابا عرب بیو مقلد باب ۰ ۰ ت ومقلدات الشعر اشعار بلیغ مانده در زمانه

تقلید قلاده در کردن کسی انداختن و از آن است کار دو عهد کسی کردن بیق قلده العمل و چیزی در کردن ستور قربانی در او بختن بجهه علامت هدی و شمشیر حمائل کردن

تقلد قلاده پوشیدن تقلد الدبوسة کردن تقلدته تقلد الدعوی الماء ای ینتابوی

اقلاد او غرق شدن اقلوده النعاس پوشید او را خواب و غالب شد

ق ل د س

اوقلیدس بالضم و زیادة الواو نام مردیکه در فن هندسه کتابی وضع کرده و کتابی بود کرا نذا قلیدس صوری بام ملکی ترتیب داده لهذا باو شهرت یافت

ق ل ذ

قلذ محرکة کرمکی است سپیش مانند کبچاو بایدر داو بزدن تا کیاه مفاد مت نکند

بهمة قلذة کفرحة ستور در زه نبیاو قلذ

ق ل ذ م

قلذم کجعفر کر فراخ بسیار آب قلیذم کسمیدع چاه بسیار آب

ق ل ر

قلاو بالکسر شدن اللام

انجیر سپیداست که چون خشک شود زرد و سیاه کردد کوبا که مدهون است و هر کاه ذخیره کنند بوی تر شیند و کاهی وی انبکو در یزند و من سوی زاکل اند و مکند دود بر بیا بکذارند سپس از دهن که شیر آهو و ماندان بکشایند و هم بکار برند قلار ی نشاندة الیاء شل قلور کشتو شهری است

ق ل ز

قلز بالفتح مرد سبک ستنده نوعی از خوردن شراب یا الفعال من بضرو ضرب ندن و بیرز بزد و شادمانی نمودن و بر جهید و لنکیدن و تنک کردن بر روی بیجیب ببتیه

قلز کعتل مس نیک سخت که از درو کارد نکند و مرد سخت و توانا قلز کعلز مثله فیهما

قلز یا الکسر شدن دة اللام کجمص چو کاهی است فراخ در روم

ن قلز بقلز قلزا خوانیدیم او را کاسها و قلز الجراد چسوخت ملخ دم را بزمین تا بیضه نهند اقلز الجراد بمعنی قلز الجراد است قلز الجراد تقلیزا بمعنی اقلز الجراد است

اقتلاز خوردن یقال تقلزنه فاقتلز

تقلز شادمانی کردن و دویدن بزکوهی

ق ل ز م

قلزمة بالفتح از خلو فرو بردن و بلا مشکردن و بانک کردن قلزم کقنفذ نام شهر عروب معدیکرب و شهری است میان مصر و مکه نزدیک کوه طور و بسوی او مضاف است بحر القلزم بدان جهت که بر طرف آن واقع است یا انکه غرق می برد هر که در وی

سوار شود

تلزم کوزه جه خرما یه ناکس تقلزم فرو بردن و بخیل ناکسی مردن

ق ل س

قلس بالفتح رسن سطبر کشتی از لیف یا برک خرما و جزان و ایجاد کلو بر آید پر دهان از طعام یا دوضه یا کثر آن و این ذاتی نکوید مکران که بار دیکر عود کند آن قی است و رقصیدن با سرود و سرود و نیکو دیبا خوردن نبیذ را و شوریدن دل یکبار بیرون انداختن چیز آب یا جام شراب ازبری و الفعل من ضرب

قالس کصاحب موضعی است کانحضرت بنی الاحب آن را بقبیله عنده بخشیده و عطا فرموده قلوس کصبور و هی است نزدیک وی

قلیس کامیر مرد نفت بحر قلاس کشاد دریای بسیار آب کف انداز

قلیس کقبیط کلیسه است صنعا که ابرهه برآورده بود

تلنسوة بضم بهن کلاه دراز قلنسیة مثله اذا فتحت ضممت السین و اذا ضممت کسرتها قلانس و قلانیس و قلاسی و قلا جمع قلنس بحذف ها شد القلنسوة انهم و قضوا الواو لانه لیس اسم لنحو حرف علة قبلها صمة و فصل الزیادة مکود ما قبلها فکان کقلیص صغیر و قلیسیة او قلینسة و قلینیسة او قلیسیة بتشدید الیاء الاکیر و نیز قلنسوة قلعة است بفلسطین

القلیس بفتح هم و لام و کسر ما مار ماهی

قلسیته قلساة پوشانیدم کلاه قلنسوة قلنسته تمثله تقلنس کلاه پوشیدن تقلنسه مقلنس

تقلیس پوشیدن تو قلیسنه متقلس

مقلس کمحدث بازی کرونده قدوم ملوک و امرا

تقلیس دف زدن و سرود کردن و استقبال کردن ملوک فعله زا با نواع لهو و لعب بوقت قدوم و نهادن مرد هر دو دست خود بر سینه و فروتنی نمودن

تقلس کلاه پوشیدن

ق ل ش

اقلش بالفتح اسمی است عجمی قلاش کحاب بیتک ز نبیده قلاشة آنطابن کوتاهی و کوچکی اقلوش کاسلوب شهری است از اعمال غرناطة

قلیوشة بالفتح شهری است باندلس

اقلیش بالضم شهری است باندلس از آن شهر است احمد بن محمد بن عیسی

قلاش کشداد اسم عجمی قلشانة بالفتح شهری است بافریقیه

ق ل ص

قلصة محرکة آب کرد آمده در چاه و بلند شده قلصات جمع قلیص کامیر آب برجهنده قلوص کصبور شتر ماده جوانه یا باقی مانده بر سیر یا شتر تا که نشست در سواری آمده باشد تا آن که بشش سالکی در آید پس نام کرد د و القعود اول ما یرکب من ذکور الابل ای شیء فاذا اثنی فهو جمل و نیز قلوص شتر ماده بلند در از دست و پا خاص از ابل و یق القلوص من النوق قیرلة

الجاریة من النساء قلائص وقُلُص
ککتب جمع قلاص بالکسر جمع الجمع
وشتر مرغ نر ماده و بچه ماده مان
و چون شتران و نیز از دختر
جوان هم کنایت کنند قُلُص جمع
و فی المثل اِتَّزَ البَزِّ علی القلوص
و فی فتح وضع
ماء قالص اب بلند براینده
و ظل قالص سایه کرشده
شفة قالصة لب بر هم جسته
قلاص کشداد اب بلند براینده
مِقلاص کمفتاح ناقه فربه شده
دُرناب شان و نام مردی و
هو ابو الحسن عبد العزیز بن
عمران بن ایوب الامام من اصحاب
الشافعی و کان من اکابر المالکیة
فلما رای الشافعی انتقل الیه
و تمذهب بمذهبه
ض قَلَص قُلوصا بر جست
و قلصت نفسه شوریده الا
و از سمع نیز اید و قلص الظل عنه
کم کردید و در کشیده شد و نیز
قلوص بلند شدن و برجستن
اب و فراهم امدن و در کشیده
شدن جامه بعد از شستن و بر
امدن اب به زیاه و باز بستن و
کوچ کردن و سیر بودن قوم و
بعم کشیده شدن لب و دن
ترنجیدن و بر هم جستن ان
اقلص البعیر قلصا اندک پیدا
شد کوهانش و بر امدن کرفت
و اقلصت الناقة فربه شد و
ثابت شد در فراخ سال و چند
افر فرنه شیر وی
قرس مُقلیص لمحة ناسب دراز
بلند دراز دست و پای
تقلیص هم بر کشیدن و دو منقار
و روش و بر چیدن و کرد اوردن
پیراهن را و فراهم امدن و کر
چیدن ان لازم متعد
تقلّص درهم کشیده شدن ...

کرد امدن با هم

ق ل ط

قَلَط بالفتح زشت دیوی والفعل
من نصر
قَلَطی مرد کوتاه بزاد کان و اولاد
شیطان
قَلَطی کعربی مرد کوتاه بالا
از مردم و کربه و انسک سرد
پلید سرکش
قلیط کامیر قو زده
قلاطة کتابة غاشیه اسبان
قزوین و خلخال
قلاط کغراب قرزندان جن و اولاد
شیطان بلوط کسنور مثله و
کوتاه بزن از مردم و کربه و سک
اَقلط بو میرن و قد اقلط من
ای ابس
قلبیط کسکیت تو دیه که درد
خایه پیدا کردد

ق ل ط ب

قلطبان کزعفران مرد بی رشک
و ان که در حق زن خود غیرت
ندارد با مرد زن جلب

ق ل ط ف

قلطفة کمرجة سبکی با کوچکی
اندام
قلطف کزبرج ظالی یکی از عمالکان
عرب و کامنان دانتر شناسان
ایشان است

ق ل ع

قلع بالفتح نوشتن ان شبان که
در ان الات و اسباب خود دارد
و بحر بن غلوع و اقلع کاقلس و قلاع
ککتاب و قلعة کفرسه جمع و منه
المثل شحمتی فی قلعی ای در زد
در حیزی ان انکه مملوک شخصی
و در اختیار او باشد بهر چه
بهر وقت که خواهد تصرف کند
و نیز کو چکی کر از ان با خود دارند
و انچه پیشکی دریست المال عند
امده وبدن و استفاد نا وقت فاظ

وکانی است که شکار ابو کسوی
کنند و شمشیر و نشتر نشتر
بقیه کره فی قلع من حماة ای قلان
منها و قلعان صلاة و شریح د
پسر عمرو بن ابو لینه از پی تمیر
قلعه منوشه دار شبان و حصار
و پناه جای بر کوه که از دشمن نگاه
دارد و بحر قلاع بالکسر و قلوع
جمع و نهال خرما بن که از بیخ نخله
بر کنند یا شسندان را با خرما بن
از بیخ بر کنده و پاره از کوه ها و
شهری است هند نیل و الیه
ینسب الرصاص و السیوف
باندلس
شهری است فی بیل و الیه ینسب
الرصاص و موضعی بیمن و قلعة
ریاح در اندلس است و ...
ایوب لیکن منسوب بوی ان ...
ابد بلان جهد کرد و تمر دشمن
و اقع شده است و قلعة الحصن
بار تجاز است نزدیک کازرون
و قلعة ابی الحسن نزدیک صیدا
و قلعة ابی طویل بافریقیة و قلعة
عبد السلام باندلس از ان است
ابراهیم بن سعد قلعی محدث و قلعة
ابن حماد شهریست نزدیک بری
و قلعة نجم بر فرات و قلعة یحصب
باندلس و قلعة الروم قریب بیره
کرد انیر ماکان را قلعة السلیر
خوانند
قلع بالکسر انکه بوزین نوازند شتر
و کشد خاطرکش سخن و انغمه و
جامه سپنه پوش که مردان نپوشند
و بادبان کشتی قلاع بالکسر
جمع
قلعة بالکسر پاره از چیزی به
در اداشکا منه قلع ککتب جمع
قلع بالضم مرد ناتوان اکرد و قتنا
و به صفت بجسی الله علیه و
سلّم اذا زال زال قلعا ای
بالضم و یا القریب وکمکف یجی
و قتت دفتایای نیاب و ...

می بر داشتند و بر زمین نهادند و
خراش عنبر فتند
قلعة بالضم انچه پیشکی دریست
المال حوالت نموده ندرمال
عاریت منه الحدیث بئس
المال القلعة و مال ناپایدار
نیال الدنیا دار قلعة یعنی
جای برکنده شدن است یعنی
قلعة کهمزة است و مرد سست
که چون بر او حمله و بطش کنند
نپاید و انچه از درخت بر کنده
شود و کوچ بوکم علی قلعة ای
رحلة و بیت منزلنا منزل قلعة
یعنی منزل جای باش نیست یا
ملک من نیست یا ان که بدانم
از این منزل کی دور کجا خواهد
افتاد و مجلس قلعة مجلس که
صاحبش نا ستره بعد اخری بر
خاستن ضرور افتد
قلع محرکه جون ماننده علوفون
مانند شتاب که بر پوست کیر
بر اید و هنکام باز ایستادن
نشانه است قلاع را نیفال
و کنته فی قلع من حماة ای قلان
منهما یکسر و سنکی که زیر سنان
باشد
قلعة محرکة سنگ بزرگ از
کوه بر کنده بیرون جسته و شود
کنار و صعب المرام باشد
سطبر ضخم قلاع ککتاب قلع
ککتب جمع و پاره بزرگ از ابر
کویا کوهی است یا ابر پاره عظیم
که کرانه اسمان را فرا کیرد قلع
محرکة جمع و ناقه فربه اندام و
موضعی است و معرفه موضع
دیکو و مرج القلعة جای است
بنادیه که شمشیر را بدان نسبت
کنند و در دهی قریب حلوان
العراق
قُلَعة بضمتین و کهمزه ان که
بر زمین ثابت نباشد و بر کنده شود

نعوذ باللّه کفم ربّق منه القر ان
قاثراً ای لیس یثبوتنی بوصف
لا تملکه و لا ندری متی نحول
عنه
قلع ککتف نوشه دار شبان
لغة فی قلع بالفتح قلعة ککتبه
جمع و مرد سست پای در کشتی
و مرد که فهم کم سخن نفهمد و ان
که بر زمین استوار نبودن
قلیعة کجهینة جائی است بطرف
حجاز و دهی است بجزیره موصلی
به بغداد
قلاعة ککتابه بادبان کشتی
قلاع کغراب کلنتراشه که بعد
خشک شدن اب کفته کرد د
و خالی ندر و اشده که زیر او
سماروغ بر امده باشد و پینه
و بیماری است کو سیندان را
که در دهن پیدا اید و مرض
که بنا کاه بکشد شتر شدند
را
قلاعة بالتاء سنگ بزرک خرشت
ترم خاک افتاده و مرکلوخ با
سنگ بر کنده که ان را مدر
یا مقلاع خزانداز ند و پاره ای از
کل تراشه
قلوع کسبو شتر ماده کلان
جثه و کمان که چون بکشند بر
کردد قلع بالضم جمع
دایرة القالع دایرة ایست است
کر زیر بند باشد و ان مکروه بنا
قلاع کشداد و مردد روغ کوی
ودر جلب کنی اهل و سر هند
و ان که پیش سلطان بنا حق
چینه نماید و فی الحدیث لا ید خل
الجنة قلاع و معنی قلعة کهمزة
است
قلاع کرمان کیاهی از قسم جنت
کشتر خشک خوران را خورد
قیلع کحیدر مرد بزرک پای
بزرک پای

مِقلاع کمصباح ناخن
مقلوع امیر معزول که ترس مقلوع
اسب که بر پشتش دایره قالع
باشد
ف قلعه قلعا بالفتح از بیخ
برکند ان را یا ازجایش بر کرد
بیدا نزد قلع الامیر که هو کره
معزول کرد بید
س قلع فلان قلعا و قلعة
مرکتین بر زمین نتوانست شتر
با پایش در کشتی نبات استوا
نکرفت یا اندک بی عاس الزغر
بی خبر و بی فهمید
مقلعان کبر اللام کشتیها
با بادبان
اقلعه عن الامر اقلاعا و مقلعا
ککرم باز ایستاد از کار و منه
قوله تعالی یا سماء اقلعی و اقلعت
الابل النشش یا لکی هفت
سالکی رسانید و اقلعت عنه
الحمی کذاشت و رانب باز ایستاد
و اقلع السفینة بر داشت و بلند
کرد با بادبان کشتی را و اقلع فلان
بنا کرد قلعه را
تقلیع از بن بر کندن
عرض المقالة نشانه که نو او
بحنسین بدان تیر انداز د و
ان نزدیک تر باشد لمقتا
تیر انداز را بیلس بعد دارد
کرد زدست حاجت نیفتد
اقلاع از بیخ بر کندن و بر
کنده شدن و در بودن
تقلّع از بن بر کنده شدن
انقلاع بر کنده شدن

ق ل ع ث

اقلعثات سخت درپیچیدن و
مرغول شدن موی

ق ل ع ش

تقلعشت مشیه تقلعشا
با کشان رفت کو با از کل بر
کند پای را

ق ل ع د

اقلعداد سخت مرغول شدن
موی سر خود در پیچیدن سخن
اتی فلان ذا نبعث علی
وجهه فی البلاد

ق ل ع ط

مُقلَعِطّ کمطمئن مرد که برزنده
بر حد دو منده ترسان بهیناک
سر بچه پیچان موی که موی ان
دراز نشود قلعط اسم است ان
ان
اقلعطّ الشعر اقلعطاطا پیچان
کشت موی سخت کردید

ق ل ع ف

مُقلعِف بر نا قه که سواری
نیاید و سوار شونده
اقلعف الجلد در کشیده شد
پوست و اقلعفت انامله بخیه
و در کشیده شد انکشتهای
او ان سردی یا از پیری و اقلعف
البعیر پوست و منضم کرد بدتر
بسوی ناقه هنکام کشتی و تکیه
بر ناقه زده بر مرد پاشند و در
ایستاد در اتکال

ق ل ع م

قلعم کجعفر کند پیر
قلعم کند هم نام مردی
قلعم کادیت پیر سالخورده

ق ل ف

قلف بالفتح از بن بر کندن که ناخن
اسم است اقتلاف را
قلفة بالفتح اوند های سفالی
بر از بر ماو خرا قلف بحذف
تا جمع
قلف بالکسر زنبیل از برک خرما
و پوست درخت مرجه باشد یا
پوست درخت کنده که بدان
بجور کنند یا پوست درخت انار
قلفة شوشه و جای ریشت
قلفة بالکسر کیاهی است که باران
و اشتر ان بحرص تمام خورند

قالفة بالضم و بحرکة غلاف سر نرّ
وقُلفتان مرد و طرف پوست
قلفان محرکة بهر دو کرانه پوست
قلیف کامیر هم که کل ازیش بر
داشته باشند خود یعنی با
و غلاف و خلیفه باشد و شلم
قلیفة لفظ الواحد جمع قلفة
بضمین جمع الجمع
قالفة کتابة برهنه و مو ی خنار
کشتی تیر اندوده کرد زده
ان اسم مصدر است
قلافة بالضم پوست درخت
اقلف کو دل ختنه ناکرده قلف
بالضم جمع و زند کامی فراخ و
خوش و شمشیر بلا سکه در
عرفان نهی و بخریا باشد و غا
اقلف سال از ان زدن و فراخ
سنة قلفاء که شرآسا لدار
و فراخ
قلف کقیب سیل افزودند
شده
قلیف کنهلیم شتر ماده بزرک
اندام
مقلوفة خود بحر پرد از خرما
و مانند ان مقلوفات جمع
ض قلفت الخارز القلفة
قلفا بالفتح و مهر ان بن برید
ان را با برید و قلف الجزع
قلفا بالفتح پوست بنا کرد
درخت را و خشد و قلف الکاه
قلفا و قلفة ترسیمها بر داشت
کل سرحم را مقلوف نعت است
از ان و قلفا الختن بر کرا بید
ان را و قلف السفینة ایو
خرما بر هم دوخت تختهای کشتی
ناو به یکرفت در رزهای ان
و قلف العبیر کفا و تشنر
انکوی
س قلف قلفا کر بی
ختنه ماند
تقلیف بر هم دوختن تختها

کشتی ونیز ابرد کردن نرز رهای
آن را ونیز تقلیف خرما کند
دورکردن در شلتوک واندر
کرده که بهبستانند ونیز جستن
دور کردن که بجنبه نهادن خرما
را
انقلفت سرته ای تقلفات
چماخور کردم از ان بی ورند
انقلفت الظفر ازبن برکنده شد
انقلفت سرته انقلافا کلان شد
ونو زدکرفت

ق ل ف ج

قلفجة مکی چیزی نا خوردن

ق ل ف ط

قلفاط بالفتح محمد بن یحیی ادیب

ق ل ف ع

قلفع کزبرج ددذم کلنراشه
وتنیده وانچه از اهن برافتد و
پراکنده شود فمکوفتن
قلفعة کزبرجة خاك درواشد
که بران سماروغ برامده باشد
وانچه برپوست بعیر کرکهن پوست
تنك بپاره پاره باشد ونمالیدن
وکشیدن جدا کردد
صوف مقلفع پشم ریکن

ق ل ق

قلق محرکة بی ارامی وبی ارام شدن
وجنبیدن والفعل من سمع
رجل قلق ککتف مرد بی ارام و
امرأة قلق الوشاح زن جنبان
کردن بند
قلقی بالفتح مقصورا نوعی از کردن
بند
رجل مقلاق کمحراب مرد سخت بی
ارام امرأة مقلاق کذلك
اقلاق بی ارام ساختن وجنبانیدن
واقلقت الثنایا ای قلقها زها

ق ل ق س

قلقاس بالضم بیخ گیاهی است که
آن را بزنعجو تند محرك باه
وبقای منی کن بدن وجهه سر [illegible]
وخشونت سینه وبیخ امعا ولاغری
کرده والتهابات ناصور ومداومت
او مولد سنوزا ومستعد

ق ل ق ش د

قلقشندة محرکة والنون ساکنة
قبل الدال ده است بمصر

ق ل ل

قل بالفتح دیوار کوتاه
قلة بالفتح برخاستن از بیماری یا
از درویشی
قل بالکسر خسته شدن مابکا ندر
سستی وغیره یقال اخذه قل ای رعدة
یالرزه از خشم یا از طمع قلل کعنب
جمع
قلة بالکسر کچ شدن کرزه ومنر
یالرزه از خشم یا از طمع
قل بالضم کمی یقال الحمد لله علی القل
والکثر وکذا والکثرة [illegible]
له قل ولا کثر [illegible]
ومنه الحدیث الربا وان کثر فهو
الی قل وقل بن قل مرد گمنام که
او را و پدرش را کسی نشناسد
ورجال قل مرد تنها وبیکس
قلة بالضم سرکوه وتارك سر مردم
وبالای کوهان وبالای هر چیزی
وکرده مردم وخم بزرك یا سبوی
بزرك یا عام است یا سبوی [illegible]
وکوزه خرد ضد قلل کصرد
قلال ککتاب جمع وبند شمشیر یا
انچه بر سر قبضه باشد از دنبال
از اهن یا انچه بزیر هر دو شاربه
قبضه باشد
قلیة بالکسر وتخفیف التحتیة
بنایی است شبیه معبد ترسایان
قلیة بالکسر وشد اللام والیاء
هم [illegible] ای بجاعتهم
ولم یدعوا وراءهم شیئا واکل
الضب بقلیته ای بعظامه و
جلده
[illegible] کرده انك وپیشانی
[illegible] قلیله موش قلل کتتبع
اقلاء [illegible] عدد اجمع وقوم قلیلون
وقللون وقلیل علی لفظ الواحد
کذلك یکون ذلك فی قلة العدد
ودقة الجسد ومنه قوله تعالی و
اذکروا اذ انتم قلیل فکثرکم [illegible]
وقولهم لم یترك قلیلا ولا
کثیرا قال ابو عبیدة انهم یبدؤن
بالادنی کقولهم القمران والعمران
وقلل من الناس کعنب مردم متفرق
ان کقبیلة [illegible] از قبائل شتی [illegible]
[illegible] پراکنده که وتفرق [illegible]
قلل باشند کصرد
قلال کسحاب [illegible] قلال کغراب
مثله
قلال ککتاب چوب [illegible] کرده [illegible]
ولد [illegible] انکور
رجل اقل مرد درویش که او را [illegible]
از غنا باشد
قلی کرجی [illegible] پشت بالا
قلیلة [illegible] قلیلی [illegible]
کذلك تواضعه [illegible]
ای بجملته
اقلیلی بالکسر مقصورا [illegible]
اخذه باقلیلاه
قلقل کزبرج گیاهی است که دانه
ان سیاه باشد [illegible] بوی [illegible]
[illegible] خصوصا چون
کوفته [illegible]
سازند [illegible] قلقلان بالضم
وقلاقل [illegible]
ان سرد ونوع گیاه دیگر است
بیخ [illegible] ان گیاه [illegible]
خوانند ومنه المثل [illegible]
حب القلقل والعامة تقول
بالفاء غلطا ونیز قلاقل یاری
کر شتابکار
قلقال بالفتح جنبش سهم
قلقلة [illegible]
قلقل [illegible]
سبکروح واسب [illegible]
یای کر شتابکار
قلقال کقرطاس [illegible]
قلقلانی بالضم [illegible]
[illegible]
ض قل قلیة بالکسر [illegible]
ویقال [illegible] ذلك الا
زید [illegible]
چنین [illegible]
وقلیه [illegible]
[illegible]
مجهولا [illegible]
قلقل القلقلة قلقلة [illegible]
کرد وتقلقل الشیء قلقلة بالفتح
[illegible] قلقالا بالکسر [illegible]
[illegible] فالقلقل [illegible]
[illegible] حروف القلقلة
حرفهای [illegible] است
رجل مقل [illegible]
[illegible] که از ان اندکی توان
کری باشد
اقلال کم کردن واندك یافتن
چیز بیرا واندك اوردن [illegible]
کردن و[illegible] داشتن وبر داشتن
توانستن [illegible]
[illegible]
[illegible]
ذلك الا [illegible]
کسی [illegible] نتواند
سیف مقلل [illegible]
تقلیل کم کردن وکم نمودن [illegible]
قلله [illegible] قلیلا
مقالة کم [illegible] کردن اب را
[illegible] کم کردن [illegible]
ودهش را
[illegible]
شدن اثناب
استقلال [illegible] بر داشتن وبلند
کردن [illegible]
قل الطائر [illegible]
شدن [illegible]
[illegible]
[illegible]

از دکردن [illegible] را
تقلقل [illegible]

ق ل م

قلم محرکة [illegible] شراشید اقلام
واقلام بالکسر جمع ونیز [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
بپرکندن
قلمیة بالضم [illegible] تخفیف الیاء
شهری [illegible]
قلامة [illegible] تراشه [illegible] ناخن
وجزان
[illegible]
محرکة جمع
قلام کرمان نوعی از شوره گیاه که
[illegible] نامند
قلمون محرکة موضعی است [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ادم علیه السلام
مقلم کمنبر [illegible]
مقلمة [illegible] قلمدان
[illegible]
مقلوم الظفر [illegible]
ض قلم الظفر وغیره [illegible]
[illegible] تراشید ناخن وجزان
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] تراشیدن

ق ل م ن

[illegible] نیك [illegible]

ق ل م س

قلمس [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
الثیء زیادة فی الکفر

ق ل م ع

قلمعة بالفتح مردم فرومایه وناکس
قلمع [illegible]
[illegible]

ق ل ن

قلنة [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] مثلها الجید

ق ل و

قلو بالکسر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کوشت [illegible] مقلو [illegible] است
از ان [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ق ل ی

قلهی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ق ل ه ب

[illegible]
اندام
[illegible]
[illegible]

ق ل ه ب س

[illegible]
[illegible]
[illegible]

ق ل ه ت

قلهت [illegible]
[illegible]

ق ل ه د م

[illegible]
[illegible]

ق ل ه ز م

[illegible]
[illegible]
دوشیدن [illegible] کوتاه
[illegible]

ق ل ه ف

[illegible]
اندام
[illegible]
[illegible]

ق ل ه م

[illegible]
[illegible]

ق ل ه م س

[illegible]
اندام

ق ل ی

قلی بالکسر [illegible]
[illegible]
قلی بالضم مقصورا [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ساختن
[illegible]
[illegible]
[illegible]
موضعی است [illegible]
واحد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
جمع
[illegible]
سکی
ض قلی اللحم قلیا بالفتح
بریان کرد کوشت را [illegible]
است از ان [illegible] بالفتح
[illegible]
سراوند
ض [illegible] قلاه [illegible] الکسر
[illegible] بالفتح والمد
[illegible] دشمن داشت

ان زاو سخت ناپسندیده پس کدلتشنیا قلاه کرماه کتاشت وجدا شد از وی و قلیه کرشه دشمن داشت ونیز قلی و قلا دشمنی

تقال دشمنی نمودن

باب القاف فصل الميم

قم ء

قماءه بالفتح نباتی که بر آن اقت ماده رسد وجای فراخ وارزانی و بعتیم

قمی کمعنی خوار و حقیر قماء بالکسر والضم کجبال و رجال الجمع عمرو بن قمیئة کسفینة شاعری است

مقماة بفتح العين وضمها الجای که آفتاب برسد

ف ل قما قمأ وقماه بالفتح وقماءة ککرامة وقمأ بالضم والکسر خوار شد و حقیر کردید وقمئت الماشیة قموء وقموءة بضمهما وقماء وقماءة بفتحهما فربه شد ستور وقمأت الابل بالمکان اقامت کردند شتران در انجای بجهت فراخی و کثرت کیاه وقماه برکندان را افماء فربه شدن ستور وخوار وحقیر کردانیدن کسیرا و بکمک اوردن و موافق امدن نیز الکا مرشتران را و غذا وند شتران فربه شدن

مقاماة موافقت کردن با کسی تقما فلان المکان عیره ای ما وافقه

تقمو فراهم اوردن چیزرا اندك اندك وکزیده مال کرفتن یقال تقما الشیء اذا اخذ خیاره وموافقت کردن بجای کسیرا

قم ث ل

قیثل کسمیدع زشت نمنا

قم ح

قمح بالفتح کندم

قمی بالضم زعفران و سپیده که بر شراب افتد ودرس ومقدار بد دهان از پست وجزان

قامح شتر سیر اورده بار مانند از ابخوردن یقال بعیر قامح وناقة قامح وابل قمح کرکع وقماحه بالضم وناخوش داشته اب با بهر علتی که باشد و شهر سخت تشنه که از تشد تشنکی سست باشد

شهرا قماح کغراب دو کتاب دو ماه سخت سرما

قمحی بالکسر قال العسر سریره قحاة بالکسر مثله

قمحانة بالکسر مابین سر و کوبك پس سر

قمیحا کسفینه کوارش و پینه جزان

قمحان کعنفوان وبفتح الميم ودر که کیاهی است زردنك وپیچیده که بر روی می و مانند ان نشیند و زعفران

س قمحه قمحا بالفتح سفوف کردان را ونیز قمح پست خشك خوردن

ف قمح البعیر فهو قامح سر بر داشت نزدیك حوض وباز ایستاد از اب خوردن یا سر بر اورد بعد از اب خوردن

اقمح الغل الاسیر طوق نمود ان جهت تنکی سربندی یا دروا داشتن و اقمح السنبل دانه کرفت خوشه ونیز اقماح سر بر داشتن وچشم فرو خوابانیدن ونیز ازان منتشی نمودن یقال اقمح بانفه ای شمخ

تقمیح کستر زاحتی کسی را دم دم کردن تا و ذایقا الحج فلانا اذا دفعه بالقلیل عن کثیر یجب له

مقامح شتری که از نا خوشی بار یا سر با از اب خوردن باز ایستد یقال بعیر مقامح وناقه مقامح وابل مقامحة وقلح بالکسر علی غیر القیاس

مقامحه برابر امدن شتران واب ناخوردن آن از بیماری و جزان یقال قامحت ابل فلان اذا وردت الماء ولم تشرب لداء او برد

اقتماح سفوف کردن و پست خشك خوردن و رسیدن کندم و سخت شدن ان و خوردن نبیذرا

تقمح سر بر اوردن شتر وباز ایستادن از ابخوردن

انقماح سر بر داشتن شتر وباز ماندن از ابخوردن و نیز سر حتی انقمح ای ترك الشرب ریا

قم ح د

قمحدوه شتنی بر امده نو و بر کردن و اعلای قذال پس کوش یا ان پس سر است قماحد جمع

قم خ

اقمخ بانفه اقماخا بر دل منتشی نمود و نشست بنشست متکبران

قم د

قمد بالفتح سر بازدن و باز ایستادن از کاری و بریکی یا بسیار ایستادن والفعل من نصر

قمد محرکة درازی و سطبری کردن مع درازی والفعل من سمع رجل قمد کعنق مرد درشت اندام یا سطبر قماد کغراب و قمادی منسوب از قمد و کعصفور مثله

اقمد سطبر کردن قنداء کصحراء مونث

قمکعتامرد سطبر کردن نعی قوی و استوار خلقت قمدة بالتا و قمدانیة منسوب با مونث و ذکر قمدره سخت نعوضد رجل

قمدر مرد سخت اندام و تواناو جز یا درشت قمدان بزیادة الالف والنون وقمدانی منسوب با شله افساد کردن زبان کردن و بر چیز ایستیدن کسیرا و دوان کردن میدرا

قم د ر

قمدر کجعفر دراز قامت

قم ر

قمر بالضم موضعی است بر پشت بلاد زنك وازانجا آنند عود قماری که برادر بخی است ته بوی خوش مره

قمرة بالضم رنکی است مایل بسبزی یا سپیدی با اندکی تیرکی

قمرية بالضم والیاء مشددة مرغی است نحبس فاخته قماری وقمر بالضم جمع یا ماده قمریه اسشد و زیدا فرو و میل ضخ منسوب الیه قمر و قمران جمع

اقمر مثل احمر وحمر وامان جمع مثل بوی مروم

قمر محرکة ماه از شب سوم تا اخر ماه مسمی قمر ابیضا قمیر مصغر وقرالمقنع ماه نخشب وبو قمر چی است وغب القمر موضع است میان ظفار و شجر بنو قمیر کزبیر بطنی است

ماء قمر کتف اب بسیار

قمیرة کهر مرغه شب که در ان قمر باشد

وبیرکا ببر بکر و بانه قمرا جمع و نام دختر عمرو بن الجعد

قمار کقطام جای است عود قماری منسوب بوی

اقمر سپید یا سپید سبزی مایل بویقال حمار اقمر سپید مایل بسبزی وکذا سحاب اقمر و حجر اقمر وی هیچوماه

قمراء کحمراء ماهتاب و شب روشن یا ماه و مرغی است و اتان تغیر احمر ماده سپید

مایل بتیره کتو شده قمر تقمیرا بالکسر جناری که عوزه ان سپید باشد

مقمور بکوش

ن قمره غالب امد او را در قمار و در نرد قمار

ض قمر قمرا بجد با خت غالب امد او را در باخت

س قمر الیقیا آبر کند شد پوستش برو نخات او هی شیء یصیبها من القمر کالاخراق و قمر الرجل خیره شد چشم او از برف و بیخواب شد در شب ماه و قمرت الابل سیراب شد شتران وقمر الکلاء برسیا شد کیاه قمر المال و غیره کذلك

مقمر کمحسن شب با قمر قمرة بالتا مثله

اقمر التمر قیاله با بر کشید در پیکی ان چندان که سرماه در امد و با کرم حلاوت ان داو اقمرنا لا در کیا مذبنا افتادند شتران ونیز اقمار روشن شدن و شبا در شدن و چشم داشتن طلوع ماه ونیز امدن ان را

مقامر بکر و قمار نده

مقامرة بکرو چیز به باختن و نرد کردن با هم بکرو قمار بالکسر مثله تقمر غالب امدن در قمار و بنکاح در اوردن زن او ونامک بر اوردن امد و حسن صید در شب ماه یقال تقمر الاسد اذا طلب الصید فی القمر و فریفتن زن او در شب قمر بخانه اوردن زن او داخل شدن بر ان

تقامر هدبکر بکرو چیز باختن و نیز در کردن با هم بکرو

قم ر د

قمرد کقنفط حندد کوشکو بالاقمر کلوی مثله

قم ر ص

ابن قمارص کعلابط شیر دهان کز

قمرص قمرصة خور دباد ام را

قم ز

قمز بالفتح فراهم اوردن چیزی و کرفتن ان باطراف انکشتان والفعل من نصر ویتو الکلا نما

قمز قمزا ای منقطع غیر متراص

قمزة بالضم میکشات و نمامو جز بر هم چیده و شکوفه کیشا کدندان ذانه باشد

قمز محرکة ناکس و ما به بجیزی از یکان از هر چیزی

اقماز ذخیره کردن

قم س

قمس بالفتح غوطه خوردن در اب والفعل من نصر وضرب و قموس زادزکسیر الاوم متغده چیزی شدن در غوطه خوردن و اضطراب کردن بچه در شکم

قماس بالکسر غوطه

قوس کصبور چاهی که دندان ان بیتای اب او غوطه خورد و در اب غایب کرد

قومس بالفتح مهتر و امیر قوم میانه دریا و معظم ان

قومس بالضم وفتح الميم ناحیه است بزرك میان خراسان و بلاد جبل و اقلیمی است باندلس قومسه و هی است با صفهان

قاموس کطاوس میانه دریا ومعظم ان و دریای نبیشا ابیا جای دورتك از دریا قومسادهی است بهمدان

قمار کشداد غوطه خور

قمس کسکر مرد شریف

قامسه لشکر کشتان دور

قوامیس الهنا

قیمس کسیکبی دریا قوامیس جمع

اقماس غوطه دادن در اب

مقلمته سر در کردن با کسی بغوطه دیقال هو یقامس حوتا در عی شخصی کوینه که با نا ناز ادن و مناطره کند

انقماس النجم فرو رفت در اب الفرس فرو شد ستاره

قم ش

قمش بالفتح فراهم اوردن چیزی از هر جای والفعل من نصر

قماش کغراب متاع از هر جنس وار هر جای و رخت خانه و دنکی و هیچکاره از هر چیزی و مردم فرو مایه و ماکر و ما اعطانی الا قماشا ای ارذ اما وجد

قماشة بن وائلة جد است مر محدث با بروا

قمیشة کسفینه نوعی از طعام که از شیر و حنظل و مانند ان ترتیب دهند

تقمیش فراهم اوردن چیزی از هر جای

تقمش خوردن چیزی که یافته شود کو زبون و هیچکاره باشد

قم ص

قمص محرکة مکس ریزه که بر اب نشیند یا پشه بر اب نشاده وجوزه ملح کار نیضه برابد

قموص کصبور ستور که صاحب خود ر بجنباند وشیر پیشه ومضطرب که بجای قرار نکیرد و کوهی است بخیبر و بران کوه است حصار ابوالحقیق یهودی

قمیص کامیر ستور که صاحب خود را بجنباند و جز که در عده دیر من وقد یونث قمصان بالضم وانقمصة جمع قمص ککتب مثله لا یکون الا من القطن و اما من الصوف فلا و نیز قمیص پوستی که بچه در کی باشد و غلاف دل و غلاف و الحدیث شریف اتعالی سمیلد

تیجانا ای یلبك ملباس الحلافة

قمعی کرنکی دیبه کسخت و نیك جنبش

ضرن قمص الفرس وغیره قمصا بالفتح وقماصا بالضم والکسر جست انیست جزان و بر داشتن دو دست یا معا و نهاده فرود را معاد هیل اذا ما فعل ذلك عادة له قالقماص بالضم وقمص البحر بالسفینة برجهانید دریا کشتی را با موج وبیبل جنبش داد و نیز قماص کتاب بیقراری و بر جهیدکی وضم وفی المثل ما لعیر من قماص وهو الکما یضرب لعنیفة لا حراك له ولمن ذل بعد عز و نیز قمص فهاص در کشیده شدن کشتی اب

تقمیص پیراهن پوشانیدن

تقمص پیراهن پوشیدن

قم ط

قمط بالکسر رسن که بدان بندند دپای کوسپند کشتنی را بندند

قماط ککتاب رسن که قوایم کوسپند بوی بندند و دست بند و پای بند کودك کهواره کی و منه عذر فاطمه ای فطنت بوده قول قمیطسا لتمام

ن ض قمطه قمطا بالفتح بسته هر دو دست و هر دو پایه اورا ونیز قمط پای کوسپند بستن جهة کشتن و دست و پای اسیر با یکجا بستن یقال قمط الاسیر اذا جمع بین یدیه و خلیه بحبل و نیز جفتی کردن مرغ ماده را و کانیدن

تقمیط مرد و دست و پای بند و را یکجا کرده بستن

قم ط ر

قمطر کهجف شتری قوی

کوتاه بالا وکتابت ان قِطْرَوْبان
مثله وبالتشدید شادوانچه
در پای مردم اندازند وخورد
شکر ونبات قَمَاطِر جمع وکلب
قِمْطِر الرجل سلسله پای بند
چست کجی هر دو ساق
قِمْطِر بکر نیزی مرد کوتاه قامت
قَمَاطِر کعلابط عصای است که
بشتر عارض شود از نفخه
یَوْمٌ قِمْطِرِیرٌ روز سخت
قِمْطَر قِمْطَرَة فراهم امد وکرد کردید
وقَمْطَرَ الجاریة کابیدن زن را و
قَمْطَرَ القربة بست سر مشک را
بند سر مشک وقَمْطَرَ اللبن بجوش
تنک کرد بر شیر
اِقْمَطَرَّ الیوم سخت شد روز
اِقْمَطَرَّتِ العقرب کرد اورد
خود را ونامت دم را ونیز اقمطرار
سخت ناخوش شدن

ق م ع

قَرَسٌ قَمَعٌ بالفتح اسبی که زیکی از
دو زانوی ان درشتی وسطبری
باشد وسر خوردهای سر زنک
که بر سر ان کذاشته روغن وجز
ان در زیر بند والکسر فیه اشهر
قِمَع کعنب مثله وانچه مانند
باشد در اسفل خرما وغوره
وماننده ان
قُمْعَة بالضم سر بند انبان وجز ان
وکرد بعد وبجز ان ما الدبقع وجز
انخاص بعیر یا الابل وبرکز به کی
چیزی اسم است اقماع را قِمَع
بالضم جمع
قَمْعان بالفتح دو کوشه خورد
قَمَع محرکة غبار مانندی که در
هوا باشد وسر حلقوم جز
ان یا طرف حلقوم که مجرای دم است
یاشش وکتر که در هر دو هم که
یا فسادی است که در کنج چشم
حادث شود ومرجی یا بر کشتکو
تنک کوشت کنج چشم واماس ان

وکجی بینی اشک ازو یا ف اشک
والفعل من سمع قَمُوع کصبور وقَمِع
نعت است از ان ودرشت سطبر
شدن سر پی پاشنه اسب ونیز
سطبر یکی از دو زانوی اسب
استخوان یکی است بر امده در نا
کلو
قَمَعَة محرکة مکس بزه که بر شتر
وا هو نشیند در شلت کرما
مقامع جمع بر غیر قیاس مثل مَنَا
وقَلَامِع وسر وسر کوهان شتر
قَمَع بجذف هاجمع وقَلَعَة است
بهم وبالام لقب عمر بن الیاس
بن مضر
بعیر قَمِع کَکَتِف شتر بزرک کوهان
وسنام قَمِع کوهان بزرک وظرف
قَمِع چشم ابلد بن براوزده و
قَرَس قَمِع ای منوب
ناقة قَمِعَة کفرحة شتر ماده
ارزومند نر
قُمْع کصرد علیا است مانند تخمه
قامع اسبی که یکی از دو زانوی او زود
کرده باشد
اقمع ان که در بن مژه او ابله یزه
بر دمیده باشد قُمْع بالضم جمع
وفرس اَقْمَع اسبی که یکی از دو زانوی
ان ورم کرده باشد قَمعاء مونث
ولکه استخوان نای کلوی او بزرک
باشد وبینی کج واستخوان پی
پاشنه که بزرک باشد
قِمْبَع کامیر سر کوهان وشتر
کبالای مهره پشت است
قَمِیعَة کسفینة شتری میان
دو کوش ستور قَمَائِع جمع وطرف
دم وان از اسب جای انقطاع
برذم است
اقماعی بالفتح نوعی از انکور سپید
که در لوز زرد کردد وزانر کرد
باشد
مِقْمَعة ککنسة عمود اهنی واکس
کربدان بیل رانند وچوب لث

کران را بر سر مردم زنند مقامع
جمع
مَقْمُوع مقهور ومغلوب وشتر ان
که خیار وبرکزیده ان برکرفته باشند
وتمه زده ناکوارد
ف قَمَعَة قَمْعًا بالفتح بعهود
زد او را وچیره شد بروی وخوار
وذلیل کرد انید بدی را وقَمَعَ الوَ
سری نهاد بر سر خیک وقَمَعَ
ملا قابر کرد انیدا او را از خواسته
او وزد سروی را وقَمَعَ فی التحی
در امد در روی وقَمَعَ البرد النبات
رد کرد وسوخت سرهای کیاه را
وقَمَعَ ما فی السقاء خورد ابی را
که در مشک بود وقَمَعَ الشراب
فروشد شراب بکلو بی کشید
وفرو بردن ان وقَمَعَ سمعه لفلان
خاموش شد برای او
س قُمِّعَ الفصیل قَمْعًا محرکة
کوهان کرد وفراهم امد پیه در
کوهان او وقَمِعَ الذواب سقف
کردان را وقَمِعَت عینه خاشاک
افتاد در چشم او
اِقْمَاع خوار وحقیر کردانیدن
کبیر او ابی بکلو فرو شدن
بی کشیدن وبی فرو بردن
ان وکوهان کردن شتر بچه ودر
کوهان شدن ان ودرامدن و
دفع کردن بوق طلع علی فاقمعه
تقمیع سر بچه بر کرفتن از غوره و
جز ان یقال قَمَّعَ العبرة اذا اقلع
قمعها
انقماع از مشک اب خوردن یا
از سوراخ مشک اب خوردن
بدهان وبرکزیده چیزی کرفتن
مُنْقَمِع الذابة مبنیا للمفعول
سر ستور ویشوزن
تقمع بر کزیده وبهترین چیزی کرفتن
یوق تقمع الشیء اذا اخذ خیاره
وجنبانیدن خرسرا ولندن
وتنها نشستن یا سر کشته کشتن

انقماع پنهان در خانه در امدن
ونیز خوار وحقیر شدن

ق م ع ث

قُمْعُوث کزنبور مرد دیوث
بی غیرت در حق زن خود

ق م ع د

مُقْمَعِد کشمعل انکه بادوی بجد
وکوشش تمام حرف بی واو را
تو زبر نکند ومتعاد وفرمان
بر نشود وان که اعلای شکم او
بزرک باشد وپایین شکم
ثعلیه وفروهشته

ق م ع ط

قُمْعُوط کعصفورة کوبک
جنزد وان
اقمعطاط بزرک وعزیه شدن
بر شکم ولاغر وباریک کردید
پایین ان یا شکن افتادن در
شکم ودرامدن بعض ان در
بعض

ق م ع ل

قَمْعَلَه مهتر کردید بن وبرامدن
غلاف بار درخت یا غنچه ان
یوق قَمْعَلَ النبت اذا خرجت
قماعیله
قُمْعُل کقنفذ کاسه بزرک
قُمْعُول کعصفور ومثله بالنون
از رکابی ودو پاشک کردن
ومرغکی کوتاه کردن وکوتاه
نول وتلاق وبفتح عینه
قُمْعُولة کزنبورة کره وشکن و
نورد قَمَاعِیل جمع ویقال لحی
راسه قماعیل ای عجر وغلاف
کیاه یا غنچه تاشکفته ان
قِمْعَال کقرطاس مهتر قوم و
سردار شبانان
قمعاله بالتاء سر زنبیل
بزرک

ق م ل

قَمْل بالفتح سپش قمله یکی سپ
سپش سر را در سوراخ با قلا

کرده بلیغ نماید بجهت دفع نیرب
ربیع لمجرب دانسته اند وقمل نر تر
دانه جنو بر وقملة النسر کرمکی
لامراة قملة کفرحه زن خشپشناک
قلیة کجبلیة کذلک
قمال کخطاب سپش
قملی کسکری مورچه ومگی پر باکی
سرخ بالیاکی خرد تا
کنه یا کنه یا کرمی است سپیح وملخ
کنده بوی واز ملخ خورنده تر
کشت زار وان را قملة الزرع نیز
کویند یا سپش مرد واپنغول
مرد دوالب
امراة قملة کثرة زن کوتاه قد
قملی کمزی مرد پستک وسبیل
وحقیر وبینا بان باشد که در شکم
بود وباش اختیار کند موضعی
است
قملان محرکة شهری بیمن
قمولة بالضم شهری بصعید لمز
از است احمد بن محمد مصنف
بحر المحیط فی شرح الوسیط
قمولیا بالفتح مفصور الحنیتا
سنک خام سپید درخشان
تنفع من حروق النار خاصة بالنار
والخل
مقمل کمنبر بینیا قوانکر سپس
درویش وتیا مند بی
س قمل راسه قملا محرکة پا
سپش شد سرا وفی المثل غل
قمل یعنی شد در دست وپشت
در سر اصله ان العرب کانوا
یغلون الاسیر وعلیه الشعر فیقمل
ونیز قمل بجهای سپش مانند
سپش را امد بر عرفج ونبا
کردید قوم وفربه کشتن مرد
سپس لاغری وکلان شدن
شکم
اقمل الرمث اقمالا اشکافته شد
کیاه رمث وبزرک برامدن کف
وپیدا شد برک ریزه ان وکذا

اقمل العرفج
تقمل انکه زهر کجمعیتی چیند
کردد

ق م م

قمه بالکسر تارسر وبالای هر
چیز بهو کرده مردم وپیه وقرآنه
وامدلم وبالای مردم یقال
فلان حسن القمة والقومیة
قمة بالضم لقمة سر شبر
قمیم کامیر تره خشک
قمامه کثمامه کروفه مردم وخاک
روبه قمام جمع وتمام نزجر یعنی
معرانیته مینت فی برابا القدس
فنسی باسمها وقاص بن تمام
شاعری است وابو قامه جبلة
بن محمد محدث
رجل قثم کجید مرد فراخ کلو
قیم کریم عون خشک
قمقم کهدهد بسبو وکمنکه که
ازند بی سبع هیاست ونای
کلو وفی المثل علی هذا دار القمقم
ای الی هذا صار معنی الخبر بغیرین
الرحل اذا کان خبیرا بالامر
کذلک قولهم علی یدی دار الجدّ
قماقم بالفتح جمع
قمقمة کقنفذه کاسه
قمقم مقصر ابلیست
قمقام بالفتح بهتر وکار سترک
ودریا وعدد بسیار یا معظم
ان قمقمان بالضم مثله وکنه
ریزه ونوعی از سپش وقمامه
یکی
سید قماقم کعلابطه بهتر
خیر ونیز قماقم عدد بسیار یا
معظم ان
مقم بالکسر بز بر خورنده هر چیز
بر خوردن باشد
مقمة بالکسر لب وبی لب ستور
شکافنده هیچکا وو کوسپند
وماننده ان ویفتح
ن قم البیت قما بالضم دون

خانه را وقمت الشاة بلب خورد
علف را وقم الرحل خورد هر چه بر
خوان بود وقم الفحل الناقة البغر
کریکشن ماده را وتمکسک کرد بد
وقمقمه خشک کردانید او را
قمقم الله عصبته گرداند
خدای پی او را وقبض کند یا
چیره کرداند بروی کنه را
اقمام بار داد بودن نکشن ویق
اقم الفحل الابل ای ضربها کلها
مث
اقتمام بلب خوردن کوسپند کیاه
را ونخوردن هر چه بر خوان باشد
وبر سیدن بسیار ومرادت
چیز بی کردن واعتماد نمودن
بچیزی بی خطا کردن از ان
بر کرفتن تنکبار را پیش سید
بر زمین
تقمم پی پردن بخاک روبها و
جستن ان را وبر امدن بر چیزی
ویق تقمم الفرس علی الحجر فقمها
یعنی جست کرد بر مادیان وبر
امد
تقمقم در اب در امدن وفرو
رفتن در ان وبر شدن شر بر
ناقه فرو خفته بجهت کشتی وبر امدن
بر چیزی

ق م ن

قمن بالفتح بعش وجهت ونزدیک
قمن محرکة سزاوار یقال انت قمن
ان تفعل کذا ای خلیق وجدیر لا
یثنی ولا یجمع ولا یونث فان کسرت
المیم او قلت قمین ثنیت وجمعت
قمن ککتف مثله ورویش هواه
یقال جنبه علی قمنه ای علی
سننه
ذائحة قمنة کفرحة بوی بد
قمن کیسب بی هواست مصر
قمین کامیر شتاب بر دو کنجی
حمام وسزاوار وکلاتی
قمونیه بالفتح والتخفیف شهری

است بافریقیه
قمنانه کته بوزاد وهو اولها
یکون حقیرا ثم یصیر حمنانه ثم
قرادا ثم حلمه
قیمون بالفتح قلعه است بقلسطین
مقمنة کمسعة سزاوار یقال
هذا الامر مقمنة لک ای مخلقة
ومجدرة
تقمن موافقت جستن یوق تقمنت
موافقتک ای توخیتها
مقمئن کمطمئن درهم کشیده
زکید

ق م و

قماء ماء سزاواری کردن یوق
ما یقمی بک الشیء ای ما یوافقک
عن ابی عبید

ق م ه

قمه محرکة کی خواهش طعام
نماید شتر رونده در زمین یا
شتر سرد رنموادانده قمه کرکع
جمع
تقمه دودله وسر کشته شدن
یقال الجرح یتقمه ای لا یبدی
ابن بنوبه

ق م ه د

قمهد کجعفر ناکس فرومایه
بد اصل شتر خوی
قمهد بالضم مقیم ثابت که از
جای برود
اقمهد اقمهدادا سربر داشت ودر
مواد است سر جو بدا واقمهد
بالمکان اقامت کرد در ان جا
ومو شبلیه است انبصل فی الفرخ
اذا رق

ق م ه ن

قمهن کجاشیند رنک بسیار
بیشتابا

باب القاف فصل النون

ق ن ا

اقهر فانی سخت سرخ
فنا کتما لپ است

مقناة و بضم النون جائی که آفتاب نرسد و قد یترك الهمز

ف قنا قنوه بمعنی برخشد و قنا اللبن ایضاً بجوشید و شیر را با آب و قنا فلاناً کشت او را یا از کینه او را برخشل و قنا الجلد در دباغت انداخت تا شد پوست و قنا اللحیة سیاه کرد ریش را یا لحیه را کرد بحنا

س قنأة فلان بمرد و قنوع الادیم تباه در پیچیدن پوست اقناه برقتل را انگیختن که بیرا و کشتن و تباه و فاسد کردانیدن پوست را و تغاد رو نوانا کردانیدن که بیرا

تقنئة بمعنی سرخ کردانیدن و بهر تاسیاه کردن تا بحد لحیت کردن از انقنئة مثلثه فی الکل تقنؤ بمعنا ایک کردن ریش را و بمعنی سرخ شدن

ق ن ا ل

قنثل کزبرج کردن میل و بزن کوتاه قامت

ق ن ب

قنب بالضم غلاف نرینه اسب مانند آن و قنا و بزن و باد بکلان و نه کار و جنکال شیر قنبة دهی است بمصر اندلس قنبة بفتحتین دهی است بمصر قنب بکسر اول و فتح نون و شد سم بوع است تیری و بشنا که سختی که کنب است قنب بکسر نون مشلة

قناب بالکسر جنگال الشیر و قناب برک کرد در سر کشتن چون بیناور در شروع کند بچشم قنیب کامیر ابرو جماعت مردم قنابه کثمامه اطوالی است بمدینه و تشدید النون ثمامة کصاحب کرنا یا نام نصر بن سبیع و شتاب متینات شله

قنوب بالضم غنچهای نبات و غلافهای شکوفه قنابر کرمانه یر کشت یا برک که در آن خوشه فراهم آید مقنب کمنبر جنکال شیر و توشه دان حیاد و توبره او که صید در وی اندازد و کلالسبان سوار جماعت یا مقدار سی صد مقناب کمحراب جنکال شیر مقلب کرکهای ببینا شکار

ن قنب نداسه و نقنا برو قنب العنب شاخه کرد انکور را و بریدا نچه موذی باران بود و قنب الزهر برآمد شکوفه ز آن غلاف و قنبت الشمس فنوناً فرو شد آفتاب

اقناب بچهل سیبدن اسبان و صاحب مقنب شدن قوم و نهر نپهان شدن از بیم غریم یا از ترس سلطان

تقنیب تلابر شدن کشت و تا بچهل سپیدن اسبان و صبا کلا مقنب شدن قوم تقنب بچهل سپیدن اسبان و مقنب شدن

ق ن ب ر

قنبر کجعفر مولای علی بن ابی طالب کرم الله وجهه و بنوی منسوب الذعباس بن احمد قنبری و احمد بن بشر قنبر که محدثان اند و ابو الشعثاء قنبر از ابن عباس روایت میکند ذکره ابن حیان بن الثقات

ابراهیم بن علی بن قنبر بغدادی کنیت ابو الفتح محمد بن احمد بن قنبر بزاز محدثان اند قنبرة بالضم پرنده است که بر سر ما کاکل و جزان باشد و منه حیا بنه قنبرانیه بعیضک کلغی را

سیبویه عمرو بن عثمان بن قنبر

کجندب امام نحاة است و مذکور است در قبر

قنیبر کزنبیل کیاهی است که قنیبر مصغر ازشلة قنابری بالضم و کسر الباء مقصوراً نوعی از تره

ق ن ب س

قنبس بالفتح از اعلام زنان است

ق ن ب ض

قنبض کقنفذ نسار قنبضة دن زشت روی یا زن کوتاه قامت

ق ن ب ط

قنبیط بالضم و فتح النون و التشدید سطری است در زمین نواع کلم است مبخر مغلظ و محلل به بدبه لا تجل محمد بن حسین قنبیطی محدث است

ق ن ب ع

قنبعة در خانه پنهان شدن از خشم را ماسیدن قنبع کقنفذ اوند کنم و کوهی است بدیار بنی غنی مرد به قامت قنبعة مونث و لنتر باره است و خنه مانند کلاه در از که کودکان پوشند و صرفکند خود زنان را یا جامه است شبیه آن

رجل مقنبع الراس کبیر الراس نرد داده سر پیو کلاه دراز

ق ن ب ل

قنبل کجعفر کروه مردم و کله اسب از سی تا چهل یا علم است قنبلة مثلثه منها قنابل جمع قنبلة با کرمه شدن بعد تنهایی و ترسیدن بعد جنت قنبل

قنبل کقنفذ مرد درشت کوده است کوچ کرم سرو بدن است و لقب محمد بن عبد الرحمن

قاری قنبلة بالثاء ذا مای است چند شکار هر کرا بو براقش است قنعقبلانی بالضم دیک که طعام کروهی با کفایت کند قنابل کعلابط خری است و مرد درشت

قنبیل کزنبیل تخم نباتی است ریکی زرد که سرخی برو غالب است وکویند تخم سرخس است قابض است و قاتل اقسام کرم معده و امعا و کرد دنده ان و حجر کرد خارش و شیرینه نامج

ق ن ت

قنوت بالضم فرمان بردن کردن منه قوله تعالی القانتین و القانتات و خاموش بودن و بیار ماندن از سخن و ابستادن در نماز و منه الحدیث افضل الصلوة طول القنوت و منه قنوت الوتر قناة کطابه کونوارکی امرأة قنیت کامیر زن کم خوراك و سقاء قنیب مثله بیشا ایکیره و روان کنند

اقنات دعا کردن بر دشمن و کی استادن در نماز و پیوسته هیچ کردن و دیر جنك کردن با کفار معر و تمتی نمودن از بهر خدای

ق ن ت ر

قنتر کجعفر کوتاه بالا

ق ن ث ر

قنثر کجعفر بالثاء المثلثه ثاتا

ق ن ث ع

رجل مقنثع اللحیة بکسر المثلثة مرد بزرك و بزرك ریش

ق ن ث ل

قنثلة بزرکیجن خاك را با یا در رفتار

ق ن ج

قنوج کسنور شهر است تخم محمود بن سبکتکین

ق ن ج ر

قنجور کزنبور مرد کوتاه پیاز سر حرف

ق ن ج ل

قنجل کقنفذ زن بد و مملوك

ق ن ح

قناحة کرمانه نوعی از کلید کج و دراز

ف قنح قنحاً بالفتح نماید از راه چوکان و قنح الشارب سیراب کردید و سر برداشت و نا خوش داشت نوشیدن را و قنح الباب جوب تراشید و بر در بر داشت تا وا پچو ب قنح الباب قناحاً بر داشت در را چوب تراشیده

تقنیح کلید داشت کردن بر در تقنح و اکتناش آب اعبد سیراب و سر برداشتن از آن یا کراهت سیراب خوردن

ق ن ح ل

قنحل کقنفذ بنده یا بنده بد

ق ن خ ر

قنخر کجرد حلق فراخ سوراخ بینی کشاده دهن درشت او از سخت قوی سر و ستان مانند استخوان که از سر کوه بر کنده کرد و برزك و کلان جثه قناخر کلاز مثله

قنخیر کزنبیل سنك بزرك قنخرة بالضم مثله

ق ن د

قند بالفتح کند که شکر از آن بندد قندة بالتاء مثله معرب است و سمرقند شهری است در ما وراء النهر معرب سمرکند و محمد بن سعید بن قند محدث است بیز قندة نوعی از

انگور قندی بالضم خانه و ابو القندی کنیت اصمعی است که به لفظ قندی تنبیه

قناد کسحاب معرفه نوعی است شرح واسط

قندید کقنفذیل که دانه سپر و میان انکوری یا شیره انکور که انجه کرده نونی افزای ان انبده و بیزند و حلل نماید و عنبر و مشك و خوشبوی است که زعفران ترکیب میکند و حلال در نبیذ یا قندید کزبرج مثله

قنادید کقنادیل جوش و راه نیفا بحاه بالامر علی قناد بد ای وجهه

قندأو مرد سبك مذکور شد در وزن

سویق مقنود بینت قند آمیخته سوبق مقند که معظم بینت کند آمیخته

سویق مقندی کمر هد بینت قند آمیخته

ق ن د س

قندس کقنفذ پیاز کشت ارکیا سپس معصیت و قندس الآزمی بر سر خود رفت و رجهان وی نیز کرد

ق ن د ع

قندع کقنفذ مرد دیوث

ق ن د ع ل

قندعل کجرد ححل کول

ق ن د ف ر

قندفر کزنجبیل کنده پیر مرد است

ق ن د ف ل

قندفیل کزنجبیل سطبر و فراخ یا شتر ماده کلان سر معرب کنده فیل کانه تشبیه لها بالفیل

ق ن د ل

قندل کجندل استو بزرك سر

دنار یا دنار سر قندیل کقندیل وقندویل کزنجبیل مثله قندلی بالیاء التشبیه درخت است

قندیل بالکسر قندیل قندول بالفتح و ضم الدال درخت است رشام نقار سوداری شفا است شکوفه او زار و رغنی است غریب الافعال قندل البعیر کلانشر کردید بشتر و قندل الغ مشینه بزم و سست رفت

ق ن ذ ع

قنذع کقنفذ مرد دیوث قنذعة بالتاء مذکور کرد در قنازع جمع و نیز بالهاء و سخن زشت و فحش

ق ن ر

قنور بالتحریك مشددة الواو کلان سر و سر کیژ و دشوار خوی و سخت و درشت از هر چیزی و بعیر قنور شتر سرکش قنور کسنور ممکاری است تا کم کنان ان در غایت خوبی و نیز وجود باشد قنور کسنور بنده و مملوك دراز یا دراز سر عبد الرحیم بن احمد قنتاری کشتادی محدث است

مقنر کمحدث در فرا فریرش هیئت آن کرد شنار آن ادنه و بر کنده از سر بر کشته باشد یا آن که بیکو بیش نماند مقنری بنیا للفاعل کمخرج مثله فیهما

ق ن ز

قنز بالکسر خم کوچك اقنیز بالکسر مثله و مرد یا آنکه لا یثر و نیز و بضم

قنز محرکة سقا پر شکاد قانز کصاحب مثله

قناز کشتاد شکاری المقنز از خم آبخوردن شتر قنز حینا و بعید جو نیده نقنز صید جستن

ق ن ز ع

قنزعة بضم قاف و زاء و بفتح هر دو و بکسر هر دو و کجند بتر قنفذة موی کرد اکرد سر قنازع و قنزعات جمع و موی که بر سر کودکان کذارند یا موی که بلند برآمده و در آن قوی یا نه از زمین چون نبات دعا و نتا و پرون دم و پیر کردن خروس نیز قنزعة منکره کار کرد که بزرك باشد و نیز موی که زنان بر سر بندد تا دیجیر ناند هندی جوره است و بلا قنازع جمع و فقیه از کیاه نضر و کوهان شتر و اما نهی النبی صلی الله علیه وسلم عن القنازع و هو ان یوخذ الشعر و یترك منه مواضع و نیز قنزع کقنفذ کوهی یا مکه و سرین نبیاسر قنزعة بالفتح کرجین بکی از دو مرغ بهر جنك کردن بقال ان قنزع الدیك اذا انتشر للقتال قنزب احدهما

ق ن س

قنس و بکسر اصل بزرك قنس بالکسر علاوه سر قونس بالضم جمع قنس محرکة آنات و آنس که کیاهی است خوشبوی ناسخ جمع الام و در ذ نباید و ما النبوبا و در دیشت و دند مفاصل و مصفی جون و رنك و مفرح و مفوی دل و مفوی معده و لوقان ناسخ بیغایت ناسخ است چیز سرفه و دو رو دافع خشم و دو رد دارند ان

اناث
قانیة الطیر بعده واندرون
نزع
قونزع کوه اغلای سر و زیر بغو
اعنی اعلی سر خود و شدی
میان دو گوش اسب و میانه
راه قونزع بالفتح وضم النون
مثله فی الثالثة الاخیره
قنیز کسی که زکاوند
افتناس نسبت کردن خود را
بقوی نژاد شریف با وجود
خناست

ق ن س ر

قنسر کجعفر پیر کلانسال یا
دیرینه
تقنسر پیر کردانیدن تقنسر
السن والشدائد
قنسر کجرندل پیر سالخورده یا
دیرینه قنسری بهامش مثله
مثله قال الطرب اتنتنسر
والدهر بالانسان دواری
قنسرون شهریست بشام
وانرا قنسرین نیز گویند و تکبر
نون نامه قنسری و قنسرینی منسوب
بوی
قناسر کعلابط درشت
قنابس موضعی است بشام
تقنسر پیر شدن و ترنجیدن
و خشک گردیدن

ق ن س ط

قنسطیط بالضم و فتح الشین درخت
است

ق ن ش

تقنیش نقصم رعیال کم کردن
و بی کار نشر بچه هولا ای لم یفتقر
ولم ینقص

ق ن ش ر

قنشوری کفرنوبه زن که حیض نیابد
و لیتر ضعیف لحشور

ق ن ص

قنص بالکسر بن و نزار چیزی
قنص محرکة شکار و نیز قنص و
قناصة کثمامه دو پسر معد بن
عدنان و بنو قنص بن معد
عرب
قنیص کامیر شکاری و شکار
قانص شکاری
قانصة وده واندحمیعید مرغ
قوانص جمع و منه الحدیث فتخرج
النار علیهم قوانص تخطف قطعا
خطف الجارحة الصید و نیز
قوانص ستون حندکه بر آن
سقف و مانند آن گذارند
قناص کشداد صیاد
قویصنة معتبره بی است به
دمشق

ص قنص قنصا بالفتح شکار
کرد

اقتناص شکار کردن
تقنص شکار جستن و شکار
کردن

ق ن ص ر

قناصر کعلابط درشت و سخت
و قناصرین کعکبر از آن موضع
است بشام

ق ن ص ع ب

قنصعر کبرنخل کوتاه کردن و
کوتاه پشته کرد اندام

ق ن ص ف

قنصیف کرنبع پستبه بردی

ق ن ص ل

قنصل کقنفد کوتاه بالا

ق ن ط

قنط قنطا بالفتح نومید شد و باز داشت
و القنطا نیز
قنوط کصبور نومید
قنوط بالضم نومید شدن و
الفعل من نصر و ضرب و کرم
و نیز کتفسفط قناطة و
قنح حسبهما نام عطیه من
اللغتین
تقنیط نومید کردانیدن

ق ن ط ث

قنطث ازینر بویدن

ق ن ط ر

قنطرة کتد چنیل پل بلند و عمارت
بلند و قنطرة اربک دهی است
بخوزستان و قنطرة البرذان
محله است ببغداد از آنست
علی بن داود تمیمی قنطری و قنطرة
خرزاد اردشیر پلی است شهر
میان ایذج و رباط دارد
هزار گز و بلندی صد و پنجاه
گز و اکثر آن از زیر آن مزرای
از عجائب دنیا و عراقی است ...
است و قنطرة السیف موضع
است باندلس از آنست محمد بن
احمد بن مسعود مالکی قنطری
و قنطرة بنی زریق و قنطرة الشوک
و قنطرة المعبد هر سه پل است
در بغداد و واس القنطرة شیء
بمرقند از آنست جعفر بن
صادق بن شبیه قنطری و محله
است بنیشابور از آن محمد است
حسن بن محمد بن سنان قنطری
و نیز قنطرة بشهر و ده جای کرفتن
و برای بادیه کردن و مالک مال
بقنطار شدن و کاسه بند
دیرمانند دیگای بیوسته
اقامت کردن یقال قنطر علینا
ای طول و اقام لا یبرح
قنطر کزبرج مختی و بدا مقطر کقنبیل
شد و قرعی است مایل بسیاهی که
بانکک کند دسی نیز خوانند از
را
قنطار کسر طاس تازک عودیر
و شمار دینچهل اوقیه از زر با
هزار او قیه از آن یا دو صد دینار
یا هزار و دو صد اوقیه یا نقطا
هزار دینار یا هشتاد هزار درم
یا یکصد رطل از زر یا از سیم
یا هزار دینار یا پوست
گاو پر از زر یا از سیم قناطیر جمع
قناطر بالفتح موضعی نزدیک
کوفه حذیفة بن الیمان رضی الله
تعالی عنه در آن فرود آمده
پس منسوب کشت بآن موضع و
موضعی بسواد بغداد بنا کرده
نعمان بن منذر و موضعی است
یا محله باصفهان از آن است
عبدالله بن اسحق قناطری و
شهریست باندلس از آن است
احمد بن سعید بن علی
بنو قنطوراء بالفتح والمد ترکان
یا حبشیان یا قنطوراء کنیز کی
است مر ابراهیم علیه السلام را
و ترکان از نسل او است
مقنطر کمعظم مکمل منه القناطیر
المقنطرة

ق ن ط ر س

قنطریس کزنجبیل قدر تقدم فی
قطرس

ق ن ط ع ر

قنطعر کجرندل دراز و بحار ولان
چوبی است متخلل الجسم شبیه
بترس چون از پوست بر کنده
کرده قوی معده مفرح شد

ق ن ع

قنعة بالفتح میل بسر بسوی
خوابگاه و بسوی چراگاه شیرین
کیاه از شور کیاه اسم مصدر
است
قنع بالکسر طاس و ... از
جمع قنعان بالکسر جمع الجمع و ...
طبق است بیانه و طبق ...
خرما و مختم و کرزای ...
بتصحیف قنع و لا قنع بل ثلاث
لغات
قنعة بالکسر جای هموار میان
دو پشته رنم خاک فتح بحذف
تا جمع
قنعة بالضم نوالی حاجت
منه اعوذ بالله من مخاتل القنعة
قنع محرکة یک شاخ یا جای هموار

از پاپین ریک تا کرانه آن و آن
جای را لبب نیز گویند و آب است
میان ثعلبیه و خزیمه
قنعة الجبل محرکة سر کوه و کذا
قنعة السنام
قنع ککتف خورسند و خوشنود
بهره و بخش خود
قنیع کامیر خوار مندی نماینده
در سؤال و خورسند و بسنده کار
بهره مقسوم
قنیع کزبیر ابی است بنی جعفر
و بنی ابی بکر بن کلاب
قنیعة کجهینه خوض است بنی
ثعلبیه و خزیمه
قناعة کسحابة خورسندی و
بسنده کاری بدانچه بهره باشد
و منه عاتم نسئل الله القناعة
واعوذ به من القنوع
قناع ممنوعة اسم است از شناختن
خمار
قناع ککتاب پرده و پوشش که
بر بالای مقنعه پوشند و طبق
از برای خرما و برده یا وسله
و سپنا
قنع ککتب جمع
قنوع کصبور خورسند و بسنده کار
بهره خود و نشیب پستی
موشیانده و بلند بلندی
از اضداد است
قانع خواهنده نمایه دو سؤال
و خورسند به بهره خود از اضداد
است والقنع الاخیر اشهر و او را نیا
بجای رونده
جمل اقنع شتری که دو سر از تنگ
در کرانه کردن آن پیش
باشد
قنعان بالکسر هموار میان دو
پشته
شاهد مقنعان کعثمان ضعیف
شاهد مقنع است مذکر و مونث
و واحد و جمع در وی یکسان
شاهد مقنع کمقعد گواه عادل
و بسنده که بدان است آب او را با
شهادت او یا حکم او
مقنع کمنبر سرا کنده و چه زنان
مقنعة بالتاء مثله

ف قنعت الابل قنوعا بالضم
مایل کردید بسوی خوابگاه و نیز
اندامل خود را و بر چراگاه خرشی
کیاه بسوی شیرین کیاه بر آمد در
بلندی بر آمد و قنع الاداوة
قنعا بالفتح سر کون کرد آب
دست را و قنعت الشاة بلند
شد پستان و نیست تصوب
در آن و نیز قنوع خواستن و
خوار مندی نمودن متعدی
نمودن در سؤال و خورسند
بودن بدانچه قسمت باشد از
لغات اضداد است مثل القنع
خیر الغنی القنوع وشر الفقر الخضوع

س قنع قناعة کسع و قناعة
کرامة و قنعانا بالضم خورسند
گردید بقسمت خود و قنع الابل
میل کردند شتران بسوی چرا
گاه
مقنعة در قول راعی و تحل
الحداء کان فی حیزومه قصبا
و مقنعة الحنین عجولا رواية
بفتح نون است و مراد از آن نای
است زیرا که نای نواز وقت
کمینواز و نای را بلند میکند
سر خود را و کبران و مراد از
آن نای است کبلند میکند
آواز خود را بجنب مضاف
الیه مقنعة
قنع مقنع کنکرم دهقان که دندانها
ان مایل بدرون باشد
اقنع راسه افناعا بر داشت
سر را یا بجانبی التفات کرده
نگاه را مقابل داشت و نیز
اقناع بر نهمین هموار پشته
پشته شدن و سر درنا کردن
و منه قوله تعالی مهطعین
مقنعی رؤسهم و دست بر داشتن
و کردن دراز کردن شتر بحوض تا
آب خورد و کردانیدن ستور را
سوی چراگاه و خوشنود کردن
و نیز امید و محتاج ساختن از
لغات اضداد است و بلند شدن
پستان گوسپند یا عدم تصوب
در آن
رجل مقنع کمعظم مرد خود بر سر
نهاده
تقنعه تقنعا اضی ساخت او را
و قنع المراة پوشانید او را مقنعه
و قنعه راسه بالسوط بلند زد
تا نیانه بر سر او و قنع الدیک
در واکرد خروس پرهای کردن را
وقت قتال زد و جنگ
تقنعت المراة پوشیدن مقنع
را و تقنع فلان پوشید خود را
بجامه
استقناع بلند کردن بیدن
پستان گوسپند

ق ن ع ب

قنعب کسبطر ... خواهنده
از مند

ق ن ع ت

قنعات بالکسر مرد دبنیا موی
بر روی

ق ن ع ث

قنعاث کجرز مرد دبنیا موی بر روی
و تن

ق ن ع د ل

قنعدل کسفرجل احمق کول

ق ن ع ر

قنعار کسنجار بز کوهی کلان شاخ

ق ن ع س

قنعاس بالکسر شتر بزرگ و شکرف
و مرد تواناو قوی قناعیس
جمع
قناعس کعلابط مرد شگرف
بزرگ خلقت کلان جثه قعاعس
بالفتح جمع
تقنعس سختی و کوتاهی کردن
و سخت کوتاه کردن شدن

ق ن ع ر

قنعر کجعفر دو چیزی است که چوب
از ان چوب کبیر درشت غلیظ
تر باشد و شتران ناچرص تمام
خورند

ق ن ف

قنف محرکة سپیک کفرز فرو نا
باشد
قناف کغراب مرد بزرگ بینی
کلان ریش و دراز قامت در شت
و سرخ و بزرگ قناف کعکاب
مثله فی الکل
قبیصه بن هلب قنافه از طلة
بالضم و پیدش محدثان اند
قناف بالضم سرخ و کلان
اقنف اسب سپید کردن
و مرد خندکوش و مرد سطبر
بینی
قنفاء من خندکوش و کوش
بر گرد درشت و بر صفت تضل
بالخند و خند باشد و کوش
مردم کمیل و کجی نداشته باشد
و سرخ و بزرگ و آواز است
قول ذو خرهام بن مره کمثال
خود را پید مظاهر میکند
واشتیاق مردم میشواند
الهام بن مرة اکمحی لو ثقنا
مشرقة القذال
قنیف کامیر گروه مردم و مرد
کم خوار و کم موی بر و ابرها بر
بیبنا بار آن و بیانه ارشب
قنف کقنب کل سیل اوند
کمحضله و شکافته شده باشد

س قنف القلع قنفا عرکه
کفته گرفید کل انعوشکاند
شد و نیز قنف محرکه خردید
گوش و درشتی و دو سپید که
ان لبر وسطری بینی

نفقانه زوهشه و سست شد
گوش ابو انفقت ساحت شکر دیبا
کرد بید و مجتمع وفراهم اندای
تدبیر او و درست شد کار وی
جفقه مفقفه کسغطه سبز فراخ
وسیع
تفنیف بریدن و پاره پاره
کردن یقال نفغه بالسیف
اذا قطعه
استفنا دیرسنا مدن
رای و تدبیر

ق ن ف ج

قنفج بالکسر مادم خوب پناه زیبه

ق ن ف خ

قنفخ بالفتح گیاهی است بلای
سخت و تکبر

ق ن ف ذ

منفذ منفذ است و نفا و منخ

ق ن ف د

قنفد بالضم وضم الفاء و فتحها
خار پشت قنفذه مونث
قنافذ جمع و موش و جای حوی
پرد و کوش شتر و ریگ توده
فراهم آمده بلند و درختی که
در وسط ریگ رسته باشد
و جائی که در وی گیاه در نهم
و انبوه روید و قنفذ الدراج
نام موضعی بابر که گیاه
بیناید و قنفذ اللیل
مرد سخن چین و نیز قنافذ
کوههای خرد است یا بلند
توده یا تلهای تنک است
برداه
قنفذ مخارست ماده زادی
است مرهمه نمیر را
تقنفذ بیرون شدن و نیز
یقال تقنفذ بالعصا الی
ضربه کالضرب القنفذ

ق ن ف ر

قنفر کجبد لنه
قنبیر بالکسر کوتاه بالا و فلم

کمثال بطن شله
قنفور کبنور سوراخ کون

ق ن ف ر ش

قنفرش کجحمرش کنه پیر کلانسال
و سرزه سطبر فرزند

ق ن ف ش

قنفشه بالکسر جانوری است از
حشرات الارض و نیز بخیده و در
کشیده پوست منقفش منقبض
بوزن شله
تقنفش بالفتح بخیده و درکشیده
پوسف شدن و درود فراهم
آوردن چیزی را
قنافش کعلابط مرد کلان و
درشت بیش که پوست بینی او
رفته باشد
و یقال قنفش فی اللباس مبنیا
للفاعل مرد درشت میشت
در لباس پوشیدن

ق ن ف ل

قنفلة کدحرجة رفتار گران
قنفل کقنفذ بزشکرف

ق ن ق ع

قنفع کقنفذ کوتاه بالا و زن ما
و موش قنفع کزبرج مثله
قنفعر بالنا سرین و خارپشت
ماده
قینقاع بفتح القاف و تثلیث
النون کوهی است یا یهود که در
مدینه بودند

ق ن ق ل

قنقل کجعفر پیمانه بزرگ
مرد گران و طی گران پا سپرو
نام تاج کسری

ق ن م

قنمه محرکه بوی بد و عن و چرک
و زنگ مانند آن
یده قنمه من الزیت کفرحه شر
از دو زنگ گرفته
نام چهار مغز شاه
افتوم کعصفور و اصل مرغ جزر

اقانیم جمع لغة رومیة
س قنم شفاهه قنماء کرده بو
کرفت و قنم الجوز تباه کرده بد
وقنم القرظ تری سپید اسپید
چوکین و کرز الود گرم بهار نشتر
غب باران قنمت الابل و غیرها
کذلک

ق ن ن

قن بالفتح طلب کردن اخبار من
در بچان و بشاه جستن کشد
زاو بیجود بنو کردن والفعل
من ضرب
قن بالکسر بنده که انید که و مادر
بنده زاده باشد واحد و تثنیه
و جمع و مؤنث و مذکر در وی
یکسانست یا اقنان و اقنة
جمع یا قن خالص در عبودیت
و بین القنونة یا آنکه زر او
متولد شده و نتوانند که خود را
از تو وا رهانند
قنة بالکسر کوه یا انتهای
رسن یا بخصوص و سر از بوی
حزماقین کمیست جمع و بیز دکه
دارو بیست مدر و محرج
دیاح و جهت مانند کرکاران و بجه
و صرع و درد سر و سد و رود
دندان کرم خورده و درد گوش
و اخشا و نهندان ناسور و بزرق
است مرتبه الود را و جمع
سم زاود و دان هوام زاردر
تماید
قن بالضم کوه خرد و استیبین
قنه بالضم کوه خرد و سر کوه
و کوه دراز در هوا جدا کانه
سیاه یا کوه نرم خال نهموار کبیر
بر زمین قنن کصرد و قنان کجبال
و قنون بالضم و قنانت جمع و
موضعی است
ابن القنی بالضم محدث بلخست
قنن محرکه زاه و دوش
قنینه کجهنیه بهی است بعجز

قنان کشطان نام پادشاهی از
پادشاهان روم کان یاخذ
کل سفینة غصبا و هو هدد
بن بدد و کوهی مر بنی اسد را
و ابو قنان عابدی است
قنانة کجبانه جوئی است بعراق
عراق و ملوکیت و بند کیری و
یضم قنونه بالضم مثله
قنان کغراب بوی بغل و اسبیز
پیراهن قنوان بالضم مثله
قنین کسکین طنبور و بازیچه
است رومیان را که بدان قمار
بازند
قنینه کسکینه شیشه و قنانی
جمع
قنوی بالفتح مقصورا رود بیا
است بیرات
قانون اصل هر چیز و مقیاس آن
قوانین جمع و قیل هو لیس
بعربی و موضعی است میان یادش
و تعلیک
کمنن کجعفر و نیز رهنمای و
صدنه است دیانی و کلاکو
برنک و کزبرج اب شناس در
صحراها و کاریزها
قناقن کعلابط شناس در
کاریز کند و در صحراها قناقن
بالفتح جمع
اقتنان راست استادن و
بنده قن کرفتن و خاموش کردن
و بر قنه بر شدن بر کوهی
اقتنیان راست استادن
استقنان در گوسپندان
جای کرفتن و شیر انها خوردن
و منقل شدن بامر

ق ن و

قنوة بالکسر و الضم و ودش
و غنم قنوة گوسپند دوشید
و قنابت بردن و فراهم آوردن
گوسپند و جز آن برای خوردن
و خوشه انگور و قنوان و قنیان

مثلثین جمع قنو بمعنی هناه
مثله
قناء بالکسر و الفتح خوشه قنا
جمع
قناة بالفتح نیزه قنوات و قنا
و قنی و قنیات جمع قناء بالکسر
مثله و نیز چوب و
کوسپند سرچوب بینی کوژ باشد
و کاریز یا کاریز که بر زمین باشد
قنی جمع و مهره پشت
قنی کالی شهری است بصعید
قنی بکسر نون دهی است نزد بلخ
میفع و شفاء قن مثل بر کرد
بوی
قناء الحائط کنار جانب دیوار
کسایه بروی خم کند
قنا کغراب بی است
اقنی مرد بلند بینی قنوا مونث
قنی کغنی گوسپند که برای شیر
و بچه باشد و نیز قنی موضع است
بیمن
قناء کشداد نیزه کر و صاحب
و قناء الارض هدهد که اذا نگاه
چاههای آب است
قوعل مول
قنوة بضمتین و تشدید الواو
شهری است بروم
قنوان محرکتین دو کوه اند
اقناء بالفتح جانب دیوار که بسیار
بوی باز کردد
مقناة جائی که آفتاب بوی نرسد
مقنوة بضم النون مثله
ن قنونه قنوا بالفتح و قنوانا
بالفتح و قنوانا بالضم و ورزید
و فراهم آوردن و قنوت العنز
برای و شیدن کرفتن بزراو
قناه الله افرید او را اخلاق
س رضی فی الحیا قنوا بالفتح
و قنیانا بالضم لازم کرفت حیا
را و قنی الجاریه بزرگ خانه
کرد دختر را

بجمهوره ای منتسب مرد العیب
ستیره فی البیت و نیز قنی بکم
و القنی خوشنود شدن و بی
نیاز شدن و یقن من اعطی شاب
المعز فقد اعطی الغنی و من
اعطی مائة من الضأن فقد اعطی
الغنی و من اعطی مائة من الابل
فقد اعطی المنی و نیز قنا الانف
کعصا بلندی بینی و کوژی
ستان و درازی طرف و باریکی
وسط آن و تنگی هر دو سوراخ
بینی و ذلک فی الفرس عیب است
الصقر والبازی مدح
مقنی صاحب نیزه
اقتناء لازم کرفتن چیزی را و باز
ایستادن از آن و ذخیره نهادن
و خوشنود کردن و دادن چیزی
را کسی و بی نیاز کردن اقناه الله
ای اعطاه ما یقتنی به
مقنی الارض هدهد یعنی آنکه
مواضع آب در زمین
تقنیه لازم کرفتن چیزی را
مقاناة آمیختن چیزی با هم و موافق
کردن و دائم شدن
یقال الغالی لد الشی ای دام
اقتناء ورزیدن و فراهم آوردن
و لازم کرفتن چیزی او ذخیره کردن
و فی المثل لا تقتنی من کلب سوء
جروا
تقنی ذخیره نهادن نفقه فاضل
آمد یقال تقنی بنفقه اذا
اکتفی بها فضلت فاضله فادخرها

ق ن ه ر

قنهور کسمندل دراز در هم و در
آمده پوست یا ضعیف سست

ق ن ی

قنیه بالکسر و الضم مال ورزیده
بخیه نهاده و نیز کعبب جمع و فراهم
آوردن گوسپند و جز آن برای
خوردن
قنی کالی خوشنودی و خوشنود

شدن و بی نیاز کردیدن و
الفعل من سمع
احمر قانی و قان سخت سرخ او هو
بالهمزة
ض قنی المال قنیا بالفتح و
قنیانا بالضم و الکسر ورزیدن آن را
و قناه الله خوشنود کرد او را
خدای
اقناء خوشنود کردانیدن و
دشت دادن شکار و فادر و قنوتا
کردانیدن آن برخود
مقاناة آمیختن و سازواری
نمودن

باب القاف فصل الواو

ق و ب

قوب بالضم جوزه اقواب جمع و منه
المثل تخلصت قائبة من قوب
او قائبة من قوب یعنی بیضه از جوجه
جدا شد نحو شخصی کویند
که از صاحب خود جدا کرد
قال الغرائب تخصره اذا بلغت
بلغ مکان قائبة من قوب
ای نائره من خنادق ام قوب
بلا وسخی
قوبة بالضم رنس موی یا بوش
برکنده
قوبی بالضم و تشدید الیاء مرد
بچون خوردن
قاب میان قبضه و کوشه کمان
و هما قابان و اندازه و مقدار و قیب
بالکسر مثله یقال بینهما قاب قوس
و قیب قوس اذا ناب قوس
فعلت الله اعلم
قائبة مرغ علیها فی الصحاح
من کتب اللغة و علی تفسیر المصنف
المثل یقوله و بالضم الفرخ کالقائف
و القائبة البیضة
قوب کصرد پوست بیضه
قوبه کهمزه
یقال لی قوبه ای
الدار مقیم هذا ابو ق لله

من الثرا وزن موی سترده
قائبة بخم مرغ
قوباء بالضم و فتح الواو و سکونها
ثمنه دادن سترده موی و
ادرفی قوبة ولا ینصرف و قوبی
بالضم و التشدید جمع و اذا
سکنت الواو ذکرت و صرفت
و الیاء فیه للالحاق بقرطاس
و الهمزة منقلبة منها و لیس فی
الکلام فعلاء بالضم و سکون
العین الا حرفان قوباء و خشاء
و قیل المزاء مثلها و تصغیر قوباء
بفتح الواو قویباء و بالتنکیر
قویبی
ض قاب قوبا بالفتح
کرینجت و نزدیک آمد از لغات
اضداد است و نیز قوب
زمین کندن و شکافتن مرغ
بیضه را
تقویب زمین کندن و از بیخ بر
کندن و نشان کردن بر زمین
منقوب بکسر الواو پوست بر
کنده و مار از پوست بر آمده
آمده و پوست بر کنده از غار شتر
و کرم موی سترده
تقوب ماشه مواضع
پوست برکنده شد جایهای از
سر او و نیز تقوب از بیخ بر
کنده شدن و مغاک کردیدن
زمین و شکافته شدن بیضه
انقیاب بر کندیدن
انقیاب شکافته شدن بیضه
مغاک کنده شدن

ق و ت

قوت بالضم خورش باندازه
قوام بدن انسان قیت و قیته
بالکسر قوات کغراب مثلها یقال
ما عنده قوت لیلة و قیت لیلة
قائت طعامی که بدان قوام بدن
انسان اولاد بود و کفایت
یقال هو فی قایت من العیش

ذی کفایة ونیز مانند شیر بیشه
ن قانهم قوتا بالفتح والضم و
قیاتة کوت بخورش داد ایشان
را
مقیت کبقیم نکاهبان چیزی کو
و حاضر و توانا بمعنی اندست
قوله تعالی وکان الله علی کل شئ
مقیتا
اقاته قوت داد بقال النفس لها
قیتة ای اطعمها الحطب تو النار
تو اقاته و اقات علیه
تقوت خورش ساختن یقال فلان
یتقوت بکذا
اقتیات قوت خوردن و خورش
یا فتن توقته فاقتات کما یقال
منفقة فارتزق
استقاته قوت خواستن

ق و ج

قاج نام محدثی است

ق و ح

قاحة کشادکی میان سرای و
بالضم جمع و موضعی است نزدیک
مدینه
ن قاح الجرح قوحا بالفتح ریم
کرد اندرون آن و قاح البیت
روفت خانه را
اقاح اقاحة امناء منع نمود بعد
خواست
تقویح خانه روفتن
تقوح ریم ناک کردیدن زخم

ق و خ

لیلة قاخ شب حمیا و تاریک
ن قاخ جوفه قوخا تباه شد
شکم او از بیماری

ق و د

قود بالفتح اسبان یا اشتران که
بلکام و رسن کشند انهارا و
سوار شوند یقع علی الذکر والانثی
نیز و قید بالفتح شتر رام شده
میر قید بکیس مثله
قید بالکسر مقدار

قود محرکه کشنده را بازکشتن و
درازی پشت و درازی کردن
قامت مقدار
اقود بر قوبیکر نیز مردی است
قیاد ککتاب مهار و لکام و جز آن
کسبد ازان کشند
فرس قوود کصبور اسب خوار و رام
شده کشیدن
قائد کشنده ستور و جز آن و قواد
کرمان و قود کرکع و قادة جمع و اسم
لشکر و بینی کوه و کوه دراز بر
روی زمین و زمین دراز و اعظم
فلجان الرث مستان اسامی
الاول من بنات النعش الصغری
الذی هو طرفها قائد و الثانی
عناق و الی جانبه قائد صغیر و
ثانیه عناق و الی جانبه الصید
و هو السهی و الثالث الحور
قائد ذی پشته دراز کسترده بر
زمین
اقود راجمند خوار و رام از شتر
و اسب و جز آن کردن و درشت و
استوار کردن و بخیل بر زاد و توشه
لقلما التفات عند الاکل و کوه
دراز وآن که پیش اینچیز برآو
بانکردد از آن و فرس اقود لمسی
دراز پشت و کردن
قوداء بالفتح ممدود پشته بلند
ناقة قوداء ناقه دراز پشت و
کردن
قواد ککتان بی لغة حمیریة
ورن جلیب
قید و د بالفتح وختم الدال الغمانه
دراز پشت و کردن نعود دراز
مر چیزی را قیادید بالفتح جمع
مقاد بالفتح کوهی بعمان نعت
حبلته مقادا لمهر ای عنه بین
مقود کمنبر اینچه بدان کشند از
رسن و مهار و لکام و جز آن مقاد
جمع
ن قید القتیل بحسنه و کردو

رام او زده شده و نیز قود کشیدن
ستور و جز آن خلاف سوق و هو من
امام و ذلک من خلف قیادة
ککتابة و منقادة و قیدودة
و تقواد بفتح الفوقیة مثله ذابة
مقودة بالنقص و مقوودة
بالتمام نیز لست ازان و دراز
کردن شدن و اعطاه مقادته
یعنی فرمان بر او کشته منقاد
شد
اقادة بکشیدن دادن ستور
کسیرا یقال اقادة خیلا ای اعطا
لیقود ها و کشنده را بازکشتن
بکشتن و زمودن کشنده را یقال
اقاده السلطان من اخیله ای
امره ان یقتل ذا الخیه و فرج
شدن باران و پیش امدن
مقود کمعظم کوه دراز
تقوید کشیدن ستور و جز آن
شدد للکثرة
اقتیاد کشیدن ستور و کشته
شدن لازم متعدی انقاد
الفرس فانقاد
استقادة بعینی مام اخیبا
مبنیته داد و استقدنی الحاکم
کشنده را کشتن فرمودن
خون شم از او
انقیاد کردن دادن و کشیده
شدن ستور و خوار و رام شدن
ان وروش شدن راه یقال
انقاد لی الطریق الیه ای وضح

ق و ر

قور بالفتح رسن از بنیه نیکو
و بود بینه بو یا بنیه یکساله
قار قیر که بر کشتی و جز آن مالند
و شتران یا کله بزرک از شتران
و درختی است تلخ و ده است
بمدینه و قار موضعی است
میان کوفه و قواسط و دهی است
بری بوده دی قار و دی است که
شیبان را و ان را بود کلست

که عرب بر عجم فتح یافتند
قارة کوه ملک خرد جدا از کوها
یا سنان بزرک یا زمین که در ان
سنکریزهای سیاه باشد یا
سنک سیاه و پشته قارات
و قار و قور بالضم و قیران جمع
و جز سرماده و قبیله است که
مهتر انداز اند و فی المثل انصف
القارة من راماها و دهی است
نشام و دهی است بحرین و قلعه
است نزدیک دومه و کوهی
است میان الحی بطو شبعاء
قارات الحبل موضعی است بجا
قوره محرکه بایک چشمی و یک چشم
شدن
قوارة کثمامة سیاه و جز آن کرد بر
افتاضر با لادیم و اینچه از اطراف
چیزی بریده باشند یا چیزی
اطراف بریده از لغات اضداد
است و موضعی است میان بصره
و مدینه
هذا اقیر منه یعنی تلخ تراست از
وی
قوراء فراخ و سبیع و دار قوراء
خانه فراخ قورة دهی است باشبیلیه
قورین بضم شهری است بحر بر
لقیت منه الاقورین دیهم
را القیه الاقوریات کذلک
قوریة بالضم کسورة موضعی است
باندلس
قوری کسکری موضعی است
بمدینه
قوران کسکران موضعی است
ن قاد قورا بر مهر دوید
رفتنا او ازان سنبده
نشود و قار الصید فریب داد
شکار را و قار الشی کرد برید
ان را و قار المرأة ختنه کردن
را
مقور کمعظم نظران مالیده
تقویر کرد بریدن چیزی را

اقتیار کرد بریدن چیزی یقال
اقتار الشی و اقتوره اذا قطعه
من وسطه مستدیرا و شلح کرد
انقیار افتادن و ویران شدن
چاه و میل کردن
تقور کشتن اکر شب و پیچیدن
مار
اقورار لاغر شدن و برا کرفتن
اندام و بر کردیدن و فربه شدن
در رفتن کیاه زمین

ق و ز

قوز بالفتح ریک توده کرد و ریک
توده بلند ازواز و جز آن و اقواز
و اقواز جمع
قوز کتاد نوم و کلاه سالک
قوز النبت تقویز اینبا شد
کیاه
اقتیاز النمر خوردن و ایلنک
تقوز شاد مانی نمودن و خواستن
و از با لا بزیر افتادن و ویران
شدن و بر شکسته شدن
خانه و دیدن بر کوهی

ق و س

قوس بالفتح کمان و تعدید کرده شود
و قویس مصغر آن است در صورت
تانیث و تذکیر قسی بالکسر و قسی
بالضم و اقواس بالفتح و قیاس
بالکسر جمع علی صول فقدموا
اللام و صیروه قسووا علی فلوع
ثم قلبوا الواو یاء و کسروا القاف
کما کسروا عین عصی فصارت قسی
علی فلیع کانت لجوف فصارت
ناقصا النسبة الی القسی قسوی
لانها فلوع مغیر من فعول فرد ها
الی الاصل و فی المثل هو من
خیر قوس سهما او غناء خیر قوس
سهما در حق شخصی کویند که او
از نو خلاف و رزد و باز بخواهش
و مرام تو رجوع نماید و نیز قوس
کرند این جهت که منزع و ابو ع
قیاس کنند و قوله تعالی فکان
قاب قوسین او ادنی یعنی دو کمان
عربی یا بقدر دو کز و نیز قوس برج
مانند خرما در ته خنوره و برج
است در آسمان و اینچه کرو بند
در است و ابید و جز آن و وند
القوس لقب حاجب بن زرارة اتی
کسری فی جدب اصابهم بدعوة
النبی صلی الله علیه و سلم
یستاذنه لقومه ان یصیروا فی
ناحیة من بلاده حتی یحیوا فقال
انکم معاشر العرب غدر حرص
فان اذنت لکم افسدتم البلاد و
اغرتم علی العباد قال حاجب انی ضامن
للملک ان لا یفعلوا قال فمن لی بان
تفی قال ارهنک قوسی فضحک
من حوله فقال کسری ما کان لیسلمها
ابدا فقبلها منه و اذن لهم ثم
احیا الناس بدعوته صلی الله
علیه و سلم و قد مات حاجب
فارتحل عطارد ابنه رضی الله عنه
الی کسری یطلب قوس ابیه فردها
علیه و کساه حلة فلما رجع اهداها
الی النبی صلی الله علیه و سلم فباعها
من یهودی باربعة آلاف درهم و
نیز ذو القوس لقب سنان بن علم
بدان جهت که کمان خود را در عوض
هزار شتر رهن نهاد شش بن ظالم
نعمان اکبر کرد و کذا است و ذو القوس
نام شمشیر حسان بن حصن
قوس بالضم عبادت خانه راهبان
و خانه شکاری و کلمه است که بدان
سک را زجر کنند و وادی است
قوس محرکه کوژی پشت و کوز پشت
شدن و الفعل من سمع
قوس ککتف ما نند تنک و مشو
قویس کزبیر نام اسب سلمة بن
حوشب
اقوس کوژ پشت و ریک بلند
و زمان دشوار و تنک و بار دو
و دراز دراز و یقال الدهر اقوس
یا حنی اقوس یعنی پیر بلا اند را

خدای
قوسی بالضم و شد الیاء و زمان
دشوار
قیاس ککتان اسب تازنده
قوسی کسکری موضعی است ببلاد
سراه و آن دار و نیز است
قاسان شهری است بما وراء
النهر و ناحیه است باصفهان و
هی غیر قاشان
قوسان بالفتح ناحیه است از اعمال
واسط از آن است حسن بن صالح
قوسان محرکه دهی است نزدیک
واسط از آن است منتجب مصری
مقوس کمنبر کار دان و میدان
و جای اسب تاختن بیعنی کسید
اسپان ریهان را صف کشند
منیاس بالکسر اندازه
ن قاس قوسا بالفتح و قیاسا
ککتاب اندازه کرد چیزی بد اینچیز
مانند وی و حکم قاس به و قاس
علیه کذلک و قاسهم سبقت برد
و پیشی کرفت بر انها و قاس الجبل
راست کرد و صف کشید اسپان
رهان را برای تاختن
تقویس کج کردیدن و کوژ شدن
پیری
مقاوسة تاختنه و رها کشند
مقایسة و قیاس اندازه کردن
مباراة دو چیز و برابری کردن با کسی
در اندازه کرفتن
متقوس بکسر الواو مرد با کمان و
ابروی شبیه بکمان
تقوس کج کردیدن و با کمان بودن
اقتیاس برابری کردن با کسی در
قیاس و بروش و نهش کسی برو
رفته باشد یقال فلان یقتاس
بابیه ای یسلک سبیله و یقتدی
به و اندازه کردن چیزی اینچیزی
یقال هو یقتاس الشی بغیره
مستقوس للفاعل ابرو ما نا
مکان

استقواس کوژ شدن از پیری
انقیاس اندازه پذیر فتن یقال قسته
فانقاس

ق و ش

قوش بالضم خرد اندام معرب
کوچک و قوش قوش زجری است
مر سک را
قوشة بنت ازهر کلبیه مادر
زید خیل
قاش ماش بالسکون رخت خانه
اسم است را ماسمی با اسم صوته
قواشة کثمامة اینچه ببرند
با قیمانده از در خت رز
قاشان شهری است

ق و ص

قوص بالضم منوعه ضبعه
لیس بالقیاس المصریة بعد القطا
اعمر منها و دهی است با شمونین
یقال لها قوص قام وربما کتب قوز
قام بالزای مقام الصاد للتمیز

ق و ض

قوض بالفتح عوض یقال هذا
بذا قوضا بقوض
ن قاض البناء قوضا بالفتح
ویران کرد
تقویض ویران کردن بنا را یا
بان نمودن بی ویران ساختن
یا بر افروختن چوبها و طنابها
بنا را
تقوض ویران شدن بنا و امد
شده بودن و بر اکندن حلقه
و بر شکستن هنکامه
انقیاض ویران کردیدن بنا

ق و ط

قوط بالفتح رمه کوسپندان یا
صد کوسپند قواط جمع
قوطنا بالتاء نوعی از ماهی
قوط بالضم دهی است بلخ و نام حد
عبد الله بن محمد محدث
قوطة بالتاء موضعی است
قوطاطکة دارشبان رمه کوسفند

میطون کجعون شهری با فریقیه

قوظ

قوظ بالفتح کرمای تابستان

قوع

قوع بالفتح جای خشک کردن خرما و کندم و همزان انواع جمع قاع زمین پست هموار نرم دور از کوه و از پشته جمع و قیعه و قیعان بکسر هر دو اقواع و اقوع کاقلس جمع و قیعه ایضا و احد مثل القاع عند البعض و الجمع است مهد بن علی ساکنها الکلام موضعی نزدیک ذبالة و یوم القاع روزی از روزهای عربان و در آن روز بسطام بن قیس اوس بن حجر را اسیر کرد قواع البقیع بد یار سلیم است قاع موضعی نامه قاعة الدار کشاده میان سرای قواع کعذاب خرکوش قواعة مونث تقواع کشتاد کراب بانک کنان تقوع کتقول دهی بقدس که انکور زا دبوی انسبت کنند

ن قاع الفحل قوعا ما لفتح و قیاعا کتاب بر جست کشن بر ماده و قاع الکلب قوعا ما محرکة تنکید و عنید یا از مند کشتی کرد بر کرد و قاع فلان پس ماند سپس کسی رفت تقوع خمید و نشستن مو رو نده در خار سنتان و بر در خشت بر امدن کربه اقتیاع خوشید بکشن

قوف

قوف الاذن بالضم بالای کوش بلعلقه بمای سوراخ کوش و تواخذه بقوف تقفیته یعنی کرفت پوست کردن وی و کذا اخذه بقوفه رقبته ما لتا قاف حرفی است از حروف معجمه

و کوهی کرد اکرد زمین و جبل هو من زمرد و ما من بلد الا و فیه عرق منه و علیه ملک اذا اراد الله ان یهلک قوما امره فحرک تخمه بهم یا قاف نام فرازیست قائف پشناسنده اثر قافة جمع اقوف نیک پی شناس تقال هو اقوفهم بیت خوف کطوبی دهی است بدمشق

ن قاف اثره قوفا بالفتح پی روی او کرد و در پی او رفت تقویف بعیت کردن و در پی چیزی رفتن تقوف باز داشتن تو تقوف علی مالی و من امور ابیه بتوی فلان یتقوف فلانا فی الجلیس یاخذ علیه فی کلامه و یقول له قل کذا و کذا اقتیاف پی روی کردن و در پی کسی رفتن

قوق

قوق بالضم مرد نیک دراز قاق و قیق بالکسر مثله و مرغی است آبی دراز کردن و کش دن و نام یکی از قیاصره روم و نیز قاق مرد کواسه کروح قوقة بالتاء جای موی از سر قوقیة منسوبا دینارهای مصری قیصر روم بدان جهة که نامش قوق بوده قاقت الدجاجة قوقا بالفتح بانک کرد ماکیان متقوق کمعظم ان که صلعه و جای موی سرش بزرک و پیدا باشد

قول

قول بالفتح سخن یا هر لفظ که ما کنند او زبان نام باشد یا ناقص اقوال الجمع اقاویل جمع الجمع یا قیل اسم خبر است و قال

و قیل و قالة در شرنا قول مصدر است و قال و قیل اسم مصدر است و منه کثرة القیل و القال قالة کذلک و قری ذلک عیسی بن مریم قال الحق الذی فیه یمترون یا تولی و قیل و قولة و مقالة و مقال در مصدر واید و نیز قیل جواب قال کوینده و قیلة یا چوب که بر قله زنند قیلان بالکسر جمع و ابتداء قولة بالضم لقب ابن خورشید شیخ ابی الهیثم قشیری قائل کوینده قول و قیل کرکع و قالة و قوّل بهمزه و واو جمع قؤول کصبور بهمزه و واو کوینده رجل قوال و قوالة کشتاد مرد نیکو کفتار یا مرد بسیار کوی زبان آور و ابن قوال مرد فصیح نیکو سخن رجل تقولة و تقوالة بکسرهما مرد نیکو سخن یا بسیار کوی چرب زبان قولة کهمزة نیکو سخن یا پر کوی قیل کسید پادشاه یا کمتر از پادشاه کلان اصله قیول علی فیعل سمی لانه یقول ما شاء و ینفذ اقوال و اقیال و مقاول و مقاولة جمع قولیة بفتح و تشدید یاء شور و غوغا مقول کمنبر زبان و پادشاه یا پادشاهی بود از پادشاهان حمیر یقول ما شاء فینفذ مهتر یا غتین و رجل مقول مرد نیکو سخن یا تیز زبان بسیار کوی مقوال کمحراب مثله و هما للمذکر و الانثی مقول گفته شده متقول بالتتم مثله

ن قال قولا و قیلا و قولة و مقالا و مقالة کفته و قال

غالب شد بسبب ان و از ان است سبحان من تعطف بالعز و قال به و قال القوم بفلان کشتند فلان را ابن الانباری گفت قال یعنی تکلم و ضرب و غلب و مات و مال و استراح و اقبل و یعبر بها عن التهیؤ للافعال و الاستعداد لها یقال قال فتکلم قال فضرب قال فاکل و علی هذا القیاس و تقول در استفهام مانند ظن است در عمل کقولک متی تقول الدار تجمعها و علام تقول الرمح مثقلا ساعدی ای متی تظن و علام تظن فنصب الدار و الرمح کما ینصب الظن و بنو سلیم یجرون متصرف قلت فی غیر الاستفهام ایضا مجری الظن فیعدونه الی مفعولین تعلی مذهبهم یجوز فتح ان بعد القول و قوّل بضم قاف و کسر واو لغتی است در قیل اقوله ما لم یقل به بسته بر وی سخنی ذاکه او نکفته اقاله ما لم یقل کذلک کلمة مقولة کمعظمة سخن باز بار کفته شده قوّله ما لم یقل بر خواند بر وی سخنی که او نکفته مقاولة با کسی قول کردن و شنیده نمودن اقتیال علیهم حکم کرد بر وی و اقتال الشیء بر کزید آن را تقاول کفت و شنید و با کسی قول کردن تقول افترا کردن یوتقول تولا اذا ابتدعه کذبا

قوم

قوم بالفتح کروه مردان و زنان معا یا بخصوص کروه مردان منه قوله تعالی لا یسخر قوم من

قوم و قوله تعالی و لا نساء من نساء یا زنان بتبعیت مردان داخل در قوم اند مذکر و مونث لان اسما الجموع التی لا واحد لها من لفظها اذا کانت للادمیین یذکر و یونث منه قوله تعالی کذب به قومک و کذبت قبلهم قوم نوح اقوام جمع اقادم و اقاویم و اقائم جمع الجمع قویم مصغر آن و لا یدخل الهاء فی تصغیره و انما تدخل فیما یکون لغیر الادمیین للزوم التانیث قومة بالفتح یکبار برخاستن و ایضا ما بین الرکعتین قومة یعنی در واشدن میان رکوع و سجود و قومة الانسان بالای مردم قامة مرخ پیاده مع الاث و تمام ساخت وی قیم کعنب جمع و کوه است بنجد و قامة الانسان بالای مردم قامات و قیم کعنب جمع قیمة بالکسر بها چیزی قیم کعنب جمع و اصله بالواو لانه یقوم مقام الشی و قیمة الانسان بالاو قد مان و یقال ما له قیمة یعنی ان اروی نیست دوم بمعنی کوید کر چیزی نیابید بیچ نیرزد قومیة الانسان بالفتح و تشدید الیاء بالای مردم و قومیة الامر بجهت بدان نظام شود رجل قویم کامیر مرد نیکو قامت خوش قد قوام کحب الجمع و نیز قویم راست و درست قومیة کجهینة ساعتی از دور قوام کسحاب راستی منه قوله تعالی و کان بین ذلک قواما یعنی اسلاک مردم و مانه زیبت و قوام الامر بسته و نظام کار یقال فلان قوام اهل بیته و هو الذی یقیم شانهم قوام الامر ککتاب بخود بدان نظام

باشد فعما یعمد شیء از اشکر ان قیام شله یقال فلان قوام اهله و قیامهم و هو الذی یقیم شانهم و منه قوله تعالی و لا تؤتوا السفهاء اموالکم التی جعل الله لکم قیاما یوم القیمة کتاب روز رستخیز قوام کغراب بیماری است در پای کوسپند قائم مرد ایستاده قوم و قیم کرکع و قوام و قیام کرتار جمع و قول حکیم بن حزام بایعت رسول الله صلی الله علیه و سلم ان لا اخر الا قائما یعنی قائم مرد بن اسلام ثابت باشم و قائم السیف قبضه شمشیر و نیز قائم بنا بی ابن شد نزمن وانی و لقب ابی جعفر عبد الله بن احمد که یکی بن شش از خلفا است قائمه یکی از چهار دست و پای ستور قوائم جمع و یک در و تکتاب و جمعه تسع و نیز قوائم چند کوه است مر هذیل را و العین القائمة چشم بینا که بی رفته و حد قه درست مانده ما اقومه یعنی چه راست نشسته قائمت دین قیم کسید ای دین راست و قیمة ککتیبة راست و معتدل منه قوله تعالی ذلک الدین القیم یعنی الملة الحنیفیة قوم بالفتح و تشدید الیاء بیا نند و بعض نا تبای ازنا مها باری تعالی قیام بالفتح و التشدید کذلک مقام بالفتح جای ضرور قدم و از اکردن بجای جایی آن و جای اقامت مقامة بالفتح جای نشستن و کروهی از مردم مقوم کمنبر چوبی که ان را اکبر

در لهاج مقامی کجستای دهی است بیمامه

ن قام قوما و قومة و قامة و قیاما برخواست و قامت المرأة تنوح شروع کرد کریه و زاری و قام الامر راست شد کار و قام الظهری بد رد او در بد مر او قال الرجل المرأة مونث فیما یحتاج در زان جود کرفت و بحال او پرداخت و تیمار خود قام الرجل علی المرأة کذلک و قام الماء ایستاد و بسته شد و قامت الدابة ایستاده شد ستوران بستی و قامت السوق تواج کرفت بازار و روان یا فت یا کاسد کردید و قام ظهره به بد رد او در دا و ذا یاد زد کین پیش کرد و بعد از ان قامت الاشاعة دینار و سپید قیمت او نصف دینار و قام اهله قیام نمود بشان اهل خود و کفایة کرد بها ی نفسه مقام بالضم اقامت و از ام کردن بجای مقام بالتاء مثل و اقامة منه قوله تعالی حسنت مستقرا و مقاما ای موضعا اقام بالمکان اقامة و اقامة ایضا ازام کرد در انجا ی دوام و نیز و اقام الشیء بیوسته بر پای داشت منه قوله تعالی یقیمون الصلوة ای یواظبون علیها و اقام فلان قاعة بر خیز انید او را و استوار نکرد اقام در دره فلان راست کرد کجی او را مقوم کمعظم شمشیر رفتن بر کشتن مزا دی توقد راه تقویما راست کرد کژی تدر او و نیز قیمت او راست کرد و قیمت کردن رخت ها مقاومة با کسی ایستادن تقاومت تاامت بوفتا ای قمت

متعة دار رشکردن انکه بود در کشتی تو جوان تقاوموا فی الحرب ایستادند بعض قوم برای بعض انقیام بینی بر بدن مستقیم راست و معتدل استقامت السلعة استقامة بها کردم رخت را و نیز استقام راست ایستادن و درست شدن تو استقام الامر و قوله تعالی فاستقیموا الیه ای و التوجه الی الله تعالی دون الالهة

قون

قون بالضم موضعی است قونة بالضم پاره از امن و از آن روی که بدان افند اپن کنند قونیة کبیر جایی است قونیة بالفتح و کسر النون و تخفیف الیاء شهریست قونیة بالضم و کسر النون و تخفیف الیاء شهری است بزنل بروم قیوان بالفتح شهری در زمین حولان او چایی است تقون شم کردن و بعضی عن بزنان و از حد در کذشتن و نیک سود زکبرا

قوو

قو بالفتح موضعی است قی بالکسر و تشدید الیاء نیز خالی بیابان بی آب و گیاه قوة بالضم توانایی خلاف ضعف و تاره رسن قوی بالضم و الکسر مقصورا جمع و نیز قوة نام مردی قوی محرکة کرسنه یقال بات القوی ای جائعا و نیز بیابان خالی خشک حبل قو کعدو رسن محکم تابها

قوی که تر دخرد در دانش و اندام یقال ثلاثه شدید القوی یعنی استوار خلقت
قاد دهی است بصعید
قوی کعنی توانا و نیز دادو
قواء بالفتح زمین خشک تهی میان دو قطعه باران ببند و بیابان بی آب و گیاه و توانائی خلاف ضعف
قوا ء کسحاب دشت و زمین خالی و بی آب و گیاه و بفتح و نیز اقواء جای خالی و بات القواء ای جائعا غیر طاعم
قاوی که رسنده
قاویه بیضه و سال اندک باران و بانحی است و در المثل انقطع قوی من قاویه
قوی کسمی دعد باری است نزدیک قاویه و جوزه مرغ
قیقاده بالکسر کوزه است شبیه بلبله و زمین درشت قیقاه مثله
ن قوینه چهره شدم بودی در نبرد مقاوات
س تقوی قوة بالضم توانا گردید و تقوی الدار خالی گردید و تقوی فلان سخت گرسنه گردید و تقوی المطر باز ایستاد باران
توفی توقاة بالفتح و تیقا بانک بانک کرد
مقوی کمحسن ستور توانا یقال دهم مقوی و یقال للغلام قوی مقو و القوی فی نفسه و المقوی فی دابته و مرد زاد سپری شده
اقواء غنی بی نیاز شدن و نیاز مند و درویش گردیدن از اضداد است جا بجای طلب سخن مس زاد و مختلف الاخره اوردن قوافی شعر برفع و جر و نصب او در زوی ذالاما اخبار منصب کم است و نیز
اقواء بد شدن و خشکی فرود آمدن و پر شدن توشه و خالی کردیدن سرای و خداوند ستور توانا شدن و در فوا شدن توم
تقویه توانائی دادن و توانا کردن و یقواه الله و یقال هو یقوی بذلک مجهولا یعنی و منهم اسب بدان و دشنام داده می شود بان
قاوینه مقاواه نبرد کردم با او در زور او و رحن قاواه ذا او را
تقوی توانا شدن
تقاوی افزون شدن شریکان و شبک داشتن باکسبکی
اقتواء توانا کشتن و حجة خود که بهین چیز ابرا و شرزنش کردن وافزودن در ارزش چیزی یقول اشتری الشرکاء شیئا ثم اقتووه ای تزایدوه حتی بلغ غایة ثمنه

ق و ه

قوهة بالضم شیر مزه برکردیده چنانکه در آن اندکی شیرینی باشد
قوهی بالضم و شد الیاء نوعی از جامه های سپید
قاه زدیب بانار و از زانی
قوهستان بالضم جائی است شهرستانی است میان نیشابور و هرات که قصبه آن قائن و طبس است و موضعی و شهری است بکرمان نزدیک جیرفت ثوب قوهی منسوب بوی بدان جهت که در آنجا بافته شود یا مرجانه که بجامه قوهی ماننده زا قوهی نامند کواز قوهستان نباشد
قاهی مرد فراخ حال پرورده زنا
تقویه بانک و فریاد کردن و کردا کرد شکار آمدن تا بدام
کاه دراید
تقاوه بام بانک کردن نا هم دیکر را اشناسند تقوهایقا و قهان یعنی بام او از می دهند تا شناسند یکدیگر را کو با باواز بانک میکنند کدان میان انهانشان است معروف زا
استقواء تقویه صید خواستن از کسی

باب القاف فصل الهاء

ق ه ب

قهب بالفتح سپید که بر وی تیرگی باشد قهبه بالفتح و کفرحه موش و کوه بزرگ و شتر کهن سال
قهبی بالفتح و شد الیاء یعقوب
قهبه بالضم سپید مائل بتیرگی و قال الاصمعی غبرة الی سواد
قهیبه کسفینه مرغی است
قهاب کغراب سپید قهلبی منسوب بامثله
قهوبه بالفتح پیکان شاخه یا تیر خرد مقرطس قهوباة محرکه مثله و لیس فی قولی غیرها
اقهب سپید تیره رنگ قهبا مونث و اقهبان پیل و گاو میش
س قهب قهبا محرکه سپید تیره که مایل گردید
اقهب عن الطعام افهما بادست از طعام باز کشید و دهشت کرد

ق ه ب س

قهبسه بالفتح زن ماده سطبر دفزال

ق ه ب ل

قهبل بالفتح روی یقی حیا الله قهبلک یعنی بانی دار زحمدار آری و عزت تورا
قهبلة بالفتح کور زماده درشت و نوعی از زمنا و حیا الله قهبلک کفتن با تحیت نیکوی بکر

ق ه ب ل س

قهبلس کجحمرش کبر یا کبر کلان بلس
از زن تشن سپیش بود و زن سطبر سپید بیکدیگر که مانند

ق ه د

قهد بالفتح فی صبا رنگ سپید تکدر و نوعی انکوسپند خرد گوش در پیچ مایل و سرخ که دعا اند کسمانا مید نان کلب باشد
قهاد بالکسر جمع بان که شاخ نباشدان را و کوزن بچه و کوسپندان سیاه بره و کاو دنباله دم خرد جسم لطیف و ترکیب نا شکفته
قهد محرکه موضعی است
قهدا بالکسر موضعی است
قهید بن مطرف غفاری کره در صحبت او با آن حضرت صلی الله علیه و سلم اختلاف است
ف قهد فی مشیته قهدا بالفتح کوتاه کام رفت

ق ه د ن

قهندن بضم قاف و ها و دال چهار موضع اند معرب و لا یوجد فی کلامهم دال ثم ذال و بلا فاصلة بینهما

ق ه ر

قهر بالفتح چیرگی و موضعی است اخذه قهرا بالضم ای اضطرارا
قهیره کفرحه زانکم گوشت
قهره کهمزه سوزن کلان
قاهره تختگاه دیار مصر و شنا زد کی داول از هر چیزی و کوشت میان کتف و گردن و سر سینه و سینه
قهیره کسفینه بمعنی قاهر است
قهار کشداد صفتی است از صفات باری تعالی
ف قهره قهرا بالفتح و قهر اللحم مجهولا کرفت اورا آتش و روان شد از وی آب اقهر الرجل صاحب یاران مقهور گردید و اقهر ذلا نا کام و مقهور یافت

ورا و اقهر مجهولا ذلیل خوار کردید

ق ه ز

قهز بالفتح و بکسر و قهزی بالکسر و شد الیاء نوعی از جامه پشمی سرخ مانند مرغزی و کاهی ابریشم اهم در ان خلط کنند
قهیز کامیر ابریشم
ف قهز قهزا بالفتح جهید

ق ه ز ب

قهزب کجعفر کوتاه بالا

ق ه س

قهوس کجدول دراز و تکبر کسیابی دراز و سطبر شاخ و مرد دراز و نام شتر بزی است و نام پدر نعامی تیمی
قهوسه شتافتن
تقهوس شتافتن و خرامیدن و مضطر رفتن

ق ه ط م

قهطم کزبرج ناکرد نیا بانک فریاد و علم است

ق ه ف

قهف اکمهر اودیهو است
قهفو شهرستانی است بمصر

ق ه ق ب

قهقب کجعفر سطبر و سالخورده
قهقبا بالفتح و شد الموحدة مثله و مرد دراز بالا خوان ارمنی و بادنجان

ق ه ق ر

قهقر کجعفر طعام بسیار نیز در او نده ها نهاده و انچه بدان چیزی سایند قهاقر کعلابط مثله و زاغ سخت سیاه
قهقرة بالتاء کندم کسیاستون بعد سیر و نیز قهقر سپید کجا برکردید
قهقری بالفتح و شد الراء فکنده ی سال الحسنات سخت قهقارا بالفتح مثله
قهقر بالضم و شد الراء نوعی سنگی است سرخ برهمقر خمابر دشلم
قهقور کعصفور بنائی است دراز که کودکان بینکرند بار ازند
قهقری بالفتح طعام بسیار برتنیب دو انکه نهاده و نوعی از سیاه کی منفی اسم است
تقهقران بمعنی باشتنیقا رجعت القهقری یعنی باز کشتم این نوع باز کشتنی
قهقران نکر عیقران کوبکی است
تقهقر پیشانکی رفتن

ق ه ق ز

قهقز کجعفر سیاه
قهقزة مونث قهقز و شتر برسانکی کرامی تواد قهقر اسم جمع
قهقزی منسوبیه بدن کوتاه بالا یا عام است

ق ه ق ع

قهقع الذئب قهقعا بالکسر خندیدن

ق ه ق م

قهقم کفرشیان کجعلو فرو بردن مرغزیا

ق ه ل

تقهل کجبد پیکر و دید ادروری قهله مثله فیهما و منه قول علی کرم الله وجهه و اجعل خدود ... الی قهیلی ای وجهی و نام مردی
ف س قهل خلد فهلا بالفتح و قهولا لاشک شد پوست بر استخوان بالخصوص از کرسنه عبادت پوست بر استخوان شکا کردید
ف قهل قهلا بالفتح تاسپی کرد نعمت بنیکوئی او را و قهل فلانا بر شتی شود او را
س تقهل فلانا قهلا الوده داشت جسم را و نشست جناب پاک و تا کبیره نکرد و کرد ... را یا اندکتر دانیدا
اقهال تنها باثیت مشغول شدن و نفر بود ز الوده
تجاتشها بکسر الهاء مرد کوشت بر استخوان خشک شده و بد حال
تقهل خشک شدن پوست بر استخوان خشک و بد حال شدن و الوده داشتن خود و باک و صفا نا کردن تن را و شست و ترمیم نکردن و ضعیف و نزم کردن نا را و زو کلار کردن حاجت
انتهال التقادن و شست کردیدن و انا قول لمن یلبسه عرا ولیتر نضر عضر حامیفهل ذات اصله بتقهل بالتخفیف مثله

ق ه م

قهم بن جابر بالفتح پدر بطنی است از همدان نعوقهم بن هلال العدنی انها و نفاس بن قهم فرد و محدث اند
س قهم قهما محرکه کشد خواهش طعام وی
اقهم فی الشیء قهلما شکیبر شهر و چشم فرو پوشید از ان و اقهم عن الشیء خواستن ان را و نا خوش داشت و اقهم عن الطعام خواهش ان نکرد و اقهم الیه خواست ان را و اقهمت السماء اکرد با باز ان و کشاده شد

ق ه م د

قهمد کجعفر بد خرانه اکر فرونا نشست روی

ق ه م ز

قهمزه کحمره پستخاست از مرد و زن و تا فرزنده حشیره رفتار و نیز قهمزة برجستن
قهمزی بالفتح مقصوره شادما و شتاب و در نک و یبرو دهیب که اسب

ق ه ن ب

قهنب کعفرجان زار کورپشت یا دراز قهنبان بالفتح مثله مقهنب کمدحرج بکسر النون پوست بر ابا باشنده

ق ه و

قهوع بالفتح و قبل بمیمت بذلک لانها تقهی تقهی عن الطعام و شبه اسنوار و شیر بی امیخ قهنه کعید مثله و بوی خوش یا ناخوش قاهی مرد فراخ حال در خانه واهل و خوش دیست سیر خاطر تهز رو قهوان کسکران تکه سطبر شاخ کلان سال
س قهی من الطعام خواهش ان نکرد و ناخوش داشت ان را
اقهاء خواهش طعام نا کردن و ناخوش داشتن ان را و پوسته تیو مخوردن و فرمان بردار سلطان بودن

ق ه ی

موقیه زنی قهیع بخوشرو خندان است
قهقب قهقهاء بالفتح فرشت بانک
ف قه ضخ خندید یا آواز کرد اینه ده خنده یا اللفظ قه که در خنده چیر تکرار نمود اوا ز قهقهه بر امد و کرد انید اواز در خنده و نوعی ازدنا وهو مقلوب قهقه

باب القاف فصل الیاء

ق ی ع

قیاکسر ابی که در کنی اور هیوه کصبو نیبانی کنند و نیز کمند مثله و ناروی بی انده
ض قام قیا بالفتح بر آمد از کلو و فی الحدیث الراجع فی هبته کالراجع فی قیئه و ثوب یقئ الصبغ جامه سیر رنگ اماه قبی اورد در قیوه کهیستی ادوی که اوز قیاه الدولة بنی اوقد اوفنا دو تدیا ... یخرج ...

ق ی ث

ق ی ح

ق ی د

ق ی ذ

ق ی ر

ق ی س

ق ی ص

ق ی ض

ق ی ظ

ق ی ع

ق ی ف

ق ی ق

ق ی ل

ق ی ن

قبن بالفتح بند قیان بالکسر جمع و اهنکری و اهنکر اقیان بالفتح و قیون جمع و فی المثل اذا سمعت بسری القین فاعلم انه مصبح و هو سعد القین صار مثلا فی الکذب و الباطل و ذهدرین و هو سعد القین مذکور است در ده و در بین قین حی است یمن از جمله قری عنتر و بنات قین آبیست و نام جایی و بلقین بالفتح او بنو اسد اصل ان بنو القین است مثل بلحارث در بنو الحارث و هو من شواذ التخفیف قینی منسوب بوی نیز بلقینی

قینه بالفتح داه سرودکوی یا عام است قال ابو عمرو کل عبد عند العرب قین و الامة قینه و نیز قینه کون یا مهره پشت نزدیک کون یا ما بین هر دو سرین یا معلجه کر انجا وازاسب کو نیست ابن اسعد بیرین که متصل زانست و در انجاست کوی نن مثطا قینه بالفتح و تشدید یاء دهی است بدمشق در قدیم مقابل باب صغیر بود و در این روزها بنا نهاد و باغهاست قال در خبیث کرازان کما بها سازند و شهر بیست بیمن

قاین شهریست و نام پسر آدم قینان بالفتح جای و پدر ودیای سنور یا خاص است بشتر و معرفه نام پسر انوش بن شیث علیه السلام و ده هیست بدرخش قینه بضم باء و کسر قاف و زیادت هاء در اخر دهیست بمصر

ض قان القین الحدید قینا بالفتح نیکو و است کرد اهنکر اهن را و قان الشی فراهم اورد ازجیز او نیکو کرد وقان الاناء فراهم اورد شکاف خنوررا و اصلاح آن کرد قان الله فلانا علی کذا چنین افرید او را خدای

مقتینه کحدثه مشاطه عروس تقیین اراستن و زینت دادن تقیین اراسته شدن اقیینان نیکو شدن گیاه و بغایت سبزی و تازکی رسیدن مرغزار

ق ی و

قیوان بالفتح موضعی است بیمن ببلاد خولان

تم الربع الثالث من منتهی الارب فی لغة العرب بحمد الله حسن توفیقه فی ربیع الثانی المسلک فی شهور سنه من الهجرة النبویة علی هاجرها افضل الصلوة و اکمل التحیة

الجزء الرابع من منتهی الارب

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین

الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی رسوله محمد و اله و اصحابه اجمعین و بعد فهذا الجزء الرابع من منتهی الارب فی لغات العرب من الکتاب الثالث و العشرین فی الکاف

باب الکاف فصل الهمزة

ک ء ک ء

کاکاء کلسان مرد سبک و خرد اخریشه و ترسنده بکام و در بیکی خرد کاکاه تاکاه سیاه لیکن برگردید و رفت و بند اشد و نیز کاکاء کرد امدن

متکارکی کبیر لکانه مرد پست و نیکو شبیه بکی نیز و بند شد و فراهم امدن یقال مالکم تکاکاتم علی کما تکاکاتم علی ذی جنة و دو ماندند در سخن بهمال تکاکا کارهه

ک ء ب

کاب بالفتح اندوه و شکستگی و بدحالی از اندوه و غم کابه بالتاء و کابة مثله فیهما کئیب ککتف اندوهگین و بدحال و شکسته دل از اندوه و غم

کوئبة کهمزه مثال ربما عابه کویئة ای غبار و جنایه کئیب کامیر معروف کتبیست

کئیبة بالتاء مونث کابا مثله و نیز کابا اندوه و غم

س کئب کابا اندوهگین گردید و بدحال شد از غم اکتاب غمناک گردیدن و دل بد بنیشی و هلاک کت افتادن و غمناک کردانیدن لازم متعدی مکتئب بکسر الهمزة اندوهمند و بدحال از اندوه و غم و وجه مکتئب بدحال از اندوه و غم ... هیجو غمناکان اکتئاب اندوهگین کشتن و بدحال شدن از اندوه

ک ء ج

کئلاج کعلاب کوی ... کولی مع پرشت خوبی و کنکلا

ف کاج کابا افروخته شد کولی العو

ک ء د

عقبه کئود کصبور دشوار کاداء کحمراء سختی و اندوه و دیزه روشنایی عقبه

کاد لهو دشوار کذار کؤداء کجلود سر دراز

ف کاد کادا بالفتح اندوهگین گردید و شکسته دل و بدحال شد از غم تکؤد تکلف نمودن بچیزی و سختی و رنج چیزی کشیدن ... شدن تکادنی کذا یقال تکاده الشیء اذا شق علیه تکادنی الامر شوار کردید بکار برین ارکواد الشیء کافتعر لرزیده شد پیرا پیرک شکوید یکسر الهمزة ... است ازان

ک ء س

کاس بالفتح جام شراب جو زنده یا جام با شراب مونث است منه قوله تعالی بکاس من معین بیضاء و شراب کوش کافلس و کوس کاسو و کاسات و کئاس کجبال الجمع و معرفه نام دختر کلحبه عرنی

ک ء ش

ف کاش الطعام کاشا ... خورد ان را

ک ء ص

تکاکاص العظم مرد ... بر خوردن و نوشیدن یا ... کؤصنا بالضم مثله فیهما

ف کاص کاصا بالفتح ... و خوار کردانید او را و معلوم و بعمه ساخت و کاص الشیء خوردن ان را بالبیا خوردیا نبیه و نوشید

ک ء ل

کال بالفتح فروختن ... دین که نو را ست بر شخصی بمقابله دینی که او را ست بر دیگری کاله بالثاء و کاله علی قوله بالضم مثلثة و الفعل من فتح کرالل کسمرحل ... کوتاه بالای درشت اندام باشد یا پهلن بزدیک ... نهادن و پایها دور

اکواد الکانت ... کوتاه کرده نکوئل ... بکسر الهمزه نیست ازان

ک ء ن

ف کان المراة ... کرد

ک ء ی

ف کای فلانا کابا بفتح نجابنه اورا اکای عنه اکتفاء ناپسندید ان را و منکر شد

باب الکاف فصل الباء

ک ب ب

کبة بالفتح افکندن و حمله سخت بر دشمن در جنگ و سختی ... مبان ... و ... ریز کبة یکبار در آمدن در کار زار و یکبار و ... اسپ کبا امدن کبة بالضم کاله نخ و شور مزه کبة بالضم کرده نرم و بفتح و کره اسپان ... غوث و کروه ... جمع و ... کبة قبیله است ... کبا بالفتح و ... موضعی است ... طحان

کباب کسحاب ... کوشت ... کبابة بالتاء ... ان چیزی ... است

کبا کغراب کله شتران ... دو گوسپندان ... هرنشسته ... کبکب ... بر پشت امام ... کبکبه بالتاء ... کبکب کوه نیست در منا کبکبة بالتاء مثله ...

دنو و سنو و دو صفرا ... کبکب ... خاشت

کبکبة بالتاء کرده و نیز انبوه ازاسبان و جوان کبکاب بالفتح ... و فربه کبکابة بالتاء ... کباکب کعلابط کرد و ده ... کباکب بالفتح جمع ... کوهی است

کبکوب کعصفور کرده ... کبکوبة بالتاء مثله مکبة ... باشد ... کباب کحراب مثله

ن کبة کبا بالفتح بر روی در ... افکند او را منه قوله تعالی فکبکبوا فیها

اکب علیه اکبابا پیش روی امد و اقبال نمود و لازم گرفت و اکب له خمید و میل کرد ... و نیز اکباب بر روی افکند ... لازم متعدی ... اکب علی الامر منه قوله تعالی افمن یمشی مکبا علی وجهه اهدی

مکبة کمطله نوعی از گندم تیره ... تکبیب کباب ساختن ... المفاصل ... دو پیچیده ... تکبب ... نیز ... شتران ... تکبیت الرجل ... کردید ... تکبکبة ... انکباب پیش امدن و لازم کرفتن ... افتادن

ک ب ت

کبت بالفتح برو زمین افکندن یا بر روی افکندن و شکستن و باز گردانیدن و رد کردن دشمن را بخشم و تندی و زبون کردن و خوار نمودن یقال کبت الله العدو و الفعل من ضرب مکبت کمنصب ... و غمناک

ک ب ث

لحم کبیث کامیر کوشت بر کرد ... بوی و ... کبات کسحاب ... بیلوکه بنیک ... باشد کنبث کقنفذ مرد ... کنصفور ... س کبث اللحم کبثا ... و ... بوی ... و کبثه ... تکبیث ... و ... کردن ...

ک ب ت ل

کوتل کسفرجل نوعی از ملح عن ابن خالویه رضی الله عنه

ک ب ج

کبج بالضم نوعی از ... ناپاک ... کابج ... جمع ...

ف کبج الدابة کبجا بالفتح ... کشید ... اکتفهاد ... بالسیف ... کبج فلانا بر کردانید او را ازحاجت وی

کباح کلاب ... کبح ... سخت ... بنهد کردانید ... کبح ... مکبح ... مکابح ...

ک ب د

کبد بالفتح و الکسر جگر و ... و کبود بالضم جمع و ... اسمان ... اکباد الابل ای ... العلم و غیره ... دلان ... کبدة بالتاء ... وسطی ... بحث

کبد محرکة ... شکم ... دشواری منه قوله تعالی لقد خلقنا الانسان فی کبد ... کبد ککتف ... اکباد و کبود جمع ... میانه ... پهلو ... بانداز ... ذراع ... فبضته ان ... القوس ... کلاب ... و نیز کبد ... عبد الحمید ... محدث ... کبد موضعی است ... و کبد الوهاد موضعی است ... و کبد الحفا ... کبیدات ... کانهم ... کبد ... الکبادین ... کابد کصاحب ... اکبد ... بر آمده ...

است و رجل اکبد مرد سطبر میانه کران رفتار
کبداء کحمراء میانه آسمان کبیداء کحمیراء مثله و آسیا دستی و کمان کمستبضه اش کف دست را پر کند و زن سطبر میانه کران رفتار و دو شیده بود مبرز میانه
ض ن کبد کبدا بالفتح بر جگر او بزد و اشکال نمود و جگر او درد سپید مکبود نعت است از آن
وکبد البرد القوم دشوار گردید سرما بر قوم و سخت گردانید از او کبد ملاز بجهه لابیار جگر گشت
س کبد کبدا محرکة درد ناک جگر گردید
تکبید در میانه آسمان در آمدن آفتاب و جز آن یقال تکبد النجم السماء اذا توسطها
کابده مکابدة و کبادا بالکسر رنج از کشید و سختی دید
تکبدت الشمس در میانه آسمان در آمد و تکبد الامر اهتمام کار کرد و تکبد اللبن در فراشد و سطبر گردید و کذا الدم

ک ب ر

کبرة بالغم بزرگ سالی یقال علاه کبرة یعنی بزرگ سالی آمد و او کلان سال گردید
کبر بالکسر معظم چیزی و بزرگی و بضم فیهما و کبار بزرگ در رفعت و ملک و در شرف و عظمت و بزرگ منشی
کبرة القوم بالکسر کلانتر قوم یا قریب تر ایشان بجد اعلی اکبرة قومه بکسر الهمزة والباء و فتح الراء المشددة و بفتح الهمزة و کبرهم و کبرتهم مشدد نیز مثله فیهما و یقال فلان کبرة ولد ابویه بالکسر یعنی کلانتر فرزندان است و لذا یستوی فیه الواحد و الجمع و مونث نیز است و نیز کبرة بالکسر کاه بزرگ منشی و مشترک

کبر القوم بالضم کلان و بزرگ تر قوم او هو اقعد القوم فی النسب و فی الحدیث الولاء للکبر یعنی الولاء للابن دون ابن الابن
کبر بالتحریک نباتی است و عامه از اکبار کبر ابیکویند و طبل
کبار بالکسر و اکبار جمع و کوهی بزرگ و ناحیه است بخوزستان
کبیر کامیر بزرگ کبیرة مونث کبار بالکسر مکبورآ با المد جمع
کبیرة کسفینة هی است نزدیک جیحون
کابر کصاحب مرد نیک یقال توارثوا کابرا عن کابر ای کبیرا عن کبیر فی العز و الشرف
اکبر بزرگ تر کبری مونث کبر کصرد جمع کبری اکابر جمع اکبر اکبرون کذلک و نیز اکبر چیزیست شیرین مانند خبیص خشک که زنبور عسل را
اکبران ابوبکر و عمر رضی الله عنهما
اکبر کاثمد بمعنی اکبر است که چیزی شیرین مانند حلوای خبیص است
اکبرة بالکسر موضعی است
کبار کغراب بزرگ و ذو کبار محدث است
کبار بالکسر پادشاهی است از پادشاهان حمیر
کبار کرمان بس بزرگ و کلان کبارون جمع
کبریاء بالکسر بزرگ منشی و بزرگی و عظمت
مکبرة کمرحلة بزرگ سالی و بضم الباء
مکبر کمنزل بزرگ سالی یقال علا مکبر
ن کبره تبکبره زایید کلان از او برویی
ل کبر کبرا کعنب و کبرا بالضم و کبارة کرامة بزرگ گردید بعد ازآن و تند و ار شد
س کبر کبرا کعنب و کبرا بالضم

مکبرا کبر کلانت سال گردید
اکبره اکبارا بزرگ دید او را و بزرگ پنداشت و نیز اکبار پلید کردن کودک و بیماری شدن زن و مگر نا بمعنی و زدن مرد
کبر تکبیرا و کبارا بالکسر تشدید البلوا الله اکبر گفت و کبر الشیء بزرگ و کلان کرد اینیدا چیزرا و بزرگ شمرد و به بزرگی صفت کرد اندا
متکبر نامی است از نامهای باری تعالی و معناه المستعظم عما لا یلیق به
تکبر بزرگ منشی نمودن و گردن کشی کردن
تکابر تکبر و بزرگ منشی نمودن
استکبره بزرگ دید او را و کلان پنداشت و نیز استکبار [illegible]

ک ب ر ت

کبریت کفندید یا کوگرد که سنگ از کبریت است یا جوهری که معدن آن بجانب باشد دخانی که بعض از زیر زمین منهم کرد و بعض از آن زشکافها بر آید دودناک از آتشی کرده و گویند معدن آن در وادی النمل و رای بلخ و گویند چشمه است روان که آبش منجمد کرده گوگرد میشود و آن بر اصناف باشد سرخ و زرد و سپید و تمام از کرم است نه چنانکه که یاقوت سرخ و زرد
کبرت کوگرد آلودن یقال کبرت بعیره ای طلاه به

ک ب ت ل

کبتل کسفرجل خرد و ابن نوحیه که گردان یا کوگردان

ک ب س

کبس بالکسر خانه کرد از خاک و جوی یا انباشتند و هر چیز بزرگ و هیچ و نیز اد چیزی یقال فلان فی کبس غنی ای فی اصله و خانه‌اش

کبیس کامیر نوعی از خرما و نیز نوعی است میان کار اهیر از بوی خوش و طعام کبیس در خضاب متهمان نیاد که باشند که در خانه شباط اغتسال کنند پس شتاط بیست و نه روز نوعد
سنة کبیسة بالتاء که آمد سال ای التی تسترق منها یوم و ذلک فی کل اربع سنین
کبیس کزبیر موضعی است
کبیسه که جهینه چشمه است در جانبی از دشت سماره نزدیک هیت
کباسة ککتابة خوشه خرما
کباس کغراب بزرگ سر و بچه و نره سطبر بزرگ سر و خرد سر در زیر جامه فرو کشیده خفته و نیز کباس نام پسر جعفر بن ثعلبه است و علی بن نعیم بن کباس محدث و ذو الکباس ملکی از ملوک حمیر
کابر دو نده بنو جاء فلان کابسا ای شادا یعنی دوان آمد و نابر کابر از اتباع است و کابر بن ربیعه ابی است و کابسه برسول الله صلی الله علیه و سلم
انبه کانبته و لیبنی برلب فرو داده
جبال الکبس کرکع جبال سخت و شدید
اکبس بالفتح کسی که بر آمده بود و مرد بر آمده پیش سر و فرو رفته پیشانی
کابوس آنکه شب مردم خفته را فرا گیرد و او در آن حالت نتواند جنبش کرد و انمقدمه صرع است و نوعی از کابوس
ض کبس البئر و النهر کبسا بالفتح خاک انباشت چاه و جوی را و نیز کبس سر کسی بیان

در کشیدن و پنهان کردن او را در زیر جامه و در بن کوه فرو شدن و در زیر کوه در آمدن و بناگاه در آمدن در سرای و اختیاط نمودن در کار و یکباره کابیدن عطر کابوس یا عام است و در آمدن در چیزی و فرو پوشیدن
مکبس کمحدث مرد سست چشم سر شتی و فرو صایه یا آن که تاکا برد دم در آید و فرو پوشد آنها و نام اسب عتیبة بن حارث است عمرو بن صحار

ک ب ش

کبش بالفتح قچقار و آن در ثنا چهارم باشد اکبش کافلس و کباش ککتاب و اکباش جمع و مهتر قوم و سردار آنها و موضعی است از آن و منه است احمد بن محمد بن صباح کبشی و احمد بن علی بن نصر کبشی
کبشة بالتاء سر کوهی است بکوه بیان و یوم کبشة روزی است از روزهای عرب و مشرکان آنحضرت را صلی الله علیه و سلم ابن ابی کبشه خواندندی تشبیها بابی کبشه مردی از بنی خزاعه مشتی بود که با قریش در عبادت و پرستش بتان خلاف ورزید پرستش شعری العبور مشغول شد یا ابی کبشه کنیت وهب عبد مناف جد آنحضرت صلی الله علیه و سلم از جانب مادر و آنحضرت که نه شباهت بوی داشت یا کنیت زوج حلیمه سعدیه یا کنیت عم پدری و نیز ابو کبشه کنیت سلیم یا اوس و کنیت عمرو بن سعد انماری که فرد مصطفی است و ام کبشه قضاعیه و کبشه انصاریه مغربیه صحابیات اند و کبشه بنت

کعب دختر عبدالله بن ابی قتاده از ابو قتاده روایت میکند و کبشه بنت ابی مریم از ام سلمه زوج النبی صلی الله علیه و سلم و ابو کبشه سلولی از عبدالله بن عمرو بن العاص روایت میکند
کبشات محرکة چند کوه است بدیار بنی ذی قنینه و در آن ابی است
کبیش کزبیر جایی است
ابو کباش ککتاب تابعی است و ابو کباش کتند محدث احمد بن محمد بن کباش قصاب کغراب محدث است جعفر بن ابی الیاس کباش ککتان و ابو الحسین بن کباش محدثان اند

ک ب ص

کباص کغراب قوی و توانا بر کار از شتر و جز آن کباصة بالتاء مثله

ک ب ع

کبع کمنع شتر را یعنی داد آن اشتکه زن شتر داد که گویند یا و جبا الکبع
کوع بالفتح خوار و فروتنی
ف کبعه کبعا بالفتح برید آن و کبع الدراهم و الدنانیر نقد کردن آن را و سره نمود و کبعه بحق الامر باز داشت او را از کار
تکبیع بیک بیزشده بالله

ک ب ع ث

کبعثاة بالتراب گوشتپاره که در فرج زن بر آید

ک ب ل

کبل بالفتح قید عظیم و مکبر یا بند سطبر و بزرگ کبول جمع و در پوشش که لب تو باشد لو یا پوستین بدبله زد بل لب دلو لغة فی الکبل و پوستین یا پشم
کبل محرکة پوستین کوتاه

کابل بفتح باء شهری است از ثغور طخارستان
کابلی کوه قامت
کابول کطاووس رسن دام و دهم است میان ابیر و مکاه
کبولاء بتامه که نوعی از طعام است
مکبول بند و اسیر
ض کبله کبلا بالفتح بند کرد او را در زندان و جز آن و کبل الدین مهلت داد و عزم بخود ادا داد دین
مکبل کمعظم قید کرده و بازداشته شده
کبل الاسیر تکبیلا بند کرد او را در زندان و جز آن و کبلت الدینک ای اخرته
مکابلة سپس که داشتن دام را و درنگ کردن و باز داشتن و تاخیر کردن در حزیدن خانه همسایه تا بخود دیگری خواهند عزداو شفعه طلب کند و قد کره ذلک

ک ب ن

کبن الدلو بالفتح لب دلو دوخته و دوختن
کبنة بالضم پاره‌ای است مر نیان را
کبان کغراب نوعی از طعام که از آرد و برنج بیت هند العشیجه است بیماری است شتر را
رجل کبن کعتل آنکه مرد در شتر خوی ناکس گرفته یا مرد سخت کدار و غنی چشم بمی بزار در جبل
کبنة بالتاء مثله فی الکل نیز کبنه نار خشک
مکبون الاصابع مرد درشت انگشتان معیوب کوتاه انگشتکان شده
مکبونه اسپ کوتاه پای فراخ شکم یا پیلت اشتران مکبون مثل

مکابن جمع و درشت کار
ض کبن الثوب کبنا و کبونا نرم و سست و بد گشت یا کنا هی کرد در دویدن و کبن الثوب رفو به در نوردید جامه را و پس در دوخت این معنی این تضرهم آید و کبن هدیته باز داشت هدیه او را و کبن عن الخیر کرانید بکس خود و از نمیاز خود سوی غیر آنها و کبنه ما پیاکرد تا از حوی ساخت و کبن الدلو در نوشت لب دلو را و کبن غلان فرسه عنه و کبن عن الشیء بیدل شده بار گرفت از آن و کبن الرجل داخل شد دندان تنایای او از آن باز آوردن دندان دهن و کبن الظبی در بید بر زمین و نیز کبن در نوشتگی لب دلو و کبون مکون اثام مکبن الفقار کمکرم محکم و استوار مهرهای پشت
اکبن لسانه عنه باز داشت زبان خود را از وی
تکبن فروز شدن
اکبأنة بالهمزة و اقشعر و تجید و در کشیده گردید

ک ب و

کبوة بالفتح بی دو افتاد گویی
انتر شد گی اتر و فقل بند شد کی هدر را تم و حد کرد و تیر کرد و و نقیه تباد اینشان کبرامت
بوة بالضم بوی عود
کبا بالکسر و القصر خاکروبه و کبوان هنده اکباء جمع و نیز کبین جای خاک روبی و نیز این کتنیه خاک کعبه نکوی جمع
کباء کسماء نقلب و شماع یا کو نیشر کرده
کباء ککساء چوب بخور یا نوعی از آن کبی کمنع جمع

کجاه کرابست بلند نیز آمده
کابی بلند مرتفع و نیز روی ماه
مثال ببزان درو ان و نیفال
نلاد کابه الرساداتی علیه نهال
نفیش پن کابه محدث

ن کابکو بالفتح و کبکو کنغول
بر روی افتاده و کبا الزند
اتر شد آتش نه و کبا الجراد
کرد بید و کبا الفرس نا مه کرد
اسب از دوید و کبا اذا
حدث کلم یعرق و کبا القمر
و نیز کبو و کبو بمعنی پنهان کردن
باشد از آب و دوفان و نیز
کیا مابا نکرد بد زغبار
اکباه دود کردن و آتش باد
آتش نیز کباه اذا دخل
بود و نیز کردانیدن و متغیر کردن
یقال اکبی وجهه ای غیره
کی النار بکبیه نها کسترانداختن
بر آتش
تکبی علی المجره دود آتش جامه
بر بوی تو و بخور کرد
اکتبا منکوز استیناده بر مجمر
جهة بخور کردن جامه را و بخور
تا الشد بخامه

باب الکاف فصل التاء

ك ت ء

کتأه بالکسر گیاهی است مانند
جرجیر
کتناء بالکسر و زیادة التاء
والواو درسن مخف نوعی از
مزد کلان و انبوه ریش
نیکو ریش

ك ت ب

کتب بالفتح بطی است از زمر
کتبه بالضم و الکمیان دو
ذا بچه از فرج ماده شتر
فراهم آرند تا کشن بر نجهد
و مورد و شك و بزان فراهم
آورده.
کتبه بالکسر نوشتن نوشتن

کتابی الکتب نویسی
کتاب بالکسر نبشته و نامه کتب
بضمتین جمع کتب بالضم شلوار
ابجد در وی نویسند و دوات
و نوراث و فرضیه و حکم و اندازه
کتیبه کا پیر دو خنده و شك
سر بسته
کتیبه کسفینه لشکر یا گروه سوار
غارت کنندگان از صد تا هزار
کتائب جمع و قلعه ایست بخیبر
کاتب نویسنده و دانا
کتاب کرمان نویسندگان و
دانایان جمع کاتب و نیز حنوز کرد
سر که کودکان بدان تیر اندازی
آموزند کتاتیب جمع
مکتب کمقعد دبیرستان
مکتوب نامه و دوختهٔ بسته
و فراهم آورده
ن کتبه کتبا بالفتح و کتابا و
کتابه نوشتن آن و یقال کتبت
بالقلم و کتب البغلة دوخت
دو روشنان او بحلقه و کتب
الناقة دوخت فرج ماده را
و فراهم آورد با استوار و حکم
کرد حیاه آن را بحلقه اهن و
مانند آن تا کشن نر بر آید کتبی
کردن و ابهمی از نعش بر آید و
نیز مهربان کرد ناقه را بر بچه غیر
یعنی استوار کرد مرد مشك را
یعنی آن را بجهت آن تا بر آید و
از بچه بر آید و کتب الشيء را
آن را و کتب القربة سر مشك را
بر بست
مکتب کمحسن آموزنده کتابت
و منه کان الحجاج مکتبا بالطائف
ای معلما
تکتب کتکرم مشك سر بسته
اکتاب نوشتن آموختن و نوشتن
و املاء کردن و سر مشك را بستن
تکتب کمعظم نوشته که بعضی بر
آن خوانده باشند

کتب الکتیبه آماده کرد کتیبه
را و فراهم آورد و کتیبه کتیبه
کرد و نیز تکتیب نوشتن و نوشتن
آموختن
مکاتب بنده که با بنده خود بر بها
مکاتبه پیکدیگر نامه نوشتن
و بنده و از نامه بری یاز رخش
اکتتاب نوشتن یا نوشتن از کسی
استکتاب نوشتن خواستن از کسی
و نیز بنده دادن و نوشتن دادن
شاك را دو نام بود و دیوان
سلطان نوشتن و بنده ساختن
شکم
تکتب فراهم آمدن و مجتمع شدن
تکاتب پیکدیگر نامه نوشتن
و بهای بنده بر وی بریده کردن
استکتاب نوشتن خواستن و
نوشتن فرمودن
مکتوب بر المامیه بر

ك ت ت

کت بالفتح کوشش از مردون
کته بالفتح سبزه زمین از ستره
و جوان
کته بالضم شتر از هیچکاره بد
تر پی از بزان نام است آن را
کتیب کامیر آواز جوشش بلبل
و آواز غلیان دیگ و جوشش و
بانك شتر جوان یا اول بانك
آن و هو فوق الکشیش و آوا ز
شبیه بانك شتر جوانه کوان
سینه مرد خشمناک برآید
از شدت خشم و مرد نفث و نیز
کتیت در نثار بزم و آسیب یا
کام نزدیك کذاشتن در شتاب
کتیبه کسفینه تابه که حلوا
است
کنکت کجعفر بانك شوات
کتکت کمقعد و کتکتی با هم
مفضورا منوعین با بچه
است
کتکات بالفتح مرد بیناکوی

ض کت الیعیر کتا بالفتح
بانك نرم کرد و کت فلانا الغیظ
کین کونا و او خوار کردانید
و کتت القدر جوشید دیك
و کذلك الجرة الجدیدة اذا صب
فیها الماء
ن کت الکلام کلام بهم سخن
کوش ریکه شنود آن با وی بخن
میا نهاد و نیز کت شمردن شتر
المثل لا تکته و لا تکت النجوم
ای لا تعده و لا تحصیه و یقال
آتانا بجیش لا یکت عده ای
ما یحصی
کتکته کدحرجه نرم رفتن یا
کام نزدیك نهاده شتافتن
و نرم خندیدن و بود دون
القهقهة
اکتات سخن بر کوش کسی کفتن
و راز بابلوی در میان نهادن
اکتتات راز با کسی در میان
نهادن و شنیدن
تکتکت آهسته و نرم رفتن
یا کام نزدیك نهاده شتافتن

ك ت ح

کتح بالفتح خراش سنگ بر که کثر
از کدح
ف کتح الطعام کتحا بالفتح
سیر خوردن را و کتحت الریح
فلانا بر داشت و انداخت بر وی
کرد و خالد را باد و کشید خاک
را از وی و کتح الترب الارض
خورد ملخ انچه بر زمین بود و
کتح الشيء رسید بهی شئی پس
اثر کرد در آن

ك ت د

کتد محرکة شتا نیست کو هی که
بطرف مستشرق است یا آنست تا
و فراهم آمدن کاه مرد و شل از
مردم و اسب کتد کتف مثله
یا مرد و عین بر دوش است یا
میان دوش تا پشت کتاد

وکتود جمع و یقال هم کتاد یعنی
ایشان کردها اند یا مرتب یا
هم مثابه یا شتاب و تند کاند
بر بچه کیک بر کو ا واحد لها
آکتد بلند دوش
تکند کتنصر موضعی است

ك ت ر

کتر بالفتح شمرده و انداده و
میانه جیره بی و رفتار است
مانند رفتار مستان و کوه
خرد و دیوار حصنکاه و کوهان
تابنده کیمیر بهر لکترة بالتاء
مثله
کتر بالکسر کوی از کروها و
خاد یا بنائی است شبیه کنبذ
و کوهان و انبان و شبیه دهد
یا کوهان است
اکترت الناقه کتارا بلند
کوهان کرد بد

ك ت ع

کتعه بالفتح پاره و دینه چیز
کتاع بالکسر جمع
کتعه الضم کرانه شیشه و دلو
حنر به کتع کصرد جمع
کتع کعمر درم سبك و چست
در کار و نز جهیده و منقبض
ازان و مرد رسا و بیك نام
و مار و ناه و بچه رو باه یا روباه
نر نیان و مرد اکر سخوار و رو
و کرا کتعان کصردان جمع و
نیز کتع جمع کتعاء که جهت تو کید
مؤنث آید یقال اشتریته
الدار جمعاء کتعاء بمعنیه لکل جمعاء
کتعاء و رایت اخوانك جمع
کتع و لا یقدم کتع علی جمع و لا
یفرد لانه اتباع له و نیز کتعا
داه
اکتع مردی که انکشتان او و تو
کف بر کردید و بیوند بیخ انکشت
پیدا باشد اکتعون جمع و
رایته اجمعین اکتعین از اتباع

است و تبتا هب تنع
کو تغته کو قلمرز خش
کتیع کامیر ناکس و کبی یقال ما
کتیع ای احد کاع کترابینه و
و حوالی کتیع اسال تمام
ف کتع به کتعا بالفتح بردن آن را
و جیبی و شتابی کرد در کار و
در توتجیده منقبض شد از ضد
است او الصواب کتع کتنع فیهما
او لغتان و کتع فلان کر یخت و
سوکند خورد و کتع الحمار دو
و کتع فی الارض کوتعا دور رفت
فی قولهم کتعت الحاری تعبا
کفالست و کتعت الحامل
ما کفالته مدحه
جاء منکوتا الفاعل یعنی حاء
منکتعا است
مکتع کمحسن شتابنده یقال
جاء مکتعا ای جاء یمشی سریعا
راتی مکتع کمکرم زانی مجمع و فوی
کتع اللحم تکتیعا برید بر برید
انداد
کانت القه منکانته از بنیکی بد
کرد اندا و انداای و بکتعا نها
تکاتع پیابی شدن و با یکدیکر
پدرود کردن

ك ت ف

کتف بفتح الکاف و کسر التاء شانه
کتا کتف بالکسر و بالتحریك مثله
کتفه کفرده و اکتاف جمع و در
الکتف لقب الیسط مروان
بن سلیمان بن یحیی بن یزید بن
مروان بن الحکم لقب بسبب
ناله رد و الاکتاف لقب شابور
بن هرمز لقب به لانه سار فی الف
الی نواحی العرب الذین کانوا
یعیثون فی الارض فقتل من
قدر علیهم و نزع اکتافهم
کتف بالتحریك و بفتح لکن شو
ازو در کتف
کتیف کامیر شمشیر پهن و آهن

یار به پهنا کتف بالضم جمع
کتیفه کسفینه آهن پاره بند
در و ان در او بیس با شد و
کاهی آن را تخته و آری بیس نسا
و کینه و دشمنی و مکر و هی از مرد
و آنبوه امکتان
کتیفه کجهینه موضعی است
بلاد با هله
کتاف ککتاب رسن که دست ا
سپاه اکبی بدان بندند کتف
بالضم جمع
کتاف کغراب درد شانه شتر
کانفنا خوش ز دانه
اکتف ستور لنات از کنف تو
فریر اکتف و جمل کتف کتفا
مؤنث کتف بالضم جمع و فرخ
شانه و اسب کبر شانه او پهنا
و کشادی باشد
کتفان کعثمان و یکسر ملخ کرد د
پرنبید اصله باشد بدان جنس
کرده ایجا الجمهان رود کتفا
بالناما اکانفه کصا حبه کی
یقال لهی الجرار ابعد الغوغاء و
الترقه ثم الدبا ثم الغوغاء ثم
الاکتفان
کتفان محرکه شتاب وی
کتاف کتدلد جنبانده شنا
را
انا مکوتنا وند یکتیف بهوبند
کرده
مکتاف بالکسر ستور کرد بز دن
کتف شانه از را
ض کتف فلان کتفا بالفتح
اهسته کی تسرع کرد در کار و
کتفا التسرح للداته زخم کرد بر
شانه ستور را و کتف الخیل
بلند کرد بد فرج شانه وی
در زد و کتف الطائر کتفا
و کتیفانا اکنیسر هامر دو بازو را
بر پشت منضم کرده بپرید و نیز
کتفه و کرا نرا یلان دار یکیکر

ودوست را اسپ با یکی بستن
و برکتف دادن و آهسته رفتن
یا شانه جنبان رفتن و ناپسند
داشتن کاری و اوی کتیف پیوند
دادن او ند او جمهان رفتن
ض س کتفه کتنا او نشر
نرم رفت
س کتف فلان کتفا کرد بیز
شانه کرد بید و کتف الفرس کتا
بیند کرد بید بر شانه وی
تکتیف با هم پیوند نمودن
او ند او بلند شدن فرع
شانه اسب در رفتار و بیزه
بیزه بر بدن کوشت او شتا
جنبان رفتن اسب
تکتف جمهان رفتن و تکتف
الکتفان فی شیه ای نزا

ك ت ل

کتلة بالضم یك کرد فراهم
آورده از خرما و کل و کاهی و شلم
و جزان و پاره کوشت و بفتح و
موضعی است
کتال محرکه در شتی اندام
کتیلة کفینه مرزما برکیر
از دست کبی بر سد
کتیل کزبیر نام مردی
کتول الارض کصبور پشتهای
زمین یا بچه بلند بر آمده باشد
از آن
اکتال الکتاب کوشت نفس
کرد و آکیدن او موشته و هم
حیه کاه اسلاح آن کرده باشد
از طعام و لباس و نیز کال الت
زینت و نیکی آن و درشتی
اندام
اکتل کاحمد درشت سخت
بلا و مرقة نام دزدی و هند
هواشرق من اکتل و اکتل بن
شماخ محدث است
اکتال بالفتح موضعی است
کو آئل بالفتح منزلی است بر ر

کُنْتَا بالضم کوتاه و النون زایده
کِنْتَل کعنبر زنبیل کهنه پاره شده
صلع کنجد دانه و نام مردی
کُنَیْتَل الشیء تصغیر به نسبت
معلوم نشد مراد از ذکر
است در کتاب نهایه
ن کَتَلَ کَتْلًا بالفتح بند
کرد او را و باز داشت
س کَتِلَ کَتَلًا محرکه برچسپید
لزج گردید
مُکَتَّل کمعظم گرد و فراهم آمده
و کوتاه و مرد درشت اندام
کاتله الله مکاتلة از نیکی دور
دارد او را خدای و ملعون
کرداند
تکتل نوعی از رفتار بستکان
از تکان دیگر گشتن و رفتن

ک ت م

کَتْمَة بالفتح سخن نهان [illegible]
کَتَمَة ای کاتمه
کِتْمَة بالکسر نهان داشتن چیزی
اسم مصدر است
کُتْم بالضم شهری است و نزدیک نیل
لغة فی الکتم
کُتْمَة بالضم موضعی است
کَتَم محرکه گیاهی است که وسمه
نامند و حنا بیامیخته یا بدون
آن خضاب کنند بوی و بکتن بر
ماند و چون بیخ آن بجوشانند
سیاهی نوشتن شود
کُتَمَة کهمزه مردی پنهان دارنده
راز [illegible] دارنده هر چیز باشد
قوس کتیم کامیر کمان که چوب آن نا
شکافته یا کمان سوفار ناکرده
نعل کتیم شتر که وقت بر نشستن
بانگ نکند یا عام است و خرز
کتیم درز که گشاده نکرده و
آب [illegible]
کتیم [illegible] که آب در وی برون
نیاید نیز از اعلام است
کُتَیْمَة کجهینه از نامهای [illegible]

کتوم کصبور کامد [illegible] ناقه
کتوم شتر ماده که وقت بستن
دنب بر ندارد و حملش معلوم نشود
و نیز ناقه که وقت بر نشست بانگ
نکند کُتُم ککتب جمع و قوس کتوم
کمان که چوب آن نا شکافته یا کمان
سوفار ناکرده یا کمانی که وقت
تیر انداختن آواز نکند
کتانه کسحابه قبیله ایست
کاتم دزدنده و نوسر کاتم راز
نهان دارنده و قوس کاتم بمعنی
قوس کتیم است کاتمه بالتاء
مثله
تعلل الکتم مرد بزرگ شکم یا سیر
شکم
کتمان کعثمان گیاه و سمه و موضع
است و کوهی
کتمی کحبلی کوهی است
تکتم ککنفذ [illegible] زن است و
نام چاه زمزم
ناقه مکتام بالکسر ناقه که دم بر
ندارد وقت بار دار شدن و
بارش معلوم نگردد
مکتوم از اعلام است و اسپی است
مرغنی بن اعصر و عبدالله
عمرو یا عمرو بن قیس بن ام مکتوم
موذن که صحابی است
مکتومه [illegible]
آمیخته و نام چاه زمزم
ن کتمه کتما بالفتح و کتمانا بالکسر
پنهان داشت او را و کتمت الناقة
کتوما بالضم کتوم گردید و کتمت
القوس کتوما از چوب نا شکافته
گردید کمان یا بانگ نکرد بوقت
تیر انداختن و کتمت السقاء کتاما
بالکسر و کتوما در گرفت مشک
شیر یا شراب [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
تکتیم [illegible] نهان داشتن [illegible]

شدت المبالغة
مکاتمة نیک پوشانیدن و سر
خود را از کسی نهان داشتن یقال
کاتمنی سره
سحاب مکتتم للفاعل ابری که بانگ
و رعد
اکتتام پنهان داشتن و پنهان
شدن
استکتام نهان داشتن خواستن

ک ت ن

کِتْن بالکسر کاسه
کِتْنَة بالکسر درختی است خوش
بوی
کَتَن محرکه ریم و چرک و نشان دود
و نیز کتن دود گرفتگی
خانه و سیاهی که از فتگی لب و نشان
کتنت جحافل البعیر من اکل الشجر
اذا لزق به اثر خضرته و سیاه
شد [illegible]
من تمتع [illegible]
کتن ککتف [illegible]
چرکین و سیاه ناک
کتانة ککتابة ناحیه ایست بمصر
کتان بالفتح و شد التاء نباتی
است [illegible]
[illegible] جوزی است
و پوستی [illegible]
و جامه ازو معتدل است درگرمی
و سردی و خشکی و با اندام بچسپد
و دافع حرارت و باعث تقلیل
خوی [illegible]
صلب [illegible] و سپش کم کرداند
و نیز کتان [illegible]
[illegible]
کتان کرمان جانوری است
سرخ گزنده
اکتان برچسپانیدن
مکتن [illegible] بی آرام [illegible]

ک ت و

کتو بالفتح گام نزدیک نهادن
کتوة بالتاء [illegible] نام مردی

اکتاء بر خشم چیره شدن
اکتیتاء بر خشم [illegible]
آرام و نفقه شدن و نیک شدن
خود را

باب الکاف فصل الثاء

ک ث ء

کثاء اللبن بالفتح و بضم چربش که
بر سر شیر گرد آید یا کف باشد یقال
خذ کثاءة قدرك و نیز کثأة
[illegible]
همزه مثله
[illegible]
[illegible]
نیکو
ف کثأ اللبن کثأ بالفتح
بر سر [illegible] برآمد شیر [illegible] خالص
در [illegible] ماند و کثأت القدر
کف بر آورد دیگ و کثأ القدر
کفک از دیگ برگرفت و کثأ
النبت [illegible] گیاه یا سطبر
و درشت گردید [illegible] دراز شد
و انبوه گردید [illegible]
کثأت اللحیة دراز و بسیار
گردید [illegible]
موی و پشم [illegible]
[illegible]
و نیز [illegible] سر شیر خوردن
و سرهای علف خوردن [illegible]
کثأت اللحیة کثأة دراز شد
و بسیار گردید

ک ث ب

کثب بالفتح [illegible]
[illegible]
کثبة بالضم اندک از شیر
یا جرعه مانند که در آن [illegible]
باشد یا اندک از [illegible]
آب و شراب یا اندکی از طعام و
شراب [illegible]
از شیر کثب کصرد جمع و چیز
فراهم آمده [illegible]
هموار [illegible] میان دو کوه

و موضعی است
کثب محرکه نزدیکی یقال رماه من
کثب و موضعی است بدیار طی
کثیب کامیر توده ریگ بلند
جمع کثبان [illegible] است
اکثبة و کثب و کثب و کثبان
کثبان جمع و موضعی است [illegible]
در دیار [illegible] است
کثاب [illegible]
[illegible]
غیره
کثاب کغراب [illegible]
است [illegible]
کاثب موضعی است کوهی
کاثبة پیش شانهای اسب
اکثاب جمع
کثباء کصحراء خاک
[illegible]
[illegible]
ن کثب علیه کثبا بالفتح
حمله کرد بروی [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] فراهم آمدن
[illegible]
و الفعل من نصر و ضرب
اکثب اکثابا [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
بروی
تکثیب [illegible]
انکثاب فراهم آمدن و کل
ما انصب فی شیء فقد انکثب فیه
[illegible] ایشان
[illegible]

ک ث ث

کث بالفتح انبوه و درهم [illegible]
یقال رجل کث اللحیة [illegible]
[illegible]

و [illegible] رجل کث مرد دراز و انبوه
و کوتاه و پیچان ریش کثاث [illegible]
جمع
[illegible]
کثیث کامیر انبوه و سطبر [illegible]
[illegible] کثیث اللحیة
لحیة کثاء بالفتح ممدود [illegible]
انبوه
[illegible]
[illegible]
کثثاء بالفتح و [illegible]
[illegible] خاک
کثکث کجعفر و زبرج خاک و ریزه
و شکسته سنگ [illegible]
کثکثی بالضم مقصورا و بفتح
الکافین [illegible] خاک
باشد
ن کث [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] انبوه شد [illegible] کوتاه
[illegible]
اکثاث [illegible] انبوه و کوتاه
[illegible]
کثکثة بمعنی کثاث است

ک ث ج

ض کثج من الطعام کثجا
[illegible]
از طعام [illegible]

ک ث ح

کثحة بالفتح [illegible]
ف کثح عن اسنه کثحا بالفتح
آشکار کرد [illegible]
الریح علیه التراب [illegible]
باد بروی و کثح عن المال ما
شاء برداشت [illegible]
خواست و کثح الشیء فراهم آورد
آن را [illegible]
[illegible]
تکثیح [illegible] آشکار گردانیدن
تکاثح [illegible]

شمشیر زدند
[illegible]

ک ث ح م

رجل کثحم اللحیة کقنفذ مرد سطبر
ریش و کوتاه و مرغول آن
[illegible] شکسته و ریزه
علف خشک و لحیة [illegible]
سطبر و کوتاه و مرغول

ک ث ر

کثر بالفتح بسیار [illegible]
[illegible]
کثرة بالفتح [illegible] بسیاری
کثر بالضم بسیار [illegible]
چیزی [illegible] الحمد لله علی
القل و الکثر [illegible] بالضم [illegible]
ای علی القلیل و الکثیر
کثرة بالتاء نام مردی
کثیر کامیر بسیار و کثیر بن
صلت [illegible]
صلی الله علیه و سلم بکثیر
[illegible] کثیر بن [illegible]
ابن عمر و کثیر بن قیس [illegible]
و کثیر مولی [illegible]
و کثیر بن عبدالله بن عمرو بن
عوف [illegible] روایت میکند
کثیرة بالتاء از اعلام است
کثیر عزة [illegible] از شعراست که
[illegible] و هو کثیر بن
عبدالرحمن بن عامر [illegible]
خزاعی
کثار کغراب بسیار و گروه بسیار
کثار ککتاب مثله
[illegible]
کثیر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
الله علیه و سلم [illegible]
[illegible] اسلام مشرف شد
[illegible]
[illegible]

کوثر کجوهر بسیار از هر چیزی
[illegible]
اسلام [illegible]
[illegible]
[illegible]
جمیع چشمهای بهشت جاری
میکرد [illegible] است بطائف
که حجاج در آن معلم بود
[illegible]
[illegible]
کثیراء بالضم و تشدید الیاء
المکسورة از نامهای عرب است
است
کثیراء بالفتح و المد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] حاصل شود
[illegible]
[illegible]
البول [illegible]
رجل مکثار [illegible]
سخن مکثیر بالکسر مثله
مکثور علیه [illegible]
باشد [illegible]
شد
ن کثرهم کثرا بالضم چیره
شد بر ایشان ببسیاری
ک کثر الشیء کثرة بسیار گردید
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
شدن
مکثر [illegible] نام مردی
تکثیر افزودن
مکاثرة [illegible]
[illegible]
[illegible]
تکاثر [illegible]
[illegible]
تکثر بسیار نمودن

تکوثر الغبار بسیار گردید گرد و بر هم نشست
استکثار بسیار خواستن و بسیار خواستن از چیزی و بسیار مال شدن و بر کردن خزانه میر کردن خزانه و بسیار آمدن چیزی را

ک ث ع

کثعة بالفتح و بضم کفک که دیگ از سر اندازد و سر شیر و کفان
کثعة بالضم فرقه که بر وسط لب بالایین است
کثعة محرکة کذلک
شفة کاثعة لب سرخ یا سطبر و از خون لثة کاثعة کذلک و شفة کاثعة با ثعة لب سطبر
رجل اکثع مرد سرخ یا سطبر لب
ف کثع اللبن کثوعا سر کرد شیر و چربش بر شیر بر آمد و کثعت الابل و غیرها نرم شد شکم شتران و جز آن یا نرم شد و روان کردید بعر کثعت اللثة کثعا بالفتح و کثوعا سرخ کردید یا از فرط سرخی چندان که قریب بر کردید به سیاهی این بمعنی از سمع نیز آید
امرأة مکثعة کمحسنة زن سرخ و سطبر لب
تکثیع سر کرفتن شیر و سر شیر و چربش فراهم آمدن بر شیر و نرم کشتن شکم ستور و روان شدن آن و به شدن بالای ریش و بر آمدن گیاه زمین و کثعت الارض ای بجمیع نباتها و کفک انداختن دیگ جیک بار بر آمدن ریش و در آن و بسیار شدن آن و خورده شدن چربش بالای حلیب و کثعت القدر اذا اکل ما علاه من الدسم

ک ث ع ب

کثعب کجعفر زن کلان و سطبر کس و تکثعب کس بزرگ و سطبر

ک ث ع م

کثعم کجعفر زن سطبر کس یا پلنک یا یوز

ک ث ف

کثف بالفتح کروه
کثیف کامیر سطبر و ابر و ابن نیز ابن هیثمی است که لشکر را بدان صفت کنند و کثیف الهجری تابعی است و الصواب کزبیر
مؤلة بن کثیف بن حمل کزبیر صحابی است و دقاعة بن کثیف تجیبی
ک کثف کثافة کسحابة سطبر کردید و بسیار کشت و درهم پیچید و نیز کثافة سطبری
اکثف منک اکثافا نزدیک تو شد و توانا کردانید نو ابر جز
تکثیف سطبر کردانیدن
تکاثف بر هم نشستن و سطبر شدن
استکثاف سطبر کردیدن

ک ث ل

کثل بالفتح انبار گندم و کرش مرکز
اکثال بالفتح موضع است
کوثل کجوهر پس کشتی و دنباله آن و نقل شده دال و لام و مردی است که بسباع شاعر را بوی نسبت کنند
کوائل بالفتح زمینی است و لیس بتصحیف الکوائل بالعوفیة

ک ث م

وما عن کثم محرکة ای لداخت اوزا از نزدیکی
کثمة مرکه زن سیر و پرشکم از شراب و جز آن
کثامة کثمة کفرحة سماد و عدد و سمنت
اکثم بالفتح مرد فراخ شکم و اسو و سیر شکم و دراز و فراخ و نفخ
فربه و پر کوشت و اکثم بن جون صحابی است و اکثم بن صیفی یکی از حکام عرب است و یحیی بن اکثم قاضی از اصحاب شافعی است در علم فقه و معرفت احکام ید طولی داشت و مأمون را از و تولی بجانب منشه برکردانید و نبوی نیز آمد از هدایت فرمود
کثامة کثیمة تمام و غیر بدشت
ن کثم الفناء و نحوه کنماد و دهان در آن و بعضی باز آن کثم کنانة سر کرد و در آن و کثمه عن الامر باز کردانید او را از کار و باز داشت و کثم الشیء فراهم آورد اینجز او کثم الاثر برپی او رفت
س کثم کثما قریب کردید و در نک کرد
اکثمک الصید فادرکه ناید نو او شکار و نزدیک شد اکثم القربة بر کرد خیک را و اکثم فی بیته پنهان کرد به خانه
مکاثمة مقاربه بر قریب شدن و امیرش کردن
تکثم توقف و درنک کردن در چیزی و سرکشته کردیدن و دو تا شدن و پنهان کردیدن
انکثام اندوهناک شدن

ک ث ن

کثنة بالضم چیزی است که از آن شتر شاهیه شتر شانند و یا حین بر وی بر تیب نهند اصله کثنا او هی بوز جمن الفضة لا تفضا الرطبة الونیة تحزم و یتخیل جوفها النور

ک ث ن ب

کثنب کجعفر سخت و شبیه کاهی بود از ابر نام مقدم کند

ک ث و

کثوا الضم خاک بجتمع و فراهم آمد و ستبر آید و مرغ شکوار
کثوة بالضم موضعی است
کثوة بالفتح نام شاعری
کثاء بالفتح و المد کیاه است
کثاة بالثاء مثلثه کیق جمع باد دمی است مانند عنبرام
کثة کثبة نام شهر و به برند اصل آن کثوة است

باب الکاف فصل الجیم

ک ج ج

یوسف بن احمد کج بالفتح از اصحاب قتیبة بن کج بالضم بخاری محدث است
کجة بالضم بازی است که کودکان ذا کرکو دمانند آن از پارچه نشسته میان اند مینهند و کینه است
کجکجة بالفتح بازی است بکرکان را است الکلبة کویند
ن کج الغلام کجا کجه بازید کودک

باب الکاف فصل الحاء

ک ح ب

کحب بالفتح غوره سبز انکور کنب یکی کون
کاحبة کثیره و اکثر ابنة ملم کوکب کجوهر موضعی است
ف کحبة کحبا بالفتح نزد کون او
تکحیب غوره بر آوردن رز کحب الکرم اذا ظهر کحبه از کنب حبه

ک ح ث

اکحث کاحمد کوتاه بالا

ک ح ث

ف کحث له من المال کرحه از مال برای او بهر دو کف دست خود

ک ح ث ل

کحثلة کلان شکم کلان شکم شدن

ک ح ح

عربی کح بالضم عربی خالص لغة فی قح کحة مونث و لم کحت ذنحاح

کرد نشان و فراخص باز لشد
کح بضمتین دندان سال خورده
تکحکح کهند هدد و زنج کند پیروشتر ماده کهن سال فرتوت

ک ح ص

کحص بالفتح گیاهی است که دانه آن ببعین الجراد ماند
کاحص نشینه بپای خود و نشان محو شونده کواحص جمع و اطلال کواحص آثار خانهٔ محو ناپدید
ف کحص رجله باز کاوید از پای خود و کحص الاثر کحوصا محو و ناپدید شد نشان و کحص البلی محو و ناپدید کردان را کهنکی و کحص الظلیم فی الارض رفت و کذشت شتر مرغ در زمین و غائب کردید که دیده نمی شود
تکحیص محو و ناپدید کردن نقش کحص الکتاب فکحص ای درسه تدرس

ک ح ط

کحط بالفتح خشک سال لغة فی القحط فصیحة
عام کاحط سال خشک بی باران
ف کحط القطر خشک شد و باز ایستاد
کحوف بالضم اعضا کحف بالفتح واحد

ک ح ل

کحل بالفتح نام اسب و منه و حرض کحل اذا لم یکن فی السماء غیم و نیز کحل سال سخت و قحط و هی معرفة لا تدخلها الالف و اللام ینصرف و لا و سخی قحط و شدت از و فی المثل باتت غرار بکحل اذا نشل القاتل بمقتوله
کحلة بالفتح مهره افسون کنند چشم رسم بد دفع کنند عیبنان مردان اسید کنند و نیز کحلة معرفة اسم است سما را
کحل بالضم مال بیابان منسکه سرمه و هرچه بدان چشم کشند جهة شفای چشم و کحل السودان شب است که کحل فارسی از وی نکو اعمی باشد و کحل خولان حضض و آن داروی تلخ است و نیز کحل دخنة است کاحل جمع ناد را نیز کحل موضعی است و کحل کحیله بضم هر دو کلمه است که بدان بز را زجر کنند ای بود بود بده

کحل محرکه سرمه کون شدن چشم بی سرمه کشیدن یا کوری شدن دیده کامیلد بالفعل من سمع و منه قوله ع لیس التکحل فی العینین کالکحل
کحلة محرکه ابی است مر چشم را کحل الکحل چشم سرمه کشیده
اکحل مرد سرمکون چشم و رک میانه کی دست کان را ابجد اندام و نیز اکحل بدن کویند یا از رک حیات است و لا تفل عرق الاکحل
عین کحلاء چشم سرمه کون و چشم که سیاه از سپید سیاه باشد و زن سرمه کون چشم و نیز سپید بین سیاه چشم و کیاه کان زرد بود و عسل خوردو نکاه میدهد دیا کیاهی است یکیش که کرشکوفه نیکو دارد و لسان الثور کیاهی است و مرغی است
کحال ککتاب سنگ سرمه و سرمه و مهره افسون
عین کحیل کامیر چشم با سرمه و چشم سرمه کون کحیل مثله فیهما کحال جمع کحلی مثله
کحیلاء بالمد لسان الثور است
کحیل کزبیر نفط یا قطران که بر شتران کرکین مالند و موضعی است بجزیره
کحیلة کجهینة موضعی است
کحلان بن شریح کعثمان بدو قبیله است
مکحل کمنبر سرمه کش و مکحال از دو استخوان بازو ی اسب
مکحال کمحراب سرمه کش و مکحال دو استخوان بر آمده متصل ارا ذراع اسب که آن دو استخوان دور دار است
مکحل مکحل بضم هر دو کلمه است که بدان بز زاب راه و شیبدن خوانند ای کاتها مکحلة علفت علما و من سوادها
مکحلة بالضم سرمه دان و هو من ماجاء من الادوات بالضم
مکحول نام مولای آنحضرت صلی الله علیه و سلم و مکحول ازدی و مکحول دمشقی و ابو عبد الله مکحول بن عبد الله شامی تابعی است انه قال الزهری العلماء اربعة ابن المسیب بالمدینة و الشعبی بالکوفة و الحسن البصری بالبصرة و مکحول بالشام و لم یکن فی زمان مکحول ابصر بالفتیا منه و نیز مکحول نام ابی علی بن شبیب ازدی
عین مکحولة چشم سرمه کشیده
ف ن کحل العین سرمه کشید چشم را
ف کحلت السنة سخت شد سال و کحلت السنون القوم سال قحط سید قوم را و ضرر رسانید و کحلت الارض النبات سبز گیاه را نمودار کرد
اکحال کیاه بر آوردن کرفتن زمین و نیز اکحال سخی قحط
تکحیل سرمه کشیدن چشم را اکحلت الارض بالنبات گیاه بر آوردن کرفت و نیز اکحال در شدن و سخی قحط دادن و سرمه کشیدن
تکحلت الارض بالنبات مثله کحلت الارض بالنبات است
و نیز تکحل سرمه کشیدن
اکحالت الارض بالنبات مثله تکحلت الارض النبات است
تکحل سرمه را ساختن

ک ح ل ب

کحلب کجعفر موضعی است
کحلبة بالهاء نام شخصی

ک ح م

کحمة بالفتح چشم است نیمی است

ک ح ی

ف کحا کحیا بالفتح تباه کردن را

باب الکاف فصل الخاء

ک خ خ

کخ کخ کلمه است که بدان کودک را زجر کنند از چیزی که آن را تناول ان دارند باز ایستد و کذا اعتد التقذر من شیء و در آن لغات است کخ کخ بفتح الکاف و کسرها و سکون الخائین و کسرهما بغیر تنوین و بالتنوین مع الکسرة و تشدید الخاء فیهما و قیل کلمة اعجمیة عربتها العرب
ض کخ فی نومه کخیخا خر خر کرد در خواب
کخکخ العنب کخ کخ کفت کودک را

ک خ ر

کاخرة کصاحبة فرود از خلفر کون
کیخاران موضعی است بهمدان موضع است عطا بن یعقوب کیخارانی

ک خ م

کیخم کحیدر صیغه است که بدان ملک عسلطان را ستایند کویند سلک کیخم ای عظیم
ف کخمه کخما راندن را از خانه وی

باب الکاف فصل الدال

ك د ء

ارض کدئ زمین دیر رویانند گیاه

کدء بالکسر زمین درشت خرد

ف س کدء النبت کدءا بالفتح وکدء وکدوءا بالضم سرما خورد گیاه و چیزی برهید و بر زمین نشست یا نی بماند و ناکوالید

ف کدا البرد الزرع بر زمین نشاند سرما کشت را

س کدء الغراب بانگ کردن کرفتن زاغ گویا قی میکند و اواز کردن وکدی البقل کونا

و ناکوالید ماند تباه کردید

کودا کودا ء دوید

تکدء شد زمین نشاند سرما کشت را و دم برابر اوردن و خرد گیاه را بسبب سرما خوردگی

ك د ب

کدب بالفتح سپیدی که بر ناخن نوجوانان پیدا کردد کدب بالتحریک وکدب ککتف دم مثل بالذال لغة فیهن والواحدة بهاء کذب با کم نیرا و مثله و قرا ابن عباس بکدم کدب ای ضارب الی البیاض کانه دم قد اثر فی قمیصه فلحقته اعراضه کالنقش علیه

مکدوب نقش سپید مبارك

ك د ج

س کدج الرجل کدجا محرکة خورد شتر را بقدر کفایت

ك د ح

کدح بالفتح خراشیدن یقال به کدح ای خدش کدوح جمع وقیل الکدح اکثر من الخدش

کودح کجوهر نام مردی

ف کدح فی العمل کدحا بالفتح کوشش نمود و کرد کار را برای ذات خود خیر باشد یا شر وکدح وجهه خراشید یا بچیزی معیوب ساخت یا تباه کر بانید

وکدح لعیاله زد بهر عیال خود وکدح راسه بالمشط شانه کرد موی سر را

بنی مکدح مخضر بکرانه از اعراب بیابان که بدوی باشند

مکدح خراشیدن یا معیوب و خراب روی که بسیار است للمبالغة

اکتداح ورزیدن و کسب کردن

تکدح خراشیده شدن پوست

ك د د

کد بالفتح شانه سر و جوانی که در وی چیزی را کوبند مثل هاون و مانند ان

کدة بالکسر زمین درشت

کدید محرکة موضعی است بدیار بنی سلیم ولبنی اسد رکند

کدادة محرکة انچه در زیر دیگ ماند از طعام و جزان

کدد کصرد موضعی است نزدیك بصره

کدادة کثمامة انچه در بن دیك ماند از طعام و جزان

کداد کغراب دو رود سلیمان را ودرود ان وخلیفت کهران زابوی تنور کنند

کدادة کجلاسة دردی روغن و انچه در بن دیك ماند از طعام و جزان و موضعی است بمرتبه مرتهیر بوع را

بئر کدود کعبود چاه دشوار اب

کدید کامیر نمك جوش ناکرده و اوان نمك نمی که در دیك ریزند و ابی است میان حرمین شیر بهن و وادی است بجبل کذاه فید و بمعنی ابراقطع میکند و بمعنی فراخ و زمین درشت و یونس الکدید بعدی است که عمرو ورد بن عمرو دروی کشته شدند

کدیدة کجهینة ابی است مراد بنی بکر بن کلاب را

کدکدة اواز خایه سندان وجزان ونیز کدکدة ارخدن

کدشن دنعغان بودن صیقل کر مصقل را بر شمشیر و کرا بنا رفتن و دویدن نرم و واندن سخت

کدکاد بالکسر سند دکد شتر در ضحاك

اکدة بقیة ... باشند وکائنهم اکدة ... انهارا کوه کردن

رایت القوم اکدادا ای فرقه فرقه ورایتهم اکادید مثل وذوم اکاد قوم شتابان

مکة بکة ابراهیم شانه

مکدود کوفته و با بیرده

ن کد نجاید او وافر ازوی کد کار و کدة ... انرا ... باشد باسانی ... دتعب ... و نیز کدیا الفتح ... چیزی اشاره کردن بانکشت

تکدکد بسخت راندن

اکداد ... کردن ... ارکاری

تکدید راندن

اکتداد کد کاری خواستن

تواکدة ... باز ایستادن

استکداد کاری خواستن

ك د ر

کدر بالفتح موضعی است نزد مدینه

کدرة بالضم ... مثلا ... الکدرة ... الکدر ... البا ... ابرشك ...

بر ونك پشت ابلق ... کدرکو

کدر کعشر کسر چه باشد

کدرة بالتحریك کل ... جوز

کدیك نشسته با خامه عوك وماننداں کدر و کداب باشد

وابر تنك ویاره از کل تراشیده وکلوخ کلان دد نشسته ... ارزن ... کدره

جمع

کدرا کدر بضمتین خرد ... سطبر

کدکیف بالفتح تیره مثل فخذ و فخذ

کدیر کامیر انکه تیره ... باشد

کدارة کثمامة انچه در بن دیك باقی ماند از طعام و جزان یا دردی روغن

اکدران کریتی که دارد اکا جمع دبنات الاکدر کورخر منسوب الی فحل نهاو نیز اکدر نام مردی ونوجیه که ... زمین را اینندونام یکی اکادیچند کوه است واحدان اکدر

اکدرة ... کشتی ... مادی ... اسب ... ان عبد الملك بن مروان سئل عنها ... تنها کدره ... علی زید

کدرا کعصر اه شهر است بمین پیش را بوی ... کند

اکیدر کاحیمر لقب اکیدر الجندل

کودر کجوهر پادشاهی است یا عربی بود مر مهلب بن عبد الله کلاهی را

کدر کمنتحل جوان فربه که ... انتم

سخت فرتوانا استواخلقت

کدر کعسر اه شیر و خرما کرنا را فربه کند

کندر کقنفذ خر درشت کنا

کدلاانها مثله و شیر ... و کوتاه بالای درشت

کدرا بالضم منسوب بان نیك

س ك ن کدر کداره و کدرا بالتحریك وکدورا وکدورة

وکدرا بضمتین تیره شد وکدر عیشه نقیض صفا ومنه خذ ما صفا ودع ما کدر

ن کدر الماء بهشت ابرا

کدره تکدیر تیره کردن را

یق کدر من العیش ما صفا فتکدر

منکدر نام مردی ولسب یعنی تعدیه و طریق المنکدر راه ... نیامه دبوی شکم

انکدار شتافتن ونیك ... و فرو ... شدن قوم ... امنیة انکدر القوم علینا ای انصبوا و ... شتاب از هوا ... وانکدر النجوم انکدرت

تکدر تیره شدن

تکادر پیوسته ... بهم تکادر الشیء اذا ... النظر الیه

ارکدرار تیره شدن

ك د ح

کدلح بالکسر موضعی است

ك د س

کدس بالضم خرمن اکداس جمع

کدس بالفتح عطسه ستور و عطسه زدن ان و کاهی ... مرد هم استعمال کنند

کادس کصاحب فال بد که تبطئه دادن یکبر نهاد عطسه و جاده و امو کدا زپیش بر

ایدهان را شوم دارند کواه

جمع

کداس کغراب برف کوفته فراهم اورده و عطسه ستور و عطسه دادن ان

کداسه کثمامه چیزی که فراهم اندخته بعض ان بر بعض ان کدارند

کدس کسر ... زمین و غله درو فراهم اورده

کندس کقنفذ بیخ نباتی است در درون ان خوبرن ... متقیی است سهل ذا ... جون سفوف ان راسعوط کند عطسه اورد و کندی ... شبکوری را نافع

ض کدس کدسا بالفتح وکدا بالکسر وکدسانا بالتحریك عطسه داد و کدس به بر زمین افکند او را و نیز کدس بالفتح بشتاب رفتن کران بار و کوفتن و فراهم اوردن چیزی را

تکدس شتافتن و نیك دویدن و دوش جنبان راه رفتن و بینه و پایین هر دو پستان ازرده و راه رفتن و نیز تکدس کاهلانه راه رفتن و رفتن اسپ چنانکه کو گرانبار است

ك د ش

کداش کغراب نام مردی

کداش کشداد سخن کننده و رپرد کرداننده

کندش کقنفذ است زنامخی

ض کدشه خراشیدن او وکدشه بسیف او بریح زد او را بشمشیر یا بنیزه بهم ... پیر سخن ان دوی و بریدن ان را و از پیر ... بدوکرد وکدش لعیاله مثل کدح برنج عیال خویش و قوله ... بجر ... دربه ... ازان

داکاه کن و نیز کدش بطان خیر کسی و سپیدن قول کدشت منه عطاء اذا اصبته

اکداش عطای کسی سپیدن یقال اکدشت منه عطاء اذا اصبته

اکتداش عطایافتن از کسی

ك د ع

کدعة بالضم خوار و ذلیل

کدیع ککتاب جاء معتبر بن ملك بن عوف که با الحسین بن علی علیهما السلام در طف کشته شد

ف کدعه کدعا بالفتح دفع کرد او را و راند

ك د ف

کدف محرکة اواز افتادن پاها بر جای سخت یا اوازی که شنوی ... بی انکه بنگری چیزی را

اکدف الدابة شنید شد مرسمهای او را اواز

ك د ل

کدل بالفتح ... کیاهی است کربارد ... مکدول کمعظم ... دویره

ك د م

کدمة بالفتح داغ و نشان ... ما للبعیر کدمة اذا لم یکن به اثره ولا وسم

کدمه کمرحه برد درشت سطبر

کدمة بالتحریك جنبش ... سمعت کدمه

کدم کصرد نوعی از ملخ ... مبز

کدام کغراب نام مردی

کدام کغراب اصل الزرع وانکه شکسته و افتاده بوده نیز و چون باران باردظاهر کردد و مرد بیر پیاخورده و موضعی

بیمن

کداننکمانه ... بر خوردن

باشند

کدیم کزبیر اسم است و موضعی است

کدام بن بجیلة مادر کشته ... دلاوری بوده

کدمة کدمة ... مرد درشت و سخت

مکدم کمقعد جای طلب قال کدم فی غیر مکدم ای طلب فی غیر مطلب

ض کدمه کدما ... ما کرید ... یا بدندان پیش کرید ... حدیث ... بدندان ... کدم الصید ... شکار را وکدم الشیء جست ان چیز را

اکدم الابیر ... کرفت شد ... انوی

مکدم کمعظم نیك کزیده و نام مردی

مکادمة ... شوربر ... الحشیش اذا لم تتمکن منه

ك د م ل

کدمل بالضمات ... است بوسط دریای عرب ... فیروز ... ضم

ك د ن

کدن بالفتح منطف کردن جامه را و بستن ان و الفعل من تصر

کدن بالکسر و بفتح جاه است کاهان پرده ... کدر هودج ... زن هوده و مانندان که ... زنان بر وی ... و مانند ان ... یا اینچه است دباغت کرده که دران انکوبه و جزان کوبند کدون جمع

کدنة بالکسر کوهان ... دستور ... الکد

وقوم مرد
کدن محرکة تیره
بعیر کدن ککتف شتر بزرک
کوهان با پیه وکوشت کدنة
مؤنث کودن بالفتح اسب هجین
غیر اصیل و پیل و استر و اسب
ناتازی و ستور بالانی
کودنی بهای نسبت مثله فی الکل
و مرد کاهل کول
کدانة بالفتح ناکسی و فرومایکی
کدان ککتاب پارهٔ از تو های
پریشان رسن که بر کره بماند
کدیون کفرعون خاک ریزه و
سرکین پاره و جز انکه بران درکی
روغن بپ انداخته زده و مالند
ان را جلا دهد بوی
نس کدن مشفر البعیر الوده
شد فتح شتر و کدن الصلیان
پریده شد شاخهای ان و باقی
ماند بیخ ان
ناقة مکدنة مکرمة شتر مادهٔ
باکوهان و پیه و کوشت

ک د ه

کده بالفتح کوفتن که از سنک
و جز ان رسد چندانکه اثر سخت کند
کدوه جمع و اواز بیشکی دران را
بدان زخم کنند و بهم و شکستن
و جدا کردن موی سر بشانه والفعل
من فتح و چیزی و نیز کده و کدوه
خراشیدن روی
مکدوه اندوهکین
تکدیه شکستن و جدا کردن موی
بشانه
تکده شکسته شدن یقال
سقط فتکده

ک د و

کدو بالفتح کدو بالضم بد رنک
بر امدن کیاه زمین والفعل
من نصر ارض کادیة نعت انان

ک د ی

کدی بالضم سختی بد رنکاری و ...
درشت نابان سخت کدی
کصرد جمع بوضع کدیة و ضباء
کدی سمی بر لولعیم بجفر الکدیة
و نیز کدیة کلوخ و جز ان سخت
میان سنک و کل و طعام و شراب
فراهم اورده انبار ساخته
کداة بالفتح مثله
کدی منقوصة کالفتی لشیشه
است بطائف قال وغلط المناسون
فی هذا التفصیل واختلفوا فیه
علی اکثر من ثلثین قولا و نیز کدی
شیر ماخولاکر بدان دختران را
فربه نمایند و نیز کدی محرکة نوع
از بیماری سک بچه و هو داء
یاخذ الجراء خاصة یصیبها منه
قیء و سعال کعنی کوی بن عینیه
مسک کدی ککتف مشک بی بوی
کدی کفری کوهیست باسفل
مکه براه یمن
مسک کدی کغنی مشک بی بوی
کداء کسماء نام عرفات و کوهی است
باعلای مکه و دخل النبی صلی الله
علیه وسلم مکة منه
کداء کسماء باز داشتن و بریدن
کدایة کثمامة طعام و شراب کرد
اورده انبار کرده
کادی لغتیست در ذال
کادیة سختی بد رنکار روز میز
که کیاهش در رنک براید
کدی کسمی کوهیست باسفل مکه
خرج النبی صلی الله علیه وسلم
منه و کوهی بکر نزدیک عرفه
امراة مکدیة کم میرسد که جماع
او کسی نتواند و قادر نشود بروی
ضر کدیة فلان کدیا بالفتح
کم خیر کردید تا کر ساخت بهش را
و کدأ بسد که دارا دوستی
داشت
و کر و نی جهد بخراشیده دوانرا
کدیه... کشته ان
سر کدیة الرجل بالفتح کدیا
محرکة کلو کرفته شد با استخوان
و کدی الفصیل تباه کردید
معده شتر بچه از شیر و درد
کدی کنده شدن ناخن انکشتان
از کندن زمین و کدی دن
کم بدیدن سان بچه
اکدی لم یعن اکداء منکوس
نکردد کوهر را و اکدیت الرجل
عن الشیء باز کردانیدم او را از ان
و نیز اکداء بزمین درشت و سخت
رسیدن حافر یق اکدی الحافر
ای بلغ الکدیة فلا یمکنه ان
یحفر و کذا حفر فاکدی و یافتن
خواسته را مثل ان بوسیله فاکدی
اذا وجده مثلها و زفتی کردن و
کم خیر شدن منه قوله تعالی و اعطی
قلیلا و اکدی ای قطع القلیل
باکم کردانیدن دهر را

باب الکاف فصل الذال

ک ذ ب

کذب ککتف دروغ
کذب کهمزة دروغ کوی
کذوب کصبور دروغ کوی و
نفس کذوبة بالتاء مثله فیهما
کذب ککتب جمع منه قرء بعضهم
ولا تقولوا لما تصف السنتکم الکذب
فجعله نعتا للالسنة
کاذب دروغ کوی کذب کرکع
جمع و شتر مادهٔ که کشنی کرده
شود و دم بر دارد و باز دار
نکردد
کاذبة دروغ و قوله تعالی لیس
لوقعتها کاذبة هو اسم یوضع
موضع المصدر کالعاقبة والعافیة
کذبی کبشری دروغ
کذبان کسکران دروغ کوی
کیذبان بفتح الکاف والذال
کیذبان بالفتح و ضم الذال
مثله و نیز کیذبان الحارثی
عدی بن نصر بضم الذال
شاعر است
کذبان کعثمان دروغ
کذاب کشداد دروغ کوی
و کذابان مسیلمة الحنفی و اسود
عنسی و کذاب بن کلب حباب بن
منقذ و کذاب بنی طابخة و
کذاب بنی حرمان شاعر انند
کذاب کرمان و بخفف دروغ
اکذوبة کاعجوبة دروغ
کذبذب بالضمات الثلث
مشدد الذال و مخففها دروغ
کوی کذبذبان بالضم مثله
و کذاب بکسر التاء والکاف
و تشدید الذال دروغ کوی
مکذبة کمقعدة دروغ
مکذبة بضم المیم والذال مثله
مکذبان بفتح المیم والذال دروغ
کوی مکذبانة بالتاء مثله
مکذوب دروغ مکذوبة بالتاء
مثله یقال لیس لفلان مکذوبة
و نیز مکذوبة زن سست و ضعیف
کذب کذبا ککتف و
کذابا و کذبة بالکسر والفتح فیهما
و کذابا ککتاب و کذابا بالکسر و
شد الذال دروغ کفت کذب
الرجل بجهولا بد دروغ اکاهانیده
شد و کذبت الناقة کاذب
کردید و کاهی کذب بمعنی وجب اید
و منه کذب علیک الغسل ای
وجب و عن عمر رض ثلثة اسفار
کذبن علیکم الحج والعمرة والجهاد
او معناه کذبته نفسه اذا منته
الامانی و خیلت الیه من الامال
ما لا یکاد یکون ای لیکذبک
الحج ای لینشطک و یبعثک علی
فعله و من نصب الحج جعل علیک
اسم فعل و فی کذب ضمیر الحج او المعنی
کذب علیک الحج ان ذکر انه غیر
کاف هنا... لما قبله من الذنوب
و عنه ایضا رضی الله تعالی عنه
و قد شکا الیه النقرس کذبتک
الظهائر ای علیک بها ای بالمشی

فی الهواجر تبانیا و هذه کلمة نقولها
العرب بمعنی الاغراء قال ابن عمر
رضی الله تعالی عنهما ان رسول
الله صلی الله علیه وسلم قال الحاج
علی الیوم فیها باشفاء و برکة و نیز
فی العقل ما حفظتموهم الجمعة و الله
کذبا الا یوم الاثنین والثلثاء
کذبا الا ای علیا به مما و کذبات
السلام علیک
اکذاب بدروغ کوی یافتن کسی را
و بر دروغ برانکیختن و اشکار
کردن کذب کسی را و یقال اکذبته
اذا اخبرت انه جاء بالکذب روا
و کذبته اذا اخبرت انه کاذب
یقال اکذبت و کذبته بمعنی و
کوینده شخص را کذا بالکنند
او را او ساکت باشد و منها
کرد خواب ست بعد اکذب الرای
و منه الاکذاب
مکذب کمحدث ناقة که کشنی کرده
شود و دم بر دارد و باز دار نکردد
کذب بالامر تکذیبا و کذابا
بالکسر و شد الذال سنک اکا
کرد او منه قوله تعالی و کذبوا
بآیاتنا کذابا و کذب فلانا
دروغ کوی کرد اینبدان را و
کفتن او را کذ دروغ کفتی و کذب
عن امرار اراده باز ایستاد و
کذب لبن الناقة رفت شیران
و کذب عن فلان برکرد اینبدان
وی و کذب الوحشی بلک دو
تلا و فت و ایستاد تا بیند
انچه پیرامون اوست و نیز تکذیب
کاذب شدن اقرار و بوتحمل
فلان کما اللب یعنی بدل برکرد
و ما کذب ان فعل کذا یعنی درنک
نکرد
کاذبته مکاذبة و کذابا بالکسر
هم با یکدیگر دروغ کوید اشیم
یا دروغ کفتیم
تکذب بتکلف دروغ کفتن
و دروغ کو پیداشتن کسی را
تکاذب با هم کذب کردن بد روی
و نحو دروغ کفتن

ک ذ ج

کذج محرکة کده کشانه و جایکاه
باشد معرب

ک ذ ح

ف کذحه الریح کمنعه بالفتح
خاک و سنکریزه انداخت باد بر
وی

ک ذ ذ

کذان کتکان سنکی نرم میپوکوی
کذانه کدیجه بزر... سخت
ض کذ کذ درشت کردید
اکذاذ ننکشتان نرم سنک
دا امدن

ک ذ ی

کذا چنین یقال افعلت کذا و کذا
و چندین و فو کنایة عن العدد
نصب ما بعد ها علی التمییز یقال
لی عنده کذا درهما کما تقول عنده
عشرون درهما الکاف حرف التشبیه
و ذا للاشارة
کاذی درختی است کیاهی خوش
بوی سرخ همرجه باشد و نیز نوعی
است کثیرا الوجود در بلاد عمان
و نیز هندو دکهن و بنکاله بنک
کیوره است کل از سپید شبیه
بدو سکلان خوشبوی خصوص
برکهای درونی در از نرد قدم
کرم و خشک و نیز دو بعض میشد
مانند بخارونب و بوسته عرف
الکادی جفقان و اغیا تمام
و مقدی مانند نان هنیز بر تو است

باب الکاف فصل الراء

ک ر ب

کرب بالفتح اندوه دم کیر کروب
جمع
کرب بالفتح جای رفتن ات و دوا
و ابتدا مهران کراب ککتاب جمع
و فی المثل الکراب علی البقر و بنوا بما کلا
علی البقر برفع الباء ونصبها یغیر بن
فی تحلیتهم و صناعته و معناه
خل الرء و صناعته و یجوز الکاف
کرب الصقر نزدیک مانند بمقدار
تو فیما ابدلها اذا و کرب بای نحوها
و قرابها
کربة بالضم اندوه دم کیر و لقب مدی
بن سلیمان قاضی بلخ
کرب محرکة بیخ شاخ خرما سطبر
ما صونه و رسن که بدسته
دلو بندند تا رسن کلان بپوسد
و تباه نکردد
کربة محرکة چوب خانه که دران سر
ستور خانه در کنند
ابو کرب ککتف کنیت اسعد تبع
یمانی است و ابو ثور عمرو بن معدی
کرب بار دو لاو زان عرب فیهما اسما
جعلا اسما واحدا و فیه لغات
نفع الباء ممنوعا و فتحها ایضا
کذلک والاضافة مصروفا و ممنوع
والیاء من معدی ساکنة علی کل
حال والنسبة الیه معدی و
کذلک النسبة لکل اسمین جعلا
واحدا یلتبس الی الاسم الاول فرسیل
و نحو تنایلی و بعضنی الاول
و مقدام بن معدی کرب صحابی
است
عمرو بن عثمان بن کرب کرر متکلم
منکر است
کریب کامیر ختانه و مندول
چوب نان بر که بدان نان را کرد
سازد و زمین کشت کار شیار
کرده و کعبت ان فی
کریبة کسفینة سختی و بلا کرکی
جمع
ابو رشدین کریب بن ابی مسلم
کرینز ابعی است و نیز کریب هعه
استاد است مر بخاری و مسلم
را و ذو کریب موضعی است
کرابة کثمامة و یفتح خرما کرا
کرابیخ شاخ چینند بعد برو
اکربة کاغلمة جمع کانه جمع علی طرح
الزاید لا زفعالا لا یجمع علی افعلة
کرفنی بالفتح و تخفیف الراء والید
الیاء مهنر فرشکان کروبیون
جمع
اناء کربان کسکران فند زدیک
پر رسیده
ما بالدار کراب کشداد نیست
در دار کسی
ن کربه الغم کرابا دشوار و سخت
کرد به غم بروی و اندوه کین کرد
مکروب بغت اسث ان و کرب
الدلو کربت بست لو زا و کرب
کروبا بالضم نزدیک کردید
کرابه زانحو رد و کرب از نفعل
کذا از نزدیک است که چنان کند
و کربت الشمس قریب بغروب
شدن رسید و کذا کرب الشیء
ای دنا و کرب چوب است بغروب
نشستن نزدیک کشت و کرب
الناقة بار کرد ناقه را و کرب
الرجل الکریب بانک آورد
کریب را و کرب فلان کرفت و
تخلیح شاخ را و تخم کاشت در
زمین کرب و نیز کرب تا منزو
ننک کرد اینبدن بند بیند
و بر کرد اینبد و شیار کرد زمین
را جمع کشت کراب ککتاب شلد
س کرب الرجل تا حرکت پیره
و بر بده شد سر دلو وی
مکرب کمکرم سیاب تونیا کیا
ای سرعا
مکرب کمکرم صندانام بر ابر
و مفتو در شتو استوار اخیا
و بنا و مفصل و جز ان و ستو
محکم و استوار بند و هر نبد محکم
و از اسب و شتر کرانید نمر ما
پیش رو از انداز نانرا کرده
دود کرم کردی مکربات جمع
لکراب کرب اینبدن دلو را دلو

مکو بزلغت است از ان و پرکرد دشنام و بو چخد رجلیک با کراب ازا امر بزان لیبرع التسع تکرب کراب بیستن بز دلو و خرما کراب بخوردن و بنبات آوردن کوبیتان بزرا مکار بیز نزدیک شدن باهم یا اهنک کردن چیزی تکرب کرابر چیدن بغ خرما بنکر بون ای یلفظون الکرابه الکراب بخت اند و هنا که کرندن

ک رب ج

کربج کجعفر دکان بارخت دوکان نو فروش

ک رب ح

کربحه بر زمین افکندن و کواز لبنش و نوعی از دوبیدن کراز کرتحه

ک رب د

کربد بعد بجهد و کوشش نمود درد و فیدن و پیاپی دوید

ک رب ر

کربز کزبرج قال الحکاه ابن جنی دلم یفسره و عندی انه تصحیف والصواب بالزاء اخره

ک رب ز

کربز کزبرج جینار بزنده

ک رب س

کرپسه کرجینه رفتار بیکی کرباس کقرطاس جامه پنبه سپید معرب کرپاس بالفتح غیره لعزة تعلال

کرباسه اخص از ان کرابیس جمع کرابیسی بخته تجل موحده منسوب بوکال [illegible] کرباسی [illegible]

ک رب ش

[illegible] وکربش [illegible] را وفراهم اوردن سنوی یا بهارا

جمعت برجستن و مانندان تکربش براکردن و در زیچیدن اندام

ک رب ع

کربعه کزبحه بر زمین افکند او را و کربع الشیء بالسیف بنیغ برید ان چیز را و کربع قوایمه ازهم کشود یا بهارا

ک رب ل

کربل کجعفر کیاهی است که کلش سرخ و درخشان و روشن باشد کربله بالتاء سستی پای مکربل نعت است از ان بو هو یمشی مکربلا کانه یمشی فی الطین و مکربل رفتن و پاب زدن و امیختن و پاکیزه کردن گندم را و برباد کردن ان را

کربال کقرطاس کمان نداف کربال بالضم شهر است نزدیک بنارس

کربلاء بالفتح والمد موضعی است تربت شفیعه حسین بن علی رضی الله تعالی عنهما

ک رت

کربت کامیر تمام و کامل تکریبت کتصریف شهر است نامیده تکریبت کرنام دختر وائل است

ک رت ب

تکرتب علینا بر کرو بزما

ک رت ع

کرتحه بر زمین افکندن تکرتع فی مشیه شتاب کرد نشتروردن

ک رت ع

کرتعه کجعفر بیت قامت کرتعه دا [illegible] بیهوده و نا تنوا [illegible] کرتع اذا وقع فیها [illegible]

ک رت م

کرتیم کزبرج تبر

کرتوم کعصفور سنگ لخشان ناپان درشت و زمین بلند دراز و قام حرة بنی عذره که زمینی است سنگلاخ سوخته

ک رث

کریث کامیر بد دل نامور یوم انه لکریث الامر اذا کثر و نکص و امر کریث کار دل انده انداز نده کارث مثله

کرات کسحاب دو خنجی است بزرگ گرد کوههای طابف روید و کوهیست کرات کرمان نوعی از تره و گند کرنبا بالفتح و المد غوره خرما طیب

رض کرثه الغم دشوار شد بروی اندوه و قال الاصمعی لا یقال کرثه

اکرات سختی و دشوار کردیدن غم و اندوه اکترات پروا کردن و باک داشتن یوم ما اکترث له ای ما ابالی به

انکرات سیری شدن و بریده کردیدن یوم انکرث الحبل اذا انقطع

ک رث ء

کرثاة انبوه شدن موی و جزان و برهم نشستن کرثیع کزبرج ابر بلند رفته برهم نشسته و پوست برون بیضه

کرثئة بالتاء و قد یفتح کیا کرد فراهم امده انبوه و درهم پیچیده

کنبر کربیاة بالفتح عدد کا غوره خرما و کنبر کرثاة مثله تکرثاء یعنی کرثاة است

ک رث م

کرثم [illegible] [illegible] بالفتح [illegible] اسن از بنی سام بن

لوی

ک رج

کرج محرکه شهر است از لف عجل و درهوا است بد بنور کرج کعتبر کره کره بچه اسب و بستور باشد معرب بت

کرجی کعتبری منسوب بان خست کراجه بالفتح ماهی است که حلق سبز زنک کرنرج کفند عمل مثله

س کرج الخبز کرجا محرکه تبا کردیدن نان و کره براوردن اکراج تباه شدن نان و کره براوردن وی

تکریج تباه شدن نان و سبز کردیدن و کره براوردن نان تکرج تباه شدن نان و سبز کردیدن و کره براوردن ان

ک رح

کرح بالکسر خانه پارسای زهاد یا نان اکراح جمع کارح حلق مردم کار حند بالثا مثله

اکیراح بضم الهمزة و فتح الکاف چند جایکاه است که ترسایان در روز عید ها خود بطرف ان بر ایند

ک رخ

کرخ بالفتح محله است ببغداد کرشا پور دو الاکتاف ان را بنا کرده و کرخ باجدا جبرتی من رای و کرخ جدان نزدیک خانقین و کرخ الرقة بجزیره و کرخ میسان بسواد عراق و کرخ خوزستان دهی است معروف و یوم کرخه بالتاء و کرخ عبرتا بنهروان کراخه کسحا بزنو دیار العته سواد بته

کرخ کعصفور دهی است از اهراز ان ازان ده امام عبد الملک بن ابو القاسم

کارخان کربلا بدایا کرخینی مقصورا قلعه است بر پشته بلند نزدیک ازبیل

اکیراخ بضم الهمزه و فتح الکاف موضعی است و هو الحاء کرخایا الجوهری است که ابش از عمود نهر عیسی میرید

ک رد

کرد بالفتح کردن با بزان فارسی است معرب و نیز کرد راندن و دور کردن دشمن را و برهم زدن شارب مکرود ای مقطوع نعت است از ان

کرد بالضم کروهی است اکراد جمع و جدانها کرد بن عمرو مزیقیا بن عامر بن ماء السماء و انبهم الشاعر لعمری الیمنیة الی الارند **قال** لعمرک ما کرد بن عمرو بن عامر بعمر ولکن قاطر العجم فاعجم و نیز کرد کرد زمین زراعت کرد کردیکر و دهی است ببیضا و کرد بن قائم و محمد بن کرد اسفراینی محدثان اند کرد بینه بنشدید یا خرما که دو کراهای جلد ماند

محمد بن کردی کزبیری منسوبا محدث است

عبد الحمید بن کردید کعیند محدث است ثقه

کردید کعیند بلند تو ده وانبار برزک از خرما و خرما و خرما کرد و فقدک و کرانه جلد جلد ماند کرانه و کراد یا لکسر جمع

کرد بن عبد الله بن قاسم بالضم محدث

مکارده همیکر را دور کردن و انند ان ام

ک رد ح

کردحه شتاب و بیدکوب زمین افکندن د و بیدن کوتاه بالاو دو بیدن خر

کردح کزبرج کنده پیر و مرد حقیر و خسیس

کرداح کقرطاس شتاب رونده کرداح بالضم کوتاه بالا کردحاه بالفتح والمد نوعی از رفتار و قیاسا القصر

مکردح کسر هد خوار و حقیر و خوردنماینده خود را

تکردح کرد کردیدن قال سقط من السطح فتکردح و شتاب کردن

ک رد ر

کردر کجعفر ناحیه است بعجم کردار کقرطاس بنا و اشجار و مانند ان و انبا شته بخاک منقول از مکان مملوک و منه قول الفقها یجوز بیع الکردار و لا شفعة فیه

ک رد س

کردسه بالفتح بند و وقت باریک است که در ان قدم نزدیک کرده ماننده بند بان

کردوس کعصفور کلان بزرک از اسبان کردوسه بالتاء مثله و عضو کرا دیس جمع و منه فی صفته صلی الله علیه و سلم ضخم الکرادیس ای الاعضاء و نیز کردوسه هر استخوان و که ان عبند اندام چون دو کتف و دو زانو و جزان کردوس جمع و هر استخوان که کوشت و کردوسان نقیس و میا بن پیران مالک بن حنظله

مکردس کسر هد مرد دستها و پایها بهم پیچیده و درهم اندام تکردس فراهم امدن اندامها و در نرنجیدن شدن

کردس الخیل کردسته کله کله کردانید اسپان را و کردس الرجل مجهولا کرد او فرو شد دست و پایش و نیز کردسه سخت رانند

ک رد م

کردم کجعفر کوتاه فد و دلاور و کردم بن سفیان و کردم بن ابی السنابل و کردم بن ابی السائب و کردم بن قیس صحابیان اند و کردم بن شعبه مرد یست که بزید بن صمه نیزه انداخته

کردمه کوتاهانه دو بیدن یق کردم ای عدا عدوا الفصیرا علی جنب فی احد و فراهم اوردن قوم را و اماده نمودن انها را

کردوم کعصفور کوتاه بالا تکردم از ترس دو بیدن

ک رر

کر بالفتح بند از پوست خرما یا از برا ان ودرس که بر درخت او بر ایند یا رسن کشند یا عام است رسن یا ان که بدان دو حلقه ان بسته شود اکرار جمع و رسن باد کر

کر بالضم جمع و بچاه و بضم مذکر اید بچاه حفر در زمین نرم کنابا بر نزدیک باشد یا جابه کراب ادران جمع کنند نا در و شر و صافکر در کراد کتاب جمع و منبلیکه بران نماز کنند اکرار و کر و جمع

کره بالتاء یکبار و بار حمله کراری جمع و باسناد و شام و فها کرمان

کر بالضم پیمانه خوار بارکه مر اهل عراق را است اکرار جمع و بار شش خروار شصت قفیر یا چهل اردب باشد و چادر و پیچ است که بر تقلیس شده میاید جایی است نفازه شهر شبانا بناحیه موصل

کره بالضم پشکلی پایکل کنده بوی که بدان ذره زلبلال دهند

کره کامیر اواز سینه که باواز کلو یی خبه کرده ماند یا اواز کلو یی خبه کرده و کرانی اواز کرنیکی کلو که از کره و غیر ا

هم رسد و جوی است کراد کقطام نهری است که بدان ذنان مرزان دانند تمامید قول للشاعر یا کرار کرکره و یا مرزه اهزیه این اقبل قنبره و ان ذهب فضربه

کری کبشری حمله

کران بالفتح مشدده محله است باصفهان و شهری بناحیه تبت وقلعه معرب

کرار کشداد بر کردنده و حمله کننده و مهری بانی نمایند

کرکر کجعفر غلاف قضیب شتر و نکه و کاو و شهری است نزدیک بیلقان بنا کرده نوشیروان و دهی میان بغداد و قفص

کرکره کزبرج بیل شتروان کردی مخت میان سینش و انگ یا سینه هر ستور و ذی خف و کرمه اجر مردم و نام و الدهر لغوی و نیز کرکره بفتح الکافین و کسرهما مردی است کان علی ثقل رسول الله صلی الله علیه و سلم فی بعض مغازیه ذکر فی الغلول من کتاب الجهاد

کرکوفه بالضم رود باری است دوونک

مکر بالفتح و بجای مکو با الکسر کردنده و حمله کننده و فرس مکر اسب جنک و حمله ناقه مکرکرة ناقه که نعوذ نبا دوشند او را

ن کر علیه کرا بالفتح و کرورا و کرورا کاببر تکرارا بالفتح حمله کرد بروی و میل نمود و مهر با نی کرد و کرعنه با زکردید از وی و کر الخنوق کرمیا بانک کرد کلوی خبه کرده و نیز کر باز کردنیدن لازم متعد کرکره کنخرجه فرفره خنده و کرفتن دانه و شکستن ان را

تخمه بدن و شره پیدا خوردن
و کرانیدن بار بر او ابلک کردن
ماکیان را و فراهم آوردن چیزها را
و دور کردن و بند نمودن بوی
کر کرته یعنی ای نغد و اسپها
کر دانیدن
مکرکه بمعظر رای مهمله
تکرکر مثله و بمعنی کردانیده
کرته تکویر او تکرار ا بالفتح و
تکرة بفتح التاء و کسر الکاف و
مرکرة بالفتح بارها بر کردانید
آن را
تکرکر بدو بلند شدن و مکرکر
کردیدن
تکرکر الرجل فرو افتاد در هوا
و تکرکر الماء باز کشت آب
بسیل خود و تکرکر فی امره
در دل رشد در کار خود

ک ر ز

کرز بالضم خرجینه شبان
کرزه کفرزه جمع و نام پسر علقمه
کوز است و کرز بن وبره و کرز بن
بما برو کرز بن اسامه و ابو عبد
الرحمن کرز بن ثعلبه و قبل اسمه
یزید بن انیس و نیز کرز دیکر
غیر منسوب صحابیانند و ام
کرز کعبیه صحابیه
کراز کسحاب نام اسب حصین بن
علقمه ذکوانی یا آن بهره و زاست
کراز کغراب شیشه و کوزه
سر تنک کرزان بالکسر جمع
کارز نام مردی
کارزه دهیست بنیشابور
ازانجاست ابو الحسن کارزی
شیخ مر عبد الرحمن بن سراج را
کرنز کامیر پینو
کریز کزبیر نام مردی
کرزن کهبر ناکس و فرومایه
و خبیث و حاذق و عاجز
فرو مانده در سخن و چرغ و باز
کریزنده باشند تا پر برآرند

و باهم مرغ که بسال دوم در
آمده باشد کرازه جمع
کراز کشداد چغیار کرخچه
شبان بر آن دو بار پسلمان
محدث
کراز کرمان کوسفند نرپیش
کرزی بالضم بیای مشدد
ناکس و خبیث بلید
کازرون شهریست بفارس
ازان شهر است محمد بن حبیب
مقری حرم قال و بر ولایت و
نیز بدوشان منسوبند اکثر
محدثان و علما
کرزبن بالفتح مثنی ثانیه
است
مکرز کمنبر نام مردی
ض کرز کرز دادر ادر
چیزی و پنهان کردن وکرز
الیه پناه بردن و میلان
کردن سوی او وکرزا الفحل
البول بوی کشید کمیز را
و ب کرزکرز داد و ام کردن بر
خوردن و زوت
مکرز کعظم ناکس و فرو مایه
کرز الباری تکریزا مجهولا
افتاد پرهای آن
کارز الی المکان بشتافت
و پنهان شد در وی وکارز
هنر کرجت ازان وکارز
فلانا عاجز کرد او را

ک ر ز م

کرزم کجعفر تبر و مرخ و بیل
و نام شخصی
کرزم نیم روز خوردن و نام
مردی
کرزم بالضم لبسیار خوار
کرزیم بالکسر تبر و بیلچه
سخت

ک ر ز ن

کرزن بالفتح و بکسر تبر بزرک
کرزین بالکسر تبر یا تبر بزرک

کرازین جمع و فی حدیث ام سلمه
ما سدت فوت النبی صلی
الله علیه و سلم حتی سمعت
وقع الکرازین ای و قعها فی حفر
قبره ابو جعفر محمد بن موسی
بن رجاء کارزنی محدث است

ک ر س

کرس بالکسر جاهای مردم مجتمع
و فراهم آمده در قم پیوسته
و کروهی از مردم اکراس جمع
اکارس و جمع الجمع و خانه که برای بز غالکان
بنا کنند مانند خانه کبوتران
واهلک باعا کسر و جران امهتن
والصواب باللام و نحلستانی
است مر بنی عدی او مرکین
و کمیز مردم نشستن و اصل هر
چیزی و ایکم کرس و احد اکراس
القلاده والوشح و نحوها ای
قلاده ذات کرسین و ذات اکراس
اذا ضممت بعضها الی بعض
کرسی ککری موضعی است
میان دو کوه سنجار
کرسی کرزی کرکی تخت و بکسر علم
و دانش و دانشمند و ملک و
قدرت باری و تدبیر او سبحانه
کراسی تبشد یدیا جمع و در هی است
بطبرستان ده عیسی علیه
السلام حواریون را فراهم آورده
در اطراف و نواح روان فرمود
کرباس بالکسر خلا جای بر بام
کر کار بر آن بر زمین باشد
فعبال است بز یادت با از کرس
کر بمعنی بول و سرکین است
کرابیس جمع
کراسه کرمانه جزوی از اجزای
کتاب کراس بحذف تا و کراریس
جمع
کرونس کجلس و فدوس بضم الواو
بزرک سر از مردم و شتر و سخت
سر و شتر بزرک سپل در شت
پای و نام مردی و شاعر است

طالع قلاده مکرسه کمکرمه
قلاده که مروارید و مهرهای آن
در رشته کشیده سپس آن
مهرها را یکجا کرده با مهرهای
کلان ... کنند
اکرسة البنا بز با کرس شدن و نیز
و نیز اکراس در کرس راوردن
بزغالکان را و سرکین پر شدن
خانه
مکرتس کمعظم جوان کوتاه بالا
پر کوشت
قلاده مکرسه کمکرمه یعنی
قلاده مکرس کمکرم است
تکریس محکم کردن بنا را
انکراس بر روی در افتادن
و بر روی در آمدن در چیزی

ک ر س ع

کرسعه بالضم کروه مردم
کرسوع کعصفور استخوان
بر آمده پیوند سر دست
از سوی خنصر یا استخوانک
خردکاه نزدیک بند دست
ستور و کوسپند و مانند
آن
کرسوعه بالتا کروه مردم
کرسع کرسعه و بدو کرسع
فلانا به شمشیر زد بر کرسوع
وی

ک ر س ف

کرسفه پای ستور بریدن
و تنک بستن شتر را
کرسف کقنفذ پنبه کرسوف
کعصفور مثله و منه الحدیث
للمستحاضه احتشی کرسفا و
لیفه دوات
کرسفی بالضم منسوب بنوعی از
انکبین سپید که آن مسمی است بباضه
کرسفه بالضم مشدده الفاء
موضعی است
کرسافه بالکسر پیرکی چشم
و تار یکی آن

تکرسف در لسن بعضی چیزها
در بعض

ک ر س م

کرسمه خاموش کردیدن و چیزی
نکفتن و چشم فرو خوابانیدن
و سر فرو افکندن

ک ر س ن

کرسنه کدرخند رسنی است
خرد که دانه اش را کاو را خورانند
و آن در غلاف باشد مدور
قریب بقدر نخود و سرخ رنک
مائل بسرخی و زردی و شبیه بعنبر
ماکول است بوریث درد سر
و مسهل و ملین طبع و منفی شش
و بول او و حیض و فربه کن سنجی
و حمیله سعال نافع و ارد شیا
شرابی جمه کرسنه سل دیوانه
و افعی و کزیدن مردم نا مغز
و کیاهی است که کشنی نامند

ک ر ش

کرش بالفتح شهری است مبارکها
و آن را نیز کرش شکنبه دراز
چیز را و الفعل من ضرب منه
قول من کلفته امر از وجه
ذلک فاکرش یعنی از وجه
الیه سبیلا فاکرش اصله
ان رجلا فصل شاة فادخلها
فی کرشها لیطبخها فقیل له ادخل
الراس فقال ان وجد سالک
ذلک فالکرش
کرش بالکسر و ککتف شکنبه
ستور نشخوار کننده چون
معده مردم را مونث است کرش
جمع و عیال و فرزندان خرد
مرد بیا لیه کرش منثوره ای
صبیان صغار و کروهی مردم
و منه الحدیث الانصار کرشی
و عیبتی و پاره زمین ابد
یا پشته و کوهی است بدیار
بنی ابی بکر بن کلاب و کیاهی است
... خرکاه

کرشان دو قبیله اند در عبد
القیس
کرشیون باشند کان واسط
لان الحجاج لما بناه کتب الی
عبد الملک انی اتخذت مدینة
فی کرش من الارض بین الجبل
المصرین و سمیتها بواسط
کراش کغراب کوهی است
کرشاء کعظمی آماده بزرک شکم
و پای کوشت ناک فهو اکرش
و خرد انکشت و خرماده دزرشت
بزرک هیکاه بزرک سپرین و
دان دو زنانست و اسب بسطام
قیس
کرشان بالضم پدر قبیله است
کراش کرمان رحا نوعی است
تکرنشیه نسخ الفوقیه انجه در
شکنبه پزند
س کرش الجلد کرشا ترنجید
در ترنجید و کرش الجلد بار و
شد سپس نهاده
مکرشه کهدیه بدره خرزه
مکرشه کمعظمه نوعی از خوردنی
که از کوشت و شکنبه پاره کرده
و در شکنبه شتر نهند دهند
تکریش ترش کردن روی ده او کرد
ساختن
تکرش فراهم آمدن توی و شکنج
و در هم شدن روی
استکرش الانفحه کرش کردید
انفحه و ذلک انما اذا رعی الجدی البقل
لان الکرش انما تسمی انفحة اذا یکل
الجدی فاذا اکل تسمی کرشا عزا
خلاف ما قال فی نیبر لا نعم قیه
استکراش بزرک شدن شکم
کودک از بسیار خواری

ک ر ش ب

کرشب کرشبه ترش شتر مسن

ک ر ش ف

کرشفه کجعفر بیکسر بیخ
در شت کرشانه بالکسر که آن ...

ک ر ش م

کرشمه بالفتح رخسار و ناز و
کرشوم کعصفور زشت روی

ک ر ص

کربص کامیر پنیر با مر ثوث یا با
حسبص اسفنه یا پنیر با اسفنج
و یخنی ویکاه فرشه یا شیر بحینه خلط
کرده یعنی ماده نادر کرما خوب
یا پنیر یا خرما اسفنه و باشی که
دران پنیر سازند
مکرص اکتبر انفد بیت و شیر دو
چوبین
ض کرص کرصا با خرما
اسفنج و پنیر را و کرصا کوفتن
آن را
تکربص کربص خوردن
اکتراص فراهم آوردن

ک ر ض

کربض کامیر نوعی از پنیر اوست
بالصاد المهمله
کراض ککتاب کشن یا ارکشن که
ماده از رحم بیرون افکند از رحم بعد
از آن که قبول کرده باشد و نیز
کراض چیزها و نوز دهای حمل
کرض بالکسر یا کرضه بالضم واحد
آن است و قال بعضهم لا واحد
لها من لفظها و نعمتهای اعلای
کمان که سوفار در جای چله است
و نیز کراض زادن ناقه پیش از
سدث و کربض ساختن بی بر
انداختن شتر ماده آب کشن را
ان نحو الفعل من ضرب
تکریض آب کشن بر آوردن از
رحم ناقه

ک ر ض م

کرضمه دویدن و دوسنکنا دمنکان
حمله کردن بر دشمن

ک ر ط

کیرطی بالکسر ابن کرطن در وجه
شرم ... کرطن حسبوی
کریطه

کرخه بالضم چوبک کوشه کمان و
پیکه در بن سوفار نیز کوید
ض کرظ بفرج بکرظ الخیر
کرد در ناموس و ابروی وی

ک ر ع

کرع محرکه آب باران نهاده
و دست و پای ستور و مانند
پیش ساق بمعنی فرومایه دو نا
لمیع فی النفس و مکان و
جای تاسد و جمع در روی این
سان است
کرعه کفرچه دختر شهر شهوت
کربع کامیر بهست از جوی آب
خون ادم
کراع کغراب پاچه کوسپند و
کاو که با پیک تنجای شتا است
و آن بمنزله وظیف است از آن
و شتر را مونث باشد اکرع و اکارع
جمع منه المثل اعطی العبد کراعا
فطلب ذراعا لان الذراع فی
الید و هو افضل من الکراع
فی الرجل و پشته دراز و برزن
برآمده از زمین سنکلاخ
سوخته کرعان کعرزان جمع و
کراع مرجیزیه ومن الاوتار
ما دونا الرکبه وکروهی از
استان ام اسبان را و کراع
الغمیم موضعی است بی سه کین
از عسفان و اکرع الجوزا نام
ان و اکارع الارض کرانهای
بعیده و منتهای زمین و فی
حدیث ابراهیم کانوا یکرهون
الطلب فی اکارع الارض قیل
المراد به نشیب الرحمن طلب
الرزق فی اقطار الارض
کارع درابنده در اب
کارعات خرمای از لب آب
اکرع با پیک پیش ساق
کراع کشداد آن که دو شد
ناید فرومایکان را و آن
کشتزار خوردن آب باران

خوراند
ف بفاء فکرعه یعنی نیز انداخت وبزانجیراش رسید
فس کرع في الماء کرعا بالفتح وکروعا بدهن ازجوی آب بر داشت وخورد کرع في الاناء کذلک وفي حدیث عکرمة انه کره الکرع في النهر
س کرعت الجاریة کرعا محرکة نیز شهوت کرد بدو بجز آن عود بخوردن کراع ونیز کرع فلان کرعا بالفتح یا بجراش بدبد آمد یا باریک یا بجه وبازیات شر دست کرد بد وکرعت المراة الی الرجل خواست زدم بد رافاد زنی جماع نمود ونیز کرع بالفتح فرومایه کردیدن مرد ودارباریک کشتن ... ... نوبه ... وخوشبوئی ... مکرع کمحسن ... که سر خود ز... کذارد ... سیاه کرد مکرعات جمع ... مکرع القوائم مکرم اسب استوار ... مکرعات بفتح الراء خرماستان وجزان که بر آب باشد
اکرعک الصید اکراعا بر خویشتن توانا کرد شکار ترا ونیز اکراع باب بادن ... بناده رسیدن قوم وآب دادن ستور را
تکرع وضو کرد بجهت نماز لانه امر الماء علی اکارعه ای اطرافه

ك ر غ

کراغ کسحاب خربست بنیرانشد

ك ر ف

خمار مکراف کمحراب خر که بوئید کمیز ماده وسر بر داشتن خوی وی باشد
ف کرف انمار کرفا بالفتح بوئید خر کمیز ماده را وسر برداشت بر کرد وبرابر کرد ایند ... اخال وکذا کرف غیره وبعابو کرفها وکل ما تشمه فقد کرفته
اکراف بوئیدن خر کمیز ماده را وسر برداشتن ... کر ... بدران حال وبناده ... شدن ... تم مرغ

ك ر ف ع

کرفئ کزبرج ابر بلند رفته برهم نشسته کرفئة پاره ازوی پوست بیرون بیضه ونیز کرفئة درخت شفلح
کرفاة القید کرفئة کفك بر آورد دبان ازجوشش ونیز کرفئة افزون شده موی وجزان وبرهم نشسته آن ورد ... بعضی فوقی
تکرفا ... ونیز نشسته کرد ... موی وجزان

ك ر ف ح

مکرفخ کمسرهد زشت روی

ك ر ف س

کرفس بالکسر تره ایست معروف عظیم المنافع مدر محلل للرياح والنفخ منوّل للکلی والکبد والمثانة مفتح سدد ها مقوٍّ للباءة لاسيما بزره مدقوقا بالسکر والسمن عجیب اذا شرب ثلثة ايام وینضر بالاجنة والحبالی والمصرعین ونیز الکرفس کرفس است کرفس کفنقد پنبه
کرفسه دفنار بندی وبندی وار دفن وبند کردن ترا ونلک کردن بروی
تکرفس الرجل بجمع کرد بد متنضم شدو در آمد بعضی از آن در بعضی

ك ر ك

... بالفتح دهی است بلحف کوه لبنان
... ... قلعه است بنواحی ... کرک ککنف ...
کر کی کرکی کلنک کراکی جمع سعوط دماغ وتلخه آن مخلوط بروغن زنبق عجیب است برای دفع نسیان وبنا است که بعد از سعوط چیز بر افراموش نکند ونیز سعوط تلخه آن باب چکت در سر روز لقوه را دور ساند ونیز طلای تلخه آن خارش وجرب را نفع بخشد
کرک کسکر باز نی است مر عربان را
کرکی کسکری مخنث

ك ر ك ب

کرکب بالضم کیاهی است خوش بوی

ك ر ك د

کرکبدة بالکسر بابده ونودهٔ بزرک از خرما

ك ر ك د ن

کرکدن مشددة الدال ونیز عامه بتشدید نون جانوریست هندی بشکل نزد یک بکاو ونیز بفارسی کرکدن و بهند کینده بر بوستن او هیچ چیز کارکر نشود وسیر از سیاه نیکو وجید باشد وبر پشت بینی خود یک شاخ بزرگ دارد دشمن پیل است وتنبان قوی پیل را بر شاخ خود بر می دارد ومیکشد ودر بیشه آن پیل نزاند که عباند

ك ر ك س

مکرکس منبنیا للمفعول انکه مادر او زاهان بوده باشند یا زنا او زاده باشند یا سه با مادر پدر او و مادر مادر پدر ومادر مادر او و مادر مادر پدر وی زاهان باشند واسیر و بندی
کرکسه کرکسته بندی واسیر کرد ان را ونیز کرکسته واکرد اینیدن چیزی را

ك ر ك م

کرکم بالضم زغفران ومعصفر وعصفر کرکمة بالهاء پاره از ان کرکمان بالضم ریوند

ك ر م

کرم بالفتح رز ذکره بدیکو ... بتولد است ... کرما ... من لؤلؤ وزمین با کجز ... ازسکر ... نوعی از زر ... کلوبند ... است که در ... کروم جمع وفي الحدیث لا تسموا العنب الکرم فانما الکرم الرجل المسلم ... ... عن تسمية کرما ... الی ان هذا النوع من غیر الاناسی المسمی بالاسم المشتق من الکرم انتم احقاء بان لا تؤتوا له هذه التسمية غيرة للمسلم التقي ان يشارك فيما سماه الله به وخصه بان جعله صفته فضلا بان تسموا بالکریم من ليس بمسلم فکانه قال ان تاتي لکرامن لا تسموه مثلا باسم الکرم ولکن بالجفنة او الحبلة فاضلوا وقوله فانما الکرم ای فانما المستحق للاسم المشتق من الکرم المسلم ونیز کرم نام مردی
کرمة بالفتح موضعی است ... دهی بطبرستان ... کرمة بالکسر نیز جوانمرد کرمة بالضم ناحیه است بیمامه
کرم محرکة جوانمردی ومردمی وعزیز ضد لؤم ودبیل کرم مرد جوانمرد بامروت واحد وجمع ومذکر ومؤنث دروی یکسان است ... ... کرم ... ... وکذا ارض کرم وارضان کرم

وارضون کرم ای کریمة طيبة صالحة للنبات ونیز کرم موضعی است کریم کامبر جوانمرد بامروت کرماء وکرام جمع بخشاینده و در کذرنده از کناه ونیز کریم نام مردی و رزق کریم رزق بسیار وطیب وقول کریم سخن سهل ونرم کریمان حج وجهاد ومنه خیر الناس مؤمن بین کریمین او منا بین فرسین یغزو علیهما او بعیرین یستقی علیهما وابوان کریمان مادر وپدر هر دو مؤمن
کریمة زن جوانمرد بامروت کرائم جمع وکریمتک یعنی تو وهر عضو شریف مانند کوش ودست و کریمتان دوچشم ونیز کریمة نام نام مردی
کریم کزبیر نام مردم کرام کغراب جوانمرد کرامون جمع
کرامة بالفتح سرپوش خم ونام جد محمد بن عثمان شیخ بخاری وکرامة بن ثابت اختلافست در صحبت وی با نبی صلی الله علیه وسلم ونیز کرامة بزرگی وارجمندی اسم است اکرام را ویقال علی کرامة ای عزازة وبوی افعل کذا وکرامة لک یعنی کردم این کار را جهت اکرام تو کرمًا وکرمة وکرمة عین وکرمانا بفتحتین کلک ولا اکره لك فعلا کرامیة بیای نسبت ... ... کر... بهتر تباری ... برعرش اعتقاد دارند تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا
کرمینة بضم وفتح راء دهی است کرمینة بالفتح وتخفیف یاء دوم یا کرمینیة بدو یاء و الثانی هو المشهور فی زماننا شهر نیست بر شش منزل از بخارا ... بالضم بزرگی وجوانمردی ومردمی وهو من کرم کاعجوبة من عجب
کرمی کسکری هیئت تکبر ...
کرمان بالفتح وقد یکسر او هو لحن اقلیمی است میان فارس و سجستان وشهر نیست ... غزنه ومکران
محمد بن کرام کشداد امام است کرامیه را
کرام کرمان نیک جوانمرد بامروت کرامه مونث کرام ومن جمع
کرمانی بن عمرو بالکسر محدث است
مکرم ومکرمة بضم راء هر دو بزرگی وجوانمردی ومردمی مکارم جمع وارض مکرمة رفیع نیکو وپاکیزه صالح مر نبات را ارض مکرم کذلک قال الکسائی لم یجیء مفعل للمذکر الا حرفان نادران لا یقاس علیهما مکرم ومعون قال الفراء هو جمع مکرمة ومعونة ویونس فی النداء یا مکرمان بالفتح یعنی ای مرد کریم فراخ خوی کاهوی یا سلامان ورجل مکرمان مرد کریم ونیز نام مردی
رجل مکرام بالکسر مرد بسیار اکرام
اکرم کرامة وکرمًا وکرمة محرکتین جوانمرد کردید وبارنده شد وکرم السحاب بسیار باران کرد بد وکرم کرمًا ای ادام الله لک کرمًا کرمت ارضه نیز وداده شد زمین او پس نیکو رویا بید
مکرم مبنیا للمفعول جوانمرد با مروت ومردمی مکرمة مونث ونام مردی وکرامی کردن وو مصدر مثل مخرج ومدخل ومنه قرئ قوله تعالی ومن یهن الله فما له من مکرم بفتح الراء ای اکرام
اکرام کرامی کردن وتیز نمودن وفرزندان کریم آوردن ومنه فی التعجب ما اکرمه وهو شاذ
مکوکرم کمعظم نام مردی
کرم السحاب تکریما باران کرد بد وکذا کرم السحاب مجهولا ونیز تکریم نیک کرامی کردن وتنزیه نمودن از معایب کریم کفتن کسی را
تکرمة کتکریم استی بالش
مکارمة نیز دکردن با کسی در جوانمردی یقال کارمه فکرمه کنصره ای غلبه فیه
تکرم عنه دورشد از لوم وجزان ونیز تکرم بتکلف کرم نمودن تکارم عنه دورشد از لوم وجزان
استکرام بزرگواری یافتن ودیدن وچیزی نفیس کرامی پیدا کردن وچیزی کرامی خواستن وکریم وکرامی یافتن وفی المثل استکرمت فاربط

ك ر م ج

کرمج کرمجة برزمین افکند او را

ك ر م د

کرمدة آثارهم کرمدة دوید در پی آثار ونشان انها

ك ر م ل

کرمل کزبرج ابیست میان کوهی طی کرمل جایست قلعه در ساحل دریای شام وده است بفلسطین

ك ر ن

کرینة کسفینة زن سرود کوی کران ککتاب جمع ونیز کران رباب یا چنک وموضعی است بیاد یه کران کغراب شهری نزدیک دارابجرد یا نزدیک سیراف کران کشداد محلة است باصبهان وشهری نزدیک نبذ قلعة عنبرب
کرین بالضم وکسر الراء دهی بطبس
کرنون بالکسر وفتح التحتیة دهی نزدیک سکندریه

ك ر ن ب

کرنبة کرنیب خوراپیدن مهمان او خرما با شیر خوردن کرنب کقنفذ وسمند چکندر یا نوعی از آن شیرین تر و تازه تر ازقنبیط که درشت تر از کلم است وکرنب بشی تلخ باشد ودرد ها سوده عروقان باشراب نزاری اشکر بد کی افعی را
کرنیب بالفتح نوعی از طعام کر از شیر وخرما سازند

ك ر ن س

کرناس کقرطاس جامة پنبه لغة في الکرباس بالموحدة

ك ر ن ف

کرنفة کجندبة باریک اندام ولاغر از مردم وشتر
کرناف کقرطاس وبالضم بیخ شاخ خرما که بعد بریدن بر شتر بماند کرنافة بالهاء یکی کرانیف جمع کرنیفة کزبیلة بیخ سطبر تکرنف بکسر النون بیخ سطبر وخرما چیدن از بن شاخ بریده خرما بن
کرنفه بالسیف کرنفة شمشیر برید وی را وکرنفه بالعصا بچوب سخت زد او را وکرنف الکرانیف برید کرانیف را

ك ر ه

کره بالفتح چیزی نا پسندیده وناخواست ونیز کره سختی و مشقت وبضم بقال لغتان علی کره ای مشقة او بالضم ما اکرهت نفسك علیه وبالفتح ما اکرهك غیرك علیه ونیز کره بالفتح شرسختن سر وموضعی است بر شش میل از جحفة و بحرک

کره کثیف ناپسندیده و ناخوش و ناخواست

کریه کامبر ناپسند و ناخوش داشته و ناخواسته و شیر بیشه

کریهه کثیفه جنگ سخت یا جنگ سخت و حادثه و بلا و در الکریهة شمشیر نیک بران که بر مرهم انشد مونیم کرداند و کرهها

التیقن سبزه اکه ناپسند دارندان را

کراهنه که خانه زمین در شنت سخت و معنوی بقال لقیت و منه کراهة

کرهی کسکری اعلای نمره دو کی

مع س

کراهین بالفتح بمعنی کراهت است یقال لثقیل کراهین ان تغضب ای کراهة ان تغضب

مکاره بالفتح سختیها یقال الحب دو تمه مکاره

مکروه ناخوش و ناپسندیده

رجل ذو مکروهه مرد با سختی و شدت

س کره و کرها بالفتح بضم و کراهة بالفتح و کراهیة بالفتح و تخفیف الیاء و مکرهة بفتحتین و بضم الراء ناپسند داشتن را مکروه مثنا ستان

ل کره کراهة ناپسند کردن یقال ما کان کریها فکره

اکراه بنا خواه و ستم بکاری داشتن و بناخواست ناپسند کردن

چیزی برکسی بعنی کرهته الیه کرهت ای صیره کریها

تکره ناپسند و ناخوش داشتن یقال الستکره مثله تکره چیزی

کرتشی بعقلانکاه دادن و روزی تنگ کردن

تکاره ناخواست و ناپسند داشتن

متکاره مثاستان بخاله معلنا تکاره و منه کارها

استکراه ناخوش شمردن و کراهیت داشتن و غضب کردن بر نفس خود را بر تول استکره العامة و استکرهت فلانة ای غصبت نفسها و بناخواست و ستم بکاری داشتن و منه الحدیث فی غیر الخطاء و ما استکرهوا علیه قال ابو حنیفه اذا اکره رجل رجلا علی قتل رجل کان القود علی المکره الآمر و قال الشافعی یقتل المکره و المامور و قال ابو یوسف لا قود علی واحد منهما و علی الآمر الدیة و لا شیء علی المامور

ل ر ه ف

مکرهف کشمهل ابر سطبر بر هم نشسته و موی بلند بر آمده و تولیده و نیز ایستاده

ل ر و

کرو بالکسر کرابه دهی اسم است اکراه و بضم

کروة مرد و کرابه دهی اسم مصدر است و بفتح

کری مرکه خواب چیبینه ز و تو له اذا اصبحد اطرف کری ان النعاس فی الفرس فیاسن بالارض و یطرق فیلقی علیه ثوب بخیصا و هذا مثل ایضا یضرب للمعجب بنفسه او لمن یخدع بکلام ملطف له و یراد به الغائلة

کرکیف خوابنده و دونده کرینه مونث

کره کشته کوی اصله اکر و کرین بضم الکاف کسرها و کره و کرات کهمدع مکران جمع

کری کغنی مر خوابنده و دونده و بکرابه دهنده و خرینده و بکرابه و دبیا از هر چیزی و نوع از کیاه درختی بلک کند و فرخ مرد و بناعام است کریه کیدن مرد و

کراء کسما مو ضعی است بیتنا الیه عقبتها شامخ بطن وادی الطائف من مکة

کرامکتاب مرد منشابه

کربان کسکران خوابنده و دونده امرأة کرواء کعرآورن باریک ساق و سطر ذراع

کروان محرکه ده جی است بطوس و کیلنی چوبینه و شوان کروانه مونث کراوین و کروان بر غیر قیاس جمع و منه المثل هو لیکن من کروان

کروبا محرکه مقصورا و ممدحی است که بفارسی نیزه دو چمچه نیز و ناسنه نیز گویند

ن کرا الارض کروا بالفتح کند زمین را و کرا البئر برا و زدها را بچوب و چوان و کرا الامر بار دهما کردن را و کرت الدابة پیشانیدن دست و پای ناهموار انداختن رفتن و کرا بالکرة کوی باختن و انهمنی از ضرب نیز آید و نیز کرو نوعی از خرامان رفتن زن یقال کرت المرأة فی مشیتها

س کری کری محرکه بخواب شد و سخت دوید و کری النهر کرتیه و کرنا بالفتح کند جوی را کنا کری البئر ای استحدث حفرها و این معنی از ضرب نیز آید و کریت الناقة رجلیها بر کشته و نا آرام انداخت پایهایا از درد و بیدی و کریت المرأة کرآ محرکه با بیات فی کردید و نیز گر اکشاف کی میان مردو ساق یا پابیکی انها و صرا بش دست

مکری بالضم و شد الیا بشتر زنا مشده

اکرآ افزون و کم کردید تا اضداد است و بسید تاخیر دنبه که جدا و ند جل شانه تاخیر کردن بر امری یقال اکرینا العشاء فی المشای اخرنا و درازکشیدن سخن

تاکرنا الحدیث اللیلة ای اطلنا و نحو حدیث ابن مسعود کنا مع النبی صلی الله علیه و سلم ذات لیلة فاکرینا فی الحدیث و مکراء درازی سنور و خانه دراز یقال للکرا فی الیهم مکاری للفاضل بکرابه دهنده مکارون و اکریاء بالفتح و للمد جمع نون مکارون و ذهبت الی المکارین و لا تقل المکاریین بالتشدید و فی الاضافة لمن لعلک قلت مکاری مفتوحة الیاء مشددة و هؤلاء مکاری سقطت نون الجمع للاضافة و ادغمت قلبت الواو یاء و فتحت یاء و لذا هذان مکاریان بفتح یاء و کذلک القول فی قاضی و داعی و نحوهما

کاراة مکاراة و کراء بالکسر بمزد دادن ستور و جز آن

تکری بخواب شد

تکاری بکرابه کرفتن

اکتراء بکرابه گرفتن

استکراء بکرابه کرفتن چیزی

باب الکاف فصل الزای

ل ز ب

کزب بالضم کنجاره روغن کنجد است

کزب بالتحریک خمیده انجوانه پشت پای و درهم کشیده کمان و آن عیب است والفعل

سمع

کوزب کجوهر مخیل تنکدی مکر و نیز تنک کمیاب بسبب منیا باشد

ل ز ب ر

کزبرة کقنفذة و نیز تنقیح الباء کشنیزه که نوعی از دانه بلک افزار است و از نیز و بسته آرا معرب است

ل ز د

کزد بالفتح و ضد ...

ل ز ر

کزر محرکه ممنوعه نام مردی

کازرکهاجر ممنوعه جوی است بعجم و موضعی بناحیه سابور از پارس

کازرون بفتح الزاء المعجمة شهری است

کیزرکحید رممنوعه دهی است بنیسابور

ل ز ز

رجل کز بالفتح مرد تند کز بالضم جمع و فتحه کز روی زشت و ترش و رجل کز الیدین مرد زفت و بخیل و ذهب کز زر سخت

قوس کزة بالتاء کمان خشک چوب رخیدگی و بکرة کزة چرخ تنگ سخت آواز

کزز محرکه زفتی

کزاز کغطام اسب حسین بن علقمه سلمی

کزاز کغراب بیماری که از سرما پیدا کرد با لرزه و نرنجید کی از سرما کزاز کرمان مثله و لقب محمد بن احمد بن اسد محدث

ض کز کزازة بالفتح و کزوزة بالضم خشک شد و در نرنجید و تندمزه کردید و بخیل و کم خیر شد و کز فلان کز ا بالفتح مجهولا کزاز زده کردید مکروه لغت است از آن

وکز الشیء تنگ کرد او را

وکز خطاه باهم نزدیک نهاد کام را

اکزه الله کزاز زده کرد او را خدای

اکز از درنرنجیده شدن

ل ز م

کزم محرکه بالفتح بهیکه کرد امد

کزم محرکه نفتی و بخل و نوعی از سخت خوردن کی اسم کزم را و فی الحدیث کان النبی صلعم یتعوذ من القزم والکزم ای البخل او شدة الاکل و کوتاهی بینی و کوتاهی انگشتان و کوتاهی و سطبری لب اسب الفعل من سمع

کزم ککتف مرد بد دل ترسناک

کزم کصرد بلبل یا بچوره گنجشک یا مرغکیست که بعصفور ماند

کزوم کصبور شتر ماده همه دندان فرو ریخته از پیری

فرس اکزم اسب سطبر و کوتاه لب و انف اکزم بینی کوتاه و یقال فلان اکزم البنان یعنی او بخیل است

ید کزماء دست کوتاه انگشت

ض کزمه کزما بالفتح بدندان پیشین شکستن او را و از وزد انجر اند روش بود تا بخورد

اکزم اکزاما منقبض کردید و اکزم عن الطعام لب بیاز سیر خورد

تکزم نکاه داشتن و منقبض و نرنجیده کردن

تکزم میوه خوردن بی بر کندن پوست وی

ل ز م ز م ل

کزمازک بالفتح بار دلی رخت که حب الاثل نیز نامند شراحبه فارسیته

ل ز ن

کزنة بالفتح لقب محمد بن داود رازی محدث

ل ز ی

ض کزی کزیا بنیکو نمود برازاد کرده خود

باب الکاف فصل السین

ل س ع

کسع من اللیل بالفتح پاره از آن شب

کسوء الشیء بالضم دنباله آن

کسع کمنع دل مثله اکساع جمع

و بقر کب کساع یعنی بر کردن افتاد

و کسا کرع ا بالفتح دد پی اورد و کسا الدابة از پس راند یاد رپی یکد بستور راند

و یقرا فلان بکسو القوم ای بطردهم و کسا القوم چیره شد قوم در خصومت و کسا بالسیف شمشیر زد او را

اکساء پشت دادن و سپس رفتن

ل س ب

کسبه بالفتح از اعلام ماده سکان است و دهی بنسف

کسبر بالکسر دنبدن دهبا ت و دنبدن بوی فلان طیب الکسبر ای الکسب

کسب بالضم کنجاره روغن

کسیب کزبیر از نامها سکان آنست و نام مردی و ابن الکسیب فرزند زنا

کساب کقطام کراک و نام سکی

کسوب کصبور در زنده و یقال ماله کسوب ای شیء

کاسب نام مردی و ابو کاسب کراک

کواسب شکار بان از مرغ و دد

منبع بن اکسب کاحمد شاعر است

کتاب کشداد ورزنده

کستوب کستوریکا هی است

کبیسب کجید ر نام مردی و دهی است میان ری و خوار کرد ما است دیگر

کیسبة بالتاء از اعلام است

مکسب کمقعد و منزل ورزش جای و ورزش و یقال فلان طیب المکسب والمکسب والمکسبة بکسر السین ایضا ای طیب الکسب

ض کسب کسبا بالفتح والکسر ورزید و کرد آورد و زن را و ورزید جست کسب بسیار ورزی است و کسب فلانا غالا ورزانید او را مال الازم منه بوکسبه مالا لغة ما اکساب ورزانیدن و ورزیدن ایضا لغة ردیة

تکسب ورزیدن و کرد آوردن و ورزیدن جستن و تکلف نمودن در کسب

اکتساب ورزیدن و ورزش جستن یا تصرف نمودن در کسب و کوشیدن و فراهم آوردن

ل س ب ج

کسبج کقنفد کنجاره روغن معرب کسبه

ل س ب ر

کسبر کجندب دستبانه از عاج مانند دستبرنجن کساابر بالفتح جمع

کسبرة کقنفذة کشنیز و تفتح الباء

ل س ت ف

کستف بالضم سنط کمر دار دی است

ل س ت ج

کستج کجندب بند نپشواره مانند از پوستی خام معرب است

کستیج بالضم و کسر الفوقیة کش و آن ریسمانی باشد که ذمه کرا را از میان بر ابرو بند ند سوای زنار معرب است

ل س ب ج

کوسج کجوهر و بضم فارسی است معرب بنوعی از ماهی که بینی وی شمشیر باشد که انکشیدن کم ریش و سمر الاسنان یا اسب ناتادی سست سمو کو سیر کوسه که زنخدان

ل س ج

کنجا بالفتح عجز و درماندگی
کنج کنجثان که از وی اعانت
خواهند و او اعانت نکند
کنجع کابر برجای مانده و لنگ
کنجخ کربز مثله و عاجز و درمانده
کنلح کعزابیل بیمار بی استر
شتران را
کناخه کثمامه خاک و غبار و برف
روفته و برجای مانده که از دست
و پای لنگی
اکنجع شل و برجای مانده کنجان
کنکران شله و لنگ کنجان باعم
جمع منه الحدیث الصدقة منها
الکنجان و العوران
ما اکنجه چه گرانست ان
مکنجه کمکنسه جای روب
بیل برف روب
جمل مکنوج شتر بیل لنگ

ف کنج البیت کنجا بالفتح
روفت خانه را و کنج البرج
الارض بند بید و بود از وی
خاک را و روفت زمین را
س کنج کنا هنر بر جای ماند
اندست و پای
مکنسج کمعظم برکنده پوست
مکنسحه کمعظمه موضعی است و
هو بالتین و الثین و مکیدان
و یفتحان
مکاسحه سخت نوشیدن بلهم
اکتساح همه مال بتاراج
بردن یقال اکتسحوهم ای اخذوا
مالهم کله

ک س ح ب

کنحبه نهان شدن از ترس ناک
یقال کنحب الخائف اذا اخفی
نفسه

ک س د

کنند فسد است ضد و معنی
کسید کابر ناروان و
دون
کاسد متاع ناروان و فق
کاسد بازار ناروان سلعة
کاسدة بالثاء کذلک
سوق اکسید بازار ناروان

ن ک کسد کسادا بالفتح
و کسودا بالضم ناروان کردید
بیز کساد ناروانی متاع و جوان
اکساد کاسد شدن بازار و تو
اکسد نب سوقهم و خداوندان
کاسد شدن یقال اکسد الرجل
ای کسدت سوقه
انکسد القنم الی الغنم برکشتند
و باز کردیدند گوسپندان سوی
گوسپندان

ک س ر

کسر بالفتح و بالکسر استخوان نیمه
نزدیک ارنج و ران را کسر ضم هم
نامند و پاره اندام یا اندام
نام و وافر با نیمه استخوان مع
گوشت و جانب و کرانه خانه
متصل بزمین و پاره پاره خیمه
یا پاره فرودین خیمه که بزمین
نوردیده باشد و کرانه و ناحیه
اکسار و کسور جمع و الکسر من
الحساب بالفتح چیزی که تمام نرسد
چیزها نه و بیمه و نیز کسر بالکسر
دهنهای کجیراست دیمن و کسر
الصحراء هر دو جانب دشت
اصابه کسره هم کسر بفتح الثین
و کسرها یعنی مرسیدا و را چیزی
که طاقت ان ندارد
کسور الاودیه بالضم جمهای
رود بار و شعبهای ان واحد
ندارد
جفنة اکسار کاسه بزرگ بینا
پیوند
کسرة بالکسر پاره از چیزی شکسته
کسر کعنب جمع
رجل ذو کسرات و هَدَذات مرد که
مرد که در هر چیزی مغبون شود
ارض ذات کسر بضمتین زمین
با بلندی و پستی
کبیر کابر شکسته کسر کسکری
و کساری کسکار و جمع و ناقه
کبیر باقه شکسته اندام
کسیر کو بیر کوهی بلند شتر فربه
منتهای در بیای عمان
کسار کغراب ریزه و شکستها از
چیزی کسارة بالثاء مثله
کسور کصبور شتر طرکوهان
یا شتر که بماند نبر خود را بعد
بر داشتن
کاسر شکننده کسر کرکع جمع
کاسرة مونث کواسر و کسر کرکع
جمع و عقاب و نیز کواسر شتران
که بشکنند چوب را
کسری بالکسر مقصورا و بفتح لقب
پادشاه فارس معرب خسرو
یعنی پادشاه پادشاهان و جهان
شوکت نیبا و فراخ ملک اکا
کساری و اکاسر و کسور بالضم
جمع علی خلاف القیاس و القیاس
کسرون کعیسون و موسون
کسرئی و کسروی منسوب بوی
کاسور نره فروش روستا
اکیسر بالکسر کیمیا
مکسر کمجلس جای شکستن و جای
اکاهی فانمایش چیزی و نژاد
و بیخ و عود صلب المکسر خوب
نیکو سخت و فلان طیب المکسر
ستوده بازمودن
مکسور شکسته مکسوره مونث

ص کسره کسرا بالفتح شکسته
ان را و کسر من طرفه فروخوابانید
چشم را و کسر الرجل بیمار داری
شتران کرد و کسر الطائر کسرا
و کسورا بر فراهم اورد مرغ و فت
فرود امدن منه عقاب کاسر
کسر متاعه یکان یکان فروخت
و کسر الوساده ناکرده تکیه
نمود بران و نیز ارض ذات
الکسور بالضم زمین با بلندی
و پستی
مکسر کمحدث نام محدثی و نام
دلاوری
مکسر کمعظم رود بار شکرکسر
روان باشد و شهری و اعشیم
بن الحارث بن شهاب
تکسیر نیک شکستن و یقال
فلان یکسر علینا الفوق ای
الارعاط یعنی خشمناک
است بر تو و جمع التکسیر جمع که
بنای واحدش متغیر کردد
مکاسره للفاعل همسایه ذامن
بدامن خیمه و سرای برای
پیوسته و منتجاوی مکاسر
ای کسر بیته الی کسر بیتی
مکاسره نبرد کردن و زکسر هم
تکسر شکسته شدن
اکتسار شکستن
انکسار شکسته شدن

ک س س

کس بالفتح سخت کوفتن و الفعل
من نصر
کس بالکسر و بالفتح شهری است
نزدیک سمرقند و شهری میان
مکران
کس بالضم فرج زن و قولیز
من کلامهم انما هو مولد
کسس محرکه خردی دندان یا
کوتاهی ان یا بر چفسیدگی
دندان در بن دندان و الفعل
من سمع
کسیس کامیر نبید خرما و
گوشت که بر سنگ تفشان
خشک کنند و کوبند انجه
زاد سفر و نان شکسته
اکس کوتاه دندان
کنکاس بالفتح کوتاه بالا درشت
و سطبر
مکسوس نان شکسته
کنکسه سخت کوفتن و کنکسه
بنیم الحائک بودن نیه نیم سیبن
زا با کاف مونث دروغ...

اکرنسا کبرس و تکبرس در اکرهنک و
ات
نکس ریخ بر مزخود نهادن و غور
کرفتن کار بر لیه و فرو دن کری

ک س ط ا

کسطول بالضم قسطاس
کسطان بالفتح غبار

ک س ط ل

کسطل کجعفر غبار کسطال بالفتح
مثله لغة فی القاف

ک س ع

کسعه بالضم تخلات سپید در دوی
هر چیزی و بروزه سپید فراهم
امده زبردم عقاب و جزان
از مرغان کسع کصرد جمع و خران
کره و خران و کاوان کار و خدمت
و بنده بدان جهت کرانده شود
بعصا و نام صنمی و دهش با
ستور که بجهت شیر انعام کنند
کسبه را
کسع محرکه سپیدی کرد اگرد
ثنه اسب یا زمو بنها از نکان آ
بر پیوند سر دست و پای اسب
و خرو فاسدان بالای سم
کسع کصرد دبرهای نان و حتی
از یمن یا از بنی ثعلبة بن سعد
قیس عیلان و از ان حی است
غامر بن حارث یا محارب بن
قیس کسعی که در ندامت بوی مثل
زنند عن الصغانی قال ندمت
ندامة الکسعی لما رأت عیناه
ما صنعت یداه و الاصل انه رقی
بنبعه حتی اتخذ منها قوسا فرمی
... [illegible]
هو بن خطاه فعد الی قوسه
فکسرها ثم بات فلما اصبح نظر
الی ما طرحت مضروبا
فندم ... فعض ابهامه
ندمت ندامة لو ان نفسی تطاوعنی
اذا لقطعت خمسی تبین لی سفاه
الرای منی لعمر ابیک حین
قطعت قوسی
کاسع ناقه و جز آن کردم زاده ها
هر دو پای راوده باشد
حمام اکسع کبوتر که بر پر بوده
ان سپید باشد

ف کسعه کمنعه بالفتح سپر
سپر او را بشت پا بیدش پای
راند او را و کسع الناقه را و
دنب میان هر دو پای خود
کسعه الظبیة کذلک و
کسع الناقه بغبرها یعنی باب سرد
زد پستان ناقه را تا شیر باز
کرداند و باین دنبل کرت و کسیا
شیر ان اراده کنند در سال
اینده و کسعه بما ساءه در پس
سخن بخشی بجا یند او را
رجل مکسع کمعظم مرد بی زن
مکسعه کوسپندی که ران را
برصه و جز سپیده باشد وان
کر مکسعه کرجون بکوسپند
رسد بیمه پستان ان خشک
کرد و برجای بول زن اکرانرا
بند ندن زابن خالف باشد
اکتساع الفحل دم خود را بر هر دو
وان خود زدن و نیز اکتساع دم در
میان پای در اوردن سک
اسب و جز ان

ک س ع م

... کعصفور خر لغت حیری
است ... زاید

ک س ف

کسفه بالفتح ابکه پست سر پیه
نعامه و او هی الشین المعجمه
کسفه بالکسر پاره از هر چیزی
کسف بالکسر و کسف کعنب جمع
اکساف و کسوف جمع الجمع یون
اعطنی کسفه من ثوبک و یقال
الکسفة بالکسر الکسفة الواحد
فقال الاخفش من قرء کسفا من
السماء جعله واحدا و من قرء
کسفا کعنب جعله جمعا
کسف محرکه دهی است بصعید
رجل کاسف البال بد حال
و رجل کاسف الوجه ترش
روی و یوم کاسف دو بهینا
وسخت بد
قول جریر ترثی عمر بن عبد العزیز
فالشمس کاسفة لیست بطالعة
تبکی علیک نجوم اللیل و القمر
ای کاسفه بهرک تبکی ابد او دی
فالشمس طالعة لیست بکاسفة
تبکی علیک نجوم اللیل و القمرا
بنصب النجوم و القمر علی المفعولیة
ای کاسفه لیست تکسف ضوء
النجوم مع طلوعها لقلة ضوءها
و بکائها علیک و هذا الحسن عا
قیل فیه

ص کسفه کسفا بالفتح بریده
انرا کسف عرقوب البعیر کذلک
و کسف الثوب پاره کرد و برید
و کسف الشمس و القمر کسوفا کرفته
شد ماه و افتاب و کسفه الله
ایاهما کسفا کرفته کردانیده
ماه و افتاب را لازم متعدی
والاحسن فی القمر خسف و فی
الشمس کسفت و کسف حاله
بد کردید حال او و کسف وجهه
ترش روی شد منه المثل
آکسفا و امساکا یعنی ترش روی
یا زمی دری منکر ... ترش روی
کو نبد و کسف فلان طرفه ... کرد
سار کردید چشم او نیز کسف در
عروض ... حرف ... زاید ...
... شد ...
الی مفعول بن کقوله نار لسلمی قد
عفا رسمها و انتجعت عن
منطق السائل و هو من السریع
عروضه و ضربه مطویان مکسوفان
و کشف بجهه ضجه است با
لغت رومی
تکسیف پاره پاره کردن
انکساف کرفتن افتاب یا ماه

ک س ک ر

کسکر کجعفر شهرستانی است
کرفته میان واسط اشکان
خراجها اثنی عشر الف الف
مثقال کاصفهان

ک س ل

کسل بالکسر نه کاندان
چون فرو کشند ازان
کسل ککتف سست و کاهل
کسلة مونث
کسیلة کسفینة نام مردی
کسول کصبور زن سست و
جاریة کسول دختر ناز پرورده
کرانجلس خود برون نرود
و هو مدح لها
کسلان کسکران سست کسلانة
مونث کسالی مثلثه الکاف
مقصورا و کسالی بکسر اللام
و کسلی کسکری جمع
کوسالة بالضم سرسبزه ناخته
جای کوسلة بالضم مثله
کسیل کجلیقی کهلی معرب
وان چوبیست شبیه بره ناس
مسیاه سرخی تابل و بخش هیچو
حبالر تشاد و کوبند پوست
درخواست شبیه بسلیخه سیاه
فر بهر کن بدن
مکسل کمنبر زن کمان ندافی چون
فرو کشند ازان و منه الکسل
اذا کان قلیل الاباء فی السودد
و الصلاح
مکسال کحراب زن سست و نیز
زان پرورده که از مجلس خود بیرون

بفتح اقدر بعد ... جماک ن
دندیبه ... برین

نوید ودو منج لما مانند

نوم الضحى

س كَسِلَ الرجل في الجماع كسلاً عركه كاهيدنند وا به انزال انزال كردن و تو مش و زنيد و كرد و نيز كسل سستى و كاهلى وسستى و كاهلى كردن

و اید مكسل كمحسن رود ماوى كه تو حب اش از زنى باشد اكسل الرجل في الجماع كاهيد في انزال يا بيرون انداخت مني را و خواهش و فرزند نكو اكسل الفحل كذلك و نيز اكسال سستاختن و در كاهلى افكندن كسين ايضا الكسلة الام

ك س م

كَسم بالفتح كياه خشك نيا وحيا به داست و نيز كسم ربخ و سختى كشيدن حميد عيال و و دويدن و بريا كردن كارزار و بد نشت شكستن و ما اليد و يا كيزه كردن چيزى خشك را و الفعل من ضرب كسوم كصبور دكننده دراير كيسم كحيدر پديد مطبخ كياه فرزندان او كه در كدشتند كيسوم كصعفوق علف خشك نبيا و روضة كيسوم باغ تمناك و شاداب با نبيا و انبوه و نيز نشستنكاه اكام جمع وخيل اكاسم اسپان بسيار و انبوه دوضته كوم بفتح التحتية مرغزار تر و تمناك يا انبوه و نيز هم نشستنكاه دوضة اكرم بفتح الهمزة كذلك و ابو يكسوم ابرهة بن صباح حبشى صاحب فيل كه در تنزيل است

ك س ل

كسلة كام نزديك نهاده

توجبه ار زن ترجمه سيلا باكريه ن

درنوجيه مرسيد درسم كشيدنه ن

دفتن

ك س و

كُسوة بالضم جامه پوشيدنى و لباس كسوة بالكسر مثله كسى كسدى و كساء ككتاب جمع و دهى است به دمشق كساء كنماء برد كى و بزر كى ابانى و بلند مرتبه كساء بالكر والد كليم اكسية كاغلمه جمع اصل كساو بجانت الواو بعد الالف همزة و نيز كساء شبر سر شهر بسته كسائى منسوب القب على بن حمزة كوفى اسدى يكى از ائمه قراءة رجل كاس مرد جامه پوش و با لباس فلان اكسى من فلان يعنى او از وى بيشتر است در لباس پوشيدن و در لباس بخشيدن مكسو جامه پوشيده باللباس س كسى كسى كرضى جامه پوشيد ن كسوته ثوبا پوشانيدم او را جامه مكاساة با هم بزرك منشى و فخر نمودن تكستيت بالكساء پوشيدم آن را اكتساء كنى پوشيدن

ك س ى

كُسىّ بالضم موخر و پايين هر چيزى و موخر سرين اكساء بالفتح جمع و ركبوا اكساء بركرد ان افتادن

باب الكاف فصل الشين

ك ش أ

كشأة بالضم عيب كشئ ككتف پرشكم از طعام كشئ كاهر كوشت بريان كرده و سير شكم از طعام دو كشأ كسحاب موضعى است ف كشأ القثاء و نحوه كشأ خوردن آن را و كشأ اللحم

بريان كرد كوشت را چندان كه خشك كرديد و كشأ الشيء مز كند پوستش و كشأ الشيء بشمشير زد او را و بريد و كشأ المرأة كاييد او را س كشئ من الطعام كشأ بالفتح وكشاءة كسماحة پر شكم شد از طعام و كشئت اللثاء از هم جدا كرديد پوستك از مثل و كشيث يده كفتة كرديد يا سطبر و درشت شد پوستش و درز تجيد اكتشاء بريان كردن كوشت چندان كه خشك كردد تكشؤ بركنده پوست شدن چيزى و پرشكم شدن از طعام و كوشت خشك خوردن تو مويتكشؤ اللحم اى باكله و هو يابس

ك ش ب

كشب بالفتح موضعى است يا كوهى و نيز كشب بنيا خوردن كوشت مانند آن را والفعل من ضرب كشب بضمتين كوهى است كشيب كامير كوهى ديكر كشبى كجمزى كوهى است در باديه تكشيب بنيا خوردن كوشت و جز آن

ك ش ث

كشوث كصبور و بغيم كياهى است شبيه به ريسمان كه بر درخت پيچيد و بيخ در زمين نباشد و دران لغات است كشوثى بالفتح مقصورا و ممدودا و اكشوث بالضم و هذه مختلف

ك ش ج م

كشاجم كعلابط نام مردى

ك ش ح

كشح بالفتح تهيكاه يا ما بين تهيكاه تا پهلو كشح عنى كشحه اى قطعنى و طوى كشحه على الامر اى اضمره و ستره و شبه

سپيد كه و رچه مانند ترکش بالضم جمع كشح محركة بيمارى تهيگاه كه بدا غ كردن به شود يا درد پهلو كه ذات الجنب نامندش كشاح ككتاب داغ پهلو كشوح كصبور نام شمشيرى از شمشيرهاى هشتگانه كه بلقيس پيش سليمان عليه السلام هديه ساخته كاشح دشمنى پنهان دارنده و دور از دوستى و في الحديث افضل الصدقة على ذي الرحم الكاشح مكشاح كمحراب تيره و دم شمشير مكشح كمنبر مثله مكشوح مرد داغ كرده و قيس نمير المكشوح سيد مراد و كان من ذوى اللباس والنجدة في الجاهلية والاسلام ف كشح الرجل كشحا بجهوله كشح زده كرديد و داغ كرده شد پهلوى او به جهة كشح و كشح له بالعداوة دشمنى نمود با او و در دل داشت دشمنى از وى و كشح القوم پراكنده كرد و كشحت الدابة دنب را ميان هر دو پاى در آورد و كشح البيت روفت و كشح القوم عن الماء متفرق و پراكنده كشتند مكشحة كمعظمة موضعى است او هو بالسين المهملة فقط و فقد مر تكشيح پوست بر كندن و بر تهيكاه داغ كردن مكاشحة دشمنى نمودن يا پنهان داشتن دشمنى را تكشح كاشيدن انكشاح پراكنده كشتن يقال انكشح القوم عن الماء اذا تفرقوا

كشح

ك ش خ

كشخان كسكران و يكسر زن جلب و بى غيرت و رحو زن كشخنة كشخان خواندن كسى را والنون زائدة تكشيخ زن جلب خواندن كسى كشخه اذا قال له يا كشخان

ك ش د

كشد بالفتح دانه است كه ميخورند آن را كشد محركة بمعنى كاشد است كشد بضمتين جمع كشود كصبور ناقه كه بسر انكشت دوشيده شود و ناقه تنك سوراخ پستان و كوتاه سر پستان و و رونده بكوشش جهة عيال وصله رحم كننده كشد بضمتين جمع كاشد بسيار ورزش و ورزنده بكوشش جهة عيال و صله رحم كننده در امر زنده مهمان خويشان كشد بضمتين جمع ض كشده كشدا بالفتح بدندان بريدن آن را و كشد الناقة كبسه انكشت دوشيدن آن را اكتشاد خالص و بى آميغ ساختن منكر را

ك ش ر

كشر بالفتح نوعى از كابيدن كاشر مثله ولا فعل لهما و كوهى است از كوههاى جرش و نيز كشر دندان سپيد كردن شتر و شير و جز آن خنديدن و تبسم كردن مرد و دندان اشكار كردن يقال كشر فلان عن اسنانه اى ابدى يكون في الضحك وغيره والفعل من ضرب كشرة بالكسر نوم خند كى اشكار كردن دندان اسم مصدر است كشر محركة نان خشك و خوشه انكور كه بارش خورده باشند كشر كزفر موضعى است بيمنها

كشوركدر هم دهى است بيمن س كشر كشرا محركة كريخت مكاشرة للفاعل همسايه نزديك بو جايى مكاشرى اى بحذائى كانه يكاشرنى مكاشرة با هم تبسم كردن و دندان پيدا نمودن

ك ش ش

كش بالفتح دهى است بجرجان كش بالضم ايجر يدان خرما بر را كشنى دهند كشة بالضم پيشانى يا نوار موى كشيش الافعى كاميرا آواز پوست اژده و نيز كشيش بانك بخستين شتر كه كمتر از كتيت باشد و آواز جوش مى و بانك چنانى و قنا ذنش برون جستن از وى مكشاش كمحراب شتر با بانك كشيش ض كش كشيشا بانك بر آمد از پوست مار و قت بر آمدن از او آزان و كش البعير بانك كرد با آواز كشيش فاذا ارتفع صوته قليلا قيل كت فاذا افصح قيل هدر فاذا صفا صوته و رجع قيل قرقر و كشت البقرة بانك كرد كاو كشكشة آواز از پوست مار و آواز پوست بر آمدن اژده و كوبخز و نيز كشكشة بدل كردن شين را از كاف در خطاب مونث بلغة بنى اسد يا بنى تميم يقولون عليش في عليك و بنش في بك يا افزودن شين بعد كاف مجرور تقول عليكش ولا تقول عليكش بالنصب و قد حكى كذا كش بالنصب و نادرت اعرابية جارية تعالى الى مولاش مناديش و همه آب چاه و جز آن كشيدن يقال البحر لا يكشكش اى لا ينزح ماؤه بالاستقاء

ك ش ط

كشط بالفتح برهنه كردن منه قوله تعالى و اذا السماء كشطت اى قلعت كما يقلع السقف والقاف لغة فيه و جل از پشت ستور بر كرفتن يقال كشط الجل عن الفرس و پوست شتر باز كردن كشوط انحت است ازان يقال كشط البعير كجلد نزوه يقال سلخته والفعل من نصر كشطة محركة خداوندان شتر پوست باز كرده كشاط ككتاب پوست باز كرده هنكام كوشت زوى پوشيده دارند يقال ارفع كشاطها الانظر الى لحمها و هذا خاص بالجزور و نيز كشاط برهنه شدن انكشاط كشاده و برهنه شدن و رفتن بيم و ترس

ك ش ع

كشع محركة نفتكى و بى آرامى از اندوه و ملال ف كشع القوم عن القتيل كشعا متفرق و پراكنده شدند از كشته

ك ش ع ث ج

ك ش ع ط ج

كشعثج محركة و كذا الكشعطج مولدتان من الكسبح لخيط غليظ يشده الذمى فوق ثيابه دون الزنار

ك ش غ د

كشغدى بالضم خطابى و انبه هر دو از رواة اند قال روينا عن اصحابهما

ك ش ف

كشفة محركة بالا رستن جاى موى پيشانى كشفة بضمتين موى پيشانى بالا رسته و بر كشته كشاف ككتاب هر سال بچه آوردن ناقه و هو ان يلقح الناتج بابن شدن وقت بچه دادن و قال الاصمعى فان حمل عليها الفحل سنتين متواليتين و لاء فذلك

الكشاف و الناقة كشاف كغراب موضعى است بر آب موصل رشتو ماه بين كشوف كصبور ناقه ماده اشتر در هر سال تا فربايستن كشتى كرده و نعت است از كشاف و هى عاضرها الحمل بعد عظم بطنها كاشف اشكارا و برهنه كردن اكشف انكه موى پيشانى وى بر كرديده مانند دائره شده باشد و اسب پيچيده دمغزه و مرد بى سپر در جنك و شكست خورده كر بجنبد و بى خود اهنى جبهة كشفاء پيشانى كه موان همچو دابره بركرديده باشد ض كشفت الناقة كشافا ككتاب كشوف كرديد و هر سال بچه زاد و كشتى كرده شد يا بار دارى و كشفه الكواشف رسوا كرد او را و كشفه عن سائها سختى رسيد انها را و نيز كشف بالفتح اشكارا كردن و كشاده و برهنه نمودن و دفع كردن بدى و ضرر را س كشف فلان كشفا محركة شكست خورد و نيز كشف موهاى پيشانى بالا رسته و بالا رستكى موى بر كشتكى موهاى پيشانى چندانكه بدابره مانده پيچيد كى دمغزه اسب اكشاف صاحب شتران بى بند شدن و خنديدن چندانكه لب بر كردد و دندان نمايان شود و بى بكبكر زنتاج او دن ناقه و كشوف كرديدن ده شتر را تكشيف اشكارا كردن و برهنه نمودن و سيم برهنه و اشكارا كاييدن يقال كشفه عن كذا اى اكرهه على اظهاره

عمده مغز نيم ارزن ع در اسب ان در مرسپر بنوى ان عند اكو ان ارسال ان و مرد
دمغزه بضم المسم

آرزده بفتح امر و دال ابجد و كسر ثانى بمعنى زنك كرده باشد ن

نفتكى بمعنى شكافتكيات ن

آميغ بمعنى آميختن و آميزش و جيزات با هم ن

دمغزه اول بحوز كوشته

اکاشفة دشمنی پیدا کردن و باکسی آشکارا جنگ کردن و کاهن کاشف یعنی کشتنا مید و منه قول و مناده ثم اذا کاشف الصدر منکم و برهنه کردن تکشف برهنه و کشاده گردیدن و منه تکشف البرق پر کردن برق را
تکاشف آشکارا شدن عیب بر یکدیگر منه و لو تکاشفتم ما تدافنتم ای لو انکشف عیب بعضکم لبعض
اکتشف المرأة لزوجها نیک برهنه کردن تن بدن خویش را
واکتشف الکبش بر جستن برنده
استکشاف برهنه کردن خواستن از کسی
انکشاف برهنه و آشکار شدن

ک ش ک

کشک بالفتح آب جو یا آب جو با سر که یا با شیر جوش داده
کوشلنک کوفته سرزه بزرک
کوشالة بالفتح مثله

ک ش م

کشم بالفتح بریدن بینی بتمامه والفعل من ضرب
کشم محرکة نقصان در خلقت و در حسب والفعل من سمع
کاشم گیاهی است که سیبا البوی و امهدان رومی نامندش
اکشم کامه بود و حسب خلقت نقصان پذیر فنه بقیة المد جانبیه و افرجها اکشم اذا کان ابوه خوله امه و منه قولهم غلام اتاه اللوم من نحو نشأله له بجانب واف و اخر اکشم
اکتشام بریدن بینی از بن

ک ش خ م

کشخمة نرم استخوان کرده و نرم که

تنراشد اخرج نیز نامند

ک ش م د

کشمرک کشوویهی است در شهر اران و از انکاشم نیز نامند و شهری است در ترکستان کشمیر کشنیز مثله
کشامرک کدانه طرش بیمار ان مردم
کشمر انفه کشمر نه کشت بینی او از اما نیه گر بیشتر گر دید

ک ش م ش

کشمش کر ترج نوعی از مویز که کوچک از انکور است و دانه و نرم ترازان انگور و هو اقل قبضا و اسهل خروجا

ک ش م ل خ

کشملخ بضم الکاف و فتح المیم و اللام نوع کشمخه

ک ش م ن

کشمنه بالضم و کسر المیم و فتح النون و فتح المیم بهی است بمرو از انده است محمد بن مکی بن ذراع و کریمة بنت احمد

ک ش ن

کشن کبیتره کشته که کاو و دانه و حب البقر نیز خوانند اش
کشانیه بالضم و تخفیف التحتیة شهری است
اکشونیه بالضم و تخفیف ایشا التحتیة شهری است معرب

ک ش و

ن کشوه کشوا بالفتح کرید بدندان و بدهان کشید انرا

ک ش ی

کشیته بالضم پیه شکم سوسمار یا برد بستن و قولهم اطعم اخاک کشیه الضب حتی علی الوشا و دیفیل ان مراده

باب الکاف فصل الصاد

ک ص د

کصد کاهیر کوتاه قامت

ک ص ص

کص بالفتح آواز نرم و نابهار کصبص کابیر آواز نرم و نابهار و لونه و نرس و بیم و بانگ ملخ
کصیصة کشنیته گروه و ورس دام اهو با غام است
ص کص کصا بالفتح آواز بانک برآورده و کص الدار غیره فراهم امد و یقال منه یکص بالناس کصیص
بیخابو به بود نه مردم بر آب و نیز کصیص کاهیر جنبیدن و بپیچید نمر خودان جهد فدنخ و در بچیدن و اسطر ابی کردن
انکصاص کرختن و شکست خوردن
تکاص با هم ابرمنی بودن
اکفصاص فراهم امدن

ک ص م

ن کصم کصوه ادوگردنید بپشت او و بر کرم و بیچار کاه بود و از ان و بشتانه منصد نو برسید و کصم فلانا کشم و شند زانداد را

ک ص ی

ض کصی ندا کصیا بالفتح فربه و آبر و خیس کردید بعد لاغری و نزاری

باب الکاف فصل الضاد

ک ض ض

کضکضة کدخ نیز شتابیدن

ک ض ل

کضل بالفتح دور انداختن والفعل من نصر

باب الکاف فصل الطاء

ک ط ب

ن کطب کطوبا پر شد کردید

ک ط ر

کطر بالکسر بیخ کدو و بن سوفار تیر نیز جهید
کطر بالضم کرانه فرج و گوشه ان و پیکره و جای کرد دهان در دو و حیوان بود که نه دار

بر آوردکطر بالثاء مثله و چوبک کوشه کمان و بن آن پنجر کردن
ن کطر القوس کطرا کطر خشک کمان را و کطر الزند جنبر کردن جای زدن از آتش زنه

ک ظ ظ

تجل کظ بالفتح مرد رنج دیده و سختی کشیده کر اینباران کار و درمانده از ان و رجل کظ لظ مرد سخت دشوار خوی
کظة بالکسر سیری و پر شکم از طعام و رنج امتلای طعام و تخمه
کظیظ کابیر و بخیده وانده کشیده از کاری
کظاظ کتاب سختی و ماندگی و دراز ملازمت دشمنی یقال لیس بینهم کظاظ ای عداوة
ن کظه الطعام کظا بالفتح کشت دار امتلای شکم او و پر کرد چندان که طاقت دم زدن نماند و کظه الامر کظاظا و کظاظة بفتحهما رنجانید او را کار و کران بار سامت اند و همکین نمود
مکظوظ بعنا است ازان کظکظ آمد از شد رشک و خشم کردن نیز کردید دمان
مکاظة کمعظ معنی کظیظ است مکاظة سخت و سپیدن در جنک کظاظ کتاب مثله
تکاظ از حد گذرانیدن مردم دشمنی با یکدیگر
اکتظاظ و بجور کردیدن از امتلای طعام و پر شدن شکم و بر و نشستن و او از نیل تکظکظ بانداز به پر شکم خوردن و راست نشستن وقت ستلو بی قولهم تکظکظ عند الاکل ای یقتصب قاعدا کلما امتلأ بطنه و اکتظه

ک ظ م

کظم محرکة کاو یاد ماه یا راه بر جای دم اکظام جمع یقال اخذه بکظمه ای بمخرج نفسه
رجل کظیم کاهیر مرد انده وکین و مرد فرو خورنده خشم و بیرکتیم کلیدان
کظیمة کسفینه پیهای پهلوی چاکاب باشد هر دو یکی باشد و نوشه از ان
کظام کتاب سر بند هر چیز و اخذ بکظام الامر ای بالثقة
کظوم کعسبو و بیشو و که شتر از نکند
کظامة کتابه دهانه و دیبا و مجرح بول از زنان و پهای طوق چاهی که میان انها باید باشد و در بعض نسخ کدبان یکچاه بچاه دیکر و در حلقه سر دوش ترازو که رشته بر آن بندند و دوالی است که بر بو بالا ی سر کمان بندند و منها ترازو یا حلقه سر عمود اهن مسمار که رشته بوی بندند و در سر کسبدان میبی شمربند و پیکه بر و تیر بندند پیچیده یا جای پر از تیر
کاظم خاموش و فرو خورنده خشم کظم کرکع جمع و تیر کاظم و ابل کظوم اذا لم تجتر و لقب مردی
کاظمة موضعی است بهادیه و جمل کظوم نیلیه نده مند و غیظ مکظوم خشم فرو خورده
ض کظم غیظه کظما بالفتح فرو خورد خشم را و کظم الباب نقل نهاد بر در و کظم النهر بر اورد و بند کرد جوی را کظم الحزنة کذلک بیبی بند کرد و و نش را و کظم البعیر کظوما باز استاد شتر از نشخوار و بیفال ربح البعیر

کظوما ای لا یجتر و کظم الرجل کظوما بیمهره خاموش کردید

ک ظ و

ارض کاظیة زمین خشک
ن کظا لحمه کظوا بالفتح درشت گردید و افزون و اکنده شد
خطا بظا کظا از اتباع است در معنی مذکور
تکظی لحمه بلند و بر آمده شد گوشت

باب الکاف فصل العین

ک ع ب

کعب بالفتح هر بند استخوان و شتالنک و استخوان بلند شده پای که بنشتگاه شراک باشد کعب کالعلو و کعوب و کعاب کعاب جمع و کعب با زی نرد و شیر کعب بالضم و کعاب بالکسر کعبا جمع و نند کره نیزه و نی و کلاب کعوب جمع و ملیک تمتا ندو عز و پاره از ان و انداد از شیر و قید ابیضیه و اصطلاحی است مر اهل حساب و نیز کعب بن زنکی ابا پیدو بزدکی و کعبان پسر کلاب و پسر ربیعة و ذو الکلاب نعیم بن سوید و ابو مالک کعب عاصم اشعری و ابو محمد کعب بن عجرة و ابو الیسر کعب بن عمرو کعب بن عیاض و کعب بن مالک و کعب بن مرة و کعب بن زهیر صحابیان اند و کعب مانع معروف بکعب الاحبار حمیری و از علمای تابعین است یهودی بود و بدست محمد بن سلمة و بجاعتی و در زمان عمر الخطاب رضی الله عنه مسلمان شد کعب الأشعث و کعب بن اشرف یهودی بود و بدست محمد بن سلمه و جماعه دیکر کشته شد و کعب او بی از اجداد نبی است صلی الله علیه و سلم و ام کعب انصاریة صحابیة

کعبة البیت مکعب بدان مزد بانها و بیت الحرام زاده الله تعظیما بفا تعظیمها یقال انهم یقال للنار یجیه و بر فوان و یقال فلان جالس فی کعبة ای غرفه و غرفه خانه چهار کرشه
کعب بالضم پستان
کعبه بالتاء مد و شیر کی نخر کعبان محرکة خانه بود مر بسیار کرطواف انه بکر دند بیا ان دو الکعبات
کعاب کسحاب دختر پستان بر اورده
کاعب دختر نار پستان شده کاعب پستان بر امده
کعکبة سفه الکافین و شد اللو حافه بشتکی موی یعنی موی پیچیده تولد کرده بسته بافته بکی یادر دیکری و از ان نامه کی کعکب کرد دو نوع انشانه
کعکبه بالضم و شد الخیته نوعی انشانه
ص کعب الجاریه کعوبا و کعوبة و کعابة بالکسر بر امد پستان دختر و نار پستان کردید
ف کعب الاناء کعبا پر کرد انرا و کعب الشئ بر امد پستان
اکعاب بشد افتن
مکعب کعظم دختر پستان کرده و ثدی مکعب پستان بر امده
مکعبه بالثعمن نیپیل مزرا از بر اران
تکعیب چهار گوشه ساختن چیزی را و نیز بر امد و غلیتنبه شدن پستان دختر و نار پستان شدن ان
ثدی متکعب للیتا هل التبیناد فر برامده

ک ع ب ر

کعبرة کدخ غده کمه نفذ درشت

اندام درشت خوی و نیز ببین و نیز پاره کردن
کعبرة کقنفذه کره بند های دزاعنه و کنه کنده کرو ثت صاف و پاکیزه کردن دو و کند و تشدد الراء فیهما هر چیز فراهم امده کعبوزه بالفتح شله و استخوان سافی دست از سوی انکشت ابهام و پاره از کوشت و سخت سر استخوان درشت که کتاب جمع و بیخ سرو نیز بن اکنده و سرکین شتر خشک کرد یده بر و نیت
مکعبر بکسر الباء مرد عجمی و مرد عجمی از اضداد است و لقب مردی ضبی
تکعبر کبتر هنداد و قتا است

ک ع ب ش

کعبشه کرفتن چیزی را و نیز و پاهای از هم او ردن جهش نیز و مانستن نوبکو ناه فده بیک پا رفتن
تکعبش در زنجید نبوشت و نیز اکرفتن

ک ع ت

کعت بالفتح مرد کوتاه بالا کعیته موبت
کعیته بالضم پر پوش شیشه
کعیت کزبیر هر ما شتان کبیثان بالتصغیر
ابو کعیت کمعین شاعری است
اکعات شتابان رفتن و نیز شتوا از خشم برا امید ن

ک ع ت ب

کعتب کمتعلد مرغ است شبیه کبیشک
کعترة تشیه کعیزه نهمار ان مانند غشان و غشی دوید و شتاب کرده رفتار

ک ع ث ب

كفاح كتاب چيزي دیدنامنه الحديث اعطيت محمد كفاحا اى اشياء كثيرة من الدنيا والآخرة

اگفى سياه

ف كفخه كفخا برهنه كردن ندا وكفخه بالعصا بچوب بزدن او را ونيز كم كشيدن لگام زلو بر ركستور زدن تو كفخت الدابة اذا ضربتها باللجام فاها ودوباركى شم بزدن وبيار وبيار روى كردن وبوسه زدن ناگاه يا غام استعمل في الحديث انى لاكفحها وانا صائم اى اواجهها بالقبلة

س كفح كفحا مركز شرمنده گشت وبيحل گرديد

اكفاح كشيدن لگام ستور وبرگردانيدن تمال اكفحته عنه اى رددته

كافح المرأة كفاحا وكفاحا باكسر بي سر داد زن را وكافح فلانا رو برو روى كرديد با او وفلان يكافح الامور خود مرتكب كارها مى گردد

ك ف خ

كفخه بالفتح مسكه گرد آمده سپيد

رجل مكفخ كمنبر مرد استوار و قوي عود مكفخ كذلك

ف كفخه بالعصا كفخا بچوب دستي زد او را بر سر وي زد

ك ف ر

كفر بالفتح نهفتن ووربست از مردم وكور ومنه اللهم اغفر لاهل الكفور وخاك ودمنه الحديث ليخرجنكم الروم منها كفرا كفرا اى قرية قرية من قرى الشام وچوب اكنده دوشكوه يا چوب دستي كوتاه وكفر توشا وكفر شقاب دو موضع است منسوب سوي توشا وشقاب كه نام دو مرداست ونيز كفر تقبل نام پادشاه

پادشاه خود را وسجاشب تاريكي ان وتاريكي خانه كفر بالكسر مثله

كفرة بالتاء تاريكي

كفر بالضم قير كه بر كشتي و جز ان مالند ونيز كفر ناگرويدن وناسپاسي كردن ضد ايمان و بفتح كفر ووكفران بضمتين مانند يقال الكفرة وكفر نعمة الله وبها اى جحدها وستر ها والفعل من نصر

كفر بالتحريك عقاب كوه بلند وغلاف شكوفه خرما

كفرنه كطرية دهي است بشام

كفر ككتف كوه بزرگ يا پشته از كوه

كنور كصبور ناشناس وناگرونده كفر بضمتين جمع

كافر ناگرونده خلاف مؤمن وناسپاس نعمت خداي عز شانه كفار كزنار وكفرة محركة وكفار ككتاب جمع وشب تاريك يا ابر تاريك است ودريا وورود بار بزرگ وجوى بزرگ وابر تاريك و كشاورز وزره وان كه جامه بالاى يكديگر پوشيده باشد وغلاف شكوفه خرما وزمين دور از مردم وزمين هموار وغائط پاسپرده وگياه وتاريكي يا تاريكي اول شب وغرد باشد ومنه الحديث لا ترجعوا بعدى كفارا يضرب بعضكم رقاب بعض يعني هميديگر كار درا مكنيد بعد من يا معنيش اينكه مردم را بكفر منسوب مكنيد كه كفر لازم ايد وموضعي است در بلاد هذيل

كافرة مؤنث كافر كوافر جمع دكافر زان دوبرب يا گوشت بالا دو ران ونيز كوافر جهاى بزرگ

كفاريه بالضم منسوب با بزرگ كوش

كفار ككتاد ناسپاس وناگرونده وكشاورز

كفارة ككتانة انچه مبارك گناه را ناچيز نمايد از صدقه وروزه ومانند ان

كافور شكوفه خرما وجز ان يا غلاف ان ويا گياهي است خوش بوى كه كلش مانند گل اقحوان باشد وكرم جاي برامدن خوشه انگور كوافير وكوافر جمع وچشمه است در بهشت وصمغ درختي است چه بر بوى كه در كوههاى دريا وهند وچين ميباشد وگويند درختيت مير وبه در و در دهاى درخت بزرگ باشد چندانكه صد سوار يا زياده از ان در سايه دارد وهمپشه تر وبي شكوفه وبشم وچوب سپيد وسبك وبلبل ومار بريش هموار باشد وان صمغ اقسام ميباشد دناحي منسوب بسوى ناح نام پادشاهي كه اول ان را يافته ويافت سپيد ماشل نيز وشبيه وقيصوري وازر... سپيد و صاف و در جوف درخت يا فته شود واين هر دو ناجود نيز گويند وكافور مولى ازرق چوب درخت ان جوشانيدن انهم ميرسد وان تيره رنگ وناقص باشد ونام مردي

كفرى بضمتين وشد الراء مثلث الكاف والفاء شكوفه خرما يا غلاف وى

كفرنى كسمرجل عضو وارد كوتاه وكول

رجل كفرين كسكينة تشديد الراء مرد زيرك

مكفور خاك ترين خانه پوشيد

حض كفر عليه كفرا بالفتح

دز كرفتن را وكفر الشيء پوشيد وپنهان كرد ان را

اكفار لازم كرفتن ده را وكافر خواندن كسي را يقال لا تكفر احدا من اهل قبلتك اى لا تنسبهم الى الكفر

مكفر كمحدث بر سلاح پوشنده

مكفر كمعظم وحسن ناسپاس كرده شده ومرد نيك استوار كرده وفروكوفته شده در اهن

تكفير پوشيدن چيز را وناچيز كردن گناه را وفرو تنى نمود كبير او دست بر سينه نهادن پيش كسي وبر سر نهادن پادشاه ناجي را كه بديدن خضوع لازم ايد وكفارة سوگند وجز ان دادن يقال الكفر عن يمينه ومنسوب كردن بكفر ونيز

تكفير نام تاج شاهي

مكافرة ناسپاسي كردن وحق ناشناختن يقال كافره حقه جحده

متكفر الفاعل مرد سلاح پوشيده

اكتفار لازم كرفتن ده را

ك ف س

كفس محركة كجي پاى چنانكه سرهاى پاى سوى يكديگر سپرد وقد ره رفتن بر پشت پاى از جانب انگشت خرد وكوچ سينه

اكفس وكفساء نعت است از ان والفعل من سمع

كفاس ككتاب جامه بردن جامه پاره هاى دست بند و پاى بند كودك گهواره كه

انكفاس درهم پيچيدن

ك ف ف

كف بالفتح بشز اكف بالفتح وضم الكاف وكفوف ككتب الضم جمع وجز فرود ستگاه ونعمة وكفا الكلب وكف الشيء و

كف الضبع وكف النمر وكف الاسد وكف الذئب وكف لا ياكف الجذماء وكف ادم وكف مريم وكف عائشة نام نباتي است ودو الكف شمشير مالك بن ابى كعب انصارى شمشير خالد بن جابر بن خالد بن وليد ودو الكف الاشل عمرو بن عبد الله كه يكي از غازيان بدر وانالك است ودو الكفين بتي بود مر دوس را وشمشير انمار بن خافر وشمشير عبد الله بن اصرم وفقد على كسرى فسلمه بسيفين وكان الى استظام

لقيته كفة كفة بالتاء ملاقات كردم او را از غايت نزديكي ومواجهه چندانكه دست مست رسيد يا ان كملاقات كردم با وى ومنع كردم هميكر را از هم وكوكنن وهما اسمان جعلا اسما واحدا وبنيا على الفتح كخمسة عشر ولقيته كفة لكفة وكفة عن كفة على نك التركيب كذلك

كفة بالكسر پله ترازو وبفتح ودام شكارى وبضم چوب تخ وهر چيزي كرد و گوكرد ازاب فراهم ايد وانچه فرو نشده مستدير باشد از دندان وبضم

كيفت كعيبة كفاف كالكتاب جمع ونيز كفه داره هاى نكار كه بر دست عروس هند وگوكرد دران چشمها باشد

كفة القميص بالضم نورد دامن پيراهن ونيز كفة هر چيز زايد بر چيزي مثل كفة الثوب يعني نوزد جامه وكفة الرمل ذامن ريك و كرانه ان وكفة الدرع دامن زره وكرانه هر چيزي بدان جهت كفه مى گويند كه باز مى دارد ان را از بيشي باين تشبيه ناكرانه خود سپيد گويا پاره اشته شد از دريادن و

وطرة با لابين جامه كه دران حرف نباشد وحاشية هر چيز گفت كستر ج جمع كفاف ككتاب جمع الجمع وشبهاى درخت و منقطع ان وانچه ميان مردم وصد ذ نپاو جماعت مردم يا نزديك ما نزديك مكان ودست كه گرد اگردان گل وسر كوه گاه وجز ان هند ودران پيچ پيچ نظام شكار اهو وكفة الليل كرانه وطرة ان وكفة الليل اشتقاق شب در روز در شرق باشد يا در مغرب ونيز كفة نيا چوب دراز كرد

كفف محركة زوج نكار و شيخ كرفو از هاى نكار نشوال خواست ببست نام از انچ كفات را

كفاف ككحاب اندازه ومانند و دو دكار از روزي وقوت كه مستغنى گرداند وان خواستن باز دارد ومنه الحديث اللهم ارزق ال محمد كفافا ودعوى كفاف كقطام يعني بان وبان زمين ادرنوا دو رشو و دور مي شوم ازنو

كفيف الشيء ككتاب فراز كرفتن مرحيزي وپير اهون وكنار ان ونكفا الشيء شمشير

كفوف كصبور نام شوده ودكوتاه شدن دندان از پيري كاف شتر تمام سوده دندان وكوتاه شده از پيري مذكر ومونث در وى يكسان است كافة هميق جماعت الناس كافة اى كلهم ولا يقال الجماعات الكافة لانه لا يثنى ولا يجمع

مكفوف نابينا مكافيف جمع وركي از بروكه مقسم ان ان رفته باشد

عيبة مكفوفة جامه دان نيك

اشتواب دوخته ومنه الحديث ان بينهم عيبة مكفوفة يعني مثل بالعيبة المشدودة التي لا تكشف ومعناه ان التركي يكون مكفوف بينهم كالذي لا تفتح اذا اشترجت عليها فيها من المتاع كذلك الذحول التى كانت بينهم قد اصطلحوا على الا ينشروها بل يتكافون عنها كانهم قد جعلوها في دعاء اشترجوا عليها

ن كفت الناقة كفوفا پير شده پير و كوتاه كرد يد تمام دندان از پيري وكف الثوب كفا بالفتح در باره دوخت جامه را بر يكديگر وكف عنه معروف كفه عن ركور كرديد ونيز كف بيا پرزت انبدرا وبلته ضار بر نبتر با ي او با زايستادن ويازايستانيدن ويركرديد وزن متعدد ولازم نوكفته عنه فكف ونيز كف زعروض افكندن حرف هفتم ساكن چون نون فاعلاتن ومفاعيلن چيد فاعلات ومفاعيل با باشد

كفكفه بر گردانيدن وباز ابتنانيدن

تكفف دست پيش كردن شتر بخواهش يقال فلان يتكفف الناس اذا طلب بكفه

مستكفات المفعول چشمها مر بدان جز كه دركوها ميثا وشتران كرد شده

استكفاف كرد كرفتن چيز را ونكريستن بسوي چيزي استكف القوم حول الشيء اذا احاطوا به ينظرون اليه ومنه الحديث فراهم شدن سو دست پيش چشم داشتن وقت نكريستن از دور يقال استكفت الشيء اذا استوضحته بان جعلت يدك على حاجبك كمن يستظل من

الشمس ودست پيش كردن چيز خواهش ومنه الحديث يتكففون الناس اذا مد ايديهم بها

انكفاف باز ايستادن وكنار باز يقال انكفوا عن الموضع اذا تركه نكفكف باز ايستادن

ك ف ل

كفل بالكسر بهره وهم چند هر چيز منه قوله تعالى يؤتكم كفلين من رحمته ولنه پاره كردن نكاو كرانه نوع باشد وپشم كه پس بشتر پشم بر ابند وان كه بهتوز نتوان نشست وان كه در هنگام حرب مستعد كريختن باشد و منتاوانند وان كه هر دم بر دليم وبزان كه گرد كوهان شتر پيچيده نابرنشينند بران يا كليم كه هي و طرفش كرد بينه از تف تا منصل پس شتر گره زنند و ذو الكفل نام پيغمبر كه بسر ايوب عليهما السلام بجانب كنعان كه مملكي است انبيا مبعوث شده

كفل محركة سرين يا پس سرين يا مخصوص زنان اكفال جمع

كفيل كامير هنا ومانند ونيز نام كفيل على الفعل وكفلاء جمع

كافل پرورنده ومبين نده شد ونيز كفيل كسي اكنكه چيز پيچيده يا پيشوان زائد وان كرنا خود پيدان بند كه در روزه سخن نگويد وجز بريدن زائد

كفل ككرع جمع ونير قنار كفل

اكرگع وكفلاء كفراد جمع

ن كفل به كفلا بفتح نارا و وي را وبه كفلت عنه بالمال لغريمه يعني بفتحر قنار مال وى شتم پيش غريم وى وكفلت بنفسه كذلك ونيز كفل بتو نوعه داشتن

حزن ل س کفل بالرجل کفالا بالفتح وکفولا وکفالة کرامة پذیرفتار وی کردید
اکفال پذیرفتار کردانیدن کسیرا ومنه قوله تعالی فقال اکفلنیها وعزنی فی الخطاب کفت بمرو من کن اندا وضلبه کرد مرا بیش به کفالت
تکفیل پذیرفتاری دادن و پذیرانیدن وتیمارداری کردن منه قوله تعالی وکفلها زکریا وقری بکسر الفاء مخففا ایضا
مکافل کبر الفاء همتا وهم پیمان وعهد ناینده
تکفل پذیرفتاری کردیدن
اکتفال کفل سلاختن شتر را وکار دزکردن کسی کردن ویق اکتفل کذا ای ولاه

ل ف ن

کفنة بالفتح درختی است وعنهم کفنة بالضم زمین بیکو که بر وی کیاه مر چیز نیا
کفن محرکة جامه مرده وطعام کفن طعام بی نمک
ص کفن الخبزة فی الملة کفنا بالفتح درخاکستر کرم پوشید پنهان کردن را وکفن الصوف رشت پشم را وکفن المیت کفن پوشانیدن را
رجل مکفن کسی که مرد که اورا نمک وشیر ونا خورش نباشد مکفون جمع
تکفین کفن پوشانیدن مرده را وکفن ساختن جیزان
مکفن بفتح الفاء جای میاره دوزان دن که بهم جماع دزان نشیند
اکتفان کا نیدن

ل ف و

کفو بالضم همتا ومانند کفی کهدی مثله

ل ف ه

کافه کصاحب مهتر لشکر

ل ف ر

مکفهر کمقشعر ابر سیاه بر تو بر تو ومرحزین بهم نشسته تو بتو ورحسار کرفته رنک نشسته بیمزه یار خسار دزشت ماهل بجهره ومرد درشت روی کونه ملند درشت سخت
اکفهرار روی ترش کردن وتیره رنک شدن روی واشکار کردید ونمایان کشتن ستاره وروشن ان درشتی تاریکی

ل ف ی

کفی مثلثة الکاف بسنده بوهذا رجل کفیک من هذا ای حسبک
کفیة بالضم روزی که اندازه قوت کفی کصرد جمع
کفی کغنی بسنده ویاران کاف بسنده وکاذکذا دیقال هذا رجل کافیک من رجل و رجلان کافیک من رجلین و رجال کافیک من رجال
مکفی خویش بود کذرا
ض کفا مونثه کفیا کاره کرد او را وکفاه الشی مرادرا بسنده کرد وکفاه ماکفاه وکفاک منه امرافن ناک کفانیهما یکی سابق کبر شغو باشد حواله کردن مکافاة پاداش کردن ویقال دجوت مکافاة کفایت تک
تکفی دزان شده کیا
اکتفاء بسنده کردیقال اکتفیت به
استکفاء کفایت خواستن ویق استکفیته الشی فکفانیه

باب الکاف فصل الکاف

ل ل ب

کوکب کجوهر ستاره بزرک یا عام است کواکب جمع ویقال عبد ذهب القوم بحث کل کوکب بعنی برا کنده ومنفرق شدند وفهیر نوم روز کذا و لرکها وبرد لعاب یرمی ونیغ دمرد باسلاح وآب دنده آب ومیخ ومرد باشاویزرک وکوک نزدیک بلوغ سپید شکوفه ومرغزار وودرخشی امین وشیم که بر کیاه افتد وچشمه چاه ومیخ کو مانطعه از زمین کر دیکش زمین باشد وکیاه دزاده سپید ذنسیا مر چشم وطلوع از اد وید و نوعی از شماروغ و فلشاست شریعت بطری نهنام زنبه وکوکب الکتیبه مدرخشی وانی یوم ذو کواکب وز بیلک سخت
کوکبه سنان بزرک وکرد معرکه کویکب مصغر اسم دی است م پنج واصلی الله علیه وسلم میان بوک ومدینه
کوکبة منسوب بادمی است منه المثل دعوة کدعوة کوکبیة انه ظلم اهلها عامل لها فدعوا علیه دعوة فات عقبیها ضرب المثل
کواکب بالضم کومی است کهاز ان سنک اسبانرند
کوکبان بالفتح قلعه ایست زمین کدرو ترصیع بیا قوت و درخشان هیوکوکب
کوکبی بالفتح مقصورا موضعی است کوکب الحدید کوکبه درخشید ودرشت کرد

باب الکاف فصل اللام

ل ل ء

کلاءة بالضم دست و نا تیمر و مهلت و نیستیه و بیغانه وما اعطیت عینه نسیئة من الدالم نهی الکلاء
کلا محرکة کیاه تر باشد بیا خشک
ارض کلئة کفرحة زمین کیاه دیل کلاة العین کسو مرتبه چشم تیره ع ان که خواب از چال شده برد اند
کالی بیمانه و نسیه ومنه قال الشی کالکالی ای نسیه و ما خیر کاه وفی الحدیث انه صلی الله علیه وسلم نهی عن الکالی بالکالی بهو بیع الدین بالدین والنسیئة بالنسیئة وذلک بمثل ان یلم رجل باه دزهم فی شیء من الطعا معلوم الی سنة فاذ حل الاجل قال الذی علیه الطعام اشترى یعنی الطعام الذی لی علیک بمائتا دزهم فهذا نسیئة بنسیئة ولو قبض الطعام منه ثم باعه کان جائزا ولا یکون کالشا کالی فیه الاضمی لا یهمز
کلع الله بک کلاء العمر یعنی تا بخر عمر برساند وسان دنو راخذای
کلاء کشتادکر کاه کشتی و جای بلبه در کشتی و کرانه رود وکرانه جوی و موضعی است به بصره که کشتی کاه ابجا است یکی دیوثیث وجای که باد کرکند رو ارض مکلاة که معنه زمین بیا کیاه
ف کلاء کلاء بالفتح وکلاءة وکلاة کتابة کابهکاه نیا وی کرد وکلاء بالسوط شتاب رد دار اورا وکلاء الدین دنکی کرد ودیر ماند وکلات الامر کیاه نا کشت وکلاء النظر فی الشی بار بار نکریست در ان چیز و برکرانه ایستاده راند وکلاء القوم سپرده شد عمر او
س کلشة الارض کلا سیتا کیاه کرد یه زمین وکلیتة اننا کلاء بالفتح پید نا شد کیاه زار کلی کلاءة کتابه نکهبان کرد وبقال اذهب فی کلاءة الله

ارض مکلئة کمسنة زمین کیاه ناک
اکلات الارض کلا شده کیاه ناک کردید زمین ونیز اکلاء شتاب شتاب دادن وبیع سلم کردن ونیا یان رسیدن عمر او وعلف خوردن ستور وبار نکریستن در چیزی
تکلاء کمنعم کرانه رود و مجای اب مدن کشتی و مجای شمع وظاهر تاد
تکلئة نهانه کردن ویکر انه شتاب کشتی ونیز کشتی دان کلیته مثله وتجای اند که یاد که کند ویق کالات تکلئة ذا انتهت کما نا تیر مستبرح ای الجعد کرد وبیا ذاشتن ونیز اهمدن تو کلاث الله وکر تبین تو کلاء ای نظر متاملا
تکلؤ سیانه کرد و سیاند مرش ومهلت دمان خواستن فی تکلاث ای استنسات نسیئة
اکتلاء کتم بیار داشتم خود را از انها وکلات کیفی بی خواب نشدمیدا ما بد وپرهیز کرد ونیز اکتلاء بسیانه پذیرفتن واستکلاء هدیبا کیاه کردیدن زمین و مهلت و تاخیر خواستن

ل ل ب

کلب بالفتح سک ومنه المثل هو احوص من کلب کلبه مونث و ربما وصف به فیقال امراة کلبة وینز کلب مردی کرد ونیه و سبعوئی از مردم وحزان اکلب کافلس وکلاب بالکسر و کلابات وکلیب کامیر جمع ومثل عبید ود وهذا الاخیر جمع عزیز ومن المثل الکلاب علی البقر ای الکلاب علی البقر برفع البناء ونصبهما یعنی بکذار سک را بر کاو دشتی ای خل امرء وصناعته بیش ری افرین تحیین ابل دنبا دو ذوالارنوست تابیر استه وکلاء پشته و منج و قبضه شمشیر وخط میانه پشت اسب کیسوی شمشیر بندان و هر ایج که بدان چیزی را استوار کنند وهکذا نشود دو ان پاره سری و نه اسبیا و چوب که بدان دیوار را نکه نشد جنکها امینیان الان که مسافر نو شده دان زاد زان ایرزد و ما همیش وستاره است و ذوالبرح که میان دو طرف ما به مر و شده ان باشد و موضعی میان قوس و دی و قلعی است کوهی به ناهد و قبیله از قضاعه وهو کلب وبرة بن تغلب بن حلوان بن عمر بن قضاعة کلبی منسوب بوی وبنو کلب وبنو اکلب وبنو کلاب هر سه قبیل است و ذو الکلب عمرو بن عجلان وکلب الکلب کیاهی است وام کلب دزختی حنو ی خاردار و لسان الکلب کیاهی است و نام شمشیر کر نظو سترزاع ودرستی سبزه ماند و نام چند تیغ دیکر ونهر الکلب جویی است میان بیروت و صیدا وکلب الجزیرة موضعی است ونیز الکلب کلبیا است ناحیه موصل وراس الکلب کوهی
کلبة بالفتح سک ماده وبدترخت است خاردار بر هندار شاخ و موضعی است میان بیرو
کلبة قبیلة است وام کلبة تب
کلبتان بالفتح انبوز اهنکران
کلبة بالضم دکان می فروش وموی دزاز دوکرانه دمان تا وکربه ودنبال یا یکاه دست پوست خرنا که ها درز دوز دو موضعیست بیابکر ونیز کلبه سختی وتنکی وخشکسالی وقحط و سختی سرما
کلب محرکة تشنکی وسختی زمستان دخشی بر ماو بانا که بر بنه سک دیوانه و دیوانکی سک کاز خون کوشت ادمی حادث کرد دودیوانکی مردم از کزیدن سک دیوانه و نوعی از دیوانکی ستور و میک و از ارتجی دفتن عنان کلب علانای شرم
کلبان محرکه بیشه پیشناست
کلب کلیب کتف سک دیوانه ویکی ازه ورجل کلب مرد دیوانه از کزیدن سک دیوانه کا دی کهند لع جمع
کلابة کمر شیده درختی است خار داروارض کلبة زمین که کیا از بی نحسل میوخار کرد بیه
کلیب کامیر کربه سکان کلیب بن وائل بن غثان تیمی کریز نابعی کوفی است از ابن عمر و روایت میکند و کلیب بن منفعة بن کلیب ازجد خود کلیب که صحابی است
کلاب کسحاب عقیل قضبکی از بنو کلاب کغراب جایی است وابی ان زار و دزی است
کلاب بالکسر نام مردی و کلاب بن مرة وقبیلة از قریش و کلاب ربیعه و هوازن
کالب کروهی از سکان وسک بان
کلاب کشداد سکبان و چنکال اهنین که مسافر بو شده دان ازوی حزاو بزد بریا لان وکلاب عقیلی و کلاب بن حمزة ابو الهیذل شاعر از انه
کلوب کتنور سهمان واره
کلاب کرنار مهمانه و انیمیخ باشد موزه را نصر با شد که بر چهبتکا ستوری رند وقت را ندن و اره کلالیب جمع ومعبد الله بن کلاب بنکلبی بود
کلالیب چنکل باز و صاحب ابن
کلتیان بالفتح وفتح الفوقیة و قبل الالف باد بوت ودزخلب
مکلبة کمقعدة زن حلیب
ن کلب الفرس کلبا بالفتح بها ندان زاو کلیب الرجل بهو لا عقل فیه ومد موش شده از دیوانکی کزیدن سک وکلب الادیم برید پوست را
ض کلب کلبا بالفتح بند کرد بید
س کلب محرکة کلب شده وینو کزمهاء و نیز کلب شمانا شد وقروبیا بکی کردن ونیز اندر از عام سیرابی درشت شدن وسخت کردید سرما وسخت شدن زمانه و دردامدن درون میان بکرده چاه و چوب ازو دنبال خوردن بی سیری ودزخلیب و ارمندی
اکلاب خداوند ستور دیوانه شدن
مکلب کمحدث شکار اموزنده سک
مکلب کمعظم بند بر نهاده و مکبل
مکالبة هم بکر بدی دشمنی نمودن وتنکی کردن وخار خوردن شتر
تکالب بامر بر جستن تکالب بالفتح مثل فیقال هم یتکالبون علی کذا مجنک وبدی کردن با هم
استکلاب زن بانک کرد ومیسک تا سکان نشنوند ونبانک کنند و بدان براه واباداد پی برد واستکلب الکلاب از من و خوکر کوشت مردم شد

ل ل ت

کلت کجعفر منزلی در جهد کلبث کشفندی طلیط ومکالبة کمقاتلة

ک ل ث

کُلثة بالضم بهره از طعام و کرانه و کوشه
فرس مُلَثّث کُلث کُلکو نجفقان اسب تیز رو و شتاب
فرس تَلثی کَلثة کهره اسب خبر هم آمده و جسته تا رجهد
تکیث کاپیرسنك خرد انکه بنا دهانه کو کنار را بدهند نماید
کلیث کیکیث مثله
صح ملکه کانثاثرا هم آورد ان را و کلثة الآناء و نجالثرا دران و کلثت الفرس تاخت اسپ را و کلثت الشیٔ اذا جمعت ان را
اکتلاث نوشیدن
انکلاث ریخته شدن و در زمین فرو کردیدن

ک ل ث ب

کلثب کجعفر درشت ناز است و شنیع درامور
کلثبان بالفتح زن جلب دروغ

ک ل ث خ

کلثخ کجعفر نام مردی
کلثخة کدحرجة نوعی از رفتار

ک ل ث

مکلث کثیر یك ساده درد کننده در امور
انکلاث پیش رفتن

ک ل ث ب

کلثب کجعفر درخت بید مزرشت دوری بخیل کلاثب کعلابط مثله

ک ل ث م

کلثوم کعصفور مرد بسیار کوشت رخساره نیکو روی پیل بزنك و حریر ابی مرد نخش نام پیرچین و پیر عامی و پیرمك بن ... الغیر هو الذی نزل علیه رسول الله صلی الله علیه وسلم اربعة ایام ثم خرج الی ابی ایوب نزل علیه وام کلثوم دختر رسول الله صلی الله علیه وسلم و رضی الله عنها و دختر ابو بکر صدیق رضی الله عنه و دختر عقبة بن ابی معیط که صحابیات اند و دختر علی بن ابی طالب کرم الله وجهه و هی زینب الصغری و امها فاطمة بنت رسول الله صلی الله علیه وسلم تزوجها عمر بن الخطاب رضی الله عنه و ولدت له زیدا ورقیة
امرأة مُکلثمة فربه شاداب اکثر کوشت رخسار نیکوروی
کلثمة فراهم اوردن کوشت رخسار بی زشتی و زجی

ک ل ج

کلج محرکة مرد جوامرد دلاور مردی است ستی از بنی ضبّه
کلج بفتحتین مردان درشت و توانا
کیلجة بالفتح پیمانه کیمیا از است مرقلی و اند یزان را معرب است
کیالج و کیالجة الجمع والملاء للعجز لقب محمد بن صالح

ک ل ح

کلح محرکة دهان و کرداکردان بقیها الفتح کلحة
کلاح کغراب خشك سال کلاح کقطام مثله
کالح سپید و اکنده دندان در زشت روی و ترش روی شده قوله تعالی تلفح وجوههم النار وهم فیها کالحون قال ابن مسعود الکالح الذی قلصت شفتاه وبدت اسنانه کما تشتاط الرأس بالنار وتهر کالح روز کار سخت
کولح کجوهر زشت
دب کلح کلوحا و کلاحا کغراب ترش روئی کردن و دکشیدن لبها را چندانکه دندان اکثر بدند
ازکلاح دندان سپید کردن در ترش روی و ترش روی کردانیدن کبیر ابو کلاح الم تکلح واکلح لازم متعد
مکالحة بجنی کردن باهم و عدو را نا کردن ماه از منزل خود
تکلح سپید و نا کردن دندان در ترش روی و ترش روی کردن پیاپی درخشیدن برق

ک ل ح ب

کلحبة کدحرجة آواز آتش و زبانه ان و نام مردی شاعری است عرنی ولقب هبیرة بن عبد الله بن عبد مناف هبیرة بن کلحبة دلاور و عراد است
کلحبة بالسیف شمشیر زدن را

ک ل ح م

کلحم کزبرج خاك

ک ل د

کلد بالفتح بر یکدیگر کرد آوردن چیزها و الفعل من نصر
کلد محرکة جای سخت درشت سنك و پاینك و پشته از زمین درشت
کلدة بالفتح پاره از زمین درشت و هی قرح ... الکلد و ابو کلدة کنیت کفتار نر و کلدة بن ... و حارث بن کلدة صحابیان اند و نیز طبیب بود مر عرب را و غرار بن نضر الزبن کلدة ... شاعر اند
تدیح کالد زمین شکن
کلندی محرکة مقصوره پشته و زمین درشت و زمینی است
تکلید بر یکدیگر فراهم آوردن چیزها
تکلد درشت و سطبر کردیدن
مکلندد کمحرنجم سخت درشت
اکلندة علیه جوذ از بر وی افکند و درشت کردید و ...
مکلندی کمحرنجم سخت درشت و جران
اکلندی درشت و سطبر کردیدن

ک ل د ح

کلدح کجعفر زن سخت درشت اندام کنده پیر
کلدحة کدحرجة نوعی از رفتار

ک ل د م

کلدم کجعفر درشت و زشت
کلدوم کعصفور کوتاه بالا

ک ل ذ

کلواذ بالفتح نمینی است
کلواذة کقرطاس تابوت توریة وام کلواذ سجتی و بلا
کلواذی بالفتح مقصورا و اوند ممدود هم است با سفل بغداد

ک ل ز

کلز کالبرکاه بر جائی است ... ازدی
کلاز ککتان علی است
کلز بالکسر ... اللام دهی است میان حلب و انطاکیة
کلز کجدب مرد درشت پی درهم اندام
کوالیز نوعی است کالوز کتابی واحدان و هم ... بالسلاح الی آباز انشاخوا علیه
صح کلزة کلزا بالفتح کرد اورد آن را
تکلیز فراهم اوردن
جمل مکلز کمعظم سخت کشند بار پشت وی نا استوار باشد
اکلئزاز درهم کشیده شدن و منقبض کردیدن و استوار و متمکن ناشدن راکب در زین یقال اکلاز الراکب فی سیره اذا لم یتمکن فیه فاملك شکار کرد باز

ک ل س

کلس بالکسر اهك و ... ان را ساروج بزرکه ...
کلسة بالضم رنك مایل بسپیدی

درنبا کلس کرایسیه سپیه
کالس ککتان نیك سرنده
انکلاس ... بر ما ماهی
کلس علیه تکلیسا حمله کرد بروی و کوشید و تکلس هو ترکه ... کرد و کریخت از لشکر است و نیز تکلیس ... کردیدن کذا فی التنزیل الموثوق بها
مُتکلس بکسر اللام سخت دونده
تکلس سیر اب شدن

ک ل س م

کلسم کلسمة ... کردن اذا جعلوا فی ... و شیئا رفت و کلسم ... سوی ی

ک ل ش م

کلشمة بالفتح کنده پیر

ک ل ص م

کلصمة بالمهملة کریختن

ک ل ط

کلطة بالفتح و بحرکة دویدن اننك یا بربای و الفعل من سمع
کلط محرکة نام پسر ... دوف
کلط بفتحتین مردان متقلب بر کردنده از خرمی و شادی

ک ل ظ

کلظة محرکة ... دویدن ان کالظا ... الفعل من سمع او الصواب بالطاء المهملة

ک ل ع

کلع بالکسر ... زشت ... نام زن ... کلعة کثیبة جمع و مرد ... است ...
کلعة بالضم ...
کلع محرکة سخت زرین جنك و نیز کلع شکافتکی و چرك ... پای و الفعل من سمع
کلعة محرکة پاره از کوسپند ان
کلع ککتف ... سبل
کلیعة بالتاء مثله و ... کلع مثال ... اثنا و کلع کلاه و ... کلع مرد ... از بیم و چرك
کلاع کسحاب موضعی است بابلد و کروهی از حمیر از ان کروه است ذو الکلاع الاکبر یزید بن نعمان وذو الکلاع الاصغر سمیفع بن ناکور بن عمرو بن تعفر بن ذی الکلاع الاکبر که هر دو پادشاه یمن اند وسمی بذلک ذو الکلاع الاصغر لانهم تکلعوا علیه ای تجمعوا الا حمیر هوازن و حزان فانهما تکلعنا علی یدی ذی الکلاع الاکبر
کلاع کغراب بیم و سختی شکیبا در معرکه و کارزار
کلاعی منسوب مرد دلیر
کولع کجوهر مردیم و چرك
س کلع رأسه کلعا بالفتح چرکناك کردید و کلع الوسخ علیه چرك بر وی خشك کشت و بر چسبید و ابن منبه از فتح نیز آید وکلع دجلة کفته و ... باك شد پای او و کلع البعیر کلعا بالفتح و کلاعا کغراب کفته کردید سپل او
اناء مکلع کمحسن چرکناك ... کلع دبته
اکلاع دیم و چرکناك کردانیدن چرك ...
تکلع فراهم آمدن و بام ... کند خود ...

ک ل ف

کلف بالکسر مرد عاشق
کلفة بالضم سرخی سیاهی آمیخته اسم است یا سرخی مایل بسیاهی که ورنج و سختی و نام ... وبفتح
کلف محرکة شیا زردی ... و سرخی سیاهی آمیخته و غالب و رنك روی میان سیاهی و سرخی
کلاف کغراب وادی است بمدینه
کلافی منسوب ... نوعی از انکور سپید سبز ... دارد
کلوف کصبور کار دشوار
کالف کصاحب ... بکار ...
اکلف سرخ ... مثل ...
کلفاء مونث یقال رجل اکلف و کمیت کلف ... کلف ...
کلفاء کلفة بالضم جمع ...
کلفی کبشری ... بوده است بهلوی ... یا میان ... وردان و ان کلف ... ارنك سنکریزه ها و سایر ان سهل و نرم بی سنکریزه
کلفاء مونث اکلف می
س کلف کلفا محرکة ازمند کردید و شیفته شد
اکلاف زمند کردانیدن
تکلیف بار ... طاقت کار فرمودن کسی را و ... خدای مرنبده ... التکلیف التی تکلفه ... و دشواری داشتن ان را
متکلف للفاعل ... کار فرمون باشد ... حاجت
تکلف ... کرفتن کاری ... فرمودن ... و رنج برخود ...
اکلیف ... سرخ ... کردید ... مرد ویقال ... یعنی سرخ تیره ...

ک ل ل

کل بالفتح ... کار ... شمشیر و کبل و شم و سختی و اندوه و یتیم و آنکه او را نه پدر باشد نه پسر و مرد کرانجان بی خیر یقال هو کل و هما کل و هم کل و نیز کل عیال مرد و کرانی منه قوله تعالی و هو کل علی مولاه
کلول جمع و کند از زبان شمشیر و بینای و جزان
کلة بالفتح کار دکند
کلة بالکسر خالث پشه خانه و پرده تنك و باریك ... سرخ که ... کلال بالکسر جمع
کل بالضم همه لفظه واحد و معناه جمع او اسم لجمیع الاجزاء یقال کل حضر و ... والمعنی مذکر و مونث دروی یکسانست یا کله مونث یقال کل رجل و کل امراة و کله امراة و کلهن منطلق و منطلقة و کاهی بمعنی بعض اید از لغات اضداد است ... معرفتان لم یجی عن العرب الالف واللام و هو جایز و فیهما معنی الاضافة اضفت او لم تضف و یقال هو العالم کل العالم یعنی او بدرجه کمال علم است و در علم نهایتی رسیده
کلة بالتاء مونث کل و تأخیر و درنك
کلل محرکة حال و شان
کلالة کسحابة مردی که نه ولد ناشد او را نه والد و آن که از اصول ناشد از نسب و انکه نسب محیط نسب نو باشد مثل پسر عم یا ان برادری مادری است یا پسران عم دور والعرب تقول لم یرثه کلالة ای لا صل لانه ... و کان ... العشیرة و تقول هو ابن عمی کلالة و ابن عم الکلالة یا کلالة الناس ...

ما عصبة که با ایشان برادران مادری وارث باشند
ابن عمد یا اللیث عبد کلال کعراب مردی بود عرض النبی صلی الله علیه وسلم نفسه علیه فلم یجبه الی ما اراد
کلیل کامیر کند از زبان و شمشیر و بینایی و جز آن
کلان کشان دو تضم کو می است
اکلیل بالکسر تاج و عصابه است مرصع بجواهر و اکالیل جمع و منزلیست از منازل ماه از چهار ستاره است صف کشیده و گوشت گرد اگرد ناخن و ابر که شبیه برق نمایان کرده و اکلیل الملک گیاهی است و آن دو قسم باشد یکی آنکه برگش مانند برگ حلبه و بوی آن بوی برگ اذخر و گلش زرد میگون نیم دایره گو یا تاجی است بر سر هر شاخ و تخمش دراز تنگ نرم شنبلید مانند و گونه دیگر آنکه برگش شبیه برگ نخود و شاخش بسیار و کنده بر زمین و گلش زرد و سپید مدور گویا تاجهای خرد است بر شاخها و مرد و محلل است و منضج و ملطف و مقوی اعضا و ملین فزاد و دش مفاصل و احشا و اکلیل الجبل گیاهی است مانند زره بر گش دراز باریک ابنوه مایل بسیاهی و چوبش درشت و گلش میان سپیدی و کبودی و بارش درشت و چون خشک گردد شکسته شود و تخم از خردل خرد زیره و از برگ و بیه شکوفه اش تلخ و زبان گز و خوشبوی و مدر بول و حیض و محلل ریاح و مفتح سده و مقوی سپرز و نافع خفقان و نزله و استسقا
کلکل کجعفر سینه یا اندرون میانه سینه یا مابین هر دو چیز گردن و جای نشانه و نشستن اسب کلکال بالفتح مثله فی الکل
کلکل کهدهد مرد ستبر کوتاه یا پستیا لاد و شتالنا سخت گوشت
کلا کل کعلابط مثله
کلکلة مونث
کلا کل کسفارج گروههای مردم

ض کل

البصر کلا بالفتح و کلة بالکسر و کلالا کسحاب و کلولا و کلولة بالضم کند گردید بینایی و کل السیف و اللسان و غیرهما کذلک نیز کل مانده شدن
کلال کسحاب اللذ کفراب و سحابه مثله
و سیغرب ندوی یدکرم بیدن
اکلال کند کردانیدن یقال اکللت البکاء البصر و خطاولند شتران مانده کردیدن و مانده موز شتر و جزان ذاو صاحب خویشتان محتاج شدن
رجل مکلل کمحدث مرد کوشش و جد کننده در کار ها
سحاب مکلل کمعظم ابر درخشان برق
روضة مکللة کمعظمة مرغزار پر از گلهای شکفته
کلل بنه الامر کوشید و کلل کار حمله کرد و کلل عن الشر باز ایستاد و بد دلی کرد از لغات اضداد است و نیز تکلیل کند شدن بینایی و شمشیر و کار و جزان و رفتن و دنها کند و زبان کند و املا اد الکلیل پوشانیدن
کبیرا
تکلل بها احاطه نمود از اطراف و تکلل السحاب بالبرق و یم دزد خشید
اکتلال الغمام بالبرق درخشید
انکلال السحاب عن البرق انکلال بالبرق درخشیدن
و مرد خشیدن شناید بر فی خود نشاند ایکی که درخشیدن متکلل خندید نرکی شده

تمشیر

ک ل م

کلم بالفتح خستکی کلوم و کلام کرکاب جمع
کلمة کفرحة سخن و یکقصیده تمام و کلمة از ان نکلمة بالفتح و بالکسر مثله کلم ککتف و کلم کعنب و کلمات علی الترتیب جمع و قیل الکلم ککتف جنس جمعی و الکلمة الباقیة کلمة توحید و کلمة الله عیسی علیه السلام سمی لانه انتفع به و بکلامه او لانه کان بکلمة کن من غیر اب
کلیم کامیر هم سخن و لقب موسی علیه السلام و خسته
کلام بالفتح سخن با معنی با فایده که بنفسه کفایت کند اسم جنس است و قلیل و کثیر واقع شود و قیل فحد الکلام انه صفة تتمکن بها الحی من الاعلام بنفسه تارة بواسطة اصوات المقطعة و تارة بواسطة الکتابة و تارة بواسطة الاشارة
کلام کغراب زمین درشت سطبر و دهی است بطبرستان
رجل تکلام بفتح الفوقیة مرد نیکو سخن فصیح کلام تحکل کلا بالهاء و تیشدد لامها مثله
رجل کلمانی منسوبا و تحرک و کلمانی بکسرتین مشددة اللام و کلمانی بکسر تین مشددة المیم و لا نظیر لها کذلک یا تکلامة بکسر تین و شد اللام مرد نیک سخن است کلمانیة مونث

ض کلمه

کلما بالفتح خسته کرد او را تکلیم نیک ساخت او را و قری قوله تعالی اخرجنا لهم دابة من الارض تکلمهم ای تجرحهم
کلمه تکلیما و کلاما کمکذاب سخن گفت با او و نیز تکلیم جراحت کردن

متکلم بفتح اللام بجای سخن تقول البلیة متکلمنا ای موضع کلامنا
تکلم تکلما و تکلاما بکسر التاء و الکاف و شد اللام سخن گفت
تکالمه هم با کدیگر جواب دادن و سخن گفتن
تکالم با هم سخن گفتن یقال کانا متصارمین فاصبحا یتکالمان و لا تقل یتکلمان

ک ل م ع

کلمع کزبرج خاک

ک ل م س

کلمسة نفش

ک ل ن

کلابن کامیر دهی است بگرگان ده است محمد بن یعقوب کلینی فقیه محدث شیعه
کلان کشداد یکی ستالیا است مرغ طفان را

ک ل ن د

کلند کجعفر مرد متقارب اندام و دوی درشت کوتاه عریض
مکلند کمحرنجم سنی مانند

ک ل و

کلوة بالکسر تهی است
کلوة بالضم گرده لغة فی کلیة عند اهل الیمن کلی جمع
کلا کالی مرد و مونث یکی بی نظیر کلفی المجموع و هو اسم مفرد غیر مثنی و یقال للمذکر کلا و هو ماخوذ من کل فخففت اللام و زیدت الالف للتثنیة و کذلک کلتا للمونث و دخلا فی لفظ المعنی و لفظهما واحد فیقال بنی کلا الرجلین و کلتا المرأتین بالالف فی الاحوال الثلاث و اذا اتصلا بمضمر قلبت الالف یاء فی الجر و النصب فی الرفع علی خلاف ما تقول یا فتی کلاهما

و رأیت کلیهما و مررت بکلیهما کلا المرتین لا ینفصلان من الاضافة و کلاهما یؤدی عن الواحد و لا یتکلم بواحد منهما منفردا و کلا اسم لکل اثنتین ولی فع نبغوا ان کلا الاخری و کلا تجلیها مانسا و لسرعة کلتا ما مفرد تنزیل الالف الکاف و لا کدر جلیها فانه رد و هذا القول ضعیف عند البصریین لانه ان کان تثنیة وجب ان تقلب الالف فی النصب و الجر یاء مع المظهر و لان معنی کلا یخالف معنی کل لان کلا للاحاطة و کلا یدل علی شیء مخصوص و هذا الشاعر حذف الالف للضرورة و قدر انها زائدة و ما یکون ضرورة لا یکون حجة فثبت انه اسم مفرد کمعا الا انه وضع لیدل علی التثنیة کقولهم نحن اسم مفرد یدل علی الاثنین فما عداه و یدل علی ذلک قول جریر کلا یومی امامة یوم صد و ان لم تاتنا الا لماما فاخبر عن کلا بالباء فی الجر و النصب مع المضمر و لزمت الالف مع المظهر کما لزمت فی الرفع مع المضمر و قیل الرکان من حقهما ان تکون بالالف علی کل حال مثل عصا و معا الا انهما لما کانت لا تنفک عن الاضافة شبهت بعلی و لدی و الزوجها بالاضافة فخصا طال التابع المضمر فی النصب و الجر بالیاء لانه لا تقع الا منصوبة او مجرورة و لا تستعمل مرفوعة فبقیت کلا فی الرفع علی اصلها مع المضمر لانها لم تشبه بعلی فی هذه الحالة و اما الف کلتا فقال فی التانیث قال سیبویه یقول هو للتانیث و التاء بدل من لام الفعل و هی واو و الاصل کلو و انما ابدلت تاء لان التاء علم التانیث و هذا الالف فی کلتا قد تقلب یاء مع المضمر فتخرج عن علم التانیث فصار فی ابدال الواو

تاء تاکید للتانیث و قال ابو عمرو الجرمی التاء ملحقة و الالف لام الفعل و تقدیرها عنده فعتل و لو کان الامر کما زعم لقالوا فی النسبة الیها کلتوی فلما قالوا کلوی و اسقطوا التاء دل علی انهم اجروها مجری التاء التی فی اخت التی ینسبها اخوی

ک ل ه د

ابو کلهد از کنیتهای عرب است

ک ل ه ذ

مکلهذ مرد ترنجیده منقبض

ک ل ه س

تکلهس الشیء کلهسة ترنجیده شد و تکلهس علی العمل کوشید و لازم گرفت کار را و نیز کلهسة بکار نادری او بودن و بر دشمن حمله کردن نعره زدن و وشتنام زن بر کرده سر فرو افکنده حمیده نفشر

ک ل ی

کلیة بالضم گرده کلوة بالواو مثله و هما کلیتان کلیات و کلی کهدی جمع و چیزیکه بر نوشته دان و جزاندو ز نود و نثنای نزدیک قبضه کمان اند و طرفی از نالی شنگا دوال از کمان یا سه شبر از قبضه ان و نیز کلیتا ابهام چپ راست پیکان تیر باشد و نیز کلیتر مرغ کر بعد الباران و کلیة السحاب فرو دی گلی جمع و انتجعن کلا مرکلی الوادی کرانهای ان و توکلیته نسیم کلاه بعو داغان جو انی و کلیا لشنا کطوی ملاقات کرد و موضع مرا لکلی کو سنه دلان لا عرج ن الکلی بالضم مثله
کلیة کسمیة موضعی است
کلیان کمکان موضعی است

ض کلیه

کلیا بالفتح بر گرده وی زدم

س کلی الرجل بر گرده وی بدرد شد
کلت کلی کمعظم آسانکه کاو بیشگاه وی بر زمین مباشد تکلیة در آمد بزمانی گرد زمین جای پوشیدن باشد نیم کلی فلان ای آتی مکانا متستر
اکلاء درد گرده گردید مشد ان ضرب بر گرده و بیش دندان کلیته فاکتلی اذا اصبت کلیته

باب الکاف فصل المیم

ک م ء

کمء بالفتح سماروغ اکمؤ کافلس و کماة بالتاء علی غیر القیاس جمع یا کماة اسم جمع است یا آن برای واحد است کمء برای جمع یا کماة برای واحد جمع مردو اید و نزد بعض کو ازانواع نخسین است که بر زمین انجیل ثار اشد اب از شفاء است سهین ذلوا الصحیح من شیء لیعم مثل شحم ینبت من الارض و هو شحم الارض ایضا قال ابو هریرة رضی الله عنه اخذت منها ثلاثا او خمسا او سبعا و عصرت و جعلت فی قارورة و کحلت بها جاریة فبرئت
کمأة کسفرة سماروغ فروش
ممعار و غ چین مخفف فروشتن مکمأة کمقعد تنمار وغ زار و مکوة ثبت المیم الثانیة مثله

ف

کمئت القوم کمنعم سماروغ خورانیدم انهارا

س

کمی کامر کمنوده پای کردید با وجود نعل کفش
یجلد کمن کردید پای او و کمی عن الخبر نادان ماند
ان الخبر نادان ماند و کول کردید اکمأ سماروغ عسا کشیدن سماروغ خورانیدن قوم را و بیر کردانیدن ما کمأه التستر ای تستره
تکمأه ناپسند و ناخوش داشت

اندر است کمات علیه الارض پوشیده گردانید زمین و پنهان گردانید

ک م ت

کمتة بالضم سرخ که بسیاهی زند در اسب و هی لون من الوان الخیل العرب
کمیته کجهینه اصل حرجه بقال الحنة کمیته او اصله
کمیت کزبیر اسپ سرخ دم سیاه مذکر و مونث در وی یکسانست کمت بالضم جمع کماء کرابیه شتر و فا قال سیبویه سالت الخلیل عن کمیت فقال انما هو تصغیر اکمت تصغیر ترخیم لانه لیس بسواد خالص و لا حمرة خالصة کانه بین السواد و الحمرة فصار بمنزلة دون ذلک و الفرق بین الکمیت و الاشقر بالعرف و الذنب فانهما اذا کانا احمرین فهو اشقر و اذا کانا اسودین فهو کمیت
بیر کمیت کا بقال فرس کمیت و نافة کمیت ایضا عن الاصمعی می سرخ بسیاهی و نیز کمیت نام پسر معروف و بیر ثعلبة و نام چند اسب است کمیت نبیر ابن الخنس شاعر
خیل کمتی بالفتح منسوبا اسبان کمیت

ن

کمت الغیظ پوشید خشم را

ک

کمت الفرس کمتا و کمتة بضمها کمانه اکمت کمیت گردید
انکمات کمیت شد اسپ
تکمیت کمیت گردانیدن اسپ
اصمعی اکمیت کهوی ای صبر بالصفة کمیتا اهیا داشتن خشم را
اکمتاء اد کمیت گردید اسب
اکمیتات مثله

کنزه کدخد نوعی از دستار که در ان کلام نزدیک گذارند ودو پهن کوتاه بالا و پر کرده ۱۱ برسید مثلث جنس دهان مثلث دا

کِنزه کزنر خبر دستار مرد پهن سطبر

کنز کفنفد مرد سطبر و کوتاه و درشت سخت اندام کاز کعلابط مثلث الکل

ک م ت ل

کتل کجعفر سخت و درشت اندام کاتل کعلابط مثله ناقه مکتله الخلق بفتح التا شتر ماده درهم و کرد اندام

ک م ث ر

کثره کزبرجه کرد امدن چیزی و درامدن بعض ان در بعض کاثر کعلابط کوتاه

کمثری بالضم مشدد المیم مقصور الزفد کثراة بالتا یکی کثریات جمع وقد ید کثر و بتوهمه کثرى واحده ومثله کثری کثیره کیثره و کیثر و کیثرات و کیثیه مصغران

ک م ث ل

کیثل کسفرجل کوتاه بالا

ک م ج

کمج محرکه زن زان

ک م ح

کومح کجوهر مرد بزرک سر و پر دمن از دندان چندان که سختش درشت و پر کرده کومحان دو کوه است نزدیک کیموح بالفتح بالا بر اسده و خاک

مکامح شتر از شب سیر کننده جهة بات امدن بامدادان

ن کمح الدابة کمحا بالفتح لکام باز کشید ستور را تا بایستد یا سر راست دارد

مکمح کمکرم بلند و بزرک منتشر اکماح لکام کشیدن تا اشتر ستور را تا سر راست دارد یا کشیدن لکام ستور تا بازایستد و نزدیک شدن زودن بیرک برود او و زدن یقال اکمح الکرم ای غرلا للایراق و بلند و بزرک منتشر کردانیدن یستعمل فیهما

ک م خ

کامخ کسحاب شهر است بروم یا ان کمخ بالفتح است

کامخ کغراب بزرک منشی

کامخ کهاجر نامه کاذان نان خورش یا نان عذارسی است و معرب کامه بیدیدی مزه کنایه کنند قال فی الصحاح فدم الاعرابی خبزا و کامخا فلم یعرف فقیل له هذا کامخ قال اعلم انه کامخ ایکم کمخ به پریدلح به بعنی کلام کرد انیدن ها یعنی است ای بنا

ف کمخ بانفه کمخا بالفتح بزرک منشی نمود و کمخ به بریغ ندو کمخ بالجام لکام باز کشید تا سر راست دارد یا باز ایستد اکماخ بزرک منشی نمودن و تکبر نشستن

ک م د

کمد بالفتح والتحریک اندوه سخت و اندوه نهانی و دردمند دل از اندوه و بر کشتکی رنگ تیرکی ان و رنگ صفانی کوند

کمده بالضم مثله فی الکاف والتغیر من هم

کمد کتف سخت اندوهکین کمید کامیر اندوهکین و دردمند دل

کماد کتاب کونه جامه سیاه و در رد شکم کماده بالتاء مثله ولتیجر کین که کرم کرده بر عضو دردناک نهند وان نمید

دیجاست و نیز کماد کرم کردن عضو دردمند را بسبب بستن چیزی بوی و منه الحدیث الکماد احب الی من الکی

کامد دردمند دل واندوهکین

کمدة بضمتین شدة الداء

مکمود غمناک یقال انه لکمد فهو مکمود

ن کمد الثوب کمدا بالفتح کوفت جامه را

اکماد اندوهناک و دردمند دل کردانیدن و کمده و کهنه نرم و تابان کردیدن جامه و نیک پاکیزه نا کردن جامه منه یقال اکمد القصار الثوب اذا لم ینقه

تکمید کرم کردن عضو بچیز کماد و جزان بروی

ک م ر

کمر بالکسر غوره خرما که درو پسیده و رطب شده باشد

کمرة محرکه سر ذکر بعدن ناجمع و منه المثل الکمر اشباه الکمر و قت ذلک بهیچ چیزی بچیزی کو کمرة کمتلا بزن کمر بعدن التا مثله و بزرک و کلان

کمیر کجینه لقب نا الکمید فرزند فاست

کمری کمکی بزرک سر ذکر و کوتاه بالا و موضعی است

مکمور مردی که ختانش طرف از سر ذکر وی بریده باشد و بر سر ذکره مکمور ایضا

مکموره زن کاینده جمع

ن کمره کمرا بالفتح چیره شد او را در بزرکی سر ذکره مکامره بزرکی کردن بر یکدیگر سر ذکره

تکامر سر ذکره همدیکر نکرنده

که کلام بزرکان است

ک م ر د

کمرد کجعفر دهی است دیم قند

ک م ز

کمز بالفتح بهم شدن کرد کردن چیزی رواه الفضل من حنیر

کمزة بالضم یک لخت از خرما و مانند ان و پشته از ریک و از خاک کمز کصرد جمع

ک م س

کومس بالضم نرش و بد کامس کصاحب جهی است

کاستة بالتا موضعی است

اکمس کاحمدان که نکر بیشتر نقل

کمموس بالفتح خاط الغة برهن یا اغذا در معده قبل از ان که خون کردد

ک م ش

کمش بالفتح تیز رو و سبک کار و اسب خرد زه و زن خرد پستان و نوعی از تبش پستان نافر

شاة کمشة کفرحة و بالفتح ایضا شاة کموش است

کمیش کامیر مرد تیز رو و سبک کار و اسب خرد زه و زن خرد پستان و دبر کمیش الازار مرد بر چیده ازار

شاة کموش کصبور کوسپند کوتاه سر پستان یا خرد پستان

اکمش مرد که دیدن نتواند و کوتاه پای

ن کمشه بالسیف کمشا بالفتح بها اطراف او را و اکمش کمتر اراده بیک کرد بیلو فشه

ک کمش کاکشه کفرهة تیز و کرد ید و سبک و کار پسندشد

انکماش همه پستان نافر تیز تکمیش شتابانیدن و نیک کوشیدن شتربان در زاند

شتران تکمش شتاب کردن و در زهیدن و فراهم شدن پوست

انکماش شتافتن و شتاب کردن

ک م ع

کمع بالکسر همخوابه و فناو زمین هموار پست میانه بر امده اطراف و زمین پست مغاک یا سپرده و کرانه وادی و جای که ... یقال فلان فی کمع ای ...

موضعه

کمع محرکه کره زان

کمع ککتف مردی شنا پای فرزندان برهم کن

کمیع کامیر همخوابه

ف کمع فی الآنیة کمعا سر در ... دست و پای ستور را و کمع فی الاناء بدهان اب خورد و کمع فی الماء درامد در اب و کمع الثانیة شیر ... ستور

مکامعة همخوابه کردیدن در یک جامه کسی را و همخوابکی کردن دو مرد با هم و هی التی نهی عنها

اکماع از دهانه مشک اب خوردن

ک م غ ن

کمغترة بیانای کردیدن کوهان

ک م ل

کمل بالفتح تمام مردی

کمل محرکه تمام یقال اعطاه المال کملا ای کاملا و کذا الجیع کملا

کمیل کامیر تمام

کمیل کزبیر نام شاعر است

کمیلة بالتاء مثله

کمال کسحاب تمام

کامل تمام کمل محرکه جمع یقال هو کامل هم کملة و بحری بن بحر عروضی که دران شش متفاعلن بیتمام شود کقوله عفت الدیار محلها فمقامها بمنی

تابعی قوله از جباها و نام اسب بیهوون بن موسی بن فروه و فاد بن منذر ضبی و هلقام کلبی و خورانیس شرابی و سنان حارثه و ذرتسید الفوارس ضبی و شیبان جهینه و یزید الخیل طائی و اسعد کابلیجع او سط ملکی از ملوک حمیر یقال لها فی الحسنا الحمود فی امر الدنیا والاخرة

کاملة نام اسب عمرو بن معدیکرب یا اسب یزید بن فنان

کاملیة کروهی است منسوب بابو کامل

کومل کجوهر قلعه است بیمن کملول کعصفور بیابانی است و کیاهی بغارسی برعنت و بچه و پیشر درا وقل بیع در زمین نیکو نشان او دو عیضه تنا و کاه بحوی و هیدشبیه باسفراج بار بلیساز ... و نشد نرع و ان زانشاید و شیر الهیق بیز نناع الملطف ... و طلاه نامع ز درجرب و صالح معده و جکر و سوافق عرق دو بمبر دو بایمک بعثه شهی اشت

مکمل کبیر مرد کامل در نیکی بدی

ن اکس کمل کمالا بالفتح و کموله انجام یافت و تمام شد و الکسر ارزها

اکمال تمام کردانیدن و نیکو ساختن

استکمل کعظم از اعلام است

تکمیل تمام کردانیدن و نیکو کردن

تکمل تمام شدن و تمام کردن ... متعد

تکامل تمام شدن

استکمال تمام کردانیدن و نیکو کردن و تمام کردن خواستن

ک م م

کم بالفتح اسم ناقص مبنیة علی السکون و مولفه من کان التشبیه و ما ثم قصرت و اسکنت وهی للاستفهام بمعنی ای عدد تقول کم رجلا عندک تنصب ما بعده تمیز اذا کان نکرة و لا یجوز جره مطلقا عند الاکثر و لا یکون الا مفردا خلافا للکوفیین و ترفع ما بعدها من المضاف علی الابتداء و الخبر تقول کم درنا هیراث و کم درا هما یعنی اند اندازه تقدیر کم دینارا دنا ... کم درهما دراه ... و تکثیر یعنی کثیر و تعمل عمل رب تقول کم درهم انفقت تخفض ما بعده کما تخفض رب لانه للتقلیل وهذا للتکثیر و ان شئت نصبت بها بعدها علی التمییز اذا کان مفردا و قد یرفع تقول کم رجل کریم قد اتانی و قد یخل انهما نافذة و تشدد تقول اکثر من الکم ای الکمیة

کم بالکسر غلاف غوره و غنچه خرما و غلاف شکوفه و کمام و کمام بالکسر جمع الکمام جمع الجمع

کم بالضم استین اکمام و کممة کعنبة جمع

کمة بالضم کلاه کرد

کمامة ککتابه غلاف طلع و غلاف شکوفه کمامه و کمام جمع و یجمع کمائم ... دهان شتر ... تا نکزد و توبره اسب مانند ان کمام کتاب مثله فیهما کاکمة جمع

کنکام بالفتح کوتاه کرد اندام

کمکامة مونث و صمغی است یا حسن لبیة کشکم در درخت خرزو است

مکمة بالکسر دهان بند حیوان کیسه مانند بی است که بر دهن وی بندند تا نکزد و بسیل کرباس زنبین نجم یا شیبه را پوشند

مکموم خرما بن غلاف غوره بر او زده مکموه بالتاء مثله و نهال خرما فرو پوشید بچیزی

(۰) کمة کما بالفتح پوشیدان ذکر الجب بند و پوشید سر خرما و کمم الثمار اهر امدند بیرک غلاف خورده بر امدن در غلاف و فرو پوشید برزای الغم مار اما بچیزی مصون و محفوظ شان از ... او ...

نهما

اکمام استین ساختن پیراهن را و غلاف غوره و شکوفه بر اوردن درخت

تکمیم کام بر اوردن درخت و تکمم فرو کرفتن چیزی را فرو و در فتن عقل شدن تکمم ... القوم بجهوک اذا اتخذ علیهم و عطوا

تکمکم کلاه کرد پوشیدن و فرو شدن در جامه و ... تکمم فی ثیابه و فرو پوشیدن سر را

ک م ن

کمنة بالضم تاریکی بینایی یا خارش و سرخی چشم والمفعول سمع معروفا و منه

کمین کامیر قوم نهان نشیند بقصد دشمن در جنک و کار دراموو نوعی که مفهوم نکردد ناقة کمون کصبور ناقه که ابستنی خود پنهان دارد

کمون کتنور زیره معرب ... کرمانی و فارسی و نبطی بود و دردرشت کننده و هاضم و حلال ریاح غلیظه و نفخ و بایع ... حوزد ... جون زیره بر مولود ... بالخاصه ... شدن ... انیسون و کمون الحبشی زیره ... شبیه ... و کمون الارمنی زیره روی که کرد ... سیاه

دو رنی بهجه ... پاسپرده ...

وکون البریه بر سیاه کون
السطح سبزه سبز
مکمن کمقعد موضعی است مر
بنی نمیر را یا از ادارة المکامن
نامند
عین مکمونة چشم کنه رسیده
ن س کمن که کمونا پوشیده
شد
اکمان نهان داشتن
مکمن المحجی للفاعل موضعی است
بعقیق مدینه والحزن المکمن
اندوه پنهان
اکتمان پوشیده کشتن

ک م و

کموی کسکری شب ماه روشن

ک م ه

کمه بالضم نابینا است
کمه محرکة کوری مادرزادی
یا عام است قاله ابو کاهل
کامه خودرای و سرکشته
اکمه کور مادرزاد وکلاه اکمه
کیاه بینا
کمهی بالضم وفتح المیم المشدده
مقصورا سرکشته تو ذهبت
ابله کمهی ای رکبت راسها
ولا تدری این توجه
س کمه کمها محرکة نابینا
واکمه کردید بعشب کور کشت
وکمه بصره نابینا کشت وزو
کرفت بینائی او را تاریکی و
ناپدید کرد وکمه النهار فلانا
نادان کردید روز و فرو پوشید
کرد افتاب این را وکمه فلان
بر کردید نابینا و برکشت
عقل وی وکمه عن الخبر ای
نادان کردید
مکمه العینین کمعظم آن که
چشمش کشاده و نانشود
متکمه للفاعل سرکشته
خودرای
تکمه سرکشته شدن یقال
خرج یتکمه فی الارض ای لا یدری
این یتوجه

ک م ه د

کمهد کقنفذ بزرک سرسره
یا سرره کلان
کمهدة بالتاء سرره
اکمهداد سردرد داشتن تو
اکمهد الفرخ اذا رفع راسه
یطلب الطعم

ک م ه د ر

کمهدر بالضم وفتح المیم المشدده
والدال المهملة سرخ

ک م ه ل

کمهله فراهم آوردن جامه و
استوار بستن آن بجهت سفر و
کرد آوردن شتران را و جمع
کردن متاع یقال کمهل علینا
ای منعلة قعنا و پوشیدن
سخن را و تعمیه نمودن آن
تکمهل کبر هد بنهد انداز
تکمهل کرد آمدن
اکمهلال منقبض و برچیده
کردیدن و در برچیده نادر

ک م ی

کمی کغنی دلاور یا مرد باسلاح
کماة کغزاة واکماء جمع
کیمیا بالکسر والمد اصل زر و
سیم و نام صناعتی در زوی
ض کمی شهادته کمیا بالفتح
نهان داشت کواهی را و کشتن دلیر
لشکر او پنهان داشتن منزل خدا
از مردم و اهتمام نمودن بکاری
تکمی علی الامر اذا عزم
متکمی للفاعل مرد سلاح پوشیده
و دلیر
تکمی العسکر بمجهوله کشته شد
دلاوران لشکر و تکمی فلان تیمم
و پنهان داشت و نزاره کرد پیمان
را و تکمت الفتنة الناس فتنه
فرا کرفت همه را و تکمی فلان فلانا
اهمله و ترکه
انکماء نهان شدن

باب الکاف فصل النون

ک ن ب

کنب محرکة کیاهی است و نیز کنه
شوخکین کردیدن پای و سم
ستور و شوخ بستن دست از
عمل یا خاص است مر دست را و
الفعل من سمع وقیل لا یقال
کنبت یداه بل یقال اکنبت
او لغة ردیئه
کنب بضمتین شهری است بما
وراء النهر که لقبش اشروسنه است
کنب ککتف کیاهی است
کنیب کامیر درخت خشک یا
شکسته خار
کنیب کزبیر موضعی است
کناب ککتاب سرشاخ خرما
یا عام است و خوشه خرما
کانب مرد سیر شکم
حافر مکنب کمکرم سم شوخ بسته
و درشت کردیده
ن کنب کنوبا درشت کردید
و بی نیاز کشت
ض کنبه فی جرابه کنبا بالفتح
کنجید سخنان را در انبان خود
حافر مکنب کمحسن سم شوخکین
و سطبر شده
اکنب علیه بطنه اکنابا درشت
کردید و اکنب لسانه درماند
و بند شد و نیز اکناب سطبر و
درشت شدن و شوخکین
کردیدن دست کند شدن
انکار
مکنئب کمقشعر مرد سطبر درشت
اندام سخت و کوتاه

ک ن ب ث

کنبث کقنفذ درشت و در
ترنجیده و سخت کنابث کعلابط
و کنبوث کزنبور مثله
کنبثة در ترنجیدن
تکنبث در ترنجیده و منقبض
شدن

ک ن ب ج

وجبة کنابج کعلابط روی شدید

ک ن ب خ

رجل کنابخ کعلابط مرد درشت
و درشت سطبر روی

ک ن ب ر

کنبرة بالکسر وفتح الباء سبزی
بزرک
کنبار کقرطاس رسن پوست
نارجیل

ک ن ب ش

تکنبش در ترنجیدن و امیخته شدن
قوم از مردم مرخجس

ک ن ب ل

کنبل کقنفذ سخت و درشت
کنابل کعلابط سخت و درشت
و موضعی است

ک ن ت

کنتی کرسی درشت و کلان
جثه و کنتنی بزیادة النون
قبل الیاء مثله
سفاة کنتیت کامیر مثله سفاهت
کبیر
ن کنت فی خلقه کنتا بالفتح
توانا و استوار کردید
س کنت کنتا محرکة درشت
کردید
اکنتان فروتنی کردن و خوشنود
بودن

ک ن ت ب

کنتب کقنفذ کوتاه قامت
کناتب کعلابط مثله

ک ن ت ح

کنتح کجعفر کول

ک ن ت ع

کنتع کقنفذ پست قامت

ک ن ت ل

کنتل کجردحل کوتاه قامت

ک ن ث

کنثی بالضم نورده که از شاخ

مورد و خلاف سازند و بران
نشسته با چین بندند

ک ن ث ب

کنثب کجعفر درشت اندام
کنثب کقنفذ و کنابث کعلابط
مثله
کنثاب کقرطاس ریک فرو
ریخته

ک ن ث ج

کنثج کجعفر کول

ک ن ث ر

کنثرة الحمار کجر سمر
خر
کنثر کقنفذ کرد اندام و سر
کبر ناخته جای کنابر کعلابط
مثله فیهما
ونعیه کنثر للفاعل روی
درشت کنده کوشت
تکنثر بزرک و دفراک شدن
و برافراشته کردیدن

ک ن ج

کانج بفتح الکاف بفارسی
عروس زیرپرده و آن صمغ درختی
است که در جبال هرات روید
لطیف تر صمغها است شیرین
با اندک برودت کافوری
ملین طبع نافع قروح ششها
و اورام حاره

ک ن ج ب

کنجب کجعفر بیشه و لیس بثبت

ک ن خ ب

کنخبة بر هم امیخته شدن کلام
از خطا

ک ن د

کند بالفتح ناحیه است بخجند
کرز نانش بخش و جمال الموصوف
اهله
کندة بالکسر پاره از کوه و بن
کنده لقب ثور بن عفیر بن عدی
بن حارث که پدر قبیله است
از یمن بدان جهت که ناسپاس و
حق ناشناس پدر خود کرده
بالنوال در پیوسته آن را
کندی نیز خوانند
کنده بالضم دهی است بسمرقند
کنود بضمتین ناسپاس
کنود کصبور ناسپاس مرد و
مونث در وی یکسان است
و کافر نعمت و منکر نعمت خدای را
بخیل و نافرمان و تنها خورنده
و باز دارنده عطای خود را و
زننده غلام را و زمین که بر وی
چیز نرویاند و زن ناسپاس و
دوستی و علیست
کناد ککتان ناسپاس و کناد
ابن عافی مردی است که بسوی
پیش آنحضرت صلی الله علیه وسلم
آمده
ن کنده کنودا بالفتح برید
آن را و نیز کنود بالضم ناسپاسی
کردن

ک ن د ث

کندث کقنفذ درشت سخت
کنادث کعلابط مثله

ک ن د ج

کندج الباب دیوار و طاق
لغت مولده است یا معرب کنده
کندوج کصعفوق کندوی معروف
است و آن ظرفی است مانند خم
بزرکی که از کل سازند و در آن
غله نکاه دارند

ک ن د ر

کندر کجعفر نوعی از حساب
نجوم است مر اهل روم را
کندرة بالتاء زمین درشت
سطبر اندام و خر بزرک جثه
کنادر کعلابط مثله فیهما و نوعی
از صمغ است که قطع بلغم را نافع
است
کنیدر کسمیدع و بضم الکاف
مع کسر الدال درشت سطبر
کندرة بالکسر ماهی است تو
زار
کنیدر کقنبل خر درشت سطبر
اندام و نام مردی
کنیدرة بالتاء درشتی و سطبری
یقال انه لذو کنیدرة و کنیدرة
بالفتح ایضا ای درشتی و غلظ و سطبری
او الفتح لحن

ک ن د س

کندس کقنفذ بیخ کیاهی و نیز
مرغی کدس

ک ن د ش

کندش کقنفذ عکه که مرغی است
مانند زاغ و اما الدال المعطر
مع الشین فلا عنزا و الشین لغیة
مرذولة

ک ن د ل

کندل بالفتح ... ورا وید
کیاهی است که بابو زیاد روید
معروف بشوری بوستان زعفران
بنک است و بدان پوست پیرایند
و صمغ آن بجنباه نافع و جید

ک ن ر

کنار کغراب بار درخت سدره
فارسی است
کنارة بالکسر و شد النون باز
از کمان یا باب یا دف یا طبل
یا طنبور و بفتح کنارات و کناهن
جمع
مکنور سطبر و زشت منظر و
بزرک عمامه
مکنز کمعتث سطبر و زشت
پیکر و بزرک عمامه

ک ن ز

کنز بالفتح کنج و فی الحدیث کل
مال لا تؤدی زکوته فهو کنز و
زر و سیم و اینچه بان الرانکا
دارند و فراهم آورند
کنزة محرکة ممنوعة و بیکن رو
یاری است بیمانه ونام ام شمله
بن برد منقری و جد محمد بن علی
اهوازی محدث و اسم سعید
شماس سعید
کنیز کامیر خرما که بجهت زمستان
در زنبیل و جوال نهند و سازند
و نام پدر بحر المحدث
کنیز الخادم کزبیر محدث است
و کنیز دختر بسر و دکوی
کناز ککتاب پروا کنده کوشت
سخت اندام ناقه کناز بمعنی
کناز کثر کتب و کناز علی
لفظ الواحد جمع
کناز ککتان مردی است از
بنی ضبه و ابو مرثد کناز بن
حصین الحصین غنوی صحابی
بدری و کناز بن صریم و کنانة
بن نعیم مرد و شاعر اند
ض کنزه کنزا بالفتح کنج نهاد
و نیز کنز خلانیدن نیزه در
زمین و فرو بردن هر چیزی در
افکند یا در زمین و کنز القوم
التمر کنزا و کنازا بالفتح و بکسر
در ورد خرما را و کجبینه
بهر سرما و منه هذا زمن الکناز
اکتناز کرد آمدن مال و پر
شدن هر چه باشد

ک ن س

کنس حصین بالفتح الطبی است
نزدیک بصرای
کنیسة کسفینة زن خوب
منظر و کلیسا کنایس یا یان یا
جهودان یا کلیسا کبیرک کفار
و لنکر کاهی است مبنی یای مرز
نزدیک زبید والکنیسة
السوداء شهری است بثغر
مصیصه
کنیسة مشددة الیاء مصغرا
هفت موضع است شش از آن
بمصر است و شهری نزدیک
عکاه
کناس ککتاب خوابکاه آهو
در درخت لانه یکنس الوالی
ای یصل کنس ککتب بکنس

ازکمع جمع ومومنعی است وجوان الکنس ستارهای سیاره بدان جهت که همچو اهو بمغیب در آید یا همکی ستاره بحکم آن که در شب آشکار شود و بروز پوشیده یا فرشتگان یا آهوان وحشی یا اهوان
کناسه کثمامه خاک روبه وخاک روبه ونام جائی است بکوفه از اعلام است
کابس آهو بکنام در آینده
مکنسة بالکسر جاروب
مکناسة بالکسر قلعه‌ایست ... ومکناسة الزیتون شهریست بمغرب
فرس مکنوسة سپید شده زهار یا شکم یا پشم ریخته
کنس البیت کنصر بالفتح روفتن خانه را
کنس الظبی کناس اکتناس پنهان شدن در خوابگاه مود و اندر زان
تکنس بخیه برآمدن و دنبه برآمدن و بکناس پنهان شدن آهو

ک ن ش

کنش بالفتح ... کلیم تافتن و ترش ساختن ... درشت ... والفضل بن نصر
کنشاه بالکسر ... موی درشت روی
کناشه کرمانه ... که از آن ... برآید کناشات جمع
اکتنشه عن الامر ... بازدارد او را از کار روی

ک ن ص

کناص کغراب کناص است یعنی ... ونوا از کار ... شتر ... الصواب بالنون والباء تصحیف
تکنیص ... سیخ ... نیز ...
انکنص ... اذا ... نفسه

استهزاء

ک ن ط

کنطة بالضم یعنی وفشارش وتنگی
کنط الامر کنطا بالفتح دشوار شد کار بروی و اندوهگین نمود پرکردن را
تکنط دشوار شدن کار بر کسی و اندوهگین کردانیدن و پر کردن

ک ن ع

کنع بالکسر ... جرب
شیخ کنع ککتف پیر دو تر خمیده اندام
کنیع کامیر شکسته دست و ... از راه و کر ... سخت
اسیر کانع ... دست و پا ... بسته وانف کانع ... چسپیده بروی ... کانعة مونث کوانع جمع
اکنع مرد شیاه دست و کان ناقص و شیاه کنع بالضم جمع و منحت
الاختف کل امر ذی بال لم یبدأ فیه بحمد الله فهو اکنع ای ناقص
کنعان ... نام پسر حام بن نوح علیه السلام ... کنعانیون منسوب بوی ... امتی ... تکلمت بلغة تضارع العربیة ... که فرزند ... شد ... انا ... علیه السلام
ق کنع کمنع فراهم آمد و ... کرد ... و کنع فی الامر ... وکنع المبیر ... بالثوب ... وکنع عن الامر ... ازان و بدل شد ... اصابعه ... کنع بالله ... تعالی ... نزدیک ...
... فراهم آمدن از سرما
ق کنع اصابعه ... در کشیده و خشک کرد ... کنه

از ... کنع ... کی و ... و ... گرفتن چیز را ... نکونسار
... کننده شدن
مکنع ککرم ... که ... باب کبیر نزدیک نموده ... زا ... در کشیده ... برآ کرفته دست ... دست
اکتناع نرمی و فروتنی کردن و نزدیک شدن و سوال کردن و خواستن و نزدیک کردانیدن
... الکنع الابل الی ای ادناها
مکنع کمعظم سر دبر آکرفته دست یا برید دست
کنع عنه تکنیعا بر کرد بدان ... وعدول کرد ... و کنع یده ... دستش را و کنع فلانا بالسیف بشمشیر زد او را ونیز تکنیع بقبض اوردن ... کبیرا ... البین ... کبیرا
تکنع به درآویختن ... وتکنع الاسیر ... زنده دو ... کشیده شد ... بغال
اکتناع فراهم آمدن قوم و در آمدن و نزدیک رسیدن شب ومیل کردن ومهربانی نمودن ... کشیده شدن پیر از پیری

ک ن ع ث

کنعث ... کنعر ... نوعی از ماهی

ک ن ع د

کنعد کجعفر ماهی است دریائی

ک ن ع ر

کنعرة ... زن ... شتر ... بزرگ ... کنعر جمع

ک ن ف

کنف بالکسر ... دان شبان که در ان ... خود را ... نگاه دارد یا کیسه ... ریزه ... و ... ابر ... نیز ... الحدیث عن ... عبدالله بن مسعود رضی الله عنهما کنیف ملیء علما وهذا التصغیر

بمعنی التعظیم
کنف محرکه سیاه و کرانه و جانب ... حفظ یقال انت فی کنف الله ای فی حرزه و ستره وبال ... کنفة بالتاء ناحیه و کرانه و کنفة الابل ... جانبها
کنیف کامیر پوشش و پنهان خانه و خلا وجای پوشنده و پنهان کننده ... و ... دست و روی ... و حظیرة شتر ... درخت وشاخ ... و ... که ... دست ... و ... ریش ... تشبیه ... کنف بالضم جمع
کنیف کزبیر علی است ملقب ابن مسعود ... تشبیها ... الراعی
ناقة کنوف کصبور ناقه که در ... شتر ... دور یا ناقه که ... چون ... رسد ... شتر ... کنف بالضم جمع و غنم کنوف کوسپند که ... و باشد ... کوسپند کنب ... ابن ...
کنفی کجمزی موضعی است ... خشک ... ازان ... کردیده
کانف علی است
کار ... مانع ... یقال ... فما کانت لهم کانفة ای حاجز ... العدو عنهم
شاة کنفاء کوسپند که ... سر ... نمایان باشد ...
ق کنف الکیال کنفا بالفتح دست ... بر سر ... نهاد وقت پیمودن تا ... کندم ... وکنفه ... کرفت او را ... کرد و نگاه داشت ... نمود ... وکنفه کنیفا کنیف ...

از را ... کنفة ... کنیف ساخت ... سرای

ک ن ص

کنص کنف الابل والغنم کنفا بالفتح حظیره وجای خواب ... ساخت ... کنف عنه برکردید از ان
ابو مکنف زید الخیل کمحسن صحابی است
اکناف یاری دادن
صلاء مکنف کمعظم ... فراهم ... از دو جوانب وکل شیء احیط به من اکنافه ای جوانبه فهو مکنف و رجل مکنف اللحیة مرد ... لحیته ... مکنفة بالتاء ... کرانه
تکنیف احاطه کردن ... چیزی را
مکانفة ... یاری ... کردن
تکنف احاطه کردن
اکتناف ... شتر ساختن ... احاطه کردن ... اکتنفوه اذا ...

ک ن ف ث

کنفث ... کنفد ... پست ... کناث ... لاببط مثله

ک ن ف ج

کنافج ... لابطه ... از ... و ... پرگوشت ... پر از ...

ک ن ف ر

کنفرة ... کرحة ... بینی ...

ک ن ف ل

رجل کنفل ... اللحیة ... مرد سطبر ... ریش ولحیة کنفلیلة ... ریش انبوه ...

ک ن ک ر

کنکور بکسر الکافین ... ثانیه شهری است میان قزوین و همدان ... قصر الاصوص ... المعبر ... الیادان نزدیک ... ابن ...

ک ن م

کنمة بالفتح زخم وجراحت
کانم کصاحب نوعی از حبشیان
کانمی شاعری است از انها

ک ن ن

کن بالفتح کوهی است بفضران
کنة بالتاء زن پسر یا زن برادر کنائن جمع کانة جمع کنینه ... از ... بعض ... الی ... والغلة ... موضعی بفارس
کن بالکسر پوشش هر چیزی و پرده ... اکنة بالتاء مثله اکنان جمع منه قوله تعالی وجعل لکم من الجبال اکنانا ای یکنن فیها من الحر والبرد ونحوهما ... خانه
کنة بالکسر سپیدی
کنة بالضم پیچه یعنی پوشش بالای در خانه یا سایبان بالای در یا خانه خرد اندرون خانه یا چوبی باشد ... و ... از دیوار کرده ... کنات جمع وقبیله است ... بالضم والکسر منسوب بوی و ... قومی از عرب
کنن محرکه کوهی ...
کنینة ... دهی است ...
کنان ککتاب پوشش و پرده هر چیزی منه قوله تعالی وجعلنا علی قلوبهم اکنة
کنانة ککتابة ... تیردان ... چوب ... و نام پدر ... که ... قبیله است ... صفیه بنت حیی زوج النبی صلی الله علیه وسلم ... وقبیله ایست ... و هم بنو عکب ... فرزند
کانون ... کلخن ... و ... کانونة بالتاء ... از ... ما ... نام ... کانون اول و کانون ثانی ...

کران که ... و ... خوش دارند
مکنون علم پنهان داشته
مکنونة نام زمزم ... بازده
ق کنه کنا بالفتح وکنونا فر ... شد ... از ... نگاه داشت از آفتاب وکننه ... نهان داشتم ... ادرد ... اکننت العلم وکننت الجاریة
کنکنة ... و ... کاهلی کردن و ... خانه نشستن
مکن للمفعول علم پنهان داشته جاریة مکنة دختر پرده کین کرده شده
اکنان ... و پوشیدن و از آفتاب نگاه داشتن و پنهان نمودن ... اکننته فی نفسی اکننت العلم والجاریة کذلک
تکنن ... پوشیدن
اکتنان ... پوشیدن و پوشیده شدن ...
مستکنة للفاعل کینه
استکنان پوشیده و در پرده کردیدن ... یدل علی الطلب

ک ن ه

کنه بالضم ... هر چیزی و پایان ... و ... و هنگام و وقت ... ولا یشتق منه فعل
کنهان ... کیاهی است ... شبیه ... دور ... کژدم ... کژدم ... بر کش ... سرخ ... جکر ... و دیدن
اکتناه ... رسید ... بکنه چیزی رسیدن ... لا یبلغ کنهه کلام مولد

ک ن ه ب ل

کنهبل ... درخت ... یابه ...

بزرک کهنبل مثله و جو ... والنون زائدة

ک ن ه د ر

کنهدر کسفرجل ... بر ... خام و ... و جران ... از جانبی بجانبی برند

ک ن ه د ل

کنهدل کسفرجل ... و سطبر ... و ... شدید

ک ن ه ر

کنهورة ... موضعی است ... میان ... کوه ... کنهور کسفرجل ابر پاره شبیه بکوه یا ابر ... نشسته و مرد ... اندام
کنهورة بالتاء ... بزرک ... وشتر ... کالسال

ک ن ه ف

کنهف کجندل موضعی است
کنهف عنی کهفتد ... از ... کرد والنون زائدة

ک ن ه ل

کنهل کجعفر و زبرج موضعی ... و ... ونیز ... مر ... عوف بن عامر را

ک ن ی

کنیة بالضم لفظی که بدان ... خوانند کنوة بالضم مثله ... یقال ابو فلان کنیته وکذا ام فلان ... جمع ... الرؤیا هی الامثال التی یضربها ملک الرؤیا یکنی بها عن ... کنیت ... ای کنیته کنیة
کنایة ککتابة سخن که ... نکند ... لفظی کمعنی ... از ... کردن یا سخن گفتن بلفظیکه معنی حقیقی و مجازی

دقوله ... بعض ...

واقع ... بعض ... شد ...

در ... شده ...

سیمل ...

... ن

ان مرد و برابر باشد یعنی کنوز و
کنیت بکذا عن کذا وکنی زیدًا
اباعمرو وکنیته بالضم والکسر نامید
زید را بابی عمرو والفعل من
ضرب ونصر وهو کان یدهم کانوا
ویقال یکنی بابی عبد الله مجهولا
ولا یقال یکنی بعبد الله ونیز
کنایه سخن که بر غیر موضوع له خود
دلالت کند
تکنی بالضم نام زنی
اکناء کنیت نهادن ویعدی
الی المفعول الثانی بنفسه و
بالباء یقال اکنی زیدًا اباعمرو
وبابی عمرو
تکنیه کنیت نهادن یقال کنیت
زیدًا اباعمرو وبابی عمرو
اکتنی فلان بکذا کنیت کردن خود
را بان واکتنی بکذا عن کذا کنایه
کردن بچنین از چنین

باب الکاف فصل الواو

ک و ب

کوبة بالفتح دریغ وپشیمانی بر گذشته
وفوت شده
کوب بالضم کوزهٔ بی دسته یا بی
خرطوم اکواب جمع
کوبة بالتاء نرد یا شطرنج یا طبل
یا بربط یا بربط وکف سنگ
کوب محرکه باریکی گردن وکلانی
سر
کابه موضعی است ببلاد بنی تمیم یا
ابی
کوبان بالضم دهی مرو
کویانان بالضم دهی باصفهان
کوبنان بالضم وبفتح النون
علی البناء شهری است
ن کاب کوبا بکوب آب خورد
تکوب سنگ کفک کوبیدن چیز را
اکتیاب بکوب آب خوردن

ک و ت

کوتة بالضم منسوبا کوتاه بالا
وکوتی ابن الرجلة مردی است

کوث بالفتح کفش وصندل کوا
جمع
کوثر بالفتح رزانی وفراخ سالی
کاث بتخفیف الثاء ابجد ودره
رجبه وقد درو روید
کوثی کوثی دهی است در عراق
ومحله بمکه مر عبد الدار را
تکرث با چیزی پنج بر شدن
کشت وشبیه سرخ گوش زرودن
غائط یقال کوث غلان یعنی
اذا اخرجه کروس الارانب

ک و ح

کاح تکوحه وتبان کوح بالکسر شکنه
اکیاح وکیوح جمع
کوالح ککتاب بیکو سیاست
توهو کولح مال ای ازاوه
ن کاحه کوحا بالفتح چیره کرد به
بزوری مرکاز را وغیر بروداورا
در لب بادر خاک
اکاحه چیره کرد بین دکار را
وداد زیقال ما اکاحه ای ما
اعطاه
تکویح چیره شدن بکار زار
وخوار کردن و بر کردن ابیدن
مکاوحه چیره کرد بین بر دیگری
و با هم دشنام دادن و اشکارا
و در و یا روی دشنام دادن و
جنگ کردن با هم
تکاوح با یکدیگر مرسیدن
در شر و بدی یقال تکاوحا اذا تمادیا
وتقاتلا فی الشر بینهما

ک و خ

کوخ بالضم کارة ارنی وکالکه
مانند ان بی روزن کاخ مثله
اکواخ وکوخان بالضم وکیخان
بالکسر وکوخه کعنبه جمع

ک و د

کود بالفتح باز داشتن وز یرك
امدن کاری کمشوند مکادو مکادة
مثله والفعل من سمع ونصر وقد
کاد یفعل کید یفعل ای قارب
و لم یفعل وعن سیبویه عن بعض
العرب کدت افعل کذا بالضم ولا
یتم کاد بالفاعل ویحتاج الی خبر
وخبره الفعل المضارع وقال الصغانی
ان ناسا من العرب یقولون کید
زید یفعل کذا وما زید یفعل
کذا ویریدون کاد وزال فنقلوا
الکسر الی الکاف فی فعل کما نقلوا
فی فعلت وقد یدخلون علیهما
ان تشبیها بعسی وکاد وضعت
لمقاربة الشی فعل او لم یفعل
فاذا ادخلت موجبًا لم یقع ذلك البتة
واذا وقع بعد جحد فقد وقع
تقول کاد یفعل کذا فلم یقع فاذا
قلت ما کاد یفعل فقد وقع و
اما قوله تعالی اذا اخرج یده لم
یکد یریها فکاد زائده وقعت
صلة الکلام ومعناه لم یرها
وکاد بمعنی اراد ایضا ومنه قوله
تعالی کاد اخفیها ای ارید و
عرونها یکاد منه ای ما یراد ولا
مهمزه لا مکادة ای لا اهم ولا
اکاد وکذا قولك لا ولا مکادة
فی جواب من یطلب منك الشیء
یعنی نخواهم داد وا راده مذام
وانشد الاخفش کادت و
کدت وتلك خیر ارادة لو عاد
من لهو الصبابة ما مضی ای
ارادت واردت ووردت وردت
ویقال فلان یکود بنفسه ای یجود
یعنی جان میدهد
کودة بالفتح خاك وخران
اوده اکواد جمع
کواد کغراب از اعلام است
کوید کزبیر نام شخصی
یکود کیقول البحتیه موضع
است
تکوید کرد اوردن وتوده
ساختن
اکوید ادمیر کردیدن ولرزنده شدن

ک و ذ

کاذة گوشت کرانه کرمنفصل
یا گوشت پاره بالای دوران
وهما کاذتان ومعرفه موضعی
ببغداد از انجا ست اسحق
محمد شیخ ابن ازنویه
کاذی نوعی از درخت که از
کلنش روغن سازند ونیز کاذی
لغتی است در کادی
کوذان کسکران سطروز بکار
مثله
تکوید تا بکاذه رسید ازار
مکوذه کمحدث نعت است از ان
وباطراف کس طعن کردن
کنند ومحبوب بر کون زدن

ک و ر

کور بالفتح کله بزرك از شتران
یا یکصد وپنجاه یا دو صد وکله
گاوان یا اکوار جمع یقال
لفلان کور من الابل والبقر
پیچ دستار پیچ از هر چیزی ومنه
الحدیث نهی النبی صلی الله علیه
وسلم عن التعود علی کور العمامة
وسرشت وکوهی است ببلاد نجد
وزمینی بیماه وزمینی بخران
وذات الکور موضعی وذات
اکوار جایی است در طلقا
ذاری بنی ربیعه وذات فیك
نیز اکوار چند کوه است زویك
ان ونیز اکور بالفتح رزالی و
بینای از هر چیزی ومنه نعوذ
بالله من الحور بعد الکور ای
النقصان بعد الکمال او من القله
بعد الکثرة وافزون شدن و
پیچیدن دستار وگرد کردن
چیزی وزمین کندن وشستن
نیستوا شما بر داشتن و
کشتن کیبرا والفعل من نصر
کور بالضم پالان یا پالان با
ساز کیمن اکوار واکور کسه
وکیران بالکسر جمع وکوره مثله

از کل ونمانه زنبور عسل وکوهی
است
کورة بالتاء شهرستان وناحیه
کر اکور کصرد جمع
کارکشیم پای کنده باد باد
شده کاره یکی معرفه دهی است
بموصل از ان است فتح بن سعید
موصلی زاهد وان غیر فتح کبیر
است ومحمد بن حارث محدث
ودهی بی واصفهان از ان دولت
عبد الجبار بن فضل وعلی بن
احمد ومرد محدثان ودهی با ذربیجان
کاره پشتواره طعام وکارة
القصار ما جمع من الثیاب فی
ثوب واحد وغیر کاره دهی است
ببغداد
عبدالکوری بالضم لنکر کاهی
است ببدیای هند
کویر کزبیر کوهی است
کویرة کجهینه کوهی است در
قبلیه
کران ککتان نوعی از شراب
کوارة النحل کتانه وبکسر ونته
الاولی لکبین بالقوم بام قبلک
اشتار شلخ درخت یا ازکل
درونت ها بنل مسر یعنی عسل
بفادن زنبوران یا خانه زنبور
که در وی عسل نهد کوار ازو
کوائر جمع
کوبین بالضم دهی است
مکور کمقعد یا لایا شعر
مکور کمنبر دستار مکورة و
مکوارة بالتاء مثله
مکوری بالفتح وشدالراء مقتصر
مرد فاکر تاحر یعنی بان تتباه
ثوری یا کوتاه یا لاهین اندام
مکور محدثا لا اله مثله
المکور یا ثلث میمها مکورة
مونث تیاث زد لك از شکن
اکاره خوار سداشتن کبیرا
دستی با توان شمردن یعنی
اکر علیه اذا استد للتدور
استضعفه
تکویر پیچیدن دستار بر سر ونز
پیچیدن هر چیزی وگرد کردن و
فراهم اوردن خشت او فکندن
ان وانداختن یقال طعنه فکوره
ای القاه یا بزر زده انداختن و
کورت الرجل اذا طعنته فالقیته
مجتمعا بر زمین افکندن دکرید
وجاز وکنند وبیك کردانیدن
وپوشانیدن توبر کردن وبناخ
کردن ودر آوردن شب را در
روز و روز را در شب منه قوله
تعالی یکور اللیل علی النهار و
یکور النهار علی اللیل ای یغشی
اللیل علی النهار ویغشی النهار
علی اللیل وینقص من احدهما
ویزید علی الاخر وقوله تعالی
اذا الشمس کورت قال ابن عباس
غورت وقتادة ای ذهب ضوءها
وابو عبیدة کورت مثل تکویر
العمامة تلف فتمحی
تکور بر زمین در افتادن وپیچیده
ودرپیچیده شدن
اکتیار بر زمین افتادن ودستار
بستن بر سر ودستار بعنی
ناشتر است ود دیدن وناقه
ومقتکنی عید دشنام دادن
شده شد
استکاره شتافتن و پشتواره
برداشتن

ک و ز

کوز بالفتح گرد اوردن وبکوزه
آب خوردن والفعل من نصر
کوز بالضم ابجاما است معروف
اکیراز واکوار وکوزه کعنبه جمع
کوزن ککتب نام لغتی از منی
ضبه وکوزن علقمه صحابی است
او هو کوز بالزای والزا والتبوکو
بطنی است از بنی اسد
کاز دهی است در مرکازیه
منسوب بوی
کوزی کطوبی لغتی است بطبرستان
لا تقلوها الفرج وتخلیفها کما
النخیب ان تقطعها و اتماثقف
دون فلها لغة شامیه
کوین کزبیر نام مردی
کوزکنان بضم الکافین دهی
در آذربیجان
مکوزة کمقعدة از اعلام است
مکوز کمنبر نام مردی
دخل مکوز او لیس کمعظم مردی در
سر
تکوز کرد امدن قوم
اکتیاز آب کرفتن بکوزه

ک و س

کوس بالفتح بادنکیاه که بر وی عجم
دیکر بر در آوردن قال حول
اللیث کلنیز یعنی عند خوف النوق
رجم بالغیب
کوس بالضم طبل بنقاره فارسی
است معرب جوب شهلول
کبیدن تسهای جار کوشه را
اندازه نمایند
کوسی بالضم منسوبا اسب کوتاه
دستها
لغة کوشا کصفر پاره کیاه خشك
در هم بر یکدیکر پیچیده ملغ کو
بالتحرك وکذا رمان الکوس بعض
بیکهای بر هم نشسته ونیز کوشا
جایی است
کاسان شهری است ماورا النهر
کوسین بالضم دهی است
مکاس بالفتح جای خاکشدن
مار
ن کاست الجمنة کوسا بالفتح
پیچیده خلقه شد ونیز کوس
بر سر پای خفت ستوری زده یا
غام است بر زمین افکندن که
وطفر کردن وزدن امروز جاع و
سر بزیر کردن وزیان آوردن
در بحث سیعه یقال لا اکنکسیا
ملازت البیع وتزم واستنزن
اکاسه بر سر پا رفتن ستور ونیز را
شتر او افکندن بر زمین
مکوس کمعظم نام مردی است او
موکمقعد
تکویس بر کردانیدن وکون تا
کردن وفی الحدیث والله لو فعلت
ذلك لکوستك فی النار
مکاوسه بر زمین افکندن
کبیرا
تکوس نکونسار کردیدن
متکاوس للفاعل که نیا
وبر یکدیکر نشسته ونیز متکاوس
در عروض دزی امدن چهار
حرکات با جملع دو سبب
ضربیه
تکاوس توبر تو شدن کوشت
ودنبا بر هم نشستن گیاه را علف
اکتیاسه عن حاجته بازداشتن
ان را از حاجتی

ک و ش

کوش بالضم سرکبر بزرك از انثی
کتمامه مثله
کوشان ککنکران نوعی از نوع
اهل عمان که از برنج صحابی
سازند
ن کاش کوشا بالفتح نشسته
وکاش جاریته کانیدن را

ک و ع

کوع بالفتح سر استخوان ساق نز
سالی از مجیمی کرباس والفعل من
نصر واکوع کردیدن
کوع بالضم طرف استخوان ساق
دست دو سوی انکشت ابهام
کاع مثله ومنه انی لبا بارق
فقطع یده من الکوع یا کوع و
کاع دو طرف استخوان ساق
متصل بند دست یا کوع
استخوان سر انکشت کلاع کوع
سوی خنصر وان را کرسوع
نیز نامند

یاکوع یا ربکر بن وکیر بن جماز
بن عمرو و استخوان اکواع جمع و یکی
اخوی من الکف محفظ بوعه
کوع محرکه در دستی سافه
اکوع بزرک کاع و کرسانی دست
کوعا مؤنث ولقب سنان بن
ابو ایاس ابو مسلم یا ابو عامر سلمه
عطیه بن عمرو بن سنان اکوع
بن عبدالله که دو نخیل بنی
فرد و غطفان ابن کلمه بن نبهان
میرانده و بر ایشان رجز کرد خذها
انا ابن الاکوع والیوم یوم
الرضع
کوعه بالسیف تکوعیا بتیغ زد
ان را چندان که کج کرد پایتیغ
ساق دستی ی
تکوع دزد کین شدن ساق
دست

ك و ف

کوفه بالضم ریگ توده سرخ
کرد یا هر ریگ توده سنکریزه
امیز و شهر اکبر عراق که قبة الاسلام
سلام و دار هجرت مسلمانان
است مصر ها سعد بن ابی وقاص
وکانت منزل نوح علیه السلام
و بنی مسجد ها و سمیت لاجتماع
والاجتماع الناس بها و یقال لها
کوفان و یفتح و کوفة الجند لانه
اختطت فیها خطط العرب ایام
عثمان خططها السائب بن الاقرع
الثقفی او سمیت بکوفان و هو
جبل صغیر فسهلوه و اختطوا
علیه او من الکیف للقطع لان
ابرویز اقطعه لبهرام او لانها قطعة
من البلاد والاصل کیفة فلما
سکنت الیاء وانضم ما قبلها
جعلت واوا او من قولهم هم فی کوفان
بالضم و یفتح و کوفان محرکة مشدد
الواو ای فی عز و منعة او لان
ساحتها مستطیل کالکاف
او لان سعد لما ارتاد هذه

المنزل للمسلمین قال لهم تکوفوا
او لانه قال کوفوا هذه الرملة ای
نحوها و نیز کوفه عیبتی است که
پرکوفه قم کوفه
کاف کوهی و یکی از حروف هجا
مذکر میشود و مؤنث مانند دیگر
حروف و نیز کاف حرف جار است
که جهت تشبیه اید نحو زید کالاسد
و تعلیل نیز اید و منه قوله
تعالی کما ارسلنا فیکم رسولا
ای لاجل ارسالی و قوله واذکروه
کما هدیکم ای لاجل هدایته و
و یکانه لا یفلح الکافرون ای عجب
لعدم فلاحهم و استعلاء نحو کن
کما انت علیه و کیر خبر تمیز جواب
قال کیف انت و جهت مبادرت
بشرط که بما متصل شود نحو سلم
کما تدخل و صل کما یدخل الوقت
ذکره ابن الخباز فی النهایة و تاکید
و زائده باشد نحو لیس کمثله
شیء و کاف هم یم جمع اسم اید چنانکه
نیز مرادف مثل و بران و جرم
داخل شود و استعمال این کاف
نزد سیبویه بضرورت شعر
نباشد که قوله ع یضحکن
عن کالبرد المنهم و ضمیر خطاب
منصوب و مجرور نحو ما ودعک
ربک و ما قلی و جهت مذکر مفتوح
دهند و جهت مؤنث مکسور و
کاف حرف خطاب یا اسم اشاره
وان را حظی از اعراب نیست
کتولک ذلک و تلک و اولئک
و یا ضمیر منفصل منصوب نحو ایاک
و ایاکما و بمعنی اسماء افعال
نحو حیهلک و رویدک والنجاءک
با رایتک بمعنی اخبرنی نحو ارایتک
هذا الذی کرمت علی
کوفیه کیهنی ها در است نزد بلخ
کوفه منسوب بسوی ابن عمرو بن
حنیفه کو او در انجا مرد و امده
کوفه کلوی شهر نسبت بلخ

بن بلهرات
کوفان کشتمان و یشتم بلک توده
کرد و انبوه و درهم پیچیده ازنی
و چوب حاصل شدند و منه نزکة هم
فی کوفان ای فی امر مستندیرای لا
وجه لوار هندی مشوک شد
ملتبکی و هم فی کوفان ای فی عز و
منعة
کوفان کهینتا و جمات امثله فی
الکل و کار دشوار یا ناخوش و نا
پسندیده یا بدی یا بنیکی یا بحقی
و بیخ و اختلاط و امر شر و تطاول
فی کوفان ای فی عضف کعصف
الریح و نیز کوفان کشتمان و نیفخ
کوفه کداور هجرت مسلمانان اند
تکاف بضم الفوقیة ده ای بنوزن
ده ای نیشاپور
ن اکاف الادیم کوفا دو یاره محت
کرا نها ای ادیم را بریکدیکر
تکویف برید یقال کوفته الادیم
وکیفه و بکوفه ریش و کاف تو ف
تکوف تکوفا کوفا نا بالفتح کرد
کشته و با کوفیان مانند کرد خود
را و نسبت نمود با ایشان

ك و ك

کوکوه جنبیدن در و رفتار
یا دویدن کوتاه قامت
کواکبه کهلا بطن نیست باکوکو
بالفتح مثله
نکوکی کشر مدمز دی جز

ك و ل

کوله بالفتح قلقلا سنیس
کول کرم دی است بفارس
اکول کاحمد نیم زانی شبیه
بکوه
کولار کشکران کیاه بری ملف
یا کیاهی مانند بری کرد
اب و بید و بیخم و شهر نیست بما
وراء النهر
کوالل بالفتح کوتاه بالا
تکول تراهم امدن و بیراهه

کبیر ابد شنام و ضرب یقال
تکولوا علیه ای اقبلوا بالشتم و
الضرب کلهم یقتلوا
تکاول الطهار کوتاهی نمودن
باز ایستادن از امری
انکیال بدشنام و ضرب پیش
امدن کسی را
اکوئلال بپینک شدن مکوئل
کوتاه قد نعت است از ان

ك و م

کوم بالفتح کردن با عام است
کوم بالضم کلمه شتران
کومه بالضم توده خاک بلند
برداشته و نام زنی و کومه
المدد پشته است بلند نزدیک
قمح
کام قریه موضعی است نهاوند
اکوم بلند موج باشد و نیز
پستان مرد و بها اکومان
کوماء کصحراء نام بزرک کوهان
کیمیا بالکسر معدوده اصلا
وسم و کیمیا بمعنی مرد اکیمون
اشیای معدنیه بر مندیوی
فلک شمس بالم مریخ دوان کرده
ن کام المرأة کوما کوم شیخها
کا بشدان را وکذا کام الفرس یغرج
انثاه ای نز اعلیها
س کومت الناقة کوما مرکبه
بزرک کوهان کردید
مکامه بالضم زن کاینده
تکویم توده توده کردن خاک را
مکلیه مودن سر توده را
اکتیام بر سر انکشتان نشستن

ك و ن

کون بالفتح چیز نو پیدا نشست
غیر معتاد اکوان جمع و حرکت
سکون
کونی بالضم منسوبا بیر کلاته
اکنیی الضم منسوبا بیر کلانه
کنگتی بضم الکاف والتاء منقوطه
النون مشدد منسوب باشد کان تدینی

او لیه کنت فی شیابی کذا و کذا
سمی لکیان بالکسر نام کتابی
منعم را
کیانه کیجانه بدفتاری
کاشه چیز نوپیدا که سابق نه
باشد
کیوان بالفتح ممنوعا نام مردی
مکان بالفتح جایگاه مکانه بالفتح
مثله امکنه واماکن جمع منه
قوله تعالی لو نشاء لمسخناهم
علی مکانتهم ولما کثر لزوم المیم
توهمت اصلیه فقیل تمکن و
نیز مکانه پایگاه و منزلت و
نیت و اهنک و مضیت
مکانتی ای طیبتی
مکین کبیبع صاحب پایگاه و منزلت
یقال فلان مکین عند فلان
ای بین المکانة
مکینه بالتاء اهنک و نیت
یقال مضیت بکینتی ای طیبتی
ن کان علیه کونا بالفتح وکیانا
ککتاب پدیر فتار ان کردید و
تقول للبغیض لا کان ولا یکون
وکنت الغزل ریسیدم ان را و
نیز کنت و کنت ایاک تقول
ظننتک زیدا وظننت زیدا
ایاک ای نضع المنفصل موضع
المتصل لانهما منفصلان فی
الاصل لانهما مبتدأ و خبر
کاظم ای کنا لم عن سیبویه و نیز
کون بودن و هستی شدن نیکیانا
بالکسر وکینونة مثله شبهوه
بالحیدودة والطیرورة من ذوات
الیاء ولا یجی من ذوات الواو علی هذا
الا الحرف کینونة و هیعوعة و
دیمومة وقیدودة و الاصل
کینونة بتشدید الیاء فحذفوا
کما حذفوا من هین و میت ولولا
ذلک لقالوا کونونة ولما الحقوا
فاصله ضلوا لنسخ العین فکرهوا
للتخفیف لانه لیس فی الکلام فعلول

محرکة وکان ذا جعلتها عبارة
عن ما مضی من الزمان احتاجت الی
خبر لانها دلت علی الزمان فقط
وهی ناقصة ترفع الاسم وتنصب
الخبر تقول کان زید عالما وقوله
کنتا لکوفه ای کتبتها وقوله
منازل کان لم یکنها احد ای
لم یکن بها احد واذا جعلتها بمعنی
ثبت نحو کان الله ولا شیء معه
او بمعنی حدث نحو اذا کان الشتاء
فادفونی فان الشیخ یهدمه
الشتاء او بمعنی حضر نحو وان
کان ذو عسرة او بمعنی وقع نحو ما
شاء الله کان استغنت عن الخبر
لانها دلت علی معنی و زمان وهی
حینئذ تامة و قد یجی بمعنی صار
و بمعنی صار نحو وکان من الکافرین
وللاستقبال نحو یخافون یوما
کان شره مستطیرا او بمعنی الماضی
المنقطع نحو وکان فی المدینة تسعة
رهط و بمعنی الحال نحو کنتم خیر
امة و تقول جاءونی ولا یکون
زیدا یعنی بها الاستثناء کانک
قلت لا یکون الا زیدا و قد تقع
زائدة للتوکید لا اسم لها ولا خبر
کقوله فکیف اذا مررت بدار
قوم وجیران لنا کانوا کرام ای
جیران لنا کرام و قوله تعالی کیف
نکلم من کان فی المهد صبیا ای
کان زائدة و نصب صبیا علی الحال
و قیل بمعنی وقع و قیل نائصه و
قولهم لم یک اصلها یکون فلما دخلت
علیها الجزم سکنها و حذفت الواو
لالتقاء الساکنین فبقیت لم
یکن فحذفوا النون ایضا لکثرة
استعمالها واذا تحرکت اثبتوها
فقالوا لم یکن الرجل و اجازیونس
حذفها مع الحرکة و قال اذا لم
تک الحاجات من همة الفتی فلیس
بمغن عنک عقد الرتائم
تکوین هست کردن و نو پیدا و

چیز را از نو پیدا خدای موجودات را
اکتیان بودن و هست شدن
وهی ترفع الاسم وتنصب الخبر ایضا
وضامن شدن یقال اکتان به
ای تکفل به
استکانه فروتنی نمودن

ك و ه

کوة بالفتح و بضم روزنه خانه
کوتیدن الثناء مثله یا کبیر جمع
روزن کاول است و تا نیث
جمع روزن حنده کوی محرکه
وکواء بالکسر والمد جمع کوی کمکه
انغم فیهما الجمع اکوة بالضم
کوی کمتی شناره است
کاوان نام جزیره است در نایه
بصره
تکوی در تنک جای درامدن
و در زیر جیدن و منقبض شدن
دران و کرفتن از کرمی اندام
کسی یقال تکوی بامراته اذا ادخله
واصطلی بحرارة جسدها

ك و ه

ن کهند بهکردن کفتم اورا
تا بوی دهن او معلوم شود
س کوه کوها محرکه سرکشته
کردید
تکوه هست حلیه او وپراکنده
و پریشان کشتن کارهای او

ك و ی

کیه بالفتح داغ جای
کوا کمتنا در پلیدیک شتا
دهنده مردم را و ابو الکوا الکیف
عزاز است
کاریاء کمتو دا هن داغ شتر
مکواة بالکسر اهن داغ شتر و نیز
المثل الیعیر یضرها والمکواة فی
النار
ض کواه کیا بالفتح داغ کرد
از اهن کرم و جز ان و یقولوا الدوا
الکی وکواه بعینه تیز نکریست
سوی وی کوت العقرب کزید

ذا کردم
مکاواه همدیکر را دشنام دادن
اکتیاء داغ کردن خود را و سود
خویش را چیزی که ندارد
استکواء داغ کردن خواستن

باب الکاف فصل الهاء

ك ه ب

کهب بالفتح کاو بیش که سه
سال
کهبه بالضم سپید مایل بکسی
یا سیاهی با تیره که نه بسیاهی زند
یا رنگ خاص شتر قال ابو
عمرو و هو لون لیس بخالص و فی
المرء خاصه
اکهب سپید تیره که مایل یا
سیاه با تیره مایل بسیاهی بود
جمل اکهب و ناقة کهباء کهب
بالضم جمع
س کهب کهبا محرکه
کهب کردید کاهب نعت است
ازان

ك ه ب ل

کهبل کجعفر نبیت خاصت
درختی است بزرگ

ك ه د

اتان کهود الیدین کصبور
خر ماده شتاب رو
کهدا کصغرا داه
کوهد کجوهر مرد لرزه زده از
پیری
ف کهد کهدا بالفتح و
کهدانا محرکه شتافت دراز کو
وکهده راناشتا با نیدم او را
لازم متعد و نیز کهد و کهد
ستیهیدن خواستن چیزی و
مانده کردیدن
اکهاء مانده کردیدن و مانده
کرداییدن
اکوهداد سر در رو داشتن
و لرزیدن چون پیش مادر
نا لحوریس هد و نیز نیج و تعب

رسيدن كبرا

ك ه ب

موضعى است ونيز كهف نيك

دويدن وشتافتن ورفتن و

كهيل كزبيرا زنامهاى اعرابانست

كهيلة كجهينة جايى است

رسيدن كياه وقوى شدنان

مكو

دشترمه براوزدن وكل كردن

ف ن ك كهن له كهانة

كرامة فالكو بكرد فالكوى

توشه جهت منزل وخوانست

باب الكاف فصل الياء

مكر الناوبه كيه بسكالبدن

مكيدة مكيدة كبيع مثله وانش

العقل في اسبرائها لنادية بحملة البنوة

على غشيانها خلصنا

مکایَتة باهم چیزی کمی نمودن در
زبر کی و برتری باهم نبرد کردن
و مکاس کردن در بیع
تکیّس بتکلف زیرکی نمودن و
ظرافت کردن

ک ی ش

توب کیاش بالفتح نوعی از جامه
کرشنه اش را دو باره ریسند
مچو خزو دیتم و جامه هیچکاره

ک ی ص

کیص بالفتح بخیل تمام و در ندمنا
شتاب
کیص بالکسر دشوار خوی تنک
بخیل به تنک نازک اندام پر
گوشت کیص کیتن مثله تنها
کیص کیتن سخت بی کیص کیص
مثله
کیاص التی کتان انکه در زنا
مابین مرد و زن او دو روکه در
باطن از زن و مرد و مشتکی با شد
کیصی کیصی بیرون انکه تنها خور
و تنها فرود اید و همواره در بند
غم خویش باشد و پروای کسی نبا
کیصی کیکری مثله

ض کاص کیصا بالفتح و کیصا
بحرکة بدل عنت کرد بیان
چیزی و کاص طعامه تنها خورد
و کاص من الطعام بسیار خورد و
کصنا عنده ماشئنا ای کلنا
و یقال لفلان عزیکیص یعنی شب
کتان کنشت
مکایصة ترسیدن یقال
ماذا لیکایصی ای نیاز مر

ک ی ع

کائع ترسنده از چیزی و بد دل
شوند کاع مثله کاع جمع

ض س کیعت عنه کیعا
بالفتح و کیعوعة کفیلوله ترسید
و بد دل کردم از ان

ک ی ف

کیف بالفتح برید ن و نیز کیف

چکونه و هو اسم مبهم غیر متمکن مبنی
علی الفتح و انما حرک اخره للساکنین
و بالفتح لمکان الیاء و یستعمل علی
وجهین احدهما هو الغالب فیه
ان یکون للاستفهام عن الاحوال
اما حقیقیا کیف زید او غیره
کقوله تعالی کیف تکفرون بالله
فانه اخرج مخرج التعجب کقوله
کیف ترجون سقاطی بعد ما
جلل الرأس مشیب و صلع فانه
اخرج مخرج النفی و یقع خبرا قبل
ما لا یستغنی عنه کیف انت
و کیف کنت و حالا قبل ما یستغنی
کیف جاء زید ای علی ای حال جاء
زید مفعولا مطلقا نحو قوله
تعالی کیف فعل ربک فکیف
اذا جئنا من کل امة بشهید ای
ضل فعل ربک و کیف اذا جئنا
من کل امة بشهید یصنعون
الثانی ان یکون شرطا فیقتضی
فعلین متفقی اللفظ و المعنی غیر
مجزومین کیف تصنع اصنع لا
کیف تجلس اذهب و لا کیف تجلس
اجلس بالجزم عند البصریین الا
قطربا و حینئذ تضم الیه ما مجزوما
الجزم نحو کیفما تفعل افعل و هو
عند سیبویه ظرف و عند السیرافی
و الاخفش لا یجوز ذلک فقال
انما اللف ما خلاصته لم یقل احد
ان کیف ظرف اذ لیس زمانا و لا
مکانا و لکنه لما کان تفسیر القول
علی ای حال لکونه سؤالا عن الاحوال
سمی ظرفا مجازا و هو رای حسن
یؤیده الاجماع علی انه یقال فی
البدل کیف انت اصحیح ام سقیم
بالرفع و لا یبدل المرفوع من المنصوب
و الی هذا اشار المصنف بقوله
انما اللف صدق و زعم قوم و
منهم عیسی بن وهب ان کیف
ثانی غاطفة ذکره فی کتاب العلل
و انشد علیه اذا قل مال

المرء لانت قناته و هان علی الادنی
فکیف الاباعد و هذا لخطا لاقتران
بالفاء و انما هو هنا اسم مرفوع
المحل علی الخبریة و قد ینسلخ عن
کیف معنی الاستفهام فیبقی دالا
علی نفس الحال کانظر الی کیف یصنع
ای الی حال صنعه حکاه قطرب و
تو کیف لی بفلان فتقول کلّ
الکیف و الکیف بالجر و النصب
کیفه بالکسر پاره از جامه و در
که بر دامن پیراهن از پیش دوزند
و ان که از پس باشد حیفه نامند
حصن کیفی بالکسر مقصور قلعه
است میان امد و جزیره ابن عمرو
تکییف بیان بریدن و قول
المتکلمین کیفته فتکیف قیاس
لاسماع فیه
تکیّف عیبناک کردن
انکیاف منقطع و بریده شدن

ک ی ک

کیکة بالفتح خایه مرغ اصلها
کیکیة بتشدید التحتیة الاخیرة
کیاکی جمع کیکة و کیکیة مصغر
ان
کیکاء بالفتح بمدود امرد بی
خیر

ک ی ل

کیل بالفتح پیمانه و اخکر که از اتش
تنه پراکنده شود و یق اذا طلع
سهیل رکع کیل و وضع کیل
یعنی وقت گرما و امد سرما
کیلة بالکسر پیمایش اسم مصدر
است و یقال انه لحسن الکیلة مثل
الجلسة و فی المثل احشفا و سوء
کیلة ای اتجمع ان تعطینی حشفا
و ان تسیء لی الکیل
کیلنا کلکیتر همزین و بر کرنیده
چیزی
کیول کاتوب صف اخیر در حرب
و مرد بد دل و زمین بلند و هر
و بر کرنیده از هر چیزی و فی الحدیث

ان رجلا اتی رسول الله صلی الله
علیه و سلم و هو یقابل العدو فقال
سیفا یقاتل به فقال له فعلک
ان اعطیتک تقوم فی الکیول فقال
لا فاعطاه سیفا
کیال کشداد پیمایند و لقب مردی
کول که پیوسته خاله سیپمود
مکیل بالفتح پیمانه مکیلة بالتا
مثله
مکیل و مکیول بالنقص و التمام
پیموده

ض کال الطعام کیلا بالفتح
و مکیلا و مکالا بفتح میمهما
پیمود ان را و هما شاذان لان
المصدر من هذا الباب مفعل
بفتح العین و یقال کیل الطعام
و کول الطعام کسیل و کول بالضم
بقلب الیاء واوا و لحیس منهم ما
قبلها لان الیاء الساکنة لا تکون
بعد مضموم و کاله طعاما
پیمود همه او کاله کذا المومنین
قوله تعالی و اذا کالوهم او وزنوهم
یخسرون ای کالوا لهم و کال الدراهم
سنجید ان را و کال الزند اتش
نداد اتش زنه و کال الشیء بالشیء
اندازه نمود چیزی را بچیزی و
یق هذا الطعام لا یکیلنی یعنی
اینقدر از طعام بر نیست مرا
پیمانه او
تکییل بد حملی و نامردی کردن
مکایلة با یکدیگر پیمودن مکایل
تعنا استنا زان بلا همزة و یقال
را مثل مخر بیکری کفتن یا کردن
کاری مانند کار دیکری باز و نیز
کردن و دشنام دادن باهم
نجیل در نصف بیرون جنک اتبا
و هو مقلوب تکیل
تکایل با یکدیکر پیمودن تکایل
تعنا استنا زان و خلاف و سخا
نمودن در دشنام یقال هما
یتکایلان و لا تکایل بالدم ای

لا یجوز لک ان تسل الاثارک
اکتیال پیمودن و پیمودن بجهة
دیکری یق اکتال الطعام له و
پیمودن برای خود و یتعدی بعلی
یقال اکتلت علیه یعنی کرفتم
از ان و یق کال للمعطی و اکتال
الاخذ

ک ی م

کیم بالکسر صاحب یا بلغة حمیر

ک ی م خ

کیمخت نوعی از پوست که بد باغت
خاص پیراینده پوست ترجمه
فارسی است

ک ی ن

کین بالفتح گوشت پاره اندرون
کرن زن یا کره گوشت خرج شبیه
بکرانه غنخو ما کیون جمع و
نلاق
کینة بالفتح کنار و پذیرفتا
کینة بالکسر سختی خواری و بد حالی
یق بات فلان بکینة سوء ای
بحالة سوء
کائن و کاین ککاعن و کعین بکون
النون چند و کل واحد منهما بمعنی
کم فی الاستفهام و الخبر مرکب من کاف
التشبیه و ای المنونة و لهذا
اجاز الوقوف علیها بالنون و
رسم فی المصحف نونا و یوافق کم
فی خمسة امور الابهام و الافتقار
الی التمییز و لزوم البناء و لزوم
التصدیر و افادة التکثیر تارة
و هو الغالب نحو و کاین من نبی
قاتل معه ربیون کثیر و الاستفهام
اخری و هو نادر و لم یثبته الا ابن
قتیبة و ابن عصفور و ابن مالک
و استدل علیه بقول ابی لابن
مسعود کاین تقرا سورة الاحزاب
ایة فقال ثلاثا و سبعین و
یخالفها فی خمسة امور الاول
انها مرکبة و کم بسیطة علی الصحیح
و الثانی ان ممیزها مجرور بمن

غالبا حتی زعم ابن عصفور لزومه
و الثالث انها لا تقع استفهامیة
عند الجمهور و الرابع انها لا تقع
مجرورة خلافا لمن جوز بکاین تبیع
هذا و الخامس ان خبرها لا یقع مفردا
میکان بالکسر بنیر مقدار

ض کان کینا بالفتح فروتنی
نمود
اکانه فروتن کردانید ان و فرو داد
بنجال ساختن
اکتیان اندوهگین شدن

ک ی ه

کیه کسیه عز ره شتوه امده
از حیله و فریب خود که کجا بد
توجه نکند او من لا ینصرف له

ض کهنه بیکردن کفتم او
زا نابوی دهن او دریافت کرد

ک ی ی

کی بالفتح و التخفیف بر سه نوع
است اسم مختصر از کیف کقوله
کی یجنحون الی سلم و ما ثئرت
قتلاکم و لظی الهیجاء تضطرم و
بمنزلة لام تعلیل فان برها استفهام
اید در سوال از علت مثل کیمه
بمعنی لمه و برها مصدریة نحو
جئتک کیما تکرم و بران مصدریة
مضمر کقولک جئت کی تکرم و
قولک لم ضلت کذا فتقول کی
یکون کذا و تنصب الفعل المستقبل
و بمنزلة ان مصدریة و علامته
ان صح حلول ان استحل ان
و تدخل علیه اللام ایضا فتقول
لکی و یتصل بها لا النفی کقوله
تعالی لکیلا تاسوا

الکتاب الثالث و العشرون
باب اللام فی اللام فصل الهمزة

ل ء ء

لؤلؤ بالضم مروارید لؤلؤة بالتا
یکی ان لآلی جمع و کار دشتی
ابو لؤلؤة بالتاء غلام مغیرة

فانا عمر رضی الله عنه
لؤلؤی منسوب بمروارید که
رنگ لون لؤلؤ ان کذلک
لئال کشداد بمروارید فروشنده
لآء و ائتلاء کصلصال مثله و
القیس لؤلؤی منسوب بالا لال
و لآء و المراد باللؤلؤی فی الذکر
محمد بن احمد بن عمرو راوی سنن ابی
داود
لا لاء کسلسال شادمان تمام
لا لاء المراة بعینها لالاة نیکو
کشاد چشم او نیز نکریست و
لالا الثور بذنبه ذنب جنبانید
او در کان و منه لا افعل ما
لا لات الفور بذنبه و لا لات
النار افروخته شد و لا لات
العنز کش خواه کردید کوسپند
و لالا الدمع روان کرد اشک
را
تلالؤ درخشیدن برق و جز ان

ل ء ط

ف لاطه لاطا فرمودان را
بکاری و ستهیدن از ان و لاط
فی مروره کریزان و شتابان کشت
و النفقات نکرد و لاط علیه سخت
و دشوار شد بروی و نیز لاط
تیر زدن رکسی و دام باز خواستن
و ستهیدن از ان و دیر نکر
بکسی چندان که دور دود و
از نظر غایب شود و بچوب دشنه
زدن و یتعدی بالبا

ل ء ظ

ف لاظه لاظا بالنفی اندو
بکین کرد او دا یا بر انداز نزدیک
خود و لاظ فی التقاضی سخت
تقاضا نمود و ستهیدن
ان

ل ء ف

ف لاف الطعام لافا بالفتح
خورد طعام را

ل ء ک

تالاک کمقعد پیغام و پیغام بری
ملاکة بالتا مثله و فرشته
چه که پیغام خدای تعالی برسا
رساند
ملاک بحرکة فرشته فرشتمفعل
و العین محذوف لکثرة الاستعمال
و الزمت التخفیف الا شاذا
الکی الی فلان پیغام من برسان
و روی اصله الکنی حذفت
الهمزة و القیت حرکتها علی ما قبلها

ل ء م

لام بالفتح کالبند تمام مردی
سهم لام تیر پرهای دار و فوق
یکدیگر چسبانیده
لامة بالفتح زره لام بجنف
و یلین ایضا و لوم کصرد جمع
لئم بالکسر سازواری و اتفاق
یقال ذو کرم و اشتیء و اتفاق و
انکبین و لیّن فی الکل
لؤم بالضم ناکسی و زفتی خلاف
کرم
لمة الشیء بالضم مثل و مانند
هر شکل چیزی منه قول عمر رضی الله
عنه لینکح الرجل لمته ای شکله
مثله و الهاء عوض عن الهمزة
الذاهبة
لؤمة کهمزة انکه کار کرده دیگر
را حکایت کند و افزار حفت
اماج و ساختکی ان و ابجه بدو
خانه یعابد و تبدهند از ترخ
ان
لئیم کامیر ناکس بخیل تمام
کذاب و لؤماء کامرا و لؤمان
بالضم جمع و مانند ممنا لیام
ککتاب مثله یقال هو لئیم و لا
الناء و لئام ککتاب جمع
لئامة کطابة ناکس و بخیلی
لؤام کغراب بیان و حاجت
ذاتشکر ده نیز
لامان کنکران ناکس و بخت
و بخیل

ملام کمقعد نکوهش و زشت
ملامان بالفتح و زیاده الالف والنون مثله یقال یا ملام و یا ملامان خلاف یا مکرمان
و نیز ملام آنکه عذر ناکسان خواهد
ملام کمنبر آنکه عذر ناکسان خواهد ملام کمصباح مثله
ف لامه لاما بالفتح بکی بار خواندن او را و لام التهم برداشت ساختن تیر و لام فلانا اصلاح آن نمود و لام الجرح والصدع استوار کرد زخم را و کفشیر کرد کفشکی را
ل لؤم لؤما بالضم و لامة و ملامة بالفتح ناکس و فرومایه کردید و زشت کشت
الآم فرزند ناکس آوردن و کاری کردن که بدان ناکس خوانند و نکوهش کشتن و عیب کردن
وخته کمکرم عیب و اصلاح کردن حال کسی را
ملأم کمعظم زره پوش
ملائم للفاعل سازوار و منه طعام ملائم
ملائمة سازواری و صلح کردن میان قوم
تلؤم کفشیر کرفتن جراحت
تلاؤم کفشیر پذیرفتن جراحت
التیام کفشیر کرفتن زخم و به و استوار کردیدن آن ملتئم
تفت است از آن و سازواری کردن میان دو چیز
استلام باناکسان خویشی و مصاهرت نمودن و در ناکسان زن خواستن و نزد پوشیدن
و نیز استلام فلان الاب یعنی پدرش بد و زشت خوی است

ل ی

لهی بالفتح بمعنی درنگ سنتهالن تسکن لله او عرف بعده لای آنّ

شیء و ابطأ و فی نحو بمعنی بندگان و نام پسر غالب بن فهر و منه لؤی بن غالب بن فهر بن مضر او بنیز که ای بالفتح درنگی و آهستگی کردن و باز ایستادن و الفعل من فتح لأی محرکة بمعنی لاواء بالفتح و المد مثله منه الحدیث من کان له ثلث بنات فصبر علی لاوائهن کن له حجابا من النار و کاو نرّ شتی یاکاو الاءه کالفاجع لاة مونث و سپر و موضعی است بمدینه و موضعی دیکر در آن
آلای الاءة درختی و بلا افتاد التثلیثی چیز و درویش کردیدن و آهستگی و درنک کردن

باب اللام فصل البا

ل ب ء

لبء بالفتح قبیله است
لباء بالتاء شیر ماده لبوة کثمرة و بالواو ایضا و لباة و کهمزة و لباء کقطاة کذلک لباث و لبوکصرد و لبوکتب لبو و لبوات کثمرات جمع
لبة کدعة شیر ماده لبوة بالفتح و یکسر مثله
لباء کعنب فله و آن اول شیر حیوان نوزاینده هنگام پیوسی است
لبوء کصبور نام مردی
لباءة کسحابة شیر ماده
ف لبا الکبا لبا بالفتح فله دوشید و لبا القوم خورانید فله ولبا اللبا نضج شانیدن آن و نیز لب بخشیدن آن بادن کشت را
الباء فله خورانیدن قوم را و نیز ایضا البات الجدی یعنی فله خورانید بز غاله را و جوشانیدن فله را و فله فرود آوردن ماده و شیر بخشیدن دادن مادر بچه را و فله نوشادن کسی او بچه را از دو سر پستان بستن ناشیر

خشنیدن و نیز حیوان الفیصل اذا شده الی راس الخلف لیرضع اللبا و دیبا ناه شدن قوم
تلبئة فله خورانیدن ماده بچه را و فله فرو داود و فرزید یقال لبتا الشاة اذا وقع اللبا فی ضرعها
ملبئ کمحدث نعت استن ازان ولبئت کفتن درج اصله بالهمزه قال الفراء وتلاجبت لهم نضاح الحلائم بهم و مالتیس یمهمون تعالوا لبات بالحج و حلالتا لبوهن و رثات المیت
عشار ملابی کملابن بالضم شترماده بار دار که هنگام زادن ان نزدیک باشد
النباء فله خوردن بچه و فله دوشیدن
استلباء فله مکیدن بچه از خود

ل ب ب

لب بالفتح مقیم و لازم کیرنده جانی را و لازم کیرنده کاری را
لبة بالفتح سر سینه و زن پاکیزه خوی و دن شوی دوست
لب بالضم نغز و خالص و چیده و برکزیده از هر چیزی و میانه و دلان و مغز بادام و چار مغز و مانند آن لبوب جمع و پیرخرد بن و خرد الباب و الب و البب کافلس جمع و نیز بنات الب کاطلو و بفتح لباء چندر است درد لکه میزبانی و رفتن آن از خیر دلاب جمع البیب مصغران
لبب محرکة سر سینه و جا یا جای از سینه و ریاک تنک و پیش بند پالان الباب جمع منه قولهم فلان فی لبب رخی ای فی حال واسع و موضعی است
لبیب کامیر خردمند الباب جمع و لازم کیرنده کاری او

مزد محرم قاله ابن درید و انشد فقلت لها فیئی الیک فاننی حرام و انی بعد ذاک لبیب ای ملب
لبیبة کسفینة شاماکچه
لباب کسحاب کیاه اندک و لبانه
لباب کقطام یعنی باکی نیست نور را
لباب کغراب خالص از هر چیزی و کوهی است بر سر حد نجد مراد حسب لباب حسب خالص بی امیغ
لبابة بالثاء نام زنی
ذیرلبی مثلثة اللام مقصورا موضعی است بموصل
تولب کجوهر بست نار که تمه بسیار و تنکی دهانه کاریز و نیز جریان بکرد و کرد ابنز مانند بلبل کوزه شود
البوب کعصفور دانه خسته کنار
لبلب کجعفر و قنفذ نمرد نیکو کننده با اهل و همیشه خود و کنثر لبلب کجعفر تکه با بانک
لبا لب لغتم کسفارج غوغا و آواز کوسپندان
لبلاب بالفتح کیاه پیچک
ملبوب بدانا بجسد بوده و بعر
ملبوبه شتر پالان بسته ملبوبة مونث
ن لب لبا بالفتح اقامت کرد و جای کرفت و لبب الدابة پیش بند پالان بر ستور را داد ملبوبة نعت است از آن و لبة بر بر سینه وی زد و نیز لب بحاذی و رو بارو شدن بنا الدار تلب دارها ای تولیها
س لبث لباثة بالفتح خردمند شده و در معنی از فعل بضم العین بغیر بفتحها ایز آمده این نادر است

از مضاعف نظیر به ندارد
تلبئة کتوجیه تلبی دلی و مهربانی نمودن بر فرزند و مهربانی کردن و لیسیدن کوسپند بچه را بر زاییدن و پراکنده شدن و بانک کردن نکه وقت بر جستن بر ماده ملبلب نعت است از آن
داته ملبب کمکرم ستور پیشبند پالان بر بسته ملب بالادغام مثله
الباب مقیم شدن و لازم کرفتن جای را یقال الب بالمکان اذا اقام فیه و لزمه منه قولهم لبیک ای انا مقیم علی طاعتک و نصب علی المصدر نحو حمدا لله و شکرا و کان حقه ان یقال لبا لک و ثنی علی معنی التاکید ای البا بک بعد الباب و اقامة بعد اقامة و اجابة بعد اجابة و من لب بمعنی اللب و معناه اتجاهی و قصدی لک من قولهم داری تلب داره ای تواجهها او معناه محبتی لک من قولهم امراة لبة ای محبة لزوجها او معناه اخلاص لک من قولهم حسب لباب ای خالص و نیز الباب پیش بند پالان بر بستن ستور را و آشکار شدن و بیش آمدن چیزی یقال الب لد الشیء ای عرض و مانند بار فرا آمدن میان کشت نیز الب الزرع اذا دخل فیه الاکل
تلبیب کریبان کرفتن و کشیدن در خصومت یقال لببته ای جمع ثیابه عند نحره فی الخصومة ثم جره و مغزدار شدن دانه و دو دل شدن و نیز تلبیب شاماکچه استان را
تلبب داش جیبیدن و میان در بستن و آماده کاری شدن

ل ب ت

ن لبت یلبت لبتا بالفتح پیچید دست او را و لبت فلانا بچوب دستی بر زیر سینه و شکم و نهیکاوی

ل ب ث

لبثة بالضم درنکی
لبث ککتف درنک کننده منه قوله تعالی لابثین فیها احقابا لابث درنک کننده
خبیث لبیث کبیث از اتباع است
لبیثة کسفینة کروه مردم از قبائل پراکنده و آن هر جنس امیخته فرق لبابث کسحاب لبث بطی و آهسته رو
س لبث لبثا بالفتح و لباثا و لباثة کسحاب و کراهة و لبیثة کسفینة درنک کرد و هو نادر لان المصدر من فعل بالکسر قیاسه بالتحریک اذا لم یتعد لابث نعت است از آن لبث مثله
الباث درنک فرمودن و درنک کنانیدن
تلبیث درنک کردن فرمودن و بر درنک داشتن کسی را
تلبث درنکی و درنک کردن
استلباث بطی و درنک کار شمردن کسی را

ل ب ج

لبجة بالضم دام آهنین شاخ دار سر کج که بدان کرک را شکار کنند لبج محرکة و لبج کصرد جمع
برک لبیج کامیر شتران شبانکاه بخوابکاه فرو خوابنده پیرامون سرا یا باشتران قوم مقیم و فرو خوابنده پیرامون خانها
لباج ککتاب کول دستت
ن لبج به الارض بر زمین بزد وی را و لبج به مجهولا بر زمین افکنده شد و افتاد و لبجه بالعصا بچوب دستی بزد او را

ل ب ح

لبح محرکة پیر سالخورده و مردی است که او را ذکری است در حدیث و نیز لبح دلیری و شجاعت
لباح کغراب موضعی است
ف لبح لبحا بالفتح پیر بزرک سال کردید
الباح کلان سال شدن
تلبیح پیر سالخورده شدن

ل ب خ

لبخ بالفتح زدن و کرفتن و کشتن و فریفتن بجهت کرفتن چیزی و دشنام دادن و الفعل من فتح
لبخة محرکة درختی است بزرک شبیه درخت چنار و بار وی کوچک و سبز شبیه خرما شیرین اما ناخوش بوی و مزه و برکش غایت بد رائحه چون بشیر را اکر کسی بشکند و بوی کند خون از بینی او جاری کردد و ذو نجه آن را چون باهم منضم کنند هر دو التیام پذیرد و یک کردد و عن بعض الثقات قال بلغنی ان نبیا شکی الی الله تعالی الحفر فی اسنانه فاوحی الیه ان کل اللبخ فیقال کان سما بفارس فنقل الی مصر فزالت سمیته
لبیخ کامیر مرد بسیار کوشت
لبیخة کسفینة نافه مشک
لباخ ککتاب بام طپانچه زدن و کشتی کردن
لباخیة کغرابیة منسوبا زن کوشت ناک و تمام اندام
لبوخ بالضم بسیاری کوشت اندام
تلبخ بمشک آلودن خود را

ل ب د

لبد بالکسر نمد و خوی کیر زین و فرپشم و موی نشسته بر همدیگر البادو لبود جمع نکاورد و

لبد موضعی است بنا بلاد هذیل
لبدة بالکسر هر پشم که در یک جا کرد آمده و بر هم چفسیده و عنده هو اخص من اللبد و جامه پاره که بر سینه پیراهن دوزند یا رشته فتیله مانند که در کریبان پیراهن دوزند و موی انبوه شانه کاه شیر و منه المثل هو امنع من لبدة الاسد و ذو لبدة کنیت شیر بیشه و نیز لبدة نام کیاهی است سلیا و بالطرزان و ملخ و نیز شهری است میان برقه و افریقیه
لبدة بالضم نمد و هر پشم و موی در هم شده و بر هم چفسیده و کروه مردم یقال الناس لبد واحدة ای اجتمعوا
لبد محرکة پشم کوسپند نو ماده ستبر و لا لبد و فیها الشعر و الصوف ای ماله شیء
ابو لبید کعنب شیر بیشه
لبد ککتف آنکه بیرون نشود در خانه باشد و بهر روز و جای باکید ازد
ناقة لبیدة کفرحة ناقه کاو و سینه کرفته از بسیار خوردن صلیان
ابد لبادی کسکاری ککداک
لبد کصرد مرد خانه نشین و جای کیر که سنلاش بود بنی نزد و سفر نکزینید و کرکس پسین لقمان الذی بعثته عاد الی الحرم یستسقی لها فلما اهلکوا خیر لقمان بین بقاء سبع بعرات سمر من اظب عفر فی جبل وعر لا یمسها القطر و بین بقاء سبعة انسر کلما هلک نسر خلف بعده نسر فاختار النسور و کان آخرها لبد و اولاد لقمان عاد است غیر لقمان حکیم علیه السلام یکهزار و... نسر صد سال بزندکانی کرد و ابن عمر هفت کرکس است و مال لبد مال بسیار

منه قوله تعالى ما لا لبد له و تو
الناس لبدا اى مجتمعون تجمع
لبد و ابو لبد شیر بیشه
لبید کاهیر جوال خرد و توبره
و علف دان و ابو عقیل لبید
بن ربیعة بن عامر بن مالك و
لبید بن عطارد بن حاجب
لبید بن ازنم غطفانی شاعران
اند و لبید بن عاصم یهودی
ساحری است له ذکر فی کتاب
السحر و ابو لبید بن زیاد جهضمی
تابعی و نیز لبید مرغی است و
ان را لبید کبیر نیز خوانند
و ابو لبید بن عبده شاعر
نادر
لبود کصبور کنه
لا ابد شیر بیشه و مال لا لبد له
بینا
مال البد کثیر مال لبید
تبادک شداد مهند ساز
لبادة کرمانه بارانی نمد
لبدی بالضم و شد الباء
المفتوحة مقصورا مرغی است
لبادی بالضم و شد الباء مضمو
و تخفف یعنی لبدی است که
مرغ باشد کویند چون لفظ لباد
السکر از دیکش کویند سکر
نماید بر زمین فرو ذاید بجه
دو سد پس میکیر ندان را وکردم
فراهم امده از مردم
ن س لبد بالمکان لبدا اقام
مقیم شد به جای وملازم کرفت
ان را ولبد الشئ بالارض
چفسید بر زمین و نیز لبد حلق
و سینه کرفتن شتر از نبیلن
صلیان
ض لبد الصوف بیشم او پشم
نا مد کرده بر نیام شمشیر جست
نا حمایل را پاره نکرد.
ملبد کمحسن شتر که سبعرد
را بر ران دو زانو زند و شیر بیشه

فرس ملبد کمکرم اسپ مدید
انبطاء پای کرفتن و اقامت نمودن
و بر چفسیدن بر زمین و در پی
کردن جامه را و خوی کیر ساختن
زین را و خوی کیر شود نمد
و در جوال در او زدن مشك
سر فرود او زدن و فرو در ان
در شانه و چیز را بهیز چسبیدن
و پشم را او زدن و اماده فرجی
شدن شتر ان یقال لبدت الابل
اذا الرجع الربیع الوانها و اوبارها
فتهیئت للسمن و کیز و بار کبن
خشك شدن بر سرین ستور و تو
البد البعیر اذا بال فتلطخ فضرب
على عجزه فیصیر لبدة من ثلطه
و بوله و نکاه را بجای نجادة داشتن
مصلى در نماز
تلبید سر پشم کردن بر موی ان
اندن از صمغ بر سر نهادن حرمان
حج تا موی بسته کردد و پشم را
در کرده بر نیام دوختن جهت
حفاظت حمائل شمشیر و در پی
کردن جامه و درشت کرد اینکه
نرم پیش را
تلبد الصوف و نحوه تعصران
بغض در امده و در چفسید
شعر متلبد نعت است از ان
وتلبد الطائر بالارض سینه
بر زمین نهاد مرغ و لازم کرفت
جای را و تلبدت الارض بالمطر
سخت کردید زمین بباران
التباد زیکدیکر در امدن
در بر چفسیدن برك و بر یکدیکر
شدن درخت
ل ب ر
لبرة کسفینة شهری است باندلس
و ان را البیرة بالکسر نیز کویند
از ان شهر است محمد بن صفوان
لبیری محدث و یقال البیری
ایضا
ل ب ز

لبز بالفتح بیك نشر زدن و فرو
بردن و بیشی بند بر بستن و برشته
زدن بدست و سخت بندن و
راندن یا لقب دادن و لکد زدن
شتر و بیشی بندن ناقه سم ابر
زمین او ضربا لطیفا فی تحامل
والفعل من ضرب
لبز بالکسر ضماد بستن زخم را
هکذا ذکره ابو عمرو فی باب فعل
بالکسر والفعل من ضرب
ل ب س
لبس بالکسر جامه و پوشش و منت
تنك سرو نوعی از جامه و لبس
الکعبة پوشش ان لبس الهودج
کذلك
لبسة بالتاء یك نوع پوشیدن
و نوعی از جامه
لبسة بالضم شك یقال فی الامر
لبسة اى شبهة
لبتة محرکة نیز همان است
لبیس کامیر جامه بسیار پوشیده
کهنه شده و همتا و مانند یقال
لیس له لبیس اى نظیر
لباس ککتاب جامه و پوشش و
لباس الرجل زن مرد و لباس
المرأة شوی زن قال الله تعالى
هن لباس لکم و انتم لباس لهن
و لباس التقوى ستر عورت
یا ایمان یا شرم و جامه درشت
و سطبر و قوله تعالى فاذاقها
الله لباس الجوع یعنی کرسنکی
انها بنهانیت رسید خبر رب له
اللباس مثل الاشتمال رو بیز
لباس ککتاب ابیختکی و فراهم
امدن
لبوس کصبور جامه و پوشش
و زره منه قوله تعالى و علمناه
صنعة لبوس لکم اى الدرع
داهیة لبساء کحمراء سخت
بلای نیك بد
لبابیس کشتاده مرد بیك نهان

دارنده مکر و عیب را و امیزنده
نعت است از اختلاط و مرد
نیك اللباس
ملبس کمقعد جامه و پوشش
ملبس کمنبر مثله و یقال ان فیه
لملبسا یعنی در وی کبر و سال
خورده کی نیست و فی المثل
اعرض ثوب الملبس کمقعد و
منبر در حق شخصی کویند که تهمت
دهنده کان تر بسیار باشند
ض لبس علیه الامر لبسا
بالفتح پوشانید بروی کار را
و شبهه ساخت و نیز لبس ابیختن
تاریکی بر و شبانی منه قوله
تعالى و للبسنا علیهم ما یلبسون
و فی روایة لبس اى خلط
س لبس الثوب لبسا بالضم
پوشید جامه را و لبس امرأة بر
خوردارى کرفت از وی در تمامى
لبس قوما کان الناس علیهم
دهر او ابست فلانه عمره تمام
جوانی اتیر در بادی بود
امر ملبس کمحسن کار مشتبه و فی
المثل اعرض ثوب الملبس بضین
لمن کثر من تتهمه
البلاس فرو پوشانیدن
تلبیس در امیختن و پنهان
داشتن مکر و عیب از کسی لباس
کشاد اد نعت است از ان و لا
تقل ملتبس
ملابسة در هم امیختن کار و
داشتن ابیختن التکفى الستة
تابس بالامر ابیختن و نیز
کار تلبس الثوب کذلك و
تلبس الطعام بالید دریدست
چفسید طعام
التباس پوشیدن کار بر کسی
متعدی بعلى و فی الحدیث فحفظ
ان یکون قد التبس بی اى خولطه
ماخوذ من قولك فی رایه لبس
اى اختلاط فلان ملتبس

بالامر اى مشتبه
ل ب ط
لبط بالفتح زکام
لبطة محرکة دشت پای بر زمین
زدن کی شتر در رفتن و دو پدکی
لبط حرونا بلنکی و نیز لبطة
نام پسر غرزدق بود و کذا اخو
خبطة
الباط پوستها
لبطیة کزبنیة شهری است بجزیره
خضرای اندلسیه
ملبط کمنبر موضعی است ان دیار
روی
ض لبط به الارض لبطا ابلغ
بر زمین زدن او را و لبط به
مجهولا از پای در افتاد و
افکنده شد و لبط البعیر کلا
زکام زده کردید ملبوط است
است از ان و لبط البعیر و نیز
دپای بر زمین زد در رفتار
و دوید کی
تلبط سرکشتکی و دویدن و
بر هوا و خفتن و بر ها ایغلیظ
و در وی او زدن بچیزی یقال
تلبط الیه اذا تحخ
التباط دست و پای بر زمین
زدن شتر در رفتار و کوشیدن
و سرکشته شدن و اضطراب
کردن بدست و پای برا هم
او ردن ناشیده کردکشتن و
لازم کرفتن چیزی را یقال
التبط القوم به اى طافوا به
و لزموه
ل ب ع
لبع بالفتح و یکان یق ینحیتا
لیقای با طلا
ل ب ق
لبقة بالفتح و نیز کیا از ابق
التشدید و زنا
رجل لبق کحکتف مرد نیز لبو
مانده کارو پیر سخن و نیا

براندام چفسنده لبقة مؤنث
و نیز لبقة زن نیکو کرشمه
لبیق کامیر نیز لبق ماهر در کار
و چیز سخن و جامه براندام چفسا
لبیقة مؤنث و نیز لبیقة زن
نیکو غنج و دلال
ك لبقه لبقا بالفتح نرم و
نازك کرد ابیان را
س لبق الرجل لبقا بالفتح
و لباقة نکو امد نیز زن و ماهر
چیره شد زن کردید و لبق به الثوب
بر چفسید بوی جامه
ثرید ملبق کمعظم اشکسته نرم و
ملین بروغن ثریدة ملبقة
کذلك
تلبیق نرم کردانیدن
ل ب ك
لبك بالفتح چیز امیختن لبکة
بالتاء مثله و نیز لبك امیختن
کار و کرد او زدن اشکنه را
سجنه خوردن و امیختن تنبا
اکیبن وجران و الفعل من نصر
لبکة محرکة لقمه یا پاره از اشکنه
یقال ما ذقت عنده عبکة و
لا لبکة و لفظی است کرد
وردعن بیبو را شور انند
کاهی بجای بیچو نیست در زید
امر لبیك کحکتف کار امیخته و
مشتبه
لبیکة کسفینة بزها ام امیخته و
کوسپندان امیخته با کوسپندان
دیکر و کروه مردم و جران و نیز
با پشا امیخته یا خرما با روغن
امیخته
لباکة کتابة کوسپندان با
هم امیخته با کوسپندان دیکر
التباك خطا کردن در کفتار
و نفت کفتن
تلبیك امیختن چیزی بچیزی
التباك امیخته در هم شدن
کار

التباك در هم و امیخته شدن
کار
ل ب م
لبم محرکة جتا افشردن شانه و
الفعل من سمع
ل ب ن
لبن بالکسر خانی است از خشت
خوم برا هین
لبنة القمیص بالکسر خشتك
پیراهن
لبن بالضم معرفة کوهی است
لبنه بالفتح نواله یا نواله بزرك
و دهی است بافریقیه
لبن محرکة شیر و هو اسم جنس الجمع
جمع ذا بحر درخت شیردار و
لبنات اللبن رود ها که شیر در
ان باشد و نیز لبن درد کرنده
از بالش
البان بالفتح کوهی است در حجاز
و موضعی یا بقدس و نابلس
لبن ککتف خشت خام لبن باء
و بکسر نیز لغتی است در ان لبنة
یکی کبکلمة و کلم و شیر نوشنده
و دوست دارنده ان و لبن
القمیص خشتك پیراهن
ناقة لبنة ناقه با شیر ناقه لبنا
شیر و لبنة القمیص خشتك پیراهن
لبین کامیر اسب پرورده بشیر
لبینه کسفینه شیر دار و لبینة
القمیص خشتك پیراهن
ابو لبین کزبیر کیر
لبان کحطاب سینه یا میانه
سینه یا ما بین دو پستان یا
بخصوص سینه ستور که اسب
لبان بالکسر شیر دادن یقال
هو اخوه بلبان امه ولا یقال
بلبن امه و انما اللبن الذی یشرب
لبان کغراب کندر که صمغی است
و صنوبر
لبانة کتابة حاجت و نیاز

در امور و مفضل مقالی ابن
بجنت ناجع
لبون کصبور شیر دار یا ان که شیر
در پستانش فرود امده باشد
لبونة بالتاء کذلك لا لفهما لبا
ککتاب لبن بالضم و بالکسر و
لبائن جمع یقال اکل لبن غنمك
بالکسر والضم ای فی ان سلکت
منهما فال الکسائی کرابن غنمك
ای رسل غنمك و ابن اللبون شتر
کره دو ساله یا بسال سوم در امد
ابنه لبون بنت بنت لبون
کذلك و بنات لبون نها لاابن
غرفه و نیز لبون شهری است
لابن کصاحب سه اونده بسیار
شیر لابنون جمع و شیر خورانده
لابنة زن پستان کو ابن جمع
لبنى کبشرى نام زنی است و
اسپى و درختی یا شیری چون عسل
که صمغ از ان حصی لبنى فیمسه
صاا الله خوانند
لبینی مصغرا مقصورا نام
زنیست یا نام دختر ابلیس
لعنه الله یا نام پسر او و ان
ابتها انکه شیطان را ابو لبینی
نامند و نیز لبینی نام دختر حرث
بن حجر بن کلیب
لبنان کعثمان کوهی است بشام
لبنتان بزیادة تا موضعی است
لبانیة منسوب با حاجت
بزرك و منزل
ملبن کمنبر موضعی است
الا بن بفتح الفوقیة و ضمه دی است
است میان زه بنی سلیم و جابا
تمامه یا ان ثالبن است مج بما
خواله
عنب ملبنة کمقعده ملفقة
تا ان کنند صنور
ملبن کمنبر امیخته بدان شیر را تا
نماید و شیر دوشه و کالبد
یا امیخته در ان خشت با کرده ان

جانی بجای برند
ملبنه کفکیتنه چچه و ابخیر بوی
لیبنند
ملبون انکه از شیر خورده باشد و
ذالک رسیده باشد یقال رجل
ملبون و قوم ملبونون اذا ظهر
سمنه من الباء الابل و ملبون
بشیر پرورده
ن ض لبنه لبنا بالفتح شیر
خورانیدن را و نیز لبن برچیدن
زدن بوهما والفعل من نصر
و نیز لبن محرکه درد کردن گردن
از بالش و شیر نا کشیدن شتر
و جزان والفعل من سمع
شاة ملبن کمحسن گوسپند با
شیر ملبنه بالتاء مثله و شیر
فزودانده
البان با شیر و ذبیا شیر شدن
قوم و شیر فزود آمدن در پستان
ناقه و تلبینه ساختن
ملبن کمعظم فلانه کحلوا فی
باشیر ترتیب داده
تلبین خشت زدن یقال لبن مجلسا
ای یقضی فیه اللبانة و نیز تلبینه
اشی است که از سبوس و شیر و
انگبین سازند یا از سبوس تنها
تلبینه بالتاء مثله
تلبن درنگ کردن
التبان شیر خود را خورانیدن
استلبان شیر جستن

ل ب و

لبوة بالفتح و بکسر شیر ماده
لبوة کهمزه و لباة کفتاة و لبّ
و لبة بفتحها مخففین کذلک
ابو کهندو نام پسر عبد القیس
و منهم
لبوان نکنکران کوهی است

ل ب ی

لبی کعلی نام بید لبی
لبّی بن لبی کحتی مصغر اصحاب
لبّی کحتی و مثلثه موضعی است

لبابه بالضم درختی است مطی
لابی بن حوز که صاحب صحابی بلغ
س لبی من الطعام لبیا بالفتح
لبیا لخورد طعام را
لبّی بالحج تلبیه لبیک گفتند در
حج و مذکورات در لبب

باب اللام فصل التاء

ل ت ء

لتی کامیر مرد لازم کیرنده جای
خود
ف لتاه فی صدره لتاء
بالفتح دور کردن را و زدن و
نیز لت کشتن و انداختن تیر و
جزان و کایب دو کم کردن تیر
دادن و پلیک انداختن و تیر
تکرییش و زادن

ل ت ب

لتب بالفتح و لتوب بالضم ثبوت
و پا برجای بودن و بر چسبید
و لازم گرفتن و نیزه زدن یقال
لتبت فی منحر الناقه و تبتن و
جامه پوشیدن و چل اسپ
بستن و الفعل من نصر
بنو لتب بالضم حی است از ان
حی است ابو محمد عبد الله بن لتبیه
ازدی صحابی و اللتبیه بضم
اللام و فتح الفوقانیه و بکسر
و کسر الباء الموحدة و تشدید
الیاء تحتها نقطتان
لاتب پای برجا و استوار و بر
چسبنده
ملتب کمنبر مرد گوشه نشین
و ملازم خانه از بهر فتنه و شور
و غذا
ملاتب بالفتح پیراهنها اهمنی
التتاب لازم و واجب کردن
کاری برکسی و بیند ی یقال لتب
النیه علیه اذا اوجبه
تلتیب جل بر اسپ بر بستن
التتاب جامه پوشیدن

ل ت ت

لت بالفتح طرقی است از ایکینه
بمعنیک با لتشدید از کردن
که بدان این محو و دهند لتوت جمع و
نیز لت کوفتن و بستن و دراشو
پست و استوار کردن و شکستن و
سائیدن و ریزه ریزه نمودن
و چفسانیدن و نزدیک کردن
یقال فلان لت بفلان بمعنی لازم اذا
لزبه و قرن معه والفعل من نصر
لتات کغراب ریزهای شکسته
پوست درخت و سائیده و کشته
و کوفته و امیخته
لات مشددة التاء نام بتی است
و قراها ابن عباس و عکرمه و جماعة
سمی بالذی کان یلت عنده السویق
بالسمن ثم خفف
لتلته کدحرجه سوگند دروغ
که بدان مال کبیر را تلف کنند یا
سوگند که صاحب خود را بکشتا
فرو برد

ل ت ح

تحل لحج ککتف و سکن مرد خردمند
منابد ساده رامور و بزرگ رحال
لحنه کهمزه مثله
لتاح کغراب بمعنی لحج است ککتف
لاحج کصاحب مثله
مو لحج شیر امنه بمعنی او معاینه
بیج او و بزرگ از نوی
لتحان کسکران گرسنه لحجی و تشنه
ف لحجه لحجا بالفتح کلوخ انداخت
بر اندام یا پر و یی زدن داغ
دار ساخت یا کور کرد چشم وی
را و لحجه ببصره نگاه کرد بر وی
و لحجه جاریه کاشیدان را و لحج
فلانا چیزی با نیز نگذاشت از
وی و لحجه به سیبه بدست زد او را
س لحج لحجا محرکه گرسنه گردید

ل ت خ

رجل لتیخه کمرحبه مرد زیرک و دانا
لتخان کسکران تیز گرسنه
ف لتخه لتخا بالفتح بیالود

آن را و شکافت و لتخ فلانا بالکلمه
بسان بان پوست باز کردن را
و کفته نمود
تلتخ آلوده شدن

ل ت د

ض لتده بیده لتدا بالفتح
بمشت زد او را

ل ت ز

لتز بالفتح بر سینه لکد زدن
یا عام است بمشت زدن و
دور کردن والفعل من نصر
و ضرب

ل ت غ

لتغ بالفتح که زهیبن و مشت
زدن یقال لتغه بیده ای ضرب
والفعل من فتح

ل ت م

لتم بالفتح برسو لتغ بینی زدن
و زدن و نیز انداختن والفعل
من نصر و ضرب
لتم محرکه زخم و جراحت
لتیم کامیر انداختها کاعربان است
لتیم کزبیر لازم تصاحب مثله
ملتم کمنبر از اعلام است
ملاتمات بالضم و کسر التاء شدیده
استاز ازد غاذ اسلواعت
نسبهم فالوا تحن بنو ملاتم بفتح
التاء

ل ت ن

لتن ککتف شیرین
لتنه که بجنتار پشت منه
قولهم متنی لم ینقص الشلتنه اخذت
اللتنه و التلتنه الحاجه

ل ت ی

التی ان زن و هو اسم مبهم تانیث
الذی علی غیر صیغته و هو معرفه
و لا یقال الغیر الالف و اللام للتکر
و لا یتم الا بصلة و فیه لغات
اللاتی و اللت بکسر التاء و اللت
بالاسکان و اللتان و اللتا
و اللتا بتشدید و تخفیفها

و حذف از سه لغت مثنای ان
و اللاتی و اللات بحذف الیاء
و کسر التاء و اللوائی و اللوات
و اللاء و اللتیا و اللاء و اللو
باسقاط الیاء و اللاتی بمد الهمزه
نه لغت جمع و اللتیا بفتح اللام
و ضمها قلیلا و کسر التاء و فتح
الیاء المشدده و لغت مصغر
ان و تثنیه مصغر و جمع ان بحذف
الف اید بر فوق اللتیان و
اللتیات و بعض الشعراء اذکر
علی التی حرف النداء حروف
النداء لا تدخل علی ما فیه الالف
و اللام الا فی یا الله وحده فکانه
شبهها بحیث کانت لا الف و
اللام غیر مفارقتین لها قال
من اجلک یا التی تیمت قلبی
و انت بخیلة بالود عنی و برخی
بالوصل و نیز التی و اللتیا امر
بزرگ و بلا و سختی اسم است از نا
یقال وقع فی التی و اللتیا ای فی
الداهیه و یقال لجاء فلان بعد
اللتیا و التی

باب اللام فصل الثاء

ل ث ء

ف لثا الکلب لثا بالفتح
اب خورد سگ از خور و جزان

ل ث ث

لث بالفتح ترنم و تری بودن
و نیز لث سیه پیدن و مقیم بودن
بجائی و پیوسته باریدن باران
و نم رسیدن درخت را والفعل
من نصر
لثلاث بالفتح دریک کاکه
هر گاه گمان بری که با نجاح حاجت
پرداز و اهستگی و سستی ورزد
و سپس بماند لثلاثه بالتاء
مثله
الثات سپهیدن و نیز لث علیه
ای الح و کجا گرفتن و مقیم بودن
بجائی منه الحدیث و لا تلثوا بدار

معجزه و پیوسته باریدن باران
لثلثه که حرجه لثاث لثث دروغ
معا و سست شدن و بند کردن
و باز داشتن یق لثلثه عن حاجته
اذا حبسه و اشکار نا کردن سخن
را و دو دله و مترددشدن در
کار و در خاک غلطانیدن و
مانده کردن شتر را یق لثلث
البعیر ای کدده و تلثلث
رسانیدن یقال لثلثوا بنا ای
روحوا قلیلا
تلثلث دو دله شدن در کار
و در خاک غلطیدن

ل ث د

لثده بالکسر کرده مهم بجائی که
از انجای نروند و کوچ نکنند
ض لثد القصعة بالترید
فراهم اورد و بر یکدیگر کرد ترید
را و برابر کردانید و لثد المتاع
برهم نهاد

ل ث ط

لثط بالفتح نرم و سبک انداختن
و سبک خواستن دن یا استه
استه لیانچه زدن بر پشت
زیر لب شنا دادن و نرم نرم
انداختن بها نه جوی

ل ث ع

لثعه بالفتح لب بن دندان
چفسیده
الثع کاحمدان که زبانش ماید
بثاد عین باشد

ل ث غ

لثغه بالضم شکستگی زبان یعنی
حرف سین را تا گفتن یا را را
غین یا لام یا یا یا حرفی را بجای
حرفی دیگر یا نیکو نداشته تا
شدن زبان جهت گرانی
لثغه محرکه دهان
الثغ انکه در زبانش لثغه و
شکستگی باشد لثغاء مونث
ن لثغ فلانا لثغا بالفتح الثغ

کردانید وی را
س الثغ لثغا محرکه الثغ گردید

ل ث ق

لثق محرکه تری و تر شدن و نمناک
نمناک کردیدن هوا و ایستادن باد
یقال لثق یومنا ای کد نزن بمیه
و کثر نداه والفعل من سمع
طائر لثق ککتف مرغ تر و نمناک
الثاق تر کردن و نمناک کردانیدن
تلثیق تباه کردانیدن
التثاق تر و نمناک شدن

ل ث ل

لثله بالفتح جائی است

ل ث م

لثمه بالکسر هیئت دهان بند
بستن یقال هی حسنة اللثمه
لثم بالضم جمع لاثم است
لثیمه مصغر امشدده الیاء
جامه است شریف و ثمین
لثام ککتاب دهان بند
خف ملثم کمنبر سم که بشکند
سنگ را
خف ملثوم سپاشتر که بر سنگ
اید و خون آلوده شود
ض لثم البعیر الحجارة بخفه
لثما بالفتح کوفت و شکست شتر
سنگ را بسپل و نیز لثم شکستن
و خون آلود کردن سنگ سپل شتر را
و بمشت زدن بر بینی و دهان
بند نهادن یقال لثمت المرأة
ای شدت اللثام
س ض لثم فاها بوسه
داد دهن او را
تلثم دهان بند نهادن
التثام دهان بند نهادن

ل ث ی

امرأة لثیة بالفتح زن که اندام
نهانی و اندامش خوی آرد
لثه کعده نوعی از درخت بن
دندان اصلها لثی و الهاء عوض
عن الیاء و لثات و لثی کصبی جمع

لثی کعلی شلم شلک که از درخت بکید
یا شلم درخت طلح و بنی است سپید
که بر درختها افتد و بسته گردد
و سطبر و لزج از چربش و شیر و نم
ان و لثی الثوب چرک و ریم جامه
لثاه بالفتح کام دهن و درخشی
است
ثوب لث ککتف جامه نمناک
لثیه کفرحه درختی با شلم روان
لثی کغنی حریص بر خوردن شیر
امرأة لثیاء کحمراء بمعنی امرأة لثیه
است
ض لثی الماء لثیا اندک اندک
اب خورد و لثی القدر سخت لیسید
دیک را و نیز لثی بهم و چرک آلودن
جامه را
س لثیت الشجرة لثی محرکه
نمناک کردید شلم روان شد
از ان و براورد شلم را و نیز لثی
یا سیردن ذی اخفاف آب یا
خون را و نمناک شدن جامه
و جزان
الثاء شلم برآوردن درخت
و لثی خورانیدن و آب چکیدن
از اطراف
تلثی شلم گرفتن از درخت
التثاء شلم چیدن یقال الحربا

باب اللام فصل الجیم

ل ج ء

لجأ محرکه پناه جای و غوک لجاة
مونث و موضعی است و نام جد
عمرو بن اشعب
ملجأ کمقعد پناه جای
ذو الملاجئ بالفتح پادشاهی
از پادشاهان یمن
ف س لجأ الیه لجأ محرکه
و ملجأ کمقعد پناه گرفت بان
الجاء مضطر کردن و نکیبر کار
و سپردن کار را بخدای
یقال الجأت امری الی الله ای اسنده

الیه و نگاه داشتن
تلجئة بستم بر کاری داشتن کسی را و بدروغ فروختن چیزی را
التجاء پناه کردن و بیک بالی

لجب

لجبة مثلثة گوسپند بسیار شیر و کم شیر از لغات اضداد است و گوسپندی که چهار ماه بر نتاج گذشته و پستان خشک کرده باشد یا خاص است مر بز را
لجبة کفرحة و لجبة کعنبة کذلک
لجاب بالکسر جمع لجبات محرکة مثلثة شد زیرا که حقته الیکین قال ابن السکیت لجبة میش کثیر شده و لایقال للعنز
لجب محرکة بانگ و فریاد و بانگ و فریاد کردن و پریشان و مضطرب شدن موج دریا لجب و لجب انا سمع اضطراب موله و لغط من سمع لجبة بالثا گوسپند و بز کم
جیش لجب ککتف لشکر با افغان و شور و غوغا جیش ذو لجب کذلک
و سحاب لجب ابر با بانگ
شاة لجبة بکسر الجیم گوسپند کم شیر و بسیار شیر
شاة لجبة کعنبة بمعنی شاة لجبة است در هر دو
ملجاب کمحراب تیر که پیکان نهاده باشند
ل لجبت الشاة کم شیر کردید و بسیار شیر گشت
تلجیب بسیار شیر و کم شیر شدن گوسپند و بز از اضداد است

لجج

لجة بالفتح آواز و بانگ و فریاد تو سمعت لجتهم و ضجتهم ای اصواتهم
لج بالضم کوه بسیار میانه و معظم آب و جمل از هم لج شتر نیک سیاه و نیز لج شمشیر و کرانه بعد بار و جای درشت از کوه و نام تیغ عمرو بن العاص
لجة بالتا میانه دریا و معظم آن و ایضا جماعت بسیار
بحر لجی منسوب بدریای بسیار آب و بکیر
لججة کهمزة مرد ستیهنده و نادر بیکار کننده
لجاجة کسحابة شور بدبکی و لبید کی از کرسی کی یقال فی فواده لجاجة ای خفقان من الجوع
لجوج کصبور ستیهنده لجوجة مثله و الهاء للمبالغة
لجلج کجعفر در هم آمیخته و مشتبه و مرد ودنا روایقال الحق ابلج و الباطل لجلج
الیلنجج کسمندل چوب خوشبوی که بدان بخور کنند یلنج نامی و در آن لغات است الینجوج بزیادة الواو و یلنجج بالیاء المفتوحة و یلنجوج بزیادة الواو و یلنجوجی منسوبا
س ض لج لجاجا و لجاجة کسحاب و کرامة ستیهید و بیکار کرد
لجلجة در دهان کردانیدن سخن را و خائیدن لقمه را
الجاج بانگ کردن شتر
تلجیج بلجه در آمدن یقال لجج السفینة ای خاضت اللجة و کذا خاض القوم ای دخلوا اللجة البحر
ملاججة دراز کشیدن خصومت
ملجج دعوی کردن متاع کسی را
ملتجة چشم سخت سیاه و زمین نیک سبز از کیاه
التجاج در هم شدن آوازها یقال التجت الاصوات ای اختلفت و در هم شدن امواج یقال التج البحر اذا التطمت امواجه
استلجاج دعوی کردن خبر کسی را و ستیهیدن در سوگند و کذا نادادن بکار صدق یقال استلج بیمینه اذا لج فیها و لم یکفرها و یری ان غیرها خیر منها فیقیم علی ترک الکفارة
تلجلج دودله شدن و متردد گردیدن و جنبانیدن و در دهان گردانیدن سخن و گردش چیزی از کسی بکسی یقال تلجلجه ادا منزای لجها

لجح

لجح بالضم نک و بیخ چاه و وادی
لجح محرکة پلک یا ما بین چشم و نیز
لجح کوشش کردن با بام چشم یا روان شدن خم چشم و الفعل من سمع

لجذ

لجذ بالفتح خوردن و بخشیدن و چریدن و بکرانه زبان و بلب کیا خوردن ستور و اندک کردن و نیز بیا خواستن چیزی بعد از آن که بکبار داده باشند یقال لجذنی فلان بعد ما اعطیته مرة و لیسیدن سک خوردار انکبین و الفعل من نصر و سمع
لجاذ ککتاب سر ریشم و بیبا کردن کاری را ستیهیدن
ملجاذ بالکسر ستور که بلب کیا خورد

لجز

لجز ککتف لغزان و چسپان مقلوب لزج

لجف

لجف بالفتح ستبردن و کنده در زمین خوابکاه آهو و الفعل ضرب
لجف محرکة کندکی که از اندر آهو اسم است مغاکی بر کرانه چاه و جای آبخورده از خوالی تک چاه و میانه تد بار و گاه توجبه الجاف جمع و چاه سر تنک فراخ شکم
لجیف کامیر تیر پهن پیکان او الصواب النجیف بالنون
لجفة الباب کسفینة پهلوی در و هما لجیفتان
لجاف ککتاب ستانه در و اینچه بلند بر آمده باشد بر غار و کوه از سنگ و جز آن
تلجیف مغاکی کردن یکرانه چاه و در آوردن نزه در اطراف کنر
تلجف مغاکی کردن کنر کرده گردید چاه و مغاکی شدن کنار چاه لازم متعد

لجم

لجم بالضم غوک لجم بالتحریک اسم لما تشائم به وهو
لجمة بالضم کوه هموار کشتره بر دو کرانه رود بار
لجمة محرکة لکام بستنگاه از روی ستور
لجم کصرد جانوری است با ان افتاب پرست اشبا غوک
لجام ککتاب لکام فارسی است معرب یا عجمی زبان بوقت جنگ بندند و خاغی است
لجم ککتب و الجمة کاغلمة جمع و یقال جاء فلان و قد لفظ لجامه یعنی اند و از حاجت خود بر کردید
هی جستی و رنج و مانند کی و نام اسب بسطام بن قیس کران بنی لهم کرفته
لجام کغراب ... قال عبد کبر ندوهوا
روضة الجام بالفتح مرغزاری است نزدیک مدینه یا از لوا است وادی
ن لجم الثوب لجما بالفتح دوخت جامه را
ملجم کمکرم نام مردی و عبد الرحمن بن ملجم مرادی اشقی الناس قاتل علی ابن ابی طالب علیه السلام است
الجام لکام پوشانیدن ستور تا یا داغ کردن بداغ لجام تا دهان رسیدن آب
تلجم المکان ... رسیدن آب تا دهنها

وی
تلجیم لجام بستن ... الحدیث
التجی ای شدی لجاما

لجن

لجنة بالفتح کروه مردم که بکاری فراهم ایند و بدان خوشنود باشند
لجن محرکة برک کوفته یا از دا آمیخته
لجن ککتف ...
لجان ککتاب الوی کالحرون فی الخیل
لجین کامیر کفک دهان شتر و برک افتاده
لجین کزبیر نقره
لجون کصبور شتر سرکش کران رفتار مذکر و مؤنث در وی یکسان است
ن لجن البعیر لجانا بالفتح و لجونا بالضم سرکش کردید و لجن بی الشئ کرانی کرد و نیز لجن بالفتح لیسیدن بزبان و برک کوفته باز دیا بجو آمیختن جهت علف ستور
س لجن به لجنا محرکة در او پیچید
تلجین زدن جامه که او مانند آن ناسطر کرد و برک کوفته را از دیا با جو آمیختن
تلجن برچسبیدن و کوفته کردید و بالاتاشدن سر ابنیه و چرک دشن و برک ایا با خته خرما کوفتن جهت علف ستور

لجی

التجی الی غیر قومه التجاء خواند خود را بسوی غیر قوم خود

باب اللام و فصل الحا

لحب

لحب بالفتح راه روشن و فراخ
لحیب کامیر لاغر که کوشت رفته
وی
لاحب راه روشن و فراخ و هو فاعل بمعنی مفعول ای ملحوب
ملحب کمنبر مرد بسیار دشنام دهنده و پلید زبان و اینچه بدان چیزی را برند و نتراشند
ملحوب موضعی است و منه آنفر من اهله ملحوب
ف لحبه لحبا بالفتح پاره کرد آن را فراخ او کشیده بدان و منه قول ام سلمة الی عثمان لاتقف سبیلا کان رسول الله صلی الله علیه و سلم لحبها ای اوضحها
و لحبه بالسیف بیخ زد او را و لحب الیمنی نشان کرد است در ... و لحب اللحم بداز آب بدانر و لحب متن الفرس تابان کردید پشت اسب بالاله پسی و لحب اللحم عن العظم باز کرد کوشت از استخوان و لحب العود بر کند پوست از آن و لحب الطریق لحوبا روشن و فراخ کردید و لحب الطریق لحبا روشن و واضح کردان آن را و لحب المرأة کاشید ان را و لحب به الارض زد بوی زمین را و لحب الرجل برآمد و رفت یا شتاب رفت
س لحب لحبا محرکة لاغر کردید او از پیری
ملحب کمعظم پاره پاره و زنی مرد فراخ
تلحیب بشمشیر زدن و نشان کردن در چیزی
التحاب براه فراخ رفتن

لحت

برد لحت بالفتح سرد خالص و کامل
ف لحته بالعصا لحتا بالفتح چوب بسته زد او را و لحت العصا تراشید و بر کند پوست آن را

لحج

لحج بالفتح شهری است بعیدن یمن سمی بلحج بن وائل
لحج بالضم گوشه ها و خانه چشم و مغاکی از وی و مغاکی در زمین و وادی لحاج جمع
مکان لحج ککتف جای تنک
یمین ما هما لحجا مضغر و عقد سوکند بد رجوع کننده بیع لحجا
ملحج کمقعد پناه جای
ملاحج بالفتح جایهای تنک
ف لحجه لحجا زد او را و لحج بعینه چشم نرم بمالید او را و لحج الیه پناه برد بدان
س لحج السیف لحجا بالفتح اشتو کرد بشمشیر در نیام
لحوج علیه الخبر لحوجة در هم کرد خبر را بر او یعنی آشکار کرد خلاف انکه در دل داشت
الحجة الیه مضطر کرد او را بسوی
وی
تلحیج در هم کردن خبر و جز آن و آشکار کردن خلاف آنکه در دل است
ملتجج جای پناه
التحج مضطر کردانیدن او را و التحج علیه الامر مشتبه کردید بر وی کار

لحح

لح بالفتح چسپیده و قریب چسپیده و لاصق النسب قولهم هو ابن عمی لحا ای لاصق النسب و نصب علی الحال لان ما قبله معرفة تقول فی النکرة هو ابن عم لح بالجر علی النعت للعم و کذلک للمؤنث و الاثنان و الجمع فان لم یکن لحا و کان رجلا من العشیرة قلت هو ابن عم الکلالة و ابن عم کلالة
مکان لح ککتف جای تنک
مکان لاح جای تنک
لحوح بالسم نانی باشد شبیه قطائف مر اهل یمن را که با شیر خورند
مکان لحلح کجعفر جای تنک
خبزة لحلحة کاهو خشنا زشت و نیز لحلحة پیوسته بودن بجای و نکنشتن جای و یقال لحلح القوم ای لم یبرحوا مکانهم
ملحاح بالکسر پالان که ستور را پشت ریش کرداند و نیز ملحاح ابر پیوسته بارنده و نیز ملحاح مرد بسیار ستیهنده و ناقه ملحاح ناقه که از حوض نرود
ن لحت القرابة بیننا لحا بالفتح بر چسپید و نزدیک و ملصق کردید خویشی و قرابت
س لحت عینه لحا محرکة بر چسپید چشم او یعنی چشم و هذا ادهما جاء علی الاصل باظهار التضعیف
ملحح کمعظم ...
الحاح فی السؤال الحاح ستیهیدن در سوال و در خواست و طلب چیزی و نیز الحاح پیوسته باریدن باران و نیز جای بودن ابر و سرکش کردن شتر و ناقه و فرو خوابیدن ناقه بجای و مانده شدن اسب و پیش کردن پالان پشت ستور را و جای شتر و جز آن
تلحلح پای برجای ماندن و نکشتن جای خود و قال ابن ... تلحلحوا ای لم یبرحوا مکانهم

لحد

لحد بالضم و بالفتح شکاف کور الحاد و لحود جمع بمعنی لحد الا در احد جانبی القبر
لحادة کسحابة ... اغراب پاره از کوشت
رکیة لحود کصبور چاهی ... تاب خالف وسط و اعتدال
قبر لاحد ... با لحد
ملحود شکاف در عرض کور و قبر ملحود کور با لحد
ف لحد القبر لحدا بالفتح شکافت کرانه کور را و لحد المیت در لحد کرد مرده را و لحد

ل ح ث

ل ح ج

ل ح د

ل ح ر

ل ح س

ل ح ش

ل ح ص

ل ح ط

ل ح ظ

ل ح ف

ل ح ق

ل ح ك

ل ح م

ل ح ن

اللحن بالفتح

ان تقول عرفت ذلك فی لحن کلامه
لَحَنَ بالفتح وتحریک بیّنا خطا کننده در اعراب و قرائت لُحَنَة بالضم مثله
لُحَنَة کهمزة نیز بیّنا بخطا نسبت کننده مردم را
لاحِن خطا کننده در قرائت و اعراب و دانای انجام سخن
اَلحَن دانا و آگاه تر منه الحدیث لعلّ احدکم الحن بحجته ای اَفطَن لها وکذا قولهم هو الحن الناس ای احسنهم قراءة وغناء
لُحّان کشدّاد خطا کننده در اعراب و قرائت لَحّانة بالتاء للمبالغة وبناء الکلمة یدل علی المبالغة

ف لحن له لحنا بالفتح گفت او را سخنی که او فهمید از آن و بر دیگران پوشیده ماند و لحن الیه میل کرد بوی و نیز لحن خطا کردن در خواندن و در اعراب لَحَن محرکة و لُحون بالضم و لحانة ککراهة و لحانیة ککراهیة مثله تقول لحن فی کلامه ای اخطأ و آواز گردانیدن یقال لحن فی قراءته اذا طرّب بها و غرّد و تعریض کردن در سخن منه خیر الحدیث ما کان لحنا ای ما یتکلم بشیء ویراد غیره

س ف لحن الکلام لَحَنًا محرکة فهمید سخن را

س لحن لحنا محرکة دریافت و آگاه و خبردار کرد به حجت خود و زیرک شد
اَلحان سخن فهمانیدن کسی را
تلحین بآواز خوش و حزین خواندن یقال لحن فی قراءته ای طرّب فیها و بخطا نسبت کردن
ملاحنة با هم زیرکی نمودن و بانا کردانیدن سخن بر همدیگر و زیرکی نمودن در لحن قول یعنی در مضمون معنی سخن

ل ح و

ن لحاه لحوا بالفتح دشنام داد او را و لحا الشجرة پوست باز کرد از درخت
التحاء بر کندن پوست از درخت و باز کردن گوشت از استخوان جزان

ل ح ی

لِحیة بالکسر ریش لِحی بالضم والکسر مقصورا جمع لَحْیی بفتح خاستخوان زنخدان و لحیة التیس ریش ریش بز و آن گیاهی است و لحیة الحمار پرسیاوشان و ذو لحیة نام دو مرد است
لَحی بالفتح جای رویش ریش از مردم و جز آن هما لحیان ألحٍ علی افعل جمع الا انهم کسروا الحاء لتسلم الیاء وجمع الکثیر لُحِی علی فعول مثل ثُدیّ و دُلیّ
لحی کهُدی جمع رود باری است بمدینه
لِحاء ککساء پوست درخت منه المثل بین العصا ولحائها
اَلحی کاحمد مرد بزرگ ریش یا دراز ریش
لَحیان بالفتح نام کوشک نعمان در حیره
لِحیان بالکسر آب ندک و گو که سیل کنده باشد و پدر بطنی است و هو لحیان بن هذیل بن مدرکة بن الیاس بن مضر
لِحیانی بالکسر منسوب بمرد بزرگ ریش یا دراز ریش و پدر بطنی قبیلة است
لُحیان بالضم دو وادی است ذو لحیان الفیا اسد بن عوف
ملحی کرحی نکو هیده ملامت کرده

ف لحیت الشجر لحیا بالفتح پوست از درخت باز کردم و لحیت فلانا نکوهیدم او را و لحی الله فلانا زشت روی کند

دور کرداند او را از نیکی و لعنت کند
التحاء او زدن چیزی که بران ملامت کنند و نزدیک رسیدن بجوز بر کندن پوست
ملاحاة با هم خصومت و نزاع کردن و دشنام دادن لحاء بالکسر مثله و فی المثل من لاحاک فقد عاداک
تلحی عمامه بر زیر حنک در آوردن و ده بستن و فی الحدیث نهی عن الاقتعاط و امر بالتلحی
تلاحی باهم پیکار کردن و خصومت نمودن و دشنام دادن
التحاء ریش بر آوردن نکو رو

باب اللام وفصل الخاء

ل خ ب

لَخَب محرکة درخت مقل
لَخبة بالتاء درهایست بظاهر عدن ابین

ف ن لخب المرأة لخبا بالفتح کابیدن او را و لخب فلانا طپانچه زد او را
ملخب کمعظم طپانچه خورده سخن دیده در جنگ و پیکار
ملاخبة با هم طپانچه زدن

ل خ ت

لَخت بالفتح بزرگ اندام و زن مفضاة که پیش و پس وی یکی شده باشد و خوش گشت لخت کرمای شهید و صحت

ل خ ج

لَخَج محرکة بد ترین خم چشم که از چشم رود
عین لخجة کفرحة چشم نمناک و الصواب بالمهملتین

ل خ ج م

لَخجم کجعفر مرد فراخ چشم و دراز شود و فراخ و درنز سرد کش فراخ

ل خ خ

امرأة لخّة زن پلید ببوی آنه

اسان لخوخ کصبور اصل عیب ناک
لخ بالفتح و بالمهملة وادی در زهم پیچید شک خلیها و لاخ بتخفیف الخاء کج دهن مشتق من اللخ و بتثلیث الخاء زن حضرت ابن عباس و حضرت اسمعیل و هاجر علیهما السلام والوادی مبتدا لاخ
لخلخة که خوشبوی است
لخلخان بالفتح قبیله است یا جائی
لخلخانی بالفتح منسوب بآن و عجز فصیح
لخلخانیة بالفتح و شد الثانی منسوب کلخاحی و پیچیدگی و در زبان گیکی و رکتار

ن لخ فی کلامه لخّا بالفتح سر هبته و مشتبه گفت و لخ فی الجبال سپید دران و راه بران و لخ فی الحضر میل کرد در کندن و لخ رماند کند و لخ بالطیب خوشبوی آلود و نیز لخ بیّنا اشک شدن چشم و طپانچه زدن و پر رسیدن خبر او و طلب تمام ان نمودن و کوشش کردن در ان سکران ملتخ تیل مست دهم شده عقل به هوش و الفاظ فقول ملتخ و هو لحن
التخاخ در هم و امیخته شدن کار و در هم پیچیدن کاه

ل خ ز

لخز بالفتح کار دیتر

ل خ ص

لَخَصة محرکة کوشت پاره پیش چشم لخاص کتاب جمع
ضرع لخص ککتف پستان نسیار کوشت که شیر سر با دشواری بر اید
الخص مرد کوشتک زنده بام چشم

و مرد کیماسیدا اطراف چشم لخصا کشیده پوست

ف لخص البعیر لخصا بالفتح بکر بیست چشم شتر را که پیه دارد یا نه

س لخصت عینه لخصا محرکة کوشت کرفت بام چشم وی و اسبابل کرد آکرد چشم
الخص البعیر خاصا بجهول لاشکا کرد بپیه چشم وی بنگر دیز قال العراقی فی جمرة ما الخص من البلی فاخرق و ما التلخیص فارکوه
تلخیص بیان کردن و پیدا او رد کردن و تلخیص بر دوری مسبع کردانید

ل خ ط

التخاط در امیخته شدن

ل خ ع

لخع محرکة فرو هشتکی اندام ذو الشنار لخیعة نزین بنو کخیفة حمیری است یا ان لخیعة بزیادت تا است والاول الاکثر والصواب
ملیخ کبیتع موضعی است بیمن او هو بالثاء الموحدة

ل خ ف

لخفا بالفتح سنگ تنک
لخفة بالتاء سیر خلقه و در و ادعی است و سنگ سپید تنک
لخاف ککتاب جمع
لخیف کامیر او کزبیر اسبی است مربیه صلی الله علیه وسلم و او هو بالمهملة و قد تقدم
لخیفة کسفینة آوازی باد و عقاب و جز برید و آوازی کاه خبه کرده

ف لخفه لخفا بالفتح زخم کرد بلغ و نشان انداو و نیز لخف زدن تخت

ل خ ق

لخقوق کعصفور شکافی در زمین هموار لخاکوکه و کفتار و جز آن لخاقیق جمع و فی المعنی باخ

رخلا لخاز و فی الحدیث مع النبی صلی الله علیه وسلم فوقصت به ناقته فی اخاقیق جرذان قال الاصمعی انما هی الخافیق

ل خ م

لَخم بالفتح معروف جنبی است از بین از اولاد لخم و اسم لخم مالک بن عدی بن الحارث بن مرة بن ادد بن زید بن کهلان او زید بن یشجب بن عریب بن قحطان سمی لخما لانه لطم و از ان نخی ابدیاد شاهان حیر و آسیه بنت مزاحم زن فرعون و نیز لخم بریدن و طپانچه زدن و الفعل من نصر
لخمة بالتاء شبی
لخم بالضم ماهی است در یائی و آن راکوسج نیز گویند
لخمة محرکة مرد کران روح کند طبع افسرده ان ناکس لخمة کهمزة مثله و جای هموار کنار از زمین تدبر در رود باری است بحجاز
لخام ککتاب اشخوانها
لخم وجه فلان ککرم و منع نیا شد کوشت روی او و در شت و سطبر کرد بد قال ابن دربد و هو فصا بمات

ل خ ن

لخن بالفتح سپیده که در غلاف سر زه کودک ختنه ناکرده باشد و سپید تر خر
لخنة بالکسر کوشت پاره باریز شانه حلبی
رجل الخن مرد ختنه ناکرده لغا کصحرا مونث لخن بالضم جمع و اند
لخناله داده کنده کس

س لخن السقاء و غیره لخنا محرکة کنده بیوی کشت مثله و جزان و لخنت الجوز تباه کردید لوزنیر لخن کنده کس و کند گی بن زان و در شتی سخن

ل خ و

لخوة بالفتح نام دیر حشم بن ملاح

ن لخوه لخوا بالفتح دارو در

در بینی او ریختم

ل خ ی

لَخی ککدّ دارو دادن کسی را که از دو در بینی بر بینی باشد دارو بینی او دهند و دز یا چیزیکه بان دارو در بینی در بینی و فرج ابنا الخراخ
بعیر لخٍ ککتف شتر کج یک زانوی ان ازدیگری بزرک باشد
لخاء ککساء نان تر نهاده یا ترتیب کرده نان
الخی مرد بیهوده کوی و ژاژ خای و شتر کیک زانوی ان از دیگری بزرک باشد لخواء بالواو مونث فیهما و کج هم باشد و نیز لخواء زن فراخ کرد و عقاب گسنقار بالایش از زیرین دراز باشد
ملخی کمبرر بمعنی لخی کجا است

ض لخیته لخیا بالفتح دادم او را مالخوء دارو در بینی او در کلوی وی ریختم

س لخی لخا محرکة بیهوده بیان گفت و هرزه درائید
الخاء الخوء بخشیدن کسی را دارو در بینی یا در کلوی کسی ریختن ملاخاة و لخاء بالکسر با هم در بنوز کردن و غلاف و زیدن و بنا هم زیرکی کردن و ان نیز ان کرفتن کاو و برای فیلید بر یکدیگر و دروغ کفتن و بدروغ از کسی سخن را و نمامی کردن و از لغات اضداد است
التخاء در بینی کسی یا شیر زنان نرخ و دن کودک

باب اللام وفصل الدال

ل د ح

ف لدحه لدحا بالفتح بکف دست زد بر پشت او بر زم

ل د د

لد بالفتح جوال
لد بالضم دهی است به فلسطین کویند که عیسی علیه السلام دجال را بر دروازه آن خواهد کشت

لدید کامیر دو کنه در کرانه دهان در بند و ایجاست در شان زا و لدیدان دو کرانه کردن پس کوش و دو کرانه وادی حد دو جانب از هر چیزی الدة بالفتح و شد الدال جمع
لدیدة کسفینة مرغزار با کیزه باشکوفه
لدود کصبور دو کنه در بکی از دو کرانه دهان در بند لدید دان الدة جمع و فی المثل جری منه مجری اللدود و دارویی که در دهان بکام خاشه شود و خصومت کننده
لاذ سخت خصومت کننده
الدّ سخت در از کردن و مرد سخت خصومت که بحق میل نکند لُدّ بالضم ولداد ککتاب جمع
اَلنَدَد کفنفذ زر مرد سخت خصومت که بحق میل نکند یلنَدد با الیا موضع الهمزة مثله و تصغیر الند الاأن اصله الدد فزاد و ابیه النون لیلحقوه بسفرجل فلما ذهبت النون عادالی اصله
ملد کمکرم نام مردی و شمشیر عمرو بن عبدود

ن لدّه لدّا بالفتح و لدودا دارو در کرانه دهن او ریخت لدّه ایاه کذلک و لدّ مجهولا دارو در دهن وی ریخته شد ملدود صفت است ازان و لدّه خصومت کرد با او و باز داشت از او سبب کرد

س لدّ لددا محرکة سخت خصومت و پیکار کرد بیلد بالفک شلد الدد نت اشد لدا
اَلداد دارو بکرانه دهن کسی ریختن از دوان
لدّدَه تلدیدا اشکار او فاش کردانید و متفرق و پریشان کرد
ملادّة دور کردن و دو ملادّ

یقال انا راتك الا دغنك ای انا
متلك تدبفتح الدال کردن
تلدد چپ و راست برگشتن و نگریستن
و سرگشته و متحیر شدن و درنگ
کردن
ملتد تپناه و گریز یقال ما لی
عنه ملتدد ای بد
التداد از کلو فرو بردن دارو
دایقال الدته ادا فالتد
و میل کردن یقال التد عنه
ای زاغ

ل د س

لدس بالفتح اندلختن و لیسیدن
بزبان و زدن بدست و الفعل
من نصر
لدس بالکسر سنگ سخت
و از هر چیزی
ملدس کاهبر نرم و ناقة لدیس
ناقه اکنده گوشت الدس جمع
ملدس کبیر سنگ سخت کمین
بوی خشن تر ما کوبند و دانه
رزد الو و بزار سنگ سخت
و طی از مردم و شتر تشبیه به
التدیس الارض اسا کیاه
رویانید
خشت ملدس کمنقم مونه پاره
زده
تلدیس نعل ابن سنوی داو پاره
زدن مونه را

ل د غ

لدیغ کامیر مار گزیده لدغی
جمع
لدغ کاماراه غیبت کننده که
مردم را
لداغ گزنده مار و دوال نهار
لدغه بالتاء مردان بدی و نا
خوش کردن
ملدغ کمنبر ... مردم
را
ملدوغ مار گزیده و نیش زده
عقرب

ف لدغته الداغه غریبه
لدغا بالفتح و تلداغا بفتح الفوقیه
کزیدن از کژدم و مار و لدغته بکلمه
طعن کرد او را بدان

ل د ك

س لدك بلدك بالفتح و بالکسر
در چسبید

ل د م

لدم بالفتح زدن سنگ و جوان
کبر زنبیر اتند منه نحو حیث
و الله لا اکون مثل الضبع تسمع
اللدم حتی تخرج فتصاد و قد مر
لدم از اتباع است و نیز لدم
طپانچه زدن و زدن بچیز گران
که از ان آوازش شنیده شود و دفع
کردن جامه را وپیوند زدن
و کوماج را بکفدن نا پر شود
والفعل من ضرب
لدمة لمون خبر پاره و اندکی از
خبر
لدم محرکه حرمتهای خویشان ندان
جهت که حرمت مصلح و واصل و حرمة
است همچو در بی جامه دلو یقال
اللدم اللدم یعنی حرمت ما حرمت
شما است و خانه ما خانه شما و مرگ
میان ما میان شما ست و نیز گویند
که اراده تاکید مخالفت اوند
لدیم کامیر جامه کهنه و جامه
پیوند کرده
لدام ککتاب پارچهای که پیوند کردن
جامه و موزه و نخوان
لادم در بی کننده جامه و زنننده
و طپانچه زننده لدم محرکه جمع
لدمان ککران ابی لست
ملدم کمنبر سنگ که بدان سخت
خرما کوبند و جفته علف ستور
ملدام کمصباح ما شید و کول گران
پر گوشت و گران استخوان و دم
ملدم کمفعل تب
الدمت علیه الحمی همیشگی نود
وی تب

تلدم پیوند کردن جامه و آشوب
ملدم کمفعل شتا زدن
ملدوم الفاعل نام مردی
تلدم همیشه شدن خانه شونده
و در بی خواه کردن ایان و در پی
کردن جامه مر او پاره زدن مرو
لازم متعدی
التدام پریشان و مضطر شدن
و سینه زدن زنان در نوحه

ل د ن

لدن بالفتح نرم از هر چیزی لدنة
بالتاء مونث لدان ککتاب و لدن
بالضم جمع یقال رمح لدن و رماح
لدن
طعام لدن گسته شده کنم کنا
و طعام نیکو نکرده
لدن بالفتح و بضم الدال و فتحها
ساکنة النون و هی بمعنی تکرها
نزد و هو ظرف زمانی و مکانی
غیر متمکن بمنزلة عند و قد تعلق
من حقها و لوله تعالی من لدنا
و جاء متضاف بحضص ما بعدها
و فیه لغات لدن ککتف و
لدن بضم اللام و النون و لدن
بکسر النون کجز و لدکم و حکی
الکسائی لدیا سقاط النون و فتح
الدال و لدکند و لد کففاد
لدن بضمتین و سکون النون
و کنها عند اسعو لدن بالفتح
و ضم الدال و الضئی بالفتح مفصل
قال الراجز من لد لحیة الی
منحوره و قال ذو الرمة لدن
غدوة حتی اذا امتدت الضحی
و حث القطین الشحشحان المکلف
فنصب غدوة لان نوهم ان هذه
النون زائدة تقوم مقام التنوین
فنصب کما تقول ضارب زیدا
و لم یعملوا لدن الا فی غدوة خاصة
و شمع لدی بمعنی عمل
لدن کنخنه و نفتح اللام محا
ونیا

ل لدن لدانة کلکرامه و الدونة
نرم نرم بایی
تلدن نرم کردانیدن و نرم
کردن بنا را
تلدن درنگ کردن یقال
تلدن علیه ای تمکا علیه

ل د ی

لدی کعلی نزد لعه لدن و قوله
تعالی و الفیا سیدها لدی
الباب ای عنده او المضمر کانصاف
علی
لدة کعدة هم زاد و هم سن الیلد
جمع
الداء لیناهم زاد کرده ...

باب اللام فصل الذال

ل ذ ب

ن لذب بالمکان لذوبا
مقیم گردیدن و جای گرفت
ملاذبة جای گرفتن و اقامت
کردن بجای

ل ذ ج

ن لذج الماء لذجا بالفتح
فرو خورد بابا اندک اندک
و فرو بردن دا و انع فلانا لیم
پیش وی دنخواست و سوال

ل ذ ذ

لذ بالفتح خواب و هو ... لذذ
خوش مزه
لذة بالفتح مزه لذات جمع و هی
لذیذ کامیر با مزه و ملذة بالفتح
ملاذ ککتاب جمع
التذاذ ان کلذة یابای خوش مزه دا
کرفتن
لذ لذ با الفتح شتاب و تیز
و سبک و رکا ... و کرك
سمع س لذه به لذاذ
و لذاذة بمعنی خوش مزه یافت
التذاذ مزه یافت و لذة هو مزه
دار و با مزه کرد
تلذ لذة تیز و چست و سبک
گردیدن دردکا

ن وضة ملتذة بالاضافه و ...
اسم روی به سمیه
التذة و به خوش مزه یافتن با
تلذذ خوش مزه یافتن چیز را نیکا
تلذذه ربه ای ... لذه بگ
استلذاذ باسر یافتن چیز را
یعنی یمنی سبب الیاء و تحویر
مزه شمردن چیزی

ل ذ ع

لذعه بالفتح یك بار سوختن
تذاع لذاع کسیکه مردم بیثا
خلاف کنند و عده را
لوذع گوهر مردم چست تیز خاطر
زیرك و بعد فهم چرب زبان فصیح
کو یا کاله اش لوذعی یشدید
الیا مثله فی الکل
ف لذعته النار لذعا ولذاغ
سوختن او را اتش و تیز کردانیدن
کوشت ان و لذع الحب قلبه سوخت
دوستی دل ان را و نیز لذعه سوخت
داد کسی را بزبان یقال نعوذ
بالله من لواذعه و نیز داغ کردن
شتر را یقال لذع بعیره لذعا و
لذعتین اذا سمه بطرف المیسم
تکرتا اوکرتین
تلذع بجعید است کردن شتر
سیر جستن شتابان
التذاع سوختن از اتش و ...
بدرد سوزش آن

ل ذ ق

لاذقیه شهری بشام ...
ازان است سبیع بن محمد لاذقی شیخ
تنسائی

ل ذ م

لذمه تهمزه مرد خانه نشین
که بسفر نرود
س لذمه بکسب اوزدا
و بوسه دادو لذم بالمکان لازم
گرفت جای را
الذام لازم کردانیدن دی
الذامیه بدون تو غیب دادن

کسی او تر بصر غود دن یقال الدنم
به بجهولا ای اولع شلذم به که کرد
شتاب شتازان

ل ذ ن

لاذن کهاجر رطوبتی است که پشم
و ریش بزر نیز از ان ...
کیاه قلسوس با قنسوس ... گیاه
انچه در مو چسبد نیکو تر است
نافع نزلات و سرفه و درد گوش
و مقوی و ملین و مفتح سده و
دهن کنا و ... حیض و
انچه در سم ... است

ل ذ ی

الذی ... بمعنی ...
منهم المذکر مبنی ... لین
یعقل و لمن لا یعقل صیغ لیوصل
به الی وصف المعارف بالجمل و لذلك
لا یتم الا بصلة و اصله لذی ...
... لغات لذی بکسر الذال و سکونها
و الذی مشددة الیاء مضمومة
و مکسورة و لذی محققة الیا
محذوفة اللام الذان مشددة
النون و محققها و الذان ...
... لنشی الذین بالنون فی الرفع
و النصب ... الذی ... الذا
دو لنستجع قال الشاعر وان
الذی حانت بفلج دماؤهم هم
القوم کل القوم یا ام خالد یعنی
الذین و منهم من یقول فی الرفع
اللذون و زعم بعضهم ان اصله ذا
لانك تقول ماذا رأیت بمعنی ما
الذی رأیت و هذا بعید لان الکلمة
ثلاثیة و مضمیر الذی ... یا بنی
الذی الیاء بکسر تشدید الیاء
و الذیان و الذیون
س لذی به لذی ... لازم
گرفت او را و چسبید بوی

باب اللام فصل الراء

ل ر ت

لرت بالضم جبلی است یا قبیله
است در اندلس

ل ر ق

لرقه بالفتح قابلعی ... معرب ...

باب اللام فصل الزاء

ل ز ء

ف لزأه لزءه بالفتح بخشید
او را و پر کرد و لزأ الابل بشکو پر نمود
شتران خود را و لزأه ... زایید
او را مادر وی
الزاء پر کردن و شیر چرانیدن
گوسپندان را
تلزئة دادن و نیکو چرانیدن
شتران را
تلزؤ پر شدن

ل ز ب

عرب لازب محرکه از اتباع است
لزبة بالفتح تنگی و خشك سالی
اصابتهم لزبة ای شدة و قحط
لزب بحذف التاء و لزبات بالفتح
جمع
لزب بالکسر راه تنگ
لزب ککتف اندك لزاب ککتاب
جمع
لازب ثابت و بر جای چسپیده
یقال صار الشیء ضربة لازب و
هو افصح من لازم
ملزاب کمحراب مرد سخت بخیل
ن لزبه العقرب لزبا گزید
او را کژدم و نیز لزوبا بالضم
چسپیدن و چسپیده کار و ...
شدن و ثابت و بر پای بودن
و خشك گردیدن سال
ك لزب لزبا بالفتح و لزوبا
در پیچیده و بر آمد بعضی از
در بعض و لزب الطین چسپید
و سخت شد
تلزیب چسپیدن کار و سخت
شدن آن

ل ز ج

رجل لزج محرکه بالفتح مرد لازم کیر

کار از جای نرود تجل لزجیکر قرنی
مثله
لزج ککتف لغزان و چسپان
لزجة کسفینه مرد ملازم کار از
جای نرود
س لزج لزجا محرکه لزج کردید
درو سپید و لغزان و چسپان
شد لزوجة چسپان اسم
و لزج به ... از دی ...
تلزج ... و ... بودن و با هم
بر چسپیدن گیاه و یقال النت ...
سر دستن ... و تلزج الراس ای
عداغیر نقی عن الوسخ و ...
از چی کیا

ل ز خ

تلزخ ... دهن از خوردن
انار و الو

ل ز ز

لز بالفتح حلقه در و موضعی
است بحر ... و کرك ان
اتباع است یعنی سخت بخیل
لزنر بالکسر چسپنده و ملازم
و با ... عنبی
لزز محرکه پشتیوان در
لزیز کامیر استخوان سینه که
فراهم امده جای گوشت است
ازایز جمع و لزیز ... لازم ...
لزاز ککتاب پشتیوان در و
سر ... فلان لزاز خصم یعنی
سر ... خصم است و نام مردی
و نام اسپ انحضرت صلی الله
علیه و سلم که مقوقس الی مصر با
ماریه قبطیه هدیه فرستاد
عجوز لزوز کصبور و از دیاع
است یعنی کنده پیر
ملز ... کالرحیم مرد سخت ...
کر
ن لزه لزا بالفتح و لززا محرکه
تسبان ... و ... کرد و چسپانید
و نیز ... دن و لازم بودن
چیزی ... و لازم چیزی ... کرده

چیزی را

الزاز جنبانیدن

مُلززکه مُعظم کرد اندام استوار

خلقت و سخت

تلززاستوار کردن و کرد اندام

استوار خلقت کردانیدن

تلزلز جنبیدن

مُلازه بر چسپیدن باهم

ل ز ق

لزق بالکسر اعضو و قریب

یقال هو لزقی و بلزقی ای بجنبی

و دار لزق داری ای ملاصق

لزوق محرکه اعه از باران شب با

مدادان در پاشن ...

کرده ادکیاه

لزیق کامیر متصل و ملازق

ملازق ای بجنبی

...

ل ز م

ل س ب

ل س ع

ل س ن

ل س ق

ل س د

ل س س

باب اللام فصل السین

ل ش ب

ل ش ق

ل ش ش

باب اللام فصل الشین

ل ص ب

باب اللام فصل الصاد

...

لصت

لصّ

لصص

لصغ

لصف

لصق

لصو

باب اللام فصل الضاد

لضض

لضم

لضو

لضى

باب اللام فصل الطاء

لطأ

لطث

لطح

لطخ

لطب

لطس

لطس بالفتح کوفتن وسپردن ریختن وچیزی را بچیزی پهن زدن و سنگ و برّان انداختن وطپانچه زدن وسنگرا شکستن و الفعل من ضر

ملطس کمنبر مثل سطبر و بزرگ که بدان سنگ شکنند و سنگ که بوی خسته را کوبند

موسم اسب شوخ کرمه سخت شده موخ شد لاطس موج طپانچه زدن پی در پی

لطط

لطّ بالفتح حیل و کردن سندان دلهای حنظل دنگ کرده

کتاب جمع

لطع

لطف

لطم

دمام کشتی از شتر و اسب تبعه
ابن سکدم و اسب فضالة بن هند عمانی
والحلم لطم کلمه است که بدان شتران
زا بدوشیدن خوانند
لیمه که یفینه مشک و طبله مشک
یا بازار عطاران و سبوکه بار
وبخت عطار و بزازی برداشته
باشد
لاطم نام مردی
ملطم کمقعد رخسار و هما ملطمان
ملطم کمنبر ادیم که زیر جامه دان
گسترند تا گرد آلود نکردد.
ملطوم طپانچه زده و لقب عمرو
بن عامر ازدی بدان جهة که پیش
روی با مشال ام اهود حضور
عابد و وجوه کهلان و جزان
طپانچه زند
ملطم که عظم تا کرو مرد ملطوم
شدد للمبالغة و منه ملاطم رخساره
سپید
تلطیم مهر بر زدن کتاب را و نیل طپانچه
زدن
ملاطم للبناء علاه اعلام است
ملاطمة و لطام بالکسر طپانچه
زدن یکدیگر را
تلطم خاک سر کون و تیره رنگ تکه
روی
تلاطم با هم طپانچه زدن
التطام بر هم زدن موج
استلطام طپانچه زدن خواستن

لطو

ن لطا لطوا بالفتح پناه بردن
بسنگ یا بغار

لطی

لطاة بالفتح زمین و جای و پیشانی
یا میان پیشانی و دزدان که بر زمین
باشند از نو و کرای یقال الق
ملطاة ای بثقله و دائرة اللطاة
کردش موی که بر پیشانی اسپ
جوان باشد
ملطی کمنبر شکنج ... سر که تا پوست
شنک رسد ملطاة بالتاء
مثله

ف لطی لطیا بالفتح بر زمین
چسپید

س لطی لطیا لطی محرکة کران کرد
مرا و لطیئة بکذا کمان نمودم
کنند بهی کی چنان است
ملطیة کمحسنة شکستگی سر
بپوست تنک سر رسیده
تلطی علی العدو انتظار غفلت
دشمن کردن یا از زدن یا فتن نوع
او را بترک فنا و مال او با او
بنمود

باب اللام فصل الظاء

لظو

لظاة که چیزی اندک یقال ما
ترکت عنده الا لظاة ای قلیلا

لظظ

لظ بالفتح مرد دشوار خوی و ترش
سخت گیر و نیز لظ لازم بودن چیز
را و نیکی بالتاء و سیهیدن
لظیظ کامیر مثله و زاند و
الفعل من نصر
لظلاظ بالفتح مرد دشوار خوی
سخت کننده و یوم لظلاظ روز
گرم
لظلظة جنبیدن و سر جنبیدن
مار از تند خشم
ملظة بکسر اللام نامه
الظاظ لازم بودن چیزی را
بالباء و مداومت کردن و مقیم
بودن بجائی و پیوسته با ریدن
باران و ستیهیدن رجل ملظ
نعت است ازان قال ابن مسعود
رضی الله عنه الظوا فی الدعا
بیاذا الجلال و الاکرام ای الزمو
ذلک
تلظلظ جنبیدن زمار و جنبانیدن
ان سر خود از تند خشم
ملاظظ بالکسر ستیهنده
تلاظ ... یکدیگر او و دن

لظه

لظه بالفتح طپانچه زدن و الفعل
من فتح

لظی

لظی محرکة آتش یا زبانه آن و معرفة
دوزخ و ند و لظی موضعی است

س لظیت لظا لظی محرکة زبانه
زد آتش
ملظیة افروختن آتش را چندان
که زبانه زند
ملظی بانه زدن آتش
التظاء زبانه زدن و برافروخته
شدن آتش

باب اللام فصل العین

لعب

لعب بالفتح بازی
لعبة بالفتح دار و بی است شبیه
ببوزنجان و بر بن که بدن لعنبر
لعبة بالکسر نوعی از بازی
لعبة بالضم پیکر نگاشته یا عام
است و بازیچه چو شطرنج و جز
ان یقال انت اضحک من هذه
اللعبة بضم اللام و فتحها و قال ثعلب
بفتح اللام یجوز لانه اراد المرة الاولى
من اللعب و کرایی چیزی که بدان بازی
کنند بازی باند
لعب ککتف بازی و بازیگر لعب
بالکسر و لعبة کهمزة مثله
لعاب کغراب آب که روان
باشد ... حتی سال لعابه و
لعاب النحل انگبین و لعاب الشمس
آنچه از بالا فرود آید مانند تار
عنکبوت در شدت گرما و ...
لعوب کصبور زن بازیکرو زن
نیکو کرشمه نیکو باز و معرفة دار
اعلامن اوان است
لعباء کحمراء سونبی است
نا اندر حرمی بهی ... شیرین
است خرچ ... ان کلابی
لعبانیة و منبیه است و همین
لغاب ... است
لعب بسم الهمزة و العین مرد بسیار
بازیگر
العوبة کاعجوبة بازیکره و بازیچه
یقال بینهم العوبة
تلعاب و تلعابة بکسر التاء و قد یفتح فیهما مرد بسیار بازیکر تلعبة
بالکسر و تلعاب و تلعابة بکسرتین
و شدة الباء مثله
ملعب کمقعد بازیگاه
ملاعب الریح نوزده های باد
ملعبة کمحسنة نوعی از جامه
آستین که کودکان بدان بازی
کنند
تمر ملعوب دندان بالعاب

س لعب لعبا بالکسر و الفتح
و لعبا ککتف و تلعابا بالفتح القوة
بازی کرد

ف س لعب الصبی لعابا محرکة
رفت آب از دهن وی
ملعبة کمحسنة جامه است بی
آستین که کودکان بدان بازی
کنند
العاب بر بازی انگیختن یقال العبت
المرأة ای جعلها تلعب بصبیا او ردن
چیزی که بدان بازی کند و لعاب
رفتن از دهن و لعاب انداختن
دهان
تلعیب بازی کردن
ملاعب ظله مرغی است که او را تلعب
ظله نیز گویند و ملاعب الاسنة
بالضم عامر بن مالک عم عبد الله بن
حصین خانه و او بن مالک
جزی و کذلک ملاعب لرماح الاود...
بود
ملاعبة با زیکردن با هم و بازی
کردن با زن
تلعب بسیار بازی کردن و یقو
تلعبة ای مرة بعد اخری
تلاعب بازی کردن
استلعاب غوره مانند بو
اوز دن خرما بن بعد درود

خواهد باز بکردن خواستن

لعث

التعث کاحمد آهسته و کران
سنک

س لعث لعثا بالتحریک لعث
کردید

لعثم

لعثم فی الامر آهسته شد تلک کرد و
تلعثم توقف یا سپاسکی رفت و نیک
نکریست تا تامل کرد
تلعثم بمعنی لعثمة است و ... منه
بتو یعنی تلعثم و فی الحدیث
ما احد عرضت علیه الاسلام
الا کانت له عنده کبوة غیر ابی
بکر فانه لم یتلعثم

لعج

هوی لاعج عشق سوزان و سوزانده

ف لعج الامر فی الصدر لعجا
و کذشت در سینه وی و خطور
کرد و نیز لعج پوست سوختن و
سوختن خشک ... و درد ناک
کردن اندام را
الغاج آتش افروختن در هیزم
ملاعجة دشوار شدن کار بر
کسی
متلعج للفاعل زن بسیار شهوت
جوشان که رم کس
تلعج نیز شهوت شدن زن
التعاج تفته و بی آرام کردید
از اندوه و غم و جزان

لعذم

لعذمی بالفتح شده البنا
حریص از مند
لعذمة دندان کردن و توقف
و در زیدن یا سپاسکی دفتر
و تامل کردن
تلعذم خود دیقال ما تلعذم
شیئا ای ما اکلناه

لعر

ف لعرت المرأة تلعر بالفتح کا ئیه
زن زدا و لعر نیز النار فضلها

لیسید نا نه بچه خود را

لعس

لعس بالفتح موضعی است و نیز لعس
کزیدن بدندان و الفعل من فتح
لعس محرکة سرخ لب بسیاهی زند
و سیاهی لب نیکو نماید و سرخ
سیاهی آمیز شدن و الفعل من
سمع
آلعس مرد که دندان بسیاهی
زند لعس بالضم جمع و موضعی است
و نبات العس گیاهی که بسیاهی زند
از انبوهی و بسیاهی
لعساء کحمراء مونث العس است
لعس بالضم جمع و شفة لعساء لب
مایل بسیاهی و جاریة لعساء زن
نهایت سرخ رنگ که اندکی بسیاهی
زند
لعوس کصبور چیزی اندک یقال
ما ذقت لعوسا ای شیئا
لعوس کجرول کرک و مرد سبک خوار
و حریص
لعسان بالکسر جائی است
متلعس للفاعل مرد سخت خوار و
بسیار خوار
تلعس بسیار خوردن

لعص

لعص محرکة دشواری و تنک از تنگی
و حرص در خورد و نوش
تلعص تنک کردن بر کسی و دشوار
کردن یقال تلعص علینا ای تعسر

لعض

لعوض کجرول شغال

ف لعضه بلسانه لعضا بالفتح
بزبان کرفتن او را

لعط

لعط بالفتح خطی که حبشیان بر روی
کشند العاط جمع
لعط بالضم پهلوی دیوار و کوه که
مقابل تو و ندی کن رکن و
اسامة بن لعط هذلی است
لعطة بالضم ... و شانی چشم

رسانی ... مضد است ... گردن گوسپند و گردن زن ...
سیاهی که بدان زنان بروی خط
کشند ... سرخ و ...
و سیاهی کردن و جزان ... است
کذنان بروی کشند
تیر لاعط تابل پهلوی دیوار و
کوه کذشت
لعطة کهمزة گوسپند ... کرده
لعوط کجرول نام مردی
ماعط کمقعد جای کاه که کیاهش
ستور لیسیده باشد یا جراکاه
نزدیک که گرد کرد سرا ها باشد

ف لعطه لعطا بالفتح ...
هیناکی کردن داغ کرد و لعط ...
بحقه تمام خواست نکاه داشت
و لعطه بسهم ... تیر انداخت بوی
و لعط بعینه چشم زخم رسانید و
نیز لعط شتافتن ...

لعظ

ملعظة کمعظمة ... دراز
تنداز

لعع

لع بالفتح مرد حریص بر شهوت
و مخففه بمعنی لعا هی ... یقال
للعاثر اذا دعی له بالانتعاش
لعة بالفتح زن پارسا ملیحه
لبعة که یفینه زن ...
لعاعة کجبانة ... تکلف
اردبان ادرشبی و صواب ... از
من غیر صوت
لعاع کغراب گیاهی نازک اندر
اول رستن
لعاعة کثمامة کاسنی و ... از
و اینهان بدان جهت که دود ...
رود ... شود ...
و گیاه سبک مشو ... باشد
... و فی الحدیث و جدتم یا معشر
الانصار علی لعاعة من الدنیا
اعطیتها المؤلفة قلوبهم
لعلع کجعفر سراب و کوهی است

بوته کرکه و موضعی و آبی در
بادیه و در ... حجازی و
نام مردی و نیز لعلع ... الای
بمعنی لما است
لعلاع بالفتح بد دل
لعلعة شکستن استخوان و ...
از ودرخشیدن سراب ... و
مند شدن از گرسنگی ...
و بی آرامی کردن ... جزیه
المعاع گیاه لعاع رویانیدن
زمین
عسل تلعع للفاعل انگبین
که بر داشتن ... کردد
تلعی ... گیاه لعاع ... و
علف ... گیاه سبک و جیدن
از اضداد تلعع کرهو ... ثلاثة
فابدلوا من الاخیرة یاء
عسل متلعلع للفاعل انگبین
که دراز شود وقت برداشتن
تلعلع شکسته شدن و شکسته
شدن استخوان و غلطیدن از
گرسنگی و بی آرامی کردن ...
سیاه شدن از گرسنگی ... جوان
و زبان ... از ...
تشنگی و در ... شیدن سراب ...
سست ... شدن از
بیماری و ... لعلع کفتن

لعف

المعافة ... خوردن لیسیدن
شیر ... یا ... او زم رفتن
یا ماده شدن ... کرفتن سر که
یا خشم کرفتن یا با ... نگریستن
و چشم پوشیدن ... یقال العف
الاسد اذا نظر ثم اغضی ثم نظر
تلعف ماده شدن شیر اشتر
بگرفتن سر کی

لعق

لعقة بالفتح یکبار لیسیدن
و ... ملاعق ... یقال ...
لعقة من ربیع ای قلیل ...
لعقة بالضم آنچه در کچه ملعقه

بر دلش نشود
لعقة الدم مرکزة لقب عبد الدار ولقب مخزوم وعدی و سهم وجمح بدان جهت که با هم سو کند خوردند بر پر از تشریح کشته خون شتر را لیسید یا دست خود را بخون شتر فرو بردند
رَجُل و مَعُوق لعوق کیف مرد نیک ازمند
لُعاق کغراب آنچه در دهان بماند پس از لیسیدن چیزی
لَعوق کصبور لیسیدنی و دارو که لیسیده شود
لُعوقة بالضم شتابی و سبکی در کار
لَعوق کجرول کم خرد
مِلعقة کچمچه و آنچه بوی لیسند ملاعق جمع
س لعِقه لعقا بالفتح و لعقة بالضم و یضم لیسیدان را و لعق فلان اصبعه بمرد و هو کنایة عنه
اُلعُق لونه التفا فا مجهولا یعنی کرده رنگ او و متغیر شد

ل ع ق ط

لعقط کزبرج نوعی مرغ

ل ع ل

لعل بفتح کن و تشدید الاخیر و سکونها مکر و کاش و اینکلمه است جهت امید و ترس و شک و اصل ان عل و لام زائد است و همچنین لغت عل و عن و غن بالمهملة والمعجمة و ان و لان و لعلوان و رعن و لعن و رعن و لعن و رعن ...
وعلنی ولعلنی و لعلی و لعنی وعلی هذا القیاس

ل ع ل م

تلعثم فی الامر رنگ کرد و نگاه و توقف نمود

ل ع م

لعم محرکة لعاب دهن

ل ع م ظ

لعمظ کجعفر از منه دار و روسند

کوشت لموظ کعصفور و لموظ بالثاء مثلثة لعامظة و لعامیظ بفتحهما جمع و نیز لموظ نا خوانده در دهمها نا اینده
لعمظة کوشت بدندان برکندن از استخوان لعماظ بالکسر مثله لعماظ کغرطاس مرد لافی

ل ع ن

لعنة بالفتح راندن که اسم است لعن را قال الله تعالی الا لعنة الله علی الظالمین لعان کتاب لعنت جمع
لعنة بالضم آنکه بسیار لعنت کنند بروی
لعنة کهمزة بسیار لعنت کننده مردم را لعن کصرد جمع
لاعن و رکننده و دشنام دهنده و دعای بد کننده
لعین کامیر رانده و لعنت کرده شده مذکر و مونث دروی یکسان است یقال رجل لعین و امرأة لعین اما هرگاه موصوف مذکور نباشد در مونث لعینة بتاء تانیث باید و نیز لعین آنکه هر کس او را لعنت کند و دیو سرکش و مرد و و مسخ کرده و کراک و دشنام داده شده و مرد و خوسه که بپا ایزها شکل مردم بر پا سازند بجهت ترسیدن سباع و وحش و دنبلا افتاده خوار شده و لعین منقری ابو اکید منازل بن ربعی شاعر است
لعان ککتاب نام است لعانیة که گیاهی است مثله
ملعنة کمقعدة راه کوفته و پلیدی حدث سلاعن جمع و منزل مردم و سبب لعنت و فی الحدیث اتقوا الملاعن ای ما یوجب اللعن و نیز ملاعن جایهای قضای حاجت ملعون رانده و دور کرده از نیکی و رحمت و دور دعا کویند

ابیت اللعن که تحیه در زمان ملوک بود یعنی انکار کردی از زدن چیزی که بران لعنت کنند نو را
ملتعن کمنتظر آنکه غیر کسی بر او نداند
تلعین در شکنجه کشیدن و باز داشتن
ملاعنة بر یکدیگر لعنت خواندن شوی و زن لعان بالکسر مثله و نیز لعان حکم کردن قاضی کالاعن بینهما لعانا اذا حکم
تلاعن همدیگر را دشنام دادن و بهم ا که بودن با هم و بر یکدیگر لعنت خواندن منه الحدیث اتقوا عنان لا یجتمعان فقال ابو حنیفة ومحمد اذا کذب نفسه وحد جاز ان یجتمعا بنکاح جدید
التعن انصاف نمود در حق خود و نیز التعان بر یکدیگر لعنت خواندن

ل ع و

لعو بالفتح بدخوی حریص ماتر در مرتبه شمیلاد شده و عر بصرح مرد تیز شهوت لعوة مونث لعا ککتاب جمع کلبة لعوة و ذئبة لعوة ای حریصة و نیز لعوة سگ ماده و سیاهی کرد کرد سر پستان و یضم و قومی از عرب و دولعوة پادشاهی است از پادشاهان حمیر و نیز نام مردی و لعوة الجوع تیزی و شدت گرسنگی
لعی کرحی نیلابار شد و نیز شهوتی و تقولا عاثر لعا لک دعا له بالانتعاش
لعاة بالتاء سگ ماده
لاعی بدلی بیمناک کاذب ج... در فزع از دنوز او ... ما بها لاعی قرو ای من یلحس عنا معناه ما بها احد
لاعیة نوعی از درختان کوه شیردار کلش پز ده مرکاه از شیر ان در حوض ما هی افکند میر اند

ورعن ... کومنه ان سخت ... دیشر شیر ... قوی و نیز بالغ و صفرا بقی ... کند
آن ... اسمان
... نهی و خفتر ... انگیز و لیسیدن یقال لعی العسل اذا انعقد و تلعا اذا انعقد و کیا لغاع چیدن یقال الحرینا تلعی ای نا خذ الالعاع و هو اول نبت نوخیز

باب اللام فصل الغین

ل غ ب

لغب بالفتح گوشت پاره میان دو ران پیشین و نیز تباه زرد رو مرغ و سخن تباه و مرد سست و کول و تیر بیکاره نیکو نا تراشیده و تیر ... بلغب مجهولا مانند نابطشرا لقب از دروی ... الکمیت لا ... مثل لغربه ... ولا ... لغب محرکة مونی کردن یقال ... بلغب ... بعنی در یافتن را لاغب مرد سست ضعیف
لغیب کامیر تباه شده
لغاب کغراب تیر بیکاره تیر نیکو نا تراشیده و نیز ... دیزه مرغ
لغابة کثمامة کول و سست لغوب بالضم مثله
لغوب کصبور مرد سست و کول
ف س ک لغب لغبا بالفتح و لغوبا بالضم و بالتحریک مانده گردید کرمعن الکلبی و سمع لغة ضعیفة
ف لغب القوم لغبا بالفتح خبر دروغ پیدا کرد در ایشان و لغب علیهم تباهی انداخت میان ایشان و لغب الکلب آب بخورد از خوی
الغاب سخت مانده کردن ...

تباه و هیچکاره بر نهر چینبا ... ورنج رسا نیدن کسی را
تلغب سخت مانده کردانیدن
تلغب مانده کردانیدن و دور در رانیدن

ل غ ث

لغیث کامیر انچه زهر آمیخته جهت شکار کرکس ریزند و کندم جو آمیخته

ل غ ث ن

لغثون کعصفور اندرون بینی و بن ان لغاثین جمع و ناچار است او هو تصحیف لغنون بالنون

ل غ د

لغد بالضم گوشت کرانه کردن و گوشت پاره در گلوی با گوشت پاره اندرون گوش کوتاه بر اید است یا گوشت زیر پایان دهن بسوی حلق لغاد جمع یا منتهای نرم گوش بطرف پائین
لغدة بالضم نام ادیبی است نحوی اصبهانی
لغدود کعصفور گوشت کرانه کردن لغدید بالکسر کذلک لغادید جمع
ف لغد الابل لغدا بالفتح برگردانید ابل را بر جاده راه و لغدا دنبر دار کشید تا راست شود و لغد فلانا عن حاجته باز داشت از ان
ملاغدة دشمنی کردن و باز داشتن کسی را از انچه میخواهد
متلغد الفاعل سخت خشمناک
تو تجاء فلان متلغدا
التغاد باز داشتن کسی از انچه خواهد ... وی و دست کشی کردن

ل غ ذ م

لغذمی بالذال المعجمة و بالفتح منسوب بسیار خوار
متلغذم بکسر الذال بسیار خوار

ل غ ز

لغز بالفتح بر گردانیدن چیز را از وجه آن و الفعل من نصر
لغز بالضم چیستان لغز کقنبر و بالتحریک و کصرد مثله الغاز جمع هر چهار و سوراخ کلاکوش و سوسمار و موش و بفتح لغز کصرد مثله و نیز الغاز راهای کج و پیچیده و مشتبه که بر رونده دشوار باشد تشبیها بحجر الیربوع و الا لغاز فیها ان الیربوع یحفر بین النافقاء القاصعاء مستقیما الی اسفل ثم بعدل عن یمینه و شماله عروضا یعترضها فیخفی مکانه
ابن الغز کاحمر دیبث اسم سعد او عروة او الحارث ضرب المثل انکح من ابن الغز اصله انه کان ایرا نکاحا یستلقی ثم ینعظ فیجئ الفصیل فیحتک بذکره یظنه الجذل المنصوب للتحتک بها الجرب
رجل لغاز کشداد مرد عیب کننده مردم را
لغیزاء کحمیراء چیستان لغیزی کسمیهی مثله
الغوزة کاعجوبة چیستان
الغاز چیستان گفتن و سخن سر بسته اوردن یقال الغز کلامه و فیه ای اخفی مراده

ل غ س

لغوس کجرول کرگ و مرد سبک چست در خوردن و ازمند و دزد بسیار و زن بینید پلید طبع و گیاهی است که ستور چرد از او گاه سبک نیک و نهال که بجنبد از نرمی و نازکی
لغوسة کدخ خبر کرحقیقت معلوم نشود منه لغوسة من خبر ای لم یخف شیء منه
ملغوس کشهد سپید غام

ل غ ط

لغط بالتحریک و بفتح بانگ خروش با اوازهای مبهم که فهمید نشود الغاط جمع و بالفتح صحن پیش در خانه
لغاط کغراب کوهی است و آبی
ف لغطوا لغطا بالفتح و بحرک بانگ و فریاد کردند و لغط الحمام و القطا لغطا و لغیطا کامیر بانگ کرد کبوتر و سنگخوار
الغاط بانگ کردن و خروشیدن و آواز خوش براوردن شیر با بد اختر سنگ نشان در آن
تلغیط بانگ و فریاد کردن و خروشیدن

ل غ غ

لغلغ کجعفر مرغیست غیر لکلک
لغلغة بنیک تر کردن اشکنه را و نیز لغلغة شکستگی زبان بود فی کلام لغلغة ای عجمة و لجلجة

ل غ ف

لغفة بالضم لقمه
لغیف کامیر آنکه هم طعام دزدان باشد و جامه ایشان نگهدارد و دزدی نکند با ایشان و نیز خاصه مرد و نیک نهانی و لغفاء جمع
لغیفة کسفینة نبابیر که حلوا است
ملغفة کمقعدة کروه دزدان بی ننگ و بیشرم و بیحمیت
س لغف الادام لغفا محرکة فرو برد نان خورش را و لقمه ساخت
الغاف بزبان لیسیدن شیر و اماده شدن آن بکر فتن بسر کسی و شتافتن و بد معاملگی کردن و ستم نمودن و لقمه فرو خوردن و اتهیف در زدان کردیدن
ملاغفة در یافتن و وسپیدی کسی را و بوسه دادن زن را
تلغف اماده کرفتن سر کسی شدن شیر و شتر

ل غ ...

لغم کعمر که بوی خوش اندرد نای بینی دارد و کنبا آن و نیز لغم سخن نهفته گوی بی راستی
لغام کغراب کف دهان شتر
لغامة کصحراء کوسپند سپید روی
ملاغم بالفتح گرداگرد دو دهان لغیم بالواحد
ف لغم الجمل لغما بالفتح کف انداخت شتر از دهن و لغم فلان خبر را ازچیزی که یقین ندانست
تلغم خوشبوی الود نزد ملاغم دهن و ملاغم جنبانید وفد سحن کفتن یقی تلغم بالکلام اذا حرک ملاغمه به

ل غ ن

لغن بالفتح خورشیدی و نظر جوالی
لغن بالضم کوکرانه نزدیک گوش و گوشت کرانه گوش و کردن و نیز لغن دروغ بی حجیت ملغن غبرک اذا اکثرت ما تکلم به من اللغن
لغنک ... لعانک در لغت بنی تمیم
لغنون کعصفور کوشت پاره کرانه کردن لغانین جمع و اندرون بینی بر آن
الغینان در آزمودن دهم ... شدن گیاه

ل غ و

لغو بالفتح سخن بیهوده و هیچکاره از هر چیزی خطا و بچه ... و شمار نباید از شتر بچه که بهنگام دیه کردن ... داده شود بسبب حقارت ... وی لغی کرحی مثله فی الکل و کاه منه قوله لا یؤاخذکم الله باللغو فی ایمانکم ای بالاثم فی الحلف اذا کفرتم او لما لا یعقد علیه القلب و هو کقولک بلی والله لا والله
لغو کثیة آوازها کرندانه فهم

مقصد و غرض خود بیان نماید
اصلها لغو او لغی و الهاء عوض
لغات و لغون و لغی کهنکی جمع و
قال بعضهم سمعت لغاتهم بالنصب
تشبیها بالتاء التی نوقف علیها
بالهاء
لغوی بضم لام و فتح غین منسوب
بوی
کلمة لاغیة سخن بد و فاحش و
بیهوده منه قوله تعالی لا تسمع
فیها لاغیة
لغوی کسکری سخن بیهوده و هیچکاره
از هر چیزی و خطا و بانک و شور
مرغ سنکخوار
ن لغا اللغو ای الغی سخن کفت
و نا امید کردید و آثار بریده
نرکرد اشکنر از خبر ش و لغا
الکلب بانک کرد سک

ف ن س

لغوا و لغا کعصا و لاغیة کفتن
و ملغاة بالفتح بیهوده کفتن
خطا کردن در سخن
س لغی لغا کرضی شیفتکی کرد
بچیزی و آزمند شد و لغی بالماء
بسیار خورد آب و سیر نشد و
لغی فلان آواز کرد
الغاء نا امید و نیا انکار کردن
و باطل کردن و انشمار افکندن
استلغاء سخن کوش کردن یقال
استلغ العرب ای اسمع لغاتهم من
غیر مسئلة

باب اللام فصل الفاء

ل ف ء

لفیئة کسفینة کوشت پاره بی
استخوان
لفاء کسحاب خار و چیز اندک و کمتر
از حق
ف لفاه لفا بالفتح و لفاء
کسحاب باز کرد پوست از آن و
برهنه نمود و باز کشاد و نیز لفاء
باز کردن نباد ابر را از هوا و یا
کردن کوشت از استخوان و بعصا
زدن و زدن و برکردانیدن
و ما یلکردن از رای و ی عیب
کردن و دادن حق کسی را
س لفی بالفتح بازماند
الفاء باز کذاشتن
التفاء پوست باز کردن از چوب
و برهنه ساختن

ل ف ت

لفت بالکسر شلغم و نیم چیزی و کرانه
از و یار یقال لفته معه ای شقه
و لفتاه ای شقاه و یقال لا یلتفت
لفت فلان ای لا ینظر الیه کار و دن
کول و کر شهر باد و پشته کوه و بلاد
میان حرمین و بفتح
لفته کهمزه انکه برنه ستور را
و برخاک کند که بجا رسد
لفیتا کسفینه بنابر سطر با تر
انشان سرحیس که طعامی باشد
لفات کسحاب کول بدخوی
لفوت کصبور زنی که از شوی بکر
بچه دارد و مرد کول بدخوی ناتمام
که وقت هوشیدن بانک و بی
آرای نماید و زنی که نکاهش بجای
نماند و بران باشد که هر کاه نوعا
شوی دیکری را اشاره کند
الفت کاحمد چغار شاخ دم
پیچیده یا یکشاخ خمیده و مرد چپ
دست و کول و کنکلاج بلغت
تمیم
لفتاء کحمراء زن کج چشم و بز دم
کج مرد و شاخ
ض لفته لفتا بالفتح دو تو
و پیچید از او منه حدیث حذیفة
ان من اقرأ الناس للقرآن منافقا
لا یدع منه واوا و لا الفا لا
یلفته بلسانه کما یلفت البقرة
الخلا بلسانها و لفت اللحاء عن الشجر
پوست از درخت باز کرد و لفت
الرشاء علی السهم برو پیچید
لمرطوبکه اتناق افتاده هو
الماشیة بهتی برزه نیز باز داز
کسیکه رسد و نیز لفت وی کرد از
نیره تاز کسی و از رای او داده
و عیر کردانیدن یقال لفته
عنه
تلفت نیک بر کشته نکریستن
التفات بر کشته نکریستن

ل ف ث

الفث کول
استلفاث بیرون آوردن نقو
استلفتها عنده هو بیابان
چیزی مبیدن و پوشیدن
خبر او و حاجت و اکردن و تمام
علف خوردن ستور یقال استلفث
الرعی ای لم یدع منه شیئا

ل ف ج

لفج بالفتح خواری
ملفج کمکرم مفلس بچیزی و هو نادر
کاخصر فهو محصن و اسهب فهو
مسهب
الفاج مفلس شدن و بچیزی
کردیدن و مضطرب کردن کسیرا
مستلفج المفعول بچیزی دل
رفته و بی خواس از ترس و بی زیب
دو سیده از لاغری و ناتوانی

ل ف ح

لفاح کرمان کیاهی است که
ماند و آن نوعی از یبوسد بی است
زند دنک و نیز بادر و درخت
یبروج
ف لفحه السیف لفحا بالفتح
بشمشیر زد او و نیز لفح سوختن
اثر و کرما و سموم لفحان حرکه
حرکه مثله قال الاصمعی ما کان
من الریح لفح فهو حر و ما کان نفخ
فهو برد

ل ف خ

ف لفخه علی رأسه لفخا بالفتح
بچوب بسیر زد بر سروی یا طبانچه
زد

ل ف س

لیفس بکسر اللام و فتح الفاء یا تنبا بسکن
است جیفس را بعنی لاور

ل ف ظ

لفظ بالفتح سخن لفظه یک سخن
الفاظ جمع
لفیظ کامیر انداخته
لفاظ ککتاب ترو آبی است
ایاد را و بنیم
لفاظة کثمامة انچه از دهان برون
انداخته و سخن از دهان برون
افتاده و پس مانده از هر چیزی
لا یطلق دنیا بانچه که برون
انداز د جواهر و عنبر و بجز آن
و بیشتمل بلالف باللام و بکلیها
و خروس بانچه که داند و انچه
خود برداز د و پیش ماکیان
اندازد و کبوتر و هر مرغ که بچه
زاید از آن خورش دهد بدان
جهت که داند از شکم برون آورد
و خوراند و کوسپند که چون
بد و شیدن خوانند و نشخوار
بینداز د و شادمانی پیش آید
و از یکی از این مکرر است
قولهم اسمع من لافظة و الهاء
للمبالغة و دنیا بانچه که
هر چه در آن است بیرون خ
دفع کند
ما فوظ انداخته
ض س لفظه لفظا
بالفتح انداخت آن را و از دهن
بیرون نکند و لفظ بالکلام
سخن کفت و لفظ فلان برد
و نیز جا و قد لفظ بالامر یعنی
امد سخت بجید و بجیج دیه
از تشنکی و ماندکی
تلفظ سخن کفتن

ل ف ع

لفیعة کسفینة پاره جامه که بر
پیراهن زیاده کنند
لفاع ککتاب چادر یا کلیم
یا کسیکه از آدمی یا دام
جامه که زنان بر سر کشند و
پستان پیشین ستور و تمام
شتری
لفاعة بالثاء جامه پاره که بر
پیراهن زیاده کنند
ف لفع الشیب راسه لفعا
بالفتح همه سرش سپید کردید
تلفیع فرو کرفتن موی سپید
سر او پیر پوشیدن صالته
بالتاء و بسیار خوردن و با
شکوه کردن نوشیدن از آن را
و نماز در میان آوردن
بعد از آن کاهی شکستند و
و از آن دو کاهی و دندیخ
در کشیدن نیز زاو مرد کرفتن
انرا
تلفع جامه در خود پیچیدن و سیر
شدن زمین بکیاه و سبز کردیدن
رنک یقال تلفع لونه بمجهولا ای
تغیر

ل ف ف

لف بالکسر نوع و صنف از مردم
و کروهی از آن قوم کرد آمده از
هر جای یقال جاؤا بلفهم و بفتح
ای اخلاطهم و کذا لفا لفیفهم
در موضع لفوف جمع و بجز از
جای جای فراهم آورند مانند
کواهان دروغ که کوی جمع کنند
و بی توجا و امن کف بلفهم و بفتح
و بثلث یعنی آمد ند با کسیکه
شمرده شد در انها و مرغ از
دنهم پیچیده کیاه و یقال الحدیقة
لف و بفتح ای ملتفة و فیها
انبوه درخت لفاف جمع و نیز
الفاف درختان انبوه بهم در
پیچیده منه قوله تعالی و جنات
الفافا و واحد مثل لف است
بالکسر و بالفتح یا لف بالضم
جمع لف و نیز الفاف جمع الجمع
باشد
حدیقة لفة بالثاء باغچه در
هم پیچیده و انبوه درخت و بفتح
و امراة لفاء زن سطبر پا ران
لفف محرکه پیچیدکی رک در
بازوی کارکننده چنانکه آن
کار معطل سازد و کرانی زبان
چندانکه از سخن در ماند الف
نعت است از آن
لفیف کامیر کروه مردم برآکنده
از هر جای منه قوله تعالی جئنا
بکم لفیفا ای مجتمعین مختلطین
من کل قبیلة و طعام لفیف
خوردنی آمیخته بدو جنس یا
زاید از آن دو دوست یقال هو
لفیف فلان ای صدیقه او هو
لفیف بالعین المعجمة و نیز لفیف
کلمه را کویند که از سه حرف اصلی
وی دو حرف علت باشد خواه
مقرون چون طوی و خواه مفروق
چون وقی
لفیفة بالتاء کوشت پشت شتر
و زه بی
لفافة ککتابه جامه بیرونی که
بر پا و موزه و جز آن پیچید لفائف
جمع
الف مرد کران سنک بطی الکلام
عاجز در ماند و در سخن و کار و
کران زبان چون در سخن در
آید زبان پر کردد آن که مرد و
ابرو پیش با هم نزدیک باشد و
جای انبوه بسیار مردم و نیز الف
رکیت در نخز کاه دست شتر
لف بالضم جمع
لفاء ممدودا زن بزرک ران
کلان سرین اکنده کوشت و دختر
فربه لف بالضم جمع و ران سطبر
منه خذا لف ای ران و درختان
پیچیده شاخ
لفلف کجعفر موضعی است
میان تیماء و مرد و کوط و
رجل لفلف مرد سست لفلا
بالفتح مثله
تلافیف کیاهی در هم پیچیده
یقال المرء انا لافیف من عشب
ای نبات ملتف
ملف بالکسر چادر و فرا کند
ن لفه لفا بالفتح در نوردید
از او پیچید خلاف نشر و لف
الکتیبتین ای جمع و لشکر را
بهم در جنک و لف فلانا حقه
از حق وی باز داشت او را و لف
الشیء فراهم آورد آن را و لف فی
الاکل اقسام طعام ایمخته خورد
یا رشکر دانید و لف الشیء
بالشیء ضم کرد چیزی بچیزی و لف
الشجر در هم پیچید شاخ کرد ید
درخت
لفلف نیک خوردن و مضطر
شدن بانوی شرار پیچیدکی
راه
الفاف سر در بالکشیدن زیر
و زیر جبه خود در آوردن کسی
ملفف کمعظم شل شیر نبه
قول اللهوس الاسدی بخبر
او تمر او بلحم او الثنی الملفف
فی البجاد
تلفیف سخت در نوردیدن
نیک در پیچیدن و از جای بجای
فراهم آوردن چیزها
تلفف جامه در خود پیچیدن
یقال تلفف فی ثوبه
التفاف در جامه در خود پیچید
و کذا التف به و نیز التفاف
افزون شد کیاه و در هم پیچید
آن

ل ف ق

لفق بالکسر یک کرانه در دو چادر
و جز آن
لفاق ککتاب تلفاق بکسر التاء
دو جامه است که هر دو را بهم
دوزند
ض لفق الثوب لفقا بالفتح
دو در ز از دو ابرهم نهاده کرد
و لفق الامر جست از این نیافت
و لفق الصقر کذا شتش کرد
بی شکار نکرد
س لفق نیل کذا کرد کرفت
و لفق الشیء سپید آن را و کرفت
احادیث ملفقة کمعظمة سخنهای
دروغ آراسته و مزخرف
تلفیق دو در ز و پیاده و سخن را
بهم آوردن
تلفق به در پیوستن بوی
تلافق خداوند کارهای دروغ
و آراسته شدند قوم یقال
تلافقوا ای تلاءمت امورهم

ل ف ك

لفیک کامیر کول
الفک کاحمد مرد چپ دست و
کول

ل ف م

لفام کغراب روی بند و نقاب
که بر بینی اندازند
ض لفمت المرأة لفاما روی
بند بست و لفمه استوار بستم
آن را
الفام استوار بستن
تلفم روی بند بستن زن و
عامه بستن مرد بر دهان بشکل
نقاب چنانکه تا نوک بینی برد
التفام روی بند بستن زن

ل ف و

لفاء کسماء خاک و خس و
متاع بر زمین افتاده و هر
چیز اندک و هیچکاره خوار و حقیر
ناشسته یقال رضی من الوفاء
باللفاء ای من حقه لو فی بالله
الفاء یافتن و وارسیدن چیزی
را
لفاء معقفه تلفیه کاست
خوانند
تلافی در سیدن و در یافتن
چیزی یقال تلافیته ای تدارکته

باب اللام فصل القاف

ل ق ب

لقب محرکة نام نامه القاب جمع
لقبه به تلقیبا لقب نهاد بان
تلقب لقب شدن

ل ق ث

لقث بالفتح امیختن و بشتاب
کرفتن و فراز کرفتن چیزی را
والفعل من سمع
تلقیث امیختن

ل ق ح

لقح بالفتح کشن دادن خرما بن
را والفعل من فتح
لقحة بالکسر و بفتح لقاح کتاب
جمع ولقوح و بفتح لقح کعنب و
لقاح بالکسر جمع و عقاب بدام
و دن شیر ده
لقح محرکة کوه وا بچه کار کشن
کیرند تا ابتا فه دیکر در کنند
اشتر استان را و ابچه فعلو ایری
کشن دهند
شقیح لقیح کامیر از اتباع
است
لقاح کسحاب اب نرو ناقه و یا
شیر یا ناقه بچه او زده ماده و ماه
یا سه ماه و بعد از ان اندا
لبون نامند
لقاح کسحاب ابچه بان خرما
بن زا کشن دهند و عوره خرما
بن بزوکروهی از مردم سرکش که
فرمانبر پادشاه نباشند یا
انان که در جاهلیت کاهی
نوبت سبا نرسید انها را
لقوح کصبور باردار لقح ککتب جمع
و شتر لقاح ککتاب جمع و قالوا لقاح
اسود ان کما قالوا ضبعان لانهم
یقولون لقاح واحد و نیز لقوح شتر
ماده شیر دار یا ناقه بچه او زده
ماده و ماه یا سه ماه و بعد از ان
انرا لبون خوانند
لاقح ناقه ابستن شده لواقح جمع
و حبلت حتی استغارة و نیز لو

بادها که درخت وابر را بار
دار کرداند و هی لاقح والاصل
فیه ریح ملقحة ولکنها لاملقح الا
و هی فی نفسها لاقح کان الریاح
لقحت بخیر فاذا انشات السحاب
فیها خیر وصل ذلک الیه
ملقوحة ماده یا جنین و ابچه
در پشت نرملاقح جمع
س لقحت الناقة لقحا بالفتح
و بالتحریک لقاحا کسحاب ابستن شد
ملقح کمحسن بخش ملاقح بالفتح جمع
و نیز ملاقح بادها که ابستن کردانند
درخت را ملقح یکی ملقحة کمکرمة
الفاح کشن دادن خرما بن را
و ابستن کردانیدن یقال الفح
الفحل الناقة و ابستن کردانیدن
باد درخت را
رجل ملقح کمعظم مرد ازموده کار
تلقیح کشن دادن خرما بن را و
ابستن کردن باد درخت را
تلقح ابستن وانمودن ناقه و
منسوب کردن کسی را ابکاه نا
کرده یقال تلقح فلان علی و بند
اشاره کردن در سخن کفتن
استلقاح هنکام کشن دادن
رسیدن خرما بن را

ل ق ن

لقز بالفتح مشت بر سینه زدن
یا بر هرجا که باشد یا لکد زدن
یا لقز مشت بر سینه و بر کردن
زدن و لمز لکد زدن و بغز
از نخ زدن و لهز مشت بر کردن
زدن

ل ق س

لقس بالفتح کر
لقس ککتف مردم را لقب نهنده
و فسوس کننده و بکا اندازنده
میان مردم و انکه بر باب دوش
نیاید تو دانا و دریابنده چیزی
لقاس ککتاب اسم است ملاقنه
زا

لا فرعیب کننده و کر
ض لقسه لقسا بالفتح عیب
کرد او زا
س لقست نفسه الی الشیء
لقسا بالفتح کشید اندرا دل او
بسوی ان چیز و مایل شد و لقست
نفسه منه شوریده دل او و تنبا
شد
ملاقس للفاعل شکیبا زبدنه
ملاقسه هم بکرد القب نهادن
تلاقس با هم دشنام دادن

ل ق ش

شن لقش ککتف خیلی خشک
کهنه

ل ق ص

لقص ککتف تنک و مرد بینا
خو بود بد انکیز
ف لقص جلده لقصا باد افتاد
سوخت پوستش را
س لقص لقصا محرکة تنک
کردید و لقصت نفسه شوریده
دل او و تباه شد
ملتقص للفاعل پرنده و تتبع
کننده دقایق امور و باریک اثر
التقاص کرفتن چیزی را

ل ق ط

لقط محرکة ابچه بر داشته و بر چیده
شود از خوشه و جز ان یقال الفقا
الیوم لقطا کثیرا ای بیضی بیلقوت
چیدیم امرو زو نوپاره های زر که
در کان یافته کردد و نوعی از
نره پاکیزه که مشتی و جز پس از ان
باشد لقطة یکی یقال فی هذا
المکان لقط من المرعی ای شیء منه
قلیل
لقطة بالضم ابچه بر داشته و بر چیده
شود از خوشه و جز ان لقطة کهمزة
مثله و فی الحدیث سئل رجل
النبی صلی الله علیه و سلم عن اللقطة
فقال احفظ عفاصها و وکاءها
ثم عرفها سنة فان جاء صاحبها

والا فشانک بها
لقیط کامیر از زمین بر کرفته و بچه
نو زاده بر زمین افکنده و جز ان
که بر دارندن او را و چاه کهنه
عادی که ناکاه بر افتد و واقع
شود بئر لقیطة کذلک ای اذا
کانت عادیة فالتقطت ای
وقع علیها بغتة لقیط بلوی و
لقیط بن ربیع و لقیط بن صبرة
و لقیط بن عامر و لقیط بن عدی
و لقیط بن عباد صحابیانند
فهذا ما نسبه العبش والاکثر
هوابو رزین لقیط بن عامر بن
صبرة بن عبد الله بن المنتفق بن
عامر بن عقیل عقیلی مشهور
عداده فی اهل الطائف و منهم
من یجعل لقیط بن عامر لقیط بن
صبرة قال ابن عبد البر و لیس بشیء
لقیطة کسفینة خوار و ناکس
فرومایه منکر و مونث در
یکسانست و بنو اللقیطة کروهی
استاز عرب سموا بها لان ام
التقطها حذیفة بن بدر فی جوار
اضرت بهم السنة فاعجبته فاخذها
الی ابیها و تزوجها و هی بنت عصم
بن مروان
لقاط کسحاب خوشه که در دو بر
بماند و داس از انها کند
لقاط ککتاب پیشاپیش و تقابل
یقال داره بلقاط داری ای بحذا
و نیز لقاط باقی مانده خوشه
در درودن اسم مصدر را
لقاط کغراب خوشه بر چیده
لقاطة بالضم شکسته و ریزه
هر چیزی نایکان و بی بها و
از زمین بر کرفته و خوشه بر
چیده
لقاط بالفتح مردم او باش و
مردم اندک پراکنده
لاقط رفوکر و بنده ازاد کرده
و ما فط بنده لاقط و ساقط

بنده ما قط و منه یشاد لمن قط
بن لاقط
لاقطة خوار ناکس للذکر والانثی
و لاقطة الحصی سنکدان مرغ
و فی المثل لکل ساقطة لاقطة
ای لکل کلمة سقطت من فم نفس
من سمعها فتلقطها فتذیعها یعنی
هر سخن را که از دهان برآید شنوا
است که بشنود و شایع میکند
در تحریص بر حفظ اللسان کویند
لقیطی کسمیهی جوینده خبر را تا
سخن چینی نماید یقال لقیطی خلیطی
ای ملتقط للاخبار لینم بها
ملقطان بالفتح کول ملقطانة
بالتاء مونث
ملقط کمنبر ابچه بدان چیز بر ابن
کیرند و بنو ملقط حیی است
ملقاط بالکسر خامه و منقاش
و ابچه بدان زا هن که بدان موی
بر کنند هندی موچینا و نیز
ملقاط ننده
ملقوط از زمین بر کرفته و بچه
نو زاده بر زمین افکنده
ن لقطه لقطا بالفتح از زمین
بر کرفت ان را و نیز لقط در پی
نهادن جامه را و رفو کردن
ملاقطة رو با روی شدن
هم پایها کرفتن اسب
تلقط از جا بجا بر کرفتن خرما و
جز ان
التقاط اکاه و دیده ور شدن
بچیزی بی جست و جو و از هم چیدن
مرغ و جز ان از زمین بر کرفتن
چیزی را بعض چیدن ناکاه
ابو هی کردن یقال وردت الشیء
التقاطا ای هجمت علیه بغتة

ل ق ع

لقعة کهمزة انکه مقتنا هد
کبیر او بیجن رساند و راهی بر
لقاع ککتاب کلیم سطبر
لقاع کغراب موضعی است و

هو موضع و الصواب بالفاء
لقاع کشتاد ممکس
لقاعة کرمانة کول و لقب نهنده
مردم را و فسوس کننده و مرد
سیار سخن شاماضر جواب
و یقال فی کلامه لقاعات یعنی
از اقصای لسان سخن میکوید
تلقاع بکسر تین مشدد القاف
مرد بسیار سخن تلقاعة بالها
مثله و نیز تلقاعة لقب نهنده
مردم را و کول
امراة ملقعة کمکنسة سر زبان
زبان
ملقاع بالکسر زن فحش کوی
بدزبان
ف لقع لقعا محرکة نشناخت
کنشت و نیز لقع انداختن چیزی
را یقال لقعه بحصاة ای رماه
بها و بچشم کردن کسی را و قال ابو
عبید لم یسمع اللقع الا فی رمی
العین و فی البعرة و کر بدین نا
و بر بینی کرفتن مکس چیزی را
ملاقعة با هم سخن کفتن و جرکی
کردن در سخن یقال لا تلقع بالکلام
تلقعته القعة بالضم و بفتح
تلقع بالکلام دشنام دادن و
سخن راند
التقع لونه مجهولا بر کردید کونه
او

ل ق ف

رجل ثقف لقف بالفتح و ککتف
مرد چست و سبک در کار و تیز
لقیف ککتف حوض فرو درید
از زیر و جاه استوار ناکرده بنا
کلوخ پر اب که تنک کنندن و از کرد
لقف بالکسر ابچه چند جاه
است غلای قور ان نهایت سرب
لقف محرکة جانب و کرانهای حوض
و جاه القاف جمع
لقیف کامیر چست و نیز لقیف
رجل ثقف لقیف لقیف حوض فرو

ریخته از زیر فراخ کرانه و جاه
استوار ناکرده بنا از کلوخ بر
او زده یا جاه پر اب که مکیدن
اب جاری کردد
س لقفه لقفا بالفتح و لقفانا
محرکة شتاب سبک کرفت ان را
و نیز لقف محرکة افتادن دیوار
و از زیر فرو دیدن حوض تب
تا استواری بنا و فراخ شدن
کرانهای وی
تلقیف فرو بردن طعام از کلو
و فرو خورانیدن و بیدو دست
سپردن اسب بمین زادو در حفتن
یا پایک پا ذاشتن وی دو دست
دران کو یاد از میکشد دست
را یا دستها بر سینه زدن شتر
در سیر
تعبیر متلقیف للفاعل اشتر که دو
سیل دست را بجانب چپ مایل
دارد در رفتار
تلقف از زیر فرو ریختن شدن
حوض و فرو خوردن طعام

ل ق ق

لق بالفتح شکاف زمین و نیز لق
بر چشم زدن بدست یا بپنجه و
الفعل من نصر
لقلق محرکة انانکه بر چشم مردم
زنند به پنجه و چاهای سر تنک
لقلق کجعفر زبان و فی الحدیث
من وقی شر لقلقه و لکلال لقلاق
بالفتح مثله و هو افصح لقالق
جمع و اواز
لقلقة کدحرجة اواز لکلک
و هر بانک که با اضطراب و حرکت
باشد یا سختی اواز و پیوسته
جنبانیدن مار زبان خود را
و زبان بر اوردن و جنبانیدن
ان و جنبانیدن چیزی را
طرفی ملقلق کسه هنچشم
تکاسبک الحرکت
تلقلق جنبیدن ...

تلقلق

ل ق م

لقمة بالضم و بفتح نواله
لقم محرکة میانه راه و معظم ان
لقم کصرد مثله
لقیم کامیر نواله فرو خورده
لقیم کزبیر از اعلام است
حنطة لقیمیة مصغرا منسوبا
کندم بزرک سیر یا کندم
منسوب بسوی لقیم که دهی
است در طائف
لقمان بن باعورا کعثمان حکیم
پسر خواهر ایوب علیه السلام
یا پسر خاله وی است و
کویند تلمیذ داود علیه السلام
و کویند قاضی بنی اسرائیل
و کویند بنده بود نوبی ازاد
از سیاهان مصر و در نبوت
او اختلاف است و غیر لقمان
عاد است و لقمان بن شیبة
بن معیط صحابی است و لقمان بن
عامر حمصی محدث
تلقام بکسر الفوقیة کلان
نواله تلقامة بالتاء مثله
و تشدید القاف فیهما
ن لقم الطریق و غیره لقما بالفتح
بستن دهانه از او بند کرد
س لقمه لقما شتاب و سبک
خورد
القام دو یدن اسب در رفتار
ولقمه فرو خورانیدن کسی را
تلقیم فرو خورانیدن
تلقم بانک کردن اب از بیم
و بمهلت فرو خوردن لقمه
التقام فرو خوردن لقمه را

ل ق ن

لقن بالفتح چیزی در یافتن
زود فهمی اسم است لقنة بالتا
و لقانة کرامة و لقانیة کراهیة
مثله
لقنه اشتر یا لقنة الکبری

در قلمنی در اندلس
لقن بالکسر کرانه و ستون و غلاف
لقن کوبک نیز فهم
تلقن کتکنف نیز فهم در در یابنده
کیرنده
لقان کغراب شهری است
لواقن بالفتح پایین شکم
ملقن کمقعد موضعی است
س لقنت الکلام لقنا کفرح
یاد کرفتم و فهمیدم سخن را و لقن
نیز فهم کردید
التلقین القانا زود یاد کرفت
تلقین فهمانیدن و تفهیم کردن
تلقن در یافتن و یاد کرفتن

ل ق و

لقوة بالفتح بیماری کجی دهان
و دیکر از علت و نیز لقوة و بکسر
نیز زود باردار که در اول صحبت
باردار نافه لقوة کذلک و فی المثل
لقوة صادفت قبیسا در وصف
دو مثل اند و نیز لقوة عقاب
ماده یا زن شتابکار چست و
سبک لقوات کسلوات و الفاء
جمع و دلو لقوة عقاب میناکو
ن لقی الرجل لقوا بمجهولا لقوة
زده کردید ملقوة بمعنی است
ازان و لقوته انا القوة در مکر
بیدم اورا

ل ق ی

لقی کعصی المطرحة القاء جمع
لقاء الطریق بالفتح میانه راه
لقی کغنی نام بهار کسنده و منجر
شونده و ما لقیان و ترک لقو
فی الخیر و الشر مرد بسیار خیر و شر
و مرد بسیار خیر و شر دیده و لقی
لقوا ابلغ است
لقیانه بالضم و الکسر یکبار دیدن
کردن و لا تقل لقاءة فانها
مولدة لیست من کلام العرب
اللقیة بمعنی معنی و شد
و بمعنی الا نجمع

تلقاء بکسر الفوقیة مصدر
دیدار اسم مصدر و استلقیة
بالضم مثله و لا نظیر لهما الا التبیان
و تکرار رو برو و مقابل و نیز تلقا
التبار و تلقاء فلان
رجل ملقی کمقعد مرد بسیار
افتاده در بیکوبه و رجل ملقی
کرمی مثله و نیز ملقی کمقعد
سر زمینی ملقاة شاید تجلا
جمع و جای بر باده کوهی از کوه
س لقیه لقاء و لقاءة و
لقاءة و لقیا و لقیانا و لقیانا
بکسر هن و لقیا و لقیانا و لقیة
و لقیانه و لقیا و لقی بضمهن
و لقاة مفتوحة دیدار کرد وی
را
ملقی کمکرم مرد بسیار خیر و
بسیار شر ملقی کمعظم مثله
القاء افکندن یقال الفیه من
یدیک و القوه من یدیک و القیت
الیه المودة و بالمودة و القیت
علیه القیة کالجیة کل ذلک
یقال
تلقیة چیزی بسوی کسی انداختن
منه قوله تعالی انک لتلقی القرآن
ای یلقی الیک وحیا من الله تعالی
لا فاه ملاقاة و لقاء بالکسر دیدار
کرد با وی نیز رسید او را
تلقی دیدار کردن و پیش امدن
و واکرفتن و بیدار کردیدن
دن متلقی بمعنی است ازان
تلاقی دیدار کردن هم دیگر را
دیدن و یوم التلاقی روز
رستخیز
التقاء دیدار کردن و فراهم
امدن و هم دیگر را دیدن یا
هم رسیدن و پیوستن
استلقاء برقفا خفتن

باب اللام و فصل الکاف

ل ک ا

ف لکا لکا بالفتح بدانون

و همچنین روی داد بوی و لکا
به الارض بزمین افکند اورا
س لکی لکا کرضی بفهم شد
و لازم کردید
تلکا علیه برخاست و تلمر
کرد

ل ک ب

ملکبة کمقعدة شتر ماده پر
کوشت

ل ک ث

لکث بالفتح بدن و فعال ناید
و بار کردن برکسی و فوق طاقت وی
والفعل من نصر
لکث محرکة بیماری شتر که البدریة
مانندی بر دهان وی بر آید
لکاث ترده شدن شتر در جسد
دیم وجراد و الفعل من سمع
نافة لکثة کفرحة شتر ماده
لکاث کغراب سنکیست در رشتا
لغزان برای کچکاری و بیماری
شتر کالبدریة مانندی بر دهان
وی بر آید
لکاثی معنی با سخت سپید
لکاث کرشان کچ کر

ل ک ح

ف لکحه لکحا بالفتح بشت زد
یا زد اورا بشتیپه بر دست

ل ک د

لکد کعکف مرد بخیل تنک خوی
لکاد کشداد نام مردی
الکد ناکس و فرومایه ملطی
بقوم بخود
ملکد کمنبر کوبه
س لکد علیه الوسخ لکدا کفرح
چسبید بروی چرک دریم و لازم
کردید
ن لکده لکدا بالفتح بدست
زد اورا یا دور کرد و راند
ملاکدة للفاعل بیکدیکر
قید و نجیر بکوفتن تواند
و نام مردی

تلکد دست زد کردن کسی بر
وسط بر کوشت کردید بدن و بعض
چیز بعض آن چسپیدن

ل ک ز

لکز بالفتح بهر برپشت زدن
و نیز لکد زدن برسینه و
مشت بر کردن زدن و بدنت
یا بکارد زدن برسینه و کلو
والفعل من نصر
لکز کلکتف بخیل
شتر لکیز و پیر و ضی عبد
فهی ابد ... منه المثل تحل شتر
و یفتدی لکیز و فی کوینده
چیز یرا از غیر موضع آن و مقرر
کرده باشند اصله آن شتنا
و لکیز کانا امه احیما ابنا لیحنث
فران فی سفر حتی بزلت قاطوی
فلما ارادت الرحیل اقدت
لکیز او دعت شنا یحملها
فحملها و هو عضبان حتی اذا
کانوا فی الثنیة رمی بها من
بعیرها فانت و قال تحمل شن
و یفتدی لکیز ثم قال علیک
بجعرات مثلها الکیز
لکاز کتاب چوب چراغ که در
سوراخ بکره داخل کنند تا تنک
کردد

ل ک س

شکس لکس کتف مرد دشوار
خوی سرکش نافرمان بر

ل ک ص

لکص بالفتح بمشت زدن و
الفعل من نصر

ل ک ع

لکع بالکسر کوتاه بالا
لکع کصرد ناکس بنده نفس
خوار و بنده دکول لکاع کقطام
مونث نمونا فی النداء یا لکع
و للاثنین یا ذوی لکع و لا یصرف
فی المعرفة لانه معدول من لکع
و یقال للفرس الذکر لکع و ...

لکعة قد یصرف فی المنقول لانه
لیس ذلک المعدول الذی یقال
للمونث منه لکاع و انما هو کبرد
ملکعة منونه کمقعد کوه خزان
نشود و اسبکرة و خزکره و کودک
خرد و فی الحدیث ثم لکع یعنی
الحسن او الحسین رضی الله عنهما
و بیم و جراد
لکیع کامیر ناکس
لکیعة کسفینة کنیز لئیم و بیاد
و بنو لکیعة که کروهی است
لکوع کصبور ناکس و فرومایه
لکاع کغراب اسب ... بن عطا
الکع ناکس و فرومایه لکاع
ملا کیع کصابیح ... رحم
و پلیدی و جزان که با بچه بر اید
رحمدان
ملکعان الفتح بمنوعة ناکر
بنده نفس ملکعانة مونث یا
ملکعان مونث را انکویند
ف لکع لکعا بالفتح کزیدیا
وکزدم و نیز لکع خوردن و
نوشیدن و مزدن برو پستان
ماده تا وقت شیر کیدن
س لکع علیه الوسخ لکعا کفرح
و لسکر چسبید بروی و لازم
شد و لکع لکعا و لکاعة کرامة
ناکس کردید

ل ک ف

لکاف کتاب خوی کرییجی کلیم
سطر کر دیز پالان برپشت ...
لکف بالفتح و بزیادة الواو
نوعی از نمکدان

ل ک ک

لک بالفتح کوشت پر شرو
صمغ درختی است که مانند
سرخ نمایند که یا منده
لکاک شتر بسخت اندام
ان ناضر است
برقان و اسند اوده رحکر

و معنه هو شیر زبون نشانه و
لاغر کیند اندام
لک بالضم دند اللیا کیفار مان
یا پارها بی پوست تا کرده
لکاک کتبیان دستنه کار دستنه
و بفتح و درشت اندام برکوشت
و شهر ست در اندلس و شهری
است میا زان کنده تیره طرالو
معرب
لکیک کامیر اشکر دهم پوسته
و کوشت و درشت اندام پر کوشت
لکاک کتاب جمع و فطر از و دی
است سست بموضعی است در
حزن بنی یربوع
لکیکة کجهینه ناقه سخت کوشت
لکالک کتاب ابو نمو و شتر ماده
سخت کوشت لکال کثمر بول لکال
علی لفظ الواحد جمع
لکاء بالفتح و المد پوستهای زنان
کرده بیلک
لکال کتفعر شتر کوتاه لمن
درشت اندام
لکالیک کعلابط شتر سخت کوشت
سطر و زبر بو تجل لکالیک
لکالیک ایضا
ن لکه لکا بالفتح زد او را او زیبا
کوفت و مشت بر کردن زد یا بر آن
ندورد او دور کرد و لک
الإنا بار کرد کوشت از استخوان
و خورد
ملکک کمعظم درشت اندام پر
کوشت
تکر الملکک مشت خشان
از مشی
التکاک انبوهی کردن و ابنوهی
نیز ان همدیگر پیوستن در دن
اندرون لشکر و حطا کردن در
سخن و دست کردن و در سختی
صلبته یعنی فیما

ل ک م

لکم بالضم مشت زدن بالکرد یا لکم

برسینه و مو انداز در دوکردن
والفعل من نصر
خفت لکام کشداد سپلد شتر
سخت که سنکسته شکند
لکام کغراب بیشه دکوهی است
ابنام در بر ایر جاه شیر روایت
کد در آن بجانب شمال تبوک بصوص
و شفر و بکار شام انطاکیه
خفت لکم کمنبر سپلد شتر
سنک شکن
ملکوم ابه است در مکه شرفها
الله تعالی
ملکم کعظم موزه در زیر کرده
و نضح لکم سپلد شتر
سنک شکن
ملاکمه کعظمة کاپیه بر ... مدنی
بار کرده

ل ک ن

لکنة بالضم در مانده بجن
لکن بحرکة لکن که نشت باشد
الکن کند زبان و درمانده
بسخن
لکن بعید اللام و شد النون
ینصب الاسم و یرفع الخبر و معنا
الاستدراک و هو ان تثبت
لما بعدها حکما مخالفا لحکم ما
قبلها و لذلک لا بد ان یتقدمها
کلام مناقض لما بعدها نحو ما
هذا ساکن لکنه متحرک او ضد
له نحو ما هذا ابیض لکنه اسود و قیل
ترد تارة للاستدراک و تارة
للتوکید قاله جماعة و فسروا
الاستدراک برفع ما توهم ثبوته
نحو ما زید شجاعا لکنه کریم لان
الشجاعة و الکرم لا یکادان یفترقان
فنفی احدهما یوهم انتفاء الاخر
نحو لو جاء زید اکرمته لکنه لم یجی
فاکد ما افادته لو من الامتناع
و قیل للتوکید دائما مثل ان
و یصحب التوکید معنی الاستدراک
و هی بسیطة ... و هو بمعنا

و قال البصریون مرکبة من لکن و ان
طرحت الهمزة للتخفیف و نون
من لکن و الکاف لزائدة و
قیل اصلها ان و الکاف و اللام
زائدتان و قد تحذف نونه
للضرورة و هو قبیح کقوله
و لاک اسقنی ان کان ماؤک ذا
فضل و قوله تعالی لکنا هو
الله ربی اصله لکن انا حذف
الالف فالتقت النونان فجاء
التشدید لذلک قال الکسائی
انهما کقوله فلو کنت ضبیا
عرفت قرابتی و لکن زنجی
عظیم المشافر ای لکنک و لکن
ساکنة النون ضربان مخففة
من الثقیلة و هی حرف ابتداء
لا تعمل لانها تقع علی الاسماء و
الافعال خلافا للاخفش و
یونس فان ولیها کلام فهی حرف
ابتداء لمجرد افادة الاستدراک
و لیست عاطفة بالواو اشتعل
نحو و لکن کانوا هم الظالمین او
بعدها کقول زهیر ان ابن
ورقاء لا تخشی بوادره لکن
وقائعه فی الحرب تنتظر و قیل
بالواو عاطفة و ان ولیها مفرد
فهی عاطفة بشرطین احدهما
ان یتقدمها نفی او نهی نحو
ما قام زید لکن عمرو و لا یقم
زید لکن عمرو و الثانی ان لا
یقترن بالواو و قال قوم لا
یکون مع المفرد الا بالواو
س لکن لکنا کرکن و لکنة و
لکونة و لکونة بضمهن در مانده
بسخن
تلاکن کند زبان نمودن با خود تا
مردم خندند

ل ک ی

لکی کعیسی مردم
س لکی به لکی کرضی ازمند
حوص ان کردید و لازم شد

باب اللام فصل الکاف

ل ل ک

لالکائی بهمزه فی اخره بعدها یاء النسبة ابو القاسم هبة الله بن الحسن بن منصور رازی طبری است

باب اللام فصل المیم

ل م ء

ملوءة دام و جائی که در آن چیزی نشانند

ف لماه و علیه دست برو زد و آشکار و نهان و لما الشیء تمام آن را گرفت و نگریست الما علیه لماء پنهان برد از او والما علی حقی منکر شد حق مرا و الماث الدواب المکان خالی گذاشت جای را و الما علیه فرو گرفتن او را والما به برد او را اذا عدی بالباء فی معنی ذهب به و بعلی فی معنی اشتمل و قیل و بالباء ایضا فلیلا یقول ذهب ثوبی فما ادری من الما به ای اشتمل و المتاما فی الجفنة چیزی که بر دیگ چه در کاسه بود تلماث الارض به و علیه فرا گرفت زمین آن را و برابر شد بر وی پوشید و نیز تلمو بر کردن برای خود چیزی تلما ما فی الجفنة ای لشاث التلماء فی الجفنة برای خود کردن آنچه در کاسه بود و التمع لونه بجهول لاغر کردید گونه او

ل م ج

لمج بالفتح بکنجهای دهان خوردن و کاییدن و الفعل من نصر تمج لماز اتباع است سمج لمج کیف کذلک لمجة بالضم ناشتا شکن لمیح کامیر دیبلغوار و دبیا جماع

و یقیمج لمیح ازاتباع است تماج کسحاب کمتر چیز که بچوزند یقال ماذقت سماجا ولا لماجا ای شیئا لامج بلیاخوار و بلیا لماع ملامج بالفتح کرد آکرد اندرون دهن یلمج ناشتا شکن قوتا لمجوا ضیفهم بشیء رنج ملمج کمعظم نیزه نرم لمعزان تلمج ناشتا شکن و لب لیسید

ل م ح

یقال لاریتک لمحا باصرا بالفتح ای امرا واضحا لمحة بالفتح در دیدن نگاه و دیبا دیدن و درخش نور آینه لمحة برق و شبه و مانند یقال فیه لمحة من ابیه ای شبه و خوبی و حسن روی که آشکار کرد ملامح بالفتح جمع بر غیر لفظ نادر را دیق فیه ملامح من ابیه ای مشابه لموح کصبور درخشنده لامح درخشنده الحی بالفتح منتو با آنکه در دید بسیار نگاه کند لماح کشداد درخشنده لماح کرمان مرغان شکاری چون چرغ و شاهین

ف لمحه الیه لمحا بالفتح نگریست و دید بنگاه پنهان و خفی و لمح البرق و النجم لحا و لحانا محرکه و تلماحا بفتح الفوقیة درخشید التماح نگریستن و دیدن به نگاه کردن و برانگیختن کسی را و قاد کردانیدن بدیدن نگاه کردن و یقال المت المراة من وجهها ای امکنت من ان تلمح تفعل ذلک الحسناء تری محاسنها ثم تخفیها التمح بضم مجهولا برده شد

ل م خ

لامخه ملامخة و لماخا مدیکر

زا لطیا پخوند تلمح بکلام قبیح سخن نشاند

ل م د

لمد بالفتح فروتنی کردن بخواری و ندن یا لطیا پخ زدن و الفعل من نصر لماذ کنکران خوار فروش

ل م ذ

ن لمذ لمذا بالفتح نکریست و دندیه دید بلغة فی لمح

ل م ز

لمزة کهمزة عیب کننده یا آنکه در پس مردم عیب کند لماز کشداد عیب کننده یا آن که رو بروی تو عیب کند

ض لمزه النبیر لمزا بالفتح اشکاره شد در روی به وبیر از آشاره کردن بچشم و مانند آن و عیب کردن یقال ان منه قوله تعالی منهم من یلمزک فی الصدقات و زدن و دور کردن و سپوختن و الفعل من ضرب الثلث تلمز دو یک دیگر جستن و شتاب کردن در رفتار

ل م س

لمیس کامیر زن نرم و ناز لبو و نیز از اعلام زنان است لمیس کزبیر از اعلام مردان است لماس کقطام دزد جای یقال کواه لماس ای و ضع داهیة لماسة کثمامة حاجت و نیاز لموس کصبور شتر ماده که در فربهی شک باشد لمس کتب جمع و نیز خوانده یا آنکه در کوهر و حسب وی عیبی باشد لموسة بالشاده راه بدان جهت که گشته به دست بنا بدان زاه نا نشان مرد یا بدبیر نشانه صقولة نبعضی مفعولة لامس بیابنده بدست از زنی لا تمنع ید لامس یعنی نپرهیز و زنا

می کند و بلین جانب نهمت زده میشود و در جمل لا یمنع ید لامس یعنی شوکت و غلبه ندارد ملمس بالفتح جای بودن دست و پوست اکاف ملموس الاحناء یا لا ان خراشیدکی و بلندی آن دیگ کرده

ض لمسه لمسا بالفتح دبو بدست ابراو لمس الجاریة کا بید او لمسنا السماء عالجنا غیبها فوجدنا اشراقه ملامسه بکدیگر بدست سودن و کا پیدن و ملامسه در خرید و فروخت آنکه گوید اگر دست بر مبیع دبار من بجنبید بهابر تو باشی اوبیقول اذا لمست ثوبک او لمست ثوبی فقد وجب البیع بکذا او هو ان یلمس المتاع من وراء الثوب لا ینظر الیه هو منهی عنه تلمس باربار جستن و در زدن یکدیگر جستن متلمس بکسر المیم لقب جریر بن عبد المسیح شاعر لقوله ذاک اوان العرض حن ذبابه زنابیره والازرق المتلمس العرض واد بالیمامة کواه المتلمسة بکسر المیم داغ کردن بجای جز دوی التماس جستن چیزی

ل م ش

لمش بالفتح کار بیفائده کردن و بازیدن و الفعل من نصر لامش کصاحب هی است بفرغانه

ل م ص

لمص بالفتح فالوده و فالوده مانند بپشیر بنه کر کودکان باد و شاب خورند لموص کصبور بیلک دروغ کوی و دبیا از پیده مکاو بچشم

اشاره کننده

ن لمصه لمصا بالفتح فالوده خورد و لمص العسل ابرانگشت گرفت آن را و لیسید و لمص فلانا شکنجید او را و لمص انکشت الفص اخذ الیاصا فابل برانگشت گرفتن شد

ل م ط

لطبا بالفتح اضطراب کردن و بریشان شدن و کپیدن و نیزه زدن و الفعل من نصر و کرم هی از مردم

لمطه بالشاده زمینی است مرکوه زا بر سر بسیر را ابوی نسبت کنند یوسف زلیخا سال در شیر تو دار بعد از آن بر سر آن ندو بیراه چندان محکم کرد و داشتوا شوکه بیخ ران کار کرد شود از المطه استاد مردم کسی بکو و محکم سازند التمط بحقی بر بو حق مرا

ل م ظ

لمظة بالضم سپیدلب زیرین اسب لمظ محرکه مثله یا سپید مرد و لب یا سپیدی که یکی از دو لب فرو گیرد سیاه در دل یا نکته از سپید و ضعف جسم علی کرم الله وجهه الایمان یبدو لمظة فی القلب کلما ازداد الایمان ازدادت اللمظة و اندازه دروغن کرا نکشت بر داشته شود و اندکه سپید در دست اسب یا دو پای آن بر بوهای کرد کر سم لماظ کسحاب چیزی اندک لمنیقا ماله لماظ ای شیء یذوقه و غیره لماظا الذلک اندک بولدن با زبان چشیدن را لماظة کثمامة اپنچه از طعام در کوشهای دهان الماظ اسبی که در اب زیرین وی

سپیدی باشد فان کان فی العلیا فارثم تلماظ کسیار انکه بزد و شیء کی بنپاید ملماظة بالشاده زن بیهوده کوی دبیا سخن یاوه درای ملاحظ بالفتح کرد اکرد دهان و لب

ن لمظه لمظا بالفتح زبان اکرد دهان بر او زد بعد خوردن طعام بهت فرا گرفتن لماظة و لب لیسید یا فرا گرفت سره طعام را و چشید و لمظه فلانا من حقه داد او را اندک چیزی الماظ ابر لب کسی کردن و برخشم بودن یقال المظ علیه اذا ملأه غیظا و پرورش نمودن و یقال الظمی تحیا ای حفقی تلمیظ اخو کسیر ابهرد اندک چشانیدن چیزی را متلمظ بفتح المیم بستم کنند قیده بعیره المتلمظة مرد و دیش فراهم آورده بسته شد تا پیشانی کر بستانید شیر و بشیر دیکرا تلمظ زبان کرد دهان بر اوردن بعد از طعام و لب لیسیدن و طعام در دهان کردانیدن و بزه دریافتن و زبان بیرون آوردن الکریه الحفا کرد و بر دهان اندا ختن را والتمظ یقیه بردان را والتمظ الشیء پچید از آن والتمظ یشفتیه برهم بیوست شد و لب چنان که آواز بر آمد التلماظ سپید شدن لب زیرین اسب والتمظ الفرس ای صار المظ

ل م ع

لمع بالضم پاره که یا خشک بیاز کیاه من اتباع که کیاه چیم

و گرده مردم و بیان از عضو که خشک ماند در وضو و غسل و اندکی از زنکانی و جای و رنکی از اندام لامعة جان رانه کودک المع مرد زیرک تیز خاطر المعی مشددة الیاء مثله و نیز المع دروغ کوی لماعة کثمامة عقاب و دشت درخشان سبز و جانداری یعنی پیش مرکودک ما دام که بجنبد تلمیع کجعفر بالفتح برق بی باران و سراب در دروغ کوی و ماندان تشبیه دهند یلمعی بفتح الیاء الاولی و شد الیاء الثانیة مرد تیز خاطر زرد و دروغ کوی یلامع بفتح التحتیة ساده نشان هیچ خود و تیغ و مانند آن ملمع کمنبر بال مرغ و هما یلمعان

ف لمع البرق لمعا بالفتح و لمعانا محرکة درخشید و درخشید و لمع بالشیء برد آن را و لمع بیده بدست اشاره کرد و لمع الطائر بجناحیه پرید و لمع فلان الباب آشکار اشد از در و بر آمد ملمع کمحسن گوسپند که دنب بر داندنا الیتیم وی ملوح کرده ملمعة بالشاده مثله الع بالشیء علیه الماعا برد از او المع بجهولا کو نیز گشت و نیز الماع الیتیم آشکار کرد و پستان کرد به مادیان وقتا خو ماده شتر و ماده اسب سرهای پستان سیاه شدن الیتیم را و دو نیز دادن کوسپند الیتیم و یاز دار وی هرزه شود و جنبید بچه در شکم ماده قیل المشع الاولی لعمری او دندنهیء

تلمع کمعظم اسب ابرش و چپار تلمیع چپاشدن اندام یعنی که مخالف شدن بر اندام برنک تلمع ربودن چیزی را التماع درخشیدن برق و روشن شدن و ربودن تیز التمعت الشیء اذا اختلسته

ل م غ ظ

زنجل لمغظة بالفتح مرد از وعید سخن نیسنده مقلوب لغمظة

ل م ق

لمق بالفتح نوشتن و محو یاک کردن از اضداد است و کوه بر چشم زدن و چشم مالیدن و نگریستن بو بلغت بعیری مثل مفتح و الفعل من نصر لموالطریق محرکة میانه راه ماذاق لماقا کسحاب هیچ نچشید چیزی تصلح بر الاکل و الشرب لا نو چشم مانند و لوعیز جمع تلمق جوز دن نقیاد نما تلمق تشیء ای مالت

ل م ک

لمک بالفتح سرمه یا نوعی از آن و نرم کردن خمیر و الفعل من نصر لمک محرکة نام پدر نوح علیه السلام لامک کصاحب مثله لمیک کامیر مرد سرمه کرده چشم لماک کسحاب چیزی لماک کرمه جسر مهلا لکا مثله یلمک کجعفر جوان توانا خاص بالرجال ما تلمک کتبالی ما ذاق شیئا و نیز تلمک چشیدن کلمک نجیده دندنخ پیچیدن شتر دو زبان اکر دهان بر او ... دندنه

خوردن

لمل

لمال کمتاب سوده وغنیم لململ بهمزبان گرد دهان براوردن بعد طعام

لمم

لم بالفتح وسکون المیم حرف نفی للماضی وهی جازمة لما والم والما کذلک نقول لم یفعل ذلک زید انه لم یکن ذلک الفعل منه فیما مضی من الزمان وکذلک لا ولن حرفان للنفی الا ان لم نفی لقولک فعل ولما نفی لقولک قد فعل نقول الرجل قد مات فلان فیقول لما یمت ولا نفی لقولک یفعل ولم یقع الفعل منه وما نفی لقولک هو یفعل اذا کان فی حال الفعل ولن نفی لقولک سیفعل واصل لما لم ما وهو یقع موقع لم یقال اتیتک ولما اصلک الیک ای لم اصل الیک وقد یتغیر معناه عن معنی لم فیکون جوابا وسببا لما وقع ولما لم یقع تقول ضربته لما ذهب ولما لم یذهب وقد یختزل الفعل بعدها ولما قد یکون بمعنی الا یقال سئلتک لما فعلت ای الا فعلت ومنه قوله تعالی ان کل نفس لما علیها حافظ وان کل لما جمیع لدینا محضرون وقراءة عبد الله ان کل الا کذب الرسل وقیل لا فی اللغة لما بمعنی لا

لم بکسر اللام وفتح المیم حرف استفهام یقول لم ذهب قوله تعالی عفا الله عنک لم اذنت واصله لما وصلت بلام فحذفت الالف ولا الف تحمل الهاء فتقول لمه

لمة بالفتح دیوانگی ولمة من الجن والمس والقلیل منه وچیزی اندک ومنه وندکاری اعیذه من حادثات اللمة فیقال هی الدهر والشدة وانشد الفراء علی صروف الدهر او دولاتها بدلنا اللمة من لماتها

عین لامة چشم زخم یا هر چه که بدان ترسند از فنا و بدی وما بنده تو اعیذه من کل عامة ولامة

لمة بالکسر موی چه واز بر نرمه گوش فرو تجند لمم کعنب ولمام ککتاب جمع وانچه بر اکنده شود از سپید فرو کوفته بسنک وذو اللمة اسب عکاشة بن محصن رضی الله عنه وتو هو یزورنا الماما یعنی اندر زمیانی ایدما را

لمة بالضم یار سفر ونوس وهمتا واحد جمع در وی یکسانست

لمم محرکة نوعی دیوانگی وکنا صغیره ونزدیکی بگناه منه قوله تعالی الذین یجتنبون کبائر الاثم والفواحش الا اللمم

الملومة بالفتح گرد اوردنده یقال دار نا الموسة ای تجمع الناس وتربهم

آلم کهما بیا

لملم کجعفر گرد و فراهم امده نیایا یقال حجر لملم وجیش لملم ای کثیر ململوم کعصفور کرده

یلملم کسفرجل یا بحیة کوهی است بر دو منزل از مکة معظمه وان میقات اهل یمن است در حج

از ال الملم بمزه و یتوم جز را یمن خوانند

رجل ململم الکثیر کنکه جمع کنند قوم یا عشیرة را کنه فرو دا

ملموم دیوانه و کرده وفراهم امده دزه هم پیوسته

صخرة ململمة سنک گرد سخت و کتیبة ململمة لشکر فراهم امده درهم پیوسته

لمة بالفتح کردن وفراهم اوردن واز بیر از گندگی کردن یقال لم الله شعثه ای اصلح وجمع ما تفرق ومنه قارب بن شعیب الموع وفرو دامد خوردن بخش خود ویاران خود منه قوله تعالی تاکلون التراث اکلا لما ای نصیبکم ونصیب صاحبکم ابو عبیدة فیقال لممته اجمع حتی اتیت علی اخره

ململم کسهد کرده ودرهم پیوسته

غلام ملم بفتح المیم کودک نزدیک ببلوغ وسخن وانشو اراز هر جنبی

ملمة النار منحنی وبلاء ملمات جمع

ململمة النار پیرزه ولکتیبة ململمة لشکر فراهم امده درهم پیوسته

تلمم گرد کرد انیدن یقال الملم

الجحر ای اداره

الالمام مباشر ونزدیکی صغار گناه ومنه قوله دز تمن قال ان تغفر اللهم فاغفر جما وای عبد لک لا الما وفرو دامدن کسی را بقوم

آلم به اذا نزل به ونزدیک سلوغ رسیدن کودک وبر رطب شدن ونزدیک رسیدن خرما بن وبزد امدن کاری که شود یقال لم تفعل کذا ای ما دیعنی نزدیک است که چنان کنی سخت وان مما ینبت الربیع ما یقتل حبطا او یلم ای یقرب من ذلک

الالمام زیارت کردن وفرو دامدن کسی را وکرد کر بیدن سنگ وجز ان

لمو

لمة بالضم یار ان وکرد و مار ستا ده همراز مرد هم شکل ومثل ویپشوا والما عوض منه الحدیث لیتزوج الرجل لمته

لمهج

لبن سمهج لمهج کجعفر شیر چرب ناکشیر

لمی

لمی مثلثة اللام کندم گونی لب یا اندکی سیاهی ان که بجسن وملاحت انجامد

الملی مرد سیاه یا گندم گون لب لمیا مونث وذع الی تیره سیاه گندم گون پوست سخت چوب وصلب الی نقر استخوان سطبر ظل الی کذلک یعنی سایه کثیف سیاه وشجر الی درخت کثیف سیاه ونیز الی سرد ابی همان

هس لمی الرجل کحرک ای کرد یعنی گندم گون لب شد ولی المیاء بنا پیکشب امد دو نلی تلیة برکرد بیکونه او با کرد کشت

اللمی او نه مجهولة برکشکونة او بعقد

باب اللام فصل النون

لنن

لن معناه هر کز و هو حرف نفی ونصب استقبال تقول لن تقوم ولیس اصله لا فابدلت الالف نونا خلافا للفراء لان المعروف انما هو ابدال النون الفا لا الکسر ولا لان فحذفت الهمزة تخفیفا والالف للساکنین خلافا للخلیل والکسائی بدلیل جواز تقدیم معمول معمولها علیها نحو زیدا لن اضرب ولا تفید توکید النفی ولا تابید خلافا للزمخشری فیهما فی کشافه وانموذجه وهما دعوی بلا دلیل ولو کانت للتابید لم یقید منفیها بالیوم فی قوله تعالی فلن اکلم الیوم انسیا ولکان ذکر الابدیة فی قوله ولن یتمنوه ابدا تکرارا والاصل عدمه وتاتی للدعاء کقوله لن تزالوا کذلکم ثم لا زلت لکم خالدا خلود الجبال قیل ومنه قال رب بما انعمت علی فلن اکون ظهیرا

المجرمین وتلقی القسم بها کقول ابی طالب والله لن یصلوا الیک بجمعهم حتی اوسد فی التراب دفینا وقد یجزم بها کما ینصب بلم کقوله فلن یحل العینین بعد انتظار ولو لقی الحتو من الموت انز یوم لم یقدر ولم یوم قدر

باب اللام فصل الواو

لوء

لاءة کلاعة ابی است مر عنز را لوة بالفتح عورت یا رسوائی وسختی بدی

لوب

لوب بالفتح وبالضم تشنگی یا کرد گشتن تشنه بر آب وبجان کرد سدان لؤوب ککعود ولواب کغراب تشنگی الفعل من نصر یقال لاب یلوب لوبا ولوبانا از عطش واستدار حول الماء وهو عطشان لا یصل الیه ونیز لوب بالضم گوشت پاره که بدو دیک بگردد و کسر انگبین ولیل لوب شتران تشنه دور از آب تحمل گوب کذلک لوبة بالفتح کرمی کما اکرم دیک باشند ودرشت ورمات از شن شریک نشوند وسنگلاخ سوخته لوب جمع ابو عبیدة لوبة ونوبة بالضم فیهما الحرة وهی الارض التی البستها حجارة سود منه قیل للاسود لوبی ونوبی کذا لوبی ای منسوب الیها لاب شهر ییست بنوبه وتام مرد کوبید از نسد اسناسطرلاب منسوب بوی وقیل الاصل انه سطر لوب علیه حسابا بالمعرفة الاقالیم السبعة صفائح من نحاس فقیل سطر لا ثم رنهما او زیبت الا فقیل الاسطرلاب معرفة فیقال

الاسطرلاب لقیتم البهز علی الطاء

وکغراب شهری بشام بنا کرد هشام بن عبد الملک

لا بهر سنگلاخ سوخته لاب ولابة جمع ومنه الحدیث حرم النبی صلی الله علیه وسلم ما بین لابتی المدینة وهما حرتان تکتنفانها وشتران سیاه فراهم امده وضیعیت

لواب کغراب بسیار شدن با عام است و تشنگی

لابت تشنه لوبکتهوو ولوابت جمع یق ترکة الوائب علی الحوض

لوبیا بالضم والمد لوبیاء کدا است کوبیکرا از انواع غلات شبیه ببلاف باقلی بعضی ان سپید وبعضی ان سرخ باشد

ملاب بالفتح نوعی از بوی خوش یا ان زعفران است

الابة خداوند شتران تشنه شدن

ملوب کمعظم امر پیچیده وملاء الوده

تلویب بملاب الودن چیزی را یا ملاب امیختن

تلاوب علی مفوعل مهل بر سر

لوت

کوانه کلطانة موضعی است با تداد وقبیلة در بربر

ن لات الرجل لوتا بالفتح خبر داد از پیچ نرسیدند داوا ولات الخبر نهان داشت آن را

لوث

لوث بالفتح نیرو وفو صبدی وزخم ورشته دلالت نیز لوث دستار پیچیدن وکرد کشتن وبند شدن وپناه کرفتن بر هو تلوث بی ای اودو بی ینظ چیزی اکان بعد معیتین ودر روعن کرد انیدن لغزدا ولازم بود دروی خانه وخانه بد

چیزی را امدن لاث وا هستکی عودن در امور ونهادن خود را در بدبه وتجوان وانگشتتر پرتر خلیدن کودک وا فعل من نصر لیث بالکسر کیاهی است کیفا انبوع

لوثة بالضم کلولة آن که بدیا بازی کنند وسستی واهستکی وودر نیکی وفرو هیشکی وکولی نوعی از جنون وافزونی کوشت بیه وتاه تر دان لوثة نافر بیا کوشت بیه وبر اکنده تن

لوث تر کرتب نسبی

نبات لاث کیاه درهم پیچید لوثة کسفینة کرده وکروه مرد از قبائل بر اکنده واز هر جنس لواثة کثمامة کروه وارد که بر خوان زیره خبر افشاند لوات کغراب کذلک وانکه هر چیز الوده کردید

لاث شیر بیشه ونبات لاث کیاه درهم پیچید ما بنوه

الوث مرد سست فروهشته ومرد تو انا و نیرو مند از اضداد اسب واهسته رووکران دیمة کوتاه کعمرا باران پیوسته کیاه وا بر هم افکند

نبات لیث که بسیار کیاه درهم پیچیده ما بنوه

لثیة کلیتة کیاهی است بسیار سپید

ملاث بالفتح مرد بزرک قدر شریف ملوث کمنبر شله ملاث وملاوث ومالاوث جمع

الوث الارض کیاه مرد نکیا خشک وپایید دمین وآلث بهمالی نکاه داشتن خواستم ازوی ما الخود را

ملیث کمعظم مرد اهسته رو اوفرهب

تلویث شد کردن والودن

والهمی و نیره کردن اب واوتر نهادن خرماد را به چیزان نو انگشت خوش خانیدن کودک ملوث لود شدن

البیات دراهیمه و ایسه شدن وبماند در خود پیچیدن والتفات کردن و سستی وتدریج نمودن و فهم شدن و بدکرد وتوانا کردیدن

لوج

لوجاء شاعره یقال ما فی صدری لوجاء ولا حوجاء وما فیه حوجاء ولا لوجاء ولا حوجاء ولا لوجاء مصغرا یعنی نیست حاجتی ورتریج وج ماخوذ از لجنة

ن لجنة لوجا بالفتح درد رها کردانیدم انرا

تلویج کرکردانیدن یقال لوج بنا الطریق اذا اعوج

لوح

لوح بالفتح هر چه پهن باشد از استخوان وکتف وچوب وتخته وجز ان وبر ان نویسند الواح جمع الاویح جمع الجمع وهوا میان زمین واسمان وتخته کشتی وقال الله تعالی فی لوح محفوظ قیل هو لوح فی السماء مکتوب فیه وقیل انه من نور وقیل ام الکتاب وقیل هو فیه حفظ الله کانه فی لوح والواح السلاح سلاح که سپید رخشد همچو شمشیر ونیزه وماننده ان

لوح بالضم هوا میان اسمان وزمین یقول لا افعل ذالک اللوح ونیت فی اللوح ای لوز ونی فی السکا لیاح کبعاد وکتاب با مداد و کاو بر دشتی وهو به سپید ونام یتم حمزه وقتل انه مقنده ابیض لیاح سپید ظاهر یج المتنغ

ایل لوحی کنکری شتر از تشنه
ملواح کمصباح بلند بالا و
لاغر اندام و درخت و لاغر
مرد و نوزک تخها و نام شمشیر عمرو
بن ابی سلمه و جغد پای بسته تا
جهة شکار باز و جز آن و شتر
زود تشنه شونده ملیاح بالیا
مثله
ن لاح لوحا بالفتح و بالضم
و لواحا کغراب و لووحا کدخول
و لوحانا محرکة تشنه شد و لاحه
البرق درخشید و لاحه السفر
والعطش برکردانید گونه او را
سفر یا تشنگی و لحته دیدم
او را و لاح النجم پیدا شد و بر
آمد
الاح بسیفه الاخذ درخشیا
شمشیر را و الاح بحقه برود
او را و نیز الاحة آشکار کردن
و درخشیدن برق و پراکندگی
و درخشیدن و پیدا شدن
شهیاوی ترسیدن و پرهیز کردن
و هلاک کردن تکبیرا و قال ابن
السکیت لاح سهیل اذا بدا و
الاح اذا تلألأ
ملوح کمعظم نام شمشیر ثابت
قیس و نام مردی
تلویح گرم کردانیدن بآتش و سپر
آفتاب و باد و سپید
گردانیدن پیری کسی را و لوح
عنه نا شد دادن یقال لوح
الصبح یعنی پیری سپید کرد
که کاکل او را و پیر اشد آن
جامه را شمشیر درخشانید
و یعتدی بالیا و کوهر پرکردانید
سفر و تشنگی مردم را
ملتاح برکردیده و متغیر شده
التیاح تشنه شدن و درخشیدن
برق و پیدا شدن ستاره
استلاحة شناسا شدن و
سپیده گریختن و تشنه شدن

ل و خ

لواخه کبکابه سنگه کدخ ممع
شیر لباخه بالحیشیة مثله
ن لاخه لوخا بالفتح بشخنت
او را
التیاخ آمیخته شدن و سرشته
شدن او

ل و د

الود آنکه تبوی عدل میل نکند
و منقاد نکردد الواد جمع و سرکش
نافرمان و کردن سطبر
س لود لودا بالفتح الود کردید

ل و ذ

لوذ بالفتح کرانه کوه و جانب آن
و آنچه پیدا آن خاصه کنند و خم رود بار
الواد جمع و گوهی است در دیرین لوذ
الحفیه موضعی است و نیز لوذ پناه
کرفتن بچیزی و پوشیده شدن
بوی لواذ مثلثة و لیاذا بالکسر
مثله یقال لاذ به لوذا و لواذا
و لیاذا ای عاذ به و کرد گرفتن
چیزی را
لاذه جامه حریر چینی سرخ لاذ
جمع
لاوذه کهاجر نام پسر سام بن نوح
علیه السلام
لوذان کسکران کرانه چیزی و موضعی
است خوردن لوذان شاعر است
تلواده بالفتح بسیار پناه کرفتن
ملاذ بالفتح پناه جای و قلعه
ملاوذه کسی بکسی پناه جای
الاذه فرار کردن و احاطه کردن
ملاذ آنکه فراپناه و جا را
ملاوذه بهم پناه گرفتن و هم
کشتی گرفتن و فریفتن
لوذانیه بالفتح و شد الیا نشر
و خلاف کردن لواذا بالکسر مثله
فی الکلام قال الله تعالی قد یعلم
الله الذین یتسللون منکم لواذا

ل و ز

لوز بالفتح بادام لوز یکی
لوزینه نوعی از حلوا است و نیز یغدا
انه لعیو لوز کنیف محتاج
است اتباع است
لواز کشداد بادام فروش
لوزینج معرب لوزینه بادامی
ملاز بالفتح پناه جای
ملازه بالفتح بادامستان
ن لاز الیه لوزا بالفتح پناه
گرفت بوی و لاز الشیء نوزه
زاویه و مالیوز منه ای ما یخلص
یا منه ذوی
ملوز کمعظم خرمای بادام پرکرده
و دوشیکو و ملیح

ل و س

لوس بالفتح شریبه و جز آن چشیدن
جهة خوردن لالیوس لوسا
ان و چشیدن و جز آن کردانیدن
چیزی در دهان و برنهادن
لواسا کسحاب بچشیدن چشید
ذا و الفعل من نصر
لوس بالضم طعام
ابو لاس محمد بن اسود خاله
لواس کسحاب چشیدنی یقال
ما ذقت لواسا
لواسه کثمامة لقمه بالخاتم
از لقمه
لوس کصبور شیر بینی و جز آن خوردن
جهة خوردن لواس کشتار شله
و یقال ما ذقت لوسا یعنی چشیدنی
چشیدنی

ل و ص

لوص بالفتح درد گوش یا درد
سینه و نیز لوص نکر دیدن از
سوراخ در و جز آن و صیل زدن
و برکشتن و الفعل من نصر
لوصه بالفتح درد پشت
لواص کسحاب نالوده و لانکیز
صلنج
الاص علی الشیء کردانید و او
رانیز از چیزی که میخواست یعنی
الحدیث انه قال لعلی الکلمة الاعمر علیها
النبی صلی الله علیه و سلم عمه
عینها ابا طالب ای ادیره علیها
زده شد
ملوص کمعظم فالوده
تلویص انکبین صاف کردن و زدن
ملاوصه نکر دیدن کوبان نیز از
تا شدنه کابی کشد و یک بیر
بریدن درخت خواستن و نکر
در درخت که چکونه بر کند
یا بریدن زدن و نکریستن از سوراخ
در و مانند آن
تلوص پیچیدن و بر گشتن

ل و ط

لوط بالفتح چادر و دو نیکه
لیس لوطه و لوطیه و ضربت
دست اندازنده دزدکار هنا
و در با چیز در چسبنده و نیز
پوسیده
لوط بالضم نام پیغمبر علیه السلام
و آن پیرزاده ابراهیم علیه السلام
است یعنی هاران بن تارخ و
منصرف مع التبیین لکون
وسطه
لویطه کجهینه نوعی از خوردنی
درهم آمیخته
لیاط بالکسر ربا
مروا لوط یعنی اوچسپان از
بدل من
ن لاط لوطا بالفتح و لطوا
بالکسر کار قوم لوط کرد و لاط
الحوض به بکل در گرفت گل
اندود حوض را و لاط الشیء بقلبه
چسپید بدل او و دوست گرفت
و لاطه فلان بسهم یعنی اند اخت
بوی و لاط فلانا بعین چشم
زخم رسانید و لاط فلانا بالله
لا خوف خوابانیدن او بوی و لاط
الشیء پنهان کردن او را و لاط
فی الامر لاط استیمید در آن
لیط برچسبانیدن
ملاوطه عمل قوم لوط کردن

تلوط کار قوم لوط کردن
التیاط پسر خواندن کسی او بکل
در گرفتن حوض را چسپیدن و در
چسپیدن یقال هذا الامر
لا یلتاط بقلبی ای لا یلصق
استیاط پسر خواندن غیر را
و پسر خود چسپانیدن و واجب
کردن منه الحدیث استلاطهم
دم هذا الرجل ای استوجبتم
ملوط کمنبر چوبی است که بدان
زنند یا تازیانه است
ن لاطه لوطا بالفتح پنهان
او را
التاط فلان حاجته دشوار گشت

ل و ع

لوعه بالفتح سوزش درون و
و تپش از عشق و دوستی یا از
اندوه و بیماری و سیاهی سر
پستان
لاع ناشکیبا و بیمار دو شیه
و بددل لاعون و لاعه بالتا
و الواع جمع و رجل هاع لاع
مرد بددل ترسنده و رجل هائع
لائع کذلک یا نیک از مند
بهوی
لاعه زن عشقباز و آنکه قادر
نکند مرد را بر خود و زن تیز
خاطر و سبیل الاست و اقنان لاعة
الفواد الی حمیمها و ماده عاشق
زار و بر بچه خود و عدن لاعه
دهی است یمن غیر عدن ابین
و نیز لاعه شهری است در کوه
صبر و عدن ده کسری
منسوب کنند
لولع کوهر سیاه سر پستان
ن لاعه الحب لوعا و لوعه
بالفتح سوخت دل تر او وتپم و
بیمار ساخت و لاع لوعا و لوعه
بددل گرد بیعجر بیرد تن
گشت و لاعته الشمس بر گردانید
گونه او را

س لاع لوعه بالفتح تا
شکیبا بد و بی آرامی کرد یا بیمار
شد بار از غضب مروی است از ابن
قطاع
الاعه بر کردانیدن گونه سر
پستان
التیاع سوختن دل از عشق
و اندوه

ل و غ

فلان ساغ لاغ از اتباع است
سبع لبغ کثیر کذلک
ن لاغه لوغا بالفتح در دهان
کردانید پس انداخت او را و
لاغ فلانا در پوست بد دو
لازم گرفت

ل و ف

لوف بالفتح نام غوب از طعام
و علف
لوف بالضم دهیست و نیلکو
گرکیاهی است لوف ریکی بچیز کر
همچو پیاز شبی باشد سمن اش
نامند بدان که کدو دو
مهرجان آن را او ازی نامند
کویند هر که او از بیابشود
در انسان عیب دو پیدکیکل
پژمرده از سقط جنین است
و خوردن بیخ آن مدرو منعظ
و مولد منی و محرک باه و طلای سایشده
آن با روغن پیر یاد وید جذام
است و بجذام را بچای خود منع
دارد
لوفی بالضم مقصورا گیاهی است
شبیه بگیاه حی العالم یا نوعی
از آن مجرب است جهة اسهال کهنه
الواف کشداد کنز و دلیه
ساز
کلا ملوف گیاه بار از شتر
ن لاف الطعام لوفا بالفتح
خورد آن را خاییدم و نیز
لوف گیاه خشک خوردن
شتر آن

ل و ق

لوقه بالفتح ساعت
لوقه بالضم مسکه یا مسکه با خرما
نرما روغن با خرمای نرآمیخته
ما ذقت لوقا کسحاب بچشیده
چیزی را
الوق کول
الوقه بفتح الهمزه روغن با خرما
نرآمیخته یا مسکه و خرما با هم
ممزوج
ن لاق الطعام لوقا بالفتح
نرم کرد آن بر روغن و لاقه
عینه بچشم دیده ندم و لاقت
الدواة نیکو ساختم سیاهی را
و فلان لا یلوق یعنی افزار بچی
کرد نجاتی
س لوق لوقا محرکة کول کرد
تلویق بروغن نام مسکه نیکو کردن
طعام را و یقال لا آکل الا
ما لوق لی ای لین لی حتی یصیر
کالزبد فی لینه

ل و ک

لوک بالفتح خاییدن یا نرم نرم
خاییدن و خاییدن سبکا
زاد و نیز نوشیدن مردم افتادن
یقال هو یلوک اعراضهم ای یقع
فیهم و الفعل من نصر
لواک کسحاب آنچه خاییده شد را
یقال ما ذقت لواکا ای مضاغا
الکنی الی فلان رسول من ناشر
برسان نامه مرا بسوی وی و
مدرج الوک و قیل فیا سلامه
الاکنی الیکها الاکر و هذا وان
کان من الالوک فی المعنی و هو
الرسالة فلیس منه فی اللفظ

ل و ل

لال نام حدید احمد بن علی
بن فقیه و جعید و مادبه و عما
و معنی لال فروش کوکاست
لولاه بالفتح بمد و دانچ و
کرید

ل و ب

لوب کجوهر و لبس یار کجعد
سنگ در سیاهی که پر با ما شور
لوب نیز آمدن کردان و جزو
تار و باشد و نزد لعب
ملولب کمنبر هم پیل

ل و م

لوم بالفتح نکوهش کردن بیم
لومه بالضم کار نیماسته تا
یقال الحاء یلومة و انکبین
بی لمیع
رجل لومه بالضم مرد نکوهیده
و لجینه لومه مراد دان در
و نکوهیده است
لوم محرکة افزونی نکوهش
لام نیز لامه با اللام مثله
و کالبد و موم و درشت زهر
چیزی و نیز یکی و نیز لام یکی
از حروف هجاست و آن بر بیست
و یک معنی بعضی از عاملی
و آن بر بیست و دو معنی است
استحقاق نحو الحمد لله و اختصا
نحو المنبر للخطیب و تملیک نحو
و هبت لزید دینارا و شبه
التملیک نحو جعل لکم من انفسکم
ازواجا و تعلیل نحو لتکونوا
شهدا علی الناس و توم عمر
للعذاری مطیتی و توکید
النفی نحو ما کان الله لیطلعکم
و ان لام جحد نیز خوانند و آن
بعد نفی نیاید و موافقت
الی نحو بان ربک اوحی لها و موافقت
علی نحو یخرون للاذقان یکون
و از لسانهم فلها و موافقت فی
نحو و نضع الموازین القسط لیوم
القیمة و بمعنی عند و کتبته
لخمس خلون و انرا لام تاریخ
نیز نامند و موافقت بعد نحو
اقم الصلوة لدلوک الشمس لبلد
بمعنی الیها و موافقت مع فلما
تفرقنا کانی و مالکا لطول

اجتماع لمثنت لیا انفسنا و موافقت من نحو سمعت له صراخا وتبلیغ نحو قلت له وشرفت عن نحو وقال الذین کفروا للذین امنوا لو کان خیرا ما سبقونا الیه وصیرورت و آن را لام العاقبة ولام المآل نیز گویند نحو فالتقطه ال فرعون لیکون لهم عدوا و حزنا فللموت ما تلد الوالدات خالما کما لخراب الدهر تبنی المساکن ومنه وتعجب و آن مخصوص است باسم الله تع نحو لله تبقی علی الایام ذو حید وتعجب فقط در ندیه ذکره و دو نداء و استغاثه کرد مستغاث میرو مستغاث له داخل شود نحو قوله یا للرجال لیوم الاربعاء اما ینفک یحدث لی بعد النهی حربا وان مفتوح و در اصل لام جاره است لیکن در مستغاث به و مستغاث له اولی مفتوح و ثانی را کسره دهند وکاهی مستغاث به را حذف کنند نیز باشد نحو یا للماء و تعدیه نحو ما اضرب زیدا لعمرو و تکمیل و آن زائد باشد نحو ردف لکم و تبیین نحو سقیا لزید و تبیین لک و بعضی از اهل نحو ثلاثه لام امر است برای غائب نحو لینفق ذو سعة و کاهی بغیر مخاطب از نیز آید و منه قرئ فلتفرحوا بالثانی خطابا و کاهی لام امر بمعنی کرده کقوله ع لنا الویل حقا و جه او بیایت یکی از از لیلی و همچنین منعکس کرده لام مواجهة نحو ذلک لتاب لهینه دارنها تأذن علی موتها و جاننها از او بینا ذن مقصد اللام و کسر التاء غلط لغة من یقول انت

انهام ولام الامر اذا ابتدات بها کانت مکسورة وان اتصلت علیها حرف من حروف العطف جاز فیه الکسر و التسکین کقوله تعالی ولیحکم اهل الانجیل و بعض نقل کنند و ان هستند لام ابتدا نحو لانتم اشد رهبة و ان بیخبران مشدده و مخففه نیز آید نحو وان ربک لیحکم بینهم وان کانت لکبیرة و لام زائدة نحو ام الحلیس لعجوز شهربة و لام تاکید در فعل مستقبل بنون تاکید نحو لیسجنن ولیکونا من الصاغرین و لام جواب نحو لو تزیلوا لعذبنا الذین کفروا و نحو ولولا دفع الله الناس بعضهم ببعض لفسدت الارض و نحو تالله لقد اثرک الله علینا و جمیع لام تاکید صلاحیت جواب قسم دارد و لام کسره موضوع شرط داخل شود جمله بدان و اشعار نحو ولئن قوتلوا لا ینصرونهم و لام التعریف و هی ساکنة ولذلک ادخلت علیها الف الوصل لیصح الابتداء بها و سقطت الالف بالوصل نحو هو الرجل و لام که بر اسماء اشاره لاحق گردد نحو تلک و ذلک و لام تعجب غیر جارة نحو لظرف زید

لامه کار ملامت ناکرده

لامیة مستوی ادهم است بیمن

دیلم الوحدتکم بزمرد نیا ملاامت کننده

لائم نکوهنده و ملامت کننده لوام کثیره و لوم و لیم که جمع هما جمع

لائمة نکوهش

لومی کسری نکوهش لوماء تمیز دا اشله

لوام کشنده دبیار ملامت کننده

ملامة بالفتح نکوهش ملاوح جمع

ملوم نکوهیده ملیم کبیع مثله

ن لام لوما بالفتح و لومة بالتاء و ملاما و ملامة نکوهیده و کذا الیم به بمعنوه ملیم کبیع سزاوار ملامت شد المثل رب لائم ملیم

الامه بتیا ملامت کردن و کاری کردن که بر ان ملامت کنند باخداوند ملامت شدن یاخداوند کار ملامت ناک شدن و سزاوار ملامت کردن تلویم سخت نکوهیدن و لام نوشتن

ملاومة همدیگر را ملامت کردن

تلوم انتظار و درنگ کردن در کاری یقتی تلوم فی الامر و نیز درنگی و نکرانی

تلاوم همدیگر را نکوهیدن

التیام نکوهیده شدن و نکوهش پذیرفتن

استلام الیهم کاری کرد که باعث ملامت شد

کمدار ملامت کننده او را

ل و ن

لون بالفتح گونه و جمعه الوان و نوع و رنگ و هیئت دا صدا غایه و بیان چیز و نیز آن و خرما ابینا با ایا ان نوع لوان التمر ولینه بالکسر یکی از جمع لین ولیان جمع الجمع ومنه قوله تعالی ما قطعتم من لینة و ترها دیتی العجوة و نیز لون و لوین کزبیر هر دو لقب محمد بن سلیمان المحدث لا ... کرد ...

ار بینه بیبنیه و غلامی که عامه ری گویند غلط است و ابو عبد الله اللاذقی معلم الامراء است

تلوین کوناکون کردن یقال لو ن البسر اذا بدا فیه اثر النضج متلون المتناقل انکه زنگ روش و بکون نیا بید و قرار نکرد

تلون کوناکون شدن

الوان کوناکون شدن

ل و ه

لوه بالفتح سراب

لاهة نام بیل الذات للعیم بها یتیم هام صد فتا لها

لوهه بالضم درخش سراب

ن لاه السراب لوها بالفتح ولوهانا محرکه درخشیده متبرکردید و لاه الله الخلق آفرید خدای خلق را

تلوع درخشیدن سراب ولیهان و درخشان

ل و ی

لیته بالفتح تن لوی کشتن و اتصال خویشی

لیة بالکسر خوبی که بدان بخور کنند و ممنوعه و ود باری خم تقیف را است و اسفل ابن ضبر بن معاویه را

لیاء کشنده ازهن سوزان ان

لوی بالفتح و القصر پیچ شکم و درد ناف و کجی و نیز الوی آنان که جمع النحی برغیر لفظ الالا ایکون الیاء کذلک

لوی بالکسر و القصر ایا بریک توده و بمای باریک وکج شده از ان الواء و الوی جمع و نیز الوی الواد یکر ایها و بیلاد الوی البلاد کذلک

لوی بالضم مقصورا تا یخرها و لاطلها

لوة بالفتح و شد الواو زشت و لوة بالضم و شد الواو چوبی است که بدان بخور کنند

لات بتی است مرثقیف را فعله من لویت عن ابی علی ذکره فی ل ی ه

و ن ل ث

تح لاوه نوسبحی است سبا ضربه

لوکتف کج از رباب و بیرو دندکی بزرشکم و پیچیدن ده

لوی کغنی کیا مشک یا کیا بژمرده

لویة کغنیة ابچیز پنهان کنی و بکاه داری و طعام نهاده بجز کمی لوایا جمع

لواء بالکسر والمد رفتن لشکر کشان و علم خصروا لوائ جمع مثله الویة جمع الویات جمع الجمع و بیتوی هیبتوا التواء و اللواء بمعنی بانکه بجنبد باستغاثه و فریاد کردن و لواء الحیة به پیچیده مار

لوایه کتکان چوب سر علم

الوی کامد کج نیا قرنا لوی بعنی شاخ کج و دم تافته از کسی بالضم جمع والقیاس الکسر و راه دور و درازنا شناخته و مرد سخت بیکار و جنک اور و تنها و کوشه نشین لیاء نایع ممدو تا مونث و نوعی از درخت

لوی کعنی درختی است

لویة کغنیة موضعی است نزدیک بستان ابن عامر

لواء کشداد مرغی است

لاوباء ممدودا کیاهی است و اهنی انشکه زبان داغ کنند

اللائی ان مر دان جمع الذی من غیر لفظه فی الرفع وکذا اللذاء فی النصب و الجر و اللاوی بحذف

الیوم شله

ض لوی الحبل لیا بالفتح ولویا بالضم و شد الیاء تافت رسن را و دو تا کرد و لوی راسه و به مایل کردانید و اعراض کرد منه قوله تعالی وان تلووا او تعرضوا قال ابن عباس رضی الله عنهما هو القاضی یکون لیه و اعراضه لاحد الخصمین علی الاخر و قد قری بواو واحد مضموم اللام من ولیت قال مجاهد ان تلووا ای تبدلوا الشهادة او تعرضوا ای تکتموها و لوی الغلام به بیت الکرم رسید و لوی عن الامر کاهلی کرد و شتبی نمود و لوی امره عنی لیا و لیانا بفتحهما در پیچانید و بر کردانید و لوی علیه مبیل کرد بوی نا پیچیده داشت و لوی الناقة بذنبها دم جنبانید ناقه و لوی فلانا علی فلان بر کزید آن را بر وی و کرامی داشت و لواه به دینه لیا بالفتح والکسر و لیانا بالکسر ذات علم را دانا کرد ادو و داد ذار کرد و لوی بحقه منکر ان کردید

س لوی القدح و الرمح کج کردید و لوی الکلاء خشک کردید

کولیت مدبر اسب اپکی نو کشتم

التوی الرجل شوبه الواء بجامه اثر شتا کرد و لوی بحقه منکر شد نحو الووا الوی به برداز او کذا الوی به العقاب ای طارت به و الوی بما فی الاناء و بکرباران لحیة خود و چیره شد بر دیکران در الوی بهم الدهر هلاکرد ایشانرا و الوی بکلامه خلاف و زبید و نیز الواء دم جنبانید ناقه و سرکشی نمودن و اعراض کردن و سرزانش و حد نیایا ز سلب

وجای باریک کج شده از ان ریک و خداوندکشت سبات کرد ید و در فتن لشکر کشان و دو خنش و بیتا ارزو نمودن و لیت نمودن و چیزی شدن زوو کیاه و علم افراشتن

تلوییه غشاشتن بیتی او تبتاعنان الرجل الخصومة شد الکزه والبا لغة قال السقا لی الوی لاوت الحیة الواء کتاب بیچید مار بر خود

تلوی تا شد دو تا کرد بدین و خمیدن و دو کرد انیدن و پراکنده شدن و درخشید برق در ابر یقال تلوت البرق

تلاوی بکردامدن مردم

التواء تافته و دو تاشدن رسن و ستیز کاهلی کردن در کار و کج کشتن ریک و خمیدن و در کی کرد ایدن و بر خود بپیچیدن زاو

باب اللام و فصل الهاء

ل ه ا ء

تلهلوء سپیا بکی غش و بتیدل شدن

ل ه ب

لهب بالفتح شعلة اتش بی دود

لهب بالکسر و ککتف کتاد کی میان دو کوه یا شکاف کوه یا شبه حرد دران یا روی کوه همچو دیوار بر ابسته که بران بر امدن نتوانند لهاب و لهوب و لهاب

لهابة بکسر ها جمع و نیله است از ارد

لهبة بالضم تشنکی و سپیدی خالص بی امیغ

لهب محرکه زبانه اتش با شعله و کرد بلند معنا لابر اهمه و ابو لهب یکی کنیت عبد العزی بن عبد المطلب که بی چه المولد وجهه و لما له لهب محرکه قبل ان لهیب کامیر که اتش باشعله

از خالص بی دود و موضعی لهاب بکسر بی تشنکی و موضعی ان بکسر ان شعله اتش

لهابة کتابه رود باری است در ناحیه شواجن

لهبان کسبحان تشنه لهبی کسکری مونث لهاب ککتاب جمع

لهبان محرکه سختی کرما و شعله اتش و روز کرم و تشنکی

لهاء بالفتح والمد موضعی است مر هذیل را

الهوب کصفور نوعی از دویدن اسپ که بکوشش تمام دو و جستن کفتن ما از سم بردارد یا ان اول دویدن است

ملهب کمنبر نهایت خوش موزد

ف لهب لهبا لهابا بالفتح و بالتحریک لهیبا کامیر و لهابا کغراب و لهبانا محرکه زبانه زد اتش بی دود

س لهب لهبا محرکه تشنه کردید

الهاب بر افروختن اتش و منیک دویدن اسپ یا بی درخشیدن برق

ملهب کمعظم جامه که رنگ

تلهب شلیه بر افروختن اتش

تلهب افروخته شدن و در شدن کرمی اتش

التهاب افروخته شدن اتش

ل ه ت

لهبره کجعفر زن کوتاه بالای رد و دیان نقلو هد است یا زن کر ان رفتار

ل ه ث

لهث بالفتح زبان بیرون انداختن سک جون از تشنکی و ماندکی لهاث کغراب مثله الفعل من فتح منه قوله تعالی ان تحمل علیه یلهث و نیز لهاث کرمی تشنکی و سختی مرک و چهکانه ای سرخ بزبان غراه و القیاس الکسر که نقطها

لهثة بالضم رنج وتشنگی ومجاز سرخ در بر لیف خرما
لهث محرکة تشنگی لهاث کسحاب مثله والفعل من سمع
لهاثی بالضم منسوب مردی که بر روی او خالهای سرخ بینا باشد
لهثان محرکة تشنگی
لهثان کسکران تشنه
لهاث کرمان و تنبل سازان از بر لیف خرما
اللهاث زبان بیرون انداختن از تشنگی و جز آن مانند سگ

ل ه ج

لهجة بالفتح و یحرک زبان یقال فلان فصیح اللهجة
لهجة بالضم ناشتا شکن
س لهج به لهجا محرکة شیفتگی کرد بان و از مندی خود بدان هموار
شواء ملهوج بریان خام
لهوجة ناتمام و خام گذاشتن کار و نیم پخت مانند بریان را یقال لهوجت اللحم اذا لم تنعم طبخه و له شنج
الهج زید الفاحر بصی و شیفته کرد ند شتر بچگان وی بر شیر مکیدن
ملهج کمعظم ابجاز کار در دنیا و بجسد
تلهیج نهاری ناشتا شکستن کسی را
الهیجاج ابجتمشدن کار و در هم کردیدن یقال الهاج امر فلان ای اختلط و ابجتر الود کردیدن چشم و نیم خفته کردیدن بشیر
تلهوج خام پخت مانند گوشت را

ل ه ج م

لهجم کجعفر کاشر راه و در مشتی

کوفته پا سپرده
تلهجم روشن شدن راه و داغ داغ کردن روی و راه را و شیفته کردن بچیزی بصلبه والبله

ل ه د

لهد بالفتح مزدور کران شدن و فشار کردن کسی را افسرده درون دل و شکافتگی سینه شتر از آسیب و ماندن و امامر چنبر ستور و بیمار بی اشتر در پای و ران از مرم شبیه شکاف و کفتگی و نیز لهد کرانی بار و کرانبار کردن کسی را و درخته و غیب انداختن ستور را و بکار گشت داشتن از او خوردن یا الیسید ن چیز را و بخوابی زانلن کسی را و ادبن و پشتان و پیخ شانه کوبیدن یا در هم زدن بدست و سپوختن بخواری ملهود سپوخته شد است از آن و الفعل من نصر
لهید کامیر ستور مانده شده
لهیدة کسفینة بنابرزم و سست
لهاد کغراب کچی و رفتی غرابیا عام است
الهد الباء اشم کرد چون نمود والهد به خوار داشت و حقیر شمرد ولهد الی الارض خسید بر زمین از گرانی والهد بفلان کرفت بگری مردی و گذاشت بر وی کسی دیگر که فقالد کسی مفعد واقا العو عز والهد به اذا امسکت احد الرجلین وخلیت الآخر علیه هو یفاتله وهو یلهد علی ای یعینه علی
تلهید بمستی رختن نخوری بخواری کسیرا با بزرگیشان و ب کفتن زدن

ل ه ذ ب

الزمه الهذبا ای احدبا لتشیع لازم کرفت بر چیسپید عصا

ل ه ذ م

لهذم کجعفر سنان برنده و دندان
لهاذم جمع و کم فراخ
لهذمة برنده
تلهذم بریدن و خوردن

ل ه ز

لهزة محرکة شدی زیر بنا گوش
لهزة کفرحة ذرن قبر براند گنج دهان
لهنا ککتاب چوب پاره که بدان سوراخ شتر و جز چاه را تنگ کنند
لا هز کوه و پشته که راه را تنگ و دشوار نماید و لاهز انکد و کوه هم پیوسته چندانکه مابین آنها تنگ کرده و داره اللاهز دایره شده بزیر بنا گوش اسپان منحوس است
ملهز کمنبر مشت بر زیر بنا گوش و کرد نزنند و علی است
ملهوز مرد استوار اندام اکند گوشت میانه اسپید موی و داغ کردن بر شدی زیر بنا گوش
ف لهزه لهزا بالفتح درآمیخت با ایشان و در میان انها باشد و نیز لهز لکد زدن بر سینه و مشت بر سینه زدن و ابو زید کفته مشت بر شدی زیر بنا گوش و بر کردن زدن و نیز زد بر سینه زدن و بسر زدن شتر بچه و پستان مادر را وقت شیر مکیدن و و دو موی شدن و آمیختن سپید موی با سیاهی
تلهیز لکد زدن بر سینه

ل ه ز م

لهزمة کوشت شدی زیر بنا گوش که استخوانی است بر آن شد و هما لهزمتان لهازم جمع
لهزمة بریدن شدی زیر بنا گوش و سود شدن و سخت و دندانها بسیار با سپاهی
موی
لهازم بالفتح لقب تیم الله بن ثعلبة

ل ه س

لهس بالفتح لیسیدن و ربا لیسیدن کودک بی مکیدن و ابوهی کردن بر طعام از حرص و از والفعل من فتح
ما لک عندی لهسة بالضم یعنی برای تو نزد من چیزی نیست لحاس کغراب طعام اندک لهاسة بالتاء مثله
لواهیس بالفتح شتابکاران بپای دستان
ملاهسة بیشی کردن بر چیزی و ابوهی نمودن بران و ابوهی کردن بر طعام از حرص فاز

ل ه س م

لهسم کسفند اب اشعر و زود باز
تنلک لهاسم بالفتح جمع

ل ه ط

لهطة بالفتح چیز یکی شوی ند زانست شماری ابن زاوند و در
ف لهط لهطا بالفتح ظیا زدوی با و لهطه بسهم زد آنرا بروی و لهط الثوب دوخت جامه و لهطابه الارض بر زمین زد دی و ادولهطت به الام زاد او را و نیز لهط لبن بدن در فرج خود را
الهلت المرأة فرجها بماء اب ندبر ان

ل ه ع

لهع ککتف مرد ناپاک انکه نرم و کسلخ
لهیعة کسفینة بی خبری و فرو گذاشت لهاعة کسحابة مثله و کاهلی و سستی در خرید و فروخت چندانکه مغبون کرد د و عبدالله بن لهیعة حضرمی قاضی مصر است و محدث موثق

س لهف لهفا محرکة اندوه انز کردن و کستاخ کردیدن و نیز لهف غرکه بتکلف فصیح شدن و لب بیچیدن در سخن
تلهفق فی الکلام افزونی نمودن در سخن

ل ه ف

لهف بالفتح دریغ و آن کلمه است که بدان حسرت خوند بر کذشته و فوت شده لهفة بالتاء کذلک یقال یا لهف فلان ای دریغ فلان و یا لهفی علیک ای دریغ بر تو و کذا یا لهف بکسر الفاء و یا لهفا و یا لهفا رضی و سمانی علیه و یا لهفاه و یا لهفی عليه و یا لهفتا و یا لهفتاه و یا لهفیاه
لهیف کامیر داره قامت در خند و بیچاره ستم رسیده پریشان رو و کار فریاد خواه دریغ خور و لهیف القلب سوخته دل لاهف بمعنی ملهوف است مذکر و مؤنث در وی یکسان است یقال رجل لاهف و امرأة لاهف و لاهفة ایضا و یقال هو لاهف القلب ای محترقه
لهفان کسکران بمعنی ملهوف است
لهفی کسکری ستم دیده و پریشان رو و کار فریاد خواه دریغ خور
لهافی لهاف ککتاب جمع
ملهوف ستم دیده مضطر داد خواه و حسرت خورنده و ملهوف القلب سوخته دل
س لهف لهفا محرکة اندوهگین کردید و دریغ خورد
الهاف اندوهگین شدن و حریص کردیدن
لهف تلهیفا و تلهفا و اتلهفا کفت و کذا الهفا ستم و لهفا امثیرای ابو بکر
تلهف دریغ خوردن و حسرت

سبلی
التهاف نانه زدن اتش

ل ه ق

لهق محرکة شتر خاکستر کون لهقة مؤنث لهاق ککتاب لهقات جمع و کار زسپید و هر چیز سپید و ابیض لهق سخت سپید لهقة کفرحة مؤنث یا لهق ککتف سپید بیفروغ و بیتا بانی وصف است دکاو وجامه و شیب لهاق کسحاب کاو زسپید و سپید از هر چیزی و ابیض لهاق سخت سپید
ابیض لهاق ککتاب سخت سپید مذکر و مؤنث در وی یکسان است
ربما لهوق کجرول مرد نا از موه کاردان که بکوید و نکند مرد لا افزاید بچیزی که ندارد
س ف لهق لهقا بالفتح ریجرل سخت سپید کرد یا سپید شد لهق ککتف سخت است از ان
لهوقة ترک مبالغه کردن در کار و سخن و آراستن و نیکو نمودن خود را بچیزی که ندارد مثلا یظهر من السخاء ما لیس علیه عنبر و نیز لهوقة اینجه در وی منبع نکرد مشود از سخن و کار
ملهق اللون کمعظم سپید نام
تلهق سخت سپید کشتن
تلهوق ترک مبالغه کردن فنا
تلهوق ذالم یبالغ فیه

ل ه م

لهم بالفتح مرد بسیار خیر
لهم بالکسر کار مند کلان سال و سال خورد و از هر چیز بکلو جمع
لهما بالضم یکمشت از پشت زحل لهم ککتف وضرد مرد بسیار خوار طعام کغراب لشکر بسیار

لهوم کصبور لشکر بسیار و سخی و ناقه ئیشر نال و اسب نکو
لهوم بالضم ناقه بسیار شیر و زنم فراخ وفی بعض النسخ والحزم الواسع یعنی حرجین فراخ و کر ند و ابر پرند لقطره و صدد بسیار و لشکر کران و مرد بسیار خیر و نیکوی
لهم کزبیر مختی و بلا و مرد و بسب ام اللهیم شد فی الکل ودبلک زراخ
لهم کجعبه مرد روشن رای تو مرد تیلک کار کذار بسیار عطا
لهوم جمع و دریای بزرگ و مرد سبقت کیرنده و اسب بحیب نیکو در کردنده از اسپان و لهم بالضم انجد بیرامت قوله الام لاهم لاادر و انت الدار یرید اللهم ای بار خدای و المیم المشددة فیه عوض من یاء النداء لانه معناه یا الله هذا عند البصریین و قال الکوفیون اصله یا الله امنا ای اقصد بخیر فخذف منه غیر المتکلم وهو لوجود القرینة و هی سیاق الکلام ثم حذف ایضا لطول الکلام ثم حذف الالف من ام للوصل فصار رب اللهم
لهیم کزبرج وبغتم مرد سخی پیشی کیرنده و اسب نو و نیکو و نجیب
لهیم کقنبل مشاء فیها
ملهم کمقعد موضعی است غلات و یوم ملهم روز جنگ بنی تیم و حنیفه
رجل ملهم کمنبر بسیار خوار
س لهمه لهما بالفتح و یحرک بسکم فرو خوردن آن را
الهام در دل افکندن سبحانه امور را اسپید کند الهمه الله خبر ای لقنه ایاه و اچیز در دل افکند خدای
تلهم بیکبار فرو خوردن

التهام همه شیر پستان مکیدن بچه و بر کردیدن زنان یقال التهم لونه بمجهولا و بیک بار خوردن
استلهام الهام خواستن

ل ه ن

لهنة بالضم ناشتا شکن و آنچه مدید او دوسافر
لهن بالفتح و کذا لهنا و قد التون المفتوحة هر آینه و هی کلمة تستعمل تاکیدا اصلها لانک فبدلت الهمزة ها کما یا لدعو لما و انما جمع بین تو کیدین اللام و ان لان الهمز لما ابدلت فی اللفظ ان نفسها کانها شی اخر
الهان بالفتح ورستای است بیمن و جانی در نواحی مدینه قریب قریظه و ابو الهان مولیه است
الهان هدیه دادن از سفر رهنه را
تلهین ناشتا شکستن کسی را و هدیه اوردن از سفر از آنها یقال لهنتم و لهم
تلهن ناشتا شکستن یقال لهنته فتلهن

ل ه و

لهو بالفتح زنکه بدان بازی کنند یا فرزند
لهوة بالضم و بفتح خورش دستاس یعنی یکمشت از دانه و جز آن که باسیاد هند لهی کهدی جمع و عطیه یا بهترین انعطایا و بر دو بزمین نعتان انا اعطاه اللهی ای جواد یعطی الکثیر و یکمشت دادو مشتاد مال یا هزار درهم یا صد بزار هزار درهم نه غیر آن و نیز لهو زن عنام زنی
لهیة بالضم بمعنی عطای حزن و هنر
لهاة بالفتح کام کو شت ایه استاد بجنه در اقصی الفلاة

بهن او مابه ینقطع اصل
اللسان الی منقطع القلب لهاة و
لهوات ولهیات بفتحهما ولهی بالضم
والکسر وشدة الیاء فیهما ولهاء کجاب
جمع
لهاء ما یا کغراب مقدار یکصد
لاهوزان آن که بقصد گناه مبتلا
نشده باشند بل بغفلت و خطا
یا کودکان گناه ناکرده
تعل الهوّ علی فعول مرد بازنده یا
بسیار غفلت کننده واعراض
نماینده
لهواء کحمراء موضعی است
لهیا بالفتح مقصورا موضعی است
بباب دمشق
الهنیة بالضم وشد التحتیة بازیچه
لهوة بالواو کذلک
ملاهی آلات بازی
ن لها اللهو بالفتح بازی کرد و
لهت المرأة الی حدیثه لهوا ولهوا
مشددة الواو انس گرفت زن
بسخن وی و بشکفت اندرین لهو
جماع کردن
س لهو به لهیا بالضم وشد
الیاء ولهیانا بالضم دوست داشت
از او شکفت زان ولها عنه
فراموش کرد از او وتسلی یافت و
دوگردانید و غفلت ورزید
از آن وگذاشت وترک داد ذکر
از او کلها من ضرب ویتی اله عنه
ای اترکه وفی الحدیث فی البلل
بعد الوضوء اله عنه قال الاصمعی
اله عنه و منه بمعنی
الهاه بازی کنانیدن و مشغول
کردن و گذاشتن کاری را بعجز
و مشغول شدن بسماع سرود و
خوش داشتن آن اسلیل ریهان الهمة
فی الرقی
لهاه به تلهیة مشغول داشت
از آن و نیز تلهیة بازیچه
ملاهاة بیکار و نصو کردن

بیاهم نزدیک کردید بعضی کا
نظلم رسید بکودک
تلهی بازی کردن و دونکار
گذاردن بچیزی بعید بالبل
وفراموش کردن وغفلت ورزیدن
و ترک دادن و بعید بعن
تلاهی باشن بیاز بچه و باهم بازی
کردن و جماع نمودن
التهاء بازی کردن
ل ه ی
لهلة کجعفر جامه سست بافته
وسخن و شعر رکیک بلا به
لهله ولهلة بالضم زمین فراخ
که در وی سراب بسیار باشد
لهاله بالفتح جمع
ن لهلة الشعر لهلها بالفتح سنک و
رکیک ساخت موی او نیکو
کردانید
لهلهة تنک بافتن جامه را
تلهله کیامانند جستن
باب اللام فصل الیاء
ل ی ء
لیا کبکاب دانه است سپید شبیه
نخود که بخورند از او
الیاء در تنک کردن و در پس ماندن
یقال الیاب لنا فی ای ابطاء
ل ی ب
لیاب کسحاب طعام که از دیگ دهان
یا بماند و لیسید از طعام جای
ل ی ت
لیت بالفتح مبنی علی الفتح معناها
کاشکی و هی کلمة تمن تنصب الاسم و
ترفع الخبر تتعلق بالمستحیل غالبا
و بالممکن قلیلا یقال لیت زیدا
ذاهب وقد تنزل منزلة وجدت
فتعدی الی مفعولین وتجری مجری
الافعال فتقول لیت زیدا شاخصا
ویتقی لیتی و لیتی کانی فعل العلم
ولعلنی
لیت بالکسر ایک سو کردن ولیت
سوی روی و هما لیتان

قوله تعالی لات حین مناص ای
لات حین مناص یعنی نیست کریز
گاه والتاء زائدة کما فی ثمت و
ربت وشبهوا لات بلیس و لکنه
فیها اسم الفاعل ولا تکون لات الا
مع حین وقد تحذف وهی مرادة
کما فی قول مازن بن مالک حنت
ولات هنت وانی لک مقروع
وقال ابو عبیدة هی لا والتاء انما
زادت فی حین وکذلک فی تلان
ان تسبقت مفردة واستدل
بانه وجدها فی الامام و هو
مصحف عثمان مختلطة بحین فی
الخط کقول الشاعر العاطفون
تحین ما من عاطف المطعمون
زمان مامن مطعم
ن ض لاته لیتا بالفتح
باز داشت او را و برگردانید
از آهنگ وی ومنه قوله تعالی
لا یلتکم من اعمالکم شیئا
الاته بازداشتن و برگردانیدن
کسی را از آهنگ وی و کم کردن
یقال ما الاته شیئا ما النقصه
کک
ل ی ث
لیث بالفتح شیر بیشه و نوعی از
عنکبوت که بجهش گیرد مکس را
وزبان آور و بلیغ و بید حوالیت
ولیث عفرین شیر بیشه و بیته
شیر و جانوری که بکرد خاک بر
دیوار ماند و جانوری کشبیه
کربه که بر سوار غارض شود
وسم رنده منسوب بعفرین
که شهر است بعرز تمام اندام و
ضابط و توانا و نیز لیث بن نعیمات
رسانده امور و نام شهری و
مذکور است در ع ف ر
لیثة بالتاء شیر استوار و در
اندام
لیث بالکسر موضعی است یا
سرزمین که از راه دور بی است

لاث شیر بیشه
الیث دلیر لیث بالکسر جمع
ملیث کمنبر مرد استوار توانا
ملیث کصیقل شیر کند
کوشت بسیار بیشتم
ملیث کمعظم مرد سخت دلیل
لیث تلییثا معروفا و مجهولا
بشیر ماننده شد رهوا
ملایثة خویشتن را بشیر مانند
کردن و مقابلتی کردن سیدها
تلیث بشیر مانستن در دهواو
حرص
ل ی د
لیاد بالفتح چیزی اندک و حقیر
یقال ما ترکت له لیادا ای شیئا
ل ی ذ
ملیذ کمنبع پناه جای ملاذ بالفتح
مثله
ض لاذ لیاذا بالفتح پناه
گرفت بوی
ل ی س
لیس نیست و هی کلمة نفی فعل ماض
اصلها لیس کفرح فسکنت تخفیفا
ولم تبدل الیاء الفا لانها لم
تتصرف تصرف من جمیع وجوه الافعال
الامر الماضی و معناه لا ایس
طرحت الهمزة والزقت اللام بالیاء
والدلیل قولهم ایتنی من حیث
ایس ولیس ای من حیث هو ولا
هو و معناه لا وجدا و ایس ای
موجود و لا ایس لا موجود خففوا
وانما جاءت بمعنی لا التبرئة وهی
من عوامل الافعال الناقصة
ککان ترفع الاسم و تنصب الخبر
الا ان الباء تدخل فی خبرها دون
اخواتها تقول لیس زید بمنطلق
و لا یجوز تقدیم خبرها علیها
کما جاز فی اخواتها یقال محسنا
کان زید ولا محسنا لیس زید
وقد یستثنی بها یقال جاء نی
القوم لیس زیدا کما یقال الا زیدا

والصحیح انها الثانیة واسمها ضمیر
فیها کانه قال لیس الجائی زیدا
الا ان استتاره واجب فلا یلیها
فی اللفظ الا المنصوب و تقول لیسی
القوم لیسک الا ان المضمر
المنفصل ههنا اجود کما قال
لیس ایای وایاک ولا نخشی رقیبا
لیس مرکز دلیری و بجرئی و
فروکذاشت
الیاس کحاب زنانی که بر هسته
در خانه باشد
الیس ولیس لیس بالکسر جمع شتر
که هر چند بار کنند بردارد
و مرد پیوسته خانه نشین شیر
بیشه و مرد تن جلب و عزیز
ونکوبوی غیور کنند و مرد
نیک خوی
ملایس للفاعل آهسته دو
دوندگان
تلایس خکو خوی شدن و چشم
پوشیدن یقال تلایس عنه
ل ی ص
ض لاص لیصا بالفتح جنبید
و بجنبیده شد ولیصه جنبانید
از جای جنبانید دران تاکرم
الصاء الاصه جنبانید از
جای جنبانید جنبش کندن
والقصر عن کذا وکذا خواستم
از وی چنین و چنین
ل ی ط
لیط بالفتح رنگ و گونه چیزی
دیگر
لیط بالکسر پوست نی و کمان و نیزه
و پوست هر چیزی لیط و لیاط
بکسرها جمع و گونه هر چیزی
خوی و عادت لیط شکله
لیاط ککتاب هنک و گچ و سرگین
هوا لیط بقلبی او چسبان
تراست
شیطان لیطان کسکران نی بود

لنت کرده او هوا شیاع و ندم
ض لاط الشی یلیط لیطا بالفتح
برچسپید بدلم و دوست کردید
ولا الط فلانا بسهم ای بعین تیر با
چشم زخم رسانید او را و نیز لیط
لنت کردن و سزاوار شدن
چیزی را و لیتا الطا ای لیطا لبنی لیتیم
ای نابلیبق بهو فلان داشتن چیزی
را و لا حق کردانید ای کسی بدیگری
ل ی ع
لیعة الجوع بالفتح تیزی گرسنگی و
سوزش آن
لیع بالکسر و بنجی است
ریح لیاع بالکسر باد سخت
ملیاع بالکسر ناقه دور دشتر
شوند یا ناقه که در کمند دادن تر
پیش از آنکه گرد نبوی لیمنا
ض لیعة لیعا نا مرکتابلیکی
وطیبید و نفسند کرد بدیم از اندو
وتنک اشتم
ل ی غ
لیغ غیره کونی نام
الیاغ نکتا بزیول
الیغ انکمعه بنیکو میوانه بیان
کرد یا سخن ایدی بوی بخیمه باز
کرنده یعنی کارهش نا لا بابشد
و کول
ض لیغ الشی خواستن ان
ره چیزی
تلیغ خویشتن را کول نموذن
ل ی ف
لیف بالکسر پوست درخت
خرما لیفة بالتاء پاره ای از آن
اخضر منه
ض لیف الطعام لیفا
بالفتح خورده انرا
تلییف لیف ساختن و عطر
و بدین الیف شد خرما
ل ی ق
لیق بالکسر چیزیست سیاه که در
سرمه آمیزند

لیقة بالکسر اندکی دود و از خشید
از ملائی ستوی کردن که ارجسیند
که بر دیوار اندازند و بچسپد
لیق کعنب پاره ابر تنک
لیاق کحاب پایداری و تبار
دزاندر و هیچکی در ان دخرا
و منه ما الارض لیاق یعنی
چراگاهی نیست در ان
لیاق کتاب شعله آتش
لا تلیق درخور و موافق تو نیست
لا تلیق بک
ملیقة کسینه دوات که سیاهی
در مشک کرده ولیقه دادیه شاید
دوات
ض لاق الدعوة لیقا ولیقة
بفتحهما لیقه انداخت در دوات
و نیکو کرد سیاهی را او بشر
چفسانید ولاقت الدواة بر
چفسید سیاهی آن در لیقه و نیکو
کردید لازم متعدی یقال ما لاقت
المرأة عند نفسها ولا لاقت
ای ما التصقت بقلبه ولا یلیق
پناه گرفت بوی ولا بها الثوب
بر چهیدن و بستن بشاند
نامه و هذا الامر لا یلیق بک ای لا
ودرچیزی یعنی خود و وزی ای بزد
ولا یلیق در نگاه ستم جود و درم
نگیرد از جود خود
الاقة لیقه انداختن و نیکو
و نیکو کردن سیاهی در دوات
چسپانیدن یعنی لا فزیقه
بخود چسپانیدن با
الیاق بد دو سپری داشتن
کرنامی چندان که بچسپید
از دوات الاق لازم کردن
از او الیاق فلان بشنیاز
کردید
ل ی ک
لیکة بالفتح نام دهی است از ایان
حجر نخوانها قرا نافع وابن کثیر و
ابن عامر و انکار اکرمحشری کوقا

اسم القریة غرجنبه
ل ی ل
لیل بالفتح شب لیلاة مثله
موالید بموضع واحدها لیلة
کثرة و تمر و لیالی ولیایل جمع
منها الیاء اضفه فیاس کامل
اهالی او موضع لیلاة و هی
اللیل لان تصغیرها لییلة
والبر لیلاء مر جفیبه بعض
از بعض و نیز لیل شوات با
جوز آن و چوزه کروان و نیز
المثل هو اجبن من لیل و قال
ابن فارس ان اجبن الطیر
لیلاو الاغراز الان التبا
ولد البجباری و نام شیخ غرخمه
بن سلامت کندی
لیل الیل شب تار یک
لیلة لیلاء کحمراء و یقصر
دراز سخت یا شب سخت تاریک
او شبی که سیوم ماه
لیلی بالفتح مقصورا نام زنی
لیالی جمع و ام لیلی می سیاکو
یا لیلی نشاه می اشکار گویی
ان و حق لیلی و یکسنا بی است
در بادیه و ابن لیلی مزنی و
ابولیلی شعری و ابو لیلی جعدی
و ابو لیلی مازنی و ابو لیلی
غفاری و ابولیلی اخزاعی
صحابیان اند
لا لاه شب دلمه زالیا
کذلک
لیل الیل کمعظم شب تاریک
ملایله شبانه دادن و شب
مزد کردن
ل ی م
لیم بالکسر صلح و آشتی و نیز
و همتای مرد و در نام شیء
شکل هر شیء خلقت
لیمة بالکسر دهی است بساحل دریای
عمان
لیمون بالفتح مرغی است معروف

لیمو بعون النون مثلثة وفیه
بادر فبرتیقاوم بها النموم
کلما کثرة المنافع عظیمها

ل ی ن

لین بالفتح نرم لین کسید همله
لین بتخفیف خاص است ر مد
لینون بشد الیاء والیناء جمع
وهین لین و لیّن شدن چیزی
اندک و نرم و سست و فروهشتن
الیناء جمع
لینة بالفتح تکیه جای چربین
نرم
لین بالکسر نرمی ضد درشتی
ودهی است بمرو از ان ده است
محمد بن نصر و دهی دیگر میان
موصل و نصیبین و جایی در
بلاد مغرب
لینة بالکسر نرمی و ابکی است
بر آه مکه کنده سلیمان علیه
السلام و ابو لینة نصر بن
مطرف کوفی ضعیف الحدیث
است
لیان کسحاب فراخی و نازکی زندگانی
یقال هو فی لیان من العیش ای فی
خفض و دعة
باب لیون کصبور بابی یا محله ای
بمصر
ذو ملینة کمقعدة نرم جانب
ملیانة بالکسر شهری است به مغرب
ض لان لینا و لیانا بفتحهما
ولینه بالکسر نرم گردید
الیان نرم گردانیدن لانه کلینه
یو الانه و الینته بالنقص و
التمام
تلیین نرم گردانیدن
ملاینة ولیان نرمی کردن با
هم و نرم شدن
تلین نرم گشتن و چاپلوسی کردن
یقال تلین له ای تملق
استلانه نرم شمردن و نرم
یافتن

ل ی ه

لاه امثل است مر جلاله و لمرید
سیبویه ادخلت علیه الالف و
اللام فجری مجری العلم کالعباس
والحسن الا انه یخالف الاعلام من
حیث انه کان صفة وقیل انه
مشتق من اله الاهة بمعنی عبد
عبادة و معنی الاله المعبود و
ذهب کثیر من العلماء الی انه لیس
بمشتق بل هو اسم تفرد به الباری
تعالی بحیث لا یشرک فیه غیره
مستدلین بقوله تعالی هل
تعلم له سمیا ای هل تعلم احدا
غیره یسمی الله و الاستفهام للانکار
اقول العلم عندهم ضربان مشتق
هو اسم لما وجد له اصل یرجع هو
الیه کالمظفر مثلا و جامد بخلافه
کزید مثلا و قولهم یا الله بقطع
الهمزة انما جاز لانه ینوی به القطع
الوقف علی حرف النداء تفخیما
للاسم و قولهم لاهم و اللهم فالمیم
بدل من حرف النداء و ربما جمع
بین البدل و المبدل منه فی
ضرورة الشعر کقول الراجز
غفرت او عذبت یا اللهما
لان الشاعر انه یرد الشیء الی اصله
و مذکور است در لام و قوله
لاه ابن عمک لا افضلت فی حسب
عنی و لا انت دیانی فتخزونی
اراد لله ابن عمک فحذف لام
الجر و اللام التی بعدها و اما
الالف فهی منقلبة عن الیاء بدلیل
قولهم لهی ابوک الاترى کیف ظهرت
الیاء لما قلبت الی موضع اللام
لات نام بتی است ثقیف را
بعضهم یقف علیها بالتاء و بعضهم
بالهاء قال الاخفش سمعنا من
العرب من یقول فراتیم اللات و
العزی و یقول هی اللات
فی السکوت علیها و هی اللات
فاعلم انه جر فی موضع الرفع فهذا
مثل امس مکسور علی کل حال و هو
اجود منه لان الالف و اللام التی
فی اللات لا تنفصلان و ان کانتا
زائدتین
الیه افتاب یدان جهت که بلند
کردد
لاهوتا کرا از کلام عرب است
مشتق از لاه خواهد بود برو زن
فعلوت مثل رغبوت و رحموت
ض لاه یلیه بالفتح پوشیده
شد و بلند گردید
تاله برهنتیدن فال ویبر
سجرو اسرحس عن تالهی ای
من عبادتی

ل ی ی

لیاء ککتاب نوعی از حبوب مانند
نخود نیک سپید و دندان زنان
را صفت کنند بپیدی مانند
کانها الیاءة و نوعی از ماهی که
از پوستان سپر سازند محکم و
نیکو باشد و زمین دور از آب
و بقصر لیا کشداد مثلثون

الکتاب الرابع و العشرون فی المیم

باب المیم فصل الهمزة

م ء ء

مئی بالکسر نوعی از آواز گوسپند
و اهو کبیر پوسته و دراز باشد
ماما آت الشاة تماماة مئی مئی
کرد گوسپند ماما آت الظبیة
کذلک

م ء ب د

ماید کحیدر شهری است
ببرقة

م ء ت

موتة بالضم جایی است بمشارف
شام جعفر بن ابی طالب بنی اشم
عند و انجا شهید شد و در
آن موضع در قدیم شمشیرها
ساختند

م ء ج

ماج بالفتح کول مضطرب خلف
و بیکاره و فتال و اب شور و تلخ
و نیز ماج بزاکنده که و اضطراب
ماج کجعفر موضعی است و هو
شکل عند سیبویه
ک موج موجة کمقولة شور
و تلخ گردید اب

م ء د

ماد بالفتح گیاه نرم و تازه
نرم و نازک از هر چیزی و رها
کردا مید بیش از آن کردن آن
گرد و رجل ماد مرد نازک
نازپرورده مادة مونث
میبد کامیر نازک و نازپرورده
یمود کیعفور بالتحتیة نرم و
نازک از مردم و شاخ مذکر و
مونث در وی یکسان است
و نیز یمودة بالتاء مونث تلق
رجل یمود و امرأة یمود و یمودة
و نیز یمود موضعی است یا جاهی
ف ماد النبات ماد ای اهتز
گوالیده و جنبید و تاو ییدو
سیراب گردید و دوان شد
ابر زان و نیز ماد تاو بدلی
نازک
اماد نرم و نازک کردانیدن
سیرابی گیاه را
امتیاد نیکوئی و ورزیدن

م ء ر

مئرة بالکسر کینه و دشمنی
و سخن چینی مئر کعنب جمع
مئر ککتف مفسد و فتنه انگیز
و امر مئر کار دشوار و سخت
مئیر کعیب مفسد و فتنه انگیز
امر مئیر کاری کار دشوار
ف مار التقاء مارا بالفتح
برکردشان را و مار بینهم
تباهی افکند میان ایشان و
بر دشمنی انگیخت و دشمنی کرد
س مئر الجرح مارا حرکت بیا
کرد بید نم و مئر علیه مار ابکار

دشمنی اندیشید بروی
مماءره دشمنی کردن و تباهی
انداختن و فتنه انگیختن میان
مردم و شمار کتاب شدن و فخر
کردن و برابری نمودن با کسی
در کاری
تماءر فخر کردن و نانبیدن
امتار علیه دشمنی نمود و کینه
گرفت بروی

م ء س

مائس سخن چین مئوس کصبور مثله
ماس ککتف نیز و سخن چین
ف ماس علیه ماسا بالفتح
خشم کرفت بروی و ماس بینهم
بدکرفتا بنی افکند در ایشان
و فتنه انگیخت و نیز ماس ما بالید
پوست و نیک کرد امدن شیر در
پستان ناقه یقال ماست الناقة
اذا اشتد حلبها و فراخ شدن
زخم و درد یعنی از شیم تبرآید

م ء ش

ف ماشه عنه بکذا شا
دور کردن آن را و ماش المطر
الارض نیدید باران زمین
را

م ء ص

ماص محرکة شتران سپید نیکو
و برگزیده لغة فی المعص و المغص

م ء ط

مئط ککتف کیش افزون قی
امتلاء فما یجد مئطا ای مزیدا

م ء ق

مؤق بالضم کنج چشم متصل
با بینی یا پیش چشم یا دنبال آن و در
آن لغات است ماق بالفتح
و موق کمعطی و مائق کقاضی و
مان کال موق کمحسن و المهمزة
بعد القاف و ماقی کداعی
مقصور او موق کنوقی و موق
بتقدیم الهمزة المضمومة و مقیر
بالتحتیة اماق کاآرام و ماقی
و موات و مماق جمع و نیز موق
بالضم و بیرک همزه زمین پست
کرانها اماق کارام جمع
مائة محرکة هکه گریستن
س مئق الصبی ماقا و مقا و مآقة
محرکه هکه زده شد کودک در
گریستن مئق ککتف نعت است
از ان و فی المثل انت تئق و انا
مئق فکیف نتفق
اماق فرتا فر در امدن هکه
زده شدن مردم و فی الحدیث
ما لم تضمروا الاماق ای الغیظ
و البکاء مما یلزمکم من الصدقة
و قیل اراد به الغدر و النکث
امتاق هکه افتادن از گریستن
و سخت و تند گردیدن خشم

م ء ل

مالة بالفتح مرغزار و اسیا
مثال کتاب جمع
مال محرکة و ککتف مرد فربه
سطبر مالة بالتاء مونث
ف س مؤل الرجل مؤولة
و مالة ککرامة فربه و سطبر گردید
و یتوجاء امرها مال له ما لا
محرکة و ما لة بر غفلت و بیخبری
در رسید کار که اماده نبود
خطران و مهیا است

م ء ن

مان بالفتح چوب یا امر که
زمین شیار کنند و بوی شنیکا
مؤون جمع
مانة بالفتح ناف و گردا گرد آن
یا اهیگاه یا بیبر پاره چسپید
در باطن پوستک درون ناف
و مؤون جمع
مئنة بالفتح و کسر الهمزة و شد
النون شایان الاصمعی حقها
ان تکون مشبهة علی فعیلة لان
المیم اصلیة و قیل هی مفعلة
من ان کمعاة من عسی ای مخلقة
و محدثة ان یوقی فیه انه کذا و کذا
و قد تر و ابو زید هی مشتقة بالمثناة
فوق مفعلة من اتة اذا غلبه بالحجة
و قیل وزنها فعلة من مان اذا
احتمل
مؤنة بالفتح بار و گران بهره و لا
و هی فعولة قال الفراء هی مفعلة
من الاین و هو التعب و الشدة و
یقال هی من الاون و هو الخرج
و العدل لانه ثقل علی الانسان
ف مانه مانا بالفتح برتقیکا
یار بنا فرمود و سپیدان او
پرهیز کرد از وی و ترسید و مان
القوم برداشت بار و گران انهان
و خورش داد و فقاد لا تهم فیفا
ما تهم ای احتمل موتهم و ما
مانت ما مانه ای نکردم
یا خبر نداشتم از وی یا اماده
نشدم برای ان یا نکر نم سازو
برا او را و بخشم و تادیر نکشید
بعبث و بجوئی او فلان
یا منة ای یحلمه قال اذا ما علمت
الامر اقررت علمه و لا ادعی ما
لست ما منه جهلا و قولهم انه
مانة و اشار بشانه یعنی بکر
کار برای کیکو مینوابی کرد
تمئنة اماده شدن و اندیشیدن
و نکر بیش و اکاهانیدن
مما انه للمفعول سزاوار
مما ئنة بالامدیته کاری کردن
میئان بالکسر مثله
تماون باز امدن از سفر

م ء و

ماوة بالفتح زمین پست مأ
جمع و نیز ماء سنجی دو لیا
شی موضعی است
ف ماوت السنة و الدلو
ماوا بالفتح فراخ کردم ان را
بکشیدن و مأ السنور مؤاء
کدعا ایضا بانگ کرد گربه
تماوی فراخ شدن پوست و
بکشیدن و فاش شدن
و فتنه در قوم یقی و تماوی الشر
بینهم ای فشا

م ء ی

امرأة ماءة کماحنة سخن چین هکذا
قالوا و قیاسه ما ئة کنعاة
مائة بکسر المیم و فتح الهمزة صد
اصله مای کمعی و الهاء عوض من
الیاء و هو عدد اسم یوصف به
تقول مررت برجل مائة ابله و
الوجه الرفع مئات ککتاب و مئون
و مئون بالکسر و الضم و مایئ
کمعی جمع و قولهم ثلث مائة فاضافوا
ادنی العدد الی الواحد لدلالته
علی الجمع شاذ و یقال ثلثمات
و ثلثمئین ایضا کما تقول ثلثة
الاف علی الجمع و ثلثة رجال و
عشرة رجال و الاول اکثر و لکنهم
شبهوه باحد عشر و ثلثة عشر
و من قال مئین بالتنوین فزعم
ان النون فی تقدیره فولان لحذف
ضلیل مثال غسلین و هو قول
الاخفش و هو شاذ و الاخر فیقال
کسر الفاء منه لکسر ما بعدها
و اصله امئی کعصی فابدل من
الیاء نونا فصار مئین مثوی
منسوب
تمیئون کرمیئون کروه بصد
رسانیده شده
ف ما ی فیهم ما یا بالفتح
مبالغه کرد و افزونی نمود در
ان و بغور نکرپیت و مای
بینهم تباهی افکند میان
انها مای السنور مؤاء ابالد
کرد گربه و نیز مای شکوفه رزود
درخت بر اما فزونی دان و
صد کامل نمودن قوم را ان
خود و فراخ کردن پوست
بکشیدن
امیاء صد کس شدن قوم و صد
کس کردانیدن قوم را لازم
متعد و کذا اماء ... فلان

بهو بهه سیه بند کوسپند
فلان و لبابهما الذی جعلتها
للسقاة
شار طته بمُطاه ای بام شرط
کردیم برصد
تمامی فراخ شدن پوست و شک
و دراز کردن ان و نیاهم
امتاد میان قوم

باب المیم فصل الثاء

م ث ء

ف مَثَاهُ بالعصا مَثْأ بالفتح
بچوب بپنه زد او را و مَثأ الجمل
کشیدن رسن را و دراز نمود

م ث ث

مَثّ بالفتح دراز کشیدن
کشیدن اسب بر خرچاه و بیو
خوش خنثی مَثمَثة بالفتح
مثله والفعل من نصر تو نار
تمثّت لبیک نغز ابرای شو نسل
و نیز منت نام جماعتی از محدثا
مَثّات کبحاب رسن که بدان کشند
مانکه بالفتح حرمت و پیوند و
وسیلت موانجع
مَتّی کحتّی یامشو بفک ادغام
نام پدر یونس علیه و علی نبینا
الصلوة والسلام و نام جدّ محمد
بن یحیی مدنی محدث و نیز مَتّی
لیتوانست مَتّی مخفف
تمثّی دراز شدن و تمطّی فی الجبل
اعتماد کردن و نیز پای نهادن تا
برد ازد الصله تمتّت دلیمع

م ث ث

مَتْوتْ شکوه و تلمه است سپاه
و اسطوانه و ادار

م ث ج

مَتُوج کصبور و دو بیقال الثریا
عقبة مثوبالی عبیدة
مثیج کیکیته شهری است در
افریقیه

م ث ح

متوح کصبور ارکشنده از چاه و
جوان و بر متوح چاهی که بنت
اب بدان لوار کشیده او یا لان
کار بخیست اب بیرون کشند
و عقبه متوح پشته دور و
دراز بو سر را عقبة متوحا ای
بعیدا
ماتح اب کشنده
لیل متاح کگذاشته دراز و
فرس متاح کشیده ای متداد

ف مَتَحَ بها متحا بالفتح
بیرون زد و متح بسلحه پلیک انداخت
و نیز متح اب کشیدن از چاه و
جزان و بر زمین زدن و برکند
و بریدن و زدن و دم بر زمین
سپوختن ملخ نا بیضه نهد و
بلند شدن روز
امتاح دم بر زمین سپوختن
جهت خایه نهادن
تمتیح دم بر زمین سپوختن ملخ
تا خایه نهد
امتاح برکشیدن و بر خود را
کردن و بر اسودن شتر در سیر
و بیست یاد کردن
تمتح بر اسودن

م ث خ

عودمتیخ کیکین چوب دراز
نرم
متیخة کسکینة چوب بیشی
چوب بیشتر زدن با بیلک

ف ن متخت الجراد متخا الارض
دنب بر زمین فرو برد جهت خایه
نهادن و متخ بسلحه بر یخ زد و
متخ الشی استوار شد در ان
و پاپیه عنبر متخ بالفتح از جای
برکندن و کشیدن و زدن
و دوختن ساختن و بلند بر امد
امتاخ از جای برکندن

م ث د

ن متد بالمکان متودا قیم
کرد بید

م ث ر

ن متر بسلحه متر ا بالفتح برید
انداخت و نیز متر بریدن و دراز
کشیدن رسن و ماننده ان و
کاشیدن و انداختن
تمتر کشیده شدن و نام کشیدن
و پی دزپی فرو رفتن شدن اثر
از اثر زنه یقوم رأیت لنار من
الزند تمتّر
امتر امتیاز ا کاد دراز شد

م ث ز

ن متز بسلحه متزا بالفتح
پلیک انداخت و ریخ زد

م ث س

متس بالفتح پلیک و سرگیر
انداختن و جستن کیاه و جز ان را
جهت برکندن والفعل من ضرب

م ث ش

متش بالفتح نقطه سپید که بر
ناخن پدید اید و کندی بینی جا
و علتی است در چشم
امتش انکه بد شواری بیند

ض متشه متشا بالفتح
باکنشت جدا کرد ان را و متش
اخلاف الناقه برنوم دو شید
ناقه را

م ث ع

مُتعة بالضم برخوردادی اسم
تمتع و بکسر و متعة النکاح
زن ز اینکاح در اوردن جهت
تمتع چند روز و فی حدیث
علی ظهر النبی صلی الله علیه و سلم
عن متعة النساء یوم خیبر و عن
اکل لحوم الحمر الاهلیة و متعة
الحج ناج عمره در زدن و متعة
الطلاق ان چه بعد طلاق زن
زاده هند از جامه و نفقه و نیز
متعه توشه کشنده و توشه
اند لیو کیزه تمتع کمبردو
عینیه و نیز متعة دلو و شلد
و وسیر تو وعی تند و نکدا د
شکار و طعام که بدان برخورد
تا بند و کیز فیها
متاع بالفتح اخوان و کالا و نبو
و منفعت و سامان و هر چه چیز
را سود مند باشد امتیه جمع
و قوله تعالی ابتغاء حلیة او
متاع المراد بالحلیة الذهب
الفضة و بالمتاع الحدید و الصفر
و النحاس و الرصاص و نیز متاع
برخوردادی اسم است تمتع را
و اخوان قابح منه قوله تعالی
و ما الحیوة الدنیا الا متاع
الغرور
ماتع دراز و نیکو از هر چیزی
و میرانچرو غالب یا فاضل
و افزونی یقال عزان ماتع ای
و و سیر نیکو نا منه محکم و نبید
سخت سرخ و جید و نیکو از هر
چیزی و نام والد کعب حبر

ف متع بالشی متعا و متعة
بالضم برخوردادی و نیز متع ب
امد روز و در از شدن ان
پیش از زوال و بیا بار رسید
چاشت و هو عند الضحی الاکبر
یا بر امدن و بلند شدن روز
و بنهایت رسید بلند ان
متوع مثله و دروغ گفتن
کسی و امتع بالضم مثله نقلا
متع نفلان ای کاذیر و بلند
شدن سراب در دشت و محکم
کردن رسن و بیک سخت
و شد و سرخ گشتن نبیذ
نیکو و نیز لشدن مردم و
منفعت کردن بچیزی و صلن
بالبناء و جید بدن بودن

ک متع الرجل متاعة ذیر
نیکو گردید
امتاع برخوردادی دادن
و با هم لاوم متیع یا امتع
عماله ای تمتع و برخورداشتن
و بکال سائید بتعالی الشه
الله بکذا ای ابقاه و انشاه

الی ان ینتهی شبابه و بی نیاز کردن
از کسی سلیمت زیبن
تمتیع توشه دادن و متعة دادن زن را
بعد طلاق و برخوردادی دادن
و دراز ساختن و تمیر کردن و باقی
داشتن و بانتها و کمال رسانیدن
چیزی را
تمتع برخورداری یافتن و عمره با
حج اوردن
استمتاع برخوداری یافتن و
عمره گذاردن با حج

م ث ک

متک بالفتح بینی مکس یا کیرا و
سرزه یا سرزه مرچیزی و دادن
سرزه زعموا انه مخرج المنی یا پوست
ناخن کردا کرد سرزه بجانب باطن
سرزه یا و سر سرزه یا دراند و ن
کیر در یا بین سرزه کر مهو الحزما
بیر من الحیوان مُتْک کعنقل تله
و باتی ماندهٔ ختنه از فلان زن
یا ر ادان و ترنج و بیکر و نماورد
و سوسن مُتْک بالضم و بضمتین
مثله فی الکل و گیاهی است که
شیره اش سبجد کرده و نیز متک
بالفتح بریدن والفعل من نصر
متکاء کصحراء زن ختنه ناکرده
و زن که هر دو راه اش یکی شده
باشد و زن که ضبط بول نتواند
نماتکه مهر به هر فروختن
تمتک جرعه جرعه نوشیدن
شراب را

م ث ل

ن متله متلا بالفتح جنبانید
او را

م ث ن

متن بالفتح زمین درشت
بلند میشان کتاب جمع و فرخ
و از شیر یا دو میان ان بسیما
بین رنا و سطیر و جر و درشت
اندام و سخت متنا الظهر
دو شدی لبث از دو
یکد بوشت و متن الطریق فیانا
راه
مَتْنَة با لتاء زمین درشت و
بلند
متنین کا بیر درشت و استوار

ن متن الکبش متنا بالفتح کیا
خایه قچقار را و بیرون اورد
خصیه وی و متن بالمکان متونا
جای کرفت و اقامت کرد و متن
به همه روز برد وی را و نیز متن
کشیدن و سوگند خوردن و
زدن یا سخت زدن و رفتن در
زمین و دراز کشیدن و بر پشت
کسی زدن

ل متن الرجل متانة ککرامه
درشت اندام و سخت گردید
و نیز متانه درشت و بلند شدن
زمین و استوار و محکم شدن
امتنان بر پشت کسی زدن
تمتین رشته خیمه متنان یا
مثلثه متاین جمع و نیز تمتین
بر رشته خیمه بحیه زدن خیمه را
و نفقه تنتهی الی موضع کذا ای انم الحبله
کفتن مر بیش رونده را و رشته
موی میان طرف خیمه در کردن
تا سر سوزن ند بخیمه را و شو
بستن کمان به پی و استوار و محکم
کردن زه کمان را بر عن و اصلا
ان نمودن
مُماتنه در نگ و تاخیر نمودن
در دوام و دراز کردن و نیز بها
دور کردن و دور شدن نیز
تعنت استادان و یقتا
سیر ایمانا ای شدیدا

م ث و

متی دخو و علینه مذکور
خواهد شد انشاء الله تعالی
ابن ابی علی بن عبد الرحمن محدث
است

ن متونی الارض دوره
دراز سیر کردم و دور رفتم
و متوت الحبل دراز کشید
ان را
امتاء و بیش نشت سخن و
افزون شدن و دوری ما دیم
رسیدن ان
تمتی دراز کشیدن شتر در
کشیدن کمان

م ث ه

متة محرکة دراز نهانی و غوانه

ف متة الدلو اب دلو
کشید از چاه
تمته ستودن و تکلف کردن
در ستایش خود و ستایش جستن
بچیزی که ندارد و محنت و رنب
و خرامیدن و مبالغه نمودن
در چیزی و نیز تمته زادن تنا به
و غوایت
تمانه دور شدن

م ث ی

متی بالفتح دراز کشیدن و بیر
و دراز سیر کردن والفعل من

باب المیم فصل الثاء

م ث ث

ثمات بالفتح جنبش اسم است
ثمات را

ن مثّ التحیة مثا بالفتح تراوید
خیک و نیز مث مالیدن دست
یا مالیدن دست به مندیل یا
کیاه و دوغن مالیدن بر سبلت
یا سبلت مالیدن و بیم و کو
مرده زخم یا پاک کردن
تمثمة تراویدن خیک بادیا
و ترکردانیدن بلیته را بر وغن
و ابیختن و شورانیدن و جنبانیدن
و غوطه دادن در اب ثمثات
بالکسر شله یوتی ثمثوا ابنا
تلثوا و ثمثا نر ثم ای خلطنا
اصمی انحه فتمثمه ای حرکه
و اقبله و اذبره

م ث ج

ن مثج مثجا بالفتح امیخت و نورا
و مثج اب بر روی کشید یا کم
و لا ئی از و مثج بالعطر جوان
نمود درو دهش

م ث د

ماثد طلایه و دیدبان

ن مثد بین الجماعة مثدا
بالفتح نهان شد میان سکنا
منکر بیست شد از میان ان
و دیدبانی نمود برای قوم و
مثد ثنا تا طلایه و دیدبان
کرنا سیدیم اورا

م ث ط

ن مثطمثطا بالفتح بید
سپوخت چیزی را بر زمین

م ث ع

مثع محرکة رفتاری است زشت
مرزنان را اشتاء کصمر اوشله
قال الزهری سقط الهیر فارس
والصواب بالمثع لاغیر والفعل
من سمع و فتح و نصر یقال مثعت
المراة مثعا اذا مشت المثعا
مثعاء بالفتح ممدود اکفتا
کنده بوی و رفتار یا است
زشت مرزنان را مانند مثنا
کفتار و قدمر
تمثع رفتن کفتار

م ث ل

مثل بالکسر و بحرکة مانند
امثال الجمع توسید امثلة و مثله
و قولهم مثلما لمثله یعنی منه
و مراد و خواسته می شود و
اجل کرده می شود بر اند و الترا
بقوله و مثل هذا التصغیر
دهم امثالهم بر یدنات
المشبه بمحقر کمان هذا تمتیر
و مثل ما بر امثال تقید
مثل نونی بجیم پادشاه
بود یمن را اعتمد عبد الملک
بن مروان نقال القوم من الیمن
لما المیل بکم نقالو ایا المیر

المؤمنین کان مثالی لنا یقال له
المثل محمل وبنو المثل بن معویة
قبیلة است از ان قبیله است ابو
الشعثاء یزید الکندی
مُثل بالضم موضعی است مقابل وان
زار ح المُثل نیز مانند
مثلة بالضم کوش و بینی بریدن
اسم مصدر است
مَثَل محرکه مانند و همتا و داستان
و دلیل و حدیث امثال جمع و
صفت منه مثل الجنة التی وعد
المتقون و امتثل عندهم مثلا
حسنا و نیز امثال نهیها است
بهم مانند به بینا کوه نزدیک
بصره
مثلة بضم الثاء و سکونها عقوبت
و کار بکه بدان عبرت کیرند شولات
و مثلات جمع
مثیل کامیر مانند و افزون و
بزرک و فاضل و نیکو و برکزیده
مثال ککتاب مانند و کالبد
و اندازه و مقدار و قصاص
و فرمان و صفت چیزی و بستر
امثلة و مُثُل بالضم و ککتب جمع
ماثل نشان سرایی که اثرش باقی
نباشد
ماثل نیز اغ پایه
اَمثل بالفتح افزون تر و بهتر
زا ماثل جمع و فلان امثل القوم
یعنی افزون تر و نیکتر از قوم است
و هم اماثلهم ای خیارهم و به شدم
از بیماری و قولهم هو امثلهم
طریقة یعنی او مانند تر و شبیه
تر است از ایشان با اهل حق و
یا دانا تر است از ایشان در فنون
خود بکمان خود
مُثلی بالضم مونث امثل و الطریقة
المثلی راه اشبه بحق
ماثله موضعی است مبینه
اُمثولة بالضم بمعنی بیتی که بعد
بیتی خوانده شود

تمثال بکسر الفوقیة پیکر نکاشته
تماثیل جمع و نام اشعث بن قیس
کندی
ن مثل مثلا بالفتح و مثولا
ایستاد و بجنبید ایستاد و بر زمین
چسپید و هو من الاضداد و
از جای خود افتاد و نیز مثل
تشبیه دادن یقال مثل هذا فلانا
و به و مانند شدن بچیزی مثلته
بالثاء عقوبت کردن و عبرت
دیکران کردانیدن مُثلة بالضم
مثله بثا المثل بفلان مثلا
و مُثلةً ای نکل و کوش و بینی
بریدن
ک مثل مثالة ککرامة افضل
افزون کردید و کرامی شد و مثل
مثولا بجنبش انیستاد
امثال قصاص کردن و کوش و
کشتن
بینی بریدن را و یقال للحاکم
امثلنی و اقصنی و اقدنی
تمثیل مثل آوردن یقال فدنه
مثل به و نکاشتن پیکر نکاشته
مانند پیکری تمثال بفتح
الفوقیة مثله و صورت بستن
پیکر کسی را بنکاشتن و جزان
مجد یکبر کویا می بینید بقوله
له ای صورة له حتی کانه ینظر
الیه و عقوبت کردن و عبرت
دیکران کردانیدن
تمثّل به قصاص کرفتن از وی
و نیز تمثل خواندن بیتی انعبد
دیکری و حجت آوردن و مثل
پدید کردن و داستان زدن و
یعنی بالثاء و نعتبه و نیز مثل
چیزی شدن و یعنی باللام
امتثال داستان کفتن و تصور
نمودن و با خود صورت بستن
چیزی را و پیروی کردن طریقه
کیبر او بجا آوردن از وی و
فرمان برداری کردن و قصاص
کرفتن از کسی یقال امتثل منه و مثل

اوزدن بود داستان زدن
م ث ن
مَثن محرکه دلالتهای زنان
مثانة کسحابه آبدان که جای بول
و کیرا باجای بچه باشد
رجل مثن ککتف مرد درد کین
آبدان
امثن مرد چکمیزک زده که بول
قطره قطره چکد مثناء مونث
ممثون مرد بر مثانه زده و در کین
مثانه
و ض مثنه مثنا بالفتح
بر مثانه وی زد و مثنه بالامر
اشکار کرد خلاف آن
س مثن فلان مثنا محرکه چکیدن
شد ادرا
باب المیم فصل الجیم
م ج ج
مج بالفتح ماش
مُج بالضم خجکهای انکبین بر سند
مجج محرکه فرو هشتنی کنج دهان
و رسیدکی انکور و پختکی ان
مُجج بضمتین مردان مست و زبون
انکبین
مجاج کسحاب بی زن خشک شده
شاخهای بریده از وی با خوشه
خرمای خشک و کج کردیده
مجاج کغراب خدوی اندا ختنی
مجاجة بالثاء مثله و شیره هم
و انکبین و ابر امجاج النحل نیز کویند
و مجاج المزن باران و مجاج العنب
شراب و یو خبر مجاجا نان از ارزن
پخت
ماج انکه پیوسته از دهان
لعاب روان باشد از پیری و کلان
سالی حجبران نتواند کول و
نانر کلان سال
مجملج بالفتح فرو هشته
اجوج بمد الهمزة و تمجوج بفتح
التحتیه باجوج و ماجوج نشان
فیهما

ن مج الشراب من فیه مجا بالفتح
از دهن انداخت شراب را و کذا مج
الزیتون یعنی انداخت خدو را از
دهن
کمل تمجج تسلسل پیرمن لرزان
تمجمج فی خبره تمجمز بیان نکرد خبر را
و نا پیدا کفت تمجمج الکتاب
بی نقطه و بی اعراب نوشت کتاب
را و تعمیه نمود در ان و تمجمج
بفلان بج کلامی کرد باوی و بی
کردانید از حالی بحالی
امج الفرس امجاجا بر رفتار آمد
اسب پیش از دویدن وامج زید
در جهان رفت وامج العود روان
شد در چوب
تمجج عیب کردن خواستن نورا
انجاج چکیدن یقال انجمز نقطه
من القلم ای ترشّشت
تمجمج عیب کردن نورا و لرزیدن
وجنبیدن
م ج ح
مجاح ککتاب نام اسب مالک بن
عوف نضری و اسب مالک بن هشام
مجاح کشداد متکبر
ف مجح مجحا بالفتح بزرک منشی
کرد
س مجح بکره مجحا بالضم بزرک
خر سند و شاد ان شد بدکری
نمجح بزرک منشی کردن
م ج د
مجد بالفتح بزرکی و بزرکواری
و جوانمردی ابن السکیت الشرف
المجد یکونان بالاباء و یقال رجل
شریف ماجد له اباء متقدمون
فی الشرف و قال الحسب والکرم
یکونان فی الرجل و ان لم یکن له
اباء لهم شرف و نیز مجد نام دختر
تیم بن غالب بن فهر و قد تصرف
دبنو مجد او لادا وست
مجید کامیر شریف و بزرکوار

وکرامی قدر و عالی مرتبت بلند
پایه و منه ذو العرش المجید بحفظ
علی النعت للعرش و اما علی قراءة
الرفع علی النعت لله تعالی فمعناه
الغفور الودود و نیز مجید
جوانمرد شریف کردار و مجید
حیدة بن معدیکرب بطنی است
از اشعریین و منه اشل الجلب
بالرکب بنی مجید
مجید کزبیر نام مردی
ماجد بزرکوار و کرامی و بسیار
عطا بخشنده و نیکو خوی جوان
مرد و نام مردی و ذو ماجد
دهی است بیمن
ابو ماجد حنفی تابعی است
مجدوان بالفتح و بضم الدال
دهی است بنف
مجدو بالفتح و فتح کسر لوله
دهی است بخارا
ن مجد مجدا بالفتح چره شد
بر وی و مجد و بزرکی و مجدت
الابل مجدا و مجودا رخ کاه بسیار
کیاه افتاد ند و بسیری و فراخی
رسیدند و مجدتها انا سیر
خورانیدم شتران را پر شکم یا
نیم شکم علف دادم انها را
ک مجد مجدا بالفتح و مجادة
ککرامة بزرکوار و کرامی کردید
امجاد بزرک داشتن و بزرکی
صفت کردن و ستودن و
بسیار بخشودن و بجراکاه بسیار
کیاه در افتادن و بسیری و فراخ
رسیدن شتران و سیر خورا
نیدن شتران را پر شکم یا نیم
یا نیم شکم علف دادن یا از کیاه
تر قریب سیری رسیدن و فرزند
ماجد آوردن یقال امجدت
المرأة اذا ولدت و لدا ماجدا
تمجید بزرک کردن و ستودن
و بزرکی نسبت کردن و بسیار
بخشیدن و سیر خورانیدن

شتران را پر شکم یا نیم شکم علف
دادن
ماجدة مجادا ککتاب بزرکی
نبرد کرد با وی
تماجد یاد کردن مجد کسی را
و با هم نازیدن و فخر کردن ببزرکی
و مجد اشکار کردن باهم
استمجاد افزونی کرفتن و افزونی
خواستن منه المثل فی کل شجر نار
واستمجد المرخ والعفار ای
استکثرا منها کانهما اخذا من
النار ما هو حسبهما
م ج ر
مجر بالفتح بچه شکم شتر و کوسپند
و جزان و سود و ربا و حز بتو ماه
به مجر ای عقل و بینا از هر
چیزی و لشکر کران و دو بچه
موضعی است بلحیه سوا قیه
و نیز مجر زیدن بچه در شکم شتر
و کوسپند و جز بچه در کو فرزند
ان و شتر زیدن بچه شکم نا قه
و التحریک لغة ردیة او لحن و کیرا
و چیزی باختن و فروختن کشتن
سبزیان نا پسند کاشت با خوشه
نادرود را و خرمای تر بن
درخت بچین بخرمای خشک
پیمود و فروختن و تشنه شدن
و تشنکی بالفتل من نصر
شاة مجرة بالثاء کوسپند لاغر
مجر محرکه بزرک شدن شکم از آب
سیر نا شدن مکلا شده بچه
در شکم کوسپند و تشنکی کرا
باری کوسپند از بچه در شکم
و الفعل سمع
مجار ککتاب سن یا بند
شتر
مجار بالکسر کوسپند خو کرده
کلان شده بچه راد ر شکم
امراة مجر کمحسن زن کلان کراهی
بار شکم بر خاستن نتواند مجرة
بالثاء مثله و سنة مجرة بالثاء

و زان
کبچه در شکم کلان کردد
امجار افزون کرفتن در بیع تو امجر
فی البیع اذا اربا محکلا شتر بچه
در شکم کوسپند و شتر و نیز
ربحیدن و کمان دلفاشتن شنود
از بچه چنانکه نتواند برخاستن
مماجرة و مجار بانکه از فرزند کر
درخر بد و فروخت
م ج س
مجوس کصبور مردی بود خورد
کوش معرب میچ کوش و او دینی
وضع کرده مردم را بدو انجواند
رجل مجوسی منسوب بوی مجوس
جمع و مجوسی بود شاه الوقد
باری تعالی و قدم شیطان قائل
اند و بعض نا مجود شیطان
هم کوسپند که او را با باری محاربه
بود سپس انسر اکرد تعالی
الله عن ذلک علوا کبیرا و کوسپند
مجوسی منعوا و از هر نشانست
کریبی روزن دشف باشد
مجوسیة مثنی
تمجیس مجوسی کردانیدن منه
الحدیث نا بواه یمجسانه
تمجس مجوسی شدن
م ج ش
ماجشون بضم الجیم نوعی از کشتی
یا کشتی بخامه رنک کرده و لقب
محدثی است معرب ماه کون
ماجشونیة موضعی است شمیسة
منجشانیة بفتح المیم و شد الیا
موضعی است بر چند کروهی
بصره منسوب بسوی منجش نام
فیلسی معدود و هو من نظیر
التنب
م ج ط
رجل مجط الخلق کمعظم مرد فرو هشته
اندام دراز
م ج ع
مجع بالکسر کوکیه خون نشید
نخواهد کبر خیز را نجاسل

مجعة بالکسر زن نادان مجعة
کهمزة و عنبة مثله
مجعة بالضم و بفتح کول کمیون
نشیند بی خیزد و نادان کمزود
مذکر و مونث در وی یکسان
است
مجعة کفرحة زن بیشرم بی
فرج و کمر شرم
مجیع کامیر نوعی از طعام که شیر
و خرما از یبیت هندو شیر کبر
سر خرما نوشند
مجاعة کثمامه پس مانده خرما
و شیر با هم آمیخته
ماجعة زن زناکار
مجاع کشداد انکه اکر خرمای
خشک با شیر خورد یا شیر بر
خرما خورد
مجاع کرمان از تنک که از ابر
ارد زنبیت هند
مجاعة کرمانه ان کرد وست
دارد بیبا کی زاو مرد بسیار
خرمای خشک با شیر خورنده
یا شیر بر سر خرما نوشنده و بفتح
منهما مجاعة بن مرارة حنفی
معروف صحابی است و پیرش
مراج و پیر پیرش هلال مرد
روایت حدیث دارند و
مجاعة بن شیر از عرب است
ف مجع مجاعة کوامذ بی
باک کرد و مجع مجعا و مجعة
بالفتح خرمای خشک را با شیر
خورد یا خرما را خورد و بر
شیر نوشید
ک مجع مجعا بالفتح نادان
کردید
انجاع باوند شیر خورانیدن
شتر بچه را
مماجعة با هم بیبا کی نمودن
و فحش کفتن
تمجع خرمای خشک با شیر خوردن
یا شیر نوشیدن بر سر خرما

ولا یزال یتمجج بیوستن شیر میشود اندک اندک و برآن خرما میخورد تمامج با هم بیبا کی نمودن و فخر کفتن

م ج ل

مجل بالفتح آبله و کاباره زیر یوست و ... مجلت یده ... کالمجل ای دواء ممتلئة کالمثل المجل

مجلة یوستینک آبله که در آن آب کرد آید از اثر کار و مال ... و مجل بعنفتا جمع

ماجل ... موضعی است ... کنند

م ج ن

ماجن ... متعد

باب المیم فصل الخاء

م خ ت

م ح ط

م ح ک

م ح ق

م ح ض

م ح ل

م ح ر

م ح ن

م ح س

م ح ش

م ح ص

ودشمنی نمودن و هلاک کردن
تمحّل مکر نمودن و فریفتن یقال
تمحّل له و تکلّفه نمودن در تو
کیبه
متماحل للفاعل دراز مضطرب
خلقت از شتر و مردم و خانهٔ دراز
ازغانها و مرد متغیر اندام یقال
رأیته متماحلاً ای متغیر البدن
و فی حدیث علی کرّم الله وجهه
انّ من ورائکم اموراً متماحلة
ای فتنا یطول شرّها و امرها
و سبسب متماحل بیابان دراز
و بیپایان

م ح ن

محن بالکسر آزمایش و بلا محن
کعنب جمع
محن محرکه زمی از هر چیزی و رنج
دیده که یاد ماند که از همه روی
رفتن و ارزان
ف محنه محنا بالفتح زد
او را و آزمود و محن الثوب
بخشید آنرا و پوشیده کهنه
ساخت آنرا و ما محنی شیئاً ای ما
محنی علی القلب یعنی نداد مرا چیزی
و نیز محن کاییدن و گل و خاک
چاه بر آوردن و پاک کردن و
نرم کردانیدن چرم را یا برکندن
پوست و نیز محونه کاهانیدن
و کم کردن
تمحین نرم کردانیدن یا برکندن
پوست را
امتحان آزمودن و نگریستن و
تامل کردن در قولی و اندیشه
پایان کار و جزان و روشن و
کشاده کردن یقال امتحن الله
قلوبهم ای شرحها و وسعها

م ح و

محو بالفتح سیاهی که در ماه بدید
می شود
تمحوة باران که دور کند خشک
سالی را و نابید کرداند ان را

نتک و غار و ساعت و معزز
ممحوة نام باد بر نشت یا شمال
بدان جهة که ابر را برد و محو کند
و موضعی است فی توزکت الارض
محوة واحدة اذا طبّقها المطر
ماحی نبی صلّی الله علیه و سلّم
بدان جهة که الله تعالی محو کرد
کفر را بوسیلت ذات آنحضرت
صلّی الله علیه و سلّم و نام مکه
شرّفها الله
محاة بالکسر شیایی که بدان
منی و جزان پاک کنند
ن س محا محوا بالفتح پاک
کرد نبشته و نقش و جزان را
محو نعت است ازان و تماحو پاک
کردید لازم متعد
امحاء نبشته ایم پاک کردیدن
انمحاء علی الاصل مثله امتحاء علی
الانفعال قلیلا کان یقال کنو
فانمحی و هو الاکثر و امتحی لغة
ضعیفة

م ح ی

ض س محاه محیا بالفتح
پاک کرد نبشته و نقش و جزان را
ممحی کمرمی نعت است ازان قال
کما رأیت الورق الممحیا
امّحا سوده شدن و پاک کردن

باب المیم فصل الخاء

م خ ج

ف مخج الدلو مخجا بالفتح جنبانید
دلو را در چاه تا پر کردد و مخج
المراة کاشیدآنرا
تمخج آب جنبانیدن بدلو و جز
ان

م خ خ

مخ بالفتح رنجی و فرو هشتکی
مخ بالضم مغز استخوان و مغز سر
و پیه چشم و خالص و میانه هر
چیزی مخاخ ککتاب و مخخة کعنبة
جمع و اشیاء است
مخة بالتاء مغز استخوان و هو
اخص من المخ و فی المثل شرّ ما یجیئک
الی مخة عرقوب
عظم ممخ کامبر استخوان با مغز
شاة ممخة بالتاء کوسپند فربه
مع استخوان پر مغز
مخاخة کثمامة مغز استخوان که
بمکیدن بر آید
ابل مخاخ شتران برگزیده
آمر ممخ کمقر بالضم کار دراز و
بزرگ
شاة ممخة کوسپند فربه پر مغز
استخوان و فی المثل بین الممخة
العجفاء یضرب للامر المتوسط
بین الامرین
امخاخ با مغز شدن استخوان و
فربه کردیدن کوسپند و تر گشتن
چوب و روان کردیدن آب در آن
و پر مغز شدن دانه کشت
تمخیخ بر آوردن مغز از استخوان
امتخاخ بیرون آوردن مغز از
استخوان

م خ د

مخد محرکه بادی که بی

م خ ر

بنات مخر بالفتح ابرهای بهاری
سپید
مخرة بالتاء نیز و کند
ممخرة مثلثة چیزی برگزیده
مخیر کامیر شراب آمیخته
ماخر کشتی که در رفتن بانگ
کند یا کشتی که شکافد آب را
بسینه خود یا کشتی که در یک
باد پیش آید و پس رود مواخر
جمع منه قوله تعالی مواخر فیه
ای جواری فیه
مخری کسکری رود باری است
بحجاز بسیاده و بنیا قلعه
ماخور خرابات و خرابات نشین
وانکه سوی خرابات برد معرب
میخوار یا لغت عربی است مشتق
از مخرنا السفینة بدان جهة که مردم
امد و رفت مینمایند مواخر
و مواخیر جمع
تمخور و بضم الخاء مرد دراز
بالا و دراز کردن
ف مخرت السفینة مخرا
بالفتح و مخورا روان شد کشتی
یا پیش آمد باد را در عین رود
شکافت آب او بانگ کرد و مخر
السابح آب را بدو دست شکافت
شنا ورد و مخر المخور الثقب
فراخ کرد تیر چوخ سوراخ بکره
را و نیز مخر ابرها کردن تر زمین
تا نیکو کردد و نیکو شدن زمین
از آب ها کرده و بهر سرخت
خانه کرفتن و نجانیدن بسیار
شیر ناقه را یعنی ناقه بسیار شیر
بود پر بیک دوشیدن آنرا
پر ازان رنج و تعب رسید
شد
تمخر ابر با دایستادن و رو به
سوی باد کردن منه الحدیث
اذا اراد احدکم البول فلیتمخر
الریح و فی لفظ استمخروا الریح
ای اجعلوا ظهورکم الی الریح
کانه اذا ولاها شقّها بظهره
فاخذت عن یمینه و یساره
و قد یکون استقبالها
فی الحدیث استنثار
امتخار برکزیدن از هر چیزی
نیکوان را و بر آوردن مغز
از استخوان و برابر باد ایستادن
اسب و شتر
استمخار برابر باد ایستادن
جهة راحت

م خ س

تمخس بسیار جنبید

م خ ش

امتخش بسیار جنبیدن

م خ ض

تمخیض کامیر دوغ و شیر مسکه
برکرفته و موضعی است نزدیک

مدینه
مخاض کسحاب شتران آبستن یا
شتران آبستن ده ماهه لا واحد
لها من لفظها و واحدها خلفة
تا ده و شتر ماده کان کش کذا
دراینها چند انکه از اضراب ماند
مانند جمع بلا واحد و ابن مخاض
شتر بچه که مادرش آبستن یافته
باشد بنت مخاض و ابنة مخاض
مونث یا شتر بچه بسال دوم
در آمده بدان جهة که مادرش
لاحق بمخاض یا شتران آبستنی
کرد و اکرچه آبستن نباشد
یا شتر بچه که مادرش خود آبستن
شده یا شتر آبی که در او بود
بنات مخاض جمع و قد یجمعها
ال و انما سمیت ابن مخاض فی
السنة الثانیة لانهم کانوا یحملون
الفحول علی الاناث و نیز مخاض
خوبی است نزدیک مکه
مخوض کصبور کوسپند بار دار
ماخض درد زه کرفته یا نزدیک
بزادن رسیده مواخض و مخض
کرکع جمع و کوسپند بار دار
امخاض بالکسر شیر ما دام که در
شیر زنه است ماخیض جمع
ممخض کمنبر مشک شیر
ممخضة کمکنسة شیر زنه یا اوند
که دران دوغ زنند
ن ض ف مخض اللبن
مخضا بالفتح مسکه بر آورد
ان و دوغ زد لبن مخوض
دوغ مسکه برکرفته نعت است
ازان و نیز مخض جنبانیدن چیزی
را و جنبانیدن دلو در چاه
و قد یعدی بالباء و بتشقه
بانک کردن شتر
ف س مخضت المراة و
غیرها مخاضا بالفتح و الکسر درد
زه کرفت زن و جز ان ذا یا
نزدیک بزادن رسید مخض
مجهول لیکل
امخاض بدوغ زدن رسید شیر
و مخضا و بیشتران درد زه کرفتند
یا نزدیک بزادن رسیده شدن
و در شیر زنه جنبیدن شیر
تمخیض درد زه کرفتن زن و
جزان را
تمخض جنبیدن شیر در مخضه
و دوغ زده شدن و درد زه
کرفتن مادیان را و باردار
شدن کوسپند و جز ان و وقت
زادن نتاج که کانه من المخاض و
جنبیدن بچه در شکم مادر
امتخاض در شیر زنه جنبیدن
شیر و بچه در شکم مادر
مستمخض للفاعل شیر دیر بر طرز
شونده

م خ ط

مخط بالفتح جامه کوتاه و کشتن
و سیر شتاب
مخط ککتف بهتر جوانمرد کامخاط
جمع
مخاط الغراب بیبی و مخاط
الشیطان انچه شبیه خانهٔ
عنکبوت در نیم روز از بالا
فرود اید یا انچه بیننده هوا
را در نیم روز نمایان شود یا
انچه نظر را بعد از دیدن آفتاب
عارض کردد
مخاطة کثمامة سپستان مخیط
کمیر مثله و ماخط انکه آب و شیر
ف ن مخط الجمل مه مخطا
و مخوطا شتافت و کشید و
دراز کردان را و نیز مخوط و
مخط بیرون کشیدن تیر از
نشانه و کشیدن کمان و شمشیر
و جزان و سیهیدن کشتن
تا قر و رضاب و انداختن آب
بینی را و پاک کردن ناخن انچه
بر بینی بچه نو زاده باشد از
مشیمه و جزان منه قولهم
هذه الناقة مخطها بنو فلان ای
نتجت عندهم و ذلک ان الحوار اذا
خرج من الناقة مسح الناتج عرسه و ما
علی انفه من السابیاء ثم قیل للنتج
ماخط و شتاب سیر کردن و ما سر
پیدا را
امتخاط در کمان کشیدن تیر را
صلته بقوه در کمان نهیدن تیر را
ازانچه بر آید و نیک تیر بس
تمخیط افشاندن و بر آوردن انچه در بینی
بزغاله باشد
تمخط بینی افشاندن و مضطرب
افشان و جزان رفتن
امتخاط بینی افشاندن و از دست
ربودن و بیرون کشیدن چیزی را
و شمشیر برکشیدن

م خ ظ

مماخظة نبرد و فرو خوابانیدن
کشتی را مر او تار جهد بری

م خ ل

ماخل کرین مثل ماخ

م خ ن

مخن بالفتح مرد دراز بالا و ان
که ماننش مایل بکوتاهی و در روی
خفت و سبکی باشد ضد مونث
از لغات اضداد است و نیز مخن
کاییدن و کشیدن از چاه و بیرون
آوردن خاک ان را و کرپین و
پوست برکندن و الفعل من نصر
تمخن کمجف مرد دراز بالا
ماخوان بضم الخاء دهی است بمرو
از انست خنفیه محمد بن عبد الرحمن
طرائف
میرد مجذ انکه نرم و سهل شده
باشد

م خ ی

مخا بالفتح شهری است بساحل
دریای یمن
امتخاء شکایت کردن و عذر
خواستن
تمخیة عن الامر تمخیة دور کردم
را از کار
تمخیت منه بیزار شدم از ان و
کناره کرفتم و تمخیت الیه میکا
کرم نزد وی حق خاستم

باب المیم فصل الدال

م د ج

مدج کقفر ماهی است دریائی
و از مشتو فیز ماند

م د ح

مدحة بالکسر ستایش و انچه
بدان ستایند
امدوحة کاغوثه ستایش و انچه
بدان ستایش کنند اماویح جمع
مدیح کامیر ستایش مدائح جمع
ف مدحه مدحا بالفتح و
مدحة بالکسر ستود او را و فی المثل
الممدح للذبح
ممدّح کمعظم نیک ستوده
تمدیح ستودن شدید للمبالغة
تمدّح ستودن و تکلف نمودن
در ستایش خود و فخر کردن و
بتکلف سیر نمودن خود را از ا
کندا رند و فراخ و کشاده شدن
زمین و تهیگاه یقال تمدحت
خواصر الماشیة ای انتفخت
تمادح همدیکر را ستودن و منه
المثل التمادح التذابح
امتداح ستودن و فراخ و کشاده
کردیدن زمین و تهیگاه امداح
نیز المیم کذلک فیهما

م د خ

مدخ بالفتح بزرگی و تمام
یاد کردن و الفعل من فتح
تمدخ کعنو و مرد شنا
کار
مدیخ کامیر بزرگ و ارجمند
مدیخ کسکین مثله مدخا جمع
مادخ بزرگ و ارجمند
تمدخ بر رفتار مادر رفتن ناقه
و بزرائیدن کردن مردم و جز ان
کوشت و سیه ناک شدن شتر

از نوبر
متمادیخ بکسر الذال الکرامی و کرم شد
و مردشنا بکار
تمادخ نافرمانی کردن و شبه
مکالمه طحون ... ماندن
انکاری
امتداخ بی فرمانی کردن

م د د

مدها الفتح بخیر و توجبه مدد
جمع و برامده که رود و افزونی
آب و مدد مد البصر اندازه
منتهای نظر
مدة بالفتح یکبار کشیدن و
مدد بالکسر روشنائی مرکب
مدة بالکسر ریم و زرداب کرد
اما دو جراحت
مدة بالضم پیمانه است باندازه
دو رطل نزد اهل عراق و یک
و ثلث رطل نزد اهل حجاز یا مقدار
پری دو دست مرد میانه چون
مرد و کف و برکند و همین است
و نیز زمان مجد الدین مدد
جرت لله و جنبه حصیها المداد
بالفتح و مدد و کفرزه و مداد
ککتاب جمع و قیل منه قوله تعالی
سبحان الله مداد کلماته و مد
النبی صلی الله علیه و سلم چهار
ید صاع است
مدة بالضم پایان زمان و مکان
و پاره از روزگار و رویان
سیاهی که بر قلم چسبد و یفتح
عند البعض
مدد محرکه یاری که رسد و لشکر
زیادت و مدد الجیش آنچه
بدان قوت دهند از زمان
و رجال و سلاح و مانند آن
مکیبکا بکسر کشیده و دراز
تو دراز صید الفامه مدد
ککتب جمع ... و علف ...
دوم ... لیکه
بر ... باکند یا جو ...

شتر را خوانند و موضعی است
نزدیک مکه و میدان دو کوه
است بر پشت عارض یمامه که کوه
است
مداد ککتاب سیاهی دوات و
سرگین و روغن چراغ که بدان
چراغ افروزند و دوری اندک
و اصل نیادن هر چیزی و منه
نهر الحوض میزابان مداده الجنة
ای تمد هما انهار ها و شمارو
افزونی منه سبحان الله مداد
السموات ای عددها و کثرتها
و مانند و روش و راه و مداد
قین باز چه است
مادة افزونی پیوسته
مدان بالکسر آب سخت شود
لایدان بکسر نیز آب سخت شود
و دهاب و تشدد المیم و تخفف
الدال
امتدة کاستنزاد و رشته تافتن
و ما لکر که نجاما مچون ...
کبرند
متمدد کسیکه بدجوی کرده
بارسن
امدود کعصفور خوی و عادت
ممدود کشیده و دراز
ن مد البحر مد بالفتح بر
خوردانید شتر را و نیز مد بر
امدن دود و سیاهی کردن
از دوات و کستردن و فراخ
نمودن و بلند کردن بچیزی
و دراز دادن و کشیدن و
افزونی پیوسته یقال مد الله
فی عمره و مد فی غیه ای امهله
و طول له و سیاهی امدادن
در دوات و روغن داشتن
یقال امده و به یاری دادن
بتومد به القوم اذا صالحهم
امداد و سرگین بالا کردن
و نیز دادن زمین را و افزون
شدن بچی و افزودن ان اذا

و زینت دادن و یقوی بالا
مدمده کرمیختن
امداد مهلت و زمان دادن
دنیل کردن از اجل معین و
یاری دادن لشکر را از غیر خود
قال ابو عبیدة اذا اکثر شیئا
سبقه قبل مده و اذا اکثر بغیره
قبل امده قال الثعلبی ای ممدکم
بالف قال و امددکم ای تمدکم
و یاری دادن و نیز یاری دهندگان
کبیر ادویتکی باشد یا دربندی
او یقع فی الخیر امد د و فی الشر
مده مد و بخشیدن و سیاهی
در دوات کردن و بقلم سیاهی
دادن کاتب را و ریم و زرد
آب کرد آمدن در زخم و درد
چوب عرعر آب بر نیزی روا داشتن
و مد بیخ و انبیدن شتر را
طرق ممدد در کاه بطناب
کشیده شده و للبالغة
تمدید کشیدن
مادده مماددة و مداد
بالکسر کشیدن او و نیز مماده
درنگ داشتن و امر را
تمدد کشیدن و کشیده
شدن یقال تمدد الرجل
ای تمطی
امتداد دراز و کشیده
شدن
استمداد یاری خواستن و سیاهی
گرفتن از دوات

م د ر

مدر محرکه کلوخ باکل چسپان
یا کل سخت که ریگ نباشد و
ان وده و شهر و شهرستان
مدرة بالتاء یکی ناکل و
کلا ... شکم و در موانسیمن و
اهل المدر باشندکان ده
منه فلان المدری
مدرة بالتاء کلوخ و هی اخص
من المدر و جایست ...

دشوار کذار مرتبه شعبه نزدیک
مکه بطرف یمن و یقال منه ...
ای بلدتک و قریتک
مدر تیزمنشو با پیرها که سنا
استخوان باشد
حجارة میدارة ککتابة از
انباع است
مادر لقب ساطح مخارق و
مانیر نام کسی از بنی هلال بن عامر
بن صعصعة سقی ابله فبقی فی الحوض
قلیل فسلح فیه و مدر الحوض به
و نام مردی بخیل منه المثل
ابخل من مادر
امدر ریخ زننده در حمام
یا بیابالیستی اندانند عا
که خبر ان را نتواند مرد بی
ختنه و نیز رنگ مرد تهیگاه بر
آمده و مرد الاینده پهلوی خود را
بغائط و کفتار ریزه رنگ یا کفتار
که بر اندامش لکهها از سرگین
باشد یا کفتار کلان شکم و سیر
قولهم ما الضبعا الامدر من الانسان
باغدد یعنی بعض الانسان شر
من الضبعان
مدرآء بفتح زن کلان شکم
و کفتار و آبی است بنجد مر بنی
عقیل را و بنو مدراء باشندگا
شهر
ثنیة مدران بالکسر یکی از
جایهای است صلی الله علیه و
سلم
مدری بحر ... کوهی است از
کوههای نعمان
تمدرة کشستة جای کلوخ کرفتن
و جای تیکو خالی که جای که کلوخها
خوب باشد و یکسر المیم
ن مد المکان کل انعقد
مکان را و مدر الحوض بکلو
فرا بکرد سوراخ و درز و شکافها
انرا
س میدرة مدرا محرکه کلا

شکم کرده
ممدرة کمعظم شر مرتبه ممدرة
مونث
تمدر بر کل اندودن مکان را و
دیدن
امیدار کلوخ کرفتن

م د س

مدس بالفتح مالیدن پوست
و جزاه الفعل من نصر

م د ش

مدش بالفتح کم خوردن و کم
دادن مدوش بالفتح مثله
یقال مادمدشت منه مدشا
و مدوشا و ما امدشنی ای ما
اعطانی والفعل من نصر
مدشه بالفتح سبکی یقال فی
لحمه مدشة
مدش محرکه کستاشدن بینائی
و تاریک شدن چشم از گرسنگی
یا از گرمی و روشن شدن
پی دست کم گوشت کردیدن
دست یا پاره یکشتن آن یا
سبک چست کردیدن مع
سیراب ... مدشا و هنف
است از ان یقال رجل امدش و
نام مدشاء و در خوردن
شکم بنده شبی از سینه و سرخ
و منحنکی در رخسار والفعل من
سمع
امدش الا عوغر کوخود
رجل مداش الید کشاده مرد
سست شد
امداش دادن
تمدیش اندک دادن
امتداش کرفتن یا ربودن

م د ع

مدع بالفتح نام جیل فهان
معز که بدان آب بر کیرند
مدعج بالفتح و شد ایام رد
منهم در نبیل انه منسوب
الی المدعه و من الذی عوفی

النبع علی لغة من یقال دعیت فی
دعوت
مدع کمه ...
میدع کجیدنه ماهی است در یا
کوچک
میدعان بالفتح موضعی است

م د ق

ن مدق الصخرة مدقا بالفتح
شکست سنکرا

م د ق س

مدقس کسبطر ابریشم

م د ل

مدل بالفتح مرد فرومایه و
شیر خفته
مدل بالکسر مرد بار یک اندام
کم گوشت
مدل محرکه نام پادشاهی از
حمیر
مدال کسحابة جائی است
مدلاء بالکسر ممدود ...
است شرقی نجران
مدالین بالفتح قلعه است
باندلس
تمدل دستار بر سر و مندیل
بر سر پیچیدن یقال تمدل بالمندیل
و هی لغة فی تندل

م د ل ج

مدلوج کعصفور باز فند

م د ن

مدن کامیر شهر بیشه و بند
مدینة کسفینة شهر و قلعه
و شهر مدینه بزر معظم زینهر عید
جمع و مدن کتب و مدن
بالضم جمع و هی فعیلة و قیل
مفعلة من دنت ای ملکت
و قیل مداین هی مهموزة اذا
کانت فعیلة من مدن بالمکان
و غیر مهموزة اذا کانت مفعلة
من دین ای ملک کا لاینم معایش
و نام مدینه شهر و نام شهر رسول
الله است صلی الله علیه و سلم

و نسبت بو مدنی محرکه است و
نسبت و مدینه منصور و اصفهان
و جز آن مدینی یا مردم مدنی محرکه و
و خوش طبع و جز آن مدینی
و ابن المدینة دانای حقیقت
کار و کنیزان و دلیل و هادی
یقال انا ابن مدینتها
مدائن شهر کسری نزدیک بغداد
مدانجهت که کاویزش شهر هاشا
مداتی منسوب بوی
مدان کسحاب نام بتی
میدان کسکران دشت و
مذکور است در م ی د
مدین کر مرده شعیب علیه السلام
ن مدن مدونا بیوسته
همیشه ماند بجائی و مقیم شد
و هو فعل ممات و منه المدینة
در امد در ان
تمدین شهر کردانیدن یقال
مدن المدائن و ثابت و مقیم
کردانیدن بجائی
تمدین ناز پرورده شدن

م د ه

مده بالفتح ستودن والفعل
من فتح
مادة ستایشگر مدة کرکع
جمع
تمده ستودن و تکلف کردن
در ستایش خویش

م د ی

مدی بالضم پیمانه است مر شام را
و مصر را و زاجز مدا امداء
جمع
مدیة مثلثة دشنه مدی
مثلثة المیم و فتح الدال و مدی
جمع و مصغره کان معیذ بالضم
پایان و غایت چیزی
مدی کفتی پایان چیزی و نهایت
ان و مدی البصر منتهای نگاه
توقطنا ارض قد محا البصر
ای منتهاه و جنز لا وه و ابن

مکدر و دبار است
مدیح کغنی آبی که از حوض روان
کردد و پلید شود و حوض کرد
که باران سنک کرفته باشد
و آب راهی چا امدیه جمع
مدایه کعمامه موضعی است
امدی الغرب کاحمد بن ...
و اغاد و اسعد بن ...
و مرتبه و مرکی
میدکا بالکسر غایت و مید
میداه بالکسر ممدود پیشا
پیش و مقابل یقال داره مید
دار ای حذاؤه
امدیه کلان استخوان شیر ...
نوشیدن و پر کردن ...
مماداة و مداء پر کردن یقال
ماد یته اذا املیته
تماد ی سیده دور چیزی ...

سنت اند ان

باب المیم فصل الذال

م ذ ج

تمذیج فراخ کردانیدن چیزی
تمذیج رسیدن خربزه و پرشدن
انگور انار و امثال آن
کردیدن آن

م ذ ح

مذح محرکه اتکیبن کل انار
دشتی و نیز مذح بهسودن دو
زان در رفتن تا کفش ...
دو بن زان و درون ...
کردید ظاهر بودن بچیزی
والفعل سمع
امذح اکند در رفتن هر دو ران
بهم ببا و بدبوی کند و ما
امذح ...
ان
تمذح مکیدن ...
و بر امدن ...
م ذ ح ج
مذحج کجلس ...
ان بر ...

م ذ ذ

مَذِیذ کامیر دروغ گوی
مَذمَذة دروغ گفتن
مَذمَاذ بالفتح سنو بازیرک خوش طبع
مَذمَاد بالفتح بیابانی ماننده فراخ کن
مَذمِین کهنه بل سخت دروغ گوی

م ذ ر

نفر شدن مَذر محرکة از اتباع است یعنی پراگنده و پریشان شدند
مَذِرة کفرحه بیضه گنده و تباه یقال التَبِیت بیضة
مَذِرَة فما نَذِرت لذلك نفسه ای خبثت و زن پلید
مَذار کسحاب شهریست میان واسط و بصره
امْرَأة مِذار کتاب زن سخن چین
آمذر بجا جستگاه بیدا شونده
س مَذِرت البیضة مَذَرًا محرکة گنده و تباه کردید بیضه و نیز مذر شود بیضه و تباه شدن نفس و معده و تباه گشتن کردن
لامذاکنده کرده‌اید بیضه را
تمذّر پراکنده نمودن
تمذّر تباه کردید کردن کاری و شوریدن دل و پراکنده شدن و پاره پاره کردیدن شیر

م ذ ر ق

مَذرَقَه به انداختن آن را

م ذ ع

مَذَّاع کشداد دروغ گوی و مردی که امانت و راز نگاه نتواند داشت و نیز که هیچ داشت نکند و راز نتواند نگاه داشت و پیوسته گرداند که بعضی مفهم نشود منذع یعنی پیوسته گردد و آنکه می آید بول و پیش از وقت

مَذِعی بالکسر مقصور آبی است مر بنی جعفر را
ف مَذِع لَمذَعًا و مَذَعَ بعضهما کفت بادی بعض خبر را و نهان داشت بعض آن را و مَذَّع بتوله کبیر آنداخت و نیز مَذَع سوگند خورد و روان شد چشمه در سر کوه

م ذ ق

مَذِیق کامیر شیر آب آمیخته
مَذّاق کشداد دوست بالطمع غیر خالص
تمذّق شیر آب آمیخته
ن مَذَق اللبن مَذقًا بالفتح آب آمیخت شیر را و مَذَق الوُدَّ خالص نکرد دوستی را و آمیخت دوستی را بالطمع
مَماذِق للفاعل دوست باطمع غیر خالص
امتذاق آب آمیخته شدن شیر
امذاق آب آمیخته کردیدن شیر

م ذ ق ر

تمذقر برکردیدن آب
تمذقر جُغرات کبر بیمذقر کردیدن و نیز و پاره پاره نماید و چون جنبانند هوا کرد دو مردا آمیخته تب
امذقرّ ایهم جدا و بریده شد شیر خفتن و نیز امذقر اللبن اذا انقطع و تقاطعت ایضا
اذ تمذقر تفقیع التلال والنیم باب آمیخته گردیدن شیر و نیز منحدیث ابن خبّاب حین قتله الخوارج علی شاطی نهر فسال دمه فما امذقرّ ای لم یختلط بالماء

م ذ ل

ص مَذِل النفس بالفتح آن عرد و کذا مَذَل الید
مِذل بالکسر مرد خبر رخشنده

کر گوشت لغت ی المدل بالمهملة
مَذِل کتف مرد شکیبا نشوه امذبی آرام و فاش کشنده راز کسی و دهنده و آنکه خود را با تن نتواند داشت و سست
مازِل سست و آنکه بر آنچه راضی و خوش باشد
مَذِیل کامیر بیدل شفته و بی قرار و سست فاش کننده راز و نرم اهن
رجال مَذلی بالکسر والقصر مردان بی آرام و تفته دروان
مَذال کشداد مرد بیدل امذ و سست که بستر ترک ایران ... اش باشد بیقراری و بی آرامی نموده ترک دهد تا دیگری بدو نباشد
مِیذل کبیر زن جلب و بی غیرت
س مَذِل مَذَلًا محرکة بسوه امذبی آرام کردید و شک دل شد
ن س ك مَذِل بسره مَذلًا بالفتح بسو امذان نکاه داشت راز و دو فاش کردن راز و مَذِل بنفسه بالشی جوانمردی کرد بان چیز و مَذل بجلد بجواب شد پائی وی و سست کردید و نیز مَذل سستی و تورهشتگی چه باشد
امذال خفتن پای و سست شدن
امذلال سست و تو هشتی شدن و سستی اندام و جوان تمذیل کشترمرد در شت خوی شوریده دل نابا عقل

م ذ ی

مَذی بالفتح آب که بعضی ملاعبت بر آید و آب که از زهدان بر عوض جدیر رود
مَذیّة بالفتح زن
مذّی کفنی آب برد کرده و وقت

ملاعبت و تقبیل بر آید مَذی ساکنه الیاء تشاء
مَذِیٌ کفینة زن مذیات و مذا کتاب جمع و نام شاعر سیب بعیرها
ماذی انگبین سپید و سلاح آهنی هرچه باشد
ماذینی آنسان فرو شونده و دره نرم یا زره سپید
ماذیانات بفتح ذال الکاف ها و اب آبها و آنچه بر کنار ها آب راهها روید یا بر آبها
خنزد
مَذّاء کشداد مرد بیا مذی و منه حدیث علی بن ابی طالب کرم الله وجهه کنت رجلا مذّاء فسالت النبی صلی الله علیه وسلم فقال توضا و اغسله
ض مذی الفرس مذیا بالفتح بجر گاه کذاشتن او را و مذی الرجل مذی اورده مرد و یقال کل ذکر یمذی و کل انثی تقذی
امذاء زن جلبی کردن و آب فروکردن شراب آمیختن با شراب و متاع ذکردن مرد و بجراگاه کذاشتن اسب و یقال امذیت فرسك ای کذاشتم او را
تمذیة بجراگاه کذاشتن اسب
مماذاة و مذاء بالکسر ملاعبت کردن با یکدیگر که مذی اورد و قال ابو عبیدة هو ان یجمع الرجل بین رجال و نساء یخلیهم یماذی بعضهم بعضا و فی الحدیث الغیرة من الایمان والمذاء من النفاق و نیز زن جلبی کردن کذا فالوا مذا کما فعله من سهوات

باب المیم فصل الراء

م ر ء

مرء مثلثة مرد و مرءان صلحان و جمع انشان مثله و جاء مرؤ من سماعا و کره مرأة

مونث مرأة بزک همزه کذلك ای و هذه مرأة صالحة و مرة صالحة و چون همزه و صل بران داخل شود دران سه لغت جائز باشد فتح راء دائما و ضم آن دائما و اعراب آن دائما و هر بایت ابنهاد هر سه مثال نیز یقال هذا امرؤ و رایت امرأ و مررت بامرئ و هذه امرأة مفتوحة الراء علی کل حال و همزه در تصغیر بیفتد تقول مُرَیّ و مُرَیَّة مرئی منسوب بوی و کذلك النسبة الی امرئ القیس و ان شئت قلت امرئی و نیز مرئی نام شاعر
مراة کمرة گوارا ای طعام بین المراة طعام خوشگوار ورده است از انس هشام مرئی
مری کامیر گلوی سرخ مردم و گوسپند و جز آن و ان سر معده و شکنبه است چسپیده بحلقوم امرئة و مرئ کمنبع جمع و نیز مرئی مرد با مروت مرء و طعام مرئ گوارنده و کذا مری بکا گوارنده
ارض مرئیة که خفیده زمین خوش هوا
مراة بمد الهمزة نام شارب که موضعی است
ن مرؤ مرأة بالفتح خوند و کا شد
ك س ف مرؤ الطعام مراءة ککرامة گوارا شد و هنأنی و مرأنی گوارا شد مرا طعام هذا به اتباع هنأنی فاذا افرد قالوا امرأنی بالالف
ك مرؤ مروءة صاحب مروت و مردی شد و ذلك از شدد بی مرقة و مرؤت الارض مرا ککرامة خوش هوا کردید زمین
س مری مراءة محرکة نان شد نان مرد هیئت یا درگاه

و مری الطعام خوش گوار یافت آن را
طعام مری کحسن خوش گوار
امراء گوارا کردیدن طعام
تمرّی مرؤ الطعام گفتن کسی را
تمرّؤ بتکلف مردی کردن و یقال فلان یتمرؤ بنا یعنی مروت میطلبد بنقصان و عیب ما
استمراء خوشگوار یافتن طعام را

م ر ب

ماریب کسر بلاد و شهرها است ازد

م ر ت

مرت بالفتح دشتی بی علف و بیگیاه و من الاصمعی غرا سه قال قیل لاعرابی ما المرت قال التی لا یجف ثراها ولا ینبت مرعاها امرات و مروت جمع و رجل مرت مرد که بر ابر وی موی نباشد
مرت محرکة دهی است با ذربیجان
مروت کصبور زمین پیوسته تمکه علف بر وی نباید
مروتة بالضم بیگیاهی زمین اسم مصدر است
مروت کتنور رود بارست مرینه حمار عبد العزی زاوان زاروزی است میان بنی قشیر و بنی تمیم و شهر بیست مرباهدنا کلبی تینا
مارُوت نام فرشته لغت عجمی است یا مشتق از مرت
مرمریت کرنه بیل بلا و بیجبی ارض مرتة زمین که علف بر آن نباشد دیبای بیی
ض مرته مرتا بالفتح نرم و تا بان کرد نان بی آب را و مرت الابل بگوکرد ستر آن را

م ر ت ج

مرتج بالفتح مرد ارسک ولیکن

بتصحیف مرج والوجه ضم میمه لانه معرب مرده

م ر ث

مرث کتف مرد شکیبا و بردبار بر خصم و نزاع
ممرث کمنبر مرد شکیبا بر دشمن دشمنان خصم و خصمان و بردبار نمارث جمع
ن مرث الثمر مرثا بالفتح زهانید خرمارا در آب و جز آن و نیز مرث مالید سودن چیزی را در آب تا بگدازد و خائیدن انگشتان را یقال مرث الصبی اصبعه لانه لا کما مرث الخبز مکیدن

ن ض مرث الودع مرثا مکید نهر و ماهی کوش داو مرث بالماء زهادد در آب و مرثت الناقة النخلة مهربان شد ناقه بر بچه بمحیه بوی بسعرقان
س مرث مرثا محرکة بردبار کشت و شکیبا کردید بر خصو دشمنان ارض مرثة کغلطة زمین را باران سست رسیده
تمرث مهربان نباشد ن گوسپند بر بچه بیهوی بسعرقان و دیزه دیزه کردن و شکستن

م ر ج

مرج بالفتح چراگاه و مرج الحلبا موضعی است بحران مرج راهط بشام و ان زاد و رکاست میان یمن و غیس عیلان و مرج القلعة بفتح لام منزلیست ببادیه و مرج الخلیج جائی است سواد المصیصه و مرج الاطراحون نیز جائی در آن و مرج الدیباج نزدیک آن و مرج الصفر بدمشق و نیز مرج عذرا جائی دران مرج فرزند بادلس و مرج بنی هیثم نصیبه و مرج ابی عمیدة بثغر موصل و مرج الضیبان نزدیک نیز و مرج عبد الواحد

بجزیره و یوم المرج نعز بجنك مروان بن حکم و نیز مرج بجراگاه شتر نشو و او مستق قوله تعالی مرج البحرین یلتقیان یعنی گذاشت هر دو دریا را با اطور یکدیگر بیکدیگر بیامیخت و ملتبس گشت و آمیختن و الفصل نصر
مرج محرکة شتاب بر سر شود بجرا گذاشته واحد و جمع در وی یکسان است و تباه و تباه شدن و بی آرامی و جنبیدن خاتم در انگشت و آمیخته شدن و مضطرب پریشان کردیدن نو مرج الدین والامر یعنی مختلط و مضطرب کردید و فاسد شد و انما یکن مع الهرج فیقال هرج و مرج ای اختلاط و اضطراب والفعل من سمع
مریج کامیر استخوان سپید اندرون سرو امر مریج مختلط و مریج شاخ در آمده در شاخها و امر مریج کار مختلط و مشتبه
مارج بی نار آنکه دود مرجان کنکران نوعی از شبه سرخ و آن شاخ درختی در یا است سرد و خشک است در دوم و مروارید خورد و نرم انشها ری مرجانة یکی و نیز سپید بمرجانة نا بی است و مرجانة نام مادر و پیدرش عبد الله نام داشت
ناقة ممراج بالکسر ناقه که بر بچه نا پخته افکند و دون خو گرده با وجل ممراج مرد در هم آمیخته کار
امراج گذاشتن ستور بجرا امرج العهد ای خلا بها بحیث لا یلتبس احد بالاخری و جنبیدن شی بجون بسته شدن اندامیختن نافه جاری که بر نوبرد او فا نا کردن یا ران را

مرجط

مرجیطه بالفتح شهر ینبت بمغرب

مرجل

مِرجل بکسر میم نوعی از جامه کتابی مراجل جمع قال سیبویه میمها من نفس الکلمه

مرج

مرج بالفتح سوراخ درز نوشه دان

مرجه بالکسر آبهاء موز و جوان

مرح کَکَتِف شادمان و نیز ... و خواسنده مرخ کسکری و مراح کسکاری جمع

مرخ کزبر ... شبیه ... فیقاع را

مراح ککتاب شادمانی ... و خراش ... ستة شعبه نام مقابل

مروح کصبور شادمان ... ادر ... مرحٌ مرحٌ ... و خوشخرامی ...

مرخ

مرخد

مرد

مردسج

مردقوش

مردل

مرد

مرر

مرس

مرن

[illegible]

پیچ یعنی بیمار از ضرر کلان کبرا
و مشهور که ظلمة آن شدن کند
و معنی آن مرض مستی و معنی تلخ
کشتن و کاهیدن و پیچیدن
بکسی انگنداودا
مر زنگ کردن
ممارات مو غرارا بالکسر کشیده
شدن و نیز ممارات کاهیدن و
پیچیدن بر کسی انگنداو راو
کذشتن و رفتن با هم یقال
اذا مر معه
امتزاج و علیته کذشت بروی
و همیشگی نمود
مریر مستمر جادوی یعنی استوار
یا جادوی باطل و رونده و نیز
یوم نحس مستمر یعنی درو نحس
نحس یا ثقیل و سنه بعنی باید
روز تلخ یاد و رونده و نادر
که دند بر آنچه ماسوی سحر
یاد و روز چهار شنبه آخر ماه
بعید المستمر بعید البیر الستانیه
مرد استوار در پیکار که بنو
نیاید
استمرار گذشتن و رفتن بروی
و بر روش رفتن و همیشگی کردن
و توانا کردیدن بر داشتن چیزی
یقال استمر الشی اذا قوی علیه
حمله و محکم و استوار شد و نیز
استمرت مریرته علیه ای استحکم
علیه و قوت یشکیمه

مرز

مرز بالفتح عیب رشتی و دیه
است بیمرو و دیه دیگر و نیز مرز
شکنج بانکشتان بر تن زدن به
کرنده دیوی که نیدو سد از فراش
است عیب ناک کردن و نیز
کرانیدن و سیدن نه با
بر کندن یا غیر و قوان و الفعل
من نصر
مرزبان بالفتح دون سمت
مرد مرزبه کوشش

مرزه بالکسر پاره یقال امرزلی
لی من عجینه مرزة ای قطعه
مرزه بالضم تملوار یا مرغی
شبیه بعقاب کعلیط
رجل مرزبة بالفوقیه و تشدید
المیم مرد پست بالا
ممارزة مرسیدن
امتزار سر بکسی جدا کردن مالی
از شریک خود و امتزرتمن یلبا
مرزه و مرزة بالفتح و الکسر
از مال او کرفت و نیز امتزاز بمعنی
زدن عیب ناک کردن ناموس
کبرا

مرزنجوش

مرزنجوش مرزنکوش از جمله ریاحین
معرب سمسق خوانند معرب است
نافع لعسر البول و المغص و لسعة
العقرب و الاوجاع العارضة
من البرد و الماء البخولیا و النفخ و اللقوة
و سیلان اللعاب من الفم و ضیق
النفس مدر حدا مجفف رطوبات
المعدة و الامعاء مفتح لسدد
منخر الاعضاء

مرس

رجل مرس بالفتح مرد سخت
مرسنده
مرسیه بالضم و تخفیف الیا
شهریست مر مسلمانان را میمر
بستانها و نزهتگاه نیک دارد
مرسنه محرکه رسن مراس جمع امراس
جمع الجمع
تمرس کالکف روش خوی تقو
هم علی مرس واحد ای طریقة واحدة
و خلق واحد و رجل مرس ای شدید
علی ممارسة الامور
مرس کامیر چیزی که فراهن ناپاک
و اشکنه و خرمای تر نهاده
و جز آن بالیشر
مراس بالکسر سختی و شدت
مراسه کخاتم نیز بمعنی
مرس کصبور که کرده رسن او

از مجری افتاده باشد و میان
بکره و شود دا و یخته
ممارست آن بفتح الراء و بیماراستان
معرب
تحل مرار شکستادکش شد بدو
سختم
لیلة مراسة بالتاء شب دراز
و دشوار
مرسنه که کسینه دهی است از
ده است شرغیاث مرسی
مرمیس کفتن بد کرکدن
مرمریس تحت بد بری او سختی
و لغزان و تا با از هر چیزی و
کردن در اوز و رشت و نیز
که مرمیس زدن یاد تعفیل شکر
الفاء و العین
ن مرس الحبل مرسا بالفتح
بجانب افتاد رسن بکره و مرس
التمر فی الماء مرسا و مرس نیز
خرما را در آب سوان را و مبال
تا بکداز دو نیز مرس انکشت
خایید کودک و دست اندر آن
با اندکر دن
س مرست البکرة مرسا مرسا
رسن بکره از مجری و پیکی از دو
جانب بیفتاد و میان بکره و قو
در او یختی و مرس الحبل ایضا
اذا وقع علی محور البکرة فنشب
فضا حبه یا لجر لمرده علیها
امراس بجای مجری باز بر کردانید
رسن بکره را و میان بکره و قو
انکندن رسن را از لغات اضداد
است
بنو ممارس بکسر الراء بطنی است
ممارسه مرسیدن رسن امکن
شله و همیشگی و زنیدن
متمرس عبد الرحمن صحابی
بکسر الراء و متمرس تابعی عکلی
مرد و شاعر اند
تمرس و دوه شدن صلیست نا
یقال تمرس بالشی ای احتک

تمارس با هم جنگ و پیکار کردن
امتراس سوده شدن بیعنی
بالتیاء و در ماندن زبان در
سخن و قت پیکار

مرش

مرش بالفتح خراش و زمین که
دو چش باران رسید باشد
یا آنکه باندک باران روان
کردد امراش جمع یقال انهیا
الامرش من الامراش و نیز مرش
خراشیدن و سودن به انکشت
و بیخ بر کنده که به الفعل
من نصر
مراشه کمتانه حول ای نوع
عنده مراشة ای خوض شعر
امرش سخت بد
مروش بالضم خراشیدکها
مرشاء کحمراه که سده از هر
حیوان که باشد و زمین دیبا
کیاه
مرشانه بالفتح شهری است باند لس
تمرش که ضریف باران اندک
امتراش بر کندن و کشیدن
چیزی را از کسی و ربودن و
دزدیدن

مرص

مرص بالفتح با نکشت سر پستان
پستان مانند زرا و الفعل
من نصر
مرص محرکه پیش کرفتن و الفعل
من سمع
مروص کصبور شتر ماده شتابان
رو
تمرص بریدن و رفتن چیزی
و تمرص الفتر غزال یبنی ای
طار بیعنی پوست از جو

مرض

مرض محرکه بیماری که از کند
مزاج ببد صحت و درستی
مرض ککتف بیمار و بیماردل
مریض کامیر بیمار مراض که جمع

و مرضی کقتلی و مرایی که کتان
جمع
مریضه که قبیله است خالیه
ریح مریضه ای ضعیفة الهبال
و شمس مریضه آفتاب که نیک
کشاده و صاف نباشد از ابر و
جز آن و ارض مریضه زمین شست
خالد و عین مریضه چشم نیم خمار
ناک
مراض کسحاب جای است و وبا
و مراضان دو وودی است
و ملتقای هر دو پیکی یا دو موضع
است یکی از آن مر سلیم را شد
و دیگری هذیل را
مراض کغراب بیماری است
مهلک شتران را
مارض بیمار
مرایض بالفتح موضعی است
مراض بالکسر رود سخت ببیا
غیر
س مرض مرضا محرکه و مرضا بالفتح
بیمار شد و بیر کند و مضطرب
خاطر کردید المرض بالفتح للقلب
و بالتحریک للشک و النفاق و
الفتور و الظلمة و النقصان
امراض بیمار کردانیدن و پیدا
نزدیک شدن در رای بمانی
یافتن و خشنود نامانند شدن
شدن
تمریض بیمار داری کردن و سست
ساختن و بیمار کردن رکیهه را
و رفتن نمودن در کاری
تمرض سست شدن در کاری
تمارض بیمار نمودن خود را
بی علت

مرط

مرط بالکسر کلیم از پشم یا از ابریشم
مروط جمع
مرط ابضه یعنی شریحی در از اطراف
مراط ککتاب جمع
مرط کامیر تیر بی پر مراط کتاب
جمع و بیابانی بیستنکام می بوید
دست و پای شود و نیز آن دو
را ماست دیدن و همار مراط آن
مرط کزبیر جایست نام جد
هاشم بن حرملة
مراطه ککتابه شریست
مراطه کتماته موی افتاده از
کندن باشد یا انشاء کردن
و بنو مراطه کرهی از اشاعره
امرط سبیلت اندام و سیلان
و سبک و سیلان چشم از موی
اب مرطا بالضم و مرطه که بینه
جمع و که ابر کند هر موی تن
و تیر بی پر افتاده
مرطی بالقصر کام دهن
مرطی کحیری نوعی از دویدن
و ناقه مرطی شتر ماده شتاب
رو
مرطیاء کحمیر امیان ناف و زهار
یا میان سینه و ناف یا نویکی
است نیز میانه ما یاد و رک
است که قفت بانک برایدو
منتفع کرد و منه قول عمر رضی
الله تعالی عنه لرجل اذن و ضع
سوزها ما خشیت ان یشق مرطا
ک و ممی جای لیث بر بین برک
واینکه کرده کرده تجیبا شده
یعنی
مرطاوان آنچه کرد آکرد ریش
بچه باشد
امراط بالکسر درخت خرما که
عوده افتادن عادت آن
باشد و ناقه شتاب رو
ن مرط تبلته مرطا بیرکند
و نیز مرطه موی برکندن و شتاب
و کرد او و زدن و یجا اندا غر
سی مرطا مرطا محرکه سبک
اندام کردید و سبک ابرو
سبک ریش چشم کشت
امرط کمحسن خرما بر عوده
بر افتاده و شتر ماده شتاب

رو
امراط غوره انکندن خرما بن
و شتابی شتر ماده و و تنیر
کنده شدن موی یا
تمرط کوتاه ساختن اسبین جامه
را چنانکه بیچ پاره کرده
و موی بر کندن
ممارطه با هم بر کندن موی ناد
خراشیدن
تمرط افتادن موی
امتراط ربودن یا کرد او ردن
امراط بشتابم دنبی یکدیگر
افتادن موی

مرطل

مرطله همیشگی و دویدن نکاری
یا همیشگی کردن در فساد و شر
و بکل و غرال الودن یقی مرطل فلانا
بالطین و نیز کردن باران کبیرا
و در پوستین مردم افتادن

مرع

رجل مرع ککتف مرد چراکاه جوی
مرعة کعمرة و غرمز مرغی است
شبیه بکدو مرع و مرعان بضمه
جمع و نیز مرعة کهرز نیه
مریع کامیر چراگاه فراخ ابر علف
امرع کافلس و امراع جمع
مراع ککتاب پیه
مارع جای کیاه ناک فراخ علف
مارعة بید بطنی است و اینا
بود مواری و لا ادوی
ارض امرعة کامیر زمین
فراخ و ازان
امراع بالکسر چراگاه فراخ ابر
علف
ن لـ س مرع الوادی
مراعة کرامة کیاه ناک کردید
و فراخ علف شد
ف مرع راسه بالدهن بعد
ابسیار مرکزد و مرع شعر و شانه
کردن موی را
مرع کمحسن جای علفناک و

قوم معروف خداوند شتران
بفراخی رسیده
امراع کیاه ناک شدن جای
منه المثل امرع و اد به و اجن
حلبه و در حق شخصی کویند که
کار او فراخ باشد و منسشتی
و روغن بسیار بر سر کردن و
بفراخی و علف رسیدن و
خداوند شتران بفراخ علف
رسیده شدن و بیدن یا
کیز انداختن از نرمی و بیم یقال
امرع بغا نظر او بوله و نجا المثل
امرع فانزل یعنی مقصد
رسیدی پس فرود بیا
تمرع شتافتن یا چراگاه جستن
و جنبیدن بینی از خشم
امرع فی البلاد ور زمین رفت
و سیر کرد

مرغ

مرغ بالفتح آب دهان و آنرو
فراهم آمد نکاه پشکل کوسپند
و مرغ انبار غرار بسیار کیاه
مرغه بالتاء مثله
شعر مرغ ککتف موی نسیار
و روغن پذیر
مراغ کسحاب غلطیدنگاه ستور
و خرماده که منع نکند کشن را
و لقب مادر جریر لفتها الفرزدق
و الاخطل و موسیقی یعنی غلطیدن
کاه مردان است یا منع مردان
نکند یا آنکه در مراغت شتران
زاده شد دهی باشهری باذر
بیجان و شهری مرغی بوع را
و بنو المراغة بطنی است خدو
هو مراغة مال یعنی نیکو نیت
کننده شتران است
مارغ کول
مراغه بالفتح شهرستان است
بصعید مصر
امرغ بالفتح مرد الوده در وزنا
بکار آمرغ کسکر شتر انجونه

كفانذ از نده ازدهان لا واحلها

مَرَاغَة كه كتانه غلطند

تمرغ کنکنسه روده شبیه کیسه که ازا غود خوانند يوبجى چاولاشنه ده

ف مَرَغ مرغا بالفتح كيا زجيد ومرغ في الشئ جاى كرفتن كياه وغلطيدن

ومرغ البعير كهك انداختن

س مَرِغَ عرضه مرغا محركة عيب ناكرده ناموس وی را

إمْرَاغ روان شدن آب دهان وناصواب بسيار كفتن وسست نرم كردانيدن خمير را وشك كردن آن از بسيار آب

تمرغ در خاك غلطانيدن ستور را وبسيار روغن كردن طعام را

تمرّغ غلطيدن در خاك وپيچيد برخود از درد وروشدن از بدى وانداختن لعاب از دهان

تمادى حرانيدن شتران زاد در مرغزار رودولشدن در كار

ريقال ترمّغ في الامر اى تردّد

ويقال تمرّغ على فلان يعنى درنك كرد ودروغ ماليدن خود را

در رخشان ولغزان نمودن اندان را

تمرّغ جاى غلطيدن

مرغن

مرغينان شهريست در ما وراء النهر وازان شهر است علامه برهان الدين مرغيناني صاحب هدايه

مرق

مَرْقٌ بالفتح سرود كبير كان در فرومايكان دوپوست بوى كرده وكوشتيكه در پوست بازكرده ناشد ناشد ونيز مرق پلپه است عبينه وبجرك نغاز جو

امراق عفر موى جمع وكويند لبئا ذلك حرف يعنى ابعبيت بمعو سيد از جوم تو بايب نفى

مِرْق بالكسر پشم بوى بد كرفته

مُرُوق بالضم كركان پشم دباغت

مَرَق محركة شوربا ومرقة الحظر است از ان عشير سير كرد در كوشت

وپاليز افنده وهى است بموصل

مَرِقَة محركة مشددة القاف قلعه است بشام

مُرَاقَة كه ناشد موى پشم بركنده از پوست وكياه بركنده اندك

جمله ستور

مَارِقَة كرده خوارج شمو ابدان لخروجهم من الدين ولقوله عليه السلام يمرقون من الدين كما يمرق السهم من الرمية

مرهوك كنكيت اسب نبرشد كرفته

مَرِين كفتبط كياهى است كه از ان عصفر ماخرى بعض خوانند

ن مَرَق السهم مروقا ببرون كذشت تير از نشانه ونيز نبيد بران ونيز مرق بالفتح بسرعت شتاب نيزه زدن وبسيار كردن شوربا او شوربا داد بلك كردن وموى از پوست زنانه باز كردن

س مَرِقَت النخلة مرقا محركة برافتاد باران از بسيارى و مرقت البيضة كنده وتباه شده اب كرديد بيضه مرغ

إمْرَاق بسيار كردن شوربا و هنكام موى بركندن شدن پوست ذا ادام هناى اشتر كردن

مَرْق كمحدث سرود كوى وغنوده مسكه شبيه چشم ملخ كدر شبح فراهم ايد

تمريق سرود فرومايكان كفتن متمرق بكسر الراء اسب فرهشد

كرفته

متمرق بفتح الراء لون كرده سرخ يا زعفران

تمرّق موى برافتادن وبرون اندن من المثل وبدا لغر تبير اى ايمهل الغر وحى يخرج الولد الى ان امرأة كانت نغز وتخيل تنكر لها الغر فقالت ذلك فذهب مثلا

إمْرَاقَت شتاب كذشتن تير از نشانه

مرقس

مَرْقَش كجعفر لقب عبد الرحمن بابى شاعر قيل هو مفعل كام وهو ضعيف لعو زرقس

مرقتى منسوب بسوى بنو امرء القيس

مرك

مَرَك بالفتح شهريست نذكار مرك كنف جر دابت وزده مراك كتاب موضعى است بيمن بو ملك مراز عدن

مرن

مَرْن بالفتح جرم نرم ونيز پوست دجامه ونرم وكرانه وجانب كياهى است

مَرَن محركة چوب بستر درخت كه بر ان آب نشاغى اويخته كنند

مِرْن كنكيف حال وخوى ونانك وپيكار

مُرَن كزبير دهى بمرو

مَرَّان كتحان نام نامه وموضعى است

مَرَانَة بالشاء مرحم وموضعى ونام ناقه

مَادِن بينى ايسر از بينا زمين ونيز نرم

مَرْن المنخ الذاع پى رشت دست ودوش

مران كشداد دهى است نزد بلد مكه دران است قبر عرو بن عبيد دهى است از فشاندة

ازاولاد مران بن ازمع خولان

مران كونا نيزه لو زان سخت

مرانة كيكى ده دخى است وعمرو ذى مران صحابى است قبيل مران جعفى

مُرَيْن بالضم وكسر الراء موضعى بمصر

ابومَرِينا بالفتح مقصورا امامى است وبنو مرينا كروهى از اهل حيره

ن مَرَن مَرَانة كوامة ومرونا ومرونا نرم شد بانرم كرد پيها اندك سفتكى ومرن وجهه على الامر سخت كرديد روى بر كار وكذا مرنت يده على العمل اى صلبت ومرن على الشئ مرونا ومرانة خوى كرد بران چيز ومرن بعيره بالفتح مرنا بالفتح چونكرد بپهلوى ش زنا ازسودكى ومرن به الارض زمين زد او را ونيز مرن كريختن از دشمن

انه لممرن الوجه كمعظم سخت روى است

مرّن وجهه على الامر مرينا سخت كرد روى در كار ونيز مرين نرم كردانيدن وبرزمين زدن وخوى كرد ساختن كسيرا بچيزى

مارنت الناقة ممارنة ومرانا باكسر ايستين نمود ابستى يا بسيار كشتى كرده شد وانشد نكرديد مادن بكسر الراء وبعثت اثر ان ذلك والماء نعن الج الانقطع لبنها

تمرّن افزون شدن وافزودن كردن بركسى وبركار بودن وخوى كرفتن بر چيزى

تمارن ستير شدن شير ناقه

مرند

مَرَنْد محركة شهريست باذربيجان

مرو

مَرْو بالفتح نوعى از درياحين ان اقسام سيباشد وشهريست

بفارس ونسبة بسوى او مروى بالفتح ومروىّ بالحركة ومروزى بزيادت زاى معجمة بر غير قياس مراوزة جمع يقال ثوب مروىّ ورجل مروزى جمع رجال المراوزة

مَرْوَة سنكى است سپيد درخشان كه از ان آتش كيرند يا سخت ترين سنكها است مرو جمع وكوهى است بمكه وموضعى است

مَرْوَان بالفتح كوهى است ومروان بن الحكم متولد شده در عهد انحضرت صلى الله عليه وسلم وبشرف لقا مشرف نشده ونيز كه همراه پدر خود بود كه بطرف طائف بامر انحضرت منفى كرديد ومروان بن سالم الراين عمر ومروان اصغر غير منسوب از ابتعو ومعروف روايت ميكنند

مَرَوْرَاة محركة بيابان وزمين كه چيزى نروبانده مرورى محركة مقصورا او مرورات ومرارى جمع ونيز بيابانست

مره

مُرْهَة بالضم سپيدى خالص وكوكه دران آب باران كرد ايد وبطلى است

رجل أمره الفواد ككتف مرد بيمار دل

مَرْهَاء كجهينة ماده وبيله است

مراهنه كشامه نام زنى

شراب أمره شراب ناب وخالص

س مَرِهَت عينه مرها محركة بى سرمه شد چشم وى يا تباه كرديد از بى سرمكى يا سپيد كشت سر جاى زكرد از چشم او آمره وتر هاء نعت است از ان يقال رجل آمره وامرأة مرهاء وعين مرهاء ايضا

مرهم

مرهم كجعفر ابنيه بر زخم نهند فارسى است معرب

مرهم مرهم نهادن بر جراحت

مرهمت الجرح فالميم اصلية

مرى

مِرْيَة بالكسر والضم ناقه بسيار شير وبيا ز ايانده برا او دكى تنك اسب وانيم مصدر است وشك وقرئ بهما قوله تعالى فلا تك في مرية منه وپيكار وخصومت

نَاقَة مَرِىّ كغنى ناقه بسيار شير يا ناقه بى بچه كه بدست سودن دوشند ان را مرايا جمع

مَرِيَّة كغنية شهريست باندلس وموضعى دران ودهى ميان واسط وبصره

مَرَايَا بالفتح مقصورا كه ماكه از شير پيشود ودويزد

مَارِىّ كوساله سپيد تابان بدند رست پشت وكليم خرد باخطهاى دراز وشكار كنند سنكخوار وازر ازنكار بن پشه

مرانكش واوجامهٔ كهن نا سرين

مارية زن سپيد درخشان رنك تابان بدن وكوساله ماده سپيد رنك وكاوماده يابچه سپيد تابان بدن ونيز مارية نام دختر ارقم بن ثعلبه از ملوك الجفنة يا ظالم بن وهب از ملوك كنده منه المثل خذه ولو بقرطى مارية يعنى بكير از هر حال كه باشد اصله انه كان فى قرطى مارية مائتا دينار اوجوهر قوم با ربعين الف دينار اودر نار كبيض حمام لو بر مثلها فاهدتهما الى الكعبة فقيل خذه ولو بقرطى مارية و مارية بنت شمعون حنطية مادر ابراهيم پسر رسول الله صلى الله عليه وسلم كمقوقس قبطى صاحب اسكندرية ومصر براى انحضرت صلى الله عليه وسلم هديه فرستاد مارية بتشديد البناء سنكوا

ض مَرَى الناقة مريا بالفتح بسود سر پستان او ما ليد و مرى الشئ برا ورد ان را منه

مرية الفرس اى استخرجت من الفرس ساغنده بن الجرى بسوط او غيره وحرحقه منكر شد حق اورا منه قوله تعالى افتمارونه على ما يرى ومرى فلانا مائة سوط زد او را صد تازيانه ونيز مرى سد يا بچه سوزن اشتمين دا باى كشاده دفتن آن زشتكى و لنكى وباب افشردن باد از ابر بقال الريح تمرى السحاب اى تستدره

ناقة مرى كغنى ناقه كه ابكش ز دوز دهد ان جمع كرده باشد

أمْرٍ مرى كار استوار

ممرية كمحسنة كاو ماده يا بچه سپيد تابان رنك

إمراء بسيار شير شدن ناقه

مارآه مماراة ومراء بالكسر پيكار نمود با وى جدال كرد

تمرّى به ازاسته شدن بان

تمارى بشك شدن وهم ديكر خصومت نمودن

امترا بر او ردن چيزى وپيتلا شدن بچيزى يقال امترى فيه اى شك وافشار دن يقال الريح تمترى السحاب اى تستدره وبر دوشيدن شير را

باب الميم وفصل الزاى

مزج

مَزْج بالفتح ابجين شراب وجز ان وبر يكه كرد فرقبليه مخرم وسك والفصل من نصر

مِزْج بالكسر بادام تلخ وانكبين ودفيهفتح

مزيج كامير بادام تلخ

مزاج الشراب كه كتاب انچه بوى امير شراب او مزاج البدن انچه بدان اندام سرشته شده انطبايع ونيز مزيج شير ماده است وموضعى است شرح مفشه

يا بجانب است عقاع

موزج كجوهر موزه معرب است موازجة جمع والهاء للعجم وان شئت حذفت الهاء فقلت موازج ونيز موازج بالفتح جانى است

تمزيج دادن وا ز سبرى ميزد امدن خوشه

ممازجة بامم نا پيبيد ومخالفت كردن

امتزاج اميخته شدن يقال امتزج الشئ بالشئ اى اختلط

مزح

مَزْح بالفتح خوشه

مُزَاح بالضم لاغ

ف مَزَح مزحا بالفتح ومزاحة ومزاحا بضمهما لاغ كرد

امزاح واديج ساختن انكورا

تمزيج رنك كرفتن انكور وبار اوردن وزاء والصواب بالجيم

ممازحة ومزاح لاغ كردن باكسى

تمازح بامم لاغ كردن

مزد

مَزْد بالفتح سرما يقال ما رأينا مزدا فى هذا العام اى بردا ونوعى از كاهيدن

مزر

مَزْر بالفتح مرد خوش طبع زيرك

مِزْر بالكسر كوزه وتزاد واصل مرحبى بمعنى اززون وجو يا ابو عبيدان ابن عمر فسر الانبذة فقال البتع نبيذ العسل والجعة نبيذ الشعير والمزر من الذرة والسكر من التمر والخمر من العنب والسكر كقمر الحبشة وهى من الذرة ايضا وتقيلها السقرقع ايضا

مزر كامير مرد خوش طبع زيرك

سخت دل وناتراشیده و جوان آستانه‌ای
جمع قال تری الرجل النحیف فتزدریه
وفی اثوابه رجل مزیر
مازر کهاجر شهریست بمغرب
از آنجاست شارح صحیح مسلم و دهی
میان اصبهان و خوزستان از
آنجاست عیاض بن محمد بن ابرهیم
ابهری مازری
مزدین بالفتح وکسر الراء دهی است
بنجارا

ن مزن الفرس هموار کردن شلب
را و پستی و بلندی نگذاشتن در
آن و نیز مزن بالفتح آشامیدن
بجهت چاشنی و مزم شکنجیدن با انگشت
و خشم کردن بر کسی و اندک نوشیدن

ل مزر مزر کنکر امنه سخت
دل کردید و مزر النمر استوار
کردید
تمزر هموار برکردن مشک را
یقال مزر القربه فلم یدع فیها
امتا
تمزر بالی شیر و نوشیدن و یکیک
مکیدن و اندک نوشیدن
شراب یا بیکبار نوشیدن

مزز

مز بالفتح سخت
مزة بالتاء یکبار مکیدن
و اندک نوشیدن شراب سه
الحدیث لا تحرم المزة ولا المزتان
یعنی فی الرضاع و می خوشمزه
مز بالکسر اندازه و افزونی تر له
مز علیک ای فضل
مزة بالتاء دهی است بدمشق
مزة بالضم می خوشمزه و شراب
مزی مزة ترش شیرین و رمان مزی
بین الحامض والحلو
مز بالتاء می ترش
مزمز محرکة امتشکی و منا
و افزونی
مزمزة بالتاء...
... از اتباع است

اَلمزر سخت
مزاءة بالفتح بیشباری
مزاء بالضم والمد می خوشمزه و نوعی
از شرابها و هو فعلاء بفتح العین
فادعم لان فعلاء بالضم والسکون
لیس من ابنیتهم و قیل هو فعال
من المهموز و لیس کذلک لان
الاشتقاق لیس یدل علی الهمزة
کما دل فی القراء

ن مزة مزا بالفتح مکیدن
س تمزز مزاء حرکة افزون
کردید
مزمزة جنبانیدن
ما ازن تهینما ممازه دوری
انداختم میان ایشان
تمزز مزمزان خوردن شراب را
و بیک مکیدن
تمازت بالتیه دور شد از تبذ
وی
تمزمز جنبیدن بر خواستن
یقال تمزمز للقیام و جنبیدن
و برآکنده شدن

مزع

مزع بالفتح منسوج با سخن چین
مزعة بالکسر پاره از ریزه از
پنبه مثل المزعة من المزعة
مزعة بالضم و کسر پاره گوشت
یو ما علیه مزعة لحم یا گوشت بر
کند و یا گوشت پاره کمیدان ما
را خورش هند و یانشام
و یا بی مانند چوب پاره از نیبه
مزاعة کما مزه و شکسته چیزی
مزاع کشنده خار پشت

ف مزع البعیر مزعا و مزعا
بعضها شتاب رفت و کذا مزع
الظبی و الفرس مزع او دویدن
ایضا او و تا و مانزم دویدن
و مزع القطن غازکردن پنبه را
تمزیع پنبه غاز کردن و حمله و
چیزی را
تمزع پاره پاره شدن از خشم

منه الحدیث انه غضب غضبا حتی
تخیل الی ان انفه یتمزع قال
ابو عبید لیس یتمزع و لکنی احسبه
یترمع و هو ان تراه کانه یرعد من
الغضب ولم ینکر ابو عبید ان یکون
التمزع بمعنی التقطع و انما استبعد
المعنی و تمزعوا بینهم بحصص
بخش کردند آن را میان خود

مزق

مزقة بالضم مرغ است کوچک
مزق کتب پارهای جامه دریده
وجران مزقة بالکسر نیکی مرغیها
مصغر ابن صد القیس عمرو بن عامر
پادشاه یمن کان یلبس کل یوم حلتین
و یمزقهما بالعشی بکره العود فیها و یانف
ان یلبسها غیره
ناقة مزاق تکتاب شتر ماده تیز
نیز رو

ض مزق الثوب مزقا و مزقه
بعضها پاره کرد جامه را و درید
ض ن مزق الطائر مزقا و مزقا
سرکین انداخت مرغ و مزق عرضه
زشتی کرد اینده و عیب کرد آبروی
وی یا و طعن نمود
ممزق کمحدث بفتح لقب شاس بن نهار
شاعر ابن عبد القیس لقب بقوله ان
کنت ماکولا فکن خیر اکل والا
فادرکنی ولما امزق وشام ممزق
خنزیر و کمعظم جامه پاره کردن
منه قول العالی مزقنا هم کل
ممزق
تمزیق بلیه پاره کردن شد ده
للمبالغة
تمازق پیش کردن در دویدن
تمزق پاره کردیدن جامه

مزن

یوم مزن بالفتح روز کردن
از دشمن
مزن بالضم ابر سپید یا ابر
باران دار و نام خیمه مرغ
یعنی مزنة تکامی اوت آثار

وشهری ما بابلم و حب المزن بیخه
مزنه باران و ابر سپید انتص
المزن وابن مزنة ماه نو و نیز مزنة
دهی بسمرقند
مزن محرکة خوی و روش و خال و
لیس تصحیف مزن بالمهملة
مزینة کجهینة قبیله است از
اولاد مزینة بن اد بن طابخة و از ایشان
بن نضر مزینه از اصحاب نبی صلی الله
علیه وسلم و زهیر ابی سلمی شاعر
مزون کصبور نام بلاد عمان
مازن کصاحب ابو بطن قبیله است
از تمیم از آن قبیله است عمرو ابن العلا
نحوی و حی از یمن از ازد و حیا از
قیس و حیی از بنی شیبان و از آن حی
است ابو عثمان مازنی نحوی و حی
از صعصعة بن معویه و نیز مازن
ابی است

ن مزن مزنا بالفتح و مزونا
کنشبرا ادا ده نمود و رفت
مزن و جهه روشن کرد بیدکو
و نیز مزن پر کردن خیک را و ستودن
و فضیلت دادن یا در غیبت
ستودن یکی را نزد صاحب وی
تمزین افزونی کردن بر کسی و ستودن
و ستودن نه زان از حد باشد
یا از باطل و پر کردن خیک را
تمزن رفتن و بسر خود کن شدن
و خوی کردن بچیزی و به تکلف
جوانمردی کردن و افزون شدن
و افزونی کردن بر کسی و برکشیدن
بودن یا چیز ظرفا اوردن و اشکار
کردن ... امچه دارد

مزو

مزاة کفتیة فرونی مزا جمع
لتعلیک مزیة ای فضیلة و لایقال
منه فعل

مزه

مزه بالفتح لاغ کردن والفصل
فتح
ممازه نه بایکدیگر لاغ کردن

مزهل

ازمهلال بالسلد کشاده کردیدن
ابر و هوا یقال ازمهل السحاب اذا
انقشع و کذا اخته شدن و قسرده
از مهلال

مزی

مزاة بالضم هوان سرکش و سرتیزی
دهم
مزی کغنی مرد نوش طبع زیرک
مازی نخالف دوری متقدمة
ما زیا ای مخالف ناسد

ض مزی مزیا بالفتح ... از
منشی زیادت
تمزیة ستودن
متمدی متمادی یعنی از مزو وی
اکرد ارد و در شتن

باب السین فصل المیم

مسأ

مسأ بالفتح بیابان و مسأ الطریق
متباراه
ماسئ بیبابان

ف مسأ مسأ بالفتح و مسوءا
بیابان کردید و مسأ الطریق
بیمان اه رفت و مسأ بینهم بتبا
انداخت بیان ایشان و مسأ علی
الشیء بیشگی نمود و بیاز رو و نیز مسأ
دروغ کردن و نرم بدن و در دیدن
و سپس انداختن چیزی را و با
بازلی تانید و خوش دیدن
و تمزم کردن
امسأ با هو و نسلی کنجشن میان
قوم
تمسأ کنشده و دیده کردیدن
جامه

مسج

مسج بالفتح اند بیو علیه سخن
من جا الاوثر الا المشی سن ودر
المنحة لقب جبیر بن عبد الله اسط
مسیح بالکسر باسوره و مانند آن ام
منسوح و امساح جمع
مسح بالطرفیه کفتن شکم زاد

درشتی جامه یا ازدهم سائیدن دو
ران و هم سائیدن دو ران
مسیح کامیر پاره از زر و نقره
سوده و مرد بسیار جماع و ندو
و مرد کساده و مالیده ممسوح
کج چشم و حاجب نادرد و نشان
درشت سخت و دروغ گوی و عرق
وخوی و مرد شاه بیبنفش و مبارک
بر و عرق و مانند آن و صدیق و ایزد
یا شوم افزایش و مرد بسیار سیر
مسیح که یکی بن تشله و نام عیسی علیه
السلام سمی به لبرکته و نام دجال
کذاب یا بحقه که شوم و نا فرجام است
یا آنکه یکی ممسوح که چشم و ابرو
ندارد یا از مسیح که یکبن است
دجال مسیح القدمین یعنی آنکه پای
وی برابر باشد
مسیحة کسفینة زلف کیسو و کمان
مسائح جمع و نیز وعوه باری است
نزدیک مرالظهران
امسح آنکه شکم ران تر بیلیاز
جامه درشت یا آنکه هر دو ران
او بهم سایند و آنکه پای او برابر و
هموار باشد و مکان امسح بیابه
سنگریزه ناک برابر
مسحاه زمین هموار سنگریزه ناک
و یقع مرد ممسوح بعید من الارض
سحاوین مزن لا غر بیرون خوب
پیشان و زن یکچشمه یا ابرو
هموار پای و زن بسیار سیر کننده
و زن بسیار دروغ گوی و ران
زان او بهم ساید
امسوح بالضم هر چوب دراز
کشتی
تمسح بکسر الفوقیة نیک دروغ
گوی و سنبه پلیه جوی خلاف
آشکار کننده و پوشنده ایزد
تمساح بکسر الفوقیة نهنک و
مرد دروغ گوی بیجوی
ممسح کمنبر سخت دروغ گوی
ممسوح نشاده دست شانه در

و بسیار دروغ گوی و آنکه در وی
ابر و برو مالیده باشد
ماسح یا کاینده بسیار دروغ
گوی و شانه کننده و شراکینه پیل
ابرو یا بیخ وی و خوردن و خون
آلوده نکرده باشد و ماسح
موضعی است در نفیرت

ف مسح بالسیف کشتن الضبع
بویدا زان و نیز مسح مالیدن
و دست کشادن بر چیزی روان
یا آلوده چیزی و دور کردن آلوده
از وی مسح کردن یقال مسح برأسه
اذا امر الید علیه و سخن خوش
گفتن و فریبنده و شانه کردن و
افرید خدای تعالی چیزی نیکو
قال فی ما فرجام را از اضداد است
و دروغ گفتن تمساح بفتح الفوقیة
مثله و زدن و زمین پیمودن
ممسحة کحاجة مثله و هم زدن
و راندن شتر را و رنجانیدن
و پشت ریش کردن و لاغر کردانیدن
و سوده شدن شکم ران و کاینده
یقال مسح المرأة و نیز مسوح بالضم
رفتن در زمین
تمسیح دست مالیدن و دست
کشادن بر چیزی روان یا آلوده
تا آلودگی از او پاکرد و سخن
خوش گفتن و فریبنده و هم زود
و راندن شتر را و مانند ساختن
و پشت ریش کردن و لاغر نمودن
تماسح باهم زهیب نمودن در قول
فریب
هو یتمسح به او میمنت میکیرد بدان
بجهت بزرگی وی و فلان یتمسح یعنی
چیزی ندارد که یامسح میکند
دست را و نیز تمسح دست مالیدن
و مسح کردن یقال تمسح بالارض
تماسح با هم راستی شدن در سخن
و باهم دست دادن در خرید و
فروخت
انمساح شمشیر از نیام برکشیدن

مسخ

مسخ بالفتح زشت صورت بر
کردانیدن
مسیخة بالکسر زشت نمای و نوعی
از کشتی
مسیخ کامیر صورت بر کردانیده
و زشت خلقت و نمک و مزه
شده و کول گوشت بی مزه و بامزه
بجز مزه طعام مسیخ کذلک
ماسخی نام کمانسازی ازدی
یا بطنی است از ان ماسخیة و
ماسخیات کمانهای منسوب بوی
ماسخی منسوب کمان ساز
امسخ بی مزه منه المثل هو امسخ من
لحم الحوار ای لا طعم له
مسوخ بالضم با بی است ناله
بی بید داران بعضی قوی اعضا
نیکو کرده تنک و سمن بدن
منقوح و ذرد و ران جمعیه
فطع منها اللحم از خاصیت و یا بالیات
گوشت مور
فرس ممسوح اسب کم گوشت سرین
امرأة ممسوحة العجز زن لاغر سرین

ف مسخه مسخا بالفتح مسخ
بر کردانید بد بذکر کرد منه
مسخ الله قردا و مسخ الناقة لاغر
کردانید او را و پشت ریش کرد
و رنجانید و مسخ طعمه بدمزه کرد
انرا
امتساخ لاغر شدن اس
امتساخ شمشیر برکشیدن
انمساخ لاغر شدن و مسخ وی
الفرس انمساخ حماتها ضمور

مسد

مسد بالفتح رسن تافتن و بود
دیگر اندامتن و ماندن کردانید
سیر ستوردن القفل نضر
و جاریة ممسودة الخلق مستحکم
نیک سخن پیچان خلقت
مسد محرکة رشته و رسن از پی نازک
و رسن از پوست خرما و از پوست

دوخت مثل یا از پوست هر چیزی
یا رسن از لیف سخت تافته منه
قوله تعالی حبل من مسد ای من
لیف او خوص و قد یکون من جلود
الابل او من اوبارها شاکته
و امشاج جمع
مشاکتاب خیک و غیره و مشاء
انکبین لغت فی مشاد بالهمزة و بق
هو منیا شعر منک یعنی و شکو
نراشادی نود در درستی موی
و بر با انکوان
رجل ممسوم مرد نیک درشت استخوان
بر پیچان و استوار خلقت ممسوم
موثق

م س ر

ن مسره مسرا کشید از او
بیرون او جدا از تنگی و مسر الکتاب
ببدی مرم شتافت و سخن
چینی نمود و در غلانید ایشان را

م س س

مس بالفتح دیوانگی و ما الشرم
منه ذوقوا مس سقر یعنی بچشید
عذاب خستین دوزخ را که برید
شما را چنانکه کوئی وجد مس الحمی
یعنی فرو مضنبین تب سیدا و یا
مسه بالضم از اعلام زنانست
بشیر بن مسیس کامیر محدث ثلث
لا مساس کقطام یعنی مس مکنید
و هو مبنی علی الکسر لانه معدول
عن المس و تدیق مساس فی الامر
کیدا الی و تزال
مساس بالکسر ما الشرم منه قوله
لا مساس ای لا امس و لا امس و قری
مساس کقطام
مسوس کصبور آب شیرین نه
شور و آب که دست بدان رسد
تشنه سیراب شود و هر چه فرو
نشاند سوزش تشنگی را و آب
روشن تیره شها از اضداد است
و فادزهر و دهی است هرو
بینهم رحم ماسة یعنی میان
ایشان خویشی نزدیکی است و حاجة
ماسة یعنی حاجت سخت
ممساس بالفتح سبک و بسیار
کار شوریده
ممسوس دیوانه
ن مسنا لیته الحاجة یعنی بیتاب
مند کردید
س ن مسه مسا بالفتح و مسیسا
کامیر و مسیس که آیفی ببود از ا
و کتیخ افصح و ربما قیل مسته
الیتی بحذف السین الاولی و نحو
کسرها المیم و البعض نقل الیم
علی ما لها فتوتنه و هو من شواذ
التخفیف و من مسه گردیوانه
گردید و من لیدرحم فلان نسبت
نسبت بانسب او قرابت است
تمتمنا ابیخته و شوریده شدن
کار متماس بالکسر مثله
امساس بسایانیدن
تماسته جماع کردن
تماس جماع کردن و منه قوله
تعالی من قبل ان یتماسا

م س ط

مسیط کامیر آب تیره و آب تیره
بوینا که در تک حوض بماند
و سیل اندک مسیطه مثله وفی
الکل و کشن که بار دار نکرده اند
و کل و لای
مسیطه آب تیره و بوینا که در
تک حوض بماند و چاه شیرین که
در آن آب تباه در آید و تیره
کرباند و آب که میان حوض و
چاه روان باشد و ملبوی کرده
و در دبار که بدو آب اندک
روان باشد و سیل اندک
مسیطه مصغر سیل اندکی از
مسیط
ماسط هر چیز شور که شکم را اند
و آب کیاه شور شکم ران و اکر
است شوربه نظیره راو کیاهم
است تا بستانی که شکم تیز راند
ن مسط الناقة مسطا بالفتح
دست در رحم ناقه در کرد و آب
فحل بر اورد از رحم وی بعیسل
ذالک اذا نزا علیها الفحل ثم مسط
المعا تا لیدد و ده را بانگشتان
تا انچه در انست از علف برآید
و مسط الثوب ترکرده جامه را بیفشرد
تا آبش بیرون رود
و مسط السقاء بانگشت بیرون آورد
انچه در ان بود از شیر خفته
و مسط فلانا بتازیانه زد او را

م س ع

مسیع بالکسر یا دشنام اسم است
ان را
مسعی بالفتح و تشدید الیاء مرد بیابان
سیر توانا بران

م س غ

امتساغ یکسو کردیدن
امشاغ یکسو کردیدن

م س ک

مسک بالفتح پوست یا بخصوص
پوست بزغاله مسوک جمع مسکه
پاره از ان یقال فی مسوک الثعلب
یعنی ایشان نوزنده و بیمیا [illegible]
مسک بالکسر مشک فارسی است
معرب عربان او مشموم خوانده که
مسکه بالتاء پاره از ان و مسک
کعنب جمع کرم و خشک است در دوم
و مقوی دل و مشجع سودا زیان
و نافع خفقان و ریاح غلیظ
رود و دماغ موم و سقا و باهم
و چون با زکوفته بر غن جیزی آن
کرده بر سر قضیب طلا نمایند
عجیب الفعل باشد در جماع و مسک
البر و مسک الجن دو کیاه است
مسکه بالضم انچه بدان چنک
در زنند و انقد دار غذا و شراب
کبر یای و نکاه دارد اندام را و دل
بو تا شد نکالی را و خرد
وافر مسک بضم جمع و بقیه
از هر چیزی و جای درشت و
سخت از چاه که در کندن بر اید
یا چاه درشت خاک که بکرد کرفتن
حاجت نباشد از او نیز مسکه
زبنی یقال فیه مسکه ای خیر
یرجع الیه مسکه بضمتین
شل فیها
مسک محرکه دستوانه باخه یا
استخوان ماهی که از ان شانه و
جز ان سازند و دست بانزو
پای بر جن از سرون و دندان
فیل و جز ان مسکه یکی و فی الحدیث
قال النبی صلی الله علیه و سلم
لامراة بیدیها مسکتان علیک
من ذهب انعطین زکاة هذا
قالت لا قال ایسرک ان یسورک
الله یوم القیمة بسوارین من نار
مسکه [illegible]
و پوستی است که بر روی کودک
یا اسب کره کشیده باشد و
چاهی درشت از چاه که وقت کندن
پیش اید یا چاه درشت خاک که
بکرد کرفتن حاجت نباشد
و او قولهم هو مسکه مسکه یعنی
او بخیل است
رجل مسک کعنق مرد زفت و
بخیل
مسکه کهمزه انکه چون چنک در
زند بچیزی باز نخود داردها
کردن نتواند از وی مسک کصرد
جمع و مرد بخیل
مسیک کامیر خسود وافر و هذا
و شراب که بر باشد [illegible]
و رجل مسیک مرد بخیل و نیز
مسیک جایی که آب بیستد در
وی و بیکوی یقال ما فیه مسیک
یعنی در وی خیری نیست که باز
رجوع کنند بوی
ارض مسیکه کسفینه زمین که آب
را فرو نکشد از جهت سختی و صلابت
مزوّة بن مسیک کزبیر صحابی است
مسیکه کجهینه جاریه عبدالله

بن ابی منافق عنها نیه فانزلت
لماذکرنا تفسیر سورة النور نزلت
فیها و فی امیمه لا تکرهوا فتیاتکم
علی البغاء ان اردن تحصنا
مسالک کحبار بخیل و زفتی مساکه
بالتا و مسال و مساکه که کتابه
و کتابه مثله و جایی که آب ایستد
در وی و نیز مسال کحبار یکی
یقال فیه مسال ای خیر یرجع الیه
ماسک نام مردی
ماسکه پوست اب بره که بر روی
کودک و اسب کره باشد چون بزاید
[illegible]
و یقال بینها ماسکه رحم یعنی
بهم در پیوسته
ماسکان ناحیه است به مکران
مسکان کشمان بیعانه و نیز
شیخی است مرشیعه را ناش
عبدالله
رجل مسیک کسکیت مرد زفت
و مسیکا [illegible]
ایکیر
مسکویه کسیبویه نام مردی
ن مسک به مسکا بالفتح چنک
در زد بان و [illegible]
که کرانه بسیار آب کرفته [illegible]
ممسکه کمکرمه پای اسب که در ان
سپیدی باشد لانها امسکت
عن البیاض و کویند پای اسب که
سپیدی ندارد
امساک چنک در زدن یقال امسک
بالشیء اذا تمسک به و بند کردن
و باز ایستادن و خاموش شدن
یقال امسک عن الکلام فهو ممسک
[illegible]
دواء ممسک کمعظم داروی
مشک ابیخته و ثوب ممسک
جامه رنک کرده با ان
تمسیک مشک خوشبو کردن
و بیعانه دادن و چنک در زدن
و منه قری و لا تمسکوا بعصم الکوافر
و قال کعب بن زهیر فما تمسک بالعهد
الذی زعمت الا کما تمسک الماء
الغرابیل
تمسک چنک در زدن و باز
ایستادن از چیزی
تماسک چنک در زدن و خود
داشتن
امتساک چنک در زدن
استمساک چنک در زدن

م س ل

مسل بالفتح روانشدن آب و
مانند ان و الفعل من نصر
مسل محرکه راه دراز در زمین
و ابراهه تمسیله و مسل و مسلا
کعمار و مسائل جمع
مسالک کتحاله درازی روی که
خوشنماید
مسولی بالفتح کتوفی و غیره موضعی
است
امتسال شمشیر از نیام بر کشیدن

م س ن

مسن بالفتح بتازیانه زدن او
هو بالشین المعجمة و الفعل من
نصر
مسن محرکه بیباکی
ماسن از اعلام است
میسنان بالفتح دهی است [illegible]
میسون بالفتح [illegible]
قامت و نیکو روی و نام مردی
میسوسن بالفتح سرشانی است
زنان را

م س و

مسی بالفتح و یکسر شبانکاه اسم
امساء و یقال اتیته مسی امس
ای مسا امس
مسای کسماء شبانکاه مقابل صباح
یقال اتیته مسا امس مع مسا
شبانکاه دی [illegible]
نظیر کنند کویند مسای الله لا
مسا کروانی صبحا شام و مسا
بالاضافه ایضا یعنی هر شام اند
مسیان محرکه ای لیلة مصغرا
مسیانات [illegible]
و جاء مسیانات ای عند المسا
اتیته امیسیه امس بالتصغیر
الیای شبانکاه دی امد بحی
ن مسوت الناقه مسوا بالفتح
دست در رحم ناقه از رحم او
و پاک کردم [illegible]
و مسا الحمار سرکشی کرد خر
ممسی کمکرم جای شبانکاه و
صومعه زاهد و شبانکاه کردن
قال الحمد لله ممسانا و مصبحنا
بالخیر صبحنا ربی و مسانا
امساء شبانکاه کردن
تمسیه کیف امسیت کفتن کیا
یعنی چیز در شام کردی مسّاک
الله بالخیر کفتن یعنی بخیر شام کناد
خدای تو را
امتسی ما عنده کرفت هر چه نزد
وی بود

م س ی

[illegible] مرد که بیند و اندرز
[illegible] نکند و نشنود
انرا
[illegible]
مقصور شهری است در دشت
قسطنطنیه
تماسی [illegible] و احد ندارد
ض مسی الناقه [illegible]
[illegible]
پاک کرد رحم را [illegible]
لاغر کردانید شتر ان او نیز
[illegible] نرم [illegible]
مالیدن و پاک کرد چیزی را
و بر کشیدن هر چیز که باشد
تمتی پاره پاره کردن
تماسی پاره پاره کردانیدن
امتسا تشنه شدن

باب المیم و فصل الشین

م ش ج

مشج بالتحریک ابیخته
مشج کتف ابیخته [illegible]
مشیج کامیر ابیخته امشاج جمع
[illegible] و نطفه امشاج
اب مرد ابیخته با آب زن و خون
ان و نیز امشاج ابیخته شده
کردید
ن مشج مشجا بالفتح در ابیخت

م ش ح

مشح محرکه بسودن [illegible]
[illegible]
[illegible] الفعل من فتح
امشاح خشک و سخت شدن
[illegible]
[illegible]
[illegible]

م ش ر

[illegible]

روبانیدن زمین
تمشیر برآمدن شاخ بیرون آوردن
درخت و آشکار کردن ماندا
و شادمانی کردن بجماع و
بخش بخش کردن چیزی را و جدا
کردن و لباس پوشانیدن
کسیرا
تمشر آمله چیزی و دید
که بدانجا آمد و جهد اهل خود
و نیز تمشر برآمدن شاخ بر آوردن
درخت و اثر توانگری پیدا
شدن بر کسی یقال تمشر الرجل اذا
ری علیه اثر غنی و سبز شدن
برگ و جامه پوشیدن مردم

م ش ش

اطعمه مشا امتشا خورانید او
را خوش پاکیزه
مشش محرکه غده بود که بر دست
گاه دست و پای ستور بر آید و
سخت کردد که تراز ... استخوان
و سپید بکه در چشم شتر حادث
کردد
مشاش ککتاب نام مردی
مشاش کغراب بن نرم و نفس
و سرشت و نژاد یقال فلان طیب
المشاش ای کریم النفس و مردی
سبک خوش طبع زیرک ... که
خدمت کننده در سفر و
حضر
مشاشه کثمامه سر استخوان
نرم که توان خاییدن و امشاش
بجمع مشاش ... سخت که
در آن خاها کنند و پیران آن
بندی کنند تا چون آب چاه
پر کرد در آن ... بیرون ...
کردد پس هر گاه دلوی آب
بر گیرند از آن آبی دیگر بجای آن
فراهم آید و درون زمین و
راهی که در آن خاک و سنگ
نرم باشد که کوه کرد از آن چشمها
جوشان و روان باشد

مشوش کصبور دستار چه است
امتش شتر که چشم او سپید بر
او زده باشد مشا مونث
مشمش کزبرج و بفتح زرد آلو
قل مایوجد شیء اشد تبریدا للمعدة
منه و تلطیخا و اضعافا و بعض
الوزراء مشمش کویند
مشمش کمنبر دزد خارب
ن مشه مشا بالفتح دزدید
و سود از چیزی اندکی کذا خشد
و نیز مش دست بچیزی در مالید
تا پاکیزه شود و چربش از آن کم
کرد و خصومت کردن و
بسودن اطراف استخوان و اندک
کرفتن مال کسیرا و دوشیدن
شیر از پستان تمام کاره
س مشش الدابه مششا
محرکه مشش بر آمدن ستور را و
لا انظر لها سوی بحث
تمشمش سبکی و شتابی و
در آب تر نهادن دارو را
امتشاش با مغز شدن استخوان
و شاخ نرم و نازک بیرون آوردن
سلم
تمشیش برآوردن مغز از
استخوان و خوردن آن
تمشش سودن اطراف استخوانها
و استخوان خاییدن
امتشاش بسنگ یا کلوخ
استنجا کردن و همه شیر پستانرا
دوشیدن و امتشش ما فی
الضرع ای اخذ جمیعه و بر کشیدن
زن زیور را از کردن خود و
هر ما فتن از چیزی یقال امتش
فلان من مال فلان ای اصیب
منه
امتشاش در یافتن و حاصل
کردن یقال امتش الشیء
ای حصل

م ش ط

مشط مثلثه مثل امشاط

کنف و عنق و مشط کعتل
مثل امشاط و مشاط کتاب
جمع
مشطه بالکسر نوعی از شانه کردن
مشط بالضم کاریچوب که وقت
بافتن جامه بر آن نهاده دارند
و کیاهی است سبزه کدان را مشط
الذئب نیز کویند و استخوانهای
پشت پای و شانه کتف و داغ
اشتر از او سر بندی است
خرما
امشه مشیطه کسفینه ای شانه
کرده
مشاطه ککتابه صنعت شانه
کردن
مشاطه کثمامه موی که از شانه
بر افتد
ماشطه زن شانه کننده
امیشط مصغر او و منبولست
رجل ممشوط مرد اندک دراز
و باریک اندام
و بعیر ممشوط شتر لاغر کرده مبالغ
مشط
ممشط کمنبر شانه
ن مشط مشطا بالفتح در مسح
ازاو و نیز مشط شانه کردن و
مشطها الماشطه فامتشطت
هی و ذام المشط مرد پیا پلکو
و هو مصدد
س مشط الناقه مشطا
محرکه شانه او پیدا شد پیه در
پهلوی ناقه و مشطت به درد
کرد بیعث دار کاریافتن خلید
در دست چیزی خار و مانند آن
تمشیط شانه او پیدا شدن
پیه در پهلوی شتر
امتشاط شانه کردن موی
فرو کردن زن خویشتن را

م ش ظ

مشظ بالفتح خار که در دست
خلد

متشظ بالفتح خیاها و یا
مشظه بالکسر پاره از هر چیز
مشظ اکتف آنکه در دست
وی خار یا چوب خلیده باشد
ن مشظ البلد بر کزیدن
را و مشظ فلانا چیزی از مال
او بر کرفت
س مشظ مشظا محرکه خار یا
چوب در دست رد شتاو
از سودن دست بران و نیز مشظ
بهم در خوردن مردو شکم
و پی پیدا شد از کوشت
ستور

م ش ع

مشعه بالکسر پاره از پنبه
غاز کرده
مشیعه کسفینه پاره از پنبه
غاز کرده
ذئب ممشوع کصبور کرک ربایا
ربابنده
ف مشع مشعا بالفتح ربو
و مشع پنبه او بوله ای اخذ
ان را و نیز مشع سیراب سا
نرم کردن و پنبه غاز کردن
و خیار و مانند آن خاییدن
و کوسپند دوشیدن و بر
و خران زدن یقال مشع فلانا
بالحبل و دردیدن و کرد آوردن
تمشع التفغه خوردم هر چیز
کاسه بود و نیز تمشع یا الی
خود را از پلیدی یا بخصوص
بسنگ استنجا کردن
امتشاع همه شیر پستانرا دوشیدن
و ربودن یقال فلان امتشع
ثوب صاحبه و شمشیر ز دوی
از بینا بر کشیدن و کرفتن چیزی را
یقال امتشع ما شع لک
یعنی بکیر هر چه یافتی از وی

م ش غ

مشغ بالفتح نوعی از خوردن
چیزی چون خیار و مانند آن

خارب بمعنی دزد شتر

لمة بمعنی زلف رسیده بدوش

غاز کردن بمعنی حلاجی کردن

خبط بمعنی زدن

عیب امساخن در نقصان
نصر
مشغه بالتاء پاره از جامه یا از
چادر کهنه در کل که کرد کرده و دل آن
خار نشانند و بعد خشک
شدن بر از کتان نشانه کنند
مشغ بالکسر کل سرخ
تمشیغ بکل سرخ رنگ کردن و آلودن
و مکدر و معیوب کردن آبروی
کسیرا

م ش ف

مشفه بالفتح نشان سم در
پای ستور و دوری که شاخ که
میان قوائم ستور که نشانه سم
خراشید کی است سخت
مشق بالکسر کل سرخ و بفتح و دحل
مشق مرد سبک کوشت
مشقه بالکسر ایچه فند نشانه از
موی کتان و مانند آن و جامه
کهنه یا پاره از پنبه مشق کعنب
جمع
مشقه بالضم سوختگی که بجامه
نور سد و بهتان شکم مرد ران
ممشق کامیر جامه پوشیده
و اسب باریک میان و رجل
ممشوق مرد سبک کوشت
مشاقه کثمامه آنچه از موی
کتان و مانند آن بشانه بر افتد
یا آنچه در از با خاک افکند
امشق پوست پاره پاره شده
و آنکه مرد و شکم ران او بهم برخورد
مشقاء مونث مشق بالضم جمع
ممشوق سبک کوشت و
اسب ران باریک میان و
قضیب ممشوق زه دراز و
باریک
جاریه ممشوقه دختر حسینه
کشیده بالا
ن مشق الکتاب نمشقا بهموار
دراز و باریک اندام کرد بید
و نیز مشق بالفتح نوعی از کتابت

و بشتاب نیز زدن و بشتاب
زدن و خشن یا تازیانه زدن
و بشتاب خوردن و مشت خوردن
کانه ضد و نوشتن حروف دراز
و راشانه کردن و کشیدن هر چیز را
تا بیاید و دراز کرد و پاره کرد
جامه را و کرد و شیدن و دن
کشیدن تار و کرد و بشتن
کیاه چرنده شتر و مانند طعام
را زیاده از آنچه خورده و ستور
جامه یقال مشق الثوب الجبلبه ...
س مشق مشقا محرکه رسیدن
ران دیگر
امتشاق تازیانه زدن
تمشیق کعظم جامه رنک کرده
بکل سرخ
ماشقه هر کشیدن و دشنام
دادن یکدیگر را باهم بانک و
فریاد کردن
تمشق اللیل آخر کردید تمشق
جلباب اللیل آشکار شد سپید
صبح و نیز تمشق پوست بر کنده
شدن شاخ و برهنه کردیدن
از پاره شدن جامه
تماشق باهم کشیدن کوشت را
امتشاق ربودن و بریدن و
همه شیر پستان دوشیدن و
شمشیر بر کشیدن

م ش ک

شکان کعثمان نام موی و چی
با صطخر و بعی بفرد آباد پارس
و شهری از اعمال همدان و
شکان الجمال تابعی صرف بابن
شکان مقری و عطوان بن
شکان تابعی و محمد بن شکان
محدثان اند
مشکدانه لقب عبد الله بن عامر
محدث لقب لطیب الحشه

م ش ل

فیفی ماشله زانکه کوشت
موشیل بالضم و کسر الشین دهی

اشار از ده است غانم بن حسین نقیه
ابو الغنائم موشیلی یا او منسوب
است بوی موشیلا کر کتابی لند
ترسایان او جدش مصرانی بود
ممشل کمنبر نرم نرم دوشنده
رجل ممشول مرد کم کوشت ران
ن مشل لحمه مشولا کم کرد بکو
او و نیز مشل بالفتح کرد و شیدند
تمشیل شیر اندک فرد داوردن
ناقه یا بر اکنده و بخشند کرد شیر
وی بمبوشیدن و شمشیر از نیام
بر کشیدن
امتشال شمشیر بر کشیدن

م ش ل ز

مشلوز بالکسر و شدا الشین مع
فتح اللام زردالو که شیر بمغز نکو
الاثر می فی ثل از حقه اما
ان ید کرحم شر و اما فی العوز نظر
الی الصداد العجز

م ش ن

مشن بالفتح تازیانه زدن یا
نوعی از تازیانه زدن و خراشیدن
و کاشیدن و دشنه بر چیزی کرد
مالیدن و شمشیر زدن بطوری
که پوست بساید و دامن و الفعل
من نصر
مشنه بالتاء پوست باز رفتکی
از اندام بزد نمی یقال اصابته
مشنه هی الجراحه سعه و لا تعود
له
مشان کسحاب نوعی از خرماء
مشان ککتاب نوعی از خوش خرما
خوما مشان کغراب مثل و نحو
المثل بعلة الورشان تاکل رطب
المشان بالاضافه و کرانکه نسر
وزن زبار درآن کویی است
موشان بالضم جنسی از خوش خرما
خرما
تمشیر همه شیر پستان دوشیدن
و بکراهت شیر دادن ناقه
امتشان ربودن و بوبیدن

شمشیر بر کشیدن و همه شیر
پستان دوشیدن و کرفتن زد
و دریدن یقال امتشن منه مامش
لک یعنی بکیر هر چه یابی از وی

م ش و

مشو بالفتح داروی مسهل مشو
کند و مشی کغنی مشار کنا
مثله
مشاء کصاکرزد و کیاهی است شبیه
ان
امشاء شکم راندن داروی مسهل
و انتظار کردن دارو که شکم براند
یقال امشی الرجل اذا ارتجی دوا
استمشاء داروی مسهل خوردن

م ش ی

مشیه بالکسر رفتار نوعی
از رفتن
ماشی سخن چین زهیل بالی
عام است مشاة بالضم جمع ورد
فی الحدیث الحاج الماشی بکل
خطو سبعمائة حسنة
ماشیه ستور و ستور یا
زه و شتر و کوسپند و اتنع
و نزاع ماشیه زن بسیار فرزند
مشاء کشداد سخن چین
تمشاء کجبر القرفیه ممدود
رفتن
ض مشی مشیا بالفتح رفت
و خداوند مواشی بسیار کردید
و راه یافت منه قوله تعالی نورا
تمشون به و مشت الابل والغنم
مشاء کسماء بسیار بچه شدند
امشاء افزون خداوند مواشی
بسیار و با مواشی بسیار
شدند قوم
تمشیه رفتن و دارو شکم نرم
کنند
مماشاه باهم رفتن یقال ماشاه
اذا مشی معه
امتشاء ابواشی بسیار شدن
تمشی بر رفتن نیز شراب مسهل

بیازد بمعنی باید بر کرد

از در انداختها یقال تمشت فیه حمیا الکاس ای دمیت و جوشیدن تماشو هم یکر دفتن

باب المیم و فصل الضاد

مضب

ز مضبت الجاریة مضابة کاهیدا نرو مضت لناقة بدبیرون او ورد اب کشن را از دو دانان

مضح

مضاخان کنزا بات چو بهنا شر پچکان که کیاه پر کرده دانه نا نافه کمان بر دکه بحیرا و ست امضح بیا کوتاه شک

ف مضح مضوحا و مضحا بالفتح رفت و پیر شد و مضح الندی تر اوید از اضداد است و مضح بالشیء بود انرو مضحت اشاعرا الفرس استوار شد و هیچ نو کردا کرد سم ان پس از افتادن ناموزکشت و نیز مضح و مضوح کهنه شدن جامه و ونک بر کردانیدن شکوفه نبات و کوتاه شدن سایه و پیر کردیدن شیر شتر و بر کردانیدن بیمار را یقال مضح الله مرضك

س مضح الظل کوتاه شد کردید سایه

تمضیح بر کردانیدن از بیماری

مضخ

مضخ بالفتح صورت بر کردانیدن و بد ترکردن و بر کشیدن برك و شاخ بزو بر کشیدن هر چیز و کرفتن ان والفعل من نصر

مضوخة بالفتح کوسپند فر و هشته پستان

مضاخ کرمان کیاهی است که پوست نی مانند پیاز باشد

امضوخة کانجی برک و شاخ بیرون و نیز ضی امضوخ و امکا صبح جمع

امضاخ برک و شاخ بیرون اوردن یز

تمضخ چیزی کرفتن

امضح الولد جدا شد بچه از مادر

امتضاخ بر کشیدن برک و شاخ بزو بر کشیدن هر چیزی و کرفتن ان

مضد

مضد بالفتح پیشه بلند مصد بالتحریك مثله و سخن سرما و یحرکه سخن کرمی از اضداد است و نیز مصد بالفتح شیر دادن و کاشیدن و مکیدن یا مکیدن ابی دهان و پستان شیر و لوزیدن و نخوار و ذلیل کردن والفعل من نصر

مضدة بالثاء باران ترشا مصدة و سرما یقال لها و جدت لهذا العام مصدة قال ابن السکیت تنبل الثاء یقال مرد

مصاکحا پیشه بلند و بالای کوه امصدة کانمنزه و مصدان کعثمان جمع و بحث زلشوار زجای از کوه قال اوس بن حجر اذا البرزن الروعة الکعاب فانهم مصاالمن یاوی الیهم و معقل و نیز مصاکوهی است و نام اسب نبیشة بن حبیب و نام مردی ویضم

مضر

مصر بالکسر پرده و حاجز میان دو چیز قال امیة بن ابی الصلت وجاعل الشمس مصر الاخفاء به بین النهار و بین اللیل قد فصلا و حد میان دو زمین مصور جمع یقال الشتری الدار بمصورها ای حدودها و کلرخ و شهرستان امصار جمع فی الکل و شهریست معروف سمیت لتمصرها او لانه بناها المصر بن نوح او لانفصاله عن غیره و قد تصرف و تذکر و یزید و مصر محدثه است

مصران کوفه و بصره

حمار مصری خر منسوب بشهر

حمر مصار و مصاری بفتحهما جمع

مصیر کامیر روده امصرة و مصران کعثمان جمع مصارین جمع الجمع و قال بعضهم مصیر علی مفعل من صار الیه الطعام و انما قالوا امصران کما قالوا فی جمع المسیل مسلان شبهوا مفعلا بفعیل

مصیرة کسفینة جائی است

مصران الفار کعثمان نوعی از خرمای هیچکاره

مصارة کثمامه جائی تاختن بر او ورد ن اسب

مصور کصبور ماده بز و ناقه کم شیر و ناقه که شیرش بدیر رسد یا آنکه ازین دو اثر ش الصاک ان تالف و مثلها من الضان الجد و مصاکیک و مصاکیر جمع مثل قلوص و قلاص

ماصر ناقه که شیرش کم و بدیر رسد پر اید مواضع جمع و پرده و حاجز میان دو چیز و تخیر امیر مبش کثیر

ن مصر الناقة مصرا بالابهام و السبابة دوشید ناقه را یا ببیبا و الابهام دوشید و اینچه در پستان بود از شیر و مصر الفرس مجهولا اسب بر او دو شد اسب

ممصر کمعظم رنگ کرده بکل سرخ

تمصیر کم کردن و کم کم دادن دهش را یقال المصر علیه العطاء ای اعطاه قلیلا قلیلا و شهر ساختن جائی را و فراهم اوردن اهل ان را در وی و اندك

شیر کردیدن ماده بز

متمصرة بکسر الضاد غره اسب جائی باریك و جائی کنده و ابل متمصر شتران پراکنده

تمصر در ابر انکشتان یا سبابة و ابهام دوشیدن و بانی شیر و ادوشیدن و کشتن و پیروی نمودن و پراکنده شدن و شهر شدن جای و فراهم امدن هر چیزی

امتصار بسه انکشت یا بسبابه و ابهام دوشیدن و بر کردیدن صورت یقال امتصر الغزال الی عنق

مصص

مصتل المال بالضم خالص از هر مصیص الثری خاک و دبك نمناك

مصیحة کسفینة کاشه بزرك و شهر است بشام ولا یشدد

مصاص کغراب خالص از هر چیزی و بوهو مصاص قومه و قوم مصاص الاتقاء یستوی فیه الواحد و الجمع و کیاهی است یا ناذای خشك که کیاهی است یا کیاهی که چون بکاط مرود و بیاید عیشوم کویند و در ره هنا مصاص و لاینیه بخزر بره و هو بعید مرغ و دنی

مصامو ضعی است و نیز مصاص ترای تراد پاکیزه کوهر یقال له المصاص

وبلی علی ماصان بن ماصان یعنی بار و عذاب من بر وی باد و کذا وبلی نی ماصانة بن ماصنا بالتاء

ماصنة بیماری است کودکان را موی باکه بر سر استخوان پهلو بسوی پشت رو بیند اید و کردن نا کرامون یا ازان بر کنند لکل و شرب او را کوارند شود

مصوص کصبور نه شفنکی

کند بر بوده فقت جناع وکس که بکد تری بالای قضیب را مصاص جمع و نیز مصوص طعامی که کوشت پخته و ادر سرکه اندازند یا ان از مرغ چوزه و کبوتر عبیره جزان ترتیب یا از کوشت طیور باشد خاصة والعامة تفتحه

مصوحة بالثاء زن لاغر

رجل مصان مرد که شیر کوسپند مکد از ناکسی و یا مصان دشنام است یعنی انکه پستان ماده خود با ای مکنده پستان کو بند از ناکسی یا مصانه مونث

فرس مصمص کعلبطا اسب استوار اندام

مصامص کعلابط خالص از هر چیز و فرس مصامص اسب استوار بند اندام و انه لصاصص یعنی او حسب پاکیزه است

وظیف مصوص خرد کاه بارك دست و پای ستور

تمصوصة زن لاغر

س ن مصه مصا بالفتح مکید انرا

مصمصة الذنوب للقاعلة زن پاک شونده از کناه

مصمصة بیش طرف زبان کردانید و هو مثل المضمضة الا ان هذا بطرف اللسان و ذاك بالفم کله و بینهما کابین قبصه و قبضه تفاوت و اوند شستن

امصاص مکانیدن

تمصص بکیك مکیدن

امتصاص مکیدن

مصط

ن مصط ما فی الرحم مصطا بالفتح ما بهیت ابکش بیرون اوردن از رحم

مصطر

مصطار بالضم می ترش مصطار بالثاء مثله

مصطك

مصطکی بالفتح و الضم مقصورا و یمدد فی الفتح فقط و فی الضم ایضا اعرابی جیات صمغی است کسپید از رومی مصطکی سیاه از مصطکی نبطی کویند در خش درو تراز کند سپید ان نافع معده و مقعده و روده و جگر و سرفه کهنه بنو شیدن و نافع هکذا لته و نفشو شهوت و تفتیح سدها

دواء مصطکی کسر هم دارد مصطکی امیخته

مصع

رجل مصع بالفتح و ککتف مرد شمشیر زن یا مرد استوار اندام توانا یا پیر دندان خاریا باعز از ودی باز ده

مصع لعصفور کصرد نوه کنجشک

مصعة کهمزة و بالضم بار درخت عوسج مصع کصرد و فعل جمع و مرغ است سبز

معنوع کصبور مرد بیباك دل باخته

ماصع اب شور و اندك و تیره و اب و شیر از اضداد است و روشن کننده و سپیری شونده از هر چیزی و شی ماصع چیز درخشنده

ماصعة ناقه برکشته شیر از پستان

ف مصعت المراة مصعا بالفتح انداخت زن بچه را و کذا مصع الطائر بذرقه یعنی بخال انداخت و مصع بسلحه علی عقبه بر پاشند دید از ترس و بیم یا از شتاب زدکی و مصع فی مر و مضا کذشت یا دنب جنبان بنحو دو بید و نیك شتافت و مصعت الدابة بذنبها جنبانید ستور دم را و زدان را و مصع الحوض بیعا

قلیل باب اندك تر کرد حوض را و بتاشید و مصع فی الارض رفت در زمین و نیز مصع برق بر وق جز ان و نبشمیر اینبارزنا زدن و اندك زدن یعنی دو ضرب یا چهار ضرب و رفتن اسب دل رفته و بیدل شدن از بیم یا از شتاب زدکی و با بصر برزدن پستان ناقه او رفتن و باز کشتن شیر از پستان ناقه مصوع مثله و رفتن و سپری شدن سرما و هر چیزی

امصع له بحقه امصاعا اقرار کرد حق او را و نیز امصاع افکندن مادر بچه را و یخال انداختن مرغ و بار او ردن درخت عوسج و خداوند شتران شیر برکشته شدن قوم

تمصیع درخت چوب بهیده را ماندن با پوست نازك شك کردد

مماصعة باهم کشتی کردن و پیکار و خصومت نمودن

تماصع باهم مرسییدن و جنك یقال تماصعوا فی الحرب

امتصاع رفتن اسب در زمین رفتن

انمصاع رفتن در زمین و واشد کردن خرکوش را

مصل

مصل بالفتح ترش و اب که از پنیر بر اید بعد از پختن و فشردن و ان مقرمصله است

مصالة کثمامة و یفتح اب که از پنیر براید از فشردن بعد پختن و هو مصار المعدة و اب که از شیر یعنی ماست بیرون تراود و اینچه از زخم و جز بر جهد

ماصل اندك از دهش از شیر

مصلاء کصحراء زن بار دیك ریش دست

ممصل کمنبر یا لو نزیا پاتیله تنك که پنیر کرده ازان تنك کنند شیر

مصال بالکسر کوسپند که شیرش در شیر دوشه پر کردد و جدا شود در شیر دوشه پیش ازانکه بر شیر خفته بخته شود

امصال تباه کردن و تبا باز خرج کردن مال را و بچه افکندن زن که هنوز مضغه باشد و دوشیدن شبان کوسپند را و همه شیر پستان دوشیدن

استمصال الشکم راندن دارو

مصو

مصا ای کنانه شد شده خرده مصواء کصحراء کون و زن کر زان تنکی کوشت نباشد دان

باب المیم و فصل الضاد

مضح

ماضح نشت کننده نا موس کسی

ف مضح عرضه مضحا بالفتح زشت و معیوب کردانید ناموس وی را و مضح عنه رانده باز داشت ازان و نیز مضح پراکنده شد شتران و تراویدن نوشه دان و منتشر کردیدن شعاع افتاب

امضح عرضه ناکرد ان ابرو

کمیر اقال الفرزدق فامضح عرضی فی الحیوة و شیخی د ای فقد لنا را بکل مکان

مضحل

امضحلال نیست شدن و فنا

مضخ

ف مضخ مضخا بالفتح الود اندام را ببوی خوش

مضد

مضد بالفتح ضماد بستن بر سر والفعل من نصر

ممضد محرکه کینه

مضر

ذَقبت مه مُضِر امضِر بالکسر یعنی زایکان وسخوزان واز اتباع است
مضِر ککتف شیر ترش و زبان کز و سخت سپید و ذهبت مه خضِر امضِر ای هدرا و خذه خضِر امضِر یعنی بکیران زا و نماذه
مَضِرة کفرحة شهری است بکوها نیس
مُضَر بن نزار کزفر پدر قبیله است وهو مضر الحمراء و تقدم فی ح م ر وسمی لولعه بشرب اللبن الماضر او لبیاض لونه و قیل انما قیل له مضر الحمراء و لاخیه ربیعة الفرس لانه اعطی فی المیراث الذهب و اخوه الخیل او لان شعارهم کان فی الحرب الرایات الحمر
ماضِر شیر ترش زبان کز و شیر نیک سپید
مضیر کامیر شیر ترش زبان کز و سخت سپید
مضیرة کسفینة اشی است که از شیر ترش سازند و کاهی در آن شیر تازه افزایند
مُضارة اللبن کثمامة آنچه روان باشد از شیر
تماضر کعُلابط بالفوقیة نام زنی
ن مَضَرَ اللبن مضرا بالفتح و بحرک و مضورا ترش و زبان کز کردید شیر و سخت سپید کشت مَضِرَ اللبن کذلک
تمضیر کسیر امضر یان نسبت کردن بملاک کردانیدن و فی الحدیث مضر مضرها الله فی النار ای جمعها فیها کان امثله من مضر اللبن وهو قرصه اللسان و حذیه له

تمضر بمضر یان خشم کرفتن و خویشتن را بمضریان مانند کردن یا نسبت خود بانها

مضرح

مضرَح کجعفر جرغ یا کرکس سپید مضرحی نیز البیاء مثله فیهما

مضرز

نافه مضوز کصبور شیر باده بسیار خورده

مضض

مضّ بالفتح سنکی که در چاه کهن باشد و بآن آب در پایان کاه در جاهی و سنک باشد و کرم یقال رکیة بملوة اعتراض ای جا از و رجل بمثل الضرس مرض جرب زده ناک خورده و کحل مضّ سرمة چشم سوز
مضنة الفتح شیر نوش و ام مضنه زنکه مصیبت بی مکر به زاوآت نتواند کرد
مِضّ بالکسر شانة الاخ و مینة و مضّ مونة کلمه است که معنی او نفی ایها بمعنی حرکت دادن مرد لب زلیجدانکه شنیده شود او دی که باری نفی باشد در آن طمع اجابت باشد و فی المثل ان فی مض لطمعا ای ان الرجل یسئلنها الوصل یقال نعم مض
مضَض محرکة شیر ترش و درد و سوزش مصیبت الم جراحت
مُضاض کغراب امیغ و تاب و آب شور که خوردن و بکار بردن نتوانند و درختی است و نیز مضاض بن عمرو ابو الحارث جد شخاج هیاند
مضاض بالکسر رسن است نیز دو سوزش و کرد انیدن که آب در دهان و نیفتح
ن مَضَّهُ الشیء مضّا بالفتح و مضیضا کامیر اندوهمند کردانید او را نیز و مضّ الکحل

ناه سوخت سر که دهن او را و نیز مضض مکیدن با سختی کیدن و سوزانیدن جراحت
ن س مضّ الکحل العین مضّا بالفتح سوخت سرمه چشم زا و رنجانید و مضضت العنز مضیضا کامیر ابخورده هر دو لب افشارد و مضّ الجرح دردناک کرد او را جراحت
س مضضت مضضا محرکة و مضیضا و مضاضة ککرامة رنجید و سوخت از مصیبت
مضمضة آب بر دهان جنبانیدن و شستن دهان از آب
مِضماض بالکسر مثله و شستن اوند و جزان را و یقال ما مضمضت عینی بنوم ای ما نمت
کحل ممضّ کفرح بالضم سرمه چشم سوز
امضاض سوختن دل اندوه چیزی و اندوه مند کردن و سوختن سرمه چشم زا و رنجور کردن و سوزانیدن جراحت و خراشیدن و سوختن پوست را یقال امضّه جلده فتمکّه
تمضمض آب بسخت شور نوشیدن
تماض با هم سیتهیدن
تمضمض آب در دهان جنبانیدن بجهت وضو بتی تمضمض للوضوء و در امدن آب در دهان بوقت وضو و خواب بی در چشم و بانک کردن سانب در بیکی صلت یعنی

مضغ

مُضغة بالضم پارهٔ از کوشت و جز آن یقال قلبک الانسان مضغة من جسده مُضغ کصرد جمع
مضیغة کسفینة هر کوشت پاره که بر استخوان باشد و کوشت پایهٔ زیر کوشت بازوی است

وپی کرانه کوشه کمان یا پی خایند که کمان سازند و دو تندی زیر بنا کوش وپی اندام مضیغ کامیر و مضائغ جمع
مَضاغ بالفتح آنچه خایند او را چون علک و مانند آن یقال ما عنده مضاغ و خاییدن یقال هذه کسرة لینة المضاغ یعنی نرم خاییدن
مُضاغة کثمامة خاییده و نیز ما یبقی فی الفم مما یمضغ
ماضغان بن هر دو زنخ متصل بر اضراس یا دو رک است در دو زنخ
ماضغه احمق
مُضَغ الامور کسکر کارهای خرد و حقیر
مُضاغة کثمامة کول
ف ن مضغه مضغا بالفتح خایید او را
امضغ النخل خوشه کردید خرمای از چنانکه خاییده شود و امضغ اللحم خوشمزه کردید کوشت و خورده شد
ماضغه فی القتال کوشش نمود با او در کارزار

مضو

ماضی کذرنده و قاطع هر چه باشد و شیر بیشه و شمشیر و مرد رساد در امور
ابو المضاء کسماء اسب نشاء فادشی تابعی است
مُضواء کعلواء پیش امدن و تقدم کردن بر چیزی قال الشاعر ع فاذا خلیت مضی علی مضوائه
امر ممضو علیه کمدهو امری که درایند در آن
ن مضی مضیا و مضوا و مضوا بالضم و تشدید الیاء و الواو کذشت و رفت

و مضی فی الامر مضاء کسماء و مضوا بتشدید الواو درکذشت در آن و مضی سبیله بمرد و نیست خود رفت و مضی السیف مضاء بالضم برید و مضیت علی بیعی جایز داشتم بیع را و یقال مضیت علی الامر مضیا و مضوت علی الامر مضوا بالضم و الفتح مثل قعود و صعود
امضاء روان کردن و در کذرانیدن و جایز داشتن تو امضیت علی بیعی
تمضی درکذشتن

باب المیم فصل الطاء

مطء

ف مطأ الجاریة مطأ بالفتح کابیدن زا

مطح

ف مطحه مطحا بالفتح بدست زد او را و مطح المرأة کابیدن زا
امتطح الوادی بلند و پهنا کردید باران

مطخ

مَطخ بالفتح ابی نالیدن تنکجا که خوردن نتوانند
مطِخ مطخ بکسرتین و سکون الاول کلمه است که بدان تکذیب قول کاذب را و انمایند یقال مطخ مطخ ای قولک باطل
ماطخ است زمانک سست دو
مطاخ ککتان کول و بزدل منش متکبر خود پرست
ف مطخه بیده مطخا بالفتح بدست دادو را و نیز مطخ دیبا خوردن و انکبین لیسیدن و بدلو آب جا مرکشیدن و معیوب و آلوده و زشت کردن آبروی کسی را

مطر

مطرة بالفتح خوی و عادت

مطر بالضم خوی و عادت و خوشه اوزن
مَطَر محرکة باران امطار جمع و مطر الشی و مطر بن هلال و مطر بن عکامس سلیمی صحابیانند و مطر ظفاری و مطر بن ابی لمّا و مطر بن عون و مطر بن طهمان و مطر بن میمون محدثان و مطر عبد الرحمن اعنق ازابو العالیة روایت میکند و مطر بن جبلة له ذکر فی الرکوع من کتاب الصلوة
مَطَرة محرکة حیلک و میانه حوض
مطرّتین محرکة منسوب است بطاهر قاهرة
یوم مطِر ککتف روز باباران
مطِرة کفرحة خوی و امراة مطرة زن لازم کیرنده غسل و پاکی را
مکان مَطیر کامیر جای باران رسیده
مطیرة کسفینة ده است نواح سر من رای او الصواب المطیرة محرکة منسوبا الی مطر بن فراز الشیبانی الخارجی
مطیر کزبیر تابعی است
بئر مَطار کسحاب جاه فراخ دهانه
مَطارة کسحابة ده است بصره و بئر مطارة چاه فراخ دهانه
وذو المطارة کوهی است
مُطار کغراب و قطام رود بایست نزدیک طائف یا ان نصیم است فقط و کقطام موضعی دیگر مربنی تمیم را یا میان بنی تمیم و بنی یشکر
مُطارة کثمامة نافرمانی
یوم ما لم نمطر روزی بی باران
ماطرون ده است بشام
مطران النصاری کسکران و کیکم بزرک و مهتر ترسایان لیس بعربی محض
مطار کشداد شتاب و میل تو و مطریه کیعتبی ده است نزدیک قاهره

ودکان ذلیجون باران خواستند
مطرور کزنبور بنیاد الشنعان دزاد
ممطر کمنبر بارانی مطرة مثله
مکان ممطور جای باران رسیده
و رجل ممطور مرد بی پیامتوالی کننده و ممطور ابو سلام الاعرج حبشی دمشقی تابعی است
ارض ممطورة زمین باران رسیده و منه قوله یدنی ممطورة بو فی ممطورة
ن مطرت مطرا بالفتح بارید و مطرت السماء مطرا بارانید باران را برایشان لازم متعد و مطر الرجل فی الارض مطورا او مطرا بشد و زمین رفت و مطر الفرس مطرا و مطورا ابشتافت نیز رفت و مطر الفرس بر کرد مشکرا و مطر فی نجیر نیکی رسانید مرا و یقال ما مطر منه خیر او بخیر مجهولا یعنی از وی خبری نرسید و مطرت الطیر شتاب کرد و فت فرود امدن و نیفان ما ادری من مطر به یعنی ندانم که برد او را و کذا لمن ندانم که برد او را و کذا نهب العبیر فما ادری من مطر به
یوم ممطر کمحسن روز با باران
امطار بارانیدن یقال امطرهم الله لا یقال الا فی العذاب و عرق او ردن پیشانی کسی و سر بزبر آنکسن و چیزی نکفتن و تمام شدن و باران رسید یافتن جای را و بار بیدن لغیة
ممطر بکسر الراء نام مردی و اسپی جامه الخیل ممطرة ای نیبون بعضهم بعضا قال حسان نظل جیادنا متمطرات تلطمهن بالخمر النساء
تمطر در زمین شدن و شتاب کردن مرغ و فت فرود امدن و بر همه بکرییشی کران امدن اسبان و پیش امدن باران را و نشستن دران باد بر

ان
متماطر لفاعل از کرسانیم باردو ساعتی باز ایستند
مستمطر بکسر الطاء مرد نیبا مند باران و ایان بند نید و خاموش و طالب نیکویی و خیر
مستمطر بفتح الطاء جای بیدا و نمایان
استمطار باران خواستن

مطز

مطز بالفتح کاییدن الفرس نقص

مطس

ض مطس العذرة مطسا بالفتح سکبار انداختن بیکبار او مطس و بچه طبایچه زدن بر روی او

مطط

مطیطة کسفینة آب سطبر ته بیا در تک حوض
مطیطة کجهینة موضعی است
مطاط کسحاب شیر سنبر دوغ و ترش
صلاء مطاط ککتاب و بالضم پشت دراز
مطیطاء کحمیر آبتر امیدن و دست انداز ان رفتن و نفضی
مطیطاء بالفتح و کسر الطاء مثله و فی الحدیث اذا مشت امتی المطیطاء و خدمتهم فارس و الروم کان باسهم بینهم
صلاء مطاط بالضم پشت فزا
ن مطه مطا بالفتح کشید آنرا و دراز کرد و نیز مط کشیدن دلو و برجیدن ابرو و رخسار از تکبر و جزان
مطمطة آهسته کردن در خط یا در سخن
تمطیط دشنام دادن
تمطط دراز و کشیده شدن و برکشیده کردن ابرو و رخسار و سخن بنکاندک اندر

تمطمط المائی بالکلام اذا لوی فیه
و در لبشد اب
تمطمط فراک کرسپهر بیغال
تمطمط الماء ای خثر

مطع

ماطع پیش دهان و بیندان
پیشین خورنده
ف مطع فی الارض مطعا
بالفتح و مطوعا رفت و کم شد و
مطع الشیء خوردن دا بپیش دهان
و بندان پیشین
ناقة ممطعة الضرع شترماده که
پستانش از شیر رود و آن تباه

مطق

مطقة بالفتح شیرینی
تمطق بحرکة علی اسنح دماز را
تمطق چشیدن اندک اندک و
بکام و زبان آواز بر آوردن

مطل

مطل بالفتح بر داشتن وام و
دین را و درنگ کردن و دراز
کشیدن آهن و رسن و کذا آهن
آهن و جود ساختن از آن و الفعل
من نصر
مطلة بالفتح و بحرک بلغی مانده
آب در تک حوض
مطلة بالضم آب اندک که از خیک
ریزد
مطول کصبور دیر داننده وام
دین را و دیری کننده در وعده
اداء
مطالة ککتابة آهنگری و جود
سازی
ماطل کصاحب نام کشتی ابل
ماطلیة منسوب بوی
مطال کشداد بمعنی مطول
و نیز آهن ساز
تمضول دراز کشیده
مماطلة و مطال بالکسر درنگ
و مطل کردن در اداء حق و حوق
کسی

انمطال بر داشتن و ام را و دود
تا جیرانداختن در دو هم پیچیدن
کیاه

مطو

مطو بالفتح و یکسر شاخ خرد
کرد و پاره کرده کشت پراکنده و
شاخ خرمای پراکنده زاینده و
خوشه خرما مطاه ککتاب و امطاء
و مطی کغنی جمع
مطوة بالفتح ساعت
مطو بالکسر مانند و نظیر و یار
و همنشین و یونا مطو
صاحب و مطوای صاحبها
و خوشه ارزن و خوشه خرما
مطاه ککتاب جمع
مطا کعصا یاری که اسلم است
تمطی یار و پشت امطا جمع و یار
از شاخ کبیدار کشت یا شاخ
پراکنده را با هم بندند
مطیة کغنیة بارکی که بر پشت
مطایا بالفتح و مطی کغنی و امطا
جمع و نیز مطی واحد و جمع
مطوا کعلوا بارکی که سوار
شد که اسلم است مطی را
امطی کرم کرد است و دار ساخت
و معنی اینکه بخود را ندا
ن مطا بالقوم مطوا بالفتح
دیر سیر کرد با ایشان و نیز مطو
کشیدن و منه حدیث ابی بکر
حین ابی علی بلال و قد مطی به
الشمس ای مدّ علی الرمضاء
شتران سبع او انی و العقد
کوشیدن در سیر و شتاب و
خرمای تر را خوشه خوردن
و همراه دوستی نشسته و چشم
کشادن و کاهیدن و خوابیدن
و پایان دیدن مطاء کمطاء شله
امطاء بارکی کردن ستور را
تمطی دراز شدن در روز و جوان
و پایان دیدن و خرامیدن و چیل و
ماخوذ من المطیطة و هو الماء
الخاثر فی اسفل الحوض لانه یتمطط

ای ید
امتطاء بارکی ساختن ستور را

باب المیم فصل الظاء

مظظ

مظ بالفتح درخت انار یا انار دشتی
و کوهی که اکثر در کوه سراة روید
بار ندارد و در و شکوفه آن که چنین
باشد که عکش از و بدم الاخوین
که خون غزال و عصا بیهانه ای
است
مظة بالفتح نام مرهی
مظاظة بالفتح درشتی و درشتی
خوی
ن مظظه مظا بالفتح نکوهید
آن را و مظ العود باز کرد پوست
وی را
مظظه جنبید و نا امید نمیز
او نکان
امظظت العود الرطب پوست
باز کردم از آن تا خشک کرده
مماظة و مظاظ بالکسر بهمدیگر
شاد خشک کردن با یکدیگر و لاء
کردن دشمن را امید و منه لا مظ
لنصاحبه
تماظا بهم بهی بیکان نمودند و
کزهیدن یکدیگر را

مظع

مظعة بالفتح باقی مانده سخن
ف مظع الوتر و غیره مظعا
بالفتح نرم و تابان کردن آن را
تمظیع نرم و تابان ساختن زه
کمان و جز آن را و پوست از تن
چوب تر تا خشک کرد و روغن
خوراندن پوست را و پر چرب
و کردن تا شکند را
تمظع لیسیدن یقال تمظع ما
عندنا ای نقمه کله و در پی ساو
از خانی بجایی رفتن و درنگ
کردن و مزتنج ایبیدن یقال
تمظع فی الرعی اذا اخوعنه الوقت

مظه

ف مظا فی الارض مظیها
در زمین رفت
تمظه که مظم ستوده

باب المیم فصل العین

معت

ف معته معتا بالفتح
مالیدن آن را

معج

معج بالفتح آغاز مرجوز و جوی
آن
حمار معاج خوش شتاب و
فرس معوج کصبور اسب تیز رو
ف معج السیل فی المکلة معجا بالفتح
میل زاد ز سر دان جیتا
و معج قدر تیز بهواء تاشا
کنشت و نیز معج بشتاب رفتن
و جماع کردن و بر زدن بچه
پستان مادر را و در هم زدن کرا
کردان کشادن تا فاد شود شیر
مکیدن و کار دا کردن و تمعیج
زدن و جنبان شدن
تمعج پیچیدن و دوتا شدن
و شتاب رفتن یقال تمعج السیل
اذا اسرع فی جریه و تمعجت الحیة
ای تقلبت فی سیرها

معد

معد بالفتح سطبر و اکنده
و ترة تازه و شیر خوش هیوه
تر و تازه و شتر نر و معد
ما للک طایع است و معد
الخازن خیش و رطب شده
معدا تباع است یعنی تر
تازه و نیز معد اکنده کی و
سطبری و ما للک معد و لا معد
یعنی تر کوم و بیش
رطبة معدة بالثناء خرمای
تازه
معدة کفرحة و بالکسر انچه
دران طعام باشد پیش از
آن که در روده ها رود و دان
مرانسان را بمنزله کرش است مر

ستور و امید که کیف و عنب
جمع
معدان نام مردی و رجل معد
مرد فراخ معده
معد بالتحریک و شد الدال
پهلو شکم و کوشت زیر شانه
و یا نشستنگاه سوار از اسب و
رکی است و قرد و سر کتف نامو
پشت اسب و هما معدان و معد
عدنان پدر قبیله است و بوی
معدی منسوب بوو منه المثل
تسمع بالمعیدی خیر من ان تراه و
قد ذکر فی ع د د
ذنب معدا کسنبر کر اذنبیا
دونده کرمی کشد همیبر د
دود را
ف معده معدا بالفتح
ربودن آن را و شتاب کشیدن
بر و معده اوند و دسپه معد
او را و معد فی الارض رفت
در زمین و معد اللحم بدندان
پیش کزیدن آن را و معد الشیء
تباه شد آن چیز و معد بالشیء
معدا و معودا بر دان را و
معد فلان بچهو لا تباه شد
معده او یس کو ادد نکر دیطا
را
رطبة ممتعدة کبیر العین
خرمای تر و تازه
نار ممتعدة شعله زننده
تمعدد در روش معدیان کردن
و نازنما نستن در تندن
عیش یقال تمعدد الرجل اذا
اصبر علی عیش معد و منه
حدیث عمر رضی اخشوشنوا
و تمعددوا ای دعوا التنعم
و کونوا کمعد فی شدة العیش
و در و شدن عبه شد نیاز
و نیز بر شدن کردن لاغر
امتعاد بودن و شتاب کشیدن

معر

معر بالضم تنک کبیر خرد و ند
و تحقیق بر معرة
معر ککتف آخر افتاده بچه
کر و سیبد انو کم موی کم پر
شتر پشم بچنه و بخیل کر خیر و
خلق معر بعر خلق تنک نادرشت
ارض معرة زمین کم کیاه
معارة کسحابة بر کردیدگی و
زشت خوبی و ضیح معارة
امعر مرد که موی و موی اندک تا
و شتر موی و پشم بچنه و کوی
و ما ننداین تمام موی و جای
کرنبات
معرا کصحرا پیشانی موی تنک
ممعور اد نک تاکه و ترش روی
از خشم
س معر الظفر معرا محرکة بیرون
افتاد تا خن از چیزی که رسید آن را
و نیز معر کر دید و کمپ و ما نند
آن و افتادن همه موی پیشانی و
جز آن
امعار درویش و بی تا مند شدن
و سپری کردیدن توشه و کم کردیدن
موی و پرو ما نند آن و بی کیاه یا
کم کیاه کشتن زمین و بر کشیدن
از کسی مال بر او همه یا بیچراکاه
چریدن ستور
تمعیر سپری کردیدن توشه و
متغیر ساختن روی را از خشم
تمعر بر کردیدن رنگ روی از خشم
و افتادن موی

معز

معز بالفتح بر خلاف ضان معز
بالتحریک و معیز کامیر و معاز کیا
مثله و هو اسم لذوات الشعر ذکور
و اناثها فالذکر منها یسمی تیسا و
الانثی عنز او الضان اسم لذوات
الاصواف ذکورها و اناثها الذکر
منها یسمی کبشا و الانثی نعجة و اما
الغنم فاسم جنس یعم الضان و المعز
جمیعا و نیز معز محرکة درشتی و

سختی و زمین درشت
معزی بالکسر مقصور واحد
بر خلاف ضان سیبویه معزی
منون مصروف و القرالاخاف
لا للتانیث لان الملحقة یجری
مجری الاصول من نفس کلمة و قال
الفراء المعزی مونثة و بعضهم
ذکرها و ابو عبیدان المعزی کلهم
ینونونها فی النکرة
معزی بالکسر و شد ای امعبیل
کد کربکنند و نخورد و ندهد
ماعز یک بز و احد معز است کما
و صحب منکر و مونث روی
یکسانست ماعزة مونث ماعز
جمع و مرد درشت یا استوار
خلقت و پوست بز و مرد تیز خاطر
چالاک المانع ما و ای جود را
و نیز ماعز هی است سواد عراق
و پدر بطنی و ماعز بن مالک صحابی
و ماعز بن مجالد و ماعز بن ماعز
و ماعز بن بکر یعنی عنز منسوب صحابی
اند
عبدالله بن معیز کزبیر تابعی
مکان امعز جای درشت سخت
سنگناک ارض معزاء مونث
معز بالضم جمع
ما امعزه من رجل چه سخت
تراست و
معاز کشداد دارنده بز بسیار
ان
امعوز کعصفور و بالهمزة بز و
کله آهو یا کله از آن سی تا چهل
یا کله بز که و هی الماعز و الماعز جمع
ف معزت المعزی و خشت
الضان جداکردم بز را از کوسپند
س معز معزا محرکة سخت کردید
و معز بلان بی بنا بر کرده
امعاز بی بنا بر شدن معز
رجل معز کمعظم درشت پوست
تمعز در خشم شدن و دیدن
تا لاد شدن روی درشتی دیدن

شتر
استمعان کوشیدن در کار

معس

معس بالفتح شیر ریال ما نچه
النافرة معس
رجل معاس کشداد مرد پیش
اینده در حرب
ف معسه معسا بالفتح
سخت مالیدن آن را و معس
جاریته کامیدن آن را و نیز
معس خوار کردن و نیز و زدن
امتعاس پر برزمین سودن
چنانکه پوست مالند

معش

ف معش معشا بالفتح
نرم نرم مالید

معص

معص بالتحریک شر کریده کرای
و بر کشتگی و پیچیدگی پی پای
کو یا پی کوتاه می کرد و نیز کج کر
و بدست درست کنند آن را او
معاص الرجل با درد پای از ایدیگار
رفتن او شکستگی آید و ظرف
جسم زبیر ماوی است یا شتن کلمه
زدن تا بجران و بر کشتن و پیچیده
شدن بند اندام و در نسب پای
چون زیبر رطب و بجهان نخش
و خرامیدن بمعص تمعیثة
و بر کردیدن انکشت و العقل
سمع
بنو معیص کامیر بطنی است از
قریش
بنو ملعص بطنی است خنده
تمعص در خم کبن کردن ابدیه
شکرا

معض

معض کتف خشمناک اندکاه
انکه دار برو کوشوا لمیه
متعاضت کتانة نا فرکه جشه
بر ان تعنع کام زاینهه
[illegible]

والتحریک خشمناک کردید دشوار شد کار بروی ماعض
نعت است ازان
امعاض خشمناک کردن و دشوار
نمودن کار بر کسی و سوختن
تمعیض خشمناک کردانیدن
و دشوار ساختن کار بر کسی
امتعاض خشمناک شدن از
دشوار ابدن کار بر کسی

م ع ط

ابو معطة بالضم کرك
معط کتف کرك موی ریخته
امعاط بالفتح موضعی
معیط کزبیر نام مردی و موضعی
یا ان معیط کامیر است و پلید
جو و ابو معیط لقب ابان پدر
عقبة
امعط کرك موی بخته و مرد بی
موی ولص امعط دزد پلید
و دیك بی کیاه معطاء مؤنث
یقال رملة معطا وارض معطاء
معط بالضم جمع و نیز معطاء
عورت بی اندوه و غم
ف معطت المرأة بولدها
معطا بالفتح بچه انداخت زن
و معطها بزاد و معط بجیم
دیر داشت حوی یا و نیز معط
دراز کشیدن و شمشیر برو
کشیدن از نیام و کابیدن
و بر کندن موی و بی موی شدن
اندام
س معط الذئب معطا گرگ
پلید گردید و بی موی شد
شد یا گرو بخته شد موی
تمعط بر افتادن موی از بیماری
و یقال تمعط ...
امتعاط بر کشیدن شمشیر و
بر افتادن موی از بیماری و
بلند بر آمدن روز و پی در
پی افتادن پشم
تمعط بشد ...

امغاط ... بر افتادن موی
امغاط بشد ... و نیز
و همچنین ریشه رسن و سوده و
نرم شدن از و بر افتادن موی
از بیماری

م ع ع

مع بالفتح کداخته شدن و
مع بشمین بخفغة یا و هو اسم
لا نه یبون و یدخل الجار علیه و
یکون بمعنی جا و امعا و حرف
خفض و کلمة تضم الشیء الی الشیء
و اصله امعا و هی للمصاحبة
و قد یکون بمعنی عند و تقول کنا
معا ای جمیعا
مغمع کجعفر زن ساخته و کار
با مال که از مال چیزی کسی را
ندهد و نیز خاطر روشن
رای گویا برکاله آتش است
و هو ذو معمع او صابر و شکیبا
بر کار ها و مرد سنده بر آن
معمعی منسوب بمرد کرم کرنده
باشد یا او شود و در قمرک
معمعی دوم کر برا و لفظ مع
نوشته باشد
معمعة کدحرجة آواز نفیستان
و جز آن که سوختن گیرد و آواز
دلیران در معرکه و نیز معمعة
در گرما شدن و سیر کردن در
آن و شتابکار کردن و مع بیتا
گفتن و سخن بکار زار کردن
و دندیدن و بر کندن بازان
زنبیل را
معمعان بالفتح سختی گرما و
سخت گرم یقال یوم معمعان
معمعانی منسوب بمثله
معامع بالفتح جنگها و کار ها
سترگ و بزرگ و میل بعضی مردم
بر بعضی و ستم یکدیگر و کرو کرد
شد یکی قوم بجهة عصبیت

م ع ف

معفی بالفتح مع ... شا

دو ... و از مقلوب عمق بون
من بعد ... ای من بعد
بعد بعدا و قدیم ... هر
هرامناف کاعنان جمع اماعق
و اماعیق جمع الجمع و نیز معق
شراب ... و زمین بی
کیاه ... و ... تباهی
معد ... و بر دن ... سیل
...الفعل من نصر
معمعین کامیر جوی و ... و
... مؤنث
معافرة دور شدن موی
والفعل من کرم
تمعق کتصرف ... است تمعق
امعاق دور ... کردانیدن
چاه و امعاق کردن
تمعق دور ... گردیدن و ...
شدن

م ع ك

معك ککتف دیر دارنده خود
وام کسیر او مرد سخت خصومت
و کول
ابل معکی کسکری شتران بسیار
معکوکاء المال بالضم افزونی
بسیاری شتران
معکوکاء بالفتح ممدود ... و
گرد و غبار و بانگ و غوغا ...
یقال وقعوا فی معکوکاء
مماعك کسبر دیر دارنده وام را
ف معکه فی التراب معکا
بالفتح در خاك مالیدن او را و
معك بالقتال والخصومة معکا
گردان دار دان و معك دینه
دیر داشت دین وی را
ك معك مماعكة کول کردید
تمعیك در خاك غلطانیدن
مماعك دیر دارنده وام را
تمعك در خاك غلطیدن

م ع ل

معل ککتف شتابنده بکار
معالة کسحابة ... هوضع

من الزای شیء
مغل مغولة بالفتح جایی است
خار ممول خوشی کرده
ف معله عن حاجته معلا
بالفتح شتابانید او را از حاجت
او و بر کندن آن و معل بریدن
پوستین وی افتاد و نیز معل
خصی کردن و خزاور بودن چیزی
و شتاب کردن در کار و بریدن
و یقی لا تمعلوا ... یعنی سرید
بعض از بعض و تباه کردیده
بشتاب بگشتن و شکافتن جوی و
شتاب بر کشیدن دبر ... و در
بچه از کس ناقه
امعال شتابانیدن یقال
امعلنی عن الحاجة ای اعجلنی
امتعال بشتاب بودن و یقی
امتعل فلان اذا دار الطعام
في اختلاس

م ع ل ط

معلط کعلبط مرد ناشنوا و اندک
توانا بر سفر مقلوب عملط و در
پلید طبع زیرک تیز فهم

م ع ن

معن بالفتح دراز و کوتاه و اندك
و بسیار و سهل و آسان قال
الشاعر فان هلاك المال للعز
معن ای لیس هیّن و هر چیز که
بدان سودی باشد و چرم طب
و معن بن زائدة بن عبد الله جوان
مردی بود در عرب مشهور
حدث عن معن ولا حرج
معنة بالفتح چیز اندک یقال
ماله معنة ولا معنة ای شیء
معین کامیر شهریست بیمن و نام
پدر امام حافظ یحیی و ماء معین
آب روان و یقی هو مفعول من عنت
الماء اذا استنبطته
معان کسحاب جای اشتر و منزل
و موضعی بر راه حاجیان شام
معان کغراب نام مردی

ماعون نیکوئی و احسان و باران
و آب و هر چه بدان سود گیرند و نفع برند
و هر چیز که عاریت دهند مانند
تبر و تیشه و دیگ و دلو و جز آن
ز فاش خانه و نیکی دهند گان
برادری و زکوة و اصطبار از ایه
از طاعت و ایجر بدهند او از ملقا
اضداد است و قوله تعالی و
یمنعون الماعون قال ابو عبیدة
الماعون فی الجاهلیة کل منفعة
و عطیة و فی الاسلام الطاعة و
الزکوة و قیل اصل الماعون
معونة و الالف عوض عن الهاء
و یقال ضربه ناقة حتی اعطت
ماعونها ای بذلت سیرها
معنان کعثمان روشنهای آب
در وادی
کلاء ممعون کیاه کرد روی آب
روان باشد
ف معن الفرس معنا بالفتح
... و نیز معن روان
کردن آب و سیراب شدن
کیاه و بیابان بالیدن که رسید
آن و پذیرفتن خواری و منکر
شدن و سپاس نعمت ناکردن
امعن فی الامر امعانا دور اندیشید
در آن و امعن بحقه بر حق وی
از او منکر شد و اقرار کرد بان
ضد و نیز امعان دور رفتن
اسپ در دویدن و نهان شدن
سو بما دوز افضل سوراخ خود
و بسیار شدن مال کسی و کم کردید
آن از اضداد است و روان شدن
آب و سیراب شدن زمین

م ع و

معو بالفتح رطب سیاه یا غوره
که رطب شده سیاه معوة
یکی و شکاف لب زیرین شتر و
نیز معو رطب نیم خشك
ف معا السنور معاء کغراب
بانگ کرد

امعت النخلة امعاء رسانید نخل
رطب را
تمعی خرامیدن و باز ایستادن و قشر
شدن ناز

م ع ی

معی بالفتح و کعنب روده و مذکر
یونث امعاء جمع و منه الحدیث
ان المؤمن یاکل فی معی واحد والکافر
یاکل فی سبعة امعاء ای المؤمن
یاکل من جهة واحدة هو الحلال و
الکافر یاکل من وجوه ولا یبالی ما
اکل و من این اکل و توهم مثل الثوی
الکرش یعنی ایشان دریک کوهلی
وارد زانی اند و نیز معی کالی هر
مراب اهند که از زمین پست نبود که
آب از آن دیگر رود و در یا زمین نرم
میان دو زمین درشت و آب ...
یعنی جای ایشان از آب دو نفر
و معی الفار نوعی از خرمای ردی
ماعی طعام نرم
ماعیة زن زود خشم
معی کمنی موضعی است

باب المیم فصل الغین

م غ ث

مغث بالفتح مالیدن و شستن
چیزی را در آب تا یکدازد و نیز
مغث الدواء و شستن و در شوا
کردن آبرو و ناموس کسی و عیب
کردن و تب شدن و کشتی کردن
و نرم و سبك بودن و در آب فرو
بردن و کار بیهوده کردن و الفعل
من نصر
مغث ککتف کیاه بر زمین افتاده
سخت رسنده و توانا و سخت
زمین زننده
مغیث کامیر کیاه بر زمین افتاده
از شدت باران
مغاث کغراب رنجی است دو
نیز ... بیخ و ریشه آن سهل
و ... اورنده
ماغث لقب عنیزة بن حارث

ممغوث تب زده و کیاه بر زمین
افتاده از شدت باران
ممغثة و مغاث الکر ام
بودن بخصومت کردن نام

م غ ج

مغج بالفتح دویدن و در رفتن آلو
من نصر

م غ د

مغد بالفتح نازك و ... ...
مغد او شتر برکوشت و پر چربی
سطبر و در از و جای سیراب
بر پیشانی اسب دلو بزرك و لفا
که نوعی از بوییدنی است شده
بادنجان و سحرك و میوه ... ...
... ...
ف مغده العیش مغدا نازك
نعمت پرورد او را و مغد الرجل
در ناعم معیشت بازو کار در زیست
و نیز مغد بالفتح مکیدن شتر
بچه شیر مادر را و مکیدن ...
و جدن ... مغدت جو فنا
ای مصصته و هو ضمغ الطلح و
... شیر ... و پر کوشت شدن
بدن مغد الجزاب مثله و در آن
شدن کیاه و جز آن و کابیدن
و بر کندن شدن موی سپیدی که
پیشانی اسب تا موی سیاه پدید
بر آید
امغاد بسیار خوردن انبد
مانند آن و شیر خورانیدن کودك را
و شیر بیرون آمدن للمرأة امغدت
هذا الصبی مغدت ای ارضعته
فرضعنی
مغدان کسکران نام بغداد

م غ ر

مغرة بالفتح و به تحریك گل سرخ و بار ان
سود مند یا بار ان کم سیل یا
سست و بالفتح ... دشنام ...
کلب ...
مغر ... کسفرنکین سرخ غیر
... ...

مغر القوم ... ...
لبن مغیر کامیر شیر که در آن ... سرخی
خون باشد
مغر موضعی است
امغر اسب و شتر ... کل سرخ
و مرد سرخ موی و سرخ پوست
... ...
... باشد
... ...
شاعر ان بنی مضر است
مغران کسکران نام مردی
تمغار ... ... گوسپند ... ...
بر ...آمدن شیر خون ... ...
عادت ان باشد ... ...
سرخ بار
ف مغر مغرا بالفتح رفتن
بشتاب و تیز رفتن اسپ ...
امغار بیرون آوردن خون ...
آن و درکش از این دو سرخ
کرد ... شیر ... ...
... ... گوسپند ...
علت ... ...
از آن
... ...
... سرخ
... ...
سرخ ... عبد الملك ... ...
... ...

م غ س

ف ... ... بالفتح
نیزه زدن ... ...
... ...
س ... ...
... ...
...

م غ ص

مغص بالفتح ... ...
... ...
... ...
والتحریك ... ...
... ...

فصل الغاء

فصل الفاء

من نوع تمغوص نشلست ازان
مغص محرکه شزان سپید کرآ
نژاد جمع لا واحد له من لفظه
امّا ماحرجم وقال ابن السکیت
المغص واحد المغص وقالوا
فلان مغص من المغص اذا کان
ثقیلا
تمغص بد زدامدن شکم

مغط

ن مغط الرامی فی قوسه مغطا
بفتح کشید کمان را ونیز مغط
دراز کشیدن چیزی را یا کشیدن
چیزی نرم همچو روده
تمغط سخت کشیده شدن
دستراو بنهایت تیز رفتن اسب
یا بازدیدن ان ودویدن
وملاکردن غبار کبیر اتو
تمغط فلان تحت الهدم اذا انفلت
الغبار
امتغاط کشیده شدن شمشیر
برکشیدن وبلند شدن
تمغط مشدده المیم کشیده
قامت وفی الحدیث لم یکن رسول
الله صلی الله علیه وسلم بالطویل
الممغط ای المتناهی الطول
ممغط والنون للمطاوعة قلبت
میما فادغمت
امغاط کشیده شدن وبلند
برآمدن روز

مغغ

مغمغة کار ستم وپیچکاری
وتباه ونیز مغمغة نرم جائیدن
گوشت او ناپیدا کنش سخن را
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
تمغمغ [illegible]
[illegible]

مغل

مغل بالفتح وبحرک شیر کردن
ابستن بچه را دهد
مغلة بالفتح درد شکم ستور
از علف یا خاک خوردن
[illegible]
[illegible]
گکا جمع
دابة مغلة [illegible] درد کردن
شکم از گیاه یا خاک خوردن
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ف س مغلت [illegible]
[illegible]
از خوردن گیاه با خاک
ف مغل به مغلا بالفتح و
مغالة [illegible]
[illegible]
یا عام است
س مغلت المرأة [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مغو

ن مغا السنور مغوا بالفتح
بانگ کرد او گربه

مغی

مغی بالفتح [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
ف [illegible]
[illegible]
[illegible]

باب المیم فصل الفاء

مفج

[illegible]
ف [illegible]

باب المیم فصل القاف

مقء

[illegible]
[illegible]
[illegible]

مقت

مقیت [illegible] دشمن داشته
ممقوت دشمن گرفته
مقتی بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
ن مقته مقتا بالفتح ومقاتة
[illegible]
نکاح المقت نکاح کردن زن
[illegible]
ما امقته عندی [illegible]
[illegible]
[illegible]
تمقیت دشمن کردن
[illegible]

مقحس

[illegible]
[illegible]

مقد

مقدیة محرکة مخففة الدال
مشددة الیاء شرابیست که
از انگبین سازند
مقدیة [illegible]
[illegible]

مقدش

[illegible]
[illegible]
[illegible]

مقر

مقر بالفتح [illegible]
[illegible]
مقر کگتف [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
حمیر الاصغر
[illegible]
[illegible]
ن مقر عنقه مقرا بالفتح
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
س مقر اللبن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کرد بدن شیر
امتقار [illegible]
[illegible]
[illegible]

مقس

مقس بالفتح موضعی است [illegible]
مصر
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ن مقسه فی الماء مقسا
بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
س [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کنت
تمقش [illegible]

مقط

مقط بالفتح سخن وسخت تافتکی
رسن
مقط بالضم رسن که بدان مرغ را
شکار کنند امقاط جمع
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ن مقظ [illegible]
بالفتح شکستن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ن [illegible]

لا غرگردید
[illegible]
[illegible]

مقع

مقع بالفتح سخت خوردن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
والقعل من فتح
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مقعط

[illegible]
دول

مقق

مقق محرکه درازی ودراز
شدن
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مقاء بالفتح [illegible]
[illegible]
دور
[illegible]
[illegible]
الغناء
[illegible]
ن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مادر را

[illegible]
[illegible]
[illegible]
بچه را
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کرده

مقل

مقل بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
کم گردد
مقل بالضم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مقوی معده
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
هجری
ن مقل [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
اب

مقو

ن مقا الفصیل امه [illegible]
بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

مقه

مقه محرکه سپیدی چشم و
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
از کی [illegible]

م ق ی

مقی بالفتح روشن ساختن شمشیر و آتش و جز آن و نگاه داشتن یقال المقة مقیتک مالک ای صنه ما ءك چشم

باب المیم فصل الکاف

م ک ء ل

میکائیل بالکسر نام فرشته علیه السلام میکائین بالنون مثله

م ک ت

ن مکث بالمکان مکثا مقیم شد در انجای استمکات از دیم پر کرد پلک ابله

م ک ث

مکث مثلثا درنگ کردن و انتظار نمودن مکیث که لیلی و مهد و مکوث و مکثان مثله و الفعل نصر و کرم

میکث بالکسر و الضم درنگ مکیث کابیر صاحب حزم و گران سنگ و نام پدر دراغ و جندب که مرد صحابی اند و نام پدر جنادة صحابی حارث بن دراغ

تمکث درنگ کردن و چشم داشتن و درکاری متمکث نشستن ایشان

م ک د

مکد بالکسر شلغ مکود کصبور ناقه که شیری که نشود و ناقه که شیر از آن اشد است نقله الکلیة عمکد بالصحیح

درنگ که شیر که نیو مستعر بود قرار ماند ماکد ناقه کنیب نیستی که ناقه که شیری که نشود

مکادة کمکانة شهریست در اندلس اما که بدنا ثم ماندها مغن نیا

ن مکد مکدا بالفتح و مکودا جای گرفت و مقیم شد و مکدت الناقة کمر کردید شیر وی از درازی زمان

م ک ر

مکر بالفتح فریب و گلسرخ و نیکو اکند که سنان و آواز مرغان و نیایل غرش شیر و نوعی از زنده مکور جمع و فراخ المکر بثران مکرة بالفتح گیاهی است تیره رنگ و مکور جمع و اسپیک تباه شده و ساق آکنده گوشت نیبا غوزمزمای سخت زمل بر طب سبد

مکور کصبور زن بیده ماکر فریبنده و بمسکال عسور موی بار کرده یا کارد شتر که غله کشانند

مکار کشداد فریبنده و بد سکال

مکور تی بالفتح مسنوبا ناکر فرومایه او الصواب بکره

لدود مکران کسکران شهری است نخلة ممکار خرما بن بسیار

ممکور بگلسرخ رنگ کرده و شیر الوده بجون شکار گوییا بگلسرخ رنگ کرده

ممکورة زن برپیچان خلقت استوار اندام گرد ساق و نیا اکنده ساق گرد اندام یا دو اندم خلقت سخت گوشت

ن مکر گرفتنه مکرا بالفتح از جای زمین خود در اوبیز مکرفریفتن و بدسکالیدن و بگلسرخ رنگ کردن

س مکر مکرا محمر که سرخ کردیدن

تمکر بنگاه داشتن غله نابکرانی فروشد

متمکر بکسر الکاف رنگ کرده بگل سرخ

امتکار رنگ کرده شدن بگل سرخ و نیم کاشتن

م ک س

مکس بالفتح باج و عشر و دراهم که در بازار از بایع میگرفتند در جاهلیت یا درهم که عامل صدقه بعد فراغ از صدقه میگیرد دون ذلك مکاس عکاس باکسر بعنی نواین کار موی پیشه است ماکس سرهنگ

ض مکس فی البیع مکسا بالفتح کثوبش کردن دران و گز اوزد مال او و نیز مکس باج خراج گرفتن و فی الحدیث لایدخل صاحب مکس فی الجنة و نیز از اوزدن و کو دوختن و ستم کردن

مماکسة با کسی بچیزی بحیلی کردن و تشویش کردن در بیع و کم کردن در ثمن مکاس بالکسر مثله

تماکس هم با کسی چربی کردن بجزید چیزی

م ک ک

مکة بالفتح نام شهر خوار و فتح حرم سمیت بها لانها تنقص الذنوب او تفنیها او تهلك من ظلم فیها مکاك کغراب مکیدن

مکاکة مغز استخوان و مکیدن مکاك بالفتح مرد مکنده و انکه بکند شیر گوسپند را نهوشد ساکبی و خود مایکی مکاکة کحاکه کنجشک

مکوك کتنور طاس که بدان آب خورند و پیمانه ایست که در آن یك و نیم صاع گنجد یا نصف رطل نا هشت وقیه یا نیم و بیره و بیست و دو یا بیست و چهار مد بمد نبی صلی الله علیه و سلم باسر کیله و کیله بکیل و هفت ثمن من و من دو رطل و رطل دوازده اوقیه و اوقیه یك استار و دو ثلث استار و استار چهار و نیم مثقال و مثقال یك درم و سه سبع درم و درم شش دانك و دانك دو قیراط و قیراط دو طسوج و طسوج دو حبه و حبه شش یك از هشت یك درهم و آن یك جزء است از چهل و هشت جزء درهم مکاکیك و مکاکی جمع

امرأة ممکاکة زن کوتاه کردنده مکوك مکیدن

ن مکه مکا بالفتح مکیدن آن را و ملت نیاید پیخ زدو و نیز هلاك کردانیدن و کم کردن

تمکك مکیدن همه شیر و غلطان دوغ بوعزیم

تمکن مکیدن و سینه ستیهید و فی الحدیث لا تمککوا علی غرمائکم ای لا تشتغلوا

امتکاك مغز استخوان بیرون آوردن امتکاك همه شیر پستان مکیدن کره

امرأة متمکمکة للفاعد کوتاه کرد اندام

م ک ل

مکلة بالفتح و بضم آب که در تك چاه بعد کشیدن اندك اندك گرد آید یا آب اندك که در ته چاه باو نباقی مانده اراضیا داشت قلیب مکلة نیو و کف

چاه که آبش کشیده باشد مکال کغراب مکیك تحمل [illegible] ای شحم

مکول کصبور چاه که آبش کم گردد سپس آن اندك اندك در تك آن گرد آید مکل ککتب جمع مکولة بالفتح و شد الیاء نا کس

تمکلة بالفتح و ضم الکاف خاک آبش کشیده باشند غلیب تمکولة کذلك

ممکل کمنبر آب کبر گرداب چاه که در روی آب ن باشد

ن مکلت الرکیة مکولا کم گردید آب در چاه سپس آن اندك اندك گرد آمد دو سطوی تماکل بکسر الکاف فراهم آمدن مر چیزی

استمکل المرأة برنی اوزودن را

م ک ن

مکن بالفتح بیضه سوسمار و ملخ و مانند آن مکن ککتف مثله مکنة بکسر الکاف جای باش رغ مکن ککتف و مکنات جمع و فی الحدیث اقروا الطیر علی مکناتها بکسر الکاف و ضمها ای بیضها و قیل و کنات تصحیح للطیر و مکانة للضب قال عبیدة یجوز فی الکلام ان الکن و ان کان للضباب یجعل للطیر تشبیها بذلك کقولهم متافر الحبشی و انما هی للابل و قال الناس علی مکناتهم ای علی استقامتهم

مکین کامیر جای گیر و ذی عزت نزد پادشاه مکناء جمع و ابو مکین نوح بن ربیعة تابعی

مکان بالفتح جای اماکن و امکنة جمع

مکانة کلکرامة پرمی و آهستگی مکینة کسفینة مثله و مرتبه و وقار نزد پادشاه

مکون کصبور بیضه زیر الگیرنده یا بیضه داده از سوسمار و ملخ و مانند آن

مکنان کسکران گیاهی است

س مکن مکنة القبة و نحو بیضه نهاد

ك مکن مکانة مرتبه یافت نزد امیر و بر پای ماند

ممکن کمحسن بیضه داده یا بیضه زیر بال گیرنده از سوسمار و ملخ و در دو نیز ممکن رود بار کیا مکنات دونیانده

امکان بیضه دادن و زیر بال گرفتن ملخ و سوسمار بیضه را و قادر گردانیدن بر چیزی بقول امکنه من الشیء و پای بر جای کردن و دست دادن و قولهم ما امکنه عند الامیر شاذ

تمکین پای بر جای کردن و توانا و قادر گردانیدن بر چیزی تمکنه من الشیء

متمکن للفاعل جای گیر و اسمی که لزوی اعراب بیرد و یا بن اگر منصرف باشد از استمکن امکن خوانند و غیر متمکن آنکه مبنی باشد و معنی قولهم فی الظرف انه متمکن انه یستعمل مرة ظرفا و مرة اسما فینصب و یرفع و غیر المتمکن هو الذی لا یستعمل فی موضع الا ظرفا فینصب و لا یجوز الرفع بها اذا کان معرفة و اما اذا کان نکرة گو دخلت علیه الالف و اللام تکلفت نصبا و جرا

تمکن جای گرفتن و منزلت یافتن نزد پادشاه و بر پای بودن و توانا شدن بر چیزی

استمکان بر پای بودن و قادر گردیدن بر چیزی

م ک و

مکو بالفتح سوراخ روباه و خرگوش و مانند آن

مکاء بالفتح کوی و کوهی است بدیار عمان

مکا کعصا سوراخ روباه و خرگوش و مانند آن امکاء جمع و کوهی است مشرف بر نعمان مکاء کرمان مرغی است مکاکی جمع

میکائیل بالکسر نام فرشته روزی دهان آسمان ضعیف احدهما الاخر میکائین بالنون و میکال بالکسر لغت انیه و نام مرذی

ن مکا مکوا بالفتح و مکاء کغراب شخولیده بهم و بانك کرد و انگشتان را بهم در کرده دمید تا آواز از آن برآید منه قوله تعالی و ما کان صلاتهم عند البیت الا مکاء و تصدیة و مکت استه نیز باد و کویید این وقتی باشد که برهنه و باز دیا خاصیت سر سنو

س مکیت یده مکا کعصا شوخ گرفت دست او از کار تمکی تر شدن بعوی حرف و خایه بد سپ چشم خود در انزال

باب المیم فصل اللام

م ل ء

ملء بالکسر بچنی قاعده ملاءة و ملأ آیه و ملأتك املأ ملأة بالتاء هیئت پر شدن یقال انه لحسن الملأة و زخت امتلای طعام و سیری ملأة بالضم زکام و سستی شتر از دیر بستگی بعد دغن ملأ محرکة گروه اشراف و غلبه چیر که گروه باشوکت حوی املاء جمع و منه احسنوا املأ ای اخلاقکم و نیز ملأ کنکاش کردن و اینمنه شدن مکان بود نه ففر اهم امدن

ملی کامیر توانگر و مال دار نیکو معامله ملاء ککتاب و املیاء و ملاء جمع

ملاءة کغراب زکام و نام شهیر سعد بن ابی وقاص

ملاءة کثمامة زکام او بیرهی و چادر یك لخت یا دو جامه وم ملاء جمع و نیز ملاءة نام مادر مرثد راست رسول الله صلی الله علیه و سلم

ملآن کسکران پر ملأی کسکری و ملأنة مونث نیو و ملآنی و کوز ملآن ماء و اماعة نقو ملأی ماء ملاءة ملأ که ابا جمع

مملو و زکام زده یقال املأه فهو مملوء نادرا

ف ملأه ملأ و ملأة و ملأة ملأه بالفتح و الکسر پر کردن آن و ملئ الرجل مجهولا زکام زده گردید و ملأ الرجل توانگر و مال دار گردید و ملأه علی الامر ملأ یاری داد و هم راهی او نمود

س ملئ ملأ کسکر پر شد

ك ملاءة بکام زده گردید و ملؤ الرجل ملاءة ککرامة و ملاءة کثمامة توانگر و مال دار و نیکو معامله گردید

تملی کحسن گوسپند که در شکم او بچه باشد که از نیکو یا بلند برند که ابستن است

املاء پر کردن و زکام زده گردانیدن و سخت کشیدن کمان را

ممالاءة یار شده بودن به کاری

تملو پر کردن یقال تملأت من طعام و شراب تملأ فیها و لا یقال الا بحسن التملؤ تمالؤ فراهم امدن و انبوهی کردن یقال تمالؤا علیه

امتلاء پر شدن

لا تنبذه و الّذین لی جعل دینه
فی مکاه

م ل ب

مَلاب کسحاب نوعی از بوی
خوش یا آن زعفران است و
ذکرش در ل و ب

م ل ت

ملیت کسکیت برک مرغ
یا غلاف باران
اما لیت شتران تیز رو
ص مَلَتَه مَلتًا بالفتح
حرکت داد و سخت جنبانید
آن را

م ل ث

مَلث بالفتح اول تاریکی شب
و بحر لیتوائیتی مَلث الظلام
ای حین اختلط البیاض بالسواد
یعنی وقت مغرب و نیز مَلث
بحرب باشد و بمعنی خوش دل
خوش کردن کسی را و از کاری
باز داشتن و وعده نا بدادن
بی نیت وفا و نرم زدن و سست
رفتن والفعل من نصر
مِلث بالکسر آنکه از جماع سیر
نشود
مُلثه بالضم اول تاریکی شب
مُلِّث بالضم و شد اللام یا مَلث
بالفتح مخففه دهی است بعراق
تمالثه همپای کردن و اشکار
کردن خلاف ظاهر و معنا
نمودن

م ل ج

مُلج بالضم خسته مقل و نا جنس
اشتران تشا
مُلُج بضمتین بزغالکان شیر
خواره
مَلیج کامیر شیر خواره و مزد
برهک قد رو ودهی بنواحی مصر
اَملج کسندم گون و بیابان بی
اب و علف و املج معرب امله
گیاهی است سهل البلغم و مقوی
دل و چشم و معده
دجاج ملجان کنکران ناکس که
شیر از ماده بمکد از ناکسی تا ندوشد
مالج کهاجر مالنه کلکاران
معرب است و مالج نام جد
معاویه محدث
اُملوج کعصفور بالهمزه برک
درختی است بحرانی شبیه برگ
سرو و املالیج جمع و خسته مقل
مِلنجه بکسر میم و سکون نون محله
است باصفهان
ن س مَلج الصبی امه ملجا
بالفتح بلبها گرفت کودک پستان
مادر را
س ملج ملجا گرکه خایید خسته
مقل را و مَلجت لثاته رفت
شیر از و خشک شد چندانکه
اندک نمکیدن در پستان باقی
مانده
امِلاج شیر دادن منه الحدیث
لا تحرم الاملاجه و لا الاملاجتان
امتلاج مکیدن شیر را
املاج الصبی کادهام مندان
شیر برآورد کودک املاج الصبی
کامشرکنند

م ل ح

مَلحه لجه دریا
مِلح بالکسر نمک و مذید کردن و
ملحه علی رکبته یعنی او بد خو است
یا در غایت خشم و آب شور و ملحه
بالتاء و ملاح ککتاب و املاح و ملح جمع
جمع و بیه و دخان الملح موضع
است و قصر الملیح کوشکی نزدیک
خوار الری و نیز ملح شیر خوارگی
و دانائی و علم و نمکینی و فربهی
و خوی و واجب و خوبی و حرمت
سوگند و عهد یقال بینهما ملح
مُلحه بالکسر نام مردی شاعر و نیز
مِلحه حرمت سوگند و ذمه یقال
بینهما ملحه و ملحان دو وادی
است از دیار بنی ملیته
مُلحه بالضم رنگ سپید با سیاهی که
و سخن خوش و نمکین ملح کمعرد و
بحر لجج و سپیدی سیاهی آمیز
و سخت کبودی و سبز رنگی
مَلح محرکه الماس یا پشته است
مهور و از الجوع عائشه و
اللرد و موضعی است و نیز ملح
سپید سیاهی آمیز
مَلیح کامیر آب نمکین خوب صورت
مِلاح ککتاب و املاح جمع و سمک
ملیح ماهی نمک زده و قلیب
ملیح چاه شوراب
مُلیح کزبیر دهی است نزدیک
وجی از خزاعه ملحی که ارو منسوب
بوی
مُلیخه کجهینه جائی است
مِلاح ککتاب باد که کشتی بدان
روان کرد و نوبه و سبزی و
و پوشش با پنجه بدان خود را پوشند
مَلّاحه کتابه کشتی بانی
ملاح کغراب نمکین و خوب صورت
مُلاحون جمع
مُلاحی کغرابی و تشدید نوعی
از انگور سپید دراز و نوعی
از انجیر و از انگور سرخ سپید و
از ان سپید بر سیاه بیش باشد
امَلاح بالفتح موضعی است
ماء ملح آب شور لغتی ردیئه او لا
یقال و نحت ملح شور گیاه
اَملح سپید سیاهی آمیخته
کبود ملحاء مونث ففا الکبش
املح و بخته ملحاء و نیل املح
العین
ملحاء درخت بزرگ ستبر و
گوشت پشت اندوش تا سرین
و لشکر گران و نام لشکری که
منعقد ابود و دو ضیا بی نه
بیمامه
مِلحان بالکسر والفتح ماه جمادی
الثانیه و کانون ثانی که ماه
اسب آن ماه پیستان منستان محیم
بیابان شام و روستای پیر نهر
کوهی بیاد بنی سلیم
امیلح مصغرا آبی است مر بنی
ربیعه الجوع را و موضعی
مَلّاح کشداد نمک فروش و
شوره فروش یا صاحب نمک کشتی
بان و متعهد بر اصلاح و در ستکی
جوی
مَلّاحه کتابه نمکستان و شوره
مَلّاحیه بالفتح و شد اللام
کشتی بانی
مُلاح کرمان نمکین و خوب
صورت ملاحون جمع و شوره
گیاه و نیز گیاهی است
مَلوحه کسفوده دهی بزرگ
بحلب
مملحه کمقعده شورستان و
نمکستان و مملحه کمکنسه نمک
دان
سمک مملوح ماهی نمک کرده
ف ملحه ملحا بالفتح غیبت وی
کرد و نیز ملح سخت جنبانید
مرغ بال او را پاکیزه کردن کوبید
را از موی جهنر بیان کردن شیر
دادن بچه را و نمک کردن دیگ
و ماهی را باندازه و در بعضی
ضرب نیز آید و شیر خوار بند
یقال ملحنا الفلان ای ارضعنا
و شور خود اینده شور را
ان ف ملح الماء ملوحه
و ملاحه شور گردید آب
ل س ملح ملاحه گرامه و مَلُو
نمکین و خوب روی گردید
املاح آب شور و زود دادند
و شور کردن دیگ بعد از که
شیرین باشد و آب شور خورانید
و دیگ نمک کردن دیگ را و شو
گردانیدن طعام را و شتران را
امیلح ارتبهم و اسن الفعل غیر
و غیر قولهم ما امیلحه قال
شاعر یا ما امیلح غزلانا شعری

کنا من هؤلیاء الیکن بین الضال
والسمر
تمالح تملح کتملح نمکی کرده
تملح فربه شدن و دیبا نمک
کردن دیگ او شور کردن طعام
را و سخن خوش و نمکین آوردن
شاعر و اندک فربه شدن شتر
کشتی
تمالخه همشیر کرد و هم سفر کردن
و بر یکدیگر اعتماد نمودن و
نیز ملاح ککتاب دیدن باد
جنوب عقیب شمال و سرد
شدن زمین وقت باریدن
باران و بچه را بیه زاد دادن
و شیر دادن کودک را با کودک
دیگر و عده و اد کردن در فرح
ناقه
مُتملح بکسر اللام خداوند نمک
تملح فربه شدن
امتلاح دروغ بازاستن و
خواستن
استملاح ملیح شمردن کسی را
املحاح سپید سیاهی آمیز
شدن و کبود و سبز رنگ
گردیدن

م ل خ

مَلخ بالفتح رفتن سخت و
سخت رفتن یقال ملح القوم ملخه
صالحه اذا ابعدوا فی الارض
وامد و رفت و نزد نمودن
در باطل و بسیاری کردن
در آن و بد است و بد زدن
کشیدن چیزی و دو تا شدن
و شکسته کردن یا دو کاشتن
و متغیر و مزه بر گشته شدن
طعام و بازی کردن اسپ
کنیز خود خوردن تکو و نبا
مانند کشتی اذ کشتی ملوخ
و ملاخه نکره انه مشد و المعنی
من نح
ملیخ کامیر گشتن بی بار دار
کشته و تباه و سست بی مزه از
گوشت شتران
ملاخه کرامه بی مزه کردیدن
الفعل من کرم
غلام ملاخ کشداد غلام بیبا
کردیده
تمالخه هم باز بدن و در و بینی
زمی کردن
دجل متملخ الصلب بکسر اللام مرد
سست پشت
تملخ چشم بر کندن یقال تملخت
العقاب عینه
متملخ العقل من عقل بر گشته
امتلاخ بر کشیدن یقال امتلخ
فلان غیر سه و امتلخت العقاب
عینه و بر کشیدن شمشیر
از نیام و بیرون کشیدن لگام
از سر ستور
مُتملِّح بکسر اللام نام پیر عکرمه
بن ابی خرب و بنب هذلی

م ل د

مَلد بالفتح نرم و نازک از مرد
و شاخ درخت و نیز ملد غول
اَملد کاحمد نرم و نازک از شاخ
و مردم ملداء مونث
ملود کصبور و بالذال دهی است
باوزجند
اُملود کعصفور امله مذکر
و مونث در وی یکسانست
اُملوده مونث
املد کشفند بمعنی املد
املید بالکسر و املداد بضم
الهمزه واللام و املدانی تشدید
الیاء کذلک و نیز املید بیابا
هموار نا بان
امُلودانیه بضم الهمزه واللام در
نرم و نازک املدانیه بالضم مثله
ن ملده ملدا بالفتح کشید
او را
س ملد ملدا و ملد نا محرک
جنبید و نشادمانه نمود فیه
ملد و ملدان جوانی و نازکی و
در خشید کرد روی
تملید نرم کردن پوست را

م ل ذ

مَلذ بالفتح دروغ گفتن و
نیز و زدن و مسح کردن بر دست
و سخت خفتن و دویدن ستور
و تیز دویدن آن والفعل من
نصر
مَلَذ محرکه آمیزش تاریکی
مَلّاذ کشداد دروغ گوی که
گوید نکند و خوبد کرای عادتش
دوستی و ذئب ملاذ کر اسیک
چست
مَلذان محرکه آنکه ضیغ پیدا
کند و بدی پنهان دارد مَلذان
و ملاذ ای مثله
ملوذ کصبور دروغ گوی که اپنچه
گوید نکند و ملیذ مثله
امتلذت منه کذا عطیه کرفتم
از وی

م ل ز

مَلز کَکَتِف مز مصحف
یعنه الملکری یعنی از داد فرختم
اوفا
ملاز ککتان کرک
ن ملز به ملزا بالفتح برداوا
و ملز عنه دنک کرد و سپیر
ماند
امِلاز دبودن و درنگ کردن
تملز رها شدن
تملز بردن و در تاخیر انداختن
و رستن از کاری
امتلاز بر کشیدن
انملز منه دونت شد از وی در نیز
امِلاز رستن از کار

م ل س

مَلاسه بالفتح نا بلندی و نرمی مند
خشونت مُلوسه مثله
ملوس کصبور شتر نکو روشر
بیشی که پزند همراه کم باشد
ملیس کزبیر نام مردی
اَملس تابان نرم ملساء مونث
و درشت پشت نشه المثل
هان علی الاملس ما لاقی الدبر
یضرب فی سواه اهتمام الرجل بشأن
صاحبه و خمس املس خمس سیر دیر
شبانه از ندع
ملساء می باشد در خوردن
و شیر نوش که در شیر خالص آمیخته
تا در قرار شود
ناقه ملسی محرکه مفسوش شتر
ماده که تیز کند و چیزی بوی
بخفسد از سرعت وی و ابیجک
الملسوء لا عهده یعنی از داد
می فروشم
ملیسا بکسیر انه شیر فرش که
در شیر خالص اندار ند یا آنچه
کرد ز دوش ور میان مغرب
و عشا رخفتن و ماه صفر و تا
ما بین اخر گرما و نشستان در
اندکی از زخت طعام و قلعه است
در طائف
ملاسه ککتانه مالکه تنهیب
هموار کنند بوی
امِلیس بالکسر دشت خشک بی
گیاه امیلسه بالتاء مثله
اما لیس و اما لیس شد جمع
و ثمان املیسی یا دشتی که انر
منسوب الی الاملیس
حبتی مملوس کوزن خایه کشید
ن ملسته یلسانه ملسا بالفتح
نرم کرد مرا بزبان خود و نیز ملس
راندن سخت و ابیضن و در نهم شدن
تاریکی یقال انیت ملس الظلام و
نرم و ناپان شدن و خایه پخار
بیرون کشیدن تا بکهای آن
ل ملس ملاسه تابان و نرم
گردید
املاس نرم و ابیضن تابیکی
پشم بعضی گوسپند یقال املست
شاة الک

دغرایه بیرون خرم موت
قمار بیرکه کشتن
کسیر بیرون
کمش بیرون شد

تملیس نرم و نابان کردانیدن
تملس نرم شدن و کداختن
و نابان و نرم کردیدن و باز
کشتن از کاری
امتلاس نیز کردن سپتانی
را یقال امتلس بصره ای ذهب به
ای اختطف
انملاس نرم شدن و نرم و
نابان کردیدن و باز کشتن از
کاری انملاس شله
املیساس نرم شدن و نرم
و نابان کردیدن

م ل ش

ن ملش الشی ملشا بالفتح
بدست باز کاویدن تا کوی
چیز بهم بر زدن

م ل ص

ریشاء ملص کتف دست لوکه
نابان و لغزان باشد
ملصه کسره سکون رازی است
سطبر در شت پوست
ملاص کتاب سنگ درشت
سپید و قلعه است در جزیره
صقلیه و جایی در آنجا
و ملاص حمز نرم اندام شوخ
بیباک نا پیش انبده
امجل املس الراس فرد کرموی
سر
لفته ملیصا و ملیطا کابیر
جنینی نا تمام افکنده
یا بن ملاص کتاب ادو شنابی
است
سیر املیص بالکسر تند
شتاب
ملاص بالکسر کودک مرده
انداختن عادت باشد او را
ن ملص یملص ملیصا
پلیدی انداخت
س ملص ملصا ای ذعر العبد
از دست افتاد
املاص بچه مرده انداختن زن

املاص بچه مرده انداختن زن
ازراه تملیص کسر کشتن از دست
ان و لغزید چیزی
تملص رستن
ایملاص بشد الیم رستن و فرو
شدن انملاص شله

م ل ط

ملیط بالکسر مرد سخت خبیث
و بد که هر چه نزد وی کذارند
بدزدد و خلال تماند و مرد
که نسب وی معلوم نباشد تو
غلام ملیط خلاطی مختلط
املاط و ملوط جمع
ملیط کابیر بچه بیموی انداخته
و بیر
ملاط کتاب کل دیوار و پهلو
و کتاب کوهان و ابنا ملاط
دو بازوی شتر یا دو شانه کا
ان و ابن ملاط ماه نو
املط مرد بی موی اندام و مرد
سبک ریش و بی پر
ملاطاء بالکسر و المد و بقصر
شکستگی که تا پوست تنک
رسد ملطاة بالتاء مثله
یا پوست تنک میان کوشت
استخوان سر
ملطی کجمزی نوعی از دویدن
و یقصر فلان الی مو ملیح کذا
فیقال لحنک الله ملط لا عهد
ای کار جفنه
ملطیه محرکه ساکنة الطاء
مخففة الیاء و التشدید لحن
شهری بنیر دبیر کثیر الفواکه
مالطه کصاحبه شهری است
تملاط بالکسر نام کر مجیز بچه
افکند ند خاک ش باشد
ن ملطه الحائط کل الملاک
دیوار را و نیز ملط موی شوی
وبیرتانم افکندن بیفاک
ملطه امثه
ک ن ملط الرجل ملوطا

ابیمن نسب کردید
س ملط الرجل ملطا محرکه و
ملطه ی شوکردید انداش وسبک
ریش کردید
تملیط کسی بچه بی موی افکنده
تماليط جمع
املاط افکند شتر ماده بچه
بی موی را
تمليط کل اندودن دیوار را
و بیک مصراع شعر کفتن و مصرا
ثانی کفتن دیکری
تمالط بیک مصراع شعر کفتن
و تمام کردن آن دیکری تو تملط
ذا قال هذا بیتا و اتمه الآخر
تماطی بیر و نابازش شدن شتر
امتلاط ربودن

م ل ع

م علیه ملع و احد بالفتح یعنی
ایشان بروی کرد آمدند
متلیع کا بیر زمین فراخ یا بیابان
بی کیاه یا زمین دور دست
هموار یا بر هیئت کوچه تنک
آکاراز فاسد مرد پست باشد
و ازی روی زود خشک شود
و مضی که دروای دریا با
هموار و سخت زمین باشد ملع
کنکب جمع و نیز روان ناقه
و معرفه نام زاهی است
ملاع کسحاب دشت بی نبات
و نیز ملاع کقطام و کسحاب
همین زمین است که عقاب ا
بدو نسبت کنند یقال آودت
بهم عقاب ملاع بی ذلک
والجمع و هو شبیه بقولهم طارت
بهم العنقاء و حلقت به عنقاء
مغرب یا از نعوت عقاب است
یا عقاب ملاع عقاب موش خوار
است که کوچک باشد و کلاک
موش را شکار کند
سیلع کحیدر تیز رو از شتر
و اسب یا بان جنبان دهو

مثل الکلاع و دراز و جنبنده
و مضطرب جنان و چنین و
معرفه نام ناقه

ف ملع الشاة ملعا بالفتح
از کردن کشید پوست آن را و
نیز ملع تیز و سبک رفتن
املاع تیز رفتن ناقه یا بر رفتار
عنق دویدن
امتلاع تیز رفتن ناقه یا بر رفتار
عنق رفتن آن و از کردن بر کشیدن
پوست کوسپند را و ربودن
انملاع تیز و سبک رفتن

م ل غ

ملغ بالکسر احمق و مرد بی شرم
کوی املاغ جمع یقال ملغ ملغ
بالاز دواج و قد یفرد
ملوغه کصبوره زن کول کپنه
بد زبان
رجل مالغ مرد تباه کار فاسق
ملاغ کزنار جمع
تمالغ کلاغ کردن یعنی زشت
یقال یمالغ بالکلام ای بالرفث
تملغ کول نمودن خود را
تمالغ بر خنده کردیدن

م ل ق

ملق محرکه زمین هموار و بیز
نرم و نازک و زود روینده ملقه
یکی و نیز ملقه سنک درشت
تابان درخشان
ملق کتف سست و اسب بر متا
وی اعتماد نتوان کرد و اسب تیز
دونده ملقه مونث و مرد زبان
بخشنده نه بدل
ملیق کابیر بچه افکنده
ملاق کغراب جوی است
مالق کهاجر مالکیدان که
کشت زاهموار و برابر کنند
و مالکه کلکاران
مالقه کمالقه شهری است
باندلس
میلق کحیدر تیز و دو شتاب

زده و نام مردی
ملقونیه کحلزونیه بحرکه تخفیف
شهری است نزدیک قونیه
ملق کحیدر مالکه کاران
فرزند ملوقه الذکر اسب کشتی
کرده از اندک زمان
ن ملقه ملقا محو و پاک کرد
آن را و ملقه بالعصا بعصا
زد او را و نیز ملق کاشیدن و
شستن جامه و مکیدن شیر
و سخت رفتن و بسیار سیر نمود
س ملق الخائم ملقا محرکه برآمد
و نیز ملق چاپلوسی کرد و شیج
نرم بی بیاکردن و بر زبان نخید
نه بدل
املاق درویش کردیدن و ددر
منه قوله تعالی ولا تقتلوا اولا
دکم خشیه املاق و بچه افکندن
اسب ماده و نافه و شستن جامه
تملیق هاله زمین شیار کرده
برابر کردن و دیوار را تابان
کردانیدن بدان
تملق چاپلوسی کردن تملاق
بکسرتین و تشدید اللام کذلک
یقال تملقه و تملق له ای
تودد الیه و تلطف له
امتلاق بیرون آوردن
انملاق نرم و تابان کردیدن
امیلاق بشد الیم مثله و کم
شدن و کنش یوتی بما لق
میای ثلث

م ل ك

ملک مثلثه ابجد در قبضه
تصرف باشد و یقی هذا ملک
یمینی مثلثه و الفتح افصح یعنی
ایملک بقبض من است و هذا
ملکه یمینی که تغدوکذا الصا
من مکه یعنی آدمی از ان نحر
آن قادر و متصرف بودی
ما له ملک مثلثه و بحرک و
بضم تین ای شی یملکه و کذا

ما فی ملکه شی و نیز ملک آبحور
و چراگاه و شتر یا چاه که بکند
و بکنارند و روا دی یقول فی
الوادی ملک و نیز ملک بنده که
بی طالع ملکه ای تقه و یقال
لیس لهم ملک نیست ایشان را بی
و ملک الجربی بیشتر آرا با حد
پایان آن
ملک بالکسر و وه یار یست
به بکر یا بیمامه
ملک بالضم پادشاهی و یونث
و بزرکی و عزوبات ملک و دانه
جلبان که کیاهی است یقال
لا ذهبن فاما ملک و اما هلک
و بفتحهما ایضا
ملک امر محرکه آب سدا بجنکه
چون باقوی آب باشد مرکز عالی
حکم خود بدان امر وی قائم و بی
یا باشد و نیز ملک فرشته ملائکه
و ملایک جمع و ذکر فی ا ل ک
ملکه محرکه بنده که یقال طال
ملکته و ملکته یقر بالمملکه
یعنی او اقرار کرد مملک او را و
فلان حسن المملکه او نیکو کار
کن در ملکهای خود منه الحدیث
لا یدخل الجنه سیئ الملکه اذا
کان سیئ الصنع و مالی ملکته
شی یعنی او مالی چیزی نیست
ملکان محرکه نام پسر حزم و پسر
عباد و بیت نضاعه و من سواهما
ذو العرب فبها الکسر و یا الکسر او
الحزابک کوهی است بطائف
ما له مملک مثلثه بعنی او مالی
چیزی نیست
ملیک کنف پادشاه ملوک
و املاک جمع ملک بالفتح مثله
کانه مخفف من ملک و الملیک
مقصور من مالک و ملیک
ملیک کامیر پادشاه و خدا
ملکاء جمع و محمد بن علی بن ملیک
محدث و ملیک الغل شاه

زنبور آن
ملیکه کسفینه نام دختر ابی
الحسن نیشابوری محدثه و
یزید بن ملیک کزبیر و عبد
الرحمن بن احمد بن ملیک هر دو
محدث اند
ملیکه کجهینه نام و نام کرد
ملاک کسحاب قدرت و توانائی
یقال الیس له ملاک ای کلانها الد
و ملاک الامر و یکسر ماید امر
که بدان قائم باشد و یقال
القلب ملاک الجسد و مالک ملا
ای تماسک و نیز ملاک کیکیان
کل ما قر ملک الابل فرکشتن
بی دو وی باشد و ملاک
الدابه دست و پای آن ملک با
و بضمتین جمع و کخیداءی یا عقد
بی شهد نامال که و بفتح ای تروج
و عقد
ما الفلان مولی علیه کادون الله
با لشاء یعنی بجز الله تعالی مالک
او نیست
محمد بن الحسن ملوک کصبور و
احمد بن محمد بن ملوک محدثان
اند
مالک خداوند و پادشاه ملاک
کرمان و ملک کرکع و نیز مالک
نام امام مدینه و هو مالک
انس و نام بود صحابی و کروهی
محدثان و ابو مالک کرسنکی یا
دندان یا پیری و مالک الحزین
مرغی از مرغان آبی
مالکان دو مالک یعنی مالک
بن سعید و مالک بن حنظله
ملوکه بالضم ملک یقال قر بالملوکه
ملکوت کجوت بزرکی و چیرکی
ملکوة کترقوة مثله یقال له
ملکوت العراق و ملکوة العراق
املوک کعصفور اسم جمع است
ملکا یعنی پادشاهان بود کره
از عرب یا پادشاهان حمیر

تملک کعضرف نام خطیبه
مملکه بالفتح و فتح اللام و بضم
مواضع که در ملک باید و بنده
پادشاه و فرو عز بند بسته شده
و نیز مملکه بالفتح و ضم اللام
میانه پادشاهی و عبند
مملکه بالفتح مثلثة اللام بنده
که پدر و مادرش بنده نبوده
باشند
مملوک بنده و ملک کرده تماکه
جمع
ض ملکه ملکا مثلثه و
ملکه محرکه و مملکه بالفتح و ضم
اللام او یثلث مالک خود کردید
آن را و فراکرفت با اختیار خود
و ملکنا الماء سیر کردهم ما
ملکها ملکا مثلثه سیر آب آوردند
آن را و لا یتی ملکته ما بجهو لا
و ملک العجین شته نوانا کرد
و قادر شد بر بیری مادر و
نیز ملک العقد با رداشتن دلی
زن را از نکاح و غیر سخت و
نیکو کردن
املاک مالک کردانیدن چیزی
کسی را و پادشاه کردن کسی را
و خمیر سخت و نیکو کردن و نامر
کردیدن بچه بر پیری مادر و
زن دادن یقال ملکته یا ملکه
و زن خواستن یقال املک بکو
و یقال املک امرها بجهو لا املاک
زاده شد و شهدنا املاکه
حاضر اندیم در نکاح یا عقد
وی
تملک کتمت مال کرد او را
تملک کنظم مال العجل و دل
و پادشاه
تملیک ملک کردانیدن چیزی
کسی را فهو مملک المال مملک
و پادشاه کردن و خمیر سخت
و نیکو ساختن و دختال کردن
و سخت نمودن چوب با قتاب

یقوم مقام الجنة
تملک بهم مالک گردانیدن چیزی را
تمالک عنه نا لان نفس وی گشت

م ل ل

دجل مل بالفتح مرد بشوه امده
ملة بالفتح خاکستر گرم و در یک گرم و خندک و یقال اطعمنا خبز ملة و لا تقل اطعمنا ملة قال ابو عبیدة الملة الحفرة نفسها
وحوی تب و ذو ملة بشوانده
ملة بالکسر کیش و شریعت و خونبها
ملة بالضم درخت بخمیز
مسال محرکة داغی است بر پس گوش متصل بنا گوش و موضعی
دجل مال اي بشوه امده
ملیل کامیر کوماج و گوشت در خاکستر پخته یقال اطعمنا خبز ملیلة و طریق ملیل راه سپرده و روشن
ملیلة کسفینة گرمی تب شدید در استخوان و شهری بمغرب
ملیل کزبیر داغ و نام مردی و ابو ملیل بن عبد الله و ابو ملیل بن الاعز صحابیانند
ملالة کسحابة مرد بشوه امده
ما لولة مثله
ملال کغراب خوی عرق تب و چوب قبضه شمشیر و چوب پشت کان و گرمی نهان در استخوان و دردی در پشت بی ازامی از بیماری یا از اندوه والفصل من نضو و سمع و نیز ملال موضعی است
ملول کصبور بشوه امده
ملکر و بشت و روی کینه
استملوله بالثاء مثله
مل کرد کوماج پخته ملا الله که کانت در جهی نزدیک بجا هارون بن ململ کنتر و شیب بن اسحق معروف بابن اخی ململ محدثان اند
حمار ململ کمدابط خر تیز رو
مملول کعصفور سر کش و نره و باه و شتر و قلم اهنی که از ان بر تخمهای دفتر نویسند
ناقة مملی بالفتح والقصر شتر مادة تیز رو
تملول کوماج و گوشت در خاکستر پخته
ن مل الشیء فی الجمر در خاکستر گردان ان را و مل فی المشی تیز رفت و مل علیه السفر دراز گشت و نیز مل بالفتح بانش داشت و درست کردن تیر و کار زاویحتیدن و دوختن و شتابی کردن گرم کردن نان و گوشت و کوماج کردن
س ملله و منه ملالا محرکة و ملة بالفتح و ملالة و ملالة بفتحها بشوه امدم از وی و مللته انا بیقرار و بی ارام ساختم ان را
ململة شتابی کردن
طریق ممل بفتح الثانیة راه مسلوک و کشاده
املال بشوه اوردن یقال املنی و امل علی و یقال ولا فان ودراز شدن سفر و نوشتن از گوی یکفت وی یقال املاذا قال فکتب عنه و کذا املت علیه الکتاب
تملل در کیش و شریعت در امدن و خوی و ورزش تب و کرم کردن درون استخوان و بی ارامی کردن از بیماری و از اندوه یقال هو یتململ الی الم یستقر من الوجع کانه علی ملة و شتاب
پیوه و قبضه شمشیر و چوب پشت کمان
امتلال بکیش و شریعت در امدن و شتاب رفتن و کوماج کردن نان را
استملال بشوه امدن
اململ کشیده شدن و بر امدن
تململ بی ارامی کردن و بر کردن بدن از جانبی بجانبی از بیماری و اندوه

م ل م

ملم محرکة مرد ناکس فرومایه

م ل و

ملا کعصا دشت و بیابان
ملوان محرکة روز و شب واحد ملا
ملاة بالفتح دشت سنگریزه و سراب ناک ملا بحذف تا جمع
ملی کغنی پاره از روزگار منه قوله تعالی واهجرنی ملیا ای طویلا
وساعة من زمان دراز روز
ملو کمثلثة روزگار دراز ملوة مثلثة مثله یقال اقمت عنده ملاوة من الدهر ای حینا و برهة
ن ملا ملوا بالفتح شتاب کرد و دوید و نیز رفت
املاء بر خود فراخی دادن زمان دادن یقال املی الله له ای اطال ورد نکاد در از بقال العلبة لبعث منه قوله تعالی املی لهم مدد دادر رسن گذاشتن ستور دا یقال املیت البعیر و مسعت له فی قیده و نوشتن و املا کردن کتاب را
تملیه بر خورداری دادن یقال تملاک الله حبیبک ای متعک به و اعاشک معه طویلا و ملیه بجهو لا بر خوردار باشد از وی
تملی عمر بر خوردار عمر خویش تو لزان لیبر الجدید یا لبلیت حبیبا و تملیت حبیبا ای عشت معه ملاوة من دهرک و تمتعت به
استملاء املا فرمودن و املا خواستن

م ل ه

ملیه کامیر ملیح
املاه بهانه کردن و عذرا اوردن و پیمان نمودن و مبالغه کردن در ان
تملث العقل بکسر اللام بی خرد و عقل بغنه

باب الميم فصل الميم

م م د

امدان بکسر الهمزة والميم المشددة علی افعلان موضعی است

م م س

ماموس اتش و اتش دان من تا ماموسة بالتاء مثله و نیز ماموسة زن گول بدزبان

باب الميم فصل النون

م ن ء

منیئة کسفینة پوست نهاده بجهت باغت هوا و ما یدیغ ثم افیق ثم ادیم و مجلب دباغت قول ابی علی مغلتز من اللحم النیء نا با منا
منا ة بالفتح زمین سیاه
ف منأ الاهاب منأ بالفتح پیراسته پاکیزه کرد پوست را

م ن ج

منج بالفتح ماش و سه هم چشیده و فنک کرد ان است مسکو معرب است
منج بالضم ماش سبز
مجان بالفتح دهی با صفهان
مونجان بالفتح شهری است

م ن ح

منحة بالکسر دهش و ستور که بشیر و شیر و بچه اش دهند

فصل الميم

فصل النون

کبیرا
منیح کامیر تیر قمار که نصیب ندارد و تیر که بشیمن عاریت گیرند و تیر قمار گران زا باب حصه باشد و نام اسب قرط بن برادة بنی ثمیم و اسب قیس بن مسعود شیبانی و از اعلام است
منیحة کسفینة ستور که بشیر و شیر و بچه اش نغام کنند قال ابو عبیدة و للعرب اربعة اسماء تضعها مواضع العاریة منیحة و عریة و افقار و اخبال و نام است تار بن نفس
منوح کصبور ناقه که بر زمستان شیر دهد
مانح نام مردی
منتاح کشداد از اعلام است
ف منح منحا داد او را و منح الناقة کیشم و شیر و بچه ناقه خاص کرده بهتری
امناح نزدیک بچه اوردن شدن ناقه منیح کمحسن نعت است از ان
ممانح للفاعل شتر ماده که شیرش باقی باشد بعد بیشتر شدن شیر شتران و ناقه که بر زمستان شیر دهد و باران پیوسته که منقطع نگردد ممانحه پیوسته و پی هم ریختن چشم اشکرا
تمنح دیگری را خورانیدن و منه حدیث ام زرع و اکل فاتمنح
امتناح دهش کرد و دادن یقال منح مالا یجهو
استمناح عطیه خواستن

م ن د

مند بالضم دهی است از صنعا یمن
مندد کجندب موضعی
میمند بالفتح دهی است نزد یزد و زاباد و دهی نیز از ان ده است علی بن احمد وزیر محمود بن سبکتکین
خوبز مندا دنام پدر ابا مام ابی بکر مالکی اصولی و قدس ذو الخاء

م ن ذ

منذ بالضم از ان که باز و هو بسیط مبنی علی الضم منذ منذ معنا و هو محذوف النون منه مبنی علی السکون و یکسر میمها و یلیهما اسم مجرور و حرف جر بمعنی من فی الماضی و فی فی الحاضر و من والی جمیعا فی المعدود کما رایته منذ یوم الخمیس و اسم مرفوع کمذ یومان و حینئذ مبتدان ما بعدهما خبر و معناهما الامد فی الحاضر و المعدود و اول المدة فی الماضی او ظرفان مخبر بهما عما بعدهما و معناهما بین بین نحو لقیته منذ یومان ای بینی و بینه لقاء یومان و تلیهما الجملة الفعلیة نحو ما زال مذ عقدت یداه ازاره و الاسمیة و منه ذلك ابغی المال مذ انا یافع و حینئذ ظرفان مضافان الی الجملة او الی زمان مضاف الیها و قیل مبتدان و اصل مذ منذ لرجوعهم الی الضم فی مذ عند ملاقاة الساکنین کمذ الیوم و لو لا یکون الاصل الضم لکسر و لتصغیرهم ایاه منیذ او اذا کانت مذ اسما فاصلها منذ و حرفا فهی اصل و یقال ما لقیته مذ الیوم و منذ الیوم بفتح دالهما و اصلهما من الجارة و ذو بمعنی الذی او من و اذ حذفت الهمزة فالتقی ساکنان فضم الذال و اصلها من ذا اسم اشارة فاً لتغییر فی ما رایته منذ یوم

مز ذا الوقت یوما فی کلامهم

م ن س

منسة بالفتح کهن سال از هر چیزی
منس محرکة شادی و خوردنیگ

م ن ع

منع بالفتح خرچنگ منوع جمع و هو فی عز و منعة محرکة و یکسر یعنی او در ارجمندی است و با خود حمایت کنندگان نداد پشتی و همنشکان دارد
منعی محرکة مشددة الیاء بیا خورند هم خرچنگ
منیع کامیر استوار و بلند و عزیز و از اعلام است منیعة مونث یقال رجل منیع و مکان منیع و منعة منیعة و یقال هو فی عز منیع ای فی عز و منعة
مناع کقطام باز دار امر است بمعنی امنع و چشمه است و دو کوه طی و یقال المناعان ایضا جبلان
مناعة کسحابة شهری است به منبلی یا کوهی
منوع کصبور باز دارنده
مانع باز دارنده منعة محرکة جمع و از اعلام است
مناع کشداد باز دارنده و نام مردی
منع کسکری باز داشتن و باز ایستاده اسم است
ف منعه منعا بالفتح باز داشتن از خلاف اعطاه و نیز منع باز داشتن کسی را از کاری و چیزی
ك منع مناعة عزیز گشت و نیز مناعة استوار شدن جای
ممانعة باز داشتن شدن المبالغة
ممانعة باز داشتن از یکدیگر و کسی را از چیزی باز داشتن
متمنعان بکسر نون نام دو زمان و گوسپند خوانند بالجمله که بسبب جوانی از خشک سال غالب بیندیا سیر معهود نشوند ارشتر زان و گوسپندان که خشک سال باران ناید خود ها انقطاع زمان میکنند
تمنع عنه باز داشت از ان و تمنع علیه جیره و شیر ان و نیز تمنع استوار و قوی شدن
متمنع بکسر النون شیر توانا غالب
امتناع باز ایستادن و قوی گشتن

م ن غ

منغ محرکة ناحیة است بحلب و کانت قدیما بالعین المهملة منبرت
منوغان بالفتح شهری است بکرمان

م ن ق ل ط

منقلوط شهری است بصعید مصر

م ن ن

من بالفتح والسکون کی و هو اسم لمن یعقل ان یخاطب مبهم غیر متمکن و من غیر لکلام الکثیر الستاهی فی الابعاد الطول و ذلك انك اذا قلت من یقم اقم معه کان کافیا عن ذکر جمیع الناس و لو لا هو نبقی مبهورا و لما تجد الی غرضك سبیلا و هو فی اللفظ واحد و یکون فی معنی الجماعة ایضا کقوله تعالی و من الشیاطین من یغوصون له و تکون هذا للاستفهام المحض نحو من عندك و هو کرة نحو لانشرط و انکره الجزم نحو یا یت من عندك و هو للشرط و الجزاء نحو من یکرمه اکرمه و یکون نکرة موصوفة

بمن یحضر ای بانسان یحسن و
نکرة تامة ونعم من هو سر و اعلان
ویحکی بها الاعلام والکنی والنکرة
وجهت شیئی یجمع کما اذا قال
رایت زیدا قلت من زیدا و
فی النکرة اذا قال رایت رجلا
قلت منا وفی جاءنی رجل قلت
منو وفی مررت برجل قلت
منی وفی جاءنی رجلان قلت
منان وفی رجلین قلت منین
بتسکین النونات فی الجمیع و
کذا قلت منون ومنین فی
الجمع وتقول فی المرأة منه
منتان ومنات وان وصلت
قلت منه یا هذا بالتنوین و
منات وان قال رایت رجلا
وحمارا قلت من وایا و فی
مررت بحمار ورجل قلت ای
ومن فمن علیه وهذا کله
لغة اهل الحجاز وغیر اهل الحجاز
لا یرون الحکایة فی الشیء منه
ویرضون المعرفة بعد من اسما
کان او کنیة او غیر ذلک واذا
جعلت من اسما متمکنا شددت
من بالکسر والسکون بمعنی از
وان میاید اکثر جهت ابتدا
غایت وهمکی معانی ان راجع
باشد بوی نحو انه من سلیمان
ومن المسجد الحرام ومن الجمعة
الی الجمعة وجهت تبعیض نحو منهم
من کلم الله وبیان جنس وتغیر
کقولک لله درک من رجل و
فی قوله تعالی وینزل من السماء
من جبال فیها من برد فالاولی لابتدا
الغایة والثانیة للتبعیض و
الثالثة للتفسیر والبیان و
کثیرا ما یقع بعد ما ومهما و
هما بهما اولی لافراط ابهامهما
نحو ما یفتح الله للناس من رحمة
فلا ممسک لها وتغلیب مما
خطیئاتهم اغرقوا وبدل نحو
ارضیتم بالحیوة الدنیا من
الآخرة ولا ینفع ذا الجد منک
الجد وغایت نحو دلیته من ذلک
الموضع ای جعلته غایة لرویتی
ای محلا للابتدا والانتهاء و
تنصیص بر عموم وان زائد باشد
نحو ما جاءنی من رجل وتوکید
عموم وان نیز زائد باشد نحو
ما جاءنی من احد وفصل وان
داخل میشود میان دو چیز متضاد
نحو والله یعلم المفسد من المصلح
ومی آید مرادف با نحو ینظرون
الیک من طرف خفی ونحو قوله
فی المقسم من ربی ما ضلت ومرادف
عن نحو فویل للقاسیة قلوبهم
من ذکر الله ومرادف فی نحو ماذا
خلقوا من الارض واذا نودی للصلوة
من یوم الجمعة وموافقت عن نحو
لن تغنی عنهم اموالهم ولا اولادهم
من الله شیئا ومرادف علی نحو
ونصرناه من القوم ومرادف عند
کقوله تعالی لمسجد اسس علی التقوی
من اول یوم وقد یحذف نونه عند
الالف واللام ویقال ملکذب
مَن بالفتح ترنگبین وان تری و
پشک است که بر درخت و سنگ
منعقد گردد و هر شبنم که از
اسمان افتد شیرین همچو انگبین
گسته گردد و همچو صمغ خشک
شود ومعروف من تری که بر درخت
بلوط منعقد است نافع سرفه
تر و صدر و ریه و نیز من آنکه کسی
او را عوض نکند و بیهوده بر کشد
یا بمنزله بیاید یا این دو رطل است
امنان جمع منا کذلک امنا جمع
مِنّة بالفتح ازاطلام زمان است
مِنّة بالکسر احسان و نیکوئی و
آنچه کرده شود از نیکوئی در حق
کسی
مُنّة بالضم توانائی و قوت یقال
ذهب منته وهو ضعیف المنة
منّة کتنه عنکبوت و سنگ
پشت ماده
متین کامیر کرد و غبار شتیب
و درس ستمگر دست و توانا
از اضداد است
سینین
مُنَین کزبیر نام مردی
منون کصبور روزگار و دنیا
منتهند و مرگ دهی مؤنث
ویکون واحدا وجمعا و زن مالدار
دارکه جهت مال نکاح کنند و
او بر شوی بر احسان و منت نهد
منونة بالتاء مرد بسیار منت
نهنده و عنکبوت
منان کشداد نام مردی و نیز
یکی از نامهای باری تعالی بمعنی بسیار
نعمت دهنده و منت نهنده
منانة کگنانه زن که جهت مال
نکاح کنند او را و وی بر شوی
منت نهد
ابو عبد الله منی کبتر بتشدید
الیاء لغوی است
منینا کزلیخا از القاب است
ممنون مرد سست و توانا از اضداد
است و هجرین و افصح از هر
چیزی که نزد کسی باشد
ن من علیه منا بالفتح ومنینا
نکوئی کرد با من و منت نهاد
منة بالکسر نعمت داد و بیان نمود
نیکوئی خود را بر کسی و نیز من
منت نهادن و بریدن و کم کردن
منه قوله تعالی لهم اجر غیر ممنون
ای غیر محسوب ولا مقطوع و
مانده کردن شتر را و مانده کرد
بیدن سیر کبیر او سست نمود
انرا و کشتن چیزی
ممنان بکسر المیم الثانیة روز
وشب
امتنان منت نهادن کردن
و ممنون کسی بهدن یقال
امتننه اذا المنت ممنونه
ملنّة مترددکرد مرا در دو رو ای
خاطر وی
تمنن سست و مانده نمودن
امتنان نعمت دادن

م ن و

منوة بالضم والتخفیف بمعنی منیه
است کانه ایام نافذ باشد
منا کعصا یکی از پیمانه است
منوان و منیان مثنی امناء و
امن بالفتح ومنی کعتی ومنی بالضم
جمع وهو افصح من المن بالتشدید
واندازه یقال منا المانی ای
قدر القادر و مقابل و پیش
پیش تو داری مناداره ای
حذاؤها
مناة بالتاء بتی است وموضعی
است بحجاز و نام بتی و عید عزی
کربتی منسوب بوی واز انست
عبد مناة و زید بن مناة
منوة بالضم وشد الواو ...
مان الموسوس شاعری است
خوش گوی و مردی بکر زید بن ...
ممناة بالفتح زمین سیاه
ن منا منوا بالفتح ازمود
و در یافت حقیقت انرا و
اندازه کرد
ممانی للفاعل زن جلب و
دیوث
تمانی بانگشتن و اوردن چیزی
که خواهد و شخص یکر مثل
ان

م ن ی

منیة بالفتح آب مرد و زن
منیة بالضم و تخفیف الیا
ویکسر آرزو و منی کهک جمع
و ایام ناقه که در ان لقاح
...
فتیه الکریمة لاتحل عشر الیالی
ومنیة الشیء وهو البطن الثانی
خمس عشرة لیلة ثم عشرون الی ...

ام لا
تمنی کرد مرا و اندازه و تقدیر
خدای تعالی یا هلاک
منی کالی آب مرد و زن و دهی
است بمکه که قربان در انجای
کنند مذکر و منصرف است
سمیت لامنی بها من الدماء و
ابن عباس که جبریل علیه السلام
ان یفارق ادم علیه السلام
قال له تمن قال اتمنی الجنة سمیت
منی لامنیة ادم و موضعی است
دیگر در نجد و ابی است نزدیک
ضریه
منی کهنی آب مرد و زن منی
بالضم جمع و هو مشدد بخلاف
مذی و ودی فانهما مخففان
منه قوله تعالی الم یک نطفة من منی یمنی
وقری بالتاء علی النطفة بالیاء
وبالیاء علی المنی ظاهر
منیة کغنیة مرگ واجل انها
مقدرة منایا جمع
منارة بالفتح و بکسر پاداش
امنیة بالضم و شد الیاء آرزو
امانی جمع و منه قوله تعالی
منهم امیون لا یعلمون الکتاب
الا امانی
تمنی بالفتح و شد النون شهر
است میان حرمین
ض مناه الله منیا بالفتح
تقدیر کرد او را یا آزمود و منی
بکذا بالمجهول آزموده شد بدان
و کذا منی کانه توفیق داده شد
بچیزی و منیت بمنیا آن
آزموده شدم بان و نیز منی
منی انداختن
امناء منی انداختن و بمعنی در
امدن و فرود آمدن در ان
و در ایام منیه و سپید شدن ناقه
...
تمنیه منی انداختن و بر آرزو
آوردن یقینا ایاه وبه
و او زود رد انکند و
برآرد و زو داشتن قوله تعالی
لامنینهم ولامرنهم و پاداش
دادن یقال لا منینک منا فلک
ای لاجزینک جزاک
ممانا ة پاداش دادن و لازم گرفتن
و زمان دادن و دور از کشیدن
و انتظار کردن منازاة نمودن
و بیکدیگر بنوبت سوار شدن بر
راحله
تمنی آرزو بردن و دروغ گفتن
و خواندن نبشته و اختراع و
پیدا کردن حدیث و برخواندن
آن را
امتنا امدن در ان
در ان یقال امنی الناقه للفحل
مجهولا یعنی در ایام منیه شد
استمنا منی برون آوردن خواهش
و در ایام منیه دانسته شدن
ناقه

باب المیم فصل الواو

م و ء

موء کصبوره گربه بانگ
ماء تیزبدیهم مکر مائیه
بتشدید یا و تخفیف از مثله
ن ماء السنور موءا و مواءا
بضمهما بانگ کرد
اموا الرجل همچو گربه بانگ کرد

م و ت

موت بالفتح مرگ و نیز ماتت
مرگ سخت کلیل لا یقال من لفظها
یؤکد به
میتة بالفتح مردار
میتة بالکسر نوعی از مردن یقال
مات میتة حسنة
موتة بالضم بیهوشی و دیوانگی
ونوعی از جنون و صرع و دهی
است بشام و ذکر هم ثم ...
الموتة ... کذا
موات کسحاب چیزی بیجان و زمینی
بی مالک و نامنتفع
موات کغراب مرگ
میت کگیس مرده میت بالتخفیف
مثله یا میت مخفف مرده و میت
کگیس مرده که هنوز نمرده الموتی
و موتی کقتلی و میتون مشدد
و مخفف جمع میتة و میتة موتی
منه قوله تعالی لنحیی به بلدة میتا
مائت مرده که بمردن نزدیک
کشته
رجل موتان الفؤاد بالفتح مرد
کند خاطر موتانة مؤنث
موتان بالضم مرگ که افزار و ستور
وقد یفتح
موتان محرکة بیجان خلاف
حیوان یقال اشتر الموتان ولا
تشتر الحیوان یعنی الارضین
والدور ولا تشتر الرقیق و
الدواب زمین که آباد نکرده
اشد از زامنه الحدیث موتان
الارض لله ولرسوله فمن احیا
منها شیئا فهو له یعنی الموات
من الارض
ن س ض مات موتا
بالفتح مرد و نیز موت زمینش
و خفتن و کهنه شدن
میت کیقیم فرزند مرده مذکر
و مؤنث روی یکسان است
و نیز ممیتة مؤنثه امیت
جمع
اماتة فرزند مرده شدن یقال
اماتت المراة والناقة و اماتا
فلان ابقم و خداوندش از مرگ
رسید غشدن و میراندن
و مبالغه کردن در پختن و گداختن
گوشت و قوله ما آموته یعنی
چه مرده دل است و اما اراده
ما الموت قلبه لانه فعل لا یتعجب
لا یتعجب منه
تمیت بمیراندن شدن
للبناء الغد
تماوت زهد پیکر شکیبائی کردن
تماوت بیکدیگر خود را برشته نمودن
خدای بزرگ
مستمیت دلاور و خواهنده
مرگ و پیش ایند بجنگ و جنگ
کدا زنده و بیرون شتنک ملائکه
سپید بچه
استماتة بهرنا و بیهوده بود
جستن چیزی و عزیز شدن
بعد از لاغری

م و ث

ن ماث موثا بالفتح و التحریک
نعوثا نامحرکه دراب خت انرا
و مُثّ فی الماء در اب مدام
ان را
اتماث انمیاثا آمیخته شد
و در آب بود مگردید

م و ج

موج بالفتح کوهه آب موجة
یکی امواج جمع و نام شاعری تغلبی
و نیز موجة الشباب اغاز جوانی
ماجة لقب والد محمد بن یزید
قزوینی صاحب سنن
ناقة موجی کسکری ناقه تیز
رو که متکشف و فراخ گردد
لبنان از ... اجتلاف ...
پای او
ن ماج البحر موجا و موجانا
کمقول جنبیدن آب و موجیا
یوسف و استخوان و نیز موج
لمپاپخ زدن موج دکوهه
برآوردن آب و میل کردن
از حق و دانستن و اضطراب
کردن مردم

م و خ

ماخ محلی است بخارا و نام احمد
بن حسن بخاری دان از اهل
نیز آمده
ما خان علم است و هی معرب
ماخوان دهی بمرو
ن ماخ الغضب موخا بالفتح
فرو نشست خشم

مود

ماذی نیکو و روخوش لیخ زره
ماذیّ بالفتح و شدّ الیاء انگبین سپید و نیز یا انگبین به آمیخ
یا نیکو و جید و زره نرم و آسان ماذیّه بالتاء مثله
و سلاح هم چنانکه باشد و نیز ماذی

مور

مَوْر بالفتح موج و راه پا سپرده
هوا و هر چیزی نرم و ساحلی
است مرد مهای عرب را شمالی
دنبید
مور بالضم گردی که خاک
که باد بر دارد آن را و باد با
گرد
مورّه بالضم پشم ریخته گوسپند
زنده باشد یا مرده
مار سرجیس موضعی است و
هما اسمان جعلا واحدا و ان
نامهای عجم است مار سرجیس
بالیاء کذلک
مُوارة که مانند پشم ریخته گوسپند
زنده باشد یا مرده و پشم ریخته
دراز گوش
سهم مائر تیر سبک در گذرنده
و در آینده در آماجگاه
مائرات خونها
نافة موارة که فانه ناقه مارات
سیر تیز رو
امرأة مائرة بتشدید الیاء زن
سپید درخشان در نده
نطاة مائرة سنگوار زم
پشم تابان
مُوریان بالضم ده است
بنواحی خوزستان از آنجا است
سلیمان بن ابی ایوب موریانی
وزیر منصور خوزیان
موریان جزیره است در بحر
پرِ متصل هند
ن مار مور را بالفتح زرد

نمود در عرض و گشت و تیز
مُوُر بجد عرامدن و روان
شدن خون و بر زمین موج
زدن و پراکنده شدن و فان
قوله تعالی یوم تمور السماء مورا
قال الضحاک ای تموج موجا
قال ابو عبیدة تکفأ و الاخفش
مثله و جنبیدن و موی بر
کندن و بکند شدن خاک
و پراکنده کردن باد غبار
امارة روان کردن خون بر
زمین و بلند بر داشتن باد
غبار را
امتیار شمشیر برکشیدن
تمور آمدن و رفتن و ریختن
پشم ستور و بیچیدن راست رفتن
موی و پشم و ناویدن
انمیار برکنده شدن موی
توموار الوبر فانمار ای نتفته
فانتتف و ریختن موی و پشم

مون

مَوْز بالفتح میوه که هندی کیله
نامند موزة یکی ملین مُدر محرک
للباءة زید فی النطفة و البلغم
و الصفراء و اکثاره مثقل
جدا و فوقه یحمل من التشابیه له
خسماة
موّاز کسی که موز فروش

موس

مُوس بالفتح مویسترد و حد یست
بیرون آوردن نطفه از رحم نام
لغة فی المسی و استوار کردن استر
و او الفعل من نصر
رجل مائس مردیکه عتاب و سر
زنش در و نکنیز دیا مردیست
و سبک سر و الماس سنگیست
کرانها شکند و پاره کند جمیع
سنگها را و آن را پاره نمیکند
مگر ارزیز و اثر الالماس اهیبز
در زخم اثر میکند و بزرگترین
ان هم چیار دمغز باشد و آن

انواع میباشد و بنیر شکل
مثلث شکسته شود و اگر او را
در دهان نهند دندان بریزد
و از آب بسایند و در سوراخها
در بند نهند دندان مرد و بدید
راسو راخ کنند ولا ینقل النامیه
بالتنوین فانه لحن
موسی بن عمران که نبیر بر تکلمی بود
عباس بن ابی مواس کثدادکا
استشهر فن
موسی که شرع است و بعضهم بنون
موسی او هو فعلی من الموس فالمیم
اصلیة فلا ینون و یوش اولا
مفعل من اوسیت اسه اخلقت
و موسی نام پیغمبر علیه السلام و
هو موسی بن عمران بن قهر بن فاحث
بن لاوی بن یعقوب علیه السلام
و اشتقاق اسمه من الماء و الشجر فمو
الماء و مو الشجر سمی به لحال التابوت
و الماء او هو فی النور ای فیه شبیه
ای وجد فی الماء

موش

ماش دانه است معروف معتدل
است و مولد خلط صالح مسکن
حرارت و التهاب صفرا و نافع
جهت بثره و زکام زده و طلیز
و مطبوخ ان در سرکه نافع جرب
متقرح و ضماد ان مقوی اعضا
سست و اهیه و نیز ماش رخت
خانه و متاع سقط و هیچکاره
منه المثل الماش خیر من لاش له
ما کان فی البیت من قماش لا
ینیر له خیر من خلوه
ن ماش کرم موشا بالفتح
جستجو خوشه انگور را

موص

موص بالفتح کاه و نیز نرم نرم
شستن و بشستایید و شستن
در سنگ دن دانه حنظل و گویند
که عرب آن را سه بار می شویند
موص بالناء یکبار شستن

مواصة کماننز غسالة الرجیع
تموبص جامه شستن و پاک کردن
ان و کاه فروختن کردن

موع

موعة الشباب بالفتح اغاز
جوانی و اول آن

موغ

ن ماغت الهرة مواغا بالضم
بانگ کرد گربه

موق

موق بالضم موچه پرورده و
غشاوه کنج چشم یا دنباله آن
و موزه در شت که بر موزه
دیگر پوشند و سر موزه معرب
است امواق جمع و نیز موق
کولی و بی هوشی و کندی در
موقان کوه است بار منیه
الحموق مائق کول بی هوش موقه
کسکری جمع
ن ماق مواقة و موقا بضمهما
و موقنا که غول کول گردید
ماق البیع موقا بالفتح ارزان
امد بیع و ماق فلان موقا و
موقا و موقا بضمهما و موقه
که گرانه بمرد و هلاک گشت
استماقه کول شمرد که سر را

مول

مال خواسته و اپنچه در ملک
کسی باشد اموال جمع و مرغزار
با درخت مویل صغران و
العامة تقول مویل بالتشدید
و رجل امال مرد بسیار مال
رجال ما لون و مالون جمع امراة
مالة مونث مال الزعلی لفظ
الواحد مالا اجمع
مولة بالضم تنند مول جمع
مویل که برهاه رجب المرجب
رجل میل و مول که کیس مرد
بسیار مال
ن ملته مولا مال دادم
ان را

س ن ملت موّلا بالفتح و مؤولا
کدخول اما التسدم و مال الرجل
بسیار مال شد
امال الرجل مال دادن
تمویل مال اذخار کردانیدن
تمول بسیار مال شدن
استمال الرجل بسیار مال شدن

موم

موم بالضم شمع و روغن عسل
و افزاری است چو لاهان گاه در آن
رشته هند بافند و افزاری
است مر کفشگران را و برسام
و سخت ترین جیچک
کسب برمانند خوادی بود آن
ایاد
میم بالکسر یکی از حروف هجا
ن میم الرجل موما بالفتح مجهولا
جیچک و برسام زده کرده شد موم
مضت شد ازان

مون

ن مانه مونا بالفتح و مؤونه
قیام ورزید بر نفقه و کفاف
عیال او بر داشت بار ایشان
تمون کفایت کرده شد
ازان
تمون بسیار نفقه دادن
عیال را

موه

ماء اب و الهمزة فیه بدل من
الهاء ماءة بالتاء و ماء علی
الاصل مثله اصله موه محرکة
مائی منسوب بوی ماوی گلک
و یجمع اسقو ما بالقصر امواه
و میاه بالکسر کتاب جمع مویه
مویهة مصغران یقال ماهة
مویه و مویهة ماءة مونث و
رجل ماء الفؤاد مرد بد دل
جبان یا که خاطر گویا دران
فرو رفته رجل خالص الفؤاد که
در دل مکانی کثیر الماء القلب
و ماء السماء لقب عمرو بن نجم

و نیز ماه قصبه شهر و ماهان
دینور و نهاوند که یکی ان مرو
و ماه الکرم و دیگری ماه
البصره نامند و ماه دیگیتا
دو شهر است و نیز ماه موضعی است
ماهه جیچک دکیته ماهه چاه
بسیار اب
ماویة بتشدید الیاء اینه مانند
جمع نام زنی
موهة بالضم اب رونق روی
موامه مثله یقال ما احسن
موهة وجهه و مواهة ای ماء
و رونقه و خوبی و نیکویی و ماءه
و درخشانی اب روی مواهة
کثمامة مثله فی الکل
رکیة میهة که کثیره چاه بسیار
اب
امیهة کامحه اب بسیار ریقال
البئر امیهة مما کانت اموه مثله
ماهان نام مردی و هو ابو ایشان
هوم او هیم موز به لعفان او وهم
نلعفان او من و هم مقفلان
آوزمر هم فلاعاف و من لفظ المیم
فعال فان اومن منه فعلا لاع او من
مه فعال
س ن ض ماه الرکیه
موها و میها بالفتحها و موها کد
و ماهة و میهة بالفتح اب براید
از چاه و بسیار اب گردید و ماهة
السفینة اب درآید دران
ن ماه موها بالفتح ابیخ
مهتة ابخو را نیدم ان را و ادرانه
ابرآید
اماهه بات سیدن چاه کن
امواه علی التصحیح مثله و تحفر
فاماها و اموه اب خوزانیدن
ستور و مردم تشنه و کار ده را
و کردا و ردن اب در حوض و افزر
چیزی را اب بسیار روان کردن
ابروی نه احتن کشن ودرجها دم
و ذهب الله اب از زمین یقال التماهه

الارض ای انزت اب یخش
در دوان خود در دار و
موه الخبر علیه تمویها خبر داد
ان را خلاف انچه پرسیده بود
ازان و نیز تمویه ابنا راشدن
جای و اب بسیار کردن در
دیک و سیم با زراندود کردن
چیزی را و اب عودن چیزی را
و تلبیس کردن
امتیاه اب خواستید مردم
و کار دا

موو

مو بالضم فالسکون دار زوی
استنام جهت درد مفاصل
و درد جگر شرابا و طلاء گاو
عسر بول و درد مثانه و رحم
و مغص و نفخ
مؤماة بالفتح بیابان مومات
بالتاء مثله موامی جمع

باب المیم فصل الهاء

مهج

مهجة بالضم جان و خون و یا خون
دل
ماهج بیستگ و شیر تنک
امهج کنند تنک ان پیه و شیر
امهجان بالضم مثله
تمهوج البطن فرو هشته شکم
ف مهج مهجا بالفتح شیر کرید
بچه و نیز مهج کاشیدن و نیکو
روی شدن عب بیماری
امتهج مجهولا کشیده شدن خون
ان

مهد

مهد بالفتح کاهواره و زمین
مهود جمع
مهد بالضم زمین بلند یا زمین
پست هموار نرم مهدة بالتاء
مثله مهدة کغرفة و امهاد
جمع
مهید کامیر مسکه بیامیخ
مهاد کتاب گاهواره و زمین

و بستر و گستردنی امهدة و مهد
بضمتین و بضم جمع قوله تعالی
الم نجعل الارض مهادا ای
بساطا یمکنها المسلوک و یقال
المهاد ای بئس المهاد المهد نفسه
فی مقام یعنی بسر انجام است
مهند کجعفر از اعلام زنان
است بالمنع
امهود کعصفور کوشکاری
کونان بیتن
ف مهده مهدا بالفتح گسترد
ان را و نیز مهد و بنیاد نیکو کا
کردن
مهد مهد کعظم اب کرم وغیر
سرد
تمهید گستردن و هموار و نیکو
کردن کار را و عذر گستردن
و عذر پذیرفتن
تمهد آماده شدن
امتهاد کار کردن و بلند
گسترده شدن کوهان

مهر

مهر بالفتح کابین زن مهور
جمع
مهرة بن حیدان بالفتح پدر
قبیله است
ابل مهریة بالفتح شتران
منسوب بوی مهرة بن حیدان
مهاری بالفتح و مهاری بتشدید
الیاء و مهاری بتشدید الیاء
جمع و نیز مهریة تیز کندی است
مرغ
مهر بالضم اشتر بانی است در
پشتاسینه یا در سوی ان
مهرة بالتاء مثله و بار خطر
مهرة که مهر مهجع و اسپی و بچه
غنثین اسب امهار و مهار
و مهار ق مکسر مها جمع مهرة
مهر کصرد و مهرات جمع و نیز
مهرة مهرة که بدان دندان مرد
و دلبه و ممقی منبلانان نماز

فارسینه وبند استخوان سینه استوار
بهم پیوسته یا کرکرات اخوان
پهلو مهر کصرد جمع کانها فارسیه
مهزه کعتبه روش نیکو یقال
لم نعط هذا الامر المهزة ای لم نأته
من وجهه
مهیره کسفینه زن ازادکران
کابین
مهیره کجهینه نام مردی
مهاک کتاب چوب که در
بینی بختی در کنند ورسن که
بدان شتر را کشند
ماهر استاد هر فن وزیرک
واستاد هر امر وپیلشناور
مهره محرکه جمع ونام مردی
مهران بالکسر دهی است باصفهان
ونام جد احمد بن حسین مقری
ونهر مهران جویی است بسند
مهور کجرول موضعی است
فی المثل المهورة احدی حدیثها
اصلها انها طالبت حمقا بعلها
بالمهر فنزع احدی حدیثیها و
دفعها الیها فرضیت بها
ونظیره ان رجلا اعطی اخی
ما لا فتزوج به ابنة المعطی ثم
امتن علیها بما مهرها فقالوا
کالمهورة من مال ابیها
ف ن مهر المرأة مهرا بالفتح
کابین انکرد وداد کابین او را
ف مهر الشیء وفیه وبه مهرا
بالفتح ومهورا ومهارا ومهارة
بفتحهما زیرک وشناور دید در
ان واستادی کرد
فرس ممهر کمحسن اسب با کره
امهار کابین کردن ونکاح
دادن زن را با مهری بمهری
ومهر کردانیدن ناقه را
تمهر کابین خواستن ونکاح
ساختن
متمهر بکسر الهاء شیر دلیر
شکار افکن
تمهر ما مر ورسا شدن

م ه ن

ف مهن مهنا بالفتح دوشیدن
کوزان را

م ه ش

ناقة مهشاء ناقه شتاب لاغر
شونده
ف مهش مهشا بالفتح سوختن
وخراشیدن
امتهاش سوخته شدن وسترده
زن روی را باسترد

م ه ص

ارض مهصاء زمین بی گیاه
تمهیص پاک کردن خامه سپید
نمودن ان را
تمهص فی الماء فرو رفتن در آن
امهیصاص بی گیاه وبی برگ
گیاه شدن زمین

م ه ص ل

حمار مهصل کجندب سطبر
ودرشت اندام

م ه ع

مهمع محرکه برگردیدن رنگ
روی وگونه برنگ شدن از
عوارض دشوار
مهیع کجعفر راه فراخ وروشن
والصواب انه مفعل لانه لیس
فی الکلام فعیل اما ضهید
فمصنوع

م ه ق

مهق محرکه سبزی آب
مهق کامیر نشان مالش پای
وزمین دود
امهق سخت سپید همچو اهلک که
هیچ رنگی امیزش ندارد ونابان
وبراق نباشد
عین مهقاء چشم سبزآب
ترى الخیل تمهق کمنع یعنی اسبان
می دوند
تمهیق فراخ وبسیار شیر دادن
بچه را

تمهق نوشیدن شراب شاعری
بعد ساعة منه قولهم خذل تمهق
شکوته

م ه ک

مهکة الشباب بالضم وبالفتح
پری وامتلاء جوانی
مهیک کامیر کشن که باردار
نکند
مهوک کعصفور کمان نرم
یوسف بن ماهک که از محدثین
است
مهوک ندیب اخطاد در کلام
ف مهکه مهکا بالفتح سخت
سائیدن او را ومهک فی الشیء
شتاب کرد ومهک المرأة مهکا
کرد در جماع زن را ونرم نمود
س مهک صلبه مهکا بار
دا نکرد صلب وی مهک مهو
کذلک
ممهک کزنبور دراز بالا مضطرب
خلقت واسب کشاده گام
شاب ممهک کمحدث جوان پر
از جوانی
تمهیک سخت سائیدن
تمهک نیکو واراسته کردن
کاردا وبکار بن نمودن مرد بد
تماهک با هم ستیهیدن
شاب متمهک بکسر الهاء جوان
پر از جوانی

م ه ل

مهل بالفتح باش مذکر ومؤنث
واحد وتثنیه وجمع در وی یکسان
است یقال مهلا یا رجل
ویا رجلان ویا رجال ویا امرأة
ای امهل واذا قیل لک مهلا فلت
لا مهل والله ولا تقل لا مهلا و
الله وتقول ما مهل والله بمغنیة
عنک شیئا ویقی یذوق مهلا
یعنی مرکب خطا ما کردید بر
مهلت داده شد شتاب نکرده
شد درآن ونیز مهل ومهرک
ارامش وآهستگی ونرمی وزمان
ودرزداب مرده
مهل بالضم مس وجوهر کانی هر
چه باشد مانند سیم وزر ومس
وجز آن وکذا خنثران روی ومس
وامن منه قوله تعالی کالمهل
وقطران تنک وروغن زیت یا
دردی آن یا روغن زیت تنک
وخاکستر وخدوک که از نان
فرو ریزد وزهر وزرداب و
دیم وزرداب مرده وفی حدیث
ابی بکر رضی الله عنه ادفنونی فی ثوبی هذین
فانما هما للمهل والتراب
مهلة بالضم قطران تنک وامثال آن
ویقال اخذ علی فلان المهلة یعنی
پیشی گرفت از وی در سن وسال
یاد رادب یا ارامش وآهستگی
وزمان دهی اسم است امهلنا
مهلة مثلثة ویحرک زرداب
مرده ودیم
مهل محرکه اسلاف متقدمین
مرد وابو مهل عروة بن عبد الله
جعفی از تبع تابعین است
ما امهل تیز رو وپیشی گیرنده
ن مهل البعیر مهلا بالفتح
خضخاض مالیدن شتران را
وآن نوعی از قطران است
مهلت الغنم باهستگی ونرمی
چرید ونیز مهل محرکه پیش مردن
در خیر ونیکوئی
امهال زمان دادن وتاخیر
کردن ونرمی واهستگی کردن
ومبالغه کردن وعذر آوردن
تمهیل زمان دادن
تمهل درنگ کردن وپیش
آمدن در خیر ونیکوئی
استمهال مهلت خواستن
انمهال معتدل وراست
ایستادن وانامیدن و
ستی

م ه م

مهیم بالفتح وسکون الاخر کلمه
استفهام است یعنی چیست حال
تو وکار تو وچه چیز حادث شد
تو را
تمهامه ذکر فی باب الحروف
اللینة

م ه ن

مهنة بالکسر والفتح والتحریک
وککلمه زیر کهدو خدمت کار
مهین کامیر خوار وسست اندک
وشیرینان کم وکم خرد وکم نیز
وکش که رادار نکند مهنا
جمع
ماهن ستخادم
مهینة بالکسر دهی است بطرابلس
ف ن مهنه مهنا بالفتح و
مهنة بالفتح ویکسر خدمت کرد
او را وزد وزنجانید مهنت
الابل رسیدن او را وقت آن
کشت ومهنت الثوب کشیدن آن را
ومهن المرأة کاشیدن آن را
ک مهن مهانة کرامه بین
خوار کردید
امتهان بکار خدمت داشتن
وبخدمت داشته شدن لازم
متعدی کردن چیزی را
خوار وضعیف داشتن

م ه و

مهو بالفتح خرمای نرم ورادید
وسنگریزه سپید وسراز شمشیر
تنکرو وسبک برف وجوهر
وشیر تنک اینک سپید مشتبه
استان زعبد القیس در بصره
اکذب ضیفة من شیخ مهو
نطفة مهوة نطفه رقیق
مهی بالفتح ونراز کردن رسن
اسب اسم است اما هادرا
مهاة بالفتح افتاب کاو دشتی
وبلور مانکصار مهوات
مهیات بتحریکها جمع
مهاة بالضم ابکش دردهم

ناقه مفی کمکرجمع مهوم البنا
مهاة کمهاد کجی عیب کاسه
جراز
ناقة ممهاة کهرانیا ناقه شتر شیر
ن مهاه مهوا بالفتح سخت تند
او را
س ض مهی الشیء میها بالفتح
اب داران را
ک مهو النمر مهاوة ابنک
کردید
امهاء تیز کردن شمشیر وعرض
را وتیز کردن واب دادن اهن را
واب دادن تیغ را وکم کردن
اسب اشاختن ودراز کردن
رسن ان را ویقال احفر البئر
حتی امهیت فی اماه علی الغلب
تمهیه اب دادن چیزی را

م ه ه

مهه بالفتح والسکون بار ایستد
وهو اسم فعل ان وصلة نوبه
وفلان مهه
مهاه کسحاب مزی وتازکی وسیر
نرم یقال ما کان فی هذا الامر مهه
ومهاة لطلبه وفی المثل کل
مهه او مهاة ما خلا النساء
وذکرهن ای کل شیء یسیر سهل
یحتمل التجمل حتی یاتی ذکر حرمه
فهنصر ای کل شیء باطل الا النساء
او کل شیء فصد
مهمه بالفتح دشت دور ودشت
وزمین خالی وویران مهامه جمع
ن مه الابل مها بالفتح نرم
کرد باوی
س مهه مهها محرکه نرم کرد
وتیز مهمه سیر نرم وترم وفرو
مشتبکی واهستگی ومرمانده
امید
مهمهه مه مه کفتن او یعنی
بازایست ومهمه عن الشیء
باز داشت او را از سفر
تمهمه باز ایستادن وبر کردید

م ه ی

مهو بالفتح تیز وشتاب روی
کردن دشته را والفعل من
ضرب
تمهی بالفتح اب اشت عمس را
انمهاه شکاف روی دشمن تیر زد
امتهاء سیمه است شاف نوی
سلختن دشته را
استمهاء صفت کشتن نفا
هم کیشه بودن فی النمائه بخر تن
العصفور فی المروب فلا یعد

باب المیم فصل الیاء علیه

م ی ب

میثبه بالفتح داروی است که
از به وشراب با دو شراب تیب
دهند معرب میبه

م ی ب ذ

میبذ کحیدر شهری است
نزدیک یزد

م ی ث

میث بالفتح سودن چیزی در
اب والفعل من ضرب
میثاء کصحراء زمین نرم پشت
بالکسر جمع وموضعی است بشاد و
شهری ونام دختری ودو
المیث جائی است بعقیق
میثة ککیس نرم
تمییث سودن چیزی در آب
تمیث نرم وسر رشته شد زمین
از باران
امتیاث سودن چیزی در آب
وبریست نرم وناز وفراخ
رسیدن ودر آب بیخته
خوردن پیوند
مستمیث پوست شتر سپید
سپیدی خایه مرغ

م ی ج

میج بالفتح در آمیخته شدن
والفعل من ضرب
میجی بالکسر والقصر حکایت

مرزبان بن مرزبه صحابی است

م ی ح

میح بالفتح سود ومنفعت
ودسوال ونوعی از رفتار
نیکو ورفتار بعضی از اسبان
ورفتن مست ناچیاه فرو شده
پرکردن دلو را چنبه کی اب
وسوال کردن واب من جو
آوردن ناز سوال وشفاعت
خواستن وبر دادن میتاکتایه
مثل یحی مخنته عند السلامة
والفعل من ضرب
میح بالکسر خرزبان خسته تخم
ناشده یا خسته ناشته
ماح نوزده تخم مرغ یا سپید
آن
مائح کشاد کی میان سر انها
مائح بیلک چاه فرو شونده
حیزامنا خدجمع وفی الحدیث
ترانا شته ماشه ونام بنب
مرد از بنی خوی
میوحه نوعی از رفتار نیکو
میاح کشاد ونام اسب عقبه
بن سالم
ممایحة با هم امیزش کردن
تمیح ناوان رفتن
تمایح بیچان رفتن
امتیاح زاد ومو بخشیدن
وحوی کتابیدن افتاب
تواسا حت التمس وفرحبی
البعیر ای اسلت شعرة
استماحه هشرسهاق الیها
شفاعت خواستن

م ی خ

ض ماخ میخا بالفتح میبد
تمیخ خرامیدن

م ی د

مید بالفتح لغتی است میسد
بمعنی غیر ومنه الحدیث انا افصح
العرب میدانی من قریش و
نشانت فی بنی سعد بکر بن ...

بعضهم من ابل الذی من قریش
مَیْدَة بالفتح طعام و خوان
اراسته بطعام
مائدة کوهی است و هو مایذ
کنزل بالموحّدة
مائدة خوردنی و طعام و
خوان اراسته بطعام فاذا
لم یکن علیه طعام فهی خوان
قال ابو عبیدة مائدة فاعلة
بمعنی مفعولة مثل عیشة
راضیة و دائره از زمین
تعلّه میداد ذلک بالفتح والقصر
کردان را از هران و نیز میداء
مقابل یقال هذا میداء و
بمیداء
میداء الشیء بالکسر والمد نهایت
و پایان چیزی و قیاس ان و
میداء الطریق دو کرانه و دو
ان و نیز میدان ابو و مبلغ
یقال هذا میداؤه و بمیداه
میدان کسکران و بکسر نیز
مفعال من الودن صحیح من
ابی عمرو و عرصه اسب دوانی
و چوکان بازی میادین جمع
و عیش فراخ خوش و محله است
بنیشابور و از ان است ابو الفضل
محمد بن احمد و محله است باصبهان
از ان است ابو الفضل بن الطهر
بن احمد و محله بغداد از ان
است عبد الرحمن بن جامع و
صدقة بن ابی الحسین و کروهی
دیکر و محله بزرلنجان و نیز و
شارع المیدان محله بود ببغداد
ویران شده و شاعری است
نفعی
میادة کنیزکانه زادهی است با
نام وهو ام الرماح بن ابرد بن
ثوبان الشاعر نسب الیها
ض ماد میدا بالفتح و میدانا
حرکت خمید و میل کرد و کواليد
و از ین شده و نیز ...

کرد بدن سراب و جنبیدن و
خوابیدن و چمیدن از راه
و تاویدن و زیادت کردن
و خوار بار آوردن جهت قوم
و طعام دادن و غشیان یاد
سر رسیدن کسیرا از مستی
یا از سیر کشتی و متغیر کردیدن
کندم از نمی و تری
ممتاد دهنده و خواهنده
عطا
م ی ذ
میذ بالکسر کروهی از هند
ابن عباد و پنه نظر
م ی ر
میر بالکسر خوار بار و غله آوردن
از شهری بشهری
موارد کشاده پشم که وقت زدن
بیفتد
مائر خوار بار آورنده و میارکرنا
و میاره کفتکانه جمع
میار کشاده خوار بار او و
غله کش از جائی بجائی و نام
اسب شرحبیل بن علیقه تاونی
ض ماره میاله میرا بالفتح
خوار بار آورد جهت عیال و
مرّت الدواء بالسکر دو
سوده آن را و مرت الصوف
زدم پشم را
اماره خوار بار آوردن جهت
عیال و یکدیگر کردن بریدن
و کداختن چیزی او ابریشم
در زعفران سودن آن را
ممایرة حکایت کردن کرده او
کی داد بقی مایره مایر ای حکا
تفعل مثل تمائل
تمایرتم ابینهم تباهی افتاد میان
ایشان و نفرت خاست
امتار لهم خوار بار آورد جهت
ایشان
م ی ز
زجل میز بالکسر مرد سخت پی

...تیز ز میز کم شفت شده
قول القائل للمقتول ما زالکه
و قد یقول یقال یکی سوی
کرده زن از کن قال الازهری کلا
ادری ما هو الا ان یکون بمعنی ما
فالقی الیاء فقال مازی فحذف
الیاء للامر و قال ابن الاعرابی
اصله ان جلا اراد قتل رجل
اسمه مازن فقال ماز اسکند
السیف ترخیم مازن نعت ما
مستعمل فتکلمت به الفصحا
ض مازه میزا بالفتح جدا کرد
ان را و نیز میز فضیلت دادن
بعضی چیز را بر بعضی و از جائی بجای
رفتن
اماره جدا کردن
تمییز جدا کردن
تمیّز جدا شدن و پاره پاره
کردیدن از خشم یقال یمیز
من الغیظ ای یتقطع
امتیاز جدا شدن
استمازه جدا شدن و یکسو
کردیدن
انمیاز جدا کردیدن
م ی س
میس بالفتح درختی است که از
و نوعی از موین و نوعی از انکور
کر بر یکسته قائم باشد
مائس خرامنده و میوس که شبود
شله
میاس کشتادر خرامنده و شیر
بیشه خرامان و کرانه و نام اسب
شقیق بن جزء القیسی
میسان بالفتح خرامنده و ستاره
است انجوزا یا هر ستاره روشن
میامین جمع و شهرستانی میان
بصره و واسط میسانی و میساتی
منسوب بوی و نام شب بدرو
نام یکی از دو ستاره هقعه
میسون بالفتح کودل خوش قامت
نیکو روی و نام زنی از ملکه دو

نام دختر بحدل مادر یزید بن
معاویه
ض ماس میسا بالفتح و
میسانا خرامید و بی تاب
بود و ماس الله فیه المرض اقرب
کرد خدای مرض او را
تمییس را امن دراز کردن
تمیّس خرامیدن
م ی ش
ماشان جوئی است
ماوشان ناحیه است بهمدان
ض ماش الارض میشا
بالفتح رفت در زمین و کد
و نیز میش امیختن پشم با موی
شیر یا شیر کوسپند ...
داشتن بعضی خبر و اشکار کردن
بعضی از او و نیز دوشیدن شیر
پستان و امیختن هر چیزی
م ی ط
ماعنده میط بالفتح نیست
نزد او چیزی و از فریاد ما یختص
وغوث و نیز میط دهی است
بساحل بحرین
میطان کیمیزان یکی از کوهها
مدینه
میاط کشداد بیابان نه
بیهوده کار
امیوط بالفتح دهی است بمصر
ض ماط میطا بالفتح ستم
کرد و جور نمود در حکم و بس
رنش کرد و ماط عنی میطانا
میطانا محرکة کتان کر بید دور
کردید و ماطه دور کرد او را
لازم متعدیر کرد اینه و نیز
میط رفتن و دفع کردن و
راندن
اماطة دور شدن و دور
کردن لازم متعدی
میاط ککتاب دور کردن و
زجر نمودن و یقال القوم فی
هیاط و میاط ای فی ملا اختلاط

و مزاج و خنی و همیشه یکی با
کشتن و سخن ماند رفت نباز
کردانیدن از ان جو خلاف
هیاط هواشه السّوق فی الولد
تمایط از هم دور شدن و با یک
دیکر بدید شدن و تباهی افتادن
میان انها
م ی ع
میع بالفتح روان و شبک کرد
چیزی بر زمین چون دهن و
مسکه و جز ان و کداختن قیالیا
ماع الشیء اذا جرى علی وجه الارض
منبسطا و هیئته و دهن چیزی
ریختن چون آب و روغن و جز ان
میعة بالتاء مثله و روغن ایک
الفعل من ضرب
میعة عطریست نیک خوشبوی
یا صمغ درختی است که از رو
خیزد یا چربش کیاه تر و تازه که
مرد اهل اندلس کونند افشره
برادر پندیا ان صمغ درخت
سفرجل است یا درختی است
شبیه درخت سیب ثمرش سپید
در بزرکی از بهار مغز و مغز خورند
و لب خشنه ان را کرچرش
میعه سائله نامند و پوست
ان درخت را میعه یابسه و
میعه سائله اکثر مغشوش باشد
و خالص ان ملین و مسخن و منضج
است صالح جهت زکام و سرفه
و دوشقان ان استسقاء
ابکرم مسهل بلغم اذنیت
و ورم و بوی ان قاطع عفونت
و مانع وبا است و نیز میعه
بالفتح شادمانی و اول دمان
اسب و اول جوانی و اول ان
مائعة موی پیشانی اسب
دراز و ابر ان باشد و میعه
کعطریست نیکو شبوی یا
صمغی
اماعة روان کردانیدن

تمیّع روان شدن و کداختن
انمیاع کداختن و روغن
م ی ل
میل بالکسر چوب سرمه کش و
قلم غنشخاک و امن جراح و کجا
و مقدار منتهای دراز نظر
از زمین یا شاه و نشان داه را
مسافت زمین ... حد ویله
فرسنك و هو ماءة الف اصبع الّا
اربعة آلاف اصبع و اربعة آلاف
ذراع بحسب اختلافهم فی الفرسخ هل
هو تسعة آلاف بذراع القدما
او اثنی عشر الف ذراع بذراع المحدثین
امیال و میول جمع و نیز میل معرّب
بنت شرح ناسنه
میلة بالکسر هنکام و نشان
میل کعنب جمع
میل محرکة کجی و خم در خلقت تو
فی عنقه میل و کجی هنا
مائل کرم نده و خمنده مائله
و میل کرکع جمع
مائلات ز نانی که خمان و پنها
روند از ناز و کرم نکشی با اهل
اند از طاعت خدای ابجز انستنا
دالا لازم است حفظ فروج یا شا
میلاء میکنند که کراهت دارد یا
مایلند بسوی بدی و نشا
امیل کج و خمیده در خلقت و
انکه بر زین راست نتواند نشست
و مرد بی شمشیر و بی سپر و بی نیزه
و مرد بد دل
میلاء کحمراء نوعی از د شاد
ب... و نوعی از نشانه کردن نکرد
از عقاص ممکن نباشد و ناقه
خمیده کوهان و ریک توده بطیر
و دو فراز درخت بسیار شاخ
ض مال الیه میلا بالفتح و
مما لا و ممیلا و تمیالا بفتح التوقیه
و میلانا محرکة و میلولة کعیلولة
بر کردید و خمید و مال الرکن دابا
و تمایل ان را و مال التمر

میوة مایلت ... نارنجا
از میسان اسمان و مال الینا الطریق
بشتاراه رفت با من و هو لا تمیل
علیک المرتبه یعنی تواتر است از
او و نیز میل و میلانا ذو لمیل
مسالتة بمن جور کردن صالحه
بعلی
س میل میلا محرکة کج کردید
در خلقت
ممیلات زنان دلفریب با پستان
که مقنعه کج دارند و بر کردانند
نام روی بسوی قفا یا باشد با
مایل میکنند دیکران را در شرل
افعال جو دیا در رعنا سر ود
دوش یا میجبانند از ناز یا
انکه دیکران را شانه میلا می
کنند یا مردان را در دغنه می
اندانند
اماله بر کردانیدن یقال اماله
الیه و خم دادن و کیاه شیرین
چرانیدن شتر را
تمییل بر کردانیدن و خمانیدن
و شکایت کردن تو مایتلو آن
لم یشکو و متردد بودن میان
دو چیز
تمایل بر کشتن بر کرفتن
بوتمایلناه فایلناه ای اثغار
علینا فاغرنا علیه
تمایل پیچ پیچان رفتن
استمالة مایل شدن و پیمودن
ببعکف یا بذراع و کج خود
جنبانیدن کسی را امتحن خوش
نیکوی تو اشتمال فلانا و بقلبه
م ی م
میم بالکسر حرفی است از حروف
هجا
میمنه بالکسر ناحیه است به
اصبهان
م ی ن
مین بالفتح دروغ میون جمع
یقال کثرت الظنون میونا

مان امن امان و کلکنده
بدان زمین شیار نه
میانة بالکسر شهری است
با آذربیجان میانجی منسوب بوی
مائن دروغ کوی
میون کصبور دروغ کوی
میناء بالکسر مقصور امرضعی
است و سرلنکرگاه کشتی
مینا بالکسر ممدود الکینه
میناء بالکسر دهی است بطبر
میان کتان دروغ کوی
ض مان میثا بالفتح دروغ
کفت و مان الارض شیار
کودان را
تمائن الود دوست با غرض
م ی ه
مینه بالفتح زدانه درون
شمشیر و جز ان داو و بی آب
کرد بد جانب نام مثل الرکیة
میثة کامت ...
م ی ی
می بالفتح از نامهای زنان است
میة کذلک
میناء بالفتح مقصور نام دهی
از کنه سعیه قاری بنیاد کرده
او است و بدان منسوب کشته

الکتاب الخامس والعشرون فی النون

باب النون فصل الهمزة

ن ء ء
نانا کفند بسیار کردانند
حدقه چشم و عاجز درمانده
و بد دل تو کشنده و نانا
کسسان مثله و نیز نانا مرد
سست و ضعیف
منانا کسر هد بسیار کردانند
حدقه چشم
نانا نانا خوش نیکو داد
ان او و باز داشت و نانا فی
الرای نانا و منانا است رای
کرد و نیکو کردن زانست

ان داو نانا عنه قاصر وعاجز کرده
ازان ونیز ناناة سستی منه الحدیث
طوبی لمن مات فی النانأة یعنی اول
الاسلام قبل ان یقوی
تنانؤ عاجز وقاصر کردیدن
وسست وفرو هشته شدن

ن ء ث

نئات کشتاد شیر بیشه ومرد
با ناله وفغان

ض ف نات نانا بالفتح
ونئیتا کابر زالید یا نالید یا بانگ
از انین و نات فلان نا حسد بردان را

ن ء ث

ف نات عنه نأثا بالفتح و
منتثا کمقعد دور شد وکویند
منتثأ کمکرم دور کرده

ن ء ج

للریح نئیج کابر باد را ووزش
سریع است با بانک
نئوج کصبور باد وزان
نئاج ککتان شیر بیشه
نائجات الهوام بانکهای هوام
حدیث منئوج سخن بعید ومعوج کمفعول
ف نأج فی الارض نؤوجا کاکد خود
رفت و نأجت الریح نئیجا کامیر وزید
باد وجنبید ونأج الی الله کریه
وزاری کرد بخدای تعالی در
دعا و نأج البوم آواز کرد ونأج
الثور بانک کرد ونئج القوم مجهولا
بادشان رسیدانها را
س نئج تنئاجا کرکه البستی خود

ن ء د

ناد بالفتح کینه وذهاب وبد
خواستن ونئید نئاد ازدیر
وبلاء ودیج رسید نکبیر اتی
نآدی الدواهی منه ولانا والنئد
مرفع
ناد کسحاب بلاد ونحتی ودیج تو
کصبور ونادی کبلکا مثله

ن ء ی ل

نئیل کزبرج بلا ودیج

نیئلان وغیتم دالة لغة فی النیدلان
یعنی شکایه

ن ء ر

نئور کصبور نیلج ودود وسیجی
فی ن و ر
ف نأرت نائرة برانکیخته
شد

ن ء ج ل

نأجیل لغتی است در نارجیل

ن ء ش

ناش بالفتح فراکرفتن وکرفتن
وسخت کرفتن وحمله کردن قتا ببر
کردن در کار وسپری کرداشتن
وبرخواستن والفعل من فتح
نئیش کامیر پس تو منه نئشا
ای اخیرا و لحقنا نئیشا من النهار
در پیوستیم بد ودر لغیر بود
نؤوش کصبور تو ناو چیره وست
نأمة منوشة اللحم ناقه کم کوشت
تناوش فراکرفتن وسپس ماندن
ودور شدن
انتئاش شتابانیدن ویچیر
ماندن ومکوسپندان رفتن
تواتئاش نعمة ای لحن بها

ن ء ط

نئیط کامیر بانک وزمیر
ض ناط نئیطا بالفتح بانک
وزفیر برآورد

ن ء ط ل

نئطل کزبرج بلای سخت رشت
ومردم تیز فهم زیرک

ن ء ف

منئاف کمنبر کوشنده وبخت
مند
ف نأف کوشید وبخت مند
شد
س نئف من الطعام نأما کنم
خورد ونئف من الشراب سیر نوشید
ونئفت فلانا مکروه ونا پسند
داشتاندا

ن ء ل

نؤل کصبور اسپ یا کفتار جنبان
رونده
ف نأل نألا بالفتح وبالتحریک و
نألانا محرکة ونئیلا کامیر رفت و
رفت بر فتار یکه کویی برپشت بار
دارد ونأل الفرخ او الضبع خبر
رفت ونأل الرجل رشك برجویی
نوانست ونال آن تفعل سزاوار است
کرثجی

ن ء م

نأمة بالفتح وبها آواز ویقال
اسکن الله نأمته یعنی بمیرا نماند
وکذا نق نأمة مشددة
نئیم کامیر آواز کمان وناله وزفیر
واواز امون الیوم
ض ف نأم نأما بالفتح نالید
یا نام مانند نفیر است یا آواز
خفی یا آواز سست وضعیف ونیز
نئیم کامیر آواز دادن کمان وشیر

ن ء مل

نأملة کدحرجة رفتار بندی
رفتن ان

ن ء و

ز ناو نئة وعنه دور شدم ازگ
لغة فی نایته وعنه

ن ء ی

نؤی بالضم جویچه کرد آکرد خرکاه
وسرا برده وخیمه نای بالفتح وبغنو
ونؤی کهمة مثله اناء کاذام وانه
کارآمو نؤی ونئی بالضم والکسر جمع
ف نأیته وعنه نأیا بالفتح دور
کشتم از وی ونأیت النؤی کند
جویچه ودوتن نؤیا ای اصلحه
واذا وقفت حلیه فلتنی کاعلم
ره فی دکهکویند ایضا انا
نؤمک مثل انعم نعیمك
انایة انتئاء دور کردانیدن
اوزار استنأی ویچیکندن
کرد سرا پرده وخرکاه
انتئاء دور شدن
ستانای مجتمع الهوی نیجای سور

وجویچه کرد آکرد خرکاه
انتناء ستنة کندن جویچه پیرامون
خرکاه ودور شدن

باب النون فصل الباء

ن ب ء

نباة بالفتح آواز نرم خفی یا آواز
سک
نبأ محرکة خبر وکاهی انباء جمع
نبیی کامیر پیغامبر از جانب حق
تعالی فرزلنا لهمز ما لقت دکمار قرآن
فی مدینه وبرمهه خاطبیة الاهل
المدینة فانهم یهمزون هنه الاه
ولا یهمزون فی غیرها ویخالفون
العرب فی ذلك انبیاء ونبلاء وانباء
ونبیون بتشدید الیاء جمع واز جائی
بجائی بیرون ایند و قول الاعرابی
یا نبی الله ای الخارج من مکة
الی المدینة انکره علیه فقال لا
تنبرر باسمی فانما انا نبی الله ونیز
نبیی راه روشن ونبای ملند جمع
منه لا تصلوا علی النبی ونبیی
سو مثال نبیئ ضغیر نبیی هذا
فیمن یهمز علی نباء وامامن یجعل
علی انبیاء فیصغر وعلی نبی
نبلیة کجهینة ابر اسود علامی
است
بنوع بالضم وشد الواو دیوه باب
نمیب مثال نبیئة مصغران
منه تنبیئة مسیلمة
نابی جای بلند وخمیده وابند
از جای دیگر یقال السیل نابی
ورجل نابی اذا جاء من بلد الی
ف نبأ نبأ بالفتح ونبوءا ابند
کردید ونبا علیهم اشکار شد
برایشان وبراهد ونبأ من
ارض الی ارض اذ ذهب برمیته
بیرون آمد واز جابی بجایی رفت
ونبأ نبأ نبیا الارض ای جاءت
به ونبیء نبیئا بانک کردن ونبالک
کردن سک ونبیء فی نبأ ای لم
بیش رو وارتخنس ومجر یادن

انبأه ایاه وبه کاهی بتخشید ازوا
ونیق و منی فانبأ ایمی بیراند الخبث
وی بیر بیرهان ذا یا عمر اشید با
نکذشت جران
تنبئة خبر دادن وآکاه کردن
منابأة همدیکر را خبر دادن ودو
شدن بام وهمسایکی کذاشتن
متنبی دعوای نبوت کننده
منه احمد بن الحسین المتنبی خرج
الی کلب وادعی انه حسنی ثم ادعی النبوة
فتشهد علیه بالشام وحبس دهرا
ثم استتیب واطلق
تنبؤ دعوای نبوت کردن
استنبا بانکاویدن وتفتیش
کردن خبررا

ن ب ب

نبة بالفتح بوی بد
انبا بره بالفتح دهی است برکوی مصر
انبوب کقنفذ میان دو پیوند
نی لغة مقصور من الانبوب
انبوب کعصفور میان دو پیوند
نی ونیز انبوبة بالثاء مثله وراه
در کوه وخیابان درخت وزمین
بلند و انابیب جمع وانابیب الرئة
مجرهای دم
ض نب التیس نبا بالفتح ونبیبا
کامیر ونبابا کغراب بانك کرد وقت
هیجان وبد بوی نب بمعنی دوه بزر
منشی نمود
نبنبة بانك کردن تکه وقت
هیجان ودراز کردن کار وداد
تخیس وسخنهای بیهوده کفتن
وقت جماع
تنبیب انبوب برآوردن کیا
ویا انبوب شدن ان
تنبب نی وان شدن اب

ن ب ت

نبت بالفتح کیاه وتام مردی
نبیت کامیر پدر حیی است از
یمن اسمه عمرو بن مالك وجنیت
نبیت مرد فرومایه حقیر

نبیتة کسفینة شاخ درخت
فلجان نبات شجع
نبیت کزبیر نام مردی وعیص
بن نبیت مرو بنی عبد شتشت
نبیتة بنت ضحاك کجهینة صحابی
است وهی بالتاء ونقدم
نبات کسحاب کیاه واز اعلام است
نباتة بالتاء ویضم کذلك محمد
بن سعد بن نباته نباتی منسوب
به محدثی خود واحمد بن محمد نباتی
جهت معرفتا و نهرد و محدث اند
حسین بن عبد الرحمن نباتی کفزالی
شاعری است نبیت لات سزاتیدا با
نضر عبد العزیز بن عمر بن نباتة
بن حنید بن نباتة ودو نباتة جد
خطیب عبد الرحیم بن محمد بن اسمعیل
اختلاف است لیکن ضمه اش اکثر
واثبت
نابت دهی است ببصره از ان دسته
استحق بن ابرهیم نابتی وداد لنبتا
جایی است بعرفات ونابت بن یزید و
احمد بن نابت اندلسی وعلی بن نابت
واعظ محدثان اند
نابته جوان نو خاسته از شتران
وفرزندان نوابت جمع توما المسز
نابته بنی فلان نای نابت علیه امورهم
واولادهم ونبتت لهم نابتة ای نشأ
لهم نشء صغار وان بنی فلان لنابة
شر ونیز نوابت جوانان نو خواسته
خوشخوی ببینا الخبان
نباتی کسکاری بالضم موضعی نرد
ببصره
ینبوت بالفتح درخت خشخاش
یا درختی است دیکر برزك ما نند
خرنوب
تنبیت درخت نشستن وخرد باشد
یا کلان ناسم استغراویکسر اوله
منبت کمجلس رستنکاه کیاه مانند
دالقیاس کمقصد
منبوت رویانیده شده کویند
انبته الله فهو منبوت بر غیر قیاس

ن نبت ثدی الجاریة نبوتا بر
امد پستان جهت وتیز نبت بالفتح
رستن کیاه ومردیانیدن زمین
کیاه را لازم متعدی
انبات رستن کیاه وکیاه رویانیدن
لازم متعدی تو انبته اشنبات
فهو منبوت مو موی تهار براورده
کودك
تنبیت پرورد کودك زاد
درخت نشاندن ونیها لنعیت
ابلك بن عینیك

ن ب ت ل

نبتل کجعفر سخت درشت وخلق
است وعلی وعبد الله بن نبتل
منافقی بود

ن ب ث

نبث بالفتح کاوبدن زمین بپا
وتره برکندن وواکردن چیزها
پنهان راوخشم کرفتن والفعل
نصر
نبث محرکة نشان
خبیث نبیث مرد خبیث بد
نبیثة کسفینة ابر جوی ونبا
انبوثه کاعجوبه بازی است که
چیزی نیز خاك کنند پس هر که اول
براورد غالب باشد
انبثات کاوبدن بدست ونظاهر
کردن پنهان وفراکرفتن وبیاب
پشت وماننددان با میخ ابرام
دامن بر چیدن ونشستن

ن ب ج

نبج بالفتح کیا بر دی که میدان مزرا
کشتی کیرند
انبجات بالفتح وکسر الباء المرات رو
پرورده
نبجة محرکة پشت سناح کحجاب
جمع
نبج بضمتین جوالهای سیاه
نبیج کامیر آذ انسك فنا یهم
کطعامی لرشت خاله
نباج ککتاب دهی است بادیه در

انتئب یزید بن عبد سعید
بزید کزبیر کهمر دوزاهد بود
دهی دیکر
نباج کغراب تیز واواز واواز
سك
کلب نباجی کغراب سك سخت
اواز
نابجه بلا ودیج وطعامی است که
در جاهلیت پشم شتر را در شیر
انداخته بخورد انید ندی
انبج کاحمد باده انبه که میوه
است هندی معرب
نبجان کسکران وعده بد
نبلاج کشنکاد سخت آواز وکنیه
پست شود و کلب نباج سك سخت
اواز
نبأجه بالتاء بیره ودبر یعنی انبا
کذب نباجتك اذا ضرط
نا باج لقب عبد الله بن خالد ولقب
پدر علی بن خلف
نجین انبجان وانبجان بالخاء المعجمة
بالفتح خمیر خواسته ولا نظیر لها
سوی یوم ارونان
شربة انبجانی بالفتح منسوبا بشکر
کرم
منبج کمجلس موضعی است
کساء منبجانی بفتح المیم والموحدة
وکساء انبجانی منسوب بوی بر
خلاف قیاس
منبج کمنبر انکه کو بیا نجه کند
ن نبج العجز برون امد
کبك
انتباج مخرا میخ شد وناپهها کفز
وبر دشمنیه نشستن
تنبج اما میبد نا ستخوان
بلند شد

ن ب ح

نباح کغراب آواز شتر بیشه و
سك یا دو نباح زمینجا است
بدر شست بلند بشر یونی دیلم
بمین

نبوح بالضم بانگ سگ و فریاد مردم و مکان ایشان و گروه بسیار

نباح کسر اول و تشدید ثانی بانگ کننده سگ و آن که بانگ زند ...

سپید خرد ... که از ... گرد ... سنا کند ...

عامر مؤذن علی کرم الله وجهه

وابو النباح محمد بن صالح محدث

نباح ... مدینه ...

فض نبح الکلب نبحا بالفتح و نبیحا و نباحا بالضم و الکسر و نبانا بانگ کرد سگ و کذا نبح الظبي و التیس و الحیة

انتباح بانگ ... سگ را

استنباح بانگ کردن خواستن سگ را و بانگ ... کردن

ن ب خ

نبخ بالفتح جدری گوسپند ... و آبله و شوخ دست از کار ... و ... کیا ... بودی

نبخة بالفتح ... و ... که ... زمین ... از ... کشتی ... کنند ...

نابخ ... و ... جمع

أنبخ ... مرد ... نشست ... اندام ... نیا ... زمین بلند نرم از زمین ...

نابخ ... کار ... جمع

نباخ ... کشاد ... و ...

انتباخ ...

ن ب ذ

ن ب ر

ن ب ز

ن ب س

ن ب ش

ن ب ص

ن ب ض

ن ب ط

ن ب ع

ن ب غ

نابغه مرد بزرک شان والمثا
للبا لغنه وشاعر از نوابغ جمع
از ان است زیاد بن معاویه نابغه
ذبیانی و قیس بن عبد الله نابغه
جعدی و عبد الله بن مخارق
نابغه شیبانی و یزید بن ابان
حارثی نابغه بنی دیان و نابغه
برکای غنوی و حارث بن بکر
نابغه یربوعی و حارث بن عدوان
نابغه تغلبی و نابغه عدوانی
نامش معلوم نشد
تباغ کشاده سپوشه سرو
بیرون اینده
نباغه مونث نباغ و مجهور نباغ
راه کرد نماک
نبغ کقنفذ موضعی است

فصل ض

نبغ نبغا بالفتح
و نبوغا بالضم ظاهر و اشکار
کردید و نبغ المنام بر امد ابی
چشمه و جریان و نبغ فی الدنیا
فراخ نتنکا نبی کشت و نبغ
علینا منهم نباغه کشاده
خروج کردند بوما از ایشان
نوادج و نبغ الوعاء بر امید
اوند ان سوراخ خود ابچه باریک
بود از او و نیز نبغ بی انکه در
اصل شاعر بوده شعر کفته
و نیکو کفتن ان و سبو ناک
شدن سرو
انبغ ابی بینا شد امدکو
بشهری دبرا ورون اندرا
از سوراخ پرویزن

ن ب ق

نبق بالفتح کنار که برسیده
است نبقا الکسر و نبق ککتف
مثل نبقه بکی نبقات جمع و
اندما نشکاست شیر که از
شنبه خرما در خمیر امیدوار
و ابد و شاب خرما ابچه
نکو نهاند و ذو نبق موضعی
است و نیز نبق نوشتن

والفضل من نصر
ابو نبقه بالفتح جدی کر و هی است
از بنی مطلب
نبیقه کسفینه کره جای بر اینلا
خوشه انکو ر چون نکالان کردید
انبان است نیز دادن نبی انبا
علینا بالکلام یعنی سخن کفت
یا رسانید سخن او موضع بی
منبق کمعظم و محدث هموار و
ارا سته از هر چیزی و درشتی
ارا سته از خرما درخت و
نبق بالضرط تنبیقا استه
نیز داد و نیز تنبیق نوشتن
انبنا ابی بیرون اوردن سخن را

ن ب ک

نبک بالفتح دهی است میان حمص
و دمشق
نبکه محرکه زدشکن پشته تیز
سر و کاهی سرخ هم باشد و زمین
که در ان نشیب و فراز باشد
و پشته و ریک توده خوق
نبک بالفتح والنزیاک و نبکا
کنابت نبوله جمع
نباک کغراب نام اسب فلح بن
خالد تغلبی و اسب کلیب بن ربیعه
تغلبی و موضعی است یا ان نبکا
بنا امت
نبول بالضم جانی است
مکان نابک جای بلند و ناوبک

جمع
نبول بفتح العوقیه موضعی
انتبا النبلند کردید و درشتی
بر امدن و باز داشته شدن
قوم و مه بی

ن ب ل

نبل بالفتح تیر مونث ایدو لمد
ندارد و نابیل است یا خود و حال
است انبال و نبال و نبلان
بالضم جمع و یتقال النبل نبله
الا با خره ای لم یتقبه و لا لقیا
له

نبل بالضم نجابت و بزرکی و نجی
و نیز بیخاطر و فضل نبله با لفتا
مثل یقوتما انتبل نبله و نبلت
الا با خره یعنی کاه نشد مراورا
و ندانست ما اماده نکردید بجهت
ان مکر در اخر و ساخت و سا
یقال اخذ للامر نبلته و نیز نبله
پاداش و جزا و لقمه و عطیه نبکر
کصرد جمع
نبل محرکه تیز خاطر و کرامی نبله
مونث نبل علی لفظ الواحد و
نبله بالفتح و نبال ککتاب جمع
و نیز نبل بزرک و خرد از عند
و کلوخ و کبار قوم و صغار ان
از اضداد است و سنک استنجا
نبل کصرد سنک استنجا و فی
الحدیث اتقوا الملاعن و اعدوا
النبل و المحدثون یقولون بالتیز
و نبل بنت بدر محدثه است
نبیل کامیر تیز خاطر هوشیار
و کرامی نبال ککتاب جمع و نیز
دد کار و تیر انداز ماهر و ابی
عاصم النبیل ثقه است
نبیله کسفینه شکوفه از هر
چیزی و مردار و نبیله بنت
قیس صحابیه است و امراه نبیله
الحسن زن نهایت نیکو صورت
و کذا ناقه نبیله و فرس نبیله
و رجل نبیله
نبال ککتاب اکاهی و دانست
و اماده کی جهت کاری نباله
مثل یقال ما انتبل نباله الا
با خره ای لم یتنبه لم و ما شعر به
و لا اهتاله
نباله کتابه شهر کری
نباله کثمامه شهر کریست مثلث و
شایقال اخذ للامر نباله و
یتوما انتبل نباله الا با خره
ای ما انتبه له و ما بالی به
نابل تیر ساز و صاحب تیر و
تیر انداز نبل ککرکع جمع و نیز

و ماهر در تیر اندازی و دد کار
و منه المثل ثاراتها بالهم علی نابلهم
یعنی اتش را افروختند بر زور ها
و هو نابل و ابن نابل یعنی او ریک
است پسر زیرک
نابل بضم الباء نام مردی و موضع
است با فریقیه از ان است
احمد بن علی عماد نابلی
انبل کاحمد تیر انداز نزد قیاس
است بیطلیوس
نبال کشداد خداوند تیر
و تیر ساز و بالخفتان و تیر دار
نبنال کمنیاح کوتاه
نبنال البتاء کوتاه و کوتاه
ن نبله نبلا بالفتح تیر انداخت
بروی و تیر داد ان را و نبل
علی القوم تیر افکند برای ایشان
و نبل فلانا بالطعام اندک
اندک داده مشغول داشت
از او و نبل به نزدیک کردیا ان و
نبلته غالبا اسدم بروی در
تیر اندازی و فضل و نیز نبل
ارایه دادن شتر را و بمصلحت
شتر قیام نمودن و سختی ادانی
ستور را
ک نبل نباله کرامه تیز
خاطر و اکاه کردید و کرامی شد
انبلتا تیر انداختن و تیر انداختن
اموختن و تیر دادن و یتوتلن
فلانا بطعامی ای ناوله شیئا
بعد شی
منابله تیر کردن ددر تیر اندا
و در فضل و اکاهی
متنبل بکسر الباء و تیر دار
تنبل اماده کرفتن ابچه تیزدم
بود و نیز تنبل اکاه و تیز
خاطر کردیدن و کرامی شدن
و استنجا کردن بسنک و کلوخ
و تیره برشی نمودن و تیر با خود
داشتن و فضل نمودن از خود
و مردن مردم و شتر جزان

ویک یاکرفتن تیر در شتر را
استنبال بر کزیده مال کرفتن
و تیر خواستن
انتبال مردن و کشتن از اضداد
است و بیکبار شتاب بر داشتن
چیزی را

ن ب ن

عنفو منبن کمعظم خوشه
انکور که بعض از ان خورده باشند

ن ب و

نبوه بالفتح زمین بلند
نبوان محرکه شی است و
ذو النبوان و دبعه بن مرثد
نبی ککنی راه و زمین بلند نبی
بر وساغ ان یکون ماخوذا منه
غیر مهموز و هو فعیل بمعنی مفعول
ای انه شرف علی الخلق کله فنبه
نبی انبیاء جمع
نبیته کغنیته سفره بر لخوشا
فارسی است معرب ان نفیته
بفا است
نباوه کسحابه زمین بلند و
موضعی است در طائف
نباوه کثمامه پیغمبری
نابی بن ظبیان محدثی است
و نیز نابی جد عقبه بن عامر
نابی جد ید ثعلبه بن غنمه
بن عدی صحابیان اند
نابی پشته نبی کغنی جمع
نابیه کمان که از زه دور شده
باشد
نبی بن نهیر کسمی تابعی است
ابو النبیان بالفتح نبا بن محمد
بن محفوظ استاد نبانیین
ن نبا صر و نبوا و نبیا
بالضم و شدا الواو والیاء و نبوه
بالفتح کند کشت و نبا بی ای
و نبا السیف عن الضریبه نبوا
بالفتح و نبا باز جست و نبا از
دخمکاه و کار مکر دو نبیت
صورته زشت کردید چند

کم چشم انکار کرد او ان و نبا
منزله به موافق نیامد جای او
و نبا جنبه عن الفراش ارام نیافت
پهلوی او بر بستر و نبا السهم
عن الهدف کوتاهی کرد در رسید
بر ان و نبا عنی دور شد از من
و نیز نبی و نباوه بفتحهما بر امدن
و بلند شدن
انبیته اکاه ساختم او را و دور
کردم او را از خود

ن ب ه

نبه بالضم زیرکی و بیداری و
فطانت و یاد اوری فراموش
شده را
نبه محرکه کم شده بی طلب یافته
یتوجدت الضاله نبها و چیز مشهور
از اضداد است و مشهور نبیه
ککتف شد و نام او و کرامی
للواحد والجمع
نبیه کامیر نام او و کرامی
نبیه بن وهب کزبیر محدث است
نباه کسحاب بلند بر امدن
نابه نام او و کرامی نبه کصحب
جمع و اثر نابه کار بزرک و نیز
غلام است
تنهار کبر کران پیدا چیزی است او
خمی
منبهه کمعمده مشهور و نما
یقال هذا منبهه خلق کذا و یقال
هذا منبهه لفلان ای مشهور نیک
و مغیله واشیئوا بالکنی فانها
منبهه
نبوه الاسم مشهور نام
ک نبه نباهه نام او ور بزرک
کردید و تثلیث خاص مرجی
است از طریف
س نبهت للامر نبها یاد اوردم
کاری را که فراموش بود و مانبه
لفهمه بیدار دا
منبهه کمحسنه و مکرمه و هو
الصحیح حاجت فراموش شده

انتباه بیدار کردن و فراموش
کردن حاجت کسی را
تنبیه بیدار کردانیدن و اکاه
کردن بر چیزی و بنام خواندن
کسی را یقال نبه باسمه و نام او
کردانیدن از کمنامی
تنبه بیدار و هوشیار شدن
انتباه بیدار کردیدن

ن ب ج

نبهج کسفرجل ناسراوار بون
سکاره

باب النون فصل الثا

ن ث ء

نثاه کهمزه ابی است مربنی عمیله
و ایا نخلی مر بنی عطارد را

ف

نثا نثا بالفتح و نثوء
کدخول بر امد و منتفخ کردید
و بلند شد و نثا علیهم مطلع
کشت و نثات المرشه ما
کرد دیش و نثات الجاریه
بالغ و رسیده کردید و کوالیده
دختر و نثا الشی بر امد
ارخای خود بی اشکار که
انتثاء پیش امدن و بلند
کشتن

ن ث ب

ن نثب نثوبا بر امدن پیشانی
و بلند کردید

ن ث ث

نثه بالضم چاه مثل مصدر
سنک سخت
نثیث کامیر اوایز جوشش دیگ
و علیان ابید
ن نث منتخر مغضب نثا بالفتح
بر باد کردید و منتفخ شد از
خشم
نثیث بیان کردن خبرها
نثث پلید شدن جسد
یاکی و یاکرکی

ن ث ج

نثانات شیجه کسفینه دود

کوسپند هم سن نثاج جمع و
منه غنمی نثاج کوسپنان نثم
همه هم سن اند
نثاج ککتاب و
نثوج اکسبو ر اسب ماده که هنکام
زادن نز رسیده
منثجه ککنسه در بیدان
که جای نه و زاد امد بیدا است
منثج کمجلس وقت نثاج و ابدین
یتوانسلت الناقه علی منثجها
ای الوقت الذی نثج فیه
ن نثجت الناقه نثاجا
ککتاب مجهولا زاییده و نثج
او و لدو نثجها اهلها نثاجا
نثجا بالفتح با نتاج ساختن او
اهل وی
انثجت الناقه مجهولا زاییده
بچه اورد و انثجت الناقه بر سر
خود رسید و معلوم نشد کجا
زاید انثج القوم نه او فتاده
شتران ایشان و نیز انتاج
وقت رسیدن زاییدن ناقه
زاییدنی حاشر اشکار شده
نثوج لانتثج
منثج بچه و تاب خوردن بچه
بر امدن بچه

ن ث ح

نثح بالفتح خوی و عرق و نیز
نثح بیرون امدن نثح از پوست
نثوح مثل و بیرون نکردن
کرما خوی یقال نثح المرالعرق
منثح و نز ابید بیرون تراوید
و تراویدن نمین العمل ابن
خرب
نثوح بالفتح شلم و نخال
ینثوح کیتموز مرغی است
منثحه کمکنسه دبر
مناثح العرق جاهای بر اید
عرق

ن ث خ

نتاخ بالکسر اسم موی کن

ص نَثّهُ تنثیثاً بروز داد آن را
مکر ... و نیز ...
کشیدن و از بیخ برکندن
نفائث ... والمثول من
... بودن مار کوشت
و ... باشن
... للفاعل ... که
از ... سرش ...
درآینده

ن ث و

نثو بالفتح ... مالیدن
بوی و ... کشیدن ...
منه الحدیث فلینثر ...
ثلاث نثرات یعنی بعد البول
و شکافتن جامه را با ...
بعد ... خوار ...
و ... زشت گفتن
و نیزه و بوده زدن و بودن
و درشتی نمودن و سختگی
کمان والفعل من نصر
نثره بالفتح زخم نیزه در ...
نثره ... شدن و ...
کردن ... والفعل من
سمع
قوس ناثرة کمان که زه را باد
کند از سختی
مناثرة ... بلند کفتن ...
کلمه مناثرة
انتثار کشیده شدن
استنثار بینی کشیدن
و بیرون آوردن ... استنثر
من بوله اذا اجتذبه ...
... عند الاستنجاء

ن ث ش

... بیرون
... خاریدن ...
... باشد ...
مانند ... فلان ...
چیزی ... برکنده او ...
کشیدن کوشت ...
برکندن و ...

... انبش
کشیده ...
... و ...
و پنهان عیب کردن ...
انتاش ...
والفعل من نصر
نتش ... اکثر ... سبین
بروید و ... که اول
نمایان کردد
نتاش ... فرومایگان
و عیاران
منتاش ... که بدان موی
پیر ... برکنند
انتتاش ... شده ...
از ... و ... بیرون آوردن
گیا از زمین ... زان که
بخش برآید

ن ث ض

ن نَتَضَ الجلد ...
و جو ... بوست ... شد
پراننده ...
و کفانید ...
انتاض ... کردن پوست
خود را ... انتض العرجون
و هو ضرب من الکمأة ...
اغالیه ...
الکماة ... السن ...
انا ... نفسها ...
من ...
یقطع ... الماء ...
باسکان ...

ن ث ع

ن ض نتع الدم ...
اندک اندک خون برآمد از زخم و کذا
نتع الماء من العین والعرق من
البدن
نتاع خوی ... آوردن
و ...

ن ث غ

نتغ ... عیب کند
...

ن ح نتفه ...
عیب کرد او را و ...
...
انتاع ... خند ...
کسی ... خند ...
که ... و بعض ...
کردد

ن ث ف

نتفه بالضم آنکه بر چیده از
گیاه ... جمع
غراب نتف الجناح کلاغ
برکنده بال
نتفه که ... کاغاز کند ...
واو را بانجام نرساند
حمل نتیف ... موی ...
... مالند
بروی و نیز نتیف لقب ...
...
نتاف ... برکنده ...
نتافه ... مثله
منتاف بالکسر ... برکنند
و ...
منتوف ...
...
ض نتف ... بالفتح
...
...
نتیف موی برکنده ... شد
للمبالغة
نتاف برکنده شدن موی
انتتاف برکنده شدن موی

ن ث ق

نتاق ...
...
...
کسترنده ...
...
بر نشاندن ...
... ماه رمضان
...
... خسبیدن

...
ن ض ...
دلو را از چاه ... بالفتح
...
...
نشاندن ...
زن ...
کفن ...
...
...
کردید
انتاق برداشتن سنگ سخت
و خانه ...
ساختن ...
خواستن ...
پیش ...
و ...
روزه داشتن ماه رمضان

ن ث ک

نتک بالفتح کشیدن ...
...
...
...
...
والفعل من ضرب

ن ث ل

نتل بالفتح ...
...
کنند ...
نتل ...
نتله بالفتح ... اعلام است
...
اعلام است
ناتل ...
...
...
ناتل ...
و محمد بن احمد ...
...
کوتاه ...
...

ض نثل من بیتهم نثلا بالفتح
و نثولا و نثلانا ... پیش ...
از ...
...
کردن و برآوردن ...
باشد
نثال ...
علف
استنثال ... از ...
وامادگی کردن ... بالأم

ن ث م

انثم ...
...

ن ث ن

نثن بالفتح بوی ناخوش
انثان بالفتح موضعی است
نزدیک طائف ...
میان ...
...
...
خوش بوی
منتن بکسر المیم والتاء ...
بدبوی
منتن ... ناخوش ...
...
ض ... بدبوی
کشت
انتان ناخوش بوی شدن
...
...
را

ن ث و

ناتی ... بلند برآینده و بلند
نوتاة بالفتح کوتاه ...
ن ...
اماسیده ...
انتاء ...
کردن و شکستن و اماسیده
کردن ...
...
انتا ...

...
استنتاء ...

ن ث ی

... بالضم و ...
...

باب النون فصل الثاء

ن ث ث

س نث اللحم ...
کرفت

ن ث ث

نث بالفتح ...
غث ... است
نثیثه ...
و شک
نثاث ... روغن ...
مالند
نثاث ...
منثه بالکسر ... روغن ...
بوی
ن ض نث الخبر نثا بالفتح
فاش کرد ...
روغن مالید بر زخم
ض نث ...
تراوید ... و منه الحدیث
...
...
اندام ...
کردن ...

ن ث ج

نثج بالکسر ...
...
...
زبان
...
...
ض ...
...
شکم ...
...
استنثاج ...
...

ن ث د

س نثد ...
...
روید

ن ث ر

نثر بالفتح پراکنده
نثره بالفتح ...
...
کشادگی میان دو بروت ...
...
ستاره نزدیک ...
ماه و میان ...
و در آن اندک سپیدی ...
با بر ...
...
باشد ... فراخ و عطسه
ستور و ... آن
نثر ... پراکنده کرده ...
...
نثر ...
نثیر ... عطسه ستور
نثار ... پراکنده ...
نثار ...
و پراکنده شود
نثاره ...
...
...
ثواب
نثور ...
...
...
...
مانند ...
...
منثر ...
منثار ...
... پراکنده کردد
ن نثر الکلام نثرا بالفتح
...
...
... استنثرت

...
ن ض ...
و نثار پراکندن ...
ض ...
انتثار خون ...
از ...
و ...
باشد ...
... کردن
منثر ...
و ... للکثرة
نثیر پراکنده چیزی
نثر پراکنده کردن
تناثر پراکنده گشتن و ...
شدن مردم و مردن
انتثار پراکنده شدن و
بینی افشاندن ...
در آن ... کردن
استنثار بینی افشاندن و
... کردن

ن ث ط

نثط بالفتح ...
زمین را و نیز ...
...
که ...
نثوط بالضم ...
و برآمدن ... از زمین
والفعل من نصر
... دادن

ن ث ع

انثاع ... کردن و ...
از بینی ...
و برآمدن ... خون

ن ث ل

نثله بالفتح ...
...
...
نثیل ...
نثیله ...
...
نثاله ...

امر از نشرن که بمعنی پراکنده کردن
گوشت پاره پاره کرده بر دیگ
اندازد
ناثل که صاحب تسبیح بعبرت
مالک او منو بالفوقیه بود
مراتضا
منثل اسب بیمار سر کردن اندر و
ض نثل اللحم فی القدر گوشت
پاره پاره کرده در دیگ انداخت
و نثل علیه درعه انداخت بر وی
زره او را و نیز نثل خاک از چاه
بیرون آوردن و نیز تیر از تیردان
بیرون آوردن و پراکندن
آن و زره افکندن از کسی
ن نثل الامر نشالة الفتح
سرگین انداختن لکلکا خاص
تل و تنثل ازارات
تناثل بیرون تناثلو الیه
ای انهموا
انتشال خاک از چاه بیرون کردن
ن ث م
ض نثم نثما بالفتح زشت
گفت
انتشام سخن زشت گفتن
ن ث و
نثو بالفتح فاش کردن خبر و چیزها
را و پراکندن و الفعل من نصر
نثا کعصا خبر نیک باشد
یا بد
نثی کغنی آب که پراکنده کند
آن را رسن دلو
تناثی یاد آوردن باهم چیزها
را
ن ث ی
ض نثی الخبر نثیا بالفتح
فاش کردن خبر را
انثاء غیبت کردن و ننگ
داشتن از چیزی
باب النون فصل الجیم
ن ج ء

زر بیرون کشیده از چشم بینند
چشم زخم رسانند بچشم کنند
و نیز بابر و نخوت کبر مشله
نجاء السائل بالفتح نوائل که
از منتهی اوست که بهیشه دارد
نجاه السائل بالقمر ای بحرسته
نظر والی طعام کم
ف نجاه نجاء بالفتح بچشم کردن
وی را
تنجؤ بچشم کردن
انجام بچشم کردن
ن ج ب
نجب بالفتح جز عمر کرم و موضعی
است مرینه کلب را
نجبة بالضم ای است مرینه ملوک را
نجب محرکه پوست درخت مرهم
باشد اسم است از یا پوست بیخ
آن یا پوست درخت درشت با
بخصوص پوست سلیخه و ایضا
نام دو وادی است پر عاذان
و ذو نجب وادی است مر محارب را
و از اد و وزی است
سقاء نجبی محرکه منسو با مشابه
پیراسته بپوست درخت یا پوست
آنست مطلع
نجبة کهمزه کرامی کوم انجاب
جمع نوم و نجبة القوم ای هو المختار
منکم
نجیب کامیر جوان مرد و برگ
و کرامی کوم از هر چیزی و شتر
کریم نجباء و نجب کلکتب جمع و نجائب
ناقه نجیب ناقه کرامی نژاد نجیبة
مثله نجائب جمع و نجیب بن سیمون
و ابو النجیب زاهد سهروردی محدثان
اند و نجائب القرآن افضل و خالص
آن از آن
نواجب خالص و لباب از هر چیزی
که بروی قشر نباشد یا کرامی و
افضل آن
سقاء منجب کمنبر مشله پیراسته
بپوست درخت یا بپوست آن

خلع
منجاب بالکسر سست و ضعیف
تیر تراشیده بی پر و پیکان و
آهنی که بدان اثر تیر حرکت دهند
و امرأة منجاب بالکسر زنی که فرزندان
کرامی و بزرگ بیار آید جمع آن مناجیب
جمع
منجوب آوند فراخ شکم و پوست
پیراسته بپوست درخت یا پوست
آنست مطلع شده منجوب کنا لک
ض نجب الشجر نجبا بالفتح
باز کردن پوست آن را
ل نجب نجابة ککرم کرامی و کریم
نژاد گردید
و رجل منجب کمحسن مرد کرامی فرزند
او و مجبه مؤنث
انجاب کرامی کردیدن و فرزندان
کرامی آوردن و فرزند بد ل
زادن از لغات اضداد است
تنجیب پوست از درخت باز
کردن
منتجب المفعول بر گزیده و
مختار
انتجاب پوست از درخت باز
کردن و بر گزیدن چیزی را
ن ج ث
نجث بالضم و بضمتین زره و
غلاف دل و سرای مردان شجع
نجیث ککتف باز کاونده و جوینده
نجیثا کامیر دون کار سست
و از نشانی یقال هذا نجیث
القوم ای سرهم و نشانه خاکی
کنشانه توده است که بید و نشانه
نجیثة کسفینة ستا انجوی و چها
و خبر کز نشی آن اشکار کرد و
کوشش یقال بلغت نجیثة ای
بلغ مجهوده
نجاث کشداد تفتیش کننده
و بیار کاونده
ن نجث عنه نجثا بالفتح باز
کاویدن و تفتیش کردن از وی و

نجث السهم بر آمد کز امی و نجاث
ایشان ای مقر باشد خواستن نزد
ایشان
تنجث باز کاوید
تناجث باهم راز گفتن
انتجاث بیرون آوردن و لغتی
و پیدا شده است
استنجاث بیرون آوردن و
پیش آمدن بچیزی و تعرض کردن
و در پی آن رفتن
ن ج ج
نجوج که بوی خوش آمیز
ض نجیجا القرحه نجا بالفتح
و نجیجا آمیزه کرم زخم و در دو آمد
شدن و نجیج انجاتشافت
تنجیج باز داشتن و جنبانیدن
و نیفند کردن بیکاری که کوشش
و دل بهیج دو کرد کند دکا
یقال انجیلتر آزاد ام به و لیس
علیه ربکو بارها او رونی دست
شتر از ادکر دیر کرد پاهن و تثبت
ترس فدر ضرابهای امانت
کردن قوم در تابستان سپو
ان بوی کوبیدن شده اینها
یقال نجج القوم ای ماتوابه
المریع ثم عزموا علی خصر الماء
نجج جنبیدن و سرکشتن شدن
و در بعض النسخ تنجیح بمعنی تحجر
بیخ در شتی کو خاک کردید
یا انکبر شود
ن ج ح
نجح بالضم پیروزی و نام مردی
نجیح کامیر رای درست و پیروزی
و در فتار سنت و از اعلام است
و عبد الله بن ابی نجیح محدث است
مکی
نفس نجیحة کسفینة نفس شکیبا
منجح کمنبر از اعلام است
نجاح کسحاب پیروزی و از اعلام
است
نجاحة بالکسر شکیبائی

ناجح پیروزی یافته و کار سهل و
آسان و مرد پیروز
منجح بالفتح از اعلام است
ف نجح نجحا بالضم و نجاحا و انجح
پیروز شد و نجحت الحاجة
بر آمد حاجت و نجح الامر آسان
گردید کار
منجح کمحسن پیروزمند مناجیح جمع
و مناجح جمع
انجاح بر آمدن حاجت و بر آوردن
آن و پیروزمند شدن و یقال
انجح فلان و انجح و چیره
گردیدن یقال انجح بک ای غلب
فاذا غلبته قد انجحت به
تنجح روائی خواستن
تناجحت احلامه پی در پی خواب
او راست آمد
استنجاح روائی خواستن
ن ج خ
نجخة کسفینة ستا که کرد و آنرا
شیر زنه بجسبد
ناجخ کصاحب سرفنده و دریای
پرشور و آواز اضطراب بجر
کنار
نجاخ کغراب و از سرفنده
نجوخ کصبور دریای با بانگ
و شور
امرأة نجاخة کنخانه زنی که از
کرمی او ازی بر آید وقت جماع
و زن وشاحه که بار بار زی
فرج را بر دارد یا نی کردها
روده اش آواز بر آید هیچو
آواز روده شتر
ف نجخ نجخا بالفتح نازیدن
فهر کردن و نیز نجخ جاه کندن و بر
خاستن نیشتر و جزان و دفع کردن
سیل در سند وادی لیس نجخ
اندر میان آب
منجخ کمحسن کوهی از نیک
منجخ کمحدث سرفنده
تناجخ بهم نازیدن فخر نمودن

مرخ چند آنکه نشان کند اردد
او کند ها
انجاخ بانک کردن
ن ج د
نجد بالفتح زمین بلند انجد کافلس جمع
و انجاد و نجاد ککتاب و نجود و نجدان کرگان
و انجدة کاعلة جمع نجود است و بقی
و فلان نجاد انجدة و نجاد و انجادو
کذا اطلاع الثنایا یعنی او ضطاب
در معالی امور و غالب آن و او در شر
بر بالا و آن بلاد عرب نجد اوف عزم
که تهامه باشد و کلاهی چهار اجته
در هند منکر آید و املای نجد هما
و عمن است اسفل ان عراق و شام
و اول آن از نجاز دایم و فواتحه
بعد از خاند بیار آینه از فرش و
کسرز دنی و بساط و بالش و جز آن
نجود و نجاد ککتاب جمع و نام های
شام و بستان تجانی درخت دلبر
و زنده و زنده در امور که دیگران
در آن عاجز باشند و غم و اندوه
پستان و درختی است شبیه درخت
کنبر و زمینی است در بلاد مهره و
اقصای یمن و بلاد باخوی و نجد مرع
نجد خال و نجد عفر و نجد کبکب
مواضع است و نجد العقاد در شق
است و نجد لود در بلاد هذیل
نجد بر ق در یمامه و نجد الجاه کوهی بنا
مرطزا و نجد الشری موضعی است
و ابو نجد عروة بن الورد شاعری است
و نیز نجد چیرگی و غلبه و بقی و نجل
نجد الحاجة یعنی مرد شتابنده در
حاجت
نجد ما لفتح کار زار و دلیری و
مرد انکی و قوت و بیم یقال الاتی فلان
نجدة ای شدة و جلد و نجدا ای
ذو باس و شجاعة و بن سهیم و نجدة
بن عامر حنفی خارجی است نجدات
محرکة اصحاب وی و نجدة بن غلهر
حروری و نجدة بن نفیع تابعیست
نجد کتف دلاور یکار شدید

در امور که دیگران در وی
عاجز باشند نجد کنصر مثله
انجاد جمع
نجید کامیر دلیر در کارزار و
امور منفصل نجد کتب و نجدا
جمع و اندوه مند و رنج دیده
و بتپیده پیشه
نجود کصبور داز کردن از شتر
ماده کان و خر ماده کان یا آنکه
بار نگیرد و ناقه سر کشنده و پیشرو
گریزنده و بیناشتر و ناقه که در
بلند خوابیده کند و ناقه که با شتران
باشد بیناشتر کرد چون دیگران
بیناشتر شوند و زن عاقله
شکرف نجد کتب جمع و عاصم
ابی النجود بن بهدلة قاری است
کوفی در قراء هفتگانه و بهدلة
نام مادر او
نجاد ککتاب حمایل تیغ و طویل النجاد
مرد دراز قامت
تولید پارهای پنبه بهم چسبیده
نجاد کشداد فراش و انکه بستر
و بالین دوزد
ناجود می و خنور شراب کاشه
بزرگ و زعفران و خون
منجد کمنبر رسن خرد که ناقه الکه
و در بعض النسخ جبیل بالجیم و جمیل
مرصع بنگینها از مروارید و
یاقوت و دعرض آن جب کبیت پیاله
از آن کرد آن تازیر پستان بر موضع
نجاد مناجد جمع
منجدة کمکنسة عصا سبک که بدان
ستور رانند و چوبی است که بار
دان یا الائرار کنند بوی
منجود رنج دیده و اندوهناک
و هلاک کشته
ن نجد نجدا بالفتح مجهورة اندو
هلاک کردید و رنج دیده و نجد البدن
عرقا خوی روان شد بر اندام و
نجد الامر نجودا هویدا و واضح گردید
و نیز نجد غلبه کردن بشجاعت

وجیره شدن
ل نجد نجادة و نجاد دلیر و
مردانه گردید
س نجد نجدا مر کز رنج دیده
نیز نجد خوی کردن از ماندگی
و رنج و کند خاطر گردیدن ماندگی
شدن
انجاد بنجد بر آمدن یا بکوه نجد
آمدن منه المثل انجد من رأی
حضنا و حضن اسم جبل و خوی
کردن و یاری دادن و بلند
گشتن و گشاده و ابر گردیدن
هوا و با اهل نجد پیوسته شدن نزد
و در غوث پیر بر رفتن و بلند گردیدن
منجد کمحسن آزموده و از ما پیش
دیده
تنجید دویدن و آراستن خانه
و آزمودن و استوار کردن
مناجدة یاری کردن و نزدیک
شدن و جری بودن مناجد کبیر
الجیم بغت اشتران
تنجد بلند شدن
استنجاد یاری خواستن و توانا
گردیدن بعد سستی و دلیر گردیدن
بعد ترس یقال استنجد علیه بعد
هیبته
ن ج ذ
نجذ بالفتح سخن سخت گرید
بدندان سپیس و ستیهیدن
و الفعل من نصر
ناجذ کصاحب دندان پسین
هر دو نواجذ جمع و آن چهار دندان
است مر انسان را و آن را دندان
بلوغ نیز گویند بدان جهت که
بعد بلوغ و کمال عقل بر آید و
بر ضحک سخت بیت نواجذه اذا
استغرب فیه و تکون النواجذ
للفرس انیابه و هی الانیاب من
ذوات الخف و الضواحی من ظلف
یا آن انیاب است یا دندانهای
انیاب یا پیش یا نواجذ جمیع دندانها

ویتوعّض علینا بنده ای بالغ اشده
یعنی بکمال بلوغ رسید
انجذان بالفتح وفتح الجیم انکدان
کرگیاهی است مقاوم سموم
است وجهت درد مفاصل سپید
مدد حیض و محدد ان ومدر
بول وشیر وسخن کرده ورد
وجاذب بیخ سپید از انکه
اشتر غان مانند مقطع بلغم و
ملطف اغذیه
منجد کمعظم مرد آزموده استوار
شده بازمایش امور وسختی ورنج
دیده
مناجید بالفتح موش کوران
جمع جلد است بر غیر لفظ وقد
مر فی ج ل د

ن ج ر

نجر بالفتح نژاد واصل هر چیزی
وحسب وگونه ونام زمین مکه و
زمین مدینه ونیز نجر چوب تراشیدن
وافنک نمودن وکشیدن وسختی
راندن شتر وجماع کردن ومیان
دفتن در هر چیزی ونجیره شدن
وبهشت کرانگشت میانه نمودن
بوسر کسی وگرم کردن آب بسنگ
تفسان والفعل من نصر
نجر محرکة تشنگی شتر وگوسپند
و تشنه شدن ان از خوردن
گیاهای دشتی چنانکه سیر نشود
وبدان بیمار گردد ونیز
گاهی مردم هم عارض گردد از خوردن
شیر ترش پس آب سیر نشود والفعل
من سمع وهو نجر
ابل نجره شتر تشنه از خوردن
حبه
نجیره کسفینه اسمان خانه از
چوب ساخته کرده از نی و جز
ان نباشد وشیر آب دیاد و جز
اینچنین گیاه کوتاه وباتر
منه قولهم لا نجرنّ نجیرتک
لا جر بن جلد آب گرم کرده

بسنگ تفسان
نجر کنیز فلفلست نزدیک صغر شوش
وابکی شور بخارائی ده صغیفسه
نجار ککتاب اصل ونژاد وحسب
وگونه ولون وموضعی است
نجارة ککتابه درود گری وبکو
نست شود مقابل صغیفه
نجار کغراب اصل وحسب ولون و
فی المثل کل نجار ابل نجارها یعنی در
وی هر گونه اخلاق هست وان در
خوی مناون خوی که بر یک راه
وروش نباشد استعمال کنند
وهذا من قول رجل کان یغیر علی
الناس ویطلب ابلهم ثم یاتی بها
السوق فیعرضها علی البیع فیقول
المشتری من ای ابل هذه فیقول
البایع تسئلنی البلغة ارنداها
لا تسئلونی واسئلوا ما ناد ها
کل نجار ابل نجارها والباعة فیها
المشترون والناز من سمات الابل
ونیز نجار موضعی است بلاد بنی
تمیم والیه حذاه کوه سنار
نجارة کثمامه تراشه
ناجر ماه صفر یا ماه رجب هر
ماهی که در تابستان آید بوقت
تشنگی شتر
انجر کاحمد لنگر معرب است واخذ
چوب است که بهم بسته دو میان
ار زیز گداخته وجز ان پر کنند
چندانکه مانند سنگ گران
گردد وبلنگ ذشیند
نجران کعمران موضعی است که دران
ولید بن یزید بن عبد الملک کشته
شد
ابل نجره کسکری شتر تشنه از خوردن
تخم گیاه برعای ابل نجاری شلنه
نجران کسکران چوبیکه بر آستانه در
بروی کرد دفال صبغت المنامه فی
النجران ترکت الباب لغیرله
صریر و تشنه و معرفه موضعی
بلوی بنی النمل حجون فی مضه عشر

ستمی نجران بن زیدان بن سبا
قبیل وادی نجران ثم غرضی قبیل
للوادی نجران الحضار وکذلک
العرب یسمی الموضع باسم ساکنها
وبطنی است در بحرین ومیانی دز
حوران نزدیک دمشق از انجاست
یزید بن عبد الله بن ابی یزید نجرانی
وحمید نجرانی یا حمید از جای دیگر
است وبجانب کوفه دو
تجارک شداد درود گر وبنو النجار
بطنی است از انصار واسم النجار تیم
اللات بن ثعلبة بن عمرو بن خزرج
نجاری منسوب بوی گویند نجار
بدان جهة گویند او را که شمشیر
کرد خود را گویند شخصی بدان
کشت
توجر کجوهر چوبیکه بدان زمین شیار کنند
منجر کمقعد مقصد که از ان قصد
نکند
رجل منجر کمنبر مرد سخت راننده
منجرة کمکنسه سنگ تفسان که
آب بدان گرم کنند
منجار بالکسر بازیچه است طفلان را
والصواب مجار بالتحتیة
منجور دولابی که بدان آب کشند
انجار بالکسر بام خانه مهیوالجار

ن ج ر م

نجرم بفتح النون والراء وکسر الجیم
محله است در بصره که از ان بسیار علما
بر آمدند

ن ج ز

نجز کابیر حاضر وآماده
ناجز نقد وحاضر وآماده یقال
ناجز ابناجز کقولهم یدا بید
نجاوبر شهرست بیمن
سرن نجز نجزا محرکة سپری شد
وفانی بود گشت ونجز الکلام منقطع
کردید ونجز الوعد حاضر آمد
ن نجز ناجته نجزا بالفتح
روا کرد حاجت او ویقال انت
علی نجز حاجتک بالفتح والضم یعنی

نزدیک برآمدن حاجت خودی لم
است انجازرا
انجاز روا کردن حاجت وحستن وعده
کشتن ووفا کردن بوعده وفی
المثل انجز حرّ ما وعد این وقت
وفا کردن بوعده وگاهی وقت وفا
کردن خواستن استعمال کنند
اصله ان الحارث بن عمرو وقال لصخر
بن نهشل هل ادلک علی غنیمة
ولی خمسها فدله علی ناس من الیمن
فاغار علیهم صخر فظفر وغلب
غنم فلما انصرف قال له الحارث ذلک
فوفی له صخر
مناجزه کشش کردن ومقاتله
نمودن ومنه المثل المحاجزة قبل
المناجزة یعنی صلح وباز داشتن
از جنگ پیش از مقاتله در حق
شخصی گویند که از خوار وغا
خود کریزد وانکه صلح طلبد بعد
نزاع وقتال
تنجز بوا ئی خواستن وعده
وفا کردن جستن وسبقت
باشامیدن چیزی
تناجز کشش کردن وهم دیگر
پیکار نمودن
استنجاز روا ئی خواستن وعده
وفا کردن طلبیدن

ن ج س

نجس بالفتح ناپاک وپلید خلاف
طاهر نجس بالکسر وبالتحریک و
نجس ککتف وعضد مثله وفی
التنزیل انما المشرکون نجس قال ابن
عبد العزیز یعنی انهم انجاس
الابدان کنجاسة الکلب والخنزیر
وهو قول الحسن واوجب الوضوء
علی من صافحهم وقال ابن
اسحق وهو من واقفهم سؤر المشرک
نجس وهو محکی عن مالک وقال
ابو حنیفه والشافعی واکثر
من الفقهاء سؤره طاهر والمعنی
انهم فی حکم الانجاس لخبث اعتقادهم

نجیس کامیر بازیکه روی تحیند
ناجس کصاحب بمعنی نجیس است کامیر
سرن نجس نجسا محرکة ونجاسة
کلرامة ناپاک وپلید گردید
انجاس پلید ناخوش
منجس کمحدث انکه تعویذ بشیر گوئی
اویزد
تنجیس ناپاک وپلید کردن چیزی
تنجیس انچه جهة دفع چشم زخم کنند
از مهره و تعویذ و پلیدیها بالمخوان
مرده یا الشحیص وجز ان
تنجس ناپاک شدن وکاری کردن
که بدان از نجاسة بر آید

ن ج ش

نجش بالفتح بر افتخار کردن تا بیع
در مدح مبیع وقت فروختن وی
از او چیز بر انکه زیب بر یادت طلبا
خواستن تا دیگری در افتد وقد
نهی عنه یا خوبار را از چیزی ملا
کردن بطرف غیر ان دیگر انگیختن شکار
و بازکاوید ن از چیزی ونیز انگیختن
ان وگردآوردن شتر پریشان
شده را وبیرون آوردن حرفش
وروان گردانیدن وشتافتن وفز
نجاش بالکسر مثله والفعل من نصر
نجیش کامیر شکاری
نجاش ککتاب درو دای است که در میان
دو پوست گرده بهم دوزند
نجاشی مثنوا بانکه بر بسانا شکار
را انگیزد شکاری ونیز نجاشی بالفتح
وبتشدید الیاء وتخفیفها افصح
وبکسر نونها او هو افصح لقب اصحمه
بن ابجر ملک حبشه وان را بعضی
محدثان از جمله صحابه میشمارند
کو دیتر دیدار وصحبت الحضرت
صلی الله علیه وسلم مشرف نشده
واول انکه از انجمله نباشد چرا که
اطلاق صحبت بروی مجاز بلست
نیاید. ونیز نجاشی لقب شاعری از بنی
الحارث بن کعب و نامش قیس بن
عمرو است

ناجش انکه بوما مشکار را بسوی
صیاد
نجاش کشداد شکاری
النجشه بالفتح مولای نبی است
وحادی انحضرت صلی الله علیه
وسلم وکان حسن الحداء وهو الذی
قال له النبی صلی الله علیه وسلم
رویدک یا انجشه رفقا بالقوارير
منجش کمنبر غیبت کننده مردم
وتمام کننده عیبهای ایشان
دو الی است شبیه شتر انکه میان
دو چرم دو کرده بدوزند
منجاش بالکسر آنکه بر انگیزد شکار را
ذو منجشان بن کلفة بالفتح مردی
بود معروف
منجشانیه بالفتح موضعی است
بر چند کروه از بصره منسوب بوی
منجشان یا منجش مولای قیس بن
مسعود ذکر فی م ج ش
تناجش افزودن در بیع وجز ان
وفی الحدیث لا تناجشوا ای لا یزید
بعضکم علی بعض من ثمن المبیع من غیر
ان یرید

ن ج ع

نجعة بالضم جستن وجوی آب و علف
ودنگاه داری ان بجای وی نجع گذشت
جمع
نجیع کامیر بوکهنای خشک کوفته
که بر از ادعو و آب پاشیده شتر ان را
خورانند وخون که بسیاهی زند
یا خون شکم خاصته قال الاصمعی
نجاع کغراب راز تباع است
ناجع جوینده گیاه ونیکونی یقال
قوله قوه ناجعه
نجوع کصبور ارد جو ومانند ان
که ان را باب وبیخ تنک کنند تا ستور را
دوغ وستور وانخوراننده تا فربه
کردد وان را سدید نیز نامند
ماء نجوع آب باده وخوشگوار و
نجوع الصبی شیر
ف نجع الدابة ویه نجوع اسدید

خورانید ستور را ونیز نجوع
گواریدن طعام واثر کردن علف
در ستور وسخن وپند وخطاب در
مردم واثر کردن دارو وطعام
ینجع عنه وبه طعام که گواراتی
خواهند از وی و فربه شوند نیز
نجوع بطایبکونی وآب و علف
و در خورد ن دادن
انجاع اثر کردن علف در ستور وسخن
وپند در مردم ودهیدن وشیر
دادن بچه را
تنجیع اثر کردن علف در ستور وپند
وسخن در مردم
تنجع بمعنی انجاع است
منتجع جستن گاه علف وآب
انتجاع بطلب آب وعلف ومنفعت
ونیکوئی شدن ویقال هولاء
قوم منتجعون
طعام یستنجع به مجهولا طعاما
که گوارائی خواهند از وی وفربه
شوند

ن ج ف

نجفة الکثیب بالفتح بغلیها نوده که باد در بلک بجای واکند
مانند آبکنده باشد
نجفه بالضم اندک از چیزی
نجف محرکة جای بلند دراز زمین
که آب بران بر نیاید در میانه
وادی میباشد وگاهی در میانه
زمین یا ان زمین مستدیر بلند
اطراف است نجفه بالتا مثله
وتوده خاک وریگ پیشته
موضعی است نزدیک کوفه و
پوست صلیان ونیز نجفه بلد
ابتجای است میان بصره وعرب
وبندابی است وظاهر کوفه که
سیل را از منازل ومقابر
باز دارد
نجیف کامیر تیر پهن پیکان دراز
کهن نجف ککتف جمع
نجاف ککتاب مدرعة کخامه

است تیمی وباشند دریا انچه
پیش در نباشد از استانه یا الا
یا از در بند است و دوالی که
ما بین قضیب و شکم که بند ما
تا کشی کرده میتواند
منجف کمنبر سرگین
منجوف بدرا و منقطع از تنگی
وادنه فراخ شکم ونیز منجوف تیر
پهن پیکان ونیز منجوف که دران
بر شکم وضیب است وسوت بت
منجوف نامی است ونار منجوف
غیر کشاده
ن نجف الشجرة من اصلها
نجفا بالفتح بریدان را ونیز نجف
تراشیدن تیر را وسخت دوشیدن
گوسپند را
ض نجف التیس عن عناقا بالکسر
قضیب تکه را تا کشی نکند
انجاف دوال بر شکم وغمیت تکه
بستن تا کشی نکند
تحفة الرجل الکثیب تجیف الکثیب
باد توده را و نجف له نجفة من
اللبن جدا کرد برا وانه بچه از شیر
استنجاف بیرون آوردن چیزی را
وهمگی شیر گوسپند دوشیدن
ونهی کردن آن را برها
استنجاف هم کردن باد ابو را

ن ج ل

نجل بالفتح فرزند ونژاد ونیز دراز
اصل است وگروه بسیار ومیانه
و درنگ آسخت ونهاب که از زمین
بر آرود بالا برآید وآب بر روی
زمین روان نجال جمع
نجل بالضم دهی است در انجاهل
سفینه
نجل محرکة کشادی که بیشکل و بزرگ
وفراخ ان وبرای اصلاح کل
خشت از جلاء برنزار کنند
نجیل کامیر هر رم که نوعی از گیاه
شور است وبرانشکنه ان
نمل بالضم جیم ویبنا بابی است

هموار و نرم نوز نرم نوزیدن مصلح
نجیل کزبیر موضعی است بتهامه
یا از اعراض ینبع است
نجیلة کجهینة جبلی است در وادی
تناش میان یمامه و ضریه
انجل فراخ چشم نجلاء مونث نوق
رجل انجل و امراة نجلاء و عین نجلاء
چشم فراخ و طعنة نجلاء مثله
نجل ما لعنم و نجال ککتاب جمع و ...
پهن دوان از هر چیزی
ناجل کرامی نسل از اسب و جزان
و به سمی فریق قتح الله ناجلیه
والده
توجل شتر انکه گیاه مرد شکند
برای از نخوند
انجیل بالکسر و یفتح کتاب عیسی
علیه السلام یذکر و یونث فمن
انث اراد الصحیفة و من ذکر اراد
الکتاب
منجل کمقعد کوهی است
منجل کمنبر داس و سنان فراخ
زخم و کشته در هم پیچیده و مزد
بینامرز ند و شترک سمار دیغ
وجزان را به پل خود براندازد
و چیزیکه بدان کودکان تخته را
پاک کنند
مناجل بالفتح موضعی است
اهل شخول پوست شکافته باز
کرده
ن نجله ابوه نجلا بالفتح زاد او را
پدر او و نیز نجل اندر شمر چیزی
یو نجل الناقة الحصی بمناسمها
ای رمی و کار کردن و پاک کردن
کودک تخته را و بنیزه زخم فراخ
کردن یقال نجله ای طعنه واسع
شقه و شکافتن پوست را و پایین
هر دو پای سپس از نجار کردند
بیش اپی زدن کیپر اجها نکه در
[illegible]
تالک کردن بدان و باکسی تکه کردن
یقال من نجل الناس نجلوه ای
شادهم شادهم و بیرون ز او ورد رن
و اشکار کردن چیزی بهوا
س نجل نجلا عمرکه فراخ چشم
گردید
انجال نجیل کداشتن ستور را
سبز شدن زمین حکاه بعضهم
و ترك الهمزة اعلی
تناجل با هم پیکار و نزاع کردن
انتجال اشکار کردیدن و کداشتن
و روشن کردن ابن هید بن
دیوار را
استنجال بیاز به آب شدن
زمین

ن ج م

نجم بالفتح ستاره انجم کافلس و انجام
و نجوم و نجم ککتب جمع و نبات بی
ساق قال الله تعالی والنجم والشجر
یسجدان و اسم علم است پروین
را و الف و لام در وی لازم قوله
تعالی و بالنجم هم یهتدون و یقال
طلع النجم و وقت معین و اصل یقال
لیس لهذا الحدیث نجم ای اصل و
وظیفه از هر چیزی و نام مردی
نجمة بالفتح و بحرك گیاهی است مر کی
غیر ساکنه است یعنی دو گیاه است
جدا گانه و نذوالنجم نیز
نجام ککتاب رود باری است یا موضعی
نجام کشداد انکه بشناسد وقت
و گردش ستارگان را
منجم کمقعد کان و راه روشن
یقال فلان منجم الباطل و الضلالة
ای معدنه
منجم کمنبر آهنی است پهنا که دو میانش
زبانه ترازو باشد و استخوان
بر آمده کرانه قدم و هم انجان منجم
کمجلس مثله
ن نجم المال نجوما پاره پاره ادا کرد
ان را و نیز نجوم بر آمدن نبات و
ستاره و دندان و شاخ و پای
شدن بیحد هیب و خارجی
انجام بر آمدن و طلوع شدن
و واشدن آسمان از ابر یقال
انجمت السماء ای ما انجمت و فزر
سرما و باران و جزان
منجم کمحدث ستاره شناس و
وقت شناس
تنجیم وقت و ستاره شناسی
کردن و پاره پاره کذاردن وام
را
تنجم ستاره شمردن از بیخوابی
یا از عشق
متنجم ستاره شناس و وقت
شناس
انجام رفتن سرما و باران و جزان

ن ج و

نجو بالفتح پوست باز کرده و ابر
ابر یخته نجاء ککتاب جمع و بیرون
داده هر چه از شکم بیرون آید
از باد و پلیدی
نجوة بالفتح زمین بلند و دهی
است در بحرین و معرفه نام مردی
نجا کعصا پوست باز کرده یقال
انجوعنها نجا الجلد اضاف النجا
الی الجلد لان العرب تضیف الشیء
الی نفسه اذا اختلف اللفظان
کقولهم حق الیقین و زمین بلند
و چوبهای هودج و چوب دستی
و چوب هر چه باشد و علی بن نجا
واعظ حنبلی معروف با بن نجیه
کسمیة
نجاة بالفتح از و حسد شمار و غ
ویقال فلان فی ارض نجاة یعنی
در زمینی است که از درختان
کاز و عصا سازند و شاخ درخت
نجا جمع و زمین و جای بلند که اب
نیز رو
نجا بالضم مقصورا شهری است
بکنار دریای نیل
نجی کغنی راز و هم راز کسی انجیه
کاغنیة جمع الاخفش قد یکون النجی
جماعة مثل الصدیق قال الله
تعالی خلصوا نجیا و قال الفراء
وقد یکون النجی والنجوی اسما و
مصدرا
ناقة نجیة کغنیة ناقه تیز رو
لا یوصف به البعیر و نجیه بن
ثواب اصفهانی محدث است
النجاوات النجاوة بالفتح والمد
یقصران یعنی بشتاب [illegible]
نجاوة بالفتح کشادگی [illegible]
نجاوة من الارض ای سعة
نجی کرضی موضعی است
ناجی لقب ابی المتوکل علی بن داود
ولقب ابی صدیق بکر بن عمرو و ابی
عبیدة راوی از حسن و بر نجان
بن عبید محدث ان
ناجیة ناقه تیز رو کذا بعیر ناج
و ابی است مر بنی اسد را و موضعی
است در بصره و بنو ناجیة قومی
از عرب ناجی منسوب بوی بحذف
هاء و ناجیة بن جندب
یا ناجیة بن عمرو صحابی است و
کان اسمه ذکوان فسماه رسول الله
صلی الله علیه و سلم ناجیة کیف
نجا من قریش و ناجیة بن کعب اسدی
تابعی
نجی کسمی نام مردی
نجوی کسکری راز و راز گوینده کان
با هم اسم است و مصدر و قوله تعالی
واذ هم نجوی فجعلهم هم النجوی و
انما النجوی فعلهم کما تقول قوم رضی
وانما الرضی فعلهم
نجاء کغلواء یا زیدن اوهو
بالحاء المهملة
منجا بالفتح زمین بلند
منجاة سبب نجاة منه الصدق
منجاة
منجو رهیده و رهیده
ن نجا نجوا بالفتح و نجاء کسما
و نجاة و نجایة بفتحهما رهید و رست
و نجا الشجرة نجوا ببرید ان را و نجا
الجلد نجوا و نجا بالفتح مقصورا
باز کرد پوست را و نجا له رانا

شتنانا گردنا چشم زخم رسانید
او را و نجا نجا بگشادن و دو رنگ
وینیز نجو نیز دادن و بیرون آمدن
نیز و نمانظ و راز گفتن با کسی و
بوییدن دهن کسیرا نجوی کسکری
مثله
انجاء رهانیدن یقال انجاه الله
و درخت بریدن و بریدن ثمرة
درخت را و پوست باز کردن نیاب
کشتن ابر و رسیده شدن میوه
درخت یقال انجت النخلة و خوی
بر آوردن و اشکار کردن و چیز
دادن و پلیدگی کردن و یقال
شرب دواء فما انجاه ای ما
اقامه
تنجی کتعلم نام شمشیری و مردی
تنجیه رستن و رهانیدن لا
متعد و قوله تعالی فالیوم ننجیك
ببدنك المعنی لا نفعل بل
هلكك ناصر قوله لا نفعل و
قال بعضهم ننجیك ای نلقیك
علی نجوة من الارض فیظهرك لانه
قال ببدنك و لم یقل بروحك
وقری بالتخفیف من الانجاء و
انباشتن زمین را و بلند کردن
ان را
ناجا مناجاة و نجاء بالکسر راز
گفت با وی
تنجی جستن زمین بلند را و تا
شناسا کردن جهت چشم زخم رسانیدن
یقال تنجی لفلان اذا اتنوه له
لیصیبه
تناجو با هم راز گفتن
انتجاء برگزیدن کسیرا برای راز گفتن
ونشستن بر زمین بلند و با
هم راز گفتن من الحدیث ما
انتجیته و لکن الله انجاه ای ان
الله امرنی ان انا جیه و حاجت
خود بر آوردن
استنجاء رستن و از بیخ بریدن
درخت [illegible]
از کسی یقال استنجی منه حاجته
ای تخلص او شستن موضع غایط
و بول را و سنگ و کلوخ مالیدن
انجای و رطب چیدن و طلب نافتن
یا خوردن از او چیدن مر چیزی را
و شتافتن و فی الحدیث اذا سافرتم
فی الجدوبة فاستنجوا و یقال اتقی
الوتر یعنی کشید کمان را

باب النون فصل الحاء

ن ح ب

نحب بالفتح اهنك و برهان و خطر و
مرضه و موت و اجل و نفس و بدن
و منه قوله قضی فلان نحبه ای مات و
خواب و غرضی سخت و نذر و شرط
جشنو ام بزرگ سترك و نیز نحب
سخت گریستن و آواز برداشتن
در گریه نحیب کامیر مثله والفعل
فتح و ضرب نام کردیستن بشتاب
والفعل من فتح و مردن و نذر کردن
و بشتاب رفتن [illegible]
خوابیدن و سرفیدن شتر
عام است
نحاب کغراب مثله والفعل من نصر
وضرب
نحبة بالضم قرعه
منحب کمحدث سیر بشتاب
تنحیب سخت کوشیدن در کار
و سخت راندن شتر بجهت بشتاب
و مانده کردن و در مشقت انداختن
سفر کسیرا یقال نحب السفر فلانا ای
اجهده
مناحبة با هم پیش خطر شدن و هم
دیگر نازیدن و گرو بستن با هم خطر
و جزان
تناحب با هم پیمان نمودن یعنی وعده
نهادن نا وقتی در رفتار و جزان
انتحاب سخت گریستن و آواز برداشتن
در گریه و سخت دم زدن

ن ح ت

نحت بالفتح سرشت و طبیعه
بریدن سرهای خالص
نحیت کامیر تراشیده و شاخ و
سم کرانه سوده بسفر و مرد در قوم
دیگر در آمده و شتر لاغر کرده و پیلی
سوده بتو تعبیر نحیت و خف نحیت
کذلك و نیز نحیت فالوده خرما بند
دم سرد
نحیتة کسفینة سرشت طبیعت
و نالوده سرد
دلیة بن نحیت کزبیر [illegible]
از شعر است
نحات کسحاب سرشت
نحاتة کثمامة تراشه
نحات موضعی است
منحت کمنبر تیشه
ض ن س نحته نحتا
بالفتح تراشیدن آنرا و نیز نحت
مانده و لاغر کردن سفر و بر نیز
زدن کسیرا و گاییدن و فرا ...
تنحتون من الجبال بیوتا و هم
تنحتون و نحت [illegible]
کرد

ن ح ج

نحیج کامیر نامك آواز شکم و نحیج
تحیج از اتباع است
نحیج بن عبد الله کزبیر مردی بود
از بنی [illegible]
نحاحة کسحابة شکیبائی و جوان
مردی و زنی از اسد ادانست
نحاحنة بالفتح بخیلان
ما ما بحنح عن کذا کمنعه یعنی
مرا زان بازی منع و خوش دل نیم
ن نح نحا بالفتح بر انگیخت
شتر را
ض نح نحیحا کامیر کردان شد
آواز او در شکم و ع و شدنه کرد
تنحنح کردن شدن آواز در شکم
و گلو روشن کردن و بر شی و در بر
بر گردانید شتر را
تنحنح مثل گشتن آواز در شکم
و گلو روشن کردن

ن ح د

مناحدة کمعدة و پیمان
بستن و یقوم بینا مناحدة
ای تعهد بیننا

ن ح ر

نحر بالفتح پیش سینه و نحا و ر
بند مذکر است نحور جمع و نحر
النهار اول روز و کذا نحر الشهر
و یوم النحر دهم ذی الحجه و برق
نحر لقب مردی و مسجد النحر
بمنا است
یقال لقیته صحرة بحرة نحرة نحرة منونا
ای عیانا
نحیر انکه در پس ماه در اید از نو
[illegible]
انود
نحیر کامیر شتر کشته نحری
کقتلی و نحراء و نحائر جمع و شب
بازپسین از ماه
نحیرة کسفینة روز نخستین
از ماه یا بازپسین روز از آن
یا بازپسین شب از روی ماه خود
و نولو جمع
نحران بالضم دو رواست در رخ و دو
رکسینه اسپ نحران مثله
تا مثلث یا دو استخوان در پهلو
سینه اسپ که ان را وامتنان
نیز خوانند و دو شری که چیز
گردن باشد
نحر برکتف بهلو بمعنی نحر بالکسر
منحور بالضم پیش سینه
منحر کمقعد پیش سینه و قربانی
جای
نحار بالکسر پاکشنده شتران
منحر قوله ایتها النحار [illegible]
او کشنده است شتران نیز و او
ابن در صفت جواد و خوانند
گویند
ف نحره نحرا بالفتح و تنحارا
بالفتح بر پیش سینه وی رسید
در آمد بدان و نحر الرجل فی
الصلاة سینه کشاد است با

دران بادست راست بر دست
چپ نهاد یا سینه مقابل و تلو
کرده ایستاد و نیز نحر شتر کشتن
و بریدن سینه و بر سینه زدن
و نیزه زدن بر سینه و روبا
روی شدن در خانه
تناحر ایشان علی الامر بهم بکر
و بهم کردن بر آن چیز انکه
قریب شدند که بکشتن رسند
و تناحرت الداران بهم بکر
مقابل شد هر دو سرای و
تناحر و اعن الطریق عدول
کردند از وراه
منتحر الطریق راه پیدا و کشاده
انتحار خویشتن را کشتن و بر
چیزی بخیل کردن و حریص بودن
چنانکه بکشتن و نزاع نزدیک
کردد یقال انتحر القوم علی الکلا
از آن شتاخوا علیه نکاد بعضهم
ینحر بعضا و فی المثل سرق السارق
فانتحر

ن ح ر

نحیر نحیرک کفت شتر سر شته
نحیرة مونث
نحیرة کشیشه سرشت و طبیعة
و روش و راه با دیک که از دا
بروک شکافته شود صحرا و دینه
و درشت از زمین با پاره کاز
آن دراز مقدار یک میل یا
زیاده از آن و بوار کرد اکرد خرکاه
و خیمه و وادی است بدیار
غطفان
نخار کغراب سرفه شتر یا بهائم
است در شش شتر که بدان سرفه
سخت غارض شود دانه نیفا
بر نخار و اصل نزاد نخار کغراب
مثله
نبیر نخیر شتر سخت سرفه نخار
زده و نیز آواز خوردن بینی
بیچ شتر اخیج آن ز نفیقال بزنا
انخوان سرفه و درشکر در شتر

پدید آید
نخاز بالفتح فاون و منه المثل
دقك بالنخار حب الغلفل و این
در الخاح بر بختل و در تذلیل
و حمل بران اربد الاحمعی الثقا
تصحیف و ابو الهیثم الثقاف تصحیف
لان حب الفلفل لا یدق و نیز
نخاز نام اسب عباد بن حصین
نخور زشتر سرفنده

ف نخرة نخرا بالفتح دود
کردان ذا و سپوخت عود سخت
بدست و بای دیچوب و کوفت
آن زاده هاون و مشت بوس
اش زند
انخاز خداوند شتران نا خرکرد
نخرة کهمزة نام نحاز و سید

ن ح س

نحس بالفتح بد اختر و نا فرجام
نحوس جمع و اصله المصدر قال
فی یوم نحس مستمر علی الصفة و
الاضافة و الاضافة اکثر و اجود
و باد سرد بود و کرد بیرا بود
آسمان برابر و اختر بد نحسان
زحل و مریخ
نحس ککتف بد اختر نحسة مونث
نحسات جمع قال الله فی ایام نحسات
نحر کصرد سه شب که پس درع
اید و آن شب نوزدهم و بیستم
و بیست و یکم است و آن را ظلم
نیز نامند
عام نحیس کامیر سال قحط
ایام نحیسة کسفینة روزهای
بد
نحاس مثلثة عن ابن عباس الکوا شی
مس قال الاطباء ینبغی ان لا
یوکل فی انیة لاسیما الطعام الحار
و الطعام المبیت فیها و نیز نحاس
آتش و دود بی شعله و اندیشه بیفند
از آهن و روی وقت کوفتن نیز
نحاس سرشت و اصل هر چیزی
و بکسر یقال هو کریم النحاس

طاعم ناخرین سال قحط
نخاس کشداد مرکر
مناخرین امبار کهنا

ف نحستة نحسا بالفتح شتم
کردن بروی و نحست الابل ملانا
سرکشی و بدی کرد شتر اوی

س ل نحس تنحسا بد اختر کردید
تنحس الاخبار و عنها پرسیدا از آن
و جستجوی آن کرد و نیز تنحس کرسنه
شدن و کرسنه داشتن جهت
دارو خوردن و کوشت خوردن
کذا تشنن فرسا بان
استنحاس خبر پرسیدن و جویا
آن بودن

ن ح ش

نحاشة کسکابة نان سوخته

ن ح ص

نحص بالفتح خر ماده نا زاینده
نحص بالضم بن کوه و روی آن و فی
الحدیث یا لیتنی غودرت مع اصحاب
نحص الجبل و هم قتلی احد
نحیص کامیر شتر ماده سخت فربه
نحوص کصبور خر ماده بی شیر و بی
بچه و شتر ماده نیک فربه و افره
کرا از فربهی آبستن نشود
ناحص خر ماده وحشی نا زاینده
منحاص الکسر ریق دراز یا دبایک
اندام

ف نحص نحوصا نیک فربه کردید
و نحصت له بجعد ادا کردم از حق
او

ن ح ض

نحض بالفتح کوشت یا کوشت آکنده
نحوض و نحاض بالکسر جمع
نحضة بالتاء پاره کلان از کوشت
یا کوشت آکنده و بر
نحیض کامیر بسیار کوشت نحیضة
مونث و کوشت رفته و لاغر از
اضداد است و پیکان باریک
تیز
منحوض کوشت رفته و لاغر و

کوشت آکنده از اضداد است
و سنان باریک

ک نحض نحاضة بسیار کوشت
کردید

ف نحض نحضا کوشت کردید
نحض عجهوله کذلک و نحض اللحم
باز کرد کوشت از پوست و در آن
معنی انتصر بیز آید و نحض فلان
سینه بید بوی رسوال و نحض
السنان باریک ساخت از آن
و تیز کرد و نحض العظم بند بدکوشت
و از استخوان
انتحاض کم کوشت کردیدن اندام
و رفتن آن و کاه مستعمل مجهول
رندیدن کوشت از استخوان

ن ح ط

نحط بالفتح آواز اب و شتر از کرانی
و ماندکی
نحطة بالقاف بیماری است شد
سینه اسب و شتر
نحیط کامیر بانک و آواز اسب و
شتر از کرانی و ماندکی و زیر
کره در سینه آنکه ظاهر کردد
نحاط کغراب نزد کره در سینه
بی اشکار کی آن
ناحط سخت سرفنده
نحاط کشداد مرد بلند منش و متکبر
منحوط اسب و شتر نحط زده و نحیطة
مونث

ض نحط نحیطا زفیر بر اورد و
بانک کرد و نیز نحطا بالفتح سر
زنش نمودن وقت سوال و سخن
دم زدن کازر وقت جامه بر
سنگ زدن و زردکردن کره
در سینه بی اشکار کی آن
منحطة لکرته نحطه رسیده از
اسب و شتر

ن ح ف

نحیف کامیر لاغر و نزار نحاف
ککتاب جمع
منحوف لاغر و نزار

س ل نحف نحافة لاغر و نزار کردید
یا بر سر شمشیر کوشت کردید
منه بلا غری
انحاف لاغر و نزار کردانیدن و
انحفه الهم اذ انحله

ن ح ل

نحل بالفتح زنبوران انگبین نحلة
یکی للذکر و الانثی حتی یقول یعسوب
هو ذکر منه قال الله و اوحی ربك
الی النحل ان اتخذی من الجبال بیوتا
و قری بفتح الحاء قال الزجاج سمیت
نحلا لان الله نحل الناس العسل
الذی یخرج من بطونها ابو الولید
نحلی ادیب و عطای بی عوض یا عطا
است و عطیة و بخشیده و لاغر
دهی است از ان ده است سبیع
بن سیف نحلی و ماه نو بیاز چشم
که بادیك باشد
نحلة بالفتح اسپیه بود مرکنده را
و اسپی مر سبیع بن حلیم ازوش
است نزدیك بعلبك
نحلة بالکسر و بضم کابین زن
دادن بی عوض و فی الطبی اسم
مصدر است و پیدا کردن و
نامینه کابین داده و دعوی کردن
نحل بالضم کابین زن و عطیة کر
از مال کسی داده بی استحقاق
کنند برای کسی
نحیل بزار از بیماری یا از سفر
نحیلة مونث لاغر جماعة نحلی
نحل کسکری جمع
ابو نحیلة کجهینة شاعر صحابی است
او هو یا کتاب المهملة
ناحل لاغر از بیماری یا از سفر
ناحلة مونث و شمشیر باریك
و تیغ شمشیر باریك نواحل جمع
نحل کشیخ بخشش و عطیة نحلان
کعثمان نا لکه ده هند کبیرا
یا خاص کنند برای وی
نحلیین کسلین دهی بحلب
ازان است غازی سبب نحلی

عدد است
نحول شعر و نحن بر بستن خود که
دیکری کفته باشد

ف نحل نحولا بالضم علیه نحر
او و او نحله و الاسم و اذا و اذا خل
مالا چیزی از ان خاص کرد بچیزی
نحله القول نحلا بالفتح بحر بستن
دی که او نکفته و نحل فلانا دشنام
داد او را

ف س ل ن نحل جسمه نحولا
لاغر و نزار کردید از بیماری یا از سفر
و نیز نحل لاغر خاص است
انحال مالا الدادن و خاص کردن چیزی
از مال چیزی کسی را لاغر کردانیدن
اندع یقال انحلا لحم ای هزله
انتحال چیزی بر خود دعوی کردن
و شعر دیکری برا خود بستن و نحوذ
بمذهبی بستن
تنحل شعر دیکر بر ا بر خود بستن

ن ح م

نحم بالفتح و سکون الاخر لفتی التدور
هم
نحام کغراب مرغی الی سرخ اه
کشداد
نحام کشداد مرد بسیار نحم و نیك
بخیل و شیر بیشه و نام اسب لبید
بن سلکه و لقب نعیم بن عبد الله
لقب بقوله صلی الله علیه و سلم دخلت
الجنة فسمعت نحمة من نعیم ای تنحنحة
و کفته اند که لقب او نحام شد از کثرة
و نحام است
نحم کحیث نحم بخیم و ناله

ض ع نحم نحما بالفتح و نحیما کامیر
و نحاما بالفتح کلو روشن کرد و
زحیر یاد دم سرد و ناله بر آورد
هم چیزی که از آن و نحم الفهد
بانك کرد یوز
تنحام امساک کردن و دل نهادن
بر چیزی یقال انحمت علی کذا
اذ العزمت علیه

ن ح ن

نحن ما و هو ضمیر یعنی به الاثنان
و الجمع المخبرون عن انفسهم مبنی علی
الضم جمع انا من غیر لفظها و حرك
اخره لالتقاء الساکنین و ضم لانه
یدل علی الجماعة المخبرین تنبیها علیه
الواو نحو فعلوا و انتم و الواو من جنس
الضمة

ن ح و

نحو بالفتح راه سوی انحاء و نحو فر
الواو جمع و اهند و قصد و آن
ظرف و اسم مستعمل شود و آن
اسم علم نحو که اعراب سخن عرب
یعنی هر چه بدان معرفت احوال
کلمات عرب ز اعراب و بناء و تر
ترکیب حاصل کرد و نحو که مثلا
و نحیة کدانیة جمع و بنو نحو قوم
از ازد
رجل ناح مرد نحوی نحاة کغزاة
جمع
نحولا کملواء لون و بیا نیدن
ن نحا نحوا بر کردانیدن از
ن ف نحا نحوا بالفتح قصد
کرد بسوی آن و یقال انحوت نحوه
ای قصدت قصده و نحا فلانا
بجنبید بجانبی یا کج کرد بید قوس
خود و نحا بصره الیه بر کردانید
نظر بسوی
انحاء پیش آمدن و متعرض شدن
یقال انحی علیه ضربا ای اقبل
چپ خمیدن شتر در سیر هذا هو
الاصل ثم صار الانتحاء الاعتماد
و المیل فی کل جهة یکسو کردن

ن ح ی

نحی بالکسر خیك یا مخصوص شده
روغن نحی بالفتح مثله منه المثل
اشغل من ذات النحیین و هی امراة
من تیم الله بن ثعلبة تبیع السمن
فی الجاهلیة فجاء خوات بن جبیر
یمن فاتاها مساوما لما ثمنها
نزاعات و جبر فساوم ها فحلت
نحیا مما او فقال اسکیه حتی انظر
الی غیره ثم حل الاخر و قال لها امسکیه
فلما شغل یدیها سار و رها فقضی
منها ما اراد و هرب ثم اسلم
و شهد بدرا فقال له رسول الله
صلی الله علیه و سلم یا خوات کیف
شرادك و تبسم رسول الله صلی
الله علیه و سلم فقال یا رسول
الله قد رزق الله خیرا و اعوذ
بالله من الحور بعد الکور
نحی کغنی سبو کلین که در آن شیر
اندازند جهت دوغ زدن و نوعی
از خرمای خوب و تیر بی پیکان نحا
و نحی کغنی و نحاء ککتاب جمع
ابل نحی کغنی شتر دور کرده
هو نحیة القوارع بکسو کرده
سختیها
ناحاة کرانه
ناحیة کرانه نواحی جمع
منحاة بالفتحات دانه حمیده
و راه که کشش بعوهاء بن چاه تا
منتهای سانیه و اهل المنحاة
بیکانکان

ض س نحا اللبن نحیا
بالفتح دوغ زدن و نحی الشیء زایل
کردانید او نحی بصره بر کردانید
نکاه از وی
منحاة بالضم کار آکنده و سطبر
و نام بزرکوهان
انحی لها السلاح بسلاح زد او را
تنحیة زایل نمودن چیزی را و دور
کردن
تنحی زایل شدن چیزی و دور
شدن تنحیت انحیت
انتحی کوشید و انتحی فی الشی
تکیه کرد بران و انتحی علی
حلقه السکین ای عرض ق
انتحی کاشتحی ای اعرض له

باب النون فصل الخاء

ن خ ب

نخب بالفتح کون و دو شکافتن
و نخب مرد بد لکانش

الفؤاد نخب محرکة و نخبت کهنعب
نخیب کامیر مشددة الیاء مثله
نخب ککتب جمع نخیب [illegible]
یا نوعی از [illegible] والفعل من
نخب و تخیر و کزیدن [illegible] و بیرون
کشیدن والفعل من نصر او منهما
نخب ککتف مرد بیدل و [illegible]
نطائف
نخبة بالضم برگزیده و جمع نخب
مرد بیدل نخبة کهمزه مثله فیهما
نخب کصرد جمع نخبة [illegible]
اصحابی ای خیارهم و قال العجم
النخبة بالضم الکرنیة العظیمة یعنی
دستکانی
نخیب کامیر مرد بیدل و بی عقل [illegible]
منخوب بفتح المیم بیدل
منخبة کمنخلة حلقه دبر
نخاب بالکسر [illegible]
نخوب بیدل و لاغر کوشت رفته
انتخاب فرزند بیدل و لاغر اوردن
از اضداد است
منتخب بفتح الخاء برگزیده [illegible]
منتخب مرد بیدل و بی عقل
رفته
انتخاب برگزیدن و بیرون کشیدن
استنخاب [illegible] خواستن [illegible]
و برگزیدن چیزی را

ن خ ت

نخت بالفتح [illegible] مرغ
و کندن [illegible] کردن در چوب
از بیخ برکندن [illegible]
[illegible]
سخن [illegible] والفعل من نصر

ن خ ج

نخج بالفتح [illegible] و آواز کردن [illegible]
نخج [illegible] و بانک کردن سیل
در [illegible] وادی [illegible]
یقال نخج الدلو اذا خضخضها
والفعل من نصر
نخجة [illegible]
[illegible]

کنند
انتجاج نرم و فروهشته شدن

ن خ خ

نخ بالفتح رفتار [illegible] شتر را
[illegible] خوابانده باشد
[illegible]
دراز و نیز نخ [illegible]
انخ کفتن شتر را تا بخوابد والفعل
من نصر
نخة بالفتح بنده و کاو کارکشت
و یضم و منه الحدیث لیس فی الجبهة
ولا فی الکسعة ولا فی النخة صدقة
فالجبهة الخیل والکسعة الحمیر والنخة
البقر العوامل [illegible] و نیز نخة
[illegible]
و یضم [illegible]
[illegible]
سبک [illegible] دینار که مصدق
بعد از صدقه [illegible] خود گیرد
و نیز [illegible] اسم است [illegible]
نخ بالضم مغز استخوان
سعد الدین بن نخیخ کامیر جد
جماعتیست از فقهای شافعیه
خراسان [illegible]
از حدیث و شعر [illegible]
نخیخة [illegible] مسکه [illegible]
مشک بر آید چون بر ستور بار کنند
نخاخة کسحابة مغز استخوان
نخنخة [illegible]
[illegible]
و فرو خوابانیدن شتر را
تنخنخ فرو خفتن شتر

ن خ ذ

ناخذاء بضم الخاء ناخذای یعنی
صاحب خداوند [illegible]
از کشتی جهاز است [illegible]
معرب است [illegible]
[illegible] یعنی ناخدا
گردید

ن خ ر

نخرة بالضم [illegible]

خواه [illegible] و شکافان یا میان بن
دو سوراخ بینی [illegible] نخرة
کهمزة مثله [illegible]
ابو [illegible] بن نخرة [illegible] محدث
است
نخرة کفنه پوسیده و فرو ریخته
نخرة کفرحة استخوان پوسیده ریزه
ریزه شده و میان [illegible] که باد
برو برسد و آواز اید از وی
نخیر کزبیر نام مردی
نخور کصبور ناقه که تا انگشت در
بینی وی نکنند شیر ندهد
ناخر [illegible] پوسیده و ریزه ریزه
شده و استخوان [illegible] که
باد و آواز اید از وی ناخرة مونث
نخیر کزبیر نام [illegible]
کننده [illegible]
ناخرای احد
نخار ککتاب نام مردی [illegible]
[illegible]
صاحب [illegible]
نخوری بالفتح و شدة الیاء فراخ
دهن و فراخ شکم و فراخ سوراخ
پستان
نخوار بالکسر شریف بزرگ منش
و بیدل و سست نخاورة جمع
منخر بفتح المیم والخاء و بکسرهما و بضمهما
و کمجلس سوراخ بینی
[illegible]
[illegible]
امراة منخار بالکسر زنی که از بینی
بانک [illegible] وقت جماع [illegible]
دیوانه است
منخور بالضم سوراخ بینی
ض نخر [illegible] بالفتح [illegible]
دراز کشیدن آواز در بینی
یا بانک کردن بینی
ف نخر [illegible] بالفتح [illegible]
در سوراخ بینی کرده [illegible]
درو شد
س نخر نخرا بالفتح [illegible]

و ریزه ریزه کردید
[illegible]
منخیر بکسر الخاء موضعی است
نزدیک مدینه [illegible]
ملک

ن خ ر ب

نخروب کعصفور [illegible]
و سوراخ هر چیزی و خانه زنبور
[illegible] برای عسل [illegible]
جمع
تنخرب سوراخ کردن [illegible]
درخت
شجرة منخربة بکسر الراء و بفتحها
درخت پوسیده سوراخ سوراخ
شده

ن خ ر ش

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ن خ ز

نخز بالفتح بکارد و جز آن زدن
یقال نخزه [illegible]
و درد ناک و رنجیده ساختن
بسخن یقال نخزه بکلمة ای اوجعه
بها والفعل من فتح

ن خ س

هو ابن نخسة بالکسر او پسر زنا
است
نخیس کامیر جای تنک [illegible]
از ستور و چرخ چاه که سوراخ
ان فراخ گردیده باشد [illegible]
در وی کنند تا تنک شود
نخیسة کسفینة شیر گوسپند
و بز یا شیر بز و شتر بهم امیخته
[illegible]
نخاس ککتاب چوب که در سوراخ
بکره کنند تا تنک گردد
نخاسة [illegible] ستور فروشی
و بنده فروشی [illegible] چوب که
در سوراخ بکره کنند تا تنک

گردد
نخوس کصبور بز کوهی جوان
ناخس [illegible] شتر [illegible]
شتر را [illegible] و نیز ناخس بز کوهی
جوان که دایره زیر هر دو ران است
میان جاعره و [illegible] وان مکروه
است
نخاس کشداد ستور فروش و بنده
فروش
منخوس شتر [illegible]
ن ف نخس الدابة نخسا بالفتح
[illegible] پهلوی ستور را
بچوب و ماننده ان [illegible]
[illegible]
[illegible]
انرا
ف نخس البکرة نخسا بالفتح [illegible]
در سوراخ بکره کردن تا تنک کردد
و نخس لحمه بمجهول [illegible] کوشت
وی
تناخس [illegible]
العدوان تناخس [illegible]
فی بعض [illegible]

ن خ ش

نخش بالفتح [illegible]
منخوش لاغر [illegible] مونث
ف نخش نخشا بالفتح لاغر و
مهزول شد نخش بمجهول کذلک
و نیز نخش [illegible]
و جنبانیدن [illegible]
باز کردن [illegible]
چیزی کردن و خراشیدن
س نخش نخشا محرکة [illegible]
کردید [illegible]
تنخش جنبیدن و میل کردن [illegible]
[illegible]
[illegible]

ن خ ش ب

نخشب کجعفر شهری است [illegible]
[illegible]
نسبت و از ان شهر است شیخ ابو

ابو تراب نخشبی

ن خ ص

ف ن نخص نخوصا لاغر
کردید و [illegible] کرفت پوست
از پیری و تنخصه الکبر لاغر کرد
او را پیری
عجوز ناخص [illegible] لاغر [illegible]
پوست از پیری
س نخص نخصا محرکة رفت کوشت
وی و لاغر کردید
انتخاص لاغر کردانیدن پیری
انتخاص [illegible] کوشت [illegible]
ان

ن خ ط

نخط بالضم مردم و یفتح [illegible]
[illegible]
که حرام مغز کویند [illegible]
زهدان باشد [illegible]
و صفر
[illegible]
از روی شجاعت و بطالت
ن نخط الیهم نخطا بالفتح [illegible]
برامد بر ایشان [illegible]
انداخت [illegible]
[illegible]
[illegible] و دشنام داد [illegible]
[illegible]
نمود
انتخاط بینی افشاندن [illegible]
انداختن
انتخاط بینی افشاندن [illegible]
انداختن وکذا النخطة [illegible]
[illegible]
ای اشبهه

ن خ ع

نخع محرکة قبیله است [illegible]
[illegible] جسر بن عمرو بن علة
[illegible] بن مالک بن ادد بن زید بن
کهلان و از ان قبیله است ابراهیم
بن یزید نخعی که از فقهای تابعیان
است

نخاع مثلثة مغز مهره پشت که
حرام مغز نامند [illegible]
ماننده ای است سپید [illegible]
مهرها که از دماغ فرود اید و
شعبها از ان در اندام رود
نخاعة بالضم [illegible]
که از سینه یا بن بینی بر اید
ناخع دانا
[illegible]
ان انخع الاسماء عند الله عز و جل
ان یسمی الرجل باسم ملک الاملاک
ای اذلها [illegible]
لصاحبه
[illegible] موضعی است
[illegible]
[illegible]
دابة منخوعة ستوری که کارد تا
نخاع ان رسیده
ف نخع [illegible] بالحق نخعا بالفتح [illegible]
[illegible] و نیز نخع پوست
کوسپند باز کرده [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
س نخع [illegible]
[illegible]
[illegible]
ابر
انتخاع [illegible]
دور شدن از زمین خود [illegible]
بعن

ن خ ف

نخف بالفتح دمیدن [illegible]
[illegible]
[illegible]
ان والفعل من فتح و نصر
نخفة بالضم [illegible]
[illegible]
نخیف [illegible]

دوان
نخاف ککتاب موزه و انخفة جمع
انتخاف افزون شدن [illegible]
[illegible]

ن خ ق

نخاقة بالفتح کروهی است از
بنی غامر [illegible]
[illegible]
در اندرون [illegible]
می باشد [illegible]

ن خ ل

نخل بالفتح خرما درخت [illegible]
یذکر علی معنی الجمع و یونث علی
معنی الجماعة نخیل کامیر جمع [illegible]
[illegible] و موضعی است
نخلة الشامیة و نخلة الیمانیة
دو وادی است [illegible]
از مکه معظمه [illegible] موضعی
و ذو النخلة [illegible] عیسی بن مریم
علیهما السلام و بطن نخلة نام
موضعی میان مکه و طائف و نخلة
بن هلال موضعی است
عمر بن سعید نخلی تابعی است
و ابراهیم بن محمد نخلی [illegible]
بنو نخلان [illegible]
کلاع
نخیل کامیر خرما درخت [illegible]
النخیل موضعی میان [illegible]
و موضعی [illegible]
نخیل کزبیر موضعی است [illegible]
و چشمه [illegible] مدینه و نام دو
موضع [illegible]
نخیلة [illegible]
[illegible]
[illegible] ام المومنین عایشه رضی
الله عنها [illegible]
موضعی در عراق [illegible]
مقتل علی کرم الله وجهه [illegible]
و ابو نخیلة [illegible]
سعدی [illegible]
ابو نخیلة [illegible] صحابیان اند

نخاله کنانه سبوس وار پیخته وانچه در پرویزن باقی باشد و در جوار لطی مطلق نخاله سبوس کنند مراد باشد نخالیدن طبیعت وضمانه طبوخ ان بانمله حبه کرده رفع و غلیل بانخ غنا ناضح و در امر برک ترب بجکر پک عقرب

ناخل الصحه ناصع

منخل بضم الميم والخاء پرویزن و هو احد ما شذ من الادوات على مفعل بضمتين وقد یفتح الخاء

مناخل جمع

ن نخلة نخلا بالفتح بیختن ارد و برکزیدن بهتر چیزی را و نیز نخل بیختن برف و باران را

نخل کمعظم شاعر ی است منه

لا افعله حتی یؤب المنخل

تنخل بیختن وبهتر بر داشتن

منتخل بکسر الخاء لقب مالک بن عویمر هذلی شاعر

انتخال بیختن و بهتر را برگزیدن

استقصا کردن

ن خ م

نخمة بالفتح آب بینی و دماغ و سینه و خوی و مانند ان

نخامة کثمامة آب بینی و دماغ و سینه

نخوم سبوس شهرستانی است بمصر

ن نخم نخما بالفتح بازی کردن و نیکو سرائیدن

س تنخم تنخما بالفتح وبكسر الخاء تنخامه انداختن و نیز تنخم سرکه نشان کردن و مانده کردانیدن

تنخم تمامه انداختن از سینه یا از بینی

ن خ و

نخوة بالفتح ناز و تکبر اسم است

ن نخا نخوا بالفتح نازیدن و فخر کردن

باب النون فصل الدال

ن د ء

[illegible]

ن د ب

[illegible]

ن د ح

[illegible]

ن د خ

[illegible]

ن د د

[illegible]

ن د ر

[illegible]

ن د س

[illegible]

ن د ش

[illegible]

ن د ص

[illegible]

ن د ع

[illegible]

بحق عادت باشد
منذغة ککنشیر وکلیچه نان
که از پرهای مرغ وامن باشد
پیچیدن ناخن
ن نذغ القیح بهوا نرم ناپشد
شد ونیز نذغ بالفتح درخش
بانگشت وگزیدن وعیب کردن
وتباه نمودن ونیزه زدن و خشنز
بیحن یقال نذغ بالرمح وبالکلام
والفصال من فتح
انداغ بنا کردن نیز انذغ بیر
نذغی عجینک تشد بغابو بزاد
بو خمیر
مناذغة با هم عشق بازی کردن
انتذاغ نرم خندیدن

ن د ف

ندفة بالضم شیر انداک
نبیفکا بیر پنبه زده
ندّاف کشاد پنبه زن
مندف کمنبر کمان ندان مندفة
مثله
مندوف پنبه زده
ض ندف القطن ندفا بالفتح
زد پنبه را وندفت الدابة ندفا
وندفانا هرکه شتاب کرد اینهم
مرد دست خود را بر فتار و
ندفت السباع بزبان آب خورد
دده وندف الطعام خورد
ازا وندف بالعود زد بعود
وندف الحالب چکانید شیر
از پستان بانگشتان وندفت
السماء بالمطر بارید آسمان ندفت
بالثلج کذلک وندفت الدابة
سفت ... ندان را
اندان ... شور و
میلکردن بسوی او ...
... سکرا

ن د ق

انداق بالفتح ... است ...
از ... حسین بن علی بن
سباع مشهور ...

ودهی مرو

ن د ک

آندکان بالفتح وضم الدال عجمی
بفرغانه از آن ده است عروب
محمد طاهر صوفی وده میرخس
دران ده است فیرز احمد احمد
حمادی

ن د ل

ندل بالفتح ریم و چرک
ندل بضمتین خادمان مهمان
نودل کجعفر پستان و هما نود ...
و مردی است
نیندل کوبرج ... کارش
بیدل بکسر النون وبفتحها ...
یعنی کابوس یا چیزی ... مثل آن
... بکسر النون ...
وبفتح النون وضم الدال ...
مهموز بکسر النون والدال وبفتح
الدال مثله
مندل کمقعد موضع و شهری است
هند و عود بسوی ...
مندلی ... منسوب بدان
شهر
ابن مندلة بالتاء پادشاهی است
عرب را
ندل کمنبر ...
بیرز ...
مندیل بالکسر والفتح دستار ...
دست پاک کند بوی دستار
خوان و دستار که بر میان بندند
ن ندل الخبز من السفرة والتمر
من الجلة ...
وکرفت وندل ...
ونیز ندل بالفتح بودن ...
واز جای بجای بردن ...
آوردن دلو
س ...
کردید ...
تودلة ...
از ...
مرد ...

ویقال الشی الرجل سود کلای ...
تندل بالمندیل دست پاک کرد
بدان ومالید
تمندل بالمندیل پاک کرد دست
وا بمندیل و دستار بر میان ...
اندال ... موضع ... ودول ...
من

ن د م

ندم بالفتح مرد زیرک وظریف
ندم محرکة نشان
ندیم کامیر حریف شراب و همنشین
بزرگان ندماء وندام ککتاب
جمع
ندیمة کسفینة حریف شراب
همنشین بزرگان ندیم ملو ندام
ککتاب جمع ومحمد بن حسن بن ابی بکر
بن ندیمة ابو بکر صیدلانی شیخ ابن ...
مرجمعانی را
ندامة کرامة پشیمانی مندم و
مندمة بالفتح مثل یقال الیمین
حنث ومندمة
نادم پشیمان ندام ککتاب وندام
کزنار جمع
ندمان بالفتح پشیمان وحریف
شراب وهمنشین بزرگان ندامی
کسکاری ندام ککتاب جمع ندمانة
مونث وندیکون الندمان جمعا
وندمانی جذیمة مثل هما الفرقدان
س ندم علیه ندما محرکة وندامة
پشیمان شد منه الحدیث الندم
توبة
اندام پشیمانی دادن کسی را
منادم حریف شراب و همنشین
بزرگان
منادمة وندام بالکسر همدیگر
بمجلس شراب نشستن و همنشینی
کردن قیل المنادمة مقلوبة
وهی ادمان الشراب ... کلامهم
کثیر کالفتی من القوس وجذب
جبذ ونحوها
تندم پشیمان شدن

تنادم همدیگر همنشین کردن در
مجلس شراب
خذ منا التندم بعون یکبیر انجد راست
است

ن د ه

ندهة بالضم بیسیای مال از نصاب
وقاطرق یا بیست ازگوسپند ...
ان وصد ازشتر و هزار ازصامت
ن ف ندة البعیر ندها بالفتح
زجر کرد و راند شتر را ببانک و
ندة الابل یکبار راند شتران را
یاراند شتر را وفراهم آورد وقیل
کان طلاق الجاهلیة قولهم اذهبی فلا
اندهُ سربک لا انده ابلک انتهت
حیث شاءت
اسپندکاه راست شدن کار

ن د و

ندوة بالفتح گروه و انجمن روز ...
ودار الندوة سرایست که بنا
کرده قصی بن کلاب بمکه ...
کانوا یندون فیها للمشاورة
ای یجتمعون
ندوة بالضم انجوز شتر
ندی کرضی خاک غنال ودرم وتری
ومیوه و باران و نزهت و چیزی
اندکی بدان خوش بوی کنند
مانند بخور ویا یان چیزی ونیها
ان آنداء واندیة جمع وقیل الانداء
ودهش و منه فلان لا تبتل ...
الندی العطاء وعلف
ندی ککتف نوعتنا ابونمرد
سخی
ارض ندیة کفرحة زمین نمناک
نداة بالفتح گوشت زدیل ...
قال اسب هماندانان
ندی کغنی انجمن وندیا انجمن
مادامی که مجتمع باشند در وی
وندی الکف سخی وجوانمردی
وندی الصوت بلند آواز
نداوة بالفتح تری
نادی انجمن وندیا انجمن ...

اسفل وراز آستین ... شکلاده

که مجتمع باشند وقوله تعالی فلیدع
نادیه یرید عشیرته وهم اهل النادی
وهو المکان والجمع فتسماه به کما تقول
تقوض المجلس انتهی
مجلس نادیة خرمای دور از آب
ابل نادیة شتر پراکنده میان
دو نوبت آب ونیز نادیة خادیة
نوادی جمع ونادیات الشی اوایل
آن چیز
نوادی النوی بالفتح پنجم پراکنده
شود از خسته خرما وقت شکستن
وابل نواد شتران رمنده
هوا ندوی شتر او سخی است اندوی
وکذا هو اندی صوتا یعنی بلند آواز
تر
تجر نندیا زکسی کرا ... خست ...
ن ندی القوم ندوا بالفتح گرد
آمدند وحاضر گشتند در انجمن
ونیز ندو کشش کرد ... نشد ...
با اصل خود یقال ... ندی الی
کرام وحاضر او زدن مردم ... الا
متعدد وانجر او ...
شیر آمدن شتران و پراکنده
شدن چیزی وجوانمردی کردن
ودادن ... وجرا کردن ستور ...
وعلف یعنی میان دو نوبت آب
از وزن وفراخ شدن چیزی ...
بیندعهم الندی ای یسعهم
س ندی ندی محرکة نمناک تر
شد و ماند ... بشی اکرمه یعنی
نیاورد بچیزی ... خوش ...
و نخورش ان ... وندیت بکذا
میخ کرد ...
مندیة ... نسبته کلمة ...
از حمیت ...
قیل باشد ... اصل مندیات ...
انداء ...
ابیاء ... شتر ...
ترکرانیدن وندیه اعطا کرد ...
یا نیکو آوارشدن
منندیة کمعظم جای ... دادن

اسب با وحاجان ...
خیانا
تندیة ... شتر ... شیر ...
آوردن شتر از وچرانیدن شتر
میان دو نوبت آب ... نورد
الابل نشرب قلیلا ثم رعاها ...
ثم ترد ... الماء و ترغناک
کردن
مناداة خواندن وآواز دادن ...
نادیته وبه ... یکری نشستن
در انجمن و با هم بازیدن وآواز
آشکار کردن یقال نادی ...
اظهر له وپیدا کردید ...
نادی ... ودیدن ...
نداء بالکسر ویضم مثله ونیز نداء
آواز اسم است
تندی ... جوان مردی نمودن
واقر ... کردن ستور
میان دو نوبت آب
تنادی فراهم آمدن مردم وهمدیگر را
خواندن ومنه یوم التنادی یوم
القیمة و با هم در انجمن نشستن
منتدی بفتح الدال انجمن ...
یا مجلس تا که مجتمع باشند در آن
انتداء فراهم آمدن وحاضر شدن
در انجمن

باب النون فصل الذال

ن ذ خ

نوذخ کجوهر بیدل
ف نذخ القرن نذخا بالفتح
سخت کوشش کرد در
انتذاخ سخت کوشیدن

ن ذ ذ

نذید کامیر انجیر ... باد هن ...
ن نذ نذیدا کامیر کثیر ...
وشاشید

ن ذ ر

نذر بالفتح پیمان وانچه واجب
گردانید بر خود یا نذر آنچه واجب
کنند بشرط چیزی کقوله علی ان
شفی الله مریضی کذا نذور ...

از القضیة وانتها الیمین ...
نذور بضمتین جمع کرهن ورهن و ...
الحدیث لا ندر فی معصیة الله
وکفاره نذر ... وقیل کفارة
کفاره ... یمین وبهذا قال ابوحنیفه
ره ودیت ...
جراحت ... خود باشد
یا کاری ...
...
جرحا ... الحد ...
نذر بالضم ...
نذر بضمتین ... اسم مصدر
است ...
وتذکار ...
نذیر کامیر بیم کردن وترسانده
وبیم کرده شده نذر بضمتین جمع
و آواز کمان و پیغمبر و پیغمبر ...
صلی الله علیه وسلم ...
عرب ... بن نذیر ...
خادمی بود مر پیغمبر صلی الله علیه
... والنذیر العریان مردی بود
از بنی خثعم ... ذی الخلصة ...
بن عامر بروی حمله کرد ...
و ...
...
قوم خود ...
کرد ...
نذیرة ...
وفرزند ...
قیم یا خادم معبد وکلیسا ...
مذکر و مونث ...
وطلیعه لشکر ...
آگاه سازد ...
نذیر کزبیر از اعلام است
نیذارة ...
الشافعی ...
نادر نامی است ...
معظم ...
نذری ...
منذر کسا جد ...
در ... منذر ...

مناذر صغری وابن مناذر
ویضم شاعری است ...
...
ومن ...
المنذر بن المنذر بن المنذر
مناذرة بالفتح فرزندان
منذر ...
ن نذر القوم ترسانید قوم
را از امور و دشمن وتنذر ...
...
ن ص نذر علی نفسه نذرا
وندورا و اوجب کردانید ...
بر خود وکذا نذر ماله وندر
...
...
او
س نذر بالشی دانست ...
پرهیز کرد
منذر ... ترسانده و ...
اغلام است ...
...
...
کویند که ...
پیک کشت
منیذر مصغر از اعلام است
انذرة بالامر ...
بالفتح ویضم وبضمتین ونذیرا
کامیر ...
وبیم کرد ...
منادر نام مردی
منذر ...
تنادر ...
انتذار واجب کردانیدن
چیزی بر خود و پیمان ...
با کسی

ن ذ ع

نذع بالفتح ...
...
...

ن ذ ل

نذل بالفتح فرومایه وناکس ...

خاو و حقیر اند الا و نندول

جمع

نندبک کامبرکه بینه ناکس و خوار

نندلاه و نندلک کتاب جمع

ك نندل نندله و نندو لنزور

دکسنه کردید

باب النون فصل الراء

ن رب

نیرب بالفتح بکسر و ضم چینی و

مرد نمابلد چشم و دهی بدخو

و دهی بحلب و موضعی است

و رجل نیرب مرد بد و شریر

رجل و نیرب کذلک نیربه

مؤنث

نیرب بضم چینی و نمامی کردن

و سخن معین بسته و ایمه کفتن

و با نش پوی الریح نیرب التراب

نوعه ای نحجه

نیرب بالفتح مقصور ابلاد

مغنی

منربة بکسر و ضم چینی

ن رج

نورج کجوهر امر اماج کرید ان

و بیرون شاپند نیرج بالیاء مثله

و منارچ خرمن کوب نامین نخ

یا چوبین و نیز نیرج نماز سخن چینی

و شتر ماده نیکو جواشر رود

و قد اعتق و آنیرج ایعنی شتاب

و مرد و انزد و نیك

نورج مثل نورج آمد و رفتن

و نیز اختلاف و تردد در کلام و

سخن و معالحیه و نیز بازی

فر و کردن نیرج شله الکل

نیز نیرج کاشیدن

نارنج بفتح الراء نارنگ که معرب

است معرب است

نیرج بالکسر فغالرا و امو سانج

ن رج س

نرجس بالفتح و کسر الجیم نرگس معرب

است و معرب نرجس

ن رج ل

نارجیل ثمر نیست ه که مانند کرد هندی

نیز نامند شر نارجیله که قد خوش

در خشم مانند درخت خرماودرا

و بعد از هفت سال بار دهد

اکثر وه و خوش و درخت جید نا

سی وچهل ثمر باشد و درختی

کامی از بار فارغ نباشد و ان ذا

ای ای شیرین و لذیذ مانند

شیر و انرا الطوان خوانند و چون

در اول طلوع ثمر او شاخ با شیرا

بریده کوزه بران نشانند لعبه ذان

کرد آید لذیذ مسطر تا بیخ نقل مار

سکنجنامند نادو سیالی شیرین

باشد در اسکار و تقویت باه و

تفرح بجز از نحو و بعد از ان ترش

مانند سرکه کرد دبرای اسهال

دیدان نافع و وسوسی تعرکه برنا

انبات شد مقتنا هاسه و سند

بمیکرد و مغز نارجیل مولد منی

و مسخن کرد و مسمن بدن و چهرت

تقطیر البول سرد و نافع تو غذی

مفاصل مزمو دفع مواد اردو بلغم

و سوداوی و باشکر جهت تولید

خون صالح نافع و جوع او دیر هضم

و مضر محرورین و مصلحان سوء تر

و لیمو و نارجیل عربی تمر دیر غذا

نارمانند غلاف نارجیل نیست

از سکونیست از روی رنیا

اخذ میکنند مغز او در دفع سموم

و مضرات الهام جرب کویند زیادة

از مثقال است

ن رد

نرد بالفتح باز که است معروف

معرب است و شیر بابك از را

وضع کرده لاجرم نرد شیر نیز خوانند

و جوال الخراج سفل ان سنك که مرکاز

بر او نهاد ناف معنی هو دنداز

نشر لیم خرما فیه نرنشنا سکر

و سخت و در عشق کردد و بدان

خو ماده ایام در روز چهار بجا کجا

برند خشاه ای است که از کل ارمنی و

دو نوفل دو نافه و حضض و سنبل

و مرد اسنك ترتیب هند ببرو

خاق طلا کنند و نافع باشد عبادا

نزدی اندها و ونا رتشید نیز خوانیه

می کنند .

ن رز

نرز بالفتح پنهان شدن از بیم و

الفشل نصر و موضعی است

نورزة بالتثلث از اعلام است

نوبرز کابیر دهی است بد بیجان

و احمد بن عثمان نوبرزی حافظ قرآن

منسوب بوی

نارزه از اعلام است

نیرنیز بالفتح و کسر الراء دهی بفارس

نیروز بالفتح نو روز معرب است

و ازو روز اول سال باشد فقدم الی

علی کرم الله وجهه شیئ من الحلاوی

مسئل عنه فقالوا للنیروز فقال

نیروز ناکل یوم و فی المهرجان قال

مهرجونا کل یوم و این نیروز تمام

محدث است

ن رس

نرس بالفتح دهی است بعراق نیابه

نرسیه منسوب بوی

نارسته از اعلام است

نرسیان بالکسر خرمای نیکو و

جید نرسیانه یکی

ن رش

نرش بالفتح دهی است که روی کوه نرش عراق کرده

مجد الدین مسکا انه تصحیف از شعر

کلام برای مثلث نون

ن رم

نیرمان بالفتح وضم الراء دهی است

بهمدان

نرمیان بالفتح نام جد بعثم زال

ن رم ق

نرموق کجعفر موزه و لفظ است معرب

نرمه

ن رو

نروة بالفتح سنکیست سپید

تنبل و کابو بدان ذبح کنند

باب النون فصل الزا

ن زء

هو منزء و بیر او حریص است بان

ف نزء بینهم نزء ابالفتح و نزوع

بضم تیر بر افزود ایشان را

انکند نزع الشیطان بینهم

ای الغی الشر و الاغراء و نزاعلیه

کردیدن و نزع فلانا عن کذا ای

کردانید او را از ان و نزاعلاه

علیه برانکیخت و حریص کرد او را

بران یقال انك لاندری علاما

نیز یه و انما ای بم یولع عقلك

و نفسك الی ما تولع فالك

ن زب

نزب محرکه بازنامه و لقب

نیزب کجیدرا هو نر و کاو نر

ض نزب الظبی نز با بالفتح و

نزیبا کابیر و نزابا کغراب بانك

کرد آهو یا بخصوص بانك کردن

تکه آهو نر وقت کشتی

تنادب یکدیکر را القب دادن

ن زج

نیزج کجیدر مکر مار پلید و در آ

نلاق

ن نزج نزجا بالفتح پای کوفت و

رقیقید

ن زح

نزح محرکة ابئر و رچاکه بتشنه

اید او کشیده باشد

نزح کمنع دور و چاه اب بر

کشیده و کراب

نزیح کامیر دور

نزوح کصبور دور و چاه که اب بر

کشیده و چاه کم اب

نازح دور و چاه اب برکشیده

و بلدنا نازح شهر دور و محمد بن

نازح محدث است که از اوشبن

سعد روایت میکند

منزحه کمکنسته دلو و مانند

ان که بدان اب کشند

قوم متنازح کرده دور و رفته

ف ض نزح نزحا بالفتح

و نزوحا دور کردید و نزح البئر

کشید همه اب ان را یا اندکی باقی

ماند و نزحت البئر نزحا کشید

شد همه اب چاه و نزح بفلان مجهولا

دور شد از دیار خود از غیبت

دراز و نزح القوم طال حبال اب

بر کشیده شدند

انزاح بر کشیدن اب چاه چندان

که خشك کرد دیا کم اب شود

هو منتزح منزاو بعید دور است

از وی قال ابن هرمة فانت من

الغوائل حین ترنی و من ذم الرجال

بمنتزاح الا انه اشبع فتحة الزاء

فتولدت الالف

ن زر

نزر بالفتح کار و دو دهی است بد

پستان شتر ماده و اندك و بی

مزه نزار ککتاب جمع سند حسنه

کلامه صلی الله علیه وسلم فصل

لا نذر و لا هذر ای لیس بقلیل

فیدل علی عی و لا بکثیر فاسد

و یقال ما جئت الا نزرا یعنی

نیامدی مکر با هستکی و درنك

لقیت الحرب عن نیسور و بضم تیر

یعنی ابستن شد جنك و بار

نزرة کغرفة زن کم فرزند

نزیر کامیر اندك

نزار ابن معد ککتاب پدر قبیله

است

نزور کصبور زن کم فرزندیا

که شتر هر چه کرد دو ناقه بچه

مرده که بر بچه دیکر مهربان شد

باشد و شتر ماده که بکراهت

و ستم کشنی پذیرد

منزور اندك

ن نزر فلان نزرا بالفتح

ستیهید در سوال نیز فلان

لا یعطی حتی تنزر ای حتی یلح علیه

او یهان و نیز تزیر انکیخته

کردیدن و شتابی نمودن و

از مودن کار و خرد و خوار شمردن

و اندك پنداشتن

ك نزر نزارة بفتحهما

و نزورة و نزورا اندك کشت

انزاد کم کردانیدن

تنزیر کم کردن و نزور عطا مرده

تنزر کم شدن یا خود را بستن

نزار منسوب کردن منسوب با نسبت

کردن یا اظهار اخلاق ایشان

ن زز

نز بالفتح ذهاب و بسیار بسیار دید

و مرد تیز خواطر برلب چشمه باك

و بسیار جنبش و انکه بر پای از زاده

بکیرد و جوانمرد و ظلیم تیز شترمرغ

کریجا قرار نکیرد

نزة بالفتح نافه مسك

نزیز بالکسر خواهان و شهوت

نزیز کامیر خواهان و شهوت شد

و وزیر او نوش لب و یقال ان نزیر

شره یعنی او بسیار شهوت او ما دم است

نزاز شیر ککتاب مثله

نزاز کمثلا بط کشتن کرز بد هستن

کشتی

منز بکسر المیم و فتح النون مرد بسیار

جنبنده و کهواره

ض نز نزا کامیر دور بود بانك

کردن که وقت کشتی با تمام است

نزنز الارض نهایا سکشد نیز

یا چشمها کردید و نزعن شتاو

جدا کرد پدر از من و نیز تیز جنبید

زه وقت تیر انداختن و سخت واشتو

کردیدن

نزنز سرجنبانیدن

انزاز سخت در شک کردیدن

و نهایان شدن نیز

نزنز عرکتا قفر ذا ملك کرد او را از

ان و نزنزت الظبیة بر دو بچه خود را

اهو ماده

منانة همه یکی کیی که جستن دز

خطاب

ن زع

نزع محرکة موی منکی سر دو جانب

پیشانی و الفعل من سمع

نزعة محرکة یك سوی پیشانی و هما

نزعتان و فی المثل هذا الامر

النزعة یعنی مرد هزی و فادو بر را

در اصلاح و نیکویی ان برآشتند

و کذا عادالسهم الی النزعة یعنی حق

بمرکز قرار کرفت و موجع نازع

و نیز نزعة موضعی است و کیاهی که

زاده در کوه

نزیع کامیر غریب و انکه مادرش بر ده

باشد دور و میوه از درخت فرو

کرفته و چیده و چاه نزدیك نك

و معرفه نزیع سلیمان صخره شاهی

است

نزیعة کسفینة نافه و اسب کرامی

نزاد کتشهر و دیکر غیر زاد بوده

ان و از قومی دیکر کشیده باشند

و زن که بیکانه زاده باشند

نزائع جمع

نزاعة کسحابة خصومت یقال بینهم

نزاعة ای خصومة فی حق

نزوع کصبور چاه نزدیك تك

و شتان چه چیز

نازع شتر از وطن جای شتر

و چراکاه مذکر و مؤنث در وی یکسانا

است یقال البعیر نازع و ناقة نازع

و غریب نزاع کرمان جمع

عنم نزیع کرکم کوسپندان کشن

خواه

نازعة ستاره یا کمان منه قوله

تعالی و النازعات غرقا ای النجوم نزع

من افق الی افق ای تطلع ثم تغیب

الشمس ایدی الرماة و فسینبالالله

میل الملائکة تنزع الارواح

آنزع مرد موی رفته مرد و سوی

پیشانی و مؤنث ان زعراء است

نزع عاه

نزاع کشتار مرد سخت برکشند

و فی المثل الغیر نزاع

منزع بالفتح کشید نکا منو

یقوقع الشوس منزع یعنی کاربنهایت

رسید

منزعة کمقعدة کمان کشنده آن

وی بود باشد و باز کشته

پایان کار و رای و تدبیر که مرد

بسوی ان باز کرد و رجوع کند

و منه قول عمر لبنا اضعفت منزعة

ای رایا و سنك که بوان اب کشیده

و منه و یکسر یقال فلان قریب المنزعة

ای قریب الهمة و شراب طیب المنزعة

شرابیکه مقطع شرب

منزع کمنبر تیر که بدان کشند و

مرد سخت کشنده

منزعة کمکنسته چوب انکه بر

مانند که بدان شهد چینند

ض نزع من مکانه از جای

خودش بر کشید از او بر کند منه

یقال هو فی النزع یعنی او در حالت

جان کندن است و نزع یده

از جیب بر آورد دست خود را

و نزع الی الاهل نزاعة کسحابة و نزاعا

ککتاب نزوعا ارزومند کردید

بسوی اهل خود و شتاق شد

و نزع عن الامور نزوعا باز ایستاد

از دسیدن پر داختن ازان و

نزع اباه و الیه سپید بوی مشابه

و نزع فی القوس کشید کمان را

و نزع الدلو ار کشید دلو را

الغرس شتابکی کمان کشت و

نزع نزوعا ما رفت فی نزع نفسه

خواهان ان کرد

انزاع اشکار و داشتن نزعه

از موی و سخن را عند شتران نزاع

کردیدن قوم

تمام منتزع کمعظم کیاه یزرکند

شده المبالغة

منازعة ارزومند شدن

و با هم کشش کردن بخصومت

با کیی کشیدن دلو از تیر

و متصل شدن یقال الارضی

تنازع ارعنکم ای تفضل بها
تنزع شتافتن وروایته منزعا
الی کذا ای منزعا الیه نازعا
تنازع خصومت کردن دو کروه با
هم و بجد بکوفتن چیزی را
انتزاع باز داشتن و بر کندن
و از جای بر کشیدن و بر کنده
شدن لازم متعدی یقال انتزعت
الشیء فانتزع

ن ز غ

نزغ بالفتح طعن کردن بزبان و
غیبت نمودن و در میان افکندن
چیزی و تباهی افکندن میان
قوم و بر انگیختن منه قوله تعالی
من بعد ان نزغ الشیطان بینی
وبین اخوتی والفعل من فتح
نزاغ کشداد بمعنی نزغ است
و رجل منزغ کمنبر انکه تباهی افکند
و بر انگیزد مردم را و انکه غیبت
کند مردم را منزغة کمکنسة شکله
فی الحکل و نیز منزغه نیزکی چوبی
که از نیزه های نرم یا امر باشد

ن ز ف

نزف بالضم بر کشیدن آب چاه اسم
مصدر است
نزفة بالضم اندک از آب و شراب
مانند آن نزف کغرف جمع
نزیف کامیر بی خود و مست که
بی هوش و انکه از بسیاری رفتن
خون سست شده باشد و تشنه
که رکهای زبانش خشک
کرده و نام شمشیر عکرمة بن ابی
جهل رض
نزاف کقطام بمعنی امر است ای
انزف
نزوف کصبور چاه که آب آن بند
کشیده شود
عروق نزف کرکع عرقهای خون
سائله
منزفة کمکنسة دلوی است
خورد که بر سر چوبی دراز بندند
دلو از آب کشند
منزف کمحسن آب بر کشیده شده
چاه بر کرده
منزوف مست بیهوش و انکه خون
بسیار از بدن برامده باشد چندانکه ضعیف
کردیده باشد و نیز تشنه
و زبانش خشک کردیده و المثل
أجبن من المنزوف ضرطا قدم ذکره
فی الضرط

ض نزف ماء البئر نزفا بالفتح
بر کشیده شد آب چاه و نزفت البئر
خشک کردید چاه کذا نزفت البئر
مجهولا لازم متعدی و نزف الرجل
عقل رفت کردید یا بیهوش و
مست شد منه قوله لا ینزفون
و نزفه الدم خون بسیار برامد از وی
چندانکه سست کردید و نزف فلان
دمه مجهولا کذا المنعکذا نزف
فلان یعنی منقطع کردید حجت او
در خصومت

س نزف نزفا بالتحریک
ایستاده شد وی
منزف کمکرم و مکسر او انکه خرد او
بیناره نباشد و سست و بی
هوش
انزاف خشک شدن آب چاه و تمام
آب نوشیدن البئر مجهولا و بر کشیده
آب چاه لازم است متعدی و
ایستاده شدن اشک بیهوش و بیهوشی
و مست کردید منه قوله تعالی لا
یصدعون عنها ولا ینزفون ای
لا ینکرون و ونش آب چشمه و چاه
و بی کر شدن می قوم
تنزیف خون او ... دنبا
داری ... نزفت المرأة ای ... علیها

ن ز ق

مکان نزق ... کرنجای نزدیک
نافه نزاق کلکتاب ...

سر ن ض نزق الفرس نزقا
بالفتح و نزوقا ... سبب بر
ماده یا پیش درامد او سبک و
چستی و برجست

سر ض نزق نزقا ... سبکی
و شتابی نمود در خشم و نیز نزق
لبا البئر شدن ... اکبر
انزاق البئر ... سوراخ
و بیابان ... سبک
شد بعد بر دباری
تنزیق بر سبک کر ایندن والبرکیا
ستوران بر جهانیدن
ناقه نزقا بالکسر ... دشنام داد او را و ناقه نزقو ...
کرد با هوی
تنازق بیکدیکر دشنام دادن

ن ز ل

نزل بالکسر و یفتح بر سو ...
العربات لذر ... و نیز نزاله ...
ستوران
نزالة کعرده معنی عیب کیند ...
نزیکات مردم فرونشاید بروی و
بر بودی ... کاناها جمع
نزیک
نیزک ... کیسر کوتاه نیاز لجمع

ن نزکه نزکا بالفتح نیزه کوتاه زد
او را و نزنه ... ازار نشت کفت
دروغ بر بست بروی بنا حق

ن ز ل

نزل بالفتح نکام ... نزل ...
فرود امدن منه قوله تعالی ولقد
راه نزلة اخری ای مرة ...
زمین نیکو زراعت
نزل بالکسر فراهم امده ... جمع
نزل بالضم منزل ... پیش مهمان
فرود اینده نهند از طعام و جز آن
انزال جمع و فرود ... و بر کت ...
طعام کثیر النزل ای ... بر کت و نیز
و پاکیزه و بالید که کشت ...
مرد
نزل محرکة باران و پاکیزه ...
نزل ... و خوبان و نزدیکی ...
نزل طعام کثیر النزل
نزل اشهبین منزل و فرود کاه و
اضیر بیش مهمان فرود ایند علفه
از طعام و طعام بابرکت فرود
دبرکت و در هشر دکوه فرود
ایند و بهتر و افضل زراعت
و پاکیزه و بالیدکی آن و قوله
تعالی جنات الفردوس نزلا
الاخفش هو من نزول الناس بعضهم
علی بعض
نزل ککتف جائی که اکثر بدانجا
فرود ایند و نیز نزل طعام مجمع
فراهم امده و جای در رشت ...
زود سیل اورد
نزلة کفرحة و مین ...
کر باندک باران سیل زود ...
شود نزلات جمع و قولهم ...
علی نزلاتهم بالفتح وکسر الزاء و
فتحها یعنی کذاشتم ایشان را بر
استقامت ودر ... احوال
ودر منازل انها
نزیل کامیر طعام بابرکت ...
فرود اینده و نوشته ... جانه
کامل
نزال کقطام فرود آمد است
بمعنی نزال الواحد والجمع والمذکر
والمؤنث فیه سواء ...
مضارب نزیل کزبیر و نزیلان
مسعود کلبی محدثان اند
نزالة کتابه ...
نزالة کتمامة ... فرو ...
نازلة سختی زمانه و بلای شدید
نزال کشداد ... نام ... عرب ...
است
منزل کمجلس جای فرود
امدن و سرای ... نقش ...
جمع و منازل القریه ...
منزل است و منازل ... بالفتح
شاع ... و شرق المنازل
دهو ... نزیک طائف
منزلة کمقاسه جای فرود امدن

و تکرار قال ذو الرمة امنزلتی می
سلام علیکما هل الازمن اللائی
مضین رواجع و نیز منزله بحرف
و مرتبه درست و هوالمجمع

ض نزل نزلا بهم و علیهم نزولا
و منزلا کمجلس و متعدد فرود امد
نزد ایشان و نزل الرجل مجهولا
نکام زده کردید و یقال انزل
انزل یعنی همیشه سفر میکنم و نیز
نزول فرود امدن بمعنی

س نزل الزرع نزلا محرکه
پاکیزه و بالیده کردید کشت و
نزل فلان نکام زده کردید و نزلت
الارض نزلة در رشت و حشا
کردید زمین چنانکه باندک باران
سیل روان کرد دانزوی
منزل کمکرم فرو فرستاده
فرود فرستاده قوله تعالی انزلنی
منزلا مبارکا
انزال فرو فرستادن و انزل الله
انزال المنزل او فرود اوردن
وابلا مرد جدا شدن
تنزیل فرود فرستادن و ترتیب
دادن و ترتیب فرو فرستادن
و فرود اوردن
منازل کمناصل ... اعلام است
نزال بالکسر فرود امدن دو کرو
نام اوشر برای اسب جنگ کار داد
و فرود امدن دو کروه با هم در
حرب منازله مثله
تنزل بعد بنک مهلت فرود
امدن
تنازل نام کشتی پیکار کردن
استنزال فرود اوردن و فرو
فرستادن و از مرتبه فرود
افتادن و فرود امدن خواستن

ن ز م

نزم بالفتح بمعنی کریه بست
نزیم کامیر دسته تره
منزم کمنبر ... فالاستعانا
والصیولفا لکل یا بیا لمن نوحه

ن ز و

نزوة بالفتح کوتاه و کوه ... شد
عمان
نزی کامیر عربیا کر بقال الذی بحسی
الا شیء التزاد الیه
نزیة کغنیة کاسه و لک و پا ...
نزاه کتها الیز
نزاه ککتاب جستن نر بر ماده
و ذلک فی الحافر والظلف والسباع
نزاه کغراب نوعی از بیماری که بیند
تاری آمیز بی و سرد و کاسه شدن
دو رنک و چشمها است نزدیک
صفراء
نزاه کشداد و فنت انکیز و عربده
کر

ن نزا نزوا بالفتح و نزاء کغراب
و نزوا ابشد الواو و نزوانا محرکة
برجست و نزا به القلب شیفته
و دکر دید کشش کرد بوی دل او
و نزی مجهولا ایستاده اشک وی
و نزا الطعام ای غلا و نیز نز و جوش
زدن نجار از میز شراب و نیز نزو و
بر کشتن و نیز کردیدن و عربده
کردن
انزاء برجهانیدن
تنزیة برجستن و بر سبک بر انکیدن
و نزه جهانیدن نر بر ماده تنزی
مثله
انه کنیز الی الشر یعنی او شر انکیز
است و عربده کر
تنزی شتافتن و برجستن

ن ز ه

نزه بالفتح پرهیزکاری و نزه الفلا
زمین دشت کر از آب دور باشد
و رجل نزه الخلق بالفتح و کسر الزا
مرد پاک سرشت پرهیزکار که
تنها باشد و بیابان و مجال خود
مخالطت نها کند و سرای
مال خود از شرکت دیکران نیکا
نزهاء کامراء و نزهون و نزاه
ککتاب جمع
نزهة بالضم دوری و نیز هو فی
من اسمای بغداد و دوری
از ناخوشی و بی ... والفعال
سمع
مکان نزه ککتف جای دور از
اب و علف و غرابی ...
ده و مردم و از اب خیزد و یا الی
فشا هوا
ارض نزهة و یفتح کذلک
نزیه کامیر مرد دور از ناخوشی
و نیز هاله ... و نزاهة الخلق
و فلان کریم نزیه ای بعید عن
اللوم مکان نزیه بمعنی مکان نزه
است و نزیة مؤنث
نزاهة کسحابة پرهیزکاری و دوری
از بدی
نازه النفس پرهیزکار که تنها با
خود و مال خود مخالطت جوید و
نکند و مال و خانه خود را
دیکران نیالاید

ف نزهت نزاهة بلی نزها نامحرکة
دور کردم شرابی خود را از آب

ل ض نزه نزاهة کراهة و
نزاهیة کراهیة نزه کرد خود را
و نزه الرجل و دکر نیار از بدیها
خوشیها و ناپسندها
تنزه دور داشتن خود را از
زشتی و بدی و پرهیز کردن
تنزه دور شدن مجد البیت تنها
التنزه الخروج الی البساتین و
الخضر والریاض غلط قبیح قلت
غرائز السکیت لبعض کذلک
مما یضعه الناس غیر موضعه
قولهم خرجنا نتنزه اذا خرجوا الی
البساتین وانما التنزه التباعد
عن الاریاف والمیاه منه قیل
یتنزه عن الاقذار و ینزه نفسه
عنها ای یباعد عنها

باب النون فصل السین

ن س ع

نسع بالفتح منشیه بیوش کنده
و شیر زنان دبیان اب بود
نرهی یا اغازان و پیش کوهی
افتادن ... وامرأة نسیء
زن که حیض و دور نماند کند
نسوء بالکسر امیزه و خوش کنا
ودوشیده انرده و زنان نسیء
نسؤ و نسآء یعنی اوهم سخن بحب
نسانانست
نسؤ مثلثة زن که روی کامل
کند و انکه حملش نمایان کردد
نساء بالقسم دیرتک و تاخیر
نسیء کامیر تاخیر و نسیئة فروش
ابر و صدر است ماهی که عرب
در جاهلیت حرمت محرم را باز بر
انداختند و ذلک انهم کانوا فی
الجاهلیة لا یغیرون فی الاشهر
الحرم فیشتد علیهم ذلک فیکون
رجلا منهم و یقولون انسئنا
شهرا فیحل لهم المحرم فیؤخره الی صفر
فنهی الله عز و جل عنه و نیز نسیء
شیر تنک بسیار آب و هو فعیل
بمعنی مفعول من نسأته فهو منسوء
ای اخرته ثم یحول منسوء الی نسیء
کمقتول الی قتیل
نسیئة کسفینة در بار فروختن
نسوء کصبور زن که کمان حمل
بروی کنند
نساء کسماء درازی عمر و نساء
القوم اخرهم
ناسیء فریر یقال ابیل ناسیء و
هم نساء محرکة
منساء کمکنسة عصا بدان
جنبر که بوی ستوران انند
کمقعدة مثله و منزلة الهمز
فیهما و قول الفراء بهو زیعنی من
سانة یفصل من علی انه ...
والثالث فی سنة القوس ...
بعد ... بحرف

ف نسأ الابل نسأ بالفتح
و منساة کمقعدة باتک برزد
شتر ان او را و نعد نسأ الشیء

یعنی بنسیئه فروختم بدو و نسا دینه نسا کنماء بازپس انداخ وام او را ومنه قول حکیم انصر منبعـ تتزم الغنا، ولا نسا ءلمعفعفـ الرداء ولیبـ کرا الغذاولیقلل غشیان النساء الرداء الدین و نسئت المرأة مجهولاً دیرتر کرد حیض او از هنگام پس امید بار داری کرده شد و نیز نسی تاخیر کردن وفی ما دادن تو نسا الله تعالی فی اجله وتنکامبجا موبن و دور ساختن شتر را از حوض و امیختن شیر با آب و امیختن هر چه باشد علیسید انومادن چرادیم بچه نو زاده را و نسی نوشانیدن کیر اوافزودن یک روز یا دو روز یا زاید از ان در مدت میان دو نوبت اب خوردن شتر و عزیمه شدت کرفتن ستور و رو ئیدن شجه شتر بعد افتادن نیقال انسا الماشیه و نیقال جری الفضاء فی الذات و هو به التمن فیها والاثر از نهایته و پس انداختن حرمت محرم را تا صفر و عبسا زدن شتر را

انساء تاخیر کردن و پس انداختن و دور ساختن و نسیئه فروختن و زمان دادن و از ان است که عرب در نا ملیت شخصه احکام میکردند و میکفتند انسئنا شهراً یعنی پس انداز نسا حرمت محرم را تا ماه صفر تنسئه زاند و فلانک برزدن شتر را انتسا فی المرعی و در رفتن در چرا کاه و انتشار غنم سپس انده انده چرو و شده

استنسا مهلت در زمان خواستن درواه و بنسیئه خو خبته تقی نیقال استنسا فانسانی

ن س ب

نسبه بالکسر والضم نژاد یا خویشی یکدیگر خاصته

نسب عرکه نژاد یا قرابت پا بانی خاصته انساب جمع

نسیب کامیر نسابت صاحب نژاد و نسیب مانکشتر نسابه

نسیبه بنت کعب کنیته و نسیبه بنت نیاالشعر و صحابیه اند

غاصم بن نسیب کزبیر شیخ است مر شعبه را

نسیبه بنت نیا کجهینه و نسیبه ام عطیه هر دو صحابیه اند و نسیبه بنت شداد اند

نسیب کجعید و از ساعد و ش نسیبان مشنه یا دشاز راه و صف موچه و موکه دو پی یکدیگر ایند و راه مورو نام مردی

انسب کاحمد تلعه است بیمن و هند انشعر انسب یعنی انیشعر نسیبا النسب

اسناد دی عشقبازی

نسابه کشداد مرد نیک دانا بانسب

انتسا بالنساء شدو النساء المبتـ فی المدح کما قد تقول عـ کتلک

نشانات فی علامات الی تلتند بها

الم نقصهم بهنسابات مشتعم منسوب صاحب نسب و شعر منسوب شعر که در ان بیان عشقبازی باشد منالسیب جمع

ن ض

نبـشه بالکسر یاد کردن نژاد دی ذا و خواستن وی که منسب کرد و کنسب المرأة نسبا و نسیبا کامیر منسبه که گفت فی تشبیب کرد بد در شعر و غزل که صفت جمال وی نمود

نسیب بیهـا نیسبه تکابوی نمود در سخن بمیان ایشان

انتساب سخن و نسبیز باد و بزم شنز انظافی و سنکر پیزها

مناسبة همکنشدن و مانند

و باکسی خویشی داشتن و یقال فلان یناسب فلانا فهو نسیبه ای قریبه

تنسب دعوی کردن خویشی و نزدیکی کیر امنه المثل الغریب من لم نیسبه الا من تنسب

انتسب الی ابیه باز بست خود را بدا

استنساب نژاد کو یاد کردن و نیاد کرد خواستن

ن س ش د

نستر کجعفر زاهدی است فارسی مجو که در زمان کسری انوشیروان بود و ریحانی است نستن شد

نسترکه دهم نام تیلست در عراق نستر و بالفتح و سکون التاو و جزیره است میان دمیاط و اسکندریه

منستیر بضم المیم و فتح النون و موحدب با فریقیه معبد زاهدان و ثلاثه دنیه شهری به یکر و زان وا هل ان قومی از قریش است میان ان و قیروان شهر از اهل و موضعی است شرقی اندلس

ن س ش ق

نستوک کعصفور خادم او لغز و میشر نطفو با

ن س ج

نسج بضمتین سجادها موی نسیج و جمه کامیر او یکتا و بی نظیر است در علم و جز ان بدان چیز کرجون جامه رفیع کو دید منوال آن احدی نتواند

نساجه ککتابه جامه بافی نافه نسوج کصبور شتر باده که پالان بر ان مضطرب نشود یا ناقه که پالان وی بر دوش وی استوار ایدان نشد نیز روی

نسلج کشداد جولاه و دروغ کو و ناز ساز درو غکوی سخن ساز

منسج کمسند و مجلس کار کاه جو لاه کر

منسج کمنبر کار جو که بر وی جامه را بافند و منسج الفرس فرود شیر کمی

ضرن نسج الثوب نسجا بالفتح بافت جامه را و نیز نسج او ردن و زواستن خود را و نسج الریح بطول الروض و زید باد و بیت نسجت الریح الربع ای تعاورته الریحان طولاً و عرضاً

ن س ح

نسح بالفتح ریزه و شکسته پوست خرما و علاف خرما و مانند ان که در ته تنک خرما ماند

نساح ککتاب سحاب بود باری است دیده نامه و ان داد و نیز نسلج کغراب ریزه و شکسته خرما و دریزه علاف خرما و مانند ان

نسنح مصغر نسیح دو دیار است منساح بالکسر ابچیزی بدان خاک برانند بفارسی سکر است

ف نسح التراب نسحا بالفتح بر داشت و برانید خاک را

س تنسح نسحا مکرکه از مند کشت و چشم داشت

ن س خ

نسخه بالضم کتابی که از ان نقل کنند

بلده نسخه کجهینه شهر دور بلده یتیمه کیقیته شهر دور

نسوخ بالضم دهی است بخارستیه

ف نسخه نسخا بالفتح زایل کرد از او بر کرد اینیه و نسخت الریح اثار الدیار ای عیرتها و نسخه تا چیز و هیچکاره ساخت ان را او چیزی دیکر را بجایش قایم کرد و نسخ الشیء از صورتش برکرد اینیده زشت مود ان را و نیز نسخ نوشتن یقال نسخ الکتاب اکتبه عن معارضه و از خانه بخانه بردن زنبور بچه دان نباشد و نسخ الایة بالایة ازالة مثل حکمها فالثانیه ناسخه والاولی منسوخه

انتساخ نونیسانید دن نسخه الکتاب فنسخه و منسوخ یافتن

متناسخه دو میراث شمرده بعض وارث پیش از قسمت میراث

تناسخ مردن وارثی پس وارثی پیش از قسمت میراث و نوبت بنو کردید نست و نسانو فی الحدیث لم تکن نبوة الا تناسخت ای تحولت من حال الی حال یعنی امر الامة و کن شیء فی بعها قرنی انواز ان است

تناسخه کروهی که بنتقل ارواح بسوی اجسا قائل اند و منکر بعث وجنت و نار فالشاب ینتقل الی جسد و هو عاقل شلد و بیضه والمعاقب ینتقل الی جسد المهیا و بهذا قال الرافضه لانهم یزعمو ان الله تعالی لحجبه بابدان الائمه فیتنقل من جسد امام الی جسد امام تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا

انتساخ نوشتن و نسخه کردن و زایل کردانیدن و انتسخت الشمس الظل ای ازالته

استنساخ نسلکردن کتاب از کتاب دیکر

ن س ر

نسر بالفتح کرکس بکسر بهتی کر ان منقار بر کنده کوشت را کو بیند کسیت مرغان است هزار سال نده باشد کی نیز خطر است جنبان از چهار و قربه میب بد و هرون بن علی بن ابی طالب رضی الله عنهما قال الدینوری فی صیلحه ابراهیم عن و اشت فان الموت فما اهل ملنی فی هذا ما تشبه المصر النسر من طول العمر و نه قل و نسور جمع و نام بت نوح عم کذی الکلاخ را در نیز سح بود و دو ستاره است نسر واقع و نیز نسر طائر و عد و دو میان سم کوسب و مانند ان یا انچه بلند بر این در شکم سم است بسنو جمع و نیز نسر موضع بعقیق مدینه ودو کوه است بسر بلاد بنی بهاء انسر

وسفیان بن نسر و تمیم بن نسر هر دو صحابی اند و نیحی بن ابی بکیر بن نسر بن ابشر قاضی کرمان استاد مالک اکبر انحیی بن بکیر است

نسیر کربیر غلو و کربیر بابعی است و نیز نسیر بید قطن و ماند بدجد عبد الملک بن محمد که محدث اند و فیلعه نسیر دینم و ثو و نزد یک نهاو ند است

ذو النسا که کتاب بیت مرتبه ذی امرو و ان وا دو زی است

ناسر کصاحب دهی است بجرجان از ان دو اشد حسن بن احمد محدث و محمد بن محمد فقیه حنفی

نسارنیه بالضم و شد الیاء عقاب

نیر بن بکر النون و از ابر کلی است

ناسور در پی ز وزان که اکثر در حوالی مانع چشم و حوالی مقعد و بز هند پیدا کردد رکی است تباه کر بعد از در تابکی نایستد نواسیر جمع کو بند کر نیتوصعقد ناکر بر ناسور باشد به کر از ایی پیچیین

مناکیر ناخار پشت

منسر کمجلس و منبر منقار مرغ و کلاب از سی تا چهل یا از چهل تا پنجا یا از سه تا شصت یا از صد تا دو صد یا پاره از لشکر که مقدمه لشکر بزرک باشد

ن نسر البازی الشیء بالغتح در وی بر وی از ناو ونیز نیز پر کنده منقار کوشت را بمنقار و بر هنه کرد و بیه شکستن پیش و هر کسی از ان و نیز هر معنی از معنی زمیر بحمه بود بانکه کرفتن او طعام و جز ان

تنسر کسسته شدن رسن و پر اکنده و منتشر کردیدن ریم زخم و شکستن و پاره پاره شدن و ریختن جامه و منتشر و پر اکنده کردیدن نعمت یعنی تنسرت النعمه عنه اذا تفرقت

استنسار کر کس ماندن و فوت و کر کسی کردیدن و منشاء الیه الغاث

بار نفداء نامیتنسر وابزهی الغاث کنایه که ضعیف و مرد دو نیکه کردد

ن س س

نسیسه بیمه مین احما ما بیمه می و میچکاره

نسیس کامیر کرسنکی سختی و تشنگی شقت و جهد مردم و مرشت و بقیه جان و منه بلغ منه نسیسه یعنی ترسیم بزرگ و دیده و ورک است در کوشت کرد از ان بیشتر تر تر نازکی رسد

نسیسه کسفینه سخن چینی نسا جمع و نیز کسر مرد حرکه ایداد و سوختن و مرشت و بقی انع منه نسیسه یعنی قریب است کمی بر ثنا انسه کسیانه نام مکه شرفها الله تعالی

ناسیه نام مکه تسمیت بعلته الغائب الها اذ ذاک الکلاب من یعرج تهباشا ای اخرج عنها دجرو ها شتر ان خشا

نسناس بالفتح و کسر در بو نوع از مردم که یکپا و یکدست دارند و بنی در یک شان ابتنی همان عاد عصو رسولهم فسخهم الله نسناسا لکل واحد منهم ید و رجل من شق واحد بنیز دون کما بیقز الطاس و برعون کما یرعی البهایم و کویند که قوم عاد که مسخ شده بودند نیست کردید و قوم که بر ایشان شبه بالفعل موجود است خلقی علیحده یا انها اسم جنس اند ناس نسناس و نسناس یاجنس و زنان انهایا انناس کرامی با شوف تنسناس است یا انها یاجوج و ماجوج است یا قومی از بنی ادم از نسل ادم شاو بن ان عرب را نسناس خوانند مرغان میتا منسد و بر درخت می ایند و ار از نسل مکر مرغ و صورت مردم مکر نوعی ناخلقی جر تحالف مردم اند و در فی شنید دو پیشه ابرکرانه دریای هند نیکند

میکنند مرد بیم عیان شکار میکنند و میخورند انهار گشتناس میرو و نشان یتقطع الله نسناس میر مواشرو و قریبست نسناس نر شتناب نا فزایت نسناس شر ماده با بابی ماند

منسه بالکسر چوب شبیه منسا مثله

ن نسته الحجرنسا کنده کرد بید موی را و نیز نس بالفتح را ندن و سر و فشر کردن و بانک بر بدن و خشک شدن نوش شدو ایمعنی ا ز ضرب نیز اید بلازم کرفتن و نسان هر بار و شتاب رفتن و فر و ماندن دار اجله

تنساس بفتح الفوقیه مثله

تنشنتر انانت و نیز کردن و پیشتر شدن و بر شتاب سپید مرغ و مرد و فه نیاد

نسیبرا سر کنش کو دکر را تا شاشد و غایط اندازد و بر نشاند و دادن شود و را خشنتر شتر خیرا بو نیکو نیرو از وی

ن س ط

نسط بالفتح بیرون اورد و ن بکشتن بیرون ناقه از دست و جامه کرده نشتر بن نا بیه جز بود والفضل من تصر

نسط الغنا نانکه بیرون کنند بچه او و شکم او دادن تنور کرده

ن س ط ر

نسطو رنیز بالضم و بفتح کروهی از ترسا که در مذهب مخالف اند با دیگر ترسایان از ایشان اصحاب نسطوراند که حکیمی بود در زمان مامون مردم و تمذهب خود را اجمیل بتصرف کرده و قال ان الله

واحد ذوانانیه ثلاثه وهو بارز
نطوریس

ن س ط س

نِسطاس کغزجاس نامی است و بمعنی
دانا و عالم طبیب رومی و
عبید بن نسطاس بکاء محدث
است

ن س ع

نِسع بالکسر نوار و تنک منسوج که
از دوال بافند بر شکل تنگ
کمر نِسعة بالتاء پاره از آن
نِسوع و انساع جمع و بمعنی
میان انگشت و بند و نام باد
شمال و بمعنی کوه است
نِسع نَسعة بالفتح و شد الیا
باد شمال
نَسع کردن دندان بلند برآمدن
دندان خنثی کرده

بختنین نمایان کردد
نشأة بالفتح پیدا شدن بر آمدن
باشد از کیاه وهنوز سطبر نکردیده
و از بیخ نشاة بالمد مثله
نشیئ کیا بر آمده که بختنین
نمایان کردد
نشیئه کفینه بر خاستن
بند خفتن و حوض نوکنده وقیل
هو بادی النشیئة اذا جف عنه
الماء وظهر ابیضه و شاخ تازه
خوشا بر آمده و کیاه نشی اصلیا
با نخر داشت بر آمده باشد از هم
کیاه وهنوز سطبر نکردیده و سنك
کردن نك حوض انداز ند و خاك
که کرد سنك باشد
ناشی کودك و دختر که از حد صغر
کذشته باشد للذکر والانثی
نشی بالفتح والتحریك جمع مثل طالب
وطلب و صاحب و صحب ابرکه
بختنین پیدا و نمایان کردد
وانچه بشب پیدا و حادث شود
ناشیئه جمع یا ناشیئه مصدر است
بر وزن فاعله و نیز ناشیئة اول
روز و اول شب یا ساعتی نخستین
از شب یا هر ساعت که شب زنده
دارد ران قیام ورزد یا تمام
شب یا بر خاستن بعد خفتن

ف نشا نشأ و نشأة بفتحهما و نشوء که خول و نشأة
کطلب و نشأة کلرامة افریده
مدینت و کوالیده و جوان کشت
یقال نشأ فی بنی فلان اذا شبت
فیهم و نشأت السحابة بلند بر آمد
ابر
منشأ کمکرم بلند و نیز از علم و
سنك تودة راه که مرد و غلامه
راه باشد و توان اعتنان لمنشأ
ای منشأ وسنة والجواری المنشآت
کشتیهای بلند بادبان
انشأ منه انشاء بیرون امد از آن
ونیز انشا افریدن و پروردن

وکوالیدن و اغاز کردن چیزی
و در شدن دران یقال انشأ
یحکی ای جعل یحکی و ابتدا شدن
شعر و پیدا کردن بنای سرای را
و بلند کردن ابر را و وضع نمودن
حدیث را و برساختن آن
تنشیئ پروردن و زنده کردن
وکوالیدن و منه شری او من
ینشؤ فی الحلیة بالتخفیف والتشدید
تنشأ علجة کوچ کردن و رفتن
حاجت خود
منتشأ علم و سنك توده راه
بلند و نیز
منتشئ نشن نالکوی
استنشأ پی دوی و تتبع الخبر
کردن و یقال الدسیت تنشی الریح
یعنی میبوید کرك باد را و قیل انما
هو من نشیت الریح ای شممتها

ن ش ب
نشبة بالضم اهر مرد بکه
بکاری در آید رها نشود و منه
یقال کنت نشبة نصر عنبة
ای کنت اذا نشبت و علقت بانسان
لقی منه شرا فقد اعقبت الیوم و
رجعت و نیز نشبة کرك اسم
از او نام مردی که پدر قبیله است
از فین نشبی که منسوب بوی
ازان قبیله است علی بن مظفر نشبی
نشبی
نشب محرکة مال اصیل ناطق یا
با صامت و ابن دین نشبة بالنا
مثلثه بالکل نشوب جمع و درختی
است که بدان کمان سازند و نیز نشب
حبه ای بن عثمان عاشق و زن سل
لهم نسب فی ما لهم نشبان لهم الخشب
ناشب مرد با تیر و نام مردی
ناشبة الحبال هر حیح ابکشی
نشاب ککتان تیرکه
قوم نشابة بالتاء کرده تیر انداز
نشاب کرمان تیر نشابی یکی
منشب کمقعد مال اصیل ناطق

باشد یا صامت
منشب کمنبر نوعی از خرمای سیکان
مناشب جمع
س نشب العظم فیه نشبا بالفتح
و نشوبا و نشبة الخیط بسته شد
در او یعنی و نشب منشب سوء بالفتح
در بدی افتاد که روی رهائی ندارد
از آن و نشب الحرب بینهم و نشبة
الامر لازم کردید او را کار نشبت
اضل کما یعنی همیشه میکنم چنان
انشاب بسته نمودن و اویخته کردن
وناروا از ساختن و سخن در بستن
باد و بر داشتن خاك و سنکریزه را
و در دام او یختن شکاری شکار را
بر تمنشب کمعظم چادر نکارین
بنکار تیر
تنشیب بسته کردن و کوته بر کردن
و در است در چیزی و در کار بند
شدن یقال نشب فی الشیء ای نشم
ناشبته الحرب مناشبة لازم شد
او را جنك
تناشب فراهم شدن قوم و در پای
دیکر او یختن
انتشاب در دار بهیزم و هیزم چیدن
و فراهم او ردن آن را و کرد کردن
کندم را و کرفتن نشیب را

ن ش ت ب
نشتبر کجعفر جای معروف است

ن ش ج
نشج محرکه راه کندر آب نشاج جمع
نوشجان بالفتح کوهی است باشهر ی

ض نشج الباکی نشیجا کابر کلو
کرفته شد در کریه و جنه کریست
و نیز نشج او از بر کرد اینکه خود دست
و غوك در دها بجوش و دزد پای
و خیك چندانکه او از بر اید و جدا
و فصل کردن مطرب میان دو
او از دو دراز کشیدن آن را

ن ش ح
نشح بفتحتین منتان
نشوح کصبور آب اندك و قیل

الشراب
سقاء نشانج کشتاد مشك بر
تراوند
ف نشح نشحا و نشوحا کم از
سیر خورد ابرا یا پر شکم خوردان
اضداد است و نیز نشح و نشوح
اب دادن است یا بقدر تسکین

ن ش د
نشدة بالکسر بانك اواز
نشید کامیر بلند ی اواز و
شعر در بیرابر خوانده شده
انشودة کاعجوبة شعر که در نشاید
خوانند اناشید جمع
ن نشد الضالة نشدا بالفتح
و نشدة و نشدانا بکسرها جست
کمشده را و تعریف آن نمود و
نشد فلانا بشناختن او را و نشد
بالله سوکند داد بخدا و نشد
فلانا نشدا بالفتح نشدتك الله
کفت او را یعنی بخدا میپرسم تورا
کانك ذکرته ایاه و نشدك الله
سوکند بخدای خوراینید تورا
منشد کمحسن موضعی است میان
رضوی و ساحل موضعی دیکر
در کوه طی
انشاد تعریف کردن کمشده را
و تعریف کردن خواستن از ایشان
است و شعر خواندن و هجو کردن
یقال انشده بهای هجاه
مناشدة و نشاد بالکسر سوکند
خورانیدن
تناشد هم دیکر شعر خواندن و
قولهم تنوشدای نشد یعنی سل
تنشد اجست و خواستن چیزی دست
و بیان او ردن
استنشاد روایت شعر خواستن

ن ش ر
نشر بالفتح بوی خوش یا عام است
یا بوی دهن زن یا بوی بغل بعد
خفتن و کرو خارش و کرو پرا کنده
که مرد و پندار ند و مجراك و کیاه

خشك دیکر با سبز شده و ان بضعف
است و نیز نشر شخصت است که ایشان
را بیماری روی دایند کند
نشره بالضم رقیه و افسون که بر دیوانه
و بیمار بدمند
نشر محرکه پراکنده و پراکندکان
واحد و جمع درین یکسان است
و منه الجاهم ضم نشر
نشیر کامیر از رو کشت که بعد
چیدن فراهم انند و پاس نکنند
نشور کصبور باد هموار نشر نضمیر
و محرکه و نشر در نشر سکن الشین
است نشرا جمع و بهما قرئ قوله تعالی
الله الذی یرسل الریاح نشرا او نشرا
و نشرا و نشرا یعنا احیانا بنشر اما
الذی فیه المطر شاذ و قیل معناه
منتشر و نشرا
نشور الصید همی است بدیو و
یوم النشور روز رستخیز
ناشر پریشان و انکه بعد مردن
زنده کردد
ناشرة پی درون و بیرون رش
دست و بازو یا رك باز و پی
درون ذراع یا بیرون آن نواشر
جمع و زمین که کیاه خشك خود
رویاند و ناشرة بن اغواث
مردی است که همام را بتربیت کشته
مالك بن زید و عباس بن فضل
و محمد بن عنبس و عبد الرحمن بن هرم
ناشریان محدثان اند
نشارة کثمامه ریزه های چوب
که باره بریده شود
ابل نشری کجمزی شتران کردیده
نشوار بالکسر اخور ستور فارسی
است معرب
تناشیر سرمشقهای طفلان مکتب
واحد ندارد
منشار بالکسر اره و چوب پنجه
دار که بدان کندم و جو انداز بو
باد دهند و نوعی از ماهی در
دریا نیز که فیل را از خیشوم

سر اره ستخوانهای پیشانی برشال
اره بقدر دو ذراع در برسر دارد
طول او مر واسب بقدر ده ذراع دارد
هر کاه زیر مرکب کند بهرد و
شاخ میشکند و تباه سازد من
حیوة الحیوان نقلا عن عجائب المخلوقات
منتشر و مرد پریشان کار و فرمان
شاه بمهر ناکرده
منتشر رفتن کرامی سخته
س نشر الابل نشرا کردیده
شاند شتران و نیز نشر محرکة پراکنده
کردیدن کوسپندان بشب چبت
چرا
ن نشر الریح کثیرا بالفتح وزید
باد در وزید و ابر ناك و نشرت الارض
نبات رویانید زمین نبات ان بهارکی
و نشره عنه فیه دمیه بروی دمید
الحدیث خلما طب اصابته سحرا
نشره بقل العوذ بالناس ای نعاه و
کذلك اذا کتب له النشرة و نیز نشر بند
کردن و زنده شدن نشورا بالضم
شل فیهما یقال نشره فنشر لازم متعد
و دیکر باره سبز شدن کیاه و پراکنده
کسترانیدن و بر اوردن دخت
کستردن و پراکنده و فاش کردن خبر
و مده بمعنی از ضرب نیز اید و بریدن
چوب با اره و بمعنیه نکره و کیا
منتشر ضمیمن بیرون امدن سعی
مردم
نشوزت الدابة نشوزا بالکسر کما نشر
اند که از علف قوت
انشار زنده کردانیدن یقال انشره
نشاء ای احیاهم و منه قرا ابن عباس کیف
ننشرها و قرا الحسن ننشرها ذهب
الی النشر والطی والقراء والوجهان یقول
انشرهم الله فنشروا
ضعف منشر کمعظمه نامهای پریشان
شده للکثرة
تنشیر کستردن و فسون کردن و تنشر
نشرن
تنشر کستره کردیدن

منتشر موقف برای انطوا
اعشی یا مستانست
انتشار کستره کردیدن و دراز
کستر بودن و فاش شدن خبر و
پراکنده کردیدن شتران از علف
شبان و در داشتن پی پیغام
انتشار الخیل ای انتظ و باد کرفتن
پی ستور از ماندکی و کستر دشدن
شاخهای خرما بن و براج اعتدن
ان و پراکنده شدن خون پی باشد
نشر در زمین

ن ش ز
نشز بالفتح والتحریك جای بلند نشوز
وانشاد و نشاز کالکلب جمع
نشز محرکه کهنسال توانا
نشاز کسحاب جای بلند تو اصعد علی
ذلك النشاز
عرق ناشز رك بلند بر امده و جهنده
از بیماری و غلبت ناشز دل از جای خود
از ترس

ن ض نشز نشزا بالفتح بلند
نشست منه قوله تعالی اذا قیل لهم
انشزوا فانشزوا و نشز بعیر به شتاب
خود بر داشته بر زمین زد و نشزت
تشزه شوهر بدل او بر امد و نشزت
المراة نشوزا نافرمانی کرد زن
باشوی و در خشم اورد و نشزها
علیها زن او را شوی او خشم نمود
و منه قوله تعالی و ان امراة خافت
من بعلها نشوزا او اعراضا
انشاز بر داشتن استخوانهای مرده
بجایکاه ان و ترکیب دادن بعض آنرا
ببعض و بر داشتن چیزی را از جای
وی
تنشز سخن کردیدن و امانده شدن

ن ش ش
نش بالفتح بیست درم سنك و ان نیم
اوقیه باشد و اوقیه چهل درم است
و پنج درم را نواة کویند
نشیش کامیر اواز جوش اب
دیك و جزان

ارض نشاشة کسفینة زمین
شور که هیچ نرویاند
نشاش ککتان وادی است نیکو
شور نالد مزه هیمر داد دران
جای میان بنی عامر و یمامه جنك
واقع شده
سبخة نشاشة کثمامه شوره
زار که خاك خشك نکرد و کیاه
نرویاند
رجل نشناش الذراع مرد سبك
دست در کار
نشیشة کرنجبیله ازهر چیز
و خوش و سنك و فی المثل
نشنشة من اخشن یعنی سنکی از
کوهی است
رجل نشناش بالفتح مرد سبك
در کار و ابو النشناش شاعری
است
ارض نشناشة زمین شوره
کیاه
ذهن منشوش در عرق بجوش
بوی پر دهده
ض نش الغدیر نشیشا
کامیر فرو خوردن کرفت اب
در زمین و نیز نش بالفتح تو ما
و ا یختن
نشنشة کدحرجه او از جوش
دیك و بشتاب پوست باز کردن
و دور کردن و بمعنی جنبانیدن
و راندن و کاییدن و ازر کشادن
و بر کشیدن خار از تن و روان
شدن انچه در ختن باشد و
بمنقار خود بر کندن مرغ پر را
یقال نشنش الطائر ریشه بمنقاره
اذا اهوی له اهواء خفیفا فنتفه
منه و طیره و شتاب بخوردن
کوشت و بانك کردن زره
انتشت الشجرة انتشاشا در
کردید و قول ابن عباد تصحیف
صوابه انتشت کما مستند ذکر

ن ش ص

نشیص کابیر نیزه زانشان نشان دارد که در ان خمیر اندازند و نان ر نیز پیش از انکه شده خمیر
نشاص کخاب ابر بلند بر آمده یا ابر بوهم نشسته نشاص کتاب مثله نشص کصبح و ذخر جوان
هشن بوین نشاص جوارادا کن اثرا بادهوار و برانریقال رایت نشاص خیل وابل اذا کان متوقه
فرس نشاص اسب بلند اطراف ناشص نا بسامان داروخ ضبناک
نشوص که نیزه ایستاده و منشاص آنکه زنی که شوی را از فرابش خود منع کند

ن نشص السحاب نشوصا بلند کردید ابرونیز نشوص نا سازگار کردن زن بشوی و از غضب او رمیدن و در بیعنی از ضرب بیخ اید مضمون کردن و نیز رمیدن و شوریدن دل و در از شدن دندان و بیرون اوردن چیزی و در افشاندن از بالای و بر کنده کردیدن از شهر و مسکن
انتصاص برکندن از جای
انتشاص از بیخ برکندن دندان

ن ش ط

نشط مضمون دراز کشیدن کنان درسن تا نرم کردد و دوباره تافته شود
نشیط کابیر شادمان و خندان سکون شادمان یا مردی که اهل شادمان باشند و نام تابعی است و نام مردی بنا که جهت زیاد سرای بنا کرده و قبل از اتمام گریخت در مرو رفت و هرگاه زیاد درا میکفتند کی سرای را اتمام میکفت حتی یجیء نشیط من مرو و لیه یجیء فصار مثلا
نشیطه که غنیمت ایچه خداوان در راه پابند از غنیمت پیش از انکه بساحت قوم که جای مقصود است برسند و شرابی که بی قصد گرفته و رانده شوند
نشوط که بود ماهی که بین که در اب نمک تر دارند و چاه دو نشل که دلو از وی بیک کشیدن بر اید
ناشط شادمان و خورسند و کاو دشتی که از جای بجای رود و طریق ناشط راه که از جیب راست راه بزرک بر اید و کذلک النواشط من المسائل
ناشطان ستارگان که از برجی ببرجی روند یا فرشتگان که جان مومنان را بسهولت قبض کنند یا نفوس مومنه که وقت مردن بخرم خورسند و شادمان بر اید
بئر انشاط بالفتح و کسر چاه نزدیک نک که دلو از ان بیک کشیدن بر اید
انشوطه کاعجوبه کره اسان کشای چون کره ازار بند و مانند ان ویقال ما عقاله بانشوطة ای ما مودته بواهیة

ن نشطه الحیة نشطا کزید مار او را و نشط الحبل کره اسان بست در رسن
ض نشط من المکان نشطا بالفتح بیرون امد از جای و نیز نشط ابرانداختن دلو برکشیدن بی بکره و کزیدن مار و بردن اندوه کسی را از جائی بجائی و اسان کره بستن
س نشط نشاطا بالفتح شادمان شد و نیز ارکار و مراد نشطت الابل برگزید شد برنشیب فراز
انشاط فربه کردانیدن علف ستور را و خداوند ستور با نشاط شدن یا حرشادمان کردیدن مرد منشط بعنی نشاط ان و کره بستن مار و کره کشادن و دراز کردن کوتاه بستن و شیرانزاو راندن
تنشیط فربه کردن ستور و دراز کردن و شتابان
تنشط مرد بیک ستور همراه دارد و هرگاه از سواری ملول شود فرود اید
تنشط شادمانی نمودن و منشا ط ومش نافه و در کنش انوادی و بیابان و سخت سیر کردیدن ناقه
انتشاط باز کردن پوست ماهی و بند از کشیدن شتر علف را و کشیدن کره تا کشاده شود
استنشاط در پیچیدن و فراهم شدن پوست

ن ش ظ

نشظ بالفتح شتابان بودن
نشوظ بالضم نخستین روئیدن نبات که زمین بشکافد و عنقریب برانیا ورده باشد والفعل من نصر

ن ش ع

نشاعه کثمامه ایچه بدست برگیری و بینداز ی انرا
نشوع کصبور بضم دارو ی در دهان افکنند و در بینی بچشی و هم چیزی بگرداند دم را
ناشع بلند بر امده
منشع کمنبر دارو دان که بدان اندرون در بینی بریزند
منشع از سنه حریص
ف نشعه نشعا بالفتح و منشعا کمقعد بدشتی کشید
انداو انتشع بکذا مجهولا از منده کرده شد بوی و نیز نشوع دارو در کام و دهان ریختن و سخن اموختن کسی را و کردانیدن کوی در سینه نزدیک مرد و بند ی
برشدن به زیارتی
انشاع دارو در کام و دهان و در بینی چکانیدن و مرد ناکوی دادن و یقال انشع فلانا بشرته یعنی شربت بغرباد او ر پید
انتشاع برکشیدن وافکندن و دارو در بینی چو پیش کردن

ن ش غ

نشوغ کصبور دارو ی در دهان و بینی بچشی
نواشغ راه کن رهای اب رودا
منشغه کمکنسه دارودان
منشوغ از منده بچیزی
ف نشغ بالرح نشغا بالفتح بتیزه زد و نشغ بالشیء مجهولا از منده کردید و نیز نشغ و کردید ن اب و سخن اموزیدن و تلقین کردن و دارو در دهان و بینی ریختن و یستعمل معروفا و مجهولا و بدست بجوید و کردانیدن کوبید در سینه و نعره زدن چنانکه بی هوش خواهد که شود
انشاغ بیکنو شدن
تنشغ نعره زدن و کریه در سینه کردانیدن چندان که بی هوشی نزدیک کردد و انما یفعل ذلک تشوقا او اسفا
انتشاغ پراکنده و دور شدن شتران در چراگاه و دست بجای بجم زدن از بیکس

ن ش ف

نشف بالفتح لته پاره که بدان اب باران کرفته در او نماد شاد
نشفه بالضم و الکسر چیزی اندک در اوند یا قی باشد و انچه از دیک بکفلیز بر اند که کرم کرم بجو بند و نشفه بالضم لفک بشیر و خت و شیدن
نشفه شلته و بچر لیست شبا سوخته و سنک پای خار

نشف غزکه و مکسوره و نشف کعنب و ضرو د نشان کشاف جمع
نشفه غزکه جامه بجوند و کیشی جامه وغیر ان باسم مصدا ست ارض نشفه کفرحه زمینی اب بجو ید و کشند
نشافه کثمامه کفک شیر و خت شیر
نشوف کصبور نافه که بیش از ان او زدن شیر دهد و بعد از ان بی شیر کردد
نشافه کشداد انکه کره نان بریدیک تر کند و تنها خورد
نشافه دستمال پاک کردن
ناقه منشاف شتر ماده که ناکاه بی شیر زاد

ن نشف دیفه هلاک شد
س نشف الماء فی الارض رفت اب در زمین و نیز نشف بجود کشید جامه خوی او کاغذ سیاهی او و مر اب را
انشاف بجد بر زادن نافه بعد بچه ماده و شیر پو انیدیقال انشفنی
تنشیف بجرفر و ماندن انکه فر نشف او را بنا شافه و نشافه را بشیر ساغر شتر بقال امتیابکم نشف قزعی ای لما نشافه و رغوه
تنشف بجوی کشیدن چوب ابر و کاغذ سیاهی او جامه خوی را
انتشاف نشافه خوردن و کونه برکر ویند یستعمل مجهولا

ن ش ق

نشقه بالضم کرهی بند ستور که حلقه رسن باشد که در کردن بنا افکنند
نشق ککتف مردی نکه چون بکاری در اید در انجا بند نرهد و نشاق کغراب موضعی است بیمامه از خاعة
نشوق کصبور داروی بینی که در بینی بزنند یا بیو سیدن را نافرزانرا و بوی عطر اید
نشاقی کسکاری شکار که خاذفه در ان دد کلوی وی اندیقول الصائد ترکه الی نشاقی و تلک النداقی
منشق کمقعد بینی

س نشق الذنوق نشقا بالفتح بوی کردن و انتشق منه ریحا طیبه کذالک و نشق الظبی دندام او و یخست شد اهو و یقال هذه ربح مکروهه النشق ای الشم
انشاق دام او و بچنین اهو و بو پیسانیدن
تنشق دارو در بینی بچشیدن
استنشاق اب برا ز د ر بینی کردن و بوی کردن چیز را

ن ش ك

نشاك کشداد جد خالد بن سلیمان محدث

ن ش ل

نشیل کامیر کوشت پاره که از دیک بیکفکیر بیستبر کرند و کوشت بی توابل پخته و شیر هنگام دوشیدن و تیغ سبک تنک و اب کم نخستین از چاه بر اید
نشیله ناشلکه زان کم کوشت
نشال کشداد انکه کره نان از دیک باز کیرد و تنها خورد
منشله کمقعد جای خاتم از خنصر که نفقد از در طهارت مستحب باشد
منشل کمنبر اله کوشت کشیدن از دیک
منشال بالکسر اله کوشت کشیدن اندیک که اهنین باشد و قائم سر خوز مغافیه

ن نشل نشولا کوشت کرزید و نیز نشول شتاب برکشیدن چیزی را او کاشیدن

ن ض نشل اللحم نشلا بلفق بدست برا ورد انرا از دیک بی کفکیر و عضو انداخت که بر کشید و خورد کوشت را او بی دیک افزار

کوشت را

تنشیل ناشناشکستن که پیش نیا نشال صیغل اوی لیسه

منتشل کوشت پاره از دیک بدست برکشید

انتشال بدست از دیک برا وردن کوشت را بی کفکیر

ن ش م

نشم محرکه درختی است که از وی کمان سازند

نشم کلتف او که از ان بچه های سپید میا باشد

میعو نشمه کفرحه دنش من بن یال است ابر بش جوان

منشم کجلس و مقعد خوشبوئی است که بدشواری کوبند شود یا قرون سنبل است که زهری است و دعا کشنده یا درختی است بدبوی و دانه سیاه موضع و نام دختر حجیه که مدرکه بوی خوش می فروخت منها المثل اشأم من عطر منشم اصله ان العرب کانوا اذا ارادوا القتال تطیبوا بطیبها کثرت القتلی فقالوا اشأم من عطر منشم

س نشم النوق نشما محرکه خارا کر دید کاو

تنشیم و الامر تنشیما اغاز کرد ان را و نشم فی الشر و بک شد و در ان او دران منه قولهم نشم الناس فی عثمان رضی الله عنه و نیز تنشیم بر کردیدن کوشت بوی کرده زنان و نمایندن زمین اب او بلند کردانیدن ذکر که بیز ایقال نشم الله ذکره

تنشم اغاز کردن کاری او زهر کردن در علم خواستن

ن ش و

نشوه بالفتح بوی و مستی و الترخیه

نشوه تریج مهانیل

نشا کعصا بوی خوش و نشستا فارسی معرب خدن نشطره کاما ال الما زالنا

نشاه بالفتح و وخت بوخواستن نتاجع

نشیه کفینه بوی

محمد بن حبیب نشائی است

نشیان کسکران مست و نشوان بالواو مثله و نشیان الاخبار انکه اخبار نخستین معلوکند و جویای ان باشد

نشوی کسکری شهری است بازربیجان و ازانجوان و نخشوان و نقشوان کویند

ن نشا ریحا طیبه او غاما نشوه شلثه بوی کرد ان را و نشا اللبن فانتشا بالزاو بر سیدا و نشا فلان نشوا بالفتح و نشوه مثلثه مست کردید و نشا الشیء نشا و باز کشت بران و نشا المال کج را کردید شتر ان از بوی بیخ عضله که کیاهی است

انشاه بوی چیزی یافتن

تنشی بو بیدن و مست کرد یدن

انتشاء بوی خوش کردن و مست کشتن

استنشاء بوی خوش کردن و مست شدن

باب النون فصل الطاء

ن ص ء

ف نصاه نصو بالفتح کرد مویپیشانی او نیز نص بانگ بر زدن شتر را و زجر کردن و دور داشتن

ن ص ب

نصب بالفتح بیماری و سختی و نشانی برپای کرده و چیزی او پایان و نشانچه برپای کنند بجهه پرستش انصاب جمع قال الله تعالی والانصاب والازلام و نصب الاعراب بدفعه فی الاعراب کالفتح فی البناء اصطلاح نحوی و نصب العرب نوعی از سرود که حزین و نزم تر باشد و حدیث لو نصبنا لنا نصب العرب

ای لو غنّت غناء العرب
نصب بالکسر همه
ذات النُصُب بالضم دهی است
نزدیک مدینه. و هذا النصب
یعنی بالضم و الفتح او الفتح و الجزم
ایمنطو و نظر بن است
نُصبه بالضم سنون
نُصُب بالضم و بضمتین بیماری
و سختی و بکو و بلا منه قوله تعالی
انی مسّنی الشیطان بنصب و عذاب
و علم و نشان و آنچه بر پای کنند
بجهه پرستش از سنگ و جز آن
نَصَب محرکه رنج و سختی و منه
قراءة الحسن و یعقوب مسّنی
الشیطان بنصب
نَصِب کَکَتِف بیمار و دردگین
نصیب کامیر بهره انصبة و انصبا
جمع و حوض دام بر پای کرده
نصیبه کسفینه هر چه آن را
علم و نشان کردانند و سنگ
گرداگرد خانه و سنگ گرداگرد
حوض که در زمانه ایکج و مانند
آن در کنند نصائب جمع
نصیب کزبیر نام شاعر
نِصاب کتاب نژاد و اصل هر
چیزی و بازگشت و جای غروب
آفتاب و دسته کارد منصب کمکتب
جمع آن قدر از مال که زکات
واجب گردد بر وی و نام اسب مالک
بن نویره
ناصب نام اسب و بعض برنج زده
فهم ناصب ای ذو نصب و هو فاعل بمعنی
مفعول لانه ینصب فیه و یتعب
کقولهم لیل نائم ای ینام فیه و یوم
عاصف ای تعصف فیه الریح
او ذو نصب ... بن ... ای
ذو لبن ... عن العرب
الهم ای اتعبه فهو هم ناصب عیش
ناصب ... تکلیف
تیز انصبته که ایستاده شاخ
نافه نصباء اشتر ایستاده

سینه غیر نصباء بر مانده ایستاده
شاخ
نصیبین شهری است نخستگاه و بنا
ربیعه و فیه للعرب مذهبان منهم
من یجعله اسما واحدا و یلزمه الاعراب
کما یلزم الاسماء المفردة التی لا تنصرف
فیقول هذه نصیبین و مررت بنصیبین
و رأیت نصیبین و منهم من یجریه
مجری الجمع فیقول هذه نصیبون و
مررت بنصیبین و رأیت نصیبین
و نسبت بوی نصیبی بصورت اول
و نصیبینی بصورت ثانی
انتصاب سنکها که گرداگرد کعبه بر پا
میکردند و بر ستیدند بر وی
ذبح و قربان میکردند جمع نصبات است
و انصاب الحرم حدهای حرم
نصائب سنکها که گرداگرد حوض نصب
کنند و فرجها بکلوخ و جز آن گیرند
نواصب گروهی از مسلمانان که با
علی کرم الله وجهه عداوت و بغض
دارند و آن را ناصبیة و اهل النصب
نیز نامند سمیت به لانهم نصبوا له
ای عادوه
انا صیب نشانهای راه که از سنگ
بر پا کنند و موضعی است
تناصیب بفتح الفوقیة علمهای راه
که از سنگ مانند
منصب کمجلس جای باز گشتن و
اصل هر چیزی
عیش ذو منصبة یعنی با رنج و
کلفت
منصب کمنبر دیگ دان آهنی
ض نصبه المرض درد ناک کرد
او را بیماری و نصب الشیء فرو نهاد
آن چیز را و پست کرد و بر داشت
و بر پای کرد از اضداد است و کذا
نصبه للاعراب ای قاصدا و نصب لفلان
دشمنی داشت او را و نصب له الحرب
جنگ افکند با وی و نیز نصب زدن
دادن کلمه را و بر سیر کردن یا
... با ... و نیز

داندن شتر را و سرود گفتن و
بر پای خاستن و یقال انصب الشیء
مجهولا اذا رفع و استقبل به شیء
و نیز نصب دو قوافی سالم ماندن
قافیه ز ...
س نَصَب نَصَبا محرکه مانده گردید
و رنج دید و نصب الرجل کوشش
نمود قال الله تعالی فاذا فرغت فانصب
ای فی العبادة و نیز نصب ایستاده
شد نشاخهای گوسپند
هم منصب کمحسن اندوه و رنج آور
انصب انصابا گردانید چیزی
نصبه را و نیز انصاب مانده کردا
نیدن اندوه و رنج رسانیدن
و دردمند گردانیدن بیماری و
دسته کردن کارد را
ثری منتصب کمعظم خاک نمناک بر
هم نشسته و ثغر منصب دندان هموار
رسته
تنصیب پست گردانیدن و بر
داشتن چیز را و بر پای کردن آن
از اضداد است و مبدی اشکار کردن
برای کسی و تیره گردانیدن مرکب را
و ستوران ... کردن
ناصبه الشر بدی آشکار کرد برای وی
و کذا ناصبه الحرب ای نصبها له
تنصب بر پای خاستن و ... گرد
...ناوایشان ...
کردن
انتصاب بر پای خاستن و بگاه
قیام کردن یقال انتصب الامیر اذا
قام له و ینتصب شدن حرف

نصت

نُصتر بالضم خاموشی
ض نصت نصتا بالفتح خاموش
شد
انصات خاموش بودن و گوش داشتن
و یتعدی بنفسه و باللام یقال انصته
و له ای سکت له و استمع لحدیثه و
نیز وارد بالی فی شعر الکمیت و خاموش
کردن لازم و متعدی است باری

و بیازی میل کردن
انتصات خاموش بودن
استنصات خواموش بودن
خواستن

نصح

نَصیح کامیر پند دهنده نصحاء
جمع و از اعلام است
نصیحه کسفینه پند و اندرز
نِصاح ککتاب رشته و سلک
نُصح بالضم و نصاحة بالفتح جمع
و نام پدر شیبه قاری
نِصاحات کجمالات چرمها و دوالها
حلقه دار که آن را نفس کرده
بوزنگان را اشکار کنند و چند
کوه است در زراغ
نُصحاء کصحراء موضعی است
ناصح نصیحت کننده نُصَّح کرکع و
نُصّاح کرمّان جمع و دوزنده
انگبین بی آمیغ و رجل ناصح الجیب
مرد صافی دل و نیز ناصح اسب
حارث بن مراغیر یا نضالة اسب
هند و اسب سوید بن شداد آن
اعلام است
ناصحی نیک ... درزی
التوبة النصوح و یضم توبه آن
یا توبه که باز رجوع نکنند بر آنچه
از آن توبه کنند یا تائب نیت
رجوع ندارد و هو ماخوذ من
قولهم نصحت الشرب الابل و من نصح الثوب
اعتبار القوله علیه السلام من
اغتاب خرق و من استغفر رفا
نصاح کشداد درزی
منصح کمقعد موضعی است
منصحة بالفتح و شد الیاء
ای ... است در تهامه
منصح کمنبر سوزن منصحة با التاء
شله و شهری است
ارض منصوحة زمین نیکو گیا
و متصل و ...
ف نصح و له نصحا بالضم و
نصاحة کرامة و نصاحیة کراهیة

پند داد او را و نصیحت کرد و هو
باللام افصح قال الله تعالی و انصح
لکم و نصح الغیث البلد سیراب کرد
باران شهر را و گیاه رویانید چنانکه
بنا پی نماند جایی و نصحت الابل
الشرب نصوحا راست کرد شرب
و نیز نصح خالص و بی امیغ شدن
و جامه دوختن و سیراب خوردن
اب یقال نصح الری ای شرب حتی
روی
انصاح اسیر خورانیدن شتر
را
تنصیح جامه دوختن و بنا صحان
مانند شدن
منتصح للفضول جامه در پیکرده
و نیکو دوخته
انتصاح نصیحت پذیرفتن
استنصاح ناصح شمردن کسی را

نصد

نَضَر بالفتح یاری کرو واحد و جمع
در وی یکسان است و نضر
تمیز ... قبیله است و ابراهیم بن
نضر ... محدث است و بنو نضر
بطنی است
نُصرة بالضم خوبی یاری کرده
نصرة بن سلطان صالح الدین را
روایتی است
نصریون کوهی است و عبد الکریم
بن حمدان از محمد بن علی نصرویه
نصرویان محدثان اند
عبد الله بن محمد بن عبد الله نصر
محرکه محدث است
نصرة محرکه دهی است کان فیها
الصالحون
نصیر کامیر یاری کر انصار جمع
و انصار النبی صلی الله علیه و سلم
باشندگان مدینه که یاری کردن
حضرت نمودند سموا به لانهم
غلبت علیهم الصفة و از اعلام است
ابو منذر نُضیر کزبیر نحوی شاگرد
کسائی است

ناصر یاری کرو رهاننده نُصّار
کزنار و نُصّر کرکع ... بالفتح
جمع و راه کذر آب بسوی وادی
نواصر جمع و پشته بزرگ بلند ...
یک گروه و مانند آن و آب که از
دور آید و مدد کند سیلها را
و از اعلام است و بنو ناصر بطنی
است
ناصرة دهی است بطبریه
ناصرة دهی است در افریقیه
انضر مرد ختنه ناکرده
نصار کشداد از نامهای عربان
است
بخت نصر کبقم امیری بود از امرای
لهراسب فارسی که بپادشاهی رسید
اصله بوخت و معناه ابن و ینصد
و نصر صنم و کان وجد عند الصنم
و لم یعرف له اب فنسب الیه ... القدر
نصرانه دهی است بشام و آن را
ناصره و نصورية نیز نامند یا آن
نصران است نصرانی منسوب بوی
یقال الرجل نصرانی و امرأة نصرانیة
و نصاری جمع نصران و نصرانة و نصرانیة
است چنانکه ندامی جمع ندمان
و ندمانة یا جمع نصری است همچو
مهری و مهاری و انصار انصرانی
و انصاری نیز گویند
نصرانیة دین نصاری
منصور نام مردی و لقب خلیفه
دوم از خلفای عباسیه و هو ابو
جعفر منصور بن محمد بن علی بن عبد
الله بن عباس بن عبد المطلب و
لقب امام ثانی عشر منتظر علیه
السلام
منصورة شهری است اسلامیه
بسند و شهری بنواحی واسط و
نام خوارزم قدیم که شرقی جیحون
بود و شهری نزدیک قیروان و
از منصوریه نیز نامند و شهری
در بلاد دیلم و شهری میان نخاه
و دمیاط و مرز العجب ... کلاهما

بنا نهاد ملک عظیم نجلات سلطان
و علو شانه و سماها المنصورة
بالنصر و التدلیم فر ... جمیعها و
اندر ...
ن نصر المظلوم نصرا بالفتح و
نصورا یاری داد او را و نصر الغیث
الارض همه زمین رسید باران
و نصره منه رهانید او را ازوی
و نیز نصر عطا دادن
تنصیر ترسا گردانیدن منه الحدیث
و ابواه یهودانه و ینصرانه
تنصر ترسا شدن بیاری کردن
و ترسا شدن
تناصر یکدیگر را یاری دادن
را ... گردانیدن بعض خبر بعض
انتصار داد ستدن
استنصار یاری خواستن و استنصر
علیه ای سئله ان ینصره و خواستن

نصص

نص بالفتح نهایت هر چیزی فی حدیث
علی رضی الله عنه اذا بلغ النساء نص
الحقاق او الحقائق فالعصبة اولی
یعنی چون بنهایت بلوغ رسیدند
زنان و خرد مند شدند یا قادر
گشتند بر امت برحقاق و هو
الخصام یا نزاع بر خیزد میان ایشان
پس هر ولی گوید که من احق هستم باو
از حقاق شتر یعنی بپایان رسید
خرد سالی ایشان و سیر نص نهایت
بنهایت تیز و رفیع
نصنصه بالفتح کنجشک ماده
نصنه بالضم ... موی ...
پیش برد ...
سیر نصیص کامیر ... رفیع و
با کوشش و نصیص القوم مدد
ایشان
نصاص ... کشداد مرد ...
خشمناک ...
نضناض بالفتح مار ... نبند
منصه بالفتح حجله و خانه آراسته
بهر عروس ماخوذ من نص المتاع

منصه بالکسر غیر آن عروس را
نشانند
ن نص الحدیث الیه برداشت
از ... و کذا نص الخبر الیه و نیز
نص ... شتر را یقال
نص ناقته ای استخرج اقصی ما
عندها من السیر و نص شتر و
جنبانیدن منه یقال ینص انفه
غضبا او ... دادن
را ... باریکی کردن در ...
تا غایت او بر داشتن و بر منصه
نشاندن عروس را و اشکار کردن
چیزی را و نیز نص استاد کردن
بسوی ... و ...
بر چیزی و معین نمودن بر چیزی
ض نصت ...
کامیر بانگ کرد کباب یا اذن و
نصب الفند جوشید
نصنصة زانو در زمین استوار
کردن شتر با بار کران و جنبانیدن
چیزی و فی حدیث ابی بکر حین دخل
علیه عمر رضی الله عنهما و هو
ینصنص لسانه و یقول الجوهر
هذا اورد نی الموارد قال ابو عبید
هو بالصاد الاغیر و بالضاد المعجمة
کذلک لکن لیس فی الحدیث
مناصة ... تقاضا کردن
مناقشه نمودن با غریم
انتصاص ... نشستن عروس
و ... و بر پای خاستن
و بلند شدن

نصع

نصع بالفتح کوهی ...
...
بنبع ... و صفراء
نصع ... جامه است ...
سپید و پوستی سپید یا هر ...
سپید
نضع کعنب نطع ادیم
نصیع کامیر روشن و بی امیغ
ناصع خالص از هر چیزی ...

آنیض ناصح واصغر ناصع وروشن وصافی قال الاصمعی کل ثوب خالص
البیاض او الصفرة او الحمرة فهو
ناصع
منصع کمقعد انجمن یا جای خالی
که مجهته نوا و فقه ای خاجه
سیح
ن نصع نصاعة آنکه اشد
ظهور ظاهر وبی امیغ کردید
ونصعت الام بالولد زاد بچه وزن
نصوع پیدا و روشن شدن کا
وخالص کردیدن باه نحت
سپید شدن وفرو نشاندن
انشا منده تنکیر او اظهار کردن
وکذارد ن حق کسیر انفعال نصع
بالحق
انصعت الناقة للفحل نصاعا
تابت شد ونیز انصاع ثابت کردن
حرکسیرا و پیش شدن جهت بکی
و عر لچیدن یا اشکار کردن آنچه
در دل باشد و آهنک جنگ
کردن

نصف

نصف ثلثة نیمه چیزی انصاف
جمع وفرانید بن ثابت فلها النصف
بالضم
نصیف بالکسر متوسط از مردم
مذکر و مونث واحد وجمع در یک
یکسان است ونیز بالکسر وثلث
داد
نصف محرکة زن میانه سال یا
زن بسال چهل و پنج یا پنجاه و مثله
از سیده انصاف ونصف کتب
وبالضم جمع نصیف کز بریدن
ها مصغر ان انها نصفة ونیز
نصف مرد پنجاه ساله انصاف
ونصفون جمع ورد اسم مصدر
است
نصفة محرکة داد
نصیف کامیر معجر ومقنعة زنان
ونیمه چیزی وعاء روهر چه پنهان

سر بپوشند و چادر دورنک
وپیمانه است منه الحدیث ما بلغ
مد احدهم ولا نصیفه
ناصف چاکر نصف محرکة جمع
ناصف رازد ونواصف جمع با سنک
بزرک کرد راب امد و وادی با شیر
وموضعی است
انه لنصفان کسیکران خورند پر
ترتیبه نصفی که کری مشک نیم پر
منصف کمقعد نیمه راه و رود
باری است در بها و خادم
منصفة مونث
منصف کمنبر چاکر منصفة مونث
مناصف جمع
مناصف بالفتح موضعی است
ن نصف نصفا بالفتح بنیمه
رسید وکذا انصف النهار ای
انتصف ونصف القوم نصفا و
نصافة کرامد ونصف کرفت از
ایشان ونصف الشیء نصفا نیمه
ان کرفت ونصف الشیب برشید
نیمه ان را ونصف الخل نصوفا کمنیز
شد بعض غوره ان وسبز ماند
بعض ان
ض ن نصف ولانا نصفا
بالفتح ونصافا ونصافة بکسرها
وبفتحها اخدمت کرد او را
انصاف داد دادن وداد استدن کردن
وبنیمه رسیدن روز وجز ان
وخدمت کردن ودر نیمه روز سیر
کردن بنصف چیزی کرفتن وشتافتن
منصف کمکه عامه پوشند
منصف کمعظم شرابی که نصف
ان سوخته باشند
تنصیف سرخ شدن بعض غوره
خرما و سبز ماندن بعض ان وهما
بوشانیدن دختر را ودو نیم
کردن چیزی را وروی کریبان
سر با دیش
مناصفة دو بخش کردن مالرا
تنصف معجر پوشیدن زن د

خدمت کردن وخدمت خواستن
از اضداد است وخواستن ایچه
نزد کسی باشد وفرو تنی نمودن نزد
کسی وانصاف خواستن از سلطان
وهمکی موی سپید کردیدن ان
پیری ومنه انصفت اللحیة
یعنی کرد انید ریش خود امیان خود
دن تمام حق کرفتن
تناصف بکدیکر انصاف دادن
منتصف بفتح الصاد میان هر چیزی
انتصف منه تمام حق خود کرفت
از ان ونیز انتصاف مجرد سیر
افکندن زن ونیمه رسیدن
ودر امدن در شکار و داد
ستدن
انتصف منه تمام حق خود
کرفت از ان

نصل

نصل بالفتح پیکان تیر و پیکان
نیزه وتیغ بی قبضه وکارد انضل
کانصل ونصال کالکتاب ونصول
جمع وانچه نو بیرون امده باشد
وکیاه نیمی تا بهمی که از کرمی خشک
شده باشد وسر جمیع اجزاء
ان وشندی پس سر واعلای سر
وروشنه از دو لب برامده ومیوه
نصل مبتی دسته برامده وصف
بالمصدر ونیز نصل رازی سرشتر
واسب
نصیل کامیر سنک پنت دراز باندازه
یک کز که بدان کوبند وکام دهن
وکند شتران وسوند میان دو کردن
وسر زیر چهره وزنخ وزبول مرغ یا پیش
ان وبلا وذن وتیر واعلای سر
وموضعی است
لحیة ناصل بیترا خضاب بیرون
امده
نصلان کسکر تنغیر وتیر وتیغ
بدسته
انصولة کاعجوبة شکوفه خصل
کیاه هی یا هبی که از کرمی خشک

شده باشد انا صیل جمع
منصیل کمنبر سنکی است که بدان
کوبند منصال بالکسر شد ونیز
منصال از لشکر جاعتی که از پیش
یا چهل
ن نصل السهم فیه نصلا کرد
کشت پیکان برد چیزی و
نصلته انا در نشاندم پیکان را
دران ونیز نصول بیرون افتادن
پیکان از تیر وهو من الاضداد
کذا قالوا وعندی انه لیس من الفضل
لانهم انما یقولون نصل النصل
اذا اخرج من القدح وثبت فی
المرمی لا فی القدح بیرون امدن
موی از خضاب دبر امدن سم
از شور ودبر امدن زهر از نیش
مار وکم دم وزایل کردیدن او را
وزایل شدن دندان سطحا اندر شد
منصل الاسنة کمنبر نام ماه
رجب کذا منصل الال سمی لانهم
کانوا ینزعون نهار فیه ولا یغزون
لا ومنته
منصل بضمتین وکمکرم تیغ
منصلیته بالضم شد الیاء تیز
است
انصال پیکان در نشانیدن در
تیر وپیکان از تیر ونیزه بیرون کشیدن
ضد وخار بر اوردن ههی
تنصیل پیکان در نشاندن
در تیر وپیکان از تیر بیرون
کشیدن از اضداد است
تنصل بیرون امدن موی از
خضاب وازکناه بیزار شدن
بیرون کشیدن خود را انفال
تنصل الیه من الجنایة اذا خرج
ونیز بیرون اوردن چیزی را
وبو کردیدن چیزی وکرفتن همه
پاک باشد
انتصال بیرون افتادن پیکان
استنصل الحر الثمار انصول
ساخت کرما خار خشک بیرون را

واستنصله بیرون اورد دندان را
واستنصل الهیت انتشار کند
با دکرم خار بیرون را

نصم

نصمة بالفتح صورتی که پرستند
ان را

نصو

نصو بیماری است شبیه بجش
ودرد شکم واضطراب
نصا الکتاب موضعی است
ناصیة موی پیشانی نواصی جمع
ونیز نواصی الناس اشراف مردم
ودلیل ناصیة شتران بلند بر امده
در چراکاه
ناصاة موی پیشانی بلغت طی
ن نصاه نصوا بالفتح موی پیشانی
وی کرفت یا کشید ان را قالت
عائشة رضی الله عنها مالکم
تنصون میتکم ای تمدون ناصیته
کانها کرهت تسریح راس المیت
نصت المفازة بالمفازة فی متصل
کردید بیابانی ببیابانی نصا
الثوب کشاد انرا
انصا موی پیشانی کسی کرفتن
تناصیت مناصاة ونصاء
بالکسر موی پیشانی یکدیکر کرفتن
وبیابان فلاة تناصی فلاة
یعنی هر دو بیابان با هم متصل
اند
تنصیت الرا شانه کردن موی خود
را
منتضا اعلای هر وادی و
موضعی است
انتصاء اذکر دیدن موی

نصی

نصی کغنی کیاهی است هو ما دام
رطبا فهو نصیا فاذا ابیض فهو
طریقة واذا ضخم ویبس فهو الحلی
نصیة کغنیة خیار و برکزیده از
مرد وستور وجز ان فتی جمع انصاء
وانا صی جمع الجمع

انتضا الارض انتضاء دیانضی
کردید زمین
نضنضة زدیک کشن مار خوانند
در بر کرمه قوم نقال نضیض بهمه
تلان اذا انزوجی نواسیم
انتضاء برکزیدن ودار کردیدن
کو و زمین و بلند شدن ان

باب النون فصل الضاد

نضب

ناضب دور
نضب کنصر درختی است خاری
خارش چند شبیه خار عوسج و
دهی است نزدیک مکه والتاء فیه
فیه لا تبین فی الکلام فصل نضب
یکی قال ابن سلمة النتج شجر القسی
نضب شجر تتخذ منه السهام
ن نضب الماء نضوبا فرو شدن بزمین
ونیز دور رفتن کردیدن ومردن
وکشیدن نباب وسخت شدن شیر
ریش ودور شدن هر دم بیان النضب
المفازة ونضبوا ای بعدت وبعدا
وفرو رفتن چشم در مغاک یا نقصان
چشم ناقه
انضاب کشیدن چله کمان تا بانک کند
مقبول انباض
تنضیب فرو شدن اب بزمین
کشیر کردیدن ناقه و دیر دوشیده
شدن ان

نضج

نضیج کامیر میوه رسیده وپخته
هر چه باشد ورجل نضیج الرای مرد
استوار خرد
ناضج کوشت پخته ومیوه رسیده
منضج بالکسر ابزار ان
ن نضجت الناقة بولدها یکسال
کذارد و بچه نداد
س نضج الثمر نضجا بالفتح والضم
رسید ونیز نضج پخته شد نضیح
چون کوشت وریش و ماده
انضاج پخته کوشت و جز ان دادو
رسانیدن میوه را

نضیح نایکسان خیمنا او زدن
نا فتر نضوح شکست ان نضحها
جمع

نضح

نضح محرکة حوض نفضح جمع
نضیح کامیر حوض وحوض نضیح نضیح
جمع
نضوح کصبور نوعی از خوشبوی
داروی دهن وقوس نضوح کمانی تیر
دور انداز
ناضح شتر بکش ناضحة مونث وهی
سانیة نواضح جمع
نضاح که کشان اب کشند با
شتر نضاح مرا شیم کلی است
نضاخة دو انداز و نیل انداز نیز
قوس نضحی که کهنه کمان تیر دور انداز
منضحة کمکنسة اشتر کامیلک
ض نضح البیت نضحا بالفتح
ان پاشید دران ونیه الحدیث نضح
بول الجاریة ونیضح بول الغلام و
نضح فلانا بالنبل تیر انداخت بروی
ونضح بالبول علی فخذیه کیز اسود
ساخت و از نضح عطش ودر خت
روی و نیز نضح فرو نشاندن تشنکی
راو دبیر اب شانیدن یا کم از سیری
اب خوردن از اضداد است شتاب
دادن خرما بر از اشتر و شکافته شدن
درخت چندر برک بیرون اوردن
ویرا و دشمن کرفتن دانه کشت
ف نضحت القربة نضحا ترشح
بفتح الفوقیة تراویدن ونضحت العین
اشک ریخت
انضاح عرضه و نشکر انیدن بری
دی وا ازود و نیز انضاح پراکنده شدن
کرفتن دانه کشت
مناضحة دور کردن
تنضح العین جوشید لبان
وتنضح منه دور کرد بیا از ان
انتضاح جوشیدن اشک چشم
ابرو زکاه پاشیدن نعک در
استنضاح اب برنج پاشیدن

بعد عضو

نضخ

نضخ بالفتح نشان نکوش بوکر
در جامه وجز ان باقی باشد
اصابه نضخ
نضخة بالفتح یکبار باریدن
نضاخ ککتان باران ریختنا
عین نضاخة بالتاء چشمه پر اب
ابر منه قوله تعالی فیهما عینان
نضاختان ای فوارتان
منضخة کمکنسة زرافه والفا
تفول نضاخة شده
ف نضخه نضخا بالفتح شاشید
اب را مانند نضح او النضخ دون
النضح ونضخ الماء جوشید از چشمه
یا از زیر بالا رفت ونضخ النبل
فی العدو پراکنده امکند تیر در
دشمن ونیز نضخ تیمبر شد دادن
اب لا یقال منه نضل ولا یفعل
مناضخة و نضاخ بالکسر پاشیدن
باهم
انتضاخ اب پاشیدن

نضد

نضد محرکة رخت بر هم نهاده
یا برکزیده ان وتخت جامه و
رخت بزرک با بچه و بن ملک شتر
ماده وفیه انضاد جمع وانضاد
القوم جاعت مردم وانضاد
الرجل اعمامه واخواله المتقدمون
فی الشرف وانضاد الجبال سنکها
بریکدیکر وانضاد السحاب ابری
هر نشسته بر یکدیکر برامده
نضید کامیر رخت بر هم نهاده
تنضیدة کسفینة بالش وچیزی
که به شود از رخت
نضاد کقطام کوهی است بعالیه
دیوفت وتمیم بجز بر بجو ساده
نیصرف
نضود کصبور ناقه فربه
منضود درخت بر هم نهاده
ض نضد نضاعه نضدا

بالفتح برهم نهادن رخت را
تنضید برهم نهادن رخت و متاع
منضّد بفتح ضاد نضد شده
[illegible]
[illegible]
انتهای

نضر

نضر بالفتح زر و سیم نضار کغبار
والنضر کالفلس جمع و نضر بن کنانه
پدر قبیله قریش است و نضیر بن
حسن بن نضر بن حکیم نضری و
پسر شاعر عبدالله و شیخ الا
یونس بن نام نضری محدثان اند
نضرة بالفتح تازه و زینت و توانگری و خوبی و تازه رویی و ابو
نضرة منذر بن مالک و ام نضرة
تابعیان اند
[illegible]

نضض

[illegible]

نضف

[illegible]

نضو

[illegible]

نضل

[illegible]

نحزم

[illegible]

نضو

[illegible]

باب النون فصل الطاء

نطب

[illegible]

نطح

[illegible]

نطخ

[illegible]

نطر

[illegible]

نطس

[illegible]

نطش

[illegible]

نط

[illegible]

نطع

[illegible]

دروی شکنها است نطوع جمع مکتر بزی است از ادیم نطع بالفتح بالطرفانه مثل النطع ونطوع جمع

حروف نطعیه بالفتح وشد الیا سلت طدت

نطع بهم نین بتکلف فصاحت نمایندگان

نطاع ککتاب رود باری است دریمامه ونطاع القوم خیمهای قوم با زمین ایشان

نطاع کقطام وکتابت دهی است در بحرین مر بنی دراح را

نطاع کغراب بی است بیمامه نطاع مثلثه موضعی است در یمامه

نطاعة کثمامه لقمه که بنهان خورند وبنهان بر خوان نهاند

اوند

بیاض ناطع سپیدی خالص

نطاع کشد او انکه طعام وا... نطع چیند ودر حیله نذر بکار برد

ف نطع لونه مجهولا بر کردید کونه ان

تنطع دوود نشدن در سخن وبعو بکر ینیه در کام کفتن ... اوزن که ... وباریکی کردن درامور وصلته بعنی

ن ط ف

نطفة بالضم اب صافی روشن کم باشد یا بسیار یا ابلک کم در دلو یا مشک بماند نطف ککتاب ونطف ککتب جمع و دریا نطفتان دریای مشرق ودریای مغرب یا اب فرات واب بحر شور یا بحر روم یا بحر چین ونیز نطفة اب ... نطف کصرد جمع

نطف بالکسر نام مردی از بنی یربوع

نطف مرکه عیب بدی وتباه ودخم پشت وبیمار است که مردم زا بجهت رخم ان داغ کنند والوده بعیب یو نهم اهل الریب النطف

نطفة محرکه وکهمزه کوشوار ه یا مروارید دوش یا مروارید خرد نطف محرکه جمع ... ناد

نطف کصرد جمع

نظیف ککتف پلید نظیفون جمع ومرد فرهیبنده وانکه شکسته سرا بعد داغ رسیده نام مردی وبحر نطف شر مبتلا بنطف

نطفة مونث

نطافة کثمامه ابی که در دلو بود ... باقی بماند

نطوف کصبور موضعی است و لیلة نطوف شبی که تا بامداد باران بارد

ناطف ... ینه

ناطفی شکرینه فروش

ن ص نطف الماء نطفا ونطافا بفتحهما ونطفانا محرکه روان گشت یا بدفعه ونطف فلانا بفجور تهمت کرد وبعیب الوده ساخت ونطف الشی نجس ... ابا

س نطف نطفا محرکه ونطافة ... کرانه ونطوفة تهم کرد ... کشته تباه شد نطیف مجهولا ونطف الرجل ... بدی ... وتنطف ... ونیز نطف پشت ... پشت بپر کره ... براوردن ... رخم پشت ... درعلان سوالی ... شد ... ونشان شکسکی

انطاف تهم کردن کسی را وصیغه منطفه کمعظمه زاده یا کنیز الکوشوار پوشیده

تنطیف تهم کردن کسی زا ...

تالکردن کوشوار کردن دختر را

تنطف کوشواره در کوش نهادن والوده شدن بعیب ... وانتظار کردن خبر ... چیزی ... بمن

ن ط ق

نطق بمعنی اغراض ... که بعض ان بر بعض باشد تشبیه است بمیان بندها

نطاق ککتاب میان بند زنان نطق ککتب جمع وپارچه که زنان از ان بر شد ... ووسیان ... بسته جانب بالایش را بر جانب زیرش فرو هشته تا بزانو میگذارند وجانب زیریش تا زمین میرسد وازا حجزه ونیفه وهر ... ساق نباشد وذات النطاقین لقب اسماء بنت ابی بکر رضی الله عنها لانها شقت نطاقها لیلة خرج رسول الله صلی الله علیه وسلم الی الغار فجعلت واحدة لسفرة رسول الله صلی الله علیه وسلم والاخری عصاما لقربة ... وذات النطاق ... مرتبه کلاب ... اسب ... است وهم نطاق ونطاقان دو ... زن

ناطق گویند ... ماله ناطق ولا صامت یعنی او زا حیوانی است ... یکر

ناطقه ... گاه وسخنگوی

منطق کمنبر نطاق

منطقه کمکنسه کمر بند وانچه بدان میان ... بندند

منتطق بالکسر زبان اور ... کوناه دو ... که باشد بر میان ... دارد ... بیش ... نماید

ض نطق نطقا بالضم ... کجلس ونطوقا برزبان ... یا سخن ... معنی ... ونیز منطق سخن ... است

انطاق گویا کردن ... در ... ودن

منطوق کمظم کوه بلند ... که ابر ... بپایش ... اعلای ان ... رسد

منطقة کمعظمه کوسپند ... بر میان ... سر ... کنند و کمر بسته

منطق ... کمر بند ... کبی ... وجران ... اب

مناطقة با هم گفتگو وسخن ...

تنطق کمر ... میان بستن ...

منطوق بکسر الطاء ... خاء منتطقا ... ساخت ... سوار ... شد

انتطاق نطاق پوشیدن ... وکمر ... میان ... مرد ... داندن ... وقول امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه وهو من امثاله من یطل هن ابیه ینتطق به یعنی انکه فرزندان پدرش بسیار باشد ... باینها وکذا قولهم من یطل ذیله ینتطق به ... یعنو هرکرا ... باشد ... انکه ... یکر ... از او هو من النطاق والنطق

استنطاق گویا کردانیدن ... باهم سخن کردن وسخنگردن ...

ن ط ك

انطاکیه بالفتح والکسر وسکون النون وکسر الکاف وفتح الیاء الخففة شهری ... عواصم است چشمها وانواع ... ابش ... دو ... شهر ... داخل ان ... کوه است ... دوازده میل

ن ط ل

نطل بالفتح پوست دانه انکور وانچه ... افشرده

نیطل بالکسر ریقه شراب

نطلة بالضم ... شام وانچه از دهن مشک بعد ... برانند

نطول کصبور اب جوشانیده بدار وها

ناطل ... شام ازاب و شیر وشیر وفضله که در پیمانه باقی باشد و خمرو پیمانه شراب ... الطاء ... وهیچ ... ناطل ... چیزی ... نشد

نطلاء کحمراء بلا ... سختی

انطلنه ... نیک ... بالا ...

نیطل ... کوزه که شراب ... بوی خمر ... ودلو ... الطاع

مناطل ... اشتر ... کیما

ن نطل ... نظارو ... العلیل بالطول نطوله بالضم ... اب جوشانیده ... روها ... سر ...

انتطال ... ازان

ن ط ن ز

نطنز محرکه وبسکون النون شهری است ... فرو ... بنطنزه ... کویند

ن ط و

نطو بالفتح ... کشیدن ... ودقل ... العقل ... بگ

ک ... نطی ... کتی جای ... وار ...

نطیئة مونث ... بلد ... مناطها ... طریقها بعید

نطاة بالفتح ... ملفوف باشد ... بیا ... اشماریخ ... انقطاع جمع ... معرفة نام خیبر یا چشمه در ان یا ... اعلف ... اوان

انطاء ... شیدن ...

مناطاة با یکدیکر نزاع کردن ... نشستنکر ... شر ...

دیکر ... انطن ... تناطی ... بیشتر ... سخن ... باکسی ... ازان ... التناطی الکلام ... نطاء ... وانحاد

باب النون فصل الظاء

ن ظ ح

انظاح پیدا کردیدن ... یقال انظح السنبل ای جری الدقیق فیه

ن ظ ر

نظرة بالفتح نشان وعیب وترس و نشئ ... پیکر و ... صورت سیه شوی چشم ... ونیز ... یامو ... وهرمانند ... و دحث

نظر بالکسر مانند

نظر محرکه ... یقال الحی ... نظرای ... اور ... بعضا

نظرة ... دوامور

نظیر کامیر مانند ... جمع

نظیرة ... مرد ... دو امور ... نکر ... مذکر ومونث ... وجمع در وی یکسان است نظایر جمع ... ونکا ... نظار کقطام ... یعنی انتظر اسم فعل است بمعنی امر مثل نزال ونزال

نظار کسحاب ... پرهیزکاری ... بعض الفقها

نظار کتاب ...

نظور کصبور ... مردم ... نکر ... هر امور ... ونیز ... مذکر ومونث ... وجمع در وی یکسان است نظاير جمع ... که ... انکه ... نظورة ... دیدبان ... لشکر

ناظر ... بالنقطة سیاه چشم یا مردم ... بینائی ... شت ... سپی ... کاشک ... واستخوانی است ... فرود ... باغبان ودیدبان ... وشدید الناظر ... که ... چشم نظر کند

ناظرة چشم وکوهی است ... عبس ... موضعی

نواظر چند ... باهله

نظائر افاضل واماثل ... عدة ... شهر ... دم ... ایشان را

فرش ... بلند الطراف ... النظار کو ... است ... بوی ... نظار ... نظارة ... مر ... بوی ... کنند ... نکوبندکان

نظرة ... باشد ... کنندکان ... با انها

امرأة ... اللهما ... بالتشدید ... والکدن ... خلاف ... کرده باشند

ناظور باغبان ... ناظورة ... مهتر ... واحد وجمع ومذکر ومونث در وی یکسان است

منظر ... جای نکریستن ... منظوبا الشا ... منظرة ... نکران ... باشند وجای دیدبان

منظری ... منظر ... مثله

منظار ... اینه

مناظر ... بلند ... قلعه است و موضعی ... ونیز موضعی ... بهیت

منظور ... شاعری است ... نام مادر او ... پدر ... نام داشت ... منظور ... مرد ... منظور ... کمادر ... دو ... داشتن ... را

منظورة ... عیب ... باده

ن نظره ... کردید ... نکر ... دادر ... نظر الشی ... ونیز نظر ... اندیشیدن ... اندازه وقیاس ... چشم داشتن و فال ... کردن ... زبان ... وداد ... تنظر ... یقال نظر الدهر الیهم ... الیه ... الی میسرة

انظور ... لغت ... عرب ... ماانیکو ... ذنو فانظرو

ض س نظرة ونیز نظرا محرکه ومنظرا ... ومنظرة ... التاء ... نظرانا ... بالفتح ... وحسن ... نظر ... رحم ... کرد برایها ... مهربان ... شد ... حکم کرد ... بینها

انظار ... یقال انظر به ... اخیر کردانیدن ... زمان دادن

نظیر ... فرو ... مناظرة ... با کسی ...

نظیر دیگری کردانیدن منه قول الزمری لا تناظر بکتاب الله ولا بکلام رسول الله صلی الله علیه وسلم ای لا تجعل نظیرا لهما ومعناه لا تجعلهما مثلا لشیء نحو کقول القائل جئت علی قدر یا موسی لمن یجیء فی وقت مطلوب وما کان هذا نظیر الهذا وجدا کردن واصله من النظر لانهما ینظران ای الیوز

اصوب

تنظر نگریستن در چیزی و تلف کردن و مهلت دادن و چشم داشتن بچیزی

تناظر بیکدیگر نگریستن تقابل تناظرت النخلتان یعنی نگریستن خرمابن ماده سوی نر و کشنی حاصل نشده تا کشنی داده نشد و مقابل بودن و شنفتن

وبا صنف کشیدن در کار

انتظار درنگ کردن و چشم داشتن

استنظار مهلت خواستن

ن ظ ف

نظیف کا میر پاکیزه و اشنان ویقال هو نظیف السراویل یعنی او پارسا و پرهیزکار است

نظافة کسحابة پاکیزه گی والفعل من کرم

تنظیف پاک کردن

تنظف پاک نمودن بتکلف و پاکی جستن و پاکیزه شدن

استنظاف تمام کرفتن چیزی را یقال استنظف الوالی ما علیه من الخراج ای استوفی

ن ظ م

نظم بالفتح شعر و رشته مروارید و گروهی بسیار از ملخ یقال جاء نظم من جراد و سه ستاره جوزا و مروارید بر رشته در کشیده و اصله مصدر

نظیم کامیر راه در کوه که مند رک

اتکه و ماز و پیک با هم باشد و کوکبها الجوزاء ان بیک رشته نشانده باشد و موضعی است بعینه مرضی است

نظام ککتاب رشته مروارید و جز آن نظم ککتب جمع و ابجا امر بدان قائم باشد و مایه ان انظم والتانیه و نظم ککتب جمع و روش و طریقه و خوی و عادت و شعر و خط سپید رشته وار که از دم تا کوش ماهی و سوسمار باشد و هما نظامان و نیک بر هم نشسته و نام جد عبد الغنی صدیقی و عبد الرحمن بن عبد الله بن الحارث

نظام ککتان لقب ابرهیم بن سیار متکلم ریئس معتزله و لقب محمد بن عبد الجبار شاعر اندلسی و نیز نظام مروارید برشته در کشیده

انظام بیضهای منتظم و رشته که مهره در وی در کشند و یک بر هم نشسته

انظام کاکرام خط سپید که از دم تا کوش سوسمار باشد انظونه کاعجوزة مثله وهما انظامان و انظومتان

منظوم کرده ملخ و سوسمار و ماکیان از مهره و موضعی است و پروین

یکی از منازل قمر و آن پنج ستاره است در شور و ان و آن را تا نیز کویند

ن نظم اللؤلؤ کالضرب نظاما دارکرد بیضه ماهی و سوسمار و ناظم نیز است انان

ض نظم اللؤلؤ نظما بالفتح و نظاما کالکتاب برشته کشید او را و نیز نظم از سخن و چیزی را بچیزی ضم کردن و در کشیدن سخن در وزن و ترتیب دادن

انتظام نظام بر اوردن ماهی و سوسمار

منظم کتحذیر بیضه نهادن سوسمار و بیضه پیدا کردن در شکم ماکیان یقال انتظمت الدجاجة

متنظم کتحدث ماهی نظام دار

تنظیم در کشیدن جواهر برشته و سخن پیوستن و ترتیب دادن و نظام بر اوردن ماهی

تنظم در کشیده شدن و راست کردن مروارید در رشته

انتظام در کشیده و راست کردن مروارید و تمام شدن کار و سیر دو جستن یقال انتظمه بالرمح ای

باب النون فصل العین

ن ع ب

ربح نعب بالفتح باد تند و دوری تعب مردی است از طای بنی سالم

نعوب کصبور شتر ماده تیز رو نعب ککتب جمع

ناعب موضعی است و بنو ناعب حیی است

ناقة ناعبة ناقه تیز رو و بنو ناعبة بطنی است از بنو ناعب

نعیب کامیر بانگ زاغ

نعابة ککتانه ناقه تیز رفتار

نعب ککتب جمع

منعب کمنبر اسب نیکو که در رفتار گردن دراز کند همچو زاغ و آنکه سر بلند نماید و کول با بانگ و ناقة منعب ناقه تیز رو

فض نعب بالفتح غراب نعیبا نعبانا بالفتح و نعیبا بالفتح و نعابا بالفتح و نعبانا محرکة بانگ کرد یا کردن دراز کرد وسر جنبانید وقت بانگ کردن

تعب المؤذن کذلک و ربما قالوا انعب للبعیر علی الاستعارة و نیز تعب بالفتح شتاب رفتن شتر یا بوی از سیر ان و الفعل من فتح

ن ع ب ل

نعابل بالفتح قوم طارق بن دیق

ن ع ت

نعت الفرس اسب نیکو پیش کرند اسپان انعتته نعته وقال الخطیب وکل شیء جید بالغ فهو نعت

عهد نعتة بالضم بنده تو نهایت بلند مرتبه است کذا امتنک نعتة

نعیت کامیر اسب نیکو پیشی گیرند

نعیته مثله و نام دو شاعر و مرد ی از بنی صامت بن لوی

ناعتون نام جای یا ان ناعتیت است

ف نعته نعتا بالفتح صفت کرد او را والنعت فی الاعراب اجراء الاسم علی المنعوت فی اعرابه بالرفع و النصب و الجر ولها احکام ذکرت فی بابه

ل نعت نعاتة موصوف کردید به نیکو شد

س نعت نعتا محرکة بتکلف موصوف کردید چنانکه سزاوار وصف شد

منعت اسب نیکو در کننده اسپان را

انعات صفت کردن

استنعات صفت کردن خواستن

ن ع ث

مرنعة انعاث یعنی رنج کشیدن در امور

ف نعثه نعثا بالفتح رنج انوا

انعث فی بالاسراف کرد در مال خود و در نهیو و اماد کی سازد سامان سفر در امد

انتعاث کردن چیزی را

ن ع ث ل

نعثل کجعفر کفتار نر و پیر کول و نام یهودی است که در مدینه بود و مردی دراز ریش کار رشته بر عثمان دانیل منه و علی بن نعثل مح نثا است

نعثلة کوشی و رفتار پیر کفتار و فراهم اوردن و پای کشاده و قدم بر کرد انیده رفتن کو یا از پای میبرد از چیزی جدا وان رفتار

تازه وتبختر است

منعثل بکسر الثاء اسب که در رفتن پای کشاده دارد و بر وحشی بر دارد که کو یا از کل سیکشدان را

ن ع ج

نعجة بالفتح میش ماده نعاج ککتاب و نعجات محرکة جمع و نعجة الرمل کاو دشتی نعاج جمع ولا یقال لغیر البقر من الوحش و ابو نعجة صالح بن شرجیل و اخنس بن نعجة کلبی مرد و شاعر اند

نعج محرکة گرانی دل از خوردن کوشت میش و سپیدی خالص و نیز نعج سپید خالص کردیدن نعوج مثله والفعل من نصر و فرح نعجن و دل کرفتن از کوشت میش والفعل من سمع و بشتاب رفتن یقال نعج به سیره اذا اسرع

ناعجة زمین نرم و شتر ماده سپید تیز رو و ناقه که بر او سوار شده میش وحشی را شکار کنند

نواعج شتران تیز رو

منعج کمجلس موضعی است و هو بالفتح

انعاج خداوند شتران فربه شدن قوم

ن ع ر

نعرة بالفتح آواز و آواز خیشوم و نعرة النجم وزش باد و سختی گرما وقت طلوع ان

نعرة بالضم مگس یا اندروون ان

نعرة محرکة نیز و ملخ مگس و کاوکم آن اهنگ نمایند

نعر ککتف ستور مگس در بینی در امده نعرة مونث و انکه سیر جا قرار نگیرد

نعر کعتر دبچه نا تمام کور خر در رحم ماده و جنین صورت گرفته در زهدان و مگس که در بینی در اید و آواز برمی ارد و شتر نجیب

وزان نیز مکس ازرق فام ستور ان و مکس که در بینی ستور در اید بر بچه در نیاید

نعرة کهمزة بن بینی یا اندرون ان محمود بینی و برزلیست بینی یقال ان فی رأسه نعرة ای کبر و کار مقصود و بچه نا تمام کور خر در رحم ماده و یقال المرأة ولکل انثی ما حملت نعرة

نعار ای حمار سلطوح او خرمکس

نعیر کامیر فریاد و نعان در جنگ و تبد و بنو النعیر بطنی است و خاران نعیر الحم یعنی او دو دا هنگ بلند تکرار است

نعیر کزبیر پیر بد رو و عطیه بن نعیر صحابیان اند

نعور کصبور باد سرد که ناکهان در گرما سد یا عکس ان و عرق نعور رگی که خون جوشد از وی و نیته نعور قصد دور و دراز

نعار کشداد نافرمان و حیله کر فتنه دوست و نعی نعان و عرق نعار رگی که خون جوشد از وی

نعارة کشداده زن با بانگ پلید زبان

انرة عیر بحر نعری کسکری زن با بانگ و فریاد و لا یجوزان بکون تانیث نعران لان نعلان و فعلی یجیبان فی باب سمع لا فی باب فتح

ناعور پهلوی اسپاو رگی که خون نیز نایستد

ناعورة دولاب یا کوزه ان دولاب و زد لو که بدان آب کشند نواعیر جمع

نعرض نعر نعرة بالفتح و نعیرا کامیر و نعارا کغراب بانگ کرد و آواز بر داد از خیشوم و نعر العرق یعنی جوشید خون از وی یا بانگ کرد رک بر امدن خون و نعر فلان فی البلاد رفت در شهرها

ف نعر نعرا بالفتح خلاف و رد وا انکار نمود و نعر القوم بجوش و خروش نمودند و فراهم امدند و نعرانیه امد بروی و یقال

اقبلت و نعرفی الامر ای خوانست ان و کوشید

س نعر الحمار نعرا مکس در بینی وی در امد

انعار بار اوردن درخت

تنعیر کردکرد انیدن تیر را بر ناخن تا درستی و راستی ان معلوم شود

ن ع س

نعس بالفتح نرمی و سستی رای و سستی جسم و کاستی بازار

نعاس کغراب خواب یا سستی خواب و فی المثل مطل کنعاس الکلب

ناقة نعوس کصبور ناقه شیر ناک

نعسان خواب آلود

ف نعس نعسا بالفتح و نعاسا کغراب خواب شد ناعس نعسان زان و هو اعلی من النعسان

انعاس فرزندان سست و کسل امد وردن و خواب آلود فرزندان کبیرا

تنعیس خواب آلود

تناعس خویشتن را خواب آلود نمودن

ن ع ش

نعش بالفتح تابوت و جنازه یا مرده و بی مرده را بر سریر نخوانند و محفه مانند که پادشاه را چون بیمار شود بر روی آن ارند

قال الازهری راتیت الناس اصبح نعشه علی فتنة قد جا و زالحی ما ترا و نیز چوبی کی بر ان لنه بسته بحیه شتر مرغ اشکار کنند و بنات نعش کبری و صغری هفت ستاره است در شمال و در جنوب بنات را از وی این بنات النعش سپهر به والقرا علی نزل الصرف نعش المعرفة والتانیث و نتصرف و نکرة لا نعرف ولهذا جاء الشعر بنو نعش

متنعش مرد و رفش تنعش

ف نعشه نعشا بالفتح بر داشت او را و نعش الله اسکو کرد حال او و اسیر بر روی و

کمن و نیز نعش بینی ای کردن سرده او و برداشتن چشم را و بلند نگریستن

انعاش برداشتن

تنعیش برداشتن و تعشک الله کفتن کبیرا

انتعش العاثر بر داشت افتاده از لغزش و انتعش المریض فاقه یافت بیمار

ن ع ص

ناعص بر ابی کر یقال المومن ناعص ای ناصر نی و اسد بن ناعصة شاعر است نصر النبی فاهیم مشتق من النعص محرکة

نواعص موضعی است

ف نعص الجراد الارض خورد ملخ گیاه زمین را و نیز نعص محرکة خمیده و بزرگ گردید کجی

انتعاص خشم کرفتن و کرانه بار رفتن و در نواشد ناشاده

ن ع ض

نعض بالضم درختی است دیگر خار دار که از ان مسوال سازند از پوست ان پوستین پیرانید

ف ما نعضت منه شیئا بچیزی نرسیده ام از وی

ن ع ط

ناعط کصاحب روشنایی بمین کوهی بعینها کجای باش ملو ان حمیر بود و بنام ان کوه ملقب شد بسبب همین مرثد که پدر و قبیله است همدان بدان جهت که در انکو سکونت کرفته و نیز ناعط قلعه است در همان کوه و دیگر ناعط عجیب زا بنیه ملو ان حمیر دارد و نیز ناعط سافر و مد است

که الهم را بد و تقصیر یه نیمه نا بخورد و نیمه دیگر را ابینداز چیز کنز دیوانحی یا جهه سوا دیب طعام خوردن و عدم مرغ

نعط نعصه قین جمع

انغاط المهر بیرون بدخوردن

ن ع ظ

جز نعظ که تعظ کنش از منی بجا
ننو ناعظ بطون است
ناعوظ انکه منبعوظ ادرد ذکر
را

ف نعظ ذکره نعظا بالفتح
و بحرک ونعوظا بر خواست ذکران
انعاظ بر خیزانیدن نره و سخت
از مستی شدن مرد و زن بجماع
و بانروفرازکردن ستور ماده فرج
را از غایت اشتهای فحل
استغاظ بانروفرازکردن ماده فرج
را از غایت ارزومندی فحل

ن ع ع

نع بالفتح مردست
نعاعة کشامنه کیاه نرم ونازک
نعاع بجنس ماجمع و موضعی
نعنع کجعفر و هدهد پودینه
نعناع بالفتح مثله انچ دوا
للبواسیر ضماد ابو قرة و ضماده
بملح لعضة الکلب و النظرة
واحتماله قبل الجماع یمنع الحبل
عصاره ان با سرکه قطع نفث دم
کند و اکر با ید شراغ وی در
شیر اندازند ازخرابی نکاه دارد
تعنعه کنندی زبان یا بجای لعم
بلام نع نبون بواه مدعان زبان
وسست کردیدن نره اسپ
نوت
نعنع کهنه مرد دراز مضطرب
خلقت و فرج باریک و دراز
فروهشته
تعنعه بالتاء چیندان مرغ
نعانع المنطقة قبایف کمربند
تنعنع و دو کردیدن و مضطرب
مراکنده شدن و پیچ پیچان

ن ع ف

نعف بالفتح جای بلند هموار که
در دامن کوه باشد و خلوی بلند
از زو و دبا و مقدم و پای

[illegible]

باطرافی حل بسوی خانهٔ کعبه بیمن لان علی یمینه جبل نعیم وعلی یساره جبل ناعم والوادی اسمه نعمان

تبنت مناعم کیاه نرم وناز مناعمة آن یکوی کنابی و نیکو خورش

مناعمة اسنوار کردانیدن نیاك ناعم جبلان حکی وبناز و نعمت پروردن بقال ناعمه ونعم نعم فراخ وآسان زندگانی کردن وجستن بقال تنعم بالمكان ای طلبه وبرهنه پای رفتن ویشیمی براندن سنور ویقال انعم فلان ای ابلغ لها وساز واری کردن یقال ما انعمه وتنعمتی ای وقفتی

تنعت مناعم گیاه نرم ونازك ناعم ترانتان کرد پیدن ونرانان نمودن ونیز ناعم یطلی است

ن ع و

نعو بالفم دانره زیر بینی وجز آن وکفتگی بعر بالابن شتر وکفتگی دنبالة سم اسب کشادگی و موی سم اسب

نعوة بالثلاثة موضعی است نعاة کدغاء آواز کربه نعوان کسکران وادی است

ن ع ی

نعی بالفتح خبر مرگ نیع کفنی خبر مرك وخبر مرك آوازند ونیز خبر مرده

نعاء فلانا کفطام امر است یعنی خبر مرک ده او را آشکارا کن ومنه الحدیث یا نعاء العرب ای انعهم

ناعی خبر دهنده اعینه نوشتی که قصد خبر مرك منعاة کذلك مناعی جمع یقال مالکان منعاة منعاه ولیمة اکثر کانت مناعی

و فی بناء المهتبا بالفتح و نعیانا کفتنوا نعیانا بالفتح جبر مرك از دم اوراو نو نعیا علی ذنبه او بیعنی واشکار میکند کنا هان او را

استنعیت الناقه پیش رفت یا کریزان باز کشت یاد وید یا صاحب خود را پر اکنده و منتشر کردید و استنعی الرجل بالضم خواند اورا وپیش کردید نادری رود وانهی بفلان الشر پیدر پی بدو رسید بروی واستنعی بهجت الخمر ای عادنی واستنعی ذکره فاش کردید کروی و نیز استنعاء و میدن شتران وجزان و منفرق شدن یقال استنعی الابل والقوم اذا تفرقوا ونشروا تناعی القوم خبر کشتگان کفتند تا بکدیکر را ابرانکیزند بجنك

باب النون فصل الغین

ن غ ب

نغبه بالفتح والضم یك خورده و یك آشا آب وجز آن نغب کصرد جمع او الفتح للمرة والضم للاسم ونیز تغبه بالفتح یك بار کرسنه شدن و ببینا بخورش کرد پدن تقوم والهم کار ونشنیق ما جربت علیه نغبه نظای نغلة ونجرة

فن ض نغب الطایر نغبا بالفتح فرو برد آب را من اجل وتغب الطایر خورد آب را ونغبت من الاناء نغبا چند جرعه خوردم از خوردنی تنغب جرعه خوردن آب و جز آن

ن غ ب ق

نعبقة بالفتح آواز شکم ستور کبند شود یا آواز شتران چون زر دست لاف جنبد تغبوق بالضم کذلك تغبوق کاسقبق بکول نعبوق کعصفور مرغی است مونث

ن غ ب ل

نغبول کعصفور مرغی است کنیا

ن غ ث

نغث بالفتح موی کشید با نامل من فتح

ن غ ث

نغث بالفتح بدی یوستی بغث

ن غ د ل

دجل منغدل الراس بکسر الدال مرد فروهشته سر از بزرگی و سطبری آن

ن غ ر

نغر محرکة چشمه آب نمکین و شور نغر ککتف خشمناك امراة نغیرة که خرد زن غیرت مند

نغر کصرد بلبل و بچه گنجشك ونوعی از خران باخران و نغر بکی نغران کصردان جمع نغیر مصغر ان منه الحدیث یا ابا عمیر ما فعل النغیر و بچهای جو اصل چون بانك کند یعنی نغیر کو بهر صحابه است و از ابن نغیر نقاف نیز کویند جرح نغار کشداد زخم که خون از وی روان باشد منغار کو سپند که شیر و زاسدن شیر سرخ یا خون مادت وی باشد

س ض ف نغر علیه نغرا و نغرانا محرکتین خشمناك کردید بران ونغرت الناقة موخ خود را ختم کرده کذشت ونغرت القدر بر جوشید دیك ونغر الصبی پیاپی کلوی کود را

س تغربن الماء ابسیار خورد

انغار تباه شدن بیضه و سرخ شیر کردیدن کو سپند با خون اماد خون تغار شتران منغر مقت است ازان

تغر نظا تنغیرا بانك کردن و تغر الصبی نرم نالید دان را تنغر علیه دیکر کون کردید بر وی وخشم کرفت بروی نسانید و نیز تنغر پر خشم شدن وانکشتی در حلق کسی در آوردن

تناغر با شنافتن و دویدن

ن غ ر ق

نغرق نقره بالضم تو کی موی پیچیده بر غول ازده

ن غ ز

نغاز کزنار تباهی افکننده کان میان قوم وفتنه انکیزان

ن نغزبینهم نغزا بالفتح بر اغلانید ایشان را وتباهی افکند نغزهم آنغاز کذلك ونغز الصبی ای دغدغه بیوزیم نالید او را

ن غ ش

نغاش کغراب نیك کوتاه نغاشی بشد ایله مثله

نغاشة کثمامة مرغی است

ف نغش تغشا بالفتح و نغشانا محرکة مضطرب کردید و لرزید و جنبید بجای خود و یقال هو ینغش الیه یعنی او میل میکند بوی تنغش لرزیدن و جنبیدن مرغ وجهاپایه و جز آن بجای خود انتغاش لرزیدن وجنبیدن چیزی بجای خود ویقال راسه ینغش فلان ذوا ره یتنغش اولادا

ن غ ص

شراب نغص ککتف شرابی که بر خورندکان بر یده کردد پیش ان انکه سیراب شوند

س نغص فلان نغصا محرکة بتمام مراد خود نرسید و نیز تنغص دارو کردن شتر زا بر حوض وسیراب نا شده بر کردانید تا از او دیکری بجای شتر زا ونودن و نیز تاشدن شتران در بر یده کردید شراب بر خورندکان و سیراب نا شدن ازان

انغاص تیره کردانیدن زندگانی بر کسی یقال انغص الله علیه العیش ای کدره تنغصت المعیشة علیه تنغیصا شر ساند بیش از وی

تنغص تیره شدن زندکانی تناغص ابنوهی نمودن شتران

ن غ ض

نغض بالفتح آنکه بلرزد سر اش و بجنبد در رفتن و نیز نغض و نکیر معروف شتر مرغ اسم است لزابن جهت که در رفتن سرش بجنبد یا کلال شتر مرغان

نغض بالضم و بفتح کوتاه کدغد یا هرجاکه جنبان باشد نغوض کصبور ناقه بزرک کوهان بدانجهت که چون کوهان بزرك کرد بجنبد در رفتن ناغض کرکران کنف که جنبان باشد یا هر جای جنبان و عنیم ناغض ابر جنبنده درپی یکدیکر تحال النغض کرکع جرعهای جاه که بزرك باشد

تغاض کرکتان مطر و شکننده و منه کان النبی صلی الله علیه و سلم تغاض البطن ای معکنه وکان عکنه احسن من سبائك الذهب والفضة و غیم تغاض ابر کردد پی یکدیکر بجنبد

ن ض نغض نغضا بالفتح ونغوضا و نغضا نا ونغضانا محرکتین جنبید و مضطرب کردید وجنبانید لازم متعد و نیز تغض و تغوض ظهر کردید بالا شتر و دندان کودك که خواهد افتاد نغضان کدلك حرکت کردن ابر بر هم نشسته و نیز نغض شتر از سر حوض افزودن و بعد از خوردن زاب دهر دو شتر قوی را ابر او رده ضعیف الجایش ذلفلکردن در حوض

انغاض جنبیدن و مضطرب شدن وجنبانیدن لازم متعد و سر جنبانیدن تعجب منه قوله تعالی فسینغضون الیك رؤسهم مناغضة ابنو هی کردن

تنغض جنبیدن و مضطرب شدن

ن غ ض ل

بر دون نغضل کجعفر ستور کران بار

ن غ ط

نغط بضمتین مردم دراز بالا

ن غ ط ل

نغطل بالطاء المعجمة است در دین و بیچ دراشت جنبیدن جنبیدن در رفتن

ن غ غ

نغغ کقنفذ کول است نغنغة موثث و کس بر کوشت اطراف حلق میان کام و شوار بن نای کلو و کوشت پاره بن کام و نیز زیر بنا کوش و کوشت پاره بالای کردن شتر که در نشخوار کردن بجنبد نغنغة تلا تغانغ جمع

نغنغة در بکین نغنغ کرد بیدن تو نغنغ نیز بای اصابه داء فی نغنغه ونغنغ مجهولا اذا اعوجع نغنغة بین ذاء

ن غ ف

نغف محرکة و تمل بیکن کرمی کرد بینی شتر و کو سپند باشد نغفة یکی آن کرم سپید خسته جو نام مه الحدیث آن یاجوج و ماجوج یسلط علیهم النغف فیاخذ فی رقابهم یا کرمی است در رشت و با بیلکه از منافر و جز ان بر کشند و از سبیخ خشك مانند آن که از بینی برآید و از اینجا ست که در حق حقیر و خوار کویند یا نغف و نیز نغفة استخوانی است در بن خشا نیال الکل عظم را سه فی عظم جنتیه نغفتان ای عظمان من تحرکهما یکون العطاس

س نغف البعیر نغفا محرکة بیا کرد بینی او کرم بیناو

ن غ ق

ناقة نغوق کابیر ناقه که مرة بعد الرد

بانك کند و نغیق الغراب بانك زاغ

ض نغق الغراب نغیقا کامیر بانك کرد زاغ او ونغق فی الخیر و نعب فی الشر

ن غ ل

نغل بالفتح پوست تباه شده در دباغت و پیرزن نا العذعا منه نغلة بالضم تباهی پوست نغیل کامیر نا اهل نغلة موثث نون نغل کرهی چهار مغز منغیر و تباه

نغیل کامیر زنازاده نغیلة موثث ما الیت نغیل کزیر محدث اسمه

س نغل الادیم نغلا محرکة تباه کردید پوست در دباغت و نیز نغل تباه کردیدن زخم بمهد شدت و کینه کردیدن ونیعنی بعظم ونتباهی انداختن میان قوم و سخن چینی نمودن

ك نغل المولود نغولة تباه کشت بچه

انغال تباه کردیدن پوست و تباهی انداختن میان مردم

ن غ م

نغمة بالفتح و تحرکة آواز و یقال فلان حسن النغمة اذا کان حسن الصوت فی القراءة و فی الحدیث نهیت عن صوتین فاجرین صوت عند نغمة لهو ولعب و صوت عند مصیبة

نغمة بالضم جرعه نغم کصرد جمع نغم محرکة و بیکون بمعنی استنغمة یکی

ن نغم نغما آدم بر او ورد

ض ن س نغم فی الغناء نغما ام سرابید و نغم فی الشراب و نوشید و جز خوردن را

تنغم سخن اهسته کفتن یقال کل فانتغم و اهسته سرابیدن

ن غ و

نغو بالفتح نرم کفتن سخن و السر من مضر

نغوة بالفتح آواز

ن غ ی

نغیة بالفتح آواز و خبر سخنینی که هنوز ثابت نشده و سخن خوش نغیا بالفتح دم و راز بناو دو میان و اسط و بصره

ض نغی نغیا سخن نرم کفت و یقال سکت فما نغی بحرف ای ما نبس

انغاء کفتن سخنی که فهمیده شود مناغاة نرد بك کردیدن یقال هذا الجبل یناغی السماء ای یدانیها لطوله و مناغیه نمودن و حشق بازی کردن با زن و سخن خوش کفتن یقال المرأة تناغی صبیها ای تکلمه بما یعجبه و یسره

باب النون فصل الفاء

ن ف ء

نفء بالفتح موضعی است نفأ کسرد پارها و علف و کیاها پراکنده در رستنها سیز و زرد مجتمع نفأ زهم اند و بریده و جداه از علف وار بزرك و کلان افزون نفأة بهد بران نفاه بالضم یکی شاخ سبزه و سبز

ن ف ث

نفیثة کسفینة اشتی است انرا نده وجوان کنا بابد ماننشر ترهیب و هند

نطر تران سفینه

ن زجل نفوث کصبور بد جوش است

ض نفث نفثا بالفتح و نفثانا محرکة خشمکین کردید یا از مرش خشم ونفثت القدر جوشید و نیز اید نده دیك جوشان یا خیمید شور باد دو جوانب نفثة البحر یحو نفثا سنخ کرد بیه چه ابریان

منافثة مجوشیدن یقال کیلیدیه المنافث

ن ف ث

نفث الشیطان بالفتح شعر

دم نفیث کامیرخون روان از زخم
نُفاثة کمتامنه دم که دردمند سینه بدهن میزند وانچه از دهان پدمیدن تغر واندا نند از دیزه مسواک ومانندان منه المثل لوسالتنی نفاثة سواک ما اعطیتکها
وفوا بانسان عرب
نفاث کشادنده نفاثة مونث نفاثات جمع والنفاثات فی العقد زنان ساحره
انافث موضعی است بیمن
ض ن نفث نفثا بالفتح دردمید وهو اقل من التفل یقال الحیة تنفث السم اذا نکزت وفی المثل لابد للمصدور ان ینفث

ن ف ج

نُفجة بالضم بزرجامه
نفج بضمتین کرانباران وامرء
نفج الحقیبة بزرگ سطر بر ومرد سر سرین
نفیجة کفینه کمان
نفاجة کگتابه پارچه چهار گوشه که زیر استین دوزند
صوت نافج آواز درشت سخت
نافجة ابر پیشرو باران واستخوان خرد پهلو میان بهمنک حالت
پدر را بمهر خود افزون کرداند کانت العرب تقول فی الجاهلیة اذا ولد لاحد بنت هنیئا لک النافجة ای المعظمة لمالک ونافه معرب است وبادکه بسختی نخود ونوافج جمع
تنفاج کشاده متکبر ونازنده بانچه که ندارد
نفاجة کوتانه بزرجامه
نفیج کسیکه مرد بیکانه که بقوم درایه وصلح کند با ایشان با بیکانه که بقوم درایه وصلح کند نفاد نفج بضمتین جمع
انفحانی بالفتح وشد الیاء مضبیّا

کوی و بانو درازی
تنافیج پارهای تیز جامه
منافج لشه پارها که بدان نافه سیرین را کلان کرد اند
ن نفج الارنب نفجا بالفتح جست خرکوش و دوان خواست ونفجت الفرخة از بیضه بیرون امد ونفج الثدی القمیص برداشت وبلند کرد پستان نو برامده پیراهن را ونفجت الریح سخت وزید باد ونفج المال افزود مال را
انفاج جدا کردن او را از پستان وقت دوشیدن ورجها نیدن ودوانیدن خرکوش را از ان که جهد شکار را
تنفج نازیدن برافزون ترازانچه که دارد
منتفج بکسر الفاء متکبر وبزرك منش
انتفج جنباه بلند کرد ببرکردو پهلوی ستور وانتفج الصید برانکیخته شد شکار
استنفاج خشم اشکار کردن نیز مالالذی استنفج غضبک ای اظهره واخرجه

ن ف ح

نفحة بالفتح باد و یکبار وزیدن باد وعطیه یقال له نفحة طیبة و للفلان نفحات من المعروف یاره از عذاب و شیر خالص
نبتة نفح موکبت دو و بلنا
نفیحة کسفینة کمان شیر دو انداز دیره چوب نغ
نفوح کصبورنا که شیر شیر ی دو رشید دوان شود و کمان دور انداز نده تیر را
نفاح کتکان بسیارنفع و منعم خلق و شوی نرم و تند بوی
نقیع کسکین مرد که درکاری نا خوانده در اید و در هر چیزی پیش کرد و درخل نماید

انفحة بالکسر وفتح الفاء مخففه اللام وقد تشدد وقد تکسر الفاء چیزیست در زرد ونان که از شکم بره وبزغاله شیرخواره برارند وازان پاره پنیم بر دارند پس بطرو خشک کرده مانند پنیر و انفحة نیز جو هری است از اصمعی و ابوزید شکنبه بره و بزغاله است که هنوز علف نخورده باشد هو الصحیح قال الشاعر کرقد اکلت کبدا وانفحة ثم ادخرت الیة مشرحة اناقح جمع والاناقح کلها الاسیما الارنب اذا علق منها علیه ابهام المحموم شفی و نیز درختی است شبیه درخت بادنجان
منفح کمنبر انکه در کاری فائده ونامقصود زاید و در هر چیزی پیش کرد و دخل نماید
منفحة ککنیسة بمعنی انفحة است که شکنبه باشد
ف نفح الطیب نفحا بالفتح و نفحانا کغراب نفحانا محرکة دمید بوی خوش و نفح العرق برجهید خون از وی و نفح الشیء بسیفه زد او را از دور و نفح فلانا بشیء میبر داد او را قال الشاعر لما اتیناک ارجو فضل نائلکم نفحتنی نفحة طابت لها العرب و نفح الکتیبة جنانید بدنه زلف را و نیز نفح پای زدن نافه و جز ان یقال نفحت الدابة اذا رمت بحافرها ونفح شریح انه ابطل النفح الا ان تنصر فعنا فیه ای ابطل حکم نفح الدابة برجلها ولم یلزم صاحبها شیئا الا ان یتبع النفح شیئا عقیبة نیز نفح و زید باد وقال الاصمعی ما کان من الریاح نفح بالنون فهو برد وما کان لفح باللام فهو حر
منافحة روبا روی جنگ و خصومت کردن
انتفح به معترض کردید بدان

امداد و انتفح الی موضع کذا بر کردید بهوان

ن ف خ

نفخة بالفتح وبثلث اماس شکم یقال به نفخة وکذا اجد فیه نفخة اذا انتفخ بطنه و بالفتح یکبار دمیدن قال الله نفخة واحدة
نفخ بضمتین مرد پر از جوانی
نفیخ کامیر انکه برو بخدمت اتش دمیدن باشد
نفاخ کغراب اماس شکم
نفاخة کتابة شیری است بعضی مابالدار نافخ ضرمة یعنی نیست در خانه کسی
رجل نفخ مرد اماسیده خایه
نفاخ کصفراء زمین بلند و پشته وزم خاک واعلای استخوان و نفاخ کرمان وزم کران بیماری دم شود
نفاخة کرمانه غوزاب چیزی که
استنفخ برامده در شکم شاه وهی صفرا بها نشتعل السمکة فی الماء و نز نزد
رجل انفخان بضم الهمزه والفاء و یکسر ها مرد برکوشت از فر بهی انفحان بشد ای امثله انفخانة وانفخانیة مونث
منفاخ بالکسر دمه اهنکران
منفوخ کلان شکم وفربه
ن نفخ فیه نفخا بالفتح در دمید نفخ فیه و نفخة کذلک اقتضته منه الحدیث نهی النبی صلی الله علیه وسلم عن النفخ فی الصلوة قال ابوحنیفة ومحمد اذا نفخ فی صلاة نفخا یسمع منه تفسد صلوته وقال الشافعی اذا لم یکن فی نفخه حروف لم تفسد و نفخ بها لغیر دا و دمید و نفخ بلند شد جاشت افزیاد قال نفخنا فیه من روحنا وتنا و برزن منشه یقال هو ذو نفخ ای ذو کبر و فخر

تنفیخ فزو دمیدن
انتفاخ برامدن چیزیست چو بلند برامدن روز

ن ف د

س نفد نفادا کنفاد وتنفدا محرکه نیست و نابود کردید و بفره نفاد نابود کردانیدن نفد نیاتو و بیست و شدن قوم و چیز کشتر ایشان
منافدة بانام نزد حاکم شدن و خصومت کردن بانام و کوشش و توان خود در خصوص وبیکار یعنی هر واحد نابود کردن حجت صلح خود نزد خصم
منافدة نفثات الثان منه الحدیث ان نافدتهم نافدوک و نیز وفی نفد البکر الفاء بکوشه نشنه و تسکیرگردید
تنفد مغیر بفتح الفاء رد بضیاه وخواهی استان بکر وعده البلاد منتفد ایموی دشمن واکر نبرجای ندیختی واضطراب جای
انفاد نیست کردانیدن وفنا چیز کرفتن و بسر دو شیدن
استنفاد نیست ساختن و کوشش و توان خود دادن باخص

ن ف ذ

نفذ محرکة روانی چیزی ونفتا ان ویقال لی بقفد ما قال ای بخرج داه بر امدن ازان و طعنة لها نفذ ای نافذة
نفیذ کامیر کار روان و مطاع
نقامره و نفیذ مطاع
نفوذ کصبور شاد و دمکنند نده در هرکار
نافذ در کردنده و رساندم امور کار روان مطاع نیز امره نافذ ای مطاع وطریق نافذ راه مسلوک و روان
تواید هر سوراخ که بدان نفرز

سوراخ هاونسه پیچ و سوراخ کوش وبینی و دهن و سوراخ دبر
تنفاذ کشاده در کذرنده و رسا در هر کار
ن نفذ القوم نفذا در گذشت ازایشان و از خلال ایشان و نیز نفذا بالفتح گذشتن چیزی ازچیزی سوراخ شدن ان از ان نفوذ بالضم مثله و در گذشتن تیر از جانبی که رسد یا بیرون امدن سر تیر از طرف دیگر
نفاذ در اندرون بودن نفذ بالفتح مثله و دوختن نامه و فرمان بسوی کسی و حرکت ذال در هاء صلة کبرای ضمیر است در قافیه مطلق هو نجرد الحجون بر کنانه
انفاذ در کذرانیدن و روا کردن کار و فرستادن و جاری کردن نامه و فرمان را و با قوم نفذ یا قوم را شکافته در وسط انها در امدن و در کذشتن از قوم و طلا و روانیدن از انها و تیر و جز ان بر چیزی که کذرانیدن
تنفید روان کردن نامه و فرمان او فرستادن انرا
تنافذ به اضطراب سیدیر و شاهد الی القاضی ای خلصوا الیه فاذا ادلی کلهم بحجته فیقال تنافذ را با الذال المهملة
تنفذ کذشتن چیزی از چیزی و روها بیدن ان
استنفذ بفتح الفاء راجو و بعد

ن ف ر

نفر بالفتح قوم که با تو کری ندیا مکاری میش ایند یا از ده کمتر کرو در جنگ فرو مردم از سه تا ده یقال الیثمة مثل کل صبح ونفر بحمه ینفت یده او او ویوم النفر روز بازکشت حاجیان از منی و اینروز دوم ذی الحجة است و نفر بطر نایا عدد و نفر پادشاهی و بهی را
نفرة بالفتح قوم که بکاری پیش

دوند ومکرو همه که باکی ومند خویش و نیز دیابی مرد که بخشم خشمناک شوند و کروه مردم از سه تا ده
عفر نفر بالکسر از اتباع است کذا عفر نفر کتیف
نفرة بالضم حکم و فرمان وانچه چند دفع چشم زخم بر کودک او بزند
نفرة کهمزة مثله
نفر کهر کروه مردم و کروه مردم از سه تاده انده جمع ویوم النفر بود بازکشت حاجیان از منی
عفرته نفرته وعفریت نفریت وعفارية نفارية وعفریة نفریة از اتباع است
نفیر کامیر کروه مردم از سه تا ده وقومی که بکاری پیش روند با کوکر بزندیا از هم کریزند در جنگ ویوم النفیر یوم النفر نفیر مثال کریز صاب است وچیزی ندیر نابعی
نفارة کغرابة فرمان وانچه بکیرد غالب از مغلوب یا پیشخاکم بکیرد از کسی
نفور کصبور رمنده وکریزنده مذکر ومونث درو یکسانست
یوم النفور روز بازکشت حاجیان از منی
نفوع بالضم فرمان و حوشی و فرسیدن کبخشم بخشمناک شوند
نفر بالکسر وشد الفاء کامی دهی از اعمال بابل کذا فی احسن الحدیث
فصل نفر
نافر رمنده مذکر و مونث در ویکسانست نفر بالفتح جمع وغالب
شاة نافر کوسپند نیز اکنده
نافر خوتشان ونزد بیکانه مرد
نفرا که صحراء موضعی است
تفار پرکینه کها
ینفور کیعقوب بخت منده
منفور مغلوب

ن نفرة نفرا چیره شد بروی در نیر و منافرت
ن ض نفرت الدابة نفورا و نفارا کتاب رمید و دور کردید ونفر الظبی نفرا بالفتح ونفرانا محرکة رمید و برجست ونفرة نفاية رم ادرا ونفرت العین وغیرها نفورا الماسیدند الحدیث تخلل یحرا لقصب منفر فهای دوم
ض نفر الحاج من منی نفورا ونفرا بالفتح کرده کروه باز کشتند حاجیان از منی
ونفر القوم الامر البیه نفارا که ونفورا ونفرا که پیر محبت رفتند برای کار ومهمی یکبار پیش امدند دران و نیز نفر برای کنده شدن وغلبه کردن
انفر علیه انفار اچیزی که حکم کرد بروی و نیز انفار نمایید و با بی دادن و در داد کشیدن و بخدا تنز شتران رمنده و نامر شدن
تنفرة علیه تنفیر کچیزی که وی حکم کرد بروی و نفر عنه لقب نابی پسر پسر بوی کانه عندهم تنفیر الجن والعین عنه قال الاعرابی لما ولدته قیل لا بی نفر عنه فسماه قنفذا وکتاکنی با العذاء و نیز تنفیر رمانیدن
منافرة داوری کردن بنام قدر و نسب بایکدیکر نازیدن نازم
تنافر بکاری دخش قوم و هم پیش حاکم شدن
مستنفرة بفتح الفاء رمیده استینفار رمیدن دشتر و الی نعم حمر مستنفرة ای نافرة بانها بیرون شدن خواستن یقال استنفرهم فنفروا معه

ن ف ج

نفرجة بضم الجیم کفتن
نفرج کزبرج بیدل نفرجة بانا

ونفرح کیفرح المس ونفرحته ونفرحه بالکسر ممدود امعرفة مثله
نفرع کمنبل بیمار کو ماه درای

ن ف ذ

نفرة بالفتح نهری است معرب
نغبز کامیر مسکه که در شیر تمیز گردد شود نغیره مثل
توافر الذاته بالیای شود
نغاذ کرمان بانی است عرب
که دران باهم برجهند
ضی نفور کیعقوب اهو برجهند
ض نفر الظبی نفرا بالفتح و نفرانا محرکة برجست اهو
النفاذ بر سلخن کرد اینبدن تا جیز ازان شی معلوم کرد دو برجستن
کودکرا
تنفیز برجهانیدن کودک او بر سلخن کرد انیدن تا کی لیه
ان معلوم کرد دیق نفرت السهم علی ظفری اذا ادرته
تنافر باهم برجستن

ن ف س

نفس بالفتح جان یقال خرجت نفسه ای روحه وخون منه سیدابرهیم
النخعی کل شی لیست له نفس سائلة لا ینجس الما اذا مات فیه وتن و
چشم زخم یقال نفسته بنفس ای اصبته بعین وتعلم ما فی
نفسی ولا اعلم ما فی نفسک ای ما عندی وما عندک وحقیقته
وحقیقتک وعین هر چیزی یق رایت فلانا نفسه وجاء بی بنفسه
وانچه مدان پوست پیرایند از بیخ دوخت وبرای سلم وجزان و
یکدباغ باغام است یق هب لی نفسا من الدباغ وقنده ل یقنک
عار وعیب وقوت وخلاف یق لیس له نفس وعقوبة قیل منه
یحذرکم الله نفسه وبزرگی و چیرگی واراجمندی

ن ف ش

ن ف ص

ن ف ض

ن ف ط

ن ف ط ر

ن ف ع

نقع بالضم جمع
نافع مولای ابن عمر است رضی الله عنهما
صلی الله علیه و سلم و دیگری
ابن عمر رضی الله عنهما که از کبار
تابعین است و ابو طیبه نافع حجام
مولای محیصه بن مسعود انصاری
و نافع بن عبد الحارث و نافع بن عتبه
صحابیان اند و نافع بن جبیر بن
مطعم و نافع بن علقمه و ابو غالب
نافع باهلی و نافع بن مالک تابعی
و نیز نافع نام شاگرد ابن اسب که
علی بن ابی طالب کرم الله وجهه
روشنائی است یمن و نافع بن عبد
الرحمن مدنی یکی از ائمه قراءت
است که گویند که اصل او از اصفهان
است
نقاع کشنده مردم بیمار شود نقع و نام مردی
والطی است نزدیک مدینه
نوتفع بتصغیر نام مردی
منقعه کقمعه سود مندی و
منفعه بن کلیب تابعی است و ابو
منفعه صحابی ثقفی است و امیر
مصحف ابو منفعه الانماری از ثقات
انتفاع بهره برداشتن و سود کردن
استنفاع سود یافتن

ن ف غ

ف نغنغ نشتیده نغفا بالفتح
و نفوغا آبله ناک کرد پای دست و
دست تنک شد از سختی کار
تنفغ آبله ناک و دست تنک شد از
دست ان کار

ن ف ف

نفیفه بالضم نفیفه که سفره باشد
نفوفهم زد مثله مجاهد المغتل
نفیة بالفتح و شد الفاء سفره ما نند
است که بران پشت ابریز نهاده
ازار نفاف جمع
نفیة که نفیة سفره مدور که از
برگ خرما سازند و مجاهد المغتل
نفیف تنک که مانند شتر بازگیا
است

نفنف کهنه بوار هوای میان
دو کوه و کرانه کوه شبیه دیوار بینه
هوا و هوا از ارتفاع تا ملتان و دو کوه
بلند و فضا از انجه هوا دامن دو
مرد یوار تا پایین و بر ان و میان
اسمان و زمین و دشت و موضعی
است و نیز نفنف نام غلام جبل
بن علی که مغنی بود او را
نفناف بالفتح هوای میان دو کوه
نفانف الدار کردار کرد خانه و کذا
نفانف الکبد ای نواحیها کان جمع
نفنف

ن نفف الارض نففا بالفتح نغم کاشت
در زمین
س نفف الدواء نفا بالفتح سفوف
خورد یا سفوف ساخت از او کذا
نفیفت السویق ای سففت

ن ف ق

نفق محرکه راه با ربک در زمین که
بسوی جائی برود منه قوله تعالی
نفقا فی الارض و نفقا و سوراخ
کلا کوش منه المثل ضل درید نفقه
ای جحره در چرخی که گویند که تنداک
کار نداند و قدم نه در حس
نفقه محرکه مزینه از درم و مانند
آن نفاق و نفقات جمع
فرس نفوق الجری که تند استاب
ما نیز شوند و منقطع کنند جری
را نفقه نوع
نفقه یکی از سوراخهای نهانی کلاکوش
نفیق کزبیر موضعی است
نافقه کمقعده نافه مشک و
کوهی است
نافقان دهی است بمرو
نافقاء یکی از سوراخهای کلاکوش
که نهان داردان را و دیگری را آشکار
کنند گویند که چون از جانب نافقاء
آیند بنافقا بیرون رود و بیرون رود
نوافق جمع
نیفق کحیدر جای بند ازار و شلوار
و مانند آن معرب نیفه و بکسر النون

عند امانه
رجل نفاق مرد بسیار نفقه
ن نفق البیع نفاقا کسحاب رایج
و روان گردید و نفقت السوق
نفاقا بر پای رواج و رونق کرفت
بازار و نفق الرجل و الدابة نفوقا
مرد نه هستور و مرد و نفق الجرح
بر کنده پوست کردید زخم
س ن نفق الزاد نفقا محرکة
سپری گردید و نیست شد یا آمد کشت
توشه نفقت نفاقهم کنفذ ای
نیست و نفق الیربوع بنافقاء بر آمد
رفت کلاکوش از نافقاء
انفاق در رویش گردیدن و سپری
کردن مال را و هزینه نمودن و سپری
شدن منه قوله تعالی اذا لامسکتم
خشیة الانفاق ای الفقر و خدا نو
بازار رایج شدن قوم و برواج یافتن
رسیدن مردم و پراکنده و منتشر
کردیدن پشم شتر از فرطی و روانه
دادن رخت و سلعه را
تنفیق با نفاق بیرون آمدن کلاکوش
و نافقاء ساختن و روائی دادن
رخت و سلعه را
منافقه دورو کردن نفاق مثله
یعنی کفر پوشیدن و ایمان آشکارا
کردن یقال نافق فی الدین منافق
مشتق از ان و نیز نفاق فعل
منافق یعنی دو روئی و نیز منافقه
نافقاء ساختن کلاکوش منه
اشتقاق المنافق فی الدین
تنفق از نافقاء بیرون آوردن
کلاکوش را
منفق بکسر الفاء پدر قبیله است
و مالک بن منفق مردی است که
انطلم بن قیس را کشته
انتفاق در نداه تنک در آمدن و
بنافقا بیرون آمدن کلاکوش و
نافقاء ساختن کلاکوش
استنفاق سپری کردانیدن مال را

ن ف ك

نفکه محرکه نکفه که اصل لحی آن
زنخ باشد یا غدود پس گوش
باشد

ن ف ل

نفل بالفتح عطیه و عبادتی که
واجب نبود و مرضا
نفل محرکه غنیمت انفال و نفال
ککتاب جمع و گیاهی است بهتر بن
گیاها که زرد و خوشبوی فربه
کر است بیار را
نفل کصرد ته شب ماه که بیس
عزاید یعنی شب چهارم پنجم ششم
نافله غنیمت و دهش و عطیه
و عبادتی که واجب نبوده باشد
منه نافلة الصلوة نوافل جمع و
پسر و فال الله تعالی و وهبنا له اسحق
و یعقوب نافله
نفیل کزبیر نام مردی
نوفل کجوهر دریا و دهش و بعض
از بچکان دکان و کفتار نر و
شغال و مرد بسیار عطا و جوان
نیکو صورت و نوفل بن شابه و نوفل
بن الحارث و نوفل بن طلحه و نوفل
بن عبد الله و نوفل بن فروه و
نوفل بن ساحق و نوفل بن معاویه
صحابیان اند و نوفل بن عبد مناف
برادر هاشم که جد پیغمبر است صلی
الله علیه و سلم و ابو نوفل معاویه
بن مسلم است و نیز نوفل سنجی
نوفلة ممکز ار و شور نشان یا نیک
از ان دو چیز است و پشم کرانان غیر
بران چیره سازند
ن نفله النفل نفلا غنیمت
و عطیه داد او را و نفل فلان
سوگند خورد و نفل الامام
الجند غنیمت داد امام لشکر را
انفال غنیمت دادن و عنبر کرفتن
بجهر برهن نفاد شتر را
تنفیل غنیمت دادن و سوگند
خورانیدن و دوه بودن نافله
یار خود

انتفل علی اصحابه کرفت فرزند
از انچه کرفتند یاران او از غنیمت
و نیز انتفل نفل کذاردن
انتفل الجنتن بیزار شدن از
چیزی و دور کردیدن نفیا
انتفل منه و غان نفل کذاردن

ن ف و

ن نفاه نفوا بالفتح یکی و کرد
از القتنه نفاه و نفیه

ن ف ه

نافه مانده شده منفه کرکته جمع و
بدل
منفوه مرد سست دل جبان از شند
ف نفه نفها و نفوها سست شد
دل کردید بعد قوت و دلیری بیان
ما کان نافه را نفه و نیز نفوه دیل
و رام کردیدن سپس سختی و
درشتی
س نفه نفهه نفها مانده
گشت
انفاه مانده کردانیدن و کم دادن
کسر از مال وی
منفه کمعظم شتر مانده کرده مذکی
و شوند در وی و یک سان اشتر
تنفیه مانده و سست کردانیدن
استنفاه آرام کردن

ن ف ی

نفی بالفتح و غده بیتی انا نا نفیکم
ای و عیدکم
نفاه بالفتح چیز بلا به و ردی و
بقیه و رانده دور کرده نفوه
بالفتح و نفاه کسحاب و نفایه
کسحابه و بضم و نفاوه کثمامه
مثله
نفیه بالفتح سفره برک خرما که
بران پنیر خشک کنند
نفی کغنی کفک که دیک جوشان
فرو اندازد و آب که از سر دلو
چکد و سنکریزه و جز آنکه از
سم ستور پراکنده کردد و سپر
برک خرما و خاک و کرد کرد آمده
از باد در بنهای درختان و مرد کی
و هیچکاره از هر چیزی و نفی المطر
ما ینفیه و یرشه و نیز نفی کروهی
که جدا شود از لشکر و ان تشبیهست
بنفی الریح و ابن نفی آنکه او را پدر
از خانه بند کرده باشد
نفیه کغنیه سفره برک خرما که بران
پنیر خشک کنند
نفیان محرکه خاک و کرد کرد آمده
از باد در بنهای درختان و ریشه
باران و انچه پرد از قطرات باران
ض نفاه نفیا ما انخح را بد
دور کردان را و نفی هو دور کرد به
لازم متعدی و نیز نفی برداشتن
سیل آب و زدر او انکار کردن
چیزی را و پراگنیدن باد خاک و کرد
را نفیان محرکه مثله و جهت اشتقاق
بر آیندن درم را و آب باند ابو
منافات یکدیگر را انکار و دور
کردن تو هم اینک فی ذلک
تنافی باهم منافی کردیدن و یکدیگر
را نفی کردن
انتفاء دور شدن و یک سو
کردیدن

باب النون فصل القاف

ن ق ب

نقب بالفتح سوراخ و ریش که بر
پهلو بر آید که خارش بعضم یا
پا به ما پراکنده از کر نقب کصرد
مثله فیهما و راه در کوه نقب بالضم
مثله انقاب و نقاب ککتاب جمع و دهی
است
نقبه بالکسر هیئت و روی بند بیشتر
نقبه بالضم تنک و آواز و رو و
میز و مانند آن تنیفه کرد ان
سنجاف و رند یا شلوار بی پای
تو نقبت الثوب نقبا ای جعلته
نقبه و اغاز کر نقب بحذو و مثا
و نقب کصرد جمع
نقیب کامیر نای و زبان ترازو و
سلک کلو سوراخ کرده جهه سنت

شدن افاد نقیصلا اللئیم استطلاع
تیمم نشو الاضیاف و کواه قوم و بلند
انها و معنی و عریف و خازنده از نسب
قوم نقباء جمع
نقیبه کسفینه نفس و خرد و کنکاش
و کار و سرشت یقال فلان میمون
النقیبه ای مبارک النفس و الامر
ینجح فیما حاول و یظفر او میمون المشوره
و نام بزرک پیشان و نیز نقیبه
روانی رای
نقیب کزبیر موضعی است میان نخل
و معان
نقاب کتاب مرد بیک دانا از زود
کار و راه در زمین در شود و
مبلدنان و شکم منه المثل فرخان
نقاب در حق و شخص شکل و
شباهت گویند و موضعی است
نزدیک مدینه
نافبه مریش که بر پهلو بر آید یا بهادی
است که بسبب ان ما نند پهلو بر بره
حادث گردد
نقابه محرکه ابکینست و راجا
انقاب بالفتح کوشها و احد آن
منقب کمقعد راه در کوه و جای
سوراخ و ناف ستور یا پیشگاه
آن
منقبه راه در کوه و مایه نازو بر
و ایچه بدان نازند و هنر و ستوده
مردم ضد مثلبه و راه تنک میان
دو خانه و دیوار
منقب کمنبر نشتر بیطار و ابزار
درشت
مناقب بالفتح کوهی است در ان
پشتها و راهها است نا پیمایه
یمن و غیران و نام راه طائف از مکه
شرفها الله تعالی
تنقوب کوزده
ن نقب علیهم نقابه کتابه
نقیب کرد و نقب فی الارض رفت
و نقب عن الاخبار بحث کرد از ان
و کاوید یا خبر داد و نقب الخف

دری کرد از او نقبت النکبه فلانا
خواری و بدبختی رسید او را و
نیز نقب بالفتح سوراخ کردن
دیوار و جز ان و سوراخ کردن بیطار
ناف ستور را تا آب زرد برآید از وی
و فرا هم آوردن اسپ پایها را از دوید
و نیز در بی نیفه ساختن
س نقب الخف نقبا محرکه دریده
شد و نمو نقب البعیر سوده سپید
شد شیر از سنک بار یک کشته
کذلک الحافر و هو من نقب البلاد
رفت در شهرها کرد ان
ک نقب نقابه کشر کرانه نقیب
کردید پس از ان که نبود قاله الفرا
و قال سیبویه نقابه بالکسر الاسم
و بالفتح المصدر مثل الولایة و
الولایة
انقاب رفتن در زمین و سوده
و تنک و بار یک شدن سپل شتر و
در بان یا نقیب کردیدن و عمدا
شتر از بار یک یا سوده سپید شدن
تنقیب رفتن در جهان و در شهرها
کشتن کردان منه قوله تعالی فنقبوا
فی البلاد
نقاب بالکسر نکاه دو چار شدن
با کسی یقال لقیته نقابا ای مواجهه
و غیر میعاد ناقبه نقابا کذالک
یقال ورد الماء نقابا هی
ابتو هجی کردم بران بی طلب
انتقاب روی بند بستن

ن ق ت

نقت بالفتح مغز بیرون آوردن
از استخوان و الفصل من نصر لغه
فی النقو یقال نقت المخ و نقوته
کانهم ابدلوا الواو تاء

ن ق ث

نقاث که طعام کفتار
ن نقث نقثا بالفتح شتاب
کرد و نقث فلانا بالکلام بسخن
رنجانید او را و نیز نقث سخن
کفتن و مغز بیرون آوردن

استخوان وکندن چیزی را از جایی
بجایی بردن یقال نقث الشیء اذا
نقله
تنقیث شتافتن
نقث دلداری کردن و مهربانی
نمودن یقال نقثت المرأة اذا تمالحت
واستعطاف و شتافتن یقال
خرج ینتقث
مناقثة شتافتن وکندن چیزی
وا برآوردن مغز از استخوان

ن ق ث ل

نقثلة رفتار پیرکه در رفتن گرد
انگیزد

ن ق ح

نقح بالفتح ابر سپید تابستانی
النقح محرکة ریگ خالص
ف نقح العظم نقحا بالفتح برون
آوردن مغز او و نیز نقح پوست باز
کردن چیزی را و پاکیزه کردن شاخه
درخت از شاخ ریزه
انتقاح پاکیزه کردن شعر از کلام
رکیک و زیور شمشیر باز کردن و بر
خشک سالی و درویشی
تنقیح مغز بیرون کردن از استخوان
و پاکیزه کردن شاخه درخت از
شاخ ریزه و شعر را از کلام
انتقاح پاکیزه کردن شعر از کلام
رکیک
منافحة روبا روی جنگ نمودن
و خصومت کردن
تنقح کشیدن پیه شتر
انتقاح مغز از استخوان بیرون
کردن

ن ق خ

ناقخ نقخة محرکة شربت ماده کران سنگ
از فرهنگ
نقاخ کغراب آب خوش خنک و
خواب در عافیت آرام
ظلیم نقخ شترمرغ ابله دماغ
نقاخ کوتاه استخوان برآمده با
پیر کردن از جلب کوش و بلندی
سرکوش
ف نقخ نقخا زدن و نقخ دماغه
شکستن سر او را
انتقاخ مغز از استخوان بر آوردن

ن ق د

نقد بالفتح آنچه در حال داده شود
خلاف نسیه و درم تمام وزن ستید
و نیز نقد آماده کردن و نقد دادن
کسی را یقال نقدته الدراهم و نقدت
له و سره کردن درم و جدا ساختن نقاد
بالفتح مثله و نیز چیزی را کوبیدن
و انگشت خلانیدن در چهار مغز
و منقار زدن مرغ در دانه و نگاه
ربودن بسوی چیزی و یقال لا یزال
فلان ینقد بصره الی الشیء اذا لم یزل
ینظر الیه و کبر بدن مار و لعمالت
نصر
نقد بالکسر چون شوند کم گوشت
و بیضم
نقدة بالکسر نوعی روی
نقدة بالضم نوعی از درخت و نام
جائی
نقد بالتحریک نوعی از گوسپند کوتاه
دست و پای زشت روی که از آن
کنند گوسپند نقدة یکی نقاد و نقاد
بکسر ها جمع و یقال هو اذل من النقد
قال الاصمعی اجود الصوف صوف النقد
و فی المثل صلت علی الاسد و بلت عن
النقد و کودک حقیر و خوار که او
را نبالیده و جوانی در وی پدید نیامده و کبیر
العین و نیز نقد خوردگی دندان
و شکسته شدن و کرم خورده
گردیدن آن و پوست خشکی سم شتر
و الفعل من سمع
نقد بضمتین و بالتحریک نوعی
از درخت نقدة یکی
انقد کاحمد معرفة خار پشت
ای خار پشت و فی المثل بات فلان
بلیل انقد معناه کخار پشت
شب نخسبد و باخر انقذان بکسر
الهمزة و القاف مثله

نقاد کشنده شبان گوسپند
کنده و برگزیننده درمها
نوقد قریش که نام دهی است بنسف
از آن ده است امام عبد القادر بن
عبد الخالق و نوقد خرداخ ده
است از آنجاست محمد بن سلیمان
معدل و نوقد سامة دهی است
از آن ده است ابرهیم بن محمد بن نوح
فقیه
منقدة کمکنسة چوبی که بدان
چار مغز خراشند
منقاد نول مرغ و آله که بدان زر
و سیم را سره کنند
انتقاد بر آوردن درخت
مناقدة مناقشه نمودن در کار
تنقد سره کردن درم و جدا ساختن
انتقاد سره کردن و گرفتن درم
و جوان شدن کودک

ن ق ذ

نقذ بالفتح رهانیدن و سلامت منه
قولهم نقذ الک العاثر و نیز نقذ
رهانیدن و نیکو کردن و الفعل
من نصر
نقذ محرکة رهانیده فعل بمعنی
مفعول کنقض و قبض و یقال ما له
شقذ و لا نقذ یعنی نیست او را
چیزی و قد مر فی ش ق ذ و رستن
و رهیدن و الفعل من سمع
نقذة محرکة موضعی است
نقیذة کسفینة اسپی که از دست
دشمن رهانیده باشند و انقاذ
جمع و زره و زن که او را شوی بود
باشد
انقذ خار پشت
منقذ کمحسن نام مردی
انقاذ نیک رهانیدن و رهانیدن
کسی را از کسی
تنقیذ رهانیدن شده للکثرة
تنقذ رهانیدن
استنقاذ رهانیدن کسی را از
کسی

ن ق ر

نقر بالفتح آواز کردن که بزدن
انگشت ابهام بر وسطی بر آید
و آوازی که بکام و زبان که بدان
ستور رانند
نقرة بالفتح چاهک پشت هسته
خرما و چیز اندک یقال ما اثابه
نقرة یعنی پاداش نداد و نه چیزی
و این اکثر بنفی استعمال کنند
منزلی است مر حاجیان عراق را
میان اضاخ و ماوان و آن را
مسلی النقرة نیز گویند و قد یکسر
قافهما
نقر بالکسر چاهک خرما
بینهما نقرة بالکسر در میان ایشان
بازگردانیدن کلام است یعنی
بر یک دیگر سخن را باز می گردانند
نقرة بالضم گو کوچک در زمین
نقر کصرد و نقار ککتاب جمع و
مغاک چشم بالای بر کردن و پاره
زر و سیم گداخته نقار ککتاب
جمع و مغاک چشم و سوراخ کردن
جای بیضه نهادن مرغ
نقر ککتف خشمناک
نقرة کفرحة هر زمین بلند در
زمین نشیب و مرد بی فزاره زاد و
نقرة است و میان مرد و فریک
گروه و شاة نقرة گوسپند نقرة
زده
نقر کصرد موضعی است
نقرة کهمزة بیماریست در پای
یا پهلوی گوسپند
نقیر کامیر چاهک پشت هسته
خرما و ناوه و گو خرد در زمین
نقرة جمع و سوراخ کردن او سنگ
و چوب مانند آن و تنه درخت
که در آن سوراخ کرده چوب در
کنند و هم زنبه سازند تا
بوی نغز فهو چوبی که کنده
کرده در آن نبیذ سازند و
نبیذ آن نیز هست باشد و

هو الذی ورد النهی عنه و نزاد
مر دیقال فلان کریم النقیر ای
کریم الاصل و نیاسر و بیش و نرم
و شیء تو هو فقیر نقیر و هو اتباع
و نوعی از کفش سیاه
نقیرة کسفینة چاهی است میان
ثاج و کاظمه
انقرة کاعظمه موضعی است در
حیره و شهری بروم یا قلعه است
در آن قتیل مو معرب انکوریه
قال تمرهی عمویة الذی غزاها
المعتصم و مات بها امرؤ القیس
الشاعر ثم موماد و فن بها
منقرة بسر نقیر معتمد
صحابی است یا آن بعا اشد ان
را فیل نیز گویند
نقیرة کجهینة دهی است بعین
التمر
نقارة کثمامة آن قدر که مرغ
بیک منقار زدن بر چیند یقال
ما نزل عندی نقارة الا نقرة
ای ما نزل عندی شیئا الاکتبه
ناقر تیر که بر نشانه رسد
ناقرة موضعی است یا دو معنی
وجعت و مصیبت و رنج و یقال
بینهما ناقرة ای مراجعة الکلام
یعنی سخن را باهم باز گردانند
انتقر عنه توانا زوی کلام بد
رسید مرا یا حجتهای مصیبت
تنقر کجمزی عیب عیبناک استم
و بنات نقری آن زنان که عیب
کنند هر که را ایشان که گذرد
منه قال امرأة لزوجها مرّ بی علی
بنی نظری ولا تمرّ بی علی بنات نقری
ای مرّ بی علی الرجال الذین ینظرون
ولا تمرّ بی علی النساء اللواتی یعبن
و دعوتهم النقری دعوت خاص
کردم ایشان را یعنی خواندم بعض
را
ناقور شاخ و منبع که صور باشد
منه قوله تعالی فاذا نقر فی الناقور

ای فی الصور
انقور بالضم چاهک پشت دانه
خرما
منقر کمنبر یمنین و پدر قبیله
است و تمیم از آن قبیله است
قیس بن عاصم منقری صحابی و چوب
کنده کرده برای شراب و چاهک
سر آن چاه تنگ آب و حوض بزرگ
جمع
منقور کمجل چوب کنده کرده جهت
شراب مناقر جمع شدن و دارچا
خرده سنگ در زمین درشت
یا چاه تنگ آب و حوض مناقر جمع
منقار بالکسر نول مرغ و آهنی
است شبیه تبر که بدان زمین کنند
و نول موزه و منقار النجار آهنی که
بوی چوب کند سوراخ کند
و منقار الرحی آهنی که بدان آسیا
کنند مناقیر جمع
ن نقره نقرا بالفتح زد او را و
عیب کرد و نقر البیضة عن الفرخ
سوراخ کرد بیضه را بچه از اند
بچه و نقر فی الناقور دمید در
صور و نقر فی الحجر نوشت بر آن
و نقر الخشب و نحوه مجهولا سوراخ
دار کرده شد و نیز نقر دانه چیدن مرغ
و کند آکی کردن در چوب دعوت
خاص کردن یقال نقرای دعوتهم
خاصة من بین الجماعة و سر زبان بر
کام چسبانیده آواز دادن و
اضطراب کردن زبان و انگشت
ندرو ستور و امثال یا ایمن منه
قول عدی الله انا ابن ماویة
اذ جد النقر اراد النقر بالخیل
فلما وقف نقل حرکة الراء الی القاف
کما تقول هذا بکر و مررت ببکر
لا یکون ذلک فی النصب فان شئت
لم تنقل و وقفت علی السکون و ان
کان فعلیتا
س نقر نقرا محرکة خشمناک گردید
و نقرت الشاة نقرزده گشت

و نیز نقر نقر و ضایع شدن طال
نعوذ بالله من الفقر و النقر
منقر کمحسن شیر نیک ترش
انقار باز ایستادن از چیزی تو
انقر عنه و ما انقر عنه ای ما اقلع
عنه
منقر العین کمعظم مرکه چشم در
مغاک فرو رفته باشد
تنقر الموضع تنقیرا کرم کرد جای
ناپیسه و تنقر باسمه نامید
او را بنامی او نامها و نیز تنقیر
باز کاویدن از چیزی یقال نقر و
عنه کردن
مناقرة و نقار بالکسر جنگ کردن
کردانیدن سخن یقال انهما لیتناقران
و نقر ای مراجعة الکلام
تنقر باز کاویدن از چیزی
منقر العین آنکه چشم وی
در رفته باشد
انتقار کند آکی کردن در چوب
و نبشتن و سوراخ دار کردن
بر گزیدن و باز کاویدن از چیزی
و خواندن از قوم و بعضی کسی
است یقال انتقر الخیل
بخوانها انقرا

ن ق ر د

نقردة اقامت نمودن بجایی یقال
ما لك منقردا ای مقیما

ن ق ر س

نقرس کزبرج آماسی است در پند
شتالنگ و بند انگشتان او
اکثر اهل نعمت را عارض شود
و بلا و منبعی سرانبو مرد زیرک
ماهر و طبیب حاذق نظر دقیق
شناس یقال
طبیب نقرس و نقریس ای حاذق
و چیزی است مصنوع از ابریشم و جز آن
شبیه گل سرخ که زنان بر سر گذارند

ن ق ز

نقز بالفتح بر جستن و بر جستن
آهوان و بیدن نقزان محرکة مثله
و الفعل من ضرب و فی الحدیث کان
ابن مسعود یصلی الظهر والجنادب
تنقز من الرمضاء
نقز بالضم بچه
نقز محرکة ستوران ریزه و لاغر
و مردم فرومایه و یکسر فیهما
نقز ککتف آب روشن و خوش
لقب یار نامه و بخراند
نقزة کسفینة شهرستانی است در
مصر
نقاز کغراب بیماریست ستوران را
شبیه طاعون که بیدرنگ بر
بمیرند چنانکه بمیرد
عطاء ناقز دهش بیکباره
نواقز الدابة دست و پای ستور
نقاز کرمان گنجشک ریزه یا مرغ
است نقاز کگنجشک مثله
شاة منقوز گوسپند نقاز رسیده
انقاز پیوسته آب خوردن و خوش
خوردن و فراهم آوردن و چیزی
کردن و خداوند ستوران نقاز
رسیده شدن و بزرگ کشتن
دشمن را
تنقیز رقصانیدن کودک و
جهانیدن آهو را
انتقاز بیمار نقاز گردیدن
گوسپند و عطای خسیس دادن
یقال انتقز لهم ماله ای اعطاهم
خسیسه

ن ق س

نقس بالفتح عیب کردن و مسخره کردن
خارش
نقس بالکسر سیاهی دوات انقاس
وانقس کافلس جمع
نقاسة ککتابة نقس اشتقی
اسم مصدر است
ناقس شراب ترش
انقس کاحمد کنیز زاده
ناقوس کطاوس چوب ترسایان
که بوقت نماز نوازند و
آن دو چوب است یکی ناقوس کو

شتالنك استواز كعب بند

دراز باشد و بکری و بیلکی کوتاه

ن
نقرس بالوسیل النافوس نقس بالفتح زدن بوسیل ناقوس را و فی الحدیث کادوا ان ینقسوا حتی رای عبد الله بن زید الاذان فی المنام و نیز نقس عیب و فسوس کردن کسی را
تنقیس بیابی و بدوان کردن وانفصال زدن کسی را

ن ق ش
نقش بالفتح جمع اندک و نابسته و خونهای خشک برانبان نهاده و لبی بران پاشیده و نیز نقش نگاشتن و نگار کردن و کاییدن و نجاد زدن خوشهٔ خرما ازان و در طی کرده و مجمع و فی المثال نقش العذق ذا ظهر به نکت من الارطاب و برون کردن خار از پای و نهایت اشکال کردن چیزی را و پاکیزه کردن خوید گاه گوسپند را از خار و خس و جران و بر کندن موی منقاش و الفعل من نصر
نقیش کامیر متاع پراکنده در تو و مثل و همتا
نقاشة ککتابة نگارش و نقاشی
نقاش کشداد نگارنده
منقش کمنبر موی کن که امن باشد که بدان خار و موی بر کنند منقاش مثله
منقوش نگاشته
منقوشة شکستگی که استخوانها ازو بیرون کشند
منقشة کمنشة شکستگی که استخوان ازوی شکسته باشد
تنقیش نگاشتن و نگار کردن
مناقشة باریکی کردن در حساب و فی الحدیث من نوقش فی الحساب عذب
انتقاش خار از پای بر اوردن و برگزیدن نقش کردن فرمودن نقاش را و پای بر زمین زدن

شتر که در انجا در آمده باشد منه قولهم لطمة المنقش و بیرون آوردن و برگزیدن چیزی را
انتقاش نقش کردن عزم فعل همیشه خرمای خشک ابانبیل خوردن و پیوسته کاییدن

ن ق ص
نقص بالفتح کم کردن و بیجرم و کم شدن نقاص بالفتح و نقصان بالضم مثله لازم و متعدی و کوردی در عقل و جز آن یقال نقص علیه نقص فی دینه و عقله و فلا یقال نقصان و شهرا عید لا ینقصان ای فی الحکم وان نقصا عددا و الفعل من نصر
نقیص کامیر اب شیرین و خوش و هر چیزی پاکیزه که بوی خوش داشته باشد
نقیصة کسفینة عیب و عیب جوی و نکوهش یاست
نقصان بالضم کمی و انچه از مال که کم گردد
نقاصة کرامة شیرین و خوش گردیدن آب و جز آن والفعل من کرم
منقصة کمقعد کمی
منقوص انکه در ان نقصان عارض شود و از اجزای عروض انکه عصب کفته پیر فتة باشد
انتقاص کم کردن
تنقیص کم کردن شدد للکثرة
تنقص عیب کردن و بد گفتن یقال هو ینتقص فلانا ای یقع فیه
انتقاص کم کردن و کم شدن لازم متعدی و شکافتن انگشتان از آب و پکانیدن بر بن و عیب کردن مردم را
استنقاص بها کم کردن خواستن از خریدار

ن ق ض
نقض بالفتح شکستن عهد و بنا و باز کردن بنا و تاب رسن و جز آن از اضداد الابرام و الفعل من نصر
نقض بالکسر عهد شکسته و بنا و تاب رسن باز کرده و پیخال الخ و عسل در حجاب عسل افتاده یا کرم مرده که در انگبین بر افتاده باشد یا انگبین کرم افتاده که بدان جای زنبور زمع اش لاینقعا در ان جای ایدو انگبین دهد و شتر لاغر شده از بسیاری سفر مذکر و مونث در وی یکسان اشیا
نقضة مونث دکلهم و نحبا باز کرده عان نموده تا دوباره رسید و بحرک و زمین در واشد وقت بر امدن سمار و غ انقاض و نقوض جمع و آواز چوزه مرغ و عقرب و غوک و عقاب و شتر مرغ و سمانی و باز و دندک و وزغ و مانند آن و آواز بند اندام مردم
نقض بالضم بنای شکسته باز کرده
نقض کصرد نوعی از بند کشی کبری
نقض محرکة بنای باز کرده فعل بمعنی مفعول
نقیض کامیر آواز شکوفه چیز چون آواز پوست پای و زه کان و نوابت و ستور و آواز محمل و پالان و چرخ چاه و بانک انگشتان و استخوان پهلو و آواز بند اندام و آواز یکه بمکیدن شاخ حجامت بر اید
نقیضة کسفینة راه در کوه و تنگو جواب کفتن شعر کسی را
نقاضة کثمامة انچه تاب باز داده شود از رسن و موی و پشم
تقاض کشداد لقب و فقیه اسمعیل احمد شافعی و بار گران که پشت را لاغر کرد یا گران سازد جنانکه آواز بر اید از ان
نقاض کرمان گیاهی است
انقیض کازمیل بوی خوشی که بن بخو خوش داشته باشد
انقض یا ابد ابتر زبان بکام چسپانیده
بانک بر بند ستور را و نیز انقاض شمار و غ بیرون آوردن زمین و خواندن گوسپند را و بانک بر اوردن از علت بخاییدن و هو مکروه و گران کردن بار پشت را و منه قوله تعالی الذی انقض ظهرک و نیز انقاض و کنیت آواز شتران خردسال و قرقره و هدیر آواز شتران کلان سال
تنفیض بیرون آوردن اسپ زه را به استواری نعوظ
مناقضة سخن بر خلاف یکدیگر کفتن
تنقض قطره قطره چکیدن خون و بانگ کردن استخوان و آواز بر آوردن بنا و فت شکستن و کفیدن زمین از سمارو غ
تناقض عهد شکستن و باز کردن بنا و تاب رسن و جز آن
انتقاض باز کردن بنا و تاب رسن و شکستن پیمان و جز آن

ن ق ط
نقطة بالضم نجک سیاه بر سپیدی یا عکس آن و نجک که بر حرف معجم کنند و نقط کصرد و نقاط کبار جمع منه نقاط من الکلاء و نقط الطلع المتفرقة و مال کرده و نیز نقطة نام مردی
نقیط کامیر بنده آزاد کرده یا قطشله
نقاط کشداد نقطه کذارنده بر حرف

ن
نقط الحروف نقطا بالفتح نجک زدن در حروف را
تنقیط نجک زدن حروف را شدد للکثرة
تنقط المکان نجک دار کردید جای از گیاه یاره و نیز تنقط اندک اندک اخذ کردن خبر را

ن ق ع
نقع بالفتح آواز شتر مرغ و ننک

جای کرد آمدن آب فانچه در چاه فراهم آمده باشد از آب منه الحدیث لا یمنع نقع البئر و زمین نیکو خالص فراهم آمده گاه آب نقاع کتاب و انقع کافلس جمع منه المثل انه لشراب بانقع در حق کسی گویند که بسیار آزموده کار و حیله ور زاینده در امور و بمنتها رسانیده مراد خود باشد یا کارهای سخت و دشوار در آمده بدان جهت که رو راهنما بشناسد در ضیاها را ینک دانا و ماهر کرده در سلوک طرق بسوی انقع و نیز نقع کرد و غبار نقاع ککتاب و نقوع جمع و دشت درشت پشت هموار نقاع ککتاب جمع و موضعی است نزدیک مکه
نقیع کامیر آب ایستاده خوشگوار و آب شیرین خنک یا آب شور و نه خوش و چاه بسیار آب النقیعة جمع و هو منکر و شرابی بود با آب خرما و مویز که بکر مویز و خرما که زنهاده باشد و شیر که ابیع که سرد کنند و خورند و حوض که دران خرما تر نهند و بانک و فریاد و مرمری که نما درش از قوم دیگر باشد و نیز نقیع جایی است در دو خالی نخلستان و موضعی به بلاد مزینة و روز شب راه از مدینه و از نقیع الخضمات است که عمر رضی الله از احما ساختها نقیع و نقیع الخضمات هر دو دو جای جدا کانه است
نقیعة کسفینة مهمانی که مسافر را سفر کرده مهمانی کشد نقائع جمع و منه المثل الناس نقائع الموت ای یجزرهم جزر الجزار النقیعة و طعام مردی انشب را که مالک کرده و موضعی است میان بنی سلیط و ضبه
نقاعة کثمامة آبی که در ان چیزی تر نهند
ستم ناقع زهر کشنده بالغ در ستم

نتابعیت و مجتمع و دم ناقع خون تازه و ماء ناقع آب خوشگوار
انقع تشنگی فرونشاننده تر و منه المثل الرشف انقع ای اقطع للعطش در تر اشتابت تشنگی و عجلت گویند
نقعاء کصحرا زمین خوشخاک که آب در وی گرد آید و زمین هموار و موضعی است پس مدینه و وادی در جی مدینه مالک بن عمرو را و کثیر در قول خود مرج را هط را نقعا نامیده ابو لک بلاقی یوم نقعاء راهط
نقوع کصبور تلک که دران بوی خوش باشد و آب شیرین سرد و آب شور و نه خوش و انچه در آب تر کنند چون مویز و خرما و داروی که بکنی و جز آن و رجل نقوع اذن مرد که هر چیز ایمان آرد
نقاع کشداد بسیار ظاهر کننده فضائل را که ندارد
انقوعة کاعجوبة جا ملک اشکنه که دران چوبش گرداید و مرجائی که بدو آب و از آب پاممو جان
منقع کمقعد دریا و جایی که گردید از ابکر نیامة منقعة مثله منافع جمع و میراب و عقلان مقنع گواه عادل که بدان گواهی دا دیا ذاتی با حکم او
ابو منقع انماری بالتاء مکو تخارث صحابی است
منقع کمنبر خوردن رمه امدی منقعر مثله و منقع البرم ایضا کذلک خوردیک
منقعة کمکنسة و مرحلة دوغدیک عن کراع طرفی است خش تر باید که دیک حرمای خشک و کودکان را خورانند
منقع کمنعل بضمتین منقعة انیت که ظرف باشد

ف
نقع الموت نقوعا بسیار

کردید موت و نقع فلانا بالشتم بکفت و دشنام زشت داد او را و نقع الدعاء فی الماء تر نهاد دارو را در آب و نقع الصارخ بصوته در پی بانک برداشت و نیز نقع بالفتح تشنگی نشاندن و بلند کردن آواز و گریبان دریدن و مهمانی مسافر کردن و کوسپند کشتن جهت آن مهمان
نقوع شله و فی کلامهم اذا لقی الرجل منهم قوما یقول هیلوا نقیع لکم ای نجزر لکم کانه یدعوهم الی دعوته و فراهم آوردن آب در من زدن و نیز نقوع باز داشتن خبر را یقال ما انقعت بخبر فلان نقوعا ای ما عجبت بکلامه و ما اصدقه و سیراب شدن از شراب و جز آن و شفا یافتن یقال نقع بالخبر و الشراب اذا اشتفیت منه و بلند شدن آواز و فریاد و کرد آمدن آب بجای
منقع کمکرم خم و شیر یکی و آب خوردن سنگین یا کلیم که نان بان کرده دو باره ریسند و بدیک نهند و شیر زابی سرد کنند و خورند و آب مویز که ترشند و صاحب است یعنی غیر منسوب یا از پسر حصین بن عینه است و منقع پسر مالک است که در حین حیات آنحضرت صلی الله علیه و سلم بدو آنحضرت زحم خواندبران و ستم منقع زهر در شیر پرورده
انقع شتر نهان داشت بدی را و هو استعانة و نیز انقاع شتر کشتن بمهمانی از سفر امده و سیراب گردانیدن و تر نهادن بوی دارو و جز آن در پی بانک و فریاد بلند کردن اب بجای و زدن و متغیر کردیدن آب بانگشتن دیدن و بنو کبیره آوردن کردن مرده را و اراستن و نگار کردن سر اهدا یا باشکو شدن وانید از ایعنی اعلای اندا با اسفل نزدیک

و درو شیر کیهر بودن دختر را
انتقع لونه مجهولا بر کردید کونه او و نیز انتقاع شتر کشتن بمهمانی از سفر امده و سیراب کردیدن آب کشتن شتر و گوسپند غنیمت از غنیمت
استنقع جای کرد آمدن آب و جای غسل بودن از ابکیر و پیشانی کرو گشتی و شیدن تهی کردیدن و فتح و کذاشتن پر شیر
استنقع فی الغدیر فرود امد در غدیر و غسل نمود کویا شوید در ان تا خنک کردد ما ستنقع الماء فی الغدیر فراهم امد آب در ان و ایستاد و استنقع لونه مجهولا بر کردید کونه او و نیز استنقاع بلند شدن آواز و فریاد و زرد و متغیر کردیدن آب و بیرون امدن نوح یا بد همان ریسید ان و در آب نهادن چیزی را تا بشوید یقال استنقع الخ فی الماء

ن ق ف
نقف بالکسر چوزه مرغ نو در امده از تخم و نیقفی و نیسد نکون تفنیه بالمصد
نقفة محرکة پاره زمین هموار بر سر کوه
نقیف کامیر حنظل کفانیده و شتر مرغ خانه نقف بالضم جمع و جذع نقیف شتر خرد بوی خورده
رجل نقاف کثاب مرد دور اندیش هوشیار و نیز نقاف نقاب یقال خامر نقاف و اهل ای نقاب
نقاف کشداد مرد دور اندیش پایان کار نگرنده و خواهنده بنوه اریمه یا لحرص بر سوال
تقافز موش یا دزد که بر آید هر چه بران قادر کردد

انفوفة کالبغر منزایچه زنان از دو لب
بر وزن کشند چون کاملی کرده اند
منقعت که مقصد هموار نا زاشیدن
چوب یعنی جای نده ماندن
ان توتحت النجاد العود نراک فیه
منقفا اذا لم نعم غشه
منقاف بالکسر نول مرغ و نوعی از
شبه سپید که از او مهره خوانند
یا استخوان جانوری است دریایی که
از آن کاغذ و جامه را جلا دهند
منقوف مرد باریک اندام کم گوشت
یا لاغر رخسار زرد و شتر برسیده
اندهمین کرد و لک کردن است و
حنظل کفانیده و جمع منقوف
شتر درخت بوچه خورده
عینان منقوفتان دو چشم فرو رفته
ن نقف الشراب نقفا بالفتح
صاف نمود اورا یا اسخت بپالید نیز نقف
شکستن تا سر یا سخت زدن بران یا
نیز با عصا زدن بر تارک و نزدیک
دماغ رسیدن شکستگی و باندرون
رسیدن جراحت و بر شکستن شیء
حنظل را سوراخ کردن و پخته را
رجل منقف العظام کم گوشت
استخوان
انفغت نغع استخوان تا دم تو زانا
مغز برآید وانقفت الجراد الوادی
برار بیضه کرد وادی یا منه نولهم
لا انکو نوا کالجراد رعی و ادیا وانقف
وادیا ای اکثر بیضه فیه و نیز انقفاف
کفانیدن حنظل جهت دانه
مناقفه و نقاف بالکسر شمشیر بر
یکدیگر زدن یکدیگر را سر شکستن
یقال الیوم خمر و غدا نقاف ای
الیوم خمر و غدا امر
انتقاف کفانیدن حنظل را بهر
دانه بیرون
ن ق ق
نقاق کغراب نام غوک و نیز الشتر
ادعوی النقاقة
نقنقة کدحرجة بانگ بلند غوک

و مرغ
نقنق کزبرج شتر مرغ کریان یا سبک
نقنقة مونث نقانق جمع
ض نق الضفدع نقیقا کالنقیق
بانگ کرد غوک وکذا العقرب والدجاجة
والهرة وغیرها
نقنقت عینه مغاک فرو رفت
چشم او و نقنق الضفدع بانگ کرد
چغر بقیان نقنق الدجاجة للبیض
یعنی بانگ میکند ماکیان برای بیضه
دادن وکذا انقنق النعامة
ن ق ل
نقل بالفتح موزه و نعل کهنه دریچه
کرده و یکی در بحرانه یقال الجلد بی نقلة
للانقال نقال ککتاب جمع و ایچه
بر سر شراب خورند جهت تغیر دهن
ویضم والفتح اعراب شدید والضم غیره
نقلة بالفتح سیکان تیر کپهن و کوتاه
باشد نقال ککتاب جمع
نقلة بالکسر زنی که زن نخواهند
او را انکار انسالی
نقلة بالضم برکردیدن و از جایی
بجایی شدن که اسم است انتقال را او
سخن چینی
نقل محرکه حاضر جوابی در سخن و بر
کار از بیرون بر تیر دیکر زدن و سنگ
ریزه و بیماری است سپل شتر و
سنگستان یا درخت
نقلة الوادی محرکه آواز سیل زود بانگ
مکان نقیل ککتف جا سنگناک یا
درخت و رجل نقل مرد حاضر
جواب
نقیل کامیر رهنمای است بر آنکه داران ده شبانی دا و زود زود بر
دار دیقال التمر و نقیل ما از رفتار
است میاد دیدن و پوپیر رفتن
و مرد غریب مسافر و توجیه کاه از
زمین یا از رصد پیدا یه و داه هم
چه باشد
نقیلة کسفینة موسی پاره که
بر کفش و موزه و بر سپل شتر زنند
چون سوده کرد دنقائل و نقیلة
جمع وزن عربیه و نقیلة العصد
گوشت پاره درشت ازان و لبن
نقیله مسافر و غریب
نافل بن عبید محدث است
نافلة مردم از جایی بجایی رونده
خلاف قطان نوافل جمع و نوافل الذی
التی ننتقل من حال الی حال و نیز نوافل
باجی که از دهی بدهی نقل کنند و
قبایلی که از قومی بقومی روند
فرس نقال کشداد اسبی که زود
زود بردارد پاها را و حارث بن
شریح و هشام بن یزید و هشام احمد
محمد و حسین بن ابی بکر و نفیس بن
کرم نقالون محدثانند
ایقلاء بکسر الهمزة والقاف ممدود
نوعی از خرما نیشام
منقل کمقعد راه در کوه و موزه
و نعل کهنه در بی کرده و نی حدیث
ابن مسعود مامن مصلی لامراة افضل
من اشد مکانا فی بیتها ظلمة الا امراة
قد یئست من البعولة فهی فی منقلیها
قال ابو عبیدة لولا ان الروایة اتفقت
ماکان وجه الکلام عندی الا کسرها
منقلة کمرحلة منزل و فرد از منزل
گاه
منقل کمنبر اسب سریع زود زود
بردارنده قوائم را منقال مثله مناقل
جمع
ن نقله نقلا بالفتح از جایی بجا
بردن آن را و نقلت الابل یکبار و
دوباره آب خورانیدم شتر را و
نیز نقل در بی کردن نعل و موزه
و پاره دوختن سپل شتر را و صلا
موزه و در بی کردن جامه را و برداشتن
حدیث را یقال نقل الحدیث ای نقله
منقل کمنبر در پی کنند نعل
موزه را منه قول الکمیت وصبا
ابابطها کالارین و سوی بالخوص
المنقل ای الذی خصت نعلاه
بنقیلة ای سوی الحافر و المنقل
با باطح سکة او الخموة اخفاء
القوم المرعی والمنقل النجعة منقول
من المرعی اذا احتفوه لکی من خالص
یقول السنوات المراعی کلها
انقال نیکو کردن نعل و موزه
و خف شتر را
منقلة کمحدثة شکستگی سر که
استخوان را در وی شکسته باشد یا
پرده بالای استخوان منتقل شود
و فی الحدیث عن النبی صلی الله علیه
وسلم فی المنقلة خمس عشرة من
الابل
تنقیل نیکو نمودن نعل و موزه
و خف شتر را و نیز انقل و حرکت
کردن
ناقل الفرس مناقلة و نقالا
زود زود بردارنده قوائم کرد
اسب و نیز مناقلة باهم سخن گفتن
و یکدیگر رسانیدن قدح در
مجلس شراب و نوعی از رفتار و
نهادن اسب دست و پای را بر غیر
سنگ بحسن نقل او در سنگلاخ
و نیز نقال یکباره و دوباره آب
علف خوردن شتر چرانیدن که
تنقل بسیار کشتن و چیزی را
نقل شراب کردانیدن
انتقال از جایی بجایی شدن
ن ق م
نقم بالضم دیهی است بیمن
نقمة بالکسر و بالفتح و کفرحة کینه
کشی و پاداش عقوبت نقم کعنب
و نقم ککتف و نقمات جمع
نقم محرکه میانه راه
میمون النقیمة پاک نفس و هو
ابدال النقیبة
ناقم لقب عامر بن سعد بن عدی
که پدر بطنی است و نام نوعی از
خرما بعمان و عناب کنند و پادا
دهنده
نافقة نفیسه نی و هی تقاش نیز

خاص
نقی کغنی واشباست
نقی کحرنی موضعی است از اعراض
مدینه
ض س نقم منه نقما به الغنی
و نقیما الکلام منه انکرد او را و کینه
کشید و عتاب نمود و یقال لها
نقمت منه الاالاحسان و نقم الامر
ناپسند داشت آن را و نیز نقم شتاب
خوردن
انتقام کینه کشیدن و عتاب
کردن و یقال انتقم الله منه ای عاقبه
ن ق ن
نقتنة بفتح النون والقاف والنون
المشددة بیدابی جعفر احمد بن
دولشماد اپان از یک محمودن
اندلس
نوقان بالضم شهری است از انشد
فقیه محمد بن ابی علی بن ابی نصر و ابو
المکارم فضل الله بن حافظ ابی
سعید و ناصر بن اسمعیل محمد بن
منصور و علی بن ناصر بن محمد فقیهان
نوقانیان
ن ق و
نقو بالفتح والکسر استخوان پاکو
یا ظاهر استخوان با مغز انقاء جمع
نقوة الشیء بالفتح برگزیده چیزی
نقاوة بالفتح و نقایة و نقاوة
بضمهما مثله و جمع النقاوة نقاء
و نقاوة بضمهما و جمع النقایة نقایا
بالفتح و نقاء کغراب و نیز نقاوة
الطعام ویضم بدی و هیچکاره
از گندم و لیضرب و کتند از آن
گندم و نیز نقاوة بالضم گیاهی
است شور که بدان جامه شویند
نقاوی جمع
نقی بالکسر مغز استخوان
نقا کعصا ریک توده یا ریک توده
پشته محدب نقوان و نقیان
و انقاء و نقی بالضم جمع و بنات النقا
کرمی است که در ریک باشد و انرا
وا از اشحمه النقا نیز گویند و نیز نقا
استخوان با نوبیا مر استخوان با مغز
نقاة بالفتح برگزیده چیزی و آنچه
دور کنند از گندم وقت پاک کردن
ویضم و یقال بعضهم نقاة کلثی
ردیئه ملجا ملحا التبر فان نقاة بنجینا
نقا نقعة از لباب است
نقاء کسماء پاکیزه و پاکیزگی
نقی کغنی پاکیزه و برگزیده نقاء
ککتاب و نقوا بالفتح ممدود ماده
جمع
رجل انقی مرد باریک بینی نقواء
مونث
ن نقوت العظم نقوا بالفتح
برآوردم مغز استخوان را
س نقی نقاوة کرامة و نقاء و نقاوة
و نقایة بفتحهن و نقاوة بالضم پاکیزه
کردید
انقاء برگزیدن و فربه شدن
شتران و با مغز استخوان کردیدن
و برگ کردانیدن گندم را
تنقیة پاک کردن
تنقی برگزیدن
انتقاء برگزیدن و مغز از استخوان
برآوردن
ن ق ه
نقه ککتف فهمنده سخن را
و دانا
ناقه به شده از بیماری نقه
ککمع جمع و فهمنده سخن و دانا
س ف نقه من مرضه نقها
محرکة و نقوها به شد و برخواست
از بیماری و هنوز ضعف باشد
و نقه الحدیث فهمید از او نیز
انقاه برخیزانیدن از بیماری
یقال النقه لی سمعک ای اصغ الیه
یعنی گوش بمن دار
استنقه الحدیث نیک دریافت
آن را
استنقاه فهمیدن کلام را و باز
پرسیدن
ن ق ی
نقی بالکسر مغز استخوان و پیه چشم
از مزج انقاء جمع
نقی کغنی پیه سپید
نقیه کغنیة کلمه و سخن
نقیا مهالکسر دهی است با نبار
ازان ده است یحیی بن معین
یا انقیا دهی است در کوفه
منقی کمرمی راه و موضعی است
میان احد و مدینه
ض نقیت العظم نقیا بالفتح
بیرون کردم مغز را از استخوان و
نیز نقی مغز خوردن بیرون کشیدن را
س نقیه نقاوة پیدار کردا نرا
لغة فی النقیة
باب النون فصل الکاف
ن ک ء
نکاة محرکة وکهمزة شکوفه را امد
فلان نکاة نکاة کهمزة او میکد الی
حق را مدرنگ نمیکند بدان
ف نکأ القرحة باز کرد پوست
را از پیش پیش از به شدن پس بهم
بر رسانید و یتو منیت و لانکه
ای قتله الله بالنت ولا اصابه
بوجع کذا منیت ولانکه بابدال
الهاء من الهمزة مثل اراق و هراق
ونکأ العدو کشت و شمرد او نکا
فلانا حقه کذا ردحق او را
انتکاء قبض کردن حق را
ن ک ب
نکبة بالفتح رنج و سختی نکبه دهر
نامشله نکوب بالضم نکبات محرکة
جمع
نکبه بالضم باکندم کیل نو زن
نا کرده
نکب محرکة کرنی در هر چیزی و لنکی
شتر یا نوعی از بیماری شتر که در
منکب پیدا شود بدان لنگی کند
یا آن مخصوص در کتف باشد و آن
تو لا غر گویند برنجی
نکب ککتف پای کفته خون آلود
شده بسنگ بره
نکیب کامیر از سپل سم
انکب مردی که کمان ندهد شمرد از
و جمله کارو شتر نکب سیندانکا
نکباء اغرا باد یکه از مهب خود
بر کردد و میان دو باد وزد یا
میان صبا و شمال دبو و وان نکبا
بالضم جمع یا نکباء چهار باد است
از یک آن نکباء و صبا و جنوب
وصابیة پاز انکباء هم گویند نکبا
صباء شمال الا یزبپا نکباء شمال
و دبو روان بیجر از بیابانست و نکیف
نکباء جنوب و دبوروان بیجر نکبا
بنکو بکبعقوب موضعی است
یا لبی
منکب کمجلس بازو و کتف منکب
اید و کرانه مرحبیه و نقیب قوم و بایس
کرانها و زمین بلند مناکب جمع و
نیز مناکب چهار پر بال مرغ بعد
از قوادم و احد ندارد
منکوب رنج رسیده یقال نکب
فهو منکوب و طریق منکوب راه بر غیر
قصد و اعتدال و خف منکوب
سپل کفته خون آلوده
ن نکبت الکنبا نکوبا و نیز
و نکبت نکابة ککتابة و نکوبا نقیب و
پند نشار قوم کردید و نکیبه جنبه
و معتمد قوم شد و نکب علی قومه
کذلک نیز نکب سخن آنچه در خون
باشد منکون کردانیدن تیر دار را
و کفتن خون آلود کردن سنگ
پای را و دور انداختن نکبه
و رنج و سختی رسانیدن نکبته
بالفتح و نکب محرکة مثله یقال نکبه
الدهر نکبة ای بلغ منه او اصابه بنکبة
ن س نکب عنه نکبا بالفتح
والنکب محرکة یا برکردید از ان
س نکب البعیر محرکة لنکبه
از جهت نکب
تنکیب برکشتن و یکسو شدن
و یکسو کردانیدن لازم متعدی

برگشتن از راه یقال نکب عن الطریق
ونکّب ای عدل عنه
منکب خراجی ومنکب سلمی بکسر
الکاف شاعرانند
نکب برگشتن وبرداشتن یا کمان
بر دوش افکندن
انتکاب برداشتن یا کمان را بر دوش
افکندن ودرد رنج ومحنتی افتادن

ن ك ت

نکتة بالضم خجل وهی کالنقطة
نکات کتاب جمع ونزل النبیه
ناکت شتر که آرنج وغیر گرد دویی
پهلو خورده مجروح سازد
نکات کنان طعنه وعیب کنند
مردم را
ن نکته نکتا بالفتح زیر در
افکند او را یقال طعنه فنکته
ونیز نکت زدن بر زمین بعصا وجز
آن چنانکه نشان نماند ویقال
رأیته ینکت فی الارض ای متفکرا
فی امره وبر جستن وبی ادبی کردن
یقال مر الفرس ینکت ای ینبو عن
الارض
رطبة منکتة کحلیة خرما بر طب
شدن رسیده
انتکاث برو در افتادن

ن ك ت ل

نکیتل کسفیرج منفر اصحابیا

ن ك ث

نکث بالکسر پیر بشیر شاعر
نکیثة کسفینة نفس یقال فلان
شدیدالنکیثة وعهد شکنی وخلاف
ودروغ یقال لانکیثة فی قوله
ای لاخلف وغایت کوشش یقال
بلغ فلان نکیثته بعیره اذا افنی
بیهوده فی السیر وکار دشوار که
در آن عهد وپیمان شکنند وشر
ونوت
نکاث کغراب بله ریزه که در دهان
شتر ماند
نکاثة کثمامه شکسته وریزه

منوال که در دهان بماند ویاره
کشته از ریسمان
حبل انکاث بالفتح رسن گسسته
ن ض نکث العهد نکثا بالکسر
شکست پیمان را ونیز نکث بالکسر
غاز کردن پشم گلیم وچادر کهنه را
تا دوباره رشیده شود وتاباز
کرانیدن اندرسن وریسمان گسسته شدن
سرمسواک
تناکث همدیگر عهد وپیمان شکستن
منتکث بکسر الکاف کاغر ونزار
انتکث من حاجته الی غیره برگشت
از حاجت خود بسوی دیگر ونیز انتکاث
گسسته شدن رسن وپیمان

ن ك ح

نکح بالفتح کردن زن
نکح بالضم والکسر کلمة که عرب بدان
عقد نکاح می بستند وعقد
بستگی نام مصدر است وکان
یقال لام خارجة عند الخطبة
خطب فتقول نکح فقالوا اسرع من
نکاح ام خارجة
رجل نکح کصرد مرد بسیار نکاح
رجل نکحة کهمزة کذلک
مناکح بالفتح زنان
ن نکح النعاس عینه نکحا بالفتح
غلبه کرد خواب بر چشم وی ونکح
المطر الارض رسید باران زمین را
ف ض نکح المرأة نکحا ونکاحا
کابین بست او را ونیز نکاح عقد بستن
شوئی بستن یقال نکحها ونکح هی
فهی ناکح وناکحة ای ذات زوج
انکاح شوهر دادن زن را
استنکاح کابین بستن وعقد بستن
شوئی بستن

ن ك خ

ف نکخه فی حلقه نکخا بالفتح
مشت زد بر حلقوم وی

ن ك د

رجل نکد بالفتح مرد بدخلق دشوار

خوی ورجل نکد محرکة وککتف
مثله انکاد جمع مناکید مثله
شدن وبا
نکد بالضم کم دهش وبفتح
نکد مرد بدحال دشوار عیش
وانکدان دو قبیله اند وهما
من مالک وهو بربوع بن حنظلة
نکداء کحمراء شتر ماده بی شیر
وبی شیر از اضداد است والنجا
مروی عن ابن عباس وشتر ماده که
بچه وی نزید وشیرش افزون گردد
بدان جهت که بچه شیر نمی مکد نکد
بالضم جمع
نکیدی بالفتح مقصورا اشهی
حکیم بقراط دندعم
عطاء منکود عطای کم
ن نکد الغراب نکدا بالفتح بینهایت
کشید او از او نکد زید حاجة
عمرو باز داشت حاجت وی را و
نکد فلان مجهولا بسیار سؤال
کرده او کردید ونیز نکد باز داشتن
سائل را از خواسته او وانکداد
ازان
س نکد عیشهم نکدا محرکة سخت
ودشوار وناخوش گردید زندگانی
ایشان ونکد البئر کم گردید آب آن
ونیز نکد سختی وناخوشی زیست
مناکدة نشت خوئی کردن وباهم
دشواری کردن
تناکد سخت ودشوار شدن و
دشواری کردن باهم

ن ك ر

نکر بالفتح زیرکی وضم یقال منا
اشد نکرة
نکر بالضم وبضمتین منکر از هر
چیزی وکار دشوار ودشت
نکرة بالضم ابن نکیر کزبیر وعمرو بن
مالک وپسرش یحیی ونبیره اش
مالک بن یحیی ویعقوب بن ابرهیم
وبرادرش احمد بن ابرهیم وپسر
برادرش عبدالله بن احمد و

ابوسعید بن عبدالله نکرانی محدثانند
اند
نکرة محرکة ناشناسائی الشی
انکار رد کالنفقة من الانفاق
امرأة نکر بضمتین زن زیرک
نکر ککتف زیرک نکر کسلمی
عنز مثله
نکرة کفرحة ناشناسائی خلاف معرفة
واسم نکره انکه در او خصوصیتی
نباشد مثل رجل وحیوان وانکر
النکرات شئ ثم موجود ثم جسم ثم نام
ثم انسان ثم رجل ونیز نکره بوسیکه
مبر کار از شکم با بچه برون آید درپی
والبطر از خون نیاید وچیزی است
بیماری چیری است نسل فلان نکره
وما النعل شتی
نکیر کامیر نام فرشته پرسنده
در گور وحصن نکیر قلعه ایست واد
ونیز نکیر دیگر کوئی در گردید که
حال ججوداسم است انکار رد انکار
الله تعالی فکیف کان نکیر
نکارة بالفتح زیرکی
نکراء کحمراء زیرکی ودند زیرک
زیرهم ومنکر از هر چیزی
نکراء محرکة نمد عذار وش وطرد
یقال الشمشی فلان نکراء ای لونا
نمایه بهلد عند شرب الدواء لولا
وعقبی
سمیفع بن ناکور نام ذوالکلاع
اصغر
طریق ینکور بفتح الغینة راه منحر
ویر عنز قصد
س نکر فلان الامر نکرا محرکة
نکرا بالضم وبضمتین ونکورا ونکیرا
کامل ناشناخت او را
ک نکر الامر نکارة سخت دشوار
گردید کار
منکر کمکرم زیرک مناکیر جمع و
ناشناخته وکار زشت وکفت
ومنکر ونکیر دو فرشته پرسنده
در گور ودو منکران الوانی شدلید

وخفیهای مرانی
انکار ناشناختن وتغییر حال و
جحود کردن
تنکر دیگر گون گردید وناشناسا
شناختن ومنکره کرفتار نیدن نام
تناکر کار دشوار کردن وباهم
جنگیدن قال ابوسفیان ان
محمدا لم یناکر احدا الا کانت معه
الاهوال وحیاکه پیدها وغیره کی
نبرد کردن
تنکر دیگر گون شدن وبد حال
گشتن از حال نیکو
تناکر خود رشتن وانادان نمودن
وناشناختن ودیدن وناشناخته
وبرهم بکرد شمنی وجنبیدن قوم
استنکار ناشناختن ودر یافتن
خواستن امری که نمیشناسی او را

ن ك ز

نکز بالکسر فرمایه وبلا پایدار
چیزی وبایگی مانده مفرد راشمی از
نکوز کصبور چاه بی آب نکز ککتب
جمع
ناکز چاه کر آب آن چاهی که آب آن کم
شده باشد نواکز ونکز ککتب
جمع
نکازکغراب مار بی است دهان
کر بینی کرد وهیچ از سرش
شناخته نشود هیچ زبانکی و
انجبیث ترین مارها است
نکازیر ونکاز انت جمع
ن س نکز البئر نکزا بالفتح
والخرزات پیرش آب چاه ونیز
نکز بینی وپشنفو ونشرو کردن
مار وزدن ودورکردن وشیو خیز
ودر جستن چیزی ونیز پشکر ونیز
نکوز برون شدن آب در زمین
انکاز پی کردن آب چاه را

ن ك س

نکس بالکسر نیره خیار شکسته
کاسفل اوراعلی کرده اند و
کمان که سرشاخ وپایش از شاخ

ورزنانی ولسرآن وزان عیب است
ومرد سست وضعیف وپیکان که
بجیش شکسته بس سر او بن وی کرده
باشند وبچه که پایش نخست برآید
ومقصر از غایت کرم وجوانمردی
انکاس جمع
نکس بفتحتین برکیانامدکان از
پیرند
ناکس سر فرو فکنده نواکس جمع
شذونا
انکیس بالکسر نام شکلی از اشکال
رمل که منکوس است
منکوس نکونسار کرده ومن موقع
القرآن منکوس ای یبتدئ من اخر
ویختم بالفاتحة او من اخر السور فیقرأها
الی اولها مقلوبا وکلاهما مکروه
لا الاول من یتعلم الصبیة کذلک
منکوس نام شکلی از اشکال رمل
وبچه سرنکون امده یعنی پایش قبل
از سر ابیر زادن
منکوس شد کان که سرشاخ او پایه
ساخته هو عیب
ن نکسه نکسا بالفتح نکونسار
کرده او را نکس الغلام وغیره الامر
بازکردانید طعام وجز آن بیماری
راونیز نکس بالضم باز کردن شدن
از بیماری باز کردید که ان الاسم
نکاس کغراب مثله فیهما انکس الرجل
مجهولا هو منکوس ویقال تعسا
له ونکسا وقد یفتح مبهما للازدواج
منکیس کمحدث اسب سر فرو کند
از سستی اسب که اسب او مکوش
نشود
تنکیس نکونسار کردانیدن
انتکاس سرنکون افتادن ونکونسار
شدن

ن ك ش

منکش کمنبر زبان کاونده امور را
ن ض نکش الرکیة نکشا بقعر
رسانید چاه را ونیز بر آورد کل
لای آن را ونکش الشی جر کردان

یقال اتوا علی عشب نکش ای ما
یفوا نه شینا ونکش مثله فارغ
کردید از آن ویقال الغلام بحر لا ینکش
ای لا ینزف ولا ینبض ولغة ما ینکش
یعنی سبزه زاری است که ازین بر کشند نشو
انتکاش بر کشیدن کل ولای را
از چاه

ن ك ص

ن ض نکص عن الامر نکصا بالفتح
ونکوصا ومنکصا کمقعد سپتکیا
رفت وبدل شده باز ایستاد از
ان ونکص علی عقبیه برگشت از کار
کرد وپس ان بود وهو خاص بالرجوع
عن الخیر وفی الشر نادر
منکص کمعظم وبخفف بکیو برگشته
شده

ن ك ظ

نکظ محرکة کوشیدن ورنج دیدن
وشتافتن نکظ بالفتح ونکظة مثلها
والتحریک منکظة کمقعد مثله
ومعنی کرسنکی والفعل من سمع و
شتابانیدن ودشوار کردانیدن
حاجت کبیرا والفعل نص
انکاظ شتابانیدن
تنکیظ شتابانیدن
تنکظ پیچ کردیدن وخشم گرفتن
ودشوار حالی شدن در سفر

ن ك ع

نکع بالفتح کیاهی است شبیه طرثوث
نکعة محرکة شلم تناور زنان
وبار درخت است سرخ وسرخی
ومردینا سرخ ماپل اسم است انزا
نکعة الطرثوث شکوفه وی سرخ
رنگ شبیه بستان لعز ونکمة بدان
رنگ کنند
نکعة کفرحة زن سرخ فام ولبیط
سرخ
نکع کصرد رنگ سرخ ومرد سیاه
سرخ مایل
منکعة کمکنسه کمهرة مرد کوتاه
مرد کوتاه که ساز جای غضب بدر چیدند

نکعة مرد بوست وی وفته و
نکعة الطرثوث شکوفه وی سرخ
نکوع کصبور زن پستان نکع محکم
جمع
انکع مرد کر بوستش بیجی وی وفته
باشد
ف نکعه عن الامر نکعا بالفتح
شتابانید او را از کار باز گردید
وروبر ساخت او ونکع عن الحاجة
سبق کرد ورحاجت وما نکع علی
کذا همیشکی بود بران ونیز نکع
بالفتح نره عیش کردانیدن بشنا
بانیدن وپشت پا بر کون کسی زدن
وبند کردن ونکعه از دی و
مادن ان از اضداد است جلد به شیر
بغیه کردن نشور تنکاع بنخع
الفوقیة مثله
س نکع انفه نکعا محرکة رفته
پوست بینی او
منکع کمکرم سپنا نکوع ونده
انکاع شتابانیدن از کار رد
کردانیدن وماندن ساختن
انف منکع کمعظم بینی پشت پهن
استخوان
تنکیع نیره عیش کردانید کسی را
بشتابانیدن

ن ك ف

نکف محرکة غد وبنهای خرد
که در بن بنخ میان بنه کوش و
پس کوش باشد نکفة بکی
نکفتان بالضم والفتح وبا لتحریک
دو بن استخوان بنخ بیچه ذات
ذات نکیف کامیر موضعی است
بناحیة تیلم ویوم نکیف وقتی
است وشهدان روز بنی
بنی کنانه از دست قریش شکست
خورده
نکاف کغراب اماس بنا کوش و
اماس است در بن بنخ شتر یا بیماری
است در حلق وهو بنال ذبحا
ناکف نیک دارنده از کاری

ن ل ف ر

نیلوفر بالفتح گیاهیست در آب روید و در پارسی نیلوفر نیز گویند ... و او در ... رنگش سرخ و بعضی سفید و بعضی از مائل بزردی ... سرد و در دوم ...

ن ل ك

نلك بالضم و بکسر درختیست ... باشد ... گویند ...

ن ل ل

نلنل ...

باب النون فصل المیم

ن م ء

نما بالتحریک ...

ای لا تدعم عادة ... علیه ... انکیعش کثیرا

نکل به تشکیل ... عقوبت کردن ... نمود و عبرت دیگران گردانیدن ... تنکیل بر کرد ... وبکوگردن از آنچه پیش وی بوده باشد و فی الحدیث لا تشکل ای لا تدع ... علینا ... علی الاذن

ن ك م

نکمه بالفتح رنج و مصیبت و شوار و سخت

ن ك ه

نکهه بالفتح بوی دهان ... نکه که شتران ... ضعیف ... بیماری ... وضعیفی و هو لغتهم فی النقه

ن ك ف

نکف نکف له و علیه ... بو بینی ... بوی دهان ... دهان معلوم کند و نکه الرجل ... برکردید بوی دهن او ...

ن م ط

نمط محركة ابره فرش کبنا شد و نوعی از کستردنی نکاربن و روش طریقه وکونه چیزی وکروه مردم که بویک کار باشند منه الحدیث خیر هذه الامة النمط الاوسط یلحق بهم التالی ویرجع الیهم الغالی وجمع پشمین بکسره [illegible] انماط ونمط [illegible] ومنسوب وی انماطی [illegible] عبید الله بن عبد الرحمن فقیه بارع است

تنميط [illegible]

ن م ع

نمعة محركة [illegible] زاد [illegible] باشد [illegible] قوم [illegible] نمعة الجبل [illegible] الرأس [illegible] دنیای مال [illegible] خلق [illegible]

ن م ق

نمق [illegible] ان

نمقة محركة [illegible] یقال الشیء المزوج فیه نمقه

نمق [illegible] نمقا بالفتح [illegible] نمق الكتاب [illegible] را

[illegible] انمقت النخلة [illegible]

تنميق [illegible] كتاب [illegible]

ن م ل

نمل بالفتح [illegible]

کار خود

ن وح

نوح بالفتح آواز قمری و کبوتر
اسحق بن محمد نوحی و اسمعیل بن
محمد نوحی بالفتح محدث و خطیب اند
محدث
نوح بالضم نام پیغمبری و هو نوح
بن لملک بن متوشلخ بن ادریس
علیهما السلام هزار سال الا پنجاه
کرد شش صد و پنجاه پیش از طوفان
و سیصد و پنجاه بعد طوفان و هو
شیخ المرسلین اعجمی منصرف لخفته
و نوح بن حبیب محدث است
نوح بن ابی مریم مروک الحدیث
نیاحه کتابت نوحه گری اسم مصدر
است
نائح نوحه کننده نوح بالفتح جمع
نائحه بالفتح مونث نوح بالفتح
و انواح و نوح کرکع و نوائح و نائحات
جمع یقال هن نوح و هن نوح
نوائح موضعی است
نوح کیقم قبیله است و نواحی
جمع
کنایه متناحه فلان بالفتح یعنی
در مقابل [illegible] بودیم
[illegible] بادی که بد زد
باد دیگر [illegible]
بادی است که بعرض باد دیگر
وزد
ن ناحت المرأة زوجها و علیه
نوحا بالفتح و نواحا کغراب و نیاحا
و نیاحه بکسرهما و مناحا کمقام
ماتم نمود با آواز بلند بر شوی
تنوح جنبیدن چیزی و هو متدلی
او نزان
تناوح نام بعینا روی کردن بدین
یقال الجبلان یتناوحان
استفعال نوحه کردن و بانگ
کردن بانگ گریه پیش مرد کرنا
بنالد دیگری را

ن وخ

نوخه بالفتح اقامت کردن
ناخه زمین دور
تنوخ جائی است از یمن [illegible]
ذو مناخ لهیعه بن عبد شمس لقب
پادشاهی است حمیری
منیخ کمنیم شیر بیشه
مناخ بالضم خوابگاه شتر
اناخه فرو خوابانیدن شتر و
فرو خوابانیدن شتر ناقه را [illegible]
کشتی و لا یقال ناخ الجمل و
لا اناخ
نوخ الله الارض طرحه فیها یعنی
زمین را طاقت بخشد خدای که بر
دارد بار را
تنوخ فرو خوابانیدن شتر ناقه را
تا کشتی کند و فرو خوابانیدن ناقه
جهت زان
استناخه فرو خفتن ناقه پیش
فحل بکشتی

ن ود

نواده کسحابه دهی است بیمن [illegible]
است و در ان است قبر سام بن نوح
علیه السلام
ن ناد نودا و نوادا کغراب [illegible]
حرکه [illegible] جنبید از خواب
تنود جنبید شاخ و منه نودان
الیهود فی مدارسهم

ن ور

نور بالفتح شکوفه و غنچه یا شکوفه
سپید [illegible]
بالتاء مثله نوار جمع
نور بالضم روشنی هر چه باشد
یا شعاع روشنی آن و نیران بالکسر
جمع و از نامهای حضرت صلی الله علیه
سلم و آنکه آشکارا و بیان کند [illegible]
و نیز نور دهی است بخارا و از آن
ده است حافظ ابو موسی عمران نوری
و حسن بن علی نوری و ابو الحسین
نوری [illegible]
[illegible]
اند ده و جبل نور کوه حرا [illegible]

النور لقب طفیل بن عمرو دوسی
[illegible] صلی الله علیه و سلم فقال
اللهم نور له فسطع نور بین عینیه
فقال اخاف ان یکون مثلة فحول
الی طرف سوطه فکان یضیء فی اللیلة
المظلمة و ذو النورین عثمان رضی
الله عنه
نوره بالضم نشان ستور و آهک
و قطران [illegible]
نار آتش مونث [illegible] نوار
و نیران بالکسر و نیره کقرده و انورة
و نور بالضم و نیار کتاب جمع و
نشان ستور یقال ما نار هذه
الناقة ای ما سمتها و فی المثل
نجارها نارها [illegible]
لا تستضیئوا بنار اهل الشرک [illegible]
النار قعقاع و صفان و شر که
هر سه شاعران عمرو بن شیبان اند
[illegible] فانشد فقال
انی لا عجب کیف لا یمتلی علیکم
نارا من جودة شعرکم فقیل لهم
بنو النار
نویره کجهینه مصغر نار [illegible]
است [illegible] و النویره لقب عامر بن
عبد الحارث شاعر [illegible]
[illegible] و متمم بن نویره صحابی و او
برادرش مالک بن نویره هر دو
شاعر اند
نوار کسحاب زن دور از تهمت [illegible]
[illegible] نور بالضم
جمع و الاصل نُوُر بضمتین کذا
نقل فکرهوا الضمة علی الواو [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کذلک [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] دور از تهمت
قلبت الواو الفا [illegible]
[illegible]
انور خوب روی
نواره کرمانه شکوفه یا شکوفه
سپید نوار کرمان جمع
[illegible]
[illegible]
[illegible] علی الحد
منور [illegible] موضعی است [illegible]
بر پشته حره بنی سلیم [illegible]
[illegible]
[illegible] علی الحد
منار روشنی جای و نشان و
نشان که در راه بر پا کنند [illegible]
واضح [illegible]
و ذو المنار لقب ابرهه تبع بن
[illegible]
لقب لانه اول من ضرب المنار
علی طریقه فی مغازیه لیهتدی
بها اذا رجع و نیز منار نوعی از [illegible]
بر شکل مناره [illegible]
[illegible]
مناره بالفتح روشنی جای و
چراغ پایه و جای اذان گفتن
اصله منوره مناور بالواو علی
الاصل و منائر بالهمزه کمعائب
جمع و من همزه فقد شبه الاصلی
بالزائد و قیل الثانی مفعلة
من الاستنارة و هی المئذنة
و بالکسر [illegible]
ن نار نورا [illegible] روشن کردید
[illegible] نشان کردن [illegible]
و نارت المرأة تنور نوارا
بالفتح و الکسر [illegible] تهمت و
دور شد [illegible]
[illegible]
لازم متعد و نار القوم شکست
خوردند [illegible]
[illegible]

اناره روشن شدن و روشن کردن
جای و جز آن لازم و متعد و گل
کردن درخت [illegible]
و آشکار کردیدن [illegible]
نور علی فلان [illegible]
کردانید کار را بر وی [illegible]
[illegible]
کردیدن و روشن کردن لازم
متعد و روشن شدن صبح و
دانه پیدا شدن در زمان یقال
نور الثمر و گل کردن درخت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] از تهمت
مناوره بام [illegible] دشنام دادن
تنور روشن گشتن [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] علی الاصل [illegible]
استناره روشن شدن [illegible]
خواستن شعاع و روشنی جستن
و یقال استنار به [illegible]
[illegible]
[illegible]
علیه

ن وز

نوز بالضم دهی است
تنویز کردن

ن وس

نوس بالفتح جنبیدن [illegible]
و جز آن نوسان محرکه مثله [illegible]
و الفعل [illegible] یقال ناس [illegible]
ای ماس [illegible]
ناس [illegible]
و الناس مردمان [illegible]
جمع [illegible]
[illegible]
الکتاب [illegible]
الهمزة [illegible]
لما اجتمع مع المعوض [illegible]

ان المنایا یطلعن علی الاناس الآمنینا
و نام قیس عیلان کذا فی نسخ معتمدة
من الصحاح معرب الناس اسم قیس
عیلان و هو الناس بن مضر بن نزار
و اخوه الیاس بن مضر بالیاء
نواسی بالفتح و شد الیاء نوعی از
انگور سپید [illegible]
نواس [illegible] لرزنده مضطرب و
سست [illegible] و نواس [illegible]
صحابی است
ذو نواس کغراب لقب زرعه بن
حسان که ملکی است از ملوک یمن
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] و ابو نواس حسن [illegible] شاعر
رشید است
ناووس [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
نوس [illegible]
در آنجای

ن وش

نوش بالفتح گرفتن یقال ناشه
اذا تناول [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
الفعل من [illegible]
[illegible]
تنویش [illegible] دادن
مناوشه [illegible]
شدن [illegible]
تنوش [illegible]
و یا [illegible]
ای [illegible]
تناوش [illegible]
چیزی [illegible]
[illegible]

انی لهم تناول الایمان فی الآخرة
و قد کفروا به فی الدنیا و لان
تهمز الواو کما یقال اقتت و وقتت
و قری بهما جمیعا و در آمدن بعض
قوم در بعض
انتیاش [illegible]
چیزی [illegible]

ن وص

نوص بالفتح [illegible]
سر [illegible]
رمنده
نوصه بالفتح یکبار [illegible]
[illegible]
[illegible]
ناص [illegible]
[illegible]
[illegible]
مناص بالفتح پناه جای و گریزگاه
ن ناص مناصا و نوصا [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و لات حین مناص ای لیس
وقت تاخر و فرار
اناصه اراده کردن
مناوصه [illegible]
کارزار [illegible]
ناص [illegible]
[illegible]
[illegible]
کند
استناصه [illegible]
[illegible]
[illegible]
اسب [illegible]

ن وض

نوض بالفتح پیوند [illegible]
پشت [illegible]
و جنبش [illegible]
[illegible]
جمع انواض جمع الجمع و نیز انواض
موضعی است
ن ناض فی البلاد [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کردید انگور
اناض [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ن وط

نوط بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
نام درختی
[illegible]

ن و ع

ن و ف

ن و ق

ن و ل

ن و م

ن و ه

ن و ی

بیرنرزانکو رسیده بهر کامیرسا
نهیرا کمینه شترمانه بنیاد
شیر
نهار کسحاب رونده لیل یعنی
روشنی ما بین طلوع فجر تا غروب
افتاب یا از طلوع افتاب تا غروب
ان و انتشار روشنی میان دو
افتراق ان انهر کافلس و نهر ککتب
جمع او لا یجمع کالعذاب والشراب
و چون سنگی را با چند تا پاره
چوبینه و شوات بر و ماده انرا
لیل خوانند انهره و نهر ککتب جمع
و نهار بن توسعه شاعری است از
بنی بکر بن وائل
نهارا انهر کاحد مبالغه است یعنی
روز نیک روشن و انهر ان عوام
و سمانکه مرد و منزل است مثا
و اسمینا الاخرة ما نهما
نهروان بفتح النون و تثلیث الراء
و بضمها شهری است علا و اوسط
و اسفل میان واسط و بغداد و نیز
نام شهری
نامو و ابر
منهر و مستفتح جای اب کند جوی
و جوی خرد و رخنه که از ان اب
قلعه روان کرده
منهرة بالشام جای خالی و معه
انداختن
ف نهر النهر نهرا بالفتح جاری
کردم جوی را و نیز مهر فتح کردن
و باران بیرزدن و منه قوله تعالی
و اما السائل فلا تنهر نجار دشت
کردن جهه روان کردن جوی و نیز
اب زیر زمین فراخ شدن جو کو کردن
نهابت رسیدن چاه کن و اینمعنی
از ثمیم نیز ابدیق حفر حتی نهر انتما
ای بلغ الماء
انهار تا اب رسیدن چاه کن و نیز
حفر چاه نهر و نلستن اب خون و
جوان بغراخ کردن جوی تا اب روان
خون ملد و تم فراخ زدن نیزه

وبنیکوئی زر سپیدن و زبیر کردن
زن و استمع و بیدن و دوان کشتر
خون و ووز کردن و بر و بدرا بدن
و در روز غارت نمودن
انتهار شر و کش کردن و تا ابستادن
خون دل و روان کردن شکم
استنهار دزجر کردن و رفتن اب
در زمین و فراخ شدن و کرفتن
زمین محکم برای جاری کردن نهر

ن ه ر ش

نهرش کوزبیخ نا حسنه بن ضبا
کریکی از رقاع است

ن ه ز

منذ انهز کذا بالفتح یعنی باندازه ان
است
نهزة بالضم فرصت و پروای کار و
غنیمت
نهز ککتف شیر بیشه
نهاز بالضم و الکسر نزدیک بنذا
منذ نهاز ذلک ای قدره
ناهز نا ظلم است
ف نهز بالدلو فی البئر دلو در اب
چاه زده تا پر شود و نیز نهز بالفتح زدن
فرا انداختن و دور کردن و سپوختن
و نزدیک شدن بو چیزی و شتر جنبا شدن
و بر سینه برخاستن ستور بر فتن
و سر زدن کوساله و شتر بچه پستان
مادر را
منهز ککرم جای ایستادن اب کشتر
از پشت چاه نزدیک دهان ان که بیدا
و نمایان باشد
مناهزة نزدیک شدن با هم و پیش
امدن شکار را و فرصت یافتن و
غنیمت شمردن فرصت کشیدن
و انشاط کردن و ان یقتی انتهز فی الصانع
نزدیک رسیدن کودک بلوغ را
تناهز شتابی کردن دو کس بیکدیگر
اماره شهر بر او هم دیگر فرصت
یافتن
انتهاز فرصت یافتن و غنیمت شمردن
و زشت خندیدن و افراط کردن

در ان دیبا از انتهز فی الضحک اذ افرط
و فتح دهن و پهن و زدن کودک بلوغ
را

ن ه س

نهس کصرد مرغی است کنجشک شکار
کند نهسان بالکسر جمع
نهیس کزبیر جد تیم بن راشد
نهوس کصبور شیر بیشه منهاس کشداد
مثله
منهس کمقعد جای که از ان چیزی
خورند
منهس بن فهم کمنبر محدث است
منهوس مرد کم کوشت و منهوس
القدمین مرد کم کوشت کف پای
و منه فی صفته صلی الله علیه و
سلم کان منهوس الکعبین و یروی
منهوس القدمین بالشین ایضا
ف س نهس اللحم نهسا بالفتح
بدندان پیش کرفت و کزید او را
کند و نیز نهس کزیدن مار
انتهاس بدندان پیش کزیده

ن ه س ر

نهسر کجعفر کرک یا بچه کرک از کفتار
و مرد سبک نیز و روان مند کوشت
و دیبا خورنده
نهسرة بریدن کوشت را و خوردن
طعام را

ن ه ش

نهش الیدین ککتف سبک دست
و کذا نهش القوائم و بعیر نهش شتر کردن
باطن سپیل از نشانی باشد سوای
اثره که بر زمین اشکار کردد
نهاوش بالفتح ستمها و شک کردنها
مردم را
و خیل نهوش مرد مشقت کشیده
و رجل نهوش القدمین مرد کم کوشت
پای
ف نهشه نهشا بالفتح بدندان
پیش کرید ان را بو کنده و نهشه
الدهر در مشقت انداخت او را زمان
و ار بیچ برکند و نهش عضد او

باریک شدند
منتهشة بکسر الهاء زن که در مصیبت
روی را بخراشد و طبانچه زند بران

ن ه ش ل

نهشل کجعفر کرک و چرغ و پیر کلان
سال ابرنده رعشه رسیده ان
پیری باشد که طاقت نهشله نو نشود
و نام مردی و قبیله است و ابو نهشل
لقیط بن زرارة تمیمی
نهشلة کلاثنا اثشدن و کزیدن
بدندان از لقو و بازی و میوه
کرسنه خوردن و بر ناقه مشتاقی
سوار شدن

ن ه ض

نهض بالفتح ما بین منکب و شانه
جای شتر انهض کافلس جمع
ناهض الطیر کغراب بلند بال
زاه و عضبهای ان
نهیض کزبیر موضعی است
ناهض جوزه مرغ بال تمام داشته
کرده و اماده پریدن شده و کوشت
اعلای بازوی است و ناهض بن
ثومه شاعر جاهلیست
ناهض الرجل برادران بلکه مرد
که باوی قیام نماید و کسانی که بجهت
وی غضب کنند بر کسی و قیام
نمایند بکار وی
نواهض شتران کلان جثه درشت
اندام
نهاض ککتان نام مردی
ف نهض نهضا بالفتح و نهوضا
برخاست و نهض النبت شاخ شاخ
تمام بالا کرد و بیچیاه و نهض الطائر
دور شد و بال کسترد جهت پریدن
و نیز نهض خشم کردن و سر نزو
نمودن
انهاض برخیزانیدن و نزدیک
پری کردانیدن مثله را
مناهض القاصل نام مردی
مناهضة مقاومت نمودن
هم و برابری کردن در جنگ

تناهض بی یکدیگر برخاستند و
اهنک کردن و خصم در حرب
انتهاض برخاستن
استنهاض برخاستن خواستن
بکاری یا برخولستن فرمودن جهت
ان یقال استنهضه لکذا ای امره
بالنهوض له

ن ه ض ل

نهضل کجعفر کلانسال از مردم و کرکس
دباز

ن ه ط

ف نهطه بالرمح نهطا بالفتح
نیزه زد او را

ن ه ع

ف نهع نهوعا بشم کرد چیزی
بر نیامد از کلو

ن ه ف ر

نهفر بالفتح سرکشته شدن العقل
من فرح

ن ه ق

نهق بالفتح مرغی و کیاهی شبیه
جرجیر یا نهق محرکه جرجیر دشتی است
نهیق کامیر بانک خر نهاق کغراب
مثله
ناهق جای بر امدن نهاق از کلو
خر نواهق جمع و ناهقان دو استخوان
رخسار است و خر و مانند ان که
در مجرای اشک است جان مرد وار
نواهق نیز کویند
ض س نهق الحمار نهیقا
کامیر و نهاقا کغراب بانک کرد خر

ن ه ک

نهکة بالفتح لاغری و سستی از بیماری
و منه ان یقال بانت علیه نهکة
المرض
نهیک کامیر مبالغه کننده در
هر چیزی و دلیر و شتر توانا حمله
اور بر مردم و شیغ بر انده و کذلک نهک
در شیر بیشه و نیکو خوی شیر بیشه
و نام مردی و کری است شبیه
کیلک نیشر وی بیش نبود مثله
و ان جرنوص نیز خوانند نهیک

نیز مثله
نهول کصبور دلاور
ناهک فروننده ده و هر چیزی
و مبالغه کننده
منهوک بیمار کرا زو لاغر و نزار و
نیز منهوک از رنج ایجز دو شلتان
رفته و کیکشات ماه باقی مانده باشد
کقوله مع ما الذین الا بالورع
ف نهک التوبه نهکا بالفتح
پوشیده جامه را تا کهنه کردید و
نهکه نهاکة کرامة چیره شد بروی
و نهک الشراب غرکرد او را شراب
و نیز نهک و نهاکة فرونی و مبالغه
نمودن در طعام خوردن و دو
دشنام دادن کبیر انتهک
من الطعام نهک عرضه اذا بالغ
فیهما و هر شیر نیان دو شیدن
یقال نهک الناقة اذا استوعب ما
فی ضرعها و لاغر و نزار کردانیدن
بر رو بجه ساختن ان یا انهک
مبالغه کردن تا شد در هر چیزی
س نهکته الحمی نهکا بالفتح والتحریک
و نهکة محرکة و نهاکة کالکرامة لاغر و
رنجور کرد او را تب نهکه السلطان
نهکا و نهکة بفتحهما مبالغه نمود در
عقوبت وی و نهک الشراب پر کرد
از ان و نهک فلان مجهولا بیمار و
لاغر کردید
ک نهک نهاکة بالفتح دلیر و سخت
کردید
انهاک مبالغه نمودن در عقوبت
و در شستن و پاک کردن چیزی
منه الحدیث انهکوا الاعقاب
او لینهکنها النار ای بالغوا فی غسلها
و تنظیفها فی الوضوء و کذلک یقو
فی الحث علی القتال انهکوا وجوه القوم
ای اجهدوهم و اعیلوا جهدهم
تنهکة کنشیة عقوبت کردن
انتهاک دریدن و لاغر ساختن تب
و زشت الود کردن ناموس کسیرا
و هم شیر نیان تا تر دوشیدن

ما انتهک انتهاکا کاینتهی حد الله نیز و

ن ه ل

ابل نهلة بالفتح شتران تشنه سیراب
امده
نهل محرکة ویکن تشنه ابخور دن
تشنه و سیراب شدن از اضداد
است و الفعل من سمع و یقال الفلک
فلان یعنی بر است نو انیستاغه
و نیز نهل محرکة طعام خورده شد
نهیل کزبیر نام مردی
ناهل شتر تشنه اب خورنده نواهل
و نهال ککتاب نهل محرکه و نهول
جمع و سیراب و تشنه از اضداد
و شتر کرسنه نواهل جمع
ناهلة اینده و رونده در اب خور
ابل نهلی کسکری شتر تشنه اب خورنده
نهلان کسکران اب خورنده و سیراب
و تشنه از اضداد است
منهل کمقعد اب خور و تشنه اب خوردن
یقال منهل بنی فلان ای مشربهم
و موضع نهلم و منزلهای منزل و اشتر
و مرد نهاینت دستخاوت کویند
منهال بالکسر مرد بسیار بخشش او
و پشته بلند بزرگ و مرد بسیار
عطا و نهایت دستخاوت و فرو زمینی
است و منهال بن قیس صحابی است
او صوا به ملحان
منهل کمحسن اسم مسلم را
انهال تشنه سیراب دادن شتران را
و تشنه ابخور انیدن دادن تو
تنهلة ای اعطاه و عطا او نه شتران
تشنه اب خورده شدن و تشنه
و سیراب کردانیدن از اضداد است
و تشنه اب کردن

ن ه م

نهم بالفتح اواز دادن و سر زنش و تهدید
کرد بدان شتر و جز ان از جز کنند
نهمة بالفتح حاجت نیاز و نهمه
الاسد بانک شیر نهمة الزجاج اه
و اواز بیکه بدان شتر از جز کنند
نهم و بیغرد بالکسر بیعد بطنی است

نهم بالضم دیری است و بتی مر قریش
را و از اینجاست که عبدنهم نام کرده
نهم ککتف نیک از مند و حریص بر
طعام و کرسنه چشم
نهم کصرد پسر عبد الله بن کعب
بن ربیعه بن عامر بن صعصعه
است
نهیم کامیر نیک از مند خوردن
و کرسنه چشم که سیر نشود و اواز
است شوعدی در زجر و بانک
شیر و بیل
نهام و نهامی منسوبا باشلثین
اهنکر و در ود کر با نهامی بالکسر
صاحب دیر و کلیسا و بضم وزاه
اسان
نهامة کسحابه شیر بیشه
نهام کغراب مرغی است یا جغد و
پارسای ترسایان که در کلیسا
باشد
نهام کشداد شیر بیشه و میدان
راه روشن
منهمة کمقعد جای در رود کری
و جای تراشیدن از چوب
ناقة منهام بالکسر شتر ماده که
بر اندرون فرده رود منا هیم
جمع
منهوم از مند بر طعام و حریص
بر هو منهوم بکذا ای مولع به و منه
الحدیث منهومان لا یشبعان
منهوم بالمال و منهوم بالعلم
ض نهمت نهمة بالفتح
رسید همت او بر چیزی و کذا
همت شهوتی یعنی حریص کردید و
نهم مجهولا از مند کردید و نهم
بانک برزد بانک نهیم
ض ف نهم ابله نهما و
نهیمه بفتحهما و نهیما کامیر بانک زجر
کرد بانک و زاند زد او شتر
را و نیز نهم سنکریزه و جز ان انداختن
بانکشتان و نانه سبان
ف نهام الفیل نهاما و نهیما

عزیمد بازل کرد

س نیم بهمناه رکتو نهاد که نجات بیلاید منذکر دید بطعام و مپ نکردید چشم بینا رخوار و سر نشد و نهم بکذار سد ان کرد بد

مناهمه با هم دم سرد بنا لطراد

ن ه م س

نهمس یکبار هم کلم پوشیده

ن ه ن د

نهاوند مثلثة النون الاولی الفتح والکسر عن الصغانی والضم عن اللباب شهری است ببلاد جبل جنوبی همدان اصله نوح اوند لانه بناها او اصله نوح اوند

ن ه ه

ن ه ی

ن ی ب

ن ی ت

ن ی ح

فصل الیاء

باب النون فصل الیاء

ن ی ء

ن ی و

ن ی س

ن ی ص

ن ی ض

ن ی ط

ن ی ع

ن ی ک

ن ی ل

ن ی م

ن ی ه

و ع ج

و ع د

و ع ب

الکتاب الثامن والعشرون فی الواو

باب الواو فصل الهمزة

ض وادنيته واذا بالفتح
نده دنبود کردان را
توفدامسنه نعش و پوشیدن
ودبودن یوقوادت علیه الارض
ای غیبته وذهبت به
اینادکامتال امستکی نمودن
یوقاتشد نجامرلبای تبث

و ء ر
اوءکهیلا اشکده والش وؤده بالضم
مثلها ات وآرون ووار کمراب
ازد کصرجیع وکوشک درشکنبه
درکرده پرند
ارض وئردکمرجنه زمین سخت شاه
بیپاوار یعنی بیبانشکی مقابله
است
وارکتاب بیلهای کل کنی
واثر شاله
ض وائه وارا بالفتح توشیب
ازاوذنبه افکند ووار الناره
لما انکده ساخت حجمه انش
آواره رمانیدن وار اکاهایبد انوا
یالشان کردبران
توشر دنبه افکندن کبیرا
استیشا ادر پی یکدیکر ومیبند
یقال السنوات الابل تباعیه
علی نقار یقال ابونبیه هذا الواقر
نصعت الجبل اذا کان تغاربها
فی السهل قیل التشاور نسبه
هذا کلام بنی عقیل

و ء ص
وعیصه کیفیته کرده مردم یقال
ما ادرای الوعیصه هوای الی الناس
ض واعص به الارض ای تعصه کند
بر زمین زد او را
تواعو صوفراهم امدند ایوهی کردن
براب

و ء ط
واطه بالفتح لجه ملبند و بجا
بلند
ض واط القوم زیارت
کرد قوم را وبیز واط بالفتح رانکیختن

شدن و برانکیختن

و ء ل
وال بالفتح جای پناه ورهائی
وأله بالفتح سرکین و پشکل کو سپند
وشرفراهم امده برهم چسبیده
یا کبیز و سرکین شتر نقط یقال الات
وفوهم الوائه هی سرکین جای و قبیله
است خیبس
وائل بن قاسط پدر قبیله است ووائل
بن حجر ووائل بن ابی قیس وابو وائل شقیق
بن سلمه صحابیانند ووائل بن عبید
تابعی است
ووائله از اسماء رجال است ونیز وائله
بطن است از هذیل وهو وائل بن شاکر بن
ربیعه بن مالک ونیز بطنی است از عرب
اول نقیض اخر اصله اوأل علی
افعل مهموز الاوسط فقلبت الهمزه واوا
وادغمت یدل علی ذلک قولهم هذا
اول منک وقیل اصله وول ووول
مشدده الواو علی فوعل قلبت الواو
الاولی همزه اوأل واولی علی افعل
والاول جمع ولم یجمع علی اواول لاستثقالهم
اجتماع الواوین بینهما الف الجمع والی
مؤنث الاول کصغری وکبری جمع اولیات
والاصغر والاصغر والاصغر فیه
تقول لقیته عاما اول وعاما اولا
وان نعتل عام اول وهو قلیل تقول
ما رایته من عام اول رفعه علی الوصف
کانک قلت اول من عام ما وتنصبه علی
الظرف کانک قلت من عام قبل عام ما
وفی قولک ابدا ابداول تضم علی الغایه
کما تقول فعلته قبل وان اظهرت المحذوف
فیه نصبت فتقول فعلته اول کل
شیء وان ادرت شیئا بوقا قبل امس
تانیث رایته مذ اول من امس
لا تروه مذ یومین قبل امس فلما
رایته مذ اول من امس ولا
تجاوز ذلک ویقال هذا اول
الاولانیه
یالان کسکران لقب کرب عمر وکند
قبیله است وهالان بن فرز هدی

ومحمود بن والان عدنیه محدثان
اند
موئل کمجلس رها بجای پناه و
ایشاد نکاه سیل
موأله کمقعده پناه ومنه موأله لز
بطون است
ض وال الیه وأل بالفتح ووءولا
وءییلا کامیر پناه کرفت بوی ووائل
رها یافت وواءل الی المکان
بشتافت بسوی ان
اوال المکان سرکین ناکشده جای
واوال الماشیه وهی سرکین ان
ساخت لقوا
موئل کمحدث شدنا منسوب
موائله و واءل الکتاب بناه کرفتن
ودهیبه مدمهایت جستن وشتافتن
بسوی جایی
استیشال کرد امدن شتران

و ء م
وأم بالفتح خانه کرم
دبیل وامه غزرکه مردی که کار و نقل
و حکایت کار دیکری کند
مواءمه خود هماهنگ موافقت مواتیا
امرخانه باشند که بدان خود را
بملقهای زده بر کردن بندند
توأم کجوهر هرزاد دو باشند باز اند
از ان یتوهما توأمان وهذا توأم وهذه
توأمه والتوأم کغراب نیز توأم
نبیلد انست حبش ودو تم نیز شاد
اصله ووأم
صالح بن نبهان مولی التوأمه تابعی
است
توأمان بالفتح کباهای است بزه کم
ثمر شیبه بر کون باشد
متئام کمحراب زن که کار زاینده
اتامت المراه اینا ما و دانا بزاد دن
دربلک کم اثره منیم نمیشان
توأم کمعظم کلان سرزشت بک
تو ثیم کلان شرشت صورت کردانید
یقال ان کلا متفاء شوهه
زاام ولا تام ولا صامؤمه شد

تیز داد و واپی مباهات کردند با وی
فی المثل لولا الوئام لهلک الانام یعنی
اکر موافقت نزیبان مردم نبودی
از جدال وخلاف هلاک شدندی
یا مردم که کارهای نیکو و پسندیده
میکنند از سرشت و سیرت است
بلکه از راه مباهات و تشبه نیکو
کاران و بلند همتان
متوائم موافق و مناوایه و یقال غنی
غناء متوائما یعنی سرایید اختلاف
لحن

و ء ن
وان مرد پهن شکم پهن وعریض از
هر چیزی وانه مؤنث

و ء ی
وأی بالفتح عده و شمار از مردم و
دمکان
وأیه بالفتح فراخ از دیک و کاسه
وأی کمرکز سخت شتاب و تیز رو از کور
خر و اسب جدان وأیه مؤنث
وئیه کغنیه مروارید و فراخ از
دیک کاسه شتر ماده کلان شکم
وجوالق سطبر و فراخ وزن کامیاب
خانه
ض وأی ایا بالفتح وعده کرد
وضامن بیند و فتار کرد یقال
سیبویه سألت الخلیل عن فعل من
وأیت فقال ورئی فقلت فمن خفف
ولین فقال اوئی فابدل من الواو همزه
فقال لا یلتقی واوان فی اول الحرف
وقال المازنی والذی قاله الخطأ لان
کل واو مضمومه فی اول الکلمه فانت
بالخیار ان شئت ترکتها علی حالها
وان شئت قلبتها همزه فقلت وعد
واعد ووجوه واجوه ووری واوری
وورئ واوری لا لاجتماع الواوین
لکن لضمه الاولی
توأیه فراهم امدن
اتاء وعده پذیرفتن

استیناء وعده خواستن
باب الواو وفصل الباء

و ب ء
وبأ محرکه و یقصر و یمد بیماری عام
کان امراض است کویند بالطاعون ایضا
جمع مقصور اوباء جمع ممدود
اوبئه کبیده مرکام که زدکی وبا رسیده
اسم است
وبیئه کفرحه زمین مرکام کرمناک
وبیئه کسفینه مثله
ف وباء وبا بالفتح اماده کردن
وبأ الیه اشاره کرد بسوی وی ووباء
ناقه الیه ارزو سند وماثل کردید
بسوی ان وباء بالتاء مثله
س وبئت الارض تیبا وتوبا
وبئا محرکه بیماری ناک کردید
وبئت الارض وباء محرکه محمونه کذلک
ارض موبوءه نعت است از ان
ک وبؤت الارض وباء ووباءه
ووباء ووباءه بفتحهما بیمار بسیاری
کردید زمین
موبئه کمحسن از ابتدا و پیرشده
اوبأت الارض بیمار ناک کردید
موبئه کمحسنه مثلث اذان و نیز
ایبا با کشت اشاره کردن از پیش
رو نه پیش اید واما اشاره کردن
از پس ناپیر ماند و ناکوار شدن نیز
یجمع ایقال الارض القیصیل مجهوله
ای یشق الاستمراء
توبیه اماده کردن
استیباء ناکوار شدن و ناکوار دیدن
طعام وبا رسیده و مرکام که کاله
یاوش جای را

و ب ب
وب بالفتح اماده شدن بحمله کردن
در جنک بالفعل من ضرب
وتوبیه کتحیه اماده بحمله شدن
در جنک

و ب ث
ض وبث بالمکان وبثا کمیده
بجای کرفت و مقیم شد

و ب خ
توبیخ نکوهیدن و بیم و تهدید کردن

سرزنش نمودن

و ب د
وبد محرکه بینوا بدی زکو وبد بالفتح
مثله و سختی زندکانی و بدبختی حال
مستوبد مستف بقال رجل وبد
ای سیء الحال وهو للواحد والجمع ثم قد
یجمع اوباد علی توهم النعت الصحیح و
نیز وبد بیمای فرزند وعیال
بکی مال خشمکین و سوزش و عیب
وکهنکی جامه الفعل من سمع فی الکل
ابد کبیدکرمنو وسخت چشم زخم
دهانند
اوبد کامحمد موضعی است
ایبا جدا ساختن
متوبد بکمحدث ساخت چشم زخم رسانند
مستوبد بکمحسن ایبا زانان بمکان
بدحال

و ب ذ
موبذ بفتح المیم والباء و تقدیم الیم
مع کسر الباء فیهما دانشمند و داناد
عالم پارسیان دقائی و مجوس
موبذان بضم المیم وفتح الباء مثله
فیهما معرب و جمع موابذه جمع والها
للنهر

و ب ر
وبر بالفتح رودکه از روشهای عجوز
وبر شاده و بیاورد که است اما نکرد
مکه بر زاران واثرا بیاوست است
کوشید زرکی سمور وبره بکی
یامونث وبور و وبار ووباره کتاب
وکما جمع و نام مردی و ام الوبور فی
است
وبر محرکه پشم شتر و خرکوش و مانند
ازاو جمع و بره ابی دلیله شیخ
ابن بخاری انادیکن
وبره محرکه وهی است بیمامه وبره
بن یحنس و بره بن یحنس با الحیس
صحابیانند
وبر کتف دیشناد انشتر خرکوش
ومانندان دبره مؤنث
وبار کقطام ملبند ضرب زمینهانست

غاد و ایشان مرد ومال بود
سمیت بوبار بن ارم اهلکها الله تعالی
ثم اهلها عادا و ورثت فتنتهم الجن فلا
یتخلها انسی قطعا وهی ارض المتتوح
فی قوله تعالی انما تکذر بانعام وبنین
وجنات وعیون
وبار کتاب زجاجی از درخت شرکه
در شبالدروید
وبیر کزبیر دو وبار از اسلاف یمامه
وبرقیل وبیر بر بزدی شتر که سالم
بر ان کاکشته
مابه وابر کسی نیست دران
اوبر بستن ارشتر و خرکوش برار
مؤنث وبنات اوبر نوعی از سماروغ
دیره پشم زارشا کشترکون وبلاوضغی
توکلینه بنات اوبر علامه امیر
ونیز و بر اکبا هی است
ض وبر بره کیدبه اقامت نمود
س وبرت الابل وبرا محرکه پشمناک
کردید
ایبا پشمناک شدن
تبرت النخله توبیر اجهوله کشنی
داده شد ونیز توبیر موی بر زو د
برادوبدن چونه شترمرغ و وحشی
مردم و وحشی بیکانکی بودن و
پوشیده بجابه اقامت کرده یافت
نمود و رفتن شتر و روباه وخرکوش
در زمین درشت نا نشان پا افتد
تا انه کوشید که خرکوش وبیان
دیگر اروبان نشان بار انحفند

و ب ش
وبش بالفتح محرکه سپیدی که بر
ناخن پدید اید ومیانه سپید ها هست
کران نشان کریه پوست شتر خارش
شود
وبش محرکه مردم درنامختلف از هرجنس
وفرومایه و نباش جمع مثل اوشاب
وبقال هو جمع مقلوب من اوبش منه
الحدیث قد وبشت قریش او باشا
لها
وبش کلیف شتر پیسا سپید پوست

الازکی
وابش بن بشره در همدان است نیز
وابش بن زید بن عدوان بطنی
س وبش الیعیر وبشا کرکه بیبا
سپید پوست کردید شتر از کر
ایبا شرشا من کیاه و غیا شید
زمین یا بعضو لیک کردید انان
وتبش الجرو نیشا اشکار کردید چشم
عدلیون بیدیای بران دورتش
القوم فی الامر داو بیند دو پشد

و ب ص
وبص محرکه شادهما
فرس وبیص کتف ابتشاده مان
وبیضه کسفینه اتش
وابص علی است
وابصه اتش ویقال انه لوابصه
متمع یعنی سخن ورسی استوار او اند
مرچیزی را کشود و نیز وابصه بن معبد
است وابصه بن معبد صحابی است
وبصان کسکران عیشم ماه ربیع
الثانی
وبصان کستان درخشان بیك
وماه
ض وبص البرق وبیصا بالفتح
درخشید کا برق درخشید بروق
وبص الجرو چشم کشاد سابچه
و وبصت الارض بیشاکیاه
کردید
ابصار درخشیدن زمین منهیا
شدن نبات بیضا که ریشهت
ان درخشیده اتش وغیر باشد
ان
توبیص چشم کشادن سکیچه وانند
چیزی و امدن یقال لم یتحل ذی بیس
ای اعطیه

و ب ط
وابط فرومایه بدل است
ض وبط ای رتبه نکند از اد
وبط خطه بر شعیب باد او واد
وبط الجرح باز کرد زخم را ووبط

حاجته بازداشت او از حاجت وی

ض س ك وبطو بطاو وباطة بفتحهما وبطا محركة نیز دیر کردید بالضم سست شدن ای کردید اینا اهسته کردن یقال ابطأ اذا اتخنه

و ب ع

وبیان بفتح الواو وکسر الباء موضع است یا یعنی در سوادات وباعة لکفاته کوزنیقال کذبت وبلغیر یعنی برزاد و جان دانه کوزك

ف وتح بهانو سیبائیز دله

و ب غ

وبغ محرکة شوشه سر وبیمار نیست کوچه شتر از برید وبغة القوم محرکة فراهم امدنکاه قوم ومیان انها وبغ کنف نکر سر سبوناك باشد ودامن وبغ ای در بهره ایضا کذلك آونیغ کاحمد موضعی است وباغة کغنانه کوزنیقال کذبت وبلغ مثل خرط

ض وبغه عیب کرد اورا طعنه زد

و ب ق

موبق کمجلس جاهلاك وموعد ووعدگاه وزندان ووادی است در دوزخ قال الله تعالی وجعلنا بینهم موبقا مرحه و ایند میان دو چیز

ض س ح وبق وبوقا و موبقا کمجلس بیبقا محرکه هلاك کردید ایباق نیست کردن وباز داشتن با هلاك خود نسبه ای هلاك شد نسبه هلاکا شده تن خوانستن

و ب ل

وبل بالفتح باران بزدك قطره وبلة خواهانه نیز یقال بالتحریك ای شهوة الفعل وبلة محرکة گرانی و ناگوار یدیکی طعام آبلة بالهمزة مثله وبیل کامیر کار سخت و دشوار وبیل و عذاب وبیل ای شدید قوله تعالی فاخذناهم اخذا وبیلا ای شدیدا و گران و ناگوار نده و بند هیزم و عصا سطبر و توابیل علی وبیل یعنی بر عصا و منزول طرفه فسرت کهماه ذات خیف جلالی بمقتل شیخ کالوبیل المسند ای العصا او بیمنة القضا و نیز وبیل شاخ نرم و کوتاه که زدکه بعد بشستن بدان کوبیده جلاد مدد چراگاه نا گوارنده وبل ککتب جمع وچوب است ترسا یا نواکر بر ناقوس زنند وبیلة کسفینة پشتواره هیزم و عصا سطبر دارض وبیلة کسفینة زمین نا گوار چراگاه وبل ککتب جمع وبال کسحاب سختی و گرانی و بدبختی بهره بزجاج سطن و ابی است مر بنی اسد را بالکسر پشتواره هیزم وابل باران بزرگ قطره و موضعی است در اغلالی مدینه و نام حدیجاج بن یونس لراوی محدث وابلة بانوه و سر زانو یا کرانه کتف سران و یا استخوان است که بند زانو یا انچه پیچیده باشد از گوشت زانو و زاد شتر و گوسپند وابلی کجمری گوسپند و شتر ماده که شیر بسیار دارد بعد سختی شد مویل کمنزل عصا سطبر میبل بالفتح دستهای بامته بر چوب بسته که بدان خرمن زانند میبلة بالتاء و ره و تازیانه میبل کمنبر عصا سطبر ارض موبولة زمین باران بزرك قطره رسیده

ض وبلت السماء وبلا بالفتح باران بزرك قطره بارید اسمان وبل الصید منحت اندازه و وبله

بالعصا بچوب بشیب زد وی را

ك وبل وبلا بالفتح و وبالة دو فقا بفتحهما و وبولا نا گوار دو گران گردید و وبلة الارض چراگاه نا گوار دانه کردید زمین مواملة همیشگی کردن در کاری استوبل الارض ناگوار دشمرد جایه را این و غوی و نیز کمند زمین نا موافق کند گوارو دوست داشته باشد انزا و استوبلت الغنم کش خواره کرد گوسپند

و ب ن

وبنة بالفتح رنج و گرسنگی ما بی الدار وابن یعنی کس نیست در سرای

و ب ه

وبه بالفتح ز بوکیه و برولند منشی

ف س وبه له وبها بالفتح دانست او را وکذا ماوبهت له و یقال فلان لا یوبه به و له یعنی با خبیث بوی و انت نبیه کنیعل ای نبالی

ابتاد انستن و در یافتن

باب الواو وفصل التاء

و ت ء

ف وتای فی مشیته کرانبار دیش انیر بیا از سیکو خوبی رووزانت

و ت ب

ض وتب تبا بالفتح یا شیدی جایی و همیشگی نمودد ران

و ت ت

وت بالفتح و بضم بانك مرغی و وتة بالضم مثله

وتاوت وساوس

و ت ج

موتج کمعظم موضعی است نزدیك لوی

و ت ح

وتح بالفتح والتحریك چیز اندك و حقیر و تح ککتف و وتیح کامیر مثله وشی وتح و غر از اتباع است و رجل وتح ککتف مرد فرومایه

وتحة محرکة چیزی اندك یقال انما اغنی عنی وتحة ای شیئا

ض وتح عطاءه کم کرد و نیز

ل وتح الشیء وتوحة وتاخة کران کم گردید وکذا وتح العطاء ایتاح کم کردن دهش را و کم مال کردیدن مردم و دروغ و شفت انداختن توتیح کم کردن دهش را توتحت من الشراب نوشید اندك شراب

و ت خ

وتخة محرکة کالتلك و یقال ما اغنی وتخة ای شیئا میتخة بالکسر چوب دستی

ن وتخه بالعصا وتخا بالفتح بچوب بسندر او زد اوتخ منه رسید از من

و ت د

وتد بالفتح والتحریك میخ دیگر من باشد یا در دیوار یعنی اندرون کوش یا پیش گوش و هم وتد ترنجه وتدا عرض بن الهغلس حرب چون علی وتید ککتف مثله بالکل وکذ الودبی لغة من بغیم اوتاد جمع و اوتاد الارض کوهای زمین و اوتاد البلاد بزرگان شهر و اوتاد الفم دندانهای دهن ونیدة کغرض جای است در نجد یا بدهنا و از اشجاع که دلالت بنی تمیم ربیعه عامر بن صعصعه شیخ حوزن ندر وتیدات چند کوه بنی عبدالله بن غطفان دار است وتد اتد تاکید است چون شغل شاغل وانده ابی است میتد بالکسر کوب میتدة مثله یقال تید ونید بالمیتدة

ض وتد الوتد وتدا بالفتح

وتدة کعده ... گوفت و تدی هو کونه شد میخ و ثابت گردید ایتاد میخ کوفتن توتید میخ برپا کردن تدبیر ... ذکرنا

و ت ر

وتر بالکسر و بفتح تنها و طاق نا جفت کرطاق باشد منه خلوا الوتر ... کینه یا ستم ... وتر بالضم ... وترة محرکة ... پرده استخوان ... اعلای گوش و پوستکی میان ... وابهام با میان هر دو انگشت ... خانه بیکد ... وتیرة کسفینة ... سطبر ... وتیرة ... وسیلة ... اعلای گوش و پوستکی میان ... وابهام با میان ... اسفل ... اعوا

فنام عقد عشرة وتران محرکة ... جاوا تتری ... یا متفرق و پریشان ... ان کانت لهما للتانیث لا تنون وان کانت للالحاق تنون وتار بالفتح موضعی است ... وظائف موتور ... کینه ... دنیا بد

ض وتر ... بالفتح ... ایتار ... کشیدن کمان ... نماز ... مکر ... اعمالکم ای لن ینقصکم ... کسفینة ... وا ... ایشان ... کار ... کردن نماز ... توتیر ... وترها ... مواترة ... زانو ... هر دو ... باشد ... مواترة ... خبر ... بیکان ... المواترة ... بینهما فترة ... داشتن ... ما ارکت و مواصلت توتیر ... گردن

متواتر قافیه کمیست ... اسم ... تواتر ... انند بهلت

و ت ز

وتز بالفتح ...

و ت ش

وتش بالفتح ... مایه ... وتش محرکة ... وتشة بالتاء ... مانند شترمرغ

و ت غ

وتغ محرکة ... رنجی ... و بزه ... الفضل ... نن ... بالیاء ایضا وتوغة ... خود ... سود ... ایتاغ هلاك کردانیدن ... اسمای ... فتنه ... ساختن ... زانیزه دکاه

و ت ك

اوتك کاحمد ... سوای ... مثله

و ت ل

اوتل ... از شراب ...

و ت ن

وتن بالفتح ... وتین ... سلجه ... واتن ثابت ... واتن ...

ض وتن وتنا ...

ندرو ... اسفیان فریه شدن شتران

و ت و

وتاکسما ...

باب الواو وفصل الثاء

و ث ء

وثء و وثاء بفتحهما ... سعد ... استخوان ... عیب ... شکستگی ... کوشت ... استخوان ... لا وثء ... العامة وثیئة ... وثیئة کسفینة ... بی شکستگی استخوان

ف وثاء الرجل ... الیم ... کعنبه ... سر ...

س وثئت یده وثئا و وثاء ... شکستگی استخوان ... مثل ... ایثاء ... دست ...

و ث ب

وثب بالفتح ... جستن وثبة ... وثاب ... یا نشستگاه ... موثب کمجلس ... میثب بالکسر ... بلند ... وچشم ... زا وابی ... بمدینه ... حضرت ... صلی الله علیه و سلم ... غلط ... الصواب ... من الاودیة ...

دزراه مکر نزدیان خایرخم

موثب بفتح المیم والثاء پادشاهی که نشیند بعو غزا که بدای اثر را

فاعد اغلی الوثاب

ض وثب وثبا بالفتح و وثبانا محرکة و وثبا با لکتاب و وثوبا ودن کا جستن و نیز وثب نشستن لغت حمیریقال ثب ای اقعد

ایثاب بر جهانیدن

توثیب بر جها این نشاندن و

فها این پیش کسی افکندن تا نشیند بروی

مواثبة بر یکدیگر جستن و حمله کردن

توثب بر جستن و بستم مستولی شدن یقال توثب فی ضیعة لی ای استولی علیه ظلما

تواثب بر یکدیگر حمله کردن و جستن

وثج

وثیج کاهبر کثیف و ستبر و درشت از هر چیزی

ثیاب موثبة جامه بر هم و شتمه تنگ و زم بافته

ل وثج وثاجة مکرامه درشت و فربه گردید بعد دیا کوشت شد

موثج بکسر الثاء زمین بسیار اسفیناج و بعض بعضی از گیاه و بعض تمام یا کو بیدا را

شد ز شتلان و نیز شال الشد یقال استوثج الرجل المال اذا استکثر منه

وثخ

وثخة محرکة زهاب

[illegible]

وثد

[illegible]

بدا ذا اشکامه [illegible]

[illegible]

وثغ

[illegible]

وثف

[illegible]

وثق

[illegible]

وثل

[illegible]

وثم

[illegible]

وثن

[illegible]

وثی

[illegible]

باب الواو فصل الجيم

وج

[illegible]

وجا

[illegible]

وجب

[illegible]

وجح

[illegible]

وجد

[illegible]

وجدبه وجد اشیفته وی شد
ووجد من العدم بجهولا منـ
کرده بود و لا یقال وجده الله تعم
ونیز وجدان کشته یافتن ونیز
وجد بالفتح اندوهگین شدن
یقال وجد به یجد بکسرها هو
الاکثر ونیز وجد بالضم والکسر
توانگر شدن و توانگر کردن یجد
کذلک
ایجاد از بدن هستی نمودن و
بمطلب رسانیدن کسی را و توانگر
وبی نیاز کردن یقال الحمد لله الذی
اوجدنی بعد فقر و اجدنی بعد
ضعف ای قوانی و بسم برکاری
داشتن توا وجد علی الامر و توانا
کردانیدن بعد سستی یقال اوجد
واجده وریج دادن
توجد شکایت نمودن بیخوابی و جز
ان را و اندوهگین شدن یقال
توجدت لفلان ای حزنت له

وجذ

وجذ بالفتح مغاکی در کوه که اب

وجر

وجس

وجف

وجل

وجن

وجه

وجی

وجی کفتنی بود سم دا کر بی
نیز
وجاه ککتاب جامه دان و دستواره
جامه وجه جمع
وجیا کمنزا ستور ماده سوده
سم
وجی کعیسی نام جد نعمان بن حرن
صحابه
ایجاه بخشیدن دز فرو کردن
آوجی علی اذا بخل از اضداد است و
سوده کردانیدن سم ستور را
وبی صید باز کشتن شکاری
وجاه فرو هشتن دز زمین و رشته
رسیدن بچاه کردانیه بر بنا و زدن
وامراض بودن و برکشیدن
اوجی عن کذا و ناکس یخیرا من
کوی ایقال سالناه فاوجینا
توجی سوده سم کردیدن و مثاله

باب الواو فصل الحاء

وح ب

وح ج

وح ح

وح د

وح ر

وح ش

وح ص

وح ض

وح ظ

وح ف

وح ل

وح م

وح ن

وح ی

وتخاه کوچک شناسانیدا ودا توخی شناختن یقال توخ یا امد ای ابرع

استیخاء نیا بشنانیدن و بشرشنا خواندن کبیر او دریافتن خواستن و غیر آن خواستن بقاء تو خستنام

باب الواو و فصل الخاء

وخ خ

وخ بالفتح ریخ و امثال

وخوخه حکایت آواز مرغ دهکیا کردن آن

وخولح بالفتح فرو شسته شکم فراخ پوست سست گشاده نام مردیا آنکه خواهش زنان ندارد و خرازم نرم

وخ د

وخد بالفتح شتابان شترانرا ادویدن شتر و پهچو نفساشتن زنکام فراخ نهاده رفتن آن وخدان عرکه و وخید کاهیر مثله والفعل من ضرب ولمعنه و وخاد کشتاده دوخود کصبور نعت آن شتران

وخ ز

وخز بالفتح چیزی اندک تو جاو اوخزاو خز ابجی چهارچهار امدند میر وخز دروختن بنیزه و جزآن چنانکه درنکذرد و کشیدن و ابجهن چیزی اندک سپید کردن موی سر و چیز سلختن والفعل من ضرب

وخیز کاهیر شکسته شهد

وخ ش

وخش بالفتح هیچکاره و وه ملک هر چیزی و مردم فرومایه کمینه بی اعتبار واحد و جمع و مذکر و مونث درو یکسانست شیرانرا نیا وکافی جمع ان اوخاش و وخاش الکیا اید قال الراجز جاریه لیست من اوخشن یمان جهاحهنا السرتن نصفه من بز القطیس اناد المصخش و العظن تزادهنا

نوانایید و نیز وخش شهریست بما وراء النهر

ک وخشن وخاشه کتو انه وخحم تباو فرومایه و بی اعتبار کردید وبدی خرد زبون کشت

اوخش انه بطیئه کرکرد دمعش او را و اوخش فی غرضه وزشت کرد اینه نا موس وی ها و زبان رسانید در ان و نیز ابهاش را بکمش و تزو بعد انوی یادکر دانیدن شیر فی بادیر ابابا و ابع بیردان سهام مداخ استحوان کنایه

توخیش کرکردن دمعش او بدنکی سپردن خوبیش را فرو بابرداری وی کردن

وخ ص

وخوص بالضم جنبش

اوخص الزاکب فی الشراب باری الند و بادی پیشکردانیدا ذکب را بی او اوخص لبطیته کرکرد عطینرا برای من

وخ ض

وخض بالفتح درخلانیدن نیزه چنانکه درنکذرد و بجانب دیکر بیاید خستن نیزه بجی مبالغه و در ابجز سپید موی یقال وخضه الشیب والفعل من ضرب

وخیض کاهیر و خسته نیزه

وخ ط

وخط بالکسر درایید

ض وخط الشیب وخطاکه در امیخت موی سپید موی سیاه او را یا فاش کردید موی سپید وی یا موی سپید و سیاه وی برابر شد

ووخط الرجل مجهولا امیخته موی وی و وخوط کرد بید موخوط نعت انست

اوان و نیز وخط شتابیدن و دراسدن و نیزه کذارده یا سبک زدن و نیز نیک کردن و کشش رفتن و کاهیر هو کاهی خستات برد اشتن در بیع و شیع سپلکی و سدن یقال زرع

الرجل مجهولا اذا ضرب بالسیف فناوا لا یفذ بابه

وخ ف

وخف بالفتح زدن خطمی تاچنان کلفتا به مدوده شدن انرا مستعد برشی یا دکردن کبیر او الفعل من ضرب

وخفه بالفتح خریطه مانند بزه اشتان جرم

وخیفه کسفینه لعابی خطمی

موخیف کمحسن کولی بان جهیز کرد پلیسک خود را بیرید چنانکه خطمی زده می شود و مطابی است که بیبوبا سابیده در آب شوراسیده و دعوری یاچر بی شله بران درید یا خوشنا در مسکه انداخته و نهند آنکه کیل الوده و چاد دخرما صوباخته و کلیم چهار کوشه سطبر

ایخاف زدن خطمی چنانکه لعابش بیرون اندو و شتافتن

اتخفت و نبال الغرة بنای می اصل او تخفت من افعل

وخ م

وخم بالفتح مردکران و ناموافق و ناکوار و وخام ککتاب جمع

وخم محرکه بیمار یی است شد بار و کرد و فرج نا فهمید اکردد

وخمه محرکه شتر ماده و خم دیدید

وخیم ککفیم مرد کران سنک و ناموافق و نخامی ککار جمع

ارض وخمه بالفتح و کفرحه زمین که با مشر ناسازوار و ناکوار اند باشد و بلده وخمه شهر ناموافق باشندکان

وخیم کامیر مرد کران و ناموافق و ناکتابت جمع و طعام وخیم طعام ناکوارد

ارض وخمیه کسفینه معنا ارض وخمه است بلده وخمه کذلک

توخم کصبور مرد کران سنک و ناموافق ارض وخوم زمین که دیدار ناکوار نرو باشد

ارض وخام کسحاب زمین کیاه نا کواینده ناکن

ارض توخمه کمفضده زمین وخیمه

تخمه کهمزه ناکوارد و نیکن تخمه بی التشریخم و تخمات جمع

متخمه کمقعده طعامی که تخمه ازد اصل و وخمه

ض وخم چیره شدم برو بی دربد بر مواخمت

ض س تخم تخمه زده کردید

ک وخم وخامه کرانه و وخومه وو خوما کران بار نا موافق کردید وو خم الطعام کران و نا کوار شد طعام

اتخام کافتعال تخمه پیدا کردن طعام

مواخمه بر کردن ووخامت و کرانی یقال واخمه فوخمه

توخم کران و نا کوار شدن طعام و جزان

استیخام کران و نا کوار شدن طعام و جزان

اتخام کاضعاف تخمه زده کردیدن از طعام

وخ ن

وخنه بالفتح تباهی

توخن آهنک کردن بچیزی بهتر باشد یا نه

وخ ی

وخی بالفتح آهنک و راه معتمد

وخی که لغ و وخی کغنی جمع وجعت

وهی کهنه وخی اهلک ای سمت اهلک حیث سار و او نیز وخی فرزنه پایانه و غش بعینه نرامستند دختر شتاب و آهنک نمودن یقال وخیت وخیک ای قصدت قصدک وروی او تو دن بچیزی یقال ابن وخی فلان ای این خیمه والفعل من ضرب

وانحاء الخیرات ضیعه قفد لنا

المواخاة

وخاء اللاتر توخیته متوجه کردانیدن از انکار و وخی رضا المعجب خوشنودی او را

توخی صواب جستن و خوش تریکا خواستن

استیخاء خبر خواستن یقال استوخ لنا بنی فلان ما خبرهم ای استخبرهم

باب الواو و فصل الدال

و د ع

وداء کتا کنا هلاکت

وداو وداد بالفتح برابر کردانیدن

ووداد بیکی و بشی فرا کرفتنها زاووقد الفرس براورد و بروانا کیرانها زدیلرا و جهد و نیشا دانچ بعنی بکیدار مر

س ودئت الاخباء علیه و عنه بپوشیده بدیدبران و منقطع شد

موداه کمعظم هلاک جای و دشت

وداه علیه الارض تو دیئا برابر کردن زمین برای وی و وداه فلان بالخو هلاک کرد قوم را

توداءت علیه الارض برابر شد زمین با فرا کرفت او را یا ویران کرد یا بشکست و تودات علیه و عنه الاخبار منقطع کردید پنهان شد و تو دات بقبه علی ماله کو فتن انرا و تو داعلیه هلاک کردانرا

و د ب

ودبه بالفتح بدحال

و د ج

ودج بالفتح رگ کردن بریدن برید دج دابه ای انلع و دجه او هو کما کالفصد للانسان و نیکو و تد کردن و صلح افکندن میان قوم و الفعل من ضرب

ودج محرکه رگ کردن و سبب و حیله ووجدان دو بر دو

وداج ککتاب رگ کردن و هما و دجان

تودیج رگ کردن بریدن و نیز او دیه شهر یست نزدیک بیاض سمک

و د ح

ما اغرب عنه وتحت ای ای بحتا شی بحرف فاند نحو ان دامن

اینح کرویدن یا اقرار کردن بنا چیزی یا طل یا بخواری فرمانبرداری کیبکه میکشد و میبردان ادا کردن و داون بفرمان و فرو تنی نمودن و بشکرکردن خوش یا فربه و خوشحال کشتن شتران تا باز ایستاد و حقایق از کشتی

و د د

ود بالفتح دوست داشتن دوستی و نیا محبت و نامه جمع و ندوی یکسان است او دا و داو و داد و ود بالفتح الواو کبر الواو و ضمها تم و بفتح و کو هی است و یزد و بالفتح و بضم نام بتی قوم نوح علیه السلام

ود بکاهیر دوست و دوستان جمع و دا او دا جمع

ودود کصبور دوست دینا نمته وددا جمع یستوی فیه المذکر و المونث لکونه وصفا داخلا علی و جه المبالغة

ودان بالفتح دهی است نزد یک الابواء که صعب بن جثامه و آثار مدرا انکو و دنیده و شهری با فریقیه از ان است علی ابن اسحق ادیب شاعر و کوهی است در از نزدیک فید و وو ستانیج است بنواح سمرقند

وداه بالفتح و المد و بیر فتحه و داو نظر و دامیان الوداد و مواضع است

موده بالفتح کتاب منه قوله تعالی یلقون الیهم بالموده ای بالکتب ان زیب

موتیکا لیهم تو دوشتی یا اجمة

س وددته ود بالضم و ودادا بالکسر بیتان و وداده کرانه وموده و موده و موده کیلته دوست داشتن از فربرابدیر نشکد و نیز وددت لو داد و وداده آرزو بردی

توددت ان تفعل کذا وودددت لو انک تفعل ذاک

تودده کشیده و بشوی دا وتودد الیه دوستی داشتن او را

توادیکدیکر را دوست داشتن

و د ر

ض ودرت ورد ا بالفتح شدم چنانکه بپوشیدم و امدکه طاری کرد

تودیر دو در مهلکه افکندن کسی یا یان غلانیدن بر اپیچیدان در مهلکه افکندن بیک فرستادن و لمسیدن و در کردن یقال ودره تودیر ای حجره ویقال او بعده و دفع نمودن بکذب مفاد از کسر اشلختن و بیهوده پریشان ساختن کردن مال و اولاد و نمودن دران

تودر با سراف نمن و پریشان شدن مال و یقال تودرنی الامر کارد شوار افتاد و معه بکون النوذر بی الصدق والکذب هو این ک صاحبه فی مهلکه

و د س

ودس بالفتح اول کیاه که در دمد بیفا مادخس و دسها

اوادس کیاه بحشت بر امده

ودیس کاهیر کیاه خشک

و داس ککتاب کیاه که روی زمین را بپوشاند و هنوز شاخ بزیناوده باشد و الان زاملتف کو نید

موداس زمین کیاه بر امده

ض ودست ودسا بالفتح پنهان کشت و ودس علیه پوشیده شد و ما ادیری این ودس ای ذهب

تودس بیهدف ابرا بردو ودست الارض تحت و بیک کیاه ان و نیز نکشت و ودس الیه بکلام تمام مکر د سخن را

ایداس بیاسانیدن زمین کیاه را چنانکه بپوشد اندوی او را تو دس پنهان کردید دوده

زمین کیاه بپوشید چنانکه پوشید کی ان او را

تودس چرانیدن ستور در کیاه وداس

و د ش

ودش بالفتح تباهی و فنا

و د ص

ض ودص الیه بکلام ودصا بالفتح غار کردیا وی سخن را ایشا نمود

و د ع

ودع بالفتح و نیز بفتح مهره کرد ای کوبانشد و کلا کوش و چر ولیه ودعه بالفتح ... سپید که از دریا بر اید و شکاف ان همچو شکاف خسته نیا شد و ... اوی مورچه خوانند هم بهندی کو دی و جهت دفع چشم زخم بر کردن کودکان او بزید قدعان و ودع محرکه ... ذوالودعات لقب هیبنقه برید بن شروان القیسی لانه جعل فی عنقه قلاده من ودع و عظام و خزف مع طول لحیته فسئل ... اضل نفسی فتیها الموه فی لیله ... قاخیح هیبنقه ... ثم قال انا انا فمن انا ... ذالودع محرکه ... نوح علیه السلام و نامه کعبه شرفها الله تعالی بان بچهره کهمو و جامه در ستورکا ... بودند دعه ... احرف ... ندکه ... الهاء عوض من الواو ... کغره بالفتح و کهمزه تن اسانی ... و فراخی عیش

ودیع کامیر آسان ... عهد ... اسانی تن جمع واسب ... بنا ... ودیعه کسفینه ... امانت ودائع جمع ... بن حزام و ... بن عمرو ... وداع ککتاب ... ودا ... مصلح

کلاکوش ... بشو ... کرند

چهار کرسنه ... سپرزه ... بشد

فصل الدال

کانه ... بیکو ... کرده

تودیع رادان نهال است بران ... و در لغت کلاه خوشحال و باشد ... بان آمدن از سفر و شنیزالوداع پشته است در مدینه منوره که از ... من سافر الی المدینه کان یودع ثم ویشیع الیها
وداعه کسحابه ترانه بی او فراخ زندگانی و وداعه بن ابی وداعه سهمی صحابی است و وداعه بن عمرو جهنیه اشارا ان وادعی است
وادع تن آسان و آرمیده یقال فلان وادع المکارم وادعا ای من غیر کلفه
وادعه چاه است میان نعمان وزان و وادعه بن حنبل یا حرام وادعی با بن یزید صحابیان اند وادع بن اسود راهب محدث است و وادع بن عبد الله مشیر ابراد زاده ابی العلاء است
اودع کالحمد ای زنانهای کلا و تمام او ودع کبوتری که بر چینه دام وی پیچیده باشد
ودعان کسکران موضعی است نزدیک ینبوع و علم است
میدع کمنبر جامه کهنه و جامه که سخت و جامه را بآن جامه کرب بدان جامه را از کرد و نگاه دارند
میدعه و میداعه بکسرهما مثله
فیهما موادع جمع ویقال ما له میدع یعنی چیزی نیست که کار از وابسته کردد و کلام میدع عن انده او وبدان جهت کرا زان شرمنده ندیه نیکو نشمارند چنانکه باشد کهنه را
موذوع از اشر یقال علیک بالمودوع ای بالسکینه والوقار ولا یقال منه ودعه کما لا یقال من المیسور والمعسور عسره ویسره وبرمودوع علم است و اسب هرم بن ضمضم مری مودوع اسب سوده زینت

وانبار خوی
ف تدعه بدرود کردن را و ودع الثوب بالثوب جامه را در جامه دیگر نهاد و نگاه داشت از وداران کویند دعه یعنی بگذار و هو امر یعنی الترک اصله و دع کوضع و قد امیت ماضیه عند سیبویه فلا یقال ودعه و لا مود و دع انما یقال فی ماضیه ترکه و جاء فی الشعر ودعه و هو مودوع علی اصله قال کیت شعر عن خلیلی ما الذی غاله فی الحب حتی ودعه وقرئ شاذا ما ودعک ربک وهی قراءة النبی صلی الله علیه وسلم ویقال ان کلمتنی دع ودع انزل فی معنی اترک الان دع للعالم بر اللیق قبل العلم بود ذا امر برکه بعد علم و کان بعض الائمه سال الامام فخر الدین الرازی رحمه الله عن قول الله تعالی اتدعون بعلا و تذرون احسن الخالقین لم یقل وتدعون احسن الخالقین وهذا اقرب الی الفصاحه للمجانسه بینهما فقال رحمه الله لانهم اعدا الاصنام للفروتر کوا الله بعد ما علموا ان الله ربهم و رب اباءهم الاولین استنکارا و استکبارا فلذلک قیل لهم تذرون ولم یقل تدعون کذا قال القرشی رحمه الله

ك ودع ودعه بفر دعت و دع دعه تن آسان و فراخ زندگی کردید بعد اختیار ارام کرفت مودع کمکرم اسب آسایند وبا شر جوی
ایداع و دیعت نهادن بکسی و بدر فرز از کسی و دیعت ستاو هو من الاضداد و صلح کردن با قوم
تودیع بدرود کردن و ذخیره داشتن کش را جهر کشتی و قوله تعالی ما ودعک ربک

وما قلی ای ما قولا اما ترکک و در جامه زان نهادن جامه رودع او مخبن چیزی را
موادعه باهم صلح کردن و آشتی کردن
تودع در میدع نگاه داشتن و در حاجت خودش داشتن از اضداد است و یقال تودع منی مجهولا ای سلم علی و قوله صلی الله علیه وآله وسلم اذا رایت امتی تهاب الظالم ان تقول انک ظالم فقد تودع منهم ای استریح منهم و خذلوا و خلی بینهم و بین المعاصی او تحفظ منهم و توقی کما یتوقی من شرار الناس
توادع باهم آشتی کردن
رجل متدع مرد تن آسان فراخ زندگانی یا آنکه عضوی از اعضایش درد کند و سایر اندامش صحیح باشد
اتداع آرمیدن و تن آسانی کزیدن و قرار کرفتن
مستودع جای آدم و حوا علیهما السلام از جنت یا نهدان و بهما فسر شعر العباس رضی الله عنه
استیداع نگاه داشتن خواستن و دیعت راوی الحدیث من استودع ودیعه فهلك فلا ضمان علیه ای بلا تعدمنه

ودف

ودفه بالفتح مرغزار سبز علف ناك
ودفه محرکه کیاه نصی و صلیان و مانند ان
ودیفه کسفینه مرغزار سبز علف ناك
وداف کغراب نزه بلان

بهشت که ازوی ابعی چکیده
ض ودق الشیء ودقا ماکان ... شعرلان کرویدیه
ودقه الاناء ... کدیدید ابرازان
ودق ... یبرکارویدن از نخ ...
... کوبرامدن ... کوهی ... ازو
ورق ... الاونقار ... یغه ... العبد
المستودق ... ای ... ازیره

پاره که در چشم کلان کردد یا بیماری است در چشم که بسبب آن کوشت بیابماسد و بحرك
ودق بکی و ذات ودقین بلا سختی کویا ان دو دوی دارد منه قول امیر المؤمنین علی علیه السلام
تلکم قریش تمنانی لتقتلنی فلا و ربك ما بروا و لا ظفروا فان هلکت فرهن ذمتی لهم بذات ودقین لا یعفوها اثر قال المازنی رضی الله عنه لم یصح انه تکلم بشیء من الشعر غیر هذین البیتین وصوبه الزمخشری
ودقه بالتاء از اعلام است
ودقه کفرحه چشم ودق رسیده
ودیق کامیر اسب ماده آرزومند نر
ودیقه کسفینه سختی کرما و جای نره یا کیاه ناك
وداق ککتاب آرزمندی کشنی یقال لها وداق
ودوق کصبور آرزمند کشن از خر ماده و اسب ماده
وادق تیز از شمشیر و جز آن
ودقان کسکران جایی است
مودق مجلس جای و دق و جهتی که بدان چیز آید
ض ودق ودوقا بالفتح چکید و ودق الیه ودوقا و ودقا نزدیك وی شد و قادر کردانید و برا وفی المثل ودق العیر الی الماء ای دنا منه در حق شخصی کویند که بحرص و آرزمندی چیزی فروتنی نماید
ودق به آرام یافت بدو و الس کرفت
وودق بطنه فراخ شد شکم او و ما بدوان کردید
ودقت السماء ... بارید باران و نیز ودق نیز کشتن

شمشیر او فروهشته شد ناف یا برآمدن آن همچو ناف مرد برآمده ناف
ض س ك ودقت ذات الحافر وداقا کسحاب و ودقا و ودقا نامحرکتین خواهش کشن کرد
س ودقت عینه تیدق بکسر التاء و دقا محرکه و دق رسیده شد چشم او
ابلدان باریدن آسمان و ازمندکشن کردیدن ماده خر و جز آن
استیداق ازمندکشن کردیدن ماده اسب و مانند آن

ودك

ودك محرکه چربش کوشت و نام مادر ضحاك پادشاه
دکه کعده چربش کرفتکی لحم ودك کتف کوشت فربه پیه ناك
دجاجه ودیك کامیر ماکیان فربه پیه ناك
ودیکه بالتاء ماکیان فربه با پیه و از اعلام است و نیز ودیکه اردکه بچربش امیخته مانند حریره سازند
ودیك کزبیر موضعی است
دجاجه ودوك ماکیان چربش دار و نیز ودوك از اعلام است
رجل وادك مرد فربه پیه ناك و نیز وادك نام مردی
وداك کشداد نام مردی
بنات اودك کاحمد بلاها و سجنها و ما ادری ای اودك هو یعنی نمیدانم چه مردم است
ودکاء کصحراء ریك توده است ... اجابی
س ودکت یده و دکا محرکه چربش ناك کردید دست وی
مودك کمحدث از نامهای

عریان است
تودیك چربش ناك کردانیدن دست را

ودل

ض ودل السقاء ودلا ماخ جنبانید مشك شیر را

ودم

ودم بالفتح علی است و بطنی از کلب و تغلب و جشم بن ودم بن بلی در قضاعه

ودن

ودین کامیر تر و تر نهاده
اودن نرم و نازك و دهی است میان مرعش و فرات
اودنه نزدهی در بخارا از آن ده است داود بن محمد محدث اودنی
مودون تر نهاده و بچه لاغر و نزار و مرد کوتاه کردن و دست و کوتاه الواح ناقص اندام ناقص خلقت تنك دوش مودونه مونث و نام اسپی و جازان بکون
المیدان بالکسر مشتقا من هذا المعنی کالمضمار لما فیه من معنی التضمیر والاعجاف للفرس فی الرهان و نیز مودونه زن در هم اندام کوتاه کردن خرد جثه
ض ودنه ودنا بالفتح و ودانا بالکسر تر کردان را و تر نهاد و ودن العروس ودنا و ودانا نیکو کرد حال عروس را و نیکو قیام نمود بران و ودن الشیء کوتاه ساخت آن را و ودنه بالعصا بچوب دستی زد او را
س ودن المراه ودنا بالفتح فرزند لاغر زاد زن مودن کمکرم بچه لاغر ابدان کوتاه کرد ابدان چیزی

مرکنتا در ازو نیم دو مطلع شد
... ان ... و نطره
چکاندن ... ازو کار دیدن
ازخر ... ابرهم ... کردن ...
ودق
در نهدان ... بدر نکاه
ودق بالفتح ... باران ... شدید
ویقال الودق ... مخرج ... المطر
... بر ... کرده ... نیز کردن ... کوشت

وفرزند لاغر باندن
توذین ترکردن وترهادن
درآب وجزآن وکوتاه کردانیدن
جیزیرا وبعضی ماندن
توذن نرم کرده شدن جرم
ودباغی کردن وترنهادن
درآب وتر نهاده شدن لازم
متعدی

وده

وَدَهاء کصحراء زن خوش رنگ
بااندکی سپیدی
ض وَدَهَه عن الامر وَدْهًا
بالفتح باز داشت ووا ازان
وبرگردانید
س وَدَهَ عن الامر برگردید
ازان
ایداه بانگ بر زدن بر شتر
استیداه کرد امدن شتران
ورفتن انها ومنقاد و
مغلوب کردنیدن دشمن
یقال استیدهت الابل
واستودهت واستیدهم الخصم
واستوده ورانست شدن
کار وسبک شمردن کسیرا

ودی

وَدی بالفتح ابعر دکه بعد
از بول آید
دِیَة کعدة خون بها دیات
جمع
وَدی کغنی هلاک
وَدِیّ کغنی ابعرد که بعد
از بول آید وخال ریزه
خرما وتیزه نجی
وادی دو کناک میان
دو کوه ودو پشته وجز آن
ونه واد نه جمع وریقال
کفوا الکسر البیاکما
قرئ قرار الواد بالتاء ونیز
وقال الله تعالی
بالشم ناواد وکل الکشتا

نعت بالیاء
ض وَدَی القتیل دیة
خون بهای کشته داد
واذا امرت منه قلت
دِه لا تا وللاثنین دیا و
للجماعة دوا ونا ونیز دِیَة
وودی ترد یک کردانید
کار ونزه فرو رها کردن
اسب جهه بول تا کشنی
کردن وودی نداختن مرد
مودی کمحسن شیر بیشه
وهلاک شونده
ابداء هلاک شدن و
مرک فراسیدن یقال
اودی بیر الموت ای ذهب
بیرو تکفر بالسلاح وودی
انداختن مرد
ودی توذیه ودی انداخت
ونیز توذیه ترچوبی کربز
پستان ناقه بندد چون
کوشیر کردد تاشیر جمع شود
تواذی جمع ومرد کوتاه
اتذاء دیت کرفتن
استودی بحقی کردید
حقرا

باب الواو فصل الذال

وذء

وَذءُ بالفتح سخن نا بایست
ومکروه ونیز وَذء
عیب کردن ومتغیر
کردانیدن وبانک بر
زدن وباز ایستادن و
کند وخیره شدن بینائی
چشم والفعل من فتح
وذاء بالفتح بیماری یقال
مابه وذاء ای لا علة به
اِتذاء عیب وسرزنش
دن بر فتن یقال لم ذانه

فاتذا ای زجرته
فانزجر

وذر

وَذْرَة بالفتح پارچه
کوشت بی استخوان و
بی راه یا کوشت پاره کرد
وپهن بریده وتلاف زن
وَذْر وبحرک جمع ولب فرجها
وَذْر تان وقولهم یابن
شاتمة الوذرة دشنام
است وان کنایه است از ذکر
وسر کیر ونیز وَذَرَة
موضعی است با کشونه
اندلس
وَذِرَة کفرحة زن کردز
فرج او کوشت بسیار باشد
وزن کنده بوی ناستطهر
لب
وذار کسحاب دهی است
بسمرقند وباصفهان
وذاره کثمامة تراشه
دروزی
ض وَذَرَه وَذْرًا بالفتح
بریدن اترا
ووذر جرحه نشر فرو
بردن جراحت وی
ووذرا لوذرة بریدن
تلاف زن را و یقال
ذره یعنی بگذار انرا
ویقال ایضا یذره ترکا
ولا یقال وذره یعنی
مینکار داصل وذره
یذره کوسعه یسعه
کمنعه لکن ما نطقوا
بماضیه ولا بمصدره
ولا باسم الفاعل خلا
یقال وذره وذرا هو
نادر وقیل وذرته
شاذا
توذیر تلاف زن بریدن

وپاره پاره کردن کوشترا
ونشتر فرو بردن بجراحت

وذع

وذع اب پیوسته روان
وهر ابی که بر سنکلاخ
روان باشد
ف وَذَعَ الماءُ وَذعًا
روان کردید

وذف

وَذَفَ بالفتح روان شدن
پیه وجزان والفعل من
ضرب
وذفه محرکه تلاف زن
وذاف کغراب کیر
وذفان کسکران عتاب
دردکی ونزدیک شدن
الله علیه واله وسلم
بام معبد وذفان محرکه
الی المدینة انجد ثانة و
سرعانه
توذیف کام نزدیک نهادن
ودوش جنبان خرامان
رفتن وشتاب رفتن یقال
مر یوذف
توذف بمعنی توذیف
یقال مر یتوذف

وذل

وَذلة محرکه زن شادمان
نیکو قامت
وذلة کفرحه زن شادمان
چست وبالاک وخادم
وذلة خادم سبک وچالاک
وذیلة کسفینة ابینه و
باره ازسیم جلا داده یا
عام است وذیل ووذائل
جمع وپیه پاره کوهان
وسرین وذاه زبان اور
وکوتاه شیرین وشادمان
نیکو قامت

نلاذقی ...

وذالة کسحابه وکیر پاره کوشت
که قصاب پیش ازتقسیم جزو
جدا کند
توذیل بریدن کوشت بی تقسیم
یقال القصد توذلوا من الجزور اذا
اقطعوا بغیر تقسیم

وذم

وَذَم محرکه افزونی وازنج وپزه
مع مزد تخصیص وکوشت واخ
زهدان ناقه کرازو لادت باز
دارد ودو الماء کوشه دلو
وچوب چنبر دلو وَذَمَة یکی
وتام مرد بی
وذَمة محرکه ... وشکنبه
وذام ککتاب جمع ومنه حدیث
علی کرم الله وجهه لئن ولیت بنی
امیة لانقضنهم نفض القصاب
الوذام التربة یعنی وذام خاک الود
وذیمه کسفینه هدیه خانه کعبه
وذام جمع ونیز وذام اموال که در
ان ندرها باشد
وذماء کخیزراء زن نا زاینده
س وذمت الدلو بریده شد
دوال دلو
ایذام وذم بستن بر دلو وواجب
کردانیدن چ را بر خویشتن
توذیم دوال بستن بر کردن سک
تا معلوم شود که معلم است او و فرزند
یتوذمت علی الخمیس ای نذرت
علیها ورهیدن وعلاج کردن
وذم نا مرد را

وذن

واذنان بکسر الذال دهی است
باصفهان
توذن حیله کردن وفضیلت
دادن خود را

وذی

وذی بالفتح خراش وخراشیدن
والفعل من ضرب
وذیة بالفتح درد وبیماری
اباند لنا ... عیب ... نا بر وغیر

وذاة بالفتح ابجد بدانک دیخ و ریخ
کشند

باب الواو وفصل الراء

ورء

وراء کسماء فرزند فرزند ونیز
وراء مثلثة الاخر مبنیة پس
وپیش از اضداد است ومونث
اید ونیة ... لمستقر
ان
ف وراه دور کردن داو ورا
من الطعام پر شکم کرد بدانها
وما اورثت مجهولا ونمت
الواو فیهما
تورات علیه الارض فرا کرفت
اورا زمین حکاه ابن جنی

ورب

وَرْب بالفتح خانه وحش از
زمین وکله ستور از دشت وما
بین دو استخوان پهلو وعضو
ما بین دو انکشت سبابه وابهام
وکوز وبنه شله ودهانه سوراخ
موش وکزدم اوراب جمع
وِرْب بالکسر یعنی است وارب
بمعنی عضو ونیز ... ومکروفتد
وَرِب ککتف تباه یقال عرق ورب
وابر فرو هشته
س وَرِبَ وَرَبًا محرکه تباه
شد
توریب پنهان کردن چیزی
بمعاریض مباح
موارنه هم دیکر نیز کی کردن
یا افتد رسانیدن ومکر وفریب
نمودن باهم

ورث

وَرَث بالفتح نامه واز هر چیزی
بیوه ورثه بالکسر یعنی که مشتمل
خود منسوب است
ورات کغراب بیخ اثر مرده میکشد
واصل التاء فیه واو
وارث نکشایند بعد مرد نقلی
ورثه محرکه جمع وپایداومنحه

التفاء امتنی ... وبصری
واجعله الوارث منی ای ابقه
حتی اموت
ورثانه کسکران موضعی است
میراث مالی که از مرده رسد ...
ح وَرِث اباه ومنه وورثه
وارثا کسر هم ... ورثه کعده میراث
کرفت
ایراث وارث کردانیدن
توریث وارث کردانیدن و
شراب مرده عکسی نمودن دیکری
را وانش جنبانیدن تا شعله
زند
توارث میراث کروثیت جستن
یقال توارثوه کابرا عن کابر

ورج

اوارج دفتری باشد که حساب
پراکنده بدیوانها وجز آن درو
نویسند مذکر واستدراک

ورخ

ورخ بالفتح درختی است شبیه
مرخ در نبات
ارض ورخة کفرحة زمین دژم
پیچیده کیاه
ورخة کسفینه زمین تر وخمیر
نرم فرو هشته
س ورخ العجین ورخا محرکه
نرم وفرو هشته کردید
ایراخ فرو هشته کردانیدن خمیر را
توریخ تاریخ نوشتن کتاب را
تورخ نرشاندن زمین ونرم شد
خمیر
استیراخ نرشدن زمین

ورد

وَرْد بالفتح کل هر درخت وغالب
کل سرخ را کویند وردة یکی و
اسب کلکون یعنی ما بین کمیت
واشقر وردة یکی وردة نام
وورد ککتاب وارد جمع و
مرد دلیر وزعفران وشیر بیشه
... ونام

شاعری وابو الورد مرد
نام شاعر ونام کاتب عیرو ورد
چند اسب است مرعدی بن عمرو
طائی وحذیل بن هبیره وجبار
بن شمس عنبری وعامر بن طفیل
بن مالک را
وردة بالفتح ... یقال الوقع
فی وردة ای هلکه وعین الوردة
دار عین است ونیز وردة نام
مادر طرفه شاعر وعشیقه
ونده شام که ... بد
وردیته بالفتح مقبره است
در بغداد
ورد بالکسر نام استازها
نوبت وپاره از خواندن از
قران وجز آن یقال قرأت وردی
ونوبت بهره از اب وکله مرغ
وبرابر آیند که نا مرد وشتر
وکروهی از لشکر
وردة بالضم کلکونی
وردیک ابری کردن وها
ورد آن آوردة کاغنه ورد
جمع
وارد اینده بر اب وجز آن ... سابق
کزنا رود وواردین جمع ورداه
وارد الارنبة مرد دراز بینی
بینی وموی دراز فرو هشته
واردة کروه فرود آینده بر اب
ورواه در میان راه وشهری
ورداود بالضم نوعی از طعام
که از کوشت ومرغ ... زینب
دهند معرب است عامه انرا
بزما ورد کویند
ورداث بالکسر جایی است
اوراد جایی است
وردان کسکران رود بارید
موضعی است ابنجرت ...
الله علیه وسلم ومولایی
عمرو بن عامر که سوزن ودان
در مصر است ونیز
وردان نام مردی ونبات

وردان دانه است
وردانه بالتاء دهی در بخارا
وردانیه ده ...
ورداکشیدگی الدینه براب ...
واز اعلام است
مورد کبلیس راه وابجور مورد
مثله
مورود بنده
ض وَرَدَ وُرُودًا امده
نیز ورود بالکسر باب امدن و
بنوبت امدن تب یقال وردته
الحمی فهو مورود
ل وَرَّدَ وِرادَةً ووُرودةً
گلگون کردید باب
ایراد اوردن و حاضر اوردن
برمورد
ثوب مُوَرَّد کمعظم جامه گلرنگ
وهو دون المضرج
تورید گلگون کردن رخت و
گلگون کردن رخسار ...
وردت المرأة خدها اذا حمرت
موارده با یکدیگر براب امدن
متورّد بکسر الراء شیر بیشه
تورّد ... جستن و کرکم ...
امدن در شهر یقال تورّدت
الخیل البلدة ای دخلتها قلیلا
قلیلا قطعة قطعة و باب امدن
مستورد بن شداد صحابی
است
استیراد امدن باب ... خوان
و حاضر امدن برابجور
ابریباد ... کردید ...
گلگون شدن اصله اوریاد
صارت الواو یاء لکسرة ما
قبلها

ورذ

ض وَرَذَ ... تنها ...
بموید ... نه ... بدیگری
ورز
ورز بالفتح ... نان دارد
و فراخ ...

وذه بالفتح ... خوار و حقیر و
برسوزان
وزوری کبریحمرد ... بیابانی
و نام نحوی است هم روزگار ...
تمام کابو عبدالله کنیت داشت
متوزّر بکسر الواو مرد سبک
سر خود را در خطر افکنده
وزور نظر ... وزوره نیز ...
... فی الکلام شتابی کرد
در آن

وزن

وزن بالفتح موضعی است و ابراهیم
بن محمد بن ... و زوزنه
است
وزره بالتاء لقب مقاتل بن
ولید
وریزه گیفینه ... است که از
معده ناجگر رود و مغز ... فرود
است از غشان

ورس

ورس بالفتح اسپرک ... وان
گیاهی است شبیه سمسم و منبت
ان بلاد یمن است و بس بکار ...
ان ذات نابیت ... بابت ...
نافع للکلف طلاء والبهق شربا
ولبس الثوب المورس مقوّ علی الباه
ومنه یکون للعرعر والرمث وغیرها
من الاشجار لا سیما بالحبشة ورس
لکنه دون الاول ... واسحق بن ابی
الوروس محدث است
ورسه بالفتح نام چشمه است ...
اب
ورسی منسوبا نوعی از کبوتر که ...
مایل بسرخی و زردی باشد و
... کاشر ...
ثوب وریس کامیر جامه ... مورّس
ملحمه ... کذلک
س ... الصفره ...
چیزی ... بر ...
کسبز ... کردید
ابراز ...

ذا ورس ... اذان مورس مثل
قلیلا جدا و لا یقال وان کان
القیاس و اسپرک ... شدن گیاه
در زمین ... اوردن درخت
توریس بورس زنگ کردن
تورّس خود را ورس الودن

ورش

ورش بالفتح طعامی است که از
شیر سازند و لقب عثمان بن سعید
مقری که قراءة از نافع بن نعیم
روایت میکند
ورش محرکة درد شکم
ورش ککتف سبک شادمان
از شتر و جز آن و ستور که ان را
باز نتوان داشت از رفتن و ورشه
مونث و ورشان جمع
وارش ناخوانده بر طعام کسی امده
ورشان محرکة مرغی و ورشانه
مونث کو شان خفیف تر از کو
کبوتر است ومنه المثل یعلم الورشان
باکل الرطب ... والاصل ان قوما
استحفظوا عبدا لهم رطبا نخلهم و
کان یاکله فاذا عوقب علی سوء الاثر
فیه قال الکلب الورشان ... ذلک
وابن مثل در حق شخصی کویند که
چیزی اشکار کند و خلاف ان
مراد باشد و راشین ورشان
بالکسر جمع و بعضهم ...
ومنه قوله یا علماء الغریب ...
العرب ... کشف ...
اسم طیر النصف طرف والنصف
حرف
ض ورش فلان بفلان ...
اورا و ورش علیهم ناخوانده بر
وقت خوردن ایشان درامد و
نیز ورش گرفتن طعام و بجز ...
تمام خوردن ان را ... ازمند
چیزی از ... کابهای ...
شدن
س ... وَرِشَ ... و شکر ...
سبک و شادمان کردید

تورش راغالانیدن

ورص

امراة مورص ... که حدث کند
وقت جماع
ض ورّصت الدجاجة و رصا
بیکبار بیضه نهاد ،
ایراص بیضه نهادن ماکیان
بیکبار
توریص بیکبار بیضه نهادن
ماکیان و بیکبار انداختن مرد
غائط را و ماکیان بر جای هشته
بچال را

ورض

ض ورّض ورضا غائط انداخت
انداخت و نیز ورض بیکبار خایه
نهادن مرغ
ایراض ... را افکندن مرغ ...
و ماکیان ... بیضه نشسته ...
توریض غائط ... انداختن
و بیکبار بیضه نهادن مرغ ...
و گیاه جستن و ...
کردن منه الحدیث لا یمنعن ...
یورض ... باللیل

ورط

ورطه بالفتح گودی و ...
مغاک ... زمین هموار ...
و هلاکت و هر امر دشوار که ...
رهائی نداشته باشد و کل ...
و کار از که ... سپید ...
افتد ... شود و ... ورطات
کتاب جمع
وراط ککتاب مکر و فریفتن ...
در صدقه جمع کردن شتران ...
راو پراکنده کردن گله را با نهان
داشتن مواشی خود در ...
یا ... کوه و صحرا ...
... مطلع ...
پراکنده کردن مواشی ...
کمتر ...
... چنان ...
الحدیث لا خلاط ولا وراط

ایراط در تباه و در هلاکت انداختن
و هفتن شتر را با یکی شتران دیگر
در صدقه کردن شتر ... کشیدن
چندان که کاو کرفته کردد
توریط پنهان کردن شتر را با دیگر
شتران و در هلاکت افکندن
تورّط فی الامر بکار دشوار افتاد
و نیز تورط در هلاکت افتادن
استورط فی الامر در او بحیث بکار
دشوار که راه رهائی نیافت

ورع

ورع محرکة پرهیزکاری و بددل
ترسنده قال ابن السکیت واصحابنا
یذهبون بالورع الی الجبان ولیس
کذلک و انما الورع الصغیر الضعیف
الذی لا غناء عنده یقال انما مال
فلان اوزاع ای صغار
رعه کعده پرهیزکاری رعة
بالکسر مقلوبا مثله یقال فلان
سیئ الرعة ای قلیل الورع و ...
که بمکه فرستند و خوبی هیئت
یا رستن ان از اضداد است و
حالت و نیز ... نام اسپی
ورع ککتف پرهیزکار و بددل
و خرد و حقیر و سست بیخیر و
بیفایده
ورِیع کامیر پرهیزکار
وریعه کسفینه نام اسب احوص
بن عمرو که مالک بن نویره راهبه
کرده و موضعی است مرینه قبیصه را
ح س ف ك ورع ورعا ...
گرامه و ... بالفتح ... و
وروعا بالفتح وبضم پرهیزکار
کردید و باز ایستاد
ف ك ورع فلان ...
وراعا بفتحهما و وزعة بالفتح
وبضم و ورعا و وزعا بالضم و
بضمتین بددل و خرد و سست
و بیخیر و نا یافه کردید
اورع بینهما مانع اسد میان ایشان
ماسرین بن ورع محدث ...

توریع باز داشتن منه حدیث
عمر رضی الله عنه ورّع اللص
ولا تراعه ای اذا رایته فی منزلک
فادفعه واکففه ولا تنظر ما یکون
منه و باز کردانیدن شتر را از
اب
موارعه باهم سخن کفتن و کنکاش
نمودن
تورّع من کذا پرهیزکردن از ان و باز
ماند

ورف

ورف بالفتح ... و تنک
باشد ... حکر
رفه کعده گیاه سبز و تر
رفه کثیره کاه خشک ومنه قولهم
هو یستغنی عن غناء الرفه ...
ض ورف الظل ورفا بالفتح و
وریفا کامیر و وروفا فراخ افتاد
سایه و دراز و کشیده شد و
ورف النبات گیاه ... سبز
کردید ...
است از ان
ایراف فراخ افتادن سایه و دراز
کردیدن
توریف ... و بخش کردن ...
راو دراز و فراخ کردیدن سایه

ورق

محمد بن عبدالله بن محمد بن ...
بالفتح محدث است
ورقه بالفتح عیب یقال فی العود
ورقه
ورقه بالضم خاکستری گونی
رقه کعده سیم مضروب والهاء عوض
عن الواو و رقون جمع رقات مثله و فی
الحدیث فی الرقة ربع العشر و فی اربعین
شاة شاة و فی خمس من الابل شاة
و قولهم ان الرقین تغطی افن الافین یعنی
ان المال یغطی العیوب ...
از گیاه ... و صلیان ... زمین که در
ایام برامد ...
ایام ...

وگیاه ناک کردد
ورق محرکة کاغذ بریده و برک
ورق ... و خون ...
زمین ... که از ...
و هر چه ستون ان را پا سر کرده
شکسته باشد و هرچه بود ...
مال از درم و شتر و جز ان و ...
جوانان قوم ...
نیکو ... قوم ... ایشان ...
دنیا و خرمی و خورسندی ان نیز
ورق ... سیم ...
ورِق ککتف مثله اوراق و ورقا
ککتاب جمع
ورقه محرکة فرومایه ناکس و کرامی
و جوانمرد از اضداد است یا ورقه
ککتف در مذکر اید و ورقه کفرخه
در مونث
رجل ورِق ککتف مرد فرومایه
ناکس
ورقه کفرحه زن فرومایه و دختی ...
نیز ... و شهری است بیمن ...
بن نوفل بن اسد بن عبد العزی پسر
عم ام المومنین خدیجه رضی الله
عنها در اسلام او اختلاف است
و ورقة بن حابس تمیمی صحابی است
شجرة وریقة کسفینه درخت بسیار
برک شجرة ورِقة کذلک
اریق کزبیر مصغر اورق یعنی شتر ...
خاکستری گون اصله و ... منه المثل
... الربیع علی اریق منه ...
یعنی ... بلای عظیم را
وریقه کجهینه موضعی است
وراق کسحاب گیاه و سبزی زمین
از گیاه
وراق ککتان هنگام برک بیرون
اوردن درخت
وراق ککتان کاغذ تراشی ...
نویسی
وارِقه درخت خوش سبز برک
اورق کاحمد خاکستری و شتر
خاکستری گون و ... شتر ...

است بکوشت نیز ... و سال ...
باران و شتر که ... شیر ...
اب ... شده ... بالغنم
جمع
ورقاء کصحراء کرک ماده و کبوتر
و فاخته ... بفتح الناقة
کثرما جمع ...
و وزقاوی منسوب بوی ...
همزة التانیث ...
ورقاء صحابی است
ورقان کسکران موضعی است
ورقان بالفتح وکسر الراء کوهی
است میان عرج و رویثه
بسیار است ... از مدینه
نبوی ...
وراق کشداد مرد بسیار درم و
دینار و کاغذ برنده و رق ...
و نویسنده
مورّق کمعظم پادشاه روم ...
پدر طریف مدنی محدث و لا ...
که سوی موکل و موزن و موهب ...
و موحد
مورقه بالتاء ...
سرسبز ... یقال الخیانة مورقة
ای مکثرة
ض ورق الشجر ورقا بالفتح برک
اورد درخت و نیز ورق برک
کرفتن از درخت
مورق کمکرم جائی است ...
ایراق برک اوردن درخت و بسیار
مال و بسیار درم شدن یقال اورق
الرجل فهو مورق اذا کثر ماله و اورق
کشتن شکاری ... میشد و غازی ...
غنیمت ...
مورق بن مهلب ... و مورق
بن ... است ... مورق
بن شبیب محدث ...
توریق برک ... اوردن ...
ما زالت ...
یعنی ...
... اوردن ...

ابریشم و دوک کر رشتن انکور عنب گویند و اف نخست از ان

ورک

ورك بالکسر جانب کمان بخا کنند و مان وکمانی که از بن شاخه درخت ساخته باشند
ورك بحرکة استخوان بر سوی ران و بن درخت
ورك ککتف بر سوی ران مونث اید ورکه بالفتح والکسر و بالضم جمع یقال القوم علی ورك واحد و بفتح یعنی قوم مجتمع اند بر یك اندیشه و تدبیر چند شکسته
ورکه کفرحه میان بوده است
وراك کتاب جای که پای راکب باشد از پالان و جامه که بدان موراك پالان را بیارایند و ورك ککتب جمع
کوچادو یکره موراك اندازند و دران دو ابریشم ریکین باشد یا خوش آراسته که بدان موراك را پوشند تا بجهه پیش پالان
داراك جامه که راکب پای خود را کنار دارد پالان خوار کرده شده
آورك مرد بزرك بر سوی ران دو کان مونث
تورك کسکری و یکسر اصل تحیر بقارعه نه تورك یجر او یضار
حجر
ورکان بالفتح علتی است طبیعتها درکا کتف ماند بزرك کلان سرین
ورکان بالکسر انچه متصل بیخ باشد از بن شاخه درخت
ورکاء کحمراء و نکان بزرك مولد ابرهیم خلیل علیه السلام
موراك کمجلس جای پای پاشتر از پالان موراك شده و مصلی
مورك تموکه تعلل بربوت بعنی نصر موته
تورك کمکسه پیشگاه پالان

موراك بالکسر شده و بالتشجیر بالان که سوار بر سر نهند
پیرکه کیکنسته بالتشجیر پیش پالان کرده تا پیچوز ساخته کرد و پای خود را بر ان کناره
نعل موروکه نعل بیرون بعنی نعل موره
ض ورك الجبل والرحل ورکا بالفتح حیا کوه و سوار ساختن سوزا
وورك بالمکان ورکا قامت نمود دران جای وورك علی الامر ورکا توانا کردید بران وورك الحمار علی الاتان زنخ خود بر برکی ران نهاده نهاد و نیز ورك بر
وراك تکیه نمودن نیز و وراك
ورك پیچیدن چنبر و فرود آمدن
و بر بر سوی ران کبی نمودن
ح ف ورك ورکا بحیلو خفتن و پاورانی خود را بر زمین نهاد
مورك کحسن انکار و التحنی تا شد یقال فلان مورك فی هذه الابل الیس لهما ثنی
مورك کمعظم نیکا یقال النسل لکل ذی الامر ای لیس له ذنب
تورك کیال و انکر را ابیند
و سرین بالان نقاوه بر سرشوی نشستن ودو نا کردن پای بر شود
و نیز نیز نشستن بر زمین و در کذشتن از کوه و توانا شدن بر کاری و واجب و لازم کردانیدن
چیزی و میل کردن یقال ورك ای عدل و کناه بر دیکری نهادن
توارك فلان ذنبه علی غیره
تورك بعین نیت کردن یقال خلاف نیت سخلف
مواركه از کوه در کذشتن
تورك علی الدابة بر کردانیدن پای راست خود جهه آسایش ایجه راك منه قولهم لا ترکب فان انوراك
مقعد ضرو قوره عنها الحرکه

مورد دو حاجت داشته کرده نماند ان متورك ای خرشده بلیه خرد دیو و اد بالمکان قامت در نهد در انجای و نیز تورك بر سرین نشستن و تکیه نمودن بر سرین و نیز بنهل کرفتن کودک او بر یك سرین نشاندن مادر کودك را یقال تورك الصبی ای جعلها علی ورکه معتمدا علیها و بر یکسرین خفتن و سرین بر پای راست نهادن در نماز یا هردو سرین با پای بر زمین نهادن دران قال الازهری التورك فی الصلوة ضربان سنة و مکروه اما السنة فهو ان ینحی رجلیه فی التشهد الاخیر و یلصق مقعده بالارض واما المکروه فهو ان یضع یدیه علی ورکیه فی الصلوة وهو قائم و قد نهی عنه وکان مجاهد لا یری باسا بتورك الرجل علی رجله الیمنی فی الارض المستویة فی الصلوة وفی حدیث ابراهیم انه کان یکره التورك فی الصلوة ای ان یرفع ورکیه اذا سجد حتی یفحش فی ذلك قیل ان یلصق الیتیه بعقبیه فی السجود و نیز تورك تاد کردن بر کاری
توارك بر سرین تکیه کردن

ورل

ورل محرکة جانوری است مانند سوسمار بشکل بزرکتر از کربسه در ازدم خرد سر کوشتش بسیار کرم و فربه کننده مونث و کربه انجا بی وضع و بنالیدن سپید ازکان کننده نزو ورلان بالکسر و اورال و ادورل کاملس بالهمزه جمع و نیز اورل الموضع است
ورلة بالفتح چاهی است بنی کلاب یا

ورم

ورم محرکة آماس اوزام جمع
آورم مردم یا مردم بسیار و معظم لشکر و انکه ذو عظمة و شوکة و بزرکی با وفورم کبری و اودم

صنعر وا ورم بر انکه وجون چیا موضع است در حلب در انجا ان عجوبه است که باشند کان انجا شب دکلیبا که دران موضع واقع است روشنائی میبینند و چون نزد یك میروند اثر چیزی نیابند
مورم کمجلس و بید نکاه دندان
ح ورم ورما محرکة اماسید
وورم انفه خشما الکرد بید و بر باد کرد بینی از انکبر و خشم
اورمت الناقة اماسیدن پستان وی
مورم کمعظم مرد اکنده اندام
تورم اماسیده کردانیدن و خشمکین کردن و نالیدن بود را شد نکاه و یقال ورم بانفه یعنی تکبر نمود
تورم اماسید

ورن

ورنة بالفتح نام ماهی ذی نعده
ورانیة کعلانیة کون
واران بالفتح دهی است به تبریز
تورن نسیاری روغن مالیدن و بنار پروردن

وره

وره کفرح حزن نبیا و سپیا
ورهة ابر بسیار باران
دار وراه سرای فراخ
آونه کول ورهاء مونث و نخانیز ورهاء ابر بسیار باران
دوریح ورهاء باد تند و سبا وتندة و نیز ورهاء نام اسپی
ورهه بالفتح زن کول
س ورة ورهاء محرکة کول کردید
وتا استادی کردن در کار وراهت الریح بسیار وزید باد
ح ورهت المرأة ورهایا پیکر دید
تورهه عملة نادانستگی و نا استادی کردن دران

وری

وری بالفتح ریم شکم یا ریمت ریتین کدا ذان ریم و خون دهد از شکم
ورنه بالفتح فرو ریته آتش از زنده و هیزم
ریه کهیئة آتش وانچه بدان آتش افروخته شود از لته و هیزم
وری کفتی ابر پیکان نکی الا دری ای الورکی هوای ای العلو و جای کرد ریم در شکم و خون انا ام است مصدر دانیقال سلط الله علیه اوری ح
خوخیرا
ری کهتی سیاه کنده فربه و فربهی
وری آتش زنه آتش دهنده
ترنه کعینة انچه حایض و مثلها بند از ردی اندك مخفی
وراء بالفتح شلة الا خرمبنیه والواو معرفة باللام پس و پیش از اضداد است یا ان که و کلابلد معنی بود یعنی انچه پوشیده باشد از تو بوده باشد از پیش بعد از ان مجتبی پس و پیش استعمال کرده قال الاخفش لقیته من وراء علی الرفع للغایة اذا کان غیر مضاف و جعله اسما و هو غیر متمکن کقولك من قبل و من بعد وقولهم وراءك اوسع لك نصب بالفعل المقدر و هو ناخر و قوله تم و کان وراءهم ملك یأخذ اماسهم و تصغیرها وریئة بالها وهی شاذة
ذلوی آتش زنه کدو زنده آتش دهد و سپر اکنده فربه و مثل شمك چند بخو
وارنه بیماری است زشت و ابیست من لفظ الزنه و نافرو
ض وری بالفتح جوف وریا بالفتح تباه کرد ریم شکم وی او فی الحدیث لان یمتلی جوف احدکم قیحا حتی یریه خیر له من ان یمتلی شعرا و فی الامر منه تقول ریه اد و فی الاثنین ریا و للجماعة روا

ولاراوری و للمرأة ریا و للنسا رین و نیز ری زنخانه کردن تدبیر و ندی پوست مرغ شکی نمودن و افروخته شدن آتش زنه که شعله و شعله زنه بدانست شدن مغز در استخوان
وری بالضم شراره فرهی و آتش جستن از آتش زنه
وری بالضم بشد ایشان مشله
ح س وری وری گرامه و ولند شد مغز در استخوان و وری الزند
وریا بالفتح و وریا بالضم وریه آتش جست از آتش زنه
ایراء سپید مال و اشخران بی مغز کردانیدن فرهی شرد از آتش بر آوردن از آتش زنه
وری عنه بصره توریه پنهان کرد نکاه را از وی بر داشت و نیز توریه آتش بر آوردن از آتش زنه و پوشیدن حقیقت خبر و ظاهر کردن غیر آن یقال وری عن کذا واراه و مکین کردن نه یتی جز ایجب دار و کنده را
مواراة نهفتن چیزی را
تواری پوشیده شدن
استیراء آتش از آتش زنه بیرون آوردن
خواستن تواری استوری زنا دا الضلال ای بطلب الاراء منها

باب الواو فصل الزاء

وزء

وزء اللحم وزءا بالفتح خشك کرد کوشت را و وزء القوم برکند کرد قوم را وا زهم دیکر جدا نمود
س وزء وزءا محرکة استوار خلقت شد
توزئة استوار بتن چیزی را درد طرح نوزی مثله و پر کردن خنود و مشك را و اکنده نا قه سوال نمود و بهر سو کند سو کند داده کسی را
توزء سیر شدن مشك

وزب

میزاب بالکسر ناودان فارسی است معرب و همزه و دوون همزه

ماذیب جمع میازیب جمع المهزة کذلك
وزاب کشتاد دزدنا مردم دزدی
ض وزب الماء وزوبا روان کردید آب
اوزب الارض مثل درویت

وزر

وزر بالکسر بزه و کرانی و باشواز جامه کا ان و سلاح و شاوندك بار کران اوزار جمع
وزر محرکة کوه مانع پناهیده و معتصم
وزیر کامیر هشتن خاص پادشاه که شیربه و ظهیر سر باشد و تحمل بار کران ملك نماید او را
و وزراء جمع و هم پشت و مدد کار و علی است
وزارة ککتابة وزیری و بفتح موزوره منده و فی الحدیث ارجعن مازورات غیر ماجورات للازدواج ولو افرد لقیل موزورات
ض وزره وزرا بالکسر بزه کرد او را بر پشت و قوله تعالی ولا تزر وازرة وزر اخری ای لا تحمل حاملة حمل اخری و قال الاخفش لا تاثم نفس باثم اخری و وزر الشی برد که دخنرا و وزر الرجل چیره شد بروی و وزر مجهولا بکناه کرفتار شد
ض س وزر و وزرا بالکسر و الفتح وزن کیمنه بزه مند کردید
ایزار در پناه اوردن و استوار کردن و برد و پشتواره کردانیدن جهه کسی و کرانه نمودن از زنا دو
المفتن
موازرة هم پشتی و وزیری کردن
توزر وزیر شدن و وزیری نمودن
اتزار کناه کردن
استیزار وزیر کردانیدن و وزارت

خواستن و وزارت کردن و کرد کردن وزیر

وزن

وزن بالفتح مرغ به لغة فی الاوز
وزین بالفتح مرغ به
وزوز کجعفر مرد سبك و چون استر بهر که بدان نقرات ازو نشیب کشند
وزوزة سبك و شتابی و شتاب بر جستن و کام نزدیك نهاده مع جنبش اندام رفتن
وزواز بالفتح مرغی است و مرد سبك بر جسته و انکسر ریش بیچیده و دو تا کرده و رفتن و کوتاه
وزاوزة بالضم مرد سبك چست
آوض موزنة بالفتح زمین مرغ ناك
رجل موزوز مرد بلند بر ارنده اواز طرب انکیز

وزع

وزع بالفتح و زغالنیدن و وزغالنیدن
اتیغ کسیر علی الاستئصال وزیع و وازع سرهنك و سالار لشکر و مهتم امورات و باز دارند و پادشاه باز دارنده از محارم او تعالی
وزعة محرکة جمع و سك بان جهت که کرك را از کوسپند باز دارد و زجر کننده و وازع بن وزاع و دیکری غیر منسوب صحابیان اند و وازع بن عبد الله تابعی و ابو الوازع نهدی و ابو الوازع عمیرة و ابو الوازع جابر تابعیان اند و بعضی بجای وازع بالواو و زاع بالیاء خوانند
اوزاع کروهها مردم و لقب مرثد بن زید کپید بطنی است از همدان اوزاعی منسوب بدو

از ایشانست امام عبد الرحمن بن عمرو و دهی است بدمشق خارج از باب فراديس ازان است مغيث بن سمي كه صحبت هزار صحابه را دریافته
موزع كمقعد دهی است بیمن که منزل تشم است حاجیان عدن را
ف وزعه وزعا بالفتح باز داشتم و نیز وزع اول و اخر لشکر را فراهم اوردن
ایزاع برانگیختن بچیزی یقال اوزعه به فاوزع به مجهولا فهو موزع به کمکرم ای مغری به و الهام ومنه قوله تعالى رب اوزعني ان اشكر و باره باره انداختن نافه و هو بالغين المعجمة فقط و پراکندن
توزيع بخش کردن بر جنی برای دیگری و پراکنده کردن
توزع بر خود بخش کردن و قسمت کردن
متزع بکسر الزاء سنگدل و درشت اندام
اتزاع باز ایستادن
استبزاع الهام خواستن شکر نعمت را از خدای تعالی
وزغ
وزغ بالفتح پاره پاره کبیر انداختن نافه وان بوقت تبن باشد والفعل من ضرب
وزغ محركة لرزه و مرد بیمار رنجا مانده و فروماية خوار
وزغة محركة كربسه يا جانوری است شبیه کربسه سمیت بها لخفتها و سرعة حركتها و وزغ مجهولا اوزاغ و وزغان بالكسر و وزاغ ككتاب و ازغان بكسر الهمزة جمع
اتزاغ ضعیفان
ایزاغ پاره پاره کبیر انداختن نافه وان بعد اول زایاند و بعضی الجواهر
توزغ بالبول والطعنة توزع

بالدم
توزيع صورت کردن جنين را در شکم يستعمل مجهولا
وزف
ض وزف يزف بالفتح و وزيفا كا بيرتشتاب ومنه قوله تعالى فاقبلوا اليه يزفون و وزف فلانا شتاب نمود او را لازم متعد
ایزاف شتابيدن توزيف كذلك
موازفة هر يكى چيزى از نفقه بر او زدن برابر يكديگر
توازف بمعنى موازفة است
وزك
ض وزكت المرأة شتاماها بر رفتار زشت رفت و وزكت عند الجماع زن مى خرمه شتكی کرد دران
وزم
وزم بالفتح دسته سبز ترو اندازه و زنه مثله و گوشتکه عقاب بدان اشیانه خود جمع کند و امرى که بوقت خود آید
وزيم كامير دسته تره و سبزی کرده و گوشت خشک سوسمار و ملخ و جزان که کوفته بروغن بر بنده و زيمة مثله فيهما و باقی مانده از شوربا و از هر چیزی و نیز باقی در دیگ وزيم مرد بینا گوشت
وزام ككتاب شتابی
واذم بن زوجاجه ابی است
وزام كشداد مرد بینا گوشت و بیباك
ض وزم فلانا في ماله تقدم بالفتح مجهولا اندك نقصان رسید در مال وى و نيز وزم بالفتح كذا وزم را چیز اندک از نوی مثلا کرد کردن و دخنه كردن در چیزی و یکبار خوردن و نیز وزم منه بالتاء بروی در افتادن در خوردن
توزم خورى كانيد نفس را بر

یکبار خوردن یکبار وزی
متوزم بکسر الزاء و نیک سپرنده بپای
موزم بفتح الزاء زهن
وزن
وزن بالفتح مثقال و اندازه سنجیدن و اسم است و اوزان جمع وانقلاد ندرما که یکی ازان شرف بنوازند وان نیم جله از جلهای هجر یا شیرین جله ان باشد و وزن جمع و ستاره است که پیش از سهیل بر اید و کمان برند کسهیل است و مقابل و ناپیشه چیزی یقال هو وزن الجبل بالنصب على الظرف ای حذاءه و ناپیشه زنة الجبل مثله و نام اسپ شبیب ديم و راجح الوزن كامل خرد و تمام رای و درهم وزنا بالنصب و درهم وزن بالرفع درهم باسنگ و يقال هو وزنه و زنته يعنى او برابر ان است و وزن سبعة از القاب است
وزنة بالتاء زن خردمند سنجیده پستبالا
وزنة بالكسر سنجید يقال انه لحسن الوزنة اى الوزن
وزين كامير گران و باسنگ و نعل و موزون الرای یعنی و استوار درای و محکم خرد است و نیز وزين حنظل اس کرده
هذا وزانه ككتاب برابر او است
درهم وازن درهم باسنگ
اوزن باسنگ و هذا اشعر اوزن من غيره اى اقوى و امكن منه و اوزن القوم بعير و مهتر قوم
هذا بوزانه و بوزانه بكسر القوم تيره اى قبالته
ميزان ترازو و اندازه و عدل تعالى استقام ميزان النهار يعنى نيمه در امد روز و اصله موزان انقلبت الواو ياء لكسرة ما قبلها
موزون كمقعد سنجیده نکاه

است و هو شاذ مثل موحد و موهب
موزون نیز زن کوتاه سنجیده خردمند
ض وزن نفسه على كذا نهاد دل خود بران و نیز وزن بالفتح سنجیدن و نیز كعدة مثله و اندازه کردن يقال وزنت فلانا و وزنت لفلان در ازاه منه قوله تعالى و اذا كالوهم او وزنوهم و يقال وزن المعطى و اتزن الاخذ كما يقال نقد المعطى و انتقد الاخذ و سنجیدن شعر را يقال وزن الشعر فاتزن
ك وزن فلان وزانة خرد مند و سنجیده عقل گردید و محکم رای شد
ایزان دل نهادن بر چیزی
موازنة برابر کردن میان دو چیز و رو برو ساختن و باز آن کردار دادن
توازن هم وزن شدن و هم دیگر سنجیده گرفتن
اتزان سنجیده گرفتن يقال اتزن الاخذ و سنجیده شدن شعر
میانه یقال الكشف يقال اتزن الشيء اى اعتدل
وزى
وزى كغنى خر نوانا درشت اندام و مرد کوتاه کرد درهم اندام
ض وزى وزيا فراهم امد
آوذى ظهره تکیه کرد بر پشت خود و اوزى الداره کرد ان دو کرد دیوار خانه را
مستوزى استيخ بلند و تکیه كننده برای و دانش خود استوزى في الجبل بر آمد

كتب
باب الواو فصل السين
وسب
وسب بالفتح چوبی است که

نزديك تاك چاه اندازند چون خاکش بزان باشد و سوجج
وسب بالكسر گیاه انبوه
وسب محركة چرك و ريم
وسبى كسكرى ابی است مزینه سلیم را
ميناب بالكسر غورته خرمای نیم رسیده
ض وسبت الارض وسبا گیاه ناک گردید زمین
س وسب وسبا محركة چرك ناك و ريمناك گردید
كبش موسب كمحسن نيمچار پشم ناك
ایساب بسیار گیاه شدن خاك
وسج
وسج كا بير رفتاری است شتر را و جابی است در ترکستان
وسوج كصبور شتر کردن دراز کننده در رفتار
جمل وساج كشداد شتر نیك گردن دراز کننده در رفتار و نیز سعد و عقبة بن وساج محدث است و بكير بن وساج شاعر
ض وسج وسيجا كامير رفتار وسيج رفت
ایساج بر رفتار وسيج راندن
وسخ
وسخ محركة ريم و ريمناك شدن دست و اندام و جامه و جزان تو وسخ الثوب وسخ و ياسخ و ييسخ و الفعل من سمع
وسخاء كصحراء موضعی است
ایساخ چرك و ريمناك گردانيدن
توسيخ چرك و ريمناك كردن
توسخ ريمناك گردانيدن
اتساخ ريم و چرك الوده گشتن
استيساخ ريمناك شدن
وسد
وساد ككتاب بالبن و تكيه جا و ثان بالتر وسادة بالتاء و تثليث مثله فيهما وسد بضمتين و

وسائد جمع و قوله صلى الله عليه وسلم ان وسادك لعريض كناية است از كثرت خواب بدان جهت که چون بالین عریض باشد خواب خوش اید یا کنایه است از پهنا قفا و نرمی سر که دلیل غباوت باشد
وسادة بالكسر موضعی است بر مدینه از شام
ذات الوسادة موضعی است در زمین نجد
آوسد في السير شتابی کردن در رفتار و آوسد الكلب بر انگیخت سگ را بر شکار اسده بالهمزة مثله
توسيد تکیه جای و بالین کردن بهر کسی چیزی را
توسد بالین کردانیدن چیزی را و قوله صلى الله عليه وسلم في شريح الحضرمي ذلك رجل لا يتوسد القران يحتمل كونه مدحا اى لا ينام عنه ولا يطرحه بل يجله و ذما اى لا يكب على تلاوته اكباب النائم على وساده و من الاول قوله صلى الله عليه وسلم لا توسدوا القران و من الثاني ان رجلا قال لابي الدرداء اني اريد ان اطلب العلم فاخشى ان اضيعه فقال لان تتوسد العلم خير لك من ان تتوسد الجهل
وسس
وس بالفتح عوض
وسوس كمند فد وادی است در مليه
وسوسة بد اندیشیدن و دل افکندن شيطان و نفس چیزی بی نفع و خیر و سواس بالكسر مثله يقال وسوس اليه و له و نفسه و سوسة و وسواسا و قوله تعالى فوسوس لهما الشيطان
وسواس بالفتح اندیشه بد که در دل گذرد و نام دیو منهم و

قوله تعالى من شر الوسواس و اواز نرم سلك و دیبا و اواز پیرا اواز زر هر درمشنا زیر کن باد و نیز وسواس کوهی است
وسط
وسط محركة میانه هر دو است و اعدل از هر چیزی قال الله تعالى جعلناكم امة وسطا اى عدلا خيارا و شيء وسط چیزی میانه نزنیک و نیز وسط کوهی است و وسط الشيء ما بين دو طرف آنچه اسم است ونیکو سبن طرف است و هما بما هو مضمت كالحلقة فاذا كانت اجزاؤه متباينة فبالاسكان فقط او كل موضع صلح فيه بين فهو بالتسكين و الا فبالتحريك و يقال جلست وسط القوم بالتسكين و جلست وسط الدار بالتحريك و الصواب في وسط الدار لان المتحرك الساكن اى محدود و الساكن متحرك والحدود لا بد فيه من في
وسيط كامير انكه در نسب میانه در قدر و منزلت بلند تر باشد يقال فلان وسيطهم و ميانجی میان دو خصم
وسيطة كسفينة ابی که بر کال لای غالب باشد يقال غمرنا الماء و سيطة اى غلب على الطين
وساطة كسحابة ميانجي
وسوط كصبور نوعی از خیمه موئين يا خانه کوچك از خانها موئين و ناقه که بر کند اوند از شیر و ناقه که بر سر و پشت وی بار کنند و قيد و بند نمايند
اتزاوقافه كه بر حمل ان نزدیك سال چهل و نیز افزايند
واسط دندان و نيز واسط شهری است بعراق و هو مذكر مصر و قد يؤنث انتظها الحجاج في سنتين و يقال له واسط القصب ايضا

و هو قصر كان قد بناه قبل ان يبني البلد منه المثل تغافل كانك واسطي لانه كان يسخرهم في البناء فيهربون و ينامون بين الغرباء في المسجد فيجيء الشرطي فيقول يا واسطي فمن رفع راسه اخذه فلذلك كانوا يتغافلون و نيز واسط ده است نزديك مكه در وادي نخله و ده بيلخ ازان ده است محمد بن ابراهيم و بشر بن ميمون محدثان و ده در بابطوس و از او واسط اليهود نیز نامند ازان است محمد بن حسين واعظ فرغوده و ده بحلب نزديك ان و ده است بکر که ان را کوفه نامند و ده بخابور و دوده است بموصل و ده يك از ان ده است محمد بن عمر بن علي عطار محدث و ده در دجله و ده ازان است ابو الحسن عيسى بن غالب و ده بيمن و منزلی است میان غديه و صفراء و منزلى است مرتبه قيس را و موضعي مرتبه تميم را و شهری در اندلس از انجمله است ابو عمر و احمد بن ثابت و ده يمامه و قلعه است مرتبه سمير را و ده بنهر الملك و کوهی است در اسفل جمرة العقبة ميان کان يقعد عنده المساکين با واسط نام دو کوه است نزديك عقبه واقع است و ذات واسط موضعی است و واسط الكور پیش پالان
واسطة الكور پیش پالان و فقا الفيلادة جوهر میانگی کرندیا اوسط میانه و اوسط الشيء ما بين دو کرانه ان و اوسط القوم کزیده انها
وسطان لشکران شهر نشین مر اکرادرا
وسطى كبشرى انگشت میانگی

والصلوة الوسطی نماز صبح یا ظهر یا عصر یا مغرب یا عشا یا وتر یا نماز فطر یا عید اضحی یا نماز چاشت یا نماز جماعت یا جمیع نمازهای فرض یا صبح و عصر معا یا نماز غیر معین یا عشا و صبح معا یا نماز خوف یا نماز جمعه در روز جمعه و در دیگر روزها نماز ظهر زیرا که میانه نیز در از نیز کوتاه یا هر واحد از نماز پنجگانه بدانجهت که قبل از دو نماز است و بعد از دو وقال ابن سیده من قال هی غیر صلوة الجمعة فقد اخطا الا ان یقوله بروایة مسندة الی النبی صلی الله علیه وسلم وقیل الابرد علیه شغلونا عن الصلوة الوسطی صلوة العصر لانه لیس المراد بها فی الحدیث المذکور ثم فی التنزیل

ض وسطهم وسطا بالفتح وسطه کعدة نشست میان ایشان و درمیان باشد

موسط البیت ککرم آنچه درمیان سرای باشد خاصته

توسیط درمیان آوردن چیزی و فرق توسطن به جمعا و بدو نیم بریدن چیزی را

توسط میانجی کردن و چیزی میانه گرفتن نه جید نه ردی و درمیان قوم نشستن

وسع

وسع مثلثة فراخی و توانگری و دست رس و طاقت والطاقة مضموم من الواو ومنه قوله تعالی لینفق ذو سعة من سعته ای علی قدر سعته

وسیع کامیر فراخ و اسپ فراخ گام و فراخ ذراع و آب است میان بنی سعد و بنی قشیر

وساع کسحاب مرد سبک در حاجت و کرامی و اسپ جواد کرامی یا فراخ گام و فراخ ذراع واسع فراخ ضد ضیق و نامی از نامهای باری تعالی بمعنی بسیار عطا که عطایش میکنجد هرچیز را که خواسته شود یا محیط است هرچیز را یا آنکه میکنجد رزق او جمیع مخلوقات را و رحمت او همه اشیا را و واسع بن حبان صحابی است و در صحبت او اختلاف است کذا قال فی اللواحق هو واسع بن حبان بن منقذ الانصاری المدنی المازنی تابعی جلیل کثیر الروایة روی عن ابن عمر و ابی سعید و جابر بن عبدالله و عبدالله بن زید بن عاصم

تیع کیفیع نام پیغمبری و هو الیسع اخطوب سان تابید الالیاس ثم غاله فنبی بعده و هو معرب و ابن العجوز و هو اسم اعجمی فدا دخل علیه ال ولا یدخل علی نظائره کیغرو یزید الا فی ضرورة الشعر و قری واللیسع بلامین

ض وسعه الشیء یسعه سعة کعده و سنعه یعنی گنجید در آنچیز و ما اسع ذلک خاست و گنجایش ان ندارد و هذا الاناء یسع عشرین کیلا یعنی از آوند گنجایش بیست کیله دارد و هذا یسعه عشرون کیلا ای یسع فیه عشرون و نیز سعه فراخ کردن یقال اللهم سع علینا ای وسع و لیسعک بیتک امر بالقرار فیه یعنی آرام کن در سرای خود و نیز و سعت رحمة اسهل شیء و لکل شیء و علی کل شیء

ك وسع الفرس و سلعة نکداره تسعة کعده فراخ گام و فراخ ذراع و کرامی تر از کردید

ایساع بادست رس و توانگری شدن موسع بنعت است از آن منه قوله تعالی انا الموسعون ای اغنیا قادرون و فراخ کردانیدن ذو بخیر کسی و توانگر کردن صلة

توسیع فراخ کردن خلاف ضیق و توانگر و فراخ دست کردانیدن یقال وسع الله علیه ای اغنا

توسع فراخی و فراخ نشستن در مجلس یقال توسعوا فی المجلس

اتساع فراخ شدن

استیساع فراخ کردیدن

وسف

وسف بالفتح کفتگی که بشکفت در دوران و پیرون شتر پیدا کرده دان فرهی شتر در اندامش شایع کردد

توسف پوست از سر دیش باز شدن و وسف پیدا شدن در شتر بر اثر فراخی سیدن شتر و فربه کردیدن آن و افتادن پشم کهنه و بر آمدن پشم نو

وسق

وسق بالفتح بار شتر و بکسر شصت صاع وسوق جمع وفی حدیث جابر عن النبی صلی الله علیه وسلم لا صدقة فی شیء من الزرع والکرم حتی یبلغ خمسة اوسق

وسیقة کسفینة کله شتر انهم سفر و هی للابل کرفقة للناس فاذا سرقت طردت معا ما خوذا من قولهم وسق الابل اذا طرد

واسق ناقه بار کرفته و آبستن شده

وساق ککتاب جمع مواسق و مواسیق کذلک علی غیر القیاس

میساق بالکسر مرغ کبالهم ندد دریهن میا بسق ما بشو

جمع ض وسقه وسقا بالفتح کرد کرد آورد و باز نمود و قوله تعالی واللیل وما وسق ای ما جلل الجبال والاشجار والبحار والارض فاجتمعت له فقد وسقها و نیز وسق بلند و پستی کاهیدن شتر و بار کرفتن

ناقه و جران و کرفتن آبکش در رحم و بر داشتن قوله لا اصله و ما وسقت عینی الماء ای حملته

ایساق بار کردن شتر و پیا بار کردیدن خرما درخت

توسیق شک شک کردن با را

مواسقه هم سنگ بر آمدن در معارضه و بسوی یکدیگر اهنگ کردن در حرب

اتساق ترتیب دادن و راست و تمام شدن و فراهم آمدن

استیساق فراهم آمدن شتر

وسل

وسیله کسفینه سبب و دریعه و نزدیکی و پایه و منزلت نزد پادشاه وسیل و وسایل جمع

واسل واجب و راغب بسوی خدای قال لبید بلی کل ذی دین الی الله واسل

واسلة وسیلة

اوسله نطی است در همدان

ام توسیل کجلس شنا رشت

مویسل مصغرا بداست مرخی طی را

توسیل نزدیکی جستن بچیزی و کاری کردن که بدان نزدیکی و تقرب و منزلت جست هدیق

وسل الی الله تعالی وسیله

توسل نزدیکی یافتن بچیزی و بکاری یقی توسل الیه بوسیلة ای عمل عملا تقرب به الیه و وزدیدن یقی توسل الیه ای سرقه و کذا اخذ ابلی توسلا الله سرقه

وسم

وسم بالفتح نشان و داغ و سوم جمع

وسمة بالفتح و کفرحه گیاهی است برکش شبیه ببرگ مورد و وسمه غیر محوف و غیره بقید تلفظ

وسمه ازو سیاه شنا کردد و بدان ابرو و موی را خضاب کنند و در آن قوة محلله باشد یا آن برک نیل است

سمة نشان و داغ سمات جمع

وسمی بالفتح و شد الیاء باران نخستین بهار سمی به لانه یسم الارض بالنبات

وسیم کامیر زیبا و خوب رو یقال فلان وسیم ای حسن الوجه و سیماء و وسام ککتاب جمع و نام مردی

وسیمة بالتاء زن جمیل نکو روی و سام جمع

وسامة کسحابة خوبی و زیبایی

وسام ککتاب نشان و داغ ستوران و جران

اسماء کصفراء دختر ابی بکر رضی الله عنه و هی من الوسامة و همزه من واو

موسم کمجلس هنگام هر چیزی و هنگام فراهم آمدن حاجیان و جای کرد آمدن در حج سمی بذلک لانه معلم یجتمع الیه

میسم کمنبر آهن داغ و خوبی و زیبایی یقال امراة ذات میسم ای جمال و میاسم علی اللفظ و مواسیم علی الاصل جمع و علاقة قال الاصمعی یقال رایت میسما من الاثر فیه ای علاقة و نیز میسم نام مسلم بن خیثمه که آنحضرت صلی الله علیه وسلم بمسلم تغییر داده

موسوم نام اب مالک بن جلاح و فلان موسوم بالخیر یعنی نشان نیکویی دارد

ارض موسومة زمین باریده و دراع موسومة زده که پاییز از ابتدای آن شده باشد

ن وسمه چیره شدم بروی در زیبایی و خوبی و جمال

ض وسمه وسما بالفتح وسمة نشان کرد و داغ نمود

ك وسم وسامة و وساما یعنی زیبا و خوب روی کردید

توسیم بموسم حاضر آمدن یقی وسموا عرفة کما یقال عیدوا فی العید

مواسمة نیز در کردن در خوب رویی و زیبایی

متوسم داغدار و فی الحدیث الشیخ المتخلی بسمة الشیوخ

توسم دیدن چیزی و فراست بردن و علامت بر دن بچیزی یقال توسمت فیه الخیر و منه قول ابن رواحة فی النبی صلی الله علیه وسلم انی توسمت فیک الخیر اعرفه والله یعلم انی ثابت البصر و نیز توسم علف سبز جستن و وسمیه بر کردن فاذا امرشمنه قلت توسم

یعنی موی را خضاب کن

اتسام داغ و نشان پذیرفتن و خویشتن را بچیزی داغ و نشان کردن

وسن

وسن محرکة حاجت و نیا انیقالا ما هو من همی و بین وسنی او سان جمع و کذا ضبب الابل او سانها ای الماهای او طارها و نیز وسن محرکة کرانی خواب یا اول آن یا پینکی و غنودگی و وسنة بالتاء و وسنة بالفتح و سنه کعدة شدت الفعل من سمع و بیهوش شدن از بوی چاه و جران یقال الرزق مالم یوسن به نومه

سنه کعدة غفلت یقال هو فی سنة

وسن ککتف غنوده و خواب آلود و سنة مونث

وسنان کسکران غنوده و خواب آلود

وسنی کسکری زن سست کسل مندو زن غنوده پینکی سیده

مونث وسنا

میسان بالفتح موضعی است

میسان بالکسر خواب آلود و بیسیا خواب و امراة میسان کان بها سنة من رقادها

میسنا الضحی بالتاء زن بسیا خوابنده در وقت چاشتگاه مدح است زنان را

موسونه زن سست کسل مند

موسنة کمحسنة چاه که از بوی بدان بیهوشی آید

ایسان بیهوش کردن بوی چاه

توسن کشتی کردن نخل نافه خوابیده را و هم چنان زن خوابیده را کاییدن

استیسان خواب آلود کردیدن و غنودن و پینک زده شدن

وسی

موسی کمکرم استره و نام کلیم الله هو موسی بن عمران بن یصهر بن قاهث بن لاوی بن یعقوب قال الفراء هی فعلی مونثة و عبدالله الاموی هو مفعل من اوسیت و هو مذکر لا غیر و قال ابو عمرو هو مفعل و یدل علیه انه یصرف فی النکرة و فعلی لا ینصرف علی حال والنسبة الیه موسوی و موسی نیز قال ضلی و نیز موسی جایی است در بعیره را و طرف اعلای خود اهنی و ابو موسی اشعری صحابی است و موسی بن طلحة بن عبدالله تابعی و نیز موسی جماعتی است از محدثان و بند موسی موضعی است

ایساء موی ستردن یقال اوسی راسه و بریدن

فلشاه یا دی داد و ذالغنرده فی اسنا

استیسا ستره طلبیدن کفتم او را یعنی یاری ده مرا و الصواب استاسیته و اسیته

باب الواو وفصل الشین

وشب

وشب بالفتح هر چیزی که درکند و سطبر و شبه مونث یقال الثمرة وشبة یعنی خرما سطبر پوست

اوشاب کروه مردم از هر جنس مقلوب او باش و شب بالکسر یکی

وشج

وشیج درختی است که از آن نیزه سازند و در هم پیوستگی خویشی و قرابت

وشیجه کسفینه بیخ و دیشه درخت و شیج جمع و پوست درخت خرما که تافته در میان دو چوب بسته بر آن کندم و جران درو ده از جایی بجایی برند و وشیجة القوم خرد او و فرومایگان قوم و موضعی است در عقیق مدینه

واشجة قرابت و خویشی بهم در پیوسته و کلاست یک و اشج

ض وشجت العروق والاغصان در هم پیچیده شد و وشجت بک قرابته و شجا در هم پیچ خویشی و قرابت وی با تو

توشیج در هم پیوسته کردانیدن خویشی و پیوند را یقال وشجها الله و با هم دیگر بستن کجاوه را بدوال و جران تا از آن چیزی نیفتد

وشح

وشح بالضم کوشش و هیئت حلم و شحة و نیز ضرب من شرح

وشاح بالضم والکسر حمیل یعنی دو رشته منظوم از مروارید و جواهر مختلف الالوان که یکی بدیگر پیچیده زنان آن کردن تا زیر بغل او نیز بعد از آن دو والی است پهن مرصع بجواهر نیکا

اِئتشاح بالهمزة مشدد شتر باشد و بشمشیر و آنچه مانند آن است توشیح جمع و امرأة غرثی الوشاح زن باریک میان
وِشاح بالکسر شمشیر شیبان هندی بدو و اوشاح لقب مردی از بنی حوم بن عدی و شمشیر عمر بن الخطاب رضی الله عنه
وِشاحة بالکسر شمشیر
و اشیح بطنی است از ازد
وشحی کبکری ابی است فرس عمر بن کلاب را
وشحاء کصحراء گوسپند کردن و سینه سپید
شاة مُوَشَّحة که خطه گوسپند که بر هر دو پهلوی آن خط سپید باشد
توشیح حمایل در افکندن بکردن دیگری
توشّح حمایل در افکندن و حمایل وار بکردن او بجز جامه و شمشیر یقال توشّح بسیفه و بثوبه اذا جعله مکان الوشاح
و موشح شجی ای نهانفشی
اِئتشاح حمایل بکردن در افکندن

وشح

وَشَحة محرکة هر چه از برای خون مانند
وشح بالفتح پیچکاره و سنت و زنبیل از برای خرما که در وی خرما هند

وشر

وُشر بضمتین خوبی و تیزی دندان خلقی باشد یا جعلی
میشار بالکسر اره مواشیر
ض وَشَر الخشبة وَشْراً بالفتح باره برید آن را و تیز و تیز و تنک کردن زن دندان را و اِتّزره تعناست زان و می عیره موهون لتعنی فی اشر
مُؤتشر العضدین کمعظم خبر دیدن

وتیز
مُؤتشِره زنی که دندان خود تیز کردن خواهد و فی الحدیث لعن الله الواشرة والمؤتشرة و یروی المستوشرة و هی المهموزة من الاشر لا من الوشر و الاقوی قول ابن الاثیر والمستوشرة
اِتّشار تیز و تنک کردن خواستن دندان از آنا کرسن نماید استیشار مثله

وشز

وَشْز بالفتح شتر نوانا بر تیز و جای بلند و آنکه بر وی تکیه کنند و نیز پناه گیرند و نیز وشز بالفتح سختی و بتحی زندگانی و سرعت و شتاب اوشاز جمع یقال اصابتهم اوشاز و وشوز الامور ای شدائدها و لفیته علی اوشاز و وشزای اوفاز و وفزای عجلة و نیز اوشاز باری گران و مدد کاران نمودن و مانند هر دو نمایکان پیوندها
وَشائز نماذ بالشهای بیابانی
توشّز اماده شدن چیز بر انهال
توشّز الشر یعنی اماده کرد بدی را

وشش

وَشوشة گذر خبر سخن شوییده و سبکی و اندک دادن
رجل وَشْواشٌ و وَشْوَشیّ الذراع مرد سبک دو کار
وَشواش بالفتح سبک و شتر مرغ سبک تیز رو
ناقة وَشْواشة ناقه سبک جنبنده
تَوَشْوُش جنبیدن قوم و همدیکر پس و پیش و زیر و زبر شدن

وشط

وشیظ پیروان و نوکران و مردم در شت خوی و کرل و گروه که بر ایشان پیوند از هر جانبی و هر چیز که از یک اصل نباشند
وشیظه کیفیته پاره از استخوان که زاید باشد بر استخوان صمیم و پاره چوب که بدان کاسه شکسته را وصل کنند و فرومایکان قوم یقال هم وشیظ فی قومهم ای حشو فیهم

ض وَشَطَ القوم الینا در پیوستند بما و ایشان از ما نبودند ایشان الذاندر و نیز وَشط بالفتح فاسد و مخ در بن دسته تیر و تیشه زدن ناشک واستوار کرد و پاره از استخوان شکستن
مُواشَطة ارزومند جماع شدن دو مرد با هم پر افشردن ذکر خودها بر شکم یکدیکر
تَواشُط یعنی مواشطه است

وشع

وَشع بالفتح شکوفه بر زره و درخت بان
وَشع کمنع خانه تنیده
وشیع کامیر شاخ ریزه افکنده که بر سقف و بالای پرواره نهاده و گاهی از آن پردهای جوانب سرپوش سازند و آن را یکجا بر بندند و آنچه پیرامون باغ ببد بند نصب کنند از درخت و خار و نیز چیزی تا از آمدن و آمدن منع کند و بوریا ما که از بی ساده و بدر نهند و چوب که آن را علم جا و چوب سطبر بر سر چاه که ابکش بر آن ایستد و ماکوی بافنده و خانه نشین که جهت امیر لشکر سازند تا بر وی بر آید و بنگرد آن را و مو ضع است
وشیعة کیفیته خطهای غبار بر هم پیچیده و ماشوره و چوبی که بافنده بر آن رشتهای رنگین میهند و ماکوی بافنده و نوالهٔ باغند و خطهای جادو و هر چیز پیچیده
وَشوع کصبور گیاه متفرق که در کوه رویده باشد و داروی که در دهان ریختنی
یوشع بن نون بضم اول و فتح شین صاحب موسی و خلیفه او علیهما السلام که در حیاتش نبوت وی مشتعل گردید هذا اما قال ابن اسحق و عن السید هو یوشع بن نون بن افرایم بن یوسف بن یعقوب بعثه الله نبیا بعد موسی علیه السلام و بدعا او رد شد آفتاب علیه السلام نبیذ فی النهار یوشع نصف

ف وَشعه شیء درآمیخت آن را و نیز وَشع بر شدن بر کوه و بر آمدن سپیدموی بر سر و شیعه مثله و بر آمدن کیاه سبز از زمین خشک
ایشاع گل کردن درخت دار و دندان سبز و بجنن
توشیع نگار کردن جامه و بافته ساختن پنبه را بعد زدن یا در ابهام و خنصر پیچیدن رشته را نادر رفتن و زعفران دامتیختاند بر آمدن سپید موی بر سر
توشّع بر آمدن گوسپند بر کوه بجای و فرا گرفتن چیزی اسکوه را بیکبارگی و فرا گرفتن افزون شدن و پراکنده کردیدن
استیشاع اب کشیدن

وشغ

وَشغ بالفتح اندک
وَشوغ کصبور داروی که در دهان ریزند
ض وَشَغ بوله و شغا اندک کمیز را
ایشاغ کمیز انداختن و دارو در دهان ریختن و کم کردن دهش را
توشیغ خون الود نامه چنانکه خطوط پیدا کرد
توشّغ بالشیء متشکر دانید و بدکرد
استیشاغ مدلود بدو اب کشیدن

وشف

وَشْق بالفتح چراگاه متفرق
وَشقه بالفتح شهری است باندلس
وشیق کامیر گوشت بدوا از آب خشک کرده یا گوشت بجوش نیم کرده جهت توشه
وشیقه یعنی و شیق است و شائق جمع و فی الحدیث انه اُتی بوشیقة یابسة من لحم صید فقال انی حرام ای محرم
وَشاق کسحاب شیر اندک و پیر شونده و دونده
واشق شیر اندک و دونده و پیر شونده و باشه لغتی است در باشق و معرفه نام سگی و نام پدر ربیع صحابیه
وشوق کسکر شلم نبی است مانند حیا العنز بر اشق باشه یکای هی اسم معرب است
مواشیق دندانهای کلید که آن جمع میشاق

ض وَشَق اللحم قدید کرد گوشت را و نیز وَشق نیزه زدن و شتافتن
ایشاق در او بجنبش چیزی
توشیق پاره پاره بریدن و پراکنده کردن
تواشق و شیق ساختن قوم گوشت را و بریدن یقال تواشقه القوم بالسیوف ای قطعوه
اِتّشاق قدید کردن گوشت را و وشیق ساختن

وشک

وَشک بالفتح و بضم شتابی منه وُشک الفراق ای سرعته و کذا وشک البین ای سرعة الفراق یقال عجبت من وشک ذلک الامر
وشیک کامیر شتابکار و سریع یقال خرج و شیکا ای سریعا و مروشک دروی یکسانا است تقول انه لوشیک ای سریع و امراة وشیک و نیز وشیک نام است و شاک ککتاب تیز رو و شتابی
اسم است مواشکه را
وَشکان کسرعان و شلت شتابی منه است فعل را وشکان الامر سرعت نکارو تغیم

ل وَشُک الامر وشکا بالفتح بشتافت و شک تلوجا شیء سرع
ایشاک شتافتن و یوشک الامر آن یکون و یوشک ان یکون الامر ای قرب شده او لغت ردیه یعنی شتاب شد نزد شکاد
توشیک شتافتن
مواشکة بکسر الشین شتابنده نیز رو و مواشکة مؤنث و قیل هذا یقال بهذا اللفظ و لا یقال امنه واشک
مواشکة شتاب و فتن لغة ردیة و لا یقال المتغیر مواشک

وشل

وَشَل محرکه آب اندک که از کوه یا سنگ زهد و قطره های متوالی و متصل هد یکر نباشد یا آب که اندک اندک از اعلای کوه چکد ابنیتا و اشل اندک و اشاک بسیار از اضداد است و شال جمع و فی المثل هل بالرمل اوشال و یقال جاؤا اوشالا یعنی در پی یکدیکر امدند و نیز وشل کوهی است بزرگ در تهامه و نام دو موضع و نیز وشل ترس و بیم
ناقة وشول کصبور شتر ماده بسیار شیر
وشول کصبور کمی دولت و غنا و کمی بهره و نصیبی
جبل واشل کوه که بروستر از اب زهد و فلان واشل الحظ یعنی او کم بهره است
مواشل جاهها

ض وَشَل وَشْلا بالفتح و وَشلانا محرکه روان شد یا چکید و وشل الرجل سست کردیده
در و بش و بینا مند کشت و شد الیه فریاد خواست او وی و از بد ایشال کم کردن بهره کسیرا و هند یا فتن اب و داخل کردن بیر ستان ناقه را از ردهان بچه تا شیر مکید لموزد

وشم

وَشم بالفتح نقش و نگار که بر اندام سوزن از ده و نیله بران پاشید سازند وشوم و وشام کتاب جمع و کیاه خستین که روئیدن کیرد و شم رسیت نزدیک یمامه از او شم الیمامه نیز کویند و نیز وشوم خطدستهای کاود شتی و موضعی است و ذو الوشوم لقب اسیعبد الله بن عدی البرجمی و نیز وشم اندام را بسوزن از ده و نیله پاشیدن بران و الفعل ضرب
وَشمة بالفتح قطرهٔ باران یقال ما اصابتنا وشمة ای قطرة مطر و نیز توما عصیته وشمة ای کلمة
وشیمة کسفینه بدی و دشمنی
میشمة بالکسر نبی است که در بینی خود نگار کرده بود تا نیکو نماید منه المثل هو اعظم فی نفسه من المیشمة والاصل المؤتشمة
ایشام نیکو شدن کرفتن انگور بعد رسیدن یا زرم و نیکو کردیدن و پستان کردن دختر کیا براوردن و افزون شدن سپیدی موی و عیب ظاهر کردن ناموس کسیرا و دشنام دادن و صلتها بغی و چرا گاه کیاه ناک یافتن شتر و اندک درخشیدن برق و نکریستن صلتها بغی و یقال اوشم فلان یفعل کذا یعنی کردن کرفت چنان
توشیم وشم کردن و کیاه بر اوردن
استیشام وشم کردن خواستن منه الحدیث لعن الله الواشمة و المستوشمة

وشن

وَشن بالفتح زمین بلند و شتر اکنده کوشت عدد قراد
اوشن انکه بادیکری نیامیزد و ننشیند باوی و بجور دهطعام وی را
وُشنان مثل اشنان که کیا است
توشن کشتن لب

وشی

وَشی بالفتح نگار با امیزش رنگ که باشد و بر بند شمشیر و شیء محرکه منسوب بوی نزد الیمزیدی و الواو هو فاء الفعل و شراب البین معتل منه لقولهم سیبویه و قال الاخفش الامین التسکین و تحریک بو شیء سنان کان که بدان نزد است و نیز وشی نوعی از جامهای وشاء اکنساء جمع
وشاء کمماء بیتای مال النعم معدد است
شیة کعدة نشان و رنگ لب و جز آن که مخالف سایر اندام باشد شیات جمع منه قوله تعالی لاشیة فیها ای لیس فیها لون یخالف لونها و یقال ثور اشیه یعنی کاو چپاک کما یقال فرس ابلق و تیس ادرأ
واشی مرد بسیار فرزند و اشیة مؤنث و ستور بسیار بچه و بافنده جامه و کاونده کان جهت زر و سکه زننده تا جمع
أشی بالضم و شد الیا سپیدی پیشانی اسب که غره مانند نیست و سپید دست و پای ان و قد فرس حسن الاشی
ثوب موشی کمرمی جامه نگارین

ض وشی الثوب وشیا بالفتح و شیة نگارین کرد جامه را و آراسته و نیکو نمود آن را و وشی به الی السلطان و شیا و شایة

نکنانه من حیث کرده است نماید
نمودن نزدیک پادشاه والامر شیر
بالها انهم لاینطقون بحرف
واحد ما قل ما یحتاج الیه البشا
حرفان حرف یبتدأ به و حرف یوقف
علیه فاذا وصلته بشیٔ ذهب
المد استغنا عنها و نیز روشن
وشنیده دروغ گفتن را گویند
سخن بدروغ و بیهوده گفتن
امل قبیله و فرزندان نزاد
بیقال نادوشتٔ فنده ای الساشه
عبکه بنی ... وبه
المثل اللیل طویل ولا... شفه
یکی شب دراز است و لیکن بیدا
مشوم ... ببرادی
که ... بدو صدد ... ببره
درنیو ... قال الاخر ... چنند
اثری لا و جه ... فیها
ایشا کیاه ... ... بر ... نه
زمین نمایان شدن ... ب
... ... بیاماد
کردیدن مرد و معنی کلام و شعر
برآوردن و اندک ... نه
شدن دوکان ... الشد
فاذ ... جد ... مرغ
بر ... او ... وردن ... زمین
برایکن ... نهایت ...
وساختن چیزی را وکردن چیزی
از دوم ودیار ... یقال الوشی ...
الذاهر ... بر کرد ... نید
داروی بیاردا
توشب ... کنعم جامه بیتا
نکار
توشیه نکار کردن جامه را و آرا
و نیکو نمودن شد ... النقر
توشی ... نمایان شدن
ان ... ... نکار
... العظم ... شد ... کی
کرداشت
استوشی ... بر ... نک
انبار ... ... فلان ... بتعبیه

پادشا ... روا ... نیزه ...
نیز ... شاه ... خزانه ... جنب
محجوب ... ...
باب الواو مع فصل الصاد
وصع
موضع ... دیکر بند
کردید
وصب
و صب بالفتح ... بن بضر ... ا
و صب محرکه بیماری از صاحب
و صب کلکف بیمار و بحود
وصیا کسکاری و وصب الکتاب
جمع
معاده واصبته دست ... و
بد دراز
ضر تیجب ... واپاید و ثابت
کردید و وصب علی الامر ... کی
و وصیه بیران و نیکو ... ایشان ...
نمودیران وقوله تعالی ولهم عذاب
واصب ... وقوله تعالی وله الدین واصبا
ای دائما و قیل و ایجاب ...
من و وصیب ... بافرکه بیمار کشت
موصب بیمار
ایصاب بیمار شدن و بیمار کردن
لازم و متعدی و پیوسته بودن بر
چیزی و نیکو ... نمودن ... بران
یعد ... ... نو ... نزدان
بیمار دادن و ... اشرین
در ... تعبت التاقه ای ...
توصب ... بیمار بحوری ...
توصیب بیمار کردیدن
توصب بیمار کشتن
وصخ
وصخ محرکه ... ...
وچرکین ... الفعل ... ع
وصد
وصد ... بافتن
وصید کابیر استان و پیشگاه
... ... مانندی است که
درکوه از سنک سازند جهت ...
وصید شله ... کرد از ... ...

کرده ... بند ... و بوو
کیاه که بچیهای ... نزدیک یکدیگر
باشد و ... ... او را
دو بار ... کرده باشند و ...
کار ... شاخها ... شاند
وصاد کشداد بافنده
ضر ... و صدا بالفتح ...
ثابت ماند
ایصاد ... ساختن و ... را
سک و جوان را ... بند کردن در
را و قفل کردن ... یقال اوصد
الباب فاصده ایضا او وصد
... فهو موصد و قوله تعالی
انها علیهم موصده ای ... مطبقه
موصد ... پرده برای دختران
درکوشه خانه و پرده خانه
توصید ... ... کردن
... ساختن در کوه
وصر
وصر بالکسر پیمان و عهد نامه
و چک ... ...
کسفینه و ... با ... شده
الراه ... مثله
آوصر زمین ... باشد
وصص
وصر بالفتح استوار کردن ... داو
الفعل من ... ضر
وصوص ... سوراخ پرده ... ...
... چشم که ... زد ...
وصوصه ... ...
چشم کشادن ... تنک ...
زن ... خود را وچشم تنک
کرده ... چیزی را
... بالفتح سوراخ پرده
... چشم که ... زد ...
دد ... ... دختران بن
... ... و
میانه ... ... زمین
... وصاوص جمع
توصیص تنک بستن زن روی
بند خود را چنانکه جز چشم ...

... ... کردن ...
وصع
وصع بالفتح ... ...
... ...
... ... بالکسر جمع وفی
الحدیث ان اسرافیل لیتواضع
لله تعالی حتی یصیر کالوصع
ونیز کنجشک ... ...
کرفتن و پوشانیدن و الفعل
من ... **قال الشاعر**
... ...
... ...
... ...
او الضوابعهم الصاع
وصیع کامیر اوان کنجشک و
کنجشک ... ...
وصف
صفته ... بیان حال ... علم
... ...
... ... هو اسم الفاعل و
المفعول ... ...
یرجع الیهما ... المعنی کما ...
شبه و ما یجری مجری ذلک یقولون
رأیت ... الظریف ... الاخ ...
والظریف صفة له ولا یجوزان
یضاف الشی الی صفته کما لا یجوز
ان یضاف الی نفسه لان الصفة
هو الموصوف عندهم
وصیف کامیر خدمتکار ... باشد
... ... صفا جمع و
نیز ... مونث وصائف
جمع
وصفا ... خدمتکار ...
اسم است
وصاف ... ...
... ... بن ... ...
... ... اولاد
اواست عبید الله بن ... ...
وصاف ... ...
ضر ... وصفا بالفتح

وصفه صفت کرد او را او شود
و وصف المهر ... ...
... نیکو خوب و وصف ... ...
... ...
... وصف الغلام وصافة ...
کرامر ... خدمت ... ...
... خدمتکار ... ...
است و ... خدمت ... ...
غلام و کنیز را
بیع المواصفه فروختن ... ...
چیزی را بصفت ... ...
تواصف با هم صفت کردن
چیزی را
ایصاف ... کردن ... ...
شدن ... شدن چیزی را
استیصاف ... ...
طبیب
وصق
وصیق ... کوهی است ... ...
... ...
وصل
وصل بالفتح پیوند و بند اندام
یا پیوند استخوان او صال جمع ...
... ...
ولیلة الوصل ... ...
حرف الوصل ... ...
... ...
کقوله ... ...
وقوله کانت ... ...
وقوله ... ...
... ... وقوله اذا ... ...
... ...
واللام ... والواو والیاء
والهاء و ... ...
صحابی است
وصل بالکسر و الضم استخوانی
که ... ...
... ...
استخوان ... ... جمع
... بالضم ... ...
... ...

... وصل ... جمع
وصیل کامیر ... ...
... ...
وصیله ... ...
... ...
... ...
و جامه است ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
واصل نام مردی او اصل جمع
... ...
... ...
الصواب ... ... بن الخطاب
... ...
موصل ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
ضر وصل الشی بالشی وصلا و
صله بالکسر ... ...
... ...
... ...
... ...

... ... وصله بالفتح ...
... ...
... ...
و نیز وصل ... ...
... ...
ایصال رسانیدن و پیوند
دادن
... ...
است
توصیل پیوند کردن چیزی ...
شد ... المبالغه
مواصله و وصال بالکسر ...
... ...
... ... الصوم
توصل ... ... لطف
تواصل ... ... کردن
... رسیدن و پیوستن و
... شدن ... ...
... ...
... ...
والمتوصله
وصم
وصم بالفتح شکاف ... ...
... ...
... ...
... ... وصوم جمع
... ...
وصمه بالضم ... ...
... محرکه ... ...
... کامیر ... ...
ضر ... بالفتح ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
وصن
وصن بالفتح ... ...
وصی

وصا بالفتح ... ...
... ...
... ...
وصا ... جمع
... ...
کرده ... ...
یکی ... ...
یا ... جمع ...
وصیه ... ...
... ...
... ...
... جمع
... ...
... ...
... ...
... ...
یوصی بالضم و القصر ... ...
ضر ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
ایصا ... کردن و فرض
نمودن منه قوله تعالی یوصیکم
الله ... ...
... ...
... ...
... ... القوم ...
... ...
... ...
... ...
کردن منه قوله تعالی ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
باب الواو مع فصل الضاد

وضن

وضاءة نیکوی و خوبی و پاکی رو و
وضیئی کامیر خوب و پاکیزه
اوضیاء کانبیاء و وضاء کحکام جمع
وضاء کرمان خوب و پاکیزه
وضاؤن و وضائض جمع
واضی پاکیزه روی تو ماموی یعنی او پاکیزه نیست
وضوء کصبور آبی که بدان دست کردن و بالضم آب دست
آبدست کردن و آن شستن اعضا وضو و مسح سر است و گاه
شستن بعض اعضا هم وضو نامیده و منه من ذکر فلیتوضا
ای یغسل یده وکذا الوضوء قبل الطعام ینفی الفقر یا مرد و لغت
در مرد و معنی آید ذکره الاخفش
فی قوله عز وجل وقودها الناس والحجارة قال بالفتح الحطب و بالضم
الاتقاد و قال و مثل ذلک فی
الوضوء بالفتح هو الماء و بالضم هو
الفعل و یقال انهما لغتان بمعنی
و قال غیر الولوع و القبول مفتوحان
و هما مصدران شاذان و ما سواهما
من المصادر مبنی علی الضم
میضأة بالکسر جای دست و روی
شستن و آب دست و آبدستان
ف وضائة چیرشدم بروی
در مواضات
ل وضوء وضاءة خوب و پاکیزه
رو گردید
مواضاة باهم چیره کی جستن در
پاکیزگی و خوبی
توضأ للصلوة وضو کرد مر
نماز را توضیت بالیاء لغة فیه
او لثغة و توضأ الغلام او الجاریة
بالغ شدند و رسیدند

وضح

وضح محرکه روشنی و سپیدی
و سپیدی ماننده سپیدی ناف
است اسپ اغر و تا ماننده سپیدی
دست و پای اسپ و پیسی اندام و
برص و سپیدی موی یا از ره
و کشاده کران و شیر و درم درست
و سر و میر از نسیم افضاح جمع
و پای بر هنه و گیاه بز و ابی است
مر ینعه کلا دریا
وضحة محرکة نر ماده
وضحة کسفینة چنانا پا بر هنگان
جمع
واضح سپید و اشکار و شتر سپید
غیر شدید
واضحة دندان که بخنده پدید ا
گردد
وضاح کشداد دندان نیک
روشن و اشکار و مرد سپید و
نیکو رنگ و روز و نیز و ضاح
لقب جذیمة الابرش بانجهة که پیسی
اندام داشت و مر لا نجی است
بربری کجا میشیر دابوی ان
منسوبند و ضاحیه گرد و هاست
و عظم و ضاح بازیی است ان
چنان باشد که طفلان استخوان
سپید بشب بطرفی اندازند
سپس ان مرا عجبا جدا در
طلبش روند و کسی الوضاح نما
صبح زنبد دهان نماز عشا
اخیر
اوا ضح روزهای شبهای ورشن
یعنی سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم
ماه منه الجنیه سپیا الاوضح
ای الایام البیض اصله وواضح
نقلبت الواو همزة
وضح بالضم و کسر الضاد موضع
است میانا امرة نا اسود العین
ض وضح الامر وضوحا وضحة
کعدة و سعة روشن و سپید و
اشکار گردید کار و منه من این
بدا وضح بالفتح
ف وضحة الابل اللبن پدا
گردید شیر و پستان
کر
موضحة کمحسنة شکستی سر که
بانتخوان رسد
ایضاح پیدا کنتن و پیدا و
اشکار کردن لازم متعدی و فر
سپید شدن مرد و منه اوضح
الرجل و پتی من این اوضحت ای
الملنت
توضیح پیدا کردن
متوضح بکسر الضاد انکه در وظاهر
و اشکار کرد و براه روشن و میا
رود و در جماعت بانبوه در میان
وشتر انه سپید دیز متوضح
میگاه
توضح پیدا و اشکار گردیدن
اتضاح پیدا شدن
استیضاح دست بالای چشم
نهاده نگریستن چیزی نادیده
شود منه استوضح عنه یا فلان
و اشکار کردن خواستن

وضخ

وضوخ کصبور کرانه دلو اب
ض وضخ الدلو و ضخا نیم کرد
دلو را یا اندک دادن یقال
اوضخ له الماء وکران کرد بدین جا
مواضخه و وضاخ نبرد کردن در
ابکشیدن و در دویدن و غیر
بیر ضاخ خود رفتن
تواضخ نبرد کرد در اب دادن و در
رفتن

وضر

وضر بالفتح کوهی است یمن که
چند قلعه دارد
وضر محرکه ریم و چرک و چربی و
چرک شیر یا اب شسته مثل
کاسه و مانند ان و بوی ناخوش
و بانجی مانده ظرف و بوی طعام
کنده و اثناه و الایخ و الکر
زعفران و مانند ان او ضار
جمع و نیز وضر ریمناک شده
و التوده زعفران که بدان بدن و الفعل
من سمع
وضر کف ریمناک و چرکین
یاد زعفران الوده و وضرة مونث
فیهما
وضری کسکری بن زعفران
الوده یا در چرکین و نیز و وضرة
و یده سنک بنک بر و بختنه
اذ نهرا از ین کوه
وضراء کصحراء نشانها است
کردن شتر مرغ پیچ قراده یا شبیه
پنجه زاغ
توضیر ریمناک کردن
اناء متوضر متوضر و چرکین
توضر ریمناک شدن

وضض

وضض بالفتح اضطراب و غیر شکنا
غالطره و الفعل من ضرب

وضع

وضع بالفتح و بکسر نهادن ضد
کعدة مثله یقال ضع الکیس مر
هذه الوضعة یعنی بنه رخت ترا
جز این نهادن
ضعة کسعة کیاه شور و دستی
است شود کیا هی شب شمام
و فرو مایکی و خست و ناکسی و بکسر
وضیع کامیر مردم فرومایه و
دنی و ان مرتبه فرو افتاده
و ونهار و امانت و خرمای
خشک که ناشده در خود نهاده
وضیعة کسفینه کیاه شور و مزه
یقومون لا عقاب الوضیعة ای لحما
النفر مقیمین بیوتهم کرده یا
اینکه کسنه وعزر و هند اخیر
دستور نام بازمانا کاشیر و عشر
و لج که سلطان بکیرد و سپر طولی
و کتابی که در ان حکمت نویسه
وضائع جمع و گندم که ان خدا
کو منه و روغن امیخته خورند
نیز وضیعة نام کوهها لشکر که
بنا نهای ایشان مواضع شهر
(در حاشیه:) توضیه و الصبر ضرعه ... وتماله و فرو بحا بکانا شتع

زا نشینی نماند که اهل ان فرا
نکشند و در خت و باد و قوم و ضائع
جمع یقال ابن خلقوا وضائعهم
و اما الوضائع الذین وضعهم
کسری فهم شبه الرهائن کان یرهنهم
و ینزلهم بعض بلاده و وضائع
الملک ایچیر رعایا یا مقربون او یا
است و مالک ایشان ان زکات
ای لکم الوظائف التی نوظفها
علی المسلمین فی الملک لا نزید
علیکم فیها ولو الی الوضیعة و صحیح
است
واضع شتر کیاه ترش چرنده نکی
سمونت و در کیل سان است
و ر و شتاکی است بیمن و امرأة
واضع زن بی خمار و زنان ابتر
شوند در لوطهر
واضعة شتر ماده کیاه ترش
چرنده و مرغ او وزن شاه کار
شیانامه
موضع کمجلس جای
موضعة کمجلسة مهور و شی
و بحث تو فی قلبی موضعه و
موضعة
موضوع مرد زبان زده دون
نجارة شتر که بر سر خود برای عم
چراکند بوعبشه نجانه باز اید موضوع
مونث و نیز موضوع و دان موضوع
در موضع است والاعادیث
الموضوعة سمه بیتهای ساخته
بر بسته
دارة المواضیع موضعی است
ف وضعة وضعا بالفتح و
موضعا کمجلس و بیفتح ضاده و
موضوعا نهاد ان را بر جای و زکاه
عند از شیره او فرد انکند ان
و وضع عنه عنه کرد بر غریب
از مال یا فتنه و وضع البعیر
حکمته و ضعا و موضوعا سلم
سر فیز بو کرد و یده و نیز وضع
و دیعته نهادن نزد کسیه فعله
زن مغرزا از سر بچه او زدن زن
وضع و تضع بضمتها مثله و در
لو طهر و ابتدای حیض ابستن
کردیدن زن وضع بالضم و نضع
بالفتح و بضمتین مثله یقال ما
حملته وضعا و تضعا نیز فرز
نا مرو زبان زده گردیدن مردم
در تجارة ضعة بالفتح والکسر و
وضیعة کسفینة مثله یقال وضع
فلان فی تجارته مجهولا و کفرح
ایضا ای خسر و نیز وضع کیاه شو
خورانیدن شتر را و ملازم ان
کردانیدن او را یقال وضعت
الابل اذا الزمتها المرعی فهی موضوعة
و نیز کیاه شور خوردن و ملازم بودن
ان وا وضیعة کسفینة مثله فیهما
لازم شد ابل واضع و واضعة
نعت است ازان و خوار ساختن
نفس خود را وضوع و ضعة بالفتح
والکسر مثله و کردن و شیا قط
محو کردن جنایت که بر ایقال وضع
الجنایة عنه و فاکرد و کم کرد ا
و نیز موضوع تیز رفتن شتر و بعیر
حسن الموضوع شتر نیکو تیز رفتار
ک وضع ضعة کسعة و کیک زو
فرومایه و ناکس و دون مرتبه گردید
و وضع پسر خوانده گردید
ایضاع کیاه ترش چریدن شتر
بکرانه ابی پیوسته بودن بر ان
ابل موضعة نعت شتر ان و نیز
رفتن شتر و نیز راندن و زیان
زده کردیدن مردم در تجارت
لایستعمل مجهولا و قولهم لاوضعوا
خلالکم یعنی بر داشتند مرکبهای
خود را بر شتاب
موضع متظم شکسته و برهنه و
سست اندام نا استوار خلقت
مجموعیت
توضیع فرومایه و ناکس کردن یعنی
و شیر بر و خرقی بعد نه بنه شد
نذ ان بیه ... شتر
بیضها
تواضع هیبکر کو بیش و مانند
خزید و فرو رفتن با هم و بر چیر نمودن
و شتاواری نمودن و فرو افتادن
و باهم اکاهی بخشیدن منه مثلهم
اواضعک الرای ای اطلعک علی
رایی و تطلعنی علی رایک
تواضع فروتنی کردن و نرم کردن
دشوار نمودن و دور شدن
یقال تواضع ما بیننا ای بعد
اتضاع فروتنی نمودن و کم و دون
مرتبه شدن و پست کردن شتر
را تا پای بر گردن وی نهند و بر
نشینند
استوضع سنگ کردن خواست
از ان

وضف

ض وضف البعیر و ضفا باضح
شتاب رفت
ایضاف شتافتن شتر و شتر را شد
بر فتار وجف

وضم

وضم محرکة تخته و بوریا و مانند
ان که بروی گوشت نهند تا خاک
الود نگردد و اوضام و اوضمة جمع
و ترکتهم لحما علی وضم فروا نکند
ایشان را و ذلیل و خوار و در
ما لکردانید
وضمة ابالفتح بمعنی وضیمة یعنی
یقال التقی وضمة و لعمه ای جماعة
منقاریة
وضیمة کسفینة طلیکه اذ قوم
ازد و صدتا سه صد و کرد ه
اندک برقوم دیکر فرود اید
و طعام ماتم و کیاه کردانیده
یا طعام کرد کرده و قیل وضیمة
من الطعام مثل تقیة من الکلام
ص وضم اللحم وضما بالفتح بر
تخته و بوریا نهاد گوشت را یا
و ضم ساخت جهت او وضم بو
تلان علی ... علی
براینها
ایضام و ضم ساختن جهت گو
یا نهادن بر ان یقال اوضم
اللحم و اله
توضم کاشیدن
استیضام ستم کردن

وضن

وضن بالفتح دو تا کردن بعض
چیزی را بر بعض یا دو چند کردا
نیدن یا بر یکدیگر نهادن و نواختن
با مش والفعل من ضرب
وضین کامیر هر چیزی برهم
پیچیده و دو تا کرده و نوار تنگ
هودج چین کانه دوال یا موی
یا مانند یا ان جز از چرم باشد
و ضن ککتب جمع و هو بمنزلة البطان
للقتب والتصدیر للرحل والحزام
للسرج یا انک یا الان شتر یقال
انک و ضینها یعنی جنب شتک
وی الاخری
میضنة بالکسر جوال از برک خرما
مواضین جمع
میضنة کدنخشلی نیستا بنهی و
مندک است کران
موضون چیز بر هم پیچیده و
دو تا کرده
موضونة زره بافته زانده
ستتار بافته باید و در حلقه
بافته با یکدیگر هر ضع و جامه
غنم موضعه منه قوله تعالی
علی سرر موضونة
توضن خوار کردیدن
... بیدن

باب الواو و فصل الطاء

وطء

وطء بالفتح زمین نشیب پست
نشیبهای باشد
... اینجا نم قینکو و منشر
اوکرند ... منه الحدیث اللهم
اشدد وطأتک علی مضر و منه
... وطأة ... ف

اوضح کمار ... آمده

فصل الواو (در حاشیه)

چنانکه بینه پیرزه که کوشش
ظا کشته شد
وَطَاءَهُ غیرکرد او را پاسپرده بینا
منه الوطا ة سپردن
وطی کاهیر کوفته و سپرده زیر
پا و پستی و جای بین الوطاءة
نرم و پستی که غیبه و نوعی از طعام
کرد نیز و هنرمای حسنه را بود
زنبیل مند یا پیو شکرانه پنهن
و جواکه در دیگ و شکل
نان کالیدا دانه و منه الحدیث
اخرج ثلاث اکل من و طیبه ای
ثلاث قرص من غرارة
وَطَاءَ کنیاب زمین پست ... یستان
زمین بلند
وَطَاءَة کخطاب پی سپردن کی ... و
مثله
وِطَاء ککتاب و کغراب ... غرالکنا
کستردنیه خلاف غطاء
وَالطِئة ساقران نموا بذلك
او طیهم الطریق ... یا داوپا ... پیر
پیپ سان وراهی ... هنرهای ...
ارخونا فا علا هنیة ... هنرهای قبول
... نا
... وطاء ... کفشه جای قدم ... مؤطوء
کیس ... نشو
میطاء کمحراب زمین پست پستان
زمینهای پلیدو مرتفع
س وَطِیئه وطأ بالفتح سپرد
از زیر پای ... المرأة کائید
ازها اولغایر فیها ... بتو وطأ
الوا و کما ... فا من ... باب ... بیع
... لان ... الفعل
... یکون ... الاور ساقی ... جاءت
اخوا تها ... شعیهن ... خولفت ...
... ولا ... فیقال ... وطأ
الطریق ... تر دیک ... رادرو فرو
امد ... پیری ... کان ... رسید ...
و کوفتنه ... ایشان ... قریبه
هم ... اشتدت ... و طاء ... ای ... پیا سا
ف ... وطاءة ... وطا انا ... کرد

از اوو نرم ... و سان کردانید
ک ... وطاءه ... کنتر ... کرده
در نرم ... وطا ... سپرده شد
ایطا ... پیری ... دادن یقال
اوطاه فرسه ای حمله علیه ...
و ... اوطاه ... او ... یزکار نیا
دانسته ... نایت ... پیدا فرمودن ...
یقال اوطاه العشوة ... عشوة
ارکیه علی غیر ... پاس ... و تکرار
قوافی کردن در شعر ... لفظ ... یعنی
یقال اوطا الشعر ... وطاه
و بقهر و غلبه ... با پیمال ساختن
یقال اوطاهم ای جعلهم یوطون
قهرا و غلبه
مجل مؤطا الاکناف ... کعظم مرد
نرم خوی ... جوانمرد و بیت ... شه ... نا
... یا انکه درنا جیشهٔ خود یاران ...
هیشانرا جای و ... دهد پارسا ...
و موطا ... کتاب ... پادشاه ... قم
شوکت که ... بی ... پیرو ... اشند
و نیز موطا نام مسند امام مالك
رحمه الله
توطئه سپردن و نیرا نیدن و
اماده نمودن و نرم و اسان کردا
نیدن و ... کردن یقال وطا
الله ... تکرار قافیه کردن
یقال وطا الشعر واطا بالهمز ...
مواطات ... موافقت کردن ... تو اطأ
علی الامر اذا و افقه قال الاخفش
... فی قوله تعالی لیواطئوا عدة ما حرم
الله ... من ... فاطن ... ال ... مثله
قرئ ... قوله تعالی هی اشد وطاء ...
بالمد ... مواطاة ... و ... اواناه
مواتاة السمع و البصر ... و تکرار
قوافی کردن ... شعر ... لفظ و معنی
یقال ... ما ... فی الشعر
توطؤ ... سپردن ... و ... سان ... او
د موافقت نمودن
تواطؤ تواطؤا علی الامر ... موافقت ...
و ادی ... اتفاق کردن ... زبان
انطاء ... اماده شدن و ... نرم ...

کوبیده ... ذات ... و ... شدن
و ... ایشان ... نهایت
در ... شوی ... سیدن
استیطاء ... پرده ... کوفته ... یافتن
و یقال استوطا ... المرکب ای
وجدته وطیئا

وطب

وَطْب بالفتح مشك شیر ... اشته
و هو جلد الجذع فما فوقه و ... اوطب
کافلس و وطاب ککتاب و اوطاب
جمع اوا ... الجمع ... و مرد ... سخت
دل ... درشت خوی ... پستان ... بزرگ
و ... صغیر ... و ... کتاب ... یعنی
... برده ... کشته شد
وطباء ... کحمراء زن ... پستان

وطث

وَطْث بالفتح سخت پای بر زمین
زدن و الفعل من ضرب

وطح

وطح بالفتح و ... بر کلیپه ... و ... پای
... کله ... بر سم و ... چنگال ... ستور و مرغ
... چسپیده باشد ... طخ ... بکی
وطیح کامیر ... شر ... سخته ...
ض وطح ... الوطح و طاحت ...
دو ... کرد وطح ... بدست ...
تواطح ... باهم ... فراکردن ... شر ... و ...
و ... بکجنیدن ... با ... کارکردن نمودن
با هم ... و ... بر ... کردن ... شتران بر حوض

وطخ

تواطخ ... باهم فراکردن قوم چیزی
را ... ساختن ... خود

وطد

وطید کامیر ... وا ... با ... برجای
کرده و کلان ... سنك ... کردانیده
و الماء ... ثابت ... طادی ... مقلوب ...
... از ان
و طائد ... یا ... او ... توا عد ... بنا
... جمع ... هی
میطدة بالکسر چوب ... که ... بدر ...
که ... بیازار ... سنگ ... ...
... استوار کننده

ض وَطَدَهُ اثبته وَطْدًا بالفتح
و طدة کعدة ... یا برجای کردن ...
واستوار کردانیدن و کران سنگ
ساختن و طود ... بیت ... استادن
و وطد الیه ... چسبانیده ...
و فراگرفتن ... کذا و طد ...
باب ... المعز ... سند ... تر ...
... نشد ... علیه ... و وطد ... تریز ...
داشت که ... برای وی ... منزلش ... او
... وطد ... یه ... کوفتن زمین ...
تا سخت کرد ... بر جای ... ثابت
مانند ... سیر کردن ... و ... نشاندن
اضداد است ... سخت سپردن زیر
پای ... لتر ... وطاء ... منه ... فی ... دعائه
اللهم اشدد وطاتك علی مضر
توطید پای برجای کردن و استوار
کردانیدن و کران سنگ ساختن
توطد استوار و پای برجای شدن
و کران سنگ کردیدن
متوطد پای برجای و ثابت کریکی
در پی دیگری باشد و استوار

وطر

وَطَر محرکة حاجت و نیاز یا حاجتی
که بدان ... قصد و توجه ... باشد
او طار جمع و لا یبنی منه فعل
یقال ... قضیت و طری ... ذا بلغتها

وطس

وَطْس بالفتح سخت زدن بموزه
و ... بیران و شکستن و الفعل من
ضرب
اوطاس ... وادی است ... هوازن
وطیس کامیر تنور ... امینی
است ... یقال الان حمی الوطیس یعنی
در این هنگام سخت شد حرب
نام ... فیل ... الا ... کرفت
وطیسة ... کشتی ... نکاز
وطاس ... کشداشتبان
تواطس ... مواقفت ... کردن ... وبلند
شدن موج و طپانچه زدن ...

وطف

وطف بالفتح درازکشیده ...

یقال ... السحابة وطفاء ... ذ
ذیولها الکثرة مائها
و وطفة بالفتح موهای ابرو ... نیز
علیه وطفة من الشعر
وطف محرکة ... بسیار موی ابرو
شدن ... و بیخ ... شدن باران
و الفعل من سمع
اوطف مرد بسیار موی مژگان
و ابرو و ... بکی بر هم نشسته و
زندگی خوش و فراخ با ناز و
نعمت
سحابة وطفاء ابر فروهشته
دامن باران ... یا ... پیوسته
بر زان

وطم

وَطْم بالفتح سپردن زیر پا و برد
فرو ... هشتن و الفعل من ضرب

وطن

وطن محرکة و یسکن جای باش
مردم و جای باش گاوان و
گوسپندان اوطان جمع
موطن کمجلس جای باش مردم
و جای ... نی ... زنگ و حرب ...
مواطن جمع منه قوله تعالی و لقد
نصرکم الله فی مواطن کثیرة
میطان بالکسر غایت یقال من ... ب
میطانك ای غایتك و اول
غایت جلب ... رهان کراسپ ... را
انجا دوانند ... میدان ... ان
ض وطن به وطنا جای گرفت
دراز و مقیم شد
ایطان اقامت نمودن بجائی
و جای باش ساختن
توطین جای باش ساختن و دل
نهادن بر چیزی
توطن جای گرفتن ... بر چیزی
شدن دل
استیطان جای باش ساختن ...

باب الواو فصل الظاء

وظب

وَظْب بالفتح ... مو ... لدکار
شکافته سم
موظب کمقعد جایی است ... بنی
مدینه و هو شان ... کورق
میظب کمنبر ... سنگ ... تیز
رجل موظوب مرد ... کمال ... را
حوادث نوبت نوبت رسیده
باشد
ارض موظوبة زمین که ... شود ... بجی
در پی ... کیاه ... ان ... بنماند
بر ان
ض وظب علیه وظوبا پیوسته
بودن ... شد ... ندارد ... نید
لازم گرفت ... او ... نیما ... اشت
و وظبه وظبا بالفتح ... سپردن ... تا
زیر پای
مواظبة پیوسته بودن بر کاری
و تیمار داشتن و لازم گرفتن

وظر

وظر کگتف ... کوشت ... زیر ... بالا که
زان و شکم وی ... کوشت باشد
س وظر ... ظر ... کردید ... کو
شد

وظف

وظیف کامیر ... کاه ساق
و ذراع ... اسب و شتر و جز ان اوظفة
و وظف ککتب جمع و یقال جاءت
الابل علی وظیف یعنی در پی یك
دیگر امدند
وظیفة ... کسفینة ... روزی از طعام
و روزی ... و ... خدمت ... و کار ... ذکرو
مانند ان و ... پیمان و ... شرط و ...
و وظف ... جمع
ض وظفه ... وظفا کوتاه کرد
پای ... بندی ... و نیز وظیف وی
ند و وظف القوم پیر ... ایشان
شد
توظیف ... و ... مقرر کردن بر کسی
مواظفة موافقت کردن و هم
پشتی و ... نمودن ... و پیوسته
بودن با ... یا با کسی

استیظاف تمام فرا گرفتن

وظم

وظمة بالفتح تهمت

باب الواو فصل العین

وعب

وعب بالفتح فرا کشاده
بیت وعیب کامیر خانه فراخ و
جاء الفرس برکض وعیب ... یعنی
کوشش و بد
وعاب بالکسر جایها فراخ و کنا
از زمین
اوعب ... استیعاب تمام گرفتن ... تی
فذا ... وعب لکذا ای احوی لا ... شا
و فی الحدیث ... او وعب الغسل
ای احوی ان یخرج کل ... فی ... ذکر
من الماء
ض وعبه وعبا بالفتح ...
از کرفت
جاؤ ا موعبین بکسر العین یعنی
بجملگی فراز امدند
ایعاب ... شدن قوم و ... و ...
بنو فلان جلاء ای لم یبق ببلدهم
احد ... همگی چیزی گرفتن و فراهم
اوردن و از بیخ بر کندن ... توعد
فاوعب ... انفه ای استاصله منه
فی الشتم جدعه الله جدعا ... عبا
و جمله چیزی را در چیزی در کرد
استیعاب همگی چیزی گرفتن و از
بیخ بر کندن و منه الحدیث فی
الانف اذا استوعب جدعه الدیة
اذا لم یترك منه شیء

وعث

وعث بالفتح جای نرم و ... بلند
که پای ... در ان فرو ... رود و ... ناکه
با سانی نتوان رفتن در ان ... وعث
ککتف مثله و استخوان شکسته
کران سنگ و لاغری
امراة وعثة کفرحة زن فربه ...
کوشت
وعثاء ... کحمراء ... مشقت و سختی سفر
موعوث مرد ناقص کوهر

س ... وعث الطریق ... وعثا
دشوار کذار کردید راه
س ... وعث ... شکسته کردید
دستوی
ایعاث ... در زمین وعث افتادن
و بیهوده خرج کردن مال را ... یقال
اوعث فی ماله اذا اسرف
موعث کمعظم راه دشوار
توعیث ... بند کردن و باز کردا ...

وعد

وعد نوید دادن عدة و موعد
و موعدة کمجلسة و موعود
موعودة مثله یستعمل فی الخیر
و الشر یقال وعدك الخیر و ... جرا
و شرا فاذا اسقطوا الخیر و الشر
قالوا فی الخیر وعده وعدا و عدة
و فی الشر وعده ... قالوا ایضا اوعده
الخیر و اوعده بالشر و الفعل من
ضرب
عدی منسوب بعدة کالزنی
الی ... ترد الواو کما ترد ها
فی شیة و الفراء یقول عدوی
و ... کما یقال ... شیوی
وعید کامیر وعده بد و بیم کردن
و هیبر شتر ... چون اهنگ جستن
نماید
... واعد اسب ... نوید ... د ... فتا
بعد ... و نیز واعد ابر ... ان
جهة که نوید باران میدهد
و ... ...
دهد
ارض واعدة زمین که نوید چیز
دهد از کیاه و علف خود
موعد کمجلس وعده جای وعد
گاه و وعده دادن ... لان ... تا کا
فاء الفعل ... واو ... یاء ثم
سقطتا فی المستقبل ... نحو یعید
و ... فان ... الفعل ... مکسور
فی الاسم و المصدر جمیعا ... و لا
... الی منصوبا کان ... مکسورا ... مثل ...
او مکسورا ... بعد ... ذهب ...

منه الا اخرها جاءت نوادر قالوا مخلو موحد موحد وفلان بن مورق وموكل اسم موضع او رجل وموهب اسم رجل وموزن موضع هذا سماع والقياس فيه الكسر فان كانت الواو من يفعل منه ثابتة نحو يوجل ويوجع ففيه الوجهان فان اردت به المكان والاسم كسرته وان اردت به المصدر فتحت قلت موجل فان كان مع ذلك معتل الاخر فالفتح منه مفتوح ذهبت الواو في يفعل او ثبتت كقولك المولى والموعى والموفى بن يلي يعني ميعاد وعده جاى وعده گاه و وعده دادن

ض وعد عنه چيره شدم بر وى در بسيارى وعده

ايعاد ترسانيدن بيكى

مواعدة هم ديگر وعده نمودن وميعاد كردن ونبرد كردن با وعده

توعد بيكى ترسانيدن

تواعد القوم يكديگر نويد دادند هذا في الخير واما في الشر فقالوا اتعدوا

اتعاد وعده پذيرفتن و با هم وعده يكديگر كردن اصله الاوتعاد قلبوا الواو تاء وادغموا وناس يقولون ايتعد ياتعد فهو موتعد بالهمز

وعر

وعر بالفتح دشوار خلاف سهل اوعر كالكلب اوعار ووعور جمع وكوه ايست ودجل وعر المعرف مرد كم احسان كم خير وقليل وعر از اتباع است

وعر ككتف دشوار قال الاصمعي ولا تقل وعر وشعر وعر وعر ازاتباع است

وعير كامير دشوار

وعيرة كجهينة قلعه است نزديك كرك

واعر دشوار وعور جمع

اوعر دشوار

اوعار موضعى است

ض وعره وعرا سه كرد اورا از حاجت وى وباز داشت

لـ ض س وعر المكان وعرا بالفتح والتحريك ووعورة ووعارة كرامة ووعورا دشوار گرديد جاى

س وعر صدره پر شد سينه او از خشم وكينه لغة في وغر بالمعجمة

لـ وعر الشيء وعارة كرامة ووعونه كم گرديد

اوعر به الطريق دشوار گشت راه بر وى وبجاى دشوار رسانيد او را ونيز ايعاد بدشوارى افتادن وكم مال گرديدن وكم نمودن چيزى را و دشوار يافتن

توعير دشوار گردانيدن وسرگشته كردن در سخن يقال وعر به في الكلام اى حيره وازحاجت باز داشتن

توعر دشوار گشتن وسخن نمودن در چيزى ودشوار كار گرديدن مرد وسرگشته ومتحير گرديدن در كلام يقال توعر في الكلام اى تحير

استيعار دشوار يافتن جاى ورا زود دشوار شمردن

وعز

وعز بالفتح پيش امدن بكارى يقال وعز اليه في كذا اى ان يفعل اوان يترك والفعل من ضرب

ايعاز پيش امدن بكارى وفرمان دادن بركارى

توعيز همچنين ايعاز است وتركيب دال بزمان الغير

وعس

وعس بالفتح درخت اشنك از ان رب وبابسان نمودن نشان ووريك نرم كه رفتن درو دشوار باشد ونيز وعس سپردن زير پاى والفعل من ضرب

اوعس زمين نرم ريگناك وعس بالضم اواعس جمع

وعساء كصحراء پشته ريگ نرم كه روهاى نيكو روييد دروى وموضعيست ميان ثعلبية وخزيمية

ميعاس زمين نرم وريگ ناك وزمين كه سپرده نشده بود باشد نرم ووراه كانه ضد

ذات الاواعس جايى است

ايعاس دريك وعس در امدن

مواعسة نوعى از رفتار شتر وبريك نرم دشوار گذار رفتن وبرابرى ونبرد كردن در رفتار بشب بشب رفتن

وعط

وعا الكتاب كاسر خ پاكل زرد

وعظ

ض وعظه وعظا وعظة كعدة وموعظة پند داد او را بنحوى كه از دل نرم كنند

اتعاظ پند پذيرفتن يقال السعيد من وعظ بغيره والشقي من اتعظ به غيره

وعع

وع بالفتح شغال

وعوع شغال وخطيب سخندان ودشت ودوباه ووشت وبد بانگ

وعوعة آواز كردن وآواز سگ وشغال ماده ونيز وعوعة وعوع نام مردى از قبيل حنظلة منه المثل هنا وهنا عن جمال وعوعة يعنى دور از شر از وعوع

وقيل معناه اذا سلمت لك اكثرت بغيرك كما تقول كل شيء ولا وجع الراس وقال ابو زيد هو كقولك كل شيء ما خلا الله باطل ونيز وعوعة خروشيدن وجنبانيدن

وعواع بالفتح آواز سگ وبانگ كرگ وشغال ماده وگروه مردم يا قوم يا بانگ وعوعا مرد بيهوده گوى وخروش مردم ونيز وعواع سيان ديدبان واحد وجمع در وى يكيست

وموضعى است

وعوعى زيرك خوش طبع تيز خاطر

وعاوع دلاوران ودزدان وتيزدندان شاپيد القوه وانكه خشنه بعرما مقاتلان درسد

وعف

وعف بالفتح هر جاى درشت وسطبر از زمين كه در ان آب ايستد وعاف ككتاب جمع وعوف بالضم كند كردن وسستى بينائى

وعق

رجل وعق بالفتح مرد بد خوى ترش بيرت تنگدل وبى ارام رجل وعق ككتف مرد بد خوى

وعقة بد خوئى يقال فيه وعقة ومرد بد خوى

وعيق كامير آواز كه از شكم ستور ايد وقت رفتن وعاق كغراب مثله والفعل من ضرب

واعقة جايى است

ما اوعقك كدام چيز شتاب كرد ترا

ح وعقه على امر بشتاب كردى برمن

توعق بود رنگ كردن وباز داشتن وخلاف ورنجيدن وبازى بيهوده كردن وبدخوى نسبت نمودن كسى را

وعك

وعك بالفتح سختى گرما واول تب ونيز آن درد وكسل تب در اندام ودر بجو كه از سختى ودرماندگى رجل وعك مرد تب زده بتو امده ازان وعك ككتف مثله

وعكة بالفتح جنگاه وانبوهى شتران بر انجور اسم است لغات را وكارزار شدت وسختى گرما

موعول مرد تب زده

ض وعكه وعكا بالفتح

سخت وبجوز ساختن از بيمارى ووعكة في التراب در خاك غلطانيدن او را ونيز وعك ايستادن تعابا ايعاك در خاك ماليدن چيزى وغلطانيدن رسك صيد را در خاك وانبوهى كردن شتران بر انجور وسخت افتادن در دويدن ودر شتن معركه كارزار دليران چنانكه درهم اويزند

وعل

وعل بالفتح بز كوهى وعل ككتف ووعل كدئل مثله بمعنا ثاد او عال ووعول ووعل ككتب موعلة كمجلسة ووعلة كفرحة جمع ونيز موعلة ووعلة شوشه ونيز وعل بالفتح مهتر وشريف ونوانا اوعال ووعول جمع منه الحديث يظهر التحوت على الوعول اى يغلب الضعفاء الاقويا وعل پناه جاى ونام ماه شوال وچيانكه يقال ما لك عنه وعل يعنى پناه چاره ازوى دهم علينا وعل فلما يعنى ايشان بر ما مجتمع اند ونيز وعل قلعه است وقلعه ديگر در قلعه وعلان

وعل ككتف شعبان اوعال و وعلان بالكسر شريف توانا

وعلة بالفتح تكمه پيراهن وجاى ملبند از كوه وشمكار ونيز وعلة نام شاعرى جرمى ووعلة بن يزيد صحابى است وعلتان قلعه است دو قلعه وعلان

اوعال موضعى است وام اوعال پشته است

وعيلة كجهينة ابى است شهرى

وعال كغراب جايست با كوه

وعلان بالفتح پدر قبيله است وقلعه يمن

ض وعل وعلا بر بلندى

بر اسد

توعل بر امدن بر كوه

مستوعل بفتح العين پناه جاى جاى كوهى در سر كوه مستوعلات جمع

استوعل اليه پناه برد بوى واتوعل

الوعل بر كوه رفت بر كوهى

وعم

وعم بالفتح خط كوه كه مخالف رنك ان باشد وعام بالكسر جمع ونيز وعم انعم كنش يعنى خوش باش يقال وعم الديار اى قال لها انعمي ومنه عم صباحا وعم مساء وظلاما والفعل من ضرب وحسب

وعن

وعنة بالفتح زمين درشت سخت يا سپيد زمين كه چيزى نروياند وعن بدون تاء مثله وعلة وعان ككتاب جمع ونشان خالك توده خانه مور وخطوط اكوه شبيه بريكهاى جز از بالا انداخته ونيز وعن پناه جاى

توعن بهايت فربهى رسيد شتر وگوسفند وهمگى چيزى گرفتن

وعى

وعى بالفتح ريم وزرداب ودرشت وفرياد وعى ككنف مثله يا بجمع بانك سك اسب وپياده يقال ما له عنه وعى وبد ولا دعى عن ذلك الامر اى لا تماسك دونه

فرس وعى كغنى اسب درشت اندام

حث

وعاء ككساء وبضم خورا غاء بالهمزة مثله اوعية واوعا جمع

واعى اليتيم ولى ان

واعية بانك وفرياد ودزد فرياد وغوكننده واذن واعية گوش نگاهدارنده وشنوا

موعى كرمى الخوار يقال هو موعى الرسغ اى موثقه

ض وعاه وعيا بالفتح نگاه داشت او را وياد كرفت سخن ومست

الحديث ونيز وعى گرد كردن بهبه شدن استخوان شكسته وكجى وكج كردن جراحت وگرد امدن ريم و اوان وفرياد كردن وعى مركزه مثله

ايعاد وعانها دادن چيزى بلوندن كرفتن ونگاه داشتن وفراهم اوردن وقوله تعالى والله اعلم بما يوعون اى يضمرون في قلوبهم من التكذيب وشك كردن نفقه و زاهم لا اوعى يوعي الله عليك واز بن بركندن

تنه موضعى

استيعا از بن بركندن شتر وغيرها

باب الواو فصل الغين

وغب

وغب بالفتح جوال مرد خشك وهيچكاره وكول سست اندام وناكس وفرومايه وشتر سطبر توانا از اضداد است اوغاب ووغاب ككتاب جمع وغبة مونث واوغاب البيت خنورهاى خانه

وغبة محركة كول

لـ وغب وغوبة سطبر ودرشت گرديد

وغر

وغر بالفتح وبحرك كينه ودشمنى وبانك وخروش لشكر

وغرة بالفتح سختى گرما وخشم وكينه وبحرك فيهما

غرة كعدة وعده ووعيد

وغير كامير گوشت بر سنگ تفسان برياد كرده وشير سنگ تفسان گرم كرده مر شير جوشان دو مطبوخ وغيره مثله او بكرم

ميغرة بالكسر ميغات وهنگام كارى وجاى ان ووعده جاى ووعده گاه

ض وغر الهاجرة سخت شد گرماى نيمروز

ضرس وغر صدره وغرا بالفتح وبحرك پر شد سينه او از خشم وكينه وبر افروخت از خشم

يقال الوغر صدره بغير بالكسر اوغر البير شاه گرفت بوى او را بينهم ميغر اميغر ومعين موذن ميان خود فها ونيز ايغار در بيخ كردن در امدن وكينه وودشتن نالك كردانيدن وگرم كردن از خشم كيبر او وغير سالحش وجوشيدن ابر شير وجز ان وتمام وسيد مالى ناج زمين را بخشيدن پادشاه شخصى را زمينى بى خراج يا ارخا دو پوش شده پيش سلطان بكبر كذاردن خراج را كه هى عما خراج را نيز ايغار خوانند وان موالى است

توغير بر كينه وخشم بر انگيختن كسى را وگرم نمودن شير وابى جز ان

توغر سخت برافروختن بخشم

مستوغر بكسر الغين العبر عمرو بن ربيعة بن كعب لقب بقوله يشير المالفخ في ابدانها نشير الرضف في اللبن الوغير

وغض

وغض في الاناء توغيضا كم كرد ان را

وغف

وغف بالفتح بار از شوم يا از كليم كه بر شكم بزغاله بيك ساله يا ثكبند تا نابولحو بنيا شاه يا كشتى نتواند كرد وسستى بينائى وغوف جمع

ض وغف وغفا بالفتح شتاب رفت ودويد

ايغاف دركند كردن رفتن زير مرد هنگام جماع ودويدن شتاب رفتن وسختى رفتن چنين كه بسيار كرد ودست پناه كرد ويدن وانقدر خوردن كه سپند باشد ونانيز بر انداختن سلاح از شكى وجز ان

خطمی را لعاب برون آرد

وع ق

وَعْق کامیر آواز که از شکم ستور برآید در دویدن یا آواز غلاف نره ان

وغ ل

وَغْل بالفتح سست مرد ناچیز بی اعتبار و سستی کننده در هر چیزی و درخت بهم پیچیده و دانهٔ تلخ که گندم که کبوتر خورد و بدروغ دعوی نسب کننده و پناه جای مرد بد خورش و ناخوانده در مجلس طعام و شراب کسی در آینده و شراب که واغل خورد و چاره یقال ما لی عنه وَغْل ای بُدّ

وَغِل ککتف بد خورش

واغل آنکه ناخوانده در مجلس شراب و طعام کسی در آید

ض وَغَلَ الشیءُ وُغولاً در آمد در آن چیز و نایان شد یا دور شد و رفت و وَغَلَ وَغْلاً بالفتح در مجلس شراب کسی ناخوانده در آمد

مُوغِل کمحسن شتاب رونده

ایغال به رفتن و در شدن در شهرها و مشغول گردیدن در علم و در رشدن و مبالغه نمودن و نیک دور و از جای بجای بردن خانه کسی را شتابانیدن

تَوَغُّل در رفتن در شهرها و در علم و در رشدن در آن و مبالغه نمودن

استیغال بغل شستن

وغ م

وَغْم بالفتح نفرو کرانجان که تاوان بر ماندار او کول و جنانت و کینه یا کینه که جای گرفته در سینه و غوم اوغام جمع

ض وَغَمَ بالخبر وَغْماً بالفتح خبر غیر یقین باد داد

س وَغِمَ علیه کینه گرفت بروی تَوَغَّمَ علیه خشم گرفت بروی

وغ ن

وَغْنَة بالفتح سبوی فراخ

تَوَغُّن پیش رفتن در جنگ

وغ ی

وَغی من خیر بالفتح اندکی از خیر

وَغی کهبی و صنی بانگ و خروش و از آنجا است که جنگ را گاه زانه وغی نامند جهة شور و غوغای آن

الواغیة شیرینه که در کشتی زار افتد

باب الواو و فصل الفاء

وف د

وَفْد بالفتح بالای کوه و دنبال بلند برآمده

وافد آینده و برسولی آینده وُفود و وَفْد بالفتح و اَوْفاد و وُفَّد کرکّع جمع یا اوفاد و وفود جمع الجمع و شتر پیش رو و سنگ اریشی که بر ند در سیر و شتر کوشت وفد بینی ناشئی زبلند شود و آن در پیچ زایل کرد و جی است

اوفاد قومی است از عرب یقال هُم علی اوفاد ای علی سفر

بنو وَفْدان بالفتح حی است

ض وَفَدَ الیه و علیه وَفْداً بالفتح و وُفوداً و وِفادة ککتابة و اِفادة بکسر الهمزة برسولی آمد نزد وی

اَوْفَدَه علیه و الیه برسولی فرستاد او را نزد وی و نیز ایفاد برآمدن بر چیزی و سیر او رفتن و کو استیخ کردن او نشستن و بلند کردیدن و یقال الفرس المستو ما اوفد حارکه ای اشرف

توفید فرستادن

توفد برآمدن بر چیزی

مستوفد بر سر پای در و آشنند

وف ر

وَفْر بالفتح توانگری و بسیار و فراخ از مال و رخت و بسیار از هر چیزی وُفور جمع و سِقاء اوفر مثل علم پوست

فِرَة کعِدَة بسیاری و افزونی

وَفْرَة بالفتح موی مجتمع بر سر یا موی تا نرمهٔ گوش انگاه جمه که تا فرو درمهٔ گوش رسد انگاه لمه که بکتف فرود آید وِفار ککتاب جمع

وافر بحر چهارم از بحور عروض وزن شر مفاعلتن شش بار

وافرة سرین چنانچون کلان گردد

و ابن حبان الم وافره مثله و حیثا وهر سیر پاره دراز

سِقاء اوفر مثله تمام پوست

وَفْراء کعفراء پر و توشه دان تمام پوست و گوش بزرگ و زمین بسیار گیاه تمام نبات و موضعی است

موفور تمام و شعر که خرم انجار یابد و کرم نشود

ك ض وَفُرَ المالُ وَفارة ککرامة وَفْراً بالفتح و وُفوراً و فِرَةً بسیار گردید و افزون و تمام شد

ض وَفَرَه وَفْراً بالفتح وَفِرَه تمام کرد و افره جهة وی و وَفَرَ عِرضه و شتنام نداد او و وَفَرَ عطاءه واپر داد بخشیده او را با خوشنودی منه المثل تُوفَر و تُحمد ای مثل انجا گوید که کسی بخشد را باز دهد تا آنکه از وی بخشم شود

مُوَفَّر کمعظم شعر موفور

توفیر افزودن و دشنام نادادن یقال وَفَّر عِرضه له و بسیار کردا و تمام کردن و بسیار بریخ جامه و تمام کردن حق کسی را یقال وفر علیه حقه

توفّر علیه نگاه داشت حرمت وی

هم متوافرون ایشان بسیارند

اتفار افزون شدن

استوفر علیه حقه تمام گرفت حق او را

وف ز

وَفْز بالفتح و بحرک شتابی و شتابی اوفاز جمع منه نحن علی اوفاز و وَفَز و جای بلند

ایفاز شتابانیدن

مُتَوَفِّز مرد غلطان بر بستر که خوابش نبرد

تَوَفُّز للشر آماده بدی شد

استوفز فی قعدته بر سر پای و درو نشست

وف ض

وَفْض بالفتح و بحرک شتاب و شتابی اوفاض جمع یقال لقیته علی اوفاض و نیز اوفاض گروه گروه مردم یا گروه مردم از هر جنس یا از هر قبایل در آمیخته همچو اصحاب صفه که در پیشگاه مسجد نبی صلی الله علیه وسلم میبودند یا گروه مردم که با هر یکی خریطه بوده باشد بجهت طعام و فی الحدیث انه امر بصدقة ان توضع فی الاوفاض ای اهل الصفة

وَفْضَة بالفتح خریطه شبان که در آن زاد و اسباب خود دارد و نیز دان چوبین وِفاض بالکسر جمع و کولب بالابن

وَفَض محرکة آنچه بر آن گوشت بر بند و پاره پاره سازند اوفاض جمع و وِفاض ککتاب پوستکی که زیر اسیا کستر ند و جا که آب بر آن ایستد

ناقة میفاض شتر ماده شتاب رو نعامة میفاض کذلك

ض وَفَضَ وَفْضاً بالفتح و التحریك دوید و شتاب رفت

ایفاض دویدن و شتافتن منه قوله تعالی کانهم الی نصب یوفضون و شتابانیدن و نیز پراکنده کردن شتران و کثرت بیرکه ان خال انکار دارد

استیفاض شتافتن و دویدن و شتابانیدن و راندن و ویرا کنده شدن شتران و آن شهر بدر کردن و نفی نمودن

وف ط

لقیته علی اوفاط بدیدار کردم با وی بشتاب و بانتها غرف

وف ع

وَفْع بالفتح جای بلند و ابر که از آن امید باران باشد

وَفْعَة بالفتح لته که بدان اثر گیرند و سر بند شیشه و خرد مانندی از شاخ که در وی طعام و جامه نهند عن الفراء لحن

غلام وَفَع محرکة کودک کوالیده

وَفْعَة بالتاء مثله و وِفعان بالکسر جمع

وَفیعة کسفینة سربند شیشه و خرد مانند چوبین که خرما و طعام و جامه در وی نهند و لته که بدان قلم را پاک کنند و پشم پاره که شتران کو کبین را قطران مالند بوی

وِفاع ککتاب سربند شیشه

وف ق

وَفْق بالفتح سازوار و بسنده یقال حلوبته وفق عیاله ای لبنها بقدر کفایتهم لا فضل فیه و اتیتك لوفق الامر یعنی آمدم نزد تو در وقت سازواری کار

وَفیق کامیر همراه و معرفه علیه است

آتیتك لتوفق الهلال آمدم نزد تو هنگام برآمدن هلال

آتیتك لتوفاق الامر و تیفاقه بفتح الفوقیة و کسرها ای توفقه و یتوفیقه لتوفاق الهلال و تیفاقه یعنی ملاقات کردم او را هنگام برآمدن هلال و بیت المعمور تیفاق الکعبة و بفتح یعنی بیت المعمور که در آسمان است مقابل و محاذی خانهٔ کعبه است

آتیتك لمیفاق الهلال ای لوقته

ح وَفِقَ امرَه کوَفِقَ سازوار آمد او را کار خود را و هو من التوفیق کما وفق لامره ای صار الی توفیق

اوفق السهم و به ایفاقاً سوفار تیر را در زه کمان نهاد تا اندازد کما قلبه اوفق و لا یقال اوفق و اوفقه السهم بالسهم ضدان کردم تیر و نیز ایفاق نزدیك شدن و موافق گردیدن سخن بها

اوفق القوم بفلان ای دو توانسته اجتمعت کلمتهم و صف بستن و برابر گردیدن شتران و بناگاه ملاقات شدن یقال اوفق له لقاؤه مجهولا و یا من

توفق درست دادن کسی را بکار نیکو

تواتیك لتوفق الهلال یعنی آمدم بتو هنگام برآمدن هلال

موافقه سازواری کردن و وفاق ککتاب مثله و یا فیه یقال وافقه اذا صافقه

متوفق بکسر الفاء آنکه با مردم یکی جمع نماید کلام مردم را و املاه سازند

توفیق دست یافتن بر کار نیکو و لا یتوفق عبد الا بتوفیق الله

توافق با هم یکی شدن و هم پشتی کردن

اتفاق با هم یکی شدن و هم دیگر سازواری نمودن و با هم نزدیك گردیدن

استیفاق توفیق خواستن از خدا و توفیق جستن و انه لمستوفق له ای او در صواب است در رجعت

وف ل

وَفْل بالفتح چیزی اندك

قصبة فی ارض رسیده یا انبوه

ض وَفَلَ نه وَفْلاً بر کند پوست آنرا

توفیل افزودن و نیز توفیل کام لمنه کم مرد تا مندش

وف ن

وَفْنَة بالفتح کمی در هر چیزی

توفن کمی گردیدن در هر چیزی

وف ه

وَفاهة کسحابة و وفه محرکة خادم کلیسا

وافه خادم کلیسا منه الحدیث لا یغیر واقه عن وفهیته و لا قیس عن قسیسته

ف وَفَهَ وَفْهاً خادم کلیسا گردید

وف ی

وَفی محرکة زمین بلند برآمده

وَفاء بالفتح جایی است

وَفاة بالفتح مرگ

وَفِیّ کغنی تمام و درستان

وَفاء کسماء بسر بردن عهد و پیمان ضد غدر و درازی یقال مات فلان و انه لوفاء یعنی بمرد فلان و عمرش دراز باد

وافی تمام و درستان و نیز وافی یك درم چهار دانك

اوفی بن مطر و عبد الله بن ابی اوفی صحابی اند

میفاء بالکسر سرپوش تنور و آتش زان که جهة نان در آن ساخته خشت پخت و زمین بلند برآمده میفاة مثله

میفاء بالکسر برآینده و غیر میفاء علی الاکام کوه و پشتهای بلند برآینده

ض وَفَى بالعهد وَفاء کسماء بسر برد و تمام کرد پیمان را و وفی بالکلام کذلك و وفی الشیء وُفیاً کصلیا انجام پذیرفت و افزون شد و وفی الدرهم المثقال هم سنگ مثقال برآمد درم

موفیة کمحسنة درهمی است

ایفاء بسر بردن پیمان و وفا و تمام گزاردن حق کسی را و برآمدن بر چیزی نیک بعلو و تمام گزاردن حق کسی را و آمدن بر قوم

موفیة کمحدثة نام مدینهٔ منوره صلی الله علی ساکنها وسلم

توفیه گزاردن حق کسی را بتمام

موافاة چیز گزاردن بتوفی الحساب و آمدن بر قوم و رسیدن

توفی میرانیدن توفاه الله تعالی ای قبض روحه و استیفاء کرفتن حق بتمام توفی اکثر ثوم و بعضی ... افزون شدن قوم و حضور استیفاء طلب تمام کردن و تمام کرفتن

باب الواو و فصل القاف

وق ب

وَقْب بالفتح مغاکی که در سنگ که آب گرد آید و گو و چاه مانندی در زمین سخت باندازه یکقامت یا دو قامت و هر مغاک اندام چون مغاک چشم و شانه جای و مغاک بالای چشم است وقوب وقاب و سوراخ چرخ چاه که محور در درکنند و کول و خرمایه و ناکس

وَقْبَة بالتاء مغاک درسنگ که آب گرد آید و روغن بزرگ که از آن بیرون آید و چاه مانند که روغن در آن کرد آید قبه که دیده شکسته برزك بر عاد ویره یا شیر خواده چون کلان کرد

وَقیب کامیر آواز غلاف عضو اسپ و آواز شکمهای خانه ولد لمنا

وُقِبَ بالضم و شد الیاء از منه سحب الحفظان

ذکر اَوْقَب بزرگ شهانه در آینده در کس

وَقَبَى محرکة ... است مرضی ما زاو لیکن

وَقْباء کصحراء موضعی است

یقصر میقب کمنبر مرد که مو و صیر ناگمانش

میقاب بالکسر مرد بسیار آب آشامنده و زن کول دو زن در احوزانیده یا مراخ کس و سیر

الیقاب سیر کشیدن و بیهوش
و بتوسیقاب دشنام است
ض وقب الظلام در آمد
تاریکی بر مردم و نیز وقب بالفتح
پنهان شدن و وقوب بالضم مثله
و در وقت داخل شدن و اینها
و در آمدن و متوجه شدن و
فرو شدن آفتاب و وقوب بالضم
مثله و خسوف کردن ماه منه
قوله تعالی و من شر غاسق اذا وقب
معنیش آنکه ناپدید گردد چون ناپدید
شود حکاه الغزالی و غیره عن ابن عباس
رضی الله عنه
ایقاب گرسنه شدن و در و فرو
در کردن چیزی را

وقت

وقت بالفتح هنگام و هو مقدار
من الدهر و اکثر ما یستعمل فی الماضی
اوقات جمع و وقت موقوت هنگام
معین امر موقوت کذلک و نیز
وقت هنگام معین کردن توقیت
ای حدده و بیّن للفعل وقتا منه
قوله تعالی ان الصلوة کانت علی
المؤمنین کتابا موقوتا ای مفروضا
فی الاوقات و الفعل من ضرب
مواقیت جمع میقات
میقات هنگام کار و جای آن و
موضع احرام بستن حج و عمره
توقیت هنگام پیدا کردن توقیت
لیوم کذا مثل اجلته و قت موقت
کمعظم نعت از آن و قری قوله
تعالی و اذا الرسل وقتت مشدده
و مخففه و اقتت بالهمزه کما فی
وجوه الوجوه
تواقت وقت مقرر کردن منه
قرئ قوله تعالی و اذا الرسل اوقتت

وقح

وقح بالضم و بضمتین شوخی
و وقحه محرکه کم شرمی
وقاحت و قحه کسحاب مرد بی شرم و
حافر سخت و نیز وقاح و وقیح مانند
سم سخت و شوخ کردن و قح بضمتین
جمع و امرأة وقاح الوجه زن بی شرم
وقح شوخ گردیدن و سخت
ض وقح و قاحه و قحه
کرامند و قوحه و قحه کعده و سعه
و و قحا بالضم و بضمتین شوخ گردیدن
و سخت شدن یقال وقح الحافر و غیره
از صلب و نیز وقاحه و وقاحه
و وقوح شوخ چشم شدن
ایقاح کم شرم و بی شرم شدن
و شوخ کردن و سخت شدن سم
موقح کمعظم آزموده کار سختی
دیده
توقیح بکلوخ و سنگ اصلاح
کردن حوض را و پیه که اخته
استوار کردن سم را
استیقاح سخت شدن سم و شوخ
کردن

وقد

وقد بالفتح و التحریک افروختن
آتش وقود بالضم و الفتح و وقده
کعده و وقدان بالفتح مثله الفعل
من ضرب
وقد بالفتح سخت گرما و ان
ده روز است یا نصف آن
وقده محرکه آتش
وقید کامیر هیزم
و قیده معنوی با نوعی از زنان
وقاد کشداد هیزم
وقود کصبور هیزم و فرو زینه آتش
و قرئ النار ذات الوقود بالضم و
قرئ النار ذات الوقید و الوقاد
ایضا
واقد نام مردی و ابو واقد لیثی صحابی
بن عوف صحابی است و پسر عبدالله
و ابو واقد لیثی صالح بن محمد تابعی
و واقد بن ابی مسلم واقدی محدث
وقاد کشداد نام شاعر از
است
وقاد کغراب تیز هر دو کننده و
امور و روشن خاطر و دل و نوتندم
شونده و در کننده در امور و
تیز و نیز وقاد از اعلام است
موقد جای افروختن
زند میقاد آتش زنه زود آتش
دهنده
ایقاد آتش افروختن و گذاشتن
رتاو و قد للصبی نارا ای ترکته
و یقال اوقد الله داره و اوقد اثره
اثره یعنی ناپدید کرد
اوقاد ای
موقد بکسر القاف نیرا خوش طبع
در کننده در امور
توقد آتش افروختن و افروخته
شدن آن
اتقاد افروخته شدن آتش
استیقاد آتش افروختن و افروخته
شدن آن لازم متعد

وقذ

وقذ بالفتح ضرب سخت
وقیذ کامیر کشته افتاده و کشتی
واهسته و گرانبار و سخت بیمار
مشرف بر هلاک و منه یقال لا تعنیها
رجل وقیذ ای مابر طرف شقا
وقیذه گوسپند کشته بچوب
وقائذ سنگهای کشتنده
موقذ کمجلس طرف اندام همچو شانه
و زانو و آرنج و دوش و اقدام
موقوذه ستور بیمار مشرف بر هلاک
شاة موقوذة گوسپند کشته
بچوب
ض وقذه وقذا بالفتح بزجر
زد او را و افکند و نیز وقذ زدن
و کشتن بزدن و سست گردانیدن
و آرام دادن و چیره شدن و غلبه
کردن خواب بر او بیمار کذا اشتق
کبیرا
ایقاذ بیمار گذاشتن
ناقه موقذه کمعظمه شتر ماده که
پستان بسته در پستان ولی ماده
کند یا ناقه پستان کبیر
گرگ پیرون ایدا ان میکند
و دوشیدن بیاد در پستان
وی اثر کند چندانکه ورم کند
و بیمار گردد

وقر

وقر بالفتح گرانی گوش یا رفتگی
شنوائی و کینه یقال فی صدره
وقر ای ضغن
قره کعده کله گوسپندان منه
هر اکثر من قره و عیال او مرد و گوان
سال خورده و هنگام بیماری
گوسپندان و شتران و بردبار
اسم است وقار و ایضا الرجل
القره ای الوقار
وقره بالفتح چاه سنگ که آب
در آن گرد آید و فی المثل کانت فقره
فی صخره و این مثل بجائی استعمال
کنند که کسی در مصیبت صبور
باشد و در آن مصیبت اثر
نکند
وقر بالکسر بار گران یا عام است
اوقار جمع و بار خر و استر چنانکه
و سق بار شتر
وقرات محرکه آثار و نشانها
جمع وقره
وقری محرکه منسوبا شبان و
تیر کرده گوسپندان است یا
فراهم آرنده گوسپندان و خداوند
خوان و باشنده شهر
وقر بضمتین موضعی است
وقر کند بس برد بار و اهسته
کار
وقیر کامیر استخوان شکسته شکافته
هیچ حکمهای چشم و کلان در
سنگ که آب گرد آید در وی
مغاکی در کوه و وقیره مثله فیهما
و گله گوسپندان یا گوسپندان
ریزه یا گله پنجصد گوسپند
یا عام است گوسپندان مع سگ
و خر و شبانان و قیره مثله و
موضعی است یا کوهی و فقیر
وقیر تشبیه است گوسپندان
ریزه یا از اتباع است

وقار کسحاب آهستگی و بردباری
اسم است و مصدر هم و لقب زکریا
بن یحیی مصری و حماد فارسی محدثه
و بردبار
وقور کصبور آهسته و بردبار
مذکر و مؤنث در وی یکسان
است
واقره موضعی است
دابه وقره کسکری ستور بار
کرده
وقار کشداد نام پسر حسین کلابی
که هر دو محدث اند
تیقور بالفتح علی فیعول مرد بر
بار با وقار و آهسته و التاء
مبدله من واو کما فی تراث و تراث
موقر کمجلس جای نرم نزدیک
دوی کوه یا پایین آن
نخله میقار خرمابن بارور و بسیار
جمع
موقور گران گوش و اخوات گفته
ض وقرها الله وقرا
بالفتح گران کرد گوش وی را اخذه
و یقال ایضا اللهم قر اذنه و
وقر قره کعده بردبار گردید
آهسته گردید و قر و قرا بالفتح
و وقورا نشست قوله تعالی
وقرن فی بیوتکن بکسر القاف من الوقار
و فتحها من القرار و نیز وقر
بالفتح شکافتن و شکافتن آن
شبیه حکمهای چشم و چاه ملکها
سنگ و شکافتن آن و قرم بالتاء
مثله وقر العظم مجهولا فهو موقور
و نیز وقر بالفتح شکوخیدن ریش
وقرت الدابه ای اصابها وقره
ض س وقر و قرا بالفتح
و القرت بالتحریک گران گردید
گوش و قر مجهول کذلک
ل وقرت تقره و وقارا بفتحهما
آهسته و بردبار گردید
دیجاء موقر کمکرم مرد با بار گران
و نخله موقر خرمابن با بار بسیار
است
موقره کمکرمه ستور با بار گران
و زن گرانبار و خرمابن گرانبار
موقر و موقره کمحسن و محسنه مثله
مواقر جمع
ایقار بار کردن نیق او قر الدابه وقرا
و قر کعده گرانبار شدن و کفنا
شاو استخوان او شکوخانیدن نیق
اوقرالله الدابه
موقر کمعظم مرد آزموده خردمند
و جای است سلقاء از اعمال دمشق
نخله موقره کمعظمه خرمابن بابار
توقیر بزرگ داشتن و حیات شمردن
و آرمودن و آرام دادن ستور را
و خسته کردن که ای بار یا عام است
و بردبار کردانیدن و گردانیدن
نشان و اثار و جهد کسی
توقر آهستگی نمودن و بردبار
شدن
اتقار آهستگی نمودن و بردباری
کشتن
استیقار بار از سر گیری شدن
و فربه شدن شتران

وقز

متوقز بکسر القاف بخراب و بجا ما
کخواب برد

وقس

وقس بالفتح زنا و هر گناه و تبکه که
از حد عرکند و کرکو
اوقاس کرده از مردم یا فرومایگان
قوم و بندگان یا گروه قلیل از کند
و متفرق لمعند اد و یقال الثاثا
اوقاس من بنی فلان
واقس موضعی است بنجد
ض وقسه وقسا بالفتح بارگر
پوست او و نیز وقس بار کردن و گر
از سر پستان البعیر کوفتا
اذا قاربه شیء من الجرب فهو موقوس
شتر گرگن بعضه از آن و نیز وقس
ذکر کردن زن یار او شتهم کردن کسی
را بزنا یقال او عرفلانا اذا او شنا
بالفاحشه و نیز گرگنده شدن گر
در شتران قبل از استحکام آن
ابل موقسه کمعظمه شتران گرگن
توقیس خداوند شتران گرگن
شدن

وقش

وقش بالفتح و کتیاه و شیء است
نزدیک صنعاء و وقش بن زغبه
از اوس و پیر سر شاعر و نیز کاتبر
سلیم بن ثابت و سلمه و سالکاند و سعد
داود بنو سالمه و عباد بن بشر
صحابیان اند و نیز وقش محرکه
جنبش و حرکت یقال وجدته فی بطنه
وقشا ای حرکه من بیع او غیرها
و کذا سمعت وقشه ای حسه و نیز
هیزم و وقشه بالتاء مثله فیهما
و محو و ناپدید شدن نشان و
الفعل من ضرب
بنو اقیش قومی از بنی موصع
وقش و کلا و معنوبه هم از اخفان
بنی صعد الکلیه و هو فی حشوها
امل
اوقاش گروه ای بخت از هر جنس
توقش جنبیدن

وقص

وقص بالفتح گردن شکستن و
شکسته شدن گردن لازم متعد
یقال وقص عنقه فوقصت هی
و وقص الرجل مجهولا فهو موقوص و
یقال وقصت به راحلته یعنی راحله
وی گردن او را شکست و هو کقولک
خذ الخطام و خذ بالخطام و کوفتن
یقال وقص الفرس الاکام ای دقها
و الفعل من ضرب و عیب کردن و
گرگوتدن و کشتن و وقص در عرق
جمع کردن اضمام ادخین زاد و بجرله
و وقص الرجل بیچوب برهای کشته
که از آن آتش افروخته و مال الرؤی
بر نصاب که از آن مال زکات واجب
نکردد و اوقاص جمع شنق بالنون
مثله و بعضهم یستعمل الوقص
فی البقر و الشنق فی الابل و ما بینهما
ما بین الفرضین و نیز وقص
محرکه کوتاه کردن و کوتاه کردن
شدن و الفعل من سمع
اوقاص بر اکنندگان و پریشان
شدگان قوم نصارا و اوقاصا
ای متبددین و اوقاص من بنی
فلان ناکسان و فرومایگان
ایشان
واقصه موضعی است میان قرعا
و عقبه الشیطان و ابه مرحکه
راه حاجی در راه کوفه نزدیک
ذی مرج و جایی به یمامه
وقاص کشداد استخوانهای کوتاه
اوقص کوتاه گردن و او قص
الطریقین راه نزدیک تر از هر دو
و بنو الاوقص بطنی است
ابو اسحق سعد بن ابی وقاص مالک
بن وهیب که یکی از عشره
مبشره است
وقاصیه دهی است بسواد
منسوب بسوی قاص بن عبد
بن وقاص
ایقاص کوتاه گردن کردن را
توقص هیزم ریزه بر آتش انداختن
توقص جهیدن اسب
یا بر نشانه میان عنق و
رفتن یا توقص سخت سپردن
در رفتار گویا میشکند این
بروی میکند
تواقص باوقص مانستن

وقط

وقط بالفتح گو در زمین در شت
یا گوی که گرد آید در وی آب
وقاط بالکسر جمع
وقیط کامیر مردی که از بیهوشی
از بیخودی شب مرگ نتواند برخاست
ضربیا از آن او در حوض و معاکی که در
زمین سخت یا گوی که در وی آب
آید و قطان و قاط و اقاط
بکسر جمع و یوم الوقیط

است کهدران حکم بن خیثمه کشته
وعجلی وثاموم وثاموم بن شیبان
اسیر شدند کانه منهم بعد الحیرة وقد
من الحزن والضرب المقتل
وقیط کرنیز ابی است مجاشع را در
اعلای بلاد تمیم ولیس لهم سواه و
زرود
تو توطا انداختن وکران بعض ب
ض وقطه وقطا بالفتح افکند
وکران کردا و وابضرب ونیز وقط
بر جستن خروس بر ماده وکران
گردانیدن شتر کیبرا
توقیط مغاک کردن باران زمین
را واب کران بالا چکید مغاک شدن
سنک
استیقاط مغاک شدن جای
وقط
وقط بالفتح خرد خرد که از آب
کبری باشد که آب بیاید دران
گرد آید
وقیط کابیر آنکه دران شتلی با شد
کبرها خوش با درسود
ض وقطه وقطا بالفتح بر
زمین افکند او را و از دوست
گردانید و وقط علی الامر همینکی
وقذ بیهران و وقط به بر
بجهول کران سنک کردید جنع
کا وقطیا الطلواو الضربا بالطاء
وقع
وقع بالفتح آسیب و زخم چیزی
بچیزی و جای بلند از کوه یا علم
است و آبکیر که در او جمع باران
باشد یا ابو سنک
وقعه بالفتح آسیب و آسیب کاغذ را
کردن بیکبار یکبار ابعد یقال بالکل
الوجبه و بیتر الوحشه یعنی بار
میخورد و باری میرسد
وقعه بالکسر هیئت افتادن یعنی
انه لحسن الوقعه
وقع بالتحریک سنگ حقه با ماند
پکی

انکه وقع بالضم جایهای آب
کیر ناک
وقعر بالکسر کاه بلغی است از ینبع بد
بکر
وقیع کلکیف ابر که دران لمید با ران
باشد یا ابر تنک و جای سنگ بود
از سنک یا از زمین درشت
وقیع کابیر کارد و شمشیر تیز کرده
بسنگ فسان و سوهان و سنک
و تیز شده از سنک
وقیعه کسفینه آسیب کارزار و خنو
از شاخ خر ماکه در آب جای سبزان
طفند و یا مغاک کویا زمین نرم که
آب در وی ایستد وقاع ککتاب
وقائع جمع وکشش وفتنه و غیبت
مردم وقائع جمع و ارض وقیعه
زمین که آب فرو نخورد و وقائع
العرب ایام حروب واخبار ایشان
وقاع کقطام آنکه کرد برد و کرار
زان سنو باشد
واقع مرغ فرود آینده از هوا و ع
ووقع کرکع جمع وناء اسبی بیعترت
جثم نمری وواقع بن سحبا محدث
است و نسر واقع ستاره است کانه
کاسر جناحیه من خلفه حیال النسر
الطائر و بعبارت نعش و نیز وقع
کومان اصل معتمد کوسند
واقعه سختی بسیار و سختی و پلید
کارزار و روی و رستخیز قال الله تعالی
اذا وقعت الواقعة و رجل واقعه
مرد دلیر
آوقع شعبی است یعنی راه در کوه
وقاع کشداد دغالی بود فرزندی
را وکان بوجهه تخ تنامع و رجل وقاع
مرد غیبت کننده مردم را وقاعه
بالتاء مثله
موقع کمجلس جای افتادن یقال
وقع الشی موقعه و جای افتادن
باران مواقع جمع و منه قوله تعالی فلا اقسم
بمواقع النجوم ای مساقطها و قرء
بموقع علی التوحید

موقعه کمقعد قرارگاه مرغان
مرغ و پکیر قافر و کوهی است
موقعه مضغر اجابی است میان
شام و مدینه علی ساکنها الصلوة
والسلام
میقعه بالکسر چوب گازر که جامه
برو کوبد و خانه در کر یب بان
وسنکی در از و سوهان
موقوع سم تنای و تیز شده از سنک
و ابی است بنواحی بصره و موضعی
ف وقع وقوعا افتاد و حق
القول علیهم واجب کرد بدو و قس
بالبیقعه تیز کردم اندا بعسا و
وقعت الدابه داغ وقاع کردم بر
میر یا بر یکو از سنور و وقع فی
یده مجهولا خوار کشته و ندامت
کشید ووقع بالقوم بجنک در
انداخت ایشان را و نیز وقوع
ثابت کردید حق و مغز خفتن
شتر و بز انو و آمدن سنور و فرا
کوفتن بسیار نیز یقال وقع
الربیع بالارض ولا یقال سقط
وفرود آمدن مرغ از هوا بر درخت
یا بر زمین و نیز وقع بالفتح شنا
رفتن و سخن در انداختن از هر
حشر بعکس و هین توقع وقعت
من کذا و عن کذا و تیز کردن مردم
را السیخ و پاره پاره کردن سنگ
کا انسم را و نیز وقیعه کسفینه
اکشش کردن و غیبت نمودن حق
وقع فیه وقیعه
س وقع الرجل یقع وقعا کر کرد
در ند ناک کردید پای او از نیز
در نشه سنک و نیز وقع شوه
تنک شدن پای و سم از سنک
و از زمین درشت
موقع کمحسن بتبلاست
ایقاع فرو کرفتن مرغ را با و
پنک کردن مرد کوی او را در انداختن
و دانسته کردن آن را و بجنک در
انداختن کسی را یقال اوقع بالقوم

ای بالغ بعضا الهم و انداختن کسی
را در انجه بد آید و در یقال اوقع
بالشر
موقع کمحدث زم سپر نده و زیر پا
موقع کمعظم بلاد رسیده و بسیختی
کشیده سفر دیده از مردم
و شتر و جز و نیز چوب تیز
دیش شده و راه نرم و کوهتو کا
و تیغ تیز کرده
ضا الموقعه کمعظمه بیکانها
سنک فسان تیز کرده
توقیع نشان و نشان کردن
بر نامه یق السروق و توقیع جایز
و کمان بر دن در چیزی یقال وقع
ای الوطنان علی شیئ و نزدیک
انداختن تیر را کو بساحی
خواهی که بر چیزی انداختی و ر
اوردن صیقل بر تیز کردن شمشیر
بمیقعه وادیع انکو سلفتر
و پشت بتر کردن ستور را و
پاره پاره و ریشیدن کاه به
از باران منفرق و پریشان تیز
تنک کردانیدن سنک سم را
و نیز توقیع نوعی از رفتار اسب
شبیه تلقیف بان بلند کردن
اسب و دست را
مواقعه با هم بجنک و محاربه
افتادن و کابیدن و مخالطت
نمودن با زن مفاعیع با الکسر مثله
توقع چشم داشتن بوقوع چیزی
استیقاع چشم داشتن بوقوع
چیزی و رسیدن وهنکام تیز
کردن رسید شمشیر را
وقف
وقف بالفتح دستیانه از دندان
فیل و دهیه است بجاله مزید به
و دهی است بخالص شرقی بغداد
و موضعی ببلاد بنی عامر و لکه
در خن کاه دست پای وی
سپیدی باشد و نیز وقف
سیر که کردش از سر و نیاهیز

یا مانند آن در کیرند و نیز وقف
ایستادن و موقوف شدن و ایستانیدن
یعنی کردن نکاه با یکسه که بدان
ایستد لازم متعدی و فروختن
جوشش دیک با سرد و خدمت
کردن نصرانی کلیسا را و قیفی
کهیفی مثله و مطلع کردن بر کنا
در هر چیزی و وقف کردن بر کنیز
چیزی برای خدای و ذوالوقوف
بالضم اسب نهشل بن حازم
وقفه بالفتح کیر کمان بچند
وی بالای کرده علیا و هاوقفا
وقیفه کسفینه بز کوهی که درپناه
سنکی ایستاده باشد از بیم
سکان و فرود آمدن نتواند
واقف لقب مالک بن امرئ القیس
کرد بطنی است از انصار منهم
هلال بن امیه الواقفی احد الثلث
الذین تیب علیهم
وقاف که شداد درنک و سستی
کننده و باز ایستاده و پرمایه تو
انکار ذارده شاعری است عقیلی
توقیف کمجلس جای ایستادن و
محلی است بمصر و موقف الفرس
شکنهای در هیکا اسب با دو
مغاکچه ده هیکا ان تمصل
سرکرده و موقفا المراه ویه و قفه
ان یاد و چشم و دو دست ان و
مرچه اشکار کردن ان راضرور
باشد یق امراه حسنه الموقفیر
و نیز موقفان دو رک استخوان
در استخوان کرد اکرد در انشیها
ایه الانسا و اذا انظر ما ان
میقف بالکسر چوبه که بدان دیک
ذالجبر همند ان جوشش
وغلیان با زدارند میقاف مثله
ایقاف خاموش بودن وایستانیدن
وبازایستادن از کاری یقال
اوقف عنه و وقف کردن بر کنیز
چیزی را لکنها العنز ردیه نزد کر
الاصمعی والیزیدی عن ابی عمرو

العلامة فال لو مررت بمایع
فقلت له ما اوقفک ههنا لرایته
حسنا
موقفه کمعظم اسپی که اعلای دو کوش
وی چپا باشد کویا ان منتشر است
از سپید یا در خرد کاه دست
پای ان سپید باشد و حرکیه
دو و زاغ ان داغ منعقد باشد
و بز کوهی که در دستهاش ترخ
باشد مخالف سایر اندام و مرد از نچه
استوار و پر تجربه که بانده
انرا
توقیف ایستانیدن و دست
بر نجن بر دست کردن و بجا نخد
زدن در دست بچون لود بر
خانه کمان پیچیدن و وقف کردن آن
اسب و اصلاح کردن زمین ذاو
ساختن زمین را بطور یکه پشت
ریش نکند و بیان کردن حد
را و واقف کردانیدن کسی را بر
چیزی و نصر کردن بر دو قوف و دن
درج دزیر یکدیگر و ایستادن
لشکر یان و جای دستبرده بر ان
و نیز توقیف نشانی است در
تیر قمار
مواقفه و وقاف بالکسر با کسی فرا
ایستادن در کار زار و در جنک
بیکار و ایستادن خواستن
یقال واقفته علی کذا
توقف درنک کردن و چشم داشتن
ثابت ماندن بر چیزی یقال توقف
علی الشی
تواقف و کر و با هم بجنک ایستادن
استیقاف ایستادن خواستن
وقق
وق بالفتح آواز زود کاک
و قوقه آواز سک و بانک مرغ
فرید یا خوف
وقواق بالفتح مرد بد دل در خنی
است که ازان دو ان تشان ند و مجهر
است نوقیچین

رجل وقواق مرد بسیار و در ای بسیار
سخن
وقل
وقل بالفتح درخت مقل یا بار ان
یا بار خشک آن در باره زلهیش
نامند وقل جمع
وقله بالتاء خسته مقل و قول
جمع
وقل محرکه سنکریزه و شاخ بریده
که بران زودتر ان ای باشد و بعدا
بچوب بر درخت بر امدن نتوانند
وقرین وقل اسپ نیکو بر اینده بر
کوه
رجل وقله الرأس محرکه نیک خورد
سر
فرش وقل ککتف اسپ نیکو بر اینده
بر کوه و قل کتدین مثله
فرس تو قله بفتح الفوقیه اسب
نیکو بر اینده بر کوه
ض وقل فی الجبال وقلا بالفتح
بر امد بر کوه و فی المثل هو اوقل
من غفر و هو ولد الاروییه ای
الوعل و نیز وقل بر داشتن یک
پای و ثابت کردن پای دیگر را
توقل بر کوه بر امدن
وقم
وقام ککتاب تیغ تنار و یانه و چو
دستی و رسن
واقم قلعه است بمدینه حرة واقم
منسوب بوی
موقوم بیک اندوهکین و شکسته
حال
ض وقمه الامر قما بالفتح
بجرانی خور ده شد کیا اان و با
سپر کرد مشد ازو موقوته
نقد استذان و نیز وقم چیزی
شد زبر کمی و ستم کردن و خوار
کردن و شکستن یق وقم الله العد
ای اذله بار داشتن کبیر از ما
و نیز شی باز کردانیدن و سخت اند
نالساختن و عنان کشیدند

مرد شانه نجوش رد یان را
ایقام چیره شدن و خوار کردن د
باز داشتن از خواسته
توقم رسانیدن و اهنگ کردن
بکاری و در ودر از بفش د
کشتن صید را و یاد کردن خورا
وقن
وقنه بالضم اشیانه مرغ و چاه د
نمین یا مانند آن در پشته
اقنه بالهمزه مثله فیهما و قنات
اقنات جمع
موقنه تخز پر یعنی
توقن بکوه بر امدن نشکار کرد
کبوتر را از اشیانه
وقه
وقهه بالفتح بند کی و فرمانبرداری
وفاه که از خادم کلیسا
واقه خادم کلیسا و فرمانبر
نعاهیه که اهینه خدمتکاری
کلیسا
ع وقه وقها فرمانبرداری
کرد
ایقه فرمانبرداری و بندکی کرد
اتقاه نهاینی رسید و بند کی
و سخن وی شنیدن یق اتقه له
ای اطاعه و سمع منه
استیقه بندکی و فرمانبرداری
کرد
وقی
وقی بالضم که بسکر پرهیزکار بالنخ
محمد بن حسن وعبد الرحمن علیه
تقی منسوبانند از رواه اند
تقاه بالضم پرهیزکار قعلی یقال
اتقی تقاه
رجل تقی کغنی د بیر پرهیزکار تقیا
کانه تقیا و تقواه و تقراه جمع
تقی و تقی ذیبی کنیت بیش
تکیه ستور را
تقیه کغنیه پرهیزکاری و نیز
تقیه الا رمادی شاعر و بدیع
النظر است و تقیه بنت احمد و

جعل بمعنی شده است

وکالت بمعنی خوانده
و تصنیف شده است

نفیثه بنتی او بیان مرد و محدثه
نفی بالضم و شد الیاء پرهیزکاری
وحفظ و نگاهداشت
وقاء کخطاب هرچیه بدان چیزی را
نگاهدارند و پناه دهند
وقیه مردی است وقفاء بزا
که نشاعد شاشت
وقایة کنکاتبه معجر زنان و هر چیه
بدان چیزی را نگاه دارند و پناه
دهند وقایه بالفتح والضم مثله
واقی نگاه دارنده ومانع قال الله
تعالی ما لهم من الله من واق ونیز
واقی زکاله که مرغی است که هوا
بلا باه سمی بذلک لحکایة صوته و
سرج واقی زینکه پیش بلند
شود و فرسی واقی سم برحانه
بهنده
واقیه مونث واقی واواقی جمع اصلها
ووااقی علی فواعل فکرهوا اجتماع
الواوین فقلبوا الاولی الفا
نقی کنهی موضعی
تقوی بالفتح مقصور پرهیز اصله
تقیا فلیوم للفرق بین الاسم والصفة
کخزیا وصدیا و قوله نعم هو اهل
التقوی ای اهل ان یتقی عقابه
اوقیه بالضم و شد الیاء مثقال
شقال واقیه بالضم وفتح الیاء
المشدده مثله و چهل درم قال
الجوهری وکذلک کان فیما مضی واما
الیوم فیما یتعارف الناس ویقدر
علیه الاطباء فالاوقیة استار و
ثلثا استار اواقی بشد الیاء و
اواق و وقایا جمع و تندمرنی واوق
ما اتقاه شهد پرهیز کار است
کلمه تقیت است
ض وقاه وقیا بالفتح ووقایة
بالکسر وواقیة نگاهداشت از او
تقیة تقی کنهی و تقیة و تقاء
ککتاء پرهیز کردم از او و تقی
الحفا نگاه داشت سم را از سوده کی
ویقال اتق علی المعد بهنه لا زم

بکیه اهتمام حال خود را نجست الا
امرکن
موق کلا و ربیل محفوظ
توقیه نگاهداشتن و حفظ کردن
توقی پرهیز کردن
متقی پرهیزکار اصله
اتقاء پرهیز کردن تقوی انتقیت الیه
اوتقیت فلبست الواو یاء لانکسار
ما قبلها وابدلت منها التاء فادغمت
فلما کثر استعماله علی لفظ الافتعال
توهموا ان التاء من نفس الحرف فجعلوه
اتقی یتقی بفتح التاء والتخفیف فیهما
ثم لم یجدوا له مثالا فی کلامهم
یلحقونه به فقالوا تقی یتقی مثل قضی
یقضی کما اتقاه یتقاه الاتری
وللمراة تقی قال نیاد الشانمان
لا تقطعنها تقی الله فینا والکتاب
الذی تتلو بنی الامر علی التخفیف
واستغنی عن الالف بحرکة الحرف الثانی
فی المستقبل

باب الواو فصل الکاف

و ك ء

تکاه کهمزه تکیه بجا و چوب دستی
و مرد بسیار تکیه کننده بر چیزی
ض وکاء علیه تکیه نمود بران
ووکاء الناقة باشد کردن ناقه بکره
دندن
ایکاء تکیه کردن و برپای کردن
تکیه گاه جهت کسی و نیز اتکاء بالثلث
برهیان متکی بر پهلوی چپ
اوفکند بتو ضربه فاتکاه
توکؤ تکیه نمودن
متکئ الفاعل تکیه کننده منه قوله
صلی الله علیه وسلم اما انا فلا
آکل متکئا ای جالسا جلوس التمکن
المتربع ونحوه من الهیات المستعنیة
لکثرة الاکل بل کان جلوسه مستوفزا
مقعیا غیر متربع ولا متمکن ولیس
المراد المیل علی شق
متکأ تکیه گاه
اتکاء تکیه کردن و تکیه گاه کردانیدن

بهندکسی

و ك ب

وکب محرکه سیاهی خرما چون بخته
شود و بیم و جراک
واکبة ایستاده
ظبیة وکوب کصبور اهو ماده
فراخ کام
وکاب کشداد اند و هنالک وشا عرئ
است هذلی
موکب کمجلس نوعی از رفتار و
کرده روان جهت آرایش سواران
باشند یا پیاده کان یا جماعت
شترسواران
ض وکب وکوبا ووکبا بالفتح
ووکبانا محرکه فراخ رفتن نیز
وکب بالفتح پیوسته بودن برکاری
و برپای خواستن و ایستادن
س وکب وکبا محرکه پدید آمد
رنگ رسیدگی در خرما
ایکاب لازم کردن موکب را وآماده
پرید شدن مرغ یا بال جنبانید
آن و فتن و در آمدن و بخشم آوردن
کیسه را
موکب کمحدث خرما بر سید کی
رسیده
ترکیب رنگ رسیدگی در خرما
پدید آمدن خرما پیچیدن
ناقة مواکبة بکسر الکاف شتر ماده
فراخ کام یا شتاب و تیز رفتار
مواکبة سیر کردن باد بکران یا پیش
گرفتن یا سوار کردیدن با کسی و همسر
بودن بکاری تو اکب علیه ای
واظب

و ك ت

وکت بالفتح چیز اندک و نیز وکت
نشان کردن و پر کردن و کام نزدیک
نهادن در رفتار
وکتة بالفتح نقطه وهو کالنقطة
نوع فی عینه وکتة
وکته بالضم جای اثر چیزی از
اثر نیز

وکیت کامیر سخن چینی و تبت کالیه
نزدوالی و سخن بدروغ آراستن
واکت شتریکه آرنج وی بر کردد و
بر پهلو در خورد و مجروح گرداند
موکوت سخت اندوهگین
بسره وکت کحایث غوره خرمایکه
سیاه برآورده موکته مثله
توکیت پر کردن و نکته های سیاه
برآوردن غوره خرما و رنگ
پختگی پیدا آمدن در وی

و ك ث

وکاث کغراب ناشتا اشکر
که با مداد خورند
استیکاث ناشتا شکستن

و ك ح

وکح بضمتین مرغ بچگان فربه
آکنده گوشت
اوکح خاک و سنگ
ض وکحه برخلد وکحا بالفتح
سخت سپردن و از بر پای
ایکاح مانده کردن و بسنگ رسیدن
در کندن چاه یقال اوکح فی حفره
و بر هیدن و خلاص کردن عطیه را
و باز ایستادن از کاری صله
بعن
استیکاح سطبر و آکنده شدن
چوزه و بخیل کردن بخشیدن یعنی
ماله فاستوکح ای امسک ولم
یعط

و ك د

وکد بالفتح اهتمام و مراد یقال وکد
وکده ای قصد قصده و هر مرته
موضعی است میان حرمین یا کوه
است مشرف بر خلائط که از کوه ما
بکه است
وکد بالضم کوشش و نوا ذلک و
کار یقال ما زال ذلک وکده
ای فعله
وکید کامیر استوار اکید مثله
وکاد ککتاب دوال که بدان بندد
رسن که وقت دوشیدن بر ما

گاو بندند اکاد بالهمزه مثله فیهما
وکائد جمع
تواکید دوالها که بدان گاو مرزین
بندند تاکید بالهمزه کذلک
میاکید دوالها که بدان گاو ...
بندند
ض وکده وکدا آهنگ نمود و
اهتمام کرد و قصد و وکد العقد
استوار کرد گره را وکد الرحل
بنشاء الان را
ایکاد استوار کردن
توکید استوار کردن گره و عهد
و زین بر پالان بر پشت و شتر
و جز آن تاکید مثله توکید
توکیدا و اکد تاکیدا و التوکید
بالواو افصح من التاکید کذلک
آکد و واکد و توکد و تاکد
مواکده بکسر الکاف شتر ماده
دررو فتن
متوکد ایستاده و آماده بر
کاری
توکد استوار کردیدن تاکد مثله

و ك ر

وکر بالفتح آشیانه مرغ و مرغ
نباشد در وی و کره بالثاء
مثله و کور و وکور و وکره
و اوکر کصرد جمع و نوعی از دویدن
اسپ و شتر و جهیدن
وکره بالفتح مهمانی بنای نو
وکره بالضم ابحور و جای فرود
آمدن دواب
وکیره کامیر مهمانی بنای نو وکیره
مثله
وکار ککتاب جایی است
وکر مرغ آشیانه ساخت
ناقه وکری محرکه مقصور و ناقه
تیز رو یا کوتاه بالای پر گوشت و
امرأة وکری زن سخت شرنده و
زن تیز دونده و کری نوعی از
دوید ناشتاب و شتر

وکراء کحمراء موضعی است
وکار کشداد نیک دونده
ض وکرهم وکرا بالفتح مهمانی
بخانه نو دادن و نیز وکرش ...
بر بینی کسی زدن و هو لغة تصحیف
الوکز بالعجمة و بآشیانه در آمدن
مرغ وکور مثله و جستن کودک
و پر کردن مشک و جز آن و شتابی
وکوتاه اندام پر گوشت کردیدن
شتر ماده و دویدن اشتر و اسپ
ایکار پر کردن خنور را
توکیر پر کردن مشک و شکم و جز
آن و مهمانی بخانه نو دادن
توکر پر شدن مشک و شکم و
توکر الصبی ای امتلأ بطنه و نیز
پر شدن سنگدان مرغ
اتکار آشیانه ساختن مرغ

و ك ز

وکز بالفتح موضعی است و نیز وکز
بالفتح دور کردن و راندن و نیز
زدن و مشت زدن و سپوختن
و پر کردن و دویدن والفعل من
ضرب
توکز آماده شدن بهر او تکیه
زدن و نیز شدن

و ك س

وکس بالفتح منزل ماه که در آن کسوف
پذیرد و کم شدن و بقیه فساد
زخم تو تراث الشجة علی وکس اذ بقی
فی جوفها شیء و نیز وکس کم کردن و
کم شدن لازم متعدی و فی الحدیث
لها مهر مثلها لا وکس و لا شطط
ای لا نقصان و لا زیاده و بمنزله
شتاره نحس رسیدن ماه
و خون یا استخوان در دماغ افتادن
وزیان و کمی رسیدن در تجارت
وقیل رسیده شدن مرد در تجارت
یقال وکس الرجل فی تجارته مجهولا
زیان زده شد مرد در تجارت
توکیس کم کردن و زجر و سرزنش
نمودن و بیم کردن

و ك ظ

واکظ رانند و دفع کننده
ض وکظه وکظا بالفتح دور
کرد از او راند و وکظ علی الامر دوام
وودید بران
مواکظة مداومت کردن بر کاری
تواکظ درهم و شوریده شدن کار

و ك ع

وکیع کامیر مشک استوار که از وی
آب نه تراود استوار که خوی نکند
و پوست بز درشت و سخت و دول
استوار یا دلیکه از آن چشم بیننا
و در کوش شنوا باشد و فلان وکیع
لکیع اولیه و ناکس است خلان
وکوع لکوع کصبور کذلک و نیز
وکیع گوسپند که دیگر گوسپندان
پیش وی نباشد و وکیع بن الجراح
روایت از سفیان ثوری و اوزاعی
روایت میکند و سید اوقات ...
مند مشهور است در زمان ...
سال یکصد و نود و هفت فوت
کرده و زنبیله ... و نیکو دید
وکیع بن محرز و وکیع بن عدس یا
حدس محدثان اند
اوکع مردیکه انگشت ابهام پایش
بر سبابه بر نشسته باشد و مرد
و مرد فرومایه کول وکعاء مؤنث
در هم و نیز وکعاء زن درکیر
میگفته یا الکبر تر ... یا اهل ...
میکع جمع و نیز میکع مثل کرت
میکعان موضعی است بیننا ...
ف وکع انفه وکعا بالفتح
مشت بر بینی وی زد و نیز وکع کرت ...
ما و کزدم و فرو نشستن ماکیان
جهت کشی کردن خروس ... زور
شتر و سر زنش نمودن کسیرا ...
یقال وکع فلانا بالامر ای کبته
و برشند در زمستان ... وقت
مکیدن و منه کلام العرب قالت
العنز ... وکع فان لک ...

ای الغنم الضرع و کیل کل ماقیه
وکع محرکه انگشت ابهام پای برپا
نشستن چندانکه بیخ آن ماننده
کره برون بر جسته باشد و
الفعل من سمع

و ك ف

ك وکع وکاعة سخت شد ناکس
کردید و درشت و سخت و
سخت کشت
ایکاع درشت و سطبر و سخت
کردانیدن مثل وخوان
وغداره شتران و سطبر
و درشت اندام شدن و کیر
کردیدن و کار درشت و ...
استوار و درشت کشتن کار
مواکعة سیکبر بیخ خروس
ماکیان را
اتکاع درشت و سخت کردیدن
سقاء مستوکع مشک که از
چیزی روان نکردد
استیکاع سخت شدن ...
... مستوکعه ...
کردیدن مثل و درشت کشتن
درو زهای آن

و ك ف

وکف بالفتح کنگره بنا وکف حکومت
وکف محرکه گناه و عیب یقال ما
علیک ... ما وکف ای عیب
کرانه کوه ... و ...
فارس الفرق یا لغاء ... جیف
فرود و زمین درشت ... ستکیا
و برادار ماننده که ... فاش
شاید او کاف جمع و فی الحدیث
خیار الشهداء اصحاب الوکف
ای الذین انکفأت علیهم مراکبهم
فی البحر فصارت فوقهم مثل اوکاف
البیت فیه النبی صلی الله علیه
وعلی آله وسلم
وکاف کعکاب ... انداز ...
اکاف بالهمزه مثله
ناقه وکوف کصبور شتر ماده
شیر ناک

س وكف وكفاً مركه خميده ميل كرد ونيز وكف ضم كردن و عيب ناك شدن وبزه مند كرديدن ومستكشتن وشباهت وكوانه ونحنى

ض وكف البيت وكفاً بالفتح وكيفاً كابير وتوكافاً بفتح الفوقية چكيد سقف خانه وجزان نباران يعني دزوه كرد وكف السحاب بالمطر وكف العين بالدمع كذلك

ايكاف چكيدن سقف خانه از باران ونيز دو مناك شدن كسى وپشيمان كند بستن بر ستور نيقال اكفه

توكيف پالان نهادن بر ستور تاكيف مثله

واكفه في الحرب مواكفة دريا روي جنگيدن مصادره نمود

توكف انتظار كشيدن وتنها داشتن يقال مويتوكف لهم اي يتبعهم وينظر في امورهم وحكم داشتن هر ونيكو بي زا وپيش آمدن كسى را ومتعرض شدن تا وقيكه ملاقات كرد ويقال توكف لهم لا تناى تعرض حتى لقيه توا كف روى كرد ايستادن وكنار كزيدن

استيكاف چكانيدن چكيد خواستن وفي الحديث توضأ فاستوكف ثلاثاً اي بالغ في غسل يديه وقيل بالغ في غسلهما حتى وكف منهما الماء

ولك

ولك بالفتح دور كردن نيق آمنه فلان از زن ونيك يعني فر وشت مرد وطرف شلوار وار چيد تمام اشراو الفعل من ضرب وكوكة هيد بركيونه وكرد كردنه بر رفتن وكرچين از جنبك وكواك بالفتح كرد كردنده در

وكوا كة بالتاء زن كلان سرين توكوك كرد كرديدن بر رفتن

ولك

رجل وكل محركة مرد عاجز كه كار خود را بديكرى سپارد وبروى تكيه نمايد

رجل وكلة كهمزة اي وكل محركة تكلة بالتاء مثله

وكيل كامير نكه بروى كار كذارند فيه يكون للجمع والانثى والله عز وجل وكال كسحاب ويكسر سني وكاهلى يقال في دابة فيها وكال

وكالة كسحابة وكيلي ويكسر

فرس فيه وكال اسب كه بر صاحب خود اعتماد كند در دويدن ومحتاج ضرب باشد

تكلان كعثمان عجز نهايي وكار سر دكى بديكرى اسم است توكل را

بند تواكله القوام بفتح الفوقية وكسر الكاف لا قوام له

موكل كمقعد كوهي است يا شيبي واسب سبيع بن عزالة السكونى

آمر موكول كار بديكرى سپرده

ض وكل بالله وكلاً وكلاً بالفتح تكيه نمود بر خداى واعتراف كرد بعجز خود ووكل اليه الامر وكلاً ووكولاً كار بدو كذاشت وسپرد بروى وعكلت لذا بنوعشت كرديد

ايكال كذاشتن كار بكسى

توكيل وكيل كردانيدن وكسى را بر چيزى كماشتن وكذاشتن كار را بكسى

رجل مواكل بكسر الكاف مرد عاجز كه كار خود را بديكرى سپارد

مواكلة بديكرى كار كذاشتن واعتماد كردن وبدمستى رفتن ستور وكال مثله

اتكال كار بكسى كذاشتن واعتماد كردن بر كسى يقال

اتكلت على فلان في امري اي اعتمدته اصله اوتكل قلبت الواو ياء لانكسار ما قبلها ثم ابدلت منها التاء وادغمت في تاء الافتعال ثم بنيت على هذا الادغام اسماء من المثال وان لم تكن فيها تلك العلة توهماً ان التاء اصلية لان هذا الادغام لا يجوز اظهاره في حال من تلك الاسماء تكلة تكلان تخمة تهمة وغيرها فاذا صغرت قلت تكيلة وتخيمة ولا تعيد الواو لان هذه حروف الزمت البدل فتثبت في التصغير والجمع

متوكل على بكسر الكاف متوكل بن عبد الله بن نهشل ومتوكل بن عياض شاعران اند ومتوكل جعفر بن محمد معتصم بالله دهم خليفه از خلفاي بني عباسيه وابو المتوكل ناجي محدث است

توكل عليه تكيه كرد واعتماد نمود بروى واعتراف كرد بعجز خود

تواكل ترك دادن وبر يكديگر اعتماد كردن

ولم

وكمة بالفتح زن سطبر سرشكم موكوم ححتنشده اند مانند و قال الاصمعي الوكوم المردود عن الحاجة اشد رد

ض وكم الارض وكماً محهولاً پژمرده شده بزراى خورده شد كياه ان زمين موكومة نيست ان ونيز وكم بالفتح اندوهمند كردانيدن وشكستن وخوار كردن چيزى را ويقال هم يكون الكلام اي يقولون السلام عليكم بكسر الكاف

ح وكم وكماً محركة اندهكين كرديد

ولن

وكن بالفتح آشيانه مرغ وكنة مثلثة واكنة بضم الهمزة وفتحها وبضمتين مثل اكن كاعنق و

وكن بالضم ووكون ووكنات بالضم وبضمتين وبفتح الكاف ايضاً جمع الاصمعي الوكن ماوى الطائر في غير عش وقال ابو عمرو الوكنة والاكنة بالضم فيهما مواقع الطير حيثما وقعت ونيز وكن سخت رفتن وتنشو وبيضه در زير كرفتن مرغ ووكون مثله وقد وكن الطير بيضه وعليه اذا حضنه والفعل من ضرب

واكن نشسته ومرغ بيضه در زير كرفته واكنة مؤنثه ام واكن جمع ونيز واكنة تلعة است

موكن كمجلس آشيانه مرغ موكنة مثله

توكن جاي كرفتن

ولى

وكاء ككساء بند سر مشك وجز آن وفي الحديث احفظ عفاصها ووكاءها كل ما شد راس شيء به ونحو هر كاه ويقال ان فلانا لوكاء اي ما يفض بشيء مما يكون عنده

ض وكى القربة وكياً بالفتح بست بوكاء سر مشك را

ايكاء بوكاء بستن سر مشك را يقال اوكى القربة وعليها اي شد بالوكاء ونيز كردن يق شل فوكى ونق اوك حلقك يعني خاموش باش

توكية پر كردن مشك وفي الحديث كان الزبير يوكي بين الصفا والمروة اي يملأ ما بينهما سعياً كما يوكي السقاء بعد الملء ويروى في الحديث متشابه كان يتكب ولا يتكلم كانه يوكي فمه وفي العرب كلمة اي حلقك اي اسكت

استيكاء پرنا كرديدن ورم ناقة شدن شك بر بناد من طانقة ويول از شكم نيفال استوكى بطنه اذا لم يخرج منه النجو

باب الواو وفصل اللام

واب

ذالب وتنهم ودابية در چيزي قال رايت عمراً والباب في ديدنهم وبثر الغوثان نام بدنه در معظم ذالبة كشته وآب وبرآمده ونوزندان نوم دبچكان كادو كو وموضع است پيد بطني وهو والنمر الحارث بن ثعلبة بن دودان والبي منسوب بوى

اولب شهرى است بابدلس

ض ولب ليلبيء والى ولوبا رسيد وپيوسته هر چه باشد ونيز ولوب در آمدن در چيزى وشناختن

ولث

ولث بالفتح كى كم كردن يق ولثي حقد والفعل من ضرب ايلاث كم كردن

ولث

ولث بالفتح باران اندك يعياب پخياوي وضد وفا اسواد وخير باقي مانده در كاسه ونيز اثر خيل چون باد وپيكان وضد بكي دراوند عاكس سست ونشان واثر در چشم ونيز ولث نند يق ولث بالعصا وازاد كردن بنده از بعد موت بان تقول انت حر بعد موتى عهدنا استوار نيستق ولث لعقد امنة قول عمر رضى الله عنه لحياتلبي لولا ولثُ عقد لضربت عنقك والفعل من ضرب

شرا التبدى پوسته ودين ذالش ذام كران

ولج

ولج محركة راه بيكستان وليجة محركة سبح كوه كه در دند وو باران وجز آن در آن در آيند نبعا باران كير است خم وادي ولج بالتحريك واولاج جمع وولج بضمتين كرانها وكوه ها و

كوچها وكنارها اي انكبين تلج كعضد ديوه عقاب بسلة ولج وليجة كهمزة بسيار در آينده يقال فلان خرجة ولجة اي كثير الخروج والولوج

وليجة كسفينة نهان مرد وخاصة و بركزيده ان يا معتمد جليس او از غير اهل وى مرد در آمده در قوم يقول هو وليجتهم اي لصيقهم

والج شهرى است بدخشان والجة بخي درد دندان ودرد شكم يا درد عزيبلك با نوعي از بيمارى سخت

تولج بفتح الفوقية جاي باش وحوش متبل التاء مبدلة من الواو وهو نوع على الاصل لا نفصل

رجل مولوج مرد بنخى ديده درد دندان رسيده

ض ولج ولوجا ولجة كعدة در آمد

ايلاج در آوردن وقوله تعالى يولج الليل في النهار ويولج النهار في الليل اي يزيد من هذا في ذاك ومن ذاك في هذا يق ليج در چيا ان خود بعض از فرزندان بخشيد مال اكه مردم بشنوند وان سؤال باز مانند

اتلاج در آمدن بنود در آوردن

ولح

وليحة كسفينة غراره وخور وليح وولائج جمع

ض ولح البعير و حابار در بر تنزنود از طاقت ان

ولخ

ارض ولخة كفرحة زمين نرم بسيد گياه

وليخ كامير خانه شانة كتان وليخة شيرو نزل شكل نسك و زبين پيچيده گياه

ارض مولخة بكسر اللام زمين نرم پيچيده گياه

استيلاخ نرشد شدن زمين

ولد

ولد محركة فرزند ولد بالضم والكسر والفتح مثلثة اولاد جمع دوعي يكسان است ونكا مي جمع ازلاد وولد والد بكسر هردو ولد بالضم ايده ومنه المثل ولدك من دمي عقبيك اي من نفست نهو ابنك يقال ما ادري اي ولد الرجل هو يعني نميدانم كدام مردم است لده كعدة غزاره والمثاء عوض الواو لانه من الولادة وهما الدات كذات ولدات جمع وليدات ووليد مصغران نادريان وليدون شد الياء چنانكه بعض نقل ميكويند وهنكام زه ادوى وزادن

وليد كامير زاده وكودك وبنده ولدان وولدة بالكسر فيهما جمع وام الوليد ما كيان ويقال هم في امر لا ينادي وليده يعني مشغول شدند در آن كار بحديكه اكر كودكي دشتي چيزى كه اتمايه در از كند كه در ومنر نكرده نشود واصله من جرى الخيل لان الفرس اذا كان جواداً اعطى من غيران يصاح به لاستزادة ثم قيل ذلك في كل امر عظيم ولكل شيء كثير خبراً وشرا ونيز وليد نام مردى وقال الذي وليد صحابي

وليدة كسفينة كودك ماده وبنده پرستار ولائد جمع وزن مولود ميان عرب

بنو ولادة بالكسر بطن است

ولود كصبور كوسپند زاينده ولد بالضم جمع

والدة ماده وزمرد ومؤنث دروي يكسان است ونيز والده مادر وهما الوالدان وشاة والد والده كذلك ولد جمع ونيز

شاة والد كوسپند باردار وابن السكيت

ولود نيز بالضم كودك ووحشري وبفتح وشم دكه مهرماني

ولادكلثان از اعلام است

مولد كمجلس هنكام زادن وجاي زادن

ميلاد بالكسر وقت زادن

مولود زاده مولوده مؤنثة

ض ولدت المرأة ولادة ولادة كتابه وكتاب والادة بالهمزة ولدة كعدة ومولد كمجلس زاد مولد كمحسن مادر ومؤلد ومؤالدهم

ايلاد زادن ونزديك شدن رسيدن زن

مولدة كمحدثة مام ناف

كتاب مولد كمعظم نامه ساخته وبر بافته

مولدة كمعظمة زن غير عربية ميان عرب بر بيد از مرحى وشاعر نوسني محدث بيته

مولدة چيخ غير ثابت

توليد زاينده كردانيدن وپروردن ومنه قول النصارى في حق عيسى عم انت نبيي وانا ولدتك اي ربيتك فقالت النصارى انه بني وانا ولدتك تعالى الله عن ذلك علوا كبيرا

تولد پيدا شدن چيزى از چيزى

توالد نسل ساختن قوم وبهم رسيدن

ولذ

ولذ بالفتح پى رفتار وجنبش ولاذ كشاده دروغ كو كه بكو وتكند وحوذراي نادر شتر جيم

ولس

ولس بالفتح نادر شي ومفريب ولوس كصبور ناقه تيزرو ونيك شتاب

ولاس كشاده كرك

ض ولس الناقة ولساً ووليساً

مركبين شتاب رفتن ولس
الحديث بكنايه گفتن سخن را
أولس باالحديث بلا سابكنايه
گفتن سخن را
موالسة بمديكر را فريب كردن
نظام كردن خلاف نهان بجى ...
گفتن سخن را
توالس بمديكر را يارى دادن
در فريب و با هم فريفتن

ولع

ولع بالفتح دروغ ولع والع
مبالغة ...

ولغ

ولف

ولق

ولم

ولن

وله

ولي

ولي

باب الواو فصل الميم

ومء

ومت

ومج

ومح

ومخ

ومد

وَمَد محركة گرمای سخت یا گرمای سخت مع یا نزیدن و خنکی که در شدت گرما از طرف دریا آید یا سختی گرمای شب وَمَدة بالتاء مثله يقع ومد ليلتنا اي حيث وخشم و بخشم شدن يقال ومد الرجل اي غضب والفعل من سمع في الكل ليلة ومد ككتف شب سخت گرم وَمِدَة مثله

ومذ

وَمَذَة بالفتح سپیک جامه

ومز

ض وَمَز بالفتح جنبانيد بيني را از خشم يا اشاره کردن بيني توتر شتافتن و برجستن در رفتار از شتاب و جنبيدن سر نيز وقت البرزوان اماد که قيام ان است

ومس

وَمَس بالفتح سودن چيزي بچيزي تا پوست وا گردد مومسة کجنحنة زن تباه کار مومسات و مواميس جمع ايماس برهاس و بسودن مانند گاوي را تا در کوبيدن نن و سودن مومس کمعظم شترهنوز بياموخته نا يافته

ومش

وَمْشَة بالفتح خال سپيد

ومض

ض وَمَض البرق وَمضا بالفتح وَوَمِيضا کامير و وَمضانا محرکة درخشيد برق بي انکه پراکنده گردد در ابر وانچه از برق در نواحي ابر پراکنده گردد ان را خفوق و انچه بغداز درخشيد ابر را شکافد ان را عقيقه خوانند ايماض درخشيدن برق بي پراکندگي در ابر و دزديده نگاه کردن زن و اشارت خفي

کردن

ومط

وَمطة بالفتح افتادن بر زمين از تعب و سختي

ومع

وَمعة بالفتح يکبار افتادن باران

ومغ

وَمغة بالفتح يکموي دراز

ومق

وامق دوست دارنده و نام مردي ح وَمِقه وِمقا ومِقة کعِدَة دوست داشتن ان را توموق بدوستي گرفتن

ومک

وَمکة بالفتح فراخي و کشادگي

ومن

تومن افزون شدن فرزندان

ومه

وَمهة بالفتح خلاصه هر چيزي يا گدازش ان

س وَمِه النهار وَمها سخت گرم شد گرماي ان

باب الواو فصل النون

ونب

ثابت بن طريف و نبه محرکة محدث و تابعي است وانبة کصاحبة شهري است مانند سر توبيب سرزنش کردن و نرسيدن و ملامت نمودن

ونج

ونج محرکة نوعي از اوتار يا رود جامه و رباب چغانه و ديبه در نسخه معرب ونه

ونح

مواتخة سازواري کردن با کسي

وند

تونير بلند کردن

ونع

ونع محرکة کنايه است از چيز اندک لغة يمانية

ونك

وانك مرغ بر خايه نشسته

ض وَنَک في نومه ونکا بالفتح جاي گرفت ميان ايشان

ونم

وَنَمة محرکة بيخال مگس ونيم کامير بيخال مگس

ض وَنَم وَنما بالفتح و ونيما کامير بيخال انداخت مگس

ونن

وَن بالفتح چنگ که با انگشتان نوازند و هي است از ان دمان حسين فرضي وني

وني

ونية بالفتح مروارید يا رشته مروارید و جوال و موضعي است و سستي و سکر يقال افعل ذلک بلا ونية اي بلا تواني وني کغني مانند کوسستي از صلد است و ميد ونأة بالفتح مروارید و امرأة وناة زن بردبار و سست و اهسته با وقار در نشستن و برخاستن و رفتار و قد تقلب الواو همزة فيقال اناة ومنه قوله اناة تزين بيتها غامر نؤم الضحي في ماتم اي عاشق والي سست و مانده نافذ واينز نافذ سست و مانده از سير و سفر مينا بالکسر جاي بند لنگر کشتي و عيد و جوهر آبگينه

ض وَني وَنيا بالفتح وونى بالتحريك وونيا بالكسر والضم و شد ايشان و ونيه بالفتح والكسر مانده گرديد و سست شد وونا القوم کذا شتندان را و وني الکبر چيدا شيبن را و يقال هولا يني يفعل کذا يعني پيوسته ميکند چنان و وني في الامر وني کسمع ضعف لغة في وني اينياء سست کردانيدن و مانده کردن

توني بيکار باشتن در کار يافتن كبيرا تواني مانده و سست گرديدن و کوتاهي کردن نيق تواني في حاجته اي قصر فيها

باب الواو فصل الواو

وول

آول نخست قال فندا موضعه وذکر في دال قال النحاة اوائل بالهمزة اصله اواول لكن لما اكتنفت الالف واوان وولي الاخيرة الطرف ضعفت وكانت الكلمة جمعا والجمع مستثقل قلبت الاخيرة همزة وقد يقلبون فيقولون الاوالي

ووه

واهاً له بالفتح والتنوين وقد يترك تنوينه کلمه است که وقت شکفتن بر چيزي خوش ايند گويند اي واها لها الطيبة يعني شگفتي چه خوش است و کلمة تلهف هم يعني واهاً له اي دريغ براي او

واو

واو حرفي است از حروف هجاء و يقع و ثنائية و انما ترکيب است از واو و ياء و وا و بقول ابو علي و از سه واو بقول اخفش و انرا افتاست که مي ايد در حروف لينة ان شاء الله تعالى

باب الواو فصل الهاء

وهب

وَهب بن حذيفة بالفتح و وهب بن زمعة و وهب بن عبد الله و وهب بن عمير صحابيانند و وهب بن كيسان و ابو عبد الله وهب بن منبه و فد يحرك از تابعيان و ابو وهب صفوان بن امية صحابي است و ابو وهب ديلم بن موشح تابعي و ابو وهب عبيد الله بن عبد الله كلاعي از مكحول

روايت دارد وَهب محرکة بخشش و از اعلام است وُهيب کزبير از اعلام است و ابو بکر وهيب بن خالد بصري از هشام بن عروة روايت ميکند وَهُوب کصبور بخشنده واهب بخشنده و کوهي است مرنبي سليم را و از اعلام است وَهاب ککتان بسيار بخشنده وَهابة بالتاء مثله والهاء للمبالغة وَهبان بن بقية کسکران محدث است وُهبان بن قلوص کعثمان شاعر است وَهبين بالفتح موضعي است موهب کمقعد نام مردي موهبة کمقعدة دهش و ابر که هر جا بارد و قلعه است بصنعا و نام مردي وابکير کوچک و تکسر هاؤه و مغاکي در کوه که اب گرد ايد در وي مواهب جمع موهب کمجلس بخشش موهبة بالتاء مثله

ف وَهبه له وَهبا بالفتح والتحريك وهبة کعدة بخشيد اندا و لا تقل وهبکه او حکاه ابو عمرو عن اعرابي واهب منا شاني ان وهبني فعلت يعني انگار کرد ام وهو بمعني احسب يتعدي الي مفعولين تقول هب زيدا منطلقا ولا يستعمل منه ماض ولا مستقبل بهذا المعني و وهبني الله فداءك نثارت کند مارا

ف ح تَهب وَهبا چيره شد بر وي در نبرد مواهبت آصبح فلان موهبا کمحسن اي معد نادرا موهب کمکرم اماده يقال طعاما موهب

ايهاب اماده نمودن يقال اوهبه لك چيزي اماده شدن چيزي لازم شدن وهمه نبودن چيزي يقال اوهب الملائقين مواقبة نبرد کردن بخشش اتهاب بخشش پذيرفتن استيهاب بخشيدن خواستن

وهبل

وَهبيل بن سعد بن مالك بن نخع پدر بطني است از ان بطن است علي بن مدرك وهبيلي محدث

وهت

وَهتة بالفتح افتادن سخت

ض وَهته وَهتا افشردن او را يا سخت فشرد بپا و جز ان و تنگ کرد و کوفت ايهات بوي گرفتن گوشت و آهن اللحم والهتت اي انتن

وهث

توهث بالفتح کوشيدن و شتابيدن در چيزي و سخت سپردن زير پاي و الفعل من ضرب توهث في الامر يعني نگريست در ان کار

وهج

وَهج محرکة سوزش آتش و افروختگي ان است وهيج کامير افروختگي يقال لها زهيج اي توقد

ض وَهجت النار وهجا بالفتح و وهجانا محرکة افروخته شد اتش ايهاج آتش افروختن توهج افروخته شدن اتش و تافتن کرديدن بوي خوش و درخشيدن گوهر

وهد

وَهد بالفتح زمين پست و هموار وَهدة بالتاء مثله و وهد کامير و وهاد کتاب و اوهدان بالكسر جمع و مغاك در زمين اوهد کاحمد و نزد و شبيه اوهد جمع توهيد کشتن و نرم ساختن توهد کانيدن زن را

وهر

بوسفة نابوس بن وهرة بالفتح غاشه است وَهر محرکة افروختگي زرد و افتاب بر زمين چنانکه اضطراب ان همچو بجان نمايان گردد وهران کسکران پدر کروهي است وشهري در اندلس از ان است عبد الرحمن بن عبد الله استاد ابي عمرو عبد البر و موضعي است بيابان

ض وَهره وَهرا بالفتح در کاري دشوار انداخت و دا کرا ه رهايي ندارد توهير انداختن کسي را در امري که ره رهايي ندارد توهر کينه ورزيدن بيشتر از شب بيشتر از زمستان و دريدن و مضطر کردن کسي را در سخن بجرئت که تحير بماند در ان استيهار بيقين پنداشتن يعني انا مستوهر به و مستيهر اي متيقن

وهز

وَهز بالفتح مرد کوتاه بالاي استوار خلقت يا درشت اندام ميانه قامت و نيز وهز سپردن زير پاي و دود کردن و راندن و بر انگيختن و برکشتن بنياد و تاختن و بهم دست زدن يقال وهزه اذا ضربه بثقل بيده والفعل من ضرب و هيازة کتابه رفتار زن شتر کين اوهز نيکو رفتار موهز کمعظم سخت سپرنده زير پاي متوهز بکسر الهاء سخت سپرنده زير پاي توهز برجستن و سپردن شتر را

وهس

وَهس بالفتح سخن پنهان رفتار و رازو رفتار سخت شتافتن و دويدن دراز نمودن برخوشتن و تبار و حيله نمودن و سخن چيني کردن و کوفتن و شکستن زير پاي والفعل من ضرب وَهيس کقبيل سخن بيان کرده کوفته بر زمين يا جايي اسپنجه و هاس کشداد شير بيشه علي است مواهسة شتافتن و رازگفتن توهس شتافتن و پاي در خاک زمين در رفتار توهس الارض في مشيه اي غمزها غمزا شديدا و بطريق نيکو رفتن شتر نيز توهس رفتار گران بار تواهس شتاب رفتن

وهش

توهش سود کي و بي کمشتي پاي و رفتار گران بار

وهص

وَهص بالفتح شکستن چيزي نرم و سست يا ميان کاواز و سر شکستن و سخت سپردن زير پاي و سخت بر زمين زدن و از ان است في الحديث ان ادم حين اهبط من الجنة وهصه الله نغرا اي کانه رمي به عمر الى الارض و جعي کردن و الفعل من ضرب وَهصة بالتاء زمين کوده هموار پست وهاص کشداد شير بيشه شير نو موهصي بالفتح شتر سواره ابند رجل موهوص الخلق مردي که گوي استخوانها پستي يکديگر کرد امده رجل موهص کمعظم اي موهوص

وهض

وَهضة بالفتح زمين هموار يا زمين کرد پست هموار و وهضة مرغ و قطعه زمين پست مغاك سرو فيه نالك لغة في وهصه

وهط

وَهط بالفتح لاغر و کرده و بوستان و عمرو طنست ان يعني يقطمر عمر بن عبد الله بن عمرو بن العاص ... کمانها

من سدر و نیز وقطا نام مدینه که عمر بن غلیظ بود در طائف
بوستانی بوده از وج و اوچ انگور برده لله چوب بود و قیمت
چوب درهمی و نیز وقطا شکستن و سپردن بپای و نیزه زدن و
سست و ضعیف شدن والقتل من ضرب
و قطر بالفتح زمین پست مثلا
و قطو و قاط بالکسر جمع
او قاط خصومها
اینها ما سنت و گران گردانیدن
و مقلوب باشتن و در مکروه
و ناپسند انداختن و برنیزه
زدن چندان که خوانده بر
خیزد و کشتن
توقط فی الطین فرو شدن در گل
ولای و توقیه الی الزراش کشید
انزا

وقف

وقافه ککتابه و بالفتح خدمت
کردی کلیسا و قیفیة بالضم و شد
الیا کاثیة و قیفیة بکسرتین
و شد الیا مثله
و اقف خادم کلیسا و مجاوران

صن و قفت النبات و قفا
بالفتح و قیفا کامیر خلاف برادر
کیاه و صبر شد که الیه در وقت
فلان نزدیک شد و وقعت
لم تشغب الدنیا پیش آمد و امکان
کردید و وقف الکذا نزدیک
رسید و حاصل شد و اسان
کردید ویقال کلما وقف له
ابکما علی بنی ال حلال لاکان ادرا
رو وهف و قفا بالفتح و وقفا
ککتاب خادم کلیسا کشت
ابهت از ریک رسید چیزی که
کشتن و یوقیما یو معلق شیئا الا
اتخذه ای ما یرتفع

وقی

وقوع مرکه ریکه کند او فند

جمع یا مقرب سست و در کردن
کردن شور اندازند بوی بند
کنند و در حدیث عایشه فی اسما
فبقر رسول الله صلی الله علیه
وسلم و هو عنه ناصح قد ملوثه
ومن الامانة یعنی الصلوة

ضن وقمته سند کردن از او
باز داشتن آن

مواقمة برابر و برابر کردن در
رفتن یا کسی یکدیگر و کردن دراز کردن
شتر در رفتن و برابری کردن
اندران

توقمت بلاکا فی الکلام متحیر و
مضطر کرد او را در سخن بجز جستن
تا الیونیزه توقمت سخت کرم شدن
سنگریزه

توافق برابر کردیدن قوم در کردار
و باهم رفتن شتران

ول

وقا بالفتح ترسنده و بیمناک
وقلة بالفتح و بحرکت اول از هر چیزی
یقال القیته فی و قلة ای اول
شیء و نیز و قلة ترس و بیم
و هم آکلة ترسنده و سست
لقب اند و اواجلنا ای وهلة

فض و هل الی الشیء و هلا
بالتحریک بر دو دران و دلش بجای
رفت که همچنان بود

سر وهل و هلا بالتحریک سست
کردیده و ترسیده و وهل عنه فیه
غلط کرده دران و سهو نموده و فراموش
کردن و نیز و هل بهم بیمار و غلط
و نیا

توهیل ترسانیدن

توهل بعمر بچه کردن و سخن بیشتر
کفتن بکسی اند غلط اند نگوی
توهلت فلانا ای غرضه ای نیو
ای بغلط

مستوهل بکسر الها ترسنده
مستوهل بفتح الها مثله دست

وهم

وهم بالفتح پهره در دل کذریدن یا
کمان و اعتقاد مرجوح و وهم ای و
ومرد بزرک جثه و شتر فربه توانا
زام و جمع مونث و هام و وهوم
و وهم کمکتب جمع و یقال لا وهم
کذا ای لا بد منه

تهمة کهمزة بدلکان از اسم است
تهیم کامیر تهمت نهاده

ضن وهم فی الشیء و هما بالفتح و فتح
دل او بجای که مراد نبود و ایمعنی
از خیبة زاید

سن وهم فی الحساب و هما بحرکت غلط
کرد در حساب

ایهام غلط کردن در حساب و نیابا
او هم کذا من الحساب ای اسقط و
بکمانه انکندن یا رفتن و نیز
چیزی فی فضدان و کذاشتن چیز
او هم من صلاته رکعة او وهمته الشیخ
اذا ترکه کله و تهمة نهادن کسی را
اتهام کافتعال تهمت نهادن بر کسی
توهمة تمه بکما الفهاما

توهم بکمانه انکندن و در غلط
انداختن

توهم کمان بردن

اتهام کافتعال تهمت نهادن
کسی را و تهمت بپذیرفتن و بمقام تهمت
متهم بشتن آن

وهن

وهن بالفتح سستی و مرد کوتاه و سست
اندام و مقداری شب یا
پاره دراز از آن و شتر انبوه
و هین کامیر آنکه در پاس و همراه
مردو وهن باشد یا برکار در رنگ پزد
انهارا

و اهن سست و هنة مونث و هن
بالضم جمع

و اهنة استخوان کوتاه پهلو و هن
کردن و استخوان بازو و استخوان
سخت پهلو استخوان متصل سینه و باد
که در دوش بازو یا الضم بجای
شود و مرد پهر و ران سست

وهنا بالفتح نیز که در عمل
سستی عزوبات و شیب بخش
درفتن

موهن کمجلس مقدار نیم شب یا
درازاز شب

موهون مرد سست موهونة
مونث

ضح له وهن فی العمل
وهنا بالفتح و بحرکت سستی کرد
در کار و سست کردید و نیز وهن
سستی کردن لازم متعدد و ما دیم
شب در آمدن

ایهان سست کردن و در مقدار
نیم شب در آمدن

توهین سست کردانیدن
توهن سست شدن یقال توهن
امر او ای ضعف

وهوه

وه بالفتح اندوه یقال و همن
هنا اسوا ای و ه کاوقات
و ترن و هوه کمنهدا آنست آنجا و
نیز وهوه بالفتح مثله و نیز وهوه
شیر غران در خر ما یل ماده
وهوهة آواز کلوی اسب که بعد
صهیل اید و نیز وهوهة بر کردا
نیدن آواز در کلو از ترس و
بیم و بانگ کردن در نر ماده از
شفقت و مانند آن آواز و بانک
کردن نوزه و عزیدن شیر و مرباد
کردن در اوبیم و ترس
موهوهة الفاعلة نیز که آن
بری که شتاب رفته

وهی

وهی بالفتح شکافی چیز بهره و و
ان و هی کبدلی و او هیة جمع یقال
فی السقاء و هی و هیة مصغران
و هر خرق قلیل
وهیات الکبید که ابهره
ان یمیم قولهم عاد دو فیه
و غینه تنقا الانتقار ید علی شتی

وهینة کنیته مرد اباید شتر کشی
سطبر و فربه
اوهینة بالضم کوه منه هو او هوا
اعلای کوه ناز انکاه و وادی
و اهینه سنت درید ه مکان سرخ
فهو و اوه

فس و همی کفیله و شکاف
شد مشک و سست و فروهشته
کردید بند و رسن آن و فی المثل
خل سبیل من و هی سقاوه و من
هریق بالفلاة ماده یضرب لمن
لا یستقیم امره و نیز وهی سخت بخیر
شد نا برو کول کردیدن و انشا درین
و ضعیف شدن و پوسیده و
کهنه کردیدن رسن و نزدیک
کردیدن دیوار با فتادن

ایهاد و یه کردانیدن و قی او هیت
السقاء و هی و هوان یتهیا للخرق
و شکستن و یقال ضربه فاوهی
ای اطار اکثر او ما اشبه ذلک

باب الواو و فصل الیا

وی ب

ویب بالفتح وای کلمة تعجیل رست
یا کلمة و عید مثل ویل یقال ویبک
بالنصب و ویب لک و ویب لزید
بالرفع فیهما و ویبا له بالنصب و یقال
له ویبه و ویب عیزه بالجر وویه
زید بالنصب والجر و ویب فلان
بکسر الیا و رفع فلان عن ابن الاعرابی
اما الرفع مع اللام علی الابتداء
اجود من النصب و النصب مع الاضافة
اجود من الرفع و معنی الکل الزمه الله
ویلا و لا یتعدیه بالمد الا
عجبا
ویبه بالتا بیت و باینست
چهار مانده است

وی ج

ویج بالفتح چوب قدان

وی ح

ویح بالفتح وای کلمة ترحم است
چنانکه ویل کلمة عذاب قال
الیزیدی هما بمعنی تقول ویح لزید و
ویح له الرفع علی الابتداء و نصب
باضمار فعل و ویح زید و ویحه
نصبهما به ایضا و ویحما زید یعنی هما
از اصله ای موصلت بما و مرة و بحار
مرة و باهم مرة و بیا مرة و بیین
مرة

وی خ

ویخ بالفتح کلمة زجر است مثل ویح
وویس و ویه و ویل و ویب بیش کلمه
است که همتم ندارد

وی س

ویس بالفتح وای کلمة است که در محل
رافت و استملاح کودکان مستعمل
شود و نیز ویس درویشی و خواهش
مردم از اضداد است یقال الفقر و بنا
یعنی یافت مطلوب خواهش خود را

وی ل

ویل بالفتح در آمدن بدی و شر و درد
مند نمودن و معیبت زده شدن
و نیز ویل وای سختی یقال ویله و ویلک
و ویلی و ان کلمه وعید و عذاب
است تقول ویل الشیطان مثلثة
اللام مضافة و ویلا له منونة مثلثة
و در نعمد میکویند ویلاه و نیز ویل نام
وادی است در جهنم یا نام چاهی یا
در وازه دران
ویلة بالتا رسوائی یقال یا ویلتاه
عند التلهف و التعجب
ویل ویل کلمة یکف مبالغة است تقول
فعل و ایل کذلک
رجل و یلمه بالفتح و کسر اللام و ضمها
مرد زیرک نیز فهم و یقال للمستجاد ویلمه
ای ویل لامه کقولهم لا اب لک فی المدح
و جعلوه کالشیء الواحد ثم الحقوه الها
مبالغة کدا هیة

تویل وای وای گفتن یقال
ویله و ویل له ای اکثر له من ذکر الویل
تویل و یلا دعا کردن برای چیزی
کرد و وای
تویل بر کسی کریه کمتن تو هما
یتوی ایکان

وی م

ویمة بالفتح تهمت و سخن چینی و شتر
است سطبر سپشان و شهرستان
در اندلس یا ان و یمة است

وی ن

وین بالفتح انکور سیاه
وینی کسکری موضع است

وی ه

ویه بالفتح وه کلمة تحریض و اغراء
است یکون للواحد والجمع و المذکر
و المونث یقال ویه یا فلان و ویها
یا فلان کاشوات و لک خلان یعنی
هلا هین یا فلان
سیبویه لقب عمرو بن عثمان شیرازی
امام نحویان و آن زبان و هو مرکب
من الاسم والصوت و بنی الاسم علی الفتح
و الصوت علی الکسر و جعلا اسما
واحدا و کذا نظیره و کذا عمرویه و سعیدیه
و نحوهما و منهم من اعربه کما اعربنا
لا ینصرف تقول هذا سیبویه و رایت
سیبویه و نشاء و جمعه فقال الجبر هاد
و سیبویهون و من لم یعربه یقول
فی التثنیة ذو سیبویه و کلاهما
سیبویه و الجمع ذو و کلهم سیبویه

وی ی

ویّ بالفتح و سکون الیا کلمه تعجب
است تقول وی لک و وی لزید یعنی
حقا ایه مبرا و کان لا یفلح الکافر
و تدخل علی کان المخففة و المشددة
و نیز وی کتابی است یقال و قول الله
و یکان الله یبسط الرزق و زعم
سیبویه عن الخلیل انها وی مفصولة
من کان و قیل معناه الم تر و قیل
ویلک حذفت اللام حکاه الفراء
و قیل اعلم ربع

الحجی الثانی العشر

فی باب الها و فصلها

ه ء ء

هؤ بالکسر اسم مصدر ها هؤ ما

فاما کفند مر دیک خنده
ماما کاصاصا ان مثله و نیز ها ها
کلمه است که بدان شتر را زجر کنند
هی هی بالکسر و السکون کلمه است که
بدان شتر را زجر کنند تا علف خورد
ماما بالابای باثبا بالکسر ها ها
بالفتح خواندن شتر را بعلف باین لفظ
هی هی بازجر کردن ان بلفظ ها ها
و نیز ها ها خنده یدن

باب الهاء و فصل الباء

ه ب ء

هبء بالفتح هبّة است از عرب
هباة بالفتح زمینی است مر غطفان
را

ه ب ب

هبة بالفتح ایبار یقال احذر
هبة ای مرغه
هبة بالکسر حال و جامه کهنه و
پاره از جامه هبب کعنب جمع و
ساعتی که از نکاه بایی باشد
مدتی از روزکار و نعنو فیها
یقال عشنا هبة من الدهر
حفت و رو ای شمشیر و نیز در
ضربه و در خشانی تقول به
ذو هبة و بفتح ای نو مفا
هبیب کامیر باد کردانکیزه
مثله
هبیب بن مغفل کزبیر صحابی است
و وادی هبیب که در ره المدینه
و اقف است منسوب بوی
هباب کغراب کرد و هوا که از زمین
پدید اید در آفتاب و کغراب
شتر در رفتن و بفتح
هبوب کصبور باد کردانکیزه و نیز
بالتاء مثله
هبهب کجعفر نیز رو و کرابست
نیز رفتار
هبهبی بالفتح و تشدید الیا مرد
نیکو سرود کوی شتران و نیکو
خدمت و قصاب و شتر کرده
رو و شتاب و شتر سبک و شتاب

کوسپندان یا کوسپند نر
مُبْهِیَة شتر مادهٔ سبک و شتابان
ثوب هُباب جامهٔ پاره پاره
شده
ثوب هَبایب جامهٔ کهنه دریده
هَبهاب بالفتح تیز رو و نیز بانگ
و فریاد کننده و سراب و بازی
است مر کودکان را
تیس مِهْباب بالکسر نرکه نیک تیز
شده مکشنی و بانگ کننده
ن هَبّ هَبّا و هَبیبا بالفتح و
هِبّة بالکسر بریدن وا و هبّ
یفعل کذا کردن گرفت آن را و
من این هَبَبْتَ یعنی از کجا آمدی
و نیز هَبّ بالفتح و هُبوب بالضم
وزیدن باد هبیب کاهلی
و بیدار شدن و بنشاط در
شتر و جز آن و نیز و هیله شنیدن
رفتن هِباب ککتاب شدن تق
هَبّ التیس یهبّ هبابا اذا نشط
جُنبیّه و درخشیدن شمشیر و
مدتی غایب بودن که به رنگش
خوردن تو هَبّ فی الحرب ای فی الحرب
دیو اند یکشی زا کشتی بفضل
هَبَّتُّ التیس اذا دعوته للنزو
ض هَبّ التیس هَبیبا
کامیر و هِباب الکتاب و هِبّة
بالکسر بانگ کرد نکه و فشت
و تیز شد
س آتیتم هُبّة عیش کهانه ما
شدند از من
هَبهبة بانگ کردن و تیز شدن
کش میخواند کش را بکشتی
و نشاط و فتن و درخشیدن
سراب و بانگ بر نون دیده ما
شدن و ذبح کردن
اهباب بیدار کردن از خواب
طبیعیه یبیت و بیدن
تهبب کهنه شدن جامه و دریدن
آن
اهباب تیز شدن و بانگ کردن

تکمه و تنکه چیزی نیز هبّة نه
است از آن و بره آن
تَهَبْهُب جنبیدن
ه ب ت
هَبْت بالفتح سستی یافتن عقل
هَبْتٌ ای ضعف
هبیت کامیر مرد بیدل و بی
خرد
مهبوت مرد بیدل و موش رفته
ض هُبِتَ هَبْتا مجهولا بیدل
بی خرد گردید و هبّته زد او را و
فرود آورد و پستکر داینید
فرود آمکند
ه ب ت ر
هَبْتَر کجعفر کوتاه بالا
ه ب ث
هَبَثه بالفتح کار دشوار و نیز
شوریده کار و سخن
ه ب ج
هَبَج محرکة آماس پستان شتر ماده
هَبیج کامیر آهو که دو پهلوی
وی دو خط دراز میان پشم شکم
و پشت باشد
هَوْبَجَة بالفتح شکم زمین و زمین
پست هموار و منتهای وادی که آب
دران برزد و کوکر بجای استادن
کار کنند و آب بوی آن
روان کنند و از آن نوشند
هَبیج کعلی لغة فی الهبیخ بالخاء المعجمة
مواضع مرغزارها سنبیامه
ف هَبَجَه بالعصا هَبْجا بالفتح
زد او را بچوب دستی
مُهَبَّج کمعظّم گرانجان
هَبَّج آماسانیدن پستان نافه
تَهَبَّج آماسیدن
ه ب خ
هَبیخ کعلی کول فرخ هستا
دمر دی خیر و دو بار بزرگ و
کلان و نام دو بار یکوده
نوجوان نازک پر گوشت
هَبیخة کمات زن شیر ده و دختر

نازک جوان پر گوشت و نیز بوجه
از خراش
هَبیخی مقصورا نوعی از خرامان
رفتار
اهبیّخ اهبیّاخا رفت برفتار
هبیخی
ه ب د
هَبْد بالفتح حنظل یا دانه ان هبید
کامیر شد فیهما
هابدة زن حنظل چیننده هُوّاد
جمع
هَبُود کتنور نام مردی و اسپی است
عمرو بن جعد را و آبی است یا موضع
در بلاد بنی نمیر و کاهی ان را هبّاب
نیز گویند
ض هَبَدَ الهبید هَبْدا بالفتح
شکستن حنظل او چیند و چیدان را
و هَبَدَ فلان ناخنظل خوردانید او را
تَهَبَّد حنظل چیدن و شکستن
از او و یقی یتهبّد الظلیم اذا انحر
ذلك لیأکله
اهتباد حنظل چیدن و شکستن ان را
و دانه بر آوردن و نرهادن آن را
تاتلخی از وی بیرون رود
ه ب ذ
هَبْذ بالفتح دویدن و شتاب رفتن
و هَبَذان بالفتح والفعل من ضرب
هابذة ناقه شتابرو
اهباذ شتابی کردن در رفتن و
در بریدن
مهابذة یعنی اهباذ است ههابذ
مثله
ه ب ر
هَبْر بالفتح هموار و پست از زمین
و ریگ هبور و هبر بالضم جمع و نیز
هبور سنگهای بزرگ بر پشته ها
و ضرب هَبْر ضربی زدنناک یا ضربی
کیانه گوشت ببرد و صف بالمصدر
هَبْرة بالفتح مهره انگشت زنان ضرب
رابدان سند کنند و پاره گوشت
بی استخوان یا پاره فراهم آمده

از گوشت و بطینی است از همدان و
نام مردی
هُبْر بالضم بچهار کشان بهبند
بشانه و خشنه انگور
جمل هَبِر کتف شتر بسیار گوشت
و ناقة هَبِرة و هبیرة و بعیر مُهَبَّر و بعیر
شتر پر گوشت پشم ناک
هِبَرْیَة بکسر الهاء والواو پشه در نر
پنبه و پشم و بر کبیر دو چرک نر بر
سراست هبریة بالهمزة مثله
هبیر کامیر زمین پست هموار که
گردش بلند باشد هُبُر بضمتین
و اهبرة جمع یا پست هموار و فرح
زن و هبیر بسیار و یکسنه ای است
نزدیک زرود و ضرب هبیر
ضرب که گوشت را برد
هَبیرة بن شبل کسفینه صحابی
است
هُبَیرة بن سعد کجهینه مرد یکه مفقود
شد منه المثل لا آتیک هُبیرة
بن سعد و لا آتیک الوة بن هبیرة
یعنی هرگز نیایم تو را و ذلك انه
فقد افلا یعلم لها خبر فا او هبیرة
والوة منتام الدهر مضبوطا و نیز
هُبَیرة کفتار خرد و ابو هبیرة
عوك نر وام هبیرة عوك ماده
هَبور کصنور عنکبوت
هابر نام مردی و ضرب هابر
ضرب که گوشت را ببرد
جمل آهبر شتر گوشت ناك ناقة
هبراء مونث
هبر کهفل بر بیع
هبات کشتاد کپی بسیار پشم و از
اعلام است و هباران دوماه
میان زمستان از ماههای روم
یعنی کانون اول و کانون دوم
و هباران اسود و هباریست یکی
صحابیان اند و سیف هبار تیغ
بران
هَبَوْرکنور موی چه ریزه
هبار نیک علا بحات ریشه نرشه

پنبه و پشم که ببرد
ریح هَبارِیّة بیله شتدیاد
کرد ناك
هَوْبَر کجوهر بوزینه یا بچه بوزینه
یا سوسن سرخ و کپی بسیار موی
و موضعی است که دران درخت
تناد بسیار است و منه المثل
دون الظلمة خرط قتاد هَوْبَر و
یزید بن هوبر خارجی رئیسی بود
که کشته شد
هِبرکز برج بچه کفتار و خر کره
وام الهنبر ماده خر یا عی او النون
زائدة و سیجی لغاته و معانیه
ن هَبَرَ اللحم هبرا پاره بزرگ کرد گوشت
را و هَبَرَه من اللحم هبرة برید براه
او پاره از گوشت و نیز هبر زد او را
بر سراسپ و قطع کردن وان مکروه
است
س هَبِرَ الابل هَبَرا محرکة بسیار
گوشت گردید و فربه شد
مهوبرة بالکسر شتر مادهٔ بسیار
گوشت و اذن مهوبرة و یفتح
الباء گوش بسیار موی با پشم ناك
اهباب نیکو فربه گردیدن
اهتبار کی گوشت کردیدن شتر
و بریدن تو اهتبره بالسیف ای
قطعه
ه ب ث
هَبْثان بالفتح دهی است بمدینه
ه ب ر ج
هَبْرَج کجعفر رفتار شتاب
سبک و مرد متکبر و درهم کشید
رفتار او و جامه نگارین و مرد
سطبر فربه و یکسر و کاو بز اهق
کلان سال
هَبْرَجة نکار کردن و درهم آمیختن
رفتار را
مُهَبْرَج کمدحرج هدر و تباه و فاسد
مختلف المتن و نگار است
ه ب ر د
تُرْبة هُبْرُد انتر هبرد انه بکسر تین

اشکنه سرد فراهم آورده هموار
و کردگرده
ه ب ر ز
هِبْرِزِیّ بالکسر بشد الیاء دست
بند فارسی و دینار نو و هر چیزی
خوب و باد بیدار و شیر بیشه و مرد
نیکو و زد بی ابهج وام الهبرزی
تب
ه ب ر س
هَبْرَس نر امید بن یقال از تیهبرس
ه ب ر ق
هَبْرَقی کجعفری و هبرزی آهنگر
و زرگر و کاو نر دشتی
ه ب ر ك
شبارك هَبْرَك کجعفر جوانی تمام و
شاب هَبَرْك جوان تمام جوانی نیکو
اندام هبارك کعلابط مثله
هَبْرَكة بالتاء دختر نازك اندام
ه ب ر ك ع
هَبْرَكَع کسفرجل مرد کوتاه قامت
ه ب ر ك ل
هَبْرَكَل کسفرجل جوان خوب اندام
نیکوتن
ه ب ر م
هَبْرَمة کدحرجة بسیار خوردن
و بسیار سخن کفتن
ه ب ز
ض هَبَزَ هُبوزا و هَبْزا ناگاه مرگ
مرد یا ناکاه مرد و نیز هبز بالفتح گوشت
کرفتن شتر یا بریدن پاره بزرگ از
گوشت
ه ب س
هَبَس محرکة کل خیر و که از انشور و
تمام نیز خوانند
ه ب ش
هَبْش بالفتح فراهم آوردن و دوید
آوردن بضرب بی ردن النهاغام شد
و رسیدن چیزی زاو الفعل من ضرب
هُباشة بالضم جماعت مردم از هر
قبیله و انچه کرد آورده شود از مال
هابشة کروه نو

هَباش ککتان بسیار آورنده و
فراهم و کردآورنده
مهبوش دزدیده و کسب کرده
هَبْش فراهم آوردن
تهبش کرد آمدن و درنیدن نیق
هو یهتبش لعیاله
اهتباش فراهم آمدن بعد پنبد
چیزی را و اهتبش منه عطاء
ای اصابه
ه ب ص
هَبَص محرکة شادی نمودن و تشنه
و آزمند شکار و برجوندن چیزی
شدن و بی بیقراری نمودن بران
والفعل من سمع
هَبِص ککتف شادمان و شتاب
هَبَصی کجمزی رفتار شتاب
هَبّاص شادمان شدن و شتاب
نفس و مبالغه نمودن در خنده
انبصص للضحك افزونی نمودن در
خنده و مبالغه کرد
ه ب ط
هَبْطة بالفتح زمین هموار پست
هبیط کامیر لاغر از بیماری و کوشت
رفته
هبوط کصبور زمین نشیب
هیطا بالفتح پادشاهی بوده از
روم
هِبِطْ بکسرتین مشددة الباء
مرغیست خاکستری رنگ که بدو پا
خود او بزد و بال نکند بیابانی
کر کویا می گوید انا اموت انا اموت
هیبط بالیاء التحتیة شهری است
یا زمینی
مهبوط الاغر از بیماری
ن هَبَطَ هُبوطا بالفتح فرود آمد او
و از انیفال اللهم غبطا لا هبطا
فغد فرجی غ بط و نیز هبوط الاغر
گردانید بیماری کبیر او زدن
در آمدن بشهری و در آوردن
در شهری و کم شدن بها متاع
کم کردن ان و اهبط بالفتح مثله

لازم متعدد و نیز هبط کشتن
و بیکبد زافتادن
ض هَبَطَ هُبوطا فرود
آمد از بالا
اهباط فرود آوردن
انهباط کشتن و فرود آمدن
ه ب ع
هُبَع کصرد خرد و شتر بچه که در آخر
نتاج زاده باشد یقال ماله هبع
ولا ربع هُبَعة مونث هبعات و هباع
ککتاب جمع
ف هَبَعَ هُبوعا و هَبَعانا
حرکة گردن دراز کرده رفتار
هبوع رفتار خاصته و بناکاه
فرا پیش آمدن قوم از هر جای
مهبع کمحسن خداوند هبع
استهباع برانگیختن شتر را بر
رفتار هبوع
ه ب غ
ف هَبَغَ هبوغا خواب رفت
ه ب ق ع
هَبْقَع کجعفر کوتاه بالا که رادانه
استوار خلقت بحث مباتع
کعلابط مثله
هَبَنْقَع کسمندل بر ناك مبتر
کوار و در دست دارنده مجادث
زنان را و آن که عصا در دست
گرفته یکد ایکند و از مردمان
سوال نماید و آن که چون نشیند
بر نخیزد و از جای نرود
هَبَنْقَعة بالتاء شتر فراخ کنج
دهن فرو هشته لب و نیز
هَنبقع ریبه پاشنه پای شتر
یا مرد و پای واداشته فرو دوزان را
بشکم چسبانیده بر سر نشستن
اهنقباع بنشستن هبنقعه نشستن
ه ب ك
هُبْكة کهمزة کول در زمین نرم که
دران پای فرو رود
هبکان ککتاب چندابی است
کلمات

اهبکت به الارض فرو برد او را زمین

ه ب ل

هبل کابل کاهلان سال گران شدن از مردم و شتر و ان شتر مرغ و شتر هبلگ کهیف گوشت فربه شد
هبل کشته دشنام بچه کردن کعبه بود و مطلق است از کلب و اهمال ایا
هبلان گویند
هبیل کا مهر پیدا بطنی است
هبیل زن و بر کثیر و هبیل کنیب صحابیان اند
هبال کسحاب دخرین است
هبالة کسحابة جست و جوی نام ناقه
هبالة کثمامة موضعی است
هبولکتنور کثر کرده فرزند وی فرزند پادشاهی است عرب یاوران را هبولکر یا ازهبولی نیز گویند
هبل کمجلس و هو مرد بزرگ جثه بادزا اهبال اهبلا مونث هبنز مرد و شتر گران بسیار گوشت
هبال کشداد و درنده صیاد و شکاری فرزند
هیبل کرتکی خارش
هابیل نام پسر آدم علیه السلام که برد سنبر بادر خود فابیل کشته شد و اول قتیل است در زمین از اولاد آدم
هنبل یعنی کشیل نام است
هنبلة دشاکسبا ولنسل عون زائد
مهبل کمجلس و بفتح زهدان یا راه زه دزدان یا نهایت یاد ان هبلها ابعد زان پایجای فرو ماند زن بچه را زمین و مسر نو فرو آید و انش کوه نظرف شب
مهبال اکبر سبت
سر هبلته ام مهبلا مر گرد کردیان نمادر خود کی فرزند است

اهبال فرزند کردن پسید و نیکو کاو کردن گوشت کثیر ادرشت ماهین
تهبل گمنم گرایستن مادر بر او مبلت امثلت گویند و مرد گو ناامناپسند است
تهبل و مذبین بجهت اهل و کردن گوشت گوشا
تهبل و وزنیدن بجهت اهل
تهتیل کثیر لشکر ادروغ گوی
اهتبال الحیلة کردن و دروغ ببیافتن و شکار جستن و کم کردن فرزند ابن اهتبل علی ولده اذا اشکل و و سنیدن بوی
اهتبل لاهله و غنیمت شمردن کلمه حکمت و اوتی اهتبل هبلک ام که ای علیک بشانک والهنیم
کو غنی یعنی لازم بکیر در شکر حال خود را

ه ب ل س

هبلس کزبرج کسی هبلیس شد تو ما بها هبلس و لا هبلیس ای احد

ه ب ل ع

هبلع کمکس مرد بسیار خوار و بزرگ لقمه فراخ گلو هبلاع کقرطاس و هبلع کدعهم شد و نیز هبلع کدرهم سلمی و نیز نام سگی

ه ب ل ق

هبلق کمکس کوتاه قامت

ه ب ن

هبون کصبور عنکبوت

ه ب ن غ

هبنغ بفتح الهاء والنون کو

ه ب ن ق

هبنقة بالفتح شکم مردمان را بر زمین چسبانیده نشستن
هبنوق کعنفقد خدمتکار و نیکه
هبنوق کتر سو و صبنوق کقند بل و بفتح و مبنیق کسمیدع و مبنوق کمفلاط شده
هنبوق کمکس کوتاه بالا

هتنفربا الکاه نقش کو دعامه بر زمین غوغان و منکو را شد وعع
هبنوقرة بالضم بهای وسف یا مرآله سر و د

ه ب ن ك

هبنک کمکس کول است و مغز چون هبنکه مرتش هر دو و بیز هبنکر مرکه ماند

ه ب و

هبو بالفتح جای است از عرب هبوة بالفتح گرد و نیز گرد
هبیّ بالفتح و بعی از او کر بدان آمده داز آنند بچی و دو شوار تر
هباکسماء گرد و غبار هوا که او روزن پیدا آید در افتاب جمله مانند غبار و زیرهای خاک جلد رفته و پراکنده بر زمین و مردم کوعقل کبشاجع
هباة بالعز زمین سر غطفان را وان زاد و زنی است
هبایة کثمامة پوست درخت
هبی بفتح الهاء والباء و تشدید الیاء کودک خورد هبیة مونث
بخوم هبی کرنبه شاکان خفت در غبار
هابی خاکی و زمینی مانند
ن هبا الغبار هبوا اشترده الوارو بلند بر آمدی نیز هبو کتبر و مردن
اهبا کو در انگیختن غبار
تهبی بکسر انباست میلی نیز ای استاندن خبر او و فادرغ شدن از کاری و تو جانه بیهنی یعنی نشسته از آمد

باب الهاء فصل التاء

ه ت ء

هتء بالفتح و بکسر وقت سخنگام هنی کاهبره هتاء کثعاده هتاه کتبیه و هنیة بالکسر و هتاه

بالفتح شدن بی تعب من اللیل
هت ها اهتا کوزنیت
ف هتاه هتا بالفتح زد او را و نیز هتا امر کرد و هتوه شکافتن و در بیدن
س هتی جنبید و کج کردید و هتی الطعام خورد او را
تهتو یاره پاره شدن و کهنه کردید

ه ت ت

هت بالفتح پهم نقل کردن سخن را ناپیکو از اینه کلام را ابسلا
یقال للرجل اذا کان جید السیاق للحدیث هو یهت و سرد او هیتا و نیز هت جامه پاره کردن و برگ کرد یا ندن از درخت و هزهز ندن از مرتبه در اکرم و متابعت کردن زن در غزل و فزیا نشاندن برگ از درخت و شکستن و العقل من عضر
هتات کشدا مرد بسیار سخن
سبل هتهات که سلطان ازمشله
هت هت بالفتح و السکون کلمه اشک بدان شتر را بر انگیخته
هتهتة شکستن و شکلی کردن و زجر کردن شتر را به لفظ هت
رجل مهت بالکسر مرد بسیار سخن سبک

ه ت ر

هتر بالفتح گول و حماقت محکم و استوار
هتر بالکسر دروغ و سخن باطل و یخ و کار شگفت و سخن بی فائده و دردی و داهیه نادان و نطاط سخن و نصف اولاد شب اهتار جمع و هتر هاتر مبالغة و یقال انه لهتر آهتار یعنی شگفت شکفتها
اینکلمه نزد زیرک و داهی گو هترا بالضم بیخودی و بیخردی

فصل التاء

از پیری یا از اندوه یا از بیماری
هتار کو امری که هد بکر یا کاذب کند
ض هتره الکبر هترا بالفتح بی خرد کرد او را پیری و نیز هتار نوغ الفوفیة کول کردید زنا دانستن
نبز هتر بالضم نقش کردن ناموس کسیرا
اهتار خرف شدن از پیری
مهتر کمکرم خرفت شده از تشدد
وقیل الهتر مجهولا دل به کر الجوهری غیره و بی اهتر بالضم فهو مهتر ای اولع بالقول فی الشیء
تهتیر نثر که این کار ناموس کسیرا
تهاتره بباطل دشنام دادن
تهتر نادان شدن
تهاتر بر یکدیگر دعوی باطل کردن و یکدیگر را تکذیب کردن و منه التهاتر للشهادات التی یکذب بعضها بعضا کانه جمع هتر و فی الحدیث المستبان شیطانان یتهاتران
استهتار از مند چیزی کردید ان چند انکه از بند کسی شنام دنکو یا که ینا شد و صاحب چیزی
اهتار باطل و بیهوده شدن مشغول بچیزی که او است هتر کرد و فهو مستهتر بالشیء بالفتح ای مولع به لای بالی بما قیل فیه و شتم که

ه ت ر ك

هترک کجعفر شیر بیشه

ه ت ش

ن هتش الکلب هتشا بالفتح بجهول برانگیخته شد بر شکار
اهتشاش بر افروخته شدن سگ خاص بالکلب و السباع

ه ت ع

ف هتع الیهم هتعا بالفتح شتابان پیش آمد ایشان را و زود متوجه شد

ه ت ف

هتف بالفتح آواز
هاتف ستاینده و آواز کننده

قوس هتوف کصبور کمان باباانگ
هتافة کثمامة و هتفی کحمزی شله
ض هتفت الحمامة هتفا بالفتح بانگ کرد کبوتر و هتف به هتافا کغراب بانگ بر زد و هتف فلانا ستود او را و بفلان لهتف بها مجهولا بجوب وی و جمال یاد کرده میشود

ه ت ك

هتک بالضم نیم شب
هتکة بالضم رسوائی و پرده دریدن و ساعتی از شب
هتک کعنب پوست پاره که بر روی بچه در کشیده است تا شکم برآید
هاتک عرشه لقب ملکی از ملوک حمیر قال قیس ساعة بریک الزمان علی ابن هاتک عرشه وعلی اذینة صاحب الالواح
هتک الستر وغیره هتکا بالفتح دریدن پرده را یا شکافت جزوی از ان تا ظاهر شد ما وراء ان و بوقت هتک عرش فلان یعنی خوار و ذلیل کرد بد
تهتک پرده دریدن شد البا لعفتح
مهاتکة با هم بکر دیدن نا پیکه شب رفتن بوقت هاتکنا اللیل یعنی در نا پاک شب سیر کردیم
رجل منهتک بکسر التاء مرد بی پروای که از رسوائی باک ندارد
هتک دریدن و شکافته کردن پرده و رسوا شدن
رجل مستهتک مرد رسوا و بی باک
رجل متهتک بکسر التاء مرد بی پروا که از پرده دری و رسوائی باک ندارد
انهتاک دریده و شکافته شدن پرده

ه ت ك ر

هیتکور بالفتح انکه بیدار شود نه در روز نه در شب

ه ت ل

سحاب هتیل کسکف ابر ستک بار نده

هتیل کامیر موضعی است
هاتل ابر پیوسته بارنده هتل کرکع جمع
هتلی کسکری کاهیست
هتلان محرکة باران سست پیوسته
ض هتلت السماء هتلا بالفتح و هتولا و هتلانا بفتح الفوقیة و هتلانا محرکة پیاپی بارید یا بنیک بارید او

ه ت م

هتمة بالفتح موضعی است بکوه سلمی
هتیمة کسفینة کاه ترش و برده
هتیم کزبیر نام مردی
هتامة کثمامة شکسته و افتاده هر چیزی
هاتم کصاحب از اعلام است
اهتم مرد شکسته دندان پیشین
هتماء مونث منه جدة طاوس بفتح الهتماء ای التی تکسر ثنایاها و نیز اهتم لقب سنان بن خالد الذی ثنیته هتمت یوم الکلاب
هتیم کحیدر نوعی از درخت شور لغة فی الثاء
ض هتم فاه هتما بالفتح شکست دندان او را از بن یا شکست مقدم دندان را
س هتم الرجل هتما محرکة شکسته شد دندان پیشین او از بن
اهتام شکستن دندان از بن یا مقدم دندان
تهتیم سخت کرد بیندن و تبقاد ماذا لتهتیم بالضرب ای یضعف
اهتم شکسته شدن دندان
تهاتم بر یکدیگر دعوای باطل نمودن

ه ت ر

هترة کدحرجة بسیاری سخن و سخن بسیار گفتن

ه ت ل

هتملة کدحرجة سخن پوشیده

وسخن پوشیده گفتن
مهتمل کدحرج بالکسر سخن چین

ه ت ن

هتن بالفتح پیاپی باریدن ابر و چکیدن مثل هطل باران فوق هطل است یا باران ضعیف پیوسته یا باران یکساعت که سیل سست شود پس باز باز عود کند هتون بالضم و هتنان محرکة و هتنان بفتح الفوقیة مثله والفعل من ضرب سحاب هاتن و هتون کصبور و هتنان از ان هتن ککتب و هتن کرکع جمع
هاتن باران هاتن بارید

ه ت و

ن هتوته هتوا شکستم او را زیر پای
مهاتاة دادن یقال هات ای اعطنی و ضعیفه کتضربیه

ه ت ی

هتی بالفتح و قتی ازشب یوح مضی هتی من اللیل
هتیان محرکة شتران به بزه و مردم هز دوری و قاپیر و افزوی در سخن یا الکسر بالش و جزان
هاتیا رجل بکسر التاء بیاوری مرد و للمرأة هاتی یا امرأة وللاثنین هاتیا یا رجلان وللجماعة هاتوا یا رجال و هاتین یا نساء
مهاتاة چیزی بکسی دادن و بوی ما اهاتیک ای ما انا بمعطیک

باب الهاء فصل الثاء

ه ث ث

هث بالفتح دروغ و دروغ گفتن والفعل من ضرب
هثاث کشداد دروغ گوی
هثهثة آمیخته شدن و ستم کردن و شتاب فرستادن و لهشتاب باریدن باران بوقت هثهثت السحابة بقطرها ای نسلته بسرعة و سخت سپردن زیر پای

سوم نام شهر (margin note)

الکثیر چیزیست که بسیار شود و غیره که در ان گنند (margin note)

مَهْهات شتابی کننده و آمیخته و
شهر بینا نخاک و دروغ گوی

ه ث ر م

هَثْرَمَة که حرجته سخن بسیار گفتن

ه ث م

هَثْم بضمتین ریگ توده فرو
دریده
هَیثَم کحیدر چوزه کرکس و چوزه
عقاب و ریگ توده سرخ یا زمین
نرم و موضعی است میان فاغره و
نباله و هیثم بن ابی سنان از ابن
عمر و ابو هریره و ابو الحصین هیثم
بن شفی از ابو ریحانه و ابو عامر
حجری روایت میکنند
ض هَثَمَه هَثْماً بالفتح کوفتن
آن را چنانکه سائیده شود
هَثَم له من ماله بسیار مال نیکو
و جید داد او را

ه ث م ل

هَثْمَلَة که حرجته تباهی و تباه شدن
[illegible]

ه ث م ن

هَثْمَنَة که حرجته بسیار سخن و
نستاخ گفتن

باب الهاء فصل الجیم

ه ج ء

هَجَاء کمرغ گرسنه گردیدن و
کبی
هُجَاءَة کهمزة کول
ف هَجُوء هَجاً بالفتح فرو
مردن گرسنگی او و آرمیدن و نیز
هَجْء و هجوء خوردن و پر کردن
و فرو نشاندن طعام گرسنگی را
توهجأ الطعام گرسنگی و بعیرا بازمام شتر را
س هَجِئ هجاء کمرغ گرسنه گردیدن
وی
اهجاء باز داشتن شتر را بجای او
نیز نشاندن گرسنگی او کذا [illegible]
[illegible] اینچنین چیزی را
تهجئه هجا کردن حروف اسماء هجی

ه ج ب

هَجَب بالفتح راندن و شتابی کردن
و بچوب پی زدن و الفعل من
نصر

ه ج ب س

هَجَبُوس بالفتح گیز بون مرد دزد
کول نادرشتخوی شتاب زده

ه ج ج

هُج بالضم نوع املاح
هَجْ بالتخفیف والتسکین و قد ینون
کلمه است که بدان شتر را زجر کنند هجا
مثله
هَجِیج کامیر نشانک اثر مثل الجیح بابل
مثل ازاق و [illegible] وادی عمیق
و زمین دراز که بر شتاب زد
رونده را و خطی که بر زمین کشند
بطریق فال و کهانت هجان بالضم
جمع
تیز هجاج که سحاب و [illegible]
هَجَاج مردم فرومایه قال الراجز [illegible]
و رکب فلان هجاج کقطام و یبنی
لغزه یعنی به سر خود رفت هو غیر
منصرف و یقال هجاجیک بلفظ
المثنی اذا اردت ان تکف انسانا
عن شیء و کذا هذا ذیک یعنی دور
باش
هَجاجه کسخانه کرد که چیزی از فرو
پوشد و رجل هجاجة مرد کول
عین هاجّة چشم مغاک فرو رفته
اهجیج کقندیل وادی مغاک
هَجهج کجعفر زمین درشت خشک
بسال رسیده و نیز هجهج و [illegible]
الاخر کلمه است که گوسپند را از جر
کنند بوی [illegible]
ضرو و نه او موضعی علی الفتح
هجهج کعلبط [illegible]
و جوزده
هَجهاج بالفتح کول هجاجه شده
و شتر سخت کوزینه و سخت بانگ
و درازیا [illegible] شتر و مردم
خوی مردم زیرک

هجاهج کعلابط سطبر
ن هَجَّ البیتَ هَجّاً بالفتح و هجیجاً
کامیر شکستن و ویران کردن
هجهجه که حرجته حکایت آواز کردن
وقت کارزار و زجر کردن شتر را
بلفظ هج و بانگ بر زدن برده
تو هجهج بالسبع و هجهج بالجمل و ناقه
بانگ کردن شتر یقال هجهج الفحل
فی هدیره ای تابعه
تهجیج بمغاک فرو رفتن چشم یقال
هججت عینه ای غارت
تهجیج النار فروزان کردن آتش
کرد بدنافه
افتجم [illegible] سپید دران و فساد
کرد
استهجاج برای خوابش خود کار
کردن و شتاب بلند رو شدن کار
را

ه ج د

هِجد ککتف [illegible] بکسر مع سکون الجیم
زیر [illegible]
هاجد خوابیده و شب زنده دار
ضد
هجود [illegible]
هجود بالضم وهجد کرکع جمع
ن هجد البعیر جرانه بالارض هجودا
بر زمین نهاد پیش کردن خود را
و نیز هجود بشب خفتن و بیدار
بودن از اضداد است
اهجاد شب خفتن و خوابانیدن
و خفته یافتن کسی را و بر زمین انداختن
شتر پیش کردن خود را
تهجید بیدار کردن و خوابانیدن
یقال هجده [illegible]
و فرونا [illegible]
تهجد بشب خفتن و بیدار بودن
از اضداد است و منه قیل لصلوة
اللیل التهجد

ه ج د م

هِجدم بالکسر و فتح الدال کلمه ایست
که بدان اسب را زجر کنند تا پیشتر رود
لغة فی هبدم [illegible]
[illegible]
الفرس و قال هجدم بالتخفیف

ه ج ر

هَجر بالفتح جدائی و دوری [illegible]
درختی [illegible] ذهبت الشجرة هجرا ای
طولا و عظما یقال العقبة عن
هجر یعنی [illegible] یا دوری بعد
سال یا [illegible]
از آن یا بعد [illegible] و نیز هجر نیم
روز یعنی از وقت زوال آفتاب
مع ظهر یا از وقت زوال تا عصر
و [illegible] و نیکو و گرامی تر از
مرد [illegible]
[illegible]
الاهجر من الاهجار [illegible]
هَجرة بالفتح سال تمام [illegible]
هِجر بالکسر [illegible]
و مونث دروی یکسان است
هِجرة بالکسر جدائی اسم مصدر
[illegible]
[illegible]
و نیز هجرة از زمینی بزمینی [illegible]
[illegible]
و هجرة الی المدینة و ذو الهجرتین
آنکه بسوی حبشه و مدینه هجرت
کرده باشد
هُجر بالضم سخن زشت و بیهوده
هَجَر [illegible] شهر [illegible]
[illegible]
بوی نسبت کنند مذکر و مؤنث
و تذکیر [illegible] هجری منسوب
بوی هاجری کذلک علی غیر
القیاس [illegible]
[illegible] مانند [illegible] کمبضع تمرا الی
هجر و قول عمر رضی الله عنه
عجبت لتاجر هجر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

منسوب است بهجر یمن و نام یک حصه
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
نامند
هجیر کسکیت [illegible] فاضل از غیر
خود [illegible]
هُجَر کصرد جائی است
هَجیر کامیر نیمروز نزدیک زوال
مع ظهر یا از وقت زوال آفتاب
تا عصر [illegible] الناس [illegible]
فی بیوتهم کانهم [illegible]
[illegible]
الکرائم و فی الحدیث کان النبی صلی
الله علیه و سلم یصلی الهجیر حین تدحض
الشمس و حوض بزرگ فراخ [illegible]
[illegible]
[illegible]
کاسه سطبر [illegible]
[illegible]
[illegible]
هجیر [illegible] موضعی است
هجار ککتاب [illegible]
تاج [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] شتر
هجوری بالفتح منسوب [illegible]
[illegible]
هاجر [illegible]
[illegible]
و قبیله است
هاجرة نیم روز مع ظهر یا از وقت
زوال آفتاب تا عصر و سخت گرما
هاجرات رسوائیها [illegible]
[illegible]
هاجری منسوب [illegible]
[illegible]
[illegible]

هاجر بفتح الجیم نام مادر اسمعیل
صلوات الله و سلامه علیه و [illegible]
[illegible]
ابرهیم علیهم السلام [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و کفاینست [illegible]
و لا هجرانه
[illegible]
[illegible]
هجیرا بالکسر [illegible]
و شان
هجیری [illegible] عادت و حال
اهجیری بالکسر و القصر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مهجور سخن [illegible] منه قوله تعالی
ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجورا
[illegible]
[illegible]
ن هجره هجرا بالفتح و هجرانا بالکسر
جدائی کرد و هجر فی الصوم [illegible]
[illegible]
[illegible]
اهجیری بالکسر و القصر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کردن
مهجر [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
دراز و کثرت شاخ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
زشت گفت
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
الله علیه و سلم المهجر الی الجمعة کالمهدی
بدنة و منه قوله صلی الله علیه و سلم
[illegible]
[illegible]
ولیس من الهاجرة
مهاجرة از زمینی بزمینی [illegible]
هاجر النبی صلی الله علیه و سلم من مکة
الی المدینة [illegible]
[illegible]
التاریخ منه [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ه ج ر س

هِجرس [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ه ج ر ع

هِجرع [illegible]
[illegible]
[illegible]
چست

ه ج ز

هَجز بالفتح [illegible]
آواز [illegible]
[illegible]

ه ج ز ع

هِجزع [illegible]
[illegible]

ه ج س

هَجس بالفتح [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کند او را
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
و الخلاط
ض [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
کاری
[illegible]

خواستہ یعنی بیخبر اهتمام برکرده بیدن

ه ج ش

هجش بالفتح راندن و برانگیختن و براغالیدن وارندو بردن والفعل من ضرب
هجنه بالفتح غضب و برخواستگی هاجش کرده نوفراهم امده

ه ج ع

هجعه بالفتح خواب سبک اول شب بت اینت بعد هجعه من اللیل ای نومة خفیفة من اللیل
هجع بالکسر مدهوش بیخود و کول
هجع کصرد وکتف مثله
هجعة بالکسر هیأت خواب و مرد غافل کول هجعه کهمزه مثله
مجمع کامنبر پاره از شب
مجمع بن نبرکز بیر صحابی است
رکبه مجامع کعظام بر سر خود رفت وهو تصحیف صوابه مجالج
هجوع بالضم بخواب رفتن بشب
هجاع بفتح العوقیه مثله یا الهجاع خواب سبک است و نیز هجوع شکستن گرسنگی را نه تا حد سیری و شکسته شدن آن لازم متعدی والفعل من فتح
هاجع بشب خوابنده هجع کرکع و هجوع جمع
طریق مهجع کجعفر بالعوقیة راه کشاده
مهجع کمنبر غافل کول و مهجع بن سالم صحابی است
اهجاع تسکین دادن گرسنگی را
تهجیع بیك خواب کردن و خوابانیدن

ه ج ف

هجف بالکسر ناچیز هرغناك
هجف کهرجن زن لاغر
هجفان کسکران تشنه
هجف بکسر الهاء وفتح الجیم وشد الفاء شترمرغ سالخورده یا درشت اندام گران سنگ اوشتر مرغ و اززمردم ودراز سطبر وفراخ شکم هجفف مثله
س هجف هجفا هرکه گرسنه شد وفرو هشته گردید شکم وی
هجفف اضعا پراکنده شد
انجبر درآن بود

ه ج ف ل

تومش هجفل کعمرش کان سکبتر یا سبك تیر کذا

ه ج ل

هجل بالفتح زمین هموار پست میان کوه یا عام است اهجال و هجال کلکتاب و هجول و هجلان محرکة دوموع
هجول بالضم اشك روان
طریق هجل بضمتین راه تنك
هجیل کامیر راه هموار پست
هجال ککتاب جمع
هجول کصبور زن فراخ فرج وزن تباه کار عزبعضهم هاجا مرخوابنده وبسیار سفر
هوجل کجوهر دشت دور اطراف بی نشان قال الاصمعی اذا فصلت الهوجل تفسیر فهو مذکر واذا وصفت بر الفلاة فهو مؤنث و فیهم بتا هموار و شتر تیز رو وناقه شتاب زنده و ذلیل و خوار و مرد اهسته وگران و زن فراخ فرج و زن تباه کار روشب دراز و بیهده خواب یا بینکی و لنکر کشتی و مرد دراز کول شتاب زده و نوعی از رفتار بافرو هشتگی و استرخا
هنجل کفنفذ مرد گران کر صحبتش را ناخوش دارند
ابو الهجنجل کغضنفل مردی است
مهجل کمجلس راه در زهدان و راه آب
ن هجلت المرأة بعینها هجلا چشم بکردانید دزنا اشاره کند مردی را و هجل بر انداخت از الازهر کا اعرف هجل بمعنی ضرب
هوجلة خفتن و درزمین هموار پست رفتن
امرأة مهجلة بکر متزنن کرد و راه وی بکی شده باشد
اهجال مهمل و بی شبان گذاشتن شتر را و فراخ کردن بچیزی و ضایع نمودن مال
هجل عرضه اهجل اذا شنکرا ابنه ناموس وی را و نیز اهجیل بفخر شنوانیدن و دشنام دادن و بیچیز متی نمودن و بیچوب تارپانه انداختن
مهاجلة در زمین هجل رفتن و مفاخر کردن با هم در بانك واب خوانیدن
اهتجال نوبر روز ناوردن چیزرا

ه ج م

هجم بالفتح کاسه بزرك وبجرك
اهجام جمع و نیوی سرق ای آب بنی فزاره را
هجمه بالفتح کله شتر از چهل تا بیشتر ازان یا از سی تا صد یا از هفتاد تا صد یا اندکی کرد صد و بیحتی سر او کرها
هجیمه کسفینه شیر کرد وشیدن و بر زند و دوغ ناکرده خور زند یا دو فرد یا چغرات شده یا شیر دربله چغرات شدن رسیده
بنو الهجیم کزبیر بطنی است
ابنا هجیمه کجهینه دو فارس اند
هجوم کصبور ناکاه در ابنده بر کسی و دداور نده و باد سخت که خانها و یران کند و بن زابر کند و نام تیغ ابی قتاده حارث بن ربعی رضی الله عنه
هجیمان بالفتح وضم الجیم نام مردی از مذحج
هجیمانه بالتاء مروار بد بزرك و عنکبوت نر و نام دختر عنبر بن عمرو بیت مجوم جهره ستوهها فراهم امده بکشادن ستنها
ن هجم علیه هجوما ناکاه امد بر ان یاد نامد برکسی بی دستوری و بی هجم الصباح و هجم الشتاء و هجم فلانا در آورد او را و هجم البیت شکست و ویران شد خانه و هجمت عینه بهجا هجوما در مغاک فرو شد چشم وی و نیز هجم هجم شیر پستان و شیده دار مبالك جیزی و چشم فرو خوابانیدن و ویران کردن خانه را و راندن کسی را از خوی او و دن بوهجمه الهواجر و از ابل و سست شدن بیمار
انهجام برامدن برکسی با برچیزی بنا کاه و باز کرا ابیك شتر و البولی مراح و دور کردن و سست نمودن بیمار برا ابو هجم الله المرض عنه و در آوردن چیزی را
اهتجام هر شیر در پستان دوشیدن
انهجام شکستن و ویران کردن بن خانه و اشك ریختن چشم

ه ج ن

هجنه بالضم بحنی معیوب و منه فی اضاعة علم و عیب ای هجنه ای عیب
هجین کامیر ناکرو فرومایه از هر چیزی و انکه پدر شریف او مادر ش پرستار باشد یا انکه پدر شریف مادر رهبر باشد و حسب هجن بالضم و هجناء و هجنان بالضم و محاجین و مهاجنه جمع هجینه مؤنث هجن ککتب و هجاین و هجان ککتاب جمع و فرومایه ونا اصل از اسب و شتر بو کرش هجین و برذون هجین ای غیر عتیق ولبن هجین شیر کرنه خالص باشد و منه فله هجان ککتاب کرکجیده از هر چیزی منه قول الشاعر هذا جنای و هجانه فیه اذ کل جان یده الی فیه و شتران سپید موی و برکزیده مذکر و مؤنث و واحد و جمع در وی یکسان است و ناقه هجان

و ابل هجائن هجان ابیض ای بیض کرام و نیز هجان مو پلید و مثل و جل الها ابیض و زن کرامی و زمین خوش خاك نرم جوان
مهانة کنکابه یا پیك و خیث تقیان موی بین الهجانة
هاجن خرنارسیده کار او آشوی دهنده و هجین خرد سال از گوسپندان و خران که پیش از رسیدن کشن دهند امثال بزغاله نزاده که قبل از بلوغ بار کیرد و فی المثل جلت الهاجن عن الولد و جلت الهاجن عن الزبد وهو الصحیح لضم قال ابن الاعرابی جلت العلبة عن الهاجن ای کبر شغال هی یحتلبون محلها علیه فلم تم شنیع و هی جعة و نیز هاجن اشتر نه کبیك زدن جماف ان شتر نهد
هاجنه نخله کاول بار آورده و نو باره نماید
غلم اهجنه مصغرا کوکان نا بالغ کرده تر ان نارسیده دهند ایشان را
تهجین کففعن کروهه چیز
مهجنی بالفتح مقصورا کروهه خیر مهجنی بضم الجیم و عید مثله
ض هجنت الجاریه هجنا بالفتح هاجن کردید وکذا هجنت الصلاة وغیرها
ك هجن هجنة بالضم وهجانة وهجونة بالضم هجین گردید و ناکر و هوفرومایه گشت و نیز هجانة کرامی و نیکوی و نیز هجنة بید ازاد و مادر بنده بودن
اهجان خداوند شتران کریده و مثل و باردار کردن کشن ناقه بنت لبون را
مهجنة کعظمه ناقه که بچه غالب وی اسانان از کشن های خوش میداد و هجین بار زادن نو خله نشست بار او و ده
هجین نشت غیب ذکر دانیدن رهجین ساختن
منهجنة بکسر الجیم نخله که نخست بار اورد و نوباره نماید
نخلة مهجنة بکسر الجیم بمعنی نخلة هاجنة است
اهتجان دختر نارسیده را کابیدن استهجان زشت شمردن و تحتانا استهجن فلان و هذا مما استهجن

ه ج ن س

هجنس کعطر کران سنك

ه ج ن ع

هجنع کملس مرد دراز کنده کوش دراز از هر چیزی و نیز موی شیر سر فند و شترمرغ کلا که دراز کردن بقیه بوت باشد هجنعه مؤنث و شترچه کرد و شت کرما زاده شبیه

ه ج ن ف

هجنف کملس دراز بهن

ه ج و

هجاة بالفتح غوك
هجاء ککتاب شکل تقال هذا علی هجا هذا ای علی شکله
هاجی هجو کننده و حروف مقطعات خواننده
اهجیة بالضم و شد الیاء اهجیه اهاجی هجو کننده از شعر و جز آن اهجوة بالضم و شد الواو مثله و ننهما الاهجیة یتهاجون بها
مهجو هجو کرده شده
ن هجاة هجوا بالفتح و هجاء ککتاب و تهجاء بفتح الفوقیة دشنام داد او را بشعر و نکوهید خلاف مدح المرأة لهجو زوجها یعنی مذمت صحبت او می کند و نیز هجا هجاء کتاب حروف مقطعه خواندن بوی تهجیت الحروف و هجیتها
ك هجو شما سخت کرم کردید روز اهجیت الشر هجا یا ام لسنوا
تهجیة حروف مقطعات خواندن
مهاجاة هم دیکر را هجو کردن هجاه بالکسر مثله
تهجی حروف مقطعات خواندن
تهاجی با هم هجو کردن

مهجون هجو کرده شدکان
س هجی البیت هجیا بالفتح اشکاف کشاده کردید و هجیت عین البعیر مثنا فرو رفت چشم شتر

باب الهاء فصل الخاء

ه خ خ

هخ بالکسر حکایت آواز بیخ انداز زنده

باب الهاء فصل الدال

ه د ء

هدء بالفتح خوی و سیرت هدء بالتحتیه مثله و نیز هدء ارمیدن هدء بالضم وهدوء بالفتح و بالثاء وهدی کامیر و مهدا کمقعد و هدو کدخول مثله یقال اتانا بعد هدء من اللیل اعد بعد امیدن شب یعنی ارام کردن مردم و خفتن ایشان و کذا اتانا فلان و قد هدأت الرجل او اللیل ای بعد ما سکن الناس من المشی باللیل و بعد ما هدأت العیون و اتانا هدو یقال بعد نوم یا هدء بالفتح اول شب تا یك ثلث ان یقال اتانا بعد هدء من اللیل والفعل من فتح
هداة بالفتح موضعی است میان طائف و مکه و دو موی از ناء سهر الظهران
هدأة محرکة نام موی بر غم پال
هداة بالکسر وقت شب از سالر
هداة اللیل ای نیمه شب
هدأ محرکة کوژ پشت کردیدن و الفعل سمع و خرد کو هاران بیای بارکشی
هدأة محرکة نوعی از رفتار
اهدا کاحمد کوژ پشت و دوش کر اغلا پشته ایشیدد و فرو هشته باشد
هدفاء کحمراء شتر ماده که کوهان خورد و بیره شده باشد از پیدایی بار کشی
مهدأة کرتانه اسب زیر عرمیان خاطر بالذکور
مهدیة مهدیة خال بخت نعمت را کنه علی مهدیه بمعنی ای حالته التی کان علیها اشتیاز المهداء
اهداء آرام دادن و بیتکیده الله هدیه ان بیخبه در و نکو دانه خدا رنج او را دو دست کنکودد انا تابخواب شده و کورانشیت کرد اینیدن پیرک کبی را او را امید دو شن کرد اینیدن

ه د ب

هدب بالضم و بضمتین موی ششم و ریشه بزه جامه هدبه یکی هدبه بن خالد بالضم محدث است معروف و هداب ککتان و هدبه بن الخشرم شاعر است
هدب محرکة شاخهای ارطی و مانند ان و هر برك درخت که همیشه باشد چون سرو و هر کیاه که برك نداشته وجود فائم مقام برك باشد یا هر برك که پهن نبا شد مانند برك سرو و طاق و مانند ان هدبه یکی اهداب و هداب ککتاب جمع
هدیب کنکود شیر بیشه
هدبه کهمزه مرغی است
هدب کسك کند خاطر عاجز و کران جان کران سنك
اهدب مرد بسیار موی دراز مژه
شجرة هدباء بالکسر اوه درخت دراز فرو هشته شاخها
مهدب کوشان درمانده کران سنك کند خاطر و کران جان در نکی کهنا نادره ان هدابه یکی هدیه ککتاب جمع و ریشه بزه جامه و هداب النخل شاخهای آن
میدب که یند ابر فروهشته دامن و ریشه بزه شاخهای و کرکس زن کرو هشته باشند واشك یی

فصل الخاء
فصل الدال

هم بزبان و مرد کند ناطر و غاو کران سنك و نام اسپ عمرو بن راشد

دنها هیدبی الکلام بالفتح و شد الغنیة مرد دبیاسخن و ازهید بن شاعری است

هدبة محرکة منسوب الی ابیه نزدیک سوار فیه

هیدب بالفتح مقصورا نوعی از رفتار اسپ و مانند آن بکوشش

ض هدب هدبا بالفتح بزه ازاو نیز هدب و شید درخت و میوه چیدن یعنی هدب الشاة و هدب الثمرة اذا احتلبها و اجتناها

س هدبت العین دراز مژه کردید و هدب الشجر دراز و فرو هشته شاخ گشت

اهداب دراز و فرو هشته شاخ کردید درخت

دمعش مهدب که قطره بیابد دار

ه د ب

هدبد که علابط شیر سطبر خفته و چغرات شده هدابد که علابط مثله و خرد کچشم و شبیران مجری باشد یا عام است و شبکوری قبه هدابد عشی از عشاو شبکوری است سیاه و مرد سست بینایی

ه د ب س

هدبس کعملس بپرزها بچه زیان

ه د ب ل

هدبل کعبقل مرد دبیا موی و ژولیده موی که شانه نکند و کران سنك

ه د ج

هدجه محرکة ما لیدن نا فروتنان

هدجان محرکة رفتار پیران هدجه کفراب مثله و الفعل من ضرب

بوهدج الظلیم یعنی لرزان رفت شتر مرغ هودج کصبور دیلت شتاب جوش و ریح هدوج باد با بانك

هدلاج کشتاد رفتار پیران و نیز هدلاج نام اسپ بنی شعبه و نام پدر قبیله

هودج کجوهر هوده و بار کیر که مرکب است نان دا معرب است

هودجه بلند شدن کوهان شتر و جزان

هدجدج کسفرجل رفتار پیران رونده

تهداج بالکسر مانده نالان و ریح تهداج باد با بانك و فریاد

تهدج بر بیه کردید آواز بالرد و مهربان شدن نانر بچه

تستهدج بکسر الدال شتابی کننده

متستهدج بفتح الدال شتابی کردن

ه د د

هد بالفتح مرد کرامی شد جوانمرد و بانك شتر و آواز سخت و درشت که از افتادن دیوار و بزان آید مرد سست و ضعیف و یکبارگی هد و هد و یکسر مع نوّ اذا اوعد الرجل غیره انی لغیر هداء غیر ضعیف و قال ابن الاعرابی الهد بالفتح الجواد الکریم و بالکسر فهو الجبان الضعیف

هد بسختی و بزبان کردن و بتو هدة ای او هنته کره و شکستن

هدد بالضم شکه و پیر کردید و بانك کردن شتر و نیز هد برجل

هدک من رجل بکسر الدال ای حسبك من رجل ای اثقلك وصف محامنه و فیه لغتان منهم من یجریه مجری المصدر و لا یونث و لا یثنیه و لا یجمعه و منهم من یجعله فعلا فیثنی و یجمع و یونث فیقول مررت برجل هدك من رجل و بامراة هدتك من امراة و برجلین هداك و برجال هدوك و بامراتین هدتاك و بنساء هددنك

انه لهدال الرجل یعنی او نیك مردیست و چون کسیرا بجلاوت و دلیری صفت کنند کویند غلان لیهد مجهولا

و نیز هد سست و ضعیف کردیدن والفعل من ضرب و سمع

هد بالفتح و کسر الدال الشدید کلمه ایست که وقت ابجوز دن خر کویند

هدة بالفتح آواز فرو رفتن دیوار و مانند آن و نیز هدة موضعی میان عسفان و مکه یا ان ظاهر است و قد یخفف و الصواب هداة بالهمزة و تقدم

هدد محرکة آواز سخت و درشت

هدد بن بدد کصرد پادشاهی بود که زن وی شمر شکنی کرد فنجه البخاری

هدید کامیر مرد دراز و نیز هدید بانك و بانك بر آوردن دیوار و جز آن فرو رفتن والفعل من ضرب

هدید بن حجر کزبیر مردیست

هدادة کسحابة بد دل ترسنده

هدد کصبور زمین نرم و پشته شاقه و نیز نشیب

هاد آواز دریا کردن بانك و دکشیده شود که او از آن دریا پیدا کرد

هادة شدن و بانك بر آمد بد دل ترسنده

تحلل هد بالکسر مرد سخن هدادین بالفتح یعنی یکبار و دو و باشرمیک سوشو

هد هد بالفتح آواز جن واحد نداند

هدهدة بانك کبوتر هد هد جمع و نیز هد هدة بانك کردن شتر و مرغ یقال الفحل هدهد هبیره و حرکت دادن کودك را تا بخواب شود و فرود آوردن چیزی را از بلند بپستی و تو غلات لیهدهد الی مجهولا یعنی وی عبا

من میکرد ورد

هدهد بالضم هر مرغ که فرنا کند و بویك هداهد کعلابط مثله هداهد کعلابط و فیه یقول الشاعر شده دره خیانت سلیمان یوم الرحمن هدهدة اهدت له نخواد کان فیها و انشد ملیات الحال قائلة ان الهدایا علی مقدار مهدیها لوکان یهدی الی الانسان قیمته ما کان یهدیك الدنیا و ما فیها الاحجیج هم اکله لیهی النبی صلی الله علیه و سلم عن قتله و قیل یحل اکله و کبوتر بیابانك هداهد کفارح و هداهید جمع و نیز مداهد بحی است زمین و بالفتح زمی و ملاخت یقال مالی و ده هداهید یعنی لطف نمیت ... روحی

هدهاد بالفتح صاحب شائل ... و نام پدر بلقیس ملکه سبا و هو هدهاد بن شرحبیل ذی سحر ملکی از ملوک حمیر

تهدید تر سانیدن و دوزپی کبید کذاشتن کوسپندان را

انهداد قوی و توانا شدن

لهتد ورشانیدن تهادد زپی یکدیکر بی انهدادشکسته و ویران شدن

تهادد الجبل ای انکسر

ه د ر

هدر بالفتح بالکسر مرد کران

هدر محرکة رایکان از خون و جز آن و خون باطل کرده نفیا

دماؤهم هدر ای تهدرة و مرکز از اعتبار افتاده

تجل هدرة کهمزة مرد ساقط

هبیر کامیر بانك شتر و کبوتر منکدرین عبدالله بن هدیر کزبیر صحابی است

هدار کسحاب جوی با رود بار است در یمامه که مولد مسیلمه کذاب است

هادر شیر که بر بیان سطبر و جغرات شده باشد و نیز بیان شك و نذاب و ابن بیر از نزش شدن کرد و مردی اعتبار که هیچ نیرزد و افتاده

هدرة محرکة و کعنبة جمع یقال هم هادرهم هدرة و نیز ده هدرة واحد و جمع و مذکر و مؤنث یکسان است و نیز هادر شتر با بانك هادرة مؤنث هوادر جمع

ارض هادرة زمین که باه نالك تا کیاه

جوف اهدر شکم آماسیده

هدراء کصحرا بلکی است بنجد ... عقیل بن وحید را

ابو الهدار کشداد شاعری است و نعیم بن هدار یا ابن هبار ... است

تهدرة کفضة دندان پیشین حرد

ض ن هدر هدرا بالفتح و التحریک رایکان و باطل شد حق و خون و جز آن و هدرته باطل کرده ابیه اشرالاثم متعد

ض هدر البعیر هدرا بالفتح و هدیر ا کامیر بانك کرد بی شقشقه و هدر الحمام هدرا و هدیرا و هدر الغلیان و نیز هدر العوم بانك کرد و نیز هدر النبیذ و جز آن جوشید

هدر شیر تهدار شدن و شکستن شکوفه جوز ... دنبك و دراز کردیدن کیاه و انبوه و تمام شدن آن

هدر الهدر البحر الفلا عظم نبه ... هدرد و هدیر شد و نیز هدر و افتادن ... ضربه

تهدرت راشر ای سقطت

اهدار رایکان و مباح کردانیدن خون را

تهدرت کهنت شتر با بانك شد

المشکا المهدی الفنر وان کشبه باشد که در حظیره بندکنند تا کیه نکند و او با نك غر ناد بی کند و یه درحق شخصی کویند که فرزاد بینها بر کاری نباشد

تهدیر بانك کردن شتر بی شقشقه و نیز بانك کردن کبوتر

تهادر نام مباح کردانیدن خون را

اهدیار پیوسته ریختن شدن باران

ه د ر س

هدارپس سخنها مثل هد ار بود

ه د س

هدس محرکة درخت آس لغة اهل الیمن یا طیبه

ه د ش

ن هدش الکلب هدشا ... برانکیخته شد

انهداش برانکیخته شدن سك شکار

ه د ع

هدع کعنب کلمه ایست بشکون الدال المکسور العین کلمه ایست که بدان شتر ... تسکین ده هنداز کوبر

موزع کجوهر شتر مرغ

ه د غ

ف هدغه هدغا شکست از پا کشانید

منهدغ ... کد بی اشامند

انهداغ فرو هشته و نرم شدن از خشکی و فشار ده شدن رطبا

ه د ف

هدف بالکسر مرد جسیم ... هدفة بالشاة کرهی از مردم ... چندبر باد خانی

هدف محرکة هر چیزی بلند بر افراشته از بنا و ریک تو ده و کوه و پشته و مانند آن و نشانه تیر و مرد بزرک جثه و دبیا نخوار و کران ...

ویخم و نیز هدف هدف بالسکون کله ایست که بدان کوسپند و بزرا بدو شید نخوانند

هادف ذراینده و مرد غریب هادی و مرکوی

ن هدف الیه هدفا بالفتح نزدیک آمد بر آن هل هدف الیکم هادف کذلك هدف للخمسین نزدیک پنجاه نزدیک کردید

ض هدف هدفا کسلند کردید و سست شد

امراة مهدفة کجسنه نکوشت ناك

اهدف للخمسین بنجاه نزدیک کردید و اهدف علیه بر آمد بر آن اهدف الیه پناه بر دبوی اهدف له الشیء منتصب کردید هدوید اهدف منه نزدیک وی رسید با اینها با استقبال بود و اهدف الکفل کلان کردید

سیرن چنانکه ... نانت رکن مستهدف بکسر الدال ... پهن

استهداف ... و بلند کردید و نشانه چیزی شدن ... باللام وکی کردن ... روشنه

ه د ك

هودانه کجوهر فرید

هنادکة بالفتح جمع هندکی یعنی هند بچه ... آید

ض هدك هدکا بر انکرد ... سخن کرد ... بنازیابد

ه د ك ر

هدکرة کرفتن چیزی که امکان کرفتن آن نباشد

هدکرکعلابط ... کرد ... و استخوان خود را مجنباند و شیر خفته ... فراك

رجل هدکر کعلابط مرد ... پرورده

هیدکر بالفتح و ضم الکاف و فتح و ... نیا کوشت هدکورة بالضم و هیدکور و هیدکورة بالفتح مثله یا هیدکور پنهان شونده جمهوری ... جوان ... کرد

انام شکر شمه ... مسلمه شیر ... مدکه شیر بیشتر بود و لقب مردی از کنده و بیت فیه لکر الاساطین ... سنو نما

متهدکر بکسر الکاف ... شیر ده ... ابجنتر

متهدکرة بکسر الکاف ... کرد ... ابستان بر ... بشیر ماند

تهدکر من اللبن سیر نوشید شیر را چندانکه بجوابر شد و نیز هدکر ... روش شتاب و فرقز یقال تهدکر علی الناس ای تزعز

ه د ل

بنو هدل بالفتح کروهی از یهود شام که در مدینه سکونت ... کبن هیدل بالکسر ... شده

هدلکه شتر اونکان ... بالفتح هدیل کامیر بانك کبوتر ... عام است یا بخصوص بانك کبوتر ... و چوزه کبوتر ... کبوتر نیر بود در روزگار نوح علیه السلام ... شامجارح من الطیر ... الاوهی تبکی علیه

هدال کسحاب شاخ ... هدالتنبات ... کروه ... درخت ... نیست ... هدال بالکسر جمع ... استیهن

هادل الفتح او نکان ... شتر اونکان ... لب

اهدل شتر اونکان لب شتر

اهدل کذلک
تمنع هدلاء کسره اولبان زنخ فرو
رفته
ض هدل الحمام هدلا و هدیلا
کامبر بانگ کرد و هدل الثوب
غیره هدلا بالفتح فرو هشت و آویزان
و فرو هشت و هدل البعیر فرو
کرد شتر لب را فرو هشته کردید
لفجان و هدل البعیر آونگان کرد
لفج خود را
س هدل الشفر هدلا متحرکه
آونگان کردید لفج شتر و هدل
البعیر آونگان لب گردید
هیدلة زادن شتر بود کذا فی
النسخة المصححة
تهدل فرو هشته شدن پوست
خصیه سست گردیدن لب
فرود افتادن شاخهای درخت

ه د ل غ

هدلوغة بالکسر کهر کوله و بضم
زشت غلطفت کول

ه د ل ق

هدلق کزبرج پرویزن و فرو هشته
از هر چیزی و شتر فراخ کنج دهن
هدلقة بالشاء پشم زیر زنخ شتر

ه د م

هدم بالفتح خون رایگان و باطل
و هدر
هدمة بالفتح باران سبک
و یکی هدمها باران و نیک خصلت
مال
هدم بالکسر جامه کهنه و درپی
کرده یا خاص است بکلیم پشمینه
اهدام و هدم کعنب جمع و پیر سال
خورده و موزه کهنه و نام مردی
هدم محرکه اینچه از کرانه چاه فرو
دریده و در چاه افتاده باشد
و زمینی است و قوما و هدم بهم
معناه هدر
هدمة از شکماده نرافتاد
بیها هدمة ای ضبعة شدیدة

هدیم ککتف مخنث
هدمة کعرجة نافه ارمند کشن
هدامی کسکاری و هدمة کفرزدة
جمع
هدیم کامیر کیاه باقی مانده سال اول
هدام کغراب و وزن سر کرد از سوار
کشتی حادث شود
هدام کفرطاس اندام معرب است
یقال له هندام
ذو مهدم کمنبر و مقعد پادشاهی
است حمیر را و پادشاه حبش
ذو الاهدام لقب متوکل بن عیاض
شاعر و لقب نافع که فرزندی هجو وی
کرده
مهدم شیر خفته و سطبر شده
ارض مهدومة زمین باران سبک
رسیده
ض هدم الرجل مجهولا دوران
سر رسیده او را از سواری کشتی و نیز
هدم بالفتح شکستن بنا و ویران
کردن و پشت شکستن
س هدمت الناقة هدما و هدمة
محرکتین سخت کشن خواه کردید ناقه
اهدام سخت از مندکشن کردیدن
ناقه مهدم کمحسن بخت است از ان
تهدیم شکستن بنا و ویران کردن
شدد للمبالغة
تاب متهدمة بکسر الدال نام شهری
قال عجوز متهدمة کذلک
تهدم ویران شدن و سخت شدن
خشم و بخشم وعده بد کردن و زرسیدن
یق تهدم علیه غضبا و سخت کشن
خواه کردیدن ناقه
تهادم با هم رایگان و مباح کردن
خون را
انهدام ویران شدن
شی مهندم بالفتح چیزی با اندام و
اندازه

ه د م ل

هدمل کزبرج جامه کهنه و ریگستان
و بسیار موی و ثولیدة سر

هدمل کسجل جامه کهنه و مرد
کران و پشته ملبد فراهم آمده
هدملة کسحلة ریگ بوده درخت
ناک و دو نگار دیر نینه و قدیم و موضع
است و کوهی از مردم
هدمل هدملة در بیجامه را

ه د ن

هدنة بالفتح باران سست اندک
هدن بالکسر فراخی و ارزانی سال
و موضعی است بحرین
هدنة بالضم آشتی و صلح و نرمی
و آرامش یقال هدنة علی دخن ای
سکون علی غل
هدان ککتاب کول کران سنک
هدن ککتب جمع
هیدان بالفتح بد دل بخیل
ض هدن هدونا آرمید
آرام داد لازم و متعد و هدن
الصبی خوشنود کردان او را و نیز
هدون دفن کردن و کشتن و تن
آسان و فراخ زندگانی شدن و
آسودن تهدنة کمقعدة مثله
فرس مهدن کمحسن اسبی که پنهان
دارد نمک خود را
اهدان لاغر گردانیدن اسب را
تهدین خوشنود کردن و آرام دادن
و مشغول کردن زن کودک را بچیز
و آهستگی و باز داشتن کار
مهادنة آشتی کردن با هم
تهادن نداشت ایستادن در سخت
و راست شدن کار یق تهادن الامر
اذا استقامت
انهدن عن عزمه سست گردید
از قصد خود

ه د ی

هدی بالفتح قربانی که بمکه فرستند
هدیة یکی و نقال الفراء لا واحد له
و عروس و نیز هدی روش و خوی
و سیرت و یکسر هدیة بالشاء مثله
یقال ما احسن هدیه و هدیته
ای سیرته

هدیة الامر شکله روی و جهة
کار و کار توجه نیز و هدینک
الکر علی ای فیما کنت من الحدیث
والعمل و نظر فلان هدیة امره او
الی هدیة امره ای جهته
هدی بضم الهاء و فتح الدال راستی
و ره راست و راه نمائی و دلالت
بونث و یذکر
هداة بالفتح اذات و ادوات
هدی کغنی بندی و عروس و
محرم و از جهت از هر چیزی و
زنانی که بحرم فرستند و قربانی
حتی یبلغ الهدی محله بالتخفیف
والتشدید هدیة یکی مثل
الهدی جمع هدی مثل عبید عبید
کلب و کلیب
هدیة کغنیة تحفه و ارمغان
هدایا و هداوی کسکاری و بکسر
الواو جمع و عروس و از اعلام است
هدیة کسمیة نام مردی
هداء کسماء آوردن دوزن
هر یکی طعام خود را بجای دیگری
با هم است
هداء ککتاب ... کنند حاما
هادی راه نما و پیشوا و کردن
هوادی جمع یق اقبلت هوادی الخیل
ای اعناقها پیکان تیر و کاو
که در مرکز خرمن بندند او را در
خرمن کوبی و شیر بیشه و اول
از شب و اول گله شتران پیش رو
کنایان شود هوادی جمع
هادیة چوب پیشی و سنک بلند
و بر آمده در آب هادیات جمع
و نیز هادیات گله کاوان وحشی
و جز آنکه پیش پیش روند
هدو کعدو راه نما
هدیا مصغرة مثل و نیز مثل
یق لک عندی هدیاها و ردیفها
ای مثلها
لبهم ثم نبهم ... هدیاه ای قصد
مهدی کمنبر ... هدیه در روا رند
چون طبق و جز آن که با هدیه باشد

دبیا و هدیه یا هدیة الذکی و الانثی
یق هذا هدیة ... و هدیة
مهداء بالکسر بسیار هدیه دهنده
مهدیة ... والانکر لها ...
فلان علی مهدیة ...
مهدیة کمرتبة عروس شهر ...
جمع رب
ض هداه هدی و هدیا و هدیة الدال و
هدیا بالفتح و هدایة ککتابة و هدیة
بالکسر راه راست نمود را هداه الطریق
و الیه کذلک و هدی
الطریق ...
... ... و ...
... ...
... ...
مهدیة الطریق و البیت ای عرفته
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
انجام شوی
... ...
و ... کردن
... ...
... ...
... ...
... ...
او مکر
... ...
... ...
... ...
... ...
مشتبها
تهدی ... یا متن

اهتداء راه راست یافتن یق هو لا
... ...
... ...
... ...
... ...
اوائلها
استهدا ... ...

باب الهاء فصل الذال

ه ذ ء

هذاء بالفتح سبیل امنی و کلنید
ف هذاه هذأه بالفتح و بود
برهان ... ...
... ...
... ...
الابل ... ...
س ... هلاک شد
... ...
... پاره پاره
کرده شدن

ه ذ ب

هذب محرکه ... ...
... ...
... ...
... ... اسپ کرش
... ...
ض ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
خروش قوم
اهذاب شتاب کردن ...
... ...
ابر
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

ه ذ خ ر

... ...
... ...

ه ذ ذ

هذ بالفتح ... و نیز ... سبک
... ...
... ...
... ...
... ...
ذلک ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

ه ذ ر

هذر محرکه ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
کرده ...

کلام وی
اهذار ... بیهوده کفتن

ه ذ ر ب

هذربة ... ...
کفتن
... ...
... ...
... ...

ه ذ ر ف

... ...
... ...
... ...

ه ذ ر م

... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
بالتاء مثله

ه ذ ف

... ...
... ...
... ...
... ...
ض ... ...
رفت
... ...
و نیز

ه ذ ک ر

... ...
... ...
... ...

ه ذ ل

... ...
... ...
... ...
... ضرب

هُذَیل کزبیر نام صحابی است که پدرو مادرش هرد و مقعد بودند وهُذَیل بن مدرکة بن الیاس بن مضر پدر حی است از مضر هذلی منسوب بوی و هذیل بن شرحبیل محدث و ابو هُذَیل صحابی
هاذل میانه شب و اول شب یا بقیه شب
هُذلول کعصفور مرد سباع و سیل از تیر دکه دو اسب دراز درشت اندام و پشته خرد و ابر اهت خرد و ریک پیزه هذالیل جمع و اوقت و فتنه و اول شب یا بقیه آن و باران که از دور دیده شود و ابر باریک و اسب عجلان بن بکره و جابر بن عقیل سدوسی و شمشیر هیزم بن ابی وهب مخزومی
هوذل بمشیه هوذله شتاب رفتن یا مضطرب شده رفتن و هوذل ببوله ببوی بالا انداختن کیز را و انداخت و هوذل السقا جنبانیده شد مشک شیر تبن هوذله شستن در جماع و جنبانیدن دلو برون آمدن بول شتر و جنبانیدن دلو

ه ذ ل ب
هَذلبَه کدحرجه سبکی و شتابی

ه ذ ل غ
هُذلوغ کعصفور مرد کنده لب

ه ذ ل م
هَذلمه کدحرجه نوعی از رفتار سرعت

ه ذ م
هُذَمه بن لاطم بالضم مردی است از مزینه
هَذمه بن عتاب محرکة در بنی طی است
سه هذم هذیم کزبیر پدر قبیله است و مولی ذیل کز حضنه عبد اسود است هذم بن ثعلبه علیه هذام کغراب پیرو تیز شمشیر بران تیر هَذمه تیزی در شتاب و رشته هیذام بالفتح بسیار خوار و دلیر و نام مردی
مِهذَم کمنبر شمشیر بران
ض هَذَمه هَذمًا بالفتح برید و بشتاب خورد

ه ذ م ل
هَذمَلَه نوعی از رفتار است که در آن کام نزدیک نهند

ه ذ و
ن هَذَوت السیف هذوا بالفتح جنبانیدم شمشیر را و هَذَی فی الکلام بیهوده کفت در آن

ه ذ ی
هُذاء کغراب بیهوده کوئی از بیماری خواب یا هذیان است
رجل هذاء کشداد مرد بسیار بیهوده کوی از بیماری یا خواب
هذاءة بالثاء مثله
ض هَذَی هَذیًا بالفتح و هَذَیانًا محرکة بیهوده در آمد از بیماری و خواب بران
اهذیت اللحم نیک پختم کوشت را چنانکه سخت کی نماند

باب الطا فصل الرا

ه ر ء
هُراء کصرد مرد بسیار سخن و بیهوده کوی
هیرءة کاهیر کوشت نیک پخته
هَرِیئه کسفینه سردی توهندة
قرة لهاهرئ ای سرد لشده
وهتر
هراءه کتکانوباو درخت رما و بوی کمترکل خوابهای نشست است
هراء کغراب سخن زیبا خطایاز و فحش با سخن نبهاد نا آراسته و مرد بسیار سخن بیهوده کوی
ف هرأ فی منطقه هرءا الخ
بیشیا فحش باز شت کفت با بسیا خطا کرد در سخن و هراء البرد هراء وقراء اکرای سخت شد سرما بر کسی چنانکه خواهد که بکشد او را یا کشت سرما او را و هرأت الریح سخت سرد کردید باد و هرأ اللحم نیک پخت او را و هرأ المال والقوم بمجهول سرد کرد اینها شد سهر و نعت است ازان
س هَرِئَ اللحم هرأ بالفتح و بالضم و هری نیک پخته شد کوشت
اهراء سخت کردیدن سرما بر کسی چندانکه بقتل نزدیک کرداند یا کشتن آن و نیک پختن کوشت را و سرد کردانیدن نیز اهرأناه و ذلك بالعشی انخاض برواح الفیظ و کشتن و سخن بسیار و بیهوده کفتن
تَهرِئه نیک پختن کوشت سرد ان سهرا
اعظم نعت ثانی ان
تَهرؤ نیک پخته شدن کوشت

ه ر ب
هَرب بالضم پیر شک بالا ی شکنبه و روده
هارب کریزنده و از آب باز کردنده
توهم ماله هارب لا قارب ای صادر عن الماء ولا وارد یعنی او را چیزی نیست یا آنکه نزد او کسی بکریزد نه نزدیک او مرد کوی حتی بمقبل ندارد
هاربیه ایکی است مز بنی هارب بن ذبیان را
هَرَب کشداد از اعلام است
مهرب کمنبر جویی است کشاد و راکبان زمین را شیار کند
ن هَرَب هربا محرکة و هربا کمقعد و هربانا محرکة کریخت و هرب من الوند یعنی منح و مزو شد بزمین
س هرب هربا محرکه بسیار کلان سال کردید
تهریب کریختن ترسا و نیز نام مردی
اهراب سخت رافتادن در کار و سستی فتنه در آن و بکوشش

رفتن تر شا و کریزان و بردن باد خاک را و دوی کزیر مضطر کردن کبیرا
تهریب کریزانیدن

ه ر ب ج
هربجه ترشا کرد انیدن کار را و اشوان کردن

ه ر ب د
هِربِذ کزبرج هربذ یعنی خادم آتشکده منور یا مرم یا قدر و عالم ایشان یا خادم آتشکده مغان و قاضی کبرا معرب است فارسی هرابذه جمع
هَرهَدة نوعی از رفتار اسب کنار زحب
هِربذی بالکسر و فتح البا مقصورا رفتاری است با خوامش رفتار و یقال عدا الجمل الهربذی ای مشی وقال الاصمعی هربذی مشیه شبه مشی الهرابذه

ه ر ب ع
هِربع کفنفذ سبک و چست و چالاک از دزد و کرک

ه ر ب غ
هُربوغ کعصفور ترا شت شبیه اشترغار کمیخورند آن را

ه ر ت
هرت ککتف شیر بیشه
هریت کامیر فراخ و فراخ کنج دهن و نیز مرد و زن یکی شده در شیر بیشه و فرس هریت اسب که عذار لجام آن کوتاه باشد خلاف اسیل و نیز مرد بیکار که زبان او شده در نرمی
هرت کنبو شیر بیشه است
اهرت شیر فراخ دهن
مهرات کشداد شیر بیشه
مهروت الفم فراخ دهن
ض هرت الکلم هرتا بالفتح نیک پخت کوشت و مهرا کرد و نیز به نظر کردن در آبروی کسی یقال هرت عرضه اذا طعن

فیه و جامه درانیدن
س هَرِت هرتا فرکز فراخ کردید و نیز هرت مهرت کردیدن زن کلاب مهرته کمعظمه سکان فراخ دهن
تهرت نیک پختن کوشت را شدید للمبالغة

ه ر ث
هِرث بالکسر جامه کهنه
هَرث بالضم جوی است بواسط

ه ر ث م
هرثمه کمعظمه شیر بیشه هر آنم کسالد ل
هَرثم نوعی بینی یا بینی و لب یا کوئی لب یا یبن یا سانی و هزیمان سوراخ بینی سلح نام مردی و شیر بیشه

ه ر ج
هَرج بالفتح آشوب بستن و هو هرج فی الاصل
هِرج بالکسر کول سست انم هرجی
هِرجه بالثاء کان نیم
مِهرج کشداد اسب شتاب رونده تیزرک
هرجاب کتاب شتر درو ماده نیز و ه و افزاینده دره بیش
تهرج کمنبر اسب بیشاک تیزرونده
ض هَرَج الناس هرجا بالفتح در آشوب فتنه و کشتن و اختلاط و آمیزش افتادند و فی حدیث اشراط الساعة قیل و ما الهرج یارسول الله قال القتل و اصل هرج الفرس هرجا بیمنه فی الجماع بات فلان هرجها لیلة جمعا و هرج الباب کشاده کذاشت در او هرج بیی الحدیث بیان بنی فرقی نموده در سخن و خوش سیده و مشتبه کفت و هرج جاریه کاد یا ان دو در آینده نی انداخت را بده و هرج الفرس مرفتار اقد بمیوه هرجه ای برع

س هرج البعیر کرتها هرکه سرکشته و سراسیمه کردید از سختی کرما یا از نرفی علی الترقیات
اهراج بیجا راندن شتر را در سختی کرما چندانکه سرکشته کردد
تهرج بیلد آن شتر را چندانکه سرکشته کردد از سختی کرما یقال هرج البعیر اذا حملته علی الشر و السیر المرحزه
حق و بلسد و باب بریدن سجع کردن سباع راو بیتاب ری شیرو نی تنبه
یقال هرج البید تیلا نا اذا بلغ منه یعنی دریافت او را
انهراج سست شدن ناز یکی و مانند آن

ه ر ج ب
هِرجاب کهرطاس دراز از مردم و شتر
هرجب کهرجب ستبری و هو خول سست بیثناهث

ه ر ج س
هرجاس کهرطاس تند و تنومند و هرجاس و هرجاس غلط الصواب الهرماس شفا الجیم

ه ر ج ش
هرجشه کزبرجه شرنکد ماده کلان خورده

ه ر ج ع
هرجع کجعفر زوجه تک

ه ر ج ف
هرجف کهرشب مرد سست و نرم

ه ر ج ل
هرجله رفتار شتر بیده و شو بده رفتن
هرجل کقنفذ مرد کشاده کام
هراجیل بزد دمان در از قامت و شتر آکند و کوشت فربه

ه ر د
هِرد بالکسر شرح و مردی و فارد بی اعتبار
هُرد بالضم زعفران وکلی سرخ که در خوش رنگ بدان رنک کنند
هِردی مشهور آن هرد رنک کرده
هردیه بالضم و بتشدید الیا نی باد ستی

و کریان نکاه برکر پیچ برطیکنا دیوار بندند
هرده کهرکه موضعی است نکیار سیاه ابی بکر بن کلاب
آمرده التکه فراخ کنج دهان
هردی بالکسر موضع نو لوید کیا است
مُردان کتغشان موضع است و مرده میردان بالفتح دو دکیا و و لونت نام مردی
توبه مهرد پر ند بماشر و دند بناك
ض هرد الکلم هردا بالفتح نیک پخت کوشت را و هرد اکرد و هرد الثوب یخچه شده بر آن و مشعله نیز مرد در دیبرین و پاره پاره کردن جامه را و نشیدن هرجیز بهره و درا شود و فتنه و دانشا دن و طعن کردن در ناموس کسی و شکافتن یعنی و شبا کردن
هردت الشی اهرید ای اردت الشی اریده یعنی خواستم آن را
تهرید نیک پختن کوشت و هرد آن شد البالغة و جامه هرد بیت شدن

ه ر د ب
هَردَبَة کتحرجه نوعی از روید ار ان
هِردَبَّه کفرشیه کنده پیر و مرد بزدل کلان شکم

ه ر د ج
هردجه شتاب رفتن

ه ر د ش
هردشه کزبرجه کلانسال از شتر ناده مون و ارکو سپند

ه ر ذ
هردَه شهر ساخته و کرنقع الآ بع قول النبی صلی الله علیه و سلم بالبیح علیه السلام نیز ل عند المنارة البیضاء شرقی دمشق فی مهرو ذنین ای بین ممصرتین و یروی بالدال المهملة

ه ر ر
هِرّ بالفتح نوعی از جوشش کا تریکی
هِرّ بالکسر کربه هرره کفرده جمع مرة و ث هرک فتحیع

هر انثی هرره ذی الحد شمی غریب الهر و قبیل الهر الرابد الهرالیس التی لا ینتفع بر و انا الهر الاهلی فلا خلاف فی جواز بیعه کما فی شرح المهذب یهمو کرد از هر بی نام ذیحو شهری است را سرم موضع است بزمین فارس
هر بالضم بسیار از آب شیر و ذهنیه است بلند و دیما سو شیره بیه هاد از ارکه یه یقال هاحفشا تا ای شو المرخ
هُبَیر کامیر بانك سک ان هریا کنرا نید لمع و نوع هرنو ذی است که در آن مایکه بر و ل هم جانه اهنشه و ماش شب بیبه سیا هم کشته شد
ابو هریره کنیت عبد الرحمن بن صخر حابی که یه الاندوان التی صلی الله علیه و سلم که هرة بقا یا یا هریرة نا شهرت و اختلف فی اسمه علی بضع تلثین قولا قال الحاکم ابو احمد اصح شی عندنا فی اسم ابی هریرة عبد الرحمن بن صخر و هو دو سی و غلبت علیه کنیته فهو کانه اسمه و نیز هریرة از اعلام زنان است و موضعی و مرد هنا
هِران بالکسر نالعمر شب بنبارک یمن
مرار کغراب بیماری که اشتران از کوشت کرفتن کوشت و پوست شتر شود و پوست ابریشم اید الا بیان شدن شکم
انا هرهر ی بیاید که با هرقد کعصور و قلعة است از ناحیه موصل هو موضعی
هربد بالضم ایجز ا ف شد انداخت انکور
مرار کشداد سلک از بیناباند نام است مولی بن عباده و هرات دو شتاره است واقع بقابله عقرب و نیز هرات هرد و کانون عیینه هرار دو چشم بیاب

قرقر کفتند آواز روانکی آب
قرقره آواز مرغ و بانک شیر
و خندهٔ بیهوده
قرمز کرم سرخ ... از کلاانسال آب هر و کوسپند
کالانسال
قرهار بالفتح ... از آب و شیر
و ... و کوشت ...
شیر بیشه
مراهر کفند بطاب و شیر ...
و شیر بیشه
قرهور ... و شیر ...
و کوسپند ...
از کشتی
...
مؤنث

ض

...

ن ض

...

ن ز

...

ر س

...

ر ش

...

ن ض

...

ر ش

...

ر ص

...

ر ض

...

ر ط

...

ر ش ب

...

ر ش ف

...

ر ط ل

...

ر ط م

...

ر ع

...

ر ع ل

...

ر ف

...

ر ق

...

ر و ل

...

ر ل س

...

ر ل ل

...

ر و ل

...

ر م

...

مردم کصبور زن پلید بدخوی بعیرها دم شتر هم خوار که بخورد پتم زیر جلد سپید کرد هوا

جمع

ذوالهرم که احمد لقب مرد هی

قرمی کسکن هیز مخشلک

هرمان کفشان خزد و هوش

یقال لمالَهُ هرمان

هرمان مرکه دو بنا است در بنا مصر

عنسیین در مصر و بنا هما ادریس علیه السلام لحفظ العلوم فیهما عن الطوفان و بنا سنان

لست لست اوبنا الاوائل لما علوا بالطوفان من جهة النجوم و قیل فی تاریخهما قد بنی الهرمان والذی فی السرطان وفیهما کل سحر و طلسم و هنالک اهرام صغار کثیرة و قیل فهما قبران لکبر من ملوک مصر الاولین

تهرمه بالفتح پیری و بسیار شدن

یتهرمه الشاه مهرمه

س هرم هرما مرکه و هرما

د تهرمه سخت پیری و کلانسال کردید

اهرام پیرو کلان سال کردانیدن

تهریم پیر خرف کردانیدن و زن کردانیدن و بزرگ داشتن

و ریزه ریزه بریدن

تهارم خود را پیر خرف نمودن

ه ر م ت

هرمیت بالفتح چاهها

ه ر م ن

هرمزه که در نیت کلام کار ضما خون پوشد و نیز هرمزه شاید لقمه را با نرم نرم خاییدن و فرو بردن اش و ناکبی

هرمز کفتند پادشاه کبیر اکبر

هرمزان بالضم ان و همان مومنش دو نام

پیر هرمز انقندیار و پسر اکبر

و نیز هرمز شهری است بر شعبه از شعبهای دریای هند واقع است

میان مدرس و کرک و جلی است آنرا

تهرمز شهری است بخوزستان

ه ر م س

هرمسته که در جهت شیر و بی لنابد

مردم دبایانک و غیره بادکردن از ترس

هرماس که شیطان شیر سخت خون خوار

مرد هرماس کما لاتط مثله و نیز پلنک و ابو حنیفه هرماس بن زیاد صحابی است و هو لغة لقب واسمه شریح و هرماس حبیب تابعی

هرمیس کفتند بالشیر سخت خونخوار

و کاومیش و کرکدن

ه ر م ط

هرمط عرض دریدن ناموس وی را وزشت کردانید

ه ر م ع

هرمع کملس مردود کرد بیرو شتاب و سبکی

اهرماع شتابی کردن و شتابیدن

و ستیهیدن در سخن و نیز اکثر صلانه بدروغ کریستن کرو

تواهرمع الیه اذا شتاکی و ریزه

شدن آب و اشک

ه ر م ل

هرمل کزبرج زن کلانسال و زن شتاب زده فروهشته اندام و ناقه سالخورده

هرمول که عصفور یاره از موی مانده در کرد سر یاره پر و پشم باقی مانده و نیز موی پرکنده افتاده

هرامیل جمع

هرمولة بالشاه خرقه پاره کرده از پیراهن کهنه شکافته کرد مثل رعبولة

هرمل الرجل هرملته پرکنده موی را و هرمل الشعر پرکنده موی و نیز هرملة بیخرد کردید پیرزن از پیری و تباه کردیدن کار

ه ر ن

هاران بن تارخ نام برادر ابراهیم پدر لوط علیه السلام

هرون بن عمران برادر بزرگ موسی بن عمران است علیهما السلام که بعد غرق فرعون و خسف قارون فوت کرد و در تیه و یک صد و هفتاد و یک سال عمر داشت و ابو جعفر هرون الرشید بن محمد مهدی پنجم خلیفه است از خلفاء عباسیه

هیرون کرنیتون نوعی از خرما

هرنوی بالفتح و ضم النون و شد الفتیة کیاهی است یا آن هرنوه بالشاه یا هرنوی مقصورا یا آن هرنوة یا فلیفة آست و هو حبة توجع الحانوت تلیین البطن

ه ر ن ص

هرنصة رفتار هرنانز

هرنصانز بکسر نیز کرمی است که از هر فیه نامند

ه ر ن ع

هرنع کقنفذ شپش خرد

هرنغة کزبرجة شپش بزرک

هرنوع کعصفور شپش بزرک و شپش زنک از اضداد است و کو کرمکی است بکر

هرانع بالفتح بیخهای کیاهی است شبیه بطرثوث

ه ر ن ف

هرنفة نرم خندیدن

مهرنفة و ن سست فرو رفت

کریه

ه ر و

هراوة بالکسر نام دو اسب است و چوب بی تیشه کنده هراوی کسکاری و هری کلدی و هری بکسر نیز جمع

ن هراه هراء بالفتح بچوب زدن نداورا

تهری بچوب رسیدن زدن

ه ر ی

هری بالضم خانه کلان که در ان طعام سلطان کرد آرند اهراء جمع

هراة بالفتح شهری است بخراسان دو میل دیار ز بارز و فتنه علیهما

وقعت بالمفاسد دی و هر وی بها مرکز منسوب بوی

هراء کسکا نوعی از خرما

هراء کشداد لقب ابو مسلم نحوی که اوستاد کسائی و علم نحو از وضع اوست لقب لبیعه الشیاب الهرویة

ض هراو هیرا بالفتح بچوب زدن اورا

تهریه هر وی ساختن جامه را یا زرد کردانیدن از ایشان هر تیا العمامة ای صفرتها

مهاراة با هم فسوس کردن

ه ز ء

هزأة بالضم آنکه بروی فسوس وریش خند کنند

هزأة کهمزة آنکه بر مردم فسوس و خنده کنند

ف هزاء شکستن او هزأ الا بل ما کشتن شتر او هزأ ابلعله جنبانید او را و حرکت داد

فس هزاء هزءا و مهزءة بالضم و هزوءة و مهزءة کشدة فسوس کرد بوی و هزی الرجل مرد مرد

اهزاء بیمار کشتن شتر او در لا در شدت سرما و شتابان بیمار

اهزاءبه ناشناسی اسرعت

تهزء فسوس کردن

استهزاء فسوس کردن و انکار چیزی نمودن و مکافات فسوس دادن یا ناکاه کرفتن تران

ه ز ب

هوزب کجوهر شتر توانا بزرک شتر کلانسال و کرکس

هیزب کحیدر حدید و تیز شیر توانا

هازبی بکسر الزاء مقصورا دو بید نوعی از ماهی هازبیز شد

ه ز ب ر

هزبرة دریدن

فصل الراء

هزبرکجعفر شیر بیشه و درشت

اکنه مسطر هزبر که دندم و هزابر کملابط مثله کالاهزابر بالفتح

جمع

هزنبر کقنفذ و برانیه بیه هزنبران بالفتح مثله و نیز هزنبر هزنبران بمعنی مرد بدخوی او الصواب فیهما بزاء تبین

ه ز ب ن

هزنبر کرنفل بسیار بحث و نیز مرد بدخوی هزنبران بالفتح مثله فیها

هزنبرانی مشددة الیاء تیز خاطر چالاک

ه ز ب ل

هزبلة سخت محتاج کردیدن

هزابیلة خندیدن چیزی نو مافیه هزابیلة

ه ز ج

هزج محرکه آواز نشید و نوعی از سرود و ترانه طرب انکیز و آواز نایانکه کرفته بکی و هزج کلام مثمن و متقارب و نام بحری از عروض بدان جهت که کلمات آن آواز مشابه و متقارب باشد

هزیج کامیر پاره از شب تو مضی هزیع من اللیل

س هزج الغنی سرایید و سرود طرب انکیز

اهزاج در بحر هزج شعر کفتن

تهزیج سراییدن

تهزج سراییدن و بانک کردن کمان وقت زه کشیدن

هزجة بالفتح نیمه شک

هزب بالکسر زیان زده دکول

و درشت

ذوهزات محرکه زیان زده و متیون در هر چیزی وقیه هزات و پیله کسانداشت

هزکصره نیله اشناس بکر لیتحصن کسترشن ندیا موسی

است در انکورستان جامیه است

هزبرکامیر بعضاد زخته زدن

هزبرة کجهینة مصغر هزرة یعنی سخن کسلسد

هزار کغراب هزار دستان و روشنائی است نهار

هیزر کحیدر نام مردی

هزور کجاس سست

رجل مهزر کمنبر مرد زیان زده و مغبون در هر چیزی

مهزر و رود باری است

ض هزره العصا هزرا بالفتح بعصا سخت بر پهلو و پشت کی یا سخت زخم شیار اندوزد کرد او را بعصا مهزور بغت است از ان و هزر به الارض بر زمین زد او را و هزر له عطا بسیار داد او را و نیز هزر خندیدن و شتافتن بحاجت و کران کردن نرخ در بیع و به اندیشه جزیرا جیزی زاو در امدن دران

ه ز ر ب

هزربة کدحرجة سبکی و شتابی

ه ز ر ف

هزرفة شتافتن

هزروف کبرذون شتر مرغ سبک هزروف کعصفور مثله

هزرفة کزبرجة شتر ماده کلان سال و کشمیر هزروفة کرکره مثله فیها

هزرات کفرطاس بمعنی هزروف است هزارف کملابط مثله

ه ز ر ق

هزرقة نوعی از بدترین خنده هزرقی بالضم مقصورا بسند اسم استان العذر فی هزرقی لا تعصیف

مهزرق کسترهد سبک مثل

ه ز ر

هزره بالکسر شاد بجادو خورسند و خوش دلی و فراخ خوی که بشتاب پیدا کرده دو فرد و بانک شدن از آن زیوش بیابد و نوعی از رفتار شتر

کوکب هاز ستاره جنبان درخشان

هزیز کامیر آواز و بانک و در شتابادو فرد آواز شدن

هزان پید حبیلة است

هزهز کهدهد سبب بسیار دو آن هزاهز کملابط مثله و سبک و شتاب

هزهاز بالفتح آب سبیل روان و تیغ هزهاز شمشیر جنبان و روشن بی تاب درخشان

نیز هزهاز نام حجی

هزاهز فتنها که مردمان در ان جنبند

ن هزه و به هزا بالفتح جنبانید او او هز الحادی الابل هز یا کاسا بنشاط آورد حادی شتران را بسرود و هز الکوکب فرود آمد شتاب و درخشید رفتن

هزهز غیرا بکمش فتنه و شورش و جنک میان مردم و جوار و دام کردانیدن و جنبانیدن

تهزیز جنبانیدن

هز جنبیدن

اهتزاز جنبیدن و جنبیدن شتر او از حدا درخشیدن ستاره بوقت فرو شدن و شادمانی کردن و فی الحدیث اهتز عرش الرحمن لموت سعد بن معاذ ای ارتاح بروحه و استبشر لکرامته علی ربه و قیل فرح اهل العرش به و نیز اهتزاز النبات نکیا و آواز و غیره و زیاده و کب

تهزهز الیه قلبی شاد شد و شرح الله بکوبیده دل من بوی

ه ز ع

هزع کعفر شب تیار شب

شکار

هزیع کامیر پاره از شب یا نیمه یا سه یک یا چهار یک ازان و مرد کول

هزیع کامیر از اعلام است ما فی الجعبة الاسم هزاع که کبا بعنی سرکش پیر بکسر نیست

اهزع کاحمد پیر تیر که در کیش ماند ردی باشد یا جید باشد

هزیز تیر ها باشد که جهت شکار و پیکان ناکاه دارند یا ردی تر

دیوتما فی الدار اهزع ممنوع غایة کو دی را نیست و نالها ای شی

قیزعة کجهینه تبر و بانک و خروش و بیکار

هزاع کشداد شیر که شکار را ابپیاپ شکند

مهزع کمنبر کو به و انکه بسکند هر درخت را و اشد مهزع شیر سخت که دنیز مهزع از اعلام است

ف هزع هزعا شتافت یقال ما هزع الفرس هزع ای نیزع

هزیع شکستن چوب و جزان

هزع ناخوش هزش روی کرد بکی و نا شنا خنز کردانید خود را

بزکی یقال الهزع له ای نکر و پریشان دشت ن صلیه مرغ و شتافتن و جنبیدن شتر در دفتار ارشاد ما بی جنبید نیزه و شمشیر و شکستن شدن چوب و جزان

اهتزاع شتافتن و جنبیدن نیزه شمشیر و جزان و اهتزعت الشتاء

انهزاع شکسته و کوفته شدن

ه ز ف

هزف بالفتح سبک یا من الیسار من ضرب

هزف کغیمف شتر مرغ کران تسد

تیز دنیا کو بزنه یا دزباز بر با بجانب شتار

ه ز ق

مَرزوق مرکه شادیها

بُرزوق کلکیف تند سخت زان

مَرزقة کفرحة زن که قرار نگیرد بجا

میمزاق بالکسر زن بسیار خند

وزنکه بیکجا قرار نگیرد

اهرزق فی الضحک امزاقا بسیار خندید

ه ز ل

هزل بالفتح بیهود گی خلاف جد

هزل ککتف نیک بیهوده کار

هزیل بن شرحبیل کزبیر تابعی است که زمان جاهلیت را دریافته

[illegible]

[illegible]

دهر با کشتن خواستن و مهربان
شدن یقال تهتم علیه ای تعطف
لازم شدن و خوار و سست شدن
شتر و شکستن و خوار کردن
اهتشام بجمله کف دست دوشیدن
و همه شیر پستان دوشیدن
و خوار کردیدن یقال اهتشمت
نفسی لزای اهتضمتها له
انهشام شکسته شدن و خوار
و سست کردیدن شتر ماده

ه ش و

آهتشام بالفتح مردمان سرکشته
و مانشان انفوس کردن

باب الهاء فصل الصاد

ه ص ب

هضب بالفتح کریختن و الفعل
من ضرب

ه ص ر

هصر بالفتح کشیدن و خمانیدن
و شکستن و زاندن و نزدیک
کردانیدن و پیچیدن چیزی
تر و تازه همچو شاخ درخت
مانند آن و شکستن آن را بی
جدائی یا عام است یا پیچیدن
هر چیزی که باشد یقال هصره و به
و الفعل من ضرب
هصرة بالفتح و یحرک نهر و است
افسون که زنان با خود دارند
و مرد ان را بدان بند کنند
هصر ککتف شیر بیشه
هصر کصرد و هصرة کهمزة
مثله
هاصر کصاحب شیر بیشه هصا
کشداد مثله
هصور کصبور شیر بیشه هصو
بالفتح و هصورة کجهورة و
هیصور و هیصاله هصهاصة مثله
قال و تحت شبابه اسد هصو
ای قوی
مهصر کمنبر شیر بیشه مهصار
و میهصر بکسرها مثله

مهاصر بن حبیب بکسر الصاد تابعی
است و مهاصر بن مالک عم عروة
بن حزام شیفته عشق و کشته آن
تابعی است
ابو مهاصر رباح بن عمرو و یزید بن
مهاصر محدثان اند
مهاصر معنی با چادری است
یمنی
مهتصر بکسر الصاد شیر بیشه
اهتصار پیچیدن و شکستن و
پیچیده و شکسته شدن یقال اهتصر
فاهتصر و خوشه خرما بر شاخ
نهادن و برابر و راست کردن آن را
انهصار پیچیده شدن و شکسته
کردیدن

ه ص ص

هصیص کامیر شکسته سر و
شکسته و هصیص اثار درخش
آتش
هصیص بن کعب بن لوی کرنیر برادر
مره است و مادر هر دو مخشیه
بنت شیبان
هاصة چشم سپل
هصان بن کاهل ککتف محدث
است و الحدثون بکسر و نیز
هصان لقب عامر بن کعب
مهصص که نه مرد توانا و نیا
هصاهص کعلابط مثله
هصهاص بالفتح مرد درخشان
چشم
ن هصه هصا بالفتح بپالید
از آن پس شکست و بر نشاند همچو
نشاندن ان یقال هصهص الشی
اذا غمزه
مهصهص بصیغه الفاعل چشم دزد شب
کشش خاص است بدان
هصهصه درخشیدن و درخشان شدن
و مصید کردن
هضیص بنکو کشادن چشم را و
تیز کردیدن

ه ص م

هصم کعنر شیر بیشه هصام
کشداد مثله
میصم کحیدر نوعی از سنگ نابان
و مرد دلیر و توانا و شیر بیشه
هصمصم کسفرجل شیر قوی و توانا
هیصمیة منسوبا کروهی از کرامیه
اصحاب محمد بن هیصم
مهصم کمنبر شیر بیشه
ض هصمه هصما بالفتح شکسته
ازاد

ه ص و

اهصا مردم استوار اندام قوی و
توانا
ن هصا هصوا بالفتح کلان
سال کردید و پیر شد
مهاصات شکستن و سست کردن

باب الهاء فصل الضاد

ه ض ب

هضبة بالفتح پشته و کوه کستره
بر زمین یا کوه بیک سنگ سر شده
یا کوه بلند و دراز تنها سرخ رنگ
و باران بزرگ قطره پیوسته هضب
کعنب و هضب بالفتح و هضاب
ککتاب جمع اهاضیب جمع الجمع
غنم هضیب کامیر کوسپند کم
شیر
هضوبة بالضم یکدفعه از باران
بزرگ قطره یقال اصابتهم الهضبة
من المطر کذا فی النسخ و لعله سهو
من الناسخ و اللغة و الصواب الاهضوبة
بالضم علی افعولة یقال اصابتهم
الاهضوبة من المطر ای الدفعة منه
اهاضیب جمع
اهاضیب باران بزرگ قطره هضب
محرکة جمع مثل تابع و تبع
هضب که یجیء اسب بیاللغوی
و مهضی درشت اندام توانا
ض هضبت السماء هضبا
بالفتح باریدن آسمان و هضب الرجل
برفتار اند رده کلان نفسه و
هضب فی الحدیث بخوض در آمد و

بلند کرد آواز را
اهضاب بسخن در آمدن یقال اهضبوا
یا قوم ای تکلموا
اهضاب بسخن در آمدن
استهضاب کم شیر کردیدن کوسپند
یقال استهضب الغنم ای صار هضیبا

ه ض ج

ضبیثا هضبج کامیر کودکان
خرد سال
هضج الرجل ما له هضیجا نیکو نگر
یا نجاو دعی شتران خود را

ه ض ض

هضاضة کسحابة آنچه بر دست
لعلک بشکند
هضیض کامیر شکسته و کوفته
هض بالفتح کوه مردم
هضاض کشداد از اعلام است و
نحل هضاض کشن کردن شکننده
کشتان هضهاض بالفتح مثله
مهض بالکسر از اعلام است
ن هضه هضا بالفتح شکست
از او کوفته هضو من بعضی است از
آن یا هض شکستن دون دوق
رض و نیز شتاب رفتن شترق
بروش نیکو و هض مردم و پیراغای
مهضهض للفاعل زننده از از زن
هضایکان
هضهض شکستن و کوفتن
انضاض کوفتن و شکستن و
اهتضضت نفسی لفلان یعنی هضر
شمردم نفس خود را پیش ی
انهضاض شکسته و کوفته شدن
مهضهض نعت لسان از آن

ه ض ل

هضل بالفتح نبیا
هضلاء کضرام زن هرزه زنی
هیضل کحیدر کوه مردم جابجا
و لشکر نبیا
هیضلة بالفتح زن فخم نبیا
سال الیاهیل ای تاریک بیلهم
و شترهاد مصطفر اندام برازی

کلان سال و کروهی از مردم سلاح پوشیده
و با نک و خروش های مردم
ن هضل بالشعر و بالکلام شعر
و سخن در آمد
اهضال ابر باران شدن ابر جمله
از چاه بر کرفتن دلو یقال اهضل
الدلو اذا ضرب بها نی البئر فغرفت
بالماء

ه ض م

هضم بالفتح و یکسر زمین پست
و هموار و شکم رود باریک شکم
در یا اهضام و هضوم جمع و درن
تخیر کوسپند اللیل و اهضام
الوادی ای اخدتها و اهضا
تبالم د هنهای آن
هضم محرکة نوعی از خوشبو اهضام
جمع
هضیم کامیر ستم دیده و مظلوم
و زن باریک شکم نازک تهیگاه
و نیز شکم باریک و دزهم چسبیده
و غنچه ناشکفته یقال طلع النخل
هضیم ای منضم فی جوف الجف
و قصبة هضیم فی لطیف
هضیمة کسفینة ستم و خشم کینه
و طعام که بجهت مرده سازند
هضائم جمع
هیمیة منسوبة موضعی است
هضوم کصبور داروی کوارش
و آنکه نبیا از کند مال را و
شیر بیشه و ید هضوم دست
نبیا کننده ای یا چه آید بخشد
هضم ککتب جمع
هاضم ابکه دزان زنی حاضر
باشد
آهضم باریک شکم و تهیگاه دهم
در اندرون پهلوها و نیز کشم
باریک و عدد اینه فی تو کم لیستی
فی الحایة الهضم فقط و انکه بغدان
بدتین و از زطیر و کننده باشد
و از کینهم وادی است
هضام کشدا انداروی کوارش

و مرد خرج کننده مال داد شیر
بیشه
هاضوم داروی کوارش و خرج
کننده مال و شیر بیشه
قصبة مهضومة مزمار لطیف و
نیز مهضومة خوشبوی که از شک
و بان آمیزند
ض هضم علیهم هضما بالفتح
ابنوهی کرد بر ایشان یا فرود آمد
و نیز هضم شکستن طعام در معده
یق هضم الطعام ای هکره و ستم
کردن و خشم کرفتن بر کسی و چیزی
از حق کسی باز کرفتن شکستن و
مانند بعضی از حق بر کسی
س هضم البطن هضما محرکة باریک
شد و در آمد شکم کردید بطن هضو
نعت است از آن و نیز هضم باریک
کردیدن تهیگاه و هم در آمدن
پهلوها و راست کشتن استخوان
پهلوی اسب و منضم کردیدن اعلای
شکم از و راست شدن شکم و در
آن اعلای ان و آن عیب است
اهضاد دندان شیر افکندن شتر
وا آمدن بسال پنجم یا ششم و بر آوردن
غیر آن و نیز دندان شیر افکندن
کوسپند یق اهضمت الابل للاجداع
و الاسنان جمیعا اذا ذهبت رواضعها
کشح مهضم کمعظم تهیگاه باریک و
نازک
قصبة مهضمة کمعظمة نی لطیف و
بنو مهضمة حیی است
اهتضام ستم نمودن و خشم کرفتن بر
کسی و منقاد شدن و کم آمدن از
خشم
مهتضم مظلوم و ستم رسیده
انهضام ستم کردن و خشم کرفتن
بر کسی و چیزی از حق کسی باز شکستن
تطلع منهضم بکسر الضاد شکوفه
خرما پیچیده در غلاف
انهضام کوارده شدن طعام در شکم
الانهضام بمعنی زرد کوار اخلاف

جلی الان هضا یعنی بر کوارا

ه ض و

هضاة بالکسر کبه و ماده خر
اهضا کوهای مردم
تهاضا کوه شمردن و حقیر و
خوار انکاشتن

باب الهاء فصل الطاء

ه ط ر

هاطری مقصورا علی است مردم
بر مرزای و دهی در زمین میان
ن هطر الکلب هطرا کشت از
پچوب یا عام است و نیز هطره لغة
زاری و تذلل کدایش نو انکر و فت
سؤال
انهطار خراب و ویران شدن چاه

ه ط ر س

هطرس خان چمان رفتن و خرامیدن

ه ط ط

هطط بضمتین مردم هلاک
شوندکان
آهط شتر زنیک رونده و شکیبا
هطاه مؤنث
هطاهط کعلابط اسب
هطهط کدحرجة از اسپ و نیز
شتابی کردن در رفتار و کار

ه ط ع

هطیع کامیر راه فراخ
ف هطع مطعا بالفتح و هطوعا
شتابان و ترسان پیش آمد یا
متوجه شد بچشم و بر نکرفت از
آنچه نکریست وی را
مهطع کمحسن آنکه بنکرد بفروتنی
و خواری و بر نکیرد چشم را از آن
یا خاموش رونده بسوی کسی که
آواز داد او را و خواند بعیر
مهطع شتر راست کردن سر شت
اهطاع کردن راست دراز کردن
و سر فرود آوردن و نیز دویدن
استهطاع کردن راست فرا
کردن و پیش نمودن سر را

ه ط ف

هطف بالفتح او اسپیر و شیر
نوشه و نیز هطف دوشیدن
شتابان و با پهنا سمان و الفعل
من ضرب
هطیف کتیف باران بیار و بو
الهطیف کروهی از بنی کنانه از
بنی اسد که نخستکاشه شیر دوشیده
تراشیدند
هطیف کزبیر المقر است بهمن
بکوه راتره

ه ط ق

هطق محرکة شتاب رفتن

ه ط ل

هطل بالفتح باران سست
پیوسته و اندک اندک خوی بر
آوردن تلک اسب و نرم رفتن
ناقه و پیاپی شدن باران بزرگ
متفرق قطره و اشک در رفتن
ان هطلان و تهطال بفتح الفوقیة
مثله و اشک باندرچشم نیا
هطلت العین بالدمع و الفعل
من ضرب
هطل بالکسر کرک و دزد و کرک
و مانده کننده یا بخصوص شتر
مانده کننده
دیمة هطل بالضم باران پیوسته
مطر هطل ککتف باران پیوسته
سحاب هطل کذلک لا معاب
آهطل کقولهم امرأة حسناء و لا
رجل حسن
هاطل باران پیوسته و پیاپی
باننده هطل کرکع جمع
دیمة هطلاء باران پیوسته
ناقة هطلی کسکری شتر ماده
آهسته رونده کاهل و بطی یا
ابل هطلی شتران فرو مانده در
راه یا واکذاشته بی ساربان
ابل هطلی کجزی مثله
هطال کشداد باران پیوسته
بزرگ قطره بیک باننده و نام
اسب یزید الخیل طائی و کوهی

هیطل گیند و روباه و نام است مر بلاد ما وراء النهر را و گروهی اند از مردم که با ایشان غزنیان و قومی از ترک و خلج و قومی از هند که ایشان را شوکت و منزلتی بود و اهل طبرستان هیاطل و هیاطله مثله
هیطلة بالثاء پاتیله روئین معرب است
ارض مهطوله زمین باران یافته
بایده
تهطلی من المرض به شد از بیماری

ه ط ل س

هطلس کعملس جعفر دزد را نند کرک
تهطلس حیله و فریب کردن دزد در طلب و افتادن و به شدن از بیماری

ه ط ل ع

مطلع کعملس کروه بینا و لشکر کران و مرد دراز ناقد

ه ط و

هطو بالفتح اندلختن و الفعل من نصر
مطا بالضم زمین افکندن یا سخن زدن

باب الهاء فصل العین

ه ع د

هیعرة کحرحیر دیو بیابانی که از راه فریبد و زن شاه کار یا زن سبک و خفت و سبکی و نیز هیعرة بیکجای قرار و آرام ناکرفتن زن
هیعرون بلا و سختی و کنده پیر کلان سال
تهیعر سبکی از او و آرام ناکرفتن زن

ه ع ع

مع مع بالضم و السکون حکایت آواز نی
هعه بالفتح نی کردن و الفعل

مر نصر و من فتح ایضا قلیلا

باب الهاء فصل الفاء

ه ف ت

هفت بالفتح کولی بینا و زمین هموار کشیب و باران زود بارنده و نیز هفت از سبکی بر پریدن و سخن بینا و بی اندیشه کفتن
هفات بالضم شلغم و پست شدن و کشیدن چیزی و دیا کشتن و الفعل من ضرب
هفیته کسفینة کروه مردم بخشم دیده و رنج غربت کشیده یا لغة رسیده بی توت هفیته من الکتاب ای الذین اقحمهم السنة
هفات کغراب کول
مهفوت سرکشته و متحیر
تهافت افتادن و پاره پاره افتادن و پی المعدن و خود را بر چیزی افکندن و کمنه کردیدن جامه و تهافت الثوب ای بلی
انهفات پست شدن و کم کردیدن

ه ف ت

هفتق کحفقر هفت معرب است

ه ف ف

زفاق الهفة بالفتح موضع است از بطیحه که جای کذرکشتیها است یا طرق الهفة موضعی است به درز بصره
هف بالکسر کشتاری زوفت درو دنک شنه که دانها از وی بخیزد باشد و آهن سک جامه و نوعی از ماهی ریزه و بفتح و کهیاز ها بینج هفر بکی مرد سبک و تند ناله و لا تشبک کم عسل ابی عسل هر چیز سبک میان کاواک
هفاف کشداد خواز جپ و سبک و سایه مرد پیاسا نیز یا بیابانیک و بال مرغ سبک و در پریدن و نیز آهن نیک شفاف و بزای و درخشنده و سبک
بیع هفافة بالتاء باد خوش نرم ازمید و عین هفاف ترجشم در نیز نظر
هفاف بالفتح و بکسر ازنامها عرب است و جاء علی هفاف ای علی اثره
هفهاف بالفتح بال مرغ سبک در پریدن و پیراهن نیک شفاف و لاغر و باریک شکم و تشنه
هیفوف کیعقوب بد دل یا تیز خاطر و کول و نهبن جاب و باد
ض هف الریح هفا و هفیفا کابر و نید باد که شنیده شد آواز وی و هف هفیفا در خشید و سبک کردید و نیز هفیف شتاب رفتن
جاریة مهفهفة للمفعولیة دختر باریک شکم سبکروح لاغر میان
مهفهف باریک شکم و لاغر میان و نازک تن کردیدن چندانکه بناخ در درخت ماند
جاریة مهفقة کمعظمة دختر لاغر میان باریک شکم سبک روح
اهفاف در خشیدن سراب و درخشان و آواز نرم کردن کوش جو نر

ه ف ک

هیفک کجید بر زن کول
مهفک کمعظم مرد خطا کار و دزد هر کنه امور
انهفک بکسر الفاء مرد مضطرب و پریشان خاطر و مدهوش و سست رفتار و دنیا اضطرابیک در هم کنند

ه ف و

هفو بالفتح مرد سبک و کرسنه
هفوة بالفتح لغزش یقال العفو عن هفوته
هفا کعصا باران که بار عنا بارد و باری اینند
هفاة باران و باران اینست
شیبه باران پیوسته
اهفاء مردم کول و شود مانه کرسنه
هوافی الابل بالفتح شتران کشده در جراکاه
ن هفا هفوا و هفوة بفتحهما و هفوانا محرکة شتافت یقال هفوا الخیل هفوا و نیز هفوة و مال اندن مرغ و پر پریدن و جنبیدن و هفا الطائر بجناحیه خفق و طار و کرسنه شدن و بر هفو باد بر پریشم و مانند هفو تبذ الوای و مثله و بر دن جنبانیدن باد پیشم و پینه را یقال هفت الصوفة فی الهواء و هفت الریح بها و رفتن دل در پی چیزی و خوش شدن از آن
تهافاة بدو شتی خود مایل کردانیدن

باب الهاء فصل القاف

ه ق ب

مقب بالفتح فراخی
هقب کعنب کلمه است که بدان اسپ را زجر کنند
هقبت کجعفر فراخ کلو و سطبر دراز از شتر مرغ و جز آن
هقبقب کصفرجل درشت سخت و توانا

ه ق ر

هقرة بالضم دزدی است کوسند را
هقور محرکة مشددة الواو کعدی دراز کنده اندام کول

ه ق ز

هقز بکسر قهر کر نوعی از جابا باشد پیشی مرغ یا سپید و کاهی ابر زیشم دراز نیز و بالرجمن بزرگی بی بیت لبید

ه ق ط

هیقط بکسر تین مبنیة علی الکسر کلمه است که بدان اسب را زجر کنند
مقطم کرکشتاب رفتن اشتر

یمانیه

ه ق ع

هقعة بالفتح دایره پیش سینه اسب یا بپای پاشنه سوار بکره فرق ان المهقوع لا ینبوا بدا یا نکته سپید در پهلوی چپ ان و منزلی است ماه را از آن سه ستاره است در دوش جوزا نزدیک بیکدیکر بود بدیکیایه که مع فجر طلوع کرده و کرم افزاید
هقع کلکف از سند و حربص
هقعة کهمزة شرماده که خود را پیش کشن اندازد از غایت خواهانی
مقعة کهمزة مرد بسیار تکیه کننده و بر پهلو خسبنده میان قوم
هقاع کغراب غفلت فراموشی از اندوه یا بیماری
ف هقعه هقعا بالفتح داغ کرد او را
س هقعت الناقة سخت کشن خواه کردید
هیقعة کحرجیر آواز در بید شمشیر بر جای یا حکایت آواز یا زدن چیزی خشک بر چیزی خشک یا زدن آهن از بالا یا از بزاید
تهقع پیش کش فرو افتادن ناقه از غایت آرزمندی و فرو مایکی کردن و بر دست منتشی خود و امر زشت آوردن و سفاهت شنوانیدن و بجمله بر اهل قوم یقال تهقع القوم الوند و یقال تهقع مجهول کون نشاشدیا بر کشت بیماری
اهتقاع بند کردن و باز داشتن و یقال الهتقعه عرق سوء ای اقعده عن بلوغ الشرف و الخیر و خوابانیدن کشن او را سیکر میدن و باز ماندن به عید یکرو نیز باز کردیدن هر چیزی و بر کشت بیماری یستعمل مجهولا
انتقاع کرسنه شدن و باریک شکم کردیدن از آن

ه ق ع

ف هقع هقوعا سست شدن از کرسنکی یا از بیماری

ه ق ف

هقف محرکة تشنه و خواهش طعام و الفعل من سمع

ه ق ق

هقو بضمتین نیک ناکنید کان
هقهاق بالفتح چست شتاب کننده در امور
ن هق المراة هقا بالفتح سیار کرد او را در جماع
هقهقة برفتار سخت رفتن و عطیه اندا او و زدن میان قوم

ه ق ل

هقل بالکسر شتر مرغ جوان سال و دراز و کول و نادان مدکار
هقلاک کتف کرسنه
هاقل موش نر
هیقل کحیدر شتر مرغ و مونثها
هیقلة کدحرجة نوعی از رفتار
تهقل بر رفتار کراینبار رفتن

ه ق ل س

هقلس کعملس مرد زشت خوی و کرک و روباه هقالس جمع

ه ق م

هقم ککتف مرد سخت کرسنه
هیقم کحیدر آواز موج دریا و دریا فراخ دور و آواز فرو بردن لقمه و شتر مرغ دراز
هیقمانی بالفتح و ضم القاف و تشدید الیاء دراز از بالا
هقم کجهینة مرد بسیار خوار و دریا
س هقم هقما محرکة سخت کرسنه کردید
تهقم چیره شدن بر کسی و کلان لقمه خوردن طعام و یقال الهقم الطعام

ه ق و

ن هقا هقوا بالفتح بیهوده کفت و هذیان نمود و هقا فلان بکذا قرا کرفت او را
اهقاه تباه کردانید و دل کیر را

باب الهاء فصل الکاف

ه ك ب

هکب بالفتح و بالتحریک فسوس کردن و الفعل من نصر

ه ك د

هکد علی غریمه کیکد احتفت کرفت غریم را

ه ك ر

هکر بالفتح شکفت داشتن یا اخذ نیز شکفت داشتن و نیکر و بجرک و الفعل من ضرب و سمع و اکرفتن پینکی کیبر یا نخشکه خواب بحرک و الفعل من سمع
هکر ککتف غنوده و خواب آلود
هکر کنادس شله و نیک شکفته داننده و شهری است یمن که جاه باش ما و امرؤ الجیم بود یا بنجانه است رومی یا کوشکی است
هکران کسکران موضعی است یا کوهی پیش نجران
هکار بتیر بالفتح مشددة الکاف ناحیه است نو موصل
مهکر کمقعد جای شکفت و مهکرة مثله و ما فیه مهکر
تهکر شکفت نمودن و سرکشته شدن

ه ك ر س

هکارس بالفتح غوکان

ه ك ع

هکعة کهمزة نافه فرو هشته از شیر و ناز سند کشن
هکعة کهمزة کول
هکاع کغراب سرفه و خواب کی بعد مانده کی آید و خواهانی جماع از ابخا الست هکاع است مرری
ف هکع بقر تحت الشجرة کوعا ارمیبد بقر در زیر درخت بجهای کرفت و هکع بالنوم فرود آمد یقوم بعد شام و هکع الی الارض نکون سار افتاد بر زمین و یقال ادری این هکع یعنی کجا رفت و نیز هکوع سرفیدن شتر و فرو هشتن شتر یکی خود را یا باز شکسته شدن استخوان بعد درستکی
س هکع هکعا محرکة ناشکیبا کشت و فروتنی نمود
اهتکاع ناشکیبایی کردن و فروتنی نمودن و باز داشتن و بند کردن

ه ك ف

هکف محرکة شتابی کردن در رفتن یا در دویدن
هنکف بالفتح و زیادت نون یا زیادت یا موضعی است

ه ك ك

هک بالفتح مرد تباه خرد هکة محرکة و الهکاک جمع و بیار ان خر هکیک کامیر ناشیده و سخت هکوک کصبور مرد شوخ بلجاشتاب رونده
هکهاک بالفتح بسیار کاینده هکوک محرکة مشددة الواو کجا درشت سخت و جای است نزدیک آن است از اضداد است و جزیره و مرد شوخ چشم بی باک شتاب زده
مهکوک سایید و آنکه غایط ناضبط نتواند کرد و دلیر شوخ بی باک در سخن
ض هک بالسیف هکا بالفتح بشمشیر زد او را و هک النبید فلانا ناد در یافت او را و هک مجهول که افکنده شد در سر هک بیر زادن و بیحال انداختن مرغ و شتر مرغ و سایید به چیزی او را بر او و دو دن شیر را او نیز چیره شدن بر کسی و لاغر کردن و سخن کاییدن بسیار کاییدن

وپیا پی برون شدن ومردو دیدن چاه وسرگین بانداختن شوات
هکیت کاسیر مثله
هکیمه کدخدای کاشید
هکل فرو هشته شدن لب ودن ودکلان کردیدن پستان
پون برادن نوزیبا کردد
همکهٔ بفتح الکاف لشاه زن کوه دنت بروی شوا دشاه باشد
اهکال کشاده شدن پیوند ها ونشه لادن دبر زمین
چسپیده شدن وفرو خفتن وسست شدن وی مکه النبیذ
ای تالغ منه فاهلک

ه ل ك ل

هیکل جید بسطبر ودرشت از هر چیزی واسپ دراز ضخم
وکیاه دراز تمام بالیده وشکوفه وکالبد وپیکر وبنای بلند
وخانه ترسایان که دران پیکر مریم علیها السلام باشد و
کلیسا ایشان وهیکلی نیز جامه هاهای است
هیکلهٔ کلاه خیز رن کلان جثه دراز وتیز هیکله تمام
شدن کیاه
هیکل خرامیدن دن وزدن لب نیکو وعجیب
تهاکل با هم پیکار کردن وخصومت نمودن

ه ل س

هکس کهلس درشت شوند

ه ل م

هکم کهکفه ریع بکامه دنکاو یخانه مدایته
اهکومة کاعجوبة فسوس
تهکیم سرخ وکفتن کبیر او مقنع کرداینید یوتمکنانی عتیقه
ه
تهکم مرد متکبر

تهکم شکسته ویران شدن
وفرو ریختن چاه ودیوار ان و
فسوس نمودن وپیاپی برون ریختن
ودرآمیدن وتکبر کردن وسخن شم
شدن وپیش آمدن نکید ایهکب
وپیشانه خوردن برشوت کاب
وسرود کنندن ونیز تهکم باران
تبیا که برداشته نشود
متهکم بکسر الکاف بزرک متکبر
استهکام تکبر کردن

ه ك ن

تهکن پشیمان شدن

ه ك و

آمکه سرکشتکان
مهاکاة سبک شمردن عقل

باب الهاء فصل اللام

ه ل ب

هلب بالضم موی هرچه باشد یا
موی کنده سطبر یا موی سطبر دم
اسب وبزان یا موی سبلت خواه
که از کاسه موی نامند وبدان کفتر
دونده هلبه یکی
هلبة الشتاء بالضم یعنی سرما
هلبة بضمتین وشد الباء مثله
وکذا هلبة الزمان یعنی روزگار
هلب محرکه بیای موی والفعل
من سمع
هلب ککتف لقب ابی قبیصه یزید
بن قنانه طائی صحابی المحدثون
صوابه ککتف کان اقرع فمسحه النبی
صلی الله علیه وسلم فنبت شعره
هلیب کامیر نام چند روز است
نهایت سرد در کانون دوم یا در
ایام منجمی سرما
هلابة کثمامة ابر شسته یا
برف ریزنده
هلوب کصبور زن که از شوی بیمند
نماید وزن که از ان کناره کرد
از اضداد است

ما الشعر رویه است روزها
زمستان امد یعنی لیرکه نلک
لیالهٔ مالیته شب باران
آهلب مرد بسیار موی واسپ نیزه
دم هلبا مونث فیهما وسال ودنب
بریده یا دنب بی موی ودنب بینا
موی از اضداد است وسال البیا
باران بافراخی مثال ازدب وهو
التشبیه
هلباء کصحراء زن بسیار موی و
سرخ وموضعی است میان مکه و
یمامه واز روزی است نهایت
سرد وملبه هلبا بلای سخت
هلاب کشداد باد سرد با باران
هلابة مثله وسال البیا باران
ونیز هلاب چند روز است نهایت
سرد در کانون دوم یا در شب
سرما ویوم هلاب وزیاد وبا
ناك
اهلوب کعصفور بالهمزة نام
اسب بنی هرمن عمرو واسپ بغیر رعوه
وخال وکونه آهالیب جمع
تهلوب برکنده موی
ن هلبه هلبا بالفتح برکند
موی از وی نیز هلبه کردن نسبان
قوم را بیشك ونیز بیاپی باران
باران بر ایشان وبی در پی آوردن
اسب دشنام را
ض هلبهم هلبا بالفتح هجو
کرد ایشان را ودشنام داد
الاهلاب بی در پی آوردن اسپ ایشان
را
مهلب کمحدث هلیب است کامیر
مهلب کمعظم لقب شاعری که پدر
بطنی است وایشان را مهالبة خوانند
لقب من قولهم هلبهم ای هجاهم او
من هلبة ای نتف هلبه
تهلیب موی کندن ودشنام
دادن وهجو کردن
تهلب برکنده موی شدن
انهلاب برکنده موی شدن دم

کنده کرده موی

ه ل ب ث

هلبوث کعصفور سس کول کرانجان
ودرمانده در بعض کرفتم

ه ل ب ج

هلبج کعلبط اشیر دخوراك هلابج کعلابط
مثله
هلبلجة بالکسر کول کرانجان درشت
اندام بسیار خوار جامع حملمه مسجدها
وشیر دو فراك

ه ل ب س

هلبس کجعفر کیبی ملبیس کهند بیر
مثله نومابها الدار ملبس وهلبیس
ای احد یعنی نیست ونیز هلبیس
جامه هلبیسه مثله یقال ما
علیه هلبیس وهلبیسه
ثوب چیزی اندک یقال ما اصبت
هلبیسا ای شیئا یسیرا ولا
یتکلم به الا بالنفی

ه ل ب ش

هلبش کجعفر نام مردی
هلابش کعلابط نام مردی

ه ل ب ع

هلبع کعلبط از مند خوردن
وکرك منداحیه که سخت حریص باشد
هلابع کعلابط نا کس ناور
خبیث واز مند خوردن وکرك
ونام مردی

ه ل ت

هلت بالفتح پوست باز کردن دو
کنندن والفعل من نصر
هلتان کروه که کاهی اقامت ورزند
وکاهی کوچ کنند
هلاتة کثمامة ترابشته برود
بزغاله نوزاده بیا
هلتی کسکری کیاهی است
هلات دوغشدن وفراموش
کردن ودیر غفلت ثنی

ه ل ث

هلثة بالضم کروه بلند آواز
هلاث کغراب فرو هشتکی که

بمردم عارض شود
هلثی کسکری کروه بلند آواز
هلثاء وهلثاءة ممدوده وقد
یکسران مثله وموضعی است بصره
ونیز هلثاء فرو هشتکی که بمردم
عارض شود

ه ل ج

هلج محرکة بالفتح جد محمد بن عباس
بلخی محدث
هلج بالضم خوابهای پریشان
هالج آنکه خوابهای پریشان بی
حاصل بسیار بیند
اهلیلج بالکسر وفتح اللام الثانیة
وقد تکسر هلیله اهلیلجة بالتاء
یکی بعض آن زرد باشد وبعض
آن سیاه
ن هلج هلجا بالفتح کاهی داد
از چیزی که وی نیست بدان
اهلاج پنهان کردن

ه ل ج ب

هلجاب کقرطاس دیك بزرك

ه ل د

ن هلد الوعك الناس فرا
کرفته مردم را

ه ل د م

هلدم کزبرج کلیم که در پیان
نمایان باشد وهندو خوکر کند
سطبر

ه ل ز

هلز دامن برچیدن وخرامیدن
وآماده شدن

ه ل س

هلس بالفتح نیکوی بیا وبیماری
سل وهلس بار یکی ولاغری
هلس بضمتین بهشد کان از بیماری
ومردمان ضعیف که نفاهت
نداشته باشند
هلاس کغراب بیماری سل ویقال
السلاس فی العقل والهلاس فی
البدن
مهالس مردم سبك اندام

تهلوس بیمار سل وعقل رفته
بیهوش
امرأة مهلوسة زن لاغر کس کویا
کوشت از وی نقیده وباز کرده شد
ض هلس الرجل هلسا بالفتح
مجهولا بیمار سل کرد یدو بیمزد کشت
وهلسه المرض لاغر کردانید او را
بیماری
اهلاس سست خندیدن ونهان
کردن سخن را ونهان راز کفتن نیز
آهلس له حدیثا
هلبس لاغر شدن
مهالسة با هم راز کفتن
مهتلس العقل بفتح اللام بیخرد
وعقل رفته
اهتلاس بی خرد شدن

ه ل ض

ن هلض الشیء هلضا برکشید
آن را وبرکند

ه ل ط

هلطه بالفتح خبر یکه شنوی از او
نه راست شماری نه دروغ
مالط فرو هشته شکم وکشته در
هم پیچیده

ه ل ط س

هلطوس کفردوس مکس ریزه
کذا فی النسخة المصححة

ه ل ع

هلع محرکه نیز وشیدن از ناشکیبائی
والفعل من سمع
هلع ککتف نیز وشنده از ناشکیبائی
وبیك ازمند
هلع کصرد بیك ازمند ودنب
هلع بلع کرك حریص فرو خورنده
الاول من الحرص والثانی من البلع
هلعة کهمزة ناشکیبا وزود کرسنه
شونده
هلع بالکسر وشد اللام بره وبزغاله
یقال ما له هلع ولا هلعة ای جبکه ولا
غنم
هلوع کصبور سخت ناشکیبا و
ترسنده وآزمند وبخیل بزمان
وطپان وسخت نالان که بر مصیبت
صبر نتواند قال الله تعالی ان الانسان
خلق هلوعا
هالع شتر مرغ دونده وکننده
هالعة مونثه مرد بیك ناشکیبا
وفی الحدیث من شر ما اوتی العبد
شح هالع وجبن خالع ای یجزع فیه
العبد ویحزن تا بی یوم ماصفه
لیل تام
هولع کجوهر شتابنده
هلاع کغراب بد دلی
هلوعة شتافتن
هیلع که بیقل سست
ماتع اکر طاس درنده است خر
یا خار پشت نر والصواب بالعین
المعجمة
ملواعة بالکسر مرد آزمند یا سخت
دونده وتیز رونده از شادمانی
وشترماده تیز وبیك شتابنده
چست وزاء ملواع بدون التاء
مثله یقال الجمل ملواع و
ملواعة ای سریع جاینده

ه ل غ

ملیاغ کقرطاس جانوری است
درنده یا خار پشت نر

ه ل غ ف

هلغف کجرد حل مرد ضخم اندام
اکنده کوشت

ه ل ف

هلوف کسنور مرد کران سنك ترش
اندام کرانجان یا کلان شکم بی خیر یا
شکیبا ودروغ کوی وپیر کلان
سال وریش سطبر هلوفة بالتاء
مثله وتر مرد کلان ریش ونبیاموی
در شت اندام هلفوف کعصفور
مثله روزی که ابرش امناب را بپوشد
وشتر کلان انسال والشنقاق من
الملف وهو فعلیات

ه ل ق

هلقی کجرنی نوعی از دویدن همو
ولقی
ض ملق هلقا بالفتح شتافت
تهلق شتافتن

ه ل ق ث

جوع ملقث کجرد حل کرسنکی
سخت

ه ل ق س

هلقس کجردحل کرسنکی سخت
وشدید از کرسنکی وجزان ومرد
کوشتناك

ه ل ق ص

ملنقص کقنضفر کوتاه

ه ل ق ف

هلقف کجرد حل مرد کرانجان
سطبر اندام دفراك

ه ل ق م

هلقم کزبرج زن کلان سال و
مرد توانا وفراخ کنج دهن
هلقم کعلیط بسیار خوار
هلقم کاردبه مهتر سطبر اندام
ضخم خداوند شتران ومرد بسیار
خوار
هلقام بالکسر سطبر ودراز وشیر
بیشه ونام مردی
هلقامة بالتاء بسیار خوار
هلقم هلقمة فرو خورد لقمه را
وبسیار خورد وهو ملتقم بیخ
بزیادة الثاء

ه ل ك

لا ادهبن فاما هلك واما ملك
بفتحهما وبضمهما یعنی محو خواهم
در انکار بن یا هلاك میشوم
یا مالك میکردم
هلکة بالکسر افتاده هلك
کعنب جمع یقال فلان هلکة من
الهلك
هلك بالضم نیستی
هلك محرکة میان مرد وطبقه
زمین یا زمین هفتم مردار هرچیزی
وهرچه فرو دافتد
هلکة محرکه نیستی وسال خشك

در اب ملک مخفف هالک و
جمع
افعلی لک انما هلکت ملک
نجات ممنوع عنه و قد یضرف فی
میکنم ان ذا بهر طور در هر حال
کرباشد و قد یقال هلکت هلک
بالاضافة نوع الکسانه هلکت
ملک جعله اسما و اضافه الیه
و وقع فی مسند احمد بن حنبل
فی حدیث الدجال فاما هلکت
الهلک فان ربکم لیس باعور
بضم الهاء و الکاف فی الاول
و بانتقال الی الثانیه
هلاک کسحاب نیستی
هالوک کصبور بوزن تباه کار
بر روی افتنده بر مردان و
بلا بر کار و لا یقال رجل هلوک
و زن نیکو و زن ناشوئی از
اضداد است و مرد شتاب
انزال کننده
هالک مرده و نیست شونده
هلکی کسکری و هالک کرکع و
هلاک کرمان جمع هوالک کلک
شد و منه المثل و لا فی هالک
فی الهوالک
هلاک کرمان آنانکه بنوبت
پیش مردمان آیند بطلب احسان
و معروف ایشان و جویند کاه
اب و علف که راه کم کرده باشد
هالکه نفس حریص
هالکی آهنگر و صیقلگر منسوب
بسوی هالک بن عمرو بن اسد بن
خزیمه بنا بر آنکه مرکه نخست
کار آهنگری از هالک بود
هلکاء کصحراء نیستی و هلکه
هلکاء تاکید است
هلکون کحلزون و تکسر الهاء
زمین خشک از قحط رسیده
اگرچه در آن آب باشد و یقال
ارض هلکین و ارض هلکون اذا
لم تمطر منذ دهر

هیاکون بالفتح داس که دندان
هالوک اسم الغار است و نوع از
گیاه طرثوث
تهلاک بضم التاء و الهاء و کسر اللام
المشدده باطل و ناچیز یقع
فی وادی تهلک
تهلکه بفتح الفوقیه و ضم اللام هر
انجام که هلاک باشد و منه
قوله تعالی و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکه
مهلکه بالفتح و بتثلیث اللام دشت
و بیابان
ض ف س هلک هلکا بالضم
و هلاکا کسحاب و هلوکا و هلوکا
بضم الفوقیه و مهلکه و تهلکه
بفتح و تثلیث اللام در مرد و مرد
نیست شد
ض هلکه و هلکه بالفتح
و هلاک گردانید
لازم متعد و هلکت النفس هلاک
بالفتح از مند کرد به یکبار هلاک
کشتن و افتادن و منه حدیث
عمار کنا مع النبی صلی الله علیه
وسلم فی السفر فهلک عقد لعایشه
فطلبوه حتی اصبحوا و لیس مع القوم
ماء فنزلت الرخصه فی التیمم
اهلاک هلاک گردانیدن و هلاک کردن
مکر زن مال و رخنه
تهلیک هلاک گردانیدن و نیست کردن
تهالک علی الفراش بر بستر افتادن
و تهالکت المراه فی مشیها خرامان
خرامان رفت
استهلاک هلاک گردانیدن و هلاک
کردن و هزینه نمودن مال و پیشه
و نیست و نابود گردانیدن آن را
مهتلک بکسر اللام آنکه دغدغه
نباشد در کاری و مرد ...
او را ... و جوینده آب و علف
که راه کم کرده باشد مهتلکون
جمع
اهتلاک ...
خود را ...

البازی ای رمت بنفسها فی المهالک
انهلاک ... خود را
ه ل س
هلکس ... گرسنگی و حران ...
و مرد بیناکوشت و ناکس ...
خوی هلکس کزبرج مثله
ه ل ل
هل بالفتح شک و رزم از موی
و جامه
هل مخففه ساکنه حرف فی استفهام بمنزله ام و بل و کما هی
وی الیه قال الخلیل قلت لابی
الدقیش هل لک فی زبد و تمر قال
اشد الهل ثقلها لیکمل عدد حروف
الاصول قال ابن السکیت اذا قیل
للنعم کذا ای هل لک فیه حاجه قل
لی فیه او ما لی فیه و ان لی فیه هلا
و قد یکون بمعنی الجزاء و الجحد و الامر
و بمعنی قد نحو قوله هل اتی علی الانسان
ای قد اتی و بمعنی ما نحو هل جزاء الا
کذا ای ما هی و قوله تعالی هل من
خالق غیر الله و الغنم فی هل ق
تصغیره هلیل و هلیه مشدده
المثنیه و هلی
هلا مخففه مفتوحه کلمه است
جهت استعجال و قد علا ... بها
حی هلا الثرید ای هلم الی الثرید
یعنی بشتاب و بشتابید و کذا
هلا الصلوه ینبوی فیه الواحد
الجمع و المؤنث فتحتا حی لالتقا
الساکنین و بنیت مع هل علی
الفتح و جعلتا اسما واحدا
عشر و اذا وقفت علیه قلت حی هلا
و الالف لبیان الحرکه کالهاء فی کتابیه
و حسابیه لان الالف من مخرج الهاء
و یقال حی هلک بدون الالف
... و قال ... حدیث اذا ذکر
الصالحون فحی هلا بعمر بفتح اللام
معناه علیک بعمر ای انه من اهل
هذه الصفه و یجوز التنوین فی حی
هلا فیجعله نکره و بلا تنوین فی المعرفه

و اما فی الاذان فهی لغه ردیئه
و اما قول لبید یتذکر صاحبا له فی
السفر کان امره بالرحیل یمارس
فی الذی قلت له و لقد یسمع قولی
حی هل فانما سکنه للقافیه
و قد یقولون حی بن غیر هل کقولهم
فی الاذان حی علی الصلوه حی علی
الفلاح و انما هو دعا الی الصلوه
و الفلاح و حکی ان بعض العرب
یقول حی هل الصلوه یتصل بها
کما یتصل بعلی فمعنا ایتوا الصلوه
و اقربوا منها و نیز زجر بیست شتر
است
هله بالفتح جوالغیا به و یقال
ما انت هله و لا بله یعنی هیچ
نرسید و نیز هله بار ان هلال
متحرکه جمع
هل بالکسر نو داری ماه نو مثله
مثله و قد انیث به هله الشهر و
هله و نیز هل بن یکجا مر بو شده
برای کار
هلل محرکه ترس یقال هلل فلان
هلل یعنی بر گشتن از ترس و باران
نخست و سیل اول از بارش باران
و نیست شده و مغز پیل و آن
زهر است در یک سال کشته
هلا کلمه است جهت تحضیض کرده
از هل و لا یقال هلا فلت یعنی
چرا نکفتی
هلیله کسفینه زمین باران رسید
که گردش همچنان خشک باشد
هلال بالفتح باران خفیف و
یکسر
هلال بالکسر ماه نو یا ماه دو
تا شب سوم یا شب هفتم و ماه
آخر ماه یا یعنی بیست و ششم و بیست
و هفتم و در شبهای غیر آن گویند
قمر تا مدر شود یا بانکه نند
چاه و بیکان دو شاخه و ماه
... و پوست ماکه میاند
و شتر لاغر و بقیه آب و حوض کرده

خون ماند و نیز هلال که بوی
کفش و گرد و غبار انجیر بدان جز را
بکنند و خشته ... خمیده
کردانند خوب صورت و کناره سنگ
آسیا که شکسته بود و سنگ بر
هم نهاده و سپید که در بن ناخن
پیدا گردد و دو ... زباران اهله
و اهالیل جمع و نیز هلال حیز
و اهنی یا چوبی است که ... و
حو ... زکس ... و داغی
شتر را و جی است زهوازن ...
هلال معرفه نام شاعر ... صحابی
است و نیز ابو هلال تیمی صحابی
است و ذو الهلالین لقب ... بن
عمر بن الخطاب رضی که مادرش ام
کلثوم بنت علی بن ابی طالب کرم
الله وجهه بود لقب ... بتر
هلال بالضم شعبه است ... که
کار است از ناحیه بنو ... ابد
هال بکسر اللام زجری است شتر
را ای ...
هلی کرتی ... و دشم که بعد ...
رسد
اهلول کعصفور ...
اسم است ...
اهالیل ... او ...
هلیلی با کسرتین و تشدید اللام و ...
و قد یصرف ... علم است
دو ... یقال ذهب بهلیان
و ... هلیان ای حیث لا یدری
هلهل کجعفر جامه تنک بافته
و موی تنک ... و نوعی از زهر
معرب است و شعر رقیق
هلهل کقنفذ ...
هلاهل کعلابط ...
و ده هلاهل پادشاهی در یمن
از اذوایان هلاهله ...
هلهال بالفتح تنک ... و موی
و جامه ... بالفتح مثله
تهلل بفتح الفوقیه و الهاء و اللام
المشدده ... باطل ...

ض هل المطر هلالا بسخن بر زا
شد و نیز هل بر ... هلال و
ظاهر شد ... یقال
هل الشهر اذا ظهر هلاله و لا
تقل اهل من الاهلال ... شاد
کردیدن و ... کردن از شادی
و نیز هلل محرکه نیست عنکبوت
خانه را
مهلهل الشاعر لقب عدی که
شاعری است لقب ربیعه لقب
لانه اول من رقق الشعر او بقوله
لما توغل فی الکراع هجینهم
هلهلت اثار مالکا او صنبلا
هلهله تنک بافتن جامه را
مهلهل کسر ... است از ...
و نزدیک شدن ... مهلهل یعنی که
ای کاد و بر گردانیدن او از در
کلو و چشم داشتن و درنگی نمودن
و نیز ... سپر ...
به لفظ هلا زجر کردن است و ...
هلهل یفرسه
هیلله لا اله الا الله گفتن ...
اکثر من الهیلله
اهلال بر آمدن ماه نو یقال
اهل الهلال و اهل ایضا مجهولا و
لا تقل اهل الشهر ای ظهر هلاله
و ... فی اهلال الشهر و بانوا
گریستن کودک و بوی ... نگاه
کردن و کشتن شمشیر کسی را و برید
بوی ... اهل الشیء بعلان ...
کام بر داشتن تشنه زبان را ...
گردانید و هلال ماه دیدن و ما
نو دیدن و بر داشتن تلبیه کوی و
جز آن آواز یقال اهل المعتمر و
منه قوله تعالی و ما اهل لغیر الله به ای
نودی علیه لغیر الله
مهلل کمعظم شتر لاغر و ... تهلله
مثله
تهلیل لا اله الا الله گفتن ...
بر گشتن ... و بد دل
شدن و ...

مانند ... را ... از ...
دادن ... هلل عن شتم ... اخر عنه
مهابه ... اهانه کردن ...
را
تهلل درخشیدن ابر و برق و روی
از شادی و روان شدن اشک
انهلال درخشیدن ابر و روی
و دندان اشکار کردن بخنده
استهلال ... بر آن گردیدن
ابر و باریدن اسمان و نیز ...
نو ... مجهولا و هو
اعلی و قد ... فی استهلال الشهر
و ... گریستن کودک ...
یا عام است و بلند کردن ...
نمودن متکلم آواز را و شمشیر بر
کشیدن از نیام و درخشیدن
رکاب شادی
انهلال ... شد ... و باران
و روان شدن اشک
ه ل م
هلم محرکه جواب هلم
هلم بضمتین اهوان کوهی
هیلم کامیر چسبنده از هر چیزی
هلام کغراب طعامی است که از
گوشت و پوست گاو و ...
دهند یا شوربای سکباج است که
سرد کرده از روغن صاف و پاکیزه
کرده باشند
هلم تبیا قوله تعالی هلم الینا المله
لم من قولهم لم الله شعثه ای جمعه
اراد لم نفسک الینا ای اقرب و
ها للتنبیه و حذفت الفها ...
اسما واحدا و استعملت استعمال
البسیطه یستوی فیه الواحد و
الجمع و التذکیر و التانیث عند
الحجازیین و بنو تمیم یجریها مجری رد
اهل نجد یصرفونها فیقولون هلم
هلما هلموا و هلمی و هلممن و الاول
افصح و قد توصل باللام فیقال
هلم لک و هلم لکما الی کذا و شیئا
بالنون فیقول هلمن یا رجال و فی المؤنث

یکسر المیم و فی الجمع بضمها و فی الاثنین
هلمان للمذکر و المؤنث و النسوه
هلممن ... و اذا قیل لک هلم الی کذا
قلت فی جوابه الی ام لم بفتح الهمزه و
الهاء اصله الی ام ...
علی ما کانت علیه و اذا قیل هلم
کذا و کذا قلت لا اهلمه و قد تضم
الهمزه وحدها و قد تضم الهمزه و اللام
و قد تضم الهمزه و تکسر اللام ای لا
اعطیکه و یقال جاء بهلمه اذا
الطاعه
هلم کقنبر ...
هلمه ...
اهلم کانک شهری است بطبرستان
هلمان کبیرتین مشدده المیم
بینا از نان ...
بفتح الهاء و اللام و قد تضم لام
مثله یقال جاء بالهیل و الهیلمان
ای بالمال الکثیر
هلمه به هلمه خواندن او را بلفظ
هلم
اهلام هلم گفتن کسی را
اهتلمه بر دادن را
ه ل ط
هلطه گرفتن او را و فراهم آوردن
ه ل م ع
هلمع کعملس مرد زود گریه لغه
فی الهرمع
ه ل ن
هیلون گیاهی است ...
مارچوبه و مارگیاه نیز خوانند
و هو حار رطب ...
هلینه مصغر ...
ه ل و
هلا بتخفیف کلمه است که بدان
اسپ را زجر کنند و اسپ ...
زانکه ...
قال ... جواد ...
... هلیان ...
بلیات ... مشدده الذال
... لا یدری

هاء دوم الانزینیدا و [illegible] ده و تلفظ او نه

باب الهاء وفصل المیم

ه م ء

هِمْء بالکسر جامه کهنه ازهامیع

ف هَمَأ الثوب هَمْأً بالفتح پاره شد جامه او کهنه کرد

اِنْهِماء جامه درین و کهنه کردا مدن

تَهَمّو شکافته و کهنه شدن جامه

اِنْهِماء کهنه دریده کردیدن جامه

ه م ت

ن هَمَتَ الثريد دروز هَمْتاً شکسته

اِهْمات پنهان داشتن سخن و خنده را

ه م ت ع

هُمْتُع کُنفُذ همشاده نوعیه بر تضبت که دو خنی است مجازی اوون هنقل هن[illegible] سع لیس تصحیف همتع بالثاف

ه م ج

هَمَج محرکه کوشنی بند بر روی و مناشی همچ و نامج توکید لنت بلفظ مثل ثبا لا مل

هَمَجة محرکة نوعی از مکس ریزه شبیه پشه کهبر روی گوسپند و خرنشیند و کوسپند لاغر و مردم فرومایه کول و بیش کل سال همج نیز فعلا همج

هَیمج کاهرا هو ساده بیشتر با شکم با اهو ساده که درود هیکاو روی خط باشد ان که رو وی عشد شد باد اندر ندیر نا درض شد هی را هاج کذشته بطور نه یکی در دیگری براید

ن هَمَجَ الابل من الماء همجاً نتیج بیکبار اب خورد چندان که تشنکی تشنکی را

س هَمَج همجا محرکة کرسنه و

مجیمه مکا مجیکر دیدن اهل پنهان داشتن و کوشیدی احد بر رفتار

اِهْتِماج سست شدن از کرسی و جز ان و بر مردم و مشک کردیدن زوی

ه م د

هُمُود بالفتح و تد الیا شتر پره ترین و سبلت نیست مذکور و شترست وی یکسان است و شتابی و تبه با ران و سختی کرما

هَمَدان محرکة شهری که همدان بن فلوج بن سام بن نوح ازا بنا کل و نیز همدان رفتار یکه دران نشان سیل بر ماند

هَمَذانی محرکة مشددة التحتیة مرد نیما سخن و رفتار امیخته از انواع رفتارها

ه م ر

هَمْرة محرکة مهو داشتکی بیدار زنان مراز ابنه کمنه یو با همزه امیر و نیو همرة بخنا است و نیز همرة یک بار شکستن شاخ درخت بیک بار باریدن باران و یک دفعه از ان و هلاک شدن خشم یا بخشم او ردن

هُمَرکَهٔ درشت اندام فربه و بلیغ بنیا

خبیته همیرکاه او هو ماده بیکو اندام

هَمَرة کسینه کننده پیر فرانینه بنو همیره کروهی طلبا است شاعر مزی تلیعوان

هَمارکشتند از هنیاک روان دکیا را کو یاده دای

نعیم بن هَمار صحابی است هَمْری محرزی زنا ان و زاید و درشت ان بلیه زبان

هَمَیرة بالفتح نیک پیرفانیه بهو وکیه معقوب نبیا اسخن یا دوای هر یک نبیا

هَمَّارکهنه مرد بینا و بی عهار مشلم

ن ض هَمَرة همز الفتح هیجة ان زادهم مو بحبه شدا انه متعدد و نیز همر و شیبدنی شیر دیده و همز نیر سیاکفتن و سخت هم زدن اسب و رنج دادن بسیار لیشر نافرا او دادن نیو همزا امن ما ای اعطاه

ض هَمَرة همزا بالفتح شکستن از بر در ساخت

اهمار سخت بر زمین زدن اسب هم زا

هُمام غیر برن و بیشتر کردن از چیزی یقال فلان یهام الشیء

اِنْهِمار بر رفتار امدن اسب و نیز زن

ان

اِنْهِمار و بختة شدن و شکسته و ویران شدن و ریخته شدن اب اشک چشم و ان کو بیدن ان و فرو افتادن برك درخت و نبدن

بیصال یقال انهمر من الشجرة

ه م ج

هَمَرَجة بالجنبره و باطل و نیز همرجة شتابی و سبکی و ابریشم و امیخته شدن و با نك غوغا و امو کردن مرد و ناهموار و متن شورید کردن خبر را

هُمَرجان بالضم فریاد و غوغای ع

هَمَرَج کعلم مرکن زنده در امو ورسا

ه م ر ج ل

هَمَرْجَل شتر تیز رو و نیز ناقه تیز رو و سبك و چست شتاب اب مر چیزی

هَمَرجَلة ناقه کرند پیکو

ه م ر ن

هامَرَن بفتح المیم پادشاه است پادشاهان عجم

ه م ر ش

هَمَرِش کجحمرش کلنه پیر کاردیده شتر ماده نبیا شیر و نام ساك

ماده است

هَمَرَشة جنبش انبوه است

تَهَمْرُش را

هَمْرَش جنبیدن

ه م ز

هَمْز بالفتح اشاره کردن بچشم و در خستن و فشردن سیخ و سرا را و سپوختن و عیب کردن و همزه اوردن در کلمه قیل لاعرابی اتهمز الفاء فقال السنور یهمزها ای بضغطها و در و فکردن و زدن و کرانیدن و شکستن و کر بیضاف الفعل من نصر و ضرب و بر زمین زدن یو همزه به الارض والفعل من نصر و همزه الشیطان و سوسه ان بدان جیئه کرا نفس و اغوای شیطان سر زنند و کذا فسر النبی صلی الله علیه و سلم و خطره که شیطان در دل انداز و همزات جمع

هَمْزة حرفی است از حروف هجا و رجل همزة القواد کامیر سر دیر شیر همیز کرنیز از اعلام است

هُمَزة بجتم هاء و فتح میم عیب جوی مردم و سخن چین بیشتر بینه المذکر و المونث

هَمَزی کجمزی و صعیب است و بیع هَمَزی یادسخت و آواز و فوس همزی کمان سخت و انداز نده تیر را

هماز کشداد عیب کننده و سخن چین و از اعلام است

هامز عیب کننده و سخن چین

مِهْمَز کمنبر و مخ امین که بر پاشنه موزه را تضن باشد که بر ان هیکار اسب توسن زنند مهامز مثله

مَهامِز و مهامیز جمع

مَهْمَزة کمکنسة تازیانه و کو به یا سنبان و چوب دستی یا عصا که بر سر ان اهن باشد که بدان خرانند

انهماز فشرده شدن

ه م س

هَمْس بالفتح اواز نرم و هر چیز خفی و اواز خفی تر از اواز قدم و اواز نرم دهن در ابر شش اواز سینه و منه قوله تعالی فلا تسمع الا همسا و نیز همس فشردن و شکستن و لب بند کرده داشتن خاییدن طعام را و نیک رفتن بشبا رفتن یا اندک نبی و غورید بشب زدن

هَمیس کامیر اواز نعل سیل شتر

هَمّاس کشداد شیر بیشه و سخت شکننده

هَمُوس کصبور شب و نده و شیر شکننده شکار را و شیر نرم کیر نده حروف مهموسه ده حرف است مجموع در این کلمه حثه شخص فسکت

تَهامُس با هم راز کفتن

تَهامُس هند بکر از ازکفتن

ه م س ع

هَمَیسَع کسمیدع مرد توانا و نیك قوی که رکبی بر زمین افکند و نوالمه اول و مرد دراز بالای و نام پسر حمیر بن سبا

ه م ش

هَمْش بالفتح نوعی از دوشیدن شیر و نیز همش کردکردن و فراهم اوردن و کر دیدن و سخن بسیار کفتن و الفعل من ضرب و سمع و دندیکدیکر کردن امدن و جنبش نمودن یو همش القوم اذا تحرکوا و دخل بعضهم بعض

هَمِش ککتف اکه با نکشتان کار نیکو نو دو نرکند

هَمَشة بالفتح جنبش و زیر و در شت ملخ و بیغر و بینی و فتکی مردم

اهتمش دابه فالهم تمشرا دا ادا اکثرو وادبروا و اختلطوا

هامش حاشیه کتاب لغة مولد

امرأة همشی کجمزی زن نیاسخن و نیبا بانك بسیار

مُهاماة تشابه کردن باهم

تهمّش رو ان شدن چشمه چاه

تَهامُش دز یکدیکر در امدن و جنبیدن باهم

اِهْتِماش امیختن شدن و امدن و شدن پیش و پس رفتن مردم و زیر و زبر شدن مردم ملخ و نرم رفتن سنور و ملخ

ه م ص

هَمْص بالفتح کوشت خوردن و بر زمین افکندن کسی را و بر نشستن بر روی و کشتن والفعل من نصر

نعل همص القوا اهر مرد شوریده دل

اِنْهِماص بر نشستن بر کسی و کشتن

ه م ط

هَمْط بالفتح ستم کردن و سخن زدن و یا سیرکهر زن بی اندازه کوفتن و بی کام ظلم کفتن و خوردن و بعضی دشنام کردن با بی جواز او حق و باطل امیختن و فی حدیث ابراهیم کان العمال یهمطون ثم یدعون فیجابون ای یدعون الی الطعام فیجابون و لا یکره ذلك و الفعل من ضرب

تَهَمُّط بستم ستدن از کسی

اِهْتِماط ابستدن بستم و دشنام دادن و نقیصه کفتن کسی را

ه م غ

هَیمَغ کحیدر درخت مغد

هِمیَغ بالکسر مرك شتاب کش

ف همغ راسه همغا بالفتح شکست سر او را

اِنْهِماغ شکسته شدن رطب و جز ان و تر کر دیدن بستم و جز ان

ه م ق

هُمَّق کسکیاه نرم و تازه و کیاه بینیا و کیاه خشك

هُمَقیق کبکول مضطرب خلقت

هِمَقی کزمکی بکسر المیم و فتحها نوعی از رستنیها یعنی گاه یعجب کامی تر

همقماقی نیز [illegible]

[illegible]

هُمْقُوق کحیص کیاهی است

هَمَتّاو بالفتح و یتسم دانه ایست که در کوه بلعر بیدا کردد و حبه سیاه دارد یر کرده خورند

هَمَقاق نیز یکی

تهمق کنظم بیت ساییده

ه م ق ع

هُمَقِع کزهلق بالضم و کسر القاف کعلبط نر دکول همقعة بالتاء و قف و بر درخت تنضب باشد

ه م ك

فَرَسٌ مَهْمُوك المعدین اسب فربه وفر بهشته هردو عد

ن هَمَكَه فی الامر همکا شتیها اورا در کار

تَهَمُّك سیهیده و کوشیدن و دتا بطالت و نیاهی انداختن نفس خود را

اِنْهِماك استیه بیده و کوشش کردن یقال انهمك فی الامر اذا لجّ فیه

اِنْهِماك بر خشم شدن

ه م ل

هِمل الکسر دلیم سعد که عراب شند و خیمه کهنه پشمینه و جامه درپیچ کرده

هَمَل محرکة پوست بر کنده از درخت خرما ایر دوان که اورا باز داریند نبات شند و شتران بی سر و بی کد هامل شتر عربا کذاشته شتران مذکر و مونث در وی یکسان است

هَوامِل همولة و هاملة و هَمَل محرکة و همّل کرکع و هُمال ککتاب و هَمَلی شکری جمع و نیز هم نا هملا محرکة ای تکی بلا ذراع مثل الحنطة الزرع بالهمل

هُمال کغراب لکی از ملوك حمیر

همال کرسوون کشاده صحابی است یا ان همیل کزبیر است

هِمْال کزناد دزم و سشاد ان هر چیزی و بیر بیرا شتر او شده ان رحیل بر کسی ... لبا

فمالیل کیاه های بانی مانند و مرغان ضعیف و لمه نداز دو نیا پاره پاره شده

ض همل الابل همولا بالفتح بر سر خود بی چرا کذاشته شده شتران بی راعی مثل النفش الا ان النفش لا یکون الا لیلا و الهمل یکون لیلا و نهارا

ن ض هملت عینه هملا و هملانا بالفتح و هملانا محرکة و همولا روان کردید اشك چشم وی و همت ان

الْتَهامیل پیوسته باریدن

مُهْمَل کمکرم سخن که از ان فایده نکنند

اِهْمال بخود فرو کذاشتن چیزی را و کذاشتن چیزی را عباشتمال ان را داشتن ان را

انهمال روان شدن اشك چشم

ه م ل ج

هَمْلَجة نیك رفتن اسب و ستوری است معرب

هِمْلاج کقرطاس ستو نیك رو

هَمالیج جمع و شاة هملاج کوسپند بی مغز استخوان از لاغری

مُهَملَج کسر هدا اسب نیك رو و کار خوار و منقاد

ه م ل س

هَمَلَّس کعملس مرد استوار سایند تیز رو

ه م ل ط

هَمْلَطة کزملن بخرام اوردن و الصواب همطلة بتقدیم اللام علی المیم

ه م ل ع سف

هَمَلَّع کعملس مرد نیك تیز رو که کام سخت ند جهت سبکی و کرک مرد نخنکیر بر خبیث و مرد بی وفا که بر یکجهتی برادری نپاید شتر تیز رو د بناعی انتیا لام زائد

ه م ل ق

هملقة تشابه همتاقن

پاسپر[illegible]

فصل النون

ه م م

هم بالضم اندوه همم جمع واجد بدان قصد کنند و قصد و نیز قد بسند و کافی هم بالتاء مثله یقال مررت برجل همک من رجل و همتک من رجل ای حسبک
هم بالکسر پیر فانی همة بالتاء مثله اهمام جمع
همة بالکسر و بفتح کاری که قصد کردن آن نماید و نیز دل یقال فلان بعید الهمة هم کثیر جمع در خواهش و پیر فانی و کثیرة پیر فانیه و همایم جمع
همیم کابیدن از زن شیر و همیم همیمه مثله و نیز که در مشک اندازند و خون بدروغ زنند
لا همام کقطام یعنی قصد نمیکنم اسم فعل است و بنا آنجاه زید همام ای همیم
همام کغراب پیری که از کومان کذا ختن شود و شیر که اخته کومان
تهمهما بالفتح مرد دلیر جو انمرد شیر بیشه همهوم کعصفور مثله واذا قلت ابقی شیء باشد هام مجنبه علی الکسر یعنی باقی نماند
تهمامة بالفتح واب برف دریا آن چه و نیز پادشاه بزرگ همة و مهتر دلیر جوانمرد تمام است
بر دان همام ککتاب جمع و شیر بیشه وا بنی است مر بنی نبهان بن عمرو را
هامیة منسوب بشهری است سر از هام الذوالة مثل و بن و بیدر را
هموم کصبور شتر ماده خوش رفتار و حیات نیست ابری و نیز چیزی است بدان بجنباند از راه و حیات نیز همو ابر و بزنده
هامة خانور موزنده و کزنده و شوریده نهم الهامة هند اهوا جمع و ذات نهاهامة سوز بنیا خوار

هام کشتاد سخن چین و دروغ زن و رومای سرها و همام بن حارث و همام بن منبه و همام بن قالب صحابیان اند
هامو نوم پیه کداختن و کوهان کداختن و شیر که اخته کوهان
تهمام بالفتح مرد دلیر جوانمرد و شیر بیشه همهوم کعصفور مثله واذا قیل ابقی شیء قلت همام مبنی علی الکسر یعنی باقی نماند
تمهامة بالفتح کله برنی از شتران تهموم بالضم مثله
همهم بالکسر شیر بیشه و خوبر کردن آواز در سینه
همامیم بالفتح نوم واند و همها همیم کقبیص یعنی باز ان شب
لا همهمة بالفتح یعنی قصد آن نکنم و نیکنم

ن همة الامر همّا بالفتح و همة اندوهگین کرد او را و کاوده هم الشحم حتمه کداختن پیه او را اندام او را و لاغر کرد و همت المرأة فی رأس الصبی در خواب کرد کودک را او را و نیز هم کداختن پیه او را و شیدن و بچه و کرد انیدن زن بجای شیر باقی را او امتال کردن منه قوله تعالی ولقد همت به وهم بها

ض همت الخشاش الارض همّا کا میرفت رفت بنجو بد و نیز همو وهماته کرا استر بیر شدن
تمهمة تخوا بانیدن زن کودک را با واز نرم و نیز کردنیده تا واز در سینه اند اوه و نیز تهم تهمه سخن نرم دادن بچه کرد همیند و نشود مثل آواز کاو و پیل و مانند آن و مراد از آن بکار کرفتن کی کلوایند

اهمام مردی
مهم للفاعل کاری سخت
اهمام اندوهگین کردانیدن و بی آرام کردن کسی را و مضطرب شدن

لمتم جستن چیزی را و بجستن نمودن و سپس جستن و در بر کسی اهتمام اندوه مند شدن و غم خوار کردن بقا اهتم له بامره
استهمام اندوهگین شدن در دین بجهت کار تو
انهمام کداختن شدن پیه و جز آن قال الشاعر ع یضحکن عن کالبرد المنهم و تیز شدن

ه م ن

همینة کجهینة بنت خلف صحابیه است
همانیة بالضم والتخفیف دهی است در بغداد
همیان بالکسر ازار بند و کمر بند و کیسه که در آن هم زر نهند و دانند و بر میان بندند همایین جمع و تو له همیان یعنی او بزرک سبز باشد لهم همایین کذلک و نیز همیان پیر نحافه سعک بضم و بثلث
مهیمن للفاعل و قد بفتح المیم کواه و نکاهبان و انکه ایمن کند دیگری را از ترس و بیم و امین که حق کسی را ضایع نکند و مؤتمن که بیم زاد فع کند و بهمه منجا صفتی است از صفات باری تعالی اصله مؤمن بهمزتین قلبت الثانیة یاء ثم الاولی هاء
هیمن هیمنة امین کفتن مثل آمین تامینا و هیمن الطائر علی فراخه بالکسر در پر بچه خود و هیمن علی کذا نکاهبان و رقیب کردید بر آن

ه م و

ن هما الدمع همو ا بالفتح روان شد اشک

ه م ی

هما والله یعنی اما والله است که برای تحقیق تالی خود آید یقول هما ان زیدا عاقل یعنی در حقیقت او عاقل است
همی الابل شتران کشته در چراکاه همیان بالکسر از او بند و کیسه که

در آن درهم هند پارسی است و معرب نام شاعری و بثلث همیان مرکب موضعی است

ض همی الماء والدمع همیا بالفتح و همیا بالضم و شد الیاء و همیان مرکب روان کشت آب و شلته و همت العین ریخت چشم اشک را و همت الماشیة رمید و پراکنده رفت بچراکاه و همی الشیء همیا به

باب الطاء فصل النون

أوفتاد

ه ن ء

هنء بالکسر عطا بخشش و دهش و قطران مالیدن که اسم مصدر را و پاره از شب
هنئ کامیر آنچه بی دشت و رنج رسد کسی را و کوارنده از طعام و شراب و منه قوله تعالی فکلوه هنیئا مریئا و نیز هنیء و مریء دو جوی است در شام مر هشام بن عبد الملک را
هناء ککتاب قطران و خوشی و مزه که باز آن خورده باشند الهنء فی الاهان
هناءة کثمامه نام مردی
هنیئة کجهینه چیزی اندک و صوابش بالهمزه و یذکر فی ه ن و ان شاء الله تعالی
هانی نوکر و خادم و ابو برده هانی بن نیار و ابو شریح هانی بن یزید بن نهیک صحابیان اند و هانی بن عبد الله و هانی مولای عثمان تابعیان و ام هانی فاخته بنت ابی طالب صحابیه
ابل هناء کسکری شتران که کمیا کم از نیمه رسیده باشند
تهنئة کمقعد آنچه بی دشت و رنج رسد

فض هنأ و هنئ الطعام هنا بالفتح والکسر کوارا شد مر او را طعام و هنانی الطعام الشافی کوارا کردانید عافیت طعام را

وهنا الابل هنأ طلی بها قطران مالید شتر را و هنأ فلانا یاری کرد او را

فض هناه طعام خوش کوار الکوارابید او را طعام کوارا داد او را یا طعام است هنا الطعام هنئ بالفتح والکسر و هناه بالضم نیکو کردانید او را

ف هنا بالامر کهنأ و کوارا باد تو را کار و هنأ شهر ای عشر یعنی در عیال خود داشتم او را یک ماه

ل هنؤ الطعام هناءة کرامة و هناه مرکره و هنأ بالفتح کوارنده کردید نا کواری

س هنئت الماشیة هنأ بالفتح و هنئتم کرد یافت هر دو از کیاه که بهم نشد از آن و هنئ به شادمان شد بوی و هنئ الطعام ای تهنأ به بی کوارنده شد او را

فتر ل هنئ هناه که کراهت و رنج و مشقت رسید و هنئ الطعام کوارا کردید و هنأ هنأ بالفتح داد و داد بخشید

الهنأ الطعام خوش کوارنده خوردن و دادن
مهنأ کمعظم نام مردی
تهنئة مبارکباد دادن خلاف تعزیة تهنئی مثله و لیهنئک الامر کهنئک کبیرا
تهنؤ کوارنده شدن
اهتناء نیکو بهادر کردن شتر را
استهنأ یاری خواستن و عطا خواستن

ه ن ب

هنب محرکة کولی
هنبة الکسر نام مردی مخنث است که آنحضرت صلی الله علیه وسلم او را نفی کرده بنام حسنه بن یا و محدث

هنباء بالضم و شد النون ممدودا زن کول و نادان که در کار زیر کی و دانشنای کردن نتواند هنبی مهنبی مثله زبان هنبلة کعصلماست قال الشاعر بجوزتز هنباء بنت بالهاء به بر و کابین دید لرز هنبأ و هنبی بالتحریک فیهما
تهنب کسنبر زن نهایت نادان

ه ن ب ث

هنبثة فرهنشته شدن و سینه و در زبکی کردن و سستی و فرو شکستن

ه ن ب خ

هنبخة کدحرجة کاشستن و شوراند هنابخ جمع

ه ن ب ر

هنبر کزبرج کوره هنبرة نیست ابو هنبر کنیدم کفتار نر ام هنبر کفتار ماده و خر ماده
هنبرة بالتاء خر ماده
هنبر کجعفر بخل کفتار ماده هنبر کیمل و هنبر کزبرج مثله و کاو و اسپید پوست هیچکاره یا کار آن هنابیر جماعه لالئی قد دودخ یا بر بلند

ه ن ب س

هنبسة خبر جستن
تهنبس خبر جستن

ه ن ب ص

هنبصة نوعی از نرم خندیدن
هنبص کزبرج نرم پشت حقیر و هیچکاره
هنبص کسنقل کلان شکم

ه ن ب ض

زبل هنبض کقنفذ مرد کلان شکم

ه ن ب ع

هنبع کقنفذ دو نیمه است دختران بد اشیبه مقنعه که مقعد از او بجو زند
هنبعة بالتاء مثاری است در دن
هنبلة مثل یمنا کمثار

ه ن ب غ

هنبغ کقنفذ پنجی که سنبکی و کیج هنبغ هنباغ کقرطاس مثله و خاک کانی که برا دیدن شیر بیشه و دستی کره زن کول
هنبغة کرسنه شدن و بیمار کردیدن کردن تهیبا و پریدن و بر کیبنه شدن

ه ن ب ل

هنبل الرجل لنگید و بر پشتار کرد رفت

ه ن ب ی

هنبی ازه منبیه سستی و در زبکی و در کار

ه ن ت ل

هنتل کجندل نوعی از ... است

ه ن ج

تهنج الفصیل جنبش نمود شتر بچه و جان یافت

ه ن ج ل

هنجل کقنفذ کران سنک

ه ن د

هند بالکسر کله صد شتر اسم است از بالا که زیادت صد باشد که کم از آن یاد و صد غنام نمی پذیرد و لا افسد کا قلنا و امناده و هنو و هند انث جمع و نام مردی و نام سلم هند بنت ابی امیه زوج النبی صلی الله علیه وسلم و هند بنت ربیع مادر معاویه و هند بنت الولید و هند بنت سیرة صحابیات اند و بنو هند بطنی است نیز هند کره است زاولاد نو از حام بن نوح علیه السلام بانام بلاد هندوان هنود و هنک منسوب بوی و جز هند دهی است بدمشق و موضعی است در حیره
هندوانی بالکسر و بضم شمشیر منسوب بهنود
هنیدة کجهینه صد شتر و مانند آن اسم است لا قال ابو عبید هنیده اسم لکل مائة من الابل و غیرها و هی

معرفة لا یدخلها الالف و اللام ثنائوله و نصرة هنیدة حاشیها و تبعین خاملتم قوم ... بالالف و اللام فللفرق بین المأة من التیمین و المأة من الابل و هنیده بر خ الدر صحنه را و هنده است
اهانده مردان هند
هناده مردان هند هناده که مثله
مهند مهند بالکسر و فتح الدال المهملة هم سبها و هو الذی یطیبه الیه الفتنه و فلا یظهر قبل ان یاد نه و پیشو منه الغفر فلا یظهر قبل النقصان
مهندوان بضم الهاء و الدال جوی است بخوزستان دیو ضع است
تهندوان بفتح الدال و کسر الثار و ضم الدال الثانیه محله است بلخ از آن محله است فقیه ابو جعفر مهندوانی
هنادیر شری دار می کشند او مهندی است انشاده رهک و کتاب هناده بالشلاء از افاشم مرمان است
مهند کمعظم شمشیر که از اهن هند زده باشند
تهنید هنید از دوغ نکفتن یا در دل خود و مهنده المرأة بعشوه جو مبتلا کرد او و فاو از روی ملاطفت و نیز هنید کوتاهی کردن در کار و هم چنین هندا بانه کردن و رشک کردن و دشنام دادن و بر داشتن کردن دشنام زاو هند کردن نرمبان ذات اندشنام دشنام دهنده و نیز کردن شمشیر را

ه ن د ب

هندب کذنم و هندباء بالکسر و فتح الدال و بقصر مقصورا و ممدودا کاسنی هندباءة یکی منه اندبانیه المنه و الکبد و الطحال الکلاء

لعقرب فاما باصولها وطابعها اكثر خطاطين غاسلها
هنداب بالكسر مادر اي هندا كه شاعر

ه ن د ز

مهندز كفرطاس اندازه معرب است يقول عطاء بلا حساب ولا هندازه وانما كسروا اوله لانه في الفارسي مفتوح لسرعة بناء فعلال في غير المضاعف
مهندز بكسر الدال اندازه كيرنده در كار بروزن بنا و زمين وانما صيروا الزاء سينا فقالوا مهندس لانه ليس في كلامهم زاء قبلها دال

ه ن د س

هندسة اندازه اسم است مشتق از هنداز معرب انداز فابدلت الزاء سينا لانه ليس لهم دال تبعدها زاء
مهندس كسر زيرك شير دلير ومرد ازموده كارشناس نكرنده در امور
مهندس كمضمون ذاناى امور هنادسة جمع
مهندس مهندز است

ه ن د ك

هندك بكسر اليهاء ولدا منسوب است مردم هندك مناد كه جمع وليس من لفظ الهند لان الكاف ليست من حروف الزيادة

ه ن د ق

هندلق كبرى بخيل تر بينما سخن

ه ن ر

هنر بالفتح چابك كوش ومهر شاذة لانه فلا يقع في الاسماء كلمة فيها نون بعدها راء لغير بينهما فاصل

ه ن ز

هزبر كسيفه اندنيشه ورنج

ه ن ز ط

هنزبط كشتنبيل سرهندى است بروم

ه ن ز م ن

هنزمن كجز دجل الجن معرب است

ه ن س

آهنسا بالفتح دو شهر است از شهرهاى مصر سهر كوره بهنسى معين بصغرى وكبرى

ه ن ش

هنشش كسفرجل سبك چست

ه ن ع

هنعة بالفتح ذراع بركردن شتر ويكي از منازل ماه از برج جوزا وان پنج ستاره است صف كشيده بر هنكت چيچو زاء بياد و ستاره سپيد باهم نزديك در كهكشان ميان جوزا و ذراع مقبوضه يا هشت ستاره است بصورت كمان كه از ذراع اسد نامند و دو ستاره است در مقبض قوس كه از تير هنعة نامند يا ان دو ستاره سپيد است بفرو يكتا يا نزد پر هفته در كهكشان وما بجو در نجابى فرود نيايند ونجابى سه ستاره است مقابل هنعة جمع هنعات
هنع محركة پستى كردن وكجى قامت وپستى كردن شتر ريشى كه بيخ كرد پست كردد وسر بلند ومينا دو شانه بلند باشد ونيز هنع دراهوان خاص است باهوى سپيد بدانجهة كه كوتاه كردن باشد
هانع فرد تن هنع كركع جمع
اهنع پست كردن وخميدة قامت كوتاه هنعاء مونث يو ظليم اهنع ونعامة هنعاء اي في عنقها اضر والتواء واكمة هنعاء پست پست غار زمين هنعاء ونيز اهنع انكه بر بن دو شتر مستوى تر بلند نشستن وجنب واسما يل باشد

دختر زن كرامي نژاد كه از بنده آزاد زاده باشد
دجل هنبع كابير مرد كج قامت يا پست وكوتاه كردن
بعير مهنوع شتر بداغ هنعة رسيد
ف منه هنعا بالفتح بخيد از او وناساخت وهنع له فرونخ كرد براي او
س هنع هنعا عركز پست كردن وخميده قامت كرديد
استهناع منكسر شدن از جولب

ه ن غ

هنيغ كجدنذن بناه كار فاجره وزنيكه از خود ابهر كس اشكار كنند وزن بيا خنده
مهانغة عشقبازي كردن با زن

ه ن ف

اهناف زن خنديدن فرو و تبسم مانند خنده فيوس كننده وان خاص است نان زا و شتابي كردن وكريستن اماده شد انكودك
هنيف شتابي كردن
مهانفة بفسوس خنديدن مثل
اهناف وهناف كتاب مثل وبا هم بازى كردن
تهانف يعني اهناف است كه بفسوس خنديدن باشد

ه ن ق

هنق محركة تنكى وبي اذابي از اندوه كه بر دم عارض شود مثل حنق
اهناق تنگه وبي ارام كردن

ه ن ق ب

هنقب كجعفر كوتاه

ه ن م

هنم محركة خرما يا نوعي از ان
هنزم كصبور نام مردي از همدان واز اولاد او است اهنوم قبيله بزرك از قبائل همدان
هينم كحيدر پنهانه
هينمة بالفتح وآوزنم وخفي وتوه است

هنة بالكسر وشد والنون شبيه از شبهاي زنان كه همه افسون با خود دارند ومرد درشت پيكر كوتاه
بنو هنام بالكسر وشدالنون قبيلة است از جن
هينام بالفتح سخني كه فهميده نشود هينوم مثله

ه ن ن

هن مخففة مفتوحة فرج زن اصله هن مشددة عند البعض فيصغر هنينا
هننة كعنبة نوعي از خارپشت مانند پيه دروز چشم كرده مقلو باشد و باقى مانده مغز وپيه شتر
هنانة كثمامة بمعنى هنا
يق ما بالبعير هنانة اي ما به طرق
هنين بالفتح وكسر النون الاولى المشددة ده هي است
هونين بالضم وكسر النون الاولى شهري است
مهنا بفتح الهاء الاولى وضم الثانية وفتحها مشددة النون اينجا هنا منونا مثله يقال نخ هيهنا وهيهنا وهنا يعني اندكه دور شو ويقال للجيد هيهنا وهنا اي اقرب وللبعيد هيهنا وهنا مثقلين وقوما يتحين في الالف انشاء الله تعالى
مهنون مرد كرامي يبه
ض هن هنا بالفتح وهنينا كامير كريست ناليد
اهنان كرانيدن بو يا هنة الله فهو مهنون

ه ن و

هنو بالكسر هنكام ويد قبيلة است
[illegible]

هنة اهنك ومنوات اي شيئك هنان وهنوات شتى هنون جمع وفي الحديث من تعزى بعزاء الجاهلية فاعضوه بهن ابيه ولا تكنوا وفي المثل من يطل هن ابيه ينتطق به اي يتقوى باخوته وربما جاء شددا في الشعر ويقال هنة للمونث وهنت بسكون النون لغة فيها وهنية وهنيهة بابدال اليا الثانية هاء مصغر هنا تان مثني هنات وهنوات جمع ويقال في فلان هنات اي خصلات شر ولا يقال ذلك في الخير وقد هنا اقول وقوله هنا ومررت بهنيك وتقول في النداء يا هن اقبل ويا هنان اقبلا ويا هنون اقبلوا ولك ان تدخل فيه الهاء لبيان الحركة فتقول يا هنة كما تقول لمه ومالية وقد تشبع النون منه فتقول يا هناه قبل وهذه اللفظة تختص بالنداء فيما مضمومة وياهنانان اقبلا ويا هنوناه اقبلوا وحركة الهاء فيهن منكرة لكن هكذا رواه الاخفش وتقول في الاضافة يا هني اقبل ويا هنى اقبلا ويا هنى اقبلوا وللمرأة يا هنت اقبلي بتسكين النون كما تقول اخت وبنت ويا هنتان اقبلا وهنات اقبلن ويا هنتاه اقبلي ويا هنتانيه اقبلا ويا هنتاه اقبلن وهن المرأة فرج زن
هناه بالفتح بلا وسختي هنوات جمع

ه ن ى

هنيت هنيا كرنم وهو كناية عن فعلت

باب الهاء فصل الواو

ه و ء

هوء بالفتح اهنك وهمت يقال فلان بعيد الهوء اي بعيد الهمة وكار بسا دلكند نده دراموركان وتضم يقال هو بضم هوئي وهو في اي ظني ملك كها ثلبية قال الشاعر ابو عبيد

بين تدعوا باسمه فيقول هاء وطاك امي وابي
هاء بكسر الهمزة مبيا تو مثاليا رجل اي هات وهاءيا انهما وهاؤا القوم هاي انت باثبات اليا وهائيا انتما وهائين انتن وتفعل الهمزة في جميع هذه مقام التاء في هات
هاء يا رجل بفتح الهمزة معناه هاك وهاءما وهاءوم مثل هاكما وهاكم هاء بكسر الهمزة بلا ياء وهاءا وهاؤا هاؤن مثل هاكما وهاكن تجعل الهمزة في هذا كله مقام الكاف وفيه لغة اخرى ها بمعنى خذ تقول ها يا رجل كهع بهمزة ساكنة اي خذ بمعنى بكيهر اصله هاء حذفت الالف لاجتماع الساكنين وها في كهاي للزوم هاء كها ها للتثنية وهاؤا مثل هعن واذا قيل لك ها قلت ما انا ما هاء لاهاء الله ذا يا يعني سوكند خداي لا والافصح لاها الله ذا بترك الهمزة والقطع والاصل لا والله هذا ما اقسم به فادخل اسم الله بين ها وذا
تهوا ان بضم الميم وبفتح الهمزة وكسرها وتشديد النون دشت فراخ وخوي رهادت وپاره از شب
ن فاتبغيته الي المعالي هوءا به بلند كردانيد او والشي هوءا ما تهوي به نفسه وهو هجيز اوير من وهوت به خير اوشر اكمان بردم بد وبيكى يابد كرا وهوته شادمان شدم بدو
س هوي اليه اهنك كرد بجوى آن

ه و ب

هوب بالفتح دوري ويضم يقال تركته هوب دابر وهوب دابراي بحيث لا يدري اين هو وقيل صوابه بالثاء المثناة الفوقية ومرد كول وهيهو كوى وفروغ اتش
هوبي بكسر موضعي است بزنجيد
آهواب بالفتح موضعي است بكرانه دريا يمن

ه و ت

هوتة بالضم وبفتح زمين نشيب هوت كصرد جمع
هوت تهويتا بانك كرد

ه و ث

هوث بالفتح زن تشنه با تشكي

ه و ج

هوج بالفتح دراز بابلنه كول وسبكي وشتاب زدكي اهوج نعت است از ان
ماجة غول هوجة مصغر ان هوجا كعرجاء شترماده تيز رو وشتابان في ناحيتها فلاتنوق بيراهوج ونيز هوجاء بادسخت تندكه از بن بركند ونيز ركند خانها اهوج بالضم جمع

ه و د

هود بالفتح توبه كردن وپشيمان شدن وبحق بازكشتن وجهود شدن والفعل من نصر
هود بالضم جهودان ونام پيغمبر هو هود بن عابر ارفخشذ بن سام بن نوح منصرف يقال هذه هودا اردت سورة هود وان جعلت هود اسم السورة لم تصرفه وكذا نوح ونون
هودة محركة كوهان هود بجد و ثنا جمع
هوادة بالفتح نرمي ولطف بدان ما بد صلاح وبنكوني باشد رخصة ومودت ودستوري ونيز صلح نمودن ويبل كردن ونرم رفتن
هاند توبه كننده وبحق باز كردنده هود بالضم جمع مثل باذل وبزل
آهود كاحمد دور و درشت ونيه قبيلة است
يهود بفتح التحتية جهودان وهو جمع يهودي مثل زنجي وزنج وانما عرف على هذا الحد فجمع على قياس

شيرة وشعير ثم عرفنا الجمع بالالف واللام ولولا ذلك لم يجز دخول الالف واللام عليه لانه معرفة مونث فجرى في كلامهم مجرى القبيلة ولم يجعل كالحي ويجمع يهود على يهودان بالضم ونام برادر يوسف عليه السلام
تهويد جهود كردانيدن وبا هم جوان كفتن جرباواز بحلو بريز كردانيدن بربم و نيكو كردن اواز و سرود كفتن ومشغول شدن بسماع سرود و دومست كردن شراب كسي را و نرم بانك كردن تهواد بالفتح مثله وآهسته كردن در سير و در سخن ونرم رفتن تهواد مثله وفي الحديث اسرعوا المشي في الجنازة ولا تهودوا اليهود والنصارى وتهوعنا جهود يعني نرم وآهسته ونيز تهويد بخواب شدن وكوشت كوهان خوردن
مهاودة باهم وعده كردن وآشتي نمودن بديكر زانما نمودن وبازكرديدن ونام هود است بكي نمودن در سخن وجهود شدن ونيوشيدن بكى جستن بزم ونوبه كردن وكار نيكو نمودن

ه و ذ

هوذة بالفتح سنكخوار هوذ كصرد جمع وكويند كه هوذة مخي جانوري است ونام مردي العاذة ملاذم در خيي است الماذ جمع كذا في الفتح
يهوذي يهودي است

ه و ر

هور بالفتح دنياي خورد كه بر اب تهنها ومانند ان فراخ كردد اهوار جمع وكله كويند بدانجهة كه از كثرت بعض بر بعض افتد

فصل الواو

هورة بالتاء مهلاک کنجای
هورة بالضم تهمت وبدگمانی
اسم مصدر است
هوارة کسحابة نیستی وهلاک
ومنه الحدیث من اطلع اسفل
هوارة علیه هوارات جمع وفی
الحدیث من اتقی الله وقی الهورات
ای المهلکات
هائر بنای شکسته وویران
هار بناء شکسته ومرد سست
وبرجا مانده از سختی روزگار
یقال رجل هار وهار ایضا
وهو مقلوب هائر مثل شاک
وشائک
رجل هیار کشداد مرد سست
هیر کبیر اکمه بیباکانه در هر
چیزی درآید
هوروره کسفرجله زن هلاک
شونده
تهور بفتح الفوقیه دلیر بودن
بلند دانچه شکسته گردد از
دیوار توده وزمین پست هموار
وبیابان دشوار
تهور کقنفذ موضعی است بحجاز
ن هاره بالامر هورا بالفتح
وهورا انهمت نهاد بر وی ودران
کار ودهار بکذا گمان برد وهار
عن الشیء بازگردانید از آن و
هار علی الشیء بر آن کیفیت او در
آن دید هور کشتن قومی را و بر
روی در افتادن قوم بر یکدیگر
وتخمین کردن بغرض واستوار
کردن چیزی را و بر زمین زدن
وشکستن بنا را وشکسته و
ویران شدن آن هور مثله
لازم شد
تهور بر زمین زدن کسی را و
افکندن دیوار و جز آن
تهور فرود رسیدن بنا بهر شار
وافتادن در چیزی بی‌باکی
وفراگرفتن شب قوم را واکنک شدن

شب پایشتر از آن و بیشتر از آن
زمستان و شکستن سرما
اهتوار هلاک شدن و نیست شدن
انهار فرو رد بی بنا
ه و ز
هوز بالضم فرزند بنایاتی
الهوز مثل ما ادری ای الهوز
هوای ای الناس
اهواز بالفتح شهری است میان بصره
وفارس وهر یکی از نواحی آن شهر را
کانه مجموع از اهواز خوانند
وبکی از آن هوز نیست و آن
هفت شهر است عسکر مکرم وتستر و
جندیسابور وسوس وسرق و
نهر تیری و ایذج و مناذر
هوز بالفتح وتشدید الواو چند دیو
است که جمعی جبلی وضع کرده
اند و نام ملکی از ملوک حمیر
تهویز مردن
ه و س
هوس بالفتح نوعی از رفتار که بر
زمین نکیه کنان روند و کوفتن
وشکستن وشکستن وسخت
خوردن و نرم راندن شتر و
تباهی اندازختن و هاس الذئب
فی الغنم و گرگرد دیدن و الفعل
من نصر
هوس محرکه نوعی از جنون
هوس کیفیت گشتن بزر شهوت
هوسه کفرحه تر شر ماده از مند
کش
هوبر کامیر اندیشه و نهانی که
در دل پنهان دارند
هواس کتاب خواهان کسی
اسم مصدر است
هواس کشداد کشنده ز شهوت
وشیر نیز بنده
هواسه کتابه شیر نیک درنده
والثاء البیکی العنز و مرد دلیر
اهوس شیر نیک خونده
هوسی کسکری خورندکان نه

قولهم الناس هوسی والزمان الهوس
ای ما کلو رطبات الزمان والزمان
یاکلهم بالموت
تهوس کعظم دیوانه
ه و ش
هوش بالفتح عدد بسیار هوش کثیر
مبالغه است یقال بالهوش الهائش
ای بالکثرة ونیز هوش در آمیخته
شدن والفعل من نصر
هوشة بالفتح فتنه وبرانگیختگی
واضطراب واختلاط منه الحدیث
ایاکم وهوشات اللیل وهوشات
الاسواق
ذوهاش موضعی است
هاشه نام دزدی از اولاد
جبلة بن سنان بن هاشه که یکی
از شعرا است
هوتیه کسفینه گروه آمیخته از
مردم مردم
هواش بالضم گروههای مردم
وشتران با هم آمیخته و اموال الحرام
تهاوش بفتح الفوقیه عدد بسیار
مشتق من الهوش تهاوش جمع و هو
مقصوص التهاویش
مهاوش بالفتح آنچه بدزدی و غصب
برند منه الحدیث من اصاب مالا
من مهاوش اذهبه الله فی نهابر
وقیل المهاوش کل مال اصیب
من غیر حله کالغصب والسرقه ونحو ذلک
س هوش هوشا مرکز مضطرب
گردید یا خورد شکم گشت او لاغری
وکذا هوشت بطونها ای اضطربت
من الهزال
تهوش در آمیختن مردم و مغز و
جز آن وگرد وغاغا اوردن
مهاوشه آمیختن صید کردن
تهوش آمیخته شدن و انبوهی کردن
تهاوش آمیخته شدن
ه و ع
هوع بالفتح بیک از و حرص و سخنی
ان ودشمنی و بیضم

هواع کغراب ماه ذی ضنه هواعا
واهوعه جمع ونیز قی و قی کردن
رجل هاع مرد از مند
رجل جائع هائع گرسنه سخت
حریص
تهوع کبیر شورش و بانگ در جنگ
تهواع مثله
ف ن هاع هوعا بالفتح
سبک گردید واندوهناک گشت
ونیز هوع بر یکدیگر بر جستن و
اهنک کردن قوم و قی کردن بی
تکلف هیعوعه بالفتح مثله
ونیز هوع وهیعوعة فی اسم است
هوع بقی آوردن
تهوع بتکلف قی کردن
ه و غ
هوغ بالفتح چیز کمیاب
ه و ف
هوف بالفتح ویضم باد گرم و باد
سرد از اضداد است
هوف بالضم مرد تهی بی خیر و کول
وبد دل و بوستینه مثله او
نکبای یمن لغتی است در رهیف
ه و ق
هوق بالفتح کردن مثل اوقه
ه و ک
هوک بالفتح کول با اندکی تیر کی
هوک کیهقه بیکول کیفقوب
مثله
هوکه بالضم کو و مغاک
هوک محرکه کولی
ارض هوکه کمرحه زمین بوینلنا
هواک کشداد سرگشته
هواکه کتفانه بوی بد
س هولک هوکا محرکه کول گردید
هولیک تیاکنده
تهوک مکسر الواو سرگشته و بی
باکانه در آینده در چیزی و در
افتنده در مغاک و فی الحدیث
امتهوکون انتم کما تهوکت الیهود
والنصاری ای متحیرون انتم

تهول به بیبا کی در چیزی در افتادن
ومتحیر شدن
انهیال کبیا کانه بچیزی در افتادن
وسرگشته شدن
ه و ل
هول بالفتح ترس و کار بیمناک
راه از دریا فته شود اهوال جمع
هول جمع وهول هائل و هول
مهول کمصون تاکید است و بو
الهول شاعری است ونیز هول
بیکری است به شکل سر مردم نزد
هرمان مصر گویند که از طلسم ملل
است
هیله بالکسر ترس کار هول
نامه هول الجنات بالضم نام مرغ
وچالاک
هوله بالضم خوبنده بنیر و مازوت
کر دشکفت انداز دار خوبی جود
وانش که بر هی سوگند خوردن
در جاهلیت بوده است
هال سراب یعنی است در آل
هاله بکسر اللام نام زنی است
هاله خون مر نام و نام زن عبدالمطلب
ومادر دو زوجه کرد صحابیه است
وابو هاله صحابی است که شوهر
شده نام داشت حمزه کرده است
در نهاش
مهول کمقعد جایی ترسناک
مکان مهیل بالفتح جای خوفناک
مهال بالفتح کذلک
ن هاله هوله بالفتح ترسیده
انزا
س قبیل الشکر ایه تها و یلبید
گونا گون دیدن ترسیدنی
تهول کعجزت شوگند بآتش خوردن
تهویل ترسانیدن وعون نابکار
وبنیرا از آتش و نشانیدن
کار ونیز تهویل آنچه نهادند رسانند
دانش که نزدن سوگند میخورند
در جاهلیت هذا اذا اراد وا
ان یستحلفوا انسانا او قدوا نارا

ثم ألقوا فیها ملحا وکان الملح نفرقع
فیهولون بها علی الحالف لبیده علم
ونیز با صحت تابیل یعنی کارهای
ترسانیده و نیکی و نیکی آوردن
آرایش نگار ها و نصور ها و پیرایه ها
تهول اله چشم زخم رسانیدن
خراسته ترمال شوی ونیز تهول
ترسانیدن شتر بآنچه خو د دادن
هول کرانسما بوی بتی تهول الناقه
ای تشبه لها بالسباع لتکون ارام
بشکفت آوردن
اهتیال ترسیدن
ه و م
هوم بالفتح شکاف زمین و هوم
المجوس نیز اینه مرا نیز کردن
هفت سنبل شانه و دعا ضلال
ومقوی معده
هومه بالفتح دشت و بیابان تنا
هام شهری است در یمن
هامة شهرستان است و زنده گشت
مصور سر هام جمع و هامة القوم
و دینیس قوم
هوام کغراب بیکی مخنت و نوعی از
جنون و عشق
اهوم کاحمد بزرگ سر
مهوام کشداد شیر بیشه
تهویم سر فرود افکندن و جنبانیدن
از خواب
تهوم بمعنی تهویم است
ه و ن
هون بالفتح روشی و آشتیاتی نفر
اشرعلی هوتک ونیز هون ازشتر
و آهستگی و بردباری ومنه هون لم
یمشون علی الارض هونا ای برفق
ومرد خرد و حقیر
هینه بالکسر روش و آهستگی و نرمی
یقال امشی علی هینتک ای علی رسلک
هون بالضم رسوائی و خوار شد
شقت بمعنی تیز تر و سایه شیله
دهور هون بن خزیمه که ترکیب
الیسار بن مضر باد کنانو له

هونه بالفتح و بضم از بند خواهش
کار
هین بالفتح نرم و آسان و سبک
هین کالس شل اینا هین مشدد
اهون است خفف و ذر اهونا
جمع و یقال صافون هینون لینون
آموز است و در منقبة هون علیه
دفعه دو شنبه نام مردی
هاون بفتح الواو وضم آن اجراز هماون
است که دران چیزی کوبند هاون
مثله معرب است هوان بر جمع
تهانه بالفتح در سوائی خواری آن
داشت هوان بالفتح مثله یقال
رجل فیه هون ای ذل و ضعف
ن هان هونا بالضم و هوانا
بالفتح و مهانة خوار گردید تهاونا
هونا بالفتح آسان گشت و سبک
گردید یقال هان علیه الخبر
اهانه حقیر و سبک داشتن و ذلیل
لاتهن الفقیر علک ان تر که یوما
والدهر قدر رفعه از ادلانتهن
بالنون التاکیده الخفیفه عند
الوصل
تهوین آسان و سبک کردن بکسی و
سبک داشتن و حقیر دیدن شمردن
تهاون خوار کردن یقال العون تنا
نسله و بر غوبها
تهاون سبک شمردن
استهانه سبک شمردن یقال استهانه
ای استحقره
مهوون کطفیل و بفتح الهاء شهری
دو زنانی بین پشته و هوان
هوانة المقامة پشته هموار و
کشاده که بلند دشت
ه و و
هوا بالفتح گرانی روی در تنانه
هوا بالضم و فتح الواو تندیم گرانی
هوه کفرقه زمین پست مغاکدها
بین آسمان و زمین
هی بالکسر مخففه و نشدان لیک
در ضمیر مونث مفرد تحت الواو

نوع چیزی و صلت الدوم در باو
سعد ای انه من هواکا
هوی بالفتح قصور و لخواست
عشق و زخیر باشد یاد شتر و
خواهش دل و خواسته و شوق
اهواء جمع و ش الاضافه الی الناس
قلب فلان هوی هندیل لی قول هوی
کعصی
هوی بالکسر مشدده کنایه از انکم
اور او پیدا رش بر اکه نشاند
یا هی نام بیکی زنی از اولاد آدم علیه
السلام که شسلش منقطع گردید
ویقول ما ادری ای هی بن بی هوی
ای الخلق هو و یا هی بالکم بنا بیاید
لغذی سمو ویقو یا هی ای یا عجبا
فیا دیه است و متوجه کلمه
کر بیان نیز کنند
هوکیف دست و دنده
هوی کغنی و بیضم پاره ماده از شب و یا
وفیزیادی تقسیم ۷ ونه بیا المی
دو یار صفه هوی زالیل ای
هزیع منه
هوته کغنیه چاه دور تک
هیاه کار سنما هیا نداری نا
امره
هاوه جرب است از جرب فقی هو
وکاهی باشد ایند مبدل شود
هواه کنیده میان آسمان و زمین
اهویه جمع و خانه هر چیز تا ل
فولتهم و افئدتهم هواء ای
خالیه لاعقول لهم یا دبد ل
هاوی ملخ
هاویه تمیتا اسماء دوزخ زمین
مفرکی که مادر کرده فرزند
ونیز هاویه معرفه بلا الف و
لام والمنامه بالالف واللام
ابیض دوزخ اعاذنا الله منها
منها دفولی تعالی فامه هاویه
ای مستقره النار
اهوی کاحمد و دستیر یقال
هذا اهوی ای است نیز اهوی و

نشتر الهائر لتکون ارام قال فی القاموس ای لحیه القمر

تُوَیْز آهوی و دانۀ آهوی هر
سه مواضع اند
هَیّان بن بیّان کنایه است از نکره
او را پدرش یا کسی نشناسد
هَوْهاةٌ بالفتح کوه سیاهی که
دران منعلق و جای فرود آمدن
نباشد
هَوْلة کره انه زمین پست و مغاک
اهوِیَة کاثفیة میان آسمان و زمین
و مغاکی
هَوَاهِی سخن باطل و لغو
تَهْواء بکسر الفوقیة ممدودًا
پاره از شب
مَهْواة بالفتح میان آسمان و زمین
و مغاکی میان دو کوه مانند
ان تهوی مثله
مَهْوِی خواسته
ض هَوَت الطعنة دهن کشاد
زخم نیزه و هَوَت العُقاب هُوِیًّا
بالضم و شد الیاء فرود آمد به
شکار یا جز آن و هَوَی الشیء فانا
و هَوَت یدی له دراز شد یا بلند
کردید و هَوَت الریح وزید یا
و هَوَی فلان بمرد و درگذشت
و هَوَت اذنه آواز نرم شنید
گوش وی و هَوَت امّه کم کنا
مادر او و هی تلک شنابی کن
در اینجه هستی و نیز هوی بالفتح
والضم و شد الیاء و هو آن
محرکة از بالا بزیر افتادن یا هو
بالفتح بالا بزیر آمدن و بالضم فرو
افتادن و نیز هُوّة کهوة برابنک
بر آمدن و بلند کردیدن
س هَوِیه هَوًی محرکة دوست
داشتن او را
اَهْوَی الشیء افتاد و هَوَت یکی
له دراز شد و بلند کردیده
اَهْوَی له بالسیف فرود آوردن
شمشیر را بر وی و نیز اهوا مدرا
و بلند شدن دست بسوی چیزی
و اشاره کردن بدست

مُهاواة مدارة و آشتی کردن و
تدبیر و با هم ستیهیدن و سخن سپر
و نیز هوی بالکسر پیش آوردن کر
کردانیدن توا الطواء و اللواء ای
ان تقبل بالشیء وتدبر ای تا لا یشر
مز و نشاذه اخری
تهاوی دریی یکدیگر فرود آمدن
قوم در مغاک
استهواه بی خرد و سرکشته کردانید
و مد هوش ساختن یا نیکو نمودن
عشق او برکسی منه قوله تعالی کالذی
استهوته الشیاطین فی الارض
حیران
انهوی الشیء افتاد و نیز انهوا از بالا
بزیر افتادن و درگذشتن

ه و لا

هَنٌ بالفتح یذکره است و وعید
ماه و عید است و حکایت خنده
خنده
رَجُل هُوهَنٌ بالضم مرد بد دل
ف هَهْ هَهْها و هَهْهَة التغییر
عارضش اوزا و بند شد زبا

در سخن
باب الهاء فصل الیاء

ه ی ء

هَیءٌ بالفتح و هِیءٌ بالکسر بطعام
و شراب خواندن و بر اب خواندن
شتر را و قولهم یا هیئ مالی بالفتح
کلمه تعجب است یعنی آگاه باش یا
اسم فعل است بمعنی تنبه کمصه
لاسکن بنی علی حرکة للساکنین و
علی الفتح للخفة
هَیْئًا بالفتح پیکر و نهاد و حال چیزی
و کیفیت آن و قد یکسر یقال فلان
حسن الهیئة و الهیئة
رَجُلٌ هَیِّئٌ کاسر مرد نیکو پیکر
رَجُلٌ هَیِّئٌ ککیس مرد نیکو پیکر و هیئا
ف ضَ هاءَ الامر آماده کردید
جنها نکار و ساختن هیاءان فا
الاخفش فی بعضهم فالثه ثالثه
بل بکلم الهاء و فتح الثاء مثل تعز
هیفان بالفاء

تهیّئة هیئة
ف لِ ض هاءَ نیکو و خوش
پیکر کردید
ف هاءَ الیه هیئا آرزومند
وی کردید
تَهْیِئَة و تَهْیِئ راست و نیکو کردن
کار را
مُهایاة للمفعول کاری که بر ان اماده
و موافقت و سازواری کنند
تَهَیِّئة بکسر الیاء شتر ماده که
بالبر جست یا بستن کردد
تهیّأ الامر آماده شد برای نکار
تهایؤ با هم سازواری و موافقت
کردن

ه ی ب

هَیْبُ بالفتح ترس و بیم و پرهیز و
بزرگی
هاب مار و بالسکون زجر است
اسب را یا کلمه است که بدان اسب را
خوانند هَبْ بالفتح و السکون مثله
هاب هاب کلمه است که بدان شتر را
و فی وانند زجر کنند
هَیوب کصبور ترسا و بیمناک
هَیْب ککیس مثله و مرد بد دل و
فی الحدیث الایمان هیوب ای آن
صاحبه بهاب المعاصی هیوب بالثا
مثله و ان که از وی ترسند
مابس ترسا
آهْیَب مهیب منه قولهم آهیب
من الاسد من یمشی فی الطریق
الاصلی من یخاف الواحد یخاف
منه کل شیء حتی الاسد
مَیّان کسکران آنکه از وی ترسند
هیّاب کشدّاد و هیّابة کعلامة
ترسان و بد دل و آنکه از وی ترسند
هیبان بالفتح مشدّدة الیاء مفتوحة
و یکسر مرد بیابان و بد دل ترسند
و تکه ابر ترسد و سبک و خاک
و کف ده من شتر و نیز بیابان صحرا
است اسمه و فی بعضه و فی بعضه
هیبان بالفاء

مهابة بالفتح ترس و بیم و بزرگی
هذا الشیء مهیبة الی کنده
ایجیز بسبب ترس او است
مهوب مرد که از وی ترسند و
شیر بیشه مهیب کمبیع مثله
فیهما و مکان مَهُوب جای ترس
و سیمکین مکان مهاب مثله
بنی علی قولهم هوب الرجل حیث
نقلوا من الیاء الی الواو فیهما
س هابه هَیْبًا بالفتح و مهابة
ترسید او را و الامر منه هَب
بفتح الهاء اسقطت الالف لاجتماع
الساکنین و حکایة النفس منه
هِبْ و اصله هیبت فسکنت
الیاء و اسقطت لاجتماع الساکنین
و نقلت کسرتها الی ما قبلها و قد
جبی ای ابتلی و اندعی
اهاب بالابل بانک بر زبان بلفظ
هاب هاب و اهاب الابل خواند او را
یا زجر کرد بلفظ هاب یا بلفظ
هب و اهاب بغنمه بانک بر زد بر او
تا ایستد یا باز کردد
تهییب مهیب کردانیدن
چیزی را بر کسی یقال هیّبت الیه الشیء
الذی جعلته مهیبا عنده
متهیّب بد دل ترسنده
تهیّب همه بکسر ترسید یقال الهیبته
و هیّبتنی
امتیاب ترسید

ه ی ت

هَیْتَ لک بالفتح مثلثة الآخر
و قد یکسر اوله بیت او و هو اسم فعل
بمعنی هلم قال ابن عباس هی بنطیه
و قال الحسن هی سریانیة و قیل
هی عربیة تستوی فیه الواحد و الجمع
و المؤنث و المذکر الا ان العدد
فیما بعده تقول هیت لک لکما و
هیت لکن قال الله تعالی هیت لک
هذه قراءة ابی عمرو و الاعمش
و الکوفیین بکسر الهاء و ضم التاء
هیت بالکسر زمین پست و شیب

بعراق و مخشی بود که انحضرت صلی
الله علیه و سلم او را از مدینه بیرون
بدر کرده او هو بالنون و قد تقدم
هاث کسر الثاء بیا و منه یقال
هاث یا رجل و هاثیا هاثوا هاثی
هاثین قال الخلیل الاصل هاث
انی یونی فقلبت الی الفاء
هیّت به تهییتا بانک کرد و خواند
او را

ه ی ث

هیث بالفتح چیزی اندک دادن
هیثان محرکة مثله و جنبیدن و
حاجت روا کردن بمال و تباهی
انداختن در مال و کم کردن از
زاد الفعل من ضرب
هیثة بالفتح کروهی از مردم
تهییث دادن
مهاثة للفاعل بیا کرنده
مهایثة با هم افزونی نمودن در
عطا
استهاثة افزونی کردن و تباهی
انداختن

ه ی ج

یوم هیج بالفتح روز باد یا ابر
یا باران و روز کشش و کار زار
هیج بالکسر مبنیا علی الکسر زجر
است مر ناقه را هج بالسکون کلمت
هاجت چغز ماده هاجان جمع
هایج کشن برخاسته بکشتی و شتر
دختر یقال هذا هایج ای ساکن
و فحل هایج ای ثائر غضبه
هایجة زمین خشک کیاه یا زود
کیاه
هیجاء کصحراء جنگ و یقصر
هیاج برکشتن کشندگان و هیجاء
بر نظام محرکات نند
مهیاج بالکسر شتر ماده آرزومند
و مشتاق وطن و شتر که زود
خشک شود از شتران تشنه کرد
ض هاج هیجا بالفتح و هیجانا

محرکة و هیجانا کتاب برانگیخته
شد و نیز هیج و هیاج برانگیختن
لازم متعدد و تشنه شدن شتر را
و ندد و خشک کردیدن کیاه و
بخشم شدن و جوش زدن خون و
جز آن
اهاج خشک کردانیدن باد کیاه
را و نشان کیاه یا ندیکیاه یا افتر
زمین را یقال اهیج الارض اذا و بلما
هایجة
تهییج برانگیختن و حرکت دادن و
خشک کردن باد کیاه را یقال
هیجت الریح النبت اذا ایبسه
مهایجة برانگیختن و خشم کرفتن و
کارزار و کشش کردن هیاج
بالکسر مثله
تهیّج برانگیخته کردیدن و جنبیدن
تهایج با هم برجستن بکارزار یقال
تهایجوا اذا تواثبوا للقتال و غزوا
اهتیاج برانگیخته شدن

ه ی خ

هیخ بالکسر کلمه است که وقت فرو خوابانیدن
شتر کویند
هیخ کعنب شتر که چون هیخ کویند
از ابا نکند
تهییخ زیادت کردن چربش از در تن
و برانگیختن تکه و ابر البز

ه ی د

هید بالفتح مضطرب و پریشان
و جنبش یقال ما له هید و زجری
است مر شتر را هید بالکسر مثله و
ایام هید روز های موتان که در
جاهلیت بود و یقال هید مالک
چیست این حال تو کلمة استفهام
تهیاد التشار و نیز هید رسانیدن
و رنج رسانیدن و جنبانیدن
و اصلاح کردن و از جای برکندن
و برکردانیدن و زجر کردن و بانک
بر زدن شتر را و الفعل من ضرب
و قیل لا یسطر و بهید لا یحرک یحد
یقال ماله هید و لا هاد ای ما یتو

لم یکن له ولا هید ولا هاد ای حرکة
هاد زجری است شتر و جنبش
یقال ما له هاد
هیدة پشته مانند کاست دیا غلا
مضیع
هیدان بالفتح مرد بد دل و هو یعطی
الهیدان و الزیدان یعنی می بخشد
مردم شناخته و ناشناخته را
هیود کصبور کوهی است
تهیید اصلاح کردن و حرکت دادن
و رنج رسانیدن و بیم کردن و شتر را
و زجر کردن

ه ی ر

هیر بالفتح و الکسر نصف اول از
شب و بادشمال الیر و ایر لغتان فیهما
بابدال الهمزة
هیرة بالفتح زمین است از رم
هیر بالکسر نوعی موضعی است در
بادیه
هیار کسحاب ابخه بفیند و فرو ریزد
شود
هیر کیت نصف اول از شب و باد
شمال
هیرون بالفتح نوعی از خرما
تیهیر بفتح التحتیتین و شد الراء
سنک سخت یا سنکی است شبیه
کف دست و پاره بزرک از شلم
و سرب و منه المثل الکذب من التیهیر
و سیتهید کرد دروغ و نیز تیهیر
جانور کی است بزرک تر از کلاکو
و حنظل و زهر و شلم و طلح
تیهیرة بالتاء شتر ماده که شیر
روان باشد از بسیاری
تیهیر مشددة الراء مفتوحا
اب بسیار و ناچیز و هیچ کاره و صمغ
طلح و کیاهی است یا نوعی از درخت
و زنه یفعلی او فیعلی او فعللی
تهییر افکندن دیوار و جز آن
تهیّر تهور است و زنا و معنی

ه ی س

هیس بالفتح اماج یا جمیع لسبا

بر زبکر از جفت کاو و جز آن و
نیز هیس بافزونی کرفتن چیزی
را و بپا کوفتن و پراکنده کردن
و رفتن بهر نوع که باشد و الفعل
من ضرب هیس هیس مبنیة
علی الفتح کلمه است که وقت تا
و برانگیختن بر کاری گویند و
فی المثل اجاک لیا لیات فهی
هیس لا تسعی الیل لیالیه
یضرب لمن لیه الامر الشدید
الذی یحتاج الی ان یصبه
یعنی به
آهیس مرد دلیر و شتر دلیر که
بچیزی نترسد و منقبض نکرد
هیسان کسکران دهی است
باصفهان

ه ی ش

هیش بالفتح نبا بی انکه نند و جنبید
و برانگیختن و برانگیخته شدن و
نرم دوشیدن و فراهم آوردن
و سخن بیباکی و الفعل من ضرب
هیشة بالفتح فتنه و شورش و
اضطراب و کروه مردم آمیخته و ام
جبین که نام است و نیز هیشة
المیشات فودای فی العتیل
فی الفتنة لا یدری ما امله

ه ی ص

هیص بالفتح ذرشتی در چیزی
و سرکین مرغ و کردن بکوفتن و
سرکین انداختن مرغ و الفعل
من ضرب
مهیص بالفتح جای بینال انداختن
مرغ مهاص جمع

ه ی ض

هیضاء کصحراء کوه
ض هاض العظم هیضا بالفتح
شکست استخوان را بعد کرفتکی
مهیض بعد شکستن و نیز هیضه
سرکین انداختن مرغ و باز کردن
کردن بیماری یقال هاض الشیء
اذا ارتد الیه مرضه و یقال کل

[illegible]

هیبل شناسی و پناه کند لغتی فی تهویل

ه ی ل

هیل بالفتح ریختن ریگ و خاک و ارد و جز آن و تجابالجهل والهیلان و تضم لامه مال البیان او زدیا از زد ویک بادو زن هیل قافله ... یا فارسی ... الاجی است زرد و م کرم و خشک ... و محلل و هاضم و مفرح و مقوی دل و معده و مفتح سدد و باقوت قابضه و مسکن غثیان و قی

هیلة بالفتح نام مرکه ... کرد و شنده اگر بر وی ... شیر زادی ... المثل هیل خیرا ... هالزخ من ماه ... هیال ... هیول ... آفتاب که در خانه ... معرب است

[illegible]

الاعراض فهذه منه العالم مهیل کبیع ریخته از خاک و ریگ و جز آن

ض هال علیه التراب و الرمل هیلا بالفتح فرو ریخت بر وی خاک و ریگ و نیز هیل فرو ریختن از در انبان بی وزن و کیل منه اکتیلوا ... و فی المثل ... هیلی ... اهاله فرو ریختن خاک و ریگ تهال لغت است از آن تهیل فرو ریختن خاک و ریگ و ... تهیل ریخته و فرو ریخته شدن خاک و ریگ و جز آن ... شدن انهیال فرو ریخته شدن خاک و ریگ تهال لغت است از آن ... انهالوا علیه ... وضرب

ه ی م

هیم بالفتح اللهای ... یعنی ...

[illegible]

وقیل الانه لم یصنه خط لم یقیا لا معتاد ولا نابیا انما اظهره الله لهم حینئذ فعلق فاعل ذلك و بیکران الحایض تعبا بالی الا نبرو لم یکن طریقها فانه موضع کان فیه ماء فیبس وانما یبین نرمی جس کهیج نبایدا زوی شاه یبس کو سیند بی شیر و بیکس یبس کگیف خشك

یبیس کامیر گیاه خشك شد و زرکه هیزم اضشك شده باشد و زن که چون خشك کرد و پراکنده شود یا مرکبا خشك غام است از زره و جوان و بیبس الملو نحی یبوس بالضم و کصبور موضعی در زمین شنوده

یبوسه بالضم خشکی
یباس کغطام عورت یا زنو ابی مع و زن سیك نشخوی
یابس خشك یبس بالفتح جمع نیفال حطب یبس و نام شمشیر حکیم بن جبله عبکه و جز را انند خشك در مجز روم بطول هی کرد و هر ض بنت بکر و
یابسه شهری است نیکو
ایبس خشك شا یی کوشت سخوان و کرانه پیشین ساق که هیچ گوشت نباشد و اذا غمز تر الملك عهما الیبسان ویابس جمع و نیزا یابس پیر بهره رشد و سخت کهرا ن شمشیر را نامند

س یبس یبس و تا بس یبیا بالضم خشك کردید یا بهم ترحم از جست بزایید خشک زوذ
ایبس ملف خشك رسید و خشك گیاه کو زمین زمین
و یقال ایبست الارض ای کثر یبسها
و خشك کرد ایبس نیز چیز رویتا رمن و یقال ایبس یعنی خاموش باش
تیبیس خشك کردن

فصل الثاء

اثبات خشك شدن
باب الیاء فصل التاء
ی ت ج ر
یتاجر عند ترکستان از نغل عرب مجمع است
ی ت خ
یتاخ کسحاب موضعی است یا صدید ازو است احمد بن محمد بن زید یتاجی محدث
ی ت ع
یتوع کصبور هر گیاهی که وقت برید از آن شیر برآید و شیر بها مسهل است و عرق و مقطع و مسکر او بسیار آید و اکثر برگ یا تخم از زاده لب نشاده ماهی مست شده برآید بر جمیع یتوعات زهای گرم و خشکی اند و اکثر اند در مرتبه چهارم لهذا استعمال ان در خارج انداعتها داشتند و خوردن آن بی مصلح جایز نیست و چون به غیر ترکیب مستعمل کردن کشنده و مشهور از آن هفت است شبرم و لاغیه و ماهودانه و عرطنیثا و ناشه و فشکت و شعر

ی ت م
یتم بالفتح اندوه
یتم بالضم یکتایی و بی پدری در و بی مادری ستور و یفتح و یحرك و الفعل من ضرب و سمع
یتیم کامیر مرد بی پدر و ستور بی مادر را
یتم محرکه کوتاهی شدن و سست کردیدن و مانده کشتن و امشکی و درنگ کردن و یقال تیسیره الیتم ای الابطاء و الفعل من سمع
یتیم کامیر مرد بی پدر و فرزند ستور بی مادر و مادر بی کسی بلوغ رسید و کوهر بی نظیر بیمانند و یکتا و فرد و بی همتا از هر چیز
ایتام و یتامی و یتمه محرکه

و میتمه بالفتح جمع
یتیم کصغیر کوهی است باین یتیم کزبرات
یتمان کسکران یتیم
یتام چند یك بوده است جداشد از یکدیگر یا کوهی است

ض س یتم تیما و یتیما یکتا و فرد کردید بیتیم شد
ایتم امراة موتم کمحسن زن یتیم تا دار جمع ایتام یتیم دار شدن
تیتیم یتیم کردانیدن

ی ت ن
یتن بالفتح معرب برآمدن پای کودك از شکم مادر وقت زادن
یقال ایتنت المرأة مؤتن و الولد میتون و القیاس موتن
ایتنت المرأة و غیرها ایتانا اخذ برآمد پای مولودش و زادن موتن و موتنه مستاتی ان نیتین موتن کردیدن

باب الثاء فصل الثاء
ی ث ع
یثیع کیضرب پدر هوبن خویم است
یثیع کزبیر نام پدر زید تابعی است واز اثیع بهمزه نیز خوانند و یثیع بن بکر در قبیله عدوان است و یثیع بن ارغم در اشعریین و یثیع از ده در لخم
آثیع بن بدن بوکاحد در بجیله است و اثیع بن ملیح بن هون کرداوند

باب الیاء فصل الجیم
ی ج ر
یجار کبیران یی جوکان ذکرکانه ساعه فی و ج ر

باب الیاء فصل الدال
ی د ج
ایدج کاحمد شهری است شهر تهای اهواز و دهی بسمرقند

فصل الجیم

فصل الدال

ی د د
ید بالفتح و شد الدال دست لغتیست در ید مخفف
ی د ر
یدر کبیر نام جد محمد بن یحیی ستی محدث
ی د ع
یدع محرکه زعفران و شی است یا سیاهی شیر یعنین
یدیع کاکیمع جای است میان فدك و خیبر
ایدع کاحمد زعفران و چوب بقم و خون سیاوشان و شیلی است سرخ که از سقطرا آرند و دردی مداوی جراحات بکار برند و در نخوی است که بدان جامها رنگ کنند یا نوعی از حنا و مرغ است
یدعان محرکه وادی است در نزد منجد است مرضیعه صلی الله علیه و سلم را بانشکرگاه هوازن روز حنین
میدوع نام اسپیداده و یا لثا الموحده
ایداع واجب کردن حج و آن خود بلیت عفران بجمر ام و یقال آیدع الحج علی نفسه اذا اوجب
تیدیع بایدع رنگ کردن جامه را

ی د ی
ید دست یا از سر انگشتان تا کف یدی جمع ایادی جمع الجمع اصلها ایدی بسکون الوسط لان جمعها علی افعل فعول و فعلا جمع فلس و افلس و فلوس و لا یجمع فعل محرکة علی افعل الا فی حروف معدوده مثل زمن و ازمن و جبل و اجبل و عصا و اعصی یدی که حجه و یدیه تصغیر است و یدشتد اللام فیها و فیها یدیان کرجیان و نیز یدی بزرگی و و قار و راه و دست رس و چیرگی و توانائی و غلبه

فصل الدال

یدی مالک نیماری طاعت و مالک یدی بهذا ای قوة و قوله تعالی والسما بنیناها باید و ملك کفیصه و تصرف باشد و نیز داشتن چیزی را از حق و نیز داشتن شم و نعمت و نیز کروه و اکل و پشیمانی و غیر آن و سوی استسلام و خواری قال الله تعالی حتی یعطوا الجزیة عن ید ای عن ذل و استسلام و یقال عن یدی ای الا نسیئة و بمعنی احسان و نیکوئی در حق کوئی کتاشتر الاولی ید جمع یدی تا اعطاه عن ظهر ید یعنی بتفضل و تبرع داد و از بیع و مکافات و قرض و یقال ذهبوا اید سبا او ایادی سبا یعنی پراکنده رفتند و هما اسماز جعلا اسما واحدا و ابنت الغنم بیك بیع فرو خم ازو از اید بقیمت مختلف و بین یدی الساعة یعنی پیش از قیامت و بین یدی پیش روی و لغیه آولی ذات یدین یعنی پیش از همه چیزی سقط فی یده و کذا اسقط فی یده مجهولین یعنی شرمنده شد و پشیمان کشت و یقال یدیه و هو عاء و هذا مافدمت یداک للتاکید ای ما قدمت و هذا یدی یعنی این در ملك من است یدی و یدی تثنیه و نیز یدا لفاس دسته تبر و یدا لقوس کوشه یا کشتن کمان و ید الرحی دسته آسیا و یدالطائر بال مرغ و ید الریح علیه باد و ید الدهر دراز روزگار و کذلك لا اضله ید الدهر ابدا و ید الثوب آنچه زاید باشد از جامه بعد التحاف و تعطف و بقی نوشتجات الید و ذوالید حر ذات سلی مطبه یدبه و پیر جیلیست که دلیل حسبش بود در و نیل یحیی ید الیسك لا تر کان یقال سید تیرجیها ید یده ششد رسالت و ذوالید مردی که صد مجرد او کشته شد

وقیل ال التا المنتاشر و تخرج نار عاید ایضا حشمین بر اسمدم علیه یدای مجتمعون رجل یدی مردی و یستا کار و امراة یدیه کذلك و ثوب یدی جامه فراخ ثوب یدی کذلك
یداء کذا عاد ددست
ما الیدی فلانه کلمه تعجب است یعنی چه خوش دستکار است او
میدی کرمی آهوی دست بلا انناد یقال فی السوال عن و قوع الطلبه فی الحبالة امیدیکم ام رجل یعنیا وقعت بیدا و ریالها فی الحباله و حبل مید کمرد و بید دست

ض یدی کمجره النساکر دو نیکویی نمود و یدیه تزدم دست او زاد و سید برد دست او یدیت عنده نیکوئی کردم نزد وی
س یدی یدی تیسعفه کرد و نیکوئی نمود و هذا ضبیه تفریدیك فلان من یده رفت دست وی و خشك شد و هو دعا علیه کاتیت بیداه
ایداه نیکوئی کردن بر کسی و تقول ایدیت عنده نعمته یدا اکثر منه ای بیشتر فانا مود و هو مودی الیه
یاداه میاداه پاداش دادن دست بدست و تقول اعطاه میاداه یعنی دست بدست داد او را

باب الیاء فصل الراء
ی ر ث
یرث بالفتح نام جد عرف بن عیسی فرغانی فقیه شافعی
ی ر ج
یارج کهاجر دستینانه و یاره ماهر بزهر نیزا رج محدث است
یایاجه بالکسر و فتح الراء یاره که مغجونی است مسهل و ایارج مجمع ایار که کردارو که لیحی باشد
یادرج کطاوس شیر بیکان مترقولهم وقع الیادرج جهلا کبا آهو من کلایه بعض الفروخ

ی ر خ
یرخ بالفتح نام پدر ادریس نبی علیه السلام و برشیر بشهری بکرمان او هو بالثا
ی ر ر
یره بالفتح آتش
یرر محرکه سختی و الفعل من سمع یقال حجر یرر یعنی سخت کرد بد سنك آلا تو اللضا و الیلبن بل شی صلب یرر منه الشر و الیرکانه ایرع اجا حات یار زواتباع است حجر از یرر که کك حجر ایر سنك سخت برادم مونث و نیز حدیث لقمان انه لیصر اثر الذر فی الحجر الایر
ی ر ع
یرع بالفتح عیب وکاو
یرع محرکه کم یکی است شبیه بپشه که در وقت اپو شد و نیز یرع بد دل شدن
یرعه محرکه موضعی است فرزان را
یراع کسحاب کمیجد که مکی است شبتاب و غیره که از وی تر قلم سازند یا لصه کی مکریه شبیه پشه که روی یا پوشد و مرد بد دل
یراعه کسحاب که کول صنده شتر مرغ ماده و بیشه زشیب نیستان
یروع کصبور ترس و بیم است دو ده است
ی ر ق
یرقان محرکه و لیکن نزد بی کرد کشتا بند نفانی سیسبل است و بیماری زرده و و ذکر در ارق یادرق کهاجر یاره کدستیانه شتر نیز است بادشتیانه و زرع مادوق و مبزوق که شیر بزرد و و ترتفان و ماتور مزرورع مشله در عمل بسوخته زرد

فصل الراء

فصل الزاء

وسیده رجل مادون کزن لك
ی ر م
یرم محرکه دهی است با صفهان و موضعی است بکرد ذکره ابو تمام
ی ر ن
یرون کصبور دو ماغ سیل دان سم است و خوی ستور و لکش
ی ر ن ء
یرنا بفتح یاء و ضم نون الاول شدد النون مقصور و فتح و بعد حنا است یارنکی است مانند حناء برنا علی بعضالمشارذکره فی ارنا فذالبرنا اذا قلت الیرنا فتح الیا همزت لا غیر و اذا ضممت جاز الهمزه ترکه
یرنا بنده الزون که حنا رنك کرد بان بعنا و هو من غریب الافعال

باب الیاء فصل الزاء
ی ز د
یزدو بالفتح و کالسیاء شده و غلبشد دبی یا غمان شد و بیمار دم میان شیراز و خراسان یزدی منسوب بوی و یزدیون عمله عداز محدثانند
یزدیاد بالفتح دهی است بری
یزد دو بالفتح شهری است دیگر
یزدجرد معرب یزد کرد پدر بهرام کور است و ازدجرد الاثیم نیز گویند و بیزد پیرزاده انو شیروان که از نو او نو ابعم لسد
ی ز ر
یزدکیف دوستی است مجرات از ناحیه خمار ورم
ی ز غ
یازغ بعمر و مسر کشتی بسند لقلمذ بازغ الوازغ منه تو اجسید المدینی ید کره ابن السمعانی فی بنی عمر و یبار جهم ابو یعنی ابن ابی ابن تو او منه تود
ی ز ن
یزن محرکه رود کاه است بنیع لو بزن الفطنه الشریف

فصل الراء

فصل الزاء

برزن یکی از دهات کرده دو در لشت نار بید تود و از اسیکان نیز گویند

فصل الباء

والمنذر بزاء و بطی است و جیر ازان است ابو الجیر مرثد تابعی ابو البنا هشام بن عبد الملک و دویزن پادشاهی است حمیری سیف بن ذی یزن منسوب بوی بزانه و ازن و ازانی شله یقدم یزنی و رماح یزنیه منسوب بدو یزن

باب الیاء فصل الدال

ی ر ن ع ر

ببتنعور بالضم با الملک و هیده از هر چیزی و کلمه که بر بر شنز اندازند درختی است که مر اک از نباتش نیکو باشد و موضعی است

ی س ر

کیسر بالفتح و بحرک یسری و اثبات و فرمان برداری تیسره بالفتح موی و سیب خلاف میمنه یقعد یسره ای شامه یسر بالضم موضعی است یسر بالضم و بضمتین آسانی و توانگری یا فراخی و ضد خلاف عسر یسر محرکة استاد قماره و گروه کرده بر قماره و قمار باز امین بر قمار یا نام بزرگ سوم از تیرهای قمار و اغسر تیر آنکه بهر دو دست برابر کار کند ولا یتو اغسر آیسر تیسر محرکة خطهای کف دست اند که کشاده و دراغ دو دان آنرا جمع و یسره بن صفوان محدث یسر جمیس آنچه بر آن موجود یسری از جنابه شتابان است تیسرا ان سبها نیا یها می صلک یسیر کامیر اندک و آسان و قمار باز و نام است ابی بصیر جشمی و ابو الیسیر محمد بن عبد الله

ابو الیسیر علوان بن حسین محدث عبد الله و ابو جعفر محمد بن یسیر شاعر یسیر کزبیر صحابی است و یسیره عم محضرم است یعنی جاهلیت و اسلام را دریافته و نیز یسیر نام پسر عبید و نام پدر سلیمان کوفی تابعی و یسیر سوی بصری یا بفتح دیار کعاب ابی جاوی توانگری دیار مثل و دست چپ یکسر او هو افصح و تشدید الاولی یسر بالضم و بضمتین جمع یسار آنرا رخی حتی یاتیه علی الاکثر لان تر مقعد راعن میسرة و نیز دیار غلام بوده مر نبی صلی الله علیه و سلم ذکر در دست عرنیان کشته شد و یسار عم و یسار عبد و یسار بن سوید یا عبد الله و یسار هلال و یسار ابن ازهر و یسار ابی هند حفاظ اند و نیز یسار نام ابو الحسن بصری و نام پدر عطاء و سلیمان و عبد الملک که هر دو برادر و روی اند و نام پدر سعید ابی الحباب مسلم بن یسار الجهنی بصری است و یسار ابی مریم نیز یسار شابی است مر نعیم بن ابی سلمی را و نام است ابی العیص حصین بن یزید که وی است یسیر یسور کصبور قمار باز یاسر اسان و چپ و ستر کش که گوشت را پاره پاره کند و قسمت کند جزور قمار و قمار باز اندیسار جمع و یاسر پسر سوید و یاسر بن عامر و عمار بن یاسر صحابی اند نیز یاسر کوهی است یا بن یاسر و یاد شاهی از پادشاهان یمن و ذو الحاجبین محمد بن ابراهیم سیاه او آکوئیت که با ابو العباس سفاح بن محمد که میشد دولت بنی امیه

انست بنیت کرده محکمه کل یوم فی خلجین یاسره ابن است مر ابی بکر بن کلاب را یا سیر تیره همی است بغداد از ان ده است جماعتی از زهاد و عصر حکم عثمان بن مقبل و اعظ محدث ایسر کاحمد چپ و محدثی است که از بن منده روایت میکند و از وی حسین خلال یسری کبشری دست چپ خلاف یمنی دهشت یاسورین موضعی الاولی موصل از بلد نیز کویند یا لفتح دانیر حسن التیسور دانه نیکو بودن کام را قائم را و سنود فربه میسر کمقعد موضعی است کیشا و موضعی بشام میسره کمقعده چپ و توانگری و اثبات و تثلیث السین و فراخی و قرا بعضهم فنظره الی میسره بالکسر الاخفش و هو غیر جایز لانه لیس فی الکلام مفعل بغیر الهاء اما مکرم و معون فهما جمع مکرمه و معونه میسر کمنزل قمار یا خفه او القمار من ضرب و قمار یا میسر شتر کشتنی که بر آن قمار میزند که اوابرا اذا ارادوا ان یتیسروا اشتروا جزورا نسیئه و نحروه قبل ان ییسروا و قسموه ثمانیه و عشرین قسما او عشره اقسام فاذا خرج واحد واحد باسم رجل رجل ظهر فوز من خرج لهم ذوات الانصبا و غرم من خرج له الغفل یا میسر مقدار قمار میسره ان کرده شده یا اشتر شدن مصالست بروزن صعوبه ض ییسر تیسر کرمیسر اساسی نیز تو بسان ایسر کردید و از لذتی کر محرکه پاشان دان و غیره المراة بالشان دادن ییسر بالفتح

فرو دویر ناف بانیک دست ز است بانیک خود در کشتی و کوی دیگر خود نیز و زدن و کوی جیب اندر کسیر اوبحش همتر کردن شتر زاد و او یجه و شتر و قمار باز موسر کمحسن توانگر و فراخ دست میاسیر جمع ایسر ایسارا و یسرا بالضم توانگر کردید و بی نیاز گشت و تیسر ایسار بانکاز دادن زن میسر کمعظم توالد که فراوان شود باشد یسر الرجل تیسیرا سانی شد شتر ماده کان و کوسپندان او یسرت الغنم تیسیرا شیر و بار آییا بچه کردید کوسپند و پیش تر و لم تعجل بتیسر بکتر اللبن و هو تبد المجتنب نیز تیسیر آسانی کردن آسان کردانیدن یستغنا فالخیر والشر و توفیق دادن نالتجهیز التیسیر مستو نیکو بر داشتن قوائم را میاسره بوی جیب کردن و نرمی واسان و نرم کردن و آسان کردن تیاسر با هم و نرمی کردن تیاسر یا شمال یا سرهم تیسارا و اخذ بهم تیسارا تیسر آسان شدن میسر کردید و ز و زواماده شدن تیسر نیز کردن کوشت جزور و اتیاسر استیسر الامر

ی س س

ض یس تیسا بالفتح رفت

ی س ف

یوسف محرکه نکسی ملا ابن یوسف کتاب فتح تابعی است کوفی ولای شجری بنی جناب امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه را دریافته

ی س ل

یسل محرکه کنکر و هی از فرش طواهر مکه و کوهی یک کوه از بنی عابرت لوی اند نیسل بتیا موحده

ی س م

یاسمون و یاسمین بفتح السین کلاس است مشهور سپید بیلی است یاسم کصاحب یا یاسم کعالم واحده نشت و لا یطیر له سوغا الکون جمع عالم او هو معرب فلا یجری مجری الجمع و هو ابیض و اصفر نافع للشایخ و للبلغم البلغمی و الزکام و دوز میمون ابا علی الشعر الاسود بیضه و شربه و قته من ماء بجبوی و نهر ثلاثه ایام مجرب لقطع نزف الدم

ی س ن

یسن محرکه نیز کردید و تیاه از نک و بوی والفعل من سمع یاسین اسمیت معناه یا انسان و ذکر فی س ی ن

باب الیاء فصل الشین

ی ش ب

یشب بالفتح یشم که سنکی است معرب است

ی ش ش

ض یش یشا بالفتح شاد شد

باب الیاء فصل الصاد

ی ص ص

یصص الجرو تیصیصا باز کرد چشم سک بچه و فی لغه بجصص لان تعض العرب یجعل الجیم یاء فیقول الشیره شیره و للجبحات جشیات و تیصیص الارض کیا و د زوا شد نمیین رو سیدن کیا و تیصیص الشاد رواش کرد و تیصص علی القوم حمله کرد بر ایشان

باب الیاء فصل الضاد

ی ض ض

تضیض چشم باز کردن سک بچه لغه فی التعداد

باب الیاء فصل الطاء

ی ط ب

یا طیب کملک چیکل بان شد و کو انجا ما اطیبه چه خوش است مثل ما اطیبه ایطیبه بالفتح و تشدید الباء نجی خوانها ابی زرق اهل الشام فی ابطنتها ای نجشه اشیرا بها

باب الیاء فصل العین

ی ع ر

یعر بالفتح بزغاله که از بر بزغاله شیر وو ده بند بجهة شکار یا عام آ یعره مثله و فی المثل هو اذل من الیعر و یعره ختی است کوهی و شهری یعاره بالفتح پیش امد نکش نافه زاو فرو خوابانیده نا کشتی کند یا کش زابر ماده عرض کردن تا کی از ابو لکند بماتند و الافلا ولد لکر ما و هو الاعلی قال نجایب الابلغ فی الایعاره عر اضا دلا یعرت العوایا یعار بالضم آوار کوسپند و بزغاله کشش بزان وانهای کوسپند یعور کصبور کوسپند که وقت دوشید نبول کند و شیر را از ان تباه سازد و کوسپند یعار بانک

ضرف یعرت الشاه تیعا ماله بانک کرد کوسپند یا شخت بانک کرد

ی ع ط

یعاط بتثلیث و له بنی برکر که است کس بلان کوه است بانر کند واتند فی تیقر و لشکر دشمن را ببیند اهل خود را بدان کلمه بیم کند یا خاط بر با ست لغه فی الکل ایط یا بانک بر زدن کرک و اد و لیا کفتن یا ایعاط ای الذئب تیعیط زجر کردن ذیاب بر زدن یا عطه مثیا عطه نیا طک او و او بانک بر زند

ی ع ع

یعنع کسه کلمه است که بیان زجر کنند نا از کرفتن چیزی باز مانند مثل کرد فی یعنع یعیاع بالفتح از فعال اطفال است چون کو دکی دیوی کو دکی چیزی را اندازد

باب الیاء فصل الفاء

ی ف ث

یا فث کصاحب نام پسر نوح که پدر ترکان و یاجوج و ماجوج است یا فث کانارب موضعی است بیمن

ی ف خ

یا فوخ چاننانه کودک

ض یفخ یفخا بالفتح ریسید بیا فوخ او اورد بران مفوخ نشانه از ان و ذکر فی افخ

ی ف ع

یفع محرکه پشته و زمین بلند و غلام یفع کودک بالیده انواع جمع یفعه محرکه غلام یفعه کودک بالیده لا یثنی و لا یجمع یفاع کسحاب پشته و زمین بلند امکنه یفوع بالضم جایهای بلند غلام یافع کودک بالیده یفعه کطلبه و مفعان کعثمان جمع و نیز یافع موضعی است و نام اسب والبد زراد یافع بن سدو بن عمرو و نیز یافع پدر قبیله است از رعین و یافع عامر محدث و مرجع بن شهاب یافعی صحابی است و نیز یافع کوهی اند نجد ان یافغان کوه و مکانها بمصر یافع انطاکیه انست یا فعان کوه و هو بالیمن کوهها و شواد و بلند جاها ان ایفع کاحمد وادی است صفیع الذی اسید چیزی است که هکند

وا ایفع بن عبد الکلاع و ایفع بن باکور ذو الکلاع هر دو صحابی اند یا نام ایفع بن ناکور بمعنی بایفع بالسمیع است میفعه کمقعده زمین بلند نیز مفیع و میفعه کمقعده دیس اسب باسلین یای مین منتبا ما بین هر دو وو دو بنات ف یفع الغلام یفعا بالفتح کوالید کودک و نزدیک بلوغ رسید یفع الجبل اید بر کوه ایفاع کوالید کودک و نزدیک بلوغ رسید من و ایفع الغلام فهو یافع لا موفع تیفع بر پشته بر آمد

ی ف ن

یفن محرکه پیر کلان سال مرد و کو سالة العجیل الموضع و منعمر ابو بن سام بن نوح علیه السلام او هو بالقاف یفنه بالشاه کو ماده یا ذ رما

باب الیاء فصل القاف

ی ق ت

یاقوت جوهری است و فارسی معرب و واحد الیاقوت یکی یواقیت جمع اجوده الاحمر الرمانی نافع للوسواس الخفقان و ضعف القلب شربا و للجمود الدم تعلیقا

ی ق د

یاقد صاحب حس است حلب

ی ق ظ

یقظه محرکه بیداری خلاف نوم و نام مردی رجل یقظ کندس و کتف مرد بیدار و هشیار ایقاظ جمع یقظان کسکران بیدار و هشیار یقظی کسکری بقاظ کسکار جمع و ابو الیقظان عریس بن عبدالصمد است ملبح

ی ق س

یقس یقس بقال لاکساله

فصل الراء
فصل الزاء
فصل العین
کوالید

فصل الشین
فصل العین
فصل الفاء
فصل القاف

تيقظ مركه بيدار گرديد
ايقاظ بيدار كردن از خواب و كردن آگهي
تيسيظ بيدار نمودن و كرد بر آگهي شدن للمبالغة
تيقظ بيدار و هوشيار بودن و بيدار شدن از خواب
استيقاظ بيدار و هوشيار بودن
مبالغه كردن پاي بر زمين زدن از براي

ي ق ن

يقق محركه سپيد جو مانن
يققه بالثاء پاره ما سپيد خرما و پنبه
ابيض يقق كنيف و يقق سپيد سپيد يقاق جمع
س يقق يقوقه بالفتح سخت سپيد گرديد

ي ق ن

يقن محركه بي كاني و دو يقن لجه است
يقين محركه انكه هر چه بشنود يقين نمايد
يقن مثلثه القاف بيكمان و بيشو دانسته
رجل يقن ككتف مرد حو و بيقين
يقين بي كانيه و مرك و هائم يقين محدث است و تعبر عن الظن باليقين و باليقين عن الظن
يا تين و هي اسم القدس
ميقان بالكسر انكه هر چه بشنو يقين نمايد ميقانه مؤنث
س يقن الامر يقنا بالفتح و يقن يقينا بيشو و سيد و دانسته شد ان كار
ايقان بيكمان دانستن تو امر و يقين
تيقن بيكمان دانستن
استيقن و يقن بيشو دانستن ان را

باب اليا فصل الكاف

ي ك ك

يك يكي فارسي است و قد وقع في شعر ركبة و قد قال حيض الخصم المحك يختي الوجي من يلك
لبيك اي واحد او ليده شهري است بمغرب

باب اليا فصل اللام

ي ل ب

يلب محركه سپر پاره چرمين بيا مخصوص كه از چرمين و پولاد و امن بي امين و جوشن چرمين يكي وا يلبه في الاصل اسم ذلك الجلد و نيز يلب سپر غنبين كه عسل يلك ايشته اندرونش را كنند و كلان از هر چيزي و جرم

ي ل ق

يلق محركه سپيد از هر چيزي يلقه يكي و نيز يلقه بز سپيد

ي ل ل

يلل محركه كوتاهي دندان بالا و گرفتن دندان جانب درون نامراد روسيد گي ان الل بالهمزة كذلك و ناباني تو صفه بينة البلد يعني سنك لغزان و ناباني و الفطر من يهيم
اَيَلّ يشد اللام مرد كوتاه و كج دندان يلاه مؤنث و فعل كه نشسته در بلند و حافر كه ليلم كوتاه اطراف يليل كجعفر موضعي است نزد وادي صفراء
ياليل كهابيل بي است عبد الملك نيز عبد كلال است و مذكور است در ال ل

ي ل م

ايلمه بالفتح جنبش و آواز و يقال ما سمعت له ايلمه اي صوتا و لا افعله لا فيعله
يلملم كفر جل كوهي بر يك منزل از مكه معظمه و آن ميقات اهل يمن

ي ل ق

است در حج و مرتب لم
يلتق كجعفر اليه كه مبابا شد تازي است معرب يلمق جمع

باب اليا فصل الميم

ي م د

يا مور شتري

ي م م

يم بالفتح دريا لا يكسر و لا يجمع جمع السالم و كبوتر دشتي يمام محركة مثله و شمشير اسفر و ابي اسد بنجد و بنو يم بطني است
يمة بالفتح موضعي است
يمام كسحاب كبوتر دشتي يمامه يكي و احد و قصد يا منه مثله و نيز يمامه نام كنيز كي كبود چشم كه از سه روزه راه سوار را مي ديد منه المثل ابصر من زرقاء اليمامة و بلاد جو منسوب است باسم ان كنيز فيقال جو اليمامة سميت بها لكثرة ما اضيف اليها و هي اكثر نخيلا من سائر الحجاز و بها تنبي مسيلمة الكذاب هي دون المدينة في وسط الشرق عن مكة على ستة عشر مرحلة من البصرة و عن الكوفة نحوها و النسبة الى اليمامة يمامي و يقال ضو يمامي و يمام است يعني بكذر از بيش بيجي كي خوب است بسطيح واهي ان بهتر و سپيد باشد
ض يم الرجل مجهولا بدر يا انداخته شد رجل ميموم نست است ازان و كذا يم الساحل اذ دريا غالب شد ساحل را و بر امد بران
ميمم كمعظم مردي بيابند بر مطلب
تيمم قصد كردن و اراده نمودن تيممته بالرمح اي توخيته و قصدته دون من سواه و تيمم دادن نماز و عليه ذي تيقال تيمم المريض للصلوة بالتراب اذا مسح به وجهه و يديه و في حديث سيال عن حل عليها كرم

الله و جهه عن حل اعليه جد ذ واصابته الجنابة كيف يصنع قال يتموه
تيمم استنك كردن و نجا آوردن و روي البيد بنت عباد و منه قوله تعم فتيمموا صعيدا طيبا اي تقصد و اصعيدا و اليا بدل من الهمزة

ي م ن

يمنة بالفتح سوي راست خلاف يسرة يقال اخذ يمنة اي ناحية اليمين
يمن بالضم افزايش و نيك بختي و بركت و از اعلام است و ابي السند يمنة بالضم نوعي از چادر هاي يمن
يمن محركة سوي راست يقال اخذ يمنا اي ناحية اليمين و نيز يمن بلادي است ميان عمان و نجد از غور برسوي دست راست و نسبت يمني و يماني مشددة و ياء محففة منسوبي و الالف عوض عن ياء النسبة فلا يجتمعان و قد يقال يمني و برد يماني و قوم يمانية و يمانون كثمانية و ثمانون و امراة يمانية و نيز يمين از اعلام است
يمين كامير مبارك و سوي راست خلاف يسار يا ايمن كافلس و ايمان و ايامن و ايامين جمع و يمين بهر دو هاي مصغر انما الدي في حديث عمر رضي الله عنه حدثنا بيمينتها من الحيس فانها تصغير يمني قابدل من الياء الاولى تاء اذ كانتا للتانيث و نيز يمين سوكند است و لا يجمع لانه ظرف و الظرف لا يكاد يجمع لانها جهات و اقطار مختلفة الالفاظ و نيز بركت و توانائي و منه و كنتم تاتوننا عن اليمين اي تخدعوننا باقوى الاسباب و من قبل الشهوة لان اليمين موضع الكبد و الكبد

مظنة الشهوة و الارادة و فلان عندنا باليمين اي بمنزلة حسنة و سوكند و مؤنث ايد لانهم كانوا يتماسحون بايمانهم فيتحالفون ايمن كافلس و ايمان جمع
يمن كزبير فلعة است
حذيفة بن اليمان كسحاب صحابي است رضي الله عنه
يمانية بالتخفيف مخففة الياء نوعي از جو سرخ خوشه
يامن مبارك و از اعلام است
ايمن كاحمد مبارك ايامن جمع و تقدم فلان على الايمن اليمين يعني يمين و بركت باز امد از سفر و نيز ايمن بيست دانست كار كننده و مرد با يمن و بركت يمنا مؤنث و ام ايمن نام داية فرزندان رسول عليه السلام و نيز ايمن موضعي است
ايمن كافلس نام مردي و ايمن الله بالفتح و ضم الميم و بكسر الاول العموا موضوع بحسب قسم تقديره ايمن الله قسمي و كذا ايمن الله بفتح الهمزة و الميم و تكسر و ايم الله بالفتح و ايم الله بكسر الهمزة و الميم و الف الف وصل و لم يجئ في الاسماء الف الوصل مفتوحة غيرها و ربما حذفوا منه النون و قالوا ام الله مثلثة الميم و ام الله بكسر الهمزة و ضم الميم و فتحهما و ربما قالوا من الله مثلثة الميم و النون و ربما ابقوا الميم وحدها مثلثة فيقال م الله و قد تدخل عليها الام الابتداء للتوكيد فتقول ليمن الله و ليم الله فتذهب الالف في الوصل و قد تدخل فيها كاف الخطاب كما في حديث عروة بن الزبير ليمنك لئن كنت ابتليت لقد عافيت و ربما يقال هيم الله بفتح الهاء و ضم الميم و هو مرفوع بالابتداء و خبره محذوف و التقدير ليمن الله قسمي و ليمن الله ما اقسم به قال ابو عبيدة كانوا يحلفون

باليمين ايضا و يقولون يمين الله لا افعل كذا ثم يجمع اليمين على ايمن و حلفوا به فقالوا ايمن الله لا افعل كذا قال فهذا هو الاصل في ايمن الله و قيل الف الف قطع و هو جمع يمين و انما خففت همزتها و طرحت في الوصل لكثرة استعمالهم لها
يامين نام مردي
بنيامين كاشرا و بل نام برادر يوسف عليهما السلام و لا تقل ابن يامين
تيمني بالفتح و شد النحتية الثانية كرانه يمن
ميمنة بالفتح بركت و نيك بختي و سوي راست خلاف ميسرة
ميمون مبارك و نيك بخت ميامين جمع و نيز مرد و جو بي است و نيز ميمون نام پسر خالد حضرمي كوفي و ي منسوب است چاهي بمكه
س ك ف يمن يمنا مبارك و نيك بخت كرديد يمن مجهولا كذلك
ض يمن به دست راست برد انرا
ف س يمنه يمنا از سوي راست امد
ايمان يمين در امدن و بسوي راست رفتن
تيمن كمعظم انكه بيا در بركت و افزايش را
تيمين بر دست راست رفتن و بيمن در امدن و بركت دعا كردن كسي را يقال يمن عليه
ميامنة يمين امدن و سوي راست كردن يقال خذ باصحابك ميامنة اي خذ بهم يمنة و لا تقل تيامن بهم و العامة تقول و بسوي شأم
بردن
تيامن به بردست راست برد انرا و نيز تيامن بيمن امدن
تيمن تبرك كردن و مبارك شدن و مردن و بر سوي راست نهادن
مرد و زاد ز كور و خويشتن را بيمن متبرك كردن و بيركت دعا خواند كسي را
استيمان مبارك شدن و سوكند دادن

باب اليا فصل النون

ي ن ج

اينج انيج بالكسر و السكون كلمه آنكه بدان ناقه را بكشتي خوانند انيج الناقة اينا خا خوانده ناقه را ايبوي كشتي بس كفت اينج اينج

ي ن د د

ينددد كجعفر موضعي است و مدينه رسول صلى الله عليه و سلم و مذكور است در ن د د

ي ن ر

ينار كشداد نام جد حمدان بن غادم زندني بخاري محدث

ي ن ص

ينص بالفتح خار پشت مقلوب النيص او احدهما تصحيف

ي ن ع

ينع بالضم درخت بزرك
ينع محركة نوعي از عقيق
ينعة بالتاء مهره است سرخ
يانع كامير ميوه رسيده
يانع سرخ از هر چيزي و ثمر رسيد
سعيد بن وهب ناعي كصحابي تابعي است
ف ض ينع الثمر ينعا بالفتح و الضم و ينوعا رسيد و هنگام دروش رسيد
مونع كمحسن رسيد
ايناع رسيدن ميوه

ي ن ق

يناق كسحاب نام بصري است مرد زاكه كشته شد و سرا و زاد حضور صديق رضي الله عنه او دند يناق كشداد نام صحابي است و سعيد الحسن مسلم بن يناق

ي ن م

يتم محركة برقطونا و تيمر بكي و گياهي است يكر كه در الشام رويد بكاداد

ي ن ن

ينن بالفتح نام مردي و هو نون عبد الرحمن الحمراوي شهد فتح مصر و اليه ينسب حمام بني في مصر و عبد العزيز بن ابراهيم بن هبة الله بن بيتين داوي است

باب اليا فصل الواو

ي و ب

يوب بالضم جد ابو محمد بن عبد الله بن عباس محدث
يوبب كجعفر و جندب پيد يا نام پدر شعيب نبي عليه السلام

ي و ج

ياج تلعه است بصقليه و قد تكسر الجيم

ي و خ

يوخ بالضم قال ذكره الليث و لم يفسره و قال الحربي على بناها غير يوم نغط

ي و ص

يوصي بفتح اليا و الواو و كسر الصاد المشددة و باليا الشديدة مرغي است بعراق بالان دراز تر از بالاشه و هو اخبث صيدا او هو الحر

ي و ل

يولة بالضم نام جد احمد بن محمد يمني

ي و م

يوم بالفتح روز ايام جمع اصله ايوام مادغم قال الاخفش في قوله تعم اسس على التقوى من اول يوم اي من اول الايام تقول لقيت كل رجل اي كل الرجال و يوم ايوم تاكيد است يعني روز سخت و يوم ذو ايام روز سخت يا روز لحم ماه يوم ذو ايام كذلك و ايام الله نعمه

خدای تن

یام قبیلهٔ است یمن و نیز یام نام پسر نوح که در طوفان غرق شد

یوم کجواب بفتح الیاء والهمزة قبیلهٔ است از حبش

س ح

یوم یوماً دور کردن میاومة یواء روز مزد کردن

ی و ن

یون محرکة دهی است یمن

یوان کغراب دهی است بباب اصفهان

یومان بالضم دهی است ببعلبک و دهی دیگر میان بزدغه و سلیقان

یونان نام گروهی بود گذشت

ی و ی

یوی کعصی لوی نامی است که یونان از اهل ساوه منسوب اند بوی و از ایشان است نصر بن احمد یوی که سلفی از وی حدیث نقل کرد

باب الیاء فصل الهاء

ی ه ت

ایهت اللحم ایهاتا بوی ناخوش گرفت گوشت

ی ه ر

یهر بالفتح و یحرک کفرلج تابا ... و ستیهید

ذو یهر محرکة و قد یسکن پادشاه بود مر حمیر را

یهیر بالفتح و شد الراء مذکور است در و ه ر

استیهار دروار یمودن در کار و مرستیب ... خرد و نیز فریفتن مرد و سبقت دانستن امر ... عوض گرفتن ... اشتهر بالملک ای نستبد بها ...

ی ه م

یهم محرکة دیوانگی

ایهم بی خرد و نافهم و مرد کر و دلیر ... بن ایهم ... ملوک غسان است

ایهمان بالفتح ...

[illegible]

باب الیاء فصل الیاء

[illegible]

باب الالف اللینیة وغیرها من الحروف

[illegible]

[illegible]

الوبضمتين خذا وذان وهو جمع لا واحد له من لفظه وقيل اسم جمع واحده ذوا ولات للاناث واحدها ذات

في اولى

اولى اينما وهو جمع لا واحد له من لفظه او واحده ذا المذكر وذه للمؤنث يمد ويقصر ومقصوره يكتب بالياء نحو الي واحده الذ وممدوده مبني على الكسر يستوي فيه المذكر والمؤنث وتصغيرها اليّاء بضم الهمزة مشدد الياء بالمد والقصر ويدخل عليها هاء التنبيه كقولك هؤلاء بالكسر على البنا ومن العرب من ينون الهمزة مكسورة ويقول هؤلاء قوم ملحقة بها كاف الخطاب فيقول اولئك واولالك واولاك مثل الكسائي في واحد اولئك ذلك وواحد اولاك ذاك والالك بالتشديد لغة فيها قال ما بين الالا الى الاكا وربما قالوا اولئك في غير العقلاء نحو قوله تعالى ان السمع والبصر والفؤاد كل اولئك

في آمّا

في اِمّا

الى كمل الهنا وهو جمع لا واحد له من لفظه وواحده الذي واما قولهم ذهبت الالى فهو مقلوب من الاول لانه جمع اولى مثل احرى واخر

في اولى

الى سوى حرف جر انتهاء الغاية جهت انتهاى غايت زمانيه نحو اتموا الصيام الى الليل ومكانية نحو من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى ومعيت وبين وفي بالشد كه جيز برا باجيز ضم كنند نحو من انصاري الى الله والذود الى الذود ابل وتبيين وهي المبينة لفاعلية مجرورها بعد ما يفيد حبا او بغضا من فعل تعجب او اسم تفضيل نحو رب السجن احب الي ومرادف

في اِلى

في اَيّ

في اِيّ

في آيا

في اِلى

في اَيّا

في آمّا

في اِياء

في اِيّا

لام نحو والامر اليك ومرافقت في نحو ليجمعنكم الى يوم القيمة وابتدا بدان قال تقول وقد عاليت بالكور فوقها ايسقى فلا يروى على ابن احمرا اي مني وموافقت عند قال ام لا سبيل الى الشباب وذكره اشهى الى من الرحيق السلسل وتوكيد وان زائد باشد نحو فاجعل افئدة من الناس تهوي اليهم بفتح الواو اي تهويهم وقد تستعمل بمعنى الامر فيكون بمعنى امسك نحو اليك عني اي امسك عني وبمعنى خذ نحو اليك كذا اي خذه وبمعنى انقبض اليك اي اشتغل اليك بنفسك وقال سيبويه الف الى وعلى منقلبتان من واوات لان الالفات لا تكون فيها الامالة ولو سمي به رجل وقيل في تثنيته الوان وعلوان واذا اتصل به المضمر قلبت ياء نحو اليك وعليك وبعض العرب يتركها على حاله ويقول الاك وعلاك

ام بالفتح حرف عطف است بمعنى او وهل وحرف ام وزائد كما هي باشد نحو وليت شعري ولا امنها من الهرم ام هل على العيش بعد الشيب من ندم وكما هي مستعمل شود در جمع وعربي باشد نحو ذاك خليلي وذو يواصلني يرمي ورائي بامسهم وامسلمه بكسر اللام وهي واحدة السلم للحجارة وفي الحديث ليس من امبر امصيام في امسفر

اما بالفتح والتخفيف مبدانه اكاه باش حرف استفتاح است بمعنى الا نحو اما والذي ابكى واضحك والذي اماتة واحيا والذي امره الامر وكما هي بمعنى حقا يا الحقا ايد على خلاف فيه وهي بسيط وقيل اسم بمعنى

حقا يا الحقا ايد على خلاف فيه وهي بسيط حرف وقيل اسم بمعنى شي وذلك الشي حق فيكون حقا وقيل هي كلمتان الهمزة للاستفهام وما اسم بمعنى شي وذلك الشي حق فالمعنى احقا كما باشد كه همزه وا حذف كنند كقوله ماتري الدهر قد اباد معدا وابادت سراة من عدنان

اما بالفتح والتشديد حرف است بجهت شرط وتفصيل وتوكيد درترجمه

ام م

اما بالكسر والتشديد كلمه ايست براي شك وجزا ايد وترديد ام م

اي مفتوحه مشدده مفتوحه چكونه كجا از كجا هر كجا بقال اني لك هذا اي من جهة ولك انى ان فتح الحصن اي كيف لك ان فتح للك هذا اي اين لك هذا وهو من الظرف التي تجازى بها

او بالفتح والتخفيف حرف عطف است در تحته وترجمه او

اي بالكسر والتخفيف حرف ايجاب است بمعنى نعم ودرترجمه اي

اي مفتوحه محففة حرف ندا ودرمن تفسير است درترجمه اي

اي مفتوحه مشدده هر جه وهر كه اسم وقيل حرف علي معان ودرترجمه اي

ايا مفتوحه مخففه حرف نداست جهت ندا بعيد كوينده جهت قريب تبدل الهمزة هاء فيقال هيا

ايا مكسوره مشدده اسم مبهم است وتمامه ضماير نصب وبه منفصل كرده تقول اياك اياه اياي كاياكم اياكن اياه اياها اياهما اياهم اياهن اياي واياناو الكاف والهاء والياء والنون جعلتها بيانا عن المقصود ولا موضع لها من الاعراب فهي كالكاف في ذلك وارايتك كالالف والنون التي في انت فتكون ايا الاسم وما بعدها للخطاب وقد صار كالشي الواحد

لان الاسماء المبهمة وسائر المكنيات لا تضاف لانها معارف وقيل ايا مضاف الى ما بعده واستدل على ذلك بقولهم اذا بلغ الرجل الستين فاياه واياه الشواب فاضافوها الى الشواب وخفضوها وتبدل همزتها هاء او تاءه واوا تقول هياك وتياك ووياك قال الاخفش ايا اسم مضمر مفرد يتغير اخره كما يتغير اخر المضمرات لاختلاف اعداد المضمر بن وقيل الكاف والهاء والياء والنون هي الاسماء واياعماد لها لانها لا تقوم بانفسها ولا يصح ان تقول ضربتك بك تقول اضربتك اياك ولا تقول ضربتك اياك لانك انما تحتاج الى ايا اذا لم يمكنك اللفظ بالكاف فاذا وصلت الى الكاف تركتها وجوز ان تقول ضربتك اياك لان الكاف اعتمد بها على الفعل فقد تكرر للتحذير نحو اياك والاسد تقول اياك ان تفعل كذا

اِيا الشمس بالكسر والقصر و بالفتح والمد ضوئي آفتاب خوبي لذ اياتها بالفتح والكسر كذلك وكذا من النبات حسنه اي وقد مر وتيا الاياة للشمر والهالة للقمر

ايا يا بالفتح زجري است شتر را يا يا ويا ياه كذلك

ايابها ثانيه زجر كردن شتر را لفظ ايا يا

باحرف جر است از حروف شفت وان عوامل جر مي ايد جهت الصاق حقيقي باشد نحو امسكت بزيد او مجازي نحو مررت بزيد كانك الصقت المرور به وتعديه نحو ذهب الله بنورهم فكل فعل لازم يتعدى بالباء والالف والتشديد واستعانت نحو كتبت بالقلم وتحرث بالقدوم ومنزت

البسملة وسببيت نحو فكلا اخذنا بذنبه انكم ظلمتم انفسكم باتخاذكم العجل ومصاحبت نحو اهبط بسلام اي معه وقد دخلوا بالكفر وظرفيت نحو لقد نصركم الله ببدر ونجيناهم بسحر وبايكم المفتون وبدل نحو فليت لي بهم قوما اذا ركبوا شنوا الاغارة فرسانا وركبانا ومقابلت نحو اشتريته بالف كما فان يضعف احسانا ومجاوزت نحو فسئل به خبيرا ولا يختص بالسؤال نحو فاسال به خبيرا ولا يختص نحو ويوم تشقق السماء بالغمام وما غرك بربك الكريم واستعلاء نحو من ان تامنه بقنطار اي على قنطار وتبعيض نحو عينا يشرب بها عباد الله واستحوا برؤسكم وقسم نحو بالله وغايت نحو وقد احسن بي اي احسن الي وتوكيد من اجل كقول لبيد غلب تشذر بالدخول كانهم اي من اجل الدخول وتوكيد وان زائد باشد وتكون زيادة واجبة كاحسن بزيد اي احسن زيد اي صار ذا حسن وغالبة وهي في فاعل كفى نحو كفى بالله شهيدا وضرورة كقوله الم ياتيك والانباء تنمي بما لاقت لبون بني زياد وتحرك بالكسر وقيل الفتح مع الظاهر نحو مر بزيد

تاء حرف هجاء وقيل تاء وتائية وتثنيه منسوبة لها قصيدة التي قوافيها على التاء والتاء المفردة محركة في اوائل الاسماء وفي اواخرها وفي اواخر الافعال ومسكنة في اواخرها والمحركة في اوائل الاسماء حرف جر للقسم ويختص بالتعجب وباسم الله تعالى وربما قالوا ترب الكعبة وتالرحمن بدل من الواو كما ابدلوا منها في تترى وتراث والواو بدل من الباء والمحركة في اواخرها حرف خطاب كانت انت وعلامة للتانيث نحو قائمة وللوحدة نحو تمرة وشجرة وللجمع نحو فرد وفردة وللمبالغة نحو علامة وقد تكون بدلا من المحذوف نحو عدة وهو لغة في اوائل الافعال تكون زائدة لغائب نحو تفعل وتدحرج وفي المضارع للمخاطب المذكر وللغائبة المؤنث نحو تضرب وقد تحذف نحو قوله تنزل الملائكة والروح وفي اواخر الماضي كالماضي في قوله ثم قلت فرحلوا وفي اواخر الماضي مفتوحة لخطاب المذكر ومكسورة لخطاب المؤنث ومضمومة للحكاية عن نفسك والساكنة علامة للتانيث كقامت وقيل فان تاء حرب هذه التاء عن الاسم كانت ضميرا وان تقدمت كانت علامة وربما وصلت ثم ورب والاكثر تحريكها معهما بالفتح وتا اسم يشار به الى المؤنث مثل ذا للمذكر وتر مثل ذه وتان للتثنية واولاء لجمعهما وتصغيرها تيا بالفتح والتشديد وتدخل عليها هاء التنبيه تقول هاتا وهاتان وهؤلاء وهاتيا وبكاف الخطاب قلت تيك وتاك وتلك بالكسر وتلك بالفتح لغة رديئة وللتثنية تانك بالتشديد والتخفيف وفي الجمع اولئك واولاك واولالك فالكاف لمن تخاطبه في التذكير والتانيث والتثنية والجمع وما قبل الكاف لمن تشير اليه فيهن جميعا وتدخل الهاء على تيك وتاك فيقال هاتيك وهاتاك ولا تدخل على تلك وتالك لغة في تلك

تيتيت تاء حسنة تيكونوشتم تاء مرا

خاء حرف في است از حروف هجا وهي حلقية مهموسة تمد وتؤنث في التذكير ويجر خاء وذنابي وراء الخليل وحرك في التمدح وتام مردي تشبه بتر خاء بالمدينة وقد يقصر واو الصواب بترحه كفعيلى وقد تقدم وخاء مهموزة امضيتا على الكسر زجري است شتر را وقد يقصر وقد وصفتها حكاينا كوسيد لا خاو لا شا اي لا مخير ولا شيئا ولا رجل ولا امرأة ولا يستطيع ان يزجر الغنم بخاء ولا الحمار بشا وخاء بضائنك بكسر الهمزة يجوز بهش شوند ولحاح بضائنك كانقال ابو عمرو يقال حيحت وحاحيت بالمعز حاحة بحاءة وحيحاة ايضا وخوانهم ان زادوا ذلك ان تقول لها حاء قال سيبويه ابدلوا الالف بالياء في قولهم حاحيت بالمعز حيحاة وانما هو صوت بنيت منه فعلا كما ان رجلا لو اكثر من قوله لا لجاز ان تقول لا ليت قافري حاجيت وماهيت وعاعيت مجرى دعدعت اذا كن للتصويت

خاء في است حروف هجا حلقية الغين في المهموز

خاء بك شتابكن جهل صوتا مبنيا على الكسر ويستوي فيه التثنية والجمع والمذكر والمؤنث

ذا ايمز دوهو اسم اشاره المذكر وتثنيته ذان بسقوط الالفين اعني الف ذا والف التثنية لسكونها فمن اسقط الف ذا قرا قوله ان هذين لساحران واعرب ومن اسقط الف التثنية قرا ان هذان لساحران لان الف ذا لا يقع فيها الاعراب وقيل انها على لغة بلحارث بن كعب وذي بكسر الذال وسكون الياء وذه بكسر الذال وسكون الهاء وكسرها المؤنث معناه اين زن والهاء بدل من الياء وليست للتانيث وانما هي صلة والجمع للمذكر والمؤنث الالى

من غير لفظه وتدخل عليها هاء التنبيه فتقول هذا وهذان وهاتا وهذه وهاتان وهؤلاء وتصغيره ذيا وذيان وهذيا وهذيان بتشديد الياء وتصغير التثنية ولا تصغر ذي المؤنث وانما تصغر المؤنث تا وقد يكتفي بها عنه وتدخل عليها كاف الخطاب فتقول ذاك وذلك واللام زائدة وتدخل ها على ذاك ايضا تقول هذاك زيد ولا تدخل على ذلك ولا على اولئك كما لم تدخل على تلك ولا تدخل كاف الخطاب على ذي المؤنث وتدخل على تا تقول تلك هندتيك ولا تقل ذيك وتقول في التثنية جاءني ذانك الرجلان بالتشديد والتخفيف ورايت ذينك الرجلين وفي المؤنث تانك بالتخفيف شذوذا تاكيدا وتكثيرا للاسم لانه بقي على حرف واحد كما ادخلوا اللام على ذلك تكثيرا له وانما يفعلون هذا مثل في الاسماء المبهمة لنقصانها

ذو بمعنى صاحب يعني خداوند التثنية ذوا وذوي بفتح الواو والجمع ذوو وذوي بكسر الواو والمؤنث ذات والتثنية ذواتا والجمع ذوات وهو لازم الاضافة فان وصفت به نكرة اضفته الى نكرة وان وصفت به معرفة اضفته الى المعرف بالالف واللام ولا يجوز ان تضيفه الى اسم ولا الى زيد وما اشبهه في العلمية تقول جاءني رجل ذو مال وهذه امراة ذات مال ومررت برجل ذي مال وبرجال ذوي مال وبنسوة ذوات مال وهكذا في النصب اصل ذو ذوي مثل عصوي يدل على ذلك قولهم هما ذوانا في التثنية ويرى ان الالف منقلبة من واو ثم حذفت من ذوي عين الفعل لكراهتهم اجتماع الواوين في التثنية لانه كان يلزم حينئذ

ذو وان مثل عضوان فبقي ذاو فلما ثم ذهب التنوين منه للاضافة كما تقول ابلة تجلا فاما قال ولو نسبت اليه قلت ذوي كذلك النسبة الى ذات لان التاء تحذف في النسبة فلو سميت رجلا ذو لقلت هذا ذوا قد اقبل فترد ما ذهب لانه لا يكون اسم على حرفين احدهما حرف لين لان التنوين يدخله فيبقى على حرف واحد ساكن فيحمي الذي بمعنى الذي يوصل به الى الكلام باي لتقول نادو عرفت واناذو سمعت هذه امرأة ذو قالت كذا فتكون فاحصة مبنية لا تظهر فيها عرب كما في الذي ويستوي فيه الجمع والتثنية والتذكير والتأنيث قال سيبويه ان ذا مع ما بمعنى الذي كقولهم ماذا رأيت فتقول متاع حسن وهو مع ما بمنزلة اسم واحد كقولهم ماذا رأيت فتقول خيرا بالنصب كانه قال ما رأيت ولو كان هنا بمنزلة الذي لكان الجواب خيرا بالرفع كقوله تعالى واذا قيل لهم ماذا انزل ربكم قالوا اساطير الاولين وكقوله تعالى وقيل للذين اتقوا ماذا انزل ربكم قالوا خيرا بالنصب نظر الى الاول وقوله ذات بينكم اي حقيقة وصلكم او ذات البين اي الحال التي يجتمع بها المسلمون وهذا ذو نداي هذا صاحب هذا الاسم وجاء من ذي نفسه ومن ذات نفسه اي طبعا وتكون واما قولهم رأيته ذات مرة وذا صباح فهو من ظروف الزمان التي لا تتمكن تقول لقيته ذات مرة وذات يوم وليلة وذات غداة وعشاء وذات الزمين والعويم وذات مرة وذات صباح وضحوة وذات اسمع في هذه الا وقات ولم اسمع ذات شهر ولا ذات سنة وقال الاخفش في

قوله تعالى واصلحوا ذات بينكم انث ذات لان بعض الاشياء قد يوضع له اسم مؤنث ولبعضها اسم مذكر كما قالوا دار وحائط انثوا الدار وذكروا الحائط وقيل ذيت وذيت بمعنى كذا وكذا بالفتح مثل كيت وكيت واصله ذيو على فعل ساكنة العين فحذفت الواو وشددت الياء فحذف ثم عوض من المشدد بالتاء وان حذفت التاء وجئت بالهاء تركت التشديد وتقول ذيه وذيه وان نسبت اليه قلت ذيوي كما تقول بنوي في النسبة الى البنت

فاخرج الشيء حرف مجازاة يهمل الشيء بمعنى عل كقوله اكثر يا تعبت كيف تبقى انابيبا فخدثتنا باحرنا بالنحو فيبلك حبل تذ طرقت فمرضع بحر بثل وفي ابنه حيث عطفت بنفيد الترتيب مع الاشتراك وهو نوعان معنوي كقام زيد فعمرو وذكري وهو عطف مفصل على مجمل فازلهما الشيطان عنها فاخرجهما مما كانا فيه و التعقيب مع الاشتراك وهو في كل شيء بحسبه كتزوج فولد له وبينهما مدة الحمل ودخلت البصرة فبغداد اذا لم يقم بينهما ثم نحو خلقنا النطفة علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فكسونا العظام لحما وبمعنى او نحو بين الدخول فحومل وبمعنى السببية على العطف والتعقيب دون الاشتراك وذلك غالب في العاطفة جملة نحو فوكزه موسى فقضى عليه او صفة نحو لآكلون من شجر من زقوم فمالئون منها البطون فشاربون عليه من الحميم فشاربون شرب الهيم وتكون رابطة للجواب فتكون

ما بعد الفاء كلاما مستأنفا يعمل فيه ما قبله والجواب جملة اسمية نحو ان يمسسك بخير فهو على كل شيء قدير وان تعذبهم فانهم عبادك وان تغفر لهم فانك انت العزيز الحكيم او تكون جملة فعلية كالاسمية وهي التي فعلها جامد نحو ان ترن انا اقل منك مالا وولدا فعسى ربي ان يؤتين خيرا من جنتك ان تبدوا الصدقات فنعما هي او يكون فعلها انشائيا نحو ان كنتم تحبون الله فاتبعوني وعليه ان تنصب ما بعد الفاء في الا نشائيات باضمار ان وقد يكون فعلا ماضيا لفظا ومعنى اما حقيقة نحو ان يسرق فقد سرق اخ له من قبل او مجازا نحو ومن جاء بالسيئة فكبت وجوههم في النار نزل الفعل لتحققه منزلة الواقع ويقترن بحرف استقبال نحو من يرتد منكم عن دينه فسوف يأتي الله بقوم ويحرف له الصدد كقوله فان اهلك فذي حنق لظاه علي تكاد تلتهب التهابا وقد تحذف الفاء ضرورة نحو من يفعل الحسنات الله يشكرها اي فالله وقيل لا يجوز ذلك والرواية من يفعل الخير فالرحمن يشكره او لغة فصيحة ومنه قوله تعالى ان ترك خيرا الوصية للوالدين والاقربين وقيل يجوز في النثر نادرا ومنه حديث اللقطة فان جاء صاحبها والا استمتع بها ثم الفاء كما تربط الجواب بشرطه كذلك تربط شبه الجواب بشبه الشرط نحو الذي يأتيني فله درهم وقد تكون زائدة ودخولها في الكلام كخروجها نحو وقال الشعراء كقولك فنائهم واكرومة الحيين خلو كما هيا ونحو زيد فلا تضربه وقيل قد تكون للاستئناف نحو الم تسأل الربع القواء فينطق وهل تخبرنك

اليوم بيداء سملق اي فهو ينطق كذا جبين وجنا بين وهو اسم مبهم تقول فعلت كذا وقد يجري مجرى كم فينتصب ما بعده على التمييز تقول عندي كذا درهما الاصل ان كذا له في ثلاثة اوجه احدها ان تكون كلمتين باقيتين على اصلهما وهما كاف التشبيه وذا الاشارية نحو رأيت زيدا فاضلا ورأيت عمرا كذا الثاني ان تكون كلمة واحدة مركبة من كلمتين مكنيا بها عن غير العدد كما في الحديث انه يقال للعبد يوم القيامة اتذكر يوم كذا وكذا وفعلت كذا وكذا الثالث ان تكون مركبة مكنيا بها عن العدد فتوافق كاين في التركيب والبناء والابهام والافتقار الى التمييز وتخالفها في انها ليس لها الصدر فان تمييزها واجب النصب وانه لا يستعمل غالبا الا معطوفا عليها كلا بالفتح مشددة اللام مر حرف معنى هي كاف تشبيه ولا وركبت وصيرتا كلمة واحدة وانما شددت اللام لتقوية المعنى ولدفع توهم بقاء الكلمتين وقيل هي بسيطة لا تركيب فيها وهي حرف معناه الردع والزجر لا معنى لها الا ذلك حتى انهم يجيزون الوقف عليها دائما والابتداء بما بعدها وقيل هي بمعنى حقا وقيل لا تكون الا بمعنى الاستفتاح وقيل هي حرف ردع وزجر نحو كلا والله وبلى والله اي كلا والله وبلى والله وهي مركبة من كاف التشبيه ولا النافية وشددت لانها لتقوية المعنى ولدفع توهم بقاء الكلمتين وقيل هي بسيطة لا تركيب فيها وهي حرف يجيء على ثلاثة اوجه اولها ان يكون نافية وهي على حسب اوضاعها عامة عمل

ان نحو لا صاحب جود ممقوت ولا عشرين درهما لك والثاني ان تكون عاملة عمل ليس نحو لا رجل افضل منك ولا تعمل الا في النكرات فخففت من شدتها ولا تعمل الا في النكرات فلا تقول لا زيد ولا عمرو ولا براح وتكون عاطفة بمعنى غير الثاني ما دخل عليه الاول بشرطين ان يتقدمها اثبات نحو جاء زيد لا عمرو او امر نحو اضرب زيدا لا عمرا والآخر وان يتغاير متعاطفاها فلا يجوز جاءني رجل لا زيد لانه يصدق على زيد اسم الرجل فان ادخلت عليها الواو خرجت عن ان تكون حرف عطف كقولك لم يقم زيد ولا عمرو فلا حرف النفي لا يدخل عاطف على عاطف والواو للعطف ولا لتأكيد النفي وتكون جوابا مناقضا لنعم وتحذف الجمل بعدها كثيرا وتعترض بين الخافض والمخفوض نحو جئت بلا زاد وغضبت من لا شيء والوجه الثاني ان تكون موضوعة لطلب الترك وتختص بالدخول على المضارع وتقتضي جزمه واستقباله نحو لا تتخذوا عدوي وعدوكم اولياء والوجه الثالث ان تكون زائدة نحو ما منعك اذ رأيتهم ضلوا ان لا تتبعن وما منعك ان لا تسجد لئلا يعلم اهل الكتاب وفي الآية الثانية لا زائدة في قولهم ان لا تفعل كذا بالامالة اصله ان لا وما صلة ومعناه ان لا يكن ذلك الامر فافعل كذا

لو كلمة ذي حرف يقتضي في الماضي امتناع ما يليه واستلزامه لتاليه سيبويه لو حرف لما كان سيقع لوقوع غيره ويجيء على خمسة اوجه احدها المستعملة في نحو لو جاءني اكرمته وهذه تفيد ثلاثة امور احدها الشرطية اعني عقد السببية والمسببية بين الجملتين بعدها الثاني تقييد الشرطية بالزمن الماضي الثالث امتناع الشرط من اجل امتناع الاول خلافا لمن قال لا اجل الشرطية لانها موضع الثاني من وقوع الاول وقيل انها تفيد امتناع الشرط خاصة وامتناع الجواب كلاهما وقيل انها تفيد امتناع الشرط خاصة والثانيها ان تكون حرف شرط في المستقبل الا انها لا تجزم نحو ولو تلتقي اصداؤنا بعد موتنا ومن دون رمسينا من الارض سبسب لظل صدى صوتي وان كنت رمة لصوت صدى ليلى يهش ويطرب و ثالثها ان تكون حرفا مصدريا بمنزلة ان الا انها لا تنصب نحو ودوا لو تدهن فيدهنون ورابعها ان تكون للتمني نحو لو تأتيني فتحدثني وخامسها ان تكون للعرض نحو لو تنزل عندنا فتصيب خيرا او جعلت لو اسما شددته وقلت اكثرت من اللو لان حروف المعاني والاسماء الناقصة اذا صيرت اسماء تامة بادخال الالف واللام عليها او باعرابها شددت ما هو منها على حرفين لانه يزاد في آخره حرف من جنسه فيدغم ويصير كقولك اكثرت من اللو ومنه ما فيه الالف كقولك كتبت لاء حسنة

لولا اكر وهي مركبة من معنى ان ولو تكون لربط امتناع الثانية من اجل وجود الاول فتدخل على جملة اسمية نحو لولا زيد لهلكنا وللتحضيض والعرض فتختص بالمضارع او ما في تأويله نحو لولا تستغفرون الله ونحو لولا اخرتني الى اجل قريب وللتوبيخ والتنديم فتختص بالماضي نحو لولا جاؤوا عليه باربعة شهداء فلولا نصرهم الذين اتخذوا من دون الله قربانا آلهة وقد تكون للاستفهام نحو لولا انزل عليه ملك فالاظهر انها في الظاهر انما للتوبيخ

لوما اكر وهي بمنزلة لولا تقول لوما تأتينا بالملائكة وزعم المالقي انها لم تأت الا للتحضيض ما اكر وجئت ومرحمة وبحد وجيرت ونثر ونيت وانكه وحيد انكه وان كلمة ما شلت عشر معان مختلفة بعضها اسم وبعضها حرف فالاسمية ثلاثة اقسام الاول معرفة تكون ناقصة وهي الموصولة ونحو ما عند كم ينفد وما عند الله باق يعني الذي وتامة عامة وهي نوعان عامة وهي مقدرة بقولك الشيء وهي التي لا يتقدمها اسم نحو ان تبدوا الصدقات فنعما هي اي فنعم الشيء هي وخاصة وهي التي يتقدمها ذلك وتقدر من لفظ ذلك الاسم نحو غسلته غسلا نعما اي نعم الغسل والثاني ان تكون نكرة مجردة عن معنى الحرف وهي ايضا تكون ناقصة وهي الموصوفة وتقدر بقولك شيء نحو مررت بما معجب لك اي شيء معجب لك يعني كنتم بجيزي شكفت وتامة وتقع في ثلاثة ابواب التعجب نحو ما احسن زيدا اي شيء حسن زيدا يعني چه نيكو است زيد وباب نعم وبئس نحو غسلته غسلا نعما اي نعم شيئا واذا ارادوا المبالغة في الاخبار عن احد بالاكثار من فعل كالكتابة قالوا ان زيدا مما ان يكتب اي انه مخلوق من ذلك الامر هو الكتابة والثالث ان تكون نكرة مضمنة معنى الحرف وهي نوعان احدهما الاستفهامية ومعناها اي شيء نحو ما هي ان وما تلك بيمينك يا موسى واذا ركبت ما الاستفهامية مع ذا لم تحذف الفها وماذا تأتي على اوجه احدها ان تكون ما استفهاما وذا اشارة نحو

ماذا التواني وماذا الوقوف و الثاني ان تكون ما استفهاما وذا موصولة كقول لبيد الا تسألان المرء ماذا يحاول انحب فيقضى ام ضلال وباطل والثالث ان تكون ماذا كلها استفهاما على التركيب كقولك لماذا جئت والرابع ان تكون ماذا كلها اسم جنس بمعنى شيء او بمعنى الذي كقوله دعي ماذا علمت سأتقيه ولكن بالمغيب نبئيني وتكون ما زائدة وذا اشارة نحو انور ابريق ماذا يا فروق وتكون ما استفهاما وذا زائدة في نحو ماذا صنعت ثانيها ان تكون شرطية غير زمانية نحو ما تفعلوا من خير يعلمه الله يعني هرچه كنيد ما ننسخ من آية او ننسها وزمانية فما استقاموا لكم فاستقيموا لهم ويجب حذف الفها اذا جرت وابقاء الفتحة دليلا عليها نحو فيم والام وعلام وعم وربما تبعت الفتحة الالف في الحذف وهو مخصوص بالشعر يا ابا الاسود لم خلفتني لهموم طارقات وذكر واما اوجه الحرفية فاحدها ان تكون نافية بمعنى ليس وبمعنى لا وبمعنى لم فان دخلت على الجملة الاسمية اعملها الحجازيون والتهاميون والنجديون عمل ليس بشروطهم وبغيرها ما هذا بشرا ما هن امهاتهم وندر تركيبها مع النكرة تشبيها بلا كقوله وما باس لو ردت علينا تحية قليل على من يعرف الحق عنانها وان دخلت على الفعلية لم تعمل نحو وما تنفقون الا ابتغاء وجه الله وقد يستثنى بها نحو كل شيء مهه ما النساء وذكرهن بنصب النساء على الاستثناء وثانيها تكون مصدرية غير زمانية نحو ضاقت عليهم الارض بما

رجت وزمانية نحو ما نتخيا
وثانيها ان تكون ما زائدة وهي
نوعان كافة وهي على ثلاثة انواع
كافة عن عمل الرفع ولا تتصل
الا بثلاثة افعال قل وكثر وطال
وكافة عن عمل النصب والرفع وهي
المتصلة بان واخواتها نحو انما
الله اله واحد ونحو كانما يساقون
الى الموت وكافة عن عمل الجر و
تتصل باحرف وظروف فالاحرف
رب نحو ربما اوفيت في علم ترفعن ثوبي
شمالات والكاف نحو كما سيف
عمرو لم تخنه مضاربه والباء
نحو فلئن صرت لا تحير جوابا
لبما قد ترى وانت خطيب ومن
نحو وانا لمما نضرب الكبش
ضربة والظروف بعد نحو
اعلاقة ام الوليد بعدما
افنان راسك كالثغام المخلس
وبين نحو بينما نحن بالاراك
معا اذ اتى راكب على جمله و
غير الكافة وهي ايضا نوعان عوض
وغير عوض فالعوض في موضعين
احدهما في نحو قولهم اما انت منطلقا
انطلقت والثاني نحو افعل
هذا اما لا واصله ان كنت لا تفعل
غيره وغير العوض تقع بعد الرافع
نحو شتان ما زيد وعمرو و
لوما بابنين جاء يخطبها ضرجا
انف خاطب بدم وبعد الناصب
الرافع نحو ليتما زيد قائم وبعد
الجازم نحو واما تنزغنك ايا ما
تدعوا وبعد الخافض حرفا كان
نحو فبما رحمة من الله او اسما نحو
ايما الاجلين قضيت ورابعها
نتيمها ما موضع من نحو ولا تنكحوا
ما نكح اباؤكم فانكحوا ما طاب لكم
وخامسها ان تكون للتابيد نحو
ما دامت السموات والارض يعني
چندانكه بپايند آسمانها وزمينها
سادسها للتفخيم كقوله تعالى القارعة

ما القارعة يعني قيامت چه چيز است
مو و نيز وما دونيز مذبو كبو ما
يوتصيبه موويه وماويه يعني
قصيبه كه در لغزش ما باشد
ماء مما يبنى على الكسر حكاية
صوت الشاء

متى بفتح الميم وقد يضم ظرف
غير متمكن است ميايد بمعنى سؤال
از زمان نحو متى نصر الله و نحو
متى يجاري به وبمعنى من نحو
اخرجها متى كمه وجهه شرط و
جازم نحو متى تذهب اذهب
ومتى اضع العمامة تعرفوني
وبمعنى وسط نحو وضعته متى
كمه اي وسط كمه

مهما بالفتح حرف وقيل انها اسم
لعود الضمير اليها في مهما تأتنا
به وقيل حرف بدليل قول زهير
ومهما يكن عند امرئ من خليقة
وان خالها تخفى على الناس
تعلم فهي حرف عند زيد بدليل
انها لا محل لها وقيل انّ مهما
ظرف زمان والمعنى اي وقت و
بسيط است نه مركب از مه و ما
نه از ما ومه اي ايست مبني كه
غير زمان ولغني مي متضمن
معنى شرط نحو مهما تاتنا به من
ايه وقلب زمان و شرط ورد
ابن هشام ظرف فعل شرطيا
كقوله واتك مهما تعط بطنك
سؤله وفرجك نالا منتهى الذم
اجمعا سو استفهام نحو مهما
لي الليلة مهما ليه اودى
بنعلي وسرباليه

والواو حرف است از حروف هجا وتجيء
وجهي اول العاطفة لمطلق الجمع
فتعطف الشيء على مصاحبه
نحو فانجيناه واصحاب السفينة
وعلى سابقه نحو ولقد ارسلنا نوحا
وابراهيم وعلى لاحقه نحو وكذلك
يوحي اليك والى الذين من قبلك

واذا قيل قام زيد وعمرو احتمل
ثلاثة معان وكونها للمعية
راجح وللترتيب كثير وعكسه
ويجوز ان يكون بين متعاطفيها
تقارب او تراخ نحو انا رادوه
اليك وجاعلوه من المرسلين
وهي تنفرد عن سائر احرف العطف
بخمسة عشر حكما احدها احتمال معطوفها
للمعاني الثلاثة السابقة والثاني
اقترانها باما نحو اما شاكرا واما كفورا
واقترانها بلا نحو ما قام زيد ولا عمرو
واقترانها بلكن نحو ولكن رسول
الله وعطف المفرد السببي على
المفرد الاجنبي عند الاحتياج الى
الربط نحو مررت برجل قائم عمرو وغلامه وعطف
العقد على النيف نحو احد وعشرون
وعطف الصفات المتفرقة مع
اجتماع منعوتها كقوله بكيت
وما بكا رجل حزين على ربعين
مسلوب وبال وعطف ما حقه
التثنية والجمع نحو ان الرزية لا
رزية مثلها فقدان مثل محمد
ومحمد وعطف ما لا يستغنى عنه نحو
اختصم زيد وعمرو وعطف
العام على الخاص وبالعكس نحو
رب اغفر لي ولوالدي ولمن دخل
بيتي مؤمنا وعطف عامل حذف
وبقي معموله على عامل آخر يجمعهما
معنى واحد نحو وزججن الحواجب
والعيونا اي وكحلن العيونا وعطف
الشيء على مرادفه نحو انما اشكو
بثي وحزني الى الله وعطف المقدم
على متبوعه كقوله الا يا نخلة من
ذات عرق عليك ورحمة الله
السلام وعطف المخفوض على
الجوار كقوله تعالى فامسحوا برؤسكم
وارجلكم فيمن خفض الارجل
قد تخرج الواو عن افادة مطلق
الجمع وذلك على اوجه بعضها او
ذلك على ثلاثة اوجه احدها ان
تكون بمعنى او في التقسيم نحو

اسم وفعل وحرف وبمعناها
في الاباحة نحو جالس الحسن وابن
سيرين اي احدهما وفي التخيير نحو
فقالوا لنا ثنتان لا بد منهما صدور رماح او الصبر والبكا
فقلت البكا اشفى اذن لغليلي
اي او البكا لان البكا لا يجتمع
مع الصبر وبمعنى باء الجر نحو انت
اعلم ومالك وبمعنى لثناء شانا
ودرهمها وبمعنى لام التعليل نحو
يا ليتنا نرد ولا نكذب فالجار
نحو والاستئناف نحو لا تاكل
السمك وتشرب اللبن فيمن رفع و
واو المفعول معه نحو سرت والنيل
وواو القسم ولا تدخل الا على
مظهر ولا تتعلق الا بمحذوف
نحو والقرآن الحكيم فان تلتها واو
اخرى فالثانية للعطف والا
فكل للجواب نحو والتين والزيتون
وهي بدل من الباء الفرق الجر و
واو رب ولا تدخل الا على منكر
ولا تتعلق الا بموخر نحو وليل
كموج البحر ارخى سدوله والزائدة
نحو حتى اذا جاؤها وفتحت
ابوابها وواو الحال نحو وواو الثمانية
نحو قوله
ذعيا له ثمانية يقال عنه
سبعة وثمانية ومنه سبعة و
ثامنهم كلبهم وواو ضمير الذكور
نحو الرجال قاموا الاخفش و
المازني حرف وواو علامة الذكور
نحو جاءني ابوه ومسلمون وواو
علامة المذكرين في لغة طي وازد
شنوءة او بلحارث ومنه قوله
يتعاقبون فيكم ملائكة بالليل
وملائكة بالنهار وواو الانكار
نحو الرجلوه بعد قول القائل قام
الرجل وقيل الصواب ان لا تعد
هذه لانها اشباع الحركة بدليل
الرجلاه والرجليه في النصب
والجر والواو المبدلة من همزة الاستفهام
المضموم ما قبلها كقراءة قنبل

واليه النشور وامنتم قال فرعون
وامنتم به وواو التذكر كقوله
اراد ان يقول يقوم زيد فنسي فيتذكر
فاراد مد الصوت ليتذكر فلم يقطع
الكلام فيقول مثلا هذه ايضا
للاشباع وواو القوافي وواو
الاشباع كالبرقوع وواو مدا
بالنداء والواو المحولة نحو طوبى
اصلها طيبى وواو الابنية نحو جوهر
والتوديد وواو الوقف نحو ضربو
وواو الحال نحو عمرو انت صحيح وواو
التشبيه كالحوتي بالتشبيه الى آخ
وواو عمرو ليفرق بينه وبين عمر
والواو الفارقة كواو اولئك
اولي لئلا يشتبه باليك والى
وواو الهمزة في الخط كهذه ذؤابة
وشاو وفي اللفظ نحو حمراوان
وسوداوان وواو النداء والندبة
وواو الحال نحو اتيته والشمس
طالعة وواو الصرف وهو ان تكون
الواو معطوفة على كلام في اوله
حادثة لا يستقيم اعادتها على ما
عطف عليها كقوله لا تنه عن
خلق وتاتي مثله عار عليك
اذا فعلت عظيم فانه لا يجوز اعادة
لا على وتاتي مثله وسمي صرفا اذا
كان معطوفا ولم يستقم ان يثنى
الحادث الذي فيما قبله وتدخل
على واو العطف الف الاستفهام
كقوله تعالى او عجبتم ان جاءكم
وا بد وجه مي ايد حرفي است
مخصوص بندا ندبه نحو وازيدا
بمعنى ندا حقيقي نيز استعمال
كنند واسم بمعنى اعجب نحو وا
بابي انت وفوك الاشنب كانما
ذر عليه الزرنب

ها حرف است از حروف هجا و
اليه يرجع وجه ضمير غائب وان
در هرد وموضع حرف نصب مستعمل
شود نحو قال له صاحبه وهو يحاوره
وحرف غيبت مي ان ها كه كرد در

لفظ اياه ومانند ان باشد و
ها ساكن در جنب با حركت يا
حرف در آخر كلمه لاحق ميشود نحو
ماهيه وهيهناه واصلها ان
يوقف عليها وبما وصلت بنية
الوقف وها مبدل از همزه نحو لهنك
نحو لهني لقولها فتلن هذي الدار
منع المودة غيرنا وجفانا وها
تانيث نحو تحفة درحالت وقف
قال الفراء العرب تقف على كل ها
مؤنث بالهاء الا طيا فانهم يقفون
بالتاء يقولون هذه امت وجارت
والهاء تزاد في كلام العرب على
سبعة اضرب احدها للفرق بين
فاعل وفاعلة كضارب وضاربة
وكريم وكريمة والثاني للفرق بين
مذكر ومؤنث في الجنس نحو امرء و
امرأة والثالث للفرق بين واحد و
جمع نحو بقرة وبقر وتمرة وتمر
الرابع لتانيث اللفظية وان
لم يكن تحتها حقيقة تانيث نحو قرية
وغرفة والخامس للمبالغة نحو علامة
ونسابة هذا امدح وهلباجة
وفقاقة وهذا ذم فما كان منها مدحا
يذهبون به الى تانيث الغاية
والنهاية والداهية وما كان ذما
فيذهبون به الى تانيث البهيمة و
منها ما يستوي فيه المذكر والمؤنث
نحو رجل ملولة وامرأة ملولة و
السادس ما كان واحدا من جنس
يقع على الذكر والانثى نحو بطة و
حية والسابع تدخل في الجمع لثلثة
اوجه احدها ان تدل على النسب
نحو المهالبة والثاني تدل على العجمة نحو
الموازجة والجواربة وقد لا يدخل
عليها الهاء كقولك كيالج والثالث
ان تكون عوضا من حرف محذوف
نحو المزادنة والزنادقة والعبادلة
وهم عبد الله بن عباس وعبد الله
بن عمر وعبد الله بن الزبير وتكون
الهاء عوضا من الواو الذاهبة

من فاء الفعل نحو عدة وصفة و
عوضا من الواو والياء الذاهبة
من عين الفعل نحو ثبة من ثاب الشيء
واقامة عوضا عن الياء الذاهبة
من لام الفعل نحو مائة وبرة واذا
ادخلت الهاء في الندبة اثبتها في
الوقف وحذفتها في الوصل و
ربما ثبتت في ضرورة الشعر فتضم
كالحرف الاصلي وتكسر لالتقاء
الساكنين وانشد الفراء يا رب
يا ابتاه يا ابتا اسل عفراء يا
رباه من قبل الاجل وهو كثير في
الشعر

ها بالقصر حرف تكون للتنبيه
وتدخل على اربعة احدها على الذا
وذي وغيرهما من اسماء الاشارة
الغير المختصة بالبعيد نحو هذا
وهذه وهذاك وهذان
ما يبعد وهذا لما قرب الثاني
على ضمير الرفع المخبر عنه باسم الاشارة
كقوله تعالى ها انتم هؤلاء تحبونهم
للتنبيه بين للتوكيد ومثل الا
هؤلاء الثالث نعت اي في النداء
وهي غير مفارقة لاي نحو ايها الرجل
وهي في هذا واجبة للتنبيه على
انه المقصود بالنداء ويجوز في
هذا في لغة بني اسد ان يحذف
الفها وان تضم هاؤها اتباعا
وعليه قراءة ابن عامر ايه الثقلان
بضم الهاء في الوصل الرابع على
اسم الله في القسم عند حذف حرف
القسم نحو ها الله ثم ان قطعت
الهمزة ووصلتها وكلاهما مع اثبات
الفها وحذفها فهي المتبدل لان
واو القسم وتكون اسم فعل بمعنى
خذ وعيد وليستعمل بكاف
الخطاب بعدها ويجوز في الكاف
ان يستغنى عن الكاف بتصريف
همزتها تصاريف الكاف فيقال هاء
وهاؤ هاؤما وهاؤم وهاءِ
هاؤم اقرؤا كتابيه وتكون

كناية عن المراة نحو
ويستعمل مجرورة الموضع في
نحو قال لهما وها وتفوهها
وتكون زجرا للابل ودعاء لها
ايضا وكلمة اجابة وتكون كناية
عن الغائب والغائبة نحو ضربه
وضربها وغلامه وغلامها وتكون
جواب النداء بالمد والقصر كقو
هاوها جواب من قال يا
في جواب اذا قيل لك ابن انت
قلت ها اذا بعد بيتكم من المرأة
تقول ها انا ذا وها هو ذا اذا
كان قريبا وها هو ذاك اذا
كان بعيدا وها هي ذه للقريبة
وها هي تلك للبعيدة

هو كناية للمذكر وهي للمؤنث
وانما بنوا الواو في هو والياء في
هي على الفتح فرقا بين هذه الواو
والياء اللتين هما من نفس الاسم
المكني وبين الواو والياء التي
تكونان صلة في قولك ضربته و
مررت به لان كل مبني مفرد
ان يبنى على السكون الا ان يعرض
ما يوجب له الحركة وهو اجتماع
الساكنين نحو كيف وابن واين او
على حرف واحد مثل الباء والكاف
بدليل ويجوز كالفعل الماضي
الذي ضارع الاسم بعض المضارعة
ففرق بالحركة بينه وبين ما لم
يضارع وهو الامر المخاطب ربما
حذفت الواو والياء منهما وهي
للضرورة نحو فبيناه يشري
رحله قال قائل وقال الاخر
لسعاده زهواكه وقد
حذفت الواو مع الحركة نحو
مشتاقان له ارقان الاخفش
هذا في لغة ازد شنوءة كثير
ونيز هو بالضم شهري است
بصعيد

من نسب وهنا فرّا وتمديكن بها الاناث عند ذوي الفصل منهما اى يؤسى ونبح هلاّ مشددة حرانه وهي للحضيض مركبة من هل ولا تهلّي شنا فمن اسبوجران تو هنا لى المزر اى اسرع هُنا وههنا بالضم ايجاد هما للقريب فالشرك لى مكان وهناك وهنالك ايجاد وهما للبعيد واللام زائدة والكاف للخطاب وفيها دليل على البعيد بفتح للمذكر وبكسر للمؤنث هنا وههنا وهناك وههنا مفتوحات مشددات كذلك وقيل هنا بالفتح مشددة اى ههنا وهنالك اى هنالك منه قولهم تجمعوا من هنا وهنا اى من ههنا وههنا رنهما للتجيب ههنا وهنا مخففة اى ضرب واذن وللبغيض ههنا وهنا مشددة اى نح بعيدا ويق في النداء خاصة يا هنا بزيادة هاء فلسر ونصب زاوية الوصل معناه يا فلان ونبرهنا بالفتح كوهر من خيبر ونفق ويق هنا وهنت بالفتح بمعنى انا وانت ويرهنا بالضم معرفة بازى وللتو وحديثا ركب غوا هنا وحديث ملعا على شعر وبيز موضع ايضا

هنى بكسر النون ساكنة اليجا ونحو جاء من هنى اى من هنا وهنا هيا خ في استاذ خو وفنده اصله يا مثل اراق وهراق يا خ في استاذ خو وهجاوهي من المهموسة ومن الشجرية الثلث والرخوة ومن المنفتحة ومن المنخفضة ومن المصمتة ومن حروف المد واللين وتاتي على اوجه تكون ضمير المؤنثة وعلامتها كقوله

وتومي وحرف انكار نحوا زيديه وحرف تذكار نحو قد بي وبكنى بها عن المتكلم المجرور وذكر الكان او انثى نحو ثوبي وغلامي وان شئت سكنتها وان شئت فتحت وللك ان تحذفها في النداء فتقول يا قوم ويا عباد بالكسر فان جاءت بعد الف فالمقصور فتحها لا غير نحو عصاى وكذلك بعد ياء الجمع كقوله تعم وما انتم بمصرخي اصله بمصرخين وقد تكسر نونها ان الساكن اذا تحرك حرك بالكسر وليس نحو وعن المتكلم المنصوب الا انه لا بد لها من ان تزاد قبلها نون وقاية للفعل ليسلم من الجر نحو ضربني وقد زيدت في المجرور في اسماء مخصوصة لا يقاس عليها نحو مني وعني ولدني وقطني وذلك ليسلم سكون البناء الذي في الاسم والحرف عليه وللتأنيث والغائب تعرفهما ياء التأنيث نحو اضربي ويا حبلى وعطشى وذكرى وسيمى ياء التثنية وياء الجمع وياء الصلة في القوافي وياء المحولة كالميزان فنيا الاذكار كقولا المستنكر الجنيبه للقائل مررت بالحسن وياء الثنا في وياء مد المنادى وياء الفاصلة بين الابنية وياء الهمزة في الخط وفي اللفظ وياء التصغير وفيا المبدلة من لام الفعل نحو الخامس والسادي في الخامس والسادس وياء الثعالى اي الثعالب والثنا ساكنة على حالها في موضع الجزم نحو الم يأتيك والانبا تنمي وياء ندائها الا يجيب تشبيها بمن لا يعقل نحو يا حسرة على العباد ويا ويلتي اللدوانا عجوز وياء الجزم المرسل نحو اقض الامر ويحذف لان قبلها كسرة

تخلفها وياء الجزم المنبسط نحو رايت عبد الله لم تسقط لانه لا تخلفها يا مقصور لحرف النداء للبعيد حقيقة او حكما ويناذى بها القريب توكيدا وهي مشتركة بينهما او بينهما وبين المتوسط وهي اكثر احرف النداء استعمالا ولهذا لا يقدر عند الحذف سواها نحو يوسف اعرض عن هذا ولا ينادى اسم الله تعم ولا الاسم المستغاث وايها واينها الا بها ولا المندوب الا بها او بوا واذا ولي ما ليس بمنادى كالفعل في الا يا اسجدوا وقوله الا يا اسقياني قبل غارة سنجال والحرف نحو يا ليتني كنت معهم يا رب كاسية في الدنيا عارية يوم القيمة والجملة الاسمية نحو يا لعنة الله والاقوام كلهم والصالحين على سمعان من جار فهي للنداء والمنادى محذوف او لمجرد التنبيه لئلا يلزم الاجحاف بحذف الجملة كلها وان وليها دعاء او امر فللنداء والا فللتنبيه يا لك كلمة تعجب قال الراجز يا لك من قبرة بمعمر خلا لك الجو فبيضي واصفري ونقري ما شئت ان تنقري

هذا اخر منتهى الارب في لغات العرب المحتوي على لغات القاموس المحيط والقاموس الوسيط وغيره من الكتب المذكورة لعنوان تطبعه في اليقرة وبذلت جهدي في تهذيبه وترصيفه وتلخيصه وانقاذه راجيا ان يكون خالصا لوجه الله ومرضاته وينفع به كما نفع باصله ويحسنه بالقبول من كرمه وفضله والجزاء من لديه ثواب وجعله نورا بين يدي يوم حسابي وهو على ذلك قدير وبالاجابة جدير وقد وفقني الله تمامه بدار الامارة كلكتة سنة الف ومائتين تعيد

وخمسين من هجرة النبي الامين خاتم الانبياء والمرسلين صلى الله عليه وسلم فاقول وانا العبد المذنب الجاني فرج الله بن هاشم الحسيني القاساني ختم الله مع من كان يتولاه من اجداده الغر الميامين صلوات الله وسلامه عليهم اجمعين ان السيد السند والكهف المستند الحسيب النسيب واللبيب الاريب ذي المجد المنيع والطول الجميع طائف بيت الله الحرام وزائر الركن والمقام الحاج مير محمد صادق بنجه سعى من هو للانبياء والرسل ختام المرحوم المغفور السعيد الصالح الحاج مير ابو القاسم الخونساري وفقه الله لان يكون مع الصادقين من ال طه ويس سلام الله عليهم اجمعين لما كان من اهل الخير والسعادة وجمع بين السودد والسيادة وكان ذلك الكتاب مفيدا لفنون العلم والاداب من التفسير والحديث والفقه الاثيث وكان محتاجا اليه ومعولا عليه قديما وحادثا وجديرا بان ينتشر وينطبع ثانيا وثالثا فهجس في خاطر الحاج المعظم ان استنسخ واستكتبه لانطباع وصححه بعد ما يفجر بطباع عرفنا ولم نجد الادون رجال وقابله فبالا فوق قبال وعمن تاوله لمطالعه وصانتا منهم بل تا سعي العبد الاثم فرج الله بن هاشم وكان ذلك لانتساخ والانطباع في محروسة طهران صينت عن طوارق الحدثان وهي دار

في هنا

في هنّ وهيهنا

في هني

في الياء

الخلافة حفت بالعز والشرافة بعد مضي العز الاول من قرون دولة السلطان الاعظم والخاقان الاكرم ملك ملوك العالم ذي المجد الاصيل والفخر النبيل والحكم البالغة والكلم النابغة والهمم العالية والنعم المتتالية والمآثر المسعودة والسياسة المحمودة والخصائل الرشيدة والشمائل السعيدة ارفع السلاطين قدرا واشرف الخواقين ذكرا اليف العدل والانصاف وحليف الاعطاف والالطاف رافع الوية الرافة على رؤس العباد وماحي اثار الظلم والفساد كاسر اعناق الاكاسرة فالق هامات القياصرة غرة جبهة الزمان وشامة وجنة الاوان السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن الخاقان السلطان

خلد الله ملكه وسلطانه و

ايد خدمه واعوانه وقد انتهى ذلك الانتساخ والتصحيح والاستكتاب والتصحيح وافتتح له باب الانطباع ولم يخرج عن دار الطباع في العام الثامن من العشر العاشر من المائة الثالثة من الالف الثاني من الهجرة النبوية على هاجرها الاف الف سلام وتحية والسلام على من اتبع الهدى وخشي عواقب الهلكة والردى ١٢٩٨

چو مرحوم مغفور مکان طوبی اشتیاق حاجی میر ابو القاسم والد ماجد فخر السادة والقادة الحاج میر محمد صادق
که موقف بطبع بکثیر این کتاب بست و فات نمود شد عمر مقفلو میرزا اغا بیت چند در مدیح انمرحوم و تاریخ وفات او فی نظم نمود در زیر نوشته شد

فغان کز گردش چرخ زبرجد	بحضرت کهبر بن نسل احمد	ابو القاسم ز سادات حسینی	که مهبود انجاب او لاد احمد
وداع دهر فانی زان کفتند	که خود را خواست در جنت مخلد	ندای ارجعی الکف لبیک	نبشوی رحمت رحمن سرمد
چو بربست از جهان او رخت میکفت	با حفاد خود و اولاد امجد	که کر جو شد ز راه رستکاری	سزاوار است بکر بزید ابد
چو دنیا را نباشد اعتباری	نباید کشت در دنیا مخلد	غرض چون خفته اند در بستر خاک	همین فرخ لقا میر محمد
پی تاریخ فوتش کلک ساغر	بروی صفحه سنکش رقم زد	یکی افزون کرد بر اعلا که کف	روانه در جنان شد در زبرجد ١٢٨٨

هو
الله تعالى شأنه العزيز

لقد
فرغنا من الانتساخ
والتحرير وانطباع هذه النسخة
العديمة النظير فهذا تمام الجزء الاخير وهو
الجزء الرابع من الاجزاء الاربعة للكتاب المستطاب
اعنى **منتهى الارب فى لغة العرب** ولعمرى انه
كتاب لم ينسجه كاتب فى هذا الباب ولو يأت بمثله فى كل باب كاتب
متع الله المسلمين بدرر فوائده الفريدة ونفعهم بغرر فرائده المفيدة و
اجزل لنا العطاء بمنه العميم على ما وفقنا للانتساخ والانطباع واكثر لنا
الحباء على ما انعم به علينا لتكثير الانتفاع والحمد لله تعالى اولا
واخرا وباطنا وظاهرا والصلوة على رسوله المصطفى وآله المنتجبين
المرجوين فى الاخرة والاولى وقد انطبع فى دار الطباعة
استاد الاساتيد فى هذا الفن الشريف آقا ميرزا
سبط رسول الثقلين صلى الله عليه وآله
وسلم كربلائى محمد حسين
الطهرانى

وفقه
الله بتوفيقاته
فى شهر ربيع الثانى
سنه ۱۲۹۸

